

J. DUNS SCOTUS

OPERA OMNIA

VIII

GEORG OLMS HILDESHEIM

JOHANNES DUNS SCOTUS · OPERA OMNIA VIII

JOHANNES DUNS SCOTUS

OPERA
OMNIA

VIII

g

1968

GEORG OLMS VERLAGSBUCHHANDLUNG
HILDESHEIM

Die Originalvorlage für diesen Faksimiledruck ist im Besitz
der Niedersächsischen Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen.

Signatur: 2° Patr. Lat. 1842/3

Die falsche Paginierung sowie die teilweise
schlecht ausgedruckten Passagen der Originalvorlage
wurden beibehalten.

B
765
D7
16392
t. 8

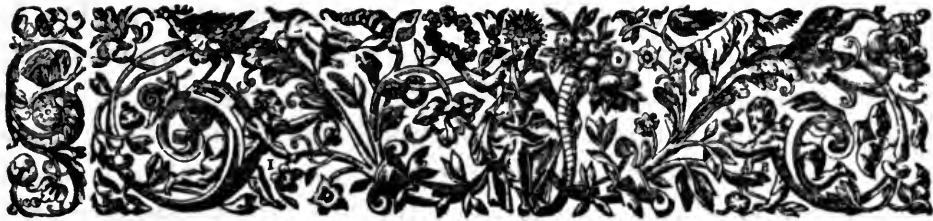
Reprografischer Nachdruck der Ausgabe Lyon 1639
Printed in Germany
Herstellung: fotokop W. Weihert, Darmstadt
Best.-Nr. 5101861

R. P. F.
IOANNIS DVNS
SCOTI,
DOCTORIS SVBTILIS,
ORDINIS MINORVM,
QVÆSTIONES
IN LIB. IV. SENTENTIARVM,
*Nunc denuò recognita, Annotationibus marginalibus, Doctorumque celebriorum
ante quamlibet Questionem citationibus exornata, & Scholijs
per textum inseritis illustrata.*
CVM COMMENTARIO R. P. F. ANTONII HIQVÆI
Hiberni, eiusdem Ordinis S. Theologiæ Lectoris emeriti.
TOMVS OCTAVVS.

LUGDVNI,
Sumptibus LAVRENTII DVRAND.

M. DC. XXXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

PRÆFATIO AVTHORIS IN SVOS COMMENTARIOS quarti Sententiarum IOANNIS DVNS SCOTI.

PROLIXI huius operis rationem exponere, illorum erit, qui inuito necessitatem eius acceptandi, & laborem imposuerunt: ita enim placuit Reuerendissimo Patri Fr. Ioanni Baptista à Campanea, Generali Ministro totius Ordinis, & Patribus huius Collegij, vt ego conatum, & operam applicarem: excusare debui, non licuit. Imperium itaque securus, si in facto minus instructus deprehendar, non temeritatem ex facultate, sed necessitatem ex mandato, æquus rerum æstimator perpendet. Id enim ingenuè fateor opus esse maioris ingenij, & facultatis, prolixioris studij, & temporis, quam vt vel mihi suppetit, vel præscriptum est. Sed nè vel facti curam omnem abieciisse videar, aut debito vanam substruere excusationem, supereft ut methodum subiungam, & quid fuerim conatus, non quid præstiterim, exponam.

In primis secutus sum impressionem correctam Antuerpiensem, quam Illustrissimus Dominus, & obseruandus Magister meus, Frater Hugo Cauellus, Primas Hiberniæ Armacanus, edidit, eiùsque partitiones per Scholia, vt vel sic per membra, & articulos Commentarius distribueretur, iuxta ipsius textus diuisionem, nè continua serie deductus, grauis fieret, & prolixus. Hic stylus magis placuit, quia claritate præstat, & commoda de Scholio in Scholium explicatio subiecta Lectorem continet, nè longius excurrendum esset.

Deinde secundùm cuiusque Scholij materiam, per paragraphos varios percurri, singulis propriam expositionem subiiciens, & initia singulorum litera cursiva adnotavi, vt etiam lectorem non oporteat diuagari, sed in promptu occurrat, quod compendio exquirit.

Tertiò, nè Commentarij stylum peruerterem, aut præscriptum transilirem, visum est controuersias omnes, quæ vel cum hæreticis, vel in Schola inter Theologos agitantur, ad ipsum textum Doctoris,

Præfatio.

in quo ipsius resolutio magis exp̄ressè occurrit , reuocare ; nè si in diuersum tractatum referrentur sub variis titulis , in molem excrescent , & non tam expositioni textus , quām differenti argumento , & repetitioni inutili eiusdem doctrinæ , quod superfluum esset. Deinde , aliquas etiam quæstiones , & dubia adieci ad completum tractatum spectantia , quæ in terminis non differit Doctor , quamuis resolutio principiis eius inhæreat , & communi stylo in Scholis agitantur : vbi autem nulla occurrit controuersia , aut obscuritas in ipso textu , sed communis , & recepta doctrina per recapitulationem , dicta Doctoris breuiter subiicio ; quod aliquando etiam in controuersiis præstare oportuit , vel remittendo tractatum in aliud locum , in quo magis ex instituto differit Doctor , vel etiam quando variae opiniones circa idem occurrunt , quibus respondendum est , neque claritati alter consuli potest.

Quarto , eam rationem interpretandi Doctorem secutus sum , quæ vel magis ex textu mihi congrua occurrit , vel quæ magis communis sensui , tam nostrorum , quām aliorum est consona. Quod si aliquando mihi occurrat diuersa interpretatio , ita inhæreo , vt aliorum non contemnam ; sed hinc inde ad utriusque scopum principia , quantum licet , deduco , vt penes lectorem sit electio. Quando autem inter ipsos Doctoris discipulos aliqua est differentia , vt plurimum sequor iudicium Illustrissimi Cauelli in Scholiis , cuius doctrinæ , & ingenio plurimum confido , si aliunde non occurrat reconciliationis fundamentum , aut ratio probabilis , quæ utramque interpretationem foueat : quin etiam controuersias cum aliis Scholasticis , quantum licet , aufero , quæ magis verbis , quām principiis inhærent.

Quinto , mei instituti fuit totum opus duobus tomis comprehendere , sed non licuit : quia & opus ipsum tam ex textu Magistri , quām Doctoris excrescit , & magna copia modernorum scriptorum , & crebra impugnatio aduersus principia , vel placita Doctoris , & sententiam , ad singulos pene passus remoram iniecit , vt necessariò fuerit subsistendum & insistendum longiori tractatu , & circuitu : nam & primus tomus complectens tractatum de Sacramentis in genere , de Baptismo , Confirmatione , & Eucharistia , ultra distinctionem decimam tertiam nequirit protrahi. Secundus tomus incipit à distinctione decimaquarta , & complectitur tractatum de Pœnitentia , Iustitia , & Iure , extrema Vnctione , & Matrimonio , & terminatur distinctione quadragesimæ secunda. Tertius autem tomus reliquas octo distinctiones de Beatitudine , & pœnis , & huc spectantibus usque ad finem : neque aliter ad usum Commentarij licuit mihi comprehensio.

Reliquum est , vt si quid minus debitè scriptum sit , ingenuus lector corrigat , aut suppleat : si quid vero ad normam , eo suo iure fruatur.

Præfatio.

tur. Aliquot subinde ex prælo irreperserunt errata, quæ ex discursu facile deprehendentur: vnum est quod mihi displicet distinctione ii. quæst. 3. num. 44. sub finem, vbi discussa censura cuiusdam viri grauis in Doctorem, eaque expuncta, nescio vnde illapsa sit appellatio *proterui Scriptoris*, quæ in originalibus nostris non inuenitur, neque ad scopum discursus facit, sed potius *Modernus Scriptor* dici debuit, vt comparatio instituta locum habeat, neque instituti mei fuit ullum grauem virum vellicare, quod vitium in aliis reprobo. Itaque & hoc, & quidquid aliud simile occurret, si quod sit, inaduertenti excidit, & cupio ut corrigatur: nescio enim qua nostra ægritudine, dum animus in discursum raptus, calamo non inuigilat, hæc lituras pariat, ex quibus spinæ, quæ alios, & immeritos compungunt, succreuisse miramur. Omnia iudicio & correctioni S. R. E. libens subiicio.

Fr. ANTONIVS HIQVÆVS.

FR. JOANNES BAPTISTA A CAMPANEA,
totius Ordinis Minorum Generalis Minister & seruus, dilecto
in Christo P. Fr. Antonio Hiquæo, nostri Collegij S. Isidori
in Urbe S. Theologia Professori emerito, salutem.

NIHI tam desiderauimus, quâm ut in quatuor libros Sententiarum nostri Doctoris Subtilis integra prodirent Commentaria, vel saltem completerentur, quæ prætermisit noster prædecessor, Reuerendiss. P. Franciscus Lychetus. Id te præstissime est quod gratulemur, doctis præsertim nostri instituti viris labore tuum collaudantibus. Primum itaque Tomum hunc à te in quartum Sententiarum editum, & ab iis, quibus reuidendum commisimus, approbatum, placet ut prælo committas, obseruatis Tridentini, & nostris constitutionibus. Hortamurque ut sedulò circa reliquos, qui supersunt Tomos, sedulam curam impendas. Vale ex nostro Conuentu S. Mariæ de Aracæli 14. Maij 1636.

Fr. IOANNES BAPTISTA A CAMPANEA,
Minister Generalis.

APPROBATIO.

NPS hoc Commentariorum in tredecim priores distinctiones Doctoris Subtilis in quartum librum Sententiarum à R. admodum P. Antonio Hiquæo, Seraphici Ordinis, & Regularis Obseruantiaz Alumno, ac eiusdem sacræ familiz in sacra Theologia Prælectore emerito, compositum, quâ potui diligentia perlegi, nec quidquam reperi quod fidei, pietati, aut bonis moribus dissentaneum sit: quin potius pro fidei mysteriis, quæ in Sacramentis reludent, elucidandis, ciudem Subtilis Doctoris sententiis explicandis, ac variis nodis, ac tricis Theologicis enodandis, opus prælo, & luce dignum censeo, si ita videbitur Reuerendiss. P. Magistro sacri & Apostolici Palatij, cuius commissione illud mihi examinandum traditum est. Romæ in cœnobio B. Virginis Transpontinæ Ordinis Carmelitarum die 28. Iulij 1636.

Magister Fr. IOANNES BAPTISTA DE LAZANA.

Imprimatur.

Fr. NICOLAVS RICCIARDIVS, S. Palatij
Apostolici Magister.

CENSURA ORDINIS.

NOS infrascripti S. Theologiaz Lectores, Ordinis Minorum Regularis Obseruantiaz, in Collegio S. Isidori in Urbe, ex commissione Reuerendiss. P. Fr. Ioannis Baptiste à Campanea, Ministri Generalis totius Ordinis, legimus diligenter Tomum primum Commentarij, quem edidit R. P. Fr. Antonius Hiquæus S. Theologiaz Lector emeritus, in quartum Sententiarum nostri Doctoris Subtilis, in quo nihil fidei, aut bonis moribus contrarium inuenimus; imò doctissimum, & nostræ scholæ Professoribus summè utillem iudicamus, & proinde dignissimum, qui ad fructum aliorum, & magnum rei Theologicæ incrementum publicetur. Datum in prædicto Collegio 4. Maij 1636.

Fr. IOANNES A S. FRANCISCO,
S. Theologiaz Lector.

Fr. THADÆVS DALÆVS, S. Theologiaz Lector.

Fr. PATRICIVS BRENNANVS,
S. Theologiaz Lector.

INDEX

Distinctionum, & Quæstionum quæ hoc Tomo continentur.

DISTINCTIONE I.

Quæst. 1. Natura possit habere aliquam actionem respectu termini creationis. pag. 7

2. Vtrum hæc sit ratio diffinitiva Sacramenti, quam ponit Magister, *Sacramentum est innibilis gratia visibilis forma.* 55
3. Vtrum pro tempore cuiusque legis à Deo datæ debuerit institui aliquod Sacramentum. 68
4. Vtrum sit possibile aliquod Sacramentum, quantumcunque perfectū, habere causitatem actiū respectu gratiæ conferendæ. 78
5. An possibile sit in Sacramento esse virtutem supernaturalem. 79
6. Vtrum in Circumcisione ex vi eius collata fuerit gratia. 109
7. Vtrum tempore legis naturæ fuerit aliquod Sacramentum correspondens Circumcisioni. 130

DISTINCTIONE II.

- Quæst. 1.* Vtrum Sacraenta nouæ legis habeant efficaciam à Christi passione. 134
2. Vtrum baptizatus Baptismo Ioannis necessariò tenebatur baptizari Baptismo Christi. 147

DISTINCTIONE III.

- Quæst. 1.* An illa definitio Baptismi, quam ponit Magister, sit propria, scilicet: *Baptismus est similitudine corporis exterior,* &c. 155
2. Vtrum hæc sit præcisa forma Baptismi: *Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* 159
 3. An sola aqua naturalis pura sit conueniens materia Baptismi. 182
 4. Vtrum institutio Baptismi euacuet Circumcisitionem. 188

DISTINCTIONE IV.

- Quæst. 1.* Vtrum paruuli sint baptizandi. 217
2. Vtrum paruuli baptizati recipient effectum Baptismi. 221
 3. Vtrum paruulus in ventre matris baptizari possit. 229
 4. Vtrum non consentiens possit recipere effectum Baptismi. 236

5. An adulterus fictus recipiat effectum Baptismi. 241

6. Vtrum iam iustificati teneantur ad susceptionem Baptismi. 255

7. Vtrum omnes baptizati recipient æquilater effectum Baptismi. 269

8. Quid faciendum de paruulo exposito. 274

9. Vtrum paruuli Iudeorum, & infidelium sint inuitis parentibus baptizandi. 275

DISTINCTIONE V.

- Quæst. 1.* Vtrum malitia ministri impedit collationem Baptismi. 283

2. An recipiens Baptismum scienter à malo ministro mortaliter peccet. 286

3. An aliquis debeat ministrare sacramentum Baptismi, quando presumitur baptismationem vergere in periculum vitæ corporalis eius, qui suscipit. 293

DISTINCTIONE VI.

- Quæst. 1.* Vtrum solus Sacerdos possit baptizare. 301

2. Vtrum uitas Baptismi necessariò requirat quod ab uno ministro conferatur. 308

3. Vtrum requiratur simul esse ablutionem, & prolationem verborum. 316

4. Vtrum oporteat baptizantem esse personaliter distinctum à baptizato. 318

5. Vtrum in baptizante requiratur intentio baptizandi. 320

6. Vtrum in baptizante requiratur intentio actualis. 328

7. Vtrum Baptismus possit iterati. 330

8. Vtrum sit pœna constituta reiterantium Baptismum. 333

9. Vtrum in Baptismo imprimatur character. 336

10. An character sit forma absoluta. 350

11. Vtrum character sit in essentia animæ, ut in proximo subiecto. 369

DISTINCTIONE VII.

- Quæst. 1.* Quid sit sacramentum Confirmationis? de materia, & forma: de suscipiente, & ministro, & de conditionibus requisitis in conferente, & suscipiente hoc Sacramentum. 374

2. Vtrum sacramentum Confirmationis sit necessarium ad salutem. 398

Index Distinctionum, & Quæstionum.

3. Vtrum sacramentum Confirmationis sit dignius Baptismo. 399
 4. An sacramentum Confirmationis possit iterari. 400
 5. Vtrum sit aliqua poena iterantium sacramentum Confirmationis. 402
- D I S T I N C T I O VIII.*
- Quæst.* 1. An Eucharistia sit Sacramentum nouæ legis. 406
 2. Vtrum illa sit forma præcisa consecrationis Eucharistie, quæ ponitur in Canone Missæ. 422
 3. Vtrum sacramentum Eucharistie possit recipi à non ieunis. 444
- D I S T I N C T I O IX.*
- Quæst.* unic. Vtrum existens in peccato mortali, peccet mortaliter percipiendo sacramentum Eucharistie. 468
- D I S T I N C T I O X.*
- Quæst.* 1. Vtrum possibile sit corpus Christi sub specie panis, & vini realiter contineri. 487
 2. Vtrum idem corpus possit esse localiter simul in diuersis locis. 508
 3. Vtrum corpus Christi possit esse simul in celo, & in Eucharistia. 527
 4. Vtrum corpori Christi naturaliter existenti, & eidem sacramentaliter existenti insint eadem partes, & proprietates. 531
 5. Vtrum quæcunque actio immanens, quæ est in Christo naturaliter existente, insit sibi in Eucharistia sacramentaliter existenti. 546
 6. Vtrum corpori Christi in Eucharistia existenti possit inesse motus corporalis. 551
 7. Vtrum Christus in Eucharistia existēt possit per aliquā virtutem naturalem transmutare aliquid aliud à se. 559
 8. Vtrum aliquis intellectus creatus possit naturaliter videre existentiam corporis Christi in Eucharistia. 563
 9. Vtrum corpus Christi, ut est in Sacramento, possit videri oculo corporali. 571
- D I S T I N C T I O XI.*
- Quæst.* 1. Vtrum transubstantiatio sit possibilis. 585
 2. Vtrum sit possibile quodlibet ens conuerti in quodcunque. 595
 3. Vtrum panis conuertatur in corpus Christi in Eucharistia. 604
 4. Vtrum panis in conuersione in corpus Christi annihiletur. 657
5. An conuersio panis in corpus Christi possit verè exprimi, & quibus propositionibus. 673
 6. Vtrum solus panis triticeus cum aqua elementari coagulatus sit conueniens materia conuersionis in corpus Christi. 674
 7. Vtrum solum vinum expressum de sua sit materia conueniens ad conuersiōnem in sanguinem Christi. 687
- D I S T I N C T I O XII.*
- Quæst.* 1. Vtrum in Eucharistia sit aliquod accidentis sine subiecto. 702
 2. Vtrum quodcunque accidentis in Eucharistia remanens sit sine subiecto. 728
 3. Vtrum accidentia in Eucharistia possint habere quamcunque actionem, quam poterant habere in subiecto. 738
 4. Vtrum omnis transmutatio, quæ potest causari ab agente creato circa accidentia in Eucharistia manente, neceſſariò requirat eandem quantitatē manere. 759
 5. Vtrum possibile sit circa Eucharistiam fieri transmutationem corruptiū illorum accidentium. 771
 6. Vtrum in aliqua transmutatione factâ circa Eucharistiam, necesse sit substantiam aliquam actione diuina redire. 775
- D I S T I N C T I O XIII.*
- Quæst.* 1. Vtrum sola actione diuina possit confici corpus Christi. 788
 2. Vtrum quilibet Sacerdos proferens verba consecrationis cum intentione debita, & circa materiam conuenientem, possit confidere Eucharistiam. 809
-
- Q UÆ S T I O N E S A D D I TÆ*
de Sacrificio.
- Quæst.* 1. **D**E essentia sacrificij in genere. 812
 2. De diuisione sacrificij. 820
 3. Vtrum fiat sacrificium in Missa. ibid.
 4. In quo consistat essentia huius sacrificij, & quid ad eam spectet. 824
 5. Quid offertur in hoc sacrificio. 827
 6. De ministro, aliisque, quæ spectant ad hanc oblationem. 830
 7. Quisnam sit effectus huius sacrificij. 834
 8. Quomodo hi effectus conueniant sacrificio incruento. 836
 9. De quantitate valoris huius sacrificij. ibid.

INDEX QVÆSTIONVM

in Commentariis ad hunc Tomum examinatarum.

QUONIAM discretio materiarum, & ordo questionum, earumque reducetio ad proprias materias plurimum iuuat, & in hoc commendatur potissimum stylus Summi Starum, & maximè Angelici Doctoris in Summa, in qua singulas materias quoad genus, & speciem seorsim ordinauit, ideo visum est ad commodum Lectoris subiungere potiores questiones, tam quæ à Doctore, quam quæ in Commentario tractantur, mixtim sequendo ordinem Doctoris, & Magistri, eisque ad certam classem redigere, quo magis obuiæ fiant Lectori, quem confusio materia rum absterret ab inquisitione difficultatis in specie, quæ sèpè incidenter tractatur, & sub alieno titulo.

Angelus.

- V**TRUM intellectio Angeli sit substantialis, qua seipsum intelligit. pag. 40. num. 78
Vtrum possit intelligere simul omnia, aut seorsim. ibid. & seq.
Quid senserint Philosophi in hoc, & de perfectione Intelligentiarum. 42. 83
Quæ sit beatitudine naturalis Intelligentiarum ex sententia Philosophorum. 44. 93. & seq.
An possint creare. ibid.

Creatio.

- Quid sit creatio? dist. 1. quæst. 1. per totam.
An creature possit creare ut causa, vel ut instrumentum. ibid.
Quid senserint Philosophi? quid verò Theologi? ibid.
An potentia creativa possit subesse directioni. 31. 57.
 visque ad 65
An forma materialis possit esse principium creationis. 51. 107. & 52. 108

Sacramentum in genere.

- Sacramenti acceptio. 55. 1. & 56. 1
Quomodo definitur. 58. 7. & 62. 10
Vtrum debeat esse in re sensibili. 59. 8. 63. 13. &
 64. 14
Pro quo supponit. 62. 11
Vtrum cauſare sanctitatem legalem, & significare veram, constitutat Sacramentum. 64. 15. & seq.
Vnde deſumitur perfectio. 66. 21
Sacramenta veteris, & nouæ legis, quomodo conueniunt. ibid.
Quomodo supplenda definitio Magistri. 67. 26
Ratio Sacramenti ut traditur ab hereticis. ibid. 27
Vnde prouenit certitudo Sacramenti. 71. 4. & 5
Qualis sit ejus certitudo. 69. 1. & 2. & 70. 3
An possit institui à creatura. 71. & 72. 6
An fuisset in statu innocentia. 73. 9. 10. & seq.
Vtrum in omni statu naturæ corruptæ fuerint Sacra menta. 76. 19
Vnde deſumitur distinctio eorum. ibid. & seq.

De materia & forma Sacramenti.

- Vtrum materia, & forma Sacramenti sint definita. 161. 3. & 162. 8
Qualis sit proportio eorum. ibid.
Quæ variatio in his facit actum nullum, & quot modis contingat. 168. 25
An mutatio facta in forma animo inducendi errorem, viciat formam. 169. 18
An dependeat significatio formæ ab intentione ministri. ibid. 29
In quo consistit veritas practica formæ Sacramenti. 262. 21. & seq.

Gratia Sacramenti.

- Quid sit gratia sacramentalis? 108. 93. & seq.
Alii det gratiam actualem. ibid. & 118. 55
Vtrum relatio conformitatis Sacramenti ad suum signatum sit de essentia. 105. 84
Vtrum agant physicè ad effectum Sacra menta. ibid. per totum.
Vtrum ad dispositionem aliquam necessitatem ad gratiam. 84. 10
Vtrum per virtutem impressam, aut potentiam obedientiale attingant productionem gratiæ. 99. 59.
& in præced.
Vtrum gratia habitualis sit supernaturalis quod substantiam, & an dentur tales formæ supernaturales. 78. 1. & 82. 6
In quo consistat illa supernaturalitas. ibid.
An gratia creetur. 99. 61

Character.

- An aliquod Sacramentum imprimet characterem, & quo fundamento asseritur. 358. 12
Quomodo distinguuntur characteres. 359. 16
An sint absolute forma, vel relativa. ibid. & seq.
Si sint forma absolute, in qua specie Quantitatis ponuntur. 363. 19

Innocentia status.

- Vtrum in statu innocentia essent Sacra menta. 73. 9
Qualis fuerit status innocentia. 74. 14
Vtrum

Index Quæstionum.

- Vtrum ei repugnat peccatum veniale. 75.16
Vtrum veniale per fureptionem. ibid.
Vtrum præter iustitiam originalem in eo fuerunt gratia, & dona. 119.27
Qualis fuerit in eo statu rectitudo naturæ institutæ. 120.30. & seq.
Vtrum peccatum originale sit eius priuatio. 117.23. & 121.35
Quomodo iustitia hæc ad posteros transiret, & simul gracia sanctificans, & eorum differentia. 121.34. & 35
Vtrum infusa sola iustitia originali remitteretur peccatum originale sine gratia sanctificante. ibid. 36. & seq.
Quomodo peccatum originale sit eius priuatio. ibid.
Vtrum opponitur gratia sanctificanti. 122.37
Vtrum rectitudo actualis voluntatis Adami diffundetur in posteros. ibid.
Vtrum originale remitti possit sine infusione omnis doni. 123.41
Vtrum esset peccatum mortale in statu innocentie. 75.17
An soli prædestinati nascentur in eo statu. ibid.
- Remedium Legis naturæ.*
- An in statu naturæ fuit temedium peccati originalis. 130.1
An fuerit Sacramentum propriè dictum. ibid. 2
An fuit determinatum. 131.3. & seq.
- De Circumcisione.*
- Vtrum Circumcisio conferebat gratiam, & delebar peccatum originale. 110.1. vsque ad 20. & 126.46. vsque ad finem.
An conferebat gratiæ. 109.1. 123.42. & 125.45
Vtrum gratiam primariò conferebat. 125.45. & 128.54. & seq.
Vtrum cuique recipienti. 126.47. & 48
Quid sit conferre gratiam in fieri, aut factio esse. ibid. 48
Vtrum Circumcisio conferebat solum primam gratiam. 127.50. & 198.35
Vtrum Sacraenta mortuorum principalius significent gratiam, quam remissionem peccati. 128.54. 55. & seq.
Vtrum Circumcisio fuerit fructuosa instituto Baptismo. 195.27
Vtrum desit eius præceptum per consilium de Baptismo. ibid. vsque ad finem.
Vtrum faserit mortua in morte Christi. ibid. 47. 48. & seq.
Quando facta est mortifera. ibid. & 196.49. & seq.
Vtrum aliqua alia Sacraenta legis veteris conferebant gratiam ex opere operato, aut ex opere operanti. 125.45
- Christus.*
- An omnia dona sint ex Christo. 141.16
Vtrum Incarnatio eius fuerit independens ab omni merito. 142.19
An de potentia absoluta potuerit esse meritum de condigno eius. ibid. 21
An meritum de congruo. 145.31. & 32
Quid dicendum de merito Patrum, & Beatissimæ Virginis respectu Incarnationis. ibid. 33. & seq. & 147.41
- De Sacramentis Legis nouæ.*
- Vtrum in Lege nouâ sint Sacraenta perfectissima, & quare. 134.1. vsque ad 8
- Quot sunt Sacraenta eius. 136.8
An lotio pedum in ecclæa fuit Sacramentum. ibid.
An fuerint immediatè instituta à Christo. 137.10
An habeant virtutem à passione Christi. 138.11. & 139.13
An instituta ante Passionem maiorem efficaciam habuerint post Passionem. 140.15. & 141.16
- Baptismus.*
- Vtrum baptizatus Baptismo Ioannis tenebatur ad Baptismum Christi. 148.2. & 150.7. & seq.
Qualis fuerit Baptismus Ioannis. 149.3
An distinetus à Baptismo Christi. ibid. 4
Quæ fuerit eius materia, & forma. ibid. 5. & 6
- De Baptismo Christi.*
- Variae appellationes eius. 155.1
Quomodo definitur. 156.2. & 3
Quid importat in recto. 157.4.5. & seq.
Forma quæ sit. 163.11. & seq.
Cur Græci non exprimunt personam Ministri. ibid. 12. & 13
Quænam sit forma Græcorum. 164.16
Quænam sit necessaria necessitate Sacramenti. 165.17
Vtrum requiratur expressio ablutionis in ordine ad personam, à qua fit. 165.17. alijs 18. & 166.18. & 19
Vtrum Baptismus datus in nomine Genitoris, geniti, &c. sit validus. 170.34. & seq.
Quid denotat particula in nomine? 171.41. & seq.
Vtrum valida sit quæ datur in Patre, & Filio. 172.44. & 45
Quid dicendum de Baptismo dato in nomine Christi. 173.46. & seq. vsque ad finem.
Quænam additio distrahit formam. 179.72. & seq.
An valeat forma exprimens vnam tantum personam. 180.74
& quid senserit Ambrosius. ibid.
Quid efficit variatio secundum qualitatem, & sensum. 181.77.78. & seq.
- Materia Baptismi.*
- Quænam sit materia Baptismi. 183.1.2. & 3
Quid sit de tria immersio. 184.4. & seq.
An aqua artificialis sit sufficiens materia. 186.12
- Institutio Baptismi.*
- Quando Baptismus fuit institutus. 188.1. & seq. vsque ad 25
Quando fuit sub consilio, quando sub præcepto. 193. 25. vsque ad finem.
Quid dicendum de controversia inter Petrum, & Paulum, Hieronymum, & Augustinum de observatione Legalium. 206.71.75. vsque ad finem.
- De subiecto Baptismi.*
- Vtrum infantes necessitate salutis sint baptizandi. 218.1. vsque ad 9
Vtrum baptizare infantes sit in præcepto. 219.9. vsque in finem.
Vtrum Baptismus det gratiam infanti baptizato. 222. 1. vsque ad 10
An Baptismus receptus habeat aliquem effectum quo ad alia subsequentia. 223.10
Vtrum gratia baptismalis consistat in habitu. 226.16. & seq.
- Vtrum

Index Quæstionum.

- Vtrum infans in utero decedens possit saluari. 230.
1. & 2
Vtrum infans occisus in odium Christi saluetur. 231.
4. & seq.
Quid dicendum de infante, cuius pars extra uterum
apparet. 233.8. & 9
Quid de infante projecto in flumen. ibid. 10. & seq.
Qualis pars requiritur, ut tunc illa valeat Baptismus.
235.17. & seq. vsque ad finem.
Vtrum requiratur consensus adulti ad Baptismum, &
quatuorplex est ille consensus. 241.10
Quis & qualis eius consensus requiratur. 239.3
Quænam sit contraria voluntas in adulto. ibid. 5
Vtrum Baptismus infantum valeat sine consensu pa-
rentum. 240.5. & 6. vsque ad finem.

Baptismus ficti.

- Quot modis dicitur fictus. 242.1
Vtrum iustificatur sine dispositione requisita, & quæ-
nam requiritur. ibid. 1. & 243.3
Vtrum requiratur pœnitentia de solo originali. ibid.
4.5.6.7
Qualis pœnitentia est necessaria. 244.8. & 9
An debet esse perfecta contritio. ibid. 10. vsque ad 15
Vtrum valeat Baptismus recedente fictione. 248.17
Vtrum peccatum, quod dedit causam fictioni, deleat-
tur per ipsum Baptismum. 249.19.20.21.22
Vtrum per se, & non per accidentis tantum remittatur.
ibid. 23. vsque ad 3
Quis sit ordo inter utrumque sacramentum Baptis-
mi & Pœnitentia, quantum ad remissionem. 251.
30. & 252.32
An Baptismus in casu ficti posset operari ut disposi-
tio prævia. 252.32. & seq.
Vtrum dici posset secundum Augustinum, Baptismum
nihil agere ad remissionem & gratiam recedente
fictione. 253.37. & 254.40
Quid dicendum in eo casu de remissione pœna
temporalis. ibid. 42. & seq.

De precepto Baptismi.

- Vtrum iustificati tenentur præcepto Baptismi. 255.1.
& 2
Vtrum Apostoli fuerint baptizati. 257.4. vsque ad 11
Vtrum beata Virgo habuit gratiam in termino in in-
stanti conceptionis Filij Dei in utero. 259.11. vs-
que ad 20
An baptizatus Baptismo sanguinis teneatur ad Ba-
ptismum, si vita supereft. 261.21
Quis est sensus formæ Baptismalis ut datur in re-
missionem peccatorum, & quomodo verificatur
in iustificatis, & in Virgine. 262.13. vsque ad 46.
inclusiue.

De effectu gratie per Baptismum.

- Vtrum minuat somitem. 269.1. & 2
Vtrum ex parte causæ principalis, & finis posset
crescere effectus gratie. 270.3. & 4
Vtrum ex diuersa applicatione causæ meritiorum. 271.
5. & seq. vsque ad 15
Quomodo crescit gratia ex diuersitate in recipiente,
& dispositione. 274.15. & 16

De ministerio Sacramenti.

- Quid faciendum de patuolo exposito. 275.1
Vtrum filii infidelium inuitis parentibus sint bapti-
zandi. ibid. quæst. 9. per totum.

De Ministro.

- Vtrum malitia, & infidelitas ministri deroget Sacra-
mento, seruatis essentialibus. 283.q.1. per totum.
An recipiens à malo ministro peccet. 289.4
Quis sit malus. 288.1.2.3
Quomodo quis se gerere debet circa ministrum im-
probum. 291.10. & seq.
An posset quis recipere Sacramentum à simoniaco
pacifcente, neque aliter conferente. 293. 14. 15.
& seq.
Vtrum licet ministrare Baptismum cum periculo
vitæ baptizati. 294.1
Quid operetur præsumptio periculi. 296.5
Quis possit ministrare validè. 301.1. & 2
Vtrum Angelus possit ex concessione speciali. ibid.
2. & seq. vsque ad 12
Quis de potentia ordinaria sit minister. 305.12. vsque
ad 17
Quis est minister ex officio. 306.17. vsque ad 20
Quis sit ordo seruadus inter ministros. 307.10. & seq.

De unitate Baptismi.

- Vtrum plures possunt baptizare unum, ita ut quilibet
materiam, & formam conferat. 308.1
Vtrum faciant duo sacramenta in eis signi. 309.2. vs-
que ad 19
Vtrum duo cōferre possunt Sacramentum, ita ut unus
solam materiam, alter verò formam. 314.20. & 21
Vtrum unus plures simul baptizare potest. 316.12
An essent plura sacramenta. ibid. 23
Regula seruanda in Baptismo conferendo monstru.
vide Doctorem in textu §. de quarto membro. 315.7
Vtrum requiratur præsentia formæ ad materiam. 318.
1. & 2
Vtrum quis validè seipsum baptizat. 319.1. & seq.
Quænam intentio requiratur in ministro. 320. q. 5.
per totum.
Vtrum requiratur actualis. 328. in com. 320.1
Vtrum Baptismus iterari possit. 330. q. 7. & 331. 1.
& seq.
Quænam sit pœna iterantium Baptismum. 333. q. 8

De charactere.

- Vtrum datur character, & quibus fundamentis. 336.
1. quæst. 9. per totum, & in com. in quo eximitur
Doctor à calunnia. Vide v. Character.

Confirmatio.

- In quo consistit in recto. 374.1
Quæ ratio appellationis. ibid.
An sit Sacramentum. 375.3. & seq.
Vtrum Cornelius fuit sanctificatus ante Baptismum.
377.9. & 10
Quæ materia eius proxima, & remota. 378.13.14.15.
& 379.16.17
Vtrum chrisma sit materia remota necessitate Sacra-
menti. ibid. 17. vsque ad 18
Vtrum debeat esse benedictum ab Episcopo. 382.
28. 29
An possit delegari hæc benedictio. ibid. 30. vsque
ad 36
Quis sit minister? ibid. 30. & seq. vsque ad 44
An possit committi ministerium Sacerdoti non Epi-
scopo. 383.44
& quis fuera ritus antiquus Ecclesie. ibid. vsque
ad 65

Quæ

Index Quæstionum.

- Quæ sit forma. 394.66. vsque ad 74
Vtrum Apostoli vñ sint materia, & forma huius Sacramenti. 396.74. vsque ad finem.
Vtrum confirmatio sit necessaria ad salutem. 398.
quæst. 2. per totum, & in commento.
Vtrum possit iterari confirmatio. 400. quæst. 4. & in commento.
Vtrum sit poena constituta iterantibus confirmationem. 402. quæst. 5.
- Eucharistia.**
- Quid significet. 409. 1. & 2
Quæ ratio nominis, & institutionis. 410. 4. 5. 6. & 7
Vtrum sit Sacramentum. ibid. 8
- Vnitas eius.**
- Quænam sit eius vnitatis. ibid. 9. vsque ad 19
Vtrum sanguis sit animatus. 412. 19. vsque ad 21
Quæ vnitatis numerica Sacramenti. 413. 21. vsque ad 24
Quæ differentia eius, & excellentia supra reliqua. 414. 24
In quo consistit in recto. 415. 27. vsque ad finem.
- Forma.**
- Quænam sit forma præcisa consecrationis corporis. 413. 2
Vtrum requiritur præmitti illa verba, qui pridiè, &c. 414. 6. vsque ad 11
Quænam sit forma essentialis Calicis, & in quibus verbis continetur. 418. 12. vsque ad 26
Quid Doctor senserit. 430. 26
Qualis sit obligatio sciendi formam. 432. 28. & seq.
An Christus confecerit, utendo forma verbali instituta. 433. 30. vsque ad 36
An forma recitatiuè, vel significatiuè profertur. 434.
36. vsque ad 9
Vtrum pronomen hoc demonstret abstrahendo à tempore, quod importat verbum. 436. 40
Pro quo supponit pronomen. 441. 41. vsque ad 47
Pro quo instanti verificatur copula de rigore sermonis 442. 47
Vnde desumitur rigor sermonis. 443. 50. vsque in finem.
- De sumptione.**
- Quot modis sumitur hoc Sacramentum. 445. 1
Quinam sunt eius capaces. ibid. 2. vsque ad 9
- Effectus Eucharistia.**
- Quem habet effectum in sumente. 447. 9
Quomodo causat effectum gratiæ. ibid. 18
Quando effectum causat. ibid. 19
Vtrum dispositio conferat gratiam maiorem. 450. 13
Vtrum crescente dispositione crescat effectus post sumptionem. ibid. vsque ad 25
Vtrum conferat effectum recedente fictione. 451. 25
Vtrum plures species simul sumptæ, & eiusdem rationis conferant maiorem gratiam. ibid. 26
Vtrum per diueras species panis, & vini conferatur vberior effectus. ibid. 27. vsque ad 35
- De necessitate Eucharistia.**
- Vtrum sit medium necessarium in voto. 456. 38
- Vtrum sit medium utile, & conducens. 457. 39. vsque ad 44
Vtrum debeat sumi à iejunis tantum. 462. 45
& de aliis dispositionibus requisitis. ibid. vsque ad 55
- De precepto.**
- Vtrum possit confici in vna tantum specie. 464. 53.
vsque ad finem.
Vtrum sit præceptum diuinum sumptionis. 469. 2
Vtrum comprehendat infantes. ibid. 3
Vtrum etiam adulsti non baptizatos. ibid. 4
Quo tempore obligat. ibid. 5
Vtrum præceptum Ecclesiasticum. 470. 7. & seq.
Quando obligat, & cuius sit natura. 471. 10. & seq.
Vtrum præceptum extendat se ad vtranique speciem. 472. 14. vsque ad 22
Vtrum Ecclesia iuste substraxerit vsum calicis laicis. 473. 22
De vso Sacramenti sub consilio. 474. 10. & seq.
Vtrum accedens mala fide cum mortali peccet. 476. 32
Vtrum accedens bona fide cum mortali recipiat gratiam. ibid. 34. & seq.
Vtrum in hoc casu sit necessaria attritio. 479. 45
Vtrum teneatur conscientia mortalis confiteri, vel sufficiat sola contritio. 480. 50
Vtrum in aliquo casu liceat accedere cum sola contritione. 482. 54
Vtrum accedens in veniali recipiat effectum. ibid. 55
Vtrum distraictio impedit effectum Sacramenti. 483. 60
- De reali existentia Christi sub speciebus.**
- Vtrum Christus realiter sit in Sacramento. 489. 2. & seq.
Vtrum caput sextum Ioannis intelligatur de reali mandatione Sacramenti. 492. 14. & seq. vsque ad 24
Quomodo fit Christus præsens. 499. 36. vsque ad 44
Vtrum per penetrationem partium. 504. 44. & seq.
In quo consistit præsencia sacramentalis. 507. 49. vsque in finem.
Vtrum idem corpus virtute dicta possit esse in diuersis locis simul, & quantitatibus. 508. quæst. 2. per totum. vsque ad 19
Quænam accidentia sequuntur necessariò corpus in diuersis locis, & quæ non sequuntur. 521. 19. vsque ad finem.
Possibilitas præsentia sacramentalis. 530. 1. & seq.
Vtrum existentia naturalis, & sacramentalis Christi habeant connexionem necessariam. 532. 1
Vtrum inter eas sit ordo de facto, & possibili. ibid. vsque ad 24
Vtrum eadem partes, & reliqua absoluta, quæ sunt in Christo existente quantitatibus necessariis eidem insint in Sacramento. 541. 25. vsque ad 29
Vtrum possibile sit separata quantitate existere Christum sub speciebus, quæ inest ipsi ut naturaliter existit extra Sacramentum. 543. 19. vsque ad finem.
- De actione, qua est in Christo in Eucharistia.**
- Quomodo aliquid insit primò existenti sacramentaliter, & quomodo concomitanter tantum. 549. 10
Vtrum

Index Quæstionum.

Vtrum omnis operatio immanens, quæ inest Christo extra Sacramentum, etiam in sit in Sacramento. 548.1. vsque ad finem.

Quomodo, & à quo moueri potest Christus in Eucharistia. 551. quest. 6. per totum.

Vtrum Christus sub speciebus posset agere virtute corporeæ in aliud à se. 562.2. & seq.

Vtrum possit habere operationem spiritualem, aut mouere per virtutem non organicam. 563.7. & 8

Vtrum posset videri sub modo sacramentali ab intellectu viatoris, aut separato. 567.2. & seq.

Vtrum ab intellectu Beati videatur. 571.14. & 15

Vtrum videri possit ab oculo glorioso. 573.1.2.3.17. & seq. vsque ad 36

Vtrum Christus sit sub indiuisibilibus, & partibus insensibilibus specierum. ibid. 4. vsque ad 17

Quid dicendum de apparitionibus in Eucharistia. 580.36

De transubstantiatione.

Quid sit transubstantiatio. 587.3

Vtrum sit possibilis; & an soli Deo. ibid. 4

Quid sit mutatio proprie dicta. 589.5.7. & 8

Vtrum transubstantiatio requirat manere eandem materiam. 591.10. & 11

Vtrum sit ad modum aliquem substanciali. ibid. 12. vsque ad 21

Vtrum sit vi noua conseruatio substancialis corporis Christi. 593.21

Quid sit formaliter ipsa transubstantiatio. 594.26. vsque ad finem.

Vtrum possibile sit quodlibet ens cohereti in quodlibet aliud. 596.1. vsque ad 5

Vtrum transubstantiatio dicat actionem concomitantem. 599.6. & seq.

Vtrum aliquid possit conuerti in Deum. ibid. 8. vsque ad 26

Vtrum quilibet creatura in aliam conuerti possit. 603.26.27. & seq.

Vtrum saluari possit transubstantiatio absque eo, quod maneat aliquid commune terminis. ibid. vsque ad finem.

Quinam errant circa conuersationem. 606.2.3. & 4

Regulae generales declarandi fidem. 607.5

Rationes quibus aliqui impugnant errorem. 608.6. soluuntur 609.7

Vtrum ex particula demonstrativa in sola significazione speculatoria, & non practica colligitur absentia panis, & vini. 610.1.1. vsque ad 41

Vtrum substantia panis & vini desinat. 617.42. & seq.

Vtrum aliquid panis maneat post conuersationem. 621.49. vsque ad 61

Vtrum materia sit distincta seipsa, & an possit esse sub diuersis formis simul. 624.61. & seq.

Quomodo transubstantiatio includit actionem concomitantem, quoniam ipsa sit inter substantias. 27. 68. vsque ad 79. inclusuè.

Vtrum corpus ut est terminus ad quem constituantur per formam propriam diuersam ab anima, & aliis. 632.81. ad 101

Vtrum dantur plures formæ substanciales in viuente. 638.101. & 102. vsque ad 132

Vtrum quantitas corporis ponatur sub speciebus, & quomodo. 656.132

Vtrum panis & vinum annihiletur. 659.2. vsque ad finem.

Regulae modorum loquendi, & exprimendi hanc conuersationem. 673.1

De materia Eucharistie.

Vtrum panis triticus ex aqua elementati sit materia corporis. 674.1.1. & seq.

Vtrum panis ex amido sit materia. 676.6

Vtrum pasta consecrati possit. 677.7

Vtrum Christus consecravit in azymo. 678.8

Vtrum celebravit Pascha cum Iudeis. ibid. 9. vsque ad 24

Vtrum fermentatus sit materia necessaria, aut azymus necessitate præcepti. 682.24 vsque ad 29

An requiritur determinata quantitas in materia consecrabilis. 684.32. vsque ad 35

Quæ presentia, aut definitio materiæ requiratur. 685.35. vsque ad finem.

Vtrum vinum vitis sit materia sanguinis. 688.1.2. & 3

Vtrum debeat admisceri aqua. 689.5. vsque ad 8

Vtrum aqua immediatè conuerti possit in sanguinem. 690.8. vsque ad 43

De accidentibus separatis quoad esse.

Quæ accidentia manent post conuersationem. 703.1

Vtrum accidenti separati detur perfecta positiva. 704.2. vsque ad 21

Vtrum existent accidentia per se negatiæ. 708.21

Vtrum eadem sit actio, quæ conseruantur à Deo accidentia separata cum illa, quæ conserabantur coniuncta. ibid. 22. & seq. & 716.61. & seq.

Quid important primò concreta accidentalia. 712.32

Quomodo se habet inhærentia ad accidens ab solutum. ibid. 34

In quo consistat. ibid. & seq. vsque ad 50

Vtrum possibilis sit separatio accidentis à subiecto. 718.52. & seq.

Quomodo definitur accidentis per subiectum. 721.55. & 56

Vtrum inhærentia sit passio entis absoluti. 724.59

Vtrum forma absoluta dependeat à subiecto in conservari. 727.64. vsque in finem.

Vtrum qualitas in Eucharistia sit sine subiecto. 729.2.3. vsque ad 10

Vtrum eadem inhærentia qualitatis ad quantitatem, & ad substantiam. 736.10. vsque ad 14

De accidentibus separatis quoad actionem.

Vtrum accidentis producat substantiam, si sit separatum, aut coniunctum. 739.1. & seq.

Vtrum accidentia separata habeant omnem actionem quæ alias competebat coniunctis. 746.7. & seq.

Vtrum possunt habere actionem corruptiæ substantiae. 747.10. & seq.

Qualis sit ordo inter formam substancialem, & dispositionem. 749.12

Quomodo intelligitur ordo inter prius, & posterius. 154.17

Quomodo intelligitur actiones esse suppositorum. ibid. & 756.18

Vtrum forma substancialis separata posset esse principium generandi aliam. 758.20. & seq.

De mutatione passiuæ specierum.

Qualis posset induci mutatio specietum per agens creatum? vide dist. 12. quest. 4. per totam.

Index Quæstionum.

- Vtrum possint augeri, vel minui species consecratæ.
770.6
- Vtrum quantitas specierum corrupti possit virtute agentis naturalis. 772.1
- Vtrum qualitas corrupti possit. 774.6
- Quænam sit mutatio corruptiua, per quam definit Christus ex corruptione specierum. 775.1
- Vtrum redit eadem substantia panis, & vini. 776.3
- Vtrum redeat materia prima, quæ fuit panis, &c. 778.7. & seq.
- Quænam transmutatio compatitur cum Eucharistia, & quæ non. 783.14
- An accidentia aliæ separata maneant vnitam substanciam sequenti. ibid.17. vsque ad finem.
- De Ministro.**
- Vtrum sola actione diuina fiat consecratio. 805.30. & 808.31
- In quo consistat actio, & an sit relatio. 791.5. vsque ad 30
- Vtrum in Ministro requiratur potestas characteris. 812.1
- De Sacrificio.**
- In quo consistit essentia sacrificij in genere. 812.5. vsque ad 43
- Quomodo diuidatur sacrificium. 820.43. vsque ad 45
- Vtrum in Missa fiat sacrificium propriè dictum. ibid. 45
- In quo consistat essentia sacrificij Legis nouæ. 824.65. vsque ad 78
- Quid offertur in hoc sacrificio. 827.78. vsque ad 192
- Vtrum offerri posset sub una specie tantum. 468. & seq.
- Quis sit offerens in hoc sacrificio. 830.92. vsque ad 115
- Qui nam sit effectus sacrificij. 834.115. vsque ad 124
- Quomodo hi effectus conueniant sacrificio. 836.124
- Quis sit valor sacrificij. ibid.127
- Quæ impedient offerre sacrificium. 839.132
- Vtrum requirantur vestimenta sacra. 840.133
- Quænam sint illa. ibid.134. & seq.
- Quæ poena celebrantis cum impedimento canonico. ibid.137
- Quid de ministrante, & aliis personis. ibid. & in seq.
- De impedimento loci. 842.141. & seq.
- De Ecclesia, in qua offerri debet. 843.143
- De altari. ibid.144. & seq.
- Quænam poena est celebrantis in loco interdicto. 844.147. & seq.
- De eo qui celebra absque Calice. 845.151
- De tempore præscripto celebrationis. 847.152. & seq.
- De iteratione sacrificij ab eodem uno die. ibid.155. & seq.
- Quid sit Missa publica, quid priuata. 848.160
- De numero afflentium. ibid.161. & seq.
- Vtrum solus Sacerdos dispensem sacramentum. 849. 164
- Quibus deneganda est communio. 850.168. & seq.
- An Christus communicabit Iudam. 851.175
- An scipsum. 852.178

INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRÆ.

Ex Genesi.

CAP.17.V.10.

GoC est pactum meum quod obseruabitis inter me, & vos. 112.col.2.n.7

11. Circumcidetur ex vobis omne masculinum. *ibid.*

12. Infans octo dierum circumcidetur in vobis. *ibid.*

14. *Masculus, cuius preputij caro, circumcisâ non fuerit, &c.* 110.col.1.n.2.111.col.2. n.4. 112.col.2.n.7. 196 9

21. 4. Et circumcidit eum die octauo, sicut praecepit Dominus. 112.col.2.n.2

49.20. *Pinguis est panis eius, & prabebit delicias Regibus.* 448.12

Ex Exodo.

3. 6. *Ego sum Deus Patris tui, Deus Abraham, Deus Iacob, & Deus Iacob.* 423.4.425.8

12.12. *Et transibo per terram Ægypti nocte illa.* 491.9

13. *Eritis autem sanguis vobis in signum.* *ibid.*

15. *Septem diebus azyma comedetis.* 678.8

16. *Nihil operis facietis in eis.* 679.14

18. *Mense primo, quartadecima die mensis.* 680.17. & 18

21.15. *Qui percusserit patrem suum, aut matrem, morte moriatur.* 472.15

Ex Leuitico.

20. 9. *Patris, matrisque qui maledixerit, sanguis eius sit super eum.* 472.15

23.32. *A vespera usque ad vesperam celebrabis Paschata vestra.* 678.8

Ex Deuteronomio.

8. 7. *Dominus Deus tuus introducet te in terram bonam.* 675.5

10.16. *Circumcidite preputium cordis vestri.* 266.39

12.23. *Non comedes sanguinem animalium.* 495.25

16. 1. *Obserua mensam nouarum frugum.* 680.16

10. *Et celebrabis diem festum hebdomadarum.* 820.45

32. 4. *Dei perfecta sunt opera.* 343.11

Ex I. Regum.

15.22. *Melior est obedientia, quam victimâ.* 813.5

Ex Tobia.

12. 7. *Sacramentum Regis abscondere bonum est.* 56.col.2.n.1

Ex Psalmis.

4. 6. *Sacrificate sacrificium iustitiae.* 813.5
Scoti oper. Tom. VIII.

18. 5. *In omnem terram exiuit sonus eorum.* 189.

3. in text.

13. *Delicta quis intelligit.* 475.2

22. 2. *Super aquam refectionis educauit me.* 189.
3. in text.

24.10. *Vniuersa via Domini misericordia, & veritas.* 138.12

31. 1. *Beati quorū remissæ sunt iniuriantes.* 224.9
2. *Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum.* *ibid.*

49.23. *Sacrificium laudis honorificabit me.* 813.5

50.18. *Si voluisses, sacrificiū dediſsem utique.* *ibid.*

19. *Sacrificium Deo spiritus cōtribulatus.* *ibid.*

67.10. *Pluuiam voluntariam segregabis Deus hereditati tuae.* 448.12

73.23. *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.* 304.10

80.17. *Cibauit illos ex adipe frumenti.* 675.5

84.11. *Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi.* 138.12

109. 4. *Tu es Sacerdos in aeternum.* 135.3

118.112. *Inclinauit cor meum ad faciendo iustificationes tuas.* 77.col.2.n.20

121. 6. *Et abundatia diligentibus te.* 56.col.2.n.2

147.14. *Ex adipe frumenti satiat te.* 675.5

Ex Prouerbiis.

9. 2. *Sapientia immolauit victimas suas.* 815.70

5. *Edite panem meum, & vinum, quod miscui vobis.* 489.1

23.26. *Fili prebe mihi cor tuum.* 238.3

Ex Ecclesiaste.

9. 1. *Nescit homo utrum amore, an odio dignus sit.* 64.14. & 475.2

Ex Sapientia.

1. 5. *Spiritus sanctus disciplina effugiet filium.* 242.2. in text.

2. 22. *Nescierunt sacramenta Dei.* 56.col.2.n.1

3. 1. *Iustorum autem anima in manu Dei sunt.* 459.43

Ex Ecclesiastico.

15. 3. *Cibabit illum pane vite, & intellectus.* 494.20

19. 4. *Qui credit citio, leuis est corde.* 204.54

24.29. *Qui edunt me, adhuc esurient.* 494.20

Ex Isaia.

2. 3. *De Sion exhibit lex, & verbum Domini de Ierusalem.* 202.11.204.56

7. 14. *Ecce virgo cōcipiet, & pariet filium.* 147.41

19. 19. *In illa die erit altare Domini.* 822.54

†† 2 Ex

Index locorum S. Scripturæ.

Ex Ezechiele.

18. 7. *Panem suum c̄sirienti dederis, & nudum operieris vestimento.* 446.8

Ex Daniele.

2. 30. *Mibi Sacramentum hoc reuelatum est.* 56. col 2.n.1

44. *In diebus regnorum illorū suscitabit Deus.* 135.4

7. 14. *Potestas eius potestas eterna.* 136.col.2.n.5

9. 24. *Septuaginta Hebdomades abbreviate sunt super populum tuum.* 146.38

Ex Osea.

6. 6. *Misericordiam volo, non sacrificium.* 813.5

Ex Amos.

8. 10. *Et conuertam festinates vestras in luctum.* 678.13

Ex Iona.

2. 7. *Ez sableuabis de corruptione vitam meam.* 632.32. & 638.100

Ex Malachia.

1. 6. *Ad vos, ô Sacerdotes, qui despicitis nomen meum.* 821.49

2. 2. *Maledicam benedictionibus vestris.* 809.1

Ex Matthæo.

3. 11. *Ego vos baptizo in aqua.* 106.col.2.n.86
Qui autem post me venturus est, &c. 150.8

13. *Venit Iesus, ut baptizaretur.* 146.16

14. *Ego à te debeo baptizari.* ibid.

5. 17. *Non veni soluere legem, sed adimplere.* 188.1.198.36.210.84

21. *Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides.* 211.19

23. *Si offers munus tuum ad altare.* 822.52.
843.144

27. *Et non mæchaberis: Ego autem, &c.* 211.19

9. 2. *Videns Iesus fidem illorum, dixit: Confide fili.* 274.16

10. 5. *In viam Gentium ne abieritis.* 202.51.204.56
Quis dederit calicem aqua frigida, mercem recipiet. 365.26

11. 11. *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* 144.28

27. *Nemo nouit Patrem nisi Filius.* 170.36

30. *Iugum enim meū suave est.* 189.3. in text.

12. 34. *Progenies viperarum quomodo potestis bona loqui.* 367.35

35. *Bonus homo de bono thesauro profert bona.* ibid.

40. *Sicut Jonas in ventre cœti, sic erit Filius hominis in corde terra tribus diebus.* 491.10

35. 11. *Non quod intrat in os coinquiat hominem.* 209.16

12. *Scis, quia auditio verbo hoc, Pharisei scandalizati sunt.* ibid.

13. *Sinite illös, caci sunt.* ibid. & 461.6

24. *Non sum missus, nisi ad oves, quae perierunt domus Israël.* 204.56

26. *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.*

16. 17. *Tu es Christus Filius Dei vivi.* 491.9

19. *Tibi dabo claves regni calorum.* 137.4

19. 4. *Non legisti, quia masculum, & feminam fecit eos.* 138.5

17. *Si autem vis ad vitam ingredi, serua man- data.* 260.17

23. 2. *Super cathedram Moysi sederunt Scribe, & Pharisei.* 195.6. & 198.36

3. *Quaecunque dixerint vobis, facite.* ibid.

26. 2. *Scitis, quia post biduum Pascha fiet.* 679.
14. & 678.10

5. *Non in die festo, nè tumultus fieret in po- pulo.* 677.4. & 679.14

11. *Pauperes semper habebitis.* 497.34

17. *Prima autem die azymorum accesserunt discipuli ad Iesum.* 678. & 682.5

18. *At Iesus dixit: Ite in ciuitatem.* 679.11

21. *Vnus vestrum me tradiditus est.* ibid.

26. *Hoc est corpus meum.* 487.2. & 489.4

Accipit Iesus panem, & benedixit, ac fregit,
&c. Accipite & comedite. 433.31.491.8

Cœnantiibus autem eis, accepit Iesus panem.

490.7

27. *Et accipiens Calicem, gratias egit.* ibid.

28. *Hic est enim Sanguis meus noui Testamenti.* 134.col.1.n.2.135.col.2.n.3.488.3. 489.
4. 49.6

27. 15. *Per diem autem solemnum consueverat praes populo dimittere unū vinclum.* 679.13

28. 5. *Scio enim quod Iesus, qui crucifixus est, quartus.* 516.13

19. *Ite, docete omnes Gentes.* 437.4. & 57.3
Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij,

& Spiritus sancti. 165.17

20. *Vobiscum sum usque ad consummationem facili.* 415.26. & 497.34

Ex Marco.

1. 44. *Offer pro emundatione tua, que præscript Moyses.* 198.6

2. 7. *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus.* 106.col.2.n.86

5. 34. *Vade in pace, & esto sana.* 424.5

14. 12. *Et prima die azymorum, quando Pascha immolabant.* 678.11. & 682.5

23. *Et biberunt ex eo omnes.* 473.23

15. 6. *Per diem autem festum solebat dimittere illis unū vinclum.* 679.13

16. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.* 219.7.232.5.242.2. in com. 399. in text.

Qui non crediderit, condemnabitur. 217.1

18. *In nomine meo demonia cœcient.* 173.48

Ex Luca.

1. 29. *Cogitauit qualis esset ista salutatio.* 147.41

32. *Regnabit in domo Iacob in eternum.* 135.4

34. *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco.* 147.41

2. 21. *Postquam consummatis sunt dies octo.* 110.1

42.

Index locorum S. Scripturæ.

42. Cum factus esset Iesus annorum duodecim.
561.5
3. 2. Factum est verbum Domini super Ioannem,
Zacharia filium. 159.10
7. 48. Remittunt tibi peccata tua. 66.col.1.n.23
11. 28. Quinimum, beatis qui audiunt verbum Dei.
260.14
12. 1. Attendite à fermento Pharisaorum, quod
est hypocrisis. 490.6
13. 2. Putatis quia illi pra omnibus peccatores
fuerunt. 493.19
18. 31. Ecce ascendimus Ierosolymam, & consum-
mabuntur omnia. 210.18. & 84
22. 7. Venit autem dies azymorum, in qua necesse
erat occidi Pascha. 678.11. & seq.
15. Desiderio desideravi hoc Pascha manduca-
re vobiscum. 678.9
19. Hoc est corpus meum. 488.3
Et accepto pane gratias egit. 409.2
20. Hic calix nouum Testamentum est. 420.41
Qui pro vobis, & pro multis effundetur. ibid.
21. Verumtamen ecce manus tradentis me, me-
cum est in mensa. 681.23
23. 17. Necesse autem habebat, &c. 679.13
24. 44. Haec sunt verba, quæ loquutus sum ad vos.
198.37. & 497.34
49. Vos autem sedete in ciuitate. 201.11

Ex Ioanne.

1. 11. In propria venit, & sui cum non recepe-
runt. 197.32
17. Lex per Moysen data est gratia & veritas
per Iesum Christum. 77.col.2.n.2.1.134.
col.2.n.2.135.col.1.n.3.136.col.2.n.5.189.3
26. Ego baptizo vos aquâ, medius autem vestri
stetit, quem vos nescitis. 148.col.1.n.2
33. Super quæ videris Spiritum descendente, hic
est, qui baptizat in Spiritu sancto. 284.4
Qui misit me baptizare, ille mihi dixit, Su-
per quem videris, &c. 159.10
2. 19. Soluite templum hoc, & in triduo reedifi-
cabo illud. 491.10
3. 4. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu
sancto, non potest intrare in regnum Dei.
183.1.in text. & com. 184.1. & 2.190.9.
& 10.2.18.2.2.19.7.2.56.2.in com.
7. Oportet vos nasci de nouo. 319.3.in text.
14. Sicut Moyses exaltauit serpente in deserto,
ita exaltari oportet Filiu hominis. 491.10
26. Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem; cui
tu testimonium perhibuisti, ecce hic ba-
ptizat. 189.2.in text & 191.11
27. Non potest accipere homo quidquam, nisi
fuerit illi datum de caelo. 302.2
4. 1. Vi ergo cognovit Iesu, quia audierunt Pharis-
ai quod Iesu plures discipulos facit. 191.11
14. Aqua, quam ego dabo, fiet in eo fons aquæ
salientis. 494.2.1
21. Venit hora, quando nec in monte hoc ado-
rabitis Patrem. 822.52
5. 43. Ego veni in nomine Patri mei. 276.2. in
text.
6. 26. Amen, amen dico vobis, queritis me. 493.15
28. Quid faciemus, & operemur opera Desiibid.
29. Hoc est opus Dei, ut credatis in eum. ibid.
30. Quod ergo tu facis signum, ut videamus. ibid.
31. Patres nostri manducauerunt manna in de-
serto. ibid.
32. Amen, amen, dico vobis, non Moyses dedit
vobis panem de caelo. ibid.
44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui
misit me, traxerit eum. ibid.
48. Ego sum panis vita. 492.13
50. Hic est panis de caelo descendens. 472.15.
& 492.13
51. Ego sum panis viuus. 492.13. 666.5. 493.15
52. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in
eternum. 420.4.1. & 472.15
53. Litigabant ergo Iudei. 493.15
54. Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen, dico vo-
bis. ibid.
- Nisi manducaueritis carnem Filij hominis,
non habebitis vitam in vobis. 457.469.
1. in com. 472.15. 494.2.2
55. Qui manducat meam carnem, & bibit
meum sanguinem, habet vitam eternam.
442.15 447.11.448.16.453.32
56. Caro mea verè est cibus. 451.28. 487.2.
495.23.6.36.91
58. Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo
propter Patrem. 494.2.2
59. Patres vestri manducauerunt manna in
deserto. 493.15
61. Multi ergo audientes ex discipulis eius, di-
xerunt. Durus est hic sermo. ibid.
63. Hoc vos scandalizat; si ergo, &c. ibid.17
64. Verba, quæ loquutus sum, Spiritus & vita
sunt. ibid. & 488.4.494.2.0
- Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest
quidquam. 488.4
7. 16. Mea doctrina non est mea. 441.2.6
39. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi
erant credentes in eum. 396.7.3
- Nondum erat datus Spiritus sanctus. 191.15
9. 21. Etatem habet, ipse pro se respondeat.
239.3
12. 24. Nisi granum frumenti cadens in terram,
mortuum fuerit, ipsum solum manet. 6.4.
1. in text. 675.5
28. Pater clarifica nomen tuum. 170.3.6
13. 1. Cum dilexisset suos, in fine dilexit eos 410.7
10. Qui lotus est, non indiget, nisi vi pedes la-
uet. 258.9. & 259.9
14. 13. Quodcumque petieritis Patrem in nomine
meo, hoc faciam. 170.3.6
18. Non relinquam vos orphanos. 497.3.4
15. 1. Ego sum vitis vera. 488.3
3. Iam vos mordi estis propter sermonem, quem
locutus sum vobis. 162.10
5. Ego sum vitis, vos palmites. 488.3
- †† 3 15. Vos

Index locorum S. Scripturæ.

15. *Vos autem dixi amicos, quia omnia, &c.*
492.12
22. *Si non venissem, & loquutus eis non fuisset, peccatum non haberent.* 194.4.197.32
- 16.29. *Ecce nunc palam loqueris.* 492.12
- 18.28. *Non introierunt in Praetoriū.* 677.4.681.21
39. *Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis.* 679.1
- 19.30. *Consummatum est.* 195.7.203.53.210.18
33. *Vt viderunt Iesum, iam mortuum, non fregerunt eius crura.* 632.32
- 20.11. *Maria autem stabat ad monumentum.*
632.3.1.638.100
22. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remissit peccata, remittuntur eis.* 66.col.2.
n.23.137.4.138.5.257.3
- 21.2.4. *Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de hu.* 491.9

Ex Actibus Apostolorum.

1. 1. *Cepit Iesus facere, & docere.* 257.3.2.258.4
5. *Vos autem baptizabimini Spiritu sancto.* 376.6
2. 4. *Repleti sunt omnes Spiritu sancto.* 189.4
38. *Accipietis donum Spiritus sancti.* 396.73
ibid. Pénitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum. 164.16.172.44.174.
53. 375.4.244.8
41. *Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt.* 376.7
42. *Erant autem persecuentes in doctrina Apostolorum.* 472.16
3. 21. *Quem oportet quidē cælum suscipere.* 516.11
4. 12. *Non est aliud nomine sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* 176.60
8. 14. *Miserunt ad eos Petrum, & Ioannem, ut imponerent manus super illos.* 375.4
15. *Qui cum venissent, orauerūt pro illis.* 397.76
16. *Nondum enim in quemquam illorum venerat.* 375.4
- Baptizati tantum erant in Domino Iesu.*
173.47
17. *Tunc imponebant manus super eos, & accipiebant Spiritum sanctum.* 375.3
18. *Cum vidisset autem Simon, &c ibid. &* 376.8
35. *Aperiens Philippus os suum, & incipiens à Scriptura illa.* 176.60
36. *Ecce aqua, quid prohibet me baptizari.*
176.6.0.184.2
9. 3. *Contigit ut appropinquaret Damasco, subito, &c.* 516.11
5. *Ego sum Iesus, quem tu persequeris.* ibid. 12
17. *Saulus frater, Dominus Iesus misit me.* ibid.
- 10.43. *Huc omnes Propheta testimonium perhibent.* 176.60
47. *Nunquid aquam quis prohibere potest?* 184.
2. 377.9
11. 3. *Quare introisti ad viros preputium habentes.* 205.59
9. *Quia Deus mundauit, tu nè commune dixeris.* 377.9

15. *Cum autem capissim loqui, cecidit Spiritus sanctus.* *ibid.*
18. *Ergo & Gentibus dedit Deus pénitentiam ad vitam.* *ibid.*
13. 2. *Ministratibus autem illis Domino, & ieiunatibus, dixit illis Spiritus sanctus.* 822.52
3. *Tunc ieiunantes, & orantes imponente que eis manus, dimiserunt illos.* 388.55
- 14.22. *Et cum constituisserint eis per singulas Ecclesias, presbyteros.* *ibid.*
15. 1. *Et quidem descendentes de Iudea docebant fratres.* 113.col.2.n.12
2. *Vt ascenderet Paulus, & Barnabas.* 388.55
28. *Visum est Spiritui sancto, & nobis.* 211.20
19. 2. *Si Spiritum sanctum accepisti credentes.*
174.52
3. *In quo ergo baptizati es tu.* *ibid.*
4. *Ioannes baptizauit Baptismo pénitentia.*
ibid. 54
5. *Hū auditis baptizati sunt.* 173.47
6. *Et cum imposuisset illis manus Paulus, &c.*
375.3.376.8
20. 8. *Attendite vobis, & uniuerso gregi.* 393.6.
834.113
- 21.2.0. *Vides frater, quot millia sunt in Iudeis, qui crediderunt.* 197.10
- Ex Epistola ad Romanos.**
1. 16. *Euangelium est virtus Dei in salutem omnium credenti.* 135.col.2.n.2
2. 2.5. *Circumcisio quidem prodest, si legem observes.* 113.col.2.n.13
Si autem prauicator legis sis, &c. 266.39
3. 1. *Quid ergo amplius Iudeo est.* 197.33
2. *Eloqua Dei credita Circumcisio.* 113.
col.1.n.9.199.49
20. *Ex lege tantum cognitio peccatis.* 113.col.2.
n.13
22. *Iustitia autem Dei per fidem.* *ibid.*
23. *Omnis enim peccauerunt.* *ibid.*
24. *Iustificati gratis per gratiam ipsius.* 144.30
4. 11. *Signaculum accepit Circumcisio.* 109.
col.1.n.1
23. *Non autem scriptum est tantum propter ipsum solum.* 191.16
5. 15. *Si enim unius delicto mors regnauit per unum.* 220.12
18. *Igitur sicut per unius delictum, &c.* *ibid.*
20. *Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia.* 240.7
6. 3. *An ignoratis, quia quicunque baptizati sumus in Christo, in morte ipsius baptizati sumus.* 66.col.1.n.21.94.col.2.n.45.172.
44.33.1.2.in com. 219.7.459.col.1
4. *Concepisti enim sumus cum illo.* 219.7
5. *Si enim complatati sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus.*
94.45
7. 8. *Peccatum occasione accepta, per mandatum seducit, & per illud occidit.* 77
8.1.Nihil

Index locorum S. Scripturæ.

8. 1. *Nihil ergo nunc damnationis est in his.* 2.19.
7.223.5. 254:43
9. *Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est eius.* 255.45
15. *Non accepisti Spiritum seruitutis in timore.* 13.4.col 2.n.2
34. *Christus Iesus, qui mortuus est, qui & surrexit.* 832.106
9. 27. *Reliquia Israël conuertentur in fine.* 276.
2. in text.
10. 4. *Finis enim legis Christus:* 197.32
14. *Quomodo credent, nisi audiant: quomodo audient, nisi mittantur.* 203.54
17. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* ibid. & 221.1
11.16. *Si radix sancta, & rami.* 230.1. in text.
29. *Sine paenitentia sunt dona Dei.* 242.3
32. *Qui proprio filio suo non pepercit.* 816.23

Ex 1. ad Corinthios.

1. 12. *Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli.* 163.5
13. *Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est; aut in nomine Pauli baptizati estis?* ibid. 13.
176.60.2.58.6
14. *Gratias ago Domino Deo meo, quod neminem vestrum baptizauis.* 164.14.176.60
23. *Nos autem predicamus Christum crucifixum.* 258.6
2. 8. *Si enim cognouissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent.* 570.12
3. 22. *Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, &c.*
141.16
4. 4. *Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.* 477.36
6. 7. *Iam quidem omnino delictum est in vobis.* 223.5
9. *Nolite errare; neque fornicarij, neque idolis seruentes, regnum Dei possidebant.* ibid.
13. *Et hec quidem fuisse, sed ablusi estis.* 173.
46. 223.4
7. 14. *Alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.* 65.col.1.n.17
8. 8. *Escis autem nos non commendat, neque enim si manducauerimus, &c.* 367.36
9. 13. *Qui altari deserunt, cum altari participant.* 843.144
10. 2. *Omnes in Moysi baptizatis sunt.* 64.16
4. *Omnes bibebant de Petra, Petra autem erat Christus.* 491.9.488.3
11. *Omnia in figura contingebant illis.* 64. col.2.n.16
16. *Panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est.* 407.2.606.5
Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est. ibid.
433.30
17. *Omnes unū corpus sumus, qui de uno pane, & de uno calice participamus.* 410.7.414.23
Quoniam unus panū, unum corpus sumus omnes. 449.17

18. *Qui edunt hostias, participes sunt altaris.*
826.73
Videte Israël secundum carnem. 822.55
21. *Non potestis mensa Domini participes esse, & Demoniorum.* 843.144
31. *Sive edatis, sive bibatis, omnia in nomine Domini facite.* 365.26
11. 20. *Non est Dominicā Cenā manducare.* 409.2
21. *Vnus quidem esurit, aliis vero ebrius est.*
445.1. in text. 775.2
23. *Ego enim acceperā a Domino, quod & tradidi vobis.* 491.7
24. *Accipite, & manducate, hoc est Corpus meum.* 426.9
25. *Hoc facite in meam commemorationem.*
333.7.473.23
Similiter & Calicem postquam canauit.
ibid. 681.22
Hic est Calix nouū Testamentū ibid. 420.41
26. *Quotiescumque panem hunc manducabis, & Calicem bibetis.* 407.2. 410.5. 473.23. 494.22
28. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de Calice bibat.* 137.8.420.
411.455.37.470.9.475.2. 482.56
29. *Judicium sibi manducat, & bibit, non disiudicans Corpus Domini.* 420.41.445.1.
in text. 451.2.5.469.1
34. *Si quis esurit, domini manducet* 445.1. in text.
12. 8. *Alij quidem per Spiritum datur sermo sapientia; alijs autem, &c.* 833.110
13. 9. *Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus.* 143.24
15. 8. *Nouissimè autem omnium sanguinem abortuo visus est & mihi.* 516.9
15. *Si mortui non resurgent, neque Christus resurrexit.* 64.13
45. *Factus est primus homo Adam in animam viventem; nouissimus Adam in spiritum.*
119.col.2.n.27
46. *Non prius quod spiritale est, sed quod animalē.* 230.1. in text.

Ex 2. ad Corinthios.

1. 22. *Qui unxit nos Deus, & signauit nos, & dedit pignus.* 347.15.394.66.397.78
2. 15. *Christi bonus odor sumus Deo.* 394.8
3. 6. *Litera occidit, spiritus autem vivificat.* 77. col.2.n.21
7. 10. *Quae secundum Deum tristitia est, paenitentiam in salutem stabilem operatur.* 244.9
vlt.10. *Non dedit nobis Dominus potestatem.* 811.4

Ex epistola ad Galatas.

2. 5. *Quibus neque ad horam cœfimus subiectio- ne, ut veritas Euangely permaneat apud vos.* 8c8.78
11. *Cum venisset Cephas, in faciem ei resistit.*
206.13.207.14
12. *Prius enim quād venirent quidam a Iaco- bo, cum Gentibus eudebat.* ibid.
Segrega

Index locorum S. Scripturæ.

- Segregabat se ab alijs timens circumcisos.* 5. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumpius.*
ibid. 208.15 303.3.8 13.6
- 13. Simulationi eius consenserunt ceteri. ibid.* 4. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui*
14. Sed cum vidissim, quod non recte ambula-
ret ad veritatem Euangely, &c. 207.14. *vocatur a Deo tanquam Aaron. ibid. &*
75. & 76 818.34
- Quomodo Gentes cogis iudaizare? 206.13.* 7. *Exauditus est pro sua reverentia, & con-*
207.4.208.15 *summatus factus est. 136.col.1.n.6*
- 3. 27. Quicunque in Christo Iesu baptizati esitis.* 6. 1. *Quapropter intermittentes inchoationis*
172.44.241.1 *Christi sermonem ad perfectiora fera-*
4. 3. Ita & nos, cum parvuli essemus. 125.44 *mur. 377.11*
- 8. Sed tunc quidem ignorantes Deum. ibid.43* 4. *Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt,*
9. Quomodo conuertimini iterum ad infirma, *&c. 224.5.332.3.in com.*
& egena elementa. ibid.
- 10. Dies obseruatis, & mensis, & tempora &*
annos. ibid.
- 5. 2. Quoniam si circumcidamini, Christus vo-*
bis nihil proderit. 195.7
- 3. Testificor rursus omni circumcidenti se, quo-*
niam debitor est universa legi facienda. 7. 18. *Reprobatio sit prioris mandati propter in-*
113.col.1.n.9.199.39 *firmitatem eius. 77.col.2.n.21.125.col.2.*
n.44
- Ex epistola ad Ephesios.**
- 1. 9. Ut notum faceret Sacramentum voluntatis*
sue. 56.col.2.n.1
- 13. In quo & credentes signati esitis spiritu pro-*
missionis sancto. 66.col.2.n.28.347.16
- 4. 5. Vnus Dominus, una fides, unum baptisma.* 10. 14. *Vnde enim oblatione consummavit in semi-*
171.41.172.42.270.3 *piternum sanctificatos. 82.4.62*
- 11. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos;*
quosdam autem Prophetas. 833.110
- 30. Nolite contristare Spiritum sanctum Dei,*
in quo signati esitis in diem redemptionis. 11. 6. *Sine fide impossibile est placere Deo. 2.19.2.*
172.44.347.18 221.1.263.25
- 5. 26. Mundans eam lauacro aqua. 67.col.2.* 13. 10. *Habemus altare, de quo edere non habent*
n.27 184.2.219.7 *facultatem. 822.54.843.144*
- 30. Membra sumus corporis eius, de carne eius.* vlt. 16. *Beneficentie autem, & communionis noli-*
449.17 *te obliuisci. 813.5*
- Ex epistola ad Colossenses.**
- 1. 15. Ipse est primogenitus omnis creature. 141.16*
- 2. 11. In quo & circumcisisti es Circumcisione non*
manufacta. 197.32.219.7
- 3. 3. Mortut enim es tu, & vita vestra abscondi-*
ta est cum Christo in Deo. 459.col.1
- Ex 1. ad Timotheum.**
- 2. 4. Deus vult omnes homines saluos fieri 120.30*
- 4. 4. Omnis creatura Dei bona est. 433.32*
- 14. Noli negligere gratiam Dei, qua in te est.* 3. 21. *Quod & vos similis forma saluos facit*
384.39.393.6 *Baptisma. 262.2.24*
- Ex epistola ad Titum.**
- 1. 5. Propter hoc te reliqui Cretae, ut constitueres*
presbyteros. 393.6
- 3. 5. Saluos nos fecit per lauacrum regeneratio-*
nis. 219.7
- Ex epistola ad Hebreos.**
- 1. 6. Et cum iterum introducit primogenitum in*
orbem terra. 516.10
5. 1. *Si dixerimus, quia peccatum non habemus,*
ipso nos seducimus. 835.12.2
2. 1. *Aduocatum habemus apud Patrem. 832.106*
- Ex Apocalypsi.**
2. 1. *Angelo Epheſi Ecclesie scribe. 384.39*
5. *Memor esto unde excideris, age paeniten-*
tiam. 244.9
14. 13. *Feati mortui, qui in Domino moriuntur; ope-*
ra enim illorum sequuntur illos. 459.43
22. II. *Qui iustus est, iustificetur adhuc. 447.11*

R. P. F.

IOANNIS DVNS
SCOTI,
DOCTORIS SVBTLIS,
ORDINIS MINORVM,
IN LIB. IV. SENTENTIARVM
QVÆSTIONES.

Cum Commentario R. P. F. ANTONII HIQVÆI Hiberni
in eundem Doctorem Subtilem.

D I S T I N C T I O P R I M A
M A G I S T R I.

A MARITANVS enim vulnerato appropians, cu- Lac. 10.
rationi eius Sacramentorum alligamenta adhibuit,
quia contra originalis peccati & actualis vulnera, Sa-
cramentorum remedia Deus instituit. De quibus,
quatuor primò consideranda occurunt.

Quid sit Sacmentum.

Quare institutum.

In quibus consistat, & conficiatur.

Et quæ sit distantia inter Sacraenta veteris & nouæ legis.

Quid sit Sacmentum.

B [S acramentum est sacræ rei signum.] Dicitur tamen Sacmentum August. 10.
etiam sacrum secretum, sicut Sacmentum diuinitatis: vt Sacra-
mentum sit sacrum signans, & sacrum signatum: sed nunc agitur de Sacramento
secundùm quòd est signum. Item, Sacmentum est inuisibilis gratiæ visi-
bilis forma. [Signum verò est res præter speciem quam ingerit sensibus,
aliquid aliud ex se faciens in cogitationem venire. Signorum verò alia
sunt naturalia, vt *fumus* significans ignem: alia data.] Et eorum quæ data
sunt, quædam sunt Sacraenta, quædam non. Omne enim sacramentum est
signum, sed non è conuerso. Sacmentum eius rei similitudinem gerit, cuius Cin. 5.
Dan. 4. a.
1. Tim. 3.
Sacramen-
tum quid
sit.

Aug. 2. de
Doct. Chri-
stian. c. 1.
Epist. 23.
sub finem.

Quid sit proprium Sacra-mentum.
Mag. hic non tenetur.

Leu. 16. c.
Hebr. 9. d.
Nm. 19. c.
quæst. sup.
Nm. c. 33.
10m. 4.
Leuit. 13. 14.
Rom. 3. c.
& 4. b. c.
Gal. 2. d.
Rom. 3. d.

A& 10.
Onus quod neque nos, neque pa-tres nostri portare po-tuimus.

signum est. [Si enim Sacra-menta non haberent similitudinem rerum, qua-
rum Sacra-menta sunt, propriè Sacra-menta non dicerentur.] Sacra-mentum
enim propriè dicitur, quad ita signum est gratiæ Dei, & inuisibilis gratiæ
forma, vt ipsius imaginem gerat, & causa existat. Non ergo significandi
tantùm gratiâ Sacra-menta instituta sunt, sed etiam sanctificandi. Quæ enim
significandi gratiâ tantùm instituta sunt, solum signa sunt: & non Sacra-
menta: sicut fuerunt sacrificia carnalia, & obseruantæ cæmoniales vete-
ris legis, quæ nunquam poterant iustos facere offerentes, quia, vt ait Apo-
stolus: Sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos
sanctificabat ad emundationem carnis, non animæ. Nam inquinatio illa
erat contactus mortui. Vnde August. [Nihil aliud intelligo inquinatio-
nem quam lex mundat, nisi contactum mortui hominis: quem qui teti-
gerat, immundus erat septem diebus, sed purificabatur secundum legem
die tertio, & septimo, & ita mundus erat, vt iam intraret in templum.]
Mundabant etiam interdum à corporali leprâ illa legalia. Sed nunquam
ex operibus legis aliquis iustificatus est, vt ait Apostolus, etiamsi in fide, &
charitate fierent. Quare? quia imposuit ea Deus in seruitutem, non in iusti-
ficationem, & vt figura futuri essent: volens sibiipsci potius offerri ea quam
idolis. Illa ergo signa erant, sed tamen & Sacra-menta (licet minus propriè)
in Scripturis saepe vocantur: quia signa erant rei sacrae, quam utique non
præstabant. Illa autem Apostolus opera legis dicit, quæ tantùm significandi
gratiâ, vel in onus instituta sunt.

De causa institutionis Sacra-mentorum.

Hug. de Sacr. p. 9. cap. 2.
Alag. hic non tenetur.
Epiſt. ad Ruffi. iom. 1. in medio epif.

Criplici autem de causa Sacra-menta instituta sunt, propter humiliatio-
nem, eruditionem, exercitationem. Propter humiliationem quidem, vt
dum homo in sensibilibus rebus, quæ naturâ infra ipsum sunt, ex præcepto
creatoris se reuerendo subiicit, vt ex hac humilitate & obedientia Deo ma-
gis placeat, & apud eum mereatur: cuius imperio salutem querit in infe-
rioribus se, et si non ab illis, sed per illa à Deo. Propter eruditionem etiam
instituta sunt, vt per id quod foris in specie visibili cernitur, ad inuisibi-
lem virtutem, quæ intus est, agnoscendam mens erudiatur. Homo enim
qui ante peccatum sine medio Deum videbat, per peccatum adeò hebuit,
vt nequaquam diuina queat capere, nisi humanis exercitatus. Propter exer-
citionem similiter instituta sunt: quia cum homo otiosus esse non possit,
proponitur ei utilis & salubris exercitatio in Sacra-mentis, quâ vanam & no-
xiām declinet occupationem. Non enim facile capitur à tentatore, qui bo-
no vacat exercitio. Vnde Hieronymus monet: Semper aliquid boni operis
facito, vt te occupatum diabolus inueniat.

De tripli genere exercitationis.

Hug. de Sacr. p. 9. c. 2.
In quibus est. Epiſt. Sacra-mentum.

DVnt autem exercitationum tres species. Vna ad ædificationem animæ
Spertinet: Alia ad corporis fomentum. Alia ad utriusque subversionem.
Cum igitur absque Sacra-mentis (quibus non alligavit potentiam suam Deus)
homini gratiam donare posset, prædictis de causis Sacra-menta instituit. Duo
autem sunt, in quibus Sacra-mentum consistit, scilicet verba, & res. Verba, vt
inuocatio Trinitatis, Res, vt aqua, oleum, & huiusmodi.

De differentia Sacmentorum veterum & nouorum.

E Nam videre restat differentiam Sacmentorum veterum & nouorum : vt Sacmenta vocemus quæ antiquitus res sacras signabant, vt sacrificia, & oblationes, & huiusmodi. Eorum autem differentiam breuiter Augustinus assignat, dicens, quia illa promittebant tantum, & significabant, hæc autem dant salutem.

*In exposit. tit.
Psalms. 73.
tom. 8.*

De Circumcisione.

F Vix tamen inter illa Sacmenta Sacmentum quoddam, scilicet Circumcisionis, idem conferens remedium contra peccatum, quod nunc Baptismus præstat. Vnde Augustin. Ex quo instituta est Circumcisio in populo Dei, quæ erat tunc signaculum iustitiae fidei, ad purgationem valebat magnis & paruulis originalis veterisque peccati : sicut Baptismus ex illo valere cœpit ad innouationem hominis, ex quo institutus est. Item Beda, Idem salutiferæ curationis auxilium Circumcisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod Baptismus agere reuelatae gratiae tempore consuevit, excepto quod regni caelestis ianuam nondum intrare poterant : tamen in sinu Abrahæ post mortem requie beatâ consolati, supernæ pacis ingressum spe fœlici expectabant. His aperte traditur per Circumcisionem ex quo instituta fuit, remissionem peccati originalis & actualis paruulis & maioribus à Deo præstitam, sicut nunc per Baptismum datur.

*Ad Valer. lib.
2. de Nupt. &
concupis.
cap. 11. in fi-
ne, tom. 7.
In illud, Luc.
2. postquam
cœlummati
sunt dies 8:
Luc. 16. f.*

De viris qui fuerunt ante Circumcisionem, & de fœminis que fuerunt antè & post.

G Væritur etiam de viris, qui fuerunt antè Circumcisionem, & de fœminis, quæ fuerunt antè & post, quod remedium contra peccatum habuerint? Quidam dicunt sacrificia & oblationes eis valuisse ad remissionem peccati. Sed melius est dicere, illos qui de Abraham prodierunt, per Circumcisionem iustificatos : mulieres vero per fidem & operationem bonam, vel suam, si adultæ erant; vel parentum, si paruulae. Eos vero qui fuerunt ante Circumcisionem, paruulos in fide parentum : parentes vero per virtutem sacrificiorum, scilicet, quam intelligebant spiritualiter in illis sacrificiis, iustificatos. Vnde Gregor. Quod apud nos valet aqua Baptismi, hoc egit apud veteres, vel pro paruulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificij, vel pro his qui ex Abrahæ stirpe prodierunt, mysterium Circumcisionis.

*Gregor. 4.
Moral. c. 2. in
illud Job. 1.
Nunc enim
dominiens.*

De institutione & causa Circumcisionis.

H IC dicendum est, in quo instituta fuerit Circumcisio, & quare, & cur mutata per Baptismum. Abraham primus mandatum Circumcisionis habuit, ad probationem obedientiæ: nec ei soli præcepta fuit Circumcisio, sed & semini eius, id est, omnibus Hebræis, quæ fiebat secundum legem octaua die lapideo cultro in carne præputij. Data autem fuit Circumcisio pluribus de causis, scilicet ut per obedientiam mandati Abraham placeret Dœ, cui per præuaricationem Adam displiceret. Data enim fuit in signum magnæ fidei Abrahæ, qui credidit se habiturum filium, in quo fieret bene-

*Gen. 17. b.
Ioh. 5. a.
Quare data
fuit circum-
cisio.
Glossa in il-
lud Rom. 4.
Signum ac-
cepit.
Gen. 22. d.
Gen. 3. b.*

4 Lib. IV. Sententiarum Dist. I.

dictio omnium. Deinde, ut hoc signo à cæteris nationibus discerneretur populus ille. In carne verò præputij ideo iussa est fieri Circumcisio, quia in remedium instituta est originalis peccati, quod à parentibus trahimus per concupiscentiam, quæ in parte illa magis dominatur: & quia in parte illa culpam inobedientiæ primus homo sensit, decuit ut ibi signum obedientiæ acciperet.

Quare die octauo, & petrino cultro?

I **F**iebat autem octauâ die, & petrino cultro, quia & in resurrectione com-
Genes. 17. c.
Ex. 12. 4.
Lev. 12.
Ios. 5. & ha-
betur 25. q. 1.
S. His ita.
 muni octauâ die, ætate futurâ, per petram Christum omnis ab electis
 abscedetur corruptio: & per Christi resurrectionem octauâ die factam, cir-
 cumciditur à peccatis anima cuiusque in eum credentis: duæ ergo res sunt
 illius Sacramenti.

Quare in Baptismum mutata sit circumcisio?

K **I** Deo autem mutata est Circumcisio per Baptismum, quia Sacramentum
Aug. lib. 2. de
pac. orig.
Mag. hic non
tenetur.
 Baptismi communius est & perfectius, quia pleniori gratiâ accumulatum.
 Ibi enim peccata solùm dimittebantur, sed nec gratia ad bene operandum
 adiutrix, nec virtutum possessio, vel augmentum ibi præstabatur, ut in Ba-
 ptismo: vbi non tantummodo abolentur peccata, sed etiam gratia adiu-
Psal. 22.
 trix confertur, & virtutes augentur. Vnde aqua refectionis, vel regeneratio-
 nis dicitur, quia aridos fœcundat, etiam fructificantes ampliori vertute do-
 nat. **Q**ui quantumcumque per fidem & charitatem antè habitam aliquis
ad Rom. 4. b.
 iustus ad Baptismum accedit, vberiorem ibi recipit gratiam: sed non ita
 in Circumcisione. Vnde Abrahæ per fidem iam iustificato signaculum tan-
 tū fuit, nihil ei intus contulit.

De paruulis defunctis ante diem octauum.

L **S**i verò queritur de paruulis, qui ante diem octauum moriebantur, ante-
Non tenetur
hic Magist.
 quam fiebat Circumcisio ex lege, vtrum saluarentur, vel non? Idem po-
 test responderi quod sentitur de paruulis ante Baptismum defunctis, quos
Beda in illud
Lue. 2. post
quæ cõfuna-
mati sunt
dies.
 perire constat. Vnde Beda, [Qui nunc per Euangelium suum terribiliter
 & salubriter clamat, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non
 intrabit in regnum Dei; ipse dudum clamabat per suam legem, Masculus,
 cuius præputij caro circumcisæ non fuerit: anima illa peribit de populo suo,
 quia paclum meum irritum fecit.] Fortè tamen sub lege, ingruente nece-
Joan. 3. 5.
Gen. 17. b.
 sitate mortis, ante octauum diem circumcidabant sine peccato filios, sicut
 modò fit in Ecclesia de Baptismo.

PRÆFATIO || COMMENTARIUS
DOCTORIS || R. P. F. ANTONII
SUBTILIS. || H. I. Q. V. A. I.

Magist. A.

SAMARITANVS ille^a piissimus spoliatū vi-
dens hominem , &
atrociter sauciatum,
miserationis affectu
compatiens , medici-
nam attulit efficacem ,
quā curatis ipsius vulneribus , ac plenā
redditā sanitate , in sui principium , à quo
descendens ab Ierusalem deuiauerat , fina-
liter reducatur.

De ista saucij^b sanatione salubri , ac de-
uij reductione finali , tanquam de pedibus
sedentis super solium excelsum , Magister
in hoc opere finali determinat ; vt sicut
ex primo & secundo claruit Deum esse
Alpha , tam in se ens inter omnia primum ,
quām omnium aliorum originale princ-
pium : sic ex tertio & quarto appareat
ipsum esse & *O mega* , tam in se suum ultimū ,
quām creaturæ suæ per scipsum in
scipsum finaliter reductiuum . Hanc autem
reductionem finalem præcedit curatio se-
miplena , & plena curatio comitur.

Secundūm hanc distinctionem igitur
potest diuidi quartus iste , dicendo , quod
Magister primò agit de hominis saucij cu-
ratione salubri : secundò , de hominis de-
uij reductione finali ; curatur enim ho-
mo salubriter in susceptione deuotā Sa-
cramentorum veracium , & reducitur fina-
liter in perceptione iucundā præmiorum cœlestium . Sacra-
menta enim disponunt , & præparant ; præmia vero perficiunt , &
consummant . Vel potest dici , quod primò
agit de curatione semiplena , seu disposi-
tiuā : & secundò de curatione plenā , seu
perfectiū , & vtraque diuisio redit in
idem . Nam curatio semiplena fit per gra-
tiam Sacramentorum , quæ sunt medicinæ
salubres : plena curatio , seu finalis redu-
ctio , fit per collationem præmiorum , quæ
sunt iucundæ refactiones .

In prima igitur parte agit de Sacra-
mentis , per quæ curatur languidus à morbo
culpæ . In secunda de præmis , per quæ li-
beratur à languore peccati . Et incipit lecun-
da in principio distinc. 43. *Postremò* , &c.
Prima diuiditur in duas ; primò namque
determinat de Sacramento in generali :
secundò in speciali . Secunda in principio
dist. secundæ , *Iam ad Sacra-
menta* . Prima diuiditur in duas , in proemium & tracta-
tionem .

Scoti oper. Tom. VIII.

SAMARITANVS ille^a &c. **H**ic Doctor allūmens ^{Parabolæ.}
præfationem Magistri in
quartum Sententiarum ,
applicat eundem ordi-
nem , & distributionem
operis totius exprimens ,
alludit vterque ad para-
bolam illam Samaritani , *Luce* 10. iuxta mysti-
cam interpretationem , quæ accommodatur lapsi ,
& redemptioni generis humani , ex communi-
ni Pattum sententia , *Origenis homil. in Lucam* ,
Nazianzeni Orat. 4. de Theolog. *Basilij hom. in aliquis*
Scriptura loca , *Chrysostomi homil. in enclera locum* ,
& in homil. de *Anachem* . *Ambrosij in Lucam* , *Hie-
ronym. Epist. ad *Fabiolam* , & in comm. cap. 20. *Mati-
thai* , *Augustini serm. 7. de verbis Domini in Lucam* ,
& lib. 2. question. *Euangel. cap. 19* . *Gregorij lib. 20* .
Moral. cap. 27 . *Bedæ* , *Theophylacti in enclera lo-
cum* , *Bernardi serm. 1. de Annuntiat. B. Mariae* , &
aliorum Interpretum , apud quos accommodatio
legi potest , reddendo singula singulis .*

Homo descendens ab Ierusalem , qua interpreta-
tur pacis visio , est Adam , cum omni sua posteri-
tate , peccato lapsus à culmine suæ innocentiae ,
in qua summa pace fruebatur , vt Augustinus lib.
de Corrept. & grat. cap. 11. & alibi sepè docet . Per
Iericho significatur status peccati ; *Iericho* enim
interpretatur *Luna* , quæ monstruus mutationibus ,
incrementis & decrementis subiaceat ; & proinde
Ecclesiast. 27 . comparatur ei stultus , seu peccator .
Latrones in quos incidit suæ Dæmones , qui
exploianuerint eum gratuitis per peccatum . *Cæle-
stinus I. Epist. 2. cap. 4* . *Tridentinum* *seff. 5. can. 1* .
nempe iustitia originali , & aliis donis , quæ bo-
nitate sui Creatoris accepit , non propriis me-
ritis ; vulnerauerint eum in naturalibus , quia secun-
dam corpus , & animam in deterris commutatam .
Araulicanum *can. 1* . *Tridentinum* *suprà* . Per *Leu-
tan* , & *Sacerdotem* , qui iacentem , & sauciatum
præterierunt , designatur lex Mosaica , cùsque
infirmitas ad sanandum hominem à peccato , vt
patet ex Tridentino *seff. 6. cap. 1* . & *can. 1* . *Sama-
ritanus* autem veniens , qui curam eius gessit , in-
telligitur filius Dei , quando venit plenitudo
temporis missus à Patre misericordiarum ad ho-
mines , vt *Iudeos* , qui sub lege erant , redimeret ,
& *Gentes* , quæ non se habebant iustitiam , iusti-
tiam apprehenderent , atque omnes adoptionem
filiorum Dei recuperarent .

b De ista saucij sanatione , &c. Reddit rationem
ordinis , quem sequitur Magister in libris Sen-
tentiarum , iuxta ordinem in genere , quo crea-
turae in Deum reducuntur , tanquam principium ,
& finem , *Alpha* & *O mega* , *Apocalypsi. 1*.

In primo lib. Sentent. agitur de principio ad
intrâ , & extrâ scilicet de Deo in se trino , & uno ,
cùsque perfectionibus , de scientia tam possibili-
bus , quām futurorum , de externa prædestinatione ,
& reprobatione , & voluntate antecedenti , &
consequenti , seu signi , & beneplaciti , Deique
prudentia in sua æternitate .

tum, qui incipit ibi, *Sacramentum est sacra, &c.* Et illa in quatuor, secundum quatuor, quæ in proemio proponit pertractanda. Primum est, quid sit Sacramentum. Secundum, quare institutum, ibi, *Triplici ex causa.* Tertium, in quo consistat, ibi, *Duo autem sunt, &c.* Quartum, de differentiis Sacramentorum ibi, *Iam videre restat.* Et ista in duas, in principalem, & incidentalem, quæ incipit ibi, *Fuit tamen.* Et ista incidentalis in tres, quia primum agit de Sacramento propriu[m] legis Mosaicae. Secundò, quid sibi corresponebat in lege naturæ, ibi, *Quaritur autem.* Tertiò, redit ad declarandum quædam dubia de Circumcisione, ibi, *Hic dicendum est.*

4
Sacramentum ad gratiam ordinatur.

**Ordo dicens
dorum in hac
diss.**

De Sacramento igitur in communi, hoc primò tanquam notum occurrit considerantibus Sacraenta, scilicet, quod Sacramentum specialiter ad gratiam ordinatur, quod verum generale, si particuliariùs, & clariùs, & planius explicetur, patet veritas illorum, quæ de Sacramento in generali communiter inquiruntur. Sed an ordo iste fuerit causa ad causatum, vel signi tantum ad significatum, difficultas oritur principaliter ex duobus: quorum unum est generale, scilicet de potentia creaturæ ad creandum gratiam; secundum est speciale, scilicet propria ratio, & excellentia Sacramenti ad sanctificandum animam. Secundum hoc igitur in hac prima distinctione, (vbi de Sacramento agitur in communi, & per consequens de ordine eius ad gratiam) principaliter est tractandum. Primò queritur in communi, an creatura possit habere aliquam actionem respectu termini creationis. Secundò de propria ratione Sacramenti, & eius institutione. Tertiò ex ipsis, si Sacramentum potest habere respectu gratiæ creandæ aliquam causalitatem.

& prius consideratur, vt ab æterno est sub actu, quam vt pro tempore transit in effectum; inde poscit ordo, vt generaliter de ipsa hoc modo ageretur in primo.

Succedit autem in secundo consideratio eiusdem, vt transit in effectum creationis rerum in genere; & in specie creaturæ spiritualis, vt processit iuxta primærum statum, & determinationem à Deo; deinde supposito peccato, & recessu hominis ab illo statu, in quo est conditus; de quo agitur in ultima secundi.

In tertio subiungitur consideratio Mediatoris, & iustitiae, quam communicavit intrinsecè, virtutum, & donorum, viatori.

In quarto tandem sequitur de causis extrinsecis conseruandi, & restituendi eandem iustitiam, vt sunt Sacraenta, ac demum ultimò de ipsius iustitiae consummatione per gloriam, & de stabili termino creaturarum cessante deinceps motu, & mutatione.

Postquam autem Doctor supposuit hanc generalem diuisiōnēm Quarti, tandem diuidit primam eius partem ex methodo Magistri, in duas, quarum prior est de Sacramento in communi, & hæc terminatur unicâ distinctione, quæ prima est; vbi explicat primò, quid sit Sacramentum? Secundò, quare institutum? Tertiò, in quo consistat? Quartò, quæ sint differentiæ Sacramentorum? Subiungit etiam de Circumcisione, & remedio legis naturæ, & quædam dubia circa efficaciam Circumcisionis. Secunda autem pars incipit à distinctione secunda inclusuè, vsque ad quadragesimam tertiam exclusuè. De Sacramentis nouæ legis in specie, & eorum efficacia.

**Secundus de
creatione rerum in tempore, tam materialium,
quæm spiritualium; de Angelo, & homine insti-
tutis, de lapsu Angeli, & hominit.**

**Tertius de
Mediatore &
virtutibus**

**Quartus de
creatiōne.**

In quarto de curatione hominis languidi per Sacraenta, quam rectè vocat semiplenam, & dispositionem; quia est viatoris peregrinantis per fidem, qui nondum assecutus est finem, aut plenam sanitatem, sed luctatur cum infirmitatibus, internè quidem in se patiens rixam carnis, & spiritus; vbi hera & ancilla, Sara & Agar diffidia furent in partes distractæ; exterius vero impetus, cum Dæmon, & mundo congregatur, contra quos Sacramenta munimur. Et hic tratus de Sacramentis in genere, & specie producitur usque ad distinctionem 43. in hac autem & deinceps agitur de plena curatione: nempe per collationem premij, & gloriæ, quæ excludit omanem misericordiam, & infirmitatem, & in qua creatura suo Creatori perfectissimè, & immutabiliter adhæret.

Hæc methodus considerandi Deum, quæ principium, & finis est creaturarum, concordat cum illo ordine, quo S. Augustinus discernit diem cognitionis Angelicæ in matutinam, & vespertinam. *Matutinam* determinat esse eam, quæ Deus in se cognoscitur, vt fons est, & origo omnium. *Vespertinam* diuidit in eam, quæ cognoscitur creatura, vt procedens à Deo in proprio genere, & in eam, quæ reducitur in Deum, tanquam in finem, in quo terminatur.

Seruatur methodus requiri ad scientiam, quia sicut ex quæst. terria Prologi constat, Deus est subiectum Theologiae, quantum ad veritates necessarias, quantum ad veritates contingentes.

Primò ergo agendum erat de necessariis veritatibus, sive immediatis, & habentibus evidenter ex terminis in intellectu apprehendente perfectè terminos; sive ex mediatis, & per modum conclusionum. Sic in primo agitur de Deo, & eius perfectionibus, quæ unus & trinus est in se. Veritates autem contingentes reducuntur ad idem subiectum; nempe essentiam diuinam, seruato ordine inter ipsas contingentes, quarum radix est diuina voluntas. Sicut ergo illa voluntas prior est sub intentione, quæm sub executione,

**Methodus
Magistri &
Augustini.**

Ordo sciencie:

**Veritates
Theologia
quomodo re-
ducuntur in
Deum?**

**Veritates co-
tingentes re-
ducuntur ad
voluntatem,
earumque or-
do.**

**4
Divisio qua-
si quoad pri-
mam partem.**

DISTINCTIO I.

De Sacramento in genere.

Hæc distinctio comprehendit tractatum de Sacramento in genere, abstrahendo ab iis, quæ de Sacramentis legis nouæ, ex conceptu proprio Sacramenti huius legis, in specie dicuntur etiam secundum communem conceptum Sacramenti legis nouæ. Hinc fit, ut consideratio Sacramenti in genere auctior sit apud Summistas, quam apud Sententiariorum; quia hi securi sunt ordinem Magistri, qui de conceptu generico Sacramenti institutum præcisè tractatum; alij vero quacumque ratione quidquid de omnibus, aut quibusdam Sacramentis in communi dicitur, reduxerunt ad disputationem in genere de Sacramento: qui stylus prolixitatem ingerit, in iis, quæ iterum de quolibet in specie refutari oportet. Noster autem Doctor ex methodo, ea in suum locum dimisit, ne repetitio eiusdem inutilis videretur, prior stylus claritati, secundus breuitati consulit, utque commodus, nisi quod aliqui nimil protrahant discursum, & ad titulos, & quæstiones ex professo reuocent quod incidenter, & breviori resolutione comprehendi posset. Agit ergo hic Doctor de Sacramento in communi, eius essentia, & definitione. Item de efficacia eius ad gratiam causandam in anima. Item, ut comprehendat, quæ tangit Magister de Circumcisione, & Sacramento legis naturæ: & totum tractatum comprehendit septem quæstionibus, hoc ordine:

- 1 An creatura possit habere aliquam actionem respectu termini creationis?
- 2 Vtrum rectè definitur Sacramentum à Magistro?
- 3 Vtrum in qualibet lege fuerit Sacramentum?
- 4 Vtrum possit causare gratiam physicè?
- 5 Vtrum possibilis sit virtus physica supernaturalis?
- 6 Quæ sit ratio agendi physicè in Sacramento? &, Vtrum Circumcisio causabat gratiam?
- 7 Vtrum legis naturæ fuerit aliquod Sacramentum?

Ordo prima
distinctiōnū.
& contenta.

QVÆSTIO I.

An creatura possit habere aliquam actionem respectu termini creationis?

Alenſ. 2. p. q. 6. m. 2. art. 4. D. Bonauent. 2. d. 1. art. 2. q. 1. Durand. ibi q. 4. D. Thom. 1. p. q. 4. 5. art. 5. & 4. d. 5. q. 1. a. 3. Mag. ibi c. ult. Rich. art. 1. q. 4. Henr. sum. art. 2. 5. q. 6. & quodl. 4. q. ult. August. Athan. Profl. Cyrill. Basil. citandi ult. Schol. vide Scot. 7. Met. q. 2. 8. 9. 10. & 9. Met. q. 1. in sol. secundi princip. & in Theorem. §. Creans non est nisi.

I
Argum. 1.

Ad primum sic proceditur, & arguitur, quod creatura possit habere actionem respectu termini creationis. Primò, quia Augustinus *super Ioan. homilia* 80. & ponitur in *can. prima quest. I. Detrahe. Que est ista virtus aquæ tanta, ut corpus tangat, & cor abluit?* Sed non abluitur cor in anima nisi per gratiam: ergo aqua Baptismalis effectiù se habet ad gratiam, quâ cor abluitur.

Argum. 2.
Quare artifices de nihilo nihil faciunt.
Vide 1. Met. soph. q. 1. 2.

Item lib. 8. 3. quest. q. 70. Artifices ideo de nihilo non possunt aliquid fabricare, quia per corpus operantur: ergo per oppositum, creatura spiritualis potest aliquid de nihilo producere, quia non operatur per corpus; & confirmatur, quia sicut actio transiens requirit passum in quod agit, ita videtur quod actio immanens non requirit passum: ergo agens actione immanente, potest agere, & non de aliquo passo, & ita creare.

Argum. 3.

Item ratione sic, Effectus non adæquans virtutem agentis superioris, potest ab agente inferiori produci: sed nullus effectus inferior supremâ creaturâ adæquat virtutem Dei, nec adæquatione simpliciter, quod patet: nec etiam in ratione effectus, quia adhuc aliiquid superius eo potest esse effectus Dei; ergo quodlibet inferius supremâ creaturâ potest ab aliquo agente secundò produci: aliquod autem tale est, quod non potest produci nisi per creationem: ergo, &c. Maior probatur, quia si effectus in ratione effectus non adæquat virtutem agentis: ergo agens non secundum totam potentiam suam producit illum; & per consequens minor potentia sufficeret ad producendum illum.

Et confirmatur, & probatur hæc consequentia in probatione maioris, quia si secundum totam potentiam produceret effectum inferiorem: ergo superior effectus non ostenderet potentiam maiorem in causa, quam inferior; quia inferior ostendit to-

Anc e quæstionem mouet Doctor hic, ut ex principio generali colligatur, quid efficaciam conueniat Sacramento circa gratiam, quæ ex communi sententia antiquorum creari tenetur; eandem etiam tangit Magister dist. 5. in fine. D. Thomas ibidem quest. I. art. 3. Richardus art. 1. quest. 4. vbi agunt de eadem efficacia Sacramenti: vnde non est extra scopum hinc eam tractare. Diuisiones & summarium textus habes ex scholis, ad quæ te remitto circa hæc quæ erunt dicenda.

8 Lib. IV. Sententiarum

tam, ex quo non potest produci, nisi secundum totam potentialitatem eius. Consequens est falsum: nam ex effectu perfectiori plus relucet potentia causa.

2. Item, agens creatum potest aliquid annihilare: ergo creare. Consequentia probatur, quia aequalis est distantia à nihilo ad aliquid, sicut ab aliquo ad nihil, ut patet per Philosophum 3. *Physicorum*. *Eadem est distantia ab Athenis*, &c. ergo aequalis virtus potest super hanc distantiam, & illam. Probatio antecedentis, tum quia agens creatum potest destruere formam naturalem totaliter, ita quod nihil eius remaneat: talis autem destruere est illius annihilationis, tum quia quod potest esse causa effectiva unius oppositi (eo modo, quo conuenit sibi habere causam effectuam) potest esse causa destruenda alterius oppositi. Patet propter incompossibilitatem oppositorum: sed anima potest esse causa infidelitatis, desperationis, & aliorum peccatorum mortalium, quae repugnant gratiae, & charitati: & hic causam dico eo modo, quo isti conuenit habere causam, scilicet in deficiendo: patet enim, quod ista possunt inesse animae, & non à Deo

Quod incipit re potest tantum per creationem, deponit tantum annihilationem. ut à causa; quia Deus non est causa peccati: ergo anima potest esse causa corruptiva fidei, spei, & charitatis, siue gratiae. Horum autem omnium destruere est annihilationis, sicut eorum productio est creatio. Vniuersaliter enim, quod non potest produci nisi ccreatur, non destruitur nisi annihilatur; quod autem fides, & infidelitas opponantur, & spes, & desperatione, videtur manifestum.

3. Consimiliter probatur de gratia, seu de charitate, & de quolibet peccato mortali; quia amicitia Dei, & inimicitia formaliter opponuntur: peccator est formaliter inimicus Dei: habens autem gratiam, vel charitatem, est formaliter amicus: ergo, &c.

Argum. 5. Item, causa secunda plus potest in virtute cause primæ, quam in virtute propria; alioquin non dependeret essentialiter in causando à causa prima, nec esset ordo essentialis causarum in causando, quod est inconveniens: sed in quocunque ens producibile non per creationem potest aliqua causa secunda in virtute propriâ: ergo in terminum creationis potest in virtute cause primæ.

S C H O L I V M.

Auctoritatibus Augustini, & Damasceni probat creare non posse competere ulli creature.

4. *Contra Augustinus super Gen.lib.9.c.21.* *Angeli nullum omnino possunt creare naturam.* *Et ibidem cap.22. Creare naturam tam nullus Angelus potest, quam nec creare seipsum.* Ratio ad op. 10. de Angelis: Tam nec eos dicimus creatores animalium, quam nec agricultas frugum. Item 3. *Trin.* cap. 8. & 9. Ita non possumus dicere Angelos creatores fuisse, sicut nec possumus dicere homines esse segetum creatores. Et post cap. 9. & 10. Non est creator nisi qui principaliiter ista formabat; penes quem primitus sunt omnium, qua sunt mensura, numeri, & pondera.

Item Damascenus cap. 18. Qui dicunt Angeles esse creatores alicuius naturæ, sunt omnino filii patris sui diaboli.

Item August. 12. de ciuit. cap. 24. loquens

S C H O L I V M.

Ponit rationes D. Thome, & aliorum, quibus probant creaturam non posse creare. Prima, quia terminus creationis est ipsum esse ut sic, quod soli Deo tanquam vniuersali causa subest. Secunda, inter terminum à quo creationis, qui est nihil, & ad quem, qui est aliquid, est distantia infinita. Tertia, agens inferius supponit effectum agentis superioris. Quarta, nullum creatum agens est purus actus.

5. *In ista questione Theologi communiter tenent partem negatiuam, & ad hoc ponuntur rationes ad præsens quatuor.* Rationes 1. D. Thom. 1. p. q. 4. a. 5. 2. Phys. & 3. Metaphys. Prima sumitur ex parte termini creationis, quæ talis est: Effectus vniuersaliores oportet in causas vniuersaliores reducere; sed inter omnes effectus vniuersalissimus est ipsum esse: ergo est proprius effectus causa vniuersalissimæ. Vnde dicitur in lib. de Causis, quod nec Intelligentia, nec anima rationalis dat esse, nisi in quantum operatur operatione diuinâ.

a. In ista questione Theologi communiter tenent partem negatiuam, &c. Suppositis, ut solet, rationibus pro virga parte questionis, hic aggreditur eius in specie resolutionem, ponendo conclusionem communem Theologorum, quæ est negatiua, quam docet Magister in 4. dist. 1. cum aliis, quos citat Scholastæ, quibus adiungi potest Ocham in 2. quest. 7. quodlib. 2. quest. 9. Ceterum alij posteriores Doctores, quos Tarratetus hic appellat modernos Nominales, oppositionem tenent, ut Gabriel in 2. d. 1. quest. 4. art. 3. qui dicit de facto creaturam non posse creare, propter ordinem rerum constitutum extrinsecus à Deo causa creare non possit. Et experien-

Ex hoc vltius, cùm produceret esse absolute (non in quantum hoc; vel illud) pertineat ad rationem creationis; ergo sequitur, quod creatio est propria actio Dei. Et additur, quod nec creatio potest competere creature ministerialiter, vel instrumentaliter. Cuius ratio est, quia causa instrumentalis non participat actionem cause superioris, nisi per aliquid sibi proprium operetur ad effectum proprium principalis agentis. Probatio, quia si nihil ageret secundum aliquid sibi proprium, frustra adhiberetur ad agendum: nec oportet esse determinata instrumenta determinatarum actionum; quia æquè posset principale agens in actionem suam indifferenter, per quodcumque instrumentum.

*Securis an
scindit per
formam pro-
priam?*

Hoc declaratur per exemplum de securi, quæ per formam sibi propriam diuidit, & scindit ligna, quæ est dispositio immediata ad formam scanni, quam intendit principale agens; sed sic non potest esse in creatione; quia creatio non est ex aliquo presupposito, quod possit disponi per actionem agentis instrumentalis, quia esse absolute, quod est effectus proprius Dei creantis, presupponitur omnibus aliis.

Secunda ratio principalis sumitur ex distantia terminorum, & est talis: super distantiam infinitam non potest nisi virtus infinita; sed inter terminos creationis, à quo & ad quem, puta nihil, & ens, est distantia infinita: ergo, &c. Probatio maioris, quia quanto distantia est maior, tanto transitus est difficilior, & maiorem virtutem requirit in agente; quia videamus vniuersaliter, quod quanto potentia plus distat ab actu, tanto requiritur maior potentia in agente ad reducendum ad actum. Probatio minoris, quia omni distantia finita contingit intelligere maiorem: sed nulla maior potest intelligi, quam illa, quæ est inter nihil, & ens. Et confirmatur etiam hæc minor, quia inter quæcumque contradictoria est distantia æqualis; ergo est æqualis distantia inter nihil, & aliquid: & inter Deum, & non Deum; sed inter Deum, & non Deum est distantia infinita: ergo inter alia. Item aliter confirmatur minor, quia æqualis est distantia inter duo contradictoria, & inter omnia; sed inter totum ens, & purum nihil est infinita distantia, eo modo quo possibile est sub ente creabili contineri infinitas, intantum quod super illam non potest nisi virtus infinita: ergo æqualis est inter animam, & non animam, siue inter quodcumque creabile, & eius negationem.

6
Ratio 2.
Henr. quodl.
4. q. 1. &
Rich. in 1.
d. 1. art. 4.
2. 4.

experientia, quâ constat de facto agens creatum dependere à subiecto in sua actione. Hoc ergo dato, videtur admittere simpliciter non repugnare creature creare. Ceterum illa experientia nequit haberet in causis spiritualibus & rei mortis à sensu, unde ratio diminuta est, si ad solam experientiam, quæ ex sensibilibus est, reducatur. Durandus autem in 2. d. 1. quest. 4. sine formidine negat repugnare creature aliquid creare, & soluit argumenta, quæ pro parte negatiua adducuntur. hæc quæstio diuersa est ab illa, quâ disputatur, an causa secunda sine concurso primæ possit producere effectum; quia hoc etiam dato, illa productio non esset creatio, cùm dependet à causa materiali. Agitur etiam hic de creatione, non prout generaliter sumitur pro actione Dei ad extra, quæ etiam respicit subiectum: sed qua est productio ex nihilo sui præexistente: vel certè, ut explicat Anselmus in *Monologio cap. 8. ex nihilo*, id est, ex nullo subiecto.

Prima ratio pro conclusione, est D. Thomæ, & continet duo inembra, nempe creaturam non potest creare ut causam principalem, neque etiam ut causam instrumentalem.

*Ratio 3.
Thomæ à pri-
ma causa &
esse.*

Primum patet, quia effectus vniuersalis in causis vniuersalioribus reducitur; sed ipsum esse est vniuersalissimum in effectu: ergo est proprius effectus causæ vniuersalissimæ, qui est Deus. Unde in libro de causis dicitur, quod nec Intelligenzia, nec anima rationalis dat esse, nisi in quantum operatur operatione diuina; sed creatio est ad esse absolute; non autem ad hoc, aut illud determinat; ergo est actio propria Dei.

Secundum membrum patet; quia instrumentum non participat actionem cause superioris, nisi per aliquid proprium operetur ad effectum cause principalis, quia alias frustra assumeretur; neque essent instrumenta determinata assumenda ad determinatas actiones, cùm quolibet indifferenter assumi posset. Exemplum, securis assumitur ut instrumentum scindendi ligna, quæ est dispositio immediata ad formam scanni, quam intendit principale agens, nempe artifex; sed creatio non est ex aliquo presupposito, quod possit disponi, cùm sit ad esse absolute, quod est effectus proprius Dei creantis, & reliquis præsupponitur; ita format Doctor rationem D. Thomæ, quam claritatis gratiâ resumpsi, ut examinetur antequam ad alias rationes suo ordine deueniatur.

D. Thom. 1.
p. 7. 45. art. 5.
in fo. 3. arg.

Ex isto medio formatur ratio ad conclusionem aliter sic: Non est aliqua proportio nullius potentiarum, ad aliquam potentiam, sicut nec non entis, ad ens: ergo nec est aliqua proportio distantiarum, quæ est inter potentiam, & actum ad illam, quæ est inter nullam potentiam, & actum: ergo non erit proportio virtutis, quæ potest super istam distantiam, ad virtutem, quæ potest super illam: ergo est infinita, quia omni finito potest finitum quolibet proportionari.

Tertia ratio sumitur ex ordine causarum agentium, & est talis: Agens inferius præsupponit in agendo effectum superioris agentis. Patet inducitum, quia ars præsupponit effectum

*Ratio 4.
Ægid. quodl.
q. 1.*

Perr. de Tarranta lib. 2. d. 1. q. 3. qua^{re} Varron. effectum naturæ circa quem agit, & natura aliquid potentiale, scilicet materiam, quæ est effectus primi agentis. Si hoc requirit vniuersaliter ordo agentium, & non potest esse aliquod agens creatum, quin subordinetur Deo in agendo: ergo necessariò in agendo præsupponit effectum Dei, & per consequens non potest agere nullo præsupposito: ergo nec creare.

Ratio 4. Egid. ubi sup. & quodd. 1. 2. 4. Quarta ratio sumitur ex potentialitate agentis creati, & est talis: Nullum agens creatum est purus actus, siue purum esse: ergo nec actio eius est actus purus, sed aliquid potentialitatis habens: talis autem non est sine motu, & mutatione: ergo nullum agens creatum potest agere sine motu, & mutatione: ergo nec creare; quia creare est de nihilo, motus autem in subiecto est.

S C H O L I V M.

Refutat primam rationem D. Thome, continentem has duas propositiones, scilicet esse simpliciter esse à Deo, & hoc ipsum esse terminare creationem. Refutat etiam clarissimè probationes, quibus D. Thom. suam rationem confirmat, & explicat quid requiratur ad rationem instrumenti, de quo agit q. 4. & d. 18. q. 1. d. 6. q. 5. & d. 13. q. 1. ad 5.

⁷ Refutatur prima ratio D. Thom.
Sed istæ rationes^b non videntur necessariò concludere. Prima non, cōsūlit enim in his duabus propositionibus: esse simpliciter est proprius effectus Dei; & esse simpliciter est proprius terminus creationis. Prima viderur esse falsa, quia à quocumque efficiente generatur compositum, ab eodem effectuè est esse compositi; sed aliquod compositum generatur à causa aliqua creata, nisi tollatur omnis actio creaturæ: ergo, &c. Probatio maioris, tum quia, secundùm Philosophum, generatio est ad esse: tum per rationem, quia à quocumque generatur compositum, per eius actionem forma est in materia: formam autem esse in materia, est compositum habere esse; quia si non, aut ergo esse sequitur naturaliter ipsum compositum, quod est terminus generationis: aut præcedet naturaliter; si præcedat: ergo prius est esse compositi, quām ipsum compositum; quod non est intelligibile: si sequatur; ergo sine contradictione posset compositum produci ab agente, absque hoc quod Deus daret illi composito producere esse: immò simpliciter posset Deus non dare esse illi composito producto, cùm non agat extra se nisi contingenter. Nec valēt fingere, quod esse non est à generante compositum, & tamen necessariò concomitatur ipsum; quia non concomitatur ut terminus actionis generantis, per te. Si ergo ut terminus agentis primi, & non præcedens compositum; ergo sequens: & ita sine contradictione potest non sequi.

Item^c probationes illius propositionis improbatæ nunc, non valent: nam ratio ad hoc adducta, peccat secundùm æquiuocationem: vel altera præmissarum est falsa. Dupliciter enim potest intelligi causa vniuer-

b Hanc rationem impugnat §. Sed ista rationes, &c. quoad primam partem, consistit in duabus propositionibus, quarum prima est, esse simpliciter est proprius effectus Dei. Secunda, esse simpliciter est proprius terminus creationis. Primam esse falsam probat Doctor, quia esse simpliciter est existentia rei, & opponitur esse secundum quid. hoc esse non est à solo Deo; quia causæ creatæ agunt ad existentiam rei, quia generatio est ad esse, s. Physicorum 1. de Generat. & 2. Metaphys. Aliquod autem compositum generatur à causa creata; quia producit formam in materia, &c. consule textum.

4 Impugnatur.

Variè respōdēnt Thomistæ ad hanc obiectionem, assertentes Doctorem non percipere mentem D. Thomæ, quasi vellet ipsi attribuere quod asseruerit causam secundam non producere esse compositum: quod non est ex mente D. Thomæ, qui voluit tantum esse effectus secundum rationem communem tribui Deo, & non causæ secundæ, & secundum rationem particularē produci à causa secunda. Explicant ergo illam propositionem, in eo quod est secundum totam latitudinem sit primò, & per se obiectum omnipotentia Dei, non sic causæ creatae, aut potentia eius sit obiectum: sed tantum esse particolare, & determinatum; & quia Deus solus non solum ipsum esse per se primò producit; sed omnia pertinentia ad esse, ut materiam, &c. quam supponit agens creatum, & ex materia producir; creare ergo non est producere ens materialiter, id est, in quantum est idem cum hoc ente; sed primò, & per se formaliter, in quantum est ens. hoc modo non producit ens causa secunda, sed tantum materialiter, (& in quantum est idem cum hoc ente) & per accidens. Vnde negatur consequentia Scoti.

Refutatio pri- ma.

Ita Ferrariensis 2. contr. Gentes, c. 21. ex eo Cajet. Ferrariensis. 1. p. queſt. 45. art. 5. qui ait ex identitate termini per se primò creationis, quod est esse, ad hoc esse determinatum, rectè inferri creationem esse propriam actionem Dei. Contrà. In primis Doctor non ignorat illam doctrinam, quam expressè tractat in queſt. 1. Prologi super 1. Metaph. responsione ad tertium, vbi hæc verba habet: *Entia non solum sunt causæ secundum aliquam posteriora ipsa entitate, sed etiam secundum suam emitatem, ita quod in causatis entitas est primum causatum. per hoc tenet ratio*

Impugnatio refutacionis.

Creatura secundum esse commune & particolare.

Quid vniuersalius predicatione, & quid vniuersalius perfectione?

Per hanc partem, si potest esse, &c. solutum argumentum de homine, qui est nobilissimus effectus, & de Angelis, supposito quod Deus crevit, ut est mens Doctor. dist. 1. 18.

uersalior, scilicet secundum virtutem, seu perfectionem, vel secundum prædicacionem; & similiter effectus potest dici vniuersalior dupliciter, scilicet prædicatione, & virtute, seu perfectione. Vniuersalius prædicatione dicitur illud, cuius ratio dicitur de pluribus: vniuersalius autem perfectione, cuius perfectio est maior in se, & perfectionum plurium contentuum. Si ergo in maiori sumatur vniiformiter vniuersalius ex parte causæ, & effectus, concedo maiorem, quia communior effectus potest reduci in causam communiorē, & perfectior effectus requirit causam perfectiore, (si potest esse causa perfectior.) Sed si accipiatur in maiori utrobique vniuersalius perfectione, aequiuocatio est, vel minor est falsa. Minor enim non est vera nisi de vniuersali secundum prædicationem: patet. Non enim esse, est perfectissimus effectus, quia quod includitur in multis, non potest esse perfectius quocumque illorum, in quo includitur: sequitur ergo conclusio, quod reducitur in causam vniuersaliissimā prædicatione. Sed tunc vlt̄, Deus est huiusmodi, falsa est; imò est causa vniuersaliissima perfectione: ens autem est causa vniuersaliissima prædicatione, & tunc non potest concludi, nisi quod esse non potest esse effectus, nisi entis, & hoc concedo. Si ergo sumatur utrobique vniuersalius in maiori, pro vniuersaliori secundum perfectionem, maior est vera, & minor falsa, ut patet ex dictis: imò effectus sic vniuersaliissimus est nobilissimū creabile. Si vero in maiori accipiatur difformiter ratio vniuersalis ex parte causæ, & effectus, puta ex parte effectus pro vniuersaliori prædicatione, & ex parte causæ vniuersalius secundum perfectionem; maior est falsa: nam effectus vniuersaliissimus prædicatione, potest esse à causâ imperfectâ, quia saluat in pluribus effectibus imperfectis.

8 Alia probatio⁴, quæ adducitur per auctorem de Causis, concludit oppositum: nam nō negat absoluē ab Intelligentiā dari esse alicui, imò magis affirmat; quia dicit, quod non competit sibi dare esse, nisi inquantum operatur operatione diuinâ. Si etiam adduceretur ad propositionem illud de Causis propositione quartâ, *primum rerum creatarum est esse*, non cōcludit, quod esse sit præcisè terminus creationis; quia secundum aliquos ibi sumitur esse pro primâ Intelligentiâ proximâ Deo: vel ibi accipitur creatio extendendo ad primam productionem secundum rationē, & primitas entis sumitur secundum distinctionem rationum formalium in effectu, & secundum originem, non secundum perfectionem, vt sit sensus, quod

Primum rerum creatarum est esse, explicatur.

*tio in principio quarti. Quoniam autem principia, &c. vel vniuersaliter tenet; quia consideratur causa entis in communi, cuius primus effectus est esse, &c. Hac ipsa est doctrina Philosophi in 4. Met. cap. 1. Quoniam autem principia & extremes querimus causas, &c. necesse est entis elementa esse non secundum accidentis; sed inquantum entis, unde & nobis entis inquantum est ens, prima causa sunt accipiente, &c. Vbi Doctor in Commentario dicit quod prima causa causent propriè ens inquantum ens. Secunda causa inferiori magis talitatem entis. Hac principia autem tradit Philosophus in 2. Metaphys. cap. 2. ubi dicit principia sempiternorum esse verissima, quia alijs sunt causa veritatis, & effendi, sibi autem non est alia causa prior effendi, aut sua veritatis, &c. loquitur de substantiis separatis, seu principiis incomplexis, & extrinsecis. Vnumquodque verò, inquit, maximè ipsorum aliorum dicitur secundum quod alijs inest vniuersatio, &c. quod probat exemplo, quia ignis est calidissimus, quia est causa caloris in alijs, puta in aqua, & concludit: *Quapropter semper entium principia esse verissima necesse est*, &c. nec illis causa aliquid est veri, ut sint; sed illa alijs, &c., quod mox probat, quia non datur processus in infinitum in causis per se; & sicut vnumquodque se habet ad esse, ita ad veritatem; inde probans ad Metaphysicam maximè spectare considerationem veritatis, quia considerat primas causas, & principia, per quæ veritas inest aliis.*

Hac ergo doctrina peripatetica est, quam optimè declarat Doctor locis citatis, sed ad propositum nihil conductit propositio D. Thomæ adhac principia reducta, prout aduersarij reducunt: tum, quia Philosophus non admitteret primam causam effendi alijs rebus omnibus esse Deum per creationem, prout nunc de ea agimus, neque etiam omnia sic emanant à Deo, vt omnes admittunt: negaret Philosophus Deum posse se solo producere effectum causæ inferioris sine ipsa causa inferiori concurrente, quia posuit ordinem essentiale causarum, & differentiam, & varietatem effectuum ex diffinitate motus, sicut & contingentiam, quæ reducit in causas inferiores, non in voluntatem diuinam, quam posuit necessariò agere ad extra, non liberè; ad quod est consequens, Deum se solo non posse producere effectus aliarum causarum in specie, tam efficientis, quam materialis, sine ipsis; quia dato quod necessariò agat ad extra, & aliæ cause concurrent ad eundem effectum, sequitur quod nequeat aliter agere, & quod effectus ab eo solo nequeat esse sine aliis.

Vniformitatem motus admittit Philosophus esse à Deo vniiformiter agente, varietatem, differentiam, & contingentiam attribuit inferioribus. Hinc omnipotenti, quain credunt Theologi esse Dei, & fides docet, non admittit Philosophus, neque demonstratur, vt optimè Doctor in 1. d. 8. quæst. 5. & d. 4. 2. & Quodlib. 7. Quidquid ergo sit, an Philosophus agnouerit creationem propriè dictam respectu aliquorum, saltem illam negauit respectu effectus dependentis à causa materiali, & efficiente, ex principiis eius adductis, & alijs, quibus breuitatis causa suppedemus. Quando dicit, ergo Deum esse causam effendi alijs ut sint, vel ipsum esse, vt esse, reduci in primas causas, non intendit vniuersaliter reduci per creationem strictè sumptam, de qua modò.

Vnde

Sententia Philosopphi explicatur.

Non facie ad scopum presentem.

Deus necessariò agens ex Philosopho nequissim producere se solo effectus causæ inferioris.

Vniformitas motus à Deo, differentia ab alijs.

quod eo modo, quo esse in effectu distinguitur à perfectionibus essentialibus, ipsum est terminus primæ productionis secundum rationem.

D. Thom.
ubi supr. fo-
lur. 1. arg.
& sequaces.
Quicq. Goff.

Hic dicuntur confirmando illam rationem de causa, & effectu vniuersaliori, quod debet intelligi de effectu vniuersaliori per prædicationem, & hoc, inquantum huiusmodi: nunquam enim effectus vniuersaliori prædicatione (inquantum huiusmodi) potest esse nisi à causa vniuersaliori secundum perfectionem; licet enim homo possit esse ab homine, non tamen inquantum homo, potest esse, nisi à causa perfectiori tota specie hominis: ergo à simili, esse in quantum huiusmodi, non potest esse nisi à causa vniuersaliori secundum perfectionem toto esse creabile: esse ergo, inquantum huiusmodi, est terminus creationis: vnde prius dictum est, quod esse, non inquantum hoc, vel tale, sed simpliciter, est terminus creationis.

*a. de Anima.
text. 47.*

Illa cōfirmatio nō valet. Hanc enim rationē ponit Doctor ille, cuius est, in illa quæstione, utrum solius Dei sit creare? Suppono enim quod non intendit querere utrum solius Dei sit creare omne creabile, quia tūc ista quæstio includeret, an aliquid aliud à Deo possit creare seipsum, de quo nullus vñquam dubitate potuit, secundum August. primo de Trinit. cap. i. ergo intendit querere aliquam quæstionem dubitabilem, scilicet, An aliquid aliud à Deo possit creare, saltem aliquid inferius se, & sic intellecta quæstione, tenet partem negatiuam propter rationem istam positam. Accipiatur ergo maior secundum expositionem istam: effectus vniuersalissimus prædicatione, inquantum huiusmodi, est à causa vniuersali secundum perfectionem: esse est huiusmodi, sequitur ista conclusio; ergo esse, inquantum huiusmodi, vel (ut plus, detur eis ad propositum) et ergo esse creabile, inquantum huiusmodi non potest esse nisi à causa vniuersaliori secundum perfectionem, toto esse creabile: ex hoc non sequitur, ergo nec esse huiusmodi creabilis, potest esse nisi à causa tali. Patet enim quod in illa illatione est fallacia cōsequenteris: ergo secundum istam ex positionē primæ rationis, vel quæstio nulla est: vel si sit dubitabilis, & teneatur pars negativa, propter rationem sic intellectam, ratio erit sophistica secundum cōsequens.

9

Quod si dicas, est considerare in isto productō esse huius, & esse simpliciter: & secundo modo est effectus Dei, vel causa vniuersalissimæ secundum perfectionem: primo autem modo, est effectus causæ particularis. Hoc non soluit, quia esse simpliciter in isto, & esse huius non sic distinguitur

Vnde sic argumentor, illa due propositiones, ad quas reducitur ratio D. Thomæ, videlicet esse simpliciter est proprius effectus Dei, & esse simpliciter est terminus creationis, non inferunt intentam conclusionem, videlicet, neutrum conuenire creaturæ, nisi vt virtute exclusuam hanc includunt, nempe soli Deo competere producere esse simpliciter, & solum creationem esse ad esse simpliciter, vt ad terminum, ac soli Deo competere creare; ac proinde nulli creaturæ competere posse actionem, aut potentiam creandi: sed Theologi omnes, & ipse D. Thomas secludere intendunt à creatura potentiam creandi, & creationem strictè sumptam; ergo ad hoc, vt ratio prædicta inferat hanc conclusionem, necessariò debet sumi esse simpliciter in maiori, vt dicitur effectus Dei proprius, & in minori, vt dicitur terminus creationis eodem modo, & in eadem acceptione, seu suppositione; ne propositio sit multiplex, & æquiouca; sic etiam debet uniformiter sumi ly creatio in minori, & in conclusione, pro creatione strictè sumpta, quæ negatur creaturæ; non autem pro creatione latè sumpta, vt est dependentia creaturæ ad primam causam, quo cummodo producatur; de qua nulla est quæstio, qui controversia; nempe, sic dici ad Deum per creationem passiuam, à qua appellatur creatura. Ergo optimè intellectus Doctor illam rationem D. Thomæ ex instituto quæstionis, quæ limitatur ad creationem strictè sumptam, prout excludit motum, & mutationem ex materia, & concursum alterius causæ extrinsecæ: aliter enim intellecta iuxta sensum Philosophi, qua esse inquantum esse reducitur in causas vniuersaliores, & primam, non facit, nec concludit propositum. Vnde rectè procedit impugnatio Doctoris, quia perinde ex maiori, & minori sic intellectis, per consequentiam mediata m infertur: ergo causa secunda nihil efficiunt; sicut & hæc, ergo creatio nequit conuenire creaturæ, vt causæ efficienti. Probat consequentia, quia eatenus hæc ultima infertur, quatenus creatio est productio tota, & totaliter effectus in suo esse, independenter ab omni alia causa, præter creatorem, à quo procedit productio tota, & totalis, atque ipsum effectum, & totale effectus; ergo si hæc sit propria Dei, id est, vt non solum nequeat alteri conuenire, quam Deo, sed vterius, vt nequeat Deus agere aliter ad effectum, nisi per creationem, sic sumptam (sicut in sensu exclusivo, & contrario per se intento, creatura nequit agere, nisi per mutationem ex aliquo præiacente) optimè sequitur creaturam nihil omnino agere, cuius contradictorium probat Doctor, interiendo illam maiorem, ex qua inferri potest; quæ falsa est in eo sensu, quem exigit conclusio, quam infert.

Responsio autem Caietani, & Ferrariensis declinat à scopo quæstionis, neque subsistit: primum, quod dicunt esse inquantum esse, formaliter produci à Deo; si esse obiectum omnipotentiae, non produci esse, in quantum esse, formaliter à causa creata; sed materialiter, & per accidens, examiningo singula, nihil respondent ad intentum argumenti, quod subsistat ex sensu quæstionis, in primis sumendo esse absolute, & simpliciter, & in quantum esse, vel sumunt esse, pro prædicto transcendentali, quod de omnibus dicitur, & in omnibus includitur; vel sumunt in suppositione simplici, vt aiunt, & præcisiuè, vt abstrahit ab inferioribus, de quibus dicitur; vel personaliter, id est, pro amplitudine essendi, & tota latitudine entis

*Creatio stri-
ctè sumptu.*

*Quid fit
creatio?*

*Refellitur
solus Caiet.
& Ferrarij.*

*Serundam
probat. D.
Thom conti-
nere fallaciā
cōsequenteris.*

guitur, quod ab alia causa esse possit esse huius, quin ab eadem sit esse simpliciter, quod est in isto: quia siue sit distinctio rationis in intellectu, vel qualitercumque, quod dat isti esse huius, dat sibi esse simpliciter, quod est in isto.

entis in particulari. Si sumatur primo modo, sic neque est terminus creationis, neque effectus Dei, neque alicuius causæ; quia abstrahit à causa, & causato, & repugnat ipsi produci, nisi quantum in aliquo inferiori producitur, in quo tantum est natum existere. Si sumatur secundo modo, est falsa propositio, quia & Deus comprehendit sub latitudine entis, qui non est creabilis, aut factibilis, cum sit necesse esse. Secundò, quāuis aliiquid posset creare, non sequitur potentiam creativam sic respicere omne esse, vt terminum; quia non respicit esse proprium creatantis. Tertiò, creatio non solum est ad terminum productum sub ratione vniuersali essendi, in qua cum aliis conuenit; sed etiam secundum omnem modum, & realitatem essendi, quam dicit terminus, quia est productio eius tota, & totalis, si creatio strictè sumatur ad sensum quæstionis: si latè, nihil realitatis est in effectu, quin atringatur à causa prima simul cum secunda, quia dependet sub omni ratione entis à Deo essentialiter, & perfectius est à Deo homo, etiam sub ratione hominis, quam ab homine: & sic de aliis quibuscumque effectibus quoad realitatem propriam cuiusque. Ergo non tantum esse in quantum esse formaliter est à Deo, vel formaliter est terminus creationis, sed etiam determinatum esse, & tale esse.

Confirmatur, quia creatio Adami distinguitur specie à creatione cœli, & Angeli; non vt procedit à Deo, vt principio eodem secundum rem, & rationem; sed vt est ad terminum diuersum: sed si esse in quantum esse, vt abstrahit à determinato esse, esset tantum effectus Dei, vel esset tantum terminus creationis; nulla esset ratio distinctionis specificæ, quæ sumitur à determinato esse, verbi gratiæ, Angeli. Eodem modo applicari potest ratio, sumendo creationem etiam latè, vt est actio Dei ad extra respectu effectus causa secundæ, quia omnis creatura, v.g. homo, sub ratione sua determinata essendi, est creatura, & non tantum sub ratione communii: ergo si est à Deo etiam producente, sub determinata ratione. Ex hoc vltrem destruitur secunda propositio, nempe quod esse in quantum esse non sit à causa secunda, nisi materialiter, & per accidens, quatenus includitur in determinato esse; quia quicquid est realitatis in effectu, est à causa secunda, alias nō posset producere, vel includere in sua virtute determinatum esse, nisi includeret in sua virtute omnem gradum essentialium inclusum in determinato esse; ac proinde esse in quantum esse, vt benè probat Doctor in litera replicando ad oppositum, explicans propositionem illam, quam adducit D. Thomas ex auctore de Causis, quæ supponit Intelligentiam, & animam dare esse alicui, vt operatur operatione diuina, sine qua non posset dare esse.

Dices causam secundam attингere esse in quantum esse, non absolute, sed materialiter, & per accidens vt est in determinato esse, quod primò respectu causa creata.

Contrà, quia esse in quantum esse, non aliter etiam est attингibile à Deo, neque aliter natum est esse absolute produciri, nisi qua producitur determinatum ens. Vnde sicut actio Dei est determinata respectu effectus, vt ab eo procedit, sequitur quod primò determinat in effectu speciem, & quidquid est determinatum, quam rationem communem, quia existentia, quæ est terminus formalis, primò & per se competit determinato enti; secundariò verò inclusus per modum prædicati communis: præterea si actio Dei est ad effectum

*Effet transfe-
dens non pro-
ducitur nisi
in determina-
to esse.*

*Effet determi-
natum esse à
Deo.*

*Effet ut effet
à causa se-
cunda. &
quomodo:*

7
Risponsio.

*Effet produci-
tur in deter-
minato ente.*

*Probatio I.
rationis D.
Thom. refut-
atur.
Concursum
instrumentorum
qualiter?*

*D. Thom. 4.
d. 1. quæst. 4.
Quando in-
strumentum
disponat ad
effectum prin-
cipalem, &
quando non.
Vide infr.
9.4. & d. 6.
9.5. & d. 13.
9.6. & d. 18.
9.1.*

Nec illud exemplum de securi, vel probationes illæ aliae, quæ adducuntur ad hoc, quod instrumentum habeat aliquid proprium, per quod agat, probat vniuersaliter quod instrumentum agit dispositiuè. Ideò enim præcisè securis agit dispositiuè ad arcum, quia est instrumentum in incisione lignorum, quæ incisio præcedit inductiōnē formæ: si autem artifex vteretur securi, vel alio instrumento in principali actione; non oporteret, quod instrumentum illud, in quantum est instrumentum,

ad formam arcæ, haberet aliquam actionem dispositiuam. Ex talibus ergo exemplis, vbi accipit, quod instrumentum disponit ad terminum principalem, non potest inferri hoc vniuersaliter, nisi fiat fallacia consequentis; sed nisi accipiatur vniuersaliter, non potest remoueri à creaturâ ratio creationis, nam ex maiori particulari in secundâ figurâ, nihil sequitur propter fallaciam consequentis.

Ex maiori particulari in 2. fig. nihil sequitur.

ab esse determinato, ut terminat creationem. Videantur Patres & expositores in primum Gen. & pri-

8

Dicere, Philosophus *spræ*, secundum nos, & secundum Doctorem, dicit *esse in quantum esse* reduci in causas vniuersales, intelligens primam. Respondet, diuersum esse intentum Philosophi, quia loquitur de *esse in quantum esse*, modo quo effectus vniuersalis reducitur in causas vniuersales, non quod præcisè sub ratione illa vniuersali attingatur à causa, ut producitur in effectu; sed quatenus assignetur correlatum ad quantum in ratione cause adæquatæ tali effectui. Vnde quando Philosophus dicit *esse in quantum esse* reduci in causas, & principia essendi vniuersalissima: quamvis ibi loquatur de ente, quod est obiectum Metaphysica, *ly in quantum*, sumatur non reduplicatiæ, quia sic faceret falsum sensum; quia sumeretur propositio vniuersaliter pro omni ente, & omne ens causaretur, etiam Deus, & daretur processus in infinitum: sed sumitur specificatiæ, pro ente in quantum est causabile, vel quod est causabile, cuius causa adæquata, licet non præcisæ, sit prima causa, non autem causa aliqua determinata, quæ limitatur ex forma sua ad certos effectus, & determinatos: quilibet autem effectus causabilis necessariè est à Deo, & aliqui à solo Deo, vnde adæquat potentia eius totum ens causabile, immediatè attin-gendo omnem rationem entis per se, & mediætè, quia qualibet alia causa est participatio suæ virtutis in actu primo: in actu secundo autem exigit eius concursum, & series omnium causarum ad ipsum reducitur, in quo solo est status. Ad hunc sensum reducitur illa propositio de Causis, quam sanctus Thomas adducit.

9

Caietanus impugnatur. Tertium quod adiungit Caietanus: ex identitate scilicet termini creationis ad ens determinatum, recte probari, & sequi, quod creatura non possit creare: peto vnde id sequatur? non aliunde, nisi quia necessarius est concursus Dei ad quocumque esse: & esse quod ipse astrictit, esse terminum creationis, & à Deo tantum, includi-ent in ente determinato; sed hoc non sequitur, quia in primis petit principium, quia propositio illa non est nota ex terminis, neque per notiorem probatur: quia non ostenditur, quod virtus creædi participata non possit communicari creaturæ; sicut ex eo quod in Deo sit virtus, quæ immediatè possit educere de potentia materiæ quilibet formam educibilem, quam potentia habet primò, & per se, non participatione, non sequitur tamè quin eadem virtus communicari possit cause secundæ, quæ participat à prima; & sicut Deus se solo potest producere effectum quæcumque particularis cause, qui non inuoluit alias imperfectionem, (qua argueret defectum in causa) & hanc virtutem habet Deus primò, & à se, non participati-nem; cum tamen potest communicare creaturæ.

Patres & f. iusti.

Ergo

primò sub ratione communi; actio causæ secundæ sub ratione determinata; sequeretur, quod perfectius attingeretur effectus à causa secunda, quam à Deo; sicut ratio determinata est perfectior, quam ratio communis in essendo: vnde Patres, quando hæreticos, & Philosophos impugnant negando creationem esse ab aliqua creatura, loquuntur de creatione entis determinati, v.g. hominis, vel animalis, vel corporis, & huiusmodi, de quibus in specie tam Philosophi, quam hæretici loquebantur in extremo contradictionis: intendebant ergo productionem determinatam entis non præscindendo *esse in quantum esse*.

Controversia inter Patres, & Philosophos, at hæreticos.

Ergo similiter licet potentia creativa sit Dei primò, & independenter ab alio, non sequitur quin possit esse creatura per communicationem, & participatiæ à Deo. Et vterius hoc saluat differentiam inter creativam creaturæ & Dei; quod hæc effet vniuersalis independens à se; illa vero particularis dependens, & communicata à Deo; sic etiam potentiaeductua omnium formarum, & productua omnium effectuum, ita est solius Dei, ut communicari nequeat creaturæ, sicut neque continentia eminentialis, & virtualis ad id requisita, ob limitationem sui esse, cuius mensura sequitur potentia productua eius, & actio; tamen communicatur ad certum genus formarum, & effectuum huic & illi cause, non vniuersalis, quæ est solius Dei, sed limitata; ergo idem posset dici de potentia creativa.

Demus ergo aduersariis ens absolutè sumptum, esse terminum creationis, quamvis nequeat attingi per creationem, ut probatum est, nisi in determinato ente contractum: sic dici posset attingi à creatura in hoc limitato ente, non tamen in omni ente; quia sic est solius Dei. Sic ignis generans hunc ignem, generat etiam rationem corporis elementaris, ut in hoc igne est; non tamen inde sequitur, quod possit attingere rationem corporis in quocumque alio ente. Similiter diceretur potentiam creativam, & creationem esse solius Dei in ea perfectione, & vniuersali extensione, quæ totum genus entis comprehendit quod primò, & per se potest terminare actionem cause, (quod dico propter respectus, & huiusmodi, quæ emanatione producuntur ex suppositione alterius primò producti.) Sed neque hoc est notum lumine naturali sic ei conuenire, sed creditum, ut *spræ* dictum est. Ergo illæ propositiones: *ens absolute sumptum est terminus creationis;* & *ens absolute sumptum est effectus Dei,* respectuè ad lumen naturale, & principia tradita à Philosophis, sunt de subiecto non supponente; si loquamur de creatione, ut est productio tota, & totalis cuiuscumque entis, ac proinde nequit ex eis probari repugnare creaturæ, neque constat terminum creationis ita identificari cuicunque enti, nisi sermo sit de creatione latè sumpta, quæ non inferri intentum.

Creatura limitata in esse & actione.

Nō ita Deus.

Vltimò tandem ex illis principiis, ad summum haberi potest, quod creatura nequeat communicari creatione, ut potest conuenire Deo, nempè sine dependentia, & concursu cuiuscumque cause extrinseca etiam efficientis; non tamen probatur non posse communicari principium producendi independenter à materia & subiecto, de qua creatione potissimum hic agitur: quamvis illa productio effet etiam dependens à causa prima, ita ut ad terminum creationis possit concurre-re

In sufficiencia probacionis aduersariae.

causa

Committit
equiuocatio-
nem.

L2
Relatio pro-
bationis.

Causa parti-
culari agit
ad omnem
gradum effe-
ctus.

Responso Do-
ctoris ad pre-
dictas proba-
tiones.

causa secunda; esset tamen vera creatio, quia produc-
tio ex nihilo; nihil ergo obstat terminum creationis identificari huic determinato enti, quin esse determinatum possit attingi à causa se-
cunda independenter à materia. Vnde responso Caietani euacuatur. Rectè ergo colligit Doctor committi equiuocationem in discursu D.Thoma, vel alteram præmissarum esse falsam.

c Item probationes illius propositionis, &c. Hic rei-
cit Doctor probationes illius propositionis, nempe esse simpliciter, est proprius effectus Dei, &c. estque duplex: prima est, quod effectus vniuersaliores debent reduci in causas vniuersaliores; ad quam respondet, quod ly vniuersalior, ex parte utriusque termini intelligi possit dupliciter, vel secundum virtutem, vel secundum prædicationem. Si sumatur uniformiter, ut ponitur ex parte subiecti, & ut ex parte prædicati, id est, secundum perfectionem, & virtutem tantum, vel secundum prædicationem tantum, concedit maiorem, quia communior effectus potest reduci in causam magis communem, perfectior effectus in causam magis perfectam; verbi gratiâ, ens cau-
sum reduci potest in ens, quod est causa, estque commune Deo, & causa secunda, quæ productum effectum, non solum sub ratione determinata; sed etiam sub ratione entis, & totius quod includitur, quia attingit quidquid includitur in suo effectu: verbi gratiâ, ignis generat hunc ignem, & rationem corporis, substantiæ, entis, ut includuntur in hoc igne, ut prædicata eius essentialia; nihil enim continet in sua virtute individuum, quod non includit in sua virtute omnia eius prædicata essentialia, sine quibus nequit esse.

Altera etiam pars est manifesta; quia esse effectus participatur à causa: ergo quo perfectior est causa saltem principalis producens, ut exclu-
damus illam controversiam de virtute, & actiuitate accidentis in substantiam, quæ inferius tra-
statu suo loco.

His suppositis, responderet, si sumatur ex parte subiecti, & ex parte prædicati, ly, vniuersalior, ut denotat perfectionem causa & effectus, Maiorem esse veram, Minorem vero falsam; quia vniuersalissimus effectus est quoad perfectionem creabile nobilissimum; ens nequit esse perfectius positiue (licet permisssu, id est, ut superius ad Deum, & creaturam esset perfectius) quocumque illorum in quo includitur. Si vero sumatur ly, vniuersalior, tam ex parte cause, quam effectus in Maiori disformiter, ita ut ex parte cause de-
notat perfectionem effendi, Maior est falsa, quia effectus vniuersalissimus in prædicatione, potest esse à causa imperfecta, quia saluat in omni effectu, etiam imperfecto, qui procedit à causis inferioribus secundum perfectionem.

Respondent Caietanus, & Ferratiensis, intel-
ligi ly, vniuersalior, disformiter, ut denotat perfe-
ctionem in causa, communitem prædicationis in effectu. Vnde aliud est effectum vniuersalem in prædicando esse per se primò à causa vniuersali in perfectione; aliud vero esse ab ea sola. Pri-
ma est vera, & sic intelligitur propositio D.Thoma; secunda falsa, prout male intellexit Scotus. Addit Ferratiensis, quod effectus vniuersalissimus intelligitur esse à causa vniuersali modo di-
cto, non solum quoad illam prædicabilem rationem, & quasi præcisam; sed secundum totum ambitum omnium, quæ illam rationem participat.

Scoti oper. Tom. VIII.

Hæc responsio manet impugnata ex dictis; quia esse per se primò effectum vniuersalissimum, id est, Ens in quantum ens, à causa vniuersali in perfectione, ut distinguitur ab eo, quod est nō esse ab eo solo, vel denotat, quod à se solo habet potentiam illam, & non participatiæ; creatura vero, participatiæ habet virtutem creandi; sed hoc nihil est, quia sic omnis pot-

Impugnatur.

tentia actiua per se primò competit Deo, parti-
cipatiæ creaturæ, cum quo stat, quod effectus sit à creatura, quod perinde affirmaretur de creatio-
ne communicata, aut participata creaturæ. Vel secundum denotat vniuersalitatem extensionis pot-
tentia diuinæ ad quolibet ens, saltem creabile, & hoc etiam non soluit argumentum; quia vniuersalitas potentia actiua soli Deo competit, respectu cuiuscumque entis producibilis, aliter quam per creationem, concurrente subiecto, quod non tollit quin potentia educiua huius, aut illius formæ in particulari, & limitata, conueniat creaturæ, & potentia producendi hunc, vel illum effectum determinatum, quamvis non omnem effectum, quia non sequitur, ignis non potest generare quodcumque generabile: ergo non potest generare ignem, quia est fallacia consequentis: ergo similiter hæc, Creatura nequit create quodcumque creabile, verbi gratiâ, Angelum: ergo neque aliquod, puta ignem. Vel tertius denotat, quod nihil potest creare aliquod, quod non possit creare omne creabile, & sic ad creationem cuiuscumque requiritur potentia in-
finita. Sed hæc interpretatione petis principiu, quia est ipsa conclusio: nempe soli Deo conuenire creationem, quod non probatur per idem. Vel quartus denotat, quod esse in quantum esse, non possit esse nisi à causa vniuersalissima in perfe-
ctione, sicut, verbi gratiâ, homo, quamvis generet hominem determinatum, tamen homo in quantum homo, id est, ut comprehendit totam speciem, & quidquid participat speciem, non possit esse, nisi ab aliqua causa excedente totam speciem humanam: sic etiam ens in quantum ens creabile, nequit esse, nisi ab ea, quæ excedit to-
tum genus entis creabilis. Sed talem interpreta-
tionem non admittit quæstio (ut rectè Doctor §. Hic dicitur) quæ est de aliquo dubitabili; ne-
mo enim dubitat quin omne illud, quod à se non

Petitio prin-
cipij.

habet esse ex sua specie, recipere debeat esse ab alio, quod excedit totam speciem, cum species non dicat necessitatem essendi in uno individuo magis, quam in alio: neque unum individuum esse per se supponit alteri; cum inter hæc non detur ordo per se, sicut inter species: ergo ut quæstio habeat locum, non queratur, utrum aliquid inferioris ordinis possit creare, aliquid superioris ordinis; vel, utrum aliquid respiciat prius ens creabile, in quantum ens creabile: quod producens non continentur sub tali ente producibili, & in illa vniuersalitate, ex ratione dicta; quia sic se ipsum produceret. Sed an aliquod ens crea-
tum possit creare non ens in quantum ens, in hoc sensu; sed hoc determinatum ens, quod produci potest ab agente creato, & cui non repugnat terminare creationem: discursus autem secundum hanc interpretationem committit fallaciam consequentis, sicut & in hoc: Homo nequit generare hominem in quantum homo est, id est, sumendo præ-
dicatum vniuersaliter, ut comprehendit quid-

Inter indi-
vidua non est
ordo per se.

scopus qua-
tionis &
subiectum.

Fallacia co-
sequentiis.

B 2 hunc

hunc hominem. Nequit generare ens in quantum ens. ergo neque hoc ens. ex quo euacuat solutio Ferrariensis. Vel quintū denotat in effectu dari rationem huius, seu determinati esse, & esse simpliciter, & absolutē. Secundo modo est à Deo, seu causa vniuersalissima in perfectione; primo modo à causa determinata; sed hoc impugnat Doctor, ex eo quod haec distinctione inter esse simpliciter & determinatum esse, non sit sufficiens, vt secundū vnam rationem sit ab una causa, secundū alteram ab altera; quidquid enim dat esse huius, dat esse simpliciter, & è contra, quod dat esse simpliciter, dat esse huius, vt supra probatum est.

*Alij interpretantur illam maiorem, iuxta re-sponsionem Diui Thomæ ad primum, quam iam artigimus ex Doctore, interpretatione quarta, quod creare est producere ens primū, & nullo eius præsupposito: nam fieri per se primū effectui competit, secundū illam præcis rationem, quæ non supponatur, & quæ non præcessit; quod si præcessit, nō per se primū sit, sed per accidēs: con-cordat doctrinæ D.Thomæ loco prefato, cuius verba sunt: *Dicendum quod aliquod perfectū participans aliquam materiam facit sibi simile, non quidem producen-do abolutè illam materiam, sed applicando eam ad ali-quid: non enim hic homo potest esse causa naturæ humanae abolutè, quia sic effectus suis ipsius; sed est causa quid naturæ humanae sit in hoc homine generata, & sic presupponit in sua actione materiam determinatam, per quam est hic homo.* Sic Caietan. quest. 44. art. 2. cùm ignis, inquit, generatur ex aëre, non fieri per se corpus, neque elementum; sed hunc ignem; & sic afferit in factione rerum naturalium, esse à nullo fieri per se primū tunc, quoniam fit semper vnumquodque ex alio ente, licet per accidēs.*

Contra, producere ens primū, & nullo eius præsupposito, vel intelligitur de ente determinato, quatenus producitur nullo subiecto præsupposito, eo modo quo materia præsupponitur producione formæ, & hic sensus est verus; sed sic etiam diceretur creatura producere, vt adiurit Doctor, vel probetur oppositum, & negaretur conuenire soli Deo sic producere. Vel producere ens primū, & nullo præsupposito, intelligitur vel secundū speciem, vel secundū genus, vel secundū transcendens; & hic sensus est falsus, quia sic sequeretur quod Deus non posset creare vnam materiam, aut vnam animam rationalem præexistente alia, quia ratio speciei, generis & transcendentalis præexistet in priore.

Deinde quod dicitur, producens aliquod ens determinatum non producere naturam specificam absolutē, sed applicare ad individuum supponendo materiam determinatam, per quam fit individuum (quidquid de illa questione sit, vtrum materia sit principium individuationis) falso est quod generans individuum non generat in eo naturam, alias destrueretur vniuersatio inter causam & effectum, quæ consistit secundū natu-ram, & non secundū principium individua-tionis.

Item, tolleretur vera causatio in creatis, quæ respicit naturam individui vt terminum formalē; sed quidquid sit de his, solutio illa nō currit in anima rationali, & supposita veriori sententia, in Angelis intra eandem speciem multiplicatis; alias supposito uno Angelo, non posset Deus creare alterum, aut supposita anima Adami, non crearet animam Eze.

Ex quibus patet illam primam probationem

falsam esse ad scopum conclusionis intellectam; vel, si vera est, nihil probare, quia effectus vniuersaliores reduci in causas vniuersaliores con-tingit alio modo, quem supra exposuimus, cum quo nō repugnat creaturam create posse aliquem effectū determinatum. Sicut & illa etiam philo-sophia Caietani falsa est, quando ignis generatur ex aëre non produci per se corpus, sed per acci-dens, quia ratio corporis sicut definit, & contum-pit, corrupto aëre, in quo existit, ita etiam ge-naturat producere ignem, vt agnem contrahitur.

*Ratio vel
falsa vel non
probatur.*

*Impugnatio
Caietani.*

*Corpus pro
se generari in
hoc, & illo.*

Vnde si quodcumque aliud corpus, diuersum ab igne, annihilaretur, adhuc in igne saluaretur ratio corporis quoad existentiam: ergo illa quam accepit à generante ignem: ergo vel nunquam ra-tio corporis nata est per se produci, vel per se producitur, quando quodcumque corpus deter-minatum producitur; mediātē enim hoc, aut illo, tantum competit existentia naturæ cōmuni. Præ-terea sicut se habet ad existentiam, ita etiam ad productionem, quæ recipit esse: vel ergo corpus nunquam per se existit, sed tantum per accidēs; vel per se producitur eā productione, quā producitur hoc & illud corpus, quia nec aliter produci, aut existere potest.

*d. *Alia probatio qua adducitur per authorem de Causis, &c.* Hic respondet Doctor ad alteram probationem D. Thomæ, quā probat illam propositionem: nempe, *esse abolutē esse proprium effectum Dei, & terminus creationis;* & reducit rationem in oppositum, vt patet ex littera, adiungit aliam propositionem ex lib. de Causis, quæ est quarta, talēm: *Primum rerum creatarum est esse.* Responder, vel secundū aliquos intelligi pri-mam Intelligentiam proximam Deo, vel sumitur *creatio* extendendo ad primam productionem se-cundū rationem, & primitas entis sumitur se-cundū distinctionem rationum formalium in effectu, & secundū originem, non secundū perfectionem; vt sensus sit quod eo modo quo esse in effectu distinguitur à perfectionibus es-sentialibus, ipsum est terminus primæ produc-tionis secundū rationem: hæc littera videtur aliquantulum obscura, quid intelligendum sit per *primum esse*, quid per *perfectiones essentiales*, quid per *primam productionem secundū rationem*.*

Alia proba-tio D.Thoma.

Soluitur.

Pro cuius intelligentia adiudicandum est quæ-dam priora esse secundū ordinem naturæ, seu originis & generationis; quædam verò priora se-cundū ordinem perfectionis. Hunc diuersum ordinem explicat bene Doctor in 1.d.3. q.2. pro-gressus secundū priorem est à potentia ad actum, & ab imperfectione ad perfectius, è contra pro-cedit ordo perfectionis, nempe ab actu ad poten-tiam, & ab eo quod perfectius est, ad imperfec-tius. Ens ergo secundū prioritatem naturæ, & originis, seu generationis est primum, vt ratio-ne, aut ex natura rei distinguitur à reliquis per-fectionibus superadditis & essentialibus, vt sub-stantia corporis, &c.

*18
Exponitur
responso Do-citoris.*

*Ex quo patet quid intelligat per *primum esse*, nempe rationem entis; *perfectiones essentiales*, sunt substantia, corpus, homo, &c. Productio ergo sic vt sequitur naturam sui termini, ita potest con-fiderari secundū varios eius gradus effendi, quocumque modo distinguuntur, sive ratione, sive formaliter, & iuxta diuersum illum ordi-nem, quo inter se gradus entis comparantur. hic enim agitur de productione materialiter pro re acta, seu effectu ipso in fieri. Sicut ergo in facto esse*

*Effectus quo-
ad esse abso-lute, & hoc
esse effe ab ea-
dem causa.*

*14
Alia inter-
pretatio il-
lustris maioris
impugnatur.*

*Verba D.
Thomæ.*

Caietan.

*15
impugnatur.*

*Inconveniens
quod sequi-
tur.*

*Defructio
vniuersatio
inter cau-
sam, & effe-
ctum.*

*Ordo naturæ
diuersus, ab
ordini perfe-
ctionis.*

*Primum esse.
Perfectiones
essentialis.*

Productio secundum rationem, seu ordinem.

Intelligitur ordine generationis secundum rationem.

Intelligitur de singulari- tatione.

19

Ratio generalis effectus appropriationis causis generalibus, & quare?

esse res consideratur iuxta diuersum illum ordinem, nempe originis, & perfectionis, in quo primum in uno, est postremum in altero; sic eadem res in hieri, & productione, ut transfertur de non esse ad esse, admittit utrumque ordinem. Ita ergo productio secundum originem est primum ipsius esse; secundum perfectionem est primum esse determinati: in priori sensu intelligitur proposition illa de causis, *Primum rerum creatarum est ipsum esse, &c.* Videlicet ordine generationis: non intelligitur autem abstractum, & transcendens esse, quia sic non est terminus productionis, sed singulare entis, verbi gratiæ, in homine prius natura est singulare entis, quam singulare corporis, aut hominis, iuxta ea quæ Doctor infra determinat d. 8. quæst. 2. explicans formam corporis Christi, ubi dicit quod ly, hoc, supponat pro singulare entis, illudque demonstrat, & supponit prædictato, *Corpus meum*, & perinde facit ad præsens, siue dicas cum quibusdam nostræ scholæ quemlibet gradum Metaphysicum habere in quolibet propriam hæcceitatem diuersam, ab hæcceitate alterius, verbi gratiæ, ens propriam singularitatem diuersam à singularitate animalis, & hominis; siue dicas per viam reddi omnes singulares, ut volunt alij, quia siue sic, siue aliter dicatur, productio non respicit singularitatem ut terminū formalem, sed naturam, & essentiam cui singularitas est conditio essendi, & agendi.

Productio ergo secundum ordinem originis respicit primū gradum entis, ut effectum singularitatem, vel propria, vel communis, deinde reliquos gradus prout accedunt ad ens: hæc autem productio dicitur creatio latè sumpta secundum appropriationem, non secundum proprietatem, quia ratio generalis in effectu magis appropriateatur causa vniuersali & primæ, cuius actio dicitur creatio, quam cause particulari, non quod effectus in se diuisus sit, quia & gradus particularis eius est à causa vniuersali, sicut etiam gradus vniuersalis à causa particulari, sed propter quandam appropriationem, quia gradus vniuersalis in effectu magis imitatur virtutem vniuersalem, & illimitatam causam, cùmque in modo essendi communi, & illimitato magis adæquat per modum obiecti, seu termini, quam gradus particularis, qui sequitur natum causæ determinatæ, que ex fine suo, & principio agenti ordinatur ad producendum sibi simile, & ens determinatum: quamvis, ut dixi, hæc secundum appropriationem vera sint, non verò secundum proprietatem, accommodando sibi inuicem causam & effectum, secundum proportionem cuiusdam imitationis: ex quo non habetur, quod creatura non possit creare aliquod saltem determinatum esse. Ex dictis patet reliquum quod sequitur in littera Doctoris, quia in præcedentibus eam in discursu explicuimus.

20

Impugnat secundam conclusionem D. Thomæ.

Ratio D. Tho- ma.

c. *Quod etiam additur de instrumento, &c.* Ex ratione præmissa D. Thomæ, duæ conclusiones ab ipso eliciuntur. Prima est, nempe creaturam ut causam principalem non posse creare; secunda verò est, quod neque ut causa instrumentalis. Prima iam examinata est, tam quoad consequentiam, quam quoad veritatem principij. Secundam etiam conclusionem hic reiicit quoad consequentiam, & rationes, quibus probatur: ut quod instrumentum non participet actionem causæ principalis, nisi agat per aliquod sibi proprium ad effectum proprium causæ principalis: & in-

telligitur de actione dispositiva, ut patet in exemplo adducto, de securi disponente ad sciam formam; sed in creatione, quæ nihil præsupponit, non datur aliquid quod posset disponi, quia non supponitur aliquid subiectum, quod disponetur, cùm sit productio entis primò & ex nihilo.

Respondet ergo Doctor interpretando maiorem, ita ut particula, *per aliquod proprium*, designet actionem propriam, & sic maior esset falsa per rationem, quam *infra* subiungit, quia in quacumque actione, quam haberet non in virtute principalis agentis in illa, non esset instrumentum, sed principale agens, quia scilicet neque actionem ipsam, neque principium actionis participaret ab agente principali; & hoc denotat illa particula, *propriam actionem, &c.* & sic non esset instrumentum, quod ut motum mouet, neque habet principium agenti in esse quieto; sed in actuali motione, loquendo de instrumento propriè, & non latè, ut extenditur ad causam secundam respectu Dei, vel ad accidentis respectu substantiæ.

Intelligitur ergo quod instrumentum per aliquod sibi proprium agat ad effectum causæ principalis, & tantum dispositiuè. Prima pars huius copulatiæ concedi potest cum suis probationibus altera verò, nempe quod agat dispositiuè, licet aliquando sit vera; vniuersaliter tamen intellectu est falsa, quia per ipsum sanctum Thomam in hac dist. quæst. 4. instrumentum attingere potest effectum causæ principalis; & patet in multis instrumentis, & effectibus artis, in quibus artifex per instrumentum inducit formam principalem, seu ultimò intentam, ut monetarius impressionem armorum in monetam, signillator in certam impressionem sigilli: tunc ergo vera est maior in iis instrumentis, quorum usus est respectu alicuius actionis prioris, & subordinatae ad actionem formæ ultimò intenta, ut patet etiam in exemplo de securi, quod adhibet D. Thomas.

Propositio ergo vniuersaliter sumpta est falsa ex dictis: sumpta autem particulariter, videatur adiecta haec limitatione, nempe quod instrumentum per aliquod sibi proprium agat semper dispositiuè ad effectum causæ principalis, quando nequit attingere eundem effectum in virtute causæ principalis, non probatur; & sic etiam assumptræ minori committitur fallacia Consequentis. Impugnationem hanc aliqui approbat moderni, ut Molina, & Vasquez 1. part. in dictam questionem, & art. D. Thomæ, ille disputatio ne 2. hic disput. 17. cap. 2. & difficultem putant alij rationem præmissam D. Thomæ, quin etiam Molina afferit græ responderi posse ad rationem Scoti. Hic præcisè tangam ipsam rationem Doctoris, remittendo in sua loca quæ de instrumentis dicit, earumque actione, ut *infra*, hac ipsa questione, & questione 4. d. 6. q. 5.

Respondet Ferratiensis duplicem esse effectum instrumenti, & actionem: vnum qui proprius est ipsius instrumenti, ex forma propria, & permanente; aliud qui est effectus, & actio eius, in virtute agentis principalis, per virtutem agenti superadditum: & sic attingit aliquid supra propriam virtutem, ita tamen ut semper agat aliquid ex propria forma, quod dispositiuè se habet ad effectum causæ principalis, putat actiones has esse realiter diuersas, quia procedunt à diversis principiis, & ad diuersos terminos.

Non dari instrumentum creationis.

Instrumen- tum ut agit actione propria non est instrumentum.

21

Agit quædo- que ad effectu causæ principali

Deficit pro- batio.

Molina.
Vasquez.

Raffojo Fer- ratiensis.
Duas affi- gnas actiones instrumenti.

*Responso
Caietani.*

*Ordo in eadē
actione.*

*Solutio re-
sio Doctoris.*

*Responsio ad
exempla pre-
missa.*

23
*Probatio pri-
me proposicio-
nis contra re-
sponsionem.*

*Ex sententia
D. Thomae.*

*Applicantur
exempla.*

*Alia simili-
ter virgen-
tur.*

Responso.

Caietanus autem petinde eandem doctrinam sequitur, nisi quod neget actiones esse diuersas, sed eandem, ut procedit a causa principali, & instrumentalis: ita tamen ut procedat ab instrumento dupliciter. Primum secundum propriam virtutem, quae influit in actionem quandam eius modificationem, seu modum, & secundum prius naturam actionis, ut modificata est prior, & dispositio ad ipsam, ut est a principali agenti: deinde procedit ab instrumento, ut attingit terminum principaliter intentum, in quantum eleuator per virtutem communicatam sibi ad hoc a principali agente.

Viterque ergo dicit instrumentum semper habere actionem propriam, quam non haber in virtute agentis principalis; sed ex propria forma, quae semper est activa: alias frustra assumeretur; & sic prima propositione Doctoris corruit cum sua probatione. Secundum dicunt, quod actionis propria instrumenti vniuersaliter est dispositio ad effectum cause principalis: & sic negatur secunda propositione Doctoris huic opposita, vel eius consequentia, quia non sequitur: attingit effectum cause principalis; ergo non dispositio, quia primò disponit, secundò attingit.

Exemplum autem illud de securi, quod impugnat Doctor, dicunt non adduci ad probationem, sed ad explicationem tanquam magis notum. Alia etiam exempla, quibus Doctor probat instrumenta attingere effectum cause principalis, ut patet de impressione sigilli, dicunt quod hæc etiam habent actionem propriam, quia dividunt materiam, inquit Ferrarensis.

Contra, probatur prima propositione Doctoris: hinc agitur de instrumento propriè sumpto, quod mouet in quantum motum, & per virtutem receptam a causa principali, ut patet ex litera S. Thomæ. Contingit autem, quod aliquid partecipet actionem propriam alicuius alterius, non virtute propriæ, sed instrumentaliter, in quantum agit in virtute alterius, sicut aer per virtutem ignis habet calefacere, & ignire, &c. Sic etiam intendunt alij, quos impugnat; nempe per virtutem communicatam instrumentum agere, ut creaturam ad creationem, aërem ad ignendum, & calefaciendum in virtute caloris, quem recipit ab igne.

Hic autem aer nullum habet effectum proprium, sed merè materialiter se habet; sic Sacra menta, quæ sunt, in sententia D. Thomæ, instrumenta physica gratiæ, nullam habent actionem dispositiuam priorem, & naturalem ex propria forma physica, quæ sit dispositio ad gratiam, quæ etiam in sententia eius creatur. Ergo, etiam idem dici posset de creatura, in quantum ei communicearet virtus, qua attingeret ministerialiter, seu instrumentaliter effectum creationis.

Alia etiam exempla in sententia D. Thomæ adducit Vasquez, in quibus ad effectum eiusdem cause principalis, concurrent instrumenta sineulla actione dispositiuam prævia ad effectum cause principalis, ut humanitas Christi ad miracula, verba eius ad infundendam gratiam iustificatatem, ad tollenda peccata etiam physicæ, ut infra patet, ut illa: *Dimituntur tibi peccata tua*, &c. phantasma sic per eundem, agit instrumentaliter ad productionem speciei intelligibilis, cuius nulla actionis est prævia dispositio, cuius terminus assignari potest.

Si dicas quod in Sacramentis, & aliis instru-

mentis supernaturalibus, detur actio physica, in qua perficiuntur, ut locio aquæ Baptismatis, prolatione verborum, &c. Contra, hæc nihil faciunt ex natura rei ad gratiam, quia perinde sine ipsis produci posset, & solùm habet cum eis connexionem ex voluntate principalis agentis, quæ denotat institutionem, & virtutem communicatam, siue physica sit, siue tantum moralis, ut infra discernetur: ergo nullam habent actionem ex propria forma dispositiuam ad gratiam.

Dices, ut quidam volunt, non requiri, ut actio dispositiuam ex natura rei habeat connexionem cum effectu principalis agentis. Contra, hoc destruit totum fundamentum sententiae opposite de instrumentis; quia ideo assumuntur instrumenta particularia, quia habent ex forma propria actionem dispositiuam ad effectum causæ principalis: alias frustra assumerentur, inquiunt: ergo necessarium est instrumentum habere ex propria forma actionem dispositiuam, ne frustra esset assumptum, sine quo alioquin absque calore eius vnu fieret effectus, sequitur quod actione illa sit etiam ex natura rei dispositio: alias si nihil ex natura rei conductit, frustra requiritur propria, & principium eius in instrumento ex natura rei prærequisitum.

Et si ratio reducatur ad exemplum propositum à D. Thoma, de securi requisita ad dolandum ligna, ut disponantur ad formam artificiale scanni, aut arcæ, quæ nequit in tudi materia induci per artificem; quia coire non potest in dispositione tali ad compaginem requisitam artificij: hoc idem probare & intendere constat: ergo non cohæret doctrina D. Thomæ, instrumentum vniuersaliter non habere actionem dispositiuam ad effectum agentis principalis ex propria forma; ac proinde inclitus Doctor explicat illam propositionem eius, quæm præfati quoad sensum, quo vera esse posset; quamvis nec sic infert intentum.

Secundum confundunt doctrinam de instrumentis, quasi vniuersaliter idem sit modus operandi omnium instrumentorum, quæ ne vniuersitate quidem conueniunt, neque secundum eundem modum dicuntur instrumenta. Propriissimè enim dicuntur instrumenta physica, ea quæ sunt artis, alia per proportionem ad hæc, quia artis instrumenta habent subordinationem ad principale agens, à quo recipiunt principium actionis, & ipsam actionem, nempe motum, quia instrumento cooperatur in motione actuali ad quemcumque effectum attingit: hæc duo in aliis instrumentis simul non inueniuntur, sed separatim, & secundum proportionem, ut in causa secunda, quæ dicitur instrumentum Dei, & recipit à Deo virtutem cum entitate, quam habet in esse quieto, & ex propria forma: in quo differt ab instrumento primo modo sumpto, cuius virtus est superaddita in ipsa actuali motione: & concurrit etiam Deus cum causa secunda in ipsa actuali operatione, sed aliter quam principalis, cum instrumento artis, quia hæc per influxum immediatè impressum instrumento attingit effectum, instrumento deferente influxum ad passum, ut quando manus mediante calamo scribit. Deus autem cum causa secunda agens, non influit in ipsam, sed coagit in passum immediatè, seu ad effectum. Et hic seruat maior proportio ad instrumentum propriæ, non tamen similitudo formæ, aut modi secundum vniuationem.

Impugnatio.

24
*Responso.
Impugnatio.*

*Cur requiri-
tur actio in-
strumentalis.*

25

*Duplex ge-
nus in-
strumentorum.
Prima ace-
ptio in-
strumentis.*

*Secunda ac-
ceptio in-
strumenti.*

Tertiò

Tertia acci-
pio.

Tertio modo accidentia agunt in virtute substantiæ, disponendo ad formam substantialem. Hic inuenitur tantum subordinatio actionis ad actionem, & dependentia formæ accidentalis ad substantiam, in qua est, & à qua emanat sine cursu, & motione actuali substantiæ respectu dispositionis inducet. Minor ergo proportio ad instrumentum propriè dictum.

Quarta acci-
pio.

Quarto dicitur instrumentum, quando à causis liberis applicantur actiua passiuis, ad finem alterius effectus ab ipsis intenti, ut artifices applicant: talis est virtus ignis in excoquendis, & macerandis metallis: hic autem minus seruat proprietates instrumenti, quia nec ignis in virtute applicantis operatur, neque recipit ullum influxum, nec actio eius eidem subordinatur ex natura rei, sed tantum quia vitur eius actione ad alium effectum intentum, dicitur instrumentum. Quod ergo proprium est instrumenti quarto & tertio modo, hi Doctores transferunt ad rationem communem instrumenti: quod est agere ex propria forma, & dispositiu ad effectum causæ principalis; quod est procedere ab uno æquiuocorum ad alia.

2.6
Responsio im-
pugnatur.

Probatur ergo propositionis illius falsitas, in ea vniuersalitate (sicut ipsi concludunt ex forma actiua instrumenti operationem propriam eius à sensu contrario) vbi nulla est forma actiua instrumenti propria, nulla etiam est eius operatio dispositiua; sed instrumenta artis nullam habent formam actiua propriam; ergo neque actionem propriam, & distinctam, saltem realiter, vt dicit Ferrariensis, neque modaliter, vt Caietanus.

Instrumentum
non habere
actionem pro-
priam.

Probatur subsumptu, verbi gratiæ, in serra, vel securi, in quibus præter motum agentis, nulla est forma actiua; quia in ipsis est tantum quantitas, figura, & durities: quantitas non est actiua secundum omnes Philosophos; est namque expulsiva alterius quantitatis ex eodem loco. Figura similiter non est actiua, quia est terminus quantitatis, & nihil superaddit superficie præter respectum partium, qui non est actiua. Durities, & mollicites non sunt qualitates actiuae, sed faciunt tantum ad resistentiam, vel non resistentiam in impressione corporum, & exclusione à loco alterius aduenientis, non cedendo, vt durities facit, vel cedendo duriori, sicut mollicites: ergo in serra non est aliquod principium proprium actiuum, quod faciat ligni scissuram; ergo in instrumentis propriæ dictis fallit illa vniuersalis.

Forma in-
strumenti ad
quid facit?

Aliud ergo est, instrumentum habere propriam formam, quæ faciat in quantum mota, ad effectum principalis agentis; aliud verò quod illa forma sit actiua; nam dentes & subtilitas in serra conducunt ad effectum, in quantum per impressionem mouentis faciliter diuidit, quominus habeat obiectum corpus, quod secundum minores partes faciliter cedit, & comminuitur, quæ secundum maiores: facit etiam ad intentum artificis, quo forma artis inducitur sic, & non alter scindendo, secundum plures partes, quibus abscessis non haberet debitam proportionem, & intentum, secundum quantitatem, & figuram ad compaginem operis.

Confitatur, quia æquè inducit effectus scissionis per serram, siue motus impressionis recipiatur in serram, siue in ipsum lignum, impingendo lignum in serram, ipsiusque sic sensim, & minutum atterendo; sed instrumentum non agit

actionem dispositiua etiam per aduersarios, nisi in quantum mouetur à principali agente; ergo.

Tertiò, alia est actio dispositiua instrumenti; alia qua attingit effectum causæ principalis; vt ipsis admittunt: ergo potest dicta virtute manere actio posterior sine priori. Negant Caietanus & Bannes consequentiam; quia actio illa dispositiua se habet ex parte causæ materialis, quam Deus nequit supplere. Contrà: magis infuit in effectum actio, in quantum ipse effectus attingitur in virtute causæ principalis, quam illa quæ est dispositiua, & extrinseca: sed hanc Deus supplere potest, v. g. producere gratiam absque Sacramentis, vel aliud huiusmodi; potest facere arcam sine terra, aut securi, aut omni actione ipsorum: ergo à fortiori potest assumere instrumentum ad effectum principalem, sine eo quod supponatur altera actio propria instrumenti.

Item, potest Deus supplere ipsam causam materialis respectu formæ, potest inducere formam in materiam absque dispositiua prævia, educendo ipsam formam immediatè ex potentia materiæ in instanti, sine prævia dispositiōne accidentali, quæ requiritur tantum ad corruptionem qualitatum formæ præexistentis: & adueniente altera simul cum priori forma corruptitur talis dispositiō, quæ in toto subiectatur, ex sententia schola D. Thomæ.

Accedit quod etiam mediante causa secunda, potest eductio hæc fieri de potentia absoluta, absque prævia alteratione per qualitatem, quamvis de potentia ordinaria priùs agat alterando, quæ ignido, v. g. ignis; ergo à fortiori potest suppleri actio illa dispositiua instrumenti; quantumvis materialiter se habeat ad effectum causæ principalis. Antecedens probatur; quia si prærequisitur alteratio, potest diuinitus induci in instanti, & tunc causa secunda assumi ad productiōnem formæ substantialis, sine prævia actione alteratiua, quæ sit ab ipsa, vel omnino non requiritur talis alteratio, nisi procedendo per viam motus ex imperfectione virtutis causæ secundæ. Hæc autem ratio definit, causa superiori supplete illum defectum: & sic B. Virgo concurrit in instanti ad generationem filij, concurrente Spiritu sancto, vt patet ex tertio d. 4. q. unice. Sic infra quidam dicunt cum S. Thoma quod materia in ultimo instanti alterationis specierum sacramentalium creata à Deo, informatur virtute causæ naturalis applicatae in eodem instanti. Major autem videtur connexio inter actionem alteratiua, & substantialem causæ secundæ, quæ inter dispositiua instrumenti, & eam, qua attingit effectum causæ principalis: ergo de potentia absoluta illa potest suppleri. Et tunc non probatur per illam rationem, quin creatura possit attingere effectum creationis.

Confirmatur primò per exempla præmissa à Doctore, in quibus instrumentum attingit causæ principalis effectum, vt sigillum sine prævia actione dispositiua. Responsio autem Ferrariensis iam est impugnata per rationem de serra, quia diuisio materia fit in virtute causæ principalis per actualē impulsū, & per quantitatem in materia ferrea, & dura sigilli, aut chalybis, cui cedit materia mollis, & hic ipse est effectus principalis.

Confirmatur secundò, quia potest concurrere cum causa principali motu instrumentum, absque eo quod concurrat ad aliquam actionem,

2.7
Tertia pro-
positio.
Caietan.
Bannes.Deus potest
supplere cau-
sam mate-
rialem.2.8
Potest etiam
actione causa
secunda produ-
cere formam,
sine prævia
alteratione.Quando ne-
cessaria est
alteratio?2.9
Confirm. 1.

Confirm. 2.

Tollitur actio
dispositionis ex
propria for-
ma.

qua conueniat instrumento ex forma sua pro-
pria; quia haec sunt differentes causae ordi-
natæ ad differentes formas, exigentes dif-
ferentes concursus, ut est forma propria instrumen-
ti, & causa principalis imprimens im-
pulsum, ipsæque impulsus. In eo casu ageret in-
strumentum per virtutem impressam ad effectum
principalis agentis, quia quantum ad formam na-
turalem, & entitatem, mere passiuæ se habet: quan-
tum ad virtutem receptam, & motum principalis
agentis, necessariæ ageretur, & illa necessariæ age-
ret; quia solum dependet à virtute immanente
agentis principalis, eiusque influxu, ab instrumen-
to vt subiecto tantum: ergo in eo casu attingeret
effectum agentis principalis, sine actione propria
dispositiua, ac proinde ratio corruit in eo quod
exigat vniuersaliter actionem præuiam dispositi-
uam instrumenti.

30
Confirm. 3.

Tollitur de-
pendentia à
materia.

Confirmatur tertio, etenus præxigeretur talis
actio dispositiua, quatenus effectus causa principi-
alis ab eadem dependet, vel quatenus instru-
menti forma nequeat producere dispositionem,
nisi in praæacente materia.

Primum est falsum, & petit principium, quia
agitur de effectu creationis, qui nullum dicit ordinem,
aut dependentiam à materia, vt hic loqui-
mur de creatione: ergo minus ad dispositionem
materiale, quia haec per se non exigitur, sed in-
quantum est determinatio materiæ ad recipien-
dam formam, quæ primæ, & per se dependet à
materia vt causa à dispositione tantum in genere
conditionis tollentis impedimentum, quod obstat,
ne materia sit in proxima potentia respectu for-
mæ. Primum submouetur in effectu creationis,
nempe materia: ergo & secundum. Sicut ergo
effectus non dependet à materia, aut dispositio-
ne eius: sic etiam neque actio, qua attingeretur ipse
effectus, ab actione qua disponeretur materia;
sublato namque ordine inter effectus, tollitur or-
do qui esset actionum.

Actio instru-
menti.

Forma na-
turalis, &
impressa in-
strumenti eo-
dem modo de-
pendent à
materia.

Secundum etiam nihil saluat, quia non magis
repugnat instrumento agere ex forma propria in-
dependent à materia, quam agere per virtutem
impressam, & communicatam independent à
materia: id est namque primum repugnat, quia for-
ma innata, & propria instrumenti, in esse depen-
det à materia, vel quia est causa creata, cuius actio
dependet semper à subiecto, sed primum deficit
in instrumentis spiritualibus, & subsistentibus, vt
Angelo, aut anima separata.

Loquendo etiam de materialibus instrumen-
tis, perinde concludit prætensa ratio de actione
instrumenti dispositiua, eam dependere à materia,
ac de ea quæ conuenit per virtutem impressam à

causa principalis, quia haec virtus inest, & recipi-
tur in ipso instrumento, & quidquid recipitur in
aliquo, per modum recipientis recipitur: nempe
modo extenso, & quantitatuo, & per modum ac-
cidentis inhaeret instrumento materiali: ergo per-
inde repugnat ipsi agere independenter à mate-
ria, vel attingere effectum sine tali dependentia:
ergo frustra recurrunt aduersarij ad actionem dis-
positiua instrumenti, vt saluent ordinem ad ma-
teriam, cùm in actione altera, qua attingit effec-
tum principalis agentis, idem seruare debeant.

Eodem modo
etiam depen-
det ratio per
vix que.

Frustra affi-
gnari causam
impossibilita-
tis.

In vitroque autem petitur principium, quia li-
cet instrumentum de potentia, & concursu ordi-
nati, nequeat habere effectum formæ naturalis,
demus talem esse, aut certe effectum attingere
causa principalis (in quo præfati Doctores non
statuunt dependentiam ad materiam, sed recur-
runt ad priorem, vt causam repugnantem, qua
sublata admittunt secundum) non sequitur, quin
in alio ordine causandis, & in diuerso concurso,
qui dati possit de potentia absoluta, non possit ali-
ter agere: verbi gratiâ, si homo generans, vt instru-
mentum respectu creationis anima rationalis,
per formam naturalem disponat corpus: deinde
attingat creationem animæ, tunc soluatur totum
quod exigunt. Ex his ergo patet, propositionem
illam Doctoris veram esse, quia neque instrumentum
assumptum agit dispositiù ad effectum prin-
cipalem.

Excluditur
modus Cai-
tanii.

Eadem rationes faciunt contra Caetanum, quamuis ille vnam actionem constituit, & effica-
ciam, ac virtutem propriam instrumenti intende-
re dicat ad modum, tamen modus ille separabilis
est à substantia actionis, vt attingit terminum
principalem. Rectius philosophatur Ferrarensis,
relinquo etiam que ibidem particulariter dicat
Caetanum, & sunt facilis impugnationis.

Alij aliter interpretantur præmissam rationem
D. Thomæ, nempe actionem illam dispositiua
esse determinationem actionis causæ principalis,
& intelligi propositionem de instrumento natu-
rali tantum: sed hoc ad intentum D. Thomæ non
facit, qui intendit illam dispositionem factam ab
instrumento per formam propriam, esse circa ma-
teriam, & non determinationem aliquam circa
effectum, aut actionem causæ principalis, sed om-
nino præuiam: in quo neque Caetanus mihi vi-
detur rectè assequi mentem sancti Doctoris, qui
intendit ex præfato fundamento colligere non
posse creaturam assimi, vt instrumentum
creationis, quia instrumentum debet agere
dispositiù circa materiam ex forma pro-
pria: materia autem non supponitur ad crea-
tionem.

Sensus D.
Thomæ.

S C H O L I V M,

*Reiicit secundam rationem de infinitâ distantia, quia distantia tanta est, quantum est medium
interiacens, vel si non est medium, quantum est extreum: Et omne ens creabile oppositum
nibili, est finitum: igitur distantia eius à nihilo, finita.*

II
Contra se-
condam ra-
tionem, num. 6.

Ratio secunda f principalis, non videtur
concludere, quia quando extrema sunt
immediata, tanta præcisè est eorum distantia,
quantum est extreum alterum maius.
Pater in simili, quia tanta est distantia
Dei à creatura, etiam supra possibili fo-
re, quantus est Deus: & id est si poneretur
suprema

f Ratio secunda principalis non videtur concludere,
&c. Reiicit secunda ratio principalis, quæ in
eo consistit, quod inter terminos creationis, scilicet
ens, & nihil, detur infinita distantia, ac proin-
de exigitur ad superandam illam distantiam infi-
nitæ potentia in virtute, quæ nequit competere
creaturæ. Hæc ratio est plurium Doctorum, Al-
berti in 2.d.1. art.7. Henrici quodlibet. 4. quest. vlt.

Solutio er
impugnatur
secunda ra-
tio.

Albertus.
Henricus.

Richardi

Hinc fortè
usum pos-
sum creabilis
nobilitissimum.

suprema creatura possibilis, adhuc Deus distaret ab illa in infinitum, quia est infinitus. Patet etiam per exemplum in oppositio: in quantitatibus enim est distantia propter aliquid medium interiacens, & ideo secundum quantitatem spatij interiacentis, est distantia illa quanta: ergo per oppositum, vbi non est medium interiacens, distantia non erit quanta, nisi secundum quantitatem alterius extremi.

Tanta est di-
stantia, qua-
rum medium
vel eo defi-
ciente extre-
num.

Hoc etiam patet ratione, quia nihil aliud est distantia hic, nisi excessus vnius super alterum: quando autem excedens est immediatum excesso, quantitas excessus erit secundum quantitatem excedentis. Supposita ergo maiori, sequitur quod cum affirmatione aliqua entis creabilis sit finita, quod distantia huius affirmationis ad negationem sit finita. Patet etiam quod ista distantia sit immediata, quia per Philosophum 1. Posteriorum text. 5. *Contra dictio est oppositio, cuius non est medium secundum se.*

Quod si fingas infinitatorem ex parte nihil; hoc nihil est, quia nihil non distat ab aliquo, nisi deficiendo: non plus autem deficit nihil ab ente, quam ens illud ponat. Hoc etiam patet, quia comparando nihil ad nihil, nulla est distantia. Sic ergo minor secundæ rationis falsa est, intelligendo distantiam infinitam positivè, hoc est, in infinitum excedentem omnem finitam distantiam, & sic oportet intelligere distantiam infinitam in maiori, ad hoc quod sit vera: non enim potest aliter concludi infinitas virtutis agentis, quæ potest super ilam distantiam.

Præterea. Minor improbatur sic, quia in unâ contradictione est maior contradictionis, quam in aliâ: quia plus distat Deus à non Deo, quam anima à non anima: quia nulla virtus potest facere de non Deo Deum, nec è conuerso: aliqua autem potest facere de non anima animam. Si autem quælibet esset infinita, nulla posset esse maior: quia infinitum non potest excedi.

Præterea, illa virtus potest super distantiam, quæ potest super totum terminum ad quem illius distantiaz; quia termino ad quem posito, destruitur terminus à quo, per terminum ad quem succendentem: sed terminus ad quem creationis est finitus: ergo non potest concludi ex hoc quin super ipsum possit virtus finita: ergo & super distantiam. Præterea 5. *Physic.* Generatio naturalis est inter priuationem & formam, priuatio includit negationem, licet in subiecto; & per consequens quando transitur de priuatione ad formam, transitur de negatione ad affirmationem: hic autem transitus est naturalis per virtutem creatam: ergo, &c. Hæc Doctor, subiungens illud vulgare: *Inter contradictoria esse infinitam distantiam, simpliciter falsum esse, si intelligatur de distantia perfectionis: verum autem est, si de distantia indeterminatis, id est, quæ excludit terminum, quia sicut nulla est communicatio inter extrema, ita quælibet distantia sufficit ad recessum ab uno ad alterum, neque distantia quantumcunque magna excedit extrema contradictionis.*

Text. 7. &
inde.

Richardi in 2. d. 1. art. 4. queſt. 4. eamque D. Thomas assumit 1. part. queſt. 4. 5. art. 5. ad 3. quam format aliter, quia nulla est proportio nullius potentiae ad potentiam aliquam, sicut nec non entis ad ens: ergo nec est proportio distantiaz; quæ est inter potentiam & actum ad illam, quæ est inter nullam potentiam, & actum: ergo non erit proportio virtutis, quæ non potest in illam distantiam, ad virtutem, quæ potest super illam: ergo est infinita, quia omni finito potest quodlibet finitum proportionari.

Illud autem principium probatur variè, quia quælibet finita distantia datut maior; sed entis ad nihil est maxima: ergo infinita. Secundò, quia inter omnia contradictionia est aequalis distantia; sed inter Deum, & nihil datur infinita distantia, quia sub ente creabilis possunt esse infinita; sed ex dictis, inter duo contradictionia, & omnia, est aequalis distantia, inter quælibet infinita, super hanc distantiam infinitam non potest nisi virtus infinita, &c.

Hoc principium non subsistere probat Doctor, quia vt sit efficax ad inferendum intentum, nempè excessum virtutis in potentia, debet intelligi distantia positiva, quia est excessus vnius super altero: quando ergo extrema sunt immediata, tanta est distantia, quanta est quantitas, seu perfectio excedentis super altero. Probat exemplo, quia tanta est distantia Dei à creatura suprema possibili, quantus est ipse Deus. Item, in quantitate, vbi est distantia inter extrema ratione spatij, & mediij interiacentis, tanta est distantia, quantum est medium, vbi ergo nullum est medium, tanta est distantia inter extrema immediata, quantum est extremum excedens. Affirmatio autem entis creabilis, seu perfectio, & entitas eius, est finita: ergo & distantia eius finita à negatione opposita. Quod vero affirmatio, & negatio opponuntur contradictioni immediate, patet ex Philosopho 1. post 5. sext. Si dicas ex parte negationis, seu nihil sumi distantiam. Hoc falso est, quia nihil non distat nisi deficiendo ab ente cui opponitur: tantum ergo deficit, quantum affirmatio per oppositum ponit in esse: comparando enim nihil ad nihil nulla est distantia.

Item, magis distant Deus, & non Deus, quam anima, & non anima: sumendo ergo distantiam positivè, proposicio illa est falsa. Addit præterea rationem à priori, quia illa virtus potest super distantiam, quæ potest super terminum: sed terminus ad quem creationis est finitus: ergo si creatura crearet illum, posset supra distantiam; nec inde sequeretur virtus infinita in ipsa.

Præterea generatio naturalis est inter priuationem & formam, priuatio includit negationem, licet in subiecto; & per consequens quando transitur de priuatione ad formam, transitur de negatione ad affirmationem: hic autem transitus est naturalis per virtutem creatam: ergo, &c. Hæc Doctor, subiungens illud vulgare: *Inter contradictionia esse infinitam distantiam, simpliciter falsum esse, si intelligatur de distantia perfectionis: verum autem est, si de distantia indeterminatis, id est, quæ excludit terminum, quia sicut nulla est communicatio inter extrema, ita quælibet distantia sufficit ad recessum ab uno ad alterum, neque distantia quantumcunque magna excedit extrema contradictionis.*

Subiicit deinde responsonem ad illam rationem, eiùsque probationes: *Nulla potentia potest super distantia infinita, nisi potentia infinita: sed inter*

Richardus.

Ratio D.Th.

33
Impugnatio.

Debet intel-
ligi de distan-
tia positiva.

Quid sit hac
distantia.

Affirma-
tio
entis creati-
viæ est.

Negatio di-
stati ab affir-
matione de-
ficiendo.

Potest in di-
stantiam vir-
tus produc-
tua affirma-
tioni.

Quis sensu
illius princi-
pij, iuter con-
tradictoria.
&c.

12

virtutem creatam: ergo illa distantia non obstat.

Qualiter ergo saluabitur dictum commune, quod inter contradictionia est distantia infinita? Respondeo, simpliciter falsum est, accipiendo infinitum pro exceedinge simpliciter quantumcunque finitum sit infinitum. Sed alio modo infinitum potest accipi pro indeterminato, & sic verum est, nulla enim distantia est ita parua, quin sufficiat ad contradictionem. Quantumcunque enim modicum aliquid recedat ab uno contradictioniorum, statim est sub altero: nec est distantia aliqua tam magna, etiam si posset esse in infinitum maior maximam: quin ad illam & eius extrema, se extendat contradictionis: & isto modo accipiendo infinitum in maiori, minor est falsa.

Ad probationes ergo minoris. Ad primam, cum dicitur, quod non contingit intelligere maiorem istam, dico quod falsum est positivum: verum est autem permissivum. Hoc est dictu, quod aliqua distantia ponit maiorem remotionem, quam ista, & una contradictionis, quam alia: sed ista permittit quamcunque maximam, quia in maximam saluatur. Exemplum, plus perfectionis ponit asinus intensius, quam animal; tamen animal plus permittit, siue saluari potest in aliquo perfectiori, quam sit asinus, quia in homine, & quod sic est maximum, scilicet permissivum, non est formaliter maximum.

13

Ad aliam probationem de quibuscumque contradictioniis, dico, quod licet quaeunque contradictionia sint aequaliter incompossibilia inter se: non tamen aequaliter distantia; plus enim distat Deus a non Deo, quam album a non albo, sicut processit prima ratio, quia extremum positivum est maius in comparatione ad negationem. Per idem patet ad aliam probationem, quod totum ens creatum plus excedit nihil, quam anima excedit non animam, sicut totum ens creabile, in se est perfectius quam anima: tamen aequaliter incompossibilis est non anima cum anima, sicut nihil cum toto ente, sed hoc non arguit propositum.

Ad rationem iuxta hoc factam, de improportione nullius potentiae ad aliam potentiam, concedo, quod distantia nullius potentiae ad actum, non habet proportionem aliquam ad illam, quae est aliquius potentiae ad actum: sed hoc est, quia una est distantia positiva inter extrema positiva existens: alia autem non est positiva, quia eius alterum extremum est nihil: positui autem ad non positivum, nulla

ens, & nihil, &c. Respondeat Durandus in 2. d. 1. q. 4. & Gabriel ibidem q. 4. art. 3. dub. 1. negando omnem distantiam inter ens, & nihil, quia putat Durandus creationem non habere, nihil, pro termino a quo, sed exire dicitur de nihilo, id est, de non aliquo. Verum frequens doctrina Patrum est, creaturem productam esse primum ex nihilo, eamque esse ex nihilo, & supponunt Scholastici terminum a quo creationis esse, nihil.

Ideo responderetur melius intelligendo maiorem de distantia positiva; minorem falsam esse ex dictis. Ad primam probationem minoris respondet, inter ens, & nihil dari distantiam maximum permissivum, non positivum. Ad aliam patet contradictionia quaeunque aequaliter distare, quoad incompossibilitatem, non autem quoad excessum perfectionis, seu distantiam positivam: ex quo patet ad reliquum.

Ad eandem rationem, prout formatur a D. Thoma quod improportionem dictam, concedit, quod nullius potentia, &c. ad potentiam nullam est proportio, quia proportio est entium, non autem positivi ad nihil, quia proportio attenditur penes quantitatem, qua non competit negationi: sed negatur inde sequi inter potentiam, qua potest in unum & alterum non posse esse proportionem, quia haec sunt positiva: inter positiva autem non tollitur proportio, nisi quando alterum extremum est infinitum, quod ita exigit ad creationem non probatur hac ratione. Exemplo declarat, quod puncti propter indivisibilitatem, non est vila proportio ad lineam, qua est extensa, non recte infertur quod potentiae, qua in vtramque possunt, non sint proportionatae: imo eadem in utrumque potest.

Caietanus contra hanc solutionem emitens, etiam rationem praemissam confirmando pergit, aduertens quod ratio non fundatur super improportionem extremon, vt Scotus simulat, sed in principio Petipatetico: vt quando sunt duo extrema, quorum alterum crescit tantum, quantum alterum decrescit: si hoc decrescit usque ad non gradum, illud crescit super omnem gradum. Exemplum, & probatio huius sumitur ex 4. Physicorum text. 72. videlicet velocitas motus, & corpulentia spatij sunt duo extrema, ita vt velocitas crescat in motu, quantum corpulentia decrescat in spatio; quod si haec decrescat usque ad non gradum, velocitas motus in illo spatio augetur in infinitum. Super qua regula fundatur processus Philosophi, ad probandum quod motus in pleno, & vacuo sint improportionales: ita ergo in proposito:

Ad hanc respondent quidam, non esse infinitam distantiam inter motum in instanti, & motum factum in tempore, sed differre sicut diversae species eiusdem generis: ex quo non sequitur infinitas virtutis in eo, qui mouet in non tempore.

Hac doctrina vera est, intelligendo antecedens sic, vt comparatio fiat motus successivi, & instantanei, quantum ad realitatem, non vero quantum ad successionem, quia eadem forma, qua producitur successivus, potest quantum ad realitatem produci instantaneam. Verbi gratia, ignis producitur in se ipso calorem summum in instanti, quamvis in passum extrinsecum; propter repugniam contrarij, nequeat producere calorem in inferiori gradu, nisi successivus, per motum propriam dictum: motus autem instantaneus, & successivus sunt incomparabiles, & improportionabiles; sicut instans & tempus, linea, & punctum,

Respsio Durandi, & Gabrialis relictus.

Respsio D. Thoma.

Distantia maxima permissivum & proportionabile.

Respsio ad rationem, ut formatur a D. Thoma. Proportionis est ensium.

Exemplum commodum.

Caietani interpretatione.

Exemplum de motu.

Respsio querundam.

Exponitur.

Motus comparabiles quod realitate, non vero duratio-

ne.

*Positionum
impropor-
tionalitatis esse al-
terius positivus,
ex sola infinitate in altero
provenit.*

nulla est proportio, sicut nec entis ad nihil. Sed ex ista improportione non sequitur, quod virtus quæ potest super istam, sit improportionabilis virtuti, quæ potest super illam, quia positivum non est improportionabile alteri positivo, nisi propter infinitatem in altero: in aliis autem distantias fuit improportione, non quia fuerit infinitas in altero, sed quia altera non habuit aliquam quantitatem, secundum quam potuit proportionari. Exemplum huius, punctus est improportionalis lineæ, quia non quantus: ergo virtus, quæ potest super hoc, est improportionata virtuti, quæ potest super illud, non sequitur: nam virtus, & virtus naturæ sunt habere quantitatem virtutis, & per consequens proportionem secundum virtutem, nisi altera sit infinita. Ex alia autem parte est defectus proportionis propter defectum quantitatis in alio extremo.

*Causa suc-
cessionis in
motu.*

esse, non ad demonstrandum simpliciter. Ponentes non impediretur motus; & sic secundum eos, causa motus erat ex parte medijs, quod non impedit motum. Argumentatur contra eos Philosophus, ac si tota causa velocitatis esset ex parte medijs, non autem ex parte mobilis, quod tamen falsum est, & secundum D.Thomam hic, vt patet in motu corporum celestium, & secundum Doctorem nostrum in 2.d.2. quæst. 9. §. *Ad quartum ar-
gumentum.* Quia successio in motu est ex resisten-
tia mobilis ad motorem, vt ibi recte declarat, ob
limitatam eius virtutem, & resistentiam medijs ad
utrumque, id est, mobile, & motorem.

*Explicitur
Philosophus.*

*Responsio D.
Thomæ.*

*Responsio Do-
ctoris.*

*Duplex suc-
cessio in mo-
tu.*

37
*Proprio-
ritatis quæd
essentiale
successionem.*

*Accidentalis
successio non
manet in va-
cuo.*

quia nihil ipsis commune est quoad extensi-
onem, secundum quod inuitem comparati possint,
& diuidentur in excedens, & excessum, seu
ipsum excedens in gradum excedentem, & re-
liquum.

Philosophus ergo *ibidem* argumentatur contra veteres, qui ponebant vacuum ob necessitatem motus propriæ dicti, quotum est illa ratio ex Philosopho: quia si non esset vacuum, non potest fieri localis motus, aut augmentatio, quia plenum alio corpore occupatur: duo autem corpora non possunt esse simul: ergo motio localis non debet fieri per plenum, sed per vacuum, &c. Eodem modo de augmento, quod fit additione alterius corporis: ergo in corpore, quod augetur, debent esse quædam vacuitates, aut pori, &c. Vide eum cap. 7. Capite autem 8. docet per motum non recte colligi vacuum esse, cum potius sic tollatur motus. Argumenta, quibus hoc impugnat, magis sunt redargutiones ex principiis eorum, quos impugnat, quam demonstrationes veritatis.

Quod de predicto arguento, quod assumit Caetanus, dicit D.Thomas lett. 12. reiciens interpretationem Cōmentatoris, afferensque rationem Philosophi ad contradicendam induciam autem vacuum, hac de causa ipsum ponebant, vt

Dices, quid ergo vrgit argumenta Philosophi contra antiquos, quos impugnat? Respondet Doctor: Ergo habet Philosophus ex hoc contra aduersarium, dicentes motum esse in vacuo, quod nullus motus habens aliquam velocitatem, aut tarditatem accidentalem superadditam essentiali, potest esse in vacuo: Et hoc non est inconveniens, si ponenter precisi motum esse in vacuo, sed esset, si cum hoc ponenter vacuum esse promovet in motu (id est, sicut raritas spatiij promovet motum, quod retardat densitas) vel medium ne-cessarium in motu, &c. nempe vt docebat, quos impugnat. Argumentum ergo Philosophi tangit illam successionem motus, quæ oritur ex impedimento accidentalij spatiij, nempe densitate, aut raritate.

Videatur Cōmentator in hunc locum Philosophi, vbi ait motum, & successionem oriri ex resistencia mobilis ad motorem, vt contingit in motu corporum celestium, in quo nulla est resistencia ex parte spatiij impeditis, vel ex parte spatiij & mobilis simul, vt contingit in animalibus, in quibus contingit successio, & motus ex proportione motoris ad mobile, & ad spatiuum: & cessante impedimento, quod est ex spatio, adhuc remaneret determinata proportio temporis in motu, secundum proportionem motoris ad mobile.

Idem admittit D.Thomas *ibidem*; immo supponit, si motus fieret in vacuo, fore successionum secundum tarditatem, id est que admittit obiectio-
nem, ad quam responderet Cōmentator, dicens argumentum Philosophi locum habere in motu animalium ex resistencia spatiij, quamvis S.Thomas dicat esse redargutionem, non demonstra-
tionem.

Ex quibus patet ad argumentum Gaietani, ser-
uandam esse proportionem illam inter duo spatiia
plena, quoad tarditatem & densitatem, secundum
quæ in gradu proportionato est promotio, aut
tarditas motus, secundum maiorem, aut minor-
em resistentiam. Sed falsum est, quod assumitur,
nempe si corpulentia decrebat usque ad non gra-
du, quod velocitas motus in illo spatio augeretur
in infinitum; hæc accommodatio est futilis, &
non

*Scripsit Phi-
losophia.*

*Sententia ve-
terum, cum
suo funda-
mento.*

*Rationes
Philosophi
quales sint?*

36
D. Thom.

*Replies soluti-
tur.
Vii rationum
Philosophi.*

*Causa suc-
cessionis.*

D. Thom.

38
*solitaria
Gaietani.*

*Proprietas for-
matur quoad
spatia plena.*

Distrinuit
Suppositio.

Motus crescit
per partes
actuales.

Fallacia ra-
tionis pra-
missa.

Motus in va-
cuo, & pleno
quomodo co-
parabiles.

39

Esse finitum
non excedit
potentiam fi-
nitam.

Impugnat
ratio princi-
pali.

Concursus ma-
teria est fini-
ta.

Ex natura
causa effici-
tis creata.

non est secundum mentem Philosophi, neque est Peripatetica. Supponit enim resistentiam spatij esse infinitam ratione corpulentia, ut ea cessante, & seruata proportione, crescente velocitate, ipsa redderetur infinita: destruit ergo primo suppositionem suam, nempe talem esse proportionem accrementum in velocitate, ad decrementum resistentiae medij impeditis, aut corpulentiae, haec enim finita est; alijs nequirit superari virtute motoris. Desinit etiam per partes actuales, ut vocant, seu non communicantes, (in quibus est terminus, alijs nunquam daretur terminus motus:) non autem per partes potentiales, & communicantes, in quibus nullus est status: ergo etiam velocitas motus inde crescens erit finita, & eius accrementum erit per partes non communicaentes.

Ad propositum ergo accommodando proportionem illam, committit fallaciam consequentis, quia non sequitur: motus non habet successionem ex resistentia spatij ratione impedimenti, quod nullum est: ergo non habet successionem absolutam.

Falsum est, quia haber successionem ex resistentia mobilis ad motorem, quam D. Thomas, & Commentator vocant *naturalem*, noster Doctor *essentialiem*: & secundum hanc motus in vacuo, & spatio non resistente ex impedimento essent comparabiles, & seruarent proportionem, quia maneret limitata virtus motoris, & eadem resistentia mobilis ex propria forma, ex quibus fieret successio, licet definieret successio accidentalis orta ex impedimento spatij.

Denique accommodando hinc inde medium, & conclusionem, quam inde probare contendit, nempe quantum decrevit ens, vel in quantum accedit ad non esse, & nihil, tantum crescere potentiam actiua, quae potest super non ens; quanto magis non ens elongatus est ab actu, &c. Vbi ponitur augmentum ex parte potentiae actiuae; decrementum vero ex parte actus in quantum reddit ab esse, quod recipere potest: hoc autem esse, quod natum est recipere, est finitum: ergo ex eius decremente non sequitur in potentia actiua, nisi finita & proportionata actiuitas, quae etiam debet esse finita, seruata proportione ad actum quem dat, seu educit ex nihilo actus ad esse.

Deinde id amplius declaretur, comparando actum, qui educitur ex potentia materiae ad se ipsum, aut simili perfectionis, vter educitur ex nihilo, id est, productetur non praesupposito subiecto. Hic ergo actus, qui educitur ex nihilo, non elongatur a potentia magis, quam alter, nisi in quantum supponitur concursus causae materialis ad hunc, & non ad illum loquamur etiam de simili forma in specie, quae vel creari potest a solo Deo, vel etiam educi de potentia subiecti;) sed concursus causa materialis, per quem vnu ab altero distat, & recedit, vel accedit ad potentiam, est finitus, & limitatus: ergo suppletio eius fieri potest per virtutem actiua finitam, neque requiritur, ut ex subtractione materiae amplius crescat virtus actiua in agente, nisi quantum sufficiat ad supplendum concursum materiae.

A simili patet in causa actiua inferiore, quae magis influit entitatem ex genere suo, quam materia in effectum communem, quae suppleri potest in determinata actiuitate superioris agentis, verbi gratia, motus, qui procedit ab aliquo agente per unam horam, potest esse mediâ horâ ab agente, cuius in duplo virtus est fortior: hinc

pater ad illam elongationem actus à potentia non exigit infinitam virtutem productiuam.

Doctrina autem, & responsio Doctoris ad argumentum D. Thomæ, fundatur in Philosopho, hoc ipso capite, ex quo Caietanus confirmat opus, quia dicit quod nihil nulla est differentia; & infra, *Id enim quod excedit in excessum ipsum, & id quod excedit, necesse est dividatur, &c.* vbi assignatur ratio, quare nulla sit proportio inter nihil, & numerum, inter vacuum, & plenum in ratione spatij, quia unum est priuatio, aliud vero ens. Sic etiam neque linea punctum excedit, nisi componatur ex punctis, quia linea diuisibilis, punctus indiuisibilis est, & comparatio debet fieri secundum extensionem, quae participari debet in gradu excedente, & expresso.

Nullius ergo potentiae ad aliquam potentiam, hac ratione non est proportio, quia in nullo communicant, ut dicit bene Doctor cum Philosopho, non quod ratione excessus, & perfectionis attendatur impropositio, sicut contingit, quando comparatur infinitum ad finitum, & hinc sumit ratio illa D. Thomæ improportionem, (ne vel simulationem illam, quam adducit Caietanus, admittamus) ut pater ex litera, quia haec propositio: *Tanto maior virtus requiritur in agente, quanto potentia est magis remota ab actu, &c.* oportet inuoluat in re ipsa, illam propositionem: *Distantia inter ens, & nihil exigit infinitam virtutem in agente.* Illa enim elongatio, quae est inter potentiam, & actum, non est aliud quam nihileitas, & omnis elongatio est ratione distantia vera, aut imaginaria vnius extremitati altero. Vnde idem probat subiungens: *Nulla est proportio nullius potentia ad aliquam potentiam, &c. sicut non entis ad ens.*

Obiicit secundò Caietanus *ibidem*, quia ex opposito sequeretur, quod virtus producens ex nihilo, & virtus producens aliquam formam de potentia subiecti, essent aequalis: consequens est absurdum. Sequela probatur, virtus producens ex nihilo finita sit A, virtus producens ex potentia subiecti sit B, prior virtus sit perfectior, hac in decuplo: potentia passiva quam respicit virtus B, sit C. Tunc detur aliqua aliqua potentia passiva, quam sit minor C, in decupla proportione: tunc sequitur virtutem illam, quam produceret aliquid ex potentia illa minori, quam sit passiva C, esse decuplo maiorem, quam sit virtus B; ergo erit aequalis virtuti A, quam tantum in decupla proportione excedit B.

Hac ratione, inquit Vasquez, videtur sibi Caietanus de aduersariis laudem reportare, quem eo iudicio non minus infirma est, &c. Ad eandem benè respondeat Vasquez *ibidem*; quia augmentum hoc, & decrementum, sicut & excessus, aut defectus, qui ex eo redundant, non sunt secundum intentionem, & remissionem graduum eiusdem formæ specificæ, secundum quas assignari potest, & debet proportio illa decupla. Hoc ergo supponit argumentum, & malè: excessus ergo attenditur secundum speciem, ad quam species inferior quantumcumque crescat intra gradum specificum, nunquam accedit, sicut nec intellectus perfectio nem unquam adæquare potest sensus, quantumlibet perfectus, nec plumbum speciem auri, neque asinus perfectionem hominis: sic ergo neque virtus producens de potentia subiecti accederet ad perfectionem illius, quae de nihilo crearet, licet haec finita esset. Haec responsio vera est, & soluit argumentum, estque secundum principia nostri Doctoris variis in locis.

40
Confirmatur
ex Philosopho.

Proprio ex
Philosopho
undenieda.

41
Obiectio.

Proprio non
fundata.

Vasquez re-
sponsio.

Vitium pro-
portionis pra-
missa.

Proprio se-
cundum spe-
cietum sumi-
tur, non secun-
dum gradum.

42

*Secunda re-
spōsio, q̄d im-
pugnat il-
lū rationis.
Potentia pas-
sua non in-
tenditur.*

Addo vltterius argumentum illud imaginatiuum esse.

Prīmō, ex quibus principiis supponit Caietanus potentiam passuum subiecti intendi & remitti: si loquamur de subiecto simpliciter, quale est substantia, qua non suscipit magis & minus, sicut neque quantitas, quod est secundarium subiectum: si autem intelligat illam minorem, aut maiorem potentiam receptiā ratione impedimenti accidentalis, vt quia sub una fortia sequitur maior resistētia subiecti, quam sub alia: hac impedimenta quandoque non exigunt perfectiōrem virtutis actiū in causa, sed sufficit maior virtus per accidens, vt ignis in materia rara nequit producere calorem in subiecto applicato, aut comburere, quod tamen potest calor minus intēsū in materia densa, vt in ferro existens.

Causam autem materialem, quæ scipsum communicando causat, & equiparare merè causā efficiēti extrinseca, quæ sola virtute attingit effectū, qua virtus aliquando crescere, aut decrescere potest secundū latitudinem graduum, intra eandem speciem, vt in qualitatibus, vel certe perfectione essentiali, & interminabili respectu causæ inferioris, quæ nunquam ad perfectionem superioris attingit, videtur nouum, & præter principia Peripatetica.

Secundō, ipsum argumentum Caietani sibi responderet, & æquiuocat. Nam causa creans non solum est totalis respectu effectus, saltem in genere efficientis creati; sed etiam supplet concussum causæ materialis, vel eum excludit; illa verò causa educens ex potentia minori subiecti, in decuplo excedens alteram, quæ ex potentia majori subiecti in decuplo educit formam, licet secundū hanc proportionem virtutis educiū supereret alteram, tamen non supplet materiam, sicut causa creans: ergo ipsi incomparabilis est in perfectione virtutis: comparatio tamen & æqualitas perinde accommodatur à Caietano, quasi eiūdem perfectionis, & virtutis esset, saltem in nostra intentiā, & ex hypothesi responsionis Doctoris, educere aliiquid è potentia materiæ, & creare; quod responso illa non supponit;

quamvis neger ex improportione p̄fata colligi infinitam virtutem in potentia actiua, supponens tantam esse debere, quantus est terminus productus, prout totaliter attingitur à causa: ad hoc autem sufficit vt sit alterius ordinis superioris intra genus entis finiti.

Alij formant istam rationem D. Thomæ aliter, verbi gratiā, maior virtus requiritur ad producendum effectū ex nihilo, quā ex potentia, quantumcumque illa distet ab effectū: sed si potentia distat in infinitum ab effectū propter impedimenta, aut aliā ob causam, requireretur virtus infinita: ergo etiam ad creandum ex nihilo requiritur similiter virtus infinita.

Ad hanc benē responderet Vazquez nō esse eam rationem D. Thomæ, sed nouam, quia S. Thomas non procedit ex substantia facti, quasi esset infinitus effectus, sed ex modo agēdi, vt vult Capreolus. Argumentum autem sic formatum concludit infinitatem potentia ex infinitate effectus, quia distantia potētia ab effectū propter impedimentum infinitum exigit ex natura ipsius effectus virtutem actiū infinitam in agente: ergo vt hoc sit medium probandi infinitam virtutem ad creandum aliquid ex nihilo, debet sumi infinitas in ordine ad perfectionem, vt attenditur substantia effectus, & non tantū modus faciendi: negaretur maior itaque, quia finita virtus sufficeret ad educendum aliquid ex nihilo, infinita verò ad superad infinitam resistētiam positam ex parte subiecti ad educandam ex eo formam.

Deinde suppositio est impossibilis: vnde nihil concludit, & ea data, vtraque virtus non esset comparabilis, quia vna excederet in gradu excessu infinito intra latitudinē sui generis, nēmpe eductiō: nunquam tamen accederet ad perfectionem creatiū, quia semper dependeret à materia in actione. Altera quidem esset finita in gradu, & excederet secundū speciem, essētque maior, quia in se includeret eminenter causam materialē, quam non iudiceret virtus eductiū: siue ergo sic, siue aliter fundetur ratio, non concludit; neque licet ex conditionali illa de impossibili concludere absoluē de possibili.

43
*Ratio D. Th.
aliter ab
alīs forma-
tur.*

Respondeatur.

*Improprio-
nata compa-
ratiō.*

*Argumen-
tum scipsum
soluit.*

*Suppositio
falsa.*

S C H O L I V M .

*Tertiam & quartam rationes positas num. 6. que sunt Aegidij refutat exatē,
iuxta veram Philosophiam.*

14
*Ad 3. ratio-
num quo pe-
nit principiū.*

Tertia ratio & principalis non concludit, quia aut intelligitur in maiori, quod agens secundarium, p̄supponit effectum primi agentis, vt passum in quod agat, & tunc petit principium, scilicet quod omne agens aliud à Deo, agit in passum p̄suppositum. Aut intelligit absolute, quod scilicet absolute p̄supponat effectū primi agentis, quod concedo, quia scilicet p̄supponit scipsum, sicut agere p̄supponit esse, & ipsum est effectus primi agentis. Ad illam introductionem, quæ videatur probare minorem secundū primū intellectum, dico, quod ars si potest in aliquam formam, non tamen nisi in accidentalem tantū: accidentalis autem neces-

g. Tertia ratio principalis non concludit, &c. Aegidius quodl. 5. q. 1. & Petrus de Tarantasia in 1. d. 1. quæst. 3. probant conclusionem ex eo, quod agens inferius p̄supponat in agendo effectum superioris, vt ars effectum naturæ, circa quem agit, natura verò aliquid potentiale, scilicet materiam, quæ est effectus primi agentis, & increati, & id exigit orde agentium: ergo agens creatum in agendo supponit effectum Dei, & consequenter materiam aliquam, ex cuius potentia educit formam: ergo nequit creare, &c.

Hanc reiicit Doctor primō, quia si intelligatur de p̄supposito tanquam paflo in quod agat, petit principium; vel si intelligatur absolute de aliquo effectū verum est, quia agens creatum supponit scipsum, qui est effectus primi agentis, sicut agere p̄supponit esse: sic autem non facit ad intentum. Ad probationem illam respondetur, quod ars supponat effectum natu-

44
*Tertia ratio
aliorum.*

*Aegidius.
Subordinatio
arts ad na-
turam; natu-
ra ad Deum.*

*Responsio, pe-
nit principiū;
vel non con-
cludi proposi-
tum.*

*Ars cur sup-
ponat naturā.*

Quare artifex requirat substantiam pro subiecto: non sequitur ergo, quod artifex, (quia est agens subordinatum,) requirat, vel presupponat effectum naturae, ut passum suum: sed quia agit ad talem terminum, qui requirit substantiam, in quam substantiam producendam non potest ars. Quod autem hoc non sit ex ordine agentium, patet manifeste, quia natura in actione sua presupponit effectum naturae, ut passum, sicut in alteratione presupponit substantiam: est ergo causa communis ex parte naturae, & artis in presupponendo substantiam, quando scilicet agunt ad accidens; quod non potest produci nisi in substantia. Si autem aliqua substantia corporeae esset immediata producta a Deo absque actione naturae, nihilominus posset ars circa istud passum agere, si esset capax termini artis, ac si effectus naturae processisset in eo. Similiter patet quod ratio ex isto ordine agentium non vallet, distinguendo plures ordines agentium: nam in ordine agentium naturaliter, potest inueniri agens materiale, quod est inferius, & agens immateriale, quod est superior; non tamen sequitur, quod agens materiale presupponat effectum agentis immaterialis creati: nec sequitur, si materiale presupponat effectum Dei immediatè, in quod agat: ergo agens immateriale, quod est superior nihil presupponit.

Quarta ratio non concludit, quia illa potentialitas, quae est communis creaturæ, sive intelligatur obiectiva, respectu esse creature: sive intelligatur subiectiva, ad recipiendum sicut potentiale, vel ad inherendum sicut forma, vel actus, non sufficit ad inferendum, quod actio eius sit cum motu, vel mutatione; sed quod actio illa si est immanens, habet potentialitatem illam praedictam, vel utramque. Si etiam est transiens, eo modo, quo est in illo, in quod transit, ut in termino, habet potentialitatem alteram, vel utramque; nec propter hoc est actus fluens, vel raptim transiens, sicut motus, vel mutatio.

do agendi causæ cui communicaretur potentia causæ ut causæ; non ergo solius artis est supponere effectum naturae; sed etiam ipsius agentis naturalis, si ratio effectus id postuleret.

Deinde per accidens etiam est, quod subiectum presupponatur, ut productum à natura, aut à solo Deo, cum aquæ ars possit in utrumque inducere suum effectum: vnde tollitur ordinis ille præscriptus essentialis in agendo, inter naturam, & artem, quasi hæc semper supponeret actionem naturae, & effectum tanquam passum in quod agat.

Tertio, tandem impugnat illam rationem petitam ex ordine essentiali causatum, quia de facto inuenitur agens materiale, quod est inferius, &

*Ad rat. 4.
ad uer.
Subiectiva
potentia, alia
receptiva,
alia inher.
44.*

*Subordinatio
accidentalis.*

*Illiis rationis
sequela im-
pugnatur.*

ratio, si est activa, agit tantum ad formam accidentalem, quæ necessariò supponit subiectum substantiale. Vnde Philosophus 12. *Metaph. text. com. 15.* docet formas artificiales, non esse à materia separabiles. Illa autem particula si est actua, non tollit illam definitionem 6. *Eth. cap. 5.* quia dicitur habitus cum vera ratione factius, id est, cum recta ratione, ut explicat Doctor in 1. d. 5. *Ad authoritatem Augustini, &c.* Sed quia ars non est actua ad propositum huius argumenti, in quo per actionem intelligitur Physica per influxum, qua attingitur immediatè effectus; sed ars tantum dirigendo agit, & rectificando potentiam aliam artificis, verbi gratia, motuum, cuius est operari secundum artem, & attingere proxime effectum: sic ergo ars pro habitu sumpta non est actua, neque producit formam in subiecto.

Potest etiam secundò dici, quod ars quedam sit, quæ sic apprehensiva rectè agendorum, non tam directa, ut ibidem Doctor illam ponit in Deo, hanc non ita, & illa, ut comparatur ad hanc, non est actua, in ea proprietate secundum quam sequeretur causatum: sic etiam ars viuens, non est practica, aut actua ut comparata ad particularem, ut idem docet *quodlib. 8.*

Tertiò, dici potest aliquando applicare actua passiuia, ut contingit in sanando homine, & tunc non est in proprietate actua: sicut quando forma artis inducitur ab ipso artifice, tanquam causa principali, nihilque habet materia, ut lignum & lapides, vnde actua se habet, ut ad formam: sicut calor naturalis in sanabilibus virtutem, quæ reducat sanitatem: & sic utroque modo loquitur Philosophus de Arte 7. *Metaph. cap. 9. text. com. 39.*

Sic ergo illa conditionalis denotet speciem artis, quæ non est proxime directiva, neque actua, sive etiam modum agendi artis directivum tantum, qui non facit ad intentum huius questionis, rectè eam reicit Doctor, quamvis respondat ad argumentum concessu eo, quod assumentur, & assignando disparitatem ex parte effectus artis, qui est accidens dependens à subiecto, in quo etiam communicat ars cum natura, inquantu hæc est causa productiva formæ accidentalis, quæ necessariò supponit subiectu substantiale.

Ex scopo autem huius questionis queritur, non de forma accidentali, quæ ex natura sua inheret subiecto, sed de termino creativo, qui, ut omnes admittunt, est aliquid subsistens, propriè loquendo, vel per modum subsistentis, & quamvis creatura posset producere ex nihilo aliquid subsistens, non sequitur quod posset producere formam accidentalem propter dependentiam particularum eius à subiecto: non autem ex creativa. Probatio ergo committit fallaciam non

spirituale, quod est superior: non sequitur quod materiale supponat effectum agentis immaterialis creati; nec si materiale tantum supponat effectum Dei immediatè, quod immateriale quod est superior, nihil supponat. Vtraque sequela est vera, si antecedens illud verum esset: quod agens inferius semper supponat effectum agentis superioris, in quod agat ut passum. Secunda sequela obscurior est: non videtur enim sequi, quod si causa materialis agat circa effectum Dei immediatè, quod causa immaterialis nihil supponat, quia immaterialis supponit effectum Dei, qui est causa superior.

*Quomodo
Ars est acti-
ua.*

*Ars dirige-
motinam.*

*Ars appre-
hensiva, non di-
rectiva agen-
dorum.*

*Ars viuen-
tia.*

*Ars applica-
actua passi-
via.*

Philosophus.

*Non sequitur
ex potentia
creativa fini-
ta produci
posse accidens
extra subie-
ctum.*

Replico.

Respon

Solvicur.

Respondetur, in eo tantum sequi, quod passum in quod agit causa inferior, interpretando principium illud in sensu, quo concludit intentum, debet esse posterius actione cause superioris. Data ergo hac viuuersaliter subordinationis inter inferiorem causam & superiorum, si causa materialis ageret immediate in materiam, qua est effectus Dei, & qua non est aliud passum prius, & supponat actionem causarum superiorum, sequeretur illam actionem non coincidere in passum causarum inferiorum, qua esset materia; ac proinde esse ex nihilo, quia prius materia prima est solum nihil; id est dicitur prope nihil ab Augustino; ordo ergo causarum inter se, non sic debet assignari; vide Doctorem variis in locis, speciatim in 1. d. 3. q. 9. §. Intellectus est causa gignens notitiam.

Quarta ratio non concludit, &c. Hæc ratio est
Ægidij ubi *suprà*, & quodlib. 3. ques. 4. ex potentia-
litate agentis creati, nullum agens creatum est
peritus actus, siue purum esse: ergo neque actio
eius est actus prius, sed inuoluens aliquid poten-
tialitatis: talis autem non est sine motu, & muta-
tione: ergo nec agens creatum potest agere
sine motu, & mutatione: ergo nec creare, quia
creare est de nihilo: motus autem in subiecto est.

Respondet Doctor hanc rationem nihil concludere, siue intelligatur potentialitas obiectiva respectu esse, siue existentia; siue intelligatur subiectua ad recipiendum, sicut potentiale, vel ad inharentium, sicut forma, & actus. De variis acceptationibus, & diuisiōnibus potentiarum habes ex Doctore in 1. d. 7. quæst. 1. & d. 20. quæst. 1. in 2. d. 12. q. 1. & 9. Metaph. q. 2. hic autem supponit illam diuisiōnem eius, vt opponitur auctui simpliciter, nempe esse, & dicitur obiectiva, & vt opponitur auctui secundūm quid, & dicitur receptiva.

Divisio posse tia passim.

Vtramque diuisionem tradit Philosophus 9,
Metaph. cap. 1. & 4. dicitur actus, seu forma esse
in potentia receptiva ad ipsam inharentiam,
qua est dependentia eius ad subiectum, & reci-
pitur in ipsa forma. Inharentia autem latè su-
mitur pro vnione quacumque, & cuiuscumque
formæ ad materiam, quia sicut materia perficitur
in suo esse à forma, & ad eandem dicit depen-
dentiam & inclinationem, ita etiam forma dicit
appetitum formalem ad materiam, mediante
quà perficitur, quod perinde vetum est: etiam in
anima rationali, quamvis in sua existentia non
dependeat à subiecto, quia dicit appetitum inna-
tum ad corpus, etiam quando est separata, & ra-
tione huius appetitus est in potentia passiva, &
perfectibili mediante vnione.

Hoc ergo supposito. Respondet actionem
creaturæ sive immanentem, sive transiunt, dic-
tere illam potentialitatem, sed negatur assum-
ptum, quia etiam actio Dei creativa, & transiens,
dicit potentialitatem modo dicto, quamvis non
sit ex materia. Idem ergo diceretur de creatione,
ut fieret ab agente creato, saltem spirituali, non
includente materiam. Et quamvis aliquibus pla-
cat hæc ratio, quia nimirum omnis creatura
componitur ex potentia, & actu; & modus agen-
ti sequitur modum essendi, & equiuocat, quia illa
potentialitas, ex qua vniuersim dicitur componi
creatura, non est receptiva, quæ impedit creatio-
nem, quam appellamus subiectuum, quæ carent
Angeli: sed nihil iteritas (de qua sèpè August.) & cō-
tingéntia essendi, & dependentia à causa prima, ex
qua infertur ad summum non posse creaturam
creare independenter à Deo: non tamen infertur
non posse creare independenter à subiecto: illa sal-
tem, quæ in essendo non est depéndens à subiecto.

*Ordo recipro-
cus materia
& forma.*

*Solvitur ar-
gumentum
primitum.*

*Quae potestia-
lia impedit
creacionem?*

S C H O L I V M.

Opinio Aucienne, primam Intelligentiam esse increatam, sed hanc creare secundam, & secundam creare tertiam probat; primò, unius causa est unus effectus. Secundo, perfectionis est in naturā corporeā producere sibi simile: ergo id conuenit Intelligentiis.

I 6
Vide Var. in
2. quest. I.
& Henr.
quodl. I. q. 7.
& 8.
Opin. Auct. de
iust: obligentij.

Pro parte ⁱ oppositâ quæstionis , videtur esse opinio Avice[n]da, qui concedit creaturam posse creare , vt patet 9. *Metaphysic. cap. 4.* vbi ponit Intelligentiam secundam esse causam producti-um tertiaz , & tertiam quartaz , & sic deinceps. Illa autem Intelligentia, secundò, vel tertiod producta , creatura est: & productio utriusque creatio est, eo modo, quo ipse loquitur de creatione, & creatura 6. *Metaph.* prout scilicet creatio est produc-tio de nihilo, id est, post nihil , non ordi-nare durationis , sed naturaz , prout ipse ex-ponit *ibidem* : vel de nihilo, id est, non de aliquo ipsius producti , scilicet præsuppo-sito. Hoc modo ponit ipse secundam In-telligentiam productam à Deo , & ter-tiam à secundâ , nullo præsupposito , & post non esse , ordine naturaz , licet non durationis, quia non ponit nouitatem.

Ratio pro eo potest talis colligi, à causa omnino vñā, non est immediate effectus nisi vñus. Probatio, quia aliter non erit

Scoti oper. Tom. VIII. ratio,

Pro parte opposita questionis, &c. Hic statuit opinionem Auicennæ circa creationem, quam etiam tangit in 1. d. 2. quest. 1. §. Iuxta illam viam efficientia arguitur. Et d. 8. quest. 5. Et in 2. d. i. quest. 2. quibus in locis, potissimum d. 8. primi, quest. 5. bene declarat quid senserit Aristoteles de creatione, cumque agnouisse creationem conuenire Deo: vide eum quodlib. 7. sed haec quaestio non est huius loci. Auicenna autem docuit de facto secundam Intelligentiam creare tertiam, & sic ordinatè ponens catenam, ut vocant, auream, Theologi vocant hierarchiam naturalem. Sumit etiam creationem ut est productio de nihilo, prout ly de, signat ordinem naturæ, non durationis. Vide Auicennam 6. Metaph. cap. 2. Particula etiam illa de *nibili*, connotans prioritatem naturæ, potest intelligi dupliciter, videlicet positiuè, & negatiuè, ut quando inest prius alicui, & supponitur entitatiuè, ei quod posterius est: ut est de animali, & rationali in homine, de substantia, & accidente in composito per accidens, de materia, & forma in composito per se: in quibus materia, vel quod habet rationem subsistentis, dicitur esse prius natura altero, quod aduenit, & eudem ordinem seruare etiā in tertio.

48
*Sententia
Avicenna de
crescione*

*Aristoteles
creationem
admitit.*

*Explicatur
senectia Aus-
cenna.*

*Ex nihilo
creari intel-
ligitur positi-
onē, aut nega-
tiōnē.*

Prius priuatione est, quando secundum entitatem non praesupponitur, inesset tamen si per

C 2 aliud

ratio, quare esset distinctio in effectu. Quare enim illud productum est aliud ab illo, si causa omnino est vna huius, & illius: sed primum est omnino vnum in se: ergo cum Intelligentia sint plures, non erunt immediate ab uno: ergo vna est ab altera, et si Aristoteles hic concordaret cum ipso, in istis duabus propositionibus, scilicet, Intelligentia est producta, id est, ens ab alio, licet sine nouitate: & non potest ab omnino simplici immediate esse, nisi vnum, haberer concordare secundum in conclusione.

In proem. 4. Met. ad fin. 7. etiam Phys. &c 2. de Anima habetur item.

Pro hac etiam opinione potest sic argui, quia primo Metaph. dicit Philosophus, *Productum est unumquodque cum potest producere sibi simile.* Sed Intelligentia sunt longe perfectiores substantiis corporalibus: ergo cum corpus possit producere corpus, multò magis Intelligentia poterit producere Intelligentiam. Sed Intelligentia non potest produci nisi creatione, cum non habeat materiam partem sui: ergo, &c.

Discordant Philosophus & Auenencia.

Causa est omnino vna; sed plures sunt Intelligentia, erit ab altera; & si Aristoteles, inquit Doctor hic, concordaret cum ipso in istis duabus propositionibus, scilicet, *Intelligentia est producta:* id est, ens ab alio, licet sine nouitate; &, *Non potest ab omnino simplici immediate esse nisi vnum,* haberer concordare cum ipso in conclusione.

Hic insinuat Doctor, Aristotelem tam in conclusione, quam in principiis discordare ab Auenencia: & tangitur illa controuersia, quid senserit Aristoteles de creatione, an eam cognoverit. Negant plures, scilicet, Henricus quodlib. 8. quæst. 9. Gregorius in 2. d. 10. q. 1. Marsilius ibidem quæst. 1. Iandunus 2. Metaph. q. 5. Bellarion Cardinalis lib. 2. contra calumniat. Platonis, cap. 6. & alij. Videatur Eugubinus lib. 7. Peren. Philosph. Et adducuntur quædam indicia huius, vt illud principium eiusdem, *Ex nihilo nihil fit;* & quia vbi que potentiam actiua definit in ordine ad materiam, seu passiuam, vt 5. Metaph. cap. 12. datâ hac sententia diceret Philosophus Intelligentias habere ex se necesse esse, & incausatum, & sic intelligenter illud quod superius adductum est, ex 2. Metaph. *principia sempiternorum non habere causas:* negaret ergo primam illam propositionem.

50 Sententia af- firmativa.

Cæterum alij docent contrarium, nempe Aristotelem cognovisse creationem, & Deum esse causam immediatam rerum, quod in primis ipse Doctor sentit in 1. d. 8. quæst. 5. vbi id probat & quodlib. 9. in 2. d. 1. quæst. 2. Idem assertor Auerroës in 2. Metaph. com. 2. & lib. 12. Metaph. com. 44. & lib. de Substantia orbis, cap. 2. Aphrodiseus in iisdem locis. D. Thomas in comm. & 1. p. quæst. 44. & 2. contra Gentes cap. 15. Hanc sententiam fusa probat Doctor in 1. d. 8. quæst. 5. & in quodlib. 9. in fine, contra Henricum, citans varia loca, & principia eiusdem Philosophi, & Commentatoris, & re-

aliud non impediretur: sicut si in materia diceatur prius natura esse priuatio, quam forma: non quod infit, sed quod inesse, nisi agens præueniret per formam suum inesse, quia ad habendum priuationem, sufficit enitas materia cum negatione causæ extrinsecæ: ad formam vero, præter materiam, requiritur causa extrinseca dans formam, nec vna, nec altera est de ratione materiæ, neque etiam simul sunt in materia, quia pro omni instanti, quo nata est inesse priuatio, cum sit negatio in apto nato, supponitur possibilis formæ quantum ad capacitatem subiecti, & si datur causa applicata, præuenitur ipsa inexistentia priuationis: materia ergo neque ex se est priuata forma, nempe formata, sed non est ex se formata; formata vero est per causam extrinsecam.

Sic in proposito: prima Intelligentia, iuxta sensum Auenenciae, & Philosophorum, est de nihilo priuatiuè, id est, quantum est de se non haberer esse, sed non esse, nisi præueniretur à causa extrinseca dante esse: vide Doctorem in 2. d. 1. q. 2. §. *Respondeo creare est aliquid,* &c. Consule etiam hic Tartareum, qui explicat illum errorem Auenenciae, qui fundatur in hoc, quod à causa omnino vna non sit nisi virus effectus, quia alioquin non datur causa distinctionis in effectibus, si

spondens obiectis ab Henrico, quibus hic supercedeо.

Dato ergo quod Philosophus agnouerit creationem, adhuc est difficultas an discordauerit ab Auenencia circa ordinem, an scilicet quilibet procedit per ipsum à Deo immediatè, an tantum mediater reliqua, prima vero tantum immediata? Hoc dubium relinquit Doctor indecimum in prefato quodlib. §. *Præterea hac est intentio Auenenciae,* &c. vbi assertor Aristotelem non explicuisse modum, & ordinem, quo Intelligentia à Deo procedunt, quem posuit Auenencia. Ideo etiam hic in textu loquitur indecisè. Quod enim Philosophus variis in locis dicat omnia à Deo esse, etiam sempiterna, vt Intelligentia, & cœlum, sive mediante prima, sint ab ipso, sive immediatè, non referit ad veritatem illius assertionis, ex mente Philosophi: nam 8. *Physicorum text. comm. 79.* dicit motorem infinitæ virtutis mouere cœlum motu infinito, non immediatè, sed mediater, vt explicat Comentator 12. Metaph. com. 41. Vnde perpetuitas in motu oritur à Deo, inquantum dat esse, & virtutem motuum Intelligentia proxime motrici, quam ipsi perpetuò influit, unde oritur perpetuitas in motu; finitas autem virtutis, quæ non est alia à natura Angeli, est causa successionis in motu propter resistentiam mobilis, quæ resistentia, est improportionata virtuti infinitæ; id est nequit immediatè moueri à Deo necessariò agente, vt ipse astruebat. Hoc ergo præmisso, non habetur Aristotelem assertuisse omnes Intelligentias esse à Deo immediatè, & sic non constat an dissentiat ab eo Auenencia.

Dato vero quod sint per ipsum immediatè à Deo, negat utramque propositionem præmissam, ex quibus deducitur conclusio.

Quomodo materia se habet ad priuationem, & formam?

49
Applicatur doctrina præmissa ad propositorum.

Tartareus.

An omnes immediatè procedant à Deo, vel prima solat?

Sententia Aristotele's de primo motore, & morte.

Impugnatio Diui Thome contra Auincennam est, quod participans naturam, non potest secundum eam producere, nisi applicet eam ad aliud. Hanc reicit Doctor, primo, quia supponit nihil esse hoc, nisi per materiam: quod improbatum est 2.d.3.q.7. Secundo, sequeretur quod nec ipse Deus posset creare, quia participat naturam entis.

17
Refut. quo-
modo D. Th.
oppugnat.
Aut. i. par.
q.4 s.a.5. sed
illam oppu-
gnat.

Contra istam^k opinionem arguitur sic: Participans aliquam naturam non producit sibi simile secundum illam, nisi applicando illam ad aliud: (non enim potest esse homo causa naturæ humanæ absolute, quia sic esset causa sui, sed est causa quod natura humana sit in hoc homine generato, & sic presupponit materiam, per quam est hic homo:) quodcumque autem creatum participat naturam essendi, quia solus Deus est suum esse: ergo nullū creatū potest producere aliquid ens, nisi præintelligatur aliquid actioni suæ, per quod productum sit hoc: tale autem non potest intelligi in substantia immateriali, quia ipsa est hoc per formam suam, per quam habet esse: ergo substantia immaterialis non potest producere aliam substantiam immateriale, quantum ad simpliciter esse eius.

2.d.3.q.7.

Ista ratio^l aliqualiter improbata alibi, presupponit unum, scilicet quod non sit hic homo, nisi per materiam: aliud, quod Angelus per suam formam sit hic. Similiter quod accipit in maiori, quod participans aliquam naturā, non potest producere, &c. Aut hoc est idēo, quia necesse est illam naturam participari à producto: & ex hoc, quod participatur ab eo, oportet aliquid presupponi, cui applicetur, & tunc sequeretur, quod Deus non posset create Angelum: tum, quia Angelus ille participaret esse, & per consequens oporteret presupponere aliquid, cui applicaretur esse, quod est contra rationem creationis: tum, quia (vt declarat probatio maioris) per illud presuppositum oporteret productum esse hoc: sed per eos Angelus non potest esse hic, per aliquid presuppositum, quia per formam suam est hic: non ergo potest maior esse vera propter hoc, quod natura illa communicanda participetur à producto. Si verò dicatur, Maior esse vera, propter hoc, quod agens communicans naturam participat eam, hæc non potest esse ratio, quia in ipso agente non presupponitur aliquid ipsi esse; tunc enim ipsum producens non posset creari: ergo nec oportet in illo, quod assimilatur producenti secundum esse, aliquid tale presupponi.

Item, aut esse participatur tanquam actus aliquis alius, ab essentiâ posterior: aut tanquam idem ipsi essentiaz, siue primus actus rei. Si primo modo, non pro-

Scoti oper. Tom. VII. batur

k Contra istam opinionem arguitur sic, &c. Adducit rationem D. Thomæ 1.p.9.q.5. art.5. resp. ad 1. quæ ratio in hoc versatur, quod participans aliquam naturam, non producit sibi simile secundum illam, nisi applicando illam ad aliud, alías seipsum produceret, quod repugnat; omne creatum participat naturam essendi, quia solus Deus est suum esse: ergo nullum creatum potest producere aliquid ens, nisi præintelligatur aliquid actioni suæ, per quod productum sit hoc. illud presuppositum in materialibus est materia, per quam sit hoc: in immaterialibus nequit esse aliquid presuppositum, quia per suam formam sunt hoc, per quam habent esse: ergo substantia immaterialis nequit producere aliam immateriale quantum ad simpliciter esse eius.

l Ista ratio aliqualiter improbata alibi, &c. Nempe hic in responsione ad primam ad impugnationem primæ rationis D. Thomæ in locis supra citatis, & in 2. d. 3. quest. 9. quantum ad illa, quæ supponit de principio individuationis. Supponit ratio controversa, nempe materiam esse principium individuationis in materialibus, & Angelos non posse multiplicari intra eandem speciem, quia per naturam specificam etiam constituitur quilibet in esse singulari, quæ alibi disputantur, & negat Doctor utrumque.

Maiorem etiam destruit per probationem hinc, quia sic Deus non posset creare Angelum, quia Angelus participat esse: oporteret ergo aliquid presupponi, cui communicaretur esse, & per quod Angelus esset singulatus, quod repugnat subsumpto, & termino creationis: ergo non est vera illa maior. Quantum ad participationem intellectam ex parte termini, si intelligatur quod ipsum agens creatum participet naturam, improbatur, quia est terminus creationis: verbi gratiâ, Intelligentia secunda, de qua Auicenna: ergo nihil eius presupponitur, cui communicatum fuit esse, & consequenter non participat esse hoc modo tanquam applicatum alicui presupposito, tanquam principio individuandi & determinandi naturam essendi ad hoc esse: ergo similiter neque est necessarium aliquid presupponi in tertia Intelligentia, quæ produceretur tanquam simile in esse per secundam.

Respondebat Cajetanus, quod maior in ipsa littera probatur per reductionem ad impossibile, quia si participans aliquam naturam, produceret eam absolute, & non in hac, sequeretur quod causaret illam in seipso, quia causa alicuius nature absolute, causat eam vniuersaliter, & consequenter in quocunque est participata, & sic in seipso, quia est de numero participantium illam naturam.

Ad obiectionem ergo ex eo quod unus Angelus causaret alium, sequerentur duo contradictiones, scilicet quod Angelus producendus haberet aliquid presuppositum, & quod non habeat. In eo quod sit similis producenti, non habet; ex eo verò quod producens est ens per participationem, sequitur quod aliquid eius præexistat, quia eius actio non potest esse, nisi factio esse in hoc; neque est mirum hoc, quia antecedens implicat.

51
Ratio D. Tho-
ma contra
Auicennam.

Ratio illa
alias impu-
gnata.

Est ex dubijs
principijs.

Improbatur.

Tollit crea-
tionem Intel-
ligentia.

Réponsio Ca-
jetani.
Producens na-
turam abso-
lutè, produc-
ens in omni-
bus.

Sequerentur
dno contradic-
toria.

Natura potest esse principium productionis, & terminus eius.

Deus creando naturam in uno non creat in omnibus.

batur productum non posse creari, quia etsi esse presupponat in quo recipiatur, tamen essentia nihil presupponit: & ita licet participans esse non creetur secundum esse, non probatur quin posset creari secundum essentiam, quae presupponitur. Si secundo modo, minus habetur propositum, quin esse possit creari, & ita à participante ipsum, sicut ab alio; quia in istis inferioribus, quodlibet individuum participat naturam speciei: & tamen illa natura potest esse in uno singulari primus terminus productionis, & in alio singulari principium producendi. Si autem ibi presupponatur materia, hoc non est propter naturam illam participatam; sed quia forma illa, quae est pars naturae participatrix, est forma materialis.

presupposito, quia non sequitur quod produceret pari posse, aut participetur. Sicut non sequitur, si Deus crearet nunc Angelum, quod hac creatione crearet Angelos praexistentes, aut possibiliter, quibus hic esset similis in essendo; & qui participatione esse immaterialis, & creati, sunt: ex quo sequitur malam esse deductionem illam utriusque contradictoriarum præmissarum, quia secunda non sequitur, quia si participatio intelligatur in eo, quod Angelus producens ratione aliquius presuppositi ad sui productionem à Deo (vt secunda Intelligentia ex mente Auicennæ producitur à Deo) participaret naturam essendi, vt applicatam tali presupposito; sic Angelus producens non esset participatum, sicut neque secunda Intelligentia est sic participata, quia creatur: talis autem participatio ex forma & materia discursus infert potentiam creandi.

Si intelligatur autem participatio eo modo, quo omnis effectus est participatio suæ causæ, vel creatura Creatoris, non facit ad propositum, quia hæc perinde manet, siue creetur secundus, siue non producatur ex aliquo presupposito per primum. Si denique intelligatur participatio formalis eo modo, quo natura communis essendi participatur ab omnibus, non sequitur illa consequentia, quia ad hanc participationem modus producendi nihil facit. Adde quod ipse Deus sic participat esse communis in ratione prædicati, quod non derogat virtuti creativæ eius: benè ergo infert Scotus non ex sequela vnius contradictionis non sequelam alterius in materia presupposita.

Secundò vrget Doctor; esse, quod participatur, est actus diuerlus ab essentia, atque ipsa posterior, vel idem ipsi essentia, quam primus actus rei. Primum non tollit creationem, quia presupponeret esse, & secundum hoc non creetur, tamen posset creari secundum essentiam, quae non presupponit. Secundum verò minus probat, quia unum individuum participans naturam speciei potest esse terminus primi productionis secundum naturam in ipso. In alio verò eadem potest esse principium producendi: si autem ibi presupponatur aliquid, vt materia, non est propter naturam illam participatam, sed quia forma producta, quae est pars naturae participata, est forma materialis, &c.

Primum membrum supponit modum philosophadi de essentia, & existentia in schola D.Th.

Ex sequela autem vnius contradictionis male infert Scotus non sequelam alterius: ex impoſibili autem utrumque sequitur.

Contra maiorem non probat ratio prætenſa eius in littera, quia datur medium inter hæc duo: *causare simile sibi applicando naturam alicui presupposito;* & *causare naturam absolute in quibuscumque fit per participationem illam,* quæ dicitur natura esse in individuo, quae est participatio eius formalis per modum essentiae & definitionis, seu definiti, ex qua causatione tantum sequitur inconueniens allatum: nempe sic causando naturam vniuersaliter in omnibus sequi causam participantem naturam causare seipsum.

Medium autem est causare naturam in aliquo individuo per creationem, nihil presupposito, alioquin repugnaret Deum posse creare nunc individuum alicuius speciei praexistentis, vt ignis, vel hominis, quod Theologus non admittit: ergo si secunda Intelligentia sic produceret tertiam vt vult Auicenna, non sequitur quod se ipsum produceret, quamvis non ageret aliquo naturam in omnibus vniuersaliter, à quibus partici-

quo assertur inter hæc distinctio realis, adeo vt natura humana assumpta à Verbo, dicatur existente existentiæ Verbi, & non propriæ, sicut subsistit subsistentiæ Verbi: quod supponit eandem naturam in esse naturæ singularis produci verâ generatione, quamvis existentia, quâ existat, non producatur, sed mediane vnohe communicetur naturæ extinsec. Idem modus philosophandi accomodari potest Angelo, vt dicatur cœari secundum naturam singulari, aut eam, quae est prior existentiæ, tāquam subiectum reale eius, quamvis esse adveniens, aut presuppositum, non creetur.

Argumentum ergo hoc in parte, est ex principiis aduersæ scholæ, quam impugnat, ad quod aliter non responderet Caietanus, quām ad prius. Carpit tamen illam ultimam partem, quæ præoccupationis locū tenet; impugnatione enim præuenit Doctor responsionem, quæ efferti potest, nempe materiam semper supponi in actionibus materialibus, tāquam principium individuationis, cui applicatur natura. *Quod arguens subdit,* inquit Caietan. quod apud nos subiectum non supponitur propter naturam agentis participatam, sed quia forma, que est pars nature participata, est materialis, ipsa rerum actiones, & ratio in litera ad probandum maiorem, allata ostendunt ruda esse, &c.

Lenis censura, vnde habet Doctorem interpretarem agere, qui in principio contradictioni versatur, & supponit responsionem ex fundamento opposito, quam destruit? Dicit enim D. Thomas quod materia in actionibus materialibus presupponitur, vt principium individuationis, cui applicatur natura agentis creati participata. Hoc impugnat ex professo noster Doctor, assertens non presupponi in eum finem, seu ob eam causam, materiam in actione causæ educentis formam, scilicet ad participationem naturæ communis ab hoc individuo producto; sed quia forma, quae est altera pars naturæ, est materialis, & exigens materiam ex qua educitur; hoc dicent Peripatetici, vt patet 1. & 2. *Physsorum,* & ex 3. ex libris de Generatione.

Respondet ergo pro Philosophis, & responsio vera est, & tam facilis probationis, vt ei insisteret non sit. Quod enim materia sit principium individuationis, particularis opinio est: quod vero exigitur ad formam materiale, vt potentia presup-

53
impugnat.

Medium inter illa extrema.
Producere naturam in hec individuo tantum.

Sententia D. Thome de essentia & existentia.

Refellitur et. sura Caiet.
Sententia D. Thom. materiali presupponi ut principiū in individuationi.
Aliam rationem presupponendi materiam affiri Doctor.

Forma materiali requiri materiam presupposi- tam.

54
Secunda ratio Doctoris contra illam probationem.

Declaratur primi membra arguuntur.

præsupposita , est communis sententia omnium Philosophorum ; illa ergo participatio sic asserta committit non causam ut causam , & quidquid haberet apparentiam in vniuersitate, nihil refert ad effectum causa æquiuocæ, cuius natura non participatur formaliter ab effectu, sicut individuum per individuandum principium (sit materia, sit aliud) participat speciem : ergo non solum committeretur fallacia non causa ut causa in illa responsione, sed adæquatam causam non reddit.

Quamvis autem iuxta sententiam communem Theologorum , exigatur subiectum præsuppositum actioni causa creatæ ex modo agendi, & dependentia ipsius agentis à materia in agendo, hanc omittit Doctor , quia in questione versatur, & eam assignando peteretur principium: assignauit itaque sufficientem ab omnibus admisum, & non interpretatur mentem aliorum , nec secundum asserta eorum differit, sed ex principiis communibus, & adm illis.

*Omissio huius
rationis ex
proposito con-
serua.*

S C H O L I V M .

Refutat Doctor Auicennam , quia nullus actus accidentalis pre requiritur necessariò ad producendam substantiam, & Angelus nihil potest producere nisi per intellectuonem, vel volitionem, que accidentia sunt. Ratio est, quia accidens sicut requirit subiectum in essendo, ita & in operando, & ostendit accidens non attingere productionem substantiae, de quo latius infra d. 12. q. 3.

18

Ita ergo ratione prætermissa , sic arguo contra Auicennam ex tribus propositionibus , quarum prima est : Nullus actus accidentalis necessariò requiritur in creante substantiam, tanquam prior necessariò ipso termino creationis. Secunda est ista : Intellectio Angeli est sibi accidentalis ; ex quibus sequitur, quod intellectio non necessariò requiritur in Angelo , præcedens substantiam creandam. Tertia propositio est ista : Ad quodcumque producendum extra Angelum, necessariò requiritur intellectio Angeli tanquam praevia ; & sequitur principale intentum , scilicet quod nulla substantia potest creari ab Angelo.

Prima propositio probatur , quia ille actus necessariò prævius termino creationis , aut requiritur tanquam actus productivus termini ; aut tanquam formale principium productivum termini. Exemplum primi ; calefactio respectu caloris geniti in ligno. Exemplum secundi ; calor in igne, respectu calefactionis ligni. Non requiritur primo modo , quia actus productivus alicuius, & actus formalis producti, sunt in eodem: ergo ad producendum aliiquid extrâ, non requiritur actus immanens agenti, tanquam actus productivus. Nec secundo modo , quia actus accidentalis , non potest esse formale principium producendi substantiam. Tum , quia accidens necessariò requirit potentiam receptiūm in essendo: omnis autem forma requiriens potentiam receptiūm in essendo, si est activa, necessariò requirit potentiam passiūm in agendo, alioquin forma terminans actionem, esset absolutior à materiâ , quam forma principians actum, quod est inconveniens, quia absolutio à materiâ perfectionem arguit: sed formalis terminus actionis non potest esse perfectior formalis principio agendi. Tum , quia accidens est imperfectius, quam substantia 7. Meta. Nihil autem

in *Ista ergo ratione prætermissa.* Hæc est secunda pars huius questionis , in qua Doctor procedit ex propriis impugnando etrem Auicennæ ex tribus principiis. Primum est : Nullus actus accidentalis necessariò requiritur in creante substantiam, tanquam prior necessariò ipso termino creationis , &c. Hanc probat, vel vt actus productivus præxigeretur, sicut est calefactio respectu caloris producti in ligno ; vel vt principium formale producendi , sicut calor in igne calefaciente lignum : non primum, quia productivus alicuius, & actus formalis producti sunt in eodem : ergo ad producendum aliiquid ad extra, non requiritur aliquis actus accidentalis immanens producendi per modum actus productivi, &c. Loquitur hic Doctor de actione , vt est in passo , vel in termino , scilicet de actione pro re acta ; ideo non benè quidam putant Doctorem sensisse non dari genus actionis , diuersum ab Actione prædicamentali, vt *infra* videbitur d. 1. 3. quæst. 1.

Secundum etiam dici non potest , quia actus accidentalis non potest esse principium formale producendi substantiam , quia cum inhæret, requirit potentiam receptiūm in essendo: ergo in agendo ; alias forma producta esset absolutior à materia, quam forma producens, quod est inconveniens , quia sic perfectione excederet principium productivum.

Secundò , patet idem membrum, quia 7. Metaph. text. 2. accidens est imperfectius substantiæ; nihil autem est principium formale producendi aliiquid perfectius se ipso : si enim vniuersum producit, est æquè perfectum ; si æquiuocè , perfectius: loquitur autem de principio totali , & non partiali.

Respondebat Durandus maiorem non probari, quia datur actus accidentalis, qui præxigitur ad terminum actionis , qui neque sit actus productivus , neque principium producendi formale, sed directivus, vel inclinativus productivi ad terminum productum , & respectu productionis, vt patet in omni agente per cognitionem, & artem, in quo intellectio præxigitur, vt directiva, voluntio autem vt inclinativa, & applicativa principijs formalis producendi. Idem etiam de operibus naturalibus, quæ præxigunt cognitionem , tam in homine, quam in bruto; homo enim generat hominem , & equus equum , tam cognoscendo, quam appetendo ; sed neque cognoscere, neque appetere sunt generare, neque principia formalia generandi, sed applicantia activa passiūs; & idem

*Impugnat
Auicennam.
Tres . maxi-
ma.*

*Prima.
Non requiri-
actum acci-
dentalis prio-
ram termino
substantialis
creato in
creatore.*

*Non supponi-
re actum
productivum.*

*Declaratur
probatio.*

*Non supponi-
re principiū
productiū.*

*Probatio effi-
cax.*

*Secunda pro-
basio.*

*Agit de prin-
cipio totali.*

*57
Respondebat
Durandi.*

*Dari mediū
inter actum
productivum,
& principiū
formale in
agente per co-
gnitionem*

19
D.Thom.

Text. 50.

Accidentia non attingunt effectum principalem substantiam. Scot.inf.d.12. q.3.

Quomodo accidentia disponunt al substantiam?

Ita colliguntur accidentia composita non subiectari immediatae in materia prima: licet imperfecta sint, ut prius, quoniam terminata interminata, &c.

20

Text. 22. Quomodo dominus extrinsecus est domo in mente.

est formale principium producendi aliquid perfectius scipso; si enim vniuersitate producat, est æquè perfectum: si æquiuocè, oportet quod sit perfectius.

Sed nunquam imperfectius produce-re potest perfectius se. Respondetur hinc, quod accidens in virtute substantiae, potest esse principium producendi substantiam, tanquam instrumentum substantiae, licet non possit in propriâ virtute. Exemplum de calore, qui est instrumentum animæ in generando carnem, 2. de Anima.

Contra hoc arguo sic; Omne instrumentum, vel agens in virtute alterius, aut attingit effectum principalem, vel disponit ad principalem terminum: sed in proposito neutrū potest dari, non enim potest accidens attingere effectum principalem agentis, vel producentis creantis substantiam, quia si principale agens esset agens vniuocum, tunc non necessariò requireret aliquid agens medium, inter formam suam, & effectum: agens autem æquiuocum est perfectius vniuoco: ergo non necessariò requirit tale medium, & per consequens non habet instrumentum, per quod attingat terminum. Nec potest accidens esse tanquam dispositio prævia, quia nihil presupponit creationi, quod disponatur.

Confirmatur istud, quia vbi accidentia sunt instrumenta substantiae generantis, non attingunt terminum principalem, sed tantum quandam dispositionem præviā, vt patet de qualitatibus alterius elementorum, quæ non attingunt formam substantialem, alioquin qualitas esset principium actuum immediate in materiam receptiā formæ substancialis, quod est inconveniens, cum non possit recipi, nisi in substantiâ compositâ in essendo. Nec ergo potest agere accidentis, nisi in substantiam compositam: & ita non in materiam primam, vel puram. Per hoc apparet ad illud quod dicitur 2. de Anima, de calore, Calor enim dicitur instrumentum animæ in generando carnem animatam, pro quanto est principium alterandi in alteratione prævia ad generationem: non autem quia in instanti generationis attingat formam carnis, tanquam terminum: sicut nec attingit materiam substancialē carnis tanquam passum.

Contra istam rationem instatur per illud 7. Meta. cap. 5. *Domus extrinsecus fit à domo in mente;* & tamen domus extrinsecus habet verius esse domus, quam domus in mente, quia domus in mente habet esse diminutum respectu domus extrinsecus, sicut ens cognitum est diminu-

eset de igne si generaret ignem, præcognoscens, & volens, &c. Hanc responsionem approbat moderni quidam, respondentes similiter ad propositionem illam Doctoris, secundum has instantias.

Confirmatur ratio præmissa, & explicatur: illa enim propositione vniuersaliter sumi potest, quâ excludit præxigientiam actus accidentalis in creante substantiam, vel particulariter ad scopum opinionis, quam impugnat, quæ est Auicenna. Illam concederet Auicenna, quia mediante intellectione, tanquam principio, vel actu producitu, assertit primam Intelligentiam intelligendo se creare secundam, & similiter secundam sic intelligendo creare tertiam, hanc intelligendo se, creare suum orbem, & intelligendo quod sit dependens à prima, creare animam sui orbis; sumendo ergo illam propositionem ad intentum huius, & suppositis principiis eius, concludit, quia per ipsum intellectio Intelligentiarum est substancialis, & necessariò. Prima producit per intellectuionem secundam ex sententia Philosophorum, idèque non præxigitur intellectio accidentalis, aut substancialis prævia in Intelligentia producente, sive per modum directiui, sive volitio per modum applicatiui intellectus producentis, quia intellectio illa non est fallibilis, aut dirigibilis. Fallit ergo propositione, quam assunit Durandus, in omni agente per cognitionem præxigi cognitionem per modum directiui, secundum opinionem Philosophorum.

Si loquamur etiam de cognitione, quæ ponitur primæ cause ad extrinsecus, in sententia Philosophorum, qui statuerunt Deum, & Intelligentias necessariò agere ad extrinsecus, quia vbi est omnimoda determinatio ex ipsa forma ad effectum, non exigitur directio, quæ tantum necessaria est respectu contingentium, & vbi subest defectibilitas. Fallit etiam similiter, si loquamur de operationibus, & productione ad intrinsecus in diuinis; vbi nulla interuenit dirigibilitas, aut applicatio. Licet enim una productio supponat aliam, & vtraque perfecta operationem secundum intellectum, & voluntatem in Patre, dato, iuxta nostram sententiam, operationes esse diuersas à notionalibus, & actibus producitu: hæc suppositio est ex ordine essentiali potentiarum tam in operando, quam in producendo, non ex aliqua directione, aut applicatione. Si autem discurramus iuxta Scholam D. Thomæ, de productionibus diuinis, vt consistunt in ipsis operationibus, minus habent intentum aduersarij. Non fallit ergo vniuersaliter propositione illa Doctoris, quam loco maioris adducit contra Auicennam, neque secundum principia Philosophorum, neque secundum principia Theologiae; fallit autem contraria vniuersaliter, secundum opinionem Philosophorum.

Si sumatur autem eadem propositione vniuersaliter, ad probandum conclusionem principalem huius questionis, nihil supponendo, sed tantum ostensiō procedendo ex veritate ipsius principij, sic etiam vera est propositione in se. Idèque hanc præ ceteris efficacissimam putat Gabriel Valquez ad probandum intentum, qui reiicit responsionem Durandi vt friuolam, 1. part. disp. 12. cap. 2. in fine. Expendenda est ergo ipsa propositione. Loquitur in primis de termino creationis, qui sit substantia, & de prioritate actus accidentalis, qui necessariò præxigeretur ad ipsum terminum creationis, quia si non exigeretur ex natura,

Reiicitur prædicta responsio.

*Duplex sensus præpositionis.
Eam concederet Auicenna ex propria sententia.*

Falsum est assumptum Durandus.

*58
Destruitur ex Philosophia.*

Directio est refutata con-tingentium.

Propositio vniuersaliter sumpta probatur.

Vasquez effi-cacem existi-mat.

Expenditur propositio.

diminutum ens respectu entis realis: ergo imperfectius, scilicet habens esse in cognitione, potest esse principium producendi perfectius. Et applicatur istud exemplum ad propositum sic; sicut se habet domus in mente ad domum extrâ, ita se habet Angelus cognitus in cognitione Angeli, ad Angelum extrâ: sed secundum Philosophum à domo in mente, sit domus extrâ: ergo ab Angelo cognito in intellectu alterius Angeli, potest fieri Angelus extrâ: non ergo accidentalitas cognitionis Angelicæ, prohibet substantiæ intellectu creationem.

Ad primum dico, quod aliud est loqui de veriori, seu perfectiori esse simpliciter: & de veriori, seu perfectiori esse huius. Lapis enim in mente diuinâ habet esse simpliciter verius, & perfectius, quam lapis extrâ; quia obiectum ut cognitum, dicitur habere illud esse, quod habet ipsa cognitio. Vnde secundum Aug. super illud Ioah. I. *Quod factum est in ipso, vita erat: Res cognita est in verbo vita creatrix, & hoc ideo, quia cognitio eius, est realiter vita creatrix;* quod enim de cognito dicitur obiectiuè, hoc in ipsa cognitione oportet inueniri realiter: lapis tamen in intellectu diuino non habet verius esse lapidis, quam lapis extrâ; alioquin aliquid intrinsecum realiter Deo, esset formaliter, & propriè lapis.

Ad propositum, domus in intellectu artificis dicitur habere illud esse, quod formaliter habet ipsa cognitio domus; sed ipsa cognitio est simpliciter perfectior, quam forma domus extrâ, quia cognitio est quædam perfectio naturalis animæ: forma autem domus extrâ, vel non est realis, vel si est, multò est imperfectior, quam illa cognitio. Sic ergo patet ad argumentum, quia domus extrâ dicitur fieri à domo in mente, quia sit à cognitione domus in mente, tanquam à principio formalis, & illa cognitio domus, est simpliciter perfectior domo extrâ: ipsa etiam domus intrâ, pro quanto participat esse cognitionis, perfectior est scipsa extrâ.

Et cùm dicatur, quod est ens diminutum, & domus extrâ est ens reale, Dico, quod cognitio eius est ens reale, & perfectius ens quam domus extrâ: domus etiam in mente participat nobiliter esse reale, quam sit illud esse extrâ. Et sic intelligendum est illud Aug. 9. de Trin. 10. vel 11. scilicet, quod superius habet nobiliter esse in se, quam in intellectu: è conuerso autem inferius habet nobiliter esse in intellectu, quam in scipso. Hoc intelligendum est de illo esse, quod

natura, & dependentia termini, non facit ad propositum quæstionis.

Hanc præexistentiæ accidentis præsuppositi reducit Doct̄or ad duo illa membra, nempe ut esset actus produc̄tivus, vel principium producendi, medium inuenit Durandus, scilicet directius, & applicatiu.

Probatur ratione ipsius Doct̄oris, quam infra Probatio Doct̄oris.

apposuit: Inter principium actiuum perfectum in supposito perfecto, & substantiam terminantem actionem, non necessariò mediaz aliquod accidens: ergo accidens non supponitur necessariò ad terminum creationis. Antecedens declaratur.

Primo dicitur principium perfectum actiuum, quod est immediatum respectu termini creationis, de quo principio h̄c agit, non dependet à materia

in agendo, siue intrinseca, à qua dependet in effendo, & consequenter in agendo, vt supra præmisit de accidente, cuius terminus produc̄tus nequit esse absolutior à materia, quam sit ipsum principium in effendo (quia alioquin excederet perfectionem principij terminus, & secundum excessum esset, & non esset à principio, vt per se constat: esset ex suppositione, non esset autem, quia ille excessus neque eminenter, neque virtualiter includeretur in principio dependente à materia, (quod proinde in proposito dici potest) siue etiam ab extrinseca materia, quia creatio non supponit, ne que dependet à materia.

Deinde intelligitur illa perfectio principij creantis, vt etiam excludit subordinationem sui ad aliquod prius agens in eodem supposito, aut etiam ad principium quodcumque creatum extrinsecum, quia hæc subordinatio eius ad aliud esset ratione effectus, quia prior esset dispositio prærequisita; sicut generans prius agit per formam accidentalem in materiali, ipsam disponendo, quam per formam substantialem: in proposito autem non supponitur ad terminum creationis, qui est ex nihilo, aliqua materia disponenda: ergo neque principium creationis subordinatur alicui alteri prius agenti per modum dispositoris.

Vel denique hæc subordinatio esset ex dependentia principij creantis, aut ipsius termini creationis ab aliquo alio creato tanquam causa principali, sed hoc non subsistit, quia tam terminus, quam ipsum principium creans, absolute dependet à materia; ergo etiam ab omni agente dependenter à materia: quale est omne agens creatum secundum virtutem innatum.

Vel esset tertio hæc dependentia ab alio, tanquam applicante; & hoc non, quia virtus talis principij est actualissima, & proxima potentia respectu termini creationis, & in hoc excedens omnem aliam, quæ dependet à subiecto, aut alio extrinseco, estque in se determinata ad effectum, & non indifferens indifferentia potentia passiva, quæ exigeret aliquam actualitatem superadditam, siue per modum conditionis, siue per modum principij intrinseci, aut extrinseci, siue per summationem impedimenti, quia nullum patitur impedimentum, à nulla conditione, aut principio dependet; & quamvis esset finita, non patitur aliquam sphæram actiuitatis, per quam peteret applicari ad aliquod distans, in quod ageret, quia non supponit materiam; quamvis in quolibet spatio distanti forte non extenderetur, vt posset creare effectum in quacunque distanta, sicut causa vniuersalis, & prima. Ex quibus omnibus sequi

Declaratur
quid sit prin-
cipium perfe-
tum actiuum.

Terminus nō
excedit prin-
cipium for-
male totale.

60
Principium
creandi ex-
cludit subor-
dinacionem.

Non supponit
materiam.

Non subordi-
natur causa
creata depen-
denti à ma-
teria.

Non subordi-
natur appli-
canti.

Esset actu-
lissimum.

quod formaliter est ipsius cognitionis, & participatiue ipsius cogniti. Verum est tamen, quod domus extrà habet verius esse domus, quam domus in intellectu cuiuscunque, sed hoc esse secundum quid, id est, esse tale limitatum: nobilior autem simpliciter esse habet in intellectu, maximè diuino.

23

Dubitacio.

Text. 20.
Solucio.

*Artificiale
non mouet
intellectum,
sed terminat,
suis subiectum mouet.*

*Domus est à
sua cognitione, non Ange-
lius à sua.*

Ex hoc patet ad illud argumentum à simili. Nego enim illud simile, quia si cognitionis domus sit nobilior domo extrà, tamen cognitionis Angelus in alio Angelo non est nobilior ipso Angelo in se, quia accidentis non est nobilior substantia. Et si arguas, quod sit simile, quia obiectum verobique simili modo se habet ad suam cognitionem, quia natum est esse causa cognitionis suæ, ita scilicet domus cognitionis de se, sicut Angelus de se: causa autem (si est æquiuoca,) perfectior est suo effectu. Similiter domus est mensura intellectionis de ipsâ, sicut Angelus de ipso: mensura autem est perfectior mensurato; quia mensuratum dependet à mensura. *s. Met.* non è conuerso. Respondeo, quod domus non est nata habere rationem obiecti respectu suæ cognitionis, quantum ad istas conditiones, *causare*, scilicet *notitiam*, vel *mensurare*; quia intellectus qui mouetur ab ente, vel quiditate in sensibilibus, non mouetur ab artificiali, ut artificiale est; quia sic non est ens, nec habet quid: sed tantum domus est obiectum, quantum ad tertiam conditionem, scilicet *terminare actum*: & ista conditio obiecti, non ostendit maiorem perfectiōnem in obiecto, quam in actu.

Et si quæras, quid est obiectum causatum, & mensuratum cognitionis domus, vel alterius artificiati? Respondeo, quod aliquod ens naturale, vel aliqua entia naturalia, ex quibus mouetur intellectus ad cognoscendum ordinem, vel figuram, quam artificiale superaddit naturalibus. Angelus autem est omni modo obiectum intellectionis, de se ipso in intellectu alterius Angelii: & ideo potest domus esse à suâ cognitione, non sic autem Angelus à suâ. Ex hoc patet, quod istud argumentum non valet: Obiectum cognitum habet esse diminutum: obiectum autem extrà habet esse simpliciter, & reale: ergo illud intrà, non potest esse principium producendi cognitum extrà: tamen ista ratio bene concludit, si cognitionis sit minus nobilis, quam forma extrà; ergo cognoscens per illam cognitionem, non potest producere cognitum extrà.

SCHO

sequitur quantum est ex parte virtutis, & principij non mediare aliquid accidens inter ipsum, & effectum substantiam creatum, de quo huc agit Doctor.

Alterum quod additur est, *vt sit in supposito perfecto*, quia actiones sunt suppositorum, *vt principij quod*, & aliquando ex imperfectione particulari suppositi, potest impediri virtus activa ab actione sua, quia deest aliqua conditio saltem accidentalis requisita ad agendum; verbi gratiâ, ignis in materia rara ex dispersione virtus nequit agere perfectè ad suum effectum, sicut ageret in materia densa: ne ergo ad hoc genus impedimenti recurratur, additur illa particula connotans perfectionem suppositi. Totum hoc argumentum desumitur ex natura, & essentia potentiae creativæ, vt distinguitur à potentia productiva dependente à causa materiali & subiecto.

Ex quo sic argumentor contra Durandum; Ipse in primis admittit, quod actus accidentales non prærequisitatur in creante substantiam, vel *vt actus productivus*, vel *vt principium producendi formale*: sed probationem hanc dicit diminutam, quia potest præexigi in agente per cognitionem per modum directiui. Contrà vbi nulla est defectibilitas, vel esse potest in actione, & principio producendi formalis, non potest supponere actum directivum ad operationem: sed in potentia creativa nulla potest esse defectibilitas in se, *vt principium est*, vel in actione, *vt ab ipsa procedit*: ergo non potest supponere actum accidentalem per modum directiui. Maior per se patet, quia sub obiecto potentie directivæ nihil continetur, nisi quod est regulabile, & dirigibile, quia nequit transcendere suum obiectum.

Minor probatur, *Dirigibilitas est respectu effectus*, qui potest taliter, & taliter attingi, id est, secundum substantiam cum omnibus per se requisitis perfectionibus & integrè, vel certè secundum substantiam cum defectu alicuius perfectionis requisitus in effectu, hoc autem contingit, vel quia virtus non est sufficienter applicata, vel quia media per se requisita non assumuntur, aut assumpta non secundum ordinem, & modum debitum applicantur, vel quia impedimenta actionis & causæ in contrarium agentes, non submouerentur.

Sed nihil horum contingit in potentia creativa: ergo, &c. Maior patet, & Minor probatur, quia virtus creativa nihil agit, *vel creatione agit*, quæ est actus eius secundus, neque aliter est in actu secundo, qui tantum subesse potest directiui: ergo si agit, producit effectum totum, & totaliter ex nihilo, neque aliter applicari potest: ergo quantum ad hoc non indiget directione, neque subest directioni.

Secundum non contingit, quia virtus creativa excludit omnia media, & causas creatas, quæ inefficaces sunt ad terminum creationis, aut ipsius creationis nullum est impedimentum per causas contrarias, aut resistentes, quia haec exercunt suam virtutem circa materiam & passum, vel conservando formam quæ inest; vel producentes contraria formæ intentæ à causa, quæ impeditur: in creatione non supponitur passum, aut forma resistens, *vt patet*: ergo, quod est intentionem, potentia creativa nulli subest directioni, ac proinde hac in parte non supponit actum accidentalem directivum,

61
*Aliora pars
illius principi-
pū declarata-
tur.*

*Probatur
principiū ex
dictis contra
Durandum.*

*Non præxi-
gi actum ac-
cidentalem
directivum.*

*Dirigibilita-
tis terminus.*

*Eius necessi-
tatis, & fun-
damenitum.*

62
Excluditur.

Dices,

*Responso
impugnatur.*

Dices, si item posse supponere actum accidentalem ostensionium. Contra, quia potentia creativa creature non est potentia operaria vitalis, sed est potentia factiva actu transeunte: ergo non dependet ab aliquo obiecto intentionaliter applicato per speciem impressam, aut etiam expressam, sicut neque potentia nutritiva, aut augmentativa est potentia etiam agens non supposita materiâ circa quam, vel ex qua: ergo non exigit ostensionem obiecti, tanquam materiali hoc modo; & si dubius esset, posset communicari substantia inanimata, & sensibili, saltem corpori simplici, quale est cœlesti ex plurim sententia; tunc non supponeret cognitionem ostensionium: ergo ex natura sua, etiam si detur creaturae spirituali, non supponeret alium actum priorem ostensionum, sicut neque Philosophi admitterent in Intelligentia producente aliam; primus enim actus eius est intelligere se, qui est productivus alterius Intelligentiae, neque Theologi in productionibus diuinis, que sunt per intellectum, & voluntatem, aliquam ostensionem, aut directionem admittunt, quidquid tenetur an intellectio, & volitio sint actus productivi, an veritatem operationes essentiales.

63
*Non supponit
actum applicatiuum, vel
applicatum.*

Secundum etiam excluditur, quod Durandus astuit de actu applicatio per voluntatem. Primum ex dictis voluntas nequit applicare, nisi supposita ostensione, aut directione intellectus, haec, ut patet ex dictis, non exiguntur in ordine ad potentiam creativam, quia neque vitalis esset, cum ageret actione transeunte extra suppositum, neque ullum patitur impedimentum actionis, quod submoueri posset à voluntate, à nullo dependet quod applicari posset à voluntate: in sua actione nequit moderari, quia vel nihil agit, vel totum, & totaliter, & indiuisibiliter agit.

*Non depende-
re à volun-
tate.*

Deinde non subesset voluntati directe sicut potentia motiva, quæ de se nunquam agit, nisi applicata per appetitum, hoc enim non est de conceptu potentia creativa, ut patet ex opinione Philolophorum. Item, illa potentia esset determinata perfectissimè, & perfectius, quam ipsa voluntas quoad actualitatem virtutis, quia voluntas non agit, nisi ut mota à fine, & supposita cognitione, & ut substat in impedimentis operandi: creativa autem nihil horum patitur: ergo esset semper præueniens voluntatem, quia esset actualissima determinata, & necessaria, & nullum patientis impedimentum, & à nullo dependens, ut dixi.

Deinde ageret imperceptibiliter, cum ageret actione transeunte extra suppositum, sineulla mutatione prævia suppositi, in quo esset, neque prius ergo videretur fieri, quæ factum. Principia, quæ imperceptibiliter agunt in supposito non subsunt voluntati, neque intellectui.

Deinde voluntas, quamvis inter alias naturales potentias habeat dominium, non sequeretur quod in illam quæ est supernaturalis, & potior ipsa voluntate, dominium haberet, quia ex natura sua ipsi non subordinaretur, cum nullum ad eam per se dicteret ordinem ex modo agendi actione, aut termino actionis, neque ordo statuendus est, sine necessitate.

Item, haec subordinatio non exigitur ex ratione in eodem supposito, quia intellectus, & sensus non subordinantur voluntati in suis actionibus, nisi ut sequuntur voluntatem, non autem ut præueniunt illam; non ob hoc præxi-

gunt actum voluntatis necessariò ad suos actus. Demus ergo, & gratis quod potentia creativa subesset voluntati, non inde sequitur quod necessariò præxigeret voluntatem, aut actum eius, sicut neque alia potentia eum exigunt, ex quo stat probatio Doctoris præmissa.

Instare etiam licet de nutritiva, & augmentativa, quæ radicantur in eodem supposito, & nullo modo dependent à voluntate, nisi quoad applicationem materiæ, quæ subesset voluntati, applicato alimento, agunt dormiente voluntate: creativa vero neque ab ipso materia dependet.

Concludo ergo maiorem Doctoris, quod nulla actus accidentialis necessariò requiritur in creante substanciali, tanquam prior necessariò ipso termino creationis. Cuius probatio præmissa ex dictis constat.

Neque quidpiam valent in oppositum instantia Durandi, quia propositio Doctoris præcisè tangit potentiam creativam, & non aliam, quæ dependet à materia, à mediis extrinsecis, à remotione impedimentorum, & huiusmodi iam dictis, quorum unum est indeterminatio potentiae proximæ executiæ, nisi applicetur per aliquam superiorē: talis est potentia motiva, quæ interuenit in omnibus & singulis actionibus, in quibus instant Durandus, ut in effectibus artis, & naturali generationis, in qua præcisè generans est generas in quantum decidit semen. Deinde probatum est, quod non in omnibus operibus cognoscens interuenit cognitionis directua, aut volitio applicativa: prober ergo Durandus debere interuenire huiusmodi necessariò, & semper, actioni potentiae creativæ, si daretur, ut contrarium, aut contradictionem statuat eius, quod assumit Doctor: instantiæ enim particulares sunt, ex quibus non infertur vniuersalis.

Deinde, ut iam diximus, alia est ratio veritatis in illis, quæ sit propositionis vniuersalis, quam supponit idem, quæ falsa est, nempe haec, quod omnes actiones, quæ in materiali externam transeunt ab homine agente, proxima executiua illarum est potentia motiva, quæ ex se non habet determinationem ad actionem, neque ad modum actionis; sed ex determinatione potentiae rationalis voluntatis imperantis, & intellectus dirigentis.

Addo vltérius, quod neque intellectus, neque voluntas in creatis, habeant dirigere, aut applicare ad ullam actionem substantialiæ proximæ, quia forma artis non est substantialis, & decisio feminis non est actio substantialis, neque alteratio feminis, aut generatio animantis deinceps dependet à voluntate, aut ab intellectu, nutritiva non dependet per se ab illis: in aliis non est inuenire extensionem harum potentiarum ad actionem substantialiæ.

Aliter Vasquez impugnat respcionem Durandi, quia nempe in Angelo non datur potentia executiua distincta à voluntate; sed hic non est locus proprius huius quæstionis, idè remitto eam in suum locum. Durandus etiam impugnat Minorem, quam assumit Doctor: sed infra tractando de veritate propositionis, ei respondemus.

Interim Ocham, ut solet, contra probationes illas Doctoris in discursu superiori præmissas, format suas consequentiunculas, alludens, seu leniter potius illudens ad hominem. Haec sunt veritates,

64

*Soluuntur in-
stantie allata
à Durando.*

65
*Cur actio
homini trā-
ficiens depède
à cognitione.*

*Ratio in
creatib. non
dirigit pre-
mè ad actio-
nem substan-
tialem.*

66
*Reliccius
Ocham.*

veritates, quas impugnat: principium formale creandi substantiam nequit esse accidens: tum, quia imperfectius, tum quia terminus formalis productus nequit esse absolutior à materia, cùm sit principium producendi formale. Item, quod absolutio à materia arguit perfectionem.

Obiectionis
Ochamii.

Hoc impugnat Ochain, quia causa partialis, secundum Scotum, potest esse imperfectior effectu, ut albedo actu intelligendi quem causat, & in generatione vermis multæ causæ concurrunt, quæ non sunt animatae; effectus autem est animatus. Item, qualitates primæ sunt principium producendi substantiam. Item, cœlum secundum Scorum, est magis abstractum à materia, quā anima intellectiva, & rāmen non est perfectius anima; quia non viuum non est perfectius viuo, secundum Scotum. Item, intellectiōnem intuitiū Angeli potest causare materia, aut forma, tam substancialis, quā accidentalis: sed illa est absolutio à materia, quā hæc: ergo terminus formalis potest esse absolutio à materia, cùm sit principium formale producendi ipsum.

67
Solum sur.

Respondet ad primum de causa partiali æquiuoca, si sit superioris ordinis, esse perfectiore effectu, ut benè Doctor in 4. d. 49. q. 4. in quest. lateral., responsione ad 3. medium, & quest. t. resp. ad 5. Idem assertit de causa partiali minus principali: & ratio est, quia cùm effectus ex speciali entitate exigat influxum causæ superioris ordinis, & principalis, secundum hoc potest excedere causam minus principalem, & secundariam. Potest, dico, excedere, quia neque hoc vniuersaliter est verum, obiectum enim est causa minus principalis intellectiōnēs, tamen non semper intellectio excedit obiectum, verbi gratiā, substantiam, quanuus intellectio qualitat̄ materialis excedit ipsum in perfectione. Oppositum huius est in causa æquiuoca partiali, si ut superioris ordinis, aut principalis; quia ille excessus in effectu nequit esse ab ipsa, cùm sit æquiuoca, & dissimilis, & infra suam entitatem influens in suum effectum perfectionem, quod est de ratione cause æquiuoca; neque potest esse idem excessus à causa partiali secundaria, quia non continet in se talēm excessum.

Ratio excessus.

Responsio in forma.

Transeat ergo antecedens, & negatur consequentia, quia causa creans ad effectum comparatur, ut totalis, non ut partialis. Ad secundum & tertium ipse Doctor hic, & infra d. 13. negat antecedens vniuersaliter, quia accidentia non producunt substantiam, neque vermis, ut animatus, id est, secundum animam, est ab aliqua inanimata, quæ attingat proximè productionem animæ, sed à prima sola: de hac quæstione loco citato agitur.

68

Ad quartum falsum imponit, quia in 2. d. 14. q. 1. oppositum docet, nempe cœlum componi ex materia eiusdem rationis cum sublunari, quamvis Aristoteles, & Averroës oppositum dixerint, asserentes esse corpus simplex expers materiæ, & potentiaæ passiuæ, ac compositionis.

Hoc dato, esset magis abstractum à materia, quā anima rationalis, quæ licet non habeat materiam ex qua, habet tamen materiam in qua, seu subiectum informationis, ad quod dicit appetitum, & secundum quem appetitum esset imperfectior cœlo; ille nempe appetitus esset quædam animæ potentialitas, etiam passiuæ, quæ per agens extrinsecum tantum reduci potest ad

actum. Ad quintum licet intellectio sit magis abstracta à materia sensibili, & quanta (quod genus abstractionis considerat Philosophus in 4. & 6. Metaph.) quā forma materialis, etiam substancialis: non esset tamen absolutio à materia, vt sumitur pro potentialitate, & dependentia ad subiectum, quam excludit creatio, quia magis dependet quodcumque accidens ad subiectum, quā forma substancialis. Ideo futilis sunt istæ obiectiones. Quād enim magis unum recedit ab extremo contradictionis, quod includit imperfectionem, tantum accedit ad alterum, quod est perfectionis: potentia, ut opponitur actu, connotat priuationem perfectionis, actus ē contra perfectionem: ergo quād magis aliquid est absolutius à potentia, & dependentia, tantum est perfectius. Hinc Philosophi ad remouendam imperfectionem talem negant in semipertenis dari materiam, quia putant illa esse necessaria. Augustinus assertit materiam primam inter reliqua omnia esse prop̄ nihil, Angelum verò prop̄ Deum; illud propter potentiam, hoc verò propter perfectionem, & actum.

Sed nunquam imperfectius potest producere perfectius, &c. De veritate huius maximæ agetur ex professo infra, d. 13. hic autem Doctor incidenter indicat, quæ ibi tractat fūsiū. Instat ergo contra illam ex sententia eorum, qui dicunt accidens in virtute substanciali producere substanciali, licet non in virtute propria, sed ut instrumentum: exemplum de calore, qui in virtute animæ producit carnem, 2. de anima.

Hanc instantiam impugnat Doctor, quia neque attingere potest effectum principalis agentis per creationem, neque disponit ad ipsum: aliter autem nequit habere rationem instrumenti: non primum, quia si principals esset causa vniuersalæ, non exigeret aliquid medium agens inter formam suam, & terminum, si æquiuoca causa, minus exigeret, quia hæc est perfectior vniuersalæ. Ratio utriusque est, quia attingere immediate effectum, ex quo nihil imperfectionis in causam redundat, est perfectionis, quia minoris dependentia, & consequenter arguit maiorem actualitatem ex remotione medijs, à quo dependeret: potentia creativa autem est actualissima, & perfectissima. ergo potest attingere effectum immediate.

Secundum probat, quia accidens, ut disponit præviè ad effectum, præxigit materiam, quæ hic interuenire nequit in termino, & actione creationis. In confirmationem huius adducit, quod accidens nunquam attingat productionem substanciali intrinsecè, sed aliquam eius dispositiōnem præiāl, & accidentalem, alias qualitas esset principium immediate actuum in materiam primam, quod est inconveniens, cùm nequeat recipi, nisi in composito.

Hac ratio supponit communiores opiniones, quæ docet accidentia absolute non subiectari in materia prima, sed in composito: & dato antecedente, consequentia est bona, proper ordinem essentialiæ, & debitam sequelam inter esse, & agere, ex parte formæ: si ergo dependet qualitas à composito, tanquam subiecto proximo, sic nequit agere in aliquid prius composito, qualis est materia prima. Inuerteretur etiam ordo essentialis inter accidentis & substanciali, quia forma substancialis supponitur essentialiter ab omni eo, quod essentialiter, & per se dependet à consti-

Imperficiō à
potentia, per
fectio ab actu
sumitur.

69

Instans cō-
tra premisiō
principiū ex
virtute acci-
dentiū ad pro-
ducendā sub-
stantiam.

Impugnatur
ad propriū
questionis.

Est perfec-
tio attingere
effectum im-
mediate: &
quando, &
quomodo?

Accidentiū non
autem potest
producentem
substanciali.

Quare non
potest accidentis
agere imme-
diatè in ma-
teriam pri-
mariam.

à constituto per ipsam: compositum autem sic se habet ad formam: ergo & accidens, quod subiectatur in composito, erit posterius essentialiter formam, ac proinde nequit eam producere.

Opinio aliorum de subiecto accidentium.

Alij, qui docent accidentia omnia subiectari in materia prima, non in composito, negant suppositum: sed *infra* agetur de veritate huius. Accommodari etiam potest ratio facta, quia si subiectantur in materia prima, nequeunt resipere aliquid, quod absoluatur à materia, vel est prius ipsa, quale est nihil.

70

Secunda instantia contra premisam maximam.

Secundò instat contra prædictam maximam ex 7. *Metaph. cap. 5.* *Domus extrà sit à domo in mente,* & tamen domus extrà habet verius *esse* domus, quād domus in mente; quia illa est realis, domus in mente est ens cognitionis, & diminutum: ergo aliquid imperfectius, &c. Ergo Angelus in mente alterius potest *esse* ratio creandi se ipsum ad extrà.

Esse perfectius idea quam artefacti.

Respondetur, negando utramque consequentiam. Ad antecedens dicit, quod verius, & perfectius sit, absolute loquendo, *esse* quod habet dominus in mente, quād illud quod habet extrà; loquendo tamen de *esse* artificiali perfectius est *esse* dominus ad extrà in *esse* dominus, quād *esse* eius ad intrà, quia in mente habet *esse* ipsius cognitionis, quod participat, vt patet ex Augustino lib. 5. de Gen. ad literam, cap. 14. & tract. 1. in Ioannem, dicente, *Omnia fuerunt vita creatrix in cognitione Verbi.* Quod sequitur Beda, Rupertus, & plerique posteriores Latini interpres. Lapis ergo in mente diuina habet verius, & perfectius *esse*, (quia ipsius cognitionis diuinæ;) quād lapis in se existens, quām hoc sit verius *esse* lapidis, quād illud: sic dominus in mente participat *esse* cognitionis, quād perfectior est, quād forma artificialis dominus ad extrà, quād sit à domo ad intrà; quām hoc sit perfectius *esse* dominus, quād illud in mente.

August.

Beda.
Rupertus.

Vnde aduentendum est, dominum ad intrà, & ad extrà vniuocari ad inuicem, sicut exemplar & exemplatum, idea & ideatum: vniuocatione tamen incompletâ, quād secundū formam, non verò in modo essendi formâ: proinde generationem istam dominus ad extrà, à domo ad intrà, Philosophus 7. *Metaph. text. com. 30. & 12. Metaph. text. conn. 13.* vocat aliquo modo vniuocam. In ratione ergo formæ non est propriè differentia, neque impropositio perfectionis, neque ordo essentialis, sed in modo essendi, quatenus forma dominus in mente artificialis habet *esse* cognitionis, in qua repræsentatur, & formatur. Inde tamen habet rationem exemplaris respectu eiusdem, vt est sub alio modo essendi, nempe extrà in materia artificiali. Vide Doctorem quæst. 4. *prologi in fine, ad secundum dico, §. Contra istud arguitur, &c.*

Vniuocans incompletus.

Declaratur hec vniuocatio.

71
Obiectio.

Refutatio.

Obiectum in mente habet esse proprium.

Dices, lapis in intellectu est terminus, & obiectum intellectoris, & dicitur habere *esse* diminutum, seu *esse* entis rationis: ergo non est ipsa intellectio, neque existit existentia intellectoris. Respondetur, habere *esse* diminutum, vt consideratur secundū illud *esse*, quod proprium est, & eius est solius, & vt comparatur ad *esse* proprium vt existit in re, & extra causas: tamen ultra illud habet *esse* participatum, quatenus est in suo representante, & hoc est

effe ipsius cognitionis, de qua Doctor haec tenus, & conuenit cognitioni formaliter; participatiū autem cogniti, illud *esse* diminutum est proprium ipsius cogniti, vt distinguitur à cognitione, neque est modus realis essendi, sed intentionalis, ac proinde nullam actionem, nullam relationem realem, secundū illum modum essendi, potest fundare, quia tam relatio realis, quam actio exigunt existentiam realem tanquam necessariam conditionem in eo à quo sunt.

Cæterū secundū illud *esse* ipsius cognitionis, & participatum, dicitur caułare: vt quando apprehensio obiecti non existentis causat compositionem, neque alio modo scientia reales dicuntur habere veritates causatas ab obiecto, aut ipsum obiectum continere virtualiter veritates formales scientiarum, ad quas in intellectu abstractivo, non refert an existat actu in aliquo inferiori. Hoc etiam modo genus causæ exemplaris reducitur à Doctore ad causam efficientem vt dirigit ad extrà, mediante cognitione.

Ex quo patet recte dici, *esse* cognitionis participari ab obiecto cognito, quod probat optimè Doctor autoritate D. Augustini, *superius habet nobiliss esse in se, &c.* Negatur ergo paritas inter Angelum cognitionis ab alio Angelo, & dominum in mente, quantum ad hoc, quod utrumque possit esse principium producendi ipsum ad extrà, quia Angelus in se existens habet perfectius *esse*, quād ut existit in intellectu alterius, quia esse substantiale spirituale completum habet in se existens: in intellectu vero alterius creati *esse* accidentale, dependens, & incompletum, quod est longè imperfectius: at è contra dominum in mente habet perfectius *esse*, quād illud quod formaliter in se habet ad extrà, nempe figuræ artis, quod nullo modo est reale.

Dices, dominus ad extrà causat, & mensurat cognitionem sui ipsius, sicut Angelus: ergo erit perfectio ad extrà, quād in mente.

Respondet Doctor, negando antecedens: negando etiam ab artificiali, quād tale formaliter est, moueri intellectum, aut intellectione mensurari, sed tantum terminari, cuius obiectum motuum, & mensuratum est aliquid, vel aliqua realia, nempe obiectum ex quibus causatur intellectio, quād tamen intellectio est mensura, & ratio faciendi dominum ad extrà, vt contingit in omnibus artefactis, quantum ad ea, quād ars superaddit natura, quod cognitio sicut ipsa causat dirigendo, sic etiam mensurat. Econtra fit in cognitione, vt refertur ad obiectum motuum, à quo causatur, quād est doctrina Doctoris hic, & aliis in locis. Et ratio est clara, quia mensura semper est prior mensurato: ergo sicut cognitionis artis, per quam formatur artefactum, est prior, ita etiam mensura erit, quia ad imitationem eius formatur dominus ad extrà, quia forma vt est in mente secundū perfectiore modum essendi, est mensura respectu participantium illam in inferiori gradu essendi. Sic etiam creatura in mente diuina sunt exemplaria, & rationes, secundū quas producuntur ad extrà. In qua productione cognitionis diuina habet rationē mensuræ, & exemplatis, creatura vero rationem mensurati, & exemplari. Videatur Doctor in 1.d.35.36. & d.39. & 2.d.1.in 4.d.50. quæst. 3.

Obiectum causa scientiarum, & quomodo.

Responsio ad consequentias. Differencias inter esse Angelis. & arteria facti.

72
Objetio.

Exemplar in mēta si mensura artificiis.

Idee functiones factoriæ durum.

S C H O L I V M.

Probat Angelum non intelligere per suam substantiam, quia sequeretur esse infinitam (cūm infinita syncategorematice intelligat) sed per intellectiones accidentales, quod tripliciter probat, de quo primo d.2.q.2.num.30. & 2.d.3.q.9. & 10. & 3.d.14.q.2.

22

Secunda propositio ^o principalis superius posita ostenditur sic; quia lib.2. diff.3. q.9. 10. probatur, quod non repugnat intellectui Angeli distincte intelligere quocumque intelligibile, etiam si intelligibilia possunt esse infinita, & alterius rationis, etiam adē disparata, quod nullum eorum est principium cognoscendi alterum. Nam istis positis ex parte intelligibilis, non inuenitur repugnantia ex parte intellectus, quin posuit omnia ita, seu quodlibet istorum distincte, & perfecte intelligere.

*Angeli intellectu-
mentem sive
accidentis, non
substantiam.*

Sed repugnantia ^p est, quod intellectus Angeli per unicum actum intelligendi, distincte intelligat illa, si essent infinita disparata, modo prædicto: ergo non repugnat illi intellectui habere intellectione aliam, & aliam realiter; licet repugnet substantia eius esse aliam, & aliam realiter; ergo non omne intelligere possibile illi intellectui, potest esse idem illi substantiae: ergo est accidentis.

Assumpta videntur plana, præter illud, scilicet quod unica intellectioni finita repugner, quod ipsa possit esse distincte infinitorum obiectorum disparatorum. Hanc probo tripliciter. Primo, ex finitate intellectus in se. Secundo, ex finitate intellectus angelici. Tertio, ex finitate essentiæ Angeli.

Ex primo dupliciter, primo sic: *Intelligere* unicum si esset infinitorum obiectorum disparatorum, includeret in se eminenter perfectiones infinitarum intellectuum, quæ natæ sunt haberi respectu illorum obiectorum: non autem posset illa eminenter continere in se, nisi esset infinitum intensiuè: quod patet, quia ubi illæ intellectiones essent secundum proprias rationes, ibi esset infinitas perfectionis alterius rationis, propter obiecta, quæ possita sunt infinita disparata: ergo ubi sunt modo eminentiori, ibi oportet quod sit aliqua infinitas: non extensiuæ, quia illam tollit unitas huius in quo continentur; ergo infinitua. Secundo sic: Omne intelligere finitum, determinatur ad certum intelligibile, vel ad aliqua certa intelligibilia, ita quod sibi ex se repugnat, quod sit aliorum ab illis, vel ab illo; sed istud intelligere si poneretur in Angelo respectu infinitorum intelligibilium disparatorum, si essent, non sic determinaretur: ergo non esset finitum.

*De hoc Scot.
1. d.2. q.2.5.
Ostendo pro-
posito, & 3.
d.14.q.2.*

Secun-

o. Secunda propositio *principalis*, &c. Primam propositionem, quæ est maior in discurso, iam probauimus. Secundam autem, quam loco minoris assumit *suprà*, hinc probate incipit, & est talis: *Intellectus Angoli est sibi accidentialis*, &c. Probatio reducit ad hoc, quod intellectus Angeli possit determinatè intelligere quocumque intelligibile, etiam si essent infinita disparata in esse, & ratione cognoscendi; sed hoc repugnat per unum actum intelligendi, quia esset infinitus: ergo per aliam, & aliam, & consequenter non repugnat ipsi habere intellectiones realiter distinctas, licet substantiam eius esse aliam, & aliam realiter repugnat: ergo non omne intelligere possibile illi, intellectui est idem cum substantia Angeli.

Respondet Durandus, non sufficienter probari minorem, quoad hoc: nempe *velle*, & *intelligere* Angeli esse accidentia necessaria; & ad probationem huius falsum assumi manifestè, nempe intellectum Angeli posse intelligere distincte quocumque intelligibile, etiam si essent infinita, & disparata, ita ut nulla esset ratio cognoscendi alterum: quia si essent diversæ intellectiones, essent etiam infinitæ, quod repugnat, quia intelligendo unum post alterum, nequit deuenire ad ultimum. Deinde si esset deuentum, aliqua esset in toto numero infinita; quia qualibet esset alterius, & alterius perfectionis, & semper procedendo cresceret perfectio in infinitum. Si autem Scotus intelligat non repugnare intellectui cognoscere quocumque intelligibilia, supponendo quod sint finita, admittendum est; sed non esset negandum, quin hoc fieri possit per unam intellectuonem, quia Angelus beatus videns Deum, videt in eo omnes res creatas, & creatiles, quoad species unica intellectio, quamvis illa sit finita: unde ex finitate intellectuonis Angelicæ non potest sufficienter argui, quin Angelus possit unica intellectuonem creatam intelligere omnia, quæ intellectio sit sua substantia.

Contra hoc in primis ratio est concludens, quia repugnat mutabile, & immutabile esse idem, vel id cui repugnat terminare mutationem esse eiusdem existentia cum termino mutationis: ergo & substantiam Angeli, quæ nequit esse terminus mutationis cum intellectuione, quæ est terminus mutationis, facere idem in substantia. Si negaueris antecedens, proba Deum esse immutabilem, quoad aliqua, verbi gratia, actus eius ad extram in tempore, si non repugnat mutabile, & immutabile esse idem in substantia.

Deinde supernaturaliter saltem potest esse Angelus, qui cognoscet aliquid obiectum: ergo cognoscendo transit de priuatione ad formam: ergo non secundum substantiam suam cognoscit, sed merè contingenter illud cognoscit.

Deinde distinctionem cognitionum admittit Durandus ex distinctione obiectorum: ergo si realiter distinguuntur cognitiones à se inuicem, rectè probat Doctor, probat etiam nullam earum esse de substantia Angeli. Sequela patet, quia utrumque simul esse de substantia Angeli repugnat hypothesi;

73
*Probatio Mi-
noris prin-
cipalis contra
Anictonam.
Intellectus
Angeli esse
omnis intelli-
gibilius crea-
turae.*

*Intelligere
per diversos
actus reali-
ster à se, &
ab Angeli.
Responso Du-
randi.*

*Intelligibilita
non esse infi-
nitæ.*

*Intellectio-
num finitam
non distingue-
t à substantia
Angelii.*

74
*Impugnatio
responso.*

*Supernatura-
liter potest
Angelus esse
sine cognosc-
tione.*

*Distinc-
tionem
cognitionum
de obiectu in-
ferti distinguiri
à substantia.*

Secundò probatur ^q, ex parte intellectus Angeli sic: Quorum potest esse unum intelligere, illa possunt simul intelligi; sed intellectus finitus non potest distinctè simul intelligere infinita obiecta disparata: quia maioris virtutis est distinctè intelligere plura disparata simul, quam pauca: ergo simul intelligere distinctè infinita disparata, est virtutis infinitæ intensiù.

Ad istam tamen propositionem respondeatur, quod intelligere non est perfectius, quia plurimum: nam intellectio collativa lapidis ad lignum, non est perfectior cognitione absoluta lapidis, & tamen intellectio illa comparativa lapidis includit intellectiōē plurimum, quia cōparatorum. Hac responsio supponit falso, ex cuius improbatione patet propositum nostrum; non enim potest intellectus habere intellectiōē comparatiū lapidis ad lignum, nisi habeat rationes cognoscendi utrumque obiectum: intellectio autem absoluta vnius illorum potest haberi, per rationem propriam vnius solius tantum: ergo intellectio comparativa, requirit necessariō perfectionem maiorem in formalī principio intelligendi, quam intellectio eius absoluta: effectus autem non maiorem perfectionem requirit in causā, nisi in effectu sit maior perfectio, saltem in effectibus eiusdem rationis: ergo, &c.

23
De hoc z. d.
3. quasit. IO.
Op 11.

Tertiò probatur ^r dupliciter ex parte obiecti, siue rationis intelligendi. Primo sic: vna intellectio requirit vnam rationem intelligendi obiectuum formalem, & vnum obiectum primum; quia si plura sint obiecta prima, numerabuntur intellectiones secundum numerum illorum obiectorum, sicut mensurata numeratur mensuris numerati, propter dependentiam actualiem: ergo istius intellectonis vnicæ oporteret dare vnum obiectum cognitum, & vnam rationem intelligendi formalem: nō potest autem esse aliqua alia, quam essentia Angeli intelligentis: illa enim, ut patet, in intellectione sui est primum obiectum, & prima ratio intelligendi: & si non sit similiter in intellectione cuiuscumque alterius, dabis plura prima obiecta: ergo potest concedere plures intellectiones, vel oportet ponere, quod essentia eius sit primū obiectum, & formalis ratio intelligendi quocumque, quod potest intelligi ab ipso: sed consequens est falso propter duo. Primo, quia aliquod ens infinitum est intelligibile ab isto intellectu: nullum autem finitum potest esse prima ratio intelligendi infinitum obiectum perfectè. Secundo, quia nihil potest esse ratio cognoscendi plura

Scoti oper. Tom. VIII.

hypothesi, quia sic utraque esset eadem inter se: per regulam, Quacumque sunt eadem vni tertio, &c. sed nulla est ratio quare una esset de substantia Angeli, magis quam altera: ergo, &c.

Negaret Durandus (*specialiter in z. d. 3. q. 5.*) minorem, ut quidam volunt, & insinuare videatur *refponsione ad primum* (licet non expresse) eius esse *sententia*, ut putet *intelle&tionem*; quā se ipsum Angelus intelligit, esse de *substancia* Angeli; quamvis *intelle&tiones*, quibus cetera intelligit, sint ei *accidentales*.

Sed contrà probatur, quia illa intellectio est actus secundus eius: ergo ab ipso, vel certè à creante ipsum; sicut dispositio coœua substantiæ, dicitur à quibusdam esse à generante substantiam: videatur Doctor *quodlib. 15. art. 1. q. 6.* *Hic dicitur, ad responsionem Gosefred.* ergo suspendi potest, & separari per causam primam: & consequenter distinguitur à substantia Angeli realiter. Deinde dato quòd sit ab Angelo, vt insinuat Durandus, non per creationem, quia ipse Angelus producitur, alia non esset ab Angelo: ergo de potentia materia, seu subiecto, & consequenter est alterius substantiæ. Nam quod dependet à causa materiali, & cui repugnat depen- dere à causa materiali, vel subiecto, repugnat ca- esse eiusdem substantiæ, aut existentia, cùm om- nis causa essentialiter diuersa, que per se, & es- sentialiter exigitur ad effectum, idèo exigitur, quia aliquid peculiare eidem in effectu corre- spondet; quod sine ipsa nequit virtute causæ crea- tæ haberet.

Deinde omnis actus secundus substantia crea-
ta, & completa est accidentalis: ergo & hic.
Patet consequentia, quia eadem est ratio, & cau-
sa: substantia enim creata propter limitationem,
& finitatem suam in essendo, nequit habere per-
fectiones suas secundarias, quæ consequuntur
tanquam actus, inclinationem actiua, aut pas-
siuam ex sua substantia, aut substantia eius-
dem: sed tanquam aliquid superadditum, in
quo distinguitur à substantia increata, & in-
finita, in qua actus secundus propter infinitatem
essendi nequit esse aliquid, re distinctum à sub-
stantia entis infiniti.

Deinde idem est modus intelligendi Angeli circa suum obiectum: ergo si circa reliqua intellectio eius non sit de eius substantia, sic etiam neque circa se. Antecedens patet in omnini ente intellectuali. Vnde quia diuina intellectio est sibi substantialis circa se, ita etiam circa reliqua. Vnde hoc proprium est solius Dei, intelligere intellectione substantiali, quod nequit communicari creaturæ, sicut nequit ipsi communicari, quin eius intellectio sit propriè causata, & consequenter diuersa in existentia ab existentiæ intellectus, & obiecti ipsisque posterior. Vnde hæc Durandi sententia nouatis arguitur à ceteris, & est adeò libera, ut nulla subsit ratio eius probandæ.

Confirmatur intellectus Angeli inferioris circa nullum intelligibile potest habere perfectiorum actum, quam intellectus Angeli superioris habeat circa idem: sed superior intelligit Angelum inferiorem merè accidentaliter, id est, per intellectiōnem, quā sit accidentis, sive intuitiū intelligat, sive abstractiū: ergo inferior non intelligit se, nisi per intellectiōnem, quā sit superaddita, & accidentis inhārens. Maior probatur, quia Angeli superioris perfectior est intellectus.

75
Intellectio
Angeli, quā
ipse sum co-
noscit, est
substantia-
is.

*Impugnatur
illa sententia
qua videsur
Durandi.*

*Illam intelle-
ctionem non
esse per crea-
tionem.*

Quod sit ac-
cidens.

76
Actus secun-
dus substanc-
ia creans
semper est ac-
cidentis si est
completa.

*Idem est mo-
duis intelligē-
di Angelī.*

*Divina intel-
lectio circa se
est substatia-
lis; ideo etiam
est circa re-
liqua.*

77
Angelus superius intellegit per aliud distinctum sua substantia inferiorum

alterius rationis, nisi eminenter contineat in se omnia illa secundum cognoscibilitatem, & per consequens secundum entitatem: ergo nihil potest esse principium cognoscendi infinita disparata, si essent, nisi eminenter in se cōtineat illa: ergo essentia Angeli cūm sit finita, non potest esse ratio cognoscendi talia infinita omnia. Sic ergo suppositā tam finitate intellectus Angelicæ, quām intellectus eiusdem, & essentiæ: & hoc ex dist. 2. primi q. de unitate Dei; sequitur, quod in Angelo potest esse aliud, & aliud intelligere realiter, & non nisi unica substantia: ergo eius intelligere non est idem suæ essentiæ: ergo est accidens.

24

Tertia propositio¹ est concessa ab Averinno, ut patet secundum modum ponendi ipsius *ibidem*, 9. *Metaph. c. 4.* & tamen hoc potest declarari, quia natura merè intellectualis, nihil producit nisi intelligendo, & volendo, seu per actum intellectus, vel voluntatis, vel alterum, vel utrumque, non curo. Vnde etiam persona diuina, nihil producit ad intrā, vel extrā, sine actu istarum potentiarum: si enim natura ut est prior intellectu esset principiū producendi personam, esset in diuinis aliqua persona producta prior Verbo, & sic quatuor.

Si etiam pónatur in Angelo aliqua potentia tertia executiva, & alia ab intellectu, & voluntate, hoc non impedit propositum, quia per illam nihil potest produci, nisi in virtute intellectus & voluntatis, pro eo, quod omne per se agens agit propter finem, quem cognoscit, vel in quantum dirigitur à cognoscente: & ita omne principium per se actuum, quod non est cognituum, videtur dirigi in actione sua à principio cognitivo, saltem hoc planum est, quod illa tertia potentia, (si esset) esset subordinata in agendo intellectui & voluntati, & sic non posset per ipsam aliquid produci sine actu voluntatis, vel intellectus, & stat ratio.

Ad rationes² pro opinione Averinno. Ad primam, illa propositio: A principio omnino uno, non possunt esse immediatè plura, falsa est, si intelligatur de omnino uno in re. Sufficit enim in agente per intellectum, & voluntatem, distinctio cognitorum, siue distincta cognitio plurium, ad hoc quod plura immediate producantur ab ipso: & ita sufficit hic, si illa cognitio est substantia cognoscens, & per consequens non numerata; secūs si non est substantia operantis, sed est accidens, & numerata.

Ad secundam rationē dicendum, quod propositio Philosophi vera est in illis, vbi non repugnat naturæ communicari à simili

itas, & intellectus, & perfectissimè intelligit efficiētiā Angeli inferioris sibi præsentem. Vnde in opinione Durandi, qui negat species, & docet totam virtutem actiū esse in intellectu, suppositā tantum præsentia obiecti per modum termini, aut causæ materialis; & intellectum suppositā existentiā rei in Angelo intrinsecè ex se cognoscere rem existentem; maior videtur eidēntior: & patet, quia intellectualitas Angeli inferioris non perfectius propriam attingit essentiam, quām intellectualitas Angeli superioris intuitiū cognoscens ipsam, quia in actu secundo non datur perfectior attingentia vitalis per cognituum, quām sit intuitio.

In actu vero primo est excessus virtutis in Angelo superiore, quantum ad obiectum: non est autem obiectum huius essentia inferioris, aut illius primum in ratione termini, neque primarium in ratione perfectionis, aut motui, alijs non mouerentur à ceteris obiectis. Quod sit essentia ipsius operantis Angeli inferioris, non infert diuersum modum operandi in potentia, neque maiorem fortè applicationem eius ad obiectum in esse obiecti. Et dato quod sit applicatio maior, eius effectus est submouere impedimentum operandi, & inclinare potentiam ad actum, non autem variare modum connaturalem operandi, neque tollere ab intellectione quod sit verè causata.

Ex hoc ergo quod intellectio sit verè causata ab intellectu, ac etiam ab obiecto saltem in genere termini, & causa materialis, ut vult Durandus, sequitur etiam repugnare ipsi esse eandem substantiam Angeli, siue sit ipsius circa se, siue ipsius circa alterum. Quod fortius probari potest quoad operationes voluntatis, ratione libertatis, & inclinationis eius, quæ proinde nequeunt esse de substantia Angeli: ergo nec consequenter intellectio villa; sed dicta sufficient. Ideoque rationem Doctoris ut plurimam, tanquam probantem intellectiōnem Angelicam non esse de substantia eius, alij assumunt, quia procedit per causam à priori,

Redeundo ergo ad rationem Doctoris, & impugnationem Durandi, illa maxima est vera, & admisa ab omnibus, quod non repugnat intellectui Angelico intelligere quodcumque intelligibile, etiam si essent infinita, & disparata; adeo ut nullum eorum esset ratio cognoscendi alterum. Nam quodcumque intelligibile continetur sub obiecto eius primo, seruatis servandis, nempe datis mediis cognoscendi; si sunt supernaturalia intelligibilia. Et hoc etiam non repugnat nostro intellectui, qui est inferioris ordinis, ut probat Doctor variis in locis, speciatim in primo quest. 1. prologi, & d. 2. 3. & 8. in 2. d. 3. quest. 9. & 10.

Ad impugnationem Durandi, primū responderemus ad rationem Durandi.

Intellectio infiniti non est successiva.

Neque hunc sensum facit propositio Doctoris, neque

*idem de inferiori sequitur.
Durandus negat species.*

Intellectualis superioris perfectior.

In ceteris excessus superior Angelus.

Applicatio diversa quid infert.

*Nō repugnat
re Angelo intelligere infinita.*

*Respondemus
ad rationem
Durandi.*

simili in specie; sed non quodcumque perfectum in specie, posset communicare naturam: quia ipsa natura non est communicabilis extra, ab aliquo simili in specie. Et si arguas, saltem illa etunt perfectiora, quæ possunt communicare suam speciem, quam quæ non possunt. Respondeo, quod iunctio in proposito imperfectiora, quia propter perfectionem naturæ est, quod non potest communicari, nisi ab agente perfectissimo, & modo communicandi conuenienti soli primo agenti: perfectius est autem habere talen naturam sic perfectam, quæ propter sui perfectionem non potest produci, nisi ab ipso Deo immediatè, quam habere naturam possibilem communicari à naturâ creatâ, propter sui imperfectionem.

Cum distinguendi, si in uno solo, vbi perfectè inuenitur, non inferat distinctionem.

Secunda consequentia non inferat intentionem.

Altera eiusdem consequentia negatur, quia si procederetur in infinitum quoad intelligibilia, & intellectiones singulorum, non sequitur quod illa particularis cœlceret in perfectione, cum esset obiecti tantum finiti, & sub ratione propria eius, nulloque modo extenderetur ad alias; sequeretur tamen quod tota collectio esset infinita, si quilibet adderet perfectionem diuersam in specie, & consequenter etiam sequeretur, quod intellectus intelligens simul infinita illa distinctione, esset infinitus, & hoc ex ratione, quam virtu tu aliâs Doctor, quia intelligere duo arguit maiorem perfectionem in potentia, quam intelligere unum solum; ergo intelligere infinita arguit infinitam perfectionem.

Ad alteram eiusdem impugnationem, quæ est ex suppositione quod intelligibilia ab Angelo sint finita, non repugnat Angelo simul ea intelligere, & hoc inquit concedendum esse Scoti, respondetur concessionem futilem esse; quia nec Scotus id intendit, neque concederet, nec facit ad intentum discursus eius. Aliud enim est Angelum posse simul intelligere omnia obiecta finita, quod non intendit Scotus; aliud vero ad distinctionem obiectorum inferat distinctionem cognitionis Angelica. Probat quidem Doctor, si vnicâ intellectione cognosceret Angelus infinita disparata, & diuersa in quantum diuersa, sequi quod illa intellectio esset infinita, & repugnet

Suppositione non admissit Doctor.

Negant Angelum intellectione intelligere infinita, si essent, tam ex finitate intellectonis, quam potentiae intellectivæ Angelii, quam etiam essentia Angelii: & communis opinio Theologorum negat Angelum simul intelligere posse omnia, ad quæ extendit se virtus sua intellectiva, quam docent Sententiarij in 2. d. 3. queſt. 8. 9. 10. D. Thomas 1. part. queſt. 8. art. 1. Vbi eius expositorum (solus Atriminensis sequens Auteolum in 2. d. 11.) & Durandus d. 3. queſt. 1. tenent contrarium, quoad obiecta naturalis ordinis; nullus tamen præter Durandum dicit vnicâ intellectione Angelum intelligere posse omnia illa simul.

Neque ratio de cognitione Angelii in Verbo est certa, & cù datâ, scilicet quod videret in Verbo omnes species creatas, & creabiles simul, saltem non intelligeret omnia individua, neque etiam species, iuxta sententiam, quæ concedit

Scoti oper. Tom. VIII.

neque quid omnia simul, neque scorsim intelligenterunt; nisi intelligas simulatae virtutis & potentiarum, non autem actus; sed quodlibet determinatum obiectum distinctione potest cognoscere intellectus Angelicus, & non per rationem alterius. Quod autem intelligat duo hoc modo tantum, æquè facit ad intentum Doctoris, ac si intelligere infinita, quia perinde concluditur distinctione intellectonis ex ipsis, tanquam ex obiectis formalibus disparatis, quorum neutrum posset esse ratio cognoscendi alterum: & supposito quod sit cognitio cuiuscumque distinctione, & sub ratione propria, non autem communi, vel secundum ordinem, aut attributionem eorum ad inuicem, vel ad tertium.

Ratio est, quia cùm omnis ratio distinctionia cognitionis talis, inueniatur in duobus obiectis disparatis, inquantum peti potest distinctione ex obiecto; nisi autem inde sequatur eius distinctione, quantumcumque multiplicentur obiecta eius, non distingueret, cùm multiplicatio eiusdem rationis distinctione, nihil faciat ad esse.

Explicatur sensus Doctoris.

Distinctio in intellectu circumscribitur, nisi dividitur distinctionem eius à substantia.

79 Ratio distinctionis in duabus, nisi distinguat, etiam multiplicatio non distinctione.

in speciebus processum in infinitum in perfectione, & quidquid in hoc dicatur, magna est disparitas de cognitione, quæ extenditur ad obiecta secundaria, à quibus non dependet, & cognitionem, vt est primò ad plura quasi priuata; infertur enim ex distinctione obiectorum formalium, quæ sunt causa eius priores, distinctione eius cognitionis.

Visio autem beatifica respicit essentiam diuinam, vt obiectum primarium, & formale, tam in ratione mortui, quam terminatiu; creaturas verò, vt obiecta materialia, & secundaria; ideo pluralitas eorum, & visarum in Verbo, potest stare cum vnitate intellectus, quæ ab ipsis non dependet. Cognitio tamen eorum in proprio genere est ab ipsis, vt obiectis formalibus, & consequenter, vt prioribus essentialiter ad ipsam cognitionem. Multiplicato autem priori, multiplicatur posterius, non è contra; & obiecta formalia, vt Doctor infra subsuinit, habent rationem mensuræ respectu cognitionis: multiplicata autem mensura, saltem quæ essentialis est, & à qua dependet actu mensuratum, hoc etiam numeratur, vt patet s. Metaph. & benè Doctor infra dist. 4.8.2. ad 1.

Omisâ itaque hac responsum Durandi, explicatur minor præmissa Doctoris, & vrgeatur contra Philosophos.

Sed repugnantia est, quod intellectus Angelii per unicum actum intelligenda distinctione intelligat illa, si maxima. essent infinita disparata modo dicto, &c. Sed responderet aliquis ex maiori nihil effici, quia inuoluit impossibile; nimirum dari intelligibilia infinita secundum Philosophos. Contra hoc est, quia Philosophi posuerunt mundum, & generationem rerum ab aeterno: ergo saltem infinita individua transferunt in actu, quorum neutrum potest esse ratio cognoscendi aliud; individuum enim aliquid per se distinctione cognoscibile est, quod ex sola cognitione speciei, aut alterius individui eiusdem speciei, nequit cognosci distinctione: hæc autem necessariò cognovit Intelligentia, de sententia Philosophorum, quia ab ipsa processerunt, & non tantum cognovit confusè, eo modo, quo cognito toto potentiali, cognoscuntur confusè partes eius, vel etiam

Differentes inter visiones in Verbo, & cognitione in proprio genere.

82

Explicatur.

Philosophi posuerunt mundum ab aeterno, & in infinitis generationibus.

Intelligentia necessario cognovit illas quia causas ut per Philosophos.

in

D; cogno

Cognitio confusa & di-
stincta.

cognoscendo confusè totum actuale, vt importatur per nomen, cognoscuntur eius partes confusè tantum, & non distinctè, sicut cognoscitur per cognitionem definitiuam. tam totum, quam partes eius actuales.

De utroque genere cognitionis habes ex Doctori in i. d. 3. quæst. 2. vbi optimè declarat ordinem inelligibilium, q. Ad secundam questionem, & modum quo cognoscuntur confusè, aut distinctè.

83
Intelligitur
ratio Doctoris
de cogni-
tione distin-
cta, & in pro-
prio genere.

Rationes eis-
tra Duran-
dum probant
Theologos, no
t Philosophos.

Sententia Phi-
losophorum.

Henticus,
Intelligentias
alias à pri-
ma non esse
infinitas, sed
finitas.

Ratio Doctoris procedit de cognitione distincta rerum in proprio genere, & supponit quodlibet horum obiectorum esse per se proprium motuum intellectionis Angelicæ, quod facilè à Theologo admitteretur; sed non admitteret Philosophus intellectionem nouam esse in Angelo, quia dicet intellectionem esse de substantia Angeli: vnde ratio superius facta contra Durandum, eti prober secundum Theologos & ex creditis, non probat contra Philosophos. Doctor enim in quodl. citato, dicit quod Philosophus assertere intellectionem esse de substâ Angelici. Vnde ad confirmationem huius rationis, & supradictorum, supponendum est, Philosophum non dicere Intelligentias alias à prima esse infinitas formaliter, vt malè sentit Hentricus quodlib. 8. q. 9. & ultima, sed finitas, & causatas à prima Intelligentia, nempe à Deo, ab eoque dependere, quod ex variis locis Philosophi probat Doctor quodlib. 9. & in i. d. 8. quæst. 5. vt patet 8. Physicorum text. com. 9. vbi ostendit quod mouens infinitæ virtutis non potest immediatè mouere cœlum; sed mediante motore finito, quæ est Intelligentia, vt patet ex Commentatore i. 2. Metaphys. com. 41. ergo supponit Intelligentiam proximè motricem esse finitæ virtutis, & entitatis, 12. Metaph. text. com. 51. concludit vnitatem vniuersi ex vnitate finis: ergo unus est finis omnium secundum ipsum; sed ubi unus finis, ibi unum efficiens primum, qui finis non est causa, nisi inquantum mouet efficiens ad esse finis, vt amatus.

Huc spectant eius demonstrationes de primo motore, & primo effidente, ad quod reducitur ordo causarum inferiorum essentialis. Has rationes optimè deducit Doctor i. d. 2. quæst. 2. & Auerroës hanc intentionem Philosophi declarat, lib. de substantia orbis, cap. 3. vbi dicit quod Corpus celeste non tantum indiget virtute mouente in loco, sed etiam virtute largiente esse & substantiam, & permanentiam aeternam, &c. Et postea: Dixerunt quidam ipsum (supple, Aristotelem) non dicere causam agentem cœlum, sed tantum causam mouementum, & illud fuit valde absurdum, &c. ergo licet cœlum fuerit æquè necessarium, ex sententia Aristotelis, quām Intelligentia mouentes, quia posuit omne sempiternum esse necessarium, 9. Metaphys. cap. 7. & 12. Metaphys. cap. 5. admittit dependere in esse à Deo tanquam causatum. Ipse etiam Aucenna suprà docet expressè Intelligentias esse causatas, & Aristoteles 2. Metaphys. sempiternorum principia semper esse verissima. Vbi supponit sempiterna habere principia, & 5. Metaphys. cap. de Necessario, nihil prohibet necessiorum quorundam, alteras esse causas, &c.

Aucenna.
Philosoph.

Et, vt benè Doctor quodlib. 7. dicit hoc esse demonstrabile, quia repugnat dari duas naturas intellectuales simpliciter infinitas. Videantur rationes, quibus probat vnitatem Dei 4. 2. q. 1. quæ in ordine resolutionis est secunda.

Bene ergo Auerroës 3. de anima commento 14. dicit nullam Intelligentiam esse liberatam à potentia præter primam, quod ideò esse verum probat D. Thom. 1. p. q. 3. art. 4. q. 5. art. 2. quia qualibet est cōposita ex potentia & actu, essentia, & esse, seu participante, & participato.

Sed melius Doctor in i. d. 8. q. 2. vbi adstruit triplex genus compositionis. Prima est ex entitate & priuatione alicuius gradus, & perfectionis, cuius capax est entitas absolutè sumpta; licet quod gradum specificū creaturæ ipsi repugnet. Ad istam consequitur compositio ex actu, & potentia obiectiva: quidquid enim est ens, & caret aliqua perfectione entis, est simpliciter possibile, & terminus potentiae simpliciter, cuius terminus non potest esse ens simpliciter infinitum. Tertia compositio est subiecti cum accidente, vt Angelicæ sua intellectio, & volitione, quæ sunt accidentia, &c. Hæc ultima compositio supponit secundam, quia quod non habet ex se esse, sed ab alio, non habet etiam perfectionem essendi accidentalem quod actum secundum, nisi in virtute alterius dantis esse simul cum actu secundo, vel virtutem respectu actus secundi.

Si primum, actus secundus, vel est idem sua substantia, & producitur simul cum sua substantia cùdem productione; vel vt aliiquid superaditum, & realiter distinctum, vt est calor in igne, vt quidam volunt à generante ignem; vel, vt probabiliter sustineri potest, secundum Doctorem in predicto quodlib. intellectio sui in Angelo, quæ est ipsi connaturalis, est à Deo concreata ipsi: & sic S. Augustinus varijs in locis docet Angelum & primum hominem creatos fuisse in bona voluntate, vt hæc denotat actum secundum.

Si secundum hoc dicatur, habetur intentum contra Aucennam, intellectio non esse substantiam Angelicæ; sed accidens realiter supraditum, & distinctum à substantia realiter, quia forma subsistens nequit esse: si autem ipse Angelus producit suam intellectio, sequitur idem, quia actio diuersa est ad diuersum realiter, quod nequit aduenire Angelo, nisi per modum accidentis separabilis: vtraque autem compositio supponit primam, quæ fundatur in limitata substantia Angelicæ dependente, & participata à primo ente, & causa prima infinita & illimitata.

Vnde egregie Doctor responsum ad secundum pro opinione, declarat, quid sit esse participantum. Dico, inquit, quod participare est idem quod partem capere, ita quod duplē relationem participantem, & paris ad totum, & capientis ad captum. Prima est realis, nec tamen sumitur ibi pars propriæ, pro eo, quod est aliud rei; sed extensu prout omne minus dicitur pars maioris: omne autem finitum tale, est simpliciter minus tale, si aliud tale natum est esse infinitum; quilibet autem perfectio simpliciter natu est esse infinita: ergo ubiquecumque est finita, ipsa est minor alia perfectione simili, & ita pars extensu, &c. Sumit autem perfectionem simpliciter latè pro omni infinito intensius etiam ente, quia eadem ratio currit, & obiectio cui respondet, concernit principaliter creaturam Angelicam, vt est participantum ens.

Supponit ergo Doctor hanc doctrinam, quam alias locis citatis tractauit, nempe Angelum esse finitum in esse, habere potentiam intellectuam finitam, habere intellectio finitam: & ex hac triplici suppositione procedit ab inconvenienti, quod sequitur: si Angelus per vnicam intellectio

85
Auerroës.

D. Thom.

Triplex com-
positio.

Ordo inter
compositiones.
Ordo ultima
ad secundam.

Intellectio
sui concre-
ta Angelo.

86
Contra Au-
cennam.

Quid sit esse
participantem.

sum.

Urgeatur ratio
facta suppo-
sitio doctrina
Philosopho-
rum.

intellectionem cognosceret omnia intelligibilia, etiam infinita, & disparata, sequeretur contradiictorium primi, secundi, & tertij, quæ supponunt, & admittant Philosophi.

Intellectionis infinitorum est infinita.

Primum de intellectionis infinitate probat duplice medio. Primum, quia infinitæ intellectiones dispartitorum obiectorum dicent perfectionem infinitam in genere intellectionis, quia quilibet superaddit diuersam, ab ea, quam habet altera formaliter; sicut est diuersi obiecti formalis; ergo si vnicā intellectione intelligentur infinita illa distinctè, hac includeret eminenter totam collectionem perfectionis aliarum, & sic esset infinita intensius, non extensiū tantum, quam esset vnicus.

Ratio bona, quia sic colligunt Theologi, & Patres, in Deo esse omniscientiam, tanquam perfectionem formaliter infinitam, etiam ut extenditur ad obiectum secundum. Hic autem actus vnicus intelligendi benè dicitur à Doctore, eminenter includere totam collectionem illam infinitarum intellectionum, quia sicut omniscientia Dei non dicitur infinita per additionem gradus ad gradum, sed vnitius eminenter includens in simplici entitate expressionem formalem omnium intelligibilium: sic etiam ille actus non posset coalefcere ex differentibus gradibus, quia illæ intellectiones nequeunt sic facere unum, cum repugnet vnam fieri alteram (sic ut dispositio transit in habitum, aut remissa forma in intensam) aut ex omnibus fieri vnam: sic illa intellectio vnicā esset simplex, & altioris ordinis, & altioris obiecti, eminenter includentis omnia obiecta aliarum.

Concluditur omniscientia in intelligentia.

Secunda ratio ad idem.

Secunda ratio ad idem est à sensu contrario, ex determinatione intellectionis finitæ ad finitum, aut finita obiecta, ultra quæ repugnat eam transcendere mensuram; sed actus ille vnicus Angeli, qui poneretur infinitorum obiectorum, non sic determinaretur: ergo transcederet genus finitæ intellectionis.

Secundum medium contra Philosphos. Responso.

q Secundò probatur ex parte intellectus Angelici, &c. Ratio est clara, eadē sapientius virutur Doctor alius in locis. Respondet tamen ad utramque rationem, negando intellectionem esse perfectiorem, eo quod sit plurimum, quia intellectio collatiua lapidis ad lignum non est perfectior, quam sit illa, quæ est absoluta lapidis, quamvis illa sit plurimum. Hanc impugnat, ex eo, quod non requiritur maior perfectio in causa, nisi propter maiorem perfectionem in effectu: ad intellectionem autem collatiuum duorum, requiritur in memoria, ratio per se intelligendi utriusque, nempe species utriusque; ad intellectionem absolutam alterius non exigitur, nisi vnicā tantum species: ergo illa est perfectior.

Impugnatur.

Perfectio major requista in causa infere maiorem perfectionem in effectu.

Collatio perfectior apprehendens intellectus.

Pater etiam idem, quia posse conferre unum ad alterum, est perfectio maior intellectus supra sensum, vel si detur hæc potestas etiam phantasia, est propter perfectionis excessum supra sensum externum; collatio autem intellectus superaddit, quod sit indicatiua, quod non conuenit phantasia: ergo etiam hæc perfectio redundant in actu collatiuum, ex cuius perfectione colligitur excessus in potentia.

Dices, intellectio alicuius per additum est plurimum, verbi gratiâ, relationis ut etiam intellecta cointraligantur extrema, quod tamen non arguit perfectionem: ergo, &c.

Responso.

Respondeatur, negando assumptum, quia intellectio

relationis per rationes cognoscendi extrema sit, ac proinde est perfectior in genere intellectio, quam apprehensio alterius extremi absolta.

Dices, Intellectus, saltem separatus, potest intelligere relationem primi.

Respondet hoc esse falsum, nisi accedant rationes cognoscendi extrema.

Dices, includit rationem entis, quod est obiectum intellectus: ergo potest mouere intellectus.

Responso.

Respondet negando consequentiam, nisi accedat etiam motio eiusdem per extrema, quia sicut est ad aliud, ita etiam ad aliud intelligitur, quod ipsa relatio non includit in se, neque eminenter, neque virtualiter, neque formaliter; cùm sit posterius, & dependens ab extremis, tanquam prioribus essentialiter, quæ nullam dicunt dependentiam à relatione, sed è contra: quod ergo includit aliud in esse intelligibili per modum obiecti, debet modo dicto illud includere.

Relatio ne quis primò mouere intellectum.

Sed adhuc instabis: intelligere Dei, ut est obiectorum secundariorum, non recipit ab ipsis aliquam perfectionem, quamvis sit infinitorum possibilium, & finitorum, aut infinitorum futurorum, ut cogitationum cordium, quæ erunt infinita per totam æternitatem. Item, intellectio obiectorum secundariorum in Verbo plurimum, non arguit perfectionem actus beatifici: ergo intellectionem esse plurimum non est perfectionis.

Obiectus ex intellectione obiectorum secundariorum.

Item tertio, non datur possibilitas infinitarum specierum, sed tantum individuorum: multiplicatio autem individuorum non arguit perfectionem in causa quod est, quia alijs ignis, qui posset producere infinita individua, esset infinitæ virtutis, quod est falsum: ergo etiam non arguit perfectionem intellectionis, eam esse plurimum individuorum, quia intelligibilitas sequitur esse.

Scientia Dei non recipit perfectionem à creaturis.

Respondet scientiam Dei non recipere perfectionem ab obiectis secundariis, sed tamen extendi ad secundaria conuenit ipsi ex plenitudine proprietatis perfectionis, & obiecti primarij, quod comprehendit, estque ratio perfectè representandi secundaria: sic dicitur Deus in se ipso à Partibus cognoscere obiecta secundaria: hæc autem extensio arguit perfectionem in scientia. Vnde sicut si esset aliquid possibile, quod non contineretur sub obiecto omnipotentia, argueret priuationem eius, non quod ex potentia productiva illius coalescat omnipotentia, sed quia infinita potentia debet continere in se quidquid potentia finita; sic etiam si esset aliquid scibile, quod nesciret Deus, non esset omnisciens, quia scientia infinita eius debet includere omnem scientiam eminenter, non quod ex scientia huius & illius coalescat: vnde quamvis scientia alicuius quod futurum est, supposito quod non esset futurum, posset non esse in Deo; tamen supposito quod sit futurum, & habet illum gradum determinatum intelligibilitatis, nequit non sciri à Deo.

Extensio ad ipsas ex propria perfectione.

Exemplum.

Ad secundum respondeatur, visionem in Verbo extendi posse, ex perfectione sui, ad obiecta secundaria, est perfectionis: vnde si dari potest aliqua visio Dei, cui repugnaret extendi ad secundaria, ut quidam adstruant, non accederet ad perfectionem prioris; sicut & cognitio abstractiua, quam habuit Angelus in via, non solùm quia abstractiua, sed etiam quoad hoc, quod est, non extendi perfectionem.

Omniscientia in Deo.

Ad secundum obiectum.

Extendi ad obiecta secundaria visionem, arguit perfectionem.

extendi ad secundaria distincte, deficit à perfectione, quam habet visio beatæ de facto; hæc autem, quia facilis, & clara est, & habet obiectum perfecte applicatum, in quo cætera eminenter continentur, ipsi secundum speciem competit; vt possit extendi ad aliqua secundaria indeterminata, (quidquid dicat Vasquez:) quod autem actu extenderatur contingenter, & liberè, competit ab objecto libere mouente, & eam extendentem: ex perfectione etiam entitativa habet vna visio supra aliam, vt possit ad plura secundaria simul extendi, quæ alia, quia perfectio, & capacitas extensionis visionis ad obiecta secundaria, sequitur mensuram perfectionis, & intensionis eiusdem, secundum quam attingit obiectum primarium, de quo latius infra in materia de Beatitudine.

Hæc perfe^{tio}
unde summa
tum.

Perfe^{tio} vi-
sionis Christi
creata supra
reliquas.

91
Reponso ad
tertiam obie-
ctionem.

Individuum
aliter compa-
ratur ad pro-
ductionem,
aliter ad in-
tellectionem.

Materialiter
ad produc-
tionem.

Formaliter
ad intel-
litionem &
intellectionem.

92
Tertium me-
dium contra
Philosophos.

Ex ordine in-
tellectionis
at obiectum
primum.

actione vniæ Angelii, oportet dare vnum, & primum obiectum: vel dato opposito, oportet ex principio assignato dare plures intellections, sicut plura obiecta prima.

Supponit Doctor hic essentiam Angelii esse suppositio ar-
gumenti ad-
missa.

primum obiectum, quo cognoscit se ipsum Angelus, & id admittit Auicenna, contra quem differit; assertum enim vnam Intelligentiam cognoscendo se, producere alteram inferiore: hoc ergo ipsum communiter supponit quod intellectionem illam, quæ cognoscit se ipsum. Admittit etiam à Philosophis, qui dicent quod cognoscendo se ipsum Intelligentia, cognoscet omnia inferiora tanquam effectus; cognoscit etiam superiora tanquam causas sui ipsius cognoscendo se ipsum in ratione effectus: sic ergo eadem essentia, ut relata ad diuersa, nempe ad inferiora, ut ea causar, superiora ut ab iis causatur, est obiectum unicum, & ratio cognoscendi unius intellectionis Angelicæ.

Hunc etiam modum imitatur Dutandus in 2. d. 3. queſt. 8. num. 7. in reſponſione ad dubium, vbi dicit, quod omnia naturaliter intelligibilia ab Angelo sub uno ordine intelligendi ei repræsentantur, nempe in ordine ad suam essentiam, quæ talen gradum tenet in entibus.

Hoc autem esse falso probat Doctor: tum, quia ens infinitum cognoscitur perfectè ab Intelligentia, ex opinione Philosophorum, contra quos differit; quomodo autem intelligat Angelus Deum, aut alia, perfectè differit ex propria sententia in 2. d. 3. queſt. 8. 9. 10. & seq. Sed nullum finitum potest esse ratio intelligendi infinitum perfectè, id est, distincte, & sub ratione propria; quod rectè probat ratio sequens, quia nihil potest esse ratio cognoscendi alia à se perfectè, & distincte, nisi eminenter continet in se omnia illa secundum intelligibilitatem, & consequenter secundum entitatem: essentia Angelii finita est: ergo neque Deum, neque alia quæ non sic continent, potest repræsentare tanquam perfecta ratio cognoscendi illa. Videatur locis citatis, vbi hanc maximam sapienti applicat, & probat: reducitur autem ad illud, quod intelligere, seu intelligibilitas obiecti sequitur eius esse, quod est Philosophi.

Hanc maximam admittunt etiam Theologi, ac proinde in supernaturalibus exigunt maxime ad cognoscendum Deum, propter tales excessum in entitate, & intelligibilitate, superaddi diuersum lumen supernaturale, ut fidei, & revelationis, aut gloriæ; non ex alia ratione, si queratur radix, nisi quia ex naturalibus non potest attinigi, cum excedat in entitate, & intelligibilitate. Loquitur autem hic Doctor de cognitione perfecta & distincta Dei, sub ratione propria, non autem de concepitu eius sub ratione entis infiniti, aut causa primæ, aut omnipotentis, & huiusmodi, qui licet sint eo sensu conceptus proprij Dei, ut nulli alteri conueniant, ut obiecto, tamen non sunt eius sub ratione propria Deitatis, & huius entis, quæ tale est, eo modo quo cognoscitur à Beato, vel, iuxta mentem Doctoris, ab Angelo viatore, per speciem concretam, de qua in 2. d. 3. queſt.

Dices fortè, Angelum non cognoscere Deum sub ratione propria hoc modo ex opinione Philosophorum, sed priori modo, ut statuunt Theologi, eum cognoscere ex sua essentia, ut habet rationem imaginis, vel ut est effectus Dei, cognitione

Essentia An-
gelii est unitæ
obiectum sui
intellectus per
Philosophos.

Durandi sen-
tentia.

Impugnatur.

Nihil est ra-
tio perfecta
cognoscendi
aliud nisi ob-
tinet ipsum
eminenter, aut
virtualiter.

93
Admissum
à Theologis.

Agitur de co-
gnitione di-
finita, &
sub ratione
propria.

Reponso.

tione abstractiua, & sic quoad talem cognitionem obiectum primum esse ipsam essentiam Angelii.

Impugnat.

Beatus naturale intelligentia.

Contrà, Angelus haberet, etiam in sententia Philosophorum, aliquam naturalem beatitudinem, in qua perfectè quietaretur secundum intellectum, de quo vide Doctorem in 1. dist. 1. q. 1. vbi differit contra sententiam Avicezz, quam hic impugnat, probans latè quodd non posset Intelligentia creata in alia creata beari, sed nequit potentia quietari in aliquo, nisi in quo includitur ratio sui primi obiecti, neque consequenter beari: ergo si essentia Angelii esset suum obiectum primum, & adæquatum principium intelligentiæ, sequitur quodd in se ipso beatur, quod falsum esse probat ibi Doctor. Minor probatur inducitiæ, quia id patet in omnibus potentias operatiis, experientia in visu, in voluntate, in appetitu; patet in omnibus suppositis, vt in Deo, Angelo, homine; patet ratione, quia quietatio potentia est, quatenus inclinatio eius innata est perfectè coniuncta suo obiecto primo, & adæquato, quod est perfectiuum eius per se, reliqua autem ratione illius: ergo si essentia Angelii est primum, & adæquatum obiectum, respectu sui intellectus, in ea perfectè quietatur, non solum secundum intellectum, sed etiam secundum affectum.

Réponsio.

Obiectum motinum non est terminatio beatitudinis naturalis.

Dices esse primum motiuum in ratione principij, non tamen terminatiuum. Instare etiam licet quod beatitudinem naturalem, quam plerique Theologi admittunt, (quidquid dicat Vasquez in oppositum) quam haberet creatura intellectualis in statu puræ naturæ, eamque consistere in operationibus circa Deum, ad quas non moueret Deus, licet terminaret in ratione obiecti illas operationes, ad quas deuenirent creaturæ per viam effectus, & à posteriori: ergo non est de ratione obiecti beatificantis, & quietantis potentiam in determinato statu naturæ puræ, quem solum cognoscabant Philosophi, vt moueat potentiam, vel sit primum obiectum, hoc modo.

Contra, repugnat obiectum purè terminatiuum, in quo non includitur ratio motiu, esse potentia quietatiuum, aut etiam perfectiuum: exemplum est in creatura, vt comparata ad diuinum intellectum, neque eam perficit, neque quietat. Ratio assignari nequit, nisi quia non includit rationem obiecti motiu, sic etiam neque quietat, neque perficit per se beatificantem intellectum beatum, quia purè terminat; sic etiam obiecta materialia non perficiunt, neque specificant actum potentia.

Imputatur.

Motus terminatiuum non est quietatiuum.

Hoc clarius pater in voluntate, quæ non quietatur, nisi in bono, neque in aliquo uno quietatur ultimatè, nisi in eo, quod includit totam rationem boni sine imperfectione, in cuius possessione, & fruitione cessat motus sui appetitus ordinatus, quia nulla est ratio boni, quæ in tali non contineatur perfectiua, quæ in propria specie; ac proinde neque aliquid quod ordinatè ultra illud appeti possit, sine ordine ad ipsum.

Idem est de intellectu.

Proprietas intellectu motiu ad intellectum.

uerre intellectum, nequit esse quietatiuum eius secundum inclinationem naturalem, quia nunquam potest educere ipsam de potentia ad actum se ipso, ac proinde non inclinatur potentia ad ipsum, nisi in virtute sui primi motiu, quod per se respicit: ad pure autem terminatiuum inclinatur, vt reducitur aliquo modo ad suum motiuum.

Quia motio obiecti respectu intellectus est naturalis; natura autem primò intendit assimilare sibi passum perfectè formaliter, si potest: virtualiter autem assimilare secundariò intendit. Intellectus autem ipsius obiecti formalis motiu est assimilatio formalis, alterius autem ab ipso est virtualis tantum: sed passi inclinatio sequitur inclinationem actiua agentis, mediante qua reducitur ad actum: ergo per se primò inclinatur ad formam, quam per se primò intendit agens; hæc autem est assimilatio formalis: quia omne agens, quod non agit in virtute alterius, nequit habere effectum perfectiorem, quam sit per formam, in qua magis effectus assimilatur ipsi agenti, quia nec Deus, neque aliquid aliud, potest continere eminenter aliquid, quod excedit propriam formam: nec virtualiter, quia hæc continentia conuenit illi ratione perfectionis, quam dicit formaliter ex sua propria forma, per quam dicitur sic includere reliqua.

Vnde sequitur veritas illius maximæ, quam adducit Doctor, quod omne obiectum causans cognitionem alterius, debet includere, &c. Essentia autem Angelii non includit omnem rationem entis, neque omnem rationem motiu intellectus virtute, aut eminenter: ergo nequit esse obiectum primum, & adæquatum intellectus Angelici in ratione motiu, ex dictis.

Per hoc patet etiam ad instantiam allatam de beatitudine naturali Angelii, hominis, aut animal separata, quia si secludamus omnia auxilia extirpata, ab hoc status quo tamen fieri nequit, vt infra monstrabimus) præter virtutem causarum naturalium, & concursum eis debitum actualem, & secundum virtutem innatam, falsum assumitur, quia sic nunquam deueniret in cognitionem Dei per creaturam, nisi per viam dependenter, ex qua procedit Philosophus.

Sic autem cognoscendo Deum non mouet creatura ad cognitionem eius, nisi occasionatiu, & tanquam ratio cognoscendi cognita, non autem tanquam ratio non cognita primò mouens ad cognitionem eius; vnde non cognosceretur Deus esse, nisi cognosceretur dependentia creaturæ ad aliquid, quod excedit totum genus entis creati. Neque motum, neque ordinem causarum reduceret Philosophus ad aliquod ultimum, nisi ex cognitione creaturæ, in qua non inuenit aliquid per se ultimum, quod causalitatis, & motus dependentiam ultimò terminaret. Et hoc patet etiam ex demonstrationibus, quibus Theologi probant Deum esse, sive moralibus, sive Physicis, & Metaphysicis, quæ incipiunt ex creatura, vt cognita: sublati enim ordine essentiali causarum, tam naturalium, quæ moralium, auferunt medium demonstrandi Deum esse: ex cognitione ergo creaturæ assurgit intellectus per varias collationes, & discursus ad formandum conceptum proprium Dei sub ratione entis infiniti, primæ causæ, ultimi finis, &c. Habitæ autem intellectione hac propria Dei, sicut via naturæ inuestigari potest, Deus ut cognitus habet rationem obiecti motiu

Motiuum intendit assimilare sibi intellectum primum.

Inclinatio passi sequitur inclinacionem agentis.

Nihil continet aliud eminenter, aut virtualiter, quod propriam formam excedit.

Angelus non includit rationem entis.

*95
Responsum ad instantiam de beatitudine naturali.*

Creatura mouet occasionatiu ad cognoscendum Deum.

Quomodo fac illa cognoscere?

motiuū respectu intellectus, & voluntatis in statu naturae; sicut procedendo ad causam ex effectu, primū deuenitur ad cognitionem propriam causæ, ex hoc autem deinceps proceditur à priori per causam ad effectum.

Vnde non solum obiectum dicitur motiuū, quatenus in se mouet immediatè, vel etiam in sua specie impressa, sed quatenus mouet in effectu ad cognitionem sui, vel in specie expressa. Sic apprehensiones causant cognitionem principij, & cognitio principiorum alienum conclusionis. Dixi, vt mouet in effectu, non quod effectus secundum rationem absolutam entis causet cognitionem, sed quatenus ex aliqua conditione effectus, quæ redundat in causam, vt dependentia pertinet ad cognitionem causæ, quia sic effectus mouet in virtute causæ. Si dicas hunc modum sufficere ad beatitudinem Angelii. Contrà, hic modus cognoscendi est per discursum, quem non admittunt Philosophi in Intelligentia, nec sufficit ad conclusionem inferendam sola apprehensionis Dei, vt causa primæ, à qua terminatur dependentia Intelligentia, sine aliis principiis. Deinde saltem obiectum motiuū beatitudinis erit Deus, & consequenter distinguetur ab essentia Angelii, etique causa, quod est intentum.

Ad confirmationem dictorum adduco rationem Doctoris in 1.d.8.q.2. quæ ex dictis non est sufficienter declarata, estque talis: Quia si intellectio Angelii esset suum esse, non dependaret ab aliquo obiecto, nisi à quo dependeret suum esse, & ita nihil inferius se, neque etiam se posset intelligere in genere proprio; sed tantum in obiecto superiori mouente, vel causa producente; immò nihil posset aliqua Intelligentia intelligere, nisi in Deo, vel per intellectuonem productam ab ipso, &c. Supple, obiecto mouente.

Ratio hæc supponit, quod intellectio creatura dependet ab obiecto motiuo suo: si ergo intellectio eius est sua substantia, hæc autem producitur à solo Deo, à quo solo dependet, sicut substantia eius, cui est eadem à solo Deo dependet: ergo, &c.

Hic poslet de facili impugnari Durandi sententia de obiecto motiuo intellectus Angelici, sed breuitatis gratiæ id remittimus in proprium locum; sequeretur enim quod Angelus intelligeret per accidens tantum reliqua à se, si tantum sub ratione ordinis ea intelligeret; sicut conceptus Petri in quantum musicus est, est per accidens respectu Petri. Si autem dicat, quod ratione huius ordinis includit reliqua quoad intelligibilitatem, absurdissimum est, quia sic sequeretur quod qualibet res, cum dicat hunc determinatum ordinem ad reliquas res vniuersi, includeret perfectè omnia quoad intelligibilitatem, verbi gratiæ, asinus Angelum: ergo si Angelus includat intelligibilitatem omnium, necessè est id reduci in aliam causam diuersam ab illo ordine: si autem intelligat Durandus ordinem perfectionis, restat declarandum quomodo Angelus inferior includat superiorem, aut superior Deum, per modum obiecti intelligibilis. Qui voluerit, poterit hoc reuocare plures rationes Doctoris ex locis citatis.

tellecio Angelii, &c. hanc concedit Auicenna 9. Metaph. cap. 4. vt visum est supra; & probatur, quia natura substantia intellectualis nihil producit, nisi per intellectum, aut voluntatem, aut utrumque; pater, quia persona diuina nihil producit ad intrà, vel ad extrà, sine intellectu, aut voluntate: si enim natura esset principium producendi ad intrà, daretur aliqua persona prior filio; sicut essentia in esse naturæ est prior intellectu, qui est principium producendi filium: ergo prius etiam produceret, & sic esset quaternitas personarum in diuinis. Ad extrà etiam nequit esse principium immediatum producendi, quia sic produceret necessariò, & non liberè, quia nequirit subordinari voluntati, & intellectui in producendo, ex ratione dicta. Supposito ergo quod producere sit perfectionis, sicut ponitur formaliter in Deo, & nequeat conuenire essentiae infinita immediatè, sed medianibus attributis, & proprietatibus, benè sequitur quod nec naturæ Angelicæ conueniat producere, nisi medianibus dictis potentiis, earumque actibus necessariò presuppositis.

Sic et iam ponatur in Angelo, &c. Hic tangit illam controversiam, an in Angelo detur potentia executiva, seu motiva, saltem de facto, diuersa à sua voluntate, & intellectu, quamvis ipsis subordinata. Negat D.Thom. q.16.de Malo. art. 1.ad 14. Quodlibet. 6.art. 2. & insinuat 1.p. quest. 54.art. 2. & 79.art. 1.ad 3. quem sequitur Capreolus in 2.d.7. q.2. Heruæus d.14.q.1.a.4. Durand. in 2.d.2.q.5. Argent. d.8.q.1. & noster Bassolis dist. 14. q.1. Vaquez supra.

Contrariam sententiam videtur supponere Doctor in 4.d.10.q.7. in principio, & in 4.d.49.q.14. vbi admittit potentiam motiuam in anima separata, aut communicata corpori glorioſo diuersam ab organica: quod perinde dicendum videtur de Angelis, qui mouent alia corpora à se. Hanc tenet Tartarerus hic. Mayronis in 1. d.43.q.4. Placeat quibusdam Thomistis cum Aureolo, in 2.d.8. & Henrico Quodlibet. 1.3.q.6. Et ratio est, quia actio loco-motiuæ est distincta principio à volitione, quia illa est transiens, hæc immanens. Deinde voluntas, si argumentari libet ex nobis, non agit actione transeunte in actus potentiarum, quæ in eadem substantia radicantur: ergo etiam neque in materiam externam agit. Angelus autem mouet corpora, & quidquid statuendum est principium motus aliorum à se; est etiam principium mouendi se in Angelo. Item tertio, non videatur maior, determinatio fieri in voluntate creata, quæ sit imperium, vel volitio efficax motus, sed imperium supponit aliquam potentiam subiectam, cui imperatur: volitio efficax motus antecedit motum, & fit sine motu sequente, vt in spiritibus, qui detinentur in igne Inferni, datur voluntas intercessima mouendi se ex illo carcere, sine motu aliquo: debet ergo motus prouenire ab alia potentia, quæ impediri potest; nam si esset à voluntate, videretur sufficere ad eum actus pramissus, quantum est de se efficax.

Quidquid de hoc sit; si aliquis statueret in Angelo potentiam executiam diuersam à voluntate, subiectam voluntati, sicut executiuæ; & sic non posset sine actu voluntatis, & intellectus aliquid producere, & stat ratio.

Sed quomodo subsistit ratio, si supponitur per se actu ille voluntatis solum, tanquam principium producendi, vel tāquam actus productiuus;

Substantia
Intellectualis
producit per
intellectum.

An si in An-
gelo potentia
executiva di-
ueria à vo-
luntate.

Sententia ne-
gativa.

D.Thom.

Capreolus.

Heruæus.

Durandus.

Argentin.

Bassolis.

Vaquez.

Affirmativa.

Tartarer.

Mayron.

Aureolo.

Henticus.

Probatur.

Volitatio crea-
ta non agit
actu trans-
eunte, vt
principium
efficacium.

Transitus a
scopum prin-
cipalem.

Oblatio.

hic ergo assignas medium inter illa, si daretur aliqua potentia diuersa à voluntate, quæ esset creatrix, sicut voluntatis subiecta, sicut executiva, quia actus voluntatis esset applicans & imperans, non autem principium formale producendi, aut actus productivus contra dicta.

Responso.

Respondetur, quod actus voluntatis esset principium, in eo casu, producendi, quia applicaret potentiam inferiorum. Deinde Doctor hic tantum intendit probare, dato eo, quod non admittit, necessariò præsupponi actum voluntatis, & intellectus Angelici, in ordine ad quacumque actionem potentia ab his diuersa, quia tertiam propositionem probat: data etiam potentia executiva diuersa, quæ esset creatrix; hoc autem non preiudicat primæ propositioni eius contra Aviceannam, qui admittit creari Intelligentiam per actum intellectus; neque probationi, ut patet ex præmissa impugnatione responsonis Durandi, ubi probatum est non posse sic dati potentiam creativam medium.

Confirmatio
responsonis.

Hic etiam probari potest hac vñica ratione supponendo hanc tertiam propositionem Doctoris, quia nulla potest esse in natura intellectuali, & immateriali potentia perfectior in esse, quam sit voluntas, & intellectus, mediantibus quibus beatitur, & quibus reliquæ, si quæ essent, subordinantur: sed haec agunt dependenter à subiecto: ergo & alia quæcumque. Minor iam probata est abunde. Consequens patet, quia modus operandi sequitur modum essendi, & perfectio illius redundat ex perfectione huius, sed perfectionis est in quocunque principio agendi effectum, agere independenter à materia; hoc enim arguit eius perfectam actualitatem in essendo: ergo nequit conuenire potentia inferiori, & dependenti à voluntate, & quæ habeat rationem executivæ, & applicabilis per voluntatem, cum repugner ipsi voluntati.

Confirmatio.

Confirmatur, quia si vna potentia Angeli agit dependenter à materia, omnes ita agunt: ergo nulla in agendo absoluatur à materia. Probatur antecedens, quia actualitas potentia in essendo est actualitas subiecti, à quo non distinguitur realiter: ergo perinde quilibet habet eandem actualitatem, cum æquè omnes identificantur eidem substantiæ immateriali, & consequenter si aliqua non absoluatur in agendo à subiecto; sic etiam nulla absoluatur.

Si autem dicas distingui has potentias realiter à subiecto, id est à fortiori sequitur, quia sic erunt accidentia inherētia subiecto; ac proinde nulla in actione absolui poterit à subiecto. Dato ita-

que quod antecedat actus voluntatis, & intellectus, actionem potentia cuiuscunq; in Angelo, qui actus, ex propositione secunda, cum suis probationibus, sunt accidentia, sequitur quod Angelus nequeat creare, quæ est conclusio intenta contra Aviceannam.

Adrationes pro opinione Aviceannæ, &c. Hic respondet fundamento. Aviceannæ, Responso autem est facilis ex litera. Ad primum, negatur antecedens, ad cuius probationem respondetur, quod in agente per intellectum, sufficiat distinctionem cognitionis, ut immediate causet plura, & sit multiplex in causando, quamvis in essendo vnum; distinctione enim proditorum oritur ex ipsis productis, quia sunt diuersæ naturæ, & entitatis, non vero à causa: & dato quod à causa, sufficit obiectua in cognitione distinctionem, ut patet in ideis, quæ sunt rationes faciendorum in Deo.

101
Respondet
fundamento:
Aviceanne

Et ratio haec est ad oppositum conclusionis, quam intendit, quia siue tercia Intelligentia producatur immediatè à Deo, siue mediata, non variat entitatem, ac proinde eodem modo distinguuntur à secunda. Exemplum est ad hominem, quia anima; per ipsum producitur ab ultima Intelligentia in ordine, sed anima est multiplex. Addo, quod sicut secunda Intelligentia intelligendo se, producit tertiam, quod Deus perfectissime etiam intelligat secundam: ergo prius est causa tertiae, quam secundæ, quia est prior, & perfectior intelligentis: unde nulla est ratio quin producat tertiam sicut secundam: nam eadem imperfectio, quæ redundaret in ipsum, ex productione tertiae, perinde sequeretur ex productione secundæ, nempe limitatio, & finitas effectus, quam reducere solent Philosophi in causam proximam, & particularem; ideoque negarent Deum concurrete immediatè ad effectus sublunares, aut ad motum cœli: quæ ratio friuola est, quia certum est quando ex propria forma effectus limitatur, nihil inde redundare in causam eius, quia non arguit minorum virtutem in ipso, aut priuationem causalitatis requisitæ: sed incapacitatem in effectu.

Rerumque in
ratio sua in
Philosophos.Infinita de
anima, que
multiplicatur.Deus imme-
diatè causat
intelligētusImperficio
effectus non
reducitur sibi
per in causā.

Ad secundam rationem, *perfectum est unumquaque, &c.* Loquitur Philosophus in iis causis, quæ propriam naturam communicare possunt; quando autem natura est talis in essendo, ut exigat causam superiorum in sui productione, colligitur inde maior eius perfectio, quam si à simili in specie produceretur; quia, ut supra dictum est, excessus perfectionis in causa arguit perfectionem correspondentem in effectu, si causa necessariò exigitur.

S C H O L I V M.

Pro resolutione notat dupliciter sumi causam principalem, & definit instrumentum, si est propriæ actuum, debere agere ad aliquam dispositionem præviam termino principali, vel attingere ipsum terminum principalem, virtute tamen principalis cause. Hoc secundo modo, sigillator utitur sigillo. Ponit modum dicendi Varronis sui magistri, nempe non posse probari ratione, creaturam non esse creativam: item modum dicendi Landulphi, qui oppositum tenet, sed non explicat.

Agere prin-
cipaliter non
dupliciter.

Ad questionem ergo, quia sit difficultas de creare instrumentaliter, & principaliter; ideo primò sciendum est, quod aliquid agere principaliter, potest intelligi dupliciter. Uno modo excludendo omnem causam

x *Ad questionem ergo, &c.* Hæc est tercia pars principalis huius questionis, in qua habetur resolutione principalis, eiisque probatio; præmissa duplice acceptione tam cause principalis, quam instrumentalis, concludit quando instrumentum est propriæ actuum, necessariò habere formam aliquam

102
Resolutio
principalis
huius que-
sitionis.

causam superiorem agentem, ut sic *agere principaliter*, sit agere independenter à causa superiori agente. Alio modo potest intelligi *agere principaliter*, id est, per formam propriam, & intrinsecam agenti, licet in agendo per eam sit subordinata causa inferiori agenti. Si contra causam principalem primo modo dictam distinguatur instrumentum, sic omnis causa secunda potest dici instrumentalis. Si autem contra secundum modum distinguatur instrumentum, tunc illud potest dici instrumentum, quod non habet in se formam actiua in suo ordine, etiam dependendo in actione sua ab alio superiore: sed tantum agit per actualem motionem alicuius alterius mouentis, ut patet de instrumentis artificis, ut securi, ferris, & huiusmodi: quia si instrumentum ponatur propriè actiuum ad aliquem terminum, necesse est ipsum habere formam aliquam intrinsecam actiua, vel in *esse* quieto ante omnem motionem alterius agentis, vel in *fieri*, quando totaliter mouetur à superiore agente: si enim neutro modo habeat formam actiua, nullo modo propriè ager. Cum enim actus primus sit principium actus secundi, quod nullum actum primum habet in se actiua in suo ordine, in nullum actum secundum potest in illo ordine; alioquin quodlibet posset poni instrumentum respectu cuiuslibet: & posset dici, quod Deus per muscam, ut per instrumentum, crearet Angelum, quod nihil est: si enim alicui naturæ repugnat quod sit principium actiua aliquarum actionum, non est possibile, quod per potentiam quamcunque sit principium illarum. Etsi enim posset Deus absolutè creare frigus, non tamen posset per calorem, ita quod calor sit in aliquo ordine causa actiua respectu frigoris: vel in aliquo alio exemplo, vbi talis esset repugnantia ad agendum.

Ex hoc patet, quod instrumentum si ponatur propriè agere ad effectum, vel habet in se formam actiua in *esse* quieto ante motionem, sicut causa secunda: vel saltem in motione actuali recipit formam actiua, quā agit in suo ordine agendi: & hoc vel ad terminum principalem, vel ad aliquam dispositionem præviam, ut sic vniuersaliter sit ista propositio vera: Omne instrumentum, quod est propriè actiuum, vel agit ad aliquam dispositionem præviam termino principali, vel per aliquam formam intrinsecam attingit terminum principalem, licet in virtute principalis agentis: & hoc siue illa forma intrinseca præcedit motionem, siue tantum insit sibi, dum actuator mouetur,

*Omnis ailiū
habet formā
permanētū
vel in fieri,
quod agit.*

*Calor non po-
test esse causa
frigoris.*

aliquam intrinsecam, per quam constitutur per modum actus primi ad actionem, quæ est actus secundus, eamque formam vel in *esse* quieto, vel in *fieri*, id est, dum actu mouetur, debere inesse. Atiā si non requireretur talis virtus actiua, ut principium agendi, sequeretur quod quodlibet assumi posset ut instrumentum respectu cuiuslibet, & posset Deus per muscam creare cœlum, quod est futile, quia si alicui naturæ repugneret, quod si principium aliquarum actionum, non est possibile, per quamcumque potentiam adhibitam, ut sit principium earum, et si posset Deus absolutè creare frigus, non tamen per calorem, ita ut calor sit in aliquo ordine principium actuum frigoris, id est, in ordine cause principalis, aut instrumentalis, causa naturalis, aut supernaturalis.

Hinc habes resolutionem Doctoris circa potentiam illam obedientiale actiua, quam statuunt quidam moderni in omni ente per modum virtutis inchoatae, ut quidam volunt, Eam negabis ex his principiis, quia nimis liberè, & sine urgenti fundamento astruitur; hanc tamen dissertationem breuitatis causâ hic omittemus, quia etiam concessa tali potentia obedientiali, non sequitur eam facere ad terminum creationis, neque ut instrumentum disponens præviu, quia id repugnat termino creationis, ut supponat dispositionem ex parte obiecti, cum nullum præexigat: si autem ex parte agentis per modum alicuius determinationis prioris, vel applicationis, perinde fieri potest a causa principali, secundum virtutem innatam, & talis dispositio non abstrahit à subiecto: ergo ad eā frustra fingitur potentia obedientialis ex hoc capite.

Supposita itaque illâ conditione circa formam actiua instrumenti, & communī sententia Theologorum, quā assertur Deum agere principaliter in omni actione causa secunda, & hoc modo non posse creaturam agere principaliter ad creationis terminum, id est, sine subordinatione ad Deum causam superiorē; sumendo tamen causam principalem pro ea, quæ agit per virtutem innatam, cum subordinatione prædicta ad primam causam, licet etiam neque agat ad terminum creationis, aut agere possit, superest dubium, an hæc conclusio negativa teneatur solâ fide, an etiam ratione probari possit. Negat Varro secundum in 2.d.1.q.6, assertit verò Landulphus in 4.d.1.q.1. & Quodlib.1. quia sicut formalis, & materialis necessariò se exigunt, ita etiam efficiens limitatum exigit materiam concomitantem ad fieri rei, quia agens limitatum est: Deus autem, qui est supra totum genus agentis limitati, non sic exigit materiam, quia eam in sua virtute includit.

Dicit autem Doctor, quod licet hæc ratio fundata in limitatione agentis creati, sit per causam, tamen non esse adeò plus notam in hac generalitate, quam sit ipsa conclusio. Ideo tertium modum proponit ipse Doctor sequenti.

*Infrumentum
actuum de-
bet habere
principium
actionis.*

*Potentia obe-
dientialis ac-
tus, & uni-
versalia in
omnibus me-
gatur.*

103

*An conclusio
sit solùm de
fide dupla
sententia.*

*Varro affir-
mas.
Landulphus
negat.
Fundamentū
secunda sen-
tentia ex
ordine causa-
rum mutuo.*

*Ratio illa est
per causam,
sed non ma-
nifestior.*

Ad propositum, patet, quod nihil aliud à Deo potest principaliter agere in quacunque actione, sumendo principaliter primo modo, & hoc planum est secundum Theologos, qui dicunt Deum principaliter agere in omni actione. Sed sumendo secundo modo,

triplex est modus dicendi. Vnus, quod conclusio ista negatiua tenetur solâ fide, propter auditorates Sanctorum: nec potest ratione probari; non enim pater euidenter quare repugnat creaturæ producere aliquem effectum totum, & totaliter, nullo cius præsupposito, cum quilibet effectus sit imperfectior tali causâ agente: & per consequens posse contineri in eâ eminenter, ac per hoc virtualiter, & actiue. Hoc patet explicando causas effectus. Nam illud quod est perfectius formâ, est etiam perfectius materiâ, quia forma est perfectior, quam materia, 7. *Metaph.* ergo si causa potest habere in virtute sua actiua formam, non videtur repugnare perfectioni eius, quod in virtute sua habeat materiam: & sic totum effectum. Si etiam plures Angeli possint esse eiusdem speciei, ut dicitur *in secundo libro*, non appetit quare Angelus non potest Angelum producere, sicut ignis ignem: nam utrobique productum habet proportionem eandem ad perfectionem producentis.

Alio modo ponitur, quod conclusio negatiua potest ostendi per rationem, & hoc vniuersaliter de qualibet creatura, quia sicut causa materialis & formalis secundum totum genus suum necessariò requirunt se inuicem in causando rem in esse (nunquam enim forma est causa formalis alicuius, nisi materia insimul sit causa materialis eiusdem) sic totum genus efficientis causæ, quod includit omne efficiens limitatum, habet necessariam concomitantiam cum materia quantum ad fieri rei. Sicut enim forma & materia sunt causæ in esse: sic efficiens, & materia in fieri. Impossibile est ergo aliquod efficiens limitatum agere ad effectum producendum, nisi simul concurrat materia quasi principium ex quo, requisitum in fieri, in quo recipiatur forma, quæ est terminus formalis actionis, & ex qua ut ex parte constituitur compositum, quod est primò productum: Deus autem non requirit in actione sua materiam concomitantem, quia est supra totum genus causæ efficientis, quia est agens illimitatum. Ratio ista licet dicat propter quid consequentis, (scilicet limitationem efficientis, quæ determinat ipsum ad requiringendum materiam in agendo:) tamen istud propter quid non est multum euidentius consecutione, ut patet intuenti.

*Var. lib. 2.
dist. 1. q. 6.
putas ratio-
ne nō confla-
re quid crea-
re nequeas
creatura.*

Text. 7.

Dist. 2. q. 7.

*Landulph. in
4. dist. 1. q. 1.
& in quod-
q. 1.*

S C H O L I V M.

Ponit Doctor tres conclusiones. Prima, Spiritus creatus non potest principaliter creare substantiam, quia non potest producere nisi per intellectuonem, & volitionem, quæ sunt accidentia. Secunda, Forma materialis non est creabilis à creaturâ, quia non potest esse prius naturâ, quam informet, alioquin posset separata à creaturâ conservari. Tertia, Forma materialis non potest creare, quia sicut dependet à materia in quâ sit, ita & ab eâdem, in quam agat.

28
*Conclus. 1.
Creaturam
spiritualiam
nō posse crea-
re substantiam.*

Ideò & dici potest tertio modo, quod creatura non potest creare principaliter, modo prædicto, scilicet per formam intrinsecam actiua, respectu termini in suo ordine agendi: & hoc probatur per rationem, sed non communem omni creaturæ; sed per plures de diuersis creaturis speciales, ut sit prima conclusio ista: *Nulla natura merè intellectualis creata potest creare substantiam.* Hæc fuit probata suprà in improbando opinionem Aucennæ, quia cuiuslibet talis naturæ intellectio, est accidens, & nihil potest producere, nisi per actum intelligendi & volendi; qui non est necessariò prævius, si posset creare substantiam. Nam inter principium actiuum perfectum in supposito perfecto, & substantiam terminantem actionem, non necessariò mediat aliquod accidens, secus autem est de Deo, cuius intellectio, & voluntio sunt essentia eius; & ideò per intellectuonem, & volitionem potest substantiam producere: creatura autem non sic.

Conclus. 2.

Secunda conclusio est: *Nulla forma ma-*

Scoti oper. Tom. VIII.

teria

y Ideò dici potest tertio modo, quod creatura non potest creare, &c. Hæc conclusio Doctoris quoad primam partem est communis Patrum, & DD. quos vide citatos à Scholastice, sequenti scholio. Quoad secundam partem statuit tertium modum, in quo differt à sententia Landulphi; nempe probari conclusionem ratione, non tamen generali, quæ communis sit omni creaturæ, sed procedendo in particulari, & inductiue, per omnia principia agendi, & ex natura effectuum. Ideoque illum principalem reducit ad tres conclusiones in specie, quas ordine suo probat.

*104
Probâda con-
clusio induc-
tione, & spe-
cie.*

*Prima est quod *Creatura spiritualis nequeat crea-
re substantiam.* Hanc probauit superius, quia agit
mediante intellectuonem, & volitione, quæ sunt
accidentia, tanquam principiis producendi, vel
tanquam præsuppositis necessariò ad produc-
tionem.*

*Prima con-
clusio, quod
creatura spu-
ritualis ne-
queat creare.*

*Secunda conclusio: *Nulla forma materialis po-
test creari à creaturâ, &c.* Probat, quia prius natura-
liter forma ut creaturâ, est ab efficiente, quam infor-
met materiam. Patet, quia producitur in esse
fine dependentia à materia: ergo prius naturaliter,
quam informet materiam, & nisi produceretur
alia actione præter informaciam, produceretur
per mutationem propriè dictam, quod est contra
suppositum: sed nequit forma materialis esse à
creatura prius naturaliter, quam sit informans*

E mate-

Forma materialis à creaturā creari non potest. materialis potest creari à creatura. Quæ probatur sic: Forma quæ creaturæ, prius naturaliter est à causâ efficiente, quâm materiam informet: forma materialis non potest esse ab aliqua creatura, prius naturaliter, quâm informet materiam suam, vel potentiale suum: ergo, &c. Probatio maioris, quia si non prius naturaliter: ergo non accipit esse à causa, nisi illa actione, quâ subiectum informatur: sed illa informatio est mutatio propriæ dicta, & ita non creatio. Probatio minoris, nulla creatura potest formæ materiali dare esse absolutum in se, hoc est, absque hoc quod informet suum potentiale: quia si posset sic dare esse, posset & illud conseruare, vt realiter virtute creaturæ maneret in aliqua duratio ne talis forma sine materia. Formam autem materialem dico esse omnem illam, quæ ex natura sua necessariò inclinatur naturaliter vt sit actus materiæ, sive sit substantialis, sive accidentalis.

Conclusi. 3.

Tertia conclusio³ est: Nulla forma materialis potest esse principium creandi aliquid. Quæ probatur, quia sicut in essendo presupponit materiam in qua sit, ita in agendo presupponit materiam in quam agat; alioquin terminus actionis eius esset absolutior à materia, quâm ipsa forma.

29

Formam materialis non potest creari.

Ex his concluditur propositum sic: Natus Angelus potest substantialiam creare (ex prima) nec accidentis aliquid (ex secunda) quia accidentis à creatura creari non potest: ergo Angelus non potest creare, nec substantialia materialis potest aliquid creare, quia non potest agere nisi per formam suam (accidentalem, vel substantialiem, non vero.) Nam materia etsi aliquid ens sit, tamen ita infimum est, quod non est principium alicuius actionis productiæ. Forma autem materialis non potest aliquid creare, nec per accidentis aliquid potest esse principium creandi aliquid, ex tertia conclusione: ergo substantialia materialis nihil potest creare: ergo nec immaterialis, nec materia potest aliquid creare: nec accidentis aliquid potest esse principium creandi, vt dictum est ex tertia.

Potest etiam specialiter probari, quia substantialia materialis non potest producere materiam, & per consequens nec totum effectum producere, nullo presupposito. Hoc probatur sic, quia quando aliqua secundum totum genus suum habent aliquem ordinem ad inuicem, quodlibet unius, habet similem ordinem ad quodlibet alterius. Exemplum, si albedo secundum totam speciem sit prior nigredine, & quælibet qualibet: sed quælibet forma materialis

materiam: aliás si posset in fieri dare esse absolute eidem à materia, posset etiam conseruare eam in tali esse.

Hac ratio supponit formam materialem dependere à materia, sive accidentalis sit, sive substantialis: videtur ergo peti principium. Nam supposito, quod crearetur, iam tollitur illa dependentia.

Secundò, aliqui negarent formam substantiam dependere per se, & natura sua à materia, quia est per se existens, & proinde non tantum dependet, quantum accidens absolutum: hoc autem ita dependet vt aptitudine, & non actu necessariò dependeat, vt patet in accidente separato.

Tertiò, illa consequentia vel non sequitur, vel si sequitur, non est inconveniens, quod producens independenter à materia, possit etiam conseruare formam vt separatam à materia, & subiecto.

Quartò, contra maiorem illam, videtur de facto etiam prius naturaliter existere forma, quâm informer, quia causa supponitur ad effectum; informare est effectus, deinde supponitur ad uniuersum existentia formæ, quia est subiectum eius: unio autem ad informationem supponitur, vt inherenter albedinis ad esse album.

Respondeatur, suppositionem illam absolute admitti ab omnibus Philosophis, qui admiserunt genus causæ materialis diuersum à reliquis causis: negatur autem assumptum, quia agens potest dupliciter dependere à materia. Primo ratione sui, quia aliter nequit agere ex genere suo. Secundo ratione termini, nempe formæ productæ, quæ specialiter dependet à materia ex se, naturaliter loquendo, à quacumque causa producatur, verbi gratiâ, accidentis. Supposito autem quod aliqua causa secunda crearet, absolveretur forma à materia, quantum ad dependentiam fundatam in modo caufandi efficientis, non autem quantum ad dependentiam fundatam in propria natura formæ: neque sequitur, potest agens creatum producere aliquid creando: ergo potest creare accidentis. Sicut neque sequitur, Deus potest producere independenter à materia: ergo relationes & modos, & huiusmodi, etiam potest producere independenter à materia. Quando autem repugnativa inest per plures causas, amotio unius non remouet repugnantiam, nisi secundum quid, scilicet in quantum in tali causa fundatur; sic positâ creatione tollitur dependentia, quæ est ex modo agendi causæ; non autem illa, quæ est ex materia formæ.

Ad secundum respondetur ex communi Theologorum, & Peripateticorum sententiâ, constare contrarium: nam si idem tantum forma materialis substantialis dicitur dependere à materia, quia ex voluntate agentis supremi conservatur, & producitur in materia, non quia id exigat per se, sequeretur quod nulla esset differentia, quantum est ex natura formæ inter animam rationalem, & animam bruti, quantum ad immortalitatem, quod est absurdum. Vnde quod forma sit absoluta, quod per se existens, non absolvit eam à dependentia à materia quantumlibet minus dependet, quâm accidentalis, quæ est forma secundum quid, vt comparatur ad substantialiem, quæ dat actum simplificiter & per se.

Ad tertium respondetur consequentiam esse bonam, quia dare esse absolutum, & separatum à materia, est supplere materiam in quantum ab ea dependet forma in esse ex propria natura; quid quid

Contra hanc conclusionem objetetur primo.

Objetetur secundo, quod forma substantialis dependeat à materia.

Objetetur tertio.

Objiciuntur quarti.

Responsum ad primam.

Duplex dependens causa secunda à materia.

Forma materialis dependet à materia.

Responsum ad secundam obiectiōnem.

Responsum ad tertiam obiectiōnem.

rialis secundum totum genus suum, est posterior origine totâ materiâ suâ receptiuâ: ergo quælibet talis forma est posterior ad quamlibet materiam; sed posterior origine, vel generatione, non est principium producendi modo illo prius: ergo forma substantialis non potest creare materiam. Confirmatur istud, quia forma materialis dependet in essendo à materia: ergo in agendo non potest esse principium producendi aliquid eiusdem rationis cum materia: videtur enim repugnantia, quod in agendo per se dependeat ab aliquo eiusdem rationis cum termino, quæ product.

Si instes de forma substantiali, & qualitate consequente eam, quod illa qualitas sequatur formam substantialiem generantis, & tamen aliquo modo est causa formæ substantialis ipsius geniti: licet ergo forma substantialis, & qualitas propria secundum genus suum habeant ordinem, quia forma substantialis est prior, non tamen quælibet, qualibet, immò tantummodo in quocumque eodem, forma substantialis est prior sua qualitate, licet in alio, & alio possit qualitas præcedere formâ substantialiem. Et confirmatur per illud Philosophi 9. Metaph. c. 7. de potentia, & actu, vbi vult, quod actus simpliciter præcedit potentiam tempore: & tamen in eodem, potentia præcedit actum tempore.

Respondeo, quod quælibet substantia eiusdem speciei præcedit qualitatē quamlibet, eo modo quo substantia secundum totum genus suum præcedit qualitatem secundum genus suum, scilicet definitio, cognitione, & tempore, hoc est, separabilitate, quantum in se est: & sic tripliciter substantia geniti præcedit qualitatem generantis, licet non tempore, id est, temporali, vel actuali duratione extra causam: nec sic intelligit Philosophus, vt supponis. Et cùm dicis qualitatem generantis præcedere substantiam geniti, vt causa effectum, falsum est; sed solum huiusmodi qualitas est causa qualitatis disponentis ad formam substantialiem, & pro tanto dicitur quodammodo esse causa geniti, licet hoc sit valde extensiū.

Auctoritas Philosophi non est ad propositum, quia actus, qui est prior tempore omni potentia, non est aliquis actus materialis, sed simpliciter immaterialis, vt patet ibidem in fine capituli. Ratio autem procedit de illo actu, qui posterior est secundum genus suum totum, ipsâ potentia receptiuâ: id est non valer. Et iterum istud de materia, & conclusio secunda manifesta sunt apud Philosophos, qui posse-

quid autem sic potest absoluere formam à materia, potest etiam conseruare, utrumque repugnat causæ creatæ, & conuenit soli Deo, quia causa creatæ non conseruat formam à se productam in materia externa, conseruatione per modum influxus, loquèdo de absoluta: quia cessat eius actio ad productum in completa existentia, vt patet experientia; cessant etiam conditiones agendi, vt applicatio, & huiusmodi, sine quibus primò non produceret; ergo etiam neque conseruaret. Deinde est causa contingens respectu effectus absoluti, ut plurimam, & non per se requisita essentialiter: ergo sicut potuit produci primum effectus absque eius concursu; sic etiam conseruati mantibus causis per se essentialiter requisitis ad conseruationem esse iam producti, ad cuius conseruationem non requiruntur tot, quorū ad productionem, neque secundum potest esse à causa secunda, quia solius Dei est supplere causam per se requisitam, qualis est materia, sicut eam eminenter continete.

Ad quartum, negatur, simpliciter loquendo, quia sicut forma educitur, sic informat, cùm existat semper dependenter à materia vt causa prior. Hic autem sumitur *informatio* non prout est præcisè effectus formæ, quomodo anima etiam rationalis informat, quamvis non dependeat à materia, sed vt inuoluit educationem, & causalitatem materia respectu formæ, ex quo patet ad reliqua.

Tertia conclusio: Nulla forma materialis potest esse principium creandi aliquid, &c. quia in essendo supponit materiam: ergo in causando, vt supra probatum est de accidente, & deinceps applicando dicta, vt patet, ex clara induktione concludit intentum. Subiungit speciale rationem, vnde probat substantiæ materiali repugnare creationem alicuiam materiae. Ratio est talis: *Quando aliqua secundum totum genus suum habent aliquem ordinem ad innicem, quodlibet unus habet similem ordinem ad quodlibet alterius, &c.* forma materialis secundum totum genus suum, est posterior materia sua receptiva; ergo quælibet forma qualibet materia est posterior: sed posterioris origine, aut generatione nequit esse principium creandi aliud: ergo forma materialis nequit creare materiam. Hæc ratio est eidens, nam altera pars maioris, nempe secunda, includitur per se in prima: nam sicut particulae quocumque includit in suo conceptu quod ipsi competit, vt genus per modum prædicati, sic per regulam Antreprædicamentale: *Quando aliquid predicatur de aliquo, vt de subiecto, quicquid predicatur de predicato, predicatur etiā de subiecto.* Vnde inferritur, quidquid inest secundum totū genus, inesse quoad singulas species, & individua, &c., vt ita dicam, distributio. Minor etiam est certa; nam hoc ipsum dicit forme materialis, quod est per se supponere & dependere à materia, & conclusio bene sequitur.

Confirmatur, quia forma materialis dependet in essendo à materia; ergo nequit esse principium producendi aliquid eiusdem rationis cum materia, quia repugnat quod in agendo dependeat ab aliquo eiusdem rationis cum termino. Agit Doctor de dependentia per se, non per accidens, qualis esse potest in causis vniuersitatis, in quibus vnum individuum per accidens habet rationem causæ, aliud rationem effectus; vnde hic ignis producitur ab alio igne, qui est eiusdem rationis cum igne quem producit; per acci-

Causa secunda non conseruat formam abolutam.

Eius actio est contingens.

Responsio ad quartum.

Tertia conclusio.

Forma materialis non potest esse principium creandi.

Specialis ratio de substantia materiali.

Optima ratio.

Quod per se conuenit prædicato, per se conuenit subiecto.

Text. com. 13.
& inde.

Substantia
prior acciden-
te tripliciter.

runt ordinem secundarum causarum esse simpliciter necessarium, ita quod forma materialis non potest ab alio agente produci, nisi concurrente materia, tanquam causâ necessariâ præsuppositâ termino productionis.

Si quereras, an ex dictis possit haberi positum de anima intellectuâ? Respondeo, quidquid Philosophi senserint de ea, an creetur, vel non, ratiocinatur *diff. de refusione*; sed ex conclusionibus prædictis ostenditur propositum de ipsa: non enim potest creari ab Angelo, pater ex prima; nec à quacumque natura merè intellectuali creata, patet per idem: nec ab aliqua corporali substantia, sive per formam substantialiem, sive per accidentalem: quia ipsa anima est nobilior quamcumque forma substantiali, vel accidentalis: forma autem ignobilior non est principium actuum ad producendum nobiliorum. Sic patet propositum, scilicet quod nulla creatura potest principaliter creare.

*q. 2.
Animam rationalem non esse creabilem à creatura.*

dens autem unum supponit ad aliud, non autem per se. Vnde rectè Doctor ad exclusiōnem huius instanti addit, *per se dependeat*, &c. Agit autem Doctor hic de ordine essentiali, quod amplius patet ex solutione eorum quae obicitur. Addit tandem comprehendit hoc discursu animalia rationalem, applicando eadem principia. Si autem hic discursus non sit conuincens, multa principia ratiocinatur in dubium, quae supponuntur à Philosophis: contra autem negantem principia communiter recepta non est disputandum.

*d. 43. q. 2.
Animam rationalem non esse creabilem à creatura.*

Sic patet propositum, scilicet quod nulla creatura potest principaliter creare.

S C H O L I V M.

Negat creaturam, ut instrumentum, posse creare, quia non potest agere dispositionem præiuam, cum hac ad creationem non requiratur; nec attingere terminum principale, cum non præ habeat ad id virtutem actiuam ex dictis. Scotus dicit hoc ratione probari: sed forte non conciunt rationes allatae, nec illæ aliae. Communis tamen Sanctorum soli Deo reservat creationem. Cyril. lib. 2. in Julian. Athan. serm. 3. contra Adrian. Aug. 12. ciuit. 2. 4. & 3. Trin. 8. Basil. lib. 4. contra Eunom. Prosp. lib. Sent. S. Aug. sent. 146. Damasc. lib. 2. c. 3. communis DD. Alens. 2. p. q. 6. m. 2. a. 4. & q. 9. m. 8. Albert. 2. d. 1. a. 7. D. Thom. 1. p. q. 45. a. 5. (etsi oppositum habeat 2. d. 1. q. 1. a. 3. & 4. d. 5. q. 1. a. 3.) Richard. 4. d. 5. a. 2. q. 1. est contra Suar. 3. p. 1. tom. d. 31. set. 8.

*31
Creaturam nec instrumentaliter creare posse.*

Dico etiam^b quod nec instrumentaliter, ita quod sit instrumentum propriæ actuum. Quod pro tanto dico, quia forte non omne instrumentum est propriæ actuum, ut dicetur inferius. Non enim potest esse actuum, nisi vel ad dispositionem præiuam, vel ad ipsum terminum: in creatione nihil potest præcedere, quod disponatur, non potest autem agere ad terminum, nisi habeat formam actiuam in suo ordine, quæ licet in virtute alterius possit attingere ad totum effectum, & totaliter: talis autem non est aliqua virtus actiuia alicuius creaturæ, ut est suprà ostensum.

Gratia creata sursum tamen ex patre pessò dispositionem subiecti præniam.

Intelligendum tamen^c est pro opinione Magistri *diff. 5.* quod si forma accidentalis creetur, (ut ponitur de gratia, & charitate,) bene potest aliquod subiectum præcedere, quod disponat ad illum terminum, sicut hic præcedit anima. Et licet in tali subiecto non possit esse aliqua dispositione simpliciter necessitans, tamen potest esse dispositione necessitans secundum quid: & hoc est ex diuina dispositione. Et sic potest exponi Magister, quod Deus posset dare talem potestate ministro, ut ipse aliquam dispositionem causaret in anima, quæ esset necessitas ad gratiam, hoc modo, quod Deus disposuisset vniuersaliter sic disposito dare gratiam. Sic etiam organizatio corporis est

b Dico etiam quod nec instrumentaliter, &c. Hic responderet ad alteram partem quæstionis principalis, assertens quod neque instrumentaliter potest creatura creare, ut instrumentum propriæ actuum, quæ est comunitas opinio: eamque probat Doctor vñica ratione, quia non ut præiuam disponens, cum ad creationem nihil supponatur, neque est attragens terminum principale, quia nequit agere, nisi ut habet aliquam virtutem actiuam, à qua ut causa procedit effectus; terminus autem principalis non solum procedit à causa principali effectuè; sed etiam à causa instrumentalis, quæ effectuia est.

Sed nulla virtus talis potest communicari creaturæ, ut suprà ostensum est: & probatur, quia vel esset innata; sed haec nequit attingere terminum creationis ex rationibus allatis, de voluntate Angeli, de potentia obedientiali, de forma substantiali; vel esset assistens extrinsecè, sed hoc non, quia assistens illa vel se habet per modum applicantis, & dirigentis, vel per modum cōcurrentis; aliter enim intelligi nequit mera essentia: sed utrumque modus supponit virtutem actiuam in instrumento, quia applicatio, & directio connotat virtutem actiuam, sicut & concursus. Vel denique illa virtus esset recepta in ipso instrumento, & sic haber modum accidentis, & dependentis à subiecto, ac proinde supponit subiectum in agendo.

*Hæc conclusio non est adeò certa apud Theologos saltem quoad creationem formæ accidentalis. Vnde Magister *infra d. 5. cap. 2.* dicit quod non repugnet communicari Ministro virtutem ministeriale, & instrumentalem respectu gratia creandæ, quem sequitur *ibidem* D. Thom. q. 1.*

*108
Creatura nequit instrumentaliter physicè concurre ad creationem.*

Ratio conclusio.

*Sententia contraria.
Dare pessò instrumentum creandi formam accidentalem. D. Thom. art. 3.*

*Organisatio
est dispositio
necessaria ad
animam crea-
dam, sicut de
actibus mi-
nistri refe-
ratur.*

est dispositio ad animam intellectuam necessitanus; & hæc potestas est superior, quām aliqua alia, quæ sit iam data ministro Ecclesiæ: nihil enim operatur minister in anima mediata, vel immediatè, ad quod simpliciter necessariò conferatur gratia, sicut in aliâ parte de animatione. Nec oportet imponere Magistro, quòd senserit Deum posse dare ministro, vt ageret ad gratiam, attingendo istum effectum: quia minister non est capax illius virtutis actiua, quia per gratiam, vel charitatem, est anima formaliter accepta Deo acceptatione speciali, tanquam digna vitâ æternâ: creatura autem non potest habere virtutem actiua, vt faciat aliquid dignum huiusmodi, vel sit acceptū Deo. Hoc etiam patet, quia finis, & efficiens respiciunt se mutuò, ita quòd superius agens efficit propter finem superiorem: ergo quod immediatè disponit, vel ordinat ad finē vltimum, immediatè est à primo efficiente: huiusmodi est gratia. Confirmatur, quia si posset esse ab aliquo agente inferiori, videretur posse esse ad aliquem finem inferiorem.

Sed istæ rationes non multùm cogunt. Prima non, quia creatura potest esse formalis ratio talis acceptationis, vt conceditur de charitate: quare ergo non ita effectiva ratio acceptationis? non videtur ratiō. Secunda etiam non valet, quia eti⁹ agens primum non agat nisi propter finem vltimum: tamen non oportet omne agens inferioris in quacumque actione, agere propter finem inferiorem vltimo. Angelus enim si elicit actum beatificum, non elicit propter finem inferiorem vltimo: ita ergo posset gratia immediatè creari propter finem vltimum, & tamen ab agente inferiori.

Ad argumenta ^d principalia. Ad primum dicetur inferiùs in dist. ista q. 5. Ad secundum, dicendum, quòd illa est aliqua causa, quam ponit Augustinus, & manifestior, sed non præcisa. Ad confirmationem dico, quòd actiones immanentes habent aliquod passum, quia ipsamet potentia, cui immanent, est potentia receptiva earum.

Ad rationē de adæquatione dico, quòd non arguitur de æqualitate effectus ad causam, quia impossibile est aliquem effectum esse æqualem Deo: sed adæquans potest intelligi ibi secundùm proportionē præcisam, hoc est, effectus habens tales proportionem ad causam, qualē nullus ali⁹ potest habere, puta, quia proximus possibilis ipsi causæ. Si sic intelligatur non adæquans in maiori, nego eam. Tantum enim valet, ac si diceretur effectus inf-

32
*Ad argum.
princeps.*

ad 3.

Scoti oper. Tom. VIII.

*art. 3. queſt. 3. ad 4. & aliqui eius discipuli, vt de-
fendant, efficaciam physicam Sacramentorum,
contra quos infra melius differetur: interim
rationes quibus adducuntur nihil efficiunt, vt
patet eas solvendo.*

Primò obiiciūt, incarnatio est perfectior, quām creatio: sed aliquid instrumentum attingere potest incarnationem: ergo & creationem. Respondetur distinguendo maiorem: incarnatio est perfectior ratione termini, concedo: ratione modi agenti, nego, quia creatio est propria actio Dei, vno autem hypostatica educitur de potentia obedientiali subiecti, qui modus agenti non est solius Dei ex se, licet quandoque in specie ipsi conuenient soli, ex peculiari ratione termini, & negatur etiam minor loquendo de instrumento physico.

Secunda ratio est, quia Sacerdos per verba *secunda ob-
consecrationis attingit transubstantiationem pa-
nis in corpus Christi sub speciebus, quæ produ-
ctio æquivalet creationi. Respondeatur negando
consequentiam. Antecedens autem falsum est lo-
quendo de attingentia physica, verum est de inno-
tali intellexū.*

Tertia ratio, ignis Inferni comburit dæmones *Tertia obie-
sensibiliter, & physicè, vt instrumentum Dei, pro-
ducendo in ipsis qualitatem quādam. Responde-
tur negando assumptum, vt infra suo loco latius
videbitur. Et dato antecedente, non licet inde
inferre talem qualitatem posse creare, quia sup-
ponit ipsos spiritus tanquam subiectum.*

Quarta ratio, nulla appetet repugnatia in hoc, *Quarta obie-
neque ratio in oppositum. Respondeatur esse can-
dem repugnantiam, quæ inuenitur in eo, quòd
creatura vt est causa principalis attingat terminum creationis, vt patet ex argumēto pro conclu-
sione. Rationes in oppositū plures adductæ sunt,
quæ, autoritate Patrum adiuncta, qua eiusmodi
repugnantia astriuitur, redundunt efficaces: nam
reddunt rationem talem, quæ soli nequit, nisi
negando principia, quod non est disciplinari.*

c *Intelligendū tamen est pro opinione Magistri, &c. Interpreta-
Hic Doctor modeſtè interpretatur opinionem
Magistri suprà præmissam, eam reducens ad sen-
sum congruum. Aſſerit ergo, quòd si forma acci-
dentalis creatur, vt ponitur de gratia, & charita-
te, præsupponi posse aliquod subiectum dispo-
nens, non dispositione necessitante ex natura rei;
sed ex voluntate diuina, & secundūm quid, seu ex
hypothesi, & pacto.*

Exemplio declarat in naturalibus, sicut ad creationem animæ rationalis supponit corpus organizatum actione agentis creati, ad quod consequitur creatio animæ ex pacto, quo Deus author naturæ afflītit causis naturalibus, non solū adiuuando, sed etiam supplendo defectus ipsorum, quoad eos effectus, qui spectant ad perfectionem naturæ, neque haberi possunt virtute cauſarum inferiorum.

Sic etiam in ordine gratiæ, ex pacto afflītit Ministris, & Sacramentis, vt iis positis, producat effectum, quem significant; non quòd sacramentum, aut Minister physicè attingat aliquid in anima, vel producat; sed disponat solū moraliter, & ex pacto, cui afflītit Deus. Nec oportet, inquit, imponere Magistro, quòd dicat, quid Minister attingat gratiam efficiendo: cuius duas rationes subiungit, quas soluit vt parum efficaces, & patet solutio ex litera.

d *Ad argumenta principalia, &c. Respondet dein-
E 3 ceps*

109
*Fundamenta
huius jo-nu-
tur.
Prima obie-
cio.
Responſie.*

110
*Interpreta-
ſentia Ma-
gisti.*

*Anima ra-
tionalis in-
funditur sup-
ponit dispo-
nitione, ex pa-
cto Dei.*

rior primo possibili , potest produci à supremo possibili , quod ideo negandum est; quia aliquis inferior non potest totus , & totaliter produci , nisi à supremo simpliciter. Ad probationem maioris dico , quod non secundum totam potentiam suam producit: non enim oportet agens secundum totam virtutem suam producere , quatum posset secundum illam produce re , quando est agens liberè , non necessitate naturæ. Et cum vterius dicitur , tunc perfectior effectus non manifestaret maiorem perfectionem causæ. Cōcedo , quod quicunque effectus productus totus , & totaliter , manifestat & qualiter potentiam causæ : sed effectus perfectior eminentius manifestat. Exemplum , si ab eodem principio descendant multæ conclusiones ordinatae , tota veritas principij causa est veritatis conclusionis cuiuslibet: & tamen una illarum est altera verior , & eminentius manifestat veritatem principij.

Ad aliud de annihilare, dico , quod solius Dei est annihilare , quia annihilare non est agere positivè , sed non agere , id est , non conseruare: solius autem Dei est conseruare totam creaturam , & totaliter , & breuiter , sicut quælibet creatura requirit causam concausantem in fieri , scilicet principium potentiale , ita super illud non potest destruendo , sicut nec producendo , & per consequens necessariò aliquid relinquit , sicut necessariò præsupponit. Sicut autem creatio , propriè dicta est productio de nihilo , id est , non de aliquo , quod sit pars primi producti , & receptuum formæ inducta: ita annihilatio est destrucción in nihil , vtroque modo.

Ad probationem primam de forma naturali , pater dist. 1. 2. libr. quia licet nulla pars formæ maneat , manet tamen aliquid formæ receptuum , quod fuit aliquid compositi. Ad illam probationem de virtutibus , respondeo , quod nulla virtus infusa potest corrumpi in nobis per aliquæ actum nostrum , quasi per naturam repugnantia , sed solum per causam demeritoriam. Anima enim peccans demeretur , quod gratia non conseruetur in ea: & sic in secundo instanti naturæ , propter tale demeritum quasi præcedens , Deus non conseruat gratiam , & sic annihilatur.

Ad probations illas de amicitia , & ini micitia , dico , quod per peccatum non est aliquis formaliter inimicus , sed tantummodo demeritorie. Similiter ad illas probations de fide , & spe , dico , quod fides , & spes infusa , non corrumpuntur per actum infidelitatis & desperationis , nisi demeritorie.

Ad argumen ta principia respondet.

ceps argumentis ad oppositum questionis in lamine propositis. Litera est plana in responsione ad primum & secundum , cum sua confirmatione. In responsione ad tertium , ad probationem maioris notanda sunt illa verba : *Concedo quod quicunque effectus productus totus , & totaliter manifestat equaliter potentiam causæ : sed effectus perfectior eminentius manifestat.*

Ratio huius est , quia perfectio causæ aliquando ex perfectione effectus , aliquando ex modo cau sandi , & independenter colligitur. Si primo modo , effectus quod perfectior est in sua entitate , & magis participat causam , & cō magis accedit ad causam , & sic homo magis manifestat perfectionem Dei , quam alia viuentia. Viuentia autem manifestant , quam non viuentia.

Si secundo modo , tunc perinde quilibet effectus procedens secundum eundem modum cau sandi , & quæ manifestat perfectionem causæ : & sic non attendit res producta , sed modus producendi. Vnde materia prima , quia procedit à Deo secundum creationem , & quæ manifestat eius potentiam superiorum omni genere causæ creatæ , ac celum , vel anima intellectua , vel Angelus ; qui eodem modo procedunt , licet excedant in entitate materiam.

Subiicit Doctor exemplum huius in pluribus conclusionibus subordinatis , quæ procedunt ab eodem principio , vbi tota veritas principij est causa veritatis in singulis , tamen una altera est verior , & eminentius manifestat veritatem principij.

Hoc exemplum duplice intelligi potest , ita ut conclusiones sint subordinatae in ratione effectus , ut una prius altera nata sit inferi , non tamen una in virtute alterius: ut quādo plures passiones emanant ab eodem subiecto , quarum quælibet per definitionem subiecti demonstratur , ita tamen ut una prius altera insit passio : ut esse volitum mediante intellectu , non tanquam causa , sed effectu immediatiore. Et hoc modo etiam seruati potest proportio , quia utraque conclusio perinde reducitur ad eandem veritatem principij , tanquam in totam , & adæquatam causam ; sed altera , quæ immediatiū se habet ad principium in effe , etiam prius attingit eius veritatem , & sic eminentius. Idem exemplum potest proponi in conclusionibus subordinatis , quarum propinquior principio esset causa proxima remotioris , ut patet in scientia subalternante , & subalternata: nam conclusio illius est principium in hac , & sic etiam accommodari potest exemplum , quia veritas remotioris erit in virtute principij cluditur , ex quo conclusio proxima fortiter omnem eidientiam sui. Hæc tamen eminentius includit veritatem principij , quia immediatus , & minus dependenter ab aliis extra principiū ipsum.

In responsione ad quartum docet , sicut Dei solius est create , sic etiam eius esse annihilare ; & sicut creatio est productio totius , & totalis , nihil supponens quod spectet ad entitatem producti , sic è contra annihilatio est distractio totius , & totalis , nihil post se relinques , quod fuerit de entitate annihilati ; hoc autem non potest facere in materialibus nisi causa in cuius potestate est materia prima quantum ad esse & non esse.

In secunda probatione docet quod neque gratia , neque virtutes infusa physice destruuntur , sed demeritorie , quod variis in locis docet. Item , supponit

Perfectio dubius modus ex effectu col ligitur.
Primum modeus est ex effectu perfec tio nis effectus.

Secundus modeus est ex modo producendi.

112
Exemplum in conclusio nibus subordinatis.

Declaratur duplex subordinatio.

Aliera subordinatio.

113
Dei solius est creare , & en nihilare.

Quomodo ef fectus perfe ctior magis ostendit per fectionem cau se?

33

*Ad 4.
Annihilare nequit crea tura , & qua se?*

Virtutes in fusa solum demerito id corrumpan tur à nobis.

Per peccatu non efficitur inimicus for maliter.

riè. Et si velis habere aliquid quod corrūpatur per istos actus tanquam repugnans formaliter: dico, quod illud nō est nisi fides & spes acquisitæ: & benè possibile est per actus nostros induci aliquid repugnans formaliter illis habitibus acquisitis.

34
Act. 7.

num. 26. &
inde.

Agens dependens dicitur agere in virtute alterius.

Contra prædeterminationem Physicam, quam ubique ruit 4.d.43.q.3. & 4.d.49.q.6.

Causa secunda plus potest in virtute causa prima, quam propriæ explicatur.

Ad ultimum, cùm dicitur in virtute, &c. Ad intellectum huius verbi, & illorum, quæ dicta sunt de instrumento, intelligendum est, quod nihil potest agere in quoque ordine agendi, nisi propria virtute. Sicut enim dictum est *sapientia*, quod nisi habeat formam actiua, & intrinsecam, non potest omnino agere, ita etiam nisi habeat propriam virtutem intrinsecam, quia illa forma est virtus. Quod si priùs non habuit formam, vel virtutem, & nunc agit in aliquo ordine, oportet quod nunc de nouo habeat formam, & virtutem in illo ordine; eadem enim natura manens absque omni mutatione, nullo modo est nunc actiua, nunc non actiua. Sed tamen agens dependens ab alio, dicitur agere in virtute alterius, quia virtus agentis dependentis, non sufficit sine illa virtute, à qua dependet.

Magis tamen dicitur instrumentum agere in virtute alterius, quā causa secunda: quia plus dependet ab agente superiori illud, quod non habet formam actiua in esse quieto, sed tantum recipit in actuali motione, quā illud, quod habet formam actiua in esse quieto. Causam etiam secundam, id est, quā habet formam actiua in esse quieto agere in virtute alterius, non est recipere tunc aliquid ab illo altero: sed tantum habere ordinem inferiorem ad illud alterum agens, in suo ordine simul. Sed instrumentum, id est, recipiens formam actiua in motione, agere in virtute alterius, est tunc actualem accipere formam ab eo, per quam agit.

Ex hoc patet quod causæ primæ in causam secundam propriè dictam, quando similiter agunt, non est influentia noua, quæ sit creatio alicuius inherentis causæ secundæ: sed influentia ibi est determinatus ordo istarum causarum in agendo effectum communem. Instrumentum autem quando agit, recipit influentiam propriè ab eo cuius est instrumentum: quia motionem actualem, & in motione formam, per quam agit in suo ordine. Ex ipsis patet intellectus maioris. Benè enim verum est, quod causa secunda, & instrumentum, plus potest in virtute alterius, quā propria (supple sola) præscindendo virtutem alterius: quia virtus eius propria, est diminuta & subordinata alterius virtuti, ita quod sine illa altera virtute agente, virtus eius non potest in effectum: tamen non potest in virtute alterius plus quam in propria virtute, id est, aliquid ad quod virtus eius nullo modo se extendit in suo ordine causandi. Nunc autem minor si accipiat virtutem propriam, præscindendo virtutem causæ superioris, falsa est: in nihil enim potest creatura sine virtute Dei principalis agentis, id est non valet.

Virtutes in sua demeritorie destruuntur.

Quomodo causa secunda subordinatur prime.

ponit dari habitus acquisitos dictarum virtutum, qui per actus contrarios destrui possunt. Vide ipsum in 3.d.24. & sequentibus.

In responsive ad ultimum optimè declarat quid sit agere in virtute alterius, & quomodo causa secunda agat in virtute primæ, non quod recipiat influxum nouum à prima quando agit; sed quia seruat determinatum ordinem ad primam, & recipit ab ea esse, & virtutem. Vnde non recte quidam citant Doctorem nostrum pro ea sententia, quæ statuit necessariò præmitti in causa secunda ad actionem influxum aliquem per modum prædeterminationis præuix. Videatur etiam in 2.d.9.q.2. §. Ad argumenta secundæ questionis, responsive ad obiectiōnem, vers. Et cum addid quod unam agit in virtute alterius, &c. Vbi hoc benè explicat, & in 4.d.43.q.3. §. Tertia opinio est, &c. contra responsive argum. 2. & in 1.d.3.q.9. Quid autem contra hoc faciat quedam eius loca disserendo cōtra Philosophos de libertate primæ causæ, & rerum contingentia, non permittit prolixitas huius questionis disserere, & declarare, alii id præstabilitus cùm occasio feret longiorem tractatum. Interim hic finitur quæstio, hæc locuples & varia, quam, ut verum fatetur, præterire volui, nisi aliorum me mouerer authoritas, & ne ipso in limine desultoriè videret opus hoc agredi.

Q V A S T I O II.

*Vtrum hac sit ratio diffinitiua Sacramenti², quam ponit Magister:
Sacramentum est inuisibilis gratiæ visibilis forma?*

Alelf. 4.p.9.1.m.4. & q.8.m.1.D.Thom.hic q.1. & 3. Richard.art.1.q.1.2. D.Bonau.dub.2.list. Suat.3.part. tom.3.d.1.sch.4.Valq.3.par.d.127. Aug.10.sin.cap.5. Hugo 1.de Sacr.p.9.c.1. Isidor.6.etym.c.1.8.

I
Mag. B.
Arg. 1.
Text.c.16.
& 3.
Met. 1.1.15.

 Vo d non videtur, quia definitio non est nisi eius, quod est per se vnum, 7. Met. Sacramentum non est per se vnum, quia secundum Augustinum super Ioannem homilia 8.1. & poni-

tur 1. q.1. Detrahe. Accedit verbum ad elementum, & sic Sacramentum: sed verbum, & elementum, non faciunt aliquid per se vnum, quia vnum est permanens, aliud successivum.

Argum. 2.

Secundò , si est forma, aut ergo forma, quæ est altera pars , aut forma exemplaris: sed non primo modo ; patet, quia Sacramentum non est pars gratiæ ; nec secundo modo , quia exemplatum imitatur exemplar , & participat ipsum: non sic autem gratia Sacramentum.

Argum. 3.

Tertiò sic ; quia in quibusdam Sacramentis non est nisi verbum tantum , quod non est signum visibile , sed audibile tan-

tum , vt probatur inferius in sacramento Pœnitentiaz,& Matrimonij : ergo malè dicitur visibile.

Argum. 4.

Quartò sic: vnius rei tantum est vna definitio propria : Sacramenti autem assignantur aliæ definitiones, patet per Magistrū in litterâ , & Hug & per illud Aug. ro. de ciuit.c.5. *Sacramētum est sacre rei signum.*

Contrà Magister in littera , & de Conf. Ratiō app. dist.2. *Sacrificium,*

S C H O L I V M.

Ponit quinque conditiones, ut aliquid sit verè definibile. Prima, quod sit ens. Secunda, quod vnum. Tertia, quod reale. Quarta, quod non simpliciter simplex. Quinta, quod vniuersale.

2

Hic primò videndum ^b est, cuius possit esse diffinition , & cuius non. Secundò ex hoc, si Sacramenti possit esse aliqua diffinition . Tertiò si hæc , de quâ queritur. Quantum ad primum , notandum est, quod cuiuscunque siue entis, siue non entis, quod potest concipi & significari , potest esse aliqua ratio nominis , quæ scilicet explicet explicitè & distinctè illud , quod nomen importat implicitè & confuse. Et quælibet ratio talis potest dici diffinition , extendendo nomen diffinitionis: sed diffinition propriè dicta non est nisi oratio verum esse significans , secundum Philosophum 1. Topic. & idè non est quæcunque ratio nominis, sed ratio, per quam distinctè indicatur verum *quid* rei. Non est ergo propriè non entis: & hoc siue non ens accipiatur propriè pro impossibili, quod includit contradictionem: siue pro pura negatione, vel priuatione: quia non ens non habet *quid est*. Nec est ratio eius , quod non est per se vnum, vt patet ex 7. Met. c. 3. vt argumentum est ante oppositum. Intelligo autem per se vnum, scilicet quod est simplex ; vel compositum , quod est ex per se actu , & per se potentiam. Nec ista vniuersitas impedit , quod definitum includat aliquid tanquam terminum per se dependentiaz , vt accidentis includit subiectum ; vel sicut aliquid, quod simul est secum natura : vt relativum includit correlativum : sed prohibet , quod nihil includatur tanquam per se pars in ipso , quod non se habeat ad aliud in eodem, sicut per se actus ad per se potentiam, vel pars eiusdem actus, vel eiusdem potentiaz, ad aliam partem.

Cap. 4.

Definitio
quid sit.Text. 1.6. &
inde, vt in-
quis Arif. 8.
Met. 1.15.
*Quid per se
vnum?*

Nec est tertio entis rationis , quod est tantum ens diminutum, quia propriè *quid*, sicut & ens , non competit nisi enti reali. Patet 5. & 6. Meta. Nec intelligo hic *ens ra-
tionis* , quod est in intellectu obiectiuè (quia sic omne vniuersale est in anima) nec illud

a Aduertendum circa titulum , & materiam huius quæstionis quantum ad vsum, & significationem, & etymologiam vocis. *Sacramētum*, apud Latinos à *Sacrum* dictum: significabat enim pignus quod litigantes apud Pontificem deponebant in loco sacro, damno partis, quæ causâ caderet. Ita Varro de lingua Latina , & innuit Cicero epistola 110. Significat secundò iuramentum, sicut sacramentum militiae frequenter apud Historicos, & frequens est vsum huius significationis in iure, cap. si *Sacramēta* 22. q. 4. & C. si aduersus venerationem. Auth. *Sacramēta puberum*. Hieron. epist. 1. ad *Heliodoranum*. Tertullianus lib. ad *Martyres* cap. 3. Tertiò significat arcanum, Tob. 1.2. *Sacramētum Regis abscondere bonum est*, &c. Scriptura frequenter refert ad rem diuinam & occultam, quæ Græcis μυστήριον , Latinis mutuato vocabulo , mystérium dicitur à verbo μύειν , quod est claudo , & σύου , quod est os, vel, vt aliis placet , à μύειν , & μηδεῖν , id est , abscondere , & seruare , vel à μύειν , quod est sacrī initiare, vnde μύσιον sacrorum antistites, ad Ephesios 1. *Vt notum faceret Sacramētum voluntatis sue*. Sapient. 2. *Nescierunt Sacramēta Dei*, &c. Daniel. 2. *Mibi Sacramētum hoc reuelatum est*. Cyprianus epist. 63. dicit, *Omnia Sacramēta, & testimonia Scripturarum Christum predixerunt*.

I
Etymologia,
& vnu vo-
cū Sacra-
mentum.
Prima signi-
ficatio.
Varro.
Cicerio.
Seconda si-
gnificatio.

Hieron.
Tertullian.

Tertia signi-
ficatio.
Quarta si-
gnificatio.

Sapient. 1.
Daniel. 1.
Cyprian.

Text. 2.

Ex vnu Ec-
clesia accom-
modauerit pre-
senti ma-
teria.
Tertullian.
Pamelius.
Cyprianus.
Lactant.
Hilarus.
Hieron.
Augustinus.
Victor Papa.
Victor Papa.
Rituales.
Lateran.
Constantiæ.
Florent.
Trident.

Vniuersale
non esse à
parte rei, de
quo 2. d. 3.
q. 1. & 6.

illud quod est tantum in intellectu subiectuè (quia sic intellectio & scientia sunt in anima, quæ tamen sunt formæ reales, & in genere qualitatis) sed intelligo ens in anima, tanquam secundò consideratum, non tanquam primò consideratum, ad quod considerandum mouetur primò anima à re extrà, sed tanquam ens in primò considerato, in quantum consideratum: & tale ut in summâ sit dicere, non est nisi relatio rationis: quia nihil habet præcisè esse in considerato, ut considerato, nisi comparatio quā consideratum comparatur ad aliud, per actum considerantis: ens ergo diminutum, ut hic accipitur vniuersaliter, est ens rationis.

Quartò, non est quid expressibile per definitionem, de quo non potest haberi, nisi conceptus simpliciter simplex: quia secundum Philosophum 8. Met. cap. 2. *Definitio est ratio longa*, & oportet terminum esse rationem longam exprimentem quid & quale: distinctè enim explicat, quod definitum importat implicitè: ergo oportet quoddè de definito possint plures conceptus formari, quidditatius scilicet, & qualitatius, per quos explicatur.

Quintò, non est singularis, quia non potest esse ratio omnino exprimens quidditatem eius, quin illa expliqueat aliud, quod non pertinet ad *quod quid erat esse*, ut patet 2. lib. dist. 3. q. de Individuatione. Ex his sequitur, quoddè definitio propriè dicta est entis positivi, per se vnius, realis, compositi realiter, vel quantum ad conceptus, vniuersalis, & solius talis.

g. 6 ad 3.
Quid propriè
definiri possit.

Ratio eius,
requirit ut
conceptus si-
gnificatus sit
vnius.

Philosophus
7. Metaph.

Definitio pro-
priè dicta
requirit
quinq[ue] con-
ditiones.

Sotus reiici-
tur.

Ideoque eam vocat Doctor *rationem nominis*, sed tantum in conceptu: id est, ut quidam volunt, non sumitur personaliter, sed materialiter, sumitur enim non pro aliquo quod in re ipsa supponat, sed præcisè in quantum concipiatur, & significatur uno nomine & conceptu; & de hac definitione nominis Philosophus agit in 7. Metaph. text. 16.

Definitio propriè dicta est *oratio verum esse signifi-
cans*, ex i. Topicorum cap. 4. Exigit quinque conditiones, ut patet ex textu, ut sit entis positivus, per se vnius, realis, compositi realiter, vel quantum ad conceptus, supple obiectiuos vniuersalis. Hec omnia clara sunt in textu: probantur ex Philosopho.

Dominicus Soto in 4.d.1.q.1. art. 2. Doctorem præstringit, quasi Metaphysicè hanc tractet, quæ parum referunt ad Theologum: sed ediscerat ipse, cur Theologi definitionem Sacramenti inquit, vel inde leges bona definitionis mutuare possunt, nisi ex Metaphysica, & Logica; vel ipse vnde fulciat definitionem Sacramenti, quam assignat, nisi ex Philosopho, applicando regulas generales bonæ definitionis, quas rectè tamen contemnit, quia non eohærent, (ut videbitur) sive doctrinæ, & definitioni, quam assignat Sacramenti.

tollatur; etiam si hæc significatio ex vsu Scripturarum non habeatur: fundamentum enim accommodationis vocabuli ad huc sensum ex Scriptura est, & ea apud Ecclesiam authoritas, ut rebus nouis propria etiam nomina accommodet, quod permittit Cicero lib. 1. Academicarum; id que necessarium est, nisi elingues esse vellemus, cum ut res fert, & Philosophus Elenchorum, rebus, quas coram afferre non licet, verba substituamus, quæ & conceptus nostros inducant, & exterioris communicent; hinc plures voces adiuvantes sunt declarandas veritati, ut *Theotocos*, *homon-
sion*, & similia.

Græci eadem significazione vtuntur verbo *μνήσις*, quo Latini verbo *Sacramenti*. Nicen. can. 14. Basilius cap. 23. Origenes homil. 5. in lib. Num. Epiphanius bar. 40. Hæretici vero nunc negant, nunc pro arbitrio admittunt hunc sensum dictiōnis, contra quos nosfer à Castro, Bellarmi-
nus tom. 3. lib. 1. cap. 8. Alanus lib. de *Sacramentis in genere*. Hosius in *confessione* cap. 39. Lyndanus lib. 4. *Panoplia*. Ruardus in *articulis Louaniensib.
art. 1.* Sacramentum ergo hac ultimâ acceptione facit ad scopum quæstionis præsentis, & sequentium. Hic autem supponendo quid nominis, quæritur quid rei, & primum, *An definitio assignata à Magistro in litera sit bona*; ita ut suppleri in aliquo non debeat, aut minui.

b *Hic primò videndum est*, &c. Quæstionem diuidit in tres articulos. Primus, *Cuius possit esse definitio, & cuius non*. Secundus, *Vtrum Sacramenti possit esse definitio*. Tertius, *An illa quam tradit Magister sit vera definitio*. In primò docet definitionem sumi dupliciter, propriè, & impropriè, vel extensi-
tè, & latè, seruat proportione.

Definitio latè sumpta est ratio nominis, id est, oratio significans explicitè illud, quod nomen significat confusè, & implicitè. Definitio hoc modo potest esse cuiuscumque habentis unum conceptum, & nomen significans sub ratione vnius, sive illud sit ens verum, sive negatio. Et dicitur tamen definitio *quid nominis*, quia est ratio significans quid per nomen importetur. cui non supponitur necessariò aliquid in re ipsa,

Cæterum longius processit Vasquez disp. 129. Vasquez. in 3.p.c.3. dicens nunquam ante ipsum alios expousuisse Philosophum syncerè, aut attigisse veritatem illius propositionis, *ens per accidentem definiri non potest*. Scotum autem manifestè docuisse contra Aristotelem, cum dixit accidentia, & Sacramentum non minus definiti simpliciter posse, quam substantiam; reliquos Scholasticos, quos ibidem citat, ut Nominales, & Richardum non intellexisse Aristotelem, quod, & de ceteris expositoriibus perinde dicendum est, si nullus ex eo attingit syncerè mentem eius, & omnes uno consensu affirmat entis per accidentem non dari definitionem.

Assumo tantum resolutionem eius, quæ in hoc solo versatur, ut Philosophus assuerit definitiōnem esse primò & per se substantiæ, secundariò accidentium. Illud autem manifestum est, inquit Philosophus, *quod primò & simpliciter definitio, & quod quid erat esse substantiarum est*, ac ceterorum similiter est, non tamen primò, &c. Vnde perseverans in eadem sententia subdit: *Non enim est necesse si hoc ponamus huius definitionem esse quicunque oratione, hoc autem si unus sit, non confirmationem, sicut Ilias, aut quicunque cenit*

Nicen.
Basilii.
Origenes,
Epiphan.

Castro.
Bellarm.
Alanus.
Hosius.
Lyndan. &
alij.

Tres articu-
li, & mate-
ria juxta.
Primus arti-
culus.
Definitio du-
plex.
Definitio la-
tè sumpta.

Definitio
quid nominis.

Reliquos om-
nes refellit.

Resolutio
Vasquez

Definiri substantiam primariò, reliqua omnia, quae sunt vnum etiam accidentia, & moraliter, & moralariter secundariò definiri.

Rapponso,

Explicatur Philosophus, & reiiciuntur glossa Vasquez.

Dividiens per se in novæ genera, & substantiam.

coniunctione, sed si quoties dicitur vnum, &c. Quod ita interpretatur Vásquez: quamvis definitur non solum substantia, sed cetera, ut accidentia, quamvis non quæcumque oratio idem significans, quod nomen, sit definitio, sed aliqua peculiaris, quæ significat vnum non continuacione temporis, ut illa, neque quod vnum est sola coniunctione: quare, inquit, non negat Aristoteles, quæ alio genere sunt vnum definiti posse; qualia sunt subiectum & accidentis, ut homo albus, entia artificialia, etiam quae sunt vnum moraliter, ut Concilium, Ecclesia, &c. Quamvis non primariò, sed secundariò, & sic intelligendus est 1. Posterior. cap. 2. quando negat definiti posse aliquid, nisi vnum per se, &c.

Respondeo in eo solo Vásquem assecutum esse mentem Philosophi, in quantum dicit substantiæ esse definitionem primò, & per se, aliorum verò secundariò, non ita reliqua: & assertum Philosophi malè applicat, & contra Philosophum. Aduertendum ergo Philosophum textum com. 1. 2. inquirete, an aliis à substantia conuenit definitio? respondet dupliciter. Primo negatiue, asserens, quod sicut soli substantiæ conuenit esse quid, aliis autem non quid, sed quale; definitio verò, quæ est ratio explicans quid sit, erit solius substantiæ. Ad eandem questionem responderet secundò textu 1. 4. *An definitio sicut quod quid est, multipliciter dicitur, &c.* Vbi dicit quod quid multipliciter dicitur, uno modo de substantia; alio modo de quocumque aliorum Prædicamentorum, sicut ens (supple quod diuiditur in decem Genera) dicitur primo de substantia, secundariò de aliis, & resoluta definitionem esse primò Substantiæ, secundariò aliarum Categoriarum. Ad propositum ergo Philosophus dicit, quod sicut se habet ens, & quod quid, seu quiditas ad aliquid, ita & definitio, an & definitio, inquit sicut & quod quid est, multipliciter dicitur, &c. & mox diuidit quod quid, sicut & ens, que codè modo dicuntur de substantia primariò, de aliis Prædicamentis secundariò. Ergo de quocumque, de quo non dicitur ens, & quid, do quibus hic agit Philosophus, de eodem non est definitio: sed ens, de quo hic Philosophus, est ens quod diuiditur in decem Genera, ut patet ex textu. Hoc autem ex lib. 5. Metaph. est tamen ens per se, non ens per accidentem, ut patet cap. de Eme text. com. 1. 3. vbi primo diuidit ens in ens per se, & ens

per accidentem. Mox diuidit ens per se in decem Categorias. Ergo Philosophus intendit hinc inueniri definitionem, in aliis nouem Generibus, quæ quidem sunt accidentia inquantum sunt ens per se; non autem definiri compositum per accidentem.

Hoc etiam manifestum est ex verbis quæ adducit Vásquez, sed truncatè. *Non enim est necesse, &c.* Vbi dicit, quod non omnis oratio explicans nomen, aut ipsi correspondens sit definitio, sed quod aliqua supple determinata oratio, & quid requiritur, nempe ut sit vnius non continuatione, aut colligatione, sed vnius per se scilicet, unde subiungit. *Sed si quoties dicitur vnum, &c.* hic terminat Vásquez discursum Philosophi: nam subsumit Philosophus: *vnum verò dicitur sicut ens; ens autem hoc aliquid, id est, substantiam, aliud verò quantitatem, aliud qualitatem significat, &c.* quod est dicere, definitio non est nisi vnius per se, vnum per se toties dicitur, sicut ens per se; ens autem per se, dicitur de Substantia, de Quantitate, & de Qualitate, &c. Et sic correspondet textus ei, quod in principio præmittit de divisione quid & ens per se in decem genera, ut probet definitionem non esse solius substantiæ; sed etiam aliorum generum, sicut de ipsis dicitur quid, & ens per se, & concludit: *Quapropter erit albi hominis ratio, & definitio, alio verò modo, & albi, & substantia, &c. id est, alter erit definitio albi hominis, aliteralbi, & substantia: albi hominis, si sumatur pro composito, sicut est ens, & vnum secundum quid; & per accidentem, ita eius erit definitio secundum quid, & per accidentem; albi verò simpliciter, & per se, sed non primò: substantia verò primò, & per se.*

Ideoque in sequentibus vbi definit accidentis copulatum non definit compositum accidentale, sed formam in ordine ad subiectum, tanquam ad dictum, quia sic dicit conceptum vnum per se; ex quo patet malè interpretari Vásquem illud 2. Posteriorum, quod definitio sit vnius per se, sicut resolutio illa eius opponitur Philosopho, ut patet ex dictis. Falsum etiam imponit Doctori, qui nihil tale dixit, ut patet ex articulo primo & secundo. Illud autem quod dicit *Sacramentum* habere conceptum vnum, & per se, non infert esse quoque primò definibile, sicut substantia, ut patet ex conditionibus, quas articulo primo requirit ad definitionem.

S C H O L I V M.

Explicat quomodo quinque prædictæ conditiones rei diffinibiliæ conueniant suo modo Sacramento, licet in rigore videantur tantum conuenire enti reali, ex 5. Met. text. 1. 4. & 6. Met. text. 8.

4

De secundo principali videndum est per ordinem, an aliquod istorum quinque excludat à Sacramento habere definitiōnēm propriè dictam. Et secundum hoc iste secundus articulus habet quinque. Primum non impedit: quod ostendo per conclusiones ordinatas. Prima est ista; Possibile est Deum aliquem effectum inuisibilem creare pertinentem ad salutem hominis viatoris. Hanc non oportet probare, quia Theologo est manifesta, ex potentia diuinâ.

Secundò

c. *De secundo principali, &c.* Secundus articulus declarat, quæ ratione istæ quinque conditiones possint applicari definitioni Sacramenti, & submoueri impeditia: primò ex eo quod Deus possit producere effectum Sacramento significatum, & huius effectus instituere signum significans sensibile, & huic signo infallibiliter cooperari positis requisitis. Patet quod ratio ista signi sensibiliæ practicæ causam gratiam, &c. non sit ratio falsa in se, aut impossibilis. Secundò, ex eodem patet quod non sit negotio, aut priuatio, sed aliquid positivum, quod non sit ens per accidentem, sed per se, ut probat contra Richardum, quia licet materialiter includat plura in se formaliter, est aliquid simplex, non secus quam idem accidet

Secundus articulus.

Conditiones prædictæ conuenientia Sacramenti.

6

Verus sensus Philosophi completeretur sequentibus.

Signum triplex, rememoracionis, prognosticium, demonstrativum.

Secundò dico, quod possibile est Deum imponere aliquod signum ad signandum istum effectum inuisibilem. Hoc patet, quia nos possumus imponere signa ad signandum quodcumque intelligibile à nobis. Cùm autem diuidatur in rememoratum, quod est præteriti: & prognosticum, quod est futuri: & demonstratum, quod est præsentis; possibile est Deum instituere quodcumque istorum signorum ad signandum suos effectus. Quod etiam probatur, quia nos possumus quodcumque istorum signorum instituere ad signandum nostros effectus: sic enim instituta sunt à nobis iuramenta, promissiones, & signa huiusmodi obligatoria, ad signandum nostrum effectum futurum: vel assertoria ad signandum effectum præteritum, vel præsentem.

Vlterius suppono, quod possibile est Deum determinare se & disponere, vt cooperetur ad aliquod signum ab eo institutum ad causandum effectum signatum, nisi impedit indipositio eius cui adhibetur. Patet, quia sicut esset possibile in nobis, quod aliquid instituens signum effectus sui, disponeret se semper cooperari huiusmodi signo, nisi impidiret ille cui adhiberetur; puta si quis instituat pro signo pacis, vel benevolentia tactum manus, vel elevationem digiti, vel huiusmodi, posset instituens tale signum determinare se ad semper cooperandum ad effectum signatum, nisi indipositio eius, cui adhiberetur signum, impidiret: tale autem signum, cui instituens disponit regulariter cooperari, potest dici signum verax, vel certum, ad distinctionem signi incerti, vel æquivoici, quod æqualiter habet secum signaturam concomitans, vel oppositum. Propriè tamen dicitur signum efficax, si adhibito signo, sequitur signatum ordine naturæ, & non è conuerso: quia si signum sequeretur signatum suum ordine naturæ, et si posset esse signum certum, si nunquam careret illo signato precedente, non tamen esset efficax, quia nullo modo eius positio efficaciam haberet respectu signati, sed è conuerso.

Vltimò dico, quod est possibile Deum ad signandum effectum prædictum, & modo prædicto, scilicet certitudinaliter, & efficaciter, instituere signum aliquod sensibile. Hoc apparet, quia & nos possumus aliquod signum sensibile instituere ad signandum effectum nostrum cum illis conditionibus prædictis. Nec solùm potuit institui vnum solum signum sensibile, sed etiam sensibile plura sensibilia includens in se, & hoc vel eiusdem sensus, vel diuersorum sensuum. Sicut enim ad signandum perfectionem diuinam, quæ est essentia simplicissima, possumus instituere istam orationem, *Deus est infinitus perfectus*: quæ constituitur ex multis syllabis audibilibus: ita possumus instituere, quod aliqua audibilia, & aliqua visibilia simul signarent conceptum nostrum, puta quod actum benevolentia signarent aliqua verba certa cum aliquo actu manus, vel osculo.

Ex istis sequitur ista conclusio, quod ista oratio totalis non est in se falsa, eo modo, quo Philosophus loquitur de oratione in se falsa. *Metaph. cap. de Falso, scilicet Signum sensibile*

sufficeret in pluribus subiectis. Nam ratio signum ex insituto & efficacitate, &c. spectat ad vnum per se conceptum, pluralitas se habet ex parte fundamenti, vel termini, vt in sequenti declarabitur.

Resoluit denique quod hæc definitio deficiat ab illa conditione, quod est explicare quid completemens realis, seu extra animam existens, quia licet in re sit aptitudo ad signandum effectum signatum, tamen ipsa significatio non competit ei, nisi per actum imponentis, non autem ex natura rei.

Aptitudo illa ad signandum, quam habet res sensibilis instituta, attenditur penes analogiam quandam, quam habet ad effectum, quem significat, vt abluti corporis per aquam ad ablutionem significandam anima peccato per gratiam. Hinc Augustinus epistola 23. ait: *Sacramenta quandam similitudinem habent earum rerum, quarum sunt Sacramenta, quam si non haberent, omnino Sacramenta non essent*, &c. & lib. de Catechizandis rudibus cap. 26. monet vt ex similitudine rei catechumenus de effectu inuisibili, quem significat, instruatur. Idem alij Patres insinuant, declarantes rationem, ob quam Sacramenta in rebus sensibilibus instituta sunt, esse, vt ex his ad intelligibilia, & inuisibilia animus assurgat. Vnde hanc similitudinem analogam proportionis tam Magister Hugo, in definitionem Sacramenti translulerunt.

Vasquez *disp. 128. cap. 4.* hanc interpretationem reprobavit, quia Augustinus non intelligit similitudinem naturalem, sed eam, quæ est signum ex insituto: sed melius antiqui: vnde Augustinus subdit, *Ex hac autem similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt, &c. & in alio loco citato, Dicendum etiam, inquit, & quid significet, & sermo ille, quem audiret, quid in illo condatur, cuius illa res similitudinem gerit, &c.* vtrumque ergo comprehendit Augustinus, & similitudinem naturalem, & institutionem, quæ accedit: & licet hæc potior sit; illa etiam ad effectum instructionis plurimum conductus, vt pater ex Patribus. Castè ergo loquitur Doctor, appellans illam similitudinem aptitudinem ad significandum, & ipsam ait significacionem esse ex impositione.

Concludit ergo Doctor Sacramentum definiti, sicut intentiones logicales, ea definitione, quæ sufficit etiam ad scientiam propriæ dictam, vt quæ sit per genus, & differentiam, & habet proprietates consequentes, & demonstrabiles; alia autem duo, quæ impediunt definitionem, vt esse conceptum simpliciter simplicem, & esse singulare, renouentur à Sacramento.

Deficit à conditione definitiabilitate stricti.

Quid sit aptitudo rei ad significandum?

Augustinus.

Magister Hugo.

8

Vasquez reauit.

Signum efficacitatis quid.

5

*Diffinitio Sa-
cermenti non
est oratio in
se falsa.*

bile gratiam Dei, vel eius effectum gratuitum ex institutione diuina efficaciter signans, effectum inquam, ordinatum ad salutem hominis viatoris. Patet enim ex praedictis, quod nulla particula istius orationis repugnat alteri: non est autem in se ratio falsa secundum Philosophum ibi, nisi partes inter se contradicant. Ista ergo ratio non est purè non entis, pura, puri impossibilis, quia nihil est purum impossibile, nisi cuius ratio est in se falsa, ut patet 1 Libro, distin^t. 2. q. 2.

*Sacramentū
non eff. nega-
tionem, vel
priuationem.*

Patet etiam, quod ista ratio non est puræ negationis, vel priuationis: quia includit in se aliqua positiva: quod si supponatur istam rationem esse huius nominis, *Sacramentum*, sequitur quod Sacramentum non est purum non ens, neque sicut impossibile, neque sicut negatio. Quod autem ista ratio sit huius nominis, *Sacramentum*, probari non potest: sed oportet supponere ex vsu loquentium de Sacramento, sicut oportet supponere signara vocabulorum ex vsu.

6

*Ens per acci-
dens, & ens
aggregatum
differunt.*

*Text. 13.**Text. 7.**Text. 15.**Text. 16.**Rit. lib. 4.**d. 1. a. 1. q. 2.*

Videndum est ergo de secunda conditione, scilicet, de per se vnitate, utrum impedit definitionem propriè à Sacramento, vel ab habente huius rationem nominis. Quod autem ens non vnum per se, non sit definibile, potest intelligi duobus modis, scilicet vel quod consistat ex entibus eiusdem generis, vel alterius, quæ tamen non sunt nata consti-tuere per se vnum. Primum tenet nomen entis aggregati, ut cumulus, vel aceruu: secundum dicitur propriè ens, per accidens, patet 5. *Metaph. c. de ente, & de uno.* neutrum autem horum est propriè definibile; primum non, patet 8. *Metaph. cap. 1.* nec secundum, ut patet 7. *Metaph. cap. 2.*

Et dicitur, quod Sacramentum propriè non habet vnitatem, ideo non est definibile propriè: includit enim multa (ut tangit primum argumentum ad oppositum) ex quibus non potest fieri per se vnum.

*Sacramentū
quomodo v-
num, cum
plura conti-
nent.*

Sed contrà hoc, licet enim vnum accidentis esset in pluribus subiectis, nihilominus illud esset definibile propriè, sicut aliud accidentis, quia illa plura non pertinent per se ad rationem accidentis, sed tanquam additamenta: in ista autem ratione nominis praedicta, patet quod illud, quod dicitur sensibile, ponitur respectu signi, sicut additum: ergo quantumcunque in illo non sit vnitatis, dum tamen illa alia, quæ pertinent ad rationem formalem nominis, non impedian vnitatem per se, non propter hoc Sacramento erit non definibile, ita quod pluralitas, de qua arguitur, est illorum, quæ concurrunt in sensibili signante fundatum illius relationis formalis, quam importat *Sacramentum*.

7

*In Sacramēto
formale est
signum, re
sponsibiles, &
effectus addi-
tamentum.*

Dico ergo, quod cum in ratione praedicta, formale intelligatur esse signum, & etiam illa, quæ per se determinant rationem signi, cuiusmodi sunt ex institutione, & efficaciter, alia duo, quæ sunt ibi, scilicet *sensibile*, & *effectum Dei gratuitum*, sunt ibi ut additamenta: primum ut subiectum, siue ut fundamentum, secundum autem ut correlativum, pluralitas autem quæcunque, vel subiecti in se, vel correlatiui ad correlativum, non prohibet relationem esse diffinibilem simpliciter; ergo nec excludit à Sacramento habere definitio-nem, propter non vnitatem. Ita enim est iste conceptus per se vnum apud intellectum, *signum ad placitum efficax*, sicut est conceptus paternitatis: & sic paternitas posset definiri propriè, non obstante non vnitate per se subiecti, si paternitas esset in duobus subiectis, & illa poneretur ut additamenta: ponetur etiam correlatiuum paternitatis: ita in proposito.

Tertio dico, quod in ratione nominis praedicta includitur aliquid, quod dicit ens rationis, scilicet hoc, quod est *signum ex institutione*. Nam illa relatio non consequitur fundatum ex natura rei, quia etiā in re sit aptitudo ad signandum effectum signatum, ta-men actualis signatio non conuenit sibi, nisi per actum imponentis. Restringendo ergo definitionem ad quid propriè dictum extra animam, ista definitio non exprimit quid Sacramenti: ergo non potest esse definitio, eo modo quo est ratio entis completi extra animam. Sed eo modo, quo definitio exprimit vnum conceptum per se in intellectu, siue ille conceptus sit rei exterā, siue rationis, bene potest definiri: & hoc modo tantum, & non aliter, definitur omnes intentiones Logicales: non enim signant quiditates extra animam, sed tantummodo conceptus in anima, sed per se vnos. Et sic habere definitionem sufficit ad scientiam propriè dictam; alioquin Logica non esset scientia. In talibus definitionibus etiam inuenitur Genus, Differentia, & Proprium, eo modo, quo Logicus loqui-tur de Genere, Differentia, & Proprio: quia inuenitur prædicatum in quid, & in quale es-sentiale, & in quale accidentale, conuertibile, & sic in ratione praedicta ponitur *signum* ut genus, ex institutione, & efficax, ut differentia: *sensibile* verò ut fundamentum relationis: *gratia* verò, vel *effectus Dei gratuitus*, ut correlativum.

*Qualis fit de-
finitio Sacra-
menti.*

*Sacramentū,
& omnia ra-
tionis entia,
definiuntur
quasi impro-
pri. seu defi-
nitio late
sumpta, quia
debet certa
ess. & rea
co. si. io.
Exclusas par-
ticulas defi-
nitio. & Sa-
cramentū.*

De quarta, & quinta conditione, non oportet immorari. Patet enim, quod Sacramen-tum secundum rationem nominis prædictam, non habet conceptum simpliciter simpli-ccum, nec conceptum singularem, sed vniuersalem.

S C H O L I V M.

Resolutum Sacramentum esse definibile, ad modum secundarum intentionum. Explicat questionem si est, non intelligendam de actuali, sed de potentiali existentia, & sic competere Sacramento. Ponit ordinem eius, quod dicitur per nomen, ad cognitionem, si est.

Ex his prædictis patet secundus articulus, quod Sacramentum, (supposito quod eius sit ratio nominis, quæ supræ posita est,) potest simpliciter, & per se definiiri, eo modo, quo intentiones secundæ sunt per se definibiles: & quod absolute nihil repugnat, quin absolute & verissimè definitur, nisi quia proprium eius formale est ens rationis: vel nisi quia includit aliquid, quod est præcisè ens rationis. Ex isto articulo patet corollarie, quomodo se habent cognitiones *quid est*, & *si est*, ordinariæ. In cognitione namque *si est*, secundum quod præcedit cognitionem *quid est*, non intelligitur de actuali existentia: alioquin demonstratio, (cuius medium est definitio,) non posset haberi de non existente, cuius oppositum vult Philosophus primo Posteriorum, & 7. Metaph. sed intelligitur *si est*, de ente, cui non repugnat esse in effectu.

Text. 10.
Text. 35. &
33.

In primâ conditione istarum quinque,

applicando ad propositum, ostensum est de Sacramento *si est* isto modo, quia ostensum est Sacramentum esse tale, cui non repugnat esse in effectu: & hoc supposito, inquirebatur in speciali, quid esset. Apparet etiam ordo cognitionis eius, quod dicitur per nomen ad *si est*; quia in prima conditione istarum quinque præsupponitur quid dicitur per nomen, & ex illa ratione præsupposita concluditur *si est*. Et licet idem sit *quid nominis*, & *quid rei* in habentibus *quid rei*: tamen prius cognoscitur aliud esse *quid nominis*, quam *quid rei*. Primum enim cognoscitur cognoscendo illud nomen esse intelligibile, & significabile: secundum cognoscendo istud esse alicuius possibilis esse in effectu: & ex ratione eius possibili concipi, & signari, potest concludi aliud posse subesse illi conceptui, & per consequens illam rationem exprimere verum *quid est*.

Quid nominis est terminus quo res significari possunt, ut homo, quid rei, posse esse à parte rei: quod nominis complexa scirentur.

S C H O L I V M.

Ponit definitionem Sacramenti, & exponit eius particulæ, nec differt in re à definitione Magistri, vel Catechismi Tridentini. Facile etiam coincidit cum eâ, quam August. Hugo, & Isidor. citati, assignant.

9
Definitorio sa-
cramentum.

Text. 12.

De tertio principali dico, quod eo modo quo potest esse definitio Sacramenti, ut patet ex 2. articulo, hæc est eius definitio, scilicet *Signum sensibile gratiam Dei, vel effectum Dei gratuitum, ex institutione diuina efficaciter significans, ordinatum ad salutem hominis viatoris*. Et in hoc efficaciter, includitur rā certitudinaliter, quam prognosticè: & hoc, accipiendo *prognosticum* pro signo non tantum priori duratione signato, sed etiam naturâ. Hoc probatur vniuersaliter in his, quæ possunt habere definitiōnē: eadem enim est ratio exprimēs quid dicitur per nomen, & vera definitio. Nā secundum Philosophum, 4. Met. ratio quam significat nomen, est definitio: & hoc apparet per rationem; quia nōmē imponitur ad signandum essentiā rei: ergo ratio, quæ exprimit quid dicitur per nomen distinctè, & per partes, exprimit distinctè per partes conceptus essentiæ rei. Ista autem ratio, quæ posita est, scilicet *Signum sensibile*, &c. est ratio huius nominis *Sacramentum*, ut suppositum est supræ ex vñ loquētum de Sacramento: & *Sacramentum* potest habere definitionem eo modo, quo entia ratione

Scoti oper. Tom. VIII.

d. *De tertio principali dico*, &c. Hoc tandem articulo tradit definitionem Sacramenti, cāmque per particulæ declarat. Antequam ad explicatiōnem, & probationem singularum veniamus, præmittā definitiones à primiis authoribus datas.

9
Terius arti-
culus.

Prima est talis ex Augustino 1. de ciuitate Dei, cap. 5. *Sacramentum est sacra rei signum*. Secunda est Isidori lib. 6. etymol. cap. 18. *Sacramentum est, per quod sub regimento rerū visibilium diuina virtus secreteius salutem operatur*, &c. Hanc Gratianus 1. quest. 1. c. Multi secularium, &c. tribuit Gregorio. D. Thomas vero in 4. d. 1. q. 1. & Augustino, te ipsa vtriusque dici potest, licet quoad formam verborum sit Isidori. Tertia est Hugonis lib. 1. de Sacramentis p. 9. c. 2. *Sacramentum est corporale elementū foris sensibiliter propositionis, ex similitudine representans, ex institutione significans, & ex sanctificatione continens inuisibilem, & spiritualem gratiam*, &c. Quarta est Magistri, *Sacramentum est inuisibilis gratia visibilis forma, in se deinde gratia similitudinem gerens, & causa existens*, &c. Hac sumpta est ex Hugone in Summa sentent. tract. 4. cap. 1. Ab hac parum differt illa Catechismi Pij V. *Sacramentum est inuisibilis gratia signum visibile, ad nostram iustificationē institutum*, &c.

Definiciones
sacramentum.
Augustin.
Secunda Isi-
deri.
Gratianus.
D. Thom.

Tertia defini-
tio Hugonis.

Circa definitiones prædictas plura notant Doctores, quæ breuitatis gratia omittimus. Illud advertendum primam, quæ dicitur Augustini, præfato loco, ab eo per accommodacionem quandam potius desumi, cāmque tradit Magister hic: non quod in ea forma, aut ex instituto sit Augustini,

Quinta Cate-
chismi Pij V.

Primæ defini-
tio per accö-
modationem
sumitur ex
Augustino.

nis

F quia

nis definiuntur: ergo ista ratio est eius definitio: sic ergo probatur quia ita est.

Qualiter autem hoc possit esse, faciliter potest patere, quia ibi ponitur aliquid pertinens ad genus relationis, quod est genus in illo genere, eo modo, quo in relationibus rationis ponitur Genus, & Species, puta hoc quod est *signum*: & illud determinatur per differentias huius Generis, scilicet *signi*, quæ sunt *ex institutione*, & *efficaciter*. Et ponuntur ibi duo addita, sicut vniuersaliter in definitionibus relationum, & relatiuum, scilicet subiectum, vel fundamentum, quod intelligitur per hoc, quod est *sensibile*. Alterum etiam, scilicet correlatum, quod notatur per hoc, quod est *gratiam*, vel *effectum* *gratuitum*.

10

Quid significat forma.

In proposito.

In definitione dicitur q. 1.

Ex his patet solutio quæstionis. Dicendum est enim quodd illa ratio, de quâ quæritur, (si rectè intelligatur, & per alia non explicata suppleatur,) est propria ratio definitiva Sacramenti eo modo, quo Sacramentum est definibile. Est enim illa ratio sic intellecta, & suppleta eadem cum ratione prædicta. Quod enim pónitur *forma*, debet intelligi pro signo sensibili, eo modo, quo imago Herculis dicitur forma Herculis. Quod ibi additur *visible*, debet intelligi pro sensibili in communi: & pro tanto debet intelligi *visible* poni pro sensibili cuiuslibet sensus, quia visus est excellentior omni sensu, & plurium differentiarum cognoscitius, secundum Philosophum 1. *Metaph.* Ponitur etiam ibi *visible* pro sensibili, siue uno, siue pluribus, & hoc pluribus pertinentibus ad eundem sensum, vel alium, & alium. Ponitur autem ibi *gratia inuisibilis* pro effectu Dei gratuitio interiori, ordinato ad salutem hominis viatoris. Vtrum autem *gratia* ibi sumatur vniuersaliter pro gratiâ inhærente animæ subiecti, an generalius, ut expressi supra, vt scilicet significet effectum Dei gratuitum, &c. in materiâ de Eucharistiâ patet: quia ibi res Sacramenti non est aliqua gratia accidentalis inhærens animæ. Suppleri autem debent differentiae specificantes signum, puta *ex institutione*, contra signum signans naturaliter: & *efficaciter*, contra signum æquiuocum, & signum sequens naturaliter signatum.

11

Ad argum.

Ad primum argumentum dico, quod licet fundamentum huius relationis plura includat, ex quibus non sit per se vnum; vt probatur de successivo & permanente: tamen non sequitur quin Sacramentum, quantum ad suâ formalem rationem, sit per se vnum. Et si arguitur contra hoc, quia relatio non est per se vna, nisi habeat funda-

quia ibidem definit sacrificium, de quo agit; agit enim de legalibus: *Sacrificium ergo visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum est, id est, sacram signum*. Rectè etiam S. Bonaventura putat per illam non definiri rationem sacramenti complete, sed tantum genus sacramenti, nempe esse signum sacram, quod competit multis aliis, vt sacrificio, quod adnotauit Vasquez, nisi per rem sacram intelligatur gratia sanctificans, vt videtur intendere Magister, sic erit, inquit, *bona definitio*; sed neque ex vsu, neque ex intentione Augustini, sic sumitur *res sacra*; in definitione autem oportet exprimi distinctè rationem definiti, quidquid intendenter definiens, quod non sit vocabulo generico, nisi aliud adiungatur limitans, in ipsa definitione, sicut contingit in sequenti.

Definit ergo Doctor sic: *Sacramentum esse signum sensibile gratiam Dei, vel effectum Dei gratuitum ex institutione diuina efficaciter significans, ordinatum ad salutem hominis viatoris, &c.* In hac definitione tres illa particula *signum, ex diuina institutione, efficaciter significans*; denotant genus definiti. Illa particula *sensibile*, subiectum: illa particula, *gratiam*, seu *effectum Dei gratuitum ordinatum, &c.* denotat terminum, & sic definitio est relativa, vt patet ex textu, versus *Qualiter autem hoc possit*. Hoc autem amplius probatur per singula.

In primis sacramentū dicitur esse signum, &c. quia cōstituitur in genere signi, vt prēmissa omnes definitiones docēt: & instituitur ad aliud à se distinctum representādum, nempe sanctitatem aliquam, seu effectum gratuitum ordinatum ad sanctificationem, in quo cōsistit ratio signi in genere, ex vulgata Augustini de doctrina Christiana lib. 2. c. 1. *Signum est quod prater specie, quam ingerit sensibus, &c.* in quo conuenit Sacramentum cum aliis signis.

Hinc sequitur primum, quod *sacramentum* supponat in recto pro ipsa relatione signi in concreto sumpta, non secus ac definitiones Logicales pro intentionibus secundis, hoc modo sumptis (vt benè Doctor in Logica, de quinque vocibus *quaesit de Genere*,) non autem pro re substrata, patet ex definitionibus allatis suprà, in quibus particulae differentiales, sunt rationes contrahendi genus signi, non autem rei substrata. Nec refert quod in iis sumantur nomina extremitum in recto, etiam vt subiecti *visibilis forma corporale elementum*, &c. quia in definitione supponunt pro ipsa relatione signi, quod peculiare est in relationibus; quæ cognoscuntur per extrema tantum, neque aliter cognosci possunt: idē nomen subiecti vt additum requiritur.

Secundò patet idē, quia *institutione* vt afficit rem est ratio significādi: ergo Sacramentū, quæ signum est, supponit formaliter pro ipsa institutione passua, quæ afficit rem; & quæ præcisè constituit ipsum in genere signi. Hac dicimus cum Doctore esse relationem rationis, quam sententiam tenent antiqui Theologi. Moderni autem quidā volunt esse denominationem extrinsecam, ex eo quod putent omne ens rationis esse per fictionem, sed fundamentum hoc falsum est: & quidquid sit de re ipsa, ad præsens non refert: pro significacione enim ipsa in concreto, siue sit relatio, siue denominatione extrinseca; siue etiam dicatur relatio rationis, vt Doctor, & antiqui volunt; siue relatio morális, supponit sacramentum: haec autē differentatio remittitur ad Metaphysicam, seu ad libros Perihermenias de ratione signorum constitutiua.

Hinc reicitur Sotus art. 2. dicens definitionem Sacramenti supponere pro re, connotando significativa

Definit sacramentum ex institutione.
Non esse completem sacramentum.

10
Definitor Doctori propriæ sacramentis.

Quod sit signum probatur.

Supponit in recto pro relatione signi in concreto.

Ex rem a substantia ponunt pro relatione.

*Secunda ratio.
Ab institutione, & eius effectu.
Relatio est rationis.*

11
Sententia Sotii.

fundamentum vnum. Respondeo, quod si forte hoc esset verum de relationibus realibus, de quibus est dubium, quia forte in multis trahentibus vnam nauem est vna relatio trahentium ad vnum tractum: tamen in relationibus rationis, propositione est manifeste falsa. Quia quantumcumque diuersa, possunt concurrere in fundamento vnius relationis rationis: non enim oportet nisi quod multa ibi concipiatur quasi vnum, in ordine ad aliquod signatum. Hoc patet, quia huius relationis vnius, quæ est signare mustum bonum, benè potest esse fundamentum totum istud, scilicet *circulus cooperatus foliis hedere in cruce positus*, &c. ita etiam multæ orationes contextæ, vel vna ratio ex multis syllabis, quæ nihil vnum per se faciunt, sunt fundamentum vnius relationis huius, quæ est signare *Deo inesse aliqua, que sibi intrinsecè insunt*: cùm tamen illud signatum sit vnum, & idem simplicissimum.

Ad 1. & 3. Ad argumentum secundum, & tertium, patet ex dictis in explicatione definitionis Magistri.

Ad 4. Ad quartum, potest patere ex illis, quia quod vna definitio non exprimit, alia exprimit, ut sic ex omnibus colligendo, quod sparsim inuenitur in singulis, possit haberi vna definitio completa, qualis est illa super posita.

supponere pro toto, & hoc primò, nempe pro constituto, quia alias non esset in se aliqua ratio vna, conceputibilis, aut definibilis. Luxra Philosophum enim 7. Metaph. ut patet ex primo articulo huius: *Non est aliqua ratio eius, quod non est per se vnum: ens per accidens, aut aggregatum non habent aliquam rationem distinctam ab extremis.*

Respondeo sacramentum non esse ens aggregatum, sed dicere vnitatem ordinis sicut exercitus, & habere vnitatem compositionis formalis; quia tam res inter se collata, si plures sunt, quam significatio ad res comparata, habent rationem quandam actus, & potentie. Contrà, accidentalis forma realis est perfectior actus subiecti in ratione non solum rei, sed actus informantis, quam forma rationis, quia illa re talis est, sicut est perfectio subiecti informans; hæc autem tantum in intellectus, sed cum illa non sit compositum per se vnum, aut definibile: ergo neque cùm forma rationis, dicatur sic, vel denominatio extrinseca, ut ipse vult.

Secunda ratio contra cōtra cōdem ex vniitate ordinis. Deinde quidquid non habet aliam vnitatem quam ordinis, ut vnum est, supponit tantum pro ordine, quo sit vnum, ac proinde pro sola ratione prioris, & posterioris, aut simultatis, connotando subiecta: ergo simile contingit in proposito; extrema enim connotata cadunt in definitionem per additum ex conditione relationis, non autem ut prædicatum, aut subiectum quiditatuum definiti.

Secunda particula eiusdem definitionis est, quod sit sensibile, id est, signum institutum in materia sensibili: hanc requiri ad essentiam Sacramenti, ut est institutum de facto, patet ex definitionibus

significationem; sicut artificialia supponunt pro materia, connotando formam: quia & hoc erat falsum est: nam artificialia, ut artificialia in recto, supponit pro forma inducta per artem, à qua participat nomen, & esse artis; materiale autem est à natura.

Confirmatur, quia ars consistit in imitatione naturæ; hæc autem imitatio, seu similitudo in ea fundata, est præcisè à forma artificiali; siue inducatur per incisionem quantitatis, siue per iuxta-positionem colatum & figurarum, ut patet in statua, quæ in tantum est Cæsar, in quantum ipsi assimilatur per figuram & formam artificiale, non in quantum est lapis, aut lignum.

Secundò, *Sacramentum concipitur, & definitur in ordine ad aliud in recto.* Ergo supponit pro eo, quod primò est ad aliud in esse; alio autem rationes eius, & per accidens ad aliud dicuntur ut subiectum.

Tertiò, sic Patres loquuntur de Sacramentis, *tertia ratio.* ut signa sunt, quæ continent, & caulfant gratiam, quam significat, ut Trident. *sept. 7. de Sacramentis in genere:* ergo ex sensu Patrum supponunt primariò pro constituto per formam, quæ sic conuenit ipsis causare, & continere, quæ est ipsa institutio diuina adhærens rei, non autem ipsa res. Vnde etiam sic primariò cadunt in vsum, tanquam media ad salutem: sic etiam spectant primariò ad intentum, & considerationem Theologi: ergo etiam ad definitionem Theologicam; ac proinde res substrata habet tantum rationem connotati, & secundariò considerati; non autem primariò definiti, ac proinde definitio supponit pro ipsa significatione modo dicto, & primariò; pro re autem tanquam connotato.

Sequitur secundò minus verum esse, quod docet Suarez 3. p. tom. 3. disp. 1. *sept. 4.* *Sacramentum rez reicitur.* *Secunda ratio sua-*

iam allat, & probatur: Sacramentum est signum, in quo maximè fit vslus, & exercitium religionis in communitate; sed nullum est vsuale respectu communictatis hominum, pro statu naturæ lapsæ, pro quo est necessarius vslus Sacramentorum, seu medicinæ, ratione infirmitatis, nisi sit sensibile, ob dependentiam, quam habet intellectus à sensu, pro hoc statu; neque vnu alteri potest communicare ostensiu, & exterius, nisi mediis sensibilibus. Ergo signa ad communem vsum corporis mystici spectantia, pro hoc statu, debent esse sensibilia; alias neque ministeriu, & dispensatio eorum posset committi Ecclesiæ, cùm ei nequirit constare, si ea fuissent applicata, siue non; si essent merè occulta, de quibus nequit illa iudicare.

Necessitas itaque materia sensibilis in proposito ex duobus oritur. Primum est ad instrunctionem, ut assurgat homo ex sensibilibus ad intelligentiam, propter subordinationem intellectus ad sensum, per viam deueniendi ad cognitionem. Secundum autem est communicatio exterior religionis in toto corpore Ecclesiæ visibilis, quæ nequit fieri, nisi mediis sensibilibus.

Priman congruentiam assignat Dionysius c. 1. de Cœlesti Hierarchia, *Neque enim aliter fas erat infirmitati nostræ diuinum lucere radium, nisi sacrorum varietate voluminum, quibus ad superiora ferremur, opertum, & his quæ nobis familiaria sunt prouidentia paterna naturæ mortalium, se accommodante vestitum.* Et de Ecclesiastica Hierarch. cap. 1. *Visibilibus imaginibus ad divinas intelligentias, pro viri nostrorum modo, consendimus, &c.* Quam etiam con-

*Quare requiri-
tur sensibili-
te sacramen-
tum?*

*Ad irru-
ctionem.
Dionys.*

Chrysost.

gutuientiam fusiū prosequitur Chrysostomus homil. 60. ad populum, 83. In Matth. *Si incorporeus es, incorpore a tibi dedisti ipse dona; quoniam autem coniuncta est corpori anima tua sub sensibilibus, ribi intelligibilia tradit, &c.* Damascen. lib. 4. de fide Orthodoxa, cap. 10. & 14. Augustin. *Super epistolam ad Galatas, & Conc. 1. in Psal. 33.* dicens: *Omne sacramentum referendum esse ad contemplationem veritatis, & bonos mores.*

Fundamen-tū huius sen-tentia dilu-sur.

Damasc.
Augustin.

Hat tandem ratione + quidquid Deus dedit ad institutionē hominis, & directionem externam in suum finem, sensibilibus signis comprehendit, vt diuinam Scripturam, legem, Prophetas, præcepta nunc rebus, nunc verbis agens.

I 5
Reliqua par-ticula defini-tionis.
Duplex con-troversia.

Secunda congruentia desum potest ex Augustino lib. 19. contra Faustum cap. 11. lib. de vera religione cap. 115. ex Chrysostomo homil. 39. in Genesim. Tertulliano lib. de praescripto aduersari c. 20. & aliis. Hinc unitas Ecclesiae sumitur etiam ab unitate Sacramentorum, in quibus visibiliter communicant membra, & quibus per censuram priuat: hinc Deus, quando segregauit filios Israël à Gentibus, dedit eis peculiaria sacramenta, & ceremonias (quod perinde factum constat in lege noua) in quibus distinctione ab aliis qui foris sunt, & vno membrorum inter se contingit.

An sacramē-tum cause-re veram sanctitatem?
D. Thom.

Reiicit ergo Occam in 4. d. q. 1. Petrus de Aliano ibidem art. 3. Carthagena de Sacramentis in genere, assertentes ad sacramentum non requiri esse sensibile, quia posset Deus rem spiritualem instituere, ad cuius positionem caufaret gratiam.

Sotus.
Vasquez.
Canus.

Respondetur, definiri Sacramētum congruum statui viatoris hominis, & communitatis, cuius usus est visibilis, & per dispensationem Ministrorum visibile, quæ nequeunt conuenire signo mere spirituali, sicut nec effectus assignati communionis & instructionis, qui conueniunt Sacramento, ex Patribus.

Bellarmine.
Suarez.

Sicut etiam in moralibus aliquid contingit esse medium in re quoad efficaciam, licet respetu cuiuscumque operantis non sit visuale, quia vel non est in eius potestate, vel si est in potestate, nequit perfectè ab eo applicari ex defectu scientia requisita, ita vt ipsi maneat dubium, & incertum medium, in ordine ad finem, quod sufficit ad distinctionem moralem eius, ab alio, cuius virtus, & applicatio est certa operanti.

I 6
Affirmativa sententia est Doctorū.
Magist.
Hugo.
Isidorus.
Rabanus.
Probatur.

Sicut etiam sacramentum in aliquo spirituali institutum, licet haberet in se efficaciam; non tamen esset certum medium operanti, quia nesciret an illud applicatum fuerit: si enim esset aliquid distinctum ab actu, & habitu, esset pro hoc statu ignotum, cuius existentia à priori, aut ex se non cognosceretur, neque à posteriori, nisi ex effectu gratia, quæ non cadit sub cognitionem certam, & determinatam, quantum ad existentiam: quia *nemo scit an odio, vel amore sit dignus.* Si esset habitus, solum ex actu cognosceretur: si autem in actu ordinis supernaturalis, nec sic etiam ipse, aut distinctio eius à naturali ira certa est vt requiritur, quia requiritur vt constet saltem Ministro, & Ecclesie applicatum fuisse medium de se efficac, & sacramentum: si in actu naturali institueretur, eadem ratio currit. De actu autem interno hominis nullus cognoscit certò, nisi eliciens & Deus, vel cui reuelauit: quod sufficit vt Sacramentum sic institutū respectu status præsentis, dicatur moraliter, & in ratione medijs diuersum à Sacramento sensibili, & congruo statui, quia Sacramentum debet esse per se notum Ecclesię.

Significatio speculatoria non constituit sacramentum.

Obligant prædicti authores, quod contratio, characteres Eucharistiae sint sacramentum, quamvis non sint sensibilia: ergo. Respondetur diuersa esse ex sensu Theologorum, sacramentum tantum, rem tantum, rem & sacramentum simul: hic verò definitur sacramentum tantum, quod spectat ad usum, & ministerium Ecclesie. Quia adducta sunt, sunt tertij generis, ex qua distinctione antecedentis, negatur consequentia, loquendo de sacramento, iuxta præfens institutū.

Tertia particula definitionis præmissa est gratiam Dei, aut effectum eius gratuitum ex institutione diuina efficaciter significans, &c. Circa hanc est duplex controversia. Prima, an institutio Sacramenti sit solius Dei, vt non possit committi creaturæ. Hac infra commodiōri loco cum Doctore explicabimus. Iam verò supponimus ita de facto contingisse, omnia instituta esse à Deo, saltem in lege scripta: an verò fuerit aliquod Sacramentum legis naturæ, & an institutum à Deo, infra, quæstione sequenti, differetur.

Circa reliquum, an de ratione Sacramenti sit causare verā sanctitatem, non conueniunt Doctores. Negat D. Thom. 3. p. 9. 60. art. 1. & 2. qui statuit de ratione sacramenti esse vt significet sanctitatem veram, saltem futurā. Ideoque definit esse signum tria sacramentorum sanctificantis, (vt comprehendat Sacramenta veteris legis, sub ratione vniuoca sacramenti) siue illa sanctitas causetur per ipsum sacramentum, siue significetur vt causanda per aliud quem sequuntur eius expositores prædicto loco, & Sotus d. 1. 4. art. 2. Vasquez disp. 1. 2. 8. c. 5. Canus verò in relectione de Sacramentis part. 1. negat de ratione Sacramenti esse vt significet, aut conferat sanctitatem simpliciter, sed sub distinctione vel hanc, vel legalem; quem sequitur Bellarminus lib. 1. de Sacramentis in genere c. 12. propos. 2. Suarez autem dicit sc̄. 2. disp. 1. concl. 3. requirit ut conferat aliquam sanctitatem, saltem legalem, & significet veram.

Contrarium tenet Doctor, nempe requiri vt caufet sanctitatem veram, estque sententia Magistrorum, & Hugonis, quibus accedit definitio tria tradi ta Catechismi Pij V. & alia, quæ habetur cap. Multi, quæ est Isidori loco citato, & Rabani lib. 1. de Institut. cler. cap. 24. Probatur:

Omnia quæ in lege veteri fiebat, significabant gratiam per Christum conferendam, 1. ad Corinthios 2. quia *omnia ipsi in figura contingebant.* Ad Coloss. 2. ait Paulus *legem fuisse umbram futurorum:* illa autem omnia non fuerunt Sacra menta: ergo significare sanctitatem per aliud conferendam, non est ratio constitutiva Sacramenti. Confirmatur, Agnus Paschalis, & Manna significabant Eucharistiam; transitus maris Rubri erat figura gratia baptismalis, serpens æneus passionis Christi, & redempcionis humanae: *Omnes inquit Apostolus, in Moysi baptizati sum in nube, & in mari; omnes eandem escam spiritalem manducaverunt.*

Item, omnia sacrificia, oblationes, expiations legis, significabant gratiam sacramentalem per Christum conferendam, vt docent Florent. in decreto unionis. Trident. sc̄. 7. de Sacramentis in genere; non fuerunt tamen sacramenta: sic sacrificium Abel, Abraham, Melchisedech, coniugium primorum parétum, missio columbae super Christo baptizato significabat Spiritum sanctum; sicut & ignis descendens super Apostolos. Idem patet de cruce, & multis aliis cæremoniis in lege noua institutis; quæ tamen non sunt Sacra menta, vt omnes admittunt.

Ceremonia significante gratiam con-ferendam.

17
Reffonfio.
Impugnatio.

Respondent requiri ad Sacramentum ut instituatur ad cultum religionis, & significet veram sanctitatem. Contrà primò, sacrificia legis naturæ totum hoc habebant, non fuerunt tamen sacramenta, vt ipsi concedunt. Antecedens pater de sacrificio Abel, qui sicut gesuit figuram Christi, ita etiam sacrificium ipsius, quod fuit placitum Deo, figura fuit sacrificij Christi. Idem pater de oblatione Isaac, & veruercis, quem Deus substituit, in quibus passio Christi figurabatur.

Item secundò crux, & multæ cærenomia legis nouæ, vt exorcismus, insufflationes, significant gratiam per Christum collatam, & victoriæ contra dæmonem, sunt etiam instituta in cultum: ergo in his duobus etiam coniunctim sumptis non consistit ratio specialis Sacramenti.

Confirmatio.
Augustin.

Confirmatur, nam S. Augustinus lib. 2. de peccatorum meritis, & remiss. cap. 26. explicans illud 1. ad Corinth. 7. Alioquin filii vestri immundi essent; nunc autem sancti sunt. Respondebat, Non vniuersusmodi est sanctificatio: nam & catechumenos secundum quendam modum suum per signum crucis, & orationem, manus impositionem, puto sanctificari, & quod accipium, quamvis non sit corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius quam cibi, quibus alimus, quoniam sacramentum est, &c. Augustinus lib. 19. contra Faustum, cap. 14. in Psalm. 141. ita appellat signum crucis. & lib. 4. de Symbolo cap. 1. exorcismos, &c. quæ sunt ante Baptismum, sacramenta vocat. Vide Rabanum lib. 1. de Instit. Clericor. cap. 29. de vñctione que fit in vertice baptizati, & salvia mystica: & D. Thomam quæst. 91. art. 30. Alexander I. in epistola 1. vocat aquam benedictam sacramentum. Ambrosius lib. 3. de Sacramentis, cap. 1. Cyprianus in serm. de lotione pedum. Bernardus in serm. de cena Domini, dicunt lotionem pedum, quam fecit Dominus Ioh. 1. sacramentum.

Lib. 19. contra Faustum
in Psal. 141.
Lib. 4. de
Symbolo.
Rabanus.

D. Thom.
Alexander I.
Ambros.
Cyprian.
Bernard.

18
Triples usus
rei materialis
ad cultum.

Secundus usus.

Vñsus sacra-
mentorum.

Spectant ad
cultum quæ
sanctitatem conserunt.

Aliæ institu-
ta ad cultum
significat san-
ctitatem iudeo-
non sunt sa-
cramenta.

Secundò sacramentum spectat ad cultum, cæ ratione, quæ est usus rei materialis, & externæ ad effectum cultus, quem significat; hic autem est triplices in genere; primus est, quædo offertur Deo immediate, vel mediata in attestacionem excellentiæ suæ, & subiectionis creaturæ ad ipsum, vt sunt oblationes, sacrificia, templa, altaria, decimæ, & huiusmodi. Secundus est, vt quando assumitur aliquid diuinum in nostrum usum, in quo subiicit se homo Deo, & hoc dupliciter contingit vt in iuramento, quando assumitur Dei nomen ad confirmandam veritatem, & sic subiicitur homo Deo, tanquam prima regula veritatis, ex cuius reverentia operatur. Secundus modus contingit, quando assumitur aliquid diuinum ad nostram sanctificationem, vt homo magis dispositus, & idoneus redditur, vt ei seruat, & hic usus est sacramentorum: ergo sacramenta eatus faciunt ad usum religionis, quatenus sanctificant hominem; sed non sanctificant hominem; nisi causarent sanctitatem in ipso: ergo hanc causare spectat ad essentiam sacramenti, quatenus ex sua institutione facit ad cultum religionis; & secundum hanc rationem tantum est diuersus usus eorum, & particularis, vt distinguuntur à sacrificio, & aliis quæ instituta sunt in cultum religionis.

Si autem loquuntur præfati authores de cultu religionis in genere, non facit ad præpositum, quia multa sunt, quæ sunt instituta in cultum hoc modo, & significant sanctitatem veram inherenter, aut substantiem. Vnde sacrificiū vñctumque continet, quia sacrificium altaris vñctumque habet & significare sacrificium cruentum, & offerri in attestacionem diuina excellentiæ; quæ vero sacrificia

Scoti oper. Tom. VIII.

mentum, est ordinatum ad sanctificandum, vt est in cultum, quæ, inquam, sacramentum; ideoque bene Doctor in definitione illa addit illa verba: ordinatum ad sanctificationem hominis viatoris.

Respondebat Suarez esse de ratione sacramenti, vt saltem causet sanctitatem legalein. Contrà, hec est euasio difficultatis, neque habet fundamētum ex Patribus, vel Conciliis, aut etiam ratione, quia sanctitas in ordine, ad quam definiunt sacramentum, est sanctitas simpliciter: & nouissimè Tridentinum, & Florentinum nō sumunt analogiam inter sacramenta vetera, & noua, in hoc quod est causare sanctitatem secundum quid, vt illa causabant, sed in eo, quod est significare sanctitatem simpliciter, quam nō conferabant illa; hæc autem sic. Legalia autem dabant tantum sanctitatem exteriorum corporis, quo possint sanctificati ingredi templum, admitti ad sacrificia. Vnde Paulus ad Hebreos 9. Sanguis hincorum, & tanorum, & cinis virtute asperius inquinatos sanctificant, ad inquinatum carnem, non anima, &c. Nam qui mortuum tangebat, immundus erat, &c. ergo in ordine ad tam sanctitatem, non sumitur ratio Sacramenti, aut eius definitio.

Nam immunditia legalis non habuit alium effectum, quam illum, quem habet excommunicatio, & aliae irregularitates, quibus quis excluditur sacramentorum perceptione, ingressu Ecclesiæ, &c. Ab his autem absoluto non est sacramentum, neque ipsa addit sanctitatem significat per sacramentum. Item, aqua benedicta cōfert aliquam sanctitatem expellendo infestaciones dæmonum ab anima, & sic de aliis sacramentalibus, quibus remittuntur venialia, vt suo loco dicetur, quamvis longè absint à ratione Sacramenti; vnde sequitur hoc non posse esse rationem specificam Sacramenti, etiam vt pars integralis, quod alii a sacramento competat.

Per quod excluditur alia responsio, quæ dicit utrumque eorum constitueret rationem Sacramentorum, ne causare legale, & significare sanctitatem simpliciter. Confirmatur, quia hæc seorsim sumpta non constituunt essentiam Sacramenti, vt concedit: ergo etiam neque simul sumpta. Probatur consequentia, quia ratio specifica nequit etiam seorsim sumpta in aliis reperiiri diuersis à suo constituto, neque ex diuersis speciebus non subordinatis potest fieri vna, nisi per aggregatum.

Addo vñctius ex regulis definitionis, prædicatum genericum nulli posse conuenire tanquam ratio vñctima specifica, neque differentiam vñctimam specificam aliis à sua specie. Singula autem dictorum; nempe causare sanctitatem secundum quid, vel significare speculatiæ sanctitatem simpliciter, conuenit aliis seorsim, tanquam ratio specifica, ergo non possunt esse ratio vñctima & specifica sacramenti.

Accedit vñctus, quod neutra illarum rationum dicat ordinem ad alteram, ex quo coalescere possint in vñctum significatum quasi integrales minus verò in vñctu per se ex quasi actu, & potentia quia sanctificatio legalis fuit expressum significatum, & practicum, quasi dispositio per se requisita ad vñctum legis Mosaicæ, in quantum erat cultus peculiaris Dei. Significare vero sanctitatem simpliciter conueniebat mysticæ, vel ex natura actionis, vel potius ex intentione instituentis, vt populus sensim ex præsentibus materialibus eruditur, & erigeretur ad spem futurorum, & spiritualium. Hæc ergo duo, & in ipsa formalis significacione, & in re significata, & in usu signi diversa erant.

19
Reffonfio Suarez-
rez reçitetur.

Trident.
Florent.

Immunditia
legalis, cæ
effectus.
Irregularita-
tes.

Aqua ben-
dicta.

20
Alia respon-
sio exclu-
ditur.

Ratio specifi-
ca in alijs
seorsim non
reperiatur.

Genus &
differencia ve-
se habent ad
alijs.

Ille duo ra-
tiones nō fa-
ciunt vnum
etiam ordine,
aut concep-
tu.

2.1

Raietur sententia Cani.
Ex his primò manet confutata sententia Cani. Nam, ut in initio dictum est, usus significatio-
nis sacramenti est in ordine ad sanctitatem sim-
pliciter; uterque tamen Author in eo nostra sen-
tentia fauet, quod significare practicè, seu caufare
sanctitatem astruat esse de ratione sacramenti.

Sequitur secundò quid dicendum sit ad illam
questionem, quam mouent moderni, *Vtrum scili-
cerat sacramenta noua, & veteris legis conuenientiae uni-
uocè in nomine, & definitione Sacramenti.* Responde-
tur negatiè ex dictis, excludendo Circumcisio-
nem, & remedium legis naturæ, de quibus erit
peculiaris questio, ita Doctor *infra art. 4.*

Ratio vero est, quia Sacramentum, ut distin-
guitur ab omni alio signo, quod significat, aut
significabat sanctitatem, cum non distinguatur
significato, debet distingui in modo significandi,
reliqua signa, de quibus haec tenus, significabant
speculatiæ sanctitatè collatam, aut conferendam
per Christum certè, & infallibiliter: cum ergo aliis
non sit modus distinctus eandem significandi, nisi
practicus, eam scilicet caufando, sequitur hanc
esse de ratione sacramenti, ut ab aliis signis dis-
tinguitur. Sacramenta autem veteris legis præter
iam dicta non ita caufabant, & licet significa-
rint caufandam per Christum, non facit ad ra-
tionem sacramenti, quia Baptismus etiam signi-
ficat mortem Christi, apertioñem ianuæ (non in
hoc tamen est sacramentum, sed quæ caufat san-
ctitatem) ad Rom. 6. seu futuram gloriam. *Qui-
cumque baptizati sumus in Christo, &c. si complan-
tari: sumus similiudini mortis eius, simul & resurre-
ctionis erimus, &c.*

Do ratione
speciali sa-
cramenti est
caufare signi-
ficatum.

2.2

*Obiectio.**Responso.**Obiectio.**Responso.
Termini &
guiuoci vñus.*

Obiectio, Patres vocare sine villa limitatione
sacramenta ea, quæ erant veteris legis: ergo de-
finitio sacramenti ipsis competit.

Respondeatur, Patres plerumque uti nomine
sacramenti latè, quatenus dicitur mysterium, vel
rei sacræ signum, non vero ut constituit diuersam
speciem signi facti.

Dices, Florentinum & Tridentinum loquun-
tur de Sacramentis veteris legis in ordine ad sa-
cramenta nouæ legis sine limitatione, aut distra-
ctione nominis; ergo supponunt esse vniuocam in
ratione sacramenti.

Respondetur terminum æquiuocum ex natura
sua verificari primò pro omnibus significatis, &
æquè primò, quantum est ex natura termini po-
nere quodlibet suum significatum in oratione, nec
recipere per se villam limitationem, aut distra-
ctionem, ut bene probat Doctor in primo li-
bro Elenchorum. Et ratio est, quia limitatio ter-
mini est secundum aliquam rationem vniuocam,
& communè pluribus ad aliquod determinatum
ex illis: hinc nequit terminus æquiuocus modi-
ficari per limitationem; eadem ratione Doctor
in 1. d. 25. dicit terminum æquiuocum non nu-
merari in suis æquiuocatis, quia fidus, & ani-
mal terrestre non dicuntur duo canes; distractio-
nem fit respectu vnius, & eiusdem significatio-
nis simpliciter, illam in parte auferendo, ut ho-
mo secundum quid. Vnde terminus æquiuocus non
est subiectum eius, quia multiplex, & quantu-
libet distraheretur secundum vnam signifi-
cationem, non distrahitur secundum alteram.

Respondeatur secundò, dicta Concilia eo ipso,
quod declarant Sacramenta veteris legis nō cau-
fare gratiæ, in re ipsa declarare non esse Sacramen-
ta simpliciter, sed secundum quid, & æquiuocæ.

Obiectio dari aliqua signa practica gratiæ, quæ
non sunt sacramenta, *Lucæ 7. Remittuntur tibi pec-*

*cata, &c. quæ sunt verba Christi, & denotant san-
ctitatem internam Magdalene. Item, *Ioan. 20.*
*Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis pecca-
ta, remittuntur eis, &c.* Vbi denotatus sanctificatio
Apostolorum. Item, visibilis missio Spiritus sancti in Apostolis significabat eodem modo gra-
tiam: ergo, &c.*

Respondent quidam, ut Suarez, per illa verba
datam fuisse gratiæ, negat tamen fuisse sacra-
mentum, quia hoc est signum gratiæ stabili lege per-
manens: & hæc responsio est D. Thomæ in 1. d. 17.

2. p. q. 15. art. 3. ad 3. quantum ad illam distincio-
nem sacramenti ab alio signo sensibili, quod pro
tempore tantum durat: potuit ergo Christus po-
testate excellentiæ illis verbis conferre gratiam
Magdalene, potuit etiam aliter, ita ut verba non
essent signa practica; sed demonstrativa gratiæ
per paenitentiam, & amorem perfectum causa-
tæ, ita ut necessarium non fuerit uti alio medio
extraordinario, quæm fidei, & paenitentia; quod
indicant illa: *dimissa sunt ei peccata multa; quoniam
dilexit multum, &c.* vnde Gregorius homil. 25. In
Euangelio ait: *Amando veritatem lauit lacrymis
maculas criminis, & vox veritatis impletur: dimissa
sunt ei peccata multa, quia dilexit multum, &c.* Negat
ergo Canus per illa verba fuisse aliquid cau-
latum, Sotus vero dicit quod fuerint signa gratiæ,
non ex instituto, sed ex natura.

Ad secundum, admittimus etiam cum Nazian. erat. 44. August. tract. 7. 4. in Ioannem, datum fuisse Spiritum sanctum Apostolis, eo tempore, sicut etiam in die Pentecostes, ut omnes Patres docet; Chrysostom. hom. 24. in Act. Cyrillus Hierosolymitanus Cateches. 17. Nazian. loco citato. August. serm. 185. de tempore. Hieronym. epistola ad Hibida-
biana. Cyrill. Alexandr. lib. 9. in Ioan. & alij. Quoniam autem missio visibilis Spiritus sancti in signo sensibili, quandoque significat gratiam in fieri, ut contigit in Apostolis, aliquando in facto, ut quando descendit super Christum in Iordanie; incertum est, utrum hæc signa fuerint practica, an vero indicantia tantum, quod interius per gratiam habitantem est operatum. Verius sentio fuisse etiam practica, iuxta proprietatem verborum: *Vos autem baptizabimini Spiritu sancto, non post multis vos dies, &c.* quod magis est secundum Patres, & Doctores.

Cæterum hæc obiectio non habet peculiarem
difficultatem contra nostram sententiam, quia de fide est, sacramenta nouæ legis caufare gratiæ, quam significant: illa vero alia signa, ut de secundo & tertio magis liquet, licet caufarent gratiam, fuerunt signa practica transitoria, non permanenter; quorum usus sit per determinatum ministerium in ipsa communitate, quod non conueniebat illis signis.

Vltima particula est: *ordinatum ad salutem ho-
minis viatoris.* patet, & refertur ad terminum, seu significatum Eucharistie, & comprehendere
potest characterem. Ex his patent omnes partes
definitionis assignatae à Doctore, quæ explicitè
comprehendit, quidquid ad rationem Sacramen-
ti explicitam requiritur: ut quod sit signum sen-
sibile ex infinitatione divina efficaciter significans, &c.
quibus verbis exprimitur quidquid ad sacra-
mentum in recto pertinet, ut conuenit, & distin-
guitur ab aliis: excluduntur ergo signa naturalia,
instituta etiam ab homine, speculativa, æquiuo-
ca, incerta. Per alias particulæ, ut *gratiam, seu
effectum Dei gratuitum, &c.* ponitur terminus, &
res significata.

*Sacramentum
debet esse sa-
bile.*

Gregor.

Canus.
Sotus.

2.4
Ad secundum
casum.
Nazianzen.
Augustin.
Chrysost.
Cyrill. Hie-
rosolym.
Nazianzen.
Augustin.
Hieron.
Cyrill. Alex.

2.5

Obiectio Soto
soluitur.

Frustrè autem contra hanc enititur Soto; ob-iiciendo, primò, quod non comprehendat vetera Sacra menta, ad quod iam responsum est. Secundò, quod sit superflua, & lôga. Responsum habet ex dicitis. Tertiò, quia adhuc disputatur utrum Sacra menta conferant gratiam, ac proinde non debuit hoc comprehendere in definitione; quæ ratio si valeret, sequeretur in omni controv ersia, non licere quidam affirmare, aut definire de causa alicuius rei, nisi quod communiter supponit: & respondeat, vel ipse qui definit Sacra mentum, excludendo illam particulam, quam nos, & omnes antiqui contendunt esse definiti um Sacra menti, tanquam differentiam eius.

26
Definitio
Magistri ex-
pli catur.

Ex his patet solutionis questionis, &c. Hic tandem responder Doctor ad questionem principalem, nempe definitionem præscriptam Magistri esse bonam, si recte intelligatur, & suppleatur per ea quæ in definitione præmissa Doctoris expressa sunt, eamque exponit Doctor: dicitur Sacra mentum *forma modo*, quo *imago Herculis* dicitur forma *Herculis*: sic signum suo modo est forma significati, quia ipsi substituitur: perinde ergo est dicere *formam*, seu *signum*: dicitur *visibilis*, pro *sensibili* in genere, vel per *Synecdochen*, vt sit pars pro toto, vel ut magis iuxta expositionem sonat, per *Antonomasiam*, quia visus est perfectissimus sensus inter externos, & plurium differen tiarum cognitius, ex Philosoph. I. *Metaph. in proemio*.

Philosophus
1. Metaph.

Item *visibile*, comprehendit tam unum, quam plura sensibilia ad eundem, & plures sensus spe ciantia, prout concurrunt ad Sacra mentum, verbi gratiâ, nouæ legis, vt res visibles, & formam verborum, quæ spectat ad auditum, *Invisibilis gratia*, &c. pro effectu gratuito ordinato ad salutem hominis viatoris.

Supplenda in
definitione
Magistri.

Supplenda autem est per illas particulæ *ex institu tione*, contra signum naturaliter significans: item per *efficaciter*, contra signum æquiuocum, & signum sequens naturaliter suum significatum.

Oriens.

Dices secundum exemplum superflue pon i, quia per particulam *ex institutione* iam excluditur tale signum, quia omne signum naturaliter sequens suum significatum, viderut signum na turale.

Responsio pri ma.

Respondet dupliciter: primò, si intelligatur de signo naturali: exemplum, licet prior particula, *ex institutione*, excludatur sub ratione generica, sic excludi sub ratione significa in eo quod non efficiat suum signatum, neque consequenter ipsi supponatur ut causa, eo modo, quo Sacra mentum supponit suo effectui, sed efficiatur à signato.

Responsio se-
cunda.

Respondeo secundò naturaliter interpretari posse, ut etiam competit signis ab instituto, quæ non sunt effectiva, sed demonstrativa significati præsuppositi: sic columba descendens in Christum, significabat gratiam in facto *esse*, non in *fieri*; sic effectus miraculosus veritatem mysterij, in cuius confirmationem patratur: verbi gratiâ, existentia realis Christi in Eucharistia, signa, quæ circa ipsum apparent, & sunt. Eodem modo possunt explicari definitiones superioriis allatae, ut re ipsa æquualeant, tanq; illa Doctoris, quam reliqua; licet hæc Doctoris sit magis explicita, & minus ambigua.

Aliæ defini-
tiones expli-
cate adom
modo intelli-
guntur pra-
ter primam.

Excluditur inanis ratio Sacra menti, quam ha retici assignant, dicentes, Sacra menta esse signa

diuina benevolentia, vel prædestinationis, vel certe esse signa, & testimonium iustitiae accepta, seu fidei, quam excitant per modum signi exter ni, rememoratiū, prout quisque ipsorum de Sacra mentis errore dogmatizat.

Sacra menta indifferenter pro bonis & malis instituta sunt: ergo non sunt signa prædestinationis, aut benevolentia specialis diuina, alias sapientia essent falsa in iis, qui sacrilegè accedunt, & quando reprobri sunt.

Alterum vero quod dicant esse sigillum, & testimonium iustitiae accepta per fidem, plures in uoluit errores: primus est, solam fidem iustificare: secundus, quod Sacra menta nouæ legis nihil habent efficaciam, net gratis, sed tantum excitationis fidei, contra illud ad Ephes. 5. *Mundans eam lauacro aquæ*, &c. Vnde sequeretur in parauil, in quibus fides actualis non sit, Baptismum esse inefficacem, contra antiqua, & moderna decreta fidei. Tertius error est, teneri videntes Sacra mentis, credere debere se iustos esse, quod nequit fieri, sine diuina reuelatione; *nemo enim scit, an odio, vel amo re digna sit*.

Obiicies, ad Romanos 4. *Circumcisioem dicit signaculum iusticie que fuit in Abraham*. Respondetur, sermonem esse de fide viua, quæ per dilectionem operatur; de qua ipse Apostolus epistola ad Galatas c. 5. & Iacobus in sua Catholica, cap. 2. Dicitur autem Circumcisio signum, seu signaculum respectu Abraham, qui ob fidem, & obedientiam consignatus est, vt fieret pater multorum viuentium; & sic dicitur signaculum, in quo tam ipse, quam posteritas discernebantur ab aliis in carne: omne enim signum signum est.

Hinc Basilius de *Spiritu sancto* cap. 1. 2. vocat *Baptismum regenerationis lauacrum & signillum*. Nazianzenus orat. 40. dicit lauacrum esse, quia abluit, & signillum, quia significat dominationem: vnde quando orat. 11. in laudem fororis *Gorgonie*, dicit Baptismum non tam fuisse illi in gratiam, quam in signillum, per exaggerationem dictum est, quæ significaretur magna eius sanctitas, antequam baptizaretur. Hieronymus super ad Ephes. I. *Sig nali signo promissionis sancto*, dicit, *Qui in regeneratiōne Spiritum promissionis accepit, ab eo signatur, & signum conditoris accipit*. Ita Origenes lib. 4. in epistola ad Romanos, dicit, *Sacra menta esse signa, quatenus mysteria indicant: signacula vero quatenus mysteria continent*. Augustinus lib. 19. contra Faustum, ea vocat signa, & signacula, addens eorum virtutem inenarrabiliter valere plurimum.

Ex quibus patet, et si Sacra menta sint signa, & signacula, non ita dici tanquam solùm essent rememoratiū iustitiae accepta, aut excitantia, nihil aliud virtutis continentia. Videantur authores super citati in expositione tituli, qui hoc argumentum fuisse contra ha reticos tractant.

Ad primum argumentum, &c. Hic respondet Doctor ad argumenta in oppositum, cuius expositiō est clara, neque indiget alia declaratio ne: solùm dubitari possit circa illud quod dicit in response ad primum, quod fortè dubium sit, an plura entia realia possint concurrent ad fundamen tum vnius relationis realis, ut fortè contin git in pluribus trahentibus vnam nauem: quamvis ipse aliter respondeat, etiam si hoc negaretur in realibus, tamen sustineri in relatione rationis.

Dicendum tamen in realibus, quando illa plura conueniunt in una ratione, posse fundare

Impregnatur.
non sunt si-
gna diuina
benevolentia.

Non esse sigil-
lum, & testi-
monium in
senis eorum.
Vary errors.

28
Obiectio sol-
utio.

Circumcisio
quomodo si-
gnaculum.

Basilius.
Nazianzen.

Quomodo Ba-
silium est
signillum.

Hieron.

Augustinus.

Ad argu-
menta.
Dubium.

An relatio
realis eadem
possit in plu-
ribus funda-
ri.

Resolutio.

*Spiratio acti-
us.
Similitudo.
Forma.
Figura.*

Numerus.

*Equalitas
binarū ad bi-
narium.
Ubiquatio.*

*Exemplum
difficile.*

Responso.

*Quanto di-
uersa est re-
latio in cau-
sis parti-
bus?*

vnam relationem tealem, vt patet de relatione spirationis actiuae in diuinis; idem etiam in creatis. dato quod vna numero albedo esset in diuersis subiectis, fundarent eandem relationem similitudinis. Sic etiam forma & figura sunt simplex relatio fundata in multis materialibus. Nec maior est difficultas de relatione, quam de aliis accidentibus, vt pote dependentibus à subiecto. Numerus autem iuxta sententiam eorum, qui dicunt esse realem, subiectatur in pluribus, vt ternarius in pluribus unitatibus. Item, equalitas durarum quantitatum ad alias duas quantitates videtur vna relatio. Item, ubiquatio plurium corporum in eodem loco totali videtur integrare vnam relationem ubiquitatis passiuæ sicut materialia vnam quantitatem per modum locati vnius, & equalis loco.

Exemplum vero, quod adducit Doctor, habet difficultatem, quia in aliis causis partialibus sunt diuersæ relations; trahentes autem nauem vindentur causæ partiales. Respondetur tamen, quando diuersæ sunt causæ partiales, quarum qualibet ex ratione sua particulari exigitur ad effectum, ita ut quantumlibet vna in propria specie intendatur, non possit supplere alteram; tunc esse diuersas rationes fundandi, & diuersa funda-

menta, consequenter diuersæ relations: quando vero non ita se habent, sed vna accedit in eodem genere tanquam perfectio intensius alterius, constituant vnum principium, & fundamentum, vt patet in proposito exemplo, quia virtus vnius trahentis constituit cum altera aliquid intensius in eodem genere, cui vt causa totali correspondet effectus, non secus ac si applicaretur aliquid quod per modum vnius contineret vtramque virtutem: illa ergo tractio, quando talis est, vt per alterum nequeat fieri, nequit referri sub vna ratione ad vnum, neque ad alterum, sed simul ad vtramque; sicut ergo vt terminant relationem effectus sunt vnum, ita etiam vt fundant relationem cause: neutra enim in genere principij est perfecta, neque altera accedens, licet si in diuerso supposito, addit aliquid diuersum in genere principij actiui, sed ex utraque simul coalescit principium intensiuè sufficiens ad actionem, quod argumento est, quia concurrentibus pluribus remissius quilibet agit, quam si solus ageret, licet actio sit eadem, seu motus: sed de exemplis non est adeò curandum, seu motus: quidquid dicatur non est contra Doctorem, qui occasionatiæ, & incidenter loquitur, insinuans difficultatem, & soluens argumentum in utraque parte.

*Quandoque
est eadem.*

*Vna causa
perficit alium
in actu se-
cundo.*

Q V A E S T I O III.

Vtrum pro tempore cuiusque legis à Deo data, debuerit institui aliquod Sacramentum?

Alens. 4. p. q. 1. m. 1. a. 2. Hug. Viæt. de Sacr. p. 9. c. n. D. Thom. 3. p. q. 6. 1. a. 1. & 2. D. Bonau. hic a. 1. q. 1. Richard. art. 1. g. 2. Gabr. q. 2. Sotus q. 1. art. 1. Maior. q. 4. Palud. q. 4. Suar. tom. 3. p. 3. d. 3. f. 3. & d. 4. f. 4. Vasq. 3. p. d. 130.

I
*Mag. C. D.
Aigum. 1.*

ABITO de Sacramenti quiditate, quæro de eius institutione: Vtrum pro tempore cuiuscunque legis à Deo data, debuerit institui aliquod Sacramentum? Quod non, quia non legimus de aliquo Sacramento instituto à Deo pro tempore legis naturæ: Sacramentum autem non potest institui nisi à Deo, secundum eius definitionem: ergo, &c.

Confirmatur per Gregorium, Moral. 4. libro, & ponitur de Conse. distinct. 4. *Quod apud nos valet aqua Baptismi, hoc egit apud veteres, vel pro parvulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificij:* ergo non fuit apud eos Sacramentum. Sed maior videtur esse necessitas pro aliqua lege ratio Sacramenti contra morbum, quam aliquid aliud.

Argum. 2.
Item, Deus non est causa, nec dat directè occasionem errandi homini: sed in sensibilibus esse salutem est directè occasio errandi, quia scilicet credendi aliquid numinis esse in talibus sensibilibus, & per consequens idololatriandi: ergo Deus non

instituit aliquid sensibile, vt in eo, vel per illud esset salus querenda.

Item, Deus, non immediatè, sed Argum. 3. per ministrum aliquam legem dedit. Pater de lege Mosaïca per totum: ergo similiter de lege Evangelica videtur, quod institui potuit, vel ordinari illud Sacramentum per alium ministrum, & non necessariò immediatè à Deo.

Item, cum plures leges fuerint à Deo data, si cuiuslibet tempore fuerit Sacramentum à Deo institutum: ergo aliud, & aliud: quia si Sacramentum legis prioris remansisset tempore legis posterioris, non fuisset aliud institutum pro lege posteriori: sed consequens est inconveniens: quia vox semel imposta ad significandum, semper manet significativa eiusdem: ergo multò magis signum semel à Deo impositum, semper manet significativum eiusdem.

Contrà, Augustinus contra Faustum 19. *In nullum nomen religionis coagulari possunt homines, nisi aliquorum signorum vel sacramentorum visibilium consortio colligentur.* Ratio ad opp.

S C H O L I V M .

Necessitas Sacramenti probari non potest: congruit as, & utilitas eius per rationem constat: illud institutum esse, per auctoritatem tantum habetur.

Hic quatuor sunt videnda. Primo, quod Sacramentum aliquod fuit instituendum. Secundo, à quo, quia immediate à Deo. Tertio an pro tempore cuiuscunque status viæ post lapsum. Quartò, an aliud, & aliud pro statu alterius, & alterius legis?

De primo dico, quod Sacramentum debere institui, nō potest probari necessariò, neque à priori, quia Deus extrà se nihil agit necessariò: neque à posteriori sicut à fine, quia absolute possibile esset effectum inuisibilem haberi sine tali signo. Sed quod congruum fuerit Sacramentum institui, probatur ratione simili illi, quæ posita est in præcedente quæstione, in primo articulo, probante possibilitatem Sacramenti. Congruum enim est effectum inuisibilem causandum à Deo, ordinantem hominem ad salutem, significari per aliquid signum sensibile, ut viator inquirens cognitionem ex sensibilibus, effectum illum inuisibilem certius cognoscat. Nec solum congruit esse signum huius effectus quasi speculatum, per quod scilicet possit haberi conceptus in intellectu de illo signato, ut homo signat naturam humanam: sed signum quasi practicum, scilicet quod signat signatum esse, vel fieri. Nec adhuc signum practicum dubium, seu æquiuocum, vel incertum: quia etsi per tale signum duceretur homo in cognitionem fieri huius effectus, non tamen appeteret illud signum sibi adhiberi, propter incertitudinem signi respectu fieri signati: ergo talem effectum signari per signum practicum certum, & efficax, fuit congruum, ut & homo ex tali signo effectum cognoscat, & in tali signo effectum ardenter querat.

Nec tamen congruit signum illud esse certum certitudine demonstratiuâ, sed quasi ut in pluribus. Sicut enim in speculabilibus aliquod signum est certum, & necessarium aliquod, ut in pluribus, primo Posteriorum: sic posset signum practicum habere certitudinem quasi necessariam, si ipsum vniuersaliter, & quasi necessariò concomitaretur fieri effectus, vel certitudinem, ut in pluribus: si ipsum concomitaretur effectus, ut in pluribus: non fuit autem congruum esse signum aliquod certum sensibile primo modo, quia cum illud signum sensibile debeat adhiberi ab homine, sequeretur, quod in potestate hominis esset

2. Hic quatuor sunt videnda, &c. Quæstio præsens absorbitur quatuor articulis: primus est, de convenientia institutionis Sacramenti. Secundus, à quo instituti potuit. Tertius, an pro tempore omnis legis, & statu viæ; & hic respondet quæstioni. Quartus de distinctione Sacramenti pro statu diuersæ legis.

Circa primum articulum potiora quæ notanda erant superiori quæstione dicta sunt; dicit pri-mò quod neque à priori, neque à posteriori probari possit necessitas Sacrameti, ciùsve institutionis: agit de probatione necessaria, & ex causa, aut effectu: à priori non est alia causa, quam Dei voluntas, cuius non datur causa, & liberè se habet ad extra; nulla ergo necessitas fuit simpliciter eius ad institutionem præmissam, neque suppositionis: quia priora decreta eius circa salutem prædestinatòrum, & hominis lapsi per aliamedia, vel certè immediate, & alio modo reduci possint ad actum seclusa institutione Sacramenti.

A posteriori nequit probari eadem necessitas, quia effectus quicunque Sacramenti inuisibilis, haberi posset simpliciter absque Sacramento. Sicut enim diuina voluntas liberè se determinavit ad cooperandum Sacramentis; sic etiam sine ipsis eundem effectum producere potest; nam etiam de facto non est ligata Sacramentis; quin possit sine ipsis operari miraculosè, verbi gratiâ, sanctificando infantem in utero sine Baptismo, sicut aliâ pro tempore legis sanctificauit Baptista in utero arte Circumcisionem. Institutio ergo Sacramenti habetur ex autoritate sacra Scripturæ, non à ratione necessaria.

Suppositâ tamen reuelatione, eius institutio probatur congruentia, quæ quadruplex est, nem-pe causa instructionis, humiliationis, & exercitationis, quæ tres congruentiae ad singularem cuiusque personam spectant. Quarta est respectu communitatris, quæ consistit in unitate & distinctione, quæ fundatur in communione Sacramenti. De prima & ultima satis iam diximus suprà; secundam & tertiam adduxit Magister in litera, quibus congruum addidit motiuum.

Circa primam congruentiam de efficacia Sacramenti, notanda sunt quæ dicit Doctor: *Nec tamen congruit signum illud esse certum certitudine demonstratiuâ, sed quasi ut in pluribus, &c.* Quæ verba ut in pluribus intelligenda sunt, prout ipse optimè declarat consequenter distinguendo certitudinem demonstratiuam, & certitudinem ut in pluribus, intelligit namque demonstratiuam, non ut est nota indicans præsentiam effectus, per verbum indicatiuum, sed ut sumitur demonstratio in libris Posteriorum per causam præcisam, & vniuersalem, que de omni per se, & secundum quod ipsam dicitur, ut patet 1. Poster. cap. 4. & 5. ut triangulo competit habere tres angulos præcisè ratione sui, siue sit in materia zæna, siue alia quacunque: sic homini esse risibilem per illam adæquationem causâ ad effectum, ut impossibile sit saluari rationem cauſe, ubi non saluat ratio effectus, & è contra.

Talis certitudo demonstratiua, & infallibilis non competit Sacramento, ita ut separari non possit

1. Divisio quæstionis in 4 articulos.

2. Necessestas non probatur ratione à priori.

3. Nequit probari à posteriori.

4. Cognoscitur ex reuelatione.

5. Suppositâ reuelatione probatur institutio, quæ ut in pluribus congruentia.

6. Certitudo significatiuâ, ut in pluribus.

7. Distinctio eius à demonstratiuâ.

8. Universale posteriorificum.
9. Fundatur in adæquatione causa, & effectus.

10. Certitudo ut in pluribus.

esser signum aliquod, ad quod Deus vniuersaliter causaret illum effectum inuisibilem, quod auferret à suscipiente debitam præparationem: sufficeret enim sibi, quod qualitercumque indispositus illud signum susciperet. Congruit igitur effectum talem inuisibilem significari per signum sensibile-practicum certum, certidime vt in pluribus, id est, semper, nisi indispositio suscipientis impedit, & hoc signo naturaliter præcedente fieri signati, vt sic susceptio signi sit quasi dispositio ad signatum.

Has autem omnes conditiones, quod scilicet sit practicum certum, vt in pluribus, & præcedens naturaliter fieri signati, intelligo per hanc conditionem efficax: tale autem signum non potest esse aliquod sensibile significans naturaliter, quia nullum sensibile habet efficaciam naturalem ad effectum inuisibilem: ergo congruit, quod sit signum institutum, siue impositum. Sic ergo haberur secundum totam rationem Sacramenti, quod congruum fuit Sacramentum institui propter cognitionem, & desiderium causandum in viatore, respectu effectus inuisibilis: & hæc est ratio, quam tangit Magister in litera, scilicet, propter eruditionem: alias duas rationes tangit, propter scilicet exercitationem, & humiliationem: quam expositionem tangit in litera, & istæ tres rationes concludunt rationem institutionis Sacramenti, ex parte cuiuscunque personæ priuatæ.

Quare Aug. contra Faust. ubi sup. Est etiam alia ratio, quam tangit illam congruitatem ex parte totius communis. Congruum est enim omnibus viatoriis vnius sectæ, aliquibus signis exterioribus communicare, & conuenire, per quam etiam ab aliis alterius sectæ distinguantur. Nam ex talibus signis noscit homo quis est suæ sectæ, & quis alterius: hoc autem expedit, quia qui sciunt se eiusdem sectæ, iuvant se mutuo ad obseruationem eius: & qui sciunt se dissimilis sectæ, vitant se mutuo tanquam mutuo se impedientes. Tale autem signum vnituum eorum, qui sunt eiusdem sectæ, & distinctuum ab aliis, expedit esse practicum, respectu alicuius effectus inuisibilis pertinentis ad obseruationem sectæ.

Sic ergo patet, quod necessitas probari non potest: sed congruitas probatur per rationem. Factum autem probatur per auctoritatem, vt tangetur in quarto articulo: quia auctoritates non loquuntur de Sacramento in communi sumpro, sicut hic adhuc tractatur: sed loquuntur in speciali de tali, & tali Sacramento, talis vel talis legis.

S C H O L I V M .

Aliud esse signum practicum instituere, aliud, illud certum facere. Homo posset instituere signum practicum gratia, sed non posset illud facere certum, nec posset Deus ei talem institutionem positivè committere, nisi se astringeret ad causandam gratiam. Hic videatur Doctor dicere potestatem instituendi Sacra menta, non posse communicari creature, quod tenet Dur. 4. d. 2. quest. 1. & Gabr. hic quest. 2. si enim Deus determinaret se generaliter ad assistendum signo per me instituendo ad causandam gratiam, & ego instituerem signum aliquod, adhuc institutio non esset à me, vt sit efficax & infallibilis, sed

Sacramento de se certa quantum ad virtutem.

3

possit à suo effectu, sed certitudo vt in pluribus, id est, quantum est ex parte cause, semper sequeretur effectus, nisi poneretur aliquod impedimentum ex parte subiecti cui applicatur, vel tollatur conditio per se requisita.

Hinc Hugo de sancto Victore lib. 2. de Sacramentis part. 14. cap. 8. docet, *Formas sacramentales Baptismi & Paenitentia non actum, aut euenum, sed virtutem suorum effectuum significare, quod est dicere, eas denotare efficaciam respectu effectus, quantum est ex se. Sic Conc. Trid. sess. 9. can. 17. Si quis dixerit non dari gratiam per huiusmodi Sacra menta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam si rite ea suscipiant; sed aliquando, & aliquibus, anathema sit. Quo canonе patet Sacra menta, quantum est ex sua institutione, & ex parte Dei, habere efficaciam causandæ gratiæ, quamvis eam non semper causent, vt in ponentibus obicem, vt patet ex canone præcedente; vel deficiente intentione requisita in Ministro, vt habet Canon 11. vel aliis in particulari requisitis ad hoc, aut illud Sacra mentum in particulari.*

Non congruit autem, inquit Doctor, ut Sacramentum effet signum certum primo modo, quia nèpe talis certitudo excluderet in suscipiente debitam dispositionem, quod non congruit aliis regulis generalibus diuinæ prouidentiæ, quæ homo ordinatur in suum finem mediante lege, & dispositione sui per exercitum libertatis, retractando peccatum, vt debet, & expedit, faciendo bonum, & declinando à malo, & operando suam salutem cum timore & tremore.

Congruit igitur, inquit, ut signum sit certum, ut in pluribus. i. semper, nisi indispositio suscipientis impedit, &c. Tollitur calumnia, quæ prætendi posset, si effectus in hoc, vel illo separaretur ex inefficacia, aut inefficientia causæ quantum est ex se, quia in proposito non ita contingit, quia Sacramentum de se semper est efficax, sed separatur ab effectu solùm ex priuatione alicuius extrinseci, per se requisiti per inodum dispositionis, aut certè applicationis debitæ ad subiectum: utrumque, impedimenti nomine, expressit Doctor, quod sufficit ad intentum eius; reliqua omnia suis locis exponit, vt videbitur.

sed à generali Dei voluntate, & ego esse preceptor, vel promulgator: sed non appareat certò Doctorem hoc tenuisse, quia non est hic clarus, neque hic est in re controversia, sed in voce, quia negantes potestatem instituendi Sacramentum non posse communicari, intelligunt per hanc, potestatem independentem ab alio quoad exequitionem.

4 De secundo^b dico, quod aliunde signum practicum habet, quod significet practicè signatum: & aliunde quod sit certum signum: quod patet, quia possibile est quandoque aliquem non veracem ut illo signo; signationem enim habet ex institutione: sed quod sit certum, non habet nisi ex determinatione alicuius causæ cooperantis illi signo, ad causandum significatum. Verbi gratiâ, si ab aliquo legislatore instituatur in politia sua pro signo pacis, tactus manus, vel huiusmodi, & si ex ista impositione habet istud signum, quod significet pacem: tamen si alius non verax, potest ut isto signo, istud signum non est certum ex impositione legislatoris, sed remanet æquiuocum, quandoque scilicet verum, quando habet concomitans signatum, quandoque falsum. Falsus enim utitur isto signo sine signato, sicut utetur signo speculatiuo benevolentiae sine signato, dicendo, concedo tibi dilectionem meam, habens aliud, scilicet oppositum in mente.

5 Ad propositum, Sacramentum, & practicè significat effectum practicum causari in illo, cui adhibetur, & sic signat, quod est signum certum ut in pluribus, siue regulariter, quantum est ex parte eius. Quantum autem ad signationem, possibile esset, quod institueretur ab aliqua creatura: quia sicut posset homo imponere signum speculatiuum effectus Dei, ut patet de ista oratione, *Deus causat gratiam in anima*, ita posset imponere signum, quod practicè signaret Deum inuisibiliter agere, sed non posset dare illi signo, quod esset regulariter certum: non enim potest dare certitudinem alicui signo practico, nisi in cuius potestate est posse causare signatum illius signi: solus autem Deus potest se determinare ad causandum effectum sibi proprium: ergo solus Deus potest dare certitudinem signo practico sui effectus. Sic ergo patet, quod a Deo solo potest institui Sacramentum, quantum ad signum certum: inquantum autem absolute est signum practicum, posset institui ab aliquo alio: sed non congruit, quia institutio talis signi esset omnino frustra, cum ex impositione nunquam sine aliquo intrinseco, posset habere veritatem, cum non sit in potestate imponentis, nec uteris, nec congruit, quod Deus committat inferiori se instituere Sacramentum,

*A solo Deo
institui potest
Sacramentum,
quod certi-
tudinem ef-
ficit.*

b De secundo dico, &c. Suppositâ distinctione inter signum certum, ut in pluribus, seu quantum est de se, & signum æquiuocum, cui potest substitui falsum quandoque, quandoque verum, affirmat Sacramentum esse certum semper, quantum est de se, proinde contineri sub priori membro.

Vnde autem habeat hanc certitudinem explicat, nempe à solo Deo institutore; vnde concludit Deum solum instituere posse Sacra menta, ac proinde non posse communicari hanc potestatem creaturæ, quæ est conclusio huius articuli, quam tenet Durandus in 4.d.2.q.1. Gabriel d.1.q.2.art.3. dub.2. Vasquez 3. part. disp. 135. cap.2.

Contrarium autem docet Sotus in 4. d.1. q.5. art.4. Suarez tom.3. d.18. sect.2. citant pro eadem D.Thomam, & D.Bonavent. & Richardum: quamvis (ut bene notauit Vasquez) hæc sit magis propria modernorum sententia, quam anteriorum, qui obscurius, aut alio sensu locuti sunt.

Verum, ut Scholastæ ait, est contentio de voce, ratio autem Doctoris manifesta est, quia de ratione Sacramenti est, ut sit signum certum, & infallibile de se, ex institutione, & efficax, quam efficaciam habet per ipsam institutionem: ergo illius solius est dare efficaciam, & certitudinem iu ea fundatam Sacramento, in cuius potestate est coniungere physicè effectum ipsi Sacramento, hoc autem est solius Dei: ergo & instituere Sacramentum.

Viam autem conciliandi has opiniones Doctor in litera explicat. Quod si institutio sumatur præcisè, ut est designatio formæ & materiæ sensibilis, ut præscindit à certitudine, & efficacia respectu effectus, sic posse talem potestatem communicari creaturæ. Et hoc patet, quia sic aliqui statuant remedium legis naturæ fuisse institutum, ut in potestate cuiuslibet esset assumere quamlibet rem ad protestationem fidei: sic Christus per potestatem excellentiæ instituit Sacra menta quæ homo: & sicut Ecclesiæ data est potestas instituendi ritus, & solemnitates Sacramotorum, ita potuit committi potestas designandi materiam, & formam, tamen inde non sequeretur certitudo, & efficacia signi instituit, sed ex decreto Dei, quo determinaret concurrentem infallibilitatem ad signa, hoc modo instituta, in ordine ad effectum. Ab alio ergo signa sic instituta haberent impositionem; ab alio vero suam veritatem, à creatura primum, secundum à Deo habent, & hoc modo alius esset actus institutionis, alius vero determinata cooperationis.

Ad hunc posteriorum modum, seu sensum, reduci potest secunda opinio, quæ tantum intendit potestarem principalem, & autoritatiuam non posse communicari creaturæ; ministerialem vero posse.

Meliùs tamen dicitur, illana designationem materiæ, esse incompletam institutionem Sacramenti, de cuius ratione est, ut sit signum efficax, & certum, quod à nullo potest participare, nisi ab eo, in cuius potestate physica est effectus Sacramenti, cuiusque coniunctio ad ipsum Sacramentum in visu.

Neque authoritas Augustini in oppositum adducta

*Certitudo
Sacramenti
ex divina in-
stitutione est.
Conclusio ar-
ticuli.*

*Durandus.
Gabriel.
Vasquez.
Corraria sen-
tentia.
Sotus.
Suarez.*

*Sacramentum
nequit in-
stituire crea-
turæ.
probatio effi-
cax.*

*Conciliatio
opinionum ex
Doctori.*

*Designandi
materiam po-
teſt com-
municari po-
teſt crea-
turæ.*

*Certitudo fu-
gificationis
effit à Deo.*

Nisi se astringeret ad causandum signum, ne Deus esset approbator signi falsi, vel aequivoici. Potest tamen Sacramentum in quantum signum, & in quantum certum, ab alio à Deo promulgari, ut à præcone: sed ista promulgatio non est institutio, sed præsupponit institutionem.

Ex isto patet an Sacramentum ex institutione sua habeat efficaciam. Si enim intelligatur institutio præcisè impositio ad signandum practicè; dico quod non, & patet ex dictis. Si autem intelligatur institutio determinatio quædam voluntatis ipsius instituentis ad cooperandum illi signo, quæ institutio non est præcisa impositio ad signandum practicè, sed cum hoc determinatio signi ad veritatem, & ad certitudinem; hoc modo ex institutione habet efficaciam, hoc est, quod signatum concomitetur istud signum.

Ad signum practicè duo actus impositori reguntur.

Et sicut in homine esset alius actus realiter, quo institueret osculum, ut sit signum reconciliationis: & alius actus, quo determinaret voluntatem ad istud signatum causandum, signo exhibito: ita est in Deo alius actus rationis ad instituendum signum sensibile, ad practicè signandum effectum Dei: & alius, quo determinat se realiter ad cooperandum tali signo regulariter, id est, semper, quando indispositio fuscipientis non impedit. Iti tamen duo actus simul concurrentes, possunt dici una Sacramenti institutio completa, in quantum est signum certum, & distinctum à signo aequivoico.

Sacramentum à solo Deo institui potest, ut eius commissione cum pacto de causa dona gratia.

Quod si hoc est de ratione Sacramenti, ut videtur ex illa particula *efficax*, sequitur, quod de ratione eius propriè dicta est, quod à solo Deo possit institui. Si autem non est de ratione eius, quia accidit signo utrum signatum concomitetur ipsum, vel non, saltem ipsa perfectio superaddita rationi Sacramenti, quæ est veritas, vel conformitas in signando ad rem signatam, requirit ut instituatur à Deo, sive, quod Deus determinet se regulariter cooperari illi signo.

Prefertur affirmativa. D. Thom.

Responsio ad oppositum. Christus sine merito acceptus potest excellere.

Potuit esse, sive merito etiam consequente.

tanquam condigne gratiam capit, quia requiritur unio hypostatica ad utrumque. Oppositum est S. Thomæ 3. p. q. 6. art. 4. & tenenda est iuxta sententiam Doctoris, qui *infra loco proxime citato*, docet potestatem excellentiæ non posse communicari Ecclesiæ, saltem de congruo, insinuando potuisse absolute.

Ratio autem Vasquez nulla est, dato quod prætendit, nimirum puræ creaturæ meritum de potentia absoluta non potuisse esse condignum redemptiōni nostræ, quia potestas hæc præcellentia data est Christo independenter à suo merito, eo ipso quo constitutus est caput omnium: & quanquam concurredit deinceps meritum respectu nostri se habuit ut causa remota, & motiva, seu imperatoria, ob quam, non autem, ut ratio intrinseca potestatis, quæ independenter ab omni merito communicari potuit, & habere eandem efficaciam, quantum ad institutionem Sacramenti.

Si enim Deus reduceret hominem per Christum, non per viam iustitiae & satisfactionis, sed misericordiæ puræ & liberalitatis, posset manere in Christo potestas excellentiæ legislatiua, & ordinandi hæc ipsa media ad salutem, quæ nunc ordinavit, quæ eo casu non dependenter à merito eius ex hypothesi; posset ergo similiter puræ creaturæ, quamvis in ea non esset condignitas cause meritoriae, imò

adducta quidpiæ vrget. Talis est tract. 5. in Ioan. Potuit autem Dominus noster Iesus Christus, si vellet dare potestatem alicui seruo suo, ut daret Baptismum suum tanquam vice sua, & transferre à se baptizandi potestatem, & constitueret in aliquo servo suo, & tantam vim dare Baptismo translato in seruum, quamam vim haberet Baptismus datum à Domino, &c.

Respondetur, Christum non potuisse transferre à se potestatem, quæ, ut Deus erat, fuit in eo principalis & authoritatua: neque etiam potestatem excellentiæ, quam habuit ut homo, quia hæc ipsi conueniebat & conuenit, quæ caput est: ergo Augustinus non debet intelligi de translatione huius potestatis, etiam si verba eius præter intentionem ad scopum huius questionis torquenda essent: & consequenter non de potestate instituendi Baptismum, sed de potestate ministeriali, & subauthoritatua baptizandi intelligenda essent.

Reuera autem intelligitur de Baptismo, quatenus in nomine serui daretur, non autem in nomine ipsius Christi, idè subdit: *Hoc noluit, idè, ut in illo esset spes baptizatorum, à quo se baptizatos agnoscerent, noluit ergo seruum ponere spem in seruo;* idè clamabat Apostolus, cùm videret homines volentes ponere spem in seipso, *nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati es sis,* &c.

Ex his patet triplex potestas instituendi Sacramenta: prima est principalis & authoritatua, ex qua, velut radice, oritur veritas & efficacia Sacramenti, & illa soli Deo competere potest: secunda est potestis commissionis designandi materiali, aut verba in specie: hæc delegari potest cuique in particulari, aut ipsi communitat, ut patet ex Doctore: tertia est excellentiæ, quæ soli Christo competit, in quantum constitutus est mediator Dei, & hominum, & metuit assistentiam causæ principalis signo à se instituendo, sicut & potestatem Legislatoris ferendi legem, in quo essent media operantia & reducentia hominem ad salutem.

Hæc distinctio inducit iuxta modum, quo *infra* Doctor cùm aliis d. 19. distinguit clauem, quæ designat potestatem, in principalem, quæ est filius Dei; præcellentia, quæ est Christi; & particularem, quæ neque principalis est, neque præcellentia, quæ est Ecclesiæ. Eodem modo de potestate instituendi Sacramentum differitur. Videatur de potestate iudicaria Christi d. 48. quest. 1.

Sed adhuc de potestate illa præcellentia, quam habet Christus, dubitatur, an conferri possit de potentia absoluta puræ creaturæ. Vasquez negat *loco citato sub finem*, quia nulla puræ creaturæ potest habere meritum condignum nostra redempzione, neque proinde ipsi communicari

Explicatur sententia Augustini.

Vetus sensus.

7 Triplex potestas instituendi Sacramenta.

Triplex clavis.

An potestis præcellentia possit communicari puræ creaturæ. Sententia negative.

inò independenter ab omni eius merito , communicari hæc potestas legislativa cum scientia infusa , & directiva , & reliquiis , quæ fuerunt in Christo , excepto merito : dato etiam exigi meritum , iuxta sententiam nostræ scholæ , potuit esse condignum in pura creatura ; ut patet in 3.d.20. si ordinatur caput generis humani cum gratia , & potestate , & influentia capitis .

Et sine illo
merito.
Et ob meri-
tum pura crea-
tura.

S C H O L I V M .

Pro omni statu post lapsum , congruum fuisse institui Sacramentum , non tamen pro statu innocentie , vel patrie . Alens . sup . m . 2 . Et communis : & licet afferat ibi cum Hug . lib . 1 . de Sacram . p . 8 . c . 12 . 13 . Matrimonium in statu innocentia esse Sacramentum , intelligit de Sacramento se- cundum quid , quatenus significat quodcumque mysterium .

7 De tertio articulo apparet ex primo . Nam pro quo cumque statu , in quo est morbus , necessaria est medicina , & pro quo cumque statu viæ (maximè post lapsus) congruum est hominem manuduci ad inuisibilia per aliquod sensibile : sed in omni statu viæ (maximè post lapsus) morbus est in natura : ergo pro omni illo , congruum est aliquod institui Sacramentum . In speciali autem , an plura pro tempore eiusdem legis , & quæ , vel quot , tangentur inferius : hic enim tantum queritur in generali de quando , sicut de aliis conditionibus pertinentibus ad institutionem .

Ex hoc apparet , quod in statu patriæ nullum congruit Sacramentum , quia tunc non indiget homo sensibilibus , ut cognoscat intelligibilia pertinentia ad salutem suam : neque tunc indiget excitari ad querendum pertinentia ad salutem , quia est perfectè consecutus salutem . Pro statu etiam innocentia non fuit congruum institui Sacramentum , sicut post lapsus , quia eti tunc homo potuerit ex sensibilibus cognoscere intelligibilia : tamen nullum sensibile fuit necessarium , tanquam conferens ad salutem , remouendo aliquod impedimentum salutis , ut scilicet possit dici propriè medicina . An verò Matrimonium , (quod certum est fuisse in statu innocentia) fuit Sacramentum , de hoc inferius .

Dif. 25. fuit alia determinata dispositio distincta à definitione nempe ordinatio Sacramentorum ab aduentu Christi , & peccato Adami : & quæstio est de Sacramentis , quæ nunc habemus : vnde sicut tunc ,

Sacra-
menta
sunt ex meri-
tū Christi .

Dua contra-
dictoria sal-
ta .

Non habent
connexiōnēm
eum decretō
posito & or-
dinario .

Aliud non
supponit .

perseuerante , scilicet Adamo , Christus non venisset , sic etiam nihil haberemus eorum , quæ ex meritis eius conceduntur , quia ablata causâ tollitur effectus . Sacramenta autem , quæ iam instituta sunt , ex Christi meritis ortum habuerunt ; nec alia in eo casu Sacramenta instituta essent ; vnde haec duæ sunt falsæ : Si Christus non venisset , & status innocentia perseverasset , alia sacramenta essent , &c . &c . Si Christus non venisset , & status innocentia perseverasset , alia sacramenta non es- sent , &c .

Quia utrumque horum fore , & non fore determinat sumpta nullam habet connexionem cum conditione illa , quod necessarium erat ut propositus esset vera . De alio autem decreto Dei , quod tunc habetur , nihil licet assertare , siue in unam , siue in alteram partem determinare .

Scoti oper . Tom . VIII .

Hæc

c De tertio articulo apparet ex primo , &c . Conclu-
sio huius articuli est communis , nempe pro omni statu viæ , regnante morbo fuisse remedium eius : quod verò fuerit illud , & an propriè fuerit Sacramentum in specie , declarabitur infra . Solum enim est controversia de remedio legis naturæ , an fuerit determinatum ; & de Circumcisione fuerit per se efficax , de quibus sub finem quæst . 6 . & 7 .

Per oppositum huius docet in patria , & statu innocentia , in quibus non est , aut fuit morbus , non instituenda esse Sacra menta , quamvis in statu innocentia posset esse profectus institutionis , & scientia ex sensibilibus , non sufficit ad institutionem Sacramenti , cum ibi nullum esset impedimentum salutis , quod remoueri deberet per medicinam .

Hæc sententia communis est , eam tradit D. Thomas in 4.d.1. art . 2 . q . 2 . Richardus ibidem q . 1 . Gabriel . q . 2 . art . 2 . con . 1 . Paludanus q . 3 . con . 2 . Maior q . 4 . Soto d . 1 . q . 2 . art . 2 . Caieranus 3.p . q . 6 . art . 2 . & Vasquez disp . 130 . cap . 2 . 3 . & 4 . Hugo de S . Victore lib . 1 . de Sacramentis , cap . 3 . & 5 . & in sum . part . 9 . cap . 1 .

Cæterum Suarez disput . 3 . postquam præmisit fcl . 2 . fore ibi cultum visibilem , & sacrificium fcl . 3 . dicit si Christus incarnaretur , Adamo non peccante , probabilius eriam ibi fore Sacramenta , ut sacrificium & Sacramentum Eucharistia , quia hoc Sacramentum est maximè per se appetibile , secluso ordine ad peccatum ; seclusa significatione passionis , quæ tunc non foret .

Hanc impugnat Vasquez . Primo , ex eo quod Christus non venisset , si Adam non peccasset : ergo tollitur suppositio inferens connexionem extremorum , nempe Sacramentorum cum eo statu , mediante aduentu Christi , in Deo autem non

Pro omni sta-
tu via fuisse
Sacramentum
post lapsum .

In patria , in
statu innocen-
tia non esse
remedias .

Quia deficit
necessitas .

D. Thom .
Richard .
Gabriel .
Paludan .
Maior .
Soto .
Vasquez .
Hugo .

IO
Suarez .
Si Christus
venisset non
peccasse Ad-
amo fore Eu-
charistia sa-
cramentum .

Vasquez im-
pugnat .
Christus non
veniret .

II
Rejicitur dis-
cursum .
Deficit hypo-
thesis quæ ad-
mititur Sha-
rez .

In statu illo
quamvis non
veniret Christus , si
esset gracia & ope-
ra .

Idem de sa-
cramentis , si
non repugnat
statu .

neque venturum Christum , nisi supposito lapsu Adami ; non sequitur quin aliquem effectum , (qui nunc post lapsus dependet à Christo ,) tunc habuissent homines , specificatiu loquendo ; quamvis non ut dependentem à Christo , quia habuissent gratiam , & opera , quæ nunc dependent à Christo , licet in eo statu non referrentur ad Christum , datâ hypothesi : ergo si non repugnat statu , potuerunt etiam habere sacramenta , qua etiæ nunc , supposito lapsu , dependent à Christo , tunc non dependissent , & habuissent eandem efficaciam , quantum ad sanctitatem causandam ,

G seclusio

**Essent officia ex diuisi-
o-
ne in iustitia.**

secluso ordine ad peccatum originale, & redem-
prorem : nata, vt in articulo praecedenti dictum
est, non à causa meritaria habent Sacra menta ef-
ficaciam, sed à principali, qualis nequit esse me-
ritaria ; vt optimè Doctor *infra d. 48. quæst. 1.* in
simili de dominio Christi, & potestate iudicaria.

**Media ad sa-
lutem posse
esse sine de-
pendentia ad
Christum.**

Causa enim meritaria supponit semper prin-
cipalem, à qua impetratur, & quæ acceptat eius me-
rita, ob quæ, tanquam motu, inclinatur ad po-
nendum effectum, qui impetratur, & qui asio-
quin poni posset ab ipso impetratur, & ex alio
motu, cessante merito : in statu autem inno-
centiae perinde Deus posset vel ex gratia operan-
te, vel per sacramentum institutum reducere
prædestinatum ad terminum gratiæ propor-
tionatum gloriæ, ad quam prædestinatus est.

**I 2
Senectia pro-
babilitas.**

Deinde multi docent Christum venturum in
eo casu, ut causam meritariam, vel certe ut fina-
lem, & exemplarem, & sic ab eo dependissent sac-
ramenta illius statutus, si quæ essent, vel primo,
vel secundo modo, & consequenter habuissent
connexiōnem ad ipsum. Vtrum horum asseratur
non est huius loci. Videatur Doctor in *3. d. 7.* &
Suarez ipse *3. p. 10. m. 1. disp. 40.* & *proleg. 3. de gratia,*
cap. 2. in fine.

**Secunda ra-
tio non ob-
stat.**

Ex hoc etiam patet, secundam rationem Vas-
quez non virgere, quæ talis est, nempe omnia Sa-
cramenta quæ nunc habemus, esse ex meritis
Christi : ergo dato quod Christus venisset, non
veniendo in carne passibili, cœlasset mors, &
passio eius ; ac proinde meritorum, ex quo sortiun-
tur efficaciam Sacra menta, quia ablatâ causâ in
decreto Dei, auctoritatem etiam id quod ex illa defi-
nitum est.

**Soluitur.
In casu veni-
ret viator
Christi, iux-
ta statutum na-
ture.
Posset moriri.**

Respondetur, ad probandum esse Christum
etiam ut venientem in carne impassibili, iuxta
statutum innocentiae, viatorem, secundum corpus,
quod licet fuisset impassibile iuxta conditionem
statutus ; tamen non fuisset gloriosum, & nihil
proinde habuisset repugnans merito ; ac proinde
probandum, inquam, erat non fore ut haberet in-
fluxum causæ meritaria in electos per opera
congrua illi statui.

**Sacra menta
motiuum an-
ex solo meri-
to Christi r**

Secundò, probandum est quod vnicum & so-
lum motiuum instituendi Sacra mentum, fuerit
meritum ipsum, quia idem effectus ex pluribus
motiuis extrinsecis haberi potest ; sicut ipse ad-
uentus Christi ex variis motiuis, & per diuer-
sa ratione decreta, est ordinatus : primò ut ca-
put fieret & glorificator, & primogenitus omnis
creatûra.

Vnde Concil. Trident. *scilicet 6. c. 7.* docet causas
iustificationis finales, esse gloriam Dei, & Christi : & vt appareat hæc esse diuersa ratio causan-
di, nempe finis & causa meritaria : infra dicit
Christum esse causam meritariam, in intentione
vero primùm est finis, quām ordinatio medijs,
qualis est causa meritaria, & mediator inter
Deum & hominem, per quem hic reduceretur ad
finem, ad quem primò est institutus.

Sic Sacra menta licet sint volita ex motiuo me-
riti Christi, tamen hic est finis extrinsecus perfici-
ens; intrinsecus verò est sanctificatio hominis,
cui applicantur, qui est effectus intentus ab insti-
tuente, & per se, & possunt manere secluso illo
motiuo extrinseco : sicut prouidentia, seu decre-
tum ordinandi hominem in finem supernatura-
lem, ex opinione Vasquez, præcessit ordinatio-
nem Christi, ut redemptoris. Ex quo decreto pos-
set sufficienter habeti motiuum assumendi hoc
medium Sacra menti ; itaque rationes iste non

**Diversum in-
stituendi sa-
cramenta**

Exemplum.

multum vrgent : sicut neque quadam corollaria
ex iis deductæ cap. sequenti, quibus non insisti-
mus : melius ergo ipse Suarez petit rationem ex
conditione, & natura illius statutus, vnde non repu-
gnare illi institutio Sacra mentorum. Ex quo sta-
tu nos teneamus argumentum in oppositum.

Probatur ergo conclusio alter ex natura, &
conditione huius statutus, non fore in eo institu-
menta Sacra menta perseverasset ; quia ut con-
stat ex Augustino variis in locis, (*vt de corrept.*
& *gratia, cap. 7. 10. 11. 12.* Enchiridij *cap. 106.* de na-
tura & gratia *cap. 48. lib. 6. contra Iulianum cap. 1.*
de Cœli. *lib. 14. cap. 26.* & alias sapientia,) statutus ille
fundabatur in iustitia originali, neque patieba-
tur difficultatem in operando, neque errorem
in cognoscendo, quæ duo secuta sunt peccatum,
tanquam poena ; & profectus eius positus fuit
in meritis liberi arbitrij, cum gratia Dei, sine
qua non : vnde Deus in eo statu reliquit homi-
num sibi, cum sola gratia quæ dabat posset, non
autem velle, & operari ; *vt videtur, inquit Au-*
gustinus, quid posset liberum arbitrium, quid vero
sua gratia beneficium, iustitiaque iudicium. Ergo tali
conditioni status non congruebant Sacra menta.
Patet consequentia, quia in eo statu, posita est
gloria, in meritis liberi arbitrij cum gratia, quæ
dabat potestatem ; & consequenter alia media non
expediebant, neque compati poterunt cum statu.

Deinde eundem statutum habuit primus homo
in paradiso, qualem habuerunt Angeli viatores ;
vt vbiique Augustinus docet de virtute disse-
rens. Sed in Angelis fuisse Sacra menta nemo as-
serit : ergo neque in statu innocentiae fuisse in
hominibus.

Tertiò probabilius fortè est, & magis conforta-
me Doctori, eiisque principiis, Christum in eo
statu venturum, non ut causam meritariam, ex
cuius meritis homines haberent gratiam & va-
lore operum : ergo neque similiter ab aliis
causis extrinsecis, & instrumentalibus congruum
erat omnes participare gratiam ex opere operato.

Quartò denique cœlasset finis intrinsecus Sa-
cra menti, quod ordinatum est ut medela infirmi-
tatis, quia nulla fuisse in eo statu infirmitas.
Hæc ratio supponit Sacra mentum instituti debe-
re ad salutem hominis viatoris, ut constat ex de-
finitionibus suprà explicatis. Contra tamen hanc
conclusionem plura obiici possunt desumpta ex
statu innocentiae.

Oibiicies primò, ibi fuisse sacrificia aliqua per
cultum sensibilem : ergo poterunt esse Sacra men-
ta. Respondetur cum Soto probabiliter, negando
antecedens ex variis rationibus, quarum hæc una
est, quia finis sacrificij sensibili tolleretur ; quia
cum cultus Dei tam internus, quām externus per
actus animæ, & corporis sufficienter, & perfectè
haberi possit sine sacrificio sensibili, ibi sacrifici-
um expiatorium non esset necessarium, quia non
fore peccatum ; impenitentium vero non esset,
quia nulla esset indigentia eius, si auxilia specia-
lia cœlarent, vel si essent ibi aliqua beneficia spe-
cialia, vel communia impetranda, fieret impetratio
per orationem mediante fide, spe, & charita-
te : sic etiam sacrificium laudis fieret sine oblatione
rei externæ, & sensibili : protestatio etiam di-
uinæ excellentiæ, & subiectiōnis creaturæ perse-
cta fieret per actus proprios, tam internos, quām
externos ; vnde ex fine intrinseco cultus, non se-
quitur ibi necessitas sacrificij.

Non requireretur etiam ad distinctionem, ne-
que ad significationem mysticam ; sicut & alia
instituta

**Conclusio cœ-
munis proba-
tur contra
Suarez.**

Augustin. De corrept. &
gratia cap. 7.
10. 11. 12.
Enchiridij cap.
106. de na-
tura & gra-
tia 48. lib.
6. contra Iu-
lian. cap. 1. de
Cœli. lib. 14.
cap. 26.
Statutus inno-
centia qualia
fuerit.
Ei non con-
gruebant sa-
cra menta.

**Status An-
gelorum, &
hominis par-
tas.**

**Christus non
venisset ve-
causa meri-
toria.**

**Cœlasset finis
sacra menti.**

**Prima obi-
cio.**
Reffonsio.
*In eo statu
non esset cul-
tus sensibili
sacrificij.*

**Tolleretur ne-
cessitas sacri-
ficij in specie.
Non esset ad
definitionem,
aut infirmi-
tatem &
exorcismum..**

instituta sunt post lapsum ad distinctionem populi fidelis, & ad designandum sacrificium crucis: item ad exercitium, ne fideles in idololatriam labentur.

Hoc omnia cessarent in statu innocentie, & dato antecedente, respondetur secundò, negando consequentiam & paritatem, quia in hoc distinguuntur Sacramentum à sacrificio, ut illud sit in ordine ad sanctificationem institutum, sacrificium verò in cultum.

16
Secunda ob-
iectio.
Responso.
Peccati re-
nale non re-
pugnat eis
statu.
Doctor.
Gabriel.
Maior.
Bassolis.
A'manus.
Richard.
Valquez.
Non per sur-
reptionem, sed
ex libertate.
Altisidor.

Obiicies secundò ibi fore peccatum in aliquibus, vel saltem potuisse esse: ergo Sacramenti necessitas poruit esse, & sufficiens eius motiuum. Respondetur in primis quantum ad peccatum veniale, quod potuit compati cum statu innocentie, habituali, ut tradit noster Doctor in 2. d. 21. quem sequitur Gabriel d. 22. q. 1. art. 1. dub. 1. Maior quæst. 1. Bassolis quæst. 1. art. 1. cum reliquis nostræ scholæ. Almainus 3. moral. cap. 21. & probabilem tenet Richardus d. 21. art. 3. q. 1. sicut & Vasquez 1. 2. d. 148. qui male tamē putat Doctorem asseruisse quodcumque genus peccati venialis etiam per surreptionem compati cum illo statu, quod non est verum, ut patet ex verbis eius, quæ manifestè loquuntur de illo genere peccati, quod ortum habetur ex libertate; sicut & Altisidorensis de eodem loquitur, admittēs fuisse compatible cum iustitia originali 2. p. sum. tract. 10. c. 3. quæst. vlt. & tract. 28. c. 2. quæst. 3. incidenti ad 4.

Hoc autem peccatum per surreptionem non idē negaret Doctor non compati cum illo statu, quia formaliter ex ratione macula illi repugnat, sed in causa, quia nimis ḥum oratum habet vel ex passione, vel ex ignorantia, quæ ille statu, iuxta communem Augustini & Scholasticon sententiam non admireret in 2. d. 22. & alijs sap.

Oppositorum huius docet S. Thomas in 2. d. 21. & 1. 2. quæst. 89. art. 3. vbi eius commentatores. Secundo autem hanc sententiam, nullum esset in eo statu peccatum veniale, & sic argumentum non virget. Supponendo etiam pro nūc primam, (de quæstione non disputamus nunc,) quæ magis conformis est Augustino 14. de Civit. cap. 11. & lib. 41. de Gen. ad litteram cap. 5. & Magistro in 2. d. 20. Respondetur ex peccato veniali, aut potestate ad ipsum, non colligi sufficiens motiuum instituendi Sacramenti, quia neque de facto etiam Sacra menta sunt primariò instituta ad effectum deletionis peccati venialis: sufficiebant ergo alia remedia, quibus de facto extrà sacramentum deletur.

17
Peccati mor-
tale non ef-
ficitur.
Anselm.

Soli prædesti-
nati sunt fe-
rent.
Gregor.
Dotor.
Vincētus pri-
mam tenta-
tionem con-
fessus.
Gabriel.
Bassolis.

Quantum autem ad peccatum mortale, sequentio sententiam Anselmi lib. 1. Cur Dous homo, si vivissent primi parentes, sibi & posteris meriti essent in effectu confirmationem, ita ut amplius non peccarent. Quæ sententia cohæret aliquibus locis S. Augustini, ut videre licet in iam citatis supra. Hæc sententia supponit solos prædestinatos nascituros in statu innocentie, quod docet exp̄s Gregor. lib. 4. Moral. c. 26. alias 28. vtrumque sequitur Doctor in 2. d. 20. limitat tamen illam Anselmi, ut intelligenda sit de filiis, post etiam primam tentationem deuictam, fore ut confirmarentur, quia non essent melioris conditionis, quam primus parens. Doctorem sequuntur Gabriel, Bassolis, & alij, nostræ scholæ; qui-

bus accedit Perierius lib. 4. in Gen. quæst. de procrea. Petrus. multier.

Hæc tamen confirmatio ex Doctore ibidein non tolleret potentiam peccandi, sed ita prouideretur, ut actu non peccarent.

Alij docēt oppositum, quantum ad potentiam peccandi, sed primam sententiam Doctoris supponit Augustin. lib. 4. de Civit. cap. 10. lib. 9. de Gen. ad litteram cap. 3. lib. 1. Retract. cap. 1. vbi implicat conditionem perseverādi in iustitia, necessariam fuisse ad obtinendam gloriam; exponit proinde eos potuisse labi, & sequitur ex eo quod de facto est. Respondetur ex prima opinione evacuari obiectiōnem, quia licet maneret potentia peccandi, tamen non sequeretur peccatum mortale; quod perinde supposita etiam secundā sententiā dici potest; quia controvērsia est tantum, an haberent potentiam peccandi, & an confirmatio eam tolleret, etiam remotam, ex ea autem nemo assirerit fore, ut aliqui certè, & cum effectu peccarent.

Dato etiam quod peccarent, ut si nascerentur non solum prædestinati, sed etiam reprobri, non sequitur inde fore, ut Sacramentis adiuvarentur; sed deserterentur, sicut Angeli peccantes, & damnationis sententiam acciperent statim à peccato, quia in utrisque per status erat: sententiam insinuant verba Augustini lib. 4. de Civit. c. 10. Nec quisquam ex eorum stirpe iniuriam committeret, qua damnationem reciperet.

Quoad prædestinatos verò dico nullum lapsum, quia per media illius statū si perseverasset, prout ordinatus est in primo parente, perueniens ad terminum sicut Angeli boni, sine lapsu.

Obiicies tertio, saltem causā instructionis posse institui Sacramentum, ut ex sensibilibus intelligibili cognoscetur, quod non repugnat illi statui: ergo manet sufficiens ratio instituendi Sacramentum. Patet consequentia ex iis, quæ præmissa sunt quæstione superiori art. 3. circa illam particulam definitionis Sacramenti, quæ dicitur *signum sensibile*.

Respondetur, quod intelligibile quod ex Sacramento cognoscitur, est ipsa gratia quam conferit, & continet; unde Augustinus epist. 23. & de Catechizandis rudibus cap. 26. ad hoc genus significationis referit instructionem, quæ ex Sacramento habetur: & pater ratione, quia instruit præcisè, quæ signum est, & ducit in cognitionem signati; ac proinde instrucción hæc necessaria est, & tollit sublatu significato; in eo autem statu non esset gratia sanans per modum medicinae, neque consequenter sacramentum per modum signi instrumentis, quod affirmat Doctor illis verbis.

Quia eis tunc bona posuerit, inquit, ex sensibilius cognoscere intelligibilia; tamen intelligibile fuit necessarium tanquam conferens ad salutem, remouenda aliquod impedimentum salutis, ut scilicet dici possit proprie medicina, &c. Ex quo sequitur non tecē pro opposito citari à P. Suarez. Possunt hic plura dici circa cognitionem illius statū, & modum cognoscendi ex sensibilius, quæ satis controvēsa sunt; sed magis apicē ad alium locum spectant, nempe materiam de auxiliis; quibus proinde sup̄cedeo, donec opportunior locus offeratur, & maior occasio quam sit textus præmissus Doctoris.

Supposito peccato reprobarerum non essent sacramenta.

18
Tertia obie-
ctio ex causa
instructionis
per sacra-
menta.

Responso.
Augustin.
Instructio ex
Sacramento.

S C H O L I V M.

Sacramentum propriè dictum, id est, causatum gratiae, vel deletium peccati, fuisse aliud & aliud in alia, & alia lege: & explicat quomodo: & ex hic dictis, & dicendis q. 6. colligitur Sacramenta haec noua, & vetera vniuocè participare rationem Sacramenti.

8
Divisio Sa-
cramentis.

De quartò primò oportet videre, quomodo Sacramentum possit distingui: & secundò ad propositum. De primo scendum, quod Sacramentum uno modo distinguitur quasi vox in significationes, in Sacramentum propriè, & impropriè dictum. Alio modo distinguitur quasi superius in inferiora: & hoc quidem tripliciter. Cum enim sit sensibile signans aliquid, vel potest esse aliud, & aliud Sacramentum, quia aliud, & aliud sensibile; vel aliud Sacramentum, quia aliam signationem habens: & hoc dupliciter, vel simpliciter aliam respectu alterius, & alterius signati: vel secundum quid, seu imperfetè aliam, respectu eiusdem, variati secundum magis & minus.

In omni lege fuerunt Sacramenta proprie & impropriè dicta.
Ad propositum dico, quod in quacumque lege potest inueniri Sacramentum distinctum primo modo. In qualibet enim lege sicut fuit Sacramentum aliquod propriè dictum ex tertio articulo, sic fuit Sacramentum aliquod impropriè dictum: immò multa talia, puta à principio, genuflexiones, inclinationes, & prostrationes ad terram, & huiusmodi, quæ possunt generaliter dici sacra signa, & ita impropriè Sacraenta, haec etiam poterant esse eadem, & multa alia in lege Moysi, & Euangelij.

Sed loquendo de Sacramento propriè dicto, dico quod debuit esse aliud & aliud, in alia, & alia lege: & hoc non curando hic de aliis Sacramentis, saltem hoc fuit congruum de eo, quod instituebatur vt medicina contra morbum originalis peccati. Debuit etiam esse aliud in ratione signi, & ratione sensibilis instituti ad signandum. Primum probatur, non quidem, quod signatio esset simpliciter alia & alia respectu alterius simpliciter. Nam ex quo in qualibet lege fuit medicina contra eundem morbum, non fuit simpliciter aliud, quod signabatur per tale Sacramentum in alia, & alia lege: sed debuit significatio esse alia respectu alterius, secundum minus, & magis variati. Quod probatur, quia in processu generationis humanæ semper creuit notitia veritatis, vt patet per Gregorium super Ezechiel: ergo congruum fuit in lege posteriori signum institutum eideniū signare signatum: lex aurem posterior semper fuit perfectior, quia Deus ordinatè agens, procedit de

d. De quarto, &c. Hoc quarto articulo distinguit primò Sacramentū in suas significationes, & significata, quæ est divisio vocis æquiuocæ: aliud ergo est impropriè dictum, & sub hoc comprehendit quidquid institutum est ad cultū, & non habebat efficaciam contra morbum: ex quo satis aperte patet quod suprà ex mente Doctoris diximus de Sacramentis veteris legis, non conuenire ea vniuocè cum Sacramentis nouæ legis, exceptis iis, quæ erant efficacia contra morbum, & significabant practicè grariam.

Dicit ergo haec Sacraenta plura esse posse in diuersa lege, vt genuflexiones, inclinationes, & huiusmodi, quæ possunt dici generaliter sacramenta, id est, sacra signa, quia népe significant cultum: ita S. August. lib. 2. de peccat. mer. & remiss. cap. 26. & lib. 4. de Symbolo fides ad catechumenos cap. 1. exorcismos, infusiones, crucem, cilicium, & eiusmodi appellat sacramenta: & Basilius lib. de Spiritu san- Basilius. Eto cap. 27. plura huius generis enumerat.

Sacramentum propriè dictum est illud, quod suprà definiuit, & comprehendit remedium legis naturæ & Circumcisionem, & huius potest esse distinctio, tanquam superioris in sua inferiora, tripliciter; quia inferiora significant aliud & aliud, ut Pœnitentia, Eucharistia, Baptismus, & haec est distinctio formalis.

Secundo modo ratione subiecti, vt quia aliud, & aliud sensibile, vt Circumcisio, & Baptismus, licet fuerint instituta contra peccatum originale, tamen distinguntur subiecto.

Tertio denique modo secundum magis & minus distinguuntur, etiā in ordine ad significatum; vt quia vel expressius significet, vel maiorem gratiam conferat vnum quam aliud: vtroque modo distinguitur Baptismus à Circumcisione.

Conclusio est affirmativa, nempe congruum fuisse aliud, & aliud Sacramentum fuisse alterius, & alterius legis, & in ratione signi sensibilis, & signi expressioris; cuius congruentia ratio duplex est, vt patet ex litera. Prima, quia iuxta Gregorium bonil. 4. in Ezech. in processu generationis humanæ, semper creuit notitia veritatis: ergo congruum fuit signum institutum in lege posteriori expressius significare.

Hæc ratio procedit iuxta congruentiam illam, quæ ex Patribus suprà ostensum est, Sacraenta continere instructionem; quam congruentiam Doctor in præcedentibus tradidit: mox subsunit, quod lex posterior, semper fuerit perfectior; quia Deus ordinatè agens, procedit de imperfecto ad perfectum.

Hunc discursum probat August. lib. 18. de Cinit. cap. 11. assertens legem appellari vetus Testamentum, quia promissiones terrenas haberet, & per Iesum Christum futurum erat nouum Testamentum, in quo regnum cœlorum promitteretur, hæc subdens rationem similem ei, quam ad fert Doctor: Hunc enim, inquit, ordinem seruari oportebat, sicut in unogenito hominē qui in Deum proficit id agit: quod ait Apostolus, vt non sit prius quod spirituale est, sed quod animalē, postea spirituale, &c. Quod est procedere ab imperfecto ad perfectum ex lege continentē promissiones carniales, & téporales, ad legem,

19
Articulus
quatuor.
Divisio sa-
cramenti equi-
neca.

Sacramenta
impropriè di-
cta.

Augustin.

Basilius.

Divisio sa-
cramenti tro-
priè dicti.

Divisio for-
malia.

Seconda di-
uisio per sub-
iectum.

Tertia di-
uisio secundum
perfectionem.

20
Conclusio.
Diversa lex
diversa etiā
habet sacra-
menta.
Gregor.

Ex perfec-
tione legi.
Posterior per-
fectior.

de imperfecto ad perfectum : lex autem perfectior requirit adiutoria perfectiora ad sui obseruationem : ergo lex posterior debuit habere Sacramentum signans perfectiorem gratiam. Sic ergo congruum fuit in alia, & alia lege, esse signationem aliam, & aliam manifestiorem in posteriori, & respectu signati perfectioris.

Ex hoc sequitur, quod decuit esse aliud, & aliud Sacramentum, quantum ad sensibile signans : nam magis congruum est ad signandum perfectiorem gratiam, & manifestius signandum, nouum signum imponi, quam antiquum remanere. Antiquum enim ex prima impositione nullo modo potuit aliud signare, quam primo : ipsum autem primum, seu idem sensibile ponit in secunda lege, ad aliud signandum, quam primo, vel alio modo signandum, non erat ita congruum, sicut aliud imponi; ut patet etiam in signis practicis institutis à nobis, quod rationabilius est ad significandum perfectiorem effectum nostrum, & manifestius, imponere nouum signum, quam antiquum remanere, aut aliud prius impositum de novo imponere.

Ad argumenta. Ad primum dico, quod Deus non erat causa directe, nec occasio idololatriandi : non enim instituit illa sensibilia quasi in eis sit, vel crederetur aliquid numinis : sed instituit illa tanquam signa effectus sui creandi, ex quibus cognitio, & directio viatoris posset haberi ad querendam salutem. Ad secundum argumentum inferius patebit.

Ad tertium dico, quod nullus alias à Deo, erat legislator, nisi sicut præcepto prænuntians legem : & ita potuit esse prænuntiator Sacramentorum huius legis ; sed non institutor. Ad quartum, patet ex quarto articulo, quia aliud, & aliud fuit institutum Sacramentum pro tempore alterius, & alterius legis ; saltem de illo sacramento, per quod siebat principalis distinctio legis à lege : quia in illo debuerunt homines eiusdem legis, & inter se conuenire, & ab aliis alterius legis distingui.

neque congruum erat ut iisdem accederet noua impositio : & hoc infuetum est in politia humana, cui Deus legislator se accommodat, quantum ad hoc, quod ex familiaribus, & consuetis homo deducatur ad superiora, ut patet in omni lege quam Deus haecenus dedit.

Deinde pareret confusione vobis eiusdem signi ad aliud, & aliter significandum.

Tertio, ex Augustino supra, debet sacramentum habere similitudinem quandam effectus, ad quem assumitur: si ergo effectus est perfectior, debet etiā hæc similitudo in re sensibili esse aliquo modo expressior.

Quarto denique, quia id experientia constat ; quia lex posterior sicut diuersa fuit de facto, ita continebat abolitionem prioris, & Evangelica abolitionem veteris: id est que sacramenta in illa debuerunt esse propria, & diuersa, tanquam media conducentia ad finem.

In responsione ad tertium docet Moysen non fuisse legislatorem, sed præconem legis veteris, Deum autem fuisse legislatorem, quod fusc probant Patres contra antiquos hæreticos Clemens Roman. lib. 6. confit. cap. 1. 9. Irenæus lib. 1. cap. 10. 22. 29. Epiphanius, heres. 25. & 26. Augustini, heres. 40. & in libris contra Faustum, & Adimantum, contra aduersarium legis & Prophetarum, & in lib. de Spiritu & litera. Vnde merito Concil. Trident. sess. 4. definitius vtriusque testamenti vobis esse authorem.

Eiendiudis itaque Tiraquellus in prefat. ad Retract. n. 10. vbi negat præcepta legalia illius legis fuisse Scotti oper. Tom. VIII.

legem, quæ spirituale continet, nempe, vita æternæ, & regni coelestis.

Hinc idem Augustinus ait q. 92. in Exod. *Litteræ in veteri lege continebantur præcepta moralia, promissiones tantum carnales & temporales fuisse;* & q. 33.

in Num. lib. 4. contra Faustum ; & epist. 120.

idem Bernardus serm. 3. in Cantica: *Graue, inquit, legis iugum, & vile premium, nam terra est in promissione,* &c. Hieronym. etiam dialogo 1. contra Pelagianos, & Chrysostom. in Mathe. do-

cent regnum cœlorum primùm in Euangelio prædicatum fuisse; vnde quamvis aliquando men-

tio regni & coelestis vita habeatur in Scriptura,

vt Tob. 2. Psalm. 118. *Inclinavi cor meum,* &c. 2. Ma-

chab. 7. & alibi, non fuit promissio hæc ex lege

quam lex erat, sed ex Pribus & traditione. Vide

D. Thomam 1. 2. q. 99. art. 6.

Augustini.

Bernard.

Hieron.

Chrysost.

D. Thom.

Lex autem perfectior requirit adiutoria perfectio-

ra ad suis obseruationem, &c. Patet ex Paulo ad He-

breos cap. 7. vbi agit de translatione sacerdotij Leuitici, & Testamenti veteris propter infirmi-

taem, quam habebant ad sacramentum in sacerdoti-

um secundum ordinem Melchisedech, & le-

gem nouam ; *Reprobaro fit priori mandati propter infirmitatem eius, & imbecillitatem, nihil enim ad per-*

fectum adducit lex, ad Roman. 7. *Peccatum occasione accepta per mandatum seducit me, & per illud occi-*

dit, &c. Quia cum aliquid concupiscitur, & postea prohibetur, concupiscentia flamma magis attollitur, in-

quit Chrysostom. homil. 12. in epist. ad Roman.

Ex quibus colligitur infirmitas legis, sicut & 2. ad

Cotinth. 3. *Littera occidit, spiritus autem vivificat,* &c.

Quod fusce probat & declarat Augustinus lib. de

Spiritu & littera. Præcepta autem continebat, sed

non dabat media, neque adiutoria illa obseruādi,

quam quantum ex fide mediatoris fuerūt, per Apo-

stolū. Hinc lex noua non solum cōtinet præcepta,

sed fidem & spiritum, ipsumque authorē gratiæ, Sacra menta virtutem sanctificandi habentia; non

qualia fuerunt illa veteris legis, ex suprà dictis.

Patet etiam ratione, quia media proportionata ad finem necessariò sunt assumenda : ergo quod lex perfectior est, & continet altiora præcepta, ed etiam media debent esse perfectiora. Vnde rectè concluditur intentum ; nempe, congruum fuisse

in alia, & alia lege, esse significationem aliam, & aliam, in posteriori manifestiorem, & respectu

signati perfectioris : gratiam autem vberiorem

dari in lege noua, constat Ioan. 1. *Gratia & veritas per Iesum Christum,* &c.

Secunda etiam conclusio Doctoris est, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

ad significandum perfectiorem effectum, non con-

veniebat vt prioribus signis, quæ ex antiqua ita-

positione non possunt significare sic effectum;

Secunda conclusio, quod

congruum fuerit aliud & aliud sacramentum esse,

in alia & alia lege, quoad signum sensibile, quia

Salmeron.

iuris diuinii, alias semper durarent, & non essent mutabilia: sicut & Salmeron *disput. 61. & 62. in Acta* docet præcepta cærimonialia non esse ius diuinum, nisi tuto modo; eo modo, quo lex lata ab homine, per autoritatem, ut vocant, participatam à Deo, est diuina, ut ius Canonicum, & concludit ipsum Moysen fuisse legislatorem immediatum eius; quod merito omnes Theologi damnant.

Quia Moyses proponit illa præcepta ut reuelata à Deo, & obligantia ex voluntate Dei, & in persona Dei lata; ut patet ex Pentateuco passim; *Exodi 20. & Moseb. 7. & 15. ad Hebr. 9. 1. ad Corinth. 10. ad Galat. 4.* exprestè tribuitur Deo. Deinde nullus in illa lege poterat dispensare, ut patet sèpè ex eadem scriptura, & ex Euangelio, vbi Pharisai notantur à Christo de transgressione legis: hoc tamen falsum esset, si Moyses esset legislator eius. Aduertendum tamen Doctorem illic in genere loqui, quod nullus alius fuerit legislator illius legis; sed ut præco, ut comprehendat non solum Moyses, sed & Angelos, quorum ministerio data est lex; *ad Galat. 3. & Att. 7.* quacumque ratione intelligatur, siue quoad totam, siue quoad partem cærimonialem, & iudicialem. Ad alia argumenta patet ex litera.

Q V A E S T I O I V .

Vtrum sit possibile aliquod Sacramentum quantumcumque perfectum, habere causalitatem actiuam respectu gratia conferenda?

Alcn. 4.p.9.5.m.3.a.4. & 9.8.m.3.a.5. D.Bonau. hic 1.p.4.1.q.4. Richard. 4.a.9.2. D.Thom. q.1. & 4. & 3.p. q.62.a.2. Durand. hic q.4.s. Gabr. q.1. Aureol. q.1.a.3. Sotus q.3.a.1. Suarez 3.p. som. 3.d.7. Valsquez 3.p.131. vide Scot. 4. Metaph. q.1.1.

*Magist. 2.
Argum. 1.
Vide Parr. 1.
q.4.*

 V O D sic, August. super Ioan. ho-
mil. 80. & 1.q.1. Detrahe. *Quae est
virtus ista aquæ, ut corpus tangat, &
cor abluit?* Loquitur de aqua Baptismali:
ergo illa cor abluit: cor autem, id est, ani-
ma, non abluitur nisi per gratiam, vel gra-
tia causam: ergo, &c.

Argum. 2.

Item, Magister ponit in litera rationem
Sacramenti, quod est signum gratiæ, ita ut
eius similitudinem gerat, & causa existat:
& per hoc assignat differentiam Sacra-
mentorum nouæ legis, & veteris, quia illa
veteris, erant tantum signa gratiæ: ista no-
uæ legis non sunt solum signa, sed causa:
ergo esse causam gratiæ est conditio com-
pletiva in definitione Sacramenti perfecti.

Argum. 3.

Item, in quadam oratione petit Eccle-
sia: *Perficiant in nobis Domine tua Sacra-
menta, que continent.* Ex hoc arguitur dupliciter.
Primo, quia petitur gratia, & nō petitur im-
possibile: ergo est possibile Sacramenta ef-
ficere gratiam. Secundo, quia innuitur Sa-
cramenta continere quod petitur, scilicet
gratiæ: non autem continent eam forma-
liter, patet: ergo virtualiter, aut causaliter.

Ratio ad epp.

Contrà, Bernard. in sermone de Cœna Domini. *Sicut inuestitur canonicus per librum,
Abbas per baculum, Episcopus per annulum: sic divisiones gratiarum diuersæ sunt traditæ à Sa-
cramentis.* Patet quod illa, de quibus exemplificat, sunt tantum signa, & non causa.

*Liber. 8. 3. quest. 7.
153.*

Item, August. *Quedam sunt, quæ Deus efficit per seipsum, sicut est illuminare animas:* ergo
& sic causat gratiam. Item, si Sacramentum esset causa gratiæ, aut vniuoca, aut æquiuoca:
non vniuoca. Patet, quia non potest esse gratia formaliter in Sacramento: nec æquiuoca,
quia causa æquiuoca est simpliciter perfectior suo causato: nobilior autem aliquid, vel
eminenter gratiæ non potest esse in te sensibili, ut in subiecto eius.

Argum. questionum.

*Divisio in
otto membra.*

P O ST Q V A M quæstione secunda egit
de essentia & definitione Sacramenti,
de cuius ratione esse docuit continere
suum significatum virtute, & practice, quæsti-
one autem tertia, de eius institutione, & certitudi-
ne in significando, & authore. Item, quod in om-
ni statu viæ fuerit, & secundum diuersas leges
diuersum Sacramentum: tandem quæstione quar-
ta querit, vtrum illa efficacia Sacramenti possit
esse physica respectu gratiæ. Quoniam autem ef-
ficiencia & causalitas, colligitur ex principio for-
malis causandi, siue quo nequit subsistere, coniungit
quæstionem quintam, quia resolutione etiam
coniuncta est; & in ea querit, an possibile sit in
sacramento esse virtutem supernaturalem phy-
sicam causandi effectum.

Dividitur ergo in octo membra. Primum con-
tinet opinionem affirmativam pro prima quæ-
stione. Secundum consequenter affirmativam pro
secunda; vtrique est D.Thomæ. Tertium, impugnationem prioris. Quartum, impugnationem posterioris. Quintum, resolutionem propriæ sententiæ in primo quæstio. Sextum similiter resolu-
tionem in secundo quæstio. Septimum & octauum responsiones ad argumenta vtriusque quæ-
stionis suo ordine quo proponuntur. Vide Scholiastem per singula membra in Summario: in his
sequemur ordinem præfixum textū.

*De hoc tractat, in quest. seq. n. 2. & refutat opin. D.Thom. de ea, à num. 4. ponit suam, num. 12. &
soluit argumenta hic posita, num. 17.*

Q V A

Q V A E S T I O V.

An possibile sit in Sacramento esse virtutem supernaturalem?

Alens. 4. p. q. 5. m. 3. a. 5. D. Thom. hic q. 1. art. 4. q. 1. & q. 6. de potent. art. 4. & 3. p. q. 6. 2. a. 4. Palud. hic q. 1. Heretius q. 1. Ferrar. 3. contra c. 56. Suat. 3. p. in art. 4. q. 6. 2. Pesantius ibi, qui ponunt virtutem aliquam supernaturalem in Sacramento, sed varie explicant, de quo citata q. preced. Vide Scot. 9. Met. q. 11.

I
Argum. 1.

V o d sic , per Augustinum auctoritate supradictâ. *Quæ est ista virtus aquæ, &c.*

Argum. 2.

Item medicina continet formaliter virtutem aliquam actiuam, respectu sanitatis : Sacramentum est medicina animæ, & quidem perfecta : ergo , &c.

Argum. 3.

Item , noua relatio non aduenit alicui sine nouo fundamento, patet, quia s. Physic. 8. 7. *Non motus, neque mutatio ad relationem, nisi quia ad absolutum.* Nunc autem illud , quod ponitur signum sensibile in Sacramento, habet relationem nouam : ergo in illo est aliqua forma absoluta noua, illam dico supernaturalem virtutem nouam.

Ratio ad opp.

Ad oppositum , si ponatur talis virtus, non potest poni pertinere ad aliquod genus entis : omnis autem forma absoluta pertinet ad aliquod genus entis : ergo. Probatio primæ, quia discurrendo per omnia Genera , non posset pertinere nisi ad genus Qualitatis : sed nec ad illud, patet, discurrendo per omnes species eius : non enim est habitus, vel dispositio : nec natu-

ralis potentia , vel impotentia : nec passio, vel passibilis qualitas: nec forma, vel figura: ergo , &c.

Præterea, ad idem Sacramentum quandoque concurrunt diuersa sensibilia, ut infra patebit in multis Sacramentis nouæ legis : sed idem accidentis reale absolutum, non potest esse in diuersis subiectis : ergo non potest esse aliqua vna virtus , quæ sic sit forma absoluta realis in tali Sacramento : vnius autem Sacramenti est vna virtus, &c.

Item , omne accidentis reale supernaturale est simpliciter perfectius quoconque accidente naturali. Probatur, quia in illud non potest causa naturalis : in istud potest; & ista impotentia , non videtur esse nisi propter eminentiam effectus : si ergo in Sacramentis esset aliqua virtus supernaturalis , illa esset simpliciter nobilior omni qualitate naturali: ergo in verbis Sacramentalibus alicuius Sacramenti esset aliquod accidentis absolutum simpliciter perfectius omni perfectione intelletualis creaturæ , quod est inconveniens.

S C H O L I V M.

Ponitur sententia D. Thome quoad primam quest. harum duarum , & consistit in aliquot dictis.

Primum , Sacraenta nouæ legis sunt causæ gratiæ. Secundum , Non sunt causæ sine quibus non, nec causæ per accidens. Tertium , Non sunt causa perfectiva , nec principialis gratiæ. Quartum , Sunt causa instrumentalis ad dispositionem præuiam eius, que in quibusdam est character, in aliis ornatus, & sic causant physicè dispositionem gratiam.

a In ipsis questionibus est vna opinio, &c. Hic proponit Doctor sententiam D. Thomæ quoad primum questionem , sicut & §. sequenti exponit opinionem eius quoad secundum. Lege scholia in quibus rectè comprehenduntur conclusiones, & asserta eius.

Cæterum antequam vltiùs progrediamur, exponendi sunt breuiter varij modi , quibus illa causalitas physica Sacramentorum ab assertoribus defenditur , & reduci potest ad quatuor modos. Primus est D. Thomæ in 4. d. 1. q. 1. art. 4. & q. 27. de Veritate art. 4. ad 3. & eum explicat Doctor in litera , nempè , Sacraenta causare gratiam, non quod attingant physicè entitatem gratiæ quæ creaturæ ; sed producant aliquam dispositionem præuiam , & quasi necessitatem ad gratiam, ut characterem in iis, quæ characterem imprimunt, vel ornatum quendam spiritualem: hanc

2

Opinio D.
Thom. in 4.
d. 1. q. 1.

tenens partem affirmatiuam. Quantum ad primam questionem , dicit , quod omnes coguntur ponere Sacraenta nouæ legis esse aliquo modo causas gratiæ: tum propter auctoritatem Sanctorum, scilicet Augustini adductam ad principale, & aliorum: tum propter commune dictum, quod Sacraenta nouæ legis hoc efficiunt , quod figurant : & secundum istos, Sacraenta non possunt poni causa gratiæ, sine qua non , tantum : quia causa sine qua non , quæ nihil potest facere ad effectum efficiendo , vel disponendo , nihil causalitatis habet supra rem , nisi sicut causa

Defenditur
sententia va
riis modis.

Primus mo
dus D. Tho
mae.

Causare dis
positionem pro
cendo chara
cterem, aus
ornatum.

Cap. de spe-
cie.

causa per accidens: Sacramentum autem non est causa gratiae per accidens: tum, quia non ponetur in eius definitione, cum tamen hic ponat Magister in definitione Sacramenti: tum, quia illud, quod est per accidens, non pertinet ad artem, in Porphyrio: Sancti autem de Sacramentis tractantes, praecisè, vel præcipue tractant de causalitate eorum respectu gratiae. Pateret, quia per hoc Sacraenta nouæ legis, & veteris distinguuntur, ut dicitur in litera. Si autem & hæc, & illa tantum signarent gratiam, licet ista possent perfectius signare, quam illa, tamen non esset distinctio in ratione causæ, & non causæ. Non enim esset distinctio, nisi per aliam, & aliam rationem signandi, quod nullo modo tribuit rationem causandi, & non causandi. Qualiter ergo Sacramentum sit causa gratiae, ponitur sic: quia efficiens distinguitur dupliciter. Vno modo ex parte effectus in dispositiuum, quod inducit effectum præsum: & in perfectiuum, quod inducit effectum principalem. Alio modo ex parte efficientis, in principale & instrumentale. Instrumentum autem duplicum habet actionem: vnam ex natura propria: aliam prout motum est à principali agente: & quando habet secundam, simul habet & primam: & per secundam attingit ad aliiquid ultra illud, ad quod attingit per primam; alias non esset instrumentum: & illud ad quod attingit per secundam, quæ est eius inquantum motum est, vel instrumentum, aliquando est terminus principialis agentis: aliquando est tantum dispositio ad illum terminum.

*Secundum
D Thom. Sa-
cramentum
est causa in-
strumentalis
ad charac-
terem, vel or-
natum.*

Ad propositum, aqua per formam suam naturalem, habet operationem propriam, scilicet ablucere, vel madefacere corpus. Ulterius autem inquantum est instrumentum diuinæ misericordiæ, habet effectum ulteriore: non quidem ad gratiam, tanquam eam attingat etiam in virtute principialis agentis: sed ad dispositionem præuiam; quæ in quibusdam Sacramentis est character: in quibusdam est aliquis ornatus animæ proportionatus characteri. Sic ergo Sacramentum instrumentaliter non agit ad gratiam, sed dispositiue: quia nec per actionem, quæ est eius tanquam instrumentum, attingit illam: sed dispositionem præuiam. Et secundum istos istud est consorum dicto Magistri in litera, qui dicit, quod homo non querit salutem à Sacramentis, quasi ab eis, sed per ea à Deo: hæc enim præpositio, &, denotat causam agentem: per, verò notat causam instrumentalem.

efficaciam habent Sacraenta per modum instrumenti, ut eleuantur per communicationem virtutis impressæ; & recepta in ipsis Sacramentis, quæ non est permanens, sed transiens.

*Recipient
virtutem im-
pressam.*

Hanc defendunt omnes antiqui Thomistæ, vsque ad Caietanum: Paludanus in 4. d. 1. q. 1. Capreolus q. 1. art. 1. conclusione 3. Ferratiensis 4. contra gentes, cap. 57. Eandem sententiam primam inuenisse nostrum Alexan. Alensis 3. part. q. 5. m. 3. art. 5. & q. 8. m. 8. art. 1. putat Soto citandus, sed maleisque predilectus art. 5. docet Sacraenta caufare gratiam, non solum disponendo, sed efficiendo.

3

*Paludanus.
Capreolus.
Ferratiensis.
Alensis.*

Secundus modus defendendi hanc sententiam est Sotii 4. d. 1. q. 3. art. 1. qui ut comprehendat duo extrema, nempe gratiam non educi de potentia subiecti, sed creari, & Sacraenta habere respectu eius causalitatem physicam, dicit Sacraenta caufare gratiam, quia causant gratum esse, attinendo non ipsam formam; sed unionem eius ad subiectum: sicut homo generans alium hominem, non producit animam rationalem, quæ creaturæ, sed eius unionem ad subiectum, ac proinde dicitur generare hominem. Hunc modum censer probabilem Ledesma in 1. p. 4. quest. 3. art. 1.

*Socius vero-
dui quo de-
fenduntur.
Sotius.*

*Causare gra-
tum esse, seu
unionem tæ-
tum gratia.*

Tertius modulus est Caietani 3. p. q. 6. art. 1. & 4. vbi docet attingi ipsam entitatem gratiae, per Sacraenta, tanquam instrumenta physica causandi, non per aliquam dispositionem præuiam, neque per virtutem receptam in ipsis, quæ sit principium actionis permanens, aut transiens, sed per motum receptum à causa principali, per quem eleuantur; hunc autem motum 3. p. q. 18. art. 2. ita dēmum explicat, ut sit intentionalis, & spiritualis, non per modum principij, aut actionis receptæ, sed per modum usus instrumenti, quæ per actionem naturalem defert imperium præceptuum agentis principialis, & intimat in ordine ad effectum. Vnde autem dicitur intentionalis, & spiritualis, non suppetit, nisi per ordinem ad intentionem principialis agentis, & ad effectum, qui spiritualis est.

4

*Tertius mo-
dus Caietani.*

Quartus modulus defendendi est Suarez 3. p. t. 3. disp. 9. sct. 2. docet gratiam non creari, sct. 1. & deinceps improbat modum dicendi aliorum, dicit etiam produci physicè instrumentaliter per potentiam obediencialem, quæ est virtus quædam inchoata agenti in qualibet creatura, qua subicitur primum agenti, ut possit assumi ad quemcunque effectum, qui alias non repugnat: & hanc docet esse principium agenti in omnibus instrumentis diuinis: de qua fuisus disserit tom. 1. in 3. partem, disp. 31. sct. 5. Sunt & aliae sententiae in hac questione, quæ videri possunt apud præfatos authores, & alios, quos infra citabimus pro conclusione Doctoris, & prout occasio dabatur, eas exponemus: interim sequemur literam ut iacet.

*Quartus mo-
dus Suarez.*

*Causare per
potentiam o-
bediencialem.*

S C H O L I V M.

Quoad secundam q. D. Thom. ponit aliquam virtutem supernaturalem per modum ensis incompleti, & in fieri, in Sacramento, quæ causat instrumentaliter physicè gratiam, modo explicato, quod variis exemplis declarat. Similem virtutem, sed diuersimodè explicatam, ponunt DD. c. tati ad tit. huius quæst.

³
^{D.Thom. in 4. l. i. q. 1.}
*Secundum
D.Thom. inest,
Sacramentu
virius super
naturalis quæ
causans gra
tiam.*
<sup>Text. 15. &
circ.
Idem etiam
3. Phys.</sup>
Secundum illam opinionem dicitur ad secundam quæstionem, quodd in Sacramentis est aliqua virtus supernaturalis, quæ non tantum est ordo ad effectum, quia virtus semper nominat principium agendi: principium autem actionis, ut probatur s. Physic. est aliqua forma absoluta. Qualis autem sit illa virtus, ostenditur per distinctionem. Nam virtus, quæ est principium agendi, semper proportionatur agenti: agens autem principale agit secundum exigentiam suæ formæ, idè virtus actua in eo est forma habens completum esse. Instrumentum autem agit, ut motum ab alio: & idè competit sibi virtus, ut proportionata motui: motus autem est ens incompletum, quasi ens medium inter potentiam & actum, 3. Physic. & idè virtus instrumenti, inquantum est huiusmodi, habet esse incompletum, non fixum in natura: sicut virtus immutandi visum, est in aëre, inquantum est instrumentum motum à corpore; sed huiusmodi entia imperfecta, quæ sunt in fieri, solent intentiones communiter nominari: eo modo quo virtus in aëre ad immutandum visum, dicitur

intentio coloris. Virtus' ergo spiritualis, quæ est in Sacramento, inquantum instrumentum, est in eo, quasi in fieri, tanquam ens incompletum, sive intentionale.

Et si arguitur, quodd in corpore non potest esse aliqua virtus supernaturalis. Respondet secundum dicta, quod licet non possit ibi esse virtus supernaturalis secundum esse completum: potest tamen ibi esse secundum esse incompletum, per modum intentionis; sicut exemplificatur in multis. Primo quidem, quia sic sermo audibilis causa existens disciplinæ, secundum Philosophum in principio de Sensu, & Sensato, continet quodammodo intentiones animæ, cuius conceptiones quodammodo exprimuntur per sermonem.

Secundò sic, virtus artis est quodammodo in instrumento moto ab artifice. Tertiò sic, in motu corporis celestis est quodammodo virtus substantiæ separatae mouentis, secundum Philosophos. Quartò sic, semen agit in virtute animæ, ut dicitur z. de Animalibus, & tangitur à Commentatore 7. Metaph. cap. 2.

S C H O L I V M.

Impugnat que dicit D.Thom.ad primam questionem, quatuor rationibus. Prima, dispositio ad gratiam est terminus creationis, sed secundum D.Thom. creatura creare nequit. Secunda, effectus Sacramento fit in instanti, sed Sacramentum non potest agere nisi per motum. Tertia, in Eucharistia nihil est assignabile, à quo attingi posset transubstantiatio. Quarta, ponitur pluralitas sine necessitate. Gratiam creari, preter Scot. hic, & d. 16. q. 2. tenent Alenf. 2. p. q. 9. m. 8. D.Bonavent. 2. d. 26. art. 1. q. 4. Richard. ibi art. 1. q. 4. Capreol. hic ad arg. Scot. contra 3. con. Maior. q. 1. Palud. q. 1. Ferrar. 4. contra gen. c. 57. Caet. 1. p. q. 110. a. 1.

⁴
^{i. p. 1. 4. 5. 4. 5.}
Contra istam b opinionem; quantum ad illa, quæ ponit ad primam quæstionem, arguitur primò sic: Creatura non potest agere instrumentaliter ad terminum creationis, secundum ipsum: & hoc, ut dicit alibi, maximè verum est de substantia corporeæ, cuiusmodi est Sacramento: dispositio autem proxima ad gratiam quæcumque ponit, est terminus creationis. Minor probatur, quia illa dispositio est simpliciter forma supernaturalis: & quælibet talis æquè non est educibilis de potentia naturali subiecti recipientis: æquè etiam subiectum est in potentia obedientiali ad quancunque talement formam.

Item,

b Contra istam opinionem, &c. Impugnat Doctor sententiam D.Thomæ quatuor rationibus. Primi, impugnat premijam sententiam. Prima ratio. Creatura nequit creare instrumentaliter. Charakter. & ornatus simpliciter super naturales.
Impugnat premijam sententiam. Prima ratio. Creatura nequit creare instrumentaliter. Charakter. & ornatus simpliciter super naturales.

*Quid. educi
de potentia
materia.*

*Successio in
forma intro-
ductione, ex
duplici capi-
te pronenit.*

Item, ista dispositio respectu gratiae, cum secundum ipsum, sit necessitans respectu gratiae, quando non est impedimentum in suscipiente; sequitur quod simul fiant in anima non indisposita, ista dispositio & gratia: ista ergo dispositio fit in instanti, sicut & gratia. Hoc etiam patet, quia non est successio in inductione aliquius formae, nisi penes partes mobilis, vel penes partes ipsius formae: neutrum autem est hic. Primum non, quia subiectum est indiusibile. Secundum non, quia tunc gradus formae, non possunt esse, nisi talis dispositio fieret continuè maior, & minor; sed possibile est in aliquo suscipiente Sacramentum, minimam dispositionem induci, sicut & minimam gratiam infundi: ad istam autem gratiam non requiritur, nisi minima dispositio: non est ergo ibi successio penes gradus, secundum quos dispositio successiuè inducatur.

Patet etiam tertio illa propositio, quia instrumentum non agit, nisi in virtute principalis agentis: ergo si instrumentum non potest agere, nisi in tempore ad istam dispositionem, sequitur, quod Deus ageret in tempore, vel successiuè ad eandem. Consequens videtur inconveniens, tum propter infinitatem potentiae agentis: tum propter summam capacitatem suscipientis non habentis contrarium: Sic ergo supponatur ex ipsis tribus probationibus, quod illa dispositio prævia ad gratiam, quam ponunt, inducatur, vel induci possit in instanti: Sacraenta autem non possunt habere actionem suam in instanti. Probatio, quia communiter in Sacramentis, requiruntur verba multa, ut patebit inferius: illa autem non possunt habere esse in instanti: ergo in tempore, quare nec agere actione sua naturali: ergo nec supernaturali, quia ne secundum eos, quando instrumentum habet actionem excedentem suam virtutem, habet etiam actionem propriam.

*Sacraenta
non possunt
habere actio-
nem instan-
taneam.*

6. Physic.

Si autem singatur aliquam vnam syllabam totius orationis instrumentalis habere esse in instanti (quod ideo fictio est, quia formatio huius syllabæ est cum motu locali aeris, & motus non est in instanti) adhuc non saluat propositum, quia aut illa esset prima syllaba, aut ultima, aut intermedia; quæcumque ponatur, ex quo illa habet actionem, & dispositionem illam, quæ causatur in instanti, & nulla alia, sequitur quod illa sola sufficeret, & inter omnes alias haberet rationem Sacramenti: quia omnes alias præter illam, nec instrumentaliter, nec quocunque modo agunt dispositionem illam præviam: quod est in conueniens,

supernaturalis, non tamen in eo gradu quo habitus, ut patet ex Doctore in 1. dist. 17. q. 2. Dari ergo formam supernaturalem quoad substantiam, non negavit Doctor, ut patet hic, & aliis in locis, ut q. 1. prologi §. Ad questionem; & sapè per totam questionem, & q. 3. i. 1. d. 17. q. 2. in 2. d. 3. q. 9. in 3. d. 2. 3. & deinceps usque ad 32. vbi agit de habitibus infusis in 4. d. 49. q. 1. & ne difficultas fiat de actu in 3. d. 2. 3. §. Altera patet, &c. dicit actu fidei infuse, & acquisita distingui essentialiter; & dist. 24. idem assertum de actu charitatis infuse, & acquisita: prout optimè notauit Scholastes, ad locum citatum in q. 1. prologi. Et de his actibus, ac aliis habituum infusorum dicit ita eos fieri à suis principiis, ut alio modo virtute naturali intellectus, aut voluntatis produci non possint: unde in hac questione non est controversia quantum ad mentem Doctoris.

Difficultas tamen offertur circa illam probationem Minoris, qua probat supernaturalem illius dispositionis, ex eo, quod ad eam non sit potentia naturalis in subiecto, ex qua educatur, sed tantum obediens, quo repugnat eius principiis, in locis iam citatis, vbi expresse assertum, in nobis dari inclinationem naturalem passuum, ad formas supernaturales gratiae, & gloriae.

Sed responderetur hanc probationem esse ad hominem ex principiis concessis; nam licet hinc inde utraque schola admittat formas supernaturales quoad substantiam, & in ratione absoluta, per ordinem tamen ad extrinsecum alter, & alter definit illam supernaturalitatem. D. Thomas 1. p. q. 1. a. 1. q. 1. 2. art. 5. q. 67. art. 5. eiisque discipuli docent illam supernaturalitatem desumim in ordine ad subiectum, quatenus non supponitur in ipso inclinatio naturalis ad formam, sed tantum potentia obediens: nos autem cum Doctore id negamus, sed desumendum esse tam potentiam obediens, quam supernaturalitatem formæ in ordine ad agens: quia ergo illa controversia non est huius loci, ideo sumit rationem supernaturalitatis ex mente D. Thomæ, non autem ex principiis à se assertis aliis, vel secundum ipsa, ut patet infra dist. 1. 4. & in dist. 49. q. 1. & in 3. d. 14. q. 1. vbi colligitur elevationem potentiae non fieri per formam, quia forma est, sed quia principium agenti, & in locis supra citatis, vbi exponit supernaturalitatem respectuè ad agens. Unde mihi videtur quidam ex nostris, ut Tarracensis, & post eum alii, non recte interpretari mentem Doctoris hic, quasi illa probatio minoris esset ex principio adfertis eius, vel ex mente ipsius: vis ergo huius rationis consistit ad hominem, in eo quod quacunque ratione dicatur gratia non produci immediatè à Sacramentis, quia est terminus creationis: eadem ratio probat etiam ornatum illum non produci physicè à Sacramentis.

Responde Ferriensis ex Capreolo in 4. d. 1. quod forma dicatur supernaturalitas in duplici gradu. Nam quedam est talis, ut nullo modo attingi possit virtute creata, neque innata, neque superaddita, neque consequenter educi de potentia materia, talis est gratia. Alius autem gradus est, quando forma attingi potest, saltem virtute superaddita, ac proinde educi de potentia materia, & huius generis est character: disparitatem assignat infra ex propriis sententiis, quia gratia est supra totum ordinem naturæ, & coniungit nos Deo, ita à solo Deo produci potest: character autem,

*Dari formam
supernatura-
lim in sub-
stantia.*

*6
Explicatur
probatio.*

*Responsio.
Vtitur proba-
tione ad vo-
minem ex
principio af-
ferto.
D. Thom.
definit in or-
dine ad sub-
iectum super-
naturalitatem.*

*Dicitur verò
in ordine ad
agentem, non ad
subiectum.*

*7
Responsc
Ferrari &
Capreoli*

*Duplex gra-
duis superna-
turalis.*

conveniens, quia in tali oratione Sacramentali, nulla vna syllaba ponitur Sacramentum, sed tota oratio.

Quod si vtrā fингas ultimam syllabam esse instrumentum completiū, & habere actionem istam, quæ attribuitur Sacramento, non in virtute propria, sed in virtute omnium præcedentium, sicut ultima gutta in virtute omnium præcedentium cauat lapidem 8. *Physic.* Hoc nihil est, nūquam enim in talibus ultimum completiū causat effectum in virtute præcedentium, nisi quia præcedentia dereliquerant aliquam dispositionem præuiam ad illum terminum: hic autem syllabæ præcedentes, nullam dispositionem talem relinquent ante ultimam: ergo, &c.

Item in aliquo Sacramento, scilicet Eucharistia, non videtur ista causalitas esse possibilis, & hoc siue loquamus de Sacramento pleno, scilicet Eucharistiâ iam consecrata: vel de ipsa consecratione Sacramentali, quæ est via ad Sacramentum. Nam primo modo loquendo, species illa panis non videtur esse causa instrumentalis attingendo effectum, scilicet existentiam realem corporis Christi, neque aliquam dispositionem ad illum effectum. De consecratione etiam patet, quia illa verba prolata non attingunt transubstantiationem, quæ est terminus principalis huius consecrationis: cùm illa transubstantiatio non fiat nisi virtute Dei infinita, quod zequè, vel magis patet, quā de creatione, neque attingit aliquam dispositionem præuiam ad illam transubstantiationem: quia aut illa dispositio esset in pane, aut in Christi corpore: neutro modo potest dari. Non enim in corpore, quia iam non esset dispositio: nec in pane, quia, cùm illa dispositio esset necessitans ad transubstantiationem, esset in eodem instanti cum transubstantiatione: & tunc in illo instanti esset panis, quia quando est dispositio, est & eius subiectum: simul ergo esset panis in eodem instanti, in quo est illa dispositio, & transubstantiatio, quod includit contradictionem. Similiter pura fictio videtur esse, quod per ista verba: *Hoc est enim corpus meum*, magis alteretur realiter panis, quā per alia verba prolata, scilicet, *iste panis est albus*, & huiusmodi, cùm sonus non habeat virtutem aliquam ad causandum alterationem realem in pane.

Possit etiam argui ut prius, quia illa verba Sacramentalia habent esse in tempore: ergo & actionem suam præcisè in tempore: illa autem dispositio ad Eucharistiam si fingatur, non potest ponи causari in tempore,

autem, qui est dispositio ad gratiam, non est supra ordinem naturæ, sed est infra aliqua materialia sui generis, nempe, actum liberi arbitrii, qui disponit ad gratiam, & est supra characterem perfectione; Ideoque non est incomueniens, vt à Sacramento instrumentaliter producatur, cùm aliquid sui generis virtute natura producat.

Contrà, hæc solutio quoad primum petit principium, & distinctio adducta quoad evasione conficta videatur, neque respondet ad probationem minoris. Quæro enim vnde colligatur supernaturalis gratia aliter, nisi in ordine ad subiectum, in quo tantum supponit potentiam obedientialem, sed perinde characterem etiam, & ornatius ille supponit potentiam obedientialem in subiecto, quia naturalis non admittitur ab ipsis, nisi ubi datur etiam agens naturale, quod educere potest illam potentiam ad actum: in reliquis conuenient gratia & character, in esse formæ spiritualis accidentalis in genere.

Vnde sicut potentia obedientialis immediatè subiicitur Deo agenti & soli, loquendo de ea, quæ est mere obedientialis (vt excludatur instantia de potentia vitali in ordine ad suum actum supernaturalem, quâ vitalis est, & naturalis) ita potentia obedientialis ad characterem soli Deo subiici debet, sicut & quæ est ad gratiam: quia perinde character dicitur à Deo produci, & infundi sicut gratia, si spectemus principia regulata, vt infra patet: perinde etiam gratia dicitur causari à Sacramentis, sicut character. Ex ratione autem non suppetit aliquis diuersus, & notus modus easandi vtrumque: ergo solutio prædicta videatur omnino libera, & meritò à quibusdam discipulis D. Thomæ non probantur principia ad quæ reducitur.

Deinde disparitas petita ab ipso Ferrarensi, quoad excessum perfectionis, in forma nihil concludit: in primis non admittitur gratia esse supra totum ordinem naturæ, ne quidem in genere formæ accidentalis, quia iuxta principia nostra; gloria, & actus supernaturales frumentis in patria est perfectior in entitate, & perfectius contingit Deo, quā ipsa gratia.

Et dato etiam opposito iuxta sententiam assertoris, & eorum qui gratiam esse dicunt participationem diuini esse, & distingui re à charitate, non probat intentum, quia etiam quæ inferioris sunt gradus, aliquando exigunt ex natura sua superiorum causam, & materia prima, quæ est imperfectior formæ, petit ex peculiari ratione produci à Deo solo, quia est primum subiectum: quod ergo gratia sic conueniat produci, non colligitur ex perfectione eius, sicut per illam, nec absolvitur omnino à subiecto, quin ipsi insit per modum inherentis, & accidentis; de reliquo nihil conuenit ipsi in genere, quod non conueniat characteri in ratione formæ supernaturalis.

Et confirmari potest per exemplum datum, quia actus supernaturales sunt perfectiores, quam character; educuntur ramen de potentia naturali subiecti non ita character: ergo id non est ex perfectione.

Deinde instantia de charactere, & actibus, libero arbitrio, non est ad propositum: agitur enim de dispositione naturali necessitante ad gratiam, qualis est character ex præfata sententia, ad quam non habet proportionem dispositio moralis, & imperatoria, vt sunt actus, qui supponuntur ad iustificationem, quia prior dispositio maiorem connexio

Impugnatur.

Poni principia.

Vtraque forma perinde supponit potentiam obedientialem.

8

Soli Deo subiicitur potentia obedientialis.

Disparitas significativa supernaturalis redditur.

Ratio ex perfectione petit non valit.

Confirmatur.

Instantia de dispositione per actus liberas exclu- datur.

Text. 23.
Quonodo ul-
tima guita
cauas in vir-
tute præ-
dantium?

Nihil in
Eucharistia,
cui tribui
posse trans-
substantiationis
vi causa
physica.

6

tempore, propter similes probationes, quæ suprà tactæ sunt in secundo argumento. In proposito etiam est ratio specialis, quia verba consecrationis Eucharistiz non possunt habere actionem respectu transubstantiationis, seu dispositionis necessitatem ad transubstantiationem: quia non prius agunt circa passum, quam tangent ipsum secundum eos, & secundum Philosophum 7. Physicor. de simultate agenesis, & passi: nunc autem in instanti complexe prolationis nondum species illosum verborum tangunt speciem panis, quia multiplicatio soni, & sensatio, non fit nisi in tempore, secundum Philosophum in de sensu, & sensat, dubitacione penultima: ergo per tempus post instans ultimum complexe prolationis verborum nondum transubstantiatione facta est; nec dispositio prævia ad ipsam: ergo panis per totum illud tempus permanet; quod est contra communem opinionem de Eucharistia.

7

Quarto arguitur⁴, quod ista opinio ponit pluralitatem sine necessitate, quod est contra doctrinam Philosophorum, patet primo Physicorum de. opinione Melissi, & eius commendatione ultra Anaxa. & 3. de Anima. & 8. Physicor. quod natura nihil facit frustra. Semper enim, si sufficit paucitas ad saluandum apparentia, est magis ponenda: sed talēm dispositionem fieri in Sacramentis, omnino videtur superfluum, nec huius pluralitatis videtur esse aliqua necessitas, vt patet in Eucharistia: quia purissima fictio videtur esse, ponere ibi aliquam dispositionem præcedentem, vel inter species panis, quæ sunt Sacramentum, & inter existentiam corporis Christi, quæ est res signata.

In aliis etiam Sacramentis hoc probatur, nam in illis, quæ non imprimunt characterem, nulla necessitas videtur ponendi illam dispositionem, quæ dicitur ab illis ornatus. Primo hoc videtur esse contra communem doctrinam Theologorum. In quibusunque enim Sacramentis imprimitur dispositio ad effectum principalem, si propter obicem in suscipiente non causatur, tunc effectus principalis, cessante obice sufficit dispositio ad illum effectum principalem (apparet in Sacramentis imprimentibus characterem, quæ propter hoc non sunt iterabilia) sed in fictè penitente, cessante fictione, nihil est, quod sufficiat ad effectum veræ penitentiae; alioquin non oportet talem fictè confessum, de eisdem peccatis alias confiteri: ergo in tali Sacramento nulla imprimitur dispositio, quasi necessitans ad effectum Sacramenti.

Text. 24.

Text. 50.
Text. 60.
Text. 48.
Idem 1.
ca. t.c. 32.
Pluralitas,
sine necessita-
to non ad-
mittenda.

Admissio or-
nacis fictè pa-
nitens non
teneretur re-
confiteri.

connexionem habet cum forma, quam secunda: ergo magis exigit produci à cauâ producente ipsam formam, quam hæc, neque consequenter ex modo producendi huius sequitur modus producendi alterius esse idem.

Consequenter patet quod primam partem, quia quod physice coniungitur cum forma, magis est ipsi coniunctura re, & causalitate, quam quod moraliter tantum coniungitur. Patet eadem consequentia quoad secundum, quia dispositio naturalis & moralis solum æquiuicem conuenient, quia unum habet esse tale, ex natura rei, & infere, necessitando ad formam, aliud' vero secundum rationem tantum, & ex instituto infert formam.

Confirmatur ergo ratio Doctoris, quia neque Scriptura, neque Patres tribuunt villam efficaciam Sacramentis nisi respectu gratiæ, aut characteris in iis quæ imprimunt characterem ergo ornatus ille sine fundamento asseritur.

Confirmatur
non dari or-
natum.

Dices asserti ornarum, vel dispositionem aliam respectu gratiæ, vt saluetur proprietas causandi in Sacramentis, vt tribuitur eis per Patres, & Scripturam, quia cum in eis nequeat saluari haec causalitas per immediatam productionem gratiæ, quæ creatur, debet saltem quoad aliquid prius disponens saluari.

Responso.
Necessitas or-
natum.

Contra, ornatus & character sunt diuersa forma: ergo nequeunt esse dispositio necessitans ad eandem formam. Consequenter patet in Physicis, vbi inuenitur semper dispositio unius rationis ad formam unius rationis, qualis est gratia.

Impugnatur.

Secundò, Patres & Concilia illam efficaciam Sacramentorum exponunt in ordine ad ipsam gratiam, vt terminum: ergo si proprietas saluanda est, potius dici debet ipsa gratia immediate attingi.

Florent.
Tident.

Tertiò in Sacramentis, quæ imprimunt characterem assignantur tanquam diuersi effectus Sacramenti gratia & character, vt patet ex Florentino, & Tridentino citatis, & in ordine etiam ad diuersos effectus.

Ad gratiam

nulla forma
necessitans
physicæ.

Quarto, neque character, neque quocunque aliud est dispositio ad gratiam necessitans physicæ: ergo non saluatuerit causalitas physica Sacramentorum respectu gratiæ per ipsa. Antecedens probatur, quia character potest esse in ficto sine gratia, & etiam cum peccato desinente gratiæ, sed ultima dispositio necessitans ad formam ponitur simul cum forma, & tollitur sublatæ forma: ergo character nequit esse talis.

Impugnatur.

Dices quantum est ex vi characteris ultimò disponi subiectum, nisi adsit aliquid impedimentum. Contra, ultima dispositio in gradu necessitante, & simultaneo cum forma non compatitur cum impedimento forma: ergo cum character, vt constat certò, compatiatur cum impedimento, non est dispositio necessitans physicæ.

Responso.
Impugnatur.

Quod si dicas disponere aliquo modo moraliter. Contra, ergo Sacramentum producendo characterem non producit physicæ gratiam. Patet consequentia, quia effectus mediatus nequit aliter reduci in causam remotam, quam reducitur in causam proximam, sed proxima est character respectu gratiæ, qui tantum moraliter causaliter producat physicæ characterem, siue producat physicæ characterem, siue moraliter tantum.

Dispositio no
compatitur
cum impedi-
mento.

Responso.
Impugnatur.

Effectus in
causam re-
motâ media-
te proximâ
reducitur.

Confirmatur secundò, hæc dispositio ad gratiam,

12

Nuda necessitas gratiæ vel exigerent à natura formæ, vel ex natura subiecti, vel ex natura causæ efficientis instrumentalis; non primum, quia in concretis perfectè, & iustificatis extra Sacramentum habetur gratia sine tali dispositione: ergo non patet ex natura formæ; non ex natura subiecti, quia anima est de se capax gratiæ, quatenus imago Dei est, capacitate phycicæ, & recipit sèpè gratiam sine tali dispositione; vt patet ex primo membro, quod est falsum, si talis dispositio esset physicè necessitans, ac proinde naturaliter prius gratiæ tanquam formæ posteriori; sed non datur posterius naturaliter sine suo priori, vt patet ratione dependentiæ; aliàs esset posterius naturaliter, & non esset: patet in forma ignis & suâ dispositione ultimâ, verbi gratiæ, calore ut octo; gratia autem datur sine charactere, vel ornatu.

Tertium etiam dici nequit, quia nulla efficacia tribui potest Sacramento vt est causa gratiæ, nisi prout necessaria est ex parte gratiæ vt formæ producenda; aut subiecti, vt disponendi ad talēm formam: ad neutrum horum exigitur vniuersaliter talis dispositio: ergo neque virtus productiva eius physica.

c Item ista dispositio respectu gratiæ, &c. Hæc est secunda ratio Doctoris, quæ summarie in hoc versatur. Illa dispositio ad gratiam fit simul cum gratia, atque adeò in instanti; sed Sacramentum non potest producere aliiquid in instanti physicè: ergo neque illam dispositionem producit physicè.

Maiorem probat tripliciter. Primo, quia dispositio necessitans, quando nullum est impedimentum in suscipiente, fit simul cum formæ; gratia autem fit in instanti; sed in anima nullum est impedimentum respectu dispositionis: ergo, &c.

Secundò probat, quia non est successio in productione formæ nisi secundum partes mobilis, vel penes gradus, & partes ipsius formæ; id est, quia mobile habet diuersas partes secundum quas aliter, & aliter applicatur ad causam efficientem; vel quia forma est diuisibilis, ex 6. *Physicorum*: non primum, quia subiectum hæc est indiuisibile: non secundum, quia ad minimam dispositionem induci potest gratia, &c.

Pro intellectione huius Minoris non est sensus Doctoris quod gratia non sit diuisibilis; hoc enim repugnat formæ homogeneæ, quæ potest intendi, vt est gratia per ipsum in variis locis; vt patet de gratia Christi quam dicit esse intensissimam; & gratiam baptismalem *infra* docet maiorem & intensiorem esse, quam fuit gratia data per Circumcisionem: loquitur de dispositione in ordine ad formam, ad quam disponit, quæ aliquando in determinato tantum gradu intensiōnis disponit; sicut calor ad ignem non in quocumque gradu reiñfuso disponit, sed in intenso: quando autem forma disponens est talis potest contingere vt secundum aliquos gradus insit, vt remissos, sine eo quod insit forma ad quam disponit, vt calor ut tria, sine igne, &c. Talis non est dispositio hæc ad gratiam; quia quicunque gradus formæ disponens sufficit ad infusionem gratiæ: ergo potest simul dispositio, & gratia fieri in instanti, quod est intentum eius.

Tertiò probat, quia instrumentum non agit nisi in virtute cause principalis; ergo si instru-

mentum nequit agere nisi in tempore; Deus *In cœnienti*, etiam non potest agere nisi in tempore, & successivè ad effectum instrumenti: quod est absurdum ex duobus: primò ex infinita virtute Dei, cui nulla resistentia, & ex parte subiecti est proportionata: vnde ex Philosopho *sæpè in 1. questione huius citato*, si Deus immediate moueret cœlum, moueret in instanti ob infinitatem virtutis: tum secundò propter summam capacitatem subiecti non habentis contrarium.

Insinuat hæc causa ex quibus contingit successio in motu, nempe ex repugnantia passi, & limitata virtute agentis, ad quæ reducuntur reliquæ assignatae à Comment. in capite de *Vacuo*; vt ipse rectè probat *infra* dist. 43. ques. 5. Vide etiam ipsum *in 1. dist. 2. ques. 1. ad ultimum in 2. dist. 2. ques. 9. ad 4. Item in 3. dist. 4. 5. Maria fuit vere mater Dei*, &c. vbi optimè exprimit quomodo Maria cooperata fuerit in instanti ad illam actionem generatiū Christi secundum carnem ex superueniente Spiritu sancti virtute.

Probatā ergo Maiori, probat Minorem: quia Sacramentum est quid successivum (vt includit saltem formam verbalem successivam:) ergo nequit esse, aut agere; nisi in tempore, actione reali naturali: ergo neque actione supernaturali secundum ipsos; quia hæc non competit instrumento, nisi vt simul habet actionem naturalem.

Si dicas vnam syllabam posse esse in instanti, & causare illam dispositionem in eodem instanti: hoc in primis est falsum, quia etiam syllaba successivè formatur cum locali motu aëris; & eo dato, vel esse prima, vel media, vel ultima, verbi gratiæ; & sic seorsim formata haberet eundem effectum, quod est falsum, quia nec sensus sacramentalem, neque orationis sola pars habere potest, neque dictio nis syllaba.

Si dicas in virtute præcedentium causare, sicut ultima gutta in virtute præcedentium causat lapidem, ex Philosopho 8. *Physicorum*. Hoc etiam falsum est, quia sic reciperet aliquam virtutem à prioribus, vel certè relinquerent post se aliquam dispositionem, in cuius virtute causare terminus.

Hoc argumentum torsit aduersarios, & perinde concludit contra omnes modos præfatos.

Pro maiori autem claritate, & evidentiā eius, aduertendum quod consistat in duabus positionibus.

Prima est, quod ad causandum aliquid physicè, requiritur existentia cause, vt per se notum est; sive in se (vt excludatur controvèrsia) sive in alio, quod sit virtus eius, vel quod in virtute eius causat; sicut aliqui dicunt patrem mediante semine generare, etiam quando non est; & accidens separatum in virtute substantiæ generare.

Secunda propositio est, quod Sacramentum nihil causat quando est, nihil etiam substituit quod in virtute eius causaret: vnde sequitur conclusio, quod non sit causa physica sui effectus.

Minor autem probatur ex ratione illa Doctoris, quia Sacramenti forma nequit esse nisi in tempore.

Confirmatur itaque ratio hoc modo: forma II non *Confirm.*

13
Seconda ratio principiis.

Dispositio fit simul cum forma in gradu necessitatis.
Gratia fit in instanti.
Causa sufficientis in productione formæ.

Explicatur Minor huius rationis.
Gratia dini sibilitate est.

I 5
Probatio Minoris principiis.

Impugnatur.
Successivum agit successivitatem.

Réponsio.
Impugnatur.

Arguments difficultas ad duo reducitur.

Primum.
Existentia realis causa requiritur ad actionem realem.

Secundum.

Forma vt significativa est fundamētum significatiōni, & viriū suū sacramen-tala.

Trident.

Mileitan. African. Diōspolit. Augustin.

Florent.

Mutatur forma ut significativa.
Forma iudicatiū.
Demonstratiū.
Deprecatiū.
Sunt affectiones significatiōni.

17
Nō fit Sacra-mentum do-nec comple-tur sen-sue forme.
Completer per prolationē integrā.

Exemplum.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

non, secundūm sonum realem, & naturalem est fundamentum proximum significationis sacramentalis, sed prout ex instituto significatio-nis, & viriū suū sacramen-tala.

formæ successiū, & concomitanter se habent prolatio formæ quoad vltimam particulam, & productio gratiæ.

Sed hoc in primis est falsum, quia omnis effectus supponit suam causam in esse saltem prius naturā: forma autem vt prolata integrè, & sensibiliter, est causa gratiæ: ergo productio gratiæ nequit se habere concomitanter ad prolationem formæ secundūm aliquam particulam prolationis. Patet consequentia, quia donec proferatur integrè forma, nequit concipi in esse, etiam vt prius naturā gratia: si verò gratia producat simul cum prolatione successiva vltima particula formæ: ergo sunt simul in fieri gratia & forma ipsa, quia donec compleatur prolatio formæ, nunquam concipitur forma in facto esse: ergo neque vt causa prius naturā suo effectu.

Eusofio refel-litur.

19
Imaginatio fallax & non coherens.

Secundò peto quid saluet dicere gratiam produci in tempore determinato, aut indeterminato vltimæ prolationis magis, quam si dicitur produci toto tempore prolationis, atque per alterum? perinde etiam sequitur effectum Sacramenti supponi ad formam, quia donec compleatur quelibet pars substantialis formæ, non est forma in sensu sacramentali, qui vt completus præexistit ad effectum; quia, vt dicitur, significando causat, & continet suum effectum. Vnde sicut ponendo corpus, nisi ponatur anima unita, non ponitur homo; sic ponendo quascumque formæ particulas donec ponatur vltima substantialis, non ponitur forma, vt est causa Sacramenti, alias enim sublatâ illâ particula maneret forma, & effectus eius, quod est falsum.

Sequela tamen probatur, quia si gratia producitur, quoad aliquem gradum sui, aut se totum antequam compleatur integra prolatio, & sit ille gradus produktus in prima parte temporis determinati, aut indeterminati, A, pars autem formæ, quæ in sequenti profertur B: tunc A supponitur ad B: ergo subtracto B, manet A. Et sic manet subiectum sanctificatum per illum gradum quantumlibet minimum: ergo virtute formæ vtrumque rectè sequitur, quod est absurdum: vnde sequitur vtramque solutionem magis ludere in verbis ambiguis desktionis, & inceptionis entis successiua, quam sustinere fundamentum oppositum, aut euacuare difficultatem.

Quod patet tertio, resumendo quod supra præmissum est de significatione formæ, quia licet forma quoad sonum materialem, (qui est fundamentum remotum significationis, & efficacia sacramentalis, quam habet ex instituto Christi,) sit successiva; quantum tamen ad significationem complexam, quæ est ex partibus, prout se mutuo determinant, non est successiva,

Significatio forma sola simili, & non successiva.

Alia respon-sio.

Vasquez im-pugnat.

Contradiccio.

Ex qua nullo negotio euacuantur solutio-nes aduersariorum. Respondent enim quidam, quod gratia, seu effectus Sacramenti, produc-tur pro aliquo tempore indeterminato ante instans extrinsecum, quod definit Sacra-mentum. Alij respondent pro tempore deter-minato, quo vltima particula prolationis verbotum durat produci. Has responsiones bene impug-nat Pater Vasquez tom. 2. in 3. parte, disputat. 132. cap. 4. quorū impugnatio apud ipsum videri potest. Neque consequenter loquuntur qui dicunt gratiam creari, quia sic tota simul produc-tur: vel ergo tempore determinato, vel indeterminato ante instans prolationis produc-tur gratia successiū, sicut sit ipsa prolatio-

*Sensu forma
non est signifi-
cacio par-
tium.*

cessua, sed permanens, & tota simul: quia hæc significatio propositionis non est aggregatio partium scorsim sumptuarum, quoad id, quod absolute significans, hoc enim materiale est, sed consistit in vnione prædicati ad subiectum, secundum limitationes adiunctas, & determinationes: ergo non ponitur sensus completus, qui est fundamentum efficacia sacramentalis, nisi in instanti completa prolationis, in quo partes se mutuè determinantes integrè receperunt esse, & pro quo sensus completus formæ haberi primùm potest in aliis, & de quo instruendi sunt recipientes Sacramentum, vt suprà exposuimus ex Patisbus; quia instruatio, quæ ex forma Sacramenti haberi potest, tum primùm incipit, quando forma est completa prolatæ: tunc autem non est forma secundum suum esse reale, quia transit completa prolatione: ergo nequit tunc causare aliquid physicè ex Maiori suprà præmissâ.

*21
Responso alio-
rum.*

Soo.

Respondent alij ad idem argumentum, concedendo totum quod prætenditur, nempe effectum Sacramenti causari in instanti supposita prolatione; sed aliter, & aliter: nam quidam dicunt in instanti extrinseco, in quo verum est dicere, iam prolatione non est, aut forma Sacramenti, & ante hoc immediatè fuit: & ita responderet Sotus in 4. distinct. 9. quæst. 2. articulo 7. & declarat exemplo in generatione substanciali: nam calefactio, per quam producitur forma ignis, tunc producit formam ignis, quando in instanti extrinseco iam non est motus.

Hanc responsonem non omnes approbant, & merito, quia neque exemplum est verum, neque est par ratio, eo etiam admissio: nullus enim ad hunc modum philosophatur, vt motus sit causa efficiens aliquius termini, vt principium quo, vel quod, sed via in terminum, seu actus productivus: neque ullus unquam dixit formam substancialem produci per motum calefactionis tanquam causam efficiensem, sed vel à calore, vel à forma ignis generantis, iuxta varias in hac quæstione sententias: & dato, vt dixi, opposito, motus calefactionis relinquit post se calorem in subiecto, mediante quo, (vt quidam volunt,) efficitur forma ignis, tanquam virtute proximâ; vel certè vt dispositione vltimâ necessitante ad formam ignis, determinatur eius productio à qualunque causa fiat, sive vniuersali, sive particulari.

Sed prolatione formæ præterita nihil post se relinquit reale, per quod causaret effectum, vel ad illum determinaret; & quod præteritum est, comparatum ad instantis præsens producendi effectus perinde se habet, ac si nunquam existeret, quia tam propriè non est, sicut quod nunquam extitit, vel futurum erit quantum ad præsens: ergo etiam æquè repugnat ipsi causare physicè, sicut ei quod nunquam extitit.

*22
Responso alio-
rum.*

*Produc in
ultimo mu-
tatum esse pro-
lationem.*

Respondent ergo alij, quod per instantis prolationis intrinsecum producitur gratia, vt saluent aliquo modo existere Sacramentum, quando producitur effectum. Ad propositum huius adducunt illud principium philosophicum, nempe, quod in omni motu versus finem detur aliquod mutatum esse, terminans motum, in quo ultima pars formæ producitur in instanti: sic est

go contingit in prolatione dari aliquod mutatum esse eius in quo causatur gratia.

Hanc responsonem fusè impugnat Vasquez *Impugnatur.* suprà: nos breuius incedemus; nam ipsa se prodit: quare enim non recurrunt ad instantis extrinsecum sicut prior, nisi quod putent necessarium esse, vt Sacramentum existat, quando causat? ergo sit illud mutatum esse, prolatione consonantis, aut vltimæ literæ, modò hæc ipsa fiat in instanti: ergo tota virtus causandi forma, vel Sacramenti, est in illa sola litera: ergo si sola esset, etiam causaret, quod est paradoxum. Probatur utraque consequentia, quia hæc sententia idè inducit, vt saluentus causam existere, quando effectus causatur: ergo quidquid non existit Sacramenti, non facit ad actionem productiuam effectus, quia neque in se, neque in aliquo quod post se relinquit tanquam causato physicò, quæ esset virtus eius.

Dicere autem quod litera, vel syllaba, quæ non sunt significativa, sit forma Sacramenti, alienum est à sensu Ecclesiæ: redit ergo argumentum prius factum. Completa significatio formæ non consurgit ex illa litera, neque ex vnicâ dictione, neque ad eius substantiam magis facit vltima, quam prima, vel media dictio: vnde si fieret mutatio substancialis circa primam dictiōnem substancialē, vel non proferretur sensibiliter, quantumcumque reliqua manerent, nullus effectus sequeretur: ergo si forma causat, vt significativa est, repugnat virtutem causatiuam formæ contrahi ad vltimum mutatum esse prolationis.

Et si dicas, quod successuum existat per partes tantum, nihil iuvat, quia nunquam aliquis dixit motum esse per vltimum mutatum esse, in quo verum est dicere, iam non est motus, ante hoc immediatè fuit. Quod si etiam motus nihil post se relinqueret, sed terminus eius transiret cum ipso motu per illud vltimum mutatum esse, non esset verum dicere, aut motum, aut terminum motus existere; verbi gratiâ, si motus calefactionis, & calor productus transiret, manente tantum illo gradu indubibili, qui per mutatum esse acquiritur in instanti; æquè falsum esset dicere, quod calor vt octo existeret pro illo instanti, sicut & motum pro illo instanti esse.

Sed ita contingit in motu locali, qualis *Applicatur.*

est verberatio aëris, & in sono causato, quæ est prolatione formæ, vt simul transeat: ergo falsum est dicere formam, aut Sacramentum esse pro illo instanti mutati esse, quod terminat motum prolationis extrinsecè: quod confirmari potest ex Philosopho de sensu & sensato, distinctione penultimâ: multiplicatio soni & sensatio non sit nisi in tempore. Accedit quod Sacramentum existat principaliter ante illud mutatum esse, quia consistit in motu, & in fieri, seu visu, & tunc maximè habet suum effectum naturalem: deinde fieri potest vt forma, verbi gratiâ, Baptismi, finiatur ante finitam lotionem, quid tandem fiet? Sed dicta sufficient: manet ergo consequentia quod Sacraenta nequean physicè causare suum effectum; sit gratia, sit aliud.

*Item in aliquo Sacramento, sicut Eucharistie, non
videtur illa causalitas esse possibilis, &c. Hæc est
Scoti oper. Tom. VIII.*

23

*Easq[ue] non
conducit.*

*Qualibet pars
forma substan-
tiali requiri-
tur.*

*Vltimum mu-
tatum est ter-
minus motus,
non pars.*

Exemplum.

*Philosoph.
Multiplicatio
soni in tem-
pore fit.*

24

*Tertia ratio
principalius.*

*Specialia dif-
ficultas de
Sacramento
Eucharistiae.*

*Transubstan-
tatio simili-
creationis.*

*Excedit crea-
tionem.*

*Nequit sub-
esse creature
terminus ad
quem.*

25

*Separare ac-
cidens, & con-
seruare sepa-
ratum solum
Deus potest.*

26

*Creatura ne-
quit in tran-
substantia-
tionem.*

tertia ratio Doctoris contra prædictam opinionem, quam ipse clare deducit in litera. Respondebat ramen Vasquez hoc argumentum non vrigere, prout illud ex Richardo adducit: quia nempe illi admittunt ornatum illum ne concedant Sacra menta concurrens ad gratiam quæ creatur; corpus autem Christi non fit in Eucharistia per creationem.

Cæterum ratio ut à Doctore exponitur, est conueniens, & tollit omnem causalitatem physicam Sacramenti respectu effectus huius Sacramenti: quia transubstantiatione æquè, aut magis exigit virtutem infinitam, quām creatione, inquit Docto: ergo æquè est actio Dei propria, sicut creatio. Antecedens patet, quia dubium est inter aliquos an possit creatura assumi ut aliquid crearet, sive ut causa principalis, sive ut instrumentalis, saltem independenter à materia, sed de transubstantiatione, nilla subest ratio dubitandi; quia hæc nequit attingi ab aliqua causa, in cuius potestate non est terminus eterne à quo, & ad quem; neuter horum est in potestate creaturæ, quia Christum ponere indiuisibiliter sub speciebus, nequit creatura quantumcumque eleuata, quia virtus ipsi communicata est creata, & supponit subiectum, & tantum agit ad modum naturalem essendi effectus, vel agere potest: hic deest subiectum proportionatum, quia vel esset Christus secundum naturalem modum essendi præsuppositus; & hoc non, quia vt sic, vel reproductus totus, vt aliqui volunt sub speciebus, per actionem substantiale, quæ actio æquivaler creationi quoad hoc; excedit quoad supernaturalem essendi modum, quem tribuit Christo & indiuisibilem: vel ageret actione adiunctiu, & sic nequit agere in subiectum extensum, nisi motu extenso per modum suscipientis recepto, & per mutationem prioris loci, vt per se constat: ergo nequit fieri terminus ad quem, transubstantiationis sub potestate creaturæ.

Idem probatur de termino à quo, quia creatura nequit agere ad corruptionem alicuius, nisi inducendo formam incompatibilem in eodem subiecto, & corrumpendo dispositiones, quibus conservatur forma corrupti: in proposito substantia panis & vini definit totaliter, quantum ad esse substantiale; quæ desitio æquivaler annihilationi. Et si dicas per separationem accidentium sequi hanc desitionem ex natura rei, parum refert: nam præterquam quod hoc falsum esse infrà suo loco probabitur, nihil iuuat, quia separare accidentis à subiecto, & conservare separatum in esse, ab ea causa solùm fieri potest, qua eminenter includit in sua potestate genus cause materialis, & aliás posset sine subiecto producere accidentis; sed hoc est Dei: nam ad hanc rationem ultimè reducitur fundamentum, ex quo negatur creaturam posse aut principaliter, aut instrumentaliter attingere immediate effectum creationis.

Ex his ergo patet creaturam non posse attingere transubstantiationem immediatè actione physicâ: ad quod probandum sufficit altera hatum rationum: quia si nequit attingere terminum ad quem, nequit attingere terminum à quo; & si nequit terminum à quo attingere, aut dare esse separatum accidentibus, nequit attingere terminum ad quem: ergo ratio Docto-

ris optimè concludit; ac proinde, vt præfati authores saluent efficientiam Sacramenti in genere, iuxta sua principia, debent recurrere in hoc Sacramento ad aliquam dispositionem præuiam, & necessitatem ad esse effectus sacramentalis: quâ autem apparentiâ adstrui posset talis dispositio, viderint ipsi, & quod eius subiectum. In corpore Christi esse nequit, sive secundum modum naturalem essendi, sive secundum modum essendi sacramentalē, quia primum est distans (non datur autem secundum ipsos actio in distans) neque cum villa apparentia id affirmari potest; ideo non indiger impugnatione, donec videatur ad quæ principia talis modus philosophandi reduci posset.

Non secundum, quia sic non esset dispositio prævia necessitans ad talem modum essendi, qui est terminus, ad quem disponit; non in speciebus, quia sic esset aliqua qualitas materialis inhärens ipsi ut subiecto, ac proinde non necessitaret ad separationem sp̄cierum à subiecto, qui est modus connaturalis essendi ipsarum; accidens autem inclinatur ad suum subiectum hoc modo, à quo dependet: non est substantia panis ex eadem ratione, quia non necessitaret ad non esse panis; dispositio enim necessitans videtur semper coniungi, & perseverare cum termino ad quem necessitat; ac proinde, si est accidens, exigere permanentiam subiecti à quo dependet; non essent verba consecrationis, quia illæ sunt causa effectiva in ordine ad aliud in quo producunt dispositionem illam, vt patet in aliis Sacramentis, iuxta hanc sententiam. Deinde non sunt verba, vt probatum est arguento præcedenti, quia non sunt quando dispositio illa causatur.

Accedit ulterius seruando proportionem cum aliis Sacramentis, dispositionem causari in subiecto, in quo recipitur terminus, quod in hoc Sacramento nullum est, quia terminus est subsistens: ergo repugnat in hoc Sacramento saluari efficientiam illam physicam respectu termini, aut alicuius præiū: sed æquè propriū Sacramentum hoc causat suum effectum sicut reliqua sacramenta: ergo efficientia sacramentorum non est reducenda ad physicam, hoc modo.

d. Quartò arguitur quod ista opinio ponit plurimatē sine necessitate, &c. Hic ponit quartam rationem contra prædictum ornatum & dispositionem, quia superflū ponitur contra doctrinam Philophorū 1. Physic, textu 50. & 3. de Anima textu 60. & 8. Physic, textu 48. & 1. de Cœlo, text. comm. 32. Viderur, inquit, pura fictio talē in Eucharistia afferere. Item, in Sacramentis quæ imprimunt characterem, sufficit ex communī opinione Theologorum ipse character, vt recedente fictione detur effectus, & ideo Sacramentum est initerabile: in Pœnitentia autem recedente fictione nihil est, quod det effectum principalem, aliás non esset necessarium sic fictum de iisdem peccatis iterum confiteri, &c. Circa hanc ultimam instantiam erit controversia infrà in materia de Pœnitentia, Virium scilicet, Pœnitentia sit valida informis? Casus autem præsens formari potest cum circumstantia, quod non adsit bona fides: & supponendo, ex Tridentino & Florentino, Sacramentum Pœnitentia primariò consistere in absolu-

*Nulla prævia
dispositio, aut
ornatus ne-
cessitat ad
esse Christi in
Sacramento.*

*Nullum sub-
iectum affi-
gnari potest.*

27

*Quarta ra-
tionem contra
principalius ex
superfluitate.*

absolutione, quæ est actus iudicialis, de quo infrà d. 14. q. 4. in eo casu videtur, quod absoratio causa ret in facto hanc dispositionem, etiam accidente in alia fide, quia bona fides nihil supplet per se requiritum ad Sacramentum essentialiter, sed excusat à peccato accidenter cum defectu: quod ergo absoratio nata esset facere stante bona fide, cum defectu videtur posse facere aliàs. Fortè causam non admittent aduersari: loquitur ergo Doctor ex propria sententia, quem alij etiam se-

quuntur: aliàs tamen facile hanc ratio confirmari potest ex significacione expresa, & formalis formâ, quâ absolutum à peccato, quia est materia circa quam versatur, qui sensus non refertur ad illum ornatum tantum, quia sic forma non caderet directè, tanquam actus iudicialis super peccatum: significatio autem practica formâ colligitur ex significacione speculativa ipsius, quam habet ex proprietate verborum: ergo refertur ad peccatum immediate, non ad aliquid prius.

S C H O L I V M.

Refutat responsonem D. Thome ad secundam questionem, quatenus ponit virtutem supernaturalem in Sacramentis. Primo, quia illa non esset tota in toto, & quilibet parte Sacramenti, nec tota in toto, & pars in parte. Secundo, non esset in qualibet syllaba, nec in una aliqua determinata. Tertio, non est assignare quando infunderetur, quia non in applicatione Sacramenti, nec ante. Quartò, non sunt plura ponenda, quam que fides, vel ratio docent.

8

*Reprobata
opin. D. Th.
Virtus super-
naturalis
quomodo es-
set in Sacra-
mento.*

Contra ^e opinionem istam, quantum ad secundam questionem, arguo sic primò: Illa virtus supernaturalis si sit in Sacramento, aut est ibi indivisibiliter, id est, aut tota in toto, & tota in qualibet parte: aut tota in toto, & pars in parte. Non primo modo, quia inter omnes formas perficienes materiam, sola intellectua ponitur talis: non secundo modo, quia tunc extenderetur per accidens in subiecto, quod est contra rationem virtutis spiritualis.

Item, in Sacramentis communiter requiruntur verba multa (vt patebit inferius) vel ergo in qualibet syllaba esset eadem virtus omnino; vel in alia esset alia & alia virtus. Si primo modo, oporteret dicere, quod idc accidens migraret de subiecto in subiectu, & maneret postquam subiectum deficit. Si secundo modo, sequeretur, quod Sacramento consistens in tota oratione, non haberet aliquam virtutem unam. Et si dicas quod habet aliquam virtutem aggregatam ex multis virtutibus multarum partium; hoc improbat per argumentum tertium contra opinionem ad questionem precedentem. Non enim esset dare, quæ istarum virtutum esset principium causandi illum effectu spiritualem in anima, nec videtur probabile, quod Sacramentum unum formaliter (cum huius ratio formalis sit ex ratione virtutis supernaturalis) habeat tot virtutes supernaturales aggregatas.

Item ^f, quæro quando ista virtus supernaturalis causatur in illo sensibili pertinente ad Sacramentum? Aut ante applicationem ad actum, siue usum: aut in ipsa applicatione. Si antè, ergo causatio eius est purè miraculosa, quia est per actum diuinum, & non per aliquam dispositionem perpetuam, siue firmatam cum Ecclesia: nā non sequitur ad aliquid per quod possit dici quæsi consequens naturaliter sine miraculo,

Scoti oper. Tom. VIII.

e. Contra opinionem istam quantum ad secundam questionem, &c. Responsonem D. Thomæ, quantum ad secundam questionem, impugnat quatuor rationibus. Prima est, quia illa qualitas supernaturalis, vel esset tota in toto, & tota in qualibet parte, per modum qualitatis spiritualis: sed hoc nequit dici, quia animæ intellectuæ sic tantum competit esse in subiecto materiali: vel esset tota in toto, & pars in parte, & sic non esset qualitas spiritualis, quia extenderetur per accidens ad extensionem subiecti.

Deinde si esset in subiecto hoc secundo modo, repugnat ipsi producere per modum causæ totalis ornatum in anima; quia ex Augustino 12. super Genesim ad literam, agens est perfectius passo. Quod ratione pater, quia agens est in actu, passum verò in potentia & priuatione: vnde colligit Augustinus corpus non agere tanquam causam totalem in spiritum: & hinc concedunt Philosophi intellectum agendum in anima distinctum à possibili, ne admittatur obiectum materiale se solo agere immediate in animam. Quod verò talis qualitas ponatur in Sacramento, vel hoc esset, vt sub illa qualitate esset causa principalis, sicut aqua calida est causa calefaciendi. Patet hoc, quia virtus illa, quâ constituitur Sacramento in esse actum, immediate se solâ attingit ornatum illum per modum, quo causa secundæ attingunt suum effectum; nec refert quod illa non sit permanens, quia id ipsi competit tantum ex voluntate primi agentis, vel ex natura subiecti, quod non est permanens, sed transiens.

Vnde si poneretur in Sacramento Eucharistia, (quod solum ex reliquis est permanens,) illa etiam virtus esset permanens, quia per eam conservaretur res Sacramenti; verbi gratiâ, Christus sub speciebus, qui effectus est permanens. Neque negari potest hanc continuatam, & permanentem existentiam sub speciebus esse dependentem à speciebus, quia ex corruptione specierum tanquam causâ, desinit Christus esse sub speciebus, & consecratione specierum conservatur.

Hæc ratio confirmabitur amplius per sequentem: nihil enim iuuat, si dicas illam virtutem esse intentionalem, quia id non tollit, quin sit extensa & materialis, ut opponitur spirituali: licet dicatur intentionalis magis spiritualis ex distinctione ad obiectum cuius est in propria existentia.

*28
Impugnatio
contra secun-
dam senten-
tiam suprà
expresam.
Prima est ex
subiecto illius
virtutis ini-
presia.*

*Agens est per-
fectius passo.*

*Virtus illa nō
daretur ante
applicationem Sacra-
menti, nec
postea.*

sicut

sicut de animatione. Si verò causetur in applicatione ad vsum , videtur inconueniens: nullum enim instrumentum formaliter est idè aptum ad vsum , quia aliquis virtutur eo, ut instrumento. Patet hoc inducere, & ratione: nam idoneitas instrumenti præcedit naturaliter vsum instrumenti, ut instrumentum est: non enim quia immerso puerum , sive vtor aliquo sensibili ad actum Sacramenti , idè recipit illam virtutem spiritualem : non est ergo dare, quando recipiat.

Vltimò arguitur & sicut priùs, quod hinc ponitur pluralitas sine necessitate: non enim patet aliqua necessitas talis virtutis , quæ singitur in Sacramento , neque secundum rationem naturalem , manifestum est, neque secundum fidem: quia sicut sequenti rationem naturalem , non sunt ponenda plura, nisi quæ ratio naturalis concludit ; ita sequenti fidem non sunt ponenda plura , quæ veritas fidei requirat. Veritas autem fidei non requirit ponere talem virtutem supernaturalem in aqua, vel in verbis, ut patebit infra: nec aliqua ratio cogit ad istam pluralitatem : ergo, &c.

Exempla, quæ adducta sunt de virtute receptâ in instrumento , non concludunt. Primum de sensibili sermone accipit manifestè falsum : nam sermo audibilis, non habet in se formaliter aliquam intentionem animæ , quod probatur , quia sermo non impositus ad signandum , nullam talem formam habet in se ; patet hoc omnibus : per impositionem autem non recipit aliquam absolutam formam , nec relationem , nisi fortè rationis. Hoc etiam probatur aliter , quia eodem existente agente principali , & instrumento sufficiente , sequitur eadem actio : sed si Latinus profesar verba Latina Græco , idem est agens principale , & instrumentum , quod est , si loqueretur alij Latino , tamen non sequitur effectus , quia nullus conceptus causatur in Græco audiente : ergo ille sermo non erat instrumentum ex se , ad causandum animæ conceptum in audiente.

Quonodo sermo excitat ad conceptum rei significati?

Fallit ergo exemplum, pro tanto, quod sermo audibilis est signum rememorarium respectu conceptus , ita quod factâ immutatione sensus ab ipso sermone , & ulterius intellectâ naturâ eius , inquantum talis natura est, intellectus cognoscens ipsum esse impositum ad significandum talem naturam ; ex collatione eius ad illud aliud , intelligit illud aliud,

Secunda ratio , vel illa virtus ut afficit formam verbalem Sacramenti, est eadem in qualibet, verbi gratiâ , syllaba ; sed hoc non , quia sic maneret postquam desinet subiectum , & migraret de subiecto in subiectum , quia desinente primâ syllabâ , manescet & transire in secundam, nisi forte dicas toties desinere & reproduci , quoties oratio definit , & producitur successiù per suas partes transeuntes ; quod est imaginarium , nihilque saluat , ut probabitur.

Vel esset alia & alia virtus in alia , & alia syllaba ; & sic non haberet Sacramentum aliquam virtutem vnam. Si dicas esse vnam integratim : contrà facit argumentum tertium contra primam opinionem , intelligit tertiam probationem factam in secundo arguento , quæ perinde in proposito eandem habet efficaciam: quia dignoscere non posset quæ illatum virtutum cauferet illum effectum in anima , quod patet ex dictis.

Et confirmatur , quia illa virtus non est activa , quæ nunquam potest habere effectum : sed virtus , quæ esset in omnibus & singulis partibus formæ , nunquam habet effectum , vel habere potest , quia definit antequam compleatur ultima particula prolationis , donec autem compleatur ultima prolatione formæ , non producitur effectus eius : ergo, &c.

Aliud etiam inconueniens adiungit Doctor; nempe improbabile esse Sacramentum vnum formaliter habere tot virtutes supernaturales aggregatas : & rationem insinuat , quia constituitur formaliter per ipsam virtutem supernaturalem vnum.

Cuius rationis vis in hoc consistit: Sacramentum formaliter constituitur per virtutem , quam habet cauſandi effectum ; quia est signum practicum (loquendo de eo ex instituto praesentis questionis , ut omnes admittunt:) ergo debet habere vnam rationem simplicem cauſandi , sicut est simplex effectus.

Dices , quod materia Sacramenti habet virtutem cauſandi , & forma etiam aliam virtutem propriam , & ex utroque integratur vnum Sacramentum integraliter. Respondeatur , quod hoc negari posset , ut infra negat Doctor , probabiliter explicans definitionem Magistri , quam tradit de Baptismo , ut supponit pro materia tantum , ut subiecto significacionis sacramentalis , reliqua autem ut forma exiguntur , ut circumstantia requisita. Sic etiam in Sacramento Pœnitentia significatio sacramentalis est in forma , quasi materia circa quam accidunt reliqua.

Potest ergo sic explicari hic passus , vel ut tam verba , quæ res per modum vnum fundamenti concurrent , & significatio ipsa in se sit simplex , estque conforme iis quæ dicit quæst. 2. huius, num. 9. §. Vltimò dico , &c. & infra , agens de definitione Baptismi , non quod sit alia significatio partialis integralis in uno , altera in altero (quia sic vnum sine altero conferret effectum , sicut in Sacramento Eucharistiæ vna species consecratur seorsim ; vel in extrema Unctione , quidam dicunt quamlibet integralem unctionem conferre suum effectum & diuersum) sed quod integrant vnum materiale , ut subsunt eidem formaliter significacioni ; quod de facili saluat in nostra sententia , in sententia tamen aduersariorum non ita ; quia inesse rei faciunt diuersa , & non vnum subiectum : quidquid aliqui fingant de composi

29
Seconda ratio ad idem.
Non esset in forma verba.

Responsio impugnatur

Confirm.

30
Alia ratio.

Confirm.
Explicatur.

Obiectio.
Solutio.

31

aliud, non ita quod sermo per aliquam formam causet conceptum de aliqua re, sed sermo est prævius ad conceptum de re, de qua causatur per propriam speciem rei, vel phantasma in anima. Quod patet, quia quantumcunque sermo proferretur, si audiens non haberet in se speciem rei prolatæ, nullus conceptus causaretur in eo, de illa re. Vnde per voces non intelligimus res, nisi quarum habemus species: sed quod actualiter eas consideremus, hoc est, propter collationem signi ad signatum.

Serra nihil accipit quod sit effectu, quia tamen habet figuram, quantitatem, motum.

Secundum exemplum de instrumento artificis, non concludit. Valde enim improbabile videtur, quod aliqua formæ toties causaretur in serra, quoties mouetur ab artifice: & toties desinat esse, quoties desinit actu moueri. Tertium exemplum de motu non cogit, quia quomodo cuncte substantie causentur à cœlo, saltem motus localis cœli, non potest esse formale principium producendi eas. Et similiter de quarto exemplo de generatione animalium: quære 2. lib. dist. 18.

Est & alia opinio ad primam quæstiōnem. quære in Henrico Quidlib. 4. q. vlt.

Additio.

Nota quod Henr. ubi suprà triplicem opinionem ponit de Sacramentis in comparatione ad gratiam. Prima est, quod non est ponenda quacunque virtus supernaturalis in Sacramentis nouæ legis, ad creandum gratiam: sed Deus ex pacto suis assistit Sacramentis, & in collatione suorum Sacramentorum per assistentiam causat gratiam. Secunda opinio est, quod Sacra menta nouæ legis cooperantur ad gratiam, non sicut per se agens, & performam in se existentem, sed sicut instrumentum motum ab agente per se: & his duabus opinionibus remotis, ponit tertiam, que sua est, & est talis: Sacra menta nouæ legis dicuntur causa gratiae, non quia causent eam ullo modo plus quam Sacra menta veteris legis: sed quia sunt contentia illius, quod est causa gratiae: ant realiter sicut Sacramentum Eucharistie, in quo continetur realiter humanitas Christi coniuncta diuinitati: ideo dicitur maximè contentia gratiae, & efficiens: aut virtualiter, sicut Sacramentum Baptismi, quod scilicet in virtute sanguinis Christi, dicente Apostolo Rom. 6. Quotquot baptizati sumus, in sanguine eius baptizati sumus. Et dat exemplum de diuinitate Christi, coniuncta eius humanitati, quæ operabatur mirabilia: unde, & huius dicuntur Sacra menta non legis, usq[ue] gratiae. Et differt, ut videtur, hac opinio à prima, ad minus verbaliter, quia prima dicit per assistentiam gratiae, hec vero per insistentiam, &c.

Contra istam opinionem. Deus non est aliter secundum

compositione quasi actus, & potentia inter res & verba.

Hoc ergo est quod putat Doctor improbabile, nempe diuersas virtutes, & tot esse in Sacramento ex ratione iam premissa: quod necessariò tam dicendum est, si virtus hæc, in qua consistit significatio formalis Sacramenti, sit realis, quia sic alia erit in verbis, alia, verbi gratiâ, in aqua & lotione; & sequetur, si lotio præcedat integrum prolationem formæ baptismalis, quod conferet effectum gratiae, & deletionis peccati, quia virtus efficax non frustrâ applicatur, quod est falsum, quia sine inuocatione Trinitatis nequit quis validè baptizari. Vnde verificatur illud vulgare Augustini, *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum; antequam ergo accedat, non fit Sacramentum.*

Responderi potest secundò, interpretando Doctorem præcisè de ipsa forma, de qua differit, in qua tot virtutes partiales dare, videtur inconveniens ex confirmatione præmissa. Deinde, vt supra præmissum est, in secundo argumento, forma non haber effectum, donec compleatur eius prolatione: ergo quidquid est in ipsa, priùs desinit, quam habeat effectum, & sic frustrâ ponitur. Neque dici potest, quod vna particula permanens in virtute alterius desinenter, causet effectum, quia non in virtute illius est significativa, aut integrans formam, sed ex institutione & ratione propria, cùm sit æquè essentialis: ergo neque in virtute alterius caufat.

Confirmari potest tertio totum argumentum; quia, vt supra dictum est, forma vt est significans ex instituto hominum, est fundamentum significacionis Sacramentalis, in qua consistit hæc virtus causativa eius: sed fundamentum illud, neinpe institutio humana non superaddit, nisi denominationem extrinsecam, vel aliiquid rationis, & non reale, quidquid illud sit: hoc autem nequit esse ratio formalis subiectandi, aut fundandi aliquam qualitatem realem, quæ sit virtus Sacramentis.

Deinde illa qualitas est vna, quia principium formale producendi vnum, & simplicem effectum in anima: sed oratio in esse rei & vocis, non est vna, nequidem integraliter, quia quot sunt voces & soni diuersi, tot sunt entia diuersa, quæ nullum ordinem ad se inuicem dicunt, nisi tantum prolationis, quæ vna vox post aliam edatur; & hic ordo non est essentialis, neque dependens vnius dictiōnis in esse rei ab alia: ergo solū dicunt unitatem significacionis, quæ unitas est rationis tantum: sed accidens supponit unitatem sui subiecti, à quo dependet: non potest enim dependere simul à duobus naturaliter tantum, quod perinde etiam verum est de potentia absolute Dei ex principiis Doctoris: ergo in forma neque materialiter, neque formaliter inuenitur ratio subiectandi talem qualitatem: destructo autem subiecto, destruitur accidens: ergo nulla hinc imaginari potest cum fundamento qualitas supernaturalis realis, quæ sit principium agendi, sicut nec subiectum reale eius.

f. Item quero, &c. Hæc est tertia ratio Doctoris talis, vel illa virtus causatur in signo sensibili ante vnum & applicationem eius, vel in ipsa applicatione: si primum, ergo causatio eius est purè miraculosa. Patet consequentia, quia fit per actum diuinum, sine prævia dispositione perpetua, aut stabili cum Ecclesia, ad quam naturaliter seque-

vit argu ments.

32
Secundò ex plausur.

Confirmatur ratio premis sa.

Forma quæ significativa non est subiectum formæ realis.

33
Ex defectu virtutis realis.

Accidens supponit unitatem sui subiecti.

34
Tertia ratio principiis.

secundum essentiam, presentiam, & potentiam, in Sacramento, quam in alio corpore: ergo si ponatur aliter, hoc non est nisi ad aliquem effectum causandum, sed quod sic sit ibi, non potest esse per aliquam causalitatem Sacramenti. Sacramento autem nullo modo est causa Deum determinans ad causandum effectum sibi proprium: ergo tantum est ibi hoc modo, aliter quam in alio corpore, ex determinatione proprie voluntatis, qua disponit sic operari. Hec autem dispositio manifestata Ecclesie, dicitur promissio, vel pactio: ergo nihil aliud dicit ista opinio, quam illud de opinione alia, scilicet, de pactione.

vnam & alteram, sive ante vsum, sive in ipso vnupta realitate.

35
Responso.

Respondet tamen rationem esse urgentem, procedit enim de instrumento physico, & physice causante gratiam, vel effectum supernaturale per virtutem superadditam: vnde argumentum non est dilectè contra eos, qui negant talem virtutem superaddi, vel eam esse innatam, quam vo-

cant potentiam obedientiale: oportet ergo instrumentum, quod fit actuum per virtutem superadditam, recipere ipsum, antequam attingat effectum, alius non esset instrumentum hoc modo: si ergo antequam applicetur, & assumatur ad vsum, recipit illam virtutem physicam, causatur miraculo, quia ad illam nihil disponit in natura. Hoc enim est causare aliquid miraculo, vt patet ex Doctore in 3. dist. 24. vbi simili ratione impugnat opinionem Henrici, qui statuit lumen infusum medium inter lumen gloriae, & fidem, ad cognoscendum credibilia, de quibus haberit fides: vbi ait, si Deus infunderet illud non in Baptismo, sed quando quis applicaret mentem ad studium Scripturæ, quod infusio eius non est miraculosa: Quando enim Deus assistit, inquit, vt generalis causa ad aliquem effectum causandum, si natura disponit, non dicitur miraculo causari, nec illud causatum dicitur supernaturale, sed magis naturale, vt pates de corpore organico, & infusione anime, &c. Sic etiam in 2. d. 9. quæst. 2. negat agens naturale disponere posse ad formam supernaturalem.

Quid sit causa miraculo?

Quid sit effectus miraculosus?

36

Sunt eodem modo hic productionem miraculosam simpliciter supernaturalem, ad cuius terminum nihil disponit in natura: intelligit autem dispositionem latè, pro omni effectu priori, qui exigit ad posteriorem, sive ex natura rei, sive ex determinatione cause, verbi gratiæ Dei, v. §. sequenti, in response ad primam questionem patet, in fine.

Vnde excluduntur plures instantiae: quia gratia sanctificans prima, supponit dispositionem hoc modo, nempe Sacramentum in re, vel in ipsis, cum actu perfectæ charitatis, aut contritionis, fides supponit doctrinam, & prædicationem ac reuelationem obiectuum, augmentum gratiæ & gloriæ, in adultis meritum proprium, iustificatio in parvulis meritum Christi, & Sacramentum.

Effectus supernaturales non miraculosi sunt posse dispositionem.

Instantia de productione animæ rationalis.

tur, sicut animatio ad corpus: si in ipsa applicatione videtur inconveniens: nullum enim instrumentum id est aptum formaliter ad effectum, quia quis eo virtus, quia aptitudo instrumenti praecedit vsum eius naturaliter: non enim quia immergo puerum, sive quia virgo aliquo sensibili ad actum Sacramenti, id est recipit virtutem, non est ergo dare quando recipiat, &c.

Videtur haec ratio non concludere, quia etiam ipse Doctor admitit Sacramentum esse instrumentum causandæ gratiæ, & esse dispositionem præuiam, vel causam moralem gratiæ, & sic ratio adducta, vel non virget aduersarios, vel perinde ad eandem respondere cogitur. Diceretur ergo quod sicut res illa sensibilis ex natura rei, & secundum propria, non habet causare effectum supernaturalem: sed ex virtute extrinsecus adueniente, sive moralis sit, sive realis, perinde inesse

Obiectio.

etum cause primitæ, quæ determinauit supplere vires naturæ, & assistere ei, vbi virtus eius deficit: alioquin cum sit creata; non repugnat, supposito corpore in omni dispositione perfecta naturali, non infundere animam, aut infusam separare sine præiuia corruptione corporis.

Quod si dicas subiectum esse capax animæ, non refert, quia sic ex Augustino, & nostro Doctore, anima nostra dicit inclinationem naturalem ad formas supernaturales, vt suo loco videbitur. Dispositio itaque ex parte subiecti dicit determinationem eius ad recipiendam formam ab agente, quia includit impedimentum: id est autem dicitur necessitans respectu agentis, vel quia agens ex forma sua est determinatum ad actionem in subiecto capaci, & sine impedimento applicato, vt est agens naturale: vel, si est liberum, iam determinatur ex suppositione prioris actus suæ voluntatis, quæ infert necessitatem secundum quid. Sicut autem Deus, vt author naturæ, ex pacto assistit causis naturalibus, vbi deficit earum virtus, & perfectio naturæ, vt procedit à suo authore, quæ exigit formam: ita etiam, vt author supernaturalium, dispossit ordinatè media subleuandi hominis ad suum finem, quibus similiter ex pacto assistit: & sicut in his ex prouidentia diuinæ mera dispositione seruator ordo prioris, & posterioris, ita prius ad posterioris disponit, vt non contingat de potentia ordinaria ponи ipsum sine suo priori, vt gloriam sine merito proprio, vel Christi.

Per quod explicantur illa verba Doctoris in primo membro huius arguenti, vbi loquens de illa virtute impressa signo sensibili antecedenter ad vsum: Non sequitur, inquit, quasi ad aliquid, per quod posset dici tanquam consequens naturaliter sine miraculo, &c. ly naturaliter intelligitur, non quasi connexio sit ex natura formatum intrinsecæ, qualis est inter formam ignis & caloris, sed vt inchevit dispositionem cause extrinsecæ, & ordinem medij ad finem, vt facile ex response ad questionem intelligitur, vbi sic dicit actionem sacramentalem esse dispositionem priorem ad productionem gratiæ. Quando autem negat alibi causam naturalem attingere dispositionem ad gratiam, aut simpliciter supernaturale, intelligit de dispositione priori modo ex natura formarum, carumque connexione secundum exigentiam physicam.

Ad propositum itaque supponit Doctor esse inconue

37

Dispositio quomodo necessitatis?

Dispositionis ad supernaturalia ex divina prouidentia.

38

Explicatio clausulae.

Sacramentum est dispositio.

39

*Reductio
dicta ad pro-
positum.*

*Probatur in-
conueniens
allatum.*

*Invenio an-
tecedens vsum
Sacramentis.*

*Ab ea esse
independens
virtus im-
pressa.
Eesse perma-
nenti. Et fa-
cilius sic
impressa.*

*Ratio dubi-
tandi suprà
potest. posse.
sunt.*

*Probatur al-
terum mem-
brum diem-
maria.*

*Confirmatur
à destruc-
tione subiecti
proportionaci.*

*4.1
Quarta ratio
principali.*

*Impugnatio
primi exæpli.
Impugnatur
præfæta qua-
litatis in voce*

inconueniens, si virtus illa physica, & activa, infunderetur signo sensibili ante vsum eius, quia neque productio eius esset miraculosa, & præter cursum ordinatum diuinæ prouidentia, quia esset per actionem diuinam, & non per aliquam dispositionem perpetuam, sive firmatam cum Ecclesia, quod inconueniens est: quia ministerium Sacramentorum spectat ad Ecclesiam: vnde sine intentione eius, quæ saluat in ministro, nihil fit, vt fides docet, quantumlibet signum sacramentale quoad formam, & materiam perficiatur, & applicetur, quod falsum esset, si in signo sensibili antecedenter ad vsum eius infunderetur virtus, quia causa efficax applicata subiecto capaci, & sine impedimento caular suum effectum: intentione autem Ecclesiæ seu ministri, non antecedit vsum, sed concipitur simul cum vsu, & exprimitur in ipso vsu, quia est applicatio Sacramenti secundum institutionem Christi ad effectum suum: ergo eam antecederet talis virtus infusa ante vnum, ac proinde independenter ab ipsa inesset rei sensibili. Deinde esset illa virtus in re sensibili permanens, quia virtus instrumenti transiens est tantum in vsu, & applicatione: hoc etiam est inconueniens, quia & esset superfluum, & nihil facceret ad efficaciam Sacramenti, neque ad finem intentum, nempe salutem hominis, quam sub potestate propria constituit: & ideo exigit aliquam dispositionem priorem ad formas supernaturales, vt patet ex dictis, & secundum potentiam ordinariam.

Ex quo patet ad rationem dubitandi suprà al latam, quia in sententia Doctoris sufficit institutio prima Sacramenti, & voluntas Dei assistens, vt coniuncta ad signum sensibile in ipso vsu positis requisitis ad vsum; vt intentione debitâ ministrantis, & etiam consensu recipientis, si adulterus est, cum debita applicatione, quæ omnia consummatur in ipso vsu, vel circa vsum Sacramenti: vnde sequitur virtutem illam non antecedere vsum ex hoc capite, & membro dilemmatis. Ex altero autem supponi ad vsum, quia instrumentum physicum debet habere aliquam formam (per quam sit aptum ad vsum) præuiam: si ergo per illam virtutem constituitur res sensibilis, vt apta ad vsum; sequitur eam esse ad vsum præuiam, quia hæc ipsa virtus est ratio formalis, quæ constituitur aptum in esse physico: quod non sequitur in sententia negante Sacramenta esse instrumenta per formam physicam, quia sufficit institutio signi cum talibus circumstantiis, quæ limitantur ad vsum.

Adiungi potest confirmatio suprà facta ex sensu forme sacramentalis, & natura eius, cui repugnat infusio huius virtutis ante vsum, quia tunc non est: neque in ipso vsu, quia nondum est completa prolatione. Deinde quia non est subiectum proportionatum vittutis, quæ sit qualitas realis, neque in re sensibili potest esse, seu in materia, donec per formam limitetur.

g. Vltimo arguitur sicut prius, &c. Quartò tandem argumentatur ex eo quod nihil superfluum sit asserendum, quando ratio, aut fides, non exigit ponenda esse plura. Ratio est clara in litera: infra in responsione ad quæstionem confirmabitur. Subiungit impugnationem exemplorum, quæ ad probationem oppositæ sententiae adducta sunt. Primum est in sermone, aut voce, esse quandam virtutem actiua derivatam ab anima per modum intentionalis qualitatis, & realis, quæ

exprimat conceptus animæ. Impugnatio Doctoris est clara, & secundum communem doctrinam. Hoc idem impugnat in 2. dist. 42. respons. ad 2. vbi etiam explicat quomodo vox caulet conceptum: videatur etiam in 1. dist. 27. quæst. 2. §. Ad quæstionem, & quæst. 2. huius distinctionis.

Secundum exemplum non subliest, quia valde improbable est, quod aliqua forma toties causetur in sera, quoties mouetur ab artifice, & toties desinat, quoties definit moueri. Non loquitur hic de motu, aut impulsu, quem recipit sera à potentia motu manus, sed de virtute, quæ esset derivata ab arte, quæ esset principium agendi in sera, & antecedenter, aut concomitant ad motum, & impulsu se haberet, quia sic intendit D. Thomas, vt patet suprà: & sic etiam facit ad propositum exemplum allatum, vt accommodari possit & virtuti, quæ est in Sacramento diuersa ab eius vsu; & virtuti sermonis quæ diuersa est, per D. Thomam ab ipsa formatione vocis per motum aëris.

Dices saltem illud inconueniens, quod insinuat Doctor, non videtur vrgere, quia nihil aliud sequitur, nisi quod illa virtus sit transiens, quod perinde contingit in ipso motu. Respondeatur ex principiis D. Thomæ, quæ etiam approbat Doctor suprà, quæst. 1. huius distinctionis, instrumentum ideo assumi, quia habet formam propriam, per quam est aptum; alias quodlibet assumi posset ad quaecunque effectum, neque essent instrumenta particularia artis.

Hoc ergo supposito principio, quod Doctor etiam insinuat hic, Ratione 3. si instrumentum artis sit aptum, inquantum ab ipsa arte participat virtutem derivatam per quam sit aptum ad vsum; (qui vsus eius est per motum,) sequi quod illa virtus non imprimatur instrumento ante motum: hoc dato, non est fundamentum afferendi ipsam esse transuentem, sicut est motus, quia à motu nullo modo dependet, neque ab vsu instrumenti.

Deinde Doctor non inducit hoc inconueniens, tanquam si negarer, alias formas esse transuentes, & dependentes à continuo influxu sua causa, qui paulatim subtrahitur, sed quia superstitiosum videtur afferere talem virtutem, quæ nulla necessitate effectus ponitur, quia sine tali virtute ordo effectus ad artem, & instrumentum saluatorum.

Ad reliqua duo exempla ibidem responderet, quod neque motus cœli localis sit causa effectuum sublunarium productiua, quia motus non est principium producendi, sed magis actus productius: & quia ille motus, aut motor, vt eo præcise mouens, nihil producit in inferioribus: sed inquantum applicat actiua passiuia. Quidam aliud exemplum se remittit ad 2. dist. 18. vbi explicat quomodo semen dici possit virtus animæ per formam substantiale, aut qualitatem consequentem ipsam.

Est & alia opinio ad presentem quæstionem, &c. Hic insinuat opinionem Henrici Quodlibeto 4. quæst. 37. quam intactam relinquit, & meritò, quia vel reduci debet ad alterum extrenum, vel intelligi nequit: dicit enim Sacra menta esse instrumenta creativa gratia, non quod aliquæ suæ actione attingant gratiam, sed quia continent, authorem gratia, vel realiter, sicut in Eucharistia, aut virtualiter, sicut Sacramentum Baptismi, & per contactum Sacramenti, Deum producere gratiam.

*Improbatio
secundum
exemplum.*

*Declaratur
ratio pre-
missa.*

Obiectio.

Soluitur.

42

*Vnde colligi-
tur virtus
transuentis
instrumenti.*

*Non negat
aliqua esse
transuentia.*

*Ad 3. exem-
plum de mo-
tu cœli.*

*Aplicat a-
ctiua passiuis
tantum.*

*Quantum
exemplum
refutat.*

43

*Opinio Hen-
rici.*

*Reductio
ad alterum
extremum.*

Explicatur
de morali
causalitate.
Trident.

gratiam. Negat Henricus esse aliquam virtutem supernaturalem in Sacramentis per quam producant gratiam.

Explicandus ergo est de causalitate moralis: quanquam obscurum sit quomodo Deus sit in Sacramentis peculiariter modo, nisi ratione institutionis, & significationis; ad quæ Tridentinum de Sacramentis in genere, sess. 7. & de Sacramentis in

specie, reducit continentiam virtualem Sacramentorum, ut sunt causæ effectuum, quos significant. Hæc autem continentia, vel ad assistentiam Dei, & institutionem reducitur, ac pactum, vel certè ad virtutem aliquam, quæ inest Sacramentis, tanquam principium agendi, quia aliud nequit commodè intelligi: id est quæ circa hanc opinionem non immoratur Doctor.

Cur non immoratur Doctor in sententia.

S C H O L I V M.

Sententia Doctoris quoad primam questionem est, omnem dispositionem necessitatem ad formam, quæ non est ratio receptiui, esse quodammodo causam actiua eius instrumentalem. Sic meritum est causa premij, & motus termini, & idem est de Sacramento, quia statuit Deus dare gratiam, illud dignè sumenti. Sicut ergo serra dicitur causa scissionis, licet non efficiat eam, sed tantum recipiat effectum ordinatum ad illam: ita de Sacramento respectu gratiae.

12
Resol. q. 4. su-
periori.

Ad primam^b ergo questionem, dico, quod cùm necessitas eorum, quæ sunt ad finem, sumatur à fine: & secundum omnes loquentes de Sacramentis, finis Sacramenti est gratia, vel aliquis effectus Dei inuisibilis, disponens hominem ad salutem: & iste finis possit sufficienter haberiri modo, quo habetur per Sacramentum, absque hoc, quod dicatur Sacramentum habere aliquam actionem propriè dictam, siue respectu gratiæ, quam non potest attingere, cùm illa creetur, siue respectu dispositionis supernaturalis præuiæ, quia illa etiam crearetur, sequitur quod non sit ponenda talis actio: cùm nec ista plura sint necessaria, nec manifestè ponibilia.

Qualiter autem^c cum hoc saluetur, quod Sacraenta sunt causa gratiæ, non tantum per accidens, & quod per Sacraenta habetur gratia, sicut Sancti locuntur.

Dico breuiter^k, quod omnis dispositio necessitans ad formam, quæ non est ratio receptiui, potest dici quodammodo causa actiua, siue causa instrumentalis respectu formæ: ipsum autem Sacramentum, siue suscepitio Sacramenti, est talis dispositio, & immediata, non causans aliam medium inter se, & gratiam: ergo ipsa potest dici quodammodo causa actiua, vel instrumentalis respectu gratiæ.

Maior probatur per exempla, & per rationem. Primum exemplum istius est, quia absolute conceditur, quod merita sunt causa instrumentalis respectu præmiij, & quod per merita acquiritur præmium: & tamen meritum non causat actiua præmium in se, nec aliquam dispositionem medium, sed solummodo ipsummet est dispositio præuiæ ad præmium: non tamen sicut ratio receptiui. Aliud exemplum, motus aliquo modo ponitur causa respectu termini: & verè & propriè conceditur, quod

h Ad primam ergo questionem dico, &c. Conclusio Doctoris in hac questione est negativa, quam in hoc sequuntur Durandus dist. 1. quæst. 1. Gabriel art. 1. con. 7. & reliqui Nominales: quin etiam D. Bonaventura art. 1. quæf. 4. Richardus art. 4. quæf. 2. Albertus art. 5. Alensis 4. part. quæf. 5. m. 3. art. 5. §. 3. 4. & 5. Aureolus in 4. dist. 1. quæf. 1. art. 4. Vasquez dist. 1. 3. 2. cap. 5. Canus relectione de Sacramentis in genere 4. part. post 6. conclusione. Ledesma in 1. part. quæf. 3. art. 1. est que communis omnium antiquorum, prater iam citatos pro opposito: quamvis in modo explicandi, quo Sacraenta attingunt gratiam, non conueniant; conuenient tamen in negativa, nempe hanc attingentiam non esse physicam.

Suppositis autem præmissis, quæ ad impugnationem affirmatiæ adducta sunt, adiungit Doctor hanc rationem, quia necessitas alicuius colligitur ex fine; finis autem institutionis Sacramentorum est gratia, aut effectus aliquis inuisibilis supernaturalis, qui per Sacraenta haberi potest, sine actione physica, quæ ab ipsis procedit, &c. Hanc simul cum conclusione per sequentes rationes confirmabimus.

Probatur conclusio, primò, quia Baptismus, verbi gratiæ, non potest habere perfectiorem modum causandi gratiam & iustificationem, quam habet Christus, sed sola moralis, & meritoria conuenit Christo, vt efficiens est gratia: ergo physica, quæ est perfectior causalitas, non conuenit Baptismo. Patet Maior, quia Baptismus causat gratiam in valore operum Christi, cui applicata sunt per institutionem, ad Romanos 6. *Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu*, &c. (id est, in nomine & meritis eius, vt Origenes & Anselmus) *in morte ipsius baptizati sumus*, &c. Vide Augustinum Enchiridij cap. 52. Probatur Minor ex Tridentino sess. 6. cap. 5. *Huius*, inquit, *iustificationis causa sunt finalis quidem gloria Dei, ac Christi, & vita eterna*; efficiens vero misericors Deus, qui gratuitè ablit, & sanctificat, signans, & ungens Spiritu promissionis sancto, &c. Meritoria autem dilectissimum unigenitus filius, Dominus noster Iesus Christus, qui cùm effemus inimici, &c. *Suâ sanctissimâ Passione in ligno Crucis nobis iustificationem meruit*, & pro nobis Deo Patri satisfecit: *instrumentalis autem Sacramentum Baptismi, quod est Sacramentum fidei*, &c.

Exponit Concilium causas per se iustificationis. Duplex autem genus causalitatis tribuit Christo, nempe finalis & meritoria, efficientiam autem, vt distinguatur contra meritoriam & instrumen-

44
Conclusio
Doctoru
negativa.
Durandus.
Gabriel.
Nominales.
D. Bonavent.
Richardus.
Albertus.
Alensis.
Aureolus.
Vasquez.
Canus.
Ledesma.

Ratio Docto.
rii ex fine.

Ad eum non
requiritur a-
cțio physica
Sacramentis.

45
Confirmatur
conclusio, &
reliqua pra-
missa.
Christus ve-
causa mora-
lis attingit
gratiam, Sa-
cramenta in
virtute operū
Christi.
Origenes.
Anselmus.
Augustinus.
Trident.

Causa iusti-
ficationis

quod per motum acquiratur terminus : & tamen motus non habet actionem aliquam ad causandum terminum , neque etiam dispositionem intermedium , sed ipsemet est dispositio proxima ad terminum , non tamen ratio receptui.

Item , maior eadem probatur ratione: Quod est causa prioris , non propter hoc est causa posterioris , nisi ilud medium sit causa tertij ; & hoc aliquo modo in eodem ordine causæ:agens causans dispositionem proximam ad formam (secundum eos) conceditur esse aliquo modo causa respectu formæ : oportet ergo quod dispositio proxima ad formam , reducatur ad genus causæ efficientis , respectu formæ . Est ergo modus iste , quod suscepitio Sacramentum est dispositio necessitans ad effectum signatum per Sacramentum , non quidem per aliquam formam intrinsecam , per quam necessariò causaret terminum , vel aliquam dispositionem præuiam: sed tantum per assentiam Dei causantis illum effectum , non necessariò absolutè , sed necessitate respiciente potentiam ordinatam : dispositus enim vniuersaliter , & de hoc Ecclesiastem certificauit , quod suscipienti tale Sacramentum , ipse conferret effectum signatum . Nec obstat , quod susceptio Sacramenti , est aliquid circa corpus ipsius suscipientis : gratia autem causatur in anima , quia sufficit , quod dispositio , & forma , sint in eodem supposito , & maximè quando dispositio non est dispositio ex parte rei , sed in ordine ad agens voluntariè causans terminum .

14 Ad intellectum¹ huius sciendum , quod instrumentum communissime acceptum , extenditur quandoque ad causam secundam , ut tactum est in prima quæstione , propriè autem ut distinguitur contra causam secundam : quandoque vero accipitur pro eo quod est pars , per quam totum agit : & sic loquitur Philosophus vocans 2. de Anima , organa sensuum , & aliarum potentiarum instrumenta , sive partes per quas totum operatur tales operationes . Alio modo instrumentum dicitur causa actiua ad dispositionem præuiam . Tertio modo dicitur instrumentum , sicut instrumentum in arte , & ab isto primo tractum est hoc vocabulum .

Vide com. 12. Met. cõm. 24. Instrumenta artis non esse actiua . De isto autem dubium est , an sit actiuum propriè : & videtur probabilius , quod non . Serra enim non habet in se , nisi quantitatem , figuram , & motum localem , de quibus omnibus patet , quod non sunt formæ actiua . Et probatur , quia aliter Mathematicus considerando quantum figuratum , non

instrumentalem , tribuit absolutè Deo , & sine limitatione villa , quam proinde intelligit physicam , quæ est efficiencia simpliciter : ergo talis neque Sacramento , neque Christo competit . Probatur consequentia , quia meritum Christi declarat esse in Passione , per quam pro nobis satisfactio in Cruce , quæ satisfactio non manet in propria existentia , sed solum in acceptatione diuina per modum meriti , & satisfactionis exhibitæ : sed satisfactio & meritum Christi non excedunt genus suum agendo , & influendo tantum moraliter , neque iam possunt influere physicæ , si alijs id eis competenter , quia non sunt in propria existentia : neque Scriptura , aut Patres tribuant Christo quæ est homo , aliud genus causalitatis , quam territorio .

Respondent quidam Thomistæ passionem Christi etiam physicæ nunc mouere Sacra menta . Contrà , hoc primò est contra principia , cum neque in se , neque in aliquo effectu suo realiter existat passio , tanquam causato physicæ unde illa efficacia redundaret : deinde videtur contra Concilium loco citato , quod reducit hunc effectum in passionem , vt habuit rationem satisfactionis , & meriti ; sic autem non excedit genus causæ moralis : solutio ergo videtur verbalis , & libera .

Quod probatur , quia passio Christi non aliter influxit in iustificatos , quantum ad modum causandi ut exhibita , quam ut exhibenda , quia uniformis fuit Redemptor , & caput omnium , qui præcesserunt , & subsecuti sunt , ut probat Paulus , quia fides Christi , qua per charitatem operatur , saluauit in lege : quia omnes biberunt de petra : petra autem erat Christus , &c . Sed tunc non habuit rationem causæ influentis physicæ , quia opera eius non extiterunt : ergo neque nunc agit physicæ , quia perinde tantum ut in acceptatione diuina extiterunt , & existunt , habent rationem causæ .

Confirmatur , opera Christi non ut ens physicum causabant gratiæ , sed ut habebant rationem meriti , & satisfactionis acceptatæ à Deo , nempe ut erant bona ex obiecto , fine , & circumstantiis : ergo virtus , quæ competit ipsis , erit tantum moralis , quia nequit excedere suam radicem , & fundamentum in esse entis , quod morale est .

Et si dicas non esse contra rationem causæ moralis , ut agat physicæ , quia Deus est causa moralis , & voluntas ; agunt tamen physicæ . Contrà , hic agimus de causa morali per participationem extrinsecæ , Deus autem non sic participat , quia actus eius est essentialiter bonus ex se , & prima regula moralitatis . Voluntas agit moraliter , inquantum tribuit fundamentum libertatis ; bonitatem autem & malitiam recipit ab obiecto , & circumstantiis , loquendo de morali , & per influxum , non realem , aut physicum , sed moralē : quidquid aliqui dixerint , saltem id constat ; neque Deum , neque voluntatem habere influxum physicum ad esse meriti , quia tale est formaliter , aut satisfactionis ; (licet ad substratum influant) quia sic non est natum terminare influxum physicum , ut in disputatione de bonitate & malitia humanorum actuum fusiū probauimus : ergo virtus actiua Sacramenti , quæ ad hæc reducitur , non potest esse physica .

Secunda ratio sit hæc , fides non est reddenda obscurior , aut difficilior , ubi non exigit reuelatio , aut mysterij tenerentia , aut certè ratio : sed causa finalitas physica Sacramentorum inuoluit maiorem repugnan-

Efficiencia
tributus Deo
simpliciter .

Astericum &
satisfactio
causa , mora-
les tantum .

Christus
causa meri-
toria .

46
Responsio.
Impugnatur .

Ex Concilio .

Passio ut ex-
hibita , & ex-
hibenda eodæ
modo causat .

47
Confirmatur
principium
influendi in
operibus
Christi mo-
rale tantum .

Responsio.
Impugnatio .

Ad esse mora-
le nulla can-
sa potest age-
re physicæ .

48
Secundaratio,
quia reddi-
tur fides ob-
scurior , sine
necessitate .

Serra ferris
non plus effi-
cis, quia non
figuratur.

15
Not.

non abstraheret à motu. Si autem ponatur, quod durities sit qualitas actiua, hoc nihil est, quia si Deus de potentia absoluta, aliquod quantum molle conseruaret in eadem quantitate, & figurâ, mouendo ipsum localiter, æquè diuideter aliquod corpus, sicut modo instrumentum durum diuidit: ergo durities, quæ est qualitas, non est formale principium agendi. Apparet tamen esse pro eo, quod est quædam impassibilitas resistens corrupti: manente autem quantitate corporis, & figurâ, non mutato alio, nec corrupto, si localiter mouetur, oportet quod expellat aliud proportionatum quantitatâ sua, & figurâ, quod non oportet, si eius quantitas non maneret, sed cederet: sicut est de molli.

Probatur etiam propositum, quia ubi cunque est formalis incompatibilitas in creatura, vnum illorum non expellit aliud actiue, sed tantum formaliter: agens autem inducens vnum effectiue, expellit aliud effectiue: corpora autem videntur habere incompatibilitatem respectu ubi eiusdem, sicut qualitates contrariae respectu eiusdem subiecti. Sicut ergo idem agens effectiue inducit calorem, ita frigus expellit: non autem effectiue calor expellit frigus, sed tantum formaliter.

Serra expellit
aliud corpus
formaliter
tantum.

Ita in proposito de expulsione corporis ab ubi, per aliud corpus. Divisio autem ligni per serram, vel securim, non est nisi quædam expulsio partium ab ubi, ad quod mouetur securis ab ipso artifice, cedendo.

Effectus prior
dicatur causa
posteriora.

Tenendo igitur, quod instrumenta artificialia non sunt formaliter actiua, sed tantum sunt receptiva cuiusdam effectus prioris ordinati ad effectum ultimum, appareat magis propositum, quomodo Sacramentum potest dici instrumentum, licet non habeat virtutem actiua propriæ respectu termini: sed sit quidam effectus prior ordinatus ad gratiam. Et si dicatur non esse simile, quia Sacramentum non suscipit illum effectum superiorem, sicut securis recipit motionem, hoc non obstat: quia sicut totum illud, quod recipit effectum priorem, potest dici instrumentum, ita & quodammodo iste effectus potest dici instrumentum: verè enim potest dici, quod per motionem serræ lignum diuiditur, Sacramentum autem, sicut suscepitio Sacramenti, est effectus ille prior in proposito: ergo, &c.

repugnantiam ad principia naturalia, quam naturalis, vt patet ex impugnatione præmissa Doctoris, & infra patebit ex sequentia, impugnando modum dicendi aliorum in specie; est que difficultas assensus & conceptris, quam sit ipsa fides mysterij: ratio deficit, neque suppetit aliquod principium reuelatum, ex quo deducatur: ergo non est asserenda. Maior per se patet.

Minor autem probatur quod ultimam partem, quia id est physica causalitas Sacramentorum adstituit, quia in Conciliis, & Patribus, dicuntur Sacraenta causare gratiam, lauare animam, mundare eum, & huiusmodi: quæ formulæ cum proprietate intelligi debent, & denotant causam efficientem.

Sed hic modus loquendi, neque consuetudine Scripturarum, aut Patrum, aut Conciliorum referunt ad solam causalitatem physicam: ergo, &c. Pater subsumptum, quia & hoc munus primariò dicitur in Scriptura de sanguine Redemptoris, vt causa magis principalis, ubique 1. Ioan. 1. Apocal. 1. & 12. Ad Rom. 3. Item de ipso Christo, & eius passione, ac morte, Matth. 27. Marci 15. Luce 23. Ioannis 19. Act. 13. ad Rom. 5. 6. 8. & 14. 1. ad Corinth. 15. 2. ad Corinth. 5. 1. ad Thessalon. 5. & alibi: sed Christus, ex Concilio supra, est causa meritiora nostræ iustificationis: & tam passio, quam sanguis, & alia eius opera habent rationem solum meriti, & satisfactionis, vt patet ibidem.

Item, fides saluat Matth. 9. Luca 18. dæmonia eiicit, serpentes tollit, ægros sanat: Marci 16. Ex efficacia habet & dat vitam æternam: Ioan. 3. Act. 1. dicitur dare sanitatem: Act. 3. iustificare Genes. 15. ad Rom. 3. & 10. ad Philippiens. 3. mundare corda: fide mundans corda; dare vitam Ioan. 1. de cuius virtute plura Paulus ad Hebreos 11. Et eodem modo de fide loquuntur Patres & Concilia; sed hoc non conuenit ipso per realem influxum, vt paret secundum omnes, & Tridentinum sess. 6. cap. 8. Per fidem, inquit, id est iustificari dicimus, quia fides est humana salutis initium, fundamentum, & radix iustificationis, &c. Sic etiam haec eadem tribuntur in Scriptura charitatis, quæ operit multitudinem peccatorum, qua delet peccatum, mundat cor, iustificat; sic etiam operibus, sic Pœnitentia: quæ non causant per influxum physicum hos effectus, vt in confessio est: ergo mundare, sanare, vivificare, iustificare consuetudine Scripturarum, non denotant causalitatem per influxum physicum.

Item, quod neque de rigore sermonis etiam, Causa morali haec denotant talem influxum, quia dans consilium, iubens, iuritans, suadens, & huiusmodi, per se de rigore, quibus quis dicitur causa operis in aliis, quod inde sequitur, tam vsu Scripturæ, quam legum, quam Doctorum, & Philosophiarum moralis, sunt simpliciter causa operum, quæ sequuntur: vnde dæmon, concupiscentia, tentatio, passio, dicuntur causare in voluntate peccatum sine influxu physico; sic voluntas ipsa influit, vt propriæ dictæ causa in actus potentiarum inferiorum, una virtus imperare actum alterius, intentio causa electionis, quæ secundum aliquos non influere efficienter physicæ in electionem: ergo nullo fundamento tribuant aduersarij causalitatem physicam Sacramentis ex huiusmodi formulâ loquendi, si consuetudo Scripturæ attendatur, si proprietas locutionis. Exempla predicatorum obvia sunt ex Scriptura.

50
Ultima ratio.
Non saluari
influxu physi-
cum.
Pater discut-
endo per mo-
dos quibus
explicatur.

Modus Ca-
pitolii impu-
gnatur.

Impugnatio
moderorum
in ipsius tor-
quetur.

51
Modus Sotii
impugnatur.

Exempla reg-
ciuntur.

Modus Inqui-
di Barri, &
Conciliorum.

Vno negat
physicè esse à
Sacramento.

52
Alius modus
eiusdem rejec-
tur.

Vltimò tandem possiblitas influxus physici non saluatur per assertores affirmatiua sententia: iiii primis, modus dicendi antiquorum satis impugnatur per rationes Doctoris, ut in confessio est modernis, qui ad alios modos configunt: &, ut extera omittant, non videtur quæ ratione conuenire possit causalitas physica formæ verbali Sacramentorum: idem autem modus causandi conuenient materia & forma; quamvis id fatear quod meo videri, causalitas per impressionem virtutis superaddita excoigitata ab antiquis, magis accommodetur principiis naturalibus, quæ id quod inueniunt moderni Thomistæ.

Capitulo docet causalitatem Sacramentorum physicam reduci ad gratiam sacramentalem, quam vocant, dyntaxat, non verò ad sanctificantem; sed hoc non coheret Conciliis, aut Patribus, qui Sacra menta docent causare sanctitatem, & remittere peccata, ut patet de Baptismo, Penitentia, & Extrema Vincione, suo modo: nec placet modernis, qui dicunt gratiam sacramentalem, quam constituant in auxiliis gratiarum actualis, pro certo, & congruo tempore dandis virtute Sacramenti causari mortaliter, non physicè: quia quando datur, Sacramentum non est: sed hoc ipsum destruit fundamentum ipsorum pro altera parte, circa causalitatem gratiarum sanctificantium; tum quia hæc definiunt Sacramento causatum, tum quia idem est modus causandi Sacramenti instrumentalis, & ex opere operato: ergo si respectu unius gratia est moralis, & habet rationem propriæ causæ, cur similiter respectu alterius, sic etiam declarari non debeat.

Respondet ergo aliter Sotius, quem sequi videtur Oxoniensis, Sacra menta causare gratiam; non quod attingant productionem gratiarum, quæ creantur, sed gratum esse: sicut reconcilians amicitiam inter duos, dicitur causare amicitiam; & sicut homo causans unionem animarum rationalis dicitur generare hominem; sic etiam Sacra menta, quia efficiunt hominem gratum, &c. In primis, primum exemplum non facit ad propositum, quia non denotat nisi causalitatem moralem: præterea aliud est attingere gratiam, aliud verò unionem eius; Concilia non loquuntur in concreto de forma; sed etiam in abstracto, ut est effectus Sacramentorum: dicunt enim Sacra menta conferre, & continere gratiam. Si ergo ex rigore verborum, & modo loquendi Conciliorum & Patrium, inducit opinio de causalitate physica Sacramentorum, debet etiam explicari respectu ipsius formæ, quam Patres dicunt causari, & non respectu unionis tantum, quia hoc modo non saluatur Sacra menta attingere gratiam ut terminum; sicut neque disponens, aut viens animam rationalem ad subiectum dicetur producere animam.

Deinde cùm vno gratia se teneat ex parte formæ, in qua est tanquam in subiecto, non apparet modus quo Sacra menta eam producerent, quia sic agerent in ipsam gratiam, tanquam subiectum; quod neque proportionatum est, neque applicatum agenti materiali, & totali. Deinde redeunt argumenta superiori facta contra antiquos.

Alio ergo modo idem author videtur explicare illud *gratum esse*, quod efficiunt Sacra menta; quasi ipsum Sacra mentum efficeret hominem gratum, quando applicatur; unde mouetur Deus ut infundat gratiam, hoc *gratum esse, sacramentale*, prius accidit, quam insulso gratia. Contrà: hoc

videretur improbabile. Peto enim quæ acceptatio dicantur Sacra menta grata, vel homo gratus Deo per Sacra menta applicata, ut excludatur effectus ipsorum, id est, antequam infundatur gratia? non generali, quia talis acceptatio non sufficienter determinat voluntatem diuinam ad infundendum effectum: non speciali, nisi ut instituta sunt: hoc autem tantum est motiuum morale, nisi superaddatur aliqua efficacia physica, quæ competit ipsi, ut causis efficientibus; & sic non considerantur per modum formæ, ut reddant gratum, sed ut instrumenta activa; ac proinde nequeunt reddere gratum, ut præscindunt ab effectu. Deinde loquendo de *grato esse*, ad scopum hu- ius questionis, nihil aliud formaliter reddit gratum, nisi gratia, in qua fundatur ius adoptionis, & quæ excludit peccatum, quod semper inest, do- nec infundatur gratia, verbi gratiæ, in Sacra mentis mortuorum: ergo denominatio gratiæ, quæ est per formam gratiæ, non competit Sacra mentis, nisi in genere efficientis, ut docent Concilia. Neque ergo sententia illa fundata est, neque ad scopum facit questionis, quæ examinatur efficacia Sacra menti, non effectus formalis eius.

Responsio Cajetani, modusque eius interpre- tandi causalitatem physicam, vix intelligi potest: quomodo enim ille sit artificiosus, & intentionalis motus, vel actus productivus, si nullum supponat principium, aut actionem? æquè obscurum est quomodo res quilibet intimet imperium diuinum agendo nisi agat. In primis non est aliud modus causandi immediatè terminum physicæ, nisi per virtutem & actionem physicam: sicut non est alia acceptio causæ, nisi in actu primo, vel in actu secundo, ut habet virtutem, vel actionem, loquendo de causa immediata & proxima, à qua est terminus: ergo si Sacra menta causant physicæ, id est causant quia habent virtutem, & actionem respectu eius; & consequenter ille motus quocummodo modo vocetur, vel erit principium, vel ipsa actio; non principium secundum ipsum; non actio etiam, quia ex principiis receperit Philosophi motus, &c. motus est in codem subiecto, in quo est terminus; gratia autem quæ est terminus est in anima, & non in Sacra mente, in quo est ille motus.

Deinde secundò: ille motus si concipiatur per modum actionis, ut procedens à Sacra mente; vel erit actio naturalis Sacra menti, si quam habet, vel supernaturalis; si naturalis, nequit attingere per modum actus productivus effectum supernaturale: si supernaturalis, debet etiam supponere virtutem supernaturalem communicatam Sacra mente: si autem intelligat quod ad presentiam actionis naturalis Sacra menti Deus infundat gratiam, nequit saluari sic attingentia physica, & immediata gratia per Sacra mentum ut causam productivam. Aliud per illa verba nequeo concipere, neque concipi potest, seruat communicatione vocis.

Quod appellat illum motum artificiosum, debet saluari ipse motus, & ratio eius quæ subdit difficultatem: si vult seruare proportionem instrumentorum artis ad effectum causæ principalis, instrumenta illa ut sunt ab arte præcisæ non recipiunt aliud, quam directionem, ab artifice verò applicationem per motum localem, vel impulsionem, si sunt separata: si con-

Quomodo Sa-
cra menta ac-
ceptata?

Sacra menta
non con-
firman formæ
littere gratum.

Responso non
facit ad sco-
pum.

53
Modus Caj-
etani rejec-
tur.

Obscura me-
taphora.

Modus cau-
sandi duplex.

Sine eo no-
queat Sacra
menta physi-
ca agere.

53
Omnis actio
supponit vir-
tutem.

54
Examina-
tur termini.

*Modus agen-
di instrumē-
torum.*

iuncta, mouentur proximè ad motionem, verbi gratiā, manūs, & pennā motā ad scriptio-nein. Vel vno, vel altero modo sumpta, agunt per motum receptum. Si autem loquamur latius de instrumentis artis, quatenus artifex applicat actiua passiuis, hæc instrumenta habent virtutem actiua in esse quieto, & ante applicationem, vt ignis ad liquefaciendam ceram: ergo quo-cumque modo sumat instrumenta actiua, semper eit assignare in ipsis principium motus intrinse-cuin, aut extrinsecum, atque ipse motus conse-quens: ergo perinde assignari debet seruata pro-portione in Sacramentis motus artificialis, quo attingunt gratiam, quam producunt, atque adeò principium producendi, quæ non admittit præ-fatus author, quamus velit ea esse actiua.

55
Quid inten-das per mo-tum intentionale.
Duplex vsu vocabuli.
Prima acce-pcio.

Tertium insuper quod asserit, nempe motum illum esse intentionalem, vt distinguatur à physico, & quæ obscurum est: nam referendo concretum ad abstractum, intentionale dicitur ab intentione: cuius duplex est usus in scholis, & significat vniuersum progressum ad terminum. Primo significat tendentiam potentia operatiue in suum obiectum; potissimum vero cognitiue, sicut sagittæ in scopum: & hic est actus, quo vnitur obiecto, aut principiū eius: & di-stinguitur contra rem ipsam, seu obiectum in quod tenditur. Hinc illa quæstio apud Animali-stas: *Vitam idem possit esse res, & intentio simul;* id est, species sensibilis, & obiectum sensationis. Secundū significat progressum voluntatis in finem; vt distinguatur contra motum eius in media, & alia, quæ sunt ad finem; & sic distinguitur contra consultationem, electionem, executionem, & huiusmodi. In prima & secunda significatione non facit ad propositionem: ergo tantum tertia acceptio accommodari potest; quarenus scilicet Deus assumit Sacra menta, vt instrumenta ad causandam gratiam; & sic omnia instrumenta mouentur, & applicantur intentionaliter ab artifice: ergo hoc non est peculiare in sacramen-tis; omnia enim assumuntur ex intentione finis; ergo distinguendo in ipsis motum intentionalem contra physicum principium & actionem, nihil inuenier. Caietanus, nisi motum moralis causæ; quatenus ex sola Dei voluntate, & intentione assumuntur, & ad applicationem ipsorum seclusa actione physica, ipse solus producit gratiam physicæ; qua intantum ab ipsis de-pender, in quantum habent annexam promissio-nem & institutionem Dei.

56
Quartus ter-minus inti-mationis.
*Quid propri-
fi?*

Quartum vero illud additamentum de inti-matione imperij in rebus insensibilius exigit magis interpretrem, quæm impugnatorem: nam si propriè loquamur, non sit intimatio, nisi creatura rationali, declarando rem ipsi aliæs ignoram. Dicitur specialiter solemnitas quedam iure instituta, quâ intimatus, aut præceptum in ordine ad scientiam, & processum publicum, siue aliæs rem nouerit is, cui intimatus scientia priuata, siue non; & hinc sumitur initium pro-cessus. Ut ergo aperiamus mysteria, in proposi-tio nequit esse alia intimatio, quæm subordina-tio illa, quam habet Sacramentum in genere in-strumenti actiui ad voluntatem diuinam, secun-dum institutionem eius, & assumptionem ad ef-fectum gratiæ. Iam queritur per hoc quid reci-piat Sacramentum? Responder Caietanus recipie-re elevationem vt agat physicè. Contrà, non re-cipit principium agendi, aut motum actualem,

Accommoda-tur ad propo-situm.

aut formam villam physicam, aliæ physicè moue-retur & moveret; & posito imperio manent in-uuariata in sua entitate Sacra menta; quæ etiam ex se non habent principiū talis actionis: ergo tam repugnat assertio, quæm quid aliiquid sit produc-tum sine causa producente. Pater consequentia, quia causa efficiens in actu primo constituitur per virtutem agendi; quæ destructa tollitur om-nis ordo causa efficientis, & effectus.

Hunc modum Caietani assumpit Suarez, sed in parte emendauit, admittens in qualibet crea-tura principium actionis permanens, quam vocat potentiam obedientiale, quâ potest Deus uti ad quemcumque effectum pro libito cum ipsa agens. Impugnatio huius magis spectaret ad alium, quantumlibet hic tractari potest; sed quia quæstio est prolixa, breuiter eam ex instituto præsenti attingemus.

57
Modus Su-a-rez.

Quidquid ergo sit an detur in rebus talis po-tentia actiua, ad propositum efficaciam Sacra-mentorum nihil iuuat: vt pater ex argumentis suprà factis. Primo Sacra menta causant quando non sunt. Secundò, habent virtutem causandi, in-quantum sunt signa ex instituto: ergo virtus causandi fundatur in ipsis, vt habent institutio-nem, ad quam sequitur, non vero ad entitatem, quæ independens est ab institutione: sed po-tentia obedientialis, si datur, sequitur entita-tem, &c. Hæc argumenta iam fusi deduximus contra alios, quæ perinde concludunt de qua-cumque virtute physica, siue innata sit, siue su-peraddita.

Secunda ac-
ceptio.

Tertiò, causant Sacra menta in virtute operum Christi: ergo ab ipso participant virtutem cau-sandi, & efficaciam: sed nequeunt ab ipso parti-cipare, aut recipere quidpiam, quod ipsis es-sentialiter, aut per modum proprietatis inest reali-ter, cum non sit creator, quâ homo est, sed causa meritoria: ergo neque communicat sic entita-tem, virtutem, aut actionem sequentem.

Accommoda-tur ad propo-situm.

Dices, Christum meruisse vt Deus concurre-ret specialiter concursu cum potentia obedientiali Sacramentorum. Contrà, hanc solutionem in aliis reprobat Suarez: & quidquid sit de eius ve-ritate, inde sequeretur quid Sacra menta cau-sarent non in valore operum Christi, vt instru-menta, & causæ subordinatae eius, sed in virtute propria. Probatur sequela, quia Christus meruit nobis omnem gratiam, & adiutoria specialia, sine quibus non continget effectus: sed neque gra-tia specialis, neque voluntas, & intellectus no-stri dicitur in virtute Christi operari, sicut instru-menta eius, eo modo quo dicuntur Sacra-menta agere: ergo, &c.

58
*Virtus illa
communicata non est ha-c potest.*
*Responso.
Impugnatur.*

Patet minor ex Tridentino *seff. 6. cap. 1. vbi in Trident.* prima vocatione, & conuersione hominis ad fidem, distinguit id quod est gratiæ, & id quod nostrum est: & canone 4. definit expresse liberum arbitrium coagere Deo excitanti, assentiendo vocatio-ni, se disponere, & preparare, &c. Quam actionem supponit esse ex propriis liberi arbitrij, quam-uis prærequirat vocationem, & influxum specia-lem Dei præuenientis per vocationem. Vnde nulli asserit, aut insinuat hanc cooperationem pro-ueniente à libero arbitrio tanquam instrumento Christi, sed contrarium esse, nempe tanquam ex virtute propria actionem, & ab ipso supposita vocatione: definit enim liberum arbitrium esse potentiam actiua, nō passiuam, & liberè coage-re assentiendo; quamvis dissentire posset, quibus exprimi

57
Modus Su-a-rez.

Rejeicitur ex diatu.

*Sacramenta cau-sant quædo non sunt,
& vt signa ex instituto.*

Causant in virtute ope-rum Christi.

*Virtus illa
communicata non est ha-c potest.*

*Responso.
Impugnatur.*

Sacramenta
non in vir-
tute propria
agunt.

59

Difficultas
alterius loci.

Confirmatio.
Quæst. sit cō-
surgens?

Non est vir-
tus superad-
ditæ.

60
Si sit simul-
tanæ erit
ordinariæ.

Majus ago-
ret Sacra-
mentum in vir-
tute propria,
quam volun-
tate excita-
ta.

Modus cau-
sandi ex con-
ditione colli-
gitur.

Remissio que-
stionis in aliū
locum.

exprimitur modus connaturalis agendi liberi arbitrij, sive in naturalibus, sive in supernaturibus; cùlicer cum dominio pleno sui actus: Sacramenta autem non ita dicuntur agere in virtute propria, sed in virtute participata a Christo, tanquam instrumenta eius separata; ergo aliter subordinantur Christo, & eius meritum in agendo, quam liberum arbitrium: quod falsum esset, si agerent per potentiam innatam obedientialem.

Hic non ago de intellectu & voluntate, vt subordinantur causa primæ, & gratia eius, an sic agant ut potentias obedientiales, quod infra resoluimus contra modernos, in materia de Beatiudine: quidquid enim sit in hac quæstione dicendum, saltem non dicuntur instrumenta Christi, vt causa meritoria; licet gratia & concursus Dei specialis, quibus disponuntur & adiuuantur, sit ex meritis Christi: quod perinde de Sacramentis à fortiori dicendum esset, si agerent mediante potentia obedientiali.

Et confirmatur, quia ille concursus specialis Dei exhibitus potentiaz obedientiali, vel est aliquod complementum eius in actu primo, & per virtutem superadditam, vel certè per modum actionis simultaneæ: non primum, iuxta principia huius authoris, quia alioquin non esset fingenda potentia obedientialis, si necessariò superaddi deberet aliqua virtus per modum principijs, quia potius actio deberet reduci in illam virtutem, vt causam totalem: & quia sic perfectius saluaret ratio instrumenti in Sacramento, & quidquid repugnaret virtuti superadditæ, vt causa totali, perinde repugnat virtuti partiali superadditæ, applicando inconvenientia, sive quæ idem author contra sententiam antiquorum ponit, sive quæ alij.

Si dicatur esse actio simultanea, instantum erit concursus specialis, inquantum Deus non coagit de potentia, & lege ordinaria potentiaz obedientiali, quod cessat in proposito, supposita institutione Sacrauentorum, quibuscum concurrat de lege ordinaria; sequitur ergo illum concursum esse in sua entitate generalem, non specialem, quia potentia obedientialis in suo genere est completa, cùm nihil ei superaddatur, per modum virtutis: sed liberum arbitrium in ordine ad actus supernaturales non sic est completum, quia præter actionem Dei simultaneam, exigit aliquid per modum actus primi: ergo magis competit Sacramento mediante potentia obedientiali agere in virtute propria, quam libero arbitrio; ac proinde minus subordinatur Christo, vt causa meritoria, tanquam instrumentum, quam eidem subiiciatur liberum arbitrium vt excitatur per gratiam Christi.

Deinde materia & forma, vt componunt Sacramentum, causant effectum sacramentalem; inter illas autem, vt causant effectum communem, sufficit secundum eundem & alios, propinquitas quædam moralis; & non requiritur simultaneæ existentiaz in omni rigore, sed successionis, & quasi continuaz actionis; cædem vt causent, dependent ab intentione Ministri; sed conditiones causandi sunt eiusdem generis cum ipsa causalitate: ergo causalitas tantum erit moralis, sicut & conditiones causandi.

Hec ex præsenti instituto. Alij fusiū ad impugnationem illius sententiaz multa congerunt: sed hic non est locus singula tractandi: sufficit nobis quod per eam non saluetur commode opinio contraria: fundamenta autem huius senten-

tiae infra soluimus cum Doctore, respondendo ad argumenta contraria.

Interim vt prosequamur quod reliquum est, tatio illa Minoris, quam supponit Doctor communem omnibus antiquis, nempe gratiam produci per creationem propriæ dictam, ac proinde non posse attigi physicæ à Sacramento, patitur scrupulum. Hanc rationem impugnant quidam moderni, vt Vasquez 1. par. tom. 2. disp. 174. c. 2. Suarez disp. 9. de Sacram. tom. 3. in 3. parte, &c. alij, qui putant educi gratiam de potentia animæ: quidam vero cum Caietano dicunt concreari, non creari simpliciter. Oppositum supponunt omnes antiqui Scholastici, & noster Doctor hic, & alijs sapo, vt in 3. dist. 1. 3. in 2. dist. 2. 3. 26. infra dist. 22. & dist. 21. Vide alios citatos apud Vasquez suprà.

Cæterum videtur Vasquez insinuare ibidem fundamentum friuolum pro hac sententia, quasi omnes antiqui in eo essent errore, vt putarent, si gratia educeretur de potentia subiecti naturali conuenire cum errore Pelagij, quod friuolum esset dictu, & notaret in ipsis magnam ignorantiam: neque coharet cum eorum principiis, quia quidam admittunt potentiam obedientiale tantum respectu gratiae, & non naturalem; alij vero, vt noster Doctor (vt suprà est insinuatum quæst. 1.) dicunt esse potentia naturalem passiuam in anima respectu gratiae. Quod ergo per actionem Deo propriam, educeretur gratia ex potentia subiecti, nihil faceret ad errorem Pelagij.

Vnde recte noster Doctor in 1. dist. 1. 7. quæst. 2. §. Contra Islam conclusionem, &c. impugnans opinionem quæ imponit Magistro, arguendo ex secunda via defumpto, ex natura actus meritorij, aliter declarat errorem Pelagij; ita habet: Cion operatio meritoria sit voluntatis, vel hominis per voluntatem operantis, sequitur quod illud, quo meritorie agit, sit forma eius: hoc autem quo meritorie agit, non potest esse pura natura, quia tunc ex solis naturalibus posset meritorie agere; quod videtur error Pelagij; igitur requiritur aliquid supernaturale, &c. Quibus verbis supponit errorem, quem Pelagius docuit de viribus liberij arbitrij, & actu bono, seu meritorio, ad quem nihil facit modus producendi gratiam, sive per creationem, sive per educationem ex subiecto.

Quod autem quidam verba Scripturæ in quibus gratia dicitur infundi, & creari, referant ad creationem eius simpliciter, non ita intelligi debent, quasi similis forma verborum non comprehendat etiam actus supernaturales, qui educuntur ex potentia subiecti, sed magis secundum subiectam materiam, vt id in rigore intelligi debeat de gratia habituali. De aliis vero quatenus speciali Dei dono fiunt, & reducuntur ad gratiam, vel actu, vel potentia, vel secundum directionem, finem, & imperium, denotando impotentiam liberi arbitrij, vt denudatur gratia, vel auxiliis æquivalentibus, quibus suppletur eius actiuitas: magis eni conuenit interpretari Doctores ex suis principiis alibi, quam norare de absurdâ intelligentia Scripturæ, quam ipsis non admitterent, quasi infusionis, aut creationis vocabulum vniuersaliter de creatione in rigore dñe intelligantur.

Quantum autem ad controversiam in se, neutra opinio ex Scriptura, aut ratione conuinci potest, meo iudicio. Cæterum communis Scholasti corum sententia in re obscura, & ambigua præferenda est, vbi nihil in oppositum vrget. Et suadetur prius: gratia est forma ordinis superna-

61
vrum gra-
tia creetur.

62
Doctor.

Error Pe-
lagii.

Infundi &
creari gratia,
quomodo in-
telligendum.

63
Resolutio pro
parte affirma-
tiva.

turalis simpliciter, ad quam nihil in natura disponit per se ex natura rei, nequit etiam attingi virtute causæ creatæ propriâ, arque à Deo solo fit, vt ex Patribus infra confirmabitur: ergo per actionem propriam Dei producitur; illa autem est creatio. Patet consequentia, quia sit à Deo, vt authore simpliciter supernaturali: ergo sine cursu aliquius creature.

Responsio.

Dices esse accidentis, ac proinde potuisse educi de potentia subiecti, neque constare ita non fieri; in d. magis congruum esse, vt educatur de potentia subiecti, quia sic magis seruatur modus conaturalis producendi ipsam, & modus ordinarius agendi, quem Deus seruat. Contrà, licet ita fieri possit absolute, tamen contrarium huius docent Doctores; neque ratio illa accidentis id conuincit, quia species Angelorum fuerunt ipsis concreatae; iustitia originalis fuit concreata primo homini; & utrisque tam homini, quam Angelo, fuit concreata gratia, quin & bona voluntas, vt interpretari licet ex Augustino, variis in locis, qui dicit, Deum creasse tam primum hominem, quam Angelum in bona voluntate, & rectos secundum intellectum & voluntatem: ergo neque ratio accidentis, neque etiam modus ordinarius producendi alias formas conuincit gratiam, & quamcumque formam accidentalem educi de potentia subiecti: idem dici potest de lumine gloriae, & de lumine propheticō.

Impugnatur.

Accidentia
creata.

Confirmatio
ex congruen-
tia.

Gratis cōser-
vatio & de-
fensio.

Demeritoria
perdurus.

64

65

Ad secundum.

Quomodo in-
heret gratia.

Secunda con-
clusio.

Sacramenta
esse causas
per se gratia.

Eucnatur
calumnia.

Rei ciuntur
duo modi di-
cendi.

Durandus.

Gabriel.

Ocham.

Aliacensis.

Marsilius.

Probatio con-
clusione.

Florent.

Trident.

Sacramenta
esse causas per
se & propria.

66

Gratia non
existit per se,
quamvis non
dependeat à
subiecto.

67

Vnde sic interpretor ratione Doctoris in prima questione huius, quando dicit quod accidentis nequit esse principium formale creandi, quia dependet à subiecto vt intelligatur de aptitudinali, & etiam actuali, quantum est ex se: & quamvis virtute creatoris non dependeat actu, non inde ipsi virtus creandi communicari potest, quia aptitudine dependet, neque potest habere actionem ad terminum secundum perfectior modum essendi termini, qui non competit ei naturaliter: vnde non admitteret Doctor accidentis separatum posse producere formam separatam à subiecto.

i Qualiter autem cum hoc saluerit, quod Sacra-
menta sunt causa gratiae, &c. Hæc est secunda con-
clusio huius quæstionis, némpe Sacramenta non
esse causas per accidentem, sed esse causas per se gratiae, vt dicunt Sancti Patres. Ex qua primum euacuatur calumnia modernorum, qui citant nostrum Doctorem, quasi asserteret Sacramenta esse causas tantum per accidentem: quorum fundamen-
to infra respondebimus; nam ex ipsa conclusione de facili conuincitur contrarium.

Excluditur etiam duplex modus dicendi, alter Nominalium, qui dicunt esse causas per accidentem; alter Durandi, qui dicit eas esse conditions sine quibus non, non verò causas. Videatur Durandus in 4. dist. 1. queſ. 5. Gabriel art. 1. conc. 7. Ocham queſ. 1. Aliacensis ibidem art. 1. conc. 3. Marsilius queſ. 1. art. 3. part. 5. Supponit Doctor ex sanctis Patribus Sacramenta esse causas per se gratiae, & hoc infra declarat, alias autem opinione, & modos modernorum non impugnat, quia tum non fuerunt in visu: & quidquid sit de intentione horum Doctorum, modus loquendi non est proprius, neque coheret Sanctis, ad quos se remittit Doctor. In primis Florentinum & Tridentinum definiunt Sacramenta nouæ legis continere, & causare gratiam, quam significant, & in hoc distingui à Sacramentis veteris legis; Tridentinum ſeff. 6. cap. 7. enumerat Baptismum inter causas per se iustificationis ſeff. 7. 13. 14. 24. docet idem tam in genere quam in specie, de omnibus & singulis Sacramentis, tribuens eis effectum gratiae in anima, & appellans eas causas illius sine limitatione, aut distinctione: quæ locutio, cùm sit dogmatica, intelligi debet in rigore, & proprietate sermonis: ergo Sacramenta non sunt causæ per accidentem, aut conditions tantum. Antecedens patet: & consequentia probatur.

Quod primaria partē contra Nominales, quia effectus non dicit dependentiam per se ad causam per accidentem, neque in ea continetur virtute; neque causa per accidentem semper habet effectum: & si habet illum, habet omnino per accidentem, vt patet 2. Phisicorum. Nam duobus modis dicitur causa per accidentem: primò ex coniunctione prin-
cipij

tra subiectum, deinde vniri, vt dicit Sotus; sed creari simul & vniri, concreando eidem vnionem sui ad subiectum.

Neque inde inferatur hæc formam existere per se, sicut formæ substanciales, quia quod sic existat, prouenit à virtute causæ primæ creantis, & præuentientis dependentiam eius ad subiectum, quā quidem posset inesse ex communi, & propria natura accidentis, & aptitudine inest, non actu: quia aptitudinalis dependetia est proprietas accidentis absoluti; actualis verò est eius accidentis, & separabile: gratia verò, ex rationibus præmissis, dicit aptitudinalem, nō actualem dependentiam, quam dicere posset, si Deus veller sic eam producere; & hoc libenter admitto aduersariis.

Explicatur
Doctor.

Vnde sic interpretor ratione Doctoris in prima questione huius, quando dicit quod accidentis nequit esse principium formale creandi, quia dependet à subiecto vt intelligatur de aptitudinali, & etiam actuali, quantum est ex se: & quamvis virtute creatoris non dependeat actu, non inde ipsi virtus creandi communicari potest, quia aptitudine dependet, neque potest habere actionem ad terminum secundum perfectior modum essendi termini, qui non competit ei naturaliter: vnde non admitteret Doctor accidentis separatum posse producere formam separatam à subiecto.

i Qualiter autem cum hoc saluerit, quod Sacra-
menta sunt causa gratiae, &c. Hæc est secunda con-
clusio huius quæstionis, némpe Sacramenta non
esse causas per accidentem, sed esse causas per se gratiae, vt dicunt Sancti Patres. Ex qua primum euacuatur calumnia modernorum, qui citant nostrum Doctorem, quasi asserteret Sacramenta esse causas tantum per accidentem: quorum fundamen-
to infra respondebimus; nam ex ipsa conclusione de facili conuincitur contrarium.

Excluditur etiam duplex modus dicendi, alter Nominalium, qui dicunt esse causas per accidentem; alter Durandi, qui dicit eas esse conditions sine quibus non, non verò causas. Videatur Durandus in 4. dist. 1. queſ. 5. Gabriel art. 1. conc. 7. Ocham queſ. 1. Aliacensis ibidem art. 1. conc. 3. Marsilius queſ. 1. art. 3. part. 5. Supponit Doctor ex sanctis Patribus Sacramenta esse causas per se gratiae, & hoc infra declarat, alias autem opinione, & modos modernorum non impugnat, quia tum non fuerunt in visu: & quidquid sit de intentione horum Doctorum, modus loquendi non est proprius, neque coheret Sanctis, ad quos se remittit Doctor. In primis Florentinum & Tridentinum definiunt Sacramenta nouæ legis continere, & causare gratiam, quam significant, & in hoc distingui à Sacramentis veteris legis; Tridentinum ſeff. 6. cap. 7. enumerat Baptismum inter causas per se iustificationis ſeff. 7. 13. 14. 24. docet idem tam in genere quam in specie, de omnibus & singulis Sacramentis, tribuens eis effectum gratiae in anima, & appellans eas causas illius sine limitatione, aut distinctione: quæ locutio, cùm sit dogmatica, intelligi debet in rigore, & proprietate sermonis: ergo Sacramenta non sunt causæ per accidentem, aut conditions tantum. Antecedens patet: & consequentia probatur.

Quod primaria partē contra Nominales, quia effectus non dicit dependentiam per se ad causam per accidentem, neque in ea continetur virtute; neque causa per accidentem semper habet effectum: & si habet illum, habet omnino per accidentem, vt patet 2. Phisicorum. Nam duobus modis dicitur causa per accidentem: primò ex coniunctione prin-
cipij

Quid nō sine
causa per ac-
cidentem.

Quid sit cau-
sa per acci-
dens.

Dupliciter dicitur causa per accidens. cipij ad principium, vt quando musicus dicitur sanare, in quantum medicus per se, vt in quantum musicus denominatur: vel secundò ex coniunctione effectus ad effectum fortuita & casuali, vt fossoris cum inuentione thesauri, quem neque fodiens sciuit, neque intendit, licet ex prouidentia Dei sequatur: vnde neque fossio est causa naturalis inuentionis thesauri, alia semper ad eam sequeretur velut in plurimum; neque causa à proposito, quia non præcessit scientia, aut intentio thesauri in fossore: sed Sacra menta dicuntur continere effectum, & semper offerre quantum est efficacia Sacramenti, vt Tridentinum *scf. 7. can. 7.* dicuntur instrumenta, sanare, mundare, nutritre, absoluere à peccatis, &c. sine illa limitatione, aut distractione, quæ sunt nota causa efficientis per se: ergo non sunt causa tantum per accidens.

69
Non esse tan-
tum conditione-
bus.

Distributionis
conditionis à
causa.

Exemplum.
Conditionis effi-
cientis.

Coditio causa-
finalis, &
intrinsecarum.

Conditio ma-
terialis.

cipij ad principium, vt quando musicus dicitur sanare, in quantum medicus per se, vt in quantum musicus denominatur: vel secundò ex coniunctione effectus ad effectum fortuita & casuali, vt fossoris cum inuentione thesauri, quem neque fodiens sciuit, neque intendit, licet ex prouidentia Dei sequatur: vnde neque fossio est causa naturalis inuentionis thesauri, alia semper ad eam sequeretur velut in plurimum; neque causa à proposito, quia non præcessit scientia, aut intentio thesauri in fossore: sed Sacra menta dicuntur continere effectum, & semper offerre quantum est efficacia Sacramenti, vt Tridentinum *scf. 7. can. 7.* dicuntur instrumenta, sanare, mundare, nutritre, absoluere à peccatis, &c. sine illa limitatione, aut distractione, quæ sunt nota causa efficientis per se: ergo non sunt causa tantum per accidens.

Contra Durandum probatur consequentia, quoad alteram eius partem, quia conditio sine qua non exigitur ex necessitate causa, non verò ex necessitate effectus, quia est determinatio requisita ex parte causa, vt possit exire in actu, non verò principium aliquod per se influens in effectum; alia habet rationem causa, & non conditionis; omne enim illud à quo dependet effectus ut principio, est eius per se causa. Probatur exemplo, approximatio causa efficientis ad passum, est conditio requisita ex parte eius, ob limitatum virtutem, quæ non potest in quodcumque distans: ab hac tamen non dependet effectus absolute, nisi vt est à tali causa, quæ ad sphæram limitatur, quia à perfectiori causa potest produci idem in maiori distantia, & à causa, quæ est illimitata ad quamcunque sphæram potest ubicumque produci: sic apprehensio finis est conditio requisita ex parte causa finalis, vno conditio causarum intrinsecarum, & non ratio formalis principij. Idem patet in moralibus, in quibus conditio distinguitur à causa per se effectus: verbi gratia, consensus adulti est conditio materialis in adulto baptizando, vt recipiat effectum Baptismi, non autem requisita simpliciter ex parte Sacramenti, quod effectum communica infanti, sine tali consensu, sed ex regula generali, quæ Deus voluit salutem adulti dependere à libero suo arbitrio.

Item, præsentis Parochi est conditio respectu contrahentium, vt consensus teneat matrimonialis, post Tridentinum, vbi saltus est receptum. Item, intentio ministri est conditio requisita, vt Sacramentum subordinetur causa principali per modum applicationis instrumenti ad effectum: licet sit principium in ipso Ministro.

Ex quibus colligitur multas esse conditiones, vt applicationem materiæ & formæ in Sacramentis, quibus non tribuitur efficacia, aut causalitas effectus sacramentalis, qui dicitur esse ab ipsis Sacramentis, tanquam causis per se: ergo non confunduntur cum conditione sine qua non in genere.

Si autem distinguat Durandus conditionē sine qua non, contra causam influentem physice in effectum, abusus erit termini, quia sic excluderetur à ratione causa per se, causa quamcunque materialis, & artificialis, quod nec Philosophi admittunt: quia artifex est causa per se; meritum est causa per se; fides iustificat, quæ operatur per charitatem; mundat à peccato, sicut & pœnitentia; à domo ad intrā fit domus ad extrā; cognitio prædicti operi. Tom. VIII.

70

Abusus vo-
cabuli.

Ad causam
per se non re-
quiritur in-
fluxu physi-
co eius.

Etica est causa effectus; voluntas est causa actus imperati in potentias inferioribus, somnes & concupiscentia causa peccati, sicut fraudens, impellens causa effectus, in quem non influit physice; causa exemplaris, & idea causat ideatum; finis effectum, quamvis non haber influxum proprium distinctum à causalitate efficientis.

Ex his patet ad rationes in oppositū, quæ fundantur in abusu termini, vel in falso principio: quia vel restringunt causam per se ad rationem suæ speciei, vel tollunt efficaciam Sacramentorum, quam statuū Concilia & Patres. Vnde falsum est quod Durandus assertit, nēpē Sacramenta à Patribus non vocari causas, sed à Magistro Sententiarū, loca enim quæ adducit Magister in litera clara sunt, & propriè intelligenda secundum subiectam materiam; ad quæ se remittit noster Doctor.

Quando autem Patres dicunt gratiam à solo Deo produci, non excludunt causam moralem, & instrumentalē, vt patet ex Tridentino, sed physicè influentem & principalem: hinc moderni interpretantur præfatos authores in re ipsa non differre à nostra sententia; sed in modo loquendi, & explicandi causalitatem Sacramentorum.

1 Dico breviter quod omnis dispositio necessitans, &c. Quoniam Sancti & Ecclesia, vt patet ex Tridentino, Sacra menta nunc appellant instrumenta gratiæ, nunc causas actiua, id est Doctor id supponens hic, docet modum, quo saluari possit. Dicit ergo dispositionem necessitatem ad formam, quæ non est ratio recepiui, posse dici quodammodo causa actiua, & instrumentalis est Sacramentum, seu receptio eius, eaque immediata, non mediante aliâ formâ inter ipsum, & gratiam: ergo, &c. In Maiori additur, quæ non sit ratio receptiui; quia talis dispositio, vt quantitas, & extensio in materia, reducuntur ad genus causa materialis. Item, ipsum subiectum & materia, quæ supponitur ad formam, sic est dispositio prior necessitatis agens materiae. Dicit, quodammodo, id est, seruat proportione inter Sacramentum, quod moraliter disponit, & non physicè, & alia, quæ physicè disponunt, sicut calor ad ignitionem.

Dicit in Minoris susceptionem Sacramenti esse dispositionem immediatam ad gratiam; vt excludat modum, quo calor in igne, & alia quædam instrumenta physica disponunt, quæ non attingunt effectum causa principalis; sed producunt aliquam formam medium, quæ necessitat ad posteriorem: id autem declarat infra dicens quod Sacramentum non sit dispositio (supple actiua, de qua loquitur) per formam intrinsecam (supple physicam) causam terminum; sed ex Dei assistentia, qui dispositus de potentia, & lege ordinaria suscipiens Sacramentum (supple debitè) conferre effectum signatum per Sacramentum.

Maiorem probat exemplis, quæ, ex communis consensu, dicuntur ita reduci ad causam efficientem, quamvis in se sint dispositiones immediatae. Primum est meriti respectu præmij. Secundum motus respectu termini. Tertium est ex opinione antiquorum, & D.Thomæ, quam supra impugnauit; estque ratio à priori: quia causa prioris non est causa posterioris, nisi medium sit causa tertij, & hoc aliquo modo in eodem genere causa: sed causans dispositionem proximam ad formam: secundum Doctores citatos causat effectuè, quia sic exponunt Sacra menta causare characterem, aut ornatum, qui sunt dispositiones necessitatis.

Salutis fun-
damentū op-
posita senten-
tia.

Obiecitio Du-
randi falsa.

Explicatio
Parvum.

71

Modus cau-
sandi Sacra-
mentorum.

Dispositio
prævia est
causa.

Explicatio
littera.

72

Probatio Ma-
terii.

Ratio à pri-
ori.

necessitantes ad gratiam, ac proinde causare gratiam: ergo etiam ipsa dispositio in genere causę efficientis, causat gratiam secundum ipsos.

Sic etiam in sententia D. Thomæ, vt patet ex prima quæstione huius, causa instrumentalis haber ex propria forma actionem præviam, quā disponit ad formam, & effectum causa principalis: hinc negat creaturam agere posse instrumentaliter ad effectum creationis, quia nihil supponitur, quod sic disponi potest per instrumentum. Receptum est etiam in schola D. Thomæ formam contrariam, induciam ab agente, expellere aliam, non formaliter, sed efficienter; idē Sotus reprehendit cōtrarium in postro Doctore.

Sententia ergo Doctoris est, Sacraenta, vt habent institutionem diuinam annexam, causare gratiam: & patet, quia voluntas, quā Deus instituit Sacraenta, vt signa practica & certa, includit virtute voluntatem causatiū signati: ergo Sacraenta, vt includunt illam voluntatem, includunt etiam voluntatis sequentis effectum, & actionem ex diuina dispositione: sed Sacraenta, vt habent rationem instrumenti, & vt habent rationem dispositiōnis necessitantis ad gratiam, includunt illam voluntatem, quia in esse rei talis efficacia eis non competit: ergo recte per hoc explicatur eorum efficacia. Ut clarius autem id fieri, adducemus impugnationem querendam, qui hunc modum explicandi causalitatem Sacramentorum improbat.

Vasquez Disputatione citata ad conclusionem principalem cap. 1. obiicit quid dispositio consistat in actibus humanis suscipientis, sacraenta in rebus, & verbis consistunt: ergo non sunt dispositio. Respondeatur nimis stricte sumi dispositiōnem ab hoc auctore; quamvis illa sit dispositio, & præparatio ad iustificationem, vt procedit ab operante: non tamen est dispositio, qua ex opere operato facit ad iustificationem. Doctor autem sumit hic dispositiōnem pro eo, quod est prius necessitans ad formam: quo sensu Philosophi & auctores, quos pro opposita sententia adducit, loquuntur. Et certe dispositio illa, quam intendit Vasquez, est tantum dispositio ex ordinazione diuina, quatenus Deus acceptat, & ordinavit, verbi gratiā, pœnitentiam adulti, antequam ei remitteret peccatum: ergo etiam eadem proprietate receptio Sacramenti ex ordinazione diuina instituti per modum instrumenti, & causæ iustificationis, vocari potest dispositio, eoque magis, quo magis certò infert, & necessitat ad effectum, quam dispositio aliqua pœnitentis, vt attritio, quæ sine Sacramento est inefficax: non idem enim aliqua forma disponit ad aliam, quia producitur à tali, aut tali causa; sed quia dicit ex se talem connexionem, sive ex natura rei, sive ex ordinazione causa extrinsecz.

Videantur quæ supr̄a præmissum, circa dispositiōnem vtroque modo necessitatem; atque adeo quomodo agens creatum necessitat ad infusionem animæ rationalis, ex pacto Dei generali, non aliter. Vide Doctorem in 3. dist. 16. 6. Ad secundam: versu, Respondeo, nulla dispositio inducet ab agente naturali, &c. necessitat ad infusionem animæ rationalis. Quid ergo dispositio, quæ consistit in actibus adulti, sit ab ipso, per gratiam Dei, ex ordinazione Dei est, quæ voluit ipsi non remittere delictum, nisi pœnitenter eum peccasse.

Huic fundamento demum superadificat di-

tiam, nempe, friuolum esse recurrere ad dispositio- Censura Vas-
nem, ut salveretur efficacitas Sacramenti: sed ipse ma- quez.
lè discurrit, quia nec in schola D. Thomæ, ne-
que nostrâ, neque inter Philosophos vocabu- Rereturque.
lum dispositiōnis necessitatis, de qua hic Do-
ctor, neque dispositiōnis simpliciter soli pœnitentia-
tis, aut ceteris actibus hominis iustificati, at-
tribuitur: & loquendo de necessitate, si se-
queretur doctrinam Tridentini à quo modum lo-
quendi mutauit, de facilis inueniret *sej. 6. cap. 5.*
6. 7. & potissimum octauo, dispositiōnem, de qua lo-
quitur Concilium, non esse necessitatem sine
Sacramento; imd Sacramentum inducere neces-
sitatem iustificationis ex efficacia sua: quia neque
fides, neque opera, que ipsam iustificationem anteced-
unt, ipsam iustificationis gratiam promerentur. In-
ueniret etiam in hac ipsa materia nomen dis-
positiōnis, ex communi Theologotum, non accom-
modari solis actibus suscipientis Sacramentum;
sed & characteri, quæ est dispositio necessitans
ad effectū gratia sacramentalis recedente fictio-
ne, non ex natura rei, sed ex diuina ordinatione.
Item, secundum principia aliorum, & eiusdem
alibi, radix libertatis est in intellectu, ita vt quan-
di manet iudicium intellectus indifferens re-
spectu mediorum, verbi gratiā, nequeat sequi
electio vnius determinati mediij in voluntate,
donec determinetur respectu eius primū in-
tellectus; & hoc non obstante actus intellectus
per eundem non influit physicè in actum volun-
tatis, quamvis actus intellectus necessitat ad elec-
tionem determinati mediij stante intentione ef-
ficaci finis: quomodo autem necessitat, nisi per
modum dispositiōnis necessitantis?

Idem etiam negat voluntatem imperare pro-
prios actus: ceterum stante actu priori voluntati,
ex suppositione necessitatur ad actum poste-
riorem, quæ necessitas etiā in Deum cadit, cuius
actus est improducibilis. Item, actus voluntatis
per eundem & alios, non influit physicè in actus
aliorum potentiarum, quamvis ad eas necessitat,
tanquam dispositio antecedens: sic etiā supposito
amore, & presenti obiecto, sequitur dilectio ne-
cessariò, quæ est actus elicitus voluntatis, iuxta
placitum schole D. Thomæ, quod ipse sequitur.

Item, quid magis vulgare in Philosophia, quam
formam priorem, quæ non influit physicè in
posteriorem, quæ ad eam sequitur; vt quando ab
eadem causa proueniunt duæ formæ cum subor-
dinacione actionis, vt prior, inquam, dicatur dis-
positio necessitatis.

Quid ergo si talis dispositio necessitans redu-
catur, communi sensu Theologorum & Philoso-
phorum, ad genus causæ efficiētis? Quid, inquam,
absurdi sequitur appellare Sacramētum, eiūque
receptionem dispositiōnem necessitatem ad gratiam,
ex diuina ordinazione & institutione; quæ ordi-
natio & institutio est diuina voluntas anteceden-
tis alligata Sacramento, continens virtute
posteriorem, quæ ponitur gratia in effectu.

Et id mirum est, si id in propria sententia ab-
nuat, cùm doceat nobiscum Sacramento esse tan-
tum causam morale gratiæ: nam illa virtus mora-
lis superaddita Sacramento, quid superaddit præ-
ter id quod Doctor asserit? Reducendum autem ser-
uatà proportione causam moralem ad modum
causandi causæ physicæ, vt communiter omnes
reducunt, sicut speciem inferiorem ad superiorem;
& secundum quid, ad simpliciter (eo modo, quo
ipsum ens morale concipitur, & intelligitur suo
modo

Characteris
dispositio.

Judicium pra-
dictum intel-
lectus est dis-
positio nece-
ssitatis.

Actus prior
voluntati
referetur pos-
teriori.

Actus impa-
ranti respon-
sori imperati.

Amor respon-
su delecta-
tionis.

75
Accommoda-
tur ad propo-
sitionem.

Causa mora-
lis reducitur
ad modum
causandi cas-
se physica.

Vera causal-
tas Sacramē-
torum salua-
sur.

73
Obiectio Vas-
quez.

Solutio.

Dispositio ex
Dei volun-
tatis.

Generans ut
disponit ad
infusione est
causa.

74

Sacramentum
imicatur dis-
positio non
necessitatem.

modo ad instar entis physici , vel saltē respectiuè ad ipsum (tanquam perfectius ,) certè ad nullum genus cause physice , secundum proportionem imitationis in causando , magis propriè reducitur hic modus , quo Sacramentum causat gratiam , quād ad illud quod vocatur dispositio necessitanus ad effectum .

Suarez malè
interpretatur
Doctorum.

Hinc insurgit Suarez 3. part. tom. 3. disput. 9. sct. 2. impugnando tertium modum explicandi causalitatem Sacramentorum , confundens Doctorem nostrum cum Durando in re ipsa . Quamuis Scotus , inquit , modum loquendi dissimulet , quem varie , inquit , coniecturis philosophicis , & exemplis explicat , que non aportet resserve . Duo tantum exempla adducit noster Doctor , alterum Philosophicum de motu , alterum Theologicum , & morale de merito ; adiungit autem rationem , quam dissimulat Suarez , & recte , quia ex sensu vtriusque est probans .

Obiectio contra
Doctorum.
Responsio.

Obicit primò , quod nequit dici dispositio , quod ex se nullam habet connexionem cum gratia , supple physicam . Respondeatur recte dici dispositio , quia necessitat ad gratiam ex ordinatione causa productentis gratiam modo dicto , sicut meritum causat hoc modo , & disponit ad præmium : sicut actus adulti , qui antecedunt iustificationem , vocat Tridentinum dispositio , ad ipsam , quānus non ex natura rei necessitent ad iustificationem ; sed ex ordinatione diuina præsupponi debent in adulto . Viderit Suarez an recte , & propriè loquatur Concilium & Doctores Theologi vniuersitatis , qui idem dicunt .

Trident.
Dispositio ex
divina ordi-
natione.

Obicit secundò dispositio recipi in eodem subiecto , aut supposito , in quo est forma : sed forma , saltem Sacramentorum , non recipiuntur in eo , cui applicantur Sacra menta : neque cùm fit Eucharistia , forma recipitur in pane , aut in corpore Christi . Item , ipsa Eucharistia non recipitur in homine , quando manducatur , vt in subiecto , sed applicatur illi . Hec non sufficiunt ad appellationem dispositio , aliàs applicatio causa ad passum vocari posset dispositio , & causa per se . Item , aliàs sequeretur , quod quidquid ex diuina ordinatione necessarium esset ad aliquem effectum , ita ut illo posito statim poneretur effectus , & non aliàs posset dici dispositio vltima ad talen effectum , vt si Deus statueret me loquente , creare Angelum : hoc autem improprissimè diceretur .

Seconda ob-
iectio.

Præterea , non minus impropriè Scotus vocat Sacramentum instrumentum per se , cùm nihil influat , nec sit aliud quād conditio requisita ex ordinatione Dei , ad cuius presentiam Deus producat gratiam . Item , ad hominem reducit argumentum , quia aliàs malè negat Scotus dati posse instrumentum creationis . Item , non coherent inter se Sacra menta esse dispositio vltimas ad gratiam , & esse instrumenta ; quia dispositio non haber actionem respectu formæ , instrumenta verò sic . Concludit tandem Scotus non loqui in rigore philosophico , sed latè appellare Sacra menta dispositio , & instrumenta , hoc est , morali modo .

Responsio.

Ad primum.
Dispositio ne-
cessitans non
semper est in
eodem subiec-
to , aut sup-
posito cum
forma .

Respondeatur , Doctorem loqui de dispositio ne morali , non physica , vt pater ex dictis ; & sic appellare Sacra menta dispositio , & habent annexam institutionem Dei . Ad primum quod obicitur , respondeatur primò negando Maiores semper , etiam quoad dispositio physicam , quia in communiori opinione Philosophorum , accidentia absoluta non insunt materiæ , sed

vel formæ , vel toti : quo supposito , dispositio antecedens formam substantialem , qua dicitur ultima necessitans ad ipsam , neque est in eodem subiecto , aut supposito cum forma substantiali sequente : quia calor , verbi gratia , est in ligno , forma ignis adueniens est in materia prima , qua deinceps spectat ad suppositum ignis , non au tem ligni .

Respondeatur secundò , transeat Maior quoad dispositio physicam , qua se tenet ex parte causa materialis per modum necessitantis ad formam ; negatur de dispositio , qua est ex parte causa efficientis necessitante ad actionem trans euntem : verbi gratia ignis in stupra , & quæcumque materia rata , non est dispositus ab intrinseco ob dispersionem virtutis , vt agat perfectè in aquam , vel lignum , aut aliud quodcumque fortius resistens : in materia tamen densa est dispositus ex collectione sua virtutis , vt agat . Loquor de dispositio in sensu aduersarij , quatenus est ultima limitatio causa ad actionem , vel passionem , neque sola causa materialis dicitur disponi ut recipiat , sed etiam causa efficientis , vt agat . Quod maximè verum est in moralibus , vt omnes fatentur in materia de ignorantia & concupiscentia , vt sunt causa humanorum actuum , & in materia de gratia , & libero arbitrio , quod disponit per gratiam .

Respondeatur tertio , ad maiorem discussionem illius propositionis , quam ipse tanquam notam supponit , distinguendo maiorem ; in physicis , transeat , in moralibus & artificialibus negatur ; quia in iudicialibus præmittuntur plures dispositio , & solemnitates lege præscriptæ ante sententiam ; sic etiam in contractibus , in artificialibus similiter plures dispositio circa conversionem vnius materiae in aliam applicando actua passiui . Item dispositio requiritur in forma & figura instrumenti , vt patet , Sacramentum autem est dispositio moralis .

Respondeatur quartò , quando ultimatè dispositio habet rationem formæ , transeat maior ; quando verò est extrinsecum quod applicatur tantum , negatur : huiusmodi est Sacramentum . Quintò denique negatur minor in iis Sacra mentis , quæ consistunt in vnu , quia neque materia sola , neque sola forma causant gratiam in sententia aduersarij , sed compositum ex his , nempe Sacramentum integrum , quod aliqua sui parte consistit in actione , quæ recipitur in subiecto , cui applicatur , vt ablutione , vntione , tactu , &c . Sufficit autem ad integrum denominationem , vt successum secundum aliquam partem insit , quamvis secundum omnes non insit ; sicut & secundum partes existit , & non permanenter : & vera est haec , Baptismus , sic , licet sola ablution secundum aliquam partem tunc existat .

Quod ergo vrgit præfatus author de forma Sacra menti , si vellemus ad alia eius principia idem torquere , perinde respondere cogitur , quia non magis est de ratione dispositio inesse eidem subiecto , in quo est forma , quād de ratione formæ esse in materia cum qua componit . Suarez autem contendit formam , & materiam Sacra mentorum facere unum per modum actus & potentia : iam inueniat nobis modum , quo Sacra menti forma per modum actus insit materia , vt potentia cum qua componit , & sic facilis erit solutio sui argumenti ex propriis .

Interim dicimus de ratione signi practici esse , Solutio ob-
iectio .

78
Seconda re-
sponsio.
Duplex dis-
positio .

Necessitas ex
parte mate-
ria , & ex
parte efficien-
tiæ .

Disponitur
etiam causa
efficientis .

Responsio 3.

Dispositio ha-
bens conne-
xionem mora-
lum tanquam .

Responsio 4.
Opus .

79

Sicut dispo-
sitione ita &
formæ , inest sub-
iectio .

vt verificet suum signatum circa subiectum, & hoc modo applicari formam sacramentalem verbalem circa subiectum, in quo operatur effectum, non per contractum physicum, sed ex vi verborum; & sic applicatur forma consecrationis circa materiam Eucharistiae: quomodo autem cum hoc erit dispositio necessitans?

Est dispositio necessitans forma consecrationis.

Respondet ut esse dispositionem, non per modum materialis, vt toto suo argumento alludit praefatus author, sed esse dispositionem respectu ad causam principalem, nempe Deum, per quam applicatur eius voluntas posterior, & executuia ad causandum effectum Sacramenti in eo, cui applicatur (sive per actionem sensibilem, sive per modum significandi verborum connotantium ipsum subiectum in quo, vel materiam circa quam, vt contingit in consecratione) quæ voluntas continetur virtute in ipso Sacramento, vt habet annexam promissionem, pactum, & institutionem sui per modum signi sensibilis practicis.

Causa prioris quomodo est causa posterioris.

Nam, vt benè Doctor, causa prioris, non est causa posterioris, nisi medium sit aliquo modo causa posterioris; dispositio autem necessitans ad formam eatenus necessitat, quatenus per eam positam, non solum subiectum fit capax sublato impedimento, vt recipiat formam posteriorum, quia sic præcise non esset necessitans, sed in quantum est determinatio quedam agentis, vt ponat formam, ad quam disponit: quando enim agens agit cum subordinatione ad diuersas formas, & cum ordine, nunquam est in potentia proxima agendi, respectu formæ posterioris, donec ponatur forma prior in esse: & sic per formam priorem positam, determinatur actiū, vt ponat posteriori.

Explicatur.

Sic in proposito Deus alligauit virtutem suam actiū Sacramentis, ea instituendo, vt certa signa gratiæ positis requisiatis: his ergo applicatis determinatur ad causandam gratiam: & hoc modo intelligit Doctor Sacraenta esse dispositiōnem necessitantem ad gratiam. Ex hoc solo patet ad reliqua omnia quæ praefatus author congerit.

Responso ad reliqua.

Nam quod addit de applicatione, sic vocari posse causam per se, sicut Sacramentum. Respondet naturam causæ per se definiri debere iuxta materiam subiectam; aliter autem sumitur causa in materia morali & Theologia, aliter in materia physica, & vbique pro eo quod insinuit esse in effectum: applicatio in physicis non dicitur causa, quia spectat ad actum primum, & non per modum principij, sed per modum conditionis in rigore physico; in moralibus autem per solam applicationem, quandoque communicatur esse morale: Sacraenta autem continent effectum ex sui institutione modo dicto moraliter, & applicant diuinam voluntatem: unde ipse Suarez in fine admittit, quod id quod physicè est conditio, aut causa per accidens moraliter, possit esse causa per se. Nos autem aliter dicimus nullo modo Sacramento dici causas per accidens, sed causas per se.

Quid sit conditionis.

Vnde notandum est, quod Sacramentum, aut actio physica Sacraenti, ex institutione etiam diuina possit supponi ad creationem gratiæ in anima duobus modis. Primo modo, vt semper præxigeretur, ita vt aliter Deus non cauferet, nisi illo supposito, quanvis non determinaret Deus semper, & certò, posita actione physica, ver-

bi gratiæ, ablutionis baptismalis, & prolationis formas producere gratiam, sed tantum eam non producere nisi illis præsuppositis: & hoc modo institutio illa magis proprie tribueret Sacramento esse conditionis sine qua non, quam vera causa.

Exemplum est in consensu adulti prærequisito ad receptionem Baptismi, qui licet semper præxigatur, non est causa per se gratiæ, sed conditio etiam ex institutione diuina. Et ratio est, quia licet prærequiratur, non tamen habet efficaciam inferendis effectus.

Secundo modo institutio Sacramenti prout contingit de facto, est, & habet voluntatem determinatam, & efficacem producendæ gratiæ annexam, quantum est ex natura institutionis, & determinatione causæ principalis: & sic non solum est conditio, sed ratione talis voluntatis, & institutionis virtute continet effectum, quantum est ex se, & positum in debita applicatione illum infert.

Ex quo patet ad instantiam de creatione Angelii ad locationem Petri, quia spectandus est modus, quo Deus supponeret locationem Petri ad talem creationem, vt casus declaretur secundum principia posita. Distinctio præmissa quantum ad secundum membrum est Doctoris, s. Ad questionem secundam: vbi dicit veritatem Sacraimenti esse veritatem eius practicam, seu conformitatem ad signatum: & responsione ad primum, & secundum, ibidem.

1. *Ad intellectum huius, sciendum, quod instrumentum, &c.* Hic Doctor varias acceptiones instrumenti assignat; deinde subiungit dubium de instrumento artis, an sit actuum? Cuius probatio est clara ex litera, quia neque durities, neque forma, aut figura instrumenti artificiati sunt actiua. Deinde accommodando ad propositum, explicat quomodo Sacramentum sit instrumentum hoc modo, licet non agat physicè, sed præsupponitur ad gratiam in suo esse physico & moraliter, tanquam effectus prior, vt prouenit à voluntate diuina instituente, & à ministro applicante: ex quo patet ad illud, quod Suarez deinceps opponit ex natura instrumenti, quod debet esse actuum; hoc enim negatur, loquendo de actione physica. Minus vrget quod arguit idem author quasi ad hominem male, Scotum negare dari posse instrumentum respectu creationis, aut termini eius, si instrumentum non est actuum. Respondet Scorum non negare dari instrumentum morale, quia id concedit de Sacramento; sed negat dari instrumentum ex natura rei dispositiuum, aut quod certè attingeret ipsum effectum creationis.

Circa illam propositionem Doctoris: *Vbi est formalis incompossibilitas in creatura, utrum illorum non expellit aliud actiū, sed tantum formaliter, &c.* Controversia est Philosophica, quidam enim dicunt actiū formas contrarias se expellere à subiecto. Sed melius Doctor, quia una forma non expellit aliam, nisi propter incompatibilitatem in eodem subiecto, quā subiectum est, id est specificatur eorum oppositio in ordine ad subiectum commune: sicut ergo formæ, quā formæ sunt, comparantur ad subiectum per modum actus ad potentiam, sic quod illis competit in ordine ad subiectum, competit ipsis quatenus sunt formæ, & actus subiecti, ac proinde formaliter: & sic etiam omnis alia oppositio attenditur formaliter, vt

Exemplum.

Quid sit causa.

Institutionis professus est causa.

Respondetur ad instantiam de creatione Angelii.

82

83

Forma contraria se formaliter expellunt.

vt priuati ua, contradictoria, & etiam relativa suo modo.

Aliud ergo est considerare hanc expulsionem, vt reducitur ad agens mediante formâ, vt suo effectu, quia sic ab ipso est mediante actione, & termino eius, ac proinde actiue : quia quidquid est ab agente, est ab ipso actiue, & quæ est agens. Aliud verò loqui de eadem expulsione, vt est à forma ex incompatibilitate, quia non virtualiter includit talem incompatibilitatem, sed competit ei ratione sui esse formalis, & per differentiam specificam, quæ ex se primò est talis, non participatione ab alio formaliter : vnde perinde eidem

conueniret talis incompatibilitas, etiamsi esset improducta. Hinc Doctor, variis in locis, dicit agentia virtualiter opponi ratione effectuum; effectus ipsos, seu forinas opponi formaliter. Si comparetur forma in ratione effectus, & vt subest virtuti efficientiis ad aliam formam sic dici potest aliquo modo effectiuē se habere, sed vt comparatur in esse causa formalis, formaliter expellit.

Aliud supereft dubium, An corpora circa idem, ubi opponantur formaliter, vel virtualiter? Quod infra commodiō loco tractabitur in materia de Beatitudine, & eius dotibus, & de impenetrabilitate dist. 44.

S C H O L I V M.

Ad secundam questionem respondet consequenter, nullam virtutem physicam ponendam in Sacramento, propter rationes allatas. Sumendo tamen virtutem pro ultimo potentia signi practici, admittenda est in Sacramentis, quia tantum est significare efficaciter, id est præuiē, & certō. Soluit argumenta pro D. Thom. adducta num. 2. & principalia q. 5.

16

Ad questionem secundam, patet per idem quod nec manifestè possibile, nec necessarium est ponere illam virtutem, quæ sit forma realis in Sacramento. Ut quid enim toties generaretur, & corrumperetur? Nec per illam si poneretur, aliquid causaretur in anima, nec causaretur ipsa regulariter, nisi ex pactione diuina cum Ecclesia: & sic sine tot superfluis in aqua, & anima intermediis, potest saluari quod pactione diuina sit immediata, respectu effectus conferendi, & recipiendi Sacra menta.

Si tamen fiat alteratio propter auctoritates de isto vocabulo *virtus*; potest dici, quod virtus uno modo, est ultimum de potentia, primo Cœli, & mundi. Ultimum autem potentiarum signi practici, est quod significet efficaciter, hoc est, præuiē, & certitudinaliter. Nam non posset signo, in quantum practicum est, competere maior potentia. Tamen talis virtus potest concedi esse in Sacramento: sed ista non est aliqua forma absoluta, sed tantum relatio conformitatis signi ad signatum. Et siue ista pertineat ad essentiam Sacramenti, (& tunc oporteret, quod Sacramentum non tantum includat rationem signi, cum suis differentiis, sed etiam aliquam rationem conformitatis ad signatum, quæ dicitur veritas in signo: & patet quod istarum relationum vna accedit alteri, & quasi posterior fundatur in alia priori: conformitas enim in signo fundatur, & posset esse signum sine ea) siue ista non pertineat ad rationem Sacramenti, sed sit accidentis concomitans, vt in pluribus, saltem ista ratio est illud ultimum de potentia signi practici, & sic virtus.

Ad primum autem dico, quod aqua abluit cor, id est, animam, non quidem causan-

m Ad questionem secundam per idem, &c. Hic respondet ad questionem secundam, cuius conclusio est, Nullam virtutem physicam superaddi Sacramento, nec possibiliter esse talem, id est, non ostendit per rationes, aut authoritatem illam inesse, & nulla necessitate adstrui: efficacia enim Sacramenti est ex pactione diuina cum Ecclesia: & si contendatur de virtute propter authoritates Sanctorum, & Ecclesiarum, quæ dicit Sacramento includere virtutem suum effectum; potest dici (sumendo virtutem cum Philosopher 1. de Cœlo, & mundo, pro eo, quod est ultimum potentia) quod sic virtus Sacramenti est esse signum efficax gratiarum, & aliam virtutem non posse eidem competere.

Dicit ergo Sacramentorum conformitatem cum suo signato esse hanc virtutem, quatenus ut prius naturaliter illum certò significat & inferi. Hec omnia clara sunt ex dictis. Dubitat Doctor, vtrum relatio conformitatis Sacramenti ad suum signatum, sit de essentia eius: Respondeatur esse differentiam Sacramenti ex iis, quæ supra diximus de definitione Sacramenti, ex ipso Doctore, qui negat potestatem instituendi Sacramenti posse conuenire creaturæ, & fundatur in certitudine significations sacramentalis, quæ fundatur in assistentia diuina. Vnde quando hic separat à relatione signi etiam practici illam conformitatem, non loquitur de Sacramento completere sub omni ratione sui, sed tantum sub ratione generica, & incompleta.

His ergo suppositis circa resolutionem vtriusque questionis per Doctorem, quantum ad efficaciam, & virtutem, & modum causandi gratiam per Sacramenta, adiicio hanc confirmationem ex sanctis Patribus, ex quorum modo loquendi facilis est, & verax resolutio Doctoris.

Cyprianus serm. de Baptismo: *Remissio peccatorum, siue per Baptismum, siue per alia Sacra menta donetur, propriè Spiritus sancti est, & ipsi huic efficientie privilegium manet. Verborum solemnitas, & facri invocatio nominis, & signa institutionibus Apostolicis Sacerdotum ministeriis attributa, visible celebrant Sacramentum; rem vero Sacramenti Spiritus sancti format, & efficit, & consecrationibus visibilibus, invisibiliter manum totius author bonitatis apponit, & plenitudinem gratiae ultioris diuina pinguedem sanctificationibus officialibus infundit, & rem Sacramenti consummat, & perficit, &c.*

84
Resolutionis
questionis
præmissa.
Conclusio ne-
gativa.

Virtus Sa-
cermentorum.
Diversum.
Soluū. ur.

Explicatur
Doctor.

85
Conformatio
dictorum ex
sanctis Pa-
tribus.

Ambro

causando dispositionem medium inter ipsam, & gratiam abluentem: sed abluit tanquam dispositio proxima, & immedia ta ad gratiam, eo modo, quo dicitur, quod inerit inducit beatitudinem, vel quod se sit, siue alia huiusmodi præparatio inducit sanitatem. Si enim causaret dispositionem ad gratiam, & sic diceretur abluere, adhuc oportet illam dispositio nem immediatius abluere, sicut argutum est supradictum, de ordine causarum respectu tertii.

Ad secundum dico, quod Magister in definitione Sacramenti, per hoc quod ad dit, & causa existit, nihil aliud intelligit, nisi quod est signum efficax, per quod intendit quod sit practicum certum, & verum, & præium naturaliter ad suum signatum.

Per idem dico ad illud de distinctione Sacramentorum nouæ legis, & veteris: non enim distinguuntur per illud, quod neutri illorum potest conuenire, scilicet actiù agere ad aliquid spirituale in anima: sed ista nouæ legis, gratiam causant, tanquam signum efficax, illa autem veteris legis non, loquendo de Sacramentis, id est, de ceremoniis illius legis. De hoc patet in sequenti questione.

Ad aliud dico, quod si motio seruasset dispositio proxima ad inductionem alicuius formæ, & non ex natura alicuius motionis, sed ex dispositione alicuius agentis simul cooperantis, posset rationabiliter peti ab illo agente; quod illa motio perficeret id quod continet: hoc est dictu, quod sicut continet illud tanquam dispositio prævia, sic perficiat illud, hoc est, ad ipsam immediate sequatur illud. Hoc modo est in proposito.

Ad illa quæ adducuntur in prima opinione, patet ex istis: Sacramentum enim non est tantum causa per accidens, sicut nec ipse ponere ornatum, vel characterem esse causam per accidens respectu gratiæ: immò sicut ponere illud causarum à Sacramento, esse per se dispositio nem ad gratiam: ita dico, quod Sacramentum, vel eius suscepit, est dispositio proxima ad gratiam. Et per hoc patet, quomodo ponitur in definitione eius, & quomodo pertinet ad artem tractantium de Sacramentis. Si enim aliquis consideraret incisionem, vel aliquid huiusmodi, in quantum ordinatur ad sanitatem humana m, definire ipsum, & differentiam assignaret per ipsum ordinem, licet ipse ordine accideret naturæ rei in se. Hoc modo Sancti, & Doctores, non curantes de Baptismali

Ambrosius lib. i. de Sacramentis, cap. 3. discitat Ambrosius.
nens inter ea, quæ videntur in sacro mysterio Baptismatis, & ea, quæ non videntur: Ingressus es, inquit, vidisti aquam, vidisti Sacerdotem, vidisti Letitiam: & infra, Vidisti, quæ videre potuisti oculis tuis corporis, & humanis conspectibus, non vidisti illa, quæ operantur, quia non videntur: illa multo maiora sunt, quæ non videntur, quam quæ videntur; quoniam, quæ videntur temporalia sunt, quæ non videntur aeterna, &c. Per ea autem quibus tribuit operationem, & non videntur, intelligit Spiritum sanctum, cui tribuit operationem gratiæ in anima: vt patet cap. 5. vbi adducit exemplum Naaman Syri, eiusque purgationis in Iordanis, alludens ad ea, quæ visibilia sunt in Sacramento, & alia, quæ non videntur, sicut aqua Iordanis fuit visibilis, & Naaman, sed non virtus sanativa, quæ mundatus est à lepra: Vidisti, inquit, aquam, sed non omnis aqua sanans, sed aqua sanans, quæ habet gratiam Christi: aliud est elementum, aliud consecratio, aliud opus, aliud operatio: aqua opus est, operatio Spiritus sancti est, &c. Et lib. 3. cap. 2. dicit ad inuocationem Sacerdotis infundi Spiritum sanctum baptizato, quæ inuocatio ad genus cause moralis rediicitur.

Item Augustinus epistola 23. ad Bonifacium, docens peccatum parentum non posse nocere infanti offerentium ipsum idolo: non nocere, inquam, quantum ad culpam, ut qui baptizatus est, & purgatus ab originali, quod contraxit ab Adamo: Nisi quis, inquit, renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c. Aqua igitur exhibens forinsecus Sacramentum gratiæ, & Spiritus operans intrinsecus beneficium gratiæ, solvens vinculum culpa, reconcilians bonum nature, regenerans hominem Christo, &c. Sacramentum gratiæ, id est, signum exhibet, aqua forinsecus, beneficium gratiæ operatur intrinsecus Spiritus sanctus, & lib. 15. de Trinit. cap. 26. negat eadem ratione discipulos Christi dedisse Spiritum sanctum: Orabat, inquit, ut veniret in eos, quibus manus imponebant. Item, Hieronymus, Isaia 4. transiens illud Matth. 3. Ego vos baptizo in aqua, &c. Ex hoc, inquit, dicimus quod homo tantum aquam tribuat, Deus autem Spiritum sanctum, &c.

Hicton.
Accedunt & Patres Græci explicantes illud Ioannis 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c. Purgationem à culpa tribuant Spiritui: & quia homo compositus est ex anima & corpore, aquam corpori sanando, Spiritum animæ accommodant. Nyssenus in lib. de Baptismo circa initium: Hoc autem, inquit, beneficium non aqua largitur (est enim omni creatura sublimior), sed Dei præceptum, & Spiritus, qui mystice ad nostram liberiam venit accessus. Aqua vero subseruit ad ostendendam purgationem. & infra, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c. Quare bina illa, & non solus, Spiritus sufficiens existimat est ad completionem baptismatis: Respondet, Compositus est homo, & non simplex ut certi scimus: atque idcirco duplice coniunctaque cognata similiisque elementa ad curationem destinata, atque attributa sunt; corpori quidem quod appetet, aqua, quæ sub sensu cadit, anima vero quod visum effugit. Spiritus qui non appetet, qui sive vocatur, qui infallibiliter accedit, &c. Idem docet Nazianzenus oratione in sanctum Baptisma. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. Cyrillus Alexandrinus, & Euthymius in Ioannem. Damascenus lib. 4. fidei Orthodoxa, cap. 10. Tertio denique adduci possunt omnes expoñentes in illud Marthæ 9. Marci 2. super illud: Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? vbi docent communiter ex remissione

Nazianzenus
Cyrillus
Hierosolymitanus
Cyrillus
Alexandrinus
Euthymius
Damascenus

86
Augustinus.

Baptismali ablutione , quantum ad naturam in se , non magis , quād de natura balneationis cuiuscunque per se , considerant illud in quantum ex institutione diuina habet ordinem ad gratiam : & ideo sic definiunt , & differentias assignant.

Ad primum argumentum secundæ questionis , pater quod virtus illa est efficacia signi respectu signati , quād efficacia non est forma realis , maximè absoluta , sed est veritas signi virtualiter præcedentis signatum.

Ad secundum , si sanitas non posset nisi ab agente voluntario induci , & ab ipso institueretur aliquod signum , quod esset efficax , seu dispositio necessitans ipsum ad inducendum sanitatem ; illud signum esset medicina virtuosa : non tamen per aliquam formam absolutam , quād esset principium sanandi , sed tantum per ordinem efficacem ad sanitatem .

Ad tertium potest dici , quod quoties Sacramentum est nouum , toties fundamentum est nouum : & tunc non est ibi noua relatio sine mutatione fundamenti : sed illa mutatio non est ad aliquod absolutū in fundamento , sed ad esse fundamenti .

Vel aliter dici potest , quod relatio rationis potest esse noua in aliquo , absque omni nouitate absoluti in ipso : sufficit enim noua comparatio absoluti ad alterum per actum intellectus : hoc modo potest Deus dici Dominus de nouo , sine nouo absolute in ipso . Vel magis ad propositum potest nummus dici pretium de nouo : esse enim pretium , non dicit nisi relationem rationis , sicut nec esse commutatum pro alio : esse enim commutatum non magis dicit relationem realem , quād esse datum : datum autem (vt manifestum est , cū dicat habitudinem obiecti ad voluntatem) non dicit nisi rationis relationem in ipso dato : sicut nec intellectum esse in obiecto intellecto .

ex tali effectu , supponunt non posse procedere physicē ab alio principio .

Confirmari potest ex iisdem Patribus , contra Pelagianos , quia licet tribuant Deo principalem efficientiam , explicando Paulum circa bona opera liberi arbitrij ; tamen referuant libero arbitrio suum influxum vitalem , & physicum in eadem opera , ita tamen vt subsit gratia Dei præuenienti , & adiuuanti , disponenti & præparanti ad consensum , & operis boni prosecutionem , vt patet nouissimè ex Tridentino *sess. 6. cap. 5. & 6.*

Aliter autem loquuntur de efficientia gratiae per aquam & Spiritum , excludentes eandem ab aqua , & tribuentes eam soli Spiritui , quod physicē intelligi debet : sic etiam loquuntur de operibus miraculosis , vt procedunt à Sanctis , quibus tantum adscribunt fidem , orationem , & impenetrationem ,

remissione peccatorum , Christum ostendisse se esse verum Deum : ergo ad solum Deum id spectat , physicē loquendo , ad alios autem moraliter , & potestate conimunicatā , quād non excedit moralē , impenetratoriā , aut ministerialem , aut certè meritoriam , quia variis modis hæc potestas communicari potest , & de facto communicata fuit Christo quād homo erat , vt capiti , Apostolis ut ministris , Sacramentis , ut instrumentis , quād non excedunt genus causæ moralis , quia si physicē , ut ita dicam , communicaretur virtus dandi Spiritum sanctū per gratiam , & remissionem peccati , quād de facto annexa est gratia , videtur argumentum colligendi Deitatem Christi ex eiusmodi operibus , esse satis ambiguum . Vnde Nyssenus dicens aquam Baptismi non largiri hoc beneficium , sed Dei præceptum , & Spiritum , &c . Subiungit rationem , *effet enim omni creaturæ sublimior , supple , aqua , & daret gratiam : quod intelligi debet physicē , si attingeret productionem gratia : ergo si Christus quād homo habuit potestatem physicam dandi gratiam , vnde colligeretur ex hoc effectu eum esse Deum , argumentum quod est à posteriori , & tanquam ab effectu ad causam , & quo vtuntur Patres : sicut non sequitur , producit calorem , ergo est ignis , quād est fallacia consequentis . Atque idem colligitur rectè ex Tridentino supra , assignando causas per se iustificationis , ad Deum solum reducere efficientiam , quod intelligi debet ex sensu Concilij & Patrum de efficientia simpliciter physicā : nam & Christus quem docet esse causam meritoriam , si loquamur de morali efficientia , est perfectior causa efficiens , quād Sacramentum , quod in virtute operum Christi & passionis eius ac Crucis , operatur secundum Patres : ergo quod dicatur instrumentalis causa , non infertur esse instrumentum ex efficacia physica attingens gratiam immediatè : quod perinde concludit si respondeas , quod etiam Christi humanitas per modum instrumenti physici attingebat opera miraculosa , quia eadem est difficultas : & fūlo loco ex Patribus oppositum probauimus in tractatu de Incarnatione .*

Ad hanc ergo loca , & similia , respondent adversæ sententie assertores denotari causam principalem tantum . Sed hæc responsio non tollit difficultatem , quia de hoc nemo vñquam dubitauit , aut dubitare potuit Deum esse authorem , & causam principalem salutis : ergo quando Patres excludunt à Sacramentis efficientiam , tribuendo eam soli Deo , debet intelligi physica simpliciter , cū tribuant effectum Sacramenti Deo tanquam cause ; & cū colligant diuinitatem Christi

*Potesias re-
mittendi pec-
catum varie
communicata.*

*Argumentū
Patrum ,
quo colligunt
Christum esse
Deum .
Nyssenne .*

88
*Responso ad
superiorum .
Impugnatur.*

trationem , & soli Deo operationem physicam miraculi .

Dices hoc argumentum tollere à Sacramentis etiam efficaciam moralem , & fauere hæreticos . Contrà , quia hanc ipsam denotant Sancti locis præfatis , cū dicunt Deum ministrato foris Sacramento interius operari , & designant connectionem illam , quād est ex pacto & promissione , inter aquam , verbi gratiā , & Spiritum in ordine ad sanctificandum hominem : quorum verba satis concordant modo , quo noster Doctor explicat , & defendit efficaciam Sacramentorum : & de facili concordant ipsi Sancti , quando negant effectū Sacramenti procedere ab eo , quod exterius datur , intelligi per efficientiam physicam , quia sic est

89
*Responso.
Impugnatur.*

*Efficacia Sa-
cramenti .*

Error hæretorum.

90
Satisfactio argu-
mentis.

Trident.

Senonense.

Moguntinum.

Baptismus est
causa mora-
tis instru-
mentalis.Probatio, &
explicatio
Parvum.Chrysoft.
Beda.91
4. Arg.

Solutur.

soli Dei propriè. Quando verò dicunt Sacra-
menta causare effectum intelligi de efficientia in-
strumentali & morali.

Neque ad defensionem doctrinæ Catholicæ,
aduocandæ sunt nouæ difficultates, & philoso-
phice, cùm idem modus loquendi sit Scripturaræ:
quoad alia, quibus nequit conuenire aliud genus
efficacij quam moralis. Quoad hæreticos autem
nihil captare possunt; iudic magis & facilius
conuincitur eorum error: negant enim dari gra-
tiam per receptionem Sacramentorum, sed ea
esse signa remuneratia, aut excitantia fidem, &
nihil conferentia de novo, sive physicè illud
causarent, sive tantum moraliter.

Quæ controuersia omnium consensu aliena est
à questione fidei, & versatur circa modum, quo
Sacramenta causant gratiam, quam dari per ipsa
est de fide. Ex quibus patet resolutio Doctoris
in utraque questione.

In *Ad primum aucten dico, quod aqua abluit cor, id est, unianam, &c.* Hic responderet Doctor ad funda-
menta oppositorum sententiarum, nempe D. Thomæ, &
in primis ad illud Augustini hom. 80. in Ioan-
nem: *Quo est ista virtus aqua ut corpus tangat, & cor abluit?* Et habetur 1. quæst. 1. capitulo de rabe,
&c. His verbis Augustini adiungunt similia loca
Patrum inqđerni: ac tandem Tridentinum *ff. 6.*
cap. 7. vbi enumeratur Baptismus inter alias cau-
fas iustificationis, sed cæteræ sunt causa proprie-
tate: ergo & Baptismus. Additur Senonense
Conc. *cap. 10.* vbi tribuit eidem efficaciam respe-
ctu gratiae. Moguntinum *cap. 11.* vocat Sacra-
menta instrumenta & remedia.

Respondetur ex dictis illa omnia verificari de
Sacramentis tanquam causis moralibus, & non
physicis. Abluit ergo aqua cor, quatenus habet
annexam assistentiam Spiritus, & Dei pacitum.
Enumerat Tridentinum causas per se, & proprias
iustificationis, quarum una est Baptismus, altera
etiam merita Christi, & principalior quam Ba-
ptismus, quæ non causant physicè suum effectum.

Perinde etiam illa loca referuntur ad quein-
cunque effectum, qui ex virtute Sacramenti
confertur, qualis est gratia actualis effectus gra-
tiae, quem recipit factus recedente fictione, ex
efficacia Sacramenti præteriti, aut certè charac-
teris, utique effectus competit Sacramento, vt
causa moralis. Quando etiam confertur median-
te Baptismo, verbi gratiâ, effectus aliquis mira-
culosus, ad virtutem Baptismi refertur, quæ erit
tantum moralis. Superius etiam ostendimus
per eandem formam verborum in Scriptura ex-
primi efficaciam fidei, penitentia, charitatis, &c.
quibus moralis efficacia competit solum. Addu-
cta sunt etiam alia exempla, quibus satis quadrat
authoritas Bernardi, quam adducit Doctor pro
opposito.

Adiicere licet aliquos Patres tribuere hanc
virtutem sanctificandi aquis, ex contactu carnis
Christi in Iordan, vi Chrysolomus *homilia 25.*
in Ioan. Beda *lib. 1. in Lucam, cap. 10.* Quamuis ta-
men nullam virtutem superadditam recepit
aqua, sed designata tantum fuerit materia Ba-
ptismi, & inchoatè sanctificata per contactum
carnis Christi.

Præterea obiiciunt proprietatem verborum
seruandam esse, formam penitentia significare
liberationem animæ à peccato, quod nequit fieri,
nisi Sacerdos conferat gratiam mediante ipsâ:
ergo physicè. Respondeo, concedo Maiorem &

Minorem, & nego consequentiam: quia verba
verificantur iuxta materiam subiectam; verba au-
tem nequeunt participare talem virtutem, aut ef-
ficaciam physicam: habent efficaciam per mo-
dum actus judicialis, & supponunt autoritatem
absoluendi in Sacerdote, quam tribuit ei Eccle-
sia, cuius exercitum sunt illa verba: Ecclesia au-
tem nequit transferre per approbationem Con-
fessarij in ipsum autoritatem, quæ habeat effi-
caciam physicam, sed moralem duntaxat: conse-
quentia ergo opposita sequitur ex præmissis, ne-
que ex vi solius ordinationis sine approbatione
Ecclesie validè absolvit.

Tertiè denique obiiciunt, quod Christus Do-
minus mediane suâ humanitate tangendo, & lo-
quendo conferebat physicè gratiam, operabatur
effectus miraculosos: ergo idem sentendum de
Sacramentis. Respondeo, negando antecedens,
quæcum ad modum causandi, quia contrarium
docent Patres, vt suo loco videri poterit. Et dato
antecedente, negatur consequentia: primitus, quia in
Sacramentis, quæ transiunt, antequam effectus
causatur, est repugnantia ex parte subiecti in or-
dine ad eam causalitatem; non ita in humanitate
Christi, quod fuit subiectum permanens: deinde
Sacramenta in virtute meritorum Christi, qua-
tenus ea applicant, sunt efficacia, vt patet ex
Trid. *ff. 5. can. 5.* vbi dicit originale remitti, quæ
meritum Christi applicatur per Baptismum, ac
proinde non possunt excedere causalitatem op-
erum Christi, quæ moralis est,

Ad reliqua argumenta D. Thomæ, sicut & ad
argumenta, quæ adducta sunt in oppositum pro
utraque questione, respōsio Doctoris est clara, &
hactenus sufficienter declarata; vtterius proinde
non est immorandum. Controversia cum hæreti-
cis tangenda erit de Sacramentis in specie, ne
eadem contingat repeti: & quia in hac questione
eam non tangit Doctor, supponens fidei princi-
pia, de quibus tamen nulla fuit controversia eo
tempore in Ecclesiæ.

Superest tanquam vt breuitet adiiciam quid no-
mine *gratia sacramentalis* (cuius mentionem feci-
mus in Commentario) intelligent Doctores.
Alensis 4. part. *quest. 5. m. 4. art. 2. §. 1.* D. Bonaventu-
ra *diss. 1. art. 1. quest. 6.* & Richardus assertunt gra-
tiam sacramentalis differre ab habituali in ra-
tione effectus, quod illa scilicet detur per hoc, aut
illud Sacramentum, ad finem specialem Sacra-
menti, vt per Baptismum per modum regenerationis;
per alia Sacramenta eodem modo in ordi-
ne ad suos fines, neque apud Doctorem inuenio
aliam mentionem gratiæ sacramentalis, quæ ab
hoc differat.

Paludanus *diss. 2. quest. 3.* dicit sacramentalem
diuersam esse ab habituali donis, & ornari; & in
quoque Sacramento dari propriam, & distinctam
ad finem Sacramenti. Capreolus eodem modo
dicit esse distinctam ab omni alia qualitate; in-
telligere autem videretur qualitatem esse diuersam,
& permanentem, quæ disponat ad effectum pecu-
liarem Sacramenti. Sotus interpretatur eum in-
tendisse characterem in Sacramentis, quæ chara-
cterem imprimunt; in aliis verò ornatum, de
quo *suprà* egimus. Moderni autem Thomistæ, vt
Suarez, Vasquez, Ledesma, & alii, assertunt
conferri virtute singulorum Sacramentorum
auxilia specialia gratia actualis, quæ consistunt
in piis impulsibus & inspirationibus datis ad
finem cuiusque Sacramenti.

Quo modo &
forma Pan-
tentia delat
peccatum.

92
4. Arg.

93
Quid sit gra-
tia sacra-
mentalium.
Alensis.
D. Bonanet.
Richardus.

Paludanus.

Capreolus.

Sotus.

Suarez.
Vasquez.
Ledesma.

Res

94
Refusio.

Res est incerta: id autem constat, varios esse fines Sacramentorum; an autem ad eos gratia habitualis, circa quam Sacraenta primariam habent efficaciam, sit sufficiens, vt dicunt primi auctiores? An præterea dentur hæc auxilia actualis gratiæ regulariter, certò consilare nequit, universaliter loquendo; quamvis in specie fortè magis colligatur in quibusdam Sacramentis, quam in aliis: in primis effectus Baptismi, qui est regenerationis hominis, & translatio ab eo statu, in quo quis nascitur filius Adam, ad statum adoptionis filiorum Dei, haberi potest per habitualem gratiam; & de hac solùm loquitur Tridentinum, & alia Concilia, quando agunt de effectu huius Sacramenti: de gratia autem actuali non loquuntur; & fortè sufficit character pro dispositione huius Sacramenti, in quantum est permanens, & quantum est de se necessitans ad effectum Sacramenti. An præterea dentur auxilia ad obseruandam legem generalia, & professionem status, quem baptizatus assumit, exuens veterem hominem, & induens nouum: item ut reddatur homo magis dispositus ad dignam receptionem Sacramentorum; incertum est ex Conciliis, quamvis de bonitate Dei, & misericordia praesummi possit; id autem constat saltem ratione Baptismi, & characteris, baptizatum acquirere protectionem specialem sui contra diabolum, & invisibilis potestates.

95
Gratia Pa-
nitcialia.

Penitentia effectus est reconciliatio peccatoris, ex Tridentino *ff. 1. 4. cap. 3.*, quæ fit etiam per habitualem: interdum autem in viris pii, & cum devotione hoc Sacramentum percipientibus, inquit Concilium, *conscientia pax, & serenitas, cum vehementi spiritu consolatione, consequi solet*, &c. Hæc autem refundi potest in gratiam actuali, qui tanen effectus non est regularis in omnibus, saltem in eo gradu perceptibili; quamvis neminem esse putem, qui accedat cum fide, & deuotione ad Sacramentum, quin in eo acquirat pacem conscientiæ. Posset præterea dici, dati in hoc Sacramento gratia ad opera satisfactionis, & mortificationis, qua excitant etiam ad frequentem vsum ipsius Sacramenti ex affectu satisfactionis, & vindicandi in se peccati.

Gratia En-
charistica.

Tridentinum *ff. 3. cap. 2.* effectum Eucharistiae statuit in eo, *vt & sic cibis animalium, quo alantur, & confortentur viuentes vitâ illius, & sit antidotum à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus feruentur*, &c. Reducunt hunc effectum præserua-

tionis à mortalibus ad principia communia de gratia Dei, & auxiliis, certum est hunc effectum, quem omnes tribuant Eucharistia, prouenire à gratia actuali præueniente, quæ necessaria etiam est iustis & sanctificatis, vt evitent peccata: ex epistola Innocentij I. ad Concil. Carthagin. & alia eiusdem ad Concil. Mileitan. epistola Cælestini I. *can. 6. ex Mileitan. can. 4. & 5.* Atrauscano *cap. 10.* & supponit Tridentinum *ff. 6. cap. 16.*

Idem dicendum videtur à paritate, de Sacramento Confirmationis; cuius effectus est tribuere robur, & constantiam ad profitandam fidem, & superandas tentationes, & pericula seduentia, quod debet fieri per gratiam operantem, quæ est actualis.

Itein, res Sacramenti extremæ Vnctionis, vt docet Trident. *ff. 14. de eodem Sacramento; gratia est Spiritus sancti, cuius vncio delicta, si quæ sunt adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleuiat, & confirmat, magnam in eo diuinitate misericordit fiduciam excitando, quæ infirmis subleuatus, morbi inconuonda ad labores leuius fert, & temptationibus dæmonis, calcaneo insidiantis, facilius resistit: hæc autem magna ex parte fiunt per gratiam actualem.*

Eodem modo de Ordine, cuius fine & ministerio, & dispensatione congrua, probabile est dari gratiam actuali, idque exigit finis eius & pericula emergentia, & rectus vius.

Item, in Sacramento matrimonij exigitur similiis gratia ad subleuanda onera matrimonij, & educandam prolem, & ad vincendam concupiscentiam, cuius moderamen Augustinus *lib. 4. contra Julianum cap. 2.* reducit ad gratiam operantem, quæ datur tempore congtuo. Videtur ergo sententia ultima certa esse in quibusdam Sacramentis, in aliis probabilis.

Antiqui autem Scholastici, ut plurimum loquuntur de effectu gratia sanctificantis, quæ etiam ad finem cuiusque Sacramenti datur. Hæc autem gratia sanctificantis potest dici finis gratia actualis, quæ ad eius confirmationem ordinatur: vnde dici potest virtute in ea contineri hoc modo, & etiam habitualem, tanquam formam priorem ad eam disponere moraliter, prout ex fine Sacramenti datur: agunt ergo Doctores antiqui de illa, quæ confertur statim per Sacramentum, & in ordine, ad quam verificatur Sacramentum, quæ est habitualis; & forma Sacramenti de praesenti, & practice.

Innocent. I.
Cælestini. I.
Mileitan.
Atrauscan.
Trident.96
Gratia cofir-
mati.Gratia ex-
trima Vnctio-
niæ.Gratia Ordini-
nū.Gratia Ma-
trimoniū.

Q V A E S T I O V I .

Vtrum in Circumcisione ex vi eius collata fuerit gratia?

Aleni. 4.p.9.7.m.7. per totum. D. Bonau. lib. 2. p. art. 2. q. 3. Ric. art. 6.g. 1. Gabr. q. 4. Rubion q. 5. Mayton q. 2. Maior. q. 5. Durand. q. 5. D. Thom. 3.p. q. 70. a. 4. Suarez tom. 3. p. 3. d. 5. *ff. 1.* Valsquez 3. p. d. 165. Vide Scot. de primo princ. c. 3. in Theorem. §. non potest probari.

I
Magist. F.

Argum. 1.

Cæc est pars incidentalis huius distinctionis, in qua Magister determinat de Circumcisione. Circa quam queritur, *Vtrum in Circumcisione ex vi eius conferebatur gratia?* Quod non, probatur. Rom. 4. *Signaculum accepit Circumcisionis.* Glossa, *Peccata ibi solum dimittebantur: sed gratia ad benè operandum adintrix non prestabatur.*

Scoti oper. Tom. VIII.

a **C**ic Doctor tangit partem incidentalem distinctionis. Primò differit ex in ore pro vtraque parte questionis: secundò docet Circumcisionē delevisse peccatum: tertio, an posset Deus de potentia absolute delere peccatum originale sine infusione gratiæ: quartò, an etiam de potentia ordinaria: & ultimò tandem responderet ad argumenta opposita.

I
Ordo & di-
uisio quæstio-
nu.

K

Item

Lib. IV. Sententiarum

*Argum. 2.
In exp. sit.
Psalms. 73.*

Item Augustin. in Psalm. *Vi quid Deus repulisti in finem*: illa, inquit, de Sacramentis veteris legis, tantum promittebant & signabant: haec autem dant salutem, scilicet Sacra menta nouæ legis.

Argum. 3.

Item, Circumcisio non aperiebat ianuam, sicut vult Beda super illud *Luc. 2.* Postquam consummati sunt dies octo, habenti gratiam pater ianua regni, quia eius est haeres, secundum Augustin. de Trinit. lib. 15. cap. 19. *Ipsa diuidit inter filios regni & perditionis.*

Argum. 4.

Item, per rationem sic, Sacramentum non causat nisi quod signat: Circumcisio tantum signat ablationem, & non aliquid posituum, quia non est ibi nisi ablato partis à toto: ergo, &c.

*Ratio ad opp.
cap. 11. & 4.
contra Donat.
24.*

Contrà, August. lib. 2. de Nupt. & concup. & ponitur de Consecr. dist. 4. *Ex quo instituta est Circumcisio in populo Dei, ad purgationem huius peccati veteris, valebat magnus, & parvus, sicut Baptismus valere caput ex quo institutus est: hoc non esset, nisi ibi conferretur gratia: ergo, &c.*

Item, Beda super illud *Luc. 2.* Postquam consummati sunt dies octo. *Idem salutifere curationis auxilium Circumcisio in lege agebat, quod Baptismus tempore gratia agere consuevit.*

S C H O L I V M.

Resolutio ex auctoritatibus Circumcisionem deleuisse originale. Ita August. citatus, & lib. 3. contra Julian. c. 18. & lib. 5. c. 9. & in id Gen. 17. masculus cuius, &c. & 4. de Bapt. c. 24. 13. Cris. cap. 26. Gregor. 4. Mor. 2. & 3. habetur cap. Quod autem, de Consecr. d. 4. Pròsp. lib. de promissione. 1. p. cap. 14. Cyprian. de Cardin. operibus. Isidor. lib. in Gen. c. 3. Beda citatus. Bernard. serm. de Circumcis. habetur cap. Maiores, de Bapt. Alens. 4. p. q. 7. m. 7. D. Thom. 3. part. q. 61. art. 3. & q. 62. art. 6. & omnes communiter. Querit Doctor an hoc patuerit fieri sine gratia infusione, & quâ potentia, ordinaria, vel absoluta?

Dist. 29. & infra.

Hic supponendum ^b est tanquam certum, quod per Circumcisionem peccatum originale celebatur, quod patet per auctoritates Sanctorum. Et ad hoc est ratio congrua, quia Deus nullo tempore reliquit genus humanum sine remedio necessario ad salutem, maximè illos, quibus ipse legem dedit, ut per eius obseruantiam pertingerent ad salutem. Frustrè enim fuisse data talis lex, sine tali remedio: ergo tempore legis Mosaïcae dedit aliquod tale remedium obseruantibus huiusmodi legem. Non possunt autem attingere ad salutem sine deletione originalis culpe: quod supponit ex secundo libro: ergo in illa lego instituit aliquod remedium contra illam culpam: istud, & non aliud, videtur esse ibi institutum, tanquam tale remedium contra illam, iuxta illud Genes. 17. *Masculus, cuius prepucij caro, &c.*

Et si obiciatur, quod Circumcisio sit ex Patribus, non ex lege, quia data est Abraham Circumcisio, & hoc per multos annos, scilicet 400. ante legem Mosaïcam datam in monte Sinaï. Hoc non obuiat quin sit remedium contra originale peccatum. Quod autem Deus voluit illud instituere ante legem Moysi, arguit quod non sit remedium præcisè huiusmodi legis: sed nec lex illud euacuavit, sed confirmavit.

Sed inquirendum est ^c, aa ex isto supposito, sequatur necessariò gratiam in Circumcisione conferri. Et quia dimissio culpe, & collatio gratiæ, sive coniunctim, sive separata

b *Hic supponendum est, &c. Ut hic comprehendamus varia placita tam antiquorum, quam etiam modernorum circa efficaciam Circumcisionis, quam supponit Doctor ex auctoritate Sanctorum fuisse respectu peccati originalis delendi saltem, iminorari paululum oportet, ne toties ad idem digrediendum sit.*

Prima ergo sententia est Magistri dist. 1. in fine, & glossæ in cap. *Quod autem, de Consecratione, dist. 4.* per Circumcisionem solam culpam fuisse deletam & nullam collatam gratiam.

Hæc sententia inuoluit repugnantiam ad principia fidei, cùmque impugnat Doctor, quia de facto non datur status medius inter amicum, & inimicum; & nunquam remittitur peccatum originale, aut mortale, nisi per collationem gratiæ; vt patet ex materia de iustificatione, & docet Tridentinum sicc. 6. cap. 7. definiens iustificationem continere hæc duo, nempe remissionem peccati, & renouationem interioris hominis per gratiam.

Æquivalenter videtur damnata in Pelagianis, & contrarium definitum. Illi docebant, pressi auctoritate Scripturæ & Ecclesiæ, gratiam Christi consistere in sola peccatorum remissione, vt habet Augustinus lib. de gratia Christi, cap. 38. & 39. Definitur contrarium can. 11. Tridentini, & Mileuitani: eius etiam impugnatio, iuxta rationem præmissam Doctoris, ex eo, quod non sit status medius inter regnum & infernum post mortem; nec inter filium regni, & gehennæ in vita mortali. Hæc, inquam, impugnatio desum potest ex Augustino lib. 1. de peccatorum meritis, cap. 17. 18. 20. 30. & 34. vbi redarguntur Pelagiani, qui locum medium & statum inter regnum celorum, & damnationem statuerunt parvulis non baptizatis decedentibus ex via.

Secunda sententia docet in Circumcisione datum fuisse gratiam quoad effectus priuatius, non

*De efficacia
Circumcisio-
niæ.*

*Prima sen-
tia.
Magistri.
Glossæ.*

*Impugnatur.
Non datur sta-
tus medium
inter pecca-
torem & fi-
lium.*

*Quid iustifi-
catione conti-
nit.*

*Augustin.
Trident.
Mileuitan.*

*Secunda sen-
tia.*

Duplex Dei
potentiam.

separatum, non respiciunt nisi potentiam diuinam: aliquid autem dicitur possibile Deo duplicitate, scilicet secundum potentiam absolutam, vel ordinatam. Ideò primò videndum est, an possibile sit Deo de potentia absoluta delere culpam originalem sine infusione gratiæ. Secundò, an hoc sit sibi possibile secundum potentiam ordinatam.

disp. 1. quæst. 2. art. 5. quæstiuncula 3. & videtur D. Bonaventura gratiam ad profectum. Quam sententiam vtrique defuspli ex Alensi 4. part. quæst. 4. m. 7. art. 4. §. 2. vbi distinguit gratiam sanctificantem à gratia, quæ sit principium operandi meritum.

Suarez. impugnat. 1. Ioan. 3. Rejicitur impugnatio. Necessitas gratia actualis. Roffensio ad obiecta.

Hanc sententiam impugnat Suarez *disput. 10. sect. 1.* primò, quia omnis gratia, quæ constituit filium, & gratiam, quantum est ex se, est sufficiens ad operitum: secundò, quia talis gratia semper habet adiunctam charitatem: ergo sufficiens ad superandam concupiscentiam, quia amor Dei est ex se fortior omnibus. *1. Ioan. 3. Omnis qui in eo manet non peccat, &c. Qui natus est ex Deo, peccatum non facit, &c.*

Sed hæc impugnatio est inefficax, & falsa, quia gratia sanctificans, si (ut supponit impugnatio), sit diversa forma à charitate, non est principium operandi, adiuncta etiam charitate habituali, nisi adsit gratia actualis, est inefficax; alias gratia excitans, & adiuuans non exigeretur in homine iustificato ad superandum somitem, & vincendas tentationes, quod est contra canones fidei. Potuit ergo Circumcisio conferre gratiam sanctificantem, & nullum auxilium gratiæ actualis ad superandam concupiscentiam; & sic interpretari potest hæc sententia.

Ex quo patet ad rationes in oppositum, dari scilicet per gratiam sanctificantem sufficiens principium meriti, quantum ad dignitatem, & statum personæ, & quantum ad habitum; non autem, quantum ad adiutoria necessaria ex parte operis ad excitandam voluntatem, & adiuuandam.

Quarta sententia est, in Circumcisione, aut alijs veteris legis Sacramentis nullam gratiam fuisse collatam, sed totam gratiam correspondere fidei & meritis. Hanc docet Bellarminus lib. 2. de Sacramentis cap. 1. 3. & sequentibus. Alanus, & multi alij, ut defendant distinctionem inter Sacraenta nouæ & veteris legis, quam in hoc statuit Tridentinum & Florentinum, ut illa cauſant gratiam quam significant; hæc autem significarint tantum, & non causarint; sub qua distinctione comprehendunt volunt Circumcisio- nem: & citatur pro ea D. Thomas quæst. 62. art. 3. quæst. 70. art. 4.

Hanc sententiam limitant aliqui, ut vera sit in adultis, non autem in paruulis: sed hanc limitationem non omnes admittunt, quia authoritates, quibus fulcitur hæc opinio, comprehendunt tam adultos, quam paruulos; & negant vel generaliter per Sacraenta veteris legis, vel etiam in specie datum fuisse nullum fructum gratiæ per Circumcisionem.

Quantum autem ad modum causandi gratiam per Circumcisionem, an ex opere operato, an ex opere operantis, variavit etiam Doctores: distinguit Paludanus duplicitem modum causandi gratiam ex opere operato. Primus est per efficientiam physicam; & sic cauſant Sacraenta Scoti oper. Tom. VIII. nouæ

non autem positius: per priuatius intelligere videtur remissionem culpe & penæ; per politius verò renouationem interioris hominis, Dei filium, & amicum constitutare. Hæc sic explicata nihil differt à præcedenti, ac proinde ex iam dictis reicitur.

Tertia sententia est, datam fuisse gratiam virtute Circumcisionis quæ sufficeret ad remissionem culpe, non tamen quantum ad vim, & efficaciam superanda concupiscentia, & mendendi vitam aternam. Citatur D. Thomas in 4.

2
*Tertia sen-
tia.*

D. Thom.

D. Bonau.

disp. 1. quæst. 2. art. 4. nouæ legis gratiam. Secundus per modum conditionis, & sic causat Circumcisio. D. Thomas 3. part. quæst. 62. art. 6. ad 3. & in 4. disp. 1. quæst. 2. art. 4. & 6. Sotus quæst. 1. art. 4. & alij, negant dedisse gratiam ex opere operato.

D. Thom.

Sententia Doctoris est, datam fuisse gratiam per Circumcisionem, & etiam ex opere operato; quem sequitur Gabriel quæst. 4. art. 1. Durandus, & omnes Doctores nostra schola in 4. disp. 1. idem tenuit Alensis suprà, & Paludanus citatus. Probatur primò, quia Circumcisio fuit instituta ut remedium peccati originalis; ergo ex diuina institutione habuit efficaciam ad illud delendum: sed quod fuit efficax ad delendum peccatum, fuit efficax ad ponendam gratiam, & consequenter ex opere operato.

Probatio.

Primum antecedens probatur ex Cypriano de cardinalibus Christi operibus, cap. de Circumcisione: expressa est Augustini multis in locis lib. 3. contra Iulianam cap. 18. lib. 5. cap. 9. lib. 2. de gratia, & peccato originali, c. 30. & 32. lib. 2. de nuptiis & concupiscentia cap. 11. & 17. lib. 4. de Baptismo, cap. 24. lib. 2. contra literas Petilianæ, cap. 27. lib. 15. de Cisit. cap. 16. lib. 16. cap. 27. & lib. de Pœn. medicina cap. 5. author Hypognostici lib. 5. circa medium: quibus in locis æquiparat Circumcisio Baptismo, vt erant remedia peccati; & ex necessitate utriusque probant veritatem peccati originalis. Vnde lib. 4. de Baptismo, cap. 24. Cur, inquit, præceptum est Abrahe ut paruulos circumcidet, nisi quia ipsum Sacramentum per seipsum multum valeat.

Author Hy-
pognostici.

Augustinum secuti sunt posteriores Patres, Gregorius 4. Moralium, cap. 2. & 3. & habetur cap. Quid autem, de Consecrat. dist. 4. Prosper in epistola sua est 84. apud Ambrosium, & lib. de promissi- nibus Dei, 1. part. cap. 14. Isidorus lib. in Genes. 1. 3. Beda lib. 2. in Lucam cap. & homil. de Circumcisione. Bernardus serm. 3. de Circumcisione, serm. 2. de Assumptione Virginis: & vniuersi Scholastici cum Magistro dist. 1. Innocentius III. cap. Maiores, de Baptismo, æquiparans illa verba Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c. cum illis Genesis 17. Mafcius, cuius prepucium caro, &c. quantum ad necessitatem utriusque perinde interpretatur.

Gregor.

Prosper.

Hinc aliqui putant priorem sententiam absoluere prolatam non solum esse falsam, sed etiam temerariam: sed supersedendo censura. Antecedens supponamus ex tanta Patrum autoritate. Consequentia autem est manifesta; alios non esset Circumcisio remedium efficax. Sublumptum patet ex principiis fidei præmissis, quia originale non dimittitur de facto, nisi per gratiam: consequentia autem negat Bellarminus, & variè torquent hinc inde discipuli S. Thomas. Contra Belarminum sufficiēter probata est ex antecedente.

Responso.

Respondent autem quidam, Circumcisionem

K 2 causallē

D. Thom.

Quarta sen-
tientia.

Bellarm.

Alanus.

De modo cau-
ſandi gratiæ
in Circumci-
ſione.

Impugnat.

causâ gratiam ex opere operantis, non autem ex opere operato, quia non causat physicè gratiam. Hæc ratio superius reiecta est, quoad suppositum de efficacia physica Sacramentorum nouæ legis: præterea illud causat ex opere operato, quod non correspoderet meritis, aut bono motui operantis; sed talis fuit effectus Circumcisionis in paruulis: ergo, &c. Dices correspondere fidei parentum. Contrà, pæctum initium est cum Abraham ratione Circumcisionis, vt patet *Genesis* 17. deinde necessitas Circumcisionis ostendit ibidem, & non fidei: poenam comminatur Deus omissioni Circumcisionis, non autem fidei: ergo efficacia data est ipsi Circumcisioni, non fidei; neque responsio quadrat Augustino, aut aliis Patribus, qui de Circumcisione loquuntur per modum remedij sensibilis.

Patres.

Secundò, vel fides haberet illum effectum vt meritum de condigno, vel de congruo; non vt meritum de condigno, quia id solum conuenit operibus Mediatoris, vt valeant aliis de condigno: non vt meritum de congruo, quia parentes possunt esse in peccato, & fides, etiam ipsorum vitiari; tamen non suspendebatur effectus Circumcisionis, qui fuit infallibilis; meritum autem de congruo non infert effectum infallibiliter, nisi habeat adiunctam specialem Dei promissionem, de hac promissione nihil habetur in Scriptura, nisi quando fides operatur per charitatem, & hæc promissio est respectu ipsius operantis quoad iustitiam propriam, non autem vt imperaret alteri infallibiliter iustitiam, quia soli Christo reseruatum est, vt audiretur pro nobis pro sua reverentia, & infallibiliter.

6

*Fides in lege
Euangelica
perfectionis.*

Tertiò, fides parentum non fuit efficacior in lege scripta, quam in lege Euangelica, in qua est perfectior, & magis explicita, & perfectius innititur operibus Christi exhibitis, quam fides priorum, quæ innitebatur ex libendis, neque fuit tam explicita: sed nunc non habet illum effectum infallibilem respectu peccati in paruulis, quibus nequit applicari in casu Baptismus: ergo neque tunc habuit.

Maior patet: quia non minus in lege noua tribuitur salus fidei, & iustificatio, quam in legge antiqua; vt patet passim ex Apostolo ad Romanos, ad Galatas, ad Hebreos, & ex Euangeliō: vnde distinguit ipse ubique legalia, legem, & remedia eius contra fidem, quæ sicut iustificauit Abramum, sic etiam per ipsum valet in lege noua.

*Non fuis do-
rogatum si-
di, aut peri-
bus.*

Præterea in lege noua non fuit derogatum efficacia operum, quam habebant in veteri lege ex promissione Dei, vt patet de charitate & pœnitentiâ perfecta, quæ eandem viam iustificationis retineat in lege noua, quam habuerunt in veteri: ergo idem dicendum de fide.

*Cum peccato
originali non
est justa.*

Quartò, patet ratione Doctoris, quia lex vetus ordinavit sufficenter ad salutem: ergo habuit remedium peccati originalis, in lege autem non fuit aliud quam Circumcisio: ergo, &c. Consequens probatur, quia nequit existens in peccato originali esse ordinatus ad salutem, quia inscriptus est in ciuitate diaboli, quamdiu obnoxius est tali peccato: hinc filius Dei venit redempturus a peccato originali primariò: ergo lex, quæ non haberet remedium peccati originalis, non sufficeret ordinat ad salutem. Subsumptum patet ex communis interpretatione Ecclesiæ, quia nihil aliud in lege habuit illam efficaciam præter Circumcisionem: ergo si in Circumcisione non

remittebatur, neque in lege remitti potuit.

Confirmatur, per Circumcisionem incorporabatur infans Synagogæ, seu Ecclesiæ: ergo delebatur etiam peccatum cius. Dices, deletum fuisse virtute fidei quæ applicabatur per Circumcisionem. Contrà, fides non erat efficax sine Circumcisione: ergo Circumcisio ex institutione diuina exigebatur ad deletionem originalis. Dices requiri ut conditionem. Contrà, quod directè cadit sub præcepto, & comminatione diuinæ pœnae, per se intendebar: talis erat Circumcisio, vt patet *Genesis* 17. vbi Circumcisio statuitur ut pæctum; *Hoc est pæctum meum, &c. Circumcidetur ex vobis omne masculinum, &c. Infans octo dierum circumcidetur in vobis, &c. Masculus cuius præpuij caro circumcisâ non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pæctum meum irritum fecit.* Quæ comminatione comprehendit infantes: vnde Septuaginta adiungit: *cuius præpuij caro oītano die circumcisâ non fuerit;* *Genesis* 2.1. Isaac circumcisus fuit; *Et circumcidit eum die octavo, sicut præcepit Dominus.* Idem confirmavit lex *Leuiticii* 12. Quomodo autem infans octo dierum pæctum irritum faceret, nisi ratione peccati originalis, à quo per Circumcisionem liberabatur. Vnde Augustinus lib. 3. contra Iulianum cap. 18. *Responde, inquit, si potes cur ipse Isaac, nisi Baptismis Christi signo circumcisus octavo die fuisse, periret anima eius de populo suo? explica si potes, cur tanta pena pœsteretur, nisi ab hoc tanto Sacramento liberaretur, &c.* quod in locis iam citatis sepius repetit.

Vnde audiendi non sunt, qui hanc comminationem extendunt solum ad adultos; vt patet ex lectione Septuaginta retenta in editione Sixtina, quâ vtitur Augustinus locis citatis. Ambrosius epist. 77. Origenes lib. 2. in epist. ad Romanos cap. 3. vnde intelligitur de pacto irrito in Adamo per peccatum, quod per Circumcisionem deletur, vt Augustinus, Isidorus, Beda intelligent: ex quibus sequitur Circumcisionem, non ut conditionem requiri, aut fuisse; sed ut signum sacramentale, & efficax delendi originalis.

Confirmatur secundò, fides nequit esse Sacramentum proportionatum viatori per se: ergo exigebatur signum aliquod sensibile: hoc fuit Circumcisio, quia erat incorporatum in Synagoga: vnde Paulus ait quod *circumcidens se est debitor universæ legis,* loquens de Iudeis. Fuit etiam distinctiū feminis Abrahæ; tam rigorosum autem præceptum comprehendens infantes octo dierum, non congruebat diuinæ clementiæ inferre, nisi ex necessitate fructus spiritualis adiuncti ex diuina institutione. Deinde Circumcisio vallebat omnibus paruulis ex semine Abrahæ, sed multi ex his defecerunt à fide: ergo non in fide parentum Circumcisio in eis erat efficax.

Accedit quod in ipsa lege Moysi circumcidentes infantes non omnes habebant fidem explicitam Mediatoris; & validè circuicibatur infans, eo ipso, quod ad præcepti impletionem Circumcisio fiebat, absque alia fide explicitâ. Hinc Gregorius lib. 4. Moral. c. 2. *Quod apud nos, inquit, valet aqua Baptismi, hoc egit apud veteres, vel pro parvulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificij, vel propijs, qui de Abraha stirpe prodierunt mysterium Circumcisionis, &c.*

Sequendo ergo doctrinam Augustini & Patrum, qui eandem receperunt, sequitur Circumcisionem habuisse hanc efficaciam ex diuina institutione, ac proinde ex opere operato. Accedunt congruentia, sicut congruum erat sacrificia sensibilia

*Circumcisio
per se requisi-
ta.**Septuagin-
ta.**Augustinus.**Ambrosius.
Origenes.*

8

*Remediū de-
buit esse sin-
sibile.*

9

*Congruentia.
sibilia*

sibilia huius legis determinari per ipsam legem, à fortiori magis fuisset congruum, illud quod erat remedium peccati originalis, statuere in aliquo sensibili: quia per illud sensibile, quod constiebat in Circumcisione, erat in Iudeis fundatum, & quasi ianua, & professio legis, inducens obligationem eius obseruandæ, ad Galatas 5. *Testificor rursum*, inquit, *omni circumcidenti se, quoniam debitor est minoria legis facienda, &c.* & ad Romanos 3.dicit, *Eloqua Dei, id est, legem, fuisse credita Circumcisioni*. Accedit

Aliac grun-

10
Responso.

Impugnatur.

Circumcisio
habuit nece-
ssitatem me-
diæ.

Obiectio.

11
Responso alio-
rum.Alia respon-
sio.

Secundò, quod sicut ad efficaciam Sacramenti nouæ legis non exigitur fides, & sanctitas ministri: eadem congruentia ne remedium peccati originalis esset dubium, aut incertum in Synagoga, non debebat dependere à fide interna ministri, aut parentum, de qua non potuit iudicare Ecclesia, seu Synagoga, neque efficaciam inde participate; neque remedium commune dependere à fide priuata, sed ex solis meritis Christi.

Dices fortè eodem modo, quo Durandus loquitur de remedio legis naturæ, quod Circumcisio, vt habet annexam fidem publicam Ecclesiaz, virtute eius habuisse efficaciam. Contrà, sacrificia etiam habuerunt candem fidem annexam, tamen non poterant subuenire parvulo, respectu cuius Circumcisio habuit necessitatem medij, post diem octauum, vt patet ex Augustino, & cap. *Maiores*, de Baptismo; & aliis Patribus citatis: ergo efficacia delendi originalis peccati non fuit ex sola fide Ecclesiaz, sed ex institutione ipsius Circumcisionis, quod & comminatio præmissa de parvulis intellecta declarat ipsam Circumcisionem habuisse ex diuina institutione necessitatem medij, ac proinde ex opere operato ratione suæ institutionis: & continebat in sentatione institutionis fidem Christi, & opera, ex quorum valore participabat efficaciam, tanquam à causa meritoria; non secus ac alia remedia in virtute eorumdem operum sortiuntur efficaciam: quod magis contentaneum est dictis Augustini, quam quod in fide parentum, aut ministri, fuerit efficax: quia non potuit dare certitudinem, & infallibilitatem effectus; sicut neque illa, quibus Ecclesia iam applicat fidem, & sanctitatem suam, habent infallibilem effectum, sicut Sacraenta habent.

Obiicit Bellarminus contra hanc communem sententiam loca Pauli, & plura loca Patrum, que videntur negare Circumcisioni efficaciam ullam respectu peccati delendi, aut conferendæ gratia; sed tota reseruatur fidei, ad Romanos 7. 2. ad Corinth. 3. ad Galat. 3. & 5. & alibi.

Vtramque sententiam quidam conciliare contendunt, ex eo quod Circumcisio ex peculiari institutione non habuerit illam efficaciam, sed in quantum æquivaleret remedio legis naturæ, vel ut includebat fidem parentum: vel deinde quia Circumcisio, licet habuerit illam efficaciam, non fuerit ex primaria eius institutione, quia respicit segregationem Iudeorum, aut stirpis Abrahæ ab aliis, per hoc signaculum, & in quantum significabat futuram gratiam Baptismi, & Circumcisionem spiritualem conferendam per Christum.

Verum si authoritates contrariae aliquorum Patrum, & ipsius etiam Pauli in superficie, & forma verborum attendatur, & non secundum sub-

iectam inactiem, & intentum primarium ipsorum, neutra responsio satisfacit: videntur enim Patres nihil conferre Circumcisioni, & omnem eius fructum euacuare, quantum ad iustitiam, & deletionem peccati.

Irenæus lib. 4. cap. 3. asserit datam non *is consummationem iustitie, sed ut cognoscibile perseverares genus Abræ*. Origenes lib. 2. contra Celsum, *fuisse carnalem Chrysostomus homil. 27. in Genesim*. Cyrillus lib. 10. in *Iulianum*, negat valuisse ad iustitiam Theodoretus *ques. 67. in Genes. Tertullianus contra Iudeos cap. 2.* & alij, quos ibidem citat Bellarminus; & omnes patet Graci Patres: ex Latinis etiam addi potest præter Tertullianum, Cypritanus lib. 1. contra Iudeos cap. 8. lib. 3. epist. epistola ad Fidum, 8. Ambrosius epist. 72. ad Roman. 4. Hieronymus in cap. 3. ad Galatas.

Irenæus.
Origenes.
Chrysost.
Cyrill.
Theodot.
Tertullian.
Cyprian.
Ambros.
Hieron.

Hi omnes vel excludunt fructum iustitiae à Circumcisione; vel effectum & utilitatem eius declarantes, tacent hanc eius efficaciam delendi peccati, & ad omnes effectus, siue consignationis, & segregationis generis Abraham, & significacionis mystica gratia Baptismalis, & Circumcisionis spiritualis, quos ipsi exprimunt, fructus eius, arctant, excludendo cetera.

Respondetur ergo, aliter Iudeos posuisse omnem iustitiam esse ex solis lege, & Circumcisione; & nullam aliam admittentes redemptiōnem, aut necessitatem eius: Messiam expectabant vt instructorem, & Doctorem, & qui eos liberaret à seruitute temporali, de qua intelligebant omnes promissiones redemptiōnis, & libertatis à peccato, quas promittebat Scriptura fore per Messiam; sicut & regnum eius fore temporale, & restorationem regni Israël temporalis.

Hoc patet ex epistolis Pauli, differentis contra Iudeos & iudaizantes, pro fide Iesu Christi: & hoc est argumentum ipsorum, vt explicant omnes exppositores. Pater etiam Act. 15. *Et quidam descendentes de Iudea docabant fratres: quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis saluari, &c. Surrexerunt autem quidam de heresi Pharisaorum, qui crediderunt, dicentes, quia oportet circumcidere eos, præcipere quoque seruare legem Moysi, &c.* Contra hos disserit Paulus, asserens omnem iustitiam esse ex meritis Christi, & salutem esse per fidem, & redemptiōnem, quia est in Iesu Christo, neque legem quidquam valere, neque Circumcisionem: eo nempe sensu, quo Iudei salutem ex Circumcisione, & litera legis solūm esse adstruebant, & reprobationes sibi factas esse ex merito utriusque & sanctitatem.

Non negabat ergo Paulus Circumcisionem nihil valere adiunctis meritis Christi, & eodem modo de lege, in quorum virtute per gratiam, quæ in Christo dabatur, valebant. Vnde ad Romanos 2. ait, *Circumcisio quidem prodest, si legem obserues, &c.* deinde ad Roman. 3. ostendens legem non iustificare, quia ex lege tantum cognitio peccati, quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo; per legem omnium cognitio peccati. nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est, testificata à lege & Prophetis, &c. Vbi per iustitiam intellegit gratiam Dei, & eandem cōdistinguit à litera legis, cui Iudei tribuebant efficaciam salutis. Et subdit: *Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum; non enim est distinctio (supple personarum), Iudei, aut Graci, &c.* & ratio est: *omnes enim peccaverunt, & erunt gloria K 3 Dei.*

12
Responso ad
objectionem.
Error Iudeo-
rum.

Scriptus Pan-
li.

13

Dei. Iustificati estis (non ex merito scilicet natura, legis, aut Circumcisionis, aut operum) per redemtionem, que est in Christo, quem propositus Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad offenditionem iustitia sua (supple gratia, qua intelligitur iustitia, per quam iustificamur) propter remissionem precedentium delictorum; ut sit ipse iustus, & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi. Concludit: Vbi est ergo gloriatio tua? exclusa est per quam legem? factorum? non: sed per legem fidei; quia nempe tollit gloriationem hominis, siue per legem, siue per opera naturae, ut non glorietur omnis caro in conspectu eius: & rationem subdit, arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis. At & Indeorum Deus tantum? imo & Gentium. Quoniam quidem unus est Deus, qui iustificat Circumcisionem ex fide, & præputium per fidem. Legem destruimus per fidem? absit, sed legem statuimus, &c.

14
Conclusio
Pauli.

Postquam ergo Paulus docuit salutem esse non ex litera legis, neque ex operibus nostris, sed ex fide, gratia & redemptione Iesu Christi: hæc distinguis à litera legis, in qua confidebant Iudei, secludendo omnem aliam redemtionem, & gratiam, præter solam Circumcisionem & legem. Tandem docet eundem Deum Iudeorum, & Gentium esse, qui iustificat Circumcisionem ex fide, & præputium per fidem: salus ergo per ipsum fuit in Circumcisione ex fide, seu adiuncta fide, id est, in virtute fidei, & gratiae Dei, ac redemtionis per Christum; ac proinde concludit fidem non destruere legem, sed statuere, ut quia per eam fuit efficax ad salutem.

Capite etiam sequenti impugnat Iudeos, in quantum asserebat repromissiones fuisse ex Circumcisione & lege; non autem ex fide: probans repromissiones factas Abrahæ, non ex operibus naturæ, aut etiam ex Circumcisione, sed ex fide, ut esset pater omnium creditum, etiam iis, qui sunt ex Circumcisione, in quantum sectantur vestigia fidei. Sic etiam ad Galat. 2. & 3. seruat eandem contrapositionem legis, quoad literam, & præcepta, ad fidem, & gratiam. Quam distinctionem sequitur Augustinus variis in locis contra Pelagianos, & speciatim libro, quem inscripsit *Spiritus & litera*, explicans illud Pauli, *Littera occidit, spiritus autem vivificat*, exténdens idipsum ad quacumque legem, etiam moralem, in quantum hæret in mandatorum cortice, & non includit spiritum gratia, per quam fit, ut opere compleatur: ac nouissimè tandem Tridentinum *eff. 6. c. 1.* eandem sequitur, afferens quod neque Gentes per vim naturæ, neque etiam Iudei per ipsam etiam literam legis Moysi liberari potuerint à peccato. Et *cōnē. 1.* idem definit, & quod supra appellavit literam legis, in eodem canone dicit doctrinam legis, quæ consistit in nuda ostensione, & mandato.

Argumentum
capitis quarti.
Repromissiones
fuisse ex
fide, & non
Circumcisio-
ne.

Distinctio li-
tera, & gra-
tia.

Trident.

Eadem distinc-
tio recipia
in Concilijs
antiquis.

Augustin.
Error Pe-
lagi.

Distincterunt & antiqua Concilia contra Pelagium, & sectatores, gratiam à doctrina, & literam cuiuscumque mandati & legis: constituebat nempe Pelagius gratiam, vel in natura, & viribus liberi arbitrij, vel in legis doctrina: de ipso enim Augustinus lib. de Gratia Christi in principio cap. 3. ait, *Nam & gratiam Dei, & adiutorum, quo adiuvatur ad non peccandum, aut in natura & libero ponit arbitrio, aut in lege & doctrina, videlicet, cum adiuvat Deus hominem, ut declinet à malo, & faciat bonum, reuelando, & offendendo quid fieri debeat, adiuvare creditur, non etiam cooperando,*

& dilectionem inspirando, ut id quod faciendum esse cognoverit, faciat, &c. Quod damnatur art. 7. Diopolitani canone 4. Mileuitani: que secundum est Tridentinum canone primo suprà.

Diopolit.
Mileuitan.
Trident.

Ex quibus pater sensus Pauli contra Iudeos, quem assecuta est Ecclesia contra Pelagianos. Quando ergo dicit Circumcisionem, & legem non iustificare, eo sensu intelligit, quo contrarius error Iudeorum impugnatur, nempe, ut excluditur gratia, & redemptio facta per Christum: sicut & valor operum eius, in quorum virtute Circumcisio valebat: non autem loquitur de Circumcisione, & lege ut includebant gratiam ex operibus Christi prævisis, & adiutoria necessaria collata: quorum vnum fuit Circumcisio respectu peccati originalis. Deinde speciatim loquitur aliquando Paulus de lege iam abolita, contra iam iudaizantes; quibus ne tum quidem valebat lex abrogata per veritatem, ut infra videbimus.

In sensu & mente Pauli locuti sunt Patres contra Iudeos, quandoque simpliciter in extremo contradictionis, scilicet, prout Iudei sanctitatem, iustitiam, repromissiones esse ex lege & Circumcisione tantum astringebant, non autem ex fide Iesu Christi, aut redemtione & gratia: quandoque etiam loquuntur de iisdem, postquam adimplerat veritate, & prædicato Euangeli, non solum facta sunt mortua, sed etiam mortifera: quia Patres cum se referant ad loca Pauli, non debent latius interpretari eorum sententia, quam locutus sit Paulus de Circumcisione, & legalibus.

Et quando, per oppositum, dicunt salutem esse ex fide Iesu Christi, sequences Paulum, intelligunt etiam ea, quibus applicatur fides, & merita eius, in quorum virtute habent efficaciam; sic Circumcisio & remedium legis naturæ valebant in fide Christi, id est, virtute operum Christi; non autem in fide qua sit actus ministri, aut applicantis hæc remedia; sic enim non loquitur de fide Christi Paulus, neque in eo sensu fides pro virtute sumpta ad salutem sufficeret; sed nomine fidei comprehendit merita Christi, & redemtionem, ex quorum mortuo; tanquam ex merito præviso, Deus instituendo hæc remedia, concessit illam efficaciam Circumcisione.

Afferere ergo alterutrum, vel omnes Patres ante Augustinum impugnantes Iudeos fuisse in errore, vel Augustinum cum omnibus sequentibus, quorum non est minor authoritas, accedente definitione Ecclesiæ, & communis consensu Scholasticorum, fuisse in errore intelligentia Scripturaræ, maior error est.

Interpretari ergo debent Patres anteriores ex subiecta materia contra Iudeos, & ad sensum Pauli; alioquin plura loca eorum, & rationes quibus impugnant Iudeos, habebunt parvam efficaciam, nisi supponant eorum errorem, salutem nempe ex sola lege, & Circumcisione spectrandam esse, sicut & repromissiones

Iustinus probat Circumcisionem datam esse in signum, & non in iustitiam, quia Abraham ex fide iustificatus est, & genus mulierum non erat capax circumcisionis: sic Tertullianus dicit neque Adam, neque prolem eius, neque Patriarchas usque ad Abraham fuisse circumcisos: sic Cyprianus lib. 1. contra Iudeos similiter argumento vitetur, quo Iustinus & Tertullianus.

16
Censura.
Reconciliatio
Patrum.

Iustinus.
Ratio.

Tertullian.

Cyprian.

*Eusebius
raec.*

*Vales & con-
cludit ex sup-
positio er-
rari.*

17

Hieron.
Damascen.
Chrysost.

*Circumcisio
in distinc-
tione da-*

Theodoret.

Explicatur.

Basilius.

Epiphani.
Cyrillus.

18

*Responsio ad
alierum obie-
ctum.*

*Paulus uni-
versaliter tri-
buit salutem
fidei.*

Iustinus.
Augustinus.

*Modus idem
loquendi de
Baptismo.*

*Circumcisio
includebat si-
dem Messie.*

Ex quibus non licet absoluè inferre Circumcisio nem non iustificate, quia neque etiam baptizati fuerunt, cum tamen inde nou sequitur Baptismum non iustificate: valet tamen illa consequentia ex suppositione erroris prædicti; nempe non in sola Circumcisio, & seclusa fide Redemptoris, quam implicitam habebat, datam fuisse iustitiam ullam per Circumcisio nem: cuius contrarium Iudei atruebant, ut visum est supra; vel certe fidem nihil sine Circumcisio valere, ut nouitij Pharisai baptizati contendebant.

Alij autem, vt Hieronymus in cap. 3. ad Galas. Damascenus lib. 4. fidei orthodoxe, cap. 26. Chrysostomus hom. 27. in Genesim, explicant effectum explicitum Circumcisio, & magis notum: nempe eam datam esse in signum distinctiuum generis Abraham, ne commisceretur Gentibus: ac proinde illi dicunt, in deserto, ubi haec commissio esse non potuit, quia erant soli, Circumcisio nescisse.

Quod verum est ex speciali Dei indulto, quia alioquin præceptum erat ut octauo die Circumcisio fieret: hoc non obstat, quin etiam Circumcisio ex institutione Dei fuerit remedium, quia ex fide saluabat, iuxta Paulum proderat obseruant legem: ei credita sunt eloquia Dei: habuit ergo alias effectus præter expressum. Theodoretus dicit Iudæos, Ismaelitas, & alios, qui defecerant à fide, circuclis fuisse, nihilque illis prodeſſe. Hoc quidem recte quantum ad vanitatem Iudeorum, qui in ipsa gloriantur: & intelligendum est etiam quoad adultos, qui in infidelitate erant, si erant ex genere Abraham, quibus sua infidelitas nocuit, & non de infantibus; non inde sequitur non profuisse Iudeis modo dicto.

Alij aliter loquuntur de Circumcisio respetuè ad Baptismum, cuius erat figura, sicut Basilius lib. de Spiritu sancto, cap. 1. 4. Loquitur in genere de legalibus. Epiphanus heref. 8. Cyrillus lib. 10. in Ioannem; & sic Circumcisio in comparatione Baptismi quasi nihil erat, sicut figura & umbra respectu veritatis, quam significat, nihil reputatur, quod non tollit quin sit vtilis. *Iam quid si vult, dicit aliquis, inquit, Circumcisio?* (præmissis de Baptismo in igne & Spiritu) respondet: *Bona sane est & vtilis, si typus esse credatur rei spiritualis.*

Ex quibus patet ad fundamenta Bellarmini in genere. Patet etiam ad fundamenta aliorum, quia negant hanc efficaciam Circumcisio ex propria institutione, sed ex fide, quia si haec referantur ad verborum superficiem, quæ ex Paulo desumuntur de efficacia fidei, & quæ concluderet de facto, Sacramenta nouæ legis non habere efficaciam de facto per se, sed ratione fidei, quod omnino falsum est.

Paulus enim loquitur vniuersaliter, quod sola fides Iesu Christi faciat ad salutem, quod perinde verum est ante, & post Baptismum: vnde & hunc modum loquendi retinuerunt quidam Patres de Baptismo per eum saluari infantes in fide aliorum. Iustinus Martyr quæst. 56. ad orthodoxos. Augustinus lib. 1. de peccatorum meritis, & remission. cap. 2. lib. de vera & falsa penitentia, cap. 2. epist. 23. & 107. & alibi saepè: quod intelligi debet non de fide explicita ministri, aut aliotum; sed quia Baptismus est professio fidei Christi: ideoque dicitur Sacramentum fidei, ut appellat Tridentinum self. 6. cap. 7. Per eundem modum sicut Circumcisio ex dictis apud Iudeos fuit professio

legis ex Paulo: sic etiam includebat fidem implicitam Messiam, quæ tum saltem requirebatur, cuius etat protestatio suo modo, & in virtute eius delibat originale ex institutione diuina; alioquin lex illa non sufficenter ordinaret ad salutem, cuius incorporatio, & professio nihil conferret contra peccatum, deficientibus necessariis: quomodo alioquin saluabantur infantes, quibus nihil in lege succurrere potuit, præter Circumcisio nem & remedium legis natura.

Obiiciunt denique Florentinum & Tridentinum, quæ negant efficaciam omnem Sacramentis veteris legis, que prænuntiabant gratiam futuram, & non conferebant. Respondet, errorem fuisse Armenorum, Sacramenta nouæ legis esse nuda tantum signa, neque habere aliam efficaciam, quam habuerunt Sacramenta illa veteris legis, quæ fructum nuda tantum signa.

Hunc errorem assumpsit Lutherus, & Sacramentatij, qui efficaciam Sacramentorum nouæ legis reducunt ad nudam excitationem signi, sicut Sacramenta veteris legis excitabant ad cognitionem gratiæ futurae, non eam causabant. Contra illos processit Florentinum, contra vrosque Tridentinum, retentâ cædēm definitione Florentini. Per Sacramenta veteris legis intelligunt illa, quæ erant nuda signa, & propria legis, non autem Circumcisio, quæ est ex Patribus, & non ex lege. Dices, Concilia comprehendunt etiam omnia Sacramenta recepta per legem, & pro tempore eius currentia: ergo.

Respondet, negando antecedens, nam in ipsa Scriptura Ioannis 7. negatur Circumcisio data esse à Moysi, & per legem, quia ex Patribus est: quasi verò Concilia haec vellent damnare sententiam expressam Augustini, & Partum sequentium, atque etiam definitionem Ecclesiæ in capitulo Maiores, de Baptismo: quam amplexi sunt etiam Scholastici: quod est præter stylum Conciliorum revocare in dubium, quod iam definitum est, aut decernere contra Augustinum, Gregorium, & alios sequentes; quin etiam contra communem Scholasticorum.

Loquuntur ergo Concilia in stylo, & verbis ipsius Augustini in Psalm. 73. *Sacramenta nonis Augustinus. Testamenti dant salutem*, inquit, *Sacramenta veteris Testamenti promiserunt Saluatorem*, &c. Et epistola 19. ad Hieronymum: *Cur non dicam præcepta illa veterum Sacramentorum nec bona esse, quia eis non iustificantur homines? umbra enim sunt prænuntiantes gratiam quæ iustificamur.* Item lib. 19. contra Fanum, cap. 13. similia habet. Sicut ergo Augustinus ipse loquitur de Sacramentis veteris legis, non comprehendingendo Circumcisio nem; ita etiam Tridentinum & Florentinum de iisdem agunt, quæ erant propria veteris legis: alioquin non recte Circumcisio sub eiusmodi comprehendebatur, quæ etiam alii valebant descenditibus ex genere Abraham, & viuentibus extra legem: ergo non fuit propria legis, nec sic comprehendendi debuit sub propriis Sacramentis eius secundum rigorem. Alias etiam resolutiones assignat Doctor infra, quas suo loco tractabimus: & respondet quibusdam obiectis, quibus hic supercedemus.

c Sed inquirendum est, an ex isto supposito sequatur, &c. Suppositum præmissum est, conclusio Doctoris, nempe, Circumcisio fuisse remedium contra peccatum originale. Quarit, an inde sequatur contulisse necessariò gratiam ex occasione

Obiectio ex Florent. & Trident. Responso. Error Arme- norum.

Lutheri, & aliorum.

Obiectio.

Circumcisio ex Patribus, non ex lege.

Scopus defin-
itionis.

20

*Vt nōm origi-
nale remitti
possit, sine
gratia infu-
sa.*

opinionis, quæ imponitur Magistro, nempe va-
luisse contra peccatum originale: non tamen
contrariis gratiam: quærit ergo an de potentia
absoluta potuit remitti originale, aut etiam de
facto possit sine collatione gratia infusa, & san-
ctificantis? Item, an de potentia ordinaria id fieri
possit?

Hæc quæstio diuersa est ab illa, quam infra

tractat *diss. 15.* & *diss. 16.* & alibi: an scilicet pos-
sit remitti culpa peccatoris, sine alia in eo transmu-
tatione per formam nouam. Hic autem querit
de peccato originali determinatè, an possit de po-
tentia absoluta, vel certè ordinaria, remitti à Deo
sine infusione gratie sanctificantis: quamuis illa
remissio esset per infusionem alterius formæ, ver-
bi gratiæ, iustitiae originalis.

S C H O L I V M.

Sententia afferens repugnare peccatum tolli sine gratia, quatuor rationibus suadetur.

*Ric. hic a. 6.
g. 1.
Vide Ocham
Quodlibet 1 q. 4.
& Par. q. 2.
quarti.*

Text. 10.

Ratio 2.

Ratio 3.

Ratio 4.

3 Quantum ad primum, videntur ali-
qui dicere, quod non. Et si rationes con-
cludunt, videndum est. Prima est talis: non
potest de anima peccatum deleri, nisi de
immunda fiat munda; sed hoc non potest
fieri nisi per aliquam mutationem factam in
anima: illa autem mutatio erit necessariò
ad aliquam formam positivam repugnan-
gnantem culpæ, & hoc absolutam: quia
ad relationem non est motus, nec mu-
tatio. *q. Physic.* huiusmodi formam ab-
solutam repugnantem culpæ in anima, dico gratiam: ergo, &c.

Secunda ratio talis est, In peccato deformitas opponitur gratiæ, vt priuatio habitui:
sed priuatio non potest tolli à subiecto nisi per collationem habitus oppositi: ergo, &c.
Et hoc est, quod Augustinus arguit, quod culpa, & gratia opponuntur, sicut tenebra, &
lux in ære.

Tertia ratio, Culpa non potest deleri, nisi tollatur deordinatio ut non imputetur ad
poenam; si autem deordinatio eius maneret, necessariò imputaretur ad poenam, quia ipsa
manens non potest aliter ordinari, quoniam per poenam inflata: ergo culpa dimitti non
potest nisi deordinatio eius tollatur: illa autem non tollitur nisi per gratiam: ergo, &c.

Quartò, si culpa dimittitur, diuina offensa remittitur: ergo peccator Deo reconciliatur,
ergo per consequens à Deo acceptatur: nullus autem à Deo acceptatur sine gra-
tia: ergo, &c. Et confirmatur, quia si non est inimicus: ergo amicus.

S C H O L I V M.

*Originale est remissibile de potentia absoluta sine gratia intrinseca, quia rectitudo naturalis ei
repugnat. Nec gratia ei magis repugnat post, quam ante lapsum, quia quod processerit pecca-
tum, non mutat naturam gratiae. de hoc Scot. 1.d.17.q.2. & 2. d. 37. q.2. §. Ex ista solut. & 3.
d. 23. ad arg. & infra d. 15. q. 1. a. 2. f. & d. 16. q. 2. quibus locis probat, ex natura rei non esse
repugnantiam inter peccatum & gratiam.*

*Si non posset
natura esse
recta sine
gratia, bac-
essit ei natura-
lis, & lo-
quor de recti-
tudine natu-
rali, secluso
lapsu.*

4 Contra istam conclusionem arguo
primò sic: Quæcumque sibi inuicem repu-
gnant circa idem, mutuò se excludunt circa
illud: ergo cui plura repugnant circa
aliquid subiectum, illud potest per quodlibet illorum excludi ab illo subiecto: sed
culpæ originali repugnat rectitudo in pu-
ris naturalibus, etiam sine gratia. Et patet
de facto secundum Magistrum ponentem
hominem à Deo sic conditum. Patet etiam
de possibili, ratione: quia si nō posset natura
fieri recta rectitudine naturali, & sine gra-
tia, tunc gratia esset naturalis, licet non
naturæ lapsæ, tamen naturæ in rectitudine
propria institutæ: illud enim est naturale,
quod

d *Quantum ad primum, &c.* Sententia negativa
est Richardi *hic art. 6.* Cuius rationes quatuor
proponit Doctor, & infra soluit. Eadem tenent
alij, vt Ocham *Quodlibet 5. quæst. 4.* Idem docent
quotquot tenent peccatum non posse remitti per
puram condonationem extrinsecam Dei, & ex
alia parte iustitiam originalem confistere prima-
riò in gratia sanctificantæ, quæ est sententia
D. Thomæ, vt quidam volunt, vel certè in gratia
fuisse radicatum: contra quos non est disputatio
præsens ex instituto, sed contra Richardum, vt
mox declarabitur.

21
*Sententia ne-
gativa.*
Richardus.
Ocham, &
alij.

D. Thom.

e *Contra istam conclusionem arguitur primò sic, &c.* 22
Duabus rationibus agit Doctor contra priorem *Impugnat.*
sententiam: prima est, quod rectitudo naturalis
opponitur peccato originali; quæ posita deleri
potest. Secunda est, sicut Deus potuit primò con-
stituere hominem rectum secundum iustitiam
originalem, & in rectitudine naturali; sic etiam
potest lapsum restaurare in eandem rectitu-
dinem.

Ad evidenter horum, in genere aduentum. *Iustitia ori-*
dum est (omisssâ sententia modernorum) iusti- ginalia.
tiæ originalem ab antiquis Scholasticis consti-
tuit in integritate, & rectitudine naturali, & ha-
bituali nature, siue illa fuerit vigor ipse naturæ
& liberi arbitrij, vt Magister *diss. 24.* insinuare Magister
videtur, cui superaddit gratiam sine qua non, non
autem dona, aut gratiam sanctificantem: & ex
parte videtur consentire Henricus *Quodlibet 6.* Henricus.
quæst. 11.

quod consequitur naturam secundum se: ergo sequitur, quod per solam rectitudinem naturalem, & sine gratia potest culpa expelli.

Si dicatur, quod rectitudo absolutè potuit esse in natura absque gratia, tamen post culpam non potest restituiri, nisi collatâ gratiâ. Contra istud, & simul ad conclusiōnem principalem, arguo sic: Forma non habens esse alterius rationis in subiecto, non habet inseparabilitatem aliam à quo-cunque: quia enim est talis forma, & tale esse habens, ideo est separabilis, vel inseparabilis à quo-cunque: sed forma non habet esse alterius rationis in subiecto, ex hoc, quod eius oppositum præcessit in eo, ut patet de frigore & calore circa aquam: ergo forma non habet aliam inseparabilitatem à quo-cunque, per hoc, quod eius oppositum præcessit in subiecto: sed rectitudo naturalis, si non præcessisset suum oppositum, posset separari à gratia, per te: ergo.

Item, qualecumque secundum formam absolutam potest Deus hominem creare, talem & præcisè potest reparare post culpam, secundum formam absolutam: sed in pura rectitudine naturali potest hominem creare: ergo, &c. Maior probatur, quia culpa non facit naturam esse aliam in se: ergo nec quin sit capax eiusdem, cuius fuit prius capax: agens autem diuinum potest illi imprimere quo-cunque, cuius est capax, & hoc sine quo-cunque, quod non includitur in ratione illius impressi, & maximè si id non inclusum sit posterius ipsâ formâ impressâ: gratia est huiusmodi respectu iustitiae, vel rectitudinis naturalis: ergo.

Si instetur contra maiorem, secundum Hieronymum, quod Deus non potest de non virginē facere virginem, & tamen à principio potest creare virginem. Respondeo, accipi in maiore qualecumque secundum formam absolutam: & sic non est instantia: quia accipiendo quo-cunque absolutum importatum per virginitatem, siue sit perfectio in mente, siue dispositio in carne: totum potest Deus reparare: sed ultra ista virginitas dicit negationem quandam actus præteriti, ut scilicet nunquam cecidisse mente, vel carne in peccatum carnis: ex quo enim actus præterit, non potest Deus facere, quin præterit. Vnde Philosophus 6. Ethicorum c. 3. commendat dictum Agathonis rectè dicentis: *Hoc solo priuat Deus ingenita facere, que facta sunt.* Et ratio est, quia nulla factio potest esse nō entis, de aliquo non ente: quia (maximè extendendo

quest. 11. Eam fuisse rectitudinem voluntatis, quæ opponitur curvitatî, quæ est sicut qualitas in quantitate, per quam distinguitur natura instituta à se ipsa post lapsum, siue etiam fuerit donum aliquod superadditum, & supernaturale, ordinans hominem ad finem suum naturalem, prout tenet Doctor probabiliter, sequens sententiam antiquorum in 2. dist. 29. & reducens illam sententiam Henrici ad congtuum sensum. Ita Alensis 2. part. quest. 9. m. 1. & 2. D. Bonaventura in 2. dist. 29. art. 1. quest. 1. & 2. Richardus (quem ex instituto hîc Doctor impugnat) eadem dist. quest. 1. & dist. 21. art. 1. quest. 1. qui negant Adam fuisse creatum in gratia, sed in sola iustitia originali. Quibus adiungi possunt, quia etiam negant Angelos creatos fuisse in gratia, vt Aegidius in 2. dist. 4. quest. 1. art. 4. Argentinas quest. 1. art. 2. Accedit Matsilius in 2. quest. 18. Durandus dist. 20. quest. 5. Gabriel dist. 30. quest. 1. Maior quest. 2. & primum vniuersim nostri Doctores, quorum aliqui hanc questionem dissentunt in 4. has dist. vt Balliolus, Rubion, Mayron. Ab his dissentire videtur D. Thomas tantum in eo, quod assertit iustitiam originalem fuisse radicata in gratia sanctificante.

Alensis.
D. Bonaventura.
Richardus.
Aegidius.
Argentinus.
Matsilius.
Durandus.
Gabriel.
Maior.
Ballolis.
Rubion.
Mayron.
D. Thom.

Distinguit enim 1. 2. q. 109. integritatem naturæ, & gratiam sanctificantem. Patet etiam ex effectu iustitiae originalis, qui fuit ordinatio potentiarum in operando destabiliter, secundum rectam rationem, & citra rebellionem, aut formitem. Hanc ergo sententiam, quæ est Richardi, supponit Doctor: quid autem senserint moderni circa originalem iustitiam, non est huius loci disserere; & an ab iisdem dissentiat noster Doctor ex propria sententia.

Alterum suppositum Doctoris est peccatum originale ex sententia Anselmi lib. de Conceptu virginali, cap. 26. & lib. de peccato originali, esse priuationem iustitiae originalis: quam sequitur Doctor in 2. dist. 31. reliqui Sententiarij dist. 30. Schola D. Thomæ 1. 2. quest. 5. 1. art. 5. ad 2. & quest. 82. a. 2. & 3. Alensis 2. part. quest. 1. 2. quo-cunque modo explicent iustitiam originalem. Ex his duobus suppositis manifesta sunt rationes Doctoris, & maximè contra Richardum, quem impugnat.

23
Alterum sup.
peccatum.
Originale cō-
sistere in pri-
uatione.
D. Thom.
Alensis.

Prima ratio declaratur, quæ talis est: *Quacunque fibi insicem repugnat circa idem, musu se exclu-
dunt circa illud: ergo, &c. Sed culpa originali repugnat
rectitudo in paris naturalibus etiam sine gratia, &c. in-
telligit sine gratia sanctificante, de qua est quæ-
stio, non autem de dono gratuito supernaturali,
in quo constituit iustitiam originalem, in 2. dist.
29. quest. unica: per oppositum huius intelligitur
in paris naturalibus, comprehendendo etiam illud
donum, quatenus rectificat naturam ad finem
suum naturalem tantum, id est, respectu cuiuscun-
que obiecti, & operationis perfectius naturæ,
secundum rationem rectam, quantum ad voluntatem,
in qua statuit iustitiam originalem primari: quamvis accessoriè admittat etiam donum
infusum in appetitu sensitivo, quo subdatur perfec-
tè voluntati; & distinguat voluntatem in paris
naturalibus, à seipso, ut eleuator per gratiam san-
ctificantem ad finem simpliciter supernatu-
ralem.*

Prima rati.
Declaratur.

In paris na-
turalibus ut
sumius.

Ex quo obiecti admonendi sunt, qui aliis in locis calumniam inferunt Doctori ex hoc modo loquendi, ut infra dist. 14. quest. 2. 9. De secundo principali ad 3. vbi dicit quod voluntas existentis in peccato potest cum communī influentia moueri ad pœnitentiam, vbi non excludit adiutoria, quæ per

24
Medius lo-
quendi fami-
liarit Delie-
ri.

5
Qualem po-
test Deus ho-
minem crea-
re, talem po-
test reparare.

An Deus po-
sit reparare
virginem.

Idem c. Phys.
text. com. 7.

extendēdo factionem, quālibet est, vel entis de non ente; vel non entis de ente, sicut in annihilatione; vel entis de ente: præteritum autem non est ens, & ipsum non præteriisse, est aliud non ens: ergo non potest ex præterito fieri, quod non sit præteritum.

6

Si obiiciatur, si Deus totum illud abso-lutum, quod est in virginitate, potest restituere, ergo & aureolam reddere, nam aureola videtur correspondere alicui perfectioni absolutæ in virginitate. Potest dici, quod aureola virginis est gaudium accidentale de sua innocentia, id est, de nunquam cecidisse in illud peccatum, ad quod communiter natura prona est, maximè in adolescentia.

Et si obiiciatur, quod ista negatio non est materia gaudij multū excellentis, vel specialis. Respondeo, sicut affirmatio est fugibilis, seu odibilis, sic negatio amabilis: sicut ergo excellens odibile est, fuisse lapsū in tale peccatum; ita ex charitate amabile, & delectabile est, nunquam cecidisse. Etsi ergo gaudium essentialē est de bono positivo, immō maximo, tamen non est inconueniens ultra illud addi aliquod gaudium accidentale de negatione, cui opponitur affirmatio odibilis. Multū enim addit de gaudio non cecidisse in culpam ultra id, quod aliquis habet de hoc, quod post cul-pam surrexit ad gratiam.

Concedo ergo^f conclusiones ultimorum rationum, quod de potentia absoluta posset Deus dimittere culpam originalem, non conferendo gratiam: & hoc maximè, cum gratia non opponatur formaliter peccato originali: nec modò dimittatur illud peccatum per collationem gratiae, nisi quia gratia includit æquivalenter in acceptione diuina iustitiam originalem, quæ formaliter opponitur peccato originali.

Ad argumenta^g pro opinione præcedente. Ad primum concedo, quod potest fieri de immundâ munda, munditiâ oppo-sitâ, si restituatur iustitia originalis, quam priuat peccatum originale: sive illud sit donum superadditum naturæ, sive sit recti-tudo naturalis, scilicet præscindens om-nem deformitatem peccati.

Ad secundum patet, quod falsa est pro-positione de oppositione istius culpæ ad gratiam: immō sic opponitur culpa ista iustitiae originali, & non gratia, nisi quia ipsa in acceptione diuina æquivalat iustitiae originali: sed nullo modo opponitur gratia ut propriè, & præcisè priuatio eius.

Ad tertium dubium est, utrum possit non imputari ad pœnam, deordinatione eius

per communem influentiam comprehendit, sicut ibi latius explicabitur, sed intelligit voluntatem in naturalibus vt excludit charitatem habitua-lem, & gratiam sanctificantem, eo modo, quo hic loquitur de voluntate in puris naturalibus, quamvis comprehendat donum iustitiae originalis, quod ipse docet esse infusum à Deo, & excludit gratiam sanctificantem duntaxat, quæ ordinat ad finem simpliciter supernaturalem.

Minorem probat Doctor, cum autoritate Magistri, qui posuit hominem à Deo sic creatum, quem sequitur etiam Richardus (quem impugnat Doctor) vt visum est in notabili supposito; & patet ex argumento sequenti, quod est ad hominem, vt ipse indicat in fine. Respondet Richardus, quod restitudo absoluta in natura posset esse sine gratia, nequit tamen restitu sine gratia. Contrà arguit Doctor, quia restitudo naturalis, seu iustitia originalis, quam per restitudinem intelligi, non habet esse alterius rationis in subiecto, sive præcesserit eius oppositum in subiecto, sive non, vt patet de calore & frigore, quæ formæ non variantur in suo esse naturali, sive sibi succedant in eodem subiecto, sive non: ergo neque separabilitatem, & inseparabilitatem à gratia ha-bet iustitia originalis, ex eo quod præcesserit eius oppositum, vel non præcesserit.

Patet consequentia, quia hæc competunt formæ per suum esse, & ratione alicuius prædicati intrinseci, per quod dicit connexionem ad aliud, tanquam ad prius, vel posterius, si connexionis sit intrinseca, & ratione sui esse, vel ex concomitan-tia causarum utriusque in actu, & simul; si connec-tio est extrinseca, vt contingit in relatiuis, quæ sunt simul natura, & cognitione.

Hic non est concursus talis causarum, quia Deus, qui est causa tantæ gratiae, quam iustitiae ori-ginalis, agit liberè. Supposito ergo priori, nempe inter utramque formam non esse ex natura ipsarum, seu per prædicatum intrinsecum aliquam connexionem inseparabilem, neque etiam illa erit supposito quoconque extrinseco, quod non sit causa ipsarum: oppositum autem iustitiae ori-ginalis præsupponi in subiecto, non denotat causam, aut causaltatem eius respectu ipsius ius-titiae, vel gratiae: ergo neque inseparabilitatem eius à gratia, quoniam seorsim sine ipsa possit, suppo-sito etiam peccato, ponit in esse, de potentia absolu-ta: sed restitudo naturalis, inquit, si non præcesserit suum oppositum in subiecto, posset à gratia separari per te, id est, qui sequeris sententiam Magistri: ergo etiam post peccatum. Hæc ratio facit etiam ad conclusionem princi-palem.

Secunda ratio est, quia Deus sicut potuit creare hominem secundum iustitiam originalem sine gratia, potest etiam de potentia absoluta eum dem restaurare in iustitiam originalem: quia non deficit potentia ex parte Dei, neque possibilitas ex parte formæ, neque capacitas in natura tollitur per peccatum ad eandem formam, cuius prius fuit capax ante peccatum, qui peccatum non fa-cit naturam esse aliam, neque proinde tollit eius capacitatem: agens autem diuinum potest imprimere naturæ omnem formam absolutam, cuius est capax sine omni eo, quod non est de ratione formæ impressæ, maximè si sit posterius ipsa, talis est gratia respectu iustitiae originalis, nempe in sententia Magistri, & Richardi, qui sentiunt hominem fuisse creatum non in gratia, sed

Minora pre-basis.

Responso.

Impugnatur.

Formam non variari in eo.

2.5 Proba-tio co-sequentiæ à priori.

2.6 Secunda pro-basio.

Nihil obstat quin refun-dari posse in-iustitia.

Quid aureo-la.

Gratis non opponitur formaliter peccato ori-ginali.

7 Ad rationes Richardi ad justitiam n. 3.

Ad 2. Sumit ius-titia non pro-dono habi-tuali, sed pro rectitudine debita inesse, cui opponitur origi-nale. de quo 2. d. 2. 9.

eius non ablatâ. Sed hoc concessio, opposita deordinatio ista potest auferri absque collatione gratiæ.

Ad quartum concedo, quod diuina offensa placatur, & iste, cui dimittitur peccatum, reconciliatur: sed non sequitur, ergo est acceptus Deo ista acceptance speciaли, quâ est acceptus per gratiam. Homo enim in puris naturalibus est placitus Deo, non tamen acceptus specialiter, hoc est, dignus vitâ æternâ; pax enim, & reconciliatio non dicunt, nisi Deum nolle vindicare culpam istam: sed acceptare plus dicit, scilicet istum ordinare tanquam dignum vitâ æterrâ. Patet etiam in nobis: possum enim alicui, qui offendit me, placari, ut non sim sibi inimicus, neque velim vindicare commissum, absque hoc, quod recipiam eum ad amicitiam specialem, secundum quam ordinetur ad aliquid bonum speciale.

Sed adhuc restat dubium^b, utrum Deus de potentia absoluta posset dimittere peccatum originale, absque collatione cuiuscunque positui repugnantis illi peccato, pura iustitia originalis, vel alicuius huiusmodi. Et videtur quod non, per tres rationes prius factas de priuatione, & mutatione, & deordinatione: & specialiter per hoc, quod homo non habens iustitiam originalem, necessariò habet carentiam istius iustitiae, & etiam debitum habendi, si est propagatus ab Adam. Hoc probo; id est enim debitor huius iustitiae, quia accepit in Adam debitum ab ipso naturaliter propagatus: sed carentia huius iustitiae cum debito habendi eam, compleat rationem peccati illius originalis: ergo simpliciter necessarium est propagatum ab Adam habere peccatum originale, si non detur originalis iustitia in se, vel in aliquo equivalenti.

Item, distinct. 17. primi lib. probatum est charitatem esse in anima per mutationem illam, quæ fit in iustificatione peccatoris: si autem possit iustificari, seu reconciliari Deo, sine mutatione eius, illa media non concluderent: ergo dicendo consequenter his, quæ dicta sunt ibi, necesse est ponere, quod peccator non possit reconciliari Deo, sine mutatione ad formam absolutam: & illa repugnabit termino à quo, & per consequens erit gratia, sicut prius est argutum.

8
Peccatum tolli posse absque omni materia. Physicæ.
Primum argumentum requirit difficultatem tangendam inferius distinct. 14 An scilicet peccatum possit deleri absque productione formæ nouæ in anima? Quod si ponetur, quod sic, de originali, sicut forte

sed in sola iustitia originali, quamvis postea ei fuerit collata gratia per ipsos.

Subiecti instantiam contra Maiorem, quam mox soluit, in litera est plena, explicans quare nequit fieri, quin præteritum sit præteritum, optimam rationem à priori subiecti. Item, quid sit virginitas, & quâ ratione possit restaurari à Deo, & si restauraretur, non deberi ipsi aureolam, quæ est gaudium de innocentia non temerâ, aut violatâ & amisâ. Item, quâ ratione possit gaudium esse de negatione excludente imperfectionem, seu affirmationem odibilis.

Aliqui citant Doctorem, quasi fuerit in eadem sententia cum Magistro, quam plures alij tenent, estque probabilis, fundatum haber in Cypriano epistola 7. vbi intelligit illud Genesis, & spirauit in faciem eius spiraculum vite, &c. de gratia sanctificante, asserens prius fuisse creatum primum hominem, quâ acciperet spiritum vitæ; & in Augustino 13. de ciuit. cap. 24. intelligens prius fuisse creatum primum hominem, & per spiraculum vite intelligi animam rationalem, quod confirnat verbis Pauli 1. ad Corinth. 15. Factus est primus homo Adam in animam viventem, non insimus Adam in spiritum vivificantem, sed non prius quod spiritale est, quæ quod animale, &c. & lib. 2. de Genesi ad literam contra Manichæos, cap. 8. sequens eandem interpretationem: Non dum tamen, inquit, spiritualem hominem debemus intelligere, qui factus est in animam viventem, sed adhuc animaliem: tunc enim spirituialis effectus est, cùm in Paradiso, hoc est, in beata vita constitutus principium etiam perfectionis accepit, ut verbo Dei consummaretur, &c. & lib. 1. de ciuit. cap. 13. dicit iustum viatorem post lapsum esse beatorem Adamo, quantum ad spem vitæ æternæ, quod non esset verum, si Adam habuisset dona supernaturalia simul cum iustitia originali.

Videtur etiam tunc congruenter fuisse distinctionem inter opera naturæ, & opera gratiæ: & sicut de facto adulterus non iustificatur sine propria dispositione: ita Adam, qui creatus est cum plena libertate, & relictus in manu consilij sui, videtur sine propria dispositione non receperisse gratiam: ut Doctor in simili dicit de Angelorum morta, ut in primo instanti fuerint creati in naturalibus, in secundo collata fuerit gratia; in tertio vero hi meruerint, illi demeritæ sint; in quarto fuerint in termino, & hoc id est, quo omnem statum experientur. Vide ipsum in 2. d. 3. quæst. 1. & potest sumi fundamentum huius ex Augustino lib. 1. de gen. ad literam cap. 4. Hanc ergo dispositionem potuit habere, medianibus adiutoriis gratiæ actualis.

Quamvis autem Patres frequentius aliter intelligant illa verba Genesim; Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram; &c. per imaginem intelligentes naturam, & capacitatem eius, per similitudinem donum & virtutes, intelligi possunt quoad consummationem operis, quæ tunc finem accepit, quando homo recepit gratiam, & dona, non quod simul cum natura omnia sint perfecta in executione, sed tantum secundum intentionem, quæ successivè completa est. Et quamvis Augustinus intelligat hominem creatum fuisse in bona voluntate, & recta, 14. de ciuit. cap. 1. & 27. de corrept. & gratia, cap. 10. & frequentius per bonam voluntatem intelligit charitatem contra Pelagianos.

Respondeatur, inquam, Augustinum per bonam voluntâ

Inventio, &
eius solutio.

27
Sententia
Magistri pa-
tet.
Cyprianus.

Augustinus.

28
Congruentia.

In quo statu
creati au-
geli.

Explicantur
Patres.

29

fortè ibi dicetur de actuali; possit dici ad argumentum, quod non omnis propagatus ab Adam, (quia propagatus) est debitor iustitiae originalis: sed cum hoc, quia Deus vult talem teneri ad illam iustitiam. Potest autem non velle istum teneri ad illam iustitiam, absque mutatione aliqua positiva, & absoluta in isto, ut tangatur ibi.

In iustificatione due sunt mutationes.

q. 2.

Ad secundum, iuxta hoc consequenter potest dici, quod in iustificatione peccatoris est una mutatione priuatiua, quâ de inimico fit non inimicus. Est etiam alia positiva, quâ de indigno vitâ aeternâ, fit dignus vitâ aeternâ, & de non potente meritorie agere, fit potens agere meritorie. Licet ergo ex prima mutatione non possit concludi aliqua forma noua in iustificatione: tamen ex secunda potest, & sic argutum est ibi, *diss. 17. primi.* Nō enim est nunc dignus de novo vitâ aeternâ, neque nūc de novo potest meritorie agere, nisi formam aliquam nouam habeat, quâ sit dignus, & quâ possit agere.

30
Dubium si Doctor fuerit in ea sententia cum antiquis.
Scopus praesens eius.

Cæterum non mihi occurrit fundamentum, unde senserit non innuenio ab eo determinatè expressum. Hic, ut notavi, argumentatur contra Richatdum ex propriis eius principiis, & supponendo hanc, quam Richardus tenuit cum Magistro, in 2. autem *diss. 29.* loquitur præcisè de iustitia originali, ut erat propria illius status, & consti-tuebat omnem tranquillitatem in homine ope-rante secundum rectam rationem, sine somno; & præcisè loquitur de hoc dono, ut erat in voluntate, & appetitu sensitivo; quamvis ad eandem spectabat etiam donum, quod fuit in intellectu, ex cuius priuatione in posteris per ipsum sequitur ignorantia, & error, quæ est doctrina Patrum, & Conciliorum.

Resolutio eius.

In 2. *diss. 5. quest. 1.* quamvis problematicus sit circa illud, an Angelus fuerit creatus in pura na-tura primum, & non in gratia? videtur tamen magis inclinatus in eam sententiam, quâ dicitur creatus in gratia: *Ad inquirendam de istis, &c.* *propositione 6.* quod perinde de Adamo, cuius sta-tus uniformis erat, quantum ad electionem, di-cendum erat.

Ordo predestinationis.

Rom. 9.

Supponendo ordinem etiam prædestinationis per ipsum assignatum in 1. *diss. 40.* & 41. & in 3. *diss. 7. quest. 3.* quâ dicit electum ordinatum esse ad gloriam prius, deinde ad gratiam, & *diss. 44.* de lege viuiali omnem glorificandum prius esse gratificandum: *diss. 46.* circa illud Apostoli, *Deus vult omnes homines saluos fieri*, intelligendum esse de voluntate antecedenti, & distributiuœ.

31
Creationis creature rationalis in gratia condita.

Nō dari medium inter amicum, & peccatorem.

Sic etiam supposito, quod finis principalis creationis creature rationalis fuerit gloria, ad quam determinauit Deus merita tanquam me-dium, quæ supponunt necessariò gratiam sancti-ficantem, quæ est gratia adoptionis: non videtur ratio unde Adamum, & Angelum non diceret creatos in gratia fuisse, atque ut ipse infra negat de potentia ordinaria dari statum medium inter iustum, & peccatorem, post lapsum saltem (quod addere videatur ne præiudicet opinioni Magistri) neque posse dari tale medium secundum leges diuinæ sapientiæ; ita etiam neque ante lapsum datum

voluntatem & charitatem frequentius intelli-gere, quemcumque actum bonum virtutis proce-dentem à gratia, & adiutorio Spiritus sancti, sive sit actus charitatis, aut penitentia, aut alterius virtutis, qui actus recte dicitur charitas per accom-modationem, quatenus procedit ab adiutorio Spiritus sancti, cui appropriatur charitas & bo-nitas; estque medium, & dispositio ad charitatem eo modo, quo charitas dicitur plenitudo legis à Paulo. Accedit quod per *bonam voluntatem* intel-ligit actualē, non habituālē, & adiunctio-nem legis, cuius præcepta omnia ad charitatem disponunt.

Explicatur August.

Actus vir-tutū dicimus charitas.

Hominem creatum esse rectum,

Quando autem Scriptura dicit hominem fui-sse creaturem rectum, intelligit sine obliquitate, aut macula, somite, aut ignorantia, quæ sunt pena peccati, in quibus constituit Augustinus, & Con-cilia, porro summum primi hominis integratam, & rectitudinem: quibus accende gratia, sine qua non (quam sic vocat Augustinus illam, quæ data est primo homini) & adiutoriis, homo etiam in ordine ad supernaturale operâ constitutus est rectus; & inchoatiuè ad gratiam habituālē, ad quam se mediante actuali disponit. Qui ergo sic voluerit nostrum Doctorem intelligere, ut fuerit in hac opinione, nihil sequitur incommodi, quia est frequentior antiquorum.

dicam eum in ea esse sententia, quia quid in hoc

datum fuisse tale medium, magis consentaneum est eius principiis assertis, sicut in legibus diuinæ sapientiæ, quibus status gloriæ, & reprobationis regulatur, non datur medium inter electum, & reprobatum.

Neque inter electum, & reprobatum.

Sicut ergo creatura rationalis fuit creata se-cundum voluntatem vniuersalem in ordine ad gloriam, & finem supernaturalem principaliter, & hoc secundum leges diuinæ sapientiæ statuen-tis media ordinata ad talem finem, vel sufficien-tia, vel efficacia; ita etiam debuit fuisse creata cum his mediis secundum easdem leges, quarum determinatio non videtur admittere statum me-dium puræ naturæ, qui non conducit ad finem præfixum, & videretur superfluuus.

Leges diuinæ sapientiæ ex fine determi-natae.

Sic ergo interpretor secundum hanc partem ea quæ infra habet §. *De potentia vero ordinata, &c.* conduit ad hoc congruentia, quam assignat in 3. *diss. 2. 3. 5. Ad questionem tamen dico, &c.* vbi dicit hi-dem infusam datam esse à Deo, ut perficiat animam in actu' primo: *Quia Dei est, inquit, perfectè perficere quando perficit: unde quando sanas aliquem secundum corpus, perfectè sanas pro statu in quo est; ita etiam secundum animam: & quia in anima est imago Dei secundum tres potentias, quæ deformata erant per peccatum, id est Christus reformando, sicut perficit voluntatem per charitatem, sic intellectum per fidem, &c.* Sicut autem Deus perfectè restaurat secundum præsentem, & mortalem statum, qui est per peccatum, ita instituit hominem perfectè in statu primæo cum mediis per se requisitis ad finem.

Dii perfecta sunt opera.

Et si obiicias hinc *responsione ad 2. Richardi, & in 2. diss. 3. 1.* cum constituere peccatum originale non in priuatione gratiæ, sed iustitiae origi-nalis: ergo censet gratiam non collatam fuisse Adamo simul cum iustitia. Respondet extra dubium esse apud omnes Theologos communiter, Adamum ante lapsum fuisse in gratia sancti-ficante: si autem non fuit collata cum iustitia, sed ex dispositione propria, fuit personalis, & non

Obiectio ex sententia eius de peccato originali.

Responsio.

Gratia amitti posuisse, sine ammissione iustitiae originalis.
non transfunderetur in posteris. Vel si teneatur etiam sententia eorum, qui dicunt gratiam potuisse amitti sine iustitia originali, & sic contigisse in Eua, quæ peccauit ante vitum, neque amisi iustitiam originalem, donec Adam peccauit, facile erit distingue priuationem iustitiae originalis à priuatione gratiæ.

33
Responsio ex doctrina alio-
rum.

D. Thom.

Dicendo verò iustitiam originalem, ut aliqui etiam dicunt, non fuisse aliam ab ipsa gratiâ sanctificante, qui ex eminenti quodam modo eius, in illo statu fuit collatus effectus, qui dicitur iustitia originalis, ad quod forte alludit D. Thomas 1. pars. quæst. 97. art. 1. ad 3. afferens gratiam recuperari pro hoc statu, quantum ad remissiōnē culpæ, & meritum gloriæ, non verò quantum ad effectum illum immortalitatis, quem habuit in statu innocentia.

Tunc ergo diceretur peccatum originale esse priuationem gratiæ, non secundum communem rationem eius pro hoc statu, & statu innocentia, sed secundum rationem illam particularem.

Responsio pro-
pria.
Gratia for-
ma commu-
nis, non pro-
pria.

Respondeo tamen tenendo iustitiam originalem fuisse donum diuersum, & cum hoc gratiam fuisse collatam Adamo concomitantem, gratiam non fuisse propriam formam illius status, sed communem omni statui (loquendo de sanctificante) tam innocentia, quam post lapsum, quam gloriæ: iustitiam propriam illius status in quantum à ceteris distinguitur, fuisse constitutam in sola originali, de qua initum est pactum primò & per se, ut est forma distinctiæ status illius ab aliis, & rectitudi propria ipsius.

34
Confirmatio
ex doctrina
Augustini.

Vnde Augustinus de *corruptione & gratia*, c. 11. postquam afferuit hominem, & Angelum in bonis fuisse creatos, quo primum ostenderet Deus quid posset liberum eorum arbitrium; deinde quid suæ gratiæ beneficium, aliquos lapsos fuisse per liberum arbitrium, alios stetisse per liberum arbitrium; & bona merita eorum fuisse opera liberi arbitrij, pro eo statu. Addit rectitudini ipsius status gratiam Dei, & adjutorium, sine quo non possint per solum liberum arbitrium stare: vnde distinguens tale adjutorium à gratia Christi.

Distinctio
gratia primi
homini à
gratia Chri-
sti.

Tale quippe, inquit, erat adjutorium, quod defraret cùm vellet, & in quo permaneret si vellet, non qua fieret vt vellet. Hec est prima gratia que data est primo Adam; sed hac potentior est in secundo Adam: prima est enim quæ sit, ut habeat homo iustitiam si velit: secunda ergo plus potest; quæ etiam si vt velit, & tantum velit, tamque ardore diligit, vt carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vineat, &c.

Distinctio
gratia prima
à rectitudine
natura.

Hæc gratia distinguitur præfatis in locis à rectitudine, & potentia liberi arbitrij, quod nullam patiebatur ritax, aut difficultatem in operando: quamvis sine ea liberum arbitrium non posset habere meritum, aut stare in bono, quod est mereri vitam æternam: quamvis per eam non dabatur ipsum opus, sed posse ad opus meritorium. Distinguuntur etiam à gratia Christi, id est, secundi Adam, quantum ad rationem peculiarem eius; quia hæc datur vt non solum possit, sed etiam velit, & per eam superatur voluntas carnis & tentatio, & quodcumque aliud repugnans; & hæc consistit in adjutorio actuali excitante & adiuuante, quod etiam iustis pro hoc statu necessarium est ad bene operandum.

35
In quo con-
ficitur illa
gratia?

Gratia ergo illa sine qua non, quæ fuit primi hominis cum det tantum posse, & non velle, non in gratia?

aliqua actuali statuenda videtur, sed in ipsa habituali, quæ prærequisitur ad meritum: quia primus homo in ea potestate liberi arbitrij, & rectitudine iustitiae originalis, non indigebat aliquæ excitatione, quia non fuit in eo error secundum intellectum, aut ignorantia, neque aliquis fomes, aut rebellio in voluntate & appetitu, quia sunt ex peccato; contra quæ excitari petit voluntas, & roborari per gratiam actualem: vt patet ex Conciliis, & Patribus contra Pelagianos. Rectè ergo intelligitur gratia sanctificans, quæ in omni statu ad iustitiam, de qua loquitur Augustinus, intelligitur necessaria, nempe perseverandi in bono accepto.

Acceptit ergo illam primus homo creatus rectus, tanquam formam, sine qua non vellet meritorie & perseverando in bono, quod accepit in sui creatione, & quæ in omni statu ad perseverantiam requiritur ad salutem in iusto: non verò tanquam propriam, & peculiarem illis status. Vnde fatis comodi ex doctrina Augustini intelligitur peccatum originale opponi rectitudini peculiari illius status primò, & per se: secundò verò opponitur gratiæ habituali: nam, vt Doctor hic afferit, gratia continet eminenter rectitudinem iustitiae originalis, tāquam perfectius ordinans ad finem. Vnde patet quomodo originale per gratiam tollatur, tanquam per formam aquivalenter, & perfectionem, sicut ipse finis supernaturalis, ad quem ordinat gratia in seipso continet eminenter perfectionem finis naturalis: sic etiam gratia de facto remisit peccatum Adæ in specie, contra alias virtutes, vt intemperantia, & huiusmodi, quamvis illud sit priuatio rectitudinis temperantia in specie.

Vnde Augustinus quomodo gratia sanctificans in posteris transfunderetur, perseverante Adamo, ad communicationem iustitiae, tanquam per se adiutorium necessariò cōcomitans iustitiam originalem. Qui autem velit oppositam sententiam secundum mentem Doctoris tenere, nō repugno, & supponit ei fundatum ex obiectione ultimò allata: quia tamen aliqui variant de mente eius; idè pro vtraque parte proposui ea, quæ magis mihi ocurrunt accommoda.

Sed tenendo primam sententiam, & præfata argumenta authoris non solum contra Richardson, sed alios, qui statuunt iustitiam originalem saltu primari in gratia, esset replicandum contra eorum solutiones, quod in proprium locum differimus. Iam patet ex dictis responsio ad illud quod principaliter obiiciunt: nempe si peccatum originale esset priuatio iustitiae originalis, sequi non tolli de facto, cum illa non restituatur; priuatio autem solum tollitur per habendum oppositum.

Respondet, hanc priuationem esse moralen, non physicam, & fundatur in debito iustitiae conferuandæ, quæ perdita est demeritorie per peccatum Adami: quamvis illud opponebat rectitudini virtutis in specie: debitum autem illud morale, seu ex pacto habendæ iustitiae originalis, sufficienter ordinatur per gratiam sanctificantem restitutum, quæ eminenter continet rectitudinem naturalem, non in sua specie, sed in perfectiori, nempe supernaturalis ordinationis ad finem supernaturalem simpliciter, ad quem remotè, & vt medium ordinabat rectitudo iustitiae originalis. Quod autem proxime attingit finem & efficaciter, continet in se

Primus homo
non indigebat
auxilio spe-
tiali.

Peccatum ori-
ginale opponi
primò iusti-
tia.

Secondò &
concomitante
gratiæ.
Gratia san-
ctificans per-
fectius conti-
net iustitiae in
ordine ad fi-
num.

Transfret ad
posteris cum
iustitia.

36

Obiectio.

Respondetur.

Prædictio hec
fundatur in
debito mora-
li.

Gratia ordi-
nat ad finem
immaculatæ.

Iustitia me-
diat.

æquivalenter, & eminentiori modo perfectionem medijs remoti, & subordinati, illudque supplet: priuatio autem iustitiae originalis naturalis, & physica, semper maneret, neque habet rationem peccati.

Duplex ordinatio.

37
Cœclusio propria.

Obiectio.

Reffensio.

Peccatum originali opponitur virtus alterius, & alterius.

Peccatum quoniam Adami demeritum oponitur iustitia originali, & gratia.

Rectitudine operis non transversi in posteris.

38
ad fundamen-
tum Richardi.
Prima ratio.

Intelligo autem cum Doctore ordinationem non physicam, & operationis; sed ordinationem moralem secundum legem, institutionem, & acceptationem Dei; ex quibus tam gratia, quam iustitia originalis opponuntur peccato saltem graui, que est offensa simpliciter, quidquid sit an iustitia opponebat hoc modo veniali,

f. Concedo ergo, &c. Hic ponit tandem conclusio nem suam, nempe de potentia absoluta posse remitti peccatum originale non infusa gratia; & maximè, quia non opponitur gratia formaliter peccato originali, sed æquivalenter, iustitia autem originalis formaliter. Contrà, gratia non compatitur cum peccato originali, aut cum villo graui; sic etiam neque iustitia originalis: ergo perinde opponitur utraque peccato originali formaliter, vel neutra.

Respondetur gratiam opponi peccato originali ex communi ratione, quia illud facit filium gehennæ, & excludit à regno, gratia vero dat ius ad regnum. Iustitia originalis ex sua ratione specifica opponitur peccato originali, quod est priuatio eius primi, & per se, ratione pacti, quo ad posteros debitum eius transiit; atque adeò ipsa iustitia, quam in primo parente receperunt, perseverante Adamo transiit. Et hanc intelligit Doctor oppositionem formalem, quam nempe est inter immediatè opposita priuaciue.

Si autem loquamur de iustitia originali quantum fuit in Adamo personalis, qui eam sibi etiam accepit in ordine ad perfectionem proprij suppositi, & non solum ut caput reliquorum; peccatum actuale ipsius non fuit oppositum iustitiae originali solum, sed & actuali formaliter, quia fuit priuatio rectitudinis debita inesse in actu; consecutiue vero, & demeritorie, fuit priuatio iustitiae habitualis, quia non compaciebatur cum peccato.

Ex quibus patet differentia inter peccatum originale in nobis, & actuale & habituale Adami, quia Adamus non transferret in nos iustitiam actualem, seu rectitudinem operis, sicut neque Christus transferret; sed tantum rectitudinem habitualē, & iustitiam, quae vocatur originalis, quæcumque cum nativitate transferret ad posteros & origine; id est in nobis peccatum est eius priuatio: in Adamo vero peccatum actuale fuit transgressio illius rectitudinis, quam in specie Deus per mandatum determinauit, quæcumque illa fuerit: habituale vero peccatum fuit quidquid ex actuali manere dicitur, quod infra dist. 14. explicabitur. Vnde non recte quidam moderni volunt peccatum originale esse in nobis priuationem rectitudinis, quæ debebat esse in actu Adami, quia, ut dixi, illa rectitudo non debebatur nobis; neque etiam transfundetur in nos habitualiter, aut actualiter, sicut neque rectitudo actualis operum Christi transfunditur in iustos, sed dona habitualia, quæ nobis inerunt.

g. Ad argumenta pro opinione, &c. Respondeat fundamentis Richardi. Prima ratio est, quod neque anima de immunda fieri munda, nisi per mutationem positiam, inducendo formam

absolutam, repugnantem peccato: hæc autem est gratia de facto. Responderetur, quod fieret mundata munditiæ oppositæ peccato, id est, per formam oppositam, si iustitia originalis infunderetur, sive illa fuerit donum superadditum naturæ; ut ipse censet in 2. dist. 29. sive rectitudo naturalis, scilicet præscindens omnem deformitatem peccati, ut sensit Richardus, & Magister.

Secunda ratio, quod peccatum opponitur gratiæ, sicut priuatio habitui: sed priuatio nequit tolli à subiecto, nisi ponatur habitus, &c. Respondeat, negando Maorem, loquendo de oppositione præcisâ, propria, & immediata: quia sic peccatum originale opponitur tantum iustitiae originali, æquivalenter autem gratia secundum acceptationem diuinam.

Tertia ratio, non posse peccatum tolli, nisi tollatur eius deordinatio, quæ imputatur ad peccatum, quia ipsa manens non potest aliter ordinari, quæcum per peccatum: hæc autem deordinatio tollitur per gratiam tantum. Respondeat, dubium esse, utrum possit non ordinari ad peccatum, deordinatio eius non ablatâ, scilicet, reatu, aut debito peccatum: loquitur autem de potentia absoluta, de qua est quæstio, an posset Deus non punire actu peccatum manens quoad reatum peccatum. Respondeatur de potentia absoluta id posse, ut patet in peccatis damnatorum, quæ non peccatum non habent; sicut neque bona opera beatorum nouum præmium, Dei sapientiæ sic statuente: potuit ergo absolutè etiam non punire actu peccatum viatoris manens, & dignum peccatum: & intelligitur de peccata sensus. De peccata autem damni videtur magis dubium, & dependet ab illa quæstione, an de potentia absoluta posset conferri beatitudo existenti in peccato habituali, quia de actuali supponitur certum esse, quod non. Non videtur autem posse, quia stante peccato habituali stat dignitas ad peccatum, quæ non compatitur cum gloria, quæ excludit miseriorem; neque cum iustitia Dei.

Dices non esse oppositionem physicam inter peccatum habituale contra aliquam rectitudinem moralem & naturalem, atque visionem, & fruitionem beatificam: ergo non excedit casus potentiam infinitam, ad cuius ostensionem posset dare gloriam isti, cessante omni motu iustitiae, & misericordiae.

Respondetur, Deum non posse facere contra ordinem iustitiae; contra autem ordinem iustitiae esset, saluare manentem in peccato, & iniuriam fieri amicum manentem in offensa, & iniuriciam; hoc enim est contra bonitatem, & rectitudinem diuinæ iustitiae, & etiam misericordiae. Sic etiam Deus non potest mentiri; quamvis homini non repugnet mendacium, neque potest causare peccatum, quia nequit agere defectibiliter. Licet ergo posset saluare peccatorem dimissio eius peccato, non potest eum saluare manente peccato, quia sic inordinatè ageret contra attributum iustitiae.

Quarta ratio, non posse remitti peccatum, nisi quis reconcilietur Deo: sed per solam gratiam fieri potest talis reconciliatio: ergo. Respondeatur, hanc reconciliationem dicere remissionem peccati tantum, & sublationem offensæ: & totum hoc contingere per iustitiam originalem: non

inde sequitur quod homo esset acceptatus ad vitam, loquendo de potentia absoluta: potuit enim Deus ordinasse hominem solum in beatitudine naturali in via, quæ esset secundum iustitiam originalem, Remissio peccati, & acceptatio ad gloriam ad extrinsecus sunt coniuncta.

Soluitur.
Toli peccatum si infundetur iustitia.

Secunda ratio.

Reffensio.
Opponi æquivalenter gratia.

Tertia ratio.

Soluitur.

An possit Deus non punire peccatum manens.
Affirmativa.

Intelligitur de peccata sensus.

Quid dicendum de peccato damni?

Reffensio, nequit glorificare existentem in habituali.

39
Obiectio.

ginalem, non eleuando ipsum ad finem supernaturalem; ordinare etiam media, quibus illa iustitia amissa reparari possit per paenitentiam, aut aliud remedium. In eo casu posset reconciliari homo Deo per remissionem peccati, sine eo quod acceptaretur ad gloriam.

40 Illa verba eius *pax & reconciliatio non dicunt aliud, quam Deum non vello vindicare peccatum illud, &c.* Intellige de nolitione, qua includit remissionem, & deletionem peccati: hic enim agit de remissione peccati originalis per restitutio-
nem iustitiae originalis opposita; & sic non remaneret peccatum. De alia autem remissione, absque collatione alicuius positivi repugnantis peccato per solam extrinsecum condonationem agit in sequenti, §. *Crebro.*

An possit sine
vlliis infu-
sione remisi-
onale?
Affirmatur. Sed adhuc restat dubium, &c. Hic queritur incidenter an possit remitti de potentia absoluta peccatum originale sine infusione alicuius formæ positivæ repugnantis ipsi in anima? Resoluit autem tenendo partem affirmatiuam, per hoc quod Deus tollat debitum iustitiae originalis ab aliquo deleri peccatum originale, quia scilicet tollendo debitum, definit negatio formæ esse priuatio, sine mutatione positiva.

Tres muta-
tiones in in-
fusione. Concedit præterea tres mutationes fieri in iustificatione; unam priuatiam, per condonationem culpæ; aliam, quæ sit dignus vitæ æternæ; tertiam, quæ sit potens inereri: has duas esse positivas, & secundum has intelligendas esse rationes, quibus impugnat opinionem, que imponit Magistru. in 1. dist. 17. quæst. 2. art. 3. De hac quæstione fuisus agetur infra de remissione peccati actualis & habitualis; id est hic non protrahemus disputationum.

41 Sed quoad primum modum remissionis, per ablationem debiti iustitiae, petes quomodo hoc debitum posset auferre Deus? & quomodo peccatum possit.

catum sic desineret? Responderetur breuiter, sicut potuit de potentia absoluta eximere à lege universali, & pacto, in quo posteri Adami includuntur, aliquem ex ipsis excusare, ita ut non includeretur; ita etiam inclusum in dicto pacto, post incursum debitum, potest à lege absoluere dispensatuè, comprehensum in ipsa lege, sicut potest damnatum de potentia absoluta salvare, ut dicit Doctor in 1. d. 43. *quæst. vniuersal.*: quæ dispensatione positâ, tolleretur debitum legis, quæ est cius obligatio respectuè ad dispensatum. Ex hoc patet ad secundam petitionem, quia originale, licet sit priuato iustitiae originalis, instantum est peccatum, in quantum fundatur in debito morali, ex obligatione pœti, & legis habendi iustitiam: sublatu ergo hoc debito, desineret priuatio in esse peccati, & maneret tantum in esse negationis, quia desineret eius debitum.

Dices, iam incursum est peccatum, ut supponitur; neque dispensatio illa impedit quin fuerit incursum: ergo semper maneret, donec remitteretur ipsum peccatum directè. Responderetur peccatum non solum in fieri, sed etiam in sui permanentia dependere à lege diuina, & eius debito: unde eo ipso quod iam desinat per dispensationem consequentem peccatum, incursum persona comprehendendi sub lege, definit etiam debitum, in quo fundatur etiæ peccatum: quia illa dispensatio exercit vites respectuè ad legem, etiam pro tempore incursi peccati, in ordine ad relaxationem eius, quantum ad omne debitum, quod inducit, & quod ex effectu legis incurrit de facto: & sic etiæ erit remissio directa peccati: quia per dispensationem illam non sit homo obnoxius deinceps legi, vel quoad se, vel quoad effectum legis pro tempore consequente dispensationem. Ex quo patet ad obiectionem. Intelligi etiam potest Doctor de debito, ut includatur in ipso peccato.

S C H O L I V. M.

Sententiam afferentem de facto Circumcisionem delevisse originale sine gratia infusione, refutat.

Primo, quia de facto non datur medium inter filium regni, & perditionis. Secundo, principalius intendit Deus gratiam dare, quam peccati expulsionem. Tertio, Sacra menta improoria legis veteris dabant gratiam ex opere operantis: ergo propria dabant ex operato. Soluit loca in contrarium, quod procedant de impropriis Sacramentis legis veteris. Quod si aliqua loquantur etiam de Circumcisione, tripliciter respondet ad ea. Quod vero Circumcisio causabat gratiam, teneant Alens. D. Bonau. Rich. Dur. Mayron. Gabr. Rubion, Maior. Suar. citati & Abul. Ind. c. 13. q. 41. & Matth. 3. q. 46. Sot. 4. d. 2. q. 1. a. 4. licet ipse & Suar. in verbis differant ab aliis.

9 **Magist. in 4.** De potentia vero ordinata ponitur, quod etiam de facto in Circumcisione delet culpam originalem sine infusione gratia: propter auctoritates Sanctorum, quæ videntur negare gratiam à Sacramentis veteris legis, ut deductum est opponendo. Alij dicunt, quod principaliter instituta fuit propter dimissionem originalis: ex consequenti autem ad gratiam conferendam, & pro tanto dicitur non conferre gratiam, quia non ex principali institutio-
nem, sed concomitanter.

Resolutio. Quoad hoc, teneo quod non est possibile de potentia ordinata, culpam originalem, nec aliquam aliam mortalem dimitti
Scoti oper. Tom. VIII. sine

i De potentia ordinata, &c. Præmittit sententiam Magistri, quam ad initium huius quæstionis impugnauimus; & eam ipse hic impugnat. Item sententiam Vartoniæ sui præceptoris, qui assertit in Circumcisione gratiam non intendi principaliter institutione Circumcisionis, sed deletionem peccati originalis: secundò autem & concomitanter per eam datam esse gratiam, & pro tanto dicitur à Sanctis non conferre gratiam, quia non ex principali instituto id habet.

Conclusio Doctoris est de potentia ordinaria non remitti peccatum originale sine infusione gratia. Ratio est iam supra tacta, quia non datur, nec potest dari de potentia ordinaria, & secundum leges fixas diuinæ sapientia status medius inter filium regum, & peccatorem post lapsum: hoc supra probatum est in initio quæstionis.

Addit, contra secundam opinionem, gratiam

42
Sententia Ma-
gisti.
Alius Varro-
nu.

Conclusio.

*Gratia da-
tio an prin-
cipaliū inven-
datur, quām
peccati ex-
pulsio?*

sine infusione gratiæ, quia licet absolute sine contradictione possit esse medium in specie humana, inter filium regni, & filium perditonis, scilicet homo in puris naturalibus: tamen secundum legem sapientiæ diuinæ, post lapsum nullum est medium inter gratum, qui est filius regni, & peccatorum, qui est filius carceris. Nec potest esse loquendo de potentia ordinata, id est, conformi legibus à sapientia, & voluntate diuinâ determinatis: & ideo nullum liberat, nec sic liberare potest à culpa, nisi cui dat gratiam.

Addo etiam contra secundam opinionem, quod principaliter intenditur gratia in Circumcisione: quod probo, quia agens secundum rectam rationem, principalius intendit perfectionem, quam parentiam defectus, sive imperfectionis: quia non intendit illam parentiam, nisi propter perfectionem: Deus ergo in instituendo Circumcisionem (cum sit agens secundum rectam rationem) principalius intendit perfectionem positivam, puta gratiam, quam parentiam imperfectionis, id est, peccati originalis: quia perfectio positiva magis, & propinquius accedit ad finem electionis, & gloriae, quam remissio peccati: quod patet per Tridentinum fess. 6. cap. 7. & Trident.

Tertio, propter confirmationem primæ opinionis, & auctoritates Sanctorum, declaro qualiter Sancti intelligunt Sacra menta veteris legis non contulisse gratiam. *Sacramentum enim, (vt dictum est prius,) potest accipi impropriè, & propriè: & quidem in illa lege fuerunt multa dicta impropriè Sacra menta, scilicet purgationes ab immunditiis contractis secundum legem, vt paret in Leuitico, de purgatione à tactu morticini, per aquam expiationis, & de purgatione à lepra, & aliis huiusmodi.*

Erat etiam ibi Sacra menta impropriè dicta, alia ab ipsis, tamen plus accendentia ad perfectionem, cuiusmodi erant oblationes hostiarum: hæc enim pertinebant ad cultum latriæ pro tempore, in quo Deus voluit sic coli: hæc & illa, scilicet purgationes & sacrificia, sive oblationes, dicebantur cærimoniaz, & impropriè Sacra menta.

Et de ipsis concedo, quod non causabant gratiam tanquam signa efficacia respectu gratiæ, eo modo, quo expositum est in definitione Sacra menti: sed tamen in illis conferebatur gratia per modum meriti, licet aliqui negare videantur, quod in talibus ex charitate factis conferretur gratia. Hoc enim videtur nimis durum, scilicet quod aliquis ex charitate, & obedientia sit seruans Dei præceptum, & non meretur. Hoc etiam videtur irrationaliter dictum, quod Deus alicui dederit præceptum, nolens obseruantem præceptum mereri, quantumcumque ex charitate, & obedien-

principaliter intendi per Circumcisionem, quia agens secundum rectam rationem principalius intendit perfectionem, quam parentiam defectus, seu imperfectionis, quam intendit propter perfectionem positivam, & magis terminum ad quem, quam terminum à quo. quia illum intendit per accidens, hunc autem per se.

Hæc ratio patet in naturalibus, quia causa pri matiò intendit assimilare sibi pallum. Patet etiam in moralibus, quia intendens finem principalius operatur propter finem, quam propter impedimenta, quæ summoet declinans ab extremis vitiis, quæ opponuntur virtuti; principalius intendit medium virtutis, quam fugam extremi, & hanc eligit ex motu virtutis, & mediocritatis, quo assequatur medium: finis etiam præcepti negativi est affirmatio opposita.

Patet etiam in proposito in supernaturalibus, *Pater in sa-
pientia deletio & remissio peccati intenditur pro-
pter salutem, & vitam ut remoueatur impedi-
mentum: hinc poenitentia concipitur ex motu
charitatis, ut pater ex Tridentino fess. 6. cap. 7. &
præexistit in eo qui est in mortali ad receptio-
nem, & ministracionem Sacramentorum.*

Deus ergo instituendo Circumcisionem (cum sit agens secundum rectam rationem) principalius intendit perfectionem positivam, puta gratiam, quam parentiam imperfectionis, id est, peccati originalis: quia perfectio positiva magis, & propinquius accedit ad finem electionis, & gloriae, quam remissio peccati: quod patet per Tridentinum fess. 6. cap. 7. declarans, *in purificationem in-
cludere non solum remissionem peccati, sed sanctificatio-
mem, & renovationem interioris hominis per voluntaria-
riam susceptionem gratia, & donorum, &c. & subdit
causam, seu rationem. Unde, inquit, homo ex iniusto
sit iustus, & ex inimico amicus, ut sit heres secun-
dum spem vita eterna, &c. fieri ergo ha redem vi-
ta æterna, quod tribuit gratia, est finis remissio-
nis peccati utriusque autem, ut ibi sequitur, finis,
est gloria Dei & Christi, ac vita æterna: hæc in-
telligenda sunt de fine extrinseco Sacramenti,
non verò de fine intrinseco.*

*Tertiò propter confirmationem prima opinionis, &c.
Primam opinionem appellat communem, quæ docet in Circumcisione deleri peccatum originalē, & deinceps respondet ad auctoritates Sanctorum, qui videntur negare Circumcisionem esse remedium peccati originalis. Supponit in primis quædam fuisse Sacra menta in veteri lege impropriè dicta, ut purgationes, & baptismata ab immunditiis legalibus, oblationes, & sacrificia: asserit autem illa nō contulisse gratiam ullam ex opere operato; contulisse autem gratiam per modum meriti ex opere operantis: tenet ergo contra extre mas sententias cum communis.*

*Hugo de Sancto Victore lib. 1. de Sacramentis. Sententia Hu-
part. 9. cap. 1. & part. 11. cap. 5. part. 12. cap... & in genis.
Summa part. 4. cap. 1. asserit omnia illa contulisse
gratiam ex opere operato, quod admittit etiam S. Bonaventura dist. 1. queſt. 5. quamus illam effi-
caciem refundat in fidem, & non in ipsa Sacra-
menta ratione sui.*

Durandus distinguit inter ea, quæ fiebant Durandus.
in expiationem legalem, & ea, quorum usus non
fuit sine gratia; illa non conferebant gratiam;
hæc autem sic, ut consecratio Sacerdotum. Palu-
danus etiam in eo statu admittit matrimonium
fuisse Sacramentum: noster Rubion id admittit
de Pœnitentia.

*Secunda con-
clusio gratia
intendi prin-
cipaliter.*

*Patet in na-
turalibus.
Patet in mo-
ralibus.*

*Pater in sa-
pientia.*

Trident.

43

*Sacra menta
veteris legis
nihil contul-
isse, nisi ex
opere operan-
tis.*

D. Bonau.

Paludan.

Altera

obedientia obseruaret: nunc autem de istis cæremoniis, tam purgationibus, quam oblationibus, præcepta data erant in illa lege. Patet in multis locis, & quandoque videtur ex textu, quod sunt præcepta necessaria ad salutem, puta, *Qui præterierit se lustrari de aqua predicta, peribit anima illa de populo suo.* Quæ comminatio nunquam ponitur, nisi ad designandam transgressiōnem peccati mortalis: ergo Iudæi ex charitate obseruantes Sacraenta improptè dicta, meruerunt gratiam, vel augmentum eius, si eam iam habebant: sed non propter hoc illa erant propriè Sacraenta. Sacramentum enim ex virtute operis operati conferat gratiam, ita quod non requiritur ibi bonus motus interior, qui mereatur gratiam: sed sufficit, quod suscipiens non ponat obicem. Sed in illis actibus non conferebatur ex hoc solo; quod offerens non ponet obicem: sed tantum conferebatur ex virtute boni motus interioris, tanquam meriti.

Sed præter ista^k in illa lege erat Circumcisio, quæ fuit propriè Sacramentum. Vnde & Magister ab illa vniuersali Augustini super Psalm. 73. excipit Circumcisōnem: hæc enim per modum Sacramenti contulit gratiam, ex virtute operis operati, non tantum ex virtute operis operatis, scilicet ex motu interiori. Et tamen si sint aliqua dicta Sanctorum, gratiam negantium ab illis Sacraentis, loquendo nō tantum de cæremoniis, sed etiam de Circumcisione. Respondeo, dupliciter potest intelligi: vel quia paruam gratiam contulit Circumcisio respectu Baptismi, cuius ratio dicitur i. quest. dist. sequentis: vel quia non contulit gratiam ut dispositionē immediatam ad gloriam, quia non aperuit ianuam: sed hoc fuit ex defectu eius, sed quia fluxit tempore, quo pretiū non fuit solutum.

Vel tertio modo, non contulit gratiam, quia non vniuersaliter cuicunque suscipiente: determinabatur autem fortè ex institutione sua ad certum gradū gratiæ, ita quod ultra illum gradum non posset, nec intendendo, nec inducendo, & ita si tantum gradum inueniret in suscipiente, nihil sibi conferret: & iste ultimus modus apparebat esse de intentione Magistri. Dicit enim c. penult. quod solū peccata ibi dimittebantur, nec gratia ibi dabatur. Ec subdit statim, ut in Baptismo: & modum statim exprimit, quia quantumcumque iustus accedit ad Baptismum, vbeziorem ibi recipit gratiam: vnde Baptismus generaliter intendit ibi gratiam iam habitam, vel inuentam. Sed non est ita

Altera autem sententia imponit Magistro, nempe ex opere operantis nihil contulit Sacramenta legalia. Contra illam militant Florentinum & Tridentinum iam citata; statuunt enim illa non contulisse gratiam, sed significasse conferendam per Christum. Augustinus in Psalm. 73. epist. 19. ad Hieronymum, & aliis locis citatis, adducunt loca Pauli, ut ad Galat. 4. *Quomodo conueritmini iterum ad infirma, & egena elementa, &c.* Sed hunc locum in eandem epistolam intelligit Augustinus de idolis gentium, quæ etiam Iudæi adorabant; sicut & Solem, Lunam, & stellas; cui interpretationi fauet præmissa clausula, quia loquitur ad Gentiles, de quibus dicit: *sed tunc quidem ignorantes Deum, his quæ natura non sunt Di, seruiebatis;* & subdit: *Quomodo conueritmini iterum ad infirma, & egena elementa, quibus deinde seruire vultis;* & subdit: *dies obseruatis, & mensis, & tempora, & annos, &c.*

Tertullianus lib. 5. contra Marcionem, cap. 4. intelligit Sacraenta vetera. Huic fauet quod Paulus etiam in initio illius capituli comprehendit se etiam fuisse sub elementis, intelligens legem: *Ita & nos, cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus seruientes: at ubi venit plenitudo temporis, misericordia Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret.* Deinde Paulus ex instituto retrahit Galatas à Iudaismo, quem sub hac metaphora videtur intelligere.

Sed Hieronymus, Anselmus, Chrysostomus, Theophylactus, D. Thomas interpretantur locum de legalibus iam mortuis; sicut ad Hebreos 7. *Reprobatio autem fit prioris mandati propter infirmitatem eius, & inutilitatem.* Hic locus facit etiam ad propositum, sicut & illud ad Hebreos 9. *Habuisti quidem & prius (supple Testamentum) iustificationes culture, & sanctum seculare, &c.* si enim sanguis bircorum, & taurorum, & cinis vitula aspersus, inquinatus sanctificabat ad emundationem carnis, &c. cui opponit sanctificationem animæ factam per sanguinem Christi.

Contra alias opiniones circa illa particularia Sacraenta legis, pugnat Tridentinum *sef. 7. can. 1.* vbi definit omnia legis nouæ Sacraenta fuisse instituta à Christo; contra aliud id definit *24. cap. & can. 1.* contra Rubionem *sef. 14. cap. 2.* Contra Durandum, licet non ita expresse, *sef. 22. cap. 1.* *Quoniam sub priori Testamento, teste Apolo Paulo, proper Lenitici sacerdotij imbecillitatem, confratio non erat,* &c. de quo agemus infra suo loco.

Altera sententia Magistri rectè impugnatur à Doctore hinc asserente nimis durum esse, quod præceptum Dei, eiisque opus ex charitate & obedientia factum, nihil conferret ad salutem; quamvis Augustinus *epist. 19. ad Hieronymum* dicat illa præcepta, et si non mala, non tamen bona fuisse, quia eis homines non iustificabantur, intelligendum est de iustificatione, quæ ex efficacia ipsorum Sacramentorum oritur: non autem de iustificatione, quæ ex fide, & religione, & obedientia legis: vnde infra cum Paulo ad Romanos 7. dicit legem fuisse sanctam, & mandatum sanctum & iustum, & bonum. Illud explicans concludit quomodo lex, & quibus fuit bona, quibus autem mala: *Hos ergo damnabiliter, inquit, esse sub lege, quos reos facit lex, non implentes legem, dum non intelligendo gratia beneficium ad facienda Dei præcepta, quasi de suis viribus.*

Sententia Magistri.
Flor. & Trident.
Fr. ma sententia impugnatur.
Augustin.
Paulus.

Augustin.
Explicatur loci Pauli de idolis.

44
Tertullian.
Intelligit Sacraenta vetera legi.

Hieron.
Chrysost.
Theophylactus.
D. Thom.

Trident.

Impugnatur sententia Magistri.

Explicatur Augustinus.

L 3

sup. b.

in Circumcisione. Vnde Abrahæ iam iustificato, signaculum ratiū fuit: nihil enim sibi interius contulit, quia gratia Abrahæ iam attigerat, vel transcederat illum gradum, ad quem determinata fuerat Circumcisio: & intelligo nihil ei intus contulit, per modum Sacramenti, sine virtute operis operati: sed credo, quod ei contulerit per modum meriti, siue virtute operis operantis: quia credo, quod actus circumcidendi se ex obedientia Dei, & ex charitate procedens, ei fuit meritorius, sicut & immolatio Isaac.

12
Quomodo
Circumcisio
fuis efficax
signum gra-
tia.

Et si obiiciatur, quod Circumcisio non est propriè Sacramentum, quia non est certum signum, quia non semper habet collationem gratiæ concomitantem ex vi operis operati. Respondeo, quod satis certitudinaliter significat, vel gratiam tunc in fieri, si non sit obex, vel tunc in esse, sicut si Beata Virgo fuisset in conceptione filij in summa plenitudine gratiæ, ad quam Deus disposuit eam peruenturam, si postea fuisset baptizata, nullam ibi gratiam receperisset de nouo; tamen Baptismus non fuisset in ea signum falsum, vel incertum: quia gratiam significaret, vel tunc fieri, vel prius datam tunc in esse.

intensiù & extensiù. Et hoc modo intelligi possunt nefissim. Athanasij oratione in illud: *Omnia mihi tradita sunt*, &c. Epiphanij *hæresi* 3. & aliorum, qui explicant vultutem Circumcisitionis in eo, quod fuerit umbra, & figura Baptismi: figura autem ad figuratum relata, quasi nihil est rei, sed merum signum. Sed dices illos Patres excludere omnem iustitiam à Circumcisione. Respondeatur, vt suprà ad Apostolum.

Secunda in-
terpretatio
Patrum.

Respondeo secundò, vel quia non contulit gratiam vt dispositionem immediatam ad gloriam: sed hoc, inquit, non fuit ex defectu eius, sed quia fluxit tempore, quo pretium non fuit solutum. Hoc idem declarat infra, responsione ad 2. §. sequenti.

47
Tertia inter-
pretatio.
Dicit ad deter-
minatū gra-
dum.

Respondeo tertio, quod Circumcisio eatenus dicitur non dedisse gratiam, quia non vniuersaliter cuilibet recipienti conferebat. Determinabatur fortè ad certum gradum gratiæ, ultra quem non erat efficax, & ita si tantum gradum inueniebat in sufficiente, non dabat ei gratiam; & per hoc explicat Magistrum, cap. penultimo huius distinctionis, ex eius verbis.

D. Bonau.

Fudatur in-
terpretatio in
Paula.

Eadem est sententia D. Bonauenturae, in expositione literæ, part. 2. dub. 8. & quæst. ultima ad primum. Hæc solutio fundatur in verbis Pauli ad Romanos 4. qui dicit iustificatum fuisse Abraham per fidem, cuius signaculum accepit Circumcisitionem: hinc ei Circumcisio nihil contulit ex opere operato; sed ex opere tamen operantis per modum meriti accepit gratiam; neque hoc negauit Paplus: quamuis si interpretari cum licet secundum superficiem verborū, & prout quidam intelligent; neque sic valeret Circumcisio Abrahæ, quod non quadrat regulis communibus, meriti, & boni operis, atque adimplectionis legis, & manda

Superba elatione presumum: plenitudo enim legis caritas, &c.

Quæ verba, & confirmant quæ suprà adduximus circa intelligentiam locorum Pauli de legalibus, & probant præcepta legis ex fide, & gratia, & charitate facta fuisse proficia ad falutem: quod & Patres passim contra Manichæos docent, & alios anteriores hæreticos reprehendentes legem.

Et ratione patet, quia omnis lex diuina ordinatur ad salutem viatoris; & in ea lege fuit cultus religionis congruus illi tempori; vt fert Augustinus suprà, & ex transgressione eius incurrebat poena & peccatum, habuit etiam suas reprobationes: ergo & meritum, quando fides & charitas, obedientia & religio lusfragabantur, sine quibus in nulla lege valet quis mereri: si enim ex lege data rectè probant Patres libertatem voluntatis nostræ ad bonum & malum, sine qua nihil conduceat lex, aut præceptum; ita etiam ex lege diuina rectè probatur potestas merendi, & demerendi.

k. *Sed præter ista*, &c. Docet Circumcisitionem dedisse gratiam ex opere operato, per modum Sacramenti, & non tantum ex motu interiori. Hanc suprà probauimus in hoc commento. Responder autem ad loca Patrum in genere, quæ assérunt Circumcisitionem nullum habuisse fructum, aut effectum iustitiae in Circumcisitione. Respondeo, quod Circumcisio paruum gratiam conferebat respectu ad gratiam baptismalem: & sic, quasi per antithesim comparata ad Baptismum, nihil conferebat, quia gratia per eam collata in comparatione gratia baptismalis, quasi nulla reputatur

*Ratio.
Lex ordinans
ad salutem.*

*Libertas ex
lege proba-
tur.*

*Et potestas
merendi.*

46
*Circumcisio
ex opere ope-
rato dabit
gratiam.*

*Responsio ad
Patres.*

*Ad Baptismū
comparata,
quasi nihil
eras.*

*Hinc solui-
tur.*

mandati. Sed contrà obiicit Doct̄or, quia sic Circumcisio non esset certum signum, quia in adultis iustis non habuit effectum.

Respondeo negando antecedens, quia significaret gratiam, vel in fieri, si non esset obex, vel in factō esse: sicut si Beata Virgo receperisset plenitudinem gratiæ in conceptione filij, ad quam Deus eam destinavit, non receperisset gratiam si postea fuisset baptizata; quamvis Baptismus fuisset respectu eius verum signum, quia significaret vel gratiam in fieri, vel in factō esse: quod patet in simili, quia missio visibilis Spiritus sancti significat gratiam, vt Doct̄ores in dist. 16. & 17. talis fuit missio eius in Apostolos in die Pentecostes, vt patet ex Chrysostomo homil. 24. in Acta, & homil. 4. super illud, Repleti sunt omnes Spiritu sancto. Cyrius Hierosolymit. Catechesi 17. Gregor. hom. 30. in Acta. Hieron. epist. ad Ebedibiam, & alij Patres.

Hinc Scholastici plures docent, hanc missiōnem in eis fuisse per modum Sacramenti Confirmationis. Aelenis 3. part. D. Thomas 3. quæst. 72. art. 4. ad 3. noster Doct̄or in 4. dist. 7. vbi alij, vt ibidem tractabitur: in his autem missio visibilis Spiritus sancti significauit gratiam in fieri. Missio super Christo in Iordanem significauit gratiam in factō esse; neque inde fuit signum falsum: vt rectè D. Thomas in 1. dist. 17. 2. part. dist. art. 2. respons. ad ultimum. Sic etiam Christus sumpsit in ultima Cœna Eucharistiam sacramentaliter, cui non dedit gratiam, quia eam supponebat; non fuit inde falsum signum: sic forma Baptismi significat remissionem peccati; & collatos Baptismos iusto, non est signum falsum, quamvis

48
*Salutio.
Signū orum
habet effec-
tum in fieri,
vel in factō
esse.*

Exemplum.

*Chrysost.
Cyrill.
Hierosol.
Gregor.
Hieron.*

*Confirma-
tio
Apostolorum.*

*Aelenis.
D. Thom.*

Doctor.

*Significatio
in factō esse.*

Exempla.

Alensis.
D. Thom.
49
Applicatio
dictorum ad
responsionem
datam.

quanius non delet in eo peccatum : vt com-
muniter Doctores de Baptismo & absolutione,
qua dantur iustificatis: noster Doctor in 4.dist.8.
quæst.6. dist.14. quæst.4. dist.29. quæst.2. ad 2. Alensis
4.par. quæst.8. m.7. art.1. s.6. D.Thomas in 4.dist.
18. quæst.1. art.3. ad 2.3. part. quæst.68. art.1. ad 3.

D.Bonauent.
Ratio.
Hugo.

D.Bonauent. in 4.dist.6. quæst.2. vbi reliqui. Ratio
est, quia Sacramentum propriè dictum, vt Ba-
ptismus, non delet peccatum, neque significat
gratiam, nisi practicè, quæ exercet virtutem, & ef-
ficaciam respectu eorum; ideoque rectè Hugo de
S.Victore lib.2.de Sacram.part.14.cap.8. docet for-
mas sacramentales Baptismi, Pœnitentiæ, & sic
de aliis, non actum, aut euenum, sed virtuem suorum
effectuum significare.

Item Tridentinum *seff.7.de Sacramentis in gene-*
re, can.7. definit Sacraenta dare gratiam, quantu-
m est ex parte Dei, & ipsorum, & ibi, & aliis,
hanc significationem statuit in efficacia ipsorum:
quod ergo conferant gratiam in actu, seu euentu,
non est de ratione Sacramentorum, supposito
quocunque statu, & incapacitate subiecti, vel quia
habet obicem peccati, vel quia iam est in termino,
vt amplius non possit crescere in gratia, sicut fuit
Christus, & in casu esset Beata Virgo, si admittetur
casus, de quo hinc non disputamus,

Quomodo si-
gnificare Sa-
cramentum
effectum in
facto esse?

Dicitur autem Sacramentum in eo casu signi-
ficare gratiam in facto esse, ex eo quod gratia iam
præsuppositam, quantum est ex propria efficacia,
conferret; cùmque contineret in sua virtute,
quantum est de fæ: in fieri vero gratiam signifi-
cat, quando eam confert per suam actionem prac-
ticæ, qualisunque sit illa actio: sic ergo se ha-
buit Circumcisio in iustificatis per fidem, sicut
fuit Abraham.

50
Obiectio Bel-
larm. & Vas-
quez.
Soluitur.
Fundamentum
solutionis.
Circumcisio
suntum con-
ferbat gra-
tiam primā.

Sed obiicit Bellarminus, & Vasquez, Si Cir-
cumcisio conferret gratiam ex opere operato,
quod eam conferret cuiuscumque eam recipienti,
& non ponenti obicem. Respondeatur distinguendo
sequelam ex dictis, in fieri, vel in facto esse con-
cedo, in fieri semper, nego. Sed unde id colligis?
Respondeo, ex fundamentis supra positis me col-
ligere Circumcisio habuisse efficaciam ex in-
stitutione sua delendi peccatum originale, quod
non potuit fieri post lapsum sine gratia. Colligo
ex Paulo Circumcisio non contulisse iusti-
tiam Abrahamo; quam antea supponebat ex fide
datam. Ex his duobus colligo hanc conclusio-
nem, Circumcisio non habuisse ullam efficaciam
per modum Sacramenti, nisi vt conferret
gratiam primam præcisè, quæ prima erat, & non
gratiam secundam, seu augmentum gratiæ, vt

conferunt nostra Sacraenta Baptismi & Pœni-
tentiae: & hic est certus ille gradus gratie, ad
quem limitabatur Circumcisio ex nostro Doctori,
Alensi, & alii iuxta intentionem Magistri,
quem hic interpretatur Doctor cum D.Bonauen-
tura suprà.

Repondet etiam posset iuxta alias præmissa,
Paulum non loqui quacunque ratione de iustitia
ab soluè, vt denotat gratiam tantum, sed etiam de
ipsa, vt liberat à peccato, & quæ includitur in iu-
stificatione; & sic Circumcisio non iustificavit
Abrahamum, sed fidem, quam habuit ante Cir-
cumcisio: non inde sequitur, quin Circumci-
sio ipsi valuit ad augmentum iustitiae, si non vt
Sacramentum, saltem vt opus meritorium, vt di-
ctum est: & sic non fuit nudum signaculum, nisi
quantum ad peccatum, quod supponit remissum
per fidem. Adde Circumcisio nihil valuisse in
eo sensu, quem interdebat Iudei, quos impu-
gnat Apostolus.

Secunda re-
spōsio

Dabat aug-
mentum gra-
tiae.

Quomodo
sunt signacu-
lum in Abra-
ham.

Obiicias, saltem sequeretur si Circumcisio re-
mitit peccatum ex opere operato, quod adultus
accedens ad eam cum sola attritione, iustifice-
tur virtute illius; ita Vasquez. Item, quod fa-
cta ab infideli cum intentione legitima, va-
leret infanti, quod est contra omnes, nisi fides
applicaretur Ministri, quam non habet infidelis,
nihil idèo conferret.

51
Secunda ob-
iectio.
Vasquez.

Respondeatur, concedendo primam sequelam;
& contra eam nihil cogit: nam quæ de necessitate
Pœnitentiæ, & fidei ad iustificationem, docet Scrip-
tura, & Patres, in eo casu verificaretur; sicut ve-
rificatur in accedente ad Baptismum, & Pœnitenti-
am, cum sola attritione: quidquid aliqui dixerint
de Pœnitentiæ necessaria ad Baptismum, qua-
si debeat esse contrito perfecta; oppositum enim
verius esse suo loco ostendemus.

Respondeatur ad secundam sequelam, eam ad-
mittendo, modò Circumcisio non exigebat ali-
quam determinatum ministerium; & negamus esse
contra omnes: negatur etiam suppositum, nem-
pe fidem ministri necessariam esse; si alio-
quin in eo saluatur legitima intentio: quia
per eam fides Ecclesiæ, quæ tum erat Syna-
goga, applicatur rectè mediante Sacramento;
& vt supra ostendimus, illa est quæ exigitur,
& includebatur in Circumcisione, non ve-
rò fides parentum, nisi illa intelligatur uni-
versalis iam dicta, non autem particularis,
& personalis ipsorum, quæ particularis non
conducebat, maximè quando Circumcisio per
alios siebat.

Responsio.

S C H O L I V M.

Recapitulat solutiones datas, que assignari possunt multis auctoritatibus, que obiici possunt: & au-
ctoritas PP. adducta n.1. & D.Greg.4.Mor.cap.2. & habetur cap. quod autem. de Consec.
d.4. & D.Bernard.ep.77. cum d.c.Maiores, acratione Theologicâ allatâ n.2. Fundant bene
has solutiones, quia Patres Patribus, sicut iura turibus, concordandi sunt. Alij respondent omnia
illa loca agere de Sacramentis legis Mosaice. Circumcisio vero esse legis naturæ, vel idèo
dicunt Circumcisio non dedisse gratiam, quia de per se instituta fuit ad signandum popu-
lum: causatio gratiae ante eam erat, per remedium legis naturæ, & sic quoad hoc dicitur nihil se-
isse, quia aquæ bene causaretur gratia: et si instituta non esset, per remedium antiquum.

1 Ex istis patet ad omnes auctoritates, arguendo ad
principale, &c. Respondeat ad argumenta posita ad
initium questionis. Litera est plana: ad primum,
patet ex dictis. Ad secundum, responso est clara.
Patet de S. Ioanne Baptista, qui siue baptizatus

52
Ad argumen-
ta principa-
lia.

13
Al. arg. 1.
& 2.

Ex istis patet¹ ad omnes auctoritates,
arguendo ad principale. Vel enim loquun-
tur de Sacramentis veteris legis impropter
dictis, scilicet de ceremoniis: vel si loquan-
tur

tur de Circumcisione, quæ fuit propriè Sacramentum, negant eam gratiam conferre secundùm aliquem intellectum predictum.

Ad 1.
Quare Circumcisio non aperiebas ianuam regnit
Ad 4.

Ad tertium de apertione ianuæ, dico, quod non fuit defectus Circumcisionis, quod non aperuit ianuam: sed quia cunctum tempore, quo pretium non fuit solutum: nam post solutum præsum, potuit alicui aperi ianuam, qui non fuisset baptizatus, sed solùm circumcisus; & in gratia: baptizato verò defuncto ante passionem, non paruisse ianuam protunc.

Ad ultimum^m dico, quod Baptismus quantum ad actum ext. riorem, non significat nisi quādam deletionem immunditiae corporalis: & tamen nullus negat aliquid esse eius effectum positivum.

Dico etgo ad maiorem, quod Sacramentum magis propriè significat illum effectum in anima, ad quem confertur gratia in Sacramento, quam signet ipsam gratiam. Vide gratia existente vñā in anima, Sacra menta tamen diuersa, distinguuntur penes diuersa significata propria, quæ sunt diuersi effectus eiusdem gratiæ, sicut dicitur post: effectus tamen gratiæ tam in Circumcisione, quam in Baptismo, proprius, est ablutione animæ à peccato: licet concomitetur aliis, scilicet acceptatio ad vitam æternam.

mediatè artingat illum effectum, qui datur, desinente mo gratiæ habitualis, vt datur ad finem peculia reni huius, vel illius Sacramenti: verbi gratiæ, in Eucharistia ad finem nutritionis, in Confirmatione ad firmitatem, & robur confessionis fidei coram Tyranno.

Gratia habitualis vni-
tione finis trahit secum media gratia
actuali.

Nam eo ipso quod gratia virtute Sacramenti, verbi gratiæ, Eucharistia, vt dicit Doctor, caufetur, quatenus habet ordinem ad perseuerantiam; & vincendas tentationes, concomitantem, trahit secum media ordinata ad perseuerandum, quæ consistunt in gratia actuali excitante, & adiuuante secundum naturam, & exigentiam præcepti, & temptationis, seu operis in specie requisita: nam sola gratia habitualis etiam intensa nequit dare hunc effectum, sicut ex Patribus, & Conciliis constat, contra Pelagianos, etiam iustis, & perfectis necessariis esse adiutorium gratiæ actualis, & specialis, ad vincendas tentationes, & implemandam legem.

Hinc perseuerantia donum est peculiare, & diuersum à gratia habituali; Trident, *sess. 6. cap. 13. can. 22. & 26.* Datur autem hæc gratia etiam virtute Sacramenti modo dicto, quantum est ex parte Sacramenti, nisi recipiens ipse libi, & gratia Dei defuerit, non acceptando, neque etiam se ipsum applicando, & disponendo ad eius receptionem; nam sicut effectus principalis Sacramenti non est ita infallibilis, qui dependeat à dispositione requisita ex parte recipientis, qui eidem potest ponere obicem; ita etiam huic effectui gratiæ actualis potest similiter ponere obicem.

Potest ponere obicem gratia actuali, ex remissione nobis.

Sed

fuerit, siue non, Baptismo Christi, saltem vitam consummavit martyrio; præter alias prærogati vas, ac proinde decepsit sine illo peccato, aur debito pœnæ, vt supponit Augustinus *tract. 8.4. in Ioannem, & 1.3. de ciuit. cap. 7.* Clemens *lib. 5. conti-*
tu. cap. 7. Cyprianus *epist. 7.3.* & alii, qui tamen non intravit in coelum ante consummatam redempti onem, neque anima eius fuit beatificata.

m Ad ultimum, &c. Respondet quod Baptismus, etiam quantum ad actum exteriorem, non significat, nisi ablutionem ab immunditia corporali, &c. Intendit significationem naturalem ablutionis, & speculativam formæ, quam habet ex instituto humano: non autem significationem practicam inuisibilem, & sacramentalem, quam habet ab institutione diuina.

In response ad Maiorem assertit Sacramenta, magis propriè significare effectum peculiarem, ad quem instituuntur, quam gratiam; unde ea dem gratia est in specie, quæ tribuitur in omnibus Sacramentis, quantum ad rationem formæ inse: Sacramenta autem sunt diuersa in quantum quodlibet significat effectum diuersum eiusdem gratiæ.

Loquitur de gratia habituali, quæ communis *finis diu-*
est omnibus Sacramentis; hæc causatur à Ba-
ptismo per modum regenerationis, ab Eucaristi-
a per modum nutritionis, & sic in ceteris con-
notat diuersos effectus, & intendit effectum,
quem statim & de præsenti confert Sacramento;
de quo, ut plurimum loquuntur Doctores
antiqui, & de effectu principali, qui semper datur,
seculo obice.

An præterea detur aliquis effectus gratiæ actualis tempore congruo, neque afferit expressè, neque etiam negat. Posset tamen ex dictis eius inferri, talem effectum dari, de quo suprà diximus: non quod Sacramentum proxime, & immediatum Sacramento, sed remotè mediante effectu proximo.

Sed obiecties contra Doctorem, quæ dixit contra Varronem, nempe in Circumcisione intendi principalius gratiam, quam remissionem peccati, sed significatio sequitur institutionem; hæc au tem perficitur, aut determinatur per intentionem constituentis: ergo est magis ad significandam gratiam, quam effectum peculiarem, verbi gratiæ, remissionis peccati, quod est contra hic dicta.

Respondet, suprà eum loqui de intentione Dei; ut ratio eius subiecta probat, que primariò respicit gratiam: significatio autem Circumcisionis, & Sacramenti cuiuslibet in specie, ex fine intrinseco respicit suum effectum determinatum, ex fine verò concomitante, & extrinseco gratiam, cum qua haber connexionem, & per quam datur.

Ad rationem autem dubitandi respondetur, duplē esse voluntatem in Deo, aliam vniuersalem, aliam particularem, aliam finis, aliam medij. Vniuersalis respicit gratiam primò: particularis verò summotionem impedimenti, quale est peccarum, sic etiam voluntas eius, quæ est finis, respicit gratiam, quæ est medij, ablutionem peccati. Institutione Sacramenti, & eius significatio specificatur à voluntate particulari, & medij intrinsecè, extrinsecè verò à voluntate vniuersali, & etiam particulati finis, quæ est gratia.

His positis, probatur conclusio Doctoris: est autem controversia, ut plurimum de Sacramento instituto contra peccatum, ut de Baptismo, Circumcisione, Pœnitentia, in quibus plures negant

Augustinus.
Clement.
Cyprian.

Sacramenta
significare
gratiæ ha-
bitualium.

Quomodo
gratia ha-
bitualis assi-
gnetur à Sa-
cramento.

§ 4
Obiectio con-
tra dicta.

Responso.

Sacramen-
tū respi-
cit finem
intrinsecum.

Duplex vol-
untas in Deo.

Significatio
Sacramenti
specificatur à
voluntate
particulari.

Probatio con-
clusio.

*Forma Ba-
ptismi datur
in remissione
peccatorum.*

*Diopolit.
Mileuitan.*

*Concilia
Africana.
Trident.*

*Constanti-
nopolit. I.*

*56
Bapt. mors
peccati.
Leo Papa.
Origenes.
Augustinus.
Gregorius.
Hieron.*

*Florent.
Effectus Ba-
ptismi.*

57

*Vide die dæda
infra dist. 9.*

*Baptismi ef-
fectus pro-
prio, & di-
versus ab
alii.*

Probatio con-

negant significationem Sacramenti in recto, esse remissionem peccati, sed gratiam remissionis peccati, quantum est de se. Oppositum colligitur primò de Baptismo, quia ablutio, & materia baptismalis illud significat primum, quod determinatur per formam Baptismi: sed forma Baptismi datur in remissionē peccatorum ex Diopolitano art. 5. Mileuitano cap. 2. illis verbis: *Vnde sit consequens, ut in eis (lupule patruulis) forma baptismatis in remissione peccatorum non verè, sed falso intelligatur, &c.* nempe si traxerunt peccatum originale ex primo parente.

Hic idem canon resumptus est à Conciliis Africanis, & nouissimè à Tridentino *eff. 5. de pec-
cato originali can. 4.* & habet capitulu placuit, de consecratione dist. 4. Et hoc argumento premissi sunt Pelagiani, ut constat ex Augustino lib. 1. de peccat. meritis & remiss. cap. 17. 20. 30. & alijs sapè. Patet ex symbolo Constantinopolitano: *Confiteor vnum Baptisma in remissionem peccatorum, &c.* & hic eius effectus exprimitur ad Titum 3. ad Colossem. 2. & 1. Petri 1. ad Ephesios 5.

Hinc etiam Patres vocant Baptismum mortem peccati, vt Leo Papa epist. 4. & 5. ad Episcopos per Siciliam: primam post naufragium tabulam ex illo 1. Petri 3. *Quod & vos similis forma saluos fecit Baptisma, &c.* Origenes hom. 2. in cap. 6. Genesis. Augustinus lib. 12. contra Faustum, cap. 14. 15. 38. 39. & lib. 29. cap. 1. 2. Gregorius hom. 1. 2. in Ezechielem. Hieronymus 1. contra Ionianum epist. 57. in dialogo contra Luciferianos: ergo liberatio à peccato, eiisque naufragio, est expressa significatio Baptismi in recto, atque adeò proprius eius effectus, ad quem ordinatur.

Patet consequentia ex Florentino decret. vniuersitatis: *Effectus, inquit, huius Sacramenti (id est, Ba-
ptismi) est remissio omnis culpa originalis & actualis,
omnis quoque pena, que pro ipsa culpa debetur, &c.* Sed effectus Sacramenti est significatum in recto eius, quā practicè significat: ergo remissio peccati est illa. Neque est dicendum, quid Concilium non explicet effectum proprium & primarium, qui conuenit Sacramento in recto, cùm definitiū, & ex instituto declaret eius essentiam, sicut & in aliis Sacramentis id præstat per effectum proprium.

Neque valet solutio, si dicas cum aliis, gratiam remissionis peccati intelligi, quia omnis gratia ex se habet incompatibilitatem cum peccato, & à quocumque fiat, etiam delet peccatum: verbi gratiā, si bona fide, & cum contritione quis accedit ad Sacramentum Eucharistiae, remittitur ei peccatum; iuxta communiorē sententiam, quā asserit Sacra menta viuorum cum bona fide, & attritione suscepit, dare gratiam, quā de se remissa est peccati: ergo Baptismus amplius habet ex instituto, & significatione propria, quā dare gratiam remissionis peccati; cùm & gratia, hoc ex se habeat, quandoquidem det ius ad gloriam, & omnia Sacramenta nouæ legis conferant gratiam, sequitur quid Baptismus ex ratione genetica tantum, haberet illum effectum, non autem specifica: & existitu subiecti competenter ei remittere peccatum, nempe si insit, quia dat gratiam, quā est incompatibilis, non autem ex efficacia propria super remissionē peccati, quod falsum est.

Probatur consequentia, quia alioquin non vi-

detur cur Baptismus conferti possit alicui existenti in peccato magis, quam Sacramentum viuorum: verbi gratiā, infanti, sine villa dispositione eius, nisi alioquin Baptisma ex propria, & determinata efficacia haberet delecte peccatum. Ad hoc autem non sufficit habere efficaciam dandi gratiam, quae de se remissa est peccati: sed requiritur ut Baptismus primarij remissionem peccati respiciat, gratiam verò inquantum ant. exa est ei remissio peccati: ex quo sequitur remissionem peccati esse proprium eius, & expressum significatum; conferre autem gratiam, esse significatum concomitans, inquantum ipsi connexa est talis remissio, vt dicit Doctor.

Hinc illa duo, remissionem peccati, & collationem gratiae, tanquam diuersa (licet concomitante se habent) explicant Patres: hinc Mileuitanum cap. 3. damnat Pelagium afferentem gratiam ad solam peccatorum remissionem, quā iam commissa sunt, pertinere: & Tridentinum *eff. 6. can. 1. & cap. 6.* docet iustificationem peccatorum virtusque horum continere, & remissionem peccati, & renouationem interiorum per gratiam: & secundum Augustinum, iustitia nostra principalius consistit in remissioni peccati, quam in collatione gratiae: & prout infra dicetur, peccatum remitti posset de potentia absoluta sine gratia, quā ei non opponitur ex natura rei, sed ex ordinatione diuina: ergo hæc remissio peccati potest esse effectus alicuius Sacramenti proprius, sicut est Baptismi, ac proinde non recte confunditur cum collatione gratiae, tanquam vna & eadem mutatione, licet de facto concomitante se habeant, & utraque fiat per Sacramentum, quamvis illa sit expeditior eius significatio, & magis principalis.

Secundò probatur idem de Pœnitentia. Primò ex eius institutione Ioannis 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remissio peccata, &c.* Item, Tridentinum *eff. 1. 4. cap. 5. & 6. & can. 3.* Definitur esse actus iudicialis absolucionis à peccato, & ligantis ad poenam temporalem: quod etiam patet ex aliis locis eiusdem sessionis, vt suo loco ostendetur. Subiectum est reus & peccator, inquantum peccator; materia circa quam, vel super quam cadit sententia, est peccatum. Huc etiam spectant actus pœnitentis, vt contritio, quā est detestatio peccati, confessio, informatio iudicis, satisfactio, quā est ordinatio temporalis poenæ, in quam commutatur aeterna: ergo effectus eius est absolutionis hominis à peccato, vt declarat Florentinum; reconciliatio, vt definit Tridentinum, quā fit per remissionem offense.

Ex his patet veritas sententia præmissæ, neque ei obstant quædam obiectiones aliorum, vt quid peccatum non remittatur de facto, nisi conferendo gratiam, quid Sacra menta nouæ legis ex Tridentino *eff. 7.* causent & contineant gratiam: ergo significant gratiam primarij. Respondeatur, negando consequentiam: ad primum patet ex dictis, Sacramentum Baptismi & Pœnitentia conferre gratiam practicè: sic etiam alia Sacra menta cauſant eandem gratiam, vt ei est annexus effectus specialis Sacramenti, vt patet discurrendo per singula; tamen vt habet ar. nem ex remissionem peccati. & sub hac formalitate eam cauſant: ex quo patet ad secundum.

*sequentia al-
iūcūnūn-
ti.*

58

*Remissio pec-
cati collatio
gratia diuer-
sa.
Mileuitan.
Trident.*

49

*Pœnitentiam
dari primarij
in remissio
peccatorum.
Trident.*

*Florent.
Trident.*

*Soluuntur
obiectiones.*

Q V A E S T I O VII.

Vtrum tempore legis naturæ fuerit aliquod Sacramentum correspondens Circumcisioni?

Alensis 4.p.q.5.m.1. & 3. D. Bonavent. hic art.1. q.1. Ric. art.2. q.2. D.Thom. q.1. art.2. & 3. p.q.61.art.1. & 3. Suar. ibi disp.4. Dur. hic q.2. & 6. Gabr. q.2.

¹
Mag. G.H.I.
K.
Argum. 1.

Argum. 2.

VI D E T U R quod non, de consé-
diss. 4. Quod apud, & est Greg.
Moral. 4. lib. Quod agit apud
nos aqua Baptismi, hoc egit apud
veteres pro paruulis sola fides: vel pro maiori-
bus virtus sacrificij: non ergo Sacramentum.

Item, Sacramentum non potest insti-
tui nisi immediate à Deo, patet in quæ-

stione de Sacramenti institutione: sed non
legitur Deum tempore illius legis (saltem
visque ad Abraham) instituisse aliquod Sa-
cramentum.

Contrà, Augustinus 19.contra Faustum, ^{Ratio ad opp.}
In nullum nomē religionis possunt homines col-
ligari, nisi aliquorum signorum vel Sacra-
mentorum visibilium consortio colligentur.

S C H O L I V M,

*In lege naturæ fuisse Sacramentum contra originale, & si non constet fuisse aliquod certum
signum sensibile eius. Ratio, quia nunquam reliquit Deus populum sine remedio salutis, ita
August. 3. contra Iul. 7. & 19. contra Faust. Cyprian. serm. de Circumc. Hugo lib.1. de Sa-
cram. p. 11. cap.1. Innoc. cap. Maiores. communis DD. Alens. supr. D.Thom. 3. p.q.70.
art.4. ad 2.*

²
Tempore legis
nature, grat
remed. contra
percutiūm ori-
ginale.

Respondeo ², nullo tempore dimisit
Deus cultores suos sine remedio necessa-
rio ad salutem: sed omni tempore post
lapsum, fuit necessaria ad salutem deletio
originalis: ergo quocunque tempore ali-
quod remedium efficax erat ad hoc, & si
potuit deleri in adultis per motum bonum
intrinsecum: tamen in paruulis, in quibus
tal is motus fuit impossibilis, non potuit
deleti per actum suum proprium: ergo per
actum aliquem aliorum circa ipsos, vel ad
iplos relatum. Sed non poterat esse cer-
tum, quod actus alterius relatus ad paruu-
lum sufficeret sibi, nisi hoc esset institu-
tum à Deo. Nullus enim potest esse certus,
quod per aliquid attingat ad salutem, nisi
sit certus, quod Deus acceptauit illud
tanquam sufficiens ad talen finem.

Cùm ergo non solum adultis cultori-
bus suis prouiderit Deus de remedio ne-
cessario ad salutem, sed etiam paruulis eo-
rum (& hoc de remedio, de quo parentes
possunt esse certi pro paruulis) sequitur
quod tempore illius legis naturæ, erat à
Deo institutum aliquod remedium, vel
signum certum, & efficax deletionis origi-
nalis peccati.

Et magis probabile est, quod per ali-
quod signum sensibile, quam per aliquod
signum intelligibile tantum: quia pro toto
statu naturæ lapsæ, congruent homini si-
gna sensibilia respectu spiritualium: ergo
rationa

a Respondeo nullo tempore, &c. Hæc est conclusio
Doctoris, nempe in statu legis naturæ Deum in-
stituisse aliquod Sacramentum in remedium pec-
cati originalis. Hoc idem docuit suprà quest.3.
art.3. Ratio est, quia Deus nunquam dereliquit
hominem post lapsum, sine remedio ad salutem
necessario, quale est illud, quod delet originale: &
pater hoc, quia lex naturæ ordinabat hominem
ad salutem: ergo habuit media necessaria. Secun-
dò, quia in illo statu fuit vera Ecclesia, fuerunt
electi, fuit fides, fuit iustificatio, quia Abraham
secundum Apostolum fuit iustificatus ex fide;
fuit etiam sacerdotium, & plura sacrificia, que
placuerunt Deo: ergo & remedium aliquod de-
lendi originale. Patet idem ex ordine diuina præ-
destinationis, quo statutus est Christus Redem-
ptor generis humani, ex cuius meritis præuis
Deus semper pro omni tempore & statu pere-
grinationis Ecclesie, & electorum contulit be-
neficia salutis inuocantibus se. Hoc etiam supponunt Patres.

Dubium autem est, an tale remedium fuerit
verum, & propriè dictum Sacramentum? Negant
D.Bonaventura. hic art.1. quest.2. Soto diss. 2. q.1.
Durandus quest. 8. quia Sacramentum debet esse
aliquod signum determinatum, quale non fuit re-
medium legis naturæ, vel, ut aliqui volunt, ex fide
parentum, saluabatur infans.

Doctor autem docet illud fuisse necessarium ex
institutione diuina signum certum & efficax,
qualecumque fuerit: deinde dicit quod probabi-
lius fuerit aliquod sensibile signum, quam intel-
ligibile, quia ita magis congruit homini pro sta-
tu viæ, & responsione ad primum Gregorij
lib.4. Morarium: & habetur de consecratione
diss.4. cap. Quod apud, &c. dicuntis: Quod agit
apud nos aqua Baptismi, hoc egit apud veteres pro par-
uulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificij, &c.
interpre

^I
Fuisse Sa-
cramentum in
lege naturæ.

Probatio con-
clusio.

²
An fuisse
verum Sa-
cramentum.
D.Bonau-
ent. Sotus,
Durandus.

Doctoris sen-
tencia affir-
mativa.

rationabile est aliquod Sacramentum, saltem contra originale, fuisse in tempore legis naturæ. Si autem aliquod aliud, puta Matrimonium, vel aliquod correspondens alicui Sacramento nouæ legis, fuerit illo tempore, de hoc inferius in tractatibus de illis Sacrementis:

Ad 1. Ad primum argumentum dico, quod Gregor. non intelligit solam fidem, pro solo habitu, nec forte tantum pro actu interiori, sed pro actu exteriori sensibili protestante fidem: ille autem actus sufficienter potuit habere rationem Sacramenti: & sic distinguitur fides sola, id est, fides solitaria sine sacrificiis, contra fidem in sacrificio protestatam: & primum posuit ipse sufficere propter parvulus: forte autem ista protestatio siebat in verbo aliquo inuocandis Deum, vel offerendi parvulum Deo. Secundum autem, scilicet fidem cum sacrificiis, pro adultiis fuisse necessarium posuit.

Ad 2. Ad secundum potest dici uno modo, quod potuit Deus tale Sacramentum reuelasse alicui Patrum, cum quo tunc frequentius loquebatur, licet cui & quando, Scriptura non dicat, quæ ab Adam usque ad Abraham satis succinctè pertransit.

Ad 3. Vel potest dici, quod expresè habetur ex Scriptura, quod pro tempore illo placuerunt Deo sacrificia: quod non esset, nisi à Deo fuissent instituta: immò reputarentur fatui, & præsumptuosi, si talia sine diuino præcepto, vel inspiratione fecissent. Tum Gen. 4. de oblatione Abel, & Cain; tum ex oblatione Noë postquam exiuit de arca Gen. 8. tum ex oblatione Melchisedech, qui erat Sacerdos excelsi Dei, ut dicitur Gen. 14. tum ex oblatione Abrahæ, diuidentis vaccam: ergo.

Ad 4. Et istud fuit rationabile, quia homines temporis illius fuerunt proni ad idololatriam, vt patet ex tanta multitudine, quæ tempore illo defluxit ad eam. Fuit ergo congruum in remedium, ne ad istam defluerent, quod Deus suis cultoribus institueret sacrificia sibi offerenda. Possibile autem est, quod aliquod determinatum sacrificium foret Sacramentum: non est enim contra rationem sacrificij, quod ipsum, vel oblatio eius sit Sacramentum: & tunc (licet indistinctè) habetur de tali Sacramento in diuersis locis Scripturarum, quod sit institutum à Deo in lege naturæ.

na, quam in aliis sequentibus statibus, in quibus cognitio veritatis crevit.

Ad 5. Quod si ille instinctus erat naturaliter, certum est non potuisse ex illo principio, lumine naturæ cognito, post lapsum circa aliam instrucionem, aut traditionem sufficienter regulare naturam, in iis quæ erant ordinis supernaturalis: ut experientia constat, de lapsu hominum illius status in idololatriam, & vitia: quod si erat diuinus, non sufficienter etiam regularer Ecclesiastum, quæ fide & cultu sensibili, & vniuersali vñiri debuit, quia instinctus particularis ad hæc non sufficiat.

interpretatur de actu exteriori & sensibili fidei, qui actus sufficienter potuit habere rationem Sacramenti ex institutione diuina. Quod autem dicat sola fides, intelligitur priuatione ad fidem protestatam in sacrificiis; non autem ad eandem in actu extero & sensibili.

Responsione autem ad secundum dicit, tale Sacramentum fuisse reuelatum Patribus, & potuisse esse aliquod sacrificium, quod simul etiam fuit Sacramentum: quia Scriptura dicit sacrificia quædam illius legis placuisse Deo; & congruitatem adiicit ex eo, quod homines illius temporis fuerint proni ad idololatriam; quæ ratione etiam Patres docent in lege veteri institutum esse cultum in sacrificiis hostiarum, ne populus ad idololatriam pronus dilaberetur ex priuatione immolationis hostiarum.

Hæc ergo est resolutio Doctoris, certum esse datum fuisse remedium originalis in statu legis naturæ. Secundò, certum esse fuisse tale instrumentum à Deo, alijs non haberet efficaciam. Tertiò, probabilius esse fuisse aliquod sensibile, sive fuerit fides exterior cum oblatione patuuli, vel aliquod sacrificium, quod simul fuerit Sacramentum, vel quid aliud speciale; de quo ex Scriptura nihil constat.

Fuisse signum aliquod determinatum sensibile magis concordat verbis Augustini lib. 5. contra Julianum, cap. 9. Nec ideo tamen credendum est, inquit, & ante datam Circumcisionem famulos Dei quædācunque in iis inerat mediatrix, fides in carne venturi, nullo Sacramento eius opitulatos fuisse parvulos suis, quamvis quid illud esset, aliqua necessaria causa Scriptura latere voluerit, &c. Simile habet lib. 2. de Nuptiis & concupiscentia, cap. 12.

Ad probationem autem huius faciunt ea, quæ dicta sunt de efficacia Circumcisionis in commento præcedentis questionis in initio; quia exemplum congruenzia ibi adductæ, huc etiam spectant: ut quod Ecclesia in statu naturæ fuerit visibilis & vna: ergo non solum unitate fidei, sed ritus, & maximè huius Sacramenti, in quo discerni posset membrum à non membro, & Ecclesiæ constatare posset de remedio certo adhibito parvulis. Vnde verba illa Gregorij *sola fides*, intelligi possunt de fide alligata signo sensibile, quod ad hoc Deus instituit: quoniam verba sequentia denotant idem, nempe *virtus sacrificij quod profinis adulteris*, quam habebant ex institutione & acceptatione diuina.

Quod autem quidam referant electionem, & oblationem sacrificiorum, corumque designatiōnem ad instinctum internum cuiusque, vel ad ipsius Ecclesiæ determinationem pro illo statu, non rectè videtur fundatum, quia in eo statu ficut fides & cognitionis Dei fuit minus explicita: ita non expeditabar homines committere sibi ipsi, in iis potissimum, quæ erant necessaria ad salutem; & ut ritè fierent, supponenda erat Dei acceptatio, & institutio iuxta rationem Doctoris, quæ non potuit aliter, quam per reuelationem, & institutionem haberi: magis ergo periculum erroris fuit in eo statu, quantum ad hæc, sine reuelatione diuina,

Quid fuerit illud remedium.

Fuisse signum sensibile.

Confirmatio ex congruen- tia supra ab- latione.

Sacrificia oblatæ ex in- stitutione di- uina.

Cur institu- tio Dri, & re- latione ne- cessaria.

Institutus na- turaliter non sufficiebat. Neque in- stinctus pri- marius suffi- ciabit.

cit, neque potest sufficienter discerni, si sit securus, nisi ex regulis certis, & vniuersalibus fidei reguletur.

Vetum de statu legis naturae non est huius loci differere; alias autem data occasione id fieri. Alia plura hic disputari solent de Sacramentis in genere, quae infra de singulis in specie tangentur: hic enim legem commenti sequimur, prout textus Doctoris subministravit materiam, quamvis plura incidenter illata ex consulo praeterite libuit, ne occasionem magis querere, quam rectum cursum sequi videremur. Plura de Sacramentis nouae legis in genere in sequenti explicabuntur.

DISTINCTIO SECUNDA.

De Sacramentis in specie.

A

Sicut ad Sacraenta nouae legis accedamus, quae sunt Baptismus, Confirmatio, Panis benedictio, id est, Eucharistia, Poenitentia, Vnctio-extrema, Ordo, Coniugium. Quorum alia remedium contra peccatum praebent, & gratiam adiutricem conferunt, ut Baptismus; alia in remedium tantum sunt, ut Coniugium; alia gratia & virtute nos fulciunt, ut Eucharistia & Ordo.

*Non tenetur
hic Mag.*

Quare mox post hominis casum non fuerint instituta.

B

*Hug. lib. 1.
p. 8. c. 3.*

Si vero queritur, Quare non fuerint haec Sacraenta instituta mox post hominis lapsum, cum in his sit iustitia & salus? Dicimus non ante aduentum Christi, qui gratiam attulit, gratiae Sacraenta fuisse danda; quae ex ipsius morte & passione virtutem sortita sunt. Christus autem venire noluit antequam homo de lege naturali & scripta conuinceretur, quod neutram iuuari posset.

Quod Sacramentum Coniugij fuit ante peccatum.

C

*Idem ibid.
c. 13.
Gen. 2. d.*

Fuit tamen coniugium ante peccatum institutum: non utique propter remedium, sed ad Sacramentum, & ad officium: post peccatum vero fuit ad remedium contra carnalis concupiscentiae corruptelam, de quo suo loco tractabimus.

De Baptismo.

D

*De Bapt. Ioannis. Matth. 3.
c. De differen-
tia Bapt.
Ioan. & Chri.
Act. 19. a.
Ioan. 1. d.
Matth. 3. b.
Marc. 1. c.
Luca 3. b.*

Nunc vero de Baptismi Sacramento videamus, quod inter nouae gratiae Sacraenta primum est. Baptismum igitur Christi Ioannes suo Baptismo prænunciauit: qui primus baptizasse legitur, sed in aqua, non in Spiritu. Sicut ipse ait, Ego baptizo vos in aqua, id est, in poenitentiam. Sola enim corpora abluebat, à peccatis vero non mundabat. Baptismus Ioannis erat in poenitentiam, non in remissionem: Baptismus vero Christi in remissionem. Quia Ioannes baptizans homines ad poenitentiam vocabat: & quos baptizabat, poenitere docebat: secundum illud, Veniebat ad Ioannem in Iordanem, confitentes peccata sua. Sed in Baptismo Ioannis non dabatur peccatorum remissio, quae data est in Christi Baptismo.

Quid

Quid utilitatis habebat Baptismus Ioannis?

EA d quid ergo utilis erat Baptismus Ioannis? Quia homines usu bapti-
zandi præparabat ad Baptismum Christi. Sed quæritur, quare dictus
est Baptismus Ioannis? sicut veritas dicit, Baptismus Ioannis unde est? Quia
ibi Ioannis operatio tantum visibilis erat, exterius lauantis, non inuisibilis
gratia Dei interius operantis. Sed tamen & illa Ioannis operatio à Deo erat,
& Baptismus ille à Deo erat, non ab homine tantum, sed hominis dictus
est, quia nihil ibi gerebatur quod non ageret homo. Si verò quæritur, an
Sacramentum fuerit? satis potest concedi ex eo sensu, quo legalia signa di-
cuntur Sacraenta. Significabat enim Baptismus Ioannis rem sacram, scilicet
Baptismum Christi, qui non tantum est pœnitentia, sed & remissio
nis peccatorum.

*Quare dictus
est Baptismus
Ioan.*

De forma Baptismi Ioannis, & de baptizatis ab eo.

FHic considerandum est, si baptizati à Ioanne iterum baptizati sunt Ba-
ptismo Christi, & quā formā verborum usus sit Ioannes. Illi qui bapti-
zati sunt à Ioanne nescientes Spiritum sanctum esse, ac spem ponentes in
illius Baptismo, postea baptizati sunt Baptismo Christi. Baptismus autem
Ioannis in nomine venturi tradebatur. Vnde Hieronymus super Ioëlem. [Qui
dicit se in Christum credere, & non credit in Spiritum sanctum, nondum
habet claros oculos. Vnde baptizati à Ioanne in nomine venturi, id est, Do-
mini Iesu, quia dixerunt, Sed neque si Spiritus sanctus est audiuimus, iterum
baptizabantur, immo verum Baptisma accipiebant. Illi verò qui spem non
posuerunt in Baptismo Ioannis, & Patrem & Filium & Spiritum sanctum cre-
debant, non post baptizati fuerunt: sed impositione manuum ab Aposto-
lis super eos facta, Spiritum sanctum receperunt. Alij verò qui non ita cre-
debant, baptizati sunt Baptismo Christi, ut prædictum est. Vnde Hierony-
mus, [Qui Spiritum sanctum nesciebant cum Baptismum à Ioanne acce-
perunt, iterum baptizati sunt Baptismo Christi, ut prædictum est, ne quis ex Iu-
dæis, vel Gentibus putaret aquam sine Spiritu sancto ad salutem posse suf-
ficere. De hoc etiam Ambroſius 1. lib. de Spiritu sancto, [Quidam negauen-
t se scire Spiritum sanctum, cum baptizatos se dicerent Baptismo Ioan-
nis, qui in aduentientis Iesu, non in suo baptizauit nomine.] Isti ergo quia
nec in Christi nomine, neque cum fide Spiritus sancti baptizati fuerant, non
potuerunt accipere Baptismi Sacramentum: baptizati sunt ergo in nomine
Christi, nec iteratum est in his Baptisma, sed innouatum.

*AB. 19. 4.
Comm. ad 2.
c. in fine, To. 6.*

*Hic non te-
netur Magist.*

AB. 2.

*In epif. ad
Ocean de
vnus vxo-
ris viro, poſt
med. Tom. 2.
AB. 19. 4.
c. 3, in princ.
Tom. 2.*

N prima distinctione egit Ma-
gister de Sacramento legis Mo-
saicæ, & legis naturæ; in hac
secunda distinctione incipit
agere de Sacramentis nouæ legis. Hæc
pars diuiditur in duas partes. Primo nam-
que determinat de eis coniunctim, se-

cundò de singulis separatim, ibi: [Nunc
verò de Baptismi.] Prima habet duas
partes, secundùm quodd primò determi-
nat, quæ & quot sint Sacraenta nouæ
legis. Secundò de tempore institutionis,
& efficaciâ eorumdem, ibi: [Si verò qua-
ritur.]

Q V E S T I O I.

Vtrum Sacra menta noua legi habeant efficaciam à Christi passione?

Alenf. 4. p. q. 9. m. 7. D. Bonau. hic, dub. 2. & art. 1. q. 1. D. Thom. 3. p. q. 6. 2. art. 5. & q. 6. 4. art. 2. 3. Vasq. ibi d. 135.
Vega lib. 7. in Tridem. c. 18.

I
Mag. A.B.C.
Argum. 1.

Irca hanc distinctionem quæro, Vtrum Sacra menta noua legi habeant efficaciam à Christi passione? Et videtur quod non, quia 5. Metaph. & 2. Physicorum dicitur, quod *Causa in actu & effectus in actu simul sunt, & non sunt*; sed passio Christi non est in actu; ergo nec effectus aliquis in actu: ergo, &c.

Text. 2.
Text. 37.

Argum. 2.
* Alio præ-
credia.

Item, aut ab illa, tanquam * præuisa futurâ: aut ut exhibitâ: non primo modo, quia tunc potuerint Sacra menta veteris legis habuisse efficaciam per eam: tempore enim illius legis illa passio fuit præuisa, & prædicta: sed consequens est inconveniens, quia secundum Sanctos, illa tantum promittebant gratiam, non ut exhibita, quia tunc Baptismus, & Eucaristia non haberent efficaciam per eam: erant enim instituta ante passionem Christi, ut patebit inferiùs,

Argum. 3.

Item, aut ab illa tanquam à causa principali: aut tanquam meritoria: non primo modo, quia nihil potest esse causa principalis Sacra menti, nisi quod potest esse causa principalis effectus significati per Sacra mentum: sed hoc non potest esse, nisi solus Deus immediate. Non secundo modo, quia respectu gratiæ nulla est causa meritoria: si enim est ex meritis, iam non ex gratia, Rom. 9.

Argum. 4.

Item, si ab aliqua passione, hoc maximè fuissest à lateral i vulnere, per illud August. 15. de Ciuit. c. 2. 6. vbi loquitur de arca Noë, dicens quod *Ostium in latere arca, profecto illud est vulnus, quando latus Crucifixi perforatum est lancea. Hoc quippe ad illum venientes ingreduntur, quia inde Sacra menta manarunt, quibus credentes initiantur.* Sed ab illo vulnere non potest aliquid Sacra mentum habere efficaciam: ergo, &c. Probatio minoris, quia illud vulnus fuit inflictum corpori iam mortuo, ut patet Ioan. 19. *Ad Iesum autem cum venissent, & vidissent iam mortuum, &c. sed corpus Christi post mortem non erat causa meritoria alicuius gratiæ.*

Ratio opp.

Contrà, multipliciter in litera, & August. de Ciuitate, vbi priùs.

S C H O L I V M.

Congruum fuisse institui Sacra menta in lege noua: quia est ceteris perfectior, quia in profectu posterior: & quia eius causa meritoria est perfectissima, scilicet Christus compleans cursum suum, & exhibens pretium. Explicat pulcherrimè, & partim per simile, intensuam & extensuam nouorum Sacra mentorum perfectionem.

2
Vide D. Bonau. & aliis.

R E S P O N D E O ^b h̄c, prima conclusio sit h̄c; quod legem Euangeliæ congruum fuit Sacra mentis perfectissimis adorari. Probatio, h̄c est lex perfectissima, quam Trinitas disposuit dari homini pro statu viæ. Ultima, secundum illud Marth. 2. 6. *Noui & aeterni Testamenti*, id est, post quod nullum aliud est futurum. In processu aurem ab imperfecto ad perfectum, posteriora sunt perfectiora: istud etiam

b *Respondeo h̄c, prima conclusio sit h̄c, &c.* De hac conclusione aliquid dictum est supra in quæstione 3. Probat Doctor, quia h̄c est lex perfectissima, quam Trinitas disposuit dari homini pro statu viæ. H̄c patet ex illo Ioannis 1. quod infra subiicit, *Lex per Me data est, gratia & veritas per Iesum Christum data est, spiritu & veritate per Iesum Christum, &c. ad Rom. 8. Non accepisti spiritu seruitutis in timore, sed accepisti spiritu adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater, ad Corinthi. 3. dicitur, lex scripta in corde: ad Galat. Non es sis sub lege, sed sub gratia, &c. H̄c itaque lex, ut patet ex dictis: habet vim iustificandi, ad Romanos 1. Euangelium est virtus Dei in salvâ omni credenti, &c. & cap. 3.*

I
Diversio distin-
ctionis.

I R C A hanc distinctionem, &c. Hæc distinctione in duas partes principales diuiditur; quarum prima agit de institutione Sacra mentorum nouæ legis, et rûmque numero: secunda vero de Baptismo Ioannis. Et iuxta hanc divisionem præmissam à Doctor in expositione literæ Magistri, proponit ipse duas quæstiones, quarum prima est iam præmissa: secunda vero tangit Baptismum Ioannis, & eius efficaciam & fructum,

In hac ergo quæstione primò arguit ad oppositum. Secundò agit de perfectione Sacra mentorum nouæ legis, & radice talis perfectionis, quæ fuit passio Christi exhibita. Tertiò de institente, & causa meritoria. Ex quibus concludit duo corollaria. Primum quomodo misericordia, & iustitia concurrent simul circa institutionem Sacra mentorum. Secundum est, quod passio Christi fuerit magis efficax in lege Euangelica, quam in lege veteri, aut antea. Quartò responderet ad argumenta.

etiam est proximum perfectissimum, scilicet statui finalis beatitudinis: ergo competit homini in statu illius legis, perfectissimis adiutoriis ad gratiam preparari: cuiusmodi sunt perfectissima Sacra menta: ergo, &c.

Causa meritoria Sacramentorum longè perfectionis, quam auctoritatem.

Item probatur secundò sic: Perfectissima causa meritoria gratiæ, quam Trinitas disposuit dare generi humano, fuit Christus complens cursum suum in hac vita nobiscum: causa autem meritoria iuste inclinat Deum ad conferendum bonum illi, pro quo talis causa mereret: causa etiam illa exhibita plus impetrat, quam promissa: ergo per passionem Christi exhibitam, & confirmatiuam legis nouæ, congruum fuit maxima adiutoria ad gratiam hominibus conferri, pro tempore illius legis obseruandæ: ergo, &c.

Condicio ista perfectionis hotum Sacramentorum exponitur perfectissime, & quantùm ad intensionem perfectionis, & quantùm ad extensionem. Primum, quia perfectio Sacramenti consistit in perfectè significando verè; quantùm ad cognitionem, & in gratiam perfectam causando: ergo Sacra menta nouæ legis debuerunt esse perfectissima primo modo, quia est lex veritatis, secundo modo, quia est lex gratiæ. Vnde Ioan. i. *Gratia, & veritas per Iesum Christum facta est.*

Secundum, scilicet perfectio maxima quantùm ad extensionem declaratur, quia sicut in vita naturali, primum est generatio, deinde sequitur nutritio & corroboratio, & sanitatis perditæ reparatio, & hæc quatuor pertinent ad quamlibet personam singularem: præter hoc autem requiritur aliquid pertinens ad communiam, quo aliquis constituatur in gradu necessario ad aliquem actum necessarium communitati. Ita spiritualiter ad completam perfectionem extensiùem oportet esse adiutorium aliquid pertinens ad generationem spiritualem; & secundò aliquid pertinens ad nutritionem; tertio pertinens ad roborationem; quartò ad reparationem post lapsum. Præter hæc autem quintò requiritur aliquid esse, quo exiens finaliter præparetur: quia vita ista spiritualis quedam via est ordinans, ut benè viuens in ea, de ipsa sine impedimento transeat ad aliam, pro qua præparatur. Hæc ergo quinque requiruntur tanquam adiutoria necessaria personæ cuicunque pro se.

Quinque adiutoria congreuit dari singulæ in legge nouæ.

*Finis septem
Sacramentorum.*

Ad bonum autem communitatis obseruantis istam legem requiritur, & multiplicatio carnalis, quia ista præsupponit bono spirituali, sicut natura gratiæ: & multiplicatio spiritualis aliquorum in ista lege:

Scoti oper. Tom. VIII.

& cap. 3, vocat eam legem fidei, per quam excluditur gloriatio nostra: vnde ut ex præmissis Ioannis primo distinguitur à lege Moysi, in eo quod hæc principaliter includit spiritum gratiæ, & ipsam veritatem, dans nō solùm præcepta & consilia; sed etiam adiutoria, per quæ adimpleantur, quæ propria sunt huius: licet enim in Mosaïca, & legi naturæ dabant adiutoria; ea tamen respectuè ad legem nouam, & merita sui authoris Christi, quem continet, dabuntur. In illis fuit promissio venturi Redemptoris; in hac ipsa veritas adimplita est; idèo principaliter continet gratiam, & fidem, & veritatem.

Item, sicut ad *Hebreos* 9. infirmitatem veteris legis colligit Paulus, ex eo quod habuit Sacra menta, quæ iustificabant tantum ad emendationem carnis, & munditiæ legali: ex opposito sensu lex noua, quæ est iustificans, habere debuit Sacra menta, quæ iustificant per Spiritum gratiæ à peccato; & sic rectè dicetur in hoc excedere veteré legem, sicut veritas promissa typum. Videatur Augustinus lib. de *Spiritu & litera*, c. 4. 8. 14. 17. 18. contra duas epistolæ Pelagianorum lib. 1. 6. 7. & 2. lib. 1. de peccatorum meritis, & remiss. cap. 11. epist. 157.

Probat autem Doctor illud antecedens, quia lex Euangelica est ultima, secundum illud Matthæi 26. *Non, & aeterni Testamenti*, id est, post quod nullum aliud est futurum, &c. apud Matthæum non legitur illa particula aeterni, neque apud alios Euangelistas, aut Paulum 1. *Corint.* 11. posita autem est in forma consecrationis calicis, quæ vtuntur Latinis; quem autem effectū habeat, infra dicemus. Irrepsit ergo illa particula, aeterni, non est autem Doctor illa additio, sed alicuius scriptoris. Vnde infra ipse Doctor dist. 8. quest. 2. fatetur plura verba illius formæ non inueniri apud Euangelistas, vbi tractant de mysterio institutionis Calicis. Vel dicendum est citationem irreplisse, licet noui Testamenti, inueniatur apud Matthæum & Marcum.

Vel tertio dicendum est, particulam illam dictam esse à Christo in forma, quam tradit Matthæus & Marcus, licet fuerit prætermissa ab Euangelistis: & Doctor secutus est definitionem Innocentij III. cap. *Cum Marthæ de celebraz. Missarum*; vbi assertit Ecclesiasticam traditionem docere illum dictam fuisse à Christo; & recte subintelligi per noui Testamenti, quia Paulus ad *Hebreos* 13. votat sanguiné Christi, sanguinem Testamenti aeterni: & *Apocalypsi* 14. dicitur Euangeliū aeternum, qui post illud non est futurum aliud; ut expoununt Theoderetus, & Anselmus, & ipsa fides. Vnde Psalmo 109. *Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech.*

Qualis autem est lex, tale est sacerdotium & sacrificium; & translatio sacerdotio neceſſe est ut legis translatio fiat ad *Hebr.* 7. vbi propter infirmitatem sacerdotij Leuitici, quod non consummabat ad perfectionem, sicut nec lex vetus consummabat, nihil enim ad perfectum perducit lex, mutatum est in sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech, quod erat mansum in aeternum, & consummaret omnia quantum ad perfectionem.

Ideoque ad stabilitatem eius præmititur: *Intrauit Dominus, & non paenitebit eum*, id est, non mutabit institutum. Vide Augustinum lib. 1. contra aduersarij legis & Prophet. cap. 20. & lib. 17. de *Ciuit.* cap. 17. & quest. 124. in *Exodus*. Tridentinum *scff. 22. cap. 1. & scff. 23. c. 1.* accedit Lucae 1. *Regnabit in domo Jacob in aeternum*, & regni eius non erit finis: & Danielis 2. *In diebus regnorum illorum suscitabitur*.

*Antichesis:
legi nouæ ad
alias.*

*3
Explicatur
Doctor.*

*Aeterni non
legitur apud
Euangelistas.*

Innocent.

*Theodor.
Anselmus.*

*4
Lex & sacer-
dotium corré-
latum.
Sacerdotij Le-
uitici, & le-
gi infirmitas.*

Augustin.

Triden.

M 2 Deus

sic ergo congruum fuit septem adiutoria conferri obseruatoribus legis Euangelicæ, in quibus esset perfectio, non tantum intensiva, sed etiam extensa, & sufficiens ad omnia necessaria pro obseruantia huius legis; haec autem sunt, (ut dicit Magister in litera,) Baptismus pertinens ad generationem spiritualem: Eucharistia necessaria ad nutritionem: Confirmatio ad roborationem: Pœnitentia ad lapsi reparationem: Extrema Vnctio ad finalem præparationem: Matrimonium ad multiplicationem in esse naturæ, vel carnali: & Ordo ad multiplicationem in esse gratia, vel spirituali.

interpretatur, *mandatum nouum do vobis*, Ioan. 13. pro vltimo: quæ interpretatio recte cohæret antecedentibus, & consequentibus, & circumstantiis narrationis.

Hora undecima que?

Sic in parabola de conducente operario in vincam hora undecima, quæ designat missionem Apostolorum sub Christo, & vocationem gentium in lege noua, dicitur *hora nouissima*, id est, ultima: sicut & 1. Ioannis 2. Micheæ 4. Actorum 2. ad Galatas etiam 4. appellatur *plenitudo temporis*, id est, consummatio. Ex quibus pater litera & ratio Doctoris quoad probationem antecedentis.

Subsumptum etiam patet ex dictis, quia prudenter diuina sic processit ab imperfecto ad perfectum; à lege naturæ ad legem scriptam; à lege scripta, in qua, tanquam in semine, & vmbra includebatur noua (*quid est*, inquit Augustinus, *lex vetus, nisi noua: legis occultatio? quid si lex noua, nisi veteris legis revelatio?*) ad nouata legem: ab hac tandem, quæ, vt comparatur ad gloriam, *in parte est*, ad ipsam gloriam, quæ est terminus peregrinationis electorum, qui processus est ab imperfecto ad perfectum.

Secundū probat Doctor idem antecedēs ex eo quod nouum Testamentum sit proximum perfectissimo, id est, statui beatitudinis. Haec patet ex dictis, estque Dionysij de Ecclesiast. hierarch. cap. 5. vbi docet Euangelicum statū participare de veritate extremo, tanquam medium inter statum veteris legis, & gloriam; vt communicat beatitudini, participat iustitiā, & veritatem; vt autem communicat veteri legi, participat in signis, & figuris per cultum externū sensibilem & visibilem: quatenus ergo est proximum ad gloriam, & tanquam ultima dispositio, conueniebat in eo esse perfectissima adiutoria gratia, & consequenter perfectissima Sacraenta: illud enim est perfectissimum medium, quod proximum est fini: ergo, &c.

Secundū principaliter probat cōclusionem, ex eo, quod in lege noua sit perfectissima causa meritoria, quam Trinitas dispositus dare generi humano, &c. Christus autem & opera eius, & passio, in lege noua fuerunt, &c. Eadem passio vt exhibita fuit magis efficax, quam vt promissa ac proinde magis efficax in tuiū, vel inclinans Deū ad dampnum graciæ, &c. Haec ratio patet ex dictis, quia in hoc potissimum perfectio legis nouæ superabundat: vnde Paulus ad Hebreos 5. *Exauditus est pro fuis reverentia, &c. Et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeterna, &c.* Quod intelligitur ex sequentibus de infinitate legis, sacrificiorum, & sacerdotij Leuitici.

Secunda probatio.

7 Perfectio Sacramentorum

c Conditio ista perfectionis Sacramentorum, &c. Perfectiōnem Sacramentorum nouæ legis colligit, quantum

Deus cari regnum, quod in eternum non dissipabitur: quod recte etiam de Ecclesia intelligitur: & regnum eius alteri populo non tradetur, &c. Dan. 7. Potestas eius potestas aeterna, qua non auferetur, & regnum eius, quod non corrumperetur, &c. Sicut ergo finis legis est iustificatio hominis, qua perfectio consummatur per legem nouam; ita tollit omne motuum stabiliendæ alterius, aut innowandæ.

Nouum ergo Testamentum recte dicitur *eternum*, quod per sanguinem, & mortem testatoris Christi confirmatum est. Vnde redemptio æterna appellatur à Paulo: eodem modo *noni testamenti*: subinducit aliam particulam *eterni*, quia eti*noui Testamenti* designare posset, quia renouat per gratiam, & spiritum hominem integrum, ex Augustino tract. 63. in Ioan. recte etiam *noni* pro *nouissimi*, positivum pro superlativo intelligitur; eo modo, quo Cyrillus lib. 9. in Ioannem cap. 23. Cyrus.

Augustin.

quantum ad intensionem, & quantum ad extensio-
nem. Primum propter perfecta significationem,
quantum ad cognitionem veritatis, & propter ef-
ficaciam cauſandi gratiæ: utrumque horum suprà
probauiimus ex ipso, & ex Patribus, debere conue-
nire Sacramento quæst. 2. vtroque autem modo Sa-
cramenta nouæ legis debuerū esse perfectissima,
quia est lex veritatis & gratiæ. Io. 1. Lex per Moy-
sèm data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta
est, &c. Hoc patet ex cōmento ad primā rationem,

8

Perfectio extenuam pulchre declarat, sup-
ponendo Sacramentorum necessitatem, eorumque
finem, qui est, vt remedium adhibeat morbo, &
infirmitati. Declarat autem explicando necessita-
tatem, primū personalem cuiusque seruatæ propor-
tione ad vitam naturalem, in qua primū est ge-
neratio; deinde nutritio; tertio corroboratio;
quartū sanitatis restauratio: & sic se habent ad vi-
tam spiritualem cuiusque; Baptismus, qui est re-
nascentia, & regenerationis hominis in Christo; Eu-
charistia, vt nutritur; Confirmationis, vt corro-
borans; Pœnitentia, vt restauratio sanitatis amissæ
per peccatum mortale, post Baptismum com-
missum: quinto loco Extrema Vnctio, vt recte
disponat exeuntem ex vita mortali, vt transcat in
aliam, quæ est promissa, immortalem: & haec sunt
adiutoria personalia.

Sunt quin-

Duo reliqua Sacraenta respiciunt communia-
tatem, eiisque multiplicationem, vel in filiis spiri-
tualibus & cultu, ad quam institutus est Ordo; vel
in esse naturæ, ad quod institutus est Matrimoniū.

Ordo.

Alias congruentias addunt Doctores huius numeri septenarij Sacramentorum; vt quia septem sunt vulnera; vel quia septē sunt virtutes; vel quia numerus septenarius est cōpletus, & approbatus in Scriptura. Sed prior congruentia est frequenter, & sumitur ex fine Sacramentorum, & sententia Patrum & Conciliorum, vt patebit in specie.

Matrimoniū.

Nec plura, neque pauciora esse propriè dicta Sa-
craenta nouæ legis, tradūt omnes Doctores cum
Magistro in hac distinctione, per quadringétos, &
amplius annos, secundūm cōsuetudinem & fidem
Ecclesiæ. Definit nouissimè Florentinū & Tridentinū, quæ supponimus quod præfens in specie de
singulis acturi latiū contra hæreticos, quorum
vertiginem benè notat Bellarminus tom. 2. lib. 2.
cap. 23. ibi que enumerat eorum errores, & dissi-
dia, tam inter se, quam cum Ecclesia.

Noī effe plura,
neque pau-
ciora.

Sed obiicies lōtionem pedum factam à Chri-
sto Donino in vltima Cœna fuisse Sacra-
mentum, iuxta Ambrosium lib. 3. de Sacram. cap. 1. Cy-
rillus.

Florent.

Trident.

Bellarmin.

Ambros.

prianiū

Cyprian.
Bernard.
Benson.
Quid denon-
bas lotio pe-
dum facta in
Cœna.

Cyrillus.

prianum in serm. de lotione pedum. Bernardum serm. de Cœna Domini. Respondetur fuisse lato modo Sacramentum, non autem signum practicum gratia; fuit signum humilitatis & charitatis Christi: significabat etiam mysticæ lotionem spiritualem, quæ fieri debet per penitentiam, & abstractionem à temporalibus, & purgationem, quæ facienda erat per passionem, ut docet Cyrilus in eundem locum; id est, agens de probatione requisita ad hoc Sacramentum, intelligit penitentiam, *Probet autem si psum homo*; nihil de lotione pedum ibi agitur: vnde rectè accommodatur illud Christi, *non lotis manibus* (adde etiam *pedibus*) *manducare panem, non coquinas animam.*

Neque vnuquam Ecclesia tradidit villam obligationem lotionis pedum ante sumptionem Eucharistia: neque proponitur ibi villa necessitas

eius, quia comminatio facta Petro fuit in peccatum inobedientia, ut in illum locum docet Chrysostomus, & Cyrillus. Basilius lib. 1. de Baptismo, c. 2. Neque etiam illa lotio habet efficaciam delendi peccata venialia; alioquin Ecclesia non contemneret illam, & enumeraretur inter ceremonias sacras, essetque in vsu quotidiano. Cyprianus & Bernardus intelligunt fuisse Sacramentum, id est, signum quotidiane expiationis, quæ debet fieri venialium peccatorum. Sanctus Ambrosius intelligit per Sacramentum cærenoniam sacram, quæ in aliquibus Ecclesiis fuit in vsu, & etiam cōtingit in aliquibus Religionibus exerciti. Luxratum autem Romana Ecclesia, non fit ante communionem in feria quinta in Cœna Domini, sed post meridiem, ad recolendum factum, & exemplum Christi Domini: quod non fieret, si esset efficax Sacramentū remissionis peccatorum.

Chrysost.
Cyrillus.
Basilis.

Ritus ad re-
colendum sa-
craum Christi.

S C H O L I V M.

Septem noua Sacraenta ab ipso Christo instituta fuisse, & adducit testimonia Scriptura de singulis. Habetur in Trid. sess. 7. can. 1. vsde Aug. ep. 118. c. 1. & 19. contra Faust. 13. Ambr. 4. de Sacr. 4.

4
Institutio
omnium Sa-
mentorum.

Baptismi.

Eucharistia.

Confirmationis.

Poenitentia.
Vide Alen. 4.
par. tract. de
conf. q. 9.

Secunda^d conclusio h̄ic declaranda, sic h̄ic: Omnia instituta sunt à Christo, vel à Deo pro tempore istius legis. Quod breuiter ostendo h̄ic, quia de singulis in locis corum propriis pleniū apparebit. De Baptismo patet: quia fuit institutus à Christo viuente, quia discipuli baptizabant, vt patet *Ioan. 3.* & præceptum fuit vt publicè prædicaretur. *Mattih. vltimo: Ita, docece omnes gentes, baptizantes eos, &c.* De Eucharistia patet eius prædicatio diffusa, *Ioan. 6.* sed institutio in Cœna *Mattih. 2. 6.* De Confirmatione patet institutio, *Ioan. 2. 0. Accipite Spiritum sanctum, &c. vel in die Pentecostes, Act. 2.*

De Poenitentia dicitur, quodd est instituta Iacob. 5. *Confitemini alterutrum, &c.* sed hoc non videtur probabile ex processu literæ, quia statim sequitur: *Orate pro inui- cem, &c.* Manifestum est enim, quod per illud sequens non intendebat aliquod Sacramentum instituere, nec promulgare: nec etiam erat apud Iacobum auctoritas instituendi aliquod Sacramentum, sicut post tangetur in ratione ponenda ad istam conclusionem. Melius ergo est, vt dicatur institutum fuisse, *Ioan. 2. 0. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c.* Et promissum *Mattih. 16. Tibi dabo claves regni celorum, quodcumque ligaueris, &c.* Ista enim potestas non erat principaliter dimittendi peccata, quod est Dei proprium: sed arbitrandi de dimissione peccati, arbitrio approbato à Deo; sic autem arbitrari est in foro Poenitentiarum soluere, vel ligare.

De Extrema Vnctione dicitur, quod Iacob. 5. *Infirmatur quis in vobis, &c.* Sed licet ibi promulgauerit illud Sacramentum: est melius dicere, quod fuerit institutum à Christo.

5
Extrema Vn-
ctionis.

Scoti oper. Tom. VIII.

d Secunda conclusio hic declaranda sit h̄ec, &c. Determinat omnia Sacraenta legis nouæ fuisse instituta à Christo immediate. Hæc est de fide, quam mox definiuit Tridentinū sess. 7. c. 2. Si quis dixerit Sacraenta nouæ legis non fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta, anathema sit, &c. Et quamus hæc institutio intelligi possit facta à Christo mediata, vel immediate, ratio Doctoris probat esse immediatam; & hic, vt opinor, est sensus canonis, quia eum supponunt verba eiusdem Concilij sess. 21. cap. 1. vbi à potestate, quam habet Ecclesia in Sacraenta, excipitur eorum substantia, & nulla fuit necessitas exprimendi in Canone ipsam particulam *omnia*, quia nemo dubire potuit de institutione mediata: quamus aliqui dubitauerint de institutione immediata: Poenitentia, & Extrema Vnctionis, prout Doctor in litera insinuat, & reprehendit: quasi hæc instituta sint Iacobi 5. *Confitemini, &c. Infirmatur quis in vobis, &c.* h̄ic tamen infra sess. 1. 4. docet Concilium fuisse instituta immediate ab ipso Christo cap. 2. de Poenitentia, & cap. 1. de Extrema Vnctione.

Pater etiam à ratione, quia non fuit ratio, vnde Christus quædam Sacraenta, & non omnia institueret: instituit expressè quædam, vt patet de Baptismo *Ioan. 3. Matthai vltimo*, Eucharistiam in vltima Cœna, Poenitentiam *Ioann. 2. 0.* Neque refert quod in Scriptura institutio aliquorū non habeatur tam expressa, nisi adiungatur traditio, & definitio Ecclesiæ, quia id perinde de Extrema Vnctione verum est: tamen Concilium definit fuisse à Christo Domino institutam, insinuatam *Marti. 6. commedatam & promulgatam Iacobi 5.* prout etiam Doctor affirmat in litera. Ratio autem Doctoris superius tractata est in dist. precedenti quæst. 2. nempe solus Dei est principalius instituere Sacraenta, quia illi soli subest effectus Sacramentorum. Accedit quod in lege veteri Deus instituerit Sacraenta: ergo à fortiori, in noua idem magis congruit. Nihil occurrit circa literam, quod in specie tractari non debeat suo loco fisiūs.

10
Eff. instituta
à Christo im-
media. Trident.

sensus Cano-
ni ille quem
explicat Do-
ctor.

Probatio à
ratione.
Tract. Sacra-
menta, quo-
rum institu-
cio est expres-
sa.
Extrema Vn-
ctionis immedia-
ta à Christo
instituta.

Vide Mag. 4. d. 23. cap. 2. & Hug. 2. de Sacram. p. 11. Legimus enim *Marci* 6. quod Apostoli vngabant oleo multos infirmos, & sanabantur: constat quod hoc non fecerunt, nisi in virtute Christi, qui instituerat illam vocationem virtuosam.

cap. 2. Matrimonij ex 1. & 2. Genes. De Matrimonio appetet Matth. 19. *Nos legisti (ait Christus) quia masculum, & feminam fecit eos, supple Deus, & dixit, supple per os Adæ, Quamobrem relinquet homo, &c. vbi Christus approbat & ratificat id quod Deus in statu innocentiae per os Adæ publicauit.*

Ordinii. De Ordine Matth. 26. *Hoc facite in meam commemorationem.* Et Ioan. 20. *Quorum remiseritis peccata, &c.* Hæc enim duo pertinent ad ordinem sacerdotalem, scilicet potestas respectu corporis Christi veri, & potestas respectu corporis Christi mystici; vt dicetur in materia de Ordine.

Intelligendus de potestate ordinaria, non de absoluta. Quod autem hæc omnia à solo Deo fuerint instituta, patet per illud, quod tactum est in generali de institutione Sacramenti. Nulli enim competit signum instituere prædicatum, nisi vel respectu alicuius actus sui proprii, vel respectu alicuius, qui subest sibi, quantum ad illum actum; Sacramentum autem est signum præticum respectu effectus Dei propriæ, & Deus non potest in actu sibi proprio, alicui alijs subesse: ergo, &c.

S C H O L I V M.

Deum solum esse causam principalem & physicam Sacramentorum: Christum vero quam homo, esse eorumdem causam meritoriam, seu moralem effectuam, quia omnia remedia nostra ad salutem, sunt premia operum eius. Trident. sess. 1. can. 1. Flor. in decret. Eugen. Sotus d. 1. q. 5. a. 2. & Durand. hic q. 1. putant non esse hæc sim dicere Vocationem & Confirmationem non esse institutas à Christo: faret Hug. 2. de Sacram. p. 15. c. 2. & D. Bonau. d. 7. art. 1. q. 1.

6 Ex his duabus conclusionibus patet solutio quæstionis, exposito primo intellectu quæstionis; quia Sacramentum habere efficaciam, est ipsum habere regulariter effectum significatum concomitantem: ergo ab illo habet efficaciam à quo est, quod effectus concomitetur.

Quod autem sic concomiteret, potest esse ab aliquo duplicitate: vel tanquam à causa principali principaliter causante huius concomitantiam: vel tanquam à causa meritoria, quæ scilicet meretur ut sit talis concomitantia.

Solus Deus causa principali Sacramentorum? Et secundum hoc dico, quod Sacra- menta nouæ legis à solo Deo habent efficaciam, tanquam à causa principali: à Christo autem paciente, siue à passione Christi, habent efficaciam tanquam à causa meritoria. Primum istorum probatur ex secunda cōclusione præhabita. Solus enim Deus instituit hæc Sacra- menta; & efficacia Sacra- menti non potest esse ab alia causa inferiori, eatm instituente. Hoc etiam patet sic, solus Deus determinat se ad effectum causandum sibi proprium: si enim posset ab alio determinari ad agendum, iam esset causa secunda respectu eius: effectus autem significati per Sacra- menta sunt proprij soli Deo: ergo solus Deus potest determinare se ad causandum effectus Sacra- mentorum, regulariter concomitantes Sacra- menta. Hoc est autem Sacra- menta habere efficaciam, scilicet habere effectus regulariter concomitantes: ergo à sola voluntate diuina habent determinare Sacra- menta efficaciam, tanquam à causa principali.

Quid est effi- cacia Sacra- mentorum? Secundum patet ex distinctione 19. tertij libri: & quantum ad præsens, breuiter ostenditur sic: Homini facto Dei inimico per culpam, disposuit Deus non remittere illam culpam, neque aliquod adiutorium dare ad talem remissionem, siue ad consecrationem beatitudi-

e Ex his duabus conclusionibus, &c. Hic tandem responderet ad quæstionem, & dicit duo. Primum, Deum esse causam principalem instituendi Sacra- menta, à qua participant suam efficaciam, quod probat ratione præmissâ, & alijs suprà de- ductâ. Secundum est, fuisse efficacia per Christum, tanquam per causam meritoriam. Quod probat ex necessitate Incarnationis, secundum le- gem statutam ad salvandum hominem, quæ desu- mitur ex doctrina fidei & Patrum, vt fusè tra- ctitatur in materia de Incarnatione: & concludit omne adiutorium datum homini post lapsum fuisse ob merita Christi, & passionem, quæ fuit magis grata Trinitati, quam fuerit grauis offen- sa generis humani.

II
Deus insti-
tuit Sacra-
menta.

*Eorum effica-
cia ex Chri-
sto, ut causa
meritoria.*

Suprà probata est secunda conclusio, nempe, Sacra- menta habuisse efficaciam à Christo, tan- quam à causa meritoria; dist. precedenti quest. 4. & 5. Notandum hic, quod Doctor per hoc quod dicit Deum esse causam principalem efficacie Sacra- mentorum, non excludat potestatem excellen- tiam à Christo, quam infrà tractat in materia de clauib; sed agit tantum de causa, in quam certudo & efficacia significationis sacramentalis refunditur, tanquam in efficientem: & sic Christus Dominus, in quantum Deus, efficaciam hanc tribuit Sacra- mentis: in quantum homo ve- rò potuit moraliter, & non physicè tribuere eandem efficaciam, applicando sua merita, & prout habuit concomitentem voluntatem diuinam, & pactum, seu acceptationem, quæ ipsi competebant, ut mediatori & capiti.

*Christum esse causam me-
ritoriam Sacra-
mentorum.* 7 Secundum patet ex distinctione 19. tertij libri: & quantum ad præsens, breuiter ostenditur sic: Homini facto Dei inimico per culpam, disposuit Deus non remittere illam

culpam, neque aliquod adiutorium dare ad talem remissionem, siue ad consecrationem beatitudi-

beatitudinis, nisi per aliquid sibi oblatum, quod gratius acceptaret, quām offensa illa esset sibi displicens, vel ingratia: nihil autem potest inueniri gratius Trinitati, quām sit tota culpa, & offensa generis humāni displicens, vel ingratia, nisi sit aliquod obsequium personæ magis dilectæ, quām tota communitas illa, quæ offendit, per vniuersalem offensam fuerat, vel debebat esse cara, si non offendisset. Talem personam sic dilectam, non potuit genus humanum ex se habere, quia totum fuit inimicum de una massa perditionis: ergo disposuit Trinitas personam sic dilectam sibi, dare generi humano, ac ipsam ad hoc molinare, ut ipsa offerret obsequium pro toto illo genere: talis persona non est nisi Christus, cui non ad mensuram dedit Deus Spiritum charitatis, & gratiæ, Ioan. 3. & tale obsequium est illud, in quo maxima appetit chatitas, quod est offerre se usque ad mortem pro iustitia: ergo Trinitas nullum adiutorium pertinens ad salutem contulit homini viatori, nisi in virtute huius oblationis Christi in cruce factæ, & à persona dilectissima, & ex maxima charitate. Et per hoc passio illa fuit meritoria causa, respectu boni meritorij collati homini viatori.

Omnia remedia ad salutem propter Christum non sunt dantur, et rūmque est causa meritoria.

S C H O L I V M.

Remedia salutis simul esse ex misericordia, & iustitia, item Christum causam esse meritoriam veterum Sacramentorum, sed perfectius novorum, & utrumque explicatur clare.

8

Quomodo remedia salutis sunt ex misericordia, & ex iustitia.

Hic sequitur corollarium, quomodo in collatione talium remediorum necessariorum generi humano, concurrunt & misericordia, & veritas. Maximæ enim misericordiæ opus est, hominî inimico tanta remedia concedere: sed etiam maximæ iustitiae est, propter obsequium tam gratum, personæ tam dilectæ, tantum remedium conferre illis, pro quibus illa persona obtulit illud obsequium. Iustum enim est acceptare obsequium personæ tam dilectæ pro illo, pro quo offert obsequium. Maxima etiam fuit misericordia in persona offendente, sic se offerte pro inimicis Trinitatis, quam summè dilexit: sed etiam maximæ iustitiae, tam in comparatione ad Deum, quām ad hominem lapsum: quia non videatur maximè diligere Deum, & proximum, nisi pro tanto bono communi, scilicet beatitudine hominis, ad quam Deus prædestinaverat eum, & disposerat eum, non aliter peruenturum, quām per istud obsequium, vellet istud obsequium exhibere.

Christum causa meritoria Sacramentorum veterum, sed perfectius novorum.

Ex istis patet aliud corollarium, quod suppositum fuit in quæstione de Circumcisione, quia passio Christi, cum esset causa metitoria respectu efficaciam Sacramentorum veterum, & etiam respectu gratiæ collata antiquis Patribus: tamen maiorem efficaciam habet respectu nostrorum Sacramentorum, & gratiæ nunc conferenda, quām tunc. Quia iuste obsequium exhibitum ad bonum, maius acceptatur, quām præuisum. Trinitas autem nunc confert tanquam propter passionem Christi exhibitam, etiam à nobis creditam, vt exhibitam: tunc autem contulit, vt propter eam à seipso præuisum, & ab aliis fidelis

f Hic sequitur corollarium, &c. Subiicit duo corollaria. Primum est, quomodo misericordia, & iustitia concurrant in collatione horum remediorum generi humano. Advertendum ergo ex ipso in dist... quest... §.... quod sicut potentia & sapientia Dei in creatione combinantur, & manifestantur, sic etiam misericordia & iustitia in operibus redemptionis, & administratione creatura rationalis, similiter concurrunt: quam concomitantiam notat etiam Augustinus, lib. 1. de peccat. meritis & remission. cap. 19. Misericordiam & veritatem diligit. Psal. 83. Misericordia & veritas obuiaverunt sibi, &c. & Psal. 84. Vniuersæ via Domini misericordia, & veritas. Idem c. 24. Et quis explicet, inquit, quam crebro hac duo coniuncta diuina Scriptura commemoret? aliquando etiam mutatis nominibus, ut gratia pro misericordia ponatur; unde est, & vidimus gloriam, gloriam fucus virginis, plenam gratia & veritate: aliquando pro veritate iudicium; sicut est, Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine, &c. Videatur Doctor infra dist. 46. quest. 2. 3. & 4. Misericordia demonstratur respectu ad hominem lapsum, cui collata sunt haec beneficia; iustitia vero respectu ad personam Christi merentem. Vide Paulum ad Rom. 4.

12

Potentia & sapientia in creatione manifestata.

Misericordia ex iustitia in redemptione.

Secundum corollarium, quod passio Christi præuisa habuerit efficaciam respectu Circumcisoris, & gratiæ collata antiquis Patribus; & haec minor fuit, quām efficacia respectu Sacramentorum nouæ legis; quia passio, vt exhibita, est præstantius obsequium in esse meriti, & satisfactionis, quām obsequium in opinione, vel præuisione. Haec veritas declarata est supra ad initium huius quæstionis.

13

Secundum corollarium.

Passio præuisa.

Eodem exhibita magis acceptata.

Ad primum in contrarium, ad initium quæstionis, dicit passionem Christi præteritam non esse præsentem in re physice, sed in acceptatione diuina, quod sufficit ad causam meritoriam: est ergo præsens, quantum ad medium iustitiae, & pauci, & completa satisfactionis, quā sustulit chirographum peccati per abundantem redemptionem: sic solutio debiti semper ex lege est præsens, & eundem effectum habet secundum iustitiam, quem habuit quando in effectu posita est. Sic etiam peccatum præteritum semper manet, quoad reatum donec delectatur: sic opera iusto-

Ad primum respondet.

Passio exhibita semper præsens quoad efficaciam.

Passio exhibita semper præsens quoad efficaciam.

*Quare Baptis-
tus aperit
ianuam, non
Circumcisio.*

fidelibus præcreditam, vt exhibendam. Hinc etiam apparet quare Baptismus aperuit ianuam, non autem Circumcisio; non quidem ex parte meritorum: sed quia quantumcunque magna gratia collata fuisset in virtute passionis Christi præuisæ, non conferebatur vt efficax ad finem gratiæ, scilicet ad beatitudinem, nisi prius obsequium illud esset solutum: minima autem, si conferretur nunc in virtute huius obsequij iam soluti, conferretur tamen vt sufficienter disponens ad beatitudinem. Exemplum in nobis, maius bonum conferimus propter obsequium exhibitum, quam speratum.

Ad arg. 2.

Ad primum argumentum dico, quod etsi passio Christi non sit nunc in effectu, est tamen in acceptione diuina: & hoc sufficit vt sit causa meritoria. Patet enim, quod nos conferimus multa propter aliquod bonum non præsens in se, sed præsens in memoria nostra, si sit præteritum: vel in opinione, si sit futurum.

*Ad 2.
Nouæ Sacra-
menta etiam
ante passionem
instituta, ha-
bent ab ea, ut
exhibiti, vim
suam.*

Ad secundum potest dici, quod omnia Sacraenta nouæ legis habent à passione Christi, vt exhibita, efficaciam, non quidem in actu exteriori, sed interiori exhibita. Ab instanti enim cōceptionis Christus habuit meritum passionis, & in illo interiori actu consistit principalior ratio meriti: & ideo quicquid instituit tempore vita suæ, potuit etiam habere tunc efficaciam à passione volitâ perfectè ab ipso Christo, in qua voluntate erat principalis oblatio & principialis oblatio grata facta Deo. Nec potest dici, quod sic passio illa accepta fuisset ante incarnationem, vel passionem: quia etsi Deus eam præuidit, non tamen fuit oblatæ actu interiori, neque exteriori.

Vel potest dici, quod Sacraenta nouæ legis viuente Christo, omnia minorē habuerunt efficaciam, quam post eius passionem: & tamen non fuit inconueniens, quod instituerentur ipso viuente: quia erant instituta, non vt pro tunc, sed vt pro tempore post eius mortem habitura principalem efficaciam.

*Ad 3.
Gratia intui-
tu noſtri gra-
tiis. Christi
verò, ex insti-
tū datur.*

Ad tertium dico, quod intellectus Apostoli est, quod gratia non habet causam meritoriam de condigno, in illo cui confertur: tamen potest habere causam meritoriam de congruo, in eodem: & causam meritoriam de condigno extrinsecam, maximè si illa causa meritoria extrinseca gratuitè sit data illi, pro quo est causa meritoria, vt sit ei talis causa.

Et si obiicis, Gratia data pro tali causa condigna, non est gratia: quia aliquibus meritis est debita, etsi non meritis recipientis.

rum semper sunt præsentia, quamvis in re præterita. Vnde illud, *Beati mortui, qui in Dominio moriuntur, opera enim illorum sequuntur illos, &c.*

Secundum argumentum petet differentiam inter Sacraentum Circumcisionis, & Baptismi, & Eucharistia saltem, de quibus constat fuisse instituta ante passionem exhibitat: ergo non fuit magis efficax respectu horum, quam Circumcisionis. Respondet primò Doctor, ab instanti conceptionis passionem fuisse præsentem, quantum ad acceptationem & oblationem internam per voluntatem Christi, in qua primariò consistit fundamentum meriti eius; non sic autem fuisse præsentem ante Incarnationem. Vnde patet quod ratione passio habuerit influxum diuersum in Baptismum ab eo, quem habuit in Circumcisionem. Hæc solutio est magis ex sententia Doctoris de institutione Baptismi ante passionem, in distinctione sequenti quest. 4. Et patet ex eo, quod meritum Christi positum in esse ante passionem habuerit valorem mercendi, & satisfaciendi, cui intereretur efficacia quæcunque Baptismi, tanquam causa posita & acceptata, & superabundanti, vt patet ex communī dogmate fidei circa valorem operum Christi in vitroque genere. Vnde in Extraag. *Vnigenitus, &c.* dicitur una gutta sanguinis eius fusa ob unionem hypostaticam suffecisse pro redēptione totius mundi: hoc autem contigit in Circumcisione eius, quæ præcessit institutionem Baptismi. Accedit quod ipsa passio iam in acceptatione posita fuerit, & inchoatiæ: vnde Baptismus ab eodem mutuate posset efficaciam, & significationem mysticam, vt recte baptizati in mortem Christi, & passionem dicerebant.

Secundò, insinuando aliam solutionem responder, quod Sacraenta nouæ legis instituta, viuente Christo, minorē habuerint efficaciam, quam post eius passionem: tamen non est inconveniens, vt fuerint tunc instituta, non pro tunc, sed post eius mortem habitura principale efficaciam. Hæc solutio intelligi potest, vel de efficacia respectu gratiæ, inquantum non cauſarent omnem gratiam, quantum ad gradum perfectionis & intensionis ante passionem, quamvis virtute continebant, ratione suæ institutionis, efficaciam eandem, cuius effectus abundantior, & perfectior suspendebatur usque ad passionem, & mortem Christi positam, à cuius exhibitione dependebant.

Hæc solutio sic intellecta, mitigat sententiam quorundam Patrum, qui negant Baptismū Christi, seu illum, quo vtebantur discipuli dedisse spiritum, de quibus infra diff. sequenti quest. 4. Et quamvis forte ex sententia ipsorum, non fuerit institutum ante passionem: rationes tamen, quibus innituntur, fauent præsenti solutioni: quia nempe Baptismus Christi à passione, morte, & resurrectione non solùm præuisis, sed positus in esse, virtutem suam & efficaciam mutuabat.

Vnde Leo Papa epistola 4. cap. 3. postquam dixit formam, & potestatem baptizandi traditam fuisse discipulis post resurrectionem, subdit: *de quo utique eos ante passionem posuisset instruere, nisi proprie voluisset intelligi regenerationis gratiam ex sua resurrectione capisse, &c.* & Rupertus eandem rationem adducit lib. 3. in Ioh. Supponunt Chrysostomus, Euthymius, Theophylactus, & antiquior Tertullianus lib. de Baptismo cap. 11. cui fauent illa Ioh. 7. *Nondum Spiritus erat datus, quia Iesu*

*14
Ad secundum
argumentum.*

Responso.

*Passio præsen-
tum quantum ad
oblationem,
& accepta-
tionem in in-
stanti Incar-
nationis.*

*15
Seconda re-
sponsio.
Quod Sacra-
menta ante
passionem fue-
runt minoria
efficacia.*

*Baptismus
dependebat à
passione pof-
ta.*

*Rupeetus.
Chyfost.
Euthym.
Theophil.
Tertullian.*

Nihil omnino
gratia à Deo
darum , nisi
incarnationis.

ponentis Posset diei, quod in vniuersis operibus Dei, non fuit aliquod opus merè gratiæ, nisi sola incarnationis Filii Dei, & hoc si ad illam nulla merita præcesserunt, quod utique verum est in ordinatione diuina de illa Incarnatione. Quia si tempore conceptionis præcesserunt aliqua merita Mariæ, tamen non erant bona absolute, respectu incarnationis, sed forte accelerationis, ut impleretur illa incarnationis præordinata. Benè ergo ait August. i. 3. de Trinit. cap. 19. *In rebus per tempus ortis , illa summa gratia est , quod homo in unitate persona coniunctus est Deo.*

Quomodo Sa-
cramenta flu-
xisse dicuntur
à vulnera la-
teris Christi?

Ad ultimum dico, quod si illud vulnus fuit inflictum Christo post mortem (ut narrat Euangeliū) Sacra menta non fluxerunt ab illo, tanquam à causa meritaria: sed dicuntur specialiter inde fluxisse, propter quandam similitudinem expressiorem eorum, quæ ibi fluxerunt, ad sensibilia, quæ sunt in quibusdam Sacra mentis. Sanguis enim specialius assimilatur speciei, sub qua est sanguis, & Eucharistia: & aqua specialius assimilatur materiæ Baptismi; quæ sunt duo principalia Sacra menta. Et iste intellectus potest haberi *Extra. de celeb. Miss. in fin. vbi dicitur , quod in illis duobus, scilicet aqua, & sanguine, duo maxima Sacra menta redēptionis, & regeneratio- nis, relūcent.*

deft. Sanct. cap. 5. epift. 95. & 105. incongruè enim dentur, id est, sine meritis nostris, & etiam sine dispositione naturali prævia, vt patet ex epistola 95. citata.

Intendit etiā
quod effe-
ctum in exe-
cutione.

Loquitur etiam de operibus in executione, & effectu, non autem secundum quaecunque actum internum diuinæ voluntatis, quantum ad intentionem: quia per ipsum electio ad gloriam non supponit merita, estque omnino gratuita hoc modo. Agit ergo de ipsis operibus ad extra, & supposito lapsu. Quidquid ergo facit ad salutem, datum est nobis propter Christum eiisque merita & passionem, ut Scriptura & Patres docent, contra Pelagianos. Quod si amplius hoc principium latius interpretari volueris supposita sententiæ Doctoris in 3. dist. 7. quest. 3. nempe incarnationum filium Dei, etiamsi non peccasset Adam, quem sequitur Suarez in 3. part. tom. 1. dist. 42. & prolegom. 3. de gratia, cap. 2. in fine. Dicendum est, omnia dona, sive naturalia, sive supernatura, fuissent ex Christo capite, quia ad Colossi. 1. *Ipsæ est primogenitus omnis creature, quoniam in ipso condita sunt vniuersa in celo, & in terra, visibilia, & invisibilia, sive throni, sive dominaciones, sive principatus, sive potestates, omnia per ipsum, & in ipso creata sunt, & ipse ante omnes, & omnia in ipso constant, &c.* Ratio est, quia naturalia ad supernatura reducuntur, utraque propter prædestinatos, prædestinati protector Christum, Christus autem propter Deum, 1. ad Corinth. 3. *Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive vita, sive mortis, sive presentia, sive futura; omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus*

*Iesus nondum erat glorificatus: sed magis loca Pauli, que dicunt baptizari nos in mortem Christi ad Romanos 6. & aliæ. Item, ad Romanos 4. *Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram, &c.* Quibus ostenditur dependencia iustificationis nostra à morte & resurrectione.*

Quamuis ergo teneatur sententia opposita, & communis de institutione Baptismi ante passionem, sustinxi etiam potest & ratio prioris sententiæ iam premissa cum illa limitatione, ut gratia quidem fuerit semper data per Baptismum à sui institutione, sed ante passionem propter dependentiam ab ipsa, ut causa positâ in effectu, non fuisset tam abundantem, ac fuerit adimplata causa, nempe passione & morte, in quibus principalius, & completere meritum Christi consistit, qui reconciliavit nos in sanguine suo.

Alio modo intelligi potest dicta solutio non de effectu gratiæ sanctificantis, sed de aliis, ut est apertio ianua, tanquam dispositio ultima ad gloriam, de quo supra: hic autem effectus non conveniebat Baptismo, nisi post passionem exhibitat.

Ad tertium responderet, *gratiam nobis conferri gratis respectu ad merita nostra, & loquitur de gratia prima & iustificante; non tamen respectu ad merita, & passionem Christi, qui eam nobis meruit, & in priori sensu intelligitur Apostolus ad Romanos 9.* Addit infra nullum fuisset in operibus Dei aliquod merita gratiæ præter solam incarnationem.

Loquitur de operibus supernaturalibus prædestinationis, & vocationis, & reliquis disponentibus ad vitam; non autem de naturalibus, quibus etiæ nomen *gratia* non accommodatur, quando non conferunt ad salutem, ut rectè D. Thomas 1. 2. quest. 11. art. 9. vt patet ex Augustino lib. de *prægratia* dicuntur stylo Scripturarum, licet gratis

Applicatio
dictorum ad
solutionem.

alia inter-
pretatio.

16
*Ad tertium.
Gratia quo-
modo gratis:
data.*

Explicitus
de operibus
ad salutem.

D. Thom.
Augustinus.

Christus autem Dei, &c. Christus ergo habuit influxum capitis secundum omnia dona concessa, ciuisse intuitu concessa sunt; & ita non gratis data, sumendo *gratiam latè*, ut excludit omnem causam extræ Deum; vt sepius sumitur: quatenus opponitur non solum debito iustitiae, & legis, sed causæ, & etiam naturæ.

Et ita sicut Christus fuit institutus caput vniuersorum, licet ipse gratis datus est; reliqua tamen in ipso tanquam capite debebantur, & dependenter ab eo collata sunt. Debentur ergo in ipso debito fidelitatis & pauci, quod solum cedit in Deum respectu ad creaturam. Sic debetur Ecclesiæ direccio mediante Vicario Christi, & Petro, cui facta est promissio: sic merito nostro debetur præmium, sic medianibus Sacramentis debetur gratia ex promissione Dei, etiamsi institutio eorum non fieret intuitu meritorum Christi. Quod si in eo statu gratia, & influxus capitis non applicaretur membris per merita eius; tamen necessariò applicarentur dependenter ab ipso, ut causa morali, alioquin non saluaretur influxus capitum, neque institutio si nullus esset eius influitus in membra.

Sic quidam explicant electionem ad gloriam, fuissent sub ratione præmij dependenter ab operibus, non quidem sub ratione meriti formaliter, sed sub ratione causæ moralis, quidquid sit de veritate huius asserti. Sic etiam Adam constitutus, est caput naturæ propagandæ in posteris, cum iustitia

17
*Quale fue-
rit debitus
donorū in
Christo.
Explicatur
iliud debitu
varii exca-
piti.*

*Debitum in
capite ma-
rali.*

*Sententia &
liorum.*

*Debitū iusti-
tie originalis.*

Omnia dona
ex Christo.

*Merita Ad-
mari personalia
fuerunt.*

Trident.

18

*Interpretatio
Patrum.*

*Ecclesia petit
etiam tem-
poralia per
Christianum.*

19
*Altera asser-
tio Doctoris.
Error Orige-
ni.
Animam me-
ruiisse Incar-
nationem.
Photinus.
D.Thom.*

*Augustinus.
Philaster.
Error Phosi-
ni.*

Error Pelagi.

Nestorius.

Conclusio.

institia originali, ut licet meritum eius non transiret in posteros, tamen si perseverasset iustitia, erat debita posteris, ita ut non gratis communica-ta diceretur, licet non ex merito Adami in posteros transiret: sed ex primo pacto, quod ab eius perseverantia dependebat: merita nempe Adami non erant communia, sed personalia: quia opera filiorum ab ipsis non dependenter, sicut nec acceptaretur à Deo, sicut opera iustorum post lapsum, & satisfactio acceptantur in operibus Christi: vt docet Tridentinum fess. 1. cap. 8. *Vnde habes homo inde glorias, sed omnis gloria nostra in Christo est, in quo vivimus; in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos penitentia; qui ex illo vivim, habent, ab illo offerunt patri, & per illum accedit plenaria à patre, &c.*

Quod si amplius dicatur, quod etiam Christus veniret, ut causa meritaria, licet non ut satisfactoria, quia satisfactio non indigeret ille statutus, magis saluatut prædicta doctrina.

Quidquid autem sit de illa quæstione, cui supersedeo; saltem de facto potest etiam illa doctrina intelligi, vniuersaliter quoad omnia dona, & hoc verba Pauli sonant. Patres autem in illa epistola 95. & aliis, contra Pelagianos, intelligendi sunt de gratia saluante, & iustificante, de qua fuit controversia cum Pelagio, atque adeò de gratia Redemptoris. Vnde Ecclesia sic interpretatur in suis Colleghis & orationibus, quas per Christum dirigit ad Deum, sive temporale, sive spirituale, sive naturale, sive supernaturale postulat, omnia in nomine eius petit, iuxta illud, *Quidquid petieritis Patrem in nomine meo, &c. omnia in nomine meo petite, &c.*

Altera assertio Doctoris est, incarnationem fuisse omnino gratuitam, & independenter ab omnibus meritis, sive ipsius Christi, sive aliorum. Oppositus error tributur Origeni, lib. 1. Periarchon, quod assertuerit animam Christi fuisse simili cum Angelis creatam, & merito virtutum obtinuisse vniōnem hypostaticam. Photinus pro eodem errore citatur à D. Thomae 3. p. 9. 1. art. 11. assertens Christum hominem præcessisse, & meruisse vniōnem cum Verbo accidentalem, cum distinctione suppositi, ut assertuit Nestorius.

Pro hoc errore Augustinus, Philaster, & alii antiqui, non citant Photinum, cum potius tenerent cum Sabellio, negando Trinitatem, & cum Paulo Samosateno afferente Christum fuisse purum hominem.

Cæterum, quidquid sit de Photino, non videatur conteinenda sententia Cassiani, licet non inueniatur ab Augustino, & gestis Ecclesiasticis expressa, lib. 5. & 7. de Incarnatione, assertenis Nestorianam heresim à Pelagio prius fuisse conceputam, qui putauit Christum primum fuisse hominem purum: deinde pure & integrè ita vixisse, vt meruerit liberis arbitrij Deificationem: hinc Nestorius subsequens duo in Christo supposita cum vniōne accidentalī assertuit. Fortè ad hanc historiam allusit Prosper in Epitaphio de vtrage heresi.

*Nestorianam lues successi Pelagiana,
Qua tamen est vtero progenerata meo.
Infelix misera genitrix & filia nata,
Prodixi ex ipso germine, quod peperi, &c.*

Conclusio prædicta Doctoris est communis omnium, quantum ad meritum ipsius Christi in 3. dist. 2. & 3. part. queb. 2. art. 11. est Augustini in lib. de dono per se. cap. 1. de corrept. & gratia. cap. 11.

Videatur de dono per se. cap. ultimo lib. 2. de peccator. meritis & remiss. cap. 17. lib. 13. de Trinit. cap. 17. fess. 9. in Euang. Matth. fess. 8. de verbis Apoll. in Enchiridio cap. 38. & cap. 40. Aliqui contrarium docent esse contraria fidem: alij esse erorem. Augustinus cap. 11. de corrept. & gratia, supponit esse fidei veritatem: quod verissimum puto, maximè si loquamur de merito antecedente.

Afferit præterea Doctor, Patres etiam, ac B. Virginem non meruisse Incarnationem, nisi forte eius accelerationem, quantum ad meritum de condigno, id docent omnes; quia merita Patrum non sunt ordinata ad illum effectum. Secundò, quia ipsa & omnis gratia eorum fuit ex Incarnatione, tanquam radice: *Principium autem meriti non cadit sub merito.* Tertiò, nullus mereatur gratiam primam sibi de facto, neque auxilia, neque donum perseverantiae; minus ergo Incarnationem, ex qua illa redundant. Quartò denique, quia ipse sibi Christus de facto non meruit incarnationem. Quintò, quia ex ipso, tanquam capite, omnia emanant in reliquos: ergo saltem, vt Doctor in textu, præordinatio capitis præcessit omne meritum præsum in aliis. Vltimò, ordinatio Christi Redemptoris facta fuit nullo præuiso merito post lapsum, aut capacitate merendi ob peccatum, ut de fide constat. *Qui proper nos homines, & proper nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto, &c.*

An potuerit autem de potentia absoluta dari meritum Incarnationis in pura creatura, dubitari solet. Rationes quorundam circa præcedens, non solum rollunt actum, sed & potentiam; ideoque communiter assertur de possibili quidem dari non posse meritum de condigno Incarnationis in pura creatura. Ita Valsquez 3. part. disp. 22. cap. 1. Suarez disp. 10. fess. 5. ex parte concordat, nempe non posse dari meritum ex toto condignum. Cabrera dist. 4. in art. 11. questionis 2. D. Thomae 3. partis. Lorca dist. 21. Fauer ratio D. Thomæ, nempe meritum de condigno esse æquale præmio, incarnationi nihil esse æquale in pura creatura. Altera ratio est ex hypothesi incarnationis, prout est de facto radix omnis meritis principium autem meriti non cadit sub merito; sed supponitur sicut causa ad effectum.

Contrarium docet Medina in præfatum articulum D. Thomæ, Suarez etiam in parte accedit, & solum assert meritum illud puræ creaturæ decicere à mensura, seu totalitate condignitatis, quia non esset æquale, qua est ratio D. Thomæ. Hæc sententia magis est secundum principia Doctoris, licet in re ipsa nihil differat de præmissa quæstione in specie, quia vbiique ad meritum de condigno nihil exigit præter statum personæ, & præmissionem Dei, cum conditione operis; & docet principia contraria fundamento primæ sententiae in 3. dist. 20. §. Contra: vbi negat vitam humanam Christi fuisse bonum infinitum, & idem negat de operibus. & §. In ista quæstione, & responsione ad 2. comparat infinitatem aetus ex obiecto, & fine, ad infinitatem, quæ dicitur peccati: & responsione ad 1. docet si Christus secundum portionem tantum inferiorem meruerit præmium collatum fuisse excedens meritum eius, nempe perfectione specifica, quia spectat ad portionem superiori: si autem meruerit secundum portionem superiori, meritum Christi excessivum. Deinde negat meritum debere esse æquale præmio, sed esse inferius, quantum ad æqualitatem rei

20
*Tertia affer.
tio.*

*Nullum me-
ritum de con-
digno præce-
ssisse incarna-
tionem.*

2 I
*Dubium.
An de poten-
tia absolu-
ta posueris præ-
cofesse.*

*Sententia ne-
gans.*

*Affirmativa.
Medina.
Suarez.*

*Magis con-
formis Do-
ctori.*

rei ibidein. Tenendo ergo hæc, Conclusio præmissa sequitur:& quoniam in terminis non datur à Doctore , non erit alienum à proposito illam probare.

Probatur ergo , quia illa æqualitas inter rem præmij, & meritit, non requiritur ad meritum de condigno : duplēcēm enim statuunt præfati Doctores, primam inter merentem & præmiantem: secundam inter rem præmij, & meritit. Aliqui dicunt non requiri ut sit formalis æqualitas , sed sufficere ut sit virtualis, ita ut meritum hoc modo sit æquale præmio ; hinc gratia , quæ est semen gloriae, dat opere bono, ut sit æquale gloriæ.

His suppositis probatur antecedens , quia datum fuit meritum de condigno in Angelis, quantum gratia non dependebat à Christo per ipsos, & quoscunque negantes Incarnationem fuissē primum determinatam independenter à præfitione peccati : sed inter ipsos & Deum præmiantem nulla fuit æqualitas personarum : idem patet etiam de merito iustorum : ergo prima æqualitas non requiritur. Et quamvis diceretur gratiam esse quādam participationem Dei, per quam constitueretur illa æqualitas, certum est non posse esse participationem in substantia, neque per eam constitui æquale secundūm medium iustitiae commutatiæ , & proportionem Geometricam; alias non esset ratio cur negaretur, puram creaturam non posse de condigno satisfacere, mediante illâ gratiâ, pro peccatis, prout ipsi negant, & confugint ad inæqualitatēm personarum satisfaciētis creaturæ , & Dei offensi. Patet etiam instantia de Rege præmiantem subditum , duce præmiantem militem , & diuite præmiantem pauperem mercenarium , in quibus seruatur proportio requisita iuris ad condignitatem, & debitum.

Secundū probatur, quia meritum ordinatur ad præmium, ut ad finem : omne autem ordinatum, ut ad finem perficiēt, quale est præmium, est imperfectius ipso : hanc tangit Doctoꝝ loco citato. Confirmatur , omnis ordinatio secundūm rectam rationem, & prudentiam, est inferioris ad superiorius & perfectius , quod etiam in operibus Dei obseruatur : sic lex vetus ordinat ad nouum: hæc verò ad gloriam, ex Dionysio de Ecclesiarchia, cap. 5. sic virtutes omnes ad charitatem; sic prædestinati ad Christum, ex Paulo , Christus autem ad Deum , sic iustificatio à peccato ad hæreditatem : & patet in cæteris : recta namque ratio ordinatio secundūm exigentiam rerum in scipis, sed ex intentione recta tam præmiantis, quam merentis ordinatè agentium, meritum ordinatur ad præmium, ut ad finem : ergo præmium est perfectius: alias nisi præmium excederet, non recte commutaret merens suum meritum pro præmio , neque alliceret præmiantem merentem proposito præmio , nisi esset maius bonum in astimatione.

Dices fortè, præmiantem intendere meritum, propter quod commutat præmium, etiam prudenter. Contrà, non intendit merirum, nisi ut est medium acquirendi finis extrinseci , & principaliter intenti , quod excedit tam meritum, quam præmium ; alias certè imprudenter ageret.

Hinc Deus intendens per meritum Christi præmium nostrum , intendit per meritum nostrum, proposito præmio gloria, primariò manifestationem gloriae sue, iustitiae, & bonitatis, qui est finis omnium operum Dei ad extrâ , & illa

excedens intendit etiam gloriam Christi principaliꝝ tanquam finem iustificationis nostræ , vi docet Trid. seſſ. 6. cap. 7. sic Princeps soluens , & præmians militem , intendit salutem publicam, quæ präponderat præmio.

Deinde patet exemplo , quia gloria, quæ est præmium propositum, excedit meritum nostrum in via , quod est condignum respectu eius : ergo stat inæqualitas cum condignitate meriti. Patet antecedens , quia perfectius attingit finem , quæ autem remotiora sunt à fine, sunt imperfectoria. Præterea patet auctoritate, Non sum condigna passione huī temporis ad futuram gloriam, qua reuelabitur in nobis , &c. Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis intravit, qua preparauit Deus diligentibus se , &c. Momentaneum tribulationis nostræ aeternum gloria pondus operatur, &c. & plura similia, in quibus superabundantia præmij supra meritum declaratur , atque perfectionis excessus in Scriptura.

Et quamvis utrumque consistat in actu, tamen præmium excedit in modo & substantia. Neque satisfacit responsio præmissa de æqualitate, quæ statuit ex parte meriti, quâ procedit ex gratia sanctificante (de qua iam non dissero, ne omnia vertamus in dubium, an scilicet ex natura rei sit talis, an ex ordinatione diuina: videantur dicenda infra d. 16.) quia status peregrinationis nequit comparari in perfectione ad statum gloriae , & comprehensionis , secundūm Scripturam & Patres.

Quod probatur discurrendo Theologica ratione per singula, quia lumen gloriae excedit fidem cui succedit, tentio spem: hæc duo, nempe fides & spes , excludunt in patria , ex Paulo 1. ad Corinth. 13. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus , cum autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est, &c. Euacuabitur ergo spes & fides, quæ imperfecta sunt, adueniente eo quod perfectum est, id est , gloriâ: Videntur nunc per speculum in enigmate, id est , per fidem, quæ obscura est; tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum, &c. Nunc maneat fides, spes, charitas, tria hac, maior autem horum est charitas , &c. quæ manet in patria, secundūm Apostolum; charitas nunquam excidit, &c.

In his tribus consistit quantum ad habitum iustitia via torum. iustitiae viatoris, ex Trident. seſſ. 6. cap. 7. quas vocat veram, & Christianam iustitiam, ac filiam primam (pro illa quam perdidit nobis Adam per peccatum, & inobedientiam) candidam, immaculatam, quam iubetur renati conferuare.

Vnde sic argumentor , licet manet in patria charitas, est principium perfectioris actus, quam sit in via , excludunt fides & spes tanquam imperfecta , succendentibus aliis perfectioribus : ergo comparando gloriam ad meritum in ratione actus, non est æqualitas, sed excessus , tam quoad principia operandi , quam quoad ipsum opus: si autem addas gratiam sanctificantem ab his distinctionem , quæ sit in essentiâ animæ , non est principium meriti, sed conditio & status persona prærequisitus : & quidquid dicatur abstinentia ab ulteriori questione & controvertia, illa manet etiam in patria cum excessu præmisso, neque ipsi competit constituere æqualitatem meriti ad gloriam, in quam non influit, sed potius æqualitatem in persona merente: alias sequeretur quod omnia merita iustorum essent etiam æqualia, cum perinde prærequirant hanc gloriam, quod nemo admittit;

24
Gloria excedit meritum vie.

Excessus præmij supra meritum.

Status via imperfectior statu gloriae.

Probatio ex media utrinque.

25
Argumētum ex præmissi.

Occupatur responſe.

Gratia non statuit æqualitatem inter merita.

tit: si ergo inter merita, quæ consistunt in opere in via, inter se nequid statueret æqualitatem, minus statuit æqualitatem inter gloriam, quæ consistit etiam in opere, & ipsum opus meriti: ex iisdem enim principiis hinc inde sumitur fundamentum inæqualitatis, quæ maior est inter merita & gloriam, quam inter merita inter se collata.

26
Tertia probatio.
Ex præfensa proportione iustitia.

Tertiò idcirco requireretur ad meritum de condigno talis æqualitas ad præmium, ut seruaretur medium iustitiae inter datum & acceptum: sed non magis requiritur ad hoc æqualitas meriti ad præmium, quam præmij ad meritum, ut seruetur mutua proportio secundum æqualitatem: sed potest præmium excedi à merito sine offensione iustitiae: ergo & meritum excedi à præmio in perfectione. Pater subsumptum, quia meritum Christi Domini excedit præmium pro ipso constitutum, in quo tamen seruatur debita proportio iustitiae.

Illud quod dicunt de virtuali æqualitate meriti viatoris ad præmium, non videretur adeò fundatum: hæc enim virtualitas non consistit in alio, quam in eo quodd̄ connotet dignitatem personæ merentis per gratiam sanctificantem, de quo iam dictum est, vel certè quia meritum est causa præmij: sed hoc etiam est satis debile fundamentum, quia præmij est causa tantum moralis, ut includit promissionem, & pactum Dei, quod perinde conveniret in casu proposito merito puræ creature.

27
Obiectio.
Soluatur.

Premiu[m] per-
sonale excedis-
meritum per-
sonale.
*Meritum ex-
cedit præ-
mium datum
alceri.*

Ratio dispa-
ritatis.

Obiecties primò, meritum Christi Domini excedere præmium ipsi destinatum, quod est iustificatio & gloria nostra. Respondet Doctor meritum excedi à præmio, quando quis meretur sibi, non autem quando alteri distinctò à se. Secundi generis est meritum Christi, qui alii, non sibi meruit. Dices hoc videret liberè dictum. Respondetur negando assumptum, quia illud vulgare, *Domi[ni] præmiat ultra condignum*, intelligitur de merito & præmio personali: dispositas autem est sumenda ex principio Doctoris iam præmisso: quando enim meritum est personale, ordinatur ad præmium, ut ad finem, ac proinde præmium est excedens, & sit processus ab imperfecto ad perfectum in eſſe, & à minori bono, ordinando ipsum ad maius bonus: meritum autem Christi non ordinatur ad præmium personale, sed eius præmium est gratia & gloria aliorum, ad quæ non ordinatur tanquam ad finem ultimatum, sed tanquam ad finem sub fine; opera enim Christi subordinata sunt ad iustificationem nostram ex occasione peccati, & non primariò, & ultimato, sed ad gloriam Dei, & ipsius Christi, quæ sunt finis nostra iustificationis, ut definit Tridentinum *ſess. 6. cap. 7.*

*Qualis est re-
latio boni
perfetti ad
imperfictum.*

Hoc ergo modo bonum perfectum quandoque refertur ad minus perfectum, non tanquam finis operis, sed tanquam finis operantis: vnde quamvis omnis virtus, sicut & tota lex refertur ad finem charitatis inducendæ, aut conseruandæ; actus tamen charitatis refertur quandoque ad finem pœnitentiaz, ut quando ex motiuo charitatis concipitur, ut declarat Tridentinum *ſess. 6. c. 6.* quæ relatio non est ex fine ultimato operis, sed ex fine operantis proximo, & subordinato.

28
*Secunda ob-
iectio.*
Soluatur.

Obiecties secundò, inter meritum & præmium seruatur medium iustitiae commutatiæ, sed hæc exigit æqualitatem in dato & accepto: ergo inter meritum & præmium. Respondet, seruare

medium secundum proportionem, quæ in hoc consistit, ut quantum intensius & extensius crescat meritus, tantum etiam augeatur, & debeatur præmium, non autem aliter, quia infinitum supremi excedit summum infimi, ut gloria infantis in celo, meritus cuiuscunq[ue] puri viatoris, iuxta illud Matthæi 11. *Inter natos mulierum, non surrexit maior Ioanne Baptista, qui autem minor est in regno caelorum, maior est illo, &c.*

*Proprio in-
suffite inter
meritum, &
præmium.*

Augustinus.
Hieron.
Beda.

Quidquid sit de aliis interpretationibus, sententia est vera. Dixi *prius viatoris*, quia meritum Christi (quantum ad actus internos, in quibus primariò consistebat, & secundum portionem superiorē, ut probabilius iudico, etiam ex mente Doctoris, quia ex perfectissima charitate, ut commendat Scriptura, præcessit) excessit præmium cuiuscunq[ue] alterius in gloria.

Obiecties tertio, meritum de congruo non distinguunt à merito de condigno, nisi ratione illius æqualitatis: ergo. Respondeatur, negando antecedens, quia idem actus continuatus potest esse meritum de condigno, & meritum de congruo ob diuersum statum elicientis, ut quando attritio, seu contritio, infusa gratia continuatur. Differentia autem sumitur ex eo quod meritum de congruo sit dispositio ad gratiam, ut fides & opera quæ antecedunt iustitiam: neque acceptetur ad præmium, sicut meritum de condigno, quod propriè est meritum, & secundum iustitiam, eo modo quo interuenit iustitia inter Deum, & creaturam. Contrà, contritio perfecta habet annexam promissionem Dei, estque actus bonus, & supernaturalis secundum inclinationem charitatis: ergo differentia illa non rectè fundatur.

Respondetur, negando consequentiam, quia fundatur in Paulo & Conciliis, quæ dicunt, nos iustificari gratis, & non ex meritis, ut docet Apostolus ad Romanos 4. *Iustificari gratis per gratiam ipsius, per redēptionem, quæ est in Christo Iesu, &c.* quæ est definitio Diospolitanæ contra Pelagium art. 1. Mileuitani can. 3. 6. & 8. vnde Tridentinum *ſess. 6. cap. 8.* *Gratis autem ideò iustificari dicimus, quia nihil eorum quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeren-ter, &c.*

Promissio facta contritioni itaque in hoc differt à promissione, quæ acceptata sunt opera iustorum, quod hæc acceptatio sit ex motiuo iustitiae, & per modum meriti, quia vita æterna proposita est iustis, & filiis, ut bene declarat Tridentinum *ſess. 6. cap. 16.* *Atque ideò bene operantibus ut que in finem, & in Deo sperantibus (loquitur de iustificatis) proponenda est vita æterna, & tanquam gracia filiis Dei per Christum Iesum misericorditer promissa,* & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda, &c. Vita autem æterna non promittitur peccatoribus, & quamvis dispositionem perfectam per contritionem infallibiliter consequatur iustificatio; hæc tamen sit gratis per redēptionem *quæ est in Christo Iesu, & misericorditer, & non per meritum propriè dictum, sed congruum, quæ congruitas in Dei bonitate fundatur, quæ respicit verè contritum, & conuersum à viis suis prauis, non in merito ipsius; litè eadem Dei bonitas, & misericordia respiciat gradum & mensuram suę conuersio-nis infundendo gratiam, ut docet Trident. ſess. 6. Trident. c. 7. secundum propriam cuiusque dispositionem, &c.*

Ex

31
Differentia
affigata do-
claratur.

Ex quibus pater differentia præmissa, tam inter promissiones factas, quam inter ipsos actus, quia illa quæ annexa est merito, est ex medio, & motu iustitiae, & pacto; quamvis admixta misericordia Dei: sed quæ annexa est contritioni, est ex mera misericordia: vnum actus se habet, vt dispositio, & non ut meritum; alter autem ut meritum de condigno, de quo loquimur. Et quamvis appellari possit dispositio ex Doctore dist. precedens q.4. Est tamen dispositio ad gloriam; contritus autem peccatoris dispositio ad iustificationem, & remissione peccati, quæ fit gratis, & quæ acquiritur capacitas merendi gloriam per gratiam sanctificantem, quæ facit de iniusto iustum, & de filio gehennæ, filium regni, cui facta est promissio hereditatis.

Meritū dis-
positio ad glo-
riam.

An possit da-
ri meriti de
congruo In-
carnationis?
De posseis
absoluta posse
dari.

His suppositis, quantum ad meritum de condigno; superest quid dicendum sit de merito de congruo, quantum ad potentiam absolutam, & quantum ad ordinariam, & id quod in facto contingit. Quod primum, non est controversia potuisse dari meritum de congruo respectu Incarnationis, quia in hoc deficit illa conditio præscripta equalitatis, quam exigunt Doctores, quos impugnauimus in precedenti dubio, necessaria esse ad meritum de condigno, non autem de congruo: nos autem affirmamus cum Doctore ad neutrum horum exigere utraque ergo sententia sequitur, non esse implicantiam huius meriti de congruo, quantum ad potentiam absolutam.

32
Quid de ordi-
nariorum?
Varia sen-
tentia.
Caietan.
Cabreta.
Suzet.

Quantum vero ad ordinariam, seu de facto, aliqui assertunt Sanctos Patres meruisse de congruo, non solum circumstantiam, sed & substantiam Incarnationis: pro hac citatur Caietanus 3.p. q.2. art. 11. & quidam recentiores, inter quos Cabrera id assertit dist. 5. concl. 5. Suzet vero disp. 1 o. f. 6. admittit meritum de congruo præcessisse in Patribus quoad executionem, non tamen quoad prædestinationem, quia nempe haec prædestinatione præcessit quoad substantiam, & circumstantias Incarnationis, meritum Sanctorum Patrium, executione subsequitur. Alij docent eos non meruisse substantiam Incarnationis, sive in intentione, sive in executione, bene tamen circumstantias quoad utrumque ordinem. Hanc defendit Vasquez disp. 22. cap. 4. Quarta sententia est nullam etiam circumstantiam quocunque modo, & ordine eos meruisse, ne quidem ipsum accelerationem eius. Lorca disp. 22. 3. pars art. 1.

Tertia sen-
tentia.
Vasquez.
Quarta sen-
tentia.

Lorca.
33
Conclusio.
Alens.
D. Thom.
D. Bonau.
Richard.
Gabriel.
Almainus.
Doctores
nostræ scho-
li.
Sotus.
Prima proba-
tio.

Conclusio Doctoris est meruisse solum accelerationem, & haec est frequentior opinio antiquorum Theologorum. Alensis 3. part. quest. 8.m. 3. D. Thomas in 3. dist. 4. D. Bonaventuræ eadem dist. art. 2. Richardi art. 3. quest. 1. Gabrielis art. 3. dubio 3. Almaini q. 1. dub. 1. quibus accedunt nostri in eadem dist. Sotus i. 2. de Iustitia & In re, q. 4. art. 3. con. 3. Patet primum, quia eadem est ratio de merito condigno & congruo, quantum ad dependentiam ab Incarnatione, tanquam principio, quod utrumque supponitur: principium autem meriti non cadit sub merito, sicut neque causa à suo effectu dependere potest, sive remota sit, sive proxima: omnis autem gratia Sanctorum Patrium processit ab Incarnatione, & meritis Christi.

Augustin.

Secundum id supponunt verbæ Augustini cotta, quæ enim excludunt utrumque meritum cap. 1. de dono perseverantie: Eadem, inquit, gratia fit ab initio fidei homo quicunque Christianus, quæ gratia ab initio homo ille factus est Christus, &c. Ante fidem non datur meritum de congruo, quia

Scot. oper. Tom. VIII.

illud esset solius arbitrij sine fide, & gratia: fides autem, & vocatio antecedunt omnia merita. Deinde de corrept. & gratia, cap. 11. negat meritum etiam imperatorum & congruum: Vnde meruit, inquit, quid eius bonum qualemque præcessit? quid egis ante? quid petivit ut ad excellentiam ineffabilem perueniret, &c.

Et quamvis Augustinus loquatur de merito elicito ab ipso Christo, perinde est, quia si excludatur meritum Christi, à fortiori aliorum; maximè ex ratione Augustini: quia nempe prius assumpta fuit humanitas, quam opera: ta: sic etiam prius fuit ordinata Incarnatione quoad intentionem, & executionem à Deo, ut esset principium omnis meriti, & boni operis, ac gratiæ in ceteris, quam præsumum fuit aliud aliquod bonum in ceteris, quod esset meritum eius. Vnde idem Augustinus 13. de Trinit. cap. 15. assertit Incarnationem fuisse summam gratiam inter reliqua opera Dei, quod non solum intelligi debet, quantum ad excellentiam & perfectionem, sed quantum ad modum, quo ex mera Dei bonitate processit, & gratuitè absque omni merito ex parte nostra: quod plures rationes Sanctorum Patrium probant, quæ pro congruentia facti suo loco adducuntur.

Sicut ergo vocatio ad fidem non supponit aliiquid meritum, & proinde dicitur gratuita respondeat vocati ad fidem, radix & principia eius, sicut & ipsa fides ceterorum, quæ in iustificatione subsequitur: ita similiter dici debet à fortiori quoad Incarnationem, cuius ordinatio in massa perditionis nihil potuit supponere boni præter solum naturam, quæ peccato fuit vniuersim vitiata.

Et si dicas quoad intentionem id verum esse, non quoad executionem. Contrà, Incarnatione ut determinata ponenda in esse, & sic etiam ut determinata à Deo, fuit causa omnis gratiæ, & boni, in homine, & sic, & non aliter fuit causa vocatiois & fidei: si ergo haec non supponunt meritum ex parte nostri, aut bonum, & dependent ab Incarnatione in re determinata ponendâ, supponunt in Deo nō solum eius ordinationem, quoad intentionem, sed etiam quoad executionem: ergo quidquid ex his procedit, nempe à fide & vocatio, supponit Incarnationem ordinatam, & præsumit in executione.

Confirmatur, omne meritum nostrum quod acceptat Deus de facto, sive sit condigni, sive congrui, est antecedens, & independens à suo præmio tanquam causa anteriore, ut pater vniuersim ex Scriptura, in qua nullum inuenitur meritum à Deo præmiatum, nisi antecedens, nulla promissio facta operibus, nisi exhibitis, aut exhibendis, antequam ius aliquod acquiratur præmij, & antequam ipsum præmium detur. Patet in dispositione peccatoris ad gratiam, in meritis iustorum respectu præmij, sibi, vel aliis impenitentibus dandi, vel etiam de condigno, quoad proprium frumentum, & perfectum: patet ex promissionibus absolute factis in lege, & Evangelio, ex comminacionibus, & etiam præceptis, quæ supponunt, vel exigunt exhibitionem operis, & non solum præmissiones: ergo cum Incarnatione in acceptatione, & ordinatione diuina antecedat tanquam causa, & principium, quodcumque bonum opus nostrum, sequitur non dari meritum eius. Dices, unde haec cognoscatur cum potuerit de potentia absoluta saltem cadere sub merito de congruo, & secundum nos de condigno.

34

Internatio-
ne meriti
præsumit is-
alij.

Augustin.

Argumētum
à simili.

Reffonsio.
Impugnat.

35
Confirmatur.
Meritū de le-
ge ordina-
ria anteced-
tia præmis-
tum

Documenta
Scripturarū.

Obiectio.

N

Respon-

Referens.

Respondetur, quod sicut non admittitur meritum de condigno eius de facto, sic partis rationis excludit quocumque meritum eius de congruo, quod perinde à radice Incarnationis est, sicut & meritum de condigno; & documenta Scripturarum sequenda sunt, quae non admittunt meritum aliquod consequens in Deo de facto, licet fore possibile, ut alias in tractatu huius materiae disputauit.

Potentia ordinaria Dicitur ex factis colligenda.

Reicienda est ergo sententia afferentium incertum esse, neque posse dici assertiuè quid Deus de facto ordinauerit, quia nempe modus ordinarius agendi diuinæ voluntatis satis ex Scriptura liquet; neque alias modus supponendus est præter consuetum, qui ex Scriptura patet: quia, ut dicit Augustinus, epistola 108. *Non omnia, qua facta sunt, scripta inueniuntur; verum tamen facta esse ex certis documentis probantur, &c.*

Augustin.

36

Exemplū applicatur.
Vnde colligitur non praecesse maris sumus.

Loquitur ut Baptismo Apostolorum, quo ipsi baptizati sunt, qui licet scriptus non inueniatur; tamen ex iis, quae de Baptismi præcepto traduntur in Scriptura, colligitur factus. Eodem modo licet non inueniatur reuelatum in specie, quod Deus non acceperit meritum aliquod de congruo respectu Incarnationis; tamen ex documentis eorum, quae de Incarnatione ipsa habentur ex Scriptura, colliguntur: quia de plenitudine eius omnes acceptimus; est radix & principium nostræ iustitiae, fidei & vocationis, quae evacuant omne meritum ex parte nostra; & ex altero documento Scriptura, quo reperimus omne meritum tam spirituale, quam temporale esse independens à suo præmio. Occurrit, inquam, ex his duobus sufficiens documentum, vnde colligamus accedente sententiâ Magistrorum scholæ, quod principium meriti non cadit sub merito, vnde euacuemus omne meritum respectu Incarnationis.

37
Pecatum præsumum non puniri.Error Semipelagianorū.
Regula sententiæ.Obstic.
Soluic.Opera præmissa Christi accepta.
Conformatio Doctorum.

Cur, & inquantum acceptata.

Accedit etiam quod Deus de facto nullum peccatum præsumum nostrum per anticipationem puniat, nullum opus bonum præmet per anticipationem; sed æqualis est ratio utriusque apud ipsum, qui singulis partitur prout gerunt in corpore suo, siue bonum, siue malum: doctrina enim falsa fuit Semipelagianorum, præsumum motum liberi arbitrii præmiari, aut puniri à Deo. Vnde ab hac vniuersali regula non est recedendum, nisi ratio aliqua suadeat exceptionem, quae in proposito nulla est.

Quod si vrgeas merita Christi prævisa acceptata fuissent & profuissent Patribus. Respondeatur, il verum esse, sed singulare in Christo Dominio, qui est caput vniuersorum; imò confirmat propositum conclusionem Doctoris: quia licet opera Christi prævisa influxerint in prædestinatos, qui eum antecesserunt, gratiam, fidem, & remissionem peccati (alias non fuisset eis sufficienter in Christo præsumum) qua necessaria erant ad salutem ipsorum: tamen ex operibus Christi prævisa non receperunt præmium completum antequam fuerint exhibita in reipka; & licet habuerint illam efficaciam quoad sufficiency, & necessaria pro statu via, & sic fuerint acceptata quoad hæc præcisè, non tamen erant efficacia, quoad præmissum completum, & ultimum, antequam exhibitum fuit completum meritum in passione: ergo sequitur Deum non acceptare meritum præsumum puræ creature, cum non acceperit meritum Christi, nisi tantum quoad necessaria ad salutem prædestinatorum in via, quibus aliter per Christum subsequen-

tem, vel in ipso non fuisset prouisum.

Hæ rationes probant contra Suarez, quod nec Patres meruerint substantiam Incarnationis, etiam in executione. Neque refert dicere quod nulla sit repugnantia, quia licet de potentia absoluta id verum sit, quoad ordinariam tam, & regulas diuinæ sapientiae positas, non est verum: licet enim præcesserint opera bona in Patribus Incarnationem factam; subsecutæ tamen sunt eandem in prævisione quoad executionem, & dependentiam causalitatis, atque principij, quod tollit ordinem meriti, & præmij inter ipsa.

In executione nullus moruit substantiam Incarnationis.

Conclusio prædicta etiam probatur quoad inclusiunam, seu affirmatiuam, quæ dicuntur Patres meruisse accelerationem Incarnationis: quia Sancti Patres orauerunt pro acceleratione Incarnationis: *Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis*, Psalm. 84. *Emitte Domine agnum dominatorem terra de petra deserti*, Isaia 16. & plurima similia. Sed hæc non solùm declarant desideria Sanctorum, sed etiam orationem, quæ non fuit temeraria, sed ex instinctu Spiritus sancti; ac proinde quod petebat, impetrari potuit ex opinione, & fiducia orantium Patrum: hinc Danielis 9. *Septuaginta hebdomade abbreviata super populum tuum, ut ungas Sancitus Sanctorum, &c.* vbi acceleratio impetrata videtur: & Psalm. 11. *Propter misericordiam inopum, & genitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus, &c.* quod, etsi de redemptione à captiuitate temporali intelligi potest, potest etiam de redemptione simpliciter intelligi, consueto stylo Scripturæ, quæ plura mysteria vnicâ sententiâ nonnunquam comprehendunt.

Acceleratio nē fuisse sub merito Patrum.

Secundò, non sequitur hinc aliquod inconveniens, vt neque illud, quod deductum est contra priorem sententiam, quia Incarnationis secundum substantiam suam, est principium meriti, & gratia Sanctorum Patrum, & non secundum hanc circumstantiam; quod enim ferret hoc, aut illo tempore, nihil derogat, aut superaddit eius valoris: ergo hæc circumstantia cadit sub merito, quod procedit ex substantia Incarnationis, sine eo quod principium meriti cadat sub merito. Dices Deum præfinitus omnes circumstantias Incarnationis, quando ipsam Incarnationem prædefiniuit ante prævisa merita Sanctorum Patrum: ergo & hanc circumstantiam prædefiniuit,

Tollitus immoderatus & repugnans.

Obstic.

Respondetur, negando antecedens, quia Incarnationis prædefinita fuit ante præsumum pœtatum ex nostra schola sententiæ; præsumo autem peccato, modus Incarnationis in carne passibili, & ad finem redemptionis est ordinatus: sic ergo & hæc, & illæ circumstantia (quidquid de priori dicitur quod exempli loco adducitur) extrinsecus Incarnationi non necessariò præfinitæ sunt simul cum ipsa; ac proinde potuerunt esse ex merito Sanctorum Patrum, impetratorio saltem, de quo agitur; nam de condigno non ita suppetit fundamentum: hoc enim exigit pacatum, & legem, de quibus nō constat adeò ex Scriptura.

39

Responso.

Responderi potest secundò, licet præcesserit illa prædefinitio absoluta, quantum ad intentionem, nihil obstat, quin in executione circumstantia illa cadat sub merito, cuius ipsa nullo modo est principium: sic electi præordinati sunt ad gloriam, quantum est ex vi electionis efficacis,

Secunda responsio.
Etiam tempore præmissu posse cadere submerito.

efficacis, ante prævisa merita : hæc tamen in executione sunt causa eius : & secundum Augustinum Deus facit , vt peramus quæ ipse facturus erat : non obstat ergo decreatum intentionis executioni , quia hæc depèndeat ab aliqua causa , à qua non dependet executio : per quod soluitur quodecumque inconveniens quod potest obici , quia etiæ intentio determinet rem quoad esse , executio tamen superaddere potest aliquam determinationem ulteriore , quoad extrinsecus , vt moralibus exemplis , & obviis de facili potest demonstrari .

40
Obiectio.

Repondetur.

Alia circumstantia Incarnationis.

Dices , circumstantia temporis non cedit sub meritum , quando substantia operis non cedit sub meritum , sed substantia Incarnationis non cedit sub meritum : ergo neque circumstantia ultima eius . Respondeatur negando maiorem , quia circumstantia temporis quandoque superadditæ aliquam bonitatem præmio diuersem : vt si debitor anticipat solutionem creditoris ob aliquod eius speciale obsequium , ad quam anticipacionem alius ex pacto , & lege non tenebatur . Ex quibus patet conclusio .

Disputatur etiam de aliis circumstantiis Incarnationis ; potissimum sunt descendens secundum carnem ex Patribus Abrahamo , Dauide , & aliis , quibus promissus est Christus : an illum meruerint . Item , de circumstantia Maternitatis ; an eam meruerit Beata Virgo de conguo , vel cotidigno . Item , de circumstantia videndi , & annuntiandi Christum in carne : in quibus variant Doctores : eas autem in suum locum remittimus , quia textus hæc explicare non exigit : licet forte per consecutionem excludat ad hæc meritum præcessisse , cum solum doceat sub dubio meritum accelerationis respectu ad Patres , etiam ad Virginem : loquitur tamen de Incarnatione quoad substantiam , & ea quæ proximè , & intrinsecè ipsam affiunt in effectu ; non autem de extrinsecis , quæ spectant ad causas eius .

41

Quid de morte Beatae Virginis.

Quidquid dicatur , textus non repugnat ; si enim dicatur nullum præcessisse meritum : Responderi potest speciatim ad illa loca , quæ pro merito Beata virginis afferuntur , quibus dicitur digna fuisse ut fieret mater Christi , intelligenda esse quantum ad dignitatem excellentiæ , & perfectionis ; ad quam partim ex meritis , partim ex priuilegiis collatis absque merito peruenit ; non autem de merito rigorosè sumpto , quod supponit paclum , & acceptationem specialem , aut generalem respectu talis præmij ; quia illud

paculum præcessisse non constat , aut scientiam eius ; quod ex modo Incarnationis , & Annuntiationis atque colloquio cum Angelo magis liquet , *Quomodo fieri istud , quoniam virum non cognoscit , &c. Cogitauit qualis esset illa salutatio , &c. & quamvis in Prophetis legerit , quod Virgo foret mater Christi : Ecce Virgo concipiet & pariet filium , &c.*

Humilitas eius non permisit vt id in seipsa compleendum fore præsumeret sine speciali reuelatione eius , quam non videtur habuisse ex prædictis Euangelij verbis : sine autem speciali scientia non potuit habuisse meritum explicitum respectu talis præmij , atque ad ipsam directum , cum fuerit particulare , & non lege statutum .

Quod si teneatur oppositum , explicandus est *Pro altera parte.* textus vt suprà præmijum est : & ad rationem iam adductam diceretur sufficere scientiam illum , quā habuit ex lege , & Prophetis , quæ promiserunt nascendum Meßiam ex Virgine , cum protogatiua bonorum opertum , quæ furent in Virgine , quamvis ea specialiter non direxerit in eum finem , vt in seipsa promissio completeretur ; dicitur tamen sua opera orando , vt promissio facta completeretur , quod sufficit ad meritum in ipsa saluandum , sicut saluatus in ea meritum respectu accelerationis eius , &c.

Ad ultimum dico , quod si illud vulnus fuit inflatum , &c. Quidam dixerunt , vt Petrus Ioannis , Error.

vulnus laterale Christi in vita ei fuisse inflatum , ac proinde vœba Ioannis per recapitulationem dicta non seruare ordinem narrationis : definitum est in Concilio Viennensi Clementina de Simeona Trinitate , & fide Catholica , Ioannem seruasse ordinem gestorum suâ narratione ; ac proinde vulnus laterale post mortem inflictum fuisse . Hæc definitio contigit post mortem Doctoris : antea autem illa interpretatione falsa licet , videtur fuisse tolerata , vel saltē non fuit in terminis ab Ecclesia damnata . Itaque illa particula , si , non dubitatū intelligitur , sed permissiuē , atque ad excusandum tractatum , qui ad hunc locum non spectat , quia Doctor infra dist. sequenti quest. 3. responsione ad ultimum , supponit contrarium cum Innocentio ; quod perinde hinc etiam insinuat in illis verbis , ut narrat Euangelium , supple , Ioannis : de quo infra loco prædicto , *Ei qui vident , testimonium peribuit veritati , &c.* supponit ergo ordinem seruasse narrationis .

Clementina definit contrarium.

Explicatio Doctoris.

Definit veritatem.

Q V A E S T I O . II.

Vtrum baptizatus Baptismo Ioannis , necessariò tenebatur baptizari Baptismo Christi ?

Alenf. 4.p. q. 9. m. 7. D. Thom. 3.p. q. 38. art. 6. & 9. 66. art. 9. D. Bonav. hic art. 2.q. 3. Rich. art. 2.q. 4. Durand. 9. 4. Gabr. q. 2. Bellarm. lib. 1. de Baptismo , cap. 20. & tribus seqq. Abulensi in c. 3. Matth. à q. 36.

I
Mag. D. E. F.
Argum. 1.

Idetur quod non , quia Magister in litera cap. ultim. dicit : Qui spem non posuerunt in Baptismo Ioannis , & Patrem & Filium & Spiritum sanctum credebant , non sunt postea rebaptizandi .

Item , in receptione Sacramentorum , Scotti oper. Tom. VIII.

quod datur non est iterandum : sed si aliquid omittatur , cautele est supplendum : Extra de clero per saltum promoto , cap. unico , & de Sacramentis non iterandis , cap. 1. sed in Baptismo Ioannis dabatur ablutio exterior : ergo si defuit interior , illa fuit supplenda : sed non exterior iteranda .

N 2 Contrà

Ratio ad op. Contrà de consecr. dist. 4. Aliud; & accipitur ab Aug. super Io. hom. 5. Si quos baptizauit Iohannes, iterum sunt baptizandi: planè iterū, sed non iterato Baptismo: quos enim Iudas baptizauit, & Christus: quos baptizauit Iohannes,

nes, non, &c. Item Aug. de Baptismo contra Donatistas lib. 5. Christus tali Baptismo mundat Ecclesiā, quo accepto, alterū non erat necessariū. Iohannes autē tali Baptismo pertinebat, quo accepto esset Baptismū dominicum necessarium.

S C H O L I V M.

Respondet affirmatiū ex c. Aliud, de consecr. d. 4. & August. citato: & ex illo Ioan. 1. Ego baptizo in aqua. Ratio est, quia Baptismus Iohannis non fuit Sacramentum, de quo dedit Christus præceptum, de quo habetur Act. 19. Trident. sess. 7. c. 1. Vide Nazianz. oratione 39. in sancta Luminā Chrysost. hom. 10. & 11. in Matth. Hieronym. dialog. contra Lucifer. c. 3. & in c. 2. Iōel. Ambros. lib. 1. de Spiritu sancto cap. 3. Vide Coccium 2. Tom. lib. 5. art. 5. citantem pro hoc pp. Græcos & Latinos, contra hereticos novos & veteres, oppositum tenentes.

2 Respondeo ^a, potest intelligi dupliciter Iohannem baptizauisse. Vno modo, in forma Baptismi Christi, quam potuit scire à discipulis Christi, vel ab aliis audientibus hos baptizare: & tunc non dicteretur propriè Baptismus Iohannis; sicut nunc non dicitur Baptismus Petri, vel Pauli. Iustum enim errorem reprehendit Apostolus 1. ad Corinth. Et si isto modo baptizaret Iohannes, planum est, quod talis non esset iterum baptizandus.

Iohannes non
baptizauit
Baptismus
Christi.

Alio modo ^b potest intelligi, Iohannem baptizasse non in forma Baptismi Christi, sed vel in aliqua alia forma propria, scilicet in nomine ventuti: vel absque aliqua forma; & de sic baptizato satis videtur manifestum, quod era^t baptizandus Baptismo Christi; tum, propter præceptū eius generale obligans omnes, quod præceptū non impleuerat baptizatus à Iohanne (istud autem præceptum generale fuit rationabile: quia rationabile fuit omnes obligati ad hoc, quod essent membra Ecclesiæ, & ad suscipiendum signum illud commune omnibus ingredientibus Ecclesiam) tum, quia medicina præparatiuâ suscep^tā, cōgruum est recipere medicinam curatiuam: dispositione etiam inductā, congruum est adhuc induci formam principalem: sed ille Baptismus Iohannis erat sicut dispositio merè præparatiuā ad Baptismum Christi, vt per illam ablutionem faciliū inclinarentur homines ad suscipiendum ablutionem sibi salutarem: nec esset molestum ipsis iam ad simile exercitatis. Et hanc rationem innuit Iohannes Baptista, Ioan. 1. Baptizo vos aquā (supple tantū) medius autem vestrum stetit, quē vos nescitis: qui (supple) baptizat vos non in aqua tantū, sed in Spiritu, & veritate.

Baptismus
Iohannis me-
dicina prepa-
rativa, Chri-
stī curatiua.

3 Si dicatur ^c, quod Magister loquitur de baptizatis à Iohanne prīmo modo, vrente, scilicet formā Christi in baptizādo; hoc non potest stare, quia infidelitas suscipiens Baptismū, non est causa sufficiens, quod oporteat

a Respondeo potest intelligi dupliciter Iohannem baptizasse, &c. Hic agit Doctor de Baptismo Iohannis respectuē ad titulum præfixum ex principali instituto; incidenter autem plura breuiter dicit, quæ ad quæstiones diuerfas, & titulos reuocantur à Doctribus. Quæstio ergo est: An baptizatus Baptismo Iohannis tenet animus ad Baptismum Christi? Quod duobus modis intelligi potest, nempe si aliquis baptizatus fuerit à Iohanne in forma Baptismi Christi, id est, in nomine Trinitatis, quam formam discere potuit à discipulis Christi, eo casu ille Baptismus sic datus non esset Baptismus Iohannis (cuius neque promulgator, neque institutor fuit) sicut neque est Petri, vel Pauli, vel alterius ministri, 1. ad Corinth. 1. Hic autem casus non est ad scopum quæstionis; quia ille reciperet Baptismum Christi, qui non est iterabilis.

Secundo modo intelligitur de Baptismo Iohannis, quo ipse vtebatur, vel in forma propria, scilicet in nomine venturi: vel sine vlla forma. Ad quæstionem hoc modo intellectam, responderet affirmatiū, propter præceptum generale, quod præceptum fuit rationabile, tum vt baptizatus fieret membrum Ecclesiæ; tum, quia recipiens medicinam præparatiuam, & dispositiuam, congruum erat vt recipiceret purgatiuam: Baptismus Iohannis fuit præparatiuus, & vt dispositio ad Baptismum Christi. Origenes tomo 8. in Iohannem: Ut prepararem, inquit, velut populum instruūtum, ego veni, & ad preparandum locum resipiscens per Baptismum post me veni^r, &c. Athanasius quæst. 134. Baptisma Iohannis introductorium appellat: Basilius exhortatione ad Baptismum, initiatorum: Cyrillus Alexandrinus lib. 1. in Iohannem cap. 26. præparatiuam: & lib. 2. cap. 57. introductorium: sicut & Damascen. lib. 4. fidei orthodoxe, rudimentum, &c. Denique Cyprianus de Baptismo Christi, & manifestatio ne Trinitatis; Preparabat viam Domino Iohannes lauando exterius corpora, vt precederet exterius lauacrum, securum Baptisma in quo conferrebat animarum ablution, & peccatorum remissio, &c. Augustinus in Enchiridio cap. 49. Non renascebantur qui Baptismate Iohannis baptizabantur, &c. sed quodam precursoř illius ministerio, qui dicebat: Parate viam Domini: huic vni, in quo solo renasci poterant, para bantur, &c.

Gregorius Magnus hom. 7. in Euang. idem docet, & alij; proinde recte Doctor significat vnum Baptismi Iohannis in hoc solo fuisse, vt dispone ret ad Baptismum Christi, tum exercitando pec ablution.

1

2

Sensus incon-
tus quæsti-
onis.
Conclusio af-
firmativa.

Origenes.
in Iohannem:
Ut prepararem,
velut popu-
lum instruūtum,
ego veni,
& ad preparandum
locum resipiscens
per Baptismum
post me veni-
ro, &c. Athanasius
introductorium
appellat: Basilius
exhortatione ad
Baptismum, initia-
torum: Cyrillus
Alexandrinus
lib. 1. in Iohannem
cap. 26. præparatiuam:
& lib. 2. cap. 57.
introductorium:
sicut & Damascen.
lib. 4. fidei
orthodoxe, rudi-
mentum, &c. Denique
Cyprianus de
Baptismo Christi,
& manifestatio
ne Trinitatis;
Preparabat viam
Domino Iohannes
lauando exterius
corpora, vt
precederet exterius
lauacrum, securum
Baptisma in quo
conferrebat animarum
ablution, & peccatorum
remissio, &c. Augustinus
in Enchiridio cap.
49. Non renascebantur
qui Baptismate
Iohannis baptizabantur,
&c. sed quodam
precursoř illius
ministerio, qui
dicebat: Parate
viam Domini:
huic vni, in quo
solo renasci
poterant, para-
bantur, &c.

Athanas.
Basilius.
Cyrill. Ale-
xandrinus.
Damasc.

Cyprian.

Augustin.

oporeat eum alias baptizari: dum tamen adsit intentio suscipiendi illud, quod confert Ecclesia. Et si ergo à Ioanne baptizatus non habuisset fidem Trinitatis: dum tamen intenderet recipere illum Baptismum, quem Ioannes intendebat dare (qui sic intelligendo, poterat esse verus Baptismus Christi) non erat iste postea baptizandus: cuius oppositum dicit Magister de postea baptizandis.

Ad primum argumentum dico, quod non tenetur Magister: nec argumentum quod sumitur ex Actibus 19. concludit. Verum enim est, quod non habentes fidem fuerunt baptizandi Baptismo Christi: sed non sequitur, ergo habentes fidem non erant postea baptizandi. Iste modus arguendi non tenet, nisi in causis præcisis, quod non est in proposito. Infidelitas enim non erat causa præcisa rebaptizationis Baptismo Christi, immò magis, quia priùs non receperant gratiam Baptismi.

Ad secundum argumentum dico, quod maior est vera, quando aliquid Sacramenti Baptismi confertur, in Baptismo autem Ioannis nihil Sacramenti Baptismi conferrebarur: ablutio enim exterior, sine determinatis verbis, & determinata intentione prolatis, omnino nihil est Sacramenti Baptismi, sicut nec quæcumque alia balneatio.

Et si obicias, ubi ergo habet veritatem illa maxima, *Vbi omissum est aliiquid, caute supplendum est?* Respondeo, vel non potest habere locum in Sacramento verè uno, quia duobus concurrentibus ad istud Sacramentum, alterum sine altero nihil est Sacramenti: quia alterum sine altero nec significat gratiam, nec efficit, & tunc expónenda est illa maxima de diuersis Sacramentis ordinatis, cuiusmodi sunt ordinatio in Diaconum, Subdiaconum, & humiūmodi, & de talibus est ibi sermo. Vel si possibile est in aliquo Sacramento verè uno, vnam partem esse sine alia, puta in Eucharistia, (loquendo de speciebus panis, & vini,) ibi locum habet illud, *quod omissum est, est supplendum.*

Sed in proposito non, quia ablutiō Ioannis nihil erat Sacramenti Baptismi: ideo non valēt.

*Ad argum. x.
Reycit Magis-
trum.*

421.

ablutionem aquæ externani, tum etiam prædicando fidem, & penitentiam peccatorum, appropinquante regno cœlorum, & gratiā nouæ legis: subiicit mox sententiam Magistri, cāmque impugnat. His positis quantum ad summationem & divisionem, difficultates & controversias breuiter perstringam suo ordine, resumendo membra ipsius questionis iuxta consuetum stylum.

Hic supponit Doctor opinionem veriorem circa institutionem Baptismi Christi ante passionem factam; quam & inferius docet: nempe discipulos Christi non fuisse vlos alio Baptismo, quām instituto à Christo, cuius formam à discipulis potuit Ioannes discere.

Cæterū Ioannem non fuisse vsum Baptismo Christi, sed suo, supponunt omnes Patres; neque alioquin ministerium Ioannis, quo ut præcursor fungebatur, permettebat ipsi congruē vsum alterius Baptismatis sacramentalis instituti à Christo; sed seruato discrimine inter utrumque, soli Christo, & eius discipulis proprium esse debebat: quamquam simul pro aliquo tempore concurrerent; ut patet Ioanais 3. & 4. Baptismus autem Ioannis vnum annum circiter, vel paulò amplius durauit, donec missus est in carcere, & tunc extinctus est vsum Baptismi Ioannis, quod à solo eius ministerio pendebat: ut probat Augustinus tract. 4. in Ioan. Causa ergo propositus est speculatorius, & non facti; & sic etiam differendi gratiā à Doctore proponitur: non verò asserendo.

b *Alio modo potest intelligi, &c.* Hic docet distingui Baptismum Christi à Baptismo Ioannis. Oppositum errorem docuit Petilianus, eundem scilicet fuisse Baptismum Christi & Ioannis, in quo distinguerebant tres gradus: vnum, qui fuit in aqua, & hic fuit Ioannis; secundum, in spiritu, & hic fuit Christi; tertium in igne, & hic fuit Paracleti: vide Augustinum lib. 2. contraries Petiliiani cap. 32. 34. & 37. Idem docent hæretici huius temporis, nullum discrimen agnoscentes inter utrumque Baptismum, nisi quod Baptisma Ioannis fuerit efficax in virtute Christi exhibendi in Cruce, Baptisma Christi in virtute iam exhibiti. Vide Bellarmiū lib. 1. de Baptismo, cap. 19.

Hæc hæresis damnata est ab omnibus Patribus. Vide citatos, & quos refert Scholastes. Damnatur seſſ. 7. de Baptismo, à Tridentino: *Si quis dixerit Baptisma Ioannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, anathema sit, &c.*

Ioannem baptizasse, &c. Materiam Baptismi Ioannis fuisse aquam, & ablutionem, habemus An fuerit Matth. 3. Luca 3. Marci 1. Ioan. 1. & 3. Act. 1. De vsum formâ. forma non ita constat, ideo Doctor alterutrum supponit: primum autem, scilicet baptismus in determinata forma, ut in nomine ventri, ita sentit Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacram. part. 6. cap. 6. Magister in hac dist. cap. ultimo, quem sequitur communis opinio præter citandos: Alensis 4. part. 5. & noster Doctor tanquam magis receptam ear-

quest. 6. in 3. art. 1. D. Thom. 3. part. quest. 5. 8. art. 6. ad dem primo loco statuit; cui facient multi Patres, Ambrosius lib. 1. de Spiritu sancto, cap. 7. Ioannes quidem in aduenientis Iesu, non in suo baptizabat nomine. Augustinus lib. questionum noui Testamenti, quest. 29. dicens Baptismum Ioannis non fuisse sine mentione Christi. Diuus Hieronymus in illa locis 2. Effundam de Spiritu meo, &c. Item Actorum 19. Ioannes baptizauit Baptismo parentis, dicens; in eum qui erat post ipsum ut credent, & Scoti oper. Tom. VIII. &c.

sententia communis effimat. Hugo. Magist. Alensis.

rent, &c. Vbi videtur hæc forma insinuari.

Oppositum huius etiam insinuat Doctor vt probabile; quem secutus est Durandus in hac dist. quest. 3. Gabriel quest. 2. art. 1. Sotus quest. 2. art. 1. & alij. Et pater congruentius, quia locus ille Actorum habet commodam interpretationem ex superficie verborum; nempe ex eo quod Ioannes dum baptizaret, instruxerit ciuitatem de fide veni.

D. Thom.
Doctor.
Ambros.

Augustin.

Hieron.

3
suppositio.

*Ioannem non
fuisse vsum
Baptismo
Christi.*

*Concursus
utriusque.*

*Distingue v-
triusque Ba-
ptismi.
Error Peti-
liani.*

*Augustin.
Error Noua-
torum.*

Bellar.

*An fuerit
vsum formâ.*

*Sententia com-
munis effi-
mat.
Hugo.
Magist.
Alensis.*

*Negativa
probabilita-
tis.
Docto.
Gabriel.
Durand.
Sotus.*

turi. Secundò, quia forma illa esset falsa, cùm Christus iam venerit; ac proinde non erat venaturus, & id ipsum scierit Ioannes. Tertiò, quia eadem etiam forma baptizando Christum proferretur falso: Ioannes autē idem Baptisma Christo, & aliis ministrauit, quia Baptisma Ioannis non conferebat gratiam: ergo non dabatur sub aliqua forma verborum determinata, quia hæc tantum datur in Sacramentis nouæ legis ad significandum effectum interiorem gratiæ. Ad fundamen-tum oppositæ sententiae intelligendi sunt Pa-tres; sicut & locus Aëtorum, ad quem alludunt, iam præmissus declaratur.

6

*Communi
sententia præ-
ferenda.*

*Sacrae fun-
damentis se-
cunda senten-
tia.*

*Quæd formæ
non esset.*

7
*Sententia Ma-
gisteri.*

*Sententia Ma-
gisteri impu-
gnatur.*

Secundo modo intellecta sententia Magistri relictur ab omnibus, estque erronea, quia præcep-tum generale Baptismi Christi comprehendit baptizatos à Ioanne, sicut & cæteros; & à fortio-ri baptizatos à Ioanne magis, quæcircumcisos, quia Circumcisio conferebat gratiam, & delebat peccatum: non ita Baptismus Ioannis. Deinde propriæ characterem, & consignationem, & ini-tiationem in lege nova requiritur Baptismus Christi, etiam respectu eorum, qui habuerunt fidem, & iustitiam.

Tertiò, quia Baptismus ille fuit præparato-rius ad Baptismum Christi, cui subordinabatur tanquam dispositio, vel introductio, & exercita-tio, vt constat ex Patribus & Scriptura Matth. 3. dicit Ioannes ad Phariseos & Sadduceos à se ba-ptzatos; *Ego baptizo vos in aqua*, &c. qui autem post me venturus es, &c. illi vos baptizabit in Spi-ritu sancto, & igni, &c. Item, quia inter eos qui baptizati sunt ab Apostolis, Act. 2. & 4. præsumendum est fuisse aliquos baptizatos à Ioanne: quia loco citato Matthæi, dicitur tota Ierosoly-ma, in qua baptizarunt Apostoli, frequentasse Baptismum Ioannis.

Et quidquid sit de hoc, doctrina de Baptismo, eiisque necessitate proposita à Petro Act. 2. non excipit baptizatos à Ioanne: quæ doctrina uni-versalis fuit, respectu totius populi, in quo fu-erunt baptizati à Ioanne: neque respondere licet fuisse etiam in populo baptizatos à Christo. Respondeatur enim illis necessitatem Baptismi, eiisque susceptionem non fuisse propositam, quia iam initiati sunt, & instruti, antequam ad Baptismum admitti sunt. Respectu ignorantium Baptismum loquitur ex subiecto argumento Pe-trus, & interrogantiū quid facere deberent. Con-clusionem hande tradit S. Augustinus tract. 5. in Augustin. Ioannem; & habetur de consecr. dist. 4. cap. Aliud &c. & lib. 5. contra Donatistas de baptismo.

c Si dicatur quid Magister intelligatur de bapti-zatis à Ioanne primo modo, &c. Magister hac di- distinctione docuit alios baptizatos esse à Ioanne, qui ponebant spem in illo suo Baptismo, neque cognoscebat Spiritum sanctum: & hos docet necessariò baptizandos esse Baptismo Christi; alios verò non posuisse spem in predicto Ba-ptismo, & habuisse fidem, & cognitionem Trini-tatis; ac proinde tertia personæ, & hos non fuisse baptizandos Baptismo Christi, sed recipiendos per manus impositionem.

Assertio Magistri intellecta iuxta primum modum, quem adducit Doctor in litera, quasi aliquando baptizaret Baptismo Christi, hoc etiam casu dato, est falsa, quia infidelitas suscipiens Baptismum non evacuat Sacramentum; ita vt iterari debeat, modò adhuc intentio illud susci-pienda cum reliquis, deficiente solā fide. Hunc autem casum non intendit Magister, qui loqui-tur de proprio Baptismo Ioannis, quem distin-guit à Baptismo Christi: & solū iuxta mentem, & errorum hereticorum casus hic admittitur in praxi, quia non distinguunt inter Baptismum Christi, & Baptismum Ioannis.

Secundo modo intellecta sententia Magistri relictur ab omnibus, estque erronea, quia præcep-tum generale Baptismi Christi comprehendit baptizatos à Ioanne, sicut & cæteros; & à fortio-ri baptizatos à Ioanne magis, quæcircumcisos, quia Circumcisio conferebat gratiam, & delebat peccatum: non ita Baptismus Ioannis. Deinde propriæ characterem, & consignationem, & ini-tiationem in lege nova requiritur Baptismus Christi, etiam respectu eorum, qui habuerunt fidem, & iustitiam.

Tertiò, quia Baptismus ille fuit præparato-rius ad Baptismum Christi, cui subordinabatur tanquam dispositio, vel introductio, & exercita-tio, vt constat ex Patribus & Scriptura Matth. 3. dicit Ioannes ad Phariseos & Sadduceos à se ba-ptzatos; *Ego baptizo vos in aqua*, &c. qui autem post me venturus es, &c. illi vos baptizabit in Spi-ritu sancto, & igni, &c. Item, quia inter eos qui baptizati sunt ab Apostolis, Act. 2. & 4. præsumendum est fuisse aliquos baptizatos à Ioanne: quia loco citato Matthæi, dicitur tota Ierosoly-ma, in qua baptizarunt Apostoli, frequentasse Baptismum Ioannis.

Et quidquid sit de hoc, doctrina de Baptismo, eiisque necessitate proposita à Petro Act. 2. non excipit baptizatos à Ioanne: quæ doctrina uni-versalis fuit, respectu totius populi, in quo fu-erunt baptizati à Ioanne: neque respondere licet fuisse etiam in populo baptizatos à Christo. Respondeatur enim illis necessitatem Baptismi, eiisque susceptionem non fuisse propositam, quia iam initiati sunt, & instruti, antequam ad Baptismum admitti sunt. Respectu ignorantium Baptismum loquitur ex subiecto argumento Pe-trus, & interrogantiū quid facere deberent. Con-clusionem hande tradit S. Augustinus tract. 5. in Augustin. Ioannem; & habetur de consecr. dist. 4. cap. Aliud &c. & lib. 5. contra Donatistas de baptismo.

Fundamentum Magistri nullum est, vt respon-det Doctor in litera quia infidelitas non est præ-cisa causa suscipiendo Baptismum: quamvis ergo infideles baptizandi sunt, non tamen soli: & iste modus argumentandi non concludit: verbi gratiæ, infidelis baptizandus est: ergo solū in-fidelis est baptizandus: tenet tantum in causis præcisissimis, in quibus sicut affirmatio est causa affir-mationis, ita etiam negatio est causa negationis, propter mutuam adæquationem causæ, & effec-tus, vt est inter definitionem, & proprietatem subiecti; quæ adæquatio in hoc salutatur, vt vbi-cumque saluetur unum, ibidem saluetur & alterum extremum: authoritates autem Hieronymi, & Ambrosij à Magistro adductæ designant tan-tum infidelitatem esse sufficientem causam appli-candi Baptismum, non solam, neque præcisam. Et si obijcas, inquit, illam maximam, vbi omis-sum est aliiquid, cantè supplendum esse, &c. non intelligi-de partibus essentialibus eiusdem, quia si defi-ciant, nihil fit; deficit enim fundamentum signi-ficationis sacramentalis, sed intelligendum esse in Sacramento Ordinis, vel Eucharistia, quod ex diuersis integratur, quorum quodlibet seorsim ponere potest. Habetur illa maxima cap. vñico de Clerico per salutem ordinato, & de Sacramentis non iterandis, cap. 1. Qui voluerit, circa hanc materiam de Baptismo Ioannis legat Alensem citatum, & D. Thomam 3.p. quest. 38. & sequenti. Hæc ex in-stituto præsenti sufficiant.

8
*Notatur er-
roris.
Præceptū ge-
nerale.*

*Baptismus
Christi ob
consignatio-
nem.*

*Tertia ratio
ex subordina-
tione.*

9
*Fundamen-
tum Magistri
soluitur.*

*Causa praci-
se se inferit.*

*Quando ali-
quid supple-
dum in Sa-
cramentis.*

*Alens.
D. Thom.*

DISTINCTIO TERTIA.

De Baptismo.

A

BOs t̄ h̄c videndum est quid sit Baptismus, & quæ sit forma, & quando institutus, & causa institutionis. *Baptismus* dicitur intinctio, id est, ablutio corporis exterior, facta sub forma verborum præscripta. Si enim ablutio fiat sine verbo, non est ibi Sacramentum, sed accidente verbo ad clementum, fit Sacramentum: non utique ipsum clementum fit Sacramentum, sed ablutio facta in elemento. Vnde Augustinus. [Verbo Baptisma consecratur. detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum. Vnde est h̄c tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud est virtus intus manens.] In duobus ergo consistit Sacramentum Baptismi, scilicet in verbo, & clementu. Ergo, et si alia desint, quæ ad decorum Sacramenti instituta sunt, non ideo minus est verum Sacramentum & sanctum, si verbum sit ibi, & clementum. Nam & in hoc Sacramento, & in aliis, quædam solent fieri ad decorum & honestatem Sacramenti, quædam ad substantiam, & causam Sacramenti pertinentia. De substantia huius Sacramenti sunt verbum & clementum, cætera ad solemnitatem eius pertinent.

Tract. 80.
in Ioan.
Tomo 9. &
ser. de Ca-
tachys. c. 3.
Tomo 9.

De forma Baptismi.

B

Sed quod est illud verbum, quo accidente ad elementum, fit Sacramentum? Veritas te docet, quæ huius Sacramenti formam tradens, ait discipulis; Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Inuocatio igitur Trinitatis verbum dicitur, quo Baptisma consecratur: & h̄c est forma verborum, sub qua traditur Baptismus. Vnde Bonifacio Episcopo Zacharias Papa ait, [Firmissimè præceptum est in Synodo Anglorum, vt quicunque sine inuocatione Trinitatis mersus fuisset, quod Sacramentum regenerationis non haberet: quod omnino verum est, quod si mersus in fontem Baptismi quis fuerit sine inuocatione Trinitatis, perfectus Christianus non est, nisi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti fuerit baptizatus.] Legitur tamen in actibus Apostolorum, Apostolos baptizasse in nomine Christi, sed in hoc nomine, vt exponit Ambrosius, tota Trinitas intellegitur. Intelligitur enim cum Christum dicis, & Pater, à quo uictus est, & ipse qui uictus est, & Spiritus sanctus, per quem uictus est. Vnde Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum. A quodam Iudeo multos baptizatos assertis, & quid inde agendum sit consulitis. Hi profectò si in nomine sanctæ Trinitatis, vel in nomine Christi, sicut in Actibus Apostolorum legimus, baptizati sunt, uictus enim, idemque est, vt exponit Ambrosius, rebaptizari non debent.

Math. v. 1.
d. 4. c. in
Synodo.

De conse-
dit. 4. c. in
Synodo.

Act. 2. f. 8.
c. 10. g. 5.
19. 4.
Lib. 1. de
Spir. sanct.
c. 3. de conf.
dit. 4. A
quodam.

Cap. preal-
legatis.

Si in nomine Patris tantum, vel Spiritus sancti, possit tradi Baptismus.

C

Hic queritur, An Baptismus esset verus, si diceretur in nomine Patris tantum, vel Spiritus sancti tantum: vt cum dicitur in nomine Christi?

*Ambr.lib.1.
de Spirit.
sanct.c.9.
Tom.2.* Ambrosius videtur dicere, quod si fide mysterium Trinitatis teneatur, & vna persona tantum nominetur, plenum esse Sacramentum: & è conuerso, si tres nominentur, & non rectè de aliquo illorum sentiantur, vacuum fieri mysterium Trinitatis. Ait enim sic: [Vbi non est plenum Baptismi Sacramentum, nec principium, nec species aliqua Baptismi estimatur. Plenum autem est, si Patrem & Filium, & Spiritum sanctum fatearis. Si vnum neges, totum subrues. Et quemadmodum si vnum in sermone comprehendas, vel Patrem, vel Filium, vel Spiritum sanctum, fide autem nec Patrem, nec Filium, nec Spiritum sanctum abneges, plenum est fidei Sacramentum: ita, etiam licet Patrem & Filium, & Spiritum sanctum dicas, & aut Patris, aut Filii, aut Spiritus sancti minus potestate, vacuum est omne mysterium.] [Cùm enim dicitur nomine Christi, per virtutem nominis impletum est mysterium: nec à Christi Baptismate Spiritus separauit, quia Christus baptizauit in Spiritu.]

*Ibid. paulo
post. Ioan.
1.c.
Act.1.a.*

Questio Ambroſij.

D **N**unc consideremus, Vtrum sicut in Christi nomine legimus Baptismi plenum esse Sacramentum, ita etiam Spiritu sancto tantum nuncupato, nihil desit ad mysterij plenitudinem? Rationem sequamur, qui vnum dixerit, Trinitatem signavit: si Christum dicas, & Patrem, à quo vincetus est Filius, & ipsum qui vincetus est, scilicet Filium & Spiritum sanctum, quo vincetus est, designasti. Scriptum est enim hunc esse Iesum à Nazareth, quem vnxit Deus Spiritu sancto. Et si Patrem dicas, Filium eius, & Spiritum oris eius pariter indicas, si tamen id etiam corde comprehendas. Et si Spiritum sanctum dicas, & Deum Patrem à quo procedit, & Filium eius, cuius est Spiritus nuncupasti.

Psal.3. **A** **V**nde ut rationi copuletur auctoritas, Dominus dicit: Vos autem baptizabimini in Spiritu sancto, ex quo indicat nos rectè posse baptizari in Spiritu sancto.]

*Act.1.a.
Matth.3.c.
Marci 1.b.*

*Perstringit pramissorum intelligentiam cum determinatione
cuiusdam dicti.*

E **X** his aperte intellexisti, in nomine Christi verum Baptisma tradi: vnde Enihilominus insinuari videtur, verum Baptisma dari posse in nomine Patris tantum, vel Spiritus sancti tantum, si tamen ille qui baptizat, fidem Trinitatis teneat, quæ Trinitas in quolibet horum nominum intelligitur. Si autem aliquis peruersè credens, & errorem inducere intendens, vnum de tribus tantum nuncupet, non complet mysterium. Quod vero ait: nominatis tribus vacuum esse mysterium, si baptizans minuat potestatem Patris, vel Filii, vel Spiritus sancti, id est, si male sentiat de potentia alicuius horum, non credens vnam potentiam trium; intelligendum est hoc super eum, qui non intendit, nec credit baptizare: qui non tantum caret fide, sed etiam intentionem baptizandi non habet. Qui ergo baptizat in nomine Christi, baptizat in nomine Trinitatis, quæ ibi intelligitur. Tertius est tamen tres personas ibi nominare, vt dicatur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: non in nominibus, sed in nomine, id est, inuocatione, vel in confessione Patris, & Filii, & Spiritus sancti. [Inuocatur enim ibi tota Trinitas, vt inuisibiliter ibi operetur per se, sicut extra visibiliter per ministerium. Si autem dicatur in nominibus, non est ibi Sacramentum, quia non seruatur forma Baptismi.]

*Quid oper-
reas detec-
minari.*

*Ambr.lib.1.
de Spirit.
sanct.c.3.*

De institutione Baptismi.

F **D**e institutione Baptismi quando cœperit, variae sunt estimationes. Alij dicunt tunc esse institutum, cum Nicodemo Christus ait, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c.* Alij dicunt institutionem Baptismi factam, cum Apostolis dixit, *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Sed hoc dixit eis post resurrectionem, præcipiens eis de vocatione gentium, quos ante passionem binos miserat ad prædicandum in Iudea, & ad baptizandum, dicens: *In viam gentium ne abieritis.* Iam ergo institutus erat Baptismus: quia baptizabant simul & prædicabant.

*Ioan. 3. a.**Math. vlt.**d.**Math. 10. a.**& b.**Math. 10. a. & b.**De forma, in qua baptizauerunt Apostoli, ante passionem Christi.*

G **S**i verò queritur, in qua forma tunc baptizauerunt Apostoli? Sanè dici potest in nomine Trinitatis, scilicet in ea forma, in qua baptizauerunt postea gentes: quæ ante passionem potest intelligi fuisse tradita, licet non sit scriptum. Non ergo tunc illam formam Christus tradidit, cum ad euangelizandum gentibus misit: sed quam antè tradiderat, mittens eos in Iudeam, post iteravit, cum ad gentes misit. Commodius ergo dicitur institutio facta, quando Christus à Ioanne baptizatus est in Iordanis: quod dispensauit, non quia mundari voluit (cum sine peccato fuerit) sed quia contactu mundæ carnis suæ vim regeneratiuam contulit aquis, ut qui postea immergeretur inuocato nomine Trinitatis, à peccatis purgaretur. Tunc ergo institutus est Baptismus Christi: in quo Trinitas, cuius mysterium ibi innotuit, interius hominem baptizat.

*Math. vlt.**d.**Math. 3. d.**& 10. a.**De cōf. d. 4.**Nunquam**aqua.**Aug. ser. 2.**dom. infra**off. Epiph.**Quare in aqua tantum fiat?*

H **C**elebratur autem hoc Sacramentum tantum in aqua, non in alio liquore, vt ait Christus, *Nisi quis renatus, &c.* [Ideoque uniformiter id fieri in aqua præcipitur, vt intelligatur, quod sicut aqua sordes corporis, ac vestis, abluit: ita Baptismus maculas animæ, sordesque vitiorum emundando abstergit.] Vel ideo, vt nullum inopia excusaret, quod posset fieri, si in vino, vel oleo fieret: & vt communis materia baptizandi inueniretur apud omnes: quod aqua significauit, quæ de latere Christi manauit, sicut sanguis alterius Sacramenti signum fuit. Non ergo in alio liquore potest consecrari Baptismus, nisi in aqua.

*Ioan. 3. a.**Ambr. c. 6.**in illud**Rom. 15.**Ita & nos
in nouita-
te vita.**Ioan. 10. f.**De immersione, quoties fieri debeat.*

I **D**e immersione verò, si queratur quomodo fieri debeat, præcisè respondemus, Vel semel, vel ter, pro vario more Ecclesiæ. Vnde Gregorius. [De trina immersione Baptismi nil verius responderi potest, quam quod vosipſi sensistis: quia in vna fide nihil officit Ecclesiæ sanctæ consuetudo diuersa. Quia enim in tribus subsistentiis vna substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in Baptismo ter, vel semel immergere: quia & in tribus personarum Trinitas, & in vna potest diuinitatis singularitas designari. Nos verò qui tertio immergimus, etiam triduanæ sepulturæ Sacramentum signamus.] Secundum hoc, licet non modo ter, sed etiam

*Epist. 41.
lib. 1.**Regist. &
habetur de
conf. dist. 4.**De trina
immersio-
ne.*

In illud Rom. 1.4. etiam semel tantum immergere. Ibi tamen dumtaxat immergere semel licet, vbi consuetudo Ecclesiae talis existit. Si quis vero id facere incipiat, vbi consuetudo talis non est, ut semel tantum mergendum afferat, reprehensibilem se constituit. Vnde Haymo [In suo sensu abundabat Cyprianus, cum semel mergebat in Baptismo parvulos: qui quod intelligebat, studiosè implebat bonis operibus abundando, licet in hoc nescius delinqueret: sed quia bonis operibus abundabat, postea correptus a Deo abundauit altiori sensu, ter illos mergendo.] Ecce habemus, quia deliquit qui semel mersit. Sed hoc ideo, quia aliter se habebat consuetudo illius Ecclesiae, vel quia unam tantum faciebat mersionem afferebat. De tria mersione Augustinus ait. [Postquam nos credere promisimus, tertio capitulo nostra in sacro fonte demersimus: qui ordo baptizandi duplici mysterij significatione celebratur. Recte enim tertio immersi estis, qui accepistis Baptismum in nomine Trinitatis. Recte tertio immersi: quia accepistis Baptismum in nomine Christi, qui die tertiana resurrexit a mortuis. Illa enim tertio repetita immersio, typum dominicæ exprimit sepulturæ.] Constat ergo baptizandos tertio debere immersi, & tamen si semel tantum immergantur, verum Baptisma accipiunt. Et qui semel immersi tantum, non peccat, nisi consuetudo Ecclesiae obseruat, vel hoc modo tantum debere fieri afferat.

Habetur de conf. diffl. 4. c. Postquam.

Rom. 6.4.

Quando Circumcisio amisit vim suam?

Ioan. 2.9. f. **K** Olet etiam queri, Si Circumcisio amisit statim vim suam ab institutione Baptismi? Ad quod dicimus, in Christi morte terminata esse legalia omnia. *Consummatum est.* Ex tunc ergo Circumcisio perdidit vim suam, ita quod postea non profecerit, sed potius obfuerit obseruatoribus suis. Sed unde ad oblationem veræ hostiæ potuit prodesse. Si enim ante passionem legalia finem habuissent, non, *Marth. 26. b.* cùm imminentem, vetus pascha cum discipulis manducasset.

Luc. 22.4.

Marci 14. b.

Ioan. 13. b.

De causa institutionis.

L **C**ausa vero institutionis Baptismi, est innovatio mentis, ut homo qui per peccatum vetus fuerat, per gratiam Baptismi renouetur, quod fit depositione vitiorum, & collatione virtutum. Sic enim fit quisque nouus homo, cùm abolitis peccatis, ornatur virtutibus. Abolitio peccatorum pellit fœditatem. Appositio virtutum afferit decorum, & haec est res huius Sacramenti, scilicet interior munditia.

Queritur an Baptismus aperuit cælum, quod non aperuit Circumcisio?

M **S**i queritur, Vtrum Baptismus aperuit cælum, quod non aperuit Circumcisio? dicimus, quia nec Baptismus, nec Circumcisio regni nobis aditum aperuit, sed in hostia Salvatoris: quæsi tempore Circumcisio-nis oblata fuisset, illius temporis homines regnum intrassent. Res ergo huius Sacramenti iustificatio est.

V P R A Magister ^a egit de quodam præambulo ad Baptismum Christi : hic agit de Sacramento Baptismi. Et diuiditur in duas, in procœmum, & tractatum, qui incipit ibi, *Baptismus dicitur*. Prima diuiditur in partem principalem, & incidentalem, quæ incidentalis incipit capite 4. Principalis diuiditur in tres partes. Primò agit de partibus intrinsecè pertinentibus ad Baptismum. Secundò de suscipiente Baptismum *dijst.* Tertiò de ministro *dijst.* *s. Post hoc sciendum.* Prima, quæ pertinet ad præsentem lectionem diuiditur in tres: Primò, agit de quiditate Baptismi, siue quid sit Baptismus. Secundò, de forma eius, ibi, *Sed quid est illud verbum.* Tertiò, de institutione eius, ibi: *De institutione.* Et in illa tertia parte interserit de materia Baptismi, ibi: *Celebratur autem, &c.*

Circa istam distinctionem tertiam, quærendum est de quatuor. Primò, de Baptismi definitione, an illa propria sit eius, quām ponit Magister: *Baptismus est tintatio, id est, ablutio corporis exterior, facta sub forma verborum prescripta?* Secundò, de forma Baptismi: an hæc sit præcisa forma eius: *Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen?* Tertiò, de materia, an sola aqua naturalis pura, sit materia conueniens Baptismo? Quartò, de institutione, utrum institutio Baptismi euacuet Circumcisionem.

V P R A Magister egit, &c. Hic exponit Doctor ordinem. Postquam enim tractauit de Sacramentis nouæ legis in genere, subiecit etiam tractatum de Baptismo Ioannis, tanquam præambulo ad tractatum de Baptismo Christi, quem explicat in hac distinctione. Eius argumentum comprehendit Doctor quatuor quæstionibus, hoc ordine: primò explicat quid rei per definitionem, quæ supponitur in qualibet scientia. Secundò explicat partes Sacramenti Baptismi: in secunda quæstione formam, quæ est magis principalis in composito: in tertia verò quæstione, agit de materia: in quarta verò, de institutione eius per ordinem ad causam efficientem, & de promulgatione, & concurrentia eius cum Circumcisione.

Eius divisione

Q V E S T I O I.

*An illa definitio Baptismi sit propria, quam ponit Magister, scilicet:
Baptismus est tintatio corporis exterior, facta sub
forma verborum prescripta?*

Hugo Viæt. lib. 2. de Sacram. p. 6. cap. 2. Alensis. 4. p. q. 11. m. 2. & 3. D.Thom. 3. p. q. 66. art. 1. (ubi Suar. & Valq.) & hic q. 1. art. 1. D.Bon. 4.1. q. 1. & 2. Ric. a. 1. q. 3.

*Mag. A.
Argum. 1.*

AD primum arguitur ^b, quod non, quia pars non prædicatur de suo toto: ablutio est pars Sacramenti Baptismi; quia secundum Augustinum quæst. 1. Detrahe: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.*

Sacramentum ergo sicut non est verba, ita nec ablutio ipsa.

Contrà, Magister in distinctione ista.

In solutione huius quæstionis potest procedi sicut suprà distinctione prima q. 2. de definitione Sacramenti. Supponendo enim ex vñ loquentium, significatum nominis Baptismi, scilicet, quod Baptismus significat quoddam speciale Sacramentum, vt si Baptismus significet ablutionem, sicut apud Iudeos erant Baptismata corporum, & vasorum, id est, ablutiones: tunc hoc quod erit Sacramentum Baptismi, (intelligendo ibi constructionem intransituam) significat Sacramentum speciale, & hoc tam specificando significationem, & effectum significatum, puta purificationem animæ à peccato

Ad primum arguitur, &c. Adductâ ratione dubitandi, supponit quid nominis, tam quoad formale Baptismi, quod est significatio practica, quām quoad materiale, quod est fundamentum talis significationis, iuxta alias præmissa dist. 1. quæst. 2. Ex hoc supposito deducit, quāratione potest definitio conuenire Baptismo, iuxta principia in eadem quæstione posita circa definitionem Sacramenti, de quibus ibi sufficienter egimus.

Patres autem varias tradunt appellations huius Sacramenti, vt Nazianzenus, *orat in sanctum Baptisma, que est 40.* Clemens Alexandrinus lib. 1. *Padagog. cap. 6.* Basilius *homil. 13.* que est exhortatio ad Baptismum. Chrysostomus *homil. ad baptizandos, om. 5.* Damascenus *lib. 4. fidei Orthodoxe, cap. 10.* Neque secus in Scriptura variis appellationibus dicitur, *ad Romanos 6. Baptismus, sepultura, crucifixio: ad Colos. 2. Circumcisio: ad Titum 3. Lauterum, seu ablutio, & balneum, & sp̄r: ad Hebreos 6. & 10. illuminatio.*

Hæc autem appellations præter Baptismi, & lauaci, seu ablutionis, desumuntur ab effectu, seu à significatione mystica; vocabulum autem Baptismi est commune, & in vñ omnibus, vt *Ivan. 3. & 4. Matthæi ultimo, Act. 2.* & per totum; etsique ex vñ Patrum Latinorum, & omnium Conciliorum, & Scholasticorum: & desumitur ab intrinsecō

Variae appella-
tiones hu-
ius Sacra-
menti.

Nazianzen.
Clemens.
Basilius.

Chrysost.
Damasc.
Sepultra,
crucifixio.

Circumcisio,
lauacrum,
illuminatio.

Appellatio
vulgaris,
&
propria.

Declarat
quid nomi-
nis in Bapti-
smo.

peccato originali : quam specificando fundatum talis significationis & relationis.

*Baptismum habere con-
ditiones res
definibili,
iuxta dicta
d. i. g. z. n. 2.
& 3.*

Ex hoc, inquam, supposito, apparet quatenus Baptismus potest habere definitionem, cum enim definibile oporteat esse ens positivum, per se unum, & reale, & commune, ut habetur supra, Baptismus non est purè non ens, sicut impossibile. Et

probatur eo modo, quo supra de Sacramento, quia ratio eius non est in se falsa; nulla enim est repugnaria, quodcumque sensibile, vel quocumque sensibilia institui à Deo ad significandum efficaciter ablutionem animæ à peccato. Neque etiam est purum non ens, sicut negatio, vel priuatio, patet. Est etiam per se unum, quantum ad illud quod principaliter significat, quod est talis relatio signi ad tale significatum.

*Sola substantia
definiatur pri-
mo.*
Tertia. 18.

Nec huic obstat, quod connotat correlatum suum, & fundamentum, quia sic relatio quocumque connotat; nec quod in fundamento sunt multa connotata, quia, ut dictum est supra, una relatio rationis potest fundari in quantumcumque distinctis in re. Talis ramen connotatio bene prohibet habere definitionem primò: nihil enim haber definitionem primò, nisi substantia, quæ non definitur per aliquid additum; neque sicut correlatum additur in definitione correlati; nec sicut subiectum in definitione accidentis, talia enim habent definitionem, sed non primò. patet. Meta. §. Illud autem relatum.

Sola ergo tertia conditio, scilicet quod oportet definibile esse ens reale, excludit à Sacramento Baptismi, quod non habeat omnino perfectam definitionem; habet tamen eo modo, quo secundæ intentiones, vel quocumque relations rationis definiuntur, quod sufficit quantum ad intellectum habentem scientiam per definitionem. Eodem enim modo est definitio, sicut illa cui correspondet quiditas in re.

S C H O L I V M.

Post declaratum quid nominis, & rei in Baptismo, ponit duplum opinionem: una sit ablusionem, & verba esse fundamentum relationis Baptismi, & secundum hanc falsa erit definitio Magistri, ob primum argumentum. Altera ponit solam ablutionem, sed circumstantiam verbi, ut fundamentum: & secundum hanc, teneri potest definitio Magistri. Prima magis placet: parua vis est utratenatur.

2. Secundò principaliter est videndum, an hæc sit eius definitio, quam ponit Magister. Vbi notandum est, quod duobus modis potest de fundamento relationis poni, quæ importat Baptismus. Vno modo, quod illa fundetur in toto isto, scilicet ablutione simul, & verbis, tanquam in uno fundamento: & hoc est bene possibile, non obstante unitate eius, cum sit relatio rationis. Alio modo, quod eius fundamentum sit sola ablutione sola, inquam, id est, nihil aliud fundet, neque ut totum fundamentum, neque ut pars fundamenti: sed non sola, id est, ipsa sine quibuscumque aliis: immò oportet eam habere multa alia concomitantia, ad hoc ut funderet, scilicet & quod sit à tali ministro, sic intendente: nec istud est inconveniens, quod respectus tales præcedant in fundamento relationem rationis, tanquam præsuppositi illi relationi rationis. Et sic in ista ablutione præcedit habitudo ad verba concomitantia, & ad personam suscipientem aliqualiter consentientem: & sic in omnibus relationibus talibus præcedentibus

c Secundò principaliter est videndum, &c. Definitio Baptismi tradita à Magistro, est, quod sit intinatio, id est, ablution corporis exterior facta sub forma verborum prescripta, &c. Aliam assignat Hugo lib. 2. de Sacramentis part. 6. cap. 1. 2. Baptismus est aqua diluendis criminibus sanctificata per verbum Dei, &c. Hæc definitio re ipsa coincidit cum priori, quia ultima verba denotant ablutionem, & ut sic applicata, idonea est abluendis criminibus. Aliam ipse Doctor assignat infra, quæ est magis explicita, & denotans quidquid per se exigitur ad constituentium intrinsecè Baptismum, & respectuè ad intrinseca concurrentia, quæ talis est: Baptismus est ablution hominis aliqualiter consentientis, facta ab alio, in aqua, simul verba certa cum debita intentione, proficiente, significans efficaciter ex institutione divina, ablutionem animæ à peccato, &c. Aliam adiungit: Baptismus est Sacramentum ablutionis animæ à peccato, consistens in ablutione hominis aliqualiter consentientis, facta in aqua ab alio absente, & in verbis certis simul ab eodem abluente, cum debita intentione, prolatis.

2
*Definitio de-
Baptismi.
Magister.
Hugo.*

*Definitio qua-
Doctor assi-
gnat.*

*Altera defini-
tio.*

Hæc differt à priori, quod illa sit Sacramenti, ut est signum, & in genere relatiui, & datur per extrema, nempe fundatum, quod est ablution iuxta opinionem: quam primo loco explicat Doctor, ut probabilem cum conditionibus fundandi, & per terminum, qui est ablution animæ à peccato. Conditiones autem fundandi sunt, ut sit aliqualiter consentientis,

3
*Explicatio
prime defini-
tionis.*

in fundamento sic relato per ipsas, posset poni, relationem significationis illius, quam importat Baptismus, fundari.

Si primum istorum poneretur, tunc cùm in definitione accidentis in concreto, ponatur totum suum subiectum, & non pars præcisè, sicut nec ipsum in concreto prædicatur de parte sui subiecti, sed de toto: non esset Baptismus, siue Sacramentum Baptismi, ablutio: sed ablutio, & verba simul. Sicut è conuerso, ablutio non esset Baptismus: quia ablutio sola non est subiectum, vel fundamentum huius relationis, sed ambo simul, scilicet ablutio, & verba: ergo nec alterum corum denominatur per se ab alio.

Si autem secundum poneretur, tunc sicut de ablutione denominatiuè prædicaretur definitio Baptismi (licet illa ablutio intelligatur circumstantionata multis relationibus talibus, ad hoc vt sibi conueniat illa relatio) sic & è conuerso in definitione huius relationis in concreto acceptæ, posset poni *ablutio* solummodò in recto, & omnia alia in obliquo, cum quibusdam determinationibus significantibus illa determinare, siue circumstantiare ipsam ablutionem.

Istorum duorum primum videretur verius: quia verba non videntur esse simpli- citer necessaria, nisi essent signum, vel pars signi: si tamen diceretur, quod essent quædam determinatio ipsius ablutionis, quæ est signum, & sufficit illud pone-re signum, magis quam duo, quando in uno potest inueniri ratio sufficiens significandi: ablutio autem exterior satis potest poni significare ablutionem interiore- rem. Hoc ponendo, posset poni talis ratio Baptismi: quod *Baptismus est ablutio hominis aliqualiter consentientis, facta ab alio in aqua, simul verba certa cum intentione debita proferente, significans efficaciter ex institutione diuina ablutionem anime à peccato.*

Quod si teneatur alia via, scilicet, quod verba sunt pars fundamenti, tunc posset poni alia ratio Baptismi: quod *Baptismus est Sacramentum ablutionis anime à peccato, consistens in ablutione hominis aliqualiter consentientis, facta in aqua ab alio ablidente, & in verbis certis simul ab eodem ablidente cum debita intentione prolatus.*

Qualiter autem particulæ positæ in utraque ratione sunt necessariæ ad ratio- nem Baptismi, bene patebit specialius de singulis, in questionibus sequentibus.

Nec est differentia inter istas rationes, quin eadem secundum utramque sint ne-

Definitio Ba-
ptismi.

Alia defini-
tio.

Scotti oper. Tom. VII. cessa

consentientia, quod intelligitur de adulto: quamvis etiam possit extendi ad eos, qui in scipis nequeunt habere consensum, vt infantes, ha-bent tamen in alio, nempe in Ecclesia, quæ pro ipsis spondet, ex Augustino variis in locis. Item, requiritur ut sit ab alio habere debitam intentionem, & proferente simul verba formæ, ut in- frà declarabitur. Secunda autem definitio in *Secunda de- duobus differt*; nempe quod detur per genus proximum, quod est *Sacramentum*, & designet to-tale fundamentum non esse solam ablutionem, sed simul accedere verba, ex quibus confurgit integrum fundamentum. Prior autem statuit in- tegrum fundamentum relationis sacramentalis, seu significationis in sola ablutione, cui accedunt verba per modum conditionis specificantis, & determinantis ad fundandam significationem sa- cramentalem.

Hæc varietas oritur ex diuersitate modi sen- tiendi circa illud, quod *Sacramentum* importat in recto, tanquam fundamentum significatio- nis practicæ. Alij dicunt solam ablutionem, seu materiam, esse essentialiter *Sacramentum*, non autem formam; sed esse requisitam tantum, quamvis nihil efficiat, aut significet practicæ. Alij dicunt utrumque spectare ad essentiam Sa- cramenti in recto, & simul instituta esse ad causandam gratiam, per modum unius totalis signi sacramentalis. Prima definitio est secun- dum priorem sententiam: secunda vero secun- dum posteriorem. Primam tenet Magister, secun- dam D. Bonaventura *dis. 3. art. 2. quæst. 1. vbi ver- ba significare principalius gratiam docet*. Vtra- que est probabilis ex Doctore, sed secunda magis probabilis, quia aliquo non viderentur exigi verba, nisi spectaret ad signum sacramentale. Hæc ratio declaratur, quia ablutio exterior habet de se sufficientem proportionem similitudinis ad ablutionem interiorē, vt eam significet quantū ad naturam ipsius actus: sicut circumcisio in carne ad significandum circumcisionem cordis, quam sine verbis adiunctis, accidente sola insti- tutione diuinâ, significavit.

Non minor est proportio ablutionis ad inter- nam: ergo verba adiuncta non specificant, neque determinant ablutionem ad aliquam maiorem proportionem, & specificam huius institutionis, quia solum denotant ipsam actionem in fieri, *Ego te baptizo, &c.* Quæ ablutio seipsa perinde sensibili- ter manifestatur ex natura, & apparentia ipsius actus, qui tactu, & visu comprehendi potest. Inven- tio autem Sanctissimæ Trinitatis non continet determinationem, quæ accedit ablutioni per modum specificantis; sed denotat autoritatem, & potestatem eius, in quo sit interna ablutio, ac proinde magis institutionem diuinam, & efficaciam ablutionis externæ ex ipsa redundantem, non ali- quam specificationem ablutionis in se: ergo se- quitur hanc formam non esse conditionem spe- cificantem solum; sed partem essentialē, & fundamentum significationis practicæ.

Patet consequentia, quia intentio ministri, & consensus baptizandi, sufficienter determina- gent illum actum ablutionis, ad significationem sacramentalē, seclusā formā, si essentialiter consistet *Sacramentum* in sola ablutione, quia intentio ministri est conditio ultimæ specifi- cans tam formam, quam materiam Sacramen- ti, ad hunc sensum practicū, sine qua nihil omni- nino fieret, quibuscumque alijs positis: ergo

4 Fundamentū
diuersitatū.

5 Varia senten-
tia de subje-
cto significa-
tione.

Magist.
D. Bonau.

Sententia sa-
cra, & ma-
gis probabili-
tobatur.

5 Verba nō as-
cedere, ut cir-
cumstantia
ablutionis.

Ablutio suf-
ficiens per
aliam specifica-
tur.

cessaria ad Baptismum: sed una ponit in definitione eius solam ablutionem in recto, alia ponit & ablutionem, & verba ex aequo ad eius rationem pertinere, quæ differentia consurgit ex diuerso opinandi modo de fundamento huius relationis, an sit sola ablution circumstantionata; an simul ablution, & verba.

A. et al. Dicit. Patet ergo solutio questionis: quia Magister videtur loqui secundum illam opinionem, quod ablution circumstantionata sit Baptismus: & sic ponendo, tangit ea, quæ principaliter pertinent ad rationem Baptismi: licet multa concomitantia debeat intelligi, quæ exprimit ratio illa, *Ablution hominis, &c.*

S. Rich. in 4. dif. 1. art. 1. q. 1. in folius. 2. Ad argumentum dicitur, quod de re artificiali bonè prædicatur materia, cum sit tota substantia artificiali: vnde area non tantum est lignea, sed lignum: Sacramentum autem, quia est res rationis, assimilatur artificiali. Sed hoc nihil est, quia pars materiæ non prædicatur de artificiali (non enim domus est lapides, sed ad esse domus requiritur aliud cum lapidibus) quia, ut dictum est prius, nihil ponitur in concreto, in definitione accidentis concreti, nisi illud, de quo accidens prædicatur in concreto: nullum autem prædicatur de parte sui subiecti.

Oportet ergo dicere sustinendo definitionem Magistri, quod ablution non est pars fundamenti relationis, quam includit Baptismus: sed est totum fundamentum, licet remotum, inter quod, & relationem signi mediant quædam relationes rationis, ut dictum est.

Si obiiciatur, quod neque sic, neque sic, potest describi, quia formaliter important relationem rationis: illa autem non est aliquid reale, neque illa realia: ergo, &c. Respondeo, sicut relatio rationis in concreto dicitur de re ** extrâ*: quemadmodum hæc est vera; hæc vox homo est nomen, vel signum naturæ humanæ: ita è conuerso, in definitione talis concreti potest poni res extrâ, ut additum, tanquam fundatum relationis, idè non valeret. Sic de primo.

Cōmūnū an-
siguiūrum.
D. Thom.
D. Bonac.
Paludan.
Richard.
Major.
Doctor.
Bassolis.
Tartareus.
Gabriel.
Nisa.
Suarez.
Vasquez.

Cōmūnū an-
siguiūrum.
D. Thom.
D. Bonac.
Paludan.
Richard.
Major.
Doctor.
Bassolis.
Tartareus.
Gabriel.
Nisa.
Suarez.
Vasquez.

D. Thomas 3. part. quæst. 66. art. 1. D. Bonauentura in 4. dif. 3. quæst. 1. Paludanus art. 1. Richardus eadem. Major toto art. 1. quæst... cāmque tenet Doctor ut probabilem: aliam verò ut magis probabilem, quem sequitur Bassolis quæst. 1. art. 1. Tartareus super textum. Gabriel quæst. 1. Nisa tract. 6. part. 3. quæst. 1. & alij: frequentior etiam modernorum, qui vniuersaliter tenent materiali, & formam esse de essentia cuiuslibet Sacramenti 3. part. quæst. 6. o. art. 8. Suarez disp. 2. scđt. 1. sub calcem. Vasquez disp. 129. cap. 3.

His

hæc sufficenter determinaret ablutionem, si in ea sola consistet fundamentum significatio.

Fauer etiam Patres, qui dicunt per inuocationem Spiritus dari vim sanctificandi aquis; quam inuocationem intelligent per formam Sacramenti inuocando Trinitatem, ut intelligere videatur Nicenum Concilium lib. 3. de sancto Baptismo: Nicen. & fauer Florentinum in decreto Vnionis; nam, Florent. cū ostendisset in forma alterutra, vel Latino- rum, vel Græcorum ritè, & validè celebrari Sacramentum; subdit hanc rationem: *Quoniam cūm principalius causa, ex qua Baptismus virtutem habeat, sit Sancta Trinitas, instrumentalis autem sit minister, qui tradit exterius Sacramentum, si ex primitur actus, qui per ipsum exercetur ministerium, cum Sancta Trinitatis inuocatione, perficitur Sacra- mentum, &c.*

Ceterū qui sequitur sententiam priorem, responderet, intelligi causam principalem gratiæ, eo modo, quo Tridentinum scđt. 6. cap. 7. dicit esse Deum, qui operatur interiori gratiam physicè, neque aliud intendere Florentinum. Pater vero ut plurimum, quando dicunt aquam sanctificari per spiritum, intelligent inuisibiliter; ut Irenæus lib. 3. cap. 19. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. Basilius lib. de Spiritu sancto, cap. 15. Nazianzenus oratione 40. Nyssenus oratione in sanctum Baptisma. Cyrillus Alexandrinus lib. 2. in Ioannem, cap. 42. Theophylactus ad cap. 13. Ioannis. Tertullianus lib. de Baptismo, cap. 4.

Confirmatio etiam peti potest ex iisdem Patribus huius sententie; quia loquentes de hoc Sacramento tribuant viam sanctificandi aquis, & ablutioni, ac si in iis consistet in recto Sacramentum, ut videat licet in iam citatis: quibus addi potest Augustinus tract. 80. in Ioannem; *Vnde ista tanta virtus aquæ, et corpus tangatur, & cor abluit, nisi faciente verbo, &c.* Vbi efficacia abluti cor tribuit aquæ in recto, quamvis non sine verbo. Et epistola 23. ad Bonifacium, *Aqua exhibens forinsecus Sacramentum gratia, & spiritus operans intrinsecus beneficium*

Irenæus.
Cyrill. Hiero-
solym.
Basilii.
Nazianzen.
Nyssenus.
Cyrill. Ale-
xandrinus.
Theophy-
lactus.
Tertullian.
Conforma-
tio prima sen-
tentia.

Augustini.

Ad rationem etiam superiori p̄missam responderi potest, quia Baptismus est initiatio hominis Christiani, atque adeò Sacramentum fidei; ut Tridentinum suprà appellat, & sepiùs Augustinus, requiri inuocationem Sanctissimæ Trinitatis, cuius fidem in Sacramento baptizatus profitetur. Et ut explicetur causa principalis salutis, ut dicit Florentinum, sicut & ministri actus, qui est causa instrumentalis, hoc non tollit quin tota sacramentalis significatio funderetur in ipsa ablutione, quamvis ex diuina institutione requiratur forma verborum: sicut & plura alia, quæ non fundant relationem sacramentalem.

Magistro, qui sustinet definitionem ab eo tra-

His quoad utramque sententiam dictis, restat inquirendum pro quo supponat definitio. Quidam dicunt supponere pro ablutione, quia in artificialibus materia est tota ratio compositi, ut prædicatur de toto recto. Alij dicunt supponere pro composito ex materia & forma verbali.

Sententia Doctoris est, supponere pro significacione sacramentali in concreto, atque definitio. Nam est per additamentum; definitur enim Baptismus

*Suppositio de-
finitionis.*
*Prima sen-
tentia.*

*Secunda sen-
tentia.*
*Definitio sup-
ponit pro si-
gnificatione
in concreto.*

Baptismus ut est signum efficax gratiæ, ablucens animam, &c. Sic Patres, sic Concilia, sic Scriptura, agit de Baptismo; & spectat ad considerationem Theologicam. Vnde non sola ablution physica, ut dicit prima sententia, neque verba prædicantur de Baptismo; de ablutione, & verbis, loquendo materialiter. Alia vero sunt determinations, ut, *ablutionem anima significans*, &c. non, sunt determinationes ipsarum in esse naturales, & fundamentali tanquam naturales specificationes in esse rei, sed in esse formalis, qua continent, & significant effectum gratiæ: ergo sic supponunt in hac definitione formaliter, id est, pro significatione sacramentali in concreto: sicut peculiare est relationi, ut definitur & intelligatur per extrema. Vnde definitio Magistri ad hunc sensum, quem implicitè includit, reducenda est; alias esset falsa aliter intellecta. Vide quæ dicta sunt in commento quæst. 2. dist. i. art. 2.

⁹
Sotus reprehendit hanc definitionem assignatam à Doctore, quasi sufficiat aliqua non necessaria; sed hæc verba sunt: melius præcidisset argumento quod superfluum est. Definitio enim non comprehendit aliud, quam fundamentum, & terminum, & rationes fundandi essentialiter requisitas, sine quibus significatio sacramentalis non subsisteret, aut Sacramentum definitioni autem relationis in concreto addere conditions, & rationes fundandi, non est contra artem definiendi, quæ specifica & propria exponit, & conuertitur cum definito: ergo ut conuertatur, & sit propria, debent necessariò addi tam ex parte subiecti, quam prædicati specificatio ad hoc requisita: nisi dicas bonam esse definitionem Platonis, quam definitissimè dicitur hominem quodd fuit animal implume bipes. Vnde licet definitio debeat esse ratio brevis, debet tamen esse speciei expressio, & conuertibilis cum ipsa.

¹⁰
Definitionem non esse superficiū ostendit.
Definitio relationis requisita.

Vt amplius ergo id ipsum declaretur, sumendo definitionem traditam à Magistro, iuxta significationem tantum explicitam, non soli Baptismo sacramentali competit: vt si quis baptizaret canem, vel animal, ut malefici quandoque faciunt cum præscripta verborum forma, non esset ablution baptismalis, quamvis esset exterior corporis cum præscripta forma: rectè ergo Doctor dicit *ablutionem hominis*: si iniutus baptizaretur, non esset baptismalis: rectè ergo addit *aliqualiter consenientis*; si à seipso, non esset baptismalis similiter: rectè ergo addit *ab alio facta*; si esset in alio liquore, non esset baptismalis: rectè ergo additur *in aqua*; si ioco, & sine intentione fieret; non esset baptismalis: rectè ergo addit *cum debita intentione*. Verba illa *certa verba proferente*, admittit Sotus esse de ratione Sacramenti, ciuisque definitione. Item, si non *significaret efficaciter ex insinuatione diuinæ*, &c. *ablutionem anima à peccato*, &c. non esset baptismalis; neque differret à Baptismo Ioannis, qui fuit ex institutione diuina, Luke 3.

Factum est verbum Domini super Ioannem Zacharias filium in deserto, & venit in omnem regionem Iordanis prædicans Baptismū penitentie, &c. & Ioannis 1. Qui misit me baptizare, ille mihi dixit, &c. Cyrilus lib. 2. in Ioannem, cap. 2. & 3. ait hæc dixisse Ioannem, ne sua sponte præcurrere videtur, qui non sive voluntatis, sed diuina dispensationis minister fuit, &c. Augustinus lib. 4. de Baptismo, cap. 22. idem docet. Fuit etiam Baptismus Ioannis sub determinata forma verborum, ut supra vidiimus, sed non fuit in remissionem peccatorum, in quo differt à Baptismo Christi.

Quælibet ergo particula in illa definitione posita, adiunctis aliis, vel omnes simul ita determinant naturam specificam Sacramenti, ut simul sumptæ, *Omnibus non insint, vel simpliciter que sunt, vel ipsa que sub eodem genere sunt definitorum*, &c. quod est primum genus superflui in definitione traditum à Philosofo 6. *Topicorum*, cap. 2. Quilibet etiam sublatum, non manet definitio propria Sacramenti, quod est secundum genus superflui *ibidem*: nulla particula exprimitur, quin omnibus insit, quæ sunt sub specie; quod est tertium genus. Nihil est bis politum, aut frequenter dictum, quod est quartum genus. Non additur aliqua pars ad totum; quod est quintum genus. Definitio denique est *ex prioribus & nōrioribus, & immediatis*: ex quibus sequitur artem definitiendi obseruasse Doctorem quoad definitionem traditam.

¹¹
*Ad argumentum dicitur, &c. Hic reiicit solutionem Richardi, qui dicit materiam, aut subiectum, prædicari de artificialibus in recto, hoc verum esse, si sumatur tota materia, aut subiectum, non autem pars. Supponit autem sententiam Richardi, afferentis formam verborum esse de materia Sacramenti, seu essentia, & fundamento relationis sacramentalis: domus non dicitur esse lapis. Aduertendum insuper illud non esse peculiare enti artificiali, quia de omni concreto accidentali prædicatur subiectum suum totale; quod importatur per prædicatum ex modo significandi in concreto, saltem secundariò, benè enim dicitur, *currens est Petrus*.*

¹²
*Ad argumentum dicitur, &c. Hic reiicit solutionem Richardi, qui dicit materiam, aut subiectum, prædicari de artificialibus in recto, hoc verum esse, si sumatur tota materia, aut subiectum, non autem pars. Supponit autem sententiam Richardi, afferentis formam verborum esse de materia Sacramenti, seu essentia, & fundamento relationis sacramentalis: domus non dicitur esse lapis. Aduertendum insuper illud non esse peculiare enti artificiali, quia de omni concreto accidentali prædicatur subiectum suum totale; quod importatur per prædicatum ex modo significandi in concreto, saltem secundariò, benè enim dicitur, *currens est Petrus*.*

Et hæc est ratio quare subiectum entis artificialis prædicetur de ipso in concreto; quæ prædicatio esset falsa, si sumeretur forma artificialis in abstracto: non sufficit enim, ut forma insit, nisi ex modo significandi denotet suum *inesse*, atque illud, cui insit, importet. Ratio ergo quorundam, ut Sotus, iam præmissa, & falsa est, & committit non causam *in causa*: quia nec tota quiditas, & ratio entis artificialis, ut artificiale est, est sua materia; neque si esset, inde sumeretur fundamentum prædicandi; sed ex eo quodd in concreto per alterutrum, siue formam, siue materiam importatur reliquum: tota enim ratio hominis est humana; sed non rectè de ipso prædicatur sic in abstracto, sed tantum in concreto.

Remouentur quoque species superflui.

*Ad argumentum dicitur, &c. Hic reiicit solutionem Richardi, qui dicit materiam, aut subiectum, prædicari de artificialibus in recto, hoc verum esse, si sumatur tota materia, aut subiectum, non autem pars. Supponit autem sententiam Richardi, afferentis formam verborum esse de materia Sacramenti, seu essentia, & fundamento relationis sacramentalis: domus non dicitur esse lapis. Aduertendum insuper illud non essere peculiare enti artificiali, quia de omni concreto accidentali prædicatur subiectum suum totale; quod importatur per prædicatum ex modo significandi in concreto, saltem secundariò, benè enim dicitur, *currens est Petrus*.*

Quomodo subiectū prædicatur de toto.

Q V E S T I O I I .

Vtrum hac sit præcisa forma Baptismi: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Alens. 4. p. q. 13. m. 3. per quatuor art. D. Bonau. sic art. 2. per totum. Rich. art. 2. q. 3. D. Thom. q. 2. & 3. p. q. 66. art. 5. ubi Suarez. disp. 21.

*Magist. B. C.
D.E.F.G.
Argum. 1.*

D secundum^a principale, sic proceditur, & arguitur, quod hæc non sit forma Baptismi:
Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Primò, quia cuiuscumque habentis materiam, & formam, forma eius est in materia: sed hæc verba non sunt in aqua, nec in ablutione, ut in subiecto: patet.

Argum. 2. Secundò, quia Christus *Matthai ultimo* exprimens formam Baptismi, non expressit istam: sed ab ipso habetur forma Sacramentorum, quæ instituit: ergo, &c.

Argum. 3. Tertiò, si ista est forma, aut ut vera, aut ut falsa. Non ut falsa, quia nihil falsitatis est in Sacramentis veritatis. Non ut vera, quia veritas eius sequitur ordine naturæ collationem Sacramenti Baptismi: veritas enim orationis sequitur esse eius, quod significatur per ipsam: ista autem oratio significat collationem Sacramenti Baptismi: forma autem, eo quod est forma, non est posterior eo cuius est forma naturaliter, sed prior, 7. *Metaph. text. 7.*

Argum. 4. Item, de partibus istius formæ arguitur, primò sic; Græci verè baptizant, & baptizati ab eis, quando veniunt ad nos, non tebaptizantur: non autem seruant nostram formam, sed hanc: *Baptizetur seruus Christi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

Argum. 5. Item, secundum Priscianum, verbum primæ personæ dat intelligere Nominatiuum; ergo sufficeret dicere, *Baptizo te*, absque hoc Pronomine, quod est, *ego*. Et confirmatur per illud, Extraug. de Baptismo, & eius effectibus. *Si quis*, vbi dicit glossa, quod Pronomen non est de substantia formæ: quia plenum sensum generat hæc vox *baptizo*, sine Pronomine.

Argum. 6. Item arguitur, de consecr. distinct. 4. *Retulerunt*; vbi dicitur. *Si quis dicit te baptizo*, &c. *baptizatus est*, ex quo baptizare intendit; sed ibi non ponitur Pronomen.

Item, Ambrosius de Consecratione distinct. 4. A quodam, *Si in nomine Trinitatis, vel in nomine Christi baptizati sunt, non debent rebaptizari, quia sic Apostoli baptizabant*, ut habetur Act. 2. 10. & 19.

Argum. 7. Item 5. de Trin. cap. 7. *Idem est Patrem esse, & genitorem: æquè ergo esse valeret dicere, in nomine genitoris, & geniti, sicut Patris, & Filij.*

Item, Ambrosius de Spiratione Spiritus sancti, cap. 4. & ponitur in litera, *Si fide mysticum Trinitatis tenetur, & una tantum persona nominetur, plenum est Sacramentum.*

Argum. 8. Item 2. Perihermenias c. i. nomina & verba transposita idem significant: ergo æquivalent, si ista verba essent transposita: ergo ista forma non est præcisa.

Ratio ad opp. Contra, de Baptismo, & eius esse Extrau. Si quis: *Si quis puerum ter in aqua merserit, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, amen; & non dixerit, Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, amen, non est puer baptizatus.*

a D secundum principale, &c. Hac quæstione Doctor explicat ea, *Ordo & diuisio questionis.* quæ ad formam Baptismi spe-
stant. Primò, quomodo forma & materia, & secundum quam pro-
portionem inueniantur in Sacramentis. Secundò, de forma necessaria necessitate præcepti. Tertiò, de forma necessaria necessitate Sacramenti, id est, sine qua nihil fieret, & de eius variatione, quantum ad substantiam. Quartò de varia-
tione eius secundum quantitatem. Quintò, de varia-
tione eiusdem secundum qualitatem. Sextò denique, de varia-
tione secundum vbi: &
respondeat ad argumenta posita in principio
quæstionis.

S C H O L I V M.
Propriè loquendo, relationem signi esse formam cuiuslibet Sacramenti, & fundamentum huius eius materiam; tamen comparando partes fundamenti inter se, illa quæ est actualior, & magis de- terminans, est forma respectu aliarum: & idèo verba in omni Sacramento, in quo interne- niunt, sunt forma, quia secundum August. 2. de Doctr. Christ. 1. obtinent principatum in signi- ficando.

3
*Forma Sacra-
menti ipsa
relatio signi,
omnia alia
sunt materia.*
Hic primò^b videndum est, si aliqua verba possunt esse forma huius Sacramenti. Vbi aduertendum est, quod (propriè loquendo de forma, prout est altera pars compositi,) forma Sacramenti est ipsa relatio signi, quâ formaliter est tale Sacramentum: & materia est totum fundamentum ipsius relationis. Verumtamen, si in fundamento isto sint plura, ex quibus aliquo modo fit unum Sacramentum, quæ non omnino æqualiter se habent, sed alterum

b *Hic primò videndum est, &c. Florentinum defini-
nit Sacraenta nouæ legis, perfici in tribus, rebus, tanquam materia; verbis, tanquam forma; & perso- na ministri, habente intentionem faciendi, quod facit Ecclesia. Hoc ipsum docent Scholastici, & Tri- dentinum supponit vbique agens de Sacra-
mentis in specie: peculiare est in Sacramentis nouæ legis, quia circumcisio non constabat verbis. Durandus negat id vniuersaliter verum esse in Sacramento matrimonij, quod celebrari potest nutibus, absque verbis. Fauet ipsum Florenti-
num, dicens, *Causa efficiens matrimonij regulari-
ter est mutuus consensus, per verba de praesenti ex-
pressus, &c.**

*Florent.
Res & verba
in Sacra-
mentis nouæ
legis.*

*Durand.
Verba in ma-
trimonio non
requiri.*

alterum ut quasi praeium, & determinabile: alterum quasi posterius, & determinatio praecedentis: primum potest dici quasi materia, per quandam similitudinem ad materiam, & alterum forma. Materiarum enim est praecedere secundum originem, & determinari: formae autem sequi, & determinare. Similiter illud quod est principalius, & actualius, potest dici forma, respectu potentialioris. Similiter quod est spiritualius, potest dici forma respectu eius, quod est minus spirituale.

Prima inter partes fundamētū dicit potest materia respectu se- quentium.

Aequalius, dicitur for- ma, respectu potentialio- ritatis.

4 Ad propositum, in fundamento relationis Baptismi concurrunt ablutio, & verba, siue tanquam partes fundamenti, secundum vnam opinionem, siue tanquam fundamentum, & circumstantiae fundamenti, secundum aliam.

Si primu modo, pars principalior in significando sunt verba: quia secundum Augustin. 2. de doctrina Christiana, cap. 1. *Verba inter homines obtinuerunt principatum in significando;* & similem sententiam dicit, 15. de Trin. Tunc propter istam principalitatem, verba possent dici forma, respectu alterius.

Secundo modo patet, quod verba sunt determinantia respectu ablutionis: & siue sic, siue sic, pater, quod verba sunt magis spiritualia ablutione. Sic ergo secundum istas metaphoras praedictas, patet, quod vbi aliquod signum concurrit sensibile in fundamento alicuius relationis Sacramenti, & aliqua verba simul, verba semper dicuntur forma. Hæc de primo.

Quare verba dicuntur for- ma in Sacra- mentis.

ablutionem, sustinendo definitionem traditam à Magistro exponit Doctor, sic minus potest habere ad rationem partis componentis, cum non funder significacionem sacramentalem.

4 *Quomodo ser- natus propor- tio hac mate- ria & forma?*

Secundò, debemus interpretari hanc notionem materiarum & formarum, iuxta naturam eatum rerum, in quibus consistunt: sed in aliquibus, res, quæ dicitur materia, vel cui accommodatur hoc nomen, nequit esse materia compositionis: verbi gratiâ, in Eucharistia panis, & vinum, sunt materia, quæ non sunt materia significacionis sacramentalis per modum componentis, cum destruantur per formam consecrationis; neque ergo in fieri, neque in facto esse: in fieri enim forma habet rationem causæ effectiæ, non actus informantis, aut quasi informantis, & ex vi verborum desitio panis & vini fit, sicut & Corpus Christi præsens. In penitentia, tanquam materia sunt actus penitentis, nequit esse compositionis, quia significatio sacramentalis fundatur in forma, seu absolutione, quæ est sententia judicialis; & exercitium clavium, ut suo loco dicetur.

In Euchari- stia forma est efficiens, non quasi infor- mans.

In peniten- tia forma est actus iudi- cialis.

Explicatur propria u- triusque.

Materia itaque & forma dicuntur secundum quandam proportionem, quæ sumitur hæc metaphora: quæ propria rete declaratur à Doctore, in eo quod res, quæ dicitur materia in Sacramento, est prior & supponitur forma, quia sacramentalis actio incipit plerumque à re, vel

Scotii oper. Tom. VIII.

pressus, &c. particula regulariter, insinuat casum, quo per nutus abfque verbis celebrari matrimonium contingit. Sed alij respondent nutus æquivalere verbis, & non intelligi verba in rigore; sed vel sic, vel secundum æquivalenciam: in cæteris autem Sacramentis maxima illa locum haber: sed non ita, quin aliquando verba etiam habeant rationem materiarum; vt in Pœnitentia confessio verbalis exiguit regulariter, & extra casum.

In Sacramento autem materia, & forma duplè sibi sumi potest. Primo, vt seruatur proportio ad compositionem, & constitutionem, & sic materia est quocumque institutum ad causandam gratiam siue sunt verba, siue res: forma vero est ipsa ratio formalis significacionis practicæ conueniens ex institutione diuina, per quam illis competit continere, & causare effectum gratiæ, vel quicunque sit Sacramenti: & hoc modo non loquitur Concilium de materia, & forma.

Alio modo sumitur materia per modum determinabilis, & forma per modum determinantis; vel secundum aliam proportionem; & hic est sensus Concilij. Malè autem quidam volunt seruari hic compositionis rigorem, aut proportionem, quia, siue loquamus de ipsis, vt praefindunt ab institutione diuina, sunt conditincta, neque vnum dicit ordinem ad aliud per modum partium: verbi gratiâ, ablutio, & forma verbalis, *Ego te baptizo,* &c. sed alterum potius est signatum, vt ablutio; verba autem sunt signum actionis, quæ habet rationem signati: vnde nō sic ordinantur per modum compartiū eiusdem signi.

Si autem loquarur de iisdem, vt sunt instituta à Deo, faciunt vnum signum totale, quando vtrumque spectat ad fundamentum significacionis practicæ, neque vnum significat ratione alterius, sed vtrumque per modum vnius totalis fundamenti, & æquè primò: quod si alterum horum habeat rationem solius circumstantie, prout in praecedenti quæstione verba se habere ad

eam supponit; vel quia habet rationem determinabilis respectu verborum in significando, estque indiferens, donec per verba (quæ principalius, & expressius significant, ex Augustino 2. de doctrina Christiana, cap. 1.) adiungata determinatur ad supponendum pro effectu, quem forma exprimit, & connotando materiam ad effectum ipsum referit: sicut forma Baptismi ablutionem fieri ad effectum per invocationem Trinitatis designatum: & in hoc sensu illud, vulgare Augustini: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum,* &c. verificatur. Alio modo dicitur *materiale*, per oppositionem ad spirituale; sic res opponitur intentioni, & verbis tanquam magis abstractentibus ab esse, & materia sensibili, quæ sunt signa ex instituto.

Advertendum præterea, non cädem proportione materiam per oppositionem ad formam, vel econtra, dici in singulis Sacramentis: nam in quibusdam Sacramentis materia, circa quam operatur forma per modum effectiū tantum, invenitur, vt in Eucharistia, panis & vinum, in Pœnitentia, peccata, & actus penitentis diverso modo, vt contritio per modū dispositionis, confessio per modū informationis, & accusationis, de qui-

Verba equi- valenter di- cuntur signa per nunc.

3 Duplex acce- pto materia & forma.

Prima accep- tio.

Pro funda- menteo signifi- cationis.

Secunda ac- ceptio pro de- terminabili, & determi- nante.

Non seruare rigorem com- positionis.

Augustin.

5 Nō est cädem propositio ma- teria in fin- gili.

Duplex forma Eucharistia.

bus confessarius cognoscit, & satisfactio per modum ordinationis iudicialis inuenitur: in his enim duobus Sacramentis, loquendo de Eucharistia in fieri, exercetur potestas, & hoc per formam: si loquamus de Eucharistia in facto esse, non inuenitur forma verborum, quia haec consistit in fluxu, ac proinde nequit esse de ratione permanentis: species autem sunt Sacramentum, que sunt res sensibilis, & non verba. Vnde recte Concilium Florentinum dicit, perfici Sacramentum rebus & verbis, &c. Abstinendo ab eo, quod est de constitutione intrinseca Sacramenti, ad quod aliquando spectat sola forma, aliquando sola materia, aliquando utraque, iuxta varia placita Theologorum.

6
Materia circa quam in quibus inuenitur?

In Sacramentis ergo, in quibus exercetur potestas, seu qua in exercitio potestatis consistant, probabile totam significationem practicam consistere in sola forma, vt in Poenitentia, Eucharistiae consecratione, Ordine: in his enim materia circa quam inuenitur, vt declaratum est in duabus primis. In Ordine conferunt potestas exercenda circa corpus Christi verum, & mysticum. In aliis Sacramentis inuenitur materia, in qua exercetur actio ipsa sacramentalis: & probabiliter est utrumque spectare ad essentiam Sacramenti; licet in Baptismo sustinendo definitionem Magistri, probabile sit sacramentalem significationem fundari in sola materia.

7
Quid si virginis Confirmationem esse exercitium potestatis, & Ordinis. Responderi potest, in ea adhiberi materiam, in qua exercetur actio sacramentalis, qua identatur per formam, per illa verba: Confirmo te Chrishnate salutis, &c. neque ministerium huius Sacramenti ita connotum esse characteri Episcopali, quin delegari possit etiam non Episcopo; vt suo loco dicetur: forma ergo ipsa exprimit Ordinem ad in materiam, non ita in ordine: de quibus in specie agendum erit. Sic etiam in Extrema Unctione: Per hanc sacramentum, &c. magis exprimitur efficacia materiae, quam forma, qua est deprecatoria: in matrimonio consensus mutuus, vel quidquid ponatur, sicut per se exigitur ad contractum legitimum; ita quomodocumque explicetur, sive in ratione formae, sive materiae, perinde fundat relationem sacramentalem.

8

An materia & forma sint definita a Deo? Veritas fidei quam tradidit Doctor.

Occurrit controversia cum hereticis circa formam, & materiam huius Sacramenti, & reliquorum, utrum sint definita & determinata? Veritatem affirmatiuam supponit Doctor hic, & in questione sequenti, & in prima questione huius, per illam particulam ex diuina institutione significans; & in explicatione definitio- nis tradita a Magistro, & dist. 1. qust. 2. per totum; estque veritas fidei definita in Tridentino, ubique agit de Sacramentis in specie; & sess. 7. can. 13. de Sacramentis in genere: & in Florentino supra, & cap. Ad abolendam, de hereticis.

Paret quoad praesens, Ioannis 3. vbi designatur materia Baptismi, aqua; Matthaei ultima eius forma: sicut & Matthaei 26. forma & materia Eucharistiae: Dionysius de Ecclesiastica hierarchia cap. 1. Primi sacerdotalis munus duces visibilibus signis coelestia Sacramenta texerunt, & partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradi- derunt, &c. Augustinus de unico Baptismo, c. 8.

dicit Sacraenta Christi debere ritu Evangelico celebrari: & lib. 3. de Baptismo cap. 15. debe- re celebrari verbus Evangelici: & alias sapientia hanc veritatem docet. Tertullianus de Baptismo cap. 13. Lex tingendi imposita est, & forma præscripta. Cyprianus serm. de Baptismo Christi. Verborum solemnitas, & sacri inuocatio nominis, & signa Apo- stolicis institutionibus, & Sacerdotum ministerij attributa, visibile efficiunt Sacramentum, &c. Vide Au- gustinum epistola 118. & lib. 19. contra Faustum, cap. 16. & lib. 3. de Baptismo cap. 10. epist. 23. lib. 7. de Baptismo cap. 47. & 53. lib. de unitate Ecclesie cap. 19.

Contrarium haeresim docuerunt Paulitiani, vt refert Euthymius in 2. parte Panoplia art. 2. 1. qui non requirebant aliquam materiam, sed verba. Item haeretici huius temporis, qui negant requiri aliud verbum, nisi concionatorium, & doctrinæ; quia hoc solum necessarium est ad excitandam fidem. Obiicit autem Calu- nus, nulla conuentio Christi ad Belial: sed ma- gi vtuntur certis carminibus, & rebus ad ma- leficia: ergo haec non debuerunt admitti in Sa- cramentis.

Respondet, si argumentum quidpiam vale- ret, inferret neque in lege veteri Deum insti- tuisse ceremonias certas, quibus coleretur, ne- que usum fuisse sacrificiorum in lege naturæ ap- probatum.

Secundò obiicit illud Augustini tract. 80. in secunda cb. Ioannem: Vnde ista virtus aqua, vt corpus tangat, & car ablut, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? nam & in ipso verbo aliud est fo- nus transiens, aliud virtus manens; hoc est verbum fidei quod predicanus.

Respondeatur Augustinum interpretari illud Ioan. 10. Iam vos mundi estis proper sermonem quem locutus sum vobis, &c. vnde loquitur tam de rituali, seu sacramentali, quam de doctrinali: ita quidam cum Bellarmino, quem sequitur Vasquez. Sed melius refertur authoritas ad solum rituale ex contextu Augustini: & di- citur verbum fidei, quatenus creditur ab Ec- clesia eius virtus ad mundandum: & quia est inuocatio sanctissimæ Trinitatis, id est, ver- bum, quod est obiectum creditum, non à suscipiente, quando est infans, vel infide- lis; quamvis habeat consensum recipiendi Sa- cramenti quod Ecclesia ministrat, sed ab Ec- clesia.

Vnde in fine sic subdit: Mundatio igitur ne- quaquam fluxo, & labili tribueretur elemento, nisi adderetur in verbo. Hoc verbum fidei tantum valeat in Ecclesia Dei, vt per ipsum credentem, offerentem, benedicentem, tingentem etiam tantillum mundet in- fantem, quamvis nondum valentem corde credere ad institutam, aut ore confiteri ad salutem, &c. Vnde Baptismus est Sacramentum fidei, & in eius forma exprimitur articulus primarius, & obiectum formale fidei; inde forma ipsa recte di- citur verbum fidei, ab Augustino. Ultima autem verba citata destruunt conclusionem Caluini, quia vult celebrari Baptismum ex hac autho- ritate Augustini, in verbo concionatorio, ex- tante fidem, cum in infante nulla possit esse fides: virtutem mundandi à peccato origi- nali tribuit Augustinus ipsi verbo, quod nequit esse concionatorium, quia saltem nihil in in- fante valet.

Vnde, vt notat bene Anselmus in 1. ad Co- Anselmus. rinthios 1.

9
Heresis con-
traria.
Euthym.
Nominares
huius tempo-
rii.
Obiectio Cal-
uini.

Responsia.

secunda cb.
iustio.

10
Response.

Bellarmino.
Vasquez.
Intelligi de
verbo rituali
sole.

Redarguitur
Caluini ex
August.

Baptizatis qui sequuntur concionari. Corinthios 1. multos esse ministros Sacramenti, qui non sunt idonei ad concionandum, quod maximè apparet in casu necessitatis, vbi baptizatur infans ab obstetricibus. Ambrosius adiunxit etiam Sacramentum perfici verbis sole-

nibus, & Petrum prius docuisse Corintheum, præcepisse mox, ut à ministris baptizaretur. Paulus docuit Corinthios, sed neminem baptizavit, quia euangelizare missus est, & non baptizare.

Exempla scripta

S C H O L I V M.

De necessitate precepti formam consuetam Baptismi esse necessariam, nec ordinarium ministerum excusari ignorantia. Formam vero Grecorum olim fuisse licitam, & iuste in ea non exprimi personam ministri: nec constare quod nec modo apud eos sit licita.

S Aliquid dupliciter necessarium in Sacramentis. De secundo videndum est, quæ verba sunt forma isto modo. Vbi sciendum est, quod in Sacramentis est aliquid necessarium simpliciter, scilicet ex parte Sacramenti, quo scilicet non existente, omnino non est Sacramentum. Aliquid est necessarium aliqualiter, scilicet ex parte ministri, sine quo minister dispensando Sacramentum non potest vitare peccatum.

Si queratur de forma secundo modo necessariâ, hoc est, de forma necessariâ obseruandâ à ministro, dico, quod in tota Ecclesia Romana forma necessaria hæc est, de qua queritur, forma necessaria scilicet ministro: & hoc loquendo de ministro, cui competit ex officio baptizare. Quis sit ille, dicetur *distant.* s. nam istum non potest ignorantia excusare, quia tenetur scire illa, quæ sunt sui officij, ad quod deputatur. Probatur, quia quilibet minister in Ecclesia Romana tenetur necessariâ illam formam seruare, quam talis Ecclesia imposuit ministris: huiusmodi est ista, de qua queritur: vt patet *Extrav.* in arguendo, scilicet ad oppositum in illo capitulo. *Si quis.*

Si quereras de forma necessaria ministro apud Græcos; dici potest, quod quantum ad aliqua verba, non principalia in forma, scilicet illa, quibus exprimitur suscipiens, & actus, siue minister, Ecclesia Græca quandoque non voluit formam istam seruare: cuius causam tangit Apostolus primæ Corinth. 1. *Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit, Ego quidem sum Pauli, &c.* gloriabantur enim de ministris baptizantibus, quasi eis ascriberetur Baptismus: & redarguit eos, & istam eorum contentiōnem, dicens, *Divisus est Christus?*

Quare apud Græcos non exprimebatur baptizans in formæ?

Et propter hoc, ortum fuit inter eos schisma, & ordinatum fuit inter eos, ad istud schisma tollendum: ne minister exprimeretur in propria persona, nec actus in indicatiō modo, sed optatiō: quia tunc minister non significatur esse auctōr Baptismi: sed tantum minister desiderans, & orans effectum Baptismi conferendum à Deo, & suscipiens etiam non exprimetur in secunda persona, sed in tertia, quasi non

c De secundo videndum est, &c. Primum docet in Ecclesia Latina teneri ministerum ad formam præscriptam, & maxime si ex officio ministrat Sacramentum, quia tenetur scire quod est sui muneric, & conformari ritui sua Ecclesiae, maximè Romane, quæ illam formam præscribit, & veram doctrinam de Sacramentis tradit, cap. *Ab abolendam, de hereticis.* Præscribi autem præfatam formam in Ecclesia Romana, patet ex capitulo allegato, & aliis sequentibus extra*it. de Baptismo*, & ex ritualibus, & communis Theologorum.

d Si queras de forma necessaria ministro apud Græcos, &c. Dicit Græcos non ut formam, quæ Latini videntur; & causam subiungit ex schismate orto inter Corinthios 1. *ad Corinth. 1.* in quo gloriantur de ministris baptizantibus: *Ego sum Pauli,* &c. Hinc ordinatum est ne minister suum nomen exprimeret in forma. Idem docet D. Thomas 3. *part. quest. 66. art. 6.* D. Bonaventura *art. 2. quest. 3.* *ad 9.* Richardus *art. 2. quest. 3.* Gabriel *art. 2. con. 2.* quos sequuntur posteriores: Vasquez autem id revocat in dubium, quia nemo antiquior dicit Scholasticis, id dixit; secundò quia non colligitur ex textu, Corinthios fuisse in eo errore, quasi virtutem Baptismi tribuerunt ministris, sed tantum gloriosos esse de magistris suis in fide: nullus autem ex interpretantibus, siue Græcis, siue Latinis, docet eos fuisse in illo errore,

Ceterum tenenda est sententia Scholastico-rum, quam apud historicos Græcos reperiri docet Cornelius à Lapide, candemque causam exprimenda sic forma baptisinalis, non expressâ personâ ministri, simul cum alia hæresi, quæ in Oriente contigit, quæ maiorem fructum Baptismi à meliori ministro dari contendebat, fuisse docet Petrus Arcadius Græcus *lib. 1. de Baptismo, cap. 8.*

Errasse autem Corinthios circa Baptismum, est expressa sententia Augustini, *lib. de unico Baptismo cap. 5.* tempore Apostolorum, qui dicebant: *Ego quidem sum Pauli,* &c. quamvis non per impiorum, sed Sanctorum nomina; ipsi statim impia schismata faciebant; hoc ipsorum erat detestabile vitium, &c. Vide quæ sequuntur; & cap. 11. Nec illos Corinthios arbitror, quos in schismata dissiliisse redarguit, veram fidem habuisse quod dicebant, *Ego sum Pauli,* hoc enim falsum erat: verumtamen Baptismum habebant, ex cuius veritate, ut istam corrigerem falsitatem, ab eo ipso audirent, *Nonquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in nomine Pauli baptizati estis?* Dicit etiam eos habuisse errorem, quamvis crediderint Christum resurrexisse circa resurrectionem mortuorum, quem Paulus ex resurrectione Christi confutat, *Si mortui non resurgent neque Christus resurrexit,* &c. confutans errorum eorum ex veritate, quam tenebat de resurrectione Christi: sic etiam

II Obligatio
ministris ad
formam.

12 Causa schi-
smatis, &
formæ parti-
culariū Græ-
corum.

D.Thom.
D.Bonavent.
Richardus.
Gabriel.
Vasquez
dubitant.

13 Sencentia
scholasticorū
tenenda.
Cornelius à
Lapide.

Petrus Arcu-
dius.

Errasse Co-
rinthios circa
Baptismum.
Augustinus.

non præcise recipere, quod recipit ab aliquo sermone sibi dirigente. Verumtamen melius potuisset suscipiens fuisse expressus, quam per hoc, seruus Christi, scilicet, nomine proprio. Non enim iam seruus Christi baptizatur, sed baptizatur ut sit seruus Christi, loquendo de seruicio spirituali, quo Christianus est seruus Christi.

Forma Graecorum fuisse olim licitam, & forte modis apud ipsos.

De hac forma potest dici, quod quamdiu tolerata fuit ab Ecclesia Romana, licita fuit eis, & pro tempore, pro quo instituta fuit, rationabilis fuit durante causâ prædictâ: sed cessante illâ causâ, rationabiliter potuit forma communis fuisse eis imposta. Vel ergo Romana Ecclesia prohibuit illam formam, quantum ad eos, & tunc peccant seruando (quod expressè non inuenitur in aliquo capitulo, speciale mentionem faciente de eis) vel si permisit, sive concessir, licitum videtur eis illam formam continuare. & si tali permissione, seu licentiâ, stante, in Conciliis suis particularibus, ordinauerunt inter se talem formam esse seruandam, videtur quod minister eorum tenetur eam seruare: sicut stante istâ permissione Ecclesia Romana, quod alicubi fiat trina immersio, alicubi una; in illa Ecclesia, quæ determinauit trinam immersiōnem seruandam, sic faciendum est, & est de necessitate ministri, præceptum & modum propriæ Ecclesiæ seruare. Hæc de forma necessaria ex parte ministri.

Oriente, quæ Baptismum ex meritis ministri metiebatur, eandem causam subministravit. Ex quibus patet Valsquem non recte id in dubium reuocare, neque bene, & ad sensum Augustini explicuisse, quæ dixit tractatu 5. in Iannem: vt patet ex alio eius loco iam citato. Quod autem fuerit simulatio, & zelus Corinthiorum circa magistros, verum est, sed non solidum in hoc terminatus fuit error, qui de Baptismo emerit, quem Paulus confutat, gratias agens se paucos baptizasse: vt quid enim tanta dissereret de Baptismo Paulus, nisi causa subfasset?

Vterque modus actum ablutionis exprimendi habetur ex Scriptura, vel actiù, ut faciunt Latini, ex Matthæi vltimo, *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, &c.* vbi traditur forma Baptismi, ut Patres docent: vel etiam passiuè, ut Matthæi 3. *Venit Iesus, &c. ut baptizaretur, &c.* Ego à te debeo baptizari: & Actorum 2. *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu (christi) in remissionem peccatorum vestrorum, &c.* Et utrumque modum proferendi approbat Florentinum, sive dicatur baptizatur, sive baptizetur.

Cæterum apud Græcos, ut refert Arcadius, indicatiuum seu enunciatiuum verbum est in vsu, ut *βαπτίζεις ο δέλθος*, vel *ο δέλθος τη διδούσι, baptizatur seruus, vel serua Dei, &c.* Verbum autem *baptizatur*, quidam imperatiuè dictum interpretantur; quidam deprecatiuè. Primum docet D. Thomas, secundum autem noster Doctor hic, Richardus art. 2. ar. 3. ad 9. & alij: licet neuter modus sit secundum vsum formæ Græcorum, quæ est indicatiua; utrumque sufficit ad veritatem Baptismi, & secundus modus magis congruit, retentâ ratione, ob quam Græci non exprimit personam ministri; ne scilicet in seipso glorietur, aut Baptismus ab ipso virtutem ullam sortiri intelligatur, tanquam à causa principali, quia imperatiuus modus designat autoritatem ministri; deprecatius autem non ita sed magis autoritatem causæ principalis, à qua Sacramentum habet suam efficaciam, licet ministerialiter sit à conferente. Imperium etiam sive dirigatur ad effectum Sacramenti, sive ad personam ministri, non tam propriè, quia neque sibi propriè quis imperat, neque effectus, qui est à causa superiori, cadit propriè sub imperium inferioris; maximè quando non fundatur in potestate iurisdictionis communica-tæ; sicut effectus poenitentia, qui procedit à potestate clauium: sed quidquid sit, utrumque modus significat ablutionem in fieri; quod sufficit, & requiritur ad verum Baptismum, qui consistit in vsu: & id est fortia quæ vntur nunc Chaldaei per verbum præteriti *baptizatus est*, inualida censerunt, quantum ad rigorem verborum, nisi præteritum pro præsenti apud ipsos in vsu sit.

*16
Vterque modus hæc est Scriptura.*

D. Thom.
Doctor.
Richardus.

Verbum imperatiuè, aut deprecatiuè prolatum sufficit.

Secundus modus magis congruit.

errorem de Baptismo in nomine ministri confutauit, ex veritate de Baptismo in nomine Christi: & ita statuit faciendo cum aliis, ut ex veritate, quam tenent, corrigitur error in aliis, adducens exempla de Iudeo, & Gentili.

Augustinum sequitur iisdem verbis Beda in r. ad Corinth. 1. Eodem errasse supponit Primasius: ibidem, Sedulius in illud, *Gratus ago Domino Deo meo, quod neminem vestrum baptizavi, &c.* Idcirco neminem vestrum baptizavi, ne quis me putaret in meo nomine baptizasse, nisi Cripnum, & Caium, qui se non dicunt in meo nomine baptizatos, &c. Afferit Hieronymus in epistolam ad Titum afferre ex hac occasione ordinatum esse, ne duo Episcopi sint in eadem ciuitate: sed & Petrus Lombardus in illa, diuisus est Christus: Adeò enim, inquit, errabam isti, ut putarint gratiam dari ab homine, non quasi ministro, sed auctore; vel putabant Christum in Baptismo magis operari per meliorem baptistam; & minus per minus bonum, & infra, *Uebemener errabant isti, quia officia sibi præter Christum constituebant, & fundamenta diversa, &c.*

*14
Beda.
Primasius.
Sedulius.*

*Hieron.
apud Sedul.*

Petrus Lombard.

Quin etiam Chrysostomus hom. 3. in illa, *Aus in nomine meo baptizati es: Nec dixit: monquid Paulus baptizauit, baptizauit enim multis: sed non erat id quod querebatur, à quoniam baptizati essent, sed in cuius nomine essent baptizati, nam quoniam hec quoqua erat causa schismatis, quod vocarentur ab iis, qui baptizarent, &c.* Quamvis autem his verbis non insinuat eos fuisse in illo errore, in fratre ramen dicit periculum eius fuisse: *nam si cum viles & abiecti, & qui nullus sunt existimationis homines baptizarent, orta est heres; si ego qui annunciaui Baptismum: multis baptizarem, verisimile esset futurum fuisse, ut conuenientes, non solam in meo nomine vocarentur, sed mihi quoque baptismum tribuerent, &c.*

Hoc ipsum periculum sufficiebat, ut taceretur persona ministri, ne Baptismus in nomine eius videretur dari; & haeresis mox subsequens in

15

videtur dari; & haeresis mox subsequens in

Hec litera tractans de forma necessaria, necessitate Sacramenti, continet aliquot dicta. Primum, minister, & ly ego, non necessario exprimuntur. Secundum, actus, & suscipiens, necessario exprimuntur. Tertium, quoad mutationem substantia verborum, si ponatur aliud verbum, idem eademque ratione significans, validè fit. Quartum, non valet Baptismus datus in nomine genitoris, &c. nec Trinitatis. Quintum, baptizatus in nomine Christi, dubius est de suo Baptismo; olim tamen licuit sic baptizare, ex Ambr. adducto à Magistro hīc. & colligitur ex Act. c. 8. 10. & i. 9. vbi est mentio de Baptismo in nomine Iesu Christi, sineulla Trinitatis expressione. ita Mag. hīc. Alens. 4. p. q. 8. m. 3. art. 3. D. Thom. 3. p. q. 6. 6. art. 6. ad 1. Alb. hīc, art. 2. Bonavent. p. 1. art. 2. q. 2. Ric. art. 2. q. 3. ad 10. cum Scoto hīc & aliis. Est contra Suar. suprà f. 3. Canum 6. de loc. cap. 8. ad 7. & alios, qui putant Apostolos nunquam baptizasse in nomine Christi.

7

Tertiò de forma necessaria ex parte Sacramenti, pater, quod ista non est talis quantum ad omnia verba, ex hoc quod dictum est, quod Græci verè baptizabant, non tamen sub eadem forma. Vide aduentendum est, quod in ista forma sunt verba principaliter pertinentia ad eam: aliqua autem non principaliter pertinent, quia exprimunt ministrum, actum, & suscipientem. Ministrum enim non est simpliciter necessarium aliquo verbo exprimi, neque pronomine cuiuscunq[ue] personæ: quia non est in verbis Christi, Matth. ultimo. Alia autem duo, scilicet actum, & suscipientem, necessarium est exprimi: sed non determinatè eodem modo, quo ictis verbis exprimuntur, scilicet actus verbo indicatiui modi, & suscipiens pronomine secundæ personæ: sed potest actus exprimi verbo alterius modi, & suscipiens verbo alterius personæ, vt Græci exprimunt. Ratio autem necessitatis, quod illa duo sic, vel sic exprimerentur, sumitur ex illo Matth. ultimo, *Baptizantes eos*, &c. vbi exprimitur actus, & suscipiens.

De verbis autem principalibus quæ sunt, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, an ista sint præcisè pertinentia ad formam? Ad huius intellectum aduentendum est, quod secundum Philosophum, Physic. quadruplex est mutatio, scilicet secundum substantiam, qualitatem, quantitatem, & vbi: sic secundum ista verba, potest fieri quadruplex variatio, scilicet secundum substantiam, alia verba ponendo pro ictis, vel aliud verbum pro isto; secundum quantitatem, apponendo, vel subtrahendo: & si apponendo, vel anteponendo, vel postponendo, vel interponendo; secundum qualitatem, scilicet auferendo aliquam requisitam terminationem ad congruam locutionem: secundum vbi, transponendo.

Et de quacunque istarum variationum, dico, quod si varians intendit uti verbis, quibus vtitur tanquam formâ Ecclesiæ, præcisè

e Tertiò de forma necessaria ex parte Sacramenti, &c. Conclusio Doctoris est, ad necessitatem Sacramenti requiri, vt exprimatur actus baptizandi, & suscipiens cum inuocatione sanctissima Trinitatis, non tamen persona ministri: est doctrina communis, quæ habetur ex capitulo, Si quis, &c. de baptismo, quod est Alexandri III. Si quis puerum ter in aquam immerserit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen, &c. non dixerit: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen, non est puer baptizatus.

Illa autem baptizate requirunt ad expressionem actus baptizandi, & ipsum suscipientem, non aliter, quia persona ministri non necessario exprimitur; vt pater ex forma Græcorum, & alia per baptizatur, & baptizetur; quam formam ratam habet Concilium Florentinum in decreto Vnionis Armenorum de hoc Sacramento; vbi triplex modum exprimendi formam validam Sacramenti declarat. Primus est, *Ego te baptizo*: secundus, *baptizatur seruus Christi*, &c. sive, *baptizetur seruus Christi manibus meis*, &c. Cuius rationem subdit hanc:

Quoniam, cum principalis causa, ex qua Baptismus virtutem habet, sit sancta Trinitas, instrumentalis autem est minister, qui tradit exterius Sacramenum, si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministrum, cum sancte Trinitatis inuocatione perficitur Sacramenum, &c. Quamvis autem Concilium hīc non declarerit suscipientem esse exprimendum, illud supponit, quia tam forma, quam ablutione seu actus, vt importatur per formam, verificantur circa subiectum ablutionis; & de hoc nulla fuit controvèrsia, aut diuersitas in ritu quoad substantiam, licet quoad modum grammaticalem exprimendi suscipientem fuerit varietas, qui in forma Latinorum in accusandi casu, in forma Græcorum in nominativo exprimitur; exprimitur tamen persona subiecti in vtrique, & significatio formæ practica ad ipsum dirigitur.

Concilium autem declarat varietatem, quæ contingit circa expressionem, vel suppressionem personæ ministri, in quibus fuit diuersitas ritus inter utramque Ecclesiam. Conclusio etiam patet Matthæi ultimo: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii*, &c. vbi traditur forma baptizandi, vel iam tradita exprimitur iuxta sensum communem, & interpretationem Ecclesie.

Dubitatur autem circa modum exprimendi actum baptizandi, an debeat exprimi, vt actus ministri, ita vt si ita restringatur, vt supponat verbum pro actione Dei tantum, vt in hac baptizetur Deus, sit valida forma? Respondeat Soto in hac diff.

17
Exprimenda
in forma Ba-
ptismi.

Actus mini-
stri expri-
mendus.

Florent.

Triplex me-
dia exprimē-
di formam
validè.
Ratio defini-
tioni fidei.

Exprimenda
persona ba-
ptizata.

Ministrus non
necessario ex-
primetur in
Bapt. nec ly
ego.

Actus &
suscipiens ex-
primi debent.

Text. 7. 9. 18.
Quadruplex
ejus mutatione in
forma Sacra-
mentorum.

præcisè, non baptizat: quia deficit sibi intentio vtendi verbis, quibus vtitur, tanquam formâ Ecclesiæ: intendit enim vti illis verbis aliqualiter variatis, tanquam formâ præcisâ Baptismi.

8 Supposito ergo, quod non deficiat intentio, quæramus ex parte verborum in se, quæ istarum variationum potest stare cum forma, & quæ non? Et hoc de singulis per ordinem.

De prima dico, quod potest intelligi dupliciter, vel quod aliud verbum secundum quid ponatur in loco alicuius verborum illorum, puta alia vox: tamen idem, & sub eadem ratione significans, vel aliud verbum simpliciter, scilicet alia vox aliud significatum habens. Et si secundo modo, adhuc dupliciter, quia vel illud significatum est omnino disparatum à significato vocis, pro qua ponitur, vt si poneretur *lapis* loco huius, quod est *pater*: vel est significatum conueniens omnino, habens idem substratum in re: & hoc contingit dupliciter, vel quia exprimit distinctè tres personas sub aliis rationibus significatas, quæm significantur per hoc, *Pater*, & *Filius*, & *Spiritus sanctus*: & sic est de istis nominibus genitoris, geniti, & spirati: ista enim significant personas sub ratione proprietatum: non autem sub ratione subsistentium, & hypostatum. Vel illæ personæ significantur implicitè, & hoc vel tantum in toto collectivo, quomodo significat eas hoc nomen *sancta Trinitas*; vel implicitè, vt in quodam importante personas per correspondiam effectus ad causam: & sic importantur per hoc nomen *Christus*. Hoc enim nomen significat Filium secundum naturam humanam, qui vinctus est: & dat intelligere Patrem, à quo vinctus est, & Spiritum sanctum, quo vinctus est. Sic ergo habemus quantum ad istud membrum, nomen aliud tantum secundum vocem, vel nomen, aliud habens significatum omnino disparatum: vel nomina significantia tres personas, non sub ratione personarum, vt genitor, & genitus, vel nomen significans ista collectiæ, vt *Trinitas*, vel nomen connotans personas, sicut effectus causam.

De istis quinque, de primo, patet, quod manet eadem forma, quia in qualibet lingua potest fieri Baptismus: fortè tamen non licet baptizanti ex officio, & solemniter, vt verbis cuiuslibet linguae: sicut nec in confectione Eucharistiae: quia ordinavit Ecclesia Romana, quod officia Ecclesiastica dicantur, & Sacraenta ministrentur in Latino Grammatico: & hoc rationabiliter, quia

dicit. quest. unica art. 5. requiri, vt non excludatur, quamvis non exigitur eius expressio; ac proinde illa forma esset sufficiens. Contrarium docet Vasquez disp. 142. cap. 2. tum, quia illud denotatur per verba illa Matthæi, ex quibus colligitur expressio actus, quæ expressio non exigeretur, nisi importaretur actus, vt à ministro est, alioquin tribueretur tota actio Deo, & denotaretur ministerium nihil concurrere, neque consequenter Sacraenta à se data esse causam gratiæ, sed solum Deum.

Consequenter dicit illam formam, quam approbat Sotus, non esse validam, quia referuat nihil ministro: tum, quia non competit Deo baptizare in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, quia hic modus denotat autoritatem, quam non haber Deus in se, sed in ministro, cuius actioni rectè additur illa particula *in nomine*. Secundò sequitur si forma per modum imperandi proferatur, ita vt actus ille exprimatur, vt ministro, validam esse, quia sic authoritas per Protopopiam dirigitur ad effectum, sicut si quis ex fide imperaret arbori transplantare. Tertiò sequitur, si profertur deprecatione, nihil fieri, nisi denotetur per verba adiuncta actio, vt procedit à ministro, quia sic reicitur tota actio in Deum. Vnde haec invalida esset: *Baptizetur sernus Christi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, si deprecationia est. Hæc autem valida, per istam ablationem remittat tibi Deus peccata tua. sicut in Sacramento Vnctionis: *Per istam sacram Vnctionem remittat tibi Deus, &c.*

Respondet tamen in forma non exprimi necessariò actionem, vt est à ministro: est Doctoris, D. Bonaventuræ, hic in 1. p. disp. ... art. 2. quest. 1. Richardi loco citato, Durandi quest. 1. Paludani ibidem, Gabrieli art. 1. Adriani in 4. quest. 1. §. Ad videndum, &c. & omnium, qui formam Græcorum intelligunt deprecationem, in qua non significatur actio vt ministro, vel vt est à ministro ex vi verborum.

Quia *baptizatur*, & *baptizetur* non denotant personam ministri, cùm sint verba passiva, sed subiectum, in quo est actio per modum passionis: implicitè autem connotat agens correlatum, seclusa aliâ particula, quæ ipsum exprimeret, sicut correlativa sunt simul cognitione, vt est actio, & passio. Vnde in forma Græcorum nulla particula exprimit personam ministri, neque actionem explicitè, vt à ministro.

Quamvis autem Florentinum addat *manibus meis*, id declarationis gratiâ fuit, non necessitatis, cùm Græci illam non exprimant. Neque ratio huius usus baptizandi per Græcos introducti, aliam expressionem permittit; vnde, vt rectè Arcadius, *ἀπ' ἐμοῦ*, vel *οὐλίστης*, id est, à me, vel *per me*, rectè subintelligitur, & ratio facta conuincit importari implicitè personam ministri, vt exercet actionem baptizandi externam.

Ratio etiam Florentini præmissa idem supponit, docens non necessariò exprimi causam instrumentalem, sed actio vt à ministro eatenus necessariò exprimenda esset in forma, quatenus ipse minister esset exprimendus: hoc autem non requiritur per ipsum Vasquez. Probatur antecedens, quia ideo exprimeretur per ipsum actio, vt est à ministro, quatenus concursus cause instrumentalis, seu ministri exprimendus sit, ne alioquin denotaretur solus Deus esse causa gratiæ absque ministro, & consequenter absque Sacramento,

Vasquez negat.
Requiri expressionem actionis, ut est à ministro.

Fundamenta Vasquez.

19 Contrarium defenditur.
D. Bonaventuræ.
Richardus.
Durandus.
Paludanus.
Gabriel.
Adrianus.

Non requiri expressionem actus, ut à ministro est.

Exprimere actionem, ut à ministro, est ipsum minister exprimere.

i. de dispe-
rato.

Baptismus
nominis geni-
torum, &c.
nullus contra
Caiet. 3 p. 2.
66. 5.

quia istud distinctius potest scribi, & pro-
ferri De omnino impertinente patet, quod
omnino forma non seruatur.

De nominibus & significantibus pro-
prietates, & non personas, vt *genitor*, &c.
dico, quod non seruatur in eis forma, quia
Christus voluit personas vocari nominibus
personarum, & rationabiliter secundum illud, quod tactum est in primo libro
dist. 2. vt sicut Iudeus datum erat aliquod
nomen significans essentiam diuinam sub
propria ratione quod ipsi vocabant nomen
Dei Tetragrammaton: ita Christus dedit
Ecclesie nomina significantia personas
sub propriis rationibus. Si etiam non sic
dederit, tamen bene probabile est in ali-
qua inuocatione, nomen personæ habere
aliquam efficaciam, quam non habet no-
men proprietatis personæ: petendo enim
aliquod donum ab aliquo pro amore Ioan-
nis, citius impetraretur, quam si loco no-
minis proprii poneretur nomen significans
proprietatem suppositi.

Baptismus in
nominis Tri-
nitarum, nullus.

De nomine *Trinitatis* patet, quod Christus intellexit illas personas explicandas: in hoc autem nomine *Trinitatis*, tantum importantur implicitè. & idē quod dicit illud capitulum, *A quodam*: Trinitas debet intelligi explicitè pro tribus personis.

Baptismus
nominis Chri-
sti olim hei-
tii.
D. Thom. 3 p.
q. 66. 6.
Nisi illucius,
an tenet,
dubium.

De quinto, scilicet de nomine Christi, patet, quod aliquando licitum fuit baptizare, *Act. 2. 10. dc Cornelio & 19.* Sed an modo esset baptizatus, si sic traderetur, dubium est. Videtur quod sic bapeizans pec-
caret mortaliter, imò omnino non baptizaret. Primum probatur, quia legem su-
perioris nullus inferior potest reuocare, nec simpliciter, nec ad tempus: lex de ba-
ptizando in ista forma communis, *In nomine Patris, & Filii, &c.* promulgata fuit à Christo *Math. ultimo*: ergo eam pro tempore, pro quo Christus non reuocauit; nullus alius potest reuocare: sed licet dispensauerit in illa lege, pro tempore primitiæ Ecclesie, quia fuit ratio dispensandi, vt diuulgaretur nomen Christi: tamen illa ratione cessante, non dispensauit: ergo nullus inferior pro tempore illo posteriori, potest ali-
qualiter à lege illa absoluiri.

Consimiliter probatur secundum, quia forma tradita communiter semper manet forma, nisi per formæ institutorem pro aliquo tempore fiat aliqua dispensatio: sed forma non fuit dispensatiæ tradita nisi pro tempore, pro quo fuit dispensandi ratio, scilicet in Ecclesia primitiæ, vt nomen Christi diuulgaretur: ergo tempore illius dispensationis cessante, forma illa sola

mento, vt ipse inferte: concursus autem ministri nequit exprimenti, nisi exprimatur ipse minister, quia est actio, vt fluat à virtute agentis: sed Concilium dicit sufficere, vt exprimatur actio, vt est à causa principalis, & non instrumentalis, quia exprimere causam respectuæ ad effectum in fieri, vt contingit in proposito, est exprimere causam vt influit, & ab eo effectus fit: ergo, &c.

Deinde exprimendo influxum *causa* princi-
palis, vt agit mediante instrumento, sufficienter importatur actio instrumenti, vt ab instrumento, ex præscripto ordine causarum, & influxus: sed exprimitur in forma deprecativa in verbis præ-
scriptis, Deus causa principalis, vt influens me-
diante Sacramento sensibili, quod ponitur per
ministrum, & consistit proximè in actibus eius
sensibilibus: ergo sufficienter importatur per hoc
solum actio, & concursus ministri, sine alia ex-
pressione.

20
Expressio cau-
sa principali-
denotat in-
strumentum.

Tertiæ denique, quia ex natura rei, accedente institutione diuinâ, forma, & materia ab eodem ministro debent applicari; ita vt si altera harum per diuersos ministros applicetur, forma per unum, materia per alterum, non integrant materiam, seu fundamentum significationis sacramentalis, neque sacramentaliter applicentur: ergo ex coniunctione harum ad inuicem, rectè designatur ablutione esse à proferente verba, & utrumque ab eodem, seclusâ alia quacunque particulâ id exprimente ex institutione item diuina, ex ordine formæ ad materiam, tanquam comparatem applicatam ab ipso proferente, ex natura tam actionis ablutionis, quam prolationis verborum, ex ordine ablutionis receptæ in subiecto, & signata per formam, ex subordinatione Sacramenti, & ministri ad causam principalem: sufficienter, inquam, denotatur actio, vt est à ministro, vel est ab ipso: ac proprie superfluit omnis additio ad illud exprimentum, quamdiu prædicta saluantur.

Tertia ratio.

Pero enim quid designet ipsam formam esse à ministro: an etiam ad hoc requiratur particula vlla in forma, quæ id designet: & hoc non, vt per se patet: ergo nihil aliud hoc exprimit, præter ipsam prolationem eius, quæ fit à ministro. Eodem modo actus ablutionis factæ à ministro designat seipsum, vt dicit ordinem ad ministrum, & ministrum, vt ab eo fit visibiliter: expressiù ergo de-
signat ministrum in reipsa, quam si per verba ex-
primetur: hinc itaque ablutione designat ministrum; hinc forma, qua connotat ablutionem fieri hic & nunc circa subiectum & personam suscep-
tientis, estque tantum illa, quæ fit à ministro, suf-
ficienter denotant actionem fieri à ministro, aut
vt est à ministro: neque alia eius expressio re-
quiritur.

21

Magis mirum est quomodo præfatus author velit, etiam in forma consecrationis, denotari actionem, vt à ministro est, seu exprimi, cum mi-
nister non proferat formam in persona propria, sed in persona Christi, neque ullum sit verbum, *frum.*
quod exprimatur prædictæ, aut speculatiæ in or-
dine ad personam ministri: vel si eo quod sacre-
dos proferat verba consecrationis in persona Christi, denotat se habere autoritatem conse-
crandi; quare etiam, vt profert formam Baptismi,
vt minister Christi, non denotet se esse mini-
strum, quamvis non exprimatur ex vi verborum
explicite.

Ablutione sci-
psam designat
visibiliter, &
ministrum.

Forma Eu-
charistia non
designat in
modo signifi-
candi mini-
strum.

Neque fundamenta, quæ adducit contra So-
tum, sunt magni ponderis, hærent enim in super-
ficie

22

sola manet, quæ fuit forma ex institutione.

*An baptizatio
rei in nomine
Christi sit
baptizatio?*

Quid ergo? Non audeo dicere, quod baptizatus hodie in nomine Christi, esset baptizatus, sed nec audeo dicere, quod non esset baptizatus: quia non lego ubi fuerit illa dispensatio reuocata. In hoc ergo casu reputo dubium an talis sit baptizatus?

Circa istum autem tale remedium habendum est, sicut vniuersaliter in aliis dubiis adhibetur, de quo *Extrav. de Baptismo*, & eius effectu, de quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizentur verbis istis præmissis, *Si baptizatus es, non baptizo te: sed si non es baptizatus: ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, &c.* Et vniuersaliter in omnibus dubiis quantum ad materiam, & formam, sunt tres maximæ. Prima est ista, *Si possibilitas adest, via tutissima est eligenda.* Secunda, *Si non adest possibilitas, via tutissima proxima est tenenda.* Tertia est ista, *Cessante impossibilitate, cautè est supplendum, quod impossibilitas prohibebat.*

*Tres maxima
in usu Sa-
cramentorum.*

*Forma non
est exclusiva.*

quæ explicatur in forma prædicta, importat actionem.

Neque Patres agentes contra Donatistas, dum negarent ministrum sanctificare, vel dare effectum Sacramenti, quem Deo reseruant (vt infra videbimus) ex illa forma, & modo loquendi, excludunt actionem ministri instrumentalem, multò minus excluditur per illam formam, quæ exclusiva non est, ex vi verborum, & modo significandi, licet exprimat tantum causam principalem, vt agenter per Sacraumentum. Et ex his negatur altera consequentia.

23

*Ad alia re-
sponserunt.
Major expre-
sio non officie;*

Ad formam illam, quæ reprobat, Respondetur esse bonam. Ad improbationem, Respondetur expressionem maiorem alicuius in forma non viatiare ipsam; sicut quando dicitur, *Ego baptizo te Paulum*, ubi pronomina subintellecta exprimuntur, & si addatur istis *Spiritus sancti ab utroque procedentes*, &c. neque illa est interpretatio congrua illius formæ, quam ibidem subiungit, quasi inuocatio Trinitatis referatur ad Deum, vel baptizatio ministerialis, tanquam ad Deo facta, sed ad ministrum deprecantem Deum, vt conferat effectum per inuocationem trium personarum, factam in forma à ministro: sicut sèpè inuocamus Deum, vt per nomen sanctum suum sit nobis propitius, *Deus in nomine tuo saluum me fac*, &c. neque etiam testè interpretatur illud *in nomine*, quasi designaret autoritatem baptizandi, quam habet minister, quia designat potius potestatem Dei, & unitatem personarum respectu ad baptizatum, & effectum ablutionis animæ à peccato. Cætera, que ibidem adducit contra causam prætensam à Scholasticis mutationis formæ factæ in Ecclesia Graeciana impugnauimus.

f. De verbis autem principiis, &c. In forma di-
stinguit Doctor, quoad ea etiam, quæ essentialia sunt, quedam verba principia, & quedam minus principia. Principia continent inuocationem Trinitatis; minus principia sunt verba, quibus

facie verborum, vel procedunt ex supposito non admisso; concedimus enim Sacramentum Baptismi consistere in fieri, denotare ablutionem in visu, & exercitio, vt est influxu, ac proinde, vt est à proxima causa: & hoc denotatur per formam quacunque, quæ exprimit actum baptizandi de præsenti, cum persona suscipiens, & inuocatio Trinitatis: quia ergo materia Baptismi est ablutio in fieri, & forma iam præscripta, vt est in prolatione actuali non interrupta, & supponunt ex ordinatione diuina intentionem ministri, cuius est haec applicare, denotatur actio vi à ministro est; non quod hoc debeat necessariò exprimi per ipsa verba formæ, quæ verificatur speculativè, & practicè circa subiectum, & non circa personam ministri necessariò.

Negatur ergo prima sequela, ex iam dictis, nempe denotari actionem illam esse solius Dei, priuatiè ad causam instrumentalem utramque, tam ministrum, quam Sacramentum. Neque illam doctrinam admitto, quam ex Alensi pro fundamento statuit, nempe per actionem ministri rectè designari actionem Dei, vt causa principalis, non è contrà: quia relativa eodem modo se habent ad inuicem, quot enim modis dicitur instrumentum, tot modis etiam *causa principalis*. Licet ergo de potentia absoluta Deus possit gratiam conferre sine ministro, & Sacramento, tamen de potentia ordinaria, vt agit mediante Sacramento, agit mediante ministro, vt instrumentalis causa: & hoc modo actio Dei mediante Sacramento, actionem ministri conscientis Sacramentum.

quibus exprimitur actus baptizandi, & persona suscipiens.

Hæc distinctio non sumitur in eo sensu, quasi si decesset aliquod verbum, quod dicitur minus principale, perficeretur forma in sensu sacramentali, in quo perinde forma dependet aquæ ab omnibus, quia deficiente quocunque, nihil fit; & sic quæcumque sic sunt principalia. Dicitur ergo *principale*, primò quantum ad modum significandi expressius, & in agis propriè; & sic inuocatio Trinitatis debet fieri nominibus propriis; alia verba per æquivalentiam, licet non adeò propria, possunt suppliri, modò exprimant actum, vt *ablio*, *immergo*, & huiusmodi, vel suscipientem, vt *Paulum*, *seruum Christi*, &c. Secundò dicuntur principalia quantum ad significatum, quia exprimunt causam principalem, à qua est effectus: alia verba subiectum, in quod recipitur, & actum exteriorem exercitum à ministro, vel ipsum effectum interiorem causatum in anima: & hanc tangunt authoritates Patrum, qui dicunt *in nomine*, & inuocatione Trinitatis sanctificari nos per Baptismum, & supponit Florentinum suprà.

His itaque suppositis, Doctor hic determinat de variatione facta in forma, & de verbis præcisè requisitis. Supponit ergo, ex Philosofo, quatuor esse in genere mutations. Prima, quæ sit in Substantia; secunda, quæ in Quantitate; tertia, quæ in Qualitate; quarta, quæ spectat ad *Vbi*; & seruat proportione totidem modis posse formam Sacramenti mutari. Et idem dico de materia. Ex iis ergo, quæ hic tradit Doctor de variatione circa formam Baptismi, applicando principia generaliter ad formam aliorum Sacramentorum, statuo has regulas.

Prima regula, *Mutatio forma per verba synonyma eiusdem, vel diversi idiomatis, non est substantialis, sed acciden-*

*Solvuntur
fundamenta
Vaiges.*

*Designari a-
ctionem, ut à
ministro, non
exprimi per
formam.*

*Doctrina non
admittitur*

*Explicatio
distinctio.*

*Principalia
quo sensu di-
cantur.*

*25
De varia-
tione
forma.*

*Mutatio
quadruplex.*

Varia regula.

*26
Prima reg.
acciden-*

*Mutatio ac-
cidentalis, & sic rite conficitur per eadem formam:
eidematu.*

27 *Secunda re-
gula.* *Mutatio sub-
stantialis.* *Mutationi
verbū, & eo-
rum conexio-
ne.*

Secunda regula: *Illa est mutatio substantialis in
forma, qua destruit sensum sacramentalem. Pro quo
aduertendum est, illum dependere à quibuldam
particulis formæ, & etiam dispositione eorum,
qua se mutuò determinant, vnde consurgat sensus
formæ: verbi gratiâ, in forma Baptismi, ut
dictum est, requiritur expressio actus, & susci-
pientis cum inuocatione Trinitatis; si hæc man-
nent, quamvis mutetur forma Grammaticaliter,
non mutatur substantialiter in sensu Theologico;
estque valida. His mutatis contrarium con-
tingit: qua autem verba, qua dispositio sit sub-
stantialis hoc modo, dependet à tractatu in spe-
cie de singulis Sacramentis.*

28 *Tertia regu-
la.* *D. Thom.
Richard.
Aliacensis.
Adrianus.
Durand.
Soto.
Error parti-
cularis non
annulas Sa-
cramentum
modo adi-
sentio.*

Responso. *Impugnat.*

*Sensus forma
non dependet
ab Ecclesia.*

Tertia regula: *Mutatio facta in forma animo
inducendi errorem, modo illa maneat, quod sensum
substantialium, non est substantialis. Est contra
D. Thomam quest. 66. art. 8. Richardum hic art. 2.
Aliacensem quest. 2. Adrianum, & alios. Probatur,
quia Græci, ut refert Durandus, & Sotus, vel ali-
qui eorum, ut moderni apud Arcuidium suprà; &
aliqui ex antiquis apud Innocentium, ita vtun-
tut forma Baptismi, ut putent eam esse omnino
necessariam, & formam Latinorum nullam; ta-
men valide baptizant, modò saluerut intentionem;
qua si deficiat, nullitas non est ex defectu formæ,
sed intentionis.*

Respondebat Durandus & Sotus, id verum esse,
modo ritus ipsorum toleretur ab Ecclesia; se-
cū si contrarium contingat. Contrà quod ritus
toleretur, vel non, non facit ad essentiam formæ,
qua non dependet in sensu suo ab Ecclesia, aut
ministro, sed à sola institutione Christi: ergo
quādū maner forma quod requisita à Christo
instituta, semper erit de se efficax, quantum
ex parte formæ, quia aliás esset signum æquiuocum
& fallibile: sicut autem institutio formæ
non dependet ab Ecclesia, sic nec sensus eius sub-
stantialis, & sacramentalis.

Obiectio.

Oibiicies responsum Zachariæ Papæ de
*Consecrati. dist. 4. c. Retulerunt: circa baptizantem in
nomine Patriæ, & filia, &c. qui Baptismum decer-
nit esse validum, modò non animo inducendi er-
rorem sic baptizauerit. Respondebat defectum,
qui tum contigeret, esse ex defectu intentionis,
& non formæ.*

29 *Quarta re-
gula.* *Suarz.
Eius senten-
tia.*

*Significatio
est ex institu-
to.*

Quarta regula: *Significatio forme non dependet
ab intentione ministri, ita ut per eam reddatur valida,
qua aliás fuit inuidia; vel econtra. Hęc est cōtra Suar-
rez tom. 3. in 3. p. disp. 2. sēc. 5. ponit enim casum,
si forma sit ambigua, & verum sensum eius in-
tendat minister, validè per eam confidere Sacra-
mentum: si autem sensum falso intendat, ni-
hil facere, non solum ex defectu intentionis,
sed etiam formæ. Contrarium probatur ex dictis,
quia formæ significatio dependet ab institutione,
& acceptatione communis; si loquamur de huma-
na, qua est per autoritatem publicam; vnde in-
tentionem interpretamur per verba, non econtra:
& in contractibus, & transactionibus statur ver-
bis, non intentioni, qua nequit aliter cognosci,
quam per verba. Sicut ergo intentione priuata
non dat significationem verbis, ita neque sup-
positionem: (licet enim in ordine ad scipsum
posset hoc, vel illud intendere per verba,) verba
tamen dant intelligere hoc, quod important per
communem impositionem, & acceptationem.*

Scoti oper. Tom. VIII.

Eādem ratione patet significationem practi-
cam, qua est ex institutione Christi, non de-
pendere ab intentione proferentis priuatâ, ac
proinde intentio accommodata formæ in sen-
su sacramentali, non est priuata intentio mi-
nistri, qualitercumque concepta; sed intentio
communis, quam habet, ut minister Ecclesiæ,
& Christi, qua saluari potest, manente priu-
atâ corruptâ per errorem: hoc non esset verum,
si intentio priuata ministri posset distrahere,
aut determinare formam quod sensum: nam
Arianus ex errore (quem tamen in forma non
exprimit) in forma Baptismi intendit Filium
non esse consubstantiale Patri, neque par-
ticulam, in nomine, significare unitatem trium
personarum, qua intentio eius non distra-
hit formam à sensu sacramentali, modò inten-
dat conferre Baptismum Christi: & hoc ideo,
quia forma in sua significatione non depen-
det ab intentione eius priuata, sed ab institutio-
ne Christi.

Ad propositum ergo inquito, an forma am-
bigua faciat determinatè sensum sacramenta-
lem ex vi verborum, quamvis ad alium sensum,
etiam quoquis modo torqueri possit? si sic,
valide conficit, modò adhinc reliqua, ut inten-
tio ministri: si contrarium, nihil fieri, quan-
tumlibet minister intendat sensum sacramenta-
lem: nam præter intentionem ministri requiri-
tur forma ex vi verborum significans. Vnde si
quis intenderet per hanc formam baptizare,
Ego te baptizo in nomine Patris, & cetera, per parti-
culam, & cetera intendens reliqua, qua super-
sunt, nihil faceret: per hanc, *hic est vera ora-
tio, baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spir-
itus sancti*, nihil fieret, quantumcumque habe-
ret intentionem baptizandi: quia illa prolatio
formæ, vel forma sic prolatæ, non supponit pro
sensu sacramentali, sed pro subiecto præmisso:
*talia enim sunt predicata, qualia permittuntur à
subiectis*; & forma hoc modo recitativè dic-
tur, & non significatiuè, quia sic proferens for-
mam, non profert ut minister Sacramenti &
practicè, sed ut Theologus, aut dialecticus in
ordine ad enuntiationem speculatiuam; & si in-
tenderet conficeri, nihil fieret ex defectu formæ.

Præterea nulla est forma, quin aliqua eius ver-
ba possint torqueri ad sensum æquiuocum, sal-
tem in sensu tropico, & figurato; ut *absoluo* te, sup-
ple à vinculis materialibus, aut ab excommuni-
catione, & censuris; vel certè recitatiuè, vel signifi-
catiue proferri potest, hoc est speculatiuè, vel
practicè: ergo si minister debeat, excludendo
sensum ambiguum, quacumque ratione supponi
possit, determinare sacramentalem significatio-
nem, sèpiùs committit Sacramentum nullum,
quando non reflectit.

Dices, sufficere intentionem vniuersalem, qua
determinat ad sensum sacramentaliem. Contrà:
ergo, saluâ illâ, semper validè fieri Sacramentum,
quantumcumque per priuatum errorem, aut ma-
litiam intendat sensum disparatum; & sic tollit
casus: si autem non habeat prædictam vniuer-
salitatem, aut particularem, ad faciendum Sacra-
mentum, ille defectus est intentionis, & ministri, non
autem determinationis in forma, qua vtumque
fuerit determinata, non applicatur nisi per inten-
tionem ministri.

Aliud autem est formam esse sufficientem de
se; aliud esse applicatam ab intentione ministri,

P recipit

*Intentio ac-
commodata
formæ.*

30

*Inconveniens
illius sensu-
tia.*

31

*Inconveniens
illius sensu-
tia.*

Responso.

Impugnat.

recipit determinationem, quantum ad sui applicationem; non tamen quantum ad significacionem: & per hoc patet ad illud, quod obiicitur, ex illo cap. *Retulerunt.*

32
Explicatur
caus cap.
Retulerunt.

Sed dices, forma illa: *in nomine Patri, & filia, &c.* continet in se verba omnino diversae significacionis ab iis, quæ instituta sunt: ergo quoad formam erit inualidum. Sacramentum, nisi possit recipere limitationem à proferentis intentione. Responderetur in eo contextu non esse diversæ significacionis, neque verba significata sua, alijs propria, possunt supponere, quia forma debet facere sensum aliquem rationabilem & humaniū, alijs non haberat rationem significationis autē sensum in proposito nequit alium facere quam sacramentalē; ideoque vnsquisque intelligit ad eum tantum sensum referri verba, & esse corrupta quoad terminationem finalē, cùm alium sensum non faciant, qui sit in vsu: ac proinde intelligunt ibi non esse verba alia substituta, sed eadem ipsa formæ, corrupta in terminatione finali.

Dices, quid ergo dubitat Pontifex, an animo inducendi noui ritus errohei id fecerit? Respondetur, quia in eo casu forma supposeret pro verbis non corruptis, & sic non faceret sensum congruum: vnde intelligenda esset forma in sensu dispartato: potuit autem ita contingere ex malitia ministri. Vnde Gnostici apud Irenæum lib. 1. cap. 18. *in nomine* (seu *in nomen*, vt apud alias legitur) *Patri ignoti, & veritatis maris omnium, & descendenti Iesu, &c.* baptizabant. Quæ forma tam dispara videtur, quam prior, etiam in sensu intelligeretur diuerso, ab eo quem iam explicatum.

Forma Gno-
sticorum.
Irenæus.

33
Quinta regu-
la.

Error Cano-
nistarum.

Fundam̄tum
premissa re-
gula.

Trident.

Varij errores,
& corruptio-
ne.

34

Quinta regula; Eandem esse formam & materiam Sacramentorum per uniuersam Ecclesiam; eandem dico quoad substantiam & essentiam. Hæc est de fide, & contra quosdam Canonistas in cap. 1. de Baptismo, qui putant in Ecclesia Græca sufficere præscriptam formam baptizetur, &c. si quis tamen in Latina ea vteretur, nihil faceret. Ratio veritatis est, quia Sacraenta quoad substantiam non subsunt Ecclesiæ, sed quoad dispensationem & ritum accidentalem, seu extinsum, vt supponit Tridentinum *ff. 2. cap. 2.*

Fuerunt & alij errores circa substantiam formæ baptismalis, vt illorum, qui in nomine trium Patrum, vel trium Paracletorum, tempore Apostolorum baptizabant; de quibus *canon 48. vel 49. Apostolorum. Marcionitz*, qui & Gnostici, negabant Deum Patrem, quem annuntiabant Scriptura & Prophetæ esse patrem Domini nostri, quia hic notus est, ille vero ignoratus: id est vtebantur formâ præmisâ: *In nomine Patri ignoti, &c.* Paulinistæ etiam non seruabant veram formam, sicut & *Cataphryges 1. q. 1. Nicen.can. 19.* Ariani etiam corrumpabant formam. *Arelatense I. can. 8. Nicephorus lib. 13. cap. 35. Eunomiani quandoque non baptizabant in nomine trium personarum, sed in Domini morte. Socrates lib. 5. c. 23. Can. 50. Apostolorum. g. De nominibus significantibus proprietates, &c.* Proposuit quinque modos, quibus mutatio fieri potest in hac forma, per variationem dictiōnis. Primo modo, vt sit variatio secundum sonum dumtaxat, & non quoad significacionem, aut modum significandi; & hæc variatio non officit. Alio modo vt variatio sit quoad significacionem vocis, & significatum, vel omnino disparatim,

& sic nihil fieri; vel conueniens in re, sed aliter significans, & sub alia ratione, quam per formam præmissam exprimitur: verbi gratiâ, si explicentur tres personæ per dictiōnem collectiū Trinitatis, vel per proprietas notionales, ut genitoris, geniti, & procedentis; vel in aliquo per modum effectus denotans tres personas; sicut Christus denotat vnguentem, qui est pater, vnguentum, qui est ipse, & vnguentum, quæ significat Spiritum sanctum. Ac tandem resoluti quid sit tenendum circa illam formam, *Baptizo te in nomine genitoris, & geniti, & procedentis, &c.*

Dicit ergo formam illam non esse sufficiētem, quam est communis. Altisiodorensis lib. 3. *Summa tract. 3. cap. 4. quest. 4.* Alensis 4. part. quest. 8. m. 3. art. 3. D. Thomæ 3. part. quest. 66. art. 5. ad 7. D. Bonaventura cum reliquis Sententiaris in hac diff. Sotus autem negat in praxi esse sequendam contrariam; quidquid sit de veritate eius speculativa: quia probabilem etiam censet Suarez *disp. 21. sect. 4.* non in vslu sequendam. Contrariam amplectitur Cajetanus super art. 5. D. Thomæ loco citato; & Victoria de *Baptismo* §. 14. Probatur ratione Doctoris sententia communis: quia sicut Iudeis datum est nomen Ιηον, Iehoua, Tetragrammaton, quod significat Deum sub ratione essentiæ propriæ, & cuius esset vslus inuocando Deum, & protestando fidem vnius Dei, quam fuit explicita in omnibus, & singulis illius legis: ita etiam, cùm fides Trinitatis sit explicita in populo Christiano, ad quam omnes tenentur, sicut ad inuocationem Dei in tribus personis; congruum fuit vt Christus exprimeret, sicut expressit, nomina propria trium personarum in ordine ad protestandam fidem, & inuocationem Dei, seu trium personarum in vna essentia; quia, vt inquit, quando exprimitur persona alicuius, cuius intuitu postulamus gratiam, per proprium nomen, facilius impetratur, quod perit, quia nempe exprimitur perfectius motuum sic, quam si per aliquam proprietatem exponeretur: verbi gratiâ, si dicatur per filium Zebedæi, vel huiusmodi, intelligendo Ioannem.

Cum in Baptismo itaque per inuocationem Trinitatis, & fiat protestatio fidei in facie Ecclesiæ, & petatur gratia regenerans in Christum, congruum fuit, vt inuocatio institueretur personarum sub propriis nominibus, prout Christus expressit *Matthei ultimo*, & Ecclesia semper tenuit in vslu tam professionis fidei, quam inuocationis diuinarum personarum, edocita tam ex loco prædicto, quam ex aliis, *Quidquid petieritis patrem in nomine meo. Nemo nouis patrem nisi filius, &c.* Pater clarifica, &c. & vbiique in Testamento novo hic modus exprimenti personas est in vslu, quo vtitur Ecclesia in Symbolis, & orationibus, & benedictionibus; estque magis accommodus captui omnium: quia non omnes intelligunt notiones diuinarum personarum, aut intelligere possunt.

Sicut ergo forma Baptismi ita est tradita, vt sicut ministerium Sacramenti fieret cōmune cuiuscumque quantum ad valorē, tam vtilis, quam mulieribus, tam fidelibus, quam infidelibus, qui conferre possunt Sacramentū validē in omni casu, & licet in casu necessitatis; ita etiam cōgruum fuit, vt fieret per propria nomina personarum, quibus fides explicita Trinitatis, & inuocatio, secundum captum cuiusque exprimeretur, & non per alia, quæ captum excedunt vulgarem.

Hoc

35
Cœclusio no-
gatina.
Altisiodor.
Alensis.
D. Thom.
D. Bonau.
Sotus.
Suarez.

Probatio con-
clusio.

Congruentia
apposita.

Requiri in-
uocationem
triūm per-
sonarū sub na-
turali suscep-
tiōne.

36

Hoc ipsum declaratur exemplo: verbi gratia, in materia Eucharistiae institutus est panis visualis; hinc in pasta nequit consecrari, quamvis specie physica non distinguitur a pane, quia nempe panis non est visualis; licet quantum ad effectum nutritionis, panis dici possit, respectu eius, cuius stomachum non offendere. Ita in verbis contingere potest, ut ea quorum visus est communis, & accommodatus captui omnium congruum fuerit institutus, non alia, licet respectu aliquorum sint aequivalentia, nempe Theologorum; non tamen respectu omnium, quibus accommodari debuit forma; sicut & potestas ministrandi Sacramentum ad eos fuit translata.

37
Vasquez regi-
citur.

Fundamentum ergo primarium est institutio Christi accidente visu, & interpretatione tam Ecclesiæ, quam Doctorum. Vasquez *disp. 14. cap. 3.* putat Doctorem deficere in suo discursu, quia non assignat rationem, quare inuocatio personarum sub nominibus propriis fieri debeat, & non sub aequivalentibus, *quod docere, inquit, deberet ipse, & alijs quos reicit.* Sed non integrum Doctoris discursum ponderat: illa enim est conclusio communis, quam probationis loco non substituit Doctor, sed assertionis. Eam probat ex ratione præmissa, sumptu congruentia ex modo inuocandi Deum, & significandi visu Synagogæ per nomen יְהוָה Ichoua, Tetragrammaton proprium Dei. Congruum erat etiam Christum sic instituisse formam Baptismi sub inuocatione personarum sub nominibus propriis, quia talis inuocatio proponit motuum expressius, ex quo reddatur magis efficax inuocatio: totum autem referunt ad institutionem, quia non obseruabatur in illa genitoris & geniti, &c. forma instituta a Christo. Comprehendit etiam Doctor sub inuocatione trium personarum, non solùm expressionem causæ principalis; sed etiam professionem fidei, prout omnes supponunt, cum Baptismus sit Sacramentum fidei, & professio legis Euangelicæ, & ad utrumque deseruit expressio personarum sub nominibus propriis.

Negat etiam aequivalentiam utriusque formæ, quantum ad modum significandi speculatiu: & quantum ad significacionem practicæ, seu efficaciam. Comprehendit ergo in re quidquid superaddit Vasquez; quamvis tantum declarat inuocationem respectuæ ad effectum Sacramenti, ut est expressio principalis causa sanctificantis: prout etiam est ex visu Conciliorum, speciatim Florentini, ac Patrum, contra Donatistas, & alios hereticos iam præmissos.

38
Caietan.
Prima obie-
cione.

Solutio.

Secunda ob-
iectio.
Solutio.

39
Tertia obie-
cione.

Obiicit Caietanus in cap. *A quodam Iudeo*, approbari Baptismum in nomine Trinitatis, vel in nomine Christi collatum: ergo à fortiori in prædicta forma collatum; quæ magis accedit ad formam ordinariam, & continet expressam inuocationem Trinitatis. Respondetur per Trinitatem intelligi explicitam inuocationem per propria nomina, sicut dictum est. Quantum ad secundum de Baptismo collato in nomine Christi, respondebitur in sequentibus. Ita Doctor.

Obiicit secundò Ambrosium lib. 1. de Spiritu sancto, vbi dicit per nomen Christi dari intelligi Trinitatem, quia vnguentem, unctum, & unctio: nem: ergo constat inuocationem implicitè Trinitatis sufficere. Respondetur negando consequiam, & declarabitur antecedens infra.

Obiicit tertio Eugenium I V. in decreto fidei, *Scoti oper. Tom. VIII.*

licet posuerit inuocationem Trinitatis sub propriis nominibus in forma, non reprobare aliam, quæ aliter per synonyma exprimeret mysterium, & insinuat in ratione, quam adducit pro forma Græcorum, & eius sufficientia, quia denotat actum ministri, & inuocationem Sanctissimæ Trinitatis, vt causæ principalis: ergo id sufficit. Respondetur eum intendere, illam inuocationem, vt tradita est in formis, quas approbat, non aliter, sufficere: abstinere autem ab incertis opinionibus: quia illam, quam defendit Caietanus & Ledelma *1. part. 4. quest. 7. art. 5.* vt probabiliorum docet Glossa in cap. *Multo de confecrat. dist. 4.* tanquam legitimam, & hoc ante Eugenium.

Responso.

Ledelma.
Glossa.

Obiicit quartò, quod illa forma sit aequivalens, sed hoc ex dictis negatur, quia licet aequivalens aliquo modo speculatiu: vt quidam volunt, non tamen practicæ, quia id dependet ab instituto. Melius negatur etiam primum ex Doctore, quia notiones non designant personas, sed proprietates. Sed urget Suarez, quod etiam Pater formaliter significat proprietatem. Respondetur negando antecedens, quia non sumitur Pater denominatiu: in hac forma, sed substantiæ, prout subsistit, licet importet sic constitutum sui: notio autem significat proprietatem, nam licet in re sit eadem cum paternitate, tamen significat actum notionalem, vt est ad terminum per modum actus productiui, & non constitutionem personæ sub illa ratione, & modo significandi vocis: paternitas autem significat substantiam per modum constituentis: sic ergo differunt illæ voces in modo significandi, etiam speculatiu: Vide Doctorem infra *respons. ad 7.*

Quarta obie-
cione.
Solutio.

Suarez.

Pater substi-
tu: sumitur.

Obiicit quintò exempla, vt, *Ego baptizo te in nomine Patris, & Iesu Christi, & Spiritus sancti: in nomine Patris, & Filius, & Spiritus paracleti.* Respondetur primam formam non esse validam, secundam autem validam esse, quia mutatio illa est solius epitheti, non substantiæ; Spiritus enim significat personam: vnde si tollatur epithetum, valet secundum aliquos; vel saltem si mutetur in aliud, quod soli persona competit, nihil obest. Sequitur ex his minus valere inuocationem Trinitatis implicitam, per nomen collectiu: vt bene Doctor: cuius oppositum docet Caietanus: nam ubique dicitur Baptismum debere fieri in nomine Trinitatis, intelligitur explicitè inuocatio personarum, prout Christus expressit, estque ex visu Ecclesiæ.

Quinta obie-
cione.
In nomine.

Responso.

Formam per
inuocati: nem
implicita non
valere.

Dubitari solet quid designet illud in nomine positum in forma; & an sit particula substantialis? de quo nihil Doctor in præsenti quæstione. Supponit Doctor *§. De tertio, &c. quarta mutatio*, vbi insinuat designare unitatem trium personarum: aliqui putant intelligi fidem, & confessionem. Hugo de Sancto Victore lib. 2. *Hugo de Sacramentis, part. 6. cap. 2.* Alij autem intelligunt exprimi Deitatem, autoritatem, & potentiam cum unitate. Ambrosius lib. 2. de Sacramentis cap. 7. Nazianzenus oratione 40. Hieronymus *In illud ad Ephesios 4. Unus Dominus, &c. Augustinus lib. 3. contra Maximum cap. 32.* Supponit idem Doctor dicto *§. de Tertio, &c. quarta mutatio* insinuat designare unitatem trium personarum. Respondetur utrumque recte designari; nam in Sacramento exprimi debet causa principalis, qui est unus Deus unus in substantia,

Ambros.
Nazianzen.
Hieron.
Augustin.

& trinus in personis ; & huius professio publica in facie Ecclesiae per Sacramenti susceptionem fit, quantum est ex natura, & institutione actus.

Idem designat fides Ecclesiae, per quam ministratur Sacramentum, & inuocatione ex eadem fide: qui enim non constitutus Patrem esse Deum, & reliquas personas esse eundem Deum, non inuocat Trinitatem. Vna ergo est fides, & confessio perfecta diuinorum personarum; sicut & vna Deitas, per quam conuenit ipsis sanctificare: vnde ista coniungit Apostolus ad Ephesios 4. *Vnus Dominus, vna fides, unum baptisma vnius Deus, &c.*

43

Magister.

D. Bonaventura. Gabriel. Paludan.

Rejecitur Vasquez.

In fide Trinitatis baptizari, idem quod in nomine.

Recte itaque confessio vnius fidei, in qua vocatione, & vniuertur in Baptismo fideles, per illam particulam datur intelligi; prout multi Scholastici, post Hugonem, intellexerunt: vt Magister in litera exponit *in nomine*, id est, inuocatione, vel confessione: Alensis, D. Bonaventura, Gabriel, Paludanus. Fauent loca Augustini, quibus dicit Baptismum in fide Ecclesiae valere, quod perinde est ac confessione Ecclesiae: non recte ergo Vasquez reprehendit hanc interpretationem Hugonis, & antiquorum, quasi duram, & extortam. Negat etiam Baptismum datum in fide, & confessione Patris, & Filii, & Spiritus sancti, esse validum, quia, inquit, *baptizans, verbi gratia, potest errare in fide Trinitatis, negando confessionalitatem trium personarum, ut si sit Arianus.* Sed hoc nihil est, quia non intelligitur illa particula *in fide, vel confessione*, de fide priuata ministri baptizantis, sed de fide Ecclesiae, cuius est minister: sicut neque intentio eius priuata officit, etiam ex errore concepta, modo servet communem intentionem, quam habet Ecclesia; & si intelligatur particula de fide obiectiva articuli, vel de ipso actu publico, & externo, in quo eiusdem fidei protelatio fit, connocendo etiam internum, quo creditur conformiter ad Ecclesiam, perinde est, atque aequivalens, quia tam actus internum, quam externus supponunt pro obiecto, non secus ac signum vocale: quia non minus vox supponit pro obiecto, quam conceptus; & enuntiatio primaria inuenitur in mente, secundaria in voce.

Intelligitur autem *fides & confessio* non in omni sua extensione ad articulos materiales quoque scimus, sed praeceps, ut limitatur per verba sequentia *Patri & Filii, &c.* ad fidem & confessionem mysterij Trinitatis, quod proponitur in forma; ideoque Magister in litera inuocationem, & fidem, seu confessionem Trinitatis synonyme, & non sub disunctione, aut diuersitate sumit; quod Ambrosius ab eodem citatus facit; & Alcisdorensis tract. 3. cap. 4. quest. 4. fidem & vnitatem Dei debere exprimi in forma Baptismi, sumens illa synonyme, nempe fidem & vnitatem, cui consentiunt Patres citati.

Ex his patet ad secundum, illam particulam, vel in se, vel aequivalenter expressam, esse substantiale: vnde qui dicteret *in nominibus, in autoritatibus, in potestatibus Patri, & Filii, &c.* nihil faceret.

Sed quid dicendum, an particula *in, vel per* sufficienter denotet vnitatem personarum? vt si quis baptizet *in Patre, & Filio, & Spiritu sancto?* Vel per *Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, &c.* quod perinde est. Vasquez, & alij moderni vindicent negare Baptismum esse validum, quia debet exprimi vnitatis diuinorum personarum in forma. Respondeatur tamen, salvo meliori iudi-

cio, in illa forma sufficienter exprimi vnitatem, quia exprimitur in ea causa principalis sanctificans; & illæ propositiones *in & per* designant authoritatem, & potestatem trium personarum vnam. Vnde Apostolus ad Romanos 6. *Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, &c. ad Galatas 3. Quicumque in Christo Iesu baptizati es tu, &c. ad Ephesios 4. Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati es tu, &c.* Ad Colossenses 2. *in quo circumcisisti es tu, &c.* quibus in locis particula *in ex modo loquendi Scripturæ* designat potestatem, & authoritatem trium personarum, maximè iuxta expositionem eorum, qui negant fuisse alter datum Baptisma: & perinde est dicere *baptizari in Christo Iesu, ac baptizari in nomine Christi Iesu,*

Quam formam loquendi expressit Petrus, Act. 2. *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini nostri Iesu Christi, &c.* ergo eodem modo significat potestatem, & nomen Patri, & Filii, & Spiritus sancti, etiam sub ratione vnitatis, seu vnius, etiam de rigore sermonis, quoniam sine differentia, & vniiformiter ad tres personas refertur, & supponit pro potestate, quam in te ipsa habent vnum; nec requiritur exprefatio vnitatis aliter quam implicitè, quia particula *in nomine*, eo ipso quod in singulare ponitur, arguit vnitatem ex modo significandi singulariter, non exprimit institutione prima vocis. Hinc Athanasius in Symbolo: *Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus*, Athanasius. *non nugatorie subiungit explicitum conceptum vnitatis: non tres Di, sed unus est Deus: Omnipotens Pater, omnipotens Filius, &c. non tres omnipotentes, sed unus omnipotens, &c.* & Hieronymus ad Ephesios 4. *Vnus Dominus, &c. non baptizamus in nominibus Patris, & Filii, &c. sed in nomine uno quod intelligitur Deus, &c.*

Huic sententiae fauet Tertullianus lib. de praescriptionibus aduersus haereses, cap. 20. *Institutus genitus baptizari, inquit, (supple Christus) singentes in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum.* Et lib. contra Praxeam, cap. 26. *e Mandans, ut tingentur in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, &c.* Hieronymus, dialogo contra Luciferianos, cap. 3. *Cum in Patre, & Filio, & Spiritu sancto baptizatus homo templum Domini fiat.* & canon Apostolorum 49. *Qui non baptizauerit in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum.* Respondet Vasquez, Tertullianum agere de pracepto baptizandi, non de forma Baptismi. Contrà Tertullianus non solùm praecipuum tradit, sed etiam formam ex Mattheo: & faltem contra Praxeam id verum est, cum ex ipsa forma probet contra eundem, Patrem distingui in persona à Filio: vnde subdit, *non in vnum* (supple quoad personas) *nam nec semel, sed per singula nomina in personas singulas singuntur.* Vbi & titum, & formam Baptismi designat; vt recte etiam aduerit Pameli annotatione prima in lib. eiusdem Tertulliani de Baptismo: codémque modo canon præfatus Apostolorum tradit formam baptizandi contra hereticos baptizantes *in nomine trium principiæ carentium, ut trium Filiorum, vel trium paracletorum.* Quamuis autem versio Latina, tam Dionysij Exigui, quam Gratiani, vertat *in nomine Patri, & Filii, &c.* non sic continetur in textu Græco, sed in *Patrem, & Filium*, vt recte notauit ipse Vasquez, quamvis non respondeat nisi ad Tertullianum. Canon autem ita habet: *et ne imponor, et precepit ipso τιμω το την κυριανην μη βαπτισει εις*

44

Vasquez.

Responsa.

45

Tertullian.

Canon Apo-

stolorum.

Responsio.

Impugnat.

oīs mārīcīs, q̄iōs, q̄iōs mārīcīs; dñs' oīs t̄p̄is d̄v̄p̄x̄, q̄ t̄p̄is q̄is, &c. &c. &c. Si quis Episcopus, vel Presbyter, iuxta Domini ordinatōnēm non baptizaverit in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctū, sed in tres principiō exp̄teries, vel tres Filios, &c. deponatur. Hic ergō canon tradit formam contra h̄ereticos reprōbatos, sicut & canon sequens ritum trinac immersionis, contra eos, qui vnam tantum dabant in Domiu mortem: subiungens rationēm: non enim dixit nobis Dominus, in morte mea baptizate; sed eunes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patri, &c. Vnde colligere licet huic æquivalere formam superiorem, ex sensu vniuersque canonis, cūm in superiori tradat veram formam corrigens errorem h̄ereticorum, & in hoc supponat eandem ex Matthæi vltimo, contra baptizantes vnā immersione in Christi mortem: quā autem ratione id improbatur, dicetur in sequenti quæstōne. Prima forma datur per particulam per, cui æquialuerat particula in.

Confirmari potest, ad Corinthios 6. Et bac quidem fūsis, &c. sed absoluītū estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri, &c. id est, per Spiritum sanctū, ut exponunt Chrysostomus, Theophylactus, OEcumenius, & alij. Loquitur autem Apostolus de ablutione & sanctificatione baptisnali. Et primo loco dicit in nomine Domini nostri Iesu Christi; in secundo autem dicit in Spiritu Dei nostri, &c. vbi propositio in sumitur æquialenter pro in nomine.

De quinto, scilicet de nomine Christi: patet quod aliquando lictum fuit, &c. baptizare scilicet in nomine Christi. Hæc est sententia cōmuni omnium Scholasticorum, quos citat Scholastes, & aliorum, præter solum Armachanum lib. 8. de questionib⁹ Armenorum cap. 3. quem sequitur Canus, & Suarez citati, & Sotus art. 6. huius distinctionis, & Vasquez disp. 143. cap. 3. & 4. qui certè magnis coniecturis oppositā sententiam probant; & nunquam fuisse in vnu baptizare in nomine Christi, non expressā inuocatione triū personarū.

Conclusio communis variis modis defenditur. Alensis cum aliis sequentibus, docent dispensatiū in principio per specialem reuelationem concessionē esse Apostolos, vt nomen Christi contemptibile apud Iudeos, & Gentiles redderetur gloriosum, cūm per inuocationem eius daretur gratia baptismalis, & Spiritus sanctus; & cum hac moderatione limitant vsum illius formæ pro illo tantum tempore, donec nomen Christi ex fructu innoruit.

Caietanus tamē in art. 6. quæst. 66. D. Thomæ, & Adrianus in quartū, dicunt formam citra dispensatiōē validam esse pro quocumque tempore: quibus fauent Ambroſius, Nicolaus Papa cap. A quodam Iudeo, & Magister in litera, & Hugo de Sancto Victore lib. 2. de Sacram. part. 6. c. 2. qui sine limitatione loquuntur: & probabilem esse docet Ledesma 4. 1. part. quæf. 7. art. 6. Ceterū omnes conueniunt in eo, quod forma fuerit in vnu. Probatut autem hoc ex Act. 2. Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum; & cap. 8. Baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu, &c. & cap. 19. His audiatis baptizati sunt in nomine Domini Iesu.

Respondent aliqui primò, hoc idem esse in nomine Domini Iesu, quod in authoritate & potestate Iesu Christi, id est, Baptismo, quem instituit Christus; quā ratione distinxit Lucas ibi hoc lo-

quendi modo, Baptismūm Christi, à Baptismo Ioannis: ita Sotus, & Canus. Et primum confirmanit variis testimoniis Scriptura, Marti vltimo, In nomine meo demonia cīcīent, &c. Contrā: hoc modo etiā dici posset quod Matthæi vltimo, vbi est familiis forma loquendi, & Patres interpretantur dari formam baptizandi; intelligeretur etiā authoritas baptizandi concessā Apostolis per institutionem Sacramēti, cuius ministerium ipsi collatum est, non autem forma intelligeretur baptizandi: ergo spectando præcisē modum loquendi Scriptura, nō colligitur magis ex præcepto baptizandi in nomine Patri, & Filii, & Spiritus sancti, formam tradi baptizandi, quā ex modo loquēdi, quo vnu eius, & exercitium declaratur factus in nomine Domini Iesu, declarari formam in qua Apostoli, & discipuli ministrarunt Baptismū.

Alij respondent ex textu Græco colligi diuersum modū loquendi, quia Matthæi vltimo habetur vnu ὄνομα, id est, in nomen; Alij. vnu secundo habetur δὲ τὸ ὄνομα, id est, in nomine. Contrā: hoc nihil est, vt benē aduertit etiam Vasquez, quia æquivalent hæc etiam apud Græcos; quoniam Act. 8. & 19. habetur ἐπὶ ὄνομα, sicut & Matthæi vltimo: neque dubium est idem dici atque intelligi Act. 2. & 10. vbi exprimitur in nomine, & 8. & 19. vbi dicitur in nomen: ideoque eodem modo vertit Latinus interpres vtrumque, sicut & Matthæi vltimo dicit in nomine, & non in nomen; & vt in præmissis diximus perinde significant.

Quod secundo loco additū, non subsistit, quia Baptisma Ioannis efficaciā, & formā distinguebatur à Baptismo Christi. Actorum autem 2. satis declaratur Baptisma Christi dare remissionem peccatorum, & Spiritū sanctū, ex aliis verbis adiunctis, vt patet ex illis, in remissionem peccatorum vestrorum accipietis donum Spiritus sancti. Actorum autem octauo & decimo, non fuit necessitas explicandi differētiā inter Baptismūm Christi, & Ioānis, quia neque Samaritani, neque Gentiles fuerunt baptizati Baptismo Ioānis, sed soli Iudei, ad quos missus est Ioannes. Parate via Domini, &c.

Respondet Vasquez illa loca intelligi inuocatio etiā nomine Iesu, vel quia in forma apponebant non solum nomen Filii, sed simul Iesu Christi exprimendo etiā simul distinctè reliquas personas; vel quia persona Iesu Christi exprimeretur non sub hoc nomine, sed solum sub nomine Filii, quæ eadem est persona. Contra primū, non congrue inuocaretur Iesus Christus ad effectū Baptismi, ita vt in nomine & in uocatione eius diceretur baptizari in remissionem peccatorum, si solum adiiceretur forma instituta, in cuius efficacia datur remissio peccatorum, & non ex efficacia adiuncti, quæ nulla est ex sententia opposita.

Hac ergo locutio baptizari in nomine Domini Iesu in remissionem peccatorum, &c. facit hūc sensum (ex stylo Scriptura, & modo interpretandi Patrum, atque Ecclesiæ, sicut illa quæ de inuocatione Trinitatis habentur Matthæi vltimo) nempe remissionem peccatorum dari per inuocationem eiusmodi, non expressis iis, quæ sunt de effentiā formæ, prout non exprimuntur in dictis. Sed hoc non solum esset impropriū dictum, sed esset omnino falsum, quia illa inuocatio nominis Iesu sic intellecta, neque sic esset de substantia formæ, aut Sacramenti, neque haberet efficaciam respectu talis effectus: ergo interpretatio præmissa minus quam reliqua, quadrat Scripturæ, aut doctrinæ receptæ circa formam Sacramenti:

Reiūtus ex modo simili loquendi.

Alia responso.

Impugnat.

Differentia precessa perfuit.

Responso Vasquez.

Impugnat.

50

46
De Baptismo in nomine Christi.
Sententia cōmunis.
Armachan.
negat.
Canus.
Suarez.
Sotus.
Vasquez.

47
Varij modi explicandi sententiam communem.
Alensis.

Caietan.
Adrianus.

Ambros.
Nicolaus.
Magist.
Hugo.

Ledesma.

Probatio cōmuni sententie.

48
Responſio.

quia vel viciaret illa additio formam, vel omnino superflueret: quia instructio praemitti solita, ante lotionem sufficeret.

Confirmatur. Confirmatur: quia, ut colligit Tridentinum cum Mileuitano, & Patribus, aduersus Pelagianos, si non esset peccatum originale in infantibus, forma Baptismi falsò enuntiaretur in remissionem peccatorum: enuntiatur autem in remissionem peccatorum, quatenus potissimum exprimit causam principalem ex Florentino, ut visum est:

Enunciatur forma in remissionē peccatorum. ergo Baptismus tantum datur in remissionem peccatorum (quod supponit, & contendit sententia opposita) in inuocatione cause principalis, id est, Trinitatis: ergo falsò enuntiatur Baptismus in remissionem peccatorum in nomine Iesu Christi: si haec inuocatio non fuit inefficax.

Esi de se remissiuā peccari. Patet consequentia: quia ad veritatem formae non magis requiritur, ut supponat peccatum remittendum in infantibus, quam quod ipsa forma sit remissiuā peccati, cuius remissionem enuntiat; imo hoc magis exigitur, quia forma verificari potest circa subiectum, in quo non est peccatum; & semper est remissiuā peccati, quantum est de se: quod autem actu remittat peccatum, aut supponat remittendum, est ex statu subiecti, cui aliud remedium applicari non contingit; ut de lege ordinaria est status infantum.

**§ 1
Forma falsa.** Præterea si quis nunc baptizaret in nomine Patri, & Iesu Christi, & Spiritus sancti, ille Baptismus non esset validus, quia secunda persona non exprimitur proprio nomine, ut subiicit in Deitate: ergo etiam tum non valebat talis Baptismus sub illa forma, seclusa dispensatione: quæ perinde affirmari potest facta in forma illa, quam docet communis, tum fuisse validam.

Secunda etiā interpretatio non consonat proprietati locutionis, & Scripturæ, quia non est dubium, quin Petrus eandem acceptationem appellationis seruārit hīc, & in præcedentibus, prædicando Christum Iudæis; vbi sumit appellatio Christi Iesu, secundum primam institutionem nominis; ut pater ex toto cursu sermonis Petri.

Quantum ergo ad argumentum ex Scriptura sistendo in proprietate vocis & literæ, nihil haberi potest, prædictis repugnans: nam quod Matthæi ultimo dicitur de forma Baptismi, intelligi potest de lege, illam esse formam ordinariam, & necessariam: de hoc autem in nomine Christi, saltem pro tempore, fuisse dispensationem, quam ex facto colligimus, & prout illis in locis declaratur: certum enim est Apostolos recte ministrasse Baptismum, sive per se, sive per alios.

Obiectio. Obiecties quia Actorum 19. colligitur Apostolos baptizasse in nomine Spiritus sancti, quod intelligi non debet, quasi in solo nomine Spiritus sancti baptizassent, sed simul aliarum personarum: ergo similiter non est intelligendum eos baptizasse in solo nomine Christi, non inuocata Trinitate, iuxta institutionem Christi, Matthæi 28. Antecedens pater, quia Paulus interrogauit quosdam discipulos Ephesi, Si Spiritum sanctum accepisti credentes? responderunt: neque si Spiritus sanctus est, audiūmus; subdit Paulus: in quo ergo baptizati es? quasi supponeret, si baptizarentur Baptismo Christi, fore ut Spiritum sanctum recte noscent; non alia ratione, quam ex forma Baptismi, in qua inuocaretur: ergo hoc supponit Baptismum in inuocatione trium personarum fuisse ab Apostolis, non aliter, datum.

Atque sequitur alterius declaratio, & intelli-

gentia prædictorum locorum, in quibus dicitur Baptismus datus in nomine Christi, quia hoc ipso loco inferius dicitur, & his dicitis baptizati sunt in nomine Domini Iesu, &c. cùm primùm insinuasset Paulus formam Baptismi dari in inuocatione Spiritus sancti, nempe simul cum aliis personis.

Responso.

Respondet Vasquez, ex hoc loco id non intellegi efficaciter, quia licet baptizarentur in nomine Christi solum, iam per instructionem prauiam, & catechesim deberent noscere Spiritum sanctum; quamvis non inuocaretur expressè in ipsa forma: Paulus autem interrogando an receperit Spiritum sanctum, intedit receptionem eius visibilis per impositionem manus in Confirmatione: ut paret ex verbis subsequentibus, & baptizati sunt in nomine Domini Iesu, & cùm impositione illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, &c. Contrà vrgent alij: ergo interrogatio, seu illatio Pauli, non esset idonea, nisi supponeret ex communis modo loquendi, eos baptizari debere in Spiritum sanctum, quem non audierunt.

Respondet tamen illam solutionem bonam esse, quia cùm Baptismus ex communis sententia,

Confirmatur responso.

quam tradit Cyrillex Alexandrinus lib. 11. in Ioannem cap. 16. supponit fidem explicitam Trinitatis, & instructionem circa hunc articulum, quoad adultos (quales fuerunt illi discipuli, quibuscum loquitur Paulus) Baptismus datus etiam in nomine Christi hoc importat: deinde requirit etiam ut præmittatur instructio de necessitate, & fructu Baptismi per collationem Spiritus sanctificantis, ut Petrus Actorum 2. præsedit: Baptizetur, inquit, uniusquisque vestrum in nomine Domini Iesu, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis domum Spiritus sancti, &c. Illa ergo dispositio in adulto requiritur ad Baptismum, ut patet ex scrutinio quod semper præmittitur ex vnu antiquo Ecclesiæ, de quo optimè Pamelius annotatione prima in librum Tertulliani de Baptismo. Potest ergo interrogationis Pauli respectu etiam ad efficaciam Baptismi Christi intelligi, & Spiritum sanctificantem, de quibus instruendi erant baptizandi, sicut de fide Trinitatis: supponit enim fuisse baptizatos, & instructos, quod denotat particula credentes, si Spiritum S. accepisti credentes? Vel sicut in Græco legitur οὐσίωντες, postquam credidisti? Et finis interrogationis fuit, ut impositionem manus acciperent, si nondum fuerit eis data, id est, Confirmationem, per quam visibiliter Spiritus sancti dona comunicabantur.

Vnde secunda interrogationis locum habuit (illis dicentibus, neque si Spiritus sanctus est, audiūmus) respectu ad Baptismum Christi, qui in Spiritu sancto, & igni baptizabatur, Actorum 1. sive sub forma hac, vel illa conferebatur, & respectu ad Baptismum Ioannis, qui fuit in aqua tantum, non in Spiritu, atque ad eius differentiam: alius autem Baptismus in vnu non fuit, qui fidem Christi haberet annexam. Facit ad hoc quod subiungit Paulus: Ioannes baptizans Baptismo paenitentia populum, dicens in eum, qui venturus es post ipsum, et crederem, hoc est, in Iesum, &c.

§ 4

Ex quibus verbis, (ut supra ostendimus, in quæstione ultima præcedentis distinctionis,) colligunt Doctores Ioannem baptizasse in illa forma. Illa præterea particula in quo baptizati, &c. in Græco neutraliter ponitur εἰς τὸ, id est, in quid? ac proinde non refert personam Spiritus sancti, sed potius ipsum Sacramentum, vel Baptisma, sicut & responsio accommodata, εἰς τὸ Ιωάννη βαπτισμα, id est,

Infructus præmissurum ante Baptismum.

Pamelius.
Tertullian.

Distinctio III. Quæst. II. 175

id est, in Ioannis Baptisma. Et dato etiam quod masculinè ponetur, non semper denotat innovationem, sicut neque eius responsio apposita, ut volunt aduersarij: & pater Ioannis primo. Hic est qui baptizat in Spiritu sancto; ubi denotatur fructus Baptismi Christi sanctificantis.

55
Secunda ratio.

Cyprian.

Augustinus.

Secundò, hæc interpretatio illorum locorum fundatur in sufficienti autoritate Patrum, & Scholasticorum, qui ita intelligunt prædictas Scripturas. Citatut pro ea Athanasius orat. 2. contra Arianos, arguens Diuinitatem Christi, ex forma Baptismi ordinarij; & sermone sequenti. Citarunt etiam Cyprianus epistola ad Quiritium, quæ nihil tale continet, sed in epistola ad Iubaianum, & Pompeium, citat pro hac sententia Stephanum Papam in literis ad se missis, circa controvërsiam de rebaptizandis hæreticis, in qua errauit Cyprianus. In prima sic subdit: *Cum eadem epistola animaduertierim etiam Marcionis fieri mentionem, ut nec ab ipso venientes dicat baptizari oportere, quod iuxta in nomine Iesu Christi baptizati esse videantur, &c. & in epistola sequenti: Cur in tantum Stephani fratris nostri obstinatio dura prorupit etiam de Marcionis Baptismo, &c. & illic, In nomine Iesu Christi dicat remissionem peccatorum dari, &c.*

Ad hoc tacite respondet Augustinus lib. 3. de Baptismo cap. 15. Marcionis Baptismum fuisse validum, si verbis euangelicis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti fuerit collatum. Ceterum non ita Cyprianus intelligit Stephanum, vt patet in epistola ad Iubaianum, quem proinde impugnat; altem apud Gentes Baptismum assertens ex Matthæo, fieri debere in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Docete omnes Gentes baptizantes eos in nomine Patris, &c. & ibidem supponit apud hæreticos Baptismum datum fuisse in nomine Domini Iesu: *Quomodo, inquit, non cognito, sed blasphemato Deo Patre, qui apud hereticos Christi nomine baptizati dicuntur peccatorum remissam consecuti iudicantur? & magis exprestè inferius: Quomodo ergo, inquit, quidam dicunt, &c. modo in nomine Iesu Christi videcumque, & quomodocunque Gentilem baptizatum remissionem peccatorum consequi posse; quando ipse Christus Gentes baptizari iubeat in plena & adunata Trinitate?*

56

Hunc locum citant authores oppositæ sententia, sed mihi incertum est, si illis faueat Cyprianus, qui videtur hac in questione obscurus, & impugnare Stephanum è ratione tantum, quæ apud Gentes illam formam valere dicat, non vero apud Iudeos: nam postquam apud Marcionistas negat esse verum Baptisma, quia non fuit apud eos vera fides de Patre, aut aliis personis, maximè circa humanitatem, & personam Christi, aliquæ mysteria Redempcionis, in quibus scopus dissertationis versatur, concludit in hunc modum: *Cum ergo ex ipsius Christi predicatione, & contestatione Pater ante cognoscendus sit, qui misit, tunc deinde Christus, qui missus est, nec posse esse filius salutis; nisi duobus simul cognitis: quomodo non cognito, immo & blasphemato Deo Patre, qui apud hereticos, Christi nomine baptizati dicuntur peccatorum remissam consecuti iudicantur? & statim occurrentis tacita obiectioni, seu fundamento Stephani, quo Baptismus astrinatur datus in nomine Christi, Act. 2. per Antithesim loquens de Iudeis, & Gentibus, atque de forma baptizandi vitroisque, videtur admittere, sic fuisse Baptismum datum in nomine Christi Iudeis, Gentilibus vero in plena & adunata Trinitate. Verba eius sunt, Alia enim fuit Iudaorum sub Apostolis*

rægio, alia est Gentilium conditio: illi quia iam legis, & Moysis antiquissimum baptismum fuerant adepti, in nomine quoque Iesu Christi erant baptizandi, secundum quod in Actis Apostolorum Petrus ad eos loquitur, & dicit: Pœnitentia, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini Iesu Christi, &c. Subdit deinceps verba Petri, & subiungit: Iesu Christi mentionem facit Petrus, non quasi Pater omiseretur, sed ut Patri quoque Filius adiungeretur, &c.

Quæ verba sic ex scopo Cypriani intelligenda mihi videntur, vt non de omissione, quæ fiebat in forma baptizandi, sed de omissione spectante ad cognitionem Patris, de qua in superioribus tractat, sumuntur; alioquin non seruatetur antithesis, neque differentia illa inter Iudeos, & Gentiles, & formam baptizandi vitroisque, quam statuit à principio: neque altera pars aduersa illius antithesis, quæ subsequitur, rectè cohæret, quæ est talis: *Denique ubi post Resurrectionem à Domino Apostoli ad Gentes missuntur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizare Gentiles iubentur. Quomodo ergo quidam dicunt foris extra Ecclesiam, immo & contra Ecclesiam, modò, in nomine Iesu Christi videcumque, & quomodocunque Gentilem baptizatum remissionem peccatorum consequi posse? quando ipse Christus Gentes baptizari iubeat in plena, & adunata Trinitate.*

57
Explicatur
antithesis po-
stea à Cy-
priano.

Illa verba, extra Ecclesiam, & contra Ecclesiam, tantumdem significant hinc, ac extra fidem veram, & contra fidem, vt fuerint Gentiles extrà, & hæretici contrà ex sententia Cypriani, qui constituit Iudeos intra Ecclesiam, nempe Synagogam per veram fidem legis Moysis, & antiquum Baptisma, supple Circumcisionem. Aduertenda etiam illa particula modo, quæ determinat tempus præsens controværsiæ, & implicitè supponit alias baptizatos fuisse Iudeos in nomine Iesu Christi solum, & non in plena, & adunata Trinitate, sicut ex præcepto Christi baptizati debent Gentiles. Tantum ergo est, vt non modò non aduersetur Cyprianus hoc loco, quem pro se adducunt aduersarij, vt magis faueat nostræ sententiaz.

Baptismus
Iudeorum in
nomine Chri-
sti.

Item, Hilarius in lib. de Synodis circa finem, vbi contendit non esse mutandas Scripturas; sicut aliqui eas sub contradictione, in aliquibus, intelligent ex prævo sensu: inter alia exempla adducit hoc: *Pereant quoque, inquit, si videatur (quod non ego diximus, sed responsio necessitas) omnia diuina illa, & sancta Euangelia salutis humanae, ne se inicem contraria dictiorum opinioni compugnent, &c. & infra: Ne postremè Apostoli reperiantur in criminis, qui baptizare in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti insit, tantum in Iesu nomine baptizauerunt? Agit contra eos, qui homousian non retinendum censebant, quoniam aliqui dubitent de intento Hilarij, allentes neutram partem ab eo hinc definiti: mihi tamen videntur illa verba expressa esse, pro nostra sententia, quia clausula illa, tantum in Iesu nomine baptizauerunt, est exclusiva, & aduersativa priori, in qua exprimitur mandatum baptizandi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, &c. neque contradictione, aut repugnantia proponitur in hoc: An scilicet iusserit Christus baptizari in nomine Trinitatis, & an Apostoli baptizauerint tantum in Iesu nomine? quia vtrumque horum asserit: sed ambiguitas statuit in eo, an scilicet Apostoli baptizantes in solo nomine Iesu, peccaverint contra præceptum datum? alioquin, si intellegueret non baptizasse contra præceptum, non esset locus dubitandi: nec Hilarius dicit,*

58
Hilarius.

quod legantur baptizasse *in solo nomine Iesu*, quæcunque ratione interpretari hoc debeat, sed assentiū afferit eos sic baptizasse *in nomine Iesu*, & factum præcepto opponit, non autem modum loquendi Scripturæ, quo sic baptizasse dicuntur.

59
Ambrosius.
Beda.
Nicolaus I.
Bernardus.
Hugo.
Magister.
Scholasticus.
Theophyl.

Prima re-
sponso.

Resellitur.

Seconda re-
sponso.
Resellitur.

Tertia te-
sponso.

Sequitur
Ambros.

60
Tertia rati-
onis
conclusionis
ex congruen-
tia.

Præter hæc concedunt ipsi aduersarij Ambro-
sium, Bedam, Nicolaum I. Bernardum, Hugo-
nem, Magistrum, & reliquos antiquos Scholaiticos esse in eadem sententia, quod verissimum est: quibus adiungi posset, & Theophylactus in caput ultimum Luce, tertia responsione, ad quæstionem propositam, quæ talis est: *Quomodo autem Ba-*
pismum in nomine filii Christi fieri intelligamus, pre-
sentim cum aliis doceamus baptizare in nomine Patris,
& Filii, & Spiritus sancti. Responder primò, quia
Baptisma Christi spirituale est, non Iudaicum,
ita dici, non quod in ea forma sine inuocatione
Trinitatis fuerit concessum. Hæc autem respon-
sio excludit, quia Baptisma Christi esse spiri-
tuale satis declaratur ex verbis subsequentibus
Petri; In remissionem, inquit, peccatorum vestrorum,
& recipientis dominum Spiritum sancti: priora ergo ver-
ba non ad id spectant: sed ad formam, & inuoca-
tionem Christi: si autem referantur verba ad Ba-
pismum, quo ipse Christus baptizatus est, non
facit ad interpretationem, quia in Actis agitur
de Baptismo collato aliis in remissionem pecca-
torum.

Secundò responderet *in nomine Christi* intelligentium esse pro eo, quod est *in mortem Christi*: sed neque hæc declaratio rectè quadrat; quia *in nor-*
me denotat inuocationem, seu autoritatem, & ef-
ficaciam; *in mortem autem Christi*, similitudinem quandam analogicam imitationis. Tertiò re-
spondet aliter, & vt Christi nomen in seipso con-
tinet, & *Patrem unigenitum, & unitiōnēm Spiritū,*
& Filiū unitū, &c. Supponit ergo cum Ambro-
sio hanc inuocationem Trinitatis æquivalere, vel similiciter, vel pro tunc, & Baptismum ab Apo-
stolis datum *in nomine Iesu* comprehendendisse hoc modo inuocationem Trinitatis in ipso nomine inclusam: alioquin hæc responsio non esset ad propositum quæstionis: minus autem interpreta-
tio quorundam circa hunc locum, quasi id non intenderit Theophylactus, qui tres diueras responsones dedit ad propositum; & hæc est ter-
tia: quælibet ergo satisfacit ex mente ipsius.

Tertiò tandem, congruentia dandi Baptismum in nomine Christi pro illo tempore, quam adducunt Doctores, non videtur contemenda: nam & sermo Petri *Actorum 2*, ad hoc dirigitur, vt exaltaret nomen eius; & *Act. 3. & 4. Non est aliud nomen sub celo datum hominibus in quo oportet nos salvos fieri, &c.* *Actorum 8. Aperiens Philippus os suum & incipiens a Scriptura ista, euangelizans illi Iesum, &c.* Ecce aqua, quis me prohibet baptizaridixit autem Philippus, sic credis ex tota corde, sicut: & respon-
dens ait, credo Filiū Dei esse Iesum Christum, &c. & baptizans eum. Et ante dicitur de Philippo, quod prædicabat Samaritanis Christum; & *in nomine Iesu Christi baptizabantur viri, ac mulieres.*

Huc etiam spectat instruclio, & sermo Petri ad Cornelium, & domum eius *Actorum 10*. qui sic clauditur: *Huic omnes Prophetæ testimonium per-*
hibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius
omnes qui credunt in eum, &c. Et cum ad hæc ceci-
dissent Spiritus sanctus in eos, iussit eos baptizari Petrus in nomine Iesu Christi, &c. Ex epistolis etiam Pauli plura designant Baptismum datum

in nomine Iesu, & salutem per ipsum consequi, quæ breuitatis gratiæ omittit. Vnde sequitur modum illum baptizandi, & formam congruere doctrinæ, & prædicationi Apostolorum, quæ præmittebatur ante Baptismum, sicut & illis verbis Pauli *ad Corinth. 1. Nunquid in nomine Pauli baptizati es? gratias ago Deo, quod neminem restrinximus baptizandi, &c. ne quis dicat, quod in nomine meo baptizati es?* &c. & infra, quantum ad doctrinam, & prædicationem; *Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudeis quidem scandalum, Gentibus stultitiam, &c.*

Ex prædicatione autem nominis Christi facile cognoscatur, & persuadebatur Trinitas personam, quamvis assumptum fuerit prædicato Christum esse Filium Dei, & in nomine eius dari redemptionem, & remissionem peccatorum, ac Spiritus sancti dona.

Congruentia specialis fuit apud Iudeos dari Baptismum in remissionem peccatorum sub nomine Christi, qui negabant necessitatem redemp-
tionis, & Redemptoris, ponentes salutem ex lege sola. Apud Gentiles non defuit simili congruentia, qui ex mirabilibus, quæ siebant in nomi-
ne Christi, (vt Simon Magus *Actorum 8*.) credebant, ac proinde etiam congruunt fuit, vt ba-
ptizarentur in nomine eius, in quem credebant.

Addi potest & alia congruentia ex natura actionis, quia licet Christus non fuerit causa principialis physica gratiæ, fuit tamen principialis, & unica causa meritoria, & iustificatio habita per Baptismum, non solum refertur ad ipsum, vt causam meritoriam, sed etiam, vt causam finalem, ex Tridentino less. 6. cap. 7. *Causa finalis gloria Dei, & Christi.* Si ergo illa forma, quæ daretur Baptismus in nomine Christi, non esset falsa, quia de-
notaret causam meritoriam, ex qua habet efficaciam, & finaliem, ad quam refertur Sacramentum; & connotaret causam principalem physicam im-
plicitè per nomen Christi, vt præter Ambrosium admittit Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 12. *In solo Christi nomine proficationem totius Trinitatis contineri.* Irenaeus lib. 3. de fide cap. 10.

His congruentiis potuit Baptismus in illa for-
ma dispensatiū conferri sine ullo errore in for-
ma prædicta, aut speculatoriæ: ita autem factum esse ex modo loquendi Scripturæ, & autoritate tot Doctorum fulcitur, non ratione.

Aduersa sententia nostri Armachani, & aliorum non viderur meo iudicio minus fundata, cui tantum tribuunt cæteri, præter Magistrum, qui in toto seculis est sententiam, quæ Ambrosio imponit, & Bernardo, vt talem Baptismum, contra formam euangelicam præscriptam, non admittant factum, sine speciali dispensatione, & con-
gruentia illius temporis, non vero permanenter: ita omnes, præter Caïetanum, Adrianum, & Le-
desmam.

Præterea fatentur inuocationem Trinitatis esse de essentia forma sub propriis nominibus. Accedunt Patres, & portissimum Augustinus loco citato, & in omnibus libris contra Donatistas, qui non agnoscunt alium Baptismum validum, nisi in nomine Trinitatis. Canones etiam Ecclesiæ hanc formam, vt necessariam retinent, Late-
ranens. sub Innocentio III. cap. Firmiter; & Florentinum, cap. Primum de Baptismo, cap. Mul-
ti sunt, cap. de trina, cap. Si quis Presbyter, de consecratione dist. 4. & alij plures. Cæterum quia prior etiam sententia est communior inter

61
Alia con-
gruentia.

Trident

Basilius.

Irenaeus.

62

Augustin.

Lateran.

Florent.

inter antiquos , respondendum erit parti aduersæ.

63
Prima obie-
ctio.

Obiicies primò duos Canones Apostolorum suprà citatos , qui pro incorruptis retenti sunt à Patribus,& Conciliis : ex his videtur traditio petenda , in quibus prohibetur aliter baptizari , quæ in nomine Patris , & Filii , & Spiritus sancti : ergo non fuit alijs vsus baptizandi tempore Apostolorum : & verba illa secundi Canonis , scilicet 49 . extrema hoc clare insinuant ; Non enim dixit nobis Dominus , in morte mea baptizate : sed , euntes docete omnes gentes , baptizantes eos in nomine Patris , & Filii , & Spiritus sancti , &c.

Responso.

Sed responderetur , hæc dici contra hæreticos , qui neutræ formæ vtebantur in primo Canone , qui est 48 . In secundo etiam damnari eos , qui in mortem Christi baptizabant cum vna immersione , animo inducendi , & exprimendi errorem suum circa Trinitatem ; vnde rectè coniunctur ex verbis euangelicis , vbi forma regularis proponitur , & lege statuta . Si ergo forma Baptismi inuocacione in Trinitatis continet expressam , debet esse in nomine Patris , non in nomine trium principio carentium , & Filii , non in tres Filios , & Spiritus sancti , non tres Paracletos , quia hæc forma hæreticorum falsa est , & meritò reprobatur : & hic sensus primi Canonis , qui aduersando exprimit formam , quæ hæreticis fuit in vsu .

64

Secundus etiam Canon exprimit magis errorum , quem in materia immersionis prætendebant , quacunque illi forma vtebantur , vt excluderent Trinitatem personarum , & Deitatem Christi : & si dicatur eos vsos fuisse forma in nomine Christi , de quo nihil constat , saltem illa forma , vt esset vera , non debuit habere exclusuam personarum , quas implicitè Baptismus in nomine Christi importat : hanc autem exclusionem ex intentione hæreticorum importabat , sive fuerit expressa verbis , sive per vnicam illam immersionem : & hunc errorem corrigit Canon ; vsus trinæ immersionis inductus est in Ecclesia : vt supponit etiam Tertullianus lib. contra Præxeam , cap. 26 . sicut & tria ipsa immersio intermissa est propter Donatistas , vt patet ex Toletano IV . & refertur can. Propter , de consecrat. diff. 4 . ideoque ex his Canonibus non probatur intentum . Potuit tamen fieri , vt illa forma baptizandi in nomine Christi clarificato iam vbique eius nomine , & suboris hæreticis cessauerit ; tum , quia causa dispensationis cessauit ; tum , quia hæreses oborta ex ea quærebant umbram sui erroris . Sensus Canonum amplius declarabitur quæstione sequenti .

Tertullianus.

65
Seconda ob-
iectio.
Clemens
Rom.
Iustinius.
Origenes.
Dionys.

Obiicies secundò Patres , qui vel hanc formam simpliciter tradunt in nomine Patris & Filii , &c . vel certè ita necessarium putant , vt aliter non valeat Baptismus , vt Clemens Romanus primù docet lib. 7 . Constat. e. 23 . Iustinus in Apologia 2 . Supponit Dionysius cap. 3 . de Ecclesiastica hierarchia . Origenes lib. 5 . in epist. ad Romanos cap. 6 . Quicunque in Christo Iesu baptizati es sis , &c . Supponit Baptisma solùm in nomine Trinitatis datum valere ex Math. 28 . Didymus lib. 2 . de Spiritu sancto , inter opera Hieronymi tom. 6 . Damascenus lib. 4 . fidei Orthodoxe , explicans baptizari in Christum , nihil aliud esse , quam credendo in ipsum tingi . Tertullianus etiam locis suprà citatis docet . Baptismum inuocacione trium personarum , & cum tria immersione celebrari : citatur etiam Cyprianus , quem suprà explicuimus .

Respondent , qui docent Baptismum in nomine Christi datum æquivalere , etiam modò id colligi ex Scriptura suprà citata , non requiri inuocationem explicitam Trinitatis , vt colligunt ex aliis Patribus , sed implicitam sub nomine Christi , illos autem Patres benignè interpretandos , aliud non intendisse . Sed melius responderetur , Patres , qui loquuntur simpliciter , vel cum limitacione , intelligere formam , vel quæ regulariter tradita est , & secundum legem ordinariam , non autem casum dispensationis , vel loqui etiam euacuata iam dispensatione , quæ non debet extra statum , & tempus currentis necessitatis protrahi ; manente in reliquis lege , & institutione ordinaria .

66
Responso
aliorum.
Responso in-
congrua.

Verum est aliquos non posse hac generali interpretatione comprehendи , vt est Fulgentius lib. de Incarnatione & gratia , & Damascenus , qui explicant baptizari in nomine Christi non debe-re sic intelligi , vt omissa fuerit vñquam inuocatio Trinitatis : sed his opponimus , quæ dicta sunt pro sententia Ambrosij , Hilarij , Stephani Papæ , atque Cypriani , Nicolai I . Beda , Bernardi , & Scholasticorum , qui aliter illa loca intelligenda docuerunt .

67
Tertia obie-
ctio.

Obiicies tertio contrarium definitum esse à Pelagio Papa , in epistola ad Gaudentium Episcopum , docente eos , qui dicunt in nomine solius Christi , & vna immersione se fuisse baptizatos , denudè esse baptizandos in nomine Trinitatis : & Zacharias epistola 11 . ad Theodorum Archiepiscopum , confirmans quæ definita sunt in Synodo Anglicana , vbi est determinatum Baptismum , sine inuocatione trium personarum esse nullum : & si quis dicat Nicolaum I . aliter decreuisse in capite A quodam Iudeo suprà , sicut & Stephanum apud Cyprianum .

Responso a-
litorum.

Respondent hinc inde quidam authores nunc Nicolaum errasse , nunc alios anteriores , Pelagium & Zachariam ; & respondisse vt Doctores priuatoris , vel certè (vt mitiùs quidam respondent) nihil definiuisse , sed respondisse iuxta diuersas opiniones . Respondeo in primis diuersos esse causas . Pelagius in illa epistola (quam citat Gratianus can. Multis : & Canone Si revera , de consecrat. diff. 4 . & Iuo in suo Decreto cap. 261 . apud alios autem non habetur) responderet hæreticis , qui baptizabantur in nomine solùm Christi , & baptizabant vna solùm mersione ; fortè autem aliquid adiiciebant formæ in professionem erroris , quem per vnicam mersionem designabant , nam & hoc familiare est hæreticis , quando deueniunt in profundum ; vt patet de Arianis ex Concilio Arelatenensi primo , qui iubentur proinde baptizari , quia vitiabant formam in sui erroris maiorem expressionem . Sed dices , vnde id colligis ? Respondeo , ex verbis citatis illius epistolæ non colligi , ceterum magis id præsumendum est , quā admittenda correctio Decretorum , & contrarietas in materia fidei , & essentialibus Sacramenti : & sicut Nicolaus non rectè dicitur contra Pelagium dogmatizasse ; sic etiam neque Pelagius dicendus est contra Stephanum aliquid determinasse , qui , vt docet Cyprianus , assertuit Baptismum collatum in nomine Iesu non esse iterandum : quia neque Cyprianus malignè interpretatus est Stephanum , quasi imponeret quod alias Stephanus non scripsit : neque etiam dicendum est eum non intellexisse decretum Stephani , quod in hoc ex parte impugnat . Stephanus autem in-

Respondetur
aliter.
Gratianus.
Iuo.

Hæretici us-
tiabant for-
mam.
Arelatense
primum.
Replica sol-
nitur.

herebat

hærebat consuetudini & traditioni, decernens nibil innouandum esse præter id, quod traditum est. Contrà, Cyprianus non consuetudini, sed Scripturis, quas pro se loqui putabat, inhærendum docuit: ergo Stephanus supposuit ex traditione retinendum esse Baptisma datum *in nomine Christi*.

Stephano accessit Concilium Nicenum, quod decreuit non esse rebaptizandos hæreticos, præter Cataphryges, & Paulianistas, & ut Doctores interpretantur, quia illi non vtebantur aliqua forma, hi verò formam falsabant: quod perinde de istis, de quibus Pelagius in suo Decreto agit, præsumendum magis videtur, quam quod aliquid decreuerit contra traditionem à Stephano, & Concilio Niceno assertam.

68

Hoc ergo posito id non potuit præsumere Nicolaus de Iudeo, qui fidem Christi non habuit, neque proinde adhærebat ulli particulari errori, contra veritatem Sacramenti; quem in forma exprimeret: & sic responderet Pontifex absolute iuxta sententiam Stephanii, & Ambrosij, quæ traditione, & definitione Ecclesiæ fulciebatur. Hęc responsio magis quadrat sententias afferentes etiamnam Baptismum, sub præfata forma, datum valere.

Tertia responso.

Respondetur tertid, nihil definitum esse à Pelagio, sed decreuisse tales hæreticos esse rebaptizandos: quamuis hoc decretum supponat Baptismum eorum fuisse inualidum, & baptizari debeare sub inuocatione Trinitatis, ex mente Pontificis. Hoc autem non derogat quin Baptismus dispensatiū ab Apostolis fuerit datus in Christi nomine, ex motiuis suprà expressis. Dices, incurrit idem inconueniens, quia sic Pelagius decreuit contra Stephanum, & traditionem firmaram in Niceno. Respondetur Pelagium secutum fuisse regulam euangelicam, de qua constabat, & elegisse quod tutius erat in cau proposto; in quo etiam probabiliter interpretari potuit, neque Stephanum, neque Concilium aliud intendisse: quamvis Cyprianus intellexerit Stephanum iuxtam modum loquendi Lucæ in Actis Apostolorum.

Replica.

Verba tamen Stephanii admittunt eundem modum interpretationis, quem admittit Scriptura, & quem secutus est Augustinus, & posteriores, præter iam citatos, & quem Ecclesia habuit in praxi: in ministerio autem Sacramentorum tutior pars sequenda est. Dices, ergo debuit adiicere conditionem. Respondetur negando consequentiam, quia stante regulā euangelicā de dando Baptismum sub inuocatione Trinitatis, & sequendo opinionem præscriptam Patrum, potuit esse in ea sententia, ut putaret Baptismum aliter datum, esse nullum simpliciter. Et econtra Nicolaus sequendo Ambrosium, & Stephanum iuxtam modum interpretandi Cypriani fuit in opposita opinione. Contradiccio ergo Decretorum reducitur ad opiniones contrarias, quarum neutra definita est ab hoc, vel illo; & in quibus etiamnam graues Theologii hæsitant, non obstantibus quibuscumque determinatis ab Ecclesia circa ministerium, & essentialia Baptismi quantum ad valorem Sacramenti.

Estius.

Eodem modo respondetur ad locum Zachariae, cum nihil definiti, sed secutum fuisse regulam Canonum, in quibus præscribitur, ut Baptismus fiat sub inuocatione Trinitatis: sic etiam responderet Bellarminus nullum ex his tribus Pontificibus aliquid definiuisse.

Reconciliatio Decretorum.

Explicatur Decretum Zachariae.

Fortè etiam, & diuersus est casus propositus Zachariæ, quanquam enim in initio probat determinationem Concilij Anglicani circa formam Baptismi, illud non fuit quod potissimum in quæstione versabatur.

Sed quid agendum esset, de iis qui baptizati sunt à quibusdam sacrilegii sacerdotibus, qui etiam idolis sacrificabant, & dubitabant plures superstites si in nomine Trinitatis fuerint ab eis baptizati: nulla autem fuit quæstio an sub nomine Christi baptizati erant, illa autem verba: *Vt qui vel unam de Trinitate personam in Baptismi non nominaret, illud Baptisma esse non posse*, &c. Videntur subindicare dubium exortum fuisse, an baptizantes in forma sub inuocatione Trinitatis, recte protulerint formam, vel ex ignorantia, vel incertitia, vel certe superstitione affectati erroris, vel aliquid vitians sensum adiunxerint: nam ex ignorantia Latini sermonis Baptisma collatum in nomine Patria, & Filia, &c. putauit Bonifacius esse iterandum, quod Zacharias prohibet, si absuit intentio erroris inducendi. Similis casus in prædictis Sacerdotibus contingere potuit. Motiuum autem dubitandi non declaratur ex eo, quod sciri non potuerit status rei.

Possunt etiam intelligi Pontifices ex eo, quod secundum *Quarta responso.* Baptismus collatus ex dispensatione in nomine Christi, sicut dictum est suprà probabiliter. Varias explicaciones afferunt Doctores circa reconciliationem horum extermorum, de quibus videri possunt moderni. Quæstio satis perplexa est, pro qua hinc inde graues authores, & Patres differunt, quorum opinioni nihil præjudicare expediat: itaque relinquo discussionem eius ultraioremagis instructo. Hęc pro opinione Doctoris sufficient, qui etiam perplexus est in illa quæstione, an hodie talis baptismus valeat collatus in nomine Christi: & non audet affirmare, vel negare: supponit autem fuisse in vsu primitiva Ecclesiæ: de quo haec tenus.

Sed an modo esset baptizatus, si sic tradiceretur, &c. Vasquez cap. 1. suprà citat Doctorem nostrum valde inclinatum fuisse in affirmatiuam, quia non constat de reuocatione dispensationis factæ Apostolis. Eam tenet Magister, Caietanus, Adrianus. Probabilior censet Ledesma: fauent Ambrosius, Nicolaus Papa, Beda, Bernardus. Ceterum inclinatur Doctor magis in negatiuam, quæ est communior antiquorum; quia inclinatio eius ex discursu colligi debet: primò afferens sic baptizantem peccare mortaliter. Secundò, videri nullo modo baptizare validè, quia lex communis de forma Baptismi in nomine Trinitatis est data Matthæi ultimo, nullus autem inferior eam reuocare potest, neque simpliciter, neque ad tempus: in hac autem lege licet Christus ipse dispensaverit exigente ratione in primitiva Ecclesia, cädem cessante ratione non dispensauit. Secundò forma communiter tradita semper manet, nisi per institutorem pro aliquo tempore fiat dispensatio: sed alia forma non fuit dispensatiū tradita, scilicet baptizandi sub inuocatione Christi, nisi pro tempore, pro quo fuit ratio dispensandi: ergo eo cessante cessat forma baptizandi in nomine Christi.

Quid ergo? Respondebat modestè: *non audeo dicere*, &c. Scilicet an sit baptizatus, quia rationes dictæ obstant: neque quod non sit baptizatus, quia non lego vbi fuerit dispensatio reuocata: non dicit ergo Doctor, ut Vasquez putat, non fuisse reuocatam dispensationem, sed se non legisse illam.

71 Vasquez.

Magister.
Caietan.
Adrianus.
Ledesma.
Ambrosius.
Nicolaus.
Beda.
Bernard.
Explicatus
Doctor.

illam reuocationem , ac proinde nihil affirmate dea. Dubium hoc de reuocatione dispensationis, propter autoritatem Magistri , & Hugonis, Nicolai Papæ , & Ambrosij sententiam fundatur, qui valuisse etiamnum illam formam videntur asserere: quibus non vult præjudicare Doctor. Et si etiam verba illius absolute intelligere lubet, illa reuocatio non videtur in terminis legi , quia neque Canones eam liquidè exprimunt, referentes se ad legem, & formam ordinariam, quam pro omni tempore valuisse contendunt, neque exprimunt casum dispensationis, aut tempus, sed illam formam per inuocationem Trinitatis esse , quæm

in usu communi, & sub præcepto generali Christi tradidit: & de æquivalentiæ utriusque formæ adhuc discepatur.

Dictum autem est suprà, probabilius fortè sub tempore Apostolorum, obortis hæresibus, cessasse dispensationem ; id tamen non est adeò certum, vt absolute Sacramentum sic datum censeatur nullum : sufficiens tamen ratio subest, vt censeatur dubium, prout dicit Doctor, assignans tres regulas, quibus regulari debet quilibet casus circa Sacramentum dubium, unde baptizari deberet sub conditione. Hanc sententiam etiam sequitur Richardus art. 2. quæst. 3. ad 10.

S C H O L I V M.

Si addatur aliquid repugnans verbis essentialibus forme , vel diminuens illa, ut ponendo conditionem non existentem , nihil fit. Idem est , quando interponitur aliquid etiam non repugnans , si discontinuat sermonem subtrahere verbum principale , annullat : subtrahere syllabam , non.

11 De secundaⁱ variatione principali, scilicet, secundum Quantitatem ; dico, quod si aliquid addatur repugnans verbis principalibus formæ, vel diminuens verba illa, nihil fit, quia non seruatur forma , verbi gratiâ de primo , si sic dicatur: *In nomine Patris maioris , & Filij minoris , &c.* Verbi gratiâ de secundo , si præmittatur, vel disiungatur, vel interponatur aliqua conditio, quæ non existat, vt pote, *Si ego sum omnipotens , ego te baptizo , &c.* Vel si sit aliqua oratio disiunctiva contra rationem formæ: quia disiunctiva non ponit determinatè alteram partem, & eodem modo de similibus. Similiter si anteponitur , vel postponitur aliquid non repugnans , fit: si aliter, non.

De interpositione.

De interpositione tamen , esto quod non sit alicuius distrahitis, vel repugnantis, est speciale hoc: quia si interrumpat vnitatem debitam formæ, non manet forma. Quando autem talis vnitatis necessaria interrumpitur , iudicatur ex aliis actibus humanis. Quando enim ex communi loquela, ex interpositione impertinentis non iudicatur quin posset prior sermo continuari; consimiliter nec debet in proposito iudicari: vt pote si quis inciperet orationem, & diceret, *Facete , vel recedite , non propter hoc esset necessarium incipere orationem : sed non obstante tali interruptione posset eandem continuare , & completere.*

Si verbum aliquod principale subtrahatur forma, nihil fit.

De subtractione vero , si subtrahatur aliquod verbum de non principalibus, dictum est prius. Si autem de principalibus aliquod subtrahatur, nihil fit: quia quilibet verbum illorum , est per se necessarium ad formam: sed si subtrahatur aliqua syllaba per syncopam, non propter hoc destruitur

i. De secunda variatione principali, &c. Hic docet, id additio repugnat sensui formæ , vel diminuat, id est, distrahat à sensu sacramentali , nihil fieri: exemplum ponit in litera, *in nomine Patris maioris , &c.* Hic additur particula repugnans vnitati personarum in essentia, & potestate; diminui potest præponendo , disiungendo , interponendo aliquid, primo modo: *Si ego sum omnipotens , te baptizo , &c.* quia est conditio non subsistens: disiungendo , vt si dicatur: *Ego te baptizo , vel interficio in nomine Patris , &c.* quia disiunctiva non ponit determinatè alteram partem, seu disiunctum determinatum; forma autem Sacramenti ex rigore verborum determinatè significat: hinc sequitur si aliquis baptizet: *In nomine Patris , & Filij , & Spiritus sancti , & Beata Virginis , non esse validum Baptismum , quia de rigore sermonis particula in nomine , eodem modo refertur ad personas , & ad Virginem. Aliqui non videntur rectè teneri contrarium , quia neque rigor sermonis ab intentione priuata proferentis dependet, sed ex institutione publica: alijs Ariani intendentis suum errorem per formam , non rectè baptizarent , si forma determinationem in significando reciperet ab intentione proferentis , ac proinde in forma illa ex intentione proferentis, non refertur particula in nomine ad Virginem , aliter de rigore sermonis, quam ad personas.*

72
Secunda variatione principali.

Item, si additio fieret in principio, vt si diceatur, *in nomine Beate Virginis , & Patris , & Filij , &c.* aut si interponeretur dicendo *in nomine Patris , & Beate Virginis , & Filij , &c.* Forma esset nulla: ergo similiter si postponatur , quantumlibet proferens intendat aliter inuocationem Beate Virginis, aliter personarum, si non distrahit additio sensum formæ non derogat, vt si addatur, *& sis saluus , & huiusmodi , quod non distrahit sensum formæ præmissæ.*

73

Interpositio.
Intrapositiō quævis non distrahit sensum formæ , determinando particulas eius orationis ad sensum alienum, seu diuersum; potest tamen esse tanta , vt tollat cōhærentiam partium , discontinuando eas ab inuicem, vt confueto modo loquendi non faciant vnam orationem: vt si quis dicat: *Ego baptizo te , & subiungat interponendo orationem Dominicam , & Credo antequam proferat reliqua formæ.* Si vero interpositio sit talis,

destruitur forma. Non enim voluit Deus omnino determinare hominem ad verba in Sacramentis, ultra illum modum, quo verba sufficiunt ad exprimendum concepturn: sed cum syncopa benè intelligit audiens conceptum loquentis. Hoc autem magis caudum est in verbis sacramentalibus, quā in aliis verbis, propter reuerentiam Sacramenti. Nec tamen auderem dicere, quod non vitans eam, peccet mortaliter, si non vitat, non ex contemptu, sed ex quadam infirmitate, vel inconsideratione humanā, quæ non præcauet omnibus quantum posset.

talis, vt consueto modo loquendi non interrumper notabiliter formam, non officit, vt si dicat: *Ego baptizo te (tace te, vel expecta) in nomine Patris, & Filii, &c.*

Subtraditio contingit, vel detrahendo aliquod verbum, quod non est de substantia formæ; & hoc non officit; vel aliquod substantiale, & sic nihil fit: si autem per syncopen detrahatur syllaba, non officit: quia vt Doct̄or: Deus non determinauit formam ad verba in Sacramentis ultra illum modum, quo sufficiunt ad exprimendum concepturn, cum quo stare potest syncopa, vt experientia constat: vitanda tamen est propter reuerentiam Sacramenti, si ex contemptu fiat, erit mortale peccatum; si vero ex infirmitate, non erit mortale: licet non ponatur omnis solicitude, cum qua equitari possit.

Subtraditio.

Ex his sequitur quod Baptismus datus in no-

74

mine solius Patris, aut cuiuslibet personæ, non expressis aliis, esset nullus, quia forma data sub inuocatione explicita Trinitatis, debet exprimere omnes personas sub nominibus propriis. Hæc est communis contra Magistrum. Contrarium imponitur Ambrosio, vt communis schola eum intelligit cum Magistro, & aliis anterioribus: quidam p̄c interpretantur mentem eius: alij autem nullum esse locum interpretationi contendunt. Ceterū mihi videtur interpretatio D.Thomæ quest. 66. art. 6. ad 2. q̄d 3. Magis accommodari posse, quæ est, vt nihil assertiuē dixerit Ambrosius: sed per illam rationem, quā ostendit Baptismum datum in nomine Christi in primitiva Ecclesia, continere professionem Trinitatis, sicut & nomen Christi, vt etiam alij Patres loquuntur: sic etiam, inquam, Baptismum datum in nomine Spiritus sancti, continere professionem implicitam Trinitatis: & in primo occurrit obiectioni, quæ fieri potest, quia Baptismus est professio fidei Trinitatis, id ēque dicitur Sacramentum fidei. Hanc autem professionem etiam saluat Ambrosius in Baptismo dato in nomine Christi, prout datus legitur in Actis; & ex similitudine rationis idem contineri in Baptismo, qui daretur in nomine unius personæ, vt Spiritus sancti. Intendit namque Ambrosius probare ex instituto unitatem, & inseparabilitatem diuinorum personarum, & quæ aēdō Spiritus sancti à Patre: & responderet obiciētibus hæreticis loca, quæ faciunt mentionem Patris, & Filii, tacitā Spiritus sancti personā: dicens subintelligi, sicut econtra loca, quæ exprimunt tantum Spiritum sanctum, etiam important reliquas personas: inducit autem, & sermonem de Baptismo, dicens, *Plenum esse Baptismum si Patrem, & Filium, & Spiritum sanctorum facias; si unum neges, totum subnues; & quemadmodum si unum in sermone comprehendas, aut Patrem, aut Filium, aut Spiritum sanctum; fide autem nec Patrem, nec Filium, nec Spiritum sanctum abneges, plenum est fidei Sacramentum; ita etiam quamvis & Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum dicas, & aut Patrem, aut Filium, aut Spiritu sancti, minimus potestis, vacuum est omne mysterium, &c.*

Videtur ergo loqui de Baptismo, quatenus includit mysterium fidei trium personarum, & prout habet annexam fidem ministri, id est, mediante ipso Baptismo potestatem, sive rectam, sive falsam: vnde sive unam, sive plures personas exprimat voce, modò fides interior sit recta, plenum esse fidei Sacramentum, quia in esse, & operatione unā, creditur inseparabilis ab aliis expressis in sermone, & corde creditur persona, quæ non exprimitur, & intentione per verba importatur. Si autem sit erronea fides, negans interiori unitatem, & minuens potestatem, licet sermone omnes personæ proferantur, vacuum est omne mysterium, quantum est ex parte proferentis, qui separat personas in esse, & in operari. Agit ergo de Sacramento, vt subest fidei, & intentioni particulari conficiens ipsum. Et hoc modo loquitur Athanasius serm. 2. & 3. contra Arianos. Sic Cyprianus in epist. ad Iubaiorum de Baptismo, vt subest fidei ministri. Non videtur Ambrosius loqui de Sacramento absolutè, & quoad omnia essentialia ad effectum, sed præcisè vt continet professionem fidei, quæ est in ministro: certum est enim ipsum, vt infra videbimus, docere sanctitatem, & fidem ministri non exigit ad effectum Sacramenti.

Item, tradere videtur ad formam Baptismi in ordine ad effectum necessariam esse inuocationem Trinitatis sub propriis nominibus, lib. 2. de Sacram. cap. 5. & 7. & lib. de iis qui initiantur, cap. 4. Non agit ergo de Baptismo, quæ est efficax ad salutem, sed quæ est professio fidei, quæ non permittit separari diuinæ personas, licet voce non exprimantur: & porissimè vt est professio fidei, quam habet ministrans. Vnde Athanasius etiam hoc modo dubitatiū loquendo de Baptismo Arianorum loquitur, quantum scilicet ad intentionem, quæ fundatur in fide ipsorum, an sit legitima. Si quis dicat hanc expositionem esse duram. Respondeatur id quidem verum esse, sed commodiū applicari expositionem duram loco ambiguo, & difficile, quā admittatur sensus erroneus: neque prædicta expositio ita est dura, quin verba & discursus Ambrosij eidem possit accommodari. Hæc tantum insinuauerim non repugnando communi sensui aliorum, qui Ambrosium aliter intelligunt: quia videtur magis expedire, vt benignè pro reuerentia intelligatur, prout alij piè eum interpretantur, sicut Alisiodorensis, D.Thomas, & Bonaventura, Richardus, & alij, quos videtur licet apud alios. Pater Vasquez omnem interpretationem eius excludit: alij Doctores, vt noster Doct̄or cum reuerentia prætereunt, & dissimulant difficultatem, tractantes questionem iuxta communem decisionem Ecclesiæ.

*Contra Ms.
gistrum.
Ambrosius
explicatur.
D.Thom.*

*Inseparabili-
tas diuinarū
personarum.*

75

*Athanasius.
Cyprian.*

76

S C H O L I V M.

Incongruitas in fine verborum, si singulorum verborum conceptus capi possunt, non annullat, & idem est de transpositione mutante conceptum orationis.

12
*Quæ corrup-
tio verbo-
rum annulles-
formam?*

De tertia^k variatione principali, quantum ad Qualitatem, id est, terminations, quæ pertinent ad congruitatem, patet per illud capite de consecr. dist. 4. Retulerunt, vbi Papa responderet de Sacerdote qui baptizauit *in nomine Patria, & filia, & spiritu sancto*. Quod si hoc fecit ex imperitia lingue Latinæ, non intendens inducere errorem, verè baptizauit. Quod intelligendum est, quando est talis incongruitas in fine dictioñis, quæ non prohibet quin possit capi conceptus significatus per dictioñem. Et quomodo hoc sit possibile, benè experiuntur aliqui audientes quosdam illiteratos, qui loquuntur incongruè: & tamen benè concipiunt quid volunt dicere, etiam quantum ad singula verba.

13
*De variatio-
ne secundum
ubi.*

*Prolatio per-
sonarum se-
cundum suum
ordinem, an
essentialium.*

De quarta^l variatione principali, scilicet *Vbi*, dico quod aliqua transpositio omnino variat sententiam, ut si diceretur, *Ego Patris baptizo te in nomine Filii, &c.* Aliqua autem transpositio permittit ut transposita teneant quasi eandem virtutem in ipsa forma; ut si diceretur, *In nomine Filii, & Patris, &c.* Et prima transpositio impedit, quia aufert conceptum orationis, ut instituta est. Secunda non impedit, quia eti congrium esset seruare ordinem profiendo personas, qui est personarum secundum originem, & necessarium sit hoc quantum ad ministrum: tamen non videatur omnino necessarium ex parte Sacramenti: quia personæ quocumque ordine nominatae, sunt unum efficiens principale in Baptismo, & ut sic iuuocantur.

14
Ad art. 1.

Ad.

Ad primum argumentum patet ex primo articulo, quid sit propriè forma hīc, & qualiter verba sunt forma.

Ad.

Ad secundum patet ex secundo articulo, quod Christus expressit verba, quæ sunt principalia in forma illa, & quæ non principalia, scilicet actum, & suscipientem: sed in potestate Ecclesiæ fuit determinare quibus verbis primæ, vel secundæ personæ, & indicatiui, vel optatiui modi exprimentur suscipiens, & actus: & Ecclesia Latina elegit exprimere suscipientem in secunda persona, & actum indicatiuè, & rationabiliter, ut notaret ministrum verè conferre Sacramentum. Ecclesia autem Graeca elegit aliter, & rationabiliter pro tempore, ut dictum est, ut auferretur schisma gloriatiuum de baptizantibus ministris.

Ad.

Ad tertium potest dici, quod diuisio *Scoti oper. Tom. VIII.* non

k De tercia variatione principali quantum ad qualitatem, &c. Intelligit qualitatem non Logicaliter, quia sic attenditur secundum affirmationem, & negationem, sed Grammaticaliter, iuxta varias terminations vocis; casum suprà explicamus, estque clarus ex textu.

l De quarta variatione principali, &c. Si variat sensum substantialem, corruptit formam. Exemplum clarum est in textu, ut *Ego Patris baptizo te in nomine Filii*: si autem transpositio non variat sensum formæ, non tollit efficaciam eius, ut si dicatur *in nomine Filii, & Patris, &c.* peccat tamen minister sic inuertens, quia tenet non inuertere ordinem originis in forma, quamvis id non tollat, quin forma etiam sic prolata sit sufficiens.

Contrarium huius tenet Alensis 4. part. quæst. 8. m. 3. art. 3. quem sequitur Doctor in Reportatis dist. 3. Sanctus tamen Bonaventura hac dist. part. 1. dist. quæst. 3. art. 4. tenet præmissam conclusionem Doctoris. Et ratio facit, quia sufficienter illa forma exprimit causam principalem, quod exigit tantum Concilium Florentinum; estque per eam expressa, & propria inuocatio Trinitatis sub propria appellatione personatum, quod exigit tantum Patres.

Accedit & ratio, quia tres personæ quæ sunt unum in natura, & potentia, & autoritate, sunt causa principalis sanctificandi, non autem prout dicunt ordinem originis inter se: vnde si essent improductæ, & subsistentes in eadem natura, adhuc retinerent eandem potentiam, & autoritatem, quæ competit Patri, non quia producit, sed quia est Deus, neque filio in quantum productur, sed in quantum Deus. Comparantur autem ad extra secundum quod unum sunt in potentia, & essentia inseparabiliter, & indissibiliter in essendo, & operando, quod exprimitur per illam formam; licet non sit secundum ordinem originis, qui recipit personas ut comparantur ad unum, & ad intrâ, non verò ad extrâ.

Sicut ergo in creaturis modus communicandi principium actionis agenti, non attenditur quantum ad influxum, neque variat ipsum influxum principij: sic etiam in diuinis modus participandi, aut communicandi diuinam naturali supposito producto, non variat influxum eius: quia licet filius generatione recipit naturam diuinam, non tamen ad extrâ agit per modum naturæ, sed voluntatis, sicut ceteræ personæ: quod si dicas formam esse efficacem, ut subest institutioni Christi, & prout ab ipso tradita est *Matthæi ultro*; sic autem tradita seruat ordinem originis: ergo sine hoc est nulla.

Respondeatur negando consequentiam, quia institutio formæ sumit explicationem, seu interpretationem à fide explicita, quam debet habere tam minister, quam recipiens Sacramentum; hæc autem est illa quæ credit tres personas esse unum in essentia, diuersas in persona, quia id tantum accommodatur communis captui: ordo autem originis, & modus procedendi personarum excedit captum communem, & simplicium,

77

*Inuersione ordi-
nū secundūm
originem non
viciat for-
mam.*

78
*Sententia op-
posita.
Alensis.
D. Bonau.
Forma inuer-
sa exprimit
causam prin-
cipalem.*

79

*Fides expli-
cita Trinita-
tis est neces-
saria.*

non est sufficiens: quia benè possibile est, quod verba aliqua materialiter sumpta, sint forma in aliquo Sacramento: immo potuit Deus instituisse verba non significativa, pro forma.

An forma causet ut vera. Vide infra d. 8. queſt. 2. art. 3.

Aliter potest dici, quod oratio ut vera, non pro tempore prolationis, sed pro ultimo instanti completere prolationem, sicut dicitur inferius in materia de Eucharistia: & tunc cum arguitur, ut vera sequitur actum rei, verum est, quod consequitur ipsam ablutionem, & ipsa ablution importatur per hoc verbum *baptizo*: & tunc non erit sensus *baptizo*, id est, Sacramentum Baptismi confero: sed *baptizo*, hoc est, abluo.

Ad 4. & 5. Ad quartum de Græcis patet. Ad quintum de pronomine *ego*, verum est quod non est impliciter de necessitate formæ, neque expressum, neque ut implicitum in verbo primæ personæ: sed quantum ad Ecclesiam Latinam (ad minus post tempus Alexandri) necessarium est ministro exprimere *ego*: & glossa illa, *Si quis*, cum probatione sua, (*Retulerunt*) potest intelligi pro tempore præcedente illam constitutionem Alexandri III. *Si quis*.

Ad 6. Ad illud de Trinitate, & Christo, patet in dictis de prima variatione verborum.

Ad 7. Ad illud de *genitoris*, &c. dicendum, quod Augustinus ibi intelligit, quod idem est genitor, & pater quantum ad hoc, quod est dici ad alterum, siue importare proprietatem eiusdem personæ: sed non sunt idem quantum ad primum conceptum significatum utroque. Quia Pater significat primum, & per se suppositum in natura diuina: aliud autem significat primum, & per se proprietatem: & non est eadem vis nominis proprij, & proprietatis nominis, in inuocatione facta alicuius personæ, ad aliquem effectum.

Ad 8. Ad ultimum dico, quod propositio Philosophi vera est absolute de nominibus transpositis: sed non sequitur quod conceptus totius orationis ex talibus nominibus sic, & sic transpositis, sit idem: forma autem non consistit tantum in significatione incomplexorum, sed in significatione totius orationis.

& vix à doctis capit, neque exprimitur aliter in forma, nisi quatenus in prolatione personarum seruetur ordo, qui est secundum processionem eatum; quod non sufficit ut interpretetur hoc esse de necessitate forma, cuius usus, & fides debet esse communis tam doctis, quam indoctis ex institutione Sacramenti, prout Ecclesia declarat.

Hic casus intelligitur, quando non intendetur error in forma, quo negaretur ordo originis per talem transpositionem, ut dicit Doctor. Sed dices, etiam si intendetur talis error, adhuc de se est valida; ergo modò talis intendat errorem ex priuata intentione, & adhuc salutem intentionem vniuersalem, forma adhuc esset valida; & sic exceptio, seu limitatio adiecta per Doctorem est inutilis.

Respondetur, dato quod forma esset valida, adhuc exceptio locum habet, quia posset esse defectus intentionis requisitus, & non seruari etiam vniuersalis intentio, quæ ad minimum requiritur, ut applicatio formæ in causa ministeriali. Respondetur secundò, formam non esse validam, quia licet ordo originis non requiratur seruari in forma: tamen requiritur ut non excludatur; exclusio autem eius sufficienter est expressa in forma per talem inuersiōnē ordinis, & redditur forma falsa, si inuersio fiat ad expressionem erroris, quem etiam forma nata est indicare, iuxta eorum sententiam, qui putant formam accipere determinationem ab intentione proferentis, quando facit varios sensus. Prior responsio magis quadrat dictis supra, regulâ ultimâ datâ circa mutationem formæ.

Responses argumentorum sunt clarae, & Secunda res satis manent explicatae per decussum totius sententiae, commentarii suis locis.

Q V A E S T I O III.

An sola aqua naturalis pura sit conueniens materia Baptismi?

Aienf. 4.p.q.13.m.2.art.1. D.Bonau. hic p.2.a.1.q.1. Rich. art.3.q.2. & 3. D.Thom.q.1.art.3. & 3.p.q.66. art.3. & 4. Suarez ibid. 20.

*X
Mag. H. 1.
Argum. 1.*

Text. 12.

 D tertium principale sic proceditur, & arguitur, quod non solum aqua naturalis pura sit conueniens materia Baptismi: quia aqua artificialis habet eadem accidentia cum aqua naturali, scilicet humiditatem, frigiditatem, perspicuitatem, & huiusmodi: sed ex accidentibus cognoscitur

 N hac questione agitur de materia Baptismi, tam remota, quam nisi & diniproxima, quæ est altera pars Sacramenti, iuxta sententiam præmissam, in prima questione, vel totum fundamentum iuxta modum exponendi sententiam Magistri. Primum suppositis argumentis ad oppositum explicat in materiam utramque. Secundò conditiones requisitas ad materiam remotam, & respondet argumentis.

S C II O

tur substantia, ex proœmio primi de Anima.

Argum. 2.

Item, mixtum est grossius aquâ clementari: aqua autem artificialis est subtilior, vel saltem non grossior: ergo non est aliquod mixtum: ergo elementum, & non nisi aqua: ergo, &c.

Argum. 3.
Text. 38.

Item, miscibilia possunt separari à mixto, primo de Generatione: ergo aliquis potest adhibere actuum passiuo ad facendum talem separationem: ergo aqua artificialis potest esse aqua clementaris, separata à mixto...

Confirmatio.

Confirmatur per illud Exod. 7. de ranis; vbi ars dæmonum adhibuit actuum passiuo ad producendum statim ex aqua fluuij ranas: ergo quemque possibile est è controlo per artem exhiberi actuum passiuo, ut fiat separatio elementi à mixto, maximè cùm resolutio sit facilior, quam generatio, vel compositio.

Argum. 4.

Item, quantum ad illam particulam pura, aqua naturalis ex secundo Meteororum c. 1.

est subtilior quam visualis, & patet per experientiam: quia per decoctionem, vel depurationem separatur terra ab aqua visuali, quæ residet in fundo.

Item, ex latere Christi fluxit aqua, in qua institutus est Baptismus secundum illud, Extrav. de celebratione Missarum, cap. In quadam: sed illud, quod ibi fluxit, non fuit aqua clementaris, sed phlegma: quia in corpore mortuo non statim est aliquis humor, qui sit aqua clementaris: nec per vulnerationem exit aliquis humor, nisi qui tempore aperturæ erat in corpore: sed tunc non erat in corpore aqua pura: ergo, &c.

Contra Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c. Ratio ad opp. Joan. 3.

Item, per Avicennam, Sciant artifices alchymie species per artem permixtari non posse. Habetur cap. fn. in Avis. Et Philosophus etiam 4. Meteororum: ergo non possunt mixtum resoluere in puram aquam.

S C H O L I V M.

Aquam esse materiam remotam, & lotionem proximam Baptismi, ex Joan. 3. & Matth. 3. Trident. sciss. 7. can. 2. Flor. decret. Eugen. Lateranen. cap. Firmiter, de Sum. Trin. & ponit congruentias optimas talis institutionis. Proprius tamen loquendo, totum fundamentum relationis est materia, ex quest. preced. num. 3.

Materia Ba-
ptismi prox-
ima, ablutio:
remota, aqua.

Hic dicendum^a est proportionabiliter ad illud, quod dictum est in principio præcedentis questionis. Materia enim propriè accipiendo, sicut illud, in quo est forma rei, est totum illud, quod est ibi sensibile, in quo fundatur relatio signi, quod est formale in Baptismo: sed sicut in illo toto sensibili aliiquid est principalius, ut ultimatè determinans, & idè dicitur forma: ita aliiquid est minus principale, vel determinabile, & illud dicitur materia: sed tale potest intelligi vel proximum, ad significandum, vel remotum. Proximum est ipsa ablutionis visibilis: ipsa enim cum verbis tanquam signum proximum significat effectum Baptismi. Et idè non vrget nos illa dubitatio, prima q. 1. Detrahe, ne forte asinus bibat Sacramentum: quæ verè est dubitatio asinina: quia illa ablutionis non durat nisi in fieri: & quantumcumque aqua posset bibi, vel huc, vel illud tranfundiri, ipsa ablutionis non.

Vide infra,
d. 6. q. 3.
Fuit illa du-
bitatio Gan-
dulphi in gl.
ibi.

Et intelligitur^b ablutionis hic, non tantum siue aqua dicitur lauare corpus quasi formaliter: sed sicut homo dicitur lauare corpus cum aqua, quasi propriè actiue. Nam solus contactus corporis ab aqua, quæ est quasi ablutionis formalis, non est instituta tanquam signum, vel pars signi, sed ipsa lotionis effectiue facta ab aliquo ablidente. Nec

2. Hic dicendum est, &c. Præmissa acceptione materiae duplici, siue in ordine ad verba, quæ habent rationem formæ, siue in ordine ad significacionem ut formale consistens, vel dividendo ipsam materiam, ut distinguitur contra verba, in proximam, & remotam. Conclusio Doctoris est, materiam remotam Baptismi hoc modo sumptam esse aquam naturalem, proximam vero ablutionem.

I
Cœlus. Do-
ctoris.

Circa materiam remotam fuerunt aliquot errores. Gnostici negabant aquam sensibilem esse materiam Baptismi, vel adhibendam in mysterio. Irenæus heresi 1. lib. 18. Idem dicebant Seleuciani apud Augustinum heresi 59. Paulitiani, ut refert Euthymius 2. part. Panoplia, titulus 21. qui proinde solis verbis baptizabant: eundem docebant Manichei, ut Augustinus heresi 46. assertentes aquam à malo Deo fuisse creatam: & licet id primum docuerint Marcionista, aquam tamen ex præcepto ipsi adhibebat: afferit Theodoretus lib. 1. heretic. fabularum. Illi priores aquam Meraphoricè intelligendam putabant, Ioannis 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu, &c. ut alias quandoque sumitur in Scriptura, Exibunt de ventre eius flumina aqua viue. Errant tamen Iacobitiæ, qui nō in aqua, sed in igne Baptismū dabant impresto stigmate fronti in formam Crucis ferro candente. Sanderus lib. 3. de visibili Monarchia, heresi 113. Præteolus verbo Iacobitiæ. Quidquid sit de ceremonia, sicut error Seleuci, & Hermæ Galatarii.

Erros circa
materiæ Sa-
cramenti.
Gnostici, &
alij.
Irenæus.
Augustin.
Euthymius.
Augustin.

Theodore.

Fundamentum huius erroris fuit, quod Christus dicitur baptizare in Spiritu sancto, & igni, Ioannes autem in aqua Matthei 3. Luce 3. Ioannis & Marci 1. Act. 1. Fuerunt & Flagellantes, qui errabant per vicos, & flagellis seipso concidentes Baptismum in sanguine fieri contendebat:

Sanderus.
Error Sele-
ci, & Herma.

Lotione est materia proxima, non ablutione ab ea distinguitur contra lotionem, & includit annotationem sordium à corpore per contactum aquæ: sed sufficit lotion in communi dicta corporis ab aqua, alio hoc agente; quod nihil aliud est, nisi quod oportet istum contactum corporis ab aqua fieri, ab alio causante contactum istum: & isto modo intelligendo ablutionem, & lotionem, lotion est materia proxima, quasi per se fundamentum, vel pars fundamenti istius significationis aqua autem est materia remota, quæ applicatur corpori in ista lotione.

Et huius probatio non est alia, nisi quia sic institutum est, ut pater Ioan. 3, & Matth. 3. Quare autem sit sic institutum, sunt apertæ congruentiae: quia aqua est frigida, fluida, lucida, necessaria, & communis: & haec omnes proprietates conueniunt illi humor, in quo debet fieri Baptismus, qui est ad reprimendum astum concupiscentiae; ad flectendum rigorem inobedientiae; ad illustrandum claritatem fidei; ad introducendum in viam salutis: & hoc est commune omnibus, sicut lex ista, cuius hoc Sacramentum est initiatuum, communis est omnibus ad salutem.

cap. 9. Hieronymus in epist. ad Oceanum, que est 83. Augustinus lib. 4. moralium, cap. 3, & reliqui omnes tam Patres, quam Doctores.

Quod autem delirant Seleuciani de igne tantum materia Baptismi ex Matthæi 3, &c. non intelligitur ignis elementaris, sed Spiritus sanctus, qui, ut Patres dicunt, sanctificat aquas. Alij verò intelligunt de missione visibili Spiritus sancti in Apostolos in die Pentecostes, ut significatur Act. 1. Alij de missione etiam inuisibili per Baptismum in Spiritum, quo distinctio denotetur inter Baptismum Christi, & Ioannis, qui fuit in sola aqua. Aquam etiam sumi allegoricè, seu mysticè in illo loco Ioannis 3, est erroneum, & contra sensum totius Ecclesiæ, & Patrum: nam cap. 4. baptizabant discipuli Christi in aqua, non alio Baptismo quam Christi, ut in quaestione sequenti videbitur: & ideo in aqua naturali; quam hanc ipsam designavit Christus Ioannis 3. docens necessitatem Baptismi à se instituti, & materiam, in qua institutus est.

b. Et intelligitur ablutione hic, &c. Dicit ablutionem formalem non esse materiam proximam Sacramenti, sed actiuam. Aliqui inde sumpererunt occasionem interpretandi ipsum, quasi afferat fundamentum significationis sacramentalis consistere in ablutione, quæ est actio, non verò in ablutione, quæ est passio, & recipitur in subiectum: ita Suarez intelligit Doctorem. Sed hanc quaestionem infra dist. 6. quest. 2. §. Ex illo, definit Doctor magis confitere in passiva ablutione, quæ recipitur in subiecto, quod propriè abluitur tam materialiter, quam etiam spiritualiter: intelligitur tamen passiva, ut est ab agente.

Hic autem intendit tantum ablutionem necessariò esse à ministro, siue concipiatur hoc, vel illo modo; nam si contingat fieri ab alio quam à proferente verba, nihil fit; & ablutione passiva etiam

VVirclef apud VValdensem Tomo de Sacramentalibus, illud. Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex VValdensi aqua, &c.* significare dicebat passionem Christi; propter aquam, quæ exiuit de latere eius: apud Lutherum in Symposiaco, id est, colloquio cœnuiualibus, cap. 17, incertum est an aqua; vel certiusa loco aqua sufficiat, ut refert Bellarmine lib. 1. de Baptismo, cap. 2.

*Conclusio tamen posita est de fide, definita à Tridentino self. 7. de Baptismo cap. 2. Lateranen. in cap. Firmiter, de Summa Trinitate, & fide Catholica. Florentino in decreto unionis Armenorum: patet Ioannis 3: *Nisi quis renatus fuerit, &c.* & cap. 4. Act. 8. *Ecce aqua, quis prohibet me baptizari. Act. 10. Numquid aqua quæ prohibet poset, ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum accepant, sicut & nos, &c.* ad Ephesios 5. Mundans eam lauacro aqua in verbo vita, &c. Vbi omnes interpres, & Patres canderi veritatem docent. Clemens Romaanus epistola 4. Iustini orat. ad Antoninum Pisan. Ireneus lib. 3. contra heres, cap. 19. Clemens Alexandrinus Pedagogi, cap. 6. Origenes hom. 14. in Lucam. Nicenum Concilium lib. 3. de sancto Baptismate. Cyrill. Ierosolymitanus Catechesi 3. Basilius lib. de Spiritu sancto, c. 14. & 15. Nazianzenus orat. 40. Chrysostomus sacerdotem homil. 2. in Ioannem. Damascenus lib. 2. de fide orthodoxa, cap. 9. ex Latinis Marcialis Papa epist. ad Tolosanos, cap. 1. & 4. Tertullianus lib. de Baptismo, cap. 4. Cyprianus epist. 65. & 76. Melchiades Papa in epist. ad Episcopos in Hispania. Hilarius in Psalmum 65. Ambrosius lib. 2. de Partientia, cap. 2. serm. 1. in Luce 22. de Sacramentis, lib. 1. cap. 4. de ijs qui initiantur, cap. 3. & 40. in Ioannem, &c. alibi sacerdotem; Gregorius tract. 80. in Ioannem, &c. etiam*

etiam hoc modo est actiuam: nam licet passiuam sumatur, ut refertur ad subiectum recipiens; tamen ut est ab agente actiuam sumitur ad differentiam eius, quæ per alium fieret, aut per calum: & in quaestione precedente responsione 2. ad 3. dicit quod verbum *baptizo* non significat ipsum Sacramentum, sed ipsum actum ablutionis, nempe ut est ab agente in subiectum.

Perinde tamen est, siue actiuam, siue passiuam proferatur verbum *baptizo*, aut *baptizetur*, ut proferunt Græci, quia vtroque modo denotari potest actus, ut ab agente est, hīc, & nunc profrente formam, & exercente actum. Significatio sacramentalis consistit in ablutione subiecti ab agente, vel agentis circa subiectum: vtrumque ergo horum pertinet ad materiam Sacramenti, ut ablutione sit transitiva, & importet vtrumque ordinem, tam ad ablumentem, quam ad subiectum quod abluitur.

Dubitari solet, an ritus baptizandi tria immersione spectet ad essentiam Baptismi? & an una immersio sufficiat? Supponimus quantum est de necessitate ministri secluso casu, cum teneri ad ritum præscriptum suæ Ecclesiæ. Trina immersio, eiisque vius frequens est apud antiquos Patres: eam tradit canon Apostolicus 4. 9. inter Canones Apostolorum; & habetur de consecr. dist. 4. can. Si quis Episcopus, &c. Dionys. Areopagita Ecclesiastice hierarchie, c. 2. Origenes lib. 2. de principiis. Athanasius quest. 12. 4. Cyrillus Ierosolymitanus Catechesi 2. Basilius lib. 2. de Spiritu sancto, c. 15. Gregor. Nyssenus oratione Catechesi, cap. 3. 5. & oratione de sacro Baptismate: supponit Synodus Constantinopolitana prima can. 7. docet Chrysostomus homil. de fide in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum; & homil. 24. in Ioannem. Damascus

VVitelebus. VValdensem. VVitelebus.

Conclusio fidei. Trident. Lateran. Florent.

Clem. Rom. Iustinus. Ireneus. Clem. Ale- xandrinus. Origenes. Concil. Ni- cenum. Cyrillus Iero- solymitanus. Basilius. Nazianz. Chrysost. Damasc. Marialis Papa. Terrullian. Cyprian. Melchiades. Hilarius. Ambros. Hieron. Augustin. Gregor.

4 Dubium. De trina im- mersione.

Canon Apo- stolicus.

Dionys. Origenes. Athanas. Cyrill. Iero- solym. Basilius. Nyssenus. Synod. Con- stantinopol. Chrysost.

Damæc.
Tertullian.
Ambroſi.
Hieron.
Augustin.
Leo I.
Pelagius.
Gregor. Ma-
gnus.
Toler. IV.
Alcuinus.
Doctor.

*Sive signi-
fatio.*

*Sufficiunt
una
ad valorem
Sacramenti.*

Scholastici.
D. Thom.
Cyprian.

Tertullian.
Gregor. Ma-
gnus.

Tolet. IV.

Can. Apo-
stoiorum.

6
Pelagius.

*Exempla se-
cundis aspercio-
nis.*

Congruentia.

Damalcenus epist. de Trifilio, & lib. 4. fidei ortho-
doxe, cap. 10. ex Latinis Tertullianus lib. de corona
militis cap. 3. & aduersus Præxem, cap. 16. Ambro-
sus lib. 2. de Sacramentis, cap. 7. Hieronymus dia-
logo aduersus Luciferianos, cap. 4. & in cap. 4. ad Ephes-
ios. Augustinus serm. 91. de tempore, & serm. 201.
& homil. 4. Leo I. epist. 4. cap. 3. Pelagius cap.
Multi, de consecratione, dist. 4. Gregorius Magnus
epist. 41. Concil. Toletan. I V. cap. 1. Alcuinus de
officiis Ecclesiasticis, cap. 19. & alij posteriores: no-
ster Doctor in Reportatis quest. 4. huius, docet eam
necessariam esse necessitate ministri, explicans
varios casus, in quibus alioquin excusat. Ibi-
dem etiam tradit mysterium huius trinæ immer-
sionis esse, quia baptizamus in Christi mortem,
& sepulturam, quæ triduo mansit in sepulchro.
Hanc significationem tradit Cyrillus Ierosolymitanus: Nyssenus orat. de Sancto Baptismate,
Ambroſius, Leo Papa, & multi alij. Trinitatis
mysterium significare docet Dionysius, &
Origenes, & Hieronymus: vtrumque designari
docet Augustinus vltimo loco, & Gregorius
Magnus.

5
Quamvis autem aliqui Patres trinam immer-
sionem ad traditionem Apostolicam referunt, non
ita intelligendum est, ut necessitate Sacramenti
exigatur; quin una immersio, seu etiam aspersio,
vel infusio sufficiat: est communis Theologorum
in hac dist. & cum S. Thom. quest. 66. art. 7.
docet Cyprianus epist. 7. alias 76. qui aspersio-
nem & profusionem tanquam sufficientem do-
cer: supponit Tertullianus lib. de penitentia, cap. 6.
definiſt Gregorius Magnus in epist. ad Leandrum,
qua est lib. 1. epistolæ. 41. & habetur canone de
Trina, de confirat. dist. 4. qui vtrinque ritum, seu
vnâ, seu tribus immersionibus baptizandi ap-
probat; quem sequitur Toletanum I V. Non esse
vero trinam immersionem necessariam ex insti-
tutione Christi supponit canon 49. Apostolorum,
quia Trinitas inuocationem docet neces-
sariam ex institutione Christi Matthæi vltimo:
quamvis reprehenderit vnam immersionem fa-
ctam in mortem Christi, & trinam fieri præcipiat;
institutionem Christi refert ad Baptismum
in inuocatione trium personarum, non in trinam
immersionem.

Sic etiam Pelagius Papa *suprà citatus*, agens de
eo quod necessitate Sacramenti institutum est,
docet baptizari debere in nomine Trinitatis,
quamvis immersionem trinam fieri debere sup-
ponat; non tamen refert eā ad Christi institutio-
nem; sicut reuera in ea non inuenitur, nec Ioannis 3. nec Matthæi vltimo; neque vlibi ex sa-
cra Scriptura colligitur necessariò facienda.

Quod amplius est *Actuum* 2. vno die baptizi-
ati sunt tria millia, quod magis præsumitur fa-
ctum per aspersioñem, quam per trinam immer-
sionem, quia tempus non suppotebat post ho-
ram diei sextam. Item, in actis Laurentij martyris legitur aspersione baptizasse instante suo
martyrio.

Accedit denique ratio & congruentia, quia
ideo Baptismus institutus est in aqua, vt mate-
ria eius propter necessitatem esset peruvia; data
est cuiilibet potestas baptizandi validè ex eadem
ratione: sed multi sunt casus propter infirmata-
tem, aut defectum aquæ, in quibus trina immer-
sio non esset possibilis: ergo non fuit congruum
ad eam ligari Sacramentum.

Deinde sive dicatur denotare tres personaç,
Scoti oper. Tomi VII.

sive etiam sepulturam Christi, non requiritur;
quia tres personæ perfecti, & expressius per
formam Baptismi, quam per trinam immersio-
nem denotantur; & ipse actus baptizandi sub in-
uocatione trium personarum sufficienter signifi-
catur per formam. Ex Apostolo desumpta simili-
tudo mortis, & sepultura Christi sufficienter de-
notatur per vnam immersionem, quia maximè
intelligitur de morte peccati, & resurrectione ab
ipso, vt ipse Paulus insinuat ad Roman. 6. ergo
nulla congruitate trina immersio ponit potest ad
essentiam Sacramenti spectare.

Neque obstat epistola Cornelij apud Euse-
biūm de Baptismo Nouati sub vna meritione, re-
uocantis in dubium Baptismum eius, *Si modo, in-*
quit, talem hominem Baptismum accepisse dicendum
fū, &c. quia de ritu non dubitat, sed de fructu Ba-
ptismi in homine peruerso. Obiicitur etiam ca-
non præfatus Apolotorum, vbi reprobatur vni-
ca immersio in mortem Christi: sicut & *canone 7.*
primæ Synodi Constantinopolitanae damnantur
Eunomiani, quod in vna immersione, & in mor-
tem Christi non inuocatâ Trinitate baptizantur:
de quibus Theodoterus, seu de eorum authore
Eunomio dicit, quod sancti Baptismi ritum à
Christo, & Apostolis traditum subuertit.

Respondeatur ex dictis: dari Baptismum vnâ
immersione, & in nomine Christi mortui, seu in
mortem Christi fuisse reprobatum; tum, quia for-
ma subuertebatur, quæ fuit Matthæi vltimo; &
hanc rationem damnationis adducit canon Apo-
stolorum; tum, quia ritus nouus inducebatur ad
finem erroris, vt Eunomiani faciebant, qui nega-
bant Trinitatem, & ad professionem talis erroris
vtebantur tantum vnâ immersione, sicut postmo-
dum Ariani trinâ ad professionem erroris, &
separationis trium personarum in natura, & con-
substantialitate, vt refert Gregorius Magnus
suprà.

Hinc Synodus Constantinopolitana docet Eu-
nomianos redentes ad Ecclesiam esse baptizan-
dos. Vnde illa vna immersio Eunomianorum non
fuit baptismalis, quia non recipiebat determina-
tionem per formam legitimam, aut etiam validam.
Quia licet dicamus Baptismum datum in
nomine Christi valere etiamnum, vt quidam vo-
lunt, vel certè pro aliquo tempore valuisse cur-
rente motu, vt causâ dispensationis factæ, non
est idem baptizare in nomine, & potestate Chri-
sti, ac baptizare in mortem Christi, vel in Chri-
stum reduplicatiuè, inquantum mortuus erat, &
sepultus. Licet enim Baptismus repræsentet ana-
logicè mortem & sepulturam Christi, ex his ta-
men non sumit efficaciam, sicut neque Christi
meritum ad mortem & sepulturam extenditur: &
sicut natura humana defuit per mortem destructâ
vnione animæ ad corpus; sic etiam neque Chri-
stus fuit, id est, Filius subsistens in natura humana
subsistens ex partibus vnitis durante morte &
sepulturâ.

Particula vero in nomine refertur ad Christum
subsistentem, sicut & potestas designata, inuoca-
tio etiam Trinitatis implicita in nomine Chri-
sti, de qua Ambroſius suprà, requirit Christum
subsistentem: forma autem Baptismi exigit
expressionem causæ principalis, vt sit valida
ex Florentino, & connat̄ principium, à
quo est sanctificatio: vnde si dicatur: *Bapti-
zo te in eternitate Patris, & Filii, & Spiritus sancti,*
non esset legitima forma, quia non quæcumque

*obiectiones
soluntur.*

Reſponſa.

*Gregorius.
8
Synodus
Constanti-
polit.*

*Differentia
erroris con-
denati à ca-
ſu quem fu-
erat in prece-
denti expli-
ciuntur.*

9

*Forma inus-
tilida.*

Q 3 inuocatio

*Quenam in-
uocatio re-
quiritur.*

10 inuocatio expressa trium personarum exigitur, & sufficit ad Sacramentum; sed illa, quæ denotantur esse causa principis sanctificationis, vt supponit Florentinum in ratione prædicta, quæ declarat per se spectantia ad formam substancialiter, vt benè Vasquez colligit *disp. 140. cap. 4.* sub finem: hoc non denotat æternitas, neque immensitas trium personarum.

Ad propositum ergo applicando prædictam doctrinam, hac forma: *Baptizate in mortem Christi, vel in Christum mortuum reduplicatus*, quæ est æquivalens, non denotat cauam subsistentem, & principalem, sive méritoram, quæ est Christus subsistens & instituens Sacramentum, sive principalem physicam, quæ est Trinitas, vt importatur per nomen Christi modo explicato: ac proinde defuit sufficiens forma, per quam determinaret illa ablutione, vt fieret baptismalis.

Hunc eundem errorem esse eum, quem dominant Apostoli, constat ex tenore Canonis; quem Eunomius postea assumpsit, estque secutus. Hinc sequitur hos Canones non præiudicare opinioni communii, quæ supra defendimus. Sequitur perinde ex prædictis non haberi trinam immersionem spectare ad necessitatem Sacramenti, sed fuisse introductam per modum ritus, in quo magis explicitè declararetur mysterium Trinitatis, vel certè similitudo Baptismatis, ad triduanam sepulturam Christi; & viguit in Ecclesia Orientali & Occidentali, vñque ad Gregorium Magnum; quæ consuetudo tunc in aliquibus Ecclesiis est abrogata ad reprobationem erroris, qui per eam à schismaticis, & hæreticis intentatus est, atque ex aliis congruentiis.

*Quædā vi-
guis trina
impresso.*

Factum approbat Pontifex quem sequitur Tolentanum I V. neque enim constat. Tolet. IV.

Sed traditio Apostolica, sicut in illis Canibus appetit, passim comprehendit, non solum quæ à Christo ordinata sunt, tanquam necessaria, sed quæ ipsi Apostoli per assistantiam Spiritus sancti ordinantur obseruanda, tanquam tempori congrua, & statui fidelium; quarum aliqua differentia casus, & circumstantiarum omittenda exigebat. Alia verò retenta sunt, quæ omni tempori deseruunt: nam eadem potestas ad successores transiuit, vt possint etiam circa Sacraenta, saluā eorum substantiā, ea ordinare, quæ utilitati fidelium, & ipsorum Sacramentorum reverentia cedunt: vt recte Tridentinum *eff. 21. cap. 2.* determinat. Alia quæ ad hanc materiam ablutionis spectant, infra tractabuntur ex occasione in sequentibus.

c Et huic probatio non est alia, &c. Suprà *disp. 1. quest. 2. art. 2.* probauimus Sacraenta debere similitudinem earum terum habere, quarum sunt Sacraenta, sicut causam instructionis ex eadem similitudine, secundum proportionem desumptam: quæ ratio fuit ut Sacraenta in rebus, & verbis instituerentur ex Dionysio, Chrysostomo, & aliis citatis. Hinc Doctor ex proprietatibus aquæ naturalis declarat congruentiam, unde Sacramentum Baptismi in aqua, & non in alia quavis materia fuerit institutum. Eadem congruentias tradit Alensis 4. part. *quest. 8.* *Aleñ. m. 3. art. 2. §. 1.* D. Thomas in 4. *disp. 3. quest. 3.* D. Thom. 3. part. *quest. 66. art. 3.* D. Bonaventura *eadem disp. 3.* D. Bonau. part. 2. art. 1. *quest. 1.* Vidē Hugone in *lib. 2. de Sacra-mentis part. 6. cap. 4.* Hugo.

S C H O L I V M.

*Aquam artificialem non esse materiam Baptismi, quia est aquiuocè tantum aqua, quod probat du-
pliciter, & impuritatem non obstat, modo maneat apta ad lauandum, & substantia aquæ. De
prima parte habetur in Florēt. decret. Eugen. & in Trident. *eff. 7. can. 2.* & c. Firmiter, de
Sum. Trinitate.*

*3 Aquam artifi-
cialis equi-
vocè aqua.*

*Vna qualitas
dissimilis in
tota specie ar-
guit substanc-
tiam speci-
ficiam diffe-
rentiam.*

Quod autem in questione ponitur naturalis ad distinguendum aquam artificialem. Respondeo, quod aquæ illæ, quæ communiter dicuntur artificiales, sunt corpora quedam mista, & non dicuntur aquæ, nisi æquiuocè: quod patet primò, quia ita est ex qualitatibus consequentibus totam speciem, quod vna qualitas similis non concludit identitatem substantiæ: sed vna dissimilis in tota specie conciliudit aliam esse substantiam. Illæ autem quæ dicuntur aquæ artificiales, habent à tota specie aliquam qualitatem dissimilem aquæ elementari. Hoc patet secundo, ex modo generationis istarum: nam impossibile est toti naturæ creatæ ex uno generare aliud, nisi seruando determinatum processum, per media determinata: tota enim natura creata non posset ex aceto generare vinum statim, sed oportet redire ad materiam primam communem eis, quæ est aqua, quæ attracta in stipite vitis tandem in vua conuertitur in vinum.

d Quod autem in questione ponitur naturalis, &c. Excludit aquam artificialem, quæ communiter dicitur talis, & sit per expressionem, aut distillationem misti, quæ non est aqua naturalis, aut elementaris; sed substantia misti expressa, vel quid aliud tertium. Litera est clara. Excludit etiam infra aquam mistam, seu impuram, eā mistione, quæ verat ablutionem; sic neque aqua in spongia, seu pasta, non est apta materia, donec exprimitur; sicut neque nix, neque glacies donec resolutione fiat apta lotioni. Excludit etiam humores, vt faliūam, & vrinam. De aliis alterationibus vt brodij, fatinatæ, ceruisia, medone, lixiuio, non est adeo certum ad sensum, an varient speciem; quod Philosophi naturalis determinare est, non Theologi, neque Canonista.

Quod si de aliis, inquit, sit dubium, seruande sunt regula superiora data circa formam in questione præcedenti. Aliqui autem Doctores dubitant de his, aut quibusdam ex ipsis, vt de brodijo, si nimiam habeat admistam substantiam carnis decolatam; de ceruisia etiam videtur planè diuersa; de lixiuio etiam, quando trahit secum qualitates cineris in perfecto gradu. Considerandæ ergo sunt qualitates prædominantes, & an nomen mutet; grauissime peccaret, qui illis vteretur, & Baptismus esset dubius, & sub conditione iterandus.

Sicut

*Quædā aqua
requisitur?*

13

Text. 14.

& ista sententia ponitur à Philosopho 3. *Metaphysice*, & patet ad sensum, quod ita est. Sed istæ aquæ artificiales ex quocunq; sunt, hunc non seruato processu naturæ per media determinata ordinata. Istæ etiam vniuersaliter hunc per actionem ignis decoquentis, & resolucentis, iugis autem non videtur esse sufficiens in virtute actiua ad corrumpendum, vel conuertere dum quæcumque mista in aquam elementarem: propter quod vniuersaliter concedi potest, quod aquæ illæ, quæ dicuntur artificiales, non sunt conueniens materia Baptismi, quia non sunt in specie aquæ elementatis.

Aqua artificialis non potest esse materia Baptismi.

4
Puritas aquæ qualiter requiriatur ad Baptismum.

Quod additur in questione, *pura*, est intelligendum, quod impuritas in aqua, potest intelligi duobus modis. Vel propter mistionem, secundum iuxtapositionem, ut aqua lutosa dicitur impura: vel propter mistionem alterantem à specie, sicut humor mistus dicitur non esse aqua pura. Et prima quidem impuritas non prohibet: dum tamen non excludat ab aqua, quin sit conueniens ad lauandum, vel ablendum. Nec est alia ratio, nisi quia sic institutum est. Vnde aqua inhibita farinæ in pasta, vel in spongia, dum ibi est, vel imbibita in spissu luto, & sic de aliis, si contingent carnem, non sunt conueniens materia Baptismi tales aquæ, quia talis contactus non est lotio, sed tantum contactus aquæ fluidæ liberæ coniungentis se curi, vel separantis inter cutem, & aliud corpus.

In secundo modo, dico quod aliqua impuritas potest esse manente aquâ intra speciem: sicut fortè si incipiatur inspissari tendendo ad generationem clementi grossioris: ista non prohibet, dum tamen sit fluida. Quod pro tanto dico, quia in glacie, niue, & grande, quæ tamen sunt imperfecta, vel in via ad mistionem, dum talia sunt, non potest in eis fieri Baptismus, quia ibi non est lotio, sicut nec in duro.

Sicutem per illam alterationem, iam sit extra speciem aquæ, omnino non est materia Baptismi: & de quibusdam alterationibus satis patet, quia constituunt alteratum extra speciem aquæ, pura de humoribus naturaliter resolutis per digestionem, ut saliuia, vrina, & huiusmodi, iuxta illud *Explan. de Baptismo, & eius effectu, Non ut apponeres.*

De aliis autem non est ita manifestum, pura de decoctionibus, & admistionibus secundum sensum, in quibus non appetit evidenter, quod sit alterata species: ut patet de brodo carnium, & farinata, & huiusmodi, & ceruisia, & medone. Non enim manifestum est, quod sit ibi aliquod actiuum corrumpens speciem aquæ: tamen hoc discutere non pertinet ad Theologum determinantem materiam Baptismi, in quantum haberi potest ex Canonе Bibliaz: neque ad Canonistam determinantem conditiones materiæ, prout determinantur ab ordinatione Ecclesiæ: sed pertinet ad Philosophum naturalem, cuius est inquirere, quæ alteratio transferat aquam à specie sua, & quæ non: quod si de aliquibus sit dubium, & in talibus fuerit Baptismus factus, vtendum est ibi illis tribus maximis positis in solutione præcedentis questionis de remedii adhibendis circa eos, de quibus probabiliter dubitatur.

Ad primum argumentum dico, quod aqua artificialis, et si habeat aliqua accidentia similia: tamen aliquod, vel aliqua dissimilia habet à tota specie, ex quibus sequitur distinctione substantia.

Ad secundum dicendum, quod et si aliqua aqua artificialis videatur subtilior, quam elementaris, quia magis penetratiua: ista tamen subtilitas non est subtilitas simplicitatis, sed virtutis actiæ: & hoc modo vinum est subtile, vel subtilius aquâ: subtilitas autem conueniens aquæ elementari est subtilitas simplicitatis, eo modo, quo elementum est simplicius mixto.

Ad tertium concedo, quod possibile esset Angelum bonum, vel malum, adhibere aliqua actiua mixto, ut passo, per quæ resolueretur ab eo, aqua elementaris. Non enim negavi aquam artificialem esse aquam elementarem, quia ars ibi concurrit (quia non concurrit producens terminum, sed ut adhibens actiuum passiuo) sed dico, quod nulla ars potest adhibere idem actiuum, pura ignem, quantumcumque diuersis mixtis & passis, ita

Maxima.

Sicut autem eiusmodi liquores habent differentes gradus, ita Philosophus de ipsis iudicaret ex natura accidentium. Advertenda illa ratio Doctoris, vnde colligat aquam artificialem non esse naturalem; quia ars ex mixto non potest immediatè transformare elementum, quia agit motu ordinato per medianas formas, sicut producendo mixtum, ita etiam resoluendo; ideoque sèpè non contingit mixtum resolvi in idem elementum, ex quo fit, sed in aliud mixtum, ut lignum in cineres. Hæc maxima videtur etiam currere in Angelo; qui mediante igne, verbi gratiâ, nequit statim conuertere mixtum in aquam elementarem: ideoque, quod dicit de Angelo bono, vel malo, intelligitur iuxta illam maximam: & loquitur de conuersione mixti in aquam elementarem, quæ conuersio nequit esse prima resolutio talis mixti per ignem, ut patet ad sensum per experientiam. Sed quidquid sit, non est huius loci, in quo agitur præcisè de aqua, quæ instituta est materia Baptismi.

Nix, glacie, grando, non sufficiunt ad Bapt.

5

*Ric. hic q. 3.
art. 3.
Decoction, aquæ farinata, an sufficiunt ad Baptismum.*

6

Ad arg. 2.

Idem ex quod tunc nisi diversis, non potest facere aquam naturaliter.

Ad 4.

7

Ad 5.

Vera aqua fluxit de latere Christi. Vide Trid. fest. 22. c. 7.

Idem ex illud agens, fiat immediate resolutio in aquam, scilicet elementarem: quia illud idem agens non potest habere virtutem, ut sit sine formis intermediis mutandi: neque etiam ita taliter diuersa in eundem terminum corrumpendi.

Ad quartum, patet ex dictis de impuritate per iuxta positionem.

Ad quintum respondet Innocentius ibi, quod illa aqua, quae fluxit de latere Salvatoris, non fuit phlegma, sed vera aqua. Quod probat ex verbis Evangelistæ, Et qui vidit, testimonium perhibuit veritati. Profecto non aquam, sed phlegma dixisset, si non fuisset aqua, sed phlegma. Probat etiam à posteriori per materiam Sacramenti Baptismi: Nec in hoc, inquit, verum regenerationis Sacramentum fuisset ostensum, cum per Sacramentum Baptismi, non regeneretur in phlegmate, sed in aqua. Probat etiam per aquam miscendam in Sacramento Eucharistie. Probat etiam quartum per figuram, quæ præcessit super hoc, in veteri Testamento, quando Moyses percussit silicem, & ex ea non phlegma, sed aqua manauit.

Ad probationem respondet ibi, quod vel illa aqua fuit ibi de novo creata miraculosè, vel de componentibus resoluta. Sed qualitercunque dicatur de aqua lateris Christi, quia fluxit sicut sibi placuit: non propter hoc ibi Sacra menta suscepserunt efficiaciam, ut suprà dictum est: sed propter quandam similitudinem perfectiorem ad Baptismum, & Eucharistiam. Certum est tamen, quod Baptismus non potest fieri, nisi in aqua visuali, quia Christus hoc instituit.

Q V A E S T I O I V .

Vtrum institutio Baptismi euacuet Circumcisionem?

Alensis 4.p.9.7.m.9. D.Bonau. hic 2.p.a.3.q.1. & 2. Ric.d.1.a.6.q.4. & hic a.5.q.2. & 3. D.Thom.d.1. q.10. & 3.p.q.66.a.2. Suar. 3.p.tom.3. diff.31.

I
Mag. K. L. M.
Argum. 1.

D quartum principale, sic proceditur, & arguitur, quod institutio Baptismi, non euacuavit Circumcisionem, quia Matth. 5. Non veni soluere legem, sed adimplere: sed Circumcisio erat præcepta in lege, Genesis 17. ergo Christus non euacuavit eam instituendo Baptismum. Confirmatur, quia ipse Christus in se ipso eam suscepit.

Argum. 2.

Item, Genes. 17. data fuit Abrahæ Circumcisio in foedus sempiternum: ergo ad semper permanfurum: alioquin non fuisset sempiternum.

Argum. 3.

Item, nullus inferior habet auctoritatem reuocandi legem institutam à superiori: sed certum est, quod Dominus instituit legem Mosäicam, & Circumcisionem: & non inuenitur ubi eam reuocauerit, etiam in novo Testamento: immo Christus toto tempore vitæ suæ mortalis, eam seruavit, etiam ante coenam comedendo agnum Paschalem; discipuli autem non habuerunt auctoritatem reuocandi: ergo, &c.

Ratio ad opp. Ioan. 3.

Contrà Ioannis tertio, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. ergo Baptismus post sui institutionem erat simpliciter necessarius ad salutem: ergo Circumcisio est euacuata: quia non simul concurrunt duo remedia necessaria, & sufficientia contra idem.

Item, ad Galat. 5. Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.

N hac quæstione supponit primò Baptismum fuisse institutum ante mortem Christi. Secundò, institutum Baptismum fuisse priùs sub consilio antequam fuerit sub præcepto. Tertiò, docet Circumcisio non fuisse euacuatam: quod fructum antequam Baptismus fuerit solemniter promulgatus in die Pentecostes. Quartò, diuersa tempora, & status Circumcisionis, & legis exponit. Quintò, exponit controvërsiam de legalibus inter Petrum & Paulum, ipster Hieronymum, & Augustinum, & respondet argumentis ad limen quæstionis propositis.

S C H O L I V M.

Baptismum fuisse institutum ante passionem, et si non certò constet quando: quia discipuli Christi baptizabant ante eius mortem, & Baptismo Christi, non Ioannis, nec alio, ut tenent D.Thom. 3.p.q.66.a.2. Richard.hic a.1.q.1. D.Bonau.2.p.a.1.q.1. August.tr.13.in Ioan. & tr.5. & habetur cap. Aliud, de consec. d.4.

I

Ista quæstio supponit Baptismum institutum fuisse in lege noua, quod verum est, &c. Verum, sicut patet ex multis

a. Ista quæstio supponit Baptismum institutum fuisse in lege noua, quod verum est, &c. Definitur in Florentino in Decreto vñionis, & in Tridentino fest. 7. de Sacramentis in genere canonе primo; colligitur

I
*Institutio
Baptismi in
legione.*

multis auctoritatibus noui Testamenti, & Christi, & Apostolorum, in quibus probatur necessitas Baptismi, quod non esset, nisi esset institutus in lege illa legitimè.

Quando tamen^b primò fuit institutus, dubium est, non quidem quando Christus baptizabatur à Ioanne, quia ille non fuit Baptismus Christi, id est, in forma Christi, sed in forma Ioannis: tamen Christus dedicauit tunc aquam tanquam materiam idoneam suo Baptismo, ex contactu sux mundissimæ carnis: quia in legislatore confirmatus est vius aquæ, id est, ut ministerium. Nec etiam in illo verbo Ioan. 3. dicto Nicodemo, *Nisi quis, &c.* quia non est verisimile tam noceſſarium Sacramentum in conclavi coram persona priuata institui, quæ non debuit esse præco institutionis illius. Neque etiam differebatur institui, usque ad tempus ascensionis, Matth. vltimo, nam discipuli Christi ante passionem baptizabant Baptismo Christi. Ioan. 3. dicunt discipuli Ioan. ad ipsum: *Rabbi cui testimonium perhibuisti, ecce ipse baptizat, & omnes veniunt ad eum.* & sequitur cap. sequenti, *Quanquam Iesu non baptizaret, sed discipuli eius.* Conuincitur ergo tempus institutionis fuisse ante illud tempus, quo discipuli Christi baptizabant, licet præcise hora institutionis non legatur in Evangelio.

Istud etiam suppositum est rationabile, quia Sacramentum principale legis Evangelicæ, per quod scilicet intratur in eius obseruantiam, debuit esse nouum, & proprium illi legi, ut priùs dictum est in quæſtione de institutione Sacramenti in communi, distinctione primâ. Debuit etiam istud Sacramentum esse euidentis in significacione, quia ista est lex veritatis euacuans umbram. Et debuit esse copiosum in gratiæ collatione, quia hæc est lex gratiæ. Ioan. 1. *Gratia, & veritas per Iesum Christum facta est.* Debuit etiam esse facile, quia iugum Christi suave est, & onus eius leue, Matth. 11.

Item debuit esse commune, quia Deus ad legem Moysi elegit unum populum tantum: sed ad nouam legem totum mundum, *In omnem terram exiuit, &c.* Hæc quatuor inueniuntur in uno, scilicet in ablutione cum verbis, quia hoc euidenter significat mundationem animæ, quæ est effectus principalis, & dat gratiam copiosè. Vnde in Psalm. dicitur, *aqua refectionis, Super aquam refectionis educavit me.* Est & facilis, quia nullo modo periculosa, sicut fuit Circumcisio: & communis omni ſexu, & ætati.

colligitur Matthæi 3. Luke 3. Ioannis 1. Marcii 1. ex iis quæ Ioannes de Baptismo Christi docuit, accedente interpretatione Ecclesiæ & Patrum. Item, Ioannis 3. & 4. *Matthæi vltimo;* ex variis locis Actorum Apostolorum, & epistolaram Pauli, in quibus ostenditur necessitas, & fructus Baptismi.

b *Quando tamen, &c.* Hic tangit controvëſiam illam an fuerit institutus ante, vel post passionem Christi: Partern negatiuam, scilicet non fuisse institutum ante passionem, expreſſe docet Leo Papa epift. 4. cap. 3. *Dominus, inquit, Iesu postquam resurrexit à mortuis, discipulis suis, in quibus omnes Ecclesiæ presules docebantur, formam & potestatem tradidit baptizandi, dicens: Euates ergo nunc docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. De quo virique eos ante passionem potuſſet instruere, nisi proprie voluſſet intelligi regenerationis gratiam ex sua resurrectione capiſſe, &c.*

Idem tenere videtur Optatus Mileuitanus lib. 5. contra Parmenianum: *Cian Ioannes, inquit, infinita millia hominum baptizaret, iam Christo praefante operabatur seruus, & vocabat Dominus antequam baptizandi daret formam: peractum est non modicum tempus, millia hominum in pænitentia, & remissione similitudine sunt peccatorum: sed nemo timet fuerat in Trinitate; nemo adhuc novauerat Christum, nemo audierat esse Spiritum sanctum. At ubi venit tempus plenitudinis, certo tempore dedit leges Baptismatis Filius Dei, & dedit viam quæ iretur in regna cœlorum, dum præcepit, dicens: Ite docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. & in sequentibus idem docet supponens Baptismum Christi non incepisse ante datam formam Matthæi vltimo.*

Eandem supponit Tertullianus lib. de Baptismo cap. 7. vbi docet discipulos Christi Ioan. 4. baptizasse baptismum Ioannis tantum: Chrysostomus hom. 28. in Ioan. afferens Baptismum, quo baptizabant, fuisse Spiritus expertem, sicut fuit Baptismus Ioannis, nullum fructum diuersum habuifſe, quem sequitur Euthymius, & Theophylactus in Ioannem. Idem etiam Chrysostomus homil. 24. in Acta, docet missionem visibilem Spiritus sancti Baptismi loco Apostolis, neque alium recepiſſe: & homil. 4. in illud, *Repleti sum omnes Spiritu sancto, &c.* Non acceperrunt aliud, inquit (ſupple Baptisma in aqua ſenſibile) ſed hoc primum; erat enim nouum, nec erat opus alio ſigno, & clarè homil. 1. in Acta ſuper illud, *Baptizabimini in Spiritu sancto, &c.*

Sed quomodo, inquit, dicit, baptizabimini, cum aqua non effet in cenaculo? responderet: *Quoniam in Baptismo præcipua pars est Spiritus, per quem & aqua fit efficax. Itaque quemadmodum & ipſe dicitur unius, quemuis nequaquam unius effet oleo, ſed accepiffit Spiritum sanctum, ſic & baptizati dicuntur discipuli. Eſt & alia interpretatione: compereſſe licet illos fuisse tintos, idque diuerſis temporibus (quæ verba non denotant ex mente Chrysostomi literatum, aut multilicatum Baptismum Apostolorum in aqua, ſed diuerſis temporibus recepiſſe ablutionem in aqua, & Spiritum sanctum, ut patet per verba ſubsequentia) in nobis enim verumque fit pariter, tunc verò diſiunctum: ſiquidem ab initio a Ioanne baptizati ſum, &c.* Negat ergo ipſos baptizatos fuisse Baptismo Christi, ſed Ioannis, vt dicit Tertullianus; quod ſupponit Baptismum Christi non fuisse institutum ante passionem, aliaſ vius eius effet potiſſimum in discipulis: neque alio fundamento aſſeritur institutio Baptismi, quād ex illo Ioanni

^z
Non fuisse in-
ſtitutum an-
te passionem
Christi.
Leo Papa

³
Optatus
Mileuitan.

⁴
Tertullian.
Chrysost.

Euthym.
Theophyl.

s

Rupertus.
Magister.
Alenſis.

Canus.
D.Thom.

7
Conclusio
Dottoris.
Magister.
D.Thom.
D.Bonaentura.
Richardus.
Augustin.
Origenes.

Cyrillus
Alexand.

8
Secunda pro-
batio conclu-
sionis ex
S. reupta.

nis 3. & 4. Primo loco declaratur eius necessitas, sed non institutio: secundo verò loco præsumitur tantum fuisse diuersum Baptisma discipulorum Christi à Baptismo Ioannis, quod negant prædicti Patres.

Eadem tunc Rupertus lib. 3. in Ioannem. Magister in 4. dif. 3. probabilem docet, contrariam verò probabilitatem: eandem sequitur Alenſis 4. part. quæst. 8. m. 2. art. 3. quem moderni notant obſcuritatis, sed clarissimè loquitur. Quamuis enim dicat plures Baptifmi institutiones fuisse: primum in Iordanè per designationem materiæ, & sanctificatiæ aquæ in Iordanè per Spiritum sanctum descendenter super Christo, & per contactum Christi: & hanc vocat materialem, aliam formalem, & per traditionem formæ Marthæ vltimo, hanc simpliciter intendit esse institutionem Sacramenti. Canus lib. 8. de locis cap. 5. & plures recentiores docent hanc sententiam ut probabilem; S.Thomas 3. part. quæst. 73. art. 5 ad 4. eam ut probabilitatem videtur prima responsione amplecti: caendum prōinde modus loquendi, & prompta censura quorundam qui hanc sententiam damnant.

Conclusio tamen Doctoris est magis recepta; eam defendunt communiter Scholastici cum Magistro in 4. dif. 3. vbi D.Thomas, D.Bonaentura, Richardus, & reliqui omnes, præter citatos. Eam tradit Augustinus tract. 5. in Ioan. & tract. 1. 3. & 15. & epist. 11. 8. Origenes tom. 7. in Ioannem. quamvis verba eius quædam sint ambigua, ut magis pro priori sententia facere videantur, tom. tamen 8. hanc sententiam docet: *Lauacrum aquæ*, inquit, *symbolum & nota existens purificationis animæ abluta ab omni sorte malitia: nihilominus (etiam ex se) esse principium ac fontem munersum diuinorum propter patientiam inuocationum adorandi Triadie ei, qui se exhibuerit. Deitati, &c.* Et infra: *Quin & hoc insuper notandum, quod Ioannis Baptismus iefi Baptismo, qui dabatur per discipulos eius, inferior erat, &c. quad probat ex Actorum 19.*

Hoc loco exponit differentiam, quæ fuit inter Baptismum Ioannis in Iordanè, & Baptismum, quem dabant discipuli Christi; supponit proinde integrum institutionem Baptismi præcessisse, & quoad materiam, & quoad formam: tractat enim de controvërsia, & æmulatione ortâ ex occasione Baptismi discipulorum Christi, ad quem plures conueniebant, quâd ad Baptismum Ioannis 4. Verba ergo eius in precedenti tomo, seu capite intelligenda sunt aliter quâd sonant; ita enim habet: *Cum ergo ipse tuum non baptizaris, sed aliis cesserit hanc prouinciam, quomodo cum accesseris iuxta Malachie uaticinium baptizatura est?* & respondet: *igitur Christus in aqua non baptizat, sed discipuli eius, sibi ipse reseruans Baptismum in Spiritu sancto, & igni, &c.* Quæ verba non referuntur ad exclusionem Spiritus dati per Baptismum Apostolorum, quasi in sola aqua esset sine sanctificatione (cuius contrarium prioribus verbis docet) sed ad missionem visibilem Spiritus sancti post Ascensionem. Idem docet Cyrilus Alexandrinus in Ioannem lib. 2. cap. 17. & cap. 1. 8.

Secundò hæc sententia magis fundatur in Scriptura, quæ ipse Ioannes Math. 3. Luc. 3. Ioan. & Marii 1. prædicauit Baptismum Christi fore in Spiritu sancto, & igni, non in sola aqua: vnde sumunt Patres communiter differentiam inter Baptismum Christi & Ioannis (quam suprà tractauimus) sicut & Paulus Actorum 19. Item

Ioannis 3. Christus ipse docuit necessitatem, & efficaciam sui Baptismi: Ioannis autem 4. baptizabat ipse Christus, seu discipuli eius, sed non Baptismo Ioannis, neque alio Baptismo vacuo, qui in sola aqua fieret: ergo proprio Baptismo, qui dabant Spiritum & remissionem peccatorum. Probatur subfumptum cum consequentia, primum quia Baptismus darus à discipulis Christi, siue Christus manibus propriis baptizauit aliquos, siue non; tribuebatur Christo authori, Ioannis 3. & 4. quia eius autoritate fiebat, aliter enim non ministraretur à discipulis: & si Baptismus Ioannis erat de celo, ut supponit Christus, quâd magis ille Baptismus, qui ministrabatur à discipulis Christi, & ipsi Christo veraciter trahitur tanquam authoris.

Non fuit Baptismus Ioannis, ut intellexit Tertullianus, quia secundum Patres, & ut benè aduertit Cyrillus, ille Baptismus Ioannis ab ipso solo dabatur, non ab eius discipulis: neque congruum erat, ut Christus, quem prædicabat Ioannes, venturum & baptizaturum in Spiritu sancto assumeret ministerium Ioannis, sed potius ministraret proprium simul cum prædicatione veritatis, ne videretur potius agnoscere Ioannem superiorum & doctorem, cuius Baptismum assumeret ministrandum.

Præterea si vel ipsum Ioannis Baptismum ministraret, & prædicaret (Baptismus enim quem ministrabant Apostoli, non fuit sine instruccione) vel alium in sola aqua ministraret ad euacuandum deceptionem signi falsi: necessaria etiam erat instruccione de hoc Baptismo, quatenus vacuus erat Spiritu (prout Ioannes etiam de suo docuit esse solum in aqua) & sic si diuersus esset à Baptismo Ioannis, & sine Spiritu, eneruaret testimonium Ioannis de Christo, & eius Baptismo in Spiritu per remissionem peccatorum, cum videretur Christus in effectu, nihil aliud suo Baptismo conferre: euacuaret etiam, quæ Christus ipse docuit de necessitate, & efficacia Baptismi sui, quem coniunctum esse cum Spiritu docet illis verbis, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c.* hæc enim dicta sunt, cum Christus baptizaret, & prædicaret, & signa faceret: ut patet ex circumstantia literæ.

Vnde aduertenda sunt illa, quibus primum responderet Nicodemo consulenti de via salutis: *Amen, Amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.* quod infra declarat: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c.* Quibus verbis ostendit renascentiam, seu regenerationem ex Baptismo per aquam, & Spiritum, esse ianuam, & ingressum in regnum Dei, quod est Ecclesia, vel certè ad fidem, seu cognitionem veram Christi, qui (ut quidam intelligent cum glossa ordinaria) est *visio veritatis, & regnum Patris.* Nicodemum enim humilius de Christo sensisse constat ex Chrysostomo homilia 23. in Ioannem. Augustinus tractatu 11. putauit eum esse purum hominem, idisque proponitur ipsi necessitas regenerationis spiritualis per Baptismum; & hoc ipsum ex decursu literæ patet, & comprehendit responsio Christi ad interrogationem Nicodemo. Supponitur ergo Baptismus, cuius necessitas docet Christus, fuisse institutus.

Nam, ut benè Doctor in conclavi & homini priuato non primum proponenda erat doctrina, & institutio Sacramenti, quod ordinatum est respectu coiuunitatis: ergo hic ipse est Baptismus, quem

Baptismus
Christi Ioan.
3. & 4.

9
Discipuli non
vsi sunt Ba-
ptismo Ioan.
Non fuit ci-
gredi usus
Baptismi
Ioannis à di-
sapulo.

Non sunt vvi
Baptismo
vacuo.

Inconvenien-
tia uigeniæ
contra primæ
sententiam.

10

Error Nico-
demi.
Chrysost.
Augustinus.

*Doctrina
Christi incep-
tus cum Ba-
ptismo eius.*

quem in illo capite, & sequenti ministrarunt Apostoli, seu discipuli ex autoritate Christi: & hoc congruum erat, ut vocatio ad fidem Christi, quem prædicauit Iohannes venturum, & baptizatum in Spiritu sancto, incepset cum Baptismo, qui continebat regenerationem in Christo, & professionem fidei, & legis nouæ.

Deinde patet ex verbis illis discipulorum Iohannis: *Rabbi, qui eras secum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizari, & omnes venient ad eum.* &c. cap. 4. Ut ergo cognovit Iesus, quod audierunt Pharisæi, quod Iesus plures discipulos faciebat, & baptizat, quam Iohannes, &c. Quibus verbis denotatur concursus omnium ad Baptismum Christi, vnde indicatur causa, quia nempe dabatur non in nuda aqua, sed in Spiritu sancto, vt Iohannes prædictus, & in remissione peccatorum, id est q; ex fructu Baptismi omnes concurribant ad ipsum, vasis etiam signis, quæ in confirmationem lux doctrinæ, & Baptismi Christus faciebat: quas rationes attingit Iupr. Origenes: sequitur ergo intentum, nempe illum Baptismum esse Baptismum Christi, & verum Sacramentum ab ipso institutum.

*Causa fre-
quentioris &
cursus ad
Baptismum
Christi.*

Præterea vt omnes Patres docent, Baptismus Iohannis fuit dispositio ad Baptismum Christi mox subsecututi: ergo non debuit esse ministerium solius aquæ, sed veritas rei, ad quam Iohannes præparando suo Baptismo præfuit, cum figuram veritas ipsa semper subsequatur. Vnde tollitur ratio Tertulliani, quæ putat causâ disciplinæ tantum baptizare Christum, & discipulos eius, vt facilius recipetur verum Sacramentum; quia, vt dixi, operis ipsius, seu Sacramenti recipiendi, cuius tantus esset fructus, & necessitas, non fuisset difficultas, cum talis non fuerit, quoad Baptismum Iohannis, qui erat pœnitentia, & quia ipse Iohannes sufficienter disposuit populum; & quia fides necessaria ad Baptismum, cuius professio exigebatur primùm in adultis *Actorum* 8. sic facilitabat ad receptionem Sacramenti: otiosus ergo, quoad hoc, foret Baptismus discipulorum: debuit ergo prædictio Euangelij incipere cum Baptismo, qui est proprius eius, & ingressus ad ipsum, vt distinguatur à Baptismo Mosaico, & Baptismo Iohannis, & vt succederet figura veritas, & in propriis Sacramentis, & mediis sub sistet.

13 *Tertia rati-
onis principali.
Ex ordine &
connexione
legis & sa-
cerdotij.*

Tertio accedit, quod ita ordo rerum exigit, vt sicut sacerdotium Leuiticum supponebat Circumcisionem, quæ fuit incorporatio hominis circumcisus in Synagoga, ita etiam sacerdotium noui Testamenti supponeret Baptismum, per quem est ingressus, & incorporatio debita huic legi. Sicut enim translato sacerdotio necesse est vt legis translatio fiat, *ad Hebreos* 7. & vt ibidem dicitur, sub sacerdotio Leuitico populus legem accepit: ita etiam sub sacerdotio secundum ordinem Melchisedech accepit legem euangelicam, quæ est reprobatio prioris mandati ob infirmitatem, & hoc in passione, & morte legislatoris, qui consumauit omnia, quæ de ipso dixerunt Moyses, & Prophetæ, & figurauit lex: sed in ultima cena instituti sunt Apostoli Sacerdotes, & ministri legis Euangelicæ: ergo tum primum subsistebat ipsa lex, & porta per quam ad legem fuit ingressus, quæ est ipse Baptismus, & sine quo lex euangelica esset simpliciter infirma, neque posset incorporate Christo profectores suos per regenerationem, quæ est translatio ab eo statim, in quo quis nasci-

tur filius Adam ad statum adoptionis Filiorum Dei. Tridentinum *sess. 6. cap. 7.*

Trident.

In tota lege non est aliquid remedium efficax originalis, quod sit proprium ipsius legis, præter Baptismum: ergo debuit fuisse institutus antequam conferretur sacerdotium; hoc autem in ultima cena collatum & institutum est, vt patet ex Trident. *sess. 22. cap. 2.* Hoc denique confinatur ex natura sacrificij, tum instituti, quod nulli prodest, nisi incorporato per Baptismum: ergo nullà congruentia differri posset institutio Baptismi, vñque ad resurrectionem.

Trident.
Confirmatio.

Hinc recitetur ratio quam adducit Leo Papa suprà: quamvis enim Baptismus institutus esset ante passionem, non sequitur, quin verè ad passionem, & mortem Domini ferretur; sicut & Eucharistia ad sacrificium Crucis refertur: *Hoc facit in meam commemorationem:* quamvis eius institutio præcesserit.

Solutio 18
lio Leonu.

Deinde, vt docet Tridentinum *sess. 13. cap. 2. in fine:* *Eucharistia est Symbolum unius illius corporis, cuius ipse caput est (supple Christus) cuique nos tanquam membra artissimæ fidei, spei, & charitatis conne xione ad strictas esse voluit,* &c. quod & Patres docent, Chrysostomus *homil. 61. ad pop. Amioch.* Augustinus *tract. 27. in Iohannem.* Hæc autem valet fit in nobis mediante Baptismo, vt docet Tridentinum suprà, & *sess. 24. cap. 2.* explicans differentiam Baptismi, & pœnitentie: sicut ergo unione corporis mystici per fidem, spem, & charitatem significat Eucharistia, quæ vñio fit mediante Baptismo, & supponitur per se ad Eucharistiam, tanquam dispositio prævia, rectè sequitur Baptismum fuisse institutum ante Eucharistiam, idque necessarium fuisse ex præfixo ordine signorum, & significatorum: quoniam Eucharistia solum nutrit vitam concessam per Baptismum, quod est lauacrum regenerationis in Christo dans vitam.

Trident.
Eucharistia
symbolū cor-
poris mystici.

Facilis est responsio ad fundamenta oppositæ sententiaz, quia illa loca, quæ dicunt Christum baptizaturum in Spiritu sancto & igni, non solum referuntur ad plenitudinem Spiritus receptam in Pentecoste in linguis igneis, sed etiam ad ignem charitatis, & ad Spiritum sanctum inuisibiliter datum. Item, quod dicitur *Iohannis* 7. de Spiritu, qui nondum fuerat datus, quia Iesus nondum erat glorificatus, intelligitur non de Spiritu inuisibiliitate dato, alias quomodo Magdalena, Zachæus, & Marthæ, aliquæ fuetint à Christo iustificati? Deinde sacerdotium receptum in ultima cena, & Eucharistia sic nihil conferunt Apostolis: neque *Iohannis* 20. per illa, *Accipite Spiritum sanctum,* &c. quidquam receperint, contra expositionem communem Patrum, hæc tamen insufflatio Christi in Apostolos cum verbis prædictis præcessit missiōnem illam visibilem Spiritus sancti, quam promisit, ad quam alludit ibi Iohannes, & postea communicata est Apostolis, & successivè aliis credentibus, vt patet in primitiva Ecclesia, ex locis citatis *Actorum* 10. & 19.

15 Explicantur
dicit in oppo-
siitione.

Præter duas præmissas sententias aliam lego apud authorem Commentarij in epistolas ad Romanos, quæ est inter opera Ambrosij; non tamen est ipsius Ambrosij, vt benè probat Bellarminus, & alij de Scriptoribus, sed vel Hilarij Diaconi, qui deliciuit in schismate ad Luciferianos, vel certe, vt alij volunt, Remigij Lugdunensis: ille ergo author quicunque sit in *cap. 5. epistole ad Romanos*, in illa vtrba: *Non autem scriptum est tantum propter ipsum*

Dabatur Spi-
ritus à Cri-
sti ante pas-
sionem.

*Dubius Ba-
ptismus prie-
re Sacerdotii.*

Baptismum Christi descendit remissio nem sine gratia. ipsum solum, quia reputatum est illi ad iustitiam, sed & propter nos, &c. Ante passionem enim, inquit, qui baptizati sunt solam remissionem accepereunt peccatorum, quorum zelo Sarvana occidit Salvatorem: post resurrectionem tamquam prius, quam postea baptizati sunt, omnes iustificati sunt per datam formam fidei Trinitatis; acceptaque spiritu sancto, qui signum est credentium, quod sunt filii Dei, &c.

Hic ergo videtur separare remissionem peccatorum in effectu à iustitia, quod erroneum esse supra doctrinam de Circumcisione, nisi forte intelligendum sit, illam remissionem non fuisse datum virtute Baptismi, sed Penitentiæ, atque adeò intendere Baptismum Joannis, qui fuit Penitentia in remissionem peccatorum, ita ut alias Baptismus non fuerit in vobis ante resurrectionem. Sed nescio quare separat iustificationem à remissione peccati, siue per penitentiam, siue alio modo habitam: quidquid sit, author est suspectus dei, atque in hoc ipso forte denotat iustitiam eius in sola remissione peccatorum, ut Religiosus docuit, id est suspecta mihi sunt illa verba ultima eius, *Quod Spiritus sanctus sit signum, quod sint recipientes filii Dei*, cum potius constitutat filios Dei, & intelligere videtur de Spiritu inuisibiliter dato per formam Baptismi. Vnde colligi possit constituere iustitiam in remissionem peccatorum, sicut Pelagius, atque separare eam à gratia, Locus inibi obscurus est; alii videtint, quis sit sensus eius idoneus.

18
De tempore institutionis, conclusio Doctoris.
Gabriel.
S.Bonau. Richardus.

Quando tamen primò fuit institutus (supplice Baptismus) dubium est, &c. Hic agit de tempore, quo institutus est à Christo; & conclusio eius est, quod neque in Iordanè, quando ipse est baptizatus, neque Joannis, & in illis verbis ad Nicodemum, & colloquio, neque Matthæi ultima: sed aliquo tempore intermedium inter Baptismum Christi in Iordanè, & missiōnē discipulorum ad baptizandum. Ideo docet Gabriel hac dist. quest. unica, art. 3. dubio ultimo; & eadem in reipublica videtur docuisse S. Bonaventura ead. dist. part. 2. art. 2. quæst. 1. ad ultimum. Richardus art. 5. quæst. 1. dicunt enim, quod Christus factō insinuauit Baptismum fore in aqua per designationem matræ. Secundò, verbo, in colloquio ad Nicodemum. Tertiò, instituit cùm ipse baptizare cœperit, quod intelligunt circa id tempus factum, quia institutio debuit fieri antequam discipuli iussi eius baptizarint: & hoc est, quod intendit Doctor.

Congruentia Doctoris rectè probant factum, quia ita ratio poscebat; quia Sacramentum legis nouæ, quæ est ianua, & professio eius incipere debuit, quando ipsa lex noua incepit prædicari à Christo, & per vocationem discipulorum congregari Ecclesia ex Iudeis. Hac enim ratione negant communiter omnes Christum instituisse Baptismum antequam fuerit ipse baptizatus à Ioanne; quia antea non incepit docere: ergo congruum fuit Baptismum tum primum institutum fuisse, quando incepit habere discipulos, quibus ministerium, & vobis Baptismi committeretur ex auctoritate institutus.

Post autem Baptismum receptum à Ioanne, & ieiunio, & tentationem, cœperit Christus docere, & vocare discipulos; ergo & tunc similis cum legis nouæ prædicatione instituit Baptismum: ergo non in Iordanè. Confirmari potest, quia institutio Sacramenti debuit esse publica, & respectuè ad Ecclesiam, in qua supponi debuit instructio, & fides ad recipiendum Baptismum, qui est proprium Sacramentum ipsi cum lege datum: sed

ante prædicationem Christi, & vocationem discipulorum nulla fuit Ecclesia congregata sub legge noua visibilis, & sub Sacramentis eius: ergo neque Sacramentum eius proprium institutum: & quod magis est nullum subsistit motiuum eius prius instaurandis pro tempore, & statu, in quo nullus potuit esse vobis eius, aut fides prævia requirita, neque instratio. Accedit quod Ioannes post se venturum Christum, & baptizaturum promisit, quod intelligitur de manifestatione eius per doctrinam, & miracula, & vocationem Iudeorum ad viam salutis in lege noua.

Pero igitur, quis fitis tum esset institutionis, aut cui facta, & reuelata esset institutio? si enim nemini reuelata est, non fuit institutio publica, quæ conuenit Sacramento: si autem reuelata fuerit alicui, non videtur fundamentum illud assertandi ex Scriptura, sed potius contrarium: quia tunc Joannis Baptismus non cessauit, qui fuit dispositio ad Baptismum Christi; cessauit autem cum cœpit Christus baptizare; neque Ioannes fuit de lege noua, sed præcursor eius: & supposita institutione Baptismi videtur promulgatio eius alteri facienda, debere fieri alicui qui esset minister, & cultor legis, pro qua currit Sacramentum tanquam proprium eius.

Neque etiam videtur hoc notum fuisse aliis, quia discipuli Joannis zelabant pro magistro, Joannis 3. & zelus ipsorum supponit Baptismum: si antea fuit institutus à Christo, fuisse eis ignorantibus: alius non fuit, qui id reuelaret Christus, quia nondum habuit sequaces. Non fuit etiam congruum ut vobis Baptismi Christi fieret ab alio antequam ab ipso Christo, aut per se, aut per alium eius præcepto, & iussi fieret, quia alias hoc inferret dubium authorem, si Baptismus Christi ante manifestationem eius daretur ab aliis, quod probat institutionem non debuisse fieri à Christo, ante sui manifestationem per doctrinam & opera: quia supposita institutione Sacramenti iam potuit vobis eius fuisse legitimus, ab aliis ante Christum.

Quod si dicas in Iordanè fuisse manifestatum Christum per vocem Patris, & descensum Spiritus sancti in specie columba: Respondetur hæc tantum Ioanni, & non aliis patuisse: fuit ergo præputia, & non publica manifestatio, quæ requirebatur ad institutionem legis & Sacramenti. Et quidem pater Suarez licet conclusionem teneat cum aliis, in explicatione eius concordat cum Doctor dist. 19. fct. 2.

Contraria sententiam docuit Magister in hac distincione, nempe Baptismum fuisse institutum, quando Christus baptizatus est in Iordanè; D. Thomas 3. part. quæst. 66. art. 2. ubi Caietanus, Sotus dist. 3. quæst. unica, art. 2. glossa super capitulum, *Per aquam, de consecrat. dist. 4.* Vasquez probabilior censet. Hæc fundatur in sententiis Patrum. Tertullianus aduersus Iudeos, c. 8. dicit Christum suo Baptismo sanctificasse aquas. Ambrosius lib. 2. in Lucam cap. vltimo, quod mundans aquas, ut in baptismatis haberem. Augustinus etiam sermone 36. de tempore, similia habet, dicens, *Vndam, quia lauit Christum, mundatam esse, nos sanctificare,* & recipisse fecunditatem ut gignentes filios Christi. Beda in Matthæi 3. *Sanctificasse fluentia aquarum, tribuens eis virtutem regenerandi hominem.* Hieronymus in Matthæi 3. similia habet: similis habet Hilarius in canone 2. super Matthæum. Nazianzenus orat. 28. omittit Damascenum lib. 4.

20
Finis & vobis
Sacramenti
supponit
prædicationem &
vocationem ad
legem nouam.

Non fuit in-
stitutus ante
manifestatio-
nem Christi.

Manifestatio
Christi in
Iordanè, qua-
li fuerit.

21
Sententia Ma-
gister, &c.
D. Thom.
Caietan.
Sotus.
Glossa.
Vasquez.
Institutionem
fuisse in Ior-
danè.

Tertullian.
Ambrosius.
Augustin.
Aquam san-
tificatam per
contactum
Christi.
Beda.
Hieron.
Hilarius.
Nazianzen.
Damasceno.

de fide; qui putat Christum baptizatum fuisse proprio baptismo. Sed hæ locutiones nequeunt saluari nisi fuerit aqua mundata, sanctificata, per institutionem Sacramenti: ergo, &c. Accedit quoddam Ioannes tunc baptizatus fuerit à Christo, ut quidam volunt ex Hieronymo in Matthæi 3. Item mysterium Trinitatis tunc reuelatum est, quia vox Patris intonuit, & Spiritus sanctus descendit in forma columba super Christum.

Respondeatur hæc non virgine plutinum, quia Patres dicunt contactu sanctissimæ carnis Christi fuisse mundatas aquas, & sanctificatas, non autem institutione Sacramenti; & inde ius induisse purgandi, seu sanctificandi: quod non intelligitur de ipsa institutione Sacramenti, sed de sanctitate ex contactu, per quem aqua dedicata est, & designata, ut fieret materia Baptismi, præ aliis liquoribus, seu rebus, in quibus institui potuit Sacramentum.

Per spiculum enim est ex dictis, Tertullianum, qui hoc modo loquendi vtrum, in contraria fuisse sententia, quia, ut superius allegauimus *com. precedenti*, nullum usum Baptismi Christi admisit, neque institutionem ante passionem; quin etiam ea, quæ de Baptismo discipulorum habentur *Ioannis 3. & 4.* interpretatur de Baptismo Ioannis, & non Christi. Sicut, & alij Patres, quos superius citauimus, qui negant Baptismum Christi fuisse institutum ante mortem, & resurrectionem, ab hoc modo loquendi de sanctificatione aquarum per contactum Christi non abhorrent.

Communis modus loquendi Patrum est sanctificari, & purgari aquas per benedictionem Sacerdotis, antequam in iis fiat Baptismus; de qua Clemens Romanus lib. 7. *Constitutio Apost. cap. 44. & lib. 8. cap. 9.* Dionysius Areopagita *Ecclesiastice, cap. 1.* Tertullianus lib. de Baptismo cap. 4. Omnes aquæ de pristina originis prærogativa Sacramentum sanctificationis consequuntur *innocato Deo;* superuenient enim statim Spiritus de cœlis, & aquæ superest, sanctificans eas de semel ipso, & ita sanctificare vim sanctificandi combibunt, &c. Cyprianus epistola 70. Oportet ergo mundari, & sanctificari aquam prius à Sacerdote, ut possit Baptismo suo peccata hominis, qui baptizator, ablueret. Ambrosius lib. I.

de Sacram. cap. 5. Augustinus lib. 50. *homil. 27. & lib. 6. contra Donatist. cap. 25.* Rabanus Maurus *de institutione Cleri, lib. 1. cap. 25.* Videantur rituales Ecclesiarum in quibus benedictio fontis, & aquæ baptismalis inuenitur.

Ex his ergo colligitur sanctificationem, & purgationem aquæ, ut vim sanctificandi combibat, non intelligi solum de sanctificatione per institutionem Sacramenti; sed etiam de dedicatione ipsius aquæ, & benedictione prævia, ut Patres loquuntur. Figuratum ergo fuit mysticè Sacramentum Baptismi in illo Baptismo Christi in Iordanæ, tam quoad formam, quam quoad materiam, & vtraque designata facta, ut dicit S. Bonaventura *suprà ex contactu carnis Christi sanctificata aqua, ex apparentia personarum, designata forma.*

Hæc autem sanctificatione aquæ rectè dicitur de dictis ius mundandi à peccatis; non quoddum fuit institutio Sacramenti; sed dedicata materia eius in contactu carnis Christi; ex quo etiam aliae res sanctificabantur ex contactu eius; & ipsa aqua designata est, ut fieret materia Sacramenti, pro tempore institutionis eius.

Quod adducitur etiam pro Baptismo Christi suscepito à Iohanne, res est omnino incerta, neque fundamentum habet ex Patribus. Abulensi, proinde queſt. 78. in *Matthæi 3. verisimilius* ait non fuisse baptizatum: sic Caïetanus in 3.p. D. Thom. queſt. 38. art. 6. ait baptizatum in Spiritu, quod & allebit Hieronymus in 3. *Matthæi.* Damascenus lib. citato dici, imposita diuina Domini capituli suâ manu suo etiam crux baptizatum. Nazianzenus orat. 39. dicit suo cruce baptizatum, atque etiam Baptismo flaminis: hunc fuisse Baptismum eius docet Nicetas *prefato loco* repetitis verbis Damasceni. Et videtur magis fundari in Scriptura hæc conjectura, quia Christum praesentibus aliis verisimile est fuisse baptizatum à Iohanne, atque adeò discipulis. Si autem Christus tunc reciprocum Baptismum Iohanni tribueret, non esset fundamentum querelæ discipulorum Iohannis de Baptismo ministrato à Christo, cum iam viderint ipsum Iohannem baptizari à Christo, vel certè intellexerint ab ipso Iohanne, & aliis.

Augustinus.
Rabanus.

*Aqua sanctifi-
ficata.*

*Materia Sa-
cramenti de-
signata.*

24
Abulensi.
Caïetan.
*Baptistam nō
suscepisse Ba-
ptismi Sacra-
mentum.*
Hieron.
Damasc.
Nazianzen.

*Criētura ex
Scriptura.*

S C H O L I V M.

Baptismum non obligasse ante solemnem eius promulgationem in die Pentecostes, & prius fuisse sub consilio, postea sub precepto, & explicat utrumque. Ita cum Doct. Aureol. hic, q. 4. Rubion q. 3. art. 2. Gabr. d. 1. q. 4. Quar. 3. p. tom. 3. d. 27. sect. 4. & omnes Scotiæ hic, contra D. Thom. sup. & 1. 2. q. 103. art. 3. & sequaces, afferentes Baptismum, & totam legem nouam fuisse sub precepto, statim à morte Christi, sed eo usque sub consilio

* Hoc ergo supposito tanquam vero, & rationabili: videndum est primò unde erat susceptio Baptismi simpliciter necessaria. Secundò, an ex eodem fuerit Circumcisio euacuata?

Quantum ad primum dico, quod in institutione præcessit promulgationem: non enim promulgatur lex, nisi primò sit determinata à legislatore, à quo habeat firmitatem (& ista determinatio potest dici institutionis) nisi etiam ab ipso sit reuelata ali-

Scoti oper. Tom. VIII.

c Hoc ergo supposito tanquam vero, &c. Nempe in institutione Baptismi, & quod sit proprium legis nouæ Sacramentum, & commune omni populo, non sicut lex Mosaïca fuit populo Iudeorum soli tradita. Mouet deinceps duas questiones: prima est de necessitate Baptismi, & unde redundet illa necessitas. Secunda, an institutione Baptismi euacuet circumcisio? Primam questionem *hoc §. resoluta*, alteram in sequenti. Primo dicit, nullam legem positivam Dei ante promulgationem sui obligare, quod colligit Iohannes 15. est commune; vel enim promulgatio spectat a secundum aliquos, ad esentiam legis, vel

25

*Duplex qua-
sio.*

*Nulla lex ap-
te sui promul-
gatione obli-
gat.*

cui

R

certè

cui tanquam præconi solenni , & hoc si per præconem illam voluerit promulgari.

De hac institutione, dico duo. Primo, quod propter eam non erat necessarium simpliciter baptizari, quod patet Ioan. 15. *Si non venissem, & locutus sis non fuisses, peccatum non haberent.* Ex quo dicto accipio istam propositionem, quod nullus tenetur ad aliquod præceptum diuinum, nisi per aliquem idoneum, & authenticum sibi promulgetur; vel famâ veridicâ, & testimonio honorum, cui debet quilibet rationabiliter credere: & hoc intelligo de lege positiva, quæ non est nota interius in corde. Non ergo per solam istam institutionem præcedentem promulgationem obligatur populus necessariò ad Baptismum , & hoc maximè de isto præcepto: quia erat tantummodo positivum : illud autem positivum quod præcessit de Circumcisione, non debuit statim dimitti, ex quo certum fuit, quod à Deo fuerat institutum ; nisi etiam certitudo fieret illud secundum fuisse datum à Deo: hæc autem certitudo de secundo, non poterat haberi sine promulgatione authentica.

Secundò dico, quod promulgatio huius Sacramenti, poterat poni duplex, una per modum consilij: alia per modum præcepti. Hoc autem fuit congruum, quod primò promulgaretur per modum consilij, propter duo. Primo, quia lex Euangelica, quæ est perfectissima, non debuit præcipitanter imponi, sed homines primò ad illam alicui, cadentem adhuc sub consilio, vt postea exercitatis posset sub præcepto imponi. Secundò, quia lex vetus non erat mala, sicut est idolatria, & idè non debuit subito repelli: in hoc enim fuisse repulsa quasi mala. Sed debuit Synagoga cum honore sepeliri, vt ostenderetur fuisse bona pro tempore suo. Impositio autem Baptismi per modum præcepti, euacuatio fuit Circumcisionis, saltem quantum ad necessitatem. Debuit autem aliquando sequi promulgatio per modum præcepti, quia aliter nunquam haberet lex ista firmitatem, vel necessitatem, saltem quantum ad illud Sacmentum.

Et notandum generaliter, quod promulgatio facta de consilio diuino, obligat ad non contemnendum. Qui enim consilium contemnit, contemnit consulentem, in quantum consulentem: & ideo nolens seruare consilium diuinum Euangelicum, quasi contemnens illud, tanquam irrationalibile, & infructuosum, peccat mortaliter. Vnde videant mordentes paupertatem Euangelicam né forte (cùm nolint seruare, quia non est necessarium) contemnunt: quia tales contemnentes, vel parvipendentes, contemnunt Christum, qui hanc suasit obseruari tanquam meritoriam, & vtilem ad vitam æternam: vt habetur in 6.lib.de verb. sign. Promulgatio autem per modum præcepti obligat, non solum ad non contemnendum, sed etiam ad obseruandum, si est affirmatiuum: vel cauendum, si est negatiuum.

Hæc autem dixi de consilio, & præcepto diuino: quia secus est de humano, etiam loquendo de consilio, seu præcepto hominis superioris, seu Prælati. Licet enim tam consilium, quam præceptum alicuius superioris contemnere, id est, irrationalibile, & in-

certè est conditio per se requisita, ut lex obliget secundum alios. Videantur Doctores sit. de legis, & constitutionibus.

Ratio est in promptu, quia lex non est regula faciendorum, nisi proponatur, & deueniat in cognitionem; hoc autem contingit per eius promulgationem: hinc colligit Doctor per præcisam institutionem, ante promulgationem, neminem fuisse obligatum ad Baptismum, ex ratione universalis præmissa; tum etiam, quia præceptum de Circumcisione, quod erat diuinum, non debuit intermiti, antequam constaret Baptismum fuisse institutum in remedium peccati; quæ certitudo non potuit esse ante solenne promulgationem. Hanc sententiam supponit (vt reliqua omittam) Tridentinum sess. 6.c. 4. *Hac translatio (inquit, post Euangelium promulgatum sine lauacro regenerationis, ant eius voto fieri non poterat, &c.*

Baptismus
ante promul-
gationem non
obligauit.

26
Baptismus
sub consilio
datus usque
ad mortem
Christi.

*Id exigebat
viraque lex
nova & ve-
tus.*

Sic congrue-
bat Iuda.

Non debet
ceterum con-
silium diu-
num.

Semper est
rationabile,
nō ita huma-
num.

Consilii Pre-
lati quomodo
sequendum.

*Lex ante pro-
mulgationem
non ligat.*

5
Promulgatio
Baptismi du-
plex, consul-
tina & pre-
ceptina.

Synagoga de-
bet sepeliri
cum honore.

Consilii Dei
obligat ad nō
contemnendu-
mum: præcep-
tum ad ob-
seruandum.

6
Præceptū ho-
minis, quan-
doque con-
temnendum.

fructuosum iudicare : sed non licet dum est Prælatus , contemnere non obseruando, quia dicitur Matth. 13. *Super cathedram Moysi sederunt, &c.* Istud de contemptu consilij, vel præcepti superioris, probatur : quia non tenetur aliquis necessariò habere falsam opinionem de suo superiore : sed monitio eius, vel præceptum , potest in se esse irrationabile , & infructuosum : & rationabiliter , & utiliter tunc laborandum est ad eius reuocationem , & ad correptionem , vel amotionem talis Prælati fatuè præcipientis : ergo non tenetur subditus reputare præceptum eius , tanquam rationabile , & fructuosum : sed potest oppositum reputare , sicut est , & sic contemnere non approbando.

Sic ergo pater , quod prima obligatio Baptismi per modum consilij, obligauit omnes ad non contemnendum. Secunda autem per modum præcepti obligauit omnes, ad quos legitimè venit, ad suscipiendum.

S C H O L I V M .

Sententia D. Thom. 3. p. q. 66. art. 2. & 1. 2. q. 103. art. 3. Baptismum fuisse sub consilio usque ad passionem, & postea statim sub præcepto, Circumcisionem vero usque ad passionem necessariam fuisse, inde ad Pentecosten licita, sed inutilis, a Pentecoste autem mortifera. Hanc refutat Doctor quoad singulas eius partes, satis clare.

7
Rich. hic art.
5. 9. 4. &
de eum dist. 1.
q. vlt.

De secundo^d principali , scilicet an ex eodem fuerit Circumcisio euacuata , ex quo fuit suscepitio Baptismi simpliciter necessaria , dicitur quod tempus , quo Baptismus fuit sub consilio , erat à prima publicatione eius , usque ad Christi passionem , & hoc non euacuavit Circumcisio nem , etiam quantum ad necessarium : illo enim tempore necessarium erat Iudeo circumcidere paruum suum , quia nondum fuit illa lex reuocata , sicut nec alia imposta. A tempore autem passionis usque ad tempus publicationis Euangelij , fuit Circumcisio licita : sed nec necessaria , nec utilis : quia in Christi morte legalia sunt consummata. Quod probatur ex illo Ioan. 19. morte imminentे dixit Iesus , *Consummatum est.* Et si queritur , quid erat patuum Iudei in remedium contra originale , à passione usque ad publicationem Euangelij ? Dicitur , quod non Circumcisio , sed fides parentum , ut tempore legis naturæ. Tertio vero tempore post publicationem Euangelij , Circumcisio fuit mortifera , pro quo tempore loquitur Paulus ad Galat. 5. *Quod si circumcidamini , &c.*

Contra primum arguitur sic : Si vnum præceptum impositum totaliter reuocat aliud , consilium , seu monitio de uno , facit aliud non necessarium : quia cuius actus præceptum est alterius prohibitio , eius actus consilium , est licentia de non obseruando reliquum : ergo si præceptum de Baptismo erat prohibitio Circumcisionis quantum ad fructum , & consilium de Baptismo erat reddens Circumcisionem non necessariam.

Refutatio
sententia Ri-
chardi.

8
Puer bapti-
zans ante
passionem , non
circumcisus ,
saluaretur.

Hoc confirmatur , quia si ante passionem aliquis Iudeus ad prædicationem Christi , vel Petri patuum suum baptizatus oper. Tom. VIII. zasset,

d De secundo principali , &c. D. Thomas distinguit duo tempora Baptismi 3. part. quest. 66. art. 2. & 1. 2. quest. 103. art. 3. Primum tempus fuit Baptismi , ut erat sub consilio , & hoc durauit usque ad mortem Christi. Secundum tempus , in quo fuit sub præcepto , & hoc incepit statim à morte Christi. Tria præterea tempora statuit Circumcisio , primum usque ad mortem Christi , & tunc Circumcisio fuit non solum sub consilio , etiam instituto Baptismo ; sed etiam sub præcepto , quia nondū fuit abrogata lex. Secundum tempus fuit Circumcisionis usque ad promulgationem legis in die Pentecostes , & pro illo tempore fuit Circumcisio inutilis , quia lex vetus fuit abrogata in morte Christi , sicut & Circumcisio , que tamen usque ad Pentecosten fuit licita , quia nondum promulgata erat lex Euangelica. Tertium tempus fuit Circumcisionis deinceps post promulgationem Euangelij , in quo fuit mortifera , & sic loquitur Paulus de Circumcisione ad Galatas 5. *Quod si circumcidamini , &c.* Hanc sententiam sequitur Sotus de Injustia & iure , lib. 2. quest. 5. art. 5. & hic quest. unica , art. 2. Richardus dist. 1. quest. Richard. ultima , & praesenti dist. art. 5. quest. 3.

Verum , ut tria haec seorsim differamus , nempe de Circumcisione usque ad mortem Christi , de eadem post mortem , & tertio post promulgationem factam in die Pentecostes. Respondendum erit seorsim ad singula. Præmittendum tamen est hinc Doctorem non differere ex instituto contra D. Thomam , quamvis contrarium interpretentur vtriusque scholæ Authores ; sed contra Hugonem de S. Victore , cuius sunt ea quæ adducit Doctor quoad singula asserta. Vnde non existimo Doctorem aliud docere de Circumcisionis præcepto , quam D. Thomas docuerit quoad hoc punctum , ut infra sub calce Commentarij ostendam : interim tamen explicabo difficultatem iuxta communem interpretationem , ut liberum sit lectori , hoc , vel illud sequi.

Quoad primum tempus , Circumcisio fuisse in præcepto , non obstante institutione , & consilio Baptismi suscipiendi , supponit non fuisse mortuam quoad fructum eius , de quo supra disserimus. Solùm ergo controvergia præsens est de præcepto , an baptizatus illo tempore , tenebatur ad Circumcisionem , si antea non fuerit

27
D. Thomas ,
eius senten-
tia.
Duo tempora
Baptismi.

Tria tempora
Circumcisio-
nibus.
Circumcisio
fructuosa us-
que ad mor-
tem Christi.

Deinceps us-
que ad Pen-
tecosten lici-
ta.

Post Pen-
tecosten mori-
feta.

Sotus.

& hic quest.
Richard.

Differatio
Doctoris non
est contra D.
Thomam ; sed
Hugonem.

28
Quodius Cir-
cumcisio suis
præcepta , suis
fructuosa.
Status con-
trovergia.

zasset, & non circumcidisset; si parvulus fuisset mortuus, saluatus fuisset, quia receperit gratiam in Baptismo: à prima enim institutione Baptismus contulit gratiam.

Et si dicitur, quod verum est, quod parvulo sufficeret Baptismus, sed pater peccasset non circumcidendo. Contrà, quia ante octauum diem potuit baptizare parvulum, & ex quo ille habuit iam remedium contra originale, & hoc credidit pater (nam credidit Baptismum efficacē ad hoc) tunc videtur quod non tenebatur necessariò prouidere parvulo de alio remedio.

Iudei ad Baptismum & Circumcisio-
nem non ali-
ter se habue-
runt post pas-
sionem, usque
ad Resurrec-
tionem, quād
anīt.

9

Contra secundum, quod dicitur de tempore inter passionem Christi, & promulgationem Euangeli, arguitur sic, quia nullus aliter se habet nunc, quād prius ad aliquam legē, nisi quia est sibi aliter promulgata: sed post passionem Christi, antequam Apostoli Baptismum prædicarent, non fuit Baptismus aliter populo promulgatus, quād antè: ergo non aliter obligabatur aliquis post passionem ad Baptismum, quād antè; nec per consequens ad Circumcisionem aliter se habuit.

Item, ab eodem habent præcepta (scilicet Baptismus & Circumcisio) vim obligandi & medendi, seu curandi: patet per Bedam super illud Ioan. 3. & ponitur iu li tera, dist. 1. *Nisi quis renatus, &c.* Qui nunc per Euāgeliū suūmū clamat terribiliter & salubriter, nisi quis renatus, &c. (terribiliter dicitur propter arctam obligationem: salubriter, propter efficacem medelam) ille dum clamabat per suām legēm, masculū, cuius preputij caro circūcīsa non fuerit, peribit anima eius de populo suo. Sed Circumcisio habuit vim obligandi usque ad reuocare: ergo per idem habuit vim medendi usque ad illam reuocationem. Sed per solam Christi mortem, non est aliter reuocata, quād prius ut patet ex ratione præcedente: quia nulla lex est aliter promulgata: ergo, &c.

Item, post mortē Christi usque ad promulgationis tempus, Iudæi tenebantur circumcidere parvulos suos, quia nullo modo cōstabat eis de reuocatione Circumcisionis: non autem contulerunt eam parvulo, nisi ut vtilem, & necessariam sibi ad salutem, quia tenebantur ponere spēm in ea, sicut & prius: ergo tenebantur de necessitate habere falsam opinionem de Circumcisione; quod nihil est dictu: quia Deus nullum decipit, nec obligat necessariò ad decipiendum.

Item, nunquam fuit homo relictus sine remedio certo, & de quo non esset certus, quod erat remedium certum: sed in illo tempore post passionem, ante publicationem nullum fuit aliud certum nouum reme-

circumcisus. Partem affirmantem docuit S. Thomas, quem in hoc sequuntur omnes discipuli eius, tam antiqui, quam moderni, & hic, &c. in 1.2. quest. 103. vbi Suarez de legib. lib. 9. c. 1.2. Vasquez disp. 180. cap. 2. Medina, & alii, in art. 3. D. Thome. Capreolus in 4. dist. 3. quest. unica ad 1. contra 1. conclusionem. Paludanus quest. 6. quibus accedit D. Bonaventura quest. 2. art. 3. & Richardus.

Oppositam tenet Doctor hic, quam sequitur Gabriel dist. 1. quest. 4. art. 3. E. ada tomo 2. Contra reuocationem art. 2. & reliqui eius discipuli. Hanc probat Doctor §. Contra primum arguitur sic, &c. Ex eo quod præceptum impositum de Baptismo euacuat Circumcisionem quoad fructum, & obligationem: ergo consilium de Baptismo tollit obligationem Circumcisionis. Antecedens admittunt omnes. Consequentiam probat Doctor ratione morali, desumptā ex natura legis, & præcepti, quia quando vna lex, seu præceptum de aliquo tollit aliam legem, & præceptum de alio in toto, consilium etiam de altero, tollit obligationem alterius.

Ad hanc rationem respondent aduersarij primi, admittendo hanc maximam, quando actus sunt tales, ut non possint simul consistere, sicut est consilium de virginitate, quæ cum matrimonio consummato nequit consistere, non ita Circumcisio, & Baptismus; quia simul consistere possunt; sicut ante mortem Christi compatiebantur præceptum de Circumcisione, & consilium de Baptismo. Admitit autem Doctor utrumque fuisse proficuum pro illo tempore: ergo non repugnat eorum actus. Contrà, præceptum de Baptismo non inducit simpliciter maiorem repugnantiam inter actus, quād consilium legislatoris de Baptismo: sed omnes concedunt præceptum de Baptismo sustulisse ex toto obligationem Circumcisionis: ergo & consilium. Maior probatur, quia præceptum de Baptismo, quantum est ex natura actus non addit repugnantiam villam ad Circumcisionis præceptum, sed addit obligationem ad actum Baptismi: neque in se formaliter, neque virtualiter est reuocatio Circumcisionis ex vi præcepti, aut actus substrati præcisè, quia in lege noua potuit etiam continuari Circumcisio cum suo præcepto, & Baptismus sub suo præcepto.

Peto ergo, unde Baptismus sub præcepto sustulit ex toto Circumcisionem? non aliunde, quād ex mente Christi legislatoris, quād voluit Baptismus succedere Circumcisioni, quatenus Baptismus est professio legis nouæ, & ingressus ad Euāgeliū fidei explicitam Christi continens, & veritatem figuratam per Circumcisionem: totum hoc habetur ex voluntate Christi instituentis Baptismum, & consilientis eius receptionem, & transitum ad legem nouam inchoatiū: ergo perinde institutio publica Baptismi, de qua agitur, & consilium quod secum cerebat vīsus eius, tollit obligationem Circumcisionis, sicut & præceptum: & ponit etiam repugnantiam inter Circumcisionis obligationem, & necessitatem, sive ut medium erat, sive ut præceptum habebat: hac autem repugnantia erat ex motu intrinseco institutionis Baptismi, quatenus utrumque cadit sub intentionem legislatoris: Baptismus ergo tollit obligationem Circumcisionis, antequam etiam datus est sub præcepto pro illo tempore, quo fuit sub consilio.

Ex quibus patet, instantiam illam de virginitate & matrimonio, si sumantur in oppositione moralis,

Sententia
D. Thome.
Suarez.
V. quez.
M. ina.
Cap. reolus.
Paludan.
D. Bohau.
Richard.

29

Baptismo in-
stituto, & sus-
cepto esse
necessarius
Circumcisio-
nis.
Præceptū Ba-
ptismi eu-
acuat Circū-
cisionem.

Roffōsio alio-
rum.

Quād attu-
fūmū incom-
possibilis, con-
silium de uno
euacuat ne-
cessitatem al-
terius.

Impugnatio
reponsonis.

Præceptū non
inducti repu-
gnantiam
actus magis,
quād consi-
lium.

30
Cur præceptū
Baptismi / in-
stitutio Cir-
cumcisionem.

Evacuatio
Circumcisio-
nis ex insi-
tutione Ba-
ptismi, quo-
ad necessi-
tem.

31

Impugnat
infantia.

remedium datum eis: quia nec publicatum: ergo remansit idem quod prius: & æquè certum remedium: ergo æquè Circumcisio remansit sicut prius.

Contra tertium, quod dicitur de tempore post publicationem Euangelij, appetet Act. 21. cap. vbi legitur de Paulo, qui ascendit Ierusalem, & ibi de consilio Iacobii, & aliorum fratrum post quartam Synodus habitam in Ierosolymis, purificatus secundum legem ascendit templum, & obtulit pro se sacrificium: quamuis solemniter antea iam ibi fuerat Euangelium publicatum. Patet Act. 21. cap. quia ibidem dixit Iacobus: *Vides frater, quot millia sunt in Iudeis qui crediderunt, & omnes amulatores sunt legis:* ergo stante tantâ publicatione Euangelij ibi, & in ipso Paulo, & in Iudeis conuersis approbat obseruatio legis. Et ipse Paulus ibidem inter tot Christianos opus legis impleuit.

Quo autem tempore facta fuerit ista Pauli purificatio, & oblatio secundum legem coniuci potest partim ex textu Actuum, & partim ex Magistro historiarum. Istud enim fuit ante captionem Pauli per septem dies, sicut patet Act. 21. illa autem captio fuit circa principium regni Neronis, quia tertio anno regni Neronis venit Romam, secundum Magistrum historiarum; Nero autem incepit regnare circa vicesimum annum post Christi passionem. In tanto autem tempore videtur Euangelium satis publicatum fuisse, & maximè in Iudea, vbi tamen Paulus obseruauit legalia.

In sua lege, eumque sequi: ergo & acceptare Baptismum, & sui cum non receperunt; quotquot autem receperunt cum, dedit eis potestatem filios Dei fieri; & cap. 15. *Si non venissem, & locutus eis fuisset, peccatum non haberent: ergo peccatum habuerunt audientes, neque recipiendo Christum, & doctrinam eius.*

Qua autem docuit, & instituit Christus, erant adimpletio legis, & perfectius attingebant finem ipsius, vt cultum Dei, & sanctificationem hominis, quam vt in lege præscripta erant, quod abunde de Baptismo constat, vt comparatur ad ipsum, tanquam figura ad veritatem, ipsa Circumcisio, & vt comparatur ad Christum tanquam ad finem legis; *finis autem legis Christus,* inquit Apostolus.

Si etiam consideremus Circumcisio, vt erat professio legis, & fidei per legem præscriptam, nempe Messiae (quà ratione plerique oppositæ sententiæ docent eam valuisse, vt includebat fidei protectionem, non aliter) quoad hoc munus Baptismus nō solùm æquivaleret, sed etiam supereminet, quis habet annexam fidem explicitam, non solùm implicitam; vt Circumcisio: item fidem Christi subsistentis, non autem futuri tantum. Si consideremus eandem, vt denotat Circumcisio spiritualem, hæc etiam perfectius denotatur per Baptismum, in quo circumcisus est per Circumcisio non manu factam, &c.

morali, & non solùm physicâ, confirmare propositum, quia voluntas instituendi Baptismum habuit oppositionem ad Circumcisio, inquantum erat sub præcepto. Sic etiam mouens, aut consulens aliquid fieri, quod aliâs non licet, si est superior, habens facultatem dispensandi, censemur dispensare tacitè in lege opposita: vt si Pontifex det beneficium illi quem nouit esse irregularē, vel præcipiat comedere carnes die, quo scit esse prohibitam comelitionem carnis. Innocent. Panorinit. Nauartus in Summa. Azorius. Armilla. Syluester. Aymon. Sanchez. Ratificatio, & consuetudo derogant legi.

Regula moralis.
Consilium de opposito à legatore tollit obligatio-nem præcepti.

Item ratificatio suppositâ scientiâ Principis, & consuetudo contraria tollunt vim legis proper voluntatem tacitam, & repugnantem Principis annexam: quod ergo facit consilium & monitor quoad effectum dispensationis respectu priuati, seu ratificatio & consuetudo respectu legis, quam vel in toto, vel in parte evacuat, quantum ad vim obligandi, hoc facit lex contraria in exercitio posita sub consilio, ad finem derogandi priorem, antequam etiam præcipiatur. Talis est lex noua respectu veteris, prout sensim inducta est à Christo; & speciatim lex de Baptismo respectu Circumcisio: ergo Baptismus positus, & institutus sub consilio, evacuauit Circumcisio quoad obligationem.

Confirmatur, qui votet opus bonum vt ingressum religionis laxioris, illud adimpleret ingrediendo strictiorem, & perfectiorem, vt constat: ergo Iudeus professus fidem Euangelij, & sequens Christum, rectè adimplebit quidquid ei per legem veterem præscriptum erat. Probatur consequentia, quia lex Euangelica continet perfectè, & explicitè quod figuratè in lege veteri est præscriptum, & promissum. Tenebantur etiam Iudei recipere, & acceptare Christum promissum, & doctrinam eius, iuxta illud Ioannis 10. In

Baptismus,
& lex noua
inducta ad
evacuandam
veterem.

32
Confirmatur.

Perfectius
adimpletur
lex vetera per
nouam.

Præterea, si loquamus de Circumcisio, vt fuit data Abraham & Patribus, ne cõmiserentur posteri eorum alii propter reuerentiam Christi, qui ex semine eius erat venturus, vel propter signaculum fidei, & discriben populi fidelis ab idololatria, cessavit primus finis adueniente Christo, & secundus instituto Baptismo: quia Baptismus (vt dixi) quoad hoc præfertur Circumcisio, & præter effectum fidei explicitæ, ciusque professiōnem, consignatio est ouium per characterem in anima, de quo inferius: hæc autem signatio longè perfectior est, quam illa, quæ fiebat in carne, vt vocant Patres, more pecudum.

Si denique asseratur quod Circumcisio fuit professio legis Iudaicæ, & incorporatione in ipsam, & per legem confirmata fuerit, tanquam initiatio, & Sacramentum eius. Contrà, quia fuit ex Patribus, & retenta in lege: non ergo incepit sub lege, fuit incorporatio in Synagogam, ratione remedij peccati originalis, qui bus aliud non supperebat extra casum necesse statis: hinc Paulus ad Romanos 3. *Quid ergo amplius Iudeo est? aut que utilitas Circumcisio?* multum per omnem modum. Primum quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei, &c. Eloquia ergo Dei id est, Cirkcisio ex Patribus, non ex lege.

Ei credita sunt eloquia Dei.

10
Prima Synod.
de elec. Mas-
triz.
A.D. 1.
2. de 7. Dia-
conu.
A.D. 6.

3. de misio-
ne Petri, &
Ioan. cap. 8.

4. de confes-
sione legali,
cap. 15.

Aliter vide-
tur Scot. nu-
merare, secu-
dum Magi-
strum his-
toriarum.

Doctrina
Christianæ
adimpletie
legi.

Baptismus
adimpleti Cir-
cumcisio, &
sue eius.

lex credita est Circumcisioni, quae primum fuit sub præcepto, & lege ex Patribus. Vnde Apostolus ibidem probans salutem esse ex fide, concludit *cundem Deum esse Iudeorum, & Gentilium*; quia iustificare Circumcisionem ex fide, & præceptum per fidem: lex ergo Mosaïca licet credita fuerit circumcisioni, Circumcisio non fuit eius professio specialis, quia & filii Esau tenebantur ad Circumcisionem, & Ismaelitæ: ergo non fuit signum distinctionis legis, sed commune legi, & aliis existentibus extra legem. Eateneam itaque ei fuit credita lex: quia fuit signaculum fidei, & remedium peccati originalis, ad quod tenebatur Iudeus ante institutionem Baptismi: post autem institutionem Baptismi, quia fuit figuratum Circumcisionis, iam non manebat sub præcepto, quamvis retinuerit efficaciam, donec sensim aboleretur lex, & hoc sufficiebat ad effectum prefatum, quamvis non maneret obligatio præcepti respectu baptizati.

34
Neque lex,
neque finis
eius compre-
bendis bap-
tizatum.

Cessante fine
legi in uni-
versali, cessat
ipsa lex.
Castro.
Medina.
Sylvestr.
Sorosis.
Regula iuri.

D. Thom.

Item, ex cap. *Cian cessante de appellationibus*; cessante causâ cessat effectus: finis autem legis, qui est intrinsecus, est sua causa: ergo illo deficiente cessat. Instituto autem Baptismo cessavit finis præcepti de Circumcisione, maximè admittendo Circumcisionem, non fuisse remedium peccati originalis, nisi ratione fidei, non autem sub ratione sua particuliari, ex institutione propria, vt plerique docent eorum, qui in opposita sententia sunt. Et dato etiam quod fuerit remedium ex institutione propria, cessante necessitate eius, cessat præceptum: quia ipsi additum fuit, in quantum erat medium unicum pro masculis: vnde præfati Doctores (vt supra vñsum est) negant quidpiam contulisse adulterio, institutum etiam Baptisma sustulit illam necessitatem.

35

Adde iuxta opinionem probabilem, quam insinuat Doctor, eam dedisse gratiam in determinato gradu; quo supposito nihil conferret. Vnde ex interpretatione plurium, non dedit gratiam Abrahamo, quia supponit eum iustificatum per fidem; vnde colligunt efficacem tantum fuisse in infantibus. Ad quod consentaneum est fuisse limitata ad dandum solum primam gratiam, non augmentum eius. Supposita, inquam, hac opinione, Circumcisio etiam cōcurrentis cum baptismo p̄dico tempore, baptizato infanti nihil conferret; & sic quod fructum ex propria institutione conuenientem, fuit evanescere quoad baptizatos infantes; licet fuerit efficax in iis, qui

non fuerunt baptizati: ex quibus sequitur intentum, quia quoad reliquos fines, qui designantur, patet etiam ex dictis non fuisse utilem.

Dixi superius cessasse præceptum Circumcisionis positivum, ad excludendum naturale, quia illud mansit sub disunctione, etiam instituto Baptismo, respectu eius, qui non assumetur Baptismum, nec vellet sumere; alterum enim remedium ex duobus tenerur assumere, & contemptio Baptismo, tenebatur ad Circumcisionem, quia aliud remedium non supperebat salutis infantibus masculis: ita Doctor sequenti, *primum tempus & secundum: ex eo ergo tenebantur parentes præcepto diuino naturali aliquid horum applicare.*

Quomodo
mansit præ-
ceptum natu-
rale Circum-
cisionis.

Obiciunt aduersarij, quia usque ad mortem Christi saltem tenebantur Iudei ad legem Mosaicam; vt patet ex variis locis Scriptura: *Non veni solvere legem, sed adimplere.* Matthæi 5. *Super cathedram Moysi sedebunt scribe, &c.* *Quacumque dixerint vobis facite, &c.* Matth. 23. Luke 5. dixit Christus mundato leproso: *Offer pro emuneratione tua sicue præcepit Moyses.* Item cap. 17. *præcepit vi alij mundati se presentarem Sacerdotibus.* Idem patet ad Hebræos 7. de translatione Sacerdotij, & confirmatione Testamenti per sanguinem, & mortem Christi, & cap. 8. & 9. vbi significat fuisse consummatum Testamentum vetus in morte Christi; & similibus, vbi ostendit lex mansisse usque ad mortem Christi saltem: ergo omnia præcepta legis manserunt: extremo & præceptum de Circumcisione.

36
Prima obie-
tio.
Tenuisse legi
usque ad pas-
sionem.

Respondetur, negando consequentiam yltimam. Ad antecedens respondetur *legem sumi pro tota collectione contentorum in lege, siue fuerint prophetæ, siue instructiones, & consilia, siue præcepta, siue cærimonialia;* & ita sumit Hieronymus epist. ad *Algasiam*, interpretando illa: *sicut scriptum est in lege eorum: quia odio habuerunt me gratis, &c.* Quamvis hæc prophætia non inter præcepta, aut legem receperam à Moysi, sed in Psalmis habetur. Sumento autem sic *legem*, non fuit tota consummata in morte Christi; sed partim in morte, partim post mortem, partim ante mortem. Vnde Luke 24. dicit discipulis; *hac sunt verba que locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobisum; quoniam necesse est impleri omnia, quia scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me, &c. quod mox subiungit aperiendo eis sensum, & Scripturas, dicens; sic oportuisse Christum pati, & resurgere à mortuis teria die, & predicari in nomine eius paenitentiam.*

Reffondo.
Pro quibus
supponit lex?

Hieron.

Intelligitur ergo illa consummatio quoad totum tempus, quo Christus fuit in terris donec ascenderit ad Patrem, & promissum Spiritum sanctum miserit Apostolis. Intelligitur etiam principaliter de eius morte, & passione, in qua consummata est redemptio generis humani, & finis aduentus Christi in carne passibili. Intelligitur de consummatione legis, quantum ad sacrificia, & oblationes, quæ figuraunt mortem Christi, confirmationem Sacerdotij, & Testamenti noui, per mortem testatoris, & completa antiquatione prioris tabernaculi, Testamenti, & Sacerdotij Aaronici; saltem in causa: & de his loquitur Paulus: non autem quod singula, quasi tum primum impleta essent omnia in lege data, quæ sensim, & successu temporis adimplenta sunt adueniente veritate, & completis mysteriis.

Tempus con-
summationis
legi.

Consumma-
tio eius quo-
modofacta?

Ad

Distinctio III.

Quæst. IV. 199

38

*Lex manet,
et si aliquod
ius præcipü
fuerit abro-
gatum.*

Ad primam consequentiam, negatur, quia non est necessarium ut lex maneat quoad omnia præcepta, & singula, ad hoc ut lex simpliciter manere dicatur: potest enim derogari in parte quoad aliqua contenta, ipsa adhuc manente; potest quoad aliqua supposita etiam ex priuilegio principis derogari, quamvis quoad reliquos maneat. Accedit, (vt infra dicetur) quod neque lex noua, tum completa fuit introducta, quia neque restitutio, neque ascensio Domini, neque promissio Spiritus sancti facta, neque præceptum de Baptismo datum, neque pœnitentia instituta, ut Sacramentum, neque Ecclesia instituta, datis clavis Petro, monarchia. Non potest ergo intelligi illa consummatio de, adimpletione legis completa tum facta, neque de reuocatione mandatorum eius, ac proinde consequentia in hoc fundata, quasi eousque manserit lex, & non amplius est nulla.

Referendo etiam consequentiam illam ad causam in qua fundatur, de adimpletione legis, & figurarum consummata veritate, oppositum sequitur, quia ante mortem, Baptismus, cuius figura fuit Circumcisio, erat institutus: ergo sequitur euacuum fuisse præceptum Circumcisionis adimplæta veritate.

Responderi potest etiam secundò, intelligi consummationem legis in morte, eiūsque permanentiam, quoad præcepta, quæ propria erant legis, eo modo quo suprà, cum communis schola explicatur, Sacra menta veteris legis non contulisse gratiam, ex definitione Tridentini, sed significasse conferendam per Christum, intelligi de Sacramentis, quæ erant propriæ illius legis; non autem de Circumcisione, aut remedio legis naturæ, quæ erant ante legem. Vnde Leuitici 12. continuatur præceptum de Circumcisione. Genesis 17. datum tanquam foedus sempiternum Abrahæ, & semi eius. Hinc Iohannes 7. dicitur Circumcisio esse ex Partibus, & non ex Moysi, & loco citato ad Romanos 3. Credita fuisse eloquia Dei Circumcisionis; quod supponit obligationem Circumcisionis præcessisse; retentum autem esse in lege, non ex præcepta proprio ipsius, quod frustaneum esset, priore nondum reuocato. Per hoc intelligo, quod suprà assertit Doctor, fuisse confirmationem Circumcisionem in lege, quia nempe ei credita est lex, & eloquia Dei: potuit ergo lex remanere, desinente obligatione Circumcisionis, ex præcepto proprio, quod non fuit legis.

Dices, ergo lex non obligaret sic, quia non obligauit nisi circumcisos: ergo obligatio fixa legis supponit obligationem Circumcisionis, donec lex reuocetur. Respondeatur primò, negando secundam consequentiam, vel eam distinguendo: negari enim potest respectu baptizatorum, quia est de subiecto non supponente, quia neque lex obligauit baptizatos, qui translati sunt, in legem nouam per Baptismum, vt suprà dictum est in confirmatione: non obligauit, inquam, in sensu figurali, quia cultus eius in eo sensu esset falsus iam, postquam venit Christo; tum, quia in legem nouam, quam figurauit, translati, obseruant illam in sensu spirituali, quæ est perfectione eius obseruantia, quia secundum veritatem; id est Cyrillus 9. contra Julianum: *Transitus ad veritatem ab umbris, legem Mosis non tollit, sed manifestiore eius menem exhibet, &c. que in nobis impletur iuxta spiritualis cultus modum, &c.* Vide Theodoretum ad Philipp. 3: Bernardum hom. 1. super Missus est.

*Non obliga-
nus lex bapti-
zatos: in sensu
figurali.*

Cyillus.

*Theodoret.
Bernard.*

Hoc potissimum verum est quoad infantes; adultos autem poterit obligare ratione scandali, vel quia iam supponuntur circumcisii, circumcisus autem debitor est vniuersitatem legis, ex Paulo ad Galatas: vel per accidens infantes etiam obligabantur, seu parentes ipsorum ad Circumcisionem, non ex præcepto Circumcisionis, sed quia debebant ipsos præsentare in templo ex præcepto legis, quia non poterant admitti, nisi circumcisii; ideo ex præcepto legis per accidens tenebant parentes infantes circumcidere; sicut qui est in peccato mortali, potest obligari per accidens ad confessionem: vt si ministret; aut recipiat aliquod Sacramentum; hæc obligatio non est ex præcepto confessionis, sed ex præcepto Sacramenti, quod ministeriat, aut recipit: hinc non sequitur respectu baptizati manere obligationem Circumcisionis.

*Obligatio
Circumcisionis
per accidens.*

Potest etiam dici, quod contempto Baptismo, tenebant parentes prouidere de remedio Circumcisionis, quod tum etiam valebat, non ex præcepto positivo, sed naturali: & hæc obligatio fuit non determinata, sed indeterminata, quatenus hoc, vel aliud, applicare debebant. Accedit vterius, quod præceptum Circumcisionis adhuc respectu eorum manebat, quibus non fuit nostra institutio Baptismi; hoc tamen per accidens, ratione ignorantie.

*Obligatio
Circumcisionis
sub
disunctione.*

Resolutio ergo est, præceptum Circumcisionis manuisse respectu communitatæ, in qua excipiebantur illi, ad quos deuenit notitia Baptismi, aut eius institutio: in his autem cessauit quoad infantes, qui poterant baptizari, quæ Circumcisio ne erat perfectior, & eminentior. Cætera præcepta legis non concernebant infantes præter unicum illud præsentationis eorum in templo, & oblationis. Ab hoc potest dici fuisse exemptos infantes, sicut & ab ipsa Circumcisione: vel certè si teneat oppositum, quia parentes tenebant iam circumcisum, vt supponitur, ante Baptismum, & debitores adimplenda legis, donec reuocaretur: tunc per accidens tenebant circumcidere infantes ex præcepto illo oblationis facienda, non ex præcepto Circumcisionis.

*Obligatio
Circumcisionis
ex ignorantia
Baptismi.*

De reliquo non subsistit illa suppositio consequens respectu adulorum, qui iam circumcisi erant, iuxta præceptum legis, die octauo. Si autem casus daretur, aliquem adultum tunc non esse circumcisum; dico non teneri eum ad Circumcisionem, si Baptismum susciperet, neque etiam ad legem, quæ filios circumcisos obligabat. Aliud est de infantibus ex obligatione parentum circumcisorum, quia tenebantur ad legem circa se, & filios obseruandam. Disparitas autem est, quia lex non obligabat nisi circumcisos; desinente ergo hac obligatione in adulto baptizato, desinit etiam obligatio vniuersitatem legis, desinit illa recepto Baptismo.

42

Ex quibus patet ad primam consequentiam, quæ etiam negatur, quia ablata obligatione Circumcisionis, potest manere obligatio legis respectu eorum, quia antea fuerant circumcisi, vt dictum est. Advertendum vterius, quod illa obligatio præsentandi patruulum in templo, tantum concernebat primogenitos, non alios, neque feminas, vnde minutius vis argumenti, quod tantum formari possit casus in primogenitis infantibus, quantum ad obligationem propriam legis, quæ concernebat infantes, aut parentes ratione infantum. Ex quibus pater ad omnia fundamenta

43
Sententia ve-
ra Doctoris.

aliorum, tenendo sententiam Doctoris iuxta interpretationem communem, quam Doctores citati, & eius discipuli adhibent.

Cæterum nescio cur ita Doctorem interpretari cogamur, cum mens eius ex discurso colligi debeat, qui agit de Circumcisione, ut erat necessaria necessitate medij, ad tollendum peccatum originale, & ad summum de præcepto annexo, ut habuit hanc necessitatem, quod fuit diuinum naturale ex suppositione institutionis eius, ut medij necessarij ad hunc effectum, non videtur autem agere de præcepto legali, & positivo: duplex enim præceptum fuit Circumcisionis, aliud datum Abrahæ, ex quo induit necessitatem medij, aliud verò legale, quo credita sunt ei eloquia Dei, ut dicit Paulus, & ut ait Doctor, confirmata est per legem. *Leuitici 12.* Hoc præceptum legale mansit, quamdui ipsa lex obligauit, primum verò specificans necessitatem medij, instituto Baptismo, cessavit, & de hoc solùm agit Doctor. Vnde in confirmatione subiecta dicit, si parvulus baptizatus moreretur absque Circumcisione, quod salaretur; vnde colligit Circumcisionem ei non fuisse necessariam. Et respondendo ad replicam, dicit quod parentes infantis tantum tenebantur ei prouidere de remedio necessario. Item infra contra secundam assertionem argumento tertio, sumit argumentum ex obligatione, quam habebant Iudei circumcidendi usque ad tempus promulgationis Euangelij, quia non constabat de reuocatione Circumcisionis, &c. Et §. sequenti agens de secundo tempore Circumcisionis, dicit ipsam fuisse vtilem currente Baptismo tantum sub consilio, non verò necessitatem determinat, sed necessitatem sub disunctione, vel ipsam, vel Baptismum.

44

Loquitur Doctor de præcepto Circumcisionis in ratione medij, quod desinit obligare determinatè sicut prius, quia prauisum est de alio medio efficaci respectu eiusdem effectus, mansit tamen sub disunctione, & indeterminatè obligans: est enim de natura præcepti generalis, ut sic, vel sic obliget mutatà naturâ, & statu mediorum ad finem: præceptum procurandæ salutis obligat ad medium unicum tantum & determinatè, si aliud efficax non suppetat: si tamen alia suppetant, obligat sub disunctione. Tale est præceptum diuinum naturale procurandæ salutis, quod ante institutionem Baptismi limitabatur ad Circumcisionem masculi, in illo populo, die octauo determinatè: in instituto verò Baptismo sub disunctione, & indeterminatè obligabat, quamdui Baptismus mansit sub consilio: euacuata ex toto Circumcisione ad solùm Baptismum limitatur, quoad materiam peccati originalis, & incorporandi se Christo, & legi nouæ, in qua sola datur salus, ad Baptismum, inquam, vel in re, vel in voto de lege ordinaria. Non agit ergo Doctor de præcepto positivo Circumcisionis: quod confirmari potest ex hac distinctione in Reportatis quæst. 5. vbi hæc materiam tractat §. *Circa questionem, &c. Dupliciter,* inquit, *fuit promulgatio facta Baptismi. Vno modo per modum consilij, Christo veniente in carne, sed non per modum præcepti. Primo modo, non fuit necessarium recipere Baptismum, quia tuus imponebatur necessarij Iudeis Circumcisio usque ad passionem Christi, & leges Mosei, &c. Infra autem: impugnat dicentes necesse fuisse Circumcisionem, necessitate salutis, per rationes supra allatas; dicens Baptismum quantum ad effectum salutis*

sufficisse paruulo ante passionem Christi. Vnde colligitur in priori parte agere de Circumcisione ratione præcepti positivi, ut fuit legis nondum reuocat. In secundo loco agit de eadem, ut fuit medium ad salutem efficax, & vtile pro tunc, non tam necessarium instituto Baptismate sub consilio, nisi sub disunctione.

Sed quid ista Doctor? quia D.Thomas, quem hic videtur impugnare, loquitur de necessitate Circumcisionis ex præcepto positivo, non autem de necessitate eius, ut erat medium efficax concurrente etiam Baptismo sub disunctione. Respondet, Doctorem hinc non dissenseret cum S.Thoma, à quo non videtur dissentire, meo iudicio, sed contra Hugonem de S.Victore, quem citat in Reportatis; is enim lib. 2. de Sacramentis part.6.cap.4. vbi agit de tempore, quo institutum est Baptisma, citat varias opiniones circa hoc. Prima fuit, qua dicebat *Ioannis 3. Baptisma in illo, Nisi quis renatus fuerit, &c. fuisse institutum;* alij Matthæi ultimo, *Euntes docete omnes gentes, &c. & alij quando Ioannes cœpit baptizare, alij in passione, quando dixit Christus: Consummatum est, &c. veteris Testamenti Sacraamenta finem accepisse, & Noui exordium, putant. Subiicit propriam opinionem, dicens: Commodius autem videtur, ut dicamus Baptismum prius per Ioannem, & deinde per Christum, sive per discipulos Christi aliquando, solum ne à consuetudine abhorret in usum productum: nouissime autem quando uniuersum mundum predicatoris baptizare missi sunt, generaliter institutum, &c. Quibus verbis nihil distinetur inter Baptismum Ioannis, & quem dabane discipuli Christi (aliquando solum ne à consuetudine, inquit, abhorret) distinctione quoad fructum: ac proinde mihi videtur esse in sententia Tertulliani, Chrysostomi, & Leonis Papæ. Quidquid dicat Vasquez.*

45
Concordat cu
D.Thoma,
quem nō im
pugnat, sed
Hugonem.

Sententia ve
serum.

Propria sen
tentia Hu
gonis.

46

Vnde in verbis præfatis refert institutionem generalem Baptismi ad tempus post resurrectionem: infra autem dicit, *quod noua inchoata sunt ante passionem ad confutacionem, quod perinde est ac ad vñum, non ad fructum ex mente ipsius: & postea, & in isto medio tempore (supple utriusque concurrentis ante passionem) quo fuit Baptismus cum Circumcisione ab inchoatione sua, usque ad passionem Christi: hoc fuit Circumcisio cum Baptismo post passionem, usque ad illud tempus, quo ipsa Circumcisio cœpit prohiberi, &c. Dicit ergo Circumcisio in morte Christi finem accepisse, & ante illud tempus ita Baptismum se habuisse ad Circumcisionem, sicut Circumcisio post mortem Christi se habebat ad Baptismum: ergo sentit non fuisse fructuosum Baptismum ante passionem: quod clarissime, prosequendo eandem comparationem, docet, afferens, sicut Circumcisio in suo statu ante passionem ad salutem suscipiebatur, neque licuisse Baptismum contemni; sic post mortem Christi Baptismus in suo statu suscipiebatur ad salutem, neque debuit, aut licuit contemni Circumcisio donec prohibebatur: ac tandem comparando utrumque dicit: *Roxus quemadmodum Baptismus à Joanne secundum solum Sacramentum dabatur**

Comparatio
Baptismi, &
Circumcisio
quod dauer-
ta tempora.

dabatur ut i. qui baptizandi usum non nouerant, erudirentur; sic in nouissimo a quibusdam fidelibus Circumcisio di p̄fensatoriè secundum solum Sacramentum (id est, signum externum) suscipiebatur, ne i. qui circumcidì consuerant, scandalizarentur, &c. Vbi de Baptismo Ioannis loquitur, petinde ac de Baptismo, quo vtebantur discipuli Christi *Ioannis* 3. & 4. quia eundem planè sensit fuisse cum Tertulliano, & aliis supra, ad usum, & consuerudinem, non ad fructum ullum.

Hanc doctrinam impugnat Doctor, nempe quā tribuit necessitatem medij ad salutem soli Circumcisioni ante passionem Christi, & instituto Baptismo: & opinio illa, quam hī citat Doctor, quoad omnia est Hugonis; quam etiam secutus est Alensis citans Hugonem 4. part. quest. 8. m. 2. art. 3. §. 1. & §. 2. vbi idem docet. Contrariam sententiam probat Doctor vtroque loco, & rationes eius è tantum spectant, neque agit de derogatione Circumcisionis, & præcepti eius, nisi vt fuit medium necessarium salutis. Quando autem institutus est Baptismus, non fuit mediū necessarium determinatè sed in determinatè & sub disiunctione, vt videre licet ponderanti rationes eius, &

consequentiā illam, quā infert: Ergo, inquit, si preceptū de Baptismo erat prohibitio Circumcisionis, quantum ad fructū (id est, euacuatio Circumcisionis; aliquid enim ad verba, & rationem Hugonis) & consilium de Baptismo era reddens Circumcisionem non necessariam, &c. Supple quoad fructum determinatè, quia infra dicit sub disiunctione fuisse necessariam. Patet idem ex confirmatione eius, vt legenti appetat: hoc videtur ergo mihi institutum Doctoris, non illud, quod communiter imponitur, licet pro ea dissererim ex reverentia Scholæ, & speciatim Illustrissimi Magistri mei, qui in Scholio, & marginalibus communem interpretationem sequitur, quam etiam in Scholis semper dictauit.

e Contra secundum, quod dicitur de tempore inter passionem Christi, & promulgationem Euangeli, &c. Secundum assertum Hugonis de inutilitate Circumcisionis post mortem Christi, hīc impugnat Doctor, sicut & tertium assertum de prohibitione Circumcisionis promulgato Euangilio. Rationes Doctoris satis claræ sunt, eisque in sequenti §. examinabimus exponendo conclusiones.

S C H O L I V M.

Ponit quoad Baptismum duo tempora. Primum, usque ad promulgationem solemnum. Secundum, postea: quoad Circumcisionem vero quatuor tempora statuit. Primum, necessitatis, usque ad institutionem Baptismi. Secundum, concomititia cum Baptismo, usque ad Pentecosten. Tertium, concurrit cum secundo tempore Baptismi, quoad Iudeos, pro aliquot annis, saltem usque ad initium imperij Neronis, quod fuit 20. ann. post passionem: quia tunc Paulus purificauit se *Act. 2.1.* Nam venit Romam anno 3. Neronis secundum Mag. historiarum. Quartum, quando omnino fuit illicita. De hac controversia Hieron. in epist. ad Gal. 2. & ep. 89. ad Aug. & ipse Aug. ep. 19. acerrime disputatione.

¶
Duo tempora
Baptismi, u-
num usque
ad Pen-
te-
costem, alterum
post.

Quantum ergo ad istum articulum, dico, quod in Baptismo non est distingue-re, nisi duo tempora: scilicet tempus, quo erat sub consilio: & tempus, quo erat sub præcepto: & primum durauit à principio, ex quo prædicabatur Euangelium, vel Baptismus per Christum, vel per Apostolos, usque ad prædicationem solemnem, & authenticam eiusdem post Ascensionem Christi; ita quod primum tempus nullam habet differentiam per mortem Christi, nec post eam, ex hoc solo, quod aliter currit post Baptismus, quam antē. Secun-dum autem tempus, (vt credo) incepit in die Pentecostes in Ierusalem, quia usque ad illum diem Apostoli non prædicauerunt publicè, iuxta illud verbum Christi *Luc. 2.4.* *Vos autem sedete in cinitate, donec induamini virtute ex alto.* Sed in die Pentecostes misso Spiritu sancto, solemniter prædicauerunt, & apposita sunt illo die circiter tria millia, & baptizati sunt. *Act. 2.* Inde autem ad alias ciuitates, secundum ordinem, cuilibet loco, vel genti, erat tempus secundum, quando ibi publicè, & solemniter prædicabatur lex euangelica; ita quod tempus non incepit simul apud quoscun-

f Quantum ergo ad istum articulum, &c. Duo tem-pora Baptismi discernit. Primum, vt erat sub con-silio; secundum, vt erat sub præcepto: utrumque tempus admittunt communiter Theologi, sed controversia est, quando fuit terminatum tem-pus primum, quo Baptismus erat sub consilio, & quando incepit esse sub præcepto, inter hæc enim in te non fuit medium tempus ex natura rei, supposita in institutione Baptismi, vt duraret usque ad finem mundi, sicut lex noua, cuius est proprium Sacramentum, sic est duratura. Non obli-gasse Baptismum usque ad mortem Christi, est communis sententia Theologorum: an autem post mortem statim, & ante Pentecosten, est con-troversia. D.Thomas asserit in morte, seu post mortem Christi, obligasse Baptismum in *4. dist. 2. quest. 1. art. 4. questiuncula 3. & dist. 3. quest. 1. art. 5. questiuncula 3. & 3. part. quest. 66. art. 7.* quem sequitur Richardus *dist. 1. quest. 6.* Durandus *quest. 9.* Soto *suprà citatus,* quos plures etiam moderni su-pra sequuntur.

Contrariam sententiam tractat Doctor hīc, quem sequuntur reliqui eius discipuli: est D.Bonaentura in *hac dist. 2. p. dist. quest. 2.* Aureolus *quest. 4.* Rubionis *quest. 3. art. 2.* Gabrielis *dist. 1. quest. 4.* Suarez *tom. 3. in 3. parte dist. 27. sect. 4. de leg. lib. 10. cap. 4.* citantis alios in eius fauorem. Et hanc sententiam sequuntur Patres, qui negant datum esse formam Baptismi ante Matthæi ultimum, vt Leo Papa, & alij, quos supra citauimus: quam tenet etiam Hugo iam ci-tatus, quia institutionem vniuersalem Bapti-smi

48
Duo tempora
Baptismi.

Nō obligavit
Baptismus
usque ad mor-
tem Christi.

D.Thom.

Richardus.
Durandus.
Soto.

Sententia
Doctoris.
D.Bonaent.
Aureolus.
Rubion.
Gabriel.
Suarez.

Leo Papa.

I*saiae* 2.

quocunque, sed de Sion exhibat lex, & Verbum Domini de Ierusalem, iuxta prophetiam Isaiae: & quibusdam incepit tempus secundum ad mensem post Pentecosten; & aliquibus ad annum; aliquibus ad decem annos, & sic deinceps, sicut eis prædabatur.

12
Quatuor tempora Circumcisionis.

Sed quantum ad Circumcisionem, distinguo quatuor tempora. Pro primo erat necessaria: pro secundo utilis, non necessaria: pro tertio nec utilis, nec necessaria, tamen licita: pro quarto omni modo illicita, & mortifera.

Primum tempus Circumcisionis præcessit utrumque tempus Baptismi. Secundum tempus Circumcisionis comitabatur primum tempus Baptismi: nam sicut argumentum fuit prius, ex quo primo consulebatur Baptismus, non fuit Circumcisio necessaria volenti baptizari: sed tunc cucurrit utrumque sub disunctione, ut Iudeus eligeret quocunque vellet. Licuit enim, & profuit sibi circumcidisti, si voluit (nec enim fuit tunc revocata quantum ad utile, nec quantum ad licitum) licuit etiam sibi, immo laudabile fuit baptizari: & hoc etiam satis congruum fuit, quod in tempore intermedio inter duas leges, quando non subiit prima tollitur, nec secunda imponitur; illo inquam tempore, simul curtant ambae sub disunctione.

Tertium autem tempus Circumcisionis cucurrit cum secundo tempore Baptismi: & hoc quantum ad Iudeos, usque ad illud tempus Pauli, de quo argutum est prius. Immò verisimile est, quod bene ultra, quia tempore purificationis Pauli videbantur fratres in Ierosolymis approbare obseruantiam legis, & de ea consulere Paulo. Sed quantum ad Gentiles conuersos ad fidem, secundum tempus Baptismi, & quartum Circumcisionis simul concurredunt, saltem post quatuordecim annos à passione Christi, vel circiter; quando scilicet Paulus ascendit Ierosolymam ad seniores, super illa quæstione consulens, de qua habetur *Actuum cap. 15. vbi* primò allegat Petrus factum Cornelij, de quo habetur *Actuum 10.* & deinde Iacobus tanquam Episcopus in Ierosolymis profert sententiam secundum Magistrum historiarum, dicens: *Ego iudico non inquietari eos, qui ex gentibus conueruntur ad Deum: sed scribere ad eos, ut abstineant se à contaminationibus, &c.* & de illis quatuor, duo, scilicet abstiner ab idololatria, & fornicatione, sunt necessaria.

Et ideò specialiter eis scribenda, quia de illis gentes minus curabant. Duo alia, scilicet

sunt ad illud tempus referunt, ibique factam docet.

Probatur, quia Baptismus non aliter fuit inditus post mortem, aut per ipsam mortem Christi, & resurrectionem, quam fuerat datus ante mortem, sed ante mortem fuit sub consilio tantum, & non sub præcepto: ergo & reliquo tempore. Secundò, quia lex noua non cœpit obligare, sicut neque illa lex ante promulgationem Baptismi, neque in ipsa morte, neque post mortem; licet datum sit præceptum eius nouissime ante ascensionem: tamen non fuit promulgatum, ut constat ex *Acto. 1.* & *Luca 24.* quia reliquo tempore non prædicarunt Apostoli, sed ieiunio & orationi incubuerunt usque ad aduentum Spiritus sancti, quo recepto, tuin primum cœperunt prædicare, *Acto. 2.* vi rectè Doctor. Quamvis autem Ioannis 3. in illis, *Nisi quis renatus fuerit, &c.* declaratur necessitas Baptismi: tamen non est fundamentum colligendi illum obligasse, antequam præceptum eius est latum, ut omnes supponunt: & refertur ad tempus, quo necessitatem habiturus erat ex præcepto: sicut & ea, quæ de Eucharistia habentur *Ioannis 6.* & eius necessitate, referuntur ad tempus futurum, in quo ipsa instituta, & præcepta fuit.

Respondent aliqui, ut Vasquez, legem diuinam non exigere promulgationem sui: contrà, quia lex diuina nequit obligare ad impossibile: ergo lex diuina, quæ in ordine ad homines fertur, debet intimari, & publicari, antequam sit regula faciendorum, obligans communitatē hominum. Alij, cum Soto, dicunt legem de Baptismo non obligasse per modum legis ante promulgationem; sed per modum præcepti, quod reuelatum est Apostolis. Contrà, licet in candem materiam cadant & præceptum & lex, vel cadere possunt, nequeunt esse idem, quia præceptum est respectu personæ particularis, lex respectu communitatris: ergo præceptum illud non fuit obligans communitatē: sed de hac obligatione queritur, non de priuata.

Deinde sicut præceptum non obligaret priuatū, cui datur, nisi supposita eius cognitione, neque haberet vim præcepti respectu eius, sequitur quod præceptum Baptismi per modum legis obligans omnes, neque habere vim legis, nisi supposita promulgatione, & notoriā publicā: de hoc autem queritur, nempe quando sic obligatio Baptismi data est.

Tertiò ad nullum effectum seruiret illa reuelatio præcepti facta Apostolis, quia nullum obligaret, nisi ipsos Apostolos, qui, iuxta communiorē sententiam Augustini, & Theologorum, iam fuerint baptizati, ad alios autem non extenditur.

Si dicas non fuisse præceptum comprehendens illos ad susceptionem Baptismi, sed ut ministrarent Baptismum, vel publicarent. Contrà, non publicarunt ante Pentecosten; ergo signum est, non fuisse præceptum pro illo tempore obligans, aut ad publicationem, aut ad obseruantiam sui. Neque primum dici potest, quia præceptum de Baptismo, de quo queritur, fuit vniuersale respectu omnium tam Iudeorum, quam Gentilium, atque adeò comprehendens vniuersum orbem: sed aliud præceptum datum à Christo, quando missi sunt ad prædicandum: nempe, *In viam Gentium non abiheritis, &c. &c.* quo veritum est, ne prædicarent Gentibus, non fuit relaxatum in morte, vniuersale.

49
Baptismum non obligasse usque ad die Pentecosten.

Requiri promulgationem.

50
Responsio legem diuinam non exigere promulgationem. Vasquez imponatur.

Differentia legis & præcepti.

Obligatio præcepti requirit promulgationem.

51

Præceptum Baptismi vniuersale.

43.13.

*Propter socios
abstinentiam
quandoque à
licitu.*

scilicet quod abstineant à suffocato, & à sanguine, non erant necessaria: sed bene congruebant, ut gentes conuersæ ab ipsis abstinerent, ne essent abominabiles Iudeis: sicut in societate bene decet, quod homo abstineat à quibusdam, quæ sunt abominabilia sociis, licet non sint simpliciter illicita: ergo secundum tempus Baptismi, à principio sui totaliter fecit Circumcisio nem illicitam, quantum ad gentes conuersas, vel saltem post tempus tertij Concilij Ierosolymis, de quo nunc tactum est, de quo seniores decreuerunt legem non debere imponi gentibus conuersis decimo quarto, vel decimo quinto anno post passionem Christi.

13 Sed quantum ad Iudeos conuersos, secundum tempus Baptismi, nec à principio sui, nec post Concilium illud tertium Apostolorum, exclusit omnino Circumcisio nem tanquam illicitam; nec alia legalia, sed multò post tempore licet seruabantur.

Apostoli prædicare, quod est contra alia constituta sententia ex alto, per aduentum Spiritus sancti habuit ergo vim obligandi pro futuro suppedita promulgatione.

Tertiò eadem est sententia expressa S. Bernardi epist. 77. & eam supponit Tridentinum, s. f. 6. cap. 4. dicens, Baptismum promulgato Euangelio fuisse necessarium, ac tandem, vt in præcedenti commento dictum est, plura legis nouæ mysteria adhuc non erant completa in morte, & resurrectione Christi, vt institutio capitis in Ecclesia, quæ facta est post resurrectionem: congruum autem erat hierarchiam Ecclesie ordinare, antequam daretur lex ipsi de obseruantia Baptismi obligans. Aliæ congruentiaz adduci possunt, sed dicta sufficient: ex quibus responderi potest fundamentis contraria partis.

*Bernard.
Trident.*

*Ratio ex con-
gruitate.*

53
*Obligatio pri-
ma ex con-
summatione
legi.*

Obiiciunt quod lex vetus fuerit consummata in morte Christi: ergo debuit lex noua incipere obligari, & potissimum ad Baptismum, qui ianua & ingressus est ipsius legis. Antecedens patet ex Paulo, locis suprà citatis, ad Hebræos, vbi agit de translatione tabernaculi, & Sacerdotij, & legis, de confirmatione Testamenti in sanguine testatoris atque morte. Sic etiam intelligunt Augustinus & Hieronymus in suis epistolis, cessatione veterem, nouam obligasse in morte Christi.

*Responsio.
Consummatio
legi quomo-
do intelligi-
tur?
Consummatio
in causa.*

Respondetur per illud *Consummatum est*, si referatur ad legem veterem intelligi quoad obligationem ad summum, non vero quoad fructum: deinde, si negetur cessatione ex toto quoad obligationem, prout multi probabiliter docent, illa verba intelligenda esse quoad cessationem in causa, quia ex morte Christi cessauit, tanquam ex causa motiu, & finali, quia illum figurauit: non tamen cessauit quoad obligationem pro tunc, sed pro tempore congruo destinato per diuinam prouidentiam; prout utilitate congregabat Iudeorum, quibus data est: & sic fuit publicè data, sic etiā publicè debuit derogari. Hęc solutio in re ipsa est S. Bonaventuræ, & Doctoris in Reportatis.

vel post resurrectionem Christi, usque dum di-
ctum est Matthæi ultimo, *Euntes docete omnes
Gentes, baptizantes eos, &c.* vbi tam præceptum
de Baptismo ministrando vniuersim omnibus,
eiisque susceptione datum est, quam etiam pri-
mum illud relaxatum, iuxta communem Inter-
pretum: ergo non fuit antea datum præceptum
Apostolis de Baptismo; minus autem aliis de eo-
dem suscipiendo.

*Derojanie
alteri parti-
culari, quæ
consequuntur.*

Exemplum autem, quod præfati adducunt, nihil facit ad propositum; dicunt enim sicut Princeps domesticis suis aliquid iniungit, dicens, *Vt
ipsi id primùm faciant, deinde aliis faciendum
publicent;* sic factum de præcepto Baptismi. Sed hoc nihil est, quia illud, vt dixi, non accommodatur Apostolis, qui iam baptizati erant, neque idem sunt mandare ut ipsi faciant, & publicent faciendum aliis, id est, communiciant, quia primi habent rationem præcepti, sicut & alterum de publicatione: vt verò primum publicatum est, respectu communiciantis, sic est obligans, si esset lex, & non prius.

52
*Refutatur
exemplum.*

Neque video cur ad reuelationes incertas, & dubias recurrendum sit, cum ex ipso Euangelio loco citato veritas habeatur: quamuis ibi datum præceptum tunc quidem habuit vim obligandi, quantum est ex determinatione voluntatis Christi, sed non pro tunc, quia sic etiam tenerentur à Christo, ut manerent expectantes, donec inductio-

*Veritas ex
certis petenda.*

Si intelligatur consummatio respectu legis nouæ, non fuit in toto completa pro tunc, sed in causa, nempe morte Christi, & redēptione generis humani, quia plura mysteria adhuc erant complenda. Intelligitur etiam consummatio quoad ipsam redēptionem, passionem, & mortem Christi, quæ in lege, & Prophétis sunt prædictæ, & figurata.

*Plura myste-
ria legi nouæ
non fuerunt
completa in
morte Chri-
sti.*

Ex quibus patet ad illa, quæ adducta sunt in præstationem antecedentis, & negatur consequentia, ex Tridentino, & Bernardo, & aliis suprà adductis. An autem cessauerit lex vetus in morte Christi, quoad obligationem Circumcisionis, infra dicemus: an quoad reliqua, non est huius loci tractare. Videantur authores citati in materia de legibus. Illud tamen est quod contenditur, nempe, non ex cessatione eius quoad obligationem, inferri cessationem quoad fructum, aut ex vnu concorrente legis nouæ in parte sequi obligationem prætentam Baptismi.

*Trident.
Bernardus.*

Secunda conclusio Doctoris est, post præstationem Euangeli solemnem, tum præceptum Baptismi obtinuisse, & sequitur ex priori. Hęc autem præmulatio sicut successuè fuit in diuersis partibus orbis, ita etiam præceptum Baptismi successuè etiam obtinuit, primū Ierosolymis ipso die Pentecostes; secundò in aliis ciuitatibus prouinciarum, quando illuc notitia eius peruenit, in Samaria, quando ibi prædicauit Philipus, & sic de reliquis: quia non maior obligatio fuit suscipiendo Baptismum, quam fidem Christi: immo maior erat suscipienda fidei, quia hęc non fuit sub consilio, sicut Baptismus; sed semper in præcepto, vt suprà insinuauimus ex Ioannis 15. ideoque peccauerunt Iudei non suscipientes Christum, neque credentes in illum: sed præceptum fidei non obligat, nisi præsupposita notitia eius, quia fides ex auditu; auditus autem per verbum Christi. Item, quomodo credent, nisi audiant: quomodo audiem non mittantur? &c. Ergo præceptum Baptismi, tum

54
*Præceptū Ba-
ptismi suscep-
tū obtinuit.*

*Non maior
obligatio Ba-
ptismi, quam
fidei susci-
pienda.*

Fides supponit doctrinam.

non obligavit Iudeos in diuersis partibus orbis existentes, sicut neque præceptum fidei explicitæ in Christum; hæc enim supponitur ad Baptismum adulorum: eius enim præceptum non obligavit neque Iudeos, neque Gentiles, nisi supposita sufficienti instructione, quia qui citò credit, leuis est corde; & vt dicit Hugo suprà citatus, neque fides, neque ratio admittunt repentinæ mutations.

Lex noua suauiter inducit.

Iisdem etiam congruentiis fulcitur hæc conclusio, quibus ostenditur in ipsa Iudæa Christum docuisse Baptismum sub consilio, quia lex noua non debuit temerari, & præcipitanter induci; hoc enim esset contra suauem Dei prouidentiam, & naturam hominum accommodatum, & inducere ingrum amarum & rigorosum, atque onus graue, & non leue.

55 Tempus regni ad baptismationem legi humanae.

Vnde in ipsis legibus humanis saltem præceptiis (quidquid sit de irritantibus) post promulgationem earum in metropoli datur sufficiens tempus, quo publicari possint in prouincia, antequam obligent; quantum magis in lege Dei id factum interpretabitur, qui magis compatitur infinitati nostræ. Neque valer quorundam responsio, dicentium, quod acceptatione populi, seu institutione, id contingat in huinanis legibus; quia potestas legislatoris à populo dependet, non ita potestas Dei: hæc, inquam, responso nulla est; quia sèpè non dependet talis potestas à populo, quando ab eo non deriuata; vt si iure belli, aut alio titulo oneroso redactus est in seruitutem; vel quando potestas deriuatur immediatè à Deo, vt est potestas Pontificia: sed prædictum spatium exigit lex ipsa naturalis, & conditio hominis, qui ad nihil obligari potest, nisi supposita uotitiae sufficienti, vel debito eius, contra quam nequit obtinerè vlla lex positiva, ne quidem ipsius Dei.

Excluditur responsio.

Vnde sicut ignorantia fundata, & inuincibilis iuris in foro interiori excusat à culpa priuatum; sic etiam ignorantia inuincibilis publica auferit obligationem legis à fortiori, quæ per sufficientem, & idoneam promulgationem non est proposita: vnde nequit dici ignorantia propriæ, sed nescientia, quæ est negatio notitiae legis, non autem priuatio; quia nullo modo humano est debita scientia eius per promulgationem in certo loco, ex quo nequeat deuenire in cognitionem aliorum magis, quād si in pectoro adhuc reſideret. Ea ergo promulgatio, per quam hæc habet, vt sit publica agendofum regula, requiritur & sufficit ad legem, vt vim obtineat in communitate.

Legi nouæ promulgata idoneè nō est ignorantia, sed nescientia.

Hæc sententia est Bernardi quantum ad obligationem & promulgationem legis nouæ, & Hugonis, eamque tenet Suarez loco citato, & quotquot requirunt promulgationem legis in prouincia necessariam esse, vt lex obliget: quod perinde dicendum est de lege noua, quia, vt inquit Doctor, de Sion exiuit lex, & verbum Domini de Ierusalem, Itaiz 2. vnde concludit, quibusdam præceptum Baptismi, & Euangelij post mensem, aliis post annum, aliis post decem annos incepit.

Sotus Medina. Nulla fuit obligatio Baptismi ante præceptum.

Hinc reiicitur sententia singularis Soto lib. 2, de Iust. & iure, quest. 5. art. 4. quem sequitur Medina 1. 2. quest. 103. art. 3. afferentes Gentiles fuisse obligatos suscipere Baptismum, si credentes in Christum, ante etiam Baptismum promulgatum: nullum enim est fundamentum afferendi Baptismum propositionum simpliciter sub consilio Iudeis obligasse sub præcepto Gentiles credentes in Christum: quia neque Euangelium tum direxte

prædicatum est Gentibus, neque discipuli missi ad prædicandum, & baptizandum Matthæi 10. missi sunt ad Gentiles; sed prohibiti sunt ad eos ire, In viam Gentium ne abiheritis: & Matthæi 5. Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israhel: & illud: Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus, &c.

Si ergo Euangelium non proponebatur tunc gentibus, vt patet ex dictis, sed solis Iudeis; ita etiam neque remedium eius potest obligare Gentes per modum legis, quæ primò respicit communictatem, neque per inodum præcepti priuati, quia non aliter proponebatur ipsis, quam Iudeis.

Dices, quod Iudei habebant remedium legis, id est, circumcisio, id est, non obligabantur ad Baptismum; hoc non habuerunt Gentes. Sed hæc ratio non valet, quia plures alii; vt filii Esau, & Iudaëlitæ habuerunt Circumcisio, tamen inter Gentes computabatur. Deinde remedium legis naturæ valebant Gentibus, sicut Circumcisio Iudeis. Accedit quod Gentes potenter circumcidit & recipere legem, vel fieri profelyti. Ex quibus patet ad fundamentum aliorum, quod est illud iam impugnatum.

57 Quatuor tempora Circumcisio.

Sed quoniam ad Circumcisio distinguo quatuor tempora, &c. Primum fuit ante institutionem Baptismi, & sic fuit necessaria Iudeis; secundum autem est post institutionem Baptismi, usque ad promulgationem eius: & sic non fuit necessaria, sed utilis. Loquitur autem Doctor de necessitate medij, prout suprà explicuimus eius mentem, in prima expositione. Adde etiam, si secunda magis placet, fuisse necessariam necessitate præcepti positivi, vbi non fuit Baptismus promulgatus. Tertium tempus fuit eius post promulgationem Baptismi, & pro illo non fuit utilis, aut necessaria, sed licita. Quartum fuit, quando iam fuit mortifera, & non tolerata.

Secundam conclusionem Doctoris de utilitate Circumcisio post mortem Christi, usque ad promulgationem, impugnat Doctores, quibus iam respondimus; qui putant legem nouam obligasse in morte Christi, vel certe in resurrectione, & ab eo tempore Circumcisio fuisse licitam quidem, sed inutilam, & inefficacem; quia succedit obligacione Baptismi, sublata est eius virtus. Eam probat Doctor in §. præcedenti: quatuor rationibus, & sequitur ex iam dictis, quia tum primum ceperit Circumcisio esse inutila, quando Baptismus positus est in præcepto: & hoc supposito,

58 Prima ratio.

Prima ratio est; nullus aliter se habet ad legem nunc, quād antea se habuit, nisi quia est ei aliter promulgata; sed non fuit Baptismus aliter promulgatus sub præcepto post mortem Christi, usque ad Pentecosten, quād fuerat antea promulgatus uiuente Christo; tunc fuit sub consilio, & Circumcisio fuit valida: ergo, & c. Hanc rationem iam in præcedenti commento tetigi, & impugnat responso aduersariorum, qui negant minorem.

Secunda ratio: Ab eodem habent Circumcisio, & Baptismus vim obligandi, à quo habent vim medendi, & curandi: patet ex Beda in Ioannis 3. Sensus huius propositionis est, quod Circumcisio & Baptismus inquantum erant obligantia, habuerint vim medendi pro tempore sua obligacionis, & denotat connexionem obligacionis, & efficacia: Circumcisio autem non est aliter revocata post mortem Christi, & pro illo tempore, quād fuerit ante

Gentiles ad illum nō obligabantur ante præceptum.

Responsio. Impugnatur.

Gentibus valebat remedium legis, & nature applicatum sine Baptismo.

Quatuor tempora Circumcisio.

Circumcisio nem fuisse utilis, usque ad promulgationem legis nouae.

Prima ratio.

Lex non inducit nonam obligationem, nisi ut aliter est promulgata.

Secunda ratio.

Declaratur.

Mercatio & confirmatio expositionem, quam secundo loco supra adhibuimus.

ante mortem reuocata, & habuit vim obligandi antequam reuocaretur: ergo, &c. Videtur hic supponere Circumcisio[n]em habuisse obligationem præcepti positivi, quod nō fuit reuocatum, vsque ad promulgationem Euangeli, iuxta secundam expositionem, quam super[re] p[ro]misi, & idem videtur supponere etiam in sequenti argumento; ideoque sequendo hoc, explicantur ea quæ dicit ibidem de Circumcisione, docendo non fuisse necessariam, intelligere in ratione medijs concurren[t]e Baptismo, sicut ante fuit, necessaria iuxta primū tempus eius; & etiam de præcepto naturali redundant ex necessitate medijs sub disunctione obligante, vel ad Baptismū, vel ad Circumcisio[n]em. Quid si cōmuni[s] exppositio magis placeat, dicas h[ic] eum argumentati ex principiis suppositis, & admisisse, tā ab Hugone, quām à D. Thomā, non verò ex propria opinione, aut assertione.

59
Tertia ratio ex errore pratico, cuius causa alioquin esset Deus.

Responso quod error ex culpa est Iudaeorum.

Impugnat: ur. Error est in invincibili.

Confirmatio. Reuocatio legis per subsequenter debet esse publica.

Tertia ratio est etiam clara de obligatione, quam habebant Iudei circumcidendi pueros, vsque ad promulgationem Euangeli, quia nullo modo constabat eis illā fuisse reuocata[m], ipsiusq[ue] necessarium erat ponere spem in Circumcisione, vt remedio utili: ergo tenebantur necessariò habere falsam opinionem de Circumcisione, quantū ad eius efficaciam post mortem Christi, & errorem praticū, applicando ipsam vt remedium salutis, quod nō fuisset, si esset inutilis: Deus autē neminem decipit, neque obligat ad deceptionē: ergo, &c. Ad hoc responderi potest nō esse inconueniens Iudeos fuisse in illo errore ex culpa sua, quia non crediderunt in Christum; credendo namque ipsis esset sufficiētē nota desitio Circumcisio[n]is in morte Christi, & omnia legalia fuisse adimpta.

Contra, quia non omnibus etiam credentibus fuit hoc notum, vt patet ex Actis in pluribus locis, vbi conuersorum ad Christum zelus legis exponitur; imò neque ipsis Apostolis, & discipulis fuit notum, quia sensus Scripturatum nō fuit eis apertus vsque ad resurrectionem, *Luce* 24.5. Si ergo Scripturas, quæ de Christo loquebantur, non intellexerunt, minus intellexerūt cessationem Circumcisio[n]is, & legaliū, quod colligitur ex *Acto*. 10. & 11. nam cùm disceperant, qui de Circumcisio[n]e erant, cum Petro, dicentes, quare introisti ad viros prepartum habentes, & manducasli cum illis? &c. Respondit ex visione quam habuit, & secundūm ordinem gestorum in domo Cornelij: non autem ex peculiari reuelatione habita in morte Christi, cuius non est vestigium in Euangeliis: patet etiam ex *Acto* 1.5. Neque ergo Christi morte hoc fuit promulgatū Apostolis, vt potuissent deuenire in publicā notitiam: ergo minus reliquias.

Confirmatur ergo ratio Doctoris: quia sicut promulgatio se habet ad cōmunitatem; ita etiam & reuocatio legis per subsequentem: ergo sicut publicatio legis Mosaïca fuit publica, & plana, ita & reuocatio eius per legem Euangelicam publicata, debuit esse publica, & prædicari necessitas Baptismi, sicut prædicauit Petrus, & Apostoli Ierosolymis. Deinde, vt Doctor ait, sine culpa sua obligare Synagogam ad errorē praticū, in medio necessario ad salutem plurimum derogaret diuinā prouidentiā, quod non est admittendum: ideoque quæcumque ratio suaderet Baptismū congruē datum esse sub confilio, antequam esset sub præcepto, eadem suaderet non fuisse reuocatam Circumcisio[n]em quoad utilitatem, antequam Baptismus obtineret vim præcepti declarantis eius necessitatem, sicut & translationis legis veteris in nouam.

Scoti oper. Tom. I^{III}.

Quarta ratio pro conclusione est, quid Deus non dereliquit cōmunitatem hominum in statu viæ, sine remedio ad salutem necessarij, de quo esset certum: sed non fuit certitudo Iudeis propensa de alio, quām de Circumcisione, quam habuerunt ante, & post legem: ergo remansit, donec aliud fuerat publicatum. Respondent Soto, & quidam alij, saluari potuisse infantes per remedium legis naturæ pro illo tempore. Contra, perinde sublatum est hoc remedium, per neceditatem præscriptam Baptismi, sicut & Circumcisio[n]e: inde non collitur inconueniens: quia remedium legis naturæ, abrogatā Circumcisione, fuisse efficax æquè ignotum fuit Iudeis, sicut & ipsa abrogatio Circumcisio[n]is: remedium autem esse de se efficax nihil cōducit, nisi constet de eius efficacia, vt applicari possit: melius ergo diceret, Baptismū fuisse efficacem in resaluandis pueris; imò etiam, vt ipse vult, fuisse necessarium; quām saluat̄ Dei prouidentiam per remedium legis naturæ, quod ex lege non licuit applicare paruulo, nisi in casu necessitatis ante octauum diem: ergo sicut supponit spe[t]asse ad Dei prouidentiam, & misericordiam non dereliquerit pro eo tempore Synagogam sine remedio, quod applicaret practicē, & de cuius efficacia constaret: sequitur nullum aliud fuisse præter Circumcisio[n]em.

Quarta ratio.
Deus non dereliquit cōmunitati, si ne remedio efficaci cero. Responso Soto. Impugnat.

Requiri ut remedium efficax, si erit notum.

Hæc tamen responso est Hugo de S. Victore, & Alensis locis cœstat, quæ minùs quadrat sententia cōmuni de tali remedio, eiisque materia, quia materia (vt dicunt) talis remedij erat fides externa parentū applicata ad aliquod signum sensibile: sed perinde hæc fides applicari posset, & protestari, per oblationē paruuli in Circumcisio[n]e, sicut in aliis, quia non determinabat certam materiam. Plerique autem ex schola D. Thomæ docent Circumcisio[n]em non habuisse aliam efficaciam, nisi ratione fiduci protestata, & vt includebat remedij legis naturæ: ergo sicut fuit licita pro illo tempore, vt omnes concedunt, sic etiam erat valida, si remedium legis naturæ fuit validum: ac proinde saluat̄ Soto, & alij, quod euicare conantur, dicendo tale remedium fuisse validum; quod non cohæret cum necessitate Baptismi pro illo tempore, aut abrogatione Circumcisio[n]is quoad fructum.

Hugo, & Alensis.

Respondeat Vasquez, non esse inconueniens, vt in casu non supponeret aliquod remedij pro paruulis, per accidentem. Contra, hoc est contra cōmunitem Theologorum, & suauem dispositionē diuinā Prouidentię, vt cōmuniter Ecclesia, qualis fuit tum Synagoga, ante promulgationem Euangeliū sufficientem, in qua fuit fides, & cultus veri Dei, derelinqueretur sine vlo remedio, respectu patuolorū, cum errore pratico, & invincibili, quem habui citra culpam, & negligentiam suam, quæ imputari possit, quia seclusa publicā reuocatione Circumcisio[n]is, non tenebatur aliud remedium querēre, quod eousque fuit priuatum, & nullā legē statutum. Melius ergo dicitur, non fuisse vla rationem tam immaturæ obligationis Baptismi pro tunc, donec promulgaretur: quæ est sententia S. Bernardi, quam supponit Tridentinum *supra*; hoc enim ipso quod Baptismus habuit totam necessitatem post promulgationem Euangeliū, supponit non fuisse antè necessarium; ac proinde aliud remedium, quod fuit lege statutum, mansisse validum, & vtile.

Responso Vasquez.

Ex quibus pareat sententia, & conclusio Doctoris: quæ intelligi debet iuxta sententiam eius de obligatione Baptismi, eiisque promulgatione,

Non dereliquit Deus Ecclesiam, si ne remedio.

Conclusio.

S quæ

*Vitilas Cir-
cumcisio-
nem suorum de-
fini.*

quæ sicut successiū facta est, ita & fructus Circumcisionis etiam successiū quoad Iudeos desuit, quando ad eos peruenit notitia Euangelij, & Baptismi, aut peruenire potuit: nam sicut obligatio Baptismi fuit euacuatio Circumcisionis quoad fructum, & obligationem (tenendo hanc mansisse, donec publicè fuerit reuocata in diuersis prouinciis, promulgatione Baptismi requisi-
tā) sic etiam tunc primū cessauit utilitas Circumcisionis, quando incepit necessitas Baptismi: quod docet etiam Suarez *loco citato*, & alij; & Augustinus supponere videtur *epis̄ola 9.*

72
*Circumcisio-
ne mortuam
pro aliquo tē-
pore fuisse,
non mortifi-
cam.*

h Tertiū autem tempus Circumcisionis, &c. Hæc conclusio Doctoris sequitur ex precedentibus, nempe Circumcisionem, licet euacuata fuerit quoad fructum, & obligationem; tamen fuisse licitam aliquo tempore post promulgationem Euangelij: quod patet *Aetorūm 15. & 21.* vbi agitur in primo de exemptione Gentium à legibus; in secundo loco de purificatione Pauli Ierosolymis ex consilio seniorum: patet etiam *Aetorūm 18. & alijs locis*, quia Iudei ex ipsa lege per instructionem eius sensim erant reducendi, ut notant plures expositores cum Chrysostomo, & Beda, quos infrā citabimus. Fuit etiam aliud motiuum eius, ut cum honore sepeliret, & tanquam que suo tempore à Deo data, cultum & fidem eius continebat: ex quibus motiuis actus erat licitus, & honestus, & potuit esse utilis ex opere operantis; quamvis remedia illius legis ex opere operato cessasset quoad fructum. Iudiciale etiam illius legis, quæ diutius manente republicā Iudeorum, obseruanda erant, hanc tolerantiam, & vsum legalium cæmoniarum exigeant. Hanc conclusionem docent Augustinus & Hieronymus cum omnibus expositoriis in illa loca *Aetorūm*, & ad Galatas 2. vbi Beda, Hugo de Sancto Victore suprà citatus, communiter Theologi in *dīst. presēnti*, cum Magistro, & Alensis suprà citatus cum D. Thoma, & reliquis eius discipulis.

*Ratio & mo-
tuū permis-
sionis.*

*Cœclūsio com-
muni.*

73
*v̄s legaliū
qualis sum
licitus, aut
permisſus?*

Obseruandum tamen, hanc obseruantiam pluribus modis fieri potuisse: primo modo, ponendo spem in lege & Circumcisione, sine villa fide, aut dependentia ad Redemptorem, & hic modus vrendi legalibus, tanquam ex proprio habere vtilitatem, & non ex fide, & operibus Christi, nunquam fuit licitus: sed damnabilis, quia continebat in se errorem & hæresim: &

sic Paulus damnat vsum legalium in epistolis ad Romanos, & Galatas, & postea omnes Patres contra Pelagianos: nouissimè Tridentinum *seff. 6. cap. 1. can. 1.* Secundo modo potuit esse v̄s *Secundus mo-
duis v̄tēdi la-
galibus.* eorum in fide Christi venturi, sic vrebantur eis Iudei non conuersi, neque cognoscentes venisse iam Christum: & sic etiam fuit error quidem, sed particularis, sicut est eorum, qui ex errore particulari concipiunt intentionem ministrandi Sacramentum, verbi gratiā, Baptismi, vt Ariani, seruantes tamon intentionem vniuersalem, & quæ instituta sunt, & sic non derogant efficacia Sacramenti.

Iudei ergo, qui putabant Christum nondum venisse, & vrebantur Circumcisione in fide venturi, validè quidem circumcidabant, quantum ad fructum Sacramenti, quem ex institutione diuina habuit independenter ab errore illo particuliari, quamdiu hæc efficacia durauit. Hoc dixerim ad confirmationem eorum, quæ suprà disserit Doctor de efficacia Circumcisionis ex opere operato *dīst. 1. huius quest. 6.* Nam ex communis sententia omnium, tam Patrum, quam Scholasticorum, Circumcisio ante mortem Christi valebat etiam instituto Baptismo sub consilio; valebat, inquam, quoad ea, quæ ipsi conueniebant, quantum ad fructum, qualis fuit remissio peccati, iuxta sententiam Augustini, & Scholasticorum, quod esset falsum, si ratione fidei tantum haberet illam efficaciam; cum fides venturi non fuerit vera, neque supernaturalis, cui nequit subesse falsum, postquam Christus venit in carnem: ergo illa efficacia delendi peccati non conueniebat ipsi ratione fidei ministri, aut Synagogæ, quæ erat in Christum venturum; sed ex propria institutione: Iudei autem credentes in Christum non poterant vti Circumcisione hoc modo.

Tertius ergo modus vrendi Circumcisione ex v̄su credentium fuit, quatenus erat licitum, & honestum è vti, etiam quando euacuatus est eius fructus, ex rationibus, & motiuis præmissis, quia nondum erat prohibita, sicut neque lex illa reuocata. Quamdiu autem hic v̄s Circumcisionis, & legis fuerit protractus, incertum est, quia ex Scriptura non constat, vt in fine §. sequentis docet Doctor, immediatè ante argumenta: de hoc ergo ibi aliquid dicemus, estque quartum tempus Circumcisionis, in quo fuit, & est deinceps mortifera.

74
*Error priua-
tus non de-
rogat Sacra-
mento.*

*Circumcisio
vñuit usque
ad mortem
falem Chri-
sti.*

*Quod ex ope-
re operato pa-
tit.*

*Tertiū mo-
duis v̄tēdi
legib⁹.*

S C H O L I V M.

Explicat causam reprehensionis Petri à Paulo, clarè demonstrans legalia fuisse licita longè post Pentecosten, quod Auguſt. suprà contra Hieronym. conuincit; quem sequitur communis DD. D. Thom. 1. 2. q. 103. art. 4. ad 2. vbi Cajet. & alijs. D. Bonau. hīc 2. p. art. 3. q. 2. Rich. d. 1. a. 6. q. 4. Durand. ibi q. 6. a. 5. Palud. q. 6. a. 5. Maior. q. 2. Soto 2. de iust. q. 5. a. 4. ad 3.

75
*Reprehensio
Petri à Pau-
lo.*

Si obiicitur ⁱ, quod Paulus restitit Petru in Antiochia, vt ipse scribit Gal. 2. *Cum venisset, inquit, Cephas, in facie ei restiti, quia reprehensibilis erat.* Et reddit caulam. Prius enim, quam venissent quidam à Jacobo, edebat Petrus cum Gentibus. *Cum autē venissent, subtrahebat, & segregabat se ab illis, timēs eos, qui ex Circumcisione venerant; & simulationi eius consenserunt ceteri Iudei.* Sequitur ibidem reprehēſio: *Si tu, Iudeus cum sis, gentiliter, &*

*i Si objicitur quod Paulus restitit Petro, &c. Hic tra-
et Doctor controversiam illam, quæ fuit Antiochia inter Petrum & Paulum, quæ habetur ad Galatas 2. cap. 2. in quo primū docet se non cessisse Iudeis, qui explorabant libertatem eius in Euangelio, qui nempe volebant inducere iugum legis, & contulisse Euangelium cum Petro, Ioanne, & Iacobō, qui dexterā ei dederunt societatis, vt ipse, & Barnabas inter Gentes prædicarent Euangelium, ipsi v̄d̄ inter Iudeos: tan-
dem subiungit: Cum autem venisset Cephas Antio-
chiam, in faciem ei restiti, causam reprehensionis
subiun*

non Iudaice vinis, quomodo Gentes cogis iudaizare? Istud autem non erat diu post illud tertium Concilium in Ierosolymis, ut patet secundum Magistrum historiarum. Nam quarto Claudij anno venit Petrus Romam; & in illa via versus Romam, cum transiret Antiochiam, facta sunt ista: hoc autem erat satis citò post Concilium supradictum, quod decimoquarto anno, vel decimoquinto post passionem Christi.

Respondeo, quòd de isto facto Petri si peccauerit, vel non, videbatur controvèrsia inter duos egregios Apostolos, scilicet Petrum, & Paulum: & postea inter duos Doctores famosos, Augustinum, & Hieronymum. Saluā reuerentia aliorum, teneo cum Paulo, & Augustino, licet enim Apostoli in actibus, vel verbis, quæ dixerunt ut homines, potuerunt errare: tamen nullus Apostolus, vel Propheta, in quantum scriptor alicuius partis Scripturæ, aliquo modo errauit: quia secundum Aug. in epistola ad Hieron. & ponitur in Canone dist. 9. *Si ad Scripturas diuinæ admissum fuerit aliud mendacium, quantumcumque parvum, seu officiosum, nihil remanet in ea solide veritatis, quæ conuincatur aduersarius.* Quidquid enim contra ipsum allegatum fuerit, respödebit illud mendaciter esse dictum, iocose, vel officiosè, ut est illud aliud, quod conceditur ita esse dictum. Vnde dicit ibid. Aug. *His solis libris scriptarum, qui Canonici nominantur, hanc didici ferre reuerentiam, quòd nullum eorum in scribendo errasse, firmissimè credam.* Cùm ergo Paulus ad Gal. 2. quæ est pars Scripturæ Canonica, hoc scribat, *In faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat, & subdit.* Cùm autem vidissim, quòd non rectè ambularet ad veritatem Euangeli: necesse est dicere ista verba esse simpliciter vera: vel totius Scripturæ auctoritas auferretur. Quarendū est ergo quis sit intellectus istorum verborum, ut vera sint; non enim potest dici, quòd tunc reprehensibilis erat, quia seruabat tunc legem. Nam post illud factū, etiam Paulus circumcidit Timotheum: istud enim fuit factum citò post tertium Concilium, Barnabā adhuc existente cum Paulo in Antiochia, post reuersionem eoru de Ierusalem, ut Magister historiarum narrat, quando scilicet Petrus pergens Romam, trāsliuit per Antiochiam. Paulus autē circumcidit Timotheum, post separationem eius à Barnaba, quando sumpto Syla profectus est ad visitandum fratres, quibus prius prædicauerat, ut patet Act. 16. Post illud etiam tempus, benè ad quatuor annos, Paulus purificatus est secundum legem, & tota multitudo conuera in Iudea obseruabat legem, Act. 2. 1.

Stet oper. Tom. VIII. Nec

subiungit, quia reprehensibilis erat, &c. prius enim, quā venirent quidam à Iacobō, cum Gentibus cedebat; cùm autem venissent, subtrahebat, & segregabat se: subdit motuum huius segregatio- nis fuisse timorem: timens eos, qui ex Circumcisione erant, &c. effectum exponit, qui ex tali segregatione sequebatur: & simulationi eius consenserunt ceteri Iudei, ita ut & Barnabas diceretur ab eis in illam simulationem. Sed cùm vidissim quòd non rectè ambularent ad veritatem Euangeli, dixi Cepha coram omnibus, &c. subiicitur ipsa reprehensio; si tu cùm Iudeus sis gentiliter vivi, & non iudaicæ, &c. nempe conuerlando, & edendo cum Gentibus, antequam venirent nuntiū à Iacobō: quomodo Gentes cogis iudaizare?

Causa reprehensionis.

Reiiciuntur in primis Hec tor Pintus in Danielis, cap. 1. qui negat hunc Cepham fuisse Petrum, sed vnum ex discipulis illis septuaginta Petri, Gentilem, & sic appellatum, secutus Eusebium lib. 1. historiar. cap. 12. citantem in eandem sententiam Clementem Alexandrinum lib. 5. Hypothyposes; quam tenet Dorotheus in Synopsi. Hanc sententiam meritò reiicit Hieronymus, & communis, quia in illo capite, cum Iacobō & Ioanne, tanquam columnis modò Petrus dicitur, modò Cephas, quod nequit conuenire alteri; neque etiam aliis quispiam ex discipulis septuaginta duobus tantæ fuisse authoritatis, ut suo exemplo reliquos Iudeos Antiochiæ, & maximè Barnabam Apostolum traherent ad imitationem sui. Vnde Tertullianus de prescript. contra hereticos, cap. 23. lib. 4. contra Marcionem, cap. 2. lib. 5. cap. 3. Cyrillus Alexandrinus lib. 9. contra Julianum, in fine, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, in prædictum locum epistolæ ad Galatas, Gregorius homil. 11. in Ezechiel, & omnes Scholastici, & interpres.

76 Interpretatio quorundam rejicitur.

Non fuisse reprehensum aliquè ex septuaginta sed Apostolum.

Tertullian. Cyillus. Chrysost. Hieron. Augustin. Gregor.

Altera controvèrsia fuit de modo, quo obser- uarunt Apostoli legalia, inter Hieronymum & Augustinum: dicit Hieronymus non licuisse ea obseruare, nisi ex simulatione quadam, & non ex animo, quia nempe erant mortifera. Contrà, Augustinus docet non fuisse mortifera, sed mor- tua, prædicato Euangilio: ex priori ratione di- spensatoria simulationis intelligit ex condicione Apostolos certasse; ut Petrus, qui erat Apostolus Circumcisionis, ageret pro Iudeis, eorum infirmitatis curam gerens, eisque benignè condescendendo; Paulus verè, qui erat Apostolus Gentium, eodem modo condescendens ipsis, pro Gentibus staret, & virtutem decertando instruerentur, tam Iudei, quā Gentiles. In eandem sententiam refert Hieronymus Græcos Patres, quos sequitur Adrianus in 4. queſt. 1. Exterum Augustinum sequuntur omnes posteriores interpres Latini, & Scholastici, quin etiam ipse Hieronymus transiuit tandem in sententiam Augustini, ut infrà vide- mus, quod probationis loco sufficiet.

77 Controvèrsia inter Augst. & Hieron.

Sententia Hieronymi.

Probat ergo Doctor ex sententia Augustini Pe- trum verè, & non simulatori fuisse reprehensi- bilem, quia ad Scripturam non est admittendum mendacium: sed dicit Paulus in ea Scriptura Pe- trum fuisse reprehensibilem: ergo ita fuit verè, & non simulatori: & subdit causam dignam reprehensione, effetū ex ea redundantem: docet simula- tionis eius consensisse alios, & Barnabam. Acce- dit denique scopus Pauli in hac epistola, ubi dif- ficit contra eos, qui cogebant Galatas ad legē obseruādam & Circumcisionē; & initio capituli dicit Iudeos quosdā, dum esset Ierosolymis, subintraſſe,

78 Probatur sen- tentia Argenti fini ix veritate Scriptura infallibili.

Scopus Pauli.

Idem in prol.

1. q. 2. via 3. Si admis- tur, vel ieo- sum menda- cium in Scri- pture, tota ruit, secundum Augst.

Non propter obseruātiā legū, repre- bendit Pe- trum.

Paulus cir- cumcidit Ti- moth. post Cō- cil. Ierosolym. Paul. posse purificari- es.

Nec

Nec videtur quod reprehensibilis erat, quia sic obseruabat legem, scilicet in discernendo cibos: quia & hoc non magis fuit mortiferum, quam alia legalia, scilicet purificatio, & huiusmodi.

15
Duplex eam-
sa reprehen-
sionis Petri.

Vel ergo dicetur reprehensibilis fuisse, quia in illo aetu obseruabat legem, subtrahendo se a Gentibus in cibo, & potu: & quod hoc non erat faciendum, videtur prius sibi fuisse dictum a Deo *Act. 10. de Cornelio*: vel quia prius non obseruans legem in hoc, coram Gentibus; postea venientibus Iudeis, etiam in hoc obseruabant: & utrumque istorum duorum posset ponni multipliciter.

Causa repre-
hensionis Pe-
tri, examina-
tur.

Primum enim poterat dici reprehensibile, quia ad quamcumque Ecclesiam veneris, illi te conformes, ait Ambros. August. ergo reprehensibile fuit in Ecclesia Gentium, non conformare se modo eorum viuendi, vel quia in hoc dabat occasionem Gentibus seruandi legem: vel quia ostendens factum illud esse necessarium, vel saltem necessarium ad hoc ut conuersi ex Iudeis vellent communicare cum eis: & sive inferiores facerent aliqua difficultas, ne excluderent a communione superiorum. Ad istum intellectum potest referri illa reprehensio Pauli, *Gentes cogi iudaizare, Galat. 2. cap.* Vel ostendendo eis exemplo, necessarium simpliciter fore eis seruare legem: vel fore necessarium eis, ut sint digni communione Iudeorum fidelium; vel saltem laudabilius eis fore exempla maiorum imitando, quam fore oppositum.

Secundum etiam potest intelligi, vel quia simulabat, non reputans hoc corde esse faciendum, quod fecit in opere. Ex primo enim facto, quod fecit in absentia nuntiorum Iacobi, apparuit quod non sensit fore abstinentiam a Gentibus conuersis ad fidem: & in secundo facto ostendit, quod hoc esset faciendum. Et ad istum intellectum potest referri illud verbū Pauli, simulationi eius consenserunt ceteri, *Galat. 2.* Vel posset secundum dici reprehensibile, quia non vtebatur auctoritate Praelati. Cum enim esset superior illis nuntiis Iacobi, magis debebat ipse veritatem constanter tenere in opere, & eos adducere ad restitudinem suam; quam propter timorem eorum flecti ad illud, quod erat eis placitum, vel magis acceptum: & talis remissio, seu timiditas Praelati, est pro tempore reprehensibilis, & ad istum intellectum potest referri, quod ait Paulus, *Galat. 2. Segregabat se ab alijs, timens circumcisos.* Non enim erat ibi vere timor, quia simpliciter licitum erat Iudeis non seruare legem; & maxime

ut probarent libertatem nostram, inquit, ne in p[ro]p[ter]e pro veritate, & libertate Euangelij in Christo Iesu, a seruitute legis; illi videlicet pro lege certabant, Paulus vero pro Euangelio; quibus neque ad horam, inquit, cessimus subiectione, ut veritas Euangeli permaneat apud vos: subdens mox autoritatem Euangelij, & sua doctrinæ, quam prædicavit, collatione facta cum primatis Apostolis, Petro, Iacobo, & Ioanne, qui nihil ei constituerunt, quantum ad doctrinam, & veritatem Euangeli, dexteras iuxerunt, ut Paulus ad Gentiles pergeret, ipsi vero ad Circumcisionem: deinde subdit illud factum Petri Antiochiae, & reprehensionem a se datam, quia reprehensibilis erat.

Ex quibus videtur clarum, nihil hic factum sub simulatione; si reprehensibilem assentit simulationem Petri, longe debet ipse esse a simulatione. Accedit ultius circumstantia temporis, quo haec reprehensio, & causa eius contigerit post Concilium Ierosolymitanum, in quo decretum est, ne iugum legis Gentibus conuersis imponeretur; ac proinde segregatio illa Petri a Gentibus ut simularer obseruantiam legis, videtur incongrue facta. Accedit quod & antea ipsi fundauerit Ecclesiam Antiochenam, in qua septem annis præsedit. Hinc ergo patet prima ratio, in qua reprehensibile videbatur Petrus, quia debebat Petrus se conformare Ecclesiam, & moribus Ecclesiaz Antiochenaz, tum maximè quod eam fundauerit: suo autem facto ostendebat necessitatem legis obseruandæ, vel simpliciter, vel saltem necessariam esse, ut communio Iudeorum conuersorum ad fidem haberetur: vel denique factum illud interpretari posse tanquam melius, & perfectius fore conformare se exemplo majorum, & speciatim Petri, in obseruatione legis, quam Iudei conuersi intentabant Gentibus imponere; ut patet ex variis locis Auctorum, & ex hoc loco Pauli.

79

Circumstan-
tia evan-
guant
simulatio-
nem.

Effectus si-
mulacionis.

80

Vel se undò, reprehensio referri posset ad simulationem, quia corde non sensit, quod fecit esse necessarium; facto autem contrarium monstrauit: ad quod referri potest illud: simulationi eius consenserunt ceteri. Vel tertio denique, inquit Doctor, posset dici reprehensibile, quia succubuit timori; & magis debuit prædicare veritatem illis nuntiis Iacobi, quam conformare se illis, qui erant inferiores, maximè Antiochiaz, & inter Gentes, ad quas ipse alijs, cum aliis Apostolis scripsit, eas non obligari ad legalia; quod exemplo etiam confirmasse debuit. Licet ergo in facto fuerit peccatum, tamen persona Petri excusat a graui lapsu, si illus fuit, quis forte ex instructione præsumebat nullum fore scandalum Genitium ex illa segregatione, quam ut Iudeos lucifaceret, fecit, vel non aduerit, & factum illud ad personam Petri referatur, ut processus ab intentione eius: quia licet erat inter Iudeos seruare tantum legem, quod & Paulus etiam fecit; licuit & inter Gentes non obseruare; & notum fuit Iudeos adhuc perseverasse in legis obseruatione, & hoc ipsis fuisse licitum pro illo tempore, quia concilium Ierosolymitanum nihil de Iudeis statuit: ratione ergo charitatis & humanitatis Petrus conformauit se illis nuntiis Iacobi, non præsumens inde aliquod in Gentibus euenturum scandalum, neque prævidens, quia ipsis ex definitione Concilii, & prædicatione Apostolorum habuerunt regulam, cui se conformare deberent.

Excusat
Petrus.

Caterum

Gaius. 2.
Alia causa
reprehensi-
onis.

ximè quando erant inter Gentes : & hoc debuit Petrus exemplo suo ostendere nuntiis illis, tanquam suis inferioribus.

16 De singulis istorum quatuor posset discuti qualiter, vel quantum esset reprehensibile: & si possint verba Pauli in Scriptura saluari ibidem cap. 2. melius est dicere, quod quocumque istorum ibi fuisse, potius fuisse veniale, quam mortale. Nec potest excusari Petrus, quod hoc faceret propter scandalum Iudæorum vitandum: quia non erat ibi materia scandali perfecti, neque parvulus, sed tantum Pharisæi, de quo scandalo non esse curandum, docet Christus Matth. 15. cui, cum dixissent discipuli: *Scis quia audito hoc verbo Pharisæi scandalizati sunt*, scilicet de comedendo absque lotione manuum. Respondit, quod enim intrat in os, non coquinas hominem, &c. quasi diceret, non curetis de illo scandalo. *Sinite illos, caci sunt, & duces cœcorum.* Tale autem scandalum fuisse hoc, quia ex genere actus, nullus debuit scandalizari, nisi male sentiens de libertate Euangelica. Nec per similem rationem de scandalo vitando, potest excusari Paulus in circumcidendo Timotheum, vel purificando se: quia nullum illicitum est committendum, propter scandalum quocumque vitandum. Vnde Extrav. de regulis iuris, Qui scandalizauerit, utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur. Ad minus hoc verum est pro veritate vita in præceptis negatiuis semper, & pro semper: & in affirmatiuis, pro tempore, pro quo sunt adimplenda.

Matth. 15.

Hoc uiget
Aug. contra
Hieron.

17

Quomodo li-
cens Paulus
seruare lega-
lia, longe post
Euangelij pro-
mulgationem.

Breuiter ergo Paulus licetè inter Iudæos seruauit legalia, etiam multo tempore post tertium Concilium, & hoc fuit licitum: dum tamen ipse non poneret in eis spem, licet non esset utile, nec necessarium. Inter Gentes autem Gentibus se conformauit: quia licuit sibi legem non seruare, pro illo secundo tempore Baptismi. Petrus autem in Ierosolyma seruans legem, non peccauit, quia licuit Iudæo, & inter Iudæos legem seruare tunc. In Antiochia autem inter Gentiles conuersos, non seruans legem, non peccauit: sed se conformans eis in cibis, & potibus, non peccauit: sibi enim licuit non seruare legem: peccauit autem postea segregans se ab eis in cibis, & potibus, propter aliquam quatuor rationum prædictarum, vt verba Pauli prædicta saluentur.

[Et si quæras, quando fuit Circumcisio simpliciter illicita Iudeis etiam conuersis?]

Respondeo, quod tempus illud non habemus in Scriptura aliqua, quia historica Scriptura non perducit Ecclesiam ultra Scoti oper. Tom. VII. quin

Cæterum ipsum per se factum fuit reprehensibile ratione scandali, quod generari posset ex segregatione præfata à Gentibus: & hoc modo reprehendit Paulus factum. Hæc autem quæstionis est iutis, sed facti, in qua potuit esse error sine præiudicio persona errantis.

81 Maior difficultas esset, si legalia essent mortifera, vt sensi Hieronymus, quia simulatio illa vix excusari posset, cum sit in materia Religionis, & contineret falsum cultum, qui nullâ ratione admitti potest: melius ergo Augustinus admittit legalia fuisse licita, & non prohibita, quando ea obseruarunt Apostoli: ac proinde tandem ipse Hieronymus transiit in sententiam Augustini: vt pater ex dialogo 1. contra Pelagianos: Primum, inquit, quod dixit irreprehensibilius, aut nullus, aut rarus; quis est enim, qui non in pulchro corpore, aut neuum, aut verrucam habeat? si enim ipse Apostolus dicit de Petro, quod non recto pede incescerit in Euangeli veritatem; & in tantum reprehensibilis fuerit, vt & Barnabas adductus sit in eandem simulationem; quis indignabitur id sibi denerari, quod Princeps Apostolorum non habui? Idem docet ipse Augustinus epistola 260. ad Oceanum: Sed quid hinc diutius, inquit? cum de hac questione (scilicet obseruantia legalium, & circa locum Pauli ad Galatas 2.) inter nos ego, & prædictus Venerabilis frater Hieronymus sati literis egerimus, & in hoc opere recentissimo quod nomine Critoboli aduersus Pelagium modò edidit, eandem de ista re gesta dictis Apostolicis sententiam tenuit, quam Beatisimi Cypriani etiam nos fecuti sumus, &c. Ex quibus patet Hieronymum, visis scriptis Augustini in epistola 19. mutasse sententiam, & adhæsisse Augustino: non est ergo quod alij eam contra mentem ipsius Hieronymi defendere conentur.

Ad fundamenta adducta ab Hieronymo, patet illam suppositionem eius de inhibitione legalium non esse admittendam, nisi eo sensu, quo quis in eis spem ponere, & non in gratia Christi, quem sensum Paulus damnat, sicut & vsum conformem, de his plura moderni Doctores; sed compendio data solutio sufficit; non videtur enim aduertisse Hieronymum tandem mutasse sententiam.

k Et si quæras, quando fuit Circumcisio simpliciter illicita Iudeis etiam conuersis, &c. Responder id incertum esse, & probabiliter dici posse ex toto fuisse inhibitam subuersa Ierosolyma, & templo, quod valde consentaneum est rationi, non durasse amplius, quia & Synagoga, & populus ille diuino iudicio, & sententia, tunc reprobarus & ciecius, libertatem, & legem amisit; cuius finis est vastitas, & solitudo: probabile ergo est durasse ipsis eousque tolerantiam legis, ita vt fieret eis licita, sed mortua; deinceps vero destructo regno, & distractis hinc inde Iudeis, & iis datis in reprobum sensum, atque ex alia parte, dilatata per viuierum orbem Ecclesiæ, & explicata veritate, quæ per umbras legis significabatur, iam amplius nullam habitam esse ratione Iudeorum, neque toleratam esse Circumcisionem. Probabile etiam est illud factum esse antè; quando autem, incertum est: vestigium eius inuenitur apud discipulos Apostolorum Ignatium, Iustinum, Dionysium, & desuit uterque finis illius tolerantia, nempe ad vocacionem magis facilem Iudeorum, & ut cum honore desinaret lex illa à Deo data, quia primus ex obstinatione, & obsecratione Iudeorum, atque reprobatione cessavit; vt quia

82 Tempus quo
Iudeorum le-
galia facta
sunt mortifi-
ra.

Finis toleran-
tie cessavit.

Non confa-
re, quando le-
galia incep-
ta esse illi-
cita.

quintum annum Neronis, scilicet, non ultra tricesimum annum à passione Christi: & toto illo tempore etiam Iudei conuersi obserabant legem, quod eis licuit. Nec credo, quod hoc fuerit omisssum usque ad euerctionem Ierusalem, siue ad dispersiōnēm Iudeorum cum Gentibus, inter Iudeos conuersos: tunc enim forte conformabant se Gentibus, inter quas erant dispersi, & sic paulatim cessauit etiam apud eos obseruatio.

Vel potest aliter dici, quod Deus per Apostolos, vel successores eorum, determinato tempore simpliciter prohibuit legalia seruari, licet de hoc nou habeamus in Scriptura: quia historia Scripturæ non datur, vel durat usque ad illud tempus. Istud autem est probabile, quia Ecclesia tenet, quod hæresis est dicere legalia currere cum lege Euangelica, ut habetur *Extrav. de Baptismo, & eius effectu, c. Maiores*, ubi dicit Innocentius, *Abst. ut in illam damnatam hæresim incidamus, que perperam affirmabat legem cum Euangelio, & Circumcisionem cum Baptismo seruandam*. Non autem videtur, quod Ecclesia hoc iudicaret hæresim, ex sola omissione Iudeorum quādam necessitate dispersionis, seu huiusmodi non seruantium legem: sed videtur quod hoc fuit propter aliquam reuocationem simpliciter factam à Deo.

Ad argumenta pro opinione præcedente. Ad primum, cum dicitur, quod Circumcisio non fuit ante mortem Christi reuocata: verum est tanquam inutilis, & illicita, sed bene tanquam relaxata, ut iam non esset necessaria: quia consilium de alio remedio, relaxauit præceptum de priori. Ex quo enim secundum fuit remedium simpliciter, & consulebatur, licuit, immo laudabiliter licuit, non vti remedium priori circa idem.

Ad illud Ioan. 19. *Consummatum est*; dico, quod hoc intelligitur de his, quæ scripta sunt de filio hominis, iuxta illud Lucae 18. *Ecce ascendimus Ierosolymam, & consummabuntur omnia que scripta sunt per Prophetas de filio hominis*. Vel si illud referatur ad antiquam legem, sic debet intelligi: Consummatum est in causa. Nam mors Christi causa erat confirmationis legis Euangelicæ: sed illa non fuit confirmata tanquam necessaria ad obseruandum, ante prædicationem eius publicam, quæ non incepit in passione, sed in Pentecoste: tempore enim intermedio federunt in coenaculo, nemini solenniter, vel publicè prædicantes.

Ad argumenta principalia. Ad primum dico, quod in lege erant moralia, siue legalia, iudicialia, & ceremonialia: & quantum

nullus fuerit deinceps fructus prædicationis Euangelij inter ipsos. Secundus etiam desuit, declaratæ lege per veritatem, quam inclusit ubique iam perceptam, & cursu sufficientis temporis tam Iudei in Iudea, quam inter Gentes degentibus, atque ipsis Gentibus conuersis prædicatam.

Vnde ex natura rei desiuit finis tolerantia, obtinente deinceps veritate Euangelicâ; & magis inualescere obsecratione Iudeorum, qui salutem in Circumcisione statuebant; vnde redditæ est ipsa ut pernicioſa, & tanquam signum illius hæresis distinctivum; contra quam Paulus scriptit in suis epistolis: translationem autem legis fatus prædicauit Paulus in sua epistola ad Hebreos. Declaratio illa, quam intendit Doctor factam, videretur etiam aliquousque insinuata in Apocalypsi Ioannis cap. 2. in epistola illa ad Angelum Smyrnensis Ecclesiaz, qui ex probabiliori, & magis recepta opinione, fuit Polycarpus: *blasphemaris ab his qui se dicunt Iudeos esse, & non sunt; sed sunt Synagoga Satanae, &c.* Iudeus est nomen denotans cultum, & religionem, ad Romanos 2. *Non enim qui in manifisso est, &c.* Negat ergo Christus præfato loco Iudeos esse Iudeos, id est, qui se dicebant Iudeos, habere verè cultum & religionem, sed esse Synagogæ Satanae; & prout Victorinus Martyr, aliisque asserunt, quam colliget Antichristus, & quæ deseruit Christum promissum in lege, & Prophetis: & supponitur reprobatio iam facta Iudeorum: hi enim persequebantur Ecclesiam, & Apostolos, speciatim verò Polycarpum, ut constat ex epistola Smyrnensis Ecclesiaz, ad Ecclesiam per Pontum, quam habet Eusebius lib. 4. *bis. cap. 14.*

Confirmari potest ex Canonibus Apostolorum; nam *Canone 8.* prohibetur Pascha celebrari cum Iudeis, quam esse traditionem Apostolicam omnes concedunt, & Petrum ac Paulum ordinasse celebrandum in die Dominicæ: *Si quis, inquit Ignatius epistola 8. ad Philippienses, cum Iudeis Pascha celebrat, aut Symbola eorum recipit, participes est eorum, qui Dominum occidérunt, & Apostolos eius, &c.* Canon etiam 63. prohibet ingressum in Synagogam Iudeorum, ad orandum: *Can. 6. 9.* prohibet ieunare cum Iudeis, id est, ieunia legis, festa eorum celebrare, xenia ab ipsis recipere, ut azyna, & similia: *Canon 70.* prohibet lucernam accendere in Synagoga Iudeorum sub festis eorum; aut oleum ad eandem Synagogam eodem tempore deferre; sicut & eadem prohibet eadem facere in templo Gentilium sub festis ipsorum; ut nempe tollatur omnis præsumptio cultus legis & idolorum. Aliqui etiam citant Bedam, & Dionysium Carthusianum asserentes terminum obseruatiæ legalis Iudei in cœnaculo fuisse positum, quādiū statet templū, & sacrificia Ierosolymis,

Responses ad argumenta superiùs artigimus explicando controversiam de morte legis Iudei, quæ clarè, & fundatè hic explicat Doctor: nam consummatio facta in Cruce intelligitur, vel de iis quæ de filio hominis erant scripta, ut patet Lucae 12. *Ecce ascendimus Ierosolymam, &c.* & aliis locis suprà citatis: vel de consummatione in caufa, ut etiam S. Bonaventura & alij suprà citati explicant, non tamen in effectu donec lex promulgaretur.

Argumenta etiam principalia, ut illud: *Non quomodo adveni solvere legem, sed adimplere*, intelligitur universaliter; primùm quantum ad moralia, quæ manent perfectiùs explicata. Iudicia manent non in se, sed in æquivalenti, quantum ad finem pacis

*Dicere nunc
legalia non
esse illicita
bareſi.*

*Ad argum.
num. 7. post
Circumciſio
ante paſſio-
nem, relaxa-
ta non reno-
vata.*

*Consumma-
tū est, ex-
pli-
ca-
tur.*

*Ad argum. 1.
Triā genera
præceptorū in
lege.*

83

*Obseruatio
reddita per-
nicioſa.*

*Inſinuata re-
uocatio legi.*

*Perfec-
tio
Iudeorum in
Polycarpum.*

*Conſirm.
Ex Cano-
n. Apoſtolorum.*

84
*Rerponſio ad
argumen-
ta.*

tum ad quodlibet istorum, potest intelligi verbum Christi, *Non veni soluere, &c.* quia Decalogus simpliciter manet, sed perfectius exponitur, quam Iudei intelligunt, ut patet Matth. 5. *Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides. Ego autem dico vobis, Qui cumque dixerit fratri suo Racha, &c.* Et, *Non mæhaberis, &c. Ego autem dico vobis, Qui cumque viderit mulierem ad concupiscendum eam, &c.*

*Matth. 5.
Quomodo
Christus non
soluit legem
veterem?*

*Iudiciale
guomodo nūc
manent. De
hi 3.4.40.*

Iudiciale autem manent, non in se, sed in æquipollenti, quantum ad finem. Finis enim iudicialium erat pacifica cohabitatio hominum; mores autem Euangelici plus valent ad pacificam conuersionem, quam lex talionis: magis enim seruat pax si non percutias percutientem, quam si oculus pro oculo, & dens pro dente redatur. Vnde breuiter nullum iudiciale illius legis (quia illius legis) ligat nunc: licet tamen benè Principibus nunc statuere aliqua, quæ erant in lege Moyxi: & illa ligant auctoritate Principis, nunc statuentis, non auctoritate legis veteris. Sicut licet vni Regi in regno suo statuere legem, quæ est in alio regno: sed illa non ligat ibi, quia lex est alterius regni, sed quia instituta hinc ab isto Rege.

Cærenonialia autem non manent in se, sed in suis significatis: quia umbra transit, & veritas successit. Omnes enim illæ purificationes significabant purificationem à peccato, & illæ oblationes figurabant oblationem perfectam Christi, & actus quosdam latræ, fidei, spei, & charitatis in Deum: & haec sunt completa, hostiâ illâ iam oblatâ: & per eam peccatis purgatis, & mentibus in cultum Dei directis.

Cærenonialia manent in suis significatis.

Dico ergo, quod non venit soluere legem, vel Circumcisionem, quantum ad fructum, ad quem erat instituta, immo perfecit eam, copiosius remedium, & longè perfectius instituendo, ut dictum est in declarando suppositum istius questionis.

20 Ad confirmationem, cum dicitur, Christus in se fuit circumcisus. Respondeo, non oportuit legislatorem, statim circa nativitatem suam legem ferrere. Et ideo in principio sui temporis lex prior adhuc durauit: vnde & illa, quæ fuerunt legis naturæ, fuerunt obseruanda circa Moysem, usque ad tempus dationis legis in monte Sinai: ita hinc. Et eodem modo potest dici de agni Paschalis comeditione in cœna, quia in morte Christi causaliter expirauit lex vetus, licet non pro tunc, sed pro tempore publicationis huius causæ, & legis Euangelicæ: & ideo usque ad mortem, potuit Christus licet illa cærenonialia seruare.

Ad confirm.

Ad secundum, potest exponi fœdus sempiternum, in se, vel in æquivalente: vel forte magis ad intellectum literæ, quod erat fœdus sempiternum inter Deum, & Abraham, & specialiter eius semen: quia numquam fuit aliud signum specialiter inter Deum, & illud genus: & tamen futurum erat aliquod signum fœderis, inter Deum, & totum genus humanum: & melius erat semini Abrahæ transire in illud fœdus commune, quam remanere sub igno fœderis specialis: quia melius est partem esse in toto, cui simpliciter benè sit, quam esse distinctum à ceteris partibus, ut sibi aliqualiter benè sit, & aliis male.

*In morte
Christi cau-
saliter ceſſa-
vit lex.*

Ad tertium patet, quia quantum ad Gentiles conuersos, præceptum de Circumcisione erat reuocatum in tertio Concilio, auctoritate Petri, & Iacobi, immo Spiritus sancti, quia ait Iacobus: *Visum est nobis, & Spiritui sancto.* Quantum autem ad Iudeos, supponitur aliquando reuocata, licet tempus reuocationis non fuerit simpliciter explicitum in Scriptura.

*Ad 2.
Circumciſio-
nem ſuffiſſe fœ-
dus ſempiter-
num, dupli-
cer exponi-
tur.*

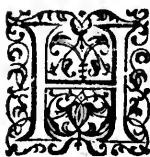
Ad 3.

Ad 15.

Ordinem hactenus obseruatum, vbi Commentarius R. P. F. Hiquei Questionibus Doctoris Subtilis è regione positus, abhinc non nihil immutatum inuenies. Ne mireris, id enim in solarium tuum futurum nobis visum est, cum prior ordo, quem putauimus fore clarior et facilior, ex possesso repertus fuerit obscurior, atque difficilior.

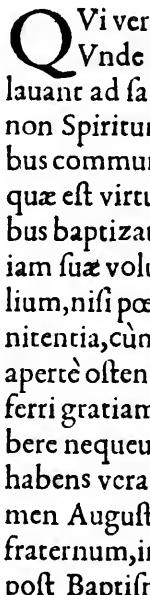
DISTINCTIO QVARTA.

A

Ic dicendum est, aliquos suscipere Sacramentum, & rem Sacra-
menti, aliquos Sacramentum, & non rem, aliquos rem, & non
Sacramentum. Sacramentum & rem simul suscipiunt omnes
paruuli, qui in Baptismo ab originali mundatatur peccato: quam-
uis quidam diffiteantur, illis qui perituri sunt paruulis, in Bapti-
smo dimitti peccata, innitentes illi verbo Augustini: [Sacra-
menta in solis electis efficiunt quod figurant:] non intelligentes illud ita esse accipendum,
Lit. de Bap. paru. 2.c.27.
In Ench. c.43. to. 3.
Habentur de confecr. dist. 4. à parnu.
Comment. ad 16. cap. Ezech. sup. illud, In aqua non est lata, & citatur in glossibid.

electis efficiunt quod figurant:] non intelligentes illud ita esse accipendum,
quia cum in aliis efficiant Sacra-
menta remissionem, non hoc eis faciunt ad sa-
ludem, sed solis electis. Nam quod omnibus paruulis in Baptismo remitta-
tur peccatum per Baptismum, Augustinus euidenter dicit: [A paruulo, inquit,
recenter nato usque ad decrepitum senem, sicut nullus prohibetur a Bapti-
smo, ita nullus est, qui non peccato moriatur in Baptismo: sed paruuli tan-
tum originali, maiores vero etiam omnibus, quae male vivendo addiderunt
ad illud, quod nascendo traxerunt, nisi enormitas vitae impedit.] Adulti
quoque qui cum fide baptizantur, Sacramentum & rem suscipiant.

De fide accendentibus.

B

Vi verò sine fide, vel fide accedunt, Sacramentum, non rem suscipiunt.
Hieronym. Enarrat. in Psalm. 77. in princip. Aug. lib. de Penit. medicina, c. 2. tom. 9.
Et ponitur de confecr. dist. 4. cap. Omnis qui. Lib. de Bapt. contra Donatifi. c. 12. to. 7. de confecr. dist. 4. cap. Quomodo Deus, in fine. Sap. 1.c. Mat. 18.d.

Vnde Hieronymus: [Sunt lauacra gentilium, hereticorum: sed non
lauant ad salutem. In Ecclesia etiam, qui non plena fide accipiunt Baptisma,
non Spiritum, sed aquam suscipiunt.] Augustinus etiam ait, [Iudeis omnibus
communia erant Sacra-
menta, sed non communis omnibus erat gratia,
qua est virtus Sacra-
mentorum: ita & nunc communis est Baptismus omnibus
baptizatis, sed non virtus Baptisi, id est, ipsa gratia.] Item, [Omnis qui
iam suæ voluntatis arbiter constitutus est, cum accedit ad Sacramentum fide-
lium, nisi pœnitentiat eum veteris vita, nouam non potest inchoare. Ab hac pœ-
nitentia, cum baptizantur, soli paruuli immunes sunt. His aliisque testimoniis
aperte ostenditur, adultis sine fide, & pœnitentiâ verâ in Baptismo non con-
ferri gratiam remissionis: quia nec paruulis sine fide aliena, qui propriam ha-
bere nequeunt, datur in Baptismo remissio. Si quis ergo fide accedit, non
habens veram cordis contritionem, Sacramentum sine re accipit. Videtur ta-
men Augustinus dicere, quod etiam fide accedenti, qui etiam habet odium
fraternum, in ipso momento quo baptizatur, omnia condonentur peccata, &
post Baptismum mox redeant. Sed non hoc afferendo dicit, immo hanc op-
inionem, & præmissam sententiam conferendo. Ait enim sic: [His qui fide
corde baptizantur, aut peccata nullatenus dimittuntur: quia Spiritus sanctus
disciplinæ effugiet fictum: aut in ipso temporis puncto per vim Sacra-
menti dimissa, iterum per fictionem replicantur: ut etiam illud verum sit, Quotquot
in Christo baptizati estis, &c. & illud, Spiritus sanctus disciplinæ effugiet
fictum: ut induat eum Christum sanctitas Baptismi, & exuat eum Christum
pernicies fictionis. Nam redire dimissa peccata, ubi fraterna charitas non est,
aperte Dominus docet etiam in illo seruo, a quo dominus dimissum debi-
tum petiit, quia ille conseruo dimittere noluit. Sic non impeditur Baptismi
gratia,

gratia, quo minus omnia peccata dimittantur, etiam si fraternum odium in eius, cui dimittuntur, animo perseverat. Soluitur enim hesternus dies, & quicquid superest, & soluitur etiam ipsa hora momentumque ante Baptismum, & in Baptismo. Deinceps autem continuò reus incipit esse non solum consequentium, sed etiam præteritorum dictum, horarum, momentorum, redeuntibus omnibus, quæ dimissa sunt.] Hoc autem, ut prædiximus, non sub assertione dixit: quod ostenditur ex eo, quod ait in eodem libro sic, [Si ad Baptismum fictus accedit, dimissa sunt ei peccata, aut non sunt dimissa: eligant quod voluerint.] Ecce aperte cernis, si tamen attendis, id dixisse Augustinum non assertendo, sed querendo, & aliorum opinionem referendo. Idem enim ait, [Tunc valere incipit ad salutem Baptismus, cum illa fictio veraci confessione recesserit: quæ corde in malitia perseverante, peccatorum ablutionem non sinebat fieri.] Non ergo fictè accedenti peccata dimittantur.

*In init. c.
12. De con-
secr. dist. 4.c.
Ostenditur
illos, cir-
ca med.
Ibid. & de
consecr. d. 4.
tunc valere.*

*Quomodo intelligatur illud: Quotquot in Christo baptizati estis,
Christum induistis.*

C Væritur ergo, quomodo illud accipiatur, *Quotquot in Christo bapti- Gal. 3.d.
zati estis, Christum induistis?* Potest dici, quod qui in Christo, id est, in Rom. 6.a
Christi conformitate baptizantur, scilicet ut moriantur vetustati peccati, sicut Christus vetustati pœnæ, induunt Christum, quem per gratiam inhabitantem habent. Potest & aliter solui. Duobus enim modis Christum induere dicimur, vel assumptione Sacramenti, vel rei perceptione. Vnde Augustinus. [Induunt homines Christum aliquando usque ad Sacramenti perceptio- Aug. lib. de
nem, aliquando usque ad vitæ sanctificationem: atque illud primum bonis
& malis, potest esse commune, hoc autem est proprium bonorum & piorum.] Donat. 5.c.
Omnis ergo, qui in Christi nomine baptizantur, Christum induunt, vel se- 24. tom. 7.
cundum Sacramenti perceptionem, vel secundum vitæ sanctificationem.

De illis qui suscipiunt rem, & non Sacramentum.

D Vnt & alij, ut suprà posuimus, qui suscipiunt rem, & non Sacramentum.

Q ui enim effundunt sanguinem pro nomine Iesu, et si non Sacramentum, rem tamen accipiunt. Vnde Augustinus. [Quicumque non percepto regenerationis lauacro, pro confessione Christi moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte Baptismi.] Audistis quod passio pro Christi nomine suscepit, supplet vicem Baptismi. Nec tantum passio vicem Baptismi implet, sed etiam fides & contritio, ubi necessitas excludit Sacramentum, sicut aperte docet Augustinus, dicens: [Baptismi vicem aliquando implere passionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum est, Hodie mecum eris in paradyso; Beatus Cyprianus non leue documentum assumit. Quod etiam, atque etiam ego considerans, inuenio non tantum passionem pro nomine Christi, id quod ex Baptismo deerat posse supplere, sed etiam fidem conuersionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium Baptismi in angustiis temporum succurri non potest. Neque enim ille latro pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum; nec quia credidit passus est, sed dum patitur credit. Quantum ergo valeat, etiam sine visibilis Baptismi Sacramento, quod Apostolus ait: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem: in illo latrone declaratum est.

*13. cinc. 7.
& Bern. ep.
77. ame
medium.*

*Lib. 4. de
Bapt. cōtra
Donat. c.
22. in init.
tom. 7.
Luc. 23. f.
In epist. ad
Iubaiannum
circa fin. &
de consecr.
dist. 4. Ba-
ptismi vi-
cem.
Rom. 10. b.*

est. Sed tunc impletur inuisibiliter, cùm mysterium Baptis̄mi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit.] [Et Baptis̄mus quidem potest esse vbi conuersio cordis defuerit: conuersio autem cordis potest quidem incēde non percepto Baptis̄mo, sed contempto Baptis̄mo non potest: nec vlo modo dicenda est conuersio cordis ad Deum, cùm Dei Sacramentum contemnitur.] Ecce h̄ic habes, non solum passionem, sed etiam fidem & contritionem conferre remissionem, vbi non contemnitur Sacramentum: vt in latrone illo ostenditur, qui non per passionem, sed per fidem saluatus est, sine Baptis̄mo. Sed dicunt quidam hoc retractasse Augustinum. Retractauit quidem exemplum, sed non sententiam. Ait enim in 4. libro de Baptis̄mo.

Aug. lib. 2. [Cùm dicerem vicem Baptis̄mi posse habere passionem, non satis idoneum posui illius latronis exemplum, quia vtrūm non fuerit baptizatus, incertum est.] Constat ergo sine Baptis̄mo aliquos iustificari & saluari. Vnde Ambrosius de Valentianō, [Ventre meum doleo, vt propheticō utrā eloquio, tra Donat. lib. de obitu Valerii paulo ante med. tom. 3. Icr. 4. c.]

Quae videntur obuiare predictis.

E **H** Is autem videntur obuiare quod Dominus dicit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest intrare regnum cœlorum: quod si generaliter verum est, non videntur esse vera superiùs posita. [Sed illud intelligendum est de illis, qui possunt & contemnunt baptizari. Vel ita intelligendum est, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, id est, ex ea regeneratione, quæ sit per aquam & Spiritum sanctum, non saluabitur. Illa autem regeneratione sit non tantum per Baptis̄mum, sed etiam per pœnitentiam & sanguinem.] Vnde Auctoritas dicit, [Ideò Apostolum pluraliter dixisse fundatum Baptis̄matum, quia est Baptis̄mus in aqua, in sanguine, in pœnitentia.] Hoc autem non ideo dicit, quod Sacramentum Baptis̄mi fiat non nisi in aqua, sed quia ipsius virtus, id est, sanctificatio, datur non modo per aquam, sed per sanguinem, vel pœnitentiam interiùs. Ratio etiam id suadet. Si enim non valentibus credere paruulis sufficit Baptis̄mus, multò magis sufficit fides adultis volentibus, sed non valentibus baptizari. Vnde Augustinus. [Quæris quid sit maius, fides an aqua? non dubito quin respondeam, fides. Si ergo quod minus est sanctificare potest, nónne quod maius est, id est, fides? de qua Christus ait, Qui crediderit in me etiam si mortuus fuerit, viuet.] Sed dicunt aliqui, nullum adultum in Christum credere, vel charitatem habere sine Baptis̄mo, nisi sanguinem fundat pro Domino, subdita introducētes testimonia. Augustinus ait. [Ex illo tempore quo Saluator dixit; Nisi quis renatus fuerit, &c. absque Sacramento Baptis̄mi, præter eos qui in Ecclesia sanguinem fundunt, aliquis vitam æternam accipere non potest.] Item, [Nullum Catechumenum, quamvis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere credimus, excepto martyrio, vbi tota Sacraenta Baptis̄mi complentur.] Item, [Baptizatis tantum iter salutis esse credimus.] Sed quod in his minùs dixit, in aliis capitulis suprapositis suppleuit. Et ideo hæc sic intelligenda sunt, vt soli habentes tempus baptizandi excipiantur: si enim aliquis habens fidem & charitatem voluerit baptizari, & non valet necessitate præuentus, supplet omnipotentis benignitas, quod Sacramento defuerat. Dum enim soluere potest, nisi soluat, tenetur: sed cùm iam non potest, & tamen vult, non imputat ei Deus,

Deus, qui suam potentiam Sacramentis non alligauit, Quòd verò inuisibilis sanctificatio sine visibili Sacramento quibusdam insit, apertè Augustinus tradit super Leuit. dicens, [inuisibilem sanctificationem quibusdam affuisse, & profuisse sine visibilibus Sacramentis. Visibilem verò sanctificationem, quæ fit Sacramento visibili, sine inuisibili, posse adesse, non posse prodesse, nec tamen visibile Sacramentum ideo contemnendum est, quia contemptor eius inuisibiliter sanctificari non potest. Hinc Cornelius, & qui cum eo erant, iam Spiritu sanctificati baptizati sunt. Nec superflua iudicanda est sanctificatio visibilis, quia inuisibilis præcessit. Sine visibili ergo inuisibilis sanctificatio esse potest, & prodesse: visibilis autem quæ fit Sacramento tenus, sine inuisibili prodesse non potest, cùm ista sit omnis illius utilitas. Simoni Mago visibilis Baptismus non profuit, quia inuisibilis non affuit: sed quibus inuisibilis affuit, profuit:] nec tantum valet fides aliena parvulo, quantum propria adulto. Parvulis enim non sufficit fides Ecclesiæ sine Sacramento, qui si absque Baptismo fuerint defuncti, etiam cùm deferuntur ad Baptismum, damnabuntur, sicut multis Sanctorum auctoritatibus comprobatur. At quòd hoc unum sufficiat, Augustinus ait, [Firmissimè tene parvulos, qui vel in uteris matrum viuere incipiunt, & ibi moriuntur, vel de matribus natu sine Sacramento Baptismi de hoc saeculo transiunt, æterno supplicio puniendos: quia etsi propriæ actionis peccata non habuerunt, originale tamen peccatum traxerunt, carnali concupiscentiæ conceptione.] Et sicut parvuli, qui sine Baptismo moriuntur, infidelium adscribuntur numero: ita qui baptizantur fideles dicuntur, qui à fidelium consortio non separantur, cùm orat Ecclesia pro fidelibus defunctis. Fideles ergo sunt non propter virtutem, sed fidei Sacramentum. Vnde Augustinus, [Parvulum etsi nondum fides illa, quæ etiam in credentium voluntate consistit, iam tamen fidei ipsius Sacramentum, id est, Baptismus fidelem facit, sicut credere respondeatur, ita etiam fidelis vocatur, non rem ipsam mente annuendo, sed ipsius rei percipiendo Sacramentum.]

*Aug. c. 84.
tom. 4.*

Act. 10. a.

Act. 8. a.

*Aug. lib. de
fide ad Petr.
cap. 27.
Habentur de
confec. dist.
4. cap. Fic-
missimè.*

*Aug. ep. ad
Bonif. que
est 23. to. 2.
de confec.
dist. 4. cap.
Nihil est
aliud.*

Quid profit Baptismus his qui cum fide accedunt?

Folet etiam quæri de illis, qui iam sanctificati Spiritu, cum fide & charitate ad Baptismum accedunt, quid eis conferat Baptismus? Nihil enim eis videtur præstare, cùm pér fidem & contritionem iam remissis peccatis iustificati sunt. Ad quod sanè dici potest, eos quidem per fidem & contritionem iustificatos, id est, à macula peccati purgatos, & à debito æternæ pœnæ absolutos: tamen adhuc teneri satisfactione temporali, quâ pœnitentes ligantur in Ecclesia. Cùm autem Baptismum percipiunt, & à peccatis, si qua interim post conuersationem contraxerunt, mundantur, & ab exteriori satisfactione absoluuntur, & adiutrix gratia, omnisque virtus in eo augetur, ut verè nouus homo tunc dici possit. Fomes quoque peccati in eo amplius debilitatur. Ideò Augustinus dicit, quòd fides quæ fideles facit, in aquis Baptismi datur, vel nutritur: quia non habenti aliquando ibi datur, & iam habenti, vt pleniùs habeat, datur: sic & de aliis intelligendum est. Qui ergo mundus accedit, ibi fit mundior, & omni habenti ibi amplius datur. Quòd verò omnis exterior satisfactione ibi relaxetur, Ambrosius ostendit super illum locum, Sine pœnitentia sunt dona Dei, & vocatio, dicens, [Gratia Dei in Baptismo non requirit gemitum, vel planctum, vel aliquod opus: sed & omnia gratis condonat.]

*Aug. hom.
74. supr.
Ivan.
Mart. 25. c
Rom. 11. d.
Tom. 5. non
longè à fine
comm. ad
cap. 11. ad
Rom.*

Et de con-
fec. dist. 4.
Sine pauci-
tentia.

Gen. 8. b.
Isid. lib. 1. de
summo bo-
no. c. 24.

Aug. lib. 13.
de ciu. Dei,
cap. 4.

condonat.] Quod quidem de exteriori gemitu, vel planetu accipiendum est. Nam sine interiore nemo adultus renouatur: sed exteriores satisfactiones, & afflictiones, scilicet frides poenitentium ibi dimittuntur. Multum ergo confert Baptismus, etiam iam per fidem iustificato: quia accedens ad Baptismum, quasi ramus à columba portatur in arcam: qui antè intus erat iudicio Dei, sed nunc etiam iudicio Ecclesiae intus est. Cùm verò in Baptismo peccatum deleatur, & satisfactio exterior non imputetur: quæritur, Cur poenitentia, cui pro peccato addicti sumus, non tollatur? Hoc ideo tradunt fieri viri Sancti, [quia si à poena homines per Baptismum liberarentur, ipsam putarent Baptismi premium, non æternum regnum. Ideò soluto reatu peccati, temporalis poena tamen manet: ut illa vita studiosius quæratur, quæ erit à poenis omnibus aliena.] Ideò etiam manet, ut sit fideli & certandi materia, & vincendi occasio, qui non vinceret, si non pugnaret; nec pugnaret, si in Baptismo fieret immortalis.

Cuius rei Baptismus, qui datur iam iusto, sit Sacramentum?

G **I** quæritur, Cuius rei Baptismus ille sit Sacramentum, qui datur iam iusto? Dicimus Sacramentum esse & rei, quæ præcessit, id est, remissionis antè per fidem datæ, & remissionis temporalis poenitentie, siue peccati, si habetur, quod interim committitur, & nouitatis ac omnis gratia ibi præstatae. Omnis etenim rei signum est, cuius causa est. Nec mireris rem aliquando præcedere Sacramentum, cùm aliquando etiam longè post sequatur; ut in illis, qui fictè accedunt: quibus, cùm postea poenituerint, incipiet Baptismus prodesse: in quibus fuit Baptismus Sacramentum huius sanctificationis, quam poenitendo habent. Sed si nunquam poeniterent, nec à figmento recederent: cuius rei Sacramentum esset Baptismus ab illis suscepimus? Potest dici, rei quæ ibi fieret, si non eorum enormitas impediret.

Si paruulis datur in Baptismo gratia, quā possum in maiore etate proficere?

H **O**let etiam quæri, Si paruulis in Baptismo datur gratia, quā cùm tempus habuerint videnti libero arbitrio, possint bene velle & currere? De adultis enim, qui dignè recipiunt Sacramentum, non ambigitur quin gratiam operantem & cooperantem percepient: quæ in vacuum eis cedit, si per liberum arbitrium post mortaliter deliquerint: qui merito peccati gratiam apposita perdunt. Vnde dicuntur contumeliam Spiritui sancto facere, & ipsum à se fugare. De paruulis verò, qui nondum ratione videntur, quæstio est, An in Baptismo receperint gratiam, quā ad maiorem venientes etatem possint velle, & operari bonum? Videtur quod non receperint: quia gratia illa charitas est, & fides, quæ voluntatem præparat & adiuuat. Sed quis dixerit eos accepisse fidem & charitatem? Si verò gratiam non receperint, quā bene operari possunt, cùm fuerint adulti, non ergo sufficit eis in hoc statu gratia in Baptismo data, nec per illam possunt modò boni esse, nisi alia addatur: quæ si non additurn, non ex eorum culpa, quia iustificati * sunt à peccato. Quidam putant gratiam operantem & cooperantem cunctis paruulis in Baptismo dari in munere, non in vsu: ut cùm ad maiorem venerint etatem, ex munere sortiantur vsum, nisi per liberum arbitrium vsum muneris extinguant peccando, & ita ex culpa eorum est, non ex defectu gratia, quod mali fiunt: qui ex Dei munere valentes habere vsum bonum, per liberum arbitrium renuerunt, & vsum prauum elegerunt.

*alias, non
funt.*

ORDO QVÆRENDO RVM.

POSTRQVAM^a. Magister egit de Baptismo quantum ad eius intrinseca, hic agit de suscipientibus Baptismum, & consistit tota determinatio istius distinctionis in declarando, quandam distinctionem trimembri de suscipientibus, quæ est, quod aliqui recipiunt Sacramentum, & rem: aliqui Sacramentum, & non rem: aliqui rem, & non Sacramentum, & diuiditur in tres. In prima, huius diuisioiem ponit. In secunda, eam exponit. In tertia, circa eam dubitationes mouet, & ponit secunda ibi: *Sacramentum, & rem.* Tertia ibi: *Solet queri de illis.* Prima pars manet indiuisa. Secunda diuiditur in tres, secundum tria membra, quæ declarat. Secundum membrum ibi: [*Si verò sine fide.*] Tertium ibi: [*Sunt & alij.*] Et utraque istarum partium habet duas: quia primò declarat veritatem. Secundò obicit, & soluit, & contra dicta in declaratione secundi membra ponit duas obiectiones. Prima est ex auctoritate Augustini, ibi: [*Videtur tamen August.*] Secunda ex auctoritate Apostoli, ibi: [*Queritur quomodo.*] Contra etiam dicta in declaratione tertij membra ponit duas dubitationes. Prima, ibi: [*Eis autem videtur.*] Secunda ibi: [*Sed dicunt aliqui.*] Tertia pars principalis, diuiditur in duas, secundum duas dubitationes, quas mouet. Prima mouetur circa tertium membrum, & ponitur ibi: [*Solet queri, &c.*] Secunda mouetur circa secundum membrum, ibi: [*Solet etiam queri.*] Primum membrum, scilicet suscipere rem, & Sacramentum, certum est quod conuenit parvulis. Secundum, recipere Sacramentum, & non rem, certum est quod tantum conuenit adultis. Tertium membrum, potest competere utrisque, quia utriusque possunt habere Baptismum sanguinis, & flaminis. Secundum hoc ergo, primò quærendum est de parvulis. Secundò de adultis. Tertiò simul de utrisque. Quantum ad parvulos tria quæro. Primò, Utrum parvuli sint baptizandi? Secundò, Utrum parvuli baptizati recipient effectum Baptismi? Tertiò, Utrum parvulus existens in utero matris possit baptizari?

COMMENTARIVS.

Ordo dicitur.

Triplex modus suscipiendi
duo suscipiendi
Baptismum.

POISquam Magister, &c. Postquam in prioribus cum Magistro exposuit extrinseca Baptismi, quantum ad formam, materiam, definitiōnem, institutionem, nunc proximè agit de suscipientibus Baptismum, qui sunt infantes, & adulti, ad quos possit tripliciter comparari, vel ut recipiunt Sacramentum tantum; vel secundò, ut recipiunt rem Sacramenti; vel tertio, ut recipiunt Sacramentum, & rem Sacramenti simul. Suscipere Sacramentum tantum, & non rem, competit ficto: Sacramentum vero & rem Sacramenti suscipiunt infantes, & adulti, qui sine fictione accedunt; rem Sacramenti sine ipso Sacramento suscipiunt, qui baptizantur Baptismo flaminis, & sic decadunt sine Baptismo fluminis, cuius non est copia. Item, qui in sanguine baptizantur propter Christum, ut qui Martyrio ante Baptis-

mum afficiuntur. Hic triplex modus suscipiendi Baptismum patet ex locis Augustini, & Hieronymi in litera citatis à Magistro.

Tractatum uniuscum absoluit Doctor nouem questionibus, prima pars eius est de Baptismo infantium; continet tres questiones; prima, *An in utero baptizandi?* secunda, *An recipiant effectum Baptismi?* tertia, *An in utero materno possint baptizari?* Secunda pars est de adulto, & cōtinet quattuor & quintam questionem: *Utrum non consentiens recipiat effectum Baptismi?* *Utrum fictus recipiat tandem?* Tertia pars est de utrisque, ad quam spectat questione sexta & septima: *Utrum iustificati teneantur ad Baptismum?* *Utrum omnes baptizati aequaliter recipiant effectum Baptismi?* Quarta pars continet octauam & nonam: prima est de parvulo exposito. Secunda parvulus Iudeorum, & infidelium.

QUÆSTIO I.

Utrum parvuli^b sint baptizandi?

Alenf. 4. p. q. 17. m. 1. D. Bonau. hic 2. p. art. 2. q. 1. & 2. Richard. art. 1. q. 2. D. Thom. q. 6. & 3. p. q. 69. art. 6. Suan. 3. p. tom. 3. d. 25. seſt. 1. & 2. Aug. 6. contra Julian. 5. Concil. Milcuit. 2. Lateran. c. Maiores, de Bap. Clem. 1. de sum. Trin. Trident. ſeff. 5. de pecc. orig. & ſeff. 7. can. 12. 13. Coccius latè 2. tom. lib. 5. art. 6.

AD primum arguitur, quod non; quia Baptismus est remedium contra peccatum: sed parvuli non habent peccatum, quia nec vsum rationis, vel voluntatis: & secundum Augustinum de vera Religione, *Peccatum adeò est voluntarium, quod si non sit voluntarium, non est peccatum:* ergo, &c.

Item Matth. v. 19. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Parvulus non potest credere: ergo Argum. 1. per Baptismum non potest saluari: ergo frustrè baptizatur.

Scoti oper. Tom. VIII.

T

Contra,

¹
Magist. 1.
Argum. 1.

Ratio ad
opp.

Contra Augustinus de fide ad Petrum: *Firmissimè tene parvulos, qui sine sacramento Baptismi de hoc seculo transiunt, aeterno supplicio puniendos: quia originale peccatum in carnali conceptione contraxerunt.*

COMMENTARIUS.

I
Explicatio
questionis.

Error Pelagii.

b **V**triam parvuli, &c. Hæc quæstio potest explicitari secundum varias controversias, que circa Baptismum infantum contigerunt. Primum, an parvulus necessitate salutis debeat baptizari; ita ut aliter in eo statu decedens, non saluetur, vel certè nequeat esse membrum Christi, & Ecclesiæ sine Baptismo, ratione peccati originalis? Et hic est scopus Doctoris, quia differit contra Pelagianos, qui negarunt peccatum originale, contra quos Augustinus, & Patres agunt, probantes ex Baptismo parvulorum, qui datur in remissionem peccati, verè infantem, qui naturali generatione descendit ab Adamo, contrahere peccatum originale, & idèo formam Baptismi in ipsis verificari in remissionem peccati, ex quo indigent Baptismus, ut liberari possint. Secundus sensus est, utrum conueniat eos baptizari? Tertius, utrum sit aliquod præceptum baptizandi parvulorum, ita ut parentes, & Ecclesiæ teneatur eis de hoc remedio prouidere?

Neutrū horum attingit hic Doctor, sed supponit utrumque ex præcepto Ecclesiæ, quia suo tempore nulla fuit necessitas hæc examinandi: antiqui enim errores fuerunt extinti; & quamvis Pelagianismus cum illis etiam fuerit extinctus, per Concilia, & Patres; tamen ut effectus Baptismi, cuiusque necessitas declaretur, differit cōtra Pelagianos breuiter supponens quæ definita sunt aduersus Pelagium, qui magis ex instituto differuit contra veritatem peccati originalis, cuius remedium est primariò, & ex speciali institutione Baptismi, ut ab aliis Sacramentis distinguitur, quia est regeneratio in Christum; & per eum sit translatio ab eo statu, in quo quis nascitur filius Adam in statu adoptionis filiorum Dei, ut docet Tridentinum *scilicet 6. cap. 7.*

His suppositis: Pelagius negabat peccatum originale, ut patet ex Augustino *lib. de dono perfeci.* *cap. 3. lib. de pecc. orig. & lib. 1. de peccatorum merit. & remiss. cap. 8. & deinceps usque ad finem libri.* Secundò docebat consequenter non baptizari parvulos in remissionem peccati originalis. Augustinus enim & Patres vrgebant consuetudinem, Ecclesiæ, que baptizabat parvulos in remissionem peccatorum; & illud de necessitate Baptismi; *Nisi quis renatus fuerit, &c. non intrabit in regnum celorum,* Ioannis 3. Quo argumento diuisi sunt Pelagiani; nam quidam dicebant baptizari in remissionem peccati non originalis, sed actualis, quod tum committebar: ita Augustinus *cap. 17.* Alij verò negabant baptizari in remissionē peccatorum; sed ut intrarent in regnum celorum, ipsis constituentes vitam beatam extra regnum celorum: ita Augustinus *cap. 1. 8. 20. 30. & 34.* Vtiusque erroris Authores fuerunt Cælestius, & Pelagius, ut colligitur ex Augustino in libello, que Cælestius geltis Ecclesiasticis alligavit Romanus sub Zozimo, admisit parvulos baptizari in remissionem peccatorum, negans tamen in eis peccatum originale: ita Augustinus *de gratia Christi lib. 1. cap. 33.* Pelagius verò alterius erroris fuit author; nam teste Augustino *lib. 2. de peccato orig. cap. 21.* interrogatus de parvulis, qui moriebantur in peccato originali absque Baptismo, quod irent,

respondit, non ire in regnum celorum scio, quod vero eant se nescire dicebat, &c. Et hic est articulus quintus propositus eidem in Concilio Diopolitano: damnatur quod utrumque sensum in Mileuitano *can. 2.* & in Trident. *can. 4.* docebat peccatum Ad eum non origine transire in posteros, sed imitatione. Augustinus *lib. 1. de pecc. meritis, & remiss. cap. 9.* Infantes nasci in eo statu, in quo fuit primus parens ante peccatum; est articulus tertius Diopolitani, & *can. 1.* Arausica negabat etiam penas peccati originalis, quod ad alium locum spectat.

Secunda hæresis circa infantes non baptizatos fuit Vincentius Victoris, quem Augustinus impugnauit tribus libris de anima, & eius origine. Hic admisit peccatum originale in infantibus, sed asseruit ulterius, si sine Baptismo decederent, saluari in paradiso per oblationes Sanctorum, quæ pro ipsis sivebant, vbi detinebantur usque ad diem iudicij, post quod transiuti sunt in regnum.

Tertia hæresis negat Baptismum infantum, ut Petrus Brusius apud Bernardum, & quidam Henricus, à quibus dicti sunt eorum sectatores Petrus Brusius, & Henriciani, quos confutat Bernardus *epist. 240.* & *serm. 66. in Cantica.* Hi negabant infantes capaces esse Baptismi. VVitcliefus apud VValdensem *tom. 2. de Sacramentis, cap. 96.* negabat Baptismum aquæ necessarium esse infantibus, & adultis, ad salutem, sed sufficere flaminis Baptismum per merita Christi. Anabaptistæ negant Baptismum licere dare, nisi solis adultis, idque circa annum 30. ut quidam eorum apud Galuinum *lib. 4. Institut. cap. 16.* Huius sectæ Author fuit (apud Cochleum in actis Lütheri anno 1528.) Balthazar Pacimontanus, postea Viennæ crematus. Caluinus in *Antidote Tridentini, cap. 5. scilicet 1. & loco citato,* docet parvulos etiam sine Baptismo morientes saluari, & fieri sanctos, & membra Ecclesiæ, quibus plures huius temporis hæretici consentiunt.

Quidam etiam negant parvulos baptizandos esse, quia cum efficaciam Baptismi, & Sacramentorum doceant cum Lutherò consistere in excitatione fidei tantum per verbum, quæ nequit esse in parvulis, sic negant posse baptizari. Alij contraria docent fidem actualem esse in parvulis, & sic baptizari posse ratione illius fidei, cum sint capaces. Alij docent aliquos motus dilectionis, & fidei in ipsis similes iis, quos habuit Iohannes Baptista in utero matris, non quod intelligent parvuli, sed quod habeant quadam inclinationes similes motibus fidei, & dilectionis: ita Pseudoconcilium VVittembergense apud Cochleum *lib. 3. Miscellaneorum tract. 8. cap. 2.*

His obliquè accedit Erasmus *prefatione Paraphrasis in Mattheum,* vbi docuit interrogandos esse qui in infancia sunt, cum adoleuerint, & si non consenserint in Baptismum receptum, esse dimittendos liberos. Ludovicus Vives *Annot. ad cap. 27.* Augustini *lib. 1. de Civit. cap. 27.* dicit olim neminem consuuisse baptizari, nisi in æate adulta, & qui per se peteret Baptismum, & intelligeret quid sit baptizari.

*Nup baptiza-
tos infants
habere vitæ,
extra culum
beatum.*

*Peccatum Ad
solâ imita-
tione in posteris
transire.*

*Hæresis Vi-
centiana.*

*4
Tertia hæresis
Brusii.*

*Anabapti-
starum.*

Caluin.

*Errores alio-
rum.*

*VVittem-
bergensem*

5

Erasmi.

*Luddovi-
ci Vives.*

*Diuisio Pel-
gianorum.*

*Baptizari in-
fantes non in
remissionem
originali.*

Paruulos esse baptizandos ut liberentur ab originali, contra Pelagium, de quo Dion.c.vlt. Eccles. Hier. Cyprian. 3. epist. 8. Nazianzen. orat. in sanctum lauacrum. August. 10. de Genes. 2. 3. Prosp. 2. de voc. gent. 8. Milcuitanum Concil. can. 2. vide Bellarm. lib. 1. de Bapt. c. 8. Castro v. Baptismus, her. 9. Trident. sess. 6. c. 4. & sess. 7. de Bapt. can. 12. 13. Coccum supr. vbi citantur Patres Graci & Latini.

Hic fuit error Pelagi, quod paruuli non habent peccatum originale. De hoc, & eius improbatione tactum est lib. 2. d. 30.

Teneo ergo oppositum, quia cum secundum Scripturam, & fidem, paruuli contrahant originale peccatum; ad eius deletionem, quæ necessaria est ad salutem, sunt baptizandi: quia tempore legis Euangelicæ, Baptismus institutus est in remedium contra illam culpam.

Ad primum argumentum, illa auctoritas Augustini debet de actuali peccato intelligi, & isto modo peccatum originale fuit in primo parente voluntarium; non tamen oportet quod quodcumque peccatum sit voluntarium voluntate illius in quo est.

Ad aliud patet, quod debet intelligi de adultis per illud quod praecedit, *Qui credidit, & baptizatus fuerit.* Vel potest dici, quod qui non crediderit, nec actu, nec habitu, condemnabitur, quia secundum Apostolum Hebr. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo;* credere enim oportet accedentem ad Deum. Paruuli autem, et si non possunt habere actum credendi, possunt tamen habere habitum, ut in sequenti quæstione dicetur: ideo non valet

2

Paruulos eft se baptizati.

Peccatum non semper voluntarium ei, in quo eft. Argum. 2.

C O M M E N T A R I V S.

6

Tunc ergo oppositum, &c. Hic duas conclusiones oppositas eisdem erroribus breuiiter comprehendit Doctor. Prima est, *peccatum originale esse in paruulis.* Secunda, *paruulos necessitate saluus esse baptizandos: quia originale in lege Euangelica, in ijs negavit deleri, nisi per Baptismum, &c.* Per legem Euangelicam intelligit ordinariam, quæ est præsentis status: non comprehendit casum Martyrij, aut sanctificationis per Baptismum flamnis. Vtraque conclusio est de fide. Prima conclusio supponitur ex materia de gratia, & peccato originali. Eam definiunt Diopolitanum, Milcuitanum, & reliqua Concilia, habita in Africa contra Pelagium; Lateranense, Florentinum, Tridentinum: & patet ad Romanos 5. *Per unum hominem peccatum intravit, &c.*

mundamur, saluamur, circumcidimur à peccato & illaminatur, ut haberetur ad Hebreos 6.

Secundò eadem veritas ex Patribus patet, Syriacus Papa epist. 1. cap. 2. supponit eum, qui absque Baptismo decedit, perdere vitam, & regnum. Irenæus lib. 3. contra heres, cap. 1. 9. Aquan & spiritum esse necessaria, ut homo in vita Dei perficiatur. Leo Papa epist. 7. alias 80. Qui Baptismo priuat, necessaria liberatione priuari, &c. Hieron. dial. 3. contra Pelagium. August. de peccat. meritis & remiss. contra duas epist. Pelagianorum, cap. 4. lib. 1. de Anima, & eius origine, cap. 10. lib. 2. cap. 12. lib. 3. cap. 9. epist. 28. & alibi passim contra Pelagianos. Concilium Constantinopolitanum: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.*

8

Seconda probatio ex Patribus.
Syriacus.
Irenæus.
Leo Papa.
Hieron.
Augustin.

Tertiò probatur specialiter de paruulis ex communis Patrum, & Ecclesiæ sensu & definitione. Clemens Romanus lib. 6. cap. 15. confit. Apost. id docet, *Baptizate, inquit, pueros infantes, &c.* Sinite enim, ait Dominus, pueros venire ad me, & ne prohibete eos. Dionys. Eccl. hier. cap. 7. Iustinus in quest. 5. 6. Infantes digni sunt Baptismi commodis, sive eorum, qui illos ad Baptismum offerunt. Irenæus lib. 2. c. 39. Origenes hom. 8. in Lewis. alterius Baptismum Ecclesiæ dari in remissionem peccatorum etiam infantibus ob peccatum originale homil. 14. in eadem, & lib. 5. in cap. 6. ad Roman. Athanasius quest. 12. 1. Basilius homil. 13. que est exhortatio ad Baptismum, docens omne tempus, & totam ætatem hominum esse accommodam Baptismo. Nazianzenus orat. 40. Cyprianus epist. 59. Ambrosius lib. 10. epist. 84. in cap. 1. Luce de mysterio Pasche, cap. 5. Syriacus epist. 5. c. 1. Hieronymus loco citato, & epist. 7. ad Letam. Augustinus variis in locis, ut lib. 1. contra Donatistas, c. 2. & 24. & locis supra citatis epist. 28. ad Hieron. de Gen. ad literam, lib. 10. c. 2. 3. Concilia, & omnes Patres, tam Græci, quam Latini, quotquot scripserint de hac materia Baptismi. Carthaginensis. V. Milcuitanum, Bracharense II. Matisconense II. Toletanum XII. Con-

9

Tertia ratio de Baptismo infantium.
Clem. Rom.
Dionys.
Iustinus.
Irenæus.
Origenes.

Athanasius.
Basilius.

Nazianzen.
Cyprian.
Ambros.

Hieron.
Augustin.

Carthagin.
Concil.
Milcuitan.
Bracharen.
Matisconen.
Toletan.

Prima con-
clusio.
Secunda con-
clusio.
Probatio pri-
ma.

Diopolit.
Milcuitan.
African.
Cœcilia La-
teranensis.
Florent.
Trident.
Ad Rom. 5.

7
Probatio se-
cunda eœclœ-
siœ in Scri-
ptura.

Ad Rom. 6.

probatur ex Scriptura; *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, &c.* Ioannis 3. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, &c.* Matthæi ultimo. *An ignoratis, quia quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?* *Consequitur enim sumus cum illo per Baptismum in mortem, &c.* nemo autem saluatur, nisi qui est in Christo Iesu, ad Romanos 8. *Nihil nunc damnationis est in his, qui sunt in Christo Iesu, &c.* saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, ad Titum 3. *In quo & circumcisisti, & Circumcisio non manifœcta, in expiationem veteris carnis, sed in Circumcisione Christi, conseputi ei in Baptismo, in quo & resurrectio per fidem operis Dei, qui suscitauit illum à mortuis, &c. ad Coloss. 2.* Sic etiam Baptismus 1. Petri 1. appellatur Circumcisio spiritualis: *Mundans eam lauacrum aqua in verbo vite: ad Ephesios 5. per Baptismum induimus Christum ad Galatas 3. & plura similia: ergo supposita priori veritate de originali peccato in omnibus, qui descendenter per naturalem propagationem ex Adamo, necessarius est Baptismus per quem induimus Christum, eximus veterem hominē, liberamur,*

Scoti oper. Tom. VIII.

T 2

cilium

Metense. cilium Metense, Lateranense, Viennense, ac Tridentinum *sef. 7. de Baptismo can. 14. & sef. 5. can. 4.* Priori loco damnatur sententia eorum, qui negant baptizandos parvulos. Et certe veritas haec ita passim à Doctoribus, Patribus, Conciliis, atque Pontificibus continuâ traditione definitur, ut mirum sit quâ fronte aliqui fuerint ausi contradicere. Ex dictis autem tam necessitas, quam congruentia Baptismi parvulorum patet.

⁹ *Esse præceptum baptizandi parvulos.*

Nazianzen. Nazianzenus sumit fundamentum baptizandi parvulos ex præcepto de Circumcisione, quod post septimum diem vrgebat. Idem docet Augustinus

lib. 1. de Baptismo, cap. 24. & epist. 28. ad Hieronymum, & de Gen. ad literam, lib. 10. cap. 23. dicens esse traditionem Apostolicam. *Conseruando, inquit, matris Ecclesia in baptizandis parvulis, nequaquam spernenda est, neque vlo modo superflua deputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio.* Et epist. illa 28. *Beatus Cyprianus non aliquid decreverunt condens nouum, sed Ecclesie fidem firmissimam seruans, ad corrigendos eos, qui putabant ante octauum diem naturatis non esse parvulum baptizandum, non carnem, sed animam dixit esse perdendam; & max natum ritè baptizari posse cum suis quibusdam Coepiscopis censuit.*

¹⁰ Hoc decretum habetur apud Cyprianum epist. 59. argumentum sumentem à Circumcisione, quæ die octavo siebat ex præcepto; Can. 85. In Trullo decernit pueros baptizandos, de quorum Baptismo non constat, neque testimonium haberi potest: id ipsum decreuit prius Concilium Carthaginense V. cap. 6. cuius ille est Canon, vt rectè adiutit Theodorus Balsamon. Idem decreuit Concilium VVormatiense cap. 70. Hincmarus Rhemensis ad Hincmarum Laudunensem, prohibetem infantes baptizari, improprietat id nunquam in Ecclesia ab vlo tentatum esse, propnens ei regulam Ecclesiasticam à Beato Syricio Papa in hos prolatam. Hæc autem regula habetur in epistola Syricij ad oñdem Hincmarum Rhensem. Vnde meritò Tridentinum docet esse traditionem Apostolicam *sef. 5. can. 4.*

Statutis autem diebus, extra periculum, in quibusdam Ecclesias Baptismus parvulorum siebat, vt patet ex decreto Matisconensi cap. 3. *Omnis omnino, inquit, à die quadragesima cum infantibus suis ad Ecclesiam obseruare præcipimus, ut impositionem manus certis diebus adepti, & sacri Olei liquore peruncti, legitimi diei festinante fruamur, & sacro Baptismate regeneretur,* &c. Intelligit autem Concilium exorcismos, & vñctiones, quæ ante Baptismum præmittuntur, certis diebus fieri debebe in infantibus ante Baptismum, qui in die resurrectionis ministrabatur.

De his Iuo Carnotensis in sermone de Sacramentis dedicationis. In lib. 6. Caroli Magni cap. 185. habetur, *Placuit vt populus infantes ad Baptismum non afferat, nisi duobus temporibus, si infirmitas non occupauerit,* &c. Æthiopes, vt docet Zaga Zabo Æthiops, in confessione fidei, quadragesimo die masculos, octogesimo vero foeminas, baptizantisi antea sit periculum. Moscouitæ etiam quadragesimo die Baptismum conferunt, vt docet Sigismundus, de rebus Moscouitarum, *cap. de Baptismo.* In Ecclesia tamen Latina, vt notauit

Rupertus de diuinis officijs, lib. 4. c. 18. Ecclesia propter pericula mortis dedit indulgentiam Baptismi, solennitate Baptismi in paucis, usque ad resurrectiōem retenta.

Rupertus.

His ergo fidei suppositis fundamentis, facilis est probatio conclusionis, quam probat Doctor ex illo de fide ad Petrum; *Firmissime tene, parvulos, qui sine Sacramento Baptismi de hoc seculo transirent, aeterno supplicio puniendos, quia originale peccatum in carnali conceptione contraxerunt, &c.* Hæc authoritas continet fidem Ecclesiaz, vt patet ex dictis. Sub nomine Augustini proponitur à Doctore, liber tamen est Fulgentij: communis autem error fuit antiquorum Scholasticorum, qui ipsum Augustino tribuebant, quia inter opera eius haberut. Accedit etiam ratio, quam Doctor insinuat, quia parvuli contrahunt originale, cuius remedium necessarium in illis est Baptismus: ergo non limitatur ex sui institutione ad solos adultos; sicut neque morbus ad eosdem limitatur; Deus autem omnes homines vult saluos fieri: ergo etiam remedium illud contra morbum voluit esse commune.

Liber de fide ad Petrum est Fulgentij.

Ex quo sequitur quod neque ex præcepto diuino excluduntur parvuli, quia neque præceptum Sacramenti conformatur eius institutioni, quæ ad infantes indigentes salute extenditur; non præcepto Ecclesiastico, vt patet ex dictis, excluduntur à Baptismo: non excluduntur etiam ex defectu dispositionis, & ratione status, quia sicut ex Adamo, sine actu proprio contrahunt peccatum, sic etiam salutem habere possunt in Christo per Baptismum sine actu proprio, vt patet ad Romanos 5. *Si enim unius delicto mors regnauit per unum, raulio magis abundantiam gratia, & donationis, &c. accipientes in vita regnabunt per unum Iesum Christum, &c. Igittur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vita, &c.* Vide quæ sequuntur.

Nulla ratio excludi infantes à Baptismo.

Sicut ergo condemnatio, & peccatum ex primo parente regnat in infantibus, ita etiam iustitia per Christum, & salus ad eosdem extenditur; qui venit saluum facere, quod perierat; & primariò ad redemptionem peccati originalis: aliás non esset verè redemptor infantum, si vel ipsi peccatum non haberent, vel si habent, non posset eis applicari remedium. Qui saluantur in Christo, hunc membra eius & Ecclesiaz, quod non contingit lege in infantibus, nisi per Baptismum: & sicut condemnantur ex peccato, quod voluntate Adami, non propriâ, commiserunt; sic etiam saluantur per Christum in fide Ecclesiaz, ac virtute Baptismi. Deinde Ioannis 3. vbi ostenditur necessitas Baptismi non sit mentio fidei, quæ quidem in adulto exigitur, non tamen in infante haberri potest, qui non est eius cœpax, benè tamen Baptismi.

Christus Redemptor in infantum.

Argumenta Anabaptistarum bene soluūt Doctores moderni, vt Bellarminus lib. 1. de Sac. Baptismi, cap. 8. quia nullius sunt difficultatis; vrgent enim ea quæ de necessitate fidei ad salutem loquuntur, quæ nequit in parvulis. Respondent Patres quantum ad effectum Baptismi, & salutis in infantibus, sufficere fidem aliorum, vel Ecclesiaz, quia non sunt sui arbitrij, sed in potestate aliorum, qui pro ipsis respondere, & spondere iure possunt: & vt responderet Doctor, parvuli credunt habitu, licet non actu: ita Innocentius cap. Maiores, de Baptismo, recipientes enim iustitiam mediante

Argumenta Anabaptistarum.

Soluuntur.

Fides infantium.

Doctor.

Innocent.

Trident.

mediante Baptismo, recipiunt fidem, spem, & charitatem; ex quibus integratur iustitia: ex Tridentino *ſeff. 6. cap. 7.* vnde infantes habent hanc post Baptismum, & essentialiter requiritur; ideo à Gracis Patribus dicitur Baptismus illuminatio.

papismus-f-
di professo.

Aliam verò, quæ consistit in aetate, est que dispositio prævia in adultis, quibus proponuntur primùm credenda, (dispositio, inquam, ad Baptismum,) non habent infantes, neque requiritur in ipsis; sed ipsa susceptio Baptismi est pro-

fessio fidei, & legis nouæ ex natura actus. Vnde Augustinus lib. 1. de peccator, meritis, & remiss. cap. 27. *Quis autem nescit, inquit, credere, esse infantibus baptizari, non credere autem non baptizari, &c.* Vbi latè probat ex Euangeliis, & Scriptura, & epistolis Apostolorum, necessitatem Baptismi quoad infantes. Videatur epistola 23. 57. 105. fer. 10. & 14. de verbis Apostoli, lib. 3. de lib. arbitrio, cap. 23. lib. 4. de Baptismo, c. 24. & 25. & multis aliis locis, vbi hanc veritatem ex instituto probat contra Pelagianos.

Q V A E S T I O II.

Vtrum parvuli baptizati recipiant effectum Baptismi?

Alens. 4. part. quest. 17. m. 2. D. Thom. D. Bonavent. Richard. & alij citati pro quest. præced.

AD secundum sic proceditur, & arguitur quod parvuli baptizati non recipiunt effectum Baptismi: quia talis effectus est gratia: parvuli non recipiunt gratiam: quia non infunditur sine fide, quia sine fide impossibile est placere Deo, ut habetur *Hebr. 11.* sed parvuli non recipiunt fidem. Quod probo, primò, auctoritate Apostoli *Rom. 10.* *Fides est ex auditu:* parvuli non possunt sic accipere fidem. Secundò, probo ratione, quia habens habitum, potest uti eo cum voluerit non impeditus: parvulus baptizatus cum venerit ad usum rationis, non potest uti habitu fidei: quia non potest exire in actum credendi articulos fidei.

Et confirmatur istud, quia habens habitum se habet aliter ad actum, quam non habens: aliquo enim modo habitus se habet ad actum, & secundum illum modum differt habens à non habente: sed parvulus baptizatus nullo modo aliter se habet ad actum credendi, quam si non fuisset baptizatus: quia si baptizatus nutritur inter infideles, & ab eis doceatur, similiter acquiesceret errori eorum, sicut aliis non baptizatus: si etiam non baptizatus nutritur inter fideles, & in lege eorum doceatur, similiter acquiesceret illi legi, sicut aliquis baptizatus. Si ergo nullo modo aliter se habet ad actum credendi baptizatus, quam non baptizatus, nullo modo habet habitum fidei.

Si verò respondeatur, quod habitus acquisitus aliquo modo se habet ad actum, non sic autem infusus. Contra hoc, & ad confirmationem principalis argumenti, quia si Deus infunderet alicui habitum Geometriæ concurrentibus sibi rationibus terminorum Geometralium, posset ex illo habitu assentire veritatibus Geometricis: ergo à simili in proposito, ex fide infusa, si adesseret, posset habens assentire occurrentibus rationibus terminorum: & ita apprehensâ ratione mortui, & resurrectionis, posset aliquis assentire huic veritati; mortui resurgent, cuius oppositum experimur.

2

*Fides non
ita tendit in
credibiliis,
sicut scientia
in sensibiliis.*

Tandem confirmatur propositum, quia cum habitus det aliquam facilitatem, & delectationem in opere, ex secundo *Ethicor.* nullus autem facilius, nec delectabilius operatur contra habitum suum, quam secundum eum: sed parvulus baptizatus postquam fuerit adultus, facilius dissentit à credibilibus, quam consentiat; ut experimur: ergo, &c.

Item ad principale: nullus recipit gratiam à Deo, nisi aliquo modo sibi coniungatur: nam actualiter auerso, & omnino indisposito, Deus non dat gratiam. Prima autem coniunctio ad Deum fit per fidem: ergo non habenti illam, non datur gratia: parvulus non habet eam ante Baptismum: ergo non datur ei in Baptismo.

Arg. 2.

Contrà, August. in Enchiridio, *A parvulo recente nato, usque ad decrepitum, sicut nullus Ratio ad prohibetur à Baptismo, ita nullus est qui non moriatur peccato in Baptismo: sed nullus moritur opp.* peccato, nisi recipiat gratiam: ergo, &c.

S C H O L I V M.

Secundum fidem certum est, gratiam infundi, sicut & originale dimitti parvulo in Baptismo, de quo citati pro quest. praeced. est de fide ex cap. Maiores, de Bapt. Trident. sef. 7. can. 6. 7. & 8. & Florent. decret. Eugen. Ambros. lib. 2. in Luc. Aug. 5. contra Donat. c. 2. i. vide Coccum & Bellarm. citatos.

3 Ad quæstionem^a dico, quod sicut est creditum parvulo in Baptismo originale dimitti, ita & creditum est sibi gratiam infundi: quia, ut dictum est in quæstione de Circumcisione, Deus pro statu naturæ lapsæ, nulli remittit culpam, nisi cui dat gratiam: nullum enim liberat à perditione, nisi quem ordinat ad hoc ut sit filius regni.

Ad arg. 1. Ad primum^b argumentum, licet Deus de potentia absoluta, posset dare gratiam sine fide (ponendo quod sint duo absoluta simpliciter distincta) tamen quia Dei perfecta sunt opera, Deuteronom. 32. Et quando hominem sanat, totaliter sanat, ideo conceditur, quod non infunditur gratia parvulo sine fide, & sine spe.

Non datur gratia sine fide & spe Trid. sef. 6. cap. 7. Illæ autem probationes, quæ sunt contra hoc de fide, locum habent in 3. lib. difft. 23. probant enim nullam esse fidem infusam, & ideo ibi habent solui, sicut ibi habet declarati propter quid ponenda est fides. Vel enim ponitur habere aliquam causalitatem respectu actus, & tunc actus non posset esse talis, sine ea, qualis est ipsa positâ; vel nullam, & tunc manifestum est, quod ex actu non potest perpendi fides inesse.

4 Sed etsi aliquam causalitatem habeat, adhuc hoc potest esse dupliciter, vel præcisam scilicet, quod nulli alij possit competere: vel non præcisam; putâ si talis causalitas possit competere fidei acquisitæ. Et si primum istorum poneretur, posset forte certitudiniter fides cognosci inesse, per hoc quod aliquis cognosceret talem conditionem suo actu inesse, quæ non posset inesse sine fide infusa.

Virtutes infusæ dari, fidei tantum, vel saltem non ratione, probari posse. Si secundum ponatur, simpliciter non potest cognosci fidem infusam inesse ex actu, neque ex aliqua conditione ipsius actus: & tunc esset dicendum, quod licet nihil sit in actu, nec pertinens ad actum, in quo distinguitur habens fidem à non habente, ac per hoc non posset esse notum secundum rationem naturalem, fidem inesse, tamen hoc est creditum: & sic posset dici generaliter, quod nulla virtus supernaturalis potest probari inesse, neque ex actu aliquo, neque ex aliqua conditione alicuius actus: sed nec forte in vniuersali potest probari per rationem naturalem, aliquam virtutem supernaturalem inesse. De ipsis amplius in 3. lib. in materia de virtutibus, dictum est.

Ad 2. arg. A. ex. in 4. Ad secundum^c principale dicitur, quod parvulus coniungitur Deo per fidem parentum.

part. sum. tit. de Bapt. collat. de baptizandis. Contrà, pone parentes hæreticos, vel infideles. Dicitur adhuc quod per fidem Ecclesiae. Contrà, esto quod in Ecclesia militante nullus esset fidelis, tamen intenderet facere, quod Christus fecit, parvulus adhuc yetè baptizaretur, & reciperet gratiam.

q. 1. Nulli datur gratia, nisi per Christum. Dico ergo ad argumentum, quod de facto nulli datur gratia, nisi per aliquam causalitatem meritoriam, quæ meretur coniunctionem eius primam cum Deo: & hæc causa meritoria est Christus, sed præter istam non oportet dare aliam intrinsecam in recipiente, quâ coniungatur Deo, antequam recipiat gratiam.

C O M M E N T A R I V S.

I Conclusio fidei dari gratiam per Baptismum in fanti. **A**d questionem dico, &c. Conclusio Doctoris

bitauerint an infantes essent capaces omnis eius effectus, ratione sui status.

Fuerunt varij errores circa efficaciam Baptismi. Aliqui negabant omnem eius fructum; Caiani apud Tertullianum lib. de Baptismo, in principio: Manichæi apud Augustinum hæresi 46. Arachentici apud Epiphanius hæresi 40. Messaliani, seu Massaliani apud Theodoretum lib. 4. hæreticar. fabularum, in fine: quibus adjungi posunt Armeni, qui id in genere dixerunt de omnibus Sacramentis legis nouæ; contra quos specialiter est decretum Eugenij Papæ, & Tridentinum sef. 7. de Sacramentis, can. 2.

Quibus reipsa accedunt, quotquot dicunt Sacramenta esse nudæ signa excitantia fidē, ut huius temporis.

Errores circa effectum Baptismi. Tertullian. Augustin. Antiqua hæresi. Epiphan. Theodoret. Florent.

Trident.

per Baptismum, qui delet in eo peccatum originale, quod nequit fieri, nisi per collationem gratia. Hæc probata est suprà de effectu Circumcisionis contra Magistrum, eiisque efficaciâ, quia, ut dictum est, non remittitur peccatum originale, aut mortale, nisi per gratiam. De Baptismo autem certiorum gradum obtinet, quam de Circumcisione, quæ ex aliquorū opinione erat inflata ad delendum peccatum, ut ibi visum est; & ex opinione Magistri, licet deleverit peccatum, non contulit gratiam: de Baptismo autem inter Catholicos Doctores nullus id affirmauit quantum est ex efficacia Sacramenti: licet aliqui dū-

Nouatores huius temporis.

temporis hæretici: quia sic tollunt omnē efficaciā propriam Sacramenti, & omnē in iustitiam in fide statuant, non quod hæc etiam delect peccata; sed regat; seu faciat, ut non imputentur. Quamvis autem modum loquendi Scripturæ, Patrum, & Ecclesiæ quandoque simulant, usurpantes verba, quæ denotant efficaciam Sacramentorum; tamen ad prauum sensum torquent, quod proprium hæreticorum est.

²
Tegere pœ-
cata.
Theodoret.
Epiphanius.

Gregor.
Augustinus.
Bellarm.

Trident.

³
Error Iou-
nianus.
Hieron.
Augustin.

Idem.
Caluini 1a.
refis.

Eff. Auct. pre-
ses Sacra-
menti.

Lutheri ha-
ses.

Inventiones
mona.

4

Hic modus radendi, seu tegendi peccata fuit antiquus, quia sic docebant apud Theodoreum Messaliani, per similitudinem nouacula, quæ radit pilos, non tollit radicem. Sic etiam quidam Proclus Origenita apud Epiphanius ex Methodio heresi 64. Damnatur modus ille loquendi etiam à Gregorio lib. 9. Registri, epist. 39. ab Augustino lib. 1. contra duas epist. Pelagianorum, cap. 13. & lib. 3. cap. 3. Eum assumpserunt hæretici huius temporis, ut docet Bellarminus lib. 1. de Baptismo, cap. 18. qui perinde extendunt hunc modum ad peccata præterita, & futura, seu qua post Baptismum committuntur, & consequenter quidem: quia excitatio fidei, cuius ille est effectus per ipsos, perinde fieri potest per Baptismum quoad præterita & subsequentia, quos damnat canon 10. Trident. sess. 7. de Baptismo sess. 6. can. 20. Canon etiam 6. damnat ibidem alium ramum eiusdem erroris circa instituta fidei; quo dicunt baptizatum nullo modo posse amittere gratiam quantumcumque peccet, nisi nolit credere: quasi sola fides sufficiat ad iustitiam, quod perinde ante, & post Baptismum dicere debent.

Hunc errorem de impeccantia baptizati tenuit etiam Iouinianus, ut refert Hieronymus lib. 2. contra ipsum; & Augustinus lib. de heresib. 82. Quod si peccabat baptizatus, dicebat eum non fuisse verè baptizatum quem ibidem confutat Hieronymus. Alij dixerunt quidquid sit de impeccabilitate eius, saltem non fore, ut damnetur: de quibus Augustinus lib. 21. de ciuit. cap. 20. & eundem confutat 25. Caluinus incidit in eundem in Antidoto Conc. Trident. sess. 2. can. 2. vbi asserit Baptismum esse chirographum, quo certiores reddimur de perpetua gratia adoptionis: & lib. 3. Institut. cap. 2. dicit veram fidem semel habitam non posse amitti, & esse donum electorum: hic tamen sicut gratiam, & fauorem Dei extrinsecum, & prædestinationem statuit, ita etiam in eandem refert illam efficaciam non perdendi fidem, & non damnationis, non verò in Baptismum. Alios pariter effectus tribuunt Baptismo, ut quod tollat omnem obligationem, & vinculum legis Ecclesiastice, ut subuentant potestatem Prælatorum: ita Lutherus de capititate Babylonica, cap. de Baptismo. Hanc damnat hæsim Tridentinum sess. 7. de Baptismo can. 8. & sessione 6. can. 23. Item, quod omnia vota tollat; ita Lutherus ibidem, Caluinus in Antidoto in sessione 7. can. 9. & Kemnitius in Examine eiusdem. Damnatur eodem canone. Horum effectuum non minimis hæc tenus antiquitas, aut Scriptura, aut tradition Ecclesiastica: contrarium autem in materia de legibus, & voto latè probatur à Theologis, neque ea, quæ Paulus differit de libertate renatorum in Christo, sic intelliguntur, sed de libertate à iugo legis Mosaïcae, & de libertate à peccato.

Impugnatio autem harum hæresum prout ad presentem materiam spectant petitur ex iis, quæ precedenti quæstione præsupposuimus, quæ non

solum probant necessitatem Baptismi, sed etiam eius efficaciam quoad remissionem peccati, & collationem gratiæ, in qua necessitas eius fundatur. Effectus ergo Baptismi est, non solum tolle re peccatum originale, sed etiam actualia, quoad culpam & penam. Est de fide. Concil. Florentin. in decreto unionis Armenorum. Tridentinum sess. 6. cap. 7. sess. 7. can. 9. sess. 14. cap. 1. sess. 5. de peccato orig. can. 5. Carthaginense I V. cap. 1. inter dogmata fidei, quæ profiteri debet Episcopus, quando consecratur, proponit eandem veritatem profitendam:

Querendum, inquit, ab eo si in Baptismo omnia peccata, id est, tam illud originale contractum, quam illa que voluntariè admissa sunt, dimittantur.

Admissa, inquit, & non admittenda, ut inepte hæretici. Mattialis Papa epist. ad Tolosanos, cap. 1.

Vos enim vestris membris Christi, & corpus immaculatum, nec aliqua in re coquinatum, neque sordibus obvolutum, &c. Subdit rationem, iam enim sanctificati, & mundati estis aquâ regenerationis, &c. Cyprianus de ablutione pedum:

*De abdito & se-
cretissimo Spiritu sancti munere, huius gratia liquor emanat, scilicet annos quos parentalis labes infecrat, ut nec*

actualis, nec originalis macula, sui post ablutionem illam vestigia derelinquit, &c. Lactantius lib. 7. cap. 5.

Cum homo cœlesti lauacri purificatus exponit infantiam cum omni labe vita prioris, & incremento diuini

vigoris accepto, fit homo perfectus, & plenus. Rheticius.

Rheticius. Augu- stodunensis apud Augustinum lib. 1. contra Julianum, cap. 3. *Hanc esse principalem in Ecclesia indulgentiam neminem præterit, in quo anti-*

qui criminis omne pondus exponimus, & ignorantia no-

stra præsa facinoribus delemus, &c. Vbi loquitur de Baptismo. Ambrosius de iis qui mysteriis initiantur, cap. 3. *Aqua est, quâ caro mergitur, ut omne abluta-*

re peccatum, sepelitur illic omne vitium. Hieronymus libro aduersus Ruffinum, cap. 7. & epistola 83. ad Oceanum, cap. 2. *Omnia scoria, & publice collu-*

sionis sordes, impietas in Deum, parricidium & incen-

sus in parentes, atque in extraordinarias voluptates

virilisque sexus mutata natura, Christi fonte purgan-

tur, &c. Omnia in Baptismate condonata sunt crimina,

nec post indulgentiam iudicis est metuenda severitas,

dicente Apostolo: Et hoc quidem fuisisti, sed ablui-

ebis, sed sanctificasti estis, sed iustificasti estis in nomine

Domini nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri, omnia

peccata donata sunt, &c.

Vt cætera ergo omittam omnia hic ipse locus

Pauli veritatem hanc luculenter docet 1. ad Corinthis. cap. 6. *Nolite, inquit, errare, neque fornicari, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubidores, neque fures, neque auari, neque ebrios, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt: & hoc quidem fuisisti, &c.* Subiungit efficaciam Baptismi, qui hæc omnia deleuit:

Sed ablui, inquit, estis, &c. Ex quibus colligitur veritas fidei definita à Conciliis, nempe peccata, tam originale, quam actualia, quæ præcedunt Baptismum (de his enim agit Paulus dumtaxat) per Baptismum deleri. Quid verò futura pecca-

ta commissa post Baptismum, non delecta: Baptis-

ma, ut variè gloriantur hæretici, omissis aliis locis, patet vel ex hoc ipso capite, vbi reprehendi-

Corinthios, dicens: *Iam quidem omnino delictum*

est in vobis, quod iudicia habetis inter vos: & infra

monet, ut fugiant fornicationem, cui plurimum

addicti erant Corinthij, ut exponunt Patres, &

colligitur ex epistolis Pauli. Item, ad Romanos 8.

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo

Iesu. Et subdit exceptionem, qui non secundum

Florent.
Trident.

Carthag.

Martialis
Papa.

Cyprian.

Lactant.

Rheticius.

Ambrosius.

Hector.

5

Baptismus
non delat
peccata jux-
ta.

carnem ambulant, &c. Vnde qui secundum carnem ambulant, licet prius fuerint in Christo Iesu per Baptismum regenerati, habent damnationem. Item ad Hebreos 6. *Impossible est eos qui semel illuminati sunt, &c.* Vbi clare colligitur inefficacia Baptismi ad tollenda peccata commissa post Baptismum: quod recte definiuit Tridentinum *eff. 7. de Baptismo, can. 10. & eff. 14. can. 1. & 2.*

6
Fundamenta
hereticorum.

Concupiscentia: quomodo
dicitur peccatum.

7
Obiectio.

Baptismum facere ad remissionem peccatorum sequendum.

Baptismum non solum peccata, qua omnia nunc remittuntur in Baptismo, sed etiam que posterius humana ignorantia, vel infirmitate contrahuntur, non ut Baptisma quiesceat, sed quia ipso quod semel datum, sit non solum antea, verum etiam postea, quorumlibet peccatorum venia fidelibus impetretur. *Quid enim prodest, vel ante Baptismum paenitentia, nisi Baptismus sequeatur, vel postea, nisi procederet? &c.* Ergo Baptismus etiam facit ad remissionem peccatorum subsequentium, & in virtute eius fit.

8
Responsio.

Calmunia Pelagianorum contra Augustinum.

Hac loca difficultia esse docent quidam moderati, & nimium fauere hereticis, sed nihil minùs: ipse enim verbis præmissis clare docet omnia peccata, vel quidquid habet rationem peccati, dimitti in Baptismo. Fuit illa calumnia Pelagianorum contra Augustinum lib. 1. contra duas epistolulas Pelagianorum cap. 13. *Dicunt, inquit, &*

*nos dicere Baptismum non dare omnium indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, sed radere, ut peccatorum radices in mala carne tenentur: quis aduersus Pelagianos hoc, nisi infidelis affmet? Dicimus enim Baptismum dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere; nec ut omnium peccatorum radices in mala carne tenentur, quasi rasorum in capite capillorum; vnde crescent iterum resecanda peccata. Nam & istam similitudinem compresi sua illos adhibere calumnia, tanquam hoc nos sentiamus, atque dicamus, &c. Sed hec etiam vocatur peccatum, non utique quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sic vocatur sicut scriptura manus cuiusque dicitur, quod manus eam fecerit: peccata autem sunt quae secundum carnis concupiscentiam, vel ignorantiam, illicitè sunt, dicuntur, cogitantur, &c. Et infra dicit, concupiscentiam vocari peccatum, siue quod peccato facta est, siue quod peccandi delectatione monatur, et si ei delectatione iustitie non consentiatur, &c. Ex quibus verbis Tridentinum similiter declarans *eff. 5. can. 5.* cur concupiscentia dicatur peccatum; dicit ideo appellari, quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat.*

Omnia pec-
cata dimisi-
Baptismo.

Trident.

Concupiscentia pro somni-
te sumitur.

Aliquando.
etiam pro
reatu.

Remitti autem omnia in Baptismo non solum loco praefato, sed in anterioribus, vt *cap. 25. & 26. & sequentibus*, vsque ad ultimum, quod est *33. lib. 1. de nuptiis & concup.* vel expressa dicit, vel supponit, distinguens concupiscentiam à reatu, qui dimittitur in Baptismo; hoc est, ipsam inclinationem corruptam ad malum, tam à peccato originali, quod reatum appellat (& ex quo venit ipsa concupiscentia, quæ impropriè peccatum dicitur, vt *cap. 31. docet*) quam à peccato actuali, ad quod mouentur allicit, etiam si ex gratia Dei non consentiatur.

Aliquando etiam loquitur de concupiscentia, non solum quantum ad inclinationem, sed etiam quantum ad reatum. Et sic dicit remitti, tegi, non imputari oleum, quæ dulcescit ex agricultura Christi, per gratiam baptismalem. Vnde hæc verba remissionis, tectionis, & non imputationis peccatorum desumpti Augustinus ex Psalm. 31. *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tæla sunt peccata, &c. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, &c.* Vnde tegi & non imputavi, idem est quod remitti peccatum per indulgentiam: *Tæla sunt peccata, non sic intelligas,* inquit Augustinus in illum Psalmum, *peccata cooperia, quasi ibi sint, & vivant, &c.* Quod & docent alij exppositores, ita tegi vt amplius non sint: teguntur enim per charitatem & iustitiam, & alias virtutes, tanquam per primam stolam, candidam, & immaculatam, quam tollitur turpitude peccati: sic enim charitas operit multitudinem peccatorum, per Apostolum. Origenes in *cap. 4. epist. ad Romanos.* Ambrosius de *arca Noe cap. 31.* Gregorius hom. 4. in *Ezechiel.* Perinde intelligitur non imputari; imputatur enim peccatum quamvis est: sicut & bona opera, & fides dicitur reputari ad iustitiam sapientiæ a Paulo, & dicitur merces ad premium. Bernardus serm. 1. de Annuntiatione: *Vtique quod factum est, Deo tamen non imputante, erit, quasi non fuerit, &c.* Scilicet per indulgentiam, & remissionem oblitteratum, sanatum, mundatum, vt dicitur de peccatis deletis per Baptismum. Quid autem Augustinus dicat, *cap. illo 33. verbis citatis*, illud quod remissum est, & tegitur, & non imputatur, habere vim quandam occultam; vnde seminetur amarus oleaster, intelligi potest de concupiscentia carnali, vel in ipsis parentibus respectu ad prolem, quæ etiam, vt nascitur à parentibus

Quid si non,
imputari.

Bernardus.

Expliqueretur
alii verbæ
Aug.

tibus baptizatis, per viam concupiscentia, trahit peccatum, & fit oleaster, donec per Baptismum remittatur reatus, tegatur, non imputetur. Vel intelligi potest respectuè ad personam baptizatam; in qua viger adhuc concupiscentia in agonem & certamen, & sollicitans ad peccatum actualē, nisi per gratiam baptismalem, & aliam superadditam remittatur, id est, minuatur, prout fit in Baptismo, ut infra docet Doctor quest. 7. huius §. Respondeo, aliqui dicunt, &c. & patet ex Augustino variis in locis; ut hic capite 32. & cap. 25. Tegitur etiam per refectionem eius, & maiori iustitiae vincente amore: non imputatur, quando ei non datur consensus.

10
Alia verba
Augustini
explicantur.

Alia item verba Augustini, quibus extendere videtur efficaciam Baptismi, ad peccata subsequentia Baptismum, quatenus valet, ut impetratur per ipsum venia eorum, intelligitur eo sensu, quo Baptismus necessariò supponitur ad veniam eorum, quæ per alia media fit, ut sunt ibi enumerata; quia hæc media esse efficacia docet, sed necessariò supponit Baptismum, & ideo penitentia appellatur secunda post naufragium tabula, ut suo loco dicetur. Baptismus enim est medium necessarium ad salutem, & primum, quod applicari debet, & ianua reliquorum, ideo necessariò supponitur, vel in re, vel in voto, ad reliqua media, quæ cum Baptismi contemptu nihil valent ad salutem.

Quid facit
Baptismus ad
subsequenter
remissionem
peccati in ba-
ptizant?

Argumentum
Pelagianorum.

Baptismus ergo reddit subiectum capax reliquorum donorum, arque effectus eorumdem. Pelagiani, quos ibidem impugnat Augustinus, captabant fraudulem argumentum ex illo ad Ephesios 5. Mundans eam (supple Ecclesiam) lauacrum aqua in verbo vite, ut exhiberet, &c. non habentem maculam, aut rugam. Captabant, inquam, argumentum ex hoc, vnde negarent in Ecclesia esse peccatum, eösque hic impugnat Augustinus; sicut & lib. 4. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 7. vbi ex parte hæc ipsa replicat de oratione Dominica; quæ fruster diceretur ad remissionem peccatorum quotidianorum, nisi dicens esset baptizatus. Hoc enim propterea, dicunt, inquit, ut creditur Ecclesia post Sanctum Baptismum, in quo fit omnium remissio peccatorum, alterius non habere peccatum, &c.

11

Intentum ergo Augustini est, Ecclesiam reddi sine macula, & ruga per indulgentiam omnium peccatorum in Baptismo; & tamen in singulis suis suppositis adultis habere peccata quotidiana, quia veraciter dicunt, *Dimittite nobis debita nostra*, &c. Ostendit ergo quomodo locus Apostoli intelligendus sit, nempe quoad remissionem plenariam peccatorum præteriorum per Baptismum: & vñterius quodd idem lauacrum iam receptum facit ad remissionem eorum, quæ postea committuntur; quia remedia, per quæ delentur, non sunt efficacia, nisi supposito Baptismo in re, aut voto, qui est ianua, & fundamentum reliquorum, sicut est fides: est enim prima nativitas hominis in Christo, & Sacramentum fidei & initiatorum: nihil ergo Augustinus faret hæreticis, à quibus longè discrepat, eösque impugnat, quorum errorum non emersit.

Præter citatos errores, fuit etiam quorundam sententia, quam declarat Innocentius III. capitulo *Maiores*, de Baptismo; & post eum Clemens V. Clementina I. de forma Trinitatis & fidei Catholica, &c. Vbi quidam dicuntur assertisse non infundi gratiam, aut virtutes parvulas; quia nullus po-

test in eis esse vius ipsatum, donec peruenient ad æratem adulam, peccatum vero remitti per Baptismum. Hæc sententia toleratur in illis decretis, quia non condemnatur; & hoc magis spectat scopus Doctoris, in hac quæstione.

Conclusio eius est quod si creditum est parvulo in Baptismo dimitti originale, ita & creditum est sibi gratiam infundi. Loquitur Doctor de credito fidei diuina; & eundem gradum certitudinis tribuit his duobus, nempe per Baptismum remitti originale, & infundi gratiam: & patet; quia iustificari, mundari, & sanctificari, perinde tribuitur Baptismo, sicut & renasci per ipsum, mori peccato, vivere Christo, infundi Spiritum sanctum in cordibus nostris: ut patet ex Scripturis supra alle-gatis.

Eadem veritas patet ex Patribus allegatis supra de efficacia Baptismi Christi supra Baptismum Ioannis, eorumque differentia. Item in commento præcedentis quæstionis; & in commento iam præmisso: Nazianzenus ora. 40. Chrysostomus hom. 40. in Genesim, id docet de infantibus etiam; & homilia ad neophytes: *Hac de causa*, inquit, & infantibus baptizamus, ut non sint coquinatae peccato, ut ipsi addatur sanctitas, iustitia, adoptio, hereditas, fraternitas Christi, ut eius membra sint omnes, ut Spiritus habitatio fiant, &c. Lactantius lib. 7. cap. 5. Cyprianus epistola 12. & epist. 6. Damascenus lib. 2. fidei, cap. 9. Cyrillus lib. 1. in Ioan. cap. 42. Theodoretus in epitome diuinor. decretor. cap. de Baptismo. Augustinus variis in locis partim citatis, partim in aliis contra Pelagianos, & Donatistas.

Hanc tandem vobis definitam colligere licet ex Florentino in Decreto unionis, ubi definit omnia Sacraenta nouæ legis causare gratiam, & ex particuliari Baptismum, ex Tridentino sess. 5. can. 5. Si quis per Iesum Christum Domini gratiam que in baptisme confertur, reatum originalis peccati remitti negat, &c. Anathema sit: in renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnatoris ipsi, qui vere confessi sunt cum Christo per Baptismum in mortem, qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exuentis, & nouum qui secundum Deum creatus est, indumentes, innocentes, immaculati, puri, innocui ac Deo dilecti effecti sunt, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, ita ut nibil prorsus eos ab ingressu cali remoretur. Hæc definitio Concilij sine villa limitatione posita, comprehendit omnes baptizatos, quantum ad effectum, qui natus est haberet in omnibus, ex vi Sacramenti & secluso obice.

Item sess. 6. cap. 3. docet sicut peccatum Adæ non potuisse communicari, aut contrahi, nisi ab eo, qui ex semine Adæ propagatus nasceretur: sic etiam, nisi renasceretur in Christo, nunquam iustificaretur: Cion ea, inquit, renascentia per meritum passionis eius gratia, qua infili sunt, illis tribuantur, &c. Hæc autem renascentia sit per lauacum regenerationis: ergo & gracia collata, quæ renatus fit iustus. Hæc etiam doctrina est universalis respectu omnium, qui in Christo renascuntur.

In capite sequenti docet hanc renascentiam post promulgationem Euangelij, sine lauacrum regenerationis, aut eius voto fieri non posse: & cap. 7. docet Baptismum esse causam instrumentalem iustificationis, quam definit non in sola peccatorum remissione consistere (prout dicebant Pelagiani apud Augustinum lib. de gratia Christi, cap. 38. & 39. & damnat Mileuitan. can. 3.) sed in sanctificatione etiam, & renovatione interioris hominis per

12
Conclusionis Do-
ctoris.

Gratiam in-
fundit paruu-
la.

Ex Scriptura.

Ex Patribus.

Nazianzen.
Chrysost.

Lactant.
Cyprian.
Damascen.
Theodore.

13
Florent.
Trident.

Effectus Ba-
ptismi.

14

Renaissance
in Christo.

Non in soli
peccatorum
remissione.

Sed etiam in
sanctifica-
tioni.

Sententia
quorundam
veterum.

per voluntariam susceptionem gratia, & donorum: unde homo ex iniusto fit iustus, & ex inimico amicus, ut sit hares secundum spem vita eterna: & haec omnia cau-sar in eo Baptismus. Et infra, causam formalem iustificationis, per Baptismum datur, afferit esse iustitiam Dei, non quod ipse iustus est (vt vanè inoder-ni Nouatores gariunt) sed quia nos iustos facit iusti nominamus, & sumus, eam in nobis recipientes. Et hanc iustitiam dicit esse charitatem Dei, quæ dif-funditur in cordibus eorum, qui iustificantur, at-que ipsis inhæret, subiungens, in ipsa iustificatione, cum remissione peccatorum simul recipere spem, fidem, & charitatem.

15

Hæc doctrina plana est; & quamvis de iustifi-ca-tione adultorum loquatur, tamen perinde in-tendit hæc eriam communicari infantibus, qui aliter non discernuntur; nisi quod in adultis exigi-gatur dispositio antecedens iustificationem, & Sacramentum, per quod iustificantur; infantes au-tem non sunt capaces illius dispositionis, quæ con-sistit in actibus liberi arbitrij, cuius in eis non est vslus. Idem definit can. 2. Si quis dixerit homi-nes iustificari, vel sola imputatione iustitia Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate, qua in cordibus eorum per Spiritum sanctum infun-datur, atque illis inhæret, aut etiam gratiam, quæ iusti-ficari, est tantum fauorem Dei, anathema sit. Ca-non vniversalis est comprehendens tam infantes, quænā adultos, qui iustificantur; quia sine illis duobus nequit saluari iustificatio ex descrip-tione eius supposita à Concilio.

Item *ff. 7. de Sacramentis in genere, can. 6. 7. & 8.* definitur vniversim sacramenta causare gratiam quam significant secluso obice. Eadem supponit *can. 6. de Baptismo*. Et *can. 13.* definit infantes baptizatos computari inter fideles. Et *ff. 14. c. 1.* eandem veritatem supponit, nempe in Baptismo dari gratiam. Si ea, inquit, in regeneratio omnibus gratitudine erga Deum est, ut iustitiam in Baptismo ipsius beneficio, & gratia, suscepimus, confidemus tueren-tur, &c. Supponit enim ritum Ecclesie baptizandi patruulos, & gratiam recipere: nam rarus est inter fideles, qui adultus baptizatur.

16

Aliqui in moderni propter ea, quæ dicuntur in cap. *Maiores, de Baptismo, & Clementina I. de summa Trinitate & fide Catholica*, dicunt non esse de fide, iustitiam consistere in habitu & qualitate; saltet in adultis, in quibus potest esse iustitia actualis: in infantibus autem id esse de fide. Hec qua-tio magis spectat ad materiam de iustificatione, quam ibidem disserimus. Alij contrarium doc-ent tanquam proximum fidei saltet, modò abstineat ab illa appellations habitus, & qualitatis.

Vnde gratia sit bap-tius.

*Etiam in ad-
ultis esse ha-
bitum ex co-
muni consen-
su.*

*Probatio ex
canonibus.*

*Casus cano-
num.*

Viris magnis, & grauiibus, & benè meritis de schola, nolo ex propria opinione præjudicare. Cæterum videtur mihi ex communī consensiū veritatem hanc magis tenere in adultis; de qui-bus nemo videtur inter Doctores antiquos Scho-lasticos alijs dubitasse: & primum id confirmo ex autoritate prædictorum Canonum, in quibus tantum dubitasse quosdam Theologos doceunt de effectu gratia, & donorum in parvulis, an ipsis communicetur per Baptismum? Et ratio eorum fuit, vt insinuat, quia vslus prædictorum habituum, nempe gratia (quam ipsi supponebant) consistere in charitate, & esse habitum operati-vum, quia alioquin fundamentum eorum non subsisteret) spei, & fidei, non potuit esse in infantibus, ex defectu, & incapacitate illius status.

17

Cæteri autem tam antiqui, quam moderni Do-

ctores admittebant infusionem habituum, tam in infantibus quoad ren, licet quoad vslum, quæm in adultis quoad vrumque: priores ergo, qui negab-ant infusionem gratia in infantibus, id est, id negabant, non quod de efficacia Baptismi, quan-tum est ex parte Sacramenti, dubitauerint, sed quia putabant nihil otiosè conferri, vbi nullus eius vslus esset, & infantes ob defectum ætatis, esse incapaces habituum, sicut & vslus: quæratio cessat in adultis: ac proinde admittebant in adultis completem effectum Baptismi, & habitus infusos. Quæstio autem fuit de gratia informante per modum habitus, id est, qualitatis perma-nentis, & informantis: vnde in Clementina ita habetur: *Nos attendentes generalem efficaciam mor-tis Christi, qua per Baptismum applicatur pariter om-nibus baptizatis, opinionem qua afferit, tam parvulis, quam adultis dari in Baptismo, informantem gratiam duximus eligendam, &c.*

*Causa exte-
rioris infan-
tium.*

Deciso.

Ex quibus habentur hæc ex communi consen-su, tam Innocentij in cap. *Maiores, de Baptismo*, quæm Clementis, & Concilij Viennensis, quæm eriam Doctorum dissentientium, circa effectum Baptismi in parvulis. Primum est gratiam consistere in habitu, & qualitate physica informante, de quo, vt dixi, nulla fuit controversia. Secundum est, can-dem gratiam, & dona concomitania communicari adultis, in quibus cessat ratio dubitandi alterius partis. Tertium vero fuit in controversia solùm, *An scilicet, gratia, & dona darentur parvulis?* Ergo nullum fundamentum peti potest dubitandi, an gratia collata per Baptismum, & alia Sacramen-ta, consistat in qualitate, & habitu, id est, physi-cæ, & permanenter inhærente, & infor-mante?

*Contenta in
Decreto.*

Nulla ratio dubitandi, inquam, ex prædictis Canonibus peti potest, neque etiam ex opinione Doctorum diuersa, quia in iisdem insinuatur, cum contrarium doceant, & supponant: neque aliter Tridentinum (quamvis loquatur de iisdem sub appellatione iustitiae, & gratiae, & non habitus, & qualitatis) licet interpretari: nam reipsa teneat quod omnes Scholastici, & præfati Pontifices docuerunt, afferens gratiam renouare interius anima, interius infundi, inesse nobis, denominare verè iustum inhærente, augeri, amitti, recuperari, vt patet ex tota *ff. 6.* abstinuit tamen ab appellatio-ne illa Philosophica, & Scholastica, quæ dicitur habitus, & qualitas; & quam admiserunt Clemens, & Innocentius, commodiū sequens modum lo-quendi Scripturæ, & Patrum, & antiquorum Conciliorum, in materia de iustificatione homini-nis; reipsa tamen id tequit, quod alij sub dictis appellatiōibus explicant: sicut & Patres, vbi-cumque agunt de communicatione Spiritus sancti hominibus, de reformatione imaginis, de re-nouatione interioris hominis, de efficacia Baptis-mi, & aliorum Sactamentorum, de iustifica-tione à peccato, de gratia adoptionis: quibus in locis loquuntur de dono aliquo permanente, communicato hominibus.

*Convenientia
Doctorum.*

Trident.

Ratio autem dubitandi de iustitia, seu gratia baptimali in adultis, an si habitus, cum ipsis possint iustificari per actus, est noua: nam licet verum sit esse iustitiam actualēm in benē ope-rantibus, & adimplentibus legem, longè ab hac diuersa est gratia sanctificans ex mente Concilij Viennensis, & Innocentij in illis Decretis, ac etiā Scholasticorum, ac nouissime Tridentini: nam, vel ille actus antecederet Baptismum, & hoc non;

*Iustitia san-
ctificans non
consistere in
actu.*

19

quia

Baptizatus
non producit
gratiam san-
ctificatam ad
quam solum
disponit.

quia sic non causaretur à Baptismo, neque significaretur prædictè. Deinde Tridentinum cap. 7. explicans necessariam dispositionem adulti ad Baptismum, enumerat actus fidei, spei, dilectionis, pœnitentia, & negat in his consistere iustitiam: *Hanc*, inquit, *sue preparationem, iustificatio ipsa con- sequitur, qua non est sola peccatorum remissio, sed sanctifica-
tio, & renouatio interioris homini per voluntaria-
rianus susceptionem gratia, & donorum, &c.* Cuius causa-
tas ibi enumerat, & inter alias Baptismum, dicit augeri secundum mensuram dispositionis præ-
uiæ, dicit infundi per Spiritum sanctum, & causam eius efficientem esse Deum, meritum Christum, instrumentalem Baptismum, nullam autem auctiuitatem respectu eius tribuit baptiza-
to, nisi in quantum se disponit cooperans gratia vocationis, quod nequit dici de iustitia, qua con-
sisteret in actu vitali, ac proinde inter alias causa-
tas eius deberet enumerari liberum arbitrium hominis à Deo motum, & excitatum, vt declarat in cap. 5. & 6. & can. 4. 5. & 6. sic agere ad actus.

20
Proprietates
baptismi per-
manentes.

Item, cap. 8. dicit idem nos dici iustificari grati-
as, quia neque fides, neque opera, qua iustificationem ame-
cedunt, ipsam iustificationis gratiam promerentur. Dicit deinde iustitiam nostram nobis inhærente, & augeri, & amitti; qua in rigore aliter ne-
queunt intelligi, quam de illa, qua permanenter inest. Dicit iustitiam nostram cap. illo. 7. consister-
re in charitate, qua diffunditur in cordibus eorum, qui baptizantur, atque ipsis inhæret.

Item, in ipsa iustificatione simul cum remissione pec-
catorum hac omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inscribitur, fidem, spem, & charitatem, &c. In his quoquaque modo textus intelligatur (vt abstineamus ab illa questione. An gratia à chari-
tate differat) consistit integra iustitia Christiani, id est, quam sit homo insertus Christo per Bapti-
smum Christianus. Hæc non possunt referri ad actu: quia ante Baptismum habuit adultus actu fidei, spei, & charitatis: vnde si in ipsis conser-
teret iustitiam, id est, in actibus, non intelli-
gerentur per Baptismum infusa, aut supponi, vt dis-
positio requirata ad Baptismum adulti: quia de ratione iustitiae est, (quando inest in quoquaque gradu,) iustificare. Ex quibus patet in nullo actu præcedente Baptismum, consistere iustitiam baptismalem.

Non con-
fiteri gra-
tiam sanctifi-
cacionem in
actu antece-
dente Bapti-
smum.

21
Neque in
actu con-
fiteri.

Sed neque in actu etiam consequente Bapti-
smum consistit, quia distinguit Concilium grati-
am iustificationis ab actibus consequentibus,
quos vocat fructum iustificationis, cap. 16. *Hac*
*igitur ratione, inquit, iustificatis hominibus, sue accep-
tam gratiam perpetuo conservauerint, sue amissam re-
cuperauerint, proponenda sunt verba Apostoli. Abun-
date in omni opere bono, &c.* vbi distinguit iustitiam, que perpetuo conservari potest, vel amissa recuperari, bonis operibus consequentibus: sicut eam superius distinxit ab operibus antecedentibus; neque Concilium agnoscit ultra hæc, alios actu virtutum, ad quos concurrat liberum arbitrium: neque etiam Patres, aut Scholastici lo-
quendo de operibus, quibus homo iustificatur, neque Scriptura: ergo sine fundamento assertur potuisse hanc iustitiam, de qua loquimur, adulti, de facto, & lege ordinaria, consistere in actu aliquo suo.

22
Gratiæ cau-
san Sacra-
mentorum ope-
re operato,
quod non co-
operari adulti.

Accedit quod hoc tenendo, non restè defini-
ret Concilium sess. 7. de Sacramentis in genere
can. 8. gratiam confiri à Sacramentis nona legis ex
opere operato, id est, sine cooperatione liberi arbi-
trii.

trij: maximè ex sententia statuente actu vita-
lem non posse esse à solo Deo: vnde haec senten-
tia tollit efficaciam Sacramentorum, eam dico,
quam habent ex opere operato. Confirmari potest
ratione: quia nullo probabili fundamento statui
potest gratia adoptionis secundum speciem, alia
in infante, & alia in adulto; aut Baptismum
aliam efficaciam, & effectum in specie habere in
infante, aliam in adulto: ergo non in alio con-
sisterit iustitia, & gratia infantis; in alio, inquam,
diuerso specie, à gratia adulti. Patet consequen-
tia ex Tridentino cap. illo 7. sess. 6. vbi videtur de-
signare vnam, & eandem formam esse iustitiam in
omnibus. Demum, inquit, unica formalis causa
est iustitia Dei, non quâ ipse iustus est, sed quâ nos iustos
facit, &c. In hac iustitia dicit, cap. 10. nos crescere
per merita, quâ ex fide sunt, eundo de virtute in
virtutem: & cap. 14. de lapis, & eorum reparatio-
ne; Qui vero ab accepta iustificationis gratia, per pec-
catorum exciderunt, roribus iustificari poterunt cum ex-
citante Deo per Penitentia Sacramentum merito Chri-
sti amissam gratiam recuperare procurauerint.

Demus ergo casum ordinarium, infantem ba-
ptizatum ad annos discretionis venientem pec-
cando amisisse iustitiam, deinde pœnituisse: peto.
quam iustitiam recuperauerit: an eam quâ est
habitualis, & quam accepit infans, & perdidit
adultus: an verò actualem, quâ est adultorum?
Si dicas, vel illam, vel hanc, quæ æquialer.
Contrà, quia Concilium debet intelligi in rigo-
re sermonis, & secundum proprietatem in mate-
ria fidei loquens, & vt loquitur de vna simplici
forma in specie.

Deinde si ex modo loquendi Patrum contra
Pelagianos procedendum sit, cum appellationem
iustitiae, quæ consistit in actu, tribuat omnibus,
& singulis operibus ex gratia factis, cum debit is
circumstantiis, videtur hoc fundamentum ex
modo loquendi desumptum reddere ambiguum,
in quo consistit iustitia, per quam habe-
mus adoptionem, & filiationem: & cum pœnitentia
sit secunda post naufragium tabula, ad re-
cuperaendam iustitiam in Baptismo collatam per
iustificationem à peccato, non confert aliam in
specie iustitiam, quam sit illa, quæ data est in
Baptismo, quantum ad gratiam sanctificantem:
sic etiam Eucharistia, quæ ordinatur ad nutrien-
dam eandem iustitiam, & augendam, debet respe-
ctu eiusdem formæ esse efficax; non alterius, &
perinde de aliis Sacramentis dicendum erit.

Quod si dicas contritionem, aut actu perfec-
ta dilectionis, quæ non compatiuntur cum pec-
cato, esse iustitiam, hoc est, contra dogma Eccle-
sias, quia hi actu per modum dispositionis tan-
tum faciunt ad iustitiam quæ consequitur, & in
voto Baptisini, aut Penitentia, vt definit Tri-
dentinum sess. 6. can. 4. & sessione 14. cap. 4. vbi di-
citur quod reconciliatio non debet adscribi con-
tritioni, sine Sacramenti voto, quod in ea inclu-
ditur, & discernitur inter ipsam contritionem, &
reconciliationem tanquam diuersas formas: quod
si ex natura actu contritio esset formalis iusti-
tia, non diceretur in voto, & virtute Sacramenti
reconciliare, maximè tenendo iustitiam ex na-
tura rei iustificare; prout dicti authores de gratia
dixerunt. Deinde quando ex attritione cum Sa-
cramento adultus iustificatur, quomodo fieri pos-
sit, vt per actualem iustitiam diuersam ab ipsa
attritione, (tenendo distinctionem, quam con-
tendunt esse inter hos actus etiam in specie)
quoq;

Conf. m.

Eadem est in
specie iufi-
cacia Sacra-
menti.

23

Occurrunt
fundamenta
oppositi.

24

Non esse actu
dilectionis,
aut contri-
tione.

Requiri votū
Sacramenti.

quomodo hoc saluati posset per actum nouum, quin experientia constet iustificato se recepisse iustitiam, sicut habere potest experientiam de suo actu novo, & diuerso, quod motiuum & obiectum formale. Hac ergo opinione prætermisâ,

25
Probatio cōfūsionis Dic̄tioris.

Nulla repugnancia est in infanti ad gratiam.

Confirmatio ex consuetudine.

Communio infantum.

Confirmatio infasium.

26
Responsio.

Imponatur.

27
Inconveniens ex statu infantis.

Conclusio Doctoris patet ratione, quia Baptismus est efficax respectu gratiæ, vbi nullum inuenit obicem, sed in infante non est talis obex: ergo. Maior est de fide, ex Trident. sess. 7. de Sacramentis in genere, can. 6. 7. & 8. Minor probatur, quia non est repugnancia voluntatis contraria, non est peccatum actualē, quod exigit pœnitentiam, solum est peccatum originale, quod non est obex respectu Baptismi, quia ad eius deletionem habet efficaciam: non obstat defectus liberī arbitrij, vt patet ex dictis, quia sunt capaces gloriae: ergo & adoptionis, quæ nequit contingere per solam remissionem peccati originalis: sicut nōque per solam remissionem peccati inferuntur Christo, sed per gratiam adoptionis filiorum: ergo recipiunt ipsam gratiam: deinde possunt saluari per martyrium, & Baptismo flaminis: ergo sunt capaces gratiæ.

Confirmari potest ex consuetudine primitiæ Ecclesiæ, quæ etiam in Ecclesia Graeca continuatur, infantes communicandi, quamvis in Ecclesia Latina cessauit ob reuerentiam Sacramenti. Eucharistia autem ex primaria institutione, & per se, non ordinatur ad conferendam primam gratiam, sed augmentum eius, & nutritionem: ergo hæc consuetudo supponebat ex communione sensu Ecclesiæ, eos receperisse gratiam primam per Baptismum, secundam per Eucharistiam, quia alioquin neque communio esset licita, neque vilius eius finis assignari posset, si non esset fructuosa: vt suo loco videbitur, contra quosdam afferentes fuisse infrafructuosam quoad effectum gratiæ. Confirmari etiam possunt infantes, & solent, antequam ad annos discretionis peruenient: ergo & recipiunt effectum Sacramenti, scilicet gratiam, alioquin non expediret eos confirmare, donec essent capaces effectus, quod perinde dici posset de ipso Baptismo.

Quod si dixeris effectum gratiæ ipsis conferri, cum primum ad annos discretionis peruenient, nisi ponant obicem, quo etiam sublatio datur gratia debita Sacramento, vt contingit, iuxta receptam sententiam in filio baptizato, & inox pœnitentie. Contrà, quidquid sit de Baptismo ob remissionem peccati, saltem praxis illa communicandi patruulos, & confirmandi, nisi reciperent effectum Sacramenti, esset inutilis, quia neque ad reuerentiam Sacramenti, neque ad fructum, & profectum recipientis valeret: idcirco magis consultum esset omissione Confirmationis, usque ad annos discretionis, quibus esset plenè fructuosa, quia nullâ necessitate præcepti, aut medij conferetur infantibus.

Et peto vterius de infante baptizato quid fieret, si moreretur, aut vbi reciperetur? non in celum, quia non haberet gratiam adoptionis, cuius non erat capax, & sine qua neque primus patens, si perseuerasset, salueretur, neque Angeli, sine eadem erant capaces gloriae, neque vilius sine hac stola ingreditur ad nuptias, non in Infernum, quia non sunt capaces damnationis, sicut neque vilium habent peccatum: oportet ergo fingere ipsi locum medium, inter damnationem, & salutem, quod reprobant Patres contra Pelagianos: estque fidei dogma cui-

cunque applicatur per medium efficax passio Christi, sicut infantibus in Baptismo applicatur, esse eum in statu salutis, si nullum habeat peccatum.

Quod si dicas infantibus, in eo casu, dati gratiam in transitu (prout infra dicetur, remittit venialia quoad culpam in iusto, vel dati ipsi augmentum gratiæ, correspondens actibus remissis meritoriis in via) hinc colligitur ipsos esse capaces gratiæ, ac proinde eam melius causari per ipsum Sacramentum, quando recipitur.

Confirmatur secundò, quia infantes sunt capaces characteris: ergo & gratiæ. Antecedens patebit infra. Consequentia probatur, quia nequit dari disparitas; tunc quia principalius configurantur Christo per gratiam, quam per characterem: quia character potest compati cum peccato, & secundum aliquos cum damnatione, non ita gratia: vnde Catechumenus iustus, dedecens cum gratia, & fide, saluatur, non ita descedens cum solo charactere sine gratia, baptizatus: tum etiam, quia gratia, & dona non otiosè conferuntur infanti, vt falsò supponit prior opinio, quia ipse Baptismus non otiosè, aut frustra ei confertur, quamvis non habeat in eo plenum effectum in sententia ipsorum; aliquem tamen habet iuxta capacitem subiecti, nempe remissionis peccati; & ideo ipsis est utilis, & necessarius. Sic etiam gratia æquæ necessaria est ad salutem infantis, per quam sine operibus saluari potest, & cum qua sola, etiam sine Baptismo, saluatur, vt si esset sanctificatus in utero, aut extra uterum; non ita cum solo Baptismo, & remissione peccati, quia sic constituitur tantum in statu puro naturæ, sine villa iustitia, aut conformitate ad Christum, excepto charactere, qui non sufficit ad salutem.

Deinde gratia dat ius ad gloriam, estque filiationis, & nativitas eius in Christo, per eandem, & dona, reformatur imago secundum Patres, neque sunt inutiles in dormientibus, & amentibus perpetuis, post visum rationis habitum, quamvis nequeant transire in actum; ergo non sunt otiosa in infantibus, qui sunt capaces illorum effectuum.

Accedit quod, sicut infans est capax in ratione subiecti, vt ab eo tollatur macula, quæ consistit in priuatione iustitiae originalis, & gratiæ infusa, vel saltem tanquam æquivalentis formæ; ita etiam est capax ipsius gratiæ: nam iuxta principia Philosophica (ex quibus procedunt prædicti magis, quam ex reuelatis) pro quocunque statu subiectum est capax priuationis, est etiam capax formæ oppositæ, quantum est ex parte subiecti: ergo applicata causæ efficaci, quæ à nulla dispositione subiecti dependet, qualis est Baptismus (aliás non haberet remissionis peccati in infantie effectum) etiam recipit ab ea formam, seu habitum priuationi oppositum: & si alias effectus, qui aliás conueniret gratiæ per modum principij quo efficientis, non habeatur ex impedimento subiecti, seu alterius coprincipij per se requisiti, vt liberi arbitrij; gratia tamen per modum causæ formalis expellentis peccatum non esset otiosa.

Ex quibus patet ad fundamentum prætensum sententia oppositæ. Qui autem statuant nō esse de fide

28
Infans capax characteris.

Configuratur Christo per gratiam.

Non otiosa conferri gratiam infantil.

Sola remissio peccati non facit ad salutem.

29
Si subiectum est capax priuationis, est etiam formæ.

Augustini
scopus.

fide, aut certum, iustitiam adulorum consistere in aliquo dono habituali, vel probabilius esse, eam consistere in actuali. Adducunt loca quædam Augustini, potissimum in quibus accommodatur appellatio iustitiae operibus, & charitati actuali: sed non est huius loci illa examinare; admonendi tamen sunt, Augustinum præfatis in locis ex scopo differere contra Pelagianos de iustitia operum bonorum, & adiutoriis gratia necessariis, & comprehendere, vel supponere quidquid per se requiritur ad opera digna præmio, & completere bona, & dona habitualia conuenientia cum actualibus nomine adiutorij, quandoque; quamvis aliquando discernantur. Sed de hoc per occasionem opportunam in materia de iustificatione: hic enim agitur solum de iustitia, ut est effectus Sacramenti.

Ad primum.
Infundi fidem,
spem, & ob-
seruantem.

Trident.

Necessitas fi-
dei.Infantes ba-
ptizantes esse
fideles.Ad secundum.
31 Ad secundum.

b Ad primum argumentum, &c. In responsione ad primum, docet Doctor, fidem, & spem infundi simul, & gratiam vniuersaliter in prima iustificatione peccatoris, & speciatim infantibus. Probat, quia Dei perfecta sunt opera: & quando sanat, sanat perfecte: & ratio Innocentij cap. Maiores, de Baptismo, & Hieronymi contra Pelagianos. Patet hæc conclusio ex dictis; nam Tridentinum *seff. 6. cap. 7.* id expresse docet, & Clementina prima, & Innocentius tanquam virorem; est communis Theologorum: & hac ratione Baptismus vocatur ad Hebræos 6. illuminatio; quam proprietatem eidem tribuunt Patres, quos supra citauimus. Patet etiam ad Hebræos 2. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Vbi Patres, & expositores de necessitate fidei ad salutem differunt. Item *ad Corinth. 13.* vbi agitut de fide, spe, & charitate, tanquam de integra iustitia: fides enim & spes spectant ad integratatem iustitia: vnde infantes computantur inter veros fideles, ut definit Tridentinum *seff. 7. de Baptismo can. 13.* Augustinus *lib. 1. de peccator. merit. & remiss. cap. 1. 9. & lib. 3. cap. 2.* Hoc idem supponunt Patres, differentes de Baptismo infantum, cùm Baptismus sit Sacramentum fidei, & initiatio hominis Christiani, inserens baptizatos in Christo, communicat fidem infusam, & principium credendi. Alia ibi de necessitate fidei differit Doctor, quæ fusiū tractat *in 3. diff. 2. 3.* vbi docet necessariū fidem infusam admitti propter autoritatem Patrum & Scripturæ, quamvis probari non possit ratione, aut demonstrari; quod perinde docet de aliis virtutibus infusis.

c Ad secundum principale dicitur, &c. Hæc re-

sponsio est Alensis 4. part. sum. quæst. 8. m. 7. art. 7.

& m. 8. art. 3. §. 1. Vbi admittit requiri fidem in offertente, aut suscipiente parvulum, vt ei coniungatur gratia. Hanc rectè impugnat Doctor; pri-
mo si offertens esset infidelis, & idem de parentibus, adhuc validè baptizatur infans. Respon-
detur fidem Ecclesiæ valere. Contrà inquit Do-
ctor, quia etiam dato quodd nullus esset in Eccle-
sia fidelis, adhuc valeret baptismus saluā inten-
tione faciendi quod fecit Christus. Respondet
quidam nostræ schola modernus scriptor, quod
argumentum supponit impossibile, quia Eccle-
sia semper manebit fidelis. Sed hæc responsio
non valet, quia etiam ad cognoscendam causam
præcisam alicuius effectus, admittitur suppositio
impossibilis non implicans ex terminis: hic au-
tem queritur de causa, per quam præcisè coniungit
ur gratia parvulo, non de instrumentalí, quæ
est Baptismus, sed de meritoria.

Responderet autem Doctor quod nullam aliam
causam oportet assignare præter Christum, quæ
extrinsecæ est, & per quam primò coniungatur
Deo, nempe per redemptions, que est in Christo Iesu. Idem docet Tridentin. *cap. 7. suprà*: aliam autem
non oportet esse extrinsecam, qualis esset fides
offerentium, neque etiam intrinsecam in recipiente
gratiam, vt patet ex Tridentino *seff. 6.*
cap. 8. vbi negatur etiam & fidem & opera, quæ
antecedunt, in adulto per modum præparacionis,
& dispositionis, ipsam gratiam iustificationis me-
reri. Loquitur autem de merito rigoroso, seu con-
digno: & veritas hæc satis liquet contra Pelagianos. In parvulo autem ipse Baptismus applicat
meritum passionis, vt docet Clementina *loc. suprà citato*, & Tridentinum *seff. 5. de peccato orig.*
can. 3. non per hoc negatur in fide Ecclesiæ of-
ferri infantes, vt quidam Patres dicunt, quos alias
citauimus, & baptizari, sicut & Tridentinum
seff. 7. de Baptismo can. 13. asserit: quia per hoc
non intenditur quod fides Ecclesiæ habeat ra-
tionem causa meritoria: sed de fide agitur, vt
reducitur ad intentionem legitimam, & ministe-
rialem baptizandi, vel de fide vt est alligata ipsi
Sacramento, tanquam articulo credito, & cui
annexa est professio fidei tanquam institu-
tio hominis Christiani. Nescio quæ ratione
idem modernus hanc quæstionem reducat ad
virtutes morales infusas parvulo, tanquam de-
mente Scotti, qui contrarium planè tenet, negan-
do morales per se infusas *in 3. diff. 36.* & hic tan-
qùm loquitur de Theologicis: & quæstio, vt an-
tiquitus mota fuit, charitatem, fidem, & spem
tangebat.

*Non requiri
fidem mini-
strari.*

32

*Souis Chri-
stus causa
meritoria in-
stificationis.**Non clari-
morales.*

Q V A S T I O III.

Vtrum parvulus in ventre matris baptizari posset?

Alen. 4. part. quæst. 17. m. 2. D. Bonavent. d. 6. p. 2. art. 1. quæst. 1. Rich. ibi art. 2. quæst. 1. D. Thom. quæst. 1. art. 1.
quæstioncula 1. & 3. part. quæst. 6. 8. art. 11. Suarez ibi d. 27. seff. 3. qui omnes cum Dotl. & communis negant.
Sed Caiet. ibi temere ait parvulum in utero, per Baptismum in utero, salvare.

D tertium sic proceditur, & arguitur quod parvulus in utero possit baptizari, quia donum Dei perfectius est, quam peccatum Adæ, vt patet Rom. 5. Argum. 1
parvulus autem in utero matris potest infici peccato Adæ: ergo potest per-
fici dono Dei, & sic recipere Sacramentum perfectius.

Item, parvulus in utero potest liberari à seruitute temporalis. Patet ex manumissione Argum. 2.
matris: ergo, &c. potest ergo ibi baptizari.

Scoti oper. Tom. VIII.

V

Item

Argum. 3. Item Rom. 11. cap. Si radix sancta, & rami: Mater sancta comparatur arbori, ramus autem dicitur proles in utero: ergo, &c.

Ratio ad epp. Contrà, 1. Cor. 15. Non prius quod spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale: ergo prius oportet nasci carnaliter, quam spiritualiter renasci. Item, vt vult Isidorus, Qui natus secundum Adam non est, renasci per Baptismum non potest.

S C H O L I V M.

Rejicit opinionem Richardi dicentis, idè parvulum non posse in utero baptizari, quia coniunctus est causa sue corruptionis; hinc enim sequeretur, quod non posset habere Baptismum flaminis, vel sanguinis in utero; quod est falsum, & contra August. 17. Civit. 7. quia Baptismus sanguinis omnibus valet, ut tenet communis cum D. Thom. 2.2. q. 12. 4. art. 1. & quodl. 6. art. 4. & omnes hic contra Armachan. lib. 8. de quest. Armen. cap. 27. & Adrian. quest. vlt. de Bapt.

Petrus de Taram. lib. 4. dist. 6. problem. 2. g. i. Dicitur ^a quod non, quia parvulus in matris utero coniunctus est causa sue corruptionis: tale autem sic coniunctum, non potest mundari dum coniunctum est.

Contrà, quia caro matris in parvulo non est causa corruptionis, nisi mediata: caro autem ipsa parvuli est causa immediata, loquendo de corruptione originali (statim enim cum anima parvuli informat carnem eius, inficitur illa corruptione) immediatius ergo causat corruptionem istam in parvulo caro sua, quam caro matris. Si ergo stante coniunctione ad causam corruptionis, non potest purgari ea per te, sequitur quod parvulus habens carnem suam propriam, nunquam à peccato originali potest purgari: quod est contra fidem.

Item, licet parvulus in utero matris sit coniunctus matri localiter: tamen est distinctus ab ea personaliter, quia habet aliud corpus, & aliam animam: sed distinctione personalis sufficit ad distinctionem secundum peccatum, vel iustitiam, & non iustitiam; nam peccatum, & iustitia insunt isti personæ secundum quod hæc, non quia in tali, vel tali loco: ergo non obstante illa coniunctione locali propter distinctionem personalis, potest parvulus esse iustus, licet mater qualitercumque habeat se ad iustitiam.

De hoc. 3. d. 5. q. 1. vbi de concept. B. Virg. In utero baptizari potest quis flamme & sanguine. Item, si non posset cum coniunctione ista ad causam corruptionis stare gratia in parvulo: ergo non posset parvulus in utero habere Baptismum flaminis, vel sanguinis, quorum utrumque est falsum. De flamine patet de Ieremias, Ierem. 1. & de Ioan. Baptista, Luce 1. & de matre Christi hoc tenet firmiter Ecclesia.

De secundo patet per hoc, quod si quis persequitur matrem grauidam, eadem de causa persequitur parvulum in utero eius: ergo si mater occiditur pro iustitia, similiiter & parvulus. Si autem parvulus occideretur extra uterum, haberet Baptismum sanguinis, si pro iustitia, vel fide occideretur etiam non baptizatus: ergo eodem modo rationabile est, quod Deus non contemnet eum, pro simili causa in utero matris passum.

Et ex hoc potest argui contra opinionem, quia si parvulus potest habere Baptismum flaminis: ergo potest habere purgationem à peccato originali. Sed coniunctus matri, quæ est causa corruptionis, per te potest habere Baptismum flaminis: ergo, &c.

C O M M E N T A R I V S.

Cœclusio communis, si ne Baptismo damnari infantem. ^a **D**icitur quod non, &c. Conclusio communis omnium, tam Patrum, quam Scholasticorum, hic supponitur; quam probat Doctor ex Apostolo, & Isidorus, argumento liminari contra obiecta ad oppositum; nempe parvulum sine Baptismo decedentem in utero materno, aut extra uterum, damnari. Unde ad omnibus notatur sententia Caetani 3. part. quest. 68. art. 2. & art. 11. dicentis votum, & fidem parentum pro parvulis in necessitate, siue intra, siue extra uterum, quando Baptismus applicari non potest, valere ad salutem.

Confutatur. Hæc sententia Caetani omissa est iussu Pij V. in Commentariis Romæ impressis; & de faciliter confutatur ex iis, quæ de necessitate Baptismi traduntur in Scriptura: vt Ioannis 3. *Nisi quis renatus fuerit, &c.* Quæ est vniuersalis regula quoad omnes, quibus Baptismus in te, vel in utero, aut certè æquivalens, vt Baptismus sanguinis, aut flaminis applicari nequit; cùmque perpetuo supponit Augustinus contra Pelagianos, & probat lo-

cis suprà citatis, vt contra Vincentium Victorem in lib. de Anima, & eius origine, contra Pelagium; in lib. de peccator. merit. & remiss. & lib. de gratia Christi, cap. 8. de bono perseverantie, cap. 12. omnium Patrum, quos suprà citauimus de Baptismo infantium, & eius necessitate, & reliquorum interpretum in prædictum locum Ioannis, & in Matthæi ultimum, *Baptizamus eos, &c.* aliusque in locis, vbi denotatur necessitas Baptismi. Patet ex cap. Maiores, de Baptismo; ex Constantiensi siff. 1. s. ex Trident. siff. 5. can. 3. siff. 6. cap. 4. descripte, iustificationem esse translationem ab eo statu, in quo quis nascitur filius primi Adam, in statu gratia, & adoptionis filiorum Dei, per secundum Adam Iesum Christum Salvatorem nostrum. Que quidem translatio, inquit, post Euangelium promulgatum sine lauacro regenerationis, aut eius voto, fieri non potest, sicut scriptum est: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

Item siff. 7. de Sacram. in genere can. 4. damnat negantes Sacraenta nouæ legis esse necessaria ad

Lateran. Concilium. Trident.

Officiorum alio-

Gerson.

Excusantur.

Non dogma-

tum loquun-

ad salutem, quod potissimum ob necessitatem Baptisimi, & Pœnitentia docet; ut pater ex clausula finali, vbi docet omnia singulis non esse necessaria; & de Baptismo can. 5. damnat assertores Baptismum liberum esse, hoc est non esse necessarium ad salutem. Aliqui autem damnant sententiam præfatam hæresi; alij erroris, & temeritatis. Notatur similiter Gerson quod monuerit in simili casu offerri debere infantes, atque pro ipsis orari; serm. de Annunt. B. Virginis, pars. 3. confid. 2. Sed magis excusandi sunt, quia non dogmaticè id assertuerunt; sed ex quadruplicite, admonendo parentes, & alios, ut præstent quod possunt, cum alia facultas non suppetat, & oratione recurrent ad Deum pro salute filiorum, cum aliud medium humanum non supersit; hoc autem licet & expedit. Non est ergo presumendum Doctores Catholicos, & exercitarios voluisse defendere contra certam regulam Ecclesiæ, fidem, & votum parentum valere tantum, promulgato Euangeliō, quantum olim remedium legis naturæ, aut fidei protestata in sacrificio pro parvulis; vel esse certum, & indubitatum remedium, aut ex pacto, & promissione diuina efficax: sed consułtis, ut quoniam virtus Dei non sit alligata Sacramentis, & magna sit virtus fidei recurrentis ad Deum, deficiente alio quocumque medio, ut parentes cum fide ad Deum in casu necessitatis recurvant. Malo autem interpretari sic dictos authores, quantumlibet incaute discurrant, quam calumniam intentare, quoniam proculdubio intentio sincera fuit, & sub correctione, expressa, ut Caietanus loquitur in commento articuli 2. Reicitur etiam prædicta sententia ex iis, quæ Doctor tangit in calce præcedentis quæstionis contra Alensem & Richardum dist. 4. art. 1. quest. 1.

Suppositâ autem conclusione communî, quidam negant baptizari infantem posse in utero; ex eo quod infans coniunctus causa sua corruptionis, nequeat mundari, quamdiu ita sit coniunctus: citatur pro hac Petrus à Tarantasia in 4. dist. 6. problemate 6. quest. 2. Eandem solutionem insinuat Richardus art. 2. quest. 3. in corpore, & response ad 1. vbi dicit fidem Ecclesiæ ex diuina ordinatione disponere parvulum ad receptionem Baptismi: & hoc impugnat specialiter ratio Doctoris: quia si esset ex diuina ordinatione dispositio requisita, sine ea nihil fieret; sicut nihil fieret in adulto sine suo consensu, aut sine intentione ministri: illud autem est falsum ex Tridentino; quia Sacraenta perficiuntur ex rebus, & verbis, tanquam materiâ & formâ, & intentione ministri. Neque fides Ecclesiæ elicta subsistit respectuè ad parvulum, nisi ut est in parentibus, aut ministro, in quibus fides esse non potest, quamvis parvulus validè baptizetur salutis reliquis.

Secundam priorem substituit Richardus, eamque impugnat Doctor, & bene; primò quia caro. matri, est causa mediata corruptionis, supplet peccati in parvulo; sed immediata & proxima, est ipsa caro infantis; ut patet ex Anselmo de Conceptu virginali cap. 11. usque ad 17. Augustino lib. 1. de Gen. ad literam, cap. 19. & 20. & lib. 2. contra Iulianum, & lib. 5. c. 9. epist. 89. quest. 3. Et supponunt Concilia antiqua cum Tridentino sef. 5. & 6. cap. 3. & communis Theologorum de peccato originali: sed causa immediata effectus habet cum eo maiorem connexionem, quam remota: cum ergo caro pueri sit semper coniuncta ani-

Scoti oper. Tom. VIII.

me dum viruit, ut est capax Baptismi, & mundationis à peccato, sequeretur quod nunquam esset capax remedij, quod est contra fidem.

Secundò, quia status iustitiae & peccati attenditur secundum diuersitatem suppositorum, seu personarum; sed infans in utero mattis est aliud suppositum: ergo capax iustitiae, aut peccati, qualitercūque se habeat ad hæc mater gestans uterum.

Infans diuersum suppositum à matre.

Tertiò, quia infans non obstante coniunctione cum matre, potest in utero habere Baptismum flaminis, ut constat per exempla, & Baptismum etiam sanguinis, vt si quis propter fidem persecutatur matrem, persecutus est patrum; & sicut mater occumbit propter fidem, & iustitiam, ita & filius: & idem de infante etiam nato, & occumbente per martyrium assertit salutari absque alio Baptismo aquæ.

Potes in utero habere Ba-ptismum flaminis.

Et manjy.

Quoad primum casum eandem resolutionem tenet Richardus hac dist. art. 2. q. 3. Gabriel quest. 2. art. 3. dub. 2. Paludanus dub. 6. q. 1. art. 3. Ratio est, quia qui persecutus est matrem, persecutus est infan- tem, cuius vita dependet à vita matris, & qua priuatur simul cum matre in odium fidei: & idem dicendum si occidatur infans solus in odium fidei; quamvis mater ex tormentis supersit, in quibus occumbit infans in utero: quod intelligo, si mors eius per se ex persecutione Tyranni se- quatatur, & non per accidens.

Quod infans in utero faciatur per martyrium.

Secundus casus patet à paritate rationis, quia Innocentes fuerunt Martyres, nec alia ratione, nisi quia propter Christum occisi sunt ab Herode, ut communis schola tenet cum sanctis Patribus, & Ecclesia. D. Thomas 2. 2. q. 124. art. 1. ad 1. & quest. 6. art. 4. Pater ex festo, & officio quod can- tat Ecclesia: Innocentes pro Christo infantes occisi sunt, &c. & in oratione, Deus cuius hodierna die preconium Innocentes martyres non loquendo, sed mo- riendo confessi sunt, &c. Cyprianus serm. de Stella Magis; Dum patet perdere quos occidit, melioris vite statum eis procurat, &c. Augustinus serm. 10. de San-ctis, & serm. 1. de Innocentibus, & lib. 3. de libero arbitrio, cap. 3. & alias. Origenes homil. 3. in variis locis Euangeli. Leo Papa serm. 1. de Epiphania, & com- muniter omnes Patres in homiliis, & sermonibus de sanctis Innocentibus, & expositores. Ex quibus manet confirmatus prior casus ex fundamento Patrum, quia licet fatus prædictorum infan- tum referri possit in Circumcisionem, tamè pro- probable est à bimatu, & in fratre, interfecitos fuisset aliquos nondum circumcisos ante octauum diem: hos autem comprehendendi in numero electorum, & innocentum patet, quia nulla sit exceptio aliquorum: ergo idem dicendum de non baptizatis interfecitos propter Christum. Deinde Patres, & Ecclesia appellat omnes Martyres ratione mor- tis datae in odium Christi, & sanguinis effusi in confessionem nominis eius, non loquendo, ut can- tant Ecclesia, sed moriendo: ergo hoc sufficit ad salutem infantis, qui neque corde credere, neque ore confiteri ad salutem potest.

Extra utrius- ciā sal- uatur, sicut Innocentes.

Tertiò, quia non in Circumcisionem, aut aliud quodcumque refert Ecclesia, aut Patres ad salutem ipsorum, sed in martyrium, quod subierunt, quia ne verbum quidem fit de eorum Circumci- sione, sed de morte & martyrio: ergo id sufficit ad salutem quibuscumque infantibus, quia ea- dem conditio omnium quoad hoc.

Innocentes ve- rē Martyrice.

Magis; Dum patet perdere quos occidit, melioris vite statum eis procurat, &c. Augustinus.

Origenes.

Augustinus.

Leo Papa.

Officii aliqui non circum- cisis infantes.

Ad martyrii confessio pro passionē suscep- fuit.

Martyrium, & salut in- agecum in passionem re- fertur scilicet.

Quarto, si à Circumcisione dependeret effec- tus martyrij in ipsis quoad salutem, Ecclesia hanc limitationem exponeret, nec promiscue omnes posset colere, aut pro Sanctis prædicare,

Non dependet à Circumci- sione.

Catechumenus
sit mar-
tyr.

Fulgent.
Augustin.

6
Confessio per-
inde ad Sa-
cramentum
requiritur,
sicut ad mar-
tyrium.
Augustin.

Quintò, nihil obstat nisi defectus Baptismi, hoc autem non obstat, quia Catechumenus pro Christo occumbens in suo sanguine baptizatur de confessat. dñs. 4. cap. Catechumenum: nam in Martyrio tota Baptismi Sacraenta complentur, vt ibi dicitur, & de dogmatibus Ecclesiasticis, c. 74. Vide Augustinum lib. 4. contra Donatistas, cap. 21. & lib. 13. de Ciuitate, cap. 7. *Quicumque non percepto regenerationis lauacro pro Christi confessione moriuntur, tantum eis valet ad dimissenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte Baptismatis, &c.* Sed dices, in infante nequit esse Martyrium, vbi nec fides, nec confessio esse potest. Contra, hoc damnatur ex præmissis de martyrio Innocentum; in quibus neque fides, neque confessio fuit cordis, sed mortis: quia non loquendo, sed moriendo confessi sunt, vt cantat Ecclesia cum Augustino setim. 4. de iisdem.

Deinde non minus ad Baptismum requiritur fides, & confessio, quām ad martyrium, vbi defectus ætatis, & impossibilitas non excusat, sicut excusat infantes: nam Matthæi vltima dicitur, *Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit; qui non crediderit condemnabitur.* Vnde Augustinus supra cap. 24. ostendit necessitatem vtriusque, & infantes à fide cordis, & confessione oris excusari, ob defectum ætatis, pro quibus alij proinde spondent, & respondent in Baptismo: sed in martyrio similiter ipse sanguis, & mors arque odium Tyranni substitutur confessioni, & fidei in iisdem: vnde dicuntur non loquendo, sed moriendo confiteri Christum: ergo sicut fructuosè baptizantur, ita & contententur fructuosè Christum per martyrium illatum. Neque enim idē dicuntur confiteri Christum innocentes, quia circumcisæ sunt, sed quia mortui sunt propter Christum; in quibus martyrium, non secus ac

Baptisinus ex opere operato delet originale, & configuantur Christo, eiūisque morti, qui propter iustitiam innocens occisus est. Vnde Cle-
mens lib. 5. Confit. cap. 5. alias 7, dicit Baptismum Catechumeni virorem esse ipsum martyrium; in quo non tantum secundum figuram, sicut in aqua baptismali, sed etiam re ipsa commoritur Christo.

Baptismus
martyrio co-
paratus.

Armachanus lib. 8. de questionibus Armenorum, & Adrianus in 4. quest. ultima de Baptismo ad 3. licet non omnino definiant, assertunt tamen probabilitate oppositum huius, etiam de Innocentibus dientes, nihil sanctitatis, aut gratie per mortem acquisuisse; quin etiam eos, qui incircumcisæ fuerunt in illis non fuisse saluatos. Hoc meritò ab omnibus temerarium, & erroneum iudicatur, quia alioquin errorem inuit Ecclesiae, & Patribus in cultu eorum, qui censemunt ab iis veri Martyres, eorumque passio colitur, quæ si nihil ipsis gratie, aut sanctitatis conferret, non esset materia cultus specialis. Eiusdem sententia videtur Alensis 4. part. quest. 8. m. 9. art. 5. in quo agit de excessu Baptismi aquæ, vt comparatur ad Baptismum sanguinis: primò quia illud prodest pluribus, nempe adultis, & parvulis, hoc vero solidis adultis: & ad calcem dicit, quod illud tollit originale, & actuale, hoc vero nequaquam sed ex bono meliorem facit, non vero de malo bonum: sicut Baptismus sanguinis bonum, sic facit Baptismus aquæ. Vasquez magis excusat hanc sententiam, quām priorem; non inuenio tamen quid differentia sit inter Innocentes, & quoscumque alios infantes pro Christo occisis, & cum eadem sit causa salutis, & efficacia martyrii in omnibus. Fundamento opposito responderet ratio præmissa; & citari possum pro hac conclusione, quæ Patres docent de efficacia Baptismi sanguinis.

Sententia ne-
gativa.
Armachan.
Adrianus.
Nihil conser-
vi infants per
martyrium.
Impugnatur.

Alensis.
Differentia
præmissa Ba-
ptismi aquæ,
& sanguini,

Vasquez.
Rejetur.

S C H O L I V M .

Si nihil pueri extra uterum est, baptizabilis non est, si pars principalis, sic; si autem pars minus principalis appareat, baptizandus est, & postea natus, sub conditione rebaptizandus. Quod addit puerum de ponte eiecum non esse baptizatum, id tenet Richard. hic art. 4. q. 2. Palud. d. 6. q. 1. art. 3. Mart. 4. q. 4. art. 4. dub. 8. Soto d. 3. q. vn. art. 8 fin. Sylvestr. v. Baptismus 4. §. 10. & 5. §. 1. August. & Armil. ibi. Scot. d. 5. q. 3. innuit oppositum, vel saltem manet dubius.

3

Ad b' quæstionem dico, quod vel puer secundum omnes partes est in utero matris: vel secundum aliquam partem appetat extra uterum. Si primo modo, dico quod non potest baptizari: non propter rationem priorem, quia coniunctus est causæ corruptiōnis: sed quia Baptismus est lotio, vel ablutio in aqua: sed parvulus sic in utero, non potest lauari, quia nec sic immediatè tangi ab aqua.

De hoc infra.
d. 5. q. 3.

Ex hoc sequitur c' corollarium, quod si parvulus corio inuolueretur, & illud ponere tur in aqua, ita quod aqua non tangeret corpus, non esset baptizatus: sed si tangeretur aqua, benè; sed projectus de ponte non, quia hoc non est ad vitam ordinatum, vel locationem, sed ad mortem.

Parte prin-
cipalem ba-
ptizari sat
est.

Si secundo d' modo sic; aut appetat pars principalis, vt caput, & tunc potest baptizari in illa parte: & in hoc etiam simpliciter baptizari: non est enim verisimile, quod in die Pentecostes, quando baptizati sunt tria millia, Act. 2. quod quilibet quantum ad totum corpus suum lauaretur aqua, sed præcisè quantum ad faciem aspergendo, vel quantum ad caput perfundendo. Et in isto casu, si post puer nascetur, non oportet ipsum baptizare. Si autem appetat pars minus principalis, scilicet manus, vel pes, illa est baptizanda, quia ibi est tota anima, licet non omnis sensus, sicut in capite. Et si hoc minus sufficeret ad hoc, vt esset simpliciter baptizatus, si nascetur postea viuus, esset sub conditione baptizandus, vt docetur Extra de Baptismo, & eius effectu, cap. de quibus. Credendum enim est, quod Deus suppleret illud, quod impotentia impediret: talis enim est si mortuus nascitur, sepeliendus est in terra benedicta, ratione dicta.

Parte mi-
nori prin-
cipali bap-
tizata non fit
Baptismus
certus.

Ad

Ad primum concedo, quod Deus per donum suum, potest iustificare parvulum non natum, sicut fuit de Ieremia, Ioan. Baptista, de Virgine Maria: sed non per istud Sacramentum, quia dum est in utero matris, capax non est huius Sacramenti.

Ad arg. 1.

Ad secundum dico, quod quantum ad seruitutem temporalem, filius dum est in utero, non est distinctus à matre: non enim habet dominus dominium in parvulo, nisi quia in matre: sed quantum ad seruitutem, vel libertatem spiritualem, non est simile, quia ista respicit distinctam personam: parvulus autem in utero, est ita distinctus in persona à matre, sicut extra uterum.

Ad 2.

Ad tertium, concedo, quod fructus inquantum est aliquid arboris, sequitur conditionem arboris: tamen inquantum est aliquid in se, potest habere conditiones oppositas arbori in se: potest enim fructus esse mollis, & arbor dura. Sic in proposito, quia iustitia & iniustitia respicit personam in se, non ut coniunctam, vel diuisam localiter, respectu alterius personæ: & ideo iustitia potest competere proli, licet non matri, & è conuerso.

Ad 3.

Alio potest dici ad intentionem Apostoli, sed hoc sufficit hic. Ibi enim, i. c. reprehendit Romanos ab insultatione Iudeorum, dicebant Iudeos esse ramos excisos, & aliquos insertos, propter hoc, dicit aliquos Iudeos bonos esse, & non excisos, sed naturales ramos. Sic dicendo, si radix sancta est, id est, Patriarche, qui fuerunt quasi radices plebis Iudaicæ, & rami, scilicet Sancti; patet de Apostolis, qui fuerunt Iudei. *ADDITIO.*

Circa secundum membrum distinctionis de recipiente Sacramentum, & non rem Sacramenti, quod præcisè conuenit adultis, quæro duo. Primo, Utrum adultus non consentiens potest recipere effectum Baptismi? Secundo, Utrum adultus factus recipiat effectum Baptismi?

C O M M E N T A R I V S.

8

Quæst. conclusio.
Alensis.
D. Thom.

Augustin.

b **A**d questionem dico. Quarta conclusio quoad primam partem est communis. Alensis 4. part. quest. 8. m. 7. art. 1. §. 2. citat varias rationes veterum, quæ per rationem suprà allatam à Doctore confutantur. D. Thomas 3. part. quest. 8. art. 11. & cæteri Doctores in hac dist. 4. Patet ex Augustino lib. 6. contra Julianum cap. 1. 6. & 8. cap. Si quidquid, de consecrat. dist. 4. In Concilio Neocæsariensi cap. 6. negatur Baptismum prægnantis valere partui. Ratio autem est, quia nequit ablui, aut tangi aqua; quod si contrarium posset fieri, & salutari sufficiens ablutio, validè baptizaretur à sensu contrario.

9 *Inclusus cor-
rio non bapti-
zatur.*

Sylvestr.
Rosella.
Vasquez.

*Dubius est
baptismu in-
fanti in se-
cundinu, nisi
aqua tangat
corpus.*

c Ex hoc sequitur corollarium, &c. Exprimit duos casus, in quibus Baptismus est nullus; primus, si in corio inuoluatur infans, ita ut aqua non tangat eius corpus, non erit baptizatus; & perinde est de alio quocumque inuolucro prohibente contactum aquæ, si aliquo modo non adhæreat, ut pars quædam connaturalis corpori: quod dico propter secundinas, quibus inuoluitur infans: quia aliqui putant, si tangatur sic inuolutus secundinis, fore baptizatum; vt Sylvester, & Summa Rosella, verbo *Baptismus*; & Vasquez disp. 145. cap. 4.

Cæterum res hæc non viderunt dubio carere, quia secundinæ non videntur adhærente corpori, vt pars eius, siue animata, siue inanimata, quæ faciat ad integratim corporis, aut substantiam, aut aliqd eius; & forte propter inuolucrum secundinarum negant Doctores communiter baptizari posse infantem in utero matris, aut tangi aqua, de quo nihil mihi constat, cum hoc discernere magis ad medicos, & obstetrices specket. Si tamen vrgere casus necessitatis, sic etiam est baptizandus in festinatione periculi, & cum Doctores graues id affirmant valere, sepeliendus esset in loco sacro.

10 *Casus de pre-
dicto infante* non esse verè baptizatum, neque ablutionem illæ

Scoti oper. Tom. VIII.

Iam esse baptismalem, quæ non ad mortem per se tendat, sicut illa infantis proturbatio ex ponte in flumen, & quæcumque similis ad mortem per se tendens. De hac etiam agit dist. 5. quest. 3. quatenus omnes Doctores citati à Scholiale; est que magis communis antiquorum, qui casum formant, pro qua etiam citari potest Holcot in 4. quest. 1. art. 7. casu 2. qui licet doceat infantem salutari Deo supplente defectum, docet non esse verum Baptismu. Eum sequitur Aliacensis in 4. q. 2.

*ex ponte non
esse baptiza-
tum.*

Gabriel autem in 4. dist. 4. quest. 2. tenet contraria; quem sequitur Vasquez, ut probabiliorum loco iam citato, cap. 3. Suarez disp. 20. scilicet 3. Rosella verbo *Baptismus*.

*Sententia af-
firmativa.*
Gabriel.
Vasquez.
Suarez.
Rosella.
*Réfutatio SUA-
REZ.*

Ratio Doctoris est, quia ablutio baptismalis ordinatur ad vitam, & non ad mortem, per se nempe. Sed respondet Suarez committi æquationem, quia vita ad quam ordinatur Baptismus est vita aniæ, & non corporis. Vnde si Sacerdos intendens etiam mortem infantis, immerget eum aqua calidissima, ex qua immersione sequatur eius certa mors, modò simul habeat animum baptizandi, erit verus Baptismus.

Aliam instantiam assignat Vasquez dicens: si Sacerdos mergat Catechumenum in fontem, ex quo eum casu non possit extrahere, sed submergatur, modò adhuc intentio baptizandi, & cætera adhuc, verè baptizat. Contrà tamen ratio Doctoris adhuc perficit, quia non intelligit ablutionem ordinari ad vitam in eo sensu, quo eam interpretatur præfati Doctores, quia id est puerile, & extra scopum discurrere: sed intelligit institutionem diuinam limitasse pro materia Sacramenti ablutionem illam, quæ ex natura sua compatibilis est per se cum vita corporali; & hoc per ordinari ad vitam intendit Doctor.

Et probatur, quia Deus eam materiam, & formam Sacramentorum instituit, & maximè huius Sacramenti, quod voluit esse commune omnii sexui, & ætati, quæ non repugnat per se vita corporali; & hoc spectat ad suauem eius promis-

*II
Réfutatio Vas-
quez.*

*Explicatur
Doctor.*

*Confirmatur
ratio Docto-
riæ.*

V 3 dentiam,

Qua lotio est dentiam, & lotionem etiam vſualem, & ex conſuetudine hominum, quæ ſordes corporis, non vitam per ſe tollat. Vnde ſicut materiam Eucharistiæ voluit eſſe panem triticeum, (inde colligit Doctores) paſtam non eſſe ſufficientem materiam: quia non cenſetur panis vſualis, licet ſpecie phyſica non diſferant panis, & pasta:) ſic etiam ablutione, quæ eſt materia Baptiſmi, ex diuina iſtitutione debet intelligi ablutione vſualis, & communis ut comprehendit etiam aſpergimē: ſed talis proiec̄tio infantis in flumen à nemine ſecundūm rigorem, & communem vſum vocabuli, cenſetur ablutione, ſeu lotio, quæ habeat proportionem cum ſola ablutione ſordium; in qua communiter deſignatur propoſitio ſimilitudinis fundamentalis materia Baptiſmi, cum effectu ſpirituali, ſeu ablutione animæ: ſed eſt merito infantis, quæ ex natura actionis ordinatur ad mortem eius; nō autem ad ablutionem, per quam tolantur ſordes ſaluā ſubſtantia, & vīta baptizati.

Illæ proiec̄tio non eſt lotio.

Infantia.

I 2
Inſtitutio Sa-
cramenti non
regulatur per
caſum, ſed per
ēgen.

**Reponſo ex-
planatur.**

**Materiæ Sa-
cramenti non
extendi ad
enatū ab in-
trinſico.**

I 3
Inconveniens
ſequitur ex
oppoſito.

dentiam, & lotionem etiam vſualem, & ex conſuetudine hominum, quæ ſordes corporis, non vitam per ſe tollat. Vnde ſicut materiam Eucharistiæ voluit eſſe panem triticeum, (inde colligit Doctores) paſtam non eſſe ſufficientem materiam: quia non cenſetur panis vſualis, licet ſpecie phyſica non diſferant panis, & pasta:) ſic etiam ablutione, quæ eſt materia Baptiſmi, ex diuina iſtitutione debet intelligi ablutione vſualis, & communis ut comprehendit etiam aſpergimē: ſed talis proiec̄tio infantis in flumen à nemine ſecundūm rigorem, & communem vſum vocabuli, cenſetur ablutione, ſeu lotio, quæ habeat proportionem cum ſola ablutione ſordium; in qua communiter deſignatur propoſitio ſimilitudinis fundamentalis materia Baptiſmi, cum effectu ſpirituali, ſeu ablutione animæ: ſed eſt merito infantis, quæ ex natura actionis ordinatur ad mortem eius; nō autem ad ablutionem, per quam tolantur ſordes ſaluā ſubſtantia, & vīta baptizati.

Hoc etiam congruit prouidentia, & reuerentia: Sacramenti. Vnde ut ſequamur instantiam de materia Corporis Christi, grauium authorum eſt ſententia; licet panis ſi materia Eucharistiæ, in quantitate excessiuā non poſſe panem conſeruari; ut docet Alephis, D. Bonauentura, & alij, quos inſtrā citabimus, quia habet terminum ſuā magnitudinis reſpectuē ad conſecrationem valiđam. Eodem ergo modo, & materia Baptiſmi habere potest limitationem ex diuina iſtitutione congruam fini Sacramenti, qui eſt prouidere ſaluti animæ, ſine praiudicio ſalutis corporaliſ, per ſe loquendo; quia finis Sacramentorum eſt incedere inſtitutati viatoris ſine deſtructiōne ſuppoſiti: per ſe dico, ſpectando naturam actionis, non conditionem per accidens huius, aut illius, ſi in caſu ablutione, verbi gratiā, eſſet noſciua, quæ vix practicē ſingi potest,

Præterea, in caſu extraordinario, & per accidens, Deus non tenebat de communi lege, nec debuit iſtitutionem Sacramenti accommodare, idēc infanti in utero non prouidit, pro eo ſtat: ergo etiam in caſu, quem exponimus, non eſt fundamentalum aſſerendi Deum iſtituisse ablutionem talem eſſe materiam Sacramenti, cui de neceſſitate annexum eſt homicidium, & peccatum miniftri ex natura iphiſis actionis: conſtar au tem peccare mortaliter, & inexcusabiliter, per ſe loquendo, qui miniftraret ſic Baptiſmum, & eſſe homicidiam ex coniunctu omnium: ergo non eſt prælumen dum Dei iſtitutionem comprehendere talem ablutionem pro materia Baptiſmi.

Neque valet ſi reſpondeatur in aliis caſibus poſſe miniftrum peccare ex prava intentione, quia id per accidens eſt, non ex natura Sacramenti, aut confidiendi, & ministrandi Sacramentum; non au tem ex natura iphiſis miniftri, aut actionis ſacramentalis; ſicut eſt in illo caſu: non eſt ergo di cendum Deum iſtituisse Sacramentum in aliqua materia, quæ ex intrinſeco eſt mala, quia hoc eſſet contra eius ſuaue dispositionem, ut iſtitutio derogaret ab intrinſeco ex natura actionis eſſentialis Sacramenti legi ſuā, & potiſſimum naturali.

Præterea videtur in ea caſu obligari patentes, vt hoc modo prouideant ſaluti pueri iam moribundi; demus aliter prouideri non poſſe: hoc omnino eſt absurdum: patet tamen ſequela, quia te nentur prouidere puer in eo ſtatū, ut ſaluetur anima eius, cum adiut copia Baptiſmi: ergo præcepum hoc deobligaret præcepto naturali de ho-

micio; & ſi iſtitutio comprehendere talē caſum, conſtitueret parentes in perplexitatē; vtrumque enim præceptum naturale eſt.

Præterea, Catechumenus adulitus in eo caſu, ne decederet ſine Baptiſmo, teneretur ſibi prouidere, ut baptizaretur; nam quamuis ei contritio ſine contemptu Sacramenti valeat, incertum eſt ipſi, an habeat veram contritionem, & ſecuritatem ſuā ſalutis, prouidere tenetur, non obſtantē danno vita corporalis, quæ ipſi iam eſt defectura.

Præterea, confeffio eſt materia Sacramenti Pœnitentia; & quamuis confeffio per literas ſufficeret ad naturam aëtus iudicialis, in quo iſtitutio eſt Sacramentum; tamen eſſet inutila talis confeffio, quia Sacramenti iſtitutio ad eam non extendit, cùm præiudicet fini & reuerentia Sacramenti, & reo: ergo etiam ſi matetia Sacramenti Baptiſmi licet ſit ablutione, non debet comprehendere ablutionem, quæ per ſe, & vbiique eſt noſciua, & peccaminofa, quia id derogaret Sacramento, & cultui religionis, ac etiam personæ cui applicaretur, & ministro.

Vltimò tandem, ablutione, quæ eſt materia Sacramenti, debet conſister in actione miniftri, ut ſuā prævidimus; & docent omnes: talis ablutione non procedit proximè à ministro, neque eſt actio eius per modum ablutionis immeđiatè ab ipſo procedentis, ut recipitur in paſſum: ergo non eſt baptiſmalis. Minor probatur, quia ablutione, quæ eſt baptiſmalis, videtur illa eſſe, quæ determinatur à forma ſecundūm tigorem verborum: *Ego baptizo te, vel bapezatur a me ſeruus Christi;* licet enim non necessariò exprimatur persona miniftri in forma: ſubintelligit tamen, & ſecundūm Vasquez requiritur ut actio ſignificetur ut exercita à ministro, vel ut exiens ab ipſo; ac proinde videtur requiri ut proximè applicetur per ſe, aut instrumentum coniunctum, vel puerum aqua, vel aquam pueri, quod non videtur eo caſu fieri.

Aliter probat Richardus eandem ſententiam, quia lotio baptiſmalis exigit, ut immersio ſuccedat emersio, quæ intelligi ſic debet, ut ſaltem ſuccedere poſſit, quantum eſt ex natura ablutionis, ſeu immersio, licet per accidens non ſequatur, ut contingit in caſu proposito ad oppoſitum, quo non poſſet minister extrahere Catechumenum ex fonte, hoc enī per accidens eſt ex defectu virium: alter caſus de aqua calidiffima admitti etiam poſte, vel negari, quia non ex natura ablutionis in aqua mox ſequitur mors pueri, ſed ex qualitate accidentalis iphiſis aqua. Sed melius forte negatur valor talis ablutionis: quæ non eſt materia Baptiſmi; ſed illa quæ natura actionis non ordinatur ad mortem eius, quia ſic magis congruum diuinæ iſtitutioni: & communicatio ni Sacramenti, & ablutioni eſuali, ſeu conſuetæ, & moralis.

d. Si ſecundo modo ſic aut appetat, &c. Hæc eſt reſolutio communis Doctorum, & pater ex rationibus, quas Doctor ſubiicit; ſi ergo pars principalis attingatur aqua, iterum non debet baptizari natus; ſi autem minus principalis ſub conditione baptizandus eſt: quamuis Sotus existimer simpli citer non fieri Baptiſmum in parte minus principali; art. 7. diſt. 3. quem ſequitur Suarez diſp. 20. Suarez. ſect. 2. Minus principalis quoad dubietatein Sacramenti eſt pes, vel manus, quoad nullitatem eſt pars minimæ quantitatis, ut digitus, vel pars digiti, ſecundūm eosdem, Vasquez oppofitum do cet cap. 4. per partem principalem intelligit Do ctor illas, de quibus aſſeritur dubium Sacramen tum,

*Aliud incon-
ueniens.*

*A ſimiis de
confeffione.*

I 4
*Ex natura
ablutionis
ſacramenta-
li.*

*Ratio Ri-
chardis expli-
catur.*

I 5
*De bapti-
ſo in parte.*

Sotus.

*Vasquez.
Qua ſit pars
minimæ pri-
cipalitatis.*

Dubia & re-
solutoria Vas-
quez.

tum, ita ut repeti debeat sub conditione, nempe pedem, vel manu, non autem partem quamcumque minima quantitatis, quia de hac antiqui non loquuntur, neque textus quem citat. Videatur ergo opinio Vasquez non esse tenenda in praxi, sed Baptismum abolutè conferendum esse taliter nato, quod magis supponere videntur Scholastici, quia vehemens est dubium de valore Sacramenti ex defectu materia, cum illa non censeatur mortaliter ex consuetudine ablutio absoluta hominis, vel qua totum hominem denominet, sicut neque Aethiops dicitur albus abolutè propter dentes, sed secundum quid: vehemens autem suspicio non videatur admittere eam scientiam, aut probabilitatem, ex qua Sacramentum sub conditione sit ministrandum, quia non tribuit in praxi fundamentum sufficiens applicandæ conditioni: ideo abolutè applicari debet.

16 Caterum non improbandus est, qui vel ipsum digitum, si aliud non apparet, in evidenti periculio, & certo baptizaret, cum alia sententia non sit omnino certa, & sepeliendus esset infans sic baptizatus, & mortuus, in loco benedictos, quia non deest fundamentum ex opinione grauius Theologi ad hoc sufficiens: qui tamen sic baptizaret sequendo illam sententiam, posset etiam sub conditione baptizare, si infans superuixerit: in hoc autem remedio ad salutem necessariò, magis presumendum est de misericordia Dei, & in casu necessitatis extendenda manus, quam arcuanda, ubi nihil certò in oppositum habetur.

In Sacramentis enim iuxta regulas Doctoris, supra assignatas d. 3. q. 2. a. 5. debet applicari quando potest, quod certum est: si autem nequit, quod ad certum magis accedit, & si in necessitate, quæ remedium non habet, applicari quod potest: neque sententia Vasquez est improbabilis speculatiu loquendo; quainuis, vt dixi, in praxi forte non esset applicanda conditio in forma Baptismi nato puro, quia per partem minus principalem non intelligunt Doctores digitum, quamvis viuis sit, sed illam quæ immediatè concurrit ad compositionem integralem totius, vt est pes, vel manus, & in qua nou est principalis functio vita, ita vt sine ea homo consistenter in vita: tamen dubitant de Baptismo in hac parte, & iterandum docent sub conditione: quamvis etiam non requiritur, vt tota manus, vel pes tingatur, requiritur tamen vt tingatur in illa parte secundum quam potest denominari tota manus, vt verbi gratia in palmo, quia dicitur manus lata. Ad hanc autem denominationem non videtur sufficere, vt tingatur digitus, vel pars digitii, quia in digiro, aut minima parte ipsis non consistit sufficiens ratio denominandi totam manum principaliter (quia est pars media) ex qua redundaret denominatio totius.

Quid requiri-
tur ad de-
nominationem
totius.

17
Solutio Vasquez.

Ratio autem Vasquez non concludit, dicit enim denominationem, & formam intrinsecam totius non esse abolutè, nisi forma illa insit secundum aliquam saltem partem principalem: non ita quoad denominaciones extrinsecas, seu à formis extrinsecis se habentibus: unde dicitur homo simpliciter, & absolutè vulneratus, quacunque in parte vulneratus sit, talis est ablutio. Negatur disparitas hæc quoad formas intrinsecæ, & extrinsecæ se habentes, quia denominatio sumitur ab effectu forma, & ita se habet ad totum, sicut principium denominans ad totum: illa autem pars nata est so-

lùn denominare totum abolutè, quæ concurrit seipsa ad eius constitutionem, & non renotre, neque mediatè & secundum quid, ut quia est pars partis saltè heterogena, vel huius etiam pars. Neque exemplum de vulnere subsistit, quia non quicunque dæsio dñiti denominat hominem vulneratum abolutè, & secundum rigorem, nisi abusu & impropriè quis loquatur, a quo genere locutionis non debet regulari sermo, neque etiam veritas materia, & forma Sacramenti, sed à proprietate, & secundum usum receptum, & approbatum sapientum.

Dices, ergo sacrilegum esset illum puerum baptizare in digito. Respondetur negando consequentiam, quia res est incerta ex eo quod definiti nequeat quantum ad materiam Sacramenti, an talis ablutio sufficiat ex institutione diuina, id est sine irreuerentia Sacramenti, urgente necessitate, applicatur: hic enim non est fundamentum afferendi, aut negandi, ex revelatione diuina, præter generale illud, quod nempe ablutio hominis sit materia Baptismi. Doctores autem dissentunt de ablutione secundum usum, & acceptiōem vocis, non extenuatis, querentes an sit ablutio illa partis sufficiens, & quānam sit sufficiens? in qua certitudine Mathematica nequit haberet.

Doctor adducit congruentiam, ex qua Baptismus in parte minus principali probetur validus, quia nempe illa est viuens, & habet totam animam. Eandem assumit Durandus dist. 6. & Gabriel *suprà*. Hanc autem rationem ita interpretantur quidam, & reiiciunt, vt Vasquez iam citatus;

Vasquez,
Suarez.

quod nempe anima quæ contraxit peccatum originale in illa parte sit tota, ac proinde ablui dicatur. Eandem etiam reiicit Suarez sic intellectam: quia in anima est effectus ablutionis baptismalis, & non est subiectum eius ablutionis, sed homo. Verba Doctoris sunt, *Si autem appareat pars minus principalis, scilicet manus, vel pes, illa est baptizanda, quia ibi est tota anima, licet non omnis sensus, sicut in capite, &c.* Quæ ratio non rectè intelligitur à praefatis Doctoribus, quia non id est dicit esse totam animam in parte, quasi anima esset subiectum ablutionis, sed loquitur respectuè ad caput, in quo Baptismum fieri posse omnes concedunt, ex eo quod sit pars principalis, in qua sensus animæ magis vigent, & functio vita, & sine qua vita nequit consistere in homine, quæ est differentia partis principaliæ non principali, estque fundamentum, ex quo Doctores colligunt Baptismū in ea parte esse abolutè Baptismum hominis & validū. Ad occurrentum ergo obiectioni tacita, quæ fieri potest contra Baptismū in parte non principali, dicit animam totam esse in parte non principali, quamvis non sit ibi omnis sensus, qui est in capite. Hic verus sensus Doctoris, non autem ille ab aliis præsumptus, qui humilis est, & fatis puerilis in hac materia. Excluditur etiam Baptismus, qui fieret in capillo, vel vngue per stillam, quem contendit Vasquez esse verum Baptismum: nam à dubitant Doctores de Baptismo partis non principali, licet viuentis, & uno ore dicunt iterandum esse Baptismum sub conditione, ut etiam præscribunt Rituales, quantò magis excluditur ab ablutione baptismali ea, quæ fieret in capillo, aut vngue, quæ denominant hominem abolutè. Responsio ad argumenta est clara.

Obiectio fol-
iatur.

Congruentia.

Vasquez,
Suarez.

Ratio Docto-
rum.

Explicatur
eius intentiū.

Occurrunt ob-
iectio.

Q V A S T I O I V.

Utrum non consentiens possit recipere effectum Baptismi?

Alenfis 4.p.q.18.m.1. D.Bonau. h[ab]ic 1.p.a.2.q.1. D.Thom.3.p.q.68.4.7. Ric.d.6.a.2.q.3. Palud.queſt.2.
Durand.q.7. Suar.3.p.tom.3.d.14.f.2. Valq. d.157.

I *D* primum arguitur, quod non: Nullus dissentiens contrahit Matrimonium carnale: ergo nec spirituale: quia ibi non minus, sed magis requiritur consensus spiritualis. In Baptismo autem contrahitur quoddam Matrimonium spirituale, quia anima desponsatur Deo: ergo, &c.

Argum. 1. *A* Item Augustinus, sicut patrinus respondet pro paruulo, ita adultus respondet pro se ipso: sed si patrinus non consentiat, parvulus pro quo respondet non baptizatur: ergo, &c. Videtur enim conferri Baptismus in virtute responsionis illius, quam ad questionem illam, *Vis baptizari?* respondet patrinus, *Volo:* & subiungit Sacerdos, *& ego te baptizo,* &c. quod autem fit sub conditione, si conditio non existat, nihil est.

Argum. 2. Item, in Baptismo fit quoddam votum abrenuntiandi Satanæ, & adhaerendi Deo: sed nullus inuitus, vel dissentiens vovet, vel se obligat: ergo, &c.

Argum. 4. Item, magis nocet baptizato malitia sui, quam ministri baptizantis: sed in baptizante requiritur non tantum consensus, sed intentio baptizandi: ergo multò magis requiritur consensus baptizati.

Ratio opp. Contra, *Extr. ausg. de Baptismo, & eius effectu, cap. Maiores.* Qui terroribus, atque suppli- ciis violenter attrahitur, ne detrimentum incurrit Baptismi, suscipit Sacramentum talis: sicut & is, qui fictè ad Baptismum accedit, characterem suscipit christianitatis impresum: & ipse tanquam conditionaliter volens, licet absolutè non velit, cogendus est ad obseruationem fidei Christianæ: ergo absolutè non volens, recipit Sacramentum Baptismi.

S C H O L I V M.

Adultum à nativitate furiosum, baptizandum esse, sicut infantem, expectandum tamen lucidum interuum, si speratur: furiosum, quandoque ratione usum, iuxta desiderium quod ante furiam habuit, erga Baptismum, baptizandum esse, vel non.

2 Hic distingo*, tam ex parte eius, qui dicitur adultus, quam ex parte eius, qui dicitur non volens. De primo, aut adultus non vtitur nunc ratione, nec est usus unquam, vt furiosus, vel fatuus à nativitate: aut non vtitur nunc ratione, sed aliquando est usus: aut tertio nunc vtitur actualiter ratione.

Adultus, qui nunquam usus est ratione, infans consenserit. De primo breuiter dicendum est, sicut de paruulo, nisi quod in hoc est differentia, quod si speratur ipsum aliquando curandum, & usum ratione, expectandum est tempus illud, vt cum maiori reuerentia suscipiat Sacramentum. Si autem desperatur de eo quod ad usum rationis nunquam attingat, statim conferendum est sibi Sacramentum: quia nulli Deus excludit remedium ad salutem.

Furiosus, qui quandoque usus est ratione, modo baptizandus. De secundo, scilicet nunc non vtent, qui aliquando tamen usus est ratione, dico quod supponitur nunc habitualiter consentiens, vel dissentiens, secundum quod se habuit in sanitate, ante istud impedimentum immediatè, scilicet si tunc actualiter consentit, iudicatur nunc habitualiter consentiens; si tunc actualiter dissentit, nunc iudicatur habitualiter dissentiens. Et dixi, *immediatè*, ita quod inter actum illum, & istud impedimentum, non interuenit motus voluntatis oppositus. Et sic vniuersaliter dico, quod iste habitualiter se habens, potest recipere Sacramentum, sicut patuit prius, quando actu sic, vel sic se habuit. Qualiter autem actualiter se habens, possit baptizari, statim dicetur in tertio membro.

Sed, expedire talem baptizari? Multa enim licent, quæ non expediunt, *I. Corinth. 6.* Respondeo, si speretur eum redditum ad usum rationis, magis expedit tempus expeditare, quo vteretur ratione, puta de dormiente, tempus vigilæ expedit expeditare: & de furioso tempus lucidi interuum. Si autem non speretur, puta de eo, qui incidit in perpetuum impedimentum usus rationis, eum expedit baptizare, si tamen est capax Baptismi: quia alias exponeretur periculo damnationis. Qualiter autem sit capax, statim dicetur de vtentie ratione.

C O M M E N T A R I V S.

Alensis:
D. Thom.
D.Bonauct.
Richard.
Paludanus.
Gabriel.
Durandus.
Gabriel.
Marsilius.
Adrian.
Sotus.

Requiri con-
sensum adulti.

Diversi sta-
tus adulti, &
quomodo sit
faciendum:

^a **H**ic distinguo tam ex parte bias qui dicuntur adulterus, &c. Resolutio huius questionis est communis Theologorum, Alensis 4. part. quæst. 8. m. 7. art. 2. §. ultimo. D. Thom. 3. part. quæst. 69. art. 12. reliquorum in 4. dist. 4. vbi D. Bonaventura art. 2. quæst. 1. Richardus dist. 6. art. 1. quæst. 1. Paludanus ibidem quæst. 2. art. 1. & 2. q. 2. Durandus dist. 4. quæst. 7. Gabriel eadem dist. quæst. 2. art. 2. Marsilius in 4. quæst. 4. art. 4. dub. 3. Adrianus quæst. 1. de Baptismo, art. 3. Sotus in 4. dist. quæst. 1. art. 7. & moderni Scriptores 3. part. quæst. 6. 4. art. 10. & 69. art. 12. vel in Magistrum in 4. dist. 4. 5. & 6. Hi omnes docent requiri consensum adulti, ut validè recipiat Baptismum. Resolutio est quoad adultum, alium esse ætate solum adultum, alium simul mente: prior si nunquam habuit, aut speratur habitus vsum rationis, reputatur puer in ordine ad Baptismum suscipiendum, & sic non requiritur in eo vllus consensus: si autem fuit à prima ætate semper amens, sed expectatus perentius ad vsum rationis, expectandus est, ut cum maiori fructu recipiat Sacramentum, nisi periculum aliquod sublit, aut videatur. Si autem alias habuit vsum rationis, quo nunc caret, & presumit nunquam ratione vslurus, spectandus est status, quem habuit dum rationis, & consensus fuit capax, quia vel habuit aliquem consensum non retractatum, de quo constat, & ille nunc inest habitu, & sufficit ex parte subiecti, & ministri ut infra videbimus, vel habuit dissensum, & nunc etiam habetur dissentiens, neque est baptizandus, quia voluntas præterita non retractata ipsius, pro statu præsenti amentia reputatur; vel neutro modo se habuit, ut infidelis, verbi gratiæ, qui captus à Christianis incidit in amentiâ, antequam quidpiam de Baptismo audiuit, vel certè ex ipsa libertate ita manuit aliâ suspensus, licet audierit, & sic etiâ non est baptizandus, quia non volens quod tenuerit velle reputatur moraliter nolens. Si autem est adultus compos rationis, potest habere consensum, vel dissensum, & vtrumque vel habitualiter, vel virtualiter, vel actualiter: vtrumque etiam secundum quid, vel simpliciter, eo modo, quo distinguitur voluntarium secundum quid, & simpliciter: verbi gratiæ, proiiciens merces in naufragio est voluntarius

simpliciter, inuoluntarius secundum quid: quid autem requiritur, iam dicemus.

Hic autem modus triplex consentendi, vel dis- sentiendi, sibi traditur à Doctore, ut in 2. dist. 4. 1. quæst. unica, vbi agit de modo, quo refertur actus bonus in finem charitatis: & infra dist. 6. quæst. 4. consensus actualis est ille, qui nunc est præsens in exercitio, virtualis qui fuit aliquando actualis, & manet in virtute, quia sollicitauit voluntatem ad ponendum effectum, per medium remotum, vel proximum: talis est in distracto: habitualis vero est voluntas inefficax habita, & nunquam retractata, qua redditur Sacramentum volitum, licet non applicet media pro tunc, quando erat, tollit tamen obicem contrarie voluntatis, sive negatiæ, per suspensionem actus secundi non consentientis, sive etiam contrarie dissentientis.

Præter hunc consensum habitualem concedit alium Docto, in illa dist. 4. 1. nempe qui dicitur ex habitu, & dispositione voluntatis in actu primo, ut quādo habens habitum charitatis, elicit actu bonum, non secundum inclinationem charitatis, id est, qui natus est referri in finem charitatis, & posset referri ab elicente, quamvis in actu secundo non referat ex negligencia, aut inaduententia hæc habitualis voluntas, licet habeat locum in merito, non pertinet ad scopum præsentis quæstionis, quia inclinatione illa habitualis pon inest adulto respectuè ad Baptismum, supposito quod non habuit actus, ex quibus esset, & quamvis etiâ inesset, eâ non obstante, Baptismus eius esset nullus, si postea retractaret priores actus, quibus consensit in Baptismum: nam dispositio requisita ad Baptismum adulti est aliquis actus secundus, quo de se ipso disponit in ordine ad Baptismum, & salutem, habens suipius plenam dispositiōnem, & dominium, quæ non attenduntur aliter, quâm in actu secundo; & hoc ex lege generali, quâ Deus voluit salutem adulti dependere à suo libero arbitrio, sicut media in exercitio ab eodem dependent. Consensus secundum quid & simpliciter patet ex iis, quæ tradit Doctor infra dist. 29. quid sint, & ex Philosopho 3. Ethicorum.

²
Triplex mo-
dus con-
sensiendi.
Actualis.
Virtualis con-
sensus.

Habitualis
consensus.

³
Alius modus
consensu ha-
bitualis.

No sufficientia
Baptismum.

Requiritur
consensu in
actu secundo.

S C H O L I V M.

Nullum esse Baptismum datum volenti illud, secus si ex metu velit. Ratio primi, quia Deus neminem in uictum sive familie ascribit. Ratio secundi, quia talis simpliciter vult. Vt rāque pars habetur, cap. Maiores, de Bapt. Item sufficere intentionem virtualē ad Baptismum. De tripli intentione vide Scot. 2. d. 41. & infra d. 6. q. 4. Requiri autem aliquam intentionem tenent citati, & omnes, & colligitur ex Carthag. III. cap. 3. 4. & Arau. I. c. 12. & cap. Maiores de Bapt. unde Caïct. 3. p. q. 68. art. 7. dicens nullum consensum baptizati requiri, cum gl. c. Sol. v. implorand. de consecr. d. 4. merito reprehenduntur.

De tertio membro ^b, scilicet de adulto vrente ratione, distinguo de eo, quod ponitur in quæstione, non consentiens: quod potest intelligi contrariè, vel negatiæ. Negatiæ, can-tum negat actualem consensum: contrariè vero ponit actualem dissensum: & patet distincio, quia non est idem non velle, & nolle: si autem accipiatur contrariè, pro dissentiente actu, aut dissentit simpliciter; aut secundum quid, & intelligo simpliciter, sicut est expositum in tertio libro, quod ille, qui ut fugiat aliquod incommodum, vult aliquid, simpliciter vult illud: sicut proiiciens merces in mare, ut fugiat submersionem, simili-citer vult.

³

Dist. 29.
Volens ex
metu, sim-
pliciter
vult.

citer vult proicere merces. Nam potentiam suam motuam ad proiciendum, voluntas mouet imperando, & ipsa seipsum liberè mouet, quia cogi non potest. Simpliciter ergo volens proicit: sed secundum quid nolens, hoc est, sub conditione nolens, quia nollet, si posset alio modo salvare vitam.

Nolens Baptismum non recipit.
De regulis iuris, in 6. Melius est quod innatus quis seruit legem Christianam, quam quod permittatur impunè mala agere.

Si ergo iste sit utroque modo dissentiens, dico quid non recipit Sacramentum: quia Deus per Sapientem dicit Proverb. 23. *Fili probe mihi cor tuum:* nolens aliquem omnino inuitum ascribi familiæ suæ: suscipiens autem Baptismum, ascribitur per hoc familiæ Christi. Nec oportet hic distinguere de reclamante, sive protestante, signo exteriori, suum dissensum, & de non reclamante: quia in rei veritate si est dissensus, omnino idem est quo ad Deum: tamen quantum ad iudicium Ecclesiaz iudicantis de manifestis, & eum, qui tacet præsumens consentire, non cogetur reclamans ad obseruantiam religionis Christianaz: cogetur autem non reclamans. Nec in hoc potest argui Ecclesia, quid isti nolenti, tamen non reclamanti fiat iniuria. Minus enim malum est sibi, quid inuitus seruet legem Christianam, quam quid impunè permittatur agere contra eam: quia minus malum est inuitum aliquæ bona facere, & mala fugere: quam liberè, & impunè mala agere, & bona dimittere.

4 Si autem secundum quid dissentiat, sed simpliciter consentit: & hoc non tantum in illam ablutionem, tanquam in quoddam balneum, sed in ablutionem eo modo, quo illam intendit facere Ecclesia, ille simpliciter recipit Sacramentum: quia simpliciter est volens, licet secundum quid nolens, & de tali loquitur illud Concilium Tolitanum, quod allegatur Extrav. de Baptismo, & eius effectus, cap. Maiores: *Quid illi, qui iam pridem ad Christianitatem coacti sunt, quia iam consenserunt Sacramentis diuinis associatos, oportet ut fidem, quam necessitate suscepserunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & fides, quam suscepserunt, contemptibilis habeatur.*

Quomodo volens ex metu, verè id velit?

Exemplum huius, qualiter aliquis potest consentire in illam ablutionem suscipiendam, eo modo, quo confertur ab Ecclesia, & tamen nollet, si posset euadere tormenta, quia non credit eam aliquid valere, sicut potest haberi de eo, qui non credit verba incantationis posse habere aliquem effectum, tanquam concedit incantanti, quid dicat illa verba super eum, eā intentione, quā solet ea dicere, dicendo in corde suo, valeant quantum valere poterunt. Iste verè diceretur incantatus: & si talis incantatio super aliquem diceretur consecrato diabolo, ille esset diabolo consecratus. Patet autem differentia istius membra secundum quid dissentientis à membro præcedenti: quia ille simpliciter dissentens, omnino non recipit Sacramentum, & ideo cessante dissensu esset simpliciter baptizandus. Iste verò, quia simpliciter consensit, licet secundum quid dissentiat, est baptizatus, & cessante dissensu illo secundum quid, non est iterum baptizandus.

Ad Sacra- menta suffi- cit intentio virtualis.

Si quis autem non consentiat tantum negatiū, dico, quid recipit Sacramentum, si consensit virtutaliter: quia noluit Deus obligare hominem ad impossibile, vel secundum statum huius vitæ, nimis difficile. Nunc autem non distrahi, nimis videtur difficile homini pro statu, quia secundum Aug. 3. de liber. arbitr. *Non est in voluntate nostra, quin visis tangamus:* ergo noluit Deus salutem hominis ponere in ista conditione, si non distrahetur. Nec ergo voluit obligare eum, quid in suscipiendo Baptismum, non distraheretur. Et ita est vniuersaliter in aliis Sacramentis. Sacerdos etiam in consecrando Eucharistiam, non obligatur (necessariò dico) ad hoc ut non sit distractus. Verè enim conficit distractus, dum tamen prius induendo se, intenderet celebrare Missam, secundum morem Ecclesiaz.

5 Et si quereras, esto quid non consentiens actualiter, tamen consentiens virtualiter (eo modo, quo positum est, exemplum de Sacerdote celebrante) recipiat Baptismum, nunquid & ille qui solum consentit habitualiter recipit? distinctio autem istorum, *virtualiter, & habitualiter*, patet 2. lib. dist. 41. Et esto quid sic, nunquid ille, qui tantum negatiū non consentit, negatiū etiam non dissentit? quia nec actum, nec habitum oppositum habet. De primo posset dici, quid talis iudicatur habitualiter consentiens, quia aliquando habuit consensum actualem, non interueniente dissensu: & talis, licet vrens ratione, recipit Sacramentum, quia non videtur propter aliquam conditionem mindus capax, si vtiatur ratione, quam si prius usus, non vtatur nunc: sed in tali non vtente nunc, prius tamen vso, sufficeret habitualis consensus: ergo & hoc. De secundo licet difficile esset aliquem talem inuenire, præcipue qui prius aliquando cogitasset de Baptismo, quia vel tunc placuisse sibi baptizari, vel non placuisse, imo displicuisse: & secundum ultimum modum iudicaretur talis habitualis consensus, vel dissensus esse in posterum. Tamen si quis esset omnino non consentiens, nec dissentiens, tam actualiter, quam habitualiter: & tamen

Et inf. dist. 6. q. 4.
A sufficiat habitualis intentio ad Baptismum?
Saltem habitualis intentio necessaria est in utere ratione.

ramen vtens ratione non esset capax Baptismi, quia ex quo vtitur ratione, oportet quod habeat deuotionem aliquam ad Sacramentum, si debet sibi valere; aliter enim videtur contemnere.

Ad primum argumentum dico, quod in Baptismo magis propriè est adoptio in filium, quam Matrimonium: quia parvulus non potest dici propriè contrahere Matrimonium, cùm non vtatur ratione, cuius usus requiritur ad omnem contractum: in adoptione autem sufficit solus actus adoptantis, et si nullum habeat adoptatus.

Ad secundum dico, quod malitia potest esse ministri, in quantum minister, scilicet in male ministrando: vel quia non bene credit, vel quia non intendit conferre Sacramentum: & haec malitia, maximè non intendendi, impedit Sacramentum conferri, magis quam malitia moris in suscipiente, & ratio dicetur in distinctione sequenti. Alia autem potest esse malitia ministri, non in quantum minister, sed concomitans, puta quod est in peccato mortali: & hoc non impedit Sacramentum conferri. Patet ergo quod non intentio ministri impedit, sed non qualibet alia malitia. Non autem sequitur ex hoc, ergo non intentio suscipientis impedit: quia in agente secundo, etiam requiritur quod per se pertinet ad agens, quod est intendere in agente per rationem: intentio autem, non per se est suscipientis, in quantum huiusmodi.

Ad tertium, dicendum, quod si adultus baptizandus, ex voto intendit renunciare Diabolo, & pomis eius, tamen illud votum praecedens non est de necessitate Sacramenti: sed pertinens tantum ad eius solemnitatem.

Ad aliud, concedo, quod consuetudo Ecclesie bona est, quod nullum adulterum baptizat, nisi respondeat pro seipso: & est consuetudo laudabilis, & rationabilis, ut solùm volens ascribatur familiæ Christi. Sed licet non responderet, quia scilicet non vteretur ratione, ut dormiens, posset sibi Sacramentum conferri, dum tamen esset habitualiter consentiens: sed hoc, ut dictum est prius, non expedit facere, sed expectare tempus, quo actualiter consentiat.

C O M M E N T A R I V S.

³
Augustinus.
Dissentient
negatiæ, aut
positiæ non
baptizatur.

b **D**e tertio membro, &c. Respondet Doctor, quod dissentiens negatiæ, aut contrariæ non baptizatur validè. Est Augustini loco supra citato in com. praecedenti, ex lib. 4. de Baptismo, cap. 24. Et probat ex illo Ioannis 9. atatem habet ipse pro se respondet; idèo autem infantes sine consensu baptizantur validè, quia nondum arbitrii sui ipsius ex defectu atatis: an autem requiratur in eis consensus parentum, aut tutorum ad valorem Sacramenti, infra videbimus: patet ex cap. Maiores, de Baptismo, & ratio est iam tacta.

⁴
Dissentient
secundum quid
non impedit.
Tolet. IV.

Innocent.

⁵
Consensus fi-
ctus quid in-
ducit?

Sufficit vir-
tualis.

Secundò dicit, si dissentens ille sit tantum secundum quid dissentens, simpliciter tamen consentit, Sacramentum esse validum. Patet ex Tolletano I V. cap. 56. & habetur 45. dist. de Iudeis: cuius verba citat Innocentius in dicto capitulo Maiores, de Baptismo; & eadem habet Doctor in litera, & exemplum subdit accommodatum, ut ibidem patet. Quod si consensus eius non sit verus, sed simulatus, & fictus, non erit coram Deo baptizatus, sed in foro Ecclesie tenebitur pro baptizato: quia exterior consensus verbis expressus, supponit interiorum, quantum ad presumptionem, quæ non tollitur nisi probetur contrarium.

Tertiò, dicit voluntatem virtualem sufficere, vt benè probat, quia haec etiam sufficit in ministro Sacramenti, nam semper voluntas præterita præsumitur durare, nisi mutetur. *De his que vi, metu, fuisse causâ sunt, cap. Perlatum:* & illa sufficit ad meritum; & imputationem, & contractus, & transactiones, ut patet in iis, quæ per procuratores sunt.

Quartò, dicit voluntatem habitualē suffi-

re ad receptionem validam Sacramenti. Patet ex ratione præmissa, quia voluntas præterita reputatur donec reuocetur, ut patet ex illo cap. Maiores, de Baptismo, ubi dicit Pontifex, quod astantes, & dormientes, qui iam consenserunt, neque postea dissenserunt, recipiunt Baptismum validè. Carthaginensis III. cap. 34. Araulicanum I. cap. 12. quæ docent priuatos usum rationis, & loquela, si habent testimonium præteritæ voluntatis, baptizandos esse, & reconciliandos, & Rituale Romanum.

Sufficit habi-
tualis prima
modo dictum.

Carthag.
Concilii.

Araulic.

Rituale Ro-
manum.

Indifferens
nihil recipit.

Sententia af-
firmativa.

Caician.

Quintò, dicit quod qui indifferenter se habet, nec consentit, nec dissentit, non recipit Sacramentum: pater ex dictis. Contrarium huius dicit Caicianus 3. part. quæst. 6. art. 7. Primo ex illis, cap. Maiores, de Baptismo: *Tunc characterem sacramentalis imprimit operatio, quando obicem contraria voluntatis non immenerit, &c.* in tali non est contraria voluntas: ergo. Deinde patet in Extrema Unctione, quæ datur priuato subito usum rationis. Item, in parvulis non requiritur talis consensus: ergo. Item, Florentinum in Decreto unionis tantum requirit materiam formam, & intentionem ministri ad perficiendum Sacramentum. Item, si requireretur consensus, non sufficeret habitualis, quod falsum est ex dictis. Antecedens patet in ministro, quia præter habitualē requiritur actualis, aut virtualis, &c.

Ad primum respondet *contrariam voluntatem* dici ibi etiam eam, quæ negatiæ est, ut patet ex textu: *Ille vero, inquit, qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti, quia plus est expressè contradicere, quam minimè consentire, &c.* Vbi illa verba, sed penitus contradicit, nō adduntur per modum limitationis, sed

⁵
Respondet
ad primum

Quid si co-
traria volun-
tates reuen-
tur, sed

Vnctio supponit
consejum
uniteralem.

Sententia Du-
randi, &c.

Inf. ntm non
valide bapti-
zari, sine con-
senso paren-
tum.

6
Communi-
contraria
sententia.
Augustin.

Parvulorum
falsus non de-
pendet à vo-
luntate pa-
rentum.

7
Argumenum
ratione.

sed per modum augmenti, quia casus propositus fuit de iis, qui ad Baptismum cogebantur, vel sunt coacti, in quibus dicit Baptismum esse nullum, si contradicunt, quia plus est contradicere, quam minime consentire: vbi supponit etiam hunc validè baptizari: qui enim non consentit, censetur iniuritus.

Ad secundum respondeatur, Extremam Vnctionem non supponere alium consensum, quām viuieralem, quo homo fidelis, & penitens vult muniri omnibus Sacramentis.

Ad tertium de infante, patet ex Augustino loco citato, vbi hanc differentiam suprà expressam assignat, inter infantem, & adultum respectuè ad consensum, & non consensum. Dices, saltem requiri consensum parentum, ita ut aliás Baptismus fieret nullus: ita sentit Durandus in 4. dist. 4. quaest. 7. Paludanus quaest. 4. Catherinus opusculo de infantibus Iudaorum baptizandis: hi negant filios infideliū, qui non sunt sub potestate Christianorum recipere Sacramentum validè, sine consensu vero, aut interpretatio parentum, quia voluntas patris reputatur voluntas filij, qui pro ipso testatur, & elegit sepulturam, & contrahit; si defint parentes, requiritur consensus tutoris, vel eius qui curam eius gerit.

Contrarium huius tenent communiter Doctores, vel supponunt, estque Augustini epist. 23. ad Bonifacium, vbi expresse docet parvulum non dependere à voluntate parentum, sive quoad salutem per Sacramentum, sive quoad consecrationem eius diabolo per incantationem: Ceterum, inquit, cum infans non redeat in parentem, ut cum illo, & in illo unus sit horum, sed omnino alter sit, habens carnem suam, & animam suam, anima que peccauerit, ipsa morietur. Nec illud te moreat, quod quidam non ea fide ad Baptismum percipiendo parvulos ferunt, ut gratia spirituali ad vitam regenerentur aeternam, sed quod eos putent hoc remedio temporalem retinere, vel recipere caritatem, non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab ipsis hac intentione offeruntur: & subdicationem, Celebrant enim per eos necessaria ministeria, &c. id est, Baptismus.

Supponit ergo salutem infantum baptizatorum non dependere à fide, aut intentione infidei parentum, sed à solo Baptismo: sicut subiungit interfectores esse filiorum, qui eos à demoniis confecrant; non quod interficiant spiritualiter filios reipsa, sed quantum in ipsis est: & addit, Afferri parvulos ad percipiendum salutem, non tam ab eis, quorum gestantur manib[us] (quarauis & ipsis etiam offerant si fideles, & boni sunt) quām ab uniuersa societate Sanctorum; & concludit, Tota ergo hoc mater Ecclesia, qua in Sanctis est, facit, quia tota omnes, tota singulis parit. Et infra: Illud autem nolo te fallat, vt existimes reatus vinculum ex Adam traditum, aliter non posse disrumpi nisi parvuli ad percipiendam Christi gratiam à parentibus offerantur. Sic enim scribit, vt dicit: sicut parentes fuerunt auctores ad eorum p[ro]nam, per fidem parentum identidem iustificentur, etiam videas multos non offeri à parentibus, sed etiam à quibuslibet extraneis, &c. Per hoc nihil aliud hic fieri vides, nisi quod in Evangelio scriptum, cum dominus interrogasset quis, illi à latronibus sauciuus, & semiuius in via derelicto, proximus fuisset, responsum est enim, qui in illo fecit misericordiam, &c.

Probatur prīmo, quia voluntas parentum non imputatur ad contrahendum originale peccatum, neque ab ea pendent quoad hoc, ut de fide est, quia etiam infantes Christianorum perinde con-

trahunt originales, sicut & infidelium, quia à sola illa voluntate, & peccato primi parentis, in quo omnes vnum erant, & peccauerunt, dependet: ergo etiam non dependent quantum ad salutem consequendam in Baptismo à voluntate parentum, sed à solo Christo, in quo omnes vnum sunt, & regenerantur ad iustitiam per Baptismum.

Pater consequentia, quia non magis debent constitui in voluntate parentum quoad iustitiam recipiendam per Christum, quam quoad peccatum contrahendum ab Adamo: hoc enim esset contraria diuinam misericordiam, & in prædictum infantum: ergo sicut delictum, ita & iustitia, vel gratia; & vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia: ergo sicut peccarum non dependet, nisi à consensu proprio, aut primi parentis: ita nec gratia dependet, nisi à consensu proprio, vel Christi Redemptoris, quasi minus esset efficax Christus ad saluandum, quam Adam ad damnandum, vel ius parentis in filium esset maius respectuè ad Christum, quam ad Adamum. Hanc rationem habemus ex Augustino in primis verbis citatis.

Secundò, magis docent P[ati]res in fide aliena parvulum baptizari, quam in voluntate aliena, seu per alienam voluntatem offerri: sed in fide aliena non intelligitur fides parentum: sed vel ipse Baptismus, qui est Sacramentum fidei, vt Augustinus in calce illius epistolæ, & aliás docet, vel fides Ecclesiæ; ergo etiam sufficit voluntas Ecclesiæ, quæ saluatur in ministro ad valorem Sacramenti. Deinde si ius paternum, & dissensus in eo fundatus, impedit valorem Sacramenti, manebit etiam eadem potestas Patris respectuè ad Baptismum, quamdui ius eius non expirat, sed non expirat veniente filio ad usum rationis: ergo etiam si tum consenserint in Baptismum, repugnantibus parentibus, & tutoribus, Baptismus erit nullus; quod nemo saluâ fide asserit. Probatur consequentia, quia illud ius paternum valet ad irritandum votum filij, & alios auctus quamdui est impubes, & potest disponere de filio impuberi non securus ac de infante, etiam contra voluntatem filij, vt eum vendere, & in similibus.

Præterea non est minus ius Christianorum in suos filios, quam infideliū, quia fides non præjudicat iuti naturali parentum in filios, & præceptum de honorandis parentibus in lege noua confirmatur: sed si filius fidelis, aut hereticus, baptizetur in iusto parente, manet Baptismus fatus, etiamsi talis actio esset prohibita ab Ecclesiæ; quia efficacia Sacramenti huius non dependet ab Ecclesiæ.

Præterea si martyrio in odium Christi interficeretur infans infidelis, saluaretur sine consensu parentum: ergo etiam erit verè baptizatus, si absque eodem consensu baptizaretur. Antecedens patet, quia Innocentes in iustis parentibus fuerunt occisi, & tamen sunt Martyres, vt suprà diximus. Consequentia probatur, quia martyrium ex natura aucti magis dependet à consensu voluntatis, & fide adulti, quam Baptismus, vt per se constat: ergo idem dicendum est quoad infantes, si exigetur consensus parentum ad Baptismum, magis exigi ad martyrium. Præterea quoad bona temporalia, & vitam corporalem, potest respubrica, vel Princeps, suscipere patrocinium infantis contra iniquos parentes, aut filios: ergo etiam infantem in periculo mortis constitutum, potest baptizare

Contrahens
originale in-
dependenter à
voluntate
parentum.

De regene-
ratio.

8
Secunda ratio.

Ius paternum
non derogat
Sacramento.

9
Filiū fidelium
in iustis paren-
tibus validè
baptizantur.

Per martyria
in iusto paren-
tes saluatur.

baptizare inuito patre, & repugnante, etiam homo priuatus, sicut vi eripere infantem à patre, qui eum esset occisurus: ergo tum valebit Baptismus; quod esset falso, si essentialiter exigeret consensum paternum ad sui valorem. Sed de hoc inferius agetur latius.

10 Baptismus itaque non exigit consensum proprium infantis, qui non potest esse; neque consensum parentum eius ad valorem Sacramenti: quidquid sit an licet ita baptizare. Neque expediens fuit valorem Sacramenti in infantibus, quod ipsis est vnicum remedium salutis, constitue sub voluntate parentum, quia in periculo sèpè non vacaret consensum eorum expectare, & Sacramenti efficacia committeretur incertitudini: neque Concilia, aut Patres, qui docent Sacramentum esse semper validum, ni si ponatur obex, mentione alicuius obicis fecerunt in infantibus, qui redderet Sacramentum nullum, sed in folis adultis; & sanè esset magna iniuria, si Baptismus

infantum dependeret ab alio, quam à forma, materia, & intentione ministri, præterite conditio nem essentialiæ requisitam: ideo non expressio eius quoad infantes, & expressio quoad adultos, reddit doctrinam, quam tenemus, esse vniuersalem, & priorem omnino falsam esse, quam meritò Caetanus dicit irrationalibem.

II Ad quartum. Caetani responderetur consensum baptizati non requiri ex parte Sacramenti; sed ex parte subiecti, vt sit capax salutis, & remedij ad salutem ordinati ex lege vniuersali, quā ordinata sunt hæc in potestate liberi arbitrij in capace proprij consensus ut sint voluntaria.

Ad quintum responderetur, in ministro requiri voluntatem efficacem respectu Sacramenti, quia concurrit effectiuè saltem applicando Sacramentum: in adulto autem baptizando, sufficit quicunque actus, quæ redditur voluntate dispositus, vt Sacramentum velit recipere. Alia ad initium questionis posita solvuntur ex textu.

Ad quinto.
Consensus
adulti cur
exigitur?

Ad quinto.
Diffaritas in
ter ministra,
& adultum.

*Argumētū
officiale ab au-
thoritate ne-
gatīvā.*

Q V E S T I O V.

An adultus fictus recipiat effectum Baptismi?

Alens. 4. p. q. 18. m. 2. art. 1. & 2. D. Bonau. hic 1. p. art. 2. q. 2. Richard. art. 1. q. 2. D. Thom. 3. p. q. 69. art. 9. Vaf-
quez 3. part. d. 158.

D secundum sic proceditur, arguitur quod adultus fictus recipiat gratiam Baptismi: quia Galat. 3. Quotquos in Christo baptizati estis, Christum induistis: sed nullus induit Christum, nisi accipiendo gratiam, quia per hoc fit conformis Christo: ergo, &c.

I

*Argum. 1.
Galat. 3.*

Item, si fictus non recipit gratiam, cum non possit saluari sine gratia baptismali: ergo recedente fictione, esset alijs baptizandus. Consequentia patet à simili, quia fictè pœnitens, tenetur ad pœnitendum verè de eisdem peccatis. Consequens est inconueniens, vt patet auctoritatibus Sanctorum in litera.

Argum. 2.

Item, Baptismus expellit peccatum, non illud, quod iam priùs expulsum est (quod enim expulsum est, expelli non potest) ergo expellit peccatum, quod tunc inest: ergo nullum peccatum in ficto impedit effectum Baptismi.

Argum. 3.

Contra, August. de Pœn. c. 2. & ponitur in litera. Omnis qui iam sue voluntatis arbiter constitutus est, cum accedit ad Sacramentum fideliū, nisi paeniteat eum veteris vite, nouam non potest inchoare.

*Ratio ad op.
August.*

Item, de Baptismo parvulorum, dicit Augustinus: Tunc valere incipit Baptismus ad salutem, cum illa fictio veraci confessione recesserit, que corde in malitia perseverante, peccatorum ablutionem non sinebat fieri: ergo illa fictio impediebat ablutionem in Baptismo, & per consequens gratiam.

S C H O L I V M.

Fictum, id est, existentem in mortali, de quo non conteritur, nec atteritur, non accipere gratiam Baptismi, ex Trident. sess. 6. c. 6. August. lib. de medicina pen. c. 2. & de fide & oper. c. 4. & seq. Carthag. 4. c. 85. Aquifgran. 1. c. 114. Dion. de Eccles. Hierarch. c. 2. Nazianz. orat. in sanctum lanacrum. Basil. lib. 1. de Bapt. Ambrol. lib. de his qui myst. initiantur.

2

*Fictus quis
dicatur.*

*Filius du-
plex.*

*Alia contra
Sacramen-
ti, alia con-
tra dispo-
sitionem eius.*

*Ecclesia pra-
sumit sem-
per melio-
rem parcer.*

Respondeo*, fictus dicitur, qui aliud prætendit exteriùs, aliud habet interiùs: potest ergo aliquis in suscipiendo Baptismum esse fictus dupliciter. Vno modo, quod ostendat se velle recipere illam ablutionem, eo modo, quo Ecclesia intendit eam conferre: & tamen oppositum habet in animo: & ille non recipit Sacramentum; vt patet ex questione præcedenti, quia simpliciter est nolens respectu ablutionis sacramentalis, licet sit volens, respectu ablutionis simplicis, & si talis postea recederet à fictione, esset baptizandus: tamen Ecclesia iudicaret eum consentire in ablutionem sacramentalem, & cogaret cum ad obseruantiam fidei Christianæ: quia presumit partem meliorem, quando signa magis prætendunt eam, sicut presumit post matrimonium, de ficto cognoscente illam,

quam assiduit cognoscere affectu maritali : & ideo cogit eum ad verum consensum matrimoniale in eam.

Alio modo potest aliquis esse fictus, ostendendo se esse dispositum , ad recipiendum Sacramentum , & tamen non est dispositus interius : vel quia non habet rectam fidem; vel quia habet aliquod peccatum mortale tunc in actu , vel præteritum , de quo nullo modo atteritur , vel conteritur. Et isto secundo modo communiter loquuntur Sancti, & Doctores de ficte baptizato.

Dico tunc ^b, quia nolentem Deus non iustificat, secundum illud August. *Qui creavit te sine te, non iustificabit te sine te.* Iste, qui habet actualiter obicem contra gratiam , puta infidelitatem , vel aliquod peccatum , quod tunc actu voluntatis committit, vel quod prius commisit, & nullo modo sibi displicet, nullo modo recipit gratiam, secundum Augustinum, vbi suprà : *Omnis qui sua voluntatis arbiter constitutus est, &c.* & de isto intelligitur illud Sap. 1. *Spiritus sanctus discipline effugiet fictum.*

3

*Cur Baptis-
tus non sit
iterabilis.*

*Per Baptis-
tum tolli-
tur omnis
peccata.
Trid. fest. 5.
de peccat.
erig. Floren.*

Et si obiicitur ^c, ergo iste tunc videtur esse perplexus , quia non patet sibi via salutis, cum non possit iterum baptizari, quia baptizatus est, & sine gratia baptismali saluari non potest. Respondeo, rebaptizari non potest, quia Deus instituit Baptismum in iterabilem, ne propter plenam remissionem, quæ fit ibi tam culpæ, quam poenæ, daretur occasio sa- piùs delinquendi, si Baptismus posset saepius iterari. Quod autem in Baptismo fit remis- sio omnis poenæ, dicit Ambrosius de consecr. dist. 4. & sumitur de gl. sup. illo verbo : *Sine paenitentia sunt dona Dei*, Rom. 11. *Gratia, inquit, Dei in Baptismo, non requirit gemitum, vel planctum, vel aliquod opus; sed omnia gratis condonat:* & Magister 4. dist. cap. antepenult. ta- men nulli quotiescumque labenti, præclusit Deus viam salutis in hac vita : non enim ad maiorem miserationem voluit ipse quemcumque nostrum ad proximum obligare, quam ipse voluerit habere ad subditum. Petro autem quærenti, Matth. 18. quoties debe- ret dimittere fratri peccanti in ipsum, an septies? Respondit, *Septuagies septies: immò secun- dum Augustinum in Homil. millies, millies: & vniuersaliter, quotiescumque peccauerit, & recognoverit, parcendum est ei.* Sic ergo Deus instituit aliquod aliud remedium, quotiescumque peccanti in via , scilicet Sacramentum Pœnitentiaz : & tunc dico, quod isti patet via salutis , per veram pœnitentiam de ista fictione : iuxta secundam auctorita- tem Augustini adducentam.

C O M M E N T A R I V S.

1

Respondeo fictus dicitur, &c. In superiori quaestione egit de dispositione requisita ad valorem Sacramenti in adulto, qui est consensus eius tantum, & aliud non requiri ; patet ex dictis , & amplius patet infrâ de Baptismo hære- ticonum , contra sententiam , qua fuit Cyprian: in hac autem agit de requisita dispositione adul- ti, vt recipiat effectum Sacramenti, qui est iustifi- catio eius à peccato. Hec ergo quaestio explicat primò quid sit fictio : secundò quomodo tollatur, iuxta varios modos dicendi.

Quantum ad primum dico fictionem *vt in acti- bus humanis innenitur esse in eo, quod aliquis exterius pretendat, aut pre se ferat, quod interius non habet*, &c. in verbis dicitur mendacium , in operibus simulatio , & hac ex vsu Theologorum appellatur fictio: quæ duplex esse potest quantum ad præsens. Primò vt interius nullus sit consensus recipien- di Sacramenti, quod exteriorius simulari recipere, vel certè sit dissensus internus absolutè ; & talis, in- quir, non recipit Sacramentum validè, vt in præ- cedenti dictum est : quamuis ab Ecclesia cogatur ad obseruantiam fidei , quia præsumitur ex ver- bis , & factis consensus, qui debet inesse , & non contrarium.

Simulatio.

*Fictio secun-
do modo tri-
bus modis co-
tingit.*

Secundo modo sumitur fictio, ex vsu præsentis quaestionis, & sententia tam Patrum, quam Theologorum , quatenus est in simulatione congrue dispositionis , seu requisitate ad susceptionem Sa- cramenti legitimam , & fructuosam , quæ tamen caret, vt si caret fide, non credendo mysteria, quo- sum fides exigitur, vel omnia, vel aliqua, vel quia

deest pœnitentia de peccatis ante Baptismū com- missis , vel certè etiamsi nullum mortale alias commiserit , vel si commiserit, non solùm omittendo pœnitentiam , sed etiam actu peccando mortaliter in ipsa susceptione Sacramenti pec- cat de novo.

b Dico tunc quia nolentem Deus non iustificat, &c. Intelligit nolentem iuxta scopum Augustini , & conclusionis , non solùm de nolitione contraria, sed etiam de interpretationia , seu omissione eius, quod debuit adesse, nempe dispositionis debitæ, vt si deest fides, aut pœnitentia de malè commis- sis , & remotione impedimenti , vt peccati actualis tunc commissi. Conclusio autem Doctoris est nullo modo sic fictum recipere gratiam san- tificantem : est de fide, eamque supponit Do- ctor ex Sanctis Patribus, eam breuiter probans ex Augustino & Scriptura.

Prima ergo dispositio ad iustificationem adul- ti in Baptismo est fides. Loquitur autem Doctor in ordine ad recipiendam gratiam sanctificantem. Re- quiriri autem fidem patet Matthæi vltimo , *Euntes docete, &c.* præmittitur doctrina ob necessitatem fidei , *fides enim ex auditu, auditus autem per verbum Dei, id est, prædicationem, Qui crediderit & baptiza- tus fuerit, saluu erit, &c.* Marci vltimo. *Aetorum 8. Si credis, lices, inquit Philippus Eunuchus, Credo,* inquit, &c. Pater finis ex locis Pauli de necessitate fidei , sine qua impossibile est placere Deo.

Hinc exigitur confessio fidei à Catechumenis, & Symbolum ante Baptismum. Clemens Roma- nus lib. 7. *Institut. c. 42.* Dionysius de Ecclesiast. hic- rarchia, Clem. Rem. Dionys.

*Non iustifica-
tur fictio.*

*Prima dispo-
situ est fides.*

Origenes. rarchia, cap. 2. Origenes hom. 5. in Num. Synodus
Cont. Laodicean. Laodicen. can. 46. & 47. Cyrill. Ierosolymitanus
Cyprianus Ierosolymitanus. Catechesi mystagogica, & Catechesi 2. Basilius lib. 3.
Basilius. ad Eunomium. Sexta Synodus Constantinopolitana cap. 7. Chrysostomus in cap. 15. 1. ad Corinthios, in cap. 1. ad orat. 1. Cyrillus Alexandrinus in c. 25. Isaie lib. 12. in Ioannem, cap. 64. & reliqui Graeci Patres. Idem docent Latini, Tertullianus de spectaculis, c. 4. Cyprianus epist. 70. & 76. Hilarius in Mattheum can. 75. Ambrosius lib. 2. de Sacram. cap. 75. & lib. de Spiritu sancto, cap. 1. Hieronymus dialogo contra Luciferianos, cap. 5. ad Pammachium contra errores Ierosolymitanos, cap. 4. Ruffinus in explicatione Symboli. Augustinus de fide & operibus, c. 9. & c. 20. & omnes Rituales idem præscribunt, ac nouissime Tridentinum sess. 6. cap. 5. hanc primam constituit in dispositione adulti ad iustificationem; & rationem subdit cap. 8. quia est radix & fundamentum iustificationis.

Secunda dispositio est pœnitentia de actuali, sine qua nequit consequi gratiam sanctificantem; ita Doctor expressè, s. Alio modo, &c. & versu, Dico tunc: quæ est secunda conclusio huius questionis. Cæterum ab aliis citatur, quasi assuerit non requiri aliquem dolorem de peccato, sed solam voluntatem recipiendi Sacramentum, sine cōplacentia actuali peccati; ita eum citat Gabriel pro hac sententia in 4. dist. 1. 4. quest. 2. art. 2. nov. 2. & dist. 4. quest. 2. art. 2. post 4. conclusionem. Almainus in 4. dist. 1. 4. quest. 4. Adrianus quodlibet 5. art. 3. Sylvestri in Summa, verbo Confessio 1. quest. 21. Angelus ibidem 1. num. 27. Rosellus 6. 4.

Scotum ab hac calunnia vindicat Vega lib. 9. in Tridenti. c. 5. & lib. 13. c. 33. & 34. Corduba lib. 1. questionarij, quest. 2. Vasquez tom. 2. in 3. disp. 15. 8. cap. 1. & Suarez disp. 28. s. t. conclusio 1. & optimè Scholastæ hic Scholio 2. & infra dist. 14. Male tamen censet Vasquez Doctorem asseruisse illum dolorem requiritum non esse supernaturale, quem suo loco vindicabimus commodiùs illa dist. 14. vbi de natura pœnitentia, si quisque a cibis per se agit.

Pro prætena autem opinione iam præmissa citatur in 4. dist. 1. 4. quest. 3. art. 3. versu, Dicitur ergo, &c. Verba eius sunt: Sicut ergo adulsus primam gratiam delentem originale potest habere duplice viâ, vel ex bono motu disponente ad illam de congruo, vel ex susceptione Sacramenti; ita & in proposito, &c. Hoc declaratur sic, quia ad primam susceptionem gratia, requiritur aliquis motus meritorius de congruo; ad secundam autem non requiritur nisi voluntaria suscepere Baptismi, & sine fictione; hoc est cum intentione suscipendi quod confert Ecclesia, & sine actu, vel voluntate peccati mortalis; ita quod in primo requiritur aliquod opus intrinsecum, aliquo modo acceptum, tanquam meritum de congruo: in secundo solum requiritur opus exteriorum cum amotione interiori impedimenti. Non solum ergo atritus per aliquod tempus, &c. Hunc locum ita interpretantur præfati Doctores, vt Doctor non assuerit non requiri pœnitentiam ad dignam susceptionem Baptismi, sed non requiri contritionem perfectam, quæ extra Sacramentum iustificet; de qua contritione ut plurimum tota illa distinctione loquitur: & hoc secundum verum est; sed declarando literam planè, & secundum mentem Doctoris, non est necessarium ad hoc recurrere, quia clare loquitur, si membra discussus eius discernamus, & scopum perpendamus.

In principio itaque illius articuli reicit sententiam Magistri in dist. 18. assertentis Sacerdorem Euangelicum non remittere peccata, sed ostendere remittit. Hanc impugnat, quia derogat Sacramen-

to Pœnitentia, quia sic nunquam remitteret peccata, sed supponeret remissa per veram contritionem, & consequenter non esset secunda post naufragium tabula. Subdit sententiam Aenensis, quæ dicit ad Sacramentum Pœnitentia adeo requiri dispositionem congruam, vt per Sacramentum remittat peccatum, non tamen alligasse virtutem suam Sacramentis, quin sine ipsis remittat peccatum per perfectam dispositionem extra Sacramentum, quod est maioris misericordia duplum viam, & medium remittendi peccati instituere, quæ ad unum tantum arctare.

Subdit autem Doctor exemplum de Baptismo adulti, & remissione peccati originalis per duplum illam viam; vel per bonum motum voluntatis, tanquam meritum de congruo; vel per realem susceptionem Baptismi, excludendo fictionem; vt inde prober etiam peccatorē post Baptismum utique modo iustificari, siue per contritionem, siue per Sacramentum Pœnitentia supposita attritione, quod denotat illa clausula, ita & in proposito, &c. id est, de Pœnitentia Sacramento.

Et amplius subdit declarationem, Hoc, inquit, declaratur sic, &c. quia ad primam susceptionem gratia, (nempe ab adulto, quando iustificatur à peccato originali extra Sacramentum) requiritur alius motus meritorius de congruo, &c.

Catus ergo est de adulto cum peccato originali solum, quia non facit mentionem ullam Doctor de peccato personali eius mortali, sicut in præsenti questione, & conclusione facit, & ita non est sibi contrarius, vt malè assuerit Gabriel; & solum loquitur de iustificatione adulti à peccato originali, non autem à peccato mortali personali. Sicut ergo adulsus, inquit, primam gratiam delentem originale potest habere duplice viâ, &c. quæ est ipsa expressio exéplici, & catus, quam deinceps nihil mutatam prosequitur. Non video ergo quæ ratione trahatur ad alii diuersum præsentis questionis, in qua agitur de ficto, & dispositione in eo requisita ad iustificationem. Ad confirmationem facit, quod iustificationem adulti ab originali assuerat fieri, non per pœnitentiam, sed per motum meritorium de congruo, nempe vel per fidem formatam, seu operante per charitatem, & iustificantem, vt Apostolus in epist. ad Galatas, c. 5. vel certè, si habet aliqua venialia cum originali, per actum pœnitentia perfecta, quæ fine peccato personali nequit concepi; non requirit tamen determinacione pœnitentiam, quæ nequit esse de originali: infra tantum agens de dispositione requirita ad remissionem peccati mortalis post Baptismum consummata, specificat actu debere esse (nempe per se loquendo, & secludendo casum quo excusat à pœnitentia formalis, & expressa lippiente dilectione, quæ virtualis est pœnitentia eius defectum in eo qui adiuvaret ad peccatum) attritionem perfectam, id est, contritionem, vel remissionem cum Sacramento.

Quod ergo de adulti iustificatione per Sacramentum ab originali (quod per se primè est materia Baptismi, secundaria autem peccatum personale, si insit, de quo nihil præfato loco Doctor) sufficere voluntatem recipiendi Sacramentum seclusa fictione, verissimum est; nec solum sententia communis, sed veritas fidei. Ex quibus patet nullum esse locum calumnia, vel aliter interpretandi sententiam eius quam sonat: quia doctrinalis propositio secundum proprietatem intelligenda est. Catus autem præsentis questionis est diuersus ab eo, quem in loco citato extinxit Doctor, non solum verbis, sed & sententiâ. Omitto

Duplex modus remissionis peccatum.

Catus quum declaratur Doctor.

Loquitur de adulto habente originale tantam.

7

X 2 quod

quod dicit in quæst. 1. art. 1. de lege ordinaria non deleri peccatum personale, nisi per paenitentiam, vel aliquid aquivalens in acceptatione diuinæ; & plura alia loca citari possunt. Hæc enim paenitentia solum respicit peccatum personale, non originale, ut supponit probatio principalis conclusionis sequens.

Aduertendum est, casum hunc admitti ex principiis Doctoris, nempe adultum carere posse peccato mortali personali: de quo aliud locus est differendi: eundem autem casum supponit hic in textu in secundo genere fictionis, nempe dum peccat suscipiendo Sacramentum: potest ergo per ipsum accedere cum solo originali, sine mortali personali, & tunc sufficit ei voluntas recipiendi Sacramentum, & fides, sine paenitentia; quod supponitur infra q. 7. in fine, v. *Quod si compares, &c.*

8
Necessitas
paenitentia.

Cyillus.
Augustin.
Nazianzen.

Caietan.

9

*Qualis debet
esse paenitentia?*

Probatur ergo conclusio, Actorum 2. *Paenitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum, &c.* Author de vera, & falsa paenitentia cap. 18. *Baptismus sine paenitentia nunquam profuit ei qui peccauit spontaneè: peccauit spontaneè,* inquit. Augustinus etiam variis in locis, sapè idem docet, vt epist. 48. & 118. Fulgentius de fide ad Petrum cap. 30. & ex hac ratione iniungebatur ante Baptismum Catechumenis ad exercendam paenitentiam, ut putiores accederent ad Iauacrum opera paenitentialia, ut abstinentia à carne, vino, & aliis, ex Cyriillo Catechesi citata supra. Concilio IV, Carthaginensi. can. 8.5. Augustino de fide & operibus cap. 6. Nazianzeno *Orationes sanctum Iauacrum.*

Item Tridentinum sess. 6. cap. 6. declarat paenitentiam necessariam esse ad iustificationem adulteri peccatoris, *per eam paenitentiam,* inquit, *quam aucto Baptismum agi oportet, &c.* & can. 3. *Si quis dixerit sibi praeveniente Spiritu sancti inspiratione, neque eius adiutorio, &c. paenitere sicut oportet, ut ei iustificationis gratia concedatur, anathema sit.* Loquitur autem de iustificatione per Baptismum, atque adulteri peccatoris: & sess. 14. cap. 1. *Fuit autem, inquit, quis in multis hominibus, quæ mortali aliquo peccato inquinassent (nota hæc verba, in quibus præscribitur materia præcisa paenitentia, ob quam necessaria est esse peccatum mortale, actuale, seu personale, & non originale) quoniam tempore ad gradum, & iustitiam asequendam necessaria; illis etiam qui Baptismi Sacramento ablui petiuerint, ut peruertere abieciant, &c.* Idem declarat cap. 4. in principio.

Hinc excluditur sententia illa, quam tribuunt iniuste præfati authores nostro Doctori, cuius conclusio manifesta est ex hac questione, in qua agit de adulto peccatore, cuius verba expressa sunt in textu: & probat eam ex Augustino, libro de Paenitentia medicina: cap. 2. vbi illa verba citata habet; imponit tamen Caietano 3. part. quæst. 86. art. 2. *dubio ultimo*, qui asserit voluntatem suscipiendo Baptismum in remissionem peccatorum esse sufficientem paenitentiam sine alio: expresso proposito emenda, quia illa ipsa voluntas est virtuale propositum emendationis. Explicit eum congrue Suarez, quamuis illam excusationem non admittat Vasquez.

Cæterum quoniā voluntas suscipiendo Sacramenti possit separari à paenitentia requisita in adulto, & re ipsa contingere possit, sine sufficiēti paenitentia, quæ non esset attritio, aut contritio, sicut esset estimata, vel una, vel altera; modus loquendi dubius est, & obscurus: ad paenitentiam, quæ sit fructuosa etiam in Baptismo, exigit Tridentinum præter dolorem propositum emenda-

tionis sess. 6. cap. 6. *Denique, inquit, dum proponim suscipere Baptismum inchoare nouam vitam, & seruare diuina mandata, &c. & sess. 14. cap. 4. dicit paenitentiam, quæ est dispositio in Sacramento requiæ post Baptismum, continere votum Sacramenti, cessationem à peccato, & vita nouæ propolitum & inchoationem, & veteris odium: & infra de attritione, seu contritione imperfecta, quæ extra Sacramentum non iustificat ut dispositio sit legitima, requirit, ut voluntatem peccandi excludat: quæ exclusio non solum intelligenda est quasi negativa, ut scilicet sufficiat non complacientia actualis in peccato, sed necessaria est voluntas positiva, quæ est firmum propositum non peccandi, ut colligatur tam ex initio capitinis, vbi agit de contritione, ut communis est ad perfectam, atque imperfectam, quæ impetrat veniam peccatorum, requirit enim propositum emendationis. Et infra can. 5. adiicit idem tanquam circumstantiam requisitam: *Cum proposito, inquit, melioris vita, & sess. 6. cap. 14. idem supponit requiri ad paenitentiam hominis Christiani, quæ debet esse cessatio à peccatis, & ex natura rei ad paenitentiam peccatorum veram, quæ disponat ad indulgentiam, id requiritur, quia est dolor efficax quæ applicatur Sacramentum, ut medium salutis, & intenditur efficaciter ipsa salus, & amicitia Dei, quæ non est dignus, nisi qui impedimenta tollere de praesenti & futuro proponit.**

Requiri propositum emendationis.

Vnde Apocalypsis 2. Memor esto unde excederis, age paenitentiam, & prima opera fac, &c. per vltimum intelligitur conatus emendationis 2. ad Corinth. 7. Quæ secundum Deum tristitia est, paenitentiam in salutem stabilem operatur. Operatur, inquit, in salutem stabilem paenitentiam: ergo nulla est secundum Deum tristitia, quæ tristabiliter non operatur paenitentiam cum proposito emendationis.

Sic etiam Prophetæ prædicauerunt conuersioneum peccatoribus, ut quiesceret agere peruersi, emendaret vias suas, fugerent iniquitatem, sequebantur Dominum: ergo non est aliquid fundamentum id negandi, cum alioquin paenitentia, quæ id excluderet, non esset vera conuersio peccatoris. Quid si de actu perfecto amoris cum obliuione peccatorum id doceretur, recte quidem; sed hoc modo non stat cum voluntate recipiendi Sacramentum in remissionem peccatorum, nisi comprehendatur solum originale, & causum ipsa dubitatio ex titulo excludit: in eo enim qui recordatur peccati sui, nequit esse amor perfectus diuinæ charitatis, nisi sequatur dolor de peccato commisso.

Dubitabis, quam paenitentiam intendit Doctor requiri, ad Baptismum, validè suscipiendum ab adulto peccatore, ut deleatur peccatum mortale eius, & quænam exigatur, & sufficiat in re ipsa? Respondet Gabriel requiri veram contritionem in 4. dist. 4. quæst. 2. art. 2. post conclusionem quartam, quam tenet Petrus à Soto de *Institutione sacerdotum, lectio 4 de Baptismo, §. Vltimo tandem.* Cittari etiam possunt, qui asserunt ad remissionem peccati in Sacramento Paenitentia requiri perfectam contritionem, sicut Magister infra dist. 18. Magist. & Marsilius in 4. quæst. 12. art. 2. in 2. pars. articuli Marsilius. *dubio incidentali:* & alij, quos infra dist. 14. quæst. 3. citabimus. Alij ut Nauarrus in *summam cap. 1.* Nauar. 3. 9. docet requiri saltem contritionem testimatam, cui accedere videtur Corduba, lib. 1. quæst. 10. *Dulium de qualitate paenitentia.* Magist. Marsilius. *Requiri contritionem.* Gabriel. Petrus de Soto. *Corduba.*

humanam ob infamiam, aut mortem, viribus naturæ concepcioni sufficere ad valorem Sacramenti. Idem infra docent etiam de dispositione requisita ad Sacramentum Pœnitentie, ut validè conferatur.

Conclusio Doctoris est; requiri disponentiam de peccatis commissis, & pœnitentiam, quam intendit Augustinus, loco ab illo citato supra, quam in sequentibus dicit veram pœnitentiam aliquoties, ut requiritur ad tollendam fictionem, in responsione ad ultimum vocat contritionem, §. Posset ergo aliter dici, &c. in responsione ad secundam objectionem, appellat contritionem, vel attritionem in fine. Requirit ergo Doctor illam pœnitentiam, quam infra dist. 14. quæst. loco citato, docet necessariam esse ex lege ordinaria ad delendum peccatum mortale actuale, seu personale. Quæstione autem secunda, art. 1. & 2. docet illam pœnitentiam esse actum circumstantionatum omnibus requisitis circumstantiis, quas ibidem declarat; alioquin dubium esse, si aliqua ex ignorantia, aut negligencia desit, an sit sufficiens dispositio ad deletionem peccati. Inter alias circumstantias requirit, ut sit imperatus, aut elicitus actus à charitate supernaturali, seu secundum finem charitatis. Et quæstione quarta, art. 3. citato, diuidit actum illum pœnitentie in attritionem perfectam, quæ sine Sacramento iustificat, & in imperfectam, quæ requiritur ut Sacramentum suscipiatur, quod docet etiam dist. 20. quæst. vñica; & quæ sine Sacramento non sufficeret; ut patet in corpore articuli, & infra responsione ad primum, patet facit efficaciam Baptismi, & Pœnitentie, quantum est in hoc, ut virtute vtriusque remittatur peccatum, quod supponit non dimissum. Responsione etiam ad 2. explicans locum Augustini in Ioannis 12. de suscitate Lazari; nemo potest confiteri, nisi suscitatus: vbi agit de suscitate per gratiam. Concede ergo, quod ante perceptionem dignam Sacramenti Pœnitentie, aperiet suscitar (supple peccatorem) vel simpliciter; & tunc per Panitia Sacramentum non deletur peccatum, sed quæ gratia infusa (supple mediante contritione perfecta) augetur; vel suscitar secundum quid, scilicet ut habeat aliquam disponentiam de peccatis, & propositum cauendi de cetero, & velit suscipere Sacramentum Pœnitentie, in quo attrito fit contritus, & tunc suscitur simpliciter per Sacramentum, &c. Et responsione ad ultimum, conedit quod Sacerdos dimittat tam in Baptismo, quam in Pœnitentia, peccatum quod inest, & deletur virtute ipsius Sacramenti realiter suscepti, non prius dimissum.

Vnde quando in hac questione appellat hanc pœnitentiam, responsione ad ultimum, contritionem, loquitur sicut Tridentinum dist. 14. cap. 4. nomine contritionis comprehendens tam perfectam, quam imperfectam. Requirit ergo ex dictis, ut sit dolor supernaturalis, & expresse patet infra dist. 22. quæst. 1. art. 2. in fine, vbi admittit propter merita mortificata Deum citius dare gratiam ad resurgentem peccatori, quando sunt plura, & perfecta, & affirmat pœnitentiam diuinum inspirati. Requitit pœnitentiam perfectam extra Sacramentum, imperfectam in Sacramento; non autem perfectam, etiam ut talem estimant. Quæ sententia contradictoriè opponitur opinionibus iam citatis. Est communior modernorum, quam tenet Suarez dist. 2. Vasquez dist. 15. cap. 3. 4. & 5. & alij. Requiri autem dolorem, iam probatum est in commento, esse debere supernaturalem,

Probatur primò esse debere inspiratum à Deo, Quid sit super naturale, & hoc sensu supernaturalem, quia de hoc dolore agit Augustinus locis citatis, & vbiue Patres contra Iudæos, & Pelagianos, negant virtutem legis, aut naturæ posse hominem resurgere à peccato sine gratia Dei, aut adulterum sine adiutorio eiusdem gratia, Panitere, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia concedatur, ut definit Tridentinum dist. 6. can. 3. iam supra citato, cui correspontet cap. 5. Declarat præterea ipsius iustificationis in adultis a Dei per Christum Iesum preueniente gratia sumendum esse; hoc est ab eius vocatione, quia nullis eorum existentibus meritio vocantur, ut qui per peccatum à Deo auersi erant, per eius excitantem, asque adiuuantem gratiam ad conuerendum se, &c. disponuntur, &c. Et cap. 6. enumerans actus conuerionis ordinatus, ultimo loco statuit pœnitentiam. Cap. 14. dicit ab eadem gratia lapsum post Baptismum excitat ad pœnitentiam, cap. 4. contritionem imperfectam assertit esse datum Dei, & Spiritus sancti impulsus mouens, quo pœnitens sibi viam ad iustitiam viam parat.

Secundò, probatur altera pars, nempe non exigere contritionem perfectam, ratione Doctoris, loco citato contra Magistrum, quia sequeretur quod Baptismus realiter nunquam conferret primam gratiam, vel remitteret peccatum; hoc autem est inconveniens, quia Baptismus per se remittit peccatum, iuxta ea, quæ Concilia, & Patres de efficacia huius Sacramenti docent, ut illud: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.* Et forma Baptismi datur in remissionem peccatorum ex Mileuitano can. 2. Trident. dist. 5. can. 4. quod non solum intelligitur in infantibus, sed etiam in adultis, ut patet ex verbis ipsius formæ in significacione practica, *Baptizo te, &c.* nempe à peccato; id est Tridentinum eadem dist. 5. can. 3. anathematizat negantem meritum Christi tam in infantibus, quoniam adultis applicari in remedium peccati per Baptismus Sacramentum in forma Ecclesie rite collatum. Ergo supponit Baptismum realiter datum, & receptum, esse efficax, etiam ut remedium proximum delendi peccati, alijs forma eius non esset vera, si non haberset talēm efficaciam quantum est de se. Et dist. 6. cap. 4. dicit iustificationem impij vel in re, vel in voto causari per Baptismum: quæ disiunctio importat alterutrum esse remedium iustificandi. Et cap. 7. dicit iustificationis causam instrumentalem esse Baptismum; & loquitur de iustificatione adulti.

Ergo ex his aperie sequitur Baptismum non exigere illam dispositionem perfectam in adulto, quia dimitteret peccatum. Patet consequentia, quia remedium ordinarium, & efficax delendi peccati non determinat dispositionem priorem, talēm esse, ut ex sua virtute remittat peccatum, alijs efficacia illa remedij non esset de se sufficiens, neque vñquam causa proxima remittendi peccati, quantum est de se, si ea necessitate quæ præexistit dispositionē in adulto peccatore, præxigeret etiam eam dispositionem esse remissum peccati. Deinde non esset vera illa locutio Concilij, quod Sacramentum, seu Baptismus in voto remitteret peccatum actuale, & personale, si Sacramentum in re non esset efficax respectu eiusdem remissionis: quia nulla esset subordinatio inter Sacramentum in re, & in voto, cum nulla esset efficacia Sacramenti in re, quod illum effectum, qui ex necessitate Sacramenti, ut dignè & validè recipiatur, supponitur peccatum ablatum.

Seconda probatio ab inconvenienti. Ratio Docto-ri.

Constanti- nopol.

Mileuitan. Trident.

Baptismum dari in re- missionē pec- catorum.

Si non remi- teret in re, peccatum non remitteret in voto.

14
*Ex differentia
veriusque Sa-
cramentis.*

Præterea Tridentinum *sess. 14. cap. 2.* explicans differentiam sacramentorum Baptismi, & Pœnitentiaz quoad fructum : *Per Baptismum enim, inquit, Christum induentes noua proflis in illo efficiunt creatura, plenam & integrum peccatorum omnium remissionem consequentes* : quod negat fieri in Pœnitentia, quoad ornam scilicet pœnam temporalem, nisi sit peccatum. Præterea Baptismus est Sacrementum regenerationis in Christo ; hæc autem regeneratio fit per iustificationem, quæ est translatio à statu peccati originalis ad gratiam adoptionis. Si ergo Baptismus habet efficaciam dandi gratiam primam adoptionis in Christo, habet eandem efficaciam ex se ad tollendum quidquid est repugnans illi ; & non solum originale, sed etiam personale.

15
*Requiri at-
tritionem in
re.*

Ex hoc sequitur primò, non requiri contritionem etiam estimata m necessitate effectus Sacramenti, hoc est, iustificationis à peccato, quia Concilium & Patres non de tali loquutur, sed de contritione vera, quæ insit, *contritione dico, ut est communis ad attritionem imperfectam, & de illa quæ subsistit in re ipsa non solum in apparentia.*

*Quod suffi-
ciat.*

Trident.

*Baptismus in
re, aut voto
iustificat.*

Sequitur secundò, sufficere attritionem supernaturalem in re ipsa, & estimatione talem, quia si exigatur dolor supernaturalis, & non contritio perfecta, neque valeat estimata, quæ non est realis, sed apprensiva, sequitur sufficere attritionem dictam : vnde Tridentinum *sess. 14. cap. 1.* perinde exigit sine differentia vlla pœnitentiam ad Baptismum, & Pœnitentiam. Cap. autem quartus docet, sufficere attritionem ad pœnitentiam, sequitur etiam sufficere ad Baptismum : & *sess. 6. cap. 5. & 6.* non agit solum de contritione perfecta, & cum voto dumtaxat Sacramenti iustificationes, sed etiam contritione communi ad perfectam, & imperfectam : idè supponit *cap. 4.* Baptismum in re, vel in voto esse causam iustificationis : & *cap. 7.* esse causam instrumentalem iustificationis adulti, quam maiorem, vel minorē recipit, vt ibi Concilium docet, iuxta invenitum sua dispositionis maioris, vel minoris. Hinc excluditur fundamentum aduersariae partis petitum *ex cap. 5. sess. 8.* quasi ibi ageret Concilium de contritione per-

fecta, quia agit de ea, quæ est ex dilectione Dei super omnia : quidquid enim alij dixerint de distinctione contritionis, & attritionis specifica, cōtra Doctorem, hoc nihil vrget, quia docet omnem contritionem requisitam ad effectum salutis, debere esse imperatam, aut elicitam secundum inclinationem charitatis diuinæ. Aliud fundamentum, quod alij prætendunt, infra solueretur, ostendendo remissionem peccatorum medio Sacramento fieri per ipsum Sacramentū instrumentaliter, ministerialiter per ministrum, qui verè absolvit, & abluit à peccato, & non solum monstrat absolutum, & ablutum. De natura & differentia contritionis & attritionis, infra agetur *dist. 14.* vbi per se materiam tractat Doctor de virtute Pœnitentia.

c *Et si obiicitur, ergo iste tunc videtur esse perple-
xus, &c.* Rationem dubitandi soluit, dicens Baptismum non esse iterabilem, ne maior occasio sumeretur peccandi, si Baptismus, in quo omnis pœna & culpa tollitur, possit iterari ad faciliorem, & plenam indulgentiam quæ congruentia verissima est ; eaque ratione multi differebant Baptismum olim, vtque ad senectam, quo hac indulgentia sine maiore labore egredierentur ex vita : nullus enim subiret opera satisfactionis, & alia pœnitentialia, si licet Baptismum assūmere toties, quoties peccatur sine confessione peccatorum, eorumque satisfactione. De propposito hic non assignat rationem intrinsecā, quæ sumitur ex charactere, quia ea inferiùs agit fusiūs *dist. 6.*

Omne non solum peccarum, sed & pœnam, *Plenaria in-
dulgentia ex
Baptismo.* per Baptismum tolli probat ex Ambrosio : patet ex Tridentino *sess. 14. cap. 2.* & *sess. 5. can. 5.* ex Florentino *in decreto unionis* ; quam latè tradunt Patres, vt Cyprianus *lib. 3. ad Quiritium, cap. 5. 6.* & *serm. de l'otione pedum.* Clemens Alexandrinus *lib. 1. pedagogi, cap. 6.* videantur citati supra iam aliquoties, circa efficaciam Baptismi.

Tandem docet conclusionem cōmūnem, nempe fictionem tolli per pœnitentiam, quæ iterabilis est, ac proinde non esse occlusam viam salutis indignè baptizato, quod probat benè in litera ; & patebit ex sequenti.

*Congruentia
optima.
Si Baptismus
posse iterari,
contemneren-
tur alia re-
media.*

*Plenaria in-
dulgentia ex
Baptismo.
Ambrol.
Trident.
Florent.
Cyprian.
Clem. Ale-
xandrinus.*

*Filius per pa-
riteriam tol-
lietur.*

S C H O L I V M.

*Recedente fictione, effectum Baptismi à Deo immediatè, non à charactere, causandum. Quod ait, num. 4. fortè de illis sex peccatis, de quibus habitus est dolor, cum complacentia sepeimi peccati non esse necessariam attritionem. vt tollatur fictio, & detur effectus Baptismi, videtur loqui in sententia tenentium attritionem non esse de stationem peccati propter Deum, sed ex alio motu, & sic dabilem esse, de aliquibus peccatis, cum complacentia aliorum. Vel fortè vult imperfectam attritionem etiam propter Deum, non esse necessariam de omnibus peccatis, quia est disposi-
tio ad iustificationem, ex Trident. *sess. 6. c. 6.* & habetur prius illa aliquando duratione, do quo Vega 6. in Trident. c. 28. 29. Vide Cord. lib. 1. q. 2. §. Vbi nota. Vega 9. in Trident. q. 1. 5. & lib. 1. 3. c. 33. 34. Ang. v. Confessio. 1. n. 27. Rosel. n. 4. qui Scotum vendicant ab ijs qui ei imponunt, quod nullum dolorem posuerit necessarium ad delendum actualē per Baptismum, vel Pœnitentiam, de quo postea, d. 14. & 15. plura notabo; huiusmodi attritio est actus pœnitentiae ortus ex imperfecto amore Dei, quo incipitur diligi ut fons iustitiae, ut loquitur Trident. d. c. 6.*

4

Et si obiicitur ^d, quomodo habebit iste gratiam baptismalem, vel effectum aliquem Baptismi ? Vno modo potest dici, quod illa fictio non dimittitur, nisi per veram pœnitentiam : sed eâ dimissâ, habet Baptismus effectum suum respectu omnium peccatorum præcedentium Baptismum, quæ tamen non erant causa fictionis in Baptismo. Verbi gratiæ, aliquis ante Baptismum commisit septem peccata mortalia, & veniens ad Baptismum de sex attritus, septimum autem actu placet, vel de eo nullo modo atteritur ; illud septimum solum est causa fictionis eius in Baptismo : oportet ergo quod verè pœnitentiat de

de isto septimo, & in se, & in quantum fuit causa fictionis eius in Baptismo. Quod pro tanto dico, quia fortè peccauit nouo peccato mortali, faciens irreuerentiam Sacramento Baptismi, recipiendo illud cum tali fictione; sed recedente istâ fictione (quæ fuit impedimentum effectus Baptismi) Deus confert gratiam Baptismalem, in remedium contra alia peccata, quæ fuissent delecta in Baptismo, nisi fictio occurrisset, & ideo tales de illis aliis non oportet habere nouam pœnitentiam, nec fortè nouam attritionem, præter illam quæ habita fuit ante Baptismum, sed solo impedimento amoto, sicut Deus signo suo prius astitisset ad causandum effectum eius, vel dandum, quando suscipiebat, nisi fuisset impedimentum in suscipiente, ita paratus est semper post susceptionem eius signi, assistere ei, qui suscepit, ad causandum effectum eius, quando cessat illud impedimentum.

Nec oportet dicere characterem in ficto aliquid operari, sed solùm, quod Deus ex eadem pactione, assistit etiam postea ei, qui suscepit, ad causandum effectum, quam citò obex tollitur.

Sed contrà istud arguitur, quia per pœnitentiam deletur ista fictio per te: non autem potest deleri unum peccatum mortale, quin deleantur omnia, quia secundum August. *Impium est à Deo dimidiam sperare veniam:* ergo per illam pœnitentiam delentur omnia alia peccata; non ergo gratia Baptismalis delet illa alia.

Item, nullum peccatum mortale, quod inest post Baptismum, potest deleri sine pœnitentia: quia illa est secunda tabula post naufragium, secundum Hieronymum, illa autem alia peccata, quæ non sunt causa fictionis, insunt post Baptismum: ergo non delentur, nisi per pœnitentiam: vel si singas illa deleri per Baptismum, quando tollitur impedimentum effectus Baptismi, quare non potest ita illa fictio, quæ fuit causa impedimenti, tolli, quando cessat impedimentum per ipsum Baptismum?

Si dicatur ad primum istorum, quod pœnitentia, quantum est de se, posset delere omnia peccata: tamen quando præuenitur ab aliqua causa potentiori, non delet illa: sed ista causa est hic quantum ad alia sex peccata, scilicet gratia Baptismalis, quæ præuenit pœnitentiam, vel effectum eius. Hoc non videtur rationabile, quia prius naturaliter tollitur fictio, quam per Baptismum aliquid causetur: sed in illo priori oportet habere veram pœnitentiam, quia fictio non tollitur sine vera pœnitentia, secundum Augustinum, vera pœnitentia plenè reconciliat Deo, quantum ad omnia: ergo Baptismus non potest præuenire effectum pœnitentiae, quantum ad aliquid delendum ibi; immo pœnitentia præuenit, quantum ad omnia.

Posset ergo aliter dici, quod pœnitentia vera perfectè reconciliat Deo; & per consequens nullum peccatum relinquunt. Sed tamen non omne, quod infuit, per se curat: sed tantum illud quod est obiectum pœnitentiaz, de quo scilicet pœnitens pœnit. Quandoque autem oportet omne peccatum, quod deletur, esse obiectum pœnitentiaz, utpote si omnia illa peccata sint commissa post Baptismum: quandoque autem non oportet, ut in proposito. Non ergo per virtutem pœnitentiaz dimituntur hic omnia peccata: sed in pœnitentia dimituntur, partim per pœnitentiam, partim per aliam causam: & sic non habetur ibi diuidia venia peccatorum, sed tota à Deo: non tamen tota per pœnitentiam, quia non oportuit de omnibus, quæ inerant, peccatis pœnitere. Et secundum hoc esset dicendum, quod illa sex delentur, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam: nec de eis oportet habere contritionem, nec confessionem, nec satisfactionem: sed solùm de illo septimo, quod fuit causa fictionis.

Ad secundum potest dici, quod omnia peccata mortalia, et si insunt post Baptismum, tamen nullum eorum fuit causa, quin iam essent delecta. Illud autem septimum, fuit causa quare nec ipsum, nec alia sunt delecta, & ideo rationabile est, quod respectu eius non habeat Baptismus efficaciam, sed respectu aliorum: quia ipsum formaliter impediuit effectum Baptismi, alia non. Et tunc illa propositio, *Peccatum mortale post Baptismum non deletur, nisi per pœnitentiam,* debet intelligi, de peccato commissso post Baptismum: vel omnino inhaerente, sic scilicet, quod de ipso nec fuerit contritio, nec attritio in Baptismo, nec post Baptismum.

Aliter potest dici^f, quod quando verè aliquem pœnitet de fictione illa, gratia infunditur sibi perfectior, quam esset illa, quæ præcisè virtute pœnitentiaz infunderetur: ita quod illa includit in se perfectionem gratiæ pœnitentialis, & Baptismalis: & hoc modo Baptismus habet effectum, quia gratia æquivalens gratiæ Baptismali, datur pœnitenti de fictione, simul cum illa quam meretur de pœnitendo.

Sed contra hoc arguitur^f, quia tunc ille haberet commodum de fictione sua, maius

Fortè, aīcū
qua si ex
oblitione,
zel inad-
vertētia siq;
ciperer, nos
peccat mor-
taliter.

Per pa-
tentiam in-
telligit con-
tritionem.

Constat hinc
falsi, qui
Scoto im-
ponunt, quod
nullum do-
lorem ponat
ad hunc ef-
fectum re-
quisitum.

5
Pœnitentia
secunda ta-
bula post
naufragii.

Responso
quorundam.

6
Pœnitentia,
& Bapti-
smus quan-
doque sunt
una causa
adequata
remissionis
peccatorū.

7
Baptismus
non delet
ipsam fictio-
nem, quia
nō præcio
est que
directè con-
tra eius ef-
fectum, alia
verò præ-
dicta delet,
cum fictio
per pœnit-
entia deletur.
Recedente
fictione da-
tur gratia
Baptismi-
lis & pœni-
tentialis.

quām si tunc non fuisset factus: & post in peccatum cecidisset, simile illi fictioni: nam si cecidisset, & modò pœnitenteret, non haberet modò gratiam, nisi tantum virtute pœnitentiae. Tu autem dicas, illum qui tunc fuit factus in Baptismo, habere in pœnitendo quasi duplum gratiam.

8

Hic potest dici uno modo, quod non habet commodum, sed magis detrimentum: quia tempore Baptismi, & sequenti usque ad pœnitentiam, est filius gehennæ, & omnia opera sua mortua sunt: si autem non fuisset factus, fuisset tunc, & post usque ad lapsus, filius regni, & opera eius viua, quibus meruisset augmentum, & gratia, & gloria.

Resurgens à peccato recuperat omnem gratiā deperditā.

Aliter potest dici, quod si non fuisset factus, & postea lapsus, & postea pœnitenteret, in pœnitendo reciparet tantam gratiam, quantam nunc recipit pœnitens de fictione: quia resurgens per pœnitentiam à peccato mortali, recuperat totam gratiam, à qua cecidit, & aliquam ultra per pœnitentiam: & hoc vel in re, vel in diuina acceptione, sed de hoc inferius in materia de Pœnitentia.

Tertio modo & principaliter potest dici, quod ille pœnitens de fictione tantum recipit gratiam virtute pœnitentiae: & ita non maiorem, quām si non fuisset factus in Baptismo, & post Baptismum cadens resurgeret per pœnitentiam. Non est enim verisimile, quod æquè pœnitenti, & de æquali peccato, vel minori, non detur æqualis gratia: ille autem lapsus post Baptismum, licet quantum ad aliquid, grauius peccauerit, quām factus: tamen factus quantum ad aliquid, grauius peccauit: quia Sacramento irreuerentiam fecit. Et tunc illa verba, quæ dicuntur de effectu Baptismi, quem fortitur pœnitens de fictione, intelligenda sunt, non quod in pœnitentia illa recipiat gratiam aliquam virtute Baptismi (quia susceptio eius mortua fuit, & mortuus reuiuscere non potest) sed absolutus est à præcepto de Baptismo suscipiendo, quia illud impleuit: illa autem impletio nihil sibi valuit ad salutem ante istam pœnitentiam.

Prima & secunda responsio probabiliores sunt.

Recipit ergo effectum Baptismi, quando pœnitet: quia est filius regni: & non obligatur ad suscipiendum Baptismum ad hoc ut sit filius regni: quia illud præceptum impleuit, & hoc nota quod actualiter peccans mortaliter, in alio, siue in illo actu potest implere præceptum affirmatiuum etiam in illo actu.

9

Argum. 1. ad hoc quod Christi familiæ ascribitur sed non induit Christum semper per charitatem, vel gratiam, & primum indumentum potest dici commune omnibus de familia: secundum est indumentum specialiter filiorum. Vel potest dici, quod ille non est baptizatus in Christo, sed in Christi nomine: quia non in virtute Christi interius baptizantur, & alio modo.

Argum. 2. simus expellit omne peccatum, non quia in eodem instanti insit gratia, & peccatum: sed

Argum. 3. gratia baptismalis expellit omne peccatum, quod infuit usque tunc. Culpam autem quæ tunc inest actu, vel quæ actu tunc committitur, vel quia de illa nulla contritio inest, non expellit, quia inuenit obicem contraria voluntatis,

C O M M E N T A R I V S.

17 Augustinus.

Vari gratiæ recedente fictione.

b *E*t si obiciatur, &c. Recedente fictione valere Baptismum, est sententia Augustini lib. 1. de Baptismo contra Donatistas, cap. 12. Sicut enim in illo qui factus accesserat, sit ut non demù baptizetur, sed ipsa pia correptione, & vera confessione purgetur, quod non posset sine Baptismo, sed ut quod ante datum est tunc valere incipiatur ad salutem, cum illa factio veraci confessione recesserit, &c. & infra dicit, quod Baptismus hæreticorum, & schismatistarum, qui in eis statu non valebat ad salutem, tunc incipiatur valere ad remissionem peccatorum, cum recipit unitatem, & pacem Ecclesiæ: idem habet lib. 3. cap. 3, & lib. 6. cap. 1. Hanc veritatem confirmant Concilium Nicenum, Pontifices, & Patres citandi infra quest. 1. dist. sequentis, qui hæreticos recipiebant baptizatos in Ecclesiæ, per solam manus impositionem, quos sequuntur omnes Scholastici. Sola difficultas est quomodo recedente fictione valeat Baptismus, & quid conferat, an remissionem peccatorum solùm? an etiam

gratiam? aut remissionem tantum omnis pœna? Hanc ergo questionem mouet Doctor in praesenti dubio.

Responder variis modis: primò admittingendo casum, quod baptizatus habeat septem peccata mortalia, attritionem autem de sex, de septimo autem, vel complacentiam, vel nullam attritionem: septimum ergo solum fuit causa fictionis, & oportet ut doleat de illo in se, & inquantum fuit causa fictionis in Baptismo: *Quod pro tanto, inquit, dico, quia forte peccauit nouo peccato mortali faciens irreuerentiam Sacramento, recipiendo illud cum tali fictione, &c.* Illa particula forte, non exprimit dubitationem de peccato indignè recipientis Sacramentum, simpliciter loquendo, quia indubitanter id assentit d. 9. & d. 17. sed exponit casum inaduentientia, quæ excusat à peccato sacrilegij, qui posset contingere iuxta sententiam eorum, qui exigunt dolorem distinctum de singulis peccatis, quam ex professo infra tractat Doctor: etiam autem

casu proponitur.

Explicatur litera.

autem ex mente aliorum hic supponit, vel etiam si accedat bonâ fide: re ipsa tamen impenitentis, quia solum ex intento querit modum, quo remittatur fictio, & detur effectus sacramenti Baptismi, & Penitentiae, & ordinem causandi, quem inter se retinent Sacra menta, in casu fictionis expresso, peccare autem talen indubitanter asserit in tertio modo dicendi §. *Tertio modo principalius.*

Primum modo dicendi.

Dicit ergo illud peccatum per penitentiam, cetera per Baptismum cui Deus assistit ad totum effectum recedente fictione, tam gratia, quam remissionis. Casus huius suppositum, nempe dari posse penitentiam de uno peccato, quæ non extendatur ad alia, etiam tum cogitata differemus infra dist. 15. quæst. 1. ita contingere satis vulgare est apud antiquos Doctores, vel qui de singulis peccatis singulos dolores exigunt, vel certè ut extendatur unus dolor ad singula cogitata necessitate remissionis, sed de hoc ibi.

19 Peccatum quod dedit causam fictioni, remitti per penitentiam. Impugnatur.

Cæterum præmissam doctrinam admittit Suarez, scilicet, s. eo excepto, quod asservit peccatum, quod præcessit Baptismum, nempe septimum, quod dedit causam fictioni, remitti per penitentiam, quia sequeretur quod Baptismi efficacia non extendetur ad omnia peccata ante Baptismum commissa, quod est falsum. Secundò, quod illud peccatum remitteretur quoad totam penitentiam temporalem. Tertiò, quia peccata ante Baptismum commissa non cadunt sub iurisdictionem Ecclesie: ergo non spectant ad sacramentum Penitentiae. Quartò, quia peccata non quæ inhærent, sed quæ sunt actus commissa, sunt materia confessionis, & absolutionis: ergo non omne peccatum quod tum inest, & perseverat post Baptismum, est materia penitentiae, si fuit ante Baptismum commissum. Quintò, quia penitentia non habet effectum nisi in baptizato, & insignito charactere Baptismali: ergo non comprehendit peccata, quæ ante Baptismum infuerunt, nec spectant ad penitentiam. Consequens patet ex Tridentino s. 4. cap. 1. & 2. vbi docet penitentiam institutam esse contra peccata post Baptismum commissa.

Responso.

Respondetur tamen sententiam illam Doctoris esse veram, quam tradit etiam infra responsione ad secundam obiectiōnem, dicens rationabile esse quod peccatum, quod dedit causam fictioni, non subsistit efficacia Baptismi, & subdit: Et tunc, inquit, illa proposicio: peccatum mortale post Baptismum non deletur, nisi per penitentiam, debet intelligi de peccato commiso post Baptismum, vel omnino inherente, sic scilicet quod de ipso nec fuerit contritus, nec attritus in Baptismo, nec post Baptismum, &c. Hæc clausula dedit locum impugnationi, nam ex eo præcisè, quod peccatum alijs factum, insit, de quo non est contritus, neque attritus, non videtur spectare ad fictionem, quæ in ipsa omissione contritionis, seu attritionis, & irreverentia commissa in Sacramentum, sine debita dispositione suscepsum consistit. Sed declarata mente Doctoris facilius est solutio.

Vergitur difficultas.

20 Replicatur Doctor.

Respondetur itaque Doctorem non intelligere peccatum inhærens de inhærentia habituali, eo modo, quo infuit ante Baptismum, sed de inhærentia actuali per complacentiam, in quantum dedit causam fictioni: verbi gratia, quis habet attritionem de aliis sex, quæ requirit etiam voluntatem emendandi se in illis, & quælibet attritus sit concepta ex turpitudine cu-

iusque in particulari; hæc attritus, vt declarauimus supra ex Tridentino, exigit voluntatem præmissam emendandi talis, quoad illa sex ita dispositus, quoad septimum non habet attritionem, neque contritionem, vt dicit Doctor; vel supponit: quæ suppositio intelligenda est non solum negatiæ, quasi suspensus maneret: quia hic casus non est practicus, sed sicut in præcedenti quæstione dixit, vix inuenire posse adultum, qui sic negatiæ se haberet recipiendo Baptismum, id est, sine consensu, sive etiam dissensu: minùs autem potest intelligi, practice loquendo, in præsenti casu voluntas suspensa circa septimum peccatum in eo, in quo est voluntas efficax suscipiendi Sacramentum.

Non subest ergo motiuum, cur etiam de septimo fiat similis attritus, nisi complacat in ipso, & quantum est de se continuat septimum; quo sensu intelligit Doctor illud esse causam fictionis, seu indigna receptionis Sacramenti. Illud ergo sic animo continuatum, fit actuale in eo instanti recepti Sacramenti; & sic non spectat ad Baptismum, sed ad penitentiam: quia omne peccatum quod fit contra dignam receptionem Sacramenti integrat fictionem; alioquin neque defectus consensus liberi, & sine illa repugnantia, neque fidei, neque penitentiae, neque propositi emanationis, neque seruandi legem Christi, qui omnes committuntur ante Baptismum actu suscepturn spectarent ad fictionem. Præcepta enim de his determinant actus fieri, vt dispositionem præiuam ante receptionem dignam Sacramenti: sic ergo voluntas continuandi septimum spectat ad fictionem, & ipsum septimum dat causam, non verò quæ præteriit pridem quoad actum, aut mansis deinceps quoad habitum & reatum culpa, quia hoc modo non est materia penitentiae, quæ respicit actum præteritum: sed subest complacentia.

Hæc interpretatio manifesta est etiam ex Reportatis dist. 4. quæst. 7. §. *Quæsiomem, &c. responsione ad primam obiectiōnem.* Verba eius sunt: Dico quod fictus potest habere multa peccata, & non propter quælibet est fictus, quia de multis potest habere disipleniam continuando tantum unum, sic si est fictus de uno tantum peccato, & habeat disipleniam de omnibus aliis, oportet habere penitentiam de illo uno peccato, sicut de commissio post Baptismum, & alia delectur per Baptismum, &c. Videatur responsione ad tertium.

Ex his patet ad rationes Suarez, quæ procedunt omnes ex mala intelligentia, quia illud inesse, seu inhærente peccatum, quod intendit Doctor est inesse, & inhærente per continuationem, & voluntarium consensum, non autem per solam materialm habitualem, quia sic etiam reliqua inhærent ante, & post Baptismum, in eo casu suscepturn, neque peccatum ullum dat causam fictioni, nisi medio liberto consensu voluntaris præsenti, ex quo oritur fictio, seu omissionis dispositionis ad finem debitum Sacramenti. Rationes itaque præmissæ concludunt quoad peccata ante Baptismum commissa, & quorum malitia consummata est quoad se, & motum voluntatis independenter à Baptismo; non autem de peccatis commissis circa susceptionem ipsam Sacramenti, quale est illud septimum quantum ad continuationem sui, que inducit fictionem.

Conclusionem, seu responsionem impugnant alii, vt Vazquez cap. 3. tota eius impugnatione seduxit

Suppositio causa quæmodoc intelligenda est.

21 Septimum quæmodoc fiat actuale in f. tio.

Peccata facta contra dignam receptionem Sacramenti spectantes ad penitentiam.

22 Confirmatio ex & foras.

Responso ad obiecta Suarez.

*Vasquez im-
pugnat eandem
conclusionem.*

*Totam remis-
sionem esse per
penitentiam,
nihil dari per
Baptismum.
Non subesse
fundamentum.*

*Perstringit
Augustinum.*

*Temeraria
insultatio.*

Riuitatur.

*Congruentia
intelligendi
factum.*

24

*Fistorum ra-
tio haberi do-
bius.*

*Dantur au-
xilia actu-
alia factio intui-
tu Sacrameti,
et resurgat.*

citur ad eam, quam Doctor sibi obiicit, & soluit, nempe penitentiam ordine naturae, & causalitatis prius operari ad remissionem fictionis; gratiam autem dataq[ue] virtute sacramenti Penitentia delere omissa peccata, quedam per se, ut fictionem, quæ ad materiam penitentiaz per se spectat; alia vero quæ praesertim Baptismum per accidens: ergo ad remissionem eorum, nihil facit Baptismus, quia nullum inuenit in posteriori naturæ operans, quod remittat. Deinde, quia de hoc nullum est fundamentum afferendi, ita Christum instituisse Sacramentum, ut recedente fictione conferret effectum gratiae, aut remissionis peccati. Si obicias Augustinum, fateretur locis præfatis ita docuisse Augustinum, sed neque traditione Ecclesie, neque ex Scriptura, neque ex definitione, neque ex ratione id probasse: & concludit, unde igitur Augustinus hoc priuilegium Baptismi, quod ex sola Dei voluntate pender, colligere potuit: perinde respondet ad Scholasticos, qui eum ad unum omnes secuti sunt.

Sed hoc nimium est, & præter reuerentiam dictum; sufficit enim authoritas solius Augustini, quæ fundatur in benigna interpretatione diuinæ misericordie, ut id afferat, & præferri debet ratiunculæ malè cohæsenti, quam ipse non prius excogitauit, sed alij; eamque soluunt: & interrogari posset etiam unde ipse contra Augustinum, & alios Doctores, id neget, cum à sola voluntate Christi pendeat? opera enim nostra redemptio-nis, & media ad salutem ordinata, non mercatoria trutina sunt ponderanda; sed iuxta diuinam bonitatem interpretanda, ut illud factum interpretetur, quod magis est secundum diuinam misericordiam, profectum nostrum, & Sacramentorum commendationem; & reuerentianæ magis inclinat homines ad Sacraenta suscipienda. Potuit autem ex condescendentia ita instituti Baptismus, ut recedente fictione conferret effectum suum: quod magis facit ad perfectio-nem Sacramenti, ut per se constat, & congruit,

Quia cùm hoc Sacramentum sit initiatio, nec sit iterabile, & inducat onus legis obseruandæ, congruit ut impeditum per accidens possit recedente impedimento habere effectum; hoc magis sollicitat ad penitentiam dignam faciendam ipsum fictum. Hoc etiam magis commendat suauem prouidentiam Dei, & Christi, qui venit peccatores saluos facere, quia casus hic fictionis non ita rarus est, quin ei prospici congruerit, quia sa-pissime contingere potuit, & potest in adultis, qui non ita perfectè deponunt sarcinam peccatorum, aut conuertuntur, quin etiam in re ipsa quamvis habeant fidem, & dolorem estimatum, tamen non sit verus dolor, & dispositio sufficiens, & supernaturalis, sed humaq[ue] dumtaxat; sapè in hoc falluntur, qui putant se facere quod te-pentur, aut etiam possunt, & quorum ratio non congruit habuisse Christum ex fine institutionis Sacramentorum, ut non solum ad surgendum institerit penitentiam, sed etiam reparari voluerit dispendium gratiæ baptismalis. Quod si ergo auxilia actualia conferuntur sic baptizatis intui-tu Baptismi suscepisti, ut refurgant, & ut adimple-tionem legis perficiant, quæ auxilia non in effica-ciam penitentiaz, sed Baptismi suscepisti referuntur: congruit etiam ut gratia sanctificans, & remissio peccatorum eisdem tribueretur ex eodem fine: non desunt ergo argumenta, ex quibus interpretatio Augustini fulciatur.

Cæterùm non solum Augustinus, & Scholastici docuerunt Baptismum recedente fictione valere ad salutem; ita Collatio 54. Carthaginæ habita contra Donatistas. Ideò ad Christum, inquit, venire debet, qui extra communionem Baptismum eius ha-bent, non ut quod devers adsit, sed ut quod inerat profis, &c. ergo hæc fuit sententia Patrum Africano-rum etiam, & non solius Augustini. Prosper lib. Sententiarum, cap. 325. Habe, inquit, bonum quod nondum habes (scilicet fidem operantem per charitatem) ut profis tibi bonum quod habes & supple Baptismus. Gregorius Magnus lib. 9. epistolarum, epistola 61. Sanctum Baptisma, quod sunt apud hereticos confessi, tunc in eis vires emundationis recipit, cum vel illi per impositionem manus Spiritum sanctum acceperim, vel illi propter professionem fidei sanctæ, & uniuersaliz Ecclesiæ visceribus fuerint uniti, &c. Isidorus Hispalensis lib. 2. officior. cap. 24. Habet quidem Baptismum Christi hereticus, sed quia extra unitatem fidei, nihil ei profest: at ubi ingressus fuerit, statim Baptisma, quod habuerat foris ad perniciem, incipit illi iam prodeße ad salutem, &c. Idem docet author sermonis de Cœna Domini, & serm. de lotione pedum, inter opera Cypriani, ut infra videbitur.

Confirmati potest ex Trident. sess. 6. cap. 4. quod docet sine Baptismo in re, vel voto non fieri iustificationem à peccato originali: & cap. 6. dicit requiri votum, seu voluntatem suscipiendo Ba-ptismum: & sess. 14. cap. 1. & 2. materiam circa quam Baptismi esse peccata ante Baptismum commissa, commissæ vero post Baptismum esse materiam penitentiaz, sed penitentia non in voto Baptismi remitteret illa peccata commissa ante Baptismum, quia non est talis subordinatio eius ad Baptismum: ergo virtute Baptismi sunt remissibilia, & remittuntur non virtute penitentiaz; & consequenter Baptismus suscepitus valat ad remissionem eorum; ut verba Concilij secundum rigorem intelligenda præ se serunt.

Dices cum Vasquez remitti per accidens, per gratiam, quæ datur in penitentia, quæ per se quidem remittit fictionem, per accidens vero quidquid repugnat gratiæ, quale est originale, & reliqua, quæ antecedunt Baptismum. Contrà, quia præfato loco Concilium docet necessitatem Ba-ptismi, ut est medium in re, aut voto ad iustificationem requisitum: ergo dicens non remitti origi-nale, nisi per Baptismum in re, aut in voto, supponit quod non sit aliud medium eius remitendi, alia possent etiam excogitari alia media, ut quod Circumcisio & remedium legis natura in eo casu valerent, quod non alia ratione negatur, nisi quia hæc efficacia tribuitur soli Baptismo in re, vel in voto, tam à Scriptura, quam à Patribus: ac propinde excluditur quodcumque aliud medium.

Patet consequentia, quia ob determinatam necessitatem Baptismi, & Penitentiaz ad remis-sionem peccati originalis, & actualis respectu, subordinatur ipsis contrito, seu penitentia per-fecta, quæ non valet, neque acceptatur ad remis-sione peccati, ut locis citatis docet Concilium, & sess. 14. cap. 4. nisi coniunctum sit votum Sacra-menti; quamvis alia ante institutionem horum Sacramentorum absolutæ, & sine subordinatione ad remissionem actualis valebat: ergo ita intelligenda est remissio peccati fieri à Sacramento in re, aut voto, ut aliter fieri non possit de lege ordinaria, neque per se, neque per accidens: ab alio remedio

25
Idem docet
alij.

Gregor.
Magnus.

Isidorus.

26
Confirmatio.

Pecata ante
Baptismum
commissa sunt
materia eius.

Responsio
Vasquez.

Impugnatur.

Necessitas
Baptismi in
re, aut voto
excludit alia
remedia effi-
cacia.

Contrario
voto Sacra-
menti in effi-
cacia.

remedio de lege ordinaria dico, ut excludamus præiugium Baptismi flaminis infantum, aut sanguinis, arque etiam potentiam Dei absolvutam.

Sed non magis reuocatur remissio peccati in genere ad hæc Sacraenta in re, aut voto, quam ad quodlibet horum, quod est propriæ materiæ, tanquam ad medium necessarium: ergo ita peccatum originale, & actuale ante Baptismum commissa, reuocantur ad ipsum Baptismum, vt neque per se, neque per accidens remitti possint per poenitentiam. Antecedens patet ex iisdem principiis, ex quibus colligitur omne peccatum per Sacraenta in re, vel in voto, remitti per se, quia etiam per eadem distinguitur vtriusque Sacraentæ materia, vt iam præsupponimus ex dictis: ergo sequitur intentum, nempe Baptismum in re susceptum habere efficaciam respectu originalis, & actualis, recedente fictione, secundum illam regulam generalem, & doctrinam Ecclesiæ: alias excipiens esset status fictorum, qui est vulgaris.

28
Responso.

Impugnat.

Dices forte, aliquando in casu ignorantiarum, & bona fidei, modò adsit attritio, remitti per accidens peccatum mortale per Sacraenta viuorum, vt Eucharistia, vt multi Doctores docent, vt infra videbitur in materia de Eucharistia. Item, remitti etiam peccata per Extremam Vnctionem, quando confessio fieri nequit: ergo ab illa regula generali datur exceptio. Contrà, illa regula generalis datur iuxta legem ordinariam, & stante scientiâ peccati, & necessaria dispositionis, prout habetur in facto: vnde intelligenda est iuxta hunc casum; non autem iuxta Dei prouidentiam extraordinariam, supplentem defectum, qui non est in potestate hominis, quales sunt illi, qui exprimitur; & casus de Presbytero non baptizato, Eztrau. cap. Veniens, de Baptismo. Et idem dicendum est de eo, qui habet votum implicitum, & operatur per fidem, & charitatem perfectam, cum ignorantia iniunctibili sui peccati: in habente tamen scientiam sui peccati, neque per se, neque per accidens remittitur de lege ordinaria, nisi per remedium ad hoc institutum per se, quale est Baptismus respectu originalis, & actualis dicti, & hoc ex ordinatione diuina, iuxta interpretationem Ecclesiæ, alias sequeretur dari aliquem statum satis vulgarem peccatoris viatoris, cui non prouideretur de remedio ordinario, per quod applicaretur per se meritum Christi, quod est contra perfectionem legis nouæ, & suauem Dei dispositionem.

29
Probat id à priori.

Secundò hoc probo à priori, supponendo difficultatem non esse in hoc, quod magis premittit ad oppositum, nempe si poenitentia in eo casu daret suum effectum gratis, remitti proculdubio omnia peccata per talen: de hoc enim vix est fundamentum aliquod dubitandi: sed difficultas est, an possit dare effectum gratis per modum Sacraenti, si Baptismus non concurredet? & probo, quod nullâ ratione ministrari possit sacramentum Poenitentia in eo casu, iuxta institutionem eius præsentem, nisi Baptismus concurredet, saltem attrito tantè, & non contrito: quia efficacia sacramenti Poenitentia primariò consistit in iurisdictione clavium, seu authoritate absoluendi per actum iudiciale; quando autem status rei est talis, vt non subsit iurisdictioni clavium, non potest absoluiri.

Exempla.

Patet exemplo in eo, qui non habet iurisdi-

cionem in censuram annexam peccato, nequit absoluere à peccato, quia iurisdictionis eius non extenditur ad illum casum. Sic etiam dicendum est de absolutione data quoad casus referuas ab eo, qui caret potestate absoluendi tales casus: & idem de eo, qui non dolet de aliquo peccato, sed magis complaceret, licet de aliis habeat aliquam disiplentiam; loquor de mortalibus.

Sed in proposito originale, & actualia ante Baptismum commissa non subsunt iurisdictioni Ecclesiæ, neque directè, neque indirectè de illis potest cognoscere: ergo factus nequiret absoluiri, nisi Baptismus in re susceptus haberet efficaciam respectu illorum accedente poenitentia, quæ simul tollat fictionem: nam sicut ponitur obex respectu Baptismi per fictionem, sic etiam est obex respectu poenitentia per priora peccata: neque maior ratio est, vt exigatur poenitentia ad tollendam fictionem, quæ Baptismus ad tollenda peccata, quæ sub efficacia eius sunt. Vnde si iterari possit, sine dubio non posset poenitentia sola valere facto: ergo congruum fuit hanc efficaciam eius manere, quando in re fuit susceptum, vt etiam recedente fictione valerer ad remissionem peccatorum, vt dicit Augustinus, quia sic magis prouisum est adulto, & magis saluat differentia, & natura propria vtriusque Sacraenti, & remissio peccatorum per cauam per se, nempe per Baptismum, & poenitentiam respectu; atque, vt dixi, sic magis prouisum est, quia neque adultus in statu peccati mortalis, & originalis debuit relinquere sine remedio per seū, neque peccatum mortale dimitti, absque tali remedio, quo applicaret ei directè meritum Christi, in quo habemus redemtionem à peccato; applicatur autem per Baptismum tantum peccato originali, vt patet ex Tridentino, *eff. 5. can. 3. & eff. 6. cap. 4.* & aliis locis citatis: & casus ipse fictionis ordinarius est, cui proinde debuit ex bonitate diuina, & fine institutionis Sacraenti prouideri.

Ex his colligo Baptismum recedente fictione dare gratiam ex opere operato: hoc patet ex dictis supra de efficacia Baptismi, & Sacramentorum nouæ legis, quia Baptismus non datur in remissionem peccatorum, nisi mediante gratiâ, quam causat, & cui de facto annexa est remissio peccatorum: vnde vel nihil causaret, vel vtrumque effectum causaret, quia vtriusque est capax subiectum; adeo dispositio de præsenti, vt dolor, qui sufficit ad poenitentiam, vel etiam attritio prior habita, iuxta varios modos dicendi, quos mox examinabimus. Idem etiam dico de remissione totius pœna temporalis, & aeternæ, quia haec consentanea est ad priorem effectum Baptismi.

Ad obiectionem illam, quam Doctor in litera, & Vasquez vrget, nempe poenitentiam diligere omnia peccata mortalia, quia impium est à Deo dimidiatus sperare veniam: & effectus poenitentia est incompossibilis cum peccato originali, & actuali mortali. Respondent quidam, quod poenitentia tolleret illa peccata, nisi præueniretur à causa perfectiore, & potentiore, nempe à Baptismo. Hanc reicit Doctor, & merito, quia nequit Baptismus habere effectum, nisi prius naturaliter tollatur impedimentum fictionis: ergo nequit præuenire poenitentiam in causando.

Respondeat ergo Doctor, quod poenitentia perfecta

Necessitas re-spectu ad propriam ma-teriam intel-ligenda.

In facto est obex respectu poenitentia Sacraenti, nisi concurred Baptismus.

30

Responso ad obiectionem.

Responso quorundam.

31

Responso Doctoris.

Remitti omnia in penitentia non per ipsam.
Declaratur.

Sensus erroris exclusus.

Sensus verus.

Dependens mutua.

32

Quomodo se habeant Sacramenta ad se. & ad effectum.

Neutrum causas indi- ve. 3.

perfectè reconciliat Deo, ut dicit Augustinus, sed non per se curat omnia peccata facti, sed quædam per Baptismum, quædam per penitentiam curantur: omnia ergo dimittuntur in penitentia, inquit, non tamen virtute penitentiae. Quod declaro sic ad propositionem doctrinæ iam præmissæ; non intendit Doctor, neque alij huius conclusionis assertores, quod prius gratia penitentialis infundatur, per quam præcisè remittitur factio, mox subsequatur gratia baptismalis in posteriori ad remittenda peccata reliqua, quæ non spectant ad penitentiam, quia hic sensus non subsistit, & benè impugnatur ex natura gratiæ, quæ habet annexam remissionem peccati inferentis damnationem, & excludentis ab adoptione & regno, sed quod applicato sacramento Penitentia exterius cum requisitis, & prolatâ sententiâ, seu absolutione de reo in ultimo instanti prolationis verborum simul darur gratia penitentia, & Baptismi virtute utriusque Sacramenti: quando enim duæ causæ ita concurrunt, ut una dependeat ab altera respectu sui effectus, neutra prius causat, sed utraque simul, ita nempe dependet Penitentia à Baptismo ratione impediendi peccati originalis, & aliorum, quæ præcesserunt Baptismum; ita etiam Baptismus à Penitentia ratione factio- nis, ut neutra seorsim in eo casu ex coniunctione fictionis, & peccati originalis, & actualis præ- dentis, efficax sit seorsim, dependentia ergo est mutua in eo casu, & causalitas simultanea; & hoc est, quod intendit Doctor dicens in penitentia omnia remitti, non tamen virtute solius penitentia, sed etiam Baptismi,

Baptismus in re manet applicatus, non tamen est efficax, nisi concurrat causa, quæ nata est tolle- re impedimentum, quæ est penitentia, & hæc est prioritas Baptismi ad effectum Penitentiae, nempe ut prius cognoscatur de factio, & profes- rendo sententiam perficiatur Sacramentum, & in genere causæ materialis supponatur respectu ad effectum Baptismi tolli impedimentum: & hæc consideratio est inadæquatæ remissionis, quæ fit in facto, quoniam ex altera parte perinde manet simile impedimentum respectu penitentiae, & supponitur Baptismus in re suscepimus, ut hoc subiectum sit eius capax, & efficacia Baptismi concurreret, ut penitentia habeat suum effectum; idèò, ut dixi, est mutua dependentia eorum, ratio- ne diuersorum peccatorum, quæ simul concur- runt in subiecto, & per se exigunt utrumque cau- sam particulariter, ex conditione & natura singu- lorum, ut dictum est. Et exemplo declaratur in materia, & forma Sacramenti, quando utraque est efficax, & talis est dependentia, ut quamvis absol- uatur una ante alteram, nihil efficit, nisi altera finita, & tum simul causant. Similis dependentia potest esse etiam inter causas totales subordinatas ex conditione subiecti; sicut continet ex statu facti inter Baptismum, & Penitentiam. Neque ergo Baptismus per accidens remittit fictionem, neque etiam Penitentia, per accidens remittit originale, aut alia, quæ sunt materia Baptismi, quia id impropterè dicitur, cum causa disparata non dicatur per accidens, seu indirectè (quod idem est in propositione), vel secundariè haberet re effectum per se alterius causæ, nisi quando eam quoad hoc supplet, ipsa non agente; quod non contingit hic, quia utrumque Sacramentum agit quod suum est, respectu ad effectum, & materiam propriam, non autem indirectè respectu alterius, quod ipsi

non subest, ut docet Paludanus in 4. dist. 4. quæst. 5. quia ubi nullus sequitur effectus ex virtute cau- sa procedens saluari non potest causatio directa eius, aut indirecta: utrumque autem Sacramen- tum hinc causat directè remissionem peccati pro- prij, nihil relinquit causandum alteri directè, vel indirecta respectuè ad idem. Minus etiam verum est quod ibidem asservat, Baptismum causare re- missionem peccatorum, tam præcedentium, quam etiam fictionis, accedente sola attritione, quæ ex- tra Sacramentum iustificate nequit.

Hæc doctrina supponit dari diversam gratiam per utrumque Sacramentum completum, quia datur gratia baptismalis quæ in factio non præcesserit, & vterius gratia penitentialis. Est communior sententia, quam Doctor ut proba- biliorem defendit primo loco, & perinde applicati potest ad factum, qui resurgit ad perfectam contritionem, quæ extra Sacramentum requiritur ad tollendam fictionem, ut supponit.

c. *Aliter potest dici, &c.* Hic ostendit Doctor aliam viam defendendi modum, quo factio dele- tur, & restituatur gratia baptismalis, non in se, sed in æquivalenti; quæ scilicet daretur gratia per- fectionis resurgentis per penitentiam, quam sit illa, quæ virtute solius penitentiae daretur præ- cisè: quia gratia æquivaleret baptismali & peni- tentiali.

Hæc sententia ita declaratur, ut nullam gra- tiam recipere virtute Baptismi ex opere opera- to, sed totam virtute penitentiae, & maiorem, quam alijs præcisè per penitentiam extra casum fictionis recipetur: intuitu tamen Baptismi, ut dispositionis præiuia, penitentia haberet talem efficaciam, sicut in melius dispo- sito, quantum crescit eius dispositio ad recipien- dum Sacramentum, tantum etiam Sacramentum si magis efficax, & causat perfectius, ut docet Tridentinum de ipso Baptismo *seq. 6. cap. 7.*

Congruum autem est, ut Sacramentum rece- ptum, cuius effectus fuit impeditus, & quod ire- rari nequit, ut quoniam ipsum in re nequeat re- peti, neque ut præteritum aliquid agere per modum Sacramenti, cuius totum esse, & efficacia consistit in usu, saltem conferat sic emolumen- tum, quandoquidem ut præterit nequit effec- tum habere ex opere operato, ex ratione præ- missa. Et iuxta hunc dicendi modum, dicendum est haberet eundem effectum per modum dispositio- nis præiuia, & virtute penitentiae ex opere operato; sicut contritio perfecta, verbi gratiæ, aliter habet effectum in peccatore, aliter in iusto; eundem tamen effectum quoad intensionem gra- duum in peccatore causat per modum dispositio- nis, in iusto per modum meriti: sic etiam Baptismus per modum dispositio- nis, potest habere ef- fectum, quem alijs habet per modum Sacra- menti, quoad gradum gratiæ, non quoad modum cau- sandi: & penitentia non solùm ex ratione propria, sed ex dispositione præiuia habet effec- tum maiorem.

Si petas quomodo sacramentum Baptismi po- test esse dispositio? Respondeo, quia per Bapti- smum assumitur noua dignitas personæ, per quam ascribitur in familiâ Christi, per consignationem characteris, estque vera initiatio hominis in le- ge noua: hinc rectè posse acceptari personam ma- gis ad gratiam ratione Baptismi suscepit, quod constituit membrum Christi per fidem & spem, iuxta sententiam eorum, qui dicunt hæc dona infundi

Rei eicitur sententia Pa- ludanii.

Dari per ut- rumque gra- tiæ copiam.

33
Sententia mo- dum dicendi.

Declaratur. Recipit maior- rem gratiam.

Ad Bapti- smus est dis- positio.

Trident.

Baptismus præteritus no- agit ex opere operato.

Exemplum de contritione.

34
Quomodo sit dispositio.

infundi scorsum quandoque à gratia : & in casu, saltem, est ipsa fidei Christi professio, & Sacramentum fidei; & per illud magis accedit quis ad Deum, ratione cuius accessus, & reuerentia Sacramenti maior est acceptatio personæ in ordine ad salutem.

Et fortè hoc intendit Cyprianus, vel author serin de Cœna Domini : *Et licet indigni sint, inquit, qui accipiunt (supple Baptismum) Sacramentorum tamen reverentia, & propinquiores ad Deum parat accessum, & ubi redierint ad eorū conflat ablationis donum, & reddit effectus numerum; nec alias quari, aut repeti necesse est saluiferum Sacramentum, &c.* Quæ verba applicari possunt ad doctrinam præmissam, sicut etiam authoritates Patrium suprà allegatae, & Cypriani sermones de *Lessione pedum*: vbi asserit quod Pœnitentia facit, ut reuersis iterum Sacraenta possint prodesse, quorum si pœnitentia non subeserit, nullo modo deinceps experiri possent effectum: quacumque enim via Baptismus, sive per modum dispositionis, sive ex operato, & per modum Sacramenti proficit, sufficit ad saluandum authorates Patrium.

Cyprianus,
vel alii.

35
Fides impe-
tratoria s.

Merita mor-
tificata dispo-
nunt ad con-
uersationem.

Oblatio.

Reponso.

Dispositio ne-
cessitans, &
nō necessitans.

36
Oblatio.
Reponso.

Ad primam
iustificationem
disponit spe-
cialiter Ba-
ptismus.

Perfectius
applicatur
passio Chri-
sti.

prisimi, quām ex propria institutione regulariter eam applicat, ad secundam iustificationem à peccato post Baptismum commissō. Hæc autem differentia oritur ratione Baptismi suscepti, ut congrua dispositionis; vnde sicut non fuit applicata passio perfectè per ipsum lauatum, quod non regenerauit à peccato ex impedimento fictionis, congruum est diuinæ misericordiæ, & fini institutionis Sacramentorum, ut ille defecus, & inchoata applicatio suppleatur perfectè per pœnitentiam, per quam deletur fictio.

Sed contra hoc arguitur, &c. Opponit Doctor, quod talis haberet commodum ex fictione. Responderet dupliciter, negando primò; quia opera eius sunt mortua in eo statu, donec surrexit. Respondet secundò, quod nullum commodum etiam lapsus post Baptismum rite suscepimus, & resurgens per pœnitentiam habet, licet recuperet etiam gratiam baptismalem, & aliquid amplius, nullum, inquam, commodum ex lapsu: hanc remittit infra ad dist. 22. vbi agit de reuincientia meritorum per pœnitentiam.

37

Vasquez reicit illam obiectionem, quia quod recipere commodum ex fictione ultra illud quod recipit non fictus, sed post Baptismum lapsus, & resurgens, non refert, modo alias talis efficacia Baptismo ostendatur competrere. Verum neque hoc commodum Doctor intendit ibi recipi per Baptismum, sed per pœnitentiam; & alioquin esset inconveniens, ut ex fictione recipere commodum præ eo, qui non est fictus; sicut inconveniens esset, ceteris paribus, ut lapsus recipere commodum ex lapsu, quod non recipere perseverans; hoc enim esset contra vias Domini, quæ sunt misericordia & veritas. Nemo enim peccato fit melior, neque magis acceptatus Deo, ceteris paribus, ut in sequenti docetur.

g *Tertiò modo principaliter potest dici, &c.* Teritiò tandem responderet exponus modum, quo fictio remittatur: dicit ergo quod fictus pœnitentis recipit gratiæ virtute pœnitentia, per quam remittuntur ei peccata, ipsa fictio directè, cetera verò indirectè; nullam autem gratiam recipit virtute Baptismi recepti; quia indignè recepit. Nec est verisimile, inquit, quod pœnitentia æquè de eodem peccato quod malitiam in individuo, & specie quantum ad rationem intrinsecam, scilicet post Baptismum rite susceptum, quando lapsus est, non detur eadem gratia: quia licet lapsus post Baptismum quantum ad aliquid gravius peccauit, scilicet ob ingratitudinem, ut explicat infra Doctor, dist. 22, quæst. vni. & Tridentinum *ff. 14. cap. 1. & 2.* tamen fictus gravius peccauit ob sacrilegium commissum in Sacramentum.

38
Tertiù mo-
duis nihil re-
cipere intuitu
Baptismi.

Et si obicias, quod Baptismus sic non valeret conuerso ad salutem. Responderet valere non quoad gratiam, sed quia adimplevit præceptum, quæ adimplatio ipsi non valet quoad salutem, nisi per pœnitentiam, & fit filius regni, & amplius non alligatur præcepto Baptismi: *Et hoc nota,* inquit, *quod actualiter peccati mortaliter in alio, sive in illo actu potest implere præceptum affirmatius etiam in illo actu.* Hæc regula patet in præsenti materia, quia fictus adimplevit præceptum: patet etiam ratione, quia præceptum affirmatius determinat actum quoad substantiam, non verò quoad finem extrinsecum, aut alias circumstantias, quæ separati possunt à substantia.

Baptismum
valere quoad
implitionem
præcepti.

Regula mo-
ralia.

Ratio eius.

Dices ergo cum semper supponat Baptismum, sic etiam semper causabit in eodem gradu, quantum est ex dispositione Baptismi. Responderet negando consequentiam, quia licet omnia Sacraenta supponant Baptismum hoc modo, ut subiectum sit capax Sacramentorum; tamen Sacraenta ordinantur ad diuersos effectus, ad quos specialiter nō facit Baptismus; ad primam tamen iustificationem hominis, quæ est effectus specialis Baptismi, specialiter disponit; ac proinde pœnitentia ex cuius efficacia habetur prima simpliciter iustificatio in casu fictionis, efficacior est in eo casu, quām alias, quando dat secundam iustificationem, quæ non spectat ad Baptismum.

Ratio est, quia passio Christi ut applicatur ad primam iustificationem, perfectius applicatur per pœnitentiam supplementum defectum Bar-

Scoti oper. Tom. VIII.

Y actus,

actus, prout cadit sub precepto: hinc communicaans sacrilegè in Patchate satisfacit precepto Ecclesiae, ut communior tener cum Couarruua in cap. Alma mater.

39
Gabriel. Hanc sententiam, seu modum explicandi, sequitur Gabriel quantum ad effectum gratiae, & remissionem actualis culpæ. Angelus verbo Baptismus. Adrianus in 4. quest. 5. de Confessione. Vasquez cap. 4. & Glossa in cap. Tunc valere, de confessione, dist. 4. His modis dicendi applicari potest authoritatibus Augustini, qui lib. 1. de Baptismo, cap. 12. loco citato, dicit baptizatum fictè pià correctione, id est, conuersione per poenitentiam, & vera confessione purgari: quod non posset, inquit, (supple confessio & correctio) sine Baptismo: quia nempe non esset capax confessionis, & Sacramenti Pœnitentiae, nisi esset baptizatus; & subdit: sed tamen quod ante est (supple Baptisma) tunc valere incipiat ad salutem, cum illa fictio veraci confessione recesserit. Quibus verbis soli correctioni, & confessioni tribuit effectum purgationis à peccato, licet ad hoc faciat Baptismus, inquantum constituit hominem capacem ilorum donorum, illa autem clausula, tunc incipiat valere ad salutem, supple Baptismus, eadem ratione intelligenda est, nempe quia preceptum adimpliebat, sine qua adimpletione non fit capax salutis, & deinceps constituit hominem capacem, recedente fictione, aliorum donorum, & mediumrum, quâd ad salutem faciunt.

Explicatur Augustinus.

40
Interpretatio confirmatur. Hæc etiam interpretatio est secundum stylum Augustini, aliis in locis, ut lib. 1. de nuptiis, & concupiscentia, cap. 33. Sic enim, inquit, accipendum est (supple quod dicit Apostolus ad Ephesios 5. de mundatione Ecclesiae per lauacrum regenerationis) ut eodem lauaco regenerationis, & verbo sanctificationis, omnia præfusa mala hominum regeneratorum mundentur, atque sanentur; non solum peccata quæ omnia nunc remittuntur in Baptismo, sed etiam quæ posterius humana ignorancia, vel infirmitate contrabuntur, non ut Baptisma quoties peccatur, roties repeatatur; sed quia ipso quod semel datur, fit, ut non solum animæ, verum etiam postea quorundam peccatorum venia fidelibus impetretur. Quid enim prodefet vel ante Baptismum Pœnitentia, nisi Baptismus sequeretur? vel postea nisi procederet, &c. Idem dicit lib. 4. contra duas epistolæ Pelagianorum, cap. 7. quæ verba eius ita intelligenda sunt, ut suprà explicuimus quest. 1. buis distinctionis, quatenus Baptismus facit subiectum capax mediorum, per quæ reliqua post ipsum peccata remittuntur, ut patet ex discursu Augustini. Ergo valere Baptismum ad remissionem peccatorum ex mente Augustini, sic commodè interpretari potest; non quod ipse remittat peccata in casu fictionis; sed quod reddit subiectum capax, & dispositum respectu pœnitentiae, per quam remittuntur, & dependet hoc sensu remissio peccatorum à Baptismo, etiam in fictione suscepito; non solum eorum quæ per pœnitentiam mox primò remittuntur; sed etiam eorum, quæ denud committuntur: non autem quod Baptismus ad ea remittenda habeat virtutem.

41
Explicantur ad propositum autoritates. Hoc modo intelligi etiam possunt verba subsequentia, de baptismo hereticorum, & schismaticorum, quando dicit ipsa reconciliatione, & pacem præstari, ut ad remissionem peccatorum Baptismus prodefeat. Sic intelligi possunt alia authoritates eius locis citatis, ut lib. 3. cap. 3. lib. 6. cap. 5. quæ idem sonant: & eodem modo alii Patres suprà citati loquuntur.

Ad ea quæ pro opposito suprà citauimus ex Tridentino, responderi potest, Concilium loqui regulariter, & prout lex statuit accedendum esse ad Baptismum, non autem de casu fictionis, quo supposito, via salutis quærenda est per penitentiam, per quam fictio directè, cætera vero indirectè remittuntur; neque peccata priora, ita pertinent rigorosè ad Baptismum, ut si ea non remittat ex culpa fictionis, remitti possint per Baptismum ex opere operato (cuius virtus sacramentalis transit cum ipsa materia & forma, & sine quibus manere non potest sublatâ fictione) sed tunc subsunt pœnitentiae per accidens, aut indirectè, quoad remissionem, quia habent repugnantiam cum effectu pœnitentiae.

Sed quid de pena illorum peccatorum tam æternæ, quam temporali dicendum est? Vasquez assertit remitti penam temporalem per Baptismum, citans Gabrielem, & nostrum Doctorem in eam sententiam, & Alensem: sed Doctor id non dixit in praefato loco, neque alibi, quantum prout nunc occurrit: neque, meo videri, consequenter dici potest: nam si tota remissio fit quoad culpam per pœnitentiam; sic etiam omnis remissio fit per gratiam pœnitentialem, quæ nullo modo habet hunc effectum, ut decernit Tridentinum *seff. 14. cap. 2.* in fine, nisi sit perfectissima, quæ non requiritur ad remissionem fictionis. Et probatur, quia pena æternæ talis est remissio, qualis est virtus causæ, per quam remittitur culpa, quia ut Tridentinum *seff. 6. cap. 14.* dicit, penam æternam per Sacramentum, aut Sacramenti voto remitti simul cum culpa: sed Pœnitentia non habet tam efficaciam remittendi culparum, & penam æternam quoad peccatum ipsum fictionis, circa quod primò, & per se, operatur, quia maneat pena temporalis: ergo minus potest remittere penam æternam eorum, ad quæ ratione effectus extinditur per accidens; ita ut non remaineat pena aliqua temporalis pro ipsis soluenda. Patet consequentia, quia gratia pœnitentialis, per quam remittuntur, non habet annexam tam remissionem.

Secundò, quia Baptismus non dat ullam remissionem fictio, tenendo hunc modum explicandi, neque dare potest, nisi mediante gratia baptismati, per quam ira regeneratur homo, ut tollat culparum, & omnem penam simpliciter, & cui annexa est talis remissio, quia est prima stola recuperata per merita passionis, perfectissimo, & singulari modo applicata per Baptismum: ergo sublatâ efficacia Baptismi circa remissionem tam culparum, quam penarum, tollitur efficacia eius quoad penam temporalem.

Tertio, quia ipsi Baptismo, ut datur in remissionem peccatorum, tribuunt Patres, & Canones hanc efficaciam: ut patet ex omnibus locis, ex quibus suprà probauimus efficaciam Baptismi; ut declarat Tridentinum *seff. 6. cap. 7. seff. 5. can. 5. seff. 14. cap. illo secundo:* & probat ille locus Pauli ad Romanos 8. *Nihil ergo nunc damnationis est ijs, qui sunt in Christo,* qui non secundum carnem ambulant, &c. ut rectè Tridentinum *seff. 5. can. 5.* declarans per hoc efficaciam Baptismi: sed Baptismus ficti, qui secundum carnem ambulat, non fuit ipsis in remissionem, sed in damnationem, & peccatum, per quod indignè illum suscepit: ergo nullam habet efficaciam remittendi penam temporalem.

42
Dubium de pena dubia in cuius virtute remittitur.
Sententia Vasquez. Impugnatur.

Pœnitentia non remittit necessarij peccatum cum omni pena temporali.

43
Sublatâ efficacia Baptismi quoad culparum tollitur quoad penarum.

44

De lege autem manet pena temporalis peccato mortali, non obstante poenitentiâ, nisi sit abundans; neque illa, quæ sufficit ad remissionem peccati, etiam extra Sacramentum, est sufficiens, ut tollatur pena temporalis; neque olim etiam ante institutionem Baptismi habuit illam efficaciam, alijs nunc haberet, quia nihil ipsius virtutis derogat institutio Sacramentorum, sed solum subordinationem addit: ergo in proprio casu non habet talem effectum tollere, nisi quando est ita perfecta, ut dixi, ut æquiualeat satisfactioni, quantum ad dignitatem actus.

Dicendo ergo quod Baptismus non sit efficax ad remissionem culparum in ficto, dicendum est etiam non remittere penam temporalem: nam si illa efficacia per modum Sacramenti ipsi tribuenda est, debet saluari primaria iuxta primum modum, qui communis est, & quem, ut magis probabile, defendit Doctor, quidquid dicat Vazquez, quia & eum primo loco statuit, & in Reportatis eum solum adducit; aliis supersedendo.

Opinio autem Gabrielis, quæ dicit peccatum originale remitti virtute Baptismi in ficto, & non actualia, quæ fuerunt ante Baptismum, meritò ab omnibus reprehenditur, quia remissio peccati originalis non sit sine gratia, quæ si tunc daretur virtus Sacramenti tolleret & fictionem, & reliqua peccata: impugnatio eius habetur ex dictis, neque est tuta.

Opinio Gabrieles reiecta.

h. *Ad primum, &c.* Hic responderet Doctor ad argumenta, quæ responsio est clara. Quando dicit respondendo secundo, quod fictus non sit baptizatus in Christo, sed in nomine Christi: quadrat locis Apostoli, quia de eo nequit dici, quod sepultus cum Christo in mortem peccatorum: ad Ephesios 4. neque quod sit in Christo, quia damnationem habet, & secundum carnem ambulat, neque spiritum Christi habet; *Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius*, ad Romanos 8. Baptizatus tamen est in nomine Christi, id est, in authoritate Christi per Baptismum, in quo est signatus.

Ad argum.
Filius non est in Christo, sed in nomine eius baptizatus.

Q V A E S T I O V I .

Vtrum iam iustificati teneantur ad susceptionem Baptismi?

Alens. 4. p. q. 18. m. 7. D. Thom. 3. p. q. 68. art. 1. & q. 66. art. 9. & hic q. 3. art. 3. Richard. art. 1. q. 3. D. Bonau. d. 6. 2. p. art. 1. q. 2. Suar. 3. p. tom. 3. d. 31. set. 1. & communis, affirmant. vide Scot. 9. Metaph. q. 15.

IRCA ^a tertium membrum distinctionis, quod est de suscipientibus rem, & non Sacramentum, quero: Vtrum iam iustificati teneantur ad susceptionem Baptismi? Et arguitur quod non; quia non legitur de Apostolis, nec de Beata Virgine quod fuerint baptizati.

I
Mag. D.E.
F.G.
Argum. 1.

Item, baptizatus Baptismo sanguinis, non tenetur ad Baptismum fluminis: ergo nec baptizatus Baptismo flaminis tenetur ad illud. Consequentia patet per se, quia ista duo baptismata æquè dicuntur supplere Baptismum fluminis. Antecedens est manifestum, quia talis euolat.

Argum. 2.

Item, nullus tenetur recipere Sacramentum frustrà, quia in operibus Dei nihil est frustrà: sed Baptinus receptus à iustificato frustrà recipitur, cum habeat effectum, qui est ablution animæ à peccato. Iam enim prius est ablutus.

Argum. 3.

Item, nullus tenetur iniuriari Sacramento: sed ex hoc fieret iniuria Sacramento, si iustificatus baptizaretur: iniuria enim est Sacramento, facere quantum in se est, quod ipsum sit signum falsum: sed talis suscipiens facit hoc, quia caret tunc signato, quia tunc non dat gratiam.

Argum. 4.

Contrà, Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit, &c.*

C O M M E N T A R I V S.

I ^a **C**irca tertium membrum, &c. Hic tractat per se de effectu Baptismi, & obligatione in iustificatis, quia in his habet peculiarem difficultatem, qui iam receptorum gratiam, & præuenti sunt, vel per alium remedium æquivalentes, ut qui sunt iustificati in lege per Circumcisio-nem, & poenitentiam, & fidem; vel Martyrio suppositâ promulgatione præcepti, vel in vtero ex speciali priuilegio, sine ordine ad Baptismum, aut subordinatione; de aliis siue peccatoribus, siue iustificatis, suppositâ promulgatione legis, & cœssantibus aliis remedii, non est ranta difficultas, quia in eis habet Sacramentum in se,

vel voto, necessitatem medijs, & præcepti, de quibus hactenus Doctor; ut de infantibus, & adultis tam fictis, quam non fictis; & quid in eis requiratur, & quem effectum recipient Sacra-menti; quod tangit etiam in sequenti quæstiōne: ij etiam qui in voto Sacramenti cum contritione iustificantur, ut sunt Catechumeni adulti, clarum est obligari illos ad Sacramentum in or-dine, ad quod realiter suscipiendum iustificantur: quamus & hos etiam comprehendit ratio tertia ad oppositum, prima autem, secunda, & quarta comprehendit iustificatos primo modo, sine or-dine ad Sacramentum.

Iam iustificatos post Baptismi promulgationem teneri ad eius susceptionem. Primo, quia præceptum est uniuersale. Secundo, tenetur quilibet esse membrum Ecclesie. Tertio, aliter contemnetur Baptismus, cum aliorum scandalo. Ita communis Doctorum.

2 Respondeo ^b, dicendum quod post Baptismum promulgatum per modum præcepti, quilibet qualitercumque iustificatus, qui non impleuit illud præceptum, cum quo Deus non dispensauit specialiter, vt non teneretur ad illud, tenetur ad Baptismum affectu, & pro loco & tempore effectu, si manet viator nobiscum, quo usque potest commo*Omnes etiā dē recipere in effectu. Huius ratio fundamentalis est, quia lex vniuersaliter promulgata omnes obligat (vniuersaliter dico illam promulgari, in cuius promulgatione non est aliqua acceptio personæ, sive cuiuscumque exceptio personæ, vel circumscriptio circumstantiæ) tale fuit præceptum de Baptismo suscipiendo, & hoc rationabiliter, quia congruum fuit omnes de lege Christiana habere vnum signum, in quo conuenirent inter se, & distinguerentur ab aliis, vt dictum est in questione de institutione Sacramenti in communi: & maximè illud signum, per quod ingredierentur obseruantiam huius legis: per eius enim susceptionem adscribuntur illi legi, & dicuntur de familia Christi.*

Posset etiam alia ratio assignari, quia quilibet viator tenetur esse membrum Ecclesiæ militantis; non tantum in scientia diuina, sed etiam quantum ad noticiam aliorum membrorum, quantum in se est: quia tenetur cum aliis membris communicare in his, quæ pertinent ad obseruantiam legis, & eos non scandalizare. Si autem non acciperet Sacramentum, per quod fit membrum Ecclesiæ secundum iudicium Ecclesiæ, non eset aptus ad communionem cum aliis membris in multis actibus pertinentibus ad Ecclesiæ: scandalizaret etiam actiū alia membra, quæ haberent occasionem iudicandi ipsum, contemnere communitatem.

Ex hoc potest formari tertia ratio, quia qui potest ex actu facilis magnam gratiam acquirere, si negligat illum actum, videtur gratiam contemnere, vel saltem non eam ita appretiari quantum est appretiabilis: sed ille, qui non est baptizatus, quantumcumque aliter sit iustificatus, per actum facilem, scilicet per susceptionem Baptismi, potest magnam gratiam acquirere: quia quantumcumque perfecto de lege communi accedenti ad Baptismum, augetur gratia: ergo si negligat, videtur contemnere gratiam, & dat aliis occasionem sic iudicandi.

C O M M E N T A R I V S.

2
Conclusio af-
firmativa, &
communis.

Trident.

Florent.
Innocent.

Probat Do-
ctoris.

Lex vniuer-
salis.

Lex que pa-
tes exceptio-
ni personæ-
rum.

b *R*espondeo dicendum, quod post Baptismum promulgatum, &c. Conclusio est communis omnium in hac distinctione, & 3. part. quest. 68. art. 1. estque de fide: patet Ioannis 3. *Nisi quis renatus fuerit, &c.* & ex aliis locis supradicitatis de necessitate, & efficacia Baptismi. Definitur in Tridentino sess. 7. de Baptismo can. 5. *Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, anathema sit:* qui canon etiam referti potest de lege ordinaria. Item sess. 6. cap. 4. In Florentino decreto vniuersitatis, cap. Maiores, de Baptismo; & locis alijs iam citatis; speciatim ubi declaratur tempus, quo haec obligatio incepit, & de cessatione legalium.

Eandem probat Doctor argumento morali, primo, quia lex vniuersaliter promulgata omnes obligat, &c. intelligit vniuersaliter distributiū, seu collectiū, in materia, quæ omnes, & singulos capaces dolii comprehendunt; & prout ipse declarat, vt excludit legem, in cuius promulgatione est acceptio persona: sicut in legibus Imperatoris intelligitur non comprehendi Augustana; neque lege Alsuieri comprehendebatur Esther regina, ob acceptationem personæ, quæ eximiuntur à lege onerosa, & iudicent pœnam; quamvis verbis legis non excipiatur expressè: sic etiam leges continentis censuram Ecclesiasticam, non includunt Reges, quantumlibet exprimitur claus-

sula vniuersali, nisi fiat eorum expressa mentio: nempe ob acceptationem illarum personarum: quia æquitas fundata in qualitate, & dignitate personæ, non permittit legem, aut voluntatem legislatoris ad eam extendi: *vel etiam exceptio persona*, id est, *vel per ipsam legem, vel per particulare priuilegium, cui lex non derogat; vel circumscriptio circumstantia, scilicet temporis, loci, vel aliorum, quæ limitant legem, & materiam eius, vt non sit pro omni tempore, personis, loco, &c. obligans* *præceptum autem de Baptismo fuit vniuersale* hoc modo; *vt patet Ioannis 3. Nisi quis renatus, &c. & Matthæi ultimo, Docete omnes gentes baptizantes, &c.* Neque ad locum, aut tempus limitatur, neque ad personas: ergo.

Probat etiam ex congruitate desumpta à Baptismo, quæ est signum distinctiū legis, & professionis, & ingressus in Euangelicam legem, à qua nemo excipitur post eius promulgationem: ergo usus eius debet esse communis, sicut & lex & fides, cuius est Sacramentum. Secundum probat, quia viator debet esse membrum Ecclesiæ visibilis, & militantis, & esse capax communionis visibilis cum aliis, quoad actus, qui ad hanc communionem spectant, idque iudicio Ecclesiæ, quæ non iudicat de occultis, sed visibilibus & externis, cui reseruat iudicium discernendi

Exceptio hac
quomodo fiat.

Lex Baptis-
m vniuersa-
lis, sine exce-
ptione.

Secunda pro-
batio.
Baptismus
ianua legi
noue.

Viator debet
fieri membrum
Ecclesiæ visi-
bilitas.

nendi membrum à non membro , & cui reseruat ministerium illorum actuum,in quibus communicant membra,vt Sacra menta & sacrificium, ad quæ non admittitur non baptizatus , quia non est capax,& paret de Catechumenis,qui non tantum à Sacramentis , sed etiam à multis aliis

actibus excluduntur : paret etiam ratione scandali actui in eo , qui non communicaret in his actibus cum aliis : ergo congruum fuit legem Baptismi omnes comprehendere.Tertia ratio est, quia alioquin præsumeretur contemptus,non solum Baptismi ; sed etiam gratia baptismalis.

Tertia ratio
de contemptu
gratia Ba-
ptismi.

S C H O L I V M .

Ad primum putat Apostolos fuisse baptizatos, ita August. epist. 1. q. 8. & 3. de orig. anime, c. 9. referunt Niceph. 2. hist. c. 3. ex Euodio, & Euthym. in 3. Ioan. Christum baptizasse Petrum, & à Petro, Andream, Ioan. Jacob. baptizatos; & ab his ceteros Apostolos. & à Petro & Ioan. 72. discipulos. Baptismum fuisse baptizatum, tenet Sotus d. 5. q. 2. & Author imperf. homil. 4. in Matth. & indicat Hieron. in 3. Matth.

Ad primum ^c argumentum dicendum, quod Glossa quædam super illud Ioan. 1. Qui lotus est, &c. videtur dicere, quod Apostoli fuerunt baptizati. Quod probabile est, quia ^{3.} Ad arg. 1. Apostoli baptizati sunt.

Christus fecit eos Sacerdotes , conferens eis in cœna potestatem conficiendi corpus Christi, dicens, Quotiescumque, &c. & conferens eis post resurrectionem potestatem absoluendi.Ioan. 2. o. Quorum remiseritis, &c. contulit eis etiam officium baptizandi solemniter Matth. vlt. Euntes baptizate, &c. ordo autem sacerdotij supponit Baptismum saltem de congruo, *Extrav. de Presb. non bapt. c. Veniens.*

Nec videtur necessitas, quod Christus cum Apostolis in hoc dispensauerit: quia nulla videtur ratio dispensandi nec aliqua necessitas, vel utilitas consecuta; cum nec ipsi essent gratiores Deo per hoc, quod non baptizati: nec fuissent efficaciores Doctores in Ecclesia. Imò videtur, quod minus efficaces, quia minus valet Magister moralis, qui non vult opere implere, quod docet, secundum Gregorium. Christus etiam in seipso voluit, ^{Magister morum ope-} Baptismum suscipere, saltem Ioannis, antequam legem Baptismi aliis imponeret, quia ^{re doceat.} Act. 1. dicitur, *Cæpit Iesus facere, & docere.*

Consimiliter supponendum est de Beata Virgine, nisi forte ipsa sit excepta ab illa legge, & de ea fuisset ratio dispensandi: quia forte habuit in conceptione filij sui illam plenitudinem gratiae, ad quam Deus disposuit eam peruenire. <sup>Beata Vir-
ginem fuisse
baptizatam
sob dubio
est.</sup>

Ad aliud dico ^d, quod baptizatus Baptismo sanguinis, si postea est nobiscum viator, tenetur, affectu, & pro loco, & tempore recipere effectu Sacramentum, id est, Baptismum fluminis: hoc autem quod supponitur est benè possibile, sicut de quibusdam legitur, quod sunt facti bis confessores, quia sustinuerunt bis penas pro fide, propter quas tamen non sunt mortui. Si autem Baptismus sanguinis sit completus, quia sic baptizatus moritur, & non remanet nobiscum viator; non est obligatus ad præceptum viatoris: Sacra menta autem non habent locum, nisi pro statu viæ, ut tactum est distinctione prima.

Ad aliud dico, quod nullus recipit frustra Baptismum, quia gratia ibi augetur, nisi peruenierit ad terminum: & si forte prius peruenierit, additur ibi meritum, obediendo præcepto diuino. Nec etiam est frustra post plenitudinem gratiae, si quis eam haberet, ad-dere opera meritoria. <sup>Ad 2.
Vt si quis
accepto end-
nere lethali
pro fide mi-
raculose co-
ualeceret.
q. 3. art. 3.
Ad 3.</sup>

Ad aliud dico, quod ille non iniuriatur Sacramento: nec facit, quod sit falsum signum: quia vel ibi confertur gratia aliqua, & tunc est signum practicum verum: vel nulla, si iam prius erat gratia perfecta, & tunc est signum verum practicum, non respectu eius, quod est gratia in fieri, sed in esse. <sup>Ad 4.
Licit Sa-
cramentum
non cau-
ret gratiam
in non po-
nente obicē,
non ideò es-
set signum
falsum.</sup>

Si autem obiicitur, quod saltem non habet secum significatum, scilicet ablutionem à peccato: dico, quod illa ablutione significatur vel tunc in fieri, vel tanquam quæ nunc infit, vel tanquam infida quantum est ex parte Sacramenti, si scilicet aliquid inesset, à quo anima esset abluenda.

C O M M E N T A R I V S .

⁴
Apostolos
fuisse bapti-
zatos.
Ioan. 2. o.
Matthæi
vítimo.

^c **A**d primum argumentum, &c. Dicir, quod probabile est Apostolos fuisse baptizatos, quia fuerunt ordinati Sacerdotes in ultima Cœna; repercut claves absoluendi, Ioan. 2. o. præceptum docendi, & baptizandi, Matthæi vítimo, &c. Hæc omnia ordine suo, & secundum legem supponunt Baptismum, & etiam de cōgruo ante eius obligationem. Vnde quādo, Docto r ordinari supponere

Scoti oper. Tom. VIII.

dicit Baptismū, saltem de congruo, non alludit ad opinionem, quæ in eo cap. *Veniens*, &c. dicitur quorundam fuisse, qui putarunt non baptizatum, modo habeat fidem, validè ordinari, quia habet Christum, qui est primarium fundamentum: sed loquitur iuxta præsentem casum de Apostolis, in quibus est dubium, si fuerint baptizati, quamvis certum sit eos fuisse ordinatos.

^{y 3}

^{Non}

Tollitur ratio
dispensandi
cum Aposto-
li.

Non videtur ergo ratio vila dispensationis subesse, quæ neque in dignitate, neque in frumentum cedet, neque in maiorem efficaciam doctrinæ: qui ergo docebat alios baptizandos ex lege, conquebat ipsos esse baptizatos, sicut Christus, *capit facere & docere, Actorum 1.* Et ipse voluit à Iohanne baptizari, antequam legem Baptismi aliis imponeret. Idem docet de Beata Virginie, *nisi forte, inquit, fuerit à legi excepta, in qua occurrit ratio specialis priuilegi, quia forte in conceptione filii suis, habuit plenitudinem gracie, ad quam illam Deum volunt peruenire, &c.*

Dubium de
Baptismo
Virginis.

⁵
Sententia af-
firmativa.
Doctor.
Bianson.
Vorilea.
Bassolis.
Rubion.
Antonius. An-
dreas.
Baconius.
Ariminensis.
Paludan.
Sotus.
Suarez.
Vasquez.
Bellarmine.
Salazar.
Valentia.
Canisius.
Vega.

⁶
Præmissa
sententia in-
certa est.
Augustini.

Traditio.
Nicephor.

Euthymius
variat.

Clem. Ale-
xandrinus.

Reffonsio.

Impugnatur.

Accedit quod haec traditio non fuerit recepta à Patribus; in primis Augustinus epib. 118. dicit esse scriptum, quando baptizatus est Paulus, non autem inueniri scriptum, quando baptizati sunt Apostoli; quamvis credibile putat, baptizatos fuisse, vel Baptismo Iohannis; sicut nonnulli assertunt; siue quod magis credibile est Baptismo Christi: & hoc ipsum colligit ex documentis aliis eorum, quæ facta sunt, & secundum congruentiam, & non ex traditione vila.

Eam non admittit quotquot negant Baptismo Christi vsos fuisse Apostolos, aut illum esse institutum antequam data est forma baptizandi, *Matthei vltimo*; qua sententia probabilis est, vt suprà ostendimus de tempore huius institutionis. Fortè etiam eneruat illam traditionem, quod Petrus tum non habuit prærogativam inter Apostolos, quando fuerunt baptizati, quæ reliquæ præferretur, quia nondum fuerant promissæ ei claves; baptizari autem debuit sub initio prædicationis Christi, quando institutus est Baptismus, & data authoritas baptizandi discipulis: & hoc indicat congruentia de Baptismo eorum, quæ adducitur ab Augustino suprà: *Neque enim ministerio baptizandi desuit, ut haberet baptizatos seruos, per quos factos baptizaret, &c.* Hoc etiam conjectura Augustini non conuinicit, quia authoritas baptizandi etiam de facto penes non baptizatos est, vt validè baptizarent; cuius forte exemplum præficit in Apostolis; & Iohannes Baptista non baptizatus Baptismo penitentiae baptizabat ex commissione suæ missionis; tunc autem Apostoli non haberunt aliam quam delegatam.

Accedit quod Baptismus Apostolorum fuerit reseruatus, ex sententia Chrysostomi, in diem Pentecostes, vt eminentiori modo baptizarentur in Spiritu sancto, & igni: vel, vt dicit Tertullianus, fuerit æquivalenter suppletum per vocacionem, & familiaritatem Christi, lib. de Baptismo cap. 11. *Illi, inquit, prima adlectionis, & indissimilis familiaritatis prærogativa compendium Baptismi conferre posset, &c.*

Accedit non maiorem fuisse rationem, vt Apostolis reserueretur Confirmatione in diem Pentecostes, quam missione visibili Spiritus sancti repererunt, non per Vocationem, aut manus impositionem, sicut ceteri fideles, quam quod Baptismus similiter ex prærogativa sic datur eminentior, quam si fieret in aqua: quia ipsi tantum capita Ecclesiaz, & principes tenebantur ad Sacramentum Confirmationis ratione exempli, & scandali, & cuiusque alterius congruentiaz, quæ pro Baptismo ipsorum in aqua adduci potest. Illam verò missione visibilem Spiritus sancti in eos, loco Confirmationis fuisse, plures docent; tenet Alensis 3. part. quæst. 9. m. 1. D. Thomas in 4. dist. 2. quæst. 2. art. 4. ad 3. & 3. part. quæst. 72. art. 1. noster Doctor in 4. dist. 7. quæst. 1. response ad primam oblicationem. Ex quibus eliditur congruentia, quæ secundum legem ordinariam sumitur, non autem in casu priuilegi.

Argumentum etiam ex necessitate Baptismi, siue vt medium est, siue vt præceptum, non vrget, quia, vt suprà visum, illam non est fortius vique ad promulgationem Euangelij; antea fuit sub consilio, non præcepto, & alia remedia fuerunt fructuosa. Neque etiam Glossa super illud, *Qui locus est non indiger, &c.* similiter conuinicit: ex illo enim loco adducit Augustinus loco citato, argumentum, quo probet ipsos fuisse baptizatos, atque adeò intelligi lotionem baptismalem; & ferm.

⁷
Traditio nos
fuit recepta.
Augustini.

Respondeat
congruentia.

⁸
Chrysost.
Baptizati
Apostoli in
die Pentecos-
tis.
Tertullian.

Confirmat
illo die tan-
tim.

Alensis.
D. Thom.
Doctor.

Argumētum
ex necessitate
Baptismi sol-
nitatis.

Glossa.

Augustini.
de

Et quamvis aliqui respondent exclusuam intelligentiam esse, vt cum dicitur solus Petrus baptizatus à Christo, respectuè ad Apostolos, non ad matrem dici; responsio non quadrat verbis Eudij, quem citat Nicephorus, neque intento Clementis, qui verba Apostoli ad exemplum Christi refert, & præterit Baptismum Virginis loco opportuno, qui perinde faceret ad propositionem sicut Baptismus Petri: non erat ergo locus exclusioni, nisi vt tollatur frequentatio, vt pluralitas actus.

Ambrosius.
Tertullian.

Gregor.
Pacianus.
Cyprian.
D. Thom.

Tertull.
Augustin.
Locum non
intelligi de
Bapt.
Chrysof.
Cyrillus.
Leontius.
Theodos.
Theophil.
Euthym.

In ensu pri-
uilegi non
obligat lex.

10
Respondeatur
ad aliam co-
grueniam ex
iuncta legi,
et iunctio mo-
torum.

de Caña Domini tract. 56. in Iacchum. Ambrosius lib. 3. de Sacramentis, cap. 1. Tertullianus lib. de Baptismo, cap. 11. quamvis concipiatur Baptismum Ioannis. Gregorius lib. 9. Reg. cap. 99. Pacianus epistola 1. contra Pelagianos. Cyprianus serm. de Cœna Domini. D. Thomas 3. part. quæst. 38. art. 8. ad 3. & nonnulli alii.

Hæc, inquam, lotio intelligi potest de lotione per Baptismum Ioannis & penitentia, ut intelligit Tertullianus, & insinuat ipse Augustinus à nonnullis sic intelligi probabiliter in epist. 118. Non intelligi de baptismali docent omnes Patres Graci in eundem locum, sed de lotione spirituali à peccato, & metaphorica, ut Chrysostomus, Cyrillus, Leontius, Theodorus Mopuestensis, & alius Heraclota, Theophylactus, Euthymius: quibus fauent verbis sequentia: *Dicit ei Iesus, qui lotus est, non indiget nisi ut pedes laues, sed est mundus tuus, & vos mundi estis, sed non omnes, sicut enim quinam esset qui traduceret eum: propterea dixit, non es sis mundi omnes, &c.* Hæc exceptio propter proditorem non quadraret, si locus de baptismali lotione intelligeretur, quia etiam Iudas baptizatus est. Interpretatio ergo prior non est literalis, sed symbolica.

Neque contemptus legis, Sacramenti, aut gratia baptismalis in eo casu, & ex priuilegio notorio præsumi potuit, aut trahi in exemplum, reclamante lege Iacchus 3. Matthæi ultimo, quæ ipsius legis promulgatione, Apostolorum doctrinâ, exemplo credentium, & fructu Baptismi evanescuntur: ideoque rectè S. Thomas in 4. dist. 2. art. 4. ad 3. assertit, *Credi quidem Apostolos baptizatos esse Baptismo, quamvis scriptum non reperiatur: si tamen Christus, qui habuit potest ac remittendi peccata, eos sine Baptismo, ex priuilegio quedam sanctificare volueret, & qui virtutem suam Sacramentis non aliugant, non esset ad consequemiam trahendum, &c.*

Neque aliud insuper obstat ex eo, quod per Baptismum quis sit capax Sacramentorum, & membrum Ecclesiaz visibilis, & professor fidei, ac legis Euangelicaz: hæc enim de lege Baptismo conueniunt (& suppositâ sententiâ Chrysostomi, Leonis Papæ, Tertulliani, & aliorum, quos supra citavimus, afferentium Baptismum Christi non habuisse efficaciam ante resurrectionem, & mortem, neque institutionem, donec data est forma baptizandi Matthæi ultima) Apostoli fucunt membra Ecclesiaz ante illud tempus, ipsa electione, & vocatione fuerunt instituti Sacerdotes, receperunt claves, Petrus institutus est Vicarius Christi, minister, & dispensator Ecclesiaz, ac mysteriorum Dei: si ergo ministri, dispensatores, principes, & fundamentum etiam erant membræ, & non hospites, & aduenæ; Sed ciues & domestici, ac proinde Augustinus serm. 135. de Tempore: *Ecclesia tunc in una domo erat, accepit Spiritum sanctum, in bonisibus paucis erat, in linguis totius orbis erat, &c.*

11

Dicitur pri-
mus afferens
inter Schola-
sticas Bapti-
smum Virginis.

His patet rectè Doctorem sub opinione cum Augustino constituisse Baptismum Apostolorum, Baptismum autem Virginis cum maiori incertitudine assertuit primus inter Scholasticos, quem alij deinceps secuti sunt: quia neque Augustinus, neque alij Patres quidquam dixerunt, praeter Euthymium, qui memoria lapsus videtur, quia neque verbis Euodij citatis à Nicephoro, neque Clementi Alexandrino multis saeculis anteriori cohæret, & plures rationes suppetunt eximendi Virginem, quam Apostolos, quæ electionis prerogativa & gratia, totius electæ creature culmen

superauit, & à peccato fuit præseruata; sic etiam congruum fuit, ut remedio per se ordinato ad remissionem peccati, ciùsque præcepto eximeretur (quamvis etiam sine præiudicio sua puritatis baptizari potuit, ut infra, responsione ad ultimum, dicetur) quam conuentum insinuat Augustinus tract. 5. in Iacchum, cur Christus solo Baptismo Ioannis fuit baptizatus? quia neque hoc ipso indiguit.

Rationem autem huius exemptionis Virginis à Baptismo subdit Doctor: *Quia, inquit, habens in conceptionis filij sui illam plenitudinem gratiae, ad quam Deus disposuit illam peruenire, &c.* Hanc sententiam, quam sub dubio proponit Doctor, tenuit Alensis 3. parte quæst. 9. m. 3. art. 2. §. 2. tam in argu-mento in oppositum, quām in corpore, vbi dicit receperisse plenitudinem gratiae in Conceptione filii, cāmque fuisse in statu perfectæ gratia, vi intelligit gratia in termino, vnde in responsione ad primum dicit, *Non posse peccare, inquit, non solum pertinet ad statum gloriae, sed etiam ad statum perfectæ gratiae, sicut est in sancto bono perseverante finaliter, qui moritur cum perseverantia in bono, non habet potentiam peccandi, scilicet in ultimo instanti, non tam est in statu gloriae, sed est in statu plene gratiae, quia perseverantia est finalis status plena gratiae: cion ergo Beata Virgo post sanctificationem secundam (id est, in Conceptione filii) esset in statu plene gratiae, vnde dixit Angelus: *Ave gratia plena, pater quid non habuit potest ad peccandum.**

Ex quibus patet intelligere statum plenæ gratia, illum, qui est in termino suæ intensionis; quod dixerim propter aliquos, qui eum aliter interpretantur. Loquitur etiam de gratia habituali, ut patet; quia dicit minimam gratiam sufficere ad delendum mortale: videatur §. sequenti. Et hæc sententia viderit D. Thomas 3. part. quæst. 27. art. 5. D. Thom. cuius titulus est: *Vtrum Beata Virgo per huiusmodi sanctificationem adeptæ fuerit plenitudinem omnium gratiarum? &c.* vbi intendit de gratiis infusis per modum habitus, ut patet responsione ad 3. negans eam receperisse sapientiam quoad vsum docendi. In argumento autem ad affirmatiuam partem, eam probat ex verbis Angeli Lucæ 1. & verbis Hieronymi serm. de Assumptione, qui dicit aliis per partes datum fuisse gratiam, Mariæ infusam totam plenitudinem. Probat in corpore, quia illa magis propinquæ erat filio, principio gratia, quādo cum concepit in utero: & responsione ad 1. dicit receperisse, in illa sanctificatione secunda, plenitudinem gratia, ut esset propinquissima auctori gratia: & responsione ad 3. explicat diuersos gradus perfectionis formæ naturalis: verbi gratia, caloris, qui vt est dispositio antecedens formam ignis est remissio, ut consequenter est in intenso gradu perfectionis, ut est in centro, & eum iungitur fini consumatur. Sic Beata Virgo in prima sanctificatione se habuit ut disposita, quo esset mater Dei, in secunda vero fuit perfectione gratia, sicut caloris qui consequitur ignem, ex praesentia filij Dei in utero incarnati. Item in 3. dist. 3. quæst. 1. art. 2. questione 3. dicit fuisse consummatam gratiam eius quantum ad statum viz, in secunda sanctificatione; ideo necessitatam fuisse ad non peccandum amplius. Loquitur ergo S. Thomas non solum secundum prærogativas gratia, sed secundum intensionem, & terminum: neque etiam ipsa prærogativa, per quam ex plenitudine gratia constituta est in tali perfectione, ut necessitaretur ad non peccandum, etiam venialitez

Congruentia
specialis pro
Virgine militi-
tate.

Augustinus.

Ratio exem-
ptionis susci-
nitur.

Alensis.
Virginem in
Conceptione
filii perus.
nisse ad ter-
minum gre-
tia.

D. Thom.

Cur data
plenitudo.

Similitude
apposita.

intelligi potest sine intensione gratiae, ad quam spe&at ratio D. Thomae de propinquitate matris ad Christum authorem gratiae; & similitudo adducta de forma caloris, & applicatio eius ad gratiam Virginis. Videatur etiam D. Bonacentura in 3. dist. 13. que. 3.

14

Ratio D. Thomae oprimenducitur, & explicatur.

Accessus ad Deum perfectus.

Status viae in Virgine perfectissimus fuit in Conceptione Filii.

Bernardus.

Abundantia gratia virginis.

Quod meritorum est mater Dei.

Medium coniunctum fini est in perfecto statu.

Ratio autem D. Thomae premissa satis congrue probat illam sententiam, propter propinquitatem eius ad Christum authorem gratiae, dum ille concepit de Spiritu sancto, qui sicut dispositus corpus virginale, ut cum conciperet carnem, sic etiam eius mentem, ut eum conciperet in Spiritu, iuxta illud: *Quinimodo beatus qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud, &c.* Et recte probatur antecedens ab eadem autoritate Dionysij, quia Spiritus Angelici, quo magis accedunt ad Deum, & magis participant perfectionem: & similiter Ecclesia, quo propinquior erat Christo, ut iij qui habebant primicias Spiritus, & magis perfecta fuit. Item, nullum status in via perfectiore habuit Virgo, quam sit ille, in quo facta est mater Dei, concipiens de Spiritu sancto: deinceps ergo eam tunc dignificaram fuisse summa gratia ipsi destinata.

Accedunt ad hoc authoritates sanctorum Patrum, qui causam tantæ gratiae in ipsa assignant conceptionem filij Dei, quia, ut dicit Bernardus bom. 3. super Missus est: *Leginus, inquit, in Actio Apostolorum, & Stephanum plenam gratiam, & Apostolorum fuisse repletos Spiritu sancto: sed longe diffiniliter à Maria, nec in Stephano habita esse plenitudo divinitatis corporaliter, quemadmodum in Maria, nec Apostoli conceperunt de Spiritu sancto, quamodo Maria, &c.* Vnde serm. 61. de Virgine: *Quid feminam, inquit, conciperet Deum, est, & fuit miraculum miraculorum, &c.* Proposuit nempe non fuisse mirum, ut Deus Pater generaret filium, quia nulla requirebatur dispositio, cum ei ex natura conueniret, sed quod feminam conciperet Deum, fuisse miraculum miraculorum, &c. & subdit dispositionem ad hoc necessariam: *Oportuit enim, inquit, ut sic dicam, feminam elevari ad quandam quasi equalitatem diuinam, per quandam infinitatem perfectionum, & gratiarum, quam creatura nunquam experta est.* Unde (ut credo) ad illam abyssum imperficiabilium charismatum Spiritus sancti, qua in Beatan Virginem descendente in hora divinae conceptionis, intellectus humanus, vel Angelicus nunquam potuerunt attingere, &c. Videantur expositores in Lucæ 1. super illa, *gratia plena, & in opusculis, & sermonibus de Deipara.* Quinimodo nullam agnoscit Ecclesia maiorem prærogatiuam in Virgine, quam concepisse de Spiritu sancto filium Dei: congruit ergo, ut in eo statu, & gradu perfectionis eum conciperet, quem nullus alijs in via, & vita mortali eius, excederet, ut in illis verbis insinuat Bernard.

Vnde qui dicunt eam meruisse, ut fieret mater Dei, vel certe eum sanctitatis gradum attigisse, qui dignus hoc priuilegio fuit, non debent plurimum ab hac sententia abhorre, cum omnium consensu, dispositio necessaria ad hoc fuerit sanctitas, & eminentia gratiae ex parte Virginis: & ipsa prærogatiua conceptionis exigebat eam sanctitatem, quam maxima posset esse in statu viae, & pura creatura: & omnis sanctificatio Virginis à Deo facta, & priuilegia ad hunc finem ordinabantur: sanctificatio ergo Virginis, & sanctitas per gratiam collata fuerunt medium disponens ex parte Virginis, sed dispositio, & medium tunc maximè est perfectum, quando fini coniungitur

in effectu, quia tunc est in actu, & quiete, non in motu: ergo talis fuit gratia Virginis in conceptione Filii, ut fuerit in termino suo perfectio.

Et hoc est, quod intendunt citati Doctores, per illum effectum secundæ sanctificationis, quo dicunt eam constitutam esse in ea gratia plenitude, ut necessitaretur ad non peccandum leuiter, qui est summus gradus perfectionis in viatore, participans impeccabilitatem patris, quantum communicari potest puro viatori: ad hanc causæ efficaces applicatae fuerunt, nempe Spiritus sanctus, ex quo concepit Filius, & ipsis filios conceperis, per quas suppleri potuit omnis efficacia causæ inferioris, ut meriti. Si ergo Sacramenta applicata producunt effectum gratiae, qui alias haberi possent per meritum, & eò perfectius causant, quod perfectiorem in seipsis virtutem continent passionis, & meritorum Christi, quam meritum continet; recte ergo in proposito licet à fortiori argumentari, quia perfectior fuit coniunctus Christi (ut benè D. Thomas) cum Beata Virgine in conceptione sua, quam eiusdem mediante Sacramento recipientis ipsum Sacramentum, quia hæc est mediante signo tantum, illa vero per participationem naturæ: ergo à fortiori magis applicatum in esse causæ ad causandum sanctitatem, quam sit meritum quo consistit in actu. Corroborari potest duobus exemplis, quia Christus in utero matris sanctificauit Baptismum per salutationem Matris, & repletus est Spiritu sancto: ergo à fortiori magis fuit coniunctus ipsi Virgini, ad effectum sanctificationis, ut supponunt omnes Patres. Secundum exemplum est de Eucharistia, quæ cæteris Sacramentis perfectione gratiae præfertur, quia ipsum Christum authorem gratiae in se realiter continet.

Præterea, hæc sententia non minuit dignitatem Virginis, sed magis auger, quia sicut non est contra dignitatem naturæ assumptæ, ut intuitu vñionis, & assumptionis eius, fuerit ipsi concessa gratia in summa perfectione, tanquam dispositio consequens vñionem, ita etiam ex assumptione Virginis in Matrem Dei non minuit eius dignitatem, sic recipere gratiam, quæ ipsi destinata est, tanquam dispositio antecedentem, & concomitantem ipsam conceptionem, imò auger, quia ex altiori titulo maternitatis ipsi collata fuit, quam si per propria merita de communis legge eam reciperet.

Dignificat ipsam gratiam, neque minuit efficaciam meriti virginalis, quantum est de se, ut patet in meritis Christi Domini, quæ de se quidem poterant habere valorem, ut mererentur gratiam sanctificantem, seu habitualem (nisi quia iam fuerunt præuenta) si Deus ita vellet, sicut meruerunt gloriam corporis, & exaltationem nominis: quia hæc subsecuta sunt opera Christi, ac perinde posterant cadere sub merito eius, gratia autem tota præcessit, id est non poterat cadere sub merito, quia erant principium meriti.

Exemplum sit in Sacramentis, verbi gratia Baptismo, qui natus est dare primam iustificationem, & gratiam de lege quantum est de se, nec minuit eius efficaciam, si præueniatur ab alia causa superiori, ut careat effectu huiusmodi in subiecto particulari, ex conditione & statu subiecti, non defectu efficacia sacramenti. Et si dicas saltem dare augmentum gratiae. Responderet nihil referre, quia id tantum dat ei, qui non est in termino.

Causa officia applicata.

Perfectior ratione coniunctio Christi cum Matri in natura, quam per Sacramentum cum viatore.

Non minuit haec sententia dignitatem Virginis.

Aliorū similes collata gratia supra legem.

Dignitas gratiam, & merita.

Merita Christi.

Exemplum de Baptismo.

Efficacia Sacramentis.

mino, quantum ad gratiam destinatam; unde de ratione Sacramenti est tantum, ut significet gratiam in fieri, vel in falso esse; non autem semper in fieri, ut bene D.Thomas, & Doctor in loco infra citando. Vnde Eucharistia sumpta à Christo Domino, sumpta est sacramentaliter, non tamen ei contulit augmentum illum gratiæ sanctificantis; neque ex hoc erat signum falsum; sed meritum non est magis secundum legem, & voluntatem diuinam ordinatum ad causandam gratiam, seu eius augmentum, quam Sacramentum Eucharistia: ergo, &c.

17
Non derogatur merito Virginis.

Vltimò tandem, ut proprius attingamus fundatum aduersæ partis, non destruit meritum in Beata Virgine, quod non fuerit causa gratiæ sanctificantis, post Filij conceptionem: ergo ex hoc male infertur contrarium. Probatur antecedens, quia iustitia operum est longè diuersa à iustitia sanctificante per modum habitus, & per se requiritur ad eam in adulto. Si vis ingredi ad vitam, ferua mandata, Matthæi 19, imo hæc magis per se exigunt præscriptum legis, in quibus exercitium nostræ confusus, & arbitrio habetur, & subiectio ad legem Dei, quam augmentum iustitiae sanctificantis. Vnde & opera requiruntur magis per se ad gloriam in adulto, ut conferatur per modum coronæ, cui alioquin non datur nisi vt corona regulariter, quam exigatur augmentum iustitiae habitualis, quod potius habet rationem præmij, & ponitur ex parte Dei, neque immediatè cadit sub legem sicut opera, & gloria, quæ est præmium consummatum. Et aliquando est necessitas operis, cui nihil accrescit iustitiae sanctificanti in via, vt ex sententia Doctorum de natura, & conditione meriti (quam si attenderent moderni, non tam rigidè hanc, quam hactenus tractamus, censerent) probare liber.

18

Actus remissior, aut a qualibet gratia, ipsam non auger.

In primis non augeri gratiam, aut gloriam essentialiem, per actus æquales, aut remissiores (in quibus tamen salutari obseruatio legis, & necessitas operandi occurrente præcepto) quam sit habitus præcedens: est plurimum Magistrorum sententia, neque his mereri augmentum nouum gratiæ in via, aut gratiæ & gloriæ in patria, nisi, ad summum, gaudium aliquod aëcentiale de bono opere præterito, & perpetuitas præmij. Quibus dicunt vltcrius correspondere præmium essentialiale gratiæ & gloriæ, non nouum, vi dixi, sed antiquum, quod prioribus promeritum est: nam idem præmium pluribus meritis correspondere potest, sicut gratia habituali gloria per modum hereditatis, & vltimæ dispositioni correspondet vt merces; exaltatio nominis Christi ratione unionis hypostaticæ, & ratione meritorum: ita D.Thomas in 1.dif. 17. quest. 2. art. 3. D. Bonaventura in 2. dif. 40. art. 2. quest. 3. Capreolus in 4. dif. 1. 4. quest. 2. art. 3. Conradus 1. 2. quest. 114. art. 8. videatur etiam D.Thomas 1. 2. quest. 114. art. 8. ad 3. & 2. 2. quest. 24. art. 6. Addamus & Durandum dicere in 1. dif. 17. quest. 8. actibus remissis nos mereri augmentum gloriæ, & non gratiæ.

D.Thom.
D.Bonavent.
Capreolus.
Conradus.

Applicatur predicit sententia ad præpositum.

Hanc ergo sententiam applicando de facili inuenitur ex merito non inferri augmentum gratiæ sanctificantis semper; quamvis viatori adulto, & iusto incumbat necessitas operandi, vt seruat legem: & applicando hanc doctrinam ad Beatam Virginem, ciuisque opera, post Conceptionem Filii, & plenâ gratiam in termino, diceretur, quod meruit eandem gratiam per merita subsequentia; eamque dupliculo titulo habuit, nempe vt erat

dispositio dæta ad maternitatem, & vt per opera subsequentia eam meruit, sicut præfati authores docent meritum æquale, & remissum mereri etiam præmium ex antiquo debitum, sicut per exempla adducta patet: sic etiam iustificati ex communi sententia merentur primam gloriam; quamvis alias corresponeat primæ gratiæ, quæ non est ex meritis: quibus fauet Tridentinum *sef. 6. can. 32.* Neque hoc absurdum est apud Theologos, aut lurisperitos aliquid pluribus titulis acquiri posse.

Secundò diceretur, quod Beatissima Virgo habuit, dando consensum Incarnationi, omnia in perfectissimo gradu requisita ad meritum puræ creaturæ, & tunc assistente causâ efficaci, factam fuisse in termino sue gratiæ sanctificantis, quæ non potuit vltcrius augeri per aliquod meritum subsequens, quia nullum erat intensius gratiæ recepta, vel merito, per quod illud recepit, & sic merita subsequentia erant merita respectu gloriæ tantum; & hæc satis congruit illis sententiis, postissimum Durandi.

Ex quibus patet, hanc sententiam satis probabilem esse, applicando principia à pluribus Doctoribus satis recepta. Eam præter citatos tenet Almainus in 3. dif. 3. quest. 2. not. 2. Eam impugnat noster Vega lib. 10. in *Tridentinum*, cap. 2. & Valquez 3. part. dif. 119. cap. 5. quorum impugnationi respondet vltimum argumentum, concedendo meritum Beatæ Virginis, vel fuisse solius gloriæ; loquendo de eo quod habuit post Incarnationem; vel certè fuisse meritum respectu gratiæ antiquæ, neque repugnare hoc merito, neque legi, & iustitiae, quæ est secundum meritum, vt pluribus actibus mereatur quis idem, cui vincus tantum æquivalet.

Teneatur quod magis ad dignitatem Matri, & mysterij, facit, & hanc ego censeo probabiliorem, quam hactenus dissentimus, quia magis fundata videtur in autoritate, & ratione, quam non impugnat alia ratio, quam illa de operibus subsequentibus, vt sunt merita, & satis est ambigua, & male applicata: neque canon Tridentini vrget 32. vbi damnat afferentes iustificatam per bona opera non mereri augmentum gratiæ, &c. quia damnat hæreticos, negantes fructum iustitiae, & mercedem bonorum operum in iusto, non intendit per quæcumque opera mereri iustum, & in omni casu augmentum gratiæ; quia sic præfata sententia Scholasticorum maneat damnata, quod non est verum: vnde Doctor *responsione ad 2. dicit.* non esse frustra post plenitudinem gratiæ, si quis eam haberet addere opera meritoria. Quod patet ex ratione præmissa, & iuxta sententiam Doctorum, quos citauimus.

d Ad aliud dico, quod baptizatus Baptismo sanguinis, &c. Hæc responsio est clara, & doctrina in ea tradita communis: quia sanctificatio, sive per martyrium, sive per fidem, recepta, non exiunt à præcepto suscipiendo Baptismi Catechumenum, si pote illud commodè adimplere, cuius omissione ellet contemptus, vt patet ex Augustino lib. 13. de *Trinitate* cap. 19. super *Leuiticum* quest. 84. de *prædictis*. Sanct. cap. 7. lib. 1. de *Baptismo* cap. 8. lib. 4. cap. 21. & alias saepè. Fulgentius *de fide ad Petrum*, cap. 3. & alij: & patet ex iis, quæ suprà præmisimus: & Doctores passim adducunt de necessitate Sacramenti, quod in martyre haberet effectum, vel gratiæ, vel characteris, & consignationis, &c. Responsio ad 2. patet ex dictis.

Mereri propter immemoriam substantiarum.

Meriti Virg. in Concepione Filii.

20

Eligatur sententia, que magis placet.

Canon Trid. non obstat.

Doctor.

Martyrium non collis oblationem ad Sacramentum si vita super sit.

Fulgent.

Tertium.

Augustin.

In quo con-
fessio veritas
formæ.

Tertium argumentum petit exponi, in quo consistat veritas practica Sacramenti, & significatio formæ, quæ datur in remissionem peccatorum? & quānam ratione verificari possint, tam Baptismus, quām forma eius practice in iustifico, & potissimum in Virgine, supposito quod in Conceptione Filii peruerterit ad terminum gratiæ sanctificantis, vel crescere in ea amplius non possit, saltem in via: supposito etiam quod nullum habuit peccatum, vel originale, vel actualle, quomodo erat capax Baptismi, qui datur in remissionem peccatorum? Quam difficultatem mouet Doctor in obiectione ad calcem. Respondebat autem ad primum de effectu gratiæ, quod Sacramentum significet semper, vel in fieri, vel infra-
ito esse.

D. Thom.

Sic responderet D. Thomas in 1. dis. 17. 2. part., dis. resp. ad ultimum in simili; estque vera resolutio Doctorum, quia significare per Sacramentum est causare: perinde ergo valet praedicta distinctio, quando Sacramentum, vel causat effectum, & sic significat in fieri, vel supponit causatum ab alia causa præueniente Sacramentum effectum suum, quem in virtute continet, & sic quantum est de se causaret, nisi iam ipsum presupponeret; & hoc est causare in facto esse, id est, supponere causatum, quod alijs ipsum Sacramentum natum esset cau-
fare, si subiectum esset in potentia.

22
Eadem di-
finitione appli-
catur remis-
sioni peccati.

Ad aliud quod obiicitur de effectu remissionis peccati, respondet similiter causari semper per Sacramentum, vel in fieri, vel in facto esse, vel in fendo, hoc est, in fore, si aliquid ibi esset remittendum in fieri causat remissionem quodam infantes, & eos qui habent peccatum, si sint adulti, & accedant ad Sacramentum cum attritione: in facto esse causat in iis, quibus infuit peccatum, sed præuenti sunt per aliud remedium ante suscepit Baptismum: in fendo, aut fore, referritur ad solam Virginem, in qua nullum fuit peccatum.

Differentia
seundi &
tertii modi
dandi gratiæ.

Vterque hic modus denotat virtutem Sacra-
menti, quantum est de se, ad remissionem peccati, sed differentia solum est in hoc, quod secundus modus in ordine denotat actualem remissionem factam fuisse; tertius vero non supponat actualem remissionem peccati, quia non infuit, sed solum potentiam Sacramenti ad hunc effectum, si peccatum fuisset incursum. Priori modo subie-
ctum recepit primam gratiam per modum iustificationis per translationem subiecti, aut personæ ab eo statu, in quo natus est homo filius Adami ad statum adoptionis filiorum Dei, per veram renouationem à peccato per gratiam, & sic indigeniam Baptismi ratione peccati incursi, aut alterius remedij æquivalentis. Sed alijs modus non admitit primam gratiam datam esse per modum iustificantis, aut remissionis, sed solum per modum sanctificantis, & præuenientis pec-
catum, quod alijs inesset, nisi præueniretur per gratiam.

23
Impugnatur
tertina, mo-
dis.

Vt autem hæc doctrina, & solutio, magis de-
claretur, obiicitur (omissis Scripturis allegatis suprà) Concilium Constantinopolitanum: Con-
teor unum Baptisma in remissionem peccatorum, &c. Mileitanum can. 2. Item placuit, vt quicunque par-
tulos recentes ab uteris matrum baptizandos negari, aut dicit in remissionem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adamo trahere originalis peccati, quod regeneratio-
nis lauacrum expietur: unde sit consequens, vt in eis forma
baptismatis in remissionem peccatorum non verè, sed
false intelligatur, anathema sit, &c. Propter hanc enim

fidei regulam, etiam parvuli, qui nibi peccatorum in scipis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt, &c. Hic idem canon resumptus est à Concilio Africani, & Tridentino siff. de peccato originali, can. 4. habe-
tur, cap. Placuit, de conferat. dist. 4. ergo forma Ba-
ptismi, tunc est vera, cùm causat quod significat; vel tunc datur in remissionem peccatorum, quando supponit peccatum, vel quod inest, vel quod infuit: ergo non potuit dari veraciter Beata Vir-
gini, nisi ex suppositione peccati, non actualis, quod nunquam admisit; ergo originalis, alioquin non habet forma veram significationem remis-
sionis peccati in re, aut in voto.

Confirmatur, Pœnitentia non magis respicit peccatum actualle post Baptismum commissum, quām Baptismus peccatum originale, aut actualle antea commissum; alioquin consequentia Conciliij non valeret in parvulis: nam ex eo quod non habeant actualle, infert ad veritatem formæ in ipsis requiri originale: sed pœnitentia ita respicit peccatum post Baptismum, vt non possit mini-
strari, nisi respectuè ad ipsum, neque absolui, nisi qui sic fuit peccator: ergo neque Baptismus dari, aut forma eius verificari, nisi respectuè ad pec-
catum, quod infuit: utrumque enim ex fine intrin-
seco institutum est ad remissionem peccati; alterum per modum regenerationis alterum per inordi-
num reconciliationis: utrumque appellatur ta-
bula, quæ saluamur à naufragio. Baptismus 1. Pe-
tri 3. Quod & vos similis forme salvos fecis Baptismi,
&c. Origenes hom. 2. in 6. cap. Genesis. Augustinus
lib. 12. contra Faustum, cap. 14. 15. 3. 39. & lib. 1. 9.
cap. 12. Gregorius hom. 12. in Ezech. Hieronymus
lib. 1. contra Iustinianum, & epist. 57. Pœnitentia verò
secunda tabula dis. 1. de pœnitentia, can. secunda ta-
bula. Idem epist. ad Demetriadem, & alia ad Sabi-
nianum, & lib. 2. in Isaiam. cap. 3. Scholastici in 4.
dis. 14. & 3. part. quaf. 8. 3. art. 6. Vtrique etiam
æquæ competit necessitas mediij & præcepti, quæ
ordinantur ad peccatum. Si ergo forma Pœni-
tentiae non potuit esse vera in Beata Virgine, quia
non habuit actualle, etiam veniale, vt tenet Ec-
clesia, Tridentin. siff. 6. can. 23. ita etiam neque
Baptismi forma vera fuit, nisi ex suppositione
originalis.

Hæc difficultas tangit plura, quæ breuiter tan-
tum hinc tractare licet, vt ex fidei regulis vernum
forma baptismalis sensum eliciamus, qui est ille,
quem paucis verbis attigit Doctor in responsio-
ne præmissa in texu ad calcem questionis. Ne
autem videatur libera, & sine fundamento proba-
tur per sequentes conclusiones.

Prima conclusio: Non est de veritate forma ba-
ptismalis, vt ullum peccatum, sive originale, sive actualle,
quod inest, remittat in determinata subiecti dispositione,
& status, quamvis validè conferatur Baptismus, & con-
sequenter forma eius practice verificetur. Hæc con-
clusio est de fide, & probatur ex illa veritate sapè
determinata ab Ecclesia, contra antiquum erro-
rem, nempe Baptismum ab hereticis collatum
etiam adulto, esse validum, quamvis illum rece-
perit in heresi feruata formæ, & materiæ, & intentione requisitus. In his tamen quoad adultos
professores heresis, non significabat actu remis-
sionem peccatorum: ergo non est ille sensus verus
formæ, & necessarij requisitus. Antecedens patet
ex determinatione Stephani Papæ, contra Cy-
prianum: ex Niceno can. 19. & aliis, quos intrà
suo

24
Confirmatio.

Comparatio
Baptismi, &
Pœnitentia in
ordine ad
peccatum.

Origenes.
Augustinus.
Gregor.
Hieron.

Solutio Do-
ctoris proba-
tur sequenti-
bus.

25
Conclusio.
Hæresicorum
Baptismus
verax, sive
remissione
peccati.

Trident.

Leo Papa.

26

Secunda ratio.
Baptismus
nequit ite-
rari.

Trident.

Clem. Rom.
Cyprianus.Error Cy-
priani.

Augustin.

Baptismus
dubius ite-
randus.Leo.
Carthagin.
Vvormat.Fidus validus
baptizatur.27
Ratio ditorum.

quo loco citabimus. Minor & consequentia probantur, quæ etiam sunt de fide, quia sine fide impossibile est placere Deo, ad Hebreos 1. ergo & sanctificari adulsum. In istu ex fide visit, &c. Est initium, & fundamentum iustificationis, Trident. s. 6. cap. 8. & cap. 7. Primum disponit ad ipsam, requiritur ut insit sicut oportet, & per Dei gratiam, can. 3. sine ea nihil est sanctum. Leo Papa serm. 4. de Nativitate, & alij omnes, qui necessitatem fidei declarant in adulto.

Secundò patet ex alia veritate fidei, quæ eiusdem est certitudinis: adiunctis rationibus Patrum pro eadem, hæc autem est: Baptismus rite collatus nequit iterari, can. 17. alias 16. Apostolorum. Florentinum in Decreto vniuersitatis, Tridentinum s. 7. de Sacramentis in genere, can. 9. de Baptismo, can. t. 1. Clemens Romanus lib. 6. Constitut. cap. 1. 5. Cyprianus lib. 2. epistolarum, epist. 3. alias 63. ad Caecilium. Quod autem fuerit in illo errore, quod putavit apud haereticos, & schismaticos non esse Baptismum, processit ex eo quod putarit, neque fidem, neque charitatem esse apud haereticos, quod verum est, neque consequenter remissionem peccatorum, quod æquè verum est, respectuè ad adultos in haeresi, & schismate perseverantes, de quibus loquimur: ex alia autem parte non posse sine his Baptismum esse validum.

Hac ratione (inquit Augustinus lib. 4. de Baptismo cap. 6.) que illi vere visa sunt in obscurissima questione laboranti, & de remissione peccatorum fluctuant, utrum in Baptismo Christi possit non fieri, & utrum apud haereticos possit fieri, &c. supple remissio peccatorum: & lib. 6. cap. 1. idem dicit eum errasse, quia non distinguebas Sacramentum ab effectu, vel usum Sacramenti, &c. De hac agemus cum suis fundamentis & rationibus, vnde probetur Baptismus validus in haereticis, & schismatibus, in quibus non habet effectum remissionis peccati infra dist. 6.

Huc etiam spectat veritas de Baptismo dubio sub conditione iterando, & in iis, in quibus nulla est memoria Baptismi suscepit, aut vestigium, in epist. Leon. 37. alias 35. ad Leonem Rauennatum, in Carthaginen. V. cap. 6. Concilio Africano sub Bonifacio cap. 39. VVotmatien. cap. 70. & refertur de consecrat. cap. 4. Placuit. Item calus de ficto baptizato, quem supra tractauimus. Sed his omnibus ritè confertur Baptismus, quamvis in iis non habeat remissionem peccatorum: ergo remittere peccata, quæ etiam insunt, non exigitur ad veram, & practicam significationem formæ Baptismi: alias esset signum falsum, neque consisteret Sacramentum.

Ratio autem huius est, quia ad veritatem Sacramenti non exigitur nisi materia, & intentio ministri, & consensus adulti. Primum patet ex Florentino, & Tridentino s. 7. de Sacram. in genere, can. 4. secundum verò ex cap. Maiores, de Baptismo, quæ saluantur in ordine ad eum, cui nullum peccatum remittitur: ad veritatem autem Sacramenti nihil aliud requiritur, est enim signum de se efficax, ex Trident. s. 7. de Sacram. in genere, can. 2. & 6. & ex Florentino.

Ad saluandam autem efficaciam causæ moralis, & naturalis, non exigitur ut in quounque subiecto, qualitercumque disposito habeat quemlibet effectum suum; sufficit enim ut habeat aliquam ex pluribus, cuius capax est subiectum, ut in præsenti materia characterem, vel gratiam, vel ingressum in Ecclesiam, apertione ianuæ: &

perinde hoc probari potest in aliis Sacramentis, quidquid sit de Poenitentia, & cum hac clausula Tridentinum loco citato can. 6. & 7. afferens Sacramenta de se contineat graiam, quam significant, & non ponentibus abicem conferre, quantum est ex parte Dei: & hoc patet in omnibus ea validè conferri non obstante obice alicuius sui effectus, quin etiam poenitentia ex opinione D. Thomæ in 4. Opinio fr. dist. 1. 7. quest. 3. art. 4. quaestu ncula prima, datur in- quens.

Ex quibus colligitur Baptismum in Virgine, quoad veritatem significationis saluari in his effectibus; quamvis in ea non habuerit remissionem peccati; nam eadem est ratio, & idem fundamentum: nam magis est contra veritatem formæ baptismalis non significare remissionem, vel eam non dari in remissionem peccatorum, quæ insunt, quam eam non dari in remissionem, quando nullum peccatum inest: ergo non fuisse remissum in ipso aliquod peccatum in fieri: vt respondet Doctor, quando fuit baptizata, non tollit veritatem formæ baptismalis.

Secunda conclusio: Ad veritatem formæ Baptismi in omni subiecto non requiri, ut peccatum aliquod ei insit, quando verificatur ipsa forma. Hoc etiam loquendo de peccato simpliciter, quod excludit à vita æterna, quale est originale, & actuale, est de fide, & ne diffundamur, probatio eius perua est ex iis, quæ Scriptura, Patres, Concilia, & omnes Doctores tradunt de efficacia fidei operantis per charitatem, de efficacia etiam ipsius charitatis, & poenitentia perfectæ, quæ dicitur contritio, non est quod ex multis pauca proferamus. Patet etiam ex iis, quæ de Baptismo flaminis, eiisque efficacia traditur ex Patribus Altorum 10. Ex his duabus conclusionibus colligitur, non esse de veritate formæ Baptismi, ut peccatum quod inest remittat, neque quod peccatum remissum sit per ipsum Sacramentum in re, licet cum voto eius remittatur.

Tertia conclusio: Non est de veritate formæ Baptismi, ut peccatum originale, & actuale in voto eius remittantur, aut cum subordinatione ad Sacramentum. Hæc etiam est de fide: quia forma Baptismi sicut verificata in circumcisio, qui conuersi sunt ad prædicationem Christi, & Apostoli iuxta communiorem sententiam scholæ, & alij, in quibus ante Circumcisio remedium legis naturæ, fides, charitas, & poenitentia habuerunt effectum remissionis peccati, ut in Magdalena, & Latrone sine subordinatione ad Baptismum ante mortem saltem Christi, quo tempore non habuit necessitatem medij, aut præcepti, vel etiam ante institutionem Baptismi, quando remedia de lege currebant contra peccatum, & sine vila subordinatione ad Baptismum: valebant ergo sine voto Baptismi. Exemplum sit in iis, qui conuersi sunt ad prædicationem Ioannis Baptista, & poenituit eos de peccatis, vel in Nathanaële, qui laudatus est verus Israëlite, in quo non fuit dolus; in Ioanne Baptista sanctificato in vtero.

Demus etiam iam aliquos sanctificatos in vtero, quod non repugnat; & ex Legendis Sanctorum afferant quidam, ut probabile aliquos tales fuisse post promulgationem Euangelij, & necessitatem Baptismi, quibus collatus mox Baptimus.

Conclusio
probata &
intensa.

28

Secunda con-
clusio. Non
requiri pec-
catum in esse
quando verifi-
catur forma.

29

Tertia con-
clusio. Non
esse de ratione
Baptismi, ut
peccatum in
voto eius re-
mittatur,
semper.Sanctificati
in utero.Quid requi-
ritur ad effi-
cacia causa.

sinus, neque in re, neque in voto remisit aliquod peccatum: non in te, quia iam sanctificati sunt ex priuilegio, & supra legem: non in voto, quia votum Sacramenti nequit haberi nisi per actum proprium, qui non potest esse in infante, ut supponit canon ad oppositum citatus contra Pelagianos, afferentes infantes baptizari in remissionem peccati, non originalis, sed actualis, & propria voluntate commissi, de quibus supra egimus de Baptismo infantum *ques. 1.* hi tamen comprehenderentur praecepto Baptismi, sicut Apostoli, & Iudei circumcisii, comprehensil sunt. Comprehendit enim lex tam iustos, quam iniustos, tam Gentiles, quam Iudeos: quod non esset verum, si ad veritatem formæ eius requireretur in singulis ordo Baptismi ad peccatum in effectu, vel in re, vel in voto: vt patet in casibus expressis.

30 Confirmari potest primò ex Tridentino *seff. 14. cap. 1.* & 4. vbi declarat necessitatem, & efficaciam penitentia ad remissionem actualis mortalis ante Baptismum institutum, quo tempore nullum habuit subordinationem ad Baptismum remissio peccati: sic tamen iustificati tenebant ad Baptismum promulgatam legem, ut communis sententia supponit.

Alius casus. Item, supponamus aliquem Catechumenum raptum ad martyrium, & qui sit in peccato, neque recordetur in illo agone, Sacramenti, aut peccati, habeat tamen dispositionem, quamcumque illa sit, ad passionem pro Christo, & recipiat vulnus lethale, quamvis pro tunc statim non expiret, sed postea ex ipso vulnere expiret, recipit gratiam martyrij, vt benè noster Vega *lib. 6. in Tridentinum seff. 6. cap. 37.* quem sequitur Suarez, vt infra videbimus, de Baptismo sanguinis, tenetur talis ad Baptismum, si occasio datur, in quo Baptismus suscepimus non remittit peccatum in re, aut alijs in voto, sed gratiam & remissionem accipit per martyrium, quod nullo modo subordinatur Baptismo, cùm sit vtriusmodi actus transiuntis ex vita de lege ordinaria, & remittat culpam, & omnem poenam; ex Augustino *tract. 8. 4. in Ioan. Tertulliano in Apologet. in fine*, Clemente Romano *lib. 5. constitue. cap. 7.* Cypriano epist. 73. vbi æquat martyrium Baptisma. Videatur etiam Augustinus *lib. 3. de ciuit. cap. 7.* & communis Patrum, qui de necessitate Baptismi agentes ad ingressum regni celorum, excipiunt casum confessionis Christi, per effusionem sanguinis.

Martyrium non subordi- natur Bapt. Quin etiam martyrium natum est de lege ordinaria dare gratiam in termino, ad quem destinata est persona, ut ex ratione præmissa patet. In eo ergo casu Baptismus non daretur Martyrii in remissione peccatorum, sed in consignationem, vel certe ad alios effectus implenda legis, & gratia, si daretur, aut esset capax, & ingressum regni. Diceretur forte Baptismum habere in voto implicito, ratione fidei, & charitatis, quâ pro Christo patitur. Contrà, de voto implicito non loquuntur Patres, aut Concilia, & quidquid sit de hoc, ne de casu disputemus; patet veritas conclusionis proposita ex aliis præmissis; ac proinde stat hunc effectum remissionis peccati in re, aut voto, non exigat veritatem formæ baptismalis; sed remissio peccati nequit fieri per Baptismum in effectu, nisi in re, vel voto, ut supponit Tridentinus *seff. 6. cap. 4.* ergo formæ veritas, quæ subsistit in casibus præmissis, non dependet à remissione peccati in effectu, sive in re, sive in voto: & quia non solùm responderi

Martyrium dat gratiam in termino.

Baptismus causat san- sum in re, aut voto.

potest, quod saltem veritas eius supponit fuisse: sit

Quarta conclusio: *Ad veritatem formæ bapti-*
smalis non requiritur, neque connotatur peccatum fuisse. Hæc conclusio est contra dictam responsionem, neque minus certa est ex dictis. Probatur, supponendo duplensem significationem formæ, quarum altera est speculatiu, & ex institutione humana: hæc autem non refertur ad peccatum tanquam significatum, neque connotat peccatum esse, aut fuisse, aut remissionem eius in effectu, aut virtute, sed solùm ablutionem corporalem, quæ etiam ex natura actionis, aut institutione humana ad illum effectum non refertur, cùm ad alias fines, aut voluptatis, aut munditiei, aut salutis corporalis frequens sit usus balneorum. Altera significatio est formæ, ex diuina institutione, quæ dicitur practica, & per eam sortitur efficaciam remissionis peccatorum; sed ad veritatem huius non requiritur, vt in omni subiecto qualitercumque disposito, denotet peccatum fuisse: ergo neque hoc spectat ad veritatem formæ, respectuè ad quodcumque subiectum. Et probatur Minor cum consequentia.

Significatio formæ Baptismi hoc modo sumpta, non est speculativa, sed practica; sicut & cuiuslibet Sacramenti nouæ legis, hæc autem est in causando effectum Sacramenti, vt docet Florentinum in *Decreto Unianæ*, distinguens per hoc, Sacramentum nouæ legis, à Sacramentis veteris legis. Trident. *seff. 7. de Sacram. in genere, can. 2. 4. 6. 7. & 8.* Idem supponit canon primus de Baptismo, in hoc distinguens Baptismum Christi à Baptismo Ioannis *seff. 6. can. 4. & 7. seff. 14. cap. 1. & 2. seff. 5.* tribus ultimis canonibus definit hanc significationem conuenire Baptismo, quâ habet efficaciam ad remissionem peccati originalis.

In his omnibus vbi denotatur ordo Baptismi in significando ad peccatum, dicitur in eo esse, vel quia causat gratiam, vel applicat meritum Christi ad sanctificationem, vel regenerat, delet peccatum, remittit, tollit, quæ omnia nihil denotant præter efficaciam Baptismi in causando suum effectum. Et vt brevior sim, nunquam aliter afferuerunt Concilia, Patres, aut Doctores, Baptismum, aut formam eius, connotare peccatum, nisi ex efficacia Sacramenti, necessitate subiecti, & statu eius.

Ex hac fidei regulâ sic argumentar præmissò: Baptismus non supponit peccatum ex modo significandi, aut ipsa significatione formæ, nisi quatenus virtus eius extenditur ad remissionem peccati, ut patet ex præmissis, sed in casu primæ, secundæ, & tertiae conclusionis, nullam exercet causalitatem in re ipsa collatum circa peccatum, quo non obstante verificatur sensus formæ baptismalis circa subiectum: ergo ad eam non spectat significare, aut connotare peccatum fuisse in subiecto, & si fuerit, non facit ad veritatem formæ, modò non exercet causalitatem in re, aut voto, circa peccatum: ergo perinde erit forma eius vera, etiam in eo, in quo nullum fuerit peccatum, modò exercet aliquam causalitatem in ipsum, talis est Beata Virgo, recipieret enim characterem, & secundum plurimum sententiam gratiam, incorporationem in Ecclesia visibili, adimpleret præceptum, redideretur capax aliorum Sacramentorum: ergo, &c.

Confirmatur, non est contra veritatem formæ. *Prima affirm.*

*Magis verificari formam
in Virgine,
quam in fido.*

non significare remissionem peccati in hæretico, & ficto: in quo est peccatum, & in quo forma verificatur, quamvis incapax sit huius effectus remissionis propter obicem, sed à quæ, aut magis, incapax est qui nunquam habuit peccatum, vel si habuit, est iam remissum, quam fictus, qui similiter est capax non solum omnium effectuum, quos recipit fictus, & quorum ratione verificatur in eo forma, sed gratia & regni: ergo à fortiori, vera erit in eo forma Baptismi. Probatur minor, quia Deus de potentia absoluta, nequit remittere peccatum, quod non est, sed causa instrumentalis, qualis est Baptismus, non extendit suam actiuitatem ultra actiuitatem, & potentiam causæ principalis, qui est Deus, ut assistit Sacramentis, Tridentin. *seff. 6. cap. 7.*

34
Secunda con-
firmatio.

Secundò confirmatur, non est magis de veritate practica formæ Baptismi remittere peccatum, quam conferre gratiam, in modo hoc magis cadit in veritatem formæ practicam, & efficacem, quia gratia est terminus ad quem, terminus autem à quo est peccatum, neque remittit illud, aut remissiu est peccati, nisi vt confert gratiam peccatori: terminus autem ad quem in physicis & moralibus magis intenditur ab agente, quia per se, terminus à quo per accidens. Adio autem baptismalis, vt est circa peccatum, concipiatur per modum regenerationis, & iustificationis, in quibus terminus à quo est peccatum, vt concipiatur tanquam priuatio vitæ, quæ est per iustitiam; ideoque tam Scriptura, quam Patres hanc regenerationem explicant per renascentiam, mundationem, ablutionem, sanctificationem à peccato, in quibus omnibus peccatum connotatur vt terminus à quo; ipsa gratia, vt sanctificans & mundans, generans ad vitam, sanctificans, vt terminus ad quem.

*Terminus à
quo, & ad
quem iustifi-
cationis.*

Et nouissimè Tridentinum *seff... cap. 5. & 7.* in descriptione iustificationis, ciùsque explicatione sic docet: *esse translationem ab effatu, in quo quis nascitur filius Adam, ad statum adoptionis filiorum, &c. & loquitur de ea, quæ fit per Baptismum, vbi denotat terminum à quo esse peccatum, ad quem vero, gratiam & renovationem interioris hominis.*

D.Thom.
ad idem.

Et optimè Diuus Thomas in 4. dist. 1. quest. 1. art. 1. *questiuncula 1. ad 1. & quest. 2. de veritate, art. 1. in corpore* distinguit terminum à quo iustificationis, in purè negatiuum formæ, quo modo inueniebatur in Angelis, & primo homine in statu integratitatis, iustificatio procedens ex pura carentia formæ, ad ipsam formam. Alio modo, vt supponit contrarium, vel rigorosè negatiuum, vt est iustificatio impij, & in qua consistit actio baptismalis, quæ nullo modo imaginario connotat peccatum, nisi vt terminum à quo, aut significat: ergo gratia, quæ est terminus ad quem, magis cadit sub veritate formæ, quam peccatum: quo supposito, sic subsumo:

Sed de fide est, formam esse veram in fido, vel hæretico & schismatico, quamvis non significet collationem gratia; nec, quod amplius est, remissionem ullam peccati: ergo etiam vera esse potest à fortiori, in eo, in quo significat gratiam, quamvis nullam remissionem peccati, aut ipsum peccatum connotat.

Tertia con-
firmatio.

Confitatur, eatenus agit Baptismus ad remissionem peccati, quatenus habet efficaciam conferendæ primæ gratia, vt supponitur Scotti oper. Tom. VII.

ex dictis, & patet ex Trident. *seff. 5. cap. 9.* *Quemuis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa unquam fuisse peccata, nisi gratis diuina misericordia, &c.* Quomodo autem fiat, docuit cap. 7. *Quanquam enim, inquit, nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis Domini nostri Iesu Christi communicantur; id tamen in hac impij iustificatione sit, dum eiusdem sepultissima passionis merito per Spiritum sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iustificantur, atque ipse inheret, &c.* Et infra assignans causam formalem iustificationis, & instrumentalē: *Instrumentalis item Sacramentum Baptismi, &c.* *demonstrativa formalis causa est, iustitia Dei, non quæ ipse iustus est, sed quæ nos iustos facit, quæ videlicet ab eo donati renouar, &c.* *iusti nominatur, & sumus, iustitiam in nobis recipientes, &c.* ergo quoties absolvitur forma à conferenda gratia, seu eius collatione, absolvitur etiam à connotatione, & significatione peccati, à collatione gratia absolvitur in fido: ergo à remissione peccati, & eius connotatione; absolvitur etiam in iustificationis aliàs, seu quoquaque modo existentibus in gratia à collatione gratia primæ, quæ sola habet annexam remissionem peccati, ciùsque connotationem per modum termini à quo: ergo etiam absolvitur à connotatione peccati, quod solum connotat in quantum illud remittit actu per collationem gratia; connotat, inquam, quantum ad inesse eius: ergo in Beata Virgine à fortiori absolvitur ab hac connotatione, cui probabile est nullam dedit esse gratiam iuxta superioris dicta, vel si dederit in sententia totius Ecclesie, & Scholæ, non potuit esse prima gratia, quæ habet annexam remissionem peccati.

Confitatur, & pero, quo fundamento assertur, formam Baptismi connotare peccatum? Nullum aliud asserti potest, nisi illud solum, quo dicitur dari in remissionem peccatorū: sed Scriptura & Patres hanc veritatem, & significationem formæ referunt ad peccatum, quod inest, & remittitur de facto virtute Sacramenti, recepti in eius remissionem; non vero referunt hunc sensum ad peccatum, quod non inest, sed fuit remissum per alia remedia, quia sic se habet, quasi nunquā inest, quando suscipitur Baptismus: vnde remissionem eius, aliàs obtentam non referunt in efficaciam Baptismi, quâ Sacramentum est, sed in fidem, pœnitentiam, & charitatem, vel sanctificationem ex priuilegio, vt contigit in iis, qui in vtero sanctificatur: vt patet *Act. 10. vbi Chrysostomus, & alij, Augustinus lib. 4. de Baptismo, c. 15. & alii locis supra citatis, & prædicto c. 21. & 22.* docet ministrari Sacramentum iustificatis, vt Cornelio, non in remissionem peccatorum, sed vt coniungeretur Ecclesia, & ad iugressum regni coelestis.

Quam veritatem communī consensu Scholastici, vt D.Thomas in 4. dist. 18. quest. 1. art. 1. ad secundam responsionem, assertens neque Baptismum, neque Pœnitentiam dari in remissionem peccati sanctificatis per contritionem. Et 3. part. q. 68. art. 1. ad 3. dicit sanctificatos in vtero reispercere remissionem peccati, per Baptismum autem characterem. Videatur quest. 66. art. 11. & quest. 69. art. 4. ad 2. Aelensis 4. part. quest. 8. m. 7. art. 1. §. 6. Aelensis. D. Bonavent. in 4. dist. 6. q. 2. vbi etiam S.Thomas quest. 1. art. 1. *questiuncula 3. vbi assertur quod si sanctificato in vtero daretur Baptismus in remissionem peccati, fieret contemptus, & sacrilegium,*

*Formam non
connotare pec-
catum, quan-
do non con-
fert gratiam.*

36
Quarta con-
firmatio.

*Connotari
taniū pec-
catum, quod
inest.*

Chrysost.
Augustinus.

*Non datur
sanctificatis
in remissio-
ne peccatorum.*

Aelensis.
D.Bonauēt.

Richardus.

dari autem ad alios ciferet. Richardus in 4. dist. 4. quæst. 3. ad 4. noster Doctor loco citato, & communiter omnes. Ex quibus patet, Baptismus nullo modo connotare peccatum præsens, aut præteritum in sanctificatis.

Si datur in remissionem Sanctis, esset signum falsum.

Applicant quidam eorum rationem, quam adducunt Patres contra rebaptizantes, quæ perinde hæc concludit: quia si Baptismus datur in remissionem peccati sanctificatis, esset signum falsum significans peccatum esse, quod non est: sicut si Baptismus datur baptizato, esset signum falsum: quia denotaret cum non habere consignationem quam habet. Videatur Clemens Romanus lib. 6. consitit. c. 15. Ambrosius lib. 2. de Sacram. cap. 2. Basilius lib. de Spiritu sancto, c. 15. Damascenus lib. 4. de fide, cap. 10. Isidorus lib. 2. de diuinis officijs, cap. de Baptismo. Augustinus tract. 5. in Ioannem, Dñe, inquit, non potes quod iam habet, sed facis negare quod habet, &c.

Clem. Rom.
Ambros.
Basilus.
Damasc.
Isidorus.
Augustin.37
Quinta conclusio: Sensus forma sacramentalis est ut continet in virtute sua remissionem peccati quantum est ex parte Sacramenti, non vero quod ab eo conferat cucumque subiecto illam remissionem, si non est capax remissionis, sine ex obice, sine quia non indiget, ut cui nullum insit peccatum. Hæc sequitur ex dictis: & probari potest ex Tridentino sess. 7. de Sacram. in genere can. 6. vbi definit Sacramenta nouæ legis continere gratiam, quam significant: nempe in virtute, & efficacia, quæ competit causa efficienti instrumentalí, eamque dare suscipientibus quantum est ex parte Sacramenti, nisi obex ponatur; idem habet Canone sequenti. Hugo de S. Viator lib. 2. de Sacramentis, part. 14. cap. 8. vbi dicit formas sacramentales Baptismi, & Pœnitentiae, non actum, aut carentem, sed virtutem suorum effectuum significare; quod perinde est, ac denotare virtutem, & efficaciam respectu effectus; non autem semper ipsum effectum, quia hic dependet etiam à statu, & dispositione subiecti.

Hugo.

Hinc rectè noster Corduba lib. 1. questionum, quæst. 1. opinione 2. ad secundum: sic interpretatur sensum formæ Baptismi, & Pœnitentiae, Do tibi Sacramentum habens virtutem delitium peccati, quoad culpam & paenam eternam, &c. si eges, &c. & nisi obicem posueris. Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 19. hanc appellat coenunum Doctorum, quam ipse sequitur; quod rectè colligitur ex iam citatis supra, & ex negantibus Baptismum dari in remissionem peccatorum sanctificatis. Vasquez tom. 4. in 3. part. quæst. 91. & quotquot specialiter cum D. Thoma dari Sacramentum Pœnitentiae validum in formæ.

Sicut ergo Baptismus datus parvulus non haberet in omnem effectum suum; nempe remissio actualis, quia illud non est in parvulo; ita in adulto sanctificato verè forma Sacramenti, & ipsum etiam Sacramentum verificatur; quamvis non in remissionem peccati, sed ad alios effectus. Vnde manet probatum, quod supra dicit Doctor, Sacramentum remittere peccatum aliquando in fieri, nempe quando inest, aliquando in factu esse, & in fore si inesset; per quæ verba nihil aliud denotat quam virtutem Sacramenti, quantum est ex parte ipsius.

Sequitur ex his in Beatisima Virgine, & immaculata ab omni peccato operis, & originis, potuisse verificari formam Sacramenti, sine villo præjudicio suæ innocentie, sine vilia connotatione peccati præteriti & præsentis, quia in ea

Baptismus haberet alios suos effectus, per quos subsisteret veritas practica eius: sicut filius probatum est, non esse de veritate, aut efficacia Sacramenti, aut vilius causa, aut etiam in actu secundo, vt producat omnem effectum, ad quem ordinatur ex virtute sua, in quo quis subiecto quomodocumque disposito, aut non capaci.

Et perinde difficultas suprà proposita vrget authores, qui assertunt Virginem fuisse à peccato sanctificatam in vtero, sicut alias negantes contraxisse peccatum, vt ingenuè faretur suprà Sotus; nam, vt infra videbius, & iam probatum est; Canon citatus (quantum ad vim consequentis & argumenti sumpti de veritate formæ Baptismi in infantibus, quo probet eos habere peccatum originale contractum ex primo parente; quod est intentum consequentia illata) intendit probare peccatum inesse, & non quod tantum fuerit nec concluderet, si aliunde deleri posset, quan per Baptismum de lege, unde cōsequētia Concilij nō extenditur ad adultos; quibus alia remedia ante Baptismū suppetunt delédi peccati.

Vltima conclusio: Baptismus Virginis, & forma eius fuit vera practice absque connotatione peccati, vel quod tum insit, aut quod antea fuerit. Hæc est conclusio principaliter intenta: & probata est in præcedentibus per argumentum à loco intrinseco; de natura, & efficacia, & significatione formæ baptismali ex fidei, Patrum, Doctorum regulis. Eam ex abundanti probamus, ex vnu aliorum Sacramentotū, & per medium extrinsecum.

Primo, Circumcisio fuit instituta in remedium peccati originalis; quæ est constans sententia S. Augustini lib. 2. contra Julianum, c. 18. lib. 5. c. 9. lib. 2. de gratia Christi, & peccato orig. cap. 30. & 32. lib. 2. de nuptijs, & concupis. cap. 11. & 12. lib. 4. de Bapt. cap. 24. lib. 2. contra literas Petri. cap. 72. lib. 13. de Ciuit. cap. 16. lib. 16. cap. 27. epist. ad Dardanum, epist. 203. in Psalm. 75. tract. 30. in Ioann. idem Author Hypognostici lib. 5. Prosper epist. quæ est 84. inter Ambrosianas, & lib. de promissionibus Dei, 1. part. cap. 14. omnes Patres posteriores, & Scholastici, quos suprà dist. 1. quæst. 6. citauimus. Sed Ieremias fuit circumcisus; in quo non habuit illum effectum Circumcisio, neque habere potuit, quia fuit sanctificatus in vtero, vt Athanasius lib. 4. contra Arianos docet. Ambrosius lib. 4. de fide, cap. 4. Cyrillus Ierosolymitanus Catechesi 3. plerique Patres & Scholastici. Iohannes Baptista eodem modo sanctificatus in vtero, vt Athanasius, Euzebius Emissenus, Cyrillus Ierosolymitanus, Cyprianus, Ambrosius, Gregorius Magnus, & Scholastici assertunt, fuit circumcisus, sine eodem effectu. Abraham similiter circumcisus sine simili effectu, ad Romanos 4. Saluator circumcisus fuit, Luca 1. Circumcisio autem figura fuit Baptismi, & liberationis à peccato, ad Colossens 2. sicut præputium signum peccatoris, Deuteronom. 10. & 30. Circumcidite præputium cordis vestri, &c. ad Rom. 2. Si autem prævaricator legis sit, circumcisio tua præimum factum est, &c. & Philip. 3. fuit signum peccati originalis, vt docet Augustinus lib. 6. contra Julianum, c. 7. esse signum peccatoris, ait Bernard. ferm. 1. & 3. de Circumcisione. Alensis 4. p. q. 8. m. 7. art. 1. §. 6. D. Bonavent. in 4. dist. 1. p. 2. dist. art. 1. quæst. 2. & communis Theologorum. Sed in Christo non habuit hanc significacionem, neque habere potuit; sed alias, de quibus Epiphanius hæret. 30. nempe vt confirmaret legem à se datam, vt ostenderet veritatem carnis,

Perinde esse quæcumque ad præsenzē difficultate Virginem fuisse sanctificatam, aut preservatam à peccatis. Sotus.

39
Ultima conclusio.

Argumentum ex Circumcisione. Augustina.

Author Hypognostici. Prosper.

Ieremias circumcisus.

Athanas. Ambros.

Cyrillus.

Iohannes Baptista circumcisus.

Athanas. Eusebius.

Cyrillus.

Cyprian.

Ambros.

Gregor.

Christus, & Abraham circumcisus.

Circumcisio signum peccatoris.

Augustin. Bernard.

Alensis.

D. Bonau.

communis Theologorum.

Epiphan.

Efodus eius in Christo.

nis , & se esse de genere Abraham, cui promissus est , vt Iudæi non haberent excusationem : ergo similiter Baptismus potest esse verus , sine eo quod significet peccatum in Virgine.

Secundò, Baptismus Ioannis in Jordane fuit signum peccatoris, & pœnitentiæ, *Marti. 1. Mart. 3. Luca 3. Beda. Theophylactus in 1. Marti. Magister in 4. dist. 2. & reliqui. D. Thomas 3. part. quest. 37. & 38.* Sed hoc baptisme tinctus est Christus, in quo non significavit peccatum , aut pœnitentiam; nec proinde in ipso fuit falsum signum , ob alias rationes , ab his diuersas , que per tale Baptisma designabantur , quas colligit D. Thomas in 4. dist. 2. q. 2. art. 3. in corpore. Alensis 4. part. q. 6. m. 5. & m. 6. art. 1. *Glossa in Marcum. Augustinus lib. 5. de Baptismo contra Donatistos, cap. 1. Vnde S. Thoinas questiuncula 1. obiicit quod Christus non potuit baptizari Ioannis Baptismo , quia erat pœnitentia , & designabat peccatum , quorum neutrum potuit esse in Christo; sicut etiam circumcisus fuit non in remedium peccati , sicut & alij.*

Tertiò, Christus fuit in templo præsentatus , & pro eo oblatum sacrificium pat tuturum , aut duo pulsi columbarium; quod sacrificium iubebat lex *Louis. 1. 2. offerri pro peccato non patris , sed filij , siue intelligatur originale , siue immunditia legalis contrafacta ex vi conceptionis , aut nativitatis sanguinolenta , vt docet Augustinus lib. Quest. in Lætitium, quest. 40. Beda. & Euthymius in cap. 2. Luce ; & alij: sed neutrum hotum contingit in Christo , quia prodiit clauso vtero , & absque secundinis , aut villa macula , vt habet Canon 37. in Trullo, epist. Sophronij in VI. Synodo Att. 11. Cyprianus serm. de Nat. Domini. Augustinus lib. 2. 9. contra Faustum, cap. 3. & 4. S. Thomas 3. part. quest. 35. art. 6. Hoc autem sacrificium fuit verum , & religiosum in Christo : sed non secundum illam significationem , sed aliam approbationis & adimplitionis , & oblationis suo Patri in templo: ergo, &c.*

Quartò, Christus in ultima Cœna sumpxit Eucharistiam cum discipulis , vt Hieronymus in epist. ad Hedibiam , quest. 2. & D. Thomas 3. part. quest. 79. art. 1. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem , & alij , vt suo loco dicemus. Si ergo Circumcisio , oblatio in templo , & sacrificium , Baptismus Ioannis denotant peccata , vt significata sua primaria , quo non obstante fuerunt vera signa in Christo , sine tali significatione: eodem modo Baptismus Virginis fuit verum signum practicum , quamvis non habuerit adiunctam remissionem peccati , cuius non erat illa capax , quia aliorum effectuum eius fuit capax , & probabiliter etiam gratia.

Adduci ad hæc possunt aliæ rationes , iuxta satis fundata placita , & communia plurimorum Doctorum , vt quod fuerit in Virgine pœnitentia virtus , qua non minus respicit peccatum actuale , quam Baptismus originale ex primaria inclinatione. Item , Virginem suscepisse Extremam Unctionem , quæ habet virtutem remittendi peccatum , & corroborandi contra finales persecutions , vt plures asserunt cum Trident. *seff. 1. 4.*

Ex quibus omnibus , & alijs præmissis colligo has veritates ; prima , quod *Virgo , gratia plena , & in ea confirmata non habuit peccatum originale , aut actuale , quando suscepit Baptismum.* Secunda veritas est , quod *Baptismus non potuit dari eidem in remissionem peccati.* Tertia , quod *Baptismus non significat , neque connotat peccatum , nisi ut datur in re-*

missionem peccatorum. Quarta , quod forma Baptismi sit vera , in eo etiam , cui non datur in remissionem peccatorum ; modò saluenter aliquis alij eius effectus in ipso: ac proinde veram fuisse in Virgine , sine ullo praiaudicio sua innocentia immaculata.

Ad rationem dubitandi superius adductam , patient ad primum dari Baptisma in remissionem peccatorum , & quis sit verus sensus formæ eius , nempe intelligi , & referri ad potestatem , virtutem & efficaciam , quantum est ex parte Dei , & Sacramenti ; non vero in effectu ipso , nisi iuxta statum , & capacitatem subiecti , aut dispositionem.

Ad secundum , quod est Canon Mileuitani , responder quidam vir alijs doctus & pius , in suo libro de Immaculata Conceptione , cap. 24. n. 119. afferens non ex propria sententia , sed in sensu hæreticorum locutos fuisse Patres Concilij , & veluti arguento ad hominem eos confodisse ex propriis , quia cum illi vltro admittebat , annuentes Baptisma dari in remissionem peccatorum ; imo ipsi formæ adderent illa verba , in remissionem peccatorum , &c. vt ex illo ipso Canone Concilij & verbis formæ Baptismi in remissionē peccatorum , &c. inferri putat ; & tamen negarent infantulos habere peccatum , à quo emaculari , & abstergi possent per Baptismum , efficaciter deduxit cōtra eos Concilium , formam illam , quam assignabant in remissionem peccatorum , &c. esse falsam ; dum per eam ex eorum doctrina nullum remittebatur peccatum. Vnde idem author consequenter negat Concilium eo canone quidpiam assertiū enuntiasse , aut declarasse Baptismi formam non veram , si paruuli peccato carerent.

Ceterum hæc interpretatio nequit cōmodè sustineri , neque est vera: nam eo ipso , quod ex Constantinopolitano (vt Scripturas & Patres omittimus) datur *Baptismus in remissionē peccatorum* (quod perinde priores Canones Tridentini , aliaque plura loca iam citata aperte docent) non potuit forma Baptismi non dari in remissionem peccatorum ; quod etiam sat is constat ex ipsis eius verbis.

Accedit quod prædictus Canon iisdem verbis concipitur in alijs Conciliis Africanis , sub Zozimo , Bonifacio , & Cælestino : habetur in decreto Gratiani , Butchardi , Iuonis. Neque consuetum sit in definitionibus Ecclesiæ aliquid præter alterationem professam intexere. Ne ergo repetamus quod alijs suprà diximus , tractantes de erroribus , qui contra veritatem Baptismi emiserunt ; & speciatim quid docuerint Pelagiani , & responderint ad hoc argumentum , quod vrgebant Patres ex forma Baptismi , & consuetudine Ecclesiæ exorcizantis , & baptizanti paruulos in remissionē peccatorum : vt patet ex pluribus locis Augustini , ibidem citatis , diuini sunt in duas partes ; alij admittebant baptizari eos in remissionem peccati , non originalis , quod negabant , sed actualis , quod propria voluntate in paruulis est commissum. Alij vero dicebant baptizari tantum vt ingredetur regnum cœlorum , non in remissionem peccati : de quibus fusè Augustinus locis suprà citatis , cuius doctrinam secutum est Concilium Mileuitanum , cui interfuit , & conditor cum reliquis ipsius Canonis fuit : vt Prosper carmine de ingratis , loquens de eo Concilio , *Cui dux Aurelius , ingenium Augustinus erat , &c.* Videatur etiam epistola Synodica ad Innocentium , & alia Innocentij ad Patres Concilij Mileuitani , quibus sensus Ecclesiæ declaratur.

Sed oratione remitto quoad hoc ad loca Augustini suprà citata ; & apertissimè colligitur ex ver-

Responso ad primam propositio.

42
Ad secundum.
Responso cu-
isdam.
Argumētum
esse ex propriis
hæreticorum ,
non ex sensu
Ecclesiæ.

Refellitur.
Constantin.
Concilium.
Dari Baptis-
ma in remis-
sione pecca-
torum.

Habetur in
alijs Conciliis.
Canō est sen-
tentia Eccle-
sie assertiva.

Variatio be-
retrorum , qui
divisi sunt ex
efficacia ar-
gumenti.

Prosper.

Trident.

bis subsequentibus ipsius Tridentini, ratione in subiungentis dictorum ex Apostolo, & interpretatione Ecclesiaz: *Quoniam, inquit, non aliter intelligendum est id quod dixit Apostolus; per enim hominem peccatum intravit in mundum; & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt, nisi quemadmodum Ecclesia Catholica ubique diffusa semper intellexit: propter enim regulam fidei ex traditione Apostolorum etiam parvuli, qui nimil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt: nisi enim quis renatus fuerit, &c.* Quibus verbis totius Canonis fundamentum habetur ex Scriptura, traditione Ecclesiaz, forma baptizandi, & necessitate baptismi.

Sensus ergo Canonis planus, quem colligere licet ex Augustino variis in locis, & specialiter lib. 2. de peccato originali, cap. 40. qui hoc argumento vtitur, non simulatorie, sed dogmaticè: nam cùm docuisset omnes filios Adam, etiam à parentibus Christianis, esse sub peccato, & damnatione, donec in Christo regenerantur, subdit: *Denique ipsi Ecclesia Sacra menta, que tam prisa traditio nis autoritate concelebat, ut ea isti, quamvis in parvulis existimant simulatorie potius, quam veraciter fieri; non tamen autem aperta improbatione respuere; ipsa, inquam, sancta Ecclesia Sacra menta satis indicant parvulos, à parte etiam recentissimos, per gratiam Christi de diaboli servitio liberari: excepto enim quod in peccatorum remissionem non fallaci, sed fidelis ministerio baptizantur, etiam prius exorcizatur in eis, & exorcistus potestas contraria, qui etiam verbis eorum, à quibus portatur, se renuiri respondent, &c. & cap. 6. assulet se nunquam aliud audiuisse, aut legisse antequam Carthagine illud audierit, suboriente haeresi Pelagiana.*

Augustin.

45
Primū quod davinus Cate nou.

Error Relati.

Secundū erro r damna tū à Canone fuit Cale lefī.

Infert ter tio cōsequen.

Sic positiō Canonū ex pressa.

Trident.

Quod consequens est verum: sed non extenditur ultra subiectam materiam, quia non comprehendit sanctificatos in utero, neque parvulos circumcisos, si qui fuerint baptizati currente fructu huius remedij; neque etiam adultos, quia infra *sef. 6. cap. 4.* agens de iustificatione adulti, admittit quandoque sanctificari cum voto Sacramenti, quibus non datur mox Sacramentum in remissionem peccatorum. Minus autem recepit illud Beatissima Virgo in remissionem peccatorum, ad quam proinde nihil spectat Canon præfatus, neque consequens illatum à Patribus: imò est ad oppositum, quia intendit peccatum originale esse actu in infantibus, non autem fuisse. Accedit ulterius quod ipsi Patres Concilij sub finem noluerint comprehendendi in dictis canonibus Beatissimam Virginem: *Declarat tamen hac sancta Synodus, &c.*

Eximuit Virgo à Patribus Tridentini à Canone.

Ad confirmationem peritam ex Sacramento Pœnitentiaz, respondet negando antecedens, quia maior est ordo, & dependentia pœnitentiaz ad peccatum, quam Baptismi: quod declaro, quia quantum ad efficaciam & virtutem utrumque Sacramentum in hoc conuenit, ut perinde dicant efficaciam ad delendum mortale actuale, & Baptismus originale. Quantum ad efficaciam remissionis maior est in Baptismo, quia totam pœnam remittit, & omnia peccata venialia: Pœnitentia mortalia tantum, & confessa venialia, & pœnam æternam remittit, non tamen totam pœnam temporalem: vide Tridentinum *sef. 14. cap. 2.* Conveniunt tertio, quod in voto utriusque remittatur mortale actuale per contritionem; & forma tam Baptismi, quam Pœnitentiaz verificatur non in remissione peccati remissi, ut dictum est.

Vtriusque cōuenientia.

Differunt tamen in hoc, quod est connotare peccatum præteritum, quod non competit Baptismo: conuenit tamen pœnitentiaz propriè dicta, ut est virtus, & ut est Sacramentum; ideoque necessariò supponit, peccatum nequit esse in Beata Virgine ut rigorosè sumitur: quia pœnitentia virtus, ut definitur in lib. de vera & falsa pœnitentia, est dolor animi punientia in se, quod dolet commissio: supponit ergo peccatum tanquam materia circa quam, in quo differt à Baptismo, qui per accidens ratione peccati actualis in adulto exigit pœnitentiam, & non per se. Pœnitentia etiam habet ordinem ad peccatum præteritum ratione non solum contritionis, qua est pars materia eius; sed etiam confessionis, qua est actus iuridicus, & accusatio criminalis rei per seipsum, & recurrentis ad hoc tribunal ob peccatum. Præterea, ratione satisfaktionis, qua imponitur proper peccatum, dicit similem ordinem ad peccatum. Præterea, ratione formæ qua est pars principalis, & consistit in actu judiciali per modum sententiaz latæ. Hæc patent ex Tridentino *sef. 14. cap. 2. 4. 5. & 6.* non ergo ideo pœnitentia dicit ordinem ad peccatum præteritum, quia instituta est contra peccatum, sed ex modo speciali sua institutionis, in quo differt à Baptismo. Baptismus respicit peccatum ut terminum à quo tantum, si inest: pœnitentia vero ut materiam circa quam perficitur ordo judicialis, ad cuius normam instituta est; & exerceatur potestas ligandi, atque soluendi: ideoque requirit peccatum esse, aut fuisse, de quo cognoscit per se: non ita Baptismus, quia ex conditione subiecti hoc tantum petit, non ex ratione materiae, aut formæ: ex quo responsio ad argumentum patet.

Definitio Pœnitentia vir tuis.

Ex multis rationibus Pœnitentia Sacramentum supponit peccatum suisse.

Præterea, ratione satisfaktionis, qua imponitur proper peccatum, dicit similem ordinem ad peccatum. Præterea, ratione formæ qua est pars principalis, & consistit in actu judiciali per modum sententiaz latæ. Hæc patent ex Tridentino *sef. 14. cap. 2. 4. 5. & 6.* non ergo ideo pœnitentia dicit ordinem ad peccatum præteritum, quia instituta est contra peccatum, sed ex modo speciali sua institutionis, in quo differt à Baptismo. Baptismus respicit peccatum ut terminum à quo tantum, si inest: pœnitentia vero ut materiam circa quam perficitur ordo judicialis, ad cuius normam instituta est; & exerceatur potestas ligandi, atque soluendi: ideoque requirit peccatum esse, aut fuisse, de quo cognoscit per se: non ita Baptismus, quia ex conditione subiecti hoc tantum petit, non ex ratione materiae, aut formæ: ex quo responsio ad argumentum patet.

Q V A E S T I O V I I .

Vtrum omnes baptizati recipient aequaliter effectum Baptismi?

Alens. 4. p. q. 21. m. 3. D. Bonavent. p. 2. art. 2. q. 3. Richard. art. 3. q. 3. D. Thom. 3. p. q. 69. art. 8. Suarez & Valquez ibi. Sotus d. 6. q. unicus. art. 6. Palud. h. q. 1. art. 2. Bassol. q. 1. art. 3. Eckius de Bapt. hom. 15.

VT RUM quero¹, vtrum omnes baptizati recipient aequaliter effectum Baptismi? Videtur quod sic, quia effectus Baptismi magis dependet à conferente, quam à suscipiente; sicut effectus vniuersaliter magis dependet à causa efficiente, quam à materia. Apparet etiam in proposito, quia in ministro requiritur perfectior intentio, quam in recipiente; quod non est, nisi quia ab eo magis dependet Baptismus, quam à suscipiente: sed ministrorum inæqualitas nihil facit ad inæqualitatem effectus Baptismi: ergo multò magis nec inæqualitas suscipientium: & per consequens nulla est causa inæqualitatis effectus huius.

¹
Magist. H.
Argum. 1.

Contra, actus attiuorum sunt in paciente disposito. 2. de Anima: ergo in magis disposito perfectius recipitur effectus: ergo, &c.

Ratio opp.
Text. com

Respondeo, aliqui distinguunt de effectu, qui est res, & Sacramentum, qui dicitur character: & de effectu, qui est res tantum: sed de primo effectu nondum habitus est sermo, sed habebitur distinct. 6. De secundo ergo est quæstio, & dicitur, quod plures effectus tales habet Baptismus; ordine tamen quodam: quia causare gratiam, & remittere somitem, & huiusmodi. Patet autem quod non in omnibus baptizatis aequaliter remittitur somes.

24.

Sed istud non est verum, nisi intelligatur sanè, quia somes cum sit in carne, vel in virtute aliqua corporali, per gratiam, quæ est in anima, non potest formaliter diminui: quia non est inter ipsum, & gratiam formalis repugnantia, cum non sint nata fieri circa idem. Sed dicitur somes diminui quantum ad effectum, quem consuevit causare in anima, scilicet peccatum: nam secundum quod gratia augetur, somes minorum habet efficaciam inclinandi ad peccatum. Ponitur autem exemplum conueniens de lapillo alligato alis aquilæ, quia si cresceret virtus motu aquilæ, licet non diminueretur grauitas lapilli (quia opposita non sunt nec in eodem) tamen grauitas lapilli diminuitur quantum ad effectum: quantum enim maior est virtus in ala, tanto lapillus minus impedit ascensum, vel volatum.

²
Rich. in 4.
dist. 4. q. 3.
Quæst. Bon.
hic art. 2.

Fomes quo-
modo di-
minuitur,
declaratur
exemplum ia-
pilli ligati
ale aquile.

C O M M E N T A R I V S.

VLTIMO quæra vtrum omnes, &c. Postquam superioris egit de effectu huius Sacramenti, quantum ad gratiam, & remissionem culpæ, hic consequenter querit de perfectione illius effectus, & speciatim gratia: an scilicet aequalis sit in omnibus; nam de remissione peccati, & poenitentia non agit, quia illa est aequalis, nisi varietur status subiecti, quoad peccata operis plura, vel pauciora: Ills enim, qui plus debet, plus etiam dimittuntur, Lycæ 7. Adducit sententiam Richardi hac dist. quæst. 3. in corpore, quantum ad effectum minuendi somitem per gratiam baptismalem, eamque declarat, & bene, quomodo contingat remissio somitis quantum ad effectum ne trahat in consensu; & hoc est mortificare membra, reprimere hominem inferiorem, & non consentire legi membrorum. Et hinc Patres ad hunc effectum definitum necessariam esse gratiam Dei, quia rebellio somitis consistens in appetitu sensu, & praua inclinatione voluntatis, est infirmitas, quam incurrit liberum arbitrium ex peccato, ad faciendum bonum, quæ per gratiam sublevarunt, ut vincat concupiscentiam malam, sequendo legem, & rationem. De his fuisus agitur in materia de gratia, & auxiliis. Sacramentum autem regenerantis non solùm tribuit gratiam sanctificantem, seu alios habitus supernaturales fidei, spei & charitatis, &c.

²
Gratia ba-
ptismali mi-
nuit somi-
tem.

Richard.

Baptismus
minuit somi-
tem.

Fomes quid
sit.

Ex parte Dei communiter aequalem dari gratiam baptismalem, possibile tamen est unum accipere maiorem gratiam alio per Baptismum sine maiori dispositione, si Deus ita statuisset. Nec Scotus dicit de facto dari maiorem gratiam baptismalem ei qui predestinatus est ad maiorem gloriam, ut falsò ei imponit Sotus suprà, sed tantum loquitur de possibili, quo cum conuenire videntur Alens. & Bonau. supr. sed de facto dari tenent Palud. Gabr. Bassol. Eckius citati.

3 Sic ergo^b ponendo unicum effectum Baptismi, scilicet gratiam, respondeo, quod cum ad effectum Baptismi, scilicet gratiam, concurrat causa principalis, scilicet Deus, & *Inequalitas* causa meritoria, ut passio Christi, & ipse suscipiens Baptismum: ex parte cuiuslibet isto-*gratiae baptis- tisfinalis,* vel est ex rum posset attendi aequalitas, vel inaequalitas. Quantum ad Deum determinantem se Deo, vel cooperari icti-signo per effectum significatum, & in hoc instituentem istud signum, in ra-*causa meri- toria, vel non.* Aliquam enim gratiam disposuit regulariter conferre cum isto signo, ita quod nulli susceptiu*a* minorem: & ista potest dici conferri virtute Baptismi, quia virtute veritatis huius signi, & sicut determinatio illa universalis, quantum ad istum gradum, est uniformis, ita ef- fectus aequalis.

Logitur de possibili. Veramamen, quia Deus predestinavit diuersos electos ad diuersos gradus gloriae, & hoc ante determinationem huius signi ad tantam, vel tantam gratiam conferendam: & ordinato ad maiorem gloriam, rationabiliter potest conferri maior gratia: potest Deus in determinando veritatem, seu certitudinem huius signi, disponere, conferre alicui suscipienti præcisè illam gratiam, quæ requiritur ad certitudinem signi: & alicui maiorem, quem predestinavit ad maiorem gloriam, sed ille ulterior gradus non conferretur virtute Baptismi, sed de speciali benevolentia diuina. Propter hoc dici potest, quod ex parte causæ principalis, effectus est regulariter aequalis simpliciter qui datur virtute Baptismi: quia supponitur, quod de lege communi, prima gratia non datur maior absque omni differentia extra causam principalem.

C O M M E N T A R I V S.

3 *Varia causa sacramentalis.* Sic ergo, &c. Supponit quantum ad effectum

Trident. gratia causandum concurrens Deum ut causam principalem, passionem Christi ut meritoriam, & ipsum suscipientem ut causam dispositi- um; nempe quando confertur adulto, in quo potest esse maior, vel minor dispositio. Est doctrina Tridentini *sess. 6. cap. 7.* Ex his pater unde aequalitas, vel inaequalitas attendi possit in effec- tu: de meritoria, & dispositiua agit, §. sequenti.

Quantum autem ad causam principalem dicit duo; quæ est secunda, & tertia conclusio. Primo, ut haber voluntatem universalis de lege alliga- tam ex institutione, Sacramento, effectum eius esse aequalis in omnibus, quantum est ex parte Dei, & Sacramenti, quod sicut habet materiam, & formam definitam, ut suprà dictum est contra hereticos, ita etiam & effectum, qui importatur ex determinatione significationis practicæ Sacra- menti: & de hac aequalitate loquuntur Patres, quando dicunt Sacraenta a malo, aut bono mi- nistro collata esse paria, & intelligitur illud una fides, unum Baptisma, unus Deus, &c. quantum est, inquit, ex parte Dei, & Sacramenti, excludendo differ- entiam, quæ potest esse ex parte suscipientis, ex qua potest crecre effectus gratiae, ut si est melius dispositus. Hæc conclusio est communis omnium, præcep paucis.

Secundò assertit Doctor potuisse Deum, præter illum effectum gratiae communis, qui est ex voluntae ordinaria, & lege, dare alicui in particu- lari maiorem effectum, ex speciali voluntate par- ticularis acceptionis persona: vel quia predesti- natus est, vel quia aliter acceptus ad maiorem gloriam. Hic excessus non proveniret à Baptismo, scilicet ut est instrumentum ordinarium, & habet efficaciam, ut subest voluntati diuinæ ordinaria, sed ex benevolentia Dei, quæ etiam mediante Sa- cramento, peculiariter ad hoc assumptio, posset cau- sare illum effectum ex opere operato, vel cerè independenter à Sacramento. Hæc etiam conclusio est verissima, quia nihil assertur præter poten- tiæ esse ex parte Dei sic operandi, si vell; ne- que deesse congruitatem, ex parte baptizati, quin Deus posset si veller eadem benevolentiam exer- cere, vel hoc medio in particulari, vel aliis qui- bus sic electus perueniet ad gratiam proportiona- natam sua gloria, iuxta communiorē senten- tiā, quæ hanc proportionem aequalitatis inter gratiam & gloriam statuit. Hic ergo docet Do- ctor, quæ ratione posset esse inaequalitas effectus gratiae, ex parte causa principalis; & non assertit, Non assertit an sic contingat, sicut assertit aequalitatem gratiae esse ex parte Sacramenti, & Dei, quantum ad le- gem ordinariam,

Tertia con- clusio.
Dea median- te Sacra- mento posse ex pec- ciali volun- tate dare ef- fectum maior- rem.

Duplex mo- dus causandi illū effectum.

Docet possibi- litatem.

Non affari- factum.

S C H O L I V M.

Possibile est Christum obtulisse suam passionem ad maiorem gratiam obtainendam per Baptismum his, quam illis: & forte Baptismus post passionem, maiorem gratiam dat, quam antea. Videtur enim suprà dicere maiorem gratiam, parvulo dari, ob denotionem ministri, sed tantum loquitur de

de passibile, vel dubitat: id tamen afferunt Bassol. & Gabr. citati, & Eckius tom. 3. hom. de S. Nicol. sed hoc intelligi debet, de merito de congruo, & forte tantum de gratia actuali, non de iustificante, quia hanc de condigno purus homo alteri mereri nequit. de quo 1. 2. quæst. 114. art. 6.

De secundo^c potest dici, quod illa causa meritoria potest efficacius operari ad gratiam in uno, quam in alio: vel quia specialius oblata pro uno quantum ad intentionem offerentis, quam pro alio: vel quantum ad executionem pro uno oblata in effectu, pro De Christi merito, vide alio non, nisi in prævisione diuina. Primo modo Christus ponitur communiter nosse 19. d. 3. q. omnia, quæ Deus nouit scientiâ visionis, & per consequens nouit omnes electos, & ad quem gradum gloriae fuerunt electi. Potuit ergo pro prædestinatione ad maiorem gloriam, pleniùs offere passionem suam, & præcipue cum se offerret pro genere humano ad hoc, vt de eis impleretur diuina prædestinatione.

Secundo modo, passio Christi efficacius cooperatur pro nobis, qui sumus in lege Euangelica, quam pro Patribus in lege Moysi: quia obsequium præstitum ad maius bonum retribuendum, magis acceptatur, quam beneficium præsumum. Et illo secundo modo est inæqualitas in suscipientibus gratiam per Circumcisionem, & Baptismum: propter inæqualem applicationem causæ meritoriae ad istos: & forte etiam in baptizatis ante passionem, & post passionem. Si autem primo modo, scilicet propter speciale oblationem in voluntate Christi sit inæqualitas gratiae in aliquo^d nunc baptizatis, dubium est de facto: sed possibilitas est ostensa.

De tertio dico^d, quod vel baptizati sunt parvuli, vel adulti: comparando parvulum ad parvulum, cum nullum habeant motum proprium, nullam habent inæqualitatem ad gratiam, ex parte sui recipiendam. Potest tamen in parentibus vnius, esse maior motus quam alterius pro suo parvulo: vel in aliquibus aliis ministrantibus, vel assistentibus Baptismo: propter quorum merita Deus vni parvulo potest conferre maiorem gratiam, quam alteri: sed hoc non virtute Baptismi, sed meriti. Et hoc modo forte parentes beati Nicolai orationibus suis meruerunt sibi maiorem gratiam, quæ erat in eo etiam parvulo principium tam mirabilis effectus, ut duobus diebus in hebdomada vnicarum tantum lacte contentus maneret. Et quoad hoc magis optandum est puerum baptizari à bono Sacerdote, quam à malo: quia orationes Sacerdotis boni, quas multas facit ante, & post Baptismum magis exaudiuntur, & valent illi, pro quo fiunt, quam orationes mali.

Si autem baptizati sint adulti, cum illi per motum proprium possint esse inæqualiter dispositi, & in Sacramento confertur gratia secundum proportionem dispositionis in suscipiente, sequitur inæqualis effectus.

Quod si compares parvulum adulto, regulariter parvulus nullum meritum habet: adulterus quantumcunque tenuem habeat voluntatem, dum tamen consentiat recipere Sacramentum, nec ponat obicem aliquem, videtur habere meritum proprium, & pro tanto magis dispositus est, quam parvulus: ergo, &c.

Sed esto, quod adulterus toto tempore Baptismi peccet venialiter, videtur ergo esse indispositus quodammodo: parvulus autem nullam indispositionem habet: ergo in illo casu parvulus maiorem gratiam recipiet. Respondeo, peccatum veniale non prohibet gratiam infundi, nec etiam actum meritorium simul habere: tamen quia anima pluribus actibus, non potest simul & quæ perfecit esse intenta; actus bonus, cum quo concurrit veniale, est minus intensus: & ideo minus meritorius, quam foret sine ullo veniali. Et ad propositum sequitur, quod adulterus si non ponit obicem peccati mortalis, & in susceptione Baptismi consentit; aliquem motum habet disponentem, quo caret parvulus: non obstante quod ille habeat veniale peccatum simul.

Ad argumentum dico, quod Baptismus plus dependet à ministro, ad hoc, ut sit Sacramentum, quia in eo simpliciter requiritur intentio: non sic in suscipiente, quia non potest vti ratione, sed quo ad hoc, ut hic effectus maior, vel minor recipiatur, magis dependet à baptizato.

C O M M E N T A R I V S.

⁵ **D**e secundo potest dici, &c. Declarat quomodo possit prouenire inæqualitas gracie ex applicatione diversa causæ meritoriae: quæ diversitas potest esse, vel ex parte offerentis, vel ex parte rei oblatæ. Ex parte offerentis, nempe voluntatis Christi; quæ aliter pro reprobis, aliter pro

prædestinatis obtulit suam passionem, quia pro illis quantum ad sufficientiam, pro his etiam quantum ad efficaciam obtulit: quia propter effectus principaliter venit, & ad compleendum effectum diuinæ prædestinationis, ut dicit Doctor: sic etiæ potuit obtulisse passionem suam efficacius pro aliquo,

*Passio ex-
hibita effi-
cacious,
quam pra-
missa.*

*Nō afferit,
sed dubitat,
afferunt
Bassol.
Gabr. citati,
& Eckius,
tom. 3. de
S. Nicol.*

*Quomodo
præstet ba-
ptizari à
bono, quam
à malo.
Gratia Ba-
ptismi da-
tur secundum
dispositionem
suscipientis.*

*Veniale non
prohibet
meritum si-
multaneum
contra Caiet.
3. p. 9. 79.
art. 1.*

*Adulterus nō
fit in bapti-
zatus, acci-
pit maiori
gratiam
parvulo.
Ad. org.*

*Ex spesiale
oblatione eti-
am.*

aliquo, qui maiorem ad gloriam, est praedestinatus, verbi gratia, pro mente sua. Et haec quarta huius questionis conclusio.

*Quinta conclusio.
Ex parte oblatæ posse esse ejusmodi.*

Viuersitas autem ex parte rei oblatæ continet secundum diuersum statum eius, & acceptationem diuersam, aliter enim fuit passio, ut præmissa tantum acceptata, aliter ut exhibita, quia obsequium præsumitur magis acceptatum, quam præsumum. Primo fuit applicata Patribus per remediam legis naturæ, & scriptæ; & sic attenditur inæqualitas gratiae inter Circumcisionem, & Baptismum propriæ inæqualitatem applicationem ex parte rei oblatæ. Et haec est quinta conclusio huius questionis. Ex cuius fundamento deducit aliam probabilem, licet incertam: nempe ex eadem ratione Baptismum ante passionem non habuisse eundem effectum gratiae, quem habuit post Baptismum; de qua suprà dixi in *commento questionis 1. art. 2.* Tandem concludit quantum ad factum: si autem primo modo, scilicet propter speciale oblationem in voluntate Christi, sit aliqua inæqualitas in aliquibus nunc baptizatis dubium est de facto; sed possibilis est ostensa, &c. Ex quibus constat Doctorem nihil definire quantum ad factum, sed solum quantum ad possibilitem quoad inæqualitatem gratiae ex parte causæ principali & meritoria.

Sibil definis quantum ad factum, sed quoad possibilitem.

6

*Sotus,
Vasquez impunis Scoto.*

Paludanus sententia.

Immerit itaque Sotus in 4. disp. 6. quest. 1. art. 6. assertorem huius sententie Doctorem facit, sicut & Vasquez disp. 1. 35. cap. 4. & quidam alij: quia nihil assertor Doctore quoad factum, solum extensis potentiam, ut bene aduertit etiam Scholastes venerandus meus Magister & Rater. Conclusione ipsum assertunt alij ab eo citati, & præceteris Paludanus quest. 1. art. 9. ex alio fundamento id assertur in paruulis, qui ante vsum rationis moriuntur, quia putat omnes tam Angelos, quam homines, electos esse ad inæqualem gloriam, & consequenter gratiam: quidquid sit de hac sententia, & eius fundamento, nescio quâ ratione alij existimeni: eam esse omnino liberam, aut sine fundamento assertam; quia id perinde etiam diceretur de opinione cooperatorum, præter hoc solum, quod legi communii congruum sit definire effectum Sacramenti, ut dicit Doctor.

Sed responderi potest id certò etiam non constare, quin aliquid contingat mediante Sacramento, ultra illam mensuram ex dispositione adulti, ut infra dicimus, quod etiam ex opere operato causat Sacramentum: & ultra hoc etiam aliud causari, ex speciali dispositione Dei videtur insinuare Tridentinum, sese. 6. cap. 7. *Institutum in nobis recipientes (loquitur de grata sanctificante) unusquisque suum secundum mensuram, quam Spiritus pars partitur singulis prout vult, & secundum propriam cuncte dispositionem, & cooperationem, &c.*

Duas ergo causas assignat Concilium, vnde potest crescere gratia secundum mensuram diuersam in singulis, alteram ex voluntate Spiritus, qui partitur singulis mensuram prout vult; & quamvis loquatur Concilium de grata iustificante, alludit tamen ad verba Pauli 1. ad Corinth. 11. vbi agit de distributione donorum per eundem Spiritum, earumque diuersitate secundum voluntatem Spiritus sancti donantis, singulis prout vult, & non ex merito cuiusquam, aut dispositione: ergo supponit Concilium dari inæqualitatem gratiae baptismalis, de qua agit, non solum in adulto ex inæqualitate dispositionis, quæ est altera causa iata assignata; sed etiam ex inæqualitate,

quæ prouenit ex voluntate Spiritus: sed non est maior ratio, cur id fiat in adultis, quam in paruulis, quia adulti præter dispositionem, & vsum, quem habent liberi arbitrij, sunt pares paruulis: ergo si possunt esse inæquales adulti in gratia hac, non solum ratione dispositionis, sed etiam ex speciali voluntate Dei, nihil obstat quin id in paruulis contingat.

Et confirmatur, quia licet gratia sacramentalis sit de communi lege determinata, id ita intelligendum est, quantum ad gradum infra quem non datur alia minor virtute Sacramenti, non tamen quantum ad excessum: ita etiam possit dici saltem in adulto, in quo est aliqua dispositio, quam non habet paruulus; & recipit virtute Sacramenti gratiam maiorem, qua etiam maior & maior est secundum excessum dispositionis: ergo, *Variatur in adulto.* si ex lege non determinatur gratia sacramentalis in adulto, quantum ad excessum, ita etiam possit dici, saltem in aliquibus paruulis, etiam non seruari mensuram determinatam. Patet consequentia, quia licet in paruulo electo ad maiorem gloriam, non sit propria dispositio, à qua excusat ob inhabilitatem: tamen est major acceptatio, quâ ordinatur ad perfectiore gradum gratiae & gloriae.

*Non effectu
Dei prævidet
riam, si ali
quibus par
uulis conser
vat effectum mo
riorem.*

Quod vero illa gratia conferatur per hoc, vel aliud medium diuinæ prouidentiæ, perinde est, maximè, cum Sacramentum, posita inæqualitate ex parte subiecti, non limitatur ad gradum æqualem effectus; imo magis videtur præter diuinam prouidentiam ordinariam, ut Deus, suspendendo concursum causarum naturalium, perducat infan tem ad eum statum, quo possit attingere gradum gratiae destinatum, sive per frequentationem Sacramentorum, sive per actus proprios, quam ut per ipsa Sacra recepta vberiore gratiam conferat, quia sic operatur per media ordinaria, quæ ex se alioquin ex inæquali dispositione subiecti habent efficaciam maiorem, vel minorem; & casus ponatur in infante valetudinario.

Confirmatur secundum, quia quantum ad alios effectus concomitantes, ut extinctionem, aut diminutionem fomitis, auxilia gratiae, & gratias gratis datas, inæqualis est effectus Sacramenti etiam in infantibus: ergo etiam perinde dici potest de gratia gratum faciente saltem in aliquibus, in quibus vita est illa inæqualitas effectus cocomitatis, ut in sancto Nicolao. Patet consequentia, quia date hos effectus mediante Sacramento, qui regulariter per ipsum non conferuntur, videatur magis extraordinarium, quam quod effectus ordinarius eius detur intensior, aut perfectior.

Nec video, quid vrget contra hanc sententiam ex Conciliis, aut Patribus: nam loca Cypriani, quæ adducit Suarez, ad aliud intentum spectat, ut bene adhortauit Vasquez. Rationes etiam, quas adducit ipse Vasquez, non conuincunt. Quod primò dicit non deesse Deo alia media, quibus infantem perdueceret, aut certè adultum, ad gradum destinatum gratiae, id verum est, sed inter media diuinæ prouidentiæ subiecta, est etiam Sacramentum: id certum est ex bonitate diuina, & misericordia quæcumque sint media applicari, & donari absque proprio merito; nam sive per opera eius perducatur, ipsa opera donantur, sive per Sacramenta eodem modo disponitur ad Sacra menta.

Quod secundum assert, illam electionem ex prævisione sub conditione modi & medij, quo secundum sententiam, illumini

*Secunda con
firmatio.*

*Responso ad
obiecta.*

Vasquez.

Ad primam.

*Media salu
tis à Deo do
nari gratia.*

*Causam di
ueram gra
tiam in Sa
cramento ex
speciali Dei
voluntate.*

*Partis dono
rum, & gra
tiae iusta.*

10

illum perducere posset, dato etiam hoc, quod non admittitur communiter. Respondet inter alia media, & modum hunc, quem iam diximus, posse comprehendendi. Aliud, quod adiicit ex singulari opinione redundant, qua reiicitur.

Rationes
Suarez sol-
lubatur.

Quod obiicit etiam Suarez non conuincit: nam Tridentinum *sess. 7. can. 7.* nihil ad præsens institutum facit, cum docet Sacramentum effectum suum dare semper quantum est ex parte Sacramenti, & Dei, nisi ponatur obex, id verum est: sed an quibusdam conferat vberiorem effectum, nihil assert, aut negat Concilium, quod solum determinat de efficacia Sacramentorum.

Concilium
explicatur.

Quod effectus
Sacramenti
sit determi-
natus, & quo-
modo?

Deinde significatio, inquit, Sacramentorum est determinata: ergo & effectus. Responderi potest esse determinatam quantum ad gradum, infra quem non dat alium; non tamen ita determinata, quin crescere possit secundum mensuram effectus prout Spiritus sanctus partitur dona prout vult; neque hoc efficacia, aut certitudini Sacramentorum derogat, sed eam ampliat.

Determinatio
effectus in
specie.

Tertio adiicit eodem modo dici posse nullum Sacramentum comparatum ad aliud in specie habere determinatum effectum, sed nunc hunc, nunc illum pro Dei arbitrio. Respondet negando sequelam, quia determinationem effectus Sacramenti in specie habemus ex Scriptura, Conciliis, & Patribus, verbi gratia, quod Baptismus regenerat, Eucharistia nutrit, Pœnitentia absolvit, &c. De hac alia determinatione non ita nobis constat.

Instrumentum
operator
prout appli-
catur, & mo-
netur.

Quarto, inquit, vbi est æqualitas ex parte passi, & æqualitas ex parte causa, & Sacramenti. Respondet ceteris paribus id concedi posse, sed non est æqualitas ex parte passi, vt consideratur in ordine electionis, neque Sacramentum solum operatur ex virtute limitata ad hunc, vel illum gradum, sed prout mouetur, vel applicatur à causa principali, nunc æqualiter, nunc perfectius, prout vult; & cuius virtus non est alligata Sacramento, nisi ut ad gradum inferiorem effectu ordinario refertur, ad perfectiorum autem, ex benevolentia particulari extendi potest.

II
Obiectio-
nes
Saci.
Supponit non
admissa.

Obiicit plura Sotus, sed procedunt ex non concesso, quia supponit illum gradum excedentem non dari huc, & nunc virtute Sacramenti: huc non supponit Doctor; quamvis enim dicat, quod ille vterior gradus non deruit virtute Sacramenti, sed ex speciali benevolentia diuina, id intelligendum est iuxta antecedentia, vbi dicit ex voluntate vniuersali Deum disposuisse dare gratiam regulatiter mediante hoc signo certo in determinato gradu, ita vt nulli minorem: Et illa, inquit, potest dici conferri virtus Sacramenti; & hoc modo esse æqualem virtutem Sacramenti in omnibus; & in hoc sensu dicit illum gradum excedentem non conferri virtute Sacramenti, sed ex benevolentia particulari: quia nempe Sacramentum vt haber efficaciam, & assistentiam Dei, vt signum certum ex voluntate vniuersali tantum, non extenditur eius virtus, aut significatio vltra illum gradum: vt subest tamen voluntati speciali Dei, causat illum gradum excedentem, etiam ex opere operato; nam & hoc titulus ipsæ questionis supponit, & impugnat huius sententia: nam alioquin ille gradus, si à solo Deo produceretur non mediante Sacramento, concomitante se haberet ad effectum Sacramenti, nec sic esset locus questionis: An scilicet omnes baptizati equaliter recipiant effectum Baptismi? neque etiam impugna-

tioni, vt dixi, quæ procedit ex determinata significacione, & significato Sacramenti, cui non correspondet gradus excedens à solo Deo causatus, magis, quam si caufaretur per meritum, vel alio modo: id est Doctor hunc sensum supponens dicit: *Quantum ad Deum determinantem se cooperari isti signo per effectum significatum, &c. aliquo modo potest esse differentia, aliquo modo non, &c.* quando effectus est æqualis, quando inæqualis fit à Deo cooperatorante Sacramento.

Ex his corrigit secunda ratio Sotus, quæ est contra suppositionem questionis, ita enim procedit, ac si ille excessus non caufaretur per Sacramentum. Tertia ratio procedit in sensu contrario, admittendo suppositionem, quasi liberum sit sententiam studio impugnationis ad extrema trahere, & propellere ad contradicentiam, quo facilius explodatur. Summa rationis est: quod périnde etiam dici possit Deum per meritum æquale conferre inæqualem gratiam. Respondet negando sequelam, quia inter meritum, & gratiam, & gloriam datur proporcionaliter secundum medium iustitia, non ita in Sacramento, quod operatur ex ihera liberalitate instituentis, & independenter a merito, & dispositione infantis; in adulto vero ex proportione dispositionis seruatur medium iustitiae de congtuo, quando est in peccato personali.

Minus vrget altera consequentia, nempe extra Sacramentum & meritum, Deum posse caufare illum gratiam ex motu prædestinationis, & sic tota meritorum ratio proscriberetur. Respondet absolutè potuisse Deum sic facere; non tamen regulariter, perducere prædestinationem ad effectum, nisi per media ordinaria, & statuta, nempe Sacra menta, & opera; quamvis aliquos præter legem iustificauerit in vtero, vt fortirentur effectum prædestinationis, qualis erat illa gratia: nihil in hoc præscriptum, aut proscriptum est contra legem ordinariam, sed supra illum actum est, quod per media eius haberi potest in diuerso statu infantis.

Oportet etiam probare, delege ordinaria, ita arctasse Deum efficaciam Sacramenti, vt ultra gradum determinatum, ex speciali voluntate ad vteriorem gradum quandoque non extendantur. Et quamvis de lege ordinaria media salutis comprehendantur sub Sacramentis, & operibus, non eodem modo omnes electi vocantur, mouentur, & pertingunt finem: nam quidam per opera, quidam per Sacramenta; aliis alia sunt opera, prout dorantur, neque singulis omnia, vt per se notum est; neque si per pœnitentiam finalē, & fidem saluatus est latro in Cruce, proscribitur meritum iustitiae, aut fortitudinis, aut aliam virtutem, neque si infantes mediante Sacramento saluantur, despicit id est Deus opera piorum: & vt suprà dictum est, in commento præcedentis questionis; si gratia vberior mediante Sacramento daretur alicui, non id est excluditur à iustitia operum, quibus meretur gloriam, quando ad eum statum pertingit, vt patet in Beato Ioanne Baptista, & Ieremias: non licet ergo inferre ex gratia collata à Deo mediante Sacramento dispensationem operis: nam ex sententia D. Thomæ (vt ibi visum est) opera subsequentia comparari possunt ad gratiam antecedentem etiam liberaliter datam, vt inerititia eius.

Ex quo patet ad quartum, quo vrget ex haec sententia sequi, quod qui prædestinatus est ad maiorem

12
Secunda &
tertia ratio
suumuntur.

Aliorū meri-
tum, aliorū
Sacramētū
caufat.

Consequentia
non cōcludit.

Deum ali-
quando secū-
dum legem,
aliquando
supra legem
ager.

13

Diversitas
vocationis,
& mediocritatis.

14

Quarta ratio.

*Rosendo Pa-
ludani.*

Alia responso.

*Gratia in ad-
ultis ordi-
natur ad me-
ritam.*

maiores gloriā habeat ampliora merita; quia nēmpe ex illa benevolentia recipit maiorem gratiam, & gloriā proportionatam. Respondet Paludanus, admittendo consequentiam; verbi gratiā, in infante si sic decederet; sed quantum ad præsentem quæstionem, & in casu argumenti, quo talis perueniat ad ætatem capacem meriti, facilis est responsio ex dictis; imò argumentum scipsum destruit, quia vberior gratia actualis, & habitualis in adulto ordinatur ad perfectionem operis proximè, sicut perfectiora media ad perfectiorem finem.

Extra controversiam est adultis, qui saluantur per opera, ex Dei dono, per vberiorem gratiam, dari etiam perfectiora merita; illa gratia abundantior datur à Deo, vt principium excedens; & sicut adiutoria perfectiora gratiæ actualis correspondunt ad finem perfectioris operis: sicut ergo prædestinatus adultus ad gloriam maiorem, requirit etiam perfectiora opera; sic vberior gratia, quām reciperet mediante Sacramento, cui etiam correspoderent adiutoria proportionata gratiæ actualis non esset otiosa, sed abundantius reduceretur ad actum meriti. Et sicut gloria in adulto iustificato, non est ex sola gratia, sed etiam ex operibus per gratiam factis, quo abundantius ei prouideretur de gratia, ita abundantius prouideatur de operibus proportionatis. Alia inconvenientia quæ adducit præfatus author, explicando hanc sententiam modo dicto, & iuxta principia Doctoris nostri, vel non sequuntur, vel non concludunt.

Hæc differendi causa dixerim, quia ex instituto commenti non faciunt, cùm Doctor non afferat de facto contingere inæqualem effectum hoc modo, sed vt ostenderetur possiblitas huiusmodi non derogare, aut meritis, aut Sacramento, aut Dei prouidentiæ. Quod namque opponitur de merito, eiūsque necessitate, solum habet locum in adultis, non in parvulis, in quibus non habet locum, nisi cùm peruererint ad ætatem adultam: tunc autem sicut & in adultis, saluat meritum perfectius ratione gratiæ perfectioris, quæ ad opera perfectiora inclinat. De parvulis autem decedentibus ante usum rationis, haberent gloriam perfectiorem ratione: gratiæ perfectioris, iuxta tenentes eos fuisse electos ad maiorem gloriam: sed id non spectat ad hanc quæstionem: quia incertum est, an sint ita electi aliqui ipsorum præ aliis; solum Deo referuntur est.

d. *Deterio dico, &c.* Declarat quomodo possit esse inæqualitas effectus sacramentalis ex parte recipientis, inter parvulum, & parvulum nulla

est inæqualitas ab intrinseco, ab extrinseco potest esse ex imperatione parentum, aut ministri, aut offerentium. Hæc est quinta conclusio in ordine. Prima pater, quia nullum habent actum proprium, aut dispositionem. Secunda patet, quia fides, & merita ipsa possunt maiorem gratiæ imperare parvula. Circa hanc benè aduertit Scholastes, intelligendum esse non de sanctificante, sed de aliquo dono gratuito, quod gratia actualis, aut gratis data dicitur: quia supra quæst. 2. huius resp. ad 2. negat dari aliquam cauam meritoriam primæ gratiæ, sive sit fides parentum, sive Ecclesia, præter solum Christum: hæc dona autem annexa effectui Sacramenti possunt impetrari à ministro, vel aliis, vt afferit S.Thomas 3. p.9.64. art. 1. D. Thom. ad 2. id ipsum docet Caietanus de gratia sanctificante, posse eam maiorem impetrari per instrumentum, ita præfato loco intelligens S.Thomam, & alij auctores, quos citat Scholastes.

Citatur etiam noster Doctor hic pro hac opinione communiter, sed immerito ex dictis. Quod si quis eam defendere voluerit tanquam eius, videat quæ dicant Patres de virtute fidei ad imperationem de ieiunio matris Samonis quantum valuit filio: item Matthæi 9. *Videm Iesu fidem illorum,* (nēmpe supponentium paralyticum ex teatro) *dixi confide fili, remittuntur tibi peccata tua;* vbi glossa: *Quantum valeat apud Deum fides propria, apud quem sic valuit aliena, vt intus, & extra sanaret hominem?* Item, quantum valuit oratio Stephani pro Paulo, & innumera huiusmodi? Hoc tamen erit meritum de conguo tantum, ex cuius motivo Deus in Sacramento dat vberiorem gratiam, quām alijs regulariter non confert. Quod autem contra hoc afferri posset ex illa quæstione, quæ dicitur Sacramentum non dependere à malitia, aut bonitate ministri, intelligitur quantum ad substantiam Sacramenti, effectum, & fructum, eius ex lege, & ordinarium. Quibus non obstantibus Deus adiicere potest ex liberalitate aliquid ob imperationem aliorum. Contraria opinio magis placet, vt quæ communis est, & magis consenteantia principiis Doctoris.

Subiicit in adultis inueniri inæqualitatem effectus ex inæquali dispositione; est Tridentini c.7. *iam citato,* & communis Theologorum: ex quo sequitur tertium, quod adiicit, inæqualem esse effectum Sacramenti in parvulo, & adulto: quia in hoc maior est ratione consensus, & fidei, & actus boni disponentis. Loquitur de adulto absolutè, sicut alijs suprà explicuimus, nēmpe vt habet originale tantum, & non mortale actuale, licet habere possit veniale: reliqua patet.

*Explicatur
sensus Docto-
rii.*

*16
Principia ex
quibus maior
effectus ac-
quiritur.*

*Soluitur rati-
onem opposita sen-
tentia.*

*Praefatur
communis.*

*Inæqualis ef-
fectus in pa-
rvulo & a-
dulto.*

Nota.

Q V A S T I O VIII.

Quid faciendum de parvulo exposito?

D.Thom.q.66. a.9. Richard. hic art.vls.q.1. Sotus d.3. a.9. Suar. tom.3. 3.p.d.22. f.2. & d.31. f.6. cap.cum istaque. c. similia. & c.parvulos, de confec.d.4.sunt. Leon. & Greg.

V X T A ista patent quædam quæstiones sine argumentis. Primi, quid faciendum est de parvulo exposito? Respondeo, aut inueniuntur in eo certa signa, quod non est baptizatus, sicut mulierculæ consueverunt cum eo apponere sal. sicut cum deportandis ad Baptismum sit: & tunc absque aliqua hæsitatione baptizandus est absolutè. Aut non inueniuntur cum eo talia signa, & adhuc,

adhuc, quod non potest de eo haberi tale signum per viciniam, nec per testimonium fide digni, quod si baptizatus, baptizandus est: tamen tutius est ut illâ illius capituli *Extrav.*, de Baptismo, & eius effectus, de quibus dubium. Et de isto casu loquitur Leo de consec. distin&t. 4. De quibus (inquit Leo) nulla extant indicia inter propinquos, & vicinos, quibus baptizati fuissent doceantur, agendum est ut renascantur, ne pereant; in quibus, quod non ostenditur, ratio non finit, ut videatur iteratum.

C O M M E N T A R I V S.

*De expositio.**Leo.
Carthagin.
African.
VFormat.
Alexand. III.*

Vxtra ista patent quedam questiones, &c. Resolu-
tio huius questionis est vera, non solum ex
Decreto Leonis citato, sed etiam Carthaginensi
V. cap. 6. Concilio Africano sub Bonifacio,
cap. 39. VVormatiensi cap. 70. & refertur
de consecras. distin&t. 4. cap. Placuit. Alexan-

der III. capitulo, *De quibus*. Ex quo resolut Doctor dandum esse tutius Baptismum, sub conditione. Anteriores Patres absolute bapti-
zandum docuerunt ex speciali conditione illo-
rum temporum, in quibus minus fundari posset
presumpcio.

Explicatio-
nis
alii.

Q V A E S T I O I X.

Vtrum paruuli Iudeorum, & infidelium sint iuris parentibus
baptizandi?

D.Thom. 3.p.q.68.a.10.(ubi Caiet. & alijs) & 2.2.q.10.a.11. Richard.d.6.a.3.q.3. Durand.hic q.6. Palud. q.4. Gabr.q.2.a.3. Valq.3.p.d.155. Suarez 3.p.10m.3.d.25.s.4. Sotus d.5.q.1.a.7.

PE paruulis Iudeorum, & infidelium, an sint iuris parentibus baptizandi. Dicitur quod non: quia aut redderentur parentibus, & tunc baptizatio eorum esset in contumeliam fidei Christianæ, quia post nutrimenta à parentibus in errore parentum: aut non redderentur, & tunc fieret iniuria, quia dum sunt paruuli, ius habent parentes in eos.

Rich. in 4.
d. 4. art. 3.
q.3.

Sed hæc ratio, licet forte concludat de quacumque persona priuata, quod non possit paruulos à talibus auferre, nec iuste baptizare; non videtur tamen concludere de Principe, cui in regimine reipublicæ tales sunt subditi. Nam in paruulo Deus habet majus ius dominij, quam parentes: vniuersaliter enim in potestatis ordinatis, Potestas inferior non obligat in his, quæ sunt contra superiorem, sicut docet Augustinus de verbis Domini, hom. 6. & ponitur cap. vlt. lib. 2. *Si aliquid iubet potestas, quod non debes facere; hic sane contemne potestatem, timendo potestatem maiorem.* & declarat in exemplo de Curatore, & Proconsule, de Proconsule, & Imperatore, de Imperatore, & Deo: ergo si quis habet regere rem publicam, magis debet quantum in se est, cogere vnumquemque subdi domino superiori, quam inferiori: imò superiori contempto' inferiori, quando inferior in tali dominio resistit superiori.

*Tom. 10.**Superiori*
Domino cō-
tra inferio-
rem obe-
dīcum est.

Sicut ergo Imperator deberet sententiare aliquem obedire debere Proconsuli, contempto præcepto Curatoris, id est, inferioris Proconsule, si contradiceret Proconsuli: ita etiam, si essent sub eodem dominio ordinata, scilicet, quod aliquis esset seruus Titij, & Titius Petri: magis deberet Imperator cogere seruum, seruire Petro, quia superior est Titio, quam Titio, si Titius vellet ut seruo illo contra dominium Petri: ergo maximè debet Princeps zelare, pro dominio seruando supremi Domini, scilicet Dei; & per consequens non solum licet, sed debet Princeps auferre paruulos à dominio parentum volentium eos educare contra cultum Dei, qui est supremus, & honestissimus dominus, & debet eos applicare cultui diuino.

C O M M E N T A R I V S.

DE paruulis Iudeorum, &c. Hanc questionem paucis absoluunt antiqui, quam moderni, ex variis dicendi modis, in variis etiam questiones trahunt: quorum, vel ipsas opiniones prolixum est referre: videantur anthores, quos citat Scholasticus sub titulo questionis de filiis infidelium, qui non subsunt Principibus Christianis, sive ut serui, sive ut ciues, non est questione.

sed de iis qui subsunt, & quorum potest adhiberi cura debitæ educationis, & disciplina in Christiana religione; & lis quæ spectant ad salutem: quia in his tantum fuit praxis aliquorum regnum, ut in Hispania, ex qua forte primum mora est questione inter Scholasticos: nèquæ est questione de Baptismo authoritate priuatâ dato, sed publicâ, quæ supponit potestatem in parentes.

*Quantum**separo que-*
stionis.

Negatius.

Quantum ad subiectos ciuiliter, negant aliqui posse baptizari inuitis parentibus, licet : alij negant etiam validè baptizari ; in priori sententia est D.Thomas, & Richardus loco citato à Scholastice, & alij. Secundam docent quandum sub cura parentum degunt, & potestate quorunque docent ad Baptismum infantis requiri consensum, & voluntatem alienam ; non secus, ac ad Baptismum adulti consensum proprium : ita Durandus in 4. dis. 4. quest. 6. Paludanus quest. 4. Capreolus dis. 5. quest. 1. art. 3. ad 3. Sylvestris in summa, verbo Bapti-

smus 4. quest. 7. Marsilius in 4. quest. 4. art. 4. dub. 3. Marsilius. Quantum ad seruos communiter tenetur, filios eorum posse baptizari inuitis parentibus, sed differentia est, quod quidam baptizari non posse sunt, antequam separantur; alij dicunt etiam ante separationem baptizari posse.

Affirmativa Doctoris.
Affirmatiuam partem docet Doctor cum limitatione superius adiecta, quem in praesenti questione sequuntur omnes eius discipuli, & Gabriel : vide scholium quod summarie, & clare resoluit hanc difficultatem.

S C H O L I V M.

Principem posse inuitis parentibus infidelibus subditis, baptizari facere eorum parvulos, modo prouideat ne maiora mala inde sequantur: imò ipsi parentes forte minis inducendi essent ad professionem fidei, si circumstantiae id utile suaderent in fidei fauorem. Ratio, quia Princeps debet zelare pro dominio Dei, quod habet in parvulos ut baptizentur, & ei seruant, & compescere subditos abutentes suo subordinato dominio in contrarium. Ratio est Augustini citati à Doctori: non tamen sub pena mortis essent compellendi: sed bene pena exilio, vel mortis ciuilis, & sic intelligit Doctor, & hoc secundum practicauit Ferdinand. Rex Hispan. & habetur ex l. Cunctos, C. de sum. Trin. primum prohibuit Concil. Tol. IV. ut habetur, c. de Iudeis d. 45. illud certum & commune, parvulos inuitis parentibus infidelibus validè baptizari, quia non requiritur propria, nec parentum intentio in parvulo, ex August. 23. est contra Dur. hic q. 7. & Cathar. opus. de infantibus Iud. baptiz.

2 Dico ergo breuiter^b, quod si Princeps hoc faceret, cum cautela bona, scilicet ne parentes prius cognoscentes hoc futurum, occiderent pueros suos, & quod baptizatos faceret religiosè educati: bene fieret. Imò quod plus est, crederem religiosè fieri si ipsi parentes cogerentur minis, & terroribus ad suscipiendum Baptismum, & ad conferendum postea susceptum: quia esto quod ipsi non essent verè fideles in animo: tamen minus malum esset eis, non posse impunè legem suam illicitam seruare, quam posse eam libere seruare. Item filii eorum si bene educarentur in tertia, & quarta progenie, essent verè fideles.

Isa. 10. Et si dicas, quod securum prophetiam Isaiae, quam recitat Paulus Rom. 9. Reliquie Israël conuertentur in fine; & ideo Iudeos non oportet cogere totaliter ad Baptismum suscipiendum, & relinquendum legem suam. Respondeo, non dubito, quin vera sit propheta Christi, quam recitat Christus Ioan. 5. Ego veni in nomine Patris mei, & non acceptis me: si aliud venerit in nomine suo, illum suscipietis: ergo ad minus ex verbo Christi erunt peruerteri, quia adhærebunt illi peccato Antichristo, de quo est sermo Christi prædictus.

3 Et si dicas, quod visâ destructione Antichristi, illi qui sibi adhæserant, conuertentur; dico pro tam paucis, & sic tardè conuertendis, non oportet tot Iudeos in tot partibus mundi, tantis temporibus sustinere in lege sua persistere: quia, finalis fructus de eis Ecclesia est, & erit modicus. Vnde sufficeret aliquos paucos in aliqua insula sequestratos permitti legem suam seruare, de quibus tandem illa prophetia Isaiae impleretur.

*Council. Tol. 4. c. 55. * al. Sife-
buci.* Istud autem de parentibus infidelibus cogendis per minas, & terrors, videtur probabile, quia simile commendat illud Concilium Toletanum supra allegatum d. Qui pridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi principis * Assebuci: ergo in hoc approbat eum tanquam principem religiosum, quia infideles coegerit ad fidem.

C O M M E N T A R I V S.

*Conclusio af-
firmativa.*

Probatur.

b **I**co ergo breuiter, &c. Hæc est conclusio Doctoris, quam probat ratione præmissa ex autoritate S.Augustini, & ex subordinatione iuris parentum in filios, ad ius quod habet in ipso Deus; contra quod nec licet nec iuste fuis dominij inferioris, non solum in præiudicium iuris diuini; sed ipsius tertij, nempe infantis, cui tenetur patens prouidere de remedio necessario ad salutem, non solum ex præcepto diui-

no, sed etiam naturali: non secus ac de alimentis. Et hoc de iustitia eo modo, quo potest interuenire inter patrem, & filium iustitia: sed Princeps habet potestatem coactiuan respectu subditorum ad defensionem innocentis, quia gladium *Potestas Prin-
Dei portat*; alioquin non recte consisteret politia à Deo instituta inter homines. Si delictum publicum particularis persona, & subiectæ non ordinaretur per sufficientem autoritatem, quan-

tum

*Im re ipso-
cum filij in
parentes.*

*Tenentur ei
quæd neces-
saria, & cogi-
posunt.*

*3
Res pœnitentiæ
etia. atio-
rum.*

*Teneri paren-
tes adeo quæ
necessaria
sunt lumina
natura.*

*4
Impugnat
ius naturæ nō
obligat con-
tra legem fi-
dei.*

*Omnis lex
subordinatur
charitati, &
fidei.*

*Finis propa-
gationis, &
matrimonij.*

*5
Obligatio re-
cipienda fidei
proposita suf-
ficiens.*

*Ad obligatio-
nem non fa-
cie quod lu-
mine natura-
li non sit na-
tum.*

Scoti oper. Tom. VIII.

tum ad posse, & maximè si est contra ius textij, quale in proposito est ipsius infantis, & Dei, quia patens tenetur filio infanti reciprocè, sicut filius parenti: ergo si ex iure parentis in filium, fieret iniuria, si parenti auferretur; sic etiam ex debito parentis, quo obligatur filio infanti, fieret iniuria infanti, si abstrahat necessaria ad vitam corporalem, & spiritualem, sine quibus nequit confundere: vnde sicut Princeps potest vindicare occisionem infantis, quantum ad vitam corporalem in parentem, & eripere infante hoc periculo, & separare à parentibus: ita etiam potest à fortiori vitam eius spiritualem defendere, quia hæc potior est, ad cùmque retinendam, expenda eft vita temporalis.

Respondent aduersarij, quòd licet defendunt infantes, & separantur a parentibus, quando iniusta vis ipsi infertur in rebus debitibus iure naturæ; eo quòd defensio hæc locum habeat solùm contra vim, & fraudem manifestè repugnantem iuri naturæ. Parentes infideles non inferrunt talē iniuriam, neque abutuntur patriæ potestate propriè contra legem naturæ, sed contra legem fidei, & contra pietatem non lumine naturali cognitam, sed solo lumine fidei nota: ex quo inferunt, futile esse hoc argumentum; quia alijs probaret priuatæ autoritatæ, sicut licet defendere infantem, quem occidit patens; ita etiam liceret baptizare eo inuito.

Contra hanc responsionem primò, ius naturale non obligat contra legem fidei, quidquid enim conceditur iure naturali, completerur in Decalogo, & reducitur ad præcepta virtutum, quæ omnia confirmant lege fidei; & quæcumque lex ordinatur ad finem charitatis, quia charitas est plenitudo legis: nam sicut nullus est status medius naturæ pura; sic etiam nulla lex naturalis, quæ non subordinatur charitati, fidei, & saluti: ergo nulla obligat in præiudicium fidei, & charitatis: pietas enim, in qua fundatur omne ius patens in filium ratione propagationis, non obligat contra finem ipsius propagationis, qui est cultus Dei, recta educatione prolis ad salutem ordinata, ad quæ ordinatur etiam matrimonium, siue ut contractus naturalis est, siue ut Sacramentum: ergo pietas non obligat contra fidem, aut charitatem, aut salutem, & rectam educationem prolis, aut contra ipsam pietatem, qua patens tenetur infanti: ergo nullum ius concedit patenti in filium contra debitum pietatis, quæ tenetur filio, contra præceptum fidei, quo tenetur patens, & charitatis, contra præceptum de suscipiendo Baptismo, quod obligat tam fideles, quam infideles.

Sed hæc præcepta lumine naturali ipsi non sunt nota; & iis propositis sufficienter tenetur ea amplecti, neque est ignorans: ergo etiam præceptum, quo tenetur ex pietate ad rectam educationem, & necessariam infanti ad salutem sufficienter propositum eum obligat; ita vt nullam habeat excusationem, aut prætendere possit, quin peccet contra pietatem; sicut is, cui prædicatur sufficienter fides, & eam non vult recipere, peccat peccato infidelitatis, vt per se notum est; & cui prædicatur necessitas Baptismi, & legis obligantis, illudque contemnit, omnium opinione peccat, quia lege comprehenditur, & nullam iuris, aut facti ignorantiam prætendere potest, cùm ipsi sufficienter proponatur; quod ergo lumine naturali, aut lumine fidei diuina, aut humana cognoscat obligationem, quæ

tenetur prouidere filio, non facit ad propositum, modò subsistat ipsa eius obligatio, quamvis ignorantia fundata, & inuincibilis ipsum alijs excusaret à culpa, donec proponatur ei sufficienter præceptum. Multa enim sunt præcepta naturalia, quæ seclusa traditione, & instruclione per alienam authoritatem, priuatum, aut publicam, non cognoscuntur ab infidelibus.

Sed infideles sub Principe Christiano, & inter Christianos degentes, nequeunt prætendere ignorantiam fidei, aut Baptismi, vt praxis docet, quia coguntur in plerisque locis audire verbum fidei, & mysterium, ac necessitatem Baptismi, vt Roma Iudei: ergo tales tenentur præcepto naturali prouidere filio de Baptismo, & consequenter nullum ius habent educandi filium contra præceptum, in perniciem, & damnationem: sed vbi non lèditur ius paternum, quod in proposito est nullum, non fit iniuria prouidendo filio per publicam authoritatem, quæ succedit, & corrigit errorem patris; & seclusis alijs inconvenientibus & impedimentis, hoc ad eam spectat: ergo licet potest id præstare, non obstante autoritate parentum.

Secundò, Baptismus, aut fides suscepta, non inducit majorem obligationem legis naturalis parentibus respectuè ad pietatem, quæ tenentur filiis: quia non aggrauat legem naturæ fides, neque destruit, neque præjudicat iuri parentum in filios, alijs essent peitoris conditionis in hoc quām infideles, & Iudei; sed filij hereticorum, & fideliū possunt secundū aduersarios baptizari authoritate Principum, & Ecclesiæ renuentibus parentibus: ergo etiam infidelium subditorum filij baptizari, sine præiudicio iuris paterni, inuitis parentibus, authoritate Principis.

Maior patet ex dictis: quia fides confirmat legem naturalem, ac proinde non tollit ius paternum in filios. Minor conceditur communiter ab omnibus, exceptis fortè iis, qui requirunt consensum parentum, vt Baptismus sit validus: quæ sententia superioris impugnata est, cùmque meritè reiiciunt communiter authores post Augustinum; & quidquid de ea sit, non facit ad institutum, in quo quæcumque præcisè de titulo iustitiae requisitæ ad actum, ne fiat contra ius paternum. Consequentia probatur ex eo, quòd quis sit baptizatus, nullum ius politicus Princeps acquirit in filios eius magis, quām in alios lubditos infideles, eorumque filios; nullum ius Baptismi recipiendi accrescit baptizatorum filii, magis quām alijs in præiudicium potestatis parentarum: nullum ius acquirit, ipsa etiam Ecclesia in filios parentum baptizatorum magis, quām in alios, qui foris sunt, donec recipient Baptismum: & quidquid sit, tantum obligantur ad baptizandum filios, plusquam infideles, ratione fidei receptæ, & Baptismi, vnde redundant potestas compulsa in Principe, vt possit prouidere filiis, & compellere parentes; sed fides recepta non variat obligationem, aut materiam pietatis, & nihil iuris addit, vel admitit parentibus: & præcepta quæcumque siue de fide, siue de Baptismo, quæ obligant parentes respectuè ad filios, perinde obligant fideles, & infideles ciues, & quoad politicam subiectiōnem sunt pares: ergo etiam par potestas Principis in ipso, quæ compellat ad Baptismum filiorum.

Tertiò seruitus politica, & civilis non magis inducit potestatem in præiudicium potestatis parentum in filios seruitur.

*Infideles inter
Christianos,
nequeunt præ-
tendere excu-
sationem.*

*Publica sue-
cedit potestati
ti paterna ad
correlationem.*

*6
Secunda ra-
tio.
Fides non mi-
nit ius pa-
ternum.*

*Filij hereti-
corum, & fi-
delium bapti-
zari posse in-
iurie parenti-
bus.*

*Par potestas
Principis in
filios fideliū,
& infidelium.*

*7
Tertia ratiō.
Ex potestate
in filios ser-
uitur.*

ternæ, quām p̄ceptum diuinum naturale, quo tenentur parentes prouidere filii de necessariis ad salutem, quā necessitas alligata est Baptismo, supposita promulgatione eius, vt supra visum est: sed Principes possunt inuitis infidelibus seruis, auferre filios, & separare à parentibus, eisque baptizare ante, vel post separationem, vt admittunt authores p̄missi: ergo etiam idem dicendum de filiis infidelium cūsum. Maior cum consequentia probatur, seruitus non est inducta iure naturali, sed iure politico, aut Gentium: neutrum horum potest p̄iudicare iuri naturali, quod est fundamentum reliquorum; ideoque potest seruus, & serua agere pro alimoniis necessariis, sicut Monachus, & Monacha, quibus nihil est proprij: sed acquirunt Monasterio, sicut & seruus domino; & potest seruus, & serua fugere, si cogantur à domino ad violationem iuris naturalis; vt si serua de pudicitia ab eo tentetur; imd̄ hoc ipso sit libera.

Ergo si seruitus p̄iudicat potestati paternæ in filios, vt eo inuiti baptizari possint: sic etiam p̄ceptum Dei, & iuris naturalis, quo ipse tenetur eis prouidere de remedio, & instrutione, seu educatione necessariâ ad salutem, perinde p̄iudicat eidem potestati, quia hoc strictius obligat in ordine ad Deum, & ad ipsum infantem, quām titulus seruitutis, in ordine ad dominum politicum. Si ergo potestas paterna non p̄iudicat subiectiōnem ad dominum temporalem, quā concedit ius & facultatem extrahendi, & vendendi, aut baptizandi seruorum filios, à fortiori non p̄iudicat, neque extenditur contra subiectiōnem debitam Deo, & legi naturali, quā est de debita educatione prolis.

Confitatur, quia concurrentibus duobus p̄ceptis in eadem materia, inferioris p̄ceptum cedit p̄cepto superiori; politicum diuino positivo; naturali positivum; inferioris virtutis p̄cepto superioris, ceteris paribus. In proposito autem id magis patet, comparando p̄ceptum, seu ius seruitutis cum p̄cepto diuino, & naturali, vt patet in instantiis datis, de seruo, & serua; quia subiectio per seruitutem dissoluitur, quando nequit obseruari sine p̄iudicio legis diuina, aut sine periculo fidei, castitatis, aut alterius peccati, quā sit grauis offensa diuina legis, aut naturalis, aut iuris, etiam terii: sed seruitus ita p̄iudicat parentibus infidelibus, & seruis, quantum ad ius paternum in filios quoad propositum casum; ita vt contra voluntatem dominii non teneat: ergo à fortiori ius diuinum naturale de recta educatione prolis, similiter p̄iudicat potestati paternæ, quando visus eius sit contra legem Dei, & cedit p̄cepto fidei, & Baptismi, quo tenentur parentes in seipsis, & in ordine ad filios, ex fundamento sententiæ oppositæ; quā reducit ius paternum, & obligationem strictam eius in hoc, quād infans sit aliquid patris; & quantum ad ius positivum non sint diversæ personæ, quia quod acquirit patens, acquirit etiam filii: ergo etiam sicut patens tenetur p̄cepto Baptismi, & salutis suæ procurandæ; ita etiam hoc p̄ceptum comprehendit suo modo filium, quantum ad obligationem parentis, saltem quando filius non est capax voluntatis propriæ.

Quartd̄, filius perueniens ad visum rationis modò consentiat, inuitis parentibus, baptizari potest; & si subiicit periculum subversionis, etiam potest separari; sed visus rationis in filio nihil deterrat potestati paternæ: ergo etiam sine p̄iudicio

paternæ potestatis similiter potest infans baptizari. Maior est concessa ab omnibus: quia in iis quā faciunt ad salutem, non subest patri, quando ipse est capax proprij consensus. Minor probatur, quia in omnibus reliquis est subiectus, saltem quād̄ est impubesca ut contractus, donaciones, vota eius possint irritare parentes: ergo idem, quād̄ ea, quā sunt salutis non subest, quia in fauorem fidei cultus, & salutis eximitur à potestate paterna, quando his repugnat: ergo etiam quando est infans in p̄iudicium salutis, &c. non subiicitur potestati paternæ.

Non subest parentibus in p̄iudicium salutis.

Pater vltima consequentia, quia visus rationis non eximit illum à potestate paterna, vt dixi, in omni materia, ad quam subiicit ipsa potestas: non subiicit quoad peruenientem ad visum rationis contra fidem, salutem, & reliqua, quae ad salutem faciunt, & in ordine ad Deum, cui magis subiicitur, quād̄ parentibus, & in detrimentum animæ propriæ; h̄c omnia concurrunt in eo infante: ergo p̄iudicant potestati paternæ, quando repugnat.

Pater subiunctum, infans est capax salutis & damnationis, subiicitur necessitati Baptismi, & p̄cepto, quantū est ex parte legis: in infantia habet ius propriae salutis, sicut & alia iura hæreditatis, alimentorum, legitimæ successionis, educationis, quāmis visus impediatur; pro ipso Christus passus est, est capax fructus, & applicatio nis meritorum Christi, etiam quoad visum, & effectum salutis, vt de fide est: habet necessitatem: quia peccatum quod inest independenter à voluntate parentum, & quod expiari potest Sacramento, habet periculum certæ damnationis, si in ea ætate decedat sine remedio: ergo sicut potest paterna non p̄iudicat aliis iuribus politicis, & naturalibus, quā obseruare cogitur à Principe, & debet; ita etiam minus p̄iudicare potest huic iuri magis fundato, & ex quo acquiritur maius emolumētum, & fundatur in subiectiōne infantis ad Deum, quā tolli nequit, & cuius violatio irreparabile detrimentum afferte potest: ergo etiam infans in illo statu habet quodcumque ius, quantum ad titulum, in ordine ad salutem, quod habet perueniens ad visum rationis, sicut & necessitatem: & in hoc solū differt perueniens ad visum rationis quād̄ fiat capax sui iuris in visu per proprium consensum: sed ad Principem spectat vindicare ius innocentis contra inuidos, deficientibus inferioribus ministris, & abutentibus suā potestate: ergo & defendere infantem contra parentes in suo iure, & fructu, quo in ea ætate frui potest.

Confitatur, infans in certo periculo mortis constitutus, potest baptizari inuitis parentibus, vt concedunt aliqui ex Doctoribus oppositæ sententiæ, etiam à priuata persona; hoc esset falsum, si potestas paterna p̄iudicaret necessitati infantis, & p̄cepto charitatis, quo alius in extrema necessitate constituto subuenire debet, secluso alio inconvenienti, p̄ter lassionem pretensam potestatis paternæ, quā nulla est: ergo etiam Princeps in probabili periculo mortis potest subuenire infantibus per remedia opportuna, etiam inuitis parentibus, seclusi alii inconvenientibus; imd̄ fortè, quod amplius est, teneatur, non secus ac priuatus in casu expresso. Probatur consequentia: iure administrationis publicæ tenetur submouere pericula multorum subditorum, si commode, & sine maiore incommodo potest, non solū p̄sentia, & certa; sed etiam probabi

Infans est capax salutis, & habet ius eius obtinenda.

II
Confitatur.
In periculo mortis potest baptizari inuitis parentibus.

*Obligatio
Principis.*

probabilitia, & imminentia: quia hoc ad prudenter, & prouidentiam legislatoris spectat, secundum quam operari tenetur respectu ad subditos; & pater in periculo probabili infantis, tenetur eriam ei subvenire: sed infantes infidelium subditorum sunt magna pars Reipublicæ, & in ea ætate, quæ minimo cuique nocturno subest, & infert periculum probabile mortis, propter teneritudinem, & minimum resistentiam, accedente infidelitate parentum, qui remedia salutis & sibi, & infantibus necessaria nunquam adhibebant, sed abhorrent: ergo de his potest prouidere Princeps in uitis parentibus contra rationem & debitum, nullumque ius habentibus, illa propulsandi.

12
Responso.

Impugnatur.

Ne quis voluntaria iniuria parentis esse infantis.

Si dicas, infantes habere ius, sed impeditum, & remotum, quia cum nequeat habere voluntatem propriam, reputauerit voluntas parentum tanquam voluntas eius, quæ repugnat. Contraria, si interpretati licet voluntatem infantis presentem, aut futuram, illa interpretanda est, quæ ad necessitatem tollendam valet, & pro qua diuina lex, & salus infantis clamat, & supponit, & quæ est secundum ius ipsius, & ordinatio Dei, & Christi, eamque voluntatem, quæ debet inesse parentibus, non quæ inest, sicut in fide, & intentione Christi, & Ecclesie, baptizantur valide, non in fide parentum, si infideles sunt, aut heretici, vel si minister est talis, ex errore priuato, modò saluetur in eo intentio vniuersalis: ergo non est interpretanda voluntas iniuria parentum esse infantis.

13
Quinta ratio.
Potestas pa-
terna est in
fauorem in-
fantum.

Minus subest parenti infans, quam perueniens ad usum rationis, quoad suum infans.

Sed est aliqua potestas coactiva, & exercitiva huius iuris, quod habent infantes, non alia, quam Principis, deficientibus, aut abutentibus sua potestate tutoribus, & parentibus: ergo potest Princeps dare suum ius infantibus, reclamante propria lege diuina, & propria necessitate.

Dices, quod Princeps habet tantum ius positum. Contraria si parentes in aliis virtutibus malè educant filios contra legem naturalem, potest Princeps emendare eorum errorem, sed nihil magis est de lege naturali, quam Dei cultus verus, nihilque magis conducit ad pacem publicam, & profectum Reipublicæ: ergo Princeps habet potestatem corrigiendi errorem in religione, qui redit in publicum detrimentum, in iuris etiam parentibus educantibus filios in contemptum religionis, & veri cultus: & quaeritis Princeps non habeat potestatem directam in ordine ad spiri-

tualia, habet tamen indirectam, quando error vergit in detrimentum utilitatis communis: sicut, ex sententia Theologoruni, Pontifex habet potestatem indirectam, & vniuersalem quoad temporalia, quod necessaria sunt ad finem spiritualem.

Ex his omnibus vnicæ hæc coclusio elicetur, nempe ius parentis in filium nullum esse, in præiudicium salutis eius, & fidei, ac institutionis diuinæ: ac proinde posse Principem sine lassione iuris, quod non fundatur, potestatis paternæ, eo inuitio filium eius baptizare.

Vasquez d. 155. qui illam responsum habetens impugnatam transcriptis, velut communem Doctorum aduersæ sententiaz adducit diminutum fundamentum, seu rationem Doctoris, & quasi in contemptum dicit eam vnicam esse, non aduentens quod in contraria sententia vnicæ, etiam sit, quæ desumitur ex potestate parentum in filios: in

*Responz reij-
citur.*

quæstione autem versatur quomodo haec parentum potestas sit intelligenda. Doctor contendit non esse intelligendam, quasi extendat se contra potestatem Dei in eundem infantem, & que nullo modo excedatur in præiudicium ipsius infantis, neque fidei, & cultus diuini, quia est potestas subordinata, nec tenet contra potestatem superiorem; nec tenet contra ius tertij, ipsius scilicet infantis; nec tenet contra debitum fidei, & cultus quod strictius ligat; nec tenet vniuersaliter contra iustitiam: & hoc videtur verum etiam in multis aliis; ut est exempli gratiæ, obligatio contractus matrimonialis inter infideles, quæ est iuris naturalis, non tenet altero coniugum ad fidem converso, in præiudicium fidei, & religionis, quando subest tale periculum: non ligat restitutio debiti, quod vrget necessitas grauissima debitorem; non vrget debitum coniugale cum abusu contra temperantiam: non vrget ipsa subiectio filij parentibus, quando peruenit ad usum rationis, cum periculo subversionis propriæ: non vrget præceptum de non auferenda re aliena, quando præualeat extrema necessitas, si dominus est nolens; non vrget præceptum conseruandi vitam per medicinam, & alia exquisita remedia, quæ exhausti integrum substantiam ægri, in detrimentum vxoris, & filiorum, & familie.

*Quæstio ver-
satur, circa
interpretatio-
nem iuris pa-
terni.*

*Consequetia
flua ex ra-
tione Docto-
rii.*

Aliud ergo est parentes habere ius absolute in filium infantem; & aliud est ius prædictum cum omnibus limitatione, & concurrente ex una parte iniuriant parentis, & aliis circumstantiis, quas hac tenet explicitius, subfisterenam inter ipsos oppositæ sententiaz Doctorum, in alia quæstione, de dispensatione legis naturalis, nihil est magis vulgare, quam materiam legis naturalis, accedente noua circumstantia, ita variata, ut definet obligare, per hæc soluendo exempla, quæ dispensationem sonant.

*Causa deroga-
tiones iuri
privato.*

Quamvis ergo parentes habeant ius absolute, illud non extenditur ad materiam, in quavis circumstantia, quæ eam omnino mutat; qualis est quælibet ex dictis. Sic Princeps habet ius in regnum, quod potius est ex fine, quam parentis in filios, quia si necessitas subest Reipublicæ, potest priuare parentem, separando filium coiunctio, & exponendo pro salute Reipublicæ; sed ius non habet, ut tyrannice eo vtatur, & contra finem debitum in ruinam Reipublicæ, cui tenetur de recta administratione; pater habet ius in filios, familiam, & substantiam; tamen si est prodigus, abliguriens patrimonium, & peruersæ vtris suo iuse, potest priuari illo iure. Hæc & plura ex vnicæ illa ratione, & sit vnicæ Doctoris, elicere

16

Responso.
Impugnatur.

*Princeps ha-
bit ius vin-
dicandi cor-
rupcio edu-
cationis.*

possimus. Redargutio autem allata ab eo (quasi priuatus posset, quod in nostro casu posset principes) in responsione, est satis in doctrina morali infirma, quia homo priuatus nequit sine auctoritate ingerere se administrationi publicae, neque potest; ac proinde nequit priuare parentes, aut alios suā possessione, etiam iniquā, ex propria auctoritate; si tamen casus extremae necessitatis infantis vrgeret, neque aliis adesset, posset eum inuitio parente baptizare iam moribundum; vt vel ipsi etiam alterius sententiae docent. Seque-
la ergo illata ex doctrina Doctoris non est ad propositum, neque ex principiis eius sequitur.

¹⁷
Responso alio-
rum.

Si baptizare
licet, licet
etiam separa-
re.

Respondent alii non esse contra ius paternum batizari infantē eo inuitio, sed separari esset contra ius paternum, quia tamen separatio necessaria foret. Contrā, si non est contra ius parentum baptizare infantē, iis inuitis, minūs est contra idem infantēm baptizatum separare, si sit necesse, quia, suscepito Baptismo, iam transit in ius Ecclesiæ, & præualet fauor fidei, & Sacramenti. Consequens probatur, quia accēstoriū sequitur naturam principalis; ergo si iure fit Baptismus infantis inuitis parentibus, etiam separatio, inuitis parentibus, si necessaria est, iure fit; cum ratione Baptismi nouus acquiritur titulus infanti, contra parentes, & Ecclesiæ. Accedit quid etiam sine villa separatio posse infanti prouideri donec vsum rationis attingat; tunc autem non subest parentibus in iis, quia sunt salutis: potest ergo tunc separari, & cogi ad obseruantiam fidei, etiam in uitio; ex Toletano IV. & cap. Cum Martha: quia subest directè Ecclesia.

¹⁸
Responso alio-
rum refelli-
tur.

Impedimenta
ex scandalo
pretensa sub-
iecta.

Casus noster
excludit ma-
teriam.

practicandus, vbi non emergat maius damnum.

Respondent alij, quod Deus nō ita voluit violentē homines vocari ad fidem, sed liberē, & nullā necessitate: sed hoc vnde constat nescio, dato casu: quia voluntatem Dei licet colligere ex institutione Sacramenti, quod hoc modo collatum valet; quidquid dixerint quidam: lex charitatis, & iustitia secundūm quas in proposito operatur, est lex Dei. Deus etiam in forma patris familias vocavit libere ad coenam seruos suos, sed alios negantes cōtempnit, alios etiam induxit per compelle intrare. Habemus etiam exempla Matathia 1. Machab. cap. 2. qui sic in virtute circumcidit infantes in finibus Israēl, in quibus vix est dubium fuisse aliquos filios infidelium, & Assebuti quod adducit Doctor, qui religiosus Princeps appellatur à Toletano I V. Habemus etiam exemplum Ferdinandi Catholici, & aliorum Regum Hispaniæ, qui Mauros, & Iudeos compulerunt ad Baptismum, inter quos non est dubium fuisse multos inuitos ad Baptismum proprium, & filiorum.

¹⁹
Aliorum re-
spnsa.

Ex quibus
colligenda est
volumen Dei.

Exempla &
praxi.

Ex quibus patet ad fundamenta oppositæ sententiaz, & ad alteram partem conclusionis, quæ magis spectat ad materiaum de fide: eam hīc tangit Doctor incidenter; proinde ne prolixius trahamus hanc questionem, quam Doctor sine argumentis, vt ipse asserit, sicut, & precedentem transigit, in suum locum eam remittimus. Videnta est obligatio Principis, vt prouideat verum cultum, qui est iuris naturalis, & summoceat blasphemias, & errores publicos, quæ prouocant iram Dei in detrimentum publica pacis; quid conductat ipsis infidelibus religio, & huiusmodi; & cur magis extendatur potestas ciuilis in hæreticos, quam in infideles, & huiusmodi alia, vt sunt sacrilegia, quæ ab huiusmodi contra fidem publicè, & priuatim sunt, an habeat ius illa vindicandi, aut prohibēti vsum suæ superstitionis, ex quo redundare potest periculum subuersiōnis aliorum fidelium: sicut & plura alia peccata contra ipsam legem naturalem. De his nihil ad præsens dico, ne prolixior sim; sed tantum intelligendum dico esse Doctorem de minis, & terroribus in materia ciuili, & exilio, non autem in iis minis, quæ tendunt ad mortem corporalem; vt bene aduerit Scholastes, cap. vt autem, de Iudeis, dis. 45. sic intelligitur de minis, quibus succedit mors corporalis, & tormenta; non priuati modo; nam vbi detrimentum publicum, & periculum vrgit tam proditionis, quam rebellionis, ac etiam subuersiōnis fidelium, recte prior necessitas ipsis potest imponi.

DISTINCTIO QVINTA.

A

O s t. hæc sciendum est, Sacramentum Baptismi à bonis & à malis ministris dari, sicut à bonis & à malis sumitur. Nec melior est Baptismus, qui per meliorem datur, nec minūs bonus, qui per minūs bonum datur, nec malus qui per malum datur, nec maius munus datur in Baptismo dato à bono, nec minus in Baptismo dato à malo, sed æquale: quia non est munus hominis, sed Dei; quod totum subditis declaratur testimonis. Augustinus ait, [Baptismus talis est, qualis ille, in cuius porestate datur, non qualis est ille,

^{Auguſt. ſup.}
^{Ex tract. ſ.}
^{ante med.}

per

per cuius ministerium datur.] Item, [Prorsus fieri potest, ut aliqui verum habent Baptisma, & non habeant veram fidem.] Item, [Si inter bonos ministros, cum sit alius alio melior, non est melior Baptismus, qui per meliorem datur: nullo modo malus est, qui etiam per malum datur, quia idem Baptismus datur: & ideo per ministros dispare Dei munus est aequale, quia non illorum, sed eius est.] Idem, [Cum baptizat malus, illud quod datum est, unum est: non impar propter impares ministros, sed par & aequale propter hoc: Hic est qui baptizat.] Item, [Ego dico, & nos dicimus omnes, quia iustos oportet esse, per quos baptizatur: iustos oportet esse tanti Iudicis ministros. Sint ministri iusti, si volunt. Si autem noluerint esse iusti, qui sedent in cathedra Moysi, securum me facit Magister meus, scilicet Christus: de quo Spiritus sanctus, Hic est qui baptizat.] Item, [Quos baptizauit Iudas, Christus baptizauit, Si quos ergo baptizauit ebriosus, homicida, adulter: si Christi erat Baptismus, Christus baptizauit. Non timeo adulterum, nec ebrium, nec homicidam: quia columbam attendo, per quam mihi dicitur: Hic est qui baptizat.] Item, [Homicida dedit Baptismum Christi: quod Sacramentum tam sanctum est, ut nec homicidâ ministrante polluatur.] Item, [Si in heresi quascumque, vel schismate quispiam in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti Baptismi Sacramentum acceperit, integrum Sacramentum accepit: sed salutem, quæ virtus est Sacramenti, non habebit, si extra Ecclesiam Catholicam ipsum Sacramentum habuerit. Debet ergo ad Ecclesiam redire: non ut Sacramentum Baptismi iterum accipiat, quod nemo debet in aliquo repetere, sed ut in societate Catholicâ vitam accipiat. Baptinus enim extra Ecclesiam nequit prodesse. Ibi enim cuique prodesse potest Baptismus, vbi potest prodesse eleemosyna, scilicet, in Ecclesia.] Item Isidorus, [Romanus Pontifex non hominem iudicat qui baptizat, sed spiritum Dei subministrare gratiam Baptismi, licet paganus sit qui baptizat.] In his perspicue cernis, Baptismum verum bonis & malis dari, & à bonis, & à malis: & ipsum tamen aequum sanctum esse, & munus eius aequale in bonis, sive à bonis, sive à malis baptizentur.

De potestate Baptismi & ministerio.

B Via ministerium tantum habent, non potestatem Baptismi. Potestatem enim sibi Dominus retinuit. Quod nouit Ioannes, cum vidit columbam descendenter super Christum. Vnde Augustinus, [Quid nouerat Ioannes Baptista? Dominum; quid non nouerat? Potestatem dominici Baptismi in nullum hominem à Domino transituram, sed ministerium planè transitum, potestatem à Domino in neminem transferendam, sed ministerium in bonos & malos. Non exhorreat columba ministerium malorum, respiciat potestatem Domini. Quid facit ibi minister malus, vbi bonus est Dominus?] [Neque qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus. Si superbus fuerit minister, cum diabolo computatur, sed non contaminatur donum Christi, quod per illum fluit, purum est.] [Per lapideum canalem transit aqua ad areolas: in canali lapideo nihil generatur, sed hor-tus fructus plurimos affert.] Habent ergo non modò boni, sed etiam malii ministerium baptizandi, sed neuter potestatem Baptismi. Ministerium enim dedit Christus seruus, sed potestatem sibi retinuit, [quam si vellet poterat seruus dare, ut seruus daret Baptismum suum tanquam vice suam.

De uni Baptismi contra Petil.
cap. II.
Aug. lib. 3.
cœni Crefc.
Gram. c. 6.
Sup. Iean.
tr. lib. 6.
Iean. 1. e.
tr. lib. 5. sup.
per Iean.
post med.
Matth. 23.
Iean. 1. e.
Ibid. paulo
pōst.
Ibid. paulo
inferius.
Lib. de fide
ad Pet. c. 4.
versus finē.
In decret.
Ifid. tit. de
facr. Bapt.

De confec-
dit. 4. cap.
Romanu.

Iean. 1. e.
Aug. 1. a. 7.
3. sup. Iean.
litera f.
De confec-
dit. 4.
Baptismus
talis.

1. Cor. 3. b.
Ibid. paulo
post med.
litera b.

Ibidem.

Ier. 17.

constituere poterat in aliquo , vel in aliquibus seruis suis , vt tanta vis esset
 in Baptismo serui , quanta est in Baptismo Domini , sed noluit : ne seruu in
 seruo spem poneret . Baptizat seruu ut minister , baptizat Dominus tan-
 quam potestatem habens : quam si daret seruis , ut scilicet ipsorum esset quod
 Domini erat , tot essent Baptismi , quot serui : ut sicut dictus est Baptismus
 Ioannis , sic diceretur Baptismus Petri , vel Pauli . Quod ne fieret , retinuit sibi
 Dominus potestatem Baptismi , seruis autem ministerium dedit . Si ergo seruu
 dicit se baptizare , recte dicit , sed tanquam minister baptizat , & ideo non dif-
 fert siue bonus , siue malus baptizet ,] [Inde etiam nemo dicit , Baptismus
 meus , cum tamen dicat , Euangeliū meū , prudentia mea , licet sint hæc
 à Deo , in quibus differentia est . Alius enim alio melius operatur in euange-
 lizando : & aliis alio prudentior est . Alius autem alio magis minūsve bapti-
 zatus , siue ab inferiori , siue à superiori baptizetur , dici non potest .]

Quæ fuit potestas Baptismi , quam potuit Christus dare seruis ?

C

Hic quæritur , quæ sit illa potestas Baptismi , quam Christus sibi retinuit ,
 & potuit dare seruis ? Hæc est , vt plurimi volunt , potestas dimittendi
 peccata in Baptismo , sed potestas dimittendi peccata , quæ in Deo est , Deus
 est . Ideò alij dicunt hanc potestatem non potuisse dare alicui seruorum : quia
 nulli potuit dare vt esset quod ipse est , vel vt haberet essentiam , quam ipse
 habet , cui hoc est esse quod posse . Dicunt enim , si hanc potentiam alicui
 dare potuit , potuit ei dare creaturas creare : quia non est hoc maioris poten-
 tiæ , quæ illud . Ad quod dici potest , quia potuit eis dare potentiam dimit-
 tendi peccata , non tamen ipsam eandem , quæ ipse potens est , sed potentiam
 creatam , quæ seruu posset dimittere peccata , non tamen vt auctor remissio-
 nis , sed vt minister , nec tamen sine Deo auctore : vt sicut in ministerio ha-
 bet exteriùs sanctificare , ita in ministerio haberet interiùs mundare : & sicut
 illud facit Deo auctore , qui cum eo , & in eo operatur illud exteriùs , ita in-
 teriùs mundaret Deo auctore , qui eius verbo velut quodam ministerio vte-
 retur . Item etiam posset Deus per aliquem creare aliqua , non per eum tan-
 quam auctorem , sed ministrum , cum quo & in quo operaretur : sicut in bo-
 nis operibus nostris ipse operatur & nos : nec ipse tantùm , nec nos tantùm ,
 sed ipse nobiscum , & in nobis : & tamen in illis agendis , ministri eius sumus ,
 non auctores . Ita ergo potuit dare seruo potestatem dimittendi peccata in
 Baptismo , id est , vt in mundatione interiori seruu cum Domino operare-
 tur : non seruu sine Domino , nec Dominus sine seruo , sed Dominus cum
 seruo , & in seruo ; sicut in exteriori ministerio Dominus operatur cum seruo ,
 & in seruo . Vnde & Dominus dicitur sanctificare , & seruu : sed Dominus in-
 uisibili gratiâ , seruu visibili Sacramento . Vnde Augustinus super Leuit . Do-
 minus ait , Ego Dominus qui sanctifico . Et de Moysi etiam dictum est , Et
 sanctificabis eum . Sed Moyses sanctificat visibilibus Sacramentis per mini-
 sterium , Dominus autem inuisibili gratiâ per Spiritum , vbi est totus fructus
 visibilium Sacramentorum . Sine hac sanctificatione visibilia Sacra menta nil
 profundunt . Si quis hoc melius aperire poterit , non inuidet .

Hic Mag.
non tenetur.

1. Cor. 3.

Cap. 84.
rom. 4.
Leuit. 21.
Exod. 19.c.

POSTquam Magister egit de Baptismo in se, & de suscipiente, hic agit de ministro. Primò ergo agit de conditionibus ministri. Secundò de modo ministrandi, ibi [*Hic etiam sciendum est.*] Prima in duas, primò de ministri potestate: secundò de eius statu, & gradu. Secunda in principio dist. 6. [*Nunc quibus licet baptizare.*] Prima in duas, primò ostendit, quod illa potestas non est impeditibilis per malitiam ministri: secundò ad quid se extendit, ibi [*Hic queritur.*] Prima in duas, primò ostendit, quod ita est: secundò ostendit propter quid ita est, ibi, [*Quia ministerium.*]

Circa hanc distinctionem quintam querendum est qualiter malitia ministrantis se habet ad impedimentum; vel non impedimentum Baptismi, & circa hoc quæro duo. Primum, Vtrum malitia ministri impedit conferri verum Baptismum? Secundò, Vtrum recipiens Baptismum scienter à malo ministro, mortaliter peccet?

COMMENTARIUS.

IN hac distinctione postquam hactenus tractauit de essentialibus Sacramenti, eius effectu, & suscipiente, agit de ministro quoad statum eius: in sequenti vero agit de per se requisitis ex parte ministri. Hac ergo distinctione querit primò, An

malitia ministri impedit effectum Sacramenti si cetera adfint, que requiruntur? Secundò, an recipiens Sacramentum scienter à malo ministro, peccet mortaliter? Tertiò, an licet ministretur Baptismus, quando presumitur sequi periculum vite corporalis?

Ordo &c. divisione distinctionis.

QUESTIO I.

Vtrum malitia ministri impedit collationem Baptismi?

Alenç. 4. p. q. 16. m. 2. per tres art. D. Bonav. hic a. 1. q. 1. Richard. d. 3. q. 3. D. Thom. 3. p. q. 64. a. 5. & 9. Vasq. 3. part. d. 1. 37. Suar. tom. 3. d. 13. f. 4. Castro v. Baptismus her. 5. & v. potestas. VValdens. 1. tom. lib. 3. c. 81. 8. 2. 8. 3. latè Coccius 2. tom. lib. 5. art. 2.

Alterius sic proceditur, & arguitur, quod sic, Ambrosius in libro de initiatione rudibus, & habetur 1. q. 1. non sana. *Baptismus perfidi non mundat, sed poluit.* Quod probat auctoritate Psalm. 31. *In diluvio aquarum, &c.* dicitur de malis. Probat etiam per illud Apostoli ad Rom. 14. *Omne, quod non est ex fide, peccatum est.*

Item 1. q. 1. *Corporalia, & est August. de Baptismo parvulorum, separati formam habere possunt: virtus in eis esse non potest, quemadmodum sensus non sequitur membrum, quando amputatur à corpore.*

Item ratione, membrum aridum non potest esse causa influendi vitam in aliud membrum: minister malus est membrum aridum Ecclesiæ: quia sine gratia, quæ est vita Ecclesiæ: ergo, &c.

Item, in aqua ad hoc, ut sit materia conueniens, oportet ut sit aliqua virtus supernaturalis: probatur per illud Ambrosij de *consecr. dist. 4. per aquam:* ergo multo magis requiritur aliqua sanctitas, vel virtus supernaturalis in ministro, ut baptizet: magis enim dependet Baptismus à dispositione ministri conueniente, quam ab aliqua virtute aquæ: ergo, &c.

Item, Augustinus de unico Baptismo, post medium refert Martyrem Cyprianum gloriosum, qui apud haereticos, vel schismaticos, datum Baptismum nolebat cognoscere, &c. ex hoc arguo sic, errans circa aliquem articulum fidei, si in illo errore moritur, damnatur: quia *sine fide impossibile est placere Deo.* Hebræor. 11. Cyprianus dixit, à malo ministro, saltem haeretico, vel schismatico, non posse dari verum Baptisma.

Et in ista sententia finaliter perdurauit, & tamen non est damnatus, sed Martyr gloriosus: ergo ista sententia non est erronea, nec contra aliquem articulum fidei. Sed veritas Sacramentorum pertinet ad illum articulum: *Sanctam Ecclesiam Catholicaam, & Extram. de haeres. & schis.* Ad abolendam, *Vniuersos, qui de Sacramentis ecclesiasticis aliter docere non mentiunt, aut assentire, quam sacra sancta Romana Ecclesia docet, vinculo perpetui anathematis inuidamus:* ergo ista sententia, quod haereticus baptizat, non est veritas pertinens ad aliquod Sacramentum: sed nihil est asserendum tranquam certum, & necessarium ad Sacramentum, quod non est verum pertinens necessariò ad Sacramentum: ergo, &c.

I
Mag. A.
B.C.
Argum. 1.
Ambr.

Argum. 2.

Argum. 3.

Argum. 4.

Argum. 5

cap. 13.

Hebr. 11.

3
Ratio ad
opp.
Augst.

Contrà Magister in litera, & adducit multas auctoritates, & accipiuntur plures ab Augustino. Vna est super Ioan. hom. 5. *Baptismus talis est, qualis ille, in cuius potestate datur, non qualis minister, à quo datur.*

Item, Contra Crescent. *Si non est melior Baptismus, qui per meliorem datur, nullo modo malus est qui per malum datur: quia idem datur.*

Et si illæ auctoritates exponantur de malo secundūm mores, non de hæretico, & schismatico: tamen de his expressè dicit Augustinus ad Orosium, q. 59. *Quamuis unum sit Baptisma hereticorum, qui in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizant, & Ecclesia Catholice: tamen qui foris Ecclesiam baptizantur, non sumuntur ad salutem. & sequitur: Ecclesia eos non rebaptizat, quia in nomine Trinitatis baptizati sunt.*

C O M M E N T A R I V S.

I
Qui malitia
ministri com-
prehendit?

Sententia A-
grippini de
baptizandis
hereticis.

Parmenian.

b **S**Vb malitia ministri comprehendit Doctor Simprobabilitatem vitæ, quodā mores, & hæresim, ac schismam, quæ separant à corpore Ecclesiæ, quantūm ad fidem, & charitatem. Solet ab aliis proponi quæstio, An, scilicet, probitas & fides ministri requirantur ad valorem Sacramenti Baptismi? & perinde est de aliis Sacramentis in genere. Requirit autem fidem, ita ut ab hæreticis, & schismatibus non conficiatur Sacramentum validē, primus videtur docuisse Agrippinus, qui pluribus annis ipse Cyprianus docet in epist. ad Iubianum, quæ est 73, docuit inter hæreticos, & schismaticos non fuisse verum Baptisma, ac proinde venientes ad fidem rebaptizandos docuit in Concilio aliquo prouinciali; quia id moris tum fuit, ut doctrina vniuersalis in Conciliis proponeretur: & Cyprianus innuit in epistola 71. ita factum esse ab Agrippino, & epistolis praefata 3. *Sub Agrippino, inquit, bona memoria viro conuenienter in unum, Episcopi plurimi hoc statuerunt, &c. post Agrippinum idem statutum est ab aliis Iconij congregatis, quod securus est mos Cyprianus, ut ex praefatis epistolis, & Conciliis sub eo habitus constat. Successerunt Noquianiani, qui addiderunt præterea, neque Baptisma ab improbo datum valere, quod docuit Parmenianus de manifesto peccatore, apud.*

Augustinum lib. 2. contra eundem cap. 1. quin etiam si occultus esset, non valere Baptismum, ut Cresconius apud eundem lib. 2. contra Cresconium, cap. 28. Errarunt Apostolici, qui apud Bernardum ser. 66. in Cantica, idem de peccatoribus docuerunt: sicut & VValdenses apud Antoninum tit. 11. cap. 7. addit VVitelebus quod neque præsciti, apud VValdensem tom. 2. de Sacram. cap. 14. damnantur in Constantiensi siff. 8. De antiquis Luciferianis incertum est an in hac quæstione errarent circa ordinationem Sacerdotum, & Episcoporum, quamvis constet ex dialogis Hieronymi contra Hilarium Luciferianum, eum sensisse etiam cum Donatistis baptizatos ab hæreticis esse rebaptizandos. Considerit autem Lucifer Caralitanus schisma in odium Conciliabuli Ariminensis, potissimum contra Episcopos Catholicos lapsos in hæresim Arianam, quos etiam pœnitentes in suo gradu recipere noluit: sed de hæresi eum non traçuerit Epiphanius, neque Philaster: interpretari ergo potest id in penam peccati tentasse, non quod malè de ordinatione senserit, vel certè ad correctionem, & causam submotendi periculi: quamvis eius sequaces ad maiora prolapsi sint. Malè Erasmus. hoc schisma inuitit Smyrnenses: fuerunt alij anteriores hæretici huius nominis.

Augustin.
Cicconius.

Apostolici.
Bernardus.

VValdenses
Antonin.

VVitelebus.

VValdensis.

Luciferiani.

Hieron.
Hilarius
Diacon.
Lucifer.
Catalitan.

Epiphan.
Philaster.

S C H O L I V M.

Nullam malitiam ministri annullare Sacramentum, modò intendat facere quod Christus instituit, ita Concil. Nicen. teste Hier. contra Lucifer. Carthag. I. can. 1. Constantiense ff. 8. Trid. ff. 7. can. 4. & 12. Angust. omnibus libris contra Donatistas, & contra ep. Parmen. lib. 2. cap. 10. & auctoritates adductæ à Doctore. Vincent. Lirinen. in commonitorio. Hieton. dñal. contra Lucifer. ff. ubi ait Concilium Carthag. sub Cypriano mutasse sententiam, & Aug. epist. 48. credit ipsum Cyprian. ante mortem sententiam mutasse, quæ tenuit baptizatos ab hæreticis, esse rebaptizandos, quia talium erat nullum.

4
Nulla ma-
litia mini-
stri obstat
valori Sa-
cramentis, si
ad se vera
intentio.
Ioan. I.

Dantur co-
gruentie,
quare mali-
tia ministri
non obstat
valori Sa-
cramentis.

Veritas quæstionis patet ex auctoritatibus multis, quod quacunque malitiâ minister fit malus, siue hæresis, siue schismatis, siue morum, saluâ vnitate Ecclesiæ, si intendit facere, quod facit Ecclesia, & seruet modum Ecclesiæ; verè confert Baptismum: & talis Baptismus verè habet effectum in baptizato, non obstante malitiâ ministri: nisi obstat malitia suspicentis, in hoc quod recipit à tali ministro, de quo dicetur in sequenti quæstione. Veritas autem istius solutionis non habet nisi rationem vnam propter quid, scilicet quia ita placuit Christo instituere, ut malitia ministri non impedit Sacramentum, nec eius effectum. Et quod sic instituit, Augustinus colligit de illa auctoritate Ioannis Baptiste. Super quem viseris Spiritum descendenter, hic est qui baptizat, quæ scribuntur Ioan. I. Quod autem ita fuerit Baptismus instituendus, sunt plures rationes congruentiae. Prima, quod rationabile est Deum assistere suo signo práctico, ad causandum signatum ex determinatione voluntatis suæ, præcedente omnem conditionem ministri, ut sicut illa determinatio

terminatio sua, quæ tribuit signo esse certum signum, est ab ipso immediate omnino, & primò: ita & assentia consequens illam determinationem ad cooperandum, sit immediate ab ipso.

Secunda congruentia sumitur ex fine, quia si Baptismus non posset conferri, nisi à bono; non esset in magnum remedium viatoris, sed quasi communiter in detrimentum. Cum enim quasi nullus possit esse certus de bonitate propria, multò magis, nec de bonitate alterius: ergo si ex bonitate ministri dependeret Baptismus, nunquam posset aliquis esse certus, se verè receperisset Baptismum, quod est inconueniens.

Et si obiicias, quod nec modò potest esse certus, quia nescit dispositionem suam propriam; hoc non obstat: quia satis potest nosse certitudinaliter, sicut requiritur certitudo, quod ipsum et intendit recipere Baptismum: & hoc sufficit ex parte eius.

Si dicas quod non potest esse certus de intentione ministri: hoc non obstat, quia probabiliter præsumi potest, quod ministri talem actum exercentes, intendant facere illud, ad quod actus secundum se ordinatus est: sed non ita posset haberi certitudo de bonitate, vel sanctitate ministri.

Præterea ex parte suscipientis est congruentia; quia omnino iniustum est, alterum pro iniquitate alterius puniri, quando ille alter nullo modo communicat inquirari illius, ita ut possit sibi imputari, sed ille baptizandus disponit se ad gratiam quantum potest: si ergo malitia ministri impediret, ille puniretur propter culpam alienam, nullo modo sibi imputandam.

Ad primum ergo dico, quod aut hereticus baptizat parvulum in forma & intentione Ecclesiæ, & nihil obest parvulo, nec quantum ad Sacramentum: nec quantum ad effectum. Aut baptizat adultum, & adhuc confert sibi Sacramentum, & effectum eius, si in adulto non est aliquis malus motus, puta assensus in heresim baptizantis, vel intentio, ut fiat discipulus eius: & de tali intelligenda est auctoritas Ambrosij, & similiter auctoritas Augustini, quod virtus illa Sacramenti vita est: ergo & illa non manet in membro praeciso. Non tamen sequitur, quin per Sacramentum eius possit esse in suscipiente, quod patet ex responsione statim sequente.

Vnde ad rationem statim respondentem est, quod in toto corpore humano vita una est omnium partium, & participatur ab eis ordine quodam, quia primò in corde: secundò in aliis, secundum quod propinquius se habent ad illud principium vitæ: & idè ibi per unam partem non potest vita deriuari ad aliam, nisi ista pars deriuans priùs viuat eadē vitâ, modo suo perfecto. Non est sic in corpore mystico, quod est Ecclesia, quia non est in eis una vita numero: nec oportet, quod illud membrum, quod ministerialiter dat vitam alteri, sit propinquius principio vitæ in participando vitam, sed tantum in gradu ministrandi. Exemplum esset, si venæ in corpore non viuerent formaliter, tamen essent media ministrandi vitam ceteris paribus.

Ad illud de sanctificatione in aqua, negatum est suprà dist. i. nec videtur multum probabile virtutem supernaturem toties generari, & corrumpi: neque etiam, quod post generationem in aqua Baptismali semper permaneat, permanente aquâ.

Ad auctoritatem Ambrosij, quære suprà. Dici potest, sicut dictum est dist. i. quest. 4. & 5. quod non est virtus aliqua in aqua, quæ sit activa secundum aliquam formam absolutam: sed tantum est virtus, quæ est ultimum de potentia, scilicet efficaciter significare gratiam.

Ad aliud de Cypriano, dico quod aliqua sunt ita simpliciter de substantia fidei, quod omnes etiam simplices post tempus aliquantulum usus rationis tenentur ista explicitè credere, sicut sunt articuli de incarnatione, ut Christus est natus, & mortuus, de quo sunt solemnitates speciales in Ecclesia, & quos potest populus concipere, quia sunt de Christo homine. Alia sunt explicitè requisita de substantia fidei, obseruanda à maioribus Ecclesiæ: vt pote, quod Deus est trinus, & huiusmodi pertinentia spiritualia, & imaginabilia: & illa distinctio potest haberi ab August. i. 4. de Trinit. cap. i. Alia sunt, quæ nec necessariò sunt explicitè credenda ab ipsis, nec ab illis: quia non adhuc illorum veritas est declarata, & determinata per Ecclesiam: cuiusmodi sunt multæ conclusiones necessariò inclusæ in articulis creditis: sed antequam sunt per Ecclesiam declaratae, & explicatae, non oportet quemcunque eas credere: oportet tamen circa eas sobrie opinari, ut scilicet homo sit paratus eas tenere pro tempore, pro quo veritas fuerit declarata.

Hoc modo, dico quod Baptismum esse Sacramentum nouæ legis necessarium ad salutem, statim erat de veritate fidei Christianæ, quia expressè habitum est in Euangelio: sed quod ab heretico poterat conferri, non sic statim expressum fuit: immo nec tempore Cypriani

⁶
Ad arg. 1.

^{Ad 2.}
Aliter vita
deriuatur in
corpore my-
stico, quam
in naturali.

^{Ad 3.}

^{Ad 4.}

^{Ad 5.}
Credibilita
in triplici
sunt diffe-
rentia.

Cyprian. Cypriani declaratum, propter quod circa illam veritatem Baptismi declarandam, mul-
tum laborauit Augustinus in libris suis, ut de vno Baptismo, & contra Donatistas. Vnde
si Cyprianus ita sensit, scilicet apud haereticos non esse Baptismum, quod tamen prom-
ptus esset sentire animo circa hoc, quod Ecclesia determinauit: in nullo errauit, nisi forte
venialiter peccando: quia nimis asseruit illud, ad quod nec auctoritatem, nec rationem
cogentem habuit. Ratio enim sua non valet, scilicet quod quis non habet, non potest dare,
quia baptizans non dat gratiam, sed Sacramentum: & illud habet in virtute, quia ha-
bet ordinem, & hoc modo forte innuit Augustinus cum peccasse venialiter, cum subdit
in auctoritate praæallegata: *Dum eos, inquit, detestaretur, si quid purgandum erat, passionis fal-*
ce tolleretur. Et hoc modo potest excusari Abbas Iohachim: quia etiæ sententiam errorem
dixit, sicut patet *Extrav. de sum. Trinit. & fi. Cath.* Quod tres personæ non sunt aliqua una
res, quæ non generat, nec generatur, nec spirat, nec spiratur, quia non dicitur hoc perti-
naciter defendisse, sed omnes libros suos reliquissime secundum iudicium Ecclesie cor-
rigendos.

*Vide in 1.
diss. 5. q. 1.
de opin.
Iohachim.*

*Conclusio
fidei.*

Congruentia.

*Secunda con-
gruentia, ex
fine.*

*Tertia ex
parte susci-
piens.*

*Quarta ex
causa meri-
toria.*

*Tria genera
credibilium.*

c *V*eritas questionis patet ex autoribus multis, &c. Resolutio eit de fide: videantur Pa-
tres, Concilia citata per Scholastem. Eam probat à priori Doctor ex institutione Christi, quam ve-
rè assecuta est Ecclesia cum Augustino, & Patri-
bus citatis. Eius institutionis varias assignat
congruentias, & bonas. Prima est, quia congruum
est, vt institutio signi practici, & certi, quæ per se
est anterior & stabilis, à statu ministri quoad bo-
nitatem, & malitiam eius non dependeat à mini-
stri conditione variabili, & similiter neque eius
certitudo, aut efficacia. Secunda est à fine, quia vix
alias est certum Ecclesia, aut suscipienti Sacra-
mentum se verè suscepisse medium necessarium
ad salutem, cùm incertus sit de bonitate ministri.
Tertia est ex parte suscipientis, qui non debuit
pati ex iniquitate alterius, cui nullo modo com-
municat. Quarta addi potest, quia non habent
Sacramenta efficaciam, nisi à merito Christi, in
quo solum quisque constituitur, tanquam in ca-
pite, à quo recipiat influxum, & redempcionem,
sanctitatem, quod non est verum, si efficacia Sa-
cramentorum, aut salus recipientis Sacramentum de-
penderet à ministri bonitate, & fide.

Respondeat bene argumentis vsque ad ultimum, in quo saluat Cyprianum; ostendens tria
genera veritatum fidei. Quædam necessaria, &
explicite credenda ab omnibus, etiam aliquantulum
post vsum rationis, vt ea quæ spectant ad hu-
manitatem Christi, quorum terminos de facili
apprehendunt; nam actus fidei supponit capaci-
tatem, ad concipiendum terminos aliquo modo
articuli, de quo est fides explicita. Alia quæ sunt
remoriora à sensibus, & magis spiritualia, & so-
lemniter proposita, & declarata ab Ecclesia, & in
Scriptura; & hæc debent à maioribus Ecclesiæ
explicite credi. Tertium genus est eorum, quæ
exigunt definitionem Ecclesiæ; & antequam defini-
nantur, neque hi, neque illi tenentur ea credere
explicite sed sobrie expedit in illis opinari.

Huius generis fuit veritas illa de Baptismo ab

haereticis collato, ciusque valore, quæ alias, vt di-
cit, non fuit declarata, quod verum est, quia nec
Stephanus, neque aliquis anterior in hac re quid-
piam definiuit, prætendebat enim Stephanus tra-
ditionem obseruandam esse, & confuetudinem
Ecclesiæ, dicens, nihil innovandum esse præter id quod
traditum est, &c. vt patet ex epistola ipsius Cy-
priani ad Pompeium, Eusebio lib. 7. historiarum
cap. 3. & 4. Vincentio Lyrinen. neque etiam illa
consuetudo licet fuerit ex traditione Apostolica,
vt supponit variis in locis Augustinus, ramen
præcepit, aliquid scriptum ab Apostolis non
habebatur, vt dicit idem lib. 5. de Baptismo, cap. 2.3.
Cyprianus ergo consuetudinem suorum anteriorum,
& Ecclesiæ in qua sedebat, seruare voluit,
quam etiam Cappadoces cum Fermiliano, & alijs
in Asia tenuerunt, vt constat ex epistola Dionysij
Alexandrini, qui mox omnes transierunt in sen-
tentiam Stephani Papæ, quæ in Niceno primo
definita primum fuit; antea vero consuetudine,
& traditione fulciebatur.

Cyprianus rationes, & Scripturas opponebat,
putans apud haereticos sicut non est fides, sic
etiam nec Baptisma; quia una fides, unum Bapti-
smum: &c. vt dicit Augustinus in quæstione obscu-
rissima non discernens Sacramentum ab effectu
gratiae, & remissionis peccatorum, vbi hæc non
erat; sic nec Baptismus ex eius sententia: hinc
saluatur recte Cyprianus ab omni nota erroris
damnabilis, seu haeresis, & schismatis, quia sine
lesione charitatis, & separatione à Stephano dis-
seruit pro consuetudine suæ Ecclesiæ, quam pu-
tatur magis ratione, & Scripturis fundatam, vt
patet ex præfatis epistolis eius, in quo error in eo
fuerit materialis, vt vocant, non formalis: *Sic,*
inquit, *Doctor potest salvare Abbas Iohachim, &c.*
quod perinde etiam verum est: vide cap.
Damnamus, de sancta Trinitate, & fide Catholica,
& epistolam Honorij III. anni 1. sui Pontificatus
apud Possevimum in verbo *Iohachim*, quo id
abundè probat.

*Non suffit
definitionem ar-
ticulatum auto
Cyprianum.*

*Cyprianus.
Eusebius.
Vincent. Ly-
rinen.
Augustia.*

*Definitio Ni-
cenæ Concilij.*

*Cyprianus pro
habuit error
perniciosum
fibi.*

Q V A S T I O II.

An recipiens Baptismum scienter à malo ministro, mortaliter peccet?

D. Thom. d. 5. q. 2. a. 2. & 3. p. q. 6. 4. art. 6. Richard. hic, a. 3. q. 4. Cour. alma mater p. 1. §. 2. num. 7. Sotus d. 1.
q. 5. a. 6. Suar. 3. p. tom. 3. d. 1. s. 7. vlt.

AD secundum sic proceditur, & arguitur, quod recipiens Baptismum à malo scienter, peccat mortaliter: quia secundum Ambr. de initiandis iudicibus, *Qui Argum. 1.* faciunt, & quibus faciunt, nihil prodest: sed ad iudicium est. Loquitur de malis baptizantibus, & recipientibus ab eis Baptismum.

Præterea, cooperans alicui ad peccandum mortaliter, peccat mortaliter, quia est contra charitatem fraternalm: sed ille recipiens Baptismum à ministro malo, cooperatur sibi in actu baptizandi, in quo peccat mortaliter: ergo, &c. *Argum. 2.*

Præterea, cito quod minister vellet committere malitiam Simonis in conferendo Baptismum, puta nollet baptizare, nisi pro pecunia, non posset aliquis ab eo recipere, nisi committeret Simoniam: quia si vendens est simoniacus, & emens: ergo saltem in illo casu recipiens sic à malo, peccat mortaliter. *Argum. 3.*

Oppositum de *confess. dist. 4. cap. Romanus*, dicitur in fin. capituli: *Romanus Pontifex non attendit hominem, qui baptizat, sed Deum, et si paganus sit, qui baptizat.* *Ratio ad opp..*

Præterea August. super *Ioan. homil. 5. & 1. q. 1. cap.* Si fuerit: *non exhorreat columba ministerium malorum.*

S C H O L I V M.

Positâ duplice sententiâ resoluti probabilius esse, teneri adultum in necessitate extrema accipere Baptismum à ministro præciso (qui modo tantum censetur excommunicatus nominatim, vel ob notoriam iniectionem manuum in Clericum) & hoc post Concil. Constantiense, & Basil. certissimum est. Probat primò, quia præceptum de Baptismo est diuinum, de non communicando cum excommunicato, Ecclesiasticum. Secundò, excommunicatus tenetur agonizantem puerum baptizari. Tertiò, ex August. hic citato, & lib. 6. cap. 5. & refertur de cens. d. 4. c. quomodo.

Hic^a distinguitur de malo: aut est præcisus ab Ecclesia totaliter, vel ad tempus: vel non præcisus, sed permisus. De istius diuisionis membris per ordinem videamus. *Rich. hic 4.* *2.*

De primo^b sunt duo modi dicendi oppositi. Unus, quod tenetur aliquis à tali recipere Baptismum, si non possit habere alium ministrum, quia Baptismus est Sacramentum necessitatis. Alius modus dicendi est, quod tenetur non recipere ab eo, & recipiendo peccat mortaliter. *3. q. 4.* *D. Thom. a.* *2. q. 12. in folio lnt. 2. arg.*

Hoc autem sic declaratur, quia baptizandus aut est adultus, aut parvulus. Si adultus, sufficit sibi Baptismus flaminis, quando non potest habere Baptismum fluminis: in proposito non habet ministrum, quia prohibitum est sibi communicare cum illo præciso, & maximè in actibus sacramentalibus: ergo ille saluabitur non recipiendo ab eo Baptismum fluminis, per Baptismum flaminis: quia est in casu in quo non potest habere ministrum: si autem reciperet ab eo Baptismum, communicaret sibi contra prohibitionem Ecclesie, in actibus maximè prohibitus.

Si autem baptizandus sit parvulus, habens parvulum debet baptizare eum, si non potest alium magis idoneum habere, quam præcsum, quia cum præciso (ut prius dictum est) non licet sibi communicare pro parvulo suo. Et si ponatur, habentem parvulum esse mancum, nec habere in illa regione aliquem nisi præcsum; oportet dicere consequenter, si nullo modo communicandum est cum præciso in tali actu, quod nec tunc etiam debet parvulum suum offerre præciso baptizandum.

Contra illud, quia præceptum superioris plus obligat, quam præceptum inferioris, ex auctoritate Augustini præallegata: Deus autem præcipit Baptismum suscipi, nec determinavit à quibus, tempore necessitatis: Ecclesia prohibet communicare cum illo, quem præscindit: ergo magis obediendum est præcepto diuino, quam Ecclesie in casu illo. *3.* *d. 4. q. 2.* *a. 1.*

Præterea, plus tenetur excommunicatus vitare alium, quam alius vitare cum, quia istud præceptum de vitando excommunicato, non imponitur alicui, nisi propter ipsum: nec imponitur sibi nisi propter se: sed præcisus, vel excommunicatus, in casu illo, non tenetur vitare alium; immò tenetur non vitare. Si enim talis præcicus sciret parvulum aliquem non baptizatum statim moritum, teneretur necessariò eum baptizare, & ita cum non vitare in actu baptizandi. Hoe probo, quia si inueniret cum expositum periculo vitæ corporalis propter famam, teneretur eum necessariò iuuare ad saluandum vitam corporalem: magis autem tenetur diligere vitam eius spiritualem, quam corporalem; ergo quando parvulus expositus est periculo vitæ spiritualis, tenetur ille sibi conferre remedium necessarium ad vitam spiritualem: ergo multò magis alias non tenetur vitare eundem, communicando cum eo in tali actu.

Et per hoc apparet ad rationem pro secundo modo dicendi, quæ procedit ex præcepto Ecclesie.

Ecclesiaz. Illa enim prohibitio vniuersaliter intelligitur, quando præceptum maioris non obligat ad contrarium præceptum, aut legis naturæ: & præceptum Euangelicum maius est præcepto Ecclesiaz tantum.

4

Vbi ergo præceptum legis naturæ obligat sic ad saluandum vitam proximi corporalem, & multò magis spiritualem: & præceptum diuinum de conferendo, & suscipiendo Baptismum magis obediendum est præcepto superioris, quām vitandus est aliquis in actibus istis propter præceptum Ecclesiaz ipsum vitantis. Nullus enim iudex in Ecclesia, vel legislator interpretaretur præceptum suum esse seruandum in eo casu, in quo urget contra præceptum legis naturæ, vel diuinum.

*Resolutio
Doctoris.*

Potest ergo, quantum ad articulum istum, teneri sententia media, quantum ad adulterum, quod adulto licet recipere Baptismum à præciso, si aliis minister haberi non potest. & hoc viderur haberi ab Augustino 10. de Baptismo contra Donatistas lib.6. cap.5. Potest tradere separatus, sicut potest habere separatus: sed perniciè tradere. Ille autem cui tradit, potest salubriter accipere, si ipse non separatus accipiat: sicut plerisque accidit, ut Catholico animo, & corde ab unitate pacis non alienato aliquā necessitate mortis urgentis, in aliquem haereticum irruerent, & ab eo Christi Baptismum sine illis perueritate perciperent, & siue defuncti, siue liberati, nequaquam apud eos remanerent, ad quos nunquam corde transferant.

Potest⁴ etiam forte non recipere, quia Baptismus flaminis sibi sufficeret, si propter reverentiam Ecclesia talem vitet: pensatis tamen omnibus, melius videtur, quod à tali recipiat, quām quod de vita hac sine Baptismo decedat.

Quantum autem ad parvulum, si nullus possit haberi non præcisus, qui eum baptizaret, & immineat periculum, quod non possit expectari habere ministrum idoneum, tenetur necessariò ille offerre parvulum suum præciso. Nimis enim durum esset dicere, quod tenetur parvulum suum perpetuò damnari permittere, cùm possit habere aliquem, qui cum baptizet: cùm saluetur à quoque baptizetur, etiam si paganus baptizaret, secundū illud, *de confec. dist. 4. cap. Romanus.*

C O M M E N T A R I V S.

*Minister pre-
ciosus.*

a *H*ic distinguuntur de mala, &c. Hæc distinctio de malo notoriè intelligitur, vel qui est toleratus, vel qui est præcisus, hoc est, per excommunicationem, degradationem, aut etiam suspensionem à ministerio Sacramentorum. Ut bene autem adiungit Scholastes, præcisus post Decretum Constantiensis Concilij intelligitur notorius Clerici percussor, aut qui denuntiatus est, quæ est doctrina communis: quia cum illis tantum prohibetur communicari per illud Decretum, quo mitigantur Canones antiqui. Dubium

*Dubium de
cœcubinario.*

Solum est de concubinario notorio, cuius Missam audire prohibentur fideles, & Sacramenta ab eo accipere, ut patet titulo de cohabitatione Cleric. & mulierum, c. viii. cap. Nullus, cap. Præter, dist. 2. & aliis. Navarrus autem in manuali, cap. 25. num. 80.

*Sententia
Navarræ.
Trident.*

asserit Canones antiques reuixisse quoad concubinarios ex Tridentino, *eff. 25. de reformat. c. 14.* vbi mandat cœcubinarios penitè factis Canonibus, vel statutis Ecclesiasticis puniri. Sed oppositum huius verius est ex ipso Concilio, quod statuit ordinem procedendi, & modum, qui seruandi sunt de iure contra concubinarios: primum, ut tertia parte fructuum, & prouentuum sint puniti ipso facto, si primæ monitioni non paruerint: si secunda verò monitioni non paruerint, non solum omnibus fructibus, & prouentibus benefiis, & prouentuum priuentur, sed suspendantur ad arbitrium à beneficiorum administratione: si deinceps non corrigantur, priuentur omnibus & singulis, tan beneficiis, quām officiis, &c. perpetuò sint inhabiles ad quæcumque beneficia, & officia ecclesiastica, donec post manifestam emendationem à suis superioribus ex causa visum fuerit cum iis dispensare. Si demū fuerint relapsi prater prædictas penas, excommunicentur, &c. Quando autem lex

modum, & formam procedendi instituit, seruandus est.

b *D*e primo sunt duo modi dicendi, &c. Duas sententias proponit: prima est, teneri aliquem ad Baptismum recipiendum à præciso in casu, quo deficit alius, quia Baptismus est Sacramentum necessitatis. Hæc sententia cum ratione subiuncta videtur Alensis 4.p.9.8.m.6.a.2.9.2. & D. Bonaventuræ *hac dist. art. 2. q. 1. ad 5.* Richardus *dist. 5. art. 3. q. 4.* concedit in articulo necessitatis posse Baptismum sine peccato à præciso suscipi.

Secunda sententia est D. Thomas 3.p.9.64. art. 6. *ad 2. & q. 8.2. a. 9.* vbi statuit duas regulas generales. Prima, à ministerio tolerato, quantumlibet malo, posse peti, & recipi Sacramentum. Secunda est, à præciso non licere, quia non licet petere ab alio, quod ipse non potest licite ministrare, aut dare: ita Suarez 3. part. *dist. 18. art. 1.* sed in priori loco de hoc nihil D. Thomas: in 2. loco agit de recipientibus Eucharistiam à præcisis, in quibus diuersa potest esse ratio: aliquos tamen eam doctrinam, quam citat Docttor, tradidisse constat: quamvis iis inuestigandis non lubet nunc immorari; sed ipsa doctrina, ut suis principiis hæret, tractanda est ad propositum questionis.

Eam recte impugnat Docttor: primò, quia præceptum Ecclesiaz non extenditur ad casum necessitatis contra præceptum diuinum, & præceptum iuris naturalis. Secundò, quia vitare excommunicationem est in pœnam illius, & sua contumacia, magis que ipsum obligat vitare ceteros, quām alios vitare ipsum: sed ipse etiam excommunicatus in ea necessitate teneretur præcepto charitatis per se subvenire, nisi aliter possit ministrari Sacramentum: ergo à fortiori alter, cui confertur Sacramentum, magis excusat

*2. Sententia af-
firmativa.*

*Aicensis.
D.Bonauen-
t. Richardus.*

*Secunda sen-
tentia.
Dua regula.*

*3. Licet à pra-
ciso recipere
Baptismum
in necessitate.*

ac proinde minùs comprehenditur præcepto Ecclesiæ contra præceptum propriæ salutis, aut infantis: antecedens patet ex textu. Tertiò, quia Ecclesiæ non intendit sua prohibitione comprehendere casum necessitatis, in quo concurrit obligatio diuini, & naturalis iuris: vnde ille vulgaris versus exponit plures casus, qui non comprehen-duntur præcepto Ecclesiæ.

Vile, lex, humili, res ignorata, necesse.

Quem exponunt Summi: verbo *Excommunicatio*, & communiter Doctores de Censuris: per *vile* intelligitur damnum notabile emergens, & utilitas animæ excommunicati; *lex*, scilicet matrimonij coniugem; *humili* comprehendit subiectos, vt sum filii, servi, familia, subditi; *res ignorata*, supple ignorantia, *necesse*, scilicet alterius.

4
Ciclofus Do-
ctoris.

Augustin.

Caietan.
Suarez.
Soto.
Adrianus.
Limitatio.

Rejeicitur.

5
Teneri præci-
sum dare Sa-
cramentum in
casu nece-
ssitatis.

Argum̄tum
à Simili.

c. Potes ergo quantum ad articulum illum, &c. Resolutio Doctoris media inter duas illas sententias. Prima conclusio eius est in casu necessitatis posse adultum recipere Baptismum à præciso, quando alius minister haberi non posset: hanc probat authoritate Augustini in litera, qui expressè docet lib. 6. de Baptismo, cap. 5. & lib. 1. cap. 2. cuius verba sunt: *Si quem forte coegerit extrema necessitas, ubi Catholicum per quem accipiat non inuenierit, & in anima, pace Catholica custodita, per aliquem extra unitatem Catholicam possum accepere, quod erat in ipsa Catholicâ unitate accepturus; si statim etiam de hac vita migraverit, non eum nisi Catholicum depuramus, &c. non solum non improbamus quad fecis, sed etiam securissime, verissimeque laudamus; quia presentem Deum credidit cordis suo, ubi unitatem feruabat, & sine sancti Baptismi Sacramento, quod rbcumque inuenit, non hominum, sed Dei esse cognovit, noluit ex hac vita migrare, &c.* habetur 24. quæst. 1. can. *Si quem forte, &c.* Mox reprobatur eum, qui sine tali necessitate recipit Baptismum, extra unionem Catholicam, quamvis animo paratus sit redire, assertens esse peruersum, & iniquum, de confessat. dist. 4. cap. *Quonodo*. Hanc sequuntur communiter Doctores, vt Caietanus quæst. 64. art. 6. Suarez suprà, Soto dist. 1. quæst. 5. art. 6. negare tamen videtur Adrianus quæst. 3. de Baptismo, si minister non est paratus dare Sacramentum, neque ex officio tenetur dare, nec si dererit, iuste est daturus, conuertendo nempe se, & ministrando absq; peccato. Sed resolutio Augustini, & Doctoris est præferenda, quia nulla ei necessitas imponitur peccandi à pentente: & quamvis ex officio non tenetur dare; ex præcepto tamen diuino, & naturali in eo casu tenetur dare; quod perinde obligat ad actum, sicut si ex officio teneretur.

Et confirmatur, quia nihil vereat præter præceptum Ecclesiasticum; sed in eo casu præceptum non ligat ex dictis, neque Ecclesia potest, aut intendit eum ligare: ergo in casu necessitatis expresso, licet minister Sacramentum, quantum est ex hoc capite, & licet ab eo perire: & quamvis talis adultus possit sibi prouidere, quantum ad sanctificationem, vel certè alijs fuerit iustificatus per contritionem, & fidem, neque conscientia sit sibi ipsi de mortali; tamen vrger præceptum diuinum Baptismi, vi signatus, & tanquam membrum Ecclesiæ decedat; quod præceptum præualeat præcepto Ecclesiastico, quod nullo modo comprehendit casum. Quod patet ex simili, quia Ecclesia nunquam in articulo mortis reseruat Censuras in fauorem salutis animæ; vt per se constat, in omnibus casibus, in quibus hæc exceptio exprimitur, à quibus absolui non possit nisi à Romano

Scoti oper. Tom. VII.

Pontifice, præterquam in mortis articulo: & Tridentinum sess. 14. cap. 7. Verum tamen, inquit, pie admodum ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque adeo omnes sacerdotes quolibet penitentes à quibusvis peccatis, & Censuris absoluere possint, &c. Hanc authoritatem esse iuris diuini docet Durandus in 4. dist. 19. quæst. 2. Capreolus quæst. 1. Paludanus dist. 20. Ruardus in articulis, artic. 3. contra *Calusum*.

Durandus.
Capreolus.
Paludanus.
Ruardus.
6

Et quidquid sit de hac sententia, communis illam authoritatem extendit ad præcisos, etiam hereticos, quamvis aliqui id negent. Et certè verba Concilij absolute, & sine limitatione quamvis sacerdotem comprehendunt, & finis etiam concessa authoritatis, in fauorem existentis in articulo, perinde id importare videtur: ergo etiam in articulo præsenti. Sic etiam intelligenda est mens Ecclesiæ, sua nempe prohibitione non comprehendere talem articulum; & licet minister sit alijs præcisis, in casu præsenti non esse præcism, sed toleratum, in fauorem pertensis, eo casu extremæ necessitatis, Sacramentum. Neque vllibi inuenitur talis extensio prohibitionis, neque ex generali clausula penæ infictæ aufertur, aut comprehenditur contra pietatem, & vñum Ecclesiæ, quo vult salutem omnium, & contra præscriptum diuinæ legis.

Maior porro ratio in proposito currit, quām in absolutione pœnitentiali, quā dependet ab authoritate competente, ab Ecclesia recepit: nou ita Baptismus, aut cius valor, qui etiam teniente & prohibente Ecclesia validè confertur; vt si præsente Patrocho alijs baptizet, tenebit; licet iniuste factum & contraria prohibitionem Ecclesiæ. Ratio autem Adriani non cogit, vt patet ex impugnatione; quia obligatus ex officio tenetur etiam citra necessitatem prouideret suis subditis, & regi: præcisis in casu necessitatis perinde tenetur charitatis præcepto; licet non iustitia sicut alter; si tamen alter ita ex officio teneatur vt infra patet.

d. Potes etiam forte, &c. Dubitatuè afferit forte adultum in eo casu non teneri petere Sacramentum à præciso ob reuerentiam Ecclesiæ, & ita excusari à præcepto adimplendo; sicut in articulo 3. dicit de simili in casu expressæ simonie, quia perinde se habet, ac si non haberet copiam ministri: concludit tamen pensatis omnibus magis expedire, vt patet & recipiat Sacramentum: & hæc est simpliciter vera, quia eam probant verba Augustini, & reliqua adiecta contra Adrianum.

Resolutio
Doctoris.

e. Quantum autem ad parvulum, &c. Sabiicit secundam conclusionem de parvulo, qui etiam in casu necessitatis offerri potest præciso, vt eum baptizet; & tenetur etiam sic ei prouidere, si subest periculum, & alius idoneus expectari non possit. Patet ex ratione præmissa; quia maior est necessitas parvuli, cui aliter subueniri non possit, nisi per Sacramentum, quām adulti, qui per fidem, & pœnitentiam, cum voto Sacramenti, saluari potest. Adiungit confirmationem huius ex capitulo *Romanus, de confir. dist. 4.* quæ abunde etiam peti potest, quantum ad congruentiam ex pluribus locis Patrum, qui dicunt Sacraenta à malo ministro data valere.

Secunda con-
clusio de par-
vulo.

Sed obiici potest ip̄i in eo casu non deesse opportunum remedium, quia ip̄e pater potest suum infantem baptizare. Respondetur negando assumptum; quia licet possit licet etiam bapti-

Obiectio.
Solvitur.
Pater bapti-
zans ex de-
duo alerius,
in necessitate,
non contrahit
cognitionem
suum infantum.

zare infantem, vbi nullus alius adest, qui baptizet, cap. Ad limina Beati Petri; 30. quest. 1. nec contrahit sic cognationem spiritualem; imò & si alius desit suscipere ad Baptisimum, cap. Peruenit, eodem; tamen si alius adest, qui baptizarè possit, peccat grauiter baptizando, & amittit ius petendi debitum coniugale, cap. Noste desideras, cap. dictum est. & cap. de eo quod, eodem: cum ergo minister idoneus in casu necessitatis sit præsens, tenetur ab eo petere, ut parvulum baptizeret; si autem noluerit, ipse eum baptizeret, ut resoluit Doctor infra, iuxta casum Canonis præmissi: quia nolens habetur pro non præsente. Imò neque in eo casu etiam Laicus si adest posset baptizare: quia Sacerdos, etiam præcibus, retinet in ordine ad casum necessitatis iurisdictionem Ecclesia ex præmissis: quia in casu necessitatis est toleratus; & præterea ex officio ratione characteris, id ipsi competit, c. Confab, de confecr, dist. 4. ac proinde etiā tenetur.

9
Limitatio
Caietani rectifi-
citur.

Non requiri-
tur, ut mini-
ster sit para-
tus dare.

Reiicitur per hæc limitatio, quam adhibet Caietanus, nempe requiri non solum necessitatem de qua loquimur, sed etiam ministrum esse paratum ad Sacramentum, dandum, ad hoc ut licet ab eo petatur: hæc namque conditio non requiritur: quia ut dictum est tenetur iure charitatis, & debito ordinis dare Sacramentum, neque esse paratum requiritur, ut dispositio præsupposta, ad licitè perendum, nisi ut supponatur peccatum iam completum ex parte voluntatis ministri, & sic excusatetur petens à cooperatione ad

malum; sed etiam peccatum maius committitur à ministro dando ipsum Sacramentum: si ergo à cooperatione huius, necessitas excusat petentem; sic etiam à cooperatione ad primam eius determinationem, quā sit paratus.

*Occasio acci-
pta non dicitur.*

Deinde non est hic alia obligatio, quæ redundat in petentem, præter scandalum ministri; sed petens in ea necessitate sibi ipsi, & parvulo suo magis obligatur ex charitate, quam ministro, cui non dat occasionem scandalum, sed permisssum, & acceptam ex propria improbitate. Accedit etiam obligatio quā tenetur sibi prouidere petens, quæ enim excusat.

Quod addit Adrianus, si ex officio teneatur minister dare Sacramentum licere id ab eo petere, citra villam necessitatem, non est vniuersaliter verum; quia ex charitate tenetur petens non ut iure suo, & si intelligatur hoc de ministro omnino præciso, est de non supponente, quia talis suspensus est ab officio, quantum ad exercitium, neque in eo statu tenetur ministrare citra necessitatem. Verum est forte hos Doctores loqui de ministro tolerato; sed quia magis urgent rationes de ministro non tolerato, per maiorem explicationem, & probationem conclusionis, ea hic accommodare licet, quia fortius urgent contra conclusionem positam: minus enim peti potest, ex speciali ratione Sacramentum à non tolerato, & ratione præcisionis, ille minus aptus est ad illud ministrandum.

10

S C H O L I V M.

Licere publicè petere Baptisnum à ministro occultè malo, licet etiam petere à publicè malo, qui ex officio ministrare tenetur: si tamen æquè commode ab alio non malo, peti potest, charitas ad id obligare videtur; & sic intelligendum puto Scorum ex eius ratione.

5
A malo mi-
nistro non
præciso, quā-
do liceat
Baptisnum
petere?

Quantum autem ad secundum membrum distinctionis, scilicet de malo non præciso ab Ecclesia, si est occultè malus, ita quod vita eius non sit scandalosa populo, satis conceditur, quod possit aliquis à tali, imò debeat recipere Baptisnum, si aliis debeat: quia propter peccatum, quod non est notorium, non debet aliquis in actibus notoriis yido proximum.

Si autem est publicè b, vel notoriè malus, ut pote publicè fornicarius, aut huiusmodi: aut incumbit sibi ex officio dispensare Sacramentum Baptismi; ut pote quia est Sacerdos, vel Curatus Parochialis; aut non incumbit, tamen congrueret ratione officij: ut pote quia est Sacerdos aliquis datus, vel vocatus in adiutorium Curati: si primo modo, non peccat, qui recipit Baptisnum pro se, vel pro parvulo suo: quia non peccat, qui à malo debitum petit, vel accipit: ille autem Curatus debitum est Parochiæ sive in Sacramentis istis ministrandis.

Pro Baptis-
mo, ut eti-
gendorum bō-
nuus Laicus,
vel malus
Sacerdos?

Si secundo modo, si possit habere alium, cui incumbit ex officio baptizare: aut æquè malum, aut meliorem. Si meliorem, peccat, qui ab illo recipit: quia non incumbit sibi Sacramenta ministrare: & si æquè malum, debet recipere à suo. Sed si nullus alius possit haberi Curatus, vel Sacerdos, nisi æquè malus isti, possit tamen haberi aliquis bonus Laicus: dubium est, quis cui sit præferendus in isto actu, an bonus Laicus Sacerdoti publicè malo, an Sacerdos malus bono Laico. Et breuiter, quia officium ministrandi Sacra menta in Ecclesia competit Sacerdotibus; videtur dicendum, quod quoad istum actum, magis eligendus est malus Sacerdos.

6
Ad 1. arg.
Ad 2.
Petens Ba-
ptisnum à
malo mini-
stro, quomo-
do excuse-
tur à coope-
ratione ma-
li.

Ad primum argumentum exponenda est auctoritas Ambrosij, sicut exposita est in alia quest. præced. Intendit enim de eo, qui suscepit extra Ecclesiā, ut fiat discipulus baptizatis. Ad secundum, dico quod ille, qui petit Baptisnum à malo Sacerdote, non cooperatur illi directè ad peccatum mortale: petit enim ab eo actum debitum, & in hoc non delinquit: quia nullius malitia excusat eum à soluendo debitum, quo tenetur alteri. Ille etiam actus petitus posset solui sine peccato, si baptizatus contereretur. Vnde quantum est ex actu petentis, petens magis necessitat Sacerdotem ad pœnitendum, quam ad actum peccandi. Si autem ille non pœnitiat, nihil imputandum est ei, qui petit illum actum: quia non inquantum est peccatum petit, sed inquantum debitum est.

10

Quantum autem ad secundum membrum, &c. Hoc secundo articulo explicat Doctor, quomodo quis debeat se gerere circa ministram improbum, sed toleratum, nec praescitum ab Ecclesia. Prima conclusio est: si talis non sit notoriè malus, sed occultus, non solum potest, sed etiam tenetur ab eo petere Sacramentum, quia propter peccatum occultum non debet quis vita-re in actibus notoriis proximum. Et confirmatur, quia alter est in possessione suæ famæ, quâ non potest priuari iustè, ante sententiam iudicis, vel donec convincatur notorieta facti, vel iuris per processum.

Prima con-
clusio.

Possessio famæ
quid officiat?

Peccatori oc-
culto debet
ministrari Sa-
cramentum pu-
blicè.

Obligatio.
soluitur.

Officium Pa-
rochi.

11

Et hac ratione debet Sacerdos ministrare Sacramenta publicè potenti peccatori occulto, ut in-frà dicetur, in materia de Eucharistia: quia non amittit ius petendi communionem, cum sit adul-tus baptizatus, & in possessione suæ famæ, quantùm ad publicam estimationem: sed perinde cur-rit eadem ratio in proposito: quia minister malè ministrans Sacramentum nō magis peccat, quâ recipiens malè dispositus; imò ex frequenti opi-nione hic magis peccat, quia priuat Sacra-mentum suo effectu; & sicut in publica estimatione petens habet ius ad Sacramentum, ita etiam Sa-cerdos ad ministerium eius, quandiu non est dif-famatus de criminis, & impotentia.

Dices, saltem tenetur in occulto non petere ab eo Sacramentum. Respondeatur, quidquid sit de aliis Sacramentis, quæ de iure non exigunt so-lennitatem publicam in ministerio priuato, ne-gando consequentiam quoad Baptismum, qui debet ministrari cum solemnitate, & seclusa neces-sitate. Accedit, & ex officio id incumbere Paro-cho, sine cuius licentia nequit aliis illum minis-trare, ac proinde non licet ad alium recurrere, ad euitandum peccatum Parochi, sine licentia eius, quia alter nec habet debitum ministrandi, neque sine peccato graui ministrat, vñfurpare ius alienum; in Parochio autem, est si peccatum occul-tum, est tamen officium, & debitum ministrandi, cui tenetur Parochianus de iure, ita ut aliter faciendo peccet: si autem sine præiudicio Paro-chi prouideri possit absque scandalo alterius; vt si Parochus de licentiam prætendendo legitimam aliquam excusationem, tunc obligat charitas, ac reuerentia ipsius Sacramenti.

Ex quo excluditur dictum Adriani quoad hoc, qui dicit à Sacerdote ex officio obligato ministrare Sacramentum, posse sine peccato peti Sa-cramentum, siue sit paratus dare, aut notoriè malus, siue non: quia quisque potest petere suum ius in te licita, & sancta. Sed hoc falso est in ex-presto iam casu, quia petens tenetur ex charitate, & reuerentia Sacramenti citra ullum dispendium suum, cum idem Sacramentum ab alio quæcum-commodè sine damno alterius, & cum eodem fructu, ac maiori reuerentia Sacramenti recipere possit, cedere iuri suo, vt patet ex materia de scandalis, quia etiam Pharisæum excludere tenetur quis, ex charitate, quâ obligatur salutem proximi pro-cure, sine detimento proprio, aut incommodo.

b. Si autem est publicè, vel notoriè malus, &c. Distinguit casum in eo, qui tenetur ex officio, & cura ministrare Sacramentum, vt est Parochus, & in eo, cui ex officio congruit, vt est Sacerdos datus, in adiutoriū Parochi, vel ab eo vocatus. Quoad pri-mum dicit non peccare eum, qui petit à Parochio

Sacramentum sibi, aut paruolo suo, quia est debi-tor respectu suæ Parochie. Intelligitur autem ca-sus, quando aliis non sit, cui ex officio incumbit ministrare, nec ministrare potest sine licentia, aut Parochi, aut sui Superioris: & ratio est clara, quia alter toleratur ab Ecclesia, & æquè retinet suum ius, ac quicunque alias non malus: sicut ergo non est in potestate alterius, aut ipius Parochiani per-uertere iurisdictionem Ecclesiastican; ita etiam neque Parochianus ab alio petere potest, nisi de licentia Parochi, aut Superioris ordinarij, neque ille usurpare ius alienum, quó non priuat.

Ex altera parte vrget consuetudo Ecclesiastica, habens vim præcepti de baptizandis parvulis, ad quam tenetur habens curâ infantis; & si est adul-tus spectat ratione residentia, & habitationis ad ordinarium eo ipso, quo vult Sacramentis se subi-cere; habet etiâ necessitatem præcepti, quod Sacra-mentum suscipiendum. Et quamvis pro tunc non ligaret; ex emolumento tamen Sacramenti, & vt fieret capax aliorum Sacramentorum, non tenetur non petere Sacramentum ab ordinario.

Secunda conclusio est, quid ab eo, qui ex con-gruitate debet ministrare Sacramentum, potest pe-tere Sacramentum, si aliis melior non occurrat Sacerdos; sed si aliis æquè malus, potest recipere à suo: nec bonus Laicus male Sacerdoti præferri debet, quia lus admixtandi Sacramenta cōpetit Sacerdotibus. Responsio ad primū patet. Respon-sio etiam ad secundum optimè soluit difficulta-tem, quia non solum petens Sacramentum à tol-erato, vel non tolerato modo dicto, non coope-ratur malo eius; sed potius imponit necessita-tem, vt fiat bonus, petens ab eo actum debitum, quem potest, & tenetur debitè in gratia sancte ministrare: neque petit ab eo actum, quâ pecca-tum est, sed quâ sanctum.

Ex qua regula plures in moralibus resolutio-nes haberi possunt; vt quomodo petens ab usura-rio mutuū, excusetur ab usura; quomodo vendens agnum Iudei, quo ipsi ventur in finem supersti-tiosum, non concurrat ad superstitionem; faciens, aut vendens gladium, non sit homicida; locans domum impudicis, nō sit impedicus; & vniuersali-ter exercens aliquod opus bonum, aut indiffe-rens per se non ordinatum ad peccatum; sed ex pra-a alterius intentione, & viu, excusat: quia pecca-tum neque ex natura operis, neque ex intentio-ne sic exercitî sequitur; sed ex prauo eius viu per alterum, quem ipse non tenetur non permittere cum damno proprio. Sic etiam plures excusant Christianos remigantes inter Turcas oppugnan-tes alios Christianos, modò aliter non concur-rant, quâ remigando. Non rectè ergo præsens difficultas in calu quo licet recursus ad alium, ob improbitatem Parochi, reducitur ad concursum peccati; sed ad præceptum charitatis, quo te-nemur præuenire damnum spirituale proximi, præueniendo occasionses non solum da-tas, vt vocant, sollicitando peccatum eius, sed etiam auertendo occasiones acceptas ab ipso, ex propria peruersitate, quando sine incommodo nostro possumus, quod spectat ad præcep-tum affirmatiuum charitatis, nempe sub-mouere scandalum Pharisæorum, quando sine incommodo, vt dixi, possumus: scandalum verò pusillorum excludere tenemur ex præcepto negatiuo.

12
Seconda con-
clusio.

Regula mo-
ralis.

Excusantur
cooperantes ad
malum per
accidentem.

Obligatio
charitatis ad
proximum.

13

Regula mo-
ratae.Prima regu-
la.Obligatio re-
spectu ad
ministrum pra-
cijum.Seconda re-
gula.Obligatio re-
spectu ad
Parochum.

Ex resolutione itaque utriusque articuli uniusim, haec regulæ generales suppetant, educendo quæstionem ad sua principia, quæ desumuntur ex debito iustitiae, ex debito religionis, ex debito charitatis. Prima est, *In casu extrema necessitatibus, siue proprio, siue infantis, ministrum etiam precium, posse ministrare Baptismum, & hoc posse ab eo peti, & accipi*: quia ille ex debito charitatis, ex debito etiam religionis ratione ordinis, ad hoc obligatur extremè indigenti: & sic ex precepto tam charitatis propriæ, quam pueri, & ex debito religionis tenetur petens amplecti Sacramentum a quocumque datum: & hæc regula supponit præcisam necessitatem extremam, vel realem, vel moralem.

Secunda regula est, *Sacerdotem toleratum, qui sit Parochus, ultra debitum charitatis, & religionis habere etiam debitum iustitie ministrandi Sacramentum siue subditis extra necessitatem, quando alius non suppetit, & Parochianum licet etiam ab eo petere Sacramentum, quando sine gravi danno non differetur*. Graue dannum intelligi omissionem, quâ lex, & consuetudo Ecclesiastica non impletetur, vel quando patetur ex omissione eius detrimen- tum notabile fructus spiritualis, aut periculum peccati. Huius ratio habetur ex præmissis: & regula hæc perinde currit in petitione Sacramenti ab alio, qui potest illud ex concessione Parochi, aut alterius dare: non perinde tamen currit obligatio in ministro, nisi sit ordinatus, aut certè vt

Vicarius, & coadiutor à superiori constitutus, in quo casu habet debitum ministrandi non solum ex charitate, sed etiam ex iustitia, modò assumat prouinciam illam, & curam supplendi defectum Parochi.

Tertia regula est, *Quando qui potest sine danno suo proridere sibi aliter, sine danno spirituali sui Parochi, tenetur ex charitatis precepto affirmatio non petere Sacramentum à Parochio improbo, quem nouit non ministraturum, nisi sacrilegii, qui ex frequentatione ministerij confirmatur in malo, & datus in reprobum sensum, contemnit conversionem; quam forte subtrahentibus se alijs ab eius communione non differret: quia plerumque festinantes in malum ex ipsa confusione subsistunt, & conuertuntur ad bonum*. Et forte Parochianus etiam ad idem tenetur præcepto religionis, & honoris diuini, ac reuerentiaz Sacramenti. Quid autem horum concurrat in particuliari hic, & nunc perpendendum est ex circumstantiis casus, applicando has generales regulas, ex quibus singuli casus in particuliari resoluti possunt, in quibus cōmunicare potest minister notoriè malo, siue præciso, siue non præciso.

Quarta regula, *Quod ministrum, qui occulè est malus, & publicè & priuatim debet ab eo petere Sacramentum, si alius non occurrat, aut expectari non potest commode; si sic seruetur regula charitatis, quæ præmissa est de scandalo Pharisæorum, procurando eius salutem, & reuerentiam debitam Sacra- mento, prout fieri commode potest*.

Quarta regu-
la.
Obligatio re-
spectu ad
exum, qui pri-
uatum est ma-
lus.

S C H O L I V M,

Negat pretium dandum pro Sacramento etiam in extrema necessitate, idem absolute ait Alens. 2. part. q. 187. m. 3. art. 1. D. Thom. hic q. 2. art. 2. & d. 2. q. 3. art. 2. & 2. 2. q. 100. art. 2. ad 1. Aragon. ibi. Rich. 4. d. 2. 5. art. 3. q. 1. Palud. q. 8. licet tamen aliquid dare pro redimenda vexatione, scut & pro labore, & materia, non aliter, & sic intelligendus est Doctor, si enim minister negaret dare Sacramentum, nisi alius pacificatur de emendo spirituali eius, nullo modo est sic accipendum, & multo minus sic petendum, quia hoc est initinsecè malum.

7
Argum. 3.

Ad tertium, dico quod si ille nullo modo vellet baptizare, nisi pro actu baptizandi recipiat pretium, & sic sit perfectè simoniacus, quia vendens Sacramentum, nullo modo recipiendus est Baptismus ab ea: neque pro adulto, quia peccaret mortaliter, & non obligatur ad recipiendum Sacramentum, quando non potest recipere sine peccato mortali: neque pro paruulo suo, esto etiam, quod nullus esset qui vellet baptizare in prouincia.

Et si arguas, tunc exponit paruulum suum periculo damnationis? Respondeo, baptizet ipse si possit, utpote si non est mancus, vel mutus, vel si non possit inuenire aliquem in baptizando paruulum suum, nisi emendo Baptismum; debet dimittere paruulum mori sine Baptismo: quia non sunt facienda mala, ut inde veniant bona, ad Rom. c. 3. & quilibet magis debet diligere seipsum, quam proximum: & per consequens magis in seipso vitare peccatum mortale, quam in alio damnationem: ramen ille casus de difficulti, vel nunquam continget, quin sine simonia committenda ex parte baptizandi, vel offerentis paruulum baptizandum, possit Baptismus haberi. Si enim ille Sacerdos vellet vendere aquam suam, & nullo modo aliter concederer eam, potest ipsa emi, esto etiam quod sit consecrata. Sed nullo modo habendo oculum ad consecrationem: quia tantum valeret, quantum non consecrata. Sic enim licet vendere calicem consecratum, nullo modo oculum habendo ad emendum, vel vendendum consecrationem.

An emi-
possit Ba-
ptismus.

Quomodo
debet pecu-
nia pro Sa-
cramentis.

Si autem Sacerdos nitatur vendere actum baptismonis, potest ille qui offert paruulum emere, non intendens actum illum emere inquantum est sacramentale, sed laborem Sacerdotis in illo actu: sicut conducuntur hodie Sacerdotes ad celebrandum Missas, non ut ipsis vendant, & alij emant actum celebrationis, inquantum est sacramentale: quod absit: sed ipsis vendunt laborem, & alij emunt eum: quia oportet vnumquemque de suo labore taliter qualiter visitare, & vitam acquirere.

14

b *A*d tertium dico, &c. Hic casus tractatur ab authoribus citatis à Scholiaste; resolutio principalis est communis: nullo modo posse peti Sacramentum ab eo, qui non vult conferre, nisi alter paciscatur cum ipso simoniæ, emendo Sacramentum, quæ tale, & quæ spirituale est: quia non sunt facienda mala, &c. ad Ronan. 3. Rationem eius subiungit Doctor in litera.

D. Bonau.
Richard.
Panormit.
Adrianus.
Caetan.
Sotus.
Aragon.
Sententia ne-
ganti.

15
Resolutio Do-
ctoris.

Emissio posse
aqua, &
liberam.
Cur Doctor
abstinet à
modo loquen-
di antiquorū
de redimenda
vexatione?

Redemptio
vexationis
implicat Sa-
cramentum.

Difficultas solutionis est in modo, quo petens Sacramentum se habere potest, ut licet sibi, aut parvulo subueniat, sine Dei offensa. Aliqui dicunt posse dari pecuniæ in eo casu ad redimendam vexationem; ita D. Bonauentura in hac dist. quam responsionem insinuat etiam Richardus hic art. 3. quest. 4. ad 3. & dist. 25. art. 3. quest. 1. ad 8. Panormitanus in cap. Cùm Ecclesia, de simonia: idem tenet quoad parvulum, non quoad adultum, quia in eo non est tanta vexatio, quin possit per contritionem sibi subuenire: & vt dicit Doctor in litera, non tenetur eo casu ad præceptum Baptismi. Hanc sententiæ sequitur Adrianus Quodlibet. 9. ad 3. Confirmat Caetanus 2. 2. quest. 100. art. 2. Sotus de Inst. & iure, lib. 9. quest. 6. art. 1. ad 1. Negat Aragon de Inst. & iure, quest. 100. art. 2. ad 1. quia vexationem qua redimi potest existimat consistere in eo, quod quis iustè possidet, eoque priuatur iustè; ut si beneficiatus patiatur iustè vexationem per ablationem beneficij, quod possidet, nisi redimat pecunia eam vexationem, in proposito casu est coniuncta cum exemptione simoniaca, qua est per se mala.

Respondebit Doctor posse dari premium pro aqua, vel pro labore; non autem pro ipso Sacramento, & ex proposito videris abstinerre ab illo modo loquendi antiquorum de redimenda vexatione; quæ in hoc casu habet fortè speciem difficultatem, quia si alter non laborem, aut materiam, sed ipsum Sacramentum vendit, atque de eo pacifetur, ita ut expressâ voluntate sit simoniacus, cùm nulla alia vexatio offeratur, nisi subtractione Sacramenti, ciùque effectus; vix potest petens redimere vexationem, nisi implicando Sacramentum cùm nullum aliud subsistat motiuum præter laborem, & aquam, ad quæ se extenderet redemptio vexationis, aut ipsa vexatio: ad hæc autem non extenditur vexatio, aut redemptio: quia sunt res pretio estimabiles, & quæ vendi possunt sine simonia, ex parte ministri: ergo in eo casu non subsistit aliud motiuum specificans voluntatem redimendi vexationem, & efficacem, nisi ipsum Sacramentum, cuius subtractione sit vexatio iniusta, non verò subtractione laboris, & materiæ: quia hæc non esset iniusta, neque vexatio dici deberet in eo saltem, qui ex iustitia non tenetur ministrare Sacramentum. Voluntas autem efficax debet subsistere ad aliquod finale motiuum, & reale, quo cessante, cessaret actio, & à quo tam actio, quæm

ipsa voluntas specificatur: ipsum ergo Sacramentum subtractum est illud motiuum.

Dices, dationem pecuniæ esse posse motiuum excitans ministrum ad collationem Sacramenti, & voluntatem dandi ad ipsam dationem hoc modo, ut excitans est, referri tanquam ad finem intrinsecum, & obiectum specificans, nempe ipsam, non verò ad emptionem Sacramenti. Contra hæc solutio in re morali non careret scrupulo,

Reflexio.

Impugnatur.

quia motiuum excitans in moralibus sumit speciem ab opere, ad quod alicit, & quæ primariò intenditur ab excitante, per ipsum motiuum excitans, tanquam per medium; non enim excitat, nisi ex fine operis; neque ipsa excitatio, ut procedit ab excitante potest præscindere ab opere; sicut neque remedium, quantum ad speciem mortalem à fine, aut electio eius esse, nisi ex motiuo finis; quia cessante voluntate finis, cessaret etiam excitatio ad finem: ergo datio pecuniæ, ut etiam est excitans, nequit præscindere à Sacramento, ut est medium, & causa, per quam ponatur in esse, neque consequenter voluntas dandi pecuniæ præscindit à Sacramento.

Exemplum potest esse in eo, qui offerat munera, non simpliciter ex motiuo gratitudinis, aut liberalitatis; sed qua sic téret viam ad beneficium; is, licet non interueniat paectum aliquod explicitum, est simoniacus implicitè, & palliatè: quia illa datio pecuniæ non subsistit ad aliquod motiuum in re ipsa, ad quod maneret ex intentione dantis, nisi ad beneficium: ergo etiam similiter datio pecuniæ in proposito casu nequit subsistere ad aliud, quam ad Sacramentum tanquam causam, & medium eius ponendi, ac proinde erit simonica ut præcisè silit in redemptione vexationis.

Simonia pa-
liata.

Confirmatur, licet illa pecunia dari possit liberaliter, tamen non sic datur ad redimendam vexationem, & ut subsistat paecto implicito, vel explicito, nisi cum titulo oneroso, quo alius commuter cum ipsa Sacramentum: ergo videtur saltem periculosa. Melius proinde Doctor abstinet ab illo modo, quia licet vexatio redemptio's licita sit, in iis tamen fieri debet, in quibus aliquid pretio estimabile inuenitur, ad quod possit subsister, quod in præsenti fortè difficulter datur, aut secerni potest à re spirituali, quæ non estimatur precio temporali: de quo nihil affirmo in præiudicium tot authorum, quos etiam sequitur Scholiastes; nec Doctor contrarium horum non tenet, quia dicit nullâ ratione petendum, aut recipiendum esse Sacramentum à ministro, qui nolit illud ministrare, nisi paciscendo. Quod si donatio sit merè liberalis secluso omnì paecto implicito, & explicito, licita erit, & tunc non erit propriè loquendo redemptio vexationis ex parte dantis; licet collatio intuitu Sacramenti in ministro possit esse simoniaca.

Confirmitur.

17

Q V A S T I O . III.

An aliquis debeat ministrare Sacramentum Baptismi, quando presumitur baptismationem vergere in periculum vita corporalis eius, qui suscipit?

Richard. d. 4. art. 4. q. 1. Palud. d. 6. q. 1. art. 3. Marsil. 4. q. 4. art. 4. dub. 8. Soto d. 3. q. 2. art. 8. fil. Sylus. v. Baptis-
mus 4. q. 10. Angelus & Armil. ibi aiunt: projectum in puerum non esse baptizatum. Communis tenet opposi-
tum. Gabr. d. 4. q. 2. art. 3. Maior. q. 2. Suar. som. 3. d. 20. foli. 3. Valent. som. 4. d. 4. q. 1. p. 2.

Scoti oper. Tom. VIII.

B b 3

I V X T A

VX T A ³ hoc queritur sine argumentis, An aliquis debeat ministrare Sacramentum Baptismi, quando præsumitur baptismationem vergere in periculum vitæ corporalis eius qui suscipit? Respondeo, aut talis præsumptio est certa ex signis certis, utpote si quis non habens aquam quam possit attingere, nisi de ponte propellat puerum in flum, vel in puteum; hoc certum est, quod quantum est ex ratione talis actus, nata est mors subsequi, quia submersio. Dico quod quando sic premitur mors, nullo modo debet aliquis eum propellere, aut proiicere: quia peccabit mortaliter occidendo, & quilibet tenetur magis vitare peccatum mortale in seipso, quam Rich. diff. 4. art. 4. c. 2. & 3. querere salutem proximi: quia ordinata charitas magis est ad seipsum. Dicitur etiam, quod talis sic proiectus non esset baptizatus, quia Baptismus est ablutione ordinata ad vitam illius abluti; non sic ordinatur talis dimersio. Esset ergo in tali casu aliquis pannus dimittendus in puteum, vel flum (si non habetur vas in quo posset aqua hauriri) & de isto panno aqua exprimenda, quæ baptizetur talis.

COMMENTARIVS.

*Periculum multiplex.**Obligatio adulti ad sacramentum.**Casus vix est prædictus.*

Iuxta hoc queritur sine argumentis, &c. Casus hic proponitur, ut rectius explicetur, quibus circumstantiis obligat præceptum Baptismi, sive ministrum, sive ipsum suscipientem; & potest distingui periculum in certum, probabile, aut non fundatum, sed apparenſ ex errore, qui sine sufficienti præsumptione, aut fundata concipitur. In quantum hæc obligatio cadit in suscipientem adultum, quia de paru non est quæstio, tenendum est eum non obligari ad Baptismum suscipiendum, quando per se sequitur mors certa, vel probabilis: quia aliter sibi potest prouidere de remedio sufficienti pro eo statu; neque obligat præceptum Baptismi suscipiendi pro eo statu, & his circumstantiis. Sed an pertere possit Baptismum, aut permittere in eo casu quando periculum est certum, vel probabile, ex vita dececedi fine Sacramento; quamuis conetur conteri, & existimet se contritum.

Respondet permittere quidem posse, quia non tenetur salvare vitam corporalem in præiudicium vitæ spiritualis, quam per remedia certa, & tuta procurare debet, si licet potest; si non potest procurare, ex ratione quam mox subiungam; saltem permittere potest ut ei applicentur per aliud ad hoc paratum; sicut in multis casibus potest permittere se priuari vita; nam licet ea non possit seipsum priuare in illo casu, quia non est dominus vitæ; non tenerunt tamen conseruare eam cum notabili damno suo, aut alterius, vel interieiendo aggressorem, vel prodigendo patrimonium integrum in remedia exquisita in præiudicium vxoris, aut filiorū, vel etiam sui status, & conditionis, si superuicinus esset. Petere autem Sacramentum in eo casu non potest, in quo alter sine peccato, aut periculo probabili mortis eius, per se ex natura illius actionis nequit dare, quia concurreret ad sui mortem, & ad peccatum alterius sollicitando transgressionem præcepti, & applicando causam suo modo, ex quo mors certa est, aut probabilis.

Quoad aliud genus periculi non fundati perinde dicendum est de ipso, ac de ministro: casus vix est prædictus, nisi formetur in circumstantiis remotis à praxi, & vnu operandi, vt si aqua esset intoxicata, ut ipsa de se esset mortalis; quod vix forte fieri potest, quia si venenum sit adeo prædominans, videretur porius in se aquam conuertere, ita vt sit magis venenum, quam aqua naturalis: sed formatur casus ad intelligendam vim præcepti; quod si autem venenū non sit adeo prædominans, non videtur ex stilla aquæ inferri posse

mortem si statim abluatur, cut tergatur, antequam vires suas per alterationem corporis exerat.

De ministro autem conclusio Doctoris est non posse eum licet ministrare Baptismum in tali casu, quando ex eo infertur mors, aut præsumitur inferri ex certis signis in ea dispositione infirmi, aut ex natura ipsius actionis sequitur, vnde qui proiicit infantem in puteum, & est homicida, qui fecit mulierem grauidam, & in periculo existentem mortis, ex qua sectione etiam sequetur mors infantis, quo ipsum infantem vivum extrahat & baptizet, est etiam homicida, quia etiam adjudicata morti donec pariat non est plementa, l. negat de statu bominum, l. pregnantis, ff. de pœnis, quando ipsa interim infirmitate laboret ad mortem, tunc forte ratione periculi infantis potest executio fieri per ministros iustitia, & aprienda erit, vt saluetur infans, & mors detinet in pœnam; sed autoritate priuatæ, id nequit fieri. Dices ipsa prægnans in periculo mortis sumere potest medicinam, ex qua certò, vel probabiliter sequetur mors infantis: ergo sicut vitam corporalem infantis ob salutem propriam contemnere potest: ita etiam & vitam corporalem infantis potest quis contemnere ad salvandam vitam eius spiritualiæ. Patet consequentia, quia vita propriæ, & corporali potest præferre vitam spiritualiæ infantis: ergo à fortiori vitam eius spiritualiæ præferre vitam corporali. Confirmatur, ipse infans si esset sui compos debet vitam corporalem contemnere ob necessitatem vitæ spiritualiæ: ergo & parentes saltem, in quorum est dispositione, similiter debent contemnere vitam eius corporalem, in periculo vitæ spiritualiæ.

Respondeatur aliud esse auferre vitam alteri, aut sibi, aliud verò non conseruare: primum est contra præceptum negatiuum, quod obligat semper, & pro semper; secundum verò contra præceptum affirmatiuum de conseruanda vita, quod obligat in determinatis circumstantiis, sicut & reliqua affirmatiua; non tamen semper, & pro omnibus circumstantiis, vt quando occurrat damnum proprium, aut alterius graue. Et hac posita distinctione, responderetur ad rationem adductam de prægnante sumente medicinam iudicio medicorum necessariam ad vita conseruationem, iuxta aliquos sumere posse ex intentione salutis propriæ, quamvis videatur sequi mors infantis certò aut probabiliter præter intentionem, quia non tenetur vitam propriam exponere pro vita infantis, licet possit eam contine-

³
Ne quis minister dare sacramentum ex quo sequatur mors.

Quid dicendum de gravida periclitante.
contemnere: sed ineliùs limitandus est casus, si ex morte matris certò, aut probabiliter creditur mors infantis, tunc verum est posse eam medicinam sumere, & mors infantis præter intentionem eius tunc succedit: si tamen spéciatur paritura infantem viuum, tunc nequit sumere medicinam, quia cum danno vite spiritualis, & corporalis infantis non potest saluare vitam propriam, & ad hoc nullum habet ius; imd ex pietate tenetur infanti, & ex iustitia. Idem dicerein, si ex partu redundat periculum noī posse etiam procurare abortum cum periculo vita infantis, quia sic ex intentione mors infanti procuraretur. Consequentia autem negatur, si intelligatur de contemptu per illationem mortis, non de contemptu per solam permissionem: vnde mater in casu, quo prouideret alius infanti moribundo per remedium, quod inferret mortem corporalem, & saluaret vitam spiritualem, non tenetur recusare, acceleratio enim mortis tolerari ab ipsa potest cum lucro salutis eius: ex quo patet ad secundam consequentiam, & ad confirmationem distinguendo inter permissionem, & illationem mortis, vt prius dictum est.

4 Petes, quid dicendum in casu, quo mors infantis per accidens sequeretur ab extrinseco, aut ipsius baptizantis: verbi gratiā, si Tyrannus in-

odium religionis, & Sacramenti utrique, & alterutri mortem esset illatus. Respondetur, si infans est in periculo mortis esse baptizandum, & ministru etiam debere cum baptizare, quia periculum extrinsecum in odium religionis, est per accidens ex peruersitate inferentis, non ex natura actionis. Nec debet actio illa religionis necessaria omitti, ne cum scandalo, & timore humano magis obediatur hominibus, quam Deo: ita Suarez dis. 31. contra Sotum. Hæc quæstio magis suscitatur in tractatu de fide.

Quod deinde Doctor h̄ic asserit de dubitate Baptismi ex proiectione infantis in puteum supra tractatum est dist. 4. quest. 3. Ex hoc autem loco colligit Scholasticus Doctorem posse etiam pro affirmativa parte defendi, quia illam sententiam refert tanquam alterius, nec probat, nec improbat; quod verum est, nec eam tenere videtur tanquam certam: sed appositi h̄ic eam citat, quia dubitari potest cum fundamento de valore Baptismi: cū ergo certum sit peccatum ex parte ministri, neque certus est fructus, aut valor Baptismi respectu infantis, sed omnino dubius, tollitur ex hoc motiu de salute certa infantis, ac proinde illius actionis in praxi, à qua vel ipsum præceptum diuinum, non occides, absterrere debet, & periculum de nullitate Baptismi.

S C H O L I V M.

Postquam docuit non licere prædicere puerum in puteum, ut baptizetur (ubi innuit, quod valeret talis Baptismus, vel saltem dubitas de hoc, licet id negare videatur sup. d. 4. q. 3. quia afferit oppositam sententiam Richardi negantis valere, nec eam approbat, nec reprobavit) resolutus modo quid faciendum, quando minister falsò sibi suader, baptizazione interimendum puerum.

Quod^b si præsumptio illa de morte imminenti, vel acceleranda propter Baptismum, non sit certa, sed levius, & fortè irrationabilis, vt pote si parvulus, vel adultus est in articulo mortis constitutus. Dico, quod habens conscientiam de acceleratione mortis talis infirmi per baptismationem eius, habet conscientiam erroneam, quæ, si nullus alius adsit qui baptizet, facit eum perplexum. Nullus enim perplexus est ex lege diuina, sed potest esse in aliquo actu, vel casu perplexus ex erronea scientia: nam si ille decedat sine Baptismo, damnatur: ergo ille tenetur de necessitate salutis, (si nullus adsit) baptizare istum, ne damnetur: magis enim tenetur diligere vitam eius æternam, quam vitam eius temporalem. Si ergo peccaret, non saluando in casu necessitatis vitam eius corporalem, puta permittendo eum submergi, nolendo ei portigere manum ad extrahendum, multò magis peccaret mortaliter permittendo istum damnari propter defectum Baptismi. Si etiam ille stante illâ conscientiâ erroneâ, quod baptizando acceleret mortem, baptizet: peccat etiam mortaliter, quia secundum conscientiam facit homicidium. Quid ergo? Necesse est (si nullus alius adsit, qui possit baptizare) dimittere istam conscientiam, quia in casu illo nullum est aliud remedium vitandi peccatum mortale. Apparet etiam satis rationabiliter, quod illa præsumptio est fatua, & irrationabilis; quia non multum noceret etiam grauiter infirmo parum aspergi de aqua in capite: & si fortè aqua frigida noceret, saltem tepida non noceret: quia parvuli tenerim pro remedio balneantur aquâ tepidâ.

Sed nunquid baptizans cum ista conscientia erronea est irregularis, si post mors sequatur? Respondeo, non est irregularis, quia nulla lex Ecclesiastica quantum ad illud, reddit irregularem, nisi verè homicidam: iste autem secundum veritatem non est homicida. Tamen post mortem illius baptizati, stante illâ conscientiâ, tenetur se habere tanquam irregularem: quia se habet tanquam homicidam: sed cessante, vel amotâ illâ conscientiâ, non oportet dispensationem querere: quia nunquam fuit verè irregularis. Et si queras cui magis sit cauendum, Clerico, vel laïco baptizare infirmum constitutum in articulo mortis? Dico, quod neutri est cauendum: quia neuter transgreditur præceptum diuinum de non occidendo, nec Clericus penam aliquam repellentem ipsum à cleri-

2

Nullus perplexus ex lege diuina.

Non est irregularis ex homicidio, nisi verè homicidio.

catu incurrit. Si tamen uterque poneretur æqualiter habere conscientiam erroneam: simpliciter neuter posset baptizare: quia præceptum diuinum utrumque æquè ligat: & contra illud uterque secundum suam conscientiam facit: Clericus tamen secundum opinionem suam falsam, crederet se incurrire aliam penam ultra peccatum mortale: & ideo ipse habet plura retractiva in casu illo, quam laicus.

COMMENTS.

⁵
Seconda conclusio.
Duplex præsumptio.

Præsumptio iuris duplex.

Præsumptio hominis triplex.
Violenta.

Probabilitas.

Lewis.

Diversi eius gradus.

Irrationabile præsumptio.

⁶
Ex leui non datur iusta operandi.

Præsumptio leui non excusat ab operi debito.

Quod si præsumptio illa de morte, &c. Hæc est secunda conclusio huius questionis. Supponit si præsumptio sit leuis, dandum esse Baptismum. Pro cuius intelligentia aduertendum, præsumptionem ex usu iurisperitorum, & moralium esse duplē; alia enim est iuris, alia hominis. Illa etiam diuiditur in præsumptionem iuris tantum, & in præsumptionem iuris, & de iure. Illa est, quando ius aliiquid determinat præsupponit super redubia, & verisimili: hæc est quando ius non solum præsumit aliiquid, sed disponit ita esse, nec contrariam habere probationem: vide cap. Is qui, de sponsalibus: & ibidem glossam, & Panormitanum.

Præsumptio hominis est triplex; alia violenta, ex qua etiam potest procedi ad penam, sine alia probatione. leg. Sciant custodi, Cod. de probat. Panormitanus in cap. Excommunicamus, de hereticis, quia illa facit plenam probationem. Secunda est probabilis, quæ facit semiplenam, & aliquando plenam probationem, cum uno teste tantum, & si quis est infamatus, inducit purgationem canoniam, cap. si quis de gradu, de præsumptione, can. Presbyter 12. quest. 4. Tertia est præsumptio leuis, & temeraria, sine fundamento sufficienti: de ea vide S. Thomam 2.2. quest. 50. cuius plures gradus assignantur.

Hanc intelligit Doctor in præsenti leuem, & irrationalib[em], qui sunt diversi gradus eius, nam leuis est quæ generat suspicionem, & metum ex leuiibus indictiis: est enim denominatio sumpta ex natura motiui, quod leue est, & inefficax, neque sufficiens ad formandum conceptum etiam dubium de obiecto in re, sed solum in tenui, & non fundata apparentia. Irrationalib[em] amplius dicit, nempe quando ex eiusmodi motiuis non solum generatur dubietas, & vacillationis; sed etiam quando generatur iudicium determinatum, quasi ita esset res; quam recte Doctor irrationalib[em] vocat, quia nulla ratione subsistit, & præter regulas iudicij, & discretionis formatur teriperatio.

His positis facilis est probatio conclusionis in re morali, & à priori, quia in primis, si est præsumptio leuis de morte infantis, aut eius acceleratione per Baptismum collatum, non est sufficiens regula operandi, aut suspendendi opus, quod est in præcepto: verbi gratia, si scutulus non recitet officium, ad quod ex præcepto tenetur, ex ea suspicione quæ timeret distractum, & sine attentione, aut reverentia debita se dicturum officium, ut debet ex præcepto religionis, peccat: sic etiam obligatus ad ieiunium non excusat ex leui suspicione, quam habet ieiunium nocturnum sanitati corporali. In proposito autem sic contingit, quia iusprudencia leui de morte pueri inferenda, sicut non est regula operandi proxima;

sic non excusat omittentem præceptum diuinum, & naturale, quæ tenetur prouidere saluti infantis moribundi in illa necessitate: suspicio enim illa concipitur, vel ex causis mortis non subsistentibus, vel valde remotis, vel quæ præueniri facile possunt, vel inefficaces sunt ad illum effectum, ideoquo non excusat à præcepto baptizandi, quia neque applicant præceptum de contrario; verbi gratia, non occides, eo modo, & sufficientia; quia est regula inducens obligationem in hac materia, quia ad hoc requiritur iudicium determinatum.

Quantum ad irrationalib[em] præsumptionem, quæ facit iudicium determinatum, & conscientiam erroneous, responder eum esse perplexum, non ex legi diuina, quia ipsa non concurreat, neque hic, neque in alia materia, duo præcepta legis diuinæ contraria, quantum ad obligationem unquam, vel in illis circumstantiis, quia sic esset impossibilis eorum obseruancia contra Tridentinum sef. 6. cap. 1. can. 18. quia minus cedit maiori, si sint diuersatum virtutum, vel si eiusdem, secundum diuersum ordinem, quo ipsa virtus sequenda est: vel denique ex subordinatione ad invicem, sicut positivum subordinatur naturali, est tamen perplexus ex scientia, vel conscientia erroneous, ac proinde peccat, si omittat, quia non habet ignorantiam inuincibilem, aut impotentiam obseruandi præceptum baptizandi. Peccat etiam si baptizat, quia tenetur non operari contra conscientiam, etiam erroneous, quia sic operando, & iudicans determinat se facere contra præceptum Dei, est contemptor præcepti, secundum omnes, quid ergo agendum? Respondeat Doctor esse deponendam, quæ doctrina est communis, quia non ligat, nisi quandiu est ex suppositione credentia, quæ determinat se obligari præcepto diuinum, & ostendit modum, quo deponi potest ex consideratione rei; quia fatuum est putare ex modica aqua, quæ infans tangitur baptizando ipsum, inferri mortem, vel etiam accelerari, quia nec ex principio naturæ, aut vlla præceptio statu infantis id colligitur, cum & infantes tenerissimi etiam causa salutis aquæ tepidæ abluantur.

Sed quid si talis non deponens conscientiam baptizet, eritne irregularis? Respondeat non esse irregularis, sed se debere gerere ut irregularis, donec deponat errorem. Hæc principia plurimum aduertant scrupulosi in quibusvis materiis; quia ipsi sibi nodos, & laqueos alligant, querentes pacem conscientia, destruunt, in ipsa interioriana luce quasi ad umbras caligant; unde si pacem querant, obedientiis spiritualibus, & doctis, suis chimæris, quas humor melancholicus ingenerat, non subsint, & sibi dissidentes quasi ad manus aliorum directorum incedant, donec vide incipiunt.

⁷
Irrationalib[em]
quid est.

Præcepta contraria nequeunt simu! obligare.

Scrupulosus quomodo perflexus.

Dabit deponi conscientiam erroneous.

DISTINCTIO SEXTA.

A

VNC quibus licet baptizare addamus. De hoc Isidorus ait, [Constat Baptismum solis Sacerdotibus esse traditum , ciūsque ministerium , nec ipsis Diaconibus implere est licitum , absque Episcopo, vel Presbytero, nisi his procul absentibus , vltima languoris cogat necessitas : quod etiam laicis fidelibus permittitur.] Item ex Concilio Carthaginensi IV. Mulier , quamuis sancta , baptizare non presumat , nisi necessitate cogente. De illis verò , qui ab hereticis baptizantur , vtrum rebaptizandi sint , quæri solet. Ad quod breuiter dicimus , quia quicunque sit qui baptizet , si seruatur forma à Christo tradita , verum Baptismum dat : & ideo qui illum sumit , non debet rebaptizari. Vnde Beda , [Siue hereticus , siue schismaticus , siue facinorosus quicque in confessione sanctæ Trinitatis baptizet , non valet ille , qui baptizatus est , à bonis Catholicis rebaptizari , ne confessio , & Trinitatis invocatio videatur annullari.] Item August. [Quamvis vnum sit Baptisma , & hereticorum , scilicet eorum qui in nomine Patris , & Filii , & Spiritus sancti baptizant , & Ecclesiæ Catholicæ : qui tamen foris Ecclesiam baptizantur , non sumunt ad salutem Baptismum , sed ad perniciem , habentes formam Sacramenti , virtutem autem eius abnegantes , & ideo Ecclesia eos non rebaptizat , quia in nomine Trinitatis baptizati sunt : & ipsa est forma Sacramenti.] Item [Rebaptizare hereticum , qui hæc sanctificationis signa percepit , omnino peccatum est : Catholicum verò , immanissimum scelus est .] Ex his aperte colligitur , quod qui etiam ab hereticis baptizati sunt , seruato charactere Christi , rebaptizandi non sunt : sed tantum impositione manus reconciliandi , ut Spiritum sanctum accipiant , & in signum detestationis hereticorum . Sunt tamen nonnulli Doctorum , ut Cyprianus , & alij quidam , qui dicere videntur ab hereticis non posse tradi Baptismū , & eos esse rebaptizandos , cùm veniunt ad Ecclesiam , qui ab illis dicuntur baptizari. Sed hoc de illis verum est , qui extra formam Ecclesiæ baptizare presumunt. Cyprianus tamen ibi à veritate deuiasse videtur , qui ait de heretico : [Quomodo sanctificare aquam potest , cùm ipse immundus est , & apud quem Spiritus sanctus non est ? cùm Dominus dicat in lege , Quæcumque tetigerit immundus , immunda erunt : quis potest dare quod ipse non habet ?] Hoc ergo ex ignorantia eum dixisse Augustinus innuit , dicens . [Martyrem Cyprianum gloriosum , qui apud hereticos , vel schismaticos datum Baptismum nolebat cognoscere , dum eos nimis detestaretur , tanta eius merita usque ad triumphum Martyrij secuta sunt , ut & charitatis quæ excellebat luce , obumbratio illa fugaretur , & si quid purgandum erat , passionis falce tolleretur . Nec nos qui Baptismi veritatem , & hereticorum iniuriam agnoscamus , ideo Cypriano meliores sumus , sicut nec Petro , quia Gentes iudaizare non cogimus .]

Quod nullus in utero materno baptizatur.

B

Hoc etiam sciendum est , quod [licet ter immergatur propter mysterium Trinitatis , tamen vnum Baptisma reputatur .] Illud etiam ignorandum non est , quod in materno utero nullus baptizari potest , etiamsi mater baptizatur .

Iud. lib. 2. de officiis Eccl. cap. 24.

Cap. 100. de conf. dist. 4. c. Mulier.

Beda. hom. 16. supr. Mauth.

August. ad Max. epist. 203. tom. 2.

Epiſt. 12. lib. 1. ſupr. illud Ezech. 36. & 2. ſperga vos aqua munda.

Num. 19. d. & Lev. 5. 7. & 11. de unico Baptismo. c. 13. tom. 7. Ad Gal. 1. Comment. ad 4. cap.

De conf. *diss. 4. cap. si nullo, ex epi. 1. ad Risi. ep. que est n. 92.* *zetur. Vnde Isidorus.* [Qui in maternis vteris sunt, baptizari non possunt, quia qui natus adhuc secundum Adam non est, secundum Christum non potest renasci: neque regeneratio in eum dici potest, quem generatio non praecessit.] *Item Augustinus.* [Non potest quisquam renasci antequam natus sit.]

Augus. ad Darda. de praesentia Dei. ep. 57. post med. *Si vero opponitur de Ieremia, & de Ioanne Baptista, qui ab utero sanctificati leguntur: quod etiam de Iacob quidam putant. Dicimus, si sanctificatio, ibi accipitur interior emundatio, hoc in miraculis diuinæ potentiae esse habendum, vt Augustinus ait, ambiguè super hoc loquens, [Si usque adeò, inquit, in illo pueru acceleratus est usus rationis & voluntatis, vt intra maternam viscera iam posset agnoscere & credere, quod in aliis paruulis expectat ætas ut possint, in miraculis habendum est diuinæ potentiae, non ad humanæ trahendum exemplum naturæ. Nam quando voluit Deus, etiam iumentum locutum est.] Idem, [De Ieremia legitur, Priusquam exires de ventre, sanctificaui te. Illa tamen sanctificatio, quâ efficiunt templum Dei, non nisi renatorum est. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei. Nemo autem renascitur, nisi prius nascatur. Vnde illa sanctificatio potest secundum prædestinationem accipi.] Ecce videtur dubitanter loqui: qui etiam in eodem dicit. [Non dictum est, quia credidit infans in utero, sed exultauit: nec Elizabeth dicit, Exultauit in fide, sed exultauit in utero meo. Et potuit esse ista sanctificatio, tantæ rei à maiori cognoscendæ indicium, non à paruulo cognitæ] absque assertione de hac sanctificatione loquitur, non definiens qualiter intelligenda sit illa sanctificatio: an sit signum futuræ rei, an veritas iustificationis per Spiritum factæ. Sed melius est, vt dicamus illos præter communem legem in vteris iustificatos, & gratiam præuentos dimissis omnibus peccatis, quod etiam multis Sanctorum testimoniis edocetur.*

Si Baptismus sit verbis corruptè prolatis.

C In epist. que incipit, Reuerendissimo & fani. etissimo. De conf. diss. 4. cap. Regulerunt. **Q**uæri etiam solet, Si corruptè proferantur verba illa, an Baptismus sit de hoc Zacharias Bonifacio scribit. [Regulerunt mihi nuncij tui, quod fuerit Sacerdos in eadem prouincia, qui Latinam linguam penitus ignorabat: & dum baptizaret, nescius Latini eloquij, infringens linguam diceret, Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritu sancta: & propter hoc considerasti rebaptizare. Sed si ille qui baptizauit, non errorem inducens, vel haeresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis, infringendo linguam baptizans dixisset: non possumus consentire, ut denuo baptizetur.]

Leo Papa.

D De conf. diss. 4. cap. si nullo, ex epi. 1. ad Risi. ep. que est n. 92. **P**ræterea sciendum est, quod illi de quibus nulla extant indicia inter propinquos, vel domesticos, vel vicinos à quibus baptizati fuisse doceantur, agendum est, vt renascantur ne pereant: in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non finit ut videatur iteratum. Conferendum eis videtur, quod collatum esse nescitur: quia non temeritas interuenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis.]

De illo qui pro ludo immergitur.

E Olet etiam quæri de illo qui iocans, sicut Mimus, commemoratione Trinitatis immergitur, utrum baptizatus sit? Hoc autem Augustinus non definir,

definit, ita inquiens. [Si totum ludicrè & mimicè, & ioculariter ageretur, utrum approbandus esset Baptismus, qui sic daretur, diuinum iudicium per alicuius reuelationis oraculum oratione implorandum esse censerem.] Videatur tamen sapientibus non fuisse Baptisma: vt cùm aliqui in balneum, vel in flumen merguntur in nomine Trinitatis, non est tamen Baptismus, quia non intentione baptizandi illud geritur. Nam in hoc, & in aliis Sacramentis sicut forma est seruanda, ita & intentio illud celebrandi est habenda. [Illud etiam non te moueat, quòd quidam non è fide paruulos ad Baptismum ferunt, vt per Spiritum ad vitam regenerentur æternam: sed eos purant hoc remedio temporalem accipere sanitatem: non enim propterea illi non regenerantur, quia nec ab illis hac intentione offeruntur.]

Quòd duo tempora erant in quibus baptizabantur homines.

F

Agnoscendum est etiam, in baptizandis electis, duo tempora esse seruantur, scilicet Pascha, & Pentecosten, vt in Sabbatho Paschæ, vel Pentecosten Baptismi Sacramentum celebretur. Qui verò necessitate mortis, vel periculi urgentur, omni tempore debent baptizari.]

De responsione patrinorum.

G

Porrò cuncti ad Baptismum venientes, fidem suam profiteri debent, & exponere ad quid petendum venerint ad Ecclesiam: vnde etiam à baptizando queritur, Quid venisti ad Ecclesiam petere? Qui si adultus est, pro se responder, Fidem, id est, Sacramentum fidei, & doctrinam. Ita etiam per singula interrogatus, respondet se credere in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Si autem paruulus est, non valens credere, vel loqui, alius pro eo respondebit. Vnde Isidorus. [Paruuli alio profitente, baptizantur, qui adhuc loqui, vel credere nesciunt: sicut etiam pro ægris, mutis, vel surdis, alius profitetur dum baptizantur.] sic & de pœnitentibus agendum est. [Si verò pro eo qui respondere potest, alius respondeat, non itidem valet sicut dictum est, ætatem habet, pro se loquatur.] Si verò queritur ex quo sensu pro paruulo dicatur, Credo, vel fidem peto? Dicimus de Sacramento fidei id esse intelligendum, quod respondetur petere, cùm defertur ad Ecclesiam, & habere fidem cùm baptizatur, vt sit sensus, cùm dicitur fidem peto, id est, Sacramentum fidei præsto sum recipere: Credo, id est, Sacramentum fidei suscipio: quod est, hic paruulus præsto est Sacramentum fidèi accipere. Vnde Augustinus: [Nihil est aliud credere, quam fidem habere: & ideo cùm respondetur credere paruulus, qui fidei nondum effectum habet, respondetur fidem habere propter fidei Sacramentum, & conuertere se ad Deum propter *conuersationis Sacramentum.] Sed adhuc queritur ex quo sensu pro paruulo responderetur, Credo in Deum Patrem, & in Iesum Christum, & in Spiritum sanctum? Nunquid de Sacramento fidei, an de fide mentis ibi agitur? Si de Sacramento, cur nominatim distinguuntur personæ? Si verò de fidei affectu, quomodo verum est, cùm eâ paruulus careat? An illud facturus paruulus spondet, cùm creuerit, sicut & omnibus pompis diaboli spondetur abrenunciare: quod si non seruauerit factus adultus, tenebitur ipse, vel sponsor? Sanè etiam dici potest, ibi sponderi pro paruulo, quod ad maiorem ætatem si venerit & pompis diaboli renunciabit, & sanam fidem tenebit, cuius tunc Sacra men

Lib. 7. de
Bapt. & cōtra Donat.
c. 53. & hab.
de conf. 4.
Solet etiā
queri.
August. ad
Bon. ep. 23.
in med. &
habebit de
conf. dist. 4.
non te
moueat.
Leo Pap. in
ep. ad uniuers. per Si-
ciliam. con-
stit. que est
4. in ordin.
& habe. de
cōf. dist. 4.
c. duo tem-
pora, & c. si
quam neces-
sitate, 2.
lib. de officiis
c. 24. de cōf.
dist. 4. cap.
Paruuli.

De cōf. dist.
4. cum pro
paruulis.
Ex Aug.
lib. 4. 1.
Bapt. cōtra
Donat. cap.
24.
Ioan. 9. c.

Aug. de cōf.
dist. 4. nihil
est aliud,
ex epist. ad
Bonif. 23.
in fine
* alias fi-
dei.

Sacramenrum recipit. Hac autem sponsione paruulus pro quo fit, tenebitur, non sponsor: si tamen ut cautio impleatur, quantum in se est, & operam de-
De cōf. d. 4.
Prima. igi-
tur ex Aug.
lib. 2. de
Symb. ad
catech. 1. &
2. & lib. 4.
tom. 1.
Raban. de
instit. Cle-
ric. cap. 25.
& hab. de
conf. dīst. 4.
ante Bap. 3.
In lib. 1. de
Symb. ad
cat. c. 1. &
ha. de conf.
dīst. 4. sicut
s. cap. Ma-
nus.
Nota gloss.
ibid.

derit, quia exigitur à patrino, ut sit diligens circa eum pro quo spopondit, sollicitudo. De hoc Augustinus. [Certissimam emisisti cautionem, quâ renunciare pompis diaboli spopondisti.]

De catechismo et exorcismo.

Hlla autem interrogatio & responsio fidei fit in catechismo, cui additur exorcismus. Ante Baptismum enim fit catechismus & exorcismus, post catechismum sequitur exorcismus: ab eo qui iam fide instructus est, aduersaria virtus pellatur. *Exorcismus* de Græco dicitur in Latinum adiuratio: *Catechismus*, *instrūctio*. *Catechizare* est instruere: ut de symbolo ac rudimentis fidei. *Exorcizare* est adiurare: ut, Exi ab eo spiritus immunde. *Symbolum* est signum, vel collatio. Signum, quia eo fideles ab infidelibus discernuntur. Collatio, quia ibi totius fidei sufficientia, & integritas est collata. Catechismus & exorcismus Neophytorum sunt: magisque sacramentalia, quā Sacraenta dici debent. *Neophytus* nouitus interpretatur, vel rudis; & dicitur Neophytus nuper ad fidem conuersus, vel in disciplina religiosæ conuersationis rudis. Hæc ergo præcedunt Baptismum, non quod sine ipsis non possit esse Baptismus verus, sed ut baptizandus de fide instruatur, & sciat cui debitor fiat deinceps, & ut diaboli potestas in eo minuatur. Vnde Rabanus, [Ante Baptismum, catechizandi debet in homine præuenire officium, ut fidei catechumenus accipiat rudimentum, & sciat cui debitor fiat deinceps.] Item Augustinus, [Paruuli exufflantur & exorcizantur, ut ab eis pellatur potestas diaboli, ne iam contendat eos subuertere, ne Baptismum consequantur. Non ergo ab infantibus creatura Dei exufflatur, vel exorcizatur, sed diabolus ut recedat ab homine.]

OSTQVAM Magister determinauit distinctione quintâ de potestate ministri: hic determinat de eius statu, & gradu. de gradu in primo capite; de statu in sequenti capitulo. de illis vero qui ab hereticis. [Hoc etiam sciendum est.] Hæc est tertia pars istius sextæ distinctionis, quæ similiter potest continuari dupliciter cum præcedentibus, sicut pars principalis contra incidentalem. Et potest diuidi, uno modo, ut diuidatur contra totum præcedens de Baptismo, à principio distinctionis tertiae, sicut pars principalis contra incidentalem, & sic diuisa est distinctione tertia. Alio modo, ut distinguantur contra ea, quæ præcedunt distinctione quintâ & sextâ, ut dicatur priùs fuisse determinatum de ordine ministri. Secundò, de conditione ministrandi, sive sic, sive sic, eadem est sententia. Ista pars diuiditur in duas partes. Primo namque determinat de quibusdam concurrentibus in Baptismo; secundò, de quibusdam præambulis ad ministrationem Baptismi, scilicet, catechismo, ibi [Porro cuncti.] Prima pars habet sex. In prima namque tractat ipse de unitate Baptismi. Secundò, de suscipiente, ibi [Illud etiam ignorandum.] Tertiò de forma, ibi [Quare etiam solet.] Quartò, de certitudine habenda circa suscipientem, ibi, [Præterea.] Quintò, de intentione ministri, ibi, [Solet etiam queri.] Sextò, de tempore baptizandi, ibi, [Cognoscendum etiam.]

Circa istam distinctionem querendum est de quatuor. Primo, de gradu ministri. Secundò, de unitate Baptismi. Tertiò, de intentione ministri. Quartò, de iterabilitate Baptismi.

*Credo, & si
uisio distin-
tionis.*
IN superiori egit Doctor de statu ministri,
leiusque obligatione ad ministerium: in hac
agit de alia eius conditione. Primò, de gradu
eius: secundò, de unitate Baptismi, ut à ministro
procedit: tertiò, de actione eius, seu de applica-
tione Sacramenti quoad partes suas, & simul-
tate partium: quartiò, agit de eodem in ordine
ad subiectum, cui applicat Sacramentum, & de
distinctione requisita inter utrumque: quintò, de
necessitate intentionis, quā cōstituitur ut princi-
pium operandi in actu primo: sextò, qualis debeat

esse ipsa eius intentio. Et hæc est pars prima hu-
ijs distinctionis cōthēni sex questiones. Secun-
da autē pars quinque questiones, quæ explicant
effectum Sacramenti, qui dicitur character; & pri-
ma eius questione est septima in ordine, & quasi
præambula ad tractatum de charactere, in qua
agit de Baptismo; quā non est iterabilis: octau-
us, de pœna iterantium Baptismi: nondū, an de-
tur character baptismalis: decimò, quid sit: vnde-
cimò, quod eius subiectum; & sic vndecim quæ-
stionibus terminat totam distinctionem.

Q V A E S T I O I.

Vtrum solus Sacerdos possit baptizare?

Alensis 4.p.q.16.m.1.D.Bonau.d.5.art.1.q.1.Richard.bic art.4.q.1. D.Thom.d.5.q.1.art.2. & 3.part.q.67.
art.3. Suarez 3.part.d.23. sct.1.

 E primo, quero vnam quæstionem, vtrum solus Sacerdos possit baptiza-
re? Et arguitur quòd sic. Isidorus de officiis lib.2.cap.25. *Constat Baptismum solum Sacerdotibus tradi.* Argum.1.

Præterea, soli Sacerdoti concessum est dimittere peccata. *Ian. 20.* & Argum.2.
Matth. 18. in Baptismo autem peccata dimituntur: ergo, &c.

Oppositum de *consecr.* dist. 4. *Romanus*, vbi dicitur, quòd *Romanus Pontifex hominem non Ratiō oppo-
nidat, qui baptizat, sed Spiritus sanctus subministrat gratiam Baptismi*, licet Paganus sit qui
baptizat, malo magis, vel eque, quilibet Christianus.

S C H O L I V M.

Continet hec litera aliquot dicta. Primum, in baptizante requiruntur virtus motiva, vox, &
vſus rationis. *Secundum*, si Angelus bonus baptizaret, validè faceret. *Tertium*, si Angelus
malus id faceret, sine reuelatione, pro nihilo haberetur. *Quartum*, maximè congruum
est Baptismum à solo homine viatore fieri. *Quintum*, inter homines solum Sacerdotem
baptizare ex officio, congruum est. *Adde Diaconis ex officio baptizare competere, in absen-
tia, seu iussu Sacerdotis.* *Tertull. lib. de Bapt.* Hieron. dialog. contra Lucifer.

Respondeo³, cùm oporteat baptizantem abluere baptizatum, quod est actiùè face-
re corpus eius contingi ab aqua: & hoc vel per motionem corporis ad aquam, vtpote
immergendo; vel per motionem aquæ ad corpus eius, pura perfundendo, vel asper-
gendo: necessaria requiritur in baptizante virtus motiva, quā potest aliquo istorum mo-
dorum actiùè abluere alium. Cùm etiam oporteat ministrum proferre verba, in quibus
est forma, necesse est ipsum posse loqui. Cùm etiam requiratur intentio in ministro (vt
dicetur in tertio articulo) necesse est ipsum habere vsum rationis. Simpliciter ergo nul-
lum suppositum naturæ intellectualis excluditur à posse baptizare, nisi propter aliquem
illorum trium defectum, vel proper plures, vel omnes simili.

Cùm⁴ ergo non Sacerdotes multi possint habere, & habeant hæc tria: sequitur quòd
simpliciter possint baptizare. Dixi autem generaliter, *suppositum nature intellectualis*, quia
si bonus Angelus baptizaret in corpore assumpto cum omnibus prædictis conditioni-
bus, tunc supponendum esset verum esse eius Baptismum: quia non fieret, nisi de præ-
cepto Dei: nec esset ille baptizatus ab Angelo iterum rebaptizandus: sicut Michaël
prohibuit Episcopo dedicare Ecclesiam suam in monte Gargano, afferens eam à se de-
dicatam fuisse.

Si⁵ etiam malus Angelus in corpore assumpto baptizet, & constet, quòd esset de
præcepto Dei, talis habendus esse pro baptizato: quia oportet malum Angelum etiam
in uitum obediens Deo. Sed non esset sine certa reuelatione super hoc habitâ creden-
dum, quòd malus Angelus verè baptizaret; tum, quia Deus non ministrat Sacra menta
per exclusos finaliter à salute: tum, quia si non esset arctatus de præcepto diuino ad op-

*In baptiza-
re requiri-
tur virtus
motiva, lo-
quatio, in-
tentio.*

*Non ait de
facto An-
gelum habe-
re potesta-
rem mini-
strandi Sa-
cramenta;*
*quod nō a-
uerunt eins
impugnat-
res, qui suas
potius phä-
rasias im-
pugnant.*

*Malus Ae-
ngelus in va-
lide mini-
strare.*

positum, supponendum est semper ipsum fraudulenter agere, nec complerè facere ea, quæ essent necessaria ad salutem baptizati, propter inimicitiam, quam habet ad salutem hominum ex inuidia precedentem.

Generaliter^d etiam congruum est ab homine viatore conferti Baptismum, & non ab Angelo aliquo; tum, quia Christus, qui instituit, homo fuit; tum, quia in Sacramento est aliquid sensibile, & aliquid spirituale, & per consequens magis congruit ministrō, & venti in sensu, & intellectu, quam pure intellectuali. & tertio, quia per susceptionem Baptismi ascribitur alius ut sit membrum Ecclesiae militantis: ergo congruum est hoc fieri per aliquem in illa Ecclesia.

Soli Sacerdoti ex officio congruit baptizare.

Tandem dico, quod licet secundum prædicta quodlibet suppositum habens tres prædictas conditiones possit baptizare, etiam cum hoc congruit solum hominem viatorem baptizare; congruum tamen est inter viatores solum Sacerdotem baptizare, & soli Sacerdoti congruit ex officio.

Cuius est ratio, quia per Baptismum recipitur baptizatus in collegium Ecclesiae militantis: receptio autem alicuius in collegium pertinet ad præsidentem, & habentem auctoritatem in collegio: & id est quod aliquis haberet maiorem auctoritatem in Ecclesia, tantum magis pertineret ad eum recipere, & introducere in Ecclesiam, & per consequens baptizare. Vnde magis competenter Episcopo, quam simplici Sacerdoti, si sufficere posse Episcopi: sed propter paucitatem Episcoporum, & pluralitatem baptizandorum, regulariter conceditur omnibus Sacerdotibus.

Per hoc apparet ad auctoritatem Isidori. Loquitur enim de officio baptizandi, quia illud est commissum Sacerdoti.

Ad rationem, dico quod solus Sacerdos potest dimittere peccata, per modum iudicis, vel arbitrii, quomodo remittuntur in Pœnitentia: sed in Baptismo virtute Sacramenti, absque arbitrio, vel iudicio remittuntur.

CIRCA Secundum principale quæro tria. Primo, an unitas Baptismi necessariò requirat, quod ab uno ministro conferatur. Secundo, an requirat simul esse ablutionem, & prælationem verborum.

Tertio, quia unum est in se indivisum, & ab alio divisum, an requirat baptizantem esse discretum personaliter à baptizato.

COMMENTARIVS.

Impotentes ad ministerium.

Conclusio.

a Respondeo, cùm oporteat, &c. Ad baptizandum concidunt ex parte ministri actus baptismalis, ab illo exercitus per potentiam motuam, prolationem sensibilis formæ per verba formata, & intentio; qui aliquo horum caret, non potest ministrare Sacramentum: excluduntur ergo qui vñsum membra, non habent, & muti, & amnes, seu rationis impotes, qui nequeunt exercere actum humanum. Concludit nullum suppositum naturæ intellectualis simplicitet excludi à potestate baptizandi, nisi ex aliquo particulati horum, aut omnium. Et loquitur de potestate quantum ad capacitatem exercendi actus baptismales, non autem de potestate ordinaria ex institutione diuina secundum legem: vel si hanc comprehendas, intelligi debet, ut includit auctoritatem & institutionem communem, quæ competit homini viatori tantum, & extraordinariam, seu specialem, quæ committi potest Angelo bono, aut malo. Ratio præmissorum ex alijs dictis fusius habetur, quantum ad ea, quæ necessaria sunt ex parte ministri respectuè ad formam & materiam Sacramenti: quoad intentionem, dicetur quæst. 5. quantum ad reliqua patebit ex sequentibus.

b Cùm ergo non Sacerdotes multi, &c. Docet eos qui non sunt Sacerdotes posse ministrare Sacramentum Baptismi validè: subiungit postea interpretationem eius quod dixit; Dixi autem generaliter, inquit, suppositum nature intellectualis, &c. supple, posse ministrare Sacramentum Baptismi: nempe de concessione & præcepto speciali Dei;

quod ostendit primum de Angelo bono, de quo non esset dubitandum, si constaret ipsum ministrare Sacramentum, quia nihil ageret contra reverentiam Dei & Sacramenti, aut contra profectum hominum. Certa ergo esset concessio Dei specialis: patet quoad alia ministeria, ut consecratione Ecclesie montis Gargani: & Nicephorus Calixtus lib. 1. historia cap. 20. refert Amphilius consecratum Episcopum ab Angelis in deserto, receptum fuisse in gradu ab aliis Episcopis: sicut eriam Dei virtus non est alligata Sacramentis, ita neque ministris determinatis, quin per alios ex speciali concessione saluâ substantiâ Sacramenti ministrari possint; qui secundum legem ordinariam ad id munera non sunt assumpti.

Vltimò tandem pro hac conclusione, est manifestum testimonium sancti Augustini lib. 2. contra Parmenianum cap. 15. obiiciebat Parmenianus qui illius erat sententia, ut suprà exposuimus, quod iniustus non ministraret validè Sacramentum: ut patet capite præcedenti, nempe 14. *Ut quid ergo Parmenianus inani iactanti exulet, & dicit; Numquam diuina legis censura patietur, ut evanescere quemquam mortuus possit, vestire vulneratum, illuminare cœcum, vestire nudum, & mundare pollutum, &c.* Quibus assertebat iniustum non posse tribuere Baptismum ad iustitiam: & ad huius confirmationem obiiciebat c. 1. illud Ioan. 3. *Non potest accipere homo quidquam nisi fuerit illi datum de calo.* Cuius veram interpretationem variis rationibus redarguendo

An Angelus bonus aut malus posse esse Ministrer Sacramenti. Tenendum est, si Baptismus datum à bono.

Amphilius consecratus ab Angelis.

adversarium, ciuisque prauam intelligētiam Scripturæ, tandem concludit: *Nemo ergo, inquit, accipit sine dānā, sed quod periret ad Baptismi sanctitatem, adest Deus, qui dāt, & homo, qui accipiat;* siue per se ipsam donante Deo, siue per Angelum, siue per hominem sanctum, siue per Petrum, siue per Ioannem, siue per hominem iniquum, &c. illa per Angelum, per hominem, &c. intelligitur ministerialiter; quia aliter ad gratiam baptismalem nequit concurrere purus homo, aut Angelus; de illa autem fuit quæstio: nec refert quòd dicat Deum aliquando per se dare gratiam baptismalem; quamvis intelligatur de sanctificatione non mediante Sacramēto; sed per alia media subordinata Sacramento; aut sine illis, vt si sanctificat in vtero, vel per Martyrium, quod non subordinatur Sacramento, hoc, inquam, non refert, quia cetera intelligenda sunt, quatenus per Angelum aut hominem iustum, vel iniustum, vt ministros, dat gratiam mediante Sacramento, & loquitur eo modo, quo Doctor in præsenti quæstione, ut comprehendat tam ordinarium de communi lege ministrum, quam etiam extraordinarium & de speciali voluntate, aut indulto constitutum.

Fructu ergo Caietanus 3. par. quæst. 64. art. 7. sustinet in hac conclusione controversiam inter D. Thomam & Doctorem, qua re ipsa non est. Obicit tamen illud ab Hebreos 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus,* &c. ergo si hoc ministerium praecipiū denegatur Angelis, multò magis minima ministeria eisdem subtrahentur. Respondeatur de lege ordinaria id verum esse, non verò de extraordinaria; nam consecratio Ecclesiæ etiam est ministerium Ecclesiæ, quod Angelis commissum fuisse ex certa historia constat: ministrare Eucharistiam est ministerium Ecclesiæ per Presbyteros & Diaconos; sed & hoc etiam aliquando Angeli præstiterunt ex speciali commissione, vt ex virtutis Sanctorum probatis sepiùs constat. Promulgatio legis diuina est ministerium hominis, sed in monte Sinai id præstiterunt Angeli, & Dei legati, Actorum 7. quidni ergo & Baptismum possint etiam ex speciali Dei commissione dare in corpore assumpto, seruatà substantiâ Sacramenti.

Obicit secundò, quod ministerium Sacramenti fit actus vitalis; quod ministerium Sacramenti debet fieri per instrumentum coniunctum primo, & mediante illo per ministerium separatum; neutrum horum potest conuenire Angelis in corpore assumpto: ergo neque ministrare Sacramentum. Respondeatur eum argumentati ex iis, qua conueniunt ministro ordinario, nempe homini: de ratione autem formæ est, vt proferatur sensibili: liter nihil aliud; nam quòd illâ prolatione fiat per principium viuiscans corpus, id non requiriatur simpliciter ex parte formæ, quia sacramentalis est, & signum practicum effectus tam in baptizato, quam etiam respectu Ecclesiæ, cui debet constare de forma applicata, neque attendit modum formandi verba, sed significationem, quam habent ex communi instituto, aut institutione Dei, non verò à proferente: vnde lex data per Angelos, & revelatio facta per ipsos viris sanctis sensibili: ter loquentes, non attendit aliter, quam si ea vitaliter, modo quem Caietanus prætendit formando verba, proponeretur; quia non ad modum formandi, aut causandi verba attenditur; sed ad sensum, quem habent independenter à proferente.

Scoti oper. Tom. VIII.

Vnde interrogare licet, si illi, quibus excisi sunt lingua à Tyrannis ob confessionem fidei, possint loqui vitaliter, aut ministrare Sacramentum, Deo supplente in ipsis per miraculum defecutum instrumentorum, & dando vocem & loquela absque lingua, vt fertur de S. nostro Leuino: vel etiam si edentuli, qui dentibus appositis artificialiter loquuntur formati, sine quib; tamen formare verba intelligibiliter non possint; an hi possint baptizare? quamvis non loquuntur per instrumentum coniunctum; perinde etiam disserere licet de ipsa lotione baptismali, ad quam requiritur vt solum fiat per ministerium, siue per instrumentum coniunctum, siue separatum, quantum ad functionem vitæ; hoc enim non requiritur, vt actio tribuatur ministro in rigore, alioquin in artificialibus & moralibus multa fiunt, quæ non per instrumentum coniunctum fiunt; quamvis artifici, qui alteri causa mortali tribuantur, quia alia etiam liceret eodem modo interpretari non validè baptizare eum, qui non vtitur instrumento coniuncto & connaturali, quod ad eiusmodi actionem communiter deseruit; verbi gratiâ, manibus ad lotionem baptismalem: quid ergo ille qui pedibus tingere potest baptizandum, vel carens manibus, & iaculando sorbillum aquæ in subiectum infantem, quando aliter non potest, vt qui membris exterioribus caret, vel in re, vel ad functionem, vt pote aridis; vel etiam si toto corpore vtatur propellendo baptizandum in aquam & proferendo formam, procul dubio illud Sacramentum erit validum.

Caietanus ergo committit fallaciam *non causa ut causa*, putans id est Baptismum collatum ab homine validum esse; quia aliter nequit proferre formam, aut tingere, quam vitaliter, & per instrumentum coniunctum, id est consici Sacramentum; ac proinde id non competere Angelo in corpore assumpto, siue de lege ordinaria, siue extraordinaria: secundum est falsum; primum etiam non reddit veram causam, quia est sola lex diuina communis, & ordinaria; quia hoc instrumentum solis hominibus viatoribus reseruavit, qui aliter nequeunt ministrare Sacramentum; quod si possint, proculdubio Sacramentum fore validum saluatâ intelligibili, & sensibili prolatione formæ, & lotione, quæ ab ipsis procederet; quia hoc faris esset, vt forma denotaret lotionem, vt à ministro factam, quod solum requiritur. Dato etiam quòd actio vitalis ministri requireretur ad ministerium Sacramenti, id intelligendum est de lege; non verò ex Dei commissione speciali necessarium, quando Angelis id committeret in corpore assumpto.

Fallacia non causa ut causa.

Quod si quis curiosius querat, an Angelus etiam extra corpus posset ministrare Sacramentum? non video quid repugnet, modò formare possit verba sensibilia mediante aëte: quia quantum ad lotionem non esset difficultas quin Angelus eam præstare posset mediante suâ potentia motiuâ; sicut anima in corpore gloriose potest mouere ipsum corpus primò totum, & non progressuè tantum, siue partem post partem: hoc ergo dato, nihil derogaret substantia Sacramenti; quia vt reciperetur in subiectum, esset sensibile; quamvis minister non esset sensibilis in eo casu: cessant rationes Caietani, quia Sacramentum per actum vitalem ministraretur. Adde similiter Angelum mediante corpore assumpto, ex concessione Dei, posse ita ministrare Sacraenta, ita vt

D. Thom.

corpus ad hoc solum deseruerit, ut minister esset visibilis, non vero ut instrumentum esset actionis: unde tollitur fundamentum controvrsia. Quod etiam manifeste patet ex D. Thom. 3. part. q. 64. art. 7. verba eius sunt in corpore: *Sciendum tamen quod sicut Deus virtutem suam non alligauit Sacramentis, quin possit sine Sacramentis effectum Sacramentorum conferre; ita etiam virtutem suam non alligauit Ecclesie ministris, quin etiam Angelis possit virtutem tribuere ministrandi in Sacramentis. Et quia boni Angeli sunt munis veritatis, si aliquod sacramentale ministerium à bonis Angelis perficeretur, esset ratum habendum, quia deberes confidere hoc fieri voluntate diuinam, sicut quadam templo dicuntur Angelico ministerio consecrata, &c.* Hoc omnia asserit Doctor, nihil aliud; idem tenet etiam alij.

7. Si etiam malus Angelus in corpore assumpto, &c. Dicit etiam quod si malus Angelus baptizaret de precepto, & imperio Dei, teneret Baptismus, quia necessarium est malum Angelum obediens Deo, etiam iniuitum: addit tamen, nisi constaret certa reuelatione tale imperium, & Baptismum ex eo fuisse ministratum, credendum esse Baptismum fore inualidum, tum, quia Deus non ministrat Sacramentum per exclusos finaliter à salute; tum, quia nisi Dei imperio fuisse arctatus, presumitur ex odio, & peruersitate fraudulenter, & non valide ministrare.

Differentia inter Baptismū collatim à bono, & malo quād Ecclesiast.

Hoc ergo interest inter Angelum bonum & malum, quod sufficiat Baptismum per Angelum bonum fuisse ministratum, ut teneat, quia hic in nullo recedit à voluntate Dei, nec sine eius speciali commissione Baptismum ministraret: Angelus vero malus sicut iniuidet saluti hominum, & Dei cultui, ac reverentiae Sacramenti, valor Baptismi non colligitur sufficienter ex eius facto; sed necessarium esset constare per certain reuelationem id factum esse ex speciali Dei imperio, neque ipsi credendum esse; tum, quia mendax; tum, quia Deus non solet ut eius ministerio in iis, quae ad salutem faciunt hominum. Id vero commune est utrique quod sine Dei speciali commissione non possint baptizare, quia hoc ministerium requirit institutionem diuinam, quae de lege est alligata homini viatori, Gregorius à Valentia (vt Iole) tom. 4. disp. 3. q. 5. puncto 3. imponit nostro Doctori, eum assertuisse diabolum validem ministrare Sacramentum, quasi hoc de lege ordinaria, & sine limitatione posita docuerit; ac proinde eum parem facit Luther. Contrarium patet ex textu; quem tamen presumo sincerè egisse, sed ex scriptis aliorum hunc errorem haulisse. Neque plura meditanti vacat singulos minutum perquirere, dum quis sententiam, non authorem insectatur.

8

Baptismus cur à malo Angelom ministrare esse validus?

Praepiens ali, si fieri contra primum legem in ea dispensari: si ex certa scientia id fieri.

aliquid de plenitudine potestatis praepiens, & ex certa scientia, aut concedens, censetur tollere impedimentum legis contraria, quod materiam subiectam, in eaque dispensare, vel omnino can tollere iuxta modum quo viritur sue plenitudine potestatis, vel respectuè ad materiam particularem, & pro determinatis loco & tempore, & personis, vel certè vniuersaliter omnes personas, & qualcumque circumstantias comprehendens: ergo & Deus praepiens Angelo malo, ut minister Sacramentum agit supra legem ordinariam, & de potentia absoluta: licet si concederet facultatem consecrandi Eucharistiam non Sacerdoti, dispensaret in lege ordinaria: sic praepiens Abraham, ut immolaret filium Isaac, dispensauit in precepto non occides; ut noster Doctor in 3. diff. 37. cum multis aliis docet. Nulla etiam repugnantia est in facto, quia ideo dæmon non potest ministrare Sacramentum validè: quia non habet potestatem, quam tum in casu recipere. Nulla etiam imperfectio redundat in Deum vtentem ministerio eius, si vteretur, quia esset ostensio potestatis, & extorsio subiectionis à rebelli, in eo ad quod esset maximè iniuitus; neque redundaret in detrimentum Sacramenti, aut eius qui recipit; sicut nec quando à malo ministro datur; neque Deus concurriter ad peccatum sacrilegij, quia hoc ex malitia dæmonis esset, non autem ex Deo, & per accidens se haberet.

Dices, dæmon non est derelictus à Deo, & in statu damnationis & obdurationis, non habens gratiam sufficientem, aut efficaciam ad surgendum; & ex alia parte ministrans in peccato Sacramentum necessariò, peccat peccato sacrilegij: ergo Deus erit author illius peccati, arctans dæmonem ad ministerium, quod nequit præstare sine peccato, ratione sui status, quod incurrit ex solo ministerio Sacramenti, seclusa alia peruersitate, per actum diuersum, aut prauam intentionem. Respondeatur iuxta varias opiniones, quas in sequentibus tractabimus, negando antecedēs, quo ad illud quod dicitur de peccato dæmonis; nam ministrans Sacramentū in casu necessitatis, & sine solemnitate, quamvis sit in peccato, excusatur à pluribus; neque alia ratione, nisi quia in eo casu vrgit præceptum charitatis, cui cedit præceptū de religione, quando alter est in ea dispositione, ut commodè nequeat saltē conteri ex repentina casu necessitatis, & vrgente præcepto sublimiori.

Respondeatur ergo ex hoc, negando antecedēs; quoad illud, quod adiicitur de peccato dæmonis ex præciso ministerio, & seclusa alia peruersitate. Respondeatur secundò, negando consequentiam, dato antecedente, ad cuius probacionem patet; quia quando malitia est coniuncta actui ab intrinseco, sic Deus nequit præcipere actum; quando vero ab extrinseco, & peruersitate operantis, non ex natura actus, negatur consequentia. Secundum in proposito contingit, quia ministerium Sacramenti absolute bonum est; peruersitas autem dæmonis ipsi voluntaria est, voluntate quam habuit in via, & voluntate præferti, quam habet in termino: quia *Iniquitatem, qui te oderunt, ascendit semper;* & peccasse nunquam displaceat, sed placet dæmoni; & ita est dispositus, vt si offerretur ei gratia conuersonis, eam respueret: finalis ergo impenitentia dæmonis etiam ex parte & peruersitate voluntatis durat, & non

Tollitur re-
pugnans à
casu.

9
Obiectio.

Solutio pri-
ma.

Solutio se-
cunda.

Deus nequit
præcipere alia
ex obiecto
malum.

Dæmon sem-
per malus.

non solum ex subtractione gratiæ; ideoque inuitus esset ad ministerium Sacramenti, non ex fuga peccati, sed ex odio Dei, & hominis cui prædilectum Sacramentum.

Hac autem eius peruersitate Deus vti potest in bonum ostensionis, tam potentia suæ, quam extorquendæ subiectionis debitæ, quam etiam in utilitatem alterius. Vnde Augustinus de corrept. & gratia, cap. 10. *Saluberrimè*, inquit, *confitemur quod rectissime credimus Deum, Dominumque rerum omnium, qui creauit omnia bona valde, & mala ex bonis extorta esse presciuit, & scivit magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere etiam de malis bene facere, quam mala esse non sineire*, &c. *Quamvis in statu viatoris malitia voluntate addita possit deponi, conuertendo se ad Deum, quamvis induratus non deponat, non idem eximitur à lege Dei, etiam in iis, quæ sine peccato adimplere nequit in eo statu: sic similiter dæmon ex voluntate antiqua, & etiam nunc continuatæ peruersus, nou eximitur à Dei potentia, & subiectione, quin eo ad bonum ministerium vti posset, quod ipse exequendo peccat.*

*Malus non
eximetur à
lege Dei.*

*Vt tenet
Baptismus à
Dæmoni col-
latus requi-
riatur reuelatio
divina.*

*I I
An anima
separata, vel
Beati possint
confidere Sa-
cramenta.*

Doctor autem hoc solum intendit; & addit si in casu ministraret Sacramentum, necessariam esse reuelationem diuini imperij, ut factum teneat: non solum autem reuelatio exigitur in ordine ad Ecclesiam, sed etiam respectuè ad baptizatum, qui alioquin communicare nequit dæmoni in receptione Sacramenti, aut fidere.

Ex his patet quid dicendum de animabus Beatis, de quibus eadem ratio est ac de Angelis; si tamen redirent ad corpus, status termini, aut gloria non impedit iuxta aliquos, quin de potestate ordinaria, qua ipsi, vt viatoribus conueniebat, sine noua, aut speciali concessione ministrarent validè Sacra menta: sic dicit Soto *dist. 1. q. 5. art. 7.* ita vt si Beatus Petrus rediret viuus in corpore, validè consecraret ratione characteris, quem retinet in statu gloriæ. Sed hoc incertum est, quia Sacra menta sunt data Ecclesiæ militanti, & potestas confiendi, & ministrandi illa, qua dicitur ordinaria, data est ministris ex corpore eius assumptis. An autem sufficiat fuisse, vel veterius nunc requiratur, ut sint ad potestatem ordinariam retinendam, incertum est, neque deest hinc inde congritas affirmandi, aut negandi. Primo, quia minister habet intentionem Ecclesiæ, tanquam membrum corporis eius mystici, communicans in statu viatoriis cum aliis; & Ecclesia habet potestatem, & ius cognoscendi de ministerio facto, nisi fiat à capite viuo eius, quod de praesenti in corpus influit; si autem sit ministerium capitum, habet potestatem cognoscendi, non iudiciale, sed acceptationis, & subiectionis, quæ non conueniunt ei respectuè ad Beatum. Econtrà, cùm potestas, quæ est dignitatis & ordinis, non decrecat Beato, videtur etiam posse habere suum actum, quādū ad valorem, tñ respectuè ad Ecclesiam, in qua fieret ministeriū, & ratione ministerij comunicaret cum Beato, non autem ratione status.

d Generaliter etiam congruum est ab homine viatore, &c. Suppositis dictis de Angeli bono & malo, quantum ad potestatem absolutam, & extraordinariam, quæ Deus iis vti potest ad ministerium Sacramentorum; hic tandem resoluunt potestatem ordinariam, nos solum quantum ad actum, sed etiam quantum ad posse validè confidere Sacramentum, non esse penes Angelos; sed penes homines viatores. Probat variis cogitationis, primo, quia Christus, qui instituit Sacra menta per po-

12

*Homo viater
Minister Sa-
cramenti de
lege.*

Scoti oper. Tom. VIII.

testatem excellentiæ, & inquantum homo instituit Sacra menta hac potestate, & etiam in virtute meritorum eius, inquantum homo erat, & redemptor, sunt efficacia; sic autem communicat solis hominibus: ergo, &c.

Eandem congruentiam adducit etiam S. Thomas *suprà*. Secundo, ex essentia Sacramenti illud probat, quia Sacramentum est sensibile quantum ad materiam, & formam, & consistit in iis actibus, quæ connaturales sunt homini, & non Angelo, consistit etiam in aliquo spirituali ex utroque, visus eius habet proportionem cum natura hominis, que partim est sensibilis, partim intellectualis, non autem ad Angelum, qui est solum intellectualis.

Tertiò, est ex effectu Sacramenti, quo inscribitur quis, ut membrum Ecclesiæ militantis, quæ ex solis hominibus constat: ergo hic actus debuit conuenire alicui in ipsa Ecclesia, quia corpus mysticum tecum ordinatum fulcitur necessariò auctoritate competente, ad sui debitam administrationem per membra propria, alias non subsisteret unio debita, aut vita membrorum, sub eadem lege.

Quarto potest sumi congruitas ex fine: quia Sacra menta sunt remedia data contra morbum: ergo usus eorum supponit potestatem in Ecclesia, cui concessa sunt ut applicare possint.

Quinto, quia ipsum corpus Ecclesiæ, quod sanctificatur per Sacra menta, regitur per ministros, quæ sunt membra corporis visibilia, & communictantia toti: ergo etiam & sanctificatio eius debuit per eosdem ordinati. Ac tandem haec conclusio non solum est communis, sed etiam de fide, quia institutio Sacramentorum facta à Christo, & ministerium, & præceptum ministrandi diriguntur ad homines solos, quibus etiam solis data est lex, cuius haec sunt media ad salutem ordinantia: Matthæi vltimo, *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos*, &c. Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, &c. Ioannis 20. *Accipite Spiritum*, &c. Omnia denique Concilia, & Patres hanc potestatem declarant respectuè ad homines viatores, quibus solis ipsa lex loquitur, quæ non comprehendit, nisi eos, ad quos loquitur, & quibus data est cum potestate requisita iudicandi secundum legem; ac proinde etiam ministrandi ea quæ sunt legis.

e Tandem dico, quod licet secundum predicta, &c. Supposita interpretatione eorum, quæ dixit de Angelo, & quocumque supposito natura intellectualis, quantum ad posse simpliciter, restringit ordinariam potestatem baptizandi ad hominem viatorem solum, & ex officio ad solum Sacerdotem; quæ est resolutio finalis questionis, comprehendens duas conclusiones: quarum prima est: *Quemlibet hominem viatorem baptizare posse validè, licet autem in sola necessitate.*

Prima conclusio est de fide definita in Florentino, in decreto unionis Armenorum: *In casu autem necessitatis, inquit, non solum Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam laicus, vel mulier, non etiam Paganus, & hereticus baptizare potest, dummodo formam seruat Ecclesiæ, & facere intendat, quod facit Ecclesiæ*, &c. de hereticis habetur sapienter ex definitione Ecclesiæ, quæ supra premissus de Baptismo hereticorum: de Iudeo, & Pagano, cap. A quodam Indo, de confer. dist. 4. quod est Nicolai I. ad interrogata Bulgarorum, cap. 104. ita enim proponitur: *A quodam Ludeo, nescitis an Christiano, an Pagano, &c.* Et respondet Baptismum validum esse seruatæ intentio-

*I 3
Secunda con-
gruentia ex
materia, &
forma Sacra-
menti.*

*I 4
Tertia con-
gruentia ex
effectu Sa-
cramenti.*

*I 5
Quinta con-
gruentia ex
causa effici-
ente.
Conclusio ef-
ficiens.*

*Minister ex
officio.
Minister suf-
ficiens.*

*I 6
Prima co-
clu-
sio.*

Nicolaus L.

ne requisita: de feminina habetur in epistola Vrbani II. ad Vitalem Presbyterū, & refertur 30.9.3. can. Super quibus definitur viuens saliter in Concilio Lateranensi quod Baptisma à quocumque rite collatum in forma Ecclesiae proficiat ad salutem. Idem docet Augustinus lib. 2. contra Parthenianum cap. 13. & in epistola ad Fortunatum docet laicos in necessitate rite baptizare. Isidorus de officiis Ecclesiasticis lib. 2. cap. 24. & ante eos Tertullianus lib. de Baptismo cap. 17. & Hieronymus in dialogis contra Luciferianos cap. 4.

Hinc excluditur error Caluini in epistola 51. & in appendice ad libellum de vera Ecclesia reformatione, & lib. 4. Institutionum cap. 15. & alii: qui contrarium docuit. Vide Bellarinum lib. 1. de Baptismo cap. 7. Pater etiam ex predictis, & ex dicendis, non licere laicis baptizare nisi in extrema necessitate, & ex defectu alterius, qui baptizaret ex officio, quia esset peccatum usurpare ius alienum.

Secunda ergo conclusio est Sali Sacerdoti ex officio baptizare conuenire; quæ exclusiva intelligitur quoad inferiores, non verò quoad Episcopos, qui sunt Sacerdotes primarij, ac hierarchæ in Ecclesia. Ratio autem Doctoris est, quia per Baptismum recipitur quis in Ecclesiae collegium; receptio autem alicuius in collegium pertinet ad praesidentem in collegio, & habentem autoritatem; & quædam maior est authoritas cuiuslibet in Ecclesia, tanè magis hoc ad ipsum spectat; ideo magis competit Episcopo, quam simplici Sacerdoti: quia tamen Episcopi non possunt sufficere, ideo regulariter conceditur Sacerdotibus: & hæc est ratio proxima huius conclusionis, quæ fundatur in autoritate ministrorum, & iurisdictione, quæ conuenit quidem primò Episcopo, & deinde presbyteris, & in eorum defectu diaconis ex commissione: Tertullianus loco citato: *Dandi quidem habet ius summus Sacerdos, qui est Episcopus, de hinc presbyteri, & diaconi, non tamen sine Episcopi auctoritate, propter Ecclesia honorum, &c.* Augustinus loco citato, asserit laicos extra necessitatem validè baptizare, sed non licet, quia usurpat ius alienum. Gelasius Papa ad Episcopos per Lucaniam constitutos cap. 9. Diaconi, inquit, absque Episcopo, vel presbytero baptizare non audeant nisi longius constitutos extrema necessitas urgeat. Quod sequitur Isidorus supra; Hugo Victorinus de Baptismo cap. 8. Sed & idem docet Hieronymus supra: *Sine Episcopi infusione neque presbyter, neque diaconus ius habet baptizandi, &c.* Ecclesia nempe, quæ est ut castrorum acies ordinata, alios habet Apostolos, alios Prophetas, alios Pastores, alios Doctores; 1. ad Corinthios 12. ad Ephesios 4. secundum Paulum, vbi egregie hunc ordinem describit, per allegoriam membrorum heterogencorum in corpore humano: meritóque Tridentinum, sessio. 23. declarat præter cæteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos qui in Apostolorum 1. locum successerunt (cap. In novo, dist. 21. c. Quorum vices, dist. 6. 8.) ad hunc hierarchicum ordinem principiè pertinere; & positos sicut idem Apostolus ait Actorum 20. à Spiritu sancto regere Ecclesiam Dei, eoque presbyteris superiores esse, &c. vide can. 7. Hanc eamdem potestatem primitur: in corpus mysticum Christi supponit eadē Synodus sessio. 1. de reformat. agens de residentia.

Sicut ergo presbyteri sunt inferiores Episcopis, & Ecclesiae principibus; ita etiam omnem iurisdictionem in corpus mysticum ab ipsis participant, per ministeria subordinata: ac proinde ex hac Doctoris ratione, quanuus ex officio ipsi baptizare conueniat, id intelligendum

est per subordinationem & concessionem Ecclesiæ, & Prælatorum, per quos ad curam assumuntur, ut Parochi; vel ex commissione præstare solùm posse; alioquin ius alienum usurpando peccarent: id tamen supra Diaconos ex ordinatione sua & gradu habent Sacerdotes; vt sicut habent potestatem in corpus Christi verum, ita etiam sint capaces potestatis in corpus mysticum, ut præsente Episcopo, & Parochio possint baptizare seclusa necessitate ex voluntate eorum: Parochi verò ex munere, ad quod sunt assumpti, baptizare possunt sine alia concessione speciali, nisi adit Episcopos, quem in eocalculo debent etiam recognoscere, si est ordinarius, ut de voluntate implicita, aut explicita eius id faciant propter honorem dignitatis, ut præfati Patres docent. Et quamvis eos quispiam explicet loqui de Sacerdoti simplici, melius tamen intelliguntur modo dicto: quia licet alias de iure ordinario ea facultas sit apud Parochos, non debet interpretari in præiudicium dignitatis Episcopalis, cui debent reuidentiam, & honorem, quando ipse Episcopus præsens est, nisi aliter præsumant de eius voluntate.

Diaconi autem in præsentia Episcopi & presbyteri non debent, nec possunt licet baptizare, etiam cum eorum licentia, nisi forte in casu necessitatis, quo ipsi nequeant ministerium exhibere, & proinde præsentia ipsorum pro absentia reputatur ex impedimento: quo calu concessitur licentia Diaconis baptizare in necessitate absentibus Presbyteris, & Episcopo.

Quando ergo Doctor asserit Sacerdotibus ex officio conuenire baptizare, & regulariter id omnibus concedi, intelligendum est iuxta rationem ab eo positam, seruatæ ordinazione iuris, *Canone Interdictum, 16. quef. 1.* quo interdictum ministerium Sacramentorum non subditis; ne confundatur Ecclesiastica iurisdiction. Cùm ergo actus exigit iurisdictionem, quo licet fiat, & hæc limitata sit de iure ad Sacerdotem curam habentem, non est usurpanda ab alieno, & non habente subditos; vel si habeat respectiuè ad suos exercenda est, ad quos limitatur eius auctoritas. Intelligit ergo Doctor id conuenire ex officio omnibus simplificiter, quantum ad capacitatem; & in casu necessitatis quantum ad effectum, seu officium: vel illa distributio intelligenda est pro generibus singulorum, quoad eos, quibus ex cura, vel concessione Parochorum in proprio districtu, aut Episcopi auctoritatem habent; quia nempe ex usu iam solidis presbyteris ministerium hoc tribuitur: nam ratus est Episcopus, qui illud exhibet, nisi in prærogatiuum personæ alicuius, ut Principum, aut Magnatum. In illa etiam forma verborum, quæ Sacerdotibus ex officio baptizandi munus dicitur Alensis, D. Thomas, D. Bonaventura citati à Scholia loquuntur.

Oibiies, laici in necessitate licet baptizant: *Oblatio,* ergo & Diaconi aliqui amplius habent. Confirmatur ex Pontificali Romano, vbi habentur hæc verba, quibus Diaconi munus proponitur: *Diaco-* num enim oportet ministrare ad altare, baptizare, & prædicare, &c. quod non dicitur subdiaconis, aut aliis inferioribus, Philippus etiam baptizavit *Autor.* 8. & Ananias *Autorum* 9. Respondent quidam hoc intelligi debere in necessitate, & quoad solemne ministerium; quia sicut Diaconus proxime asilfit Episcopo, & presbytero, in iis quæ sunt altaris, ita etiam potest committi ipsi hoc munus baptizandi, quod commun-

Parochus etiam capi-
zans primum
recognoscit
Episcopum
præsentum.

Diaconis
præsentia
Presbyteri, &
Episcopi non
possunt ba-
pitzare.

19

Ministerium
exigit iuri-
ditionem.

17
Secunda
Conclusio.
Sacerdos ex
officio bap-
tizat.

Probatur &
expliqueretur.

Isidorus,
Hugo.

Hierarchia
& corpus E-
cclesiae ordina-
tum.

Dignitas
Episcopalis in
Ecclesia.

18

Subordinatio
Parochorum
ad Episcopos.

Pontifical.
Romanum
Officium
Diaci.

Responso.

nc

ne est omnibus quantum ad valorem, in defectu Presbyteri; ita ut in præsentia Diaconi non licet laico baptizare, neque aliis inferioribus Clericis, etiam sine solemnitate.

Sed obiciunt istam solemnitatem esse juris positui, & non facere ad actum ordinis, ex quo videtur Diacono conuenire ius baptizandi. Respondet tamen Ecclesiam attendere etiam ad ipsam solemnitatem actus, quam non licet laico exercere, & eam referuat Diacono de congruitate sue ordinationis, & gradus: neque Episcopum, aut Presbyterum posse Diacono munus baptizandi committere præsente Sacerdotem, qui id præsentare posset; succedit tamen in hoc Sacerdoti, quando adest, & ratione gradus, & necessitatis. Ex quo patet ad confirmationem. Quod additur de Philippo, respondetur ex concessione Apostolorum cum baptizasse, & in absenta aliorum institutorum. Quantum ad Ananiam habuisse specialem concessionem Christi: de eonon constat fuisse Diaconum: quod negare videtur Clemens Romanus lib. 8. constit. cap. 46.

20
Peccatum usurpatum ministrum.

Q V A E S T I O II.

Vtrum unitas Baptismi necessariò requirat, quòd ab uno ministro conferatur?

Alensis 4.p.q.16.m.6. D.Thom. 3.p.q.67.a.6.Richard.d.3.a.4.q.1.Gabr.ibi q.1.art.1. Palud.q.2.Dugand. q.3. Sotus d.4. q.1. a.4.

I Argum. 1. D primum arguitur, quòd non: quia idem potest simul plures baptizare: ergo plures eundem. Consequentia patet à simili. Antecedens probatur, tum, quia simul potest perfundere duos, dicendo, *Ego baptizo vos*, &c. Nec videtur ibi aliquid decesse, quin uterque sit baptizatus. Tum, quia si esset monstrum habens duo capita, posset simul baptizare, & tamen probabile est ibi esse duas personas, quia duas habet partes principales. Tum tertio per simile, quia idem Sacerdos potest simul plures hostias consecrare.

Argum. 2. Item, quando ad aliquem effectum concurrunt plura, æquè possunt illa fieri à pluribus, sicut ab uno: appetit de domo, quia æquè potest unus lapis apponi ab uno, & aliis ab alio, & tandem complebitur domus, sicut si omnes lapides usque ad inductionem formæ apponenterent ab eodem. Apparet etiam in alio exemplo, ubi est maior unitas effectus: æquè enim potest nauis trahi uno tractu à pluribus, sicut ab uno habente æqualem virtutem illis; sed in Baptismo concurrunt plura, ut ablution, & prolatione verborum: ergo æquè potest conferri à duobus, quorum alter abluit, & alter dicat verba, sicut ab eodem abluite, & loquente.

Ratio opp. Oppositum, Minister ibi representat Christum, qui est mediator Dei, & hominum.

C O M M E N T A R I V S.

I Ordo, & di-
uisio questionis. **A**D primum arguitur, &c. Scopus huius questionis est declarare an unitas Sacramenti dependeat ab unitate ministri? Continet quatuor articulos: primus est, *Si ministri simul concurrant in ablutione & prolatione forma: secundus est, Si unus abluit, alter pro-* ferat formam: tertius est, *An unus simul potest plures baptizare?* Eadem questionem communiter antiqui, ac etiam moderni tractant hic, & similem in materia de Eucaristia: quartus est de monstro, qualiter baptizari debeat.

S C H O L I V M.

Vnum baptizari posse à pluribus, singulis ponentibus materiam & formam simul, quo casu, nullus effet causa totalis Baptismi: & due obiectiones contra hoc soluuntur.

2 Respondeo ^b. Plures baptizare, potest intelligi vel eundem suscipientem, vel plures suscipientes: & utrumque adhuc subdistinguitur, quia si eundem, vel uterque totum facit, vel unus abluit, & verba aliis profert, puta unus mutus est, & tantum abluit: alter inanitus est, & verba profert. Secundum etiam membrum subdistinguitur, quia si baptizat plures, vel manifestè distinctos, vel iramanifestè, ut in monstro, de quo dubitatur si est una persona, vel dux. De his quatuor membris dicendum est per ordinem.

*Vnum bap-
tizari à
duabus, vel
pluribus.* De primo, dico, quod ille est baptizatus: quia non est verisimile, quod unus faciens annulet factum alterius: sed si tantum unus eorum faceret, quod facit, factum esset: ergo nihil minus quod facit, factum est, alio similiter faciente.

Circa hoc duo sunt dubia. Primum, quia non potest idem esse à duabus causis totalibus: unus autem abluiens, & proferens verba, est causa totalis in baptizando, & hoc illa causalitate, quae competit ministerio: ergo non potest idem Baptismus esse ab alio, qui sit idem causator in eodem ordine. Maior probata est aliàs per hanc propositionem, quia nihil causat, quo non ^{* al. c. 22. f. 1.} existente, nihil minus est effectus. Præterea si agens, & forma quâ agit, sunt aliud, & aliud, & forma inducta erit alia. Hoc accipitur à Commentatore.

Physic. 2. commento: sed hic est aliud, & aliud agens, sicut ministerio competit agere: & alia, & alia forma, quâ agit: quia alia, & alia intentio in isto, & in illo: ergo simpliciter alia baptizandi actio. Sed cuiilibet actioni correspondet sua passio: ergo sunt ibi plures baptizationes passiūx, & per consequens plures Baptismi.

Ad primum, concedo illam maiorem de causa inducente formam effectiū : hīc autem inducit formam Deus, non minister.

Et si obiicias, saltem formam Baptismi, ut est Sacramentum, inducit minister, & sic sunt duæ causæ, & vtræque totalis. Respondeo, si vterque abluit, neuter in ablendo est causa totalis : & hoc tunc ablutio fiat immersando (tunc enim ambo mouent corpus immersi uno motu causato à virtute motiuam amborum : & licet alter posset illum motum causare, tamen quando simul mouent, neuter vititur totâ suâ virtute motiuâ, quâ posset eâ vti, sicut apparet, quando duo portant unum pondus, quod alter solus posset portare) siue fiat perfundendo, vel aspergendo, licet vterque madefaciat aquâ à se perfusa, vel aspersâ ; neuter tamen madefacit totâ illâ madefactione, quæ est per aspersionem amborum.

Sed adhuc videtur stare difficultas, quia vterque est causa totalis respectu prolationis verborum, & sic quanrum ad unam partem effectus exterioris, qui est Sacramentum, erunt duæ causæ totales, & hoc est impossibile, ita de parte effectus, sicut de toto.

Respondeo, difficile est quin alterius verba superfluant, ita quod non sint per se pars unius Sacramenti : quia ponere duo eiusdem rationis esse partes unius, quod simpliciter esset perfectum, habendo alterum eorum pro parte, videtur superfluum. Quæ autem superfluant, & cuius proferentis, difficile est assignare : quia quâ ratione illa, & ista, & ita vtræque, vel neutra, quia vterque æquè completere, & consimili intentione profert. Responsionem quare.

Dici potest, quod baptizatio huius, vel illius valet, scilicet, cuius baptismationem Deus acceptauit. Cuius vero determinate, nobis penitus incertum est, solus nouit Deus, & cui voluerit reuelare.

*An plures
baptizantes
faciant unam
causam totalem
Baptismi?*

*Si alter alterum preueniat ab
solendo for-
mam, ali-
ter nihil
facit.*

ADDITIONE.

Ad secundum argumentum de actione, si ponatur in passo, vel in agente, dubium est. Si in passo, non est *plures* realiter, nisi passiones sint *plures*: nec passiones sunt *plures*, quando forma recepta in passo, una est. Et hoc tenendo, neganda esset illa propositio maior, quæ accipitur à Commentatore. Si autem actio ponatur in agente, siue absolutum, siue respectus ad passum : tunc potest concedi maior: sed tunc illa est falsa, diuersis actionibus correspondent diuersæ passiones. Quocunque ergo modo dicatur de actione, non ponitur *plures* esse passiuas baptizationes, sed unicas.

Et ex isto videtur sequi corollarium, quod Sacramentum Baptismi magis est baptizatio passiuæ, quam actiuæ : quia plurificatæ baptismatione actiuâ, non plurificatur passiuæ, nec Baptismus, quia passiuæ est una. Istud autem illatum videtur probabile, quia baptizatus propriè suscipit Sacramentum : suscipit autem propriè ablutionem passiuam, & non actiuam, nisi dicatur idem realiter.

4

C O M M E N T A R I V S.

R Espondeo *plures baptizare*, &c. Præmissâ explicatione casus per varias distinctiones subiicit resolutionem communem Theologorum, & rationem eius, circa quæ nihil occurrit. Primo tamen obiicit non posse esse duas causas totales unius, & eiusdem effectus, quales sunt duo ministri, & duo Sacraenta. Hoc ipsum secundò probat, quia vbi agens, & forma sunt aliud, & aliud, etiam effectus inductus similiter erit aliud, & aliud. Responderet quantum ad causam principalem, à qua est effectus in anima non multiplicari ; unus verò, aut diuersi ministri se habent tantum ministerialiter, & non influxum physicum.

Sed ad hoc obiicit de effectu proximo ministri, nempe ipso Sacramento quod videtur multiplicari : quod perinde est ac querere an sint ibi duo baptismata, & non usum solum. Ad quod responderet Gabriel *bac dist. 1. art. 3. dub. 4.* duo fieri Sacraenta, à quibus etiam effectus est, ut à causis totalibus, quod hic author non putat esse inconveniens. Faut Caetanus *3. part. quest. 67. art. 6.* & quamvis non putet eundem effectum totalem esse à causis pluribus, & totalibus principaliter agentibus, non censet esse inconveniens, ut procedat

à duabus instrumentalibus, quando unus est principale agens. Suarez sequitur utrumque *disp. 33. s. 3.* qui etiam statuunt Sacraenta physice agere per virtutem, aut actionem receptam in se: perinde philosophati debent de principalibus, & de instrumentis physicis, si sint talia in actu secundo totalitate virtutis & actionis. Caetanus autem, ut suprà visum est, docet Sacraenta esse instrumenta physica per Dei assistentiam, aut diuini imperij intimationem, qua eleuantur ad hoc non per virtutem aliquam, aut motionem receptam : ergo si aliqua actio est Sacramentorum respectu effectus, nequit esse totalis, nisi etiam multiplicetur effectus prout est à Sacramentis, quia eadem repugnantia accommodari hīc potest; sicut & in actionibus principalium respectu eiusdem effectus. Suarez etiam loco præmisso approbat modum, quo illa duo concurrent per modum unius in actu secundo.

D. Thomas hīc supponit esse unum tantum Sacramentum, quod docet etiam Sotus *dist. 4. quest. 1.* *art. 3.* *ibidem.* Durandus, Valquez *disp. 1. 48. cap. 2.* & alij. Sed ratio huius variè assignatur. Sotus, Durandus, Valdanus sumunt unitatem Sacramenti ab unitate substantiæ;

*Consecratio
opinandi.*

*Non sequi-
diversitatem
effectu in
casu ex di-
uersitate mi-
nistrorum.
Obiectio an
erunt duo ba-
ptismata?*

Gabriel.
affirmat.

*D. Thomz.
Sententia esse
unum Sacra-
mentum.*

2

*Ratio Unitatis
Sacramenti
ab unitate
subiecti, vel
significatio-
ni.*

ieci : Vasquez putat esse vnum formaliter Sacramentum, licet materialiter diuersum : quia constituitur in genere signi formaliter, cuius unitas in rebus numero diuersis reperi potest, non ex unitate physica eorum constans, sed ex unitate significacionis. Sic in proposito ablutione, & prolatione forma facta à diuersis simul, in ordine ad eundem finem, & significatum, constituunt vnum numero Sacramentum, non quod sint partes eiusdem.

Reiicit præterea rationem Soti : quia nempe ibi sunt prolationes plures, & ablutiones : ergo non videntur ex unitate subiecti esse vnum Sacramentum. Respondebat Soto, Baptismum supponere pro ablutione, quæ sit in subiecto, & non pro prolatione, aut forma, quia dicit, ut supra visum est *distinctione 1. & 2.* Sacra menta se habere sicut artificialia, quæ supponunt in recto pro materia, & non pro forma. Ablutiones ergo illæ, etiam si in diuersis partibus seorsim fierent, sicut tribuunt eandem denominationem toti subiecto, quæ dicitur ablutum absolute ablutione baptismali, in quacunque parte fiat ; sic etiam sumerent unitatem a subiecto in sententia Soti. De hoc fundamento satis dictum est locis præfatis.

*3
Impugnatur
ratio Vas-
quez.*

Sed nec responso ipsa Vasquez omnino satisfacit, quia licet plures res physicæ cōuenire possint, vt locis præfatis Doctor bene explicat, ad fundandum relationem vnam signi ex instituto; sicut in Sacramentis res est verba, ad vnam completam significacionem Sacramenti ; tamen ista hæc omnia sunt fundamentum significacionis, vt vnum sine altero nequeat significare seorsim, quia neutrum sine altero est institutum ad significandum : & quamvis quodlibet eorum in *esse* rei non ordinetur, vt compars alterius, ad aliquod vnum in *esse* rei ; tamen in *esse* signi ita ordinatur, vt ex iis simul coalescat integrum fundamentum significacionis : ergo non rectè applicatur hæc doctrina ad institutum præsentis questionis, quia tam ablutione, quam forma, vt est ab uno, per se significaret seorsim, eo modo, quo significari in concursu alterius, quantum est ex vi institutionis, quæ in nihilo mutatur, siue alius concurrat, siue non concurrat, deinde etiam per concursum alterius, vt ipse vult, vna ablutione, & prolatione, non concurrunt vt partes ad constituendum vnum Sacramentum, cum iis quæ procedunt ab altero : ergo etiam neque vnum signum Sacramenti simul contineunt : ergo cum quodlibet sit diuisum ab alio in ratione Sacramenti, sic etiam in ratione sacri signi, ac proinde alia, & alia est significatio totalis eorum, nisi velit dicere Sacramentum subsistere sine significacione quæ constituitur.

*4
Ratio Vas-
quez.*

In proposito autem certum est ablutionem, & formam prolatam ab uno, non amittere suam significacionem sacramentalem per concomitantiam alterius : quia hoc est fundamentum commune omnium in hac conclusione, quod nullum esset, nisi ex suppositione significacionis propria, tam vniuersaliter actionis, & prolationis : ex quo destruitur illud ex quo unitatem huius significacionis desumit, nempe ex eo quod simul concurrant ad significandum, & causandum eundem numero effectum, non possunt diuersum effectum significare, ac proinde nec diuersam numero significacionem, aut rationem Sacramenti in se habere. Hæc ille. Sed oppositum consequitur ex antecedente, quia antiquam

institutionem tenent in concurrentia, neque ex concurrentia variatus institutio, in qua omnis significatio, & efficacia gerum fundatur : ergo si nequeant concurrere, vt partes, sic etiam neque habere in se eandem significacionem numero, aut rationem Sacramenti.

Constituti potest de Circumcisione, & Baptismo, supposita sententia Augustini, de efficacia Circumcisianis: hæc quantum ad deletionem originalis idem, numero significabat, erant tamen ligna diuersa, & Sacra menta, etiam quoad hunc effectum : sed quia responderi potest de aliis effectibus Baptismi, aliter probatur, quia Baptismus iteratus est signum diuersum à Baptismo validè collato, & diuersum numero Sacramentum, alia non committeretur sacrilegium iteratione eius: sed vterque haberet idem numero significatum, vt per se constat in virtute : quin etiam aliqui Patres, ut supra ostensum est, idem baptizantem denuo peccare asserunt, quia quantum est de se, reddit signum falsum : sed hæc perinde se habent, supposito fundamento Vasquez, ac si simul concurrent, quantum ad significacionem, quæ singulis competit, eundem numero effectum significant, quantum est de se, vt eidem applicantur, nempe consignare & reliqua : ergo unitas Sacramenti non potest ex unitate eiusdem numero effectus desumiri.

Videtur hic author confundere significacionem Sacramenti cum ipsa eius causatione, seu influxu, quamvis significatio Sacramenti non consistat in actu secundo, sed in virtute, quam habet in actu primo, vt Tridentinum docet, & veritas eius practica, supposito impedimento ex parte subiecti, non dependeat ab effectu positivo : sed econtra, veritas enim sicut & significatio denotat solum posse, & efficaciam, quantum est ex parte Dei, & Sacramenti, quæ perinde in proposito subsistit, siue concurrant plures, siue non; maxime ex præscripta ratione huius authoris negantis concurrere vt partes eiusdem Sacramenti, nisi in eontantum, in quo efficiunt vnum signatum : quod neque coheret doctrinæ de Sacramentis, nec rectæ Philosophiæ; defuntere scilicet unitatem causa in actu primo, qualem habent Sacra menta diuersa, ab unitate effectus : quia neque in *esse*, neque consequenter in unitate, prius constituitur per posterius: neque duo calores causantes vnum numero calidum, idem sunt vnius numero calor. Quod ergo tam hæc prolatione, quam ablutione concurrat in actu secundo ad vnum numero effectum, non facit, vt in *esse* vnius signi efficacis communicent, nisi aliquo modo se habeant, vt partes vnius. Fundamentum Gabrielis infrâ suo loco in materia de Eucharistia, & termino formalis conversionis examinabitur, vbi difficultas hæc per se tractatur.

Cæterum quid censeat Doctor, quamvis communiter citetur pro sententia D. Thomæ, est satis ambiguum: difficultatem enim mouet, & quid resolutam expendamus. Primo, responsione ad illam obiectionem de duabus causis totalibus, respondet veram esse maiorem in causis principalibus, quæ ex virtute propria operantur, & physicæ; non autem in causis instrumentalibus, aut ministerialibus, quæ non habent influxum in effectum : & hæc responsio quadrat fundamento, quo ipse variis in locis negat duas causas principales, & totales eiusdem ordinis, producere eundem numero effectum, totalitate actionis : quia inuoluit hanc

*5
Confirmatio.
Baptismus,
& Confirma-
tio suis di-
uerſa Sacra-
menta.*

*Baptismus
iteratus est
diuersus à
priori.*

6

*Unitas Sacra-
menti unde
sumitur.*

*7
Sententia
exquiritur,
et explica-
tur.*

*Prima respo-
sio Doctoris.*

*Supponit diuersa esse Sacra-
menta.*

Replicat.

Respondeat.

Replicat.

8

Responso.

Non resolutus.

*Responso Ad-
ditione.*

*Valore Ba-
ptismi iuuia
quem Deus
acceptat.
Reiicitur.*

9

*Vasquez im-
pugnat Do-
ctorem.*

hanc contradictionem, nempe esse, & non esse effectus: hoc autem intelligi solum potest de causis, quæ attingunt effectum per seiphas physicæ, & immediate, non verò de moralibus, ut sunt Sacra-menta, aut ministri. Hec responsio supponit, sicut hic sunt diversi ministri, diversæ intentiones, ita etiam diuersa esse Sacra-menta.

Contra vltēritatem replicat, saltem ipsa Sacra-menta, quæ sunt effectus proximus ministri, & physicus, erunt diuersa hoc modo, quia ablutio, & prolatio ita sit ab alterutro, ut totalis. Respondeat in ablutione communicare per modum agentium partialium, vel saltem posse communicare; & sic duas ablutiones fieri, vnam, ut supra expli-cui iuxta fentiam Soti.

Sed obicit vltēritus, saltem in prolatione forme non communicant, & ita redit eadem difficultas, quia ex quo impossibile est totum effectum esse à duabus causis totalibus, sicut & partem effectus.

Respondeo, inquit, difficile est quin alterius verba superfluant, ita quod non sunt per se pars vnam Sacra-menti, quia ponere duo eiusdem rationis esse partes vnius, quod simpliciter esset perfectam, habendo alterum eorum pro parte, videtur superfluum: que autem superfluat, & cuius differentis, difficile est assignare, &c. quia nempe virtusque prolatio ex quo est completa, & cum debita intentione: remittit responsionem lectori: responsionem, inquit, quare:

Subdit nescio quis per additionem, quæ non spectat ad literam, ut bene norant Scholasticæ, responsionem hanc, nempe valere Baptismum eius, quem Deus acceptat, & hoc esse ignotum, cuius acceptat. Hæc responsio ad hoc solum conducebit, ut certum sit suscipientem esse baptizatum: ceterum inepta est, & puerilis, nihil faciens ad scopum Doctoris: non enim tamen ratione est reicienda, quia eam impugnat Vasquez, ut videbimus: sed quia sic baptizantes, præter peccatum quod contra consuetudinem Ecclesie committerent, sine villa necessitate simul baptizantes eundem, committerent etiam sacramentum manifestum, si ita res se haberet, quia quisque eorum induceret periculum nullitatis Sacra-menti à se collati (si simul nequirent concurrere ad effectum) signum, aut certitudinem non habens de acceptatione sui Baptismi apud Deum. Secundò; doctrina est falsa, quia quodlibet Sacra-mentum ex institutione est efficax, & habet certam promissionem diuinam secluso impedimento ex parte suscipientis, si cum debita intentione adminis-trentur, & consequenter haberet assistentiam Dei in ordine ad effectum, neque alter prævenit alterum, ut supponit casus, neque est aliud impedimentum, neque est responsio secundum mentem Doctoris, ut postea dicam.

Vasquez tamen loco citato adducit Doctorem in eandem opinionem cum D. Thoma, nempe fieri vnum tantum Sacra-mentum in eo casu. Postquam autem adducit fundamentum antiquorum Durandi, & Paludani, & post eos Soti, refert etiam Doctorem id ipsum probare ex præmisso pauci-littere, quem id est transcriptimus, quia cum duo, (inquit Vasquez de mente Doctoris,) hoc modo baptizant, alterius ablutio, & verba forma super-uacanea sunt, ac proinde neque vnum Sacra-mentum per se constituunt, neque simul cum ablutione, & forma ab alio prolati. Si autem quaeratur cuiusnam ablutio, & verba superuacanea sunt,

ac proinde ad constitutionem Sacra-menti minime concurrunt: responderet, supple Scotus, id no-bis incertum esse, & ex diuina voluntate accep-tante potius vnam quam aliam, pendere. Hæc Vasquez: errat tamen primò, quia confundit ad-ditionem alterius extraneam cum textu: secun-dò, quia hac ratione vtitur Doctor ad probandum diuersa esse Sacra-menta in eo casu, & non vnum Sacra-mentum, quod & ipsa ratio manifestè con-cludit, ad quam non responderet Doctor, sed eam mouet: concludit, inquam, quantum ad vim con-sequentiarum, & ex forma, quidquid dicitur de ipsis, quantum ad probacionem, aut materiam. Non sole-ter Doctor ita extra propositum currere, & litera ipsa est plana: quia per modum obiectionis contra vnitatem Sacra-menti in casu communiter asser-to ab aliis, illam difficultatem proponit. Errat denique in eo, quod putat Doctorem loqui de Sa-cra-mento, quasi in actu secundo, & respectuè ad effectum causatum in suscipiente: & huius erti oris causam dedit additio illa, quam non discreuit à textu: & eundem errorem habet. Sic etiam aliqui nostra schola interpretantur Doctorem loqui, ut Bassolus, Tartaretus, & Aretinus. Vnde putarem Bassolum esse priimum solutionis inuentorem.

Doctor ergo non intendit sic loqui de Sacra-mento, sed solùm ut est effectus ministri, ut patet ex ipsa obiectione, quam primò mouet de duabus causis totalibus, ad quam primò responderet non esse inconueniens dari duas causas ministeriales respectu eiusdem effectus gratia, quia principi-alis vna à qua sola sit effectus per attingentiam physicam, ab aliis tantum ministerialiter: ita habet versus *Ad primum concedo, &c. mox subiungit: Et si obiicias saltem formam Baptismi, ut est Sa-cra-mentum inducit minister, & sic sunt duo causa, &c.* Respondet primò, quantum ad ablutionem vnam esse totalem ex pluribus partialibus: quantum ad formam difficile esse saluare vnitatem Sacra-menti: *quia ponere, inquit, duo eiusdem rationis esse partes vnius, quod simpliciter esset perfectam, habendo alterum eorum pro parte, videtur superfluum: que au-tem superfluat, & cuius proferentis, difficile est assigna-re, &c.*

Ex quibus constat eum loqui de Sacra-mento, ut est effectus ministri proximus, non verò vtest causa respectu gratia, aut characteris: & sic agit de eo in actu primo, & prout virtute continet ef-fectum dumtaxat; non verò in actu secundo prout illum conferit: quia acceptatio Sacra-menti est ex scopo questionis, & de mente Doctorum, qui in hoc sensu querunt, an sit vnum Sacra-mentum, an diuersum in ratione signi sacra-men-talis.

Ponamus ergo casum suscipientem, nempe Sa-cra-mentum, esse inuitum absolute in sua volunta-te, & nolle consentiri in receptionem Sacra-menti; sed tantum facte, & simulare se habere, in quo casu nihil reciperet, quamvis perficeretur Sacra-mentum à duobus iuxta casum questionis: adhuc manet hæc quæstio, an sit vnum, aut duplex, secluso ordine ad effectum, qui non inest in te cau-satum. Quando ergo dicit Docto superflue for-mam ab altero horum prolatam, loquitur de superfluitate in ordine ad vnum Sacra-mentum con-stituendum; quia neque duas formæ, neque pro-latio earum, faciunt vnum in esse rei, aut signi, re-spectuè ad inuicem, respectuè verò ad lotionem altera superfluit in ordine ad constituendum Sa-cra-mentum vnu, quia altera sufficit: ergo su-perflua

*Reiicitur in
terpretatio
præcessa.*

10
*Explicatur
sentia Do-
ctoris ex dis-
cursu eius.*

*Agitur de
Sacra-mento
diuerso in a-
ctu primo.*

11

perfluit alia, quæ est eiudem omnino rationis; non secus ac in aliis compositis; hoc album numero, verbi gratiâ, ita constitutur per unam numerum albedinem, vt altera omnino superfluat, vt neque idem numero constituat, neque constitue-re posset.

Eodem modo forma sacramentalis cum debiti-a prolatione ab uno prolata, ita constituit unum numero Sacramentum, vt eadem forma, ab aliis prolata, cum simil intentione, sit superflua, neque in re, neque in significacione possit ad idem numero Sacramentum, vt pars eius ordinari; quia quod natum est dare ultimum actum compleatum, excludit in ordine ad illum effectum, omnem aliam formam, & actum diuersum numero, quæ aduenire nequit per modum constituentis, nisi supponat potentiam incompletam ex parte materiae, aut constituti, quæ in proposito nulla est: ergo eadem formæ simul aduenientes nequeunt constituere idem numero Sacramentum; ex eo quod qualibet nata sit dare ultimum actum, vel omnino nullum.

Hanc ergo partem teneo esse de mente Doctoris: ad quam facit sua ratio, quæ aequivalet assertioni, & hoc potissimum tenendo sententiam, quam ipse suprà, vt probabilem sequitur dicit. 3. quest. 1. nempe formam Baptismi pertinere ad essentiam eius, per modum fundamenti significacionis sacramentalis; & non solum se habere, vt circumstantiam respectu ablutionis, vt se haber intentio ministri respectu vtriusque, & alia concurrentia. Imò etiam idem assero, tenendo etiam sententiam Magistri, quam vt probabilem defendit, quæ totam significacionem sacramentalem statuit in ipsa ablutione, ad quam se haberet sic forma, vt conditio, & circumstantia.

Confirmatio.

Sacramenta
fieri diuersa
quoad for
mam, & quoad
materiam.

Confirmatur, ablutione sacramentalis ab utroque facta non facit unum in esse signi sacramentalis; quanvis remota posset aliquo modo dici una physice: ergo tollitur unitas numerica Sacramenti in proposito casu, quantum ad materiam, & quantum ad formam. Antecedens probatur, quia forma prolata ab altero, siue se habeat ut compars ablutionis in significando, siue ut circumstantia, ita determinaret verificatur respectu ad ablutionem, ab ipso solo factam; vt nullo modo referri possit ad ablutionem factam ab altero; quia denotat actuablutionis, vt sit valida, & sacramentalis, quatenus à proferente fit; ideoque ex communi sententia si unus abluit, alter proferat solum formam, non conficitur Sacramentum; quod esset falsum, si forma nata esset determinare ablutionem factam à non proferente, vel etiam partialiter: nam quæcumque abluto nata determinari per formam si seorsim fieret, esset sufficiens, & perinde determinaretur per eandem,

Et si dicas, ex coniunctione ad ablutionem factam à proferente connotari ablutionem alterius, hoc nihil est; quia neque ex institutione diuina, hoc habet formam, quæ nullo modo variatur in eo casu: neque ex institutione humana, verbi gratiâ, illa quæ virtus Ecclesia Latina, Ego te baptizo, &c. ita enim denotat actuū ut egredientem à proferente & absolutè sub hac ratione, vt nullo modo ex significacione, aut modo significandi referatur ad ablutionem factam ab alio, magis quam si diceret, Ego video Petrum, non connotaret eundem videri à Paulo, quod nullo modo significat: ergo cum forma tantum significet ablutionem baptizati non absolutè, sed ut determinaret fit in

exercito ab ipso proferente, si non connotat ablutionem eiudem factam ab alio, siue in eadem parte fiat, siue in altera: quinid si ad ablutionem alterius referetur, esset omnis falsa in modo significandi: & quamvis forma Graecorum, quoad modum significandi expressum, non denotet actuū ablutionis in exercitio, vt est à proferente, sed respectu ad passum; tamen in seipso id supponit implicitè, quia ad unitatem Sacramenti requiritur; & forma Latinorum, quæ est magis expressa in modo significandi, non solum quoad ipsam substantialem significacionem, est vera.

Hinc ergo patet rationem illam, quam Doctor ostendit, nempe superfluere alteram formam, perinde concludere etiam de lotione, quæ sacramentalis est; & illa quæ præmisit de unitate lotionis intelligi debere respectu ad subiectum de lotione in esse physico, vt est à duabus ministris partialiter; non autem de lotione, vt est significacionis sacramentalis fundamentum, & vt refertur tam ad intentionem, quā debet habere minister ut applicans, quam ad formam ab ipso prolata, quæ limitantur necessariò ad ablutionem factam à seipso, vt tota est, & non ut pars alterius; ergo etiam superfluit lotione facta ab altero respectu ad constitutionem Sacramenti, vt est per hanc formam constitutum. Neque contra hanc superfluitatem plurimum virget impugnatio Vasquez, quæ est talis:

Ex eo quod aliquid comparatione Sacramenti, ita se habeat, vt sine illo recte constare posset, non sequitur recte ad constitutionem ipsius Sacramenti non concurrere. Exemplum, si quis non solum confiteatur peccata aliás non confessa, sed aliás confessa, à quibus absolutus est, non sequitur confessionem horum peccatorum non spectare ad constitutionem Sacramenti; quamvis etiam sine illa cum confessione aliorum consistet Sacramentum: ergo similiter in proposito, quamvis, unam formam omisssam, inaneret Sacramentum, non sequitur quin illa simul prolata, spectet ad constitutionem unius Sacramenti.

Respondetur in primis unitatem Sacramenti Pœnitentia, aut diuersitatem eius numericam non sumi à materia remota, qualia sunt peccata, sed à proxima, neque illa esse materiam, in qua fundatur significatio Sacramenti, sed esse materiam circa quam exercetur: ideo nihil facere ad propositum, illam instantiam, quia non ita se habet forma Sacramenti Baptismi, sed tantum fundatum proximum, & ultimum constitutum in genere formæ, nullum dicens ordinem, aut comparsibilitatem per modum compartis, ad aliam formam; & consequenter ita constitutus hoc unum numero Sacramentum, cum hac numero ablutione facta à proferente, vt neque ex parte formæ, aut materia sit comparsibilitas ad aliam formam numero diuersam: & haec est superfluitas, quam intendit Doctor, non solum quoad actuū constitutionis Sacramenti, vt manere posse sine altera forma diuersa, sed etiam quantum ad posse: ita ut cum illa nequeat cohærente, aut ab ea recipere constitutionem ullam essentialē, aut integralem, in esse Sacramenti, aut etiam simul cum illa constituere Sacramentum essentiali, aut integrali constitutione, & seruatà institutione Sacramenti, vt de facto est.

Accedit ulterius, instantiam magis probare oppositum, quia in genere confessionis, & actus, est diuersa numero confessio peccatorum, que alias

14

Fundamentū
Vasquez.

15

Solutur.

Vitas Sa
cramenti fa
miliencia unde
sumitur?
Resurgentur
instancia.

16

aliás non sunt confessa, quando illa sola fit, & confessio tam illorum aliorum venialium peccatorum, aut aliás confessorum; & ita hæc diuersitas materiæ infert diuersitatem numericam in confessione, vt quandoque fiat nulla confessio, si omittatur aliquod peccatum culpabiliter, quod debuit confiteri. Quin etiam si loquamus de confessione, vt est informatio iudicis, tot sunt confessiones, quo peccata confessa, tam numero, quam specie, etiam respectu ad sententiam, & cognitionem iudicis, & satisfactionem, licet unica sententia, quantum ad remissionem, terminetur actus iudicialis, vel confessiones una informatione exponantur, quam ratione dici possunt habere unitatem, de qua suo loco.

Alia ratio, quā prædictus author putat se impugnare Doctorem, tendit contra illam additionem aliorum; sed nec eam rectè impugnat, vt in simili aliás visum est contra eandem suprà de Baptismo parvulorum, *dist. 4. q. 1.* hic dicit impossibile esse unam prædictarum ablutionum, & prolationum à Deo acceptari, non facta aliqua in rebus ipsis mutatione. Quæ ratio procedit ex modo, quo aliás explicat potentiam Dei ordinariam esse alligatum Sacramentis, vt aliter non posset supra modum ordinarium agere, quod est contra communē Doctorum afferentium potentiam Dei non esse ligatam Sacramentis, quin posset aliter dare effectum ipsius Sacramenti, sine Sacramento.

Cæterum vt eadem ratio applicatur ad præsens, habet facilem solutionem ex principiis, ad quæ dicta additio debeat reduci; nempe non dari duas causas totales eiusdem effectus indiuisibilis in effectu, ita ut ab una tantum natus sit producitor, & totaliter, si attingat eius productionem, sive instrumentaliter, sive physicè, non ex defectu virtutis in causa, sed ex defectu capacitatis in effectu. Huius generis putant multi esse formas substantiales in eodem passo productibiles: ita ut si duo ignes applicentur eidem passo, quod natum est recipere formam ab alterutro feruatur proportione actiuitatis, distantie, & cætero aequali in ipsis, neutrum posse agere; sed requiri determinationem primi agentis, quæ unus præ alio determinetur in agendo, altero nihil agente, qui licet includat in sua virtute formam productam, tamen ob incapacitatem passi concurrente alio igne, sit in potentia remota, & indeterminata, non verò proximâ, donec determinetur per primam causam, cuius est supplerre deficit naturæ in iis, in quibus ipsa natura deficit.

Eodem modo in proposito, saluado idem principium, etiam quoad efficaciam Sacramentorum, respectu ad effectum, qui natus esset, iuxta hæc, procedere ab uno tantum seorsim, & non à duobus simul, tunc determinatio effectus debere provenire à prima causa, inquantum assistit Sacramentis, neque requiritur aliud motiuum, vt vnum præ alio in ordine ad effectum ordinaret, extra suam voluntatem: ordinaret tamen aliquod ipsorum ex voluntate antiqua, quæ decrevit assistere Sacramentis in ordine ad suum effectum. Et si dicas, ergo Deus esset causa, vt Sacramentum alterum carerer effectu.

Respondetur negando consequentiam, quia hæc culpa esset virtusque ministri concurrentis in eo calu, vel certè diceretur neutrum carere suo effectu, quia viuum significat effectum in factu esse, alterum verò in fieri, quod sufficit ad veritatem formæ virtusque, vt suprà aliás diximus cum Doctore de Baptismo Virginis *dist. 4. queſt. 6.* Et sic etiam responderetur ad replicam à nobis factam, contra eandem additionem: sed non rectè quadrat, quia Sacramentum debet habere aliquem effectum, ex ordinatione diuina, & fine suæ institutionis, ad hoc ut licet à ministro applicari possit: in proposito nullum habet; & quando signat effectum aliquem in factu esse, illud debet supponere vel à Dœo concessum immediate, vel per alias causas.

Quantum ergo ad effectum remotum ministri, qui est gratia & character, dicendum est, illa duo Sacra menta simul concurrere ad illum effectum, vt dicit Doctor suprà in responsione ad priam obiectionem, & hoc non est inconveniens, quia efficacia tam ministrantis, quam Sacramenti consistit in eo præcisè, quod habeant adiunctam diuinæ volutiatis determinationem, & promissionem, non est autem inconveniens hæc multiplicari, ita ut intuitu tam huius, quam illius Sacramenti, & ministri, tanquam motuis numero diuersis, & totalibus determinetur per singula ad causandam gratiam sacramentalem, ad quam Sacra menta, tanquam ad eundem numero effectum, vt applicata sunt huic subiecto, ordinantur. Sic etiam electus mediante Baptismo, aut Pœnitentia in fine recipit gratiam, & eandem etiam recipit ex motu electionis suæ, quæ sunt diuersa motiva, ad eundem effectum determinantia.

Produceretur
gratia ab u-
troque Sacra-
mento, etiam
totaliter.

19
Bassolis.
Probabilitas
sententiae.

Alij docent, vt Bassolis, illa Sacra menta per modum vnius se habere in actu secundo, & sic etiam commodi sustineti posset, & declarati vniuersitas numerica ipsorum, ex vnitate numerica finis, vt hæc, & nunc applicantur, & fiunt, & ordinantur à ministris, vt eundem numero finem, quem attingunt, vel partialiter, vel totaliter in effectu causæ moralis: sic etiam sumitur vnitas numerica in Sacramento Altaris, vt ordinatur per modum completi paetus, & conuiuij ad eundem finem, quamvis ille finis per unam solam speciem attingatur. Potest denique in re morali sumi etiam vnitatis numerica à materia remota virtusque, nempe à lotione, in quantum physicè integrat unam lotionem suscipientis: & sic explicati potest Doctor, vt suprà visum est, & in responsione ad secundum, dicens baptismationem passiuam esse unam, intelligendo tam de lotione interna, quam etiam externa modo dicto, vrurumque enim complectitur; quia de lotione interna magis vrget ipsum argumentum, ad quod responderet: de externa autem expressius loquitur responsio, vt submoueat replicam, quæ ex pluritate actionum sumitur: quantum autem ad internam lotionem, & eius vnitatem respondit expressè suprà in responsione ad priam obiectionem, nem dicens, eam esse physicè à causa principalí, quæ non multiplicatur; à ministris autem tantum ministerialiter.

S C H O L I V M.

Non valere Baptismum, uno ponente formam, & altero materiam; & qua huius ratio, ita Alenſi: 4. p. q. 1. 6. m. 6. D. Thom. 3. p. q. 67. art. 6. Bonav. d. 5. art. 1. q. 1. Richard. d. 3. art. 4. q. 1. Palud. Sotus, Gabr. Durand. citati.

De secundo membro distinctionis, dico quod utroque seorsum aliquid faciente, & neutro totum simul sic ablucere, & proferente verba, nihil fit. Nec est alia ratio, nisi institutio Dei, qui sicut voluit esse unum principale agens, ita voluit habere unum ministrum in collatione integra Sacramenti.

Hoc etiam apparet accipiendo istam formam, quam nos vtimur: nam per verba illa, proferens ea, significat se ablucere: non autem debet oratio esse falsa, quae est forma Sacramentorum verorum. Consimiliter etiam debet intelligi verbum Graecorum dicentium, *baptizetur*, &c. quia non est tantum deprecationis, sed etiam quendam efficax optatio; ut sit sensus, per istum actum meum circa istum, baptizetur ille.

COMMENТАRIVS.

20
Conclusio cō-
tinua.

Dis secundo membra, &c. Hac conclusio est communis Doctorum, & ratio, quam pro ea adducit, magis efficax est, quam illa, quam alij videntur, putantes verbum *Baptizo*, pro ministerio totius Sacramenti sumi: quia ille verbi usus est impropus; forma enim non denotat seipsum per modum significati, cuius prolatione integrat ministerium Sacramenti; sed ipsam ablationem, ut sit à ministro. Hanc rationem Doctoris sequuntur moderni, Suarez loco citato, & Vazquez cap. 4. tunc magis efficacem. Ratio ergo à priori est institutio Christi, quae sufficieret colligitur. ex Matthæi ultimo, vbi traditur præceptum, & forma Baptismi: *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: vbi denotatur ablationem debet fieri ab eo, qui baptizat cum invocatione Trinitatis; quod supponunt etiam omnes Patres. Voluit ergo Christus habere unum ministerium in ministerio integro Sacramenti, sicut causa principalis est una; & patet, inquit Doctor, in forma Latinorum: *Ego baptizo te*, &c. quæ forma non est falsa, & significat ablationem præcisè, ut sit ab eo, qui profert illam formam; quod debet etiam sic intelligi in forma Graecorum, quæ in nullo casu, est valida, quin in eodem esset valida forma Latinorum; quæ tamen non esset valida in casu, quo ablutio fieret ab altero diuerso à proferente, quia esset falsa.

Marsilius in 4. quæst. 4. art. 4. dubio 11. docet in casu necessitatibus, vbi duo essent præsentes, quorum unus esset mancus, alijs verò mutus, posse ministrari validè baptismum, muto lauante, & manco proferente formam; hoc modo, *Nos te baptizamus*, &c. quem sequi videtur Caietanus 3. par. quæst. 67. art. 6. respon. ad 3. Sed, ut alij diximus supra, casus iste est fictus, quia in nullo casu, aliquis est ita mancus, quin proiicere posset aquam ex ore in subiectum, & statim subiungere verba, quia quæcumque virtus motiva sufficit ad perfectam prolationem, sufficit etiam ad proiiciendum sorbillum aquæ in subiectum, vel certè dimittendum, & continuando prolationem

formæ, esset Baptismus validus. Secundò, in nullo casu necessitatibus Sacramentum confici potest, quin etiam conficiatur ordinariè, loquendo de Baptismo. Tertiò, perinde illa forma erit falsa in eo casu, etiam pluraliter expressa; quia, *Nos te baptizamus*, &c. denotat ablationem fieri ab utroque quod casus non permittit. Quartò, Sacra menta habent suam institutionem conformem legi ordinariæ, & non comprehendunt casus, sicut neque ipsa lex, cuius sunt remedia ordinariæ: non debet ergo de facili eorum institutio referri ad casus exorbitantes, & non subsistentes, sicut neque efficacia. Quidquid enim sit de quibusdam præceptis, quæ ad integratatem ipsorum spectant; verbi gratiâ, de præcepto confessionis verbalis in eo, qui est mutus, vel integræ confessionis omnium peccatorum in eo, qui iamiam est moritus, vel in eo, qui petiti abolutionem, & amittit usum lóquelæ, qui validè absoluuntur in tali casu, ut colligitur ex natura actus, in quo institutum est Sacramentum, accidente Ecclesiæ declaratione. Et quia ad veritatem formæ, & sententiae, in qua primariò huius Sacramenti vis consitit, sufficit informatio, quæ passibilis est ex casu, quando alia haberit nequit.

Impugnatur.

Lex ordinaria non debet referri ad casus.

Absolutione in casu valida.

Ratio huius.

Ne quis applicari in proposito.

In propôsito tamen nihil tale habetur, quia neque ex natura actus abolutionis, ut denotatur fieri à proferente formam, quæ esset falsa & præcicè, & speculatoriæ, si non exerceretur actus ablationis à proferente; neque ex declaracione, usu aliquo, aut praxi Ecclesiæ; neque ex paritate rationis potest extendi ministerium Baptismi ad casum præscriptum, qui non subest legi, & omnes Theologi repugnant. Nescio ergo quo fundamento aliud assertur, & magis videtur superstitione cōtra veritatem, & reuerentiam Sacramenti, quam pietas in eum, qui sic laborat necessitate. Conclusio probatur ab aliis ex quibusdam Canonibus, qui spectant ad Sacramentum ordinis, & varias patientur interpretationes: sufficiat ratio Doctoris, & communis sensus, ex quo institutio Sacramenti sumit legitimam interpretationem. Videantur moderni.

SCHOLIVM.

Vnum posse baptizare simul plures, proferendo formam pluraliter, quo casu veritas est fieri plura baptizata: Doctores citati communiter. Eset tamen peccatum, sine maxima necessitate id facere.

6 De tertio membro divisionis, conceditur quod iste plures simul aspergens, vel fundens, & simul proferens formam in plurali, dicendo, *Ego baptizo vos*: baptizat simul omnes: tamen peccat mortaliter: quia non seruat formam impositam sibi ab Ecclesia, nisi forte esset tanta necessitas, quod imminaret mors omnium: & si quando singulos baptizaret sigillatim, aliquis eorum foret mortuus, antequam alios baptizasset.

Sed

Sed hic est dubium, vtrum tunc sit unus Baptismus? Videtur quod non: quia plures sunt baptizati, & per consequens plures baptismationes passiuæ, & ita plures actiones, & plures Baptismi. Sed oppositum videtur, quia non est nisi unica forma: nam verba tantum sunt semel prolatæ. Posset tamen magis concedi, quod sunt plures Baptismi, tenendo illud, quod dictum est, quod Sacramentum Baptismi est baptismatio passiuæ. Et tunc ad argumentum dicendum, quod non oportet ad plurificationem alicuius, omnia quæ sunt in illo, plurificari: sed sufficit aliquid eorum plurificari, ad hoc quod totum plurificetur. Et illa etiam forma non est simpliciter una, quia *ly vos*, includit in se singulare pluries geminatum.

*Vnus simul
baptizans
plures, an
plura facit
Baptisma-
ta?*

An autem casus necessitatis, qui positus est de pluribus statim morituris, excusat ministrum utentem illam formam, *Baptizo vos*, à peccato mortali; dubium est. Videtur tamen hoc rationabile: quia ex quo in potestate Ecclesiæ fuit determinare istam formam ad illa verba, *Baptizo te*, (sicut dictum est suprà dist. 3. quæst. 2.) non videtur, quod ipsa voluntari aliquem ita præcisè ad illam formam arctare, ut per hoc alicui præcluderetur via salutis. Nunc autem in casu prædicto, alicui illorum præcluditur salus, si non posset alius sine peccato mortali uti istâ formâ, *Baptizo vos*. Nam si in quocunque casu esset peccatum mortale, nullus deberet eos sic baptizare: nullus enim debet salutem alterius procurare, peccando in se mortaliter.

De quarto membro^b distinctionis, dico quod si tempus haberi potest ad discernendum, an monstrum sit simpliciter una persona, vel duas; de hoc debet haberi diligens inquisitio antequam baptizetur. Potest autem inquisitio haberi, vel ex partibus corporis, puta, si sint duo capita, vel duæ spinæ dorsi: vel principale indicium de cordibus; sed illud non potest esse faciliter evidens, dum vivit. Sed nec signum de duobus capitibus esset omnino certum: quia possibile esset aliquam cellulam in matrice esse perforatam per totum, præterquam in parte superiori, & tunc concurrent partes feminis carentes in diuersis incastraturis matricis, pro tota parte inferiore, & tunc distinguenter in parte suprema, & ibi formarentur duo capita, cum tamen reliqua materia non sufficeret, nisi pro formatione unius personæ.

7

*Duo capi-
non signifi-
cant nece-
sario duas
animas.*

Breuiter, evidentissimum signum distinguendi, est per actum intellectus, & voluntatis. Si enim sunt duæ animæ, non est necessarium unam scire quicquid scit alia, & velle quicquid vult alia: tamen raro vel nunquam accidit, quod sint duæ animæ, quin sint duo capita, vel duæ partes principales capitum, licet non è conuerso. Et si quo modo possit deprehendi diuersitas intellectuum in intelligendo, puta quod per aliquod signum deprehenderetur idem sciri, & nesciri: vel posset deprehendi diuersitas voluntum, puta, quod esset ibi velle, & nolle de codem, absque dubitatione tenendum esset, quod essent ibi duæ animæ. Sed istud non potest iudicari, nisi de monstrorum adulto, quale ponitur fuisse in Francia, habens duo capita, quorum unum expressit nolle de eo, de quo aliud expressit velle. Unum enim noluit continere, & sobrie vivere, & aliud lasciare, & epulari: & cum unum per os suum excederet, reliquum clamabat se grauari.

*Regula di-
gnoscendi an
monstru si
una perso-
na, vel due.*

De tali monstrorum dico, quod si certitudo potest haberi, & sint partes, de quibus patet quod pertinent ad distinctas personas, separatim perfundi deberet ista pars, & illa, cum iteratione formæ in singulari super vtrumque. Si autem certitudo haberi non possit, baptizandus est saltu in illis partibus, quæ principaliter pertinent ad unum, cum forma in singulari: & secundò abluendæ sunt aliæ partes, quæ non videntur principaliter pertinere ad illum primum, & hoc cum forma, quæ seruanda est in illis, de quibus est dubium, quæ ponitur *Extr. ag. de Baptismo*, & eius effectu, capite de quibus.

*Monstrum
duarū ani-
marū, quo-
modo bap-
tizandum.*

S C H O L I V M.

*Si constat monstrum habere duas animas, pars spectans ad hanc animam, seorsim baptizanda,
à parte quæ spectat ad aliam. Si dubium est, an hec, vel illa pars sit alterius anima, sub con-
ditione baptizetur.*

Ad primum argumentum^c, antecedens non est verum, loquendo de uno Baptismo. Nam si idem baptizat plures, hoc est pluribus baptismationibus passiuis; & ita sunt plures baptismationes. Et si intendat probare maiorem, loquendo de unico Baptismo. Respondeo, quod hoc non probat prima probatio de multis simul aspersis, ut patet in tertio membro distinctionis.

8

Ad arg. 1.

Neque secunda probatio de monstris: quia si essent duæ personæ in monstro, essent

Scoti oper. Tom. VIII.

D d 2

sigilla

sigillatim baptizanda: vel si simul baptizarentur sub hac forma: *Ego baptizo-vos*; quamvis minister peccaret sine necessitate, quae non posset de facili inueniri, tali scilicet, quod non posset expectari sigillata baptizatio eorum: essent tamen duo Baptismi, sicut dictum est in tertio membro distinctionis.

Ad tertiam probationem de Eucharistia, quagnis Sacerdos proferend⁹ semel verba, plures hostias consecrat simul: tamen sunt ibi plures consecrationes passiuæ. Et etiam posset concedi, quod essent plures Eucharistie, sicut plures hostie: similiter plura vina consecrata, sicut plura vina.

Argum. 2. *Vnitas baptizantis,* est aliquid in se, & sicut est aliquid in se, ita potest permanere ut sit aliquid totius, sicut est in illo exemplo de partibus domus. Hoc modo non est in proposito: quia nec verba sine ablutione sunt aliquid Baptismi, nec ablutione sine verbis. Et si dicas, saltem illa ut simul existentia, sunt ad Baptismum, & sic possunt adhuc esse à diuersis. Hoc verum est, si non esset vnitas efficientis requisita, inquantum illa constituunt unum signum: est autem requisita propter ordinationem principalis agentis, & instrumentis: & istud non esset signum efficax, nisi totaliter ministraretur ab eodem.

C O M M E N T A R I V S.

22
Cœcluso com-
muni.

Alensis.
D. Thom.
D. Bonau.
Richard.
Sotus.
Probatio con-
clusio.

Posse plures
ab uno simul
baptizari.

a **D**e tertio membro divisionis, &c. Conclusio hæc est communis quoad vitrumque membrum, eamque supponit Doctor ex sententia Alensis, D. Thomæ, D. Bonaventuræ, Richardi. Eam etiam docet Sotus: videantur locis citatis in scholijs præmissis huius questionis: Ratio est, quia nihil deficit ad valorem Sacramenti requisitum, quantum ad materiam, & formam, quia illa variatio formæ de singulare, quoad particulam vos, requiritur ex parte subiectorum: & idem contigisse in facto supponunt Doctores, afferentes Apostolos tot millia vno die tinuisse per aspersionem, & ini conuersione Indorum concurrentium ad fidem in tanta multitudine, factum esse constat, quorum Baptismum ratum habet Ecclesia, & necessitas ex paucitate ministeriorum sufficienter qualificat actum respetuè ad legem, quando aliter nequeat ipsiis prouideri ex casu, aut defectu ministrorum: hoc tamen intelligitur, si cætera quæ ad doctrinam faciunt, præmittantur, & inquantum fieri potest reliqua preparatoria ad Baptismum. Si autem nequit hoc fieri, saltem instrutio, & dispositio pertinentium Baptismum præmitti debet. De cætero

non licet plures extra casum necessitatis baptizare simul, contra consuetudinem Ecclesiarum, & cum mutatione etiam formæ, quam tenetur servare minister ex casu. Vide Doctorem versu *An autem, &c.*

His suppositis, queritur an essent plura Sacra-
menta? & responderet fore plura Sacra-
menta ex multiplicatione materiæ, nempe ablutionis, vt
recipitur in subiecto prout dixi in art. 2. huius; in-
telligit tamen de ablutione passiuæ, vt est à pro-
ferente, vt patet art. 3. & suprà dist. 3. queſt. 3. prout
ibi est explicatum. Forma etiam illa, *Baptizo
vos*, æquivaleret pluribus formis, quia extendit
ur ad omnia singulare geminata per pronomen
plutale, pro quibus diuersi supponit, vt faciant
numerum.

b. *De quarto membro, &c.* Vide textum, in quo regulas discernendi diuersitatem personarum, &
animarum in monstro, fundatas exhibet; & mo-
dum ipsum baptizandi licet, & validè iuxta do-
ctrinam in præcedenti membro præmissam.

c. Responso ad argumenta patet ex textu, &
ex doctrina præmissa in variis membris, seu articulis questionis.

23
*Essent plura
Sacra-
menta.*

De membro.

Q V A E S T I O III.

*Vtrum requiratur simul esse ablutionem, & prolationem
verborum?*

Richard. d. 3. art. 4. q. 2. Caiet. tom. 1. opus. tract. 26. Soto. d. 3. q. un. art. 8. Rubion. hic q. 1. Bassol. q. 1. Gabr. hic q. 1. art. 2. Suarez. 3. p. tom. 3. d. 2. sect. 2. gloss. cap. Detrahe. 1. q. 1. Vasquez. 3. p. d. 148. c. 7.

i
Argum.

D secundum sic proceditur, & arguitur quod non oporteat simul esse ablutionem, & prolationem verborum, quia Eucharistia est unum Sacramentum: & tamen inter verba consecrationis super panem, & verba consecrationis super vinum, est magna interpositio: quia ab illo loco, *Simili modo,* usque, *Hic est calix.*

Ratio opp. Oppositum, August. super Ioan. homil. 80. & 1. q. 1. Detrahe. Accedit verbum ad ele-
mentum, & fit Sacramentum.

Requiri & sufficere simultatem humanam, seu moralem, inter materiam & formam Baptismi, ita ut antequam altera pars finiatur, altera inchoetur, & idem est de simultate partium in alijs Sacramentis.

Ad ^a istam quæstionem patet, quod requiritur simultas, & principalis ratio est insti-
tutio Christi instituentis hæc duo tanquam unum signum completem, ad signandum effectum, ita quod neutrum esset signum sine alio.

Sed ^b qualis simultas? Vna opinio super illud cap. *Detrahe*, dicit, quod aqua per se non est Sacramentum: sed quando coniuncta est cum verbo, scilicet in ultima prolatione ipsius formæ; & hoc verum est, dicit glossator, secundum eos, intantum, quod si in illo instanti in quo forma terminatur, & à qua fit Sacramentum, puer non esset in aqua, non esset baptizatus. Non tamen sequitur, quod asinus possit bibere Sacramentum, quod ar-
gumentum tangit ibi contra *Gandulphum dicentem*, quod aqua est Sacramentum: sed
ideò non sequitur contra illos, quia dicunt aquam esse Sacramentum tantum in ul-
timo instanti: nec mirum est secundum illum, si incipiat, & desinat esse in eodem instanti: cùm hoc sit reperire in aliis casibus, secundum legem: & ponit unum casum, *ff. de accepitatis. l. antepenult. & reprehendit illud exemplum.* Sed ponit aliud de seruo dato vxo-
ri à viro, vt eum manumittat. Nam in eodem instanti incipit, & desinat habere dominium,
ff. de donat. inter virum, & vxorem. Quid autem, §. ultim. aliud exemplum potest ponи vbi quis similiter incipit, & desinat esse debitör, vt *ff. ad Velle. l. debitrix.* Illæ benè possunt esse obiectiones, & subtilitates *Bernardicæ*, & quidem satis asinæ, timendo ne asinus bibat Sacramentum: quia aqua neque ante prolationem verborum, nec in prolatione, nec in ultimo instanti, neque breuiter inquam, neque sine verbis, vel cum verbis, est Sa-
cramentum: sed ipsa ablution in aqua: & ad bibendum illam non potest venire aliquis asinus. Nec ista simultas ultimi instantis prolationis verborum, & ablutionis, est neces-
saria: nam Apostoli baptizantes tria millia uno die, *Aet. 2.* non semper cum ultima syl-
laba formæ asperserunt, ita quod tunc aqua tetigerit baptizatum.

Quod etiam ipse adducit, virtutem aliquam esse in aqua in ultimo instanti, & statim desinere, nihil est, propriè intelligendo verba: quia permanens quando desinat esse, non est, quando incipit esse, est: habet enim primum sui esse, & non ultimum: ergo si simul incipiat, & desinat, simul est, & non est. Nec illud oportet propter hoc, vt non remaneat virtus in aqua post actum baptizandi: quia nec aliqua virtus est in aqua, quando actu baptizans virtut eâ, sicut tactum est, *dist. i.* nec illæ concordantæ legis probant idem
incipere simul, & desinere: sed habent suum intellectum, quo modo dominus alio modo incipit habere dominium serui dati vxori, quam prius habuit, & desinat habere eo modo, quo prius habuit. Habuit enim prius immediate, & nunc habet mediæ: quia nunc est seruus vxoris.

Dico ergo, quod talis simultas requiritur, qualis requiritur in actibus humanis. No-
luit enim Christus nos obligare ad tam subtilem simultatem, quam vix posset homo percipere, vel seruare. Iudicatur autem simultas inter factum hominis, & verbum, quando incipit unum antequam totaliter finiat aliud: & hoc indifferenter, siue istud prius finierit, quam aliud, vel è conuerso: verbi gratiâ, si quis dicat illam orationem, *facias hoc*, & fricet barbam, siue incipiat actum suum ante prolationem, siue è conuerso: dum tam-
en unum non finiatur complete ante inceptionem alterius, dicetur, Ille simul dixit
hoc, & fecit hoc. Ita dico, quod siue Sacerdos prius immersat unum immersione, vbi mo-
ris terræ est ter immergere, & postea incipiat verba cum secunda immersione: siue prius incipiat verba dicere, & dicto, *Ego te baptizo*, immersat cum illis verbis sequenti-
bus, est sufficiens simultas: dum tamen prolation non finiatur ante inceptionem ablutionis, nec ablution finiatur ante inceptionem prolationis, talis simultas est sufficiens ad Baptismum.

Ad argumentum de Eucharistia, dicendum, quod non est talis unitas inter species panis & vini, qualis est in Sacramento Baptismi. Illæ enim non sunt partes tales, qua-
rum neutra significat sine altera. Verè enim species panis continet corpus Christi, etiam sine consecratione sanguinis; sed hæc verba nihil sunt Baptismi, sine ablutione, nec è conuerso.

²
*Que simul-
tas requirat-*
tur.

*Repreben-
dit glossas
Iuristarum,*

³
*Permanens,
quando de-
sinat esse, nō
est, quando
incipit esse,*
efi.

4

*Simulta-
tis humana seu
moralis,
qualis.*

I
Cōclusio com-
muni.

a *D*īstam questionem patet, &c. Est conclusio communis, quia id exigit institutio, vt forma determinet materiam, & coalescant in unum, quo cumque modo ad inuicem ordinentur, siue ut compares eiusdem fundamenti, in quo perficitur significatio sacramentalis; siue ut fundamentum, & circumstantia iuxta varios modos explicandi specialem essentiam huius, aut illius Sacramenti in specie, intelligitur difficultas in Sacramentis; qua in vslu consistunt, non autem de Eucharistia, in qua est ratio specialis: quia est permanens, vt indicat Doctor.

Similiter ma-
serie & for-
ma.

b *Sed qualis similitas*, &c. Prīmū reiicit opinionem glossatoris 1. quest. 1. cap. *Detrahe*, &c. atque fundamenta eius; & merito, vt omnes concedunt, quia Christus non voluit ministros Sacramentorum, quae pro conditione hominum in mareria facili, & peruvia instituit, quo facile per ipsa perueniri posset ad salutem; & quorum ministerium voluit esse visibile, & perceptibile: non voluit, inquam, obligare ad rigorem Mathematicum, qui nequit sub sensum, aut prudentiam cadere: sufficit ergo moralis propinquitas, quae interuenit inter actiones humanas.

4

Aliqui, vt Vasquez, & Suarez locis citatis à Scholiaste, imponunt nostro Doctori eum voluisse requiri saltē, vt ablutione incipiat antequam forma terminetur; aut econtrā: quod tenuit Caientanus opusculorum tom. 1. tit. 26. §. *Ad cuius endemant*, &c. Melius intellexit Soto Doctorem, quem & ipse sequitur *dīst. 3. quest. vñica art. 8.* neque hoc requiri in rigore, sed sufficere continuationem moralem, iuxta naturam cuiusque actionis, & modum enunciandi formæ. Ex quibus constat ad Sacramentum exigī nunc maiorem, nunc minorem, quatenus ad signum sacramentale spectant hic, & nunc: quia licet in hac materia omnis diligentia adhibenda est, vt debite exercetur; tamen submouendi sunt scrupuli, & pericula, quae de valore Sacramenti possint exoriri.

Sententia Do-
ctoris.

Et hæc est sententia Doctoris; nam licet posuerit modum secundūm rigorem Philosophicum, etiam saluādum de similitate successuorum, quæ existunt per parres, & non simul, & quæ magis est in praxi, & quam ex congruitate, & reue- rentia minister debet obseruare, vt actionem

abluendi faciat inuocādo Trinitatem; tamen neque id asseriat de necessitate Sacramenti requiri (quāis requiratur de necessitate ministri, quando seruari potest) quin etiam minor per moralem continuationem ablutionis, & prolongationis formæ sufficiat: dicit enim sufficere (vt excludat rationes glossatoris) ad similitatem, vt una actio incipiat antequam terminetur alia; non dicit tamen omnino hoc esse per se requisitum: nam ratio posita ab ipso primum docet sufficere propinquitatem moralem, & humanam, per quam materia, & forma ad idem referātur per modum vnius signi, & §. *Qualis est*, &c. in fine, ait impugnando glossatorem: *Apostoli baptizantes tria millia eodem die, Act. 2. non semper cum ultima syllaba forma asperserunt, ita quod tunc aqua tetigerit baptizatum*, &c. quo casu aspersio potuit prævenire formam, aut subsequi.

Hoc etiam clariū colligitur suprà *ex dīst. 3. quest. 2. 6. De secunda variatione, versu de interpositio- ne, &c.* vbi dicit sufficere ad connexionem verborum formæ in ratione veri signi, continuationem requisitam ad actus humanos. Vnde si aliquis dicens, *Baptizo te, interponat hoc verbum, tacete, vel recedite, & prosequatur formam in reliquis, donec absoluat, non impeditur continuitas eius, ad sensum sacramentalē requisita: sed non maior requiritur propinquitas formæ ad materiam, vt fiat totum signum sacramentale, quam vnius partis formæ ad aliam, vt similiter seruetur sensus sacramentalis; sed hæc non est physica, sed moralis, & humano modo cōsiderata: aliás erit syncopans, aut singultiens, aut respirans, aut suspirans, non posset validè proferte formam, interclusa voce, & halitu per eiusmodi, seu potius interrupta ad modicum, quod est falsum, quia sic non esset signum aptum infirmitati humanae: ergo etiam similis vno, & continuitas inter formam, & materiam sufficiunt ex mente Doctoris.* Scholiastes, quando dicit *requiritur*, intelligit quantum est de necessitate & congruitate ministri, dum potest, quia seruanda est regula Ritualium & vslu, & in ministerio Sacramentorum, si possibilitas adest, & via tutissima est sequenda & eligenda; vt optimè præscribit Doctor eodem loco in fine præcedentis paragraphi.

Sufficit mora-
lia.

Non maior
debet esse pro-
pinquitas for-
ma ad mate-
riam, quam
partium for-
ma ad se mu-
tū.

Q V A S T I O I V.

Vtrūm oporteat baptizantem esse personaliter distinctum à baptizato?

Alensis 4.p.q.16.m.8.Rich,bīc art.4.q.3.D.Thom.3.p.q.66.art.5.ad 4.Rubion bīc,q.2.a.1.Bassol.d.5.q.1. D.Bonau.d.5.art.1.q.1.Vasquez 3.p.d.148.cap.7.

I
Argum.
Ratio opp.

Dīst. 3. tertium arguitur, quod non oportet baptizantem personaliter distingui à baptizato: quia Sacerdos potest sibi ipsi dare Eucharistiam, vt patet in Missa: ergo sicut potest recipere Sacramentum illud à scipso, ita & istud.

Contra, *Extran. de Baptismo, & eius effectu, debitum.*

S C H O L I V M.

Oportere baptizantem distinguere à baptizato, probat figura, auctoritate, & ratione.

Ista ¹ quæstio soluitur expressè in illo cap. *Debitum*, pro parte affirmativa, ad quod adducitur figura, authoritas, & ratio congrua. Figura est, quia Christus ad hoc signandum,

dum, non à se, sed à Ioanne baptizari voluit. Auctoritas colligitur ex verbis Domini dictis Apostolis Matth. vlt. *Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, &c.* ubi discipulos exprimit in secunda persona, & baptizatos in tertia.

Ratio quæ innuitur ibi, est ista, quia in Baptismo celebratur illa spiritualis generatio, de qua veritas ait Ioan. 3. *Oportet vos nasci denuo.* Sicut ergo in carnali generatione alius est, qui gignit, & alius, qui gignitur: ita & in sacramentali generatione, alius debet esse, qui spiritualiter generat, & alius qui spiritualiter generatur.

Ad argumentum, dico quod susceptio Eucharistia non est Sacramentum, sicut tanguntur in materia de Eucharistia: sed est comestio, seu perceptio sacramentalis: Baptismus autem est Sacramentum. Et si arguas, Sacerdos saltem ministrat sibi Sacramentum Eucharistia: ergo pari ratione potest istud. Respondeo, ministrare illud Sacramentum, non est Sacramentum, quia Sacramentum illud non consistit in vsu: sed ministrare Sacramentum Baptismi est ipsum Sacramentum. Et ratio diversitatis est, quia Sacramentum Baptismi consistit in vsu essentialiter, & non in aqua, ut dictum est in quæstione præcedenti: Eucharistia autem est quoddam permanens distinctum ab vsu Sacramenti: quamvis ergo aliquis posset esse in vsu Sacramenti permanentis, minister, & suscipiens illum vsuum: non tamen potest hoc in Sacramento, quod essentialiter consistit in vsu.

C O M M E N T A R I V S.

I
Nemo se ba-
ptizare po-
test.

Explicatur
ratio Pontif-
icii.

Dicit con-
gruentiam
facti.

^a **I**sta quæstio, &c. Hæc conclusio est extra dubium, definita ab Innocentio III. cap. *De baptismum, de Baptismo*, quod citat Doctor. Rationem autem subiectam illius capitis, quæ est Pontificis, aliqui vocant in dubium, tanquam non probatum, idéoque recurrendo esse dicunt ad institutionem solam Christi. Videantur Rubion & Basfolis locis citatis à Scholasticis. Si spectetur potentia Dei institutis Sacraenta, non est dubium, quin Deus posset uti ministerio proprio hominis ad seipsum regenerandum specialiter per modum ministri, & sic ratio illa non probat aliter fieri non posse, sed illa ratio datur tanquam congruentia facti, & institutionis positæ: nam omne secundum quid dicitur respectu ad suum simpliciter, cuius proprietates secundum aliquem modum participare debet, aut imitari, quia est ens participatum. Scriptura, & Patres dicunt Baptismum esse lauacrum regenerationis in Christo, à peccato, quod quis ex Adamo generatione traxit, & secundum initiationem generationis carnalis, quia peccator nascitur ex Adamo, describitur eius regeneratio in Christo per aquam: unde Paulus seruans eandem proprietatem, *Non prius*, inquit, *quod spirituale est, sed quod animale est.*

2
Regenerationis similitudinē ge-
nerationis.

Congruè ergo sicut in ceteris Baptismis institutus est, ut feruer suo modo proprietatem generationis in aliis, ita & in hoc, ut sit à ministro differente à persona baptizata, tanquam à causa proxima: in rebus autem merè supernaturalibus, quæ dependent à voluntate Dei, non est alia ratio, nisi scilicet iubeo; sed ex natura rei factæ potest colligi congrua eius ratio, qualem appellat Doctor *præmissam*, in capite citato à Pontifice adductam, cuius efficacia reducitur ad factum, & institutionem, quia baptizans debet in persona Christi, & Ecclesiæ, quorum minister est, & intentionem seruat, ministrare Baptismum, seu lauacrum regenerationis: hoc autem non

potest filius Adami, & remotus in quantum ipse suscipit Sacramentum regenerationis, ut eo coniungatur Christo, & Ecclesiæ per regenerationem, quia representat Adamum, & mortuum vitâ spirituali, quia sic consideratur, ut adhuc membrum Adami per peccatum, & quæ subiectus est morti, ac damnationi: ergo initatio eius, & reductio ad vitam, debet fieri per alium, qui sustinet intentionem, & authoritatem Christi, & Ecclesiæ: nam in politiis humanis, nullus ciuius ciuitatis aduersus, ex sua autoritate inscribitur in ciuitatem aliam, sed hoc debet fieri per membra ipsius ciuitatis, cuius ambit incorporationem: talis est ciuitas Dei, quæ est Ecclesiæ, & ciuitas diabolici, cui inscribitur homo per peccatum: ergo ritè debuit seruari hæc proporcio.

Hinc ergo rectè sequitur, baptizatum non posse sustinere personam Christi in fauorem proprium, quoad propositum, quia accedit ad Sacramentum, ut inscribendus in membrum Christi, & Ecclesiæ, à quibus est separatus. Neque refert si inscribens minister sit membrum separatum personaliter, vel Paganus, vel Iudeus, quia licet non sit membrum viuum Christi, quoad fidem, & characterem, est tamen membrum eius, quoad autoritatem, & intentionem, ut est minister.

Huc etiam tendit ratio D. Bonaventuræ, quia idem non potest esse mundans & mundatus. Alensis recurrat ad veritatem formæ, quæ designat distinctionem personarum. Veritas conclusio de facili deducitur ex aliis decretis Ecclesiæ: sed illud solum adducit Doctor, quia casus in specie practicatus est à Iudeo, qui seipsum baptizauit inter Iudeos existens in defectu alterius ministri: cui fidem Sacramenti profuisse, docet Pontifex, id est, per charitatem operantem, non ipsum Sacramentum quod nullum fuit.

Baptizare
non est mini-
ster Christi.

Similitudo
apposita.

Minister Pa-
gani sus-
cipit personam
Christi.

Q V E S T I O . V.

Vtrum in baptizante requiratur intentio baptizandi?

Alensis 4.p.q.13.m.1.per tres art. D.Bonau.bic 2.p.a.2.q.1. & 2. Rich. a.1. q.2. D.Thom. q.1.a.2. & 3.p. q.64.a.8. Suar.ibi d.13.s.2. & 3.

- I** R C A tertium principale, quæro duo. Primò, Vtrum in baptizante requiratur intentio baptizandi? Secundò, an requiratur in eo actualis intentio baptizandi? Ad primum arguitur quod non, quia non habens fidem potest baptizare, patet hoc de Pagano, de *consecrat.* dist.4. *Romanus*: sed non habens fidem, non habet intentionem: quia nullus vult fieri, quod non credit posse fieri.
- Argum. 1.**
- Argum. 2.** Præterea, Augustinus super Io. Homilia 5. *Non timeo ebriosum in actu baptizandi.* Sed perfectè ebriosus non potest habere usum rationis: ergo nec intentionem.
- Ratio opp.** Contrà, Magister in litera. c.1. *Salet etiam quari in hoc, inquit, sicut in aliis Sacramenti, sicut forma est seruanda, ita intentio celebrandi est habenda.*

S C H O L I V M.

Reiecta ratione Richardi dicit duo. Primum, baptizans necessario debet intendere actu baptizationis, id est, liberè illum elicere, ut valeat. Secundum, non tenetur intendere finem ultimum, bene tamen finem proximum in particulari, vel generali, id est, facere baptizatum Christianum, vel quod instituit Christus, seu quod solent Christiani facere, Trid. ff.7.can.11. & ff.14. can.9. Vide Coccum tom.2.lib.5.art.2.

2 *Ad istam questionem communiter conceditur, quod sic. Ad quod ponitur talis congruitas: quando ex aliquibus duobus sit unum, oportet quod hoc fiat per aliquod coniungens illa: verbum & elementum concurrunt ad unum Baptismum: ergo requiritur aliquid coniungens illa: hoc autem coniungens non potest esse suscipiens: quia habet rationem materiæ, & susceptiui: ergo oportet, quod sit in ministro: sed tale nihil videtur, nisi intentio, quia ipse ministrans per potentias exteriores puta motiuam, quam abluit, & expressiuam, quam profert verba, causat illa, ut distincta.*

Contra Ric. *Hæc ratio non videretur multum efficax: quia in signo instituto ad placitum possunt multa concurrere ad rationem unius signi, propter actionem constituentis, licet nihil aliud sit, à quo habeat unitatem. Patet de circulis ornatis foliis viridis, & aliis multis, ad signandum multum.*

Intendio dupliciter significatur. *Dico^b ergo distinguendo de intentione quantum ad obiectum, respectu cuius dicitur intentio, quod minister potest dici intendere, vel actu illum, quem exercet: vel finem propter quem talis actus est exercendus. Secundò, magis propriè accipitur intentione, quia magis respicit finem propter quem intenditur, ut patet lib.2. tamen primo modo aliter accipitur, ut patet per Augustinum 9. de Trin. & alibi frequenter, ubi vult, quod intendio copulat intelligentiam cum parente. Hoc etiam modo accipitur intentio 2. *Phys. text. c.9.* & inde, ubi agens ex intentione, quod dicitur agens à proposito, distinguuntur contra agens naturale.*

3 *Dico^c ergo, quod oportet ministrum habere intentionem primo modo, scilicet respectu actus, quem exercet. Cuius ratio est, quia intentio requiritur in quocunque homine agente aliquid, non fortuitè, vel exercente aliquem actu humanum, propriè loquendo. de actibus humanis, qui scilicet causantur per intellectum, & voluntatem ab homine.*

Ille autem actus, quem minister debet exercere, debet esse humanus in eo, & non casualis, vel fortuitus: est enim actus, ad quem Deus obligavit ministrum ex parte sui, & suscipientem ex parte sua. Actus autem ad quem homo obligatur, debet esse humanus, non casualis, vel fortuitus, quia super fortuita non cadit obligatio: ipsa etiam obligatio est, ut homo intendat illud ad quod obligatur.

Si autem loquamur de intentione secundo modo, scilicet respectu finis propter quem talis actus est exercendus. Dicendum, quod talis finis est duplex, scilicet principalis, & remotus, utpote, quod baptizatus fiat filius regni, qualis fieri non potest si non habeat gratiam, per quam est dignus vitæ. Alius est proximus & minus principalis, ut scilicet baptiza

baptizatus fiat Christianus, siue membrum Ecclesie militantis, & utrumque finem potest aliquis intendere in vniuersali, vel particulari.

Dico^d ergo, quod intentio finis ultimi nullo modo requiritur in baptizante: quia Paganus nullo modo intendit ordinare istum, quem baptizat ad vitam æternam: requiriatur tamen intentio respectu finis proximi: & hoc vel in particulari, vel in generali: in particulari, ut si intendat istum intrare legem Christianorum seruandam in generali, si intendit facere circa istum, quod Christiani solent facere circa suos.

Ratio autem quare requiritur ista intentio respectu finis proximi, & non respectu finis ultimi, est congtua: quia scilicet Deus voluit istum actum exercitum à ministro esse humanum in eo, & non tantum, ut est talis actus in natura (qui in hoc non distingueretur à quacunque alia balneatione, cum aliis verbis) sed inquantum est actus alicuius, ut minister exercentis signum Dei: habens autem aliquem actum humanum intendit finem illius actus, ut est sibi actus humanus: ergo minister intendit finem proximum istius actus, ut est sibi impositus: sed finis ille ultimus, scilicet ordinare istum ad vitam æternam, non est finis huius, ut est actus humanus, ad quem finem oporteat actum istum ordinare, ut sit sibi humanus.

Hoc autem rationabile est vniuersaliter in vsu signi practici. Si quis enim legislator institueret in sua politia, tam manu esse signum practicum amicitiae, non intendederet, quod videntes illo signo præcisè haberent actum humanum circa istud, inquantum est tale quid materialiter: sed inquantum est tale signum institutum. Et si disposuisset omne tale signum facere seruari, non faceret hoc seruari, nisi homo exerceret actum istum, ubi est institutus ad talem finem.

S C H O L I V M.

Explicit rationem instrumenti secundum quinque eius acceptiones, de quo d. i. q. i. & 4. resoluens ministerum esse causam secundam respectu Sacramenti, sed instrumentum respectu gratiae, eo modo quo agens disposituum est instrumentum respectu effectus principalis.

Sed contra istam obiicitur sic: Instrumentum non oportet, quod habeat actionem propriam: quia in actione propria non esset instrumentum, sed principale agens: nec multo magis oportet, quod instrumentum habeat intentionem respectu finis, sed sufficit, quod dirigatur à principali agente intende finem: minister est instrumentum Dei: ergo, &c.

Præterea, ad Sacramentum nihil per se requiritur, nisi vel pars, vel res Sacramenti: sed intentio non est pars, nec aliquid Sacramenti, quia non est aliquid sensibile: nec est res Sacramenti, quia res Sacramenti est in suscipiente Sacramentum.

Ad primum, dico, quod aliud est loqui de causa secunda, & aliud de instrumento propriè dicto, de quo tractatum est supra *distinct. 1.* Causa enim secunda habet formam propriam in esse quieto, quæ est sibi ratio agendi in ordine suo, & hoc respectu eiusdem effectus, respectu cuius agit causa principalis in suo ordine, ita quod vniuersaliter secunda causa propriè accepta, effectum principalis cause per formam suam propriam attingit, in virtute tamen causæ principalis agentis, quia subordinatur illi: sed instrumentum propriè, si ponitur actuum, vel non attingit effectum principalis agentis, sed tantum aliquam dispositionem præuiam: quomodo qualitas alterans dicitur instrumentum substantiæ ad generandum substantiam: hoc tamen non est, quod sit instrumentum in actione alterandi, immò respectu alterationis est perfectum principium, in tantum, quod si per se esset, per se posset alterare: sed solum propter hoc dicitur instrumentum respectu substantiæ, quia agit ad aliquam formam, quæ est dispositio ad substantiam: unde ad substantiam diceretur magis agens disponens, ut diuiditur contra perficiens, quam agens instrumentale, diuisum contra principale.

Vel si ponatur instrumentum actuum, & tamen attingens terminum principalis agentis, in hoc distinguitur à causa secunda, quia non habet in esse quieto formam, quæ sit principium agendi in suo ordine: sed tantum in actuali motione, & recipit eam dum actualiter mouetur. Et de quocunque illorum trium, scilicet causa secunda propriè dicta, & causa instrumentalis dispositiva, & instrumentalis actua per formam receptam in actuali motione, falsum est, quod non habeat intentionem propriam, eo modo quo agens naturale habet intentionem naturalem, quia quodlibet istorum trium habet formam propriam, quæ est sibi proprium principium agendi in ordine suo: & per consequens propriam

⁴
Intentio finis proximi quomodo necessaria ad Baptismum?
Quare in baptizante requiritur intentio.

5

⁶
Causa secunda quomodo differt ab instrumento. Instrumentum quinque modis sumi.
Quare causa alterans dicitur instrumentum

Causa instrumentalis si est actua habet intentionem propriam.

propriam intentionem: quia formam actiua naturalem consequitur intentione illo modo.

⁷ *Quarto modo posse ponere instrumentum, & propriam respectu totius, aliqua pars, cui scilicet primò conuenit esse principium operationis, & toti non nisi per partem. Et hoc modo Philosophus & sacerdos organa partes illas, secundum quas conuenit toti operatio. Et istud quodam modo habet intentionem propriam, & quodam modo non. Nam forma eius actiua, & est eius, & est totius: sed eius est primò: totius autem est per se, sed non primò. Et eodem modo de intentione. Non enim est hic ordo virtutis ad virtutem, in esse quieto, sicut in primo membro: nec ordo effectus ad effectum, sicut in secundo: nec virtutis in fieri, ad virtutem in esse quieto, sicut in tertio: sed est eadem virtus, diuersimode tamen participata in toto, & in parte, & de isto membro posset concedi, quod tale instrumentum non habet aliam intentionem à principali agente, sicut nec aliam actionem propriam habet pars, quam totum agens per partem, sed alio modo habet eandem. Exemplum primi, Sol & pater respectu generationis filii. Exemplum secundi, ignis & calor, qui est disponens ad generationem alterius ignis. Exemplum tertii, color illuminatus, & species coloris in aere, respectu mutationis oculi ad speciem, vel visionem coloris. Exemplum quarti, organum potentiae nutritiæ, & totum animal respectu nutritionis.*

⁸ Præter hæc quatuor, communis dici consuevit nomen instrumenti de quibusdam aliis, id est, de instrumentis artificum, à quibus primò tractum est nomen instrumenti, ut de securi & serra, & huiusmodi: de quibus frequenter ponuntur exempla ista, quæ, ut dictum est supra, non sunt propriæ actiua, neque respectu principalis effectus, si agens per talia attingit effectum principale, sicut monetarius per aliquod instrumentum attingit figuram imprimendam monetæ, quæ est terminus eius principalis: neque formæ disponentis, si agens per talia agit ad dispositionem præuiam, sicut per securim agit ad divisionem ligni, quæ est prævia formæ arcæ. Sed tamen instrumentum isto modo dictum, aliud à quatuor modis prædictis, est motum susceptiuum effectus prioris ordinati ad effectum posteriorem, ita quod receptum in eo, habet ordinem ad terminum principale, sicut effectus propinquior causæ, ad effectum remotiorem: non autem habet ordinem causalitatis propriæ dictæ, & de tali posset concedi, quod instrumentum non habet actionem propriam, respectu effectus, quia nec habet aliquam virtutem, nec in esse quieto, nec in fieri: & ideo simpliciter non est actiuum, & per consequens, nec habet intentionem, ut conuenit agenti.

⁹ Patet ergo quomodo illa maior debet intelligi de instrumento: quia vel de isto, quod scilicet non est actiuum, sed receptiuum effectus prioris: vel quarto modo de parte respectu totius operantis per partem: & minor est falsa, & quantum ad quartum modum, & etiam quintum. Immo minister est causa secunda respectu ablutionis: non tantum ut ablution est, sed ut sacramentalis: & ideo habet propriam intentionem, cum sit agens voluntarium, & non naturale, illam scilicet quæ pertinet ad cognoscentem. Sed respectu principalis effectus Baptismi, scilicet gratiæ, potest dici instrumentum respectu Dei, eo modo, quo agens dispositiuum dicitur instrumentum respectu perficientis in secundo modo: & tale agens non habet intentionem respectu termini principalis agentis, sed respectu sui proprii termini. Et ita concedo, quod non est necesse baptizantem habere intentionem respectu ultimi finis Baptismi: sed respectu Baptismi.

Minister est causa secunda respectu sacramenti, sed respectu instrumentum dispositiuum. Intentio est principium determinans agens intellectuale ad agendum, est intentio: quia tale agens per imperium voluntatis, est causa actiua motiuu aliarum potentiarum, quæ subiaceat imperio voluntatis. Quando ergo dicitur, quod nihil pertinet ad Sacramentum, nisi sit aliquid Sacramenti, vel res eius; verum est de eo, quod est intrinsecum ipsius fundamenti, vel signati ipsius Sacramenti. Sed intentio neutrò modo est intrinsecum, requiritur tamen ex parte agentis.

¹⁰ Ad primum principale dico, quod non habens fidem de fine ultimo, non intendit ordinare istum per Baptismum ad illum finem ultimum: credens tamen eum posse per Baptismum ascribi sanctæ Christianorum, siue credit sanctam illam valere, siue non, potest intendere ascribere istum illi sanctæ: vel generalius potest intendere facere per actum istum circa hunc, quod Christiani intendunt facere circa tales. Exemplum, possem enim

ego credens Iudeos per circumcisio[n]em distingui ab aliis, intendere hunc parvulum se-
et[er]nū Iudeorum ascribere, & facere circa eum, quod Iudei faciunt circa suos circumcisos,
etiam si non crederem circumcisio[n]em illam valere ad salutem. Hoc etiam modo ali-
qua verba quibus videntur magi, vel magizæ incantantes, posset aliquis bona fidei profer-
re circa materiam illam, circa quam alij videntur, intendens in generali facere illa ad il-
lum finem, ad quem illi proferunt.

Ad secundum dico, quod ebriosus est, qui est assuetus ad ebrietatem: & iste non semper est ebriosus, quia non semper impeditus ab actu rationis. Verum ergo dicit Augustinus. *Non timeo ebriosum*, id est, assuetum generaliter ad ebrietatem: quia illa consuetudo mala non prohibet, quin Baptismus ab eo collatus sit bonus: non tamen quando est ebriosus. Et hoc dico perfectè, quando totaliter impeditur ratio: sed alias quando est non impedi-
tus, potens ratione vti.

COMMENTARIVS.

I
De intentione.

A Distram questionem, &c. Hic agitur de intentione, in quantum requiritur, ut principium ex parte agentis à proposito, qualis est minister: superius autem exclusi sunt amentes, & incapaces rationis à ministerio Sacra-
menti, quia ab iis non potest procedere actio humana, vel hoc ministerium modo humano, qui est ut procedat mediante intentione, & scientia per modum iudicij, & discretionis, & non fortuitæ, auroræ apprehensionis, & sine omni usu rationis. Non agitur autem hic de qualitate intentionis, sed de eius substantia: in sequenti de qualitate differitur, seu de modo eius.

Distinguit Doctor infra, §. *Hoc autem rationabile est*, &c. intentionem humanam respectu ministerij Sacramenti duplum. Aliam, quā esset actio quidem libera, sed non formaliter usus Sacra-
menti, quā Sacramentum est, id est, cæmeria sacra, & ille usus esset materialis, rerum & verbo-
rum, nempe applicatio rei & forma Sacramenti, non tamen per modum Sacramenti, sed ad alium finem, ut irritoriæ, & simulacra, ut quandam illude-
bant Ecclesiæ idololatriæ, vel malefici, ut quando ex instinctu dæmonis baptizant bruta ad contemptum Sacramenti: vel si quis inten-
det dicere formam recitatiæ tantum; & non ut est signum practicum. Alius modus est, quando fit usus Sacramenti formaliter, ut est cæmeria sacra, intendendo facere quod fecit Christus, & Ecclesia, seu Christiani faciunt, siue ex intentione speciali, siue ex generali intentione: & de intentione hoc modo sumpta Doctores hic differunt.

*Duplex intentione.**Intentio materialis.**Intentio formalis.**Error hereticorum.*

à Leone X. Caluinus in *Antidoto ad canon. 11. Tridentini*, Tilmannus in lib. de erroribus Pontificiorum.

Alij Doctores Catholici, licet admittant samam doctrinam de intentionis necessitate; tamen aliqui eam durè explicant. Catherinus in opusculo de intentione ministri Sacramentorum dicit sufficere intentionem exterius faciendi, ea quæ facit Ecclesia, nempe ponendi ablutionem, & verba debita, quam intentionem nequit non habere, si sit sana mentis, quamvis neque Ecclesiam esse credat, aut ullum effectum Sacramenti, neque ullam aliam intentionem, quæ cum hac constare potest, officere Sacramento, quin perficiatur.

Citatur pro eadem sententia Angelus, verbo *Baptismus 5.n.7.* sed immerito, quia dicit non sufficere intentionem solum laundi corpus; & requiri saltem intentionem, quæ fiat per modum cæmeriae consuetæ, & in re ipsa hanc esse intentionem faciendi, quod facit Ecclesia: licet non sub illo expresso motiuo. Idem sensus Innocentius I V. in cap. *Si quis puerum, de Baptismo*, &c. quem male in suum errorem allegat Kemnitius. Paludanus in solo matrimonio requirit intentionem ratione contractus, in quo perficitur: in aliis solum intentionem proferendi verba legitime, & hoc potissimum afferit in Baptismo, quia minister non est causa principalis, sed applicans actua passiuos. Vide dist. 6. quest. 2. art. 3. Sententiam illam Catherini sequitur Syluester verbo *Baptismus 3.* & pro eadem citatur D. Thomas in hac dist. quest. 1. art. 2. quæ si uincula 1 ad 2. & 3. parte quest. 49. art. 8. resp[on]sione ad 2.

His suppositis, Doctor optimè hanc questionem resolut. Primo reicit rationem Richardi, tanquam non probantem, quia eis coniunctio exigatur inter materiam, & verba Sacramenti, potest illa necessitas ab instituente esse, & non à ministro: verbi gratiæ, quantumlibet minister habeat intentionem Christi, & Ecclesie, nisi in re ipsa coniungatur ablutione, & forma, eā simultate, quæ expressa est questione 3. *suprà*, nihil fit: non ex alia ratione, nisi quia ex institutione diuina exigitur hæc coniunctio inter partes eiusdem signi, & Sacramenti: si ergo saluetur illa coniunctio requisita ex institutione, saluat omnis per se requisita vno inter ablutionem, & prolationem formæ, ad quam non exigitur intentione ministri. Quod ergo requiratur hæc intentione, non est ex coniunctione illarum: quia, ut benè Doctor quest. 2. *respon]sione ad ultimum*: ablutione sine verbis non est baptismalis, neque verba sine ablutione sunt.

3
*Sententia Catherini.*Sylvester.
D. Thom.4
*Reicitur ratio Richardi.**Coniunctio inter materialē & formam efformantiam ex institutione diuina.*

sunt aliquid Baptisimi : ergo intentio ministri ex alio fine exigitur.

5 *Intencio duopl.* **b** Dico ergo distinguendo de intentione, &c. Hic sumit intentionem, ut est actus efficax, & principium operandi in agente à proposito, & respectu ad obiectum, vel materiale, vel formale ; materiale est ipse actus exercitus, sub quacunque ratione, aut motu fiat, & hæc necessaria est in quo- cunque exercente illum actum, quia eâ sublatâ, tolleretur ipse actus, qui ex ea imperatur, & fit, sicut cessante motu efficaci in finem, cessat etiam motus in media humano modo, & sub ratione mediorum. Secundo modo sumitur intentionis actus ex fine, ad quem ipse actus ordinatur, nempe ad finem significationis, & hoc modo facit ad institutum questionis præsentis ; patet distinctio ex littera.

Prima conclusio. **c** Dico ergo, quod oportet ministrum habere intentionem primo modo, &c. Hæc est prima conclusio, & iuxta primum membrum distinctionis, quia ille actus debet esse humanus, & liber, ad quem Deus lege statutâ obligat, quia in necessariis, & fortuitis non cadit obligatio legis, quæ est regula voluntatis libera, quam tenetur sequi ex electione.

6 *Duplex finis intentionis.* Si autem loquamur de intentione secundo modo, &c. Hic distinguit intentionem, tam quoad finem, quam quoad modum tendendi in finem: finis autem duplex, alius proximus, alius remotus. Proximus est ipse actus non in esse naturæ, aut liberi, & humani tantum, sed etiam, ut est cæmeronia, & spectans, saltem inter Christianos ad cultum, & quo sit membrum Ecclesiæ militantis, & hic est finis minus principalis. Alius est finis extrinsecus, nempe effectus gratiæ in suscipiente : uterque finis potest intendi, aut generali intentione, seu vniuersali, & in particulari, confusè, distinctè, implicitè, explicitè, formaliter, virtualliter, iuxta diuersos modos explicandi modum tendendi voluntatis, qui sequitur modum concipiendi ex parte intellectus, qui hoc, vel illo modo proponit actum, sub his motiuis. Explicit autem Doctor intentionem generalem proximi finis per hoc, quod est intendere facere circa illum, quod Christiani solent facere : in particulari vero intentione est, quâ baptizatum velit explicitè fieri Christianum.

7 *Prima conclusio huius §. & 2. in ordine questionis.* Dico ergo, quod intentio finis ultimi, &c. Hic subiicit duas conclusiones. Prima est, non requiri ad valorem Baptisimi, ut baptizans intendat finem ultimum, & principalem ipsius actus. Intelligitur conclusio de intentione explicita, & particulari, non autem de sola implicita, & virtuali, quæ etiam salvatur in prima intentione. Hanc probat, quia Paganus, & Iudeus nequeunt habere illam intentionem, suppositâ ignorantia finis, & saltem efficacia medij ad talem finem.

Secunda conclusio, requiritur intentionis finis proximi, vel in generali, vel in particulari, & hæc intentionis ad minimum, necessaria est ad valorem Sacramenti. Hæc est de fide, ut patet ex Tridentino *sess. 7. can. 11. de Sacramentis in genere* ; Si quis dixerit in ministri, dum Sacramentum conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit. Florentinum in Decreto vniuersitatis, ubi dicit : *Hac omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam formâ, & personâ ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, &c.* Dixi hanc conclusionem esse de fide, quia

verè puto neminem ex schola Theologorum in re ipsa aliud dicere : quia Doctor diligens indagator sententia antiquorum Theologorum, & potissimum S. Thomæ, qui pro sententia contraria à Catherino, & Sylvestro citatur, & quem tacito nomine impugnat Durandus : eum tamen in eam sententiam neque adducit, neque impugnat : & quamvis Cajetanus, & Sotus plurimum laborent, aliisque posteriores, ut eum eximant à tali sententia, nescio quid difficultatis habeat, si recte mentem eius, & rem, ipsam perpendamus : oportet enim considerare, quod hoc ipso, quod velit minister proferre verba formæ, non ridiculè, neque iocose, neque ex alia intentione extranea Sacramento, aut repugnant, sed seriò, ut habent rationem formæ, & materiæ, & conuenient in unam cæmeroniæ, hoc ipso habere intentionem generali Ecclesiæ, & Christi, neque aliam ab hac distinctam requiri ad valorem Sacramenti.

Vnde aduertendum est, hanc intentionem generali variis modis posse concipi, & formari, nempe si velit facere, quod videt facere hinc, & nunc unum Christianum, vel si velit facere, quod ab eo petitur ; verbi gratiâ, si sit Paganus, qui nihil audiuit de Christo, aut Ecclesia, aut de corpore, & professione Christianorum, sed quod petitur ab hoc Christiano adulto, in necessitate constituto, & instruatur de ablutione, & prolatione verborum, per modum cuiusdam cæmeronia, & ipsi eam adhibeat iuxta mentem petentis, quamvis nihil in speciali sit edictus de eius efficacia, praecerto, necessitate, aut de Christo, aut Ecclesia, aut professione Christianorum, quo casu non habet aliam intentionem expressam, quam abluendî, & proferendi verba per modum cæmeronia, & iuxta mentem, & requisitionem petentis, erit Baptismus validus, & salvatur in eo intentionis generalis, hoc ipso, quod ministerium illud praestet per modum cæmeronia, ad effectum, quem intendit petens. In quo etiam casu ligatur intentionis ipsi ministerio, scilicet ablutioni, & prolationi verborum, per modum cæmeronia, neque aliam habet diuersam, aut motuum intrinsecum alterius, quod cognoscatur. Et hoc modo intendit D. Thomas quando dicit non requiri aliam intentionem in eo faciendi, quod facit Ecclesia, diuersam ab ea, quæ est proferendi verba, & ablueri, nempe sub ratione ritus, & cæmeronia, & excludit tantum illam intentionem expressam, & necessariam, quæ velle imitari Ecclesiam, tanquam ex hoc motu, conceptam, sine qua potest manere Sacramentum validum, quia motuum sufficiens intentionis generalis subsistit, vel eo ipso, quod intendat ablutionem facere, & verba proferre per modum ritus, & cæmeronia, vel quam vtuntur alii, vel quam ad requisitionem alterius facit, prout ipse postulans intendit.

Probari potest exemplo, verbi gratiâ, in *Exemplum.* incantatoribus (quo in simili vitur noster Doctor supra) quando ergo indigent ad superstitionem suam, & ad effectum intentum, de quo cum dæmone pepigerunt, operâ alterius, quamvis hic nesciat intentum, confert tamen operam petitam cum observationibus, ab eis praescriptis, praestat illud opus ex sufficienti intentione ad effectum incantationis, eo ipso, quod exhibeat opus iuxta mentem alterius, & observationis ritibus praescriptis : & per hoc explicatur quod habet S. Doctor in art. 8. questionis 6.4. qui negotium alias locis eiūdiciūt facessit patri Vasquez responsione ad secundum argumen-

Sententia D.
Thomæ plana
est. & fine
dificultate.

8
Varij modi
concependi
intentionem
universalem.

Yerba sensu
D. Thomas,

Explicatur
alios locis
eiūdiciūt

argumentum; nam sententia S. Thomæ est plena ex corpore, vbi requirit intentionem ministri, ut determinet ablutionem, quæ indifferens est ad multa, vt sanitatem, mundationem corporalem, ludum, & huiusmodi. Et hæc intentio, inquit, exprimitur per verba quæ sunt in Sacramentis; puta cùm dicitur, *Ego te baptizo in nomine Patriæ*, &c. Quod ita intelligendum est, non quòd verba quoniamcumque significant intentionem ministri Internam, cùm denorent tantum actum, & inuocationem Trinitatis; sed indirectè, quatenus effectus denotat suam causam: nam sicut verba exteriùs prolatæ, magis expressæ, & determinatè significant effectum Sacramenti, & ad eandem significacionem limitant, & determinant ablutionem, quæ ex natura sua est indifferens: ita etiam verba magis exprimunt intentionem interiorem, quæ similiter determinatur ablutio, quām eam exprimat ablutio ipsa, quæ habet rationem determinabilis: & in hoc passu videtur tacitè occurrere secundo argumen-to, & tertio: nam secundum tangit perplexitatē suscipiens Baptismum, qui si dependet ab intentione ministri, nequit ipsi esse nota, cùm sit interna, neque consequenter se recepisse Sacramentum.

10 Ad quod responderet prius ex aliis, qui dicunt requiri intentionem mentalem in ministro, quæ si desit nihil fit: hunc tamen defectum in pueris supplet Christus, in adultis sua deuotio, & fides. Hoc impugnat: quia licet hoc sufficiat in ordine ad effectum iustificationis, non tamen ad effectum characteris, qui non datur nisi per Sacramentum: adhuc ergo manet illa perplexitas. Responde cum aliis, quòd minister Sacramenti agat in persona totius Ecclesiæ, cuius est minister; *In verbis autem, que profert, exprimitur intentio Ecclesiæ, que sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exteriùs exprimatur ex parte ministri, vel recipientia Sacramentum*, &c.

Quæ verba non ita absolutè intelligenda sunt, quasi per solam prolationem verborum quoniamcumque fiat, & ex quocumque fine, habeatur intentio Ecclesiæ, aut ipsius ministri, eo modo quo requiritur ad perficiendum Sacramentum: sed quòd habeatur sufficiens certitudo, ex qua suscipiens deponat perplexitatem, & cognoscat Sacramentum verum se recepisse, quia alia certitudinem nequit habere de intentione ministri; & Sacramentum habeatur ratum coram Ecclesia: vnde addit, *nisi ipse minister exteriùs contrarium exprimat, vel recipiens Sacramentum: nempe, si ille dicat se non habuisse voluntatem dandi Sacramentum, & hic non voluisse illud recipere: quia hoc dato non solum in re ipsa Sacramentum non subsisteret, sed neque prorato ab Ecclesia haberetur, aut haberi deberet.*

Quid si ergo Sanctus Thomas vellet non dependere Sacramentum ab intentione, vel posse existimaret subsistere intentionem Ecclesiæ, sine illa intentione, aut cum contraria intentione ministri, & repugnantia suscipiens, non adderet illa verba; quæ tantum in eum finem adducta sunt, vt ostendatur præsumptionem, & certitudinem de valore Sacramenti fundari eo ipso, quòd ablutio extetna fiat cum debita forma, nisi contingat eam elidi per aliquid aliud expressum à ministro, aut à suscipiente: neque argumentum oppositum aliud petit. Vnde, quamdiu subsistit intentionem Ecclesiæ, & Christi, mæ-

net Sacramentum, quantumlibet aliud exprimeretur, quod intentionem non tolleret; nam si saluatur intentio causæ principalis requisita, saluatur etiam in exercitio, quidquid per se requisitum est ad Sacramentum. Ideo in responsione ad primum dicit expresse requiri in ministro intentionem, quæ se subiiciat principali agenti, scilicet intendat facere quod facit Christus, & Ecclesia: & responsione ad tertium, idem supponit, dicens intentionem habitualem (quam alij virtualem intelligunt) sufficere in Sacerdote distracto, qui tanen voluit prius actualiter facere, quod facit Ecclesia. Ex his patet etiam quæ viâ intelligendi sunt alij Theologi, qui videntur negare intentionem ministri esse necessariam ad valorem Sacramenti; nam dicunt necessarium esse intendere actiones externas vt sacramentales sunt, per modum ritus instituti, in qua intentione virtualiter includitur intentione faciendi quod Ecclesia facit: qui enim applicat materiam, & formam, quæ tales sunt, applicat ex intentione totius, ac proinde conficiendi Sacramenti; & implicitè reliqua quæ per se sequuntur, qui applicat, inquam, non fortuitè, sed ex electione.

Probo ergo conclusionem hoc modo intellegam esse de fide, quia præter materiam, & formam in exercitio, id est, præter ablutionem in fieri, & prolationem formæ, requirunt Concilia tertium, nempe intentionem ministri, saltē faciendi quod facit Ecclesia: sed hæc intentione non saluatur in voluntate faciendi ablutionem, & proferendi formam, tantum materialiter, quia sic possunt fieri etiam liberè ex alio fine præter intentionem Ecclesiæ, aut contra eam, & Sacramentum esse inualidum, vt per se constat; vt si ad lusum fiant: ergo non sufficit ablutio, & probatio facta absque intentione, quæ ordinantur ad inuicem per modum signi sacramentalis, vel vniuersali, vel particulari.

Secundò, quando Concilia exigunt res & verba, exigunt ea vt posita in exercitio, & modo humano: ergo cum intentione ad hoc requirita, vt actio sit humana, & libera. Sed præterea exigunt Concilia intentionem faciendi quod facit Ecclesia: ergo hæc diuersa est ab intentione faciendi illos actus, quæ sunt humani actus in genere. Patet consequentia, quia superflueret definitio, cùm nihil diuersum importet, præter id quo d ipsa materia proxima, & forma prolatæ includunt.

Tertiò, Concilium Tridentinum aliquid definit contra hereticos Lutheranos, qui intentionem ministri, aut faciendi quod facit Ecclesia, requiri negabant; sed hi non negabant ad ablutionem, & prolationem formæ requiri, vt fiant humano modo, à ministris: ergo aliud præter hoc negabant, quod definit Concilium, requiri.

Quatùd, intentionem Ecclesiæ, & Christi, quoad præfatas actiones respicit vsum religiosum in ipsis, & cultum; ergo intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, necessariò ordinatur ad vsum religiosum eorum: ergo sub hoc motiuo ipsas actiones, modo aliquo ex dictis confusè, vel distinctè respicit. Patet consequentia, quia intentionem Ecclesiæ, & Christi necessariò saluanda in ministro, nequit in eo saluari, nisi per modum regulæ obiectiva, vel per modum causæ inferioris, & ministerialis subordinata. Si primo modo: necessariò intendit facere, quod facit Ecclesia, & sic

*Explicantur
alij Theologi.*

*I 2
Probatio con-
clusio[n]i.*

*Concilia pre-
ter materiæ,
& formæ re-
quirunt in-
tentionem.*

*Secunda pro-
positio.*

*Requiritur
intentionis fa-
ciendi quod
facit Eccle-
sia.*

*Tertia rati-
o.
Trident.
Damnam ha-
retriorum nega-
tio[n]is inten-
tio[n]em.*

*Quarta ra-
tio.
Alio bap[ti]-
malia debe-
sunt per mo-
dum ceremo-
nia.*

*Minister sub-
ordinatur
Christo.*

faluatur intentio eius in ministro, per modum regulæ oblectiæ, quam sequitur: si secundo modo, non subordinatur Christo, aut Ecclesiæ, nisi ut causa inferior subordinata; & hoc modo operans per subiectiōnem ad Christum, & Ecclesiām: sed in nullo v̄su, qui non est facer, subsistit talis subordinatio in ministro: ergo neque actio sacramentalis quā talis est. Subsumptum pater, quia illæ actiones cadunt præcisè sub intentione, & in influxu Christi, vt sunt sacramentales, & spestant ad religionem, aliter non subsunt ipsi. Huc spectat ratio Doctoris, & D. Thomæ, *responsione ad primum in dicto articulo*; eam sic format Doctor:

I 4
*Quinta re-
tia.*

*Dicitur inten-
di finis actus
particulari,
& proximi.*

Quintus, Deus voluit illum actum fieri à ministro per modum actus humani, & non tantum in esse naturæ, id est, vt est indifferens ad quocumque alios effectus, vt dicit S. Thomas, vel ad alias balneationes, vt Doctor in litera; sed in quantum est actus aliquius, vt ministri exercentis signum Dei; sed habens actum humanum intendit finem illius, vt est sibi humanus: quia aliquin non subsisteret intentio, & volitio efficax ipsius actus externi, de quo est sermo, & liberis: ergo minister intendit finem proximum illius actus, vt est sibi impositus, id est, vt exercet actum, in quantum minister est, & subordinatur causæ principali: alias certè non exercet actum vt minister; sed vt causa principalis non subordinata, & ad diuersum finem ab eo, qui necessariò necessitate Sacramenti intenditur à ministro, vt minister subordinatur causæ principali.

I 5
Confirmatus.

*Dicitur actus
effe à Min-
istro secundum
potestatē da-
tam.*

Confirmatur, ministerium Sacramenti non competit ministro, nisi per potestatem concessam à causa principali instituente Sacramentum, per quam potestatem in actu primo constituitur minister, & causa instrumentalis, quam potestatem non habet amens respectu Baptismi, non Sacerdos respectu Eucharistie, non approbatus ab Ecclesia respectu absolutionis; & sic de reliquis ministris Sacramentorum: ergo quacumque ratione procedit actus à ministro, absque eo, quod procedat secundum potestatem datam, vel ab ipsa potestate tanquam à principio, non procedit à ministro, quia minister est Sacramenti, per potestatem à Deo datam: sed non potest procedere secundum potestatem datam, nisi respectu ad Sacramentum, quia Sacramentum est, seu signum sacram à Deo institutum, ad quod ordinatur per se potestas data, & ministerium, quod est actus secundus illius potestatis, & fieri Sacramenti: ergo de necessitate supponit intentionem ad ministerium Sacramenti, quia Sacramentum est, vel generali, vel particulari, quia reducitur potestas à Deo data in exercitium.

*Probatio por-
exempla.*

Vnde sicut artifex nunquam agit secundum artem, nisi habeat intentionem sic faciendi, quia ars reducitur ad exercitium; ita vt si casu contingat eum facere effectum, qui natus esset fieri secundum artem; non tamen esse per artem; & sicut studiosus faciens iustum, sed non iuste propter ipsam iustitiam, non agit secundum virtutem, & sicut iudex, aut legislator faciens aliquid, & non secundum potestatem quam habet, non agit vt iudex, aut legislator, quia ad hanc requiritur intentione videnti potestate ipsa, vt verè operetur secundum potestatem, & ex ipso: ita similiter minister Sacramenti, si non agat secundum potestatem

à Deo concessam, nunquam agit vt minister, neque vt subordinatus causæ principali, vt instrumentum animatum: ad hoc autem vt agat secundum potestatem ministri, & per ipsam, requiritur intentione specifica actus illius potestatis, inquantum est diuersa ab aliis, & vt ipsa copulatur cum suo actu, seu actus cum ipsa,

Hæc autem intentione nequit subsistere, nisi motiuum eius aliquo modo subsistat, quod est ministerium Sacrum, aut confusum, aut explicata voluntate aliquo modo, & hoc ex institutione Christi, non solum quæ respicit res & verba, quia horum institutio est independens à ministro, aut eius voluntate: sed ex institutione speciali, quā dedit potestatem conficiendi Sacramenti ipsi ministro præ aliis. Et quamvis hæc sit communis, quoad Baptismum in omnibus viatoribus capacibus libertatis, & discretionis; tamen non idem prærequiritur in ipsis libertas ad hoc vt actus dicatur liber physicè præcisè, quia hac libertate potest elici, absque eo, quod sit sacramentalis: ed vt minister institutus concipiat intentionem per se requisitam ad ministerium, in quo agit, vt minister subiectus causæ principali.

Quod patet ex communi consensu Ecclesiæ, quæ presumit de hac intentione ministri requisita eo ipso, quod nihil ei derogans exercitū apparat; quod si appareat, aut de defectu intentionis constet; quamvis etiam constet actus illos liberè fuisse elicitos, nempe ablutionis, & prolationis, Ecclesia iudicaret Sacramentum esse nullum, non ex defectu formæ, aut materiae requisita, sed ex defectu intentionis necessaria: & hoc modo interpretantur plures Doctores responsionem Zachariæ Papæ circa Baptismum collatum cum illa forma: *In nomine Patriæ, & Filia, &c. fuisse validum; si defuit intentione inducendi erroris.* Et quidquid sit de hoc, Baptisma collatum ab Athanasio adhuc pueri, & ratum in Ecclesia Alexandrina, antequam datum fuit pro rato, examinatum est de intentione non simpliciter libera, quia de hac vix dubitari possit, sed de intentione seria, & ex fine conferendi Sacramenti, concepta. Non video ergo in hoc differentiam aliquam notabiliem inter Doctores, nisi tantum fortè in verbis, & modis explicandi intentionem requisitam in ministro: id concesserim Catherinum fortè inconsultè ad probationem sua sententiaz processisse, quatenus putauit aliquid particulare in ea contineri, diuersum à communī sententia scholæ.

Obiicies primò illâ vulgarem historiam Athanasij adhuc pueri, baptizantis per iocum, quam tradidit Ruffinus *lib. 1. historia, cap. 14.* Nicephorus *lib. 8. cap. 44.* & similiter aliam similem de pueri Iudaœ baptizato ab aliis pueris per lumen refert, *lib. 3.c. vltimo:* qui Baptismus receptus est in Ecclesia Constantinopolitana, & suppletæ tantum ceremoniæ, & ritus solemnis. Respondeatur, si iocus sit talis, vt sit mera simulatio excludens animum exercendi actus seriò, & prout exiguitur ad substantiam eius, sic excludere requisitam intentionem: si verò iocus sit talis, vt non excludat voluntatem per se requisitam ad actum, quamvis vltérius etiam intendantur oblectatio, nihil derogare Sacramento, quantum ad valorem eius. Huius generis fuit iocus ille puerorum baptizantium; id est Baptismus ab eis datus pro rato, & valido fuit receptus.

*Presumit Ec-
clesia de va-
lere Baptis-
mi, nisi aliud
apparet.*

*Zacharias
Papa.*

*Prima ob-
iectio.
Ruffinus.
Nicephorus.*

*Baptismus
datus à pue-
ri.
Responsio.
Iocus non ex-
cludit inten-
tionem seriam.*

Obiicies

18

Secunda ob-
iectio.

Obiicies secundò Chrysostomum homilia 8. in Ioannem : *Sacerdos, inquit, linguam, & manus præbet, neque enim in istum est proper alterius malitiam ad salutis nostra Symbola fide accidentes offendit, &c.* ergo præter intentionem abluendi, & profundi verba, non requiritur alia, quæ sit in ministro; alias non solum manus, & verba offert Sacerdos. Item Augustinus lib. 7. de Baptismo, cap. 53. & habetur in capitulo ; *Sale etiam queri, de consecratione, dist. 4.* vbi assertur si ab sit simulatio ex parte recipientis, quamvis adsit in dante Baptismum, recipere vere Sacramentum.

Augustin.

Responsio.
Explicatur
Chrysosto-
mum.

Respondetur, Chrysostomum non excludere intentionem legitimam offendendi manus, & verba ad effectum præstandi Baptismi, quia intendit actum debere esse humanum in ordine ad Sacramentum conficiendum, & oblatum : neque per malitiam intendit defectum intentionis debitum; sed solum probitatis, & morum, quæ non nocet baptizato, de qua ex proposito illic differit. Similiter patet ad Augustinum, qui non loquitur de simulatione exclusive seruare intentionem dandi Sacramenti; quamvis ibi non integrè explicat de qua simulatione agat; sed præsumit debet de hac agere: & forte alludit ad Baptismum datum ab Athanasio, aut etiam datum Mimo coram Dicletiano, qui de repente conuersus est & professus fidei Christianam, & factus est Martyr; in quibus ex parte tam suscipientium, quam offerentium seruata est intentione seriò agendi, quod faciebat Christiani. Respondetur etiam secundò, Augustinum nihil in eo casu determinasse, sed suspendisse sententiam, donec ab Ecclesia, aut aliis aliquid determinaretur, quod postea factum est.

Similiter Au-
gustinus.19
Tertia obie-
ctio.

Obiicies tertii Christum instituisse Sacra menta, modo quo conuenientius erat; sed magis conueniens erat ea non dependere ab intentione ministri: ergo, &c. Minot probatur, quia neque alia signa ex autoritate publica instituta dependent ab intentione ventrum: deinde contractus, transactio[n]es, & huiusmodi, non dependent ab intentione ministri, verbi gratiâ, procuratoris; sed à lege: ergo similiter non fuit congtuum talem dependentiam in proposito admiscere. Consequentia patet: quia sic redderentur multi perplexi de valore Sacramenti percepti, verbi gratiâ, inter hereticos; qui errorem docent contra veritatem Sacramenti. Deinde haec ratione, vt passim Patres, & Concilia tradunt, non voluit Christus sua Sacramenta dependere à probitate, aut fide ministri: ergo magis id congruit ne dependenter etiam ab eius intentione.

Responsio.
Diversitas
inter alia si-
gna publica,
& Sacra-
menta, quoad
e[st]um.

Respondetur negando Minorem. Ad cuius probationem responderetur vsum aliorum signorum dependere ab autoritate publica tantum, idque congrueret ad finem pacis, & communio nis publicæ seruandæ, ad quam si habent particulas personæ, tanquam subiectæ legibus, non tanquam ministrorum, à quibus dependet finis politici administratio[n]is: non ita in proposito, quia Sacra menta ex definitione Ecclesiæ dependent ab intentione ministri, idque congrueret, quia instituta sunt in cultum religionis, qui debetur Deo, & consignata sunt Ecclesiæ, vt per ministros publicos exercerentur, nempe Sacerdotes; vel alios, vt in Baptismo, ex corum defectu, & congreuo fine huius Sacramenti: debet ergo in ministris tanquam in causis subordinatis, seruari intentione publica legis, & principis, cuius sunt ministri: sicut in ministris, instituas debet seruari

Scoti oper. Tom. VIII.

Intentionis quantum ad actum in se: debet etiam seruari intentionis Ecclesiæ tanquam in administratoribus, & quamvis hæc seruatur, validè conficitur Sacramentum, non obstante quacumque intentione particuliari huius aut illius, in quantum est persona particularis; modò illa non destruat intentionem viuieralem.

Ex quo patet ad secundam probationem, quia neque lex cuius virtute stabilitur contractus, nec etiam mandatarius volunt dependere contractum à ministro, nisi in certo modo, in quo Procurator agit vicem mandatarij, & secundum instructionem datam, & sic etiam contractus dependet ab eius intentione, quæ Procurator operans est iuxta institutionem mandantis, & in quantum mandarunt: quod si modura, & mādatura non seruat, non agit vt Procurator, neque contractus valet. Deinde neque lex, neque mandatarius volunt dependere contractum ab interna, & occulta intentione Procuratoris, de qua nequit lex, aut principalis iudicare. In Sacramentis patet aliter factum, ex rationibus præmissis, quia sine intentione ministri nequit manere ceremonia, vt est oblata in cultum religionis, quæ principaliter fundatur in internis actibus, quos Deus institutor Sacramenti primatè respicit, & exigit, & quoutum est iudex (quod non competit puro homini) & per ministrum voluit illa offerri, tanquam causam subordinaram, cum qua ipsa principalis concurredit ad effectum: debet ergo Minister consequenter intendere sub aliquo motivo, in quo subsistat intentionis principalis, cui debet conformari,

Ex his negatur consequentia; nec refert vt unus, & alter sit perplexus ex statu, & malitia ministri, si motiu[m] subest; & ipso effectu etiam priuatur Sacramento, & eius fructu; quia casus particulares non comprehendit lex. Dixi, si motiu[m] subest, quia alioquin, vt benè D. Thomas supra, si abluto & forma recte applicentur extre[m]e, vt nihil apparet contrarium intentioni legitimi, non subest fundamentum aliquod perplexitatis, quia sicut Ecclesia ratum haber Sacramentum, ita & suscipiens debet quiescere eodem fundamento certitudinis, quæ moralis est; immò peccaret præsumendo, aut iudicando aliud de ministro, secluso motiu[m] sufficiens; quod si oriatur scrupulus ex propria dispositione, quam deponere debet, oritur non ex natura actionis, aut ministerio.

Demus ergo casum; aliquem nempe esse, cui ita iniusa sit salus proximi, vt omittat legitimam intentionem, quid fieri? Respondent Alesianus responsione ad secundum loco citato à Scholiaste, vel iuxta aliam partitionem quæst. 8. m. 3. artic. 1. responsione ad 4. D. Bonaventura ad 5. Durandus & Gabriel, &c. vt appareat ex prima responsione. D. Thomas art. 8. ad 2. quod Deus suppleret in eo casu, quod desceret quantum ad iustificationem, si defectus intentionis esset occultus. Alij hoc negant, qui putant rigorosè Deum ita alligasse virtutem suam Sacramento, vt aliter in eo casu non prouideat ad salutem, neque gratiam iustificationis infunderet: sed hoc omnino incertum est, neque fundamentum aliquod hoc, aut illud vrget: nam quod moderni vrgeant illud; *Nisi quis renatus fuerit, &c.* vbi denotatur necessitas Baptismi, intelligi potest in re ipsa, aut in apparentia, & in foro Ecclesiæ suscepti, quando vi tium intentionis exteriori non proditur, & quod

Tolliam seru-
pulus de in-
tentione legi-
simæ.

Alenfis.

D. Bonau.
Durandus.
Gabriel.
D. Thom.
Demus supple-
re defectu in-
tentionis oc-
culata.

Alij negant.

Ecce graues.

graues Doctores præsumunt de salute sic baptizati, multum congruit diuinæ misericordia: & in eam sententiam multum propender Augustinus, si eam ipsam nō teneat, loco citato; nec deest congruentia, vt Deus causa principalis instituens, & causans salutem hominum medio Sacramento, in eo casu quo Sacramentum sine culpa suscipientis, sed ex sola malignitate interna conferentis, sit nullum, suppletat suā diuinā misericordiā defectum, in iis, quæ ad salutem sunt necessaria: sed neque etiam ex alia parte est fundamentum, quod conuincat ita fieri; totum est Dei prouidentia, & dispositioni secreta referatur.

²²
Si confabes
post mortem
infans de si-
tione inten-
tione, quid
faciendum?

Casus moralis esse posset de solis infantibus sic baptizatis à ministro sine vila intentione; & mortuis cum solo illo Baptismo, an exhumandi essent ex loco sacro; quia de adultis, qui per fidem Sacramenti, & propriâ dispositione iustificari possunt, non est difficultas: Responderem sequendam esse in praxi sententiam tunc Doctorum, quæ est magis in fauorem infantum, & dipinæ misericordiæ, in re obseura, ostensionem: vel non esse credendum ministro.

Ad aliud respondeatur, statum ministri quoad probitatem, & fidem, minus certa esse; neque de eo potest esse tanta certitudo moralis, sicut de intentione, de qua ipse minister potest certitudinem Physiscam habere; neque præterea status

eius ille spectat ad cultum Dei in quantum per Sacra menta habetur; nempe quatenus ordinantur ad propagationem salutis in eo qui illa suscipit, in quo solo habent effectum non in ministrante, neque idem etiam status spectat ad actum humanum, sicut intentio ministri.

Obiici denique Doctor, quod minister se habeat ut causa instrumentalis; sed in hoc non requiritur intentio, sicut non attingit effectum causæ principalis: respectu autem effectus proprij est causa principalis, non instrumentalis; sic autem non requiritur ut habeat intentionem, quâ subordinata causa principali; quia sic tantum agit, ut instrumentum: ergo in quantum agit ut instrumentum respectu causæ principalis, non requiritur in eo alia intentio diversa ab ea, quæ est causa principalis, per quam dirigitur, & assumitur ad suum finem. Vide Scholium, & ea quæ subiicit Doctor de varia acceptione instrumenti, de qua superius agit dist. 1. quest. 1. 2. & 4. Resolutio est ministrum non esse causam instrumentalis, sed principalem respectu ministerij, & confessionis Sacramenti, & ablutionis, quæ est ablution etiam sacramentalis, & se habet ut causa secunda respectu verò effectus Sacramenti potest dici instrumentum: vide §. Patet ergo, &c. Responsio ad principalia argumenta est clara, & satis patet ex dictis.

²³
Oletatio quin-
tæ.

Responso.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum in baptizante requiratur intentio actualis?

D.Thom. 3.p.q.64.art.8. Bonau.Rich.Suarez & Alens.citati pro quest.preced. Nauar.sum.c.1.n.15.& c.25. num. 105. & seq. Getson lib.1.de regulis moral. Sotus d.1.q.5.art.8, Maior.4.d.12.q.7.

¹
Argum.

AD secundum sic proceditur & arguitur, quod requiritur in baptizante intentio actualis: quia ab actu primo non procedit effectus, nisi mediante actu secundo. Intentio habitualis est, sicut actus primus: ergo ab ea non procedit effectus sine intentione actuali, quæ teneat locum actus secundi.

²
Ratio opp.

Oppositum, non minus sufficit in ministro intentio ad merendum, quam ad Sacramentum conferendum: sed ad meritum non requiritur intentio actualis: ergo nec hic. Maior probatur, quia meritum non habet effectum, nisi ex proprio voluntatis conatu eius, qui meretur: Sacramentum autem habet effectum non per motum voluntatis in aliquo, sed tantummodo si non ponitur obex. Minor probatur, quia si requereretur semper actualis intentio ad merendum, distractus in opere incepto quantumcumque perfecto, & quantacumque perfectione, non mereretur, quia non haberet intentionem actualem.

C O M M E N T A R I V S.

¹ **A**D secundum sic proceditur, &c. Hic agitur de qualitate intentionis: in arguento ad oppositum, supponit fundamentum totius resolutionis; nam quilibet intentio sufficiens ad me-

ritum, sufficit etiam ad ministrandum Sacramentum: & agit de intentione, ut est actus efficax, & absolutorius, ex quo mouetur voluntas ad alios actus subsequentes.

S C H O L I V M.

Explicit triplicem intentionem, actualem, habitualem, & virtualem, resoluens hanc sufficere, & requiri in baptizante, & idem est de ministro aliorum Sacramentorum; ita communis.

² Distinguitur communiter de intentione actuali, & habituali, quasi ista sufficienter intentionem diuidant. Sed videtur quod rationabiliter posset apponi tertium membrum: &

& potest dici intentio virtualis. Ille enim dicitur actualiter intendere, qui habet actum elicitum respectu eius, quod intendit: ille autem dicitur habitualiter intendere, qui habet habitum inclinantem ipsum ad talem actum: sed aliquis est minus perfecte intendens quam primo modo, & perfectius quam secundo modo: ergo est medium inter ista duo membra. Assumptum probatur, quia si aliquis intendit in principio Missæ, celebrare Missam, si postea est distractus, non habet actualē intentionem, quando est distractus, paret, quia non intelligit tunc illud in actu: ergo nec vult illud in actu, nec habet tantum intentionem habitualē, quia talem habet dormiens: habet ergo secundo modo: & hanc eius dispositionem dico intentionem virtualem, quia scilicet, virtute alicuius intentionis prius habitus actualiter, facit omnia que facit, ex illa tanquam ex radice: ita quod illa intentio actualis fuit principium ordinatum ad omnes istos actus, & habet in se virtualiter intentionem propriam cuilibet istorum actuum, sicut intentionis finis habet in se virtualiter intentionem propriam cuiuscumque ordinati ad finem: & pro tanto manente intentione cuiuscumque ad finem ordinati, manet ista intentio actualis prima, virtualiter in omnibus istis.

Triplicis intentionis explicatur.

Hoc modo intendens ire ad sanctum Iacobum, ex intentione huius finis, ordinat multa alia necessaria ad illum finem. Exequens autem illa ordinata, non semper cogitat de sancto Iacobo, nec de reuerentia eius. Dico tamen quod semper meretur, quia vel habet intentionem eorum quae sunt ad finem illum, cuius est illa prima intentio: vel habet actus aliquos sequentes ex illis intentionibus, licet cum illis actibus concurrent aliqui actus distractantes, & ab intentione illa prima, & ab intentionibus propriis eorum, quae sunt ad illum finem, sicut declaratum est in 2. lib. dist. 41. & in 3. dist. 1. 5. vbi dictum est, quod forte Martyres in actu sustinendi martyrium, non habuerunt intentionem, nisi istam virtualem: quia immensitas poenarum absorbebat fortem usum rationis; ista tamen perpessio poenarum erat quidam effectus deriuatus ex intentione seruandi fidem Dei: & ideo dum durabat passio, durabat semper ista intentio virtualiter, sicut in effectu.

Peregrinatio ad S. Jacob. meretur in omnibus actibus ad illud iter necessarijs, licet distractus eliciat eos.

Ad propositum, dico quod sola intentio habitualis non sufficit in baptismate: quia propter istam non dicitur actus eius, licet sit conformis illi habitui actus humanus. Nam si aliquis habeat habitum inclinantem ad desiderium sanitatis, si curatur nullo modo intendens sanitatem, sed ad ludum: non dicitur consequi sanitatem per aliquem actum humanum, sed casualiter vel fortuite, non magis quam si non habuisset intentionem ad sanitatem: ergo sola intentio habitualis non sufficit respectu finis actus humani, ut humanus est. Nec requiritur in baptizante semper intentio actualis: quia non obligavit Deus hominem ad impossibile, vel nimis difficile, cuiusmodi est non distrahi: quia secundum Augustinum, tertio de lib. arbit. *Non est in potestate nostra quin viuis tangamus: Aug. 3.* nec etiam plus obligavit ministrum in illo actu, quam in exequendo actus aliorum Sacramentorum. In confiendo autem Eucharistiam, quae est excellentissimum Sacramentum, non obligavit hominem ad non distrahi, quin prius intendens celebrare, licet in proferoendo verba sacramentalia distractus sit; verè tamen conficit.

Intentio habitualis non sufficit ad Sacramenta, nec requiritur actualis.

Ex his concludo, quod sufficit in baptizante intentio virtualis, hoc est, quod aliquando habuerit intentionem actualē, ex qua descendit nunc verè actus baptizandi; siue in isto actu habeat intentionem actualē, vel aliquam ex ea descendentem; siue non. Intelligo autem, quod descendit iste actus absque omni motu voluntatis contrario interueniente. Sicut si induens se ad Missam, intendens celebrare secundum usum Romanæ Ecclesiæ, & ex isto procedat continuè forte secundum aliquem habitum derelictum in phantasia cum magna distractione, verè facit ea, quae necessaria sunt ad istum actum sacramentale, qui est confidere.

Sacerdos distractus confidat.

Si queratur, quomodo potest aliquis effectus, qui modò est, reduci in illam intentionem primam, sicut in causam, si nunc non est ista intentio, neque aliqua alia imperans istum actum? Dicitur, quod est per quandam virtutem impressam virtuti motiua, per voluntatem actualiter intendentem, & quamdiu manet illa virtus impressa, illa virtus motiua mouet. Ut si aliquis intenderet ire ad aliquem locum, & post in via cogitet de aliis, in illa actuali volitione fiebat actualis impressio in potentiam motiua: & quamdiu illa impressio manet, mouet ad terminum volitum, & procedit homo. Paulatim autem minuitur illa impressio, & tandem deficit, & cessat homo à motu: & tunc dicitur ab istis, quod homo non habet intentionem virtualem, nisi dum habet effectum impressum à voluntate actu intende in potentiam aliquam inferiorem. Sed mirum videtur quomodo voluntas possit esse virtus factiva causans talem formam in ista potentia organica. Mirum est etiam, quod si causaretur ibi, unde paulatim deficeret.

Rib. hic q. 3. artic. 1. fol. 2. arg. Quonodo effectus dicitur virtualiter continitus per actum quin modo non est?

Potest ergo dici, quod in appetitu sensitivo, sive phantasia, est aliqua dispositio, secundum Scoti oper. Tom. VII.

dum quam mouet, cessante actu voluntatis imperantis eis. Vel aliter ad propositum, quod siue voluntas actu intendens aliquid, relinquat in potentibus inferioribus, siue non, ordinatè tamen habet suas volitiones respectu finis, & corum, quæ sunt ad finem: & cum ad aliquam istorum peruerterit, & actum potentia inferioris correspondentis imperauerit; potest ille actus inferior imperatus manere, licet intentio, nec prima, nec secunda maneat: & dum manet ille actus, voluntate quantumcumque distracta, dicitur manere intentio virtualis.

Ad argum. Ad argumentum, concedo, quod aliquis actus requiritur ad hoc quod effectus sit; & ille actus potest dici quo producitur effectus extrâ. Sed si queras aliquem actum, secundum quem sit operatio immanens agenti, talem non oportet dare tunc manentem, quando effectus exterior elicitor: sicut manifestum est, quod multi effectus actu causantur, quando actualis motio causæ agentis per intellectum, à qua producuntur, non manet. Et posset poni exemplum in naturalibus, quia projectio lapide in aqua, primus circulus est causa secundi circuli, & sic deinceps; non tamen semper manet primus quamdiu cæteri. Ita etiam vniuersaliter in motu projectorum, prius cessat pars motori propinquior, quam remota.

C O M M E N T A R I V S.

Triplices intentiones.

Distinguitur communiter, &c. Habitualē intentionē plures extendūt ad eam, quam medianam vocat Doctor, seu virtualem, ut eam distinguat ab hoc quod est in habitu, & consuetudine, seu inclinatione tantum actus primi aliquid tantum velle, & non actu. In questione nulla est controvērsia, & textus est planus, atque doctrina recepta ab omnibus; licet quidam vident modum loquendi. Habitualē, ut eam explicat Doctor, non sufficit, quia non est principium operandi: actualis est perfectissima: sufficit autem virtualis, quæ est illa, quæ dicitur actualis antecedens manere in suo effectu, ut, quando quis distractus, neque actu cogitat finem, neque actu vult finem, tamen actu exercet opus ordinatum ad finem; ut bene Doctor explicat in litera. Hic plura dici possent de natura intentionis; sed magis spectat hic tractatus ad primam secundam, & ad secundum Sententiarum; ideo supersedeo, quia hic tantum agitur de ipsa, ut requiritur ad Sacramentum, & incidenter.

Habitualis per consuetudinem, & inclinationem non sufficit. Sufficit virtus.

Sententia Richardi regis.

Ex intentione actuali sequitur actus potentia motiva, & quomodo.

Primus modus ex subordinatione potentiarum.

Respondeat secundò voluntatem habere ordinatè suas volitiones in ordine ad finem, verbi gratiâ, primò intentionem, postea electionem, tandem usum, & executionem per media subordinata, quando plura sunt; quibus correspondent actus potentiarum inferiorum cum eodem ordine: potest ergo distrahi voluntas ab actuali voluntate finis; sed perseverare in ipsa voluntate respectu aliorum; hinc, & nunc, cum præscripto ordine; & sic continuatur intentio eius virtute in voluntibus subordinatis, ad quas sequuntur actus imperati aliarum potentiarum.

Sociedad modos ex subordinatione actuum voluntaria.

Hanc responsionem sequitur Suarez *disp. 13. 3. fct. 3.* Utique ergo modus est satis fundatus, & contingere potest in exercitio, quia licet voluntas imperat, & applicet potentiam inferiorem, & exterram ad actum, potest continuari actus ille per appetitum; quod dico necessarium esse respectu potentia motiva; quæ sicut nequit scipiam determinare ad actum, sicut neque repugnare potentia superiori; ita etiam nequit continuare actum, nisi ut perseverat actus potentia superioris, respectu eiusdem, per modum determinantis ad ipsam continuationem eius: non sic alia potentia, quæ possunt determinari ab obiecto, ut visuā, & huiusmodi; possunt in actu perseverare ex sola obiecti determinatione, desinente actu voluntatis: quo etiam desinente, manente determinatione appetitus sensitivus, & cognitionis imaginativa, sufficienter applicatur motiva ad continuationem actus imperati à voluntate, licet ipsa voluntas non sit tum sub actu.

Suarez.

Indifferentia potentia motiva.

Petit determinari.

Alius etiam modus est æquè possibilis, ita ut maneat actus voluntatis circa materialia obiecta subordinata, licet non attendat hinc, & nunc ad motuum formale extrinsecum finis, & desinat etiam actus intentionis in ipsa: quod optimè declarat Doctor in exemplis subiectis responsione ad argumentum.

Q V Ä S T I O VII.

Vtrum Baptismus possit iterari?

Alensi. 4.p.9.28.m.7.art.1. Bonau. 1.p.9.6. & 2. Rich. art.4.q.1. D.Thom. q.2.art.1. & 3.p.9.66.a.9. Suarez ibi d.22.fct.2. Vasquez 3.p.d.146.

IRCA^a quartum principale, quæro duo. Primo, de iteratione Baptismi. Secundo, de charactere propter quem ponitur initerabilis. Quantum ad pri-
Argum. 1.
mum arguo, quod Baptismus possit iterari: quia Eucharistia potest iterari, &
tamen est Sacramentum excellentissimum: ergo, &c.

Oppositum Augustinus ad Maximinum, & ponitur in litera de consecr. d. 4. *Rebaptizare Ratio opp. hereticum, qui hoc sanctitatis signum percepit omnino peccatum est, catholicum vero, immanissimum scelus est.* Præterea idem q. 15. ad Orosium, Ideo Ecclesia eos non rebaptizat (loquitur de baptizatis ab hereticis) quia in nomine Trinitatis sunt baptizati.

Ad quæstionem tenetur ab omnibus pro certo, quod non licet iterare Baptismum: & etiam si iteretur de facto, quod non haberet effectum, & hoc dicunt auctoritates Sanctorum. Ponuntur autem aliquæ rationes ad hoc. Una quidem est, quia Christus semel est mortuus: & Baptismus virtutem habet ex passione Christi, iuxta illud Apostoli: *In morte ipsius baptizati sumus.* Sed haec ratio non concludit, quia & pœnitentia virtutem habet à passione Christi, absolutio autem, vel prima gratia, non datur inimico, nisi per meritum mediatoris: & tamen pœnitentia iteratur.

Alia ratio ponitur, quia in Baptismo imprimitur character, qui est indelebilis. Sed ille probat propositum manifestius per manifestius, à principio enim, ex quo Baptismus fuit institutus, fuit manifestum de eo, quod non licuit cum iterari. Quod autem character imprimitur, non est notum ex prima eius institutione, nec ex tota Scriptura, neque etiam ex multis auctoritatibus Sanctorum, sicut tangetur statim in quæstionibus de charactere.

Et hoc videtur, quia si fuisset multum de hoc tractatum à Sanctis, Magister sententiæ mentionem fecisset de ipso. Non inuenitur autem aliquid verbum dixisse de charactere secundum istam significationem, secundum quam vtimur eo: in toto enim tractatu de Baptismo, non nominat characterem, nisi semel in primo cap. istius dist. in fin. dicens, *Qui ab hereticis baptizati sunt, servato charactere Christi, rebaptizandi non sunt.* Ibi vocatur character Christi forma Baptismi Christi, sicut satis appareat ex auctoritate Augustini, ex qua Magister infert istud dictum.

C O M M E N T A R I V S.

I
Errors circa
Anabapti-
smum.

Circa quartum principale quæro duo, &c. **M**acionistæ iterabant Baptismum, vt refert Epiphanius heres 42. qui tria, aut plura Baptismata dabant iteratis vicibus etiam in remedium relapsus. Damascenus de hereticis, idem iis tribuit. Aliqui pro eodem citant Donatistas eò quod baptizarent denud eos, quos sciebant in Ecclesia Catholica baptizatos, sed non admittebant iterationem Baptismi: sed potius existimabant Baptismum non haberi verum & ratum extra Ecclesiam, quam in se solis collectam constare vanè iactabant: de quo errore supra actum est. Cæterum, quia errorem in facto sequebantur, idè merito etiam annumerandi sunt, sicut & Anabaptistæ, qui negant Baptismum infantum esse validum, ac proinde infantes baptizatos in adulta ætate baptizant consentientes, vnde nomen fortius Anabaptistarum, seu rebaptizantium.

Conclusio fi-
dei.

Contrarium huius erroris est de fide, definitum variis in Conciliis, & à Patribus, ac Pontificibus, & Doctoribus, quoniam veritatem probat Doctor argumento ad oppositum ex duabus auctoritatibus S. Augustini: & mox, §. *Ad quæstionem,* &c. statuit eandem veritatem pro certo teneri ab omnibus, nempe certitudine fidei propter auctoritates Sanctorum. Et ne eadem denud repetamus, huius definitionis capita supra recitauimus conclusione prima de veritate formæ baptismalis, agentes de Baptismo Virginis in probatione secunda eiusdem conclusionis, quæ est ex eo capite, quod Baptismus nequeat iterari. Vide ergo ibidem citatos Patres, & Concilia.

Supposita ergo veritate fidei, quæritur de ratione, seu congruentia facti. Duas afferat Doctor ex aliis antiquioribus, quas impugnat: prima est, quia Christus semel est mortuus, & Baptismus habet virtutem ex passione Christi ad Roman. 6. *In morte ipsius baptizati sumus, &c.* Hanc rationem merito Doctor impugnat, ex eo quod non recte inferatur Baptismum non posse iterari, quia efficaciam fortius ex passione Christi, quia etiam Pœnitentia ex passione Christi, & reliqua Sacra-
menta (vt aliæ suprà dixit dist. 1. quæst. 1.) sunt efficacia: quamvis Pœnitentia sit iterabilis.

Hanc ergo congruentiam non impugnat Doctor, nisi quoad illud de efficacia Baptismi ex passione. Si autem congruentia ducatur ex similitudine Baptismi, & mortis Christi, quam intendit Apostolus, & multi Patres, ex eo quod Christus semel mortuus est, colligunt Baptismum ex similitudine, quæ typum mortis Christi imitatur, non posse nisi semel, sicut Christus semel mortuus est. Melius ergo ratio deducitur ex hac similitudine, quam ex efficacia, quam trahit Baptismus ex morte Christi, & passione, & sic eæ tradit Ambrocius lib. 2. de Pœnitentia. cap. 2. Isidorus lib. 2. de diuinis Officiis, cap. de Baptismo. Damascenus lib. 4. de fide, cap. 10. estque Clementis Romani lib. 6. constitutionum cap. 15. Hoc ergo modo applicata ratio non impugnatur à Doctore; quin potius ad eam reductum commodè ratio, quam ipse infra subiungit, vt videbimus.

Dominicus Soto carpit Doctorem, quod non fideliter rationem hanc ex D. Thoma retulerit, sed immerito: ratio enim D. Thomæ in 3. part.

I
Argum. 1.

2
Alens. 4.p.
q. vlt. de
Bapt.

D.Thom.in
4. dist. 6. a.
2.q.1.
Da. lib. 4.
cap. 1.

Rom. 6.
Reicit A-
lenf. & D.
Thom.

2
Primum mo-
dus dicenda
impugnatur.

Primum mo-
dus dicenda
impugnatur.

Congruentia
predicta ali-
tur applica-
tur.

3

*quest. 66. art. 9. in verbis non aliud sonat; est secunda in corpore: Secundo, inquit, in morte Christi baptizamus per quam morimur peccato, & resurgimus in nouitate vita: Christus autem tantum semel mortuus est: & ideo Baptismus iterari non debet, &c. Hae ratio nihil aliud sonat, quam Baptismum sumere efficaciam à morte Christi, per quam morimur peccato, & resurgimus in nouitate vita: ita etiam responsione ad primum quod est: *Baptismus in iteratus est in ablutionem peccatorum, sed peccata iterantur.* &c. Respondeatur, ad primum ergo dicendum, quod Baptismus operatur in virtute passionis Christi, sicut supra dictum est, & ideo sicut peccata sequentia virtutem passionis Christi non auferunt, ita etiam non auferunt Baptismum, et necesse sit ipsum iterari: recte ergo eam rationem Doctor refert, & impugnat, ut patet intuenti, neque glossa Sotii quadrat textui, ut videtur licet.*

Secunda ratio, quae adducitur ab aliis, est ex eo, quod Sacramentum imprimit characterem indelebilem in anima. Hae quidem ratio vera est, & sic videtur eam Tridentinum amplecti *ff. 7. de Sacramentis in genere, can. 9.* Si quis, inquit, dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale, & indeleibile, unde a iterari non possint, anathema sit, &c. Et hanc ipsam doctrinam amplectitur Doctor in titulo, seu ipsa partitione questionis principalis: *Secunda, inquit, de charactere propter quem ponitur in iterabilis (supple Baptismus) quo, &c. & quest. 9. quam illis verbis insinuat argumento ad oppositum à*

ratione ex eo, quod Baptismus sit initerabilis, probat imprimente characterem indelebilem, quia alioquin nullum habens effectum indelebilem ipsum posset iterari: sed de hac in ea quæstione agemus. Quid ergo improbat hic?

Respondeatur non improbare illam veritatem, nempe ex charactere reddi Sacramentum non iterabile, sed quia haec probatio non procedit ex notioribus, quia magis notum est Sacramentum non posse iterari, quam quod imprimit characterem indelebilem, cuius probationem hic insinuat, qua in dicta quæstione fusiū erit tractanda: veritas nempe de Baptismo non iterando fuit à principio sua institutionis nota, quam colligunt Patres ex illis ad Ephesios 4. *Vtus Deus, vna Fides, vnum Baptisma;* vt Anselmus, D. Thomas ibidem, Leo Papa 37. ad Leonem Rauen. & epifl. 7. 9. ad Nicetam. Ambrosius loco citato adiiciens illud Pauli ad Hebreos, *Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt,* &c. Et quidquid sit de sensu litterali horum locorum, saltu traditio illa Ecclesia per omnem etatem continuata viguit circa non iterandum Baptismum; vt patet ex canonice Apostolico 16. alias 17. & controversia frequens contra antiquos Anabaptistas id probat, que perinde non fuit de charactere: ergo haec veritas de Sacramento non iterando magis nota est, quam characteris effectus: quod humiliter probat Doctor auctoritate Magistri in Patribus versatissimi, qui tamen parcere de charactere loquitur, non recicit: ergo rationem absolute: sed dicit conclusionem esse manifestiore principio.

*Scopus Do-
ctrinæ.*

*Veritas de non
iterando Sa-
cramento no-
tior, quam
dari chara-
cterem.*

Canon. A. p. 1.

S C H O L I V M.

Ricetā ratione Alensis, & D. Thom. docet Baptismum esse initerabilem, quia ita Christus instituit, cuius rei adducit congruentias optimas. Probari potest ex cap. 4. ad Ephes. Vnum Baptisma, secundum expositionem Leon. ep. 35. ad Episcopum Rauen. c. 1. ex Ambr. lib. 2. de pæn. c. 2. ex Concil. Nicen. ex Trid. ff. 7. can. 9. de Sac. in gen. Flor. dec. Eug.

3
Congruentia, quare Baptismus non iteratur. Dico ergo, quod ratio initerabilitatis Baptismi est institutio diuina, cuius non est aliqua causa prior, nisi voluntas eius: tamen ita institutio est rationabilis, tum ex morbo contra quem principaliter instituitur (istud remedium enim principaliter instituitur contra originale peccatum, quod non est nisi vnicum: nec iterari potest) tum ex fine principali, ad quem est: habet enim plenam remissionem penitentiae, & culpa. Si autem posset homo habere frequenter talē remissionem plenam ab utroque, esset magnum incentiu[m] delinquendi. Illud enim quod est institutum in remedium relabentium, ut pote Penitentia, non est sine magna pena soluenda pro peccato. Tum tertio, quia per istud Sacramentum, cum sit principium, & ianua, per quam intratur in legem Christianam, ascribitur aliquis familiae Christi, & sit membrum eius, & Ecclesie militantis. Licet autem aliquis ingressus in collegium, si offendat postquam ingressus fuerit, possit reconciliari & collegio, & capiti collegio: non tamen frequenter in collegium intrat.

Ad arg. Ad argumentum dico, quod illa prolatio verborum, quibus Eucharistia consecratur, non est Sacramentum, sed est consecratio sacramentalis: & illud non licet his iterare super eandem materiam, & si secundò iteraretur, nihil fieret, quia iam prius factum est; illa etiam perceptio non est Sacramentum, vt patet inferius: licet ergo eadem persona posset frequenter communicare, sive recipere Eucharistiam, non tamen super eandem materiam frequenter possunt profiri verba consecrationis Eucharistie: nec sic Eucharistia debet iterari; quod propriè aliqua materia huius Sacramenti bis suscipiat formam eius.

⁵
Ratio conclusio-

^a **D**ico ergo quod ratio in iterabilitate Baptismi, &c. Subiicit hic probationem conclusionis à priori esse quidem institutionem diuinā, cuius congruitatem probat: sed hanc rationem carpit Sotusquia, inquit, institutionem hanc non legimus in Euangelio expressę; in eam tandem ipse consentit; & meritò, quia de ea dubitari nequit; Alensis, D.Thomas^{in 4. hac distinctione}, D.Bonauentura, Richardus, & alij id concedunt, & supponunt Patres ex verbis Apostoli citatis: & testis est traditionis Stephanus Papa apud Cyprianum, & Augustinus suprà citatus, qui dicit eam esse traditionem Apostolicam, sicut ex canonice Apostolorum citato patet.

Stephanus
Papa.

Et ratio patet, quia Ecclesia nihil quoad substantiam Sacramenti potest mutare, ex Tridentino^{s. f. 21. cap. 2.} neque quoad efficaciam. Certum autem est, apud omnes, Sacramentum Baptismi denuò iteratum circa baptizatum non solum illicitè, sed etiam inualidè fieri; ita vt nihil ei conferat per modum Sacramenti. Vemus etiam id bonà fide fieri, & citra peccatum, vt quando datur sub conditione ei, qui alijs fuit baptizatus, quamvis non constet, sed dubitetur de eius Baptismo: vel certè si detur etiam absoluè ex inaduertentia, aut ignorantia inuincibili: ergo competit ex institutione Baptismum iteratum esse nullum in re ipsa, seu iterari non posse validè, aut licite: proinde Hugo de sancto Victore referens id in Patrum institutionem, intelligendus est quantum ad explicitam veritatem, quæ ex traditione Ecclesie, eiisque declaratione habetur: non verò quoad originariam institutionē non rebaptizādi.

Explicitur
Hugo.

⁶
Aliæ due cō-
gruentia re-
cepta.

Prima ratio congruentia institutionis desumpta ex peccato originali, quod iterari nequit, & contra quod primariò institutionem suam habet Baptismus: & secunda congruitas ex plenitudine indulgentiae habite in Baptismo, est communis: eam tradit D.Thomas, D.Bonauentura, Richardus, & Alensis. Vtraque rectè reduci potest ad congruentiam, seu rationem, quam Patres allegati adducunt ex Apostolo, per similitudinem Baptismi ad mortem, & passionem Christi tanquam ad typum, quia incarnatione Christi, & mors fuit principaliter in remedium peccati Adiani, seu originalis, accessoriè verò in remedium actualium, & personalium: & sicut mors Christi non fuit nisi semel, per quam consummavit redemptionem omnium; ita etiam Baptismus in quo configuratur Christo, ordinatur in remedium originalis, & semel rite datus consummat liberationem plenariam animæ, ab omnibus peccatis, & penitentib[us] per integrum regenerationem hominis in Christo, ideoque rectè mors peccati appellatur à

Applicantur
ad rationem
à Paribus
affigantur.

Patribus. Congruum etiam fuit, vt ex iteratione Baptismi non sumeret homo libertatem peccandi, sed aliter ipsi prouideretur per Pœnitentiam ad quam per laborem, & confusione sui perueniret ad salutem. Non iteratur ergo Baptismus, neque congruit sic institui iterabilem: sicut neque mors Christi in remedium peccati iterari non potest, aut debuit, quia vt Christus vnicā redēptione Sanctos consummavit, ita & Baptismus vnicā indulgentiā perfectissimè nobis applicat illam redēptionem, quod non contingit in aliis Sacramentis, sicut in ipso.

In his ergo duobus attenditur specialis similitudo Baptismi ad mortem Christi: vnde licet in Eucharistia sit similitudo, & imitatio mortis, & passionis, non colligitur inde, non posse iterari, quia non refertur ad hanc, quā iterari non debuerunt, neque iterari ea congruit ex congruentia finis, quem finem posita perfecte attigerunt, sicut & Baptismus refertur, & attingit finem completum sua institutionis semel datum: Eucharistia vero, licet repræsenter memoriam passionis, tamen cum detur per modum pastus, & in ordine ad perseuerantiam, quam semel communicatus non attingit completere, sicut Baptismus renouationem quoad culpam & pœnam, idèo iterari potest: *Hoc facite in meam commemorationem*, &c. Non est ergo similitudo passionis, vt hæc fui iterabilis, sed tantum memoria eius, vt fuit exhibita, absoluè loquendo. Baptismus vltra hoc, in fine, & effectu, & materia circa quam, dicit imitationem eius.

Alia congruentia, quia Sacramento Baptismi, quis ascribitur familiæ Christi, & fit membrum corporis eius: vnde sicut admissus in collegium, si offendat, potest reconciliari capiti, & membris, quanvis per hoc non dicatur admitti in collegium primum, aut inscribi, quia ciuius peccando non amittit iura ciuitatis, sed reus est legibus; ita baptizatus offendens, per Pœnitentiam reconciliari potest: non tamen per pœnitentiam fit Christianus, sed supponitur. Huc accommodari potest ratio Augustini tract. 5. in Ioan. vbi dicit, quod rebaptizatio infert factū, & sic non verbis, negationem prioris Baptismi, & consignationis habitæ per ipsum, & consequenter Christum: *Dare, inquit, non potes quod iam habet, sed facis negare quod habet*, &c. supple Baptismum: supponit enim pro subiecto eum, qui foris est, & nunquam ascriptus Ecclesiæ reip̄sā; ideoque repertum Sacramentum, quod est initium, & ianua per quam intratur in legem Christianam, atque ipsa receptio, & consignatio eius, supponit eum nunquam fuisse signatum: ergo, &c. Responsio ad oppositum magis parebit infra 4. 8.

⁷
Differentia
inter Bapti-
smum, & Eu-
charistiā, ut
significat
passionem
Christi.

⁸
Aliæ con-
gruentia.

Baptismus
inscribit Ec-
clesia.

Q V A E S T I O VIII.

Vtrum sit pœna constituta reiterantium Baptismum?

Richard. h̄c a. 4. q. 2. Palud. q. 4. Sotus d. 3. q. vn. a. 9. Anton. 3. p. tit. 14. cap. 13. §. 12. Couar. clem. si furiosus p. 1. princ. Nau. c. 29. n. 246. Suat. 3. p. 3. tom. d. 31. f. 6. Sanchius 2. in decal. c. 8. Cor. lib. 2. q. 27.

VXTA hoc quæro, quæ sit pœna iterantium Baptisma? Respondeo, iterari potest Baptisma, vel iterum conferendo, vel iterum suscipiendo: & siue sic, siue sic, aut scienter, aut ignoranter. Et quidem si ignoranter, de ignorantia potest distin-

guiri:

Ignorantia iuris dimini an excusat a pena infligenda pro peccato. qui: ignorantia iuris, vel ignorantia facti. Sed ad propositum non oportet, quod ignorantia iuris in facto illo, sive in suscipiente, sive in conferente excusat. Aut enim potest intelligi ignorantia iuris diuini prohibentis Baptismum iterari: & patet, quod ignorantia talis pracepti, non excusat à peccato, nec à pena infligenda à Deo pro peccato: aut intelligitur ignorantia iuris canonici infligentis penam. Et nec ista ignorantia excusat, quin pena illa incurritur. Quando enim super aliquo, quod est ex iure diuino illicitum, additur pena canonica, ut illud amplius cuitetur, non est necessarium ad hoc, ut incurritur illa pena, aliqua scientia iuris canonici: sed sufficit, quod teneatur scire præcepsum diuinum. Sed si illud transgrediatur, incurrit penam canonicam, etiam si nesciat à iure canonico penam esse infligendam. Hoc enim modo percutiens clericum, cum faciat contra præceptum diuinum de charitate fraterna, et si nesciret excommunicationem latam à canone super tali facto: tamen incurret eam. Et occidens hominem, licet nesciret canonem punientem homicidiam penam irregularitatis: tamen irregularis est, & eadem est ratio in omnibus istis, quia talis dat operam rei illicitae, de qua re debet scire, quod sit illicita: & si nesciat, nullo modo debet illam executi, quoque consulat peritos, per quos possit scire illam esse illicitam. Sic ergo non oportet distinguere in proposito, nisi de iteratione scienter facta, vel ignoranter.

Ignorantia canonum an excusat ab eorum pena. S C H O L I V M.

Resolutum ignorantiam iuris non excusare rebaptizantem ab irregularitate, bene tamen excusat ignorantia facti: & in uniuersum tenet ignorantiam canonum non excusare à censuris, quod docent Gabr. h̄c q. 2. art. 3. dub. 8. Cord. lib. 2. q. 27. Couarr. cap. alma mater 1. p. 8. 10. num. 11. citans multos. Adrian. 4. de clauib. q. 3. sed forte hac sententia intelligi debet tantum de canone Pontificio, propter cap. vt animarum, de constit. 6. probabile tamen est, & satis commune, ignorantiam probabilem cuiuscunque canonis excusare ab eius pena, & censura. Vide Sayr. de censur. lib. 1. cap. 18. Suar. tom. 5. d. 4. f. 9. Sanchium lib. 9. d. 32. Scotus etiam infr. d. 13. q. 2. num. 10. ait ignorantiam culpabilem, non excusare à censura, vult ergo inculpabilem excusare. Adde etiam ignorantiam solius censure, ab ea excusare secundum probabilem opin. ita Couarr. Suar. & Sancius citati, Nau. cap. 27. num. 16. Soto d. 22. q. 12. fin. Henrig. lib. 13. cap. 21. quod notare volui, propter confessarios non habentes auctoritatem ab soluendi à censuris, nam si viderint affuisse ignorantiam facti, canonis, vel censure, tunc absoluunt, quia censura non est incuria. Vide Sanchium 2. in Decal. cap. 8. num. 5. Suar. tom. 4. d. 29. f. 2.

*Modo con-
stat Episcopum posse
differen-
tiare in
irregulari-
tate, ex
Contenta in
decreto Gra-
tiani, non
ligant, sicut
contenta in
decretalibus
& sexto.* Loquendo de scientia, vel ignorantia facti, hoc est, ut si ignoretur istum fuisse baptizatum, & nunc iterum baptizari. Dico tunc, quod si illo modo scienter est iteratio, tam suscipiens, quam conferens est irregularis, sicut habetur Extra. de apostatis, ex literarum. Sed differentia est si publicè fiat, vel in occulto, quantum ad hoc, quod facilius dispensatur in una irregularitate, quam in alia: quia in una, ut priuatâ, forte per Episcopum: in alia non, nisi per Papam. Patet ibi: & intelligitur si sit iteratio absolute. Si enim propter aliquid dubium verisimile, non trufaticè vtatur quis circa alium formâ huius capituli; de Trid. ff. 24. quibus est dubium, non est irregularis.

Si autem fiat ista iteratio ignoranter, dicitur quod suscipiens, licet ignoranter, est irregularis. Probatur per illud de consec. dist. 4. qui bis, vbi dicitur, *Qui bis ignoranter baptizati sunt, non indigent pro eo paenitere, nisi quod secundum canones ordinari non possunt, nisi magna necessitas cogat.* Pater quod illud capitulo loquitur de ignorantia facti. Si enim esset de ignorantia iuris, oporteret paenitere: nec illud quod subditur, nisi magna necessitas, tollit quin talis sit irregularis. Illud enim additur propter hoc, quod in tali necessitate dispensandum esset cum eo. Isto modo dicent Canonistæ.

Sed non videtur esse maioris ponderis secundum rationem de baptizato, quam baptizante: quia secundò baptizans, ignorans illum esse baptizatum prius, non est irregularis. Non enim tenetur quicunque Sacerdos facere strictam inquisitionem, an vetula baptizavit parvulum in domo. Nunc autem non magis videtur ille puniendus, qui secundò baptizatur, & ignoranter, quam qui secundò baptizat, immò minus, quia ille videtur

*Contenta in
decreto Gra-
tiani, non
ligant, sicut
contenta in
decretalibus
& sexto.* quarete salutem suam, ne sit in dubio: neque eriam auctoritas huius capituli qui bis, videatur satis certa. Nullus enim potest infligere irregularitatem toti Ecclesiæ, nisi caput totius Ecclesiæ, illud autem caput, sicut intitulatur, accipitur ex penitentiali Theodori, qui fuit Episcopus Cantuarie: ergo in quantum est huius auctoritis, nullum robur habet infligendi penam irregularitatis. Ergo oportet dicere, quod quodcumque capitulum incorporatum in corpore Decretorum à Gratiano confirmatum sit à Papa, vel multa capita ibi posita

posita non ligant totam Ecclesiam. Vnde autem possit doceri, quod omnia illa capitula, ibi compilata Papa confirmat, non est manifestum. Nec etiam eo modo, quo est manifestum de omnibus capitulis positis in Decretalibus. Ibi enim in proemio Gregor. I X. scribens Doctoribus in iure Canonico mandat, quod contenti sint in scholis, & in iudiciis hac compilatione. Et Bonifacius VIII. in proemio sexti libri mandat, quod de constitutionibus editis à tempore Gregorij I X. usque ad tempus suum, illæ solæ habeant robur, quæ ibi insertæ sunt.

Et si dicas, licet Theodorus non potuerit condere ius: tamen innuit Papam condidisse, cum dicit secundum canones. Respondeo, hoc deberet glossator apponere, quia hæc glossa est necessaria: sed nulla ponitur, ostendendo ubi sit canon super hoc editus: & hic sicut in multis locis apparet inutilis occupatio glossatorum in iure Canonico, qui multiplicant concordantias, & auctoritates ad unum vocabulum, & postea in fine nihil ad propositum; & alibi ubi est verbum maximi ponderis, à quo dependet sententia totius capituli, transirent sicco pede. Sic apparet de Bernardo in multis decretalibus, ubi ponitur illud verbum sub interminatione anathematis, verbi gratiæ, de sagittariis disputans, an ista verba exprimant sententiam latam, vel per eam fiat comminatio: & mittit, & remittit. Posset ergo dici quantum occurrit, quod ignorantia facti dummodo non trufatica, vel crassa, sed probabilis sit, totaliter excusat conferentem à poena illa, & suscipientem. Vniuersaliter enim poena canonica non incurritur, nisi à latore canonis inferatur: ubi ergo non inuenitur ex vi verborum inficta, tunc simpliciter est dicendum, quod nulla est. Non enim verba constitutionum pœnaliū sunt amplianda, sed restringenda, iuxta illam maximam iuris.

Quantum ad ultimum principale de charactere quæro tria. Primo, Utrum in Baptismo imprimatur character? Secundo, quid sit, utrum sit aliqua forma absoluta? Tertio, in quo sit, an sit in esse animæ, vel in potentia, & in qua potentia?

*Contra Ca-nonistæ
glossatores.*

*Ignorantia
facti excu-sa rebap-tizantem, ab
irregulari-tate.*

*Odia re-
string. &c.
de reg. iur.
in 6.*

C O M M E N T A R I U S.

^a **I**uxta hoc quaro, que sit pena iterantium, &c. Hæc quæstio ex occasione pœnae rebaptizantium, quæ sunt hinc, inde irregulares, tam baptizans, quam baptizatus, si scienter id faciant, mouet aliam quæstionem satis prolixam, nempe quid fiat quando ignorantia in culpa sit: & quæ ignorantia excusat à peccato & pœna? Applicat autem Doctor illam regulam communem, quam communiter sequuntur Canonistæ, & Iurisperiti, nempe, *ignorantiam facti, non Iuris, excusare*. Vnde si dubitetur cum fundamento, an persona sit baptizata, vel simpliciter supponitur non baptizata, ut si infans, qui defertur ad Ecclesiam, fuerit alijs domi baptizatus, & hoc vel ex malitia, vel ex negligencia, non indicetur Parochio, hic habet ignorantiam facti, quia non tenetur scire, quid domi factum sit circa infantem; sed potius supponere scientiam legis, & consuetudinis in parentibus, carumque obseruantiam, ac proinde infantem ad se delatum non esse baptizatum. Si dubius etiam est Baptismus, ita ut dubium sit omnino fundatum. tunc baptizans cum forma capituli *De quibus: baptizare potest, nempe adiectâ con-ditione, si non es baptizans, &c.* vt præscribit Alexander III. dicto capitulo de Baptismo, & eius effectu, quod suprà ex variis Canonibus probauimus. Perinde ergo dicendum est hic, & in qualibet Censura, quæ propter peccatum incurritur, quando quis excusat à peccato, etiam excusat à pœna ex peccato incursa. Hæc autem irregularitas statuta est propter peccatum iterandi Sacramentum.

*Ignorantia
facti excu-sa.*

Circa ignorantiam Iuris, docet Doctor non

excusat à culpa, aut pœna, quia non censet dari ignorantiam in hoc casu, quæ sit probabilis, & fundata, quia nempe inter rudimenta doctrinæ Christianæ peruum est, non posse iterari Baptismum: & quidquid si de ignorantia canonis Ecclesiastici, saltem cognoscitur ius diuinum, vel est debitum cognoscendi in quolibet Christiano adulto, qui tenetur ad doctrinam de Baptismo: & quoniam supposita scientia huius iuris, dat operam rei illicitæ, etiam ligatur pœna canonica, quæ transgradientibus ius diuinum imponitur, quod est principium vulgare Canonistarum. In hac re variae sunt sententiae, quibus non immoratur, remittendo lectorum ad scholium, quod prædictas sententias breuiter, & clare comprehendit. Id certum quidquid sit in foro interno, in extero non admitti ignorantiam Iuris, nisi probetur, quia præsumptio huius fori, stat pro lege publica magis, quam pro priuata dispositione huius, aut illius. Hæc quæstio forsitan, si tractatus, & tempus permitat, infra differetur in suis principiis, quæ hic incidenter veniunt, totum negotium consistit in eo, vt probetur dati ignorantia probabilis Iuris, quæ excusat à peccato, & consequenter à pœna, quæ vix in proposito quoad principalem casum fingi potest. Interim videantur autores citati, & Summista verb. *Ignorantia, lex, pœna, &c.* Quæstio etiam fusiùs tractatur in materia de actibus humanis, & peccatis. Quod autem assertit Doctor irregularitatem occultam dispensari forte posse ab Episcopo, iam ex Iure Trident. *eff. 24. cap. 6.* id conceditur.

Q V A E S T I O I X .

Vtrum in Baptismo imprimatur character?

Aleisii 4.p.g.19.m.6.D.Bonauent.hic 1.p.art.1.q.4.Rich.d.5.a.2.per totum.D.Thom.3.p.g.6.3.a.6. & per totum. Palud.d.4.q.1. Suar.3.p.tom.3.d.11. Coccius in Thesauro 2.tom.lib.5.art.3. late Bellarm.lib.r. de Bapte.cap.12.

AD primum arguitur quod non, quia Circumcisio non impressit characterem: ergo nec Baptismus. Consequentia paret, quia Circumcisioni successit Baptismus in remedium contra eundem morbum: ergo utique competitbat similis, vel idem effectus. Antececcens probatur, quia iste character Circumcisionis fuisset eiusdem rationis cum charactere Baptismali: & tunc sequeretur, quod circumcisus non fuisset baptizandus, quia duo accidentia eiusdem speciei, vel rationis, non possunt esse in eodem. Consequens est falsum, sicut patet supra 3. dist. q. 4.

Argum. 2. Præterea, fides distinguit fidem ab infidele, & charitas filium perditionis à filio regni, secundum August. 15. de Trinit. cap. 19. & ista sunt nobilissima in anima: & tamen non imprimunt aliquam characterem distinctiuum: ergo multo fortius nec Baptismus.

Argum. 3. Præterea, character, si imprimitur non est substantia, qui aduenit post esse perfectum: nec est accidens per se, vel necessariò inhærens: quia non causatur ex principiis subiecti: ergo esset accidens per accidens; sed omne rale est separabile, & contingenter inest: ergo character est separabilis, & delebilis ab anima: cuius oppositum tenent omnes ponentes characterem in anima.

Ratio ad epp. Contrà , Dionysius de Ecclesiastica Hierarch. cap. 2. Præterea , Damascenus lib. 4. cap. 1. Præterea , Baptismus est Sacramentum initerabile ex præcedenti quæstione : ergo im- primit aliquem effectum indelebilem : quia si omnes eius effectus possent deleri , ipsum posset iterari : sed nullum effectum indelebilem habet , nisi characterem : ergo , &c.

COMMENTARIVS.

I **E**rrores have-
reticorum.
VValdensis.

a **H**æretici negant imprimi characterem in
Baptismo, aut Ordine, aut Confirmatio-
ne: ita VVitalefus apud VValdensem tom. 2. de Sa-
cramentis, cap. 109. quem sequuntur alii huius

Dari chara-
cterem bapi-
smalem, est
deside. temporis, ut Calvinus in *Antidotis* *ff.7.*, *can.9.*
Kemnitius in *2. part. examinis*, & alij. Contrarium definitum est *capitulo Maiores*, de *Baptismo*,
in Florentino in *Decreto fidei de Sacramentis*, *can.9.*
Tridentino *ff.7.* de *Sacramentis in genere*, *can.9.*
quam sententiam sequuntur omnes Scholastici
post Florentinum & Tridentinum; est definita
de fide.

**Sotus reiici-
thr.** Sed inter Scholasticos in dubio versatur , an
fuerit hæc veritas explicita in Scriptura , aut Pa-
tribus ? Aliqui non ita syncerè Doctorem no-
strum exponunt , quin etiam taxant eius senten-
tiam , sicut & Gabrielis , Durandi , Caetani locis
citatim à Scholastice ad initium questionis . Sotus
dicit eum tenuiter de charactere sensisse , & quasi
sub persona aliquotum illum impugnare , sed non
aduertit textum : nam illa fuit sententia aliquo-
rum , vt per Baptismum non reciperetur aliquid
intrinsecum , aliter quām Ecclesia , verbi gratiā , re-
cipit in sua consecratione : quorum sententiam al-
legat Alensis 4. part. quæst. 8.m. 8. art. 1. q. r. & eiul-
dem sententia fuisse videtur Guillelmus Pari-
siensis in tractatu de Baptismo , qui prolixè in
hoc versatur , cuius verba h̄ic subiiciam , vt pri-
mum offeramus Soto , aliquos anteriores fuisse in
ea sententia , de qua Doctorem traducit , quoad in-
telligentiam Patrum : Sed iam (inquit Guillelmus)
consenserunt sacri Doctores in hoc , quod preter gratiam ,
preter totum decorum virtutum , & bonorum , fine quibus

Deo non placetur, imprimatur character, licet non declarauerint, nec fecerint sciére quid ipse character sit, specie, et si tamen dicant ipsum esse in genere qualitatum, non tamen nobis, qualem efficiat animam baptizati, vel ipsum baptizatum. Et infra. Sed & hoc dixerunt proprium effectum esse characteris istius, scilicet distinguere baptizatos a non baptizatis: & infra, Ipsorum characterem huiusmodi Baptismi vocant Sacramentum Baptismi, &c. Postquam autem probauit non esse qualitatem variis rationibus, tandem concludit esse quandam sanctitatem, quam recipit baptizatus, talem, qualem Ecclesia, & vasa consecrata recipiunt, seruat proportione. Cuius rationes adducit etiam Richardus dist. 5. art. 2. q. 1.

Ceterum nullus antiquorum Doctore censuit hanc sententiam esse de fide, non obstantibus iis autoritatibus, quas citant, aut Scripturæ, aut Patrum, in eius fauorem, ut probent characterem esse effectum immediarum, & realem, impressum in anima per modum qualitatis, ut bene etiam aduentum moderni Scriptores: quia quantum ad ipsas Scripturas variè à Patribus accommodantur, & intelliguntur. Inter omnes autem, primus mihi fuisset videtur noster Doctor, inter Scholasticos, qui hanc veritatem characteris, tanquam effectus distincti à gratia, & impressi in anima per Saeramentum, reduxit ad certitudinem fideli, ex definitione Ecclesie, eiusque declaratione, coniungendo definitionem capituli *Ad abolendam*: quo definitur in Ecclesia Romana esse veram doctrinam de Sacramentis, cum eo quod, definitur in capitulo *Maiores, de Baptismo*, circa veritatem explicitam characteris.

2
Doctor pri-
mus inter
Scholasticos
videtur do-
cuisse hunc
arsiculum ej-
se fidet.

Vt hinc ergo respondeamus etiam aliis, qui cum incaute locutum fuisse afferunt, aduentendum est ipsis non artigilis scopum Doctoris, aut discursus intentum: Doctor ergo supponit communem sententiam, ut patet argumento ad oppositum, & ex resolutione propria, quam insinuamus, §. *Auctem bīc intelligendum est*, &c. explicat quid nominis & rei, ac proprietates eius. Tandem adducit opinionem illam Guillelmi Parisiensis, pro qua citantur à Marginatore quidam Iuristæ in cap. *Quod quidam dicunt, 1. quæst. 1.* & cuius mentionem faciūt Alensis, & Richardus; quam etiam secutus est Durandus. Subiicit eius conclusio-nem: & mox, §. *Ad istam conclusionem arguitur*, &c. Adducit argumenta plura in favorem eius, inqui-rendo necessitatem characteris, non rei, sed probatiōnis necessitatę, & conuincētis, siue ab au-thoritate, siue à ratione; & quærit de authoritatē explicita, siue in specie, quæ sine tergiuersatione doceret characterem esse explicitem, ita ut ad alios effectus Sacramenti, siue ad ipsum Sacra-mentum, siue ad preparatoria ad Sacramentum, siue ad signum Crucis, aut alia, quæcumque di-uersa à charactere, commodè referri, aut exponi non posset à negante characterem. Eiusmodi au-tem deficiente authoritate, quærit an ex alia ve-ritate ex creditis, quæ ad materiam fidei, siue de Baptismo, & aliis Sacramentis, quæ impi-munt characterem, siue ad alias veritates fidei, speccatet; ex qua certa consecutione concluderet necessitas characteris in specie.

3 Hic scopus eius manifestè patet ex §. *Ad qua-
tionem potest dici aliter*, &c. vbi recapitulando sum-mariæ præmissa in favorem prædictæ sententiae, concludit quodd neque à ratione propter quid, ne-que à posteriori possit eius necessitas ostendi. Loquitur autem de ratione necessaria, & eviden-ti (qua desumitur à causa efficiente finali, aut alia intrinseca) vniuersali, aut particulari, vel experientia: tandem subiungit: *Licet etiam ex creditis manifeste*, siue que sunt explicitæ de substan-tia fidei, &c. non possit probari, &c. Quæ clausulæ sunt æquivalentes, nempe credita manifeste, & ea quæ sunt explicitæ de substantia fidei, & non sunt intelligenda vniuersaliter; sed secundum in li-mitationem subsequentem in contextu, & ex sco-po discursus, quia loquitur iuxta formam ratio-num in præmissis adductarum, qua desumuntur ex Scriptura, & Patribus: subsequitur ipsa limi-tatio: *Sine qua continentur in Scriptura, siue que ma-
festæ per Santos elicita ex creditis non possint pro-
bari*, &c. Ad hæc duo membra, de quibus ipse tantum loquitur, & ex quibus hactenus disseruit, quantum ad præsens institutum, reducit mani-festè credita, & ea quæ sunt de substantia fidei; nempe ad Scripturam explicitam, & ad ea, quæ deducunt Patres ex Scriptura explicita; & hoc manifestè quoad vtrumque, ita ut veritas senten-tia alioquin non possit subsistere.

4 Ex his appetet primò Doctorem nullà ratio-ne intendere veritatem characteris non contingi in Scriptura, & Patribus, aut traditione, ut per-ferant ei imponunt aduersarij: sed intendere, quodd hæc veritas non ita continetur in Scriptura & Patribus manifeste, & explicitè, quin autho-ritates possint commodè à negante characterem, in sensu etiam cōgruo, explicari, ut conuinici non possint. Secundò sequitur, quod illæ clausulæ male sumuntur à modernis, ut disunētæ, quod sententiam, & disparatæ, quasi vellent dicere, quod ne-que ex creditis, neque ex iis quæ sunt de substan-

tia fidei, neque ex Scriptura, neque ex iis, quæ eliciuntur manifestè ex Scripturis, probetur cha-racter; cùm tamen instà probet characterem ex definitione, & declaratione Ecclesiæ, tanquam ex creditis. Sequitur tertiò falsitas interpretatio-nis adhibitæ ab eisdem modernis: quia non in-tendit Doctor non contineri hanc veritatem in Scriptura, aut Patribus, ut dictum est; sed negat contineri cù illa limitatione, quâ ex Patribus, aut Scriptura, tantum quoad manifestam sententiam, & conuincētis, ut res omnino sit certa, seclusa Ecclesiæ definitione, & declaratione probetur.

Hæc autem propositiones in materia doctri-nali diuersissimæ sunt; nempe non contineri in Scriptura, & Patribus absoluē loquendo: & non contineri in Scriptura, aut Patribus explicitè: nam prima fa-cit sensum falsum, & errorem, qui admitti ne-quit; nempe non contineri in Scriptura, & Patri-bus, absolutè loquendo veritatem characteris; quia sic negatur veritatis reuelatio, aut eam posse reduci ad obiectū fidei, siue quoad reuelationem Scripturæ in se, aut in alio, ex quo sequatur; siue quoad reuelationem traditionis non scripta, quam ex Patribus, & Ecclesia tantum licet mu-tuare; ac proinde nullo fundamento Concilia posteriora, ut Florentinum, & Tridentinum definiuisse contrarium: nam quoad primum, nisi contineatur in Scriptura, non subsistit fundamen-tum ex hoc capite eam definiendi; si non contineatur in Patribus, & continuo Ecclesiæ vsu; & per manus tradito sensu, nequit etiam subsistere, ut traditio nota scripta, per regulas obuias co-gnoscendæ traditionis, quas colligete licet ex Augustino, quia, deficiente memoriam traditionis, non subsistit argumentum ex ipsa traditione, aut reuelatio in ea fundata.

6 Hanc autem propositionem nullà ratione di-cit Doctor, ut ex toto discursu, & limitatione ap-posita euidenter appareat. Secunda autem propo-sitio est Doctoris, & verissima, quam admittunt etiam antiqui Theologi, qui conueniunt in hoc omnes; licet enim assertant characterem modo, quo intendit Ecclesia, non dicunt tamen id esse euident, tanquam materiam fidei, quæ explicitè ex Scriptura, aut traditione colligatur, ita ut oppo-situm assertens conuinatur, & authoritas aliter explicati non possit (seclusa omnia alia interpre-tatione Ecclesiæ) tanquam spectans ad materiam fidei: neque moderni, qui præsumunt Doctorem mutare, ab hoc discordant; tollatur namque defini-tio, & declaratio Ecclesiæ, quid reliqui ipsis manere potest, quantum ad certitudinem conclu-sionis, quam hoc solo fundamento, tanquam cer-tam tenent, præter argumentum probabile, & dialecticum, de quo in proposita quæstione non agit Doctor; sed de argumento certo, ex authori-tate, aut ratione. Prolequamur vñterius scopum, Doctoris ex sequentibus.

Afferit Doctor primò, non repugnare chara-cterem inesse animæ, prout Theologi cum descri-bunt, aut Deum producere talem in anima; & sub-dit: *Sed ne omnino frustra, & sine necessitate ponatur, oportet aliquam authoritatem habere, cui innita-tur, qui ponit eas*; & tunc facile erit solvere, que obiciuntur, &c. Ex his patet Doctorem primò, quæret de authoritate, in qua quiescere debet inuestigatio, ut certò constet dari in seipso cha-racterem, quem non repugnare dicit. Secundò, argumen-ta in contrarium adducta non solùm non esse necessaria, sed esse facilis solutionis: non solet autem Doctor noster adhætere rationibus

*Requisita ad
definitionem.*

*Affertio Ds.
toris.*

7

F f quæc

qua de facili soluuntur, quales existimat eas esse, quas ipse, vel alij adducunt pro contrario: unde colligitur eum dissentiue procedere inquirendo fundamentum, ad quod substat determinat communis sententia & certum.

Subiungit inter authoritates Sanctorum ad propositionem adductas ab aliis multas, non esse expressas: nempe in hoc sensu, quem prætendit, certò probantes conclusionem; tamen aliquæ alle-gantur non concludentes ex Augustino; nempe quoad certitudinem, quam inuestigat, licet probent obscurè & dialepticè, seu probabilitatem, quibus ipse respondet, tanquam non conuincentibus ex contextu Augustini. Tandem reducit certitudinem ad authoritatem Ecclesie eiisque declarationem.

8
Fundamen-tum veri-tatis est Eccle-sie de fideio.

Breueri, inquit, sicut habetur extrà de hereticis, Ad abolendam, sentiendum est de Sacramentis Ecclesie, sicut sentit Romana Ecclesia: Romana autem Ecclesia videtur sentire characterem imprimi in anima in Baptismo, sicut dicit Innocentius I I I. extrà de Baptismo, & eius effectu, cap. Maiores, &c. ut habetur in litera: & subdit: Etsi prima authoritas posset expōni, vocando characterem Christianitatis ipsum Baptismum; tamen secunda, &c. Reuocat ergo Doctor hanc conclusionem ad minimum, ad certitudinem Theologicā, & Catholicam: quidquid enim sit: an Innocentius definit characterem esse, saltem exponit sententiam Ecclesie Romanæ: de fide autem est ex dicto cap. Ab abolendam, de hereticis, specialiter in materia Sacramotorum, nullum errorem admittere, & veritatem docere Sacrosanctam Ecclesiam Romanam, qua est columna veritatis, contra quam portæ inferi non possunt præualetere; quod supponit dictum capitulum: ac proinde ut heretici excommunicantur, quicumque aliter docent de Baptismo, aut aliis Sacramentis, aut sentiunt, quam illa prædicant, & obseruantur. Hæc est autem certitudo, quam Doctor negat haberi ex Scriptura, aut Patribus, & quæ positâ, liberum non est aliter sentire de charactere, quam Ecclesia docet. Non negat autem simpliciter Scripturam, & Patres non docere characterem, sed tantum negat authoritates ipsorum determinatè exprimere hanc veritatem eā certitudine, ut aliter sentire non liceret, vel ipsas authoritates explicare in alium sensum diuersum.

Qui sensus eius patet, tam ex scopo eius, & discursu præmisso in hoc §. tam ex responsione ad primam rationem, quam ipse adducit in favorem sententiae Parisiensis: & est talis: Quod nihil debetas ponit frustrè, & sine necessitate in creditis, que non apparet secundum fidem: Scriptura autem non exprimit characterem esse necessarium in Baptismo, nec Sancti explicitè, &c. vbi explicitè sumit, prout exprimit sententiam determinatam, qua in alium sensum torqueri, aut interpretari non posset, & infert necessitatem assensus, saluā fidei.

Ad hoc argumentum respondet. Respondeo, in-quiz, quod esti non possit illud evidenter necessariò probari ex creditis, &c. nempe prout determinantur in Scriptura, & Patribus; quia in hac limitatione, & præcisione loquitur argumentum de creditis: quam limitationem in hac responsione seruans, opponit sic credita, ad creditum ex definitione, & authoritate Ecclesie.

Ex quibus patet eum absolutè nō negare hanc veritatem contineri in Scriptura, & Patribus; sed negat eam contineri in creditis ex Scriptura cum sola Patrum interpretatione, tanquam necessariò,

& euidenter probatam, aut per sententiam expli-citam, & cogentem propositum; agit enim de creditis propositionibus explicitis, qua sunt de sub-stantia fidei, & inferunt necessitatem saluā fide, assensus; & subiungit contineri inter credita, qua Ecclesia proponit & declarat; cuius authoritas in hoc potior est, quam Patrum, aut Doctorum: quia ipsa habet assentiam Spiritus sancti ex promissione Dei, ut errare non possit in fide, aut meritis, aut intelligentia Scripturæ.

Tamen, inquit, ponendi necessitas est hoc: quia Ecclesia ponit, & congruentia sunt, quales prius adducta sunt: nec valet argumentum negativum, si nec Diocrys-nec Damascenus: ergo nullus: sufficit enim authoritas Ecclesie, quia Augustinus de moribus Manicheorum: Euangelio non crederem, nisi crederem Ecclesie. Constat ergo eum referre hanc veritatem simpli-citer inter credita, & primus inter Scholasticos hanc certitudinem eius exposuit, & dogmatis-uit, quam postea definiuit Tridentinum, & Flo-rentinum contra Nouatores.

10

Ex quibus excluditur popularis, & non funda-ta interpretatio sententiae eius, quam adhibent moderni, & quæ ex nulla clausula totius discursus, & questionis præsentis haberi potest: quia & argumenta, in fauorem sententiae Parisiensis facta assertionem Doctoris non continent; neque ita formata sunt in ea generalitate, & modo dic-cendi, ut inferrent characterem in Scriptura, & Patribus non contineri: sed cum ea limitacione, quam adiunxit, nempe ut veritatem explicitam de substantia fidei, vel necessariò, & euidenter ex tali deducta, aut in expressa sententia Patrum contenta, quæ aliter intelligi nullo modo pos-set: ac proinde ut supra notauimus, ex ipso di-cit argumenta ad opositionem, ostendo fundamen-to necessario, & certo conclusionis, esse facilis solutionis; prout ipse doctissime soluit supposita definitione, seu declaratione Ecclesie, qua hæc veritatem characteris determinatè proponit.

Non ergo incaute locutus est, neque veritatem characteris, ut dixit Soto, tenuiter asseruit; ne-que in dubium reuocauit: sed firmissimo funda-mento asseruit contra negantes; licet modum discurrendi, & probandi aliorum non probauit, tanquam necessarium, & cogentem, quia neque in aliquibus rectè fundatum, neque in reliquis cogentem negantes; ac proinde recurrit ad Ec-clesie authoritatem, non per modum opinionis toleratae, aut humanae, aliquid asserentis, sed declarantis veritatem fidei: quæ declaratio ex diff. 25. tertij quest. unica, responsione ad 2. in fine, supponit reuelationem per doctrinam traditam; ac proinde quæ continetur in Scriptura, & Patribus secundum traditionem; quod perinde de ve-ritate characteris asserendum est ex principiis eius prædicto loco, & in questione prima prologi, & in 1. diff. 11. quest. 1. responsione ad 2. argumen-tum Gracorum, quod est tale: nempe Spiritum san-ctum procedere à Filio non esse scriptum in Euangelio: ergo, &c. Cuius responsionem, quia perinde con-futat hereticos huius temporis, qui negant hanc veritatem characteris; vilum est ad propositionem integrum transcribere, & quia Doctoris sensum in questione præsenti, optimè declarat.

Ad rationem illam de Euangelio dico, inquit, quod Christum descendisse ad inferna, non docetur in Eu-an-gelio, & tamen tenendum est, sicut articulus fidei, quia ponitur in Symbolo Apostolorum; ita multa alia de Sa-
cramentis Ecclesie non sunt expressa in Euangelio, & dianu, &
tamen Ecclesia tenet illa esse tradita certitudinaliter
ab

Primum ar-
gumentum pro
Parisensi.

9
Soluatur.

11

*ab Apostolis, & periculorum esset errare circa illa, que non tantum ab Apostolis descendunt per scripta; sed etiam per consuetudinem universalis Ecclesie tenenda sunt. Nec Christus in Evangelio docuit omnia perinen-
tia ad dispensationem Sacramentorum; dixit enim discipulis suis in Iohanne: Adhuc habeo multa vobis dicere, sed non potes portare modo: cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos oram veritatem. Multa igitur docuit eos Spiritus sanctus, que non sunt scripta in Evangelio, & illa multa quedam per Scripturam, quedam per consuetudinem tradiderunt: fini-
liter diuersa Symbola diuersis temporibus sunt edita, contra diuersas heres de nouo Orientis: quia quando insurgebat noua heres, necessarium erat declarare veritatem, contra quam erat illa heres; que veritas eti-
pius erat de fide, non tamen erat prius tantum declarata, sicut enim contra errorem illorum, qui eam ne-
gabant, &c. Hæc Doctor, qua rectè proposito accomodantur, & est doctrina universalis, & Catholica. Ipse ergo reducens veritatem characteris ad Ecclesiæ definitionem, & authoritatem, supponit esse reuelationes proinde cötineri in Scriptura, aut traditione, quam Ecclesia semper conseruauit per omnes ætates, & porissimum per Do-
ctores, & Patres. Ex quibus habetur scopus Do-
ctoris, & resolutio huius questionis, quæ in duobus consistit. Primum est certum & necessarium fundementum huius veritatis haberi ex determinatio-
ne Ecclesiæ, quæ est manifesta. Secundum est veritatem ipsum fuisse reuelatum; ac proinde contineri in Scriptura & Patribus, licet non manifestè, vt ex his solis, seclusa Ecclesiæ definitione, & declaratione, sit manifesta, & omnino certa; quamvis re-
uelata, donec proposita, vt talis, fuit manifestè ab Ecclesia: & hoc spectant argumenta Doctoris pro opinione opposita.*

*Summa refo-
lutionis.*

11

*Authorita-
tes ambigua-
non inducunt
certitudinem
fidei, nisi de-
clarantur.*

Vnde, vt supra diximus ex ipso, dicit aliquam authoritatem esse necessariam, vt ex ea probetur necessitas characteris, ne frustra assertur: & subdit authoritates Sanctorum multas non esse ex pressas, quæ aliter non possunt interpretari, quo sensu authoritates Augustini, quæ magis ad propositum faciunt, dicit non esse concludentes; scilicet necessariò, quodam sensum determinatum, ex quo sequeretur conclusio tenenda pro certo, & de fide: quam certitudinem omnino intendit Doctor; nam inuestigat eam ex creditis, cum sit veritas supernaturalis, vel ex iis quæ necessariò ex creditis sequantur, & discurrat ex Scriptura, & Patribus ad hunc finem: elicita enim ex fide, seu ex creditis, ad eundem habitu spectant per ipsum in 3. dist. 35. q. vñca; vnde in præsenti vtrumque refert ad substantiam fidei, quæ ex Scriptura, aut Patribus, aut definitione expressa Ecclesiæ habetur: requirit tamen authoritatem modo dicto expressam. Vnde in 1. dist. 16. quest. 1. §. Ad tertium forsan dicere aliquis: response ad tertium, quod est tale: Consequens Sanctorum, & Doctorum supponenda sunt esse necessaria, &c. Ad tertium, inquit, forsan dicere aliquis, quod præcisè propter

rationem solubilem, à quocumque fiat, non est tenendum aliquid esse de substantia fidei, nec forsan propter conclusionem talis rationis, quatenus præcisè est per illam conclusa, si argueret se exponeret morti; nec aliquis secundum rectam rationem se deberet exponere: oportet igitur habere maiorem autoritatem, ad hoc, vt ali-
quid teneatur esse de fide, quam quod Sanctus aliquis sic arguat: sapè enim quis arguit, quod omnino non assertit; licet illud quod Sanctus authenticatus ab Ecclesia, quantum ad doctrinam assertit esse tenendum, sit cer-
tum: tamen authoritates dubia possunt exponi, &c.

13

Si ergo Doctor veritatem fidei ex fundamento certo inuestigat, non est quod à Soto, aut Valdensi, vel aliis reprehendatur, quasi vim abstulerit traditioni, aut Scripturæ, aut testimoniis Patrum ad probandam hanc veritatem, quod omnino falsum est. Hæc enim ab aliis al-
lata non negat habere suam efficaciam; sed ulterius progrederit, vt ultimum fundamentum, & necessarium inuestigaret, quo veritas hæc ne-
cessariò sit credenda, tanquam de substantia fidei, quod non attigerunt antiquiores Theologi, qui ex sententiis non necessariò concludentibus procedunt, aut etiam male applicatis.

Quidquid sit de intento Patrum, aut veritate contenta, aut certè dubiis sententiis; pero in aliis veritatibus circa hoc ipsum mysterium, an omnia à principio fuerint ita manifesta, vt hæ-
reticum esset ea negare? Quid de Cypriano dicimus existimante non fuisse Baptismum validum ab hæreticis collatum, aut extra Ecclesiam: certum tamen est hanc veritatem fuisse ex traditione Apostolica in agis notam, quām imprimi characterem per Baptismum, vt superius cum Doctore dictum est, quest. 7. non omnino ta-
men Scriptura, aut traditio habet vim obligandi, donec accedat interpretatio Ecclesiæ, vt patet ex multis definitionibus ab Ecclesia, prout necessitas, & casus occurrit interpretandi, propositis. Inter ipsas traditiones Apostolicas, ali-
qua pertinent ad exercitium authoritatis; aliae vero ex diuina ordinatione, & reuelatione statutæ sunt, inter quas Ecclesia Spiritu sancto illu-
minata discernit.

Futilis etiam est illa eorum impugnatio obie-
cta, quod in cap. *Maiores*, de Baptismo, res tun-
non sit recens inuenta; sed memoria hominum antiquior. Vrgeant hæc contra hæreticos, ni-
hil enim ad nos spectant; vt patet ex dictis. Verba etiam Gabrieli, tanquam à Doctore dicta profert Sotus, quasi assertuerit non esse tu-
tum, propter aut horitatem Ecclesiæ negare chara-
cterem, hoc nullibi Doctor; determinat enim rem hanc tanquam de fide certam: nec ergo re-
ctè assequuntur mentem Doctoris, nec rectè al-
legant. Hæc interim sufficiant pro declaracione questionis, & sententia vera Doctoris; in quibus primarium scopum, & tractatum ipsius questionis comprehendimus: supereft ut reliqua suo or-
dine perstringamus.

S C H O L I V M .

*Varie acceptiones characteris, ac eius definitio secundum Theologos, & proprietates conse-
quentes.*

Hic intelligendum est, quod quæstio an est, nihil manifestum presupponit, nisi quod dicitur per nomen, sicut patet ex quæstione de definitione Sacramenti in communi Scoti oper. Tom. VIII.

²
*Quæstio an
est, quid
est, quid
supponit?*

dīst. 1. Prīmō ergo supponetur significatum huius nominis character, secundūm quōd hīc est quæstio de eo. Secundū, inquitur de principali, an aliquid tale sit in anima per susceptionem Baptismi.

- Character varia signif. cap. 13. 14. 16. & 19.* De primo transferendo verbum ex verbo, character significat idem, quod figura; & sic accipitur ad *Hebr. 1. vbi* nos habemus, *figura substantia*, ponitur character in Græco. Et hoc modo dicimus characteres, figuræ quibus literæ scribuntur: & hoc modo dicimus characteres in incantationibus, & huiusmodi quasdam figuræ protractas. Et hoc modo accipitur in *Apocalypsi*. character bestiæ, figura in fronte, vel in manu, quæ significat ipsam pertinere ad familiam bestiæ. Generalius autem accipitur character pro signo: & hoc modo Baptismus potest dici character, quia signum quoddam est. Forma etiam verborum in Sacramento aliquo, potest dici character, sicut Magister loquitur de charactere *dīst. iſta*: ut dictum est quæstione præcedenti.

3 Definitio characteris. Sed his omnibus prætermisssis de charactere, ut loquimur in proposito, Theologi concipiunt communiter per characterem quoddam spirituale impressum à Deo suscipienti Sacramentum non iterabile. Ex ista ratione nominis sequuntur aliquæ proprietates characteris, quarum duæ sunt communes sibi, & cùlibet formæ, scilicet, quōd est forma assimilatiua alij habenti: & quōd est forma distinctiua à non habente. Et aliæ speciales, quarum una est, quōd est signum rememoratiuum Sacramenti suscepiti; alia, quōd est signum conformatiuum Christo, cuius Sacramentum suscipitur; & etiam obligatorium ei, eo modo, quo suscipiens Sacramentum obligatur per eius susceptionem.

Character est signum rememoratiuum, conformatiuum, & obligatorium. Ex ista etiam ratione nominis patet, quōd character non est gratia, nec virtus aliqua infusa, puta fides, spes, charitas: quia tales virtutes non semper imprimuntur suscipienti Sacramentum non iterabile, vt pote ficto suscipienti ordinem, vel confirmationem: character autem semper imprimitur. Hoc etiam apparet ex quadam alia conditione, quam communiter loquentes attribuunt characteri, scilicet, quōd est indelebilis: virtutes autem istæ sunt delebiles, ut pater de peccante mortaliter, in quo non remanent istæ virtutes.

C O M M E N T A R I V S.

- 14 Character figura.* **H**ec intelligendum est, &c. Diuiditur quæstio in quid nominis, & an sit character. Hic explicat quid nominis, iuxta communem sententiam *χαρακτὴρ* enim Græcè, Latinè *figura* dicitur *χαρακτὴρ τῆς ἀναστούσας αὐτῷ*, ad *Hebræos 1.* & *figura substantia eius*, &c. Omisiss eius acceptiōnibus, quas in litera adducit, sumitur ad propositum quæstionis præsentis, pro aliquo spirituali impresso à Deo in anima, mediante Sacramento Baptismi, cuius duplex est effectus, alias *Duplex eius effectus.* Physicus, alias moralis: *Physicus* est, ut sit assimilatio subiecti ad aliud quod habet similem formam, & distinctiūs à non signato: *moralis* est, ut signum memoratiuum Sacramenti suscepiti conformatiuum Christo, & obligatorium suscipientis Sacramentum ad legem, & fidem, cuius est initiatio. Hinc excluditur ab aliis effectibus Sacramenti, ut sunt gratia, & virtutes, quæ amitti possunt, per peccatum; non ita character.

S C H O L I V M.

Ponit sententiam negantium characterem, & auctoritates, quibus eos impugnat D. Thom. quas offendit non urgere, nec ad intentum auctorum adduci.

- 4 In rist. ex de crr. 1. q. 1. c. quidā di-* Secundūm *b* principale est, an aliquid habens istam rationem nominis, & alias præterates, imprimatur in animam baptizati. Et dicitur quōd non, & modus ponendi est iste: sicut enim in aliquibus consecratis, quæ in consecratione sua non recipiunt sanctitatem formalē, nihil reale imprimitur, ita est in proposito, cùm suscipiens Sacramentum non necessariò recipiat sanctitatem formalē, nulla sibi forma realis necessariò imprimitur. Similitudo probatur, quia alia sanctificata, quæ non recipiunt sanctitatem formaliter, non distinguuntur ab homine, quantum ad istum actum; quando ex isto actu non recipit sanctitatem. Assumptum autem de illis aliis patet, tum in calice sanctificato, quia nullam formam realem recipit: tum in Ecclesia dedicata, vel aqua benedicta, & vestibus Sacerdotalibus, & huiusmodi.

Ad istam conclusionem arguitur, primò sic: Sicut sequendo rationem naturalem, non sunt plura ponenda, quorum necessitas non apparet ex notis secundūm naturalem rationem, ita de creditis, non sunt ponenda plura, quorum necessitas non apparet secundūm fidem: sed necessitas talis formæ impressæ non apparet, etiam secundūm ea, quæ sunt credita de Baptismo: ergo, &c. Minor probatur, quia nec Scriptura sacra istud

istud exprimit esse necessarium in Baptismo: nec Sancti, explicitè: nec sequitur evidenter ex veritate Baptismi credità: quia tota veritas Baptismi consistit in Sacramento visibili, & effectu inuisibili: istum effectum inuisibilem communiter vbi Augustinus specificat, vocat gratiam.

Hic responderetur, quòd Sancti satis tradunt de charactere, secundùm illum modum quo loquimur, ut adductum est de Dionysio, & Damasceno.

Sed illæ auctoritates videtur tantum esse vocales, & non ad intentionem eorum. Sicut enim pater respiciendo translationem, & expositionem Vercellenſ. cap. 2. Ecclesiastice Hierarchiæ in 6. particula, cap. 2. sunt ista verba quæ allegantur, vbi dicit secundùm istam translationem: *Ita sursum actum diuina beatitudo à suipſius participatione recipit, & de proprio lumine, sicut quodam signo ipſi tradit diuinum faciens, & communicatorem in Deo manentium.* Et sequitur ibi: *Sanctum signum à Hierarcha accedenti data significatio.* Vbi adducunt aliqui de alia translatione verba talia: *Aduenienti ad Baptismum, donatur à summo Sacerdote sacram signaculum.* Similiter illud de Damasc. lib. 4. c. 1. adducit sic, quòd per Baptismum datur nobis regeneratio, & sigillum: per sigillum intelligitur secundùm eos character, ibidem dist. 3. c. 2. dicit Damasc. *Quemadmodum Israëli circumcisio: & sequitur post illud, eft sigillum.*

Istæ auctoritates non adducuntur ad intentionem auctorum. De prima patet, quia sicut continet planum literæ, & Vercellenſis exponit in illa parte sexta, cap. 2. determinat de quodam præambulo ad Baptismum, qualiter valet secundùm ritum Græcorum in primitiua Ecclesia. In primitiua enim Ecclesia baptizandus primò inducebatur, cui Hierarcha manum capitii imponens signabat eum; præcipiens Sacerdotibus, quòd tam ipsum, quām eius susceptorem describant. Illud fiebat longè ante baptismationem, sicut apparet ex processu literæ ibi, quia de actu baptizandi determinatur pòst parte 17. sub litera. Vnde & textus ille Dionysij secundùm translationem Vercellenſis, truncatè adducitur. Præmisso enim de proprio lumine, scilicet fidei: *Sicut quodam signo ipſi tradito, & communicatorem in Deo manentium, &c. de istis subdit: Quorum eft sanctum signum à Hierarcha accedenti data signatio, & Sacerdotum salutaris descriptio;* quorum, inquam, redde singula singulis, scilicet illuminationis traditæ, sanctum signum, à Hierarcha data signatio, scilicet impositio manuum in capite, & quòd sit communicator diuinorum, signum est Sacerdotum salutaris descriptio, qui scilicet describunt eum, & eius susceptorem tanquam in communionem Christianorum receptum. Ita autem impositio manuum, & descriptio fiebat longè ante baptismationem: ergo nullo modo ista hīc dicta possunt intelligi de aliquo signo impresso in Baptismo.

Auctoritas Damasceni valde incep̄t̄ adducitur, quia pars vnius orationis coniungitur cum parte alterius, prætermis̄ sententiâ concipiendâ cum parte præcedente. Iacet enim in litera Damasc. sic: *Per Baptismum primitias spiritus assumimus; & est ibi versus, & sequitur aliis versus, Et principium alterius vita fit nobis regeneratio.* Et tunc sequitur statim, *sigillum & custodia, & illuminatio:* ergo nullo modo vult ipse dicere, quòd per Baptismum sit nobis sigillum, sed quòd per Baptismum sumimus primitias spiritus in primo versu: & in alia clausula, quòd regeneratio est principium vitæ, & sigillum, &c. ergo ex ista auctoritate non potest haberi, nisi quòd Baptismus, siue regeneratio sit sigillum: non autem, quòd per Baptismum fiat in nobis sigillum.

Alia autem auctoritas Damasceni nihil valet. Nam exp̄ressè ibi loquitur de cruce, dicens, *Ita nobis signum est data in fronte, quemadmodum Israëli circumcisio: per ipsam enim fideles ab infidelibus distinguuntur;* & sequitur de eadem cruce, *Ita scutum est arma, & trophyum aduersus diabolum,* scilicet sigillum, ut non approximet nobis vagator: non plus dicere vult, nisi quòd impressum est nobis sigillum contra inimicū, quod non est ad propositum.

S C H O L I V M .

Arguit ab auctoritate Sanctorum negatiuè, & varijs rationibus, non dari characterem.

Hoc etiam confirmatur, quia Augustinus, qui tantum tractauit ex intentione de Baptismo, vtpore in 6. lib. de Baptismo cōtra Donatistas, & in uno volumine de vno Baptismo, & pr̄ter haec multa super Ioannem, & aliqua in aliquibus capitibus de fide ad Petrum, non tacuisse de charactere, si ipse fuisset immediatus, & necessarius effectus Baptismi.

Et si dicas, non negat: Respondeo, ad propositum sufficit, quòd non affirmet: quia tantæ investigationis supponitur, quòd si character fuisset proxima res Baptismi, aliqui expressifissent: nunc autem in Baptismo non distinguit, nisi Sacramentum: hoc est ali-

5
D.Thom.4.
dist.1. q. 4.
adducendo
auctoritat.
Dionysj.

6
Dionysj. non
fuisse loqui-
tum de cha-
ractere, loco
cito.

7
Non fuisse
loquiū de
charactere,
ut putatis
D.Thom.

8
August. non
videtur ex-
presse do-
cuisse cha-
racterem.

quid visibile extra, & rem Sacramenti, scilicet gratiam: nec vñquam factum dicit recipere aliquam rem Sacramenti, sed tantum Sacrementum: nec vñquam initerabilitatem Baptismi ostendit ipse propter talem characterem impressum.

Consimiliter etiam de consecrat. diffinat. 4. colliguntur auctoritates Sanctorum de Baptismo, nec videtur verisimile, quod nullus eorum locutus fuisset de charactere, si fuisset effectus ita necessarius Baptismi; & quod videtur multum ponderis habere. Magister Sententiarum nusquam de charactere illo secundum istum intellectum locutus est, cum tamen ipse diligenter auctoritatē Sanctorum de materiis, quas tractat, compilauerit.

⁹
1. Phys. t.
c. 50. primo
celi t. c. 32.
Natura ab-
horret su-
perfluum.

Charac-
rem non esse
necessariam
dispositionē
ad gratiam.

Secundū prīncipaliter arguitur sic, & redit in eandem virtutem, scilicet quod pluritas non est ponenda sine necessitate, & arguitur sic: Nihil frustrā ponendum est in operibus Dei, & naturæ, quia Deus & natura nihil faciunt frustrā: sed character secundum istum intellectum, si ponatur, frustrā ponitur: ergo, &c. Probatio minoris, primò comparando ad effectum principalem Baptismi, qui est gratia: secundò ad effectus illos qui attribuuntur characteri, scilicet assimilare, distingue, &c.

Quādū ad primum, arguitur sic: si requiritur ut dispositio ad gratiam, aut ergo ex parte suscipientis: aut ex parte agentis. Non ex parte suscipientis: quia anima non habens actuale peccatum est summè disposita ad suscipiendum gratiam. Nec ex parte agentis, quia agens est infinita virtutis.

Et si dicas, quod requiritur ut dispositio permanens ad effectum inducendum, quādūque posterius tempore, qui non statim inducitur, utpote ad hoc, quod factus baptizatus postea recipiat effectum Baptismi. Contra hoc arguitur ut prius. Aut enim pro illo posteriori, quando recipit effectum ultimum Baptismi, character requiritur ut dispositio ex parte suscepti: aut ex parte agentis, & stat ratio ut prius.

Arguitur ad hoc etiam specialiter, quia sine tali signo posset Deus assistere Baptismo, vel baptizato ad causandum effectum Baptismi, recedente fictione: sicut astissem in ipso Baptismo, si prius non fuisset factus. Et confirmatur, quia effectus Baptismi non datur illi, qui ponit habere characterem, nisi verè peniteat: sed per veram penitentiam sine tali forma characteris gratia daretur.

¹⁰

Quantū ad alios effectus, qui attribuuntur characteri, probatur propositum, quia sine forma inhārente posset baptizatus assimilari baptizato, & distingui à non baptizato, per hoc, quod recipit Baptismum, sicut patet in multis aliis: quia professus in religione, assimilatur alteri professo, & distinguitur ab alio non professo, non per aliquam formam sibi inhārentem post professionem, sed quia talem actum habuit in præterito.

Ad diffinendū, vel conformandum Christo, non esse necessario ponendum characterem.

Eodem modo de tertio effectu, scilicet quod ponitur signum configuratiūm Christo, siue obligatiūm: potest enim aliquis esse obligatus alicui, & ita configuratus sibi, quādū ad obligationem configurandi, sine omni forma inhārente; sicut ille, qui fecit homagium alicui domino, post homagium obligatur sibi ad fidelitatem seruandam, & ita ad quandam configurationem, & professus ex professione tenetur conformari, seu configurari Prælato suo: & tamen nec faciens homagium, nec profitens recipit aliquam formam absolutam, quæ sit signum configurandi.

Non requiri necessario characterē, ut sit signum rememoratiūm.

De quarto effectu, scilicet quod ponitur signum rememoratiūm ipsius Sacramenti, arguitur sic. Quia, aut respectu Sacramenti ponitur tale signum rememoratiūm, propter excellentiam Sacramenti in se: aut propter aliquam habitudinem ad alios, qui ex signo cognoscant signatum: non primo modo, quia excellentiora sunt fides, & charitas, quādū suscepisse Baptismum: & tamen ista non habent aliquod signum rememoratiūm postquam infuerunt. Nec secundo modo, quia, aut in comparatione ad Deum, vel ad proximum. Non ad Deum, quia Deus sine omni signo inexistentē cognosceret istum suscepisse Sacramentum, & fuisse baptizatum. Non ad proximum, quia vel ad beatum in gloria, ad maiorem gloriam habentis tale signum: vel damnatum in inferno, ad maiorem confusionem non habentis tale signum: neutrum est dare, quia maior gloria est beato habuisse actum charitatis, quādū suscepisse Baptismum, & maior confusio est damnato cecidisse à charitate, quādū à susceptione Baptismi: & tamen charitatis, seu actus meritorij, nullum ponitur signum rememoratiūm in beato, nec in damnato.

¹¹

Specialiter autem arguitur de beatitudine, quia si signum istud esset in habente ad specialem excellentiam in gloria: sequeretur, quod solus Sacerdos inter omnes Christianos posset habere talem excellentiam in gloria: quia Sacerdos habet omnes characteres. Sequeretur etiam quod Christus careret ista excellentia gloriæ, quia ipse non fuit baptizatus Baptismo Christi: Baptismus autem Ioannis non impressit characterem,

nec fuit Sacerdos sacerdotio, ut confertur in ordine sacerdotali: quia non fuit ab aliquo ordinatus. Parte ratione, nec confirmatus confirmatione sacramentali. Sequitur etiam quod sancti Patres, & beata Virgo, quia non habuerunt istud signum, non habent illam excellentiam in gloria.

Præterea tertio arguitur ex parte huius doni in se, quia non videtur probabile, quod alicui, qui non tantum est in peccato mortali, sed in illo actu peccat mortaliter, Deus conferat donum suum: & huius probatio est: quia Dei perfecta sunt opera. Deuter. 22. & idem nullum curat quem non perfectè curat: impium enim est à Deo imperfictam sperare veniam: nullum ergo donum suum dat alicui actualiter tunc peccanti mortaliter: sed factus in suscipiendo Baptismum, peccat mortaliter, quia facit irreuerentiam Sacramento: ergo Deus ex virtute huius actus, in quo peccat mortaliter, non dat sibi aliquod donum speciale.

Item, omne donum Dei datum homini, aut est gratum faciens: vel gratis datum, sic intelligendo hoc, quod est gratum faciens, vel actualiter, vel dispositiue. Gratiagratis data, & gratum faciens, in quo distinguantur. Quod breuius dici potest, quod Deus nullum donum dat alicui, nisi vel propter bonum eius, vel propter bonum Ecclesie. Illud quod ponitur character, non est donum gratis datum, siue propter bonum Ecclesie, cuiusmodi donum est linguarum, & illa de quibus loquitur Apostolus 2. ad Corinth. 9. quia istud nulli valeret, nisi tantum habenti. Pater etiam, quod nullus effectus utilis Ecclesie sequitur: sed nec donum gratum faciens: quia per istud donum persona non constituitur in aliquo gradu acceptationis respectu Dei: nec etiam tale donum confertur sine gratia, & charitate: quia Deus perfectè sanat.

Vltimò arguitur ex isto modo essendi, qui ponitur characteris, quia ponitur indelebilis, & hoc sic: Nulla forma inest animæ, quam non potest Deus delere: quia minus est delere, quam creare, vel saltem non includit contradictionem formam creatam in anima deleri ab anima: ergo si character sit indelebilis, nulla talis est forma in anima baptizari.

Secundum istam opinionem, patet responsio ad duas auctoritates adductas ad aliam partem quæstionis: quia male adducuntur, & omnino non secundum intentionem auctorum, sicut patet in prima ratione istius opinionis.

Ad rationem pro illa parte de indelebilite, respondeo, quod non est Sacramentum initerabile, propter hoc, quod imprimat effectum indeleibilem: sed ex ordinatione diuina, sicut dictum est in præcedenti quæstione.

Ista etiam ratio potest duci ad oppositum. Magis enim est Sacramentum initerabile, si nullam formam imprimat: quia quantumcunque imprimaret illam, deleri posset. Si autem solùm ponitur initerabile, quia transit in præteritum: tunc saluatur simplicitas ratio indelebilis: quia Deus de potentia absoluta non posset facere præteritum non præterisse. Nam si fugias ad formam impressam, cum quilibet sit delebilis, non habetur simpliciter initerabilitas. Sed si dicatur actu præteritum esse signum, cum ille actus præteritus non possit deleri, id est, non fuisse, sequitur, quod ista sit ratio simpliciter initerabilitatis.

S C H O L I V M.

Non posse probari ratione, experientia, Scripturâ sacrâ, vel claris, & expressis Sanctorum locis, ponendum esse characterem, sed dari constat ex auctoritate Ecclesie, c. maiores, de Bapt quod post Scot. diffinitum est in Florent. Decreto Eug. & Trid. ss. 7. can. 6. sed ex auctoritatibus non expressis. Omnes enim possent exponi de ipso Baptismo, qui dicti potest character & significulum. Vide loca Sanctorum apud Coccium.

Ad quæstionem potest dici aliter, quod licet characterem inesse animæ, non possit probari per rationem naturalem, neque in universalis, quod scilicet necesse sit dare talern formam inesse animæ propter quid, nec etiam propter finem: neque in particulari, ut per experientiam alicuius actus, seu per conditiones actus manifestantes talern formam inesse ipsi agenti percipienti actu suum, sicut nec probari potest de gratia, vel charitate, de quo dictum est in 3. lib. licet etiam ex creditis manifeste, siue quæ sunt explicitè de substantia fidei, siue quæ continentur in Scriptura, siue quæ manifeste per Sanctos sunt elicita ex creditis, non possit probari, quia non apparet necessaria habitudo eius ad talia credita: tamen poni potest, quia non repugnat ipsi animæ talem formam habere, qualis describitur character, nec per consequens repugnat Deo posse animæ talem formam imprimere.

12

13

dist. 26.

Augus.

Sed ne omnino frustrà , & sine necessitate ponatur; oportet aliquam auctoritatē habere, cui innitatur, qui ponit eam , & tunc facile erit soluere , quæ obiciuntur. Inter auctoritates autem Sanctorum secundūm istam significationem characteris, de qua loquimur , non videntur multæ auctoritates expressæ : tamen aliquæ allegantur non concludentes ex August. de Baptismo contra Donatistas, lib. 6. *Satis eluxit ouem, que foris characterem dominicum accepérat, venientem ad salutem ab errore corrigi: characterem tamen in ea dominicum agnoscet, quem quidem characterem multi lupi lupi infi gunt, qui intus videntur.* Ibidem etiam lib. 1. de consec. dist. 4. ostenditur, *Sicut baptizatus, si ab unitate recesserit, Sacramentum Baptismi non amittit: sic ordinatus, et si recesserit, Sacramentum dandi Baptismum non amittit, nulli enim iniuria facienda est.*

14

In ista auctoritate plures nominat characterem, sed apparet , quod nihil ad propositum secundūm significationem characteris, de qua loquimur: quia dicit, quod lupi lupis infi gunt characterem : quod magis saluatur de Sacramento Baptismi , quam de aliquo effectu in anima. Vnde ubique in illa auctoritate potest character bene ad intentionem eius accipi pro Baptismo, non effectu Baptismi, sicut dictum est prius Magistrum accipere characterem in ista definitione, pro forma Baptismi.

Characterē ponendum secundūm auctoritatē Ecclesie.

Breuer, sicut habetur *Extrā. de hereticis, ad abolendam*, sentiendum est de Sacramentis Ecclesiæ, sicut sentit Romana Ecclesia: Romana autem Ecclesia videtur sentire characterem imprimi in anima in Baptismo , sicut dicit Innocentius III. Extrā. de Baptismo, & eius effectu, Maiores : *Qui fitē accedit ad Baptismum, characterem suscipit Christianitatis impressum.* Et ibidem in fine , *Tunc characterem sacramentalis imprimit operatio, cùm obicem voluntatis contrarie non inuenit obstantem.* Et si prima auctoritas posset exponi vocando characterem Christianitatis ipsum Baptismum : tamen secunda, quæ dicit , quod Sacramentalis operatio imprimit characterem videtur expressè loqui de charactere, tanquam de aliquo impresso ipsi animæ , sicut loquimur in proposito. Propter ergo solam auctoritatem Ecclesiæ , quantum occurrit ad præsens, est ponendum, characterem imprimi:

Tres con- gruentie pro charactere ponendo.

Ad hoc autem poni possunt tres congruentiae. Prima talis, congruum est ad formam perfectam, poni aliquam dispositionem: gratia autem forma est supernaturalis, & perfecta: ergo congruit ad eam esse aliquam dispositionem præuiam supernaturalem: talis est character. Secunda congruentia , quia congruit Deum non instituisse Sacra menta vana, saltem pro noua lege, quæ perfecta est : ergo congruit, quod Sacra menta sua à nullo recipiantur verè , quin aliquem effectum habeant : sed non semper habent gratiam sicut in ficto: ergo aliquem alium. Tertia congruentia est , quia congruit receptum in familiam Christi, distingui à non recepto per aliquid intrinsecum sibi: quia licet Christus posset distinguere sine tali intrinseco, tamen perfectior est distinctio eius , & in se, & in comparatione ad omnem Ecclesiam , militantem scilicet, & triumphantem ; si fiat per aliquam formam intrinsecam manentem, tanquam si non sic fiat. Tale autem distinctiū eius , qui suscepit Sacramentum, quo intratur in familiam Christi, ab eo, qui non suscepit, & immannens in suscepto, ponitur character.

Istarum congruentiarum tertia est magis rationabilis : quia est etiam specialis de Baptismo, duæ aliae talem habent probabilitatem, quod si ponetur character, tali modo ponetur, qualem illæ congruentiaz tangunt. Puta secundūm primam ponitur dispositio ad gratiam: rationabile est enim quod quando ab eodem agente causantur in eodem subiecto duæ formæ ordinariæ, hoc est, non ex æquo, quantum ad causationem, nec æquè perfectæ , quod sit una dispositio ad aliam : & hoc non perfectior ad imperfectiorem, sed è conuersio. A Deo autem in Baptismo causantur character , & gratia, & veroque modo non ex æquo: ergo cùm character sit imperfectior , congruum est ipsum esse dispositum ad gratiam, quæ est perfectior.

15

Sed tamen ista congruentia non probat, quod oportet talem formam ponere , quæ sit dispositio, alioquin, cum in quolibet Sacramento conferatur gratia, in quolibet requiretur dispositio prævia: applicando tamen rationem illam specialiter ad Baptismum, habet maiorem evidētiām: quia primum Sacramentum conferens gratiam, est Baptismus: & per consequens in ipso magis debet conferri dispositio ad gratiam , tanquam in aliquo alio: quia dispositio naturaliter præcedit formam ad quam est: & ideo non similiter oportet, quod imprimatur in aliis posterioribus Sacramentis.

Sed secunda est nimis vniuersalis, quia æquè concludit de quolibet Sacramento, quia quodlibet institutum est sic , quod non sit vanum : ponere autem in aliis Sacramentis quendam ornatum correspondentem characteri, omnino superfluum est, sicut tactum est suprà dist. 1. Et potest formari ratio ad oppositum de aliis Sacramentis, quod ista ratio non concludit.

q.s.

concludit. Si enim aliquis æquè fictus potest recipere aliquod Sacramentum, sicut fictus recipit Baptismum, quod apparet probabile: quia non videtur maior necessitas determinare dispositionem ad hoc, quod absolute recipiat Sacramentum Pœnitentiæ, quæ ad hoc, quod absolute recipiat Sacramentum Baptismi: & recipiens Sacramentum Pœnitentiæ, nullum omnino effectum inuisibilem recipit: ergo non necesse est propter veritatem Sacramenti, quod baptizatus recipiat aliquem effectum inuisibilem. Sic ergo breuiter teneatur conclusio propter auctoritatem Ecclesiæ priùs adductam, & duæ congruentiæ, vna de susceptione in familiam Christi, & alia de dispositione conferenda, sunt probabiles.

Ad argumenta alterius opinionis. Ad illud, quod tangitur primò in modo ponendi, dico, quod alia consecrata non recipiunt formam inherenter eis, quia non sunt capacia: homo autem capax est gratiæ, & dispositionis cuiusdam ad gratiam, & idè quando propter impedimentum suum non recipit gratiam, recipit tamen istam dispositionem, & ista est character.

Et si obiicitur, in eo quod homo non recipit sanctitatem formaliter, non distinguitur ab aliis sanctificatis, quæ non possunt recipere sanctitatem formaliter, cuiusmodi sunt ista consecrata, calix, & huiusmodi. Respondeo, quod homo in ista negatione, scilicet non recipere sanctitatem formaliter, non distinguitur ab illis: sed distinguitur in hoc; quod est capax non solùm sanctitatis formaliter, sed dispositionis ad eam: ista autem non. Et si non recipiat illud ultimum propter impedimentum ex parte eius: tamen recipit dispositionem præium.

Ad illam rationem primam de necessitate ponendi plura. Respondeo, quod et si non possit istud euidenter necessariò probari ex creditis: tamen ponendi necessitas est hæc: quia Ecclesia ponit, & congruentiæ sunt quales priùs adductæ sunt. Nec valet argumentum negatiuum, si nec Dionysius, nec Damascenus, ergo nullus: sufficit enim auctoritas Ecclesiæ: quia August. de moribus Manichæorum: *Euangelio non crederem, nisi credem Ecclesie.*

*Ad argum.
posita n. 4.
& seqq.*

Ad aliam rationem, quæ procedit ex medio eodem, scilicet, quod nihil ponendum est frustra. Respondeo, quod licet de potentia absoluta posset Deus causare gratiam, quæ est principialis effectus Baptismi, & etiam illos alios effectus proprios assignatos characteri scilicet assimilare, &c. sine tali forma absoluta, quæ ponitur character: tamen de potentia ordinata tenetur, quod causat illos effectus mediante istâ formâ, & congruè propter rationes prædictas.

*Cōtra Epist.
Fund.*

Et tunc ad rationem, cum dicitur, aut est dispositio ex parte passi, vel agentis. Respondeo, non agentis, quasi sit quoddam agens medium inter primum agens, & paßum: non enim pono characterem habere ad aliquam virtutem actiū respectu gratiæ causandæ, sed Deum assistere illi tanquam signo inuisibili ad causandum gratiam, quam signat, recedente impedimento siue obice inherenter. Est ergo dispositio ex parte susceptiui, quia est forma prior, sine qua non recipitur forma posterior, non quidem quasi sit ratio susceptiui respectu posterioris, sed quod priùs insit, quæ posterior: non simpliciter necessariò, sed necessariò, comparando ad potentiam ordinariam agentis causantis utramque formam.

*Character
nil efficit,
sed est dispo-
sitio ex par-
te suscep-
tiui.*

Et cum dicitur ultrò, quod posset effectus Baptismi haberi per veram pœnitentiam, dico, quod de potentia ordinata non potest secundum istam opinionem haberi perfecta innocentia sine tali forma intrinseca, cui Deus assistit ad talern innocentiam causandam.

Ad illa, quæ obiciuntur de aliis effectibus, puta de distinctione, & assimilatione, patet, quod et si absolute distinctio, & assimilatio possent esse per actum transeuntem in præteritum: tamen perfectius, & magis congruè sunt per aliquam formam derelictam post actum transeuntem.

Consimiliter ad illud de obligatione, seu configuratione, quia si homo recipiens homagium alterius, vel prælatus recipiens alium ad professionem, posset aliquam formam imprimere obligato, magis hoc faceret, quæ quod absolute per actum præteritum sibi esset obligatus: Deus autem potest talem formam configurantem, hoc est, offendentem obligationem imprimere in anima.

Quod etiam additur de signo rememoratiuo. Dico, quod rememoratiuum est, non tantum propter illos, respectu quorum habet rationem signi dicens in rationem signati, sicut arguitur diuidendo: sed habet rationem signi rememoratiui propter ipsum, qui suscipit. Et tamen si ponatur propter alios, non tantum esset quoddam inse rememoratiuum,

*Character
respectu cu-
tius signum
rememora-
tiuum.*

tuum Sacramenti, sed etiam esset signum ductuum in illud, sicut *signum dicitur, quod facit aliud in cognitionem venire*. Potest etiam concedi, quod in comparatione ad Deum, & ad proximos, siue in beatitudine ad gloriam, siue in damnatione ad confusionem.

*Characterē
in celo, &
inferno mā-
surum.*

Et quod obiicitur, quod Deus posset cognoscere ouem suam sine signo, non obstat, quia etiam potest eam nosse cum signo. Beati etiam, & damnati possunt istam nosse signaram, quam non cognoscerent non signatam: quia in beatitudine ad maiorem gloriam, & in damnatione ad maiorem confusionem. Et cum obiicitur de fide, & charitate, siue de meritis, dicetur in responsione ad secundum argumentum principale. Sed illa, quæ obiiciuntur ibi de Christo, & matre eius, quod character non est Beato ad gloriam, solui possunt, quia sicut in natura creata sunt aliquæ perfectiones non simpliciter, sed in tali natura, quia sunt perfectiones supplentes imperfectionem: ita potest dici de isto, quod est perfectio supplens imperfectionem, & idè non competit omnino perfecto: neque etiam competit illi personæ, in qua est aliqua perfectio maior supplens imperfectionem, quam sit ista.

20

*Peccanti
mortaliter
in ipso actu,
dat Deus
sua dona
quandoque.*

Ad tertiam rationem pro opinione potest dici, quod Deus peccanti mortaliter in ipso actu, quo peccat mortaliter, confert aliquod donum suum: quia non vult Sacramentum suum, quod verè ab eo suscipitur, esse vanum, & ita vult ibi aliquem effectum causare: non autem ultimum, quia indispositus est. Et cum probas, quod perfectè eurat, concedo, quando curat: sed tunc non curat, immò tantum disponit istum, siue preparat ad curationem: & concedo, quod perfectè preparat. Et istud est rationabile, quia licet in actionibus beneplaciti circa personas priuatas forte non conferat dona sua pertinentia ad salutem illius personæ, nisi perfectè sanando illam personam: in actionibus ramen vniuersalibus concomitantibus remedia sua vniuersalia, cuiusmodi sunt Sacra menta, rationabile est, ut aliquos effectus vniuersales ordinaret causare cum talibus remediis: non autem ultimatos, quia non omnes recipientes illa remedia sunt ad hoc idonei.

*Character,
an sit gratia
gratis data?
D. Bonau.
hic.*

Per hoc apparet ad quartum. Concedo enim, quod est donum pertinens ad bonum suscipientis, non autem Ecclesiæ. Et cum dicis, tale non potest conferri sine aliis donis perficientibus talem personam, potest concedi in actionibus specialibus circa personas speciales, & modo speciali: sed non de actionibus generalibus concomitantibus remedia generalia constituta pro toto genere humano. Illas enim regulariter causat cum ipsis remediis ne sint vana.

*Character
quomodo
indelebilis.*

Ad quintum, licet multipliciter dicatur de indelebilite characteris, nec sit multum vtile recitare: breuiter dico, quod nulla forma potest esse in anima alia ab anima, quam non possit Deus de potentia absoluta delere; sicut posterius à priori: quia in hoc nulla potest inueniri contradictione. Sed character, si ponatur, hoc modo est indelebilis, nec potest deleri hoc modo, quia nec virtute alicuius creaturæ. Patet, quia est forma supernaturalis: nec potest virtute diuina deleri de potentia eius ordinata, quia ordinavit nullam formam supernaturalem delere, nisi propter aliquod demeritum inherens animæ: respectu autem characteris delendi nulla potest esse causa demeritoria: cum enim imprimitur in actu peccandi mortaliter, nihil potest demereri ipsum tolli. Hic nota contra D. Thomam, quod non sit ponere virtutem aliquam supernaturalem in Sacramento: quia illa nunquam posset corrupti eodem modo, quo characterem indeleibilem ponit.

21

*Circumci-
sionem cau-
sasse chara-
cterem.*

Ad rationes principales. Ad primam concedit idem Thom. quod Circumcisio non impressit characterem: & tunc contra eum est argumentum in q. 1. de efficacia Sacramenti respectu gratiæ: ponit enim, quod non habet efficaciam respectu gratiæ, nisi quia est instrumentum respectu cuiusdam dispositionis ad gratiam. Dico ergo, quod concedi potest de Circumcisione, quod ibi imprimebatur character aliquis, sicut in Baptismo: ita enim erat prima ianua salutis in lege Mosaica, sicut Baptismus in noua. Et cum arguitur, quod tunc circumcisus non esset baptizandus, nego consequentiam. Ad probacionem potest concedi, quod character ille esset eiusdem rationis cum charactere Baptismatis, vel alterius. Quod si eiusdem, vel non imprimebatur character per Baptismum suscepit à circumcisione, sicut in subiectum habens aliquam formam, non imprimitur iterum talis forma etiam à causa, quæ alias nata esset imprimere talem formam: & hoc idè, quia subiectum non est in potentia, sed iam in actu secundum illam: vel si imprimetur in baptizato aliis eiusdem rationis, nihil inconveniens, saltem si character ponatur relatio, ut dictum est de relationibus diff. 8. lib. 3. vel posset dici illum characterem circumcisionis differre ab illo Baptismi, sicut imperfectum à perfecto, quemadmodum gratia huius differret à gratia illius: & tunc in susceptione Baptismi, prius circumcisione non imprimetur nouus character, sed primus perficeretur.

Ad

Ad secundum dico, quod non omnis perfectio in anima habet tale signum rememoratum perpetuum: sed illa per quam constituitur habens eam in aliquo determinato gradu in Ecclesia: huiusmodi non sunt virtutes, quia sunt communes omnibus membris, in quocumque gradu: sed Sacraenta tam illud, per quod intratur in Ecclesiam, quam alia, ut Confirmationis, & Ordinis, prout dicetur in sequenti questione.

Ad tertium, patet ex solutione quinta rationis pro opinione precedente: non enim est character indelebilis, nisi comparando ad potentiam creaturæ, & ad diuinam potentiam ordinatam.

COMMENTARIVS.

15
Sententia Pa-
risiensis.

Fundamentū
Parisienſis.

Soluitur.

Secunda ra-
sio soluitur.
Hac veritas
continetur in
Scriptura.

b Secundum principale est, &c. In hac sententia sicut Parisiensis, ut supra vidimus, eamque resumisse videtur Durandus; aliena autem ab hac, est sententia Doctoris, ut præmissum est: itaque huc superest tantum respondere argumentis. Prima ratio est, quia in aliis sanctificatis manet ipsa sanctificatio præterita, quandiu res manet, ut in ecclesia, & calice: ergo sanctificatio hominis per Baptismum potest manere seclusa omniforme intrinsecā: est argumentum Parisiensis. Respondetur negando consequentiam: quia illa quæ est Ecclesia, & aliarum rerum est sanctificatio secundum quid: hic autem est sanctificatio simpliciter disponens ad gratiam, & effectum Sacramenti: nec per priorem sufficiens distingueretur Sacramentum non iterabile, ab alio iterabili, quia quodlibet hoc modo sanctificat hominem: opertus ergo aliud genus sanctificationis esse in Baptismo, ab illa diversum; illud autem est character.

Secunda ratio est, ex superfluitate characteris, quia eius necessitas non probatur ex Scriptura auctoritate Patrum, aut ratione: ergo. Respondeatur, negando antecedens: ad cuius probationem negatur, quantum ad utrumque membrum. In primis quod Scripturam habet 2 ad Corinthios 1. *Qui unxit nos Deus, & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris, &c.* vñctio denotat gratiam, pignus Spiritus intelligitur ab aliquibus testimonium bonæ conscientiæ; illud vero signavit denotat characterem. Hic Apostolus loquitur de effectu interiori, qui causatur in anima; unde Ambrosius lib. de Spiritu sancto, c. 6. dicit nos signari exterioris specie per Sacramentum; interioris, sem in corde signari nos veritate. Aliqui hunc locum exponunt de Baptismo, aliqui de Confirmatione, ego de utroque Sacramento intelligerem; nam hi effectus utique competunt: & ita Ambrosius lib. de Spiritu sancto, cap. 6. intelligit de Baptismo: in lib. etiam de his qui initiati sunt, intelligit de Confirmatione: & sensus & verba utique accommodari possunt, & intento Pauli, quia homo per Spiritum sanctum vivificatus est in Baptismo, & confortatus in Confirmatione, in quibus vnguitur & signatur, & fit superior tribulationibus, & persecutionibus; de quibus in eodem cap. Paulus in præmissis.

16
Alia partitio
illius textus.

Cæterum, perpendendo hunc textum, ut iacet in sua partitione hoc modo: *Qui autem confirmavit nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus, qui signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris, &c.* Commodè intelligi potest bimembre, ita ut in priori denotetur vñctio per gratiam, in qua fundatur ius hereditatis, & adoptio cum reliquis donis virtutum, & testimonium conscientiæ bonæ quod prohibet fides charitate formata, & ex corde puro procedens; hoc totum importatur per

illa, qui unxit nos Deus, &c. Sequentia autem ut illa, qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris, vnum characterem sacramentalem designant, quo configuramur Christo, & disponunt ad gratiam vñctionis, atque hac ratione appellatur pignus Spiritus, id est, gratia.

Locum hunc ambiguum reddit in primis interpretatione Chrysostomi, OEcumenij, & Theophylacti, qui hunc effectum gratiæ sanctificanti tribuunt, vngere, signare, & esse pignus Spiritus, quo impletur Dei promissiones: cui interpretationi plurimè fauent verba Apostoli ad Ephesios 1. *In quo & credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostre in redemptionem acquisitionis in laudem glorie ipsius, &c.* vbi signatio, & esse pignus hereditatis tribuitur gratia sanctificanti: quod intelligit etiam Hieronymus, & plures alii interpres.

Respondeatur tamen hoc non obstat præmissæ interpretationi, quia etiam hoc ultimo loco agitur de obsignatione recepta in Baptismo: neque illæ interpretationes Patrum præjudicant, quia sicut per hanc obsignationem Spiritus importantur reliqua dona recepta per Baptismum, ita & character. Intelligunt prædicti Patres reformationem imaginis in anima, qua delecto peccato transformamur in Christum, tanquam acquisita possessio, substantia, & peculiari eius, vt denotant illa in redemptionem acquisitionis, &c.

Denominatio hæc sumitur à potiori effectu Sacramenti, quæ est gratia adoptionis, & quæ deletur peccatum (quod est imago primi hominis, & diaboli) non excludendo cætera dona, neque characterem, à quo est specialis obsignatio, de qua loquimur, & videtur denotari in priori loco per hoc, quod est pignus Spiritus; quamvis referri possint hæc verba per accommodationem ad aliud.

Confirmari potest, quia Paulus, & Patres hunc effectum interiorem obsignationis, non tribuunt Spiritui sanctificationis, quem habuit Cornelius, aut bonus Latro, aut alij per Baptismum flaminis, sed Spiritui, vt tribuitur mediante regeneratione, aut Sacramento; ergo ratione alicuius connotati id competit gratia sacramentali: hoc autem connotatum est ipse character, quem proinde non excludunt prædicti Patres, alludentes ad verba Pauli, sed comprehendunt magis; nam, quamvis effectum obsignationis tribuant gratiæ, non excludunt reliqua necessaria dona, quibus reformatur imago Trinitatis in anima, vt sunt spes, & fidès, & reliqua quæ ad iustitiam, & status Christiani integritatem spectant in Sacramento, neque consequenter characterem.

Huc etiam spectat illud ad Ephesios 4. *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis, &c.* id est, in die, quo baptizati

Ad 2. arg.

Ad 3.

Alia inter-
pretatio.

Hieron.

17
Respondeatur.
& explicatur
Patres.

Denominatio
sumpta à po-
tiori effec-
tu non excludit
alios.

Confirmatio.
Denominatio
signandi tri-
butur effe-
ctui Sacra-
mentum.

18

zati estis, facti participes redemptioonis Christi per Sacramentum, ut intelligit OEcumenius: & patet ex initio capituli, in quo agitur de unitate fidei, & Baptismi. Supposita ergo hac Scripturae auctoritate Patres dicunt nos signari a Spiritu sancto per Baptismum, alludentes ad hanc loca Pauli, quae citant Cyrillus Ierosolymitanus. *Catechesis 16. & 17.* Chrysostomus orat. 2. in epistola ad Ephesios. Theodoretus in 2. ad Corinthios, cap. 1. Theophylactus ibidem. OEcumenius, sicut & in cap. 1. ad Ephesios. Ambrosius in lib. de Spiritu sancto, cap. 6. Prima pars in cap. 1. ad Ephesios, & cap. 4. Haymo in 2. ad Corinth. cap. 1. Anselmus in 1. epist. ad Ephesios. Quia autem neque Paulus, neque Patres loquuntur de hac oblatione quatenus praecise in characterem refertur, sed magis his locis exprimunt donum sanctificationis, ideo argumentum hoc non est extra ambiguitatem, ut sit explicitum, & conuincens: quia ratio Docto negat hanc veritatem ex Pribus habeti expressa, ut conuincentem, aut Scripturam.

Ceterum ratio superioris præmissa, & traditio Ecclesie ac definitio, & communis Scholastico-rum consensus, qui hanc traditionem sequitur assertens in Baptismo nos consignari per aliquid diuersum ab ipsa gratia sanctificationis, quod non habetur extra Sacramentum per sanctificationem fidei, & flaminis, probat hunc effectum characteris comprehendendi in sensu literali dictorum verborum, & interpretationem Chrysostomi dictam aliorumque Patrum comprehendere totum collectiu[m] effectum Baptismi causatum in anima, quamvis denominationem sumant a potiori forma, ad quam disponit ipse character: falsò ergo heretici negant hunc effectum non colligi ex Scriptura, accedente traditione, & declaratione Patrum, & Ecclesie, vel etiam non contineri in Scriptura.

19

Alterum meum obiectum obiectio.
Responsio a liorum.
Authoritas Dionysij non probas inten-
sum
Obicit Sotus ex VValdensi-

Alterum membrum illius probationis est, quod neque ex Pribus probari possit character. Respondent aliqui ex Pribus colligi, potissimum ex Dionysio Areopagita de Ecclesiastice hierarchia, cap. 2. Sed hanc auctoritatem merito, & efficiaciter excludit Docto in litera, quem sequitur in hac Durandus, & Gabriel, quin etiam Vasquez.

Sed contra insinuat Sotus ex VValdensi corruptelam intelligentiam, & recurrit Sotus ad texum Graecum, quem sic licet transferre: *Eum vero* (nempe ad Baptismum accedente) *divina beatitudo, seu divina maiestas in suam participationem recipit, & propriolumine tanquam quodam ipsi signaturat: divinum perficiens, & communicans divinorum partis, & sacra ordinationis, &c.* Haec tamen ergo non loquitur de hierarcha, id est, de Pontifice, sed planè de Deo, qui baptizatum facit sui participem, &c. Non est mihi ad manum textus Graecus Dionysii; si non placeat Soto versio Vercellensis, legat alios: ego hanc ipsam versionem permitto: & nihil conuincit: aliam tamen offero ex correctione moderna Petri Lancelij Grauelingani Societatis Iesu, & habetur in Bibliotheca Patrum Colonien. editionis tom. 1.

Ita enim in contemplatione, cap. 2. habet Dionysius, expponens quomodo sensum ab imperfectionibus, ad perfectiora procedat, antequam ad diuinamunctionem pertenerit, & subdit: *Huius est preclaris sancti Ordinis imago eius, qui accedit (supple ad Baptismum) pudor, & corum, que ad se attinent*

explorata, certaque cognitione, qua via ad Pontificem ferentis sponsorem habet ducem (id est, eum qui spondet pro eius conversione) eum, qui ita deducitur (supple per sponsorem ad hierarcham) beata disunitas in communionem sui recipit, eique lumen suum quasi signum tradit dum divino eum mentem officit, fortisque ac ordinis eorum, qui divino nomine permoti sunt, participem facit: quae omnia significat signum Crucis, quod Pontifex dat venienti, sacerdotumque salutaris illa descriptio, &c. nempe quā nomen accedentis, & sponsoris scribitur.

Ex his nescio unde possit colligi ex mente Dionysij, aut ex verbis textus, cum agere de Baptismo, in contemplatione, namque exponit mysticam significacionem cæteromialium, quæ præparant, & præmituntur ad Baptismum: de quibus egit in titulo præcedenti de Sacramento illustrationis, ybi ipsæ cæteromialia, sicut ordine suo proponuntur, ita etiam in contemplatione mystica easdem, ordine suo exponuntur.

Primum ergo est, ut accedens ad Baptismum querat sponserem aliquem ex initiatib[us], petens ab eo, ut ad Pontificem se adducat, & vix omnis sua deinceps curam agat: alter spondet, & perducit ad Pontificem. Pontifex proponit ei fidem, & quid agere debeat, & conuocat Ecclesiam eum in concilium adducens, querit quid petat? altero respondente, prout edictus erat a suscepore. Respondeat ei ignorantiam, & vitam inculans suam, se velle Pontifice sequestro, ad ea, quæ sunt salutis, admitti. Pontifex exponit normam, querens deinde, an velit eam obseruare, & illo respondent se velle, *Cum promisi, inquit, manum suam capiti ad mox, eoque signo Crucis signato, sacerdotibus imperat, ut visi, & sponsoris nomina in libro perscribant.* Hoc ipsum patet ex cap. 5. in contemplatione: *Signum, inquit, figura Crucis impressum, omnium simul corporis cupiditatum, cessationem, diuinaque vita imitationem.* Hæc est prima cæteromia, quæ inter Catechumenos recipitur; sequuntur deinceps reliqua, ut spoliatio, insufflatio, exorcismi, abrenunciations Satanae, professiones fidei, vñctio, ac tandem eum sacerdotibus tingendum tradit. Illa ergo, quæ præmisit hic, mfrta in contemplatione declarat, & hac cæteromia designari, nempe per manus impositionem, & signum Crucis, & inscriptionem, de qua cæteromia Tertullianus de coron. militis. Cyprianus in epistola 56. & 63. Augustinus in symbolo lib. 2. & lib. 4. cap. 1. Gregorius Magnus in Sacramentario, & alijs.

Quæ ergo ibi Dionysius assertit de lumine, quod Deus concedit accedenti, nihil aliud designat præter vocationem, & inspirationem diuinam, quam suo ordine declarat Tridentinum siff. 6. cap. 5. & 6. ab hac enim sumitur conversionis initiu[m] primò per fidem, mox per recognitionem suipius: atque hæc ipsa Dionysius per pudorem eius, qui accedit, & eorum, quæ ad se attinent exploratam certam cognitionem: vnde post verba præmissa subdit, *Quæ & eum (supple accedente) annumerat iis, qui salutem consequuntur (scilicet Catechumenis) & sacrosanctis monumentis, cum illo etiam sponsorem consecrat, quasi vitalis ad veritatem via illum quidem amatorem verum (supple accedente), quod id est dicit, quia nondum peruenit) diuinis ducis (supple sponsoris) comitem, hunc autem certam inextranquamque ductu diuinitus tradito, eius, qui sequitur ducem, &c.* Mox explicat ceteras cæteromias suo ordine, antequam in fine ipsius capituli, ad ipsum Baptismum deueniatur, de quo tum

*Progressus ad
Baptismum
descriptus. A
Dionysio,*

21
*Quid initio
Dionysius?*

tum per se agit prius, non prius: euidens ergo est responsio Doctoris ad Sanctum Dionysium, eum nullà ratione intendere aliud, quām significationem mysticam illius cæmoniæ, per quam supponitur diuinâ vocatione acceditis ad fidem, & penitentiam per manus impositionem, datur ei lignum Crucis, ut tessera fidei, & incipit annumerari Christo, per descriptionem illam, quā annumeratur saluandis; licet adhuc non peruererit ad alia præparatoria, & sacramentalia, aut ad ipsum Baptismum, qui consequitur. Vnde expositione Soti, tam violenta est, quām ipsa sententia Dionysij malè applicata ad propositum.

22

Authoritas
Damasceni.

Adducitur etiam Damascenus, sed male: quia interrumpitur textus, & sententia Authoris; ita enim habet Damascenus: *Per Baptismum primitius spiritus assumimus, & principium alterius vite sicut nobis regeneratio, sigillum, custodia, & illuminatio, &c.* Quibus verbis nihil aliud denotatur, quām ipsum regenerationem, quāt in sacris literis, & Patribus intelligitur ipsum Sacramentum: quod perinde signum fidei appellat Tertullianus in lib. de spectaculis, cap. 4. & 24. Theodoretus lib. 4. Historie Ecclesiastice, cap. 8. Cyrillus Ierosolymitanus in præfatione catechistica tribuit ei plura epitheta, & inter alia quād sit *signaculum sanctum, & indeleibile*. Basilius exhortatione ad Baptismum, dicit characterem *incomprehensibilem*. Nazianzenus oratione 40. ex quo mutauit hunc modum dicendi Damascenus; *Domum, inquit, vocamus, gratiam, Baptismum, Vnctionem, illuminacionem, &c. regenerationis lauacrum, sigillum, &c. Sigillum, inquit, quia conservatio est, ac dominationis significatio*. Similiter Augustinus, qui variis in locis agit de charactere baptinali, sāpius agit contra Donatistas, hunc ipsum quandoque appellat Sacramentum Baptismi, vt lib. 2. contra epistolam Parmentiani cum comparans characteri militiae, qui in deserto correchtō non deletur, sed approbatur; & subdit: *An fortem minus habent Sacraenta Christiana, quām corporalis hec nostra, cum videamus nec apostolus carere Baptismo, quibus utique per partimenta redempti, non restituuntur; & ideo amitti non posse indicatur, &c.*

Hæc authoritates Patrum obscuram, & non certam faciunt probationem: quia appellationem sigilli, & characteris tribuunt ipsi Sacramento in recto, non autem effectui eius; & si quando effectui, vt ex Patribus suprà citatis patet, magis exprimunt gratiam sanctificantem, quām effectum alium, de quo iam disputamus, illud certum est baptizatum ob-signari in Baptismo; & hæc est veritas explicita ex Scriptura, & Patribus. An autem hæc ob-signatio facta sit ipsum Sacramentum suscepimus: an effectus gratia sanctificantis, atque ipsius iustitiae: an vero alia forma, de qua nunc loquimur: non ita explicitè declarant Patres; & hoc sensu dicit Doctor locis suprà citatis hanc probationem non esse quoad hæc omnino certam, id est, expressam, & conuincentem.

Ceterum, Patres intendisse veritatem Catholica-
licam, quæ traditione conseruabantur, non est dubium; & ita Scholasticæ eos intellexerunt, sicut & noster Doctor, qui assertit authoritates plures eorum non esse expressas, aut concludentes ex forma verborum explicita, non autem implicita intentione, & sententia. Ad cuius intellectio-
nem, & resolutionem aduertendum est, quād causa sumat denominationem ab effectu; & ma-

ximè in signo, & signato id verificatur, quia signum pro signato supponit: quando ergo Patres per appellationem Baptismi designant eius effectum, vt quād sit *illuminatio, gratia, signaculum, &c.* locutio est causalis, & usus signi prædicti pro suo signato; quod non obscure designat Nazianzenus loco præfato: *Quemadmodum, inquit, Christus huius dator, multus, ac disuersis nominibus appellatur; ita ipsum quoque donum varia nomina sortitur, sive id nobis ob miram quandam rei letitiam accidat, &c. sive quād multiplex huius beneficij utilitas, multas quoque appellationes nobis peperit, &c.* utilitas designat effectus Baptismi in anima, quā est medium ad salutem, à quibus multiplex appella-
tio sumi potest.

Accedit præterea cum Donatistis non fuisse controversiam primariam de effectu Baptismi (illi enim non affirmabant Baptismum ritè collatum posse iterari) sed de valore Baptismi; an scilicet extra seetam illorum, quam putabant solam esse Ecclesiam, celebrari validè possit, vt ab hereticis, vel etiam peccatoribus: Hinc Patres contra ipsos definiunt malitiam ministri non derogare Sacramento, & validum esse in fieri; sive autem vtantur appellatione Sacramenti, quod est signatio visibilis, per quam quis fit membrum Ecclesie visibilis, & annumeratur gregi, & per quam datur intelligi signatio invisibilis interna, & causatur; sive etiam appellatione ipsius effectus interni vtebantur, perinde ad intentum confurandæ heresis erat: quia neque Sacramentum ab effectu separabant, neque econtra, effectum à Sacramento, quia tum nulla fuit necessitas loquendi in sensu prædicto, & exclusio unius ab altero: sive ergo uno, sive altero modo loquantur, intendunt veritatem, de qua agimus in proposito: vnde Augustinus de Baptismo, lib. 6. c. 1. contra Cresconium lib. 1. cap. 30. tract. 6. in Ioannem epist. 50. & 23. contra Parmentianum loco citato, vbi contendit non solum Baptismum validum esse apud hereticos, qui ritum Euangelicum non destruunt, neque posse iterari: sed assertit baptizatum recipere characterem dominicum.

Ex his patet ad ea, quæ Doctor obiicit, §. *Hoc etiam confirmatur, &c.* ex autoritate Augustini, & Patrum: rationes etiam ibidem adductæ ab ipso infra soluuntur: reliqua huius quæstionis suprà tractata sunt. Et quidem Gabriel Vasquez disput. 134. cap. 1. response ad 2. ingenuè fate-
tur authoritates, quibus antiquiores Scoto vte-
bantur ad probationem characteris, esse nullius momenti, vt ipse Scotus, & alij posteriores aperi-
erit, inquit; sed melius dicto modo, quo ipse Scotus vtitur, cum limitatione interpretan-
dæ sunt præter illam Dionysij, nempe non esse ita expressas vt conuincerent; sicut neque illæ etiam authoritates, quas adducit ipse Vasquez, in hoc sunt expressæ, quantum ad propositum: vt patet supplendo authoritatem Basilij ex ver-
bis sequentibus, quibus vocat Baptismum char-
acterem incomprehensibilem; & Gregorius, quem citat, vocat *sigillum*; & Augustinus characterem, vt suprà notauimus.

Suarez etiam disput. 11. sect. 1. postquam citauit Patres: *Quoniam vero, inquit, haec omnia testimonia non evidenter cogere, ideo Scotus diff. 6. quæst. 9. dicit facile exponi posse ipsum Sacramentum Baptismi, verbi gratia, esse characterem; & ideo concludit sola au-
thoritate Ecclesie nos cogi ad ponendum characterem.* Sed quamvis verum sit Ecclesie authoritatem habere.

Baptismus
cum dicitur
signaculum?

Nazianzen.
Est denomi-
natione causa-
lis ab effectu.

Controversia
Patrum cum
Donatistis.

24

Vasquez.

23
Patres etiam
comprehendis-
se veritatem
Catholica-
characterem.

principias partes in hoc negotio; tamen ea supposita intelligimus memorem Sanctorum fuisse in eadem significacione de charactere loqui; & sine dubio multa ex dictis Sanctorum melius predicto modo intelliguntur, &c. Quibus verbis optimè artigit scopum Doctoris, & mentem à nobis expositam.

25

Responsum ad argumētū principale obiter dicit, quod potest dici, quod Circumcisio impræserit characterem, quia fuit ianua legis Mosaicæ: hæc apud nos frequens est, nec est improbabilis. Cærerūm, puto oppositum verius dicit, tum quia Patres Græci non tribuunt Circumcisioni alias obsignationem quam externam, quam recipiebat, inquit Chrysostomus, more pecudum ludzi; & per hoc opponunt eam Baptismo, qui dat internam. Deinde non fuit congruum hunc characterem dari assimilatiūm Christo, donec ipse Christus subsisteret. Tertiū denique, quia Circumcisio, ut ipse sustinet dicit. 1. huius quæst. 6. non dabat probabilitatem gratiam adulto: nulla ergo fuit necessitas characteris in ipsa, qui disponeret ad gratiam, quia non poterat sufficiere: quod verd̄ fuerit indelebilis, sufficiebat signatio externa cum Dei ordinatione. Quartū remedium legis naturæ etiam non videtur impressisse talem characterem.

De hac re nihil constat; tenendo priorem, re-

*Altera pars
sufficitur.*

spondi potest ad illud ex Patribus, quoad differentiam obsignationis inductam inter Circumcisionem, & Baptismum, magis ipsos intendere illam signationem, quæ est per gratiam, quam probabant contra Iudeos, non datam fuisse in Circumcisione eo modo, quo supra in dicta quæstione diximus. Ad secundum: illa congruentia non vrgit affirmando characterem esse quid absolum: quia ad alios effectus distinctionis, & dispositionis permanentis ad gratiam dari possit. Ad tertium transeat antecedens, & negatur consequentia. Ad quartum similitudine rationis, posset dici in remedio legis naturæ datum fuisse characterem, quia alias foeminae non æquipararent masculis in donis supernaturæ libus, si per Circumcisionem daretur character, & non per ipsum. Res est obscura hinc, inde, quamvis argumenta Soti contra priorem sententiam, ex ineffacia legis ad salutem, non multum vrgent, ad qua supra responsum est: vide ipsum dicit. 1. quæst. 4. art. 1. in fine. Argumentum quod in initio ad oppositum adducit est fundamentum à ratione; vnde probetur veritas, ex eo quod Baptismus sit initerabilis, debere relinquere aliquem effectum permanentem, qui dicitur character, eoque potissimum vrgent moderni hereticos à ratione.

Q V E S T I O X.

An character sit forma absoluta?

Alensis 4. p. q. 19. m. 1 art. 1. & 2. D. Bonau. hic art. 1. q. 1. Rich. d. 5. art. 2. q. 1. D. Thom. 3. p. q. 63. art. 2. Suarez ibid. 11. scđ. 2. Durand. d. 4. q. 1. Sotus d. 1. q. 4. art. 2. Alber. hic art. 3. Vide Scot. 7. Physic. q. 4..

I.
Argum. 1.
Cap. 5.

D secundum sic proceditur, & arguitur quod character non sit forma absoluta; quia secundum Philosoph. 2. Ethicor. tria sunt in anima, potentia, passio, & habitus: character non est in potentia: patet, quia non est naturaliter in ipsa anima: nec est passio, quia est forma permanens: nec habitus, quia habitus est secundum quem habens bene, vel male potest operari: character non est principium alicuius operationis bonæ, vel malæ. Non bonæ, quia potest stare cum peccato mortali: non malæ; patet, quia est donum Dei, & effectus Sacramenti: ergo si illa diuisio Philosophi sufficienter euacuet formam absolutam in anima, sequitur propositum.

Argum. 2.

Item, si esset forma absoluta, non potest poni, nisi de genere qualitatis: patet discurrendo per alia genera: non enim est substantia, quia aduenit post esse completum substantiaz: non est quantitas, patet, quia forma spiritualis, & incorporeæ: & sic discurrendo de aliis, qualitas autem poni non potest. Probatur discurrendo per species qualitatis.

Argum. 3.

Præterea, forma absoluta habet aliquam operationem propriam: character autem non habet aliquam operationem propriam: ergo, &c.

Argum. 4.

Præterea, forma absoluta accidentalis quæcumque est debole ab illo, in quo est: quia ab eodem potest deleri de subiecto, à quo imprimitur in subiectum faltem à Deo: quia ex quo est posterius suo subiecto, non est contradic̄tio, quod non insit: character simpliciter est indelebilis: ergo, &c.

Ratio opp.

Oppositum, character est dispositio ad gratiam; gratia autem est forma absoluta: ergo, & ista forma, quæ est dispositio ad eam, erit absoluta. Nam dispositio propria videtur esse eiusdem generis cum forma, ad quam disponit. Præterea, character est principium assimilandi baptizatum Christo, vel alteri baptizato: similitudo autem est unitas fundata in qualitate: ergo character est qualitas.

S C H O L I V M.

Ponit sententiam D. Thom. scilicet characterem esse formam absolutam; quam probat quatuor rationibus.

Hic dicitur^a, quod character est forma absoluta. Ad quod adducuntur quatuor rationes. Prima talis est: Mutatio non est, nisi ad formam absolutam, ex 5. *Physic.* ad characterem est mutatio: patet in ficto baptizato, qui nihil nouum accipit in Baptismo, nisi characterem. Secundò sic: Relatio non est fundamentum relationis, quia tunc esset processus in infinitum: sed character est fundamentum multarum relationum: est enim fundamentum similitudinis, ut est argutum: & etiam fundamentum illius relationis, quam importat signum, quia character est signum memoriarium respectu Sacramenti suscepiti: est etiam fundamentum configurationis, sive obligationis ad Christum. Tertiò sic: Relatio non est potestas aliqua, neque activa, neque passiva, quia neque principium agendi, neque patiënti; character autem est potestas aliqua, utpote character Baptismi est potentia passiva, per quam homo fit capax aliorum Sacramentorum: character autem ordinis est potentia quædam activa ad multos actus sacros in Ecclesia: ergo, &c. Quartò sic: In quolibet Sacramento causatur aliqua relatio ad actionem, vel passionem in anima suscipientis Sacramentum: & tamen non in quolibet imprimitur character: ergo character non est talis relatio: ergo aliqua forma absoluta.

C O M M E N T A R I V S.

¹
Prima senten-
tia.
Alensis.
D. Thom.
Richard.
Secunda sen-
tencia.
Parisiensis.

Durandus.
Vasquez.
Soto.

Vasquez in-
terpretatur
Doctorum.

Relations
extrinsecus
aduenientes
esse reales.

^a **H**ic dicitur quod character est forma abso-
luta, &c. Hæc sententia est Alensis, &
D. Thomæ, quem sequuntur eius discipuli; Ri-
chardi, & magis communis, quam ut probabili-
tatem teneret etiam Doctor. Secunda sententia est
Guillelmi Parisiensis loco citato in commento
præcedentis questionis in principio, qui ex in-
stituto probat non esse formam realem absolutam, aut respectuam, sed rationis. Hanc sequitur
Durandus & Vasquez *disp. 13. 4. cap. 2.* eam
probabilem existimat, sicut & Soto loco citato
art. 2. in quantum afferit non esse aliud ab anima diuersum; hoc non obstante posse terminare
actionem sacramentalem: Vasquez autem in
eandem sententiam, vel non multum diuersam,
nostrum Doctorem citat, ex ea sententia, quæ putat ipsum benignè interpretandum, quando asserit dari relations extrinsecus aduenientes, &
non rectè ab aliis intelligi, qui, vel non lege-
runt Scotum, vel non intellexerunt. Putat ergo
& ibi, & *1. part. quest. 115. cap. 2.* cum intendisse
fundamentum talis relationis, quam for-
mat intellectus: sed hæc futilia sunt; quia *ex 1.*
dist. 45. ex 3. dist. 1. quest. 1. & hic, & infra, dist. 12.
quest. 1. ad 4. dubium, dist. 10. quest. 2. dist. 13. quest. 1.
43. quest. 5. & aliis in locis, & communis vtriusque

scholæ sensu manifestum est, quid Doctor intel-
ligat per relations extrinsecus aduenientes, quæ
les constituit reales, & non rationis: hic au-
tem eum loqui de reali relatione, est extra con-
trouersiam.

Tertia ergo sententia Doctoris problematica
asserit eum posse saluare characterem, dicendo
esse absolutam formam, vel respectuam extrin-
secus aduenientem, à quo discordant Nominales,
in eo solum, quod totum genus relationis ex-
cludunt in creatis, ut distinctum à fundamento.

*In hoc §. ipse proponit fundatum asseren-
tium esse qualitatem absolutam; primò, quia ad
characterem datur mutatio, verbi gratia, in ficto,
qui nihil recipit præter characterem; sed mu-
tatio non est ad relationem 5. *Physicorum.* Secun-
dò relatio non est fundamentum alterius relationis;
sed in charactere plures relationes fundantur; verbi gratia, similitudinis, signi, &c. Ter-
tiò, relatio nō est potestas activa, vel passiva; non
sic character, quia est potestas aliqua passiva in
Baptismo, quæ homo fit capax aliorum Sacra-
mentorum; in ordine est activa ad actum ordinis.
Quartò, quia in quolibet Sacramento causatur
aliqua relatio actionis, & passionis, quamvis in
quolibet non detur character.*

²
Sententia Do-
ctorum.

Fundamenta
quibus affer-
tur esse qua-
litatis, & non
relatio.

S C H O L I V M.

*Refutat D. Thomam. Primò, ex ipsius definitione data de charactere. Secundò, ostendendo contra
eius primam rationem, dari mutationem ad respectum extrinsecum, de quo infra d. 13. q. 1.
& 3. d. 1. quest. 1.*

Contra istud^b, & primò contra opinantem ex dictis eius, quia contradicit sibi: ipse
enim dicit hanc esse definitionem characteris. Character est signum communionis fidei,
& sanctæ ordinationis datum à Hierarcha, vel quod est signum communionis diuino-
rum, & sacræ ordinationis fidelium. Quomodocumque sic, vel sic definiatur, dicit quod
signum ponitur in definitione characteris, ut genus. Ex hoc arguitur, quod character
non potest esse forma absoluta, quia ad quiditatem formæ absolutæ non pertinet
essentialiter aliquis respectus: quia tunc illa quiditas esset ad se, & non esset ad se: nec

³
Arguit cō-
tra D. The-
mam.

etiam potest dici, quod relatio ponatur ibi tanquam genus, & non sit verè genus, quia hoc modo in definitione accidentis ponitur subiectum; patet autem quod relatio non est subiectum absoluti, nec etiam ratio receptiva.

Præterea, sicut non sunt ponenda plura sine necessitate, ita quando aliquid ponitur præcisè propter aliquid, non est illud ponendum perfectius quam requiratur ad illud aliud, vel quam possit ex illo alio concludi: nam illa perfectio vltior, quæ ponetur, frustra poneretur. Sed propter illa omnia, propter quæ ponitur character, non est necesse, quod fit perfectio absoluta: possunt enim ista omnia etiam saluari sufficienter, si sit forma aliqua relativa: ergo superflue, & sine causa ponitur esse forma absoluta.

Dari mutationem ad respectum extrinsecus aduenientē. Vide Scot. 3. d. 1. q. 1. Et infra d. 13. q. 1.

Minor patebit soluendo rationes. Prima enim accipit maiorem falsam. Quod probo duplizer, primò, per rationem: secundò, per auctoritatem. Primò sic: Respectus non potest magis intrinsecè aduenire fundamento, quam quod necessariò sequatur ipsum, posito termino: quia omnino non potest inesse fundamento, circumscripto termino: quia tune non est respectus, sed forma absoluta: ergo si aliquis respectus potest extrinsecus aduenire fundamento, sequitur quod non necessariò sequitur fundamentum, etiam termino posito: ergo ille respectus potest esse nouus omnino sine nouitate fundamenti, vel termini: ergo ad eius esse nouum potest esse aliqua mutatio, quia non est ad aliquid absolutum. Quia si dicas respectum aliquem aduenire extrinsecus subiecto, non tamē fundamento, hoc nihil est, quia relationes intrinsecæ, utpote similitudo, quæ consequtur albedinem, & huiusmodi, possunt extrinsecus aduenire subiecto, quia fundatum de novo aduenit: ergo si illæ sunt intrinsecæ, & aliae extinsecæ, erit differentia carum in comparatione ad fundatum.

4 Præterea, agens naturale non potest agere de novo, nisi aliquid ponatur nouum, vel in ipso, vel in passo, vel habitudo noua eorum (hoc apparet, quia omnibus istis uniformiter se habentibus, uniformis erit actio; cum tale agens agat ex necessitate naturæ:) ergo si aliquod agens naturale habet aliquam actionem nouam, vel erit aliqua forma absoluta ante istam actionem nouam in agente: vel alia noua in passo: vel habitudo noua agentis ad passum. Sed nec primum, nec secundum est necessarium. Potest enim ignis de novo agere in lignum, absque hoc quod ante istam actionem ignis recipiat nouam formam, vel lignum, quia prima forma absoluta, quam recipit lignum, est per istam actionem: ergo est noua habitudo ignis ad lignum absque omni nouitate formæ absolutæ. Hoc patet experimentaliter, quia actio eodem modo se habente, secundum potentiam actiua, & passiuo secundum potentiam passiuam proximam, si fuerit aliquod

Text. 19. & inde. Quomodo non detur motus in Ad aliquid, Vbi, respectus & auctus. & tamen vbi non est nisi respectus quidam corporis circumscibentis ad locatum, vel locati ad corpus circumscribens.

C O M M E N T A R I V S.

3 b *Contra istud, &c.* Hic posset fusiùs tractari Cilla quæstio de essentia, & differentia relationis extrinsecus aduenientis; sed quia hæc ex professo tractatur *infra dist. 13.* non est visum iam plurimum inhærcere; est enim Philosophica difficultas, quam non libenter rei Theologicae admisco, nisi per se necessaria sit ad eius declarationem. In hac autem difficultate, quæ obscurata est, sufficit tantum attingere quid dici possit, vt natura characteris saluetur, quoad illas proprietates, quæ ei conueniunt, iuxta sensum Theologorum; idéoque Doctor tenet problematicè esse absolutum, vel respectuum. Respectuum esse docuerunt antiqui, vt videre est apud Alensem; aliqui enim dicunt esse relationem rationis, vt suprà tenuerunt cirati; aliqui relationem de prædicamento *Ad aliquid*, vt Albertus; aliqui partem absolutum, partim respectuum importare; & ab hac non multum abhorret sen-

tentia D. Thomæ, prout characterem definit. Aliqui ponebant eam figuram in quarta specie Qualitatis, & sic de necessitate importat relationem. Hi varij modi dicendi proueniunt magis ex quæstione Philosophica, quam Theologica; quia nempe hanc, vel illam proprietatem characteris ita declarant, vt ex ea coniiciant realitatem eius, & speciem Physicam,

Sequendo ergo textum Doctoris vt facet, impugnat rationem D. Thomæ, primò ad hominem; quia definit characterem per genus signi, quod relativum est; idem autem nequit esse absolutum, & relativum simul; quod patet ex prima diuisione entis in absolutum, & respectuum; inter diuidentia autem per se aliquod tertium, talis est oppositio, vt nihil contentum sub uno, posset esse species, aut differentia per se alterius. Si dicas hoc verum esse in ente prædicamentali tantum, & non transcendentali. Contrà, non

4 *Impugnatio sententia D. Thom. ex divisione entis.*

*Dividentia
non coinci-
dunt.*

quæ ens prædicamentale hoc ipsi contingit; sed quæ diuidentia opponuntur; sicut & diuīsa, aliās non essent diuidentia per distinctionem sui, & constituti ab aliis.

*Divisio per
extrema co-
tradictiones.*

Si dicas verum esse in relatiis prædicamentalibus, non autem transcendentalibus. Contrà, hæc diuisio est entis transcendentalis per modos essendi oppositos, qui reducuntur ad extrema contradictionis, non magis in prædicamentalibus, quām transcendentalibus: si ergo diuisiones alia entis: verbi gratiâ, in substantiam, & accidens, ex diuerso modo essendi, qui implicat extrema contradictionis, est talis, ut nihil possit esse simul substantia, & accidens; ita nec relatiuum, neque absolutum possunt facere vnum per se, per modum alicuius ex determinabili, & determinato, seu quasi actus, & potentia.

*Character
ponitur in
prædicamen-
to.*

Accedit, quod character ponatur in prædicamento: ergo secundūm differentiam, & genus debet spectare ad prædicamentum idem, eo modo quo differentia reducitur ad prædicamentum: ergo vel ad prædicamentum absolutum, vel respectivum; & consequenter constituiri, vel ex solis absolutis, vel ex solis respectiis.

*Superfluitas
collenda.*

Secundò, sicut non sunt multiplicanda entia sine necessitate, ita etiam non debet poni aliqua ratio particularis entis, nisi prout necessitas exigit, quia eadem ratio vitandæ superfluitatis, quæ excludit ens quoad substantiam, excludit etiam quoad modum, qui, excedit perfectionem, & necessitatem effectus: omnes autem proprietates characteris poni, & saluari possunt absque forma absoluta, ut est assimilare; distinguere; significare gratiam sui Sacramenti, tanquam dispositio permanens, & forma quædam

prior significat sequentem, conformare Christo, &c. ergo saluari potest hæc ratio in sola relatione. Quod si dicas supponi dari posse relationem nouam realem, quæ terminare possit mutationem, quod negat ratio prædicta, ac proinde argumentum esse nullum, & ex non concessu. Hanc responsonem elidit respondendo ad rationem D. Thomæ dicendo maiorem eius esse falsam.

Probat autem falsitatem eius, respiciendo ad intentum arguentis, quod est ad relationem non esse mutationem, quod importat Maior, quæ est negativa, & intendit de mutatione, quæ propriè mutatione est ex 5. Physicorum textu 10. Fundamentum autem huius est, quia seclusa actione extrinseci agentis, resultat relatio in fundamento, ex natura eius, positio termini: neque est maior connexio relationis ad fundamentum, quæ ad illud seclusa alia mutatione, sequatur, quām hæc: ergo, inquit Doctor, si esset aliqua relatio extrinsecus adueniens, & non ex natura fundamenti, & termini necessariò sequens, sed ex actione agentis extrinseci, quæ etiam potest non esse, quamvis fundamentum, & terminus existant, quia illa actio ad illam potest non poni (hæc distinctionem insinuat inter relationem intrinsecus, & extrinsecus aduenientem) posset illa esse noua, sine villa nouitate fundamenti & termini, quoad absoluta: talis ergo posset poni character. Huiusmodi relations dari probat: quia tales sunt actio, passio, rbi, vt probat in litera, expōnendo Philosophum, qui admittit loco citato mutationem propriè dictam ad rbi, quod non est aliud, præter locatum, & locum, quām relatio. Omitto hæc responsones aliorum: quia alias recurrent.

*Dari relatio-
nes extrinse-
cis aduenie-
tes.*

S C H O L I V M.

Refutat secundam rationem D. Thome, offendens unam relationem fundare aliam, nec inde dari processum, & saluans omnia que attribuuntur characteri, sine villa forma absoluta. Refutat etiam tertiam rationem eius, offendens, potestatem ministerialem confidere posse in respectu.

Secunda * ratio etiam habet maiorem falsam, scilicet quod relatio non potest fundare relationem: quia secundūm Euclidem 5. Geometria in principio, proportionalitas est similitudo duarum proportionum: ergo super proportionem, quæ dicit formaliter relationem, vel super vnitatem eius, fundatur similitudo. Et si arguas, similitudo est vnitas in qualitate secundūm Philosoph. 5. Metaph. Respondeo, et si uno modo *quid*, ap- proprietur generi substantiaz, & eodem modo *idem*, & *diuersum*, quæ consequitur *quid*, inquantum *quid* fundatur in substantia: & *aquale* in vnitate quantitatis strictè acceptæ. *Simile* in vnitate qualitatis: tamen alio modo accipiendo, in omni genere inuenitur *quid*, accipiendo rem illius generis præcissimè: & inuenitur *quale*, accipiendo formam in isto genere in ratione formæ: & inuenitur quantitas virtualiter, & sic in omni genere inuenitur *idem*, *simile*, & *aquale*. Hoc modo, & possunt habentes relationes vnius speciei dici similes secundūm vnitatem vnius relationis: sicut habentes vnam formam substantialem secundūm speciem, possunt dici similes secundūm substantiam.

Et quod adducitur de secunda relatione, quæ fundatur in charactere, scilicet signi. Respondeo, si signum est secundūm Augustin. de doct. Christiana, *quod præter notitiam, quam ingerit sensibus, aliud facit in cognitionem venire* (quod verum est non solum de signo sensibili, accipiendo sensum strictè pro sensu corporali: sed verum est etiam de sensu in corporali, accipiendo sensum generaliter pro potentia cognitiua) tunc dico, quod nihil est ex cuius cognitione non possit deueniri in cognitionem alterius, saltem vt ex cognitione posterioris in prius, quin illud posterioris possit dici signum: & sic concedo, quod super relationem aliquam realem potest fundari relatio signi ad aliquid prius: sed talis relatio non tantum ducit in cognitionem sui, sed etiam alterius; & hoc modo si quis vi-

*Relatiofun-
dat relatio-
nem.*

Text. 20.

*Idem, simi-
le, & equa-
le, in omni
genere inue-
niuntur.*

*Definitio si-
gni ex Au-
gustine.*

deret paternitatem in suo fundamento, posset esse signum rememoratum actus generationis præteriti: & isto modo in proposito; & maximè non est hoc inconueniens, quia ista relatio signi non est, nisi relatio rationis, loquendo de signo instituto ad placitum, cuiusmodi est character respectu suscepti Sacramenti.

⁶ Quod additur ibi de relatione configurationis, sive obligationis, non cogit. Poteſt enim religiosus per votum religionis obligari ad seruandum religionem, & qui fecit homagium per actum faciendi homagium obligari domino suo, & vniuersaliter in talibus, per promissionem præcedentem: & tamen non est ibi aliqua forma absoluta, super quam fundatur ista obligatio; nec forte aliqua relatio nisi rationis. & ita abundantanter posset saluari ratio obligationis, si poneretur relatio realis, sicut filiatio in filio posset esse fundamentum alicuius habitudinis filij ad patrem, puta obligationis ad dilectionem naturalem, etiū possibile esset filiationem solam esse.

De hoc di-
ctum est 2.
d. 1. queſt. 4.
& 5.
In relationi-
nibus ratio-
nis dari
processum.

⁷ Et ad illam probationem, quod tunc esset processus in infinitum in relationibus. Dico, quod non valet de realibus relationibus: quia aliqua est relatio ultima, in qua non potest fundari alia realis, sicut aliquid est accidentis ita ultimum in entibus, quod non potest ulterius esse subiectum alicuius accidentis: & ideo non sequitur, si accidentis potest esse in accidente, quod in accidentibus est processus in infinitum. De relationibus tamen rationis bene concedo quod ibi potest esse processus in infinitum, quia qualibet ratio sive realis, sive rationis, potest ulterius fundare aliam relationem rationis.

Tertia etiam^b ratio non valet, quia vel æquiuocat de potestate, vel habet unam propositionem falsam. Si enim accipiatur potestas simpliciter ad aliquem actum, qui sine illa potestate simpliciter non posset haberi, sic nego characterem esse potestatem. Nam baptizatus in nullum actum simpliciter potest, in quem non posset non baptizatus, & hoc sive loquendo de actu in quem potest actiue, sive de actu, quem quodammodo potest ab alio recipere: ita enim posset non baptizatus inungi chrismate, sicut baptizatus, & ita posset abluerre sicut baptizatus.

P.Thom.in
4.d.14. art.
3. queſt. 2.
Potestas mi-
nisterialis
cōfiteretur po-
test in rela-
tione ratio-
nia.

Si autem loquamur de potestate non simpliciter, sed ministeriali, hoc est, per quam aliquis fit conueniens minister alicuius principalis agentis, & sine illa potestate non esset conueniens minister principalis agentis; talis potestas non oportet quod sit forma absoluta: immo sufficit in multis, quod sit tantummodo relatio rationis. Quod probatur secundum eos, quia Episcopatum non dicunt esse ordinem ultra Sacerdotium: & tamen Episcopus habet potestatem talem ministerialem, quam non habet non Episcopus, est enim conueniens minister in aliquo actu, cui Deus assistit, ut in actu ordinandi: & non similiter assisteret, si alter non Episcopus exequeretur similem actu. Consimiliter constitutus iudex si ferat sententiam, sententia tenet: prius autem non tenuisset, quia sententia à non suo iudice lata, nulla est ipso iure: nec tamen ille iudex, nec ille Episcopus habet aliquam formam absolutam realem, nec forte relativam, nisi tantum rationis, quam prius non habebat. Per illam enim relationem rationis, quā ipse à principe instituitur iudex, voluntas principis ratificat sententiam ab eo latam, & vult eam obseruari: non autem ratificat sententiam alterius non constituti iudicis, nec vult illam obseruari. Et ita iste per illam habitudinem ad voluntatem principis, habet potestatem ministerialem respectu principis, ut principalis agentis ad aliquem actum conuenienter exequendum ministerialiter, quem sine tali relatione non posset conuenienter exequi, & multo magis posset relatio realis, si inesset, ponit talis potestas conuenienter exequendi ministerialiter aliquem actum. Patet enim quod filius, quā filius potest habere aliquam auctoritatem exequendi aliquem actum in domo patris, quem non potest non filius. Et iterum, nepos habet aliquam auctoritatem exequendi aliquem actum, licet inferiorem, quem non potest non nepos: & potestas ista sic, vel sic præcipiendi, vel imperandi non est nisi cognatio, vel filiatio.

8

Sic etiam appetit ad illas potestates, de quibus arguitur in speciali. Nam potestas ordinandi, & confirmandi, si est actiua, non est nisi ad ministrandum conuenienter in tali actu tali domino, ut ipse ad actum ministerialem huiusmodi assistat, operando principaliter, eo modo quo non assisteret simili ministerio exhibito ab alio.

Character
baptisma-
lis est po-
testas relati-
onis, &c.

Baptismalis, si ponitur potestas passiua, non ponitur passiua, nec ut receptiua, neque ut ratio recipiendi: nihil enim absolute potest recipere anima baptizati, quod non possit recipere anima non baptizati: sed est potestas quædam relativia de congruo ordinata à principali agente disponente agere in passum habens talem formam, & non in aliud passum. Talis autem forma relativia de congruo respectu alicuius agentis principalis voluntarie potest esse sola relatio: sicut aliquis disponit agere aliquid in aliquem, quia filius, vel quia consanguineus, nolens aliquid simile causare in non habente talem relationem.

6
impugnatio
secunda re-
lationem.
Relacionem
fundari posse
in altera re-
latione.

Varia deno-
minations
superadicta
relationibus,
ut subiectu
denominatio.

7
Obiectio.

Responso pri-
ma.

Relatio est
ratio cognoscendi aliud.

-cognoscimus
Deum ex crea-
turis per viam
dependency.

a Secunda ratio habet etiam Maiorem falsam, &c. Oppositum Maioris probat, quia fundatur proportionalitas, qua est similitudo duorum proportionum in ipsis, quæ relationes sunt secundum Euclidem quinto Geometriæ, & sicut quid dicitur de omnibus generibus, & en, ita & unum: ergo relationes primi generis, quæ fundantur in unitate, & numero, etiam innenuntur in genere relationum, & sic de identitate, & aequalitate, suo modo: sic relatio que distinguitur realiter à suo fundamento, est ens finitum creatum: ergo productum à Deo: ergo dependens: sic etiam est dependens à causis proximis, in suo esse, per modum effectus: ergo dicit relationem effectus.

Item inhærent relationes subiecto per modum accidentis, & constituant subiectum & fundamentum suo modo, sicut formæ alia: ergo dicunt rationem cause, & causati, quæ sunt denominations relationes, & posteriores sua entitate. Item distinguunt constitutum realiter ab alio, ut patrem à filio, dicunt etiam oppositionem ad inuicem. Si ergo character esset relatio, nihil obstat, quin fundaret relationem similitudinis, quatenus hæc vagatur per omnia prædicamenta, distinguatur realiter, vel non distinguatur, parum refert, quia quounque modo sumatur, esset posterior; sicut proprietas posterior est natura suo subiecto, & inhærentia ipsa relatione, sine distinctione reali vtriusque, manente solo formalis, rationis, & volueris.

Fundaret etiam relationem signi, eo modo, quo Augustinus definiuit signum respectiū ad intellectum, ex cuius cognitione posset quis deuenire in cognitionem fundamenti, ut prioris: esset etiam signum rememoratum actus præteriti, ut si quis videret paternitatem in suo fundamento, recordaretur generationis præterita.

Sed obiecties contra hæc, quod relatio cognoscitur per sua extrema: ergo non extrema per ipsum: & conseqüenter nequit fundare relationem signi per modum etiam posterioris ad prius, cum non sit ratio cognoscendi prius, neque per se, neque per suam speciem cognoscibilis sit: ergo hæc doctrina non est realis, aut fundata. Respondeatur illud principium esse Philosophi, & verum esse respectiū ad nos, quoad primam cognitionem, quæ sit virtute alicuius obiecti motui: non sequitur tamen quod cognitionem ex obiecto terminatio, tanquam ex ratione cognita, quia relatio, ut cognita potest esse ratio cognoscendi suum fundamentum, & terminum, cognitione magis distincta, quam fuerit prior: sic ex cognitione causalitatis, & dependentia, quæ sunt relations, cognoscimus Deum ex creatura, & per inquisitionem, tam Physicam, quam Metaphysicam cognoscimus eius omnipotentiam, & eum esse primum motorem, quod alias non cognoscemus viā naturali, per solam cognitionem entis creati subratione absoluta. Sic etiam relatio ut cognita est ratio cognoscendi ordinem, & dispositionem vniuersi, & totius natura inter se. Et si loquamus de cognitione cause per effectum, illa etiam à posteriori non est ex absoluta cognitione effectus subratione entis, nisi cognoscaturordo, & respectus eius ad causam, à qua sit, quia effe-

ctus, saltem æquiuocus, non includit virtualiter, formaliter, aut eminenter suam causam in esse, aut cognosci hoc modo: hinc etiam ubi nullus est respectus, necessarium est, ut intellectus negotietur, & formeret respectum rationis, quales sunt intentiones logicales tanquam rationes intelligentiæ substrata, quod spectant impositiones vocum, & signorum ad placitum.

Respondet secundò, illud principium verificari propriissimè, spectando naturam rei de relatione extrinsecus adueniente: quæ sicut in esse causatur ab extremis, ita etiam in cognosci, quoad primam sui apprehensionem: quæ ratio non currit in relatione extrinsecus adueniente, quæ ab extremis non causatur: id est que motus, & figura, quæ sunt relations, cadunt sub sensum tanquam sensibilia communia, & probabilis est eas habere species proprias, quamvis supponant motionem sensibilis proprij. Quamvis ergo relatio extrinsecus adueniens non intelligatur, non cointellectus extremis, non tamen necessariò per extrema intelligitur, & sic nihil obstat, quin primò etiam mouere possit intellectum ad cognitionem extremitorum.

Respondeatur præterea tertio, illud principium Philosophi intelligi respectiū ad cognitionem nostram, pro hoc statu, quam ipse existimauit esse ex natura intellectus nostri, & potentiarum, cum dependentia à sensibus, ac proinde nullum statuit obiectum motuum intellectus nostri, nisi quidatem rei sensibilius: nec intellectus Angelici forte, nisi propriam essentiam. Econtrà Doctor noster in 1. dist. 3. quæst. 3. statuit obiectum motuum intellectus creati esse ex natura potentiarum, omne ens finitum, vel absolutum, vel respectuum, quod non est ad Deum, ut ad terminum, quod nunc suppono: hoc ergo dato, principium illud Philosophi non currit, nisi pro cognitione huius status. Character autem est obiectum motuum, & signum rememoratum, tenendo hoc ipsi conuincere ex natura rei respectu intellectus abstracti, quia est aliquid supernaturale, & spirituale, ac proinde ratio illa, aut obiectio non concludit respectu eius, nisi in ordine ad statum præsentem, qui non extenditur ad cognitionem rei spiritualem in se, & supernaturalem, nisi per fidem, quæ tantum docet esse aliquid impressum in anima per modum effectus indelebilis: quid autem sit, non exponit: ex quo patet ad obiectiōnem.

Subiicit præterea Doctor hanc relationem signi in charactere non esse realem, sed ad placitum, maximè respectu Sacramenti præteriti, a quo tantum moraliter, & non physicaliter causatur: hæc autem potest esse non solum in relatione teali, sed etiam in aliquo non reali. Perinde subiungit de relatione configurationis, seu obligationis, quia hæc obligatio potest sequi etiam ad votum, homagium, promissionem, præceptum, contractum, & huiusmodi, quibus præmissis manet persona obligata, quamvis post actum non sit aliqua forma absolute permanens.

Est ergo hæc relatio rationis, vel ut alij vocant moralis, & instare ad hæc omnia licet in ipso Sacramento, quod dicit relationē signi, & configurationis externæ, & obligationis ad Christum, & legem, cuius est professio, & distinctiūm membrorum visibilis in Ecclesia militante, quia non iudi-

Modi cognos-
tendi inten-
tionales, &
Logicales.

8
Responso se-
cunda.
Extrinsicus
adueniens
cognoscitur
per se, & pro-
priam specie.

Tertia re-
sponso.

Error Philo-
sophi.

Objectum mo-
tuum intel-
lectus pro hoc
statu.

Character po-
test cognosci
av intellectu
separato.

9
Relatio signi
in charactere
non est reali.

Idem de re-
latione configu-
rationis.

cat, aut cognoscit membrum à non membro per signa interna; hæc autem omnia perinde dicuntur de Sacramento in Scriptura, & Patribus, ac de charactere, quamvis solum dicant relationem rationis in Sacramento: ergo in charactere idem dicunt: ac proinde recte fundari possunt in relatione reali.

Postea subdit responsonem ad illud, quod infertur, nempe si una relatio fundaret aliam, daretur processus in infinitum. Responderet negando sequelam; de hoc vide ipsum in 2. dist. 2. quest. 4. & 5. vbi statuit hanc regulam: quoties fundamentum nequit esse sine termino, ad quem dicit respectum, tunc respectum non distinguiri realiter à fundamento: quia hæc dependentia arguit respectum, sine quo nequit esse ex dependentia fundamentali ad terminum, esse eandem sibi realiter, ut est creatura ad Deum, totius per se ad partes,

*Vnde habet
relatio vi sit
eadem fun-
damentorum?*

*Status in re-
lationibus.*

relationis ad subiectum, correlationis ad aliam correlationem propter simultatem. Procedendo ergo secundum eundem ordinem eiusdem relationis in specie, verbi gratiâ, similitudinis ad correlatiuam sibi, non distinguitur realiter ab ipsa: si verâ est ad aliam similitudinem, à qua non dependet secundum hanc simultatem, est diuersa realiter, & status est in tertia similitudine ex ratione præmissa.

Et si dicatur gratis hoc dici, respondeatur ex quo capite colligi possit idenitatis respectus realis ad suum fundamentum, nisi ex illo principio iam præmisso, nempe ratione dependentia: nam si hæc dependentia ex sententia aliorum probat

identitatem essentiali, à fortiori probat identitatem realem. Ratio autem quam assignat hic Doctor, est ad hominem, retorquendo argumentum ex communi sententia, & secundum paritatem, vt ostendit consequiam illam non excludere: principium autem ex quo sequitur, est per se notum, nempe in dependentia per se non dati processum.

b Tertiæ iam ratio non valeat, &c. Hæc ratio est, quod relatio non potest esse potestas activa, vel passiva, cuius contrarium competit characteri: ergo non est relatio, &c. Responderet Doctor

*Impagnatio
teria ratio-
nū.*

hanc rationem æquiuocare, vel continere propositionem falsam: æquiuocat, si sumat potestatem nunc in sensu morali, nunc in sensu physico: verbi gratiâ, in maiore sumendo potestatem pro principio agendi physico, vt appellat relationem; in minori vt determinat characterem in sensu morali. Si autem physicè sumat potestatem, quæ dicitur simpliciter potestas respectuè ad moralē, quæ secundum quid est talis. Minor est falsa, vt manifestè patet in litera; nullum enim actum potest physicè exercere actiù, aut passiù quin eundem possit non baptizatus exercere physicè: vt patet exemplis, quæ adducit. Si autem loquatur de potestate ministeriali, & morali, maior est falsa, vt clarè probatur ex textu, instando ad hominem in ordine Episcopatus, qui non est dignus à Presbyteratu, ex opinione D. Thomæ in 4. d. 2. 4. a. 3. q. 2. Item instat de potestate iudicis, filii, nepotis, in ordine ad actus competentes, ac tandem declarat propositum in charactere sacramentali.

*Charactenus
est potestus
physica.*

S C H O L I V M.

Resicit quartam rationem D. Thom. quia destruit primam, & refoluit non obstantibus rationibus aliatis, posse defendi characterem esse relationem extrinsecus aduenientem. Fauet Trid. ff. 7. can. 9. dicens esse signum. De huiusmodi relationibus agit 3. dist. 1. quest. 1. & infra d. 13. quest. 1.

9 Quarta verâ ratio destruit primam. Si enim vniuersaliter in aliis Sacramentis causaretur relatio noua ad actionem, vel passionem Sacramenti, & non character: ergo est ibi relatio noua siue absolutio aliquo nouo, nisi fingas in quolibet alio ponit aliquod ab solutum correspondens characteri, utpote ornatum quendam. Sed si ille ornatus est forma supérnaturalis, erit indelebilis, eo modo quo character est indelebilis: quia non poterit habere causam demeritoriam. Et tunc videtur fictio, quare non possit dici character, cum sit forma prior ipso effectu principalí Sacramenti, & forma indelebilis: quare etiam ille ornatus non poterit habere effectum suum, cessante fictione in aliis Sacramentis, sicut ponitur character in Sacramentis imprimentibus characterem.

*Ornatu si
admittatur,
erit chara-
cter.*

Respondeo ergo, quod ratio nihil probat, nisi quod character non est quæcumque relatio ad actionem, vel passionem Sacramenti: sicut si esset forma absoluta, non esset quæcumque absoluta, quia in aliis Sacramentis, secundum istos, imprimitur aliqua forma absoluta, sed non character. Et propter hoc potest dici, quod non in quolibet alio Sacramento imprimitur aliqua relatio manens post actum: character autem si est relatio, manet post actum suscepit Baptismi, immò semper. Non obstantibus ergo istis rationibus, quæ non concludunt, vt visum est, potest dici characterem esse tantummodo quendam respectum extrinsecus aduenientem ipsi animæ, causatum à Deo immediatè in susceptione Sacramenti initerabilis: quia sic ponendo saltem omnes conditiones saluantur, quæ communiter attribuuntur characteri.

*Nihil cog-
re, quin
character
sit relatio
extrinsecus
adueniens.*

¹¹ ^c *Quia vero destruit primam, &c.* Patet ^{Prima conclusio.} *dargutio ex litera, estque virgens: ac tandem respondet nihil aliud concludere, nisi characterem non esse quamcunque relationem causatam à Sacramento, ac tandem statuit conclusiōnem primā non absolutè, sed respectiū ad rationes illas, earumque solutiones: posse teneri characterem esse relationē extrinsecus aduenientem ipsi anima, causatum à Deo immediatè ad susceptionem Sacramenti non iterabilis,*

quia sic tenendo saltem omnes conditiones saluantur, quæ communiter tribuuntur characteri. Probatio huius petitur ex p̄missione suis sententia Alberti, nisi quod aliter senserit de relatione, nempe esse p̄dicamenti. Ad aliquid: hoc autem satis impugnat ex ratione D. Thomæ. Prima, duo dubia quæ supserunt ad veram declarationem huius conclusionis explicat Doctor duobus paragraphis sequentibus.

S C H O L I V M.

Tenendo characterem esse respectum, ut tenet Albertus, refutat sententiam, quæ videtur D. Thom. dicentem, fundari in actu præterito. Primo, quia fundamentum, & respectus sunt in eodem subiecto. Secundo, non ens nequit fundare ens reale. Tertio, sequeretur characterem non esse annihilabilem. Resolutus fundari in anima, eiusve potentia.

Sed restant duo dubia. Primum, de fundamento proximo illius relationis. Aliud, quo modo possunt characteres diuersorum Sacramentorum distingui ab inuicem. De primo, videretur alicui, quod actus susceptionis Sacramenti transiens in præteritum, esset proximum fundatum, vel proxima ratio fundandi istam relationem. Sed istud est falsum specialiter in proposito: quia ratio fundandi, & relatio sunt in eodem subiecto proximo: susceptio autem Sacramenti, & character, licet sint in eodem supposito, non tamen in eodem subiecto proximo: quia susceptio Baptismi infuit secundum corpus, character, secundum animam.

Istud etiam est generaliter falsum hic, & in aliis, propter duo. Primo, quia non ens non potest esse fundatum, vel ratio fundandi aliquam relationem realem, quia nec terminus: propter hoc enim ponitur contradic̄tio relatio rationis, quia habet fundatum, vel terminum, negationem: actus autem transiens in præteritum, postquam transiit, simpliciter non est: ergo postquam transit, nulla relatio talis fundatur super eum. Hoc secundò patet, quia ad terminum immutabilem super fundatum omnino immutabile, non potest fundari relatio, nisi simpliciter immutabilis, & etiam necessariò inhærens fundamento. Vnde si aliqua essentia creaturæ esset simpliciter immutabilis, relatio illius ad Deum esset simpliciter immutabilis: ergo si character dicat aliquam relationem ad Deum, (de quo patet, quod est terminus immutabilis, & fundatur in actu ut præteritus est, cum actus præteritus, ut præteritus, sit simpliciter necessarius, in tantum, quod de potentia absoluta diuina non potest esse non præteritus,) sequitur, quod ista relatio realis esset omnino immutabilis, etiam loquendo de potentia Dei absoluta. Hoc autem videtur inconveniens, quod aliqua sit relatio realis alia à suo fundamento, quam non possit Deus de potentia absoluta delere à fundamento suo, sicut posterius à priori: & illæ duæ probations ultimæ probant paternitatem non fundari super genuisse.

Et si adducas Philosophum contra hoc, s. Metaph. cap. de ad aliquid: Pater dicitur eo quod generat. Respondeo, actus potuit esse causa in fieri ipsius relationis, & quidem quando fuit causa, tunc relatio infiebat: sed non est causa in esse, sicut non manet, manente relatione: fundatum autem non tantum est causa in fieri relationis, sed in esse. Quid est ergo fundatum paternitatis? Respondeo, fundatum proximum est ipsa potentia generativa, non loquendo de respectu quem de se dicit potentia, sed de isto absoluto, quod denominatur à respectu.

Dico ergo à simili in proposito, si character ponatur relatio realis, eius fundatum proximum est ipsa nuda anima, siue essentia, siue potentia (de hoc in sequenti quæstione) quia respectus extrinsecus adueniens, potest fundari super fundatum, ex cuius principiis nullo modo egrediatur: nec fundatum eius proximum oportet determinari ad illum aliquo modo ex ratione sua propria, quia tunc non esset respectus extrinsecus adueniens: sed tantummodo determinatur ad illum ab ipso agente, sic in proposito.

¹⁰ *Hac videatur esse intentio D. Thom. s. Metaph. c. de Ad aliquid affigendo fundamenta secundi modi. Charaktere non fundari super alium præteritum.*

¹¹ *Text. 20. Fundamentum paternitatis proximum ipsa potentia generativa. Subiectum characteris proximum est anima, vel eius potentia.*

12
Dubium.

d Ed restant duo dubia, &c. Hoc dubium de fundamento characteris, mouer quasdam rationes, quæ difficultate non carent: negat Baptismum præteritum, qui in sensibili actione perficitur, esse fundamentum; primò; quia ratio fundandi, & relatio sunt in eodem subiecto proximo. Susceptio Baptismi fuit in corpore, character autem est in anima. Hæc ratio patet in relationibus primi modi, quia unitas, & pluralitas sunt in eodem subiecto, in quo est relatio diuersitatis, & identitatis, aut similitudinis. Difficultas esse potest de relatione paternitatis, an potentia generativa sit in toto, in quo & ipsa relatio, vel in illis organis, in quibus habet operationem. Respondet esse in toto, quia phantasia, & appetitus concurrent etiam ad generationem, & nutritiua, quæ ministrat, & disponit materiam. Secundum probat idem ex fundamento vniuersali, quia non ens non potest esse fundamentum, aut ratio fundandi relationem realē, quia hoc discriminatur relatio realis à relatione rationis, quod hæc fundari possit in non ente, vel est ad non ens. Hoc fundamentum discriminis non est forte vniuersale, tanquam hæc sit primadifferentia, quia etiam relatio rationis inter ipsa entia fundari posset, sed sufficit in ordine ad præsens, quia loco citato ex secundo, hæc etiam conditio per se requiritur ad realem relationem, quod sit inter diuersa, & realia extrema, quæ in esse entis se respiciunt.

Non fundari paternitatem super actus præterito.

Tenet ergo, & actum præteritum esse simpliciter non ens, & nullam relationem realē fundari in non ente: secundò, idem probat ex eo, quod extrema immutabilia non possunt dicere relationem ad inuicem, nisi omnino immutabilem: terminus in proposito huius relationis characteris est Deus, & auctus transiens in præteritum, quæ præteritus est, & similiter immutabilis: ergo relatio erit etiam immutabilis. Patet maior, quia si creatura aliqua esset immutabilis, etiam relatio ipsius ad Deum esset talis. Inconueniens ergo est, quod aliqua relatio distinguit à fundamento sit talis, vt non possit Deus eam, vt posteriorē dēlere à fundamento: vnde colligit paternitatem non esse fundatam super genitiss.

13
Objectiones
cōtra distam
rationem.

Ad intelligentiam huius rationis. Obiectio-
nes primò, relationem creaturæ ad Deum manente-
creatura esse immutabilem hoc modo, quo intel-
ligitur hæc immutabilitas manentibus extremis.
Hoc ipsum etiam patet de relatione prædicamen-
tali ex suppositione extremonum in esse, quia repugnat, quin insit, & inveniat inseparabiliter, quamdui extrema manent. Tertiò, non sequitur illa consequentia in proposito: quia licet funda-
mentum relationis extrinsecus aduenientem non ha-
bere aliam causam proximam, præter extrema, &
necessariò ad ea consequi, prout in ratione secun-
da contra D. Thomam superius docet. Hæc intel-
ligendus est simpliciter intendere relationem esse in potestate Dei: quoad separationem eius à fun-
damento, quatenus vel ipsa potest immediatè
à Deo produci, si est extrinsecus adueniens, vel
quatenus aliqua conditio, vel certè terminus, &
fundamentum est in potestate Dei: intendit enim
probare eius mutabilitatem, ac proinde non debere fundari super fundamento immutabili, quan-
dis est actus præteritus, vt præteritus est; & sicut
dixi, impugnat Albertum, supponendo charac-
terem imprimi à Deo mediante Sacramento, & esse
in potestate eius consequenter sicut in produci, ita
& in conservari.

realē dependere à non ente, vt conditione, sicut & dependere ab eo vt causa, quia onnis dependentia entis sive referatur ad causam, sive ad conditionem, terminatur ad ens.

Respondet intelligi immutabilitatem, quæ posita aliter fieri nequit à Deo, sive mediata, sive immediata ex rei ipsis repugnantia, actum præteritum, quæ præteritum repugnat non fuisse, quia hoc solo priuat Deus, vt non possit facere, quin præteritum fuerit præteritum, quæ præteritum reduplicatiuē: hinc ergo sequitur relationem, quæ fundatur in præterito, & terminatur ad Deum, immutabilem esse quantum est ex parte extremorum, quod solū intendit Doctor. Ad illud ergo quod obiicitur, relatio creaturæ supposta creatura in esse immutabilis, negatur consequentia quantum ad immutabilitatem simpliciter, quia sicut fundamentum est contingens simpliciter, ita etiam & dependentia fundamenti ad terminum est contingens: quod à fortiori verum est in opinione qua docet actionem Dei semper esse nouam, & influxum nouum respectu creaturæ ad extrā. Ex quo patet ad aliam instantiam, quia relatio est medianibus extremis saltem in potestate Dei.

Ad tertium responderet Doctorem loqui, supponendo principia communia de natura relationis, & prout habet necessitatem essendi ex conditione extremonum: non differit ergo ex principiis propriis, sed arguit ad hominem contra eos, qui dicunt relationes secundi modi fundari super actione præterita, quæ præterita est: qui etiam negant relationes extrinsecus aduenientes modo, quo eas assertit Doctor, ac proinde ex suppositis eorum principiis sumit argumentum: si enim relatio non est in potestate Dei immediata, sed mediante fundamento, & termino, quando extrema non sunt in potestate Dei, sic etiam neque relatio est in eius potestate: si ergo actus præteritus, quæ præteritus, est fundamentum relationis characteris, dato quod character sit tantum relatio, & terminata ad Deum, rectè sequitur consequentia Doctoris, qui milii hīc videtur differere contra Albertum, qui statuit characterem esse relationem prædicamentalem fundatam super suscep-
tionem præterita Sacramenti.

Ad quartum responderet Mayronius, admit-
tendo consequentiam Doctor in 1. dist. 17. q. 2. & alias sapè, docet communem sententiam, nem-
pe relationem intrinsecus aduenientem non ha-
bere aliam causam proximam, præter extrema, &
necessariò ad ea consequi, prout in ratione secun-
da contra D. Thomam superius docet. Hæc intel-
ligendus est simpliciter intendere relationem esse in potestate Dei: quoad separationem eius à fun-
damento, quatenus vel ipsa potest immediatè
à Deo produci, si est extrinsecus adueniens, vel
quatenus aliqua conditio, vel certè terminus, &
fundamentum est in potestate Dei: intendit enim
probare eius mutabilitatem, ac proinde non debere fundari super fundamento immutabili, quan-
dis est actus præteritus, vt præteritus est; & sicut
dixi, impugnat Albertum, supponendo charac-
terem imprimi à Deo mediante Sacramento, & esse
in potestate eius consequenter sicut in produci, ita
& in conservari.

Ad quintum responderet ex Doctore, actum
præteritum

14
Præteritum
nequit non
esse præteritū.

Solutio pri-
ma obiectio,

Relatio crea-
ture ad Deū
est contingens.

Tertia obie-
ctio solutio.

Differen-
tia Alberti.

I 5
Responso ad
4. obiectum.

præteritum esse ipsam relationem in fieri: quâ fuit præsens in esse, quia ex generatione præterita ponitur terminus, ad quem sequitur hinc inde relatio. Resoluti tandem in proposito characterem, si dicatur esse relatio, produci à Deo, supple phy-

sicè, & esse extrinsecus aduenientem, & fundari in ipso anima, non ex natura fundamenti, quasi exiget eam, sed ex determinatione, & actione Dei quâ ponitur in esse. Vide infra dist. 13. queſt. 1. ad 5. dist. 14. queſt. 1. quodlibet 12.

S C H O L I V M.

Characteres se ipſis formaliter diſtingui. & explicari optimè per congruentias, quare tantum ſint tres, & initerabiles, per comparationem ad poliſtiam mundanam.

Ad secundum dubium dico, quod sicut character, si poneretur forma absoluta, dicetur distingui characteres scilicet formaliter, ita si ponantur respectus illi, licet ab extrinsecō possint distingui extrinsecè: tamen formaliter distinguuntur scilicet.

Sed si queras, quare ergo sunt tantum tres characteres? Respondeo, quia de hoc non faciam mentionem specialem in materia de Confirmatione, vel Ordine, idè dico, quod hoc potest patere per simile in politiis mundanis: nullus enim habet determinatum gradum in familia regis, quia comedit, vel bibit, nec quia post offendam dominus reconciliatur sibi, nec quia multiplicat personas in ista politia: nam isti actus communes possunt esse omnibus in quounque gradu: sed alium gradum habet aliquis, quando recipitur in familiam domini, alium quando ulterius proficit, & constituitur, ut miles ad defendantum rem publicam; alium quando constituitur, ut supremus sub domino ad constituendos alios in gradibus determinatis in sua familia, utpote aliquis Seneschallus generalis, ut immediatus sub domino, cui commissa est auctoritas vniuersalis ad recipiendum aliquos in familiam domini. Et idè si esset nomen impositum, quod significaret gradum in familia, vel baliuam, non diceretur habere gradum, vel dignitatem aliquis, quia accedit ad mensam, vel quia coniugatus, vel quia rediens ad gratiam post offendam: sed diceretur tantum habere gradum, qui de populo esset assumptus in familiam domini: & ulteriorem gradum, qui in familia constitueretur ad defendantum dominum, vel dominum: & ulteriorem, qui constitueretur tanquam præpositus ad recipientum aliquos ad familiam, & instruendum inferiores.

Sic in proposito, tria Sacra menta, scilicet Eucharistia ad nutritionem spiritualem. Matrimonium ad procreationem corporalem. Pœnitentia ad reconciliationem annualem, in nullo certo gradu constituant in Ecclesia, immò possunt esse communes omni membro Ecclesie, in quocumque gradu. Sed primus gradus in Ecclesia, & quidem vniuersalissimus est recipi in familiam Christi, quod fit in Baptismo. Secundus specialis in militiam ad defensionem fidei Christiane, quod fit in confirmatione. Tertius constitui in patrem, & pastorem ad introducendum alios in Ecclesiam, & ad dirigendum, & ad instruendum eos, quod fit in Ordine. Et sicut in politia illa non congruit illas tres dignitates iterati, scilicet receptionem in familiam, promotionem ad militiam, & prælationem ad doctrinam, benè tamen iterari possunt nutritio, & procreatio, & reconciliatione: ita in proposito, tria Sacra menta non decer iterari, alia autem iterantur: & in non iterandis gradus initerabilis acquiritur, & character dicitur, in iterandis autem non.

Characteres
diuerorum
Sacramen-
torum, quo-
modo di-
ſtinguentur
ad ſe imi-
cem.
Optima cō-
gruētia pro
tribus cha-
racteribus,
per compa-
rationem ad
poliſtiam hu-
manam.

Per Bapt. fit quis de
familia Christi, per
conformatio-
nem miles,
per ordinem
propositum.

C O M M E N T A R I V S.

16

Ad secundum dubium dico, &c. Resolutio n'est characteres scilicet distingui, siue ponantur forme absoluta, siue respectiuæ, quia in genere relationum perinde diversitas specifica, & numerica saluat, sicut in aliis generibus.

Sed si queras, quare ergo tantum ſunt tres characteres, &c. Numerum characterum egregie colligit, & optimè declarat ex proportione, quam habet status legis Euangelice, ad poliſtiam humanam, in qua gradus speciales seruantur quoad dignitatem in familia Principis, qui non conueniunt omnibus. Primus gradus est vniuersalis omnibus, qui recipiuntur in familiam; secundus, militia; tertius, ministeriorum, & dispensatorum; seruata hac proportione. Baptismus est, per quem quis recipiatur in familiam; Conformatio, in militiam, Ordo, dis-

ponit ministerium, reliqua Sacra menta communia fuit omnibus de familia; vel esse possunt. In tribus Sacra mentis gradus initerabilis recipiuntur, qui dicitur character. De primo, gradus receptionis in familiam per Baptismum ex dictis satis liquet.

De secundo gradu militia, hanc eandem metaphoram seruant Patres, Eucherius Lugdunensis, homil. in die Pentecostes: *Sic, inquit, exigit militaria ordo, ut cum Imperator quemcumque in militum receperit numerum, non solum signet receptum, sed etiam armis competentibus instruat pugnandum: ita in baptizato beneficio illa munitione est. Dedit illi militiam de eius adiumenta militia: & infra, In Baptismo regeneramur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam, in Baptismo adjuntemur, post Baptismum, roberamur, &c.* Prospec-

Prosper.

Beda.

Prosper in lib. Sententiarum, sentent. 342. Ideo christiani docet Christianos, ut sicut luctatores contra diabolum. Beda in Psalmum 26. Dominus illuminatio mea, &c. Alcuinus de officiis, cap. 19. Rabanus de insitio Cleric. lib. 1. c. 30. Ivo Carnotensis serm. de exaltatione. Lentia sacrorum Ordinum, & ferm. de conuenientia novi & veteris Testamenti, Magister dis. sequenti. Trident. f. 7. Florentin. Tertius gradus fulsum suo loco ex Scriptura, & Patribus declarabitur iuxta proprietatem dictarum metaphorarum.

S C H O L I V M.

Resolutio tenet ut problema, characterem esse formam absolutam, vel relationem realem extrinsecam. Ex quo constat Vafq. 3. p. d. 34. cap. 2. falsò impossuisse Scoto, quod dixerit characterem esse relationem rationis. Constat etiam alios esse temerarios, qui ob hoc Scotum temeritatis notant: immò non tenet esse respectum realem, ut falsè ei imponit Sotus suprà. Sed tantum hoc posse defendi: probabilius tamen ponit formam absolutam, ita eius discipuli, Bassol. h.c. q. 3. Mayron. d. 7. q. 5. a. 10. Rubion. q. 2. a. 2. Vorillon. d. 3. q. 3. con. 1.

13 Ad quæstionem potest dici, quod sicut non potest probari aliquam formam realem imprimi in susceptione Baptismi, aliam à gratia, & virtutibus, & hoc neque per rationem naturalē, neque etiam per rationem evidentem ex creditis manifestis: ita non potest probari characterem, si ponatur forma realis, esse formam absolutam realem, vel respectiū: quia vtrumque saluari potest, quod sit, scilicet forma respectiua, sicut iam ostensum est, vel quod sit forma realis absoluta. Si ponatur, non potest evidenter improbari: quædam enim sunt satis rationabiliter concedenda de charactere, si ponatur esse, utpote *Descriptio*, quod est forma spiritualis impressa à Deo cuicunque suscipienti. *Sacramentum non iterabile*. Et & declaratio characteris. quod ex institutione diuina efficaciter significat gratiam illius Sacramenti, & quod disponat ad eam; sicut declaratum est in quæstione præcedente, quia est in eodem susceptiō, & ab eodem agente, & forma prior, & imperfectior: & quod sit indelebilis, cum non habeat causam demeritoriam corruptiū. Et quod sit signum memoratiū respectu susceptionis Sacramenti, que præteriit, & signum configuratiū, id est, signans obligatiōnem animæ ad Christum. Quod etiam sit forma assimilatiua alteri suscipienti Sacramentum, & ab alio distinctiua, qui non suscipit.

Hæc orationes, quæ videntur rationabiliter concedenda de charactere, si ponatur forma realis absoluta, possunt saluari; si ponatur respectus realis per modum prædictum: sicut si est forma absoluta realis. Si autem ponatur respectus realis, dictum est prius, qualiter ista saluabuntur, qualis respectus sit, quia extrinsecus adueniens. Sed si ponatur forma absoluta, necesse est dicere, quod pertineat ad genus qualitatis: nec oportet declarare quomodo omnes istæ conditiones sibi conueniant, quia satis patet.

Opinio Ric. Sed tunc est dubium, in qua specie qualitatis debeat ponit. Dicitur, quod quia est qualitas supernaturalis, non oportet quod ponatur in genere Qualitatis secundum Philos. 2. q. 1. sol. 3. 10. Metaphys. *Corruptibile, & incorruptibile differunt plus quam secundum genus*: naturale verò & supernaturale differunt plus quam corruptibile, & incorruptibile, quia corruptibile, & incorruptibile continentur sub uno membro, scilicet sub naturali: ergo multò magis naturale, & supernaturale plus differunt, quam secundum genus.

Text. 16. Contrà, fides, spes, & charitas sunt supernaturalia quædam: & tamen conceduntur esse propriæ in genere Qualitatis. Hoc idem patet aliter, quia naturalitas, & supernaturalitas, non sunt conditiones, nisi per comparationem ad agens: talis autem comparatio non variat aliquid quantum ad esse in genere: quia aliquid ponitur in genere secundum suam propriam quiditatē formalem, circumscriptrā relatione ad agens. Nec valet dictum Philos. 1. Metaph. quia loquitur de genere Physico: sic enim nulla duo sunt eiusdem generis, nisi sint transmutabilia ad inuicem. Sed idem genus Logicum bene potest continere multa, quæ non pertinent ad idem genus Physicum, ut patet de substantia corporeæ, & incorporeæ, & de qualitate corporali, & spirituali.

Ric. ubi sup. Aliter dicitur, quod secundum quod est principium configurandi, potest ponit in quarta specie Qualitatis: secundum autem quod est principium assimilandi, ponit potest in tertia: & vt est potestas quædam, in secunda: & vt est dispositio ad gratiam, in prima, quæ est dispositio, inquantum verò immobiliter permanens, in prima, quæ est habitus. Sed hoc non valet, quia etsi posset habere multas proprietates, secundum quas assimiletur formis diuersarum specierum Qualitatis, tamen non potest esse in se tot quiditatue. Non enim est in se, nisi una quiditas simpliciter: ergo tantum erit in una specie.

Dimissio Qualitatis in quatuor species, non est generis in species. Verumtamen istud posset habere aliquam probabilitatem de una alia forma: quia secundum veritatem, illa diuisio Qualitatis in quatuor species, non est propriæ generis in species,

species, sed est tantum secundum quosdam modos diuersos conuenientes diuersis qualitatibus. Et forte eidem qualitati in se secundum essentiam, possent competere plures modi, qui ponuntur in diuersis qualitatibus. Aliter dicitur, quod est in quarta specie *Qualitatis*, quia est figura quedam spiritualis. Sed hoc nihil est, quia nil collocatur in genere per proprietates metaphoricas, alioquin Christus esset verè in genere substantiæ inanimatæ, quia dicitur *Petra*: & esset in genere animalis irrationalis, quia *Leo* dicitur metaphorice: & in genere *Qualitatis*, quia dicitur *lux*. *Ego sum lux mundi*, &c. Sed ex metaphoris colligenda est propria conditio rei in se, & secundum illam collocanda est in genere, & specie: sicut posset species intelligibilis poni in quarta specie *Qualitatis*, quia configurat animam ipsi obiecto cognito.

*Rich. vbi
supra.*

*1. Cor. 10.
Apocal. 5.
Ioan. 8.*

C O M M E N T A R I V S.

17

Ad questionem potest dici, &c. Verba liminaria huius paragaphi intelligenda sunt, prout declarata sunt in commento præcedentis questionis, §. Ad questionem: & in declaratione veræ sententie Doctoris, siue discursus. Subiungit attributa characteris, tam communia, quam specilia; ut esse formam spiritualem, esse causam à Deo in suscipiente Sacramentum, non iterabile; quod efficaciter significat gratiam illius Sacramenti, per modum dispositionis, ut forma prior, & imperfectior; quod sit indelebilis: quia non habet causam demeritoriam, sicut habet gratia; quod sit signum rememoratum sucepti Sacramenti; signum configuratum Christo, signans obligationem suscipientis in ordine ad Christum, quod sit assimilatio forma, & distinctio, &c. illa significatio efficax characteris est ex diuina institutione, & non ex Physica virtute, & intelligitur secluso obice, scilicet quantum est ex natura characteris, tanquam forma prioris ex ordinatione diuina: vide cum supra quæst. precedenti, responsione ad primum.

Hæc omnia, &c. Statuit conclusionem problematicam, afferens hæc omnia posse saluari, vel per formam respectuum, eo modo quo supra eam declarauit; vel per absolutam à fortiori, quæ potest omnes illos respectus, & denominations dare. Argumenta modernorum contra primum membrum, Philosophica sunt, & solùm tangunt illa difficultatem: ap scilicet relatio extrinsecus adueniens possit dñi? De qua infra dist. 13.

Sed est dubium in quæ specie, &c. Quærit deinceps in qua specie qualitatis sit, vel an sit omnino in prædicamento? Richardus negat eam poni in prædicamento, quia est qualitas supernaturalis. Contrà Doctorem, quia habitus supernaturales collocantur sub genere qualitatis: ergo supernaturalitas non obstat. Dices ex Philosopho 10. Metaphysicæ textu 16. *Corruptibile, & incorrupibile differunt plus quam secundum genus, &c.* ergo & naturale, & supernaturale. Responder Philosophum loqui (vt verum est) de genere Physico; sic autem dicitur genus in ordine ad transmutationem unius in aliud: non autem de genere Logico. Secundò, arguit contra cundem, quia supernaturalitas, & naturalitas non sunt conditions, seu prædicta absolute qualitatis, sed respectuè ad agens. Vide ipsum quæst. 1. prologi. Hic disputari posset hæc controversia quæ est inter Doctorem, & D. Thomam de ratione formalis supernaturalitatis; sed eam prou nunc remittit in commodiorem occasionem, quæ magis per se exigat tractatum: hic enim incidenter tantum supponitur. Varios modos dicendi, quos etiam Richardus sequitur, subiungit Doctor, quos etiam impugnat. Aduertendum est ad illam doctrinam Peripateticam, quâ docet species enumeratas à Philosopho non esse proprias; nec divisionem illam, quam assignat Qualitatis, esse per differentias specificas, quoniam eidem Qualitati conuenient possunt. Hæc disputatur in Logica, & Metaphysica.

18

Richard.

*10. Metaph.
Gross. Physi-
cum, & Lo-
gicum.*

*Divisio Qua-
litatum per
Philosophum
facta, non eff
essentialis.*

S C H O L I V M.

Refutatio opinionibus Richardi & Bonav. ponit characterem, si sit forma absoluta, in prima, vel secunda specie Qualitatis, & solvit quatuor rationes in contrarium. D. Thom. ponit in secunda specie, Alens. & D. Bonav. in prima.

Respondeo ergo, quod si ponatur accidentis absolutum, potest poni in secunda specie Qualitatis, vel etiam in prima: nec alterum istorum potest evidenter improbari. Si enim arguitur sic, non est in secunda specie, quæ est potentia, quia est supernaturalis, & ad illam speciem secundam non pertinet, nisi potentia naturalis; hoc nihil est, quia eti si Philosophus non loquebatur, nisi de potentia naturali, exemplificando: tamen potentia supernaturalis, si est absoluta, & accidentalis, & spiritualis, bene potest pertinere ad idem genus intermedium, sub qualitate cum potentia naturali: sicut & habitus supernaturalis ponitur pertinere ad idem genus intermedium cum habitu naturali. Si etiam ponatur in prima specie, ut habitus, quia de difficiili mobilis: non potest improbari.

*15
Character
est in pri-
ma, vel se-
cunda spe-
cie Quali-
tatis.*

Si autem contra hoc arguitur, quia est potentia supernaturalis: ergo non habitus; & consequentiæ probatur per simile, quia potentia naturalis non est habitus naturalis: & secundò, quia est dispositio ad gratiam: ergo non est habitus: & tertio, quia omnis ha-

Cap. 5. & 2. bitus disponit ad bene, vel ad malè agendum, *i.e.* Ethicor. sed character non: & quartd, inde. quia omnipis habitus disponit ad faciliter operandum, ex eodem, *i.e.* Ethicor. character autem non.

Habitus supernaturae, est potentia naturalis non. *16* Hæc non concludunt. Primum non, quia potest habitus supernaturalis, ut est forma supernaturalis, de difficulti mobilis esse principium agendi, vel resistendi corruptiō, & sic habere rationem potentie supernaturalis. Nec simile illud valet, quia habitus naturalis dicit quandam facilitationem inducātā super potentiam naturalem, quia potentia naturalis est, quā naturaliter possumus actus, quos possumus: sed potentia potest esse aliqua supernaturalis forma spiritualis immobilitatis, & pro tanto potest dici habitus, & tamen est principium, quo possumus in talem actum spiritualem, vel supernaturalē.

Vnus habitus est dispositio ad alium. Secundum verò non cogit, quia bene potest esse vñus habitus dispositio ad alium: sicut secundūm distinguentes habitum principij ab habitu conclusionis, habitus principij disponit ad habitum conclusionis: nec per hoc est dispositio, ut distinguitur contra habitum in prima specie; nam illa est qualitas de facilī mobilis per oppositum ad habitum.

Dari habitum indifferenter, de quo 2.d.41. & quodlib. 18.art.1. Tertiū de benē ^b, & malē, non est necessarium: quia aliquis potest esse actus indifferens: sicut enim ex frequenter bene agere acquiritur habitus inclinans ad bene agendum, & ex frequenter male agere, inclinans ad male agendum: sic ex frequenter agere absolute, acquiritur habilitas ad agendum tali actione, neque cum bonitate, neque cum malitia: sicut nec actus generatiuus fuit talis, scilicet bonus, vel malus; hoc patet: potest enim aliquis frequenter considerans Geometriam habere facilitatem magnam ad considerandum conclusionem in illa Scientia: nec est ibi habitus bonus, vel malus, sicut nec actus, ex quo generabatur: sic & in habitu supernaturali potest esse.

Non negas, quod habitus supernaturalis non est talis, quia datur ad perfectionem recipientis. Respondeo, habitus supernaturalis potest esse disponens ad actum bonum, licet non sit eius principium elicitum proximum, vel sufficiens: & hoc modo fides infusa non est principium sufficiens eliciendi actum credendi: nec charitas infusa eliciendi actum diligendi: sed inclinant, ut concurrentibus aliis necessariis actus bonus eliciatur. Et ita dico, quod aliquis habitus supernaturalis potest remotius, & imperf. ad argum. & 3. d. 37. Itiūs inclinare ad actum bonum: & talis ponitur character tanquam primū, & remo- princ. & 1. tissimē disponens ad bonos actus. Illud autem quartum de facilitate, nihil valet. Quia d. 3. quest. 7. non est verum, nisi de habitu acquisito: habitus enim infusus non dat facilitatem ad actum, ut patet de nouiter conuerso, cui non est facile post conuersiōnem actus bonos quod habi- elicere, sed difficilē quoque ex frequentia actuum bonorum acquirat aliquam virtutem acquisitam.

proximum, Ad argumenta, ad utramque partem. Ad primum, si ponatur forma absoluta, potest poni vel potentia, vel habitus, secundūm duas vias iam dictas. Ad secundum patet, in qua specie Qualitatis poneretur, & qualiter. Ad aliud, quantitas est forma absolu-

17 Ad argum. in princip. quest. 7. luta: & ramen non ponitur actua. Oportet ergo exponere, quod habeat operationem respectu eius, cuius sit sufficiens principium, vel quod aliquo modo se habeat ad operationem. Et sic concedo in proposito, quod illa forma est dispositio remota ad operationem. Ad quartum patet ex fine questionis praecedentis.

Ad argum. in opp. Ad primum in oppositum, non est inconveniens aliquam relationem disponere ad formam absolutam, loquendo de dispositione non respectu agentis naturalis: nec quæ sit ratio receptiui: sed de dispositione conueniente respectu agentis supernaturalis, hoc est, per quam habens illam, est conuenienter natum pati à tali agente: quia & isto modo potest relatio esse dispositio respectu cuiuscumque agentis voluntarij: sicut aliquis voluntarie habet filium pro conuenienti obiecto, siue passo alicuius actionis. Alium autem non sine tali relatione habet pro conuenienti passo, licet æqualis sit in omnibus ab-solutis filio.

Ad aliud, de similitudine, patet quomodo similitudo non tantum fundatur super Qualitatem, ut est genus distinctum, sed ut generaliter inuenitur in omnibus formis ratio eius; hoc enim modo mentaliter crucifixus potest dici similis Christo crucifixo corporaliter.

19
Character ad
primam, vel
se undam re-
duci posso.

D.Thom. sen-
tencia.

Potestia acti-
ua, & passi-
ua charac-
teris est mora-
la.

Potestia pas-
siva.

Responeo ergo, &c. Docet poni in prima, vel in secunda specie Qualitatis. Hæc resolutio sequitur ex præmissa doctrina, quæ eadem specie qualitas secundum diuersas proprietates potest ad virtutem hanc speciem reduci: qui autem conductunt divisionem illam Aristotelicam esse per veras differentias, contendunt characterem ad unam tantum speciem reduci: verbi gratiâ D. Thomas ad secundam eam reddit, quia est potentia. Sed contra hoc videtur, quod character in quantum est ens, debeat collocari in predicamento: sed potestas activa, aut passiva characteris, non videtur aliud quam respectus moralis ex instituto: ergo secundum illum non recipit speciem, aut sedem in predicatione: character enim baptismalis, licet sit habilitas, seu potentia, quæ redditur subiectum capaz gratia sacramentalis, vel aliorum Sacramentorum. Primum ipsis competit, ut est forma disponens prior, non ex natura rei, quia gratia potest simpliciter communicari extra Sacramentum, non supposito charactere, cum quo non habet connexionem Physicum, quia sive per Sacramentum, sive aliter extra ipsum cauetur à Deo, non variat essentiam, & naturam eius; sed modum tantum causandi moraliter: ergo in Sacramento catenus supponit characterem, quatenus Deus ita voluit, non verò ex necessitate formæ; neque aliter, quam etiam ut mediante fide, & operibus causatur, prærequisitum ipsa opera, ut poenitentiam.

Secundum etiam patet: quia capacitas respectu ad alia Sacra menta est ex Dei institutione; ut patet, supposita opinione probabili, quæ tener Baptismum non habuisse efficaciam ante resurrectionem, & mortem Christi, quando eius forma data est; quæ est sententia Leonis Papæ, & aliorum, quos supra citauimus: tamen fuisse ordinatos Apostolos Sacerdotes, & communicasse mensa Domini sumendo Eucharistiam in ultima Cena constat. Hoc idem patet etiam de charactere, in quantum est potestas activa in ordine, quia est potestas moralis, & non principium Physicum sui actus: magis ergo videtur character statuendus in prima specie: quia constat esse per modum habitus difficulter mobilis, & indelebilis. Sed quidquid dicatur res est obscura; saluantur enim Concilia & Patres, quoad ea quæ de charactere docent utroque modo; saluantur & proprietates eius, tam communes, quam particulares; quæ ut plurim sunt morales præter hoc, quod est esse formam spiritualem imprimam animæ, & indeleibilem, quod magis propriè spectat ad habitum. Dices, Doctor dicit reduci posse ad secundam speciem: ergo erit potentia, & non moralis. Respondetur quia est forma prior de facto, dici posse potentiam Physicam aliquo modo.

b Terium de bene, & male, &c. Hic docet dari habitum indifferentem in individuo; sicut & actu, qui non sit principium boni, vel mali operis: vide Doctorem in 2. dist. 7. quest. vñica, §. De primo dico, &c. dist. 4. & quolibet 18. Circa hæc mouetur controversia 1. 2. quest. 1. 8. art. 9. & varij sunt inodi dicendi. Neque videtur D. Thomas ibidem, & in 2. dist. 4. de malo, quest. 2. art. 4. & 5. Cum Doctore tenent pattem affirmatiuam Alensis 3. p. quest. 35. m. 3. D. Bonaventura in 2. dist. 4. art. 1. quest. 3. esset prolixum eam ex ex instituta Scotti oper. Tom. VIII.

hic probate: manifesta tamen est ex Hieronymo Hieron. epist. 11. apud Augustinum, Nazianzeno orat. 3. Nazianzen. in Julianum, vbi assertit eam esse secundum Philosophiam. Vide annotationes Eliæ Cretensis. Eliæ Cretensis. Sequitur ex Patribus contra Pelagianos, vbi agunt de potestate liberi arbitrij ad malum, & ad opera vitæ præsentis, quæ ad virtutem non faciunt, sine gratia; negant autem potestatem eam ad bonum, sine gratia Christi. Author Hypognostici inter opera Augustini tom. 7. lib. 3. in prognostici. principio: *Eſſe*, inquit, *ſtatuerit liberum arbitrium omnibus hominibus*, *habens quidem iudicium rationis*, *non per quod ſit idoneum*, *que ad Deum pertinent sine Deo*, *aut inchoare*, *aut certè peragere*; *ſed tantum in operibus vite preſentis tam bonis*, *quam etiam malis*: *bonis dico*, *qua de bono natura oriuntur*, *id eſt*, *vele laborare in agro*, *vele manducare*, & *bibere*, *vele habere amicum*, &c. *vele quidquid bonum ad preſentem vitam pertinet*, &c. Prosper contra Collatorem eandem sententiam tuerit. Fulgentius de Incarnatione, & gratia, cap. 16. Ioannes Maxentius, S. Bernardus de gratia, & libero arbitrio. Augustinus de Cœnitate Dei, lib. 2. cap. 24. connumerat inter hæc opera artes Mechanicas, eas discernens à bono virtutis, & à peccato, quoque refert virtibus liberi arbitrij acquisitas esse. Gregorius homil. 27. Stoici Academicí, & Peripateticí apud Augustinum lib. 9. de Cœnitate, cap. 4. bona corporis, diuitias, dignitates discernunt à bono virtutis, quæ appellabant indifferentia, quod & approbat Augustinus; sicut & Hieronymus in illud Isaiae cap. 55. *Audite audientes me*, &c. Patres ergo loquuntur de his, ut discernunt à bono virtutis, ad quod requiritur gratia, & loquuntur in exercitio; sic eodem modo etiam Philosophi loquuntur: ergo supponunt actus indifferentes circa hæc, qui neque boni, neque mali sunt in exercitio. Ad hæc facit articulus 15. damnatus in Concilio Constantiensi contra Ioannem Hus: *Nulle ſunt opera indifference*, &c.

Probatur conclusio à ratione, primò, quia nullum est præceptum, ad quod hoc reduci possit in uniuersa lege, operantem deliberatè operari debere honeste, quia illud præceptum non est negarium, ut per se constat, quia illud non extendit ultra motuum virtutis in specie, seu extrema contraria; hic autem si aliquod esset malum, esset tantum omissionis: non præceptum affirmatiuum; quia hoc tantum pro determinato tempore, & circumstantiis obligat. Denique nullum est præceptum, aut regula operandi moralis, hic, & nunc, sive per fugam, sive per prosecutionem, quæ non determinat aliquam materiam, & motuum virtutis in specie, alias esset inordinatum, & inobseruabile, cuius obseruantia etiam esset infructuosa, cum ad nullam in specie honestatem reduceretur.

Dices ex eo otiri obligationem, quia ratio data est homini, ac proinde debet semper ex ratione agere. Contrà, manet eadem difficultas: pet. secundum quam honestatem tenetur agere. Secundò, hoc tantum est consilij, non obligationis; sicut enim iustus non tenetur semper agere ex iustitia, & meritorie, quatuor iustitia in eum finem data est; sic etiam neque secundum inclinationem rationis agere ad honestum finem; & sola ratio non inducit obligationem,

2.1
Probatio à ratione.
Nullum eſſe præceptū obligan-
tium ſemper ad finem ho-
nesticam in fini-
tibus operi-
bus.

Reponsio.
Impugnatur

Sola ratione obligat sine regula.
nisi ex regula obiectua, ad quam quis tenetur secundum legem; sufficere non agere contra rationem, aut iustitiam, ad obseruantiam praeceptorum negatiuorum, seu legis prohibentis actum: prosequi vero secundum rationem, est opus praecepti affirmatiui, quod nunquam obligat semper, & pro semper.

Ratio inclinat ad bonum virtute, & naturale.
Præterea ratio non solum data est, aut inclinat ad bonum honestum, sed etiam ad commodum, & necessarium vice, quibus neque ex lege, neque ex dictamine rectæ rationis in factibilibus, aut agibilibus necessarij coniuncta est honestas, aut bonum virtutis: nam recta ratio in factibilibus procedit ex principiis artis, in agibilibus, ex principiis obiecti, & exigentia naturali hominis: si ergo obiectum utroque est indifferens, vt concedunt contrariae opinionis assertores, sequitur quoddam recta ratio, quæ ex principiis obiecti procedit, eisque tanquam regulæ priori commensuratur, vt in his præcisè versetur, abstrahat ab honestate etiam in exercitio, & subsistat ad motuum naturalis boni, & conuenientiam obiecti.

Inclination ad bonum naturale.

Inclination ad spissimam.
Ex nullo colligi obligacionem præmissam.
At hoc modo, & secundum inclinationem naturalem, tam potentia, quam actus: unde sicut ex inclinatione rectæ rationis, in materia virtutis, nemo tenetur in via, operari semper optima, vel quæ meliora sunt; quamvis ad hanc etiam sit potius inclinatione potentia, & iustitia; sic etiam neque agendo in materia indifferenti, ad quam est inclinatione potentia, tenetur agere ex fine extrinseco, aut honesto; quamvis hoc consilij sit, & secundum inclinationem potiorem ipsius rationis: ergo neque ex instinctu naturali, neque ex ratione, etiam regulata, neque ex lege illa promulgata, neque ex necessitate motu, aut ipsius operis, colligitur talis obligatio; onera autem non sunt aggravanda magis, quam lex, & recta ratio dictant, quæ sunt regula formalis, & obiectua in agendo.

23
Responsio.
Impugnatur.
Aliqui respondent hoc præceptum non esse politicum, sed reduci ad præceptum de dilectione Dei. Contra, inde sequeretur omnem actum nostrum debere esse ex fine charitatis diuinæ secundum obligationem huius præcepti; sed hoc est falsum; quia dantur plura præcepta, in quibus quis operatur honeste, non referendo actum in finem charitatis: licet charitas sit finis præcepti, & legis, non tamen intrinsecus, sed extrinsecus finis est, quando non in propria materia versamur; talis non cadit sub præcepto quod tantum respicit medium: ergo, &c. Sequela illa probatur: quia præceptum de fine, quale est dilectionis, magis determinat media per se ordinata ad finem, & ex obiecto suo, & fine legislatoris, quam ad illa, quæ ex obiecto nullam habent ad finem proportionem, aut efficaciam; sed opera aliarum virtutum sunt media primi generis, quia ista sunt quibus meremur laudem, aut vituperium; & in quibus tam lex, vt ordinat ad finem charitatis, quam etiam recta ratio, seu prudentia versatur.

Præceptum charitatis non obligare in materia alia, rū virtutum semper.
Præceptum finis magis obligare ad media, quam extrinseca.
Opera autem indifferenta ex obiecto nihil conducunt ad finem, neque aliam possunt habere honestatem præter illam, quæ est solius finis: ergo à fortiori minus comprehenduntur sub præcepto charitatis naturalis, aut supernaturalis diuinæ, quam opera virtutum, quæ tamen per se non cadunt hic, & nunc, & determinantur sub præcepto dilectionis. Per hoc excluduntur responsio aliorum, qui dicunt hoc præcep-

ptum esse naturale, tamen non determinant speciem eius.

Et confirmatur, non magis tenetur homo ex inclinatione rationis, naturæ, & legis, dum agit deliberatè, agere secundum honestatem in genere, quam dum agit secundum honestatem, agere secundum charitatem, & dilectionem Dei: sed ad hoc nullo modo tenetur seclusus saltu circumstantiis aliquibus, in quibus præceptum dilectionis per accidentis obligat: ergo, &c. Probatur maior: quia homo secundum inclinationem naturæ, rationis, & legis, magis ordinatur ad finem ultimum in re ipsa, quam ad rationem honesti, vt participatur ab aliis, quæ sunt media ad finem ultimum: quia recta ratio magis dicitur ordinari operari seruando ordinem medij ad finem, quam operari ad finem, vbi nullus est ordo operis ex obiecto suo ad finem, quale est opus indifferens ex obiecto: sed in prioribus ordo ille seruandus est tantum ex congruitate; & non necessitate: ergo à fortiori idem erit in proposito.

Præterea, homo eleutus per media supernaturalia, & gratiam, ita se habet in ordine supernaturalium ad finem ultimum, sicut constitutus in ordine naturæ ad finem honesti; sed ibi nulla est obligatio similis: ergo neque hic. Major patet, quia idem tenetur in ordine naturali constitutus secundum finem honesti agere vt deliberatè agit, quia habet media, & facultatem sic agendi, scilicet rationem, & libertatem, in quibus fundatur posse, & secundum instinctum naturalem, & inclinationem rectæ rationis ad hoc ordinatur. Ex quibus colligitur cum habere præceptum naturale, si quod est, sic agendi semper: sed constitutus in ordine supernaturali habet media proportionata in sua facultate, ordinatur ad finem supernaturalem secundum legem, & elevationem, secundum inclinationem rectæ rationis, quæ est per fidem, atque etiam ex natura status, ad quem subleuat, & secundum inclinationem iustitiae, quam haber, & gratiae: ergo currit paritas in his, & in illis.

Respondent aliqui disparitatem esse, quia finis supernaturalis non tollit obligationem operandi circa finem naturalis, cum ipsi non opponatur; idem non est obligatio referendi omnia in finem supernaturalem; non ita in finem naturalis. Contra, hæc responsio seipsum destruit, quia si nulla est repugnantia finis naturalis ad supernaturalem, possunt semper stare; quod etiam de fide est, quia nullus est actus virtutis in genere, seclusus omni macula, & deordinatione; quin referri possit vt medium, ad finem supernaturalem, ad quem tam consilia, quam præcepta prima, quam opera ex his facta, referri possunt magis quam opera indifferenta: ergo semper potest stare rectitudine finis supernaturalis cum rectitudine finis naturalis: ergo obligatio ponendæ rectitudinis naturalis, non tollit obligationem ponendæ rectitudinis supernaturalis finis. Sed hæc ex iisdem principiis colligitur, seu per omnia similiter concludentibus, ex quibus aduersarij colligunt obligationem rectitudinis naturalis, vt deducunt, in singulis operibus deliberatis: nam & homo eleutus habet obligationem ponendæ rectitudinis supernaturalis; licet non in singulis operibus, quia nec lex, nec ratio id prescribit, & peccata contra finem naturalalem

24
Confirmatio.

Non est obligatio agendi ex fine virtutis, quam agere ex fine charitatis.

Eadem est ratio colligendi virumque.

Impugnatur.
Omnia opera virtutum possunt ordinari ad charitatem.

turalem sunt etiam ex connexione vtriusque finis de facto, supposita ordinatione hominis ad finem supernaturalem, contra finem supernaturalem: vnde ergo colligitur potior obligatio in uno, magis quam in altero?

26 Si forte quis intelligat illam obligationem rectitudinis naturalis, ponendo ira esse determinatam, & necessariam in actu indifferenti, & deliberato, vt semper sit viciosus, quando non habet illam; hoc, inquam, est falsum, quia actus indifferentis, si fiat ex solo fine supernaturali, non solum non erit viciosus, sed etiam meritorius, dicente Apostolo; *Sive edatis, sive bibatis, sive aliquid aliud faciatis, omnia in nomine Domini facite, &c.* & secundum illud Matthæi; *Qui deridet calicem aqua frigide, mercedem recipiet.* Ex quo confirmari potest ratio posita: quia si præceptum illud de rectitudine naturali sit determinata obligationis ad honestatem in genere, hoc est, naturalem virtutem, non potest excedere propriam materiam, & sive prohibitiæ, sive præceptiæ, & affirmatiæ concipiatur, perinde obligabit ad honestatem naturalem.

Primum est falsum, quia agens secundum virtutem Theologicam non tenetur ponere aliquam rectitudinem virtutis moralis & naturalis, quando non habet connexionem per se necessariam, quam semper habere est omnino falsum, & paradoxum: ergo si in his non obligat: sic etiam nullum est præceptum sic obligans hominem, vt agat determinatè modo dicto secundum honestatem naturalem, in singulis operibus suis; vt patet in operibus Theologicis; neque etiam in aliis operibus indifferentibus similiter obligat ad honestatem naturalem determinatè, quia, vt dictum est, cùm sit præceptum naturale, semper obligaret, & pro semper, si est negativum, vel per inodum negatiui se habens; sed opus indifferentis factum ex inotio finis supernaturalis, aut virtutis Theologicas præcisè, non habet ullam honestatem in genere, aut specie, quæ sit virtutis moralis naturalis: ergo etiam nullum est tale præceptum sic obligans determinatè ad talem honestatem. Si autem si præceptum metè affirmatiuum, vt esse debet; patet ex natura huius præcepti non inferri obligationem in singulis operibus deliberatis, sed pro determinato tempore, & circumstantiis, quæ non occurunt pro semper.

27 Tertiò reducendo hanc sentenciam ad proximam conscientiam, videatur implicate plura, quæ non subsistunt, quia sequeretur homines sic plerumque peccare, si est talis obligatio: quia neque ipsi perfecti omnia sua referunt in finem naturalem. Vnde praxis penitentia non videatur admittere talem obligationem, quia neque fideles in his faciunt scrupulum in omissione, scilicet faciendi omnia indifferentia ex fine honesto virtutis; neque confessores, aut Summi sacerdotis plurimi implicantur; an scilicet quis proiecetur lapidem in agro, aut summonetur ex iteru impedimentum, vel tutor, sicut ex honestate virtutis, quæ ab ipso, & obiecto eius separabilis est, tanquam finis extrinsecus operi; neque etiam abolueretur in foro penitentia, quæ solis his actibus accederet ex defectu materiae sufficientis. Aduersarij non probant hanc proximam; sed communis sine urgenti fundamento non est improbanda: & alioquin cum numerus peccatorum ex Tridentino *scilicet 14. cap. 5. ex præ-*

cepto Sacramenti' debet confiteri: hoc præ reliquis incommodum suboritur, quod vix pœnitens examinare possit integrè conscientiam, aut confiteri singula eiusmodi, & vix expediti possit à confessore: immo & vix discerni inter ipsos actus, qui ex obiecto sunt indifferentes, neque constat ex fine viciatos esse, nisi in eo solo, quod deliberatè factæ sint; nec constat lex motio honesti, aut necessitatis alicuius naturalis commodi, immo circa ipsam deliberationem requisitam hæredit pœnitens.

Præterea, quānam regula in his iudicandis servari potest à confessario? an vt mortalia iudicabit, & punier grauter? an solum vt venialia, leuitat? Primum est rigorosum, quod non debet induci sine fundamento sufficienti: sed neque secundum dici potest semper: quia nullum præceptum naturale obligat ad solum veniale, nisi excusat levitas materiæ, aut indeliberatio: lex enim naturalis est in his, quæ habent necessariam connexionem cum natura, vt ordinatur ad suum finem, in qua sola indeliberatio, vt dixi, & paucitas materia excusat deordinationem, ne omnino grauis sit; cùm nihil ita repugnet rectæ rationi, & regulæ agendorum, quām deordinatione circa finem: nam ex modo & ordine respiciendi finem distinguimus perfectionem virtutum, & malitiam peccatorum: & hac eadem ratione lex humana cedit legi diuinæ, quando circa eandem materiam, vt contraria concurrunt, & lex diuina positiva naturali.

Præterea, sequeretur quod homo semper habet obligationem operandi deliberatè, quod eius fragilitati non congruit, & esset obligatio ad impossibile pro statu præsenti. Sequela patet, quia si homo obligatur ad operandum circa finem deliberatè, tenetur etiam apponere diligentiam necessariam, vt apponat medium ad hoc requisitum; hoc autem est ipsa deliberatio: ergo tenetur semper operari deliberatè; hoc falsum est: ergo præceptum illud etiam non subsistit; cùm neque ex natura hominis pro hoc statu sequatur, aut obseruari possit; neque etiam ex lege extrinseca promulgata, neque ex opere aliquo præscripto, cuius impedimentum esset opus indifferentis magis, quām omissione boni operis supererogationis, quam non esse peccaminam admittunt authores præfati; docendo enim non dari puram omissionem, neque iam datam esse malam. Eodem modo statuendus est actus in individuo indifferenti, qui ad neutrum extrellum alicuius virtutis ex obiecto inclinat, aut medio eius consequenter repugnat; quin etiam ille ipse actus, cui annexa est omissione operis boni supererogationis, potest esse indifferentis etiam in individuo. Vnde sicut actus indifferentis ex natura sui motus intrinseci non repugnat actu honesto alicuius virtutis, qui hic, & nunc est in præcepto; sic etiam non est fundamentum ex lege naturali, aut ipsa natura; vnde comprehendatur sub tali præcepto, naturali; lex ex fini naturali recipit interpretationem alego positivam; vnde sicut haec nulla est, quando non habet materiam boni, aut politici, aut virtutis, nec procedit secundum regulas prudentiarum alterum. Eodem modo materia indifferentis ex natura sua, & obiecto, ex naturali inclinacione naturæ nostræ ad bonum rationis honestæ, sicut non mutat species; ita non comprehenditur sub præcepto aliquo per se fundato in natura, ad prædictum bo-

28

29 *Supposita
obligatione
operandi ex
motu hono-
sti in gene-
re, sequitur
obligatio ope-
randi delibe-
ratæ.*

*Legem natu-
ralem inter-
pretatur perfor-
tum.*

*Non esse præ-
ceptum natu-
rale obligans
determinatè
ad honestatè
in genere in
singulis acti-
bus.*

Trident. *Tertia ratio.
Ab inconse-
nienti, & pra-
xi.*

Obligatio per se, & per accidentem.

nun , explicando hoc modo legem naturalem, iuxta modum interpretandi eorum , qui hanc obligationem statuant.

Neque etiam per accidens continetur sub tali præcepto, sicut, & nunc, quando ipsum præceptum non obligat in propria materia , quia obligatio per accidens oritur ex hoc præcise , ut summo- ueatur impedimentum actus præcepti, vel ponatur medium per se hinc, & nunc requisitum ad im- plendum præceptum: verbi gratia, communicans tenetur confiteri ex præcepto Eucharistia; si est quis in peccato mortali , & habeat copiam con- fessoris; hoc modo per accidens , quia tenetur dignè accedere; obligatus ad sacram die festo, te- netur similiter omittere occupationem, alioquin non prohibitam, si incompatibilis est cum audi- tione faci: nihil horum competit hinc, & nunc, respectu actus indifferentis: ergo, hoc dato, sequitur nullo præcepto comprehendendi.

30
Dari in ma-
teria virtutis
et actum in-
diferentem.

Reponso.

Impugnatur.

Vltimo tandem, ratio Doctoris probat locis citatis, etiam in materia ipsa virtutis, dati posse actum indifferente: verbi gratia, si quis det elemosynam, non intendens honestatem intrinsecam actus, aut extrinsecam finis, cum hoc tam non intendens aliquam deordinationem, aut motiuum prohibitum: ergo talis actus erit indifferens. Respondent aduersarij ad honestatem actus sufficere, ut aliquo modo conduceat ad com- modum, verbi gratia, corporis, modò non adiun- gatur circumstantia vitians actum. Contrà, sic erit quæstio de nomine quoad principale iu- tentum: falsum tamen est, hoc sufficere ad actum virtutis, & destruunt sua principia, quia dicunt dati actum indifferenter ex obiecto; sed si ad honestatem sufficiat quocunque motiuum boni naturalis, seu convenientia obiecti secundum commodum, nequit dati bonum indifferens ex obiecto: ergo, &c. Patet subsumptum, quia nullum opus exerceri potest, tanquam propter se volitum, quis necessariò saltem includat rationem commodi, alias non posset esse obiectum bonum respectuè ad appetitum naturalem, au- rationalem, neque consequenter voibile. Præ- terea, Philosophus 2. Ethicorum, cap. 4. dicit ad bonitatem virtutis requiri, ut fiat actio propter ipsum, id est, propter ipsam bonitatem virtutis, requiri enim ut fiat ex electione, & liberè, & propter ipsum honestatem; & sic per eundem ali- quis potest iusta operari, sed non iustè.

31
Confimatur.
Gregorio ho-
mili. 27 in Euangelia:

Sunt, inquit, nonnulli qui diligunt proximos, sed per affectum cognitionis, & carnis, quibus tamen in hac dilectione sacra eloqua non concreta sunt. Sed aliud est quod sponte impendi- tur nature, aliud quod præcepti dominicis ex charitate auctoritatem obedientia: hi nimur & proximum diligunt, & tamen illi sublimia dilectionis pœnia non aiequuntur, quia amorem suum non spiritualiter, sed carnaliter impendunt, &c.

Charitas car-
nalis infrac-
to, sed non
prohibita.

Quibus verbis ostendit dari dilectionem infructuosam, & non prohibitam, quæ ex præceptis dominicis non sit. Aduertendum autem eum loqui de infructuosa charitate, non solum in genere meriti, sed etiam in genere virtutis, seu honesti, quia in præcep- tis dominicis asserit omnes virtutes fluere à radice charitatis: in verbis autem citatis negat hanc charitatem, quam vocat carnalem cognitionis, esse ex charitate obedientia legis, & præcep- tis dominicis, quamvis ei eloquia Dei non contradicunt, scilicet lex: ergo censet dari in exercitio actum indifferente, qui neque pro-

hibitus est , neque est secundum legem virtutis, aut obedientiam mandatorum: quæ est sententia Doctoris, eiūque argumentum, servata pro- portione exempli, in quo format arguementum, cum illo, quod adducit Gregorius.

Oibiunt aduersarij Augustinum de peccator. meritis, & remiss. lib. 2. cap. 18. vbi disserit con- tra Pelagium ex illo 1. ad Corinth. 4. Quid ha- bes, quod non acceperisti, &c. supple à Deo. Nam si in nobis, inquit, libera quadam voluntas ex Deo est, quæ adhuc potest esse, vel bona, vel mala; bona ve- rò voluntas ex nobis est, melius est id quod a nobis, quam quod ab illo est: quod si absurdissime dicunt, oportet fateantur etiam bonam voluntatem nos diui- nitius adipisci: quamquam voluntas mirum si potest in medio quodam ita consistere, ut nec bona, nec ma- la sit: aut enim iustitiam diligimus, & bona est; si minus, minus bona est: aut omnino non diligimus, non bona est. Quis verò dubitat dicere nullo modo iusti- tiam diligensem non modo esse malam, sed pessimam voluntatem, &c.

Obiectio.
Augustini.

Ex hoc loco multi concedunt Augustinum omnino esse in opposita sententia: idem etiam existimat P. Vasquez, licet nobiscum in conclu- sione sentiat. Respondeatur Pelagium afferuisse solam voluntatem , seu liberum arbitrium ex Deo; bonum autem virtutis, aut virtutis ex nobis esse, vt patet ex aliis præcedentibus verbis Augu- stini in loco præfato, & ex lib. 4. contra Iulianum cap. 3. & lib. 1. de gratia Christi in principio & ubique: in hoc enim dogmate de gratia Christi errauit, eam in naturam , aut legem refun- dens. At contrà, fides docet cum Augustino bo- num virtutis esse ex Deo excitante, & præpara- nte voluntatem , & adiuuante per gratiam. Nulla autem alia in hac quæstione de bono virtutis fuit ipsi controversia cum Pelagio: vnde quæ hinc dicit, negando medium inter bonam & malam voluntatem, intelligenda sunt iuxta materiam subiectam virtutis, & virtutis, non au- tem in materia indifferenti, quæ ex ratione sua ad neutrum spectat, nec vt bona, vel mala in ge- nere virtutis, aut virtutis proponitur, neque ad eam spectat assertio gratiæ Christi, quam susti- net Augustinus contra Pelagium necessariam ad opus virtutis.

Explicatur
Angustinus
ex subiecta
materia.

De simili materia indifferente loquitur Au- gustinus epist. 19. respondens ad argumentum Hieronymi in epist. 11. quo contendebat obser- uantiam Legalium fuisse malam, non verò opus indifferens, eo modo, quo opus indifferens sta- tuebant Philosophi inter continentiam, & luxuri- am, verbi gratia, ambulare, &c. de quo idem Hieronymus : *Hoc nec bonus, nec malum est, in- quis, siue enim feceris, siue non feceris, nec iustitiam ha- bebis, nec iniustitiam, &c.* Hanc doctrinam admit- tit Augustinus in epist. 19. & sic dicit Sacramen- ta vetera post passionem Christi , neque bona fuisse , neque mala, sed pro aliquo tempore to- lerata: & lib. 22. de Cœnitate, cap. 24. discernit clarae ab arte bene vivendi (quæ sunt virtutes , & solâ Dei gratiâ donantur filiis promissionis in Christo) alias artes inuentas ingenio humano, ibidem distinguens inter ea , quæ Dei gratiâ do- nantur , & alia , quæ viribus naturæ exercentur, atque ingenij humani: vnde quando hinc disserit contra Pelagium non dari medium voluntatem inter bonam , & mala, intelligit in mate- ria iustitiae, scilicet meriti , & demeriti, virtutis & vitij; non autem de iis quæ indifferenta ad hæc sunt , & nullo modo spectantia. Loquitur ergo

Quomodo voluntas nullo modo diligens iustitiam sit mala.

Et ergo de bono virtutis ex genere, circa quod nequit voluntas esse indifferens, quin de facto, vel bona, vel mala sit: aut enim præparatur à Domino, & sic diligit iustitiam, aut cupiditate seducitur, & sic sequitur iniustitiam. Vnde omnino non diligere iustitiam, vel nullo modo diligere, est contemnere simpliciter; & idem hanc voluntatem nullo modo diligentem iustitiam, recte Augustinus dicit pessimam, quia hic est ultimus gradus iniustitiae, quia peccator eum in altitudinem peccatorum deuenit contemnit, &c. Et si quis peior hæc voluntas, quam illa, quam amat iniquitas, vincente cupiditate: quia hæc est ex infirmitate, illa verò quæ nullo modo afficit ad iustitiam, contemnit ex malitia, & non ex cupiditate, vel infirmitate.

34 Et hinc sequitur conclusio intenta Augustini contra Pelagium, nempe si voluntas bona ex nobis est, & non ex Deo, inelius esse quod ex nobis est, quam quod ex Deo. Ad hoc probandum inducit tres gradus illos voluntatis: primus, quo diligitur iustitia; secundus quo diligitur iniustitia, & hæc est cupiditatis: tertius gradus est voluntatis nullo modo diligentis iustitiam, & hic excedit in malitia, quia est contemnens iustitiam ex malitia, & non ex causa infirmitatis, aut ignorantie.

Oportet ergo sic intelligi Augustinum ab omnibus; quia Doctores alterius sententiaz, qui hanc nobis autoritatem opponunt, admittunt aliquod opus indifferens ex obiecto: & ipse sanctus Augustinus, ut præmissum est, illud etiam admittit in exercitio in indiuinduo: non loquitur ergo de voluntate, ut versatur in omni latitudine sui obiecti tam commodi, seu boni naturalis, quam etiam iustitiae, sed præcisè in materia iustitiae, ut discursus eius sit ad propositum contra Pelagium.

Deinde admittunt iidem Doctores dari omissionem boni operis supererogationis citra contemptum, aut peccatum, in qua omissione non admitterent voluntatem nullo modo affectam esse ad iustitiam, quia potest, & debet affici secundum affectum simplicis complacentiaz, quamvis non affectu efficaci, & prosecutionis. Illa ergo voluntas, quam pessimam dicit Augustinus in materia iustitiae, & quæ nullo modo diligit, est illa, quæ neque affectu simplici, aut efficaci fertur in iustitiam, & hæc est contemnens: non intelligitur ergo ab Augustino esse medianam voluntatem indifferenter, quam hic excludit, sed extremam in iniquitate, & quæstio, quam differit, longè diversa est à præsenti.

Obiiciunt secundò, nullum opus esse magis indifferens, quam verbum otiosum, sed de hoc exigitur ratio *Math. 1.1.* Ergo idem dicendum de opere otioso, & indifferente, quia verbum otiosum est illud, quod est vanum, & caret debito fine, ut illud, quod sine ædificatione profertur, ut docet Basilius, *in reg. minori cap. 23.* Bernardus serm. de tripli cœfodiâ. *Gregorius hom. 18. in Ewang. & 7. moral. cap. 18.* Respondetur negando Maiorem: ad cuius probationem respondeatur Chrysostomum, *Theophylactum, Euthymium,* verbum otiosum, seu illum locum intelligere de verbo mendaci, & inferante calumnianis; cui expositioni fauet ipse textus, qui contra Phariseos calumniantes opera eius differit Christus: *Progenies, inquit, viperarum quomodo potestis bona loqui, cum sis ipsi mali, &c. ex abundantia enim cordis lin-*

qua loquistur, &c. Subdit de arbore bona, & fructu bono, de mala arbore, & mala fructu eius: Bonus homo, inquit, de bono thesauro (supple cordis) profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala. Dico autem vobis, quaniam omne verbum otiosum, &c. quæ est sententia accommodata dictis, glossa interlinealis exponit de friuolis, & mendaciis: verbum etiam otiosum est, quod nullo fine saltem naturali utilitatis, profertur. Ex quibus intelligitur Origenes, qui dicit verbum otiosum esse, quod nihil boni, aut mali in se continet, id est, sine rationabili causa profertur, aut utilitate. Alij Patres intelligendi sunt eodem modo, vel respectu ad eos, qui silentio, & mortificationi student, quorum verba debent esse ad ædificationem, & doctrinam: vide Vasquem ad predictam D. Thomæ.

Obiiciunt tertio dispendium temporis incurri in opere indifferente, quod malum est. Respondetur negando antecedens, si subsistit finis naturalis operis.

Obiiciunt quartò, agens rationale tenetur opus suum dirigere in finem honestum: ergo, &c. Hæc obiectio continet præcipuum fundatum prioris sententia, quod suprà impugnatum est: Negatur ergo antecedens: quia talis obligatio non sufficienter ratione, aut autoritate proponitur, & ut alias obiecta supponamus, videtur etiam tollere indulta infirmitatis, & permissiones, seu libertates quas Scriptura sacra in operibus admittit: nam & Paulus 1. ad Corinth. cap. 8. vbi disserit de idolothyto: *Etsa autem, inquit, nos non commendas neque enim, inquit, si manducaverimus deficiens, videte autem ne hac licentia vestra offendiculum fiat infirmis, &c.* id est, ciborum elus per se nihil facit ad pietatem, quam Deo placeatur, neque enim si manducaverimus abundabimus (supple virtute, aut merito, aut gratiâ, ut interpretatur Chrysostomus.)

Deinde admonet tantum, ne libertas comedendi idolothyti ponat scandalum, aut offendit proximo: cap. sequenti. De aliis etiam indultis, & libertatibus agit, ut viuendi de altari, circumducendi mulieres pias, quæ expensas faciant prædicanti Euangelium. Idem etiam patet de induito deferendi loculos, & huiusmodi, quæ neque bona sunt ex se moraliter, neque mala.

Præter etiam prædicta, patet nullum esse fundatum talis obligationis naturalis: quia vel talis esset, ut semper obligaretur agens deliberatè agere propter finem honestum extrinsecum: sed hoc non, quia nulla virtus moralis ordinatur: ad aliam tanquam ad finem, necessitate præcepti ad aliam dico virtutem naturalis ordinis, ad prudenter solùm quilibet ordinatur, tanquam ad regulam directionis, non tanquam finem propter quem. Secundò, quia sistens in proprio motu virtutis, studiosè operatur ex genere, licet non extendatur actus eius ad finem extrinsecum: ergo nulla est obligatio naturalis hoc modo. Tertiò, licet omnes virtutes ordinarentur ad finem charitatis, id proueniret ex ordinatione extrinsecæ Dei, quæ non inducit obligationem præcepti, etiam positivi, per se semper, ut concedunt aduersarij: & quidquid sit de hoc, saltem non est præceptum naturale, quod obligat ad seruandum hunc ordinem supernaturalem. Quartò, in ipsis operibus supernaturalibus non est talis obligatio, quin sistere possit licetè operans in motu, & fine intrinsecò.

Glossa interlinearia.

*36
Tertia obiectio soluitur.*

Quarta obiectio soluitur.

Scriptura ad missis quædā indifferenter.

Non esse præceptum operandi semper propter finem extrinsecum.

35 Secunda obiectio.

37
Neque obligans sub distinctione ad bonum ex obiecto, vel si sit.

Si autem intelligatur illud præceptum esse in eo, vt quis tencatur operari cum deliberatione aliquod semper opus, saltem ex obiecto honestum, vel certè ex fine; id non colligitur, quia sicut tenetur semper habere opus ex genere, aut fine moralis virtutis, quia præceptum naturale vixit hoc non se extendit. Sed hoc etiam non potest cum fundamento dici, quia operans ex moriorio supernaturali non tenetur adhibere honestatem naturalem ex obiecto, aut fine; operatur tamen licet, & meritorie.

Deinde, quidquid sit de statu beatitudinis, aut innocentiae, in quibus nulla erat naturæ indigentia, aut infirmitas: tale præceptum repugnat statui eius post lapsum: ergo nullum habet fundamentum in natura. Antecedens patet i quia natura per se ordinatur ad commoda naturalia, non prohibita, vt liberè, & cum prouidentia in eis versetur pro indigentia status presentis, operando etiam, & applicando media ad hunc finem. Neque hæc prouidentia ex obiecto, aut principiis, aut conclusionibus inde deducit ordinatur ab intrinseco ad bonum honestum: ergo licet sicut homo in quibusdam operibus, & conformiter ad inclinationem suam naturalem, ex qua tantum coniici posset hoc præceptum. Accedit illam obligationem, & præceptum in quo fundaretur, vt dictum est, repugnare naturæ, & eius infirmitati naturali: omne autem præceptum fundamentum in natura, supponit potentiam in ipsa, cui commensurari possit: sicut vniuersum nullum præceptum obligat ad impossibile, Tridentinum, *s/f/6. can. 18. & cap. 11.* Ex quibus patet rationem præmissam non subsistere. Sequitur deinceps textū.

c. Et si dicas quod habitus supernaturalis non est talis, &c. In præcedentibus, vt patet ex litera, remouet quandam æquiuocationem: circa acceptiōnem huius vocis *dispositio*, cā occasione, quā dixit eum communī characterem, vt formam priorem, esse dispositionem ad gratiam. Nam dispositio sumitur duplicitate, primò vt est inclinatio subiecti per formam priorem ad formam posteriorem, sicut in physicis calor disponit subiectum ad formam ignis. Alio modo sumitur dispositio, vt est quædam forma inherens in subiecto, secundum gradus remissos, ac proinde de facili mobilis à subiecto, & sic distinguitur contra habitum, qui est forma eadem difficulter mobilis, vt est in gradu intenso, & perfecto.

Negat autem characterem esse dispositionem hoc secundo modo, aut poni in specie Qualitatis, vt dispositio est distincta contra habitum, sed ponit in specie habitus: & declarat deinceps quomodo habitus possit esse dispositio ad aliam formam primo modo sumptu dispositione. Respondendo ergo ad tres obiectiones adductos contra conclusionem suo ordine, adhuc prosequitur responditionem ad tertiam, quæ est talis: Omnis habitus disponit ad bene, vel male agendum, sed character non: ergo non est habitus. Ad antecedens responderet dari medium inter bene, & male operari, tam quoad actum, quam quoad habitum, de quo haec tenus dictum est. Sed vterius instat hæc quod habitus naturalis non sit talis, scilicet indifferens, quia datur ad perfectionem subiecti.

39
Responderet ergo, quod habitus supernaturalis possit esse disponens ad actum bonum, licet non sit principium elicitiū proximum, vel sufficiens, & hoc modo fides infusa, inquit, non est sufficiens principium elicendi actum credendi,

neq; charitas infusa elicendi actum diligendi, sed inclinant, vt concurrentibus aliis necessariis actus bonus elicatur, &c. Hæc doctrina de facili explicari potest quantum ad inclinationem, & vt ita dicam, pondus potentia per habitum iuxta sententiam, quam vt probabilem defendit in 1. disf. 17. queſt. 2. Supponendo habitum acquisitum (quod de infuso nequit dici, vt ipse assertus quodlibet 17. & alias passim) non esse actuum per influxum in actum, ad quem tamen inclinat, vt forma prior determinans indifferentiam potentiaz ad actum, sed quia hæc supponit habitum esse actuum, quod & ibi defendit vt magis probabile, & deinceps sequitur: non est ad hoc recurrentum.

Tenendum tamen est duplicitem habitum considerari. Primò, vt haber rationem formæ informantis, & determinantis potentiam, quantum est ex inclinatione ipsius ad obiectum suum determinatum, sicut & ad actum ipsi proportionatum, & hoc competit habitui, sive potentia eo utatur, sequendo eius inclinationem, sive non; & sive suspensio operis proueniat ex libertate, sive ex alio impedimento agendi: vt quia distrahit potentia per alia motiva, vel quia deficiunt aliqua per se requisita ad actum, secundum inclinationem habitus.

Alio modo consideratur habitus, vt est principium agendi, & sic magis dicitur comprincipium in agendo, quam inclinatio, quia potius determinatur à potentia ad agendum, tanquam à causa superiori, quam econtra, *qua habitibus vivimus*, inquit Philosophus, *cum volumus*, &c. Applicatio itaque habitus, vt agit est per potentiam; non econtra: quod etiam verum est in supernaturis, quia licet potentia, vt voluntas non possit agere, nisi vt eleuata; tamen ipsa est ex qua primò est determinatio actionis, vt comparatur ad habitum concurrentem, licet hæc ipsa in bonum determinatio sit à gratia actuali prius excitante, quam præuenitur voluntas.

Hæc ergo supposito, facile est intelligere quomodo character sit disponens ad bonos actus tanquam remotum principium, non per influxum in ipsos actus supernaturales, sed inquantum disponit ad habitus, qui proximè attingunt actus, vt sunt gratia, & habitus infusi.

Instantia autem adductæ sunt de habitu fidei, & charitatis ad hoc ipsum declarandum: assertit ergo fidem & charitatem habitualem inclinare ad actus suos; licet neutra sit principium proximum sufficiens credendi, aut diligendi, *Inclinamus tamen, inquit, vt concurrentibus aliis necessariis aliis bonus elicatur*, &c. Ad hæc enim necessaria sunt instruētio, & reuelatio, concursus Dei per gratiam adiuuantem, & excitantem, quæ in iustis etiam necessaria est, & attentio potentia. Sine his potest esse vterque habitus, vt in puro pertinente ad vsum rationis, sine actu fidei, aut charitatis: quamuis in eo sit inclinatio habitus, quæ non sufficit ad actum, nisi præmissa ponantur: sic lapis etiam vt sursum est, inclinatur in suum centrum, quamvis actum proportionatum inclinationi non habeat, donec tollatur impedimentum motus ad centrum.

Aduertendum breuiter hæc Dominicum Soto notare inconstantia nostrum Dœtorem, quasi in distinctione prima negauerit characterem esse dispositionem ad gratiam, quod hæc tandem cunctum dicit: sed facilis est reconciliatio, quia ibi negavit, & bene esse dispositionem necessitantem physice.

Prudentia concessa natura ex indigentia.

Obligatio non inducit ad impossibile.

Varia accipitria dispositio.

Summarium reliquorum textus.

Duplex consideratio habitus.

Vt habeat ratione formam.

Habitus per modum principij.

physicè ad gratiam, prout alij per hoc saluant causalitatem physicam, & certam Sacramentorum; h̄c autem concedit esse dispositionem ex voluntate, & institutione diuina tantum, quod & probatum est sufficenter: sublato tamen impedimento.

Responsio ad argumenta; tam principalia; quām alia pro opinione, patet ex dictis, & ex ipsa litera; patet etiam responsio ad illa, quā adducunt moderni contra primam partem, quā sustinetur character esse relatio.

*Sententia
Durandi im-
pugnat.*

*Concilia in-
tendunt com-
munem, &
rigorosum
sensum.*

Contra sententiam Durandi differunt moderni, eam maximè vrgent loca Conciliorum, quā dicunt Sacraenta imprimere characterem in anima, vt signum spirituale, & indeleibile, ac proinde quidam eam condemnant, vt eroneam: afferit Vasquez non esse condemnatam, eamque conatur saluare. Cæterū non est dubium Concilia loqui secundū communem acceptiōnem, & sensum Doctorum, & Patrum: & definitio propriè interpretandā est iuxta rigorem, & communem acceptiōnem dīlōnis: nam sicut, tanquam proximum fidei, afferitur post Tridentinum *ff.6.* iustitiam nostram consistere, non in actu p̄t̄erito, aut aliquo tantum morali inhārente, sed in qualitate aliqua physica permanente; ex eo quod dicitur nobis *infundi, augeri, crescere, renovare nos,* &c. quā denotant in rigore sermonis aliquid physicum permanens: ita etiam perinde verbum *impri-*

mere denotat terminum realem, sicut & *figm signum spirituale*, quod per oppositionem dicitur ad signum sensibile, & materiale, quā sunt denominations desumptā à re ipsa, quā significat: *materiale* autem, & *spirituale* sunt differentiā entis realis, & non rationis. Hæretici etiam, qui impugnant Ecclesiam, ita intelligunt eius sententiam, neque in hoc condemnant, sed in eo quod veritatem definitam negent. Vnde colligitur definitionem ad aliud genus formæ referrit.

Difficulter etiam saluatū posse Sacramentum imprimere relationem rationis in anima, vt per se patet; quia nihil aliud est quād Sacramentum, quod ex institutione diuina non est iterabile, siue susceptum: cū autem hæc susceptio magis ad corpus, quād ad animam referatur, non videtur ratio, cur in sola anima sit hæc denominatio, sed etiam in corpore, vel in toto: Concilia autem loquuntur de aliquo spirituali impresso soli animæ, ex quo infert Tridentinum *sprā, ipsum Sacramentum non esse iterabile*, tanquam ex causa, à qua competit Sacramento non iterari, vt appareat in eo, cui collatum est Sacramentum, quod fuit nullum ex defectu consensu requisiti; quamuis ipsum Sacramentum in materia, & forma, & intentione ministri fuit omnino perfectum, in quibus essentia Sacramenti consistit; tamen iteratur, quia nullum impressum characterem: ergo non iterabilitas eius in hoc consistit, vt fundamento.

Q V A E S T I O X I .

Vtrū character sit in essentia animæ, ut in proximo subiecto?

Alensis 4.p.9.1.9.m.3. D.Bonau.bic 1.p.4.1.q.3. Rich.d.5.a.2 q.2. D.Thom3.p.9.6.1.4. Dur.d.4.q.1. Au-reoli. *bid.* q.1.4.4. Gabr.bic 9.2.4.3. dub.2. Suar. 3.p.10.m.3.d.1.1. f.2.

 Dylvitum sic proceditur, & arguitur quod character non sit in essentia animæ, ut in proximo subiecto: quia dispositio, & forma ad quam disponit, habent idem subiectum proximum: character est proxima dispositio ad fidem, fides autem est in intellectu.

Contrà, ex eadem maiore cum hac minore, character est proxima dispositio ad gratiam: gratia est in essentia animæ, sicut vita, quia eiusdem est vita prima, & secunda: ergo character est in essentia animæ sicut gratia, ad quam disponit, quæ est vita spiritualis.

C O M M E N T A R I V S.

*I
Ordo & di-
fini-
tio questionis.*

Ad ultimum sic proceditur, &c. Hæc quæstio duas habet partes: prima agit de subiecto characteris: secunda est, anacephalozosis, seu recapitulatio summaria totius tractatus de Baptismo his quatuor distinctionibus explicatæ, quoad omnia intrinseca, & extrinseca per se requisita; & secundū hæc subiungit duas descriptiones eius, quibus hæc omnia comprehendit iuxta

varios modos, quibus ipsa relatio sacramentalis explicatur respectuē ad solam ablutionem, tanquam fundamentum, vel ad ablutionē simul & formam: particulas explicat, & p̄t̄ tandem concludit tractatum in laudem & gloriam sanctissimæ Trinitatis, in cuius inuocatione p̄zellens gratia tanti Sacramenti confertur.

S C H O L I V M.

Sententia D.Thom. tenens characterem esse in intellectu, refellitur, quia dispositio ad formam, non potest esse in aliquo susceptivo posterior susceptivo forme, & secundū eum gratia ad quam disponit character est, in essentia anime.

Hic est ² opinio, quod sicut gratia est in essentia animæ, sic potentia ad gratiam est in potentia animæ: character autem est potentialis dispositio proxima ad gratiam: ergo in potentia animæ est, ut in subiecto proximo. Sed non est in qualibet potentia animæ, quia <sup>Opinio D.
Th.d.4.4.1.
q.3. & 3.p.
q.63.4.4.</sup> tunc

tunc non esset vna forma : ergo est vnica potentia: sed magis rationabile est ponere, quod in intellectu : cuius ratio est , quia character est ad configurandum Trinitatem creatam Trinitati increatæ: Trinitas autem creata, siue imago consistit principaliter in intellectu: quia ex eo, sicut ex radice oritur voluntas.

Hoc idem Alex. & Bon. & Ric. vbi supr. Vide Var. q.3. quodl. D.Thom. d.26. primi lib. & 1. p. q.77. art.6. Contrà, quia dispositio ad formam nunquam est in posteriori susceptiuo formæ (patet discurrendo per singulas formas, & dispositiones earum) sed character est dispositio ad gratiam, vt concedis, & gratia est in essentia animæ per te: ergo character non potest esse in aliquo susceptiuo posteriori ipsa essentia animæ: sed per te potentia est posterior essentiæ animæ, quia est accidentis eius. Nec valet ratio, vel consequentia, quâ dicitur, gratia est in essentia animæ: ergo potentia, vel dispositio ad gratiam est in potentia animæ. Immò sequitur oppositum, scilicet, vel quod ipsummet susceptiuum gratiæ sit susceptiuum dispositionis: vel saltem dispositio illa non potest esse in aliquo posteriori illo, in quo est forma. Hoc etiam patet in aliis, quia habitus supernaturalis non est in habitu naturali, sed in potentia naturali, in qua est habitus naturalis: & hoc ideo, quia potentia naturalis est prior utroque habitu.

3

Potentia naturalis est subiectu supernaturalem. Item, probatio quâ probatur gratiam esse in essentia animæ immediatè, non concludit, quia perfectio naturalis prior inest alicui, quam perfectio, vel potentia supernaturalis. Nam perfectio naturalis, & intrinseca sequitur statim naturam sui perfectibilis: potentia autem, etiæ sit accidentis secundum eum, tamen est perfectio intrinseca ipsius animæ: ergo prius naturaliter inest animæ ipsa potentia, quam gratia, & per consequens, posset habere rationem subiecti respectu gratiæ.

Nec concludit illud de vita, quia vita spiritualis prius inest ipsi animæ, vt est coniungibilis Deo: vnde secundum Augustinum *de ciu.* Deus propter hoc dicitur vita animæ, quia vita animæ non est nisi in coniunctione eius ad Deum, vt ad obiectum: anima autem non est coniungibilis Deo in ratione obiecti, nisi per potentiam.

Text. 15. Voluntatem esse perfectiorem intellectu. d.49. q.3. Quod postea de voluntate addit, quod ipsa oritur ex intellectu: quæro, aut intellectus habet ad voluntatem tantum prioritatem generationis, siue originis, & ex hoc non ponitur perfectio in intellectu respectu voluntatis, sed imperfectio: quia universaliter imperfectiora precedunt perfectiora ordine generationis, 9. *Metam.* Si autem intelligas, quod intellectus sit prior, vel radix respectu voluntatis, tanquam eminenter, vel virtualiter continens voluntatem; hoc improbat ex dictis, quia ordinatum ad alterum ut prius origine, non continet ipsum eminenter, vel virtualiter: actus autem intellectus ordinatur essentialiter ad actum voluntatis. Et si hoc neges: de hoc disputandum est in materia de beatitudine inferius.

C O M M E N T A R I V S.

Subiectum characteris. Esse hominem. Esse insipile sum. b *H*ic est opinio, &c. Varie sunt opiniones Doctorum in hac quæstione, quæ magis prolixè, quam proficiè tractantur. Sotus imponit Durando, quod subiectum eius sit corpus: sed hoc non videtur assertuisse, neque dici potest: quia à Conciliis definitur esse in anima: consequenter tamen ad opinionem Durandi posset dici subiectum esse hominem, licet Valsquez aliter interpretetur cum Aureolus in 4. disp. 4. quæst. 1. art. 4. dicit subiectari in essentia animæ, quam sententiam secutus est Marsilius quæst. 4. art. 1. ad 2. dubiam. Suarez disp. i. 1. f. 4. Valsquez disp. 134. cap. 4. Gabriel probabilem existimat quæst. 2. art. 3. dub. 2. Alensis, Alberrus, D. Bonaentura statuunt esse in imagine, id est, voluntate, & intellectu, sed principalius in intellectu. D. Thomas ab aliquibus citatur pro eadem opinione quæst. 6. 3. art. 4. argumento ad oppositum: response autem ad tertium

sustinet esse in intellectu: quem sequuntur Cajanus, & reliqui eius discipuli cum Richardo diff. 5. art. 2. quæst. 2.

Hanc impugnat Doctor in præsenti 5. 1. quia gratia est in essentia animæ ex D. Thoma in 1. disp. 2. & 1. part. quæst. 77. art. 6. character autem est dispositio ad gratiam: ergo non est in aliquo susceptiuo posteriori ipsa essentiæ animæ in qua est gratia. Argumentum hoc intelligi debet de dispositione permanente, & non tantum de dispositione tollente impedimentum formæ. Sed quia variis modis sumitur dispositio, ideo varie quidem respondent, vel negando characterem esse dispositionem saltem propriæ, vel simpliciter in genere physico, aut moralis: sed non lubet iā hisinxerere. Alia impugnatio spectat ad fundamentum alterius quæstionis de subiecto gratiæ, sicut & ter. tiz; de quibus suo loco locis est differendum.

Dispositio permanentis est in eodem subiecto, in quo est forma.

S C H O L I V M.

Characterem subiectari in voluntate. Primo, quia gratia, quæ est eadem charitati, ex 2. d. 2. 6. subiectatur in ea. Secundo, quia est signum obligationis anime ad Deum, & anima formaliter, & principaliter per voluntatem obligatur.

Dico

Dico ergo ad quæstionem, supponendo hoc, quod declaratum est 2. lib. dist. 2. 6. scilicet de gratia, quod est idem cum charitate, & per consequens, est primò in potentia, scilicet in voluntate, & vtterius, quod ista dispositio ad formam est in eodem susceptuo cum forma: character autem si ponatur in esse, conuenienter ponitur dispositio ad gratiam sacramentalem, ut ostensum est in solutione præcedentis quæstionis de charactere in prima congruentia: ergo congruum est ponere characterem formaliter in voluntate.

Et hoc confirmatur, quia si character est signum, vel fundamentum obligationis animæ ad Deum, rationabile est, quod ponatur in illa potentia, cuius est primò obligari, vel esse rationem obligandi: talis autem est voluntas, quia præcisè per eius actum aliquis se obligat principaliter: illa enim, quæ concurrent ibi ex parte intellectus, vel alterius potentiae in homine, non sunt nisi quædam præambula ad firmum velle, quod est rationabiliter proponere, vel vovere, vel quædam signa manifestantia illud esse firmum.

Ad argumentum in oppositum, patet quod character non est dispositio proxima ad fidem, vt fides est: sed est dispositio ad illam perfectionem, quæ principaliter conformat totam animam Deo: & hæc est gratia, quæ est eadem cum charitate, & in voluntate, vt dictum est. Ad rationem alterius positionis, dico quod quamvis male probetur, quod character sit in potentia animæ: tamen concedo hoc propter aliud antecedens, quod accipit, scilicet, quod forma ad quam disponit est potentia: & concedo, quod in una, & in illa, quæ est principalior in imagine, in cuius figurazione consistit principaliter tota figura-
tio animæ, vel imaginis ad Trinitatem.

*Character
est signum
obligationis
anima ad
Deum.*

*Character
non est di-
spositio ad
fidem, sed
ad gratiam.*

S C H O L I V M.

*Epilogando, ex dictis his tribus distinctionibus colligit claram, & completam definitionem Baptis-
mi, & explicat singulas particulæ eius exactissimè.*

Ex dictis à principio distinct. 3. vsque huc, potest colligi una ratio Baptismi exprimens omnia, quæ sunt simpliciter necessaria ad rationem Baptismi: quia si ponamus relationem illam signi, quam importat Baptismus, fundari in illa ablutione, vt in fundamento totali, habente tamen habitudinem ad verba, & alia concomitantia, potest talis ratio assignari ipsius Baptismi: *Baptismus est ablutio hominis viatoris aliqualiter consentientis, vel libe-
ro arbitrio nunquam usi, facta in aqua elementari fluida, ab alio simul abluente, & verba certa, actum & suscipientem, cum inuocatione Trinitatis designantia proferente, tam in abluendo, quam in proferendo intendente facere, quod Christus instituit faciendum: vel quod intendit facere Ecclesia Christiana, effaciter signans ex institutione diuina ablutionem anime à peccato.*

Particulæ huius rationis patent sic: *Ablutio, distinct. 3. quæst. 3. non dico perfusio, nec aspersio, nec immersio: & hoc vel trina, vel vnica, quia quodlibet sufficit ad veritatem Sa-
cramenti. Sed minister tenetur seruare modum Ecclesiæ, in qua baptizat. Hominū, secun-
dum totum corpus, vel partem principalem, vel quamcumque in casu necessitatibus, vt pa-
tet distinctione 4. quæst. 2. Aliqualiter consentientis, patet ex eadem distinct. quæst. 4. Et forte non sufficit secundum communem opinionem habitualiter consentire, sine viruali con-
sensi: tamen illud est dubium, quia minor consensus sufficit ad susceptionem Sacra-
menti, quam ad meritum: sed ad meritum sufficit virtualis consensus. Similiter quod non
vtens ratione sit simpliciter capax Sacramenti: non habens aliquam dispositionem: & ta-
men vtens ratione non habens illam, nullo modo sit capax, non videtur probabile:
quia nulla dispositio videtur simpliciter necessariò requisita, vel non requisita, propter
vsum rationis, vel non vsum. Facta in aqua, &c. patet distinct. 3. quæst. 3. Per hoc autem
quod dicitur elementari, excluditur quicunque humor mixtus, qui dicitur æquiocè
aqua, vt aqua rosacea. Per hoc, quod dicitur fluida, excluditur aqua congelata, si manet
aqua, vel qualitercumque mixta per iuxta positionem corporum grossorum, vt non pos-
sit abluere. Facta ab alio, patet distinctio. 6. quæst. 4. Et similiter illa quæ sequuntur,
Simul abluente, & proferente, &c. patet distinct. 6. quæst. 3. Quod ultimò additur, *Habente in-
tentionem, &c. patet distinctio. 6. quæst. 5. & 6.**

*Distinctio
particula
dispositionis
Baptismi.*

Et sic habemus tam suscipientem, quam conditiones necessarias in suscipiente: quia hominem viatorem aliqualiter consentientem. Habemus conferentem, & conditiones necessarias ex parte eius, scilicet quod sit abluens, & verba proferens, & hoc simul, & de-
bitè intendens. Habemus materiam, quia est ablutio in aqua elementari. Habemus for-
mam, quia verba certa exprimentia actum, & suscipientem cum inuocatione Trinitatis.
Habemus id quod pertinet ad rationem formalem Baptismi, scilicet, quia ex istitutione
diuina

dijina efficaciter signans. Habemus correlatum, quia ablutionem animæ à peccato.

Difinitio secunda Baptismi.

Si autem ponatur relationem, quam importat Baptismus, non fundari in ablutione, ut in fundamento totali, sed in ablutione, & verbis tanquam in uno fundamento instituto ad signandum effectum vnumtunc potest poni ratio Baptismi talis completa, *Baptismus est Sacramentum ablutionis animæ à peccato consistens in ablutione hominis viatoris aliquiliter consentientis, vel libero arbitrio nunquam usi, facta in aqua elementari fluida, cum prolatione verborum, actum & suspicente, & ministrum cum invocatione Trinitatis designantium ab alio simul ablente, & verba ista proferente, & intendente facere, quod facit Ecclesia Christiana.*

Et tunc eadem est ibi expositio particularum istius rationis, quæ fuit, & prioris, nisi quod in ista ponitur primum illud, quod pertinet ad formalem rationem Baptismi, cum dicitur *Sacramentum*, & correlatum eius, cum dicitur *ablutionis*, & postea illa, quæ pertinent ad fundamentum, cum dicitur *consistens*, &c, nec est differentia, nisi quia non ponitur totale fundamentum istius relationis utroque modo idem.

Vtique tamen modo idem principaliter importatur, quia sive per solam ablutionem, sive per ambo, scilicet ablutionem, & verbas, sunt tamen ambo vnum signum integrum institutum quidem principaliter ad signandum principale signatum istius signi, scilicet ut abluatur anima à peccato, & hoc à Deo trino, & uno, in cuius nomine baptizamur, cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.

C O M M E N T A R I V S.

3 Cœlus Doctorum effe characterem in voluntate.

Characteris dispositio ad gratiam.

Responsio impugnatur.

4 Habitus fidei consequitur infusionem gratiae.

Dico ergo ad questionem, &c, Conclusio, & sententia Doctoris est characterem esse in voluntate, in qua est gratia, ut ipse docet in 2. diff. 26. Fundamentum est, quia est dispositio ad gratiam, quæ est in voluntate: ergo, &c. Negant aliqui antecedens, sed communiter concedunt: & patet, quia character ordinatur ad gratiam, tam proprii Sacramenti, quam aliorum, loquendo de baptismali, quo sit quis capax aliorum Sacramentorum: & non est ratio, cuius character esset indelebilis, & redderet Sacramentum non iterabile, nisi subordinaret gratia tanquam forma prior: neque propriæ potest subtiliter configuratio animæ, aut imaginis, quæ principaliter est per gratiam, in solo charactere, nisi dicteret ordinem ad gratiam, neque obligatio, quæ denotatur per talam configurationem, ad Christum, potest abstracta habere à mediis, per quæ adimpletur in *facto esse*, qualis est gratia habitualis, in *facto*, vel in *seri*, qualis est gratia actualis Sacramenti. Alij, dato antecedente, respondent negando consequentiam, quia fides in intellectu est, quamvis disponat ad gratiam. Contraria, fides exigit in voluntate habitum pia credulitatis, & actum proportionatum, secundum ipsos, ratione cuius eam statuit D. Augustinus in voluntate.

Deinde fides, ut habitus non disponit ad gratiam habitualis in Sacramento, sed potius consequitur, quia ad infusionem iustitiae infunditur: & maximè ex sententia eorum, qui statuunt gratiam diuersam esse à charitate, & ad eam sequi infusionem habituum Theologalium, per modum quarundam proprietatum: & quidquid de hoc sit, efficacia Sacramenti baptismalis primò, & per se respicit gratiam sanctificantem, quæcumque illa sit; reliqua vero, ut spectant ad integratem, non ad essentiam iustitiae, ut patet per Tridentinum *diff. 6. cap. 7.* ergo habitus fidei non est dispositio anterior ad iustitiam, quæ primò respicitur per Baptismum: non ita vero character.

Quod si autem intelligatur fides disponere ad gratiam in relapsis, qua restituī debet gratia, quamvis hæc sit in diuersis subiecto: hoc nihil ad

propositum facit, quia idem disponit ad gratiam sic receptam, seu recuperatam mediante penitentiâ, quia requiritur conuersio peccatoris per proprios actus voluntatis retractantis peccatum: voluntas autem in operando sive naturaliter, sive supernaturaliter supponit intellectum, & applicationem obiecti sui. Hic modus disponendi non facit ad propositum de charactere, qui est dispositio permanens, & prior, & cuius capax est ipsa voluntas, quæ est subiectum formæ, ad quam disponit: vel ergo omnino non est querendum de subiecto primo characteris, vel illud est statendum, quod secundum proportionem similium dispositionum statui congruit.

Præterea, character est dispositio non solum respectu gratiæ, sed etiam respectu actuum, quia character baptismalis inducit obligationem animæ ad Christum, ut serueret legem: hæc autem obligatio est necessitas moralis operandi; ergo inclinatio quedam ad ipsam operationem, non secus, ac lex, seu præceptum, aut votum, & huiusmodi, quæ oponuntur libertati operandi ad utrumlibet: character etiam Confirmationis inducit obligationem militiæ, & confessionis fidei: character vero Ordinis est principium operandi actum, quia est potestas actiua: omnis autem obligatio cadit directe in voluntatem: ergo in ea debet statui fundamentum obligationis. Potestas actiua characteris sacerdotialis applicari debet per ipsam voluntatem, & requirit intentionem operandi: ergo similiter debet in voluntate statui. Accedit ad hæc quod omnis in vniuersum potestas moralis operandi sit in voluntate, ut proximo subiecto: ergo, &c. Deinde Sacramenta spectant ad religionem: ergo & effectus ille, qui deputat hominem ad cultum, perinde spectabit ad religionem; religio autem est in voluntate primò, & per se: ergo etiam in ea magis congruum est statuere characterem.

Ex his patet ad fundamenta aliorum, quæ leui congruentia fundantur: prima sententia procedit ex falsa suppositione, nempe quod gratia sit in animæ essentia, vel quod character non ordinetur

Quomodo disponit fides ad conuersationem.

Character dispositio permanens. & prior gratia.

Alia congruentia, ex quibus statu debet in voluntate.

Responsio ad fundamenta aliorum.

ordinetur ad aliud tanquam dispositio, sed quod sit habitus bene disponens animam propter se: secunda pater etiam non fundari, quia character est simplex qualitas, & via; ac proinde requirit subiectum unum proximum cui primis insit. Vide Doctorem respon-

sione ad argumentum oppositum.

Hic finitus materia de Baptismi Sacramento; de Baptismo flaminis, & sanguinis obiter dictum est, prout litera suggestit, & permisit: in reliquis videantur moderni, quia est difficultas obula. Laus Deo.

DISTINCTIO SEPTIMA.

A

Nunc de Sacramento Confirmationis addendum est, de cuius virtute queri solet. Forma enim aperta est, scilicet verba que dicit Episcopus, cum baptizatos in froneibus sacro signat christi-mate. [Hoc Sacramentum (inquit Eusebius Papae in epistola ad fratres per Campaniam, & Tusciā, cuius initium, *Dilectissimus*, &c.) ab aliis perfici non potest, nisi a Summis Sacerdotibus: nec tempore Apostolorum ab aliis, quam ipsis Apostolis legitur peractum, nec ab aliis, quam ab illis, qui locum eorum teneant, perfici potest, aut debet. Nam si aliter presumptum fuerit, irritum habetur, & vacuum, nec inter Ecclesiastica reputabitur Sacraenta:] [Licer autem Presbyteris baptizatos tangere in pectore, sed non christi-mate signare in fronte.] Virtus autem huius Sacramenti est do-natio Spiritus sancti ad robur: qui in Baptismo datus est ad remissionem. Vnde Rabanus. [A Summo Sacerdote per impositionem manus Paracletus traditur baptizato: ut roboretur per Spiritum sanctum, ad praedicandum aliis illud, quod ipse in Baptismo consecutus est.] Item, [Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum post Baptismum accipere debent Spiritum sanctum, ut pleni Christiani inueniantur.]

De conf. distincti. 4. cap.
Prefb.
De inst. cle.
lib. 1. c. 30.
de conf. dist.
g. a nouissi-
mam. Vr-
ban. Pap. in
epis. ad om-
nes Chri-
stian. cuius
initiū, Vrb.
& cap. de-
cer onnes
Christ. &
de consecr.
dist. 5. cap.
omnes fi-
deles, circa
med. & hab.
de consecr.
dist. 5. c. de
bis vero.

*Melchiades in epistola ad Hispaniarum Episcopos, cuius
initium, Dilectissimi, &c.*

B

[**S**icutote vtrumque esse magnum Sacramentum, sed unum maiori vene-ratione tenendum, sicut a maioribus datur.] Ecce maius dicit Sacra-mentum Confirmationis, sed forte non ob maiorem virtutem & utilitatem, quam conferat, sed quia a dignioribus datur, & in digniore parte corporis fit, scilicet in fronte, vel forte quia maius augmentum virtutum praefat: li-
cet Baptismus plus ad remissionem valeat. Quod videtur innuere Rabanus dicens: [In vocatione Baptismi Spiritum sanctum descendere ad habitatio-nem Deo consecrandam. In hac verò, eiusdem septiformem gratiam cum omni plenitudine sanctitatis, & virtutis venire in hominem.] Hoc Sacra-mentum tantum a ieiunis accipi, & ieiunis tradi debet, sicut & Baptismus, nisi aliter cogat necessitas. Nec debet iterari, sicut nec Baptismus, vel Ordo. Nulli enim Sacramento facienda est iniuria: quod fieri putatur, quando non iterandum iteratur. Sed vtrum aliqua, vel nulla iterari possint, quæstio est. Nam de Baptismo & Ordine, quod non debeant iterari, aperie Augusti-nus dicit. [Vtrumque Sacramentum est, & quâdam consecratione datur: illud quidem cum baptizatur, illud verò cum ordinatur. Ideoque in Ecclesia Catholica vtrumque non licet iterari, quia neutri facienda est iniuria.] Quod indubitanter etiam de Confirmatione tenendum est. De aliis vero vtrum ite-
ari valeant, vel debeant, postea differemus.

Libr. i. de
institut. cler.
c. 30. & de
conf. dist. 5.
c. inquisi-
mæ. c. 5. &
Terracones.
c. 6. de conf.
dist. 5. cap.
vr Epis. &
c. vii ieiuni,
& cap. di-
xum est.
Lib. contra
epistol. Par-
me. 2. c. 13.
tom. 7. &
bab. 1. q. 3.
cap. quod
quidam di-
cunt.

DO ST Q V A M Magister egit de primo Sacramento, scilicet de Baptismo, hic agit de secundo, scilicet de Sacramento Confirmationis. Et dividitur in duas partes, scilicet in Proemium, & tractatum, qui incipit ibi: [*Forma enim.*] Et ille tractatus dividitur in quinque partes. Primo namque determinat de forma Sacramenti. Secundo, de ministro, ibi: [*Hoc Sacramentum ab alijs.*] Tertio, de effectu, ibi: [*Virtus autem.*] Quartio, de conditione quadam in suscipiente, & conferente pertinente ad reverentiam Sacramenti, ibi: [*Hoc Sacramentum tantum à ieiunis.*] Quinto, & ultimo, de initerabilitate huius Sacramenti, ibi: [*Nec debet iterari.*]

C O M M E N T A R I V S.

DE hoc Sacramento proxime post Baptismum agut communis stilo, & ordine Theologici; nam, quamvis non sit ordo essentialis inter Confirmationem, & Eucharistiam, qualis est inter Baptismum & reliqua; tamen Confirmation est quaedam regenerationis consummatio: ut sicut in Baptismo fit professio fidei, ita in Confirmatione datur robur ad candens fidem profundam perunctionem internam: Eucharistia vero ordinatur ad nutriendam charitatem & iustitiam, ad vincendum hominem, & tentationes, & in ordine ad perseverandum in gratia accepta; ideoque generalius se habet velut causa iunctuaria; non sicut Confirmation, qua particulariter se habet ad professionem fidei in Baptismo suscepit, & hominis Christiani initiatione.

Hunc etiam ordinem sequuntur Patres, & servato fuit in Ecclesia, quantum ad ministerium, ita ut prius daretur neophyto Confirmationis, quam Eucharistia; quamvis utrumque Sacramentum post Baptismum ministrabatur; Dionysius de Ec-

Dionys.

clesiastica hierarchia, cap. 2. & 4. Cyrillus Ierosolymitanus Catechesi 3. Melchiades Papa Epist. ad Episcopos Hispanie, cap. 3. Eugenius IV. in decreto fidei, qui etiam congruentiam praemissam seruan- d' ordinis tradunt, sicut & Clemens Romanus epist. 4. & constitutionem Apostolicarum, lib. 3. cap. 17. Tertullianus de prescriptis adversus heres, cap. 36. Ambrosius lib. 3. de Sacramentis, cap. 2. Gregorius Magnus in Sacramentatio de Baptismo infantum. Tractatum autem Sacramenti expedit Doctorum Magistro in distinctione praefenti quinque questionibus, quae specialiter ad ipsum spectant supponendo rationes communes ipsi & aliis ex materia de Sacramentis in genere in 1. dist. & 2. & de Sacramento Baptismi in aliis quatuor iam praemissis. In prima questione agit de eius essentialibus, & per se requisitis: in secunda de eius necessitate: in tertia de eius dignitate: in quarta an possit iterari: in quinta, an sit pena canonica statuta iterantibus Confirmationem.

Cyrillus.
Melchiades.
Eugen. IV.
Clem. Rom.
Tertullian.
Ambros.
Gregor.

Q V E S T I O I.

Quid sit Sacramentum Confirmationis? De materia & forma. De suscipiente, & ministro, & de conditionibus requisitis in conferente, & suscipiente hoc Sacramentum.

Alens. 4. p. q. 24. m. 2. D. Bonau. hic art. 1. q. 1. Rich. art. 1. q. 1. 2. D. Thom. q. 1. art. 1. & 3. p. q. 65. art. 1. & 4. & q. 72. art. 1. & 4. Suarez 3. p. tom. 3. d. 32. late Coccius in thesauro tom. 2. lib. 5. art. 20. Bellarm. lib. 2. de Sacram. Confirm. & an Episcopus tantum sit minister. Vide Alens. q. 2. 8. m. 1. art. 3. D. Thom. 3. p. q. 72. art. 11. D. Bonau. hic art. 1. q. 3. Rich. art. 2. q. 1. Suarez 3. p. tom. 3. d. 36.

IRCA istam distinctionem possunt multa queri proportionaliter illis, quae qualia sunt de Baptismo. Sed primito quandam rationem Sacramenti humani, ex quo patet solutio multarum questionum. Et supponendo, quod relationis, quae est formale in hoc Sacramento, fundamentum totale sit unctionis determinata cum conditionibus multis aliis requisitis: potest assignari ratio talis: Confirmation, seu Sacramentum Confirmationis est unctionis^b, hominis viatoris aliqualiter consentientis, vel libero arbitrio nunquam usi, facta in fronte in figura Crucis cum chrismate^d sanctificatione^c, & hoc a ministro idoneo^f, simul cum intentione debita inungente, & verba certa proferente, significans efficaciter ex institutione divina unctionem anime per gratiam roborantem, ad confitendum cum constantia, fidem Christi.

Definitio determinata cum conditionibus multis aliis requisitis: potest assignari ratio talis: Confirmation, seu Sacramentum Confirmationis est unctionis^b, hominis viatoris aliqualiter consentientis,

vel libero arbitrio nunquam usi, facta in fronte in figura Crucis cum chrismate^d sanctificatione^c, & hoc a ministro idoneo^f, simul cum intentione debita inungente, & verba certa proferente, significans efficaciter ex institutione divina unctionem anime per gratiam roborantem, ad confitendum cum constantia, fidem Christi.

C O M M E N T A R I V S.

I Quid dicat in ratio Confirmationis?

2 Circa istam distinctionem possunt multa queri, &c. Fundamentum relationis sacramentalis potest dici, vel unctionis simul cum verbis, (quod probabilius indico,) vel unctionis sola, ex eis se habentibus, tanquam circumstantiis fundamenti; & hunc modum tenendo, Doctor assignat unam rationem, seu descriptionem Sacramenti Confirmationis.

nis, in qua summarie, & explicitè comprehendit essentiam, & per se requisita ad hoc Sacramentum.

Confirmation, inquit, est Sacramentum Confirmationis est unctionis hominis viatoris, &c. In primis, vt haec definitio suo ordine explicetur, & incipiamus à Appellatione: nomine, dicitur hoc Sacramentum, Confirmation, à pro- ventione, & Sacramentum Chrysostomis, impositio na- prietate re- sumptua.

num. Dicitur Confirmatio ab effectu: quia est perfecta consummatio Baptismi, & regenerationis: vnde Clemens Romanus epist. 4. Cum autem regeneratus fuerit per aquam, & postmodum septiformi Spiritu gratia ab Episcopo confirmatus: quia aliter esse perfactus Christianus nequam poterit, &c. & lib. 3. constitut. Apostolice. cap. 17. Vnguentum, inquit, est confirmatio professionis, &c. supple fidei, vbi

nouæ. Hanc veritatem huius temporis Sectarij negant post VVitclem, vt videre licet apud omnes modernos controvèrtistas. Vide Lyndanum in lib. 4. *Panoplia*, cap. 26. & sequentibus, Bellarminum in libro de Confirmatione. Contrarium huius est de fide; patet primò, *Act. 8.* Tunc *Veritas fidei imponebant manus super eos*, & accipiebant *Spiritum probasur.* *sanctum*, &c. *Act. 19.* Et cum imposuisset illis manus *Paulus*, venit *Spiritus sanctus super eos*, &c. Quibus verbis exprefc habetur, quod *Spiritus sanctus* dabatur ab *Apostolis*, per manus impositionem, tanquam per signum sensibile, & ceremoniam, atque infallibiliter talem effectum significantem, quod sufficit ad rationem Sacramenti. Præterea promissus fuit *Spiritus sanctus Ecclesiæ*, & fidelibus *Iocelis* 2. *Act. 2.* *Ioannis* 7. & 14.

Respondent heretici eam promissionem intelligendam esse de Spiritu sancto recepto in baptismate. Sed licet verum sit, quod recipitur spiritus sanctus in Baptismo ad remissionem peccatorum regreditur.

Spiritus sanctus in baptismo ad remissionem peccatorum; de ea tamen sola nequit intelligi promissio Christi specialis; vt patet *Act. 8. & 19.* In primo loco dicuntur baptizati Samaritani à Philippo: quo audito Ierosolymis miserunt ad eos Petrum & Iacensem, ut imponerent manus super illos, & acciperent Spiritum sanctorum; dicit enim tex-tus: *Nondum enim in quemquam illarum, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu: tunc impo-nebant manus super illos, & accipiebam Spiritum sanctorum.* Cum vides autem Simon quod per impositionem manus Apostolorum Spiritus sanctus, &c. sic etiam *Act. 19.* dicuntur primùm baptizari illi discipuli Ioannis Baptista, & mox per manus impositionem factam à Paulo, receperisse Spiritum sanctum, tanquam diuersum donum, ab eo quod recepérunt in baptismate.

Præterea, non est dubium plurimos fuisse baptizatos, supposita communi sententia de Baptismo instituto ante passionem Christi, quod fuerint etiam baptizati Baptismo Ioannis, quod perinde est apud haereticos: tamen Ioannis 7. non loquitur Christus, ut exponit Euangelista, de Spiritu recepto in Baptismo, sed quem accepturi essent credentes in eum; & Apostolis facta est promulgatio Spiritus sancti, Luca 24. & Ioannis 14. Act. 1., quæ promulgatio facta est non ad tempus, sed semper; & re ipsa completa est, Act. 2. quando adueniente Spiritu sancto induiti sunt virtute ex alto, iuxta promissionem factam. De hac missione interpretatur Petrus prophetiæ Iohannis: ergo promulgatio illa non intelligitur de Spiritu sancto, ut datur mediante Baptismo: quod ergo dicit Petrus eodem loco, Baptizetur unusquisque vestrum, &c. Et accipietis dominum Spiritum sanctum, &c. non solum intelligitur de dono remissionis, & de sanctificacionis per Baptismum, sed etiam de dono sanctificationis per impositionem manuum, quæ statim ex praxi primitiæ Ecclesiæ fiebat super baptizatis ad communicationem Spiritus, quando erat opportunitas ministri; ut patet Act. 19. neque Apostoli, quamvis id non exprimatur in Scriptura, loco dicto, distulerunt Confirmationem credentium, baptizatorum Ierosolymis, qui tantam curam, Actor. 8. gesserunt Samitanorum, vel misserint ad eos Petrum, & Ioannem, ut impositione manuum darent eis Spiritum sanctum.

Neque referit quid Petrus *Act. 10.* non legatur manus imposuisse Cornelio, & aliis cum eo creditibus, quia ex eadem congruensia id factum subintelligitur, & consueto vsu, nisi dicamus ipsos non indiguisse, quia per anticipationem

*Est consum-
matio Bap-
tis-
mi.*

Cyprian.

Mcichiades.

Beda.

2
Varia fuit
impositio ma-
nnum.

Vnde Hincmarus Rhemensis in lib. de varijs
capitulis Ecclesiasticis, cap. 16. varios modos impos-
itionis manus recte discernit: *Nam non uno mo-
do, inquit, semper manus impositionis intelligitur, sed pro-
diuersitate locorum, diversa significacione.* Aliquando
enim pro Confirmatione Neophytorum accipitur, ut in
decretis Apostolicorum virorum Clemensis, Vrbani,
Melchiadis expressum sapienter reperiatur; nunc pro
ordinatione Sacerdotum, sive Diaconorum, iuxta illud
Apostoli ad Timotheum: *Nemini citò manus impositionis;* quod & Canones aperiissimè prescribunt? Vnde
Innocentius III. in cap. vnico de sacra Vnctione:
Per frontis, inquit, *christianationem manus imposi-*
tionis designatur: qua alio nomine dicitur Confirmatio,
qua per eam Spiritus sanctus ad augmenum datur, &
robur, &c. Est & reconciliatoria manus impositionis, per
quam heretici penitentes, sive excommunicati Sanctae
Romane Ecclesie reconciliantur: de qua & canones
similiter multa dicunt, &c. Fit etiam manus impositionis
super infirmos, iuxta illud Evangelij: *Super agros ma-*
nus imponent, &c. & infra: *Sive autem manus imposi-*
tionis pro reconciliatione penitentium, sive pro depul-
sione infirmitatis, vel diaboli, sive simplici benedictione
hominibus impendatur, &c. iterari quoties opus fue-

*Non est iterabile, sicut
noque ordo.*

*Vnde , &
chrisma dici-
tur à mate-
ria.*

Origenes.
Clemens.
Conc. Lao-
Y

dicen.
Fabian.
Damas.
Augustin.

August.

*Sacrum Confirmationis, &c. Hoc adie-
cta sunt pro expressa veritatis fidei declarazione,
nempe Confirmationem esse Sacmentum legis
Scoi oper. Tom. VIII.*

Diversum do-
num in ba-
ptismate, &
confirmatio-
ne collatum.

Promissio ſt. a-
bilis facit A-
postolus.

Baptizatē
Ierosolymis
etiam confir-
matis fūns.

Augustin.

ex speciali priuilegio iam receperant Spiritum sanctum, etiam ante Baptismum, ad prædicationem Petri; sicut & ipsi Apostoli ex frequenti sententiæ Theologorum fuerunt confirmati in die Pentecostes, in quos descensus visibilis Spiritus sancti Confirmationis loco fuit. vide Augustinum lib. 50. homil. 23. c. 12. vbi causam huius priuilegij recte exponit, & communicationem Spiritus sancti per manuum impositionem diuersam facit à Baptismo, supponens per illam Spiritum consuetum tum fuisse datum: *Aduic loquente Petro, inquit, non dico nondum imponente manum, sed nondum etiam baptizante, &c. venit Spiritus sanctus, impletus Cornelium, &c.*

6

Dixi supra in primitiuâ Ecclesia hæc duo Sacra menta coniunctâ data esse, quando opportunitas ministri Confirmationis aderat, quia hoc ministerium ad Apostolos solos tunc spectabat, (vt infra dicemus) qui non poterant omnibus adesse in principio. Coniunctum autem min istri um vtriusque Sacramenti, patet ex Patribus suprà citatis ad initium commenti, explicando rationem ordinis: vnde & frequenter ipsi Patres, quandoque connectunt hæc Sacra menta etiam in effectu, curatione, quæ dicunt vnuin esse consummationem alterius, & perfectionem. Origenes in cap. 6. epist. ad Roman. *Omnis, inquit, baptizatus sum secundum typum Ecclesie traditum in aqua iste visibilibus, & christiani visibili, &c.* & Clemens Roman. suprà citatum lib. 3. constit. cap. 17. *Datur Baptismus in mortem Filii Dei, aqua adhibetur pro sepultura, & lenum pro Spiritu sancto; vnguentum est confirmatione professionis, &c.* id est, suscep ta in Baptismo. Origenes etiam homil. 8. in Lemiticum. Cyprianus epist. 72. *Tunc enim demum plenè sanctificati, & Filii Dei esse possumus, si Sacramento utroque inseparantur, &c.* id est, Baptismo, & Confirmatione. Urbanus I. in epist. ad Vniuersos, ad idem alludit: *Omnis fideles petri manus impositionem Spiritum sanctum per Baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniantur, &c.*

Ex his colligitur vtrumque Sacramentum simul dari; primò Baptismum, mox Confirmationem tum consueuisse; vt patet ex Act. 19. Quoties opportunitas ministri accedebat: & quamvis hoc non exprimatur Act. 2. ita tamen factum fuisse; vt praxis ipsa Apostolorum, & vsus inde à sequentibus in Ecclesia continuatus docet ab Apostolis inutuatus; & apud Patres tam Græcos, quam Latinos frequentissimus.

Vnde verba illa Petri, ad quæ confugiunt hæretici, non solum ad Baptismum, sed etiam ad Confirmationem simul datam extendenda sunt: neque id Scripturæ usui alienum est, vt Confirmatione data per visibilem Spiritum sancti communicationem appellatione Baptismi veniat Act. 1. *Vos autem baptizabimini Spiritu sancto, non post multos hos dies, &c.* Ergo sic intelligenda sunt verba Petri, quæ etiam in sensu literali commodissime explicari possunt, etiam vt expressam vtriusque Sacramenti mentionem faciant, cum enim Iudei stuperent ad donum linguarum, tum Apostolis concessum per aduentum visibilem Spiritus sancti; Petrus inde assumes occasionem propheticam Iœliis interpretatus est, & Christum prædicauit Iudei ad hæc cōputatis, & interrogantibus quid agere deberent? Respondet: *panientiam agite, &c.* vbi denotatur dispositio necessaria ad Baptismum; & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini Iesu, in remissionem peccatorum vestrorum: quibus denotatur effectus Baptisi: & accipietis

donum Spiritus sancti, &c. nempe sicut nos videtis accepisse, vbi denotatur Sacramentum Confirmationis per manus impositionem, quia aliter non confuerit conferri Spiritus sanctus; vt patet Act. 8. Si dicas non haberi hoc ex illis verbis.

Responderet primò, non haberi etiam ex illis verbis promissionem illam Petri fuisse impletam virtute solius Baptismi: neque promissio Petri fundari potuit in virtute Baptismi solius, quia, vt dictum est, nō habuit illam efficaciam Baptismus: vnde Chrysostom. hom. 18. in Acta, inter illa duo discernit: *Non est idem, inquit, accipere remissionem peccatorum, & accipere virtutem illam, &c.* Promissio etiam Petri non fundabatur in missione extraordinaria, & quasi ex priuilegio datur Spiritus sanctus illis, sicut datus est Cornelio, aut ipsis Apostolis, secluso aliquo signo sensibili instituto per modum Sacramenti: quia neque illi sic accepterunt Spiritum sanctum, neque sine reuelatione speciali illud promittere potuit sic dandum Petrus, qui etiam communicationem eius faciēdam Cornelio non cognovit ante effectum. Oportet ergo promissionem Petri referri ad medium ordinarium, quod in potestate fuit promittentis applicare, quo communicare poterant Apostoli Spiritum sanctum per impositionem manuum; quod explicatur abhunc, Act. 8. & 19. & hoc idem ipso effectu, Act. 2. insinuat. Vnde, quamvis non legamus promissionem Petri fuisse adimpleta prædicto loco; de ea tamen atque eius veritate in effectu non dubitamus: quāuis id non exprimatur.

Qui ergo, inquit, receperunt sermonem eis, baptizati sunt, & appositi sunt in die anima circiter tria milia, &c. Quibus nō exprimitur datio visibilis Spiritus sancti. Si ergo illud ex promissione Petri sufficienter intelligitur, ita etiam ex eadem promissione, quæ effectum Confirmationis exponit, tanquam materiam subiectam promissioni, & ex connexione facti, seu vsus vtriusque Sacramenti, (seruato debito ordine) qui ex aliis locis iam citatis Scripturæ intelligitur: ita etiā, inquam, sufficienter intelligitur causa ipsa illius effectus, quæ fuit impositionis manus, quia aliter hunc dare non poterant Apostoli, & tunc maximè congruit per ipsos datum esse Spiritum sanctum, atque per medium ordinarium, quo corum authoritas magis eluceret, & vtriusque Sacramenti virtus per signum manifestata, facilius adduceret reliquos ad veritatem, & sacramenta salutis amplectenda.

Respondent secundò hæretici, illam impositionem manuum nullum contulisse donum, sed fuisse tantum cæremoniam per modum approbationis inducitam. Sed hoc expreffissime repugnat Scripturæ, vbi dicitur illos recepisse Spiritu per manus impositionem: Et oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum, nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu: nūc imponebant manus super illos, & accipiebat Spiritum sanctum. Cum vidisset autem Simon quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, &c. & Act. 19. Et cum impositione illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophesabant, &c. Quæ verba clarissima sunt; non fuit ergo vacua, & nulla sine effectu visibili cæremonia, impositione illa manus Apostolorum super baptizatis, & credentibus.

Respondent tertio per manuum impositionem non denotari aliquod Sacramentum sanctificans animam; sed gratias gratis datas, & virtutem miraculorum, quo Apostoli fundarent, & confirmarent fidem. Sed hæc responsio inepta est, & non cohærens

Promissio Petri fundata in Sacramen-
to.

Apostoli per solam Confirmationem da-
re poterant Spiritum san-
ctum visibili-
ser.

8
Alia evasio
hæretorum
refellitur.

Terria quæsi-
refellitur.

cohærens errori hæreticorum, qui negant aliam virtutem inesse Sacramentis, præter solam excitationem fidei, quæ perinde per manus impositionem, tanquam cærementiam ex institutione, quia vrebantur Apostoli, fieri potuit: si enim habuit efficaciam ad fundandam, & confirmandam fidem, à fortiori eam excitabat.

Deinde non congruit Scripturæ, neque promissioni Christi, Luca 24. Act. 1. Ioannis 14.11. & 16. & Ioannis 7. quibus in locis promittitur Spiritus sanctus & Apostolis, & fidelibus in æternum permanens in Ecclesia, datus virtutem, baptizatus, &c. Quibus denotatur abundantia gratiæ sanctificantis per Spiritum, quæ praesentia corporali Christi præferrit, ipso docente, & vt cætera omittamus, quæ ex his locis crebri replicari possunt, & optimè ponderant Theologi, non aliter Spiritus sanctus dabatur per manus impositionem ab Apostolis, quam recepit Cornelius Act. 10. qui denotatur per dominum linguarum, & quam receperunt Apostoli, Act. 2. nam Act. 19. eodem modo illi quibus Apostolus imposuit manus, loquebantur linguis, & prophetabant.

Sed Cornelius accepit Spiritum sanctum non solum quantum ad gratias gratis datas, sed etiam quoad effectum sanctificationis, vt patet ex verbis Petri, Act. 10. Nunquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum accepserunt, sicut & nos, &c. & Act. 11. cum reprehenderetur à Iudeis, quod Gentibus communicauerit, exponens seriem facti: Cum autem, inquit, cepissim logui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio; recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat; Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis, sicut & nobis, qui eredidimus in Dominum Iesum Christum, ego quis eram qui possem prohibere Deum, &c. Oppositiō est inter Baptismum in aqua per Ioannem, & Baptismum in Spiritu sancto, qui datus est Apostolis ex virtute sanctificationis, vt suo loco tradidimus. Item Apostoli receiverunt Spiritum sanctū initio per modum virtutis, & sanctificationis; donec induamini virtutem ex alto: eodem modo, vt dicit textus, recepit Cornelius: ergo per modum sanctificantis: sic etiam intellexerunt reliqui audientes, dicentes: Ergo & in Gensibus dedit Deus penitentiam ad vitam, &c. quæ referuntur ad illa dona, quæ recepit Cornelius, per aduentum Spiritus sancti in ipsum: penitentia ad vitam, denotat sanctificantem Spiritum. Idem designant tam visio Petri, quæ videbat vas submissum de celo, & receptum in celum, quād etiam responso ad ipsum de celo facta: Quia Deus mundauit, tu ne commune dixeris.

Hanc eandem sententiam tenet Augustinus variis in locis, vt lib. 4. de Baptismo contra Donatistas, cap. 24. & lib. 1. 5. de Trinitate, cap. 19. quæst. 84. super Lenticum lib. 50. homil. 23. de predestinatione Sanctorum, cap. 7. lib. de Baptismo, cap. 21. & lib. 1. cap. 8. Chrysostomus & alij interpretes in Act. cap. 10. Tertullianus lib. de ieiunio contra Psychicos, c. 8. Nazianzenus orat. 24. paulo ante finem. Cyprianus epist. 72. Arator Poëta, & Glossæ, & communis Doctorum. Si ergo Cornelius recepit Spiritum sanctificationis ex sententia Petri, sicut & Apostoli, eodem modo & illi, qui receiverunt eandem Spiritum per impositionem manus Apostolorum, recipiebant, sicut & Cornelius, & ipsi Apostoli in initio, qui ex loco prædicto, & promissione Christi oper. Tom. VIII.

st. & communi Patrum interpretatione, Act. 2. reccepérūt Spiritum per modum sanctificantis, & dantis vertatem gratiæ; vt fusè Chrysost. homil. 24. in Acta; & hom. 1. & 4. Cyrill. Ierosolymitanus in Catechesi 17. Nazianz. orat. 44. Gregor. Magnus hom. 30. in Evangelia. Hieronymus epist. ad Hedi-biam. Bernard. serm. in die Pentecostes. Cyrill. Alexandrinus lib. 9. in Ioannem, & communis interpretum.

Deinde 1. ad Corinth. 1. 2. ad Ephesios 4. gratiæ gratias datæ non sunt communes omnibus: sed per impositionem manus Apostolorum dabatur Spiritus sanctus omnibus fidelibus baptizatis: ergo aliter quam per dona. Ad Hebreos etiam 6. impositionis manus, numeratur à Paulo inter rudimenta fidei simul cum Baptismo. Quapropter, inquit, intermitentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectiora feramur, non rursum iacentes fundamentum penitentia ab operibus mortuorum, & fidei ad Deum, Baptismatum doctrinæ, impositionis quoque mannum, ac resurrectionis mortuorum ac iudicij eterni, &c. Supponit Apostolus ipsos iam in his rudimentis fidei fuisse instructos, vt patet ex verbis sequentibus; non enim iniustus est Deus, &c. & ex fine præcedentis capituli, ubi eos notat de segnitie: Quoniam imbecilles facti esis ad audiendum, &c. (supple perfectiora, & grandem sermonem mysteriorum de ordinatione Melchisedech) etenim cum deberetis Magistris esse propter tempus (nempe quia ipsis primò prædicatu est Euangelium) rursum indigetis, ut vos doceamini quæ sunt elementa exordii sermonis Dei, &c.

Hoc autem intermittes Paulus exprimit quinque, in quibus continebatur. Primum fundamentum penitentia ab operibus mortuorum, id est, peccatis: secundum fidei in Deum: tertium Baptismatum doctrinæ, id est, doctrinæ de Baptismo, qui triplex est, fluminis, flaminis, & sanguinis; ideoque dicit Baptismatum, in plurali; vel certè alludit ad errorē Hebraeorum, qui putabant Baptismum posse iterari, sicut iterabantur baptismata legis, quoties quis peccaret, vt exponunt Theophylactus & OEcumenius. Quem errorem hoc ipso, capite corrigit, docens Baptismum non posse iterari, impossibile est enim, &c. Quartum fundamentum manus impositionis, est articulus resurrectionis: quintum vero articulus extremi iudicij, &c.

Hæ sunt instructiones, & exordia, seu inchoatio sermonis Christi, & prædicationis Apostolorum, vt videre etiam licet. Act. 2. Per manus ergo impositionem intelligit Apostolus Confirmationem, & verum Sacramentum, vt Chrysostomus, & Theophylactus, & Ambrosius, ibidem Augustinus de fide & operibus, cap. 1. & patet ex ipsa litera; nam manus impositionis spectabat ad rudimenta fidei, ex Act. locis citatis; ergo hic eadem intelligitur illa, quæ singulis fidelium post Baptismum dabatur, & retenta est semper in Ecclesia à successoribus Apostolorum, vt infra videbitur, tanquam verum Sacramentum.

Secundò, eandem veritatem supponunt Concilia, & partim definiunt, vt Tridentinum, Florentinum, Senonense, Coloniense, Moguntinum; contra Nouatores supponunt antiqua Concilia plurima, vt Laodicen. can. 48. Nicenum I. can. 55. in editione ex Arabic. Constantinopolitanum I. can. 7. & censura Ieremie Patriarchæ, & Bessarion Cardinalis in tractatu de Sacramento Eucharistie, canon 48. in Trullo. Concilium Ellobertinum can. 38. Arelaten. I. cap. 8. Arelaten. I. I. cap. 17. Arausian. I. c. 1. & 2. Hispalen. II. cap. 7. Cabilonen. II. cap. 27. Parisien. sub Ludouico, & Lothario lib. I. cap. 33. Toletan. IV. cap. 15. Meldense cap. 6.

I. 3. Acce

Chrysost. Cyillus. Nazianz. Gregor. Hieron. Bernard. Cyrill. Alexander. II

I. Ad Corinth. 1. Ephes. 4. Hebr. 6.

Theophyl. OEcumen.

Chrysost. Theophyl. Ambros. Augustin.

I 2

Secunda probatio ex Cæ. Trident. Florent. Senonens. Coloniens. Moguntin. Laodicen. Nicen. I. Constantiopolit. Ieremie Patriarcha. Bessarion. Canon. in Trullo. Ellobertin. Arelaten. Hispalen. Cabilonen. Parisiens. Toletan. Meldense.

Clemens.

Acedunt Pontifices Romani, Clemens Romanus epist. 4. lib. 3. constitut. cap. 17. lib. 7. cap. 2. 3. Vrbanus I. epistol. ad universos. Cornelius Papa epist. ad Fabium Antiochenum. Fabianus epist. 2. Eusebius epist. 3. Melchiades epist. ad Episcopos Hispania. Damasus epist. 4. Innocentius I. epist. ad Decumum Eugubinum cap. 3. Leo I. epist. 88. Gelasius epist. ad Episcopos per Lucaniam, & Brutios. Ioannes III. epist. ad Episcopos Germania & Gallie. Gregorius Magnus lib. 3. epist. 9. lib. 11. epist. 22. ad cap. 1. Canticorum, in lib. Sacramentorum de Baptismo homil. 17. in Evangelia. Gregorius III. epist. ad Bonifacium 2. & 4. Nicolaus I. epist. ad Rodolphum Bituricen. Innocentius III. in epist. ad L. Vicarium apud Constantinopolim, & alia ad Patriarcham Constantinopolitanum, & cap. unico, de sacra

Eugen. IV.

Vnctione, idem habetur: ac tandem Eugenius IV. in definitione fidei. Hæc sedecim Pontificum testimonia sufficiunt ad probandam traditionem veram, & ab initio Ecclesiæ fundatam huius veritatis. Quartò tandem Patres, & Doctores omnis ætatis eadem docent, quos partim citauimus, partim etiam infra in decursu commenti afferramus, & legi possunt apud alios, & prolixè apud Coccium lib. 5. de hoc Sacramento.

13

b Est Vnctio hominis viatoris aliqualiter consentientis, vel libero arbitrio nunquam usq. &c. De consensu requisito in adulto, ad receptionem Sacramentorum, iam dictum est suprà dist. 4. quest. 4. hic definit Doctor Confirmationem per materiam proximam, sicut suprà definiuit Baptismum ex sensu Magistri d. 3. quest. 3. & multum concordat cum doctrina Patrum in hoc, qui de Sacramento Vnctionem, chrismatationem, impositiōne manum, prædicant in recto; impositio enim manus fit vngendo in forma Crucis in fronte baptizatum. Vnde Innocentius III. epist. ad Patriarcham Constantinopolitanum, per frontis, inquit, chrismatationem manus impositio designatur, &c. In Vnctione ergo supponit hoc Sacramentum esse significationem sacramentalem, id est sumitur in recto.

14
Requiritur
facta in frō-
te.

Durandus.
Paludanus.
Gabriel.
Zugen. IV.
Cur sit in
fronte?

Cyrillus.

Facta in fronte, &c. Hæc est prima limitatio Vnctionis, vt debet fieri in fronte; estque essentialis vt supponit Doctoꝝ, nihil enim in definitione datur, nisi quod putat esse essentiale: quem sequuntur Durandus, Gabriel, Paludanus, & alij posteriores. Eugenius autem IV. in decreto fidei, hanc rationem eius assiguat: Ideo in fronte ubi verecundia, fides est, confirmans inunguit, ne Christi nomen confiteri erubescat, & precipue Crucem eius, que Iudei est scandalum, Gentibus autem stultitia, secundum Ap̄stolum, propter quod Crucis signo signatur, &c. Cyrus Ieroſolymitanus Catechesi 3. mystagogica, postquam exemplo Eucharistiae post inunctionem sancti Spiritus panis non est communis, qui consecrat, sed Christi corpus: Sic sanctum hoc vnguentum, inquit, non amplius est vnguentum nudum, neque, &c. commune postquam iam consecratum est, sed christina Christi, quod aduentu Spiritus sancti per ipsius diuinitatem energiam habet, quo frontis, & alij sensus corporis tui symbolice inunguntur, &c. Ac prius quidem frontis illinitur, ut eum abstergat à vobis pudorem, quem primus homo transgressor perpetuo circumferebat, similiq[ue] efficiat, vt possitis vultu non velato gloriam Domini intueri, &c. Idem habet canon 7. Concilij I. Constantinopolitani, dicens; Recipiendos esse hereticos obfigurandoꝝ, sive vngendos primum sancto chrismate & frontem, & oculos, & narcs, & oras, & aures, & eos signates dicimus: signaculum donationis Spiritus sancti, &c. sic etiam canon in

Trullo citatus habet. Pontius Diaconus in vita S. Cypriani: Quis denique toti Confessores frontium notatarum secunda inscriptione signatos, & ad exemplum martyrum superstites reseruatos incertino tuba calefisi animaret, &c. Damasus suprà citatus, inhibet Chorpiscopis huius Sacramenti ministerium, nec christinare, inquit, baptizatorum frontes signare, &c. Prudentius in Psychomachia de luxuria, & sobrietate.

Post inscripta oleo frontis signacula, per que vnguentum regale datū est, & christina permane, &c.

Idem insinuat Tertullianus loco suprà citatus sed Tertullian. & Augustinus in Psalmum 141. assignant eadem rationem, quam adhibet Cyrilus, & Eugenius IV. huius signationis. Gregorius Magnus lib. 3. epistolarum, epist. 9. inhibet Presbyteris inungere frontem, sed pectus, vt Episcopi postmodum vngere debeat in fronte. Eadem prohibitionem exprimit Beda in Att. cap. 8. & oratio post Confirmationem in ordinario Romano, quorum frontes sacro chrismate delinimus, &c. V Vallefridus Strabo de rebus Ecclesiasticis, eiusdem prohibitiōnis canonum meminit, quo solis Episcopis & chrismati confectio, & consignatio in fronte reseruatur. Rabanus de institutione Clericis, lib. 1. cap. 30. idem docet, insinuans rationem, cur in fronte chrismati baptizatus ab Episcopo tantum; sicut & Petrus Damianus serm. 1. de Dedicatione Ecclesie. Rupertus de diuinis officiis cap. 17. Hugo Victorinus de Sacramentis lib. 2. part. 7. cap. 2. Innocentius III. cap. unico, de sacra Vnctione.

Trullanus
canon.
Pötius Dia-
conus.
Damasus.
Prudentius.
Tertullian.
Augustin.
Gregor.
Beda.
Ordinariu-
Romanum.
V Vallefrid.
Rabarus.
Petrus Da-
mianus.
Rupertus.
Hugo Vi-
ctorinus.

Recte ergo Doctoꝝ vñctionem in fronte assertit esse de essentia huius Sacramenti; tum quia omnes faciendam docent tam Græci, quam Latini, quia Græci, qui alias partes chrismant præter frontem, dicunt primò fronte esse signandam: tum quia inhibitio facta Sacerdotibus, ne vngant in fronte (quia hoc solis Episcopis competit, qui sunt ministri ordinarij huius Sacramenti). Supponit vñctionem in fronte specialem esse materiam, quia permittunt Sacerdotibus vngere, vel in pectore, vel in vertice, iuxta varias consuetudines Ecclesiæ: tum quartò, quia vñctio in fronte habet specialem proportionem ad exprimendum effectum huius Sacramenti, qui est robur ad confitendum sine pudore, aut verecundia, nomē Christi: vnde Augustinus loco citato: Quadam Sacramenta aliter, atque aliter accipimus, quadam ore, quadam per totum corpus, quia vero in fronte erubescit ille, qui dixit, qui erubuerit me coram hominibus, erubescat & ego cum coram patre meo, ipsam ignominiam quadam modo (id est, Crucem, quæ signatione frontis per christinam fit) in loco pudoris confituit, &c. id est, in fronte.

Sed obiectio illarum consuetudinem Græcorum, & Orientalium ex Cyrillo, & ex Conciliis citatis, quā sit vñctio chrismati in aliis partibus, cuius congruentiam Cyrillus loco citato exprimit: vel ergo repetebat forma ad singulas vñctiones, & sic Sacramentum iterabatur, quia primā vñctione in fronte facta cum debita forma dat effectum huius Sacramenti, sicut constat in Ecclesia Latina, quæ solam frontem illinit: vel forma solū in prima chrismatione frontis dicebatur, vel in vñctione ultimæ partis; si primū, superflua erant cetera vñctiones, quas forma non determinabat, quia prima vñctio, prolatâ formâ explebit effectum; si secundum dicatur forma in fine prolatâ non determinat sufficienti continuatione actionis, & vñctionis, quæ diuersa est, primam vñctionem, quæ essentialiter exigitur.

I S
Obiectio ex
riu Ecclesie
Orientali.

Vñctio fiebat
etiam in alijs
partibus.

Responde

Responso.

Respondet proculdubio quod à Sanctis Patribus, & Concilii statutum est, firmum esse, &unctiones in illis partibus accessoriæ fieri ad maiorem expressionem effectus sacramentalis: sed primam debere fieri in fronte, quæ est essentialis, & quam retinet Ecclesia occidentalis.

Ad rationem autem dubitandi respondet formam verisimiliter semel prolatam continuari, vñctio ad ultimam vñctionem, vel certè ultimam continuari, antequam ipsa finiatur: quod insinuare videtur canon primi Constantinopolitani: *Recipimus, &c. Et signato, sive vñcto, primum sancto chrismate, & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures, & eos signantes dicimus signaculum doni Spiritus sancti, &c.* Hæc ultima verba continent formam, quæ in hoc Sacramento vñctuntur Græci, vt post videbimus: itaque videtur semel subiungi ipsis vñctionibus partialibus, quæ unam moralem integrant: quia in illis verbis exprimitur videtur ordinatio collationis Sacramenti: vnde patet quomodo forma determinat omnes vñctiones per modum vnius. Item, eundem ordinem denotant illa verba, *Et signato, sive vñcto, primum sancto chrismate, & frontem, & oculos, &c.* Quæ sententia est copulativa, non solum verborum, sed etiam actionis, & vñctionis continuata simul in partibus diuersis, quæ primum fit ante prolationem formæ, *Signato, inquit, sive vñcto, primum sancto chrismate:* quæ denotant suppositionem totius vñctionis, & signationis per ipsam ante prolationem formæ: forma ergo primæ, & per se determinat vñctionem in fronte, secundariæ reliquias in ordine ad primam quæ essentialis est: sic lotio Baptismalis potest esse in parte principali, & aliis minus principalibus, quantum lotio secundum aliquos per se sola non sufficeret, vel certè redderet Sacramentum dubium; cæterum, vt simul fiunt cum lotione partis principalis, spectant ad materiam, quam determinat per modum vnius, formæ baptismalis, vt supra vñsum est. Eodem modo vñctio in reñibus, & pedibus non est necessaria, aut essentialis materia Sacramenti Extreme vñctionis; tamen vt adiungitur aliis, fit materia, quam forma etiam determinat: & ad eundem modum posset dici formam chrismati repeti posse ad singulas vñctiones, & quantum ad effectum dogmatizare, sicut & in forma, & materia Extreme vñctionis, eiisque effectu.

In figura Crucis, &c. Hæc ultima solutio mihi non placet, quia Sacramentum imprimens characterem nequit iterari, sic quod formæ, quæ, suppositâ materiâ facit iam Sacramentum compleatum, ideo primus modus tenendus est, vel dicendum, quod aliae vñctiones erant cæremoniales, & non sacramentales, sed addebatur completo Sacramentum ad expositionem luctæ spirituales. Hæc est secunda circumstantia per se requisita ad Vñctionem sacramentalem: hanc autem esse essentialia probatur, ex utraque formam Græcorum, quam Latinorum, & magis expressè ex forma Latinorum: quia sicut forma Baptismi significat ablutionem, quæ est materia huius Sacramenti, ita etiam forma Confirmationis significat materiam Sacramenti, sed tam signum Crucis, quam etiam vñctionem significat, vt actionis ministri: *Signo te signo Crucis, confirmo te chrismate salutis, &c.* Quæ forma sicut non potest esse falsa (esset autem, si vñctio sine cruce fieret) ita etiam non est superficia, sed in omnibus essentiali, & substanciali quoad partes suas, & secun-

dum diuinam institutionem: nam signaculum, vt dicit forma Græcorum, non solum effectum designat: sed & ipsum Sacramentum, & materiam eius, vt fit vñctio in figura Crucis.

Patet expressè idem ex Canonibus, & Patribus citatis, qui Sacramentum appellant signationem in fronte, quæ à solis Episcopis fieri debet; illud autem non solum importat simplicem vñctionem, non seruato determinato modo actionis, sed ipsam vñctionem in forma determinata, nempe in figura Crucis: secundò id ipsum praxis semper seruata docet: tertio, ratio cæremoniæ, seu vñctionis instituta in fronte ad portandam Crucem Domini, cùmque non erubescendam, quam suprà ex Patribus præmisimus, idem confirmat, sicut & congruit cum effectu Sacramenti, & professionis fidei.

Cum chrismate, &c. Hic comprehendit materiam remotam Sacramenti, & intelligit per chrisma confectionem olei olivarum, & balsami, vt infra declarat: *Materia, inquit, remota est chrisma compositum ex oleo olivarum, & balsamo, &c.* Hoc autem esse de necessitate Sacramenti est conclusio Doctoris. Alij dicunt tantum esse de necessitate præcepti, vt Cajetanus 3. part. q. 72. art. 4. *Sotus in hac dist. art. 2. Couartuicias lib. 1. variarum lectio- num, cap. 10.* Nauartus in manuali, cap. 22. quos sequuntur quidam moderni. Quidam autem assertunt præceptum diuinum, quidam Ecclesiasticum, & explicant eo modo, quo commixtio aquæ in calicem, est præcepti.

Materia remota chrisma.
Effe de necessitate Sacramenti.

Docent effe præcepti.

Contrarium huius docent communiter Doctores, neque aliud posse sustineri videtur post Florentinum, quod docet materiam huius Sacramenti esse chrisma ex oleo & balsamo confeatum. Respondent intelligendum esse Concilium quantum ad necessitatem præcepti quod mixtionem balsami, non verò quantum ad necessitatem Sacramenti. Contrà, hoc modo posset reuocari in dubium quilibet materia Sacramenti ex pluribus constans; quin etiam an oleum sit necessarium, saltem olivarum, quin sufficeret aliud, vel nullum, sed ipsum balsamum.

Mixtionem balsami esse necessariam nece- cessitate Sacramenti.

Impugnatur.

Præterea, hoc non est secundum stylum Concilij, quia materiam non necessariam, sicut & formam ibidem declarat, tanquam talia, vt quod mixtio aquæ in calice sit tantum de præcepto Ecclesiastico, consecratio in pane azymo, aut fermentato perinde facere ad substantiam Sacramenti Corporis Christi, & materiam eius, quod siue utratus quis forma Latinorum, aut Græcorum in Baptismo, validè baptizat. De materia autem Sacramenti Confirmationis loquitur absolute, & sine limitatione assertens esse chrisma modo dicto confectum: ergo intelligitur materia necessaria necessitate Sacramenti: vel alioquin loquendo de materia proxima huius Sacramenti, de qua dictum est, nempe de vñctione in fronte, vnde colligam vñctionem in illa parte determinata esse magis de necessitate Sacramenti, quam folius præcepti nam si licet verba Canonis in definitione fidei distrahere, aut limitare ad non adiecta, vix poterit certitudo necessaria reperiri, & notari posset ille processus de obscuritate, & insufficientia: quia certa ab incertis nou distingueret, nec declararet quod per se necessarium est, & essentiali, ab eo, quod adiicitur per modum accidentis, quod in omni definitione, in quacunque materia, & potissimum fidei, quæ debet non esse ambigua, est vitiosum. Vnde hic modus interpre-

Locutus ab- soluta, & sine limitatione do chrismate.

Processus oà- securus in de- finitione fidei non admittendus.

Li

4 tanti

tandi locutiones absolutas, & doctrinales plura-
ma ministeria fidei redderet ambigua.

19
*Confirmatio
dictorum ex
Syno Councili.*

Confirmatur, quia Concilium ibidem agens de forma Baptisini docet quid in ea requiratur exprimi, declarat actum baptizandi, & personam baptizati, cum invocatione Trinitatis de per se esse necessariò exprimenda: ac proinde validam esse formam Græcorum, quamvis non exprimatur in ea persona ministri: quia de his fuit controvergia, aut dubium inter aliquos, declarans etiam aquam miscendam vino esse ex præcepto; exponit etiam præceptum esse ecclesiasticum tamen, quod perinde declarat Tridentinum *sess. 2.2.*

cap. 7. Præterea, agens de ministro huius Sacramenti dicit ordinarium esse Episcopum; extraordinarium verò Sacerdotem cum eadem limitatione Tridentinum *sess. 7. de Confirmatione canone 3.* loquitur. Idem etiam Tridentinum *sess. 14. cap. 5.*

*Materia ne-
cessaria, &
libera confe-
sionis.*

Materiam perfici tribus.

Secundum, quod communis appellatione christina pro oleo sumatur, & aliquando Patres hac appellatione vtuntur, intelligunt tamen oleum, quod per excellentiam magnum, & diuinum ipsi appellant, & antonomastice pro christina, quo ab initio Ecclesia vtebantur, tam Græci, quam Latini in hoc mysterio; non autem sumunt pro oleo simplici, quod non habet fragrantiam, sed pro oleo composito, & mixto ex variis liquoribus: unde Dionysius de Ecclesiastica hierarchia, *cap. 4.* Dicimus igitur unguentum confessionem, inquit, esse collectionem quaniam suauiter spirantium materialium, que in se magnam vim, & copiam fragrantium qualitatum continet. Basilius eodem modo in *Psalm. 132.* exponit compositionem olei, quo unctus est Aaron, & filii in Sacerdotes: Oleum, inquit, illud Sacerdotiale ex variis condimentis constitutum, verum nullum illorum separatum tantam erubet fragranciam, sed mixtura illorum, & inunctio maximam reddebat redolentiam, & patet hoc *Exodi 30.* Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi, &c. & iuxta compositionem eius non faciet aliud, &c.

20
*Quomodo
christina ap-
pellatur oleum.*

Secundum, quod communis appellatione christina pro oleo sumatur, & aliquando Patres hac appellatione vtuntur, intelligunt tamen oleum, quod per excellentiam magnum, & diuinum ipsi appellant, & antonomastice pro christina, quo ab initio Ecclesia vtebantur, tam Græci, quam Latini in hoc mysterio; non autem sumunt pro oleo simplici, quod non habet fragrantiam, sed pro oleo composito, & mixto ex variis liquoribus: unde Dionysius de Ecclesiastica hierarchia, *cap. 4.* Dicimus igitur unguentum confessionem, inquit, esse collectionem quaniam suauiter spirantium materialium, que in se magnam vim, & copiam fragrantium qualitatum continet. Basilius eodem modo in *Psalm. 132.* exponit compositionem olei, quo unctus est Aaron, & filii in Sacerdotes: Oleum, inquit, illud Sacerdotiale ex variis condimentis constitutum, verum nullum illorum separatum tantam erubet fragranciam, sed mixtura illorum, & inunctio maximam reddebat redolentiam, & patet hoc *Exodi 30.* Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi, &c. & iuxta compositionem eius non faciet aliud, &c.

21

Hæc autem unctio fuit figura eius, quæ in novo Testamento fit, & in materia, & in significazione mystica: unde Isidorus de Ecclesiasticis officiis lib. 2. cap. 2.5. Christismus unguento Mosis primum in *Exodo*, subente Domino, compasit, quo primi Aaron, & filii eius in testimonium Sacerdotum, & sanctitatis perunculi sunt: deinde quoque Reges eodem christinam sacramentum, &c. Sed postquam Dominus noster, verus Rex, & Sacerdos aeternus, à Deo Patri celesti mysterio unguento est delibatus, iam non solum Pontifices, & Reges, sed omnis Ecclesia unione christiana conficeratur, pro eo quod membrum est aeterni Sacerdotis, & regis, &c. vbi agit de christinam Confirmationis, quod idem censet esse eum illo, quod confecit Moyses.

Eodem modo Petrus Damianus serm. de Cœna

Domini, Rupertus lib. 5. de officiis, cap. 16. Ex quibus patet aliud vocari à Patribus oleum, aliud verò christina. Quod etiam docet Optatus Mileuitanus lib. 7. contra Donatistos: Oleum, inquit, simplex est, & nomen suum unum, & proprium habet; confessum iam christina vocatur in quo est suauitas, qua cunctum conscientie mollit, &c. Ex quibus constat christina ex vsu Ecclesiæ non vocari oleum simplex, sed confessum, & mixtum, & fragrans, ut insinuat etiam Eusebius Cæsariensis lib. demonstrat. Euangelicarum, cap. 10. quin etiam Clemens Romanus lib. 7. confessum, cap. 23. distinguit inter oleum, & vnguentum christinatis.

Sed ut ad expressa testimonia progrediamur Irenæus lib. 1. aduersus hæreses cap. 18. agens de modis regenerationis, quibus vtebantur Gnostici, assertit eos etiam unctionis mysterium assumptissimum: Post deinde, inquit, vnguentum sacramentum oportet, &c. & infra: Quidam autem eorum adducere quidem ad aquam superiacancum esse dicunt, admiscentes oleum, & aquam in vinum, &c. mittunt super eorum caput, qui sacramentum, & hoc esse redemptionem volunt: vnguentum autem, & ipsi oportet, &c. Hoc autem, ut benè ibidem adnotavit Feuardentius nostros, actitabant ad imitationem Sacramenti christinatis: quod ab Ecclesia didicerunt, quod argumentum est christina ex traditione Apostolica, & institutione diuina fuisse compositum ex balsamo.

Item, Cyprianus id manifestè docet in serm. de unctione Christinatis: Hodie in Ecclesia cum ceteris unctionibus ad populum acquisitionis sanctificationum in participationem dignitatis, & nemini sacrum Christina conficitur; in quo mixtum oleo balsamum Regia, & Sacerdotalis gloria, exprimit unitatem quibus dignitatibus iniciandi diuinum est unctio instituta, &c. Quæ verba denotant diuinam institutionem ad materiam unctionis requiri balsamum. Et infra: Hodie, ut diximus, vnguentum ad sanctificationem paratur, cuius fragranzia adolescentula, & nouella anima accedentes ad fidem illæta delectantur, &c. & sequuntur aromatum largitorem. Et infra: Hoc oleo antiquitus Sacerdotes sacrabantur, & reges, &c. Et infra dicit, Antiquitus Moses legi ceteris ritibus huic unctionis mysterium fuisse retentum. Ceteris, inquit, generali Sanctorum consensu damnatis non solum in Regibus, & Sacerdotibus unctionis honor permanuit, sed in omnem populum Catholicum effusa est huic gratia plenitudo, &c.

Idem expressissimum docet Fabianus in epist. 2. decretali, cap. 1. causabat enim Episcopi non posse singulis annis Christi renouari ob defectum balsami in suis regionibus, ex quo conficeretur Christina, vbi respondens errorem reprobatur, assertens in ultima Cœna Christum docuisse Apostolos christinam confidere (sicut à sanctis Apostolis, inquit, p̄ adecessores nostri accepertunt, nobisque reliquerunt) docetque per singulos annos renouandum, & vetus comburendum ex traditione Apostolica, quam Romana, Antiochenæ, Ierosolymitanæ, & Ephesina, in quibus federunt Apostoli semper, & ab initio consuetuarunt, &c. Pontifex confectionem christinatis, & balsami esse docet diuinæ institutionis, quæ semper obseruata est.

Item Gregorius Magnus in Cantic. 1. Botrus Cypri, &c. in Engaddi, inquit, balsamum signatur, quod cum deo Pontificali benedictione Christina efficitur, &c. Concilium Bracharense secundum cap. 4. Balsamum benedictum, quod pro salute animalium per Speciem.

Christina ex
usu Ecclesiæ
non vocatur
oleum sim-
plex, sed con-
fessum.

22

23

Vocationem
christinatis re-
tinuit Eccle-
sia à Synage-
ga.

Christina co-
sciendum de-
cuit Christus
in ultima
Cœna.

Singulis anni
renouandum.

24

ritus sancti invocationem consecratum, &c. Consulta Bulgarorum ad Nicolaum I. supponunt eandem traditionem. Querunt enim, an verum sit quod dicebant Græci apud se christina oriri? Græcos dicere perhibet, inquit Pontifex, quid illorum in patria christma, & oratur, & ab illis per totum mundum tributatur, & ideo nosse desideratus si verum sit? sed iam credimus quid vestra solertia, quod non verum sit animaduertat, &c. ita Pontifex. Intelligebant Græci de balsamo, & chrismate, quod ex balsamo fit compositione, non verò de oleo simplici oiliuarum, quod in pluribus habetur. Causa autem controversia fuit, quod Græci sibi vendicabant priuatum in Bulgaria, quos etiam chrismarunt per Sacerdotes in schismate sub Photio, separatos ab Ecclesia, nec proinde ad hoc autoritatem habentes. Vnde Nicolaus curauit eos denuò chrismati per Episcopos Latinos, Legatos suos. Hinc opponebont Græci illud figmentum de materia chrismati, quasi apud se esset: quod intelligi debet alludendo ad traditionem Apostolicam, & primam institutionem huius Sacramenti.

Amalarinus etiam Fortunatus, qui floruit sub Ludouico, cui nuncupauit opus de Officiis Ecclesiasticis lib. 1. cap. 1. agens de consecratione chrismati: His, inquit, non oleum, sed & balsamum consecratur, &c. Odor balsami in ovo opinionem bonarum virtutum late dispersam, operante gratia Spiritus sancti, demonstrat: Oleo additur balsamum, quia nitet in vultu Christi celestis splendor, &c. Hugo de S. Victore de Sacramentis, lib. 2. part. 15. cap. 1. Chrsma, inquit, est oleum cum balsamo mixtum, quo unguntur capita Pontificum & regum, quo etiam baptizatos Sacerdos ungit in vertice, sicut eadem Pontifex per impositionem manus confirmando ungit in fronte, &c.

Item Magister in 4. dist. 23. toridem habet Innocentius II I. de vñctione, cap. vñcito, Chrsma, inquit, quod ex oleo sit, & balsamo mystica ratione, &c. & ut cæteros posteriores omittam, accedit vñctio Eugenius I V. loco citato. Ex his omnis ætatis testibus, habemus chrisma esse mixturam, & olei, & balsami.

Ex omnibus penè Patribus, & Conciliis, habemus quod chrisma sit materia huius Sacramenti: nullus haecenus, ante præfatos Doctores, discrevit in chrismate materiam necessariam necessitate Sacramenti, ad materiam necessariam necessitate præcepti. Patres accommodant perinde proprietates vñctusque liquoris ad similitudinem rei, & proportionem requisitam ad significandum visibiliter effectum inuisibilem Sacramenti. Fabianus & Cyprianus dicunt hanc mixturam esse diuinæ institutionis: ergo nullum est fundamentum afferendi confectionem balsami: esse tantum præcepti, & non ex necessitate Sacramenti.

Confitinatur, chrisma non denotat aliud, quam dictam mixturam ex vsu Pattum, & Pontificum: neque enim posse dicit, quos citavimus; alieni loquuntur de chrismate; quibz dicunt: necessitas esse ex oleo, & balsamo, nisi prout traditio habet semper consequata; neque alij Patres, qui in specie non exprimitur mixtionem, hanc balsamum, atque intendunt materiam Sacramenti, quam fecerit in vsu Ecclesiaz, secundum primam traditionem, de institutione Sacramenti; quando dicunt chrisma esse materiam Sacramenti, & à solo Episcopo confici debere, & illo confirmare.

Sic ergo argumentor ex forma ipsius Sacra-

menti, quæ non potest denotare nisi materiam per se, & essentialiæ Sacramenti ex institutione Christi, sed forma expresa denotat christma, Confirmatio te chrismate salutis, &c. ergo chrisma, ut est compositio olei, & balsami, est per se materia necessaria huius Sacramenti. Vnde meritò Concilium Coloniense in doctrina de hoc Sacramento, negat oleum sufficere sine balsamo. Si diccas esse partem integralem. Contrà, pars integralis non requiritur ad materiam sufficientem, & essentialiæ, quæ posita Sacramentum esset validum, sed materia huius Sacramenti nequit esse sufficiens nisi christma; christma autem nequit esse sine balsamo, vtrumque patet ex dictis: ergo neque veritas formæ Latinorum subsistere, nisi respectu dictæ materiæ mixta: sed quidquid requiritur ex parte materiæ tanquam pars eius, ut subsistat veritas formæ, est essentialiæ, quia forma, ut falsa, nequit determinare materiam Sacramenti, neque esse vera practicæ: ergo, &c. Deinde, qui dicunt balsamum admiseri ex necessitate præcepti diuini, eo ipso ostendunt esse materiam necessariam, sine qua nihil fieret, nam præceptum diuinum de forma, aut materia Sacramentorum respicit essentialia, verbi gratiâ, de integritate confessionis mortaliuum, datur præceptum diuinum, & hoc ipsum facit confessionem esse nullam, nisi fuerit integra.

Obiiciunt aduersarij quosdam Patres appellare materiam huius Sacramenti oleum. Respondeatur etiam appellati opobalsanum ab Irenæo, & Bracharense II. cap. 4. dicit balsamum: intelligunt ergo Patres oleum pro confectione, & vnguento chrismati.

Obiiciunt secundò, cap. 1. de Sacramentis non iterandis, vbi Pontifex rogatus, an denuò iterari debet Confirratio in eo, cui ex errore data fuit in oleo tantum. Respondeat non esse iterandum, sed caute supplendum, quod incautè est omissum. Respondeatur, vel ex confessione ipsorum aduersariorum materiam illam esse dubiam, & incertam: in tali autem casu Sacramentum ex communii Doctorum iterandum esse, saltem sub conditione: nam si daretur in eo casu vñctio per balsamum solùm, aut per oleum etiam, non faciet ad propositum: quia præceptum de vñctione per Chrsma est de ipsa, vt supponitur, forma Sacramenti, ut per ipsam determinanda, quod & verba ipsius formæ important; ergo si repeteretur vñctio, non repetitæ formæ, non esset sacramentalis. Intelligit ergo Pontifex non iterandam Sacramenti solemnitatem ad euitandum scandalum, sed esse supplendum priuatè, dando Sacramentum de nouo, quod substantia, quod alias fuit dubium, aut certè nullum. Nam idem ipse Pontifex docet materiam Sacramenti esse chrisma; ut vidimus, nempe Innocentius III. qui etiam cap. præcedente de sacra vñctione similiter loquitur de Archiepiscopo Bracharense, quod non fuit vñctus ex defectu chrismati, quem fecit ordinari per Cardinalem Albanensem, assistentibus duobus aliis Episcopis: quæ vñctio fuit sacramentalis, ac prædictæ repetita formæ, huc tamen dicit se supponisse, quod prætermissum est: ergo etiam in secundo hoc casu non intelligitur Pontifex intendere tamè suplementum accidentale, sed substantiale: neque ex modo illo loqueri id inferatur.

Obiiciunt tertio congruentiam, quia balsamum nequit haberi comodiè ad sufficientiam, cuius vñctus

Argum' um
ex veritate
formæ, & si-
gnificatione.

Responsio.
Impugnatur.

27
Obiectio.
Solutio.

Secunda ob-
iectio.

Responsio.

Sacramentum
diuinum est
iterandum
sub cōdiciene.

Explicatur
Pontifex.

soluitur.

vsus est in multis aliis: vnde Plinius docet solum in Iudea nasci, & vix inueniri patum: Deus autem non voluit Sacramentum, quod communione est omnibus ad eiusmodi materia dependere. Respondetur haec tenus ex Dei prouidentia non defuisse balsami copiam, vnde ex India assertur, quod licet à Syriaco colore differt, in reliquis conuenit, & sufficit ad materiam huius Sacramenti: vt patet ex declaratione Pauli III. & Pij V. sicut ad materiam consecrationis calicis vinum in specie sufficit, licet colore, vel aliis accidentibus, cum aliis hoc, aut illud non conueniat.

28

Cum chrisma sanctificato, & hoc à ministro idoneo, &c. Hanc particulam definitionis, quæ continet quartam circumstantiam materiæ, ita explicat infra: Sanctificatum (supple chrisma) specialiter ab Episcopo, vel ab alio, cui talis sanctificatio poterit committi, &c. Patet prima pars huius conclusio-
nis, nempe requiri, vt chrisma sit benedictum ab Episcopo, ex Florentino: *Chrisma, inquit, ex oleo & balsamo per Episcopum benedictum, &c.* Hoc autem dicitur necessitate Sacramenti. Vnde Patres, & Concilia vocant sanctum chrisma, vt videre est locis citatis. Clemens Romanus lib. 7. constit. c. 13. Laodicenum can. 48. Constantinopolitanum I. can. 7. Nicen. I. ex versione Arabica, can. 68. Basilii lib. de Spiritu sancto, cap. 27. Tertullianus de Baptismo, cap. 7. Egressi, inquit, de lauacro inungimur benedictaunctione, &c. Fabianus supra eandem benedictionem docet. Cyprianus in serm. de unctione chrismati: *Sanctificatus, inquit, elementis, iam non propria natura prabit effectum, sed virtus diuina potius operatur, &c.* ad eandem sanctificationem alludit, seu potius eandem asserit, vt necessariam epist. 70. in qua ex errore tum tolerato in Africa, seu quæstioni, & interrogacioni subiecto, negat quidem apud haereticos esse verum Baptisma, aut unctionem. Cæterum traditionem circa olei benedictionem necessariam supponit: *Vngi quoque necesse est, inquit, cum qui baptizatus sit, ut accipio chrismate, id est, unctione esse unctus Dei, & habere in se gratiam Christi posse.* Porro autem Eucharistia, & unde baptizati unguntur, oleum in altari sanctificatur: *sanctificare autem non potius olei creaturam, qui nec altare habuit, nec Ecclesiam.* Vnde nec unctione spiritalis apud haereticos potest esse, quando constet oleum sanctificari, & Eucharistiam fieri apud illos omnino non posse, &c.

29

Qui locus est clarissimus, colligit enim Cyprianus, ex eo, quod necessarium sit oleum chrismati in altari sanctificari, sicut & Eucharistiam: apud haereticos non esse veram unctionem, quia non possunt sanctificare chrisma. Hanc eandem comparationem sanctificationis olei ad consecrationem Eucharistie in altari factam Cyrillus Ierosolymitanus in Catechesi 3. mystagogica: ibidem etiam appellat oleum exorcizatum, seu exorcismis sanctificatum.

Hoc ipsum spectat ad consecrationem, & renovationem chrismati in Paschate, quam fieri debere, docet ex traditione Apostolica Fabianus Carthag. I. V. cap. 36. idem supponit, sicut & Cyprianus serm. de unctione. Concil. Valensem cap. 3. Toletanum I. cap. 12. cap. Omni tempore, de consecrat. dist. 4. cap. Quoniam, de sententia excommunicatio-
nis, in 6.

Benedictione vero esse oportere Episcopalem docet Synodus Romana sub Sylvestro cap.. Toletanum I. cap. 20. Carthagin. I. L. cap. 2. Cat-

thaginen. IIII. cap. 36. Hispalen. II. cap. 7. Damasus Papa epist. 4. de C. Episcopis. Innocentius I. in epist. ad Decenium Eugubinum cap. 3. Leo I. epist. 88. Ioannes III. epist. ad Episcopos Germania & Gallie. Hinc reicienda est sententia Paludani in hac dist. quest. 1. & 4. qui negat benedictionem chrismati necessitate Sacramenti praemitti. Contrarium enim patet ex communi Theologorum, & hoc esse diuinæ institutionis colligitur ex dictis. Congruitatem autem talis institutionis subiicit infra Doctor responsione ad 2. obiectiōnem. Reicitur etiam Caietanus 3. part. quest. 72. art. 4. afferens benedictionem praemissam à simplici Sacerdote sufficere: quæ sententia est singularis. Vnde vt dictis adiiciam autoritatem Dionysij de Ecclesiast. hierarchia, cap. 5. Diuina, inquit, institutione sacra hierarchorum ordinum ceremoniam, diuinique unguenti consecrationem, atque sanctam altaris consecrationem diuinorum Pontificum efficacib⁹ facultatibus singulare munere assernit, &c.

Ministrum ergo huius sanctificationis recte constituit Doctor Episcopum tanquam ordinarium: an verò committi possit Sacerdoti ex delegatione, non videtur mihi asserere, neque etiam negare, sed ex suppositione, quod id committi possit ad complementum definitionis comprehendere: vnde in Reportatis hac eadem distinctione: *Sanctificatum, inquit, sanctificatione Episcopali communiter.* Cæterum aliqui cum pro parte affirmativa citant, neque litera omnino repugnat: quamuis de illa commissione non differat, sicut de commissione ipsius ministerij unctionis, quæ fieri posset per delegationem summi Pontificis, vt videbimus.

Ledesma 1. part. 4. quest. 13. art. 3. putat solum Episcopum hanc delegationem facere. Sed hoc nullā ratione fundatur; nam hic actus diuinæ institutione competit solis Episcopis saltem ordinati, & prohibitus excludit Sacerdotes; est enim actus Ordinis: dispensare autem in hoc iure non spectat ad Episcopum, sed ad Romanum Pontificem, seu Concilium ab eo approbatum; & necessitas quæ supponitur, vt causa dispensationis, non potest cadere in districtum vii Episcopatus, nam facilis est recursus ad ipsum Episcopum semel in anno: requiritur ergo necessitas alicuius Provincie, aut regni ad minimum, ex defectu Episcoporum.

Et quamvis aliqui putant benedictionem chrismati, quo unguntur in vertice baptizati, posse committi ab Episcopo Sacerdoti, quia hoc tantum ceremoniale est. Hoc ipsum etiam nunc, neque olim forte committi non potius Sacerdoti ex auctoritate priuata, quia hoc ipsum chrisma ex communī consensu Patrum, & Conciliorum, ac Pontificum, spectat ad munus Episcopale benedicere, ex communi consuetudine Ecclesie, & ex traditione Apostolica emanavit talis unctionis & benedictionis chrismati, vt patet ex Dionysio, Cyrillo Catechisti 2. Concilio Vasensi, & Bracharense III. cap. 37. Item placuit, si quis Presbyter post hoc interdictum ausus fuerit chrisma benedicere, deponatur: nam antiqui hoc canones veteruntur, &c. Sed nequit Episcopus dispensare in lege vniuersali totius Ecclesie, aut Summorum Pontificum, aut etiam ceremonias ab Ecclesia statutas, & approbatas mutare ex Trident. sess. 7. de Sacramentis in genere can. 13. Sed quid si fiat? Respondetur chrisma non benedici, neque esse idoneum ad ritus baptismatis,

Sententia Le.
de sua impu-
gnatur.Non posse E-
piscopum de-
legare benedi-
ctionem chris-
mati Sacer-
doti.Chrismati
benedictione E-
piscopo refer-
atur.Ceremonia
non subsunt
Episcopo.

Trident.

les, quia hæc benedictio supponit autoritatem, quam non potest delegare Episcopus.

31
Pontificis de-
legatio vali-
da est.

Summum tamen Pontificem per se, aut alium suo nomine delegate posse hanc facultatem consecrandi chrismatis, docent Caietanus, ut Victoria in Summa de hoc Sacramento: probabilem etiam docet Suarez *scilicet 2. insine*, neque repugnat Soto: & id insinuat ad minimum Doctor, ut quæ sustineri possit: quoniam in cæle questionis citat modum dicendi aliquorum, qui ita interpretantur dispensationem Gregorij Papæ, de qua infra: vt putent eum constituisse singulos, quibus cum dispensauit quoad illum actum, Episcopos, hoc dando potuerunt consecrare chrisma, dicendo, non esse differentiam inter Episcopum, & Sacerdotem, nisi ratione potestatis, & non ratione characteris.

Sed quidquid de hoc sit, probari potest illa sententia: non magis declarant Patres, & canones ex institutione diuina, hanc potestatem consecrandi chrisma eis penes Episcopos solos, quam ipsum ministerium Sacramenti, sed ministerium ipsum delegari potest, vt infra videbitur: ergo & consecratio chrismatis. Antecedens patet, quia consecratio chrismatis est propter usum eius in Sacramento; ideoque hic est altior, quia immediatus accedit ad sanctificationem, & effectum Sacramenti, cum benedictio olei sit tantum dispositio, & dedicatio materia.

**Sicut Sacra-
menti mini-
sterium, ita
& consecra-
tio chrisma-
ti potest de-
legari.**

32
Secunda ratio.

Potestas dis-
pensandi in
fine inclusus
medium.

Tertia ratio.

**Quod magis
recedit à di-
uino iure, &
institutione,
magis subest
Ecclesiæ.**

33
Confirmatio.

Secundò potestas dispensandi, seu delegandi facultatem ministerandi Sacramentum, includit potestatem etiam dispensandi, & delegandi facultatem benedicendi chrisma, sicut potestas finem includit potestatem in medium: casus enim esse potest, vt non possit haberi recursus quotannis ad Episcopum, vel certè forte multis annis: ergo motiuum etiam dispensandi, quod est profectus populi: & necessitas Sacramenti, eo modo, quo necessarium est, perinde respicit potestatem delegandi, utrumque ministerium.

Tertiò, ministerium Sacramenti magis est determinatum diuinâ institutione, quantum ad materiam, & formam, & ministerium, quam benedictio chrismatis, quia hæc non habet determinatam formam, aut ritum, nisi ab ipsa Ecclesiæ, & diversa est secundum diuersum ritum Ecclesiæ: ergo magis congruit potestatem esse in Ecclesiæ delegandi hanc facultatem, quam alteram, quæ est superioris Ordinis, & magis determinata, vt patet: quia materia, & forma determinata sunt à Christo, sicut & minister ordinarius, nempe Apostoli, & eorum successores, vt prædicti Patres & Concilia dicunt, & colligitur ex *Allis cap. 8. & 19.* sed quidquid magis est quidpiam determinatum iure diuino, tanto minus cadit sub potestate Ecclesiæ: ergo cum determinatio benedictionis quantum ad formam, & ritum subsit Ecclesiæ, magis potest eam delegare, quam ipsum ministerium Sacramenti, quod delegari potest.

Confirmatur, quia si Ecclesiæ esset delegata potestas instituendi Sacramenta, Sacramentum esset simpliciter quantum ad institutionem, & destitutionem rei sensibilis, in eius potestate: nunc autem id est non est sub potestate Ecclesiæ, quia illa institutione non fuit ei concessa, sed ritus Sacramentorum, qualis est illa benedictio dicta, sunt simpliciter in potestate Ecclesiæ, ex Trident. *scilicet 21. cap. 2.* vbi declarat, hanc potestatem perpetuo in Ecclesiæ fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salua eorum substantia statueret, vel muraret,

que sufficienitum erilitati, seu ipfum Sacramentorum veneracioni, &c. magis expedire iudicaret. Hoc autem unum ex illis esse potest pro terum, temporum, & locorum varietate; vt patet: quia necessitas, quæ sufficit ad delegationem ministerij, sufficit etiam ad delegationem facultatis benedicendi, quam benedictionem ipsa Ecclesia mutare potest, quantum ad formam, & ritum: ergo, &c.

Dices requiri ex diuina institutione, vt benedictio fiat ab Episcopo, licet forma, & ritus benedicendi subdit Ecclesiæ. Contrà, idèo benedictio spectat de congruitate diuinæ institutionis ad Episcopum, quia ministerium spectat ad ipsum, tanquam ad hierarcham, & ministrum: sed etiam tenendo hanc facultatem, etiam ex diuina institutione, dispensante in ea Ecclesia transite ad Sacerdotem; ita etiam interpretari debet diuina institutione, quantum ad ministerium benedictionis similiter, vt committi possit tanquam accessoria, cum eiusdem potentia sit disponere materiam, cuius est inducere formam proxime.

Quarto, non est fundamentum, unde negatur hæc facultas non posse committi, nisi quia canones aliquot, vt citatis, id prohibent; quia nempe spectat ad Episcopum, sed non solum id afferunt de confectione chrismatis, sed etiam de eius ministerio in Sacramento, vt dictum est: sed hoc recipit interpretationem ex Florentino, & ex facto Pontificam, vt canones prædicti prohibentes, vel afferentes non licere ministrari chrisma à Sacerdotibus, intelligentur secundum facultatem, quam habet minister ordinarius, & non in casu dispensationis, & delegationis per Ecclesiam factam: ergo etiam possunt sic commodè intelligi, quantum ad propositum.

Accedit etiam quodd confectionem altarium, & Ecclesiæ eodem modo prohibent canones fieri à non Episcopo, quæ prohibitio etiam fundatur in iure diuino, & non solum Ecclesiastico, vt feretur debitus ordo hierarchicus, dependentia, & debita subiectio Presbyteri ad Episcopum, vt D. Dionysius in prædicto cap. 5. insinuat: *Principiè vero, inquit, huic ordini hierarchico, pre ceteris ordinibus, diuina lex diuiniores ceremonias assignavit.* Quocirca diuina lex sacram hierarchorum ordinum ceremoniam id est, ordinationem diuinique reguuntur confectionem, atque sanctam altaris confectionem diuinorum Pontificum efficacibus facultatibus singulari munere attribuit, &c. tamen confection altarium potest delegari: ergo etiam confection chrismatis delegari potest: nisi ostendatur ratio specialis, sicut potest esse in ministerio ordinum, seu eorum collatione.

Vltimum tandem non leue fundamentum dispensationis aliquando facta, desum potest ex Toletano I. cap. 20. *In aliquibus locis, vel provinciis, Presbyteri dicuntur chrisma confidere, placuit ex hac die nullum aliud, nisi Episcopum chrisma confidere, &c.* & Bracharen. I. citatum, & Hispanense II. Respondent aliqui hæc Concilia factum non approbare, sed potius reprehendere: quia prohibent. Contrà, eo ipso quodd factum irritum fuisse non declarant, neque reperendam esse Confirmationem factam ex tali chrismate, videntur supponere cum legitima primum, autoritate fuisse inductam consuetudinem, quam deinceps abrogant. Nec obstar quod dicit Florentinum aliquando ex concessione Sedis Apostolicæ simpli- cem

Responso.
Impugnatur.

34
**Quarta ra-
tio.**
**Canones non
obstant.**

**Quinta ra-
tio.**
**Concessio fa-
cta aliquando.**

**Responso in
pugnac-**

cem Sacerdotem illud ministrasse (supple Sacramentum Confirmationis) sed ex christmate ab Episcopo consecrato. Respondeatur hoc non probare, quin committi posset facultas conficiendi christianis, licet non fuerit à Sede Apostolica cum concessa, quia non expedit extendere concessionem contra iura, nisi in quantum causa cam exigit extendi: non requiritur autem extendi in eo casu, ad quem alludit Pontifex, qui est Gregorij Papa ad Presbyteros in Sardinia, quia hi de facili ex virbe, aut ab aliis locis vicinis potuerunt christma consecratam quotannis habere.

e Et hoc à ministro idoneo, &c. Hanc particulam ipse Doctor explicat: *Minister, inquit, est Episcopus, vel alius, cui committi poterit, idè dicitur in generali à ministro idoneo, &c.* Episcopum esse ministerium ordinarium huius Sacramenti docet infra dist. 2.4. quest. unica, èstque cum hac limitatione definitum in Florentino, & in Tridentino *scf. 7. can. 3. & scf. 2.3. cap. 4. can. 7.* vbi dicitur potestatem conferendi Confirmationem, & Ordines sacros pertinere ad Episcopos, ex proprio gradu, & ordinatione, qui præcipue ad ordinem hierarchicum Ecclesie spectant. Patet ex iam citatis Clemente, Dionysio, Eusebio Papa epist. 3. Melchiae, Innocentio, Leone, Gelasio, Cypriano *epif. 7.3.* Chrysostomo *homil. 18. in Acta.* Et ne repetamus denudò, quæ dicta sunt, videantur Patres, quos citauimus, vel probando requiri benedictionem chrismati Episcopalem, vel Confirmationem esse Sacramentum, & specialiter illa decreta, quibus negatur hac facultas esse penes Sacerdotes, & reseruari Apostolis, & eorum successoribus ex *Act. 8. & 19. vbi* interpres.

Error VVit. elef. & Ar machani.

Hinc excluditur error VVitale, afferentis omnem Sacerdotem esse ministerium Confirmationis sufficientem, in eundem incidit Armachanus *lib. 11. de questionibus Armenorum, cap. 4.* & rem dubiam censet Durandus *hac dist. quest. 3.* Nostrum Doctorem etiam in eandem sententiam adducit Suarez *dist. 36. scf. 1.* Sed ferè idem, inquit, sentit Scotus. Econtra Sotus in contrariam ita diuellit, ut ne ex dispensatione etiam dicat posse Sacerdoti simplici hoc ministerium conuenire: uterque magis inuenit quod adiiceret Doctori, quam quod ex illo refert.

37
Dicitur nam
esse in illa
sententia.

Resolutio enim Doctoris in hac questione continetur in sola definitione assignata, & eius explicatione subiecta: opponit autem tres rationes, ad quas suo ordine responderet, iuxta diuersum modum dicendi aliorum. In responseione autem ad tertiam obiectione iuxta fundamenta eius differit, & non resoluit illam difficultatem. An Episcopatus sit Ordo diuersus à presbyteratu: referuando discussione eius ad suum locum proprium infra dist. 2.4. vnde non assertiuè, sed ex suppositione illius modi dicendi discurrat ad solutionem obiectioni conformem: *Et si istud, inquit, est verum, &c.* nempe distinctionem non esse inter Presbyterum, & Episcopum: iterum infra: *quod si verum est, &c.* non esse autem veram dictam opinionem ipse infra dist. 2.4. docet. Sed de hoc agendum erit in corpore questionis.

Interim obiiciunt Armeni illa loca ex Actis nihil concludere, potissimum primum locum; quia Philippus fuit non solum Diaconus, sed & Apostolus, qui potuit confirmare, sicut & ceteri; tamen missus est ad Eunuchum Candacis Reginam, vt ei prædicaret Christum, & eum baptizarer. Respondetur eum solum fuisse Diaconum, vt

tenent Chrysostomus, Rabanus, Beda in illum locum, & Hieronymus in *dialogo contra Luciferianos.* Anacletus in *epist. decretali.* Innocentius in *epist. ad Alexandrum:* vnde ab Epiphano connumeratur inter 72. discipulos. Et dicta ratio infirmatur, quia ex textu satis supponitur Philippus, adhuc fuisse in Samaria, quando fuerunt confirmati credentes baptizati per Apostolos, & mox admonitum à Spiritu sancto, vt veniret in occursum dicti Eunuchi.

Philipum
fuisse Diaconum
nominant.

Obiicit secundò Armachanus 1. ad Timoth. 4. **Noli contemnere gratiam, que est in te per impositionem manus Presbyteri.** Respondeatur Timotheum fuisse Episcopum, ex cap. 3. *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, &c.* ideoque plerique interpretes illud Apocalypsis 2. & Angelo Ephesi, &c. Intelligi de Timotheo dicunt, & per septem Angelos dictarum Ecclesiastum intelligi Episcopos ordinatos in ipsis. Obiicit præterea *Act. 9.* Paulum fuisse ab Anania confirmatum, qui ei manus imposuit, eumque baptizauit. Respondeatur illam manus impositionem intelligi de gratia curacionis, seu gratis data, facta enim fuit ante Baptismum, neque alioquin signa Confirmationis visibilia ibidem refertur accepisse Paulum, nempe loqui variis linguis, sed tantum recepisse visum.

Timoth. fuisse
Episcopum.

Obiicit tertio, plures canones Toletan. I. c. 20. vbi statuit Diaconum nullo modo chrisinare posse, sed Episcopi in absentia Presbyterum, vel in eius praesentia de iusu Episcopi. Huc spectat canon. 2. primi Araus. vbi in absentia Episcopi tribuitur Sacerdotibus ius reconciliandi hereticos, in mortis discrimine positos, cum chrismate, & benedictione consignari. Sic Innocentius I. epif. 1. cap. 6. vbi dicit Episcopum posse dare licentiam Presbytero imponendi manus, & signandi Catechumenos: & cap. Omni tempore, dist. 4. Presbyter praesente Episcopo non signet infantes, nisi foris ab Episcopo fuerit illi præceptum: & cap. Presbyter, dist. 9. Ambrosius lib. 3. de Sacramentis, cap. 2. dicit, *Spiritum sanctum, & signaculum dari ad invocationem Sacerdotis.* Ignatius epif. 13. manus impositionem inter munera Sacerdotis statuit.

Manus impo-
sitionis facta ab
Anania fuisse
curatio.

Respondet Suarez, Bellarmine, & alij dictos canones referri ad quædam sacramentalia, securius, non autem ad ministerium Sacramenti. Toletanus ergo intelligitur de vngione in vertice, qua fieri solet in Ecclesia Latina. Ceterum hæc solutio non placet, quia & Diaconus solemnis ritu baptizare potest ex commissione Episcopi in absentia Presbyteri, & consequenter adhibere chrisma cærimoniale, seu vngionem in capite. Vnde Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, *Ecclesia,* inquit, *salus in summi Sacerdotis dignitate pender, cui si non exors quadam, & ab hominibus eminen- detur potestas, tot in Ecclesiis efficiente chrisma, & Sacerdotes: inde venit ut sine chrismate, & Episcopi iungione neque Presbyter, neque Diaconus ius habeant baptizandi, &c.* ergo supponit Diaconum ius posse habere baptizandi ab Episcopo, non tam sine chrismate, nempe in Baptismo solemnis, quem intendit Hieronymus: & iufra idem docet: *Et extra dubium est Diaconum baptizantem solemniter debere obseruare ritus; nunquam tamen licet sic baptizare secundum Hieronymum sine chrismate.* Aduertendum insuper est, baptizandum non vngi chrismate ante, sed post Baptismum, in vertice, ante autem Baptismum vngi oleo benedicto. Ex quo sequitur illam fuisse in vngi Diaconis ex Hieronymo, idque congrue, cum munus.

Responsio
Bellarmine,
& Suarez.

Solutio illa
impugnat.

Chrisma ri-
tuale à Dia-
cono mini-
frabatur.

munus baptizandi illis solemniter delegari consuevit in absentia aliorum ministrorum; ita etiam & potestas vnde ritibus ab Ecclesia ordinatis, committi potuit, & debuit: non videtur ergo illa responsio facere ad intentum Canonis.

41
Responso ad
Canonem A-
raufiscani.

Ad Canonem Araufiscani idem responder dicens non posse intelligi de hoc Sacramento; alioquin, inquit, non fuisset limitandum ad solos hæreticos; sed maiori ratione extendendum ad omnes fideles, in mortis discrimine positos, quando non adest Episcopus, qui eos confirmaret. Concilium ergo loquitur specialiter de hæreticis, quia non agit de Sacramento Confirmationis, sed de reconciliatione solenni, quâ olim ad gremium Ecclesia recipiebantur in quibusdam Prouinciis, cum quadam vocatione, seu confirmatione chrismati.

Responso di-
g. 42
Responso.

Hæc responsio longè deviat à scopo Canonis; nam talemunctionem adhiberi pro reconciliatione hæreticorum non inuenitur in actis Ecclesiasticis, neque videtur magnam habere virtutem, aut proportionem ad aliquam significatiōnē mysticā: sive enim hæretici vsum chrismandi mercè ceremoniale adhibuerint in Baptismo, sive non, Canones statuant ipsos non esse rebaptizandos, vel Baptismum non esse in eis innovandum; quod comprehendit etiam ea, quæ in Baptismo, secundū rituum baptizandi adhiberi solebant. Si autem alludat ad Canones, quibus præscribitur recipiendos esse hæreticos cum vocatione chrismati, non est dubium id ipsum significare hunc Canonem Araufiscani: sed ritus ille non intelligitur de chrismatiōne cœremoniali; sed sacramentali, qua conferebatur Confirmationē hæreticis, qui antea vsum eius non habuerunt, vt constat ex can. 31. Concilij I. Nicenij ex editione Pisani, & Turtiani; ex can. 7. Concilij I. Constantinopolitanī; idem habet Laodicen cap. 7. Arelatense I. sub Sylvestro can. 8. & Arelatense II. cap. 17. quæ nullo modo intelligi possunt de alia chrismatiōne, quam de illa, in qua datur Spiritus in Confirmatione.

Canones in-
telligi chris-
matiōnē sa-
cramentalē,
& non cer-
monialē.

42
Leo Papa.

G. Gregor.
Modus re-
ciliādi Aria-
nos.

Glossa.

Cyriilus.
Arelatense
Concilium.

Vnde Leo Pontifex epist. 35. baptizatum ab hæreticis dicit non esse rebaptizandum, sed ei hoc esse conferendum, quod ibidem defuit, vt per Episcopalem manus impositionem virtutem sancti Spiritus consequatur: & Gregorius lib. 9. epist. epistola 61. *Arianos*, inquit, per manus impositionem Occidens, per vocationem vero sancti chrismati ad ingressum sancte Ecclesie Oriens reformat, &c. Per impositionem manus, intelligit non Confirmationem, sed manus reconciliatrices per absolutionem, vt intelligit Glossa de consecrat. dist. 4. cap. *Arianos*, &c. quia distinguit Gregorius à chrismatiōne manus impositionem, tanquam diuersum ritum. Manifestum autem est per vocationem chrismatiōni intelligi Sacramentum Confirmationis; vt patet ex Canone prædictato Concilij Constantinopolitanī: *Recipimus*, inquit, ob signando (supple hæreticos quos memorat) sive vngendos primum sancto chrismate & frontem, & oculos, & nares, & os, & autres, & eos signantes dicimus signaculum donationis Spiritus sancti, &c. qui est ritus confirmandi ex Cyrillo p̄p̄ citato, & Arelatense I. *Si peruerderim*, inquit, in Patre, & Filio, & Spiritu sancto eos fuisse baptizatus (supple Arianos) manus tantum eis impositione, vt accipiant Spiritum sanctum. Et Arelatense II. loquens de eisdem, & Bonafianis ritè, & ad invocationem Trinitatis baptizatis, Cum chrismate, sc̄i oper. Tom. VIII.

inquit, & manus impositione in Ecclesia recipi sufficit, &c.

43
Verus sensus
Canonum.

Respondetur ergo præmissos Canones intellegendos esse de signatione, & chrismate sacramentali, quod conferre potuerunt Sacerdotes, & contabebant dispensatiūe, non solum in Ecclesia Orientali, in qua ille mos etiamnum durat, sed etiam in aliquibus partibus Ecclesiæ Occidentalis: vt in sequentibus dicemus: hoc autem non tollit, quin Episcopus sit minister ordinarius necessitatem Sacramenti. Huc etiā spectat Canon ille citatus Presbyter: qui, vt recte adnotauit Suarez contra Sotum, est Martini Bracharensis, non Martini I. in Concilio Romano. Ceterum male ipse Suarez confundit illum cum Canone: omni tempore, quia in editione Martini Bracharensis diversi sunt: nam primus est canon 52 alter vero canon 51. sed, vt credo, idēo confundit utrumque, quo intelligatur, vt ipse vult cum Soto. Intelligi tantum, vocationem ceremoniale in vertice præscribi, in utroque loco, sive vnu, sive sit canon diuersus: sed neque in uno, neque in altero aſequitur intellectum canonum: quia ruerat, vt dixi, diuersi sunt illi Canones in editione Bracharensis, seu collectis eius, & diuersa præscribunt. Utrumque autem desumpsit ex Toletano I. can. 20. in quo, prout suprà notauimus dubio super commissione potestatis benedicendi chrisma, primum dicitur penè vbiique obseruatū esse, vt absque Episcopo chrisma nec conficiat: deinde vñus contrarium aliquorum locorum, & Prouinciarum, in quibus Presbyteri chrisma conficiebant: tertio inhibito illius vñus: *Placuit*, inquit, ex hac die nullum alium, nisi Episcopum chrisma conficeret, & per diæcessim definire, ita ut de singulis Ecclesiis ad Episcopum ante diem Pascha Diaconi definerentur, aut Subdiaconi, qui confectum chrisma ab Episcopo definaunt ad diem Pascha possint ad tempus deferre: deinde subdit quartū, quod liceat Episcopo omni tempore chrisma conficeret: quinquā sine conscientia Episcopi nibil penitus Presbyteri agere presumant. Sexto statutum vero est Diaconum non chrismare, sed Presbyterum absente Episcopo; præsente vero, non nisi ab Episcopo fuerit præceptum.

Ex tribus ergo primis clausulis Canonis constat sermonem esse de confectione chrismati, & eiusdem benedictione: quarta clausula potest referri ad idem, & etiam ad ipsum ministerium, sive vocationem in fronte, sicut & sequentia: quia, vt ex Hieronymo ostendimus, licebat etiam Diaconi, sicut ex licentia solemniter baptizare, ita vngere chrismati in vertice; nunquam autem licuit ipsis chrismare. Oportet ergo hic intelligi chrismare in eo sensu, quo nunquam liceat Diacono chrismare, aut licuit iure diuino verante. Ad reliquos benè responder præfatus Author, & Soto.

Ex his intelligitur ex parte, quid dicendum sit ad illud, quod Doctor afferit, nempe posse ex dispensatione Sacerdotem dare confirmationem; quod docet etiam Alensis 4. part. quest. 18. m. 1. art. 3. §. 2. D. Thomas 3. part. quest. 72. art. 11. & in 4. dist. 7. vbi reliqui Scholastici & Summiæ verbo Confirmationi. Nauarrius in manuali c. 22. Nauarrius. Couarruicias lib. 1. variarum cap. 10. & Canonistæ communiter. Aliqui tamen ad extrema procedunt dicentes, si ex diuina institutione Episcopus est minister huius Sacramenti, nulla ratione potestatem esse in Ecclesia delegandi ministerium alterius; & in hoc videtur Durandus, & Caetanus supra citati inclinare. Alij vero econtra di-

Canon Tele-
toni træſcri-
ptus à Mar-
tino Bracha-
rensi.

Discernitur
in sua mem-
bra

44

Sacerdotem
posse ex dispen-
satione confr-
mare.

Alensis.

D. Thom.

Caetanus.

Nauarrius.

Couar.

Sententia ne-
ganum.

Durand.

Caetanus.

K k cunt,

Sententia Pa-
normitana.

cunt, quod hanc potestatem possit Ecclesia committere inferioribus clericis, & Diaconis, & Subdiaconis, quin etiam laicis, modò sunt confirmati: ita Panormitanus in cap. Extra de consuetudine, citatur; & Swithinus Angelicus referens Innocentium, & Glossam in cap. Manus, de consecratis, dicit, rectè hanc opinionem reiiciunt communiter Authores: & patet eius falsitas ex iis, quæ ha-
ctenus in hac quæstione citata sunt.

45

Probatur ergo sententia communis, in qua non est dubius noster Doctor, vt patet ex verbis allegatis, neque etiam obscurus, vt dicit Suarez, neque etiam contrarius, vt dicit Soto: Minister, inquit, est Episcopus, vel alius cui committi posset, &c. ubi denotat ministrum ordinarium esse Episcopum, extraordinarium verò eum, cui committi posset, nempe Sacerdotem.

Arcadius.

In primis id patet, ex Canonibus citatis, fuisse olim in vsu, & etiamnū retineri à Græcis latè probat Petrus Arcadius lib. 2. de Confirmatione, cap. 14. 1. 5. & 16. & inter quæstionulas propositas Græcis, in Concilio Florentino numero vnde-
cim, hæc fuit in ordine sexta; quare Pontifices non
impungant sacro chrismate, sed Sacerdotes cùm hoc Pon-
tificibus sit datum: addit autem in fine Concilium:
*Hæc à Latinis obiecta Mitilenensis Praeful legitime; ac
secundūs canones omnia dissoluit, praterquam duo, vide-
līcē separationem matrimonij, & creationem Patriar-
cha extra Constantinopolim, &c.* Hinc constat re-
spōsitionem eius fuisse à Latinis acceptatam.

Gregor.
Protosyn-
cellus.

Et Gregorius Protosyncellus, qui interfuit, & subscriptis Conclio, scribens max contra epistles Marcii Ephesij de eodem argumēto agit: *Latinī, inquit, nostros vngebant, & chrismatos appellebant: quod vero non secundum reclam rationem ista-
fierent, manifestum est: etenim cùm iniremus concordiam, nullam rationem contra nos offerre poterant; sed
cùm orthodoxi essemus, & rectè sentiremus, ab orthodo-
xis orthodoxi indicati sumus, &c.*

46
Hieron.

Ad hunc ritum, seu consuetudinem videtur al-
ludere Hieronymus in dialogis contra Luciferianos, vbi dicit, *Non ad legis necessitatem, sed ad
Sacerdotij honorem pertinere, quod baptizari deferan-
tur ad Episcopos, ut illis manus imponantur, &c.* Fortè intendit consuetudinē insinuare Ecclesiæ Ori-
entalis, in qua vidit ab Episcopis raro, aut nunquam Confirmationem Sacramentum ministrari, quod

Anterior que-
stionum ve-
teris, & noui
Testamenti.

confertur simul cum Baptismo, qui à solis Sacer-
dotibus ministratur: vnde Author quæstionum
veteris, & noui Testamenti q. 101. in Alexandria,
inquit, & per tota Egyptum, si desit Episcopus, con-
signat Presbyter, &c. Hęc autem consuetudo, retento
illo priori ritu, quo Confirmationem simul cum Ba-
ptismo dabatur infantibus, aut aliis baptizatis,
qui fuit antiquissimum, necessaria fuit: nam soli
Episcopi non poterant sufficere baptizadis, neque
proinde etiam Confirmationi dandæ, si simul cum
Baptismo ex vsu dati debuit: vnde mihi persuadeo
hanc fuisse originem illius dispensationis factæ
ab initio, cum Sacerdotibus in Ecclesia Ori-
entali, quæ vt plurimum conueniebat in ritu.

Dionys.

Prædictum autem ritum docet Dionysius de
Ecclesiastica hierarchia cap. 5. *Etsi enim à Sacer-
dotibus quedam ex Symbolis veneratione dignis per-
ficiantur, verum nunquam Deificam generationem,* (id est, Baptismum) *Sacerdos sine diuino vnguento peragat, nec diuile communionis Sacraenta perficies.*

Clem. Rom.
Synodus
Laod
Cyrillus.

*antequam Symbola communicativa in diuinum altare
imposuerit, &c.* Eundem ritum tradit Clemens Ro-
manus lib. 7. constitut. cap. 23. & epist. 4. Synodus
Laodiceena can. 48. Cyrill. Ierosolymitanus Cate-

chesi 3. *Et nobis, inquit, postquam ex aquis sacri li-
uaci ascendimus datum est chrisma, &c.* Nazianzen.
orat. 40. Chrysostom. hom. 2. in ad Colossens. 2. Cy-
rillus Alexandrinus ad cap. 55. I. 1. Theodoretus
in Cantic. c. 1. Damascenus lib. 4. fidei orthodoxæ. c. 10.
& communiter Patres Græci: ex Latinis Tertul-
lianus de Baptismo, c. 7. Cyprianus epist. 70. atque
necessitas huius ritus magis vrgebat in primitiu Ecclesia ob persecutionem, & pericula fidei, quæ
erat sufficiens ratio huius dispensationis: quem
ritum deinceps Ecclesia Orientalis retinuit.

Nazianzen.
Chrysost.
Cyrill. Alex.
Theodoret.
Damasc.
Tertullian.
Cyprian.

Data autem hac obseruātia ritus, vel multi de-
cederent sine Confirmatione, & Baptismo, si simul
ea dari oporteret, & ab Episcopo solo Confirma-
tio: videtur ergo in hoc ritu fundata prædicta
consuetudo, vel ad eum reduci saltem commodè
posse, cùm alia nō occurrat certa eius origo. In Ec-
clesia autem Latina, quia non simul dantur duo
hæc Sacraenta, sed Sacramentū Confirmationis
à solo Episcopo, atque vt plurimum iis, qui per
se respondere possunt, & suuē capaces rationis,
ideo non est illa necessitas delegandi potestatei
Sacerdotibus confirmandi chrismatis.

Cur à Sacra-
doribus in O-
rientali Ec-
clesia datu
chrisma.

Ceterū in Ecclesia Latina hic ritus etiam
fuit obseruatus, vt patet ex Tertulliano, & Cy-
priano citatis ex epist. etiā Cornelij Papæ ad Fa-
bium Antiochenum, quæ est apud Eusebium lib.
6. c. 35. ex Vrbano I. epist. ad orthodoxos; qui mos
abrogatus est à posterioribus, maximè à Sylue-
stro, datā pace Ecclesiæ, vt in vita eius habetur, &
pro chrismate Confirmationis, quæ simul cù Bar-
ptismo dabatur, substituit vt Presbyter liniret
verticem baptizati; & vt docet Rabanus lib. 1. de Hugo.
institut. clericorum, c. 28. Hugo de S. Victore lib. 2. de Hugo.
Sacramentis part. 7. c. 3. Verum est anteriores Pon-
tifices explicuisse id, quod erat iuris diuini demis-
trio ordinario huius Sacramenti, & magis in
vsu Ecclesiæ Occidentalis: non est ergo, quod
tam anxiè recurramus ad solam dispensationem
factam à Gregorio; cùm & consuetudo Ecclesiæ
Orientalis approbata in Florentino, & canones
suprà citati, potissimum Niceni sub distinctione
loquuntur de Episcopo, vel Presbytero, modum
præscribens, quo Ariani in gremium Ecclesiæ
admitti debent cum Confirmatione, & Eucha-
ristia: quem modum alia Concilia posteriora in
canonibus citatis amplectuntur.

Idem ritus
quandoque
viguit in La-
tina Ecclesia.
Tertullian.
Cyprian.
Cornelius.
Vahanus.
Abrogatus à
Syluestro.

Secundū, idem pater ex Gregorio, qui lib. 3. epi-
solar. epist. 9. ad Ianuatum Calaritanum prohi-
buit ne Sacerdotes chrismarent in fronte. Presby-
teri, inquit, baptizatos infantes signare in frontibus
chrismate non presumant: sed Presbyteri baptizatos
vngant in pectore, vt Episcopi postmodum vngere de-
beant in fronte, &c. Epistola vero 26. ad eundem in
fine sic habet: *Peruenit quoque ad nos quodam scandalizatos vngi, quod Presbyteros tangere in fronte eos,
qui baptizati sunt, prohibuimus: Et nos quidem secun-
dam vsum veterem Ecclesia nostra fecimus; sed si omni-
hac de re aliqui contristantur, vbi Episcopi desunt,
vt Presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate
tangere debeant concedimus, &c.*

48
Secunda; 17.
batio.
Gregor.

Inhibitio facta, & scandalum ex ea ortum sup-
ponit consuetudinem contrariam viguisse in Sar-
dinia, neque factum vt irritum annullat Grego-
rius, seu declarat nullum; alijs ordinaret vt iter-
um ab Episcopis signarentur in fonte baptizati.
Præsumptio fortè de nullitate Confirmationis
sic factæ à Presbyteris, occasionem scandali de-
dit, aut certè consuetudo renouata, quæ fuit ab
initio legitimè introducta, & continuata, & in
aliis partibus in vsu fortè vt in Hispania; vt
patet

Dispensa-
tio à Gre-
gorio.

pater ex Canonibus suprà citatis in commento de chrismatis benedictione.

49

Causa diff.

Accessit & necessitas illius insulæ, in qua rurales penè omnes incolæ erant idololatæ; vt pater ex epistol. 23. 25. & hac ipsa 26. quibus paucitas Episcoporum non sufficiebat consignandis in baptisimæ per chrismatum, quæ tum simul cum Baptismo fiebat ex consuetudine primitiæ Ecclesiæ, quæ ex Actor. 8. & 19. significatur. In ea autem insula non videntur plures fuisse Episcopi, quam tres, Cyriacus, Felix, & Ianuarius: vel ergo intermittenda erat hæc consuetudo baptizandi, & simul chrismandi infantes, vel certè differenda chrismatio contra consuetudinem; vtrumque sine scandalo fieri nequivit in eo rerum statu, & necessitate conuersio: scandalo ergo causam dedit interminissa consuetudo, & forte dubium in populo ortum de Confirmatione aliæ factâ à Presbyteris. Et fortè hanc causam præoccupant illa Gregorij verba, *Nos quidem secundum usum veterem Ecclesia nostræ fecimus, &c.* scilicet particularis Romanæ: neque obiicit decreta antiqua, tanquam factum esse nullum declarantia: ergo interpretari debent ita, vt licet Episcopo, tanquam ex iure diuino ministro ordinario, conueniat chrismare; non tamen ita indispensabiliter, quin ex commissione idoneus ad hoc minister sit Sacerdos: quam interpretationem, & facilitas dispensandi ad evitandum scandalum, & ipsa dispensatio facta confirmant; quin etiam probant priorem usum fuisse ratum à Gregorio, quantum ad valorem Sacramenti.

50
Confirmatur.

Confirmatur hæc potestas dispensandi ex Florentino, & Tridentino suprà citatis; Florentinum enim admittit ipsam dispensationem factam, & alludit, postquam enim definiti ministrum ordinarium huius Sacramenti esse Episcopum, subnequit de ministro per dispensationem: Legitur tamen aliquando, inquit, per *Apostolica Sedis dispensationem ex rationabili, & urgente admodum causa simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum concessum, hoc administrasse Confirmationis Sacramentum, &c.* inde addit limitationem illam ministri ordinarij, quam adiecit etiam Tridentinum. Eandem dispensationem fecit Leo X. & Adrianus VI. fratribus nostri Ordinis ad conuersionem Indorum, de quo priuilegio videatur Rodriguez tom. I. questionum regularium q. 19. art. 3. quin etiam concessum fuit idem Patribus Societatis Iesu à posterioribus Pontificibus, & utrisque facta est potestas vtendi chrismate antiquo primò per triennium; secundò per quadriennium: vide eundem queb. 3. 1. art. ... unde merito Concilium Senonense in doctrina de hoc Sacramento dicit concendi posse hanc facultatem per priuilegium.

§ I
Varia expostiones decreti Gregoriani.
Duo modi dicendi refelluntur.

His suppositis concessionem Gregorij variè interpretantur Doctores; & iuxta varios modos dicendi Doctor resoluti obiectionem tertiam factam contra definitionem Confirmationis suprà præmissam, speciatim illam particulam de ministro ordinario, qui dicitur esse Episcopus. Aliqui ergo dicunt indulsisse Gregorium vt oleo, & non chrismate linirent frontem: sed vt benè Doctor, hæc Glossa repugnat literæ. Alij dicunt nihil concessisse, vt Glossa ibidem, sed permisisse tantum ut facerent: sed etiam repugnat literæ; neque Gregorij sanctitati congruebat, vt scandalum in præiudicium veritatis, & doctrinæ in materiam fidei, & Sacramentorum timeret, aut permitteret; quod longè absuit ab eius constan-

Scoti oper. Tom. VIII.

tia, & vigilancia: merito hæc exploduntur non solum à Doctore, sed etiam ab Alensi, & Richardo, qui illos modos dicendi adductunt. Tertiò *tertia interprætatio refellitur.*

Gregorius ex autoritate decrevit.

Alij respondent, posse Pontificem dispensare cum quolibet confirmato, vt posset dare Confirmationem: sed responsio hæc reiecta est suprà. Respondet Adrianus non loqui Gregorium de *vñctione sacramentali, sed cæterinali, quam prohibuit Gregorius, vel ob periculum, vel certè, quia non fuit solita.* Sed hæc responsio non attingit sensum canonis, neque in re, neque vt communiter intelligitur; vt patet ex Concilis citatis, quæ ad hanc Gregorij dispensationē potissimum alludunt, quia per modum dispensationis cuius initium, & origo sciatur, non habetur facta à Sede Apostolica inter canones, qui fuerunt ante Florentinum, alia, quam Gregoriana. Præterea ibi Gregorius loquitur de *vñctione tantum in absentia Episcopi factâ, quam non concedit fieri in præsencia eius, neque absolutè, neque etiam de mandato ipsius Episcopi:* ergo textus eius, & concessio non potest referri ad solam cæterinalem, quæ fieri potuit ex decreto Sylvestri.

Alium præterea modum respondendi adducit Doctor, suppositâ Glossâ capitulo, *Olim idem prestatio.* erat Presbyter, & Episcopus, &c. quod est Hieronymi ad Titum cap. 1. & ex Glossa in cap. *Legimus in Iñsia, &c. dist. 93.* vbi Glossa prima in verbo posita, & Glossa altera in cap. *Olim:* ita explicant Hieronymum in locis præfatis, quasi dixerit differentiam inter Episcopum, & Sacerdotem non fuisse iuriis diuini, aut Ordinis, sed tantum ex Ecclesiastica electione, quâ vnu ex Presbyteris constitutus est super reliquos ad excludendum schisma. *Quod si hoc,* inquit Doctor, *est verum, Gregorius bene potuit illos Sacerdotes subiectos Iamario licentiae ad Confirmationem, &c.* quia sic tantum dispensaret in iure positivo Ecclesiastico, nec conferret illis aliquid, quod aliâ iure, & institutione diuina non conueniret.

Hanc responsionem non rectè intelligunt aut *Mali appeti- Suarez, aut Sotus;* quasi ex sententia Doctoris sit, cum tamen ex suppositione dictarum Glossarum, quæ ita intelligunt Hieronymum, sententiam illam applicat ad questionem & responsionem obiectionis; & datâ veritate antecedentis, conclusio optimè sequitur, & tollit difficultatem, quæ magis in hac questione torquet, quomodo scilicet potuerit Pontifex, & quæ sunt propria iure diuino Episcopo, conferre Sacerdoti simplici, cum minister spectet ad essentialia Sacramenti.

Responsio Doctoris ex principiis Glossarum, que non sequuntur.

§ 3
Objec^{tio} Su^a
re & S^cro.

Respondeatur.

Sed obiciunt præfati Authores tempore Gregorij simplices Sacerdotes fuisse distinctos ab Episcopis, ut patet ex decretis anteriorum; & ex hac ipsa concessione, qua lynnatur ad absentiam Episcopi. Sed hæc replica nescio quid faciat; ad propositum; vis enim responsionis Doctoris est, ex hypothesi, quod in ordine, aut institutione diuina, nulla fuit differentia ab initio inter Sacerdotem, & Episcopum; ita etiam nec nunc esse, ac proinde iure diuino, & institutione Sacramenti perinde spectare ejus collationem ad Episcopum, & Sacerdotem simplicem inter quos data hypothesi, si admittatur, est differentia solùm iure Ecclesiastico, in quo dispensare potuit Gregorius. Illi ergo Autores ut aliquid agerent, deberent hanc differentiam statuere iure diuino, & impugnare Glossam, quod difficulter posset Soto, qui infra dist. 24. quest. 2. art. 3. & lib. 10. de Injustitia & iure, q. 1. art. 2. docet Episcopatum non esse diuersum Sacramentum à Presbyteratu, aut imprimere diuersum characterem. Item ex alia parte, ut teneri debet, Confirmationem fundari, in potestate Ordinis: sequitur ergo fundari in potestate characteris Presbyteralis, qui & idem est, ac Episcopalis, per ipsum: si dicatur Episcopum habere dignitatē diuersam, de hac dignitate queritur an sit iurisdictionis, cum non sit Ordinis, cum alia ad ministerium non deseruit, neque imaginari potest, quia omnis potestas activa in hierarchia, & hierarchis Ecclesiasticis ad alteram harum reduci potest, & debet; nempe ordinis, aut iurisdictionis. Si etiā iurisdictionis, actus eius suspendi potest maximè in sententia D. Thomæ, ut annotauit Scholiares scholio 2. cum potestas inferiorum prælatorum, quæ est iurisdictionis, dependat à Vicario Christi; & hoc argumento Doctor infra dist. 24. quest. unica, probat Episcopatum esse diuersum Sacramentum à Presbyteratu. Malè etiam videtur Suarez discursum Doctoris assumpsiisse, quasi diceret omnes, qui ordinabantur in primitiva Ecclesia Sacerdotes, ordinatos etiam fuisse Episcopos, quasi diuersi essent, quia sic ratio Doctoris nihil concluderet, quæ reducitur ad Glossam, qua tollit differentiam inter simplicem Sacerdotem, & Episcopum, quantum ad diuinam institutionem: postea vero prælationem viuis pra. aliis, inducetam esse, ad tollema schismata iure Ecclesiastico.

§ 4
Explicatur
vera senten-
cia Hierony-
mi.

Agnoscit dif-
ferentiam in-
ter ordines.

Diaconos baptizari ante dormierunt, quam ab Episcopo iniurierunt, &c. Et hanc manus impositionem ab Episcopo reducit infra ad Act. 8. vbi missi sunt Petrus, & Ioannes, ut imponerent manus Samaritanis. Videatur in sequentibus. Interim hoc indicasse sufficit, quia quæstio alias infra suo loco erit disputanda dist. 24. quest. unica. Nomen autem Episcopi, & Presbyteri in primitiva Ecclesia satis fuit commune, & synonymum, ut probat Hieronymus in dicto cap. Legimus, &c., quod desumptum est ex epistola ad Euagrium.

Obiicit Doctor contra illam solutionem fundatam in Glossa, in primitiva Ecclesia non leguntur fuisse alii Sacerdotes, quam Apostoli, & illi qui soli leguntur in Scriptura, confirmasse, tunc si omnes Sacerdotes fuerint Episcopi, vel æquales, quantum ad istum actum: ergo solis Episcopis debetur ex officio. Respondet quod nulli alii erant Sacerdotes præter Apostolos: quia illi soli tum poruerunt sufficere, vel si erant, detulerunt Apostolis, &c. Hæc responsio non est ex sententia Doctoris asserta, sed iuxta opinionem Glossæ, ad quam sequitur, & contra quam fit obiectione; ex qua responderet obiectioni.

Probabile autem est in initio quændiu Ecclesia fuit in Iudea, solos Apostolos fuisse Sacerdotes, & etiam Episcopos; non tamen, quia Sacerdotes erant, confirmabant, sed quia Episcopi; ut pater ex Eusebio Papa, Damaso, Innocentio I. Joanne III. Chrysostomo citatis. Ceterum propagata Ecclesia ad Gentes, fuerunt alii Episcopi, & Sacerdotes præpositi per Apostolos, ut constat ex epistolis ad Titum, & Timotheum, vbi interpretes de ordinatione Pauli, & Barnabæ habentur Act. 1. 3. Tunc ieunantes, & orantes, imponentesque eis manus dimiserunt, &c. Quod ita intelligit Chrysostomus in hunc locum. Leo I. epist. 81. alias 79. ad Dioscorum; OEcumenius, Lyranus, & alii. Neque apparent sufficiens fundamentum id negandi, aut conuincens:

& Act. 14. vbi sermo est de Paulo, & Barnabæ; Et cum constituerent eis per singulas Ecclesias Presbyteros, &c. vbi Glossa ordinaria, & Carthusianus intelligunt Episcopos: quamvis tam Presbyteri, quam Episcopi tum nomen synonymum fuit: & cap. 15. Ut ascenderunt Paulus & Barnabæ, & quidam alii ex illis ad Apostolos, & Presbyteros in Ierusalem super hac questionem, &c. Ergo tum fuerunt præter Apostolos alii Presbyteri in Ierusalem, qui fuerunt Episcopi, qui etiam seniores dicuntur, & Concilio Apostolorum super legalibus interfuerunt dicuntur, & scripsorum Apostoli, & seniores, &c. quos Hieronymus epist. 19. quæ est 11. inter Augustini epistolas, vocat Presbyteros.

Vltimus modus interpretandi concessionem Gregorij est apud Doctorum, §. Quartus modus Vltima interdicendi, &c. per eam Pontificem facere potuisse quilibet Sacerdotem simplicem illius regionis Episcopum, quantum ad illum actum. Hæc responsio conformis est Richardo haec dist. art. 2. quest. 1. ad 3. Potes^tas confirmandi, inquit, ut quidam dicunt, fundatur super dispositione Vicarii Christi, qui sicut disposuit, quod omnes Episcopi confirmare possum, ita disponere posset, ubi, & quando exigeret ratio, quod Sacerdotes non Episcopi confirmare possint, quia super corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia, habet Papa plenitudinem potestatis, &c. Fundat ergo potestatem confirmandi in iurisdictione, non in ordine, ut patet ibidem, hanc differentiam eius statuens à potestate consecrandi Eucharistiam.

Apostoli quæ
Episcopi con-
firmabant.

Ordinare
alii Episco-
pos.

Chrysost.
Leo Papa.
OEcumen.
Lyranus.

Glossa ord.
Carthusian.

charismatiam. Vnde quæstione sequenti, ex eadem sententia, quam aliorum nomine citat, negat Episcopum degradatum posse confirmare validè, quia ablata est ei omnis iurisdictio, in qua fundatur valor talis actus.

Ex hac sententia, seu modo dicendi aliorum, sequela opinandi Doctor recte adducit illum modum explicandi: nam dato, quod character sit idem in Presbytero, & Episcopo, & sola differentia sit ratione iurisdictionis collata à Vicario Christi in ordine ad actum confirmandi, bene sequitur quod concedendo eandem auctoritatem simplici Sacerdoti, fieret, quoad illum actum Episcopus, id est, iurisdictionem Episcopalem habens, licet non ordinariam, sed delegatam.

Hunc modum explicandi concessionem Gregorij, Sotus, vt proprium Doctoris citat, & post eum Suarez: & impugnat, quia Pontifex non potest ordinare Episcopos absentes. Secundò, quia non potest ordinare eos ad unum effectum, & non ad omnes, quia si essent ordinati semi-Episcopi: sed non mirum si errauit Sotus in mente Doctoris cum errauerit in inscriptione illius docteti, quod citat tanquam scriptum ad Ianuarium Constantinopolitanum, & Episcopum Graecanica Ecclesiæ: nec est quod vagenatur hallucinantes ad mentem Doctoris; clarum enim est ex textu cum loqui de iurisdictione Episcopali, & ex mente aliorum, quoad illum tantum actum. Vnde subiicit: *Non tamen conferendo sibi simpliciter gradum Episcopalem, nec quantum ad alios actus, &c.* Dando hunc actum confitente in iurisdictione, & non in ordine proxime, facile est inuenire differentiam inter gradum Episcopalem simpliciter, & potestatem delegatam ad aliquem actum determinatum.

Doctrina tamen in qua fundatur hic modus explicandi cōcessionem Gregorij, licet quorumdam sit Canonistarum, non est vera, neque tenenda post Tridentinum sess. 3. cap. 4. Sacra-Synodus declarat prater ceteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt ad hunc hierarchicum ordinem, &c. eosque Presbyteris superiores esse, ac Sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecclesia ordinare, &c. quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent, &c. Idem habet can. 7. de autoritate, quam habent Episcopi ratione sui ordinis, vt superiores sunt Presbyteris, loquitur Concilium, iuxta declarationem antiquorum Canonum ex institutione Christi: & comparatio est inter ipsos, & Presbyteros simplices, quantum ad id, quod utique ex propria ordinatione est proprium.

Ex his quatuor modis explicandi concessionem Gregorij, quorum quilibet sustinet ipsam concessionem, vt validam, & ex ipsa obiectione facta à Doctore, qua non est contra concessionem; sed ex ipsa concessione, probando simplicem Sacerdotem posse confirmare, secundum illam particulam definitionis de ministro idoneo, quem infra declarat esse Episcopum, nempe ordinariū ministrum, vel eum, cui committi poterit, nempe Sacerdotem, ex commissione, seu dispensatione. Ex his, inquam, satis colligitur nec Doctorem esse dubium in hac sententia, neque sentire cum aliis, qui negant posse dari hanc dispensationem, dato quod Episcopus sit minister ordinarius ex institutione diuina.

57
Sotus.
Suarez.
Malè interpretatus Do-
ctoris.
Eorum obie-
ctiones.

58
Doctrina re-
spōsitionis pre-
missa refelli-
tur.
Trident.

Scrib. oper. Tom. VIII.

Vltimò tandem probatur conclusio præmissa ex simili, quia non magis negant Patres, & Canones potestatem confirmandi esse apud Presbyteros simplices, quam ordinandi: sed hoc, vt suo loco dicitur, potest, quoad aliquos ordines committi Sacerdoti simplici: ergo & illa.

Petes quomodo hæc facultas conueniat Sacerdoti, cui committitur, an ex sola iurisdictione delegata? an partim etiam ex ordine? Si prius, non est fundamentum, quin possit committi non Sacerdoti, sicut ei committitur facultas baptizandi; quamuis hæc ad Sacerdotem, & Episcopum spectat: si secundum; sequitur, quod posset reduci in actum, sicut & potestas conferendi Eucharistiam.

Respondetur, quod ratione vtriusque competit capacitas confirmandi Sacerdoti, cui conferunt potestas præfata: ordinis quidem remotè, & inchoatè; proximè autem ratione concessions, & quasi reducētis potestatem remotam in actum; inde nequit committi non Sacerdoti; neque Sacerdos sine tali concessione quidpiam validè faceret. Causa à priori est institutio Christi, quam ex definitione Ecclesiæ, & consuetudine interpretarum.

Congruentia institutionis est, quia Sacerdos ex officio, & sua ordinatione habet potestatem in corpus Christi mysticum, quantum ad ius baptizandi proximum, ex eo quod habeat potestatem proximam super corpus Christi verum, & priorem habet cum subordinatione ad Episcopum: cum ergo, sicut supra ad initium commenti dictum est, Confirmatio ordinetur ad Baptismum, tanquam complementum eius, & perfectione, ex Patribus, ita congruum fuit, vt Sacerdos ratione sui gradus, habeat hanc capacitem; quæ quidem non est proxima, quia actus est proprius Episcopi secundum diuinam institutionem, ex gradu suo, tanquam in potentia proxima constituti (& sic intelligo Episcopum esse ministrum ordinariū, cui hac potestas ordinandi competit per ordinem, & non per voluntatem extrinsecam, distinctam ab ea quæ est ordinationis, & institutionis Sacramenti,) ac proinde cum differat à Sacerdote gradu, & ordine, nequit actus proprius eius conuenire inferiori hoc modo; bene tamen remotè capacitate, ratione gradus Presbyterij, vt comparatur ad corpus Christi verum, quæ est eminentissima potestas comparata ad reliqua omnia, quantum ad perfectionem intentionis.

Congruum ergo est vt contineat in se eminenter, in quantum comparabile est cum debito ordine hierarchie ministrorum, reliquas potestates ordinis in corpus Christi etiam mysticum. Eminenter, dixi, quia sicut pat in pat non habet eminentiam, ita Presbyter neque proximè, neque remotè manens in suo gradu, potest ordinare alium Sacerdotem. Et si dicas Episcopum posse ordinare alium Episcopum, quamvis sint pares. Responderetur de hoc constare ex Ecclesiæ definitione, & ex Scriptura contrarium est quantum ad primum, vt suo loco videbitur.

Interim sequendo rationem à congruitate cum non detur processus in infinitum, & gradus supremus in Ecclesiæ, quantum ad potestatem ordinis in corpus mysticum, sit Episcopatus, congruum erat vt possit ordinare alios pares; idque necessitas Ecclesiæ exigitur: non fuit autem con-

stituta.
Sacerdotem posse ordi-
nare ex commis-
sione in ali-
quibus gradibus.

59
Quomodo rō-
uenire posse
Sacerdoti cō-
firmare?

Responso ex
ordine remo-
tæ ex iurisdi-
ctione conue-
nire.

Institutione off-
causa à priori
interpretarum.

Congruentia
institutionis.

Quid ex ordi-
natione com-
petit?

Habet ex or-
dine remota
capacitatem.

60
Eminenter or-
dinis sacerdo-
talu.

Nequit ordi-
nare Episco-
pum.

K K ; gruum,

gruum, ut hoc possit Sacerdos simplex: quia inferior est, & subordinatur Episcopo, quoad gradum, quem habet in Ecclesia, & potestatem in ipsa, quia est corpus mysticum. Neque congruit ut pater possit ordinare, quia prouidetur de ministris, spectat ad hierarcham, cuius potestas prima est.

*Nequit ordinare Diaconi-
cum.*

Non potest etiam ordinare proximè, aut remoto Diaconum, quia licet sit inferioris gradus: tamen est minister Episcopi ex diuina institutione, ideoque congruum fuit, ut eius ordinatio ad Episcopum spectaret, ne turbaretur ordo hierarchie, si ordinari possit minister proximus Episcopi, licet sit etiam Sacerdotis, independenter ab ipso Episcopo: nam in politia princeps ipse eligit eos, qui proximè ad suam personam accedunt in familia, & famulatu, licet per inferiores possit ordinare reliquos.

*61 Poteſtas re-
moſa ordina-
di aliquo, iſſi
in Sacerdote.*

Cæterum, ut dixi, potestas in corpus Christi mysticum, quantum ad ordinationem inferiorum potest committi Sacerdoti, propter eminentiam sui gradus, neque in hoc turbatur ordo hierarchicus; ac proinde ad ordinandum habet potestatem remotam, quoad praeditos gradus: habet etiam potestatem ex sua ordinatione in corpus mysticum, quantum ad ministerium Pœnitentie, Eucharistie, & Extremæ Vnctionis, in his duobus proximam, in Pœnitentia vero remoram, ut mox explicabo. Congruum ergo erat, ut ex eminentia sui gradus, habeat etiam remotam ad Confirmationem, quia & necessitas Ecclesie in certis circumstantiis id exigit, ut quando grauis, & vniuersalis est persecutio, & paucitas Episcorum, & pericula labendi.

*Ex quibus
interpretan-
da est inſi-
tuſio.*

Id autem circa potestatem ministrorum, & efficaciam Sacramentorum in speciali instituſione Christum debemus interpretari, quod magis faciebat ad utilitatem, & necessitatem Ecclesie, & sine prauidicio primaria institutionis, quia hierarchiam in ipsa instituir ministrorum, & dispensatorum fieri potuit, & congruit, cui nihil praedictum hæc potestas remota confirmandi, quod est Sacramentum omnibus institutum, & conducedit non solum Ecclesie talem esse in Sacerdotibus, sed etiam ipsis Episcopis, ut huius sollicitudinis adiutores habere possint, quando id necessitas postularet: congruit etiam eminentiæ gradus Sacerdotis, & speciali potestati ex ea redundant ad baptizandum: cui accedit ipsa Confirmatione tanquam consummatio, & perfectio, quod alii Sacramentis non competit licet omnia supponant Baptismum ut ianuam.

*62 De eo quod
comperit ex
commissione.*

Supposita ergo hac potestate remotâ modo explicato, congruum etiam, & necessarium fuit esse potestatem in Ecclesia, per quam reducetur ad actum; hæc autem residet in capite, nempe Summo Pontifice, vel Concilio OEcumenico ab eo approbato: de quo non est dubium ex his redundante potestate confirmandi, quia virtutur Ecclesia Orientalis. Pater ex predictis decretis Conciliorum, quæ supradicta citauimus; male autem negat talem consuetudinem Suarez *disput.* 36. *sæc. 1. & 2.* sicut & interpretatur Tolerationum primum de ceremoniali quadam vntione: quia hic modus interpretandi, si non seruetur proprietas locutionis, destruit fundamenta astruendi Confirmationem esse Sacramentum ex traditione Patrum, & Conciliorum; quæ perinde eludi possunt; & tenendo, ut ipse sustinet, posse committi Sacerdoti simplici hanc facultatem,

nullum est inconueniens, quod ad eiusmodi interpretationem vrgeat.

Ledelina ut supra præmissum est posse etiam dicit per Episcopum in sua diocesi reduci in actum, quia tantum potest iure diuino, quantum Pontifex in vniuersa Ecclesia: sed hoc est falsum, quia potestas Pontificis non tantum est vniuersalis secundum extensionem, sed etiam secundum eminentiam, & perfectionem, ita ut plura facere possit, quam permitta sunt Episcopis iure diuino. Deinde quod dicit non posse de facto, quia iure Ecclesiastico prohibetur; non recte dicitur, quia etiam datur facultatem peccando contra ius positivum, adhuc Confirmatione esset inualida, & nulla: nequit enim directe extendere potestatem Sacerdotis fundatam in ordine, nisi ad ea, quæ proximè potest, quantum est ex potestate ordinis.

Sotus dicit ministrum ex diuina institutione esse Sacerdotes, siue ex officio, siue etiam ex commissione; quod autem Episcopi essent, relinqu arbitrio Ecclesie sic, vel sic ordinare. Sed hæc solutio paritur eandem difficultatem, & videtur manifeste repugnare Florentino, & Tridentino, quæ dicunt ministrum ordinarium esse Episcopum, & intelligent de iure diuino, & institutione Christi: aliter enim loquuntur de ministro Pœnitentie, aliter de ministro Confirmationis; ille non habet potestatem proximam simpliciter absoluendi, nisi accedit approbatio Ecclesie, ut declarant Concilia præfata; nihil autem tale adiungit ministro Confirmationis: ergo non ex ordinatione Ecclesie habet Episcopus, ut sit minister Confirmationis. Accedit Tridentinum *sæc. 23.* loco præfato ex potestate confirmandi, & ordinandi Episcopum obtinere supremum gradum supra Presbyterum ex diuina institutione in hierarchia: ergo id non competit ex ordinatione, & arbitrio Ecclesie.

Tertiò denique authoritates antiquorum Canonum, & Patrum, quibus negatur hæc potestas Sacerdotibus simplicibus, & solis Episcopis conuenire dicitur, referunt se ad primam institutionem Sacramenti, & ad exempla Apostolorum *Act. 8.* Ex quo etiam institutio præfata colligitur, &c. tanquam ex prima praxi eius, quantum ad potestatem ordinariam, quæ Episcopis iure diuino competat; ita ut sicut dictum est, validè confirmat excommunicati, & degradati ut communius tenetur, quia hæc est potestas ordinis in Episcopis, quæ non dependet, (cùm indelebilis sit,) à iurisdictione, quantum ad valorem Sacramenti; sicut neque potestas conficiendi Eucharistiam in Sacerdote, quantum ad valorem deficit, deficiente autoritate ex concessione Ecclesie: non ita tamen potestas omnis, quæ fundatur in iurisdictione Episcoporum, aut ab ipsa dependet: oportet ergo hanc potestatem non esse iurisdictionis ab arbitrio Ecclesie prouenientis, sed solius ordinis, & dignitatis.

Dico ergo hanc potestatem, ut remota est in Sacerdote simplice, reduci ad actum per autoritatem Summi Pontificis proximè, aut remoto; & in hoc differt à potestate, quam recipit in sua ordinatione ad remittenda peccata; quod hæc quidem, quantum est ex parte ordinis, sit propinquum, quantum tamen ad materiam, seu subiectum, in quod exerceatur, sit remota: quia non recipit ex vi ordinationis sue aliquod subiectum,

*63
Senectus Le-
deline.*

*Non posse E-
piscopum de-
legare hanc
potestatem.*

*Senectus So-
ti de mini-
ſtro Coſfir-
matiōne refelli-
tur.*

*Episcopus ex
ordine est
Minister or-
dinarii di-
uina institu-
tione.*

*Poteſtas or-
dinis est inde-
lebilis.*

*Aliorū po-
teſtas conſi-
ſimādi, &
abſoluendi con-
ueniēti ex or-
dine.*

iectum, seu subditum in quod exerceat iurisdictionem, sed ab Episcopo, seu ordinario dependet quoad hoc, qui vt dat ei hos, vel illos subditos, reducir potest illam ad actum, secundum modum, & limitationem, quam præscribit; hoc autem congruit, vt Episcopi sit dare hanc ultimam determinationem ob necessitatem Sacramenti Pœnitentiaz, & quia dependet à potestate iurisdictionis, quæ delegari potest.

*Episcopus ne-
quit delegare
ea, que sunt
ordinis: sed
tamen iuriſ-
dictionalia.*

Cæterum in Confirmatione neque est tanta necessitas, neque potest ordinaria, quæ gaudent Episcopi, cùm sit ordinis, & dignitatis, potest delegare, neque alter communicare eam possit Episcopus, potestas verò, seu iurisdictione eius, à qua dependet complementum Sacerdotij, simplicis, quantum ad pœnitentiam delegati potest, & hac etiam ratione non potest Episcopus delegate, aut vlo modo communicate potestate in ordinandi in gradibus, in quibus potest delegate Pontifex Romanus, non inquantum Episcopus est, sed inquantum est caput, & Vicarius Christi habens plenitudinem potestatis, quam ante ordinacionem etiam potest communicare: & ad hanc potestatis plenitudinem spectat reducere ad actum, illam potentiam remotam ordinandi, & confirmandi, quam habet Sacerdos simplex, & quæ ca-

rent clerici inferioris ordinis, ac laici. Vnde patet, quare dicatur hæc potestas ordinandi Subdiaconatu, & minoribus, ac etiam confirmandi in Presbyteris remota.

Dixi superius pér authoritatem Summi Pontificis proximè, aut remotè posse reduci ad actum hanc potestatem, quia sic concessa contigit, vt patet in Ecclesia Orientali, mediantibus OEcumenicis Concilii approbatis, & praxi ab Apostolis deducta in primitiva Ecclesia, emanante: & pater ex Rodriguez in India ex concessione Pontificis Provinciales nostri Ordinis potuisse hanc communicate suis subditis, vt delegatos ad hoc specialiter ipsius Pontificis.

*f. Simul cum intentione inveniente, & certa verba proferente, &c. De intentione vniuersaliter requi-
rita in ministro Sacramenti iam sufficierat tra-
ctatum est dist. 6. quæst. 5. hic autem per certa verba
proferente denotatur forma huius Sacramenti
rēquisita, de qua in textu sequenti dicemus, simul
& de institutione Sacramenti, & vsu eius, quantu-
m ad materiam, & formam in primitiva Eccle-
sia: reliqua definitionis eodem modo explicitantur
seruat proportione, sicut & suprà dist. 1. quæst. 1.
de Sacramento in genere, & dist. 3. quæst. 1. de sa-
cramento Baptismi.*

65

S C H O L I V M.

*Positâ diffinitione Confirmationis, explicat exactissimè omnes eius particulæ, ex parte materia, forma, suscipientis, & ministri. Soluit tres obiectiones contra doctrinam datam. Nihil deter-
minat de tempore institutionis, quia de eo nihil est certum, probabile tamen est fuisse factum
nocte carne, ex Fabian. ep. 2. c. 1.*

Hic ^a patet, quæ sit huius Sacramenti materia: quia cùm posset distingui de materia, sicut distinctum est de materia in Baptismo dist. 3. q. 3. Materia proxima, id est, illud visibile, quod concurrit in fundamento, est vñctio, facta in fronte in figura crucis, cum chrisma sanctificato. Materia autem remota, est chrisma compositum ex oleo oliuæ, & balsamo, & sanctificatum specialiter ab Episcopo, vel ab alio, cui talis sanctificatio poterit committi.

*Vtraque
materia Cō-
firmationis.*

Forma est talis: *Signo, vel consigno te signo crucis, confirmo te chrismate salutis, vel sanctifi-
cationis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Suscipiens est homo viator aliquiliter consentiens; quod intelligendum est sicut de Baptismo, vt patet dist. 4. sed hic tantum suscipiens est secundum determinatam partem, propter quod additur in fronte. Minister est Episcopus, vel alius, cui committi poterit, idè dicuntur in generali *à ministro idoneo.* Ex parte ministri requiritur similitus in faciendo utrumque actum, scilicet vñctionis, & prolationis formæ, & etiam debita intentio, quæ omnia debent intelligi, sicut expositum est de ministro in Baptismo, dist. 6. Quæ adduntur, *Significans efficaciter &c.* dicunt illud, quod formale est in isto Sacramento. Et quod ultimè additur, *vñctionem interiorem;* signat correlatum illius relationis, quæ est formale in isto Sacramento.

9.4.

Et si ^b obiciatur primò contra materiam, & formam simul, quia Christus non sic instituit, vt patet Ioan. 20. quando insufflavit, & dedit discipulis Spiritum sanctum, & similiter Act. 2. quando misso Spiritu sancto in linguis igneis confirmabantur: nec etiam Apostoli tali formâ vtebantur, vel materiâ, vt patet in Actibus, sed impositione manuum. Si secundò obiciatur specialiter contra materiam, quia non oportet eam esse chrisma consecratum: quia nec in Baptismo necessaria est aqua consecrata, sufficit enim quæcumque aqua. Si tertiò obiciatur, quòd Sacerdos communis potest istud Sacramentum conferre, iuxta illud dist. 9. Peruenit, vbi Gregorius Ianuario Episcopo scribit. *Peruenit ad nos quosdam scandalizatos fuisse, eò quòd Presbyteros tangere chrismate eos, qui baptizati sunt, prohibuimus.* Et sequitur, *Si omnino de hac re aliqui contristentur, vbi Episcopi desunt, vt Pres-
byteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus.*

*Christus po-
tuit dare ef-
fectū Con-
firmationis
sive ipso*

Ad primum istorum dicendum, quòd Christus non alligauit potentiam suam Sacra-
mentis, & idè ipse sive in terris, sive post ascensionem in cœlo existens, potuit cōfirmare

K k 4 Apostolos

Apostolos sine tali materia, & tali forma. Cum Apostolis etiam in primitiu Ecclesia potuit dispensare, & maximè quia in Confirmatione ab eis collata erant aliqua signa sensibilità, puta communiter descensus Spiritus sanctus super confirmatos, & donum linguorum. Sed tamen cessantibus talibus miraculis, ministri debuerunt hanc materiam, & hanc formam seruare.

Cōfirmatio habetur ex traditione. Supponitur enim institutum esse à Deo, licet tempus, & modus huius institutionis in Scriptura non legatur: forte, quia Historiographi Scripturam usque ad tempus illud non produxerunt: non enim produxerunt ultra tempus Apostolorum, nec etiam usque ad plures annos ante mortem eorum; rōto autem tempore Apostolorum, forte mansit donum linguorum in Sacramento Confirmationis. Nec est improbatum multa esse tradita auctoritatib[us] à Christo Ecclesiaz per Apostolos, quæ tamen in Scriptura non legimus, ut dicit Damascenus 4.lib.cap.4. ubi loquens de adoratione imaginum, ait: *Est autem nobis tradita ista traditio, quemadmodum oportet ad Orientem adorare crucem, & altera plurima his similit[us].*

Cyp. 1. epist.vlt. Ad secundum dicendum, quod Christus contactu sux carnis mundissimæ omnem aquam consecravit in usum Baptismi, non sic autem materiam illam confirmationis: & de Sacr.o. 2. idè requiritur hic specialis sanctificatio. Quod etiam est rationabile magis hic, quam August. 15. ibi: quia Baptismus est Sacramentum necessitatis, & idè potest à quocunque ministro Trin. 26. conferri, & rationabile est, quod in aqua non consecrata: alioquin materia conueniens Hieron. cōtra Lucif. non posset esse communis, & impediretur salus multorum.

S C H O L I V M .

bi communiter ponunt

ipsaueriā, &

ministrum.

Quare non

requiritur

consecratio

materia Ba-

ptismi, sicut

Conforma-

tionis?

Occasione facti D.Gregorij concessoris Presbyteris facultatem confirmandi, ponit quatuor modos dicendi, & duos primos reiicit. Tertius videtur Hier. scilicet olim Episcopos non differre iure diuino à Presbyteris, sed iure tantum Ecclesia eis fuisse prepositos. Afferit Scot. responsionem glossa, cap.legimus d.95. quæ est etiam Chrys. in ad Philipp. 1. & D.Thom. 2.2. q.1 84. 4.6. ad 1. olim nomina esse communia Presbytero, & Episcopo, non tamen rem. Non soluit Scot. loca Hier. sed potius videtur dicere solutionem datam non esse iuxta eius mentem: sed iuxta eum dicendum, vel omnes Presbyteros Episcopos tunc fuisse, vel si alij Presbyteri fuerunt, quod cesserunt iuri confirmandi. De quo nihil afferit Scotus. Sed pie interpretari potest Hier. quod non neget potestatem ordinis Episcopo iure diuino supra Sacerdotem, immo eam afferit d.c.legimus. Ait tamen iure tantum Ecclesia, eum superponi Presbytero, quod satis probabile est, tenendo Episcopos non habere iurisdictionem immediatè à Deo, sed ab Ecclesia, quod ait D.Thom. 2.2. q.39. 4.3. Turrecr.lib.2.c.54. Bellarm. 4. de Sum.Pont.24. Suar. tom.4.d.25.s.1. relinquit Doct.n.7. ut dubium, an olim Presbyteri poterant confirmare, & sic Castro v.Episcopus, intelligit Hier. quod poterant, idque tenet auctor ep.ad Rusticum Narbon.de 7.grad.Eccles.c.de 7.grad. apud Hier.tom.9. sicut Ambr. in 4.ad Ephes.

4 Ad tertium sunt quatuor modi dicendi. Primus, quod Papa[us] consensit, quod possent vngere in fronte oleo, sed non christmate, sed hoc est contra textum literæ, sicut patet ibidem. Item, hoc concessit, eo quod pro eius subtraditione erant quidam scandalizati: & si concessisset illud fieri oleo solo, ostendens quasi fieret christmate, esset simulatio contra Bar. Bri- veritatem doctrinæ, sicut si concederetur panem benedictum pro Eucharistia dari. Se- zen. de cō- sec. dist.4.c. cundus modus dicendi est, quod propter scandalum vitandum concessit illud ad tem- pus, vel magis permisit: sed istud nihil est: quia utilius scandalum nasci permititur, quam Prebyteris veritas relinquatur, Extra. de regulis iuris. Item in hac concessione, peccasset Gregorius mortaliter, si concessisset de facto, quod non potuisset de iure: & præbuisset Sacerdotibus occasionem peccandi mortaliter, scilicet faciendi, quod non licebat eis facere.

In Grat. d. Alij possunt esse duo modi dicendi probabiles. Unus, quod in primitiu Ecclesia non 25.c.5. erat differentia inter Sacerdotes & Episcopos. Quod probatur per duas auctoritates * al. schi- Hieronymi, quæ ponuntur in Canone dist.95. Prima illarum est, c.olim, & cap.seq. & in smata. titulatur Hieronymi super epistola ad Titum 1. dicentis: Olim, inquit, idem erat Presbyter, qui 1. Cor. 1. & Episcopus, & antequam diaboli instinetu * studia in religione fierent, & diceretur in populis, Hieron. non videtur fac- Ego sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cepha communi Presbyterorum consilio Ecclesie gubernabam. Postquam vero unusquisque eos quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi, in toto uero inter orbe decretum est, ut unus de Presbyteris electus superponeretur, & schismatum semina tolleren- Presbyterū, tur. Et paulò post: Sicut ergo Presbyteri sciunt se ex Ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi prepositus & Episco- fuerit, esse subiectos, ita Episcopi nouerint se magis consuetudine, quam dispensationis pum.

dominica veritatis, Presbyteris esse maiores, & in communi debere Ecclesiam regere.

Item ad Euagrium Presbyterum, & ponitur dist. 93. cap. 24. legimus: *Cum Apostolus perspicue doceat eosdem esse Presbyteros, quos Episcopos. Hoc probat ibi per multas auctoritates, & infra: Alexandria, à Marco Evangelista usque ad Heracliam, & Dionsium Episcopos, Presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominabant: quomodo si exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de se, quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione, Episcopus, quod Presbyter non faciat?*

5
Tom. 2.
epist. 85.

Respondet Glossa ibi, Intelliguntur ibi, quæ non fiunt nisi ab Episcopis. Sed hoc exponitur, quod non fiunt licet: quod enim absolute fiant, probatur per Glossam præcedentem, vbi disputatur in quo facta fuit prælatio, aut in officio, vel in nomine, & in fine dicit, quod facta est prælatio quoad nomen, & quoad aliquam administrationem, & quoad quædam Sacraenta, quæ modò Episcopis appropriantur.

Ex hoc dupliciter arguitur. Primi, si tunc post Apostolos facta est talis prælatio Episcoporum super Presbyteros: ergo à principio Ecclesiæ non fuit ita. Item, si modò appropriant: ergo priùs à principio non fuerunt propria.

Respondeo, si à principio fuit aliquis actus proprius Episcopo, sicut dicit Hieronymus, præter consecrationem, quid potest Episcopus quod non potest Presbyter. Glossa per consecrationem, intelligit alia sequitur, quod à principio erat differentia Episcopi & Presbyteri: & tamen illæ auctoritates non concludunt oppositum, sed sunt expondæ, sicut Glossa exponit, scilicet quod forte nomina erant synonyma, & administratio, id est, gubernatio Ecclesiæ communis fuit, sed tamen non dispensatio quæcunque Sacramentorum; quod probatur dist. 21. In novo; in loco Apostolorum surrexerunt Episcopi, sed septuaginta duorum discipulorum vicem gerunt Presbyteri: ergo à Christo fuit distinctio Episcopi, & simplicis Presbyteri. Contrà, nonne Philippus fuit de septuaginta duobus, & Stephanus, & ceteri Diaconi non Presbyteri? Item ad Tit. c. i. Propter hoc te reliqui Crete, ut constitueres Presbyteros: ergo non Episcopus hoc non potuit. Hoc etiam probatur per cap. seq. 95. dist. quod super illud Pauli fundatur: *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ tibi data est per prophetiam, per impositionem manuum Presbyteri. Quoniam (ait) Presbyteri Episcopi nuncupantur, secundum quod scriptum est ad Episcopum: Noli negligere gratiam, quæ data est tibi, &c. & alibi ad maiores natu: Qui vos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Hæc Hieronymus. Non distinguit ergo Episcopum à Presbytero, quia non dicit, quod Confirmatio fuerit data per Episcopum tantum, sed loquitur de Presbytero. Nec etiam legitur in actibus distinctio Sacerdotum ab Apostolis, qui erant Episcopi. Et si istud est verum, tunc Sacerdoti ex officio potuit competere confirmare, sicut & Episcopo, quia ex prima institutione non erat alias gradus in Ecclesia: tamen propter necessitatem postea multiplicati sunt Sacerdotes, & restricta est potestas ab eis, quantum ad aliqua, quæ reseruata sunt solis Sacerdotibus maioribus, qui dicti sunt Episcopi: & talis actus esset confirmare. Quod si verum est, Gregorius benè potuit Sacerdotes illos subiectos, Ianuario Episcopo licentiare ad confirmandum: quia in hoc non concessit potestatem eis non conuenientem eis, sed reuocauit prohibitionem priùs eis factam.

6
Apostolis
succedere
Episcopos,
& Sacerdo-
tes discipu-
lis, docent
Conc. Neo-
caesar. can.
13. Da-
mas. ex 3.
Hier. epist.
ad Marcell.
Dion. c. 3.
Ecc. Hier-
arch. Trid.
ff. 23. c. 4.
2. Tim. 4.
c. 26. Ecc.
Acto. 20.
Solutionem
glossa non
quadrare.
Hieron.

Sed si contra hoc obiicias, quia secundum ista, cum in primitiua Ecclesia non legantur alii confirmasse, quæcumq; Apostoli, si tunc quicunque Sacerdotes erant Episcopi, vel aquales, quantum ad istum actum: ergo solis Episcopis debetur ex officio. Respondeo, quod vel nulli alii ab Apostolis erant Sacerdotes, quia illi soli tunc potuerunt sufficere: vel si alii erant, detulerunt Apostolis in isto actu propter manifestationem Spiritus sancti eidem, quæ fiebat in collatione istius Sacramenti, ut cum maiori reverentia, & deuotio-nes susciperetur propter excellentiam ministrorum.

7
Videtur re-
linquere, et
dubium, ut
in primiti-
ua Ecclesia,
Presbyteri
confirmare
poterant.

Quartus modus dicendi est, quod si à principio non licuit Sacerdoti simplici, Papa tamen potuit quilibet Sacerdotem illius regionis facere Episcopum, quantum ad istum actum, non tamen conferendo sibi simpliciter gradum Episcopalem, nec quantum ad alios actus: & tunc quilibet eorum verè confirmavit tanquam Episcopus quantum ad istum actum: & ratio conferendi istum gradum cuiilibet Sacerdoti quantum ad istum actum, poterat esse scandalum vietandum.

8
Rich. C.
Alex.
Posse Papæ
delegare po-
testatem co-
firmandi.

Materia autem remota, scilicet chrisma, habet similitudinem cum effectu huius Sacramenti; oleum enim nitorem habet, & supereminet ceteris liquidis: & est materia proxima incendiij. Per primum significat castitatem, vel munditiam: per alia duo significat charitatem. Et balsamum, quod habet bonum odorem, significat bonam famam,

Comparatio
olei & bal-
sami ad ef-
fectu huius
Sacramenti.

famam, iuxta illud 2. Corinth. 2. Christi bonus odor sumus Deo. Balsamo etiam corpora mortuorum coniduntur ne putrefiant, id est significat incorruptionem: per illam ergo materiam, scilicet chrisma confessum ex oleo, & balsamo, significatur, quod qui confirmatur debet habere munditiam; & charitatem, & bonam famam: quia sine istis non est multum authenticata confirmatio fidei Christiane.

COMMENTARIVS.

66

Hic patet, &c. Hic subiicit explicationem præmissæ definitionis, ut patet ex litera, quam definitionem hactenus declarauimus. Superest tanquam explicare formam: *Firma*, inquit, *sufficiens*: *Signo te, vel configno te signo Crucis, confirmo te chrismate salutis, vel sanctificationis, in nomine Patris, & Fili, & Spiritus sancti, &c.* Hanc esse sufficiensem formam est de fide ex Florentino, & communione Theologorum, & ex ritualibus Rom. Ecclesie, seu Pontificali; vnde sicut Doctor afferuit supra dist. 6. queſt. 8. de charactere, ex c. *Ad abolendam, de hereticis*: nequit Ecclesia errare in doctrina Sacramentorum.

Hac autem forma ex ritualibus antiquissimis habetur, quos citant Alcuinus, & Almarinus, qui floruerunt 800. ab hinc annis, nequit non esse sufficiens, & ex antiqua consuetudine. Et patet eius sufficiencia, quia exprimit materiam proximam, & remotam, de quibus superius egimus, causam instrumentalem, & principalem, subiectum, & effectum huius Sacramenti.

Cur non exprimitur ex Patribus.

Quod autem forma hæc non intenſatur à Patribus expressa, rationem habes ex Innocentio epist. 1. cap. 3. de confirmatione loquens: *Verba, inquit, dicere non possum ne magis prodere videar, quam ad consultationem respondere, &c.* & Dionysius de Ecclesiast. hierarchia. cap. ultimo, dicit non esse licitum mandare literis, verba quibus virtutem Ecclesia in administratione Sacramentorum: sic etiam de forma Baptismi subobscurè loquuntur Patres, dicentes dari Baptismum in nomine Trinitatis, aut verbis Euangelicis.

Hæc forma reduci potest ad verba Apostoli 2. ad Corinthios 1. *Qui confirmavit nos, & qui unxit nos Deus, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris, &c.* Quæ verba etiæ de Baptismo etiam intelligi possint, possunt similiter ex intento Apostoli de utroque Sacramento intelligi, quia tum simul conferebantur; & alludit hæc ad Sacra menta, & effectum ipsorum: ad eadem alludit Ambrosius lib. de iis qui initiantur, cap. 7. *Signauit te Deus Pater, confirmavit te Christus Dominus: & de Confirmatione verba Apostoli interpretatur Anselmus.*

67
De effectibus formæ.

An omnia verba huius formæ sint substantia, seu essentialia? Pater Suarez disp. 3. scilicet 5. conatur potiora reducere ad substantiam; prius negat esse validam hanc, *configno, & confirmo te chrismate salutis*, quia oportet exprimere signum Crucis. Item, si omittatur verbum *Confirmo*, non esset sufficiens forma. Item, si verbum *Confirmandi*, mutetur in verbum *ungendi*, non valere, quia non significat effectum Sacramenti: requiritur etiam *chrismate salutis*, ad expressionem materiae remotæ.

Dicendum tamen in hoc Sacramento non exiguntur ut exprimatur in forma eius causa principalis, actus Confirmationis, seu ministri, ut applicatur ad personam cui confertur. In antiquo ordinario Romano, quod habetur Tomo 8. Bi-

blioth. Patrum, in fine, legitur hæc forma: *Confirme in nomine Patris, & Fili, & Spiritus sancti, &c.* vnde in forma Græcorum, quæ valida est, non reperitur tanta expressio, sicut in forma præmissa Ecclesie Romana. Hæc autem Græcorum habent in Concilio Constantinopolitano can. 7. hæc: *Signaculum doni Spiritus sancti, supple donatur tibi: nam ibidem agi de chrismatatione Confirmationis* supra probauimus; & constat etiam ex canone 1. Basilij ad Amphilochem: canon autem dicit, *Et eos signantes, inquit, dicimus signaculum donationis Spiritus sancti, &c.* Nec est prælendum alia verba proferri à iniuncto, dum actu chrismati, quam ipsa verba formæ essentialia. Et hanc esse formam, quæ nunc, & antiquitus usi sunt Græci in Confirmationis Sacramento, latè probat Petrus Arcadius, in suo opere de concordia utriusque Ecclesie in Sacramentorum administratione lib. 2. c. 6. & 7. Hoc ergo supposito, dubium essetne debet Græcos vsos fuisse legitimam formam, quam alter, quæ præfatus explicet, putarem explicandam: quia per *signaculum* intelligit characterem: sed quævis charactere intelligi posset appellatione *signaculum* ex stylo Ecclesiastico, & scripturali: ego intelligendam magis censeo, & primariò, ipsam materiam Sacramenti proximam, nempe vñctiōnem in figura Crucis, quia tam Crux, quam vñctiōnem athletatum in militiam rectè designatur per *signaculum*, & per modum vnius actionis, nempe vñctiō facta in figura Crucis: vnde canon coniungens actionem signandi cum verbis: *& signantes eos dicimus signaculum, &c.* ergo signaculum tanquam verbum exprimens signationem externam, ad ipsam signationem referri oportet, alioquin forma verborum non denotaret materiam, quod tamen requiriatur in Sacramentis. *Domi*, denotat effectum interiorum, & *Spiritus sancti*, denotat causam principalem, cui hæc signatio appropriatur.

Hanc eandem formam in Bibliotheca Photiana insinuat Beatus Asterius in serm. de filio prodigo. Eam expresse tradit Cardinalis Bellarion in tractatu de Eucharistiæ Sacramento: *O Ecumenica Synodus verba, que sacram chrisma perficiunt, tradens in 7. can. inquit, ob signantes, hoc est, sanctissimum chrismate eos chrismantem, dicimus signum doni Spiritus sancti, & hac verba secundum eos hoc chrismati Sacramento perficiunt, &c.* Hæc Bellation. Eandem formam haberet censura Ieremia Patriarchæ Constantinopolitani, cap. 3. quam interpres in annotationibus suis citat ex can. 7. Constantinopolitani primi, & confert ut synonymam, cum forma Latinorum.

Quamvis ergo denotatio signi Crucis, & vñctiōnis in figura Crucis sit de essentiali formæ huius Sacramenti, modus tamen exprimenti explicitè utrumque, & seorsim, quæ sunt per modum vnius actionis, non est de essentiali eius: vnde videatur hæc æquivalere isti formæ Græcorum, *Configno te chrismate salutis, seu sanctificationis in nomine Patris,*

Forma Græcorum.

Explicatio formæ Græcorum.

Patri, & Filii, & Spiritu sancti, &c. vel alia quæcunque æquivalentes, in qua exprimitur materia proxima effectus, & causa principalis.

69

An iuocatio Trinitatis sit de essentia forma.

Sufficiere im- plicitam.

Est essentialia in forma La- tinorum.

De forma Græcorum nulla fuit dubita- tio.

Disparitas inter Bapti- smi, & Confir- mationis for- matum.

70 Deprecatio- nes validas.

Obiicitur.

Soluuntur.

Dubitatur etiam an iuocatio Trinitatis expressa requiritur? Respondeat Suarez id requiri, quia Thæologi omnes, & Florentinum videntur id supponere in forma præmissa, & eadem congruentia est sicut in Baptismo, in cuius forma illa iuocatio explicita requiritur. Confirmatio enim est perfectio Baptismi secundum Patres. Respondetur tamen Patres aliter loqui de forma Baptismi, quantum ad iuocationem explicitam Trinitatis, aliter de hoc Sacramento, quia illam necessariam esse docent ibi; non ita in proposito: vnde in forma illa, quæ vtuntur Græci, non iuuenitur explicita, sed implicita tantum iuocatio.

Verum quidem est in hac, quæ vtitur Ecclesia Latina, illam iuocationem esse essentiale, quia nulla est alia particula formæ, quæ denotat causam principalem, & hoc sensu intelligendi sunt Theologi. Concilium autem Florentinum tradidit formam, quæ est in vsu efficax, & sufficiens, non discernit tamen inter particulas eius essentiales, sicut in forma Baptismi: non dubitauit ergo de formâ Græcorum, neque illius alias de ea dubitauit, sicut quidam dubitabant de forma Baptismi: neque dubitatio illa de hac forma proposita est inter quæstiones Græcis propositas in dicto Concilio, quāmuis dubitatum fuerit de ministro, ut dictum est supra: ergo supponitur valida, neque vnguam alijs dubitatum est, vt patet ex veroque Lugdunensi, in quibus agebatur causa Græcorum: modo ergo sufficienter explicetur causa principalis, sine iuocatione explicita trium personarum, sed tantum explicita Spiritus sancti, cui effectus huius Sacramenti appropriatur in Scriptura sufficiat.

Congruentia autem desumpta ex Baptismo non conuincit oppositum: quia Baptismus est initioris hominis in Christum, atque adeò in ratione operis professio fidei, sine qua impossibile est placere Deo, ut suo loco ostendimus: & idèo exigitur in eo expressa iuocatio trium personarum sub proptiis nominibus. Confirmatione licet ordinetur ad professionem fidei pro tempore congruo, inquantum dat robur ad eam conservandam, supponit ipsam professionem factam, atque adeò in ratione operis non includit ipsam professionem in effectu; idèoque non currit paritas.

Sed quid dicendum, si derit forma deprecatoria? Respondeat fore validam, sicut supra dictum est de forma Baptismi. Contrà docet prefatus auctor, & communiter qui negant formam Baptismi deprecatoriæ esse sufficientem. Ad rationes ibi allatas me remitto, quia perinde etiam hinc concludunt: nisi forte obicias hanc formam esse actum ordinis, seu procedere à potestate ordinis, ac proinde debere exprimi modo indicatio. Respondeo, sicut in forma non requiritur exprimi causa instrumentalis: seu ministerialis, sic non requiri, ut eius potestas exprimatur; vtrumque patet ex forma Græcorum præmissa: sic in forma corporis, & sanguinis, quæ dicitur in persona Christi, non exprimitur neque persona ministri, neque etiam potestas characteris, seu ordinis. In Baptismo etiam Sacerdos ministrat, ut habens potestatem ordinis, & tanquam minister ordinarius, cui competit baptizare: in forma

tamen Græcorum non indicat autoritatem suam, aut potestatem ordinis.

Item, in edicto Constantini forma est deprecatoria: sed responderet Suarez Constantinum non tenuisse omnia, quæ fecit, aut dixit Sylvester, sed concisis verbis insinuasse. Contrà, verba Constantini sunt clara: *Sylvestri, inquit, lenato me de venerabili fonte indusum vestibus candidis septiformis gratia Spiritus sancti, consignationem adhibuit beati christianis immunitio, & vexillum sancta Crucis in Verba Confessione fronte liniuit, dicens: Signet te Deus vexillo fidei sua in nomine Patri, & Filii, & Spiritus sancti in consignatione fidei: cunctisque cleris respondit. Amen, &c.* Nullum rituale perfectius explicat cæremoniæ Confirmationis; primò asserit se mox à sacro fonte vestitum fuisse veste candidâ, quæ vtebantur recens baptizati usque ad Doxinicam in Albis, & cuius meminit Dionysius de Ecclesiastica hierarchia, cap. 2. Cyrillus Ierosolymitanus Carechesi 5. Ambrosius de his qui initiantur, cap. 7. Augustinus serm. 157. de tempore, qui est primus in octava Paschatis: Gregorius Magnus in Sacramentario. Alcuinus de officiis Ecclesiast. cap. 19. Amalarius cap. 29. Rabanus de institutione cleric. c. 29. Hugo Victor de Sacramentis, lib. 2. part. 6.c. 11. & alij.

Mox docet Constantinus quomodo fuerit unus christiane in figura Crucis in fronte: & vexillum, &c. Item, quæ verba tunc dixit Pontifex, in mea fronte, inquit, liniuit me dicens: *Signet te Deus, &c.* non potuit, nec debuit Pontifex coniungere vñctioni alia verba, quæ sacramentalis formæ: ergo haec vera forma est, quod manifestè etiam appetet ex eius sensu, & particulis, quæ materiam, effectum, & causam principalem perfectissimè exprimunt. Vnde & Acto. 8. dicitur: *Oraverunt pro ipsis, ut recipieren Spiritum sanctorum;* loquendo de Apostolis, vbi designatur inodus, quo ipsi ministrabant hoc sacramentum, vel in re, vel æquivalenter, & dispensatiæ; ut postea videbitur: non vtebantur autem Apostoli modo contrariæ institutioni Christi: vtebantur tamen modo deprecatio, saltem æquivalenter orantes, ut acciperent Spiritum sanctum Samariæ.

Vnde Augustinus lib. 15. de Trinitate, cap. 20. Neque enim aliquis discipulorum eius dedit Spiritum sanctorum; orabant quippe ut veniret in eos, quibus manus imponebat, non ipsis cum dabant: quem morem in suis preceptis etiam nunc seruat Ecclesia, &c. Non intongrue ergo hinc interpretari licet modum deprecatorium esse sufficientem: cum autem fuisse in vsu colligitur ex forma, quæ vñs est Sylvester: & videretur Augustinus similem modum in suo tempore, tanquam consuetum indicate. Neque incongruè intelligitur ille locus S. Ambrosii lib. 2. de Sacramentis, cap. 7. ad hunc modum confirmandi alludere: *Venisti ad Sacerdotem, quid'ibi dixit? Deus Pater Omnipotens, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu sancto, concepsitque tibi peccata tua, ipse te ungat in vitam eternam,* &c. Et quamvis haec esse verba Sacerdotis vngentis in vertice dicat Amalarius lib. 1. de officiis, cap. 27. tamen verba Episcopi, quæ subiungit, etiam deprecatoria sunt; & non indicativa potestatis: vnde ipse dicit: *Emitte in eum (verba sunt Episcopi) septiformem Spiritum sanctum tuum paracletum de calis, Spiritum sapientie, & intellectus, Spiritum consilij, & fortitudinis, Spiritum scientie, & pietatis, adimple eum Spiritu timoris Domini, & confixa ex signo Crucis in vitam propitiatus eternam.*

Responsio Suarez.

Refellitur.

Forma depre- catoria.

Noepli in dubiu- tur Albi.

71

Modus depre- catoria ex- plicatur.

aeternam, &c. Ad hæc autem verba Ambrosij recte possunt alludere, qui in clausula sequenti declarat effectum Confirmationis. *Vide*, inquit, *vbi vñctus es. In vitam, inquit, aeternam. Noli hanc vitam illi vita anteferre, verbi gratia*, Si exurgat iniuricus alius, si velit tibi vitam auferre, si minatur mortem, ut prævaricetur quisquam, vide quid eligas. Noli eligere illud, in quo non es vñctus, sed elige in quo vñctus es, ut vitam aeternam vite præferas temporali, &c. & lib. 3. sequenti postquam cap. 1. explicit effectum Baptismi, cap. 2. Sequitur, inquit, *spiritale signaculum, quod audistis hodie legi: quia post fontem supereft, ut perfectio fiat, quando invocatione Sacerdotis Spiritus sanctus infunditur, Spiritus sapientia, & intellectus, Spiritus consilii, & virtutis, &c.* vbi agit de Confirmatione, quæ Baptismo accedit, tanquam perfectio. Huc ergo verba etiam ultimi capituli lib. 2. quasi eiusdem materiae continuatio non intermissa, referenda sunt.

72 Duplex obicitur, inquit, *spiritum sanctum, & formam similitudinem*, &c. Hic obicit, quod Christus quando insufflavit in discipulos, dicens: *Accipite spiritum sanctum, Ioannis 20. & præterea Act. 2.* quando venit super eos Spiritus sanctus, non usus sit materia, aut formæ hic præscripta: ergo non est necessaria. Secundò eis non sunt usi ipsi Apostoli: ergo, &c.

Responsum ad primam.

Paragrapho *Ad primum* respondent ad vitram que difficultatem, & primum Christum potuisse dare Spiritum sanctum, sive in terra existens, sive in celo, Apostolis, ipsis confirmando sine materia præcripta, aut forma quia non alligavit potentiam suam Sacramentis. Tribus vicibus communicatum fuisse Spiritum sanctum Apostolis, docet Nazianzen. *Orat. 44.* primum, quando missi fuerunt ad prædicandum: secundò Ioannis 20. quando in ipsis insufflavit: tertidò *Act. 2.* in die Pentecostes: *Verum, inquit, obseruitur in eis efficax erat, secundò expressissimè, nunc vero plenius, &c.* & hanc ultimam fuisse per modum Confirmationis, & consummationis donorum, que inchoauit, & de dit Christus, asserit Augustinus *serm. 185. de tempore*, & tum recepisse plenum Confirmationis robur, ne deinceps cadere possint, docet Cyrilus Alexandrinus *lib. 9. in Ioannem*, D. Thomas *q. 24. de veritate, art. 9.* Carthusianus in *Acta*: tum vero accepisse effectum Sacramenti Confirmationis, ita ut alias Sacramentum ipsum aliter non recipierent hinc, ut probabile supponit Doctor, asserit Alensis *3. part. quest. 9. m. 1.* D. Thomas in *dist. 2. quest. 2. art. 4.* ad *3. & 3. part. quest. 7. 2. art. 1.* in corpore, & art. 2. *respons.* ad *1.* Sotus in *bac dist...* Et modus quo Spiritus sanctus in primitiva Ecclesia dabatur in dono sensibili linguarum huic communicationi, de qua habetur *Act. 2.* magis accommodatur, vbi Apostoli receptorum hoc donum linguarum, & abundantiam Spiritus sancti.

Ter dasse est *Spiritus sanctus* *Apostoli.*

Augustinus.

Confessionis Sacramentum equum lenter Apostoli datum in die Pentecostes.

73 Vnde Augustinus *serm. 135. de tempore*, hoc ipsum indicare videtur; tum primum accepisse Ecclesiam Spiritum sanctum: *Ecclesia, inquit, sum in una domo erat, in hominibus paucis erat, in linguis totius orbis erat, &c.* Et ex Ioann. 7, *Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepti erant credentes in eum, nondum enim erat Spiritus datus, quis Iesus nondum erat glorificatus, &c.* Hunc Spiritum accepibant credentes per Sacramentum Confirmationis, ut patet ex Actis. Sicut ergo non expediebat Spiritum date hoc modo, donec Iesus fuisse glorificatus,

neque etiam conueniebat perfectiori modo com municare illum aliis creditibus, quam fuisse communicatus Apostolis; ita congruum erat, ut aliam Confirmationem non reciperent, ante illum plenitudinem Spiritus, de qua fuit promissio Christi facta Apostolis *Lucæ 24.* vbi ostenditur etiam dandus per modum virtutis, & robotis, qui est modus propriatus Confirmationi: *Vos autem, inquit, sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto, &c.*

Hoc ipsum indicant verba illa Petri *Actor. 2. Accipietis donum Spiritus sancti, &c.* quæ com mode interpretari possunt, ut supra diximus in initio huius commenti contra hereticos, de Sacramento Confirmationis, quod baptizatis statim conferebatur, ut patet *Act. 19.* quia per solum Baptismum non recipiebant fideles Spiritum sanctum per modum robotis, & virtutis, ut dabatur per manus impositionem, ut patet *Act. 8.* Ex quibus pater hanc missionem Spiritus sancti in Apostolos, fuisse per modum Confirmationis etiam visibilis, sed particulari modo: neque usum huius Sacramenti fuisse ante Ascensionem Domini, & aduentum Spiritus sancti.

Ad secundam difficultatem variè respondent Doctores, primum non fuisse usus Apostolos materia, aut formæ huius Sacramenti, sed solùm manus impositione. Hanc tener Alensis, & D. Bonaventura, &c. videtur supponere Eugenius IV. in *Decreto unionis Armenorum*, dicens: *Loco illius manus impositionis Apostolica dari nunc in Ecclesia Confirmationis Sacramentum, &c.* Eam, ut probabile supponit Doctor, sed cum limitatione, nempe dispensatiuè id factum, & saltem Apostolos, quandoque sine Sacramento visibili dedisse Spiritum sanctum per solam orationem, & manus impositionem. Docet etiam communis Scholasticorum, D. Thomas *3. part. quest. 7. 2. art. 2. ad 1. & art. 4. ad 1.* Richardus *dist. 7. art. 1. quest. 1. ad 2.* Pandanus *quest. 2. art. 2.* Durandus *quest. 2. ad 1.* Gabriel, *quest. 1. art. 5.* Sotus *art. 2. ad 1.* Concilium Moguntinum *potissimum cap. 18. de doctrina fidei, & Coloniense in doctrina de hoc articulo.*

Secunda sententia est etiam Apostolos usus fuisse hoc Sacramento interdum, prout occasio ferebat; & ita tenetur in Schola D. Thomas tandem quam probable.

Tertia sententia est, nunquam Apostolos confirmasse sine Sacramento visibili in materia, & forma prescriptis. Hanc gener *V. Valdeusis tom. 2. de Sacramentis, cap. 113.* & probabiliorē docet Bellarmine *lib. 2. de Sacramento Confirmationis, c. 9. in responsione ad duo loca Act. 8. & 19.* nunquam Apostolos ministrasse hoc Sacramentum, nisi in materia, & forma præscriptis. Et hæc sententia dat maiorē efficaciam argumentis, quibus probatur contra hereticos veritas huius Sacramenti ex Scriptura, & Patribus, idéoque videtur magis sequenda, quia neque ratio, neque authoritas Scripturæ, aut Patrum aliud cogit: quod enim in Actis non legatur aliud, quam manus impositione facta ab Apostolis, nequit hoc interpretari exclusuè ad materiam, & formam institutam à Christo, alioquin infirmatur fundamentum probandi ex Scriptura hoc Sacramentum, quod est inconveniens: licet enim ad veritatem fidei, traditio, & definitio Ecclesiæ, ac Patrum abunde sufficiat; samen non est respuendum adminiculum Scripturæ, aut infirmanda authoritas literæ per interpretationem non necessariam, ad quam manu impo. sistitur per Apolos.

Ante illud tempus non fuisse usus Confirmationis.

Responsio ad secundam obiectiōnem.

Apostolos non fuisse usus materia, & forma.

Secunda sententia interdū usus fuisse.

Terria sent. semper fuisse usus materia, & forma. V. Valdeusis.

Hac sententia preferitur.

Negat ratio, negat traditio, vel autoritas excludit usum Sacramenti.

nihil

nihil cogit: si enim per solam manus impositionem dabant Apostoli Spiritum sanctum, certum est illam manus impositionem, quamvis habeat equivalentiam Confirmationis, quantum ad effectum, & signum sensibile, non fuisse tamen Sacramentum: quia nulla stabili lege mansurum, ut medium ordinarium in lege Euangelica: ergo ex ea non recte probatur institutio Confirmationis.

Deinde, cum Patres, & Concilia passim sumant synonymè hæc duo, nempe, manus impositionem, & chrisma, quod est Sacramentum; neque ullus unquam inter Patres diuersitate in hæc duo statuit; sed nunc uno, nunc altero videntur, non debent sumi ut diuersa.

Episcopi successores Apostolorum in christinando.

Accedit authoritas antiquorum decretorum fidei, quibus declaratur, ut in præmissis patet, ministerium Sacramenti esse solos Episcopos, eà ratione quod soli Apostoli dabant Spiritum sanctum per manus impositionem, eorumque successoribus id reseruatum sit: cui ratione, seu fundamento non modicum derogat, si alius fuerit ritus, quo conferebatur ab Apostolis, aliis, quo vtebantur successores; quoniam hoc Sacramentum est, illud verâ non, ex ratione dicta, licet sequi valcat.

Pater ex Scriptura.

Præterea, nō leuiter in Scriptura dicitur *Act. 8. 15.* inlinatur Apostolos fuisse viros Sacramento; nam in priori loco: *Qui cum venissent, oraverunt pro illis, et acciperent Spiritum sanctum; nondum enim in quemnam illorum venerat; sed baptizati tantum erant, &c.* Hæc oratio non est discernenda à ministerio, quo Apostoli dabant Spiritum; quamvis postea ipsum ministerium dicatur ibidem *impositio manus.* Augustinus lib. 13. de Trinitate, cap. 26. verbis iam citatis coniungit hæc duo, & orationem, & manus impositionem: sic etiam Cyprianus epist. 73. *Quod dicerat (supple Samaritanis baptizatis per Philippum) id, inquit, à Petro, & Ioanne factum est, ut oratione pro eis facta; & manus imposta, innocaretur, & infunderetur super eos Spiritus, &c.* & statim subdit: *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, præposui Ecclesia offerantur, & per nostram orationem, & manus impositionem Spiritum sanctum consequantur, & significatio dominico consummetur, &c.* ergo perinde intelligit Cyprianus eandem esse orationem, & manus impositionem Apostolicam, sicut & Episcopalem orationem, & manus impositionem, qua est Sacramentum: *Quod nunc quoque apud nos geritur, inquit, &c.* nempe oratio, & manus impositio, quæ siebat ab Apostolis, quoad baptizatos Samaritanos: oratio ergo illa Apostolorum denotat verba sacramentalia, & ritum, qui in verbis sequentibus manus impositio dicitur.

Augustin.

Eundem modum loquendi habet Tertullianus lib. de Baptismo cap. 8. *Dehinc, inquit, manus imponitur per benedictionem adiuvans, & inuidans Spiritum sanctum, &c.* Quibus verbis seruat modum loquendi Scripturæ præmissum *Act. 8. 16.* insinuans eundem ritum fuisse obseruatum: sed & id ipsum apud alios Patres facile est obseruare; & videtur mihi, & est expressa sententia Eusebii Papæ: *Manus, inquit, impositio Sacramentum, magna veneratione tenendum est, quod ab aliis perfici non potest, nisi à Summis Sacerdotibus, nec tēpore Apostolorum ab alijs, quam ipsi Apostoli legitur, aut scitur esse peractum: neque ab alijs, quam ab illis, qui Apostolorum tenent locum, unquam perfici potest, aut fieri debet, &c.* vbi extra dubium est eum hic loqui de Sacramento Con-

firmationis, quod dicit in tempore Apostolorum non legi actum ab aliis, quam ab ipsis Apostolis: supponit legi actum ab Apostolis; sed nullibi, nisi in loco allegato; & *Act. 8. 19.* vbi vocatur *manus imposta,* neque fit mentio de oratione, quia nempe synonyma sunt in hac materia, ex vñ Scripturæ; & patet *Act. 8. 19.* ut dictum est. Quamvis ergo *Act. 8. 19.* non exprimitur oratio, sufficenter ex stylo Scripturæ intelligitur per manus impositionem, neque enim aliter Paulus, quam Petrus, & Ioannes Confirmationem dabant.

Idem etiam patet *2. ad Corinthon. 1. Qui autem confirmat nos vobis in Christo, & qui unxit nos 2. ad Cor. 1. Deus, qui & signauit nos, &c.* quem locum supra de forma Græcorum, quæ ex eodem desumi videtur intelligere congrue possumus cum Anselmo, & Ambroso. In his ergo alludit ad Sacramentum Confirmationis Apostolus, & ad vocationem signata, & sensibilem, per quam vocationem interior significat eiisque effectum quem antea præmisit, *qui autem confirmat nos vobis, &c.* stylus enim Apostoli frequens est, mysteria gratia per suas causas significare; ut sœpe etiam salutem per fidem significat, & per opera; iustificationem, per redemtionem, quæ est in Christo Iesu, regenerationem interiorum per lauacrum; & sic similiter hic Confirmationis effectum, per vocationem, & signationem, quæ sunt causa eius, exponit.

Accedit & congruentia conformitatis cum institutione Christi, & commendatio maior Sacramenti, cuius virtus tum visibiliter apparet in communicatione visibili Spiritus sancti, veritatem eius indubiam relinquens. Præterea reverentia maior Prælatorum Ecclesiæ, per quos solos, aut eorum autoritate, tam efficax beneficium salutis perficiebatur. Tertiò, denique Patres explicantes, quomodo idem Spiritus datur nunc inuisibiliter, qui antea dabatur visibiliter per Apostolos, & etiam idem ipse sit; supponunt idem Sacramentum fuisse, & nunc, & tunc in vñ. Vide Augustinum tract. 6. in Ioannem.

Hæc denique traditio habetur ex epistola Fabiani Papæ, vbi dicit Apostolos & docuit, & obseruasse consuetudinem hanc tenuandi singulis annis christina. Neque ab hac sententia abhorret Doctor: assertit enim potuisse Christum dispensasse cum Apostolis in primitiva Ecclesia, ut darent Spiritum, absque hoc Sacramento: neque assertit ita factum, sed eo dato, quia præsentia Spiritus sancti pro eo tempore sufficienter significabatur per donum linguarum, cessante hoc miraculo, debuisse Ecclesiam redire ad legem ordinariam, & uti Sacramento à Christo instituto, per applicationem materiæ, & formæ. Quantum ad factum autem licet præmitit dispensari potuisse cum Apostolis: & subdit congruentiam, quam Richardus, & alij afferrunt, dispensationis, propter donum linguarum: tamen videtur negare fuisse dispensatum, quia infra subiungit: *toto autem tempore Apostolorum ferè mansit donum linguarum in Sacramento Confirmationis:* supponit ergo Apostolos ministrasse ipsum Sacramentum.

Ad illud autem Florentini bene responderet Bellarminus dicens, per modum loquendi distinguiri non ritum à ritu, sed personas à personis. Dici etiam potest, quod denotatur ordo successionis inter Apostolos, & alios Episcopos successores: denotatur etiam diuersitas in effectu, qua-

78

*Congruen-
tie ex quibus
celiguntur A-
postolos vñ
sue Sacra-
mento.*

*Eft sententia
Fabiani Pa-
pæ.
Infinuas Do-
ctor.*

79
*Explicatur
Florentinum.*

Tertullian.

*Eusebius
Papa.*

tenus manus impositionis per Apostolos dabant non solum effectum inuisibilem, sed etiam visibiliter in dono linguarum designatum; & hic modus ei temporis ad plantandam fidem, sicut & alia miracula, congruebat: successores autem dant Spiritum inuisibilem sine dono linguarum, qui per se non spectabat de lege ad effectum Sacramenti, aut manus impositionis; sed per accidens, & ex speciali Dei ordinatione, ut dixi, temporis, & locis, & personis accommodato. Manuit quod de lege communi erat, desuit priuilegium, & in hac delitione ipsi successio, non autem in vslu Sacramenti. Per idem patet ad id, quod dicit Innocentius III. cap. *Cum venisset, extra de sacra uincione.* Ex quo videntur Theologi desumptissimis illius modum loquendi; sicut & Florentinum: dicit enim signationem in fronte successisse impositioni manus Apostolorum, quod modo dicto interpretari debet.

80
Instituta Cōfirmatio à Christo.
Trident.
Senonen.
Mogunt.
Non fuisse institutum, Matth. 18.

c. Supponitur enim institutum esse à Deo, &c. Sacramentum fuisse à Deo institutum supponit hīc, quod suprà probauit in genere de omnibus Sacramentis dist. 1. quest. 2. & aliis quod definit Tridentinum *de Sacramentis in genere, cap. 1.* & supponit de hoc Sacramento Canon primus. Senonen. *cap. 17.* de tempore tamen est dubium, quia vslu Sacramenti ante Christi glorificationem non fuisse, iam ostensum est. Aliqui dicunt fuisse institutum Matth. 18. quando Christus imponebat manus pueris: sed quamvis ibi dici possit insinuatum, eo modo quo Tridentin. *14. de Extrema Uincione, c. 1.* dicit fuisse insinuatam Marci 6. nequit cum fundamento asseri fuisse institutam, quia nihil de ipsa textus; & quamvis manus impositio facta à Christo dicatur: hæc: tamen multiplex est; neque verum est Christum ministrasse hoc Sacramentum manibus propriis: aut, ut dictum est, vslu eius fuisse ante glorificationem eius, & aduentum Spiritus sancti.

81
Quarez.

Aliam sententiam adducit Suarez ordine secundam, quam dicit esse nostri Doctoris in hac responsione ad primam obiectionem, nempe institutum esse hoc Sacramentum Ioannis 20. vbi dicitur: *Accipite Spiritum sanctum, &c. & indicare fortè non fuisse institutum ante Christi Ascen-*

sionem, nec toto illo tempore, quo Apostoli non fuerunt vslu materiā, & formā huius Sacramenti: sed hoc posterius negat ipsi Scoto, inquit, placuit, neque est probabile. Occasionem huius dedit fortè Sotus art. 1. *huius diff.* sed uterque nihil dicit, quod facit ad sententiam, aut literam Doctoris; quia non agit Doctor ibi de institutione Sacramenti; sed de vslu eius: ideoque illa obiectione proponitur ab eo contra materiam, & formam præscriptam Sacramenti. Et si obiectur, inquit, primò contra materiam, & formam sanctul, &c. obiectione in hoc versatur, vt primùm Ioannis 20. dicitur Christus insufflando, dedisse Spiritum sanctum Apostolis sine materia, & forma præscripta; & similiter *Aetor. 2.* quod receptorum ipsi Apostoli Spiritum sanctum sine materia & forma. Tertiò denique per manus impositionem absque materia, & forma dabant Apostoli Spiritum sanctum. Et responso similiter loquitur de receptione Spiritus sancti, absque vslu materia, & formæ, vel certè applicando illas, nihil autem dicit in specie de institutione primaria Sacramenti, quasi illis in locis facta: immò in verbis præfatis, quibus tantum agit de hac, dicit tempus nesciri ex Scriptura, & reduci certitudinem rei ad traditionem.

Non agit Doctor loco citato de institutione; sed de vslu, & ministerio Sacramenti.

Hoc tempus institutionis insinuat Fabianus in sua epistola fuisse in ultima Cœna: *Sicut à Sanctis Apostolis,* inquit, *prædecessore nostri accepimus chrisma confidere docuit:* hoc tamen ita intellexerit, vt non pro tunc applicandum, neque efficac complete forer, donec ordinati sunt Apostoli eius ministri in Episcopos, quod mox post resurrectionem prius factum est, quando instituit Petrum suum Vicarium, & omnibus dedit potestatem in corpus suum mysticum: in Cœna autem videntur tantum ordinati Sacerdotes, qui non erant ministri idonei ex sua ordinatione, neque etiam ex delegatione, donec subsisteret plenitudo potestatis in Ecclesia, quæ nondum fuit ordinata. De secunda, & tertia obiectione, & suis responsonibus est dictum super explicando particulas definitionis, quæ spestant ad materiam, & ministerium. Infrà ad calcem explicit quomodo chrisma habeat proportionem ad significandum effectum Sacramenti.

In Cœna quod materia, & formam institutum.

Quod applicacionem, &

efficacia dependebat, ab

institutione ministeriorum.

Q V A S T I O II.

Vtrūm Sacramentum Confirmationis sit necessarium ad salutem?

Alens. 4. part. q. 25. m. 2. D. Bonau. hic art. 3. q. 2. Richard. art. 5. q. 1. D. Thom. q. 3. art. 2. & 3. part. q. 6. 5. art. 4. & quest. 72. art. 8. Suarez 3. p. som. 3. d. 38. Coccius, & Bellarm. citati quest. 1.

Argum.

 IRCA istam distinctionem queri possunt aliqua breuia. Primò, Vtrūm istud Sacramentum sit necessarium ad salutem? Quod sic: De consecrat. dist. 5. Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum post Baptismum Spiritum sanctum suscipere debent, ut pleni Christiani inueniantur. Ex hoc habetur propositum, quia quilibet tenetur esse plenus Christianus.

Ratio opp.

Contra. In Baptismo datur gratia: ergo per illam est filius regni, & ita sufficit ad salutem.

Confirmationem non esse necessariam ad salutem, sed necessariam esse, ne contempnatur. Censetur autem contempnere non suscipiens, qui commodissimè potest suscipere. Videtur ergo secundum Doctorem non esse in precepto, & ita tenere videtur D.Thom.d.art.8.ad 4.D.Bonavent.putat esse in precepto Ecclesie. Richard.in precepto diuino, quem sequitur Bellarm.lib.1.de Sacram. cap.2.2. sed non esse in precepto tenet expressè Doctor infrà d.17.q.1.n.11. & D.Thom.3.part. quæst.65.art.4.ad 3. & quæst.72.art.1.ad 3.

Respondeo, non est simpliciter necessarium ad salutem, iuxta illud Marc. vltim. *Quæ crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, & de consecr.dist.5. Spiritus sanctus*, vbi habetur, quod baptizatus per solum Baptismum saluatur: est tamen necessarium adulto sic, quod non contempnatur, sicut dicitur *Extrà de sacra vñctione*. Vbi dicitur in Glossa, quod non est plenus Christianus qui contemnit.

Ad argumentum dico, quod loquitur de adulto, qui debet suscipere, id est, non contempnere, & pro tempore congruo suscipere in effectu: iudicaretur enim contemptus, si omnimodâ opportunitate oblatâ, non susciperetur.

C O M M E N T A R I V S.

Respondeo non est simpliciter necessarium, &c. Occasione huius questionis nonnullæ turbæ hoc tempore subortæ sunt; ne fomentum itaque magis ingerere, aut captare videar, quam disserendi opportunitatem, supersedeo: videantur Autores citati, & Patres, & potissimum Melchides Papa loco citato: praxis primitia Ecclesie, & retenta in Ecclesia Orientali, quæ Confirmationem simul cum Baptismo confert; sed & praxis diuturna Ecclesia Occidentalis, quæ differt Confirmationem. Illud certum est, non esse medium necessarium ad salutem: an sit in precepto ex parte suscipientis, vt illud suscipiat? rectè Doctor assertit saltem esse preceptum ne illud contemnat: contempnere verò est, non suscipere Sacramentum, quando potest commode ex quo tantus fructus redundat, & consummatio Baptismi. Censet ergo esse preceptum suscipiendi Sacramenti, si debite circumstantiae concurrant; adderem vbi sunt pericula subversionis, & fidei esse preceptum suscipiendi Sacramenti, quod vt medium ordinarium confert robur, & virtutem; quoniam & hac ratione videatur potestas data Sacerdotibus ex commissione fundari, vt ministrent hoc Sacramentum.

Non esse medium ad salutem necessarium.

*In persecutio-
ne fidei est
preceptum sus-
cipienda con-
firmationi.*

2 An verò in Provinciis singulis, & regnis, vbi nequit esse recursus ad alios sine incommode, Ecclesia teneatur prouidere de ministris idoneis huius Sacramenti? & an teneantur Episcopi in

suis Diœcesibus illud ex precepto diuino impinistrare, & procurare, vt ab omnibus, iuxta consuetudinem Provinciarum suscipiantur, salvo meliori iudicio putarent esse preceptum utrumque; nisi maiora incommoda obstant, seu excusat, de quibus Praelatorum est iudicare quid hic, & nunc expediat ad profectum suscipientium, ad reverentiam Sacramenti. Nec video quomodo, aut Christianus contempnere Sacramentum, in quo communicatur Spiritus sanctus ad consummationem Baptismi suscepit, vt dicunt Patres alijs citati, aut quomodo Praelati, sine graui culpa contra follicitudinem, ad quam diuinâ lege tenentur, ministerium tanti Sacramenti omittere possint in necessitate populi, vbi aliud non excusat, ex eo solum praetextu, quod Sacramentum non sit medium necessarium ad salutem: omissione enim ministerij libera, & sine urgentiori causa nequit separari à contemptu fundato Sacramenti in populo, cuius causa essent Praelati oscitantes. Sed hæc relinquo examinanda aliis, de quibus frequens est Doctorum tractatus: & utinam veritas sine zelo amaro, & contentione nunc dierum exquireretur; nec questiones extraneæ admiserentur, qua pietati magis nocent, quam proposito accedunt: qui voluerit inquirere veritatem ex Canonibus, & Patribus, & consuetudine Ecclesiæ, facile obuiam inueniet.

*Ad ministe-
rium eius te-
nentur Pra-
la.*

Q U E S T I O III.

Vtrum Sacramentum Confirmationis sit dignius Baptismo?

Alens.4.p.q.27.m.2.D.Bonau.bic dub.3.Richard.a.5.q.2. D.Thom.q.1.a.1.Suar.3.p.som.3.d.34.sct.1.2.

SECONDO quæritur, Vtrum sit dignius Baptismo? Quod sic videtur in litera. Item de consecr.dist.5. Nonissime, patet quod præfertur istud Sacramentum Baptismo.

Contra; Baptismus delet culpam & poenam, sine poenitentia: hoc autem non: ergo, &c.

Melchiades. Secundò queritur, &c. Hanc questionem moverunt Episcopi Hispaniæ; ad quam respondet Melchiades: *Quæstus*, inquit, *vtrum maius effectus Sacramentum manus impositio Episcoporum, aut Baptismus? Scitote vtrumque magnum esse*, &c. vbi præfert Confirmationem in quantum à maioribus, scilicet Episcopis tantum fieri potest, non à minoribus; præfert ex altera parte Baptismum, quod effectum salutis, quem præuenientia morte solus sine Confirmatione potest dare; nō ècontra. **Comparatio ex sua.** In his duobus stat resolutio Doctoris Baptismum excedere ex perfectione finis, & vniuer-

salitate effectus (quia dat vitam, dedit peccatum, & pœnam, minuit somitem, &c.) Confirmationem, quæ tantum dat augmentum gratiæ, & cuius finis particularis est, nempè dare robur ad professionem fidei suscepta in Baptismo: Baptismus autem gratiam, & auxilia vniuersalia ad obseruantiam legis. Secundò dicit excedere Confirmationem, quia ex digniori ministro perficitur. Videatur etiam Eucherius Lugdunensis *homilia in die Pentecostes*; in qua pulchre vtriusque comparationem, & fructum explicat. **Eucherius Lugdunensis.**

S C H O L I V M.

Sacramentum Confirmationis secundum quid perfectius Baptismo, sed hoc simpliciter esse perfectius.

Baptismus est simpliciter perfectior confirmatione. Respondeo, quando aliquid includit, vel præsupponit aliud, illa possunt comparari, vel secundum illud, quod præcise pertinet ad utrumque, vel secundum illud, quod secundum ponit præsupposito primo. Et quidem secunda comparatio non est per se, quia sic vniuersaliter secundum excedit primum, sicut duo bona excedunt alterum eorum. Sed prima est per se, quia est secundum præcisas rationes comparatorum. Et hoc modo dico, quod Baptismus est simpliciter nobilior Sacramentum, loquendo de nobilitate Sacramenti penes finem principalem Sacramenti, qui est collatio gratiæ. Nam ad maiorem gratiam, & ad plures effectus simpliciter nobiles confertur Baptismus, quam Confirmationis. Loquendo tamen secundum aliam comparationem, Confirmationis multum addit Baptismo.

Potest etiam dici secundum *quid* Confirmationis nobilior, ratione ministri, quia à nobiliori ministro confertur: sed non est hoc simpliciter propter eius nobilitatem, sed propter Baptismi maiorem necessitatem. Iste pluribus ministris conceditur, ista non, nisi specialibus. Ex hoc ultimo de nobilitate secundum *quid*, patet ad argumentum oppositum.

Q V A E S T I O I V .

An Sacramentum Confirmationis possit iterari?

Alenç. 4. p. quæst. 28. m. 7. D. Bonau. hic dub. 6. Richard. art. 6. quæst. 1. Suarez 3. p. tom. 3. d. 34. sect. 1.

ERTI ò queritur, Vtrum istud Sacramentum possit iterari? Videtur quod sic, quia morbus contra quem est, iteratur: potest enim aliquis post confirmationem iterum fieri pusillanimus: ergo remedium contra illum morbum iteratur.

Contrà, Magister in litera, & de consecr. dist. 5. dictum.

S C H O L I V M.

Confirmationem nec licet, nec valide iterari posse. Ita communis, ex Trident. sess. 7. can. 9. Florent. decret. Eugen.

Respondeo³, iterari non debet, ita quod scienter, quia iterans peccat mortaliter: sed nec potest iterari sic, quod iteratum habeat propriam efficaciam. Ratio principalis est institutio diuina, & congruentia: quia per istud Sacramentum instituitur aliquis in determinato gradu Ecclesiæ, scilicet in gradu bellatoris: & Sacramentum instituens in gradu determinato non iteratur, & iuxta hoc adducitur congruentia, quia imprimit effectum indeabilem, scilicet characterem.

Ad argumentum, morbus ut contra ipsum est hæc medicina, non iteratur, licet aliter.

¹ *Confirmatio neque iterati-* **R**espondeo, iterari non debet, &c. Conclusio Doctoris est, iterari non posse Confirmationem hætæ, quia iterans peccaret mortaliter; nee validè, quia nihil fieret: prius, ex institutio-ne Christi: secundò, ex congruentia dist. superiori expposita quest. 9. quia Confirmatio constituit determinatum gradum in Ecclesiæ, & proinde im-primit characterem. Hæc conclusio est de fide: patet ex Apostolo ad Hebreos 6, vbi Baptismum, & manus impositionem non posse iterari, vt exponit (prout dictum est supra). Chrysostomus, Theodoreetus, Theophylactus, & alij: quia inter fundamenta, quæ non iaciuntur nisi semel, dicunt esse Baptismum, & manuam impositionem Trident. in decretu unionis: fed & antiquiora Concilia idem definiti, vt Toleranum VIII. can. 7. vbi dicit neque Ordinem, neque Confirmationem iterari posse: Cabiloneas. Taraconen. Burchard. Iuo. Gregor. III. Author sermonis de lotione pedum inter opera Cypriani: Augustinus lib. 2. contra literas Petilianæ cap. 104. Rabanus lib. 1. de institut. clericor. cap. 30. Alarminius lib. 1. de officijs Ecclesiasticis, c. 7. & communis Theologorum. Idem supponunt antiqui Patres, qui nihil de iteratione Sacra-menti vñquam dixerunt; & congruitas est: quia spectat hoc Sacramentum ad perfectionem Baptismi, vt ipsi docent, sine quo perfectus Christianus quis esse non potest, id est, miles Christi atmatus, & signatus.

² *Ori. Ex ritu Ecclesie Orientali.* Obficies, apud hæreticos fuit vsus chrisma-tis; sed Orientalis Ecclesia recipiebat conuersos cum vñctione confirmando: ergo Sacramentum est iterabile. Item vt constat ex consultis Bulgatorum, Episcopi Latini denuò confirmarunt Bulgatos, quos antea confirmarant Constantinopolitan. Respondent quidam in Canonibus antiquis, vbi est mentio recipiendi hæreticos cum impositione manus, & chrismate, id est intel-ligi de quadam cærimoniali chrismatiōne: sed hæc responsio, vt supra visum est, non subsistit, quia & testimonium Gregorij est clarum in op-positum, & Vigilius Papæ epist. 1. cap. 3. & can. 7. Constantinopolitan, vbi hæc vñctio, & manus impositio exprimitur fieri, simul proferendo formam Sacramenti, quæ vtitur Ecclesia Græca.

Canones non intelligi de ceremoniis, sed sacramentali chrisma-re. Accedit quod prædicti recipiebantur quoad Baptismum, qui non iterabatur in eis, nec fuit vsus chrismandi baptizatos in vertice aut nunc, aut tunc in Ecclesia Orientali, sed solum in Ecclesia Latina post Sylenestrum: ergo Canones illi Orientales non intelligendi sunt de chrismate merè cærimoniali.

³ *Prima respo-
sio.* Respondetur ergo, vel negando antecedens ex Theodoreto in lib. 3. de fabulis hæreticorum, vbi insinuat Canones antiquos, quibus vtebantur hæretici recipiendi cum chrismate, & manus imposi-tione. Homines sua classis (Nouatus) inquit, non solum Nouatianos, sed etiam puros appellauit, ijs qui ab ipsis baptizabantur sacramissimum chrisma non pre-bent: quocirca etiam eos, qui ex hac heresi cum cor-pore Ecclesiæ se coniungunt engendos esse laudissimi Parres mandarunt, &c.

Scoti oper. Tom. VIII.

Ipsum etiam Nouatum contemplisse Confirmationem sati manifestat Cornelius Papa in Cornelius epist. ad Fabium Antiochenum lib. 6. apud Euse-bium. Hoc perinde de aliis hæreticis, quos Ca-non Constantinopolitan speciatim complecti-tur, præsumendum est: & ratio quam Theodore-tus afferit, communem causam insinuat. Et con-firmari potest: quia ordinatos, & baptizatos ab

Hæretici in
sue gradu re-
cipiendi.

Nicen.
Sædicens.
Carthagin.
Basilij.

Apollate ab
Ecclesia per
ponentem recipiebantur.

Concilium
Ancyranum.

Secunda re-
spacio.
Vera intelli-
gentia Cano-
num, & cau-
si decreti.

Chrisma fa-
cere à Sa-
cerdote sine
iurisdictione
nullum fuit.

Trident. Morent. Tolet. VIII. Cabilonæs. Tartaconen. Burchard. Iuo. Gregor. III. Author ser-monis de lotione pedū. Augustin. Rabanus. Alamarinus. Congruentia. Ex præcepto Nicolai 1. Refusio alio-rum refellitur. Gregorius. Vigilius. Conc. Constantiop. Nouatiani cõtemnebant Sacramentum.

Accedit quod prædicti recipiebantur quoad Baptismum, qui non iterabatur in eis, nec fuit vsus chrismandi baptizatos in vertice aut nunc, aut tunc in Ecclesia Orientali, sed solum in Ecclesia Latina post Sylenestrum: ergo Canones illi Orientales non intelligendi sunt de chrismate merè cærimoniali.

Respondetur ergo, vel negando antecedens ex Theodoreto in lib. 3. de fabulis hæreticorum, vbi insinuat Canones antiquos, quibus vtebantur hæretici recipiendi cum chrismate, & manus imposi-tione. Homines sua classis (Nouatus) inquit, non solum Nouatianos, sed etiam puros appellauit, ijs qui ab ipsis baptizabantur sacramissimum chrisma non pre-bent: quocirca etiam eos, qui ex hac heresi cum cor-pore Ecclesiæ se coniungunt engendos esse laudissimi Parres mandarunt, &c.

Photius etiam intrusus in sedem, quam profa-nus occupauit, in sua epist. Encyclica ad Patriar-chas, dissimulans suorum Presbyterorum suspen-sionem à sacris, hoc ipsum vitio veritatem Latinis, quod Confirmationem iterarent; cuius calum-nia usurpatio, & schisma licet innoquerint;

6
Photius.
Calumnia ejus
in Latinis.

tamen consuetudinem Ecclesiæ vniuersalis de non iterando christmate atrox contra Latinos: Quinetiam illos, inquit, qui à Presbyteris christmate vniuersali fuerunt, iterum christmate non horuerunt, Episcopos seipso iactantes; & Presbyterorum christma iniuste esse, & frustra ab illis administrari portentosè docentes, &c. Non repertur alius, qui taliter unquam auribus accepit insipientiam, quam isti mente capiti audere nob dubitarunt: illorū videlicet qui semel tñcti sunt christmate, iterum christmanes, & Christianorum excelsa, & diuina mysteria in magnas rugas, & derisum ingentem conuertentes. Et infra: Iterata christmatum illorum, qui baptizati sunt, & christmati tñcti, queque Canonum auctoritate indiget, credo, ut damnetur; cum vel ipsa sola rei narratio superet omnem impietatis excelsam, &c.

Hæc notat Arcudius contra modernum érōrem Græcorum, qui christimationem renouant; quod vel ipse Author totius schismatis Photius damnat, à Latinis contra Canones, & veritatem factam. Cæterum maligne, quia nullum fuit huidus rei exemplum p̄t̄er illud, quod factum est inter Bulgarios, & legitimè, quia & ab iis, qui nullam auctoritatem habuerunt in aliena Diocesis, & qui sacris erant interdicti, erantq̄ Sacerdotes simplices, ex more Græcorum, ministri, non vero Episcopi, qui apud Græcos solam ordinationem faciunt.

Cæterum, praxis Ecclesiæ Orientalis hinc sumitur quantum ad id, quod supra præmisimus de ministro huius Sacramenti. Colligitur secundū, hunc fuisse vsum in Ecclesia Orientali ante Photium iterata non confirmare; immo pro communi dogmate hoc Sacramentum fuisse non iterabile: ergo Canones præfati supponebant hæreticos, de quibus faciunt mentionem, non fuisse certè confirmatos.

In Ecclesia autem Occidentali recipiebantur hæretici per solam manus impositionem, saltem iuxta vsum, & praxim Ecclesiæ Romanæ: quia tempore Ariani, qui erant frequentiores, conferbant christma per suos Episcopos validè consecratos, & sequentes ritum Ecclesia Romanæ, vel certè quia Sacramentum Confirmationis differebatur pro tempore: ita Bellarminus qui modo supra explicato in commento primæ questionis, prædictos Canones intelligit.

Confirmationem imprimere characterem docet Doctor, & pater ex dictis; idque colligere licet ex Patribus, qui perinde hoc Sacramentum ad consignationem referunt, sicut & Baptismum: de quibus Nazianzenus & Basilius simul loquuntur in locis supra expressis, quia simul dabantur: idque vocatur signaculum, non secus ac Baptismus. Definitur in Tridentino, & Florentino citatis.

8
Confirma-
tio imprimis
charabat.
Nazianz.
Basilius.

Q V A E S T I O V.

Vtrum sit aliqua pena iterantium Sacramentum Confirmationis?

Richard. h̄ic art. 6. q̄uest. 1. Paludan. q̄uest. 2. Gabr. q̄uest. vnic. art. 3. Maior in fin. dist. Anton. 3. p. tit. 28. c. 6. §. 3. Nauar. cap. 27. num. 247 gloss. c. dictum est de confecr. d. 5. Suarez 3. pars. 4. om. 3. d. 38. sc̄l. 1. Couar. clem. si furiosus 1. part. princ. Sotus h̄ic q̄uest. vnic. art. 5. Bassol. q̄uest. 1.

Q̄uest. 8.

VITERIVS queritur, quæ sit pena iterantium illud Sacramentum? Respondeo, dicunt Canonistæ sicut dictum est de iteratione Baptismi, distinct. 6. quod probant per locum à simili, per illud cap. de confecrat. distinct. 4. Qui bis.

S C H O L I V M.

Nullam esse penam latam ipso iure, contra reconfirmantem, vel reconfirmatum, nec sufficere ad penas infligendas, argumentum à simili, vel à contrario exponentium ius: ita Paludan. Gabr. Sotus, Bassol. Couar. citati.

Sed aliter dico, quòd vniuersaliter nulla pena Canonica, quæ non est inflicta à Papa condente ius, incurritur ipso iure. Nec propter argumenta exponentium Canones, siue à simili, siue à contrario sensu, est aliquis tali penâ adstrictus: quia possunt expōnere ius conditum, non autem condere nouum per suas expositiones. Vnde Innocentius, qui tamen fuit Papa, cùm fecisset magnum opus, exponendo ius Canonicum, cùm fuisset requisitus ab aliis, quale robur vellet illum tractatum habere: dixit quòd nolle ipsum esse authenticum, sed tantummodo magistrale.

Nulla pena contrarie confirmationem videatur faciunt ius. Cùm ergo non inueniatur in iure Canonico exp̄ressè pena irregularitatis inflicta, pro iteratione confirmationis: sequitur, quòd non incurritur. Et hoc maximè patet, quia constitutiones penales sunt restringendæ, non ampliandæ: & si voluisset legislator penam talem inflixisse pro iteratione Confirmationis sicut Baptismi, potuisset exp̄ressisse h̄ic sicut ibi. Et confirmatur etiam per caput illud, de confecr. dist. 5. dictum, vbi nulla pena infligitur. Episcopo iterum confirmanti: sed nec suscipienti, nisi quòd soli Deo sub habitu regulari, vel clericali ipsum religiosissimè famulari decretum est. H̄ic autem innuit

innuit non penam irregularitatis, sed magis oppositum, puta exercitium officij clericalis. Nam in executione ordinum, & præcipue in consecratione Eucharistiae clericus Deo suo religiosissime famulatur, cui sit gloria in sacula seculorum. Amen.

COMMENTARIUS.

^I
*Iterans nō fit
irregularis.*

<sup>Decretum
Tarragonen.
Concil.</sup>

Sed aliter dico, &c. Conclusio Doctoris contra Canonistas est, iterantem Confirmationem non incurtere penam irregularitatis, sicut incurunt rebaptizantes, quia talis pena in iure canonico non reperitur: pena autem restringende sunt: vnde argumentum à simili in materia odiosa, & penali non valeat. Doctorem sequuntur Paludanus *diss. 7. quæst. 2.* Gabriel *art. 3. dubio 5.* Couarruicias in Clement. *Si furiosus: citat* Turrecremaram, & alios: solū enim reperitur in Concilio Tarragonensi. Apud Gratianum tamen *cap. Qui bis de confirat. diss. 5.* quod debet in Monasterio sub habitu clericali, aut regulari, famulatum praestare Deo: sed hæc neque omnes obligat, cùm sit Concilij prouincialis, nec fuit re-

ceptum: neque in ipso Concilio habetur. Et eo admissa tanquam iure incurso, vt notat Doctor, magis supponit contrarium, nempe in famularu Dei ipsum non constitui irregularem, sed posse vti ordine. Accedit quod irregularitas non incuratur nisi in casibus iure expressis, *cap. Is qui de sententia excommunicationis, in 6.* Hanc sententiā etiam sequuntur moderni, vt Soto, & Suarez. Et hæc ad Dei gloriam sufficient de hoc Sacramento: nam de subiecto, quod attingit Doctor in definitione, non multum occurrit specialiter dicendum, nisi quod sit bazarus, & dispositus ad effectum huic Sacramenti: de patrino, & ritibus, videantur Summa.

DISTINCTIO OCTAVA.

Dicitur id est, bona gratia: quia in hoc Sacramento non modo est augmentum virtutis & gratiae, sed ille totus sumitur, qui est fons & origo totius gratiae. [Cuius figura præcessit, quando manna pluit Deus patribus in deserto, qui quotidiano cœli pascebantur alimento. Vnde, Panem Angelorum manducauit homo. Sed tamen qui panem illum manducauerunt, mortui sunt. Iste verò panis viuus, qui de cœlo descendit, vitam mundo tribuit.] [Manna illud de cœlo: hoc super cœlum. Illud scaturiebat in diem alterum referatum: hoc ab omni corruptione alienum. Quicunque religiosè gustauerit, corruptionem non videbit.] Illud datum fuit antiquis post transitum maris rubri, vbi submersis Ægyptiis liberati sunt Hebrei. Ita hoc cœlestis manna, non nisi renatis præstari debet. Panis ille corporalis populum antiquum ad terram promissionis per desertum eduxit. Hæc esca cœlestis fideles huius saeculi per desertum transeuntes in cœlum subuehit. Vnde recte viaticum appellatur: quia in via nos reficiens, vsque in patriam deducit. Sicut ergo in mari rubro figura Baptismi præcessit, ita in manna significatio dominici corporis. Hæc duo Sacraenta demonstrata sunt, vbi de latere Christi sanguis, & aqua profluxerunt: quia Christus per sanguinem redemptionis, & aquam ablutionis nos redimere venit à diabolo, & à peccato: sicut Israëlitas per sanguinem agni Paschalis ab exterminatore, & per aquam maris rubri ab Ægyptiis liberavit. Huius etiam Sacramenti ritum Melchisedech ostendit, vbi panem & vinum Abrahæ obtulit. Vnde, vt ait Ambrosius, [intelligi datur anteriora esse Sacraenta Christianorum, quam Iudeorum.]

A

*Ambr. lib.
de initia
myst. cap. 8.
tom. 4.
Exod. 16. a.
Psal. 77.
Ibid. cap. 9.
Ioan. 6. d.
Exod. 16. g.
Ioan. 19. f.
Exod. 12. b.
Exod. 14. g.*

*Gen. 14. d.
De Sacr.
lib. 1. c. 4. &
lib. 4. cap. 3.
tom. 4.*

De institutione Sacramenti.

B **H**ic etiam alia consideranda occurunt quatuor, scilicet Sacramentum, in-
Matt. 26. e
De con. d. 2.
cap. Quia
corpus ex
fer. de cor-
por. & ság.
Domini. **I**nstitutio, forma, & res. Sacramentum Dominus instituit, quando post ty-
 picum agnum corpus, & sanguinem discipulis in cœna porrexit. Vnde Euse-
bius Emissenus, [Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis, & illa-
turus syderibus, necesse erat ut die cœnæ Sacramentum nobis corporis, &
sanguinis consecraret: ut coleretur iugiter per mysterium, quod semel offe-
rebatur in pretium.]

De forma.

C **F**orma verò est, quam ipse ibidem edidit, dicens, Hoc est corpus meum: &
Matt. 26. c
Lib. 4. de
Sacram. c.
4. tom. 4. &
dijst. 2. Panis
ef. Ambr. ibid.
exp. 5.
Ibid. c. 4.
De conf.
dijst. 2. cap.
Vtrum. sub
fin. & Aug.
epist. 55.
zom. 2. pòst; Hic est sanguis meus. Cùm enim hæc verba proferuntur, conuersio
 fit panis & vini in substantiam corporis, & sanguinis Christi: reliqua ad lau-
 dem Dei dicuntur. Vnde Ambrosius. [Sermone Christi hoc conficitur Sacra-
 mentum, quia sermo Christi creaturam mutat, & sic ex pane fit corpus Chri-
 sti, & vinum, cùm aqua in calicem missum, fit sanguis consecratione verbi cœ-
 lestis. Consecratio quibus fit verbis? attende quæ sunt verba. Accipite & com-
 edite ex eo omnes: Hoc est corpus meum. Et iterum: Accipite, & bibite ex
 hoc omnes: Hic est sanguis meus. Per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo
 defertur, oratio præmittitur pro populo, pro regibus.] Item Augustinus. [Cre-
 dendum est, quod in illis verbis Christi Sacraenta conficiantur: reliqua om-
 nia nihil aliud sunt, quæ laudes, vel obsecrations fidelium, & petitiones.]
 Ecce quæ sit institutio, & forma huius Sacramenti. Vbi consideratione di-
 gnum est, quare illud Sacramentum post cœnam dedit discipulis. Dominus
 igitur Iesus ad inuisibilia paternæ maiestatis migraturus, celebrato cum disci-
 pulis typico Pascha, quoddam memoriale eis commendare volens, sub specie
 panis, & vini corpus, & sanguinem suum ita eis tradidit, ut ostenderet legis ve-
 teris Sacraenta, inter quæ præcipuum erat Agni Paschalis sacrificium, in
 morte sua terminari, ac legis nouæ Sacraenta substitui: in quibus excellit
 mysterium Eucharistiæ. Ideò etiam post alia dedit, ut hoc unum arctius me-
 moriæ discipulorum infigeretur, & ab Ecclesia deinceps frequentaretur. Sed
1. Cor. 11. d non exinde disciplinam sanxit in posterum, ut post alios cibos sumatur, sed
 potius à iejunis sumi oportet, sicut Apostolus docet, ut singulari reuerentia
 diuidetur, id est, discernatur ab aliis cibis, quod Dominus Apostolis dispo-
Ad I. an. ep.
118. circa
fin. tom. 2. de
conf. dijst. 2.
c. liquidò
appar. nendum reliquit. Vnde Augustinus. [Apparet, cùm primò acceperunt disci-
 puli Eucharistiæ, non eos accepisse iejunos: non ideo tamen calumniandum
 est vniuersæ Ecclesiæ, quod à iejunis sumitur semper. Placuit enim Spiritui
 sancto, ut in honore tanti Sacramenti, priùs in os Christiani dominicum
 corpus intrarer, quæ alij cibi: ideo vbique mos iste seruatur. Non enim,
 quia post cibos dedit Dominus, ideo pransi, vel cœnati illud accipere debent,
 ut illi faciebant, quos Apostolus redarguit. Nam Saluator, quo vehementius
 commendaret mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordi-
 bus, & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat. Quo
 autem ordine deinceps sumeretur, Apostolis, per quos Ecclesiæ dispositurus
 erat, referuauit docendum.]

De Sacramento egr. re.

Nunc quid ibi Sacramentum sit, & quid res, videamus. [Sacramentum est inuisibilis gratiae visibilis forma.] Forma ergo panis, & vini, quæ ibi videtur, est Sacramentum, id est, signum sacræ rei: quia præter speciem, quam ingredit sensibus, aliquid aliud facit in cognitionem venire. Tenent ergo species vocabula rerum, quæ antè fuerunt, scilicet panis, & vini. Huius autem Sacramenti gemina est res: vna scilicet contenta, & significata, altera significata, & non contenta. Res contenta, & significata est caro Christi, quam de Virgine traxit, & sanguis, quem pro nobis fudit. Res autem significata, & non contenta, est unitas Ecclesiæ in prædestinatis vocatis, iustificatis, & glorificatis. Hæc est duplex caro Christi, & sanguis. Vnde Hieronymus. [Dupliciter, inquit, intelligitur caro Christi, & sanguis, vel illa, quæ crucifixa est, & sepulta: & sanguis, qui militis lancea effusus est: vel illa spiritualis, ac diuina, de qua ipse ait, Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, & Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem, non habebitis vitam in vobis.] Sunt ergo hīc tria distinguenda. Vnum, quod tantum est Sacramentum. Alterum, quod est Sacramentum, & res. &, Tertium, quod est res, & non Sacramentum. Sacramentum, & non res, est species visibilis panis, & vini. Sacramentum, & res caro Christi propria, & sanguis. Res, & non Sacramentum, mystica eius caro. Porro illa species visibilis, Sacramentum est geminæ rei: quia utrunque rem significat, & utriusque rei similitudinem gerit expressam. Nam sicut panis præ ceteris cibis corpus reficit, & sustentat, & vinum hominem lætitiat, atque inebriat: sic caro Christi interiorem hominem plus ceteris gratiis spiritualiter reficit, & saginat. Vnde, Calix meus inebrians, quām præclarus est. Habet etiam similitudinem cum re mystica, quæ est unitas fidelium: quia sicut ex multis granis conficitur unus panis, & ex pluribus acinis vinum in unum confluit: sic ex multis fidelium personis unitas Ecclesiastica constat. Vnde Apostolus, Unus panis, & unum corpus multi sumus, &c. Vnde Augustinus, [Unus panis, & unus corpus Ecclesia dicitur, pro eo quod sicut unus panis ex multis granis, & unum corpus ex multis membris componitur: sic Ecclesia ex multis fidelibus charitate copulante, connectitur. Hoc mysterium pacis, & unitatis nostræ Christus in sua mensa consecravit: qui accipit hoc mysterium unitatis, & non tenet vinculum pacis, non accipit hoc mysterium pro se, sed contra se.] [Cuius etiam Sacramentum est corpus Christi proprium de Virgine sumptum: quia ut corpus Christi ex multis membris purissimis, & immaculatis constat, ita societas Ecclesiastica ex multis personis à criminali macula liberis consistit. In cuius rei typo facta est arca Domini de lignis Sethim: quæ sunt imputribilia, & albæ spinæ similia.]

Aug. de citu Dei, lib. 1. c. 5. tom. 5. & de consec. diff. 2. c. Sa-crificium. Greg. in l. o. Pasch. & habe. de cœ-fec. diff. 2. c. Species. Rom. 8. f. Comm. ad 1. c. ep. ad Eph. in med. tom. 5. & habe. de conf. diff. 2. Ier. m. 6. f. De tribus, quæ hīc possunt distingui. T. psal. 103. P. psal. 22. 1. Cor. 10. d. in ferm. ad infan. ad altare de Sacr. & in ferm. 28. ad fra-tres in ere-mo.

De cœf. diff. 2. c. quia pasch. pa-ta. Domi-nus noster. Ephes. 4. 4. Augu-st. de bla-sp̄em. Spir. sanct. verba sunt in glossa. 1. Cor. 11.

Exod. 25. 4.

Postquam Magister egit de Baptismo, quo regeneramur, & de Confirmatione, quæ roboramur, hīc agit de Sacramento Eucharistie, quo nurrimur, & in bono consummamur. Et dividitur in duas partes. Primo, continuat se ad præcedentia: secundo, determinat de Eucharistia in se, [Hic quando.] Prima in duas. Primo, ponit continuationem dicendorum addicta: secundo, subiungit continuationis rationem, comparando per Eucharistiam specialiter ad Baptismum, ibi [Per Baptismum.] Et illa pars habet duas. In prima comparat Eucharistiam ad Baptismum, secundum excellentiam: in secunda, secundum conuenientiam, & differentiam, ibi, [Cu-

Ratio me-thodi, & continuatio cum prece-dentibus.

ius figura.] Conuenientia est , quia utrumque Sacramentum præfiguratum fuit in lege Mosaica : sed differentia est , quod utriusque fuit propriæ figura , & hanc conuenientiam , & differentiam ponit , primò , ponendo utriusque Sacramenti propriam figuram in lege Mosaica : secundò , ponendo utriusque figuram propriam in sua causa , ibi , [*Hec duo Sacramenta.*] Et sequitur illa pars , [*Hac etiam ante alia.*] in qua agit de Eucharistia in se , de Eucharistia secundum Magistrum . Et illa pars habet quatuor partes . Primò agit de Sacramento Eucharistia , & perceptione Sacramenti : secundò , de consecratione , seu conuersione , qua istud Sacramentum incipit esse : tertius , de accidentibus remanentibus post consecrationem : quartus , de ministerio consecrationis . Secunda in principio dist . i . [*Si autem queritur :*] tertia , in principio dist . ii . [*Si autem queritur de accidentibus :*] quarta , in principio dist . iii . [*Solet autem queri .*] Prima diuiditur in duas . Primò , determinat de Sacramento , & susceptione eius quoad veritatem . Secundò , excludit errores contra illa , ibi , [*Hec verba .*] Prima in duas , primò , determinat de veritate Sacramenti , secundò , de eius susceptione in principio dist . iv . [*Et sicut due res .*] Prima in procēdium , & tractatum , & ideo procēdium non dividit contra totum tractatum de Eucharistia , sed tantum contra tractatum , qui habetur in ista distinctione , quia hic non proponuntur , nisi quatuor , de quibus in ista distinctione determinat , ibi , [*Nunquam Sacramentum .*] Tractatus incipit ibi , [*Sacramentum Dominus instituit .*] Et habet duas partes : in prima agit de duobus , quæ proposuit , scilicet de institutione , & forma : in secunda de aliis duobus , scilicet de Sacramento , & re . [*Nunquid ibi Sacramentum .*] prima in duas . Primò agit de institutione , veritatem : secundò , excludit circa hoc errorem , vel dubitationem , ibi , [*Consideratione dignum .*] Prima in duas , primò de institutione , secundò de forma , ibi , [*Forma verò est .*]

Circa istam distinctionem octauam querendum est principaliter de tribus . Primò , an Eucharistia sit Sacramentum legis nouæ . Secundò , de forma , an sit , quæ ponitur in Canonone Missæ . Tertiò , de institutione , an hoc Sacramentum conuenienter fuit institutum post cœnam .

C O M M E N T A R I V S .

1 Ordinatio
In præsenti distinctione Magister aggreditur tractatum de venerabili Sacramento Eucharistia , quem deinceps producit usque ad distinctionem decimam quartam exclusuè : quem ordinem sequitur Doctor , & reliqui Sententiarij . Suprà ostendimus ex Dionysio , & aliis Patribus , hunc ordinem seruatum esse in ministerio Sacramentorum , vt primùm Baptismus daretur in regenerationem ; secundò , daretur Confirmationes , in robur , & consummationem Baptismi ; tertius loco daretur Eucharistia , quæ nutritur , & in bono consummatur : & hæc tria Sacraenta in primitiua Ecclesia simul dabantur , seruato ordine præmisso . Ratio ergo postular , vt sequendo ordinem quasi generationis (secundum quam procedit natura , & scientia , tanquam de potentia ad actum) priori tractatu de Baptismo , & Confirmatione succederet tractatus de Eucharistia : quem stylum reliqui etiam Theologi obseruant : vt Alexander 3 . part . quest . 10 . Diuus Thomas 3 . part . quest . 73 . usque ad 82 . & reliquie eius discipuli .

2 Ordinatio
De hoc Sacramento agunt Patres in Ioan . 6 . & 13 . Matth . 26 . Marci 14 . Luc . 22 . 1 . ad Corinth . 11 . vbi communiter interpretes . Trident . sess . 13 . & sess . 21 . & plura antiquiora Concilia contra

Berengarium , contra quem etiam propriis tractatibus differuerunt Paschalias , Algerus , Lantfrancus : de eodem agunt Canonista de consec . dist . 2 . & cap . firmiter , de summa Trinitate , & fide Catholica , cap . Cum Martia , & reliquis , de celebratione Missarum . Sed frequentissimè moderni scriptores , & luculenter contra huius temporis Nouatores , vt Castro contra hæresis verbo Eucharistia . Lyndanus lib . 4 . panoplia . Driedo lib . 4 . de dogmatibus , cap . 5 . part . 2 . & 5 . VValdens . tom . 2 . de Sacramentis , qui fecutus ordinem dignitatis ab hoc Sacramento orditum tractatum . Bellarm . in 2 . tom . de Sacramentis . Hosius in confessione . Arboreus lib . 5 . Theosophia . Alanus , & Turrianus , & alij sine numero , qui veritatem Catholicam latissimè propagnant : videatur præ reliquis Coccii in Thesaur . tom . 2 . lib . 6 . vbi authoritates Patrum , Conciliariorum , & Scholasticorum antiquiorum convergit per omnia saecula , in probationem huius veritatis .

Præsentem distinctionem tranfigit Doctor tribus quæstionibus . Prima , utrum Eucharistia sit Sacramentum nouæ legis ? Secunda , de forma consecrationis corporis ? Tertia , verò de quadam dispositione requisita ex parte sumentis corpus Domini , quale est ieiunium .

Q V A S T I O . I .

An Eucharistia sit Sacramentum nova legis ?

Alenf . 4 . p . q . 30 . m . 1 . a . 1 . 2 . 3 . D . Bonau . hic 2 . p . a . 2 . q . 2 . Richard . a . 1 . q . 1 . D . Thom . q . 1 . a . 1 . & 3 . p . q . 73 . art . 1 . Suar . 3 . p . tom . 3 . d . 39 . f . 1 . Bellarm . de Sacr . Euchar . lib . 1 . & 2 . Coccii in Thesaur . tom . 2 . lib . 6 . art . 1 .

AD primum sic proceditur, & arguitur, quod Eucharistia non sit Sacramentum nouæ legis. Primo, quia Sacramentum nouæ legis est signum gratiæ collatæ in eo, qui recipit Sacramentum: sed Eucharistia non est huiusmodi: quia manet in altari post consecrationem, & nulli per ipsam gratia datur.

Mag. A.
B.
Argum. 1.

Item, Sacraenta nouæ legis efficiunt, quod significant, non sic Eucharistia, quia significat, vel figurat verum corpus Christi, & sanguinem contineri sub illis speciebus: sed illæ species hoc non efficiunt, nam respectu eius non potest aliqua virtus finita habere causalitatem.

Argum. 2.

Item, Sacraenta nouæ legis habent aliqua verba, quæ sunt forma: non sic Eucharistia, quia verba, quæ sunt forma Sacramenti, oportet esse simul cum Sacramento: verba autem Eucharistiae non sunt simul; tum quia Eucharistia manet verbis non manentibus: tum quia dum verba sunt in prolatione, non est Eucharistia, sed in fine prolationis.

Argum. 3.

Item, dicitur 4. *Metaph.* quod non unum significat, nihil significat. Eucharistia non est signum unum, seu Sacramentum, nec significat unum Sacramentum: ergo, &c. Probatio minoris, quia aliud signum est species panis, aliud signum species vini: & habent aliud, & aliud significatum, quia unius significatum proprium est corpus Christi, alterius autem est sanguis.

Argum. 4.

Contrà, de consec. dist. 2. in Sacramentorum oblationibus loquitur de Eucharistia, & Ratio ad ibidem non oportet in Sacramento aliud offerre, præter, &c.

opp.

S C H O L I V M.

Ponit hic primò rationem nominis Eucharistie. Secundò, ostendit eam esse possibilem. Tertiò, Christum verè contineri sub speciebus. Quartò, quod sub est rationi nominis, esse Sacramentum. Quintò, quomodo id sit unum unitate integratæ, non indivisibilitatis. Sextò, ponit quoniam differentias inter Eucharistiam, & alia Sacraenta, quarum tres sunt excellentia eius.

2

Hic tria videnda sunt. Primo, sicut processum est in aliis Sacramentis, ponenda est quædam ratio nominis Eucharistiae, & supponenda est ex usu loquentium: secundò, inquirendum est, si illi rationi subsit aliquid reale: & tertio, si id quod sub est sit Sacramentum nouæ legis, quod principaliter queritur.

Ratio nominis^b Eucharistiae secundum communiter videntes, vel loquentes de Eucharistia, potest esse talis. Eucharistia est Sacramentum corporis Christi, & sanguinis veraciter contentæ sub speciebus panis, & vini post consecrationem factam à Sacerdote sub verbis certis cum debita intentione prolatis, ex institutione diuina veraciter signans corpus Christi, & sanguinem sub eis realiter contineri.

Definitio Eucharistiae.

De secundo dico^c, quod ista ratio non est in se falsa, quia nulla pars repugnat alteri. Possibile enim est, sine contradictione corpus Christi contineri sub specie panis, & sanguinem sub specie vini (quod supponatur hinc, quia dist. 10. declarabitur) possibile est etiam ista signa institutione esse à Deo ad signandum veraciter illa signata sub eis contineri: quia quod Deus potest facere, potest per aliquid sensibile signum impositum signare: ergo isti rationi sub est aliquid ens, hoc est, cui non repugnat esse.

Ratio Eucharistiae nō est falsa. de quo.infr. d. 10. & sup. d. 1. q. 2.

Vterius dico, quod sibi sub est aliquid ens in effectu, ut probari potest per auctoritatem, & congruam rationem. Auctoritas est Matth. 26. vbi Christus post cœnam istud Sacramentum instituit, ut sub istis speciebus verum corpus eius, & verus sanguis veraciter contineretur: & non tantum tunc, quando ipse metu confecit, sed quod postea hoc Sacramentum à Sacerdotibus in Ecclesia conficeretur, ad quod dedit auctoritatem, subdens ibi, & dicens Apostolis: *Hoc facite in meam commemorationem.*

Christū verē subesse speciebus, ostenditur ex Scriptura. 1. Cor. 10.

Item habetur Luc. 22. & 1. Corintb. 11. vbi Apostolus diffusè determinat de modo perceptionis, & consecrationis huius Sacramenti: *Panis, inquit, quem frangimus (nos Sacerdotes) nonne participatio corporis Domini est?* Et quod istud Sacramentum sit perpetuò in Ecclesia, ibi ait: *Quotiescumque, inquit, panem hunc manducabis, & calicem bibebis, mortem Domini annuncias, donec veniat, supple ad iudicandum.* Vnde usque ad tunc durabit Ecclesia militans, & Eucharistia in ea, sicut tenent omnes Sancti.

Cap. 11.

Quod^d hoc sit congruum probatur, quia congruum est Christum esse nobiscum in tali signo sensibili, ut magis exciterit quilibet ad reverentiam, & devotionem ad Christum: & hoc patet de facto, quod quasi omnis deuotio in Ecclesia est in ordine ad illud Sacramentum. Propter hoc enim clericus cum maiori diligentia persoluit officium diuinum

Eadem cōtinencia sua- detur ex cōgruitatibus variis.

num in ordine ad Missam. Propter hoc etiam populus deuotius audit Missam, quām ali-
quod aliud officium Ecclesiasticum. Propter hoc etiam singuli cum maiori diligentia
confitentur, quando intendunt secundūm ordinationem Ecclesiaz, saltem semel in anno
communicare.

Congruum etiam fuit, post generationem spiritualem conferri etiam nobis nutri-
mentum spirituale, & illud magis congruē nobis datur sub similitudine nutrimenti cor-
poralis: nutrimentum autem corporale præcipuum consistit in pane, & vino: ergo, &c.

Congruum etiam fuit, quod signum sensibile, sub quo nobis Deus voluit se dare, ha-
beret ordinem ad verba aliqua ab aliquo ministro proferenda: quia aliter nesciremus,
quando in tali signo esset Christus, & quando non, & sic periret reuerentia debita, &
deuotio.

Congruum etiam fuit, quod in prolatione illorum verborum minister esset in Ecclesia
excellens, scilicet Sacerdos, per cuius actum ministerialem Christus sic incipiat esse
nobiscum.

4 De tertio dico, quod illud, quod subest rationi nominis prius positæ, est Sacra-
mentum, quia scilicet est signum veraciter representans ex institutione diuina: & licet non

*Gratia in
definitione
Sacramenti
data, d. i.
q. 2. non est
accidentalis.*

gratiā accidentalem, tamen effectum aliquem Dei gratuitum, scilicet esse corporis
Christi sub tali specie: gratia autem in definitione Sacramenti non accipitur tantum pro
gratia accidentali, sed pro effectu Dei gratuito.

*Sanguinem
non esse a-
nimatum.
Corpus du-
pliciter sa-
mitur.
Corpus, &
sanguis fa-
ciunt unum
signatum, &
quomodo?*

De unitate huius Sacramenti, dico, quod benè possibile esset plura sensibilia concur-
rere in fundamento vnius Sacramenti simpliciter, ut suprà dictum est de ablutione, &
verbis in fundamento relationis Baptismi: sed ibi neutrum illorum est aliquid illius Sa-
cramenti, sine altero: hic autem, & species panis continet suum signatum sine speciebus
vini, & è conuerso. Ideò dico, quod corpus Christi potest accipi strictè, prout includit
partes animatas animâ Christi, cuiusmodi non est sanguis, licet sit in potentia propinquâ,
ut conuertatur in carnem animatam: & sic corpus est aliud essentialiter à sanguine, & in
se etiam potest esse aliud signatum, & per consequens, potest esse huius proprium si-
gnū, sicut est, & propria definitio. Alio modo corpus potest accipi, ut omnia illa includit,
quæ pertinent ad totum corpus organicum, siue sint partes animatae, siue sint alia non
formaliter animata, ut humores, & spiritus. Et hoc modo sanguis est aliquid corporis.
Primo modo accipiendo corpus, licet ipsum, & sanguis sint primò diuersa signata; tamen
constituant vnum signatum totale, quod est corpus secundo modo: & ita signum pro-
prium corporis primo modo, & signum proprium sanguinis possunt esse vnum signum
unitate integratatis, non autem indiuisibilitatis.

*Eucharistia
habet uni-
tatem inte-
gratatis.*

Congruit autem hoc Sacramentum habere talē unitatem integratatis, & non indiu-
isibilitatis, quia est ad completam nutritionem animæ, quæ significatur per completam
nutritionem corporis: completa autem nutritio corporis sit ex aliquo uno unitate inte-
gratatis, non unitate indiuisibilitatis, scilicet ex alimento: non enim nutrit sufficienter ci-
bus sine potu, nec è conuerso.

5 *Differentia
quadruplex
inter Eu-
charistiæ, &
alia Sacra-
menta.
T. i. lex ex-
cellētia Eu-
charistiæ su-
per alia Sa-
cramenta.*

Ex dictis patet quadruplex differentia, & excellentia huius Sacramenti ad alia, qua-
rum triplex est in significando. Vna est, quia est simpliciter veracissimum in signando:
alia enim Sacraenta veracia sunt quantum est ex se, tamen quandoque non habent ef-
fectum suum signatum propter indispositionem suscipientis; istud autem nunquam ca-
ret suo signato.

Secunda excellentia est, quia quod significat istud Sacramentum, hoc realiter conti-
net, alia non.

Tertia excellentia est, signati per istud: alia enim Sacraenta significant gratiam ac-
cidentalem inhærentem suscipienti, istud autem significat gratiam subsistentem, scilicet
verum corpus Christi, ibi existens.

Vltima differentia est in modo essendi istius Sacramenti: quia omnia alia Sacra-
menta consistunt in vsu, & in fieri, ita quod idem est ibi Sacramētum, & perceptio Sacra-
menti, sicut Baptismus est perceptio Baptismi, nec permanet aliquid quod sit Sacramētum
cessante vsu tali, vel perceptione: sed hoc Sacramētum est quoddam permanens etiam
ante vsu. Et hoc congruum erat, quia Christus permanenter voluit esse nobiscum; er-
go in aliquo signo, vel Sacramento permanentiæ. Vnde vsus huius Sacramenti non est
Sacramētum: vsus enim verborum Sacramentalium, est quædam via ad Sacra-
mentum, quia in termino prolationis verborum incipit esse Sacramētum: sed vsus, & perce-
ptio istius Sacramenti est quædam dispositio sacramentalis, seu via: quâ hoc Sacra-
mentum applicetur membro Ecclesiaz. Et benè possibile est in utroque vsu, si dignè fiat,
gratiam

*Sola Eu-
charistiæ est
Sacramen-
tum perma-
nens, & eius
vsus non est
Sacra-
mentum.*

gratiam conferri videnti : sed hoc non est formale , & primum significatum Eucharistia ; Magis da-
sed quidam actus sacramentales , in quibus bene potest gratia recipi , si dignè siant : ma-
gis tamen in perceptione , quam in consecratione , quia actus perceptionis significat nu-
tritionem spiritualem , quæ est per gratiæ collationem .

Ex his patet ad argumenta . Ad primum , quia Eucharistia non est primò signum gra-
tiæ accidentalis , sed subsistentis .

Ad secundum videtur esse bona difficultas contra illum , qui ponit Sacra-
menta habere actionem respectu significati : sed contra me non concludit . Dico enim , quod hoc
modo intelligitur illa propositio , Sacramentum efficit quod figurat , id est , si significat
aliquid fieri , illud per Sacramentum tanquam per signum efficax fit : si autem significat
aliquid esse illud per Sacramentum tanquam per signum verax est . Qualiter autem ac-
cipiatur ibi , per , dictum est in *prima dist.* Et cùm dicitur , quod nulla virtus finita potest
agere ad esse corporis Christi ibi ; Concedo , propriè loquendo de actione : potest tamen
aliqua virtus finita , vel aliquid virtutis finitæ esse dispositio immediata ad esse corpo-
ris Christi ibi : non à se , sed à Deo assistente ibi . Et hoc modo instituit istas species , ut
post consecrationem assit eis ad hanc presentiam corporis Christi .

Ad tertium patet , quare istud Sacramentum non habet aliqua verba pro forma , quia
tunc non esset Sacramentum permanens , cùm verba non possint esse nisi in successio-
ne : tamen ipsa consecratio Sacramenti consistit in fieri , & ideo requirit aliquam for-
mam verborum . Sed illa non est forma Sacramenti , sed consecrationis Sacramenti : &
pro tanto illa possunt dici verba sacramentalia , quia ad Sacramentum pertinentia , tan-
quam forma consecrationis eius , quæ consecratio est incepio sacramentalis : sed non
dicuntur sic sacramentalia , sicut verba Baptismi ; illa enim sunt sacramentalia , quia for-
ma Sacramenti .

Si autem omnino quæras , quæ sit forma huius Sacramenti ? dico quod ipsæ species vi-
sibiles sunt materia , id est , proximum fundamentum relationis significationis : & ipsa
significatio est ibi formale , sicut in aliis Sacramentis .

Et si quæras , quid est in hoc fundamento tanquam materia , aliud tanquam forma ?
Respondeo , quod non est hic aliud tanquam materia , & aliud tanquam forma , sicut est
in aliis . Cuius ratio est , quia istud est permanens , & ideo non possunt aliqua verba ad
eius essentiam pertinere : in quocumque autem Sacramento distinguitur materia , & for-
ma , signum visibile dicitur esse materia , verba vero forma .

Ad quartum dicitur , quod hæc ambo sunt unum signum unius rei , ut corporis Chri-
sti . Contrà , Nomina synonyma sunt alia , & alia nomina , sunt etiam plura signa , non
obstante quod idem significant , quia plures sunt ibi voces impositæ ad significandum : Richardus
ergo à simili cùm hæc sunt aliae , & aliae species significantes , erit aliud , & aliud Sacra-
mentum . Dico ergo aliter , quod sicut dictum est in corpore quæstionis , quod sunt Sacra-
mentum unum unitate integratis , non indivisibilitatis : ideo non concludit .

C O M M E N T A R I V S .

Hic tria videnda sunt , &c. Dividit quæ-
stionem in tria membra principalia . Pri-
mum est definitio , seu ratio nominis Sacramenti .
Secundum , de substrato seu definito , comprehen-
dens institutionem Sacramenti , & eius congrua-
tem . Tertium membrum respondet ad quæstio-
nem principalem ; & simul tractat de unitate , &
perfectione Sacramenti .

Ratio nominis Eucharistie , &c. De appella-
tionibus huius Sacramenti plura moderni . Eu-
charistie nomen , quo vtitus Doctor , frequen-
tissimum est in Conciliis , & Patribus , & magis
commune apud omnes , quando Sacramen-
tum vnico verbo exprimitur : antiquissimum est ,
cuius mentionem facit Irenæus lib . 4 . aduersus ha-
refes . cap . 36 . Dionys . Ecclesiast . hierarch . c . 2 . Iustinus
in Apolog . 2 . ad Antoninum Pium . Ignat . epist . ad
Smyrnenses , apud Theodoretum Dialogo 3 . Latinè
sonat , bona gratia , vel quia Christum authorem
gratiae realiter continet ; vel quia significat futu-
ram gloriam ; & ideo appellatur pignus hereditatis ;
vel quia in memoriam passionis Christi , &
mortis in gratiarum actionem consecratur , ut di-

cit Remigius in 1 . ad Cor . 11 . & hæc acceptio allu-
dit ad verba Evangelistarum , in quibus institutio
Sacramenti habetur , seruato verbo gratiæ . Luc.
22 . Et accepto pane gratia egit : Græcè legitur δια^{τέλεσθαι} , pro quo Matth . Benedictus , ac fregit ; Marc .
Benedictus fregit : Græcè autem διατέλεσθαι est , benedictus
in consecratione autem calicis utitur priori
participio διατέλεσθαι , quod est , gratias agens . Hinc
Iren . lib . 4 . c . 34 . Quomodo autem constituit eis , eum
panem , in quo gratia aeterna sunt , corpus esse Domini , &c .

Inter ceteras autem appellationes , una est Co-
ena Dominicæ ; quæ , et si in Augustino de sermo-
na Domini in monte legatur , tamen non est tra-
henda in vsum , quia eam heretici in falsam signi-
ficationem tollerunt ; alioquin habet congruam
significationem , modò veritas substrata non cor-
rumpatur : vel quia hoc Sacramentum in Co-
ena fuit institutum : vel quia Coena legalis , id est ,
Agnus Paschalis , eius fuit figura : vel certè quia
est Coena mystica . Heretici prætendunt se pro-
prietatem locutionis retinere ex Apostolo 1 . ad
Corinth . 11 . vbi ait ; Non est Dominicam Coenam
manducare , &c . sed aduertant proprietatem in

*Magis da-
tur gratia
in perce-
ptione , quæ
in consecra-
tione .*

*Ad arg . 1 .
Ad 2 .*

*Quomodo
Sacramen-
tum efficit
quod signi-
ficat .*

*Quæst . 4 .
& 5 .*

*Verba sunt
forma con-
secrationis ,
non Eucha-
ristie .*

*Quæst . ma-
teria , &
forma Eu-
charistie .*

*Ad 4 .
Richardus
presenti di-
stinct . art . 1 .*

? .

*Dicitur Co-
ena .*

2 .

sensu, non in verbis magis attendi: nam destruēta significazione verā, nequit proprietas verbi manere, quæ est qualitas significationis: non vocabulum ergo reprehendit; sed suppositus erat, qui non admittitur.

3
*Definītio En-
charistia.*

Rationem huius nominis, ut est in vsu Ecclesiæ, & Sanctorum, intendit Doctor definitionem esse, quam assignat: *Eucharistia*, inquit, est *Sacramentum corporis Christi, & sanguinis veraciter con-
tentum sub speciebus panis, & vini, post consecrationem factam, &c.* Hanc definitionem non explicat hīc verbatim: quia per plures quæstiones suo loco eam tractat. Supponit igitur hanc rationem, nos similiiter supponimus remittendo quæque in sua propria loca: hīc tantum aduertendum est, definitionem intelligi eo modo, quo suprà exponit ipse, reliquas definitiones similes. *Sacramentum*, &c., denotat genus definiti, scilicet, relationem in recto: *corporis & sanguinis*, &c. terminum, seu significatum: *sub speciebus panis & vini*, &c. denotant fundatum proximum, & materiam conuer-
sionis: *post consecrationem*, &c. denotat actionem sacramentalēm: à *Sacerdote*, ministrum: *ceris ver-
bis*, formam: *ex institutione divina veraciter signifi-
cans*, &c. modum significandi.

4
*Ratio falsa
quid sit?*

c De secundo dico, &c. Docet non esse ratio-
nem falsam: intelligit autem rationem falsam, eo modo quo Philolophilus eam sumit, s. *Meta-
phys. cap. de falso*, pro ratione inclinante repugna-
tia: & prout ipse suprà diff. 1. q. 2. art. 2. §. ex iis fe-
quitur, explicat rationem falsam, quæ excludit defi-
nitionem. Vide quæ ibidem dicta sunt: de possi-
bilitate autem rei substrata, infra agetur diff. 10.

5
*Promissio Sa-
cramenti 10.6.*

Vtterius dico, quid fibi subest aliquid ens in effe-
ctu, &c. Docet institutionem Sacramenti ex Scri-
ptura, quæ plana est, quia promissio facta Ioan. 6.
est adimpta in ultima Coena, ex locis quæ ci-
rat in textu. Tandem subiungit duraturum hoc
Sacramentum cum Ecclesia militanti usque ad
consumationem, ex illis verbis Pauli 1. Cor. 1. 1.
Mortem Domini annunciatibus, donec veniat, &c.
quod patet ex Chrysoftomo, Theophylacto hīc,
Hieron. Theodoreto in Danielis 1. 2. Irenæo lib. 5.
Primasio in c. 11. *Apocalypsis*. Hippolyto tract. de
consummatione facili. Hic cultus, & vsus Euchari-
stia publicus in Ecclesia erit usque ad tempus
Antichristi; ille autem auferet iuge sacrificium,
quantum ad cultum publicum, sicut persequetur
Ecclesiam, & fidem Christi; sed in priuato fre-
quentabitur à Sanctis, & fidelibus; ita ut non
desinat vsus eius, donec Christus venerit ad iudici-
cium.

6
*Convenientia
institutionis.*

d Quod hoc sit congruum probatur, &c. Fuisse
congruam, & conuenientem huius Sacramenti
institutionem, ostendit, priuā ex fine cultus, &
religionis circa Christum, quia altaria, Ecclesiae
ministri, & reliqua diuini cultus ad hoc Sacra-
mentum ordinantur, & iam potestas in corpus
mysticum fundatur in potestate circa corpus eius
verum, vel ad eam reducitur: & sicut Paulus ex
translatione Sacerdotij ad Hebræos, & sacrificij,
probat translationem legis: ita rectè colligitur
legem nouam primariò ordinari ad hoc Sacra-
mentum, & sacrificium in ratione cultus. Si lo-
quamur etiam de fine legis, quæ est charitas. Ple-
nitudo legis; cùm finis huius Sacramenti sit nu-
tritio, & conseruatio eius, rectè catena media le-
gis ad idem ordinari congruit, suo modo.

*Secunda con-
gruensia.*

Secunda congruentia est, ex necessitate ipsius
Sacramenti, quia generationi spirituali con-
gruum fuit augere nutrimentum spirituale ho-

minis viatoris, subiecti variis temptationibus: de
haec necessitate infra dicimus.

Tertia congruentia est; quod conueniebat in-
stituere, idem etiam sub signo sensibili, quia con-
gruit, vt per modum nutrimenti spiritualis dare-
tur, sub specie, & proportione nutrimenti sensi-
bilibus, vt dicit ordinem ad verba, quibus fit, & vt
constater de veritate Sacramenti, eius vsu, & ap-
plicatione.

Congruit ultius ut eius minister esset in gra-
du excellenti constitutus in Ecclesia, tum propter
excellentiam Sacramenti; tum quia est etiam sa-
crificium unicum legis nouæ.

Tandem institutionem hanc ex facto conve-
nientem fuisse, est de fide: ex Trident. sess. 7. de Sa-
cram. in genere can. 5. *Omnia Sacra-
menta fuerunt à Christo Domina insituta conuenientissimā ratione.*
& sess. 3. c. 2. Conuenientiam hanc docet ex amo-
re Christi infideles: nam ut Ioan. 1. 3. *Cum dile-
xisset suos, in finem dilexit eos*: secundò, vt memoria
suæ passionis, ac mortis iugis colatur, usque ad
aduentum: tertiò, vt esset nutrimentum: quartò,
vt esset pignus hereditatis, etiā futuræ, quam
sumentibus hoc Sacramentum Ioan. 6. promisit:
quintò, vt esset Symbolum corporis mystici, cu-
ius ipse est caput. Quod item sumitur ex Paulo
1. ad Cor. 11. *Omnes enim corpus sumus, quæ de uno
pane, & de uno calice participamus*: & ex cap. Fir-
miter, de Summa Trinitate, & fide Catholica: cap. Cum
Martha, de celebratione Missarum. Ad quā unitatem
alludunt sacerdtes Patres agentes de hoc Sacramento.

e De tertio dico, quid illud, &c. est Sacra-
mentum, &c. Est de fide ex Trident. sess. 7. de Sacram. in
genere, can. 1. sess. 13. per totam, & sess. 2. 1. in canone
fidei. Florentini in literis unionis. Lateranensis. cap.
Firmiter, de Summa Trinitate, & fide Catholica. Sed
& idem docent antiquiora Concilia, Nicenum
can. 1. 8. & lib. 3. de divina mensa. Constant. VI.
Act. 8. Trullen. can. 2. 6. & 10. Nicenum secundum
Act. 6. Arelatensis. secundum can. 1. 5. Turonen. se-
cundum cap. 3. Hispalense secundum cap. 7. To-
letan. XII. cap. 5. Et patet idem ex omnibus Pa-
tribus, & multis Pontificibus. Ratio autem obvia
est, applicando definitionem Sacramenti quo-
cumque modo assignatur ad hoc mysterium. Ne-
que in hac quæstione magna est controversia: li-
cet aliqui antiqui heretici malè senserint de Sa-
cramento, contra efficaciam, modum, & ritum Ec-
clesiae, aut usum ipsum Sacramenti: vel certe ita
absurdè dogmatizarint, vt quæstiō locum non
reliquerint, aut disputationi; insanientes magis,
quam aliquid, quod ratione, aut apparentiā nite-
retur, adducentes; vt Bogomoli apud Eutychium
2. part. Panoplia, tit. 2. 3. cap. 17. assertentes Euchari-
stiam esse orationem Dominicam, & Euange-
lium, nihil aliud. Alij negabant fructum, & rea-
lem potentiam Christi Domini: de quibus age-
mus suo loco, diff. 1. o. Admittunt antiqui, & mo-
derni esse Sacramentum.

f De unitate huius Sacramenti dico, &c. In hoc
puncto variant Doctores, tam de unitate specifica,
quam numerica huius Sacramenti. Aliqui do-
cent esse diuersa Sacra-
menta; vt Aureolus in hac
distinctione. Major admittit unitatem significa-
ti tantum. Gabriel etiam docet tam in esse entis,
& Sacramenti, esse diuersa; quam etiam significa-
ti loquendo de significato, quod ex vi verbo-
rum inest speciebus. Verum nisi prædicti respi-
cant ad aliam opinionem, nempe Sacramentum
in recto consistere in verbis, forte contendunt de
modo loquendi tantum.

Conclusio

7
*Terteria con-
gruensia.*

*Eucharistia
Symbolū Ec-
clesiae.*

8
*Esse verum
Sacramentum.*
Trident.
Florent.
Lateranen.
Nicenum.
Constanti-
nopolit.
Trullen.
Nicenum II.
Arelaten. II.
Hispanen. II.
Tolet. XI.

9
*Opiniones de
unitate Sa-
cramenti.*
Aureolus.
Major.
Gabriel.

Dist. VIII. Quæst. I.

411

10

Conclusio af- firmativa cō-
muū.
Alessis.
D. Bonau.
D. Thom.
Richard.
Durandus.
Suarz.

Conclusio est communis Scholastico- rum, nempe Sacramentum esse vnum in specie
vnitate integratitatis : Alens. 4. part. quæst. 3. i. m. 1.
D. Bonaventura in 4. dīs. 8. quæst. ultima. D. Thom-
mas ibidem, & 3. p. quæst. 7. 3. ar. 2. Richardus ar. 1.
quæst. 2. Durandus quæst. 1. ar. 2. Suarez 3. p. dīs. 39.
scilicet. 3. & 4. & reliqui locis citatis in Magistrum,
vbi Doctores nostra scholæ.

Probatur conclusio ex Catechismo Pij V. *Non*
plura, inquit, sed vnum tantum Sacramentum Ecclesie
auctoritate ducti confitemur, &c. Sic etiam Trident. scilicet. 7. can. 1. & scilicet. 13. agit de hoc Sacramen-
to vt vno : & frequentius Patres & Concilia.

Quæstio de
nomine ver-
fatur.

Cæterum, vt dixi, controværia magis est de no-
mine, quam de re ipsa : itaque ex modo expli-
candi dependet eius decisio. Extrema recte nobis
Doctor concordat in litera ex duplii accep-
tione corporis ; nam vno modo sumitur pro eo,
quod includit solum partes animatas : *Et sic*, in-
quit, *sanguis, ciam non sit animatus, non sit de ratione*

Duplex acce-
pio corporis.

corporis hoc modo sumpti ; & sic potest habere pro-
ptimum signum. Alio modo sumitur corpus, vt in-
cludit omnia requisa ad veritatem corporis or-
ganici, & sic includit sanguinem.

Primo modo sumendo corpus, & sanguinem, sunt primò di-
uersa signata ; quo sensu loquuntur Authorès pri-
mò citati ; & sic etiam frequens est vsus Ecclesiæ,
appellando illa vt plura, vt in collecta Missæ de
Sanctiss. Sacramento ; *Sacramenta*, inquit, *que sanc-*
tpismus : & in collecta de B. Virgine in Missa com-
muni ; *Sumpsis, Domine, salutis noſtre ſubſipis*, &c.
& in variis aliis collectis locutio pluralis est fre-
quens : quâ vtitor etiam Concilium Africanum

cap. 4. Carthagin. V.c. 24. & 25. Author sermonis
de Coena Domini apud Cyprianum. Ambrosius
lib. 5. de Sacram. c. 1. & in cap. *Sacramenta, cap. In Sa-*
cramentis : cap. *Comperimus, de conſecr. dīs. 1.* Ignatius epif. ad Smyrnenses. Alexander I. epif. cap. 4.
Tertullianus contra Marcionem lib. 1. cap. 14.

Pater vltreius hæc sententia : quia diuersa ma-
teria, diuersa forma, diuersus modus significandi,
& diuersitas significati, & confeccio vnius
ſeorsim ab alio, arguunt hanc diuersitatem : vnde
ſi in triduo conficeretur, neque corpus eſſet ſub
ſpecie ſanguinis ; neque econtra. Neque corpus
ſecondo modo ſumptu, eſſet significatum, quod ex
vi verborum ponitur ſub ſpecie panis, vt patet ex
ratione iam præmissa ; & ex Trident. scilicet. 1. & cap. 3.
Sed corpus primo modo ſumptu quâ aptum
animati, ſeu vt eſt ſubiectum animæ, & coomitant
autem animæ, ſanguis, & cætera vi natura-
lis connexionis, quando haec inefit, qua in triduo,
fuit deſtructa. Sunendo ergo hæc ratione ſigni-
ficati (ſive loquuntur de formis verborum, &
confectione Sacramenti, ſive etiam de ſpeciebus
ipſis, quarum ſignificatio ſacramentalis menſu-
ratur, & efficacia formæ, per quam fit Sacra-
mentum) ſunt diuersa ſigna in rigore ſignificationis
practicæ ; quod intendit Doctor, & D. Thomas,
qui negant ea eſſe vnum vniq[ue] indiuisibilitatis,
ſed integratitatis.

12
E huic ſententia fauer modus loquendi, &
vsus Ecclesiæ contra Bohemos, vt Trident. scilicet. 21.
cap. 3. vbi afferit fatendum eſſe etiam ſub altera
tantum ſpecie totum, atque integrum Chriftum
verūque Sacramentum ſumti ; *Ac propterea, quod*
ad fructum attinet nulla gratia necessaria ad ſalutem
eos defraudari qui vnam ſpeciem ſalam accipiunt, &c.
Quod maximè admittere debent, qui negant
per plures ſpecies maiorem, aut diuersam gra-
tiam conſerti, quâ per vnam tantum. Sicut
ſcori oper. Tom. VIII.

ergo in pluribus particulis, & ſeparatim eiusdem
speciei ſaluator diuersitas numerica huius Sa-
cramenti ; ita etiam in diuersis ſpeciebus, ſer-
uatâ proportione, debet ſaluari diuersitas ſpe-
cifica : quæ etiam probari potest ex eodem fun-
damento, quo ex fine institutionis eius ſumitur
vpias integratitatis, quia ſe habet ut alimentum
cibi, & potus, quæ diuersitatem Physicam ſpe-
cificam in ſe continent, vt ad inuicem comparan-
tur ; licet integratitatem faciant vnum completem
alimentum. In hac ergo parte non video ma-
gnam differentiam inter Doctores eſſe, niſi in
modo loquendi.

Sumendo corpus ſecundo modo, ſicut non ſo-
lum comprehendit corpus organicum potentia
vitam habens, ſeu ſubiectum animæ ; ſed etiam
reliqua, quæ ad integratitatem eius modo dicto
faciunt, & conſistentiam potest eſſe vnum ſigna-
tum totale : *Et ita*, inquit Doctor, *ſignum pro-*
prium corporis primo modo ſumpti, ac ſignum pro-
prium ſanguinis poſſum integrare vnum ſignum uni-
tate integratitatis, non indiuisibilitatis. Et hoc modo
intelligitur ſecunda ſententia.

Recte ergo Doctor explicat hanc vnitatem

Vnitas Sa-

cramenti vñ-

de ſumitur ?

Vnitas Sa-

cramenti non

à ſignificatio-

ne myſtice,

aut effici-

de ſumenda.

14

Alia Sacra-
mena indi-
uiſibiliter ſe-
gniſcant.

Neque recte etiam hæc vnitas integralis ex-
plicatur ex modo ſignificandi aliorum Sacra-
mentorum, in quibus plures res ſenſibiles cum
verbis concurrunt ad ſignificationem ſacramen-
talem, quia in hiſ ſignificatio eſſet indiuisibilis,
quorum neutrum ſeorsim ab altero, & ſine ordi-
ne ad ipsum ſignificat ; ſive ſignificatio funde-
tur in aliquo vno, cui accedunt reliqua, vt cir-
cumſtantia determinantes, ſive in omnibus ſimil
fundetur. In proposito autem quælibet species
ſeorsim, & diuisibiliter ſignificat : op̄tinet ergo,
vnitatem integram in preſenti, ſumi in ordi-
ne aliquo modo ad aliquod ſignificatum vnum.

& proximum, quod aliud non est nisi corpus modo dicto sumptum.

Sed adhuc etiam restat difficultas, quomodo illud possit specificare significationem unam integralem utriusque speciei, si ex vi verborū neutra species continet sic corpus, vt patet ex dictis non continent, quia in triduo non fieret corpus sub specie sanguinis; neque econtrā sanguis sub specie corporis, neque de facto aliter, quam concomitanter continet. Respondetur, ex natura rei, & connexione naturali sanguinem ordinari ad corpus, vt est pars eius, sumendo corpus hoc secundo modo: sicut ergo forma verborum est signum practicum, seu effectuum, quo ponitur sanguis sub speciebus in eis, & secundū modum alias essendi, quem sanguis habet in re ipsa (perinde dicendum est de forma consecrandi panis in corpus) ita etiam significat sanguinem practicē, secundū ordinem rei causatę, & causat vt in corpore est, quia existentia sanguinis in Sacramento supponit existentiam eius in re, cū in Sacramento non producatur de novo; vt infra fuisse probabitur: sed adducitur supponendo existentiam naturalem eius, à qua dependet significatio sacramentalis de facto, quidquid sit de potentia absoluta spectando voluntatem efficaciam Dei quę inesse posset, aut fortè inest, de qua suo loco infra dicetur.

*Partes ut co-
noxa ponun-
tur sub spe-
ciebus de fa-
cto,*

Inde sequitur formam sanguinis integrare causam totalem cum forma panis, & signum practicum ad positionem corporis Christi, seruatā unione partium animalium, & sanguinis ad inuicem, prout in re ipsa supponuntur: & hoc etiam comprehendit finis institutionis, quo Christus voluit seipsum totum dare sumendum, sub altera specie, & sub ea contineri: corpus ergo primo modo sumptum, & sanguis sunt significata explicita, quę tamen in re ipsa viuente nequeunt separari à toto, quod integrat, unde recte signum practicum vnius, & signum practicum alterius ponendi sub speciebus integrant causam, & signum totale respectu eiusdem, quod integrant.

Quod dico de utraque forma verborum in effigi practici, hoc ipsum dico de speciebus consecratis, quia sicut verba se habent in fieri ad presentiam sacramentarię, ita & species quantum ad conservari ciudem in facto, quia destructa specie, destruitur: quia ergo significatio practica Sacramento limitatur ad modum essendi signatorum in re ipsa, illūnque supponit, tam ex vi institutionis, vt modò facta est, quam ex fine; ideo non abstrahit à modō naturali essendi signatorum, vt partes sunt actū, vel aptitudine ciudem totius. Quod denotat etiam significatio rememorativa sacrificij cruentī, quę inest huic mysterio, quatenus in separatione harum partium ab inuicem redemptio adimpta fuit; nam neque sanguis Christi, vt est sanguis Christi, significari ex vi verborum, quin connoter hunc ordinem ad corpus, quod integrat modo dicto, vel integravit, & qui inest, vel infuit (quod dico propter separationem eius in triduo) neque actū, neque aptitudine potest esse Christi, nisi vt integrat corpus modo dicto, quem ordinem forma verborū significat explicite: *Hic est calix sanguinis mei, &c.* *Hoc est corpus meum, &c.* vbi pronomen possessorum denotat ordinem utriusque ad Christum, vt partium inclusarum. Significatio etiam mystica corporis mystici, quę in hoc Sacramento includitur, eundem ordinem integratatis denotat, vt benè Augustinus tract. 26. in Ioan. optimè ergo

Doctor per hunc ordinem explicat unitatem Sacramentū.

Subicit mox congruentiam huius unitatis per integratam ex proportione ad nutrimentum corporis, & similitudinem, quia sicut nutrimentum completum corporis consistit, non in cibo tantum, sed in potu simul; ita congruit nutrimentum animae instituere in iis, quę integrant nutrimentum corporis. Hic forte insinuat *Proprio na-*
turali ad si-
gnificantum.

17

Hic dubitur, an præter significationem partium, seu diuersarum specierum in hoc Sacramento sit alia significatio totalis simplex, aut composita, id est, complexa, aut incompleta. Capreolus docet esse incompletam in toto *diss. 1. quæst. 2.* tractatur, & vt plenitudo spiritualis conuiuij ex integritate conuiuij corporalis significetur.

18

Dubium.

ad 5. contra secundam conclusionem; & ad 5. contra quintam conclusionem: & Suarez *diss. 3.* *Capreolus.* *dub. in calce,* idipsum docet. Sed hæc non cohæret cum communi sententia præmissa, quę negatur unitas indiuisibilitatis, seu incompleta in Sacramento: neque fundamentum aliquod huius significacionis totalis incompleta ostendit porest: quia neque verba, neque species faciunt unum uitatem compositionis in significacione, efficacia, materia, aut modo significandi. Neque illa significatio dici potest practica, quia nec effectum habet diuersum ab effectu significacionis partium; nihil enim ponitur sub speciebus, aut conservatur præter corpus, & sanguinem primò; reliqua ad hæc per concomitantiam. Unitas ergo huius significacionis est illa, quam iam explicauimus ex Doctori, neque alia datur significatio ab illa, quę est partium diuersa, aut incompleta: neque ex significacione partium coalescit una, nisi ratione proximi signati, quę refertur ad tertium colascens ex utroque signato.

19

Superest alia difficultas in eo, quod supponit Doctor *supra*, nemp̄ sanguinem non esse animatum: plures enim Theologi sub Pio II. orta quæstione illa, an sanguis extra corpus in triduo fieret unitus hypothetice, contendebant sanguinem esse animatum: Syluester etiam in *Rosa aurea tract. 3.* vt vim argumenti sustineret, distinxit inter sanguinem nutrimentalem non coctum; & *Sanguis du-*
coctum, & dicit huc fuisse unitum, & animatum, *plex.* sicut etiam in animali est animatus; quem sequitur Caeteranus 3. p. q. 54. art. 2. Primam quæstiōnem tractauimus in materia de Incarnatione contra eundem Sylvestrum, & Directoriū Inquisitorum (quorum vterque causa fuit opinio gravius Theologis modernis, quantum ad decisionem prætensam quæstionis) & alios, quę hic locum non habent.

*Sylvester.**Caietan.*

Alterum, quod hic Doctor asserit, est communis sententia Philosophorum, & Medicorum, quam etiam docent moderni: & eadem est sententia Doctoris in 3. diss. 3. q. 2. Alensis in 2. p. q. 92. m. 7. D. Thomas 1. p. quæst. ultima, art. 1. ad 3. & 3. p. q. 31. art. 5. D. Bonaventura in 4. diss. 4. art. 1. q. 1. ad 2. Richardus art. 1. q. 2. Gabriel in *Supplemento eadem diss. q. 1.* Durand. diss. 10. q. 1. Soto *ibid.* art. 2. & plures alii, vt Vazquez in 3. p. diss. 36. Suan. diss. 1. 5. ibidem docet. Probatur

*Sanguis no-**animatus.**Aleensis.**D. Thom.**D. Bonau.**Richardus.**Durand.**Soto.**Vazquez.**Suan.*

20 *Sanguis est nutritum est.* Probatut ex Philosopho lib. 3. de paribus animalium, c. 5. qui docet sanguinem esse materiam corporis: quod non esset verum, si sanguis esset viuis alterius, quam in potentia, quam in corpus mutetur per nutritionem, quia alimentum est alterius naturæ à substantia aliti. Hinc lib. 2. cap. 3. *Cum omnis, inquit, aliamenti, omnisque extremitati conceptaculum aliquod habere necess sit, venaque quasi vas sunt sanguinis; patet sanguinem esse animalibus sanguineis ultimum alimentum, &c.* Alimentum autem per mutationem substantiale conuertitur in substantiam aliti; sed hæc conuersio nunquam fit ad eandem formam, quam habet conuersum: quia nihil agit in sibi simile, aut equale; & omnis mutatio propriè dicta supponit subiectum in potentia respectu formæ, quæ est terminus formalis mutationis, quod perinde se habet in mutatione substanciali, quæ fit per corruptionem prioris formæ, & ex priuatione formæ productæ. Si ergo sanguis esset animatus, non posset conuerti in substantiam aliti; maximè in opinione illa, quæ tenet corpus constitui in viuente per animam, nec dari plures formas substanciales in eodem suppolito, aut subiecto. Deinde Philosophus lib. 3. de paribus animalium, cap. 15. & lib. 2. de Anima, dicit sanguinē manere irriguum per venas, sicut aqua per sulcos deriuata, sit alimentum oleribus, & herbis. Deinde nullum est argumentum, aut fundamentum, vnde colligatur sanguinem esse animatum, quia non nutritur, neque augeretur more animantium per intus susceptionem partium, sed per appositionem more aliorum liquorum.

Excluditur distinctio sanguinis praesens. Distinctio autem Cajetani, & Sylvestri non habet fundamentum, neque facit ad quæstionem Theologicam vlo modo, quia perinde susteri potest vno hypothistica sanguinis, sive animatus sive non sit animatus: neque alias locus sanguinis animati dari potest nisi venæ, in quibus nulla ratio cogit, aut apparenter ostendit esse partim animatum, partim non animatum; cum idem sit agens, & eadem applicatio eius vni, & alteri parti: perinde concurrant contra hanc sententiam rationes, & authoritates adductæ.

21 *Vnitas numerica Eucharistie.* Quantum ad vnitatem numericam Sacramenti facilis est ex dictis resolutio: sumitur ab integritate numericæ specierum, hic, & nunc propositarum per modum vnius conuiuij, ut quidam volunt: sed hæc vnitatis non est propriè desumpta à Sacramento in ordine ad primarium significatum, quæ est gratia subsistens; & magis spectat ad vsum Sacramenti, quam ad ipsum Sacramentum, quia hæc vnitatis est per ordinem ad sumptionem, quæ vna est, vel plures: melius ergo sumitur vnitatis integralis numericæ Sacramenti in ordine ad species consecratas diuersas, & vna consecratione ab eodem ministro consecratas: quia sicut vna est actio integralis; ita & vnu terminus, modo supradicto.

22 *Sententia Sotii, & Ladeffma. Continuatio moralis.* Quoad species eiusdem generis Sotus, & Ladeffma, eodem modo dicunt esse vnum numero Sacramentum, quotquot simul proponuntur, vel sumuntur per modum vnius, quia non requiritur ad vnitatem numericam continuatio Physica, sed sufficit moralis: sicut varijs cibi, & fercula per modum vnius conuiuij proposita, faciunt vnum conuiuum: & iuxta hunc modum dicendi plures hosties in eadem pyxide faciunt vnum numero, donec disiungantur moraliter, distribuendo eas secundum.

Scoti oper. Tom. VIII.

Contraria sequeretur quod hostia à diuersis consecrata, facerent vnum numero Sacramentum; quod videtur inconveniens: quia sicut spectant ad diuersa numero sacrificia, ita etiam ad diuersa numero Sacraenta, & per diuersas consecrationes, ministros, in diuersis loco, & tempore consecratae. Deinde secundò proponi in eodem loco, altari, aut eidem, aut diuersis sumendas, non est per se spectans ad Sacramentum; sed merè accidentarium, & extrinsecum dependens à solo arbitrio humano: sed vnitatis numerica debet esse ab aliquo per se intrinseco Sacramenti, & non ab arbitrio humano, à quo non dependet Sacramentum in fieri, aut conservari; verbi gratiâ, à Diacono, qui in vnam pyxidem omnes hostias simul conseruandas congerere potest, aut plures eidem sumendas proponere debetque eadem vnitatis permanenter conuenire Sacramento, sicut & significatio: ergo non fundatur in differentia assignata.

Non facit ad vnitatem eiusdem.

Terdiò, à priori nulla particula eiusdem generis ab alia diuersa, integrat cum alia diuersa, aliquid in ratione signi sacramentalis, ex eo quod simul sint loco, aut sumptione magis, quam si essent diuersa hoc modo, neque ambæ sunt partes alicuius tertij, sub quo continetur primo Christus, sicut se habet partes continuatae ad inuicem: ergo non faciunt vnum numero in ratione signi sacramentalis, quod requiritur ad vnitatem numericam Sacramenti; quæ debet desumi ab ipsius, & significatione, quæ constituitur.

Nec vnitatis loci, aut sumptuosa nō facit.

Quartò, hic modus videtur alludere ad vnitatem numericam diuersarum specierum, vt corporis, & sanguinis: sed male, vt patet ex dictis, quia illæ species diuersæ ordinantur ad aliquid vnum integræ quo cumque modo explicitur, quantum ad ipsam significationem, & vim etiam verborum, & consecrationis, & institutionis, & finis; & hoc per se: non ita autem plures species eiusdem generis discontinuae, quæ merè per accidens se habent ad inuicem; & qualibet est totalis in eodem genere, quantum ad significationem, & modum significandi, & neutra significat aliquid, quod est de alterius complemento, aut tertij, quod ad vitamque comparari possit, vt totum ad partes.

Diversitas inter species diuersas, & eandem.

Hinc relictus modus dicendi tertius in ordine apud Suarez, sive proprius sit, sive aliorum, nempe species consecratae sive sunul, sive seorsim positas esse vnum numero Sacramentum, propter vnitatem Christi, qui idem est in omnibus, & cum ipsis speciebus componit vnum Sacramentum. Sed hoc nequit dici, quia alias etiam species diuersæ facerent hoc modo vnum numero Sacramento hac vnitate, quia qualibet continet Christum totum: sed hoc est falsum, quia Ecclesia, & Patres loquuntur de his tanquam diuersis, & ad minimum diuersitas est numericæ sub diuersis speciebus, signis tantum, & non rebus latenter res existentie, &c. in prola Sequentia Missæ. Deinde dato etiam quod Christus componeret Sacramentum, nihil iuuat, quia & species salem integrant Sacramentum, quæ diuersæ sunt: quæcumque autem diuersitas sufficit ad differentiam salem numericam, si est intrinseca: ergo, &c.

23 Secunda sententia.

Neque ratio opposita valet, quia si Verbum diuinum, inquit, assumetur plures naturas humanas, non essent plures homines; sed vnu homo. Respondet negando, assumptum, vt suo loco disseruimus, sed dato antecedente, negatur consequentia intenta, quæ longè recedit: quia qui

Vnitas signifi-

cationis.

Non ab ea sumitur vni-

tatis numeri-

ca.

Fundamen-

tum secunda

sententia rei-

citur.

Concreta sub-

strialia, nu-

merantur.

dicunt non multiplicari concreta substantialia, aut numerari in casu proposito, in eo fundantur, quod suppositum, quod unum est, solum numeratur, & numerari potest in concreto: sed hic Christus, ut contentus sub speciebus, non est Sacramentum, sed signum sacramentale; sed significatum; signum autem est, quod numeratur. Deinde demus Christum integrare Sacramentum, (quod falso est, ut mox videbitur) ipsi non competit tota ratio numerata Sacramenti.

1.ad Cor.10.

Ambros.

Clemens.

Veritas numerica à separacione partium sumenda.

24

Comparatio Eucharistie secundum dignitatem ad alia.

Trident.

adiungit praefatus Author expressit: *Alia, inquit, Sacraenta veracia sunt, quantum est ex se, tamen quandoque non habent effectum suum signatum propter indispositionem suscipientis: istud autem nunquam caret suo signato, &c.*

Qualiter etiam significat?

Secundò, quod adiicit ex 1. Corinth.10. *Omnes unum corpus sumus, qui de uno pane participamus.* Item ex Ambrosio in cap. 10. ad Hebreos; & habetur capitulo In Christo, de consecrat. dist. 2. vbi dicitur unam esse hostiam, & non multas, quam Christus obtulit, & omnes Sacerdotes offerunt. Respondet in primo designari viitatem speciei & repræsentati; non autem illam, de qua est sermo. In secundo loco loquitur Ambrosius similiter respectuè ad plures hostias, quae offerabantur in lege veteri: vnde' de consecrat. dist. 2. cap. In tribus gradibus; dicit Clemens; tot holocausta offerenda esse in altari, quo populo possint sufficere, &c.

Dicendum ergo hanc unitatem sumi à separatis partibus in actu, quia & significatio sacramentalis diversa est in ipsis: diuersa, inquam, numero, & reliqua, quæ ad distinctionem numericam, tam in esse rei, quam Sacramenti, quam cause, & institutionis, per quam habet qualibet particula separata, ut totum Christum significet, & caufer gratiam indépendenter ab alia. Neque hoc tantum verum est secundum rigorem Philosophicum; sed etiam Theologicum: quia veritas Sacramenti, & institutionis Christi spectatur: ut magis patet explicando infra essentiam huius Sacramenti in recto.

c Ex dictis patet quadruplex differentia, & excellencia huius Sacramenti ad alia, &c. Quatuor excellentias huius Sacramenti exponit Doctor; postquam enim præmisit eius definitionem, institutionem, eiisque congruitatem, ac tandem unitatem, subiungit eius dignitatem super reliqua Sacramenta; quæ patet ex can. Nihil, de consecrat. dist. 2. vbi dicitur: in sacrificiis, & Sacramentis nihil esse dignius corpore & sanguine Domini. Trident. *seff. 7. de Sacramentis in genere, can. 3.* Si quis, inquit, dixerit hec septem Sacraenta ita esse inter se paria, ut nullà ratione aliud sit alio dignius, anathema sit. Qui potissimum Canon intelligitur propter Eucharistiam; id est Marginator recte citat prædictum Canonem, *Nihil.* Hæc eadem præstantia ex dictis in initio colliguntur, eamque pluribus epithetis Concilium *seff. 13.* significat: nam cap. 1. *divinum, mirabile, sacrosanctum* appellat: cap. 2. Christum in hoc Sacramento *memoriam fecisse suorum mirabilium;* & velut sui amoris diuitias effudit: cap. 3. supererexit ipsum reliquis, quod ipsum in se sanctitate continet, reliqua autem vim tantum sanctificandi.

Hanc autem dignitatem Doctor ad quatuor capita reuocat.

Primum est: quod in significando sit veracissimum, locutio est comparativa, & respectuè ad alia Sacraenta. Suarez *disp. 39. seff. 2.* hoc ait sano modo intelligendum esse, quia reliquorum Sacramentorum formæ sunt infallibilis in significando, eo modo, quo significant: sed nō est quod scrupulum moueat; hunc enim gradum certitudinis probat Doctor, & differentiam ipsam, quam

*Primum membrum, quod attingit veritatem**formæ sacramentalis in aliis Sacramentis, quan-**tum ad actum primum, & secundum significat**'Trident. *seff. 7. de Sacramentis in genere, can. 6. & 7.***nempe quantum est ex parte Sacramenti, & for-**ma, dari effectum Sacramenti non ponentibus**obicem; & quantum ad continentiam virtualem**semper esse infallibilem: de quo modo significan-**dī plura dicta sunt *dist. 1. quest. 2. & dist. 4. de Baptis-****mo Virginis, quest. 6.* & in hac acceptione non est**comparatio præsens, sed quantum ad veritatem**practicam in actu secundo, quia Sacramentum**coniungitur cum suo effectu in re ipsa, quam**etiam attingit Concilium in dictis Canonibus.**Sumendo veritatem hoc modo, quantum ad cer-**titudinem actus secundi, exedit Eucharistia, ex**ratione præmissa vniuersaliter loquendo; & non**in casu, & circumstantiis determinatis, in quibus**subiectum, cui applicatur Sacramentum, non ha-**bet impedimentum, aut dispositionem, quæ sub-**trahi posset, & à qua dependet ex parte suscipien-**tis, qualiter se habet Baptismus, & Confirmatio**infantum, in quibus semper forma est verax in**actu secundo, quia nulla est dispositio requisita**in illis ad veritatem effectus; in reliquis tamen**suscipientibus adultis, sicut reliqua Sacraenta**verificantur circa subiectum, à cuius consensu,**dispositione, aut statu dependent; & consequen-**ter à libero eius arbitrio, per quod consentiat, vel**disponat se ad gratiam, & effectum sacramenta-**lem, aut susceptionem Sacraenti, quodque ob-**stare potest, inde aliquando subtrahitur effectus**Sacramenti ex obice dissensus, vel totus, vel in**parte ex obice peccati.**Veritas in**atru primo,**& secundo.**Veritas for-**ma quando-**que dependet**à conditione**fallibili.*

Sacramentum autem Eucharistie, & forma eius, tam verbalis transiens, quam realis permanens, non verificantur circa hominem, aut suscipientem: ideoque non dependet ab eius dispositione fallibili. Inter causas autem, & signa practica illud est certius, quod minus suspicere potest à suo effectu. Baptismus infantis est certior in actu secundo, quam adulti peccatoris quoad effectum gratiae, ex hac ratione: ergo, &c. Hic autem gradus certitudinis in Eucharistia præ reliquis sumitur per ordinem ad gratiam subsistentem, & non ad gratiam sanctificantem, quia quoad hanc sicut dignius est Sacramentum, ita conuenit ut maiori dispositione sumatur, & ab existentibus in gratia, id est in hac parte non habet maiorem certitudinem.

Secundus gradus excellentia est, quod hoc Sacramentum realiter contineat suum significatum, alia vero non realiter, sed in virtute tantum & efficacia: Trident. *seff. 13. cap. 3. Commune quidem Eu-*

*charistia cum ceteris Sacramentis symbolum esse rei**sacra, & inservit gratia formam visibilem; verum il-**lud in ea excellens, & singulare reperitur, quod reliqua**Sacraenta tum primum sanctificandi vim habent,**cum quis illis vitiatur; & in Eucharistia ipse sanctitatis**Author ante usum est, &c. *seff. etiam 7. de Sacra-***mentis in genere can. 6. 7. 8.* tribuit illum in modum con-*tinendi sanctitatem Sacramentis: & patet ex defini-**tione Sacramenti in genere, quam tradit Magi-**ster; & ad quam, verbis allatis, alludit Concilium.**Tertius gradus, & quartus patet ex præmis-**sis, & verbis allegatis Concilij, in quibus quartus**gradus**26**Secundus gra-**duis exceil-**sencia in Eucha-**risteria.**Trident.*

Est permanentis.

gradus exponitur. Subiungit autem Doctor con-

gruitatem: vnde Sacramentum sit permanentis:

quia nempe iuxta promissionem Christi: *Vobis*-
cum sum usque ad consummationem facili:congruum
ergo fuit, ut permanentia eius denotaretur signo
sacramento, & visibili, cum ipse secundum mo-
dum naturalem essendi sedeat ad dexteram Pa-
tris; venturus suo tempore in forma visibili ad
iudicium.

27
Consecratio.
Et *vslus Sa-*
cramentii, ad
essentia eius
non spectat.

Negat præterea Doctor hinc consecrationem Sacramenti, aut sumptionem eius pertinere ad essentiam Sacramenti, quamvis in utrisque cum debita dispositione factis conferatur gratia, sed magis in sumptione, quia significat nutritionem spiritualem. An autem conficiunt Sacramentum detur gratia præcisè, quia conficiens est, ex opere operato; an ex opere operantis, non determinat hinc: ad veritatem autem dicti sufficit, ut ex opere operantis conferatur gratia Sacerdoti, in quantum conficit Sacramentum præcisè, quia Sacra-
menta non habent effectum ex opere operato, nisi in quantum applicantur subiecto, in quo est vslus ipsorum Sacramentorum. An autem conferatur gratia eidem, in quantum est sacrificans, id est, conficiens, & offertens sacrificium ex opere operato, dependet ab effectu Eucharistia, quia est sacrificium. Pro nunc referatur in suum locum, supponit non dari nisi imperatoriè, & non immediatè gratiam sanctificantem per sacrificium: quia dare gratiam sanctificantem immediate, & ex opere operato spectat tantum ad Sacra-
menta, quae ad sanctificationem hominis primariè sunt instituta: sacrificium vero ad cultum Dei.

Hæc litera, sicut & responsio ad argumenta, ad ad primum, secundum, & tertium, cum interrogacione duplici incidenter subiuncta, & response ad utramque. Item definitio præmissa Eu-
charistia docet, in quo consistat Sacramentum in recto: quod solùm superest explicandum in hac questione, nam reliqua patent ex dictis hinc: & in dist. 1. quest. 4. & 5. de efficacia Sacramenti in genere. Antequam autem probemus sententiam Doctoris, expedit proponere aliorum sententias, & que discutere.

28
Contraria
de essentia
Sacramentii
in recto.

Prima opinio
relicta.

Prima refertur dicere Sacramentum consistere in ipsa gratia inuisibili. id est, Christum ut presentem esse Sacramentum: hanc imponit Sotus VValdensi tom. 2. de Sacram. cap. 21. quam tamen non defendit, si rectè inspicatur, ut bene notauit Vasquez, neque subsistit, quia ex communi Patrum, & Theologorum, Sacramentum deber esse sensibile, per se loquendo de Sacramento strictè sumpto: quod de Eucharistia tanquam commune sibi, & reliquis docet Trident. sess. 13. cap. 3. in principio, applicans ei definitionem Sacramenti vulgarem, & à Magistro traditam.

29
Seconda opini-
o.

Impugnatio
seconda opini-

Responso.

Secunda sententia est, essentiam Sacramenti consistere in sola forma verbali consecrationis: tribuitur Marsilio in 4. quest. 1. art. 1. & quest. 6. art. 2. & D. Thomæ in hac distinctione quest. 1. art. 1. Hæc etiam non subsistit loquendo de forma constitutiva Sacramenti, quia ex communi Theologorum, & Trident. loco citato, Sacramentum hoc est permanentis; & tota sessio 13. de ipso ut aliiquid permanentis est, agit, sicut & sess. 21. ergo nequit constitui per verba, quæ transiunt, facta prolatione, & remanente Sacramento. Dices formam inanere moraliter tanquam in effectu, in ipsis speciebus consecratis; sicut consensus præteritus manet in dormiente, verbi gratiâ, consensus ma-

trionalis, qui semper manere dicitur. Contra, *Replica.*
moralis tantum existentia non est existentia physica, & sacramentalis, seu sensibilis signi, qua signum est: ergo non sufficit talis existentia forma ad constituendum Sacramentum sensibile permanentis.

Confirmatur, quia absolutio præterita sacramentalis, & forma Baptismi collati sic etiam possent dici existere, quia perseuerat eorum effectus, nempe gratia, vel character: sed hoc est falsum (loquendo de existentia eatum sacramentali) & à nomine adhuc receptum; alijs verum esset dicere, quod Baptismus non sit transiens, aut transactus, sed nunc esse, sicut dicitur quod Eucharistia manet facta consecratione: ergo talis existentia forma consecrationis non sufficit, ut dicatur Eucharistia nunc esse, quantum ad rationem Sacramenti sensibilem, & permanentem. Neque instantia allata facit ad propositum, quia consensus præteritus non retractatus manet in habitu, & in vinculo, quo inducit ex lege, neque aliter dicitur manere in seipso, sed in effectu: sic etiam reliqua omnia Sacra-
menta, quæ in vslu consistunt, manent etiam in suo effectu, quamdiu effectus manet: sed illa non est existentia Sacramenti, quæ requiritur ad vslum, & applicationem, & efficaciam eius, sed existentia realis eius, & successiva, si est transiens, vel tota simul, si est permanentis, ut est Eu-
charistia.

Dices, forma Baptismi dicitur esse, quando etiam proferuntur ultima verba eius, & continuari materia, quamvis materia non sit hinc, & nunc physice, sed antecellit, vel subsequitur, & quamdiu manet aliqua pars Sacramenti, dicitur ipsum Sacramentum esse: ergo similiter in proposito sufficit, quod species manent; quamvis forma præcesserit, ad hoc ut dicatur ipsa forma inanere, vel certè Sacramentum manere consistens ex forma. Contra, ad existentiam successivi sufficit, ut aliqua eius pars existat, quia aliter existere nequit, ut est Sacramentum, quod est in vslu tantum, & quod componit ex successu tanquam partibus, materia scilicet & forma, inter quas sufficit continuatio moralis, sicut integrant vnum tan-
tum morale, & ex instituto: sed Eucharistia est permanentis: ergo exigit ut secundum omnes par-
tes simul existat: ergo nequit consistere in aliquo successivo, tanquam formalis totali constitutiva, neque tanquam partialiter constitutiva: quia suc-
cessivum, & permanentis nequeunt vnum compo-
nere in esse signi permanentis, aut successivi, realis, & sensibilis, quia nequeunt simul esse, aut sim-
ul causare, quod requiritur ad signum præci-
cum: quod amplius declarabitur respondendo ad fundamenta huius opinionis.

Obiicies primò, Florentinum in Decreto unio-
nis, vbi dicit Sacramentum in genere perfici ex
tribus, rebus, ut materia; verbis, ut forma, & per-
sona ministri intendenter facere, quod facit Ec-
clesia. Respondeatur, ut dictum est dist. 3. quest. 2. &
fusius ibidem explicatum est, materiali & for-
mati sumi secundum proportionem, & non se-
cundum rigorem. Ad propositum sumitur for-
ma, ut comprehendit tam effectuam, quam con-
stitutuam, quam etiam determinatiuam per modum
circumstantiæ tantum, & fundamenti signifi-
cationis sacramentalis, prout explicat Doctor
definitionem Baptismi traditam à Magistro, &
definitionem Confirmationis dist. 7. quest. 1. For-
ma verbalis Eucharistia se habet, ut effectuam,

Corformatio.
Existentia
moralis non
constituit si-
gnum sensi-
bile.

Existentia
causa non est
existentia ef-
ficiens.

Responso.

Impugnacio.
Existentia
successivi.

Existentia
permanentia.

Responso ad
argumenta.
2. sive.

Ad primum.

Quomodo se
habet firma
Eucharistia.

Forma est effectiva huius Sacram.

& conuersua est panis, & vini in corpus, & sanguinem, non verò vt constitutina: unde idem Cöcilius de hoc Sacramento: *Forma, inquit, huius Sacramenti sunt verba Saluatoris, qui hoc conficit Sacramentum; nam ipsorum virtute substantia panis in corpus, & substantia vini in sanguinem convertuntur,* &c. Forma ergo sumitur secundūm causalitatem, vt effectiva est Sacramenti: ita etiam Ambrosius lib. 4. de Sacram. & Trident. sess. 13. cap. 4. Sed cap. 3. docet nostram sententiam statuens differentiam inter hoc, & reliqua Sacraenta in eo, quod reliqua habeant vim sanctificandi tantum in vsu, hoc autem continet ipsam sanctitatem, seu auctoren eius in esse, & ante vsulum: ergo oportet id quod continet hanc sanctitatem per modum Sacraenta, permanere in esse, quod nequit dici de forma consecrationis, quæ perinde est in vsu transeunte, sicut & reliqua Sacraenta. Pater etiam ex aliis locutionibus, quibus dicit adorari, seruari, deferri, in processionibus, &c. quæ nequeunt intelligi de constituto per formam transiuentem, neque vt tota ratione Sacraenti, neque vt parte eius: quia causa, & effectus, seu signum, & signatum nequeunt complete eandem rationem signi sensibilis, & sacramentalis, vt contra alios dicetur.

31
Secunda ob-
iectio.

Oibiies secundò illud est Sacramentum, quod est signum, seu effectuum sui signati, sed hoc tantum competit formæ verbali, & non speciebus, quæ non efficiunt Sacramentum, aut rem Sacraenti, quæ est præsentia sacramentalis: ergo, &c. Respondetur negando Minorem, quia species consecratæ per assistentiam Dei habent virtutem conservatiuam sui signati præsentis: tamdiu enim manet, quandiu species conservantur sine corruptione; virtus autem conservatiuam reducit ad idem genus, ad quod reductur consecratio, & conuersua; ex efficacia ergo consecratio per assistentiam Dei fit præsens Christus sub speciebus, ex efficacia specierum cum eadem assistentia conservatur præsens; & sic species sunt signum efficax continuata præsentia.

Responso.

Contrà eadem est efficacia hinc inde, & idem modus causandi per signum sensibile, & idem modus significandi præsentia Christi, quia verba significant practicè præsentiam Christi, & absentiam panis, & vini per conuersiōnem eorum in corpus Christi, & separationem etiam specierum: neque species sunt signum præsentia Christi, nisi quæ connotant verba, per quæ sit præsens: ergo non est maior ratio, cur dicatur species Sacraementum, quam ipsa verba.

Responso.

Respondetur negando consequentiam: ad antecedens respondetur Christum, vt permanenter præsens est, ex institutione peculiari huius Sacraenti esse signatum sacramentale, quia ille est finis intrinsecus institutionis, & vsus ipsius Sacraenti. Hanc autem præsentiam habet per species tantum, quæ sunt signum practicum modo dicto, & vtterius demonstratiuum præsentis, quod requiritur ad omnem vsulum huius Sacraenti. Supponunt autem ipsam præsentiam in fieri per consecrationem, & verba, quia confessio Sacraementorum debet fieri ex communi institutione, & lege, per ministros visibiles Ecclesie, & orumque verba, tum quæ Sacraumentum est, tum quæ sacrificium est.

Hoc autem consecratio, quia est in vsu, & transiens, nequit esse proportionata institutioni particulari, & vsui huius Sacraenti: tum quia

permanens est Sacraumentum; tum etiam, quia in consecratione, quæ perficitur in materia extinseca, circa quam per solam conuersiōnem eius in terminum ad quenam, & non applicatur ad aliquod subiectum humanum sanctificandum per vsulum Sacraenti, nequit consistere ratio formalis Sacraenti, de cuius essentia est, vt possit sanctificare, & dare salutem, dum est: & secundūm eandem rationem formalem suam constitutiuam, sui, inquam, & sensibilem, applicari posse ad effectum sanctificationis per gratiam; & vt contingit in aliis Sacraementis, quæ sunt in vsu, & secundūm rationem formalem applicantur personæ, in qua causant sanctitatem: hoc nequit conuenire formæ verbali Eucharistia; ideoque nequit esse, aut spectare ad constitutionem ipsius Eucharistia, quæ Sacraumentum est, & in esse Sacraenti applicabile ad vsulum sanctificationis. Signum itaque practicum, quod constituit sacraumentum ex ratione sua, debet esse applicabile ad effectum sanctificationis, cùmque posse causare, vt proximè applicatur; hoc, inquam, nequit conuenire formæ verborum, neque ex vi sermonis, qui completeret circa materiam extrinsecam homini sanctificando, neque ad modum, quo hoc Sacraumentum sanctificat per modum nutrimenti continentis cibum, & potum: ex quo sequitur principale intentum contra præmisam sententiam. Et responderetur obiectio, quia licet cætera conueniant, deest hoc quod ad significationem sacramentalem exigitur, & constitutionem Sacraenti.

Meritò ergo Doctor asserit in litera, §. Ultima differentia, &c. vsulum formæ verbalis esse viam ad Sacraumentum, non Sacraumentum ipsum, aut aliiquid constitutiuum eius: quem sequitur Gabriel, Sotus, Vasquez *infra* citandus.

Hunc tamen modum non approbat Suarez, quia esse viam ad Sacraumentum magis competit ipsi consecrationi, quam formæ: sed responderetur quando Doctor dicit formam esse viam ad Sacraumentum, comprehendit ipsam consecrationem, & prolationem formæ; loquitur enim de forma, vt est in vsu, prout loquitur Tridentinum, & cæteri Doctores de aliis Sacraementis per differentiam ad hoc Sacraumentum, quod illa vt sunt in vsu habent vim sanctificandi; vsus autem ille, quia est successivus per fluxum, & motum, appellatur commode via in terminum, quia est dispositio necessitans ex pacto Dei ad terminum, vt ponatur à causa principali physicè: ad differentiam autem actionis rectè potest dici via in terminum, & dispositio ad ipsum, confessio Sacraenti, sicut consecratio Eucharistia, quod non tollit à Sacraemento, aut à forma consecrationis causalitatem ipsi competentem in genere instrumenti: non loquitur ergo Doctor de forma absolute, & quasi in actu primo, sed de vsu formæ.

Respondeo ergo ipse Suarez portius dici debe-
re esse formam extrinsecam, & efficientem Sa-
craementi: sed hæc responsio, vt iam annotauimus, non facit ad propositum difficultatis, quia Do-
ctores loquuntur de forma, vt est in vsu confe-
randi, seu vt annexa est ipsa consecratio, quæ est efficientia Sacraenti, vel Sacraumentum in fieri,
& terminatur ad Sacraumentum in fieri, de qua ef-
ficiencia querunt, an sit significatio practica sa-
cramentalis, seu per modum Sacraenti. Respon-
det secundò, quod sit actio sacrificandi, seu con-
fessio sacrificij in cultum Dei: verum licet sit hoc
verum: non est tamen adæquata consideratio rei,
quia

*Quare exclu-
duntur forma
verborum ab
essentia.*

32
*Forma est via
ad Sacra-
mentum.*

*Prima respon-
sio Suarez
impugnat.*

*Seconda si-
militer voi-
ciatur.*

quia non solum institutum est hoc per modum sacrificij, sed etiam Sacramenta, quæ sunt diversæ rationes, ut cadunt sub intentione, & in institutione Dei: ergo sicut verba consecrationis ordinaria sunt, ut cadunt sub intentione Dei institutus Sacramentum, eadem verba ordinantur ad conficiendum Sacramentum. Consequentia patet, quia licet illæ intentiones respiciant eandem materiam, non confunduntur, neque subordinantur sibi inuicem, & respiciunt diuersos fines: ergo fortia, ut est medium respectu virtusque, æquè primò etiam ordinatur ad utrumque finem; & non per aliquam subordinationem, quâ primò ad unum, secundò ad alterum ordinaretur, quasi secundariò intentum, quia inter media, quæ sunt ad finem ex sola voluntate institutus, nulla est subordinatio, quando inter ipsos fines, atque intentiones non est talis subordinatio.

In proposito autem non id est Sacramentum Eucharistia, quia est sacrificium, aut econtrâ, sed æquè primò utrumque ratio intenditur: sicut si quis emat equum, & ad arandum, & ad veturam, utrumque finem per se primò intendens, emptio, & commutatio pecunia non magis primò ordinatur ad arationem, quam ad vecturam; ad utrumque autem æquè primò, & per diuersas intentiones non subordinatas ordinatur, quarum qualibet independenter ab altera, sufficeret ad computationem, & determinaret faciendam simpliciter: quia sufficit diuersa, & non subordinata proportio medij ad utrumque finem, ut eligatur diuersa ordinatione ad utrumque: ita in proposito contingit, considerando voluntatem Dei ex modo nostro concipiendi, ut transit in diuersa obiecta, vel in idem secundum diuersas rationes non subordinatas, neque formaliter sibi inuicem communicantes, quasi una formaliter aliam includeret, qualis est ratio sacrificij, & Sacramenti, & utriusque confœctio.

Præfatus autem author videbat in eo vim facere, quod sacrificium in vñu consistat, Sacramentum vero sit permanens: sed hæc consideratio non est plena huius mysterij, quia & potestas ordinis in ministro ad utrumque conficiendum ordinatur, & materia, & forma, & institutio utrumque etiam respicit: si enim consecratio haberet tantum vim oblationis, non rectè diceretur panis, & vinum esse materia Sacramenti, prout Concilia, Patres, & Doctores afferunt, quod indubitate est. Dicendum ergo, quod sicut ad sacrificium exigitur consecratio, tam corporis, quam sanguinis scorsim, ex vi verborum, ad significandum sacrificium cruentum, in quo immolatus est Christus per separationem sanguinis à suo sacraeo corpore, ita non minus id requiri ad Sacramentum, quod institutum est per modum completi nutrimenti, & conuiuij ex cibo, & potu, ut corpus sub specie panis per modum cibi, sanguis sub specie vini potabilis scorsim sumerentur, & conficerentur: quod & Tridentinum, & communiter Patres, ac Doctores statuunt, explicantes materiam, formam, institutionem, finem, & congruentiam institutionis; benè ergo Doctor cum reliquis docet consecrationem esse viam ad Sacramentum.

Possunt extrema hæc conciliari commodè, dicendo: Eucharistiam habere duplē rationem, aliam in fieri, & sic constitui intrinsecè per for-

main verborum, aliam in facto esse; & ut est Sacramentum permanens: & sic forma eius sunt species: & in re ipsa non erit differentia, & ad rationem superiori datam, quâ negatur consecratio esse signum sacramentale, quia nempe non potest applicari ad causandam gratiam proxime: respondetur, quod proxime causat gratiam substanden, remotè vero gratiam sanctificantem; eo modo, quo aliqui docent characterem causare gratiam Sacramenti, cuius est, recedente fictione. Quod sufficit ad efficaciam ipsius Sacramenti saluandam, etiam in ordine ad effectum gratia in eo casu.

Tertia sententia principalis est, essentiam huius Sacramenti esse compositam ex speciebus, & sanguine ac corpore Christi, ac proinde corpus Christi pertinere ad constitutionem Sacramenti in recto. Catur pro hac D. Thomas in hac dist. quæst. 1. art. 1. quæstiuncula ad 2. Bonaventura in expositione literæ Magistri Capreolus, sed non recte, quia hæc sententia inuenta est à modernis scriptoribus, ut quasdam Patrum locutiones saluent, quæ compositionem denotant inter species, & res substratas, ex quibus etiam hæc sententia ab ipsis probatur: eam tenet Alanus lib. 1. de Eucharistia, cap. 3. 4. & 5. citatur Claudio Sanctes, sed neque expressè videtur eius opinionis: quam tamen docent ex professo Suarez dist. 4. 2. fœt. 3. & Valsquez dist. 1. 67. cap. 5.

Contra hanc sententiam primò, definitio Sacramenti, supra assignata repugnat Christo, ut est sub speciebus: ergo nequit integrare, aut compondere rationem huius Sacramenti in recto. Antecedens patet, quia Sacramentum est res sensibilis per se, ut dist. 1. quæst. 2. iuxta communem doctrinam, & definitionem traditam constat, quæ est etiam Tridentini fœt. 1. 3. cap. 8. commune, inquit, hoc quidem est sanctissima Eucharistia cum ceteris Sacramentis symbolum esse rei sacre, & inuisibili gratia formam visibilem, verum illud in ea excellens, & singulariter reperitur, quod reliqua Sacraenta tunc primum sanctificandi vim habent, si quis illis visitat, ut in Eucharistia ipse sanctitatis author ante usum est. Et infra: Et semper hac fides in Ecclesia Dei fuit statim post consecrationem verum Domini corpus, verisque eius sanguinem, sub panis, & vini specie, una cum ipsis anima, & diuinitate existere, &c.

Ex quibus probatur antecedens, esse symbolum rei sacre, & esse formam visibilem gratia inuisibili, in quibus consistit definitio Sacramenti, est commune Eucharistia, cùm aliis Sacramentis: at aliis hoc competit ratione materia, & formæ verbalis, & quæ sunt signa sensibilia distincta à suo significato: ergo & Eucharistia eodem modo, & gradu conueniunt. Probatur consequentia, quia gratia inuisibilis, cuius forma visibilis est Eucharistia, res sacra, cuius est symbolum, est ipse Christus, ut præsens est: loquitur enim Concilium de Eucharistia, ut est Sacramentum substantis, & permanenter includens suum signatum sacram, & gratiam inuisibilem ante usum, in quo distinguitur ab aliis Sacramentis, quæ in vñu tantum continent virtutem sanctificandi, ut patet ex verbis sequentibus, in quibus hæc differentia tantum ponitur, tanquam particularis huins Sacramenti ab aliis: sed hæc id est, symbolum, & forma visibilis distinguuntur expressè à Concilio, & necessariò distinguenda sunt à gratia, & re inuisibili, quia Christus in Eucharistia non est symbolum, aut forma visibilis sui ipsius, neque integrat

34
Tertia opinio
principalis
proponitur.
D.Thom.
D.Bonavent.
Capreolus.

Alanus.
Claudius.
Suarez.
Vasquez.

35
Impugnatur
predicta sent.

Christus non
species ad co-
stitutionem
Sacramenti,
quâ Sacra-
mentum est.

Differentia
Eucharistia
ab aliis Sa-
cramentis.

Signum, seu
forma dislin-
guunt à re
signata.

integrat tale symbolum; sicut nec vnum correlatiuum est de constitutione, aut integritate intrinseca sui correlatiuum, ergo Concilium loquitur de ipsius speciebus præcisè, distinguens signatum, & signum permanens, formam visibilem, & gratiam inuisibilem à se inuicem, sicut in aliis Sacramentis distinguuntur.

Differentia enim, quæ est specialis huius Sacramenti, non est distrahens rationem communem Sacramenti, sed perficiens, quod manifestum est ex Concilij verbis: *At in Eucharistia, inquit, ipse sanctitatis author ante vsrum est, &c.* nempe res facta in symbolo, gratia inuisibilis in forma visibili realiter, formaliter, permanentes scilicet, non verò in virtute tantum, & in vsu, sicut in aliis Sacramentis. Sed respondent aduersarij esse Christum in Eucharistia, sicut pars est in foto, & anima in homine.

Sensus Thonini us.

Prædicti in reatu Christi.

Communio sub una specie.

Contrà, hæc interpretatio arguit Concilium de processu æquinoco, & vitorio, & tollit comparationem Eucharistia ad alia Sacraenta institutam, secundum quod conueniunt: comparantur enim ad inuicem, & quæ signum sunt, & in modo, quo continent sua significata sacra secundum conuenientiam, & differentiam assignatam, & dicit in Eucharistia contineri Christum ante vsum. Intelligit ergo per modum signati præsentis, & demonstrati, quod non competit aliis Sacramentis, quam præsentiam in verbis sequentibus explicat per existentiam sub speciebus, tanquam sub signo sacramentali scilicet, ut patet c. i. quo explicat realem præsentiam: *Docet sancta Synodus, &c. post panis & vini consecrationem Dominum nostrum Iesum Christum, &c. verè, realiter, ac substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium contineri, &c. & infra dicens non repugnare mysterium, nempe Christum secundum modum naturalem essendi, esse in celo, & secundum præsentiam sacramentalem esse in variis locis; declarat modum hunc existendi respectuè ad species, seu Sacramentum. Sacramentum, inquit, præsens sua substantia nobis adsit, &c.*

Et hoc sensu intelligendi sunt canon. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 8. Concilij, qui dicunt Christum in Eucharistia contineri, & less. 21. cap. i. primò dicit non obligari fideles laicos, & clericos non conficientes, ad Eucharistia Sacramentum, sub vtraque specie sumendum; & subiungit, alterius speciei communionem ad salutem sufficere, quo in loco sumit synonymum Sacramentum Eucharistia, & ipsas species, vt denotant illa verba: *Sacramentum Eucharistia, sub vtraque specie, &c. & illa: Quin illas alterius speciei communionem, &c. deinde subdit rationem: Nam est Christus Dominus in ultima Cena, venerabilis hoc Sacramentum, in panis, & vini speciebus instituit; &c.* Et sic eodem, & sequenti capitulo vtramque speciem pro Sacramento exprimit. Et less. 22. cap. i. docet sub symbolis panis, & vini Christum dedisse corpus, & sanguinem Apostoli; distinguit ergo illud, quod est signum, & Sacramentum, ab ipso corpore, & sanguine.

Secundo, ita canit Ecclesia in sequentia Missæ: *Fractio demum Sacramenta, ne vacilles, sed memento tantum, esse sub fragmента, quantum tato regitur, &c.*

Fractione autem est specierum, non contenti, vt patet ex sequenti: *Signi tantum fit fractura, quæ nec statim, nec statim signati minuitur.* Huc spectant locutiones Patrum, quæ pluraliter agunt de hoc Sacramento, vt supra significatum est. *Sacramenta que sumptissimæ, in Collecta Missæ. Africanum cap. 3.*

Carthaginense III. cap. 24. & 25. Author sermo-
mis de Cœna Domini apud Cyprianum. Ambro-
sius lib. 5. de Sacram. cap. 1. in capitulo Sacramenta,
cap. In Sacramentis, cap. Comperimus, de consecrat.
diss. 2. Hæc autem pluralitas locutionis nequit
fieri ad signatum, quia idem Christus totus est
sub alterutra specie: idem habet Tertullianus
contra Marcionem lib. 1. cap. 14. Alexander I.
epist. 1. cap. 4. Ignatius in epistola ad Smyr-
nenses.

Item, in capitulo *Ego Berengarius*, dicitur post consecrationem non solùm manere in altari Sacramentum, sed etiam ipsum Christum. Capitulo, *Cum Marthe*, de celebrat. Missarum, dicit Pontifex tria discerni in hoc mysterio, nempe Sacramentum tantum, quæ sunt species; rem, & Sacramentum simul, vt corpus Christi, &c. rem tantum, quæ est gratia, quam in sumptione causat: quam doctrinam tradit Magister in hac distinctione, & reliqui Sententiarj antiqui in eadem distinctione. Hugo de sancto Victore tom. 3. lib. 2. de Sacram. part. 8. cap. 7. vnde in Canone: *Hoc est, de consecrat. diss. 2. vocatur corpus Christi res Sacramenti: & subdit: Conscitur, inquit, sacrificium Ecclesiæ duobus, Sacramento, & re Sacramenti, id est, corpore Christi, & cap. Nos autem, &c. in specie panis & vini, quam videmus res inuisibilis, id est, carnem, & sanguinem honoramus, &c.* Plura alia adferri possunt, qua rationem Sacraenta attribuunt solis speciebus: & hoc variis in locis docent authores, qui scripserunt contra Berengarium, vt Lantfrancus, Algerius, & alii, & vniuersim antiqui Scholastici hoc genus compositionis ignorarunt, qua corpus Christi cum speciebus componeret aliquid, quod in recto supponeret pro Sacramento propriè dicto. Si autem sermo esset de Sacramento, vt est res, & Sacramentum simul, non est differentia, neque etiam, si dicatur res huius Sacramenti significare Christum, secundum modum naturaliè essendi, quem habuit in sacrificio incruento.

Tertiò, ratione impugnatæ prædicta sententia, species cum contento nequeunt simul facere vnum constitutum, & compositum, nisi interueniat unio requisita, vt admittunt præfati authores interuenire: sed hæc nequit esse per modum unionis materiæ, & formæ, quia nequeunt species, & contentum habere proportionem requisitam. Dices esse partes integrantes vnum: contrà, vel integrant vnum sensibile, vel non; priimum dici nequit, quia corpus Christi, vt est in Eucharistia, non est sensibile, nisi per species, ac proinde nihil in esse sensibilis potest addere speciebus: si non integrant aliquod vnum in esse sensibili iam non componunt Sacramentum, quod nequit componi proxime, quæ Sacramentum, nisi ex sensibilibus per se.

Præterea, signum quod est Sacramentum, est practicum signum, quæ est Sacramentum nouæ legis, & distinguitur a Sacramentis veteris legis, vt suo loco dictum est ex Florentino, & Tridentino: ergo quidquid componit Sacramentum, quæ Sacramentum nouæ legis, debet necessariò compонere ipsum in esse signi practici, & causa sui effectus: sed nequit hæc causalitas, aut integratio saluari in proposito, quia licet respectu sanctificationis gratia possit saluari; tamen primaria consideratio huius Sacramenti est esse permanentis: ac proinde Tridentinum hanc differentiam eius statuit ab aliis, c. 3. sed hac ratione nequit intelligi, quomodo

Catil. III.
de Cœna
Dom.
Ambrosius
de conf. d. 2.
Tertullian.
Alexand. I.
Ignatius.

Sacramen-
tum tantum res,
& Sacra-
mentum.

Magister,

Species non
componunt
cum consisto.

Responso.
Impugnatio.

Sacramen-
tum debet esse si-
enum practi-
cum.

Ex quibus
confituntur.

quomodo contentum integrate possit signum practicum, aut scipsum cauſare, quia neque species, neque scipsum cauſat ex instituto, vt competit Sacramento: sed econtra species cauſant ipsum conseruando: ergo non integrat cum speciebus Sacramentum propriè dictum, niſi vt signatum requiritum, & relatum ad species, vt ad Sacramentum, & signum: hoc autem non est constituere propriè dictum Sacramentum, neque integrare sub ratione praefixa Sacramenti, niſi quis velit invertere proprietatem, & vſum loquendi, atque adeo rem ipsam, que est ratio, & definitio Sacramenti, vt accipitur in scholis.

Responsio a-
tiorum.

Impugnatio.

*Ratio ex sen-
ſu non com-
paris abſen-
tiā p. 2.*

Aliqui dicunt facere vnum per modum subiecti, & accidentis, habitus & habituati, loci & locati: sed neque haec responsio in re quidpiam ponit, quod natura huius mysterij quadrat. Primo enim species nequeunt se habere, vt forma accidentalis niſi respectu subiecti, quod nequit esse Christus indiuisibiliter existens, & aliaſ incapax talium accidentium: demus etiam oppositum, subiectum, & accidentis, licet in esse entis faciant vnum; tamen in esse sensibilis non componunt vnum loquendo de subiecto substantiali: vnde in hoc mysterio oculus, & intellectus lumine naturali non discernit absentiam substantia panis, & vini; cognosceret autem, si substantia in esse sensibili aliquid superaddederet accidentibus: sed quidquid componit Sacramentum, quæ Sacramentum est, deberet in esse sensibili aliquid superaddere, alias nihil faceret ad significationem, vt ratio partialis eius.

Perinde reiiciuntur reliqua exempla, quia neque habituatum, componit habitum in esse habitus, neque locatum locum in esse loci: ergo neque signatum signum in esse signi; aliaſ eodem modo diceretur effectus omnium Sacramentorum componere ipsa Sacramenta in esse Sacramenti, quod nemo hačtenus dixit: neque video cur res Sacramenti diceretur magis componere cum speciebus aliquod vnum in esse Sacramenti, quam econtra Sacramentum aliquid cum re in esse signati: quia eadem est oppositio hinc inde, & in agis ordinatur Sacramentum ad rem Sacramenti, vt ad finem, quā econtra res ad Sacramentum.

Respondeo ergo Suarez Christum, vt est in Sacramento, esse formam huius Sacramenti, id est, speciem, quia est nobilior, & quia est virtus ipsatum speciem, sanctificans ipsas sicut verbum sanctificat naturam assumptam: & sicut contritio comparatur ad confessionem, vt virtus sanctificans ipsam, licet confessio dolorosa sit materia Sacramenti. Contraria, primū ostendi deberet ratio compositionis; deinde laborat responsio in æquiuoco, licet enim Christus sanctificet species, sanctificat tantum per modum signati præsentis, & contenti realiter sub speciebus, quæ est sanctificatio formalis in ordine ad cultum, & adoratio nem: non sanctificat autem per modum efficientis (& sic non est virtus) sed haec sanctificatio specierum fit per consecrationem, vt per se notum est, quæ fit ipse Christus præsens, & species separatae, & continentis Christum. Si autem loquamur de sanctitate conueniente speciebus per modum rationis causandi practicæ, siue ipsam gratiam sanctificantem, siue Christum, vt contentum sub speciebus permanenter conseruando præsentiam sacramentalem, utraque sanctificatio competit speciebus per assistantiam, & institutionem Dei, & Christi, quia author est Sacramentorum, & cau-

38
*Responsio
Suarez.*

Impugnatio.

*Quomodo co-
tentum san-
tificet spe-
cies.*

*Vnde est vir-
tuſe ſpeciebū.*

ſa meritoria, in cuius virtute cauſat suum effectum, quia agunt ut cauſa instrumentalis, cum subordinatione ad cauſam principalem, à qua solū participant actionem, & virtutem suo modo.

Christus autem, ut sub ſpeciebus est, neque est cauſa principalis, neque etiam ipsa assistantia, aut institutione recepta in Sacramento, que est ratio, seu virtus, à qua est actio Sacramenti, &c. Si ergo loquamur de ſumptione Sacramenti per modum cibi & potus, illa est eius vſus, & non Sacramentum, & ut infra dicemus, competit etiam ex parte rationis ſpecierum non præſcindendo eos à signato; à quo non poſſunt separari, licet diuerſa fit ratio vnius, & alterius.

Si vero loquamur de ratione conſeruandi Christum, vt est res sacramentalis, ſic Christus non conſeruat, neque est virtus conſeruandi ſe, ſed conſeruatur per assistantiam Dei, & institutionem, vt dictum est: imd, neque talis conſeruatio est à Christo etiam moraliter, ut est ſub ſpeciebus, ut pater ex dictis, minus autem eidem competit, vt ſit ab eo realiter & physice: ergo nequit comparari ad species vt forma, & virtus ſanctificans hoc modo, & quæ ſunt Sacramentum, id est, ſignum practicum ſub qua ratione compoſitio admittitur, vel adſtruitur ab authore præfato.

Exempla autem adducta nihil conuincent, quia ſanctificatio naturæ aſſumptæ per verbum est formalis, quoquæ modo explicetur, & aequiparatur ſanctitati ſpecierum in ordine ad cultum, & adorationem, non autem ſanctificatio ni carum ſecundum alios gradus quos declarauimus, quorum ultimus ſpectat ad eſſentiam Sacramenti, eiisque compositionem, cāmque non habet à ſignato.

Quod additur de contritione falſum est, quia magis per ſe exiguit confeffio ad Sacramento Pœnitentia ex propria institutione Sacramenti, quām contrito; licet haec etiam connumeretur ut necessaria, & tanquam pars diuerſa Sacramenti: contritio enim fuit ſemper necessaria, & de communi lege in omni ſtatu naturæ lapsæ, in adulto peccante mortaliter ad remissionem peccati: ut patet ſeff. 14. Trident. cap. 1. & 4 ſeff. 6 cap. 6 & 16. requirebatur enim retractatio peccati ad remifionem, & condonationem eius obtinendam: & hunc modum habet contritio etiam in Sacramento (vt patet ſuo loco) ſed confeffio requiriatur ex ſpeciali institutione huius Sacramenti in forma iudiciali, & ad informationem iudicis, quod ipſi confeffioni, ut condiſtinguitur ab aliis partibus, competit: vt patet cap. 5 ſeff. 14. Trident. non ergo in virtute contritionis habet effectum, ſed ex institutione dicta, & quæ eleuatur virtute clauis, licet requiratur etiam contritio, ut compars, & merē per modum diſpositionis.

Vltima ſententia est communis antiquotum, quam docet Doctoſ locis allegatis, nempe, Sacramento in recto eſſe ipſas species: eam docet Magister Hugo, & alij citati ſupra, & vetus author Altercationis Ecclesiæ cum Synagoga cap. 8. & manet probata ex dictis: ſuperest tantum, ut repondeamus ad fundamenta prioris ſententia.

Obiicies primo, loca plurima Patrum, in quibus prædicatur de hoc Sacramento in recto, corpus, & ſanguis Christi: ergo ſpectant ad Sacramento in recto. Antecedens patet ex Theodo- reto

*Species cauſa-
nt gradi.*

*Christus or
ſignatum non
conſeruat
ſpecies.*

Exempla.

*Cultus Sa-
cramenti ex
commodo eſſe.*

*Altiter contri-
tio, & confef-
ſio ſpeciali ad
pœnitentia.*

*Confeffio ex
ſpeciali inſtru-
tione re-
quifita.*

*Sententia eſ-
ſum, quæ
eſt Doctoſ.*

41

Theodo-
reto

Iustinus.

rero in *Dialogis dialogo 3*, vbi citat haec verba Ignatij in epistola ad Smyrnenses: *Eucharistias, & oblationes non admittimur*, quod non confiteantur *Eucharistiam esse carnem Salvatoris Iesu Christi pro peccatis*, qua pro peccatis nostris passa est, quam Pater sua benignitate suscitauit, &c. Iustinus in *Apologia ad Antoninum Imperatorem*: *Alimentum hoc appellatur Eucharistia, neque ut communem panem ista sumimus: sed quemadmodum per verbum Dei caro factus Christus Iesu servator noster, & carne & sanguinem salutis nostra causa habuit: ad eundem modum etiam eam alimoniam, &c. Incarnati illius Iesu carnem, & sanguinem esse buiis edocet*, &c. Patet etiam ex forma consecrationis, & ex *Ioannis 6. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita: ergo corpus, & sanguis constituant Sacramentum*.

Ioan. 6.

Vnde predi-
catur conten-
sum de spe-
ciebus.

Respondeatur negando consequentiam, neque antecedens quidpiam probat, quia si loquamur in rigore logico, pars in abstracto non praedicatur de toto: ad saluandum ergo vigorem, & veritatem locutionis tam Patrum, quam Scripturarum non conductit compositione dicta, sed magis eam eneruat: verum secundum usum sermonis magis saluatur proprietas locutionis, sumendo signum pro signato, pro quo natum est supponere, & sumi, & maximè quando est signum demonstratum, quod nequit à suo signato diuidi, aut separari. Rectè enim dicimus, video Petrum, video panem, quamvis visio non extendatur ad substantiam subiectam, aut contentam, sed ad sola accidentia, quæ prò ipsa supponunt: sic *Lucæ 22. Hic Calix nouum Testamentum*, &c. 1. ad Corinth. 11. *Hic est Calix nouum Testamentum*, &c. Calix supponit pro contento, & sanguine Christi: ergo viceversa, vel potest sumi appellatio mysterij à solo contento, vel etiam à solis speciebus, vel ab utrisque: & fundamentum appellationis est, quia signum, & signatum, continens & contentum connotant se mutuo in esse, & appellatione, & vnum non subsistit sine altero. Sic Irenæus lib. 4.

Signum pro
signato, vel
contra heres, cap. 34. idem declarat: *Panem*, inquit, percipientem Dei vocacionem iam non communem panem esse, &c. vbi denominationem sumi posse à contento, docet. Item cap. *Hac est*, de consecratis. 2. *Vocatur, inquit, ipsa immolatio carnis, que Sacerdos manibus suis Christi passio, mori, crucifixio non rei veritate, sed significacione mysterij*, &c. Si itaque ex mystica representatione mutuatur nomen prototypi, quantum magis ex vera, & reali significacione, species sument nomen sui significati, sicut & ipsum signatum nomen panis, & vini? *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in eternum. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Probet autem scipsum homo, & sic de pane illo edat*, &c. Et postea dicitur corpus Domini: *Non diuidans Corpus Domini*, &c.

Ioan. 6.

2. ad Cor. 11.

Frequentius autem sumitur nomen à representato, quā à representante, quia hoc ab illo specificatur, & ab aliis discernitur: vt patet in imaginibus, & statuis, & eiusmodi; vnde in hoc mysterio sumitur stylo frequenti Patrum, à contento, vt ostendatur realis præsentia Christi in Sacramento, magnitudo rei, & fides, ac deuotio commendetur.

Alij respondent corpus Christi dici Sacramento, quia est res, & Sacramentum simul: sed hæc responsio non quadrat, quia etsi vera sit, non tamen satisfacit, cùm prædictis, & multis aliis in locis ipsum sensibile Sacramentum appellatur corpus Christi: ideo melius intelligitur modo

dicto, & seclusa compositione illâ, quam prefati obiicientes prætendunt, ad saluandam veritatem locutionis, cùm iam ostensum sit per compositionem illam, locutiones in abstracto non posse saluari in rigore sermonis: tamen in rigore, & vsu sermonis saluantur locutiones modo à nobis explicato, neque debet ingeri mysteriis fidei maior obscuritas, quā rei natura patitur, & mysterij ratio, quæ illam compositionem non petunt: imo ipsis repugnat alia, quā illa, quæ est coniunctio nis inseparabilis per præsentiam sacramentalem, quæ non rectè explicatur per compositionem, quæ contentum spectaret ad constitutionem Sacramenti in recto.

Non esse eb-
fernanda my-
stria.

Licet ergo corpus Christi, vt in Sacramento, significet corpus mysticum, quod est Ecclesia, vel etiam seipsum quoad modum naturalem existendi, vt patet ex capitulo præmisso: tamen vt sic sumptum magis supponeret pro significato mystico, quā pro se ipsojdeóque locutiones Scripturarum, & Patrum, quā de vero corpore in Sacramento contento exprimuntur, neque commode in prædicto sensu sumi, quo intelligeretur pro significato mystico tantum, vel etiam in ordine finitum.

Sensus pa-
trium, & lo-
cationes, qua
sint

Obiicies secundo, aliqui Patres dicunt Eucharistiam esse compositam ex duobus, nempe speciebus, & corpore Christi: vt in capitulo, *Hoc est*, citato. *Hoc, inquit, modis omnibus probare commendamus, sacramentum Ecclesie duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, & inuisibili Domini nostri Iesu Christi carne, & sanguine, Sacramento, & re Sacramento, id est, corpore Christi*, &c. Irenæus supra citatus dicit Eucharistiam duabus rebus constare, terrena, & coeli, &c. Item, Ambrosius lib. 4. de Sac. c. 4. & habetur, *In hoc Sacramento: & lib. de iis qui initiantur, cap. 9.* In priori loco ait in hoc Sacramento esse corpus Christi: & in secundo loco dicit constare speciebus, & corpore, & sanguine Christi.

Irenæus.

Ambrosius

Respondeatur non rectè illa loca probare intentum, aut applicari ad propositum, quo dicatur rem Sacramenti spectare ad Sacramento in recto, aut componere cum speciebus essentiam Sacramento, vt hic loquimur de Sacramento in significacione propria: & supra dñs. 1. quæst. 3. definito. Aduertendum ergo ex Tridentino, & vt supra in commento probauimus, conclusionem tertiam Doctoris exponendo: *Sacramentum Eucharistie esse permanens, & in hoc distingui ab aliis, quæ sunt in vsu, inquantum hæc non continent realiter, & formaliter suum significatum, sed tantum virtute, neque simul in rigore physico existunt: quia effectus, verbi gratiæ, Baptismi causatur in instanti extrinseco completa prolationis formæ; in quo verum est dicere formam non esse, quæ antea fuit, & gratiam, seu effectum Baptismi iam esse, qui antea non fuit: & sic separantur in esse, hoc modo, Sacramento, & effectus eius, inquantum non sunt simul, sed hic sequatur in esse ad illud.*

Explicatur
compositio.

Contrario modo se habet Eucharistia, quia nequit Sacramentum esse, nisi simul sit etiam res Sacramento; ita vt inseparabiliter simul sint, & ponantur, & desinant: est enim signum prædictum, & demonstratum species respectu corporis, & sanguinis, non tanquam effectus in alio, aut extra species subsistentis, aut existentis, sicut se habet effectus aliorum Sacramentorum, qui est in anima: sed existentis sub ipsis speciebus per

42

Aliorum re-
spacio im-
pugnatur.

Inseparabilis est species à contento. per præsentiam sacramentalē, qua est tanquam contentum in tota specie, & in qualibet eius parte realiter, & substantialiter. Et hanc præsentiam eius intelligent Patres; vnde neque species in esse, aut significatione sacramentali separari potest à Christo, neque Christus vt res contenta à specie; quamvis diuersæ rationes sunt significatio prædicta, & demonstrativa speciei, & significatiū esse Christum; neque debeant confundi; quamvis enī separabiles non sint ab inuicem, tamen distincte sunt: non ergo est alia compositio, aut vno, quām continentis hoc modo, & contenti; qui est modus loquendi Conciliorum, & Patrium, quo declarant mysterium, & rationem signi, & lignati hoc peculiari modo; saluando distinctionem, & ordinem utriusque ad inuicem cum inseparabilitate, in quo discernitur specialis ratio huius Sacramenti ab aliis Sacramentis, quæ separari possunt ab effectu, vel re ipsa temp̄ hoc modo separantur; qui effectus Sacramenti, quod est in vnu, desinente ipso, est, & fit, & permanet sine ipso Sacramento: ex quibus patet ad obiectiōnem.

45

Ad primum locum capituli: *Hoc est, &c.* Respondeatur esse ad oppositum: quia extremis verbis, vt supra præmissum est, tenet conclusiōnem Doctoris: dicit enim Sacramentum esse species, tem Sacramenti esse corpus Christi: & sic intellexit Hugo, Magister, & reliqui Sententiarij. Loquuntur etiam de compositione sacrificij, in quo offertur Christus sub speciebus, & non de compositione Sacramenti. Ad locum Irenzi, per duas res intelligit duas naturas, diuinam, & humanam, vt patet ex contextu: & bene aduertit Vasquez ex Claudio Sancte. Si contendas etiam oppositum, non refert; quia aliud est loqui de hoc mysterio sub appellatione Eucharistie, & Sacramenti; quia prior appellatio importat Christum etiam in recto: secunda verò tantum in obliquo: adhiberi potest solutio superius data his verbis denotare modum peculiarem huius Sacramenti, & inseparabilitatem signi à signato: idem intendit Ambrosius.

46
Obiectio.

Obiectio tertio, hoc Sacramentum est pastus spiritualis, inquantum includit Christum; ergo Christus spectat ad integratatem eius: deinde adoratur latrā propter Christum; ex Trident. *ſeff. 1. 3. cap. 5. & can. 6.*

Reponso.

Respondeatur ad primum, Christum non esse pastum spiritualis in actu secundo, nisi in vnu Sacramenti, vt alijs dictum est: Eucharistia verò est Sacramentum, quā sublīstens est ante vnum, & sumptionem.

An species canet efficaciam per se ipsam?
Opini negās.
Caietan.
Ledesma.
Affirmatim vera probatur.

Quod si petas, an species habeat efficaciam ad pastum spiritualis & gratiam. Respondet Caietanus *3. part. quæst. 80. art. 1. 2. dub. 2.* Ledesma *1. part. 4. quæst. 14. art. 1. dubio 3.* negantque speciem habere villam efficaciam respectu gratiæ sanctificantis, quia tota vis agendi est in corpore Christi, & sanguine. Contrā, author de Cœna Domini inter opera Cypriani: *Cibus hic, inquit, verus, & syncretus per speciem, & Sacramentum nostro cultu suo sanctificatus, &c.* in antecedentibus dixit:

visibilibus Sacramentis inesse vitæ æternæ efficiunt. Secundò, Sacraenta significant quod efficiunt; sed hoc Sacramentum causat unionem spiritualem mediante charitate cum Christo: ergo efficit eandem unionem. Augustinus tract. 26. in Ioannem: *Propterea quippe, inquit, sicut ante nos intellexerunt homines Dei, Dominus noster Iesus Christus corpus & sanguinem suum in iis rebus commendauit, que ad unum aliquid rediguntur, &c.* Confirmatur; Sacraenta nouæ legis efficiunt gratiam, quam significant. Trident. *ſeff. 7. can. 6. 7. & 8. de Sacramentis in genere:* hūc autem à ratione Sacramenti non excluditur species, neque exceptio Sacramenti assignata ex Patribus id ipsum importat; nam sumptio sacramentalis tantum, & sumptio sacramentalis, & spiritualis simul, denotat etiam species, in quibus fit usus sumptionis: ergo etiam effectus est ab iisdem speciebus; sicut ergo sunt signum sacrum gratiæ subsistentis, sic etiam sunt signum gratiæ sanctificantis.

Sacramentorum efficit quod significat.

Ad argumentum ergo in forma responderetur, 47
distinguendo antecedens; si particula *in quantum* Solutio argu-
sumatur reduplicatiū, & vt denotat causam menti.
præcisam, negatur antecedens: si autem sumatur specificatiū, conceditur antecedens, & ne-
gatur consequentia; mediantibus enim specie-
bus habet corpus Christi, vt sit pastus; quam-
vis in ratione pastus nequeat corpus separari à
speciebus; vt patet ex Tridentin. *ſeff. 1. 3. can. 8. &*
cap. 8. neque species à corpore: sic neque spe-
cies haberent efficaciam, nisi vt includunt cor-
pus, neque econtrà corpus sine speciebus: cau-
fare autem gratiam conuenit ipli ex dicta in-
stitutione, quæ recipit signum vt includit signa-
tum, scilicet Christum, atque etiam ex motu
signati principaliter hæc efficacia competit spe-
ciebus per institutionem. Sumptio autem est
utriusque per modum vnius pastus; quia tam
species, quam Christus realiter sumunt, & utri-
que attribuitur gratia vt effectus, quem tam
Christus, quam species causant. Aliud ergo est
loqui de hoc Sacramento, vt est pastus, quia sic
vtrumque inuoluit: aliud est loqui de ipso, vt
est Sacramento in recto gratiæ subsistentis,
quia hoc solis speciebus competit; licet ex mo-
do peculiari significandi includant suum signifi-
catum realiter, & formaliter.

*Quomodo be-
cias canunt
gratiæ?*

Ad secundum responderetur, cultura latrā de-
beri huic Sacramento, quā includit per conco-
mitantium Deitatem, & ob eius præsentiam
hanc eandem rationem motiuam cultus subiicit
Concilium: *Nam illum, inquit, eundem Deum*
præfemem in eo adesse credimus, quem Pater aeternus
introducens in orbem terrarum, dicit: Ex aduentum cum
omnes Angeli eius, &c. non rectè inde sequitur
Deitatem in recto spectare ad essentiam Sacra-
menti. Deinde ad adorationem latrā sufficit
repræsentatio, & tactus; vt patet in cruce &
imaginibus, in Venerabili Sacramento includi-
tur realiter Christus, & demonstratur præsens:
hoc ergo argumentum non urget præsentem dif-
ficultatem, sed magis realēm præsentiam Christi
probat.

*Cultus est ex
motu con-
stituti.*

Q V A E S T I O II.

Vtrum illa sit forma præcisa consecrationis Eucharistie, quæ ponitur in Canone Missæ?

Alenf. 4. p. q. 33. m. 2. & 4. D. Bonau. b. 2. p. art. 1. q. 1. 2. Richard. art. 3. q. 1. D. Thom. q. 2. art. 2. & 3. p. q. 78.
art. 2. Suarez. 3. p. tom. 3. d. 59. 60.

Magist. C. **A** Secundum sic proceditur, & arguitur quod illa non est forma præcisa consecrationis Eucharistie, quæ ponitur in Canone Missæ. Primo, quia hoc pronomen *Hoc* aut demonstrat substantiam panis, aut accidentia, & utroque modo est propositio falsa: aut demonstrat corpus Christi, & tunc propositio non est effectiva, sicut nec ista, *corpus meum est corpus meum*; nulla enim propositio est effectiva, vel operativa, quæ vera esset, nullâ posita actione, vel operatione æquè sicut si operatio ponatur: talis est ista, *corpus meum est corpus meum*.

Argum. 1. **A** Item, istud pronomen *hoc* vel demonstrat pro instanti, pro quo profertur: vel pro alio. Si pro illo, non est tunc corpus Christi: ergo tunc demonstrat panem, vel accidentia: sed tunc propositio illa est falsa, quia nec panis, nec accidentia sunt corpus Christi. Sed oratio falsa non potest esse forma in Sacramento veritatis: ergo, &c.

Argum. 2. **A** Item, in forma Sacramenti traditâ à Christo non licet regulariter aliquid interponere (regulariter dico pro interruptione aliqua modica casuali, de qua dictum est in definitione Baptismi) sed hic regulariter interponitur hæc coniunctio, *enim*, quæ non est in forma tradita à Christo, sicut patet in Euangelistis.

Argum. 3. **A** Item, sicut hoc pronomen *ego* signat primam personam, ita *meum*, possessionem: ergo sicut dicens *ego*, de se loquitur, ita dicens *meum*, designat illud à se possideri: ergo Sacerdos proferens *meum*, designat illud esse suum, id est, Sacerdotis.

Argum. 4. **A** Item, de forma consecrationis sanguinis arguitur, quod non sit illa, quâ utimur: quia illa non innenitur tradita à Christo: quia nullus Euangelista ponit illa verba. Item, æquè pauca verba videntur sufficere ad consecrationem sanguinis, sicut corporis: ergo cum consecratio corporis consistat in quatuor verbis: ergo & sanguinis: ergo alia superfluunt.

Ratio ad opp. **C**ontrà, extra, de celebr. Missar. Cum Martha §. Ex eo credimus, ait Innoc. III. quod forma verborum, sicut in Canone scribitur, & à Christo Apostoli, & ab ipsis eorum accepterunt successores: ergo, &c.

S C H O L I V M.

Verba esse unam formam integratatis consecrationis, sed plures partiales formas, sicut sunt plures partiales consecrationes.

3 **R**espondeo³, hic tria videnda sunt. Primo, si Eucharistie est aliqua una forma: secundo, quæ: tertio, quid signat. De primo patet ex solutione quæstionis precedentis, quia nulla verba sunt forma Eucharistie, nec de essentia eius: sed verba aliqua sunt forma consecrationis Eucharistie. Et sic intelligendo, quia sic proponitur in quæstione quid sit forma consecrationis: dico quod, sicut istud Sacramentum est unum unitate integratatis, non indivisibilitatis, quia in se includit duo signa partialia, quæ primo signant duo propria signata, & proxima, scilicet corpus, & sanguinem, & remota, scilicet cibationem, & potum spiritualem: ita etiam est una consecratio unitate integratatis, & tamen duas consecrationes partiales. Sicut enim aliqua res est una, sic est una eius inceptionis, & sicut plures, sic plures eius inceptiones: & sicut consecratio est plures, sic eius inceptionis est plures. Est ergo consecratio plures partiales consecrationes: tamen una unitate integratatis, & sic est una forma consecrationis unitate integratatis: sed tamen continens in se plures formas partiales: distinctio autem formarum illarum partialium, patet, quia una est efficax sine alia, quod manifestum est: alioquin enim fideles corpus adorantes ante consecrationem sanguinis, essent idololatriæ, quod falsum est.

Verba sunt forma una integrata, sed plures partiales.

1
Diuidit quæstionem in tres articulos: quorum pri-

Respondeo, hic tria videnda sunt, &c. Diuidit
quæstionem in tres articulos: quorum pri-
mus est de integritate formæ Sacramenti, quæ
ipsum Sacramentum est totum integrale. De hoc
articulo iam suprà egimus, circa unitatem Sacra-

menti, quæ dicta sunt ibidem; quæstione præce-
denti perinde accommandantur formæ verbali,
sicut & diuersis speciebus, quæ faciunt unum: se-
cundus articulus agit de ipsa forma quæ sit: ter-
tius docet quid significet forma.

S C H O L I V M.

Quatror illa verba, Hoc est corpus meum, esse formam corporis, & ly enim, non esse de essen-
tia eius; disputat tamen an præcedentia verba sint de essentia, nihil hic resoluens, nisi quod fint
necessariò præmittenda. Sicut reliqua omnia in Canone, necessitate præcepti videtur intendere
præcedentia, vel equivalentia requiri, ut hæc verba, Hoc est, &c. sint verba Christi, &
forma apta. Vide Fabr. hic, & Pitigian. art. 2. non tamen ait esse essentialia Sacramento: & sic
Bassol. Rubion. Voril. intelligunt Doctores.

De secundo ^b dico, quod verba consecrationis corporis sunt quatuor, scilicet illud
pronomen *hoc*, & verbum *est*, & in apposito, *corpus meum*. Coniunctio enim non est de
essentia formæ: sed secundum unum Doctorem ponitur ad designandum ordinem con-
secrationis Sacramenti ad usum Sacramenti, quod patet ex verbis, *Accipite, hoc est*
enim, &c. quasi dicat, quia talis est consecratio, ideo utimini consecrato. Sed alia ratio po-
test assignari, scilicet quod enim ponitur ad continuandum, ne illa verba, quæ sunt de
forma, proferantur sine præcedentibus.

Sed hic est dubium, utrum prætermisis verbis præcedentibus, per ista sola quatuor
verba conficeret Sacerdos. Dicitur quod sic, quia ista sunt præcisa forma: alia sunt pro-
pter reuerentiam, vel propter orationem præmittenda. Sed contrà istud arguitur, quia
verba sacramentalia ex vi verborum debent significare illud, quod efficitur ex vi Sacra-
menti: sed ex vi consecrationis huius efficitur ibi esse verum corpus Christi: ergo verba
sufficientia ex vi propria debent significare illud ibi contineri. Sed hæc verba, *Hoc est cor-*
pus meum, proleta sine præcedentibus, hoc non significant absolute, quia ly *meum* signifi-
cat referri ad personam ipsius loquentis: quia licet minister possit intendere, ut loquatur
in persona Christi, non tamen propter hoc, significatum illorum verborum esset, quod
ly *meum* demonstraret corpus Christi, sed corpus loquentis. Sicut si ego inciperem lo-
qui in persona Christi, dicendo sic: *mea doctrina est ista*, sed intenderem loqui in perso-
na Christi: tamen ex vi verborum non habetur quod ista doctrina sit Christi, sed illius,
qui loquitur, sicut Angelus, quando loquebatur in persona Dei, *Ego sum Deus Abraham;*
& per consequens, non esset propositio falsa secundum sensum, pro quo fieret: ta-
men non erat significantum propriè huius orationis, quod ly *ego* supponeret pro perso-
na Dei.

Hoc etiam confirmatur per Ambros. de consecrat. dist. 2. Panis est in altari, *Sermo*, inquit,
Christi creaturam mutat. & sequitur: *Consecratio quibus verbis fit?* attendite, quæ sunt verba.
Accipite, & edite ex hoc omnes, hoc est corpus meum. Vbi ipse videtur coniungere illa ver-
ba præcedentia, scilicet *accipite*, tanquam verba consecrationis. Sed hoc non est intelli-
gendum tanquam sint essentialiter pertinentia ad necessitatem consecrationis, tanquam
necessariò præmittenda: & non solum illa, sed alia plura præcedentia in Canone, ex qui-
bus ex vi sermonis haberi potest, quod ista, *Hoc est corpus meum*, dicuntur in persona Christi. Vnde non sine causa Ecclesia ita connexit totum Canonem Missæ, quod ab illo loco,
communicantes, usque ad illum locum post consecrationem: *Suplices te rogamus omnipotens Deus,* non est aliqua oratio, quæ non necessariò connectatur cum præcedente, vel per
coniunctionem copulativam, sicut, *Hanc ergo oblationem, & huiusmodi*, vel per prono-
men infinitum, ut, *Quam oblationem tu Deus, &c., Qui pridie, quam pateretur:* & post con-
secrationem, *supra que propitio;* vel per relationem, ut ibi; *Simili modo.* De isto articulo
dicetur in generali simul cum dubiis, quid fuerit obseruandum.

4
D. Thom.
prefaci artic.
2. q. 1. in
sol. 2. art.Idem tenet
Richard. di-
stinct. pre-
faci art. 3.

q. 1.

Goff. Picla-
uensis 4. p.
sum. in ma-
teria huius
Sacramen-
ti, & Ioan.
Roditon. &
Rich. vñ
suprà.Verba, Hoc
est corpus
meum, sine
præcedenti-
bus an si-
gnificant ibi
esse corpus,
quod sit bo-
num argu-
mentum.
Exod. 3.His ait non
requiri præ-
cedentia ad
esse Sacra-
menti.

5

2
Conclusio est
fidei.
Trident.
Florent.
Irenæus.

b *D*e secundo dico, &c. Hæc conclusio Docto-
ris est communis, estque de fide, ex Flo-
rentino in decreto unionis. Trident. sess. 1. cap. 1. ex
communi etiam Ecclesiæ traditione. Iren. lib. 5.
Scoti oper. Tom. VIII.

cap. 2. *Quando mixtus calix, & fractus panis percipiā
verbū Dei, sit Eucharistia corporis & sanguinis Christi,*
&c. Hieronym. epist. 1. ad Heliodorum: Sacer-
dotes proprio ore corpus Domini conficiunt. Nyssenus Nyssenus.

Augustin.
Origenes.
Ambrosius.

3
Rejicitur er-
ror.

Varij errores
hereticorum.

4
Forma Cano-
nū vera.
Ad eam non
spectat Ca-
non ipse.

Modus confe-
randi oīm.

5
Error quorū-
dam Græco-
rum.

Ieremias Pa-
triarcha.
Lithurgia
Iacobi.

Cyillus.
Ambros.

Ref. Baf-
fariensis ex-
cludetur.

Secunda re-
sponsio eius-
dem.

orat. Cateches. *Pancm in corpus raurari per verbum Dei, &c.* Aug.lib. 2. contra Faustum: Origenes in Matth. 15. *Non natura panis, sed super ipsum dicitur sermo prodictus, &c.* Ambros.lib. 4. de Sacram. cap...

Ex his reiicitur primus error hereticorum, qui dicunt non requiri verba determinata ad consecrationem: heretici enim huius temporis, vel non requirunt verba, vel si requirunt, non ad consecrationem, sed ad instructionem requirunt; ut videre est apud Controvirtistas. Hosium lib. 1. contra Brentium: & in Confess. cap. 39. Ruardum art. 14. Louaniensem, Clitoueum lib. 2. c. 19. Alij prætermissa forma prescripta vtebantur aliis verbis, vt pauperes de Lugduno septies Pater noster vtebantur, ut videre est apud Prateolum, & alios. Claudius refert Anabaptistas vsos hac forma: *Accipe, sede, in memento Domini.* Alij: *Accipe, comedite, hoc facite in meam commemorationem;* prætermis- sis verbis essentialibus consecrationis. Alij relinquent ministrorum arbitrio.

Sequitur secundum formam prescriptam in Canonone esse sufficiemtē: est de fide ex citatis. & cap. Cum Martha, de celebrat. Missarum, &c. Ex quo etiam patet non esse necessarium ad hunc effectum totum Canonem Missarum, quia nec Christus eo usus est, neque semper in Ecclesia fuit in usu totus, neque eadem verba vbique; temporis etiam successu fuit auctus; ut patet ex Liturgiis antiquis: quin etiam Gregorius lib. 7. reg. epistol. 63. docet tempore Apostolorum solam orationem Dominicam adiungi solitam verbis consecrationis: vnde Patres dicunt orationes illas, quæ præmitruntur, consecrationi esse rituales.

Ex quibus à fortiori sequitur verba quæcumque consequentia, non spectare ad consecrationem, quam supponunt: quod est contra Marcum Phesium, & quosdam Græcos modernos, qui assertunt corpus Christi non fieri sub speciebus donec accedit quædam Ecclesiæ precatio; ita Ieremias Patriarcha Constantinopolitanus in doctrina censura Lutherana cap. 10. fundatur in Lithurgia Apolito Iacobi: *Precatur, inquit, Deum Sacerdos, ut mittat Spiritum sanctum super dona sancta proposta;* ut superuenient sancta, & gloriosa sua presentia sanctificet, & efficiat hunc panem Corpus sanctum Christi, & calicem hunc pretiosum sanguinem Christi: & postea gratias agit Deo, quod haec dona perficeret, & sanctificaret, & in odorem suavitatis accipere dignatus est, &c. Ergo supponit ante hanc inuocationem Spiritus sancti consecrationem non esse factam: sic etiam Sancti Patres docent per inuocationem Spiritus sancti perfici consecrationem. Cyrillus Ierosolymitanus Catechesi 3. Ambrosius lib. 4. de fide ad Gratianum, cap. 5.

Respondent Authores varie ad hanc Bessarionem: dicit oīm illas orationes solitas esse anteponi consecrationi: sed hæc conjectura euacuatur, quia Germanus Patriarcha Constantinopolitanus coævus Damasceno in Theoria rerum Ecclesiasticarum, illas post consecrationem collocat; apud Clementem etiam Romanum eodem ordine inueniuntur: & Græci in Concilio Florentino docent illum ritum se accepisse à Sanctis Patribus. Respondet ergo illas aliter non dici deprecatoriæ, sed adgratulatoriæ, propter consecrationem factam; & ut ostendatur etiam Spiritum sanctum esse authorem huius doni: & ideo Patres per modum deprecationis illam orationem formasse. Addunt alij peti consecrationem corporis Christi sub speciebus, non quod necessaria sit talis petitio; sed solum ad exaggerandum affectum, & declarandum Spiritum esse etiam Authorum doni: sicut Ecclesia ante consecrationem in Canonone ordinatio postulat, ut fiat corpus Christi sub speciebus, & ut oblatio fiat benedicta, ascripta, rata, rationabilis: sic Christus Matthei 15. mulier qui contulit salutem, ait: *vade in pace, & ego sanar à plaga tua;* quamvis eam ante sanauerit; ut ostendat beneplacitum suum, & ut ipsa fruatur sanitatem concessam.

Respondent alij intelligendo etiam orationem deprecatoriæ, deferrit ad instans consecrationis antecedens, quia licet hæc successuè fiant, cum nequit homo omnia simul preferre; tamen ad idem referri debent, pro quo ex re ipsa, & materia subiecta referri debent. Hæc responsio non placet Suarez, quia captu difficultis est: ceterum ex ratione eius data commodum sensum facit, si ita possint intelligi verba. Alij respondent deprecationem illam non ad consecratio-

*Quarta re-
sponsio.*

nem corporis veri Christi, sed mystici referri; & ita petitur, non ut fiat sub speciebus, sed ut fiat salutaris populo, qui illud suscipiunt, & adorant: & sic exponunt Patres Græci in Florentino referri ad effectum Sacramenti in iis, qui suscipiunt ipsum, ut in pietate firmentur. Unde præmittit Iacobus, *Ne propter me, & peccata mea repudies populum tuum benigne Domine: misere nos tibi Domine, & mitte super nos, & super hec sancta dona, &c.* Et in eundem sensum primum dicebatur in Canonе: *Fiat comixtio, & consecratio corporis & sanguinis tui accipientibus nobis in vitam aeternam:* quia propter ambiguitatem insurgentibus heretibus mutata est in hunc modum: *Hoc comixtio, & consecratio corporis, & sanguinis Domini, &c. fiat accipientibus nobis in vitam aeternam, &c.* Sic apud Clementem habetur, ut ostendat panem Clemens hunc corpus Christi, scilicet in effectu, ut qui eum participaverint in pietate firmentur. Sic etiam Basilius; *Orat, inquit, venire Spiritum sanctum super nos, & super proficia munera, & benedic ea, & sanctificare, & ostendere corpus Christi, &c.* (nempe in effectu quoad nos, & ad quem institutum est) nos autem de uno pane, & calice participantes, coadunet ad insuicem. Sic etiam Chrysostomus in sua Lithurgia: *Fac panem istum, pretiosum corpus Filii tui, & quod est in calice isto pretiosum sanguinem, ut fiat communicantibus in mundationem anima, &c.* Ad hunc sensum faciunt, quæ dicenda sunt de effectu huius Sacramenti, qui est nutritio spirituialis, & consecratio hominis in vita; quamvis hic non est infallibilis, neque semper omnibus tribuitur; ac proinde postulari debet per inuocationem Spiritus sancti; sicut etiam gratia, qua dignè accedant fidèles. Accedit quod hoc Sacramentum sit etiam sacrificium, quod pro viuis, & defunctis offertur, & pro particulari, aut communione offerentium; ac proinde petitur, ut acceptum fiat, & ratum. Ceterum preces illas melius Ecclesia Latina anteponit consecrationi: Patres autem secundum eandem doctrinam interpretandi sunt. Accedit quod ipsa forma consecrationis sit inuocatio tacita Spiritus sancti, in cuius virtute fit consecratio; dicitur etiam gratiarum actio. Præterea loquuntur quandoque Patres de toto mysterio Missarum, ut includit preces Ecclesiæ, & non solam consecrationem.

*Quinta re-
sponsio.*

*Mutatio Ca-
poris & sanguinis tui accipientibus nobis in vitam nonū facta,*

Sic apud Clementem habetur, ut ostendat panem Clemens hunc corpus Christi, scilicet in effectu, ut qui eum participaverint in pietate firmentur. Sic etiam Basilius; *Orat, inquit, venire Spiritum sanctum super nos, & super proficia munera, & benedic ea, & sanctificare, & ostendere corpus Christi, &c.* (nempe in effectu quoad nos, & ad quem institutum est) nos autem de uno pane, & calice participantes, coadunet ad insuicem. Sic etiam Chrysostomus in sua Lithurgia: *Fac panem istum, pretiosum corpus Filii tui, & quod est in calice isto pretiosum sanguinem, ut fiat communicantibus in mundationem anima, &c.* Ad hunc sensum faciunt, quæ dicenda sunt de effectu huius Sacramenti, qui est nutritio spirituialis, & consecratio hominis in vita; quamvis hic non est infallibilis, neque semper omnibus tribuitur; ac proinde postulari debet per inuocationem Spiritus sancti; sicut etiam gratia, qua dignè accedant fidèles. Accedit quod hoc Sacramentum sit etiam sacrificium, quod pro viuis, & defunctis offertur, & pro particulari, aut communione offerentium; ac proinde petitur, ut acceptum fiat, & ratum. Ceterum preces

*Sensus Patriū
declaratur.*

illas melius Ecclesia Latina anteponit consecrationi: Patres autem secundum eandem doctrinam interpretandi sunt. Accedit quod ipsa forma consecrationis sit inuocatio tacita Spiritus sancti, in cuius virtute fit consecratio; dicitur etiam gratiarum actio. Præterea loquuntur quandoque Patres de toto mysterio Missarum, ut includit preces Ecclesiæ, & non solam consecrationem.

6
*Dubium con-
tra orationem.*

Sed hic est dubium, &c. Hic Doctor mouet dubium an prætermis verbis præmissis in Canonice,

ne, quibus limitatur forma, ut in persona Christi dicatur, esset valida consecratio? Tribus rationibus probat non esse validam; prima est, ex sensu formæ; secunda, ex autoritate Ambrosij: tertia, ex dispositione, & connexione Canonis, ut forma in sensu sacramentali, & persona Christi proferatur.

Contra hanc doctrinam in primis Sotus dist. 11. quæst. 1. art. 2. differit redargens Doctorem, qui nunc dicit verba præscripta esse veram formam, nunc requiri ut illa antecedentia dicantur: & quamvis afferat præmissa ad formam non esse de essentiâ eius; tam si requirantur ad consecrationem, sequitur esse de essentiâ formæ; maximè in sententia Doctoris, qui negat formam aliter confidere, nisi ut causa sine qua non. Vasquez disp. 198. cap. 1. dicit sententiam eius esse improbabilem, & singularem.

Ceterum redargutio Sotii ex ipso reficitur; nam expreßè docet Doctor formam corporis in quatuor verbis contineri: aliud autem est, an ad valorem formæ requiratur, ut in persona Christi proferatur; ad quam probationem exiguntur verba antecedentia, vel iis æquivalentia, quibus determinetur forma ad sensum materialem, quo in persona Christi proferatur: aliud vero an requiratur ut essentialia formæ; hoc negat Doctor: quoad illud relinquit tem sub dubio, & nihil determinat: immergit ergo Vasquez hanc sententiam eidem adscribit tanquam afferat; ut patet ex sequentibus: de isto secundo articulo: *Dico, inquit, hic, sicut in quadam casu superius premisi, si quis Sacerdos inciperit sic loqui: Hoc est corpus meum; non predicens verba premissa totaliter, quod in omnibus talibus non est adorandum, nisi sub conditione, si vere consecratum est, &c.* Hic autem se remittit ad dicenda in articulo 2. De isto articulo, inquit, *dicitur in generali, simul cum dubijs quid fuerit obseruandum, &c.* resolutio autem in præmissis verbis quid sit faciendum: dubius ergo est si fiat consecratio, vel non fiat: eodem modo manet dubius, quod idem infra dist. 1. 3. quæst. 2. §. Tertium principale.

Incertum autem est, an consecratio in eo casu esset valida, quæ est cœlūs, & sententia Doctoris; quem sequitur Angelus in Summa, verbo *Eucaristia*: & ne singularis dicatur hæc sententia, ad eam reuocari possunt quotquot dicunt formam materialiter, & recitatius tantum dici à Sacerdote: *Hoc est, &c.* dicendo que Christus gesit, & dixit, non autem significatiū, quia nequit facere sensum materialem, seu recitare tantum formam, ut dictum à Christo, nisi verba antecedentia subiungat, quæ faciunt sensum historiale; ut bonè aduerterit Caietanus, afferens in hoc sententiâ Doctoris veram esse. Dici autem recitatius tantum formam tenet Innocentius lib. 4. de hoc mysterio cap. 17. Durand. in 4. dist. 9. 2. ad 1. Maior ibi ad 2. Glossa in cap. Timor, de confér. dist. 2. Ocham quadrilibet 2. q. 1. Catherinus opusculo, *Quibus verbis. Picus Mirandulanus in Apologia quæst. 10. probabiliter existimat Gabriel lect. 48. in Canon. Ledenus quæst. 19. art.*

Quorum fundamentum est, quia Sacerdos nequit dicere cum veritate: *Hoc est corpus meum:* quia illud nullo modo est corpus Sacerdotis; quæ est ratio Doctoris, quam sic formar: verba Sacramentorum ex vi verborū debent significare illud quod efficitur ex vi Sacramenti; sed ex vi huius consecrationis efficitur ibi esse verum corpus Christi: ergo verba sufficiunt ex vi propria: debent significare illud ibi contineri: sed hæc verba: *Hoc est corpus meum,* prolatæ sine præcedentibus,

hoc non significant absolute, quia pronomen significat referri ad personam ipsius loquentis; nam licet minister possit intendere loqui in persona Christi, id non facit, quod oratio significet corpus Christi, sicut qui intenderet in persona Christi diceret: *Doctrina mea, non est mea;* vel haec est doctrina mea; ex vi verborum non habetur, quod illa doctrina esset Christi: sicut quando Angelus loquebatur in persona Dei: *Ego Deus Abraham, &c.* ex vi sermonis non significabatur persona Dei.

Confirmatur hæc ratio Doctoris, tam Patres, quām Ecclesia, ex vi verborū, & proprietate, probant præsentiam realem: ergo forma in ea determinatione facit sensum sacramentalem ex vi verborum, quo ex expressa significatione non possit torqueri in aliud cum proprietate: id est Patres Tridentini improprietat hæreticis, quod abusu torqueant formam in tropos, & sensum alienum à proprietate verborum: sed hæc oratio prolatæ absolute ex vi verborū significat corpus loquentis, non alterius: ergo nisi aliud addatur significat, corpus Sacerdotis loquentis. Probatur subsumptum ex particula, *meum,* quod est possessuum, & denotat loquērem, nisi aliud addatur: unde ex eo, quod Christus protulerit illam formam, ex vi pronominis illius, intelligunt omnes eum locutum fuisse de corpore proprio; alias nullum esset fundamentum colligendi ex vi verborum reali præsentia: ergo eum sensum facit ex vi verborum forma illa absolute, & sine limitatione illa prolatæ, quem facit sic prolatæ à Christo, qui protulit eam absolute; ac proinde denotavit ex vi pronominis corpus suū: ergo etiam prolatæ à Sacerdote non denotat aliud ex vi sermonis, quām proprium eius corpus, & non corpus Christi; & cōsequenter sic prolatæ non facit sensum sacramentalem ex vi verborum, & exit inutilida. Quæ ratio fundatur in iisdem principiis, quibus Patres, & Doctores ex vi verborum colligunt præsentiam realem.

Secundo probatur idem: quia Ecclesia in Canone idem adiecit verba antecedentia, ut forma faceret sensum sacramentalē, quod probatur: quia non ad orationem, quia in illis nihil peritutio non ut essentialia formæ, quod supponitur: ergo ad narrationem quæ proponi debet, ut forma in sensu sacramentali, & in persona Christi proferatur. Dices Sacerdotem intendere in persona Christi proferre formam: contra, intentio non facit, ut oratio significet ex vi verborum, quod nō est nata significare, sed ex vi verborum non est nata significare, nisi corpus proferentis eam absolute, & sine limitatione: ergo. Maior patet, quia oratio ex significativa, non ex beneplacito proferentis; sed ex instituto, quia est signum cōmune: sed ex communi instituto non significat, nisi corpus proferentis; neque alius conceptus in audiente eam, ex vi verborum præcisæ, causati cōtingit, aut potest: ergo non sufficit intentio proferentis, ut aliud significet: deinde intentio est occulta, neque cognoscitur, nisi ex vi sermonis: ergo nequit limitare orationem, ut faciat aliud conceptum; ex vi sermonis, in audiente, nisi alias ex communi instituto competit; & maximè quando ipsa oratio non est ambigua, sed limitata ad sensum determinatum per particulam specificantem, qualis est in proposto pronomen possessuum *meum.*

Conſimatur, quia Ecclesia videtur sic interpretari in titulo de Defectibus Missæ in principio Missalis, præscribens, ut quando contingit Sacerdotem, semiprolatæ fōrmæ sanguinis, mari,

Confirmatur.

Forma abſolute prolatæ denotat corpus loquentis.

Sensus verbi, & rigorosus formæ.

Secunda præbatio.

Intentio proferentis non variat. formam.

*Censura Sotii,
et Vasquez
contra prædi-
cia.*

7
*Rejicitur ea-
lumnia.*

*Doctor du-
bins est.*

8
*Cœlūs Do-
ctoris.
Angelus.*

*Requiri ut
dicatur in
persona Christi
formæ.*

Caietan.

*Innocent.
Durand.
Maior.
Glossa.
Ocham.
Catherin.
Gabriel.
Ledesma.*

*Formam non
esse validam,
sine verbis
præmissis.*

Sensus Ecclesie colligitur.

aut pati syncopen, ita ut amplius progrederetur, nisi præficiatur ab alio, qui incipere debat ab illis verbis antecedentibus: *Simili modo postquam canatum, &c.* Non est alia ratio, nisi quia illa requisita sunt, ut forma proferatur sacramentaliter, & in persona Christi, quia in eo casu sufficeret incipere aliás ab ipsa forma, cùm festinandum esset ad communicandum Sacerdotem infirmum, nisi aliás illa verba necessaria essent ad veritatem formæ: vnde in eo casu omittitur oblatio vini, cùm iuxta præscriptum rubrica posset aliud calicem sumere, & consecrare, quæ oblatio in aliis casibus præscribitur fieri, ut constat ibidem: vnde interpretari licet mentem Ecclesiæ in eo, præcipientis repetitionem illorum verborum esse ad effectum valoris formæ, & huc etiam fuisse effectū connexionis eorum cum forma.

In Liturgiis connectuntur eadem verba, ut, *Accipite, & comedite*, quæ præmittuntur formæ consecrationis. Item, Ambrosius lib. 4. de Sacram. & habetur de consecrat. dñst. 2. cap. Panis est in altari: vbi dicit sermonem Christi creaturam mutare: consecratio quibus verbis fit, attendite quæ sint verba: *Accipite, & edite ex hoc omnes; hoc est corpus meum, &c.*

Respsio Vasquez refelli.

Respondet Vasquez, Ambrosium dicere verbis Christi fieri consecrationem; ac proinde cetera omnia nihil referre; quando verò addit, *Accipite, & comedite*, non intendit illa spectate ad formam. Sed hæc solutio inutilis est: nam ut certum supponimus verbis Christi, atque adeò ipsa quæ instituta est, forma, consecrationem fieri: difficultas enim non eò tendit, sed an forma habeat perfectum sensum, quem exigit, nisi dicatur in persona Christi; ac hoc autem exigi illa verba, quæ præmittuntur in Canone, & designant personam Christi, vel aliqua æquivalentia, dicit ergo Ambrosius verbis Christi confici hoc Sacramentum, quod denotat in persona Christi verba dici; vnde cap. 4. habet: *Consecratio igitur quibus verbis est? & cuius sermonibus? Domini Iesu; nam per reliqua omnia, que dicuntur, laus Deo deferitur, oratione petitur pro populo, pro Regibus, pro ceteris: ubi veniunt, ut conficiatur venerabile Sacramentum, iam non sùs sermonibus uititur Sacerdos, sed uititur sermonibus Christi, &c.*

Io Vera sententia Ambrosij.

Distinguit ergo Ambrosius quæ dicit Sacerdos in persona propria, deferendo laude, & orando, ab iis quæ dicit in persona Christi, quando consecrat, & ad hoc addit Ambrosius, seu præmittit verba Canonis, *Accipite, & comedite, &c.* quibus, velut ex præcedentibus, designatur persona Christi. Et quamvis possit responderi intendere Ambrosium verba tantum, quæ protulit, & instituit Christus; tamen non repugnat etiā interpretatione iam data, quæ vtrumque comprehendit, & verba Christi, & dicta in persona Christi. Vnde Florentinum in decreto vñionis ad hoc respicere videtur assignans formam huius Sacramenti: *Forma, inquit, huius Sacramenti sunt verba Saluatoris, quibus conficit hoc Sacramentum: Sacerdos namque in persona Christi hoc conficit Sacramentum, &c.* Dices in persona Christi, denotare potestatem receptam à Christo: sed contrà, sic etiam absoluens à peccatis, in persona Christi absoluens, quia mediante potestate à Christo recepta; sed nullibi Concilium dicit, quod in persona Christi illum absoluat: ergo aliud intèdit; hīc nempe debet loqui eum in persona Christi; ad hoc ut consecratio in persona Christi debet fieri, quod non cōtingit ex vi sermonis, nisi aliquid aliud præcedat, quod determinet illa verba in persona Christi dici. Hæc argu-

menta saltē reddunt confectionem ambiguam, nisi præmittantur illa, vel æquivalentia verba; quod tantum intendit Doctor: neque vlla inuenitur Ecclesiæ declaratio ad oppositum; imò ex praxi, & traditis videatur nullitas consecrationis magis probari in casu præmisso, quā veritas.

Obiicit Vasquez inde sequi ad essentiam formæ illa verba spectare, si sine ipsis nequeat fieri consecratio. Responderetur, negando sequelam: *nam solutio.* quod ad substantiam formæ spectat intrinsecè, & ut sensus explatur, spectat per modum partis determinantis totam clausulam: non ita se habent verba antecedentia, sed tantum exprimunt personam, à qua actio, consecratio, & verba procedunt: verba autem faciunt sensum perfectum, sed ut in persona Christi proferuntur.

Obiicit Durandus, quod si requiratur ut forma *obiectio du-* dicatur in persona Christi (ita ut pronomen *meum* randi *solum* eadem denoteret, & verba præcedentia ad eundem *tum* effectum exigantur) sequi, non posse Sacerdotem consecrare panem, quem habet præ manibus, quia illum in manibus Christus non habuit, quando protulit illa verba, quod est absurdum. Respondeatur negando antecedens, quia sufficit, quod panis ille in specie fuerit in manibus Christi; sicut & eadem in specie verba dixit non eadem in numerò, quæ Sacerdos, si distinguamus verba per prolationem. Deinde iam certum est Sacerdotem in persona Christi consecrare, ut definit, seu declarat Florentinum; & pronomen illud *meum* in persona Christi dici, seu ad ipsam referri, saltem ex intentione Sacerdotis loquentis in persona Christi; sicut Angelus loquebatur in persona Dei: Ego sum Dominus Deus tuus, &c. & legatus in persona Regis. Idem omnes fatentur, nemo autem dubitat de panis consecratione ex hoc; neque consequentia in vñlo fundatur.

Probabile est etiam consecrationem fore validam in eo casu, propter sententiam Doctorum communem, quam docet Alensis 4. part. q. 10. m. 5. art. 9. Richard. in 4. dñst. 8. art. 3. quæst. 1. Durandus part. 2. m. 6. Gabriel in canon. lett. 38. Sotus in 4. dñst. 11. q. 1. art. 2. D. Thom. 3. p. q. 78. art. 1. ad 4. & plerique moderni. Hæc etiam sequitur ad principia Doctoris, cuius intentio constat ex verbis in initio allegatis; illo enim §. de secundo dico, postquam mouit dubium de sensu formæ expressum, remittit se, in fine, quoad resolutionem ad posterius dicenda: *De isto, inquit, articulo dicitur in generali formul cum dubiis quid fuerit obseruandum, &c.* infra autem in resolutione totius articuli docet utendum esse materiā sic consecrata, cum conditione, si consecrata sit, & ut supra ex verbis citatis appararet: supponit ergo incertum esse quid fiat.

Articolo autem tertio eiusdem questionis, postquam fusè differuit de sensu illius orationis in rigore Logico, subiungit resolutoriè non esse necessarium, ut minister sensum exquirat, aut resoluat, quis esse possit; sed sufficere proferre orationem sub ea intentione, quæ Christus eam instituit proferendam; & sic erit instrumentum ponendi corpus Christi sub speciebus; cui ut à tali agenti prolato assistit Deus, ut ponat effectum in ultimo instanti prolationis eiusdem. Ex quibus videtur significare ad consecrationem validam sufficere, ut prolatione fiat, seruatâ intentione proferendi formam, prout Christus instituit eam proferendam; & habere effectum, tanquam instrumentum sensibile à Christo institutum, cui Deus assistit ad effectum causandum in ultimo instanti prolationis verborum.

Corraria sententia probabilius est.

Explicatur Dulor.

Sola intentione refert formam ad personam Christi.

S C H O L I V M.

Formam calicis quâ utimur, esse certam, quam Euangelistæ habent equivalenter, et si non sub eisdem verbis, illa verba, Hoc facite, &c. non pertinere ad substantiam formæ. Refutat rationem D. Thom. dicentis, omnia verba usque ibi, Hoc facite, &c. esse substantialia.

De verbis autem consecrationis sanguinis est dubium magis, quia quantum ad duo. Primum est, quia formam, quâ utimur, nullus Euangelistarum recitat, idè non videtur ex Euangeliō certa. Græci etiam aliâ formâ utuntur, dicentes: *Hic est sanguis, &c.* Et per consequens, forma nostra non est præcisa.

Respondeo, non dubito, quin forma nostra sit certa secundum auctoritatem illam Innocentij: quia multa tradita sunt Ecclesiæ ab Apostolis, quæ tamen non sic scripta sunt in Euangeliis. Nec obstat de Euangelistis, quia intendebant narrare rem gestam, non autem tradere formam consecrandi. Sed & de forma Græcorum Ecclesia non dicit eos non confidere. Vnde dicunt aliqui, quod forma eorum, & forma nostra, & quæcunque scripta in Euangeliis, sufficiens est ad consecrationem: tamen in Ecclesia Romana, est de necessitate ministri, uti formâ, quâ utimur.

Secundum dubium est, an ad formam, quâ utimur, pertineant omnia verba à loco isto: *Simili modo, usque ibi, Vnde & memores.* Et communiter tenetur, quod ista: *Hoc facite in meam commemorationem,* non pertinent ad illam formam hoc modo. Quod probatur, quia non magis facit illud, *Hoc accipite, &c.* ad sanguinem, quam ad corpus; præcepit enim Christus ita fieri consecrationem corporis, sicut sanguinis: ergo si illud pertinet ad consecrationem sanguinis, pari ratione, & corporis, & per consequens quando hostia leuatur, adhuc non est ibi corpus Christi, & sic est idolatria, quod non est dicendum.

Hoc etiam patet, quia præceptum de vsu consecrationis, non est de forma consecrationis: hoc est, præceptum vsus, ut verba ostendunt; ergo, &c.

Item, per ista verba contulit Apostolis Christus potestatem consecrandi: hoc enim ordinavit eos Sacerdotes: collatio autem potestatis consecrandi non fit per verba pertinentia ad consecrationem: quia verba consecrationis materiam respiciunt, quæ consecratur, vel terminum, in quem consecrat: verba autem potestatem conferentia respiciunt potestatem, quam conferunt, & illum cui confertur. Hoc ergo tanquam certo supposito, nunquid omnia verba usque illic, *Hoc facite,* sunt de forma consecrationis sanguinis.

Dicitur, quod sic, primum de illis, *Qui pro vobis, &c.* quia relatum implicat antecedens, & est pars unius totius orationis. Similiter dicunt multò magis de illis, *noui & eterni Testamenti:* quia illud est quædam specificatio eius, quod præcedit, cum dicitur, *Sanguis: ad unam autem formam videntur pertinere omnia, quæ pertinent ad unam orationem:* ergo tam illa, *Noui, &c.* de quibus certum est, quod pertinent ad unam orationem, quam illa, *Qui pro vobis, &c.* quæ propter implicationem pertinere ad eandem orationem videntur, omnia pertinebunt ad formam consecrationis sanguinis.

Sed ista rationes non concludunt, quia possibile est aliqua multa addi in oratione consecrativa, quibus non expressis tota consecratio haberetur, sicut Christus potuisset dixisse, *Hoc est corpus meum, assumptum de Virgine, & suspendendum in cruce,* sicut dixit de sanguine, *Qui pro vobis fundetur, & tunc licet verba illa fuissent dicenda propter deuotionem,* non tamen fuissent simpliciter necessaria ad formam, licet ad eandem orationem pertinerent. Multò minus etiam valet illa probatio de illo, *Qui pro vobis, eandem orationem non de illo, Noui & eterni.* Posset enim intelligi illa oratio in sensu compositionis, *Vel diuisionis,* sicut distinguitur illud sophisma: *Omnis homo qui est alius à Socrate currit,* pertinere licet in sensu compositionis, implicatio sit pars eiusdem orationis: & ita posset intelligi in proposito, ita quod ante illud, *qui,* non esset oratio perfecta, vel per ly, *qui,* inciperet oratio copulata præcedenti in sensu, scilicet diuisionis, & exponeretur secundum Priscianum ly, *qui, pro, & ille.* Consimiliter per illud, *noui Testamenti,* intelligitur communiter secundum Sanctos confirmator, in quo intelligitur implicatio, sanguinis, inquam, qui est confirmator noui, & eterni Testamenti, &c.

De celebr. Miss. c. Cū Martha.
Forma calicis est certa.
Petr. de Taranjic a. 3.

9.2.
Vide Rich. ubi supra.
art. 3. q. 2.

D. Thom. presæti diff.
art. 2. q. 2.

Reuicit D. Thom. rationem.
Verba pertinentia ad eandem formam.
Sensus diuisionis est, omnis homo est alius à Socrate, & ille currit.

COMMENTARIVS.

12
Forma san-
guinis.

DE verbis autem consecrationis sanguinis, &c. Docet tam formam Latinorum, quam Græcorum esse validam: subiicit autem dubium, an omnia verba, quæ ponuntur in forma Canonis, sint essentialia, & excludit illa, *Hoc facite in meam commemorationem*, &c. quia illis tribuitur potestas ordinis Apostolis. Refert opinionem D. Thomæ afferentis; rationes autem soluit tanquam non concludentes necessariò. Quoniam autem hæc difficultas à modernis fusiùs explicatur, quod particulas essentialias formæ, tam corporis, quam sanguinis, operæ pretium erit, variis modos dicensi exprimere, & suo ordine doctrinam huius articuli comprehendere, qua est ex scopo principali eius; circa essentialia formæ: reliqua vero, quæ incidenter, seu explicationis gratia mouer, quod potero subiungam.

13
Varij modi
dicendi circa
formam Sa-
cramentis.

Circa formam corporis aliqui Græci putant illa, *Quod pro vobis tradetur, esse de essentia formæ*. Secunda sententia est D. Thomæ quæst. 78. art. 3. omnia verba posita in forma calicis in Canone esse essentialia. Sed dupliciter explicari solet hæc sententia, quæ alioquin dura videtur. Capreolus, Paludanus, Homeus, Sylvestris, intelligunt singula verba esse de essentia formæ in rigore: alij, vt Sotus, & Ledefina, spectare ad substantiam tanquam partes integrales, sine quibus tamen potest valide consecrati, alij apud Suarez, & Valquez dicunt esse quidem essentialia, sed sine ipsis confici posse Sacramentum, in modo ita intendat minister, si tamen intendat minister non conficer sine ipsis, ipsa concurrere, neque fieri consecrationem, nisi illis terminatis: ita interpretantur D. Thomam. Tertia sententia est Armacani lib. 9. Armenorum, cap. 3. & 4. qui dicit illa: *mysterium fidei*, esse de essentia formæ. Alij dicunt noui Testamenti esse essentialia. Alij idem dixerunt quod verba illa postrema, *Qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*.

14
Sententia
Doctoris.Obiectio sol-
lum.Verba effen-
tialia indu-
bitata.

Doctor art. 2. impugnat opinionem D. Thomæ afferentis omnia verba esse essentialia; & deinde §. de isto 2. art. ait: *Dico breviter, quod non est nobis traditum omnino certitudinaliter, an ad formam consecrationis sanguinis, pertineant aliqua verba post illud: sanguinis metu, &c.* Subdit periculösum esse id assertere, de quo nullus superest authoritas: verba ergo formæ essentialia dicenda sunt vt essentiæ, accidentalia vt accidentalia. Aliqui eum culpant, ex hoc inconvenienti, quod non scrietur sufficiens forma, & essentialis Sacramenti: sed certè hoc friuole obicitur: supponit enim Doctor illa verba esse essentialia: *Hic est calix sanguinis mei, vel, Hic est sanguis meus*; de reliquis autem docet sequendam esse autoritatem Ecclesiæ, cuius est discernere, si essentialia sunt, si non essentialia: totam autem formam prescripsit Ecclesia, neque declarauit reliqua verba non esse essentialia alibi, alioquin non esset tanta Doctorum varietas, & sententiarum. Reste ergo monet Doctor expectandam esse declarationem Ecclesiæ. Tota hæc questio est in factō, nempe indagando quid Christus fecerit: nam certum est potuisse omnia illa verba, vel aliqua ordinare essentialia.

15
Forma cor-
poris.

Prima conclusio: *Hoc est corpus meum*, est forma essentialis corporis, alia autem verba, quod pro vobis tradetur non spectant ad formam: conclusio est Doctoris, §. De secundo dico: est contra Græcos, &

de fide: aliòs in Ecclesia Latina nunquam conferteret validè!, in qua illa additio non fit ad Canonem, aut formam corporis. Patet eadem conclusio ex capitulo *Ad abolendam*: vbi damnantur, qui in Ecclesia Latina negant esse veram doctrinam de Sacramentis. Idem patet ex Trident. & Florentin. de forma huius Sacramenti.

Secunda conclusio: verba quæ consequuntur sanguinis mei in forma calicis non sunt essentialia. Hæc est communis aliorum præter citatos opiniones, eamque insinuat Doctor, §. De isto secundo articulo, &c. Afferens temerarium esse assertere illa esse de essentia forme calicis sine sufficienti auctoritate, supponens priora esse omnino essentialia. Eandem reliqui Sententiarum docent in 4. disq. 8. D. Bonaventura 2. part. art. 1. quæst. 2. Major quæst. unica. Marsilius quæst. 6. Henricus quædlibet 9. quæst. 10. quamvis putet opinionem D. Thomæ probabilem. Alens. 4. part. quæst. 10. m. 4. art. 2. communiter omnes moderni, speciatim Controversistæ contra hæreticos, qui assertur non omnia verba, quæ adduntur in Ecclesia Latina spectato ad essentialiam formæ.

Et hoc plus quam probabile videtur, quia in Ecclesia orientali esse formam, videlicet.

Respondet Capreolus Græcos, & alios, quibus illa verba defunt, non consecrare calicem, vt assertit etiam Paludanus, vel cum illis dispensatum fuisse: sed hoc ultimum est imaginatum, cum neque Ecclesia dispensare possit in iis, quæ sunt de substantia, & essentia Sacramentorum, cum non subsint eius potestati, neque ullum subesse possit motiuum congruum dispensandi in omissione trium, aut quatuor verborum, quæ eadem facilitate proferri possint in forma, quæ omittuntur. Si est data dispensatio, non constat de ea ex traditione, aut scripto, neque unquam alioquin auditum est de ea, neque Græci se dispensatores admitterent, neque Latini id improberant: accedit quod nulla fuit necessitas.

Primum autem, quod assertur est valde temerarium negare usum calicis consecrati toti Ecclesiæ Orientali, & tot sanctis Patribus, quasi dimidiatum sacrificium semper obtulerint, non integrum, contra præceptum diuinum, & contra Canonem suæ Ecclesiæ: vnde nunquam id imperaturum est ab Ecclesia Latina: imo in Florentino supponitur Græcos verum Sacramentum habere: vnde hæc responsio inurit toti Ecclesiæ intollerabilem errorem.

Confirmatur, author de Cœna Domini apud Cyprianum pro forma calicis solum ponit illa verba: *Hic est sanguis meus*, & subdit: *Quoifsumque his verbis, & hac fide actuū est, pams iste, & calix benedictione solemnē sacratus, ad totius hominis vitam salutemque proficit, &c.* Consentit Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 5. sic etiam Iustinus in 2. Apologia. Eusebius Emilianus. in cap. *Qui corpus, de consecrat. diff. 2.* qui desumptus est ex sermo. De corpore & sanguine Domini, qui habetur in 9. tom. operi Hieronymi.

16
Forma calicia
essentialia.D. Bonavent.
Major.
Marsilius.
Henricus.
Alens.Responsio.
Impugnatur.
Capreolus.
Paludanus.Nulla dispe-
nsatio facta,
cum Græci
in forma.17
Confirmatio
ex Patribus.

Hieronymi. Chrysostomus homilia de proditione Iudei, addit solum: *Qui pro vobis effundetur. Damasc.lib.de fide cap. i 4.* reducit efficaciam formæ, ad illa: *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus.* Accedit quod non omnes Evangelistæ verba illa exprimant, nullus eorum posuit illa duo: *mysterium fidei*, non ostitterent autem essentialia. Deinde Paulus i. ad Corinth. i. 1. habet: *Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine*: nec est dicendum, aut non consecrata, aut non dedisse formam essentialiem Corinthiis: ergo cum non addat ea, quæ habet Ecclesia Latina in Canone, non sunt essentialia.

18
Secunda ratio.

Secundò probatur ratione: *Quod pro vobis tradetur, &c. non spectat ad formam corporis, quamvis Christus illa dixerit, & Euangelistæ: sed non est maior ratio de verbis, quæ adduntur in forma calicis: ergo neque illa spectant ad essentialiam formæ. Minor pater, quia sunt ad expressiōnē significatiōnē, sive ad determinationē prædicati, nempe significati sacramentalis, vt corporis, & sanguinis, non magis faciunt vna, quam altera ex vigore sermonis, neque verba illa: Hoc est corpus meum, &c. sunt magis expressa ad significandum præsentiam, seu corpus præsens, quam illa: Hic est sanguis meus: sed quando verba ex se sunt expressa ad significandam rem, superflua est omnis determinatio adueniens: ergo verba illa adiecta non faciunt ad essentialiam formæ.*

*Equivalen-
tia varijsque
formæ in si-
gnificando.*

Sufficientia
formæ ex fine
colligitur.

Confirmatur ex rigore sermonis, & ex fine institutionis Sacramentorum, non exigitur, nisi ut forma sit expressiva significati, seu effectus sacramentalis: significatum autem sacramentale in proposito est corpus, & sanguis Christi præsens: ergo hoc tantum importatur per formam verbalem: sed reliqua, quæ adduntur, non faciunt ad significatiōnē præsentia, sed ad alia exprienda: ergo non determinant formam in sensu essentiali, & sacramentali, qui complectus est absque illis.

19
Impugnatur
Sotii.

*Sensus sacra-
mentali, qui-
bus verbis co-
tinetur.*

Ex hac ratione, quæ est à priori, videatur impugnata illa opinio iuxta interpretationem Sotii, quia nulla verba faciunt ad substantiam formæ, nisi quæ ex instituto Christi habent efficaciam, sed omnia talia sunt essentialia: ergo vel sine illis nequit consecrari, vel illa non pertinent ad substantiam formæ. Vnde ad confirmationem prioris rationis facit, quod Patres, & Tridentinum ad probandam presentiam realem ex vi formæ, & rigore verborum, non colligant eam ex illis verbis sequentibus, quæ spectant ad designandum effectum, sed ex demonstratione corporis, & sanguinis, & assertione, quæ dicitur esse corpus, & sanguis: ergo insinuant in illis tantum compleri sensum sacramentalem formæ. Deinde non magis spectant illa verba posita in forma sanguinis ad completum sensum eius, quam alia, quibus vntunt Græci in forma corporis: *Quod pro vobis tradetur: & quæ adiiciuntur ab Euangelistis, sed hæc non spectant ad essentialiam, aut substantiam formæ: ergo ne-*

*Impugnatur
sententia a
liorum.*

Impugnatur etiam opinio illorum, qui dicunt quod illa, si accedat intentio proferentis, sint de essentiali formæ, quia præterquam, quod hoc inauditum sit in formis, aut materiais Sacramentorum, significatio non dependet ab intentione ministri, sed ab institutione Christi: Hic est calix meus: est sufficiens forma; ergo prolata super materia debita cum intentione conficiendi, confi-

erit, & consequenter falsum erit verba subsequentia aliquid facere. Si dicas eum non habere intentionem conficiendi, nisi concurrent verba sequentia; contraria, habet intentionem conficiendi Sacramentum, vt minister, conformem voluntati principalis agentis: ergo profert omnia prout instituta sunt: sed illa, verba priora habent completam virtutem conficiendi Sacramentum; ergo ea prolata debet conficiunt Sacramentum. Minor probatur ex dictis, quia illa verba significant præcisè præsentiam sanguinis, & non alia superadditæ, ergo continent completam virtutem.

*Intentione acce-
dens sufficien-
tia conficitur,*

Fundamenta opposita sententiae non cogunt. Primo obiiciunt, quod omnia illa verba eodem tenore proferantur à Sacerdote super calice, & maiusculis scribuntur in Canone. Respondetur idem dici posse in Ecclesia Græca, quoad illa verba, quæ addit formæ corporis: deinde in forma corporis notatur particula, *enim*, & sic profertur: iuxta communem autem sententiam non spectat ad substantiam, aut essentialiam formæ: signantur ergo illa verba, quæ dicuntur in persona Christi Domini, ex præcepto Ecclesiæ ob reuerentiam, & deuotionem, & non quod omnia sint de essentiali formæ. Obiicies, illam formam determinant præcedentia, & faciunt vnam orationem integrum cum sequentibus: ergo sunt de essentiali formæ. Respondetur negando consequentiam: ad antecedens respondetur, quod non faciunt vnam orationem in sensu sacramentali, quem habet forma ex institutione Christi, quamvis autem faciant vnam grammaticaliter, inquantum specificant prædicatum, nempe, *Calix sanguinis mei*: sic etiam alia, quibus vntunt Græci in forma corporis, *est sacramen-*

*Specificatio
grammatica.
in sanctam, nō
est sacramen-*

talum.

Ex his patet ad alia, quæ adduntur, nempe, in forma, vt exprimitur in Concilio Coloniensi, in Catechismo Pij V. in cap. *Cum Marib., de celebrat.* *Ad alia re-
spondetur.* *Missarum*, ponit illa verba integrè. Addit & Bartholomæus Miranda in sua summa Conciliorum haberi etiam in Florentino, quamvis in noua editione Concilij non habeatur, neque citat in qua editione ipse talia legerit: sed responsum est tradi formam, vt est in praxi Ecclesia Latina, tam quoad substantiali, quam quoad reliqua, quæ sunt de præcepto, licet non de substantia.

Obiicit Sotius, ac Ledesma assignari partes substantiales alias, alias vero essentialiales, vt in homine digitus, & anima: ergo etiam idem contingere potest Sacramentis: patet specialiter, quia in poenitentia dicitur satisfactio esse pars integralis, tria immersio in Baptismo, quorum qualibet esset pars substantialis, non tamen essentialis: particula enim, in forma corporis, est substantialis. Item pronomen *meum*, si proferatur trahitus, quam est necessarium, illa prolato longior esset substantialis, non essentialis. Item *nouum Testamentum*, secundum aliquos est substantialis: vnde si diceretur forma, vt est apud Lucam, verbi gratiæ: *Hic calix nouum Testamentum est in meo san-*

*22
Obiectio
Sotius.
Ledesma.
Pars substi-
tiali pars es-
sentialis.*

Responso.

guine, &c. non est dubium quin particula, nonum Testamentum, esset substantialis.

Respondeatur hinc forme sacramentali non assignari partes substantialis, id est, integrales, quae non sunt de essentia eius: nam omnis particula, sine qua nequit haberi sacerdos formæ, est essentialis; alias particulae, quae non faciunt ad sensum sacramentalem, & practicum, non sunt de substantia, neque habent ullam efficaciam.

22
Satisfactio pars integrat.

Ex hoc patet ad exemplum de Pœnitentia, quia haec perficitur in iudiciali materia, ac proinde ad eam requiritur satisfactio, ut pertinet ad ordinem iudicialem in materia iustitiae vindicativa; & sic ut posterior sententia lata requiritur in opere exhibita, & consequenter ut pars integralis, & non in eo gradu necessitatis, quo contritio, & confessio, quae antecedunt sententiam, sine quibus sententia esset nulla: repensio itaque peccati antecedit satisfacionem exhibitam, qui est effectus primarius, & essentialis Sacramenti, ad quam illæ partes exiguntur, satisfactio autem tanquam ad remissionem peccatum temporalis.

Trina immersio quandoque man, quandoque non.

Ad aliud de trina immersione respondeatur, quod ad Sacramentum nihil aliud requiritur, nisi ablutio sufficiens, & capax formæ, siue fiat per vnam, siue per trinam immersiōnem, & illa tantum ablutio facit ad Sacramentum: si vero protrahatur forma, donec compleatur trina immersio, tunc Sacramentum erit validum, & trina immersio habebit rationem completæ ablutionis, quam determinat forma: sed in proposito supponitur materia sufficiens, & sensus formæ completerat integrè quando profertur *sanguis meus*, aut *sanguinis mei*, &c. ergo reliqua non faciunt ad Sacramentum. Ad aliud de particula, enim, respondetur apponi secundum aliquos ad denotandum effectum Sacramenti, sed melius ut illa verba ad contextum præcedentem referantur, ut forma dicatur in persona Christi, ita Doctor: non ergo ad sensum practicum eius facit, ut pars.

Quid denotat enim, infor-

ma.

Ad aliud ex forma apud Lucam, quæ etiam legitur apud Paulum, respondeatur: quod nonum Testamentum aliter se habet in forma Latinorum, aliter in illa, quia in priori non facit ad sensum formæ, quem supponit complerum: in hoc vero spectat ad essentiam formæ, quia illa verba, in *sanguine meo*, nullum faciunt sensum, nisi respectuè ad illud nonum Testamentum, ideo in hac forma, *Hic calix nonum Testamentum est in meo sanguine*, illæ particulae sunt essentiales, quia sine ipsis non subsisteret sensus: ex eo autem modo, quo una particula constituit cum alia, quam determinat, colligitur, quomodo se habeat ad sensum orationis: unde sicut diuersimodè posita debet ad aliud, & aliud referri, id est facit ad aliam, & aliam significacionem.

Obiectio sol.

utur.

Obiiciunt, in forma absolutionis, quando dicitur, *Ego absolu te*, &c. pronomen *ego* esse substantiale: ergo in forma Sacramenti potest esse aliqua pars substantialis. Respondeatur in illa forma, ut profert indicatiuè, requiri pronomen illud, sed includi in ipso verbo ex rigore: unde, quod exprimatur, non facit ad sensum formæ.

24
Ultima obie-

ctio.

Obiiciunt ultimò in forma Baptismi, & Confirmationis, additur ad sensum formæ *in nomine Patris*, &c. licet alias videatur compleris in verbis prioribus: *Ego te baptizo*, &c. *Signo te signo crucis*, & *confirmo te christiane salutis*, &c. ergo licet denotetur presentia corporis, & sanguinis per illa verba priora, quæ compleant sensum demoni-

stræ præsentia, non obstat, quin aliqua sequentia spectent ad essentiam formæ, vel certò substantiali. Respondeatur negando consequentiam, & paritatem, quia illa verba spectant ad essentiam illarum formarum, inuocatiōnem Trinitatis, continentia, ex sanctis Patribus, Conciliis, & Scholasticis: & ratio particularis est, quia Baptismus est ianua fidei, & legis nouæ; Confirmatio ad eius professionem ordinatur, ac inuocatio Trinitatis ad utriusque formam spectat essentialiter, non sic autem ad formam pœnitentia, verbi gratiæ, quamvis addatur ipsi in vsu: & in proposito non inuenitur similis congruentia, aut ratio, cur illa verba spectarent ad formam corporis, aut sanguinis, quæ adduntur siue in Ecclesia Graeca, siue Latina, & quæ dicta sunt obstant, ne pertineant ad formam essentialiæ, aut substantialiæ.

Ex his sequitur primò veritas responsionis, quâ Doctor solvit fundamentum D. Thomæ, quod petitur ex specificatione verborum sequentium in forma calicis, & implicatione antecedentis inclusa in relatio *qui*, tamen quia specificatio illa non est essentialis, neque maior determinatio formæ in sensu sacramentali, neque ad sensum illum facit, sicut neque ad formam corporis facit illud quod additur: *Quod pro vobis tradetur*, &c. neque relativum *qui* implicat sanguinem, magis quam relativum, *quod* implicat corpus: implicatio autem illa intelligitur in sensu diuiso, & copulato, non vero in sensu composito: ut bene Doctor.

25
Responso Do.
Eborac. decla-
ratur.

Sequitur secundò, non rectè Sotum afferere Doctorem esse dubium in secunda conclusione, quoad essentialia formæ sanguinis: quia & formam Græcorum cum Petro à Tarantasia, & Richardo approbat, & potissimum quia Ecclesia Latina eam approbare videtur, supposito, quod non reprobet eam, teneretur tamen reprobare inter cetera, quia Græcis obiicit, si essent reprobanda, & prærogativa magisterij, &c. De isto secundo articulo tantum assertum esse periculosum afferere verba sequentia post illud, *Sanguinis mei*, esse de essentia formæ: quia sufficiens authoritas ad hoc non habetur: neque obstat doctrina moralis, quam infra assignat, in casu quo moreretur Sacerdos ante prolatam integrum formam sanguinis, positam in Canone, tunc esse adorandum, & sumendum calicem sub conditione, non obstat, inquam, hoc, quia illa doctrina ab eo traditur, quoad eum qui probabiliter putat, aut dubitat, si sanguis est consecratus, ut patet ex illis verbis: *Sed hic si probabiliter dubitatur in altero istorum casuum, an consecratio sit completa*, &c. Dubitari autem potest probabiliter an Sacerdos proferens verba formæ seceret, an vel ipsa essentialia dixerit, quia de hoc vix potest certitudo haberi in tali casu: dubitati etiam probabiliter potest, ab eo qui sententiam D. Thomæ tenet an calix sit consecratus, ex principiis præmissis eiusdem Sancti: ideo Doctor declarat casum, & modum quo sic dubitans se getere debeat, non quod putet illa verba sequentia esse de essentia formæ.

Explicatur
eius sententia.

Potes, quid designant verba reliqua, quæ adduntur in formâ sanguinis? Respondeatur pluta à modernis in his dici, quæ consulere quis potest apud Vasquez dist. 199, cap. 4. Breuiter dico in utraque forma addi particulam enim ad continuationem sermonis, non ut sit de substantia formæ, qui tamen omitteret, peccaret graviter, si sciens, & prudens omitteret; & peccatum esse mortale, docet

27
Explicatur
particularis for-
ma enim,

Omissus v. r. peccat. docet Vasquez *ibid.* Angelus verbo *Eucharistia.* Gabriel. in 4. diss. 8. quæst. 3. art. 2. can. 2. quia in re graui particula, quæ spectat ad connexionem sermidnis, grauis materia est. Marsilius docet esse mortale, si ex contemptu omittatur; Soto in eadem est opinione: à fortiori, idem sequetur, si omitteretur aliqua particula substantialis, præter quam quod nihil fieret deficiente sensu formæ substantialis. Erasmus in cap. i. prioris ad Corinth. docet in Græcis codicibus, in forma corporis non inueniri particulam, &c., sed id falsum esse cogitat ex omnibus codicibus, in quibus illa exprimitur: & Patres etiam eandem exprimunt, & Concilia. Illæ particula in forma sanguinis *mysterium fidei* non inueniuntur in Scriptura apud Paulum, aut Evangelistas: sed respondet Innocentius III. in cap. *Cum Marib.* per traditionem ab ipso Christo Ecclesiam eam recepisse, quibus explicatur res. *Nous Testam.* Et dignitas sanguinis Christi: particula non*Testamenti* designat in sanguine Christi effuso in passione ultimam voluntatem Christi. Vnde Paulanus ad Hebreos 9. *Testamentum*, inquit, in

mortuis confirmatum, alioquin non valeret, dum vivit, qui restatur, &c. quia morte, nempe testatoris, confirmatur, & reuocari auctiplus nequit: & subdit: *Vnde neque primum sine sanguine dedicatum est;* suppletus Testamentum, confirmatum sanguine hircorum, & taurorum, & aliarum vicitimatarum: vnde sanguis Christi in passione effusus est interueniente morte testatoris, vt Paulus supra: *Ubi Testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris,* asserens Christum non per sanguinem hircorum, sed per proprium introitum semel in Sancta terra redemptio inuenta: signauit ultimum testamentum & voluntatem Christi, tanquam instrumentum authenticum eius. Aliqui hæc referunt ad effusionem sanguinis in ipso sacrificio, sed hoc tantum per accommodationem dicitur: *Qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum:* denotatur efficacia sanguinis Christi, cui proprium est remittere peccata per ipsum solum, vnde causa universalis est huius remissionis. Explicat omnia illa veritatem, & efficaciam corporis, & sanguinis Christi: videatur Chrysost. hom. 8. in Math. Chrysost.

Qui pro vobis effunditur in remissionem, &c.

S C H O L I V M.

Resolutum non esse certò traditum, an ad formam calicis spectent aliqua verba, post illa, Sanguinis mei, & periculose esse hoc asserere, & minus discretè dictum oportere scire, quæ præcisæ verba sint de forma in quolibet Sacramento. Nam esto, certa sint forme, quilibet verba eorum non sunt ita certa, & determinata, quin alia sufficiant. D. Thom. supr. art. 3. Capr. hic q. 1. a. 3. Sylo. v. Eucharistia 1. q. 6. & alijs docent, sequentia esse de substantia forma. Bonav. sup. Albert. hic art. 7. Dur. q. 2. Aureol. q. 2. a. 4. Bassol. q. 1. a. 3. Rubion. q. 2. a. 3. negant. & bene, licet hoc non sit omnino certum.

De isto secundo articulo dico breuiter, quod non est nobis traditum omnino certitudinaliter, an ad formam consecrationis sanguinis pertineant aliqua verba post illud, *Sanguinis mei*, vel an aliquod illorum sequentium usque illic, *Hoc facite, &c.* Ideo periculose est hoc asserere, de quo sufficiens auctoritas non habetur: non est autem periculosem ignorare, quia videtur ignorantia invincibilis.

Ex hoc pater improbatio cuiusdam dicti minus discreti, quod necesse est in quolibet Sacramento scire præcisæ, quæ verba sunt de forma, ad hoc, ut aliquis conferat Sacramentum. Istud enim manifestè falsum est, non solum in proposito, sed etiam in Baptismo, & Pœnitentia, & Sacramento Ordinis. Fortè enim nullus est, qui sciat pro certo, nec Episcopus, nec ordinatus, quæ sunt præcisæ verba ordinationis in Sacerdotem: & tamen non est dicendum, quod nullus est ordinatus in Sacerdotem in Ecclesia. Consimiliter diuersi variuntur diuersis verbis, in conferendo Sacramentum Pœnitentiaz, nec est certum de aliis verbis præcisæ, quæ sunt illa, non tamen dicendum est, quod nullus absoluatur in Ecclesia.

Nō est certò afferendū aliqua verba post sanguinis mei, esse de substantia forma calicis.

Quod ergo erit consilium? Dico, quod Sacerdos intendens facere, quod facit Ecclesia, legens distinctè verba Canonis à principio usque ad finem, verè conficit: nec est tutum alicui se reputare valde peritum de scientia sua, & dicere, Volo uti præcisæ istis verbis pro consecratione sanguinis: sed secutior est simplicitas, Volo ista verba proferre sub ea intentione, sub qua Christus instituit ea esse proferenda, ut quæ ex Christi institutione sunt de forma, dico ut de forma, & quæ ad reuerentiam, ad reuerentiam.

Nota casus, & dubitationes.
Quid sacerdos nisi moreretur Sacerdos im-
mediate post illa verba sanguinis mei, in conser-
fcr. calicis.

Sed quid si ante omnia verba prolata contingere mori Sacerdotem, nunquid habendus esset sanguis tanquam verè consecratus? Dico hinc, sicut in quodam casu superius præmisso, si quis Sacerdos inciperet sic loqui, *Hoc est corpus meum*, non prædicens verba præmissa totaliter; quod in omnibus talibus non est adorandum; nisi sub conditione, si verè consecratum est. Et nunquid iteranda sunt verba? Dico, quod non absolutè. Sed nunquid sub conditione? Dico, quod hinc non est talis necessitas sicut in Baptismo, quia ibi quando dubitatur de baptismatione, dubitatur de salute: idè lictum est ibi quandoque sub conditione baptizare. Sed hinc si probabiliter dubitatur in altero istorum casuum, an consecratio sit completa, nullum periculum salutis imminent, si non iteretur, nec absolutè, nec sub conditione.

Quid

Quid ergo? Estne illa materia semper seruanda? Dico quod non, quia putresceret, sed sacerdos post communionem, in sua missa potest illam materiam recipere, sub intentione conditionata tali, si istud est consecratum, recipio ut consecratum: sed si non, non, sed ut tale, de quo est incertum: nec in hoc potest esse periculum, quia ieiunus est ante perceptionem vini ablutionis, & si non est sanguis, quod percipit: non tamen facit irreuerentiam corpori, & sanguini iam perceptis, quia mox post sanguinem iam perceptum statim in altari, percipimus purum vinum.

C O M M E N T A R I V S.

28 Confusa Sot*i* in Dotorem. **d** *X* hoc patet improbatio cuiusdam dicti, &c. Hic carpitur Doctor à Soto, quod laxa hæc sit licentia ignorandi, quæ sit forma Sacramenti, neque sit valde tuta, cum Ecclesia præscriptis formis Sacramentorum vratatur: quamvis licitum sit verbum aliud pro alio æquivalens usurpare, tamen non licet liberius rem extenderet, quia non est pium credere, quod Christus, ac subinde Apostoli, in re tam necessaria, quam sit materia & forma Sacramentorum, Ecclesiam tam anticipem, & perplexam reliquerint. Hæc increpatio non tangit sensum Doctoris verum, & Catholicum: aliud enim est nescire formam sufficientem Sacramenti, & nescire quæ verba formæ, aut quæ materia in quibus dispositione sit essentialis præcisè, eaque discernere a non essentialibus, & adiectis. Illud sciri, & necessariò, supponit Doctor suprà: *Non dubito, inquit, quin nostra forma sit certa secundum authoritatem illam Innocentij, &c. & de utraque forma tanquam certa disserit Doctor in hoc articulo: & infra dicit Sacerdotem debere proferre formam in sensu Ecclesiaz, & Christi, quæ essentialia sunt, ut essentialia, quæ ob reuerentiam ad reuerentiam.*

Intentio requirit scientiam ministrorum. Alioquin certè, ut dubitacione caret, habens, & debens habere intentionem Christi, & Ecclesiaz, nequit illam habere, neque applicare materiam & formam Sacramenti, nisi sciat hæc esse materiam, & formam, quæ instituit Christus, & quibus virtutibz Ecclesiaz. Vnde Doctor infra dicit. 13. quest. 2. §. *Ad questionem, &c. loquens de requisitis ad posse consecrare, dicit: Loquendo de posse simpliciter, nihil requirunt ultra materiam debitam, de qua dictum est in fine distinctionis 11. nisi minister debitus, ad quem requiriuntur tres conditiones, scilicet, quod sit Sacerdos, quod possit proferre verba consecrationis, & quod possit habere intentionem debitam sciendi, scilicet, quod intendit Ecclesia facere, &c. alias textus habet melius faciendi, sed perinde est, quia nisi sciat, neque intendit seruata proportione. Casus ergo, ad quem reducit præfatus author dissertationem, non est præfatus, quem exprimit Doctor, cuius resolutione certa est ac de fide, nempe, non requiri ad valorem Sacramenti, ut minister sciat præcisè hæc, aut illa verba formæ esse præctica, & essentialia, ut discernuntur ab aliis: quia id est validè conficiunt Sacramentum, quamvis hoc discernimen neficiant, & inter ipsos Doctores circa verba essentialia formæ decertatur, perinde ac de materia, ut periculum est, cum qua discrepancia opiniorum nemini dubium est, quin forma, & materia, quæ est in visu Ecclesiaz, sint certa; rectè ergo stat Sacramentum validè fieri, & debitam formam, & materiam applicari, stante illâ ignorantia discernendi inter essentialia aliqua, & alia adiecta. Rectè proinde Doctor admonet talem scientiam non requiri ad valorem Sacramenti in ministro,*

licet requiratur in eo scientia, qua cognoscat hanc formam esse, quam adhibet, sicut & materiali: quia sine hac scientia nequit stare intentione efficax; & requisita: sine priori stare potest; inquit nihil facit ad Sacramenti completionem.

Rectè etiam monet Doctor de propria scientia non esse præsumendum, sed ad securitatem magis facere simpliciter tenere usum, & regulat vniuersalem Ecclesiaz; nam alioquin, si quis limitaret intentionem suam ad certa verba, tanquam essentialia, non præente Ecclesia declaratione, forte committeret se periculo nullitatis ex defectu debitæ intentionis: quia intentio determinat verbis ligata, quæ forte in re non perficiunt sensum essentialiæ formæ, non esset sufficiens, nisi vniuersalis intentio saluaretur faciendi Sacramenti, & utendi forma in sensu Ecclesiaz.

Rectè præterea Doctor instruit, quomodo quis se habere debeat in illo casu, quo Sacerdos moretur antequam finiret verba integra formæ, dicens non esse necessarium iterare formam absolute, aut conditionatè: quia licet in Baptismo fiat talis iteratio Sacramenti sub conditione, hoc ideo contingit, quia necessitas Baptismi id exigit: in proposito autem non est talis necessitas, neque periculum imminet, nisi iteretur. Dices, saltem id exigit præceptum consecrandi integrè utramque speciem, quia si prior calix est consecratus, superfluit secunda consecratio alterius calicis, quod si non est consecratus, magis congruit consecrare illum calicem, qui iam est oblatus, & dispositus per priores benedictiones, & orationes, quam si omisso alium de novo consecrare: ergo sufficit hoc motu, ut sub conditione consecratur, repetendo formam, & alia propria verba: *Similiter & calicem, &c.*

Respondetur hunc modum non improbari à Doctore simpliciter, assentit tamen posse omitti. Et ad rationem dubitandi respondetur non superfluere consecrationem alterius calicis; quia ad complementum sacrificij fit, quod ab alio est inchoatum; & deber constare partibus certis, de quibus non subsit dubium? quod vero aliis calix consecratur, facit ad hoc præceptum non proferendi formam nulliter, aut super materia dubia seclusa necessitate: hic autem non est necessitas: vnde sicut baptismum, aut formam eius iterans sub conditione, sine necessitate, est sacrilegus, & grauissime peccat: eodem modo, hic peccatum viderit esse, si quis proferat verba consecrationis super calice, de quo dubitatur, an sit consecratus, cum alia materia suppetat: quod si autem non suppetet, tunc ex præcepto integrandi sacrificium idem ipse calix esset consecrandus de novo, adhibita conditione, sequenda in praxi regula ordinarij in hoc casu.

Pia admonitio.

Dominum omnium morale.

Quid factum mortuo inserit consecrandum Sacerdotem?

Goffredi sententia, Sacerdotem proferre formam materialiter, non significatiè, & Christum per verba forme, quibus utimur, non consecrare. Vtrumque refutat Doctor. Primam partem cum Doctore tenent D. Thom. *suprà art. 5.* D. Bonau. *h̄c, art. 1. q. 1.* Rich. *art. 3. q. 1. ad 3.* Baffol. *q. 2. art. 1.* secundam partem, quod Christus *v̄sus est nostrā formā*, tenent D. Thom. *art. 1. ad 1.* Bonau. *h̄c, p. 1. q. 3. art. 2.* Richard. *art. 3. q. 1. habetur cap. quia corpus, de consecr. d. 2.*

De tertio articulo dicitur, quod Sacerdos profert illa verba, quasi materialiter: quia recitat ea, sicut à Christo dicta, ut patet per literam præcedentem in Canone: Christus autem, quando illa dixit, non transubstantiauit panem in corpus suum. Quod probatur ex verbis illius Canonis, quia ibi præmittitur, benedixit; vnde dicitur, quod per illam benedictionem præcedentem consecrauit, non per ista verba; *Hoc est corpus meum*, cui concordat Innoc. *de Officio Missæ, part. 3. cap. 6.* & 14.

Sed contrà, aut Christus consecrit sine verbis, quod non est probabile: aut cum verbis; tunc, aut cum ipsis, aut cum aliis. Non cum aliis à prædictis, quia non est probabile, quod alia formā vtatur auctor, & ministri, quibus committit formam; si eisdem, remanet difficultas de significatione illius orationis ultimò prolatæ à Christo. Item, Christus modò si esset viator, posset proferre ista verba, & confidere, & remaneret eadem difficultas, sicut priùs.

Vide Ochā
quodl. 2. q.
fin. Gorfr. 4.
parte sum.
presen. dist.

Vide Alex.
in 4. vbi
adducit 4.
opin. de ista
cōfscr. Chri-
stī.

C O M M E N T A R I V S.

DE tertio articulo dicitur, &c. Tria apud Evangelistas leguntur, nempe gratiarum actio, benedictio, & fractio panis, seu datio calicis. Circa hæc differunt Doctores, an diuersa fuerint inter se, & à consecratione? Quidam docent benedictionem non esse distinctam à consecratione. ita D. Thomas *quest. 78. art. 1. ad 1.* Alensis *4. part. quest. 10. m. 4. art. 2.* Durandus *in 4. dist. 8. quest. 2. m. 2.3.* Marsil. *quest. 6. art. 1.* Gabriel *lett. 46. in Canon. Catechismus Pij V. titulo de Eucharistia. Hugo de S. Caro in Marc. 1. 4. Hoc est corpus meum, &c.* Lyranus in illud *ad Corinth. 11. Et gratias agem, &c.* Brunus *ibidem. Bessarion in libello, De verbis consecrationis. Fundamentum huius est, quod verba consecrationis, aut ipsa consecratio dici possit benedictio 1. ad Corinth. 10. Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est.* Eodem modo Graci, vt Iustinus in *Apologia, vocat cibum gratiarum actione benedictum.* Irenæus lib. 4. cap. 34. & 35. *Panem super quem gratia acta sunt.* Author sermonis de *Cœna Domini apud Cyprianum: Panis iste substantialis, & calix benedictione solemnis sacramens ad totius hominis vitam salutemque proficit.*

Alij docent benedictionem diuersam fuisse, & colligitur ex Patribus Tridentini sess. 13. cap. 1. *Cum post panis, uniuersi benedictionem se suum ipsius corpus illis præbere, ac suum sanguinem dñs, ac perspicuis verbis testatus est.* Deinde ex verbis Evangelistarum distinguendum benedictionem à consecrationis verbis Matth. 26. *Accipit Iesus panem, & benedixit, ac frexit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite, hoc est corpus meum.* Dices per anticipationem hæc dicta. Respondetur non esse necessarium mutare proprietatem Scripturæ, aut ordinem designatum, nisi ratio cogat.

Alij gratiarum actionem, & benedictionem non distinguunt: ita Richardus Armacanus lib. 9. contra Armenos, c. 5. consentit Caïtanus in Matth. 26. & alia loca, quibus institutio, & forma, acordo eius habetur. Titelmannus in Matth. 26. Aliis videntur hæc distinguenda; ita Iansenius in *cordia, cap. 1. 31. Sotus in 4. dist. 1. quest. 1. art. 4. Vaf-*

que disp. 186. c. 2. quia v̄sus fert, ut quoties gratiarum actio pro re aliqua fiebat in Scriptura, sequeretur benedictio ipsius; antequam sumeretur, potissimum cibi, & potus; ut colligitur 1. ad Timoth. 4. Omnis creatura Dei bona est, & nihil reiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem. Hic tamen videtur confundi gratiarum actio cum oratione, & sanctificatione, quod denotat particula rationalis enim; & nihil refert cādem actione perfici, eadēmque oratione: quid autem factum fuerit in certum est.

In hoc autem articulo duplex difficultas initio tangitur: prima, utrum verba recitatiuè, seu, ut dicunt, materialiter dicantur, & non formaliter. Secunda difficultas, an Christus verbis consecrauit, & iisdem quibus nos? De primo hic non differit Doctor, sed in sequentibus. Quantum ad secundam refert opinionem Gotfredi, & Innocentij, ille negat Christum consecrare verbis, sed benedictio: hic verò diuinā virtute probabile esse docet consecrare, quamvis etiam probabile censeret: sequitur Archidiacon. *de consecr. dist. 2. cap. Timorem.* Gabriel *lett. 36. in canon. assertit responderi posse ad argumenta in oppositum. Atmacanus lib. 9. Armenorum, c. 5. probabile censeret.* Petrus de Aliaco *in 4. q. 5. art. 1. citans immitiò nostrum Doctorem, defendit Catherin. opusculo de hoc mysterio.* Aliqui apud D. Thom. 3. p. 9. 68. art. 1. assertunt non hac forma Christum consecrare; sed alia nobis ignotā. Alij contra, cādem forma consecrare, sed secretò primū prolatā, postea peractā consecratione eam denuo repetisse: & hīc contra illos. videtur partim intendere improbatio Doctoris.

Conclusio autem Doctoris est Christum consecrare iisdem verbis, quibus nos consecramus, & non aliter; quæ est communis Scholasticorum: probat Suarez ex decreto vñionis illis verbis: Forma huius Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc consecrit Sacramentum, &c. sed ibi legitur, conficit, non consecrit. Addit capitulum, Cum Martha. Sed respondent alij Pontificem intendere formam dñam à Christo, quā alij vterentur: expref-

33
Duplex diffi-
cultas propo-
nitur.

Gotfredus.
Innocent.
Opinis
Christum non
consecrare
verbis.
Archid.
Gabriel.
Armacan.
Petr. Aliac.
Catherin.
Alia duplex
opinio de co-
dem.

34
Conclusio af-
firmativa cō-
muni.

Florena
Scoti oper. Tom. VII. 1.

Trident.

siora sunt verba Tridentini sess. 13. cap. 1. *Hoc tam admirabile Sacramentum in ultima Cena Redemptorem nostrum instituisse, cum post panis unigenitae benedictionem, se suum ipsius corpus illis probare, ac suum sanguinem dieris verbis testatus est: que verba à sanctissimis Evangelistis commemorata, & à D. Paulo post repetita, cum propriam illam, & apertissimam significationem pra se ferant, secundum quam a Patribus intellecta sunt, &c.* Institutio ergo facta est post benedictionem per ipsa verba, quibus testatus est suum corpus, & sanguinem præbuisse: hæc autem sunt verba consecrationis, ut patet ex illa clausula; *que verba, &c.*

Hunc autem fuisse semper sensum Maiorum in precedentibus verbis, asserit Concilium: *Institutione Sacramenti, & conuersio, seu consecratio erant eadem Christi actio: vnde idem Concilium cap. 4. Ideo persuasum fuit semper in Ecclesia Dei, id nunc denou fætua Synodus declarat per consecrationem panis, & vini conversionem fieri totius substantiam panis in substantiam corporis, &c.* vide canon. 4.

Christus ipsum verbum, quibus nos consecratis.

Verba autem forma eadem efficacia habuerunt, ut sunt prolatæ à Christo: vnde si nunc esset viator confidere posset per eadem verba: ergo etiam tunc conficit per eadem: *Concilii enim non ex vi benedictionis, aut alterius actionis, quæ refertur ab Evangelistis, sed ex vi verborum, eorumque efficacia colligit præsentia realem significati: superflua ergo esset alia virtus applicata à Christo ad consecrationem: imo non expediebat formam institutam nulliter proferre super materiam iam consecratam, aut Christum proferre speculativum, quam aliis tradidit proferendam prædictæ.*

35 Confirmans ex Patribus.

Confirmatur ex Patribus Tertulliano lib. 4. contra Marcionem cap. 40. *Accipitum, inquit, panem, & distributum discipulis, corpus suum illum fecit; hoc est corpus meum, dicendo. Cyprianus, vel Author serm. de Cœna Domini: Ante verba illa, inquit, (supple consecrationis) cibus ille communis tantum nutriendo corpori commodus erat, &c.* supponit ergo per verba mutatum fuisse à Christo in suum corpus. Eusebius Emilianus apud Gratianum de consecrat. dist. 2. can. *Quam corpus: Inuisibilis, inquit, Sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis, & sanguinis sui, verbo suo secreta potestate conuerit, ita dicens: Accipite, & comedite, hoc est corpus meum, &c.* Chrysostomus homil. 60. ad populum, post medium; ait Christum, cum dixit: *Hoc est corpus meum, verbo factum confirmasse, &c.* sic alij Patres vel idem dicunt, vel supponunt; nullus autem contrarium: neque congruum erat, ut Christus instituens Sacramentum alio modo, consecrasset.

36 Obiectio. Solvitur.

Obiicit Catherinus Christū benedicendo consecrasse; sed benedictio antecessit prolationem verborum: ad hoc responsum est alius; & patet antecedens esse falsum ex Concilio. Obiicit secundò, quia alius, nisi prius consecrasset, forma illa ab eodem prolatæ esset falsa: hæc ratio includit absurdum, quia idem replicari potest de consecratione, & forma, ut ab aliis profertur, de fide tamen est consecrationem fieri in virtute formæ, non aliter.

Falsa consequentia rei.

Alterum, quod assertur, & non impugnatur hic à Doctore, petit illam difficultatem; an forma materialiter tantum, & recitatiæ profertur à Sacerdote? an vero formaliter significatiæ? an eriam formaliter, & materialiter simul? Primum tenet Innocentius, & alij supra citati in commento, art. 2. §. Sed hic est dubium, &c. Secun-

dum vero affirmat Mars. q. 6. art. 1. 2. part. dub. 6. Marsilius Vasquez disp. 200. cap. 2. putans materialiter, & formaliter dici formam repugnare. Tertium vero quod est formam utroque modo dici est magis consentaneum principiis Doctoris, qui docet in persona Christi proferendo formam consecrare, ut supra eodem commento probatum est: & sic recitatiæ, & materialiter dicit formam; si referatur ad personam ipsius particularem, & non, ut induit personam Christi: in persona tamen Christi dicit formam significatiæ, sicut ipse Christus dixit, & non recitatiæ: & hoc probat Doctor latè hic, & deinceps in articulo tractans sensum, & suppositionem verborum formæ. Hæc eadem sententia frequentior est apud antiquos, & modernos: quam sequitur Sotius, & Suarez disp. 5. 8. c. 4.

Recitatiæ dici formam probant verba antecedentia Canonis, intentio ipsius Sacerdotis proferentis verba in persona Christi: vnde Florentinum in decreto unionis: *Forma, inquit, huius Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus conficit hoc Sacramentum; Sacerdos namque in persona Christi hoc conficit Sacramentum, &c.* Sicut ergo Sacerdos non in persona propria loquitur, sed in persona Christi; ita etiam prolatio formæ, ut ad propriam, & particularem personam refertur, est materialis, & recitatiæ.

Significatiæ autem dici formam probatur: quia in formis Sacramentorum Christus instituit verba significativa effectum Sacramenti, ut patet in omnibus aliis: ergo & hic. Secundò Patres, & Concilia ex significacione formæ sacramentalis colligunt præsentiam corporis Christi. Tertiò, quia etiam hac de causa patet loqui Sacerdotem in persona Domini: vnde cum necesse sit Sacerdotem habere intentionem conficiendi, necesse est, ut dicat formam, qua significativa est præsentia corporis; sic autem verba ut formaliter significantia requiruntur: ergo oportet eum habere intentionem ea sic proferendi.

Obiectio. Sacerdos non potest significatiæ Sacerdotum. dicere: *hoc est corpus meum.* Respondetur id dicere in persona Christi, ut dictum est. Dices ille verbum de futuro, *quod pro vobis tradetur;* qui pro vobis effundetur; non possunt referre, personam Sacerdotis: ergo non significatiæ dicit hæc verba. Respondent aliqui, illa verba intelligi de efficacia, aut consecratione sanguinis, quia consecratur seorsim; & sic quasi repræsentatiæ funditur; vel quia eius sanguine, quando illum sumimus, abluimur, merito dicitur pro nobis fundi. Hæc interpretatio reducitur ad sensum capituli Quotiescumque; de consecrat. dist. 2. & ad Ambrol. lib. 4. de Sacramenis, cap. ultimo. Probat eam Canus lib. 12. de locis, cap. 12. Sed hic sensus est impropius, quia effundit in Sacramento, iuxta sensum prioris capituli citati, est offerri Deo in sacrificium: ita Ianf. cap. 121. Concordia: fauent codices Græci, in quibus præsens pro futuro legitur. Cæterum verius est Christum locutum fuisse de cruenta effusione, de qua Patres communiter intelligunt illum locum. Ad rationem ergo respondetur recitatiæ dici illa verba de futuro; *Quod pro vobis, &c.* quia non spectant ad essentiam formæ; quoniam Ecclesia ea, ut connexa apud Evangelistas, & Paulum ad excitandam memoriam sacrificij cruenti, & ad meliorem dispositionem præsentis suscipiendi

Sacra

Qui pro vobis fundetur, &c. dicit recitatiæ.

Ambrosius. Canus.

Ianuenius.

Sacra

37 Dici recitatiæ.

Dici significatiæ.

Sacramenti coniunxerit, seu assumpserit cum verbis formæ. Ex his ergo sequitur quomodo Sacerdos & refert, que Christus dixerit, & simul affirmat corpus Christi esse præsens ibi. Primo modo recitat; secundo significat.

Dico præterea, quod significatio, quam intendit minister, proferens hanc propositionem, primarij, non est logica, sed præctica. Hæc sequitur ex iis, quæ dicit Doctor hoc articulo 3, infra, §. Propter hoc dico, &c. vbi dicit, quod sufficit Theologo, considerare hanc orationem sensibilem institutam esse à Deo, vt instrumentum consecrationis; neque esse orationem sacramentalem, vt vera est, neque vt falsa est propositionis conuersua; sed vt est neutra, & prior naturaliter sua veritate. Probatur hæc conclusio: quia eatenus hæc oratio dicitur significatiuè à ministro, quatenus cadit sub intencionem conficiendi Sacramentum, & vt est causa eius; sed inquantum præctica, & conuersua panis, & vini, sic est causa: ergo vt præctica est, cadit sub vsu ministri; & sic vt conuersua est, eam significatiuè profert. Confirmatur, quia veritas speculativa, seu Logica huius propositionis, fundatur in veritate præctica; quia prius est conuersua, quam verum est dicere corpus Christi esse præsens; id quod est præsens, quia ex efficacia verborum fit præsens: ergo hæc oratio non est sacramentalis, nisi inquantum vera præctica, seu conuersua est: sed vsus eius à ministro deber est potissimum in significacione sacramentali, ad quam tantum sequitur alia:

vnde si proferretur à non intelligente eam, modò cætera adessent, vt materia, character, & intentio, validè conficeret; tunc enim proferret eam significatiuè præctica, non autem logicè: vt si esset Sacerdos Græcus, vel infirmate superueniente, aut educatione adeò rudis, & ignarus lingua Latine, vt nihil eius intelligeret, qualis videtur fuisse ille apud Zachariam Papam, qui protulit formam illam Baptismi: *In nomine Patriæ, & Filia, & Spiritus sanctæ*. Sic obstetrics, quando proferunt formam Latinam Baptismi, non intelligunt ipsam omnes. Præterea id speciale est in Sacramento absolutionis, quod dependeat à clavi scientiæ eius valor, quia est actus judicialis; ac proinde exigit cognitionem cause in iudice, quæ sine scientia congrua haberi nequit.

Dices: quomodo aliqua propositione sit prior sua veritate? Respondeatur veritatem esse passionem, seu accidens propositionis, quia est conformitas ad obiectum, quæ potest adesse, & abesse; vt sedente Socrate, vera est hæc, Socrates sedet; eo stante, falsa: conceptus ergo orationis est fundamentum veritatis, aut falsitatis, orationis, inquam, inquantum significatiua est; quia sic respicit rem extrâ, vt signum eius; aliquin non esset nata esse conformis, aut difformis ipsi: vnde in adiiciente prior est conceptus orationis, quam iudicium de eius veritate; vt quando proponitur discipuli aliqua conclusio, est ipsi neutra, donec applicentur principia, quibus demonstretur.

S C H O L I V M.

Sententia Richardi, quod pronomen hoc, supponit disiunctiuè, pro eo quod est, vel erit, sub speciebus; & sic forma verificatur pro ultima parte disiuncti. Hanc rejecit, quia ex ea, hæc esset vera, hic ignis est aqua. Secundò, subiectum debet accipi secundum tempus importatum per copulam, & tota significatio orationis est ad idem tempus, vel instant. Tertiò, forma non esset conuersua, quia secundum Richardum prius est vera, quam conuersua.

Alia est opinio, quod sicut nomen significat sine tempore, & ideo potest supponere pro supposito cuiuscumque temporis, nec potest restringi à tempore consignificato per verbum significans compositionem, quia illud est distans secundum intellectum, vel sensum, & nihil contrahitur per sic distans: sicut nec contrahitur hic homo, cùm dicitur *homo est albus*, licet contrahatur hic; *Homo albus currit*, ita pronomen, cùm ponatur loco nominis proprii, & significet sine tempore, potest significare, seu demonstrare sine tempore: quia hoc significat, & demonstrat pro omni tempore, & sic hoc pronomen hoc potest demonstrare sub disiunctione illud, quod nunc continetur sub illis speciebus, vel proximò continebitur, vt sit demonstratio ad intellectum eius, quod demonstratur in recto, & ad sensum alicuius, quod demonstratur in obliquo: & illud in recto sit aliquid nunc præsens, vel quod in proximo erit præsens ad sensum sub istis speciebus: & illa disiunctua vera est, quia altera pars est vera. Et hoc ad intellectum, quando scilicet assistit virtus diuina, vt ultimo instanti prolationis operans ad illud, quod significatur.

Contra istud, licet non oporteat, quod hoc pronomen *hoc*, demonstraret aliquid pro determinato tempore: tamen sicut ipse arguit, significatio orationis constituitur ex significato partium, & partes significant quando proferuntur. Ideò secundum eum, etiam necesse est dicere, quod hoc pronomen *hoc*, quando profertur, illud significat, quod tunc demonstrat: tunc autem non videtur posse demonstrare aliquid, quod non est tunc contentum sub illis speciebus: quia sic posset dici, quod *hic ignis est aqua*, vel *hoc corpus est aqua*, loquendo de igne statim conuertendo in aquam, & faciendo talem demonstrationem ad sensum in obliquo, & ad intellectum in recto, & hoc demonstrando corpus, quod nunc est, vel in proximo erit. Sed non videtur rationabile dicere de aëre statim corrumpendo, quod *hoc corpus est ignis*. Hæc enim simpliciter est vera, *hoc corpus est aëris*: & de codem non dicuntur simul ignis, & aëris.

12
Richardus
præfint art. 3.
q. 1.

13
Pronomen
hoc, non
demonstrat
quod nō est,
quando pro-
feritur: alius
hoc est ve-
ra, hic
ignis est
aqua.

Significatio totius orationis debet referri ad idem tempus, vel instantem.

Item, si tunc significant partes orationis, quando proferuntur, & ex significatis earum hoc modo acceptis est significatum totius orationis, secundum quod accepit; oportet dicere, quod *ly est*, quando profertur, ponat significatum suum pro praesenti, quod significat: subiectum autem pro illa parte disunctionis non accipitur pro aliquo eodem tempore, cum illo quod importatur per copulam; ergo tota significatio illius orationis non refertur ad aliquid idem, vel ad instantem.

Item, disiunctiuia non ponit alteram partem determinatè, sed est ibi fallacia consequens: ergo si hoc stat disiunctiuè, non determinatè ponit respectu prædicati unam partem, scilicet hoc, quod in proximo erit sub istis speciebus: sicut neque alteram, scilicet quod nunc est sub istis speciebus, & non efficitur per istam orationem etiam secundum eos, nisi ut ipsa est vera: ergo per istam, non magis efficitur, quod illud, quod statim erit sub istis speciebus, sit corpus Christi, quam illud quod nunc est sub istis.

C O M M E N T A R I V S.

40
Reolutio principali de sensu forma. Sententia Richardi.

Alia est opinio, quod sicut nomen significat, &c. Hic progreditur Doctor ad resolutionem principalem huius articuli de sensu formæ. Primum reicit sententiam Richardi, qui dicit pronomen *hoc*, sumi ut implicat demonstrationem, abstrahendo ab omni tempore, & demonstrare id quod est, vel erit; neque posse per verbum determinari, ut supponat pro eo tempore, quod per verbum consignificatur, quia illud est distans secundum intellectum, vel sensum, quia denotat instantem, in quo corpus Christi est sub speciebus, quod est distans ab instanti prolationis pronominis *hoc*:

supponit ergo disiunctiuè, pronomen demonstrando respectu ad intellectum, supple, id, quod nunc est sub accidentibus; vel mox erit. Tribus rationibus impugnat hanc sententiam, ex quibus constat orationem illam esse falsam, si hoc modo eius veritas sumatur, vel non esse veram determinatè, quod requiritur: prima & secunda est ad hominem redargutio, supponendo per ipsum, quod significatio orationis non sit alia, quam significatio partium: tertia est ex natura propositionis disiunctiuæ, quæ nihil determinatè ponit in re: hoc autem nequit dici de forma Sacramenti: ergo, &c.

Formam hoc modo esse falsam, aut non veram determinat.

S C H O L I V M.

Ponit iuxta doctrinam Varronis & D.Thom. 3.p. quest. 78.art. 5. tredecim conclus. circa veritatem huius propositionis, hoc est corpus meum, & similem, quas approbat. præter 5.concl. & sequentia ex ea. concl. 10. resoluti ly hoc, demonstrare singulare entis, non aliquid minus universale..

14
Concepsus orationis habetur in ultimo instanti prolationis eius, sicut & distinctionis.

Aliter ergo potest dici, & sit conclusio prima, quod conceptus, qui causatur per orationem prolatam, non habetur per eam, nisi in ultimo instanti prolationis orationis. Quod probatur, quia non habetur conceptus omnium partium orationis ante illud instantem: conceptus enim totius orationis non habetur sine conceptibus omnium partium. Hoc confirmatur per simile, quia conceptus formatus per dictiōnem, non habetur ante instantem ultimum prolationis illius dictiōnis: ergo à simili de oratione, & ratio similitudinis est, quia sicut partes dictiōnis non significant conceptum simplicem, quem dictio significat: ita dictio non significant conceptum aliquem complexum, quem significat tota oratio. Sed differentia est, quia pars orationis aliquem conceptum simplicem significant, sed ad propositum non est ista differentia, quia utroque totus conceptus non habetur, nisi in fine omnium dictiōnum prolatarum.

Per quid intellectus causat conceptum orationis, cum ipsa iam definit.

Si obiicitur; ergo oratio causat conceptum, quando non est: quia quando completere prolatata est oratio, nihil orationis est. Respondeo, patet quod argumentum non cogit, quia idem posset argui de conceptu importato per dictiōnem, ideo dico, quod cum conceptus fiat in instanti in intellectu post prolationem orationis, vel dictiōnis, non sit per illam: quia illa non est sicut arguitur: sed in fine prolationis cuiuscunq; dictiōnis per aliquid causatum in phantasia à dictione, dum fuit in prolatione, intellectus causat in se conceptum aliquem dictiōnis: vel ad propositum magis per aliqua derelicta à singulis dictiōibus, dum proferebantur, intellectus in ultimo instanti per collationem suam causat intellectum, vel conceptum totius. Ideò autem dixi de conceptu, qui causatur per orationem: quia secus potest esse de conceptu illo signato, qui non causatur per eam, ut pote conceptus, qui est apud loquentem, quem scilicet intendit per orationem exprimere.

Significatio non causat conceptum.

Et si arguitur contra istam conclusionem, quia significatum totius orationis consistit ex significatis partium, & partes significant, quando proferuntur. Respondeo, significatio illa non est ratio formalis causandi illum conceptum in audiente, sed est quædam dispositio

dispositio præambula, ad quam per collationem intellectus sequitur causatio totius conceptus ex conceptibus per partes causatis.

Secunda conclusio est ista, quod non oportet in eodem instanti, vel in eodem tempore, causari conceptum in audiente per orationem prolatam, & veritatem illius conceptus intelligi, sive vniōnem extremorum. Nam si dicam, *Deus creauit mundum*, conceptus istius orationis, causatur in ultimo instanti, tamen veritas istius, seu vno illorum extremorum intelligitur pro primo instanti temporis: non est ergo idem dicere, in quo instanti concipiatur oratio; & pro quo, quia concipitur in ultimo completa orationis, & concipitur pro illo, pro quo extrema denotantur vniōni in intellectu, sive extra in re.

Tertia conclusio est ista, quod pro illo instanti denotantur extrema vniōni; & per consequens, quod est veritas in oratione, quod significatur per verbum copulans extrema: quia nihil aliud est in propositione quod significet tempus, ad quod oporteat ex intellectu propositionis, vniōnem extremorum referri.

Quarta conclusio est; verbum cuiuscumque temporis potest consignificare tempus, vel instans; patet: alioquin non posset exprimi conceptus de vniōne extremorum praesenti, præteritā, & futurā. Si vero non posset consignificare instans præteritum, si verbum est præteritum: praesens, si est verbum praesens: futurum, si est verbum futurum, nulla propositio esset vera, in qua exprimeretur vno extremorum; quæ non potest esse, nisi in instanti: vtpote nec ista, *anima fuit creata*; nec ista, *anima creatur*; nec ista, *anima creabitur*, essent veræ. Si etiam non posset consignificare tempus praesens, si est verbum praesens: & tempus præteritum, si est verbum præteritum: & tempus futurum, si est verbum futurum, nulla propositio esset vera, cuius extrema non possunt vniiti, nisi pro tempore: & tunc nec ista esset vera, *cælum mouebatur*, nec esset ista vera, *cælum mouetur*, nec ista, *cælum mouebitur*.

Iuxta istam conclusionem dico, quod verbum consignificare instans, vel tempus propriè dicitur, (sive loquendo de verbo praesenti, sive præterito, sive futuro,) pertinet ad multiplicitatem tertij modi æquiuocationis, qui est secundum diuersa consignificata dictio, idem significantis: non autem copulatio extremorum pro instanti, vel pro tempore sunt causæ veritatis talis propositionis: quia nullus modus vnuis est, qui includatur indiferenter in istis duobus: & ita oportet habere vnum commune, quando sunt causæ veritatis in consignificatis, sicut in significatis.

Quinta conclusio, secundum vnum modum dicendi, est, quod est verbum, si est praesens, & consignificat instans, significat instans completa prolationis totius orationis: quia pro eodem tempore intelligitur ipsa vniō, & conceptus extremorum, seu totius orationis, & totus conceptus intelligitur pro ultimo instanti. Si autem est verbum praesens, & consignificat tempus, consignificat tempus suæ prolationis, vel totum, vel partem, & secundum hoc, si in ultimo instanti prolationis verbi, fieret generatio ignis, hæc esset vera, *ignis generatur*: hæc autem similiter, *cælum mouetur*, vel, *ego curro*, si in toto tempore prolationis istius, vel in aliqua parte saltē maiori, vniuntur extrema, & secundum hoc, ista nunquam erit vera, *ego bibo*, vel *ego dormio*, nec huiusmodi: quia non possunt esse veræ ut verba ista consignificant instantia: quia actus ille non potest esse in instanti: nec pro toto tempore prolationis orationis, nec pro parte illius vniuntur extrema; & ideo prpositio illa semper falsa est.

Secundum ista poneretur sexta conclusio, quod in propositione de praesenti, vbi verbum significat instans praesens, significata omnium partium orationis debent intelligi pro ultimo instanti. Hoc probatur ex precedenti, quia secundum Philosoph. 1. Peripherias, esse significat compositionem, quam sine compositione non est intelligere: ergo si copula copulasset pro ultimo instanti, pro illo necesse est intelligi significata omnium partium.

Et ex hoc ad prpositum est septima conclusio, quod cum hoc verbum, est, non significet tempus, sed instans: quia vniō istorum extremorum prima est per virtutem infinitam; & per consequens, in instanti, sequitur quod omnes partes istius orationis, & significata earum debent intelligi pro ultimo instanti orationis.

Ex hoc sequitur octaua conclusio, quod hoc pronomen, *hoc*, demonstrabit pro ultimo instanti completa prolationis: & tunc dicetur quod demonstraret illud quod pro illo instanti est sub illis speciebus, ut sit demonstratio partim ad sensum, partim ad intellectum, & quo ad hoc omnino simpliciter, sicut dixit prior opinio, sed illud, quod demonstratur ad intellectum, & in recto, non demonstratur disiunctiū, sed determinatè hoc, quod nunc continetur.

Nona conclusio est, quod in singularibus est ordo secundum ordinem vniuersalium.

Scoti oper. Tom. VIII.

Oo 3

Prius

15

Conclus. 2.
Non est idē
instans pro-
late oratio-
nis, & in-
stans pro quo
intelligitur
veritatis eius.

Conclus. 3.
Pro illo te-
pore, quod
significatur
per copulā,
est veritas
orationis.

Conclus. 4.
Verbum con-
significati-
bus, vel in-
stans, iuxta
modū vniō-
nis extre-
morum.

Tertiū mo-
dum, id est,
æquè primò
plura signi-
ficare.

16
Conclus. 5.

Hanc Do-
ctor rejecit.

Conclus. 6.
Hoc est ful-
sa.

Cap. 3.

Conclus. 7.

Conclus. 8.
Ly hoc de-
mōstrat pro
ultimo in-
stanti pro-
lationis.

Conclus. 9.

Dari individuum genericum. Priùs enim quodcumque vniuersale potest intelligi descendere in proprium singulare, quām contrahatur per differentiam aliquam ad aliquid inferius, tanquam ad speciem, ut sic habeamus ordinem istorum singularium, *hoc ens, hec substantia, hoc corpus*, & sic deinceps usque ad Socratem, hoc patet per Aucennam 1. *Physic. sue*: quod priùs vide-

A remotis prius videtur corpus, quam animal, & animal, quam hominem, &c. Quod non est intelligendum de vniuersali: quia visus non videt vniuersale; sed de singulari vniuersalioris.

Concl. 10. Et tuic est decima conclusio, quod hoc, in proposito demonstrat singulare entis, & non per se singulare alicuius minùs vniuersalis, quam ens. Quod probatur primò, quia rationabiliter queritur de multis, quid est hoc? non teneri autem idem supponitur, &

Ly hoc informa corporis demonstrat singulare entis. queritur: igitur non supponitur per ly hoc, hoc lignum, vel hic lapis, quia illud queritur. Nam responso isto dato, scilicet lignum, vel lapis, quietatur animus querentis de illo singulari. De illo ergo singulare supponitur hoc tantum, ut est singulare entis, & queritur aliquid speciale, sub ente, & quodcumque speciale conueniens est ad responsonem, & haec probatio stat in vno verbo, quod ponitur *Exod. 16. de Manhu*, id est, quid est hoc?

Alia probatio est, quasi Grammaticalis, quia adiectiuum in neutro genere, substantiuum includit in se suum substantiuum, secundūm Grammaticos: non includit autem nisi hoc, quod est aliquid, vel ens: ergo, &c.

Concl. 11. 18 Vndeclima conclusio, quod licet ly, hoc, ibi non supponat per se, nisi singulare entis: tamen illud intelligitur pro singulari alicuius inferioris, & regulariter pro singulari, quod est corpus Christi: quia non est ibi in instanti vltimo, pro quo facit demonstracionem ens in aliquo singulari, nisi in hoc, quod est corpus Christi.

Concl. 12. Conclusio duodecima est, quod non propter hoc erit sensus istius propositionis, *corpus meum est corpus meum*: quia aliis est per se intellectus antecedentis, & consequentis; licet subiectum antecedentis supponat pro subiecto consequentis. Quod patet, quia conceptus consequentis potest esse certus, & antecedentis dubius: non est autem idem conceptus certus, & dubius. Hoc etiam patet, conuertendo propositionem: quia aliis intellectus est, *corpus meum est hoc*, id est, istud ens, & *corpus meum est corpus meum*.

Concl. 13. Decimatertia conclusio est, quod secundūm istum intellectum, potest ista oratio esse effectiva, sive conuersiva: quia qui principaliter faceret in instanti, pro quo enunciat illud, quod ista oratio tunc signat, ipse principaliter conuerteret. Nam facere principaliter hoc ens esse corpus Christi, est realiter facere conuersionem, per quam corpus Christi accipit esse hoc: quia eadem est factio, quā hoc ens fit corpus Christi, & quā corpus Christi fit hoc ens, hoc est, fit ens quod est sub istis speciebus. Sed illa oratio dicitur esse conuersiva, quā significatiū agit pro illo instanti, pro quo conuertens agit realiter: ergo ista oratio est simpliciter effectiva.

S C H O L I V M.

Oratio quoniam modo conuersiva. Ex conclusionibus dictis, quas admittit, preter quintam, & consequentia ex ipsa, offendit quoniam modo ista, hoc est corpus meum, sit vera, & effectiva, nec equivaleat huic, corpus meum est corpus meum. Offendit etiam clare rem conceptam, seu significatam intelligi habere esse, pro tempore, quod in verbo consignificatur, licet conceptus orationis semper habeatur pro ultimo instanti prolationis, & hinc contra quintam conclusionem infert, quod ly hoc demonstrat aliquid, quod est, quando profertur.

19 Ex istis tredecim conclusionibus patet, qualiter ista oratio est vera, quia secundūm istas totus eius intellectus, & complexionis terminorum intelligitur pro vltimo instanti prolationis, & pro illo demonstrat hoc illud, quod tunc est sub istis accidentibus. Verum est autem, quod istud est corpus Christi: & quod non propter hoc conuertitur ista propositio, *corpus meum est corpus meum*: sed ista potest esse conuersiva, licet illa non, quia illa denotat dici de singulari communioris, scilicet de hoc ente, quod est prædicatum: illa autem denotat dici de seipso in speciali. Propositio autem denotans de hoc ente aliquid primò dici, potest esse effectiva: sicut & ista, quā denotaret de lapide, quod ipsum primò est hoc ens.

Improbatur quinta conclusio & sequentia ex ea. Has omnes conclusiones possum concedere præter quintam, & alias inquantum sequuntur ex ea. Nam verbum quando profertur, sicut tunc significat, sic tunc consignificat: & quando consignificat præsens, & non additur aliqua determinatio, per quam tempus consignificatum referatur ad aliud præsens, non videtur ex vi sermonis, quod Verbū præsens non copulet pro aliquo instanti, nisi pro aliquo instanti prolationis ipsius verbi præsentis:

nec

nec illa probatio, quæ ibi ponitur, cogit, quia et si intellectus totius orationis non fiat per eam, nisi in ultimo instanti, sicut expositum est in prima conclusione: tamen non sit conceptus vniuersitatis extremitatum pro illo instanti, sicut patet in secunda conclusione. Hoc etiam patet, quia in propositionibus de præterito, & de futuro potest verbum copulare pro quounque instanti præterito, vel futuro, quantumcunque distante ab oratione: & tamen ibi intellectus totius orationis non habetur, nisi in instanti completa orationis, sicut nec intellectus orationis, vel propositionis de præsenti, nec vniuersaliter intellectus alicuius complexi.

Per hoc etiam potest destrui illud, quod sequitur ad istam demonstrationem huius pronominis *hoc*. Nam si illud deberet intelligi pro tempore, vel instanti, pro quo est compositio, & compositio non intelligitur pro ultimo instanti prolationis totius orationis, sed pro instanti prolationis huius verbi *cif*, sequitur, quod demonstratio pro eodem intelligitur.

Est autem & alia difficultas circa predicta, & specialiter de illa demonstratione. Nam pronomen demonstratiuum, quando profertur, significat quod demonstrat: ergo significat illud quod tunc est demonstrabile. Sed tunc nihil est ibi demonstrabile ad se ipsum, nisi accidentia, nec ad intellectum, ut videtur, nisi quod subest accidentibus.

Potest ergo dici aliquantulum aliter, quod de virtute sermonis non habetur, quod conceptus propositionis de præterito, sive unio extremitatum intelligatur præcisè pro ultimo instanti totius orationis: sed si intelligitur pro instanti, magis debet intelligi pro instanti completa prolationis ipsius verbi. Partes etiam quando proferuntur significant; & si natura significationis earum est talis, quod non extendit se, nisi ad aliquid, quod est præsens quando significant, oportet illud significatum esse præsens, quando partes proferuntur. Verumtamen bene possibile est, aliquem determinare se ad exprimendum aliquem conceptum complexum, pro instanti, & conceptus omnium partium illius conceptus, accipi pro illo eodem instanti ultimo prolationis. Hoc enim modo, disputantes determinant se ad proferendum intellectus suos in suis responsionibus ad idem instantis; alioquin nunquam respondens potest redargui, quantumcunque concederet contradictionis.

S C H O L I V M .

Ostendit exemplis, quomodo oratio ex vi sermonis non significet rem esse pro ultimo instanti prolationis, bene tamen ex intentione proferentis.

Et si quis alteri velit exprimere conceptum suum per orationem de præsenti, non causabit in eo conceptum de virtute sermonis pro ultimo instanti prolationis: sed potest sibi exprimere, aut exponere, quod pro illo instanti proferat. Et tunc ex tali expositione, non ex virtute sermonis, conciperet illam vniuersitatem extremitatum pro illo instanti. Sed si ipsem proferens intenderet per suam propositionem aliquid causare, sicut etiam posset intendere exprimere conceptum suum pro ultimo instanti, ita posset intendere causare illud effectum pro illo instanti. Si etiam ad prolationem orationis istius intendenter aliquem conceptum, & omnes eius partes accipi pro aliquo instanti, aliquis alias videns intentionem eius, vellet aliquid causare, posset causare pro ultimo instanti, pro quo intendit ille omnia significare. Et hoc modo, licet non sit manifestum de virtute sermonis illud quod dictum est prius in quinta conclusione, & cæteris sequentibus de ultimo instanti prolationis: tamen manifestum est, illa posse intelligi, quantum ad intentionem experimentis, & in se, & inquantum est minister Dei, qui videns intentionem suam, potest illi orationi assistere ad agendum, eo modo, quo ipsa secundum intentionem proferentis significat.

Sed siue illa via teneatur, quod de vi sermonis tota oratio debet referri ad ultimum instantis sermonis, vel prolationis: siue ista quod hoc non sit ex virtute sermonis, sed ex determinatione proferentis: & hoc non tantum in se, sed in ordine ad principale, agens assistens ad agendum: & si saluetur uno modo, vel alio, quod ista propositio est vera, id est, secundum octagam conclusionem, & cæteras, quæ sequuntur, à quibus non discordo; remanet difficultas communis utriusmodo, quomodo ista propositio est vera pro ultimo instanti. Nam secundum utramque viam, etsi sit vera pro ultimo instanti, non tamen prius naturaliter, quam conuersio sit completa: quia prius naturaliter oportet rem esse, quam oratio sit vera. In eo enim quod res est, vel non est, est oratio vera, vel falsa, ex Prædicamentis: non ergo ista veritas præcedit naturaliter conuersionem, sed sequitur, & per consequens, ista oratio ut vera, non est conuersua.

significat nisi pro aliquo inflati prolationis.
At verbum de præterito & futuro, non significat pro tempore prolationis, alias omnes propositiones de præterito & futuro essent falsa.

20

Demonstratiuum, quod do profertur significat quod demonstrat. Ex vi sermonis non habetur, quod unio extremitum intelligatur pro ultimo instanti prolationis.

21

Exemplis ostendit quomodo ex intentione proferentis significetur significatum orationis esse pro ultimo instanti prolationis.

22

Concordat cū D. Tho. & Varr. sed mouet difficultatem, quod prius res est, quam oratio sit vera. cap. de substantia,

Resolutus; licet disputatio pr. emissa sit subtilis, & Logica sufficere Theologo dicere, quod Deus utitur illa propositione. Hoc est corpus meum, ut signo sensibili ad causandam consecrationem, quae sequitur in ultimo instanti, & sic prius fit consecratio, quam oratio est vera, atque adeo non causat ut vera, sed ut neutra. Quod si Logicè contendas quod causat ut vera, hoc saltem ut certum tenendum, quod ipsa ut signum vocale facit consecrationem per Dei assistentiam. Eodem modo dicendum est de forma calicis, sicut dictum est de forma corporis.

23 Propter hoc dico, quod tota illa disputatio in tredecim conclusionibus, & earum Notatur ut probationibus, vel improbationibus, subtilis est, & Logica de veritate huius propositionis, saluanda: sed Theologo sufficit, quod ista oratio, ut est tale signum sensibile, instrumentum à Deo, est instrumentum Dei ad consecrationem illam, quae sequitur in ultimo instanti, ita quod Deus assistit sibi, tanquam cuidam dispositioni præiuæ efficaci, ut eâ completerà causet talem effectum inuisibilem. Non autem ipsa veritas præcedit, ut talis dispositio actionem Dei: quia est ut signum sensibile in fieri, & per consequens, in tempore non intelligitur habere suam propriam veritatem. Quando etiam habet eam, illa veritas sequitur ordine naturæ actionem Dei.

Oratio sa- Breuiter ergo diceret Theologus, quod qualitercunque Logicus saluet istam propositionem esse veram; saltem non est oratio sacramentalis ut vera: sed ut tale signum sensibile præcedens fortè tempore, & ad minus naturaliter suam veritatem: sicut dispositio continua in tempore præcedit ultimum instans, & conditionem cuiuscunque in ultimo instanti: causa etiam præcedit conditionem causati.

Et si quæras tunc, qualis, aut ut vera, aut ut falsa est propositio conuersiæ? Dico, quod neque sic, neque sic: sed tantum ut est propositio neutra, & prior naturaliter, & fortè tempore, suâ veritate.

Propositio Ita autem prioritas probatur sic, quia omnè fundamentum prius est naturaliter relatione suâ accidentalis: propositio autem, seu conceptus est fundamentum respectu veritatis, quae est relatio accidentalis: quia potest inesse, & non inesse, sicut potest esse conformis, & disformis rei. Socrate enim sedente, vera est oratio, quæ dicit Socratem sedere, ut dicitur in Prædicamentis: ergo prior est naturaliter conceptus orationis, ut in se realis, quam ut verus. Adhuc etiam prior duratione est ipsa oratio ut variabilis, & in fieri, quam conceptus eius causatus per eam, eo modo, quo tempus dicitur esse prius suo ultimo instanti terminante.

Istud etiam de prioritate naturali conceptus ad veritatem, patet manifestè in adhuciente. Prius enim aliqua conclusio non demonstrata concipitur à discipulo, & tunc quidem ut neutra: & tamen totus per se eius conceptus percipitur, vel concipitur. Secundò, demonstratione ad ipsam applicata concipitur, ut vera.

24 Et istud patet evidenter, quia posset Deus instituisse aliquam orationem non significatiuam, ad cuius prolationem à ministro, ipse assisteret ad causandum effectum in fine prolationis: ergo qualitercunque sit de illa-dispositione Logica, qualiter ista propositio est vera, hoc est, tenendum pro certo, quod ipsa ut signum vocale, & in fieri extrâ est signum efficax respectu consecrationis: quia dispositio præiuæ cui Deus ex pacto assistit ad causandum effectum efficaciter in termino, siue ipsa propositio significet talèm effectum (quod verum est in proposito, & congruum, & hoc nûdè, scilicet nec ut vera, nec ut falsa, scilicet inquantum est dispositio) siue significet illud, ut propositio vera, & hoc, vel pro runc, quando est dispositio, vel pro instanti illo, pro quo causabitur illud, ad quod est dispositio: & hoc vel prius naturaliter, quam in illo instanti causetur ille effectus, vel posterius naturaliter.

25 Posset quidem hîc aliter distingui, scilicet, quod in ultimo instanti prolationis primò secundum ordinem naturæ, est conceptus propositi, ut neuter: secundum, ad illum conceptus operationis diuina causans illud, quod omnino designat: tertio, sequitur veritas huius conceptus: & sic non tantum oratio ut vocaliter, & continuè prolata, prior est veritate: sed etiam ut habens suum conceptum proprium, licet non ut verum: sed istud implicat quædam pertinencia ad illam disputationem Logicam de veritate propositi, vel de conceptu propositi pro ultimo instanti, & nihil necessarium facit ad istam orationem, ut sacramentalis: quia ille conceptus, qui ponitur haberi per istam in ultimo instanti nullo modo est instrumentum Dei ad illam actionem Dei, quæ ponitur sequi in secundo instanti naturæ: quia Deus ad operationem suam non utitur aliquo sacramentali, nisi sensibili.

Sic ergo breuiter sufficiat ministro non disputanti tunc, pro quo intelligitur oratio, intendere proferre istam orationem eo modo, quo Christus instituit eam proferendam: & sic habetur intentio debita, & instrumentum debitum, scilicet illa oratio proliata, cui instrumento à tali agente adhibito, Deus assistit ad causandum in ultimè instanti talem effectum.

Ex istis patet de intellectu formæ consecrationis super vinum: quia omnino similis posset esse disputatio Logica, & certitudo Theologica. Quod autem h̄c ponit calix, hoc idē fit, quia consecratur sanguis in ratione potus: liquor autem non habet rationem potus, nisi vt in vase, nihil autem tale ponitur in ratione, vel consecratione corporis, quia corpus conficitur vt cibus; solidum autem habet rationem cibi, licet non sit in vase.

Ad primum argumentum patet, quod ly *hoc*, demonstrat singulare entis, non panem, nec accidentia: quia demonstrat pro instanti complext̄ prolationis orationis, & hoc, vel ex virtute sermonis, secundūm quintam conclusionem, vel ex intentione proferentis, secundūm aliam viam.

Nec ista est eadem illi, *Corpus meum est corpus meum*, sicut patet ex conclusione 13. Et hoc patet, quia ista propositio posset esse conuersua, *hoc est ignis*, non tamen ista, *ignis est ignis*: quia quod facit hoc ens esse ignem, facit quandam conuersionem, non tamen sic de igne esse ignem.

Ad secundum, patet quod ly *enīm*, ponitur ad faciendum continuationem in illis verbis, ne singula verba ibi possint quasi disiuncta statim proferri.

Ad tertium, concedo, quod ly *meum* oportet, quod ex virtute sermonis denotetur referri ad personam Christi: hoc autem non est, nisi fiat prius mentio de Christo, in cuius persona proferuntur h̄c verba: sicut si dicerem, Christus dixit, *Mea doctrina non est mea*, de * veritate istius propositionis significaretur, quod ly *mea*, refertur ad Christum: non autem sic, si quis non præmissā locutione de Christo, statim diceret, *mea doctrina*, &c. Ad duo argumenta contra formam consecrationis sanguinis, patet in corpore quæstionis.

C O M M E N T A R I V S.

A Liter ergo potest dici, &c. H̄c deinceps, iuxta varios modos opinandi Doctorum, subiicit tredecim conclusiones, quas probat suis fundamentis: deinceps explicat, & applicat ad propositum, vsque ad §. Propter hoc dico, &c. vbi explicat conclusionem Theologicę, quā formā est instrumentum conficiendi Sacramentum. Textus est clarus: quia autem sine prolixitate non potest discutiri ad singulas conclusiones, & sine confusione per intertexta segmina nequirit continuari discursus, idē pro commoditate lectoris reducenda erit quæstio ad suum scopum principalem, qui est de veritate tam speculativa, sive Logica, quam de veritate practica formæ, & ordine utriusque inter se inuicem. Multa in illis conclusionibus differit Doctor ex opinione aliorum magis, quam propria.

Duo autem potissimum occurunt circa veritatem speculatiuam: primum est pro quo supponunt, *hoc & hic*, pronomina demonstrativa; secundum est, pro quo instanti copulat verbum, & verificatur de rigore sermonis: tertium addam, vnde rigor sermonis sit petendus.

Prima sententia, quoad primum, est pronomen *hoc* supponere pro pane, quem haber præ manibus Sacerdos, vt sensus sit: significatum per ly *hoc* esse corpus Christi: h̄ec tribuitur Alens. 4. part. q. 10. m. 4. sed intendit Alensis sensum conuersuum, id est, designando panem conuertendum in corpus Christi, quem sensum refert in intentionem Sacerdotis, à quo opus Sacramentorum dependet. Eandem sententiam refert S. Bonaventura in 4. dist. 8. part. 1. art. 1. quæst. 1. quam putat ceteris, quas

allegat, magis probabilem, sed dicit ly *est*, non sumi in sensu identico, sed conuersuo, nempe transire panem in corpus Christi.

Secunda sententia docet aliquid commune corpori, & pani designari per ly *hoc*, per modum individui vagi, de quo enuntiatur corpus Christi. Altissiodorensis probabilem putat lib. 4. sum. tract. 5. cap. 2. non longè à fine: sequitur Egidius theorem. 42. Paludanus in 4. dist. 8. quæst. 3. art. 1. Capreolus eadem dist. questione unica, art. 3. ad 1. Scoti, contra quintam conclusionem. Sotus dist. 11. quæst. 1. art. 5. Viguerius de institut. Theologicis, c. 19. Victoria in summa, num. 75. Ledesma q. 19. art. 5. Bellarminus lib. 1. de Eucharistia, cap. 11. & alij.

Tertia sententia est designare species sensibiles; tribuitur D. Thomæ, & earn tenet Richardus art. 13. Quarta sententia est designare corpus Christi, vt in se est: hanc indicat Ocham quodlibet 2. quæst. ultima, sequitur Maior dist. 8. quæst. unica. Denique ex iis, qui designari corpus, seu id quod in fine prolationis est sub speciebus asserunt, alij dicunt pronomen sumi adiectiuē, alij substantiuē: primum docet Vasquez dist. 20. art. cap. 4. Noster Doctor afferit ly (*hoc*) denotare individuum entis, quod contrahitur ad corpus Christi, & sumi substantiuē: ita conclus. 8. & 9.

Prima conclusio ly (*hoc*, & *hic*) denotant aliquid, quod est sub speciebus in fine prolationis; ita, vt demonstratio referatur ad terminum, qui subest in fine prolationis. Hæc communis est, licet varient Doctores in modis interpretandi ipsam. Probarunt: quia demonstratio refertur ad sensum, non solū ad intellectum; quia designat

Calix cur
dicitur in
consec.

26
Ad arg. 1.

Seconda sen-
tentia suscep-
tione pro indi-
viduo vago.
Altissiodor.
Egidius.
Paludanus.
Capreolus.

Sotus.
Viguerius.
Victoria.
Ledesma.
Bellarm.

Tertia sen-
tentia desig-
nare spe-
cies.
D. Thom.
Richard.
Ochain.
Maior.

Primum
adiectiuē sis-
mi.
Quarta sen-
tentia Dollo-
ris.

43
Prima cōclu-
sio designari
continuum.

41
Litera con-
tinet 13. con-
clusiones.

42
Duo pun-
cta diffici-
culas.

Prima sen-
tentia pronomi-
na supponere pro
materia.

Alensis.

S. Bonac.

Duplex determinatio
forma,

Trident.

*Non designat
species in re-
cito.*

44

Secunda conclusio.
Designare individuum ens, & substitui sumi proximum.

Caister

Vasquez.

*Soluuntur ob-
iectio.*

id: quod sensui obicitur: ergo aliquid non commune, & indifferens; sed determinatum sensibile. Deinde subiectum refertur ad praedictatum; ergo determinatè ad ipsum supponit: ut quando dico, homo est albus, non supponit subiectum nisi determinatè pro habente albedinem: in proposito *corpus meum* est praedictatum, ergo subiectum determinatè respectu eius debet sumi; non autem indifferenter respectu ipsius, & aliorum. Duplex ergo determinatio in proposito habetur; alia ex significacione demonstrationis, qua semper aliquid determinatum respicit; alia ex limitatione, quam habet respectu ad praedictatum.

Confirmatur ex Trid. less. 13. cap. 2. *Quoniam*
quem Christus Redemptor noster corpus suum, quod
sibi specie panis offerebat, verè esse dixit, &c. & sic
etiam Patres, qui ex vi demonstrationis, & ferme-
nis colligunt præsentiam corporis Christi, in-
tendunt. Oportet ergo ly hoc, supponere respe-
ctuè ad corpus Christi determinatè, non pro ali-
quo communi, ut dicit secunda sententia: ex quo
sequitur etiam non designare species, in recto fal-
tem, quia species nequeunt recipere prædicio-
nem corporis Christi de ipsis in recto, prout hic
prædicatur: in obliquo autem connotat species,
quia non denotar corpus Christi absoluè, sed ut
contentum sub speciebus, qui est sensus Patrum,
& Tridentini, probantum ex vi verborum rea-
le præsentiam Christi sub speciebus. Ex hoc
etiam reiicitur sententia Ocham & Maioris, quia
corpus Christi, ut in se est absoluè, non cadit sub
sensuum Sacerdotis mediantibus speciebus.

Secunda conclusio. *ly hoc* denotat indiuiduum determinatum entis, & substantiæ sumitur; ita Do^ctor *com.* 10. Et ad primum argumen^{um}. Probatur prima pars, supponendo gradus superiores descendere in propria singularia, ut experientia constat, vi^{centi} aliquid de longe sub ratione determinati entis, sine eo, quod discernat speciem eius; deinde sub ratione corporis animalis, & sic de reliquis: *ly hoc* autem non denotat aliquam speciem particularem entis, aliàs nequirit demonstrare totum genus entis: eius ergo significatum est denotare indiuiduum aliquod indeterminatum entis, vel quamcumque res sub determinato conceptu entis.

Contra hoc obicit Caietanus, quod tunc
pronomen non magis designaret Christum, quam
species: vrget Valsquez quasi ad hominem; quia
Scotus assertit ens esse prædicatum vniuocum re-
spectu substantiæ, & accidentis, id sequi. Sed hæc
friuola sunt, quia licet ly *hoc*, non determinaret
corpus Christi sub formalí conceptu corporis,
determinat tamen sub formalí conceptu entis
determinati, non communis; neque sub disjun-
ctione huius, aut illius, sed simpliciter determina-
tare; vt recte Doctor *cœculis*. 8. Vnde quando
dico: hic currit, non supponit pro quoconque
individuo entis, sed pro illo determinato, cui
competit prædicatum: per ly ergo *hoc* in dicta
propositione denotatur corpus Christi sub de-
terminato conceptu entis; & sic propositiō
non est identica, qualis hæc, *Corpus meum
est corpus meum*; sed formalis, quia subiectum
aliter importat prædicatum, aliter ly *corpus*. Qnqd
autem substantiæ sumuntur ly *hoc*, & non adiecti-
væ, patet: quia propositiō est de tertio adiacente:
ergo subiectum eius in sensu logico debet sumi
substantiæ: quia prædicarum habet rationem
adiacentis, & formæ; sicut quando dicitur, *Pe-*

*trus est corpus; ly corpus adiectiuè sumitur in tigore
logico, licet apud Grammaticos sit substantiuum;
ergo necessariò subiectum, ad quod referuntur, de-
bet sumi substantiuè, alioquin non terminaret
dependentiam eius, ut est forma logica. Deinde
adiectiuum sumptum absolutè, seu per se positū,
neutraliter sumitur substantiuè: sed ly hoc sic su-
mitur in illa propositione, quia ponitur ex parte
subiecti sine vlla determinatione adiecta, & per
modum subiecti: ergo,&c. Dices in forma calicis
ponitur pronomen masculinum: ut, *Hic est calix*
sanguinis mei. ergo adiectiuè sumitur: & conse-
quenter similiter ly hoc in forma corporis sumi
potest adiectiuè.*

*Sumi preno-
men substan-
tiae.*

*Objetivo difí.
cilis.*

45

Responsa
Iansenij.

46
*Solution ob-
iectio.*

Pronomen hic
sumi substan-
siue.

47

et auctentis. Vide Symbolum Nathanij, ubi masculinum numeratur substantiuē sumptum, non tres immensi, &c.

Secundum, quod circa significationem formā differendum occurrit, est, pro quo instanti copula vniat extrema ad inuicem; nam secundūm Philosophum 1. *Peribnerias*, cap. 3. in fine, esse significat compositionem, quæ nequit esse sine compositis. Aduertendum itaque, aliud esse instanti prolationis, aliud verò instans, pro quo vnit extrema verbum, vt in hac propositione: anima fuit creata, anima erit creata, vbi prolatione est secundūm tempus præsens, vno autem extermorum pro præterito, aut futuro, non pro præsenti: veritas autem propositionis dependet ab vnione extermorum pro instanti, pro quo vniuntur, non pro quo proferuntur: tota ergo difficultas est, vtrum propositione de præsenti pro instanti prolationis copula intelligatur vnit extrema? si vnit pro instanti quo profertur, an verò pro instanti completa prolationis.

Circa resolutionem huius, Doctor posuit tredecim conclusiones, quas apud ipsum in textu videre licet, in quibus principialis resolutio est, quod verbum, quando extrema vnit pro praesenti instanti, debet intelligi, pro instanti completa prolationis, vel certe, quod ex rigore sermonis sic intelligi possit, vel ex intentione proferentis, quando

*Resolutio Do-
ctoris in cor-
pore.*

Vasquez.
Sotus.
Caietan.

Eorum sen-
tentia.

48

Sententia ve-
ra Doctoris
explicatur.

Otiana con-
clusio eius de-
claratur.

Dua senten-
tia in fistis
verbis mo-
do supponendi.

49

Obiectio Vas-
quez refelli-
tur.

quando significat tempus intelligi debere pro ali-
qua parte illius temporis, vel completae prolatio-
nis, vel ante fieri vnionem. Vasquez, Soto, &
Caietanus carpunt Doctorem, quod dubitauerit,
an de rigore sermonis verbum significans instans
debeat referri ad instans completae prolationis
(quia id certum esse volunt ipsi) an verò ad in-
stans prolationis ipsius verbi.

Cæterum nihil adducunt, quo id impugnent
solidè, neque rationibus dubitandi respondent
quas exprimit Doctor: imò & Caietanus de signi-
ficatione speculativa docet id verum esse, non au-
tem in practicis. In primis Doct̄or non reprobat
illam sententiam, sed sequitur, nain infra post-
quam afferuit alteram secundūm aliquos, nempe
ex intentione proferentis, non autem ex vi ser-
monis vnionem referri posse ad ultimum instans
prolationis completae: subdit infra, *Si saluatnr, in-
quit, uno, vel altero modo quid ista proposicio sit vera,
id est, secundūm octauam conclusionem, & ceteras, a
quibus non discordo, &c.*

Otiana autem conclusio est, *Quod pronomen hoc
demonstrabit pro ultimo instanti complete orationis,*
&c. non demonstraret, nisi verbum pro illo in-
stati copularet extrema, quorum alterum est pro-
nomen demonstrativum *hic*, vel *hic*. Vasquez di-
cici Scotum peculiarē sententiam excogitasse:
sed hoc patet falsum: nam iuxta duas sententias,
quarum una dicit verba formæ significare quid-
quid significant independenter ab intentione
proferentis: & hæc est D. Thomæ: nam hac ratio-
ne impugnat sententiam Alensis in priori parte
quaestiones expressam, quia nempe sermoni inten-
tio proferentis accommodatur, non econtrà, quasi
dicat verba formæ habere ab institutione signi-
ficare, non autem ab intentione proferentis. Ex
altera parte, vt pñmissum est, Alensis docet ver-
ba formæ recipere determinationem à proferen-
tis intentione, cui subiiciuntur: supposito ergo
utroque hoc modo dicendi aliorum, docet Do-
ctor, quomodo propositio illa pro ultimo instanti
completae prolationis copulet extrema, pro quo
in te primum copulata sunt, quia tunc primum fit
præsens corpus Christi.

Addit Vasquez propositionem illam iuxta
primariam vocationem falsam esse se-
cundūm Doctorem: sed certè neque Doctor id
dicit, neque sequitur ex illa sententia, quæ affir-
ret ex intentione proferentis posse propositio-
nem, eiisque copulam referri ad instans comple-
tae prolationis: nam hæc sententia diceret oratio-
nem in significando recipere determinationem
à proferente, & consequenter in consignificando,
quod frequentissimum est apud modernos pro-
loquium, etiam quoad formas ambiguas Sacra-
mentorum, quæ in diuerso sensu verificari pos-
sunt: vnde in eo casu nata essent cum sensum face-
re de rigore sermonis, quatenus subest sermo in-
tentioni proferentis ciuisse determinationi,
quam daret ipsa intentionis determinatio: pro-
positio ergo illa, quæ indifferens esset, vt signifi-
caret pro aliquo præsenti, extrema vñita esse, de-
terminatur per proferentem, vt significet deter-
minatum præsens completae prolationis: ergo
non esset falsa pro aliis instantibus, quia pro aliis
non haberet completam, aut determinatam signi-
ficationem, quod requiritur vt insit ipsi veritas,
aut falsitas determinatè. Diceret præterea voces
significare primò conceptus, & modum sequi con-
cipiendi res, & secundariò significare res ipsas ad

exità: ac proinde determinari significationem vo-
cum ad conceptum, & modum concipiendi: ideó-
que verbum ex modo significandi, quo subordi-
natur conceptui, per quem regulatur intentio pro-
ferentis, supponeret pro instanti determinato
vnionis, quod concipitur, & pro quo intenditur
vnio extermorum fieri, & non pro alio. Vnde si
per consequentiam rei loquitor Vasquez, male
discurrit, neque rationes, quibus ipse, aut alij
vtuntur, necessariò concludunt; quia, inquit, sermo est
accommodatus audienti: communiter autem intelligitur propositio affirmari pro ultimo
instanti completae prolationis: hæc, inquam,
ratio nihil concludit, quia non probant, an illa
communis acceptio sermonis fundetur in sola
eius institutione, an etiam, ut subiacet intentioni
proferentis, vel an institutio sit talis, ut primò
respiciat rem sine ordine ad intentionem.

Quoniam ergo magis placet rigorem sermo-
nis ab institutione dictum, non ab intentione
proferentis, alia via querendum est, quomodo il-
la propositio de rigore sermonis sit vera, ut vit
habeant argumenta contra hæreticos facta ex
Conciliis, qua id assertum: nam moderni magis
supponunt ex illo vulgari, quia nempe communi
acceptio sic accipitur propositio pro ultimo
instanti completae prolationis verificari, quam
probant. Suppono itaque primò sermonem ac-
commodatum esse rei significare, non econtrà:
habet enim rationem signi, quod debet, ut sit ve-
rum referri ad suum signatum prout est, aut con-
cipitur esse, iuxta varios modos opinandi de si-
gnificatione vocum: hinc verbum significat cum
tempore, quia significat formam in fieri per ordi-
nem ad mensuram extrinsecam in reipsa, nomen
significat sine tempore eandem formam, quia si-
gnificat eam per modum habitus, sine ordine ad
mensuram extrinsecam. Idem patet ulterius, quia
propositio de verbo præsenti significat aliquan-
do cum tempore, id est, copulat extrema pro tem-
pore, aliquando verò pro instanti, aliquando verò
sine ordine ad tempus, aut instans. Exemplum
primi, *Petrus est currens*: exemplum secundi,
Petrus est albus: exemplum tertij, *Petrus est
animal*.

Hæc diuersitas non oritur ex vario modo si-
gnificandi, aut copulandi verbi, sed quia copulat
iuxta naturam, & exigentiam extermorum, quo-
rum alia sunt in tempore, alia verò in instanti, alia
ab æterno unita independenter à tempore, &
instanti.

Addo præterea quod diætiones in propositione
aliter significant, quam extra orationem, nam ex-
tra orationem significant absolute sine limitatio-
ne, quæ prouenit ex adiecto: in oratione autem, ut
determinat se inuicem, & componunt integrum
orationem: vnde in propositione debent referri ad
illud, ad quod copula, quæ forma est, refertur, &
prout exigit natura rei substrata.

Ex his ergo resolutiue dico illam differentiam
determinatam temporis significari per copulam, Resolutio.
quam exigit natura rei: exemplum est de præteri-
to & futuro, verbi gratiâ, *Petrus fui moriens*: *An-
tichristus erit*, haec propositiones sunt verae, non
quatenus referuntur ad quocunque instans tem-
poris præteriti, verbi gratiâ ad illa, quæ præcesser-
unt Petri mortem, quia esset propositio falsa; aut
illa instantia, quæ in futuro consequeretur esse
Antichristi, ex eadem ratione, sed quatenus dicit
ordinem determinatum ad illud instans, in quo
habuit

50
Rigor sermo-
nis ex insti-
tutione sibi.

Inßtrumento se-
guitur natu-
ram rei.

Modus signi-
ficandi verbi.

Verbum co-
pular iuxta
naturam ex.
temporum.

Diuersa in-
tra orationem
significatio,
& exira.

51

*Mensura rei
significatur
per copulam.*

habuit illa de præterito , habebit illa de futuro suum *inesse*: quia propositiones de præterito , & futuro sunt veræ, quatenus referuntur ad aliquod præsens de *inesse*, in quo extrema vniuntur: ex qua ratione sequitur, quod illæ propositiones de rigore sermonis ad illud instans , seu tempus referantur, & pro illo verificantur tantum.

Eodem modo dicq, quod, cum oratio, seu propositio de præsenti successu proferatur in tempore, in quo plurima sunt instantia, quando vnit pro instanti, potest vniire pro quolibet instanti, & sic intelligi de rigore sermonis, si id natura rei exigat: vnde ex eodem rigore, ad illud determinatum instans vnit, & refertur copula, quod extrema exigunt, inquantum unita sunt: quod autem omnia illa instantia, quæ currunt durante prolatione, spectant ad tēpsum præsens orationis, patet, alioquin nunquam propositio potuerit vniire pro instanti, quia eius prolatione semper est in tempore, tanquam in duratione: sufficit ergo ut extrema sint unita, vel pro toto tempore prolationis, vel pro aliqua eius parte, vel initianti, siue sit prolationis completæ, siue non, vt possit significari per verba de præsenti vno.

Ad propositum ergo, propositio practica, & factiuæ sui termini exigit, ut compleatur tota prolatione, antequam terminus ponatur, qui ponitur in instanti completæ prolationis, tanquam effectus orationis, & sequitur ex natura rei veritatem propositonis affirmantis, & demonstrantis eius præsentiam debere referti ad ultimum instans completae prolationis, pro quo tantum nata sunt unitæ extremae: & hinc patet veritas illius propositonis ex rigore verborum, non quia ita homines communiter tantum intelligunt, sed quia ita vigor sermonis accordinatus naturæ rei exigit intelligi: sapient enim impropositio locutio habet apud homines significare ex communione, & interpretatione, figurae tamen, & non propriè, ut prætendent: ego bibo, ego taceo; non quia de rigore sermonis id significant, quod communiter intelligitur, sed quia id intendere proferentem communiter intelligitur, quod per verba tamen non significatur de figura sermonis: sit ergo

Tertia conclusio, verbum est copulat extrema propositionis ultimo instanti completæ prolationis, ad quod instans refertur etiam demonstratio; prima pars patet ex dictis, quia hæc propositio est practica, & factiuæ sui significati: ergo non prius significatum est, quam compleatur ipsa propositio in esse per prolationem. Si autem loquamus de significacione speculativa, probatur similiter, quia hæc refertur ad extrema pro instanti unionis ipsorum, sed hæc contingit tantum pro instanti completæ orationis: ergo pro tunc tantum verificantur. Patet etiam conclusio quoad secundam partem, quia pronomen demonstrativum non demonstrat corpus Christi præsens nisi me-

diantem copulam, & prædicato limitante, quia *alia sunt subiecta, qualia permittuntur à prædicatis*: hæc omnia referuntur ad ultimum instans completæ prolationis: ergo pro tunc demonstrat, quia id exigit natura rei subiectæ, & veritas propositionis.

Quarta conclusio, hæc propositio, non inquantum vera, vel falsa, causat effectum, sed inquantum significativa, & neutra in veritate, & falsitate. Hæc est contra Caeteranum 3. part. quest. 78. art. 5. & Sotum in 4. diff. 1. quest. 1. art. 5: vbi oppositum Veritas practica formæ. putant esse D. Thomæ. Eam tener Doctor loco citato, post decimam tertiam conclusionem, versu, *Propter hoc dico, &c. quem sequitur Vasquez diff. 202. cap. 2.*

Præfati authores diuerso modo explicitant suam sententiam; nam Caeteranus distinguit veritatem practicam, & speculativam, afferens illam priorē esse conuersione, & aliud non esse, quam ipsam efficaciam formæ, speculativam verò posterius se habere. Soto contra utramque priorem esse contendit, & formam omnino causare, inquantum vera est. Probatur conclusio, prius est *Est prior speculativa.* facta conuersio, & corpus Christi præsens, quam sit verum esse præsens: ergo omnis propositio affirms esse præsens ante conuersionem, est falsa: ab eo enim, quo res est, vel non est, oratio dicitur vera, vel falsa: neque distinctio Caeterani conductus, quia veritas practica in tantum à speculativa distinguitur, quod signum practicum sit factuum sui significati; veritas tamen eius consistit in connexione cum suo significato præsenti: vnde signum, quod dicitur dubium, aut æquivocum, tale dicitur, quia non semper habet præsens suum significatum: signum verò certum, & infallibile ex coniunctione infallibile, & certa ad suum significatum.

Minùs vera est opinio Soti, quia, ut suprà assertuimus, veritas speculativa illius propositionis fundatur in efficacia formæ; vnde prolatæ forma à non Sacerdote super materia, est falsa speculativè & practicè: ergo forma non supponitur vera speculativè, nisi inquantum significat practicè, causando suum effectum. Ex his patet secunda pars conclusionis, nempe formam, quæ significativa est practicè, causare effectum, & conuersiōnem patis in corpus Christi: de quo infra latius diff. 1.1.

Obiiciens formæ Sacramentorum efficiunt inquantum veræ: ergo & hæc. Respondeatur, formas Sacramentorum efficere, inquantum significant, id est, continent virtute suum effectum: ut colligitur ex Tridentino fess. 7. variis canonibus: veritas eorum fundatur in hac significacione practica, seu efficacia ipsa formæ: negatur ergo antecedens; vnde Parres quando colligunt præsentiam Christi ex veritate formæ, & vi verborum, colligunt à posteriori, non à priori, ut ibidem explicabitur.

54

*Veritas practica formæ.**Distinctio utriusque.**Signum equivocum.*

55

Tertia conclusio.

Q V A E S T I O III.

*Vtrum Sacramentum Eucharistia possit recipi à non
iciunis?*

Alenç. 4. p. q. 52. m. 1. Richard. hic art. 2. q. 3. D. Thom. 3. p. q. 80. a. 8. Suar. ibi d. 68. f. 3. 4. 5. 6. Palud. hic q. 2. Sylu. v. Eucharistia. 1. s. 8.

TERTIO

E R T I ð quæritur^a, utrum hoc Sacramentum possit recipi à non ieunis? Videtur quod sic, quia Christus post cœnam discipulis suis pransis dedit Eucharistiam.

¹
Argum.
Magist. D.
1. Cor. 11.

Item, primæ Corinth. i 1. Si quis esurit, domi manducet, ubi videtur Apostolus innuere, quod antequam conuenirent ad Ecclesiam, deberent famem extingue in domibus suis, ne ibi immoderatè de speciebus illis sumerent. Vnde redarguit eos ibidem, dicens: *Vnus quidem esurit, alter autem ebrius est.*

Contrà, de consecrat. dist. 2. liquido, & sumitur ab Augustino ad inquisitiones Ianuarij: *Ratio opp.*
Placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti Sacramenti prius in os Christiani dominicum corpus intraret, quam alij cibi: idè mos ille ubique seruatur.

Respondeo^b, aliquis potest percipere hoc Sacramentum, & non sacramentaliter, nec spiritualiter: aliquis Sacramentum sacramentaliter, sed non spiritualiter: aliquis & Sacramentum, & sacramentaliter, & spiritualiter: aliquis tantum spiritualiter, & non sacramentaliter.² Primo modo recipit quicunque recipit hostiam consecratam, quia ibi est verè Sacramentum: & tamen non recipit eam, ut consecratam, sed omnino non discernens eam à communii cibo. Talis secundum Apostolum, 1. Cor. 11. *Indicium sibi manducat, & bibit, non diuidicans corpus Domini*, id est, non discernens à communib[us] cibis, & hoc potest esse, vel ex infidelitate, sicut paganus, si daretur sibi communio: vel ex contemptu, stante etiam fide, sicut in malo Christiano.

²
Eucharistia
quadrupliciter sumi-
tur.

Secundo modo recipit ille, qui non tantum recipit Sacramentum: sed recipit illud ut Sacramentum, credens ibi esse corpus Christi, & se recipere communionē corporis Christi, sicut in Ecclesia consuevit fieri talis communio, sed si est in peccato mortali non contritus, non recipit spiritualiter: quia non recipit effectum spiritualem, ad quem ordinatur huius suscep[t]io, qui est animæ nutritio spiritualis per gratiam datam à Christo.

Diuidicare
quid impor-
ret.

Sed tertio^c modo recipit bonus fidelis sine peccato mortali, secundum possibilitem suam, & quia diligenter conscientiam examinavit: & talis verè nutritur, & Christo cibo spirituali vnitur, & incorporatur, secundum August. *Crede, & manducabis me: non me conuerteris in te, sed tu conuerteris in me.* Hoc enim interest inter cibum corporalem, & spiritualem, quia cibus corporalis conuertitur in nutriendum: sed in nutritione spirituali cibatus conuertitur in cibum.

Quarto modo recipit spiritualiter, non sacramentaliter, scilicet quando bonus homo est secundum posse suum benè, & deuotè paratus: tamen propter reuerentiam abstinet, vel propter aliquam infirmitatem, vel forte, quia non potest habere ministrum, cui conuenit illud Augustini de consecr. dist. 3. *ut quid paras dentem, & ventrem? Crede, & manducashi: & talis spiritualiter nutritur.*

C O M M E N T A R I V S.

^a Tertiò queritur, &c. In hac quæstione & sequenti distinctione agitur de sumptione, & vsu Sacramenti iuxta ordinem Magistri, qui pauca in hac materia tradidit: alij autem Summiſte fūlūs agunt, qui plura ex dist. 2. de consecr. hoc tranſtulerunt; atque ex Patribus, & moderni & controvrista; idque commodo lectorum, & necessitate temporum, tum defensioni fidei, tum instructioni seruentes; quæ supplere conabimur, quoniam in specie ea non tradit Doct̄or, sed supponit ex anterioribus, & Canonibus Ecclesiæ.

^{8. de Trinitate.} Augustino variis in locis, quæ referruntur de consecrat. dist. 4. cap. *Quid est: cap. Qui manducat: cap. Qui discordat.* Trident. sess. 1. 3.c. 8. & sess. 22. Circa autem manducationem spiritualem, aliqui dixerunt Sacramentū hoc modo sumptum habere effectum aliquem maiorem, quam sit ille, qui corresp[on]der merito operantis. Sed hoc non habet fundamentum: quia quidquid ibi conceditur, est ex merito operantis; quo modo intelligenda sunt verba Tridentini suprà dicentis: *Ilos, qui voto caelestem panem edunt, fide viuā, qua per dilectionem operantur, fructum eius, & utilitatem sentire, &c.* Sic etiam intelligendum illud Augustini: *Crede, & manducashi:* quia tales incorporantur Christo, qui est effectus huius Sacramenti: non tamen recipiunt illum effectum per ipsum Sacramentum ex opere operato; sed ex opere operantis, per fidem viuam & charitatem, quæ sunt incorporations cause & meritoria.

^a
Augustia.
Trident.
Manducare
spirituale
Sacramētum.

¹ Respondeo, aliquis potest percipere hoc Sacramentum, &c. Hi quatuor modi sumendi Sacramentum, traduntur communiter à Doct̄oribus, in hac, & sequenti distinctione cum Magistro. Primus differt à secundo, quod in illo modo sumptionis non sit vsus huius Sacramenti ex fide, aut religione vera, aut simulata: secundus supponit fidei in Sacramenti, licet vsus sit sacrilegus ex praua dispositione sumentis: possunt ad vnum, & eundem modum sumendi reduci, quia secundo modo sumens non diuidat verè corpus Domini, neque scipsum probat.

Ex p̄missa doctrina sequitur, quinam sint capaces huius Sacramenti, loquendo de sumptione eius, quæ Sacramentum est, id est, res sacra, spectans ad vsum Religionis, respectiuè enim ad statutum personæ discernitur sumptio Sacramenti.

²
Capaces sa-
cramenti.

Omnis autem quatuor modi ad duos principales reducuntur, nempe, ad sumptionem Sacrameti realē, & spiritualem. Veritas autem huius doctrinæ, & varietas modi sumptionis colligitur ex Paulo 1. ad Corinth. i 1. Patet etiam ex Hilario

³
Prima cōclu-
sio.
Catechume-
ni nō sunt car-

Scripsit oper. Tom. VIII.

Innoc. cap. *Veniens de Baptismo*: vbi Eucharistiam sumi posse ait à non baptizatis. Pater conclusio ex communi Theologorum afferétiū baptismā esse ianuam Sacramentorum: oportet ergo primum hominem fieri per baptismum membrum Christi, & Ecclesiæ per regenerationem, antequam sit capax Sacramentorum Ecclesiæ. Innocentius potest intelligi illo capite, de manduca-tione merci materiali; sicut dicit homines non baptizatos esse capaces matrimonij, quod intel-ligi debet materialiter, in ratione contractus, non autem vt Sacramentum est: vel vt alij intelligunt: non procedit definiendo, sed differendo.

4
Secunda con-clusio.
Baptizati ca-pes.

Secundò, peccatores baptizati sunt capaces huius Sacramenti, quoad sumptionem sacramen-talem; iusti autem baptizati quoad sacramenta-lem, & spiritualem sumptionem. Hæc conclusio patet ex dictis: vtraque pars eius ex Patribus col-ligitur, & Doctoribus in illud Pauli 1. ad Cor. 11, vbi reprobantur accedentes sine sui probatio-ne, & dispositione necessaria. Quoad primam patet, quia adulst baptizatus habet characterem, per quem fit capax Sacramentorum; subest etiam præceptio Ecclesiastico huius Sacramenti: quan-uis non recipiat fructum eius ex obice, quem tol-lete tenetur.

5
Tertia con-clusio.
Ales.
Paludan.
Maior.
Gabriel.
Caietan.

Tertiò, infantes baptizati sunt capaces Eucha-ristie quoad fructum; est contra Alensem 4.p.9, 11.m.2.art.3.ad 2. Palud. in 4.dif.9.q.4.art.2. Ma-ior. in 4.ibidem q.1. Soro dif. 12.q.1.art.9. probabili-lem censem Gabriel dif. 9.q.2.art.3.dub.4. Caietan, 3.part.q.80.art.1.2. Conclusio tamen positiva magis fundatur in praxi primitiue Ecclesiæ, quæ Eu-charistiam parvulis ministrabat; cuius ministerij non videtur alius fuisse finis, aut ratio, quæ propter fructū spiritualem, ab ipsis perceptum. Èam tenent Ledesina 4.p.9.21.art.9.dub.3. Ruardus super art. 15. Corduba lib. 1.q.8. Alanus lib. 2.de Eu-charistia, cap. 37. Vasquez disp. 212. Suarez disp. 76. selt. 4. Conscutudo autē primitiue Ecclesiæ com-municandi parvulos, colligitur ex Patribus; ita Dionyl. c. ultimo, de Ecclesiastica hierarchia; quam-uis aliqui ambiguum putent illud testimonium.

Ledesina.
Ruardus.
Corduba.
Alanus.
Vasquez.

Dionyl.

Cyprian.
Gregor.

Toletan.

Trident.

Parvulus quo-modo daba-tur Sacra-mentum.

Cyprianus apud Augustinum epist. 3. Gregorius Magnus in Missali, quod Romæ ostenditur, vbi dicit, post baptismū lactandos à matre parvulos, si opus fuerit, antequam Eucharistia ipsis mini-stretur. Concilium Toletan. XI. can. 1. & vt ca-tetera omittam loca Augustini, & aliorum. Eandem confutidine in sinuat Trident. selt. 21.c.4. Quid aliqui dicant hinc rituum non ad fructum Sacra-menti in parvulis obseruatum fuisse, non subsi-stit, quia alius finis assignari nequit. Aliqui di-cunt ob præceptum: *Nisi quis manducaverit ex hoc pane, &c. factum esse*; sed obstat Trident. afferens nulla necessitate salutis factum fuisse in parvulis. Ratione patet coclusio, quia non requiritur aliud ad fructum Sacramenti, quæ status gratiæ, qui inuenitur in parvulis; in adultis autem præterea fides, quia sui compotes sunt ergo in parvulis Sa-cramentum habebit effectū post baptismum. Ca-terum iam non licet parvulus ministrare Eucha-ristiam in Ecclesia Latina, quamvis adhuc in Ec-clesia Orientali vigeat talis coœfertudo, quia id in Latina ob reverentiam Sacramenti ordinatum est, ob quam etiam vsus calicis prohibetur Lai-cis; parvulus autem dabatur sub vtraque specie; quia aliquoquin non possint sumere, aut deglutire, sub specie panis tantum; vel, vt alij dicunt, dabatur in specie sanguinis tantum, vt etiam nunc moris est apud Græcos in recenter natis, & baptizatis.

Quartò, phreneticis, & amentibus, qui ab in-fantia sunt tales, nō est danda Eucharistia, etiam si vomitus non timeretur, aut aliqua irreuerentia: hoc docet D.Thom. 3.p.9.8.art.9. Paludanus in 4. dif. 9. quæf. 4.art. 2. &c. alij. Quam probat Ledesina, quia nequeunt habere deuotionem, aut probare seipso. Hæc ratio nihil probat, quia neque in ipsis exigitur probatio, cum reputentur vt infantes, in quibus nequit esse probatio per propriam voluntatem, neque necessitas eius, quia nullum habent peccatum. Ratio ergo conclusionis est: quia vsus Ecclesiæ sic fert, non secus de his iudi-cantis, quæm de infantibus.

Quintò, iis, qui post vsrum rationis incidenterunt in amentiam, si ante petierunt Sacramentum, con-ferri debet: ita D. Thomas, & alij suprà; licet repugnet Alensis 4.p.9.11.m.2.art.3. Gabriel in 4. dif. 9. q.2. art. 3. dub. 4. Patet conclusio ex Canone 74. Concilij Carthaginens. I.V. & refertur 26. quæf. 6.can. *Iis qui infirmitate*: vbi loquitur de eo; qui in infirmitate pœnitentiam postulanit, & antequam Sacerdos veniret, in amentium incidit: dicit autem huic dandam esse pœnitentiā, & Eu-charistiam ori eius infundendam. Alius est Con-cilij Arausican. I. can. 1.3. qui docet amentibus dandam in eo casu, cùm pœnitentiam, aut baptis-tum subire vellent, & subito obmutescut: haben-tur eadem can. 26. quæf. 6. Idem supponit Con-cilium Toletan. X.I. can. 11. afferens non punien-dos eos, qui Eucharistiam in mentis alienatione eicerent. Contra hos Canones non est aliquid aliud nouum, qui Eucharistiam prohibeat dari eiusmodi: vnde Sotus art. 9. Sylvestris verbo Eu-charistia 3. q.5. Paludanus, & Vasquez disp. 212. Afferunt in articulo his ministrari posse, mo-dò non subsit suspicio aliqua peccati mortaloris, aut periculum irreuerentia; non tamen quotan-nis, quia videtur aliqua irreuerentia, si tam fre-quenter ipsas ministraretur.

De energumenis fuit controversia, ex diuersa praxi Eucharistam, quia Dionys. de Ecclesiastica hie-rarchia, docet præceptum fuisse, dicta oratione, ante consecrationem, ciiciendos esse Catechumenos, & publicam pœnitentiam agentes, ac simul cum ipsis energumenos: ex quibus colligitur non solitum fuisse eos communicare. Cyprianus lib. 3. epist. 1.4. quæ nunc est ordine 10. Innocentius I. epist. 29. ad Decentium Episcopum Eugubinum, cap. 2. & refertur de confér. dif. 1. Isidorus epist. ad Ladi-fridum Episcopum Cordubensem, habetur can. Per-lectio, 25. dif. Hieronymus in cap. 18. Ezechielis in illud: *Panem suum esurienti dederit*. Econtrà, Cas-sianus collat. 7. c. 30. absolutè docet energumenis dandam esse Eucharistiam; quinimò afferit se nūs: quæm à Patribus audiuisse Eucharistiam his ne-gandam. Germanus tamen Constantinopolitanus cap. 29. afferit in suis prouinciis nupsiā da-ri, siue purgationis causa sint arreptitij, id est, ob delicta purganda; vel utilitatis gratiæ, id est, ad maius meritum ipsorum: de quibus agit etiam Cassianus cap. 28. Prosper etiam lib. 4. de prædictio-nibus, & promissionibus, cui titulus est: *Dimidium temporis*, c. 6. mētionem facit cuiusdam iauenculæ Arabæ, quæ ob delictum possessa fuit iustitiae reçep-ta communione fuit liberata: ingressa enim bal-neum, cùm ancillæ Dei habitum gestaret, simula-crum Veneris impudicæ, & seipsum respexit: &, vt ait Prosper, *ei se consimilans domicilium se diabolo prabuit*. Extat etiam can. 1. Arausican., in quo di-citur: *Energumeni iam baptizati si de purgatione sua current, & se sollicitudini clericorum tradant, mo-*

8
Negant ener-gumenis dan-dam.
Dionys.

Cyprian.
Innocent. I.

Isidorus.

Hieron.
Cassianus af-sismat.

Germanus Consta-n-ti-nopolitanus.

Prosper.
Supponit v-sum

nitiq[ue]c Arausican.

Quarta con-clusio.
Negant phre-neticis ab in-fantia.

7
Quinta con-clusio.
Alij dicen-dum de alijs, qui petierunt in uſu ratio-nis.
Carthagin. Concil. I.V.

Arausican. I.

Tolet. XL

Sylvestr. Paludanus. Vasquez.

Sylvestr.

Paludanus.

Vasquez.

Dionys.

Dandam bū. nisi quæ obtemperent, omnimode communient Sacra-communionē. menti ipsius virtute, vel munendi ab incursu demōnum, quo infestantur, vel purgandi, quorum iam ostenditur vita purgatoriæ, &c. Et hic videtur vñus Ecclesiæ; vt patet ex rituali Romano, & aliis, in quibus exorcismi traduntur, & commendantur

Rituale Romanum. Varia sententie Scholastici corrum. frequens confessio, & communio. Scholastici distinguunt inter eos, qui ob delicta possidentur à dæmonie, & eos, qui ad maiorē purgationem, seu ob meritum ab iisdem Dei permissione torquentur. Alensis. . D. Thom. Armilla. Sylvester.

D. Thom. Sotus. Vasquez. Elbertin. Ceterum D. Thomas 3.p. quæst. 80.art. 2. mutauit sententiam, quam sequitur Sotus in 4.dist. 12.q. 1. art. 9. Vasquez disp. 212.cap. 4. Concilium Elbertinum in articulo mortis dandam esse communionem iisdem docet. In hoc autem non est lex alicuius Concilij generalis, neque decretum Pontificis; idè sequenda est praxis Ecclesiastum in particulari, & iudicium prudentis pastoris: quia communio multum detrahit vitibus hostis, & facit ad purgationē peccatorum; idè sequendi sunt rituales libri, & eorum præscriptum.

9 Sed tertio modo recipit bonus fidelis sine peccato, &c. Omisso primo modo sumptionis, qui non facit ad propositū, cùm in tali neque est vita per fidem, Religionem, aut charitatem, neque est sumptio Sacramenti, quæ tale est, nisi valde materialiter, & per modum cibi profani in re, & astringatione; differendum est in specie de tribus reliquis; de secunda autem in ordine agitur distinctione sequenti: huc autem de reliquis. In litera citata agit Doctoꝝ breuiter de Sacrameti effectu, qui est gratia; dicit esse nutritionem spiritualem, vñionem, & incorporationem in Christum, & conuercionem nostri in ipsum, non econtra, quia ex Augustino in spirituali nutritione cibatus conuertitur in Christum; in quo distinguitur à nutrimento corporali quod conuertitur in nutritum. Hos autem effectus diffusè tractant moderni Scholastici, quibus adiungunt in specie alios, qui tamen ad præmissos reducuntur in genere. Pro satisfactione lectoris subiungam breuiter aliquot conclusiones, in quibus hi effectus magis declarabūtur.

Prima conclusio: in hoc Sacramento causatur augmentum gratiæ habitualis, est contra antiquos haereticos Massilianos, qui negant Sacra-menta dare effectum gratiæ; etiam est contra modernos, qui effectum gratiæ referunt ad solam fidei excitationem. Hanc conclusionem supponunt omnes Scholastici tanquam de fide, quamvis Vasquez contédat multos non agere in specie de augmento gratiæ habitualis, sed de gratia actuali, quæ confertur vt torbur contra lapsum, de quo in specie Alensis 4.p. q. 41. m. 1. in antiqua impressione; in noua verò 9. 10. memb. 8.art. 2. D. Bonavent. in 4. dist. 1. 2. p. art. 1. q. 2. Sed hi Doctores non excludunt gratiam habitualem communem huic, & aliis, sed explicant in specie id, quod confertur in ordine ad nutriēdam charitatem, quamvis etiam augmentum gratiæ habitualis, vt cōfertur in hoc Sacramento, nomine auxiliij venire potest, quia ex eodem fine confertur. Conclusionem tenet Magister in 4.dist. 8. & 9. noster Doctor in litera, & reliqui Sententiatæ super Magistro. Richardus dist. 12.art. 5. Sotus d. 11.q. 2.art. 1. D. Thom. 3. part. 9. 79.art. 8. Vasquez disp. 203. cap. 1. Suárez disp. 66.

Conclusio cō-munis. Doctoꝝ. Magister. Richardus. Sotus. D. Thom. Vasquez. Suárez. Scoti oper. T̄m. VIII.

dist. 1. Bellar. lib. 4. de Eucharistia, c. 27. Ruar. art. Bellar. 15. Hosius in Confessione, cap. 39. & 40. Claudius Sancteſ in rep. 6. cap. 1. 2. & alij. Colligitur ex Lateranen. de Summa Trinitate, & fide Catolica: cap. Cūni Marthæ. Epitola Concilij Alexandrini approbata in Ephesino I. Ad mysticam benedictionem accedimus, & sanctificanur participes facti pretiosi corporis, & sanguinis Domini, &c. Sed clariū Florentinū in decreto vñionis de hoc Sacramento: *Huius, inquit, Sacramenti effectus, quem in anima operatur digne sumentis, est adunatio hominis ad Christum;* & quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris eius unitur, consequens est, quod per hoc Sacramentum in summittibus digne, gratia augatur, &c. quod nequid intelligi tantum de auxilio, sed de forma inherente, & vñiente Christo.

Tridentinum *seſſ. 1. cap. 2.* tres effectus enumera-
rat; nutritre animam, præseruare à mortalibus, esse
remedium contra venialia: *Sumi, inquam, vñiuit
Sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum ci-
būm, quo alantur, & confortentur viuentes vitâ illius,
qui dixit, Qui manducat me, & ipse viues propter me;*
& tanquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus preseruemur, &c. Hac duo vltima conuenient ipsi, inquantum dat auxilium: *primum verò inquantum causat gratiam sanctificantem, quæ est vita in Christo.*

Confirmatur ratione communi omnibus Sacramentis, quia Sacra-menta nouæ legis in hoc distinguntur à Sacramentis veteris legis, quod causant gratiam, quam continent, & dignè acceditibus eam confert, vt Florentinum & Tridentinum *seſſ. 7.* de Sacramentis in genere definit, & etiam omnia Sacra-menta nouæ legis conferre gratiam ex opere operato: ergo quem significant, conferunt animæ de præsenti: ergo & hoc Sacra-mentum, sed præseruationem à mortalibus non confert de præsenti, quia consistit in adiutorio gratiæ actualis, qua pro tempore, & loco congrue datur, non autem per modum habitus: ergo confert gratiam habitualem, non primam, vt infra dicetur: ergo augmentum eius.

Deinde idem ex Ioan. 6. patet; *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam,* &c. in me manet, & ego in eo: ad eū veniemus, & mansioñē apud eum faciemus: habere vitam aeternam, manere in Christo, & Christum in se manentem habere: denotat gratiam sanctificantem: ergo efficacia Sacramenti per quod hæc conquiruntur, est respectu gratiæ sanctificantis. Dices inde sequi, quod qui quotidie sumunt hoc Sacra-mentum, acquirerent maximum augmentum gratiæ. Respondeatur id non esse absurdum, quoniam existens etiam in gratia, & exercens se in bonis operibus cōtinuo, etiam continuo crescit in gratia, iuxta illud: *Qui iustus est, iustificetur adhuc:* sive ergo per Sacramentum confertur hoc augmentum, sive per alia media in viatoribus, certum est acquiri posse, si sunt iusti, qui transeunt de virtute in virtutem, de bono opere in bonum opus.

Secunda conclusio: in hoc Sacramento datur spiritu-
ritualis quadam dulcedo, excitando feruore chari-
titatis: est communis: patet, quia hic cibus haberet
eundem effectum spiritualiter in anima, quem
cibus corporalis in corpore, seruata proportione.
vt Florentinum docet: & patet ex institutione eius
ad hunc effectum nutriendi: ergo, sicut dulcedine
spirituali, sicut corporalis cibus sensualem. saporem
infert. Vnde Concilium Viennense sub Cle-
mente V. de reliquiis, & veneratione Sanctorum:

Ambros.

In hoc, inquit, Sacramento habetur onus delectatum, & omnis saporis suavitatis, ipsaque dulcedo Domini degustatur. Ambrosius serm. 15. in Psal. 118. dicit hoc Sacramentum inepti affectus fidelium, ut curam seculi huius, metum mortis, sollicititudinemque deponant. Sic etiam passim Patres applicantes huic Sacramento, quae de manna in Scriptura dicuntur sub figura: ut illud Genesis 49. *Pinguis est panis eius, & præbebit delicias Regibus.* Psalm. 79. *Pleniam voluntariam segregabis Deus hereditati tua, &c.*

Impedimenta
buvi effe-
ctus.

Hic effectus, ut suprà diximus, impediri potest ex negligencia circa custodiam cordis, & diuagationes veniales, & complacentiam sensualem. Ratio est, quia peccata hæc venialia, motus inordinatii, & affectio ad sensum, & terrena, obstant feroxi charitatis; dignum enim est, ut dulcedinem spiritualem non sapiant, qui negligentes, aut impatriati, & minus solliciti eam querunt, & magis afficiuntur ad sensum: *Terrenus enim homo non sapit ea, que Dei sunt:* idè, ut quis acquirat dulcedinem Spiritus, necesse est ut se subtrahat à sensu, & terrenis affectibus etiam venialibus.

Tertia conclusio: hoc Sacramentum præseruat à mortalibus in eo sensu, quatenus confert auxilia ad peccata vitanda, & tentationes superandas: patet ex Trident. fess. 1. cap. 2. vbi vocat ipsius antidotum contra mortifera peccata: patet Ioannis 6. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Quem locum, et si intelligatur communiter de obligatiōne comminatōria præcepti, tamen Cyprianus in expositione orationis Dominica ad hunc effectum accommodat, ut quis diu abstiens à communione, periculum incurrat, ne separetur à corpore Domini: & ep̄s. 54. ait, non esse idoneum ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium, quia mens deficit, quam recepta Eucharistia non corrigit, & accedit. Videatur Chrysostomus homil. 51. in Matthæum 45. in Ioannem 24. in 1. ad Corinth. 11. Cyrillus lib. 3. in Ioan. c. 37. Hæc auxilia gratia excitantis dantur tempore opportuno, quamvis non semper, & infallibiliter tribuant perseverantia: plurimum tamen conducit, & confert media, cum quibus haberi potest, si homo iis vtratur.

Cyprian.

Quarta conclusio: hoc Sacramentum delet venialia peccata: ira communiter Theologi cum Magistro in 4. dif. 12. Concilium Trident. suprà Colonense de hoc Sacramento. Innocentius lib. 4. de hoc mysterio, cap. 44. Patres, Ambrosius lib. de Sacram. c. 6. & alij, quos videre liceat de confecr. dif. 2. cap. Vtrum sua figura: cap. *Quid sit sanguis.* Bernardus sermone de Cœna Domini: & alij, quos infra d. 9. citabimus circa efficaciam huius Sacramenti, ad remissionem mortalium: nam iisdem in locis agunt de hoc effectu. Ratio est, quia hoc Sacramentum institutum est ad nutriendam charitatem, & vitam spiritualem: habet ergo hunc effectum ex opere etiam operato: ad quæcumq; alia dispositio non exigitur, quæcumq; digna eius sumptio, sine actuali affectu peccati venialis. Quod pœna temporalis remissionem, non conuenit specialiter huic Sacramento, quæ Sacramentum est: quamvis eidem conueniat, quæ sacrificium, quod offertur pro viuis, & defunctis in remissionem peccatorum, quia neque Concilia hunc effectum tribuunt, neque ex fine Sacramenti colligitur, quia talis pœna, seu debitum eius non opponitur chitatit, aut eius feroxi.

Chrysost.

Cyrillus.

**Rimissio pa-
ne temporali-** **ca.** **Vtius effectus**, qui tribuitur huic Sacramento est, vno quædam nostræ carnis cum Christo, de qua satis diffuscè agunt moderni: controversia autem circa hunc orta est inter Cardinalem Mendiblatum, & Complutenses, potissimum Petrum Martinez Cathedratum primarium Complutensem: ille affirmabat hic autem negabat, illi fauēt plerique Patres. Chrysost. hom. 88. in Matth. 45. in Ioan. 55. ad populum: & 60. & 61. Cyrill. Alexander lib. 4. in Ioan. c. 17. & lib. 10. c. 13. lib. 11. cap. 26. Ireneus lib. 5. aduersus heres, cap. 2. & lib. 4. Ireneus. cap. 34. vbi eius Scholastæ nosset Feuardentius, Nyssenus oratione Catechistica, c. 37. Damasc. lib. 4. Nyssenus. cap. 14. Leo Papa epist. 23. habetur de confecr. Damasc. dif. 2.

Quinta conclusio: per hoc Sacramentum dantur

auxilia specialia ad extinguerendum fomitem, & moderandum appetitum, vt facilis homo disponatur ad opus bonum: ita ferè omnes Theologi, & Patres; sic D. Thomas q. 79. art. 1. Gabriel lett. 83. in can. Soto dif. 1. q. 2. art. 5. Cyrillus lib. 3. in Ioan. c. 37. lib. 4. c. 17. Sedat, cum in nobis manet Christus, sanientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbationem animam extinguit. Gregorius Nyssenus oratione Catechistica, c. 37. *Salutare*, inquit, medicamentum prauas nostri corporis affectiones corrigens. Bernardus sermone de Cœna Domini: *Hoc Sacramentum minuit sensum in minimis, &c.* Sic etiam alij Patres. De modo, quo id fiat, differunt varie Doctores; sed incertum est, quia potest Deus, conferendo voluntati auxilium aliquod speciale, vt resistat appetitui, id efficere, vel certe per manutentiam temperando ardorem concupiscentiae, remouendo etiam, quæ fortius alliciunt, & excitant fomitem; quid autem fiat, incertum est: quamvis gratia, & auxilium in eum finem conferatur: & congruum est, quia sicut hoc Sacramentum datum est ad finem perseverantia; ita etiam talia auxilia sunt ei connaturalia, eiisque institutione.

Sexta conclusio: Resurreccio ad gloriam carnis titulo speciali debetur etiam huic Sacramento, & illud dignè sumenti: patet Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die, &c.* Concilium Nicenum appellat *Symbolum immortalitatis.* Ignatius epist. 14. ad Ephesios, *Pharmacum immortalitatis.* Cyrillus lib. 4. in Ioan. cap. 16. *Cibum nraiem ad immortalitatem, & vitam eternam.* Chrysostomus lib. 6. de Sacerdotio: Gregorius Nyssenus suprà corpus nostrum dicit non consequi immortalitatem, nisi huic corpori immortali Christi fuerit coniunctum, & alij Patres.

Neque refert quod vita æterna, & resurreccio carnis aliis titulis debeantur, quia idem variis titulis acquiri potest, vt resurrectionem suam Christus & meruit, & debebatur ipsi ex gloria animæ. Non improbabiliter etiam aliqui dicunt dignè communicantibus in celo correspondere aliquam gloriam, & gaudium accidentale, quod aliis non conuenit. Reiciendi illi vt hæretici, qui olim senserunt semel communiantem infallibiliter consecuturum vitam æternam; quod rectè damnat Augustinus de Civitate Dei, lib. 21. cap. 25. quia hoc Sacramentum non confirmat in gratia, non auferit possibiliter peccandi; neque confert infallibiliter poenitentiam finalē peccatori. Promissio ergo vita æternæ facta huic Sacramento intelligenda est, sicut & quæ facta est cæteris mediis, scilicet cum conditione manendi in Christo per gratiam, aut si peccetur, poenitentia finalis.

Vtius effectus, qui tribuitur huic Sacramento est, vno quædam nostræ carnis cum Christo, de qua satis diffuscè agunt moderni: controversia autem circa hunc orta est inter Cardinalem Mendiblatum, & Complutenses, potissimum Petrum Martinez Cathedratum primarium Complutensem: ille affirmabat hic autem negabat, illi fauēt plerique Patres. Chrysost. hom. 88. in Matth. 45. in Ioan. 55. ad populum: & 60. & 61. Cyrill. Alexander lib. 4. in Ioan. c. 17. & lib. 10. c. 13. lib. 11. cap. 26. Ireneus lib. 5. aduersus heres, cap. 2. & lib. 4. Ireneus. cap. 34. vbi eius Scholastæ nosset Feuardentius, Nyssenus oratione Catechistica, c. 37. Damasc. lib. 4. Nyssenus. cap. 14. Leo Papa epist. 23. habetur de confecr. Damasc. dif. 2.

Rimissio fo-
miti.D. Thom.
Gabriel.

Sorus.

Cyrill. Alex.

Greg. Nyss.

Bernard.

Modus re-
missionis mul-
tiplex.Promissa re-
surreccio.
Ioan. 6.

Conc. Nic.

Ignatius.

Cyrill. Alex.

Chrysost.

Greg. Nyss.

Error rejec-
tur.

Augustin.

Controver-
sia de unione
corporali.

Augustin.
Leo Papa.
Hilar.

Algerus.
Guitmund.
Valdens.
Turrectem.
Roffensis.
Tolet.
Bellarmín.
Iansenius.
Vasquez.
Suarez.

Vnio in quo
consistit?

dist. 1. cap. In quibus: & Augustinus ibidem cap. *Humana*. Hilarius lib. 8. de *Trinitate*; & habetur cap. *In Christo*, eadem *dist. 2*. Qui omnes docent carnem nostram vniri in hoc Sacramento cum Christo, ipsi incorporari, & contemperari, quæ sonant vniōnem specialem. Hos secuti sunt plures alij, vt Algorus lib. de *Sacram*. cap. 3. Guitmundus lib. 3. de *veritate Eucharistia*. Valdensis tom. 2. de *Sacram*. cap. 24. 59. & 95. Turrecromata cap. *In Christo*, citans Albertum: Roffensis lib. 4. contra *OEcclampodium*. Toletus *Ioa*. 6. ann. 29. Bellarminus lib. 1. de *Eucharistia*, cap. 11. & lib. 2. cap. 12. Alanus de hoc Sacramento cap. 8. & 28. Iansenius in *Concordia Evangelica*, cap. 59. latè Vasquez disp. 204. cap. 5. & sequentibus. Suarez disp. 64. s. 3. assertens esse disputationem de nomine. Tota difficultas est explicare, in quo consistit talis vnio, & quid sit. Aliqui dicunt communicari sumentibus dignæ, quasdam qualitates physicas, quibus disponitur caro ad immortalitatem: sed hoc imaginarium est, neque cum fundamento aliqua sustinetur. Neque ergo hæc vnio talis est, neque sicut materiæ ad formam, neque sicut accidentis ad subiectum, neque sicut duorum continuatorum ad inuicem, neque sicut aquæ ad aquam commixta; quanvis Cyrillus *supra* simili exemplo vtitur ad eam declarandam, nempe certæ liquefactæ, & alteri commixtae: neque vnius rei conuersæ in aliam, sicut nutrimenti in nutriti substantiam: Vasquez dicit esse vniōnem, quæ efficit per consummationem amoris; & explicat exemplo matrimonij, quod ex mutuo amore fit per copulam consummatum: & eam manere postquam species transeunt in stomacho per corruptionem sui. Ceterum hoc obscurum est, neque videtur quomodo hæc vnio dici possit physica, & naturalis. De hac vniōne etiæ neque Scholastici antiqui, qui exactè differuerunt de effectibus huius Sacramenti, quidpiam de hoc, inquam, genete vniōnis physicæ locuti sunt: neque necessarium est ita verba Patrum in rigore interpretari, vt distinctum aliquid à participatione reali Sacrameti per sumptionem eius per modum nutritimenti, & speciali effectu nutritionis effingatur. Nam illi loquuntur sub metaphora nutritionis ad nutritum, quatenus conuertimur in Christum, vt simus membra eius, & caro de carne eius: vnde 1. ad Corinth. 10. *Quoniam unus panis unus corpus sumus omnes, qui de uno pane participamus*: ad Ephes. 5. *Membra sumus corporis eius, de carne eius, & de ossibus eius*. Ut ergo breuiter expediām, tria considerantur; primum est Communio realis, & digna Sacrameti; secundum est effectus huius Sacramenti spiritualis, quo nutritur, & dicimus incorporari Christo; tertium est nutritio ipsa nostra ex speciebus consecratis, modo *supra* expresso, non per conuersionem Sacramenti in nos realiter; sed quatenus intuitu Sacramenti, & vt fides eius saluetur, verè efficitur in nobis id, quod per Sacramentum effici natum esset in casu, quo conuertibile esset in substantiâ nostram. Primum requiritur, quia communicantes in fide tantum, & non reipsâ, non acquirunt hanc vniōnem. Secundum requiritur, quia peccatores sumentes realiter Sacramentum, non acquirunt illam vniōnem: tertium requiritur vt saluentur quedam Patrum locutiones, qui dicunt Christum se immiscuisse nobis, ut essemus os ex ossibus eius, caro de carne eius; quod ratione communionis realis dignæ, & ratione nutritimenti corporalis secun-

dum quandam æquivalentiam dici potest. Præter hæc non video aliud, quod hinc admitti possit: primum consistit in vnu Sacramento ad secundum, & tertium, quæ sunt permanentia post desitionem specierum.

Quæres primò: Quando Sacramentum confert augmentum gratia?

IN hoc quæsito multi singuntur modi dicendi, & omnes penè versantur circa naturam sumptionis, quando complectur, aut fit. Prima sententia est Caetani assertens dari effectum, seu augmentum gratia, de quo hinc agitur, quamdiu species sunt in stomacho: sed hoc dependet ab alia eiudem opinione; nempe, hoc Sacramentum conferre effectum suum dependenter ab actuali devotione, quæ quamdiu durat, confertur gratia, & intenditur. Maior in 4. dist. 9. q. 1. assertit, vel Sacramentum conferre gratiam successiue, quamdiu est eius sumptio, vel in eo instanti, quo homo sit magis dispositus ad recipiendum effectum eius.

Tertia sententia est dari aliquod indiuisibile ex parte subiecti inter os, & guttur, quod inferiorem partem oris, & superiorē gutturis terminat; tunc autem cibum sumi, quando per hunc terminum traicitur, & consequenter in proposito, quando hostia attigit illum terminum, vel transit in toto, vel in parte, datur effectus. Alij dicunt in instanti discreto temporis dari gratiam, quod instantis durat aliquo tempore, eo modo quo substantia Angeli, etiæ duret per tempus, quia tamen est tota simul sine sui mutatione; id est indiuisibiliter, & per instanti discretum temporis durat, sed his omissis, & aliis, sit

Prima conclusio: tunc confertur, quando est instantis completa mādicationis, non priùs: hæc autem manducatio completa censetur, quando tructus est cibus in stomachum, locum idoneum digestioni. Probatur, quia Sacramentum instrumentum est per modum nutritimenti: ergo tunc habet effectum, quando tractus est in stomacho, & complectur sumptio, & distinguitur non manducans à manducante; estque quies ab ipso motu manducationis, seu tructiois hostiæ, id est, per tingit ultimum terminum, qui est indiuisibilis: manducatio enim consistit in successu, estque motus localis; quando autem producitur ultimum indiuisibile terminatum motus, tum vniuersaliter cessat motus.

Dices, Christus est sub singulis partibus hostiæ: ergo quando prima pars eius attingit stomachum, caufatur gratia, quia applicatur causa efficax gratia subiecto capaci: ergo habet effectum. Multi faciunt vim in hac ratione, ex qua singunt tot modos dicendi; mihi tamen videtur utilis. Respondeatur ergo, quod sicut in prima parte huius motus, non caufatur gratia; sic etiam neque in vlla parte, donec completeatur, quia quamdiu est motus in ordine ad nutritionis locum non caufat intrinsecè aliquid spectans ad ipsam nutritionem, ne quidem inchoatiuè: vnde cum hostia, vt est sub hoc motu, mouetur tota, & secundum omnēs partes, quia est continua; & quando quiescit, etiam tota simul quiescit: quando prima pars hostiæ attingit stomachum, non quiescit hostia, sed adhuc est sub motu; ac proinde non est completa manducatio: quando ergo primū quiescit intrinsecè tunc habet effectum; negatur itaque

*Dari angm̄tum
sum gratia.*
Prima senten-
tia.
Caietan.
Quādū ma-
nente specie-
sumptia.

Secunda sen-
tentia.
In ipsa sum-
ptione, vel
instanti.
Tertia senten-
tia.
In termino-
sumptivio.

Quarta sen-
tentia.
In instanti
discreto.

19
Dari in in-
stanti comple-
ta sumpto-
nū.
Terminus
sumptionis.

Obiectio.

In motu ni-
bil canas.

20
Secunda cincisio.

Causat in instanti.

21
Effectus eius determinatus.

22
Angetur crescere dispositio-

D. Thom.
Alenſis.
D. Bonau.
Trident.

Damasc.

Proprio materiali, &
spirituali instrumenti.

23
Caietan.
Gabriel.
Maior.

antecedens cuim sua probatione, quia non applicatur causa, donec compleatur motus, & mādūcatiō.

Secunda conclusio: causatur effectus huius Sacra-
menti in instanti; patet ex priori, quia tunc
completur manducatio, promissio autem gratiae
si inanducanti; ille autem censetur manducasse,
qui est sub termino motus, qui in instanti extrin-
seco terminatur per ultimum indiuisibile; vt sup-
ponitur ex modo desitionis successivorum: ergo
pro eo instanti causatur effectus Sacramenti; deinde
reliqua Sacra-menta causant in instanti suos
effectus: ergo & hoc. Patet consequentia, quia
nulla est ratio successionis, neque ex parte agen-
tis, neque ex parte passi, quia agens principale est
Deus, cui nulla est resistentia proportionata, pas-
sum est ultimatè dispositum, quia dignè accessit:
ergo in instanti recipit effectum, quem natum
est Sacra-mentum causare ex institutione.

Tertia conclusio: post illud instans completae
manducationis non datur aliqua gratia amplius
sumenti, nisi varietur eius dispositio: est communi-
nis; patet, quia causa efficax applicata in instanti
producit effectum totum, nisi sit resistentia, aut
defectus virium, quia nulla est alia ratio suc-
cessionis: effectus autem huius Sacra-menti est de-
terminatus ex institutione, quem confert omnibus,
ceteris paribus, sicut & cetera Sacra-menta:
nulla autem obicitur resistentia, vt probatum
est: ergo in instanti sit.

Quarta conclusio: hoc Sacra-mentum melius
disposito confert maiorem gratiam, & hoc etiam
ex institutione diuina, & opere operato; non in
solum ex opere operantis, vt docet Victoria in summa,
verbo Eucharistia. Ledesma 4. part. 4. q. 22. art. 2.
Est communis Theologorum; Doctoris in 4. dif.
4. quest. 7. vbi de Baptismo ait, adulterum secundum
measuringam suæ dispositionis recipere gratiam ma-
iorem, quæ non confertur parvulo. Eadem au-
tem ratio in proposito est D. Thomæ 3. p. q. 69.
art. 8. Alenſis 4. part. quest. 21. m. 3. Richardi in 4.
dif. 4. art. 3. quest. 3. D. Bonaventura questione ul-
tima, & aliorum. Fauer Trident. ſeff. 6. cap. 7. vbi
dicit nos iustificari, iustitiam in nobis recipientes
vniquisque suam, secundum mensuram, quam Spi-
ritus sanctus partitur singulis prout vult, & secun-
dum propriam vniuersi quisque dispositionem, & coe-
perationem, &c. Quamvis ergo loquitur de iusti-
tia per Baptismum data; eadem est ratio in singu-
lis aliis, potissimum in proposito, in quo author
gratiae sumitur.

Eadem est doctrina Damasceni lib. 4. cap. 20.
Quamvis peccatorum remissio, inquit, omnibus aquæ
per Baptismum detur, Spiritus tamen gratia pro fidei,
ac precedemis purgationis modulo, ac ratione compa-
ratur, &c. Ratio est, quia ita congruum est fini
Sacra-mentorum, per quæ applicantur remedia
nostræ salutis, vt melius disposito conferant ma-
iorem gratiam, & perfectius applicarent passionem
Domini. Congruentia etiam specialis ex fine
huius Sacra-menti haberi potest; nempe quia, vt
Florentinum docet, quos effectus in corpore ope-
ratur cibus materialis, cosdem secundum propor-
tionem hoc Sacra-mentum operatur in anima;
sed nutrimentum corporale in melius disposito
habet perfectiorem effectum: ergo ita etiam in
proposito melius dispositus recipit perfectiorem
gratiam.

Quinta conclusio: non improbabilis, imò est fa-
tis pia sententia Caietani q. 79. art. 1. quam insi-
nuasse videtur Gabriel let. 83. in canon. Maior.

in 4. dif. 9. q. 1. argumento. Paludanus dif. 17. q. 8. &
secutus est Ruardus art. 15. Intelligenda est con-
clusio, quando crescit dispositio, seu denotio eius:
ratio est, quia ita congruit fini Sacra-menti, quod
per modum cibi, & potus institutum est: ergo ha-
bet eosdem effectus, quos cibus materialis in cor-
pore, vt dicti Florentinum. Deinde non videtur
Christum otiosè manere eo tempore in stomac-
io: deinde causa efficax applicata videtur sem-
per agere, quamdiu subiectum est capax; sed sub-
iectum fit magis capax crescente semper deuo-
tione; ergo & recipit effectum. Deinde sic agere
conuenit Sacra-mento, quia applicatum est, seu ter-
minus manducationis, quia vt patet ex preceden-
ti, causat effectum perfectiorem in melius dispo-
situm; sed hunc non causat, quando est sub motu,
sed quando quiescit in stomacho: ergo si accedit
deuotio, causabit eundem effectum, quem antea
non habuit ex defectu eius. Dices excitare homi-
nem ad deuotionem in eo casu; contraria, hic effec-
tus conuenit ex opere operato: ergo non est ma-
ior ratio cur conueniat ipsi, quam alius quicun-
que. Hanc opinionem grauiter reprehendit So-
lus dif. 11. quest. 2. art. 1. Ledesma quest. 20. art. 1. Vi-
ctoria in summa, num. 79.

Oiiicunt ergo, quod hoc Sacra-mentum con-
fert gratiam per modum cibi, & potus, quamdiu
sunt in vsu sumentis; sed trajecto Sacra-mento ni-
hil sequitur, nisi digestio specierum, ad quam se
habet merè naturaliter, & non humano modo. Sed
facilis est responsio, quod Sacra-mentum, vt est
terminus manducationis, causat gratiam, non in
ipsa manducatione actuali, quæ in sola applica-
tione Sacra-menti consistit: quamdiu ergo homo
ipse vitaliter operando circa Sacra-mentum se
amplius, & amplius disponit, non est inutile; imò
valde conforme fini Sacra-menti, & beniguitati
Christi, vt conferatur ei gratia augmentum. Con-
firmati potest à simili, quia Sacra-menta sumpta
in fictione, recedente fictione, dant effectum suum
secundum multos; ergo & hoc de quo agimus:
quia id magis congruum est diuinæ bonitatis: er-
go à fortiori hoc Sacra-mentum, quamdiu manet
applicatum, superueniente dispositione, dabit ef-
fectum illum, quem respectuè ad melius dispo-
situm habet.

Obicit secundò sequi, hominem, qui indignè
manducavit, si durante Christi praesentia dignè
de peccato doluit, iustificari. Respondet negan-
do consequentiam vi Sacra-menti, quia Sacra-mentum,
ad hoc vt remittat peccatum, exigit bonam
fidem, quam talis non habet, cum sciat se indignè
sumpsumisse Sacra-mentum: si autem disponatur per
penitentiam, aut contritionem perfectam, tunc
remittitur peccatum in voto penitentia, & per
contritionem, non verò per hoc Sacra-mentum.

Obicit, peccare mortaliter hominem non so-
lum indignè accedendo, sed etiam conferrando
Christum in se ipso indignè. Respondet esse
idem genus peccati; vnde si quis statim post com-
munionem putans adhuc Sacra-mentum esse in
stomacho peccator mortaliter: cōmitteret etiam
sacrilegium in Sacra-mentum, si aduertens faciat,
iuxta hanc sententiam: sed facilis est excusatio ex
inaduentientia, & quia nescire potest quamdiu
species in stomacho durant; & quia opinio pro-
babilis tantum est. Ceterum v̄sus fidelium, qui in
die communionis se abstinent ab illicitis, lauda-
bilis est, propter reuerentiam Sacra-menti, & ipsa
conscientia in eo casu peccantem damnar.

Obiiciunt

Paludanus.
Crescere dis-
positione au-
geri effectum.

Contraria
sententia.
Sotus.
Ledesma.
Victoria.

24
Obiectio.

Secunda ob-
iectio.
Responſo.
Sacra-mentum
non tollit fi-
ctionem.

Dist. VIII. Quæst. III. 451

Tertia obie-
cio solvitur.

Obiiciunt præterea sequi, lucrum esse plures species sumete: quia sic magis datur Sacramentum in stomacho. Respondeatur effectum hunc non tribui Sacramento, nisi, ut dispositio ex parte subiecti concurrit, quæ concorrente conceditur iuxta dicens.

25
Nihil confert
recedente fi-
ctione.

Petrus de
Soto.
Caietan.
D. Thom.
Durandus.
D. Bonavent.
Alensis.
Suarez.
Probatio.

Sexta conclusio: hoc Sacramentum non dat effectum, recedente fictione, si iam desuit sumptio, & præsentia Christi in sumente, est contra Petrum de Soto, qui communiter id tenet de omnibus Sacramentis. Caietanus *quest. 79. art. 5.* conclusio est communis D. Thomæ in 4. *dist. 4. quest. 3. art. 3.* *questiuncula 3.* Durandi *quest. 4.* Maioris *quest. 2.* Bonaventuræ *art. 2. quest. 3. dist. 12. 2. part. dist. art. primi.* Alensis 4. *part. 10. m. 7. art. 3.* Suarez *dist. 64. s. 8.* probat, quia nullum est fundamentum, neque authoritas in oppositum, quia neque fini Sacramenti congruit: & conclusio colligitur ex Paulo 2. ad Corinth. 11. *Iudicium sibi mandat, & bibt non diiudicans corpus Domini:* ergo indignè accedens non acquirit aliquid lucrum pecando. Aliud autem est de Sacramento Baptismi, ut supra præsupponimus, quia iterari non potest, & effectus eius necessarius est. Augustinus asserit dari, recedente fictione eius, gratiam, & communiter Theologi: hic autem non concurrunt ista: quia & Sacramentum est iterabile, & effectus eius est augmentum gratiæ, quæ dignè sumenti tantum promissa est.

Gratia dignè^a
sumenti pre-
missa.

Septima conclusio: si sumantur plures species simul eiuldem rationis, non conferunt per se effectum maiorem, quam si vna particula sumatur seorsim: est communis. Ratio est, quia vna est sumptio, & plures illæ particulae integrant unum Sacramentum, & idem habent significatum contentum, & eodem modo continuetur. Idem dico, siue sumptio si vna physicè, siue moraliter, ut quando sunt ita plures, ut seorsim sumi debeant, vel ex casu, ut quando fragimenta, quæ superflunt, sumantur propter reuerentiam, peractæ etiam communione virtuusque speciei à Sacerdote, quia non est aliud modus reponendi particulas integras, verbi gratiæ, quæ superflunt communioni aliorum, qui sub Missa communicant, vel certè fragmenta minima, quæ in patena apparent, aut ex corporali colliguntur, seruari nequeant: quia etiam sic pertinent ad vnam sumptionem moralém, quæ ob reuerentiam adhiberi debet, etiam à Sacerdote non ieuno, ut quando apparent post sumptam lotionem. Dixi per se, quia si disponatur magis sumens ad singulas particulas, aut sumptiones interruptas idem dicendum est, quod supra *conclusionem quartam*, quia tunc intenditur effectus Sacramenti, iuxta incrementum dispositionis. Petes in eo casu, quando causatur effectus Sacramenti? dico in prima sumptione causari, cui sumptio reliquiarum accedit per accidens ad integratem eius, ob reuerentiam Sacramenti, quia non est aliud modus illud decenter conferandi, vel quia fragmenta sint minima, quæ decenter ad communionem aliorum nequeunt conferri.

*Quæres secundò: Vtrum per diuersas spe-
cies panis & vini, conferatur vberior
effectus gratiæ, quam per
vnam tantum?*

27
Error Bohe-
morum.

Hæretici Bohemi contendebant iniustè laicos priuati, in Ecclesia Latina, communione

calicis, hoc fundamento, quod aliqua parte, & effectu Sacramenti priuentur, quia per plures species plus gratiæ conferatur, & vtraque species ad integrum conuiuum spirituale spectat. Primum ergo decidendum est, an plus gratiæ conferatur per vtramque simil, quam per vnam solam: quæ in re duplex est inter Scholasticos opinio. Prima est assenser ex vtraque specie maiorem fructum percipi: ita Alensis in 4. *part. quest. 11. m. 2. art. 4. §. 3. ad 2.* Dicuntur etiam plures Patres, qui Tridentino adfuerunt, in eadem opinione fuisse: ac proinde Concilium cum hanc veritatem definiuerit *sess. 21. cap. 1.* *vtitur ea moderatione*, ut nihil contra hanc sententiam statuerit, assenser communionem sub vna specie ad salutem sufficere: & cap. 3. *Quod fructum, inquit, atinet, nulla gratia ne-
cessaria ad salutem eos defraudari*, qui vnam speciem solam accipiunt, &c. *necessaria, inquit, gratia ad salu-
tem;* non autem simpliciter nulla gratia defraudari, quod esset contradictorium huius sententia: ac proinde eam simpliciter tenet Vasquez *disp. 211.* tanquam probabilitatem. Suarez vero *disp. 63.* probabilem, sicut plerique alij, qui in oportunitate transiunt.

Controversia
Scholastica.
Alensis fin-
tentia.

Trident.

Vasquez.
Suarez.

Eadem gra-
tiæ per vtrā
que speciem
dari.

Caietan.
Suarez.
Petrus de
Soto.
Ledesma.
Roffensis.
Hollius.

Diversam
gratiæ dari.
Alensis.
Castalius.
Aiboreus.
Vasquez.
Ruadus.

Uniformis
dispositio suf-
ficie ad v-
tramque.

Secunda sententia est plurium recentiorum, qui putant eandem gratiam, non maiorem haberi per vtramque speciem, ut Bohemis, & aliis occurrant ex opposito. Caietanus 3. *part. quest. 8. art. 12.* Suarez *suprà.* Sotus in 4. *dist. 12. quest. 1. art. 12.* Petrus de Soto in *Institutione Sacerdotum, lectione 10.* de *Eucharistia.* Ledesma 1. *part. 4. quest. 21. art. 12. dub. 1.* Roffensis *art. 16. contra Lutherum.* Hollius in *Confessione cap. 4.* & alij passim recentiores, quorum aliqui in eo falluntur, quod putent definitam esse in praefato loco conclusionem propriam.

Prima conclusio: probabilis est sententia Alensis, quam etiam sequitur ex professo Gaspar Castalius lib. 2. de *Cœna & Calice Domini.* Vasquez citatus. Arboreus in *cap. 6. Ioannis.* Ruadus *art. 15.* quamuis eam ita intelligat, ut ex parte vtriusque speciei maior sit efficacia, non percipiatur tamen per secundam maior fructus, nisi quis se magis disponat ad ipsum. Sed hoc non consequenter dicitur, quia ad effectum per se Sacramenti vniiformis est dispositio, si ad primam sumptionem non sit talis dispositio requirenda, sed sufficiat fides, intentio percipiendi Sacramenti, & sensus gratiæ: idem dicendum quoad effectum secundæ speciei: si autem altrui ad vtramque requiri aliam dispositionem, infra impugnabitur. Et quidquid dicat, ad sumptionem Sacramenti sufficit vna, qualisunque debetur, quæ valet ad effectum integrum causatum per vtramque speciem, quæ integrum conuiuum exhibent.

Probatur conclusio, argumento desumpto ex fine Sacramenti, quia hoc Sacramentum non solum, ut sacrificium institutum est sub vtraque specie, sed etiam ut Sacramentum: *Caro mea veræ est cibus, & sanguis meus veræ est ponus.* Ioan. 6. nam ad completum conuiuum requiritur cibus, & ponus: ergo quilibet pars huius Sacramenti habet causare gratiam, & suam habet significacionem diuersam, & suum refectionis modum. Sacramenta enim efficiunt, quod significant. Respondebat Caietanus id verum esse in reliquis omnibus: peculiaretamen in hoc Sacramento, quod totus effectus causetur per vnam speciem, quia neinpe gratia causat non per species, sed per Christum contentum sub speciebus, qui totus continetur sub singulis: ac proinde ubi eadem est ratio, & virtus agendi, idem sequetur effectus.

Probatio ex
fine Sacra-
menti.

Respondebat
Caietanus.

Quod verò species nihil causet ex ideo probat, quod ipsam agens principale ubi est præsens, non indiger instrumento: tum quia Christus non est in hoc Sacramento per unionem agentis ad instrumentum, sed tanquam contentum sub continente, tum quia consideratur hinc alimentum, & nutritio spiritualis, non corporalis.

Impugnatio. Contrà, hoc Sacramentum causat gratiam, (vt supra probauimus) per modum Sacramenti: ergo signi sensibilis practici. Antecedens fusim suo loco probatum est, sicut & consequentia: sed diuersa sunt hinc signa in specie, quamvis integrant unum conuiuum: ergo quodlibet efficaciam suam propriam habet, tam in fieri, quam in facto esse, considerando Sacramentum. Deinde quamvis idem sit significatum utriusque speciei, non tamen eodem modo, quia species panis continet corpus ex vi verborum, cetera per concomitantiam: species vini, sanguinem ex vi verborum, continet, reliqua per concomitantiam: sed hæc differentia in significando infert diuersitatem in causando, sicut contingit in aliis Sacramentis: quia eadem in specie est gratia habitualis quam causant, & significant: sed quia diuerso modo, & per diuersa signa, & ad diuersos fines significant, idèo diuersa est in ipsis efficacia, & causalitas.

Diversissimum Sacramentum ex modo, & fine. Deinde, quamvis eadem sit causa principalis hinc præsens, nempe Christus, non causat effectum nisi vt significatum, per signum sensibile ex opere operato, vt cetera Sacraenta causat, ac proinde sacramentaliter, & per signum sensibile vt instrumentum.

Secunda responso. Responent alij non esse perfectiorem significacionem in duabus, quam in una specie ex parte rei significatae, quamvis sit perfectior ex parte modi significandi, qui modus non facit ad diuersitatem effectus, ac proinde non esse paritatem in nutrimento corporali & spirituali, quia cibus reficit appetitum famis, potus autem appetitum sitis, quam diuersa sunt in corpore: in anima autem appetitus tales non discernuntur ad iustitiam, sed unus tantum, quia una est iustitia, per quam reficit: ergo per alterutrum speciem sufficenter expletur talis appetitus.

Diversus modus diuersus significandi non faciat ad diuersitatem in effectu, aut efficaciam Sacramenti, probant, quia alius Baptismus collatus per trinam immersionem, in qua est maior expressio Trinitatis, haberet diuersum effectum, & maiorem, quam sit ille, qui confertur in una tantum immersione: & hostia consecrata, in qua esset expressa imago Crucifixi, haberet diuersum effectum ab ea, in qua non est talis imago, quia illa magis exprimit Christum: & moneta, in qua perfectius cuderetur imago principis, haberet maiorem valorem, quam moneta, in qua talis imago esset oblitterata, vel non tam expressa, quamvis idem esset pondus utriusque.

Impugnatio. Contrà, ex institutione Sacramenti colligimus significacionem eius, & efficaciam: ergo si per calicem nihil fieret, superfluu esset, & superflua institutio, neque conueniret ipsi definitio Sacramenti nouæ legis. Deinde, quamvis gratia eadem conferatur per utramque speciem, hoc non tollit, quin una accedens alteri tribuat maiorem gradum, & intensiōnem, quamvis non diuersum specie, sicut argumentum est in reliquis Sacramentis uniuersum, quæ ad renovationem interioris hominis instituta sunt, quamvis eadem sit in specie physica gratia collata: ergo in proposito per nouam speciem datur dulcedo noua, quæ per

ipsam significatur: nam sicut corpore sustentatur: ita sanguine inebriamur, quod denotat abundantiam refectionis, & gratiæ: unde si totus effectus iam per priorem fuerit datus, & per calicem non daretur nouus, sed significaretur datus per speciem corporis, nec significatio calicis esset sacramentalis practica, vt talis significatio constituit nouam speciem Sacramenti nouæ legis, vt distinguitur ab antiquis, quæ significabant gratiam conferendam, non dabant; nam significare collatam, aut conferendam, non verò eam conferre, perinde est ad hanc differentiam, quæ datur per hoc quod est efficere, aut non efficere; continete, aut non continere suum significatum. Neque propriè diceretur Christus propinare nobis suum sanguinem, aut nos illum bibere ad abundantiam spiritualis refectionis, & dulcedinis, nisi sanguis habeat illam efficaciam. Hinc patet falsum esse diuersum modum significandi non inferre diuersam efficaciam in his, licet eadem in specie iustitia conferatur.

Exempla ad ducta reu-
cuntur. Exempla non sunt ad propositum. Primo, quia sicut Ecclesia non tribuit efficaciam Sacramentis, quæ illam habent ab institutione Christi: sic etiam ritus quicunque ab Ecclesia institutus, quamvis expressiore continet significacionem, ad instructionem tantum facit, vel reverentiam, & non ad efficaciam Sacramenti: talis est trina immersio, quæ est ceremonia, sine qua perfici potest Sacramentum, & quæ in omnibus locis, & casibus non adhibetur: in proposito autem diuersa significatio specierum est ab institutione Christi, ac proinde arguit diuersam efficaciam. Ex quo patet minus facere ad rem alia exempla, quia figura illa hostia, ne quidem ex Ecclesia instituto est, neque refert ad ritum etiam celebrandi Sacramenti: valor monetæ non in figura, sed in pondere est; secundum quod fundatur acceptatio, & valor.

Conformatio-
ex promissio-
ne facta. Ad confirmationem predicatorum facit, quod æquè corpori, & sanguini adiuncta est promissio diuina Ioannis 6. & quod Patres eodem modo de efficacia utriusque ad refectionem spiritualem loquantur, in iisque seruari dicunt proportionem conuiuij integri, & completi; & seorsim institutus est calix, & consecratus panis, vt constat ex Evangelistis, & Paulo, & diuersitate formatum, & materia. Vnde sicut Circumcisio, & Baptismus, licet non differebant effectu, quia utrumque delebat peccatum originale, & conferebant primam gratiam, tamen quia materia, & institutione differebant, diuersa erant Sacraenta: neque in fructuose Baptismus percipiebatur à circumcisio, quia conferebat effectum gratiæ sibi proportionatum: et, o etiam idem currit in proposito.

A simili de
Baptismo, &
Circumcisione. Scio responderi posse ad instantiam, distinguendo hæc Sacraenta, per diuersum modum causandi eundem effectum, quia ex opere operato Baptismus, Circumcisio verò non ex opere operato caufabat effectum. Sed hæc responso non quadrat doctrina Augustini, vt suo loco vidimus, neque soluit difficultatem, quia in proposito idèo assurit, alteram speciem non conferre effectum, quia idem datus est per priorem sumptam: sed sic etiam Circumcisio dabat gratiam iustificantem, vt communis tenet (quidquid sit de quorundam opinione reprobata, qui dicebant Circumcisionem tantum remissionem originalis, non collationem gratiæ habuisse:) ergo sicut Baptismus ex sua efficacia dat semper effectum secluso obice; non ex alia ratione, nisi quia est signum

Differentia
inter nouæ, &
veteris ligii
Sacramenta.

*Diversitas si-
gnandi, &
causandi.*

*Diversissi-
mum Sacra-
mentum ex mo-
do, & fine.*

*Secunda re-
sponso.*
*Una signifi-
catio in spe-
ciebus.*

*Diversus mo-
dus nouariæ
effectum.*

*Fundamen-
tum effi-
cacia.*

30
Conformatio-
ex promissio-
ne facta.

A simili de
Baptismo, &
Circumcisione.

*Opinio repro-
bata.*

signum efficax, neque consequenter superflue sumebatur à circumcisio; sic etiam calix, alias esset signum inefficax, & non sacramentale.

Dices calicem quidem continere efficaciam, sed respectu eiusdem effectus; qui natus est conferti per alteram speciem, vnde causato illo per speciem panis, amplius nihil efficit calix sumptus; sicut contingit in causis physicis, quando applicatur causa, producto iam effectu, nihil facit, nec de se habeat efficaciam.

Impugnatur.

Contrà, quia in nulla lege instituit Deus plura signa, seu Sacraenta seorsim respectu eiusdem effectus. Hic Poenitentia, seu contritus perfecta, quæ in omni statu naturæ valebat, eratque necessaria ad remissionem peccati actualis, in lege tamen noua subordinatur Sacramento Baptismi, & Poenitentiae, ita ut sine eorum voto, non habeat illam efficaciam, quam habuit ante institutionem horum Sacramentorum. Non alia ratione, nisi quia, vt superfluitas, quæ contemptum parit, evitetur, & medium alias commune, reuocetur ad particulare legis nouæ institutionum Sacramentum, eique subordinetur, ne pluralitas mediorum sine subordinatione contemptum pariat Sacramenti specialis, & minuat solitudinem propriæ salutis: ergo cùm in hoc Sacramento inueniantur duæ species instituta seorsim per modum diuersarum causarum, quamvis respectu eiusdem effectus in specie, colligitur quamlibet ex illis habere propriam efficaciam, in sua specie, & ordine, ad augmentum gratiæ, nutritio animam.

Exclusus
instantia do-
causa physi-
ci.

Deinde cause physicæ totales respectu eiusdem effectus in specie non integrant vnam; duæ autem species faciunt ad integratorem conuiuij spiritualis, sed causa quando integrant vnam, cuilibet conuenit esse partem in causando, ex ratione propria, & in utramque resolutur totum, siue sit totum in esse entis, siue in esse causa: ergo in proposito idem contingit; sed hoc conuiuum vnum est in specie, & non similitate concursus respectu eiusdem effectus numero, alioquin nihil causaret vna species seorsim sine altera, quod est falsum, quia contingit vsus vnius sine altera à laicis, in Ecclesia. Efficient ergo vnam causam integrum in specie; & consequenter, qualibet habet efficaciam dictam. Explicatur exemplo aliorum Sacramentorum, in quibus plura concurrent signa instituta respectu eiusdem effectus in numero, & similitate concursus, verbi gratiæ in Baptismo, forma, & materia, quatum neutra seorsim agit, sed utraque simul coniunctæ: ergo aliter duæ species integrant vnum conuiuum, & causam gratiæ modo dicto, aliter autem materia, & forma Baptismi, quia hanc tantum partes sunt eiusdem effectus in numero, illæ partes in specie, totales autem in numero, alioquin videatur superflua institutio alterius. Ad confirmationem accedit, quod Clemens VI. ann. 1341. in Bulla ad Regem Angliæ concesserit usum calicis ipsi pro vberiori lucro gratiæ: in qua Bulla hanc sententiam est secutus.

Obiectio
Trid.

Obiectio primò, Tridentinum sess. 21. secundum aliquos definitissime oppositam sententiam, secundum alios vero ratio Concilij eandem concludit, cap. 3. Insuper, inquit, declarat, quamus Redemptor noster, ut antea dictum est, in supremâ illa Cœna hoc Sacramentum in dubiis speciebus infiniterit, & Apollonis tradiderit, sicut facendum esse, etiam sub altera specie totum, sive integrum Christum, verumque Sacramentum sumi: at propterea, quod ad fructum

attinet, nulla gratia necessaria ad saluem eos defraudari, quæ speciem solum accipiunt, &c.

Responso.

Respondetur quoad primum, perperam asseri dictam definitionem esse contra conclusionem, ut patet ex particula illa adiecta necessaria, quæ exceptionem continet, & vim exclusionis habet quoad sensum vniuersalem, non enim dicit Concilium nulla gratia simpliciter: sed nulla gratia necessaria ad salutem: quæ verba sunt restrictiva sensus vniuersalis ad gratiam necessariam ad salutem.

Qoad alterum motiuum, ex ratione illa Concilij desumptum, responderet bene Vasquez Concilium non colligere ex eo quod Christus totus continetur sub qualibet specie nulla gratia necessaria ad salutem priuari laicos: quia si in triduo fuerit consecratio, species panis non contineret totum Christum, quia neque animam, neque sanguinem, tamen causaret eandem gratiam quamcumque necessariam, quæ ex vi Sacramenti causatur de facto, & in casu verificarentur promissio-nes Christi apud Ioannem de Sacramento: Qui mandat meam carnem, vivet in eternum, &c.

Responso
Vasquez ap-
probatur.

Concilium ergo intendit excludere errorem, in quem incidere possint Bohemi, aut alij, dicendo, quod sub vna specie non continetur totus Christus. Et confirmatur hæc doctrina Vasquez ex sess. 13. in fine, vbi remisit aliquos articulos circa Eucharistiam discutiendos in sequentibus: quorum duo primi sunt: An necessarium sit ad salutem ex diuino iure preceptum, ut singuli Christi fideles sub utraque specie ipsam venerabile Sacramentum accipiant. Secundus, num minus sumat qui sub altera, quam qui sub utraque communicat: qui articulus ex occasione erroris, qui fuit, vel timeri posset; conceptus est: vnde sess. 21. can. 3. qui conceptus est ex doctrina cap. 3. (vt rectè marginator adnotauit.) Idem error insinuatur, & damnatur: Si quis negauerit totum, & integrum Christum omnium gratiarum fontem & authorem sub una panis specie sumi, quia ut quidam falso assertur, non secundum ipsum Christi institutionem sub utraque specie sumatur, ana- thema sit.

Explicatio
Conf.

In fine autem Concilium reseruat duos articulos definendos in aliud tempus, videlicet: An iustitia de causis Ecclesia prohibuit usum calicis laicis, & clericis communicantibus, & non conscientibus? & an talis usus certis rationibus, & conditionibus alii regno concedendus sit? sess. autem 22. eisdem articulis remisit suæ Sanctitati determinandos. Interhas autem conditiones illa procul dubio fuit; vt videlicet, primi credentes totum Christum sub altera specie contineri, & per alteram dari gratiam ad salutem necessariam. Ratio ergo Concilij superius expressa est tendit, vt condemnaret errorem, non autem ut quidpiam decernat circa fructum Sacramenti, quia re ipsa non concludit quidpiam de fructu, ut instantia superius expressa ostendit.

Articulus er-
roneus.

Obiectio secundò, refert Iohannes Hesellanus in lege de Communione, tract. 3. fol. 171. Iohannes Slezchia, Bohemus scriptor Erasmo se intellectus à Concilio Balsiliensi concessum fuisse Bohemis sub utraque specie communicate: Modo fabri qualibet specie profiteretur, & credentes Christum totum contineri, & non plus fructus haberi per utrunque, quam per unam tantum.

Remittuntur
ad Pontifices.
Conditiones
implicite.

Refert etiam idem Hesellanus ex Richardo Magistro suo tertiam conditionem sub qua Bohemis cœcessa est communio sub utraque specie, fuisse, vt credentes, non plus sumi sub utraque, quam

33

Conditiones:
quibus Bohe-
mi sub utra-
que specie
per se es-
tunt.

Responso.

*sub una specie tantum: quantum autem ut crederent
sub una specie esse totum Christum secundum corpus, &
sanguinem. Hæc quarta conditio esset superuacanea, nisi intelligeretur alia, nempe, tantum sumi sub
una, quantum sub utraque.*

Respondeatur illud Concilium non esse tantæ autoritatis, quia rebellavit Pontifici, & in errores, & schisma incidit, nec potuit sua autoritate, quæ nulla fuit in schismate eam facultatem facere: ceterum errorem illum, quem damnauit Tridentinum, Bohemos tenuisse, fatus per hoc indicatur si narratio subsistit. Quidquid autem sit de hoc, non inuenitur in actis Concilij quidpiam tale: sed cap. 30. definitus ius^{tus} Ecclesiæ subtrahit se vsum calicis laicis: alteram autem speciem ad salutem ipsi sufficiere, addens contra prefatum errorem supradicta. Non esse ambigendum, quod sub specie panis caro tantum, neque sub specie vini sanguis tantum, sed sub qualibet specie est integrè totus Christus, &c. De fructu autem nihil habetur, nisi per unam dari gratiam omnem necessariam ad salutem. Secunda ergo conditio ita intelligenda est, ut sub una quantum ad rem contentam tantum sumatur, quantum sub utraque, non verò quantum ad fructum.

34
*Obiectio tertia, ex fine, &
effectu.*

Responsio.

*Replyca fons:
ius.*

Simile.

*Disparitas
declaratur.*

35

*Cur Ecclesia
sustulit: com
muniⁿe^r sub
utraque spe
cie.*

faria ad salutem necessitate præcepti, seu alio quo-uis modo dicatur, talis habetur per sumptionem vnius speciei.

Qui voluerit tamen defendere oppositum cum modernis controværtit, potest, non tamen ex rationibus pro ipsis adductis, nempe quod totus Christus continetur sub alterutra specie: hæc enim ratio fundatur in ea sententia, quod tota ratio causandi gratiam sit Christus, & non species, si aliquid concludatur, quam supradicta refutauimus. Neque etiam valer, quia in triduo esset idem effectus huius Sacramenti, & neutra species continetur totum Christum, sed sua significata seorsim: nihil ergo, quod concomitante est sub aliqua specie, est ratio agendi, quia sic non importatur ex via significatiōnis, seu de rigore eius, sed ex unione, aut connexione naturali cum significato per se specierum, refundendo ergo efficaciam in rem significatam vi verborum deberet refundi in ipsum corpus, & sanguinem, quæ sunt diuersa significata formalia, & sic argumentum magis reductum in oppositum eius, quod intendit.

Recurrendum ergo est ad ipsam institutionem, dicendo talem fuisse, vt eundem effectum singulæ species haberent, & tantum, quantum dispositio præsens sumentis exigit, si ex ea crescat, vel quantum natum est conferre virtute Sacramenti. Dices, diuersa sunt signa sacramentalia: ergo diuersi effectus. Respondeatur, concedo antecedens, & distinguendo consequens, effectus primarius, concedo, effectus secundarius, nego: supradicta autem diximus gratiam subsistentem, seu corpus, & sanguinem Christi, vt præsens est, esse rem significatam huius Sacramenti gratiam in anima causatam esse effectum secundum, seu, vt alij volunt, vsum Sacramenti, aut actum sacramentale: alterutra ergo species est causa inadæquata eiusdem gratiae in numero: & sic breuiter reducendo questionem ad superius dicta, etiam hæc pars salutari potest. Ex quo pater etiam ad rationes adductas pro conclusione præmissa, quia earum vigor soluitur in distinctione præmissa de significato primario, quod diuersum est, & secundarium, quod est unum: sed diuerso modo causatum per modum cibi, vel potus, applicato Sacramento, & interpretari possunt Patres, institutio, finis integritas conuiuij, & distinctio specierum quoad modum sumendi materialem, non quoad effectum gratiae. Diuersitas autem specierum primaria est respectu contenti, reliquam partem huius controværis cum Bohemis infra tractabimus de præcepto huius Sacramenti.

*Queres tertio, Vtrum Sacramentum sit
necessarium medium ad salutem?*

*E*x iis, quæ hæc tenus dicta sunt de effectu, patet resolutio huius quæsti, quam supponit Doctor hic; & in distinctione sequenti magis, quam tractat per se: eam autem tradit in terminis loco citando in 2. conclusione, quem huc adjuvare placet, ad complementum tractatus, & materiæ.

Duplex est necessitas, alia medijs, alia præcepti; de necessitate præcepti hic non agitur, de qua suo loco: sed tantum de necessitate medijs. Hæc necessitas dicitur etiam necessitas finis, id est, quando sine medio nequeat acquiri finis: in proposito finis est æterna salus: dicitur ergo medium necessarium relata in finem. Medium autem necessariū hoc

*Sententia co-
traria proba-
biliu.*

*Ratio comu-
nus pro ea ad-
ducta refelle-
tur.*

*Ratio vera
affinatur.*

*Obiectio sol-
vitur.*

*Diuersitas fe-
gnificationis
speciei gra-
tiam subfi-
stentem.*

Obiectio tertia, idem est effectus in specie utriusque, & idem finis, nempe spiritualis nutritio animæ: deinde æquæ per utramque hic effectus habetur, & æquæ utraque extinguit appetitum animæ: ergo eundem effectum habent. Respondeatur ex dictis concedendo antecedens, & negando consequentiam, quia diuersa significatio infert diuersum effectum in numero, quamvis non in specie, vt pater ex dictis. Dices, fuit idem effectus corporis, & sanguinis in sacrificio cruentu: ergo etiam in hoc sacrificio, quod illud repræsentat. Respondeatur, concedendo antecedens, quia ibi meritum in passionibus fuit toleratis à Christo per effusionem sanguinis, in quibus corpus, & sanguis meritum coniungebantur: hic autem, quidquid sit de ratione sacrificii, in ratione Sacramenti corporis, & sanguinis sub diuersis signis sacramentalibus proponuntur, quorum quolibet habet suam efficaciam diuersam, & significacionem.

Dices inter cibos corruptibilis aliquos esse, qui simul depilant famem & sicutim; cur etiam hic effectus non tribueretur huic alimento spirituali. Respondetur, quamvis idem sit alimentum, tamen illud corporale non sumi per modum cibi, & potus, sed sub alterutra ratione: verbis gratiâ, aliquis fructus, qui continet in se vim extinguenti sicut per humorum contentum, qui manducatur, non bibitur: item iuseulum habet in se vim extinguenti famem, quod bibitur, non manducatur: in proposito autem altera species manducatur, altera verò bibitur, & sic quilibet habet suam efficaciam seorsim.

Hæc sententia, quæ defendimus hæc tenus, videtur magis Theologica, & conformis communis doctrina de Sacramentis, eorum significatione, & efficacia, neque in illo fauet hæreticis: quamvis enim gratia amplior in gradu tribuitur per utramque, quam per unam, illud tamen augmentum gratia non præpondet reuertentia Sacramenti, ex qua, m̄d̄a Ecclesia propter periculum effusionis calicis, qui nec commode feruati potest, nec ad infirmos deferri, neque ministri sine tali periculo, aboleuit vsum calicis in laicis, & aliis communicantibus, & illud augmentum per alia media recuperari potest, gratia autem necesse-

*Necessitas
medijs, & pre-
cepti.*

hoc nido duplicitate dicitur, siue in re applicatum, siue in voto, hoc est, in desiderio, & proposito applicandi, si subesse facultas eius. Necessitas autem Eucharistiae, vel esset ad primam iustificationem obtinendam, vel certe ad perseverandum in iustitia accepta, qua dat robur ad obseruandam legem, & superandas tentationes. Aliquid etiam dicitur necessarium in voto duplicitate, primum absolute, quia ipsum in se realiter applicatum est medium necessarium, si facultas adest, verbi gratia, ad iustificationem Baptismus: vel generaliter, quatenus scilicet exigitur votum implicitum eius, & propositum adimplendi praecetti, quantum obligat.

35
Sententia querendam affirmativa.

D. Thom.

Necessitas Sacram. in re, aut voto.

Claudius.
Spinxus.
Roffensis.
Naclantius.
Caetera.
Sors.

Essere necessariam in intentione, non in re.

36
Infantibus non est necessaria ad salutem. Trident.

Sufficiencia Baptismi, & officia.

Trident. Definizio iustificationis.

37
Nec adultus esse medium necessarium.

teniam. Probatur, quia nullibi in Conciliis declaratur haec necessitas, & quamvis sit argumentum ab autoritate negativa, concludit in materia doctrinali, & maximè per quam sufficienter ponuntur, & declarantur media necessaria ad salutem, alias Ecclesia deficeret in necessaria instructione fidelium: nullibi autem in doctrina, & Canonibus de Sacramentis, exponit hanc necessitatem Eucharistiae: ergo nulla est talis.

Ecclesia eam non agnoscat necessestam.

Secundò, non est necessaria, nisi per modum remedij, Sacraenta enim instituta sunt, ut remedia infirmorum nostrorum, vel ergo esset necessaria ad primam iustificationem obtinendam, quod falsum est, & contra fidem, quia ex Paulo 1. ad Corinth. 1. nequit summi Eucharistiae, nisi in statu gratiae per se loquendo, Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, &abit, non diuidicans corpus Domini. Hæc probatio ex Tridentino. sess. 13. cap. 7. est Pœnitentia, & ex communi Patrum sententia in eum locum Pauli, ita ut nullus debeat accedere ad Eucharistiam nisi in statu gratiae: ergo non est medium delendi peccati mortalis, aut dandi primam gratiam, quæ sola sufficit ad salutem, alias etiam parvulus esset necessaria. Si dicas esse medium necessarium ad perseverandum in gratia.

Secunda ratio.

Ex effectu & fine.

Contra tertio, neque hanc necessitatem eius explicant Concilia, sicut necessitatem Baptismi: explicavit Trident. sess. 7. de Baptismo, can. 5. sess. 14. de pœnitentia can. 6. sess. vero 13. agens de Eucharistia nullam ei tribuit necessitatem: unde Melchides Papa epist. ad Episcopos Hispanie cap. 2. & habetur de consecrat. dist. 5. in cap. Spiritus sanctus: ait, statim morituris regenerationis beneficia sufficere ad salutem, quia regeneratio saluat mox in pace beatitudini recipiendos: ergo adultis baptizatis sufficit per se Baptismus ad vitam: deinde nullus effectus gratiae habitus per Eucharistiam est necessarius, ut medium adulto: ergo Antecedens pater, quia hic effectus est auxilium, quod mediante Eucharistia recipit, ut præserueretur à peccato mortali: quem effectum tribuit Tridentinum huic Sacramento sess. 13. cap. 2. sed hic effectus non est necessarius simpliciter ad vitam æternam, quia sine domino perseuerantia multi relapsi suscitantur in vitam æternam per pœnitentiam, & saluantur: ergo neque ratione huius effectus Eucharistia in se erit necessaria. Probatur consequentia, quia sine illo contingit adultum salutem.

Responso.

Tertia ratio.

Tridente.

Melchides.

Ex nullo effectu subest necessaria Eu-

charistia.

Non ex gracia actuali.

Præterea ratione huius effectus, cum maximè esset necessaria, quia infallibiliter tribueret perseverantiam, vel quia tribuit abundantiora auxiliia ad eum finem: non primum, quia hunc effectum nullum Sacramentum habet ex opere operato, quia regulatiter non datur omnibus dignè accidentibus, cum multi postea relabantur: sed si esset medium necessarium, maximè esset tale ratione infallibilis perseverantia dando auxilia infallibiliter, quibus homo præueniret infallibiliter, ne peccaret.

Perseverantia incerta.

Si secundum dicatur, cum illa auxilia abundantiora sine tantum ad melius esse, non ad similitudinem esse, sequitur non esse necessaria necessitate salutis, quia potest contingere salus sine ipsis, vel ipsa per alia media, ut bona opera, orationes, & ieiunia, & eiusmodi obtinet possunt, quia sic etiam impetratur remissio vettialium, qui est effectus ibidem à Concilio assignatus huic Sacramento: ergo neque Sacramento ratione rotutum est.

Nom datur virtute Sa-

cramenta.

Per alia me- dia acquiri-

Caterum Caiejanus in primum locum D. Thomæ citatum: & Sors dist. 8. quæst. unica art. 3. explicavit loca D. Thomæ, afferendo Baptismum, quia est principium per modum generationis spiritualis, necessarium esse in re, per accidens tamen, quia non datur opportunitas, sufficit in voto: Eucharistia, quia est finis, sufficit in intentione, est consummatio vita spiritualis, & operatur in intentione, non autem ipsis. Aliqui præterea Orientales, vt Græci moderni, putant esse necessariam simpliciter necessitatem medijs Eucharistiam, idèoque communicant infantes: quæ cæremonia fuit quidem antiqua, & adhuc apud ipsos continuata, sed ex illo errore in quo desuētūnt à fide.

Prima conclusio, realis sumptio Eucharistiae non est medium necessarium parvulis ad vitam. Est de fide definita in Trident. sess. 21. can. 1. Si quis dixerit parvulis, antequam ad annos discretionis peruerterint, necessariam esse Eucharistia communione, anathema sit. Probatur 2. ex Matthæi vltimo: Qui credidit, & baptizatus fuerit, saluus erit: dñe inde ex doctrina communii Patrium & Conciliorum de efficacia, & virtute Baptismi ad delendum peccatum originale, & conferenda alia quæcumque ad dandam iustitiam, quæ adoptat ad regnum; vnde definitur iustificatio, quæ est per Baptismum à Tridentino. sess. 6. cap. 4. quod sit translatio ab eo statu, in quo quis nascitur filius primi Adam, in statu grata adoptionis filiorum Dei per secundum Adam Iesum Christum. In hoc coniungunt omnès Patres. Ex qua doctrina sequitur etiam si infans baptizatus decebat in gratia baptismali, saluati eum sine sumptione Eucharistiae.

Secunda conclusio, realis sumptio Eucharistiae non est medium necessarium ad salutem, etiam adultis: est communis Doctorum, quam insinuat noster Doctor in 3. dist. 40. 5. Onera imposita sunt, &c. vbi docet, Nulum aliud Sacramentum legis nouæ habere necessitatem medijs præter Baptismum, & Pœni-

est necessarium necessitate medij. Dices perseverantiam dari per Eucharistiam, nisi homo ponat impedimentum.

Contra, si daretur infallibiliter per Eucharistiam perseverantia, praevenirentur impedimentum ex parte, ita ut non foret: ergo signum est non dati perseverantiam ex parte Sacramenti, cum non praeveniatur impedimentum. Probatur consequentia ex Tridentino *eff. 7. can. 7.* vbi definit effectum gratiae semper dari per Sacra menta, quantum est ex parte ipsorum, nisi ponatur obex, sed qui dispositus est ad recipiendum Sacramentum, dispositus est sufficienter, & quantum est ex parte sua ad effectum Sacramenti, quia hoc est esse dispositum ad Sacramentum: ergo accedens ad Eucharistiam dignum, quantum est ex se, est dispositus ad recipiendum effectum, quemcumque infallibilem, & sacramentalem eius, & consequenter perseverantiam, si talis esset effectus Sacramenti.

Non dari infallibiliter perseverantiam.

38

Non esse necessarium in voto.

Tertia conclusio, Eucharistia in voto non habet necessitatem particularem medij: sequitur ex dictis, nihil in voto operatur effectum, quem non operatur in re ipsa applicatum, quia perfectior est virtus Sacramenti in re ipsa, quam in voto tantum applicata. Sed Eucharistia non tribuit primam iustificationem, neque efficaci infallibiliter perseverantiam in re ipsa, neque aliis quicunque effectus eius est necessarius necessitate, absoluta finis, seu medij: ergo neque in voto dicit necessitatem medij. Minor patet ex praecedenti. Maior probatur, quia Baptismus, & Poenitentia in re applicata causant remissionem peccati, & iustitiam, quae in voto dicuntur causare, quando non adest copia Sacramenti suscipiendi in re: alia autem Sacra menta non dicuntur in voto causare suos effectus, sed illa tantum, quae habent necessitatem medij: quia ita suauiter dispositum est per diuinam prouidentiam, vt remedium universale poenitentie, id est, contritionis perfectae, vel charitatis, supplet defecctum remedii particularis ad hoc instituti, cum proposito tamen, & voto suscipiendo illud, si facultas daretur, & quando datur.

Sed hoc non conuenit Eucharistiæ, quia quando quis peccat post Eucharistiæ sumptionem, si postea confiteatur, non habet obligationem praeceptri etiam ad sumendum Eucharistiam denuo. Ponamus casum, quod post viaticum sumptum ipse peccaverit, & confessus est ante transiitum, non tenetur denuo communicare: ergo non habet necessitatem eius sumendi etiam in voto, alias data opportunitate tunc tenetur ante transiitum eam sumere, quod nemo dicit, nec praxis Ecclesiæ eam necessitatem insinuat.

Dices ipsam Pœnitentiam, aut Baptismum includere votum Eucharistiæ. Contra, Baptismus, & Pœnitentia non subordinantur alij remedio, sed ex propria institutione significant, & conferunt remissionem peccati, & gratiam: ergo non includunt, ad hoc votum speciale Eucharistiæ: speciale dico, quia generale possunt includere adimplendi præcepta, & cōsequenter præceptum Eucharistiæ pro tempore sua currens. Consequētia patet, quia quod causat in voto alterius, causat in voto eius, & tanquam ipsi subordinatum: unde Trid. *eff. 6. c. 7.* sine Baptismo in re, aut voto dicit nemini contingere salutem post Euangelij promulgationem. Si autem in voto Eucharistiæ, aut eius votum includet Baptismus, tunc diceretur in virtute Eucharistiæ dare primam gratiam, quod non quadrat

Non dari infallibiliter perseverantiam.

Necessarium in voto debet sumi in re ipsa.

Responso.
Nisi votum Eucharistiæ continetur in Baptismo.

Trident.

Canonibus fidei de efficacia huius Sacramenti: alioquin non propriè ex opere operato conferret gratiam, sed magis ex opere operantis, sicut contrito iustificari dispositu eo modo: votum enim spectat ad voluntatem operantis, non ad genus Sacramenti, aut signi.

Confirmatio ex effectu Eucharistia.

Conformatur, Eucharistia, ut patet ex Trident. *eff. 1. cap. 2.* dat gratiam per modum nutrimenti: ergo causalitas eius in voto non extenditur ultra illum modum dandi gratiam: sed nutrimentum, si propriè loquamur, non vivificat mortuum, neque ullam habet ad hoc efficaciam, sed tantum ad restaurandum vivum: ergo Baptismus, & Pœnitentia, quæ sunt Sacra menta vivificantia mortuum, non dicunt in hoc ordinem, aut dependentiam ad votum Eucharistiæ, neque ipsum includunt, cum per hoc nullam accipiāt virtutem ad suos effectus. Dices saltem in ordine ad perseverantiam, necessarium esse votum. Contra, ergo non includitur in Baptismo, aut pœnitentiale votum speciale. Probatur consequentia, quia Baptismus, & pœnitentia instituta sunt ad dandam vitam, non autem ad eam conservandam, ad quod requiruntur alia remedia: sed si includerent votum Eucharistiæ, deberent habere aliquam efficaciam ad conservandam vitam, ergo non includunt. Probatur maior ex iis, quæ Concilia tradunt de efficacia illorum Sacramentorum: minor probatur, quia nihil includunt Sacra menta, nisi quod spectat ad virtutem actuam ipsorum, & perficit ea, in eo genere, quæ causa sunt: ergo cum præfata non habeant efficaciam respectu perseverantie, sic non includunt votum Eucharistiæ, quod ad hoc tantum facit.

Ex his sequitur difficulter saluati posse, quæ tradunt discipuli quidam S. Thomæ de illo voto speciali Eucharistiæ inclusio in Baptismo, & Pœnitentia. Dices generationem baptismalem consummari per gratiam nutrimentalem Eucharistiæ, ac proinde illam in hac concludi, ut in fine, ac complemto. Contra, quia licet generatio supponatur ad nutritionem, non tamen in virtute eiusdem causæ, uterque effectus habetur, etiam in physicis: ergo eodem modo in proposito. Probatur consequentia ex dictis: quia diversa ad hanc instituta sunt Sacra menta, quorum quodlibet ex propria efficacia habet effectum, & non in virtute alterius.

Responsio,

Imputatur.

Dices ultimò cum Soto, & Cajetano, Eucharistiam operari in voto sicut finis in intentione. Contra, quia hic modus operandi non est sacramentalis, vel certè non sufficit quando in re sumi potest Sacramentum. Antecedens patet, quia quodlibet Sacramentum ex instituto habet rationem cause efficientis ex definitione Sacramenti, & Concilium Tridentinum *supradictum* tribuit effectum nutritionis huic Sacramento, quando in ipsa sumitur.

Impugnat responso alterum.

Alterum membrum patet ex iam dictis de Baptismo, & eius voto, quia non est obligatio suscipiendo Eucharistiam in re ipsa, seculo præcepto positivo diuino, aut humano: sed quando votum Sacramenti requiritur, etiam exigitur, ut in re sumatur ipsum Sacramentum data opportunitate, ut dictum est. Deinde, quando finis operatur in intentione per modum finis, sequitur aliqua elec̄tio medijs, & executio. Quæcumq; iam si Sacra mentum in voto operatur ut finis, an illud votum, seu desiderium sit efficax: si ita, ergo sequitur aliqua elec̄tio, & effectus diuersus ab ipsa intentione, &

Intentio finis inducit electionem.

& quæro quænam? alia nequit esse, quæm suscep-
tio Sacramenti in re ipsa, vt patet de omni alio
desiderio efficaci huius, aut illius, non extendi
ultra acquisitionem finis in re desiderati, aut
ad ea, qua necessaria sunt ad cum ponendum;
sed ex vi illius voti non sequitur, neque exigitur
sumptio realis Sacramenti: ergo non erit ef-
ficax; vel dato etiam Sacramento, in re ipsa non
causat aliquid, si totus effectus conueniens ipsi
causetur per votum, quod est contra naturam in-
tentionis efficacis, vt causet quidquid per finem
in re positum, aut medium haberi posset; aliæ
inutilis esset applicatio mediorum, & executio
intentionis.

*Intencio non
supplet me-
dium.*

*Voluntas sim-
plex non ob-
volum.*

*Abrasus ter-
minorum.*

Si dicatur votum illud non esse efficax, iam
non erit intentio, sed simplex complacentia
finis, & obiecti, non autem vt finis: ergo Eu-
charistia in voto non causabit per modum finis,
sed tantum obiecti: date autem simplici compla-
centia appellationem, aut naturam propositi, aut
voti perfecti, est insuetum: quia spectant ad vo-
luntatem, quantum est de se, efficacem.

Deinde dicere quod simplex complacentia
supplet necessarium medium, est contra accep-
tionem terminorum: cùm medium dicatur ne-
cessarium, vt applicatur in re, aut proposito de se
efficaci: Eucharistia autem in tali simplici com-
placentia, neque vt finis in intentione, applica-
tur, neque vt effectus in re ipsa, aut causa; sed tan-
tum vt obiectum, quod potest conuenire tam
possibili, quam impossibili, quorum potest esse
voluntas simplex. Deinde votum Baptismi, &
Pœnitentia sunt propositum efficac, sine sit vir-
tuale, sive formale: ergo tale debet esse votum
Eucharistiæ: videtur ergo fuga verborum afferere
Eucharistiæ in voto dicere necessitatè præfata.

Quarta conclusio: hoc Sacramentum, licet non
habeat necessitatem rigorosam medijs, quam ha-
ctenus tractauimus; nec institutum sit, vt infallibiliter
tribuat dominum perseuerantia; est tamen
medium vtile, & adeò efficax ad perseuerandum
in gratia, vt sine eius vsu, longo tempore incurra-
tur periculum lapsus; & ita supposita fragilitate
nostra, dici potest medium, sine quo perseuerantia
communiter non detur mortalibus.

*Necessitas mo-
ralis Sacra-
menti.*

*Perseueran-
tia non cadit
sub merito.*

Tuident.

Communiter dico, quia hoc donum solùm
Dei voluntate aliquibus præstari contingit, &
per alia media conducentia impetrari potest; non
tamen infallibiliter, quia neque sub merito no-
stro cadit, neque etiam sub efficacia alicuius Sa-
cramenti, tanquam effectus communiter datus,
& infallibilis.

Vnde Trident. less. 6. cap. 1. 3. de perseuerantia
munere, monet, vt nemo sibi certi aliquid aboluta
certitudine pollicetur; tametsi in Dei auxilio firmissi-
mam spem collocare, & reponere omnes debeant, &c. Ve-
rum tamen qui se existimant stare, videant ne cadam,
& cum timore ac tremore saluam suam operenosu in
laboribus, in vigilijs, in elemosynis, in orationibus, &
oblationibus, in ieiunijs, & castitate: formidare enim de-
bet, quod in spem glorie, & nondum in gloriam renari
sunt; & pugna que superest cum carne, cum mundo,
cum diabolo, &c.

Ex quibus verbis patet perseuerantiam qui-
dem Dei solius gratia dari, impetrari etiam labo-
ribus nostris non esse infallibilem cuique, ne-
que ad eam dati media infallibilia: vnde non ex-
pediebat cum dati effectu huic Sacramento, quia
id derogaret aliis edis, & sollicitudini piorum,
& multis operibus, quibus supersederet homo, si
in Sacramenti virtute eam infallibiliter obtineret.

Scoti oper. Tom. VIII.

Deinde sequitur, dato etiam perseuerantiam
dari per Sacramentum, non inde sequi esse me-
diū necessarium ad salutem, ad quam cōsequen-
dam sufficit finalis perseuerantia, & resuscitatio
à peccato, quæ per Pœnitentiam, aut Baptismum
haberi potest, aut perfectam contritionem, sine
vñ huius Sacramenti. Cum his tamen stat, quod
hoc Sacramentum ad perseuerantia finem in-
stitutum sit, & quod det auxilia opportuna: esse
medium ad eum finem commune: & supposita
fragilitate nostrâ; quæ difficulter, neque aliter
quam per Dei specialem gratiam præuenta, in-
clinatur ad opera illa, quæ exprimit Concilium
ad impetrandum perseuerantiam opportuna: ne-
que communiter Dei dono singulis datur sine
huiusmodi laboribus; sequitur, inquam, Eucha-
ristiam, ex cuius virtute emanant auxilia ad per-
seuerandum in Christo, esse medium morale, sine
quo non contingit communiter perseuerantia in
Christo; quamvis eam infallibiliter non conce-
dat. Ex quibus manet conclusio explicata.

Probatur conclusio ex Tridétno, quod tribuit
hunc effectum Sacramento, less. 1. 3. cap. 2. *Sumi
autem voluit Sacramentum hoc tanquam spiritualem
animarum cibum, quo alatur, & confortientur viuen-
tes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipse
vivet propter me: & tanquam antidotum, quo libe-
rentur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus
preseruentur, &c.* Idem docent Patres in Ioan. 6. at-
que expositores: proinde, vt dicit ibidem Tridentinum, est pignus hereditatis.

Deinde patet ex institutione eius per modum
alimenti, cuius est conservare vitam, & restaurare
vires: mors autem spiritualis est peccatum mortale:
ergo ad præseruandum ab ipso confert hoc Sa-
cramentum auxilium, & gratiam.

Pater eriam ex diligentia Ecclesiæ præcipien-
tis huius Sacramenti vñsum. In primitiua Eccle-
si quando charitas feruebat, quotquot adstabant
sacris mysteriis, communicabant, vt constat ex
Clemente lib. 2. constit. cap. 37. & lib. 8. cap. 10. ex
Dionysio de Cœlesti bierarchia, cap. 3. Anacleto epi-
sola prima ex canone 10. Apostolorum ex can. 2. Con-
cilij Amioscheni, & aliis multis.

Hæc consuetudo insinuatur in Missa per ver-
sum qui *communio* dicitur, & collectam sequen-
tem, quæ post communionis nomen habet: quæ con-
suetudo mox dilatata fide, & refrigescente cha-
ritate reducta est ad communionem ter in anno
saltæ: vt patet ex Concilio Elibertino; *Omnis
homo, de consecrat. diff. 2. ex Fabiano in cap. Et si non
frequens, eadem diff. ex Toletan. XI. cap. 1. 3. tan-*
dem ad eam, quæ nunc tenet, saltæ communi-
candi semel in anno omnes, quotquot ad dis-
cretionis annos veniunt, cap. *Vtriusque sexus:* quod
est Concilij Lateranensis, quæ sollicitudo Eccle-
siæ præcipientis vñsum huius Sacramenti demon-
strat necessitatem, & fructum eius. Ex quibus pa-
tet conclusio, quæ intelligitur in adultis, & non
in infantibus.

Contra priores conclusiones sunt quædam ob-
iectiones, quæ probant huic Sacramento inesse
necessitatem medijs; primò ex Joannis 6. *Nisi man-
duca eis carnem filii hominis, &c. non habebitis vi-
tam in vobis:* deinde exemplo, quod adduxit Chri-
stus: *Sicut misit me vivens Pater, & ego vino. pro-
pter Patrem;* & qui manducat me, ipse viuet propter
me, &c. ergo non habere vitam sine hoc Sa-
cramento, & viuere per hoc Sacramentum in Chri-
sto, sicut Christus viuet propter Patrem, denotant
necessitatem medijs; sicut illa, *Nisi quis renatus*

*Impetrari po-
teſt per alia
opera.*

*Ecclesia Eu-
charistiæ.*

*Vñsum primiti-
ua Ecclesia
prescriptus.*

*Clem. Rom.
Dionys.
Anacletus.
Canon. Apo-
stolorum.
Concil. An-
tiocheni.*

*Elibertin.
Fabian. Pa.
Toletan.*

Lateranen.

*Obiectio.
Necessitas co-
municandi.
Ioan. 6.*

Q q fieris.

fuerit, ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum celorum: quæ denotant necessitatem mediæ conuenire Baptismo.

Deinde hæc loca aliqui Patres referunt, etiam ad infantes æque, & adulitos; sed necessitas præcepti non cadit in infantes, pro eo statu, cuius non sunt capaces: ergo declaratur hic necessitas mediæ, & non præcepti.

Responsio.
Verba explicanda secundum matrem.

Respondetur hic tantum declarari necessitatem præcepti, quia verba similis tenoris recipiunt interpretationem ex materia subiecta; sermo enim accommodatur rei; non econtra res sermoni, vnde cum de fide sit hoc Sacramentum non posse sumi nisi in statu gratiæ, quam concedit Baptismus, & poenitentia, nihilque aliud requiri, quam statum gratiæ, ad salutem; sequitur quod illa tantum, que delectant peccatum in se, habeant necessitatem salutis.

Hic sonat necessitatè præcepti.

Comprehendunt solos & adultos.

Hinc verba illa Iohannis 3. declarant necessitatem mediæ conuenire Baptismo; quæ nequit conuenire Eucharistiæ, cum sit Sacramentum viuorum, supponens gratiam sanctificante: ergo illis quæ concernit Eucharistiæ, declaratur necessitas præcepti; & sermo est ad adulitos (non ad infantes, vt infra videbimus) ad quos Christus tunc loquebatur; & ad quos spectare potest mandatio dicta, non ad infantes, qui rationis, & libertatis usu carent: quod autem aliqui Patres, hæc etiam ad infantes referebant, alio sensu locuti sunt, quem modo explicabimus.

41
Oblatio secunda.
Innocent.
Necessitas Eucharistia parvulus.

Obiicies secundò Innocentij I. epistola ad Patres Mileniani Concilij, que est 93. apud Augustinum, in hæc verba: Illud verè, quod eos vestra fraternalis afferit predicare parvulos aeterna vita premiis etiam sine baptismatis gratia posse donari perfectum est: nisi enim manducaverint carnem filij hominis, & biberint eius sanguinem, non habebunt vitam in seipsum, &c. Hanc sententiam Innocentij, tanquam fidei amplectitur Augustinus libro primo contra Iulianum: Sancto, inquit, Innocentio vide quid responderas, qui parvulos definiti, nisi manducaverint carnem filij hominis, vitam profrus habere non posse; huic responde: imo & Domino, cuius ille Antistes versus est testimonio. Idem docet lib. 2. cap. 1. lib. 4. contra duas epistolæ Pelagianorum, cap. 4. & cap. 22. lib. 3. de doctrina Christiana, cap. 18. ergo Eucharistia dicit necessitatem mediæ, & sine ea nequit infans intrare vitam.

Confirmatur ex consuetudine antiqua Ecclesiæ, quæ infantes baptizatos communicabat; vt patet ex Liturgia Clementis Rom. lib. 8. vbi statuit post viduas communicandos infantes ante populum. Item patet ex Dionysio Areopagita cap. 3. Ecclesiast. hierarchia. Augustini epist. 2. 3. & 107. Tolletanum X I. cap. 1. docet, qui ob infantiam euomuit Eucharistiæ, non esse puniendum. Concilium Matiseonense. II. cap. 6. instituit, vt reliquæ Eucharistiæ Feria 4. & 6. indictione pueris ieiunio, ipsi sumenda tradenter: est consuetudo in Ecclesia Orientali etiam cum communicandi pueros: de qua Nicephorus Calixtus lib. 17. cap. 25. Euagrius lib. 4. cap. 31. ergo etiam necessaria est infantibus.

Matiscon.

Nicephor. Euagrius.

Respondet mihi videri ob has authoritates, & alias similes, quibus necessitas, & efficacia Eucharistiæ declaratur prioris sententiae. Authores dixisse habere necessitatem illam in re, aut voto: inquit etiam quosdam eorum dixisse ex efficacia illa prouenire aliquos infantes mori ante usum rationis, vt præseruentur à peccato actuali, quod maiores committerent, & ob quod damnaren-

tur: sed certè non videtur quonamodo hoc votum saluari possit in infantibus, vt supra visum est.

Respondet ergo aliter Augustinum, & Innocentium intelligendos esse, vel de mandatione mystica, vel secundum æquivalentiam, quæ est per fidem, & iustitiam, per quam tam infantes, & adulti incorporantur Christo, tanquam viua eius membra, & sic Christum in se continent: id est Augustinus tract. 26. in Iohannem: sumi itaque hunc cibum, & potum bibere societatem vult intelligi corporis, & membrorum, quod est Ecclesia; & infra: Hoc est ergo manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere, &c.

Vnde Augustinus sèpè alijs contra Pelagianos, docebat infantes efficacia Baptismi saluari, & liberari à peccato originali; vt patet epistola 23. ad Bonifacium 28. ad Hieronymum; & lib. 1. de peccatorum meritis, & remissionibus, cap. 20. præfatis autem in locis disputabant contra Pelagianos, qui admittebant infantes non baptizatos non ingredi regnum celorum; habere tamen vitam, & salutem extra regnum celorum, quia non habent peccatum, quod est in ipsis delendum, cum nec aetuale obnoxiam, neque originale ipsi admittabant; negabant ergo ipsos incorporari Christo, vel membra eius fieri, nisi per Baptismum; saluari tamen, sine incorporatione in Christo.

Vnde Patres vrgebant in primis locum illum Iohannis 3. Nisi quis renatus fuerit, &c. non intrabit in regnum celorum. Deinde illud aliud Iohannis 6. vbi negatur vita aeterna non manducantibus: ex primo loco, inquam, Pelagiani fugient afferentes non intrare eos regnum celorum, nisi baptizarentur, & incorporarentur Christo; vita tamen aeterna potiri asserebant extra regnum: hinc vrgebant Patres alium istum locum, quo negatur etiam vita non manducantibus Christum, quanvis intelligent mandationem, & incorporationem mysticam, quæ Christum in seipsum recipiunt per iustitiam, & fidem in Baptismo: vt patet ex præfato loco Augustini, vnde sicut capaces mandationis realis, & sacramentalis.

Id est lib. 3. de peccatorum meritis, & remissionibus, cap. 4. æquivalenter sumit illa, nempe manducare corpus, & sanguinem Domini, & incorporari corpori Christi per Baptismum: Quid, inquit, apertius tot tamisque testimonij diuinorum eloquiorum, quibus dilucidissime appetit, nec preter Christi societatem, ad vitam, salutemque eternam, posse quemquam hominem peruenire, &c. vnde fit consequens; & quoniam nihil aliud agitur cum parvuli baptizantur, nisi ut incorporantur Ecclesia, id est, corpori Christi, membrisque sociantur; manifestum fit eos ad damnationem, nisi hoc eis collatum fuerit, pertinere, &c. & infra; nunquid & illud ambiguum est, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu, non potest introire in regnum Dei, &c. nunquid & illud etiam: quia nisi manducaverint homines carnem eius, hoc est, participes facti fuerint corporis eius, non habebunt vitam.

Hic, atque huiusmodi alijs, que nunc prætero, testimonijs, diuina luce clarissimis, diuina autoritate certissimis, nomine veritas sineulla ambiguitate proclamat, non solum in regnum Dei non baptizatos parvulos intrare non posse, sed nec vitam aeternam posse habere preter Christi corpus, cui ut incorporantur, sacro baptisme imbuuntur, &c.

Declarantur
Patres citati.

Efficacia Ba-
ptismi ad sa-
luarem infan-
tum.

Error Pe-
lagianorum.

Impugnatio
eius.

Incorporatio
per iustitiam.

Quibus

Quibus verbis efficacia, & necessitas Baptismi declarantur: itidem perinde esse, participes fieri infantes corporis, ac sanguinis Christi, ac incorporari ipsius corpori, mediante Baptismo; alias si ad hoc requireretur etiam Eucharistia, adderet eandem Baptismo, ad eundem effectum, & non sumeret solùm Baptismum tanquam causam totalem incorporandi Christo ad vitam. Manducare ergo, ex intentione Augustini, idem est, ac partipem fieri corporis Christi, & viuū membrum per iustitiam, quod infantibus conuenit per Baptismum. Duo ergo præcipue Patres ex loco Ioannis intendebant contra afferentes dari vitam æternam infantibus non baptizatis, neque incorporatis in Christo, extra regnum cœlorum. Primum est vitam æternam dari tantum incorporatis in Christo infantibus: quia vita æterna, solis incorporatis ex hoc loco dari constat. Secundum vero est infantes baptizatos manducare mysticè, & æquivalenter corpus Domini, quantum ad effectum incorporationis, quā per iustitiam fiant viua membra Christi in Baptismo.

Hæc quantum ad interpretationem Augustini; quæ interpretatio eius fundari potest in variis locis Scriptura; ex quibus comparatio fieri potest inter hæc duo Sacraamenta secundum æquivalentiā: nam Ioannis 6. promittitur vita sumentibus Eucharistiam: *Hic est panis vite, &c. qui manducauerit ex hoc pane, vivet in eternum: & infra* promittitur etiam resurrectione ipsi; & ego resuscitabo eum in nouissimo die: hæc eadem conuenient Baptismo ad Romanos 6. *An ignoratis quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in mortem ipsius baptizati sumus; consepuli enim in illo sumus per Baptismum in mortem; ita & nos in nouitate vite ambulemus: si enim complantati sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus.* Item ad Colossens. 3. mortui enim esis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo: *cum autem Christus apparuerit, vita vestra, tunc & vos apparebis cum Christo in gloria, &c.* ubi vita, & gloria, & resurrectione promittitur baptizatis.

Deinde sicut Eucharistia repræsentat mortem Christi; hoc facite in meam commemorationem: ita & Baptismus eandem repræsentat. Vnde Leo Papa epistola 4. & 5. ad Episcopos per Siciliam; *Proprie in morte crucifixi, & in resurrectione ex mortuis potentia Baptismi nouam creaturam condidit ex veteri, &c.* patet ex prædicto loco Pauli; *in mortem eius baptizati esis;* & ideo in Paschate antiquitus celebrabatur Baptisma, ad veram repræsentationem monstrandam, & Pentecoste. Aliis autem temporibus non licebat; vt patet capitulo *Duo tempora:* & capitulo *Proprie de Confirmitate diff. 4.* & aliis ibi: in Pentecoste autem fiebat propter aduentum Spiritus sancti, qui in Baptismo vngit baptizatum, & illuminat.

Item Eucharistia significat corpus Christi mysticum, vt Ecclesiam, vt patet ex Tridentino sess. 13. cap. 2. *Pignus properea voluit esse hereditatis nostra, &c.* adeoque Symbolum unius illius corporis, cuius ipse caput est, cuique nos tanquam membra arctissima, fidei, spes, & charitatis connexione adstrictos esse voluit, &c. per Baptismum autem signi-

ficatur idem, quo quis sit Christianus, incorporatur Christo, & Ecclesie, tanquam membrum eius; ideo regeneratio, signaculum, ianua sacramentorum appellatur, quam incorporationem significat, vt dixi, Eucharistia; iuxta illud Apostoli: *Omnis, inquit, unum corpus sumus, qui de uno pane participamus, &c.*

Ex his ergo, in quibus conueniunt hæc duo Sacraamenta, tanquam in effectu, licet secundum modum, & dispositionem causatam differant, rectè comparantur ad inuicem tanquam æquivalentia; vt proinde dici possit baptizatus fieri particeps corporis, & sanguinis Christi, quod tribuit eosdem effectus, vitam, resurrectionem, incorporationem Christo, & Ecclesie, representationem mortis, & passionis Christi, qui adscribuntur Eucharistie: licet hæc, vt dixi, conueniant Eucharistie per modum nutrimenti, Baptismi per modum generationis, quæ ad idem absolute tendunt, nempe vitam, licet secundum diuersum modum operandi: & hoc significat per Baptismum fieri partipem corporis, & sanguinis Domini, quoad similitudinem, & æquivalentiam rei significata, & non quoad modum significandi: vnde patet locutio Augustini, quæ sit fundata, licet aliquibus dura videatur, & perplexa, qui ad mysticam significationem eam non referunt. Ex physicis etiam posset hæc doctrina illustrari, ex comparatione generationis, & nutritionis; sed sufficient exempla, & testimonia Scripturarum. Ad confirmationem huius argumenti, respondetur, eam consuetudinem communicandi infantes spectasse ad ritum, non ad necessitatem; vt patet ex Tridentino allegato, conclusione prima.

Obiicies tertio, sine resurrectione non contingit salus: sed sumentibus Eucharistiam promissa est resurrectione: ergo est medium necessarium salutis. Respondeo; patet ex dictis idem conuenire Baptismo, immo etiam iustis omnibus decedentibus; *Iustorum anima in manu Dei sunt, &c.* beati mortui qui in Domino moriuntur, &c. Opera enim eorum sequuntur illos: & alias passim: vnde sicut dictum est de vita, & salute, quæ contingit sine vsu reali huius Sacramenti; ita etiam de resurrectione dicendum.

Obiicies quartio, hoc esse perfectissimum Sacramentum: ergo debet habere necessitatem medij. Respondeo negando consequentiam, quia cum necessitas medij consistat in remissione peccati, quod vnicum est impedimentum vita, & mors animæ; ita non decuit, vt hoc Sacramentum, quod perfectissimum est, sumatur à peccatore indigno; maximè cum per modum nutrimenti institutum est, quod supponit vitam, non concedit; sed auger, & conferuat. Dices, nutrimentum corporale est medium necessarium ad sustentationem vita: ergo & spirituale hoc. Respondet negando patitatem, nisi redicatur ad sensum ultiorum conclusionis, quia secundum aduersarios hoc nutrit in voto tantum, non illud: ergo non est similitudo in omnibus: quia licet hoc institutum sit per modum nutrimenti, non tollit efficaciam aliorum mediiorum, quibus impetratur perseverantia in bono, & fuga mali.

43
Objec.
Resurrec.
sine reali su-
pione Sacra-
menti datur.
Responso.

44
Objec.
Responso.
Ex perfec-
tione Sacra-
menti non sequi-
tas.

*Æquivalen-
tia Baptismi,
& Eucha-
ristie.
Vtriusque ad
inuicem com-
paratio.*

Leo.

*Baptisma in
Paschate da-
batur, & Pe-
necoste solam.*

Posito quadruplici modo percipiendi Eucharistiam, resoluta eam sacramentaliter à ieiuno suscipiendam esse regulariter, & hoc quia Christus ita instituit fieri, per se immediate, vel per Apostolos, & Ecclesiam; & ratio institutionis datur, & ponit casus, quibus liceat non ieiuno communicare. Sumebatur olim à pransis, ex Conc. Africano, c. 8. habetur de consecr. i. c. Sacra menta.

3

Ad propositum dico, quod primis duobus modis sine tertio, potest recipi à non ieiunis. Sed de tertio modo, scilicet de posse non absolvitur, sed licet, & utiliter, habet questionem difficultatem. Distinguo ergo de ieiunio, naturæ, & Ecclesiæ. Ieiunium Ecclesiæ non soluitur, nisi per aliquam refectionem extraordinariam præter morem Ecclesiæ. Vnde per specierum sumptionem, vel medicinalium, vel per potum saltem post prandium, non soluitur ieiunium Ecclesiæ. Sed ieiunium naturæ est carentia cibi suscepti in stomacho, vel in via ad stomachum, ita quod nihil intret stomachum in illa die à principio, scilicet huius diei, à quo dicitur aliquis ieiunus. Similiter distinguo de debere, vel licere, aut intelligitur regulariter, vel in casu aliquo particulari.

*Ieiunium
est duplex
nature, &
Ecclesiæ.*

Hinc non habetur esse iuri diuinæ immediata, sed media-
tæ.

Dico^a ergo quod regulariter oportet ad perceptionem spiritualem, & sacramentalem, suscipientem esse ieiunum simpliciter, id est, ieiunio naturæ. Nec istius est aliqua causa principalis, nisi institutio diuina, quam vel Christus discipulis dedit, vel per ipsos promulgavit, vel eis instituendum reliquit: & quidem rationalis est institutio propter reverentiam Sacramenti, quæ minor est regulariter in pranso, quam ieiuno: & etiam ut primò queratur cibus spiritualis, quam corporalis.

*Euchari-
stia, quando
non ieiuno
datur.*

Si autem^b intelligitur in casu, dico quod aliquis potest esse casus, in quo quasi generaliter licet accedere non ieiunum, ut in infirmitate graui, quando timetur periculum mortis imminentis. Tunc enim esset periculum negare infirmo, licet pranso, poscenti Sacramentum, cum sit viaticum: & idem dandum est ei, qui proficiscitur ex hoc mundo, ut per ipsum ducatur ad terminum.

4
*Casus deci-
ditur.*

Alius casus specialis est, quia in aliqua regione celebratur communiter in vino albo, minister parat calicem Sacerdoti, & ex aliqua negligentia pro vino ponit aquam, Sacerdos non aduertens, sed supponens ministrum benè fecisse, procedit dicendo verba, & alia faciendo usque ad perceptionem: percipiens verò liquorem de calice, aduertit esse aquam; videtur quod ipse non posset illo die percipere sanguinem, si oportet ieiunum esse suscipientem.

*Si plura
præcepta oc-
curant sui-
perius li-
perius li-
perius li-
perius li-*

Dico^c, quod in isto casu tenetur consecrare sanguinem de nouo, & consecratum percipere. Quod probatur, quia quando sunt duo præcepta ordinata, præceptum superioris magis ligat: nunc autem præceptum Christi, & Ecclesiæ, & ex ipsa ratione Sacramenti, est, quod Sacramentum quando conficitur, conficiatur integrum, quoniam Sacramentum est in se quoddam integrum ex duobus: de ista etiam integritate seruanda

*Qui confe-
crauit, &
Peccaret co-
scientia, si non
sumeret.*

est distincta obligatio Ecclesiæ de consecr. dist. 2. Comperimus, ut Sacramenta integra percipiant: aut ab integris arceantur, loquitor de Sacerdotibus conscientibus, & postea non quæ putans communicantibus: & subditur ratio: quia diuisa eiusdem Sacramenti sine grandi sacrilegio, non potest prouenire: ergo quocumque præcepto alio Ecclesiæ posito, & maximè, quod

*tenetur ite-
rum confe-
scrare vi-
num, & su-
mere: an
etiam denuo
consecratum
sumere.*

non respicit ipsam propriam, & essentiali rationem Sacramenti, necessariò tenetur semper omnis celebrans ad istam integratatem seruandam: ergo qui iam percepit aquam, simpliciter tenetur ad illud complendum, quod prætermisit, scilicet ad consecrandum

*Vide Sol. d.
13. quest. 2.
Nau. c. 25.
num. 9.
Suarez 3.
tom. d. 85.
f. 1.*

integre Sacramentum: & tunc ultra, si tenetur consecrare sanguinem, tenetur eundem consecratum sumere. Vnde habetur de consecr. dist. 2. Relatum: Certum est, quod hi qui sacrificantes non edunt, rei sunt dominici Sacramenti: & sequitur, quod talis à communione uno anno repulsum se nouerit: ergo omnibus modis tenendum est, ut quotiescumque Sacerdos corpus, & sanguinem immolat, toties perceptionis corporis, & sanguinis participem se præbeat: iste ergo necessariò tenetur ex institutione Christi, & propter integratatem Sacramenti, confidere sanguinem, & ex strictissimo præcepto Ecclesiæ sub pena

repulsa, uno anno tenetur consecratum percipere.

Et si obiicitur, iste non est ieiunus: ergo peccat mortaliter. Vel ergo non debet confidere ne percipiat: vel si oportet eum confidere, & percipere, oportet quod peccet contra præceptum Ecclesiæ, & tunc est perplexus, quod non est dicendum de aliquo ex præceptis Dei, & Ecclesiæ.

*5
Communi-
care ieiune,
præceptum
Ecclesiæ.*

Respondeo, Ecclesia non ita strictè præcepit suscipientem esse ieiunum prohibendo non ieiunum suscipere, sicut prohibet diuisionem Sacramenti (immò ipsa diuisione prohibetur

betur à Christo ex prima institutione Sacramenti) nec etiam ita strictè prohibet non ieiunum percipere, sicut præcipit consecrante percipere: ergo ex una parte habet iste præceptum Christi ad sic consecrandum, & post consecrationem strictissimum præceptum Ecclesiæ de percipiendo: ex alia parte non habet, nisi præceptum Ecclesiæ leue comparatiæ, de ieiunio: non enim ibi ponitur, quod suscipiens non ieiunus sit reus dominici Sacramenti: neque quod ibi sit saerilegium: neque repellitur à communione per annum sicut hic.

Simpliciter enim Ecclesia non intendebat ligare in isto casu ad ieiunium: imò, cum alia duo præcepta tum virtute Christi, tum virtute Ecclesiæ fortius, & magis obligent; potius intendit in tali casu obligari ad illa. Non est ergo iste perplexus: quia seruando præceptum superioris, & præceptum strictius Ecclesiæ, benè facit, & si non seruaret, peccaret mortaliter. Omitendo autem aliud præceptum minus strictum, non peccat nouo peccato: quia in isto casu non tenetur seruare: nec Ecclesia voluit ligare ad hoc præceptum in hoc casu, sed magis ad oppositum.

Pater etiam manifestè, quod ieiunium non est conditio ita necessaria in Sacerdote percipiente, quia in die Parasceues particula posita in calice, percipitur cum vino non consecrato, quia illo die calix non consecratur: & verisimile est, quod viuum citius descendat in ventrem, quam illa particula, quæ masticatur: ergo ex consuetudine Ecclesiæ Sacerdos ibi percipit Eucharistiam non ieiunus.

Et si obiicitur, quod scandalum erit si populus percipiat illum secundò conficerè sanguinem. Est vna responsio, quod si scandalizetur, est scandalum Pharisaorum acceptum, scilicet non datum. Nam factum in se bonum est, & necessarium. Et quilibet debet iudicare, quod est bonum, si causam nesciat, supponendo, quod Sacerdos habet bonam causam: quilibet etiam, si sciret causam, deberet approbare: vnde de tali scandalo ait Christus contemnendo Matth. 16. de Pharisaïs. *Sintite (ait) eos, caci sunt & duces caco-rum. Omnis enim plantatio quam non plantauit, &c.*

Alio modo potest responderi, quod sat bene cauere potest à scandalo, si cautè fiat. Nam vadens ad cornu altaris, quasi pro vino recipiendo post communionem, infuso vi-
no & aqua: vel iam remanente aquâ, quia non totam sumpsit, vel aliqua de nouo posita, poterit redire ad medium altaris, & satis in breui tempore ab illo loco, *Simili modo postquam canatum est, accipiens hunc calicem, continuare poterit usque ibi, Hec quotiescumque: vel usque ibi, Vnde & memores: & illis verbis prolatis cum reuerentia debita suscipere illud tanquam sanguinem verum. Nec totum istud percipietur, nec tantum tempus occupabit, quod populus habeat etiam occasionem accepti scandali.*

Et si arguitur contra illud, quod dictum est de integritate Sacramenti: quia Sacerdos die Parasceues non recipit sanguinem. Respondeo, illa integritas requiritur in consecratione, ita quod nullus consecret corpus, nisi consecret etiam sanguinem: non autem requiritur in quacumque perceptione, quia laicus percipit benè corpus, & non sanguinem: sed requiritur in illa perceptione, quæ sequitur ad consecrationem quæ habetur in illo capite *Relatum.*

Ad argumentum in oppositum, benè respondet August. in illo cap. Liquidò. *Non quia post cibos dedit Dominus (scilicet Eucharistiam) discipulis, idèo pransi illud debent accipere, ut faciebant, quos Apostolus redarguit, supple 1. Corinth. 11. & subdit causam, quare Christus hoc fecit. Nam salvator, inquit, quo vehementius commendaret mysterij huius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere in cordibus discipulorum, quo autem ordine deinceps sumetur, Apostolis, per quos Ecclesiæ dispositurus erat, referauit docendum.*

Per hoc patet ad argumentum secundum, quia secundum Augustinum Apostolus reprehendit illos, qui pransi Eucharistiam suscepérunt. Et idèo istud verbum, *Si quis esurit, domi manducet*, non debet intelligi, *domi antequam veniat ad Ecclesiam*: sed post recessum ab Ecclesia, ita quod non satisfaciat fami sua de Eucharistia, sicut ait: *alius ebrius est: sed expectans, quod sibi necessarium fuerit in domo sua percipiat.* Et idèo laudabilis est consuetudo Ecclesiæ Latinae, quæ nulli dispensat Eucharistiam, nisi in modica quantitate, quæ non posset suscipi ad crapulam, & sufficit valde benè ad reuerentiam debitam Sacramenti.

De quarto, de quo tangit Magister in ista distinctione, scilicet de re Sacramenti, magis propriè pertinet retractare in 10. dist. idèo ad præsens supersedeo, custodiens in futurum in dicto loco.

6

*Quomodo
recessan-
dis calix,
quando er-
ratum est in
liquore.*

*Integritas
Eucharistia
non requi-
ritur in per-
ceptione, sed
in consecra-
tione.*

8

*Ad arg. 1.
Christi re-
liquisse Ec-
clesie modū,
quo Eucha-
ristia sumē-
da esset.*

*Ad 2.
Non fuisse
consuetum
olim post ci-
bum comu-
nicare, tan-
quæ ex pre-
cepto.*

COMMENTARIVS.

45
Requiri ieiuniū ad communionem.

Confuerudo Ecclesia.

Cyprian.

Ieiunium naturale.

Regula universalia.

Varij casus deciduntur.

a *D*ico ergo quod regulariter, &c. Hæc est communis Doctorum, & praxis Ecclesiæ: est certa conclusio apud omnes Theologos, & Catholicos; quæ consuetudo est vniuersalitatis Ecclesiæ ab Apostolorum temporibus introducta ob reuerentiam Sacramenti. Carthaginense. III. cap. 29. docet fuisse consuetudinem alibi feria quinta in Cœna Domini post cibum ad exemplum Christi communicare; sed hæc non fuit communis, & abrogata est. Obiiciunt hæretici exemplum Christi, sed non virget, quia non fuit datum. In legem, ut docuit Cyprianus epist. 63. neque Ecclesia prætendit hoc præceptum esse iuris naturalis, aut diuini, sed Ecclesiastici, ob reuerentiam Sacramenti indictum: ieiunium autem quod exigitur, est naturale, non Ecclesiasticum: ita etiam Doctor in litera §. *Ad propositum dico*, &c. vbi optimè insinuat differentiam inter utrumque ieiunium: naturale autem consistit in eo, ut nihil exit in seculi ori ingestum per se sumatur, etiam per modum medicinae post medium noctem, antecedentem diem communionis: quidquid autem per modum saliuæ deglutitur, non soluit hoc ieiunium.

Ex hac regula resoluuntur communiter plures casus, ut deglutire saliuam, aut alias humores interiorius incidentes, ut sanguinem ex capite decidentem, non violat ieiunium naturale, neque impedit communionem: quia non sumuntur ut cibus, aut potus, sed quatenus impediunt respirationem, aut vocem; non autem ad effectum nutritionis, aut per modum pastus.

Idem dicendum de reliquis præcedentis diei hærentibus dentibus; non quia, ut dicunt quidam, non pertinent ad manducationem præfentis, sed diei præcedentis, quia hodie non ingeruntur ori; sed potius quia per modum saliuæ decidunt, vel traiiciuntur, non ex fine comedionis; decet tamen eiusmodi expuere, quantum commode fieri potest. Idem dicendum, quando quis abluit os, aut degustat aliquem liquorem, quem expuit, si aliquid imprudenter, tanquam hærens cum saliuæ, deglutiatur, quia habet rationem saliuæ. Licet etiam aliqua aromata ori ingerere, & dentibus terere, ad præseruationem à corrupto aëre, modo expuantur: magis etiam periculum est de saccharo, & similibus quæ in ore liquefiant; tamen si quis mortaliter faciat se nihil hotum deglutisse, idem erit ferendum iudicium.

Aliud est de iis, qui ingerunt hæc ori ad leniendam vocis raucedinem, sensim ea deglutiendo, dum vadunt cubitum, quia ex intentione ea sumendi id faciunt, nisi sint certi ante medium noctem materiam omnino consummatarum fuisse; illa enim non habent rationem saliuæ, sed cibi & medicinae quæ violent naturale ieiunium.

b *Si autem intelligitur in casu, &c.* Hæc secunda conclusio eximit casum, in quo quis à ieiunio absolvitur à communione: duos autem casus eximit Doctor; unum ex parte recipientis, aliud ex parte celebrantis: ex fundamento autem, quo uterque innititur, reliqui casus in hoc genere resoluuntur: illud est necessitas recipientis, & præceptum fortius obligans, quæ sit præceptum ieiunij: & hoc vel ob integratatem mysterii seruandam, vel certè ob reuerentiam ipsius Sacramenti maiorem hinc, & nunc virginera: vt

ergo cæteros etiam casus comprehendantur:

Dantur varij casus in quibus non obligat præceptum ad abstinentiam à communione. Primus casus est periculum mortis præsentis, siue oriatur ex morbo, siue quod quis supplicio eodem sit afficiendus: hic, si præviderit se obitum, tenetur ieiunare, quia commode potest: idem etiam dici potest de infirmo, si sine damnatione salutis ieiunare potest: quod si ramen periculum subsit, ne moriatur ante sequentem diem, aut certè alienetur à sensibus, communicet etiam non ieiunus, quia magis facit ad reuerentiam Sacramenti, ut illud integris sensibus, neque tenetur aut sumptionem cibi, aut medicinæ diutius differre, vel etiam intempestiuâ nocte curare Sacramentum ad se deferti; aut committere se periculo non recipiendi viatici, præuenientem morte.

Licer etiam non ieiunum sapienter communicare pro viatico, quando semel communicatus, quasi mox integrè conualuit, & iterum reincidit in periculum, quia computantur pro diuersis ægritudinibus. Aliqui etiam docent idem, quando quis, perseverante eodem morbo, sapiens incidit in periculum mortis, quando illa pericula post intermissionem aliquot dierum occurunt; ita Suarez disp. 68. fct. 5. Saa verbo *Eucharistia*. Tabiena, Armilla verbo *Communio*: ratio est, quia pia mater Ecclesia non solum permittit non ieiunio communionem ad implementum præceptum; sed etiam quia in iis circumstantiis præsidium huius Sacramenti est valde opportunum in periculo mortis.

Secundus casus est ad perficiendum integrè sacrificium, quod est præcepti diuini, ut quando Sacerdos post sumptum calicem comprehendit se consecrare aquam, & non vinum; tunc debet non ieiunus consecrare vinum & sumere.

Tertius, quando Sacerdos bona fide consecravit, & post consecrationem recordatur se non esse ieiunum, quia tunc ex præcepto diuino tenetur consummare sacrificium. Idem dicendum, si celebrans post consecrationem corporis incidat in ægritudinem, ut nequeat progressi, alius etiam non ieiunus perficiat sacrificium. Quod si ante consecrationem recordatur se non esse ieiunum, S. Thomas quest. 83. art. 6. ad 2. consultus esse, ut desistat si sine scandalo potest; quando quis celebrat priuatim, hoc bene contingere potest: quando tamen publicè nequit euitari scandalum, ad quod euitandum, consultius progreditur: & idem dicendum de communicante iam, nisi commode se possit subducere.

Quartus est, quando celebrans reperit in partena corporali, aut calice aliquas particulas hostiæ à se consecratæ, tunc debet eas sumere: ita communiter Doctores, & praxis: Caietanus in Summa; & latius in opusculis, tractatu 33. de celebratione Missarum. Sotus in 4. dist. 12. quest. 1. art. 8. Sotus. Sylvestris in Summa verbo Eucharistia 3. Victoria. in Summa num. 83. Nauartus c. 25. num. 89. Suarez disp. 68. ratio est: quia si reliquia sunt minime faltem, neque seruari commode, neque aliis dari possunt, magis spectat ad reuerentiam Sacramenti, ut sumuntur; & hæc sumptio spectat ad integrum

47
Casus in spe-
cie explican-
tur ex predi-
cio regula.

Periculum
mortis excu-
sat à ieiunio.

Suarez.
Saa.
Tabiena.
Armilla.

Secundus ca-
sus.
Integritas
Sacramenti
excusat.

Tertius ca-
sus.

Quartus ca-
sus.

Sotus.
Victoria.
Nauartus.
Suarez.

integritatem illius sacrificij, modò reliquæ sint consecratae tanquam ab ipso Sacerdote: & censetur in eo casu totam communionem facere ieiunus, vt quidam volunt.

Vera ratio
casus.

Sed magis propriè dicitur præceptum ieiunij in eo casu non obligare, cuius finis est reuerentia Sacramenti, neque Ecclesiam intendisse ad consummationem integri conuiuij illius obligare Sacerdotem in eo casu ad ieiunium, quia cessat materia præcepti. Vnde vix fieri potest, quin semper aliquid sanguinis consecrati maneat adhærens calici, donec permisceatur lotio, qua ex præcepto Ecclesiæ admisceri debet ob reuerentiam sanguinis, ne quidpiam eius pereat: ergo similiter, quando reliquæ corporis supersunt, postquam sumpta est lotio, qua nequeunt conservari, aut aliis tradi, sumendæ sunt: neque hic interuenit præceptum Ecclesiæ in contrarium.

Paludanus.
Anton.
Rosella.
Matisse. II.

Quid agendum
de reliquiis?

Oppositum huius docent aliqui, vt Paludanus in 4. dist. 9. queſt. 1. Antoninus 3. part. art. 13. cap. 6. §. 9. Summa Rosellæ verbo Eucharistia 3. §. 3. & fauor Concilium Matissonense I I. cap. 6. quod has reliquias ieiunis tradi præscribit: sed intelligendum est de communicante: nam oppositum patet ex præcepto Ecclesiæ; nam in rubrica de defunctionibus Missæ præscribitur, quando particula consecratae hostiæ post sanguinem sumptum, hæret calici, vt digito attrahatur ad labrum calicis, & sic sumatur, vel certè vino infuso, quod deglutiuit ante illam particulam communiter. Secundus modus sumendi illam particulam magis probatur modernis: cuius oppositum imputat Suarez Doctori dist. 8. queſt. 3. vbi tamen nihil habet de hoc, sed ex alio casu probat non ieiunum sumere particulam iniectam calici, vt in Feria V I. parœcues, quando particula iniecta vino, quod non consecratur illo die, sumitur simul cum vino.

Sed quid, si particulae sint maioris quantitatis, verbi gratiæ aliquot, qua communicantibus supersunt, faciendum? Respondetur, eodem modo sumendas esse, nisi sit commoditas eas seruandi, etiam post ablutionem, quando antea non sunt vix, per rationes iam adductas, quia quid quantitas sit maior, aut minor, non refert, cum nequeat decenter seruari Sacramentum, aut aliis tradi sumendum: ita communius authores intelligentes hoc de iis, qua tamen consecratae sunt ab ipso Sacerdote sumente, non autem si consecratae sunt ab alio, quia non spectant ad integratatem eiusdem conuiuij, & sacrificij, nisi respectu consecrantis tantum. Hæc ratio non est reicienda, quam Doctores moderni sequuntur, sed neque videtur omnino conuincere, nisi quoad minuscula, qua nequeunt in sacrarium reponi: nam si maior superfit particula, & commodè possit in sacrario reponi, melius seruatur præceptum Ecclesiæ, reponendo illam in sacrario: sed vbi celebratur, quando non est sacrarium, vt in capella seposita, neque reuerenter seponi possit, & conservari, tunc sumenda est.

Quando autem censetur Sacerdos posse eam sumere? Respondent quidam, quamdiu calix est in altari; alij, quamdiu ipse Sacerdos est in altari, quia quamdiu est in loco sacrificij, censetur debe-re semper habere potestatem perficiendi ea, qua ad sacrificium illud pertinent, eiisque reuerentiam: vnde si recedat ab altari in Sacristiam, & tunc offendat in corporali particulam, aut in

calice, seruanda est, nisi subest periculum, quod in casu sequenti explicatur.

Quintus casus est, quando imminent græve periculum irreverentia, vt conculationis in manus infidelium, aut incendi, tunc debet à non ieiunis sumi Sacramentum cum deuotione, & reuerentia, quando non suppetit aliud remedium.

Quintus ca-
sus.

Hic queritur, vtrum licet Sacerdoti non ieiuno confidere Sacramentum, ad communicandum infirmum pro viatico, qui nunc moriturus est, ne cogatur absque viatico decidere vita, neque est alius modus ipsum communicandi? Maior in 4. dist. 9. queſt. 3. §. 3. putat licere secretò adire Ecclesiæ, & secreto holiām consecrare, & deferre infirmo, ita tamen, vt propter scandalum evitandum ipse Missam non dicat: dicit etiam posse secretò frustum panis fermentati consecrare, si non adsit azymus, ad communicandum infirmum.

Causa com-
municandi
infirmitatis.

Maioritatem sen-
tentia.

Respondetur tamen sententiam esse singularē, & nullo modo sequendam in praxi, cuius oppositum tenent communiter moderni: quia licet ægrotus habeat obligationem communicandi iuriis diuini, cui cedit præceptum de ieiunio, tamen parochus nequit ipsi ministrare hoc Sacramentum, nisi secundum ritum præscriptum ab Ecclesiæ: idèò nequit non ieiunus consecrare Sacramentum, aut seipsum non ieiunū communicate.

Prior senten-
tia reproba-
tur.

Ex quo soluitur ratio aduersarij, qua est præmissa, nempe, Iuris Ecclesiastici esse præceptum ieiunij, viatici autem, esse diuini iuris. Dices potest ex opposito saltē oriri scandalum, tam egroti, quam amicorum, & parentum, maximè si Sacerdos ipsi veneatur, vt parochus parochianis ministrare Sacramentum. Respondeatur non referre, quia scandalum illud debet alio modo curari, alias posse etiam in mensa communī, & eadem urgente necessitate celebrate ad communicandum infirmum sine vestibus sacerdotalibus & reliquis, qua sunt iuris Ecclesiastici, hoc nemo dicit: scandalum autem illud amicorum, & parentum non est fundatum, si ex eo præcise concipiatur, quid non ieiunus non celebrer, quia sic esset scandalum Pharisæorum, quod curari non debet, cum legis transgressione.

Responſio ad
fundamentū
opinioris.
Replica.

Dices, contritus debet celebrare, quando non adest copia confessoris, vt euiter scandalum, quamvis alioquin secluso scando ex præcepto teneatur abstinerere. Respondeatur in hoc extare Tridentini declarationem suprà præmissam, non ita in proposito. Deinde per contritionem iustificatur, nec obligat præceptum præmittendæ confessionis, nisi quando adest copia confessoris. Tertiò, propter infamiam quam incurreret abstinentio. Dices, præcepta positiva maximè Ecclesiæ non obligare cum graui incommodo, vt patet de præcepto audiendi Sacrum diebus festis: ergo etiam neque hic. Respondeatur, hic non esse incommodum tale, quia infirmus noui obligatur ad viaticum in casu impossibili, qui reputatur præfens, cum Ecclesiastica consuetudinis, & præcepti universalis transgressione.

Scandalum
præsum.

Contemni de-
bet.

Ex his reicitur opinio eorum, qui putant Episcopum posse dispensare cum parocho, vt in eo casu celebrer, quia ius positivum commune non subest dispensationi Episcopi, nisi in casu confessio per ipsum ius, & repugnat etiam canon 13. Tridentin. ſeff. 7. de Sacramentis in genere. Sequitur ex hoc graui obligatio parochorum ad habendum Sacramentum semper paratum ad usum parochianorum.

Nequit Epi-
scopus dispen-
sare cum non
ieiuno, vt
conficiat.
Obligatio
habendi Sa-
cramentum in
parochiū.

49

*Qua indispos-
sio impedi-
communionem.*

*Quod viderunt ulterius, an aliqua alia indispositio
prater peccatum Canonicam, aut peccatum, de quo
in sequenti disputatione agemus, impediat com-
munionem, etiam in ieiuno, licet cetera ad sint?
hac indispositio reducitur ad habitum corporis,
vel maculam aliquam indecentem; verbi gratia,
ex pollutione nocturna, aut alia, siue sit voluntaria,
aut inuoluntaria.*

*De habitu
corporis.**Sacerdotes
communicantes
erant soli.*

*Quoad habitum corporis, nihil est determina-
tum in Canonibus, nisi tantum de Sacerdotibus
in capitulo Ecclesiastico, dist. 23, quod est Concilij
Bracharense I I I, quo prescribitur, ut quando
Sacerdotes communicantes accedant, stolam su-
per vtrumque humerum pendentem gerant sub
pœna ferenda excommunicationis, quod videtur
vsi receptum, saltem in Missa solemni, ut fit Fe-
ria V. in Cœna Domini, Cum Sacerdos, inquit,
ad Missarum solemnia accedit, aut per se Deo Sacra-
mentum oblatum, aut Sacramentum corporis & san-
guinis Domini nostri Iesu Christi sumptuaria, &c. vbi
videtur loqui de communione in Missa solemni.*

*Religio autem, & reuerentia debita mysterio, exigit, ut devote, & reuerenter accedatur, ut Pa-
tres etiam monent. Cyrillus Ierosolymitanus
catechesi 5. Pronus, inquit, accedat adorationis in
modum, ac veneracionis: vnde Cyprianus in ora-
tionem Dominicam, ait, placendum esse diuinis oculis
etiam in habitu corporis: sed in hoc sequendus est
titus Ecclesie. Quoad etia, de indispositione
quoad maculam externam, deciduntur tres casus
de pollutione nocturna, de vni matrimonij lictio,
de menstruatibus, & etiam leprosis.*

*50
Casus pollu-
tione inuso-
luntaria.
Suarez.*

*No respondetur breuiter, qui passus est pollutio-
ne nocturnam inuoluntariam, & sine culpa, siue
ex causa naturali, siue ex illusione dæmonis, non
debet abstinere à communione, ita Suarez, dist. 68.
fclz. 2. quia & dæmon, ut impedit propositum
communionis, aliquando ex illusione causat hunc
effectum, qui contemni debet; magis autem si ex
causa naturali euenerat.*

*Iustinus
martyr.*

*Vnde Iustinus martyr querit. 21. ad gentes. di-
cit, non est æquum propter hanc inuoluntariam
passione abstinere à mysteriis. Idem docet
Theophilus Alexandrinus in suis responsionibus,
responsio 8. quod maximè verum est, si non re-
linquat affectus inordinatos in homine, qui im-
pediunt deuotionem, & reuerentiam Sacramenti,
ut diuagations mentis, & remissions in rebus
spiritualibus tractandis. Consultius erit, tum
abstinere secundum aliquos, ob decentiam, donec
transcire.*

*Licit com-
municari.*

*Quod si autem occurretit aliqua necessitas, &
utilitas communicandi, potest non obstantibus
illis communicare, quia nullum est præceptum in
contrarium: quamvis aliqui, cum D. Thoma, do-
ceant esse peccatum veniale accedere ob indecen-
tiam: alij quidem neque per se esse veniale, sed
consultius esse abstinere ob decentiam. Omnes
conuenient non esse peccatum mortale communi-
care. Sed neque dari potest certa in hoc regu-
la, secundum iudicium confessarij, considerande
circumstantia, quæ ad communione impellunt,
quia ubi non est lex, iudicium boni viri, & patris
spiritualis interuenit.*

*Quod si contingit talis pollutio ex peccato,
certum est præmitti debere penitentiam; de reli-
quo autem consultius abstinere ob humilitatem,
& decentiam eo die: tamen per se, peracta po-
nitentia, idem dicendum est, ac de alia: vnde con-
siderande sunt circumstantia, quæ ad commu-*

nionem impellunt, quia per se, cum peccatum
per penitentiam deletur, nihil manet, quod com-
munionem per se impedit, cum quamvis ob de-
centiam differenda quandoque sit; neque est certa
regula.

*Circa secundum de actu coniugali, qui licitus
est, ac proinde per se non impedit communio-
nem, nisi quæ tollit deuotionem, solet differri
communio ob decentiam, & ut coniugati perdu-
cantur ad maiorem reuerentiam Sacramenti, non
tamen ob necessitatem alicuius præcepti. Conci-
lium Elibertinum, & refertur de consecratione
dist. 2. cap. Omnis homo: statuit ut quis ante sacram
communionem à propria vxore abstinere debeat
tribus, aut quatuor, aut octo diebus: sed hoc est
consilij, non præcepti, ut cum maiori munditia
mentis, & corporis accedatur: sancti etiam Patres,
ut Theophilus, supra responsione 5. & 12. Augustinus
supra sermonem 206. & 244. de tempore. Hieronymus in
Apologia ad Pamphacium, idem docent: quod nia-
ximè seruandum est, quando talis actus est ex ni-
mia voluptate, non ad superandam tentationem,
& periculum peccati: qui autem reddit, & non
petit debitum coniugale, minus abstinere debet à
communione.*

*Casus de a-
bus coniugali.*

*Quantum ad leprosum, ratione horroris, ac
scandali, aliquando arceret à communione: vnde
Innocentius I I I, cap. Nos tua, de clericis, agrot, re-
mouendum ab altari præcepit clericum leprosum
ob præfata motiva. De menstruis Dionysius
Alexandrinus epistola ad Balsamum, can. 2. docet
menstruatas foeminas non debere accedere ad
communionem: idem habet Theophilus Alexandri-
nus in suis responsionibus, cap. 7.*

*Casus de le-
prosis, & v.
cresc.*

*Idem dicendum de foemini parturientibus,
vnde Theodorus Balsam. in dictam epistolam, Theodorus
docet à Leone Imperatore per edictum cautum
esse, ne quadraginta diebus accendant, sed hoc ni-
hil obligat. Alensis ... part. quest. 37. docet con-
suetudinem Ecclesie esse, ut aliquor diebus absti-
neant: sed hoc videtur potius esse ex ægritudine
ipsatum, quæ nequeunt ad Ecclesiam accedere,
neque ægritudo est talis, ut pro viatico commu-
nicari possint domi. Alia nō recensentur impedi-
menta, quamvis de leprosis, & ulcerosis idem di-
cendum sit, si vicus est graue, & horridum, pre-
sertim in ore, aut facie. Cura tamen hotum non
est deponenda, sed priuatim fiat, quod sine offen-
sione aliorum nequit fieri in publico. Solos enim
peccatores exclusit Paulus, & valde scandalosum
est, si hi, quos Deus exercet ad patientiam, fie-
rent contemptui, aut desererentur.*

*Innoc III.**Menstruosa.**Dion. Alex.*

*52
Theodorus
Balsam.*

Alensis.

*c Dico quod in ista casu consecrare sanguinem,
&c. Ex fundamento huius conclusionis, quo asse-
ritur integritas consecrationis in utraque specie
esse juris diuini, & ecclesiastici à Doctore, & se-
cundum veritatem, ut probat bene, oritur diffi-
cultas inter modernos Theologos: vtrum possit
confici in vna tantum specie saltem ex dispensa-
tione Sedis Apostolicae.*

*Controversia
de integritate
sacrificij.*

*Prima sententia est, posse perfici sacrificium
hoc in vna tantum specie, pro qua citatur Gaspar
Casalius, inclinare videtur Ruardus in articulo
art. 16. quia definit sacrificium esse facere rem sa-
cram: sed conficiendo in altera specie id contin-
git: ergo, & c. & eandem sententiam docuit Illu-
striss. Armacanus, magister meus Pater Cauellus,
olim in hac materia: eandem tener Alanus de Eu-
charistia, cap. 20. & Claudius Sanchez repetitione 10.
Claudius.
cap. 3. de Eucharistia. Angelus in simma, verbo Angelus.
Eucharistia:*

Adrian.
Aienfis.
Richardus.

Sententia no-
garina.
D.Thom.
Marsilius.
Caietan.
Vasquez.
Suarez.

§ 4
Probabilis
prima sent.

Probatio.

Eſſet ſacrifi-
cium & Sa-
cramennum.

Non eſſe pra-
cepti diuinis
conſecrationis
in vtraque.

Trident.

Conſecratio
ſacra à di-
neris.

Eucharistia: & ſaltem ita fieri ex dispensatione, ſequitur ad ſententiam eorum, qui docēt, ſub vtraque ſpecie confeſerationem fieri eſſe tantum iuris humani. Adrianus in 4. quæſt. 6. Maior diſt. 9. q. 3. Aienfis lib. 6. Compendy Theologie. Richardus a. 13. docet non eſſe contrarium certum fidei dogma. Nauarrus in ſumma c. 25. dicit eſſe præceptum Ecclesiasticum.

Oppolitam ſententiam docent communius Theologi inoderni, eam indicat D.Thomas quæſt. 74.art. 1. & quæſt. 80. art. 12. Marsilius in 4. quæſt. 6. art. 1. Caietanus in 3. parte quæſt. 80. art. 12. Vasquez diſt. 22. 3. cap. 3. Suarez diſt. 75. ſcīt. 6. & alij, quos citant.

Prima conclusio', prior eſt ſatis probabilis opinio, & probabilem indicat Vasquez, & patet ex authoritate Theologorū grauiū, qui eam docent: & quia eius oppoſitū nequit conuiincere, aut authoritate, totum enim dependet ab iuſtituto Christi. Probatur conclusio, quia confeſratio corporis non dependet à confeſeratione ſanguinis, quæ fit per aliam formam, & aliam materiam: ergo habet ſuam per ſe ſignificationem propriam: ergo in caſu, quo fieret illa ſola, fieret oblatione, ſicut & Sacramentum; conſiſtit enim oblatione in confeſeratione. Probatur conſequentia, quia per confeſerationem vini, non fit Christus præſens ſpeciebus panis: ergo extra confeſerationem non compler intrinſecè aliter in eſſe ſacrificij, quam in eſſe Sacramenti. Dices deeffe ſignificationem completam ſacrificij, niſi accedat altera species. Contrà: ſic etiam deeffe ſignificatio completa Sacramenti, quod per modum conuiuij iuſtitutum eſt in cibo, & potu: ſed hoc non obſtantē, contingit vſus vniuſ ſpeciei in laicis: ergo maneret etiam ſignificatio ſacrificij, non totalis, & integra, ſed partialis.

*Confirmatur, illa confeſratio, quantum ad expreſſam ſignificationem, eſſet ſoliuſ corporis ſine ſanguine, & ſine hoc etiam concomitante, ſi fieret in triduo: ergo repræſentaret ſacrificium crucis, explicitè quidem corpus ſeorsim, implicitè verò ſeparationem ſanguinis. Dices requiri ex præcepto diuino confeſerationem ſanguinis: contrà, hoc non colligunt ex facto Christi, ſicut non colligunt ex eodem facto communio ſub vtraque ſpecie: ergo ex facto non ſuppetit argumentum efficax, quo probetur illud præceptum. Dices colligi præceptum ex illis: *Hoc facite in meam conmemorationem*: contrà, ex eodem colligitur, ut explicat Trident. ſeff. 13. c. 2. per ſumptionem etiam Sacramenti celebrari memoriam paſſionis, ſed communio fit à laicis ſub vna tantum ſpecie: ergo. Deinde ut habetur apud Lucam cap. 22. ſubiecit Christus illa verba alterutrius ſpeciei confeſerationi: ita etiam refert Paulus 1. ad Corinth. 11. apud quos tantum illa verba habentur: ergo in alterutrius ſpeciei confeſeratione celebratur illa memoria.*

Confirmatur ſecundò, quia ſi vnuſ Sacerdos confeſrare corpus, expirare, antequam confeſraret calicem, & alijs mox, ut compleret ſacrificium confeſraret calicem, ſequeretur quod neuter ſacrificaret, quod eſt absurdum. Probatur ſequela,

quia neuter complete confeſrat; Ecclesia tamen ordinat complementum ſacrificij fieri per alium in eo caſu: ergo vterque ſacrificat, quamuis alteram ſpeciem ſeorsim confeſret.

Ex his patet conclusio, ſuppoſito nempe iure Ecclesiastico hanc connexionem indici tantum, non eſſe dubium, in ea poſſe Pontificem diſpenſare, & quandoque diſpenſafle docet Onufrius Panuinus in Chronico, Innocentium VII I. anno 1490. præterea Innocentium I V. refert Volaterranus diſpenſafle cum Noruegiis, apud quos non poterat reperiri, aut conſeruari vinum ob veſtementum frigoris ſub polo. Quidquid fit de veritate illius historiæ, quæ non reperitur inter acta Ecclesiastica, & ſolus Innocentius dicit id feciſe à Volaterrano, qui anterior eſt: non dicit tamē commode ad propositum: dum aſſerit enim Noruegiis permifſile vſum calicis ſine vino, quod erroris eſt. Sed responderi potheſt lapsu muiſe, qui nempe Pontifex confeſerationem corporis ſine calice eis permiferit; calix enim alterius liquoris nequit confeſrari: quidquid autem fit de veritate historiæ,

Probatur, etiam ſi præceptum hoc eſſet iuris diuini, poſſe Pontificem in eo diſpenſare, acceſſente neceſſitate communis alicuius regni, quando deſectu vini nequit haberi vſus ſacrificij, aut Sacramenti: quia alia etiam iuris diuini præcepta quædam (quia neceſſitatibus publicis aliter non eſſet prouisum) diſpenſandi potheſtas eſt apud Pontificem, ut in voto, iuramento, matrimonio rato, quæ ſunt iuris diuini: ergo, quando utilitas publica id exigeſet, poſſet etiam Pontifex in hoc præcepto diſpenſare à paritate. Deinde eſt præceptum diuini, ut confeſrare conuicet ſub vtraque ſpecie, ſed noui Sacerdotes, qui confeſrant ſimilis cum Epifcopo, conuicant tantum ſub vna ſpecie: ergo.

Respondent quidam, ut Vasquez ad primas tres instantias, non diſpenſare Pontificem in voto, iuramento, & matrimonio, ſed tollere promiſionem, ac materiam iuramenti factam Deo, ac ſi ipſi Pontifici fieret. Sed haec ſolutio non valeret, quia non ipſi fit promiſio; vnde nequit tolli, niſi ab ipſo, qui habet potheſtatem relaxandi obligatiōneſ præcepti, quod directe respiciat ipſam. Quoad matrimonium dicit tolli contractum, & ſublato contractu definire obligatiōneſ: neque haec etiam ſatisfacit: quia idem tener contractus, quia habet annexam obligatiōneſ: ergo qui nequit tollere obligatiōneſ, nequit reſcindere contractum: ex hoc autem reſcinditur, quia tollitur obligatio in cuius virtute tenet: alioquin ſicut contractus alij ex conſenſu partium reſcindi poſſent, quia non tenent, niſi manente conſenſu vtriusque, neque inducunt obligatiōneſ aliter: ita etiam poſſet reſcindi matrimonium tam ex vtriusque partis conſenſu paſſente, niſi obligatio præcepti faceret illud perpetuum, quæ, in quantum tollitur per Pontificem, relaxatur, alioquin non eſt in potheſtate Pontificis conſenſus præteritus, qui fuerit, & etiam legitimus: ergo ſolum obligatio præcepti cadit in diſpenſationem.

Præceptum conuicioneſ ſub vtraque ſpecie dicit idem author non oblige, niſi principaliter offerentem, qui eſt Epifcopus. Contrà, quia hoc præceptum oritur ex confeſeratione, ſed confeſratio non magis fit ab Epifcopo, quam ab aliis, quia idem character ſacerdotalis inuenitur in ſingulis, & eiusdem potheſtatis eſt, & ſinguli concipiunt intentioneſ.

Onufrius.

Volaterr.

Diſpenſatio fa-
cta.

55
Secunda pro-
batio.

Diſpenſari
poſſe etiam ſo-
licitate publica
eſſet potheſta-
diini.

Reſpoſo Vas-
quez impu-
gnatur.

Pontifex di-
reſſe relaxare
ipſam obligatiō-
onem.

Eadem po-
teſtas confe-
ſrandi in E-
pifcopo, &
Sacerdote.

intentionem in his : ergo sicut sunt pares, ita non inuenitur aliquis principalis offerens, quoad consecrationem.

Cæterum, quia ad reuerentiam Sacramenti facit, vt communio sub vtrisque specie non fiat, nisi à solo Episcopo, videtur authoritate Ecclesiæ dispensantis hic mos induitus : vel ergo non est præceptum diuinum, aut si est, subest authoritati Ecclesiæ, cui commissa est dispensatio mysteriorum, quando reuerentia Sacramenti, & utilitas populi exigit, non esse obseruandum.

*56
Diſpenſatio
faſta ab Ec-
clēſia.*

Confirmatur ex Trident. ſeff. 21. cap. 2. Præterea declarat sancta Synodus hanc potestatem perpetuam in Ecclesiæ fuſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalvā illorum ſubſtantia, ea ſtatueret, vel mutaret, qua ſuſcipientium utilitati, ſeu iſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum, varietate magis expedire iudicaret, &c. Sed expedit utilitatی communii totius regni, aut prouinciæ, in qua viñum haberi nequit, aut conſeruari, ut viſus huius Sacramenti, ad quod omnes obligantur, non intermitatur : ergo.

*Trident.
Authoriſas
Ecclēſia circa
Sacramenta.*

Confirmatur secundū, ſacrificium offerre, vel poſſe offerre, eſt necessarium, & in omni lege obſeruatum, ac proinde ſaltem præcepti diuini, ſuperioris obligationis, quā sit præceptum de consecratione ſub vtrique ſpecie: ergo in iis partibus, in quibus nequit haberi altera species, aut conſernari, eſſet valde durum aſſerere non licere offerre ſacrificium, quod vnicum eſt in lege noua, aut hanc connexionem vtriusque ſpeciei, ita iuſtitam eſſe, ut relaxari non poſſit, cum Christus vniuersalem eſſe voluit viſum Sacramenti, & ſacrificij in tota Ecclesiæ.

*Præceptum de
integritate
eſtit alijs pra-
cepto diuino.*

Antecedens quaqad secundam partem probatur, quia finis præcepti de ſacrificio offerendo eſt altior, quā sit præcepti de connexione vtriusque ſpeciei, nempe finis illius eſt cultus Dei: huius autem eſt significatio, ſeu reprætentatio explicita ſacrificij Crucis: hæc autem ſuppletur per reprætentationem tam explicitam, quā implicitam, & ſicut memoria passionis per communionem viuus ſpeciei celebratur ex Tridentino, ita per consecrationem. Accedit, quod in una ſpecie ſola inuenitur veritas rei oblatæ, nempe totus Christus. Ex hiſ patet ad ea, quæ obiliuntur ex Patribus, aut Conciliis, quia loquuntur ordinariè, ut sit ſacrificium, non in caſu.

*Præceptū ſa-
crificij, & Sa-
cramenti ex
fine ſtrictius
eſt.*

Secunda conclusio, etiam probabilis eſt altera ſententia, nempe eſſe præceptum diuinum huius connexionis, quia ſollicitudo Ecclesiæ in ea conneſſione videtur interpretari hanc conneſſionem, quia non permittit ullo caſu ſacrificium mancum, & ut obſtarer, diſpensat in præcepto ieiuniij, ut patet ex caſib⁹ ſupta allatis, & memoria passionis completa, & expreſſa videtur exigere ad ſacrificium, quam explicant Patres, & Doctores per imitationem eſſe in vtriusque ſpeciei confeſſatione.

*Reconſiliatio
vtriusque
ſententia.*

Cæterum inter vtramque ſententiam mediari potest hoc temperamentum, ut confeſſario vtriusque ſpeciei de præcepto diuino, & ordinaria lege, quando potest vtrique materia haberi: quando autem nequit haberi, præualeat necessitas ſacrificij in aliquo populo, aut natione huic præ-

cepiro confeſſationis vtriusque, ut habeti poſſit viſus tam ſacrificij, quā Sacramenti, qui preponderat præcepto de confeſſatione integra.

Exemplum potest eſſe in aliis Sacramentis, verbi gratiæ, confeſſio verbalis eft de eſſentia Sacramenti Pœnitentia, ut definit Tridentinum, & confeſſionis etiam integritas, ut patet ſeff. 14. cap. 5. hoc tamen de lege ordinaria: in caſu au- tem, quo quis eſſet mutus, aut ex infirmitate amitteret viſum lingua, non currit obligatio confeſſionis verbalis, ſufficit confeſſio per ſigna, & nutus: ſufficit etiam confeſſio aliquorum peccatorum, quando timetur morte praefens, & non ſuperiore tempore integræ confeſſionis: ſic etiam in proposito explicandum.

In Sacramento Confirmationis, Minister ordinarius, non ſolida quoad potestatem, ſed etiam quoad præceptum, eft Episcopus: in caſu tamen quo aliquis populus, aut naſio non haberet Episcopos, ex diſpensatione Pontificis, potest confeſſatio fieri a Presbytero, ut communior fert ſententia modernorum cum Doctore ſupra diſt. 7. queſt. 1. & habetur diſt. 59. cap. Peruenit: vbi Gregorius in Sardinia confeſſauit hunc viſum confeſſandi Presbyteris, vbi non erant Episcopi: & inſinuat Trident. ſeff. 7. de Confirmatione, can. 3. Si quis dixerit sancta Confirmationis ordinarium miniftrum non eſſe ſaluum Episcopum, ſed quemvis ſimplicem Sacerdotem, anathema ſit. Hic ergo modus reconciiliandi illas opiniones videtur congruus, quamvis à Doctribus non tradiatur, r educi tamen potest ad principia eorum, qui tenent primam ſententiam: nec magis videtur in præceptis aliorum Sacramentorum congruum fuſſe hoc temperamentum præcepti diuini, quā in ſacrificio, & Sacramento altaris: & videtur magis conforme ſuaui dispositioni, & prouidentia Salvatoris, quia hoc modo prouidum eſt vniuersaliter toti Ecclesiæ: vnde ſicut materia huius Sacramenti eft panis triticeus in genere non reſtricta ad ſpeciem hanc, aut illam, que in omnibus partibus non inuenitur, & viñum vitiſ ſine diſcretione ſpeciei, ad eum finem, ut materia ſuppetat Sacramenti toti Ecclesiæ, & ſacrificij: ſic etiam congrauum erat præceptum non ligare ad confeſſationem vtriusque ſpeciei in communī neceſſitate, vbi altera haberi non poſſet, aut conſeruari: quod eſſet priuare magnam partem Ecclesiæ mysterio, propter impossibilitatem habendi alteram ſpeciem. Hæc quoad veritatem ſpeculatiuam huius caſus: praxis autem attentari non debet ſine declaratione, & licentia Sedi Apostolicæ, cui co-communicata eft potestas interpretandi legem, & diſponendi circa ministerium Sacramentorum, & ſacrificij.

*Hæc differen-
tia concordat
inſtituioni
myſterij.*

Hæc resolutio non eſt contra Doctorem in praefenti litera: quamvis enim præceptum de integritate Sacramenti, aut ſacrificij ſit iuriſ diuini, ut ipſe docet, tamen cedit fortiori præcepto, & ſtrictius obliganti in caſu poſito. Cætera quæ ſpectant ad doctrinam moralem ſumptionis Sacramenti de præcepto, & diſpoſitione requiſita, coſmodiū tractabuntur in diſtinzione ſequenti, quia litera maiore in occaſione hæc traſtandi inſinuat.

*Præceptum
diuinum con-
fessionis vtr-
baſis eſſet in
caſu.*

*Ita etiā pre-
ceptum inte-
gra confeſſio-
nū.*

*Aliud exem-
plum de con-
firmatiōne.*

Gregor.

Trident.

Si quis dixerit

sacredatem,

anathema ſit.

*Hæc differen-
tia concordat
inſtituioni
myſterij.*

*Decife ſpe-
cias ad Pon-
tificem.*

*Expli-
catione
Docto-
rum.*

58

DISTINCTIO NONA.

Tsicut duæ sunt res illius Sacramenti, ita etiam duo modi manducandi. Vnus sacramentalis, scilicet, quo boni, & mali eduit: alter spiritualis, quo soli boni manducant. Vnde Augustinus, [Quid est Christum manducare? Non est hoc solum in Sacramento corpus eius accipere: multi enim indignè accipiunt: sed in ipso manere, & habere ipsum in se manentem. Spiritualiter enim manducat, qui in unitate Christi, & Ecclesiæ, quam Sacramentum significat, manet. Nam qui discordat à Christo, nec carnem Christi manducat, nec sanguinem bibit: etsi tantæ rei Sacramentum ad iudicium sui quotidie accipiat.] Spiritualem manducationem Augustinus distinguens à sacramentali, ait, [Ut quid paras ventrem, & dentem? crede, & manducasti.] [Credere enim in eum, hoc est, comedere panem viuum. Qui credit in eum, manducat eum.] Item, [Quomodo manducandus est Christus? Quomodo ipse dicit? Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. Si in me manet, & ego in eo, tunc bibit: qui verò in me non manet, nec ego in illo: & si accipit Sacramentum, acquirit magnum tormentum.] Item, [Nulli ambigendum est tunc quemquam corporis, & sanguinis Domini participem fieri, quando Christi membrum efficitur: nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiam si antequam illum panem edat, & calicem bibat, de hoc sæculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat: quia illius Sacramenti beneficio non priuatur, quando ille habere hoc, quod illud Sacramentum signat, inuenitur. In illo enim Sacramento corpus & sanguinem suum nobis commendauit, quod & fecit nos ipsos. Nam & nos corpus ipsius facti sumus.] Item, [Qui discordat à Christo, non manducat carnem eius, nec sanguinem bibit: & si tantæ rei Sacramentum ad iudicium sibi quotidiane accipit.]

A

*Homil. 26.
Sup. Ioan. &
lib. sentent.
Aug. cap.
339. & ba-
be. de conf.
diff. 2. cap.
Quid est
Christum?
Aug. tract.
25. & 26.
Sup. Ioan.
Ibid. de
verb. Dom.
serm. 11. &
habe. de cof.
diff. 2. cap.
Quid est
Christum?
August. ad
infantes
ad altare,
de Sac. &
habe. de cof.
diff. 2. cap.
Quia pas-
sus, par. ita
Dominus
noster.
Aug. lib. se-
tent. c. 339.
& habe. qui
discordat.
De consec.
diff. 2.*

De errore quorundam, qui dicunt à bonis tantum corpus Christi sumi.

HÆc verba, & alia huiusmodi, vbi de spirituali manducatione agitur, quidam obtuso corde legentes, erroris caligine inuoluti sunt adeo, vt præsumperint dicere corpus, & sanguinem Christi à bonis tantum sumi, & non à malis. Sed indubitanter tenendum est à bonis sumi, non modò sacramentaliter, sed & spiritualiter. A malis verò tantum sacramentaliter, id est, sub Sacramento, scilicet sub specie visibili carnem Christi de Virgine sumptam, & sanguinem pro nobis fusum sumi: sed non mysticam, quæ tantum bonorum est. Quod subditis probatur testimonii. Gregorius, [est quidem in peccatoribus, & indignè sumentibus vera Christi caro, & verus sanguis: sed essentiâ, non salubri efficientiâ.] Item, Augustinus, [Multi indignè accipiunt corpus Domini, de quibus Apostolus ait, Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Per quod docemur, quām sit cauendum, malè accipere bonum. Ecce enim factum est malum, dum malè accipitur bonum, sicut econtrà, Apostolo factum est bonum, cùm bene accipitur malum, scilicet, dum stimulus Satanae patienter portatur. Ergo & mala prosunt bonis, sicut Angelus Satanae Paulo,] [& sancta obsunt malis, bonis sunt]

B

*Cap. 1. lib.
2. exposit.
1. Reg.
circum med.
Sup. Iour.
tract. 26.
post. med.
Torn. 8.
1. Cor. 11. f.
2. Cor. 12...
funt.*

Aug. tract. sup. Ioan. 6. post med. sunt ad salutem, malis ad iudicium. Vnde qui manducat, & babit indignè, iudicium sibi manducat & babit, non quia res illa mala est, sed quia malus male accipit quod bonum est.] Idem, [Indignè qui sumens corpus Christi non efficit, ut quia malus est, malum sit quod accipit: vel quia non ad salutem accipit, nil accipiat. Corpus enim, & sanguis Domini nihilominus erat in illis, quibus ait Apostolus: Qui manducat indignè, &c.] His aliisque pluribus aperte ostenditur, quod etiam à malis verum corpus Christi & sanguis sumitur, sed sacramentaliter, non spiritualiter.

De intelligentia quorundam verborum ambiguorum.

Cecundùm hos duos modos sumendi, intelligentia quorundam verborum ambiguè dictorum distinguenda est. Ait enim Augustinus, [Bonus accipit Sacramentum, & rem Sacramenti, malus verò Sacramentum, & non rem.] Sacramentum hīc dicit corpus Christi proprium, de Virgine natum. Rem verò spiritualem Christi carnem. Bonus ergo vtramque Christi carnem accipit: malus verò tantum Sacramentum, id est, corpus Christi sub Sacramento, & non rem spiritualem. Item, Non manducans manducat: & manducans non manducat: quia non manducans sacramentaliter, aliquando manducat spiritualiter, & ē conuerso. Et qui manducant spiritualiter, veritatem carnis, & sanguinis dicuntur sumere [quia ipsam efficientiam habent, id est, remissionem peccatorum:] pro qua videtur orari, cùm dicitur, Perficiant in nobis Domine quæsumus tua Sacraenta quod continent, ut quod nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus. Rerum veritatem, dicit ipsam efficientiam: quasi dicat, Per hæc Sacraenta præsta, ut sicut sacramentaliter carnem Christi sumimus, ita spiritualiter sumamus. Vel petit Sacerdos, ut Christus, qui nunc sub specie panis, & vini sumitur, manifestâ visione, sicut in essentia diuinitatis est, quandoque accipiatur. Constat ergo à bonis, & à malis sumimus corpus Christi: sed à bonis ad salutem, à malis ad perniciem.

*In complem.
da Missa.
Greg. in ha.
Pscb. qua
est 22. in E-
uang. &
bab. de cose.
dist. 2. Spec-
cics.*

N ista distinctione nona tractat Magister de perceptione Sacramenti istius. Et prima pars manet indiuisa, in qua determinat veritatem. Secunda pars, quæ incipit ibi, [*Hec verba, & alia.*] In qua scilicet excludit errorem circa veritates determinatas, dividitur in duas. Primo namque excludit errorem circa istam perceptionem Sacramenti. Secundo, alium circa rem Sacramenti, & sic errores exclusi correspondent veritatibus prædeterminatis. Secunda pars incipit in principio distinctionis ibi, [*Sunt quidam alij.*]

Q V A S T I O V N I C A.

Vtrum existens in peccato mortali, peccet mortaliter percipiendo Sacramentum Eucharistie?

Alenç. 4. p. q. 46. m. 5. D. Bonau. hic art. 2. q. 2. D. Thom. q. 2. & 3. p. q. 80. a. 4. 5. Suar. 3. p. tom. 3. d. 66. f. 1. 2.

I
Argum. 1.

Irca istam distinctionem quæro tantum vnam questionem de perceptione Sacramenti istius. Vtrum, scilicet, existens in peccato mortali peccet mortaliter percipiendo hoc Sacramentum? Videtur quod non, quia nullus peccat faciendo illud, ad quod tenetur: sed aliquis quandoque non obstante, quod sit in peccato mortali, tenetur communicare: ergo, &c. Probatio minoris in duobus casibus.

casibus, Extrà Omnis utriusque sexus, de penit. & remiss. dicitur, quod omnis Christianus tenetur semel in anno communicare.

Item, de consecrat. distinct. 2. Relatum, dicitur, quod Sacerdos, qui consecravit, tenetur percipere Sacramentum: & tamen possibile est, quod tunc sit in peccato mortali, vel tempore intermedio incidat in peccatum mortale: & tunc non tenetur confiteri, quia tantum semel in anno sufficit.

Item nullus tenetur confiteri, nisi semel in anno, vt patet Extrà Omnis utriusq. Argum. 2. quæ sexus, &c. ergo potest exercere sibi actus conuenientes, et si non plures confiteatur: ergo Sacerdos potest pluries celebrare quantumcumque peccauerit sine iterata confessione. Non enim videtur quare dictum præceptum non sibi sufficiat ad salutem in semel confitendo, sicut & alteri Christiano, cum non videatur speciali lege adstrictus.

Contrà, primæ Corinth. 11. Qui manducat, & biberit indignè, iudicium sibi manducat, Ratio ad & biberit; talis est huiusmodi, qui non spiritualiter est membrum Christi, & percipit Eu- opp. charistam, quæ perceptio significat ipsum spiritualiter incorporari Christo. Præterea, Augustinus super Ioan. homil. 26. loquens de malo Sacerdote, Tante, inquit, rei Sacramen- tum, ad iudicium percipit.

C O M M E N T A R I V S.

I Crea istam distinctionem, &c. In primo argu-
mento ad oppositum, eiisque solutione
infinuat Doct̄or præceptum Ecclesiasticum an-
nuæ communionis, adiungemus etiam & diu-
num: & naturam utriusque per sequentes conclu-
siones explicabimus.

ceptum diuinum; vt patet in Sacramento Mat-
rimonij, & Ordinis, in quibus non est præceptum
diuinum, neque Ecclesiasticum; quamvis dispo-
nat Ecclesia circa vsum ipsorum: deinde patet
in sacramento Confirmationis, secluso contem-
ptu eius, in quo etiam non inuenitur præceptum
diuinum, neque Ecclesiasticum de eius sumptio-
ne in aliquo tempore determinato: ergo hinc in-
terpretari licet præceptum diuinum.

Interpreta-
ri debet præ-
ceptum diuni-
num ex Ec-
clesiastico.

2 Præceptū di-
uinum Eu-
charistia.
Alensis.
D.Thom.
Caietan.

Responso.

Impugnatur.

Trident.

Præmissio : datur præceptum diuinum sumptionis huius Sacramenti: est communis iam Catholicorum; quamvis pauci docuerint contrarium. Alesius 4. part. quest. 5. 1. m. 4. D.Thomas in 4. dift. 9. quest. 1. art. 1. quæstioncula 2. quos sequitur Caietanus 3. part. quest. 80. art. 8. Conclusio probatur Joannis 6. ex comminatione Christi, & promissione: *Nisi manducaveritis car- nem Filii hominis*, &c. non habebitis vitam in vobis: at si non esset obligatio manducandi carnem, haberemus sine ea in nobis vitam: ergo. Deinde illa verba secundum proprietatem sic explicari debent; neque est vlla inconvenientia. Dicces, intendi tantum per illam difficultatem conseruandi vitam sine communione; non autem quod sit præceptum; contrà, quia sic etiam omnia alia similia explicari possunt: vt illud; *Nisi quis renatus fuerit*, Joannis 3. quod explicat præceptum & obligationem: deinde Luca 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, &c. præceptum sonat, neque illud tantum ad consecrationem refertur, sed etiam ad sumptionem Sacramenti, neque ad solos Sacerdotes, sed etiam ad ca- teros; vt docet Trident. sess. 13. cap. 2. In illius, inquit, *sumptione colere noi sui memoriam præcepit*, suämque annuntiare mortem, donec ipse ad indicandum mundum veniat, &c. Alludit autem ad verba illa, quæ continere præceptum docet: & Apostolus etiam 1. ad Corinth. 11. vbi agens de communione, idein inquinat.

3 Secunda conclusio: hoc præceptum non com-
prehendit infantes, & qui reputantur tales, vt
qui nunquam habuerunt usum rationis, neque
illis etiam tenetur Pastores ministrare hoc Sa-
cramentum; patet ex Tridentino *sprā* citato, &
dictis ibi, de iis, qui sunt capaces Sacramenti.

Non compre-
hendit infan-
tes.

4 Tertia conclusio: omnes adulti usum rationis
habentes, siue baptizati, siue non baptizati, hoc
præcepto tenentur ad communionem. quoad ba-
ptizatos patet ex dictis, quia præceptum est ge-
nerale; quoad non baptizatos patet ex eadem
ratione, quia præcepta generalia Dei omnes
adultos comprehendunt capaces, non baptizati
sunt tales, quia possunt baptizari, & partici-
pes fieri Sacramenti. Confirmatur, quia Iudei,
quibus datum est hoc præceptum, maxima ex
parte non fuerunt baptizati, neque discipuli
Christi, quia, vt patet ex Ioan. 6. repugnabant,
& præferebant manna, & Moysem Christo. Item,
qui sunt in peccato mortali non possunt hoc Sa-
cramentum sumere in eo statu; obligantur ta-
men præcepto: ergo similiter non baptizati. Ex
hoc patet ad obiectionem, quæ fieri potest, quia
non baptizati non sunt capaces. Respondeatur
ex dictis, in potestate ipsorum esse vt fiant ca-
paces. Dices, præceptum confessionis non obligat
omnes: ergo neque hoc: respondeatur negando
consequentiam, disparitas est, quia materia con-
fessionis est peccatum post Baptismum commis-
sum, idèo non obligat infideles (secundum ali-
quos, cuius contrarium infra probabimus cum
Doctore d. 17. vbi id fusus tractabitur) nequo
eos qui non habent peccatum mortale commis-
sum post Baptismum comprehendunt præceptum
diuinum saltem Sacramenti.

Compre-
hendit adulces in
usu rationis
omnes.

Confirmatur.

5 Quarta conclusio: tempus præcepti Eucharistiae
diuini adimplendi est saltē periculum mortis,
non solum si alijas non communicauerit in vita;
sed

sed etiam si alias communicaverit, quidquid dicat Victoria in Summa. Primum per se patet: secundum probatur, quia quaevis præcepta maxime eo tempore videntur obligare, quo finis eorum assequendo est magis necessarium, in periculo autem vita, maximè opportunus est finis huius Sacramenti: ergo, &c. Idem patet ex sollicitudine, quam Ecclesia habet erga agros, ut sine hoc Sacramento non decadant; ut patet ex Concilio Niceno I. can. 12, ubi id præcipit, seruari, iuxta antiquam consuetudinem, ne quis decadat sine viatico; tertio, quia expedit morientem signo externo profiteri communionem Catholicam, ad quem effectum instituta est communio.

Reffonsio.

Communio
danda mori-
bundu.

Impugnatur.

Motu pro-
prius Pij V.

Suarez.

Ecclesia po-
test iustis de
causis sub-
strahere via-
tacum.Duplex tem-
pus communi-
cationis, & pre-
ceptum.6
Obligare ali-
quiores hor-
præceptum.
Sotus.
Sua ex.
Vasquez.

Concil. Ni-
ceno.

Dices, Ecclesiam solitam fuisse priuare com-
munione morientes aliquos tota vita, etiam in
morte, ob delicta; quod non fieret, si morientes
in fine vita obligarentur præcepto communio-
nis. Respondetur, licet in aliquibus Con-
ciliis Provincialibus ita statutum inueniatur, &
inter Canones penitentiales aliquor etiam eius-
modi habentur pro terrore peccatorum; tamen
Ecclesia reuocauit hanc consuetudinem, ut con-
stat capitulo Super eo de hereticis, in 6. vbi præci-
pit, ut hereticis etiam relapsis, ideoque dam-
natis ad mortem, si peniteant detur communio.

Patet etiam ex proprio motu Pij V. dato anno 1569. per quem in Hispania abrogata est consuetudo non dandi communionem damnata-
tis ad mortem, ut Suarez testatur dispe. 69.
scilicet. 3. Deinde responderetur, licet obligatio sit
ex parte periclitantis, ut sumat Eucharistiam,
tamen Ecclesiam iustis de causis posse ipsi sub-
trahere ministerium. Dices, si aliquis periclitar-
etur eo anno, vel aliquot mensibus, quo quis
sumpuit communionem, non tenetur communica-
re de nouo. Respondetur, quod communio,
si præcesserit aliquot diebus, & paucis ante-
quam accedat ad mortem, reputari possit pro
viatico; falsum tamen est, si aliquot mensibus:
ut patet ex consuetudine, que vel in hoc habet
viam legis, vel certe eam interpretatur; & hoc
in praxi sequendum est: quidquid sit de veri-
tate i speculativa secundum aliquos, quin etiam
speculatiuè: nam duplex præceptum est com-
municandi, alteruè absolute in vita saltem, alteruè
ratione periculi, & mortis; quod tenen-
dum est, siue post priorem communionem quis
peccauerit mortaliter, ut aliqui tenent, siue
non; quia haec obligatio non incurrit ratione
peccati præteriti; neque ad satisfactionem eius
ordinatur, ad quam penitentia exigitur, non
communio: neque fructum prioris communio-
nis tollit peccatum, quia eo recedente, reuiniscit,
sed inducitur præceptum ad maiorem incorpora-
tionem in Christo, & acquirendi eius auxilium
in finali lucta, ad profectionem publicam com-
munionis cum corpore mystico, quod est Eccle-
sia, & alia eiusmodi.

Probabile etiam est, quod aliquoties in vi-
ta debeat quis communicare ex præcepto diuino;
ut tradunt Sotus, Suarez, Vasquez, aliquique;
ex illa congruentia, quod hic sit cibus, & ali-
mentum, ad quod necessarius est frequentior ac-
cessus: intra annum autem nemo tenetur com-
municare, quia Ecclesia aliquoquin frequentior-
rem communionem præciperet, si ad tres annos
differret; aliqui docent eum peccare contra præ-
ceptum diuinum; sed incertum est tempus, in-

tra quod teneatur quis communicare: ego sanè
dixerim, in vehementi periculo lapsus spirituali-
lis, si ex fine Sacramenti, eiisque institutione
discurrere licet, opportunam esse communio-
nem, quando cum debita reverentia fieri potest;
inò fortè esse sub obligatione, quia non video
cur alioquin esset de iure diuino necessaria com-
munione in transitu mortis, nisi ob pericula il-
lius articuli potissimum: ergo quotiescumque
erget eaēm causa; etiam eadem obligatio re-
curret: ad quod facit, quod superius dictum est,
agè ad modum secundum Doctores haberit pos-
se perseverantiam in vita spirituali sine com-
munione: ergo ad superandas maximas tentatio-
nes, & pericula maximè adhibenda est, cum sit
medium regulariter ad hoc datum; & ex circum-
stantiis interpretari liceat præceptum.

Quinta conclusio: datur præceptum Ecclesiasti-
cum communionis in Palchate. Patet ex Con-
cilio Lateranensi sub Innocentio III. & habe-
tur capitulo *Omnis viriusque sexus, de penitentia:*
Omnis viriusque sexus fidelis, postquam ad annos
*discretiōis peruererit, fēmel saltem in anno confitea-
tur, suscipiens reverenter, ad minū in Pascha, Eu-
charistia Sacramentum, nisi forte de proprii Sacerdo-
tis consilio, ob aliquam rationabilem causam ad tem-
pus, ab huiusmodi perceptione duxerit abstinentiam;*
*aliоquin & vivens ingressa Ecclesia arceatur, & mo-
riens Ecclesiastica caret sepultura, &c. Tridenti-
num scilicet. 1. can. 30. Si quis negauerit omnes, & singu-
los Christi fideles viriusque sexus, cum ad annos*
*discretiōis peruererint, non teneri singulis annis sal-
tem in Palchate ad communicandum, iuxta præceptum*
sante Matris Ecclesie, anathema sit. In his Ecclesiæ
statutum habetur.

Advertendum ad declarationem huius legis,
non teneri stultos, neque pueros hoc præcepto;
quando autem pueri hac lege teneantur, pender
non tam ex annis, quam ex discretione &
instructione circa hoc mysterium, & alia doctrina
Christianæ, quod permititur iudicio discretri confessarij. Tempus præscriptum com-
munioni, iuxta declarationem Eugenij IV. &
proxim, est à Dominica Palmarum, usque ad
Dominicam in Albis: in aliquibus tamen locis,
ut Mediolani, & Conimbricæ, communio quocunque die Quadragesimæ habetur pro
Paschali.

Sexta conclusio: qui communicat cum conscientia
peccati mortalis, & sacrilegi, satisfacit præ-
cepto communionis Ecclesiastico, non autem diuino.
Secunda pars patet ex Apostolo 1. ad Corin-
thi. 11. Probet autem seipsum homo, & sic de pa-
ne illo edat, &c. Prima ferè est communis Docto-
rum: probatur, quia Ecclesia solum actum com-
munionis externum præcipit, quem præfatus in-
tegrè ponit; & quamvis intendat actum illum
fieri cum debita reverentia: vel intelligi-
tur reverentia externa, quæ etiam exhibetur; vel
interna debita dispositionis; & hanc non præci-
pit; sed de ea instruit, eamque præcepto diuino
præceptam supponit: deinde, ut communiter ha-
betur, finis præcepti non cadit sub præcepto, sed
extrinsecus est; præceptum autem determinat
medium sub obligatione non ipsum finem, nisi
extrinsecè: deinde Ecclesia vnum Sacramen-
torum, ac ritum præcepit, non autem ea quæ sunt
de substantia, quia haec cadunt sub diuino præ-
cepto; & frustrè accederet præceptum Ecclesie,
quod maiorem obligationem non inducit; quam-
uis

Obligatio
præcepti ex
circumstan-
tijs, & fine.

7
Præceptū Ec-
clesiasticum
communionis.
Conc. La-
teranensi.

Tidens.

8
Explicatur
statutum.

Tempus præ-
scriptū com-
munionis.

9
Communica-
tio
maile fide au-
satisfaciat?

Satisfacit
præceptio Ec-
clesie, & non
diuino.

Communi-
tate pro-
batur.

uis aliquando pœnam adiicit transgressoribus: deinde non iudicat de occulis, sic etiam neque præcipit de iisdem, quia præceptum, & lex supponunt scientiam, per quam cognosci posset de causa. Dices, requiritur ut in sumente sit voluntas accipendi Sacramenti, ut præceptum adimpleat. Respondetur talem esse: alioquin qui sumeret Sacramentum non discernens inter ipsum, & communem cibum; sicut vere non sumeret Sacramentum, ut Sacramentum, sic non adimpleret præceptum, quod est de sumendo Sacramento: sufficit ergo quod sumat cum ea voluntate sumendi Sacramenti, quæ est alterius rationis à voluntate sumendi Sacramentum dignæ.

Opposita sententia.

Oppositum huius docuit Durandus in 2. dist. 28. quæst. 4. Capreolus dist. 41. quæst. 1. art. 3. qui generaliter loquuntur de præceptis Sacramentorum supernaturalibus, quatenus gratiam sanctificatam exigunt ad eorum impletionem. Adrianus in 4. in materia de Confessione, quæst. ultima, docet in specie gratiam sanctificantem requireti etiam ex vi præcepti Ecclesiastici huius Sacramenti.

Pœna apposita statuta.

Pœna, quæ transgressoribus huius Sacramenti imponuntur, sunt, arceri ab ingressu Ecclesiæ, & carere sepultura Ecclesiastica, quæ ipso facto non incuruntur, antequam infligantur: solent etiam excommunicari, & in quibusvis Diœcesibus, & Conciliis Synodalibus, extant decreta specialia in hoc genere.

Impeditus non servetur anticipo cœmunionem.

Septima conclusio: qui præuidit impedimentum communionis Paschalis, non tenetur communicare per anticipationem ex vi præsentis decreti: probatur, quia alias cessante impedimento, non tenetur communicare tempore præscripto, quod falsum est: si ergo tenetur per talen communionem anticipatam, non adimpleuit præceptum; & consequenter ad eam non tenebatur ex vi præcepti. Ratio etiam à priori est, quia quando præceptum determinat non solum substantiam actus, sed etiam circumstantiam temporis, in quo adimpleri debet; tunc extra illud tempus non extenditur præceptum, nisi aliud exprimatur: unde qui præuidet aliquod impedimentum superuenturum, die festo non audiendi sacram, aut in aliqua vigilia non ieunandi, & similia; non tenetur per anticipationem præuenire tempus præscriptum, audiendi sacram, aut ieunando diebus, quibus non tenetur.

Præceptum comprehensum determinatum tempus non obligat extra illud.

Vates exempli.

Aliud est, quando non præscribitur tempus, sed solum substantia actus; ut quando imponitur ieunium absolute; tunc enim exhibere tenetur actum aliquo tempore indeterminato; & si viderit superuenire posse impedimentum exercendi actus, tenetur præuenire, nisi ablato impedimento superfuerit facultas adimplendi eius.

Alius obligat præceptu de sola substatia actus.

Teneri ad actum clauso Paschale.
Suarez.
Nauarrus.

Alia difficultas est; si quis omisit communionem in Paschate, an tenetur ex vi huius præcepti communicare postea ante sequens Pascha? aliqui tenent affirmatiuè, vt Suarez disput. 70. seft. 2. Nauarrus cap. 21. in Mammali, num. 45. Fundamentum est, quia hoc præceptum duo includit, alterum ut semel in anno fiat communio; alterum est limitatio temporis magis congruentis, quod est Pascha: primum absolute obligat intra annum semel saltem communicare; secundum autem determinato illo tempore,

Scoti oper. Tom. VIII.

ac proinde ex vi prioris tenetur communicare intra annum.

Hæc ratio non concludit, quia annus communionis computatur à Paschate in Pascha: ergo transacto illo tempore non obligat præceptum, quia præceptum affirmatiuè non obligat semper, & pro semper; sed determinato aliquo tempore, & maximè pro illo, quod importatur per præceptum. Vnde sicut præceptum communionis Paschalis non extenditur ex sui natura ultra tempus illud determinatum, vt præmissi authores fatentur; ita etiam neque communionis annua ultra annum extenditur: & hoc pater in reliquis præceptis affirmatiis. Deinde si præceptum communionis intra annum esset aliud; ab illo, quod est communicandi in Paschate, sequeretur præudentem impedimentum in Paschate superuenturum, teneri anticipate communionem contra sapientiæ dicta. Et idem dicendum, si afferatur non esse duo, sed unum præceptum sub disunctione vtrumque tempus importans, ad sui impletionem.

Hanc, quæ negatiuè est, tenet Sylvester, verbo Eucharistia 3. quæst. 11. Soto in 4. dist. 18. quæst. 1. artic. 4. Valentia dist. 3. part. dist. 6. de hoc mysterio, quæst. 8. puncto 4. Henriquez lib. 8. de Sacramentis, cap. 5.

Tertia sententia est, cum, qui ex legitimo impedimento omiserit, de licentia sui Pastoris, communionem in Paschate, teneri, cessante illo, statim communicare: ratio est, quia ipse textus id videtur comprehendere. Quidam hanc sententiam improbabilem censem, quia non videtur ratio obligationis specialis in hoc, magis quam aliis, qui sine impedimento omiserunt actum, sed impugnatur malè: hæc enim ratio fulcitur ipsa lege, quæ permittit iustam ob causam deferriri possè communione de licentia Pastoris: differre autem actum, non est tollere de integro obligationem eius adimplendi: idè hæc sententia videtur verissima quoad primum calum: quoad alium reducitur ad secundam sententiam. Secunda sententia, licet speculativè sit vera, non habet fundamentum in præxi, quia omittentes communionem in Paschate compelluntur pœnis, vt postea adimpleant.

Dico ergo non ex natura præcepti affirmatiui contingit hæc obligatio, vt suprà probatum est, sed ex natura pœna adiunctæ, quæ non tollitur, nisi per congruam satisfactiōnem, quæ in proposito communiter est operis adimplendi: donec ergo impleatur opus, manet ex consuetudine pœna, & aggrauatur etiam contra contumaces: non ergo peccat non communicans de nouo, licet teneatur pœna.

Alio modo defendi potest prima opinio, afferendo ex vi præcepti negatiuè obligantis semper, & pro semper teneti ad communionem, non autem affirmatiuè, quod præceptum negatiuè insinuat in illa particula *saltem*; quasi sensus sit vt communio ultra annum non differatur: & titulus continet duo præcepta, negatiuè, & affirmatiuè; ex vi prioris etiam transacto anno tenetur communicate; ex posteriori intra annum in Paschate: hoc dato roties peccabit, quories non adiuplet præceptum datâ opportunitate communionis: sed quia hoc videtur rigorosum, neque aggrauanda sint onera, aut multiplicanda, & inducenda obligatio sine necessitate: in priori modo expli-

Natura præcepti affirmatiui.

Secunda sententia negatiua.

Sylvester.
Soto.
Valentia.
Henriquez.

Differre actū, & tollere diuersa sunt.

Non ex natura præcepti possit Pascha obligatur res: sed ex natura suis factiōnibus.

Potest dici esse præceptū neガリム.

Præfervit prima situs.

quādī videtur sistendum, ex quo facile solvantur posterioris sententiae fundamenta, quae vrgentur circa naturam præcepti affirmatiui.

Queritur, An præceptum diuinum communicandi extendat se ad utramque speciem?

14
Quæstio fidei cum Bohemis.

Questio intelligitur de communione laica. Cœpit hæc controuersia à Bohemis auctore Petro Dresdensi, & Iacobello Misnensi circa annum 1412. qui partem affirmatiuam tenuerunt; quod deinde secuti sunt huius temporis hæretici.

Vsus primi-ua Ecclesia. Iustini. Hieron.

Supponendum autem est, in primitiuæ Ecclesiæ frequentem fuisse usum utriusque speciei, etiam in populo; vt constat ex Iustino *Apolo-gia 2. pro Christianis*. Hieronymo *Sophonia 1.* & refertur in cap. *Sacerdotes, quest. 1. dialog. 2. contra Pelagianos*. Chrysostomo *homilia 18. m. 2. ad Corinthos. Ambrosio lib. De ijs qui initiantur, cap. 9.* Leone Papa *sermon. 4. Quadragesim.* vbi Manichæos reprehendit, quod panem sumerent, à calice autem abstinebant. Gelasio Papa, & habetur in cap. *Comperimus, de consecratione, dist. 2.* & hanc ob causam præcipiebatur dari ægrotis. Sacramentum corporis intinctum sanguine, vt constat ex Prospero in dimidio temporis cap. 6. quæstio ergo est an iure diuino id fuerit præscriptum.

Chrysost. Ambros. Leo Papa.

Gelasio.

Prospero.

15
Concilio fidei. Constantiens. Trident.

Prima conclusio: excepto celebrante, nemo iure diuino tenerur communicare sub utraque specie: est de fide ex Concilio Constantiensi *sef. 1. 3.* Tridentin. *sef. 21. cap. 1. & can. 10.* vbi hoc præcipitum sub poena excommunicationis, ne nullus Sacerdos communicet populum sub utraque specie. Probatur, quia vis sanctificandi ineft utriusque speciei: *Si quis manducauerit ex hoc pane vivet in eternum, &c. Hic est panis de caelo descendens, vt si quis ex ipso manducet, non moriatur:* ergo necessitate effectus habendi per utramque speciem non colligitur præceptum communicandi sub utraque specie: probant aliqui consequentiam, quia communicanti promissa est gratia, non ratione specierum, sed contenti; Christus autem totus continetur sub altera specie: ergo tota vis sanctificandi est in qualibet specie.

Hoc argumentum suprà refutatum est de effectu huius Sacramenti distinctione præcedenti: quia & falsum assuinit, & probabile est plus gratia conferri per utramque, quam per unam solam. Ceterum, quia de fide est gratiam necessariam ad salutem conferri per unam speciem: argumentum ex Scriptura ita applicari debet, vt quamvis aliquando Ioannis 6. coniungantur duas species in promissione, ut ibi: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & bibieritis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis:* intelligi debeat distinctiù, iuxta modum loquendi vistitum Iudeis, & Scripturæ: vt Leuitici 20. *Patri, matrique qui maledixerit, sanguis eius super eum, &c.* vbi sumitur particula, &, non copulatiuè, sed disiunctiū: vnde Exodi 21. ponitur sub disiunctione idem: *Qui percussit patrem suum, aut matrem suam, morte moriatur.* Et similia passim in Scriptura occurunt: sic ergo in proposito. Ad cuius confirmationem facit, quod promis-

sio eadem corpori Christi seorsim facta est, vt patet ex præmissis; sic discurrevit Tridentinum: non conuincitur ergo ex præmissis necessitas aliqua communicandi sub utraque specie.

Confirmatur ergo melius conclusio, ex præxi Ecclesiæ etiam primitiuæ, vbi fuit consuetudo saepius communicandi sub una specie panis: primò habetur Actuum 2. Erant autem perfeuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, &c. vbi agi de communione Sacramenti admittunt etiam hæretici, sed ibi non sit mentio sanguinis. Dices argumentum ab authoritate negativa non concludere: contrà, probatur ex circumstantiis, sicut aliquos fuisse, quibus non dabatur calix; quia inter fideles tunc erant multi Nazarei; vt patet *Act. 21.* quibus Apostoli tum permiscebant obseruantiam legis; inquit & ipsi Apostoli tum eam obseruabant: & *Act. 21.* dicitur Iudeos conuersos ad fidem tum strictissime obseruasse legem: quod facile ex Pauli controuersia cum Petro super Legalibus constat, & ex variis locis *Act.* sed Nazareis interdictum est vinum, *Num. 6.* vbi præcipitur eis abstinere ab omni, quod inebriare solet: ergo non sumebant tum species vini.

Secundò, quia olim in primitiuæ Ecclesia dabatur fidelibus Eucharistia domum ferenda, vt commodo tempore possint eam sumere, idque sub una specie panis, quia calix solùm in templo per Diaconum distribuebatur, neque licet eum domum secum ferre; neque fuit usus vaorum sacrorum apud laicos, neque calix in vas prophanum vñquam fundebatur seruandus. Antecedens patet ex Cyriello Ierosolymitano *Catechesi. 5.* Tertulliano *lib. 2. ad uxorem.* Cypriano *5. de Lapsi.* Clemente Alexandrino *lib. 1. Stromatum.* Basilio epistola ad Cesareum, & aliis, qui solius speciei panis mentionem faciunt: neque ex rationibus allatis congruum erat transferre sanguinem ob periculum effusionis, & irreuentia.

Tertiò, quia ad peregrinos, aut moribundos, communiter sub una specie panis communio mittebatur, vt constat ex Eusebio *lib. 6. hist. cap. 36.* & aliis, quos citat Bellarminus *lib. 4. de Sacramentis, cap. 24.* quamuis enim textus Latinus Eusebij obscurus sit; ex Graeco liquet usus tantum speciem corporis missam: nam dicitur particulari madefactam in os senis puer inieclisse, quæ fuit Eucharistia.

Quartò, quia plurimi etiam publicè in Ecclesia non sumebant communionem sub utraque, sed liberum fuisse erat sumere sanguinem, vel corpus, atque adeò Ecclesiæ satishabat per communionem solius corporis: quod patet ex Sozomeno *lib. 8. hist. cap. 5.* vbi refert Sozomenum Macedonianam accessus publicè, vt communicaret, occultando suam sectam, & acceptam Eucharistiam manu (sic enim in Ecclesiæ Orientali ritus est, vt acceptam de manu Sacerdotis propriâ manu in os ingerat) commutauit cum pane prophano, quem publicè manducaret sub specie Eucharistia; sed haec illusio non potuit fieri in calice: ergo usus fuit, vt per communionem solius corporis satisficeret Ecclesia. Colligitur idem ex Leone Papa supra citato, vbi refert Manichæos, vt crederentur

16
Conformatio ex præxi pri-mituæ Ec-clesia.

Act. 2.

Vsus colici non fuit in Nazareo.

Act. 21.

Vsus Eucha-ristia sumen-di à laicie pri-mituam.

Cyrill. Iero-solym. Tertullian. Cyprian. Clem. Alex. Basilius.

17

Eusebius. Bellarmin.

Probatur ex.

plus.

Sozomen.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

publicè, abstinebant tamen à calice, quia dicebant iuxta suum errorem, vinum à malo Deo fuisse creatum, ac proinde detestabantur illud. Hæc fætio non haberet locum, si nulli liceret abstinerre à calice: ergo, &c. vnde Pontifex iubet obseruari, quinam à calice non aliquando, sed semper abstinebant, vt sic deprehenderentur Manichæi; non quod malum esset abstinere à calice, aut illicitum, aliæ nunquam licet abstinere, quod falsum esse constat ex prætena fætione.

19

Ab usu & ratione particula-
ri Ecclesiæ in usu diebus.

Trullanus
Canon.
Laodicen.

20

Idem usus
antiqissi-
matis.
Constatiien.
Basilien.
Beda.
Ordo Ro-
manus anti-
quissimus.
Alcuinus.

Humbertus
Episcopus.

Vsus Ecclesiæ
Ierosolymita-
ni.

21

Toletan.

22

Prohibicio
calicis infus-
de causis.

Quintò, quia antiquissimus mos fuit in Ecclesiæ Larina, Feria sexta Parasceues præcipere, vt publicè abstineretur à consecratione calicis; & hostia pridie cum vino non consecrato sumeretur. Idem etiam obseruabatur in Ecclesia Græca ante 1200. annos, qui tota Quadragesima solum consecrabant diebus Sabbathis, & Dominicis, aliis autem communicabant, sicut nos in Feria sexta, & quamvis alibi moris erat tingere Eucharistiam quæ affluabatur, tamen Canon. 25. Trullanus id vetat: idem patet ex Concilio Laodicensi can. 49.

Sextò, quia in multis Ecclesiis Latinis fuit mos communicandi sub vna tantum specie, ante annos 800. vt patet ex Constant. *Jeff. 1. 3.* & Basiliens. *Jeff. 30.* & colligitur ex Beda lib. 1. *historie, cap. 5.* & ordo Romanus vetustissimus, quem citat Alcuinus, Magister Caroli Magni (ante 800. annos floruit) *cap. de Ordine celebrandi:* docet moris fuisse, vt in calice aquâ, & vino pleno soleter patrum sanguinis infundi, qui calix populo exhibebatur: quamvis moraliter certum sit patrum illud sanguinis infusi non potuisse à singulis in populo sumi, aut participari. Item Humbertus Episcopus Sylvæ Candidæ, & Legatus Apostolicus ad Gracos sub Leone IX. anno 1500. in *dialogo contra Gracorum calumnias, tom. 11. Bibl. Patrum edit. Coloniensis, parvè ante medium:* dicit sola communione corporis populum communicandi fuisse moris in Ecclesia Ierosolymitanæ; & infra: *Ad hoc si quid ex sancta, & venerabi Eucharistia in Ierosolymitanæ Ecclesiæ superferit, non incedunt, nec in foueam mittunt, sed in pyxidem mundam condunt, & sequenti die communicant ex ea populum, quia quotidie communicaunt ibi, &c.*

Adduci possunt alia incommoda, vt quod crescente populo fidelium in locis remotis, vbi vix esset copia vini, quod sufficeret ad communicandum totum populum, non potuisset esse vsus Eucharistia: deinde periculum effusionis, & alia.

Diximus in conclusione, excepta celebrante, quia licet aliqui dubitent, an huius iuris diuini in utraque specie consecrate (affirmativa prior est cum Doctore) tamen est iuris diuini, supposita consecratione, vt Sacerdos communicet sub utraque, quia sumptio utriusque (vt infra dicitur) spectat ad integratem sacrificij: patet ex cap. *Relatum, de consecrat. dist. 2. vbi Toletanum: Quale, inquit, erit sacrificium, cuius nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur.*

Secunda conclusio: Ecclesia iustis de causis inhibuit vsum calicis laicis: primò, vt consuleat reuerentia Sacramenti: secundò, vt hoc factio doceat Christum integrum contineri sub utraque specie: tertio, ne vilibus redderetur difficultas vsum Sacramenti, vbi non est vsum vini nisi modici, quod à longinquis partibus infer-

Scoti oper. Tom. VIII.

tur: & deinde vt sit conformitas in populo Christiano.

Obiiciunt heretici textum iam expositum: *Nisi manducaueritis, &c. qui intelligendus est sub disjunctione: deinde Marth. 26. Bibite ex eo omnes, &c.* Respondet loqui ad Apostolos; vnde subditur Marci 14. *Et bibere ex eo omnes: hoc dixit de calice, non de pane; hunc enim diuisis singulis, vt constat ex illo: Benedixit ac friget, &c. calicem non ita; sed totum simul dedit.* Item obiiciunt 1. ad Corinth. 11. *Hoc facite quotiescumque bibetis in meam commemorationem: vbi datur præceptum Corinthiis bibendi sanguinem. Respondet, hinc non dari præceptum bibendi sanguinem, sed instructionem, quomodo debeat cum deuotione, & memoria Christi bibi: nam dicitur, quotiescumque bibetis: non præscribitur vt bibant, sed quoties bibunt, in memoriam Christi bibere: aliæ eset nugatio, & insuetus modus præcipiendi facere, quod faciunt: ac si dicetur, quando bibitis præcipio vt bibatis; quidquid enim cadit sub præcepto est indifferens, at bibere quamdiu bibitur, necessarium est. Aliud est de istis Christi, Lucas 22. *Hoc facite in meam commemorationem, &c.* vbi datur præceptum communioonis: vnde Apostolus non intendit ibi præceptum, sed instructionem, dicens, ex natura rei sumptionem Sacramenti esse memoriam Passio-nis Christi, & idem subdit: *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini ammirabilis donec veniat.**

Obiiciunt denique Patres, & consuetudinem Ecclesiæ primitiæ. Responderetur, Patres loqui iuxta illam consuetudinem; qualis autem fuerit, patet ex dictis: & tunc, quando nullus fuit error, liberius Patres loquebantur; vt in simili ait Augustinus lib. 1. contra Julianum, cap. 6. Deinde Patres, quando loquuntur de alterutra specie, aut particula eius, non secus loquuntur, ac quando loquuntur de toto Sacramento, quantum ad rem contentam, efficaciam, & fructum eius in specie.

Obiicitur locus Gelasij Papæ in illo capitulo *Comperimus.* *Comperimus, inquit, quod quidam sumptu tamquammodo corporis sacri portione à calice sacrati croris abstineant, qui præculdubio (quotiam nescio, qua superstitione docentur adstringi) aut integra Sacramenta percipient, aut ab integris arcentur: quia diuinitus vnius, eiusdemque mysterij, sine grandi sacrilegio non potest pronenire, &c.* Respondent aliqui eum loqui de Sacerdotibus; sed melius dicendum cum agere de Manichæis, qui abstinebant à sanguine ex superstitione: vnde illa parenthesis præmissam rationem assignat, vnde integra Sacra menta sumere deberent, aut arceri: hoc autem ordinat, quantum ad fustum externum, vt sic dignoscetur haereticus, neque laterent sub specie Catholicorum.

Obiiciunt tertio, quia hoc Sacramentum sub duplice specie institutum est: ergo sic debet sumi; quia aliæ non eset commemoratio Passionis Dominicæ: secundò, calix, cum sit Sacramentum, verè confert gratiam: ergo iniuste laicis denegatur, cum Dominus eis ius eius sumendi dederit: tertio, quia 1. ad Corinth. 10. Iudei non solùm manducauerunt manna, sed etiam de petra biberunt; quæ erat figura huius Sacramenti: ergo non solùm Christiani omnes debent sumere corpus, sed bibere de petra, id est,

23
Obiectio ex
Scriptura sol-
uitur.

24
Obiectio ex
Patribus sol-
uitur.

Augustin.

Gelasius.

Explicatur.

25
Obiectio ab
infirmitate
sumpta solui-
tur.

Additur ra-

tion, & con-

gruentia.

sanguine: quartò, Christus instituit nobis perfectè coniuvium: sed tale non est, ubi deest potus.

Respondeatur: hoc Sacramentum institutum quidem esse sub diversa specie, non solum quā Sacramentum; sed etiam quā sacrificium: quia sic perfectè repräsentat sacrificium cruentum, quatenus seorsim ex vi verborum ponit sanguis sub speciebus, & quasi effusus: sumptio autem eius est participatio sacrificij, ad quod impertinet est, an sumatur sub una, an sub diversis speciebus: ita respondent aliqui. Sed contraria, quia etiam sumitur, quā Sacramentum est institutum ad salutem nostram; & ut Patres docent, in utraque specie habet perfectam rationem coniuij. Deinde sumptio, quā fit à Sacerdote, spectat ad integratatem sacrificij, non autem ea, quā fit à laicis, vnde contingit participare Sacramentum, quā rale, quando etiam non sacrificatur, ut patet Feria sexta Paracœus, & quando sumitur, quod alias sanctificatum est.

27
Secunda responso.

Respondeatur ergo aliter, supposita sententiā Alensis, quam *suprà* defendimus probabilem, dari scilicet maiorem gratiam per utramque, quam detur per unam speciem, concedendo antecedens, & negando consequentiam de communione laica. Ad eius probationem negatur, quia commemoratio Passionis Dominicæ variis fit modis, quia sumitur corpus quasi separatum à sanguine, quantum est ex vi verborum, & representatione speciei; & sic repräsentat corpus in cruce, ut separatum à sanguine, & anima; sumitur etiam sanguis, quia est concomitans sub specie corporis; sumitur idem quantum ad fructum gratiæ necessariæ, & incorporationis in Christo quoad æquivalentiam, quia omnis gratia necessaria ad salutem, ut definit Tridentinum, quæ acquiritur mediante hoc Sacramento, conferetur per alterutram speciem. Vnde alterutra species sumpta habet rationem cibi, & potus, perfectaque coniuij, quantum ad effectum nutritionis: quia, ut *suprà* differimus suo loco, non contingit in hoc nutrimento spirituali integra proportio nutrimenti corporalis, quod supponit duplicem appetitum in corpore, nempe cibi per famem, potus per sitim, qui sunt differentes, sille siccii, & calidi, hic humidi, & frigidi: vnum autem appetitus est spiritualis nutrimenti in anima: vnde ad effectum nutritionis sufficit alterutra species, quæ nutrit per gratiam; & quamvis non inueniatur in sumptione vnius speciei illa expressa, & adæqua coniuij ratio, quoad significationem; inueniuntur tamen perfecta quoad æquivalentiam, & fructum necessarium.

Vnius speciei sumptio est sufficiens.

Habet significacionem, & fructum.

28

Ad secundum respondent aliqui eandem gratiam dari numero per utramque speciem, ita ut altera sumpta non augeat gratiam; & quamvis hoc probabile esse *suprà* asserimus, ex communione modernorum sententia. Respondeatur aliter: concedo antecedens, nego consequentiam, quia iniuste non subtrahitur, quod ad reuerentiam, & cultum Sacramenti facit, quia laicus non est ius in præiudicium cultus debiti Sacramento; ideo peccatoribus in eo statu non debetur, quamvis ipsi habeant ius remorum ad perceptionem eius, quia hæc in eo statu cederet in irreuerentiam Sacramenti. Eadem est ratio in proposito: vnde nihil gratiæ necessariæ subtrahitur, augmentum vero, quod daretur per alteram speciem, suppleri potest aliis mediis, & debitâ dispositione; eique

præiudicat reuerentia debita Sacramento, cuius periculum incurrit in illa specie liquida, quæ non est in altera.

Ad tertium Israëlitæ indiquerunt manna, & aqua ex petra, quia erant nutrimentum corporale, non spirituale; licet fuerint figura huic Sacramenti: neutrum enim corum erat cibus, & simul potus quantum ad effectum nutritionis, sicut altera species sacramentalis. Addendum insuper non viguisse tamdiu usum petræ in ipsis, quamdiu viguit usus mannae, quod pro nobis facit, quia sicut manna per quadraginta annos duravit, petra autem, & aqua eius paruo tempore: sic usus Sacramenti corporis perseverat in laicis sine usu calicis. Ad ultimum pater ex dictis.

Potes obiter de usu Sacramenti, ut subest consilio, quam frequens esse debeat?

Respondeo: non licet extra casus *suprà* explicatos eodem die bis communicare: hæc communionis est Doctorum D.Thomæ in 4.dif.1.2.Paludani, Durandi, & aliorum. Alensis 4.part.q.52.m.3. Gabrielis lectio 8. in canonem: colligitur ex capitulo *Consulisti*, de celebratione *Missarum*: & capitulo *Sufficit*, de consecrat. dif.1. Aliqui dubitant an hoc præceptum sit iuris diuini, an humani. Respondetur esse iuris humani tantum, ne ob frequentiam vilescat Sacramentum: & primò latum est in Sacerdotes, quod per consequentiam trahitur ad laicos. Non esse autem iuris diuini patet, quia ob necessitatem populi in paucitate ministerorum Pontifex dispensat in hoc præcepto, ut aliqui bis in eodem die sacrificent, aut etiam ter, & in festo Nativitatis Domini omnes ter sacrificare possunt: vnde colligitur, quod non sit iuris diuini.

In casu etiam quo timetur irreuerentia Sacramenti ob insultum infideli, aut incendium licet communicare, cum non offertur aliud medium eius conseruandi etiam à non ie uno, ut *suprà* diximus; sicut in alio casu, quando apparent reliquiae in Altari, quando iam Sacerdos communicauit, & aliis expressis *suprà*, quia præceptum Ecclesiae tunc non obligat in præiudicium reuerentia Sacramenti, quæ maior esset communicando, quam non communicando. Dies autem hic computandus est à media nocte.

Respondeo secundò vniuersaliter loquendo, consultius est frequentius communicare, quam omittere communionem. Hæc est communior sententia eorumdem Theologorum, *eadem* dif. vbi etiam D.Bonaentura, Richardus; & videtur probare Trident. *scilicet* 3. c.8. vbi ad frequentiam hortatur Sacramenti; & *scilicet* 22.c.6. *Oportet*, inquit, *sancta Synodus*, ut in singulis Missis fideles adstantes communicarent. Ambrosius lib.5. de Sacramentis, cap. 4. *Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumit? quotidie accipe, et quotidie tibi proficit: sic vivit, et quotidie merearis illum accipere.* Vide Chrysostomum homilia 17. & 61. ad populum; & alios quos *suprà* citauimus, ostendendo hanc usum primitiæ Ecclesiae consuetudinem. Vnde Cyrilus lib.3. in Ioannem, cap.37. & lib.4. cap.17. inter alia norat solam dilatationem per se non conferre ad maiorem dispositionem. Augustinus epist.118. Augustinus, non præfert eum, qui ob humilitatem abstinet, ei qui quotidie communicat.

Ratio etiam est in promptu, quia hoc Sacramentum confert robur ad superandas tentationes, remittit venialia, nutrit charitatem, auger ex

29

*De frequen-
tia Sacra-
menti.*
Nō licet bis
in die com-
municare re-
gulariter.
Est præceptū
Ecclesiastī-
cum.

Dipensatur.

*In casu li-
cis communi-
care.*

31

*D. Bonau-
tentura.
Richardus.
Trident.*

Ambros.
Chrysost.

Cyrillus.

*Nulla sit in-
iuria per sub-
tractionem ca-
licis.*

Bernardus.

D Bonauet.

ex opere operato gratiam: ergo simpliciter melius est communicare quotidie, quām omittere: deinde consideratio frequens mysterij, & præparatio ad ipsum, excitat mentem ad maiorem reverentiam. Vnde etiam Bernardus in serm. de Cana Domini, ait, non abstinentum esse à communione ob venialia, neque quia quis non sentit in seipso illum deuotionis feroeum: *Quia in magnis peccatis, inquit, impedit confessum, & sensum minuit.* D. Bonaventura in lib. de profectu relig. cap. 21. *Licet te pidè, inquit, accedas fiducialiter, confidens de misericordia Dei, quia quo magis eger, magis indiges medico.* Hoc in seipso expertus est sanctus vir, qui iuuenis

abstinuit aliquamdiu à communione præ humilitate, donec Angelus acceptam de manu Sacerdotis particulam oti eius iniecit: & tunc intellexit timorem pusillanimem esse deponendum. Cæterū non est hic in particulari assignanda regula, quia aliud sic, aliud sic, prout dona distribuit Deus, & secundūm cuiusque dispositionem. Qui in negotiis sunt, & distractionibus, non est consulenda communio frequentior, quām semel in hebdomada, qui tanquam seclusi à distractionibus sunt, frequentius comunicare possunt, & aliqui quotidiū iuxta iudicium Confessarij prudentis.

*Exemplum.
S. Bonau.*

*Regula se-
quenda.*

S C H O L I V M.

Accederitem ad Eucharistiam cum mortali peccato, peccare mortaliter, excusat qui factō ex amine talis peccati nō recordatur. Confessio post mortale commissum premittenda est, nisi necessitas communicandi, & inopia confessoris excusat, ita Trid. ff. 13. c. 7. & can. 11. Cypr. lib. 3. epist. 15. unde merito temeritatis notatur Caet. quod oppositionum teneat 3. p. q. 80. art. 4. & in summa v. communio. quod etiam tenet Abbas, c. de homine, de cel. mis.

Dicendum, quod aliquis potest intelligi esse in peccato mortali tripliciter. Primo, in actu, quia scilicet tunc peccat mortaliter peccato interiori, vel exteriori: secundo, quia post peccatum mortale præteritum, de quo non recolit, non paenituit, nec paenitet: tertio, quia etsi de illo præterito paenituit, vel paenitet, non tamen confessus est, nec ablucus in Ecclesia.

De primo ^a dico, quod peccat mortaliter, quia simpliciter manducat indignè.

De secundo dico, quod si est negligentia affectata, vel crassa, propter quam non recolit peccatum, non excusat à peccato, licet minus peccet, quām primus. Quod patet 1. Cor. 11. Probet, inquit, *seipsum homo*, &c. tenetur enim se examinare, secundūm diligentiam nostræ fragilitati possibilem, antequam communicet. Si autem non sit negligentia crassa, puta quia præcessit examinatio sufficiens, & nullum occurrit peccatum, de quo non fuerit, vel sit contritus, & confessus priùs; non peccat communicando, licet forte aliquid lateat, vel traditum fuerit obliuioni. Quod probatur, tum quia post talem inquisitionem, contritus & confessus, si moreretur, saluaretur: non autem requiritur maior examinatio ad communicandum, quām ad securè moriendum: tum quia alius quilibet se exponeret periculo communicando, quia dicit Psal. 18. *Delicta quis intelligit?* & Eccles. 9. *Nescit homo, utrum amore, vel odio dignus sit:* ergo si oporteret communicantem scire se esse in charitate, quilibet communicando exponeret se periculo, nesciens an illo actu peccaret.

*Aliquem
esse in pec-
cato, tripli-
citer con-
tingit.*

*Crassem si-
mit pro cul-
pata quaçū-
que, vt pa-
tet ex ver-
bis seq.*

Tertio probatur, quia tunc non esset Sacramentum viatoris: quia talis certitudo non conuenit viatori. Propter hoc dico, quod diligenti inquisitione factâ secundūm possibilitem nostræ fragilitatis, & præmissâ contritione, & confessione, quantum videtur homini sufficere, si tunc communicet, non peccat: imò si qua alia peccata latent, per istud Sacramentum etiam remittuntur.

*Eucharistia
dat quando-
que primam
gratiam, si
ferre non
valuit dis-
positio in-
culpabiliter.*

De tertio ^b dico, quod si occurrat opportunitas, tenetur priùs confiteri, quām communicare. Cuius ratio est, quia non tantum debet reconciliari Deo, sed Ecclesiæ, ad hoc, quod dignè recipiat Sacramentum Ecclesiasticæ vnitatis. Si autem non occurrat opportunitas confitendi, si potest sine scandalo vitare, ne tunc communicet: tenetur non communicare, sed expectare confessionem propter eandem rationem, quæ dicta est nunc. Si verò occurrit scandalum, nisi statim communicet, vt pote, si est indurus, & postquam induitus est, occurrit sibi conscientia de peccato mortali, de quo non fuit confessus, & non habet in promptu idoneum confessorem: tunc cum contritione, & voluntate confitendi tempore opportuno potest celebrare, vt scandalum evitetur. Et similiter de alio communicaturo, qui non celebrat: vt pote consuetudo est in aliqua religione, vel Ecclesia, vt omnes non Sacerdotes communicent in simili casu: scilicet si tunc cum deber communicare non habet idoneum confessorem, potest tunc non confessus communicare. Nec est dicendum, quod peccat mortaliter, vel transgreditur præceptum, vt evitetur scandalum, quia nullum præceptum excludit istum ab isto actu in hoc casu, quia dilatio confessionis in actu, quæ nunc habetur in affectu, non excludit, quin sit mem-

³
*Trid. ff. 13.
c. 7.*

*Quomodo
non confes-
sus possit si-
mtere Eu-
charistian.
Sine confes-
sione com-
municandū
est post mor-
tale, vt evi-
teatur scan-
dalum, non
aliter.*

brum etiam Ecclesiæ militantis, habile ad actus, in quibus membra communicant, & tenetur vitare scandalum proximi.

4 De peccato autem veniali, non oportet dubitate, quia de illo non est necessitas penitentia. Veruntamen auctoritas quædam de Ecclesiasticis dogmatibus 22. quæ ponitur in litera diff. 12. videtur facere mentionem de peccato veniali, ait enim, *Licet quis peccato mordeatur, si peccandi de cetero non habet voluntatem, & satisfaciat lacrymis, & orationibus, accedat securus. & hoc dico de illo, quem mortalia peccata non grauant.* Ergo videtur, quod non potest aliquis securis accedere, nisi qui sit sine voluntate peccandi venialiter, & de præteritis satisfecerit lacrymis, & orationibus.

Respondeo, potest intelligi de mortali peccato, non quod iam inest, neque præterito, sine omni penitentia, sed confessio, si mordeatur, quia non complete satisfecit: & tunc intelligitur de peccato mortali: & tunc quod sequitur, *quem peccata mortalia non grauant,* supple, in actu, vel præterita, sine penitentia sequente.

5 Ad 1. arg. Ad primum argumentum dico, quod faciens modo debito illud, quod tenetur, non peccat. Ad minorem dico, quod nullus tenetur communicare in peccato mortali. Extra, *Omnis utriusque sexus, &c.* Ad primam probationem dico, quod sicut tenetur semel communicare, ita tenetur laborare, ut sit extra peccatum mortale per penitentiam: Extra eodem cap.

Quid si Sacerdos post consecrationem, & ante communionem, recordetur peccati mortalium? Ad secundam dico, quod Sacerdos priusquam consecret, tenetur laborare ut sit extra peccatum mortale. Si autem contingat, quod post consecrationem, ante tamen communicationem, occurrat sibi memoria peccati mortalis, olim commissi, de quo non praesertim penitentia interior, vel exterior, tenetur tunc habere penitentiam interiorem antequam percipiat, & differre penitentiam exteriorem donec occurrat opportunitas confitendi.

Ad 2. arg. Ad argumentum secundum dico, quod illud præceptum de seru confitendo, est minimum, in quo debent fideles recipere Sacramentum Penitentiarum, sed in multis aliis casibus specialibus tenentur ad penitentiam exteriorem: ut grauiter infirmus, de quo desperatur, vel acceptans actum, in quo verisimile est, secundum humanum iudicium, quod exponit se periculo mortis, sicut in bello mortali, sic etiam speciali lege tenetur Sacerdos antequam exerceat istum actum ad penitentiam exteriorem. Et si dicas, quâ lege? Dico, quod illâ lege Apostoli, quæ ponitur 1. Corinth. 11. Probet seipsum homo, &c.

C O M M E N T A R I V S.

32 *Cum conscientia mortalis peccati, scilicet legem accedit.* **a** *D*e primo dico, &c. Hæc conclusio est de fide, patet ex Apostolo primo ad Cor. 4. 1. Probet autem seipsum homo, &c. nam qui manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit, non disiudicans corpus Domini. Ex quo loco omnes Patres colligunt hominem debere accedere mundum ad hoc Sacramentum. Chrysostomus hom. 8. in Matthæum: *Adeat, inquit, nullus crudelis, nullus immissicrus, nullus impurus.* & infra, *Demoniaco peior est, qui peccati sibi conscius accedit, & homil. 45. in Ioan. homil. 2. 1. ad Corinth. 11. & 60. ad populum.* Damascen. lib. 4. de fide, cap. 14. Basil. serm. de Baptismo, dicit *primum esse debere ab omni iniquitate carnis, & spiritus.* Cyrillus lib. 3. in Ioan. cap. 37: Iustini, apol. 2. Dionysius cap. 3. de Ecclesiastica hiearchia. Origenes in Matthei 15. circa id: *Non quod intras in os.* Augustinus sermone primo de tempore tract. 26. in Ioan. Author de Ecclesiasticis dogmatibus, cap. 53. Ambrosius in Lucæ nonum: *Nemocibum accipit Christi, nisi qui fuerit ante a sanitatem, &c.* Et lib. 7. in caput 15. Gregorius in 1. Reg. cap. 1. Cyprianus lib. 3. epistolarum epist. 14.

Gregor. **T**er pater ultimus ex Tridentino, quod definit ex communione vnu, & interpretatione Ecclesiæ hanc probationem necclariam ad communionem huius Sacramenti existenti in peccato mortali, esse sacramentalem confessiorem, si copia confessoris adest. Vnde Concilium Nicenum cap. 21. & Anencyrannum cap. 4. & 5. prohibent dari Sacramentum publicè penitentibus, nisi post absolutionem, seu

manuum impositionem. Accedit quod Sacramentum institutum sit per modum alimenti, sed nutritio per alimentum supponit vitam, non concedit primum, sed conseruat.

33 *O*biciens, remissionem peccatorum tribui aliquando, huic Sacramento à Patribus, & dici dare obiecto. vitam, & esse pharacum: ergo etiam remittit peccata. Respondeatur remittere per se peccata venialia, remittere etiam penas peccatorum mortali, quæ nomine peccati veniunt apud Patres, & Concilia; præseruare à peccatis mortali, etiam peccata mortalia remittere aliquando per accidentem, ratione bonæ fidei.

*D*efsecundo dico, &c. *Si autem non sit negligencia grava, &c.* Et infra: *Propter hoc dico, quod diligenter inquisitione facta, &c.* *Si sunc committet, non peccat;* immo si qua alia peccata lateant per istud Sacramentum etiam remittuntur, &c.

34 *S*ententia, & conclusio Doctoris est, accedentem bonâ fide, & præmissâ sufficienti disquisitione sui peccare, licet in re ipsa habeat aliquid peccatum graue, quod non occurrit memoria: & veterius remitti ipsi peccatum virtute Sacramenti; vnde colligitur hoc Sacramentum in casu dare primam gratiam per accidentem. Idem tener Richard. Durandus in hac distinct. art. 2. quest. 1. Durandus ibidem quest. 4. Paludanus quest. 1. art. 1. quamvis in 4. Paludan. videtur in oppositum inclinare. Vega lib. 9. in Vega. Trident. cap. 34. D. Thomas quest. 79. art. 8. Suarez. D. Thom. disp. 6. sect. 1. conclusio 3. estque inagis pia. Suarez. *Sacramentum per accidentem quandoque dare primam gratiam.*

Hæc

Fundamentū.

Hæc conclusio magis probatur ex autoritate Doctorum, quā certa aliqua ratione probari solet, quia Sacramentum est causa efficax non ponenti obicem, quod definit Trident. *seff.7. de Sacramentis in genere, can.7.* Sed hīc non ponitur obex à suscipiente, eum tali inquisitione, aut probatione sui ipsius: ergo, &c.

Impugnat Suarez.

Sed hoc fundamentum censet Suarez infirmum, quia Sacraenta non habent vim conferendi gratiam, nisi ex institutione Christi. Christus autem non fecit aliquam institutionem Sacramenti in communi, sed in specie Baptismi, Confirmationis, Eucharistie, & aliorum: ergo conferre gratiam non conuenit singulis ratione sui generis, sed in specie, quo sensu loquuntur Concilia.

Reiiciuntur im-
pugnatio.

Sed etiam impugnatio non est efficax, quia Concilia definiunt, quod Sacraenta nouæ legis distinguuntur à Sacramentis veteris legis, inquantum hæc non conferebant, sed significabant gratiam conferendam: illa vero conferunt: deinde quod Sacraenta hæc conferunt gratiam non ponentibus obicem: ergo sine ratione generis, sive ratione speciei, id conuenit omnibus Sacramentis nouæ legis indifferenter: nam Concilia loquuntur de iis inquantum conueniunt: vnde quando comparantur ad inuicem aliquæ causæ, inquantum in causando conueniunt, non intelligitur, quod actio ipsis conueniat in exercitio secundum aliquam rationem communem generis, sed secundum rationem determinatam, licet in hoc conueniant, quod est agere, quia actio est singularium.

Deinde institutio Christi refertur quidem in specie ad singula Sacraenta, non inde tamen sequitur, quin rectè conueniant in hoc, quod est causare gratiam, qua est differentia communis ipsis à Sacramentis veteris legis, & quod id conueniat ab institutione Christi: ergo idem dicendum de hoc, quod est causare gratiam, si non ponatur obex, & refertur in eandem institutionem; quamvis non detur aliqua in genere institutio, qua sit diuersa ab institutione singulorum in specie, sed vitrumque æquæ dicunt conuenire Concilia: ergo, &c.

36
Minor prin-
cipaliter proba-
tur.

Probatur ergo minor principialis fundamenti, de qua est difficultas, quod taliter accedens non ponat obicem in specie respectu effectus huius Sacramenti: quia præmittit probationem, quam exigit Apostolus, iuxta possibiliter suam, hīc, & nunc: quia non exigitur maior, aliæ quilibet semper exponeret seipsum periculo peccandi communicando, ac proinde nemo deberet communicare: quia qui amat periculum, peribit in eo. Probatur sequela, quia si exigetur maior certudo, quā sit existimatio ipsis hominis fundata in propria, & prudenti discussione sui ipsius, non esset in potestate hominis seipsum probare, cuius oppositum est certum, & supponit Apostolus, supponit & obligatio præcepti probationis, qua non est de impossibili.

Trident.

Talis autem nequit habere certiorem regulam de sufficienti probatione, quā dictamen prudentiæ, quia nequit habere revelationem de suo statu: nemo enim nouit, *An odio, vel amore dignus sit*, iuxta Apostolum: *Delicta quia intelligit.* Psalm. 18. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum*, &c. Vnde Trident. *seff.6. cap.9.* expludit fiduciam inanem hæreticorum, docens quemque debere, quantumlibet iustum, cum timore &

tremore operari salutem suam. Vnde qui confessus & contritus de peccatis accedit, etiam non habet aliam certitudinem de sua probatione, quia nescit certè suam dispositionem esse legitimum, nisi certitudine prudentiæ.

*Sufficientia
probationis,
& certitudine.*

Ceterum hæc probatio sufficit, vt quis accedit, quia nempe homo non est sibi conscient in eo casu: ergo quando etiam præsupponit sufficientem disputationem, quam potest, & tenetur, & non inuenit seipsum conscient de aliquo, de quo non sit aliæ confessus, & contritus (licet ex ignorantia, aut obliuione inuincibili habeat aliquod peccatum occultum, quod non occurrit) præmitit probationem, quam exigit Sacramentum, vt cum fructu percipiatur, & quam declarat Apostolus necessariam; ergo dignè accedit; ergo Sacramentum in eo casu confert ei effectum, quia est signum efficax applicatum debitè, & sine obice: nihil autem aliud exigunt Concilia.

Dices Sacramentum exigere statum gratiæ: quia ordinatur ad nutriendum, non ad dandum vitam. Contrà, licet hoc regulariter sit verum, tamen per accidens non repugnat, quia det vitam, quia debitè accedens cum fide supernaturali, & devotione, ac etiam bonâ fide ponit quidquid exigitur ad effectum Sacramenti à viatore: ergo Sacramentum, quod ordinatum est ad salutem viatoris, erit in ipso signum efficax, & consequenter dabit suum effectum gratiæ: quod autem sit prima gratia, inquantum est compatibilis tum peccato, quod in re ipsa habet accedens, est per accidens. Vnde ex eadem institutione, & efficacia, quæ Sacramentum natum est conferre gratiam dignè suscipientibus, habet etiam per accidens delere peccatum, quod repugnat hīc, & nunc suo effectui, quamvis non fuerit institutum primò ad dandum vitam, & ad deiendum peccatum.

Hoc etiam magis congruit institutioni Christi Domini, & fini institutionis Sacramentorum, qui est, ordinatum esse ad salutem viatoris, vt ipsa semper hanc efficaciam, quando non obstat in visu corum voluntas peruersa, aut negligenter suscipientis. Confirmatur exemplis, quia existens in peccato mortali, & eliciens actum perfectissimum charitatis, & discedens in illo cum bona fide, & obliuione illius peccati, salvatur sine formalí penitentia, quamvis existenti in peccato, hæc sit necessaria secundum legem data cognitione peccati: ergo in casu aliqua sunt media efficacia, & sufficientia ad delendum peccatum, quæ secundum legem non sunt talia: sed nulla magis congrua ad hunc finem videntur, quam Sacramenta, quæ ex fine primario ordinata sunt ad salutem hominis viatoris, & in quibus fructus passionis Christi nobis applicatur, tanquam per organa, vt Patres dicunt, seu vasa continentia gratiam.

Dices in eo casu dati penitentiam virtualem de tali peccato, quia ille actus perfectæ charitatis includit virtute in seipso penitentiam formalem, si daretur notitia peccati. Contrà, sed sic etiam in proposito fides supernaturalis, propositorum suscipiendo Sacramenti dignæ, ex effectu salutis, examen, & discussio præsens sui ipsius, ad effectum disponendi seipsum ad dignam sumptionem, includant in se tanquam in virtute penitentiam formalem de peccato occulto; si tamen occurreret: ergo Sacramentum sumptum in ea dispositione est fructuosum, sicut actus charitatis, qui

*Argumentum
ex fine insti-
tutionis.*

*Medium in
casu efficax,
et non regu-
lariter.*

R. f. f. s. o.

*Impugnatur,
seu reiuratur
ad oppositum.*

*Dari penit-
tiam virtua-
lem in casu
prefensi.*

qui illa dispositio antecedens perinde est paenitentia virtualis, sicut actus charitatis: neque hic magis efficax ad salutem, quam Sacramentum dignum sumptum, quia habet promissionem, & assistentiam quemadmodum, & infallibilem respectu ad effectum, sicut charitatis actus.

Aliud exemplum est de paenitentia, ad quam requiritur confessio integra peccatorum mortaliuum ex dicta institutione, ut definit Trident. *sess. 14. cap. 5.* Sed in casu, quo non sit possibilis hinc, & nunc, illa confessio integra, vel quia integrum tempus non suppetit, ut in agone, & praesenti mortis periculo, vel in casu obliuionis aliquius inuoluntariae, hoc non obstante absolution est efficax, & Sacramentum validè conficitur, quia fecit peccator in casu, quod potuit: ergo etiam similiter in proposito, peccator faciens, quod in se est, non frustratur effectu Sacramenti.

Tertium exemplum potest esse in Exterha-
vnctione, quæ quidem à iusto sumi debet ordinariè, supposita confessione, & viatico, & ita praxis Ecclesiæ habet. Ceterum datur etiam agonizantibus non confessis, neque communicari, & in eo puncto, quo illa Sacra-
menta conferri non pos-
sunt, & secundum aliquos remittit peccata non
confessa, quanvis ille non sit finis eius primarius: ergo non repugnat aliquid per accidens fieri virtute Sacramenti, quanvis per se primò, & institutione primariâ ad hoc non fuerit or-
dinatum,

Secundò principaliter probatur, si aliquid obstat, esset institutio specialis huius Sacra-
menti per modum nutrimenti, quod supponit vitam iuxta præmissa: *Probet autem seipsum homo:* sed hoc non obstat: ergo nihil obstat. Probatur minor, quia non magis limitatur ex propria in-
stitutione, hoc Sacramentum ad causandum augmentum gratiæ, quam Baptismus, & Paenitentia ad remissionem peccati originalis, & actualis, seu ad dandam vitam: sed hec conferunt augmentum gratiæ iis, qui in gratia accedunt, & sine pec-
cato: ergo & Eucharistia potest concedere gratiam primam in casu præmisso per accidens. Ma-
ior patet ex Conciliis, & Patribus vniuersis de-
finientibus efficaciam horum Sacramentorum respectu ad defendendum peccarum, id est Baptismus vocatus *lauacrum regenerationis*; paenitentia; secunda post naufragium tabula, *Sacramentum reconciliacionis*, *absolutionis a peccatis*, &c. Ideoque ad eam requiritur confessio, quia est actus iudicialis, & sententia lata in reum. Minor etiam patet, quia Apostoli baptizati erant primum in gratia, & rati-
onabile forte adulti accedunt ad Baptismum cum peccato originali, quin ante fuerint contriti. Ad paenitentiam patet accedere sapè viros pios, qui non sunt conciij peccati mortalis, confitentes, vel peccata alias confessi, vel venialia. Sicut ergo illa Sacra-
menta nata sunt ex primaria institutione conser-
te primam, quo non obstante, conferunt sapè augmentum gratiæ per accidens ex statu acceditis in gratia, & iustitia: sic etiam non ob-
star institutio huius Sacramenti ad effectum nutritionis per augmentum gratiæ, quin per accidens conferat primam gratiam in casu expresso, & ob statum bona fidei.

Contra conclusionem sentiunt D. Bonaventu-
ra in 4. dist. 13. part. 2. art. ... quest. 2. & dist. 9. art. 2.
quest. 5. Gabriel in 4. dist. 9. quest. 2. art. 1. Maior ea-
dem dist. quest. 1. Gerson. super *Magnificat tract. 2.*

38
*Ab exemplo
paenitentia.*

39
*Seconda ra-
tio principia-
lia.*

Ajuncti.

40.
*Contraria o-
pere.*
D. Bonau.
Gabriel.
Maior.
Gerson.

part. 3. in alphabeto 90. litera G. & potest citari Alensis *supra*, quatenus dicit piè credendum esse *Alensis.* talem recipere gratiam, non tamen virtute Sacra-
menti, sed à Deo qui non alligatur Sacra-
mentis: sed præ reliquis Vasquez *disp. 205. cap. 4. & 5.* Vasquez, citans D. Thomam, quatenus asserit mediante hoc Sacramento recipere accedente in eo ca-
su perfectionem charitatis, per quam mouetur ad contritionem, per quam remittitur peccatum: ita etiam Antoninus, & Sylvester, verbo *E-* *charitiae.* Sylvester.
Antonius.

Obiciunt, ergo Sacramentis non possumus ascribere aliquod opus ex opere operato, nisi vel ex definitione expressa Ecclesiæ, aut traditione Patrum, aut ex Scriptura, aut ex natura, & institu-
tione Sacramenti efficaciter deducatur; aliter enim non possumus colligere voluntatem Dei, à quo dependet totus effectus, & efficacia Sacra-
menti: sed nihil horum in proposito suffragatur: ergo nullum est fundamentum asserendi gratiam concedi: non institutio, quia hoc institutum est per modum alimenti spiritualis, sed alimentum supponit vitam, & non concedit: ergo cibus ille non proficit mortuis in peccato. Argumentum *Institutio.* autem ex natura Sacramenti sumptum rectè con-
cludit, ut patet ex Trident. *sess. 14. cap. 5.* & aliis, *Trident.* vbi plura conuenientia Sacramento Paeniten-
tia, ut præceptum confessionis integræ mortali-
tum ex natura Sacramenti, & institutione colligit.

Non extat definitio Ecclesiæ, aut Patrum tra-
ditio, quia vel dicuntur peccata remitti in genere, *Definitio Ec-
clesia.* & hoc debet intelligi de venialibus tantum, quia Patres dicunt debere quilibet probare seipsum, antequam ad hoc Sacramentum accedit, vel si dicant morbos, & peccata grauia depellere, intelligunt de præfervatione à mortalibus, de fe-
datione fomitis, qui in Scriptura vocatur quandoque peccatum lex membrorum, &c. Item de peccatis peccatorum, ut patet ex Cyrillo, Damaseno, Iustino, & Augustino, qui clarius in fauorem loquuntur, & quorum verba ex contextu ipse Vasquez declarat: ergo non est fundamentum aliquod asserendi hoc Sacramentum causare pri-
maria gratiam in illo casu.

Respondetur tamen negando Minorem, quam-
uis enim non suppetit definitio Ecclesiæ ad pro-
bandum hanc efficaciam Sacramenti, neque au-
thoritates Patrum, quæ de effectu remissionis peccatorum in hoc Sacramento debeant intelligi de peccato mortali, quia tam Ecclesia, quam Pa-
tres loquuntur de effectu, qui conuenit Sacra-
mento ex primaria institutione, & in communi-
vit, non autem in casu, & per accidens; tamen Scriptura fauerit, quia talis facit, quod est in se ex gratia, & fide supernaturali, & probat seipsum, ut inonet Apostolus, quantum potest: ergo præmit-
tit requisita ad effectum Sacramenti: accedit ad Sacramentum debite, & in bona fide probans seipsum: vnde Apostolus, *Probet autem seipsum homo,* & sic de pane illo edat, & de calice bibat: ergo monet, ut probatus in fide accedit ad Sacra-
mentum, & nihil aliud exigit, ut edat, & bibat: vnde bona fides, & talis probatio faciunt, ut iste homo ad Sacramentum, ac si esset iustus: hoc autem sufficit ad effectum Sacramenti: per accidens autem est, quod gratia, quæ nata est nutritre, con-
ferat vitam, ex statu recipientis.

Suppetit ergo argumentum ex institutione, & *Reliqua sub-
natura Sacramenti in specie;* suppetit ex simili-
in

41
*Prima obie-
ctio.*

*Deesse fun-
damen-
tum.*

Trident.

*Definitio Ec-
clesia.*

*Authoritas
probans.*

42
Reponso.

*Sufficiens pro-
batio ex Scri-
ptura.*

in aliis Sacramentis mortuorum, quæ aliquando, & sèpè conferunt augmentum gratiæ, & non primam gratiam, ad quam ordinata sunt, & hoc certum est. Suppetit argumentum in voluntate instituentis fundatum: quia Sacraenta instituta sunt ad salutem: congruum ergo est, ut quando omnia essentialiter requista ponuntur in esse, & fidelis accedit inculpabilitatem cum fide & debita, hic & nunc, reverentiæ & deuotione, ut fructum percipiat Sacramentorum.

connierto debeat peccatum eius per accidentem: nam alia est efficacia eius, alia natura, & modus nutriendi diversus à materiali: vnde argumentum inde sumptum non concludit oppositum.

Quaritur ulterius, An necessaria sit attritio in eo casu ad effectum nutritionis?

Definitio Ecclæsia.

Suppetit etiam ratio communis: quia Sacraenta nouæ legis conferunt gratiam non ponentibus obicem. Tidens. sest. 7. de Sacramentis in genere, can. 6. Si quis dixerit Sacraenta nouæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, &c. anathema sit. Hæc definitio ad propositum accommodatur, quia in hoc casu non ponit obicem accidentes bona fide.

43

Accedit & reverentiæ communior Doctorum sic tenens, quæ non est parui momenti: nam in simili etiam casu, verbi gratiæ, quando accedit aliquis ad Sacramentum Baptismi mala fide cum obice peccati, in quo complacet, quamvis habeat voluntatem recipiendi Sacramentum, tum non recipit gratiam sacramentalem, sed postea factâ pœnitentiâ eandem recipit simul cum gratia pœnitentiali, ut communiter tenetur: sed neque Scriptura, neque definitio Ecclesiæ expressa, neque etiam ratio ex institutione Sacramenti aliter ad hoc conuincit, quâm in proposito virget, sed congruentia tantum: ergo etiam valebit hic similis congruentia.

Minor patet quoad scripturam Ioannis 3. & 4. & alii locis, vbi de efficacia, & virtute Baptismi agitur, id non indicant, neque definitio aliqua Ecclesiæ, solùm authoritas Augustini lib. 1. de Baptismo, cap. 11. & sequentibus cap. 1. 3. lib. 6. cap. 5. & refertur de consecratione dist. 4. in cap. Tunc valere, &c. vbi assertum valere Baptismum recedente fictione. Fundatur autem Augustinus in illa congruentia: quia Baptismus nequit iterari, & per se ordinatum est ad delendum originale, & alia peccata ante Baptismum commissa: ergo recedente fictione valet ad hunc effectum, quod docuisse videtur Cyprianus in lib. de Cardinalibus Christi operibus: si ergo Baptismus, qui est Sacramentum in ipsis tantum, tantum valet recedente fictione ex congruentia, quod aliqui etiam docent de pœnitentia informi, & valida.

Baptismus
dat effectu
recedente fi-
ctione.

Augustinus.

Fundamentum
Augustini.

Cyprian.

Eucharistia
in eo casu dat
nutrimentum,
quod delets
peccatum.

44

Sic etiam in proposito valebit Eucharistia in eo, qui modo dicto accedit, non quod Eucharistia ordinetur per se ad remissionem peccati, sed ad gratiam dandam per modum nutritionis, quæ gratia in tali subiecto per accidentem erit non solum nutritio, sed etiam vita, qua remouet impedimentum peccati ad effectum nutritionis.

Vnde similitudo de nutrimento materiali sumpta non currit in proposito, quia nutrimentum materiale ex se mortuum est, neque confert ad vitam, nisi quatenus per actionem viuentis conuertitur in substantiam alit: non ita est in alimento præsenti, quia hoc virtute sua propriâ conuertit in se manducantem, non autem est contra: vnde Augustinus alibi, *Crede & manducabis me, non me conuertens in te, sed tu conuertis in me*, &c. Congruum ergo est, ut hoc nutrimentum spirituale habens efficaciam conuertendi in seipsum suum in casu, conuertat in fide bona, & dispositione requisita accidentem, & sic

S Varez sest. 2. loco citato, docet ad remissionem peccati in eo casu requiri saltem attritionem, non quamcunque, sed supernaturem, quod etiam docet 3. parte de Sacramentis in genere dist. 7. sest. 4. vniuersim de omnibus Sacramentis vivorum. Iuxta hanc sententiam potest, dari accessus mediis ad hoc Sacramentum, quia bona fides excusat à peccato actuali sacrilegij accidentem, si desit tamen attritio, peccatum occultum non remittitur, & neque gratia datur, neque quis peccat.

Maior in 4. dist. 9. quest. 1. conclus. 1. & 3. docet, quod nemo potest indignè etiam materialiter ratione peccati ignoranti, accedere ad Sacramentum, quin peccet, quia si fecisset, quod in se est, non mansisset in peccato. Sed hæc sententia singularis est, & rigorosa, ac proinde reiicitur, quia potest quis habere ignorantiam inculpabilem sui peccati, & nihilominus facere, quod in se est secundum prudentiam, & sufficit ad bonam fidem fundandam, quia non maior exigitur inquisitio, & diligentia, ut quis accedat ad hoc Sacramentum, quâm ut confiteatur integrè sua peccata mortalia: sed in hoc sufficit diligentia præmissa: deinde sequeretur in quibuscumque operibus præcepti, quod bona fides non excusat facientem contra præceptum.

Conclusio: magis probabile est, in eo casu absque attritione de peccato hominem iustificari per Sacramentum. Hunc non docet Doctor expressè, videtur tamen supponere: quatenus non facit mentionem dispositionis per attritionem. Conclusionem defendunt Sotus d. 11. q. 1. art. 4. & Ledelma 1. p. 4. q. 10. art. 4. Ianseius in concordia cap. 1. 31. Vega, Claudio Sanctes rep. 6. in Eucaristia. & alij; videturque magis conformis principiis positis.

Probatur, quia ad probationem requisitam ad hoc Sacramentum non exigitur talis dispositio per attritionem, ut per se constat: sed efficacia ad iustificationem Sacramento conuenit ex propria natura, suppositâ sufficienti probatione, & bona fide: ergo ad effectum non exigit attritionem. Secundò, attritio de se est insufficiens ad remissionem peccati, nisi accedit Sacramentum, cui subordinatur, ut Pœnitentia, aut Baptismus: ergo in proposito nihil facit, sine qua haberi potest effectus Sacramenti. Antecedens per se pater ex Tridentino sest. 6. cap. 6. sest. 14. cap. 4. Probatur consequentia, quia peccatum illud remittitur ex opere operato, & efficacia Sacramenti, sed attritio non subordinatur Eucharistiæ, cum sit Sacramentum viuorum: ergo non recipit efficaciam ab Eucharistiâ ad remissionem peccati, ex se autem illam non habet.

Confiratur, si daretur notitia peccati, non sufficeret attritio sine absolutione, sed attritio in ordine ad pœnitentiam est magis efficax, cui subordinatur, & cuius votum includit: ergo in polito

45
Suartz regu-
rit attritio one
supernatura-
lim.

Accessus me-
dius ad Sa-
cramentum.

Maior.
Sententia ri-
gorosa, &
falsa.

46

Sotus.
Ledelma.
Ianson.
Vega.
Sanctes.

47
Probatio cora-
closionis.

Attritio in-
sufficiens.

Trident.
Non subordi-
natur Enchæ-
risia.

Prima coj-
matio.
Inefficax at-
tritio sine Sa-
cramento, cui
subordinatur.

posito casu nihil facit, sine quo haberi non possit effectus, ac proinde sine illa remittitur peccatum, vel nullo modo.

Ad effectum per accidens non requiritur, nisi idem quod effectus per se petit.

Confirmatur, Sacramentum ad effectum per accidens nihil requirit, nisi quod requirit ad effectum per se, quia effectus per accidens est, qui coniungitur effectui per se cause: sed ad effectum per se Eucharistiae non exigitur attritio in iusto: ergo neque ad effectum per accidens Eucharistiae autem per accidens remittit peccatum illud, quia dando effectum per se incorporando sumentem Christo per gratiam nutrituam, sequitur deletio peccati ex repugnantia ad gratiam in quocunque gradu: non sic autem se habet Pœnitentia, & Baptismus respectuè ad peccatum originale, aut actuale, quia influunt per se ad deletionem peccati, sicut & Eucharistiae ad deletionem venialis ad præseruandam à mortali.

48
*Prima obiecta
Necessitas
Pœnitentia.*

Obiicit Suarez, quia neque ipse Baptismus, aut Pœnitentia remittit peccatum mortale sine contritione: ergo minus potest remittere Eucharistiae, aut quodcunq[ue] Sacramentum viuorum. Responderetur attritionem, aut contritionem t[em]p[or]is partes essentiales pœnitentiae, ac proinde necessaria sunt ad perficiendum Sacramentum: quoad Baptismum autem exiguntur per se ut dispositio, quoad peccata actualia mortalia ante Baptismum commissa.

Si tamen casus daretur, vt quis bona fide accederet ad Baptismum, dubium est, an iustificaretur sine pœnitentia actuali, & expressa, si in re habeat peccatum aliquod, quod non recordatur.

Responderetur casum non dari in praxi, nempe, adultum in quo formari potest, accedere ad Baptismum sine Pœnitentia, aut memoria peccatorum præteriorum, etiam mortalium. Sed dato casu, tunc dici posset, quod bona fides cum reliquis, & proposito salutis, ac obseruandi legem, sufficiat cum Baptismo, vt ipsi dimittatur peccatum. Vnde quando Trident. *scilicet 6. cap. 6.* docet pœnitentiam peccatori præmitrendam esse ad Baptismum: *Hac est, inquit, pœnitentia, quam a me Baptismum oportet fieri, &c.* Loquitur regulariter, & in iis, in quibus conscientia granat memoriam præteriorum delictorum. Sic etiam *scilicet 14. cap. 1.* *Fuit quidem, inquit, pœnitentia universis hominibus qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quoniam reporte ad gratiam & iustitiam asequendam necessaria: illis etiam qui Baptismi Sacramento abhui petiuerint, ut perveritate abiecerint, & eliminata tantam Dei offenditatem cum peccati odig, & pio animi dolore detestarentur: conuerterint, & agite pœnitentiam, &c.* Ezechielis 18. Ex quibus colligitur, pœnitentiam habere necessitatem medijs: ergo sine ea nequit remitti peccatum mortale. Confirmari potest ratione, quia haec est dispositio, quam Deus exigit ex lege: ergo alia non sufficit, nec sine hac habetur effectus.

*Pœnitentia
virtualia.*

Responderetur, inquam, omnia haec vera esse, quando adest cognitione peccati, in casu tamen sufficit illa pœnitentia virtualis, quam habet cum bona fide, vt quando accedit ad Sacramentum cum voluntate pœnitendi, si aliquod peccatum occurreret, ex affectu supernaturalis salutis, & charitate circa Deum: quia pœnitentia explicita exigit in habente cognitionem peccati; implicita vero sufficit in eo, qui accedit bona fide, & cum præmissa dispositione, quia est implicita pœnitentia.

Dices, in voto Pœnitentiae, aut Baptismi remittitur peccatum mortale: ergo etiam in eo casu sic remitteretur. Respondetur h[oc] inueniri votum Pœnitentiae, quia voluntas suscipiendo digna Eucharistiam, cum inquisitione requisita; unde sequeretur pœnitentia, si peccatum aliquod occurreret, est sufficiens votum Pœnitentiae, seu propositum, quod idem est.

Secunda conclusio, probabile magis est requiri pœnitentiam aliquam peccatorum ad effectum *prima sententia.* Sacramenti, non qua sit illius peccati, cuius nulla est memoria, quia id est impossibile, sed aliorum præteriorum, & alias confessorum: ac proinde probabilis est opinio Suarez, neque abhorret Doctor in 4. dist. 4. quæst. 5. & dist. 14. quæst. 4. vbi supponit pœnitentiam necessariam esse ad remissionem peccati, & recte fundatur in iis locis Tridentini.

Ad rationes factas responderetur, 'dolorem explicitum, vel æquivalentem actum charitatis supernaturalis requiri ad effectum remissionis peccati: alteruter actus est satisfactio lege præscripta; unde qui accederet sine altero, non accederet sufficienter dispositus, quia non ponere satiationem lege præscriptam: quamvis haberet præpositum faciendi pœnitentiam, si occurreret peccatum.

Hoc enim propositum, si funderetur in actu charitatis, accedente bona fide sufficit, quia est pœnitentia virtualis: si autem non funderetur in tali actu, nequaquam: quia voluntas faciendi pœnitentiam haberi potest sine ulteriori dispositione, absque eo, quod transeat in exercitium, ac proinde non est retractatio peccati implicita, & proxima, sicut quando fundatur in actu charitatis, quæ est conuersio actualis in Deum, ac proinde virtualis auersio à peccato.

Requiritur autem conuersio actualis ad retractandum peccatum mortale in exercitio posita, siue per actum charitatis, siue per pœnitentiam: nam cetera omnia possunt stare etiam cum peccato cognito; verbi gratiâ, fides & propositum faciendi pœnitentiam: vt si quis eliciat actum attritionis naturalis sine gratia, quam putaret esse naturalem, vt si detestetur peccatum ex motu humano solidum, & non ex motu aliquo supernaturali, in quo casu non iustificaretur, ne quidem per ipsum Baptismum, quidquid dicat Sotus, neque per pœnitentiam: ergo minus per Eucharistiam, quia per se non ordinatur ad remissionem peccati: & quamvis bona fides excusat ipsum à peccato, tamen non sufficit ad effectum Sacramenti sine conuersione supernaturali in Deum, & actuali.

Confirmari potest, quia bona fides potest fundari cum cognitione peccati, vt si putet se habere contritionem perfectam, quæ tantum est estimata, & celebret in necessitate: eo casu non iustificatur, quamvis bona fide celebret: ergo, &c.

b *De tertio dico, quod si occurras opportunitas, tenetur prius confiteri, &c.* Est contra Caietanum, qui in Summa, verbo *communione sacramentalis, &c. 1. ad Corinthi. 11.* in illud: *Probet autem seipsum homo, & in peculiari opusculo etiam de eodem, & 3. part. quæst. 80. art. 4.* docet nullum esse peccatum, nisi forte veniale, accedere ad communionem cum sola contritione peccati mortalis non præmissa confessione; quia nullum, inquit, præceptum est in contrarium, neque diuinum, neque posituum.

Requiri Pœnitentiam.

Quale propositum est validum.

*Probario praemittendo ad communem.
Caietani sententia.*

Confessionem sacramentalē p̄arequari in peccato- re.

Declaratio Tridentini.

Nouum præceptum addi- sum Sacerdoti- būbū.

Conclusionem Doctoris communiter docent Theologi, & probatur manifeste ex Tridentino cap. 7. declarante præparationem præmittendam esse necessariò sacramentalem confessionem.

Vi nullus, inquit, sibi confitit mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sa- cramentali confessione ad sacram Eucharistiam accede- debeat, quod à Christiatis omnibus, etiam ab ijs Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hac sancta Synodus perpetuo seruandum esse decreuerit, mo- dō non desit illis copia confessori: quod si necessitate urgente Sacerdos, absque prævia confessione celebraue- rit, quamprimum confiteatur, &c.

Vbi præter declarationem veritatis additur præceptum nouum confessionis, respectu Sacer- dotis, qui celebrat in casu vrgente, absque præ- missa confessione: vt quamprimum, id est, data opportunitate confiteatur post Missam, quod præceptum ad solos Sacerdotes extenditur ex re- nore verborum, & Canone 11. Si quis dixerit sô- lam fidem sufficientem esse præparationem ad sumen- dum sanctissima Eucharistia Sacramentum; anathema sit. Et ne tantum Sacramentum indignè, utique adeo in mortem, & condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa sancta Synodus illis, quos conscientia pec- cati mortalis granat, quantumcumque etiam se contri- tos existimant, habita copia confessari, præmittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contra- rium docere, predicare, vel perinaciter afferre, seu publicè disputando defendere presumperit, eo ipso ex- communicatus existat, &c.

§ 1
Petrus de
Soto.
Damnam
suffit senten-
tiam Caetani.
Castro.
Sixtus Se-
nens.
Canus.
Soto.
Trident.

Dubium est an opinio Caierari sit error in fide? Petrus de Soto de *Institut. Sacerdotium*, cap. 12. ait, non fuisse damnatam opinionem Caetani, sed oppositam, & probabiliorem determinatam esse. Melius noster Castro de *Eucharistia*, heresi 10. Sixtus Senen. in *Bibliotheca*, lib. 6. annotation. 161. Canus *relectione de penitentia*, part. 5. Soto in 4. dist. 12. quest. 1. art. 4. referunt damnatam qui- dem fuisse sententiam Caetani à Concilio, & verba Concilij clara sunt; declarat enim probationem, quam exigit Paulus; necessariò esse debere sacramentalem confessionem, idque iure diuino.

Vnde ad fundamentum Caetani. Responde- tur esse præceptum diuinum, & sic semper ab Ecclesia intellectum. Cyprianus lib. 3. epistolatrum, epist. 14. morē reprehendit, quo ante exomologesim detut communio: & epist. 15. ait, esse contra veritatem Euangeliū Eucharistiam ante confessionem recipere: idem etiam epist. 18. re- petit; & sermone 5. De *lapsis*, ait, cum qui absque confessione ad Eucharistiam accedit, indigne accedere: supponit ergo esse iuris diuini.

Patet etiam ratione, quia ministerium Eucha- ristiae commissum est Ecclesiæ in Sacerdotibus, quibus incumbit obligatio non ministrare Sa- cramentum indignis. Vnde Chrysostomus homilia 83. in *Mattthæum*, alloquens Sacerdotes: *Nam ad vos sermonem conuertere necessarium est, vt mulo cum studio his dona distribuatis: non parua vo- bis imminet ultio, si quemquam ullius culpe consciuum huic mensa participem esse concedatis: sanguis eius de manibus vestris exquiretur: siue quis militie dus- sit, siue prefectus, siue princeps diadematè coronatus; indignè autem accedit, prohibe, maiorem illo potesta- tem habes. Propterea vos Deus hoc insigniuit honore, vt talia discernatis, &c.*

Sed hæc discernere nequeunt Sacerdotes, nisi in foro confessionis: ergo digua probatio adhi- *scit oper. Tom. VIII.*

benda ex parte pœnitentis est confessio. Vnde rectè Doctor assignat hanc rationem, nempe peccantem mortaliter non solum Deo satisface- re debere; sed etiam Ecclesiæ, cui commissæ sunt claves, & potestas ligandi, arque absoluendi: ergo non censemur quis rectè probare seipsum, do- nec Ecclesiæ se probandum submittat.

Præterea, Eusebius Casarensis lib. 6. hist. Eusebius: cap. 24. refert de Philippo I. Imperatore Chri- stiano, quod cum ad Eucharistiam in Paschate accedere veller, non fuisse permisum ab Episco- po Romano, donec primum confiteretur pecca- tū sua: rectè ergo Tridentinum allegat consuetu- dinem Ecclesiasticam.

Obicit Caetanus: non teneri peccatorem fa- cere quantum potest, vt accedat: ergo non tene- tur confiteri. Respondeatur teneri facere, quod iure præscriptum est: vnde licet probatio eius spectet ad Sacerdotem confessarium, nihilominus ipse etiam accedens ex præcepto seipsum probat.

Dices, Chrysostomus homilia 28. in Apolo- lun: *Non iubet, inquit, vt alteri probetur, sed ipse sibi in publicum faciens indicium, & sine teste argu- mentum, &c.* Théophylactus in eundem locum: *Non alium tibi indicem attribuo; verum te ipsum tibi- ipsi commando: iudica igitur, & explorare conscientiam tuam, & sic accede; non quando fuerint ferie, sed quando purum te ipsum; ac dignum inueniris, &c.*

Respondeatur hos Patres non excludere confessionem à tali probatione, quando necessaria est, nempe, in eo, qui habet peccatum mortale, vnde ipsum sibi iudicem constituunt, quantum ad examen conscientiæ, in quo seipsum, vel reum inuenierit, vel innocentem, per dictamen legis discernentis opera sua: si tamen reum se inuenierit, tunc adhibenda sententia Sacerdotis, & Ecclesiæ, cuius est ligare, & soluere. Alij refe- runt hæc loca ad pœnitentiam publicam, quæ tamen fuit in vsu ob delicta publica tantum: ob secreta vero non siebat pœnitentia publica; quamvis necessaria semper fuerit confessio se- cretorum: illud ergo genus probandi per publicam pœnitentiam prohibent, non secundum, per secretam confessionem.

Ad confirmationem facit authoritas Leonis I. Leo Papa epist. 91. qua est apud Theodoretum, cap. 2. Mu- ltiplex misericordia Dei ita lapsis subiunctis humanis, vt non solum per Baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentia medicinam spes vita reparatur aeterna, vt quis regenerationis domini violassent, proprio se iudi- cio condemnantes, ad remissionem criminum peruenient, sic diuina bonitatis presidijs ordinatis, vt indul- gentia Dei, nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat abſiniri, &c. Nota illa verba proprio se iudicio con- demnantes, &c. subiungens remissionem crimi- num per supplicationes Sacerdotum obtineri: ergo non debet illud, proprio, apud priores Pa- tries lectum, intelligi cum exclusione confessio- nis. Vnde subdit idem Leo: *Mediator enim Dei, & hominum homo Christus Iesus, hanc prepositis Ec- clesiæ tradidit potestatem, vt & conscientibus actione- nem pœnitentia darent, & eisdem salubri satisfa- ctione purgatos ad communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.* Dubitatur au- tem, quale hoc præceptum sit, an naturale, an diuinum positum. Aliqui dicunt esse natura- le, alii positum. Respondeatur magis partici- pare naturam positum: aliqui dicunt esse tan- tum Apostolicum: sed id falsum esse constat ex Paulo, quia dicit 1. ad Corinth. 11. ipsum tra- *Hoc prece- psum esse po- situm.*

dere, quod accepit à Domino, & declarat præceptum diuinum, non præcipit ipse.

54
Diversus casus excusantia à confessione.

Petes, quinam sint casus, in quibus licet quandoque sine confessione communicare; nam omnes concedunt aliquos casus, in quibus id licetum est, & idipsum supponit Concilium locum.

Primus casus. Præfato. Primus casus est, in quo posset quis communicare, aut celebrare contritus, quando brevi adesse sperat post communionem confessarium, cui deuotus confiteri potest, licet alius tamen sit præsens: ita Richardus, Adrianus, Angelus in Summa, verbo *Eucharistia*: sed hic non admittitur communiter, neque sufficit fundamentum, neque quadrat cum absoluta declaratione Concilij. Respondebat breviter regula hac generali: tunc posse contritum celebrare, aut communicare, quando non adest copia confessoris, & sine graui detimento nequit seipsum ab opere subtrahere. Deinde si adest Sacerdos, multa excusant etiam à confessione præmittenda quandoque, nempe, omnia illa, quæ excusant ab integrâ confessione, vt quando sibi, vel aliis notabilis damnum redundare ex illa confessione cognoscet, vt si reuelaret sigillum, &c. Deinde si Sacerdos tum præsens non habet potestatem super aliquos casus pœnitentis: Doctores plures tenent eum teneri omnia confiteri. Vaquez docet contrarium, non teneri confiteri; ac proinde tum, instante necessitate præcepti, aut scandali, contritum posse communicare, nec habere tum copiam confessoris.

Cafus necessitatis communicandi, quando non adest copia confessoris, sunt periculum præsens mortis, vt tradit Sotus, & alij, qui dicunt tunc exortum posse communicare, si adest Diaconus, qui ei communionem ministrare possit. Alia necessitas est præcepti occurrentis, aut infamiae, si alioquin actus deseratur: hunc exprimit Doctor, vt quando in aliqua Ecclesia consuetudo sit communicandi omnes clericos, vel quando Sacerdos ex officio obligatus celebrare, non posse sine scandalo omittere; aut quando quis est in Altari, & tunc primum recordatur sui peccati, vel quando est ad mensam communionis; in his casibus nequit sine scandalo, aut nota infamia omittere communionem.

Qui teneantur præcepto Tridentino nonne?

Laici non comprehenduntur hoc præcepto nouo Concilij de confessione facienda post communionem, sed Sacerdotes qui frequentius celebrant, neque eriam Sacerdos communicans, & non celebrans, eadem comprehenditur: neque Sacerdos celebrans in peccato sine necessitate, aut malâ fide, quia respectu talis non erat necessarium hoc præceptum (cuius finis est sollicitos reddere celebrantes, vt statim confiteatur, ne præsumptione contritionis negligante confessionem, vt diutius in peccato sine illa hærcant, non subiciendo clauibus ipsum, aut pœnitentia, in cuius voto, si vera fuit contritiq, est remissum) talis enim negligit præceptum diuinum. Item nec celebrantem sine necessitate cum obliuione sui peccati, quia ratio legis talem non comprehendit, sed celebrantem in necessitate sine copia confessoris. Hoc præceptum confessionis ante Eucharistiam respectu Sacerdotis obligat non per se, sed ex præcepto Eucharistia, ad quam dignè accederet debet, modò alij non currat præceptum pœnitentia: ratio est, quia tum non teneatur confiteri, modò ab Eucharistia, ac celebratione abstineat. Sed an tunc etiam obliget præ-

ceptum pœnitentia per se, infra dicetur *disp. 17.*

c De peccato autem veniali non oportet dubitare, quia de illo non est necessaria pœnitentia, &c. Aliqui docent contrarium huius conclusionis, nempe, præter statum gratia exigere deuotionem actualē conceptam ex aliqua pia animi cōsideratione: ita Alensis 4.p.9.10.m.8.art.3.§.2. D.Thom.in 4 disp. 12.q.2.art.1. *questiunc. 3.* quem sequitur Antoninus 3.p.11.1.3.c.6.8. Syluester verbo *Eucharistia*. Paludan. *disp. 12.q.2.art.2.concl. 3.* Durand. *eadem disp. 9.4.Caietan. 3.p.9.8.art.8.in fine.* & 1.2.q.11.3.art.3. Durand. Caietan.

Hi omnes loquuntur de effectu gratia habitudinali, excepto Alensi, qui vniuersim intelligit de quocunque eius effectu: afferunt itaque peccatum veniale, quod impedit deuotionem actualē circa Sacramentum, impedit fructum huius Sacramenti: illud peccatum est distractio, quæ impedit deuotionem actualē circa Sacramentum: Petrus autem de Soto afferit hanc euagatio- Petrus de nem mentis aliquando talem esse contingere, Soto. vt sit graue peccatum: si autem diuagatio illa sit præter intentionem, & parua, non impedit gratiam Sacramenti.

Secunda sententia est Marfilij in 4. q.6. art. 4. Marfilij, corollario 3. dicentis, præter statum gratia, requiri ne peccatum veniale comittatur, ad dignè accedendum: videtur ergo docere tale impedit fructum Sacramenti.

Conclusio tamen præmissa videtur D.Thomæ 3.part.q.80.art.8.in corpore, &c ad primum; sequitur idem Gabriel let.83. in *Caen.* Soto in 4. *disp. 11. 9.2.art.8.anh.1.* Corduba lib.1.q.8. Adrianus in 4. *quest. 1. de Eucharistia.* Suarez *disp. 6.3.lett. 3.* Vaquez *disp. 2.06.c.2.* probatur ex Trident. *sess. 1.3.c.7.* explicat illud primæ ad Corinth. 11. *Probat autem seipsum homo,* &c. Ecclesiastica autem, inquit, confusio declarat eam probationem necessariam esse, vt nullus sibi conscientia mortalium peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat, &c. ergo non exigit ad probationem, quam intendit Apostolus aliud, quām status gratia, & non habere conscientiam peccati mortalium; vel si habeat, præmittere confessionem datâ facultate confessoris: quæ est declaratio Ecclesiæ: ergo aliud non requiritur ad effectum Sacramenti: ergo quando accedit in veniali, non impeditur effectus Sacramenti, alijas certè indignè accederet, & peccare mortaliter: vniuersim autem falsum est veniale impidere augmentum gratia, vel fieri mortale.

Dices, accendens ad Sacramentum non inferre grauem iniuriam Sacramento, quia veniale non est tale, licet hoc impedit effectum Sacramenti. Contrà, impidere per se effectum Sacramenti est graue peccatum, quia redderet Sacramentum inefficax: nam idem peccatum mortale ponit obicem, quia repugnat gratia, & effectui Sacramenti: ergo si veniale hoc faceret, iam non esset veniale, sed mortale. Deinde veniale in *fatto esse*, aut habitualiter, non repugnat sanctitati: ergo neque eius augmento. Vnde non consequenter loquuntur, qui dicunt veniale impidere fructum Sacramenti, & manere tantum veniale.

Dices, illud, quod alijas esset veniale, in eo casu fieri mortale, vt insinuat videtur Marfilius. Sed contrà, repugnat veniale fieri mortale in eo casu: *Impugnatio.* quia Concilium non exigit ad probationem, nisi *Veniale non ut præmittat confessio mortalium:* ergo si veniale non fuerit mortale ante accessum, non fit per accessum mortale.

Confirmata

55
Virum ad remissionem venialis requisitorum aliquorum dispositio.

Aleensis. D. Thom. Antonini. Sylvestri. Paludan. Caietan.

Peccatum veniale impedire fructum Sacramenti.

Petrus de Soto.

Conclusio versus.

D.Thom. Gabriel. Soto. Corduba. Adrianus. Suarez. Vaquez. Trident. *Probatio.*

Responso.

Impugnatio.

Veniale non ut præmittat confessio mortalium.

Tudent.

Confirmatur ex doctrina Trident. sess.6.c.11. vbi ait : *Licet enim in hac mortali vita quantumvis sancti & iusti, in levia saltem, & quotidiana, que remalia dicuntur peccata, quandoque cadant, non propter ea definiunt esse iusti, &c. Item sess.14.cap.5. Venialia quibus a gratia Dei non excludimur, & in quae frequenter labimur, quamquam recte & utiliter, ceteraque omnem presumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque alijs remedij expiari possunt, &c. Ex quibus sequitur venientia non excludere à gratia & iustitia, neque necessario esse confitenda: quando ergo declarat. Concilium probationem præmittendam ad Eucharistia sumptionem, esse confessionem mortalis peccati, sufficienter demonstrat neque veniale repugnare eius effectui, neque necessariò esse confitendum.*

Deinde non est maior obligatio ad accedendum sine veniali ad Eucharistiam, quam sit confitendi venialis in penitentia, quia idem principium utrobique inducit obligationem eandem, nempe sancta tractare sanctè, non ponere obicem effectui sacramentali: in penitentia autem veniale non ponit obicem: ergo neque in Eucharistia.

Obiectio: sancti Patres adhortantur omnes, vt accedant ad hoc Sacramentum cum magno furore, & deuotione: ergo hæc necessaria est. Respondetur negando consequentiam, si intelligatur de necessitate simpliciter: sed secundum quid, conceditur: hoc est quantum ad utilitatem, & decentiam.

Obiectio secunda, quia sequeretur, si status gratiæ sufficiat, multis Sacerdotes quotidie celebrantes in statu gratiæ acquirere immensum gratiæ cumulum, quod non videtur verum: ergo requiritur præter iustitiam habitualis deuotio actualis, cuius carentia solum obstat videtur. Respondetur, hoc nihil absurdum continere, vt quotidie celebrans in statu gratiæ, quotidie etiam reddatur iustior; sicut contingit in iis, qui quotidie se exercent in bonis operibus.

Obiectio tertia Sacramentum per modum cibi, & potius ordinatum esse, vt nutrit animam: ergo requirit cooperationem nostram, sicut nutrimentum spirituale. Respondetur hoc nutrimentum esse viuificatum ex seipso, modò inueniat dispositum in iustitia; deinde accedit fides sumentis ex parte nostra, vt plurimum: in infantibus autem neque fidem exigit, quibus comunicat gratiam.

Secunda conclusio: distractio, & defectus deuotionis actualis in sumente impedit feruorem, & refectionem dulcedinis spiritualis, quam quis alioquin sentire posset in hoc Sacramento, & ab ipso causatur, est D. Thomæ, & vera, quia peccatum veniale, licet non opponatur gratiæ iustificanti, tamen opponitur feruori charitatis. Non licet colligere ex dictis, quod quævis distractio sit leuis in hac materia: vt quando quis ita accedit, tanquam ad communem cibum, quia distractio talis esse potest, vt sit grauius irreuerentia, si sit voluntaria.

Potes si quis accedat cum peccato veniali, an saltem de nouo peccet venialiter? nam quod non mortaliter, iam dictum est: aliqui docent esse peccatum veniale, si quis accedat cum veniali actuali: verbi gratiâ distractio, vel sentiens se habere conscientiam grauataam multis venialibus, nisi præmitat penitentiam: fundantur in autoritate libri de Ecclesiasticis dogmatibus,

qui est Gennadij apud Augustinum cap.5. & habetur de consecrat. dist.2. can. Quotidie: vbi exhortatur fideles, vt singulis diebus Dominicis communicent; & subdit: Si tamen mens sine affectu peccandi sit, habentem ad hoc voluntatem peccandi gravius magis dico Eucharistie perceptione, quam purificari; & ideo quanvis quis peccato mordeatur, peccandi non habetas de casero voluntatem, & communiciatur satis faciat lacrymis, orationibus, & confidens de Dominii misericordiae, qui peccata pia confessione donore consuenerit, accessat ad Eucharistiam intrepidus, & securus. Sed hoc de illo dico, quem capitalia, & mortalia peccata non grauam, &c. vbi videtur hic author agere de peccatis venialibus, non mortalibus. Deinde Anselmus in prima ad Corinth. 1.1. probet autem, &c. Indigne, inquit, manducat, & bibit, qui vel aliquod, vel multa levia commisit peccata, & non est confessus. Deinde ratio est, quia impedit aliquem effectum Sacramenti: ergo facit contra irreuerentiam, & fructum Sacramenti.

Respondetur tamen, vel veniale committitur in vnu ipsius Sacramenti, vel circa aliam matrem, vt quando quis habet veniale, vel plura venialia habitualia, de quibus non satisfecit: probabile ergo est quoad primum non committi aliquod peccatum diuerlum ab ipso veniali, quod circa vnum Sacramenti committitur, quia non multiplicatur peccatum nisi multiplicato præcepto: in eo calu est vnicum præceptum, contra quod committitur veniale, nempe, tractandi sancta sanctè: ergo vnicum tantum peccatum est.

Quoad reliqua respondeo etiam non esse diversa peccata, neque peccare de novo eum, qui accedit cum veniali habituali ad Sacramentum, quia nullum est præceptum in contrarium, quia sic accedere potest præmissâ debitâ probatione, quæ respicit peccata mortalia tantum, quantum ad obligationem: neque peccata venialia habitualia impediunt augmentum gratiæ, neque effectum per se huius Sacramenti, & qui regulariter datur, nam deuotio, & feruor actualis non omnibus conceditur etiam accendentibus sine veniali peccato bona fide.

Ita videtur supponere Doctor in litera; sequitur Vasquez disp. 207. cap.2. citans Richardum in 4.dist.9.art.2. quest.1. Maior quest.1. Adrianus quest.1. de Eucharistia. Sotus dist.12. quest.1.art.4. & ratio conclusionis est, quia non appetet præceptum de contrario.

Ad locum Gennadij, responderet Doctor intelligi debere de peccatis mortalibus iam confessis, de quibus mordet, nō quod sit remorsus ipsius peccati; sed quod non præmisit de eo sufficientem satisfactionem: alioquin si de venialibus loqueretur, nemo dicit necessariò præmittendam esse confessionem ipsorum: vt patet ex Tridentino *språ citato*; hæc est satis literalis, & ad propositum textus. Alij intelligunt eum loqui de peccatis publicis, in quibus publica præmittenda est penitentia; non de secretis, de quibus non fuit consuetum iniungere publicam penitentiam: vt patet ex Trident. sess.14.cap.5. Quod autem de iis intelligatur, patet ex verbis quæ subiungit: nam quem mortalia crimina post Baptismum premunt, hortor prius publica penitentia satisfacere, & ita Sacerdotis iudicio reconciliatum communioni sociari.

Vnde Augustinus epist. 118. Ceterum, inquit, Augustinus. si peccata tanta non sunt, vt excommunicandus quibusdam homo indicetur; non se debet à quotidiana medie-

Anselmus.

62
Responso ad dubium.

Non esse peccatum diuersum.

Doctor.
Vasquez.
Richard.
Maior.
Adrianus.
Sotus.

Explicatus
locus alterius
Gennadij.

Trident.

cina Dominici corporis separare : habetur Canone, Si non tanta, de confcr. diff. 2. Peccata autem propter quæ excommunicandus esset aliquis, id est, à communione separandus, non quæcumque mortalia intelliguntur, sed illa publica etiam confessa, ob quæ per tempus, iuxta rigorem antiquorum Canonum, & iudicium antistitum, quis separandus esset à communione. Ad Ansel-

mum, oportet eodem modo ex ratione prædicta eum interpretari; quia alioquin non est obligatio confessionis leuium, quæ dicuntur venialia: per leuius ergo intelligit peccata mortalia secreta, quæ leuius dicuntur respectu ad scandalosa, & publica, ob quæ negabatur etiam penitentiibus communio ante absolutam publicam satisfactionem, quæ iniungebatur.

*Interpretatio
Anselmi.*

DISTINCTIO DECIMA.

A

SVNT item alij præcedentium insaniam transcendentes, qui Dei virtutem, iuxta modum naturalium rerum metientes, audaciùs ac periculosius veritati contradicunt: afferentes in Altari non esse corpus Christi, vel sanguinem, nec substantiam panis, vel vini in substantiam carnis & sanguinis conuerti, sed ita Christum dixisse: Hoc est corpus meum, sicut Apostolus dixit, Petra autem erat Christus. Dicunt enim ibi esse corpus Christi tantum in Sacramento, id est, in signo, & tantum in signo manducari à nobis. Qui errandi occasionem sumunt à verbis veritatis, vnde prima hæresis facta est in discipulis Christi. [Cùm enim diceret, Nisi quis manduauerit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non habebit vitam æternam: illi non intelligentes dixerunt, Durus est hic sermo, quis potest cum audire? & abierunt retro.] [Illis descendebus instruxit duodecim, qui remanserant, Spiritus est, inquit, qui vivificat, caro nihil prodest, verba quæ locutus sum vobis, Spiritus & vita sunt. Intellexisti spiritualiter, spiritus, & vita sunt. Intellexisti carnaliter, etiam sic spiritus, & vita sunt, sed tibi non sunt: spiritualiter intellige quæ locutus sum. Non hoc corpus quod videtis manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendau. Spiritualiter intellectum vivificabit vos: caro autem non prodest quicquam.] Sunt etiam & alia, illorum insanias somitem ministrantia. Ait enim Augustinus: [Donec sæculum finiatur, sursum est Dominus: super Ioan. sed tamen etiam hic nobiscum est veritas Dominus. Corpus enim in quo in fine. August. ad resurrexit, in uno loco esse oportet: veritas autem eius ubique diffusa est.] Dard. epist. Item, [Vna persona est Deus & homo: ubique per id quod est Deus, in cœlo per id, quod homo est. Christus dicit etiam, Pauperes semper habetis vobiscum, me autem non semper habebitis.] His aliisque utuntur præfati hæretici, in assertionem sui erroris.

Determinatio premissorum.

B

QVÆ ex eadem ratione omnia accipienda sunt, non enim verbis his negatur verum corpus Christi à fidelibus sumi, vel in Altari esse, sed his veritas Apostolos, & in eis nos instruxit, quod ipsius corpus non per partes disceptum, vt putauerunt illi discipuli qui retro ierunt, sed integrum: nec visibiliter in forma humana, sed inuisibiliter sub forma panis, & vini corpus & sanguinem nobis traderet. Quem sensum August. † confirmat, dicens: [Ipsum quidem, & non ipsum corpus, quod videbatur, manducatur: ipsum quidem inuisibiliter, non ipsum visibiliter.] Item, * [Etsi necesse est illud celebrari visibiliter, necesse est tamen inuisibiliter intelligi.] Ita etiam intelligendum est

Ioan. 6. f

In ep. ad

Iren. & ha-

be. de conf-

erat. diff. 2.

f. Nō hoc,

Matt. 26. 4

** Sup. Psal.*

93. in loco

prealleg.

est corpus Christi esse in uno loco, scilicet visibiliter in forma humana, veritas tamen eius, id est, diuinitas ubique est, veritas etiam eius, id est, verum corpus in omni Altari est, ubicumque celebratur. Sic etiam illud intelligentium est, Pauperes semper habentis vobiscum, me autem non semper habebitis, secundum corporalem presentiam, scilicet quia cum eis conuersabatur. Similiter per id quod homo est, in celo est, scilicet visibiliter: inuisibiliter autem est in Altari, quia non in forma humana appetat, sed formam panis, & vini operitur. Vnde & inuisibilis caro eius dicitur, quae verè est in Altari. Sed quia in specie sua non appetat, inuisibilis dicitur. Ait enim Augustinus. [Hoc est quod dicimus, quod modis omnibus approbare contendimus. Sacrificium duobus confici, duobus constare: visibili elementorum specie, & inuisibili Domini nostri Iesu Christi carne, & sanguine, Sacramento, & re Sacramento, id est, corpore Christi. Sicut & Christi persona constat, & conficitur ex Deo & homine, cum Christus sit verus Deus & homo, quia omnis res illarum rerum naturam, & veritatem in se continet, ex quibus conficitur. Conficitur autem sacrificium Ecclesiae duobus, Sacramento, & re Sacramenti, id est, corpore Christi. Est ergo Sacmentum, & res Sacmenti idem corpus Christi.] Ecce inuisibilem dixit carnem Christi, quia forma panis operta sumitur & tractatur. Idemque corpus Christi dixit esse Sacmentum, & rem: ex quo confirmatur quod supra diximus. Deinde addit quod magis mouet lectorum, [Caro, inquit, eius est, quam sub forma panis opertam in Sacramento accipimus: & sanguis eius, quem sub vini specie ac sapore portamus, caro videlicet carnis, & sanguis Sacmentum est sanguinis; carne & sanguine, utroque inuisibili, intelligibili, & spirituali significatur corpus Christi visibile, & palpabile, plenum gratiæ, & diuinæ majestate.]

*In lib. Sent.
tenu. Prosp.
& hab. de
confér. dist.
2. cap. Hoc
est.*

*Ibid. vbi su-
præ.*

Quæ sit intelligentia præmissorum.

Attende his diligenter, quia Tropo quodam vtitur hic Augustinus, quo solent res significantes rerum sortiri vocabula, quas significant. Hic enim visibilis species panis vocatur nomine carnis, & visibilis species vini nomine sanguinis. Inuisibilis vero, & intelligibilis dicitur caro Christi, quia secundum illam speciem non videtur caro, sed intelligitur: ita & sanguis. Caro ergo inuisibilis dicitur esse Sacmentum carnis visibilis: quia species panis, secundum quam non videtur caro illa, est Sacmentum carnis visibilis, quia in carne inuisibili, id est, specie, secundum quam caro Christi non videtur caro, significatur corpus Christi, quod est visibile, & palpabile, ubi in sua forma appetat. Ita & de sanguine accipi debet. Quem sensum confirmat Augustinus, aperiens qualiter praedicta intelligenda sint, quia obscure dixerat: consequenter dicens ita panem vocari corpus Christi, cum verè sit Sacmentum corporis Christi, quod in cruce positum est, sicut ipsa immolatio quæ fit manibus Sacerdotiis, vocatur Christi Passio, non rei veritate, sed significandi mysterio, & sicut Sacmentum fidei dicitur fides. Satis responsum est hæreticis, & obiectationibus eorum, qui negant verum corpus Christi in Altari esse, & panem in corpus, vel vinum in sanguinem, mysticâ consecratione conuerti, dicentes: Quis audeat manducare Dominum suum? Quis etiam audeat dicere, quotidie formari corpus Christi de materia, vel substantia, quæ non fuit caro Virginis?

C

*De confér.
dist. 2. Hoc
est quod
dicimus.
para. Sicur
ergo.*

*Auctoritatibus probat verum corpus Christi esse in Altari,
& id in panem conuerti.*

DHec, & his similia obiiciunt illi, in diuino mysterio legem naturae se-
ctantes: quorum perfidiam subdita conuincunt testimonia. Ait enim ve-
ritas, Accipite, hoc est corpus meum. Item Ambros. [Si tantum valuit termo
de his qui mysterijs initiantur Heliæ, vt ignem de celo deponeret, non valebit tantum sermo Christi, vt
substantias mutet? De totius mundi operibus legitur, quia ipse dixit & facta
sunt, &c. Sermo igitur, id est, Filius, qui potuit ex nihilo facere quod non erat,
non potest ea quæ sunt, in id mutare, quod non erat? Non enim minus est
creare, quam mutare naturas rerum.] Item. [Si ordinem querimus, viro
mistâ feminâ generare consueuerat. Liquet ergo, quod præter naturam ordinem
virgo generauit, & hoc quod conficimus corpus, ex Virgine est. Quid
ergo hîc queris naturam ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit
ipse partus ex Virgine?] Item. [Ante benedictionem alia species nomina-
tur, post consecrationem corpus significatur. Ante consecrationem aliud di-
citur, post consecrationem sanguis nuncupatur. Tu dicis. Amen, id est, ve-
rum est. Quod sermo sonat, affectus sentiat.] Item Augustinus. [In specie pa-
nis, & vini, quam videmus, res inuisibiles, id est, carnem, & sanguinem ho-
noramus, nec similiter pendimus has duas species, sicut ante consecrationem
pendebamus, cum fideliter fateamur ante consecrationem panem esse, & vi-
num, quod natura formauit: post consecrationem vero carnem Christi, &
sanguinem, quod benedictio consecrauit.] Item Ambrosius. [Panis est in
Altari visitatus ante verba sacra: ubi accessit consecratio, de pane fit Christi
caro. Quomodo autem potest quod panis est, esse corpus Christi? Consecra-
tione, quæ fit sermone Christi.] Item. [Si tanta vis est in sermone Domini,
Panis est, vt incipiatur esse quæ non erant: quanto magis operatorius est, vt sint quæ
erant, & in aliud commutentur? Et sic quod erat panis ante consecratio-
nem, iam corpus Christi est post consecrationem: quia sermo Christi crea-
turam mutat, & sic ex pane fit corpus Christi, & vinum cum aqua in calicem
missum fit sanguis, consecratione verbi cœlestis.] Item Augustinus. * [Sicut
per Spiritum sanctum vera Christi caro sine coitu creatur: ita per eundem ex
substantia panis & vini idem corpus Christi, & sanguis consecratur. Corpus
Christi, & veritas est, & figura. Veritas, dum corpus Christi, & sanguis virtute
exemplari, de Spiritu sancti ex panis vinique substantia efficitur: Figura vero est id quod
exterioris sentitur.] Item Eusebius Emissenus. † [Inuisibilis Sacerdos visibiles
creaturas in substantiam corporis, & sanguinis sui, verbo suo secretâ potestate
commutat.] Ex his alisque pluribus constat, verum corpus Christi, & sanguine-
rem in Altari esse, immo integrum Christum ibi sub vtraque specie: & substan-
tiam panis in corpus, vinique substantiam in sanguinem conuerti.
† In serm. de corp. & sang. Dom.

I c incipit distinctio decima, in qua Magister excludit errorem quorum-
dam de re huius Sacramenti, qui scilicet negabant verum corpus Christi in
Eucharistia contineri. Hæc diuiditur in tres partes. Primo, ponit errorem.
Secundo, eius affirmationem. Tertio, eius improbationem. Secunda ibi:
[Qui errandi occasionem.] Tertia ibi: [Quorum perfidiam.] Secunda potest diuidi: quia
primo ponit quatuor auctoritates pro eis: secundo, solvit illas auctoritates, ibi: [Qui ed-
dem ratione.] tertio, confirmat suam solutionem, ibi: [Ait enim Augustinus.] & illa ter-
tia potest diuidi: quia primo ponit auctoritatem, quæ est contra se: secundo, pondusat
quandam partem, quæ videtur facere dubium, ibi: [Deinde addit:] tertio, respondet ad
illud dubium, ibi: [Attendant diligenter.]

Quia

Quia verò conclusio principalis huius distinctionis est, quod verum corpus Christi in Eucharistia realiter continetur, & hoc quidem: quia prima est de Eucharistia ordine doctrinæ (vnde & supposita fuit in prima quæst. distinct. 8.) idècirca hanc conclusionem de tribus principaliter queram. Primo, de possibilitate existentia corporis Christi in Eucharistia. Secundo, de his, quæ conuenire possunt corpori Christi in Eucharistia existenti. Tertio, de actione, quæ conuenire potest Christo in Eucharistia existenti. Circa primum quæro tria. Primo, verum possibile sit corpus Christi sub specie panis, & vini realiter contineri? Secundo, vtrum possit simul esse localiter in cœlo, & alibi? Tertio, vtrum possit esse simul in cœlo localiter, & in altari sacramentaliter?

C O M M E N T A R I V S.

De reali existentia, & sacramentali.

Divisio distinctionis in specie.

Non haec distinctione agitur de reali existentia Christi in Eucharistia: circa quam Doctor primò querit de possibilitate mysterij: secundò, ex occasione huius querit, an idem corpus possit esse simul in diversis locis, modo connaturali existendi: tertio, an possit esse in diversis locis in uno secundum modum naturalem, in alio sacramentaliter: quartò, an in Sacramento habeat partes: quinto, quænam actio Christo inest in Sacramento: sexto, an possit inesse motus: septi-

mò, an possit sic existens aliquid aliud à se transmutare: octauò, an possit videri naturaliter in Sacramento ab intellectu creato: nonò, an possit sic existens videri oculo corporeo. Divisio autem principalis huius distinctionis est in tres articulos: primus continet tres quæstiones de possibilitate mysterij: secundus, tres quæstiones de iis quæ insunt corpori Christi in Eucharistia: tertius, alias tres de actione ipsi competenti.

Divisio principali in genere.

Q V A E S T I O I.

Vtrum possibile sit corpus Christi sub specie panis, & vini realiter contineri?

Alens. 4.p.q.40.m.3.a.1. D.Bonau.bic art.1.q.1. Richard. a.1.q.1. D.Thom. q.1.a.1. & 3.p.q.75.a.1. Suar. ibid.d.46. per tot. Gabr. bic q.1. Vide Sco.5.Met. quæst.5. & 6.Met.q.11.in fol. primi princip. in Theorem. §. Non omne agens agit.

 ST ergo prima quæstio, Vtrum possibile sit corpus Christi sub specie panis, & vini realiter contineri? Videtur quod non, quia sub specie panis non consecrati, non continetur realiter corpus Christi: ergo neque post consecrationem. Antecedens est manifestum. Probatio consequentia, quia species illa non se habet aliter in se post consecrationem, quam antè. Et si dicas, quod antè est in subiecto, & post non in subiecto. Accipio tunc, quod non aliter se habet in habitudine ad corpus Christi post consecrationem: quia suum esse in subiecto, vel non esse in subiecto, nullo modo variat illam habitudinem: impossibile est autem aliquid esse vbi prius non fuit, nisi vel illud mutetur, vel ipsum, in quo est de nouo: ergo cum species panis non mutetur in habitudine ad corpus Christi, necesse est corpus Christi mutari in habitudine ad species, ad hoc, quod sit ibi de nouo. Sed hoc est falsum: quia corpus Christi immutabiliter manet in cœlo, secundum illud Augustini de consec. dist. 2. prima hæresis, Donec finiatur seculum sursum est Dominus.

I Argum. 1.

Secundò sic, aut corpus Christi sub illa specie est quantum, aut non quantum: non potest esse non quantum, quia cum sit quantum in cœlo, sic simul esset quantum, & non quantum. Nec potest ibi esse quantum, quia quantitas non potest separari à modo quantitativo, sicut nec subiectum à sua propria passione, quia maximè propria passio quantum videtur esse medius quantitatius: ergo esset ibi modo quantitatius, & hoc est falsum, quia hoc modo maius non potest esse in minore.

Argum. 2.

Tertio sic, quia aut in Eucharistia est pars corporis Christi extra partem, aut non. Si sic, ergo non essent omnes partes simul sub eadem parte hostiæ: & vniuersaliter eius partes sunt extra se inuicem, sicut si quantum est simul cum alio quanto, pars videtur esse cum parte, & totum cum toto, si autem non sit ibi pars extra partem, ergo non est ibi quantum.

Contrà, Matth. 26.dicit Christus, Hoc est corpus meum, & Ioan. 6. Caro mea verè est cibus, Ratio opp. & auctoritates multæ Augustini, & Ambrosij, ponuntur de conf. dist. 2. valde expresse, quarum aliquas adducit Magister in litera, & inspiciantur ibidem.

Secundum fidem corporis Christi verè esse sub speciebus Eucharistie, hòcque patere ex Scripturâ expressè, & iuxta expositionem Sanctorum, & sensum Ecclesie, & soluit Scripturam, & locum Aug. in oppositum. Vide Trid. ss. 13.c.1. & 3.4.

³ Hic duo ^a sunt declaranda, sicut circa alia credibilia: primò, quid tenendum est, *Resolutio 1.* & propter quam auctoritatem: secundò declarandum est, qualiter illud est possibile quod creditur.

De primo dico^b, quòd corpus Christi esse ibi verè realiter est simpliciter de substantia fidei, eo modo, quo veritas alicuius Sacramenti pertinet ad articulos fidei. Ista enim veritas à principio fuit expressè tradita, ex quo Eucharistia fuit instituta. Fundamentum autem auctoritatis est Matth. 26. & Luc. 22. vbi in Cœna, ait Christus: *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus.* Et si hæretici vellent ista exponere, dicendo quòd sint figuratiuè dicta, sicut illud quod ait Ioan. 15. *Ego sum vitis vera, & illud 1. Corinth. 10. Petra autem erat Christus,* istud omnino est contra intentionem Saluatoris, quod pater ex Augustino 83. quæstionum. quæst. 69. *Solet circumstantia Scripturarum illuminare sententiam.* Vniuersaliter enim intellectus verborum Christi an loquatur figuratiuè, an non, colligi potest ex præcedentibus, vel consequentibus ibidem, vel ex aliis Scripturæ locis. Vnde cùm Christus ait: *Ego sum vitis, subiunxit, & vos palmites.* Constat autem, quòd discipuli non erant palmites naturales, sed tantùm figurales. Sed cùm dixit Lucæ 22. *Hoc est corpus meum, subdit, quod pro vobis tradetur.* Cùm etiam dixisset: *Hic est calix sanguinis mei, subdit, Qui pro vobis fundetur.* Hoc etiam manifestè pater ex alio loco Scripturæ, scilicet Joan. 6. vbi cùt diffusa prædictio de isto Sacramento.

4

Et si dicas, quòd Christus videns aliquos abiisse, propter prædicationem suam de Eucharistia, postea exposuit se, dicens, *Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quidquam. Verba quæ locutus sum vobis, spiritus & vita sunt:* quod pertractans August. de consec. dist. 2. Prima hæresis, ait, *Non hoc corpus, quod videtis, manducatur estis, nec sanguinem effundendum, Sacramentum aliquod vobis commendavi spiritualiter intellectum vivificabit vos:* ergo ex verbis Christi, & Augustini videtur, quòd non intellexit de corpore suo, nisi figuratiuè.

Aug. voluit corpus Christi non sumi carnaliter visibiliter, non aliud.

Dico, quòd Magister respondet in litera huic auctoritati, & benè, quòd nec Christus, nec Augustinus exponens, vult negare veritatem corporis Christi: sed quòd non est in Sacramento corpus Christi sic carnaliter, sicut ipsi intellexerunt, qui abierunt retrò, scilicet visibiliter in forma propria: sed per oppositum ad istum modum intelligendi, estibi spiritualiter, & intellectualiter, & hoc est, quod dicit Augustinus, & Magister adducit, & est de consec. dist. 2. *Ipsum quidem, & non ipsum corpus, quod videbatur, manducatur, ipsum inuisibiliter, non ipsum visibiliter.* Isto etiam modo de Eucharistia diffusè pertractatur à Paulo, 1. Corinth. 11. Sancti etiam omnes postea Catholici exponentes ista loca Scripturarum, verba huius Scripturæ dicunt esse intelligenda de reali præsentia corporis Christi, non figuratiuè. Vnde est simpliciter hæresis hodie sentire, quòd non sit ibi realiter verum corpus Christi. Hoc de primo.

C O M M E N T A R I V S.

^I
Conclusione 1.

^a *Ita duo sunt declaranda, &c.* Subdit Doctor conclusionem fidei, de reali præsentia corporis & sanguinis Christi sub speciebus consecratis. Hanc probat ex institutione Sacramenti, apud Euangelistas Matthæi 16. Luca 22. Deinde probat verba Euangelistarum propriè, & non figuratè intelligenda esse, ex regula Augustini, quam docet sequendam interpretando Scripturam in vera sententiæ, & intenta.

Eandem veritatem dicit contineri Ioannis 6: & respondet ad ea quæ obiici possunt, tam ex verbis Christi, quam Augustini de manducatione spirituali, & optimè soluit cum Magistro: tandem confirmat fidem ex Paulo 1. ad Corin. b. 1. 1. allegans omnes sanctos Patres intellexisse, tam Euangelistas, quam Paulum in sensu literali, & non figurato. Hæc sunt principia ad quæ hæc

veritas fidei reducitur, ex quibus tanquam suppositis procedendum erit contra nouatores huius temporis.

Circa veritatem huius mysterij varij fuerunt errores: Simon, & Menander negabant realem existentiam Christi in Eucharistia: ita Ignatius apud Theodoretum dialogo 3. & in epistola ad Smyrnenses: sed hoc ex alio errore dixerunt, quo negantur veram carnem Christi assertentes solum phantasticam: Paulus Samotatenus admittet, sed sanguinem dicebat patibilem: ita Dionysius Alexandrinus in epistola aduersus eundem. Armeni apud Euthymium 2. part. panoplia, p. tuto 2. negabant Eucharistiam esse aliud, quam signum corporis, & sanguinis. Sic Iconoclastæ in Concilio Niceno I. act. 6. apud Damascen. lib. 4. fid. orthodox. cap. 34. Théophylactus in Marsh. 26. Nicen. II. Damascen. Ad Theophyl.

*Panem, & vini
num ante co-
siderationem
dici imaginem
Christi.*

Ad alium tamen errorem violentur attendisse, nempe non debere depingi Christum secundum humanitatem, cum Eucharistia eiusdem imago sit: quos reprehendit Concilium, quod species consecratae imaginem Christi dixerint: cum potius ipsæ Christus dici debeant: quia' irrago in hoc differt ab aliis, quod ipsa rem non contineat in esse, sed in representatione. Fatentur tamen ante consecrationem panem & vinum posse dici imaginem, seu typum corporis, & sanguinis Domini.

Eusebius.

Et sic appellatur ab Euaristo Papa in illud Proverb. 9. *Edite panem meum, & vinum quod misericordia vestris:* & a Basilio in depreciatione anaphoræ, id est, illius partis Missæ, quæ continet consecrationem. Damascenus etiam lib. 4. fid. cap. 14. Theophylactus in cap. 26. Matth. & 1. ad Corin. 1. negant post consecrationem panem & vinum dicenda esse figuram, aut typum corporis, & sanguinis, quamvis antea sic appellari possint: & infra patebit sic appellari vinum, cui miscetur aqua, sanguinem Christi in typo. Vnde hæc notata faciunt ad intelligentiam Patrum, quos ibi citabimus, & ad solendum ea, quæ obliucent hæretici ex verbis Patrum, & modis loquendi, typum appellantium, quamvis in alio etiam sensu, ut videbimus, quatenus Sacramentum hoc est in commemorationem sacrificij cruentis: *Hoc facite, inquit, in meum commemorationem.*

*Primus qui
negavit realis
præfonsiam.*

Primus ergo author, qui negavit realem præsentiam corporis Christi, & sanguinis ex Lanfranco, dicitur fuisse Joannes Scotus, quis autem ille fuerit incertum est. Dicitur autem Berengarius Apostata ab eo desumplisse errorem, cuius liber in Concilio Vercellense fuit damnatus, ut idem fatetur, sicut & sententia Berengarij. Aliqui asserunt fuisse Etiginam, sed in catalogo operum eius à Trithemio non inuenitur talis liber, quin etiam lib. Ecclesiæ Lugdunen. contra eundem, tandem errorem eidem non adscribit, quamvis acriter in eum inuehatur.

Aliqui dicunt Bertramum monachum eiusdem fuisse erroris, & confutatum fuisse à Paschacio Abbe Corbeiensi, quamvis eius mentionem in specie non faciat: id tamen ex eo colligitur, aliquos tum fuisse huius hæresis assertores, quos recte ex Patribus impugnat.

Vltimè, tandem hic error Berengario Archidiacono Ecclesiæ Andegauensis, tanquam primo assertori tribuitur, quia primus eum publicè tueri, & prædicare est conatus; contra quem scripserunt Guitmundus, Lantfrancus, & Algerus, & habentur in Biblioteca Patrum suis locis. A quibusdam tribuitur Petro Bruisanis. Sed hi amplius procedebant, qui nullam Missam admittabant, quia dicebant non licuisse, nec in Sacerdotibus fuisse facultatem villam renouandi, quod Christus semel in Cœna gessit: de quibus Petrus Cluniacensi, suprà: aliqui commemorant Albigenses: sed hi erant Cathari potius, & noui Manichæi.

Eundem errorem securus est VVitclifus & Hussitæ, circa annum Domini 1370. cuius libri delati in Bohemiam circa annum 1300. totum regnum infecerunt, neque etiamnum hodie dicitur conualuisse. Caroladius discipulus Lutheri illum errorem docuit, & Zwinglius in libro de veritate & falsa religione. Oecolampadius, Caluinus, qui negat corpus Christi alibi esse, quam in cœlo, & non esse sub symbolo panis, & vini; deinde

symbolum illud non esse vacuum, quia Christus in ipso nobis donatur per viuionem, quam recipimus eum ipso per fidem in pane, non realiter, & explicant: *Hoc est corpus meum*, ita ut lyce, sit idem, quod significat.

b *Dico primum, quod corpus Christi, &c.* Hæc conclusio est de fide, nempe Christum realiter contineri sub speciebus. Hæc veritas definita est in variis Conciliis, & tanquam verus fidei articulus tradita semper in Ecclesia ab omnibus Patribus, quæ nunquam publicè oppugnata est ante annum 780. Eam fufissimè defendunt omnes Doctores Catholicæ contra hæreticos, in materia de Sacramentis in genere, & specie.

Probatur primò, ex Scriptura Matth. 26. *Hoc est corpus meum, &c.* *Hic est sanguis meus:* quæ etiam iisdem penè verbis habentur Luca 22. 1. ad Corinth. 11. & ne fiat dubitatio, de quo loquebatur addit, *Quod pro vobis tradetur, &c.* quæ verba ita clara sunt, ut torserint Sacramentarios, & anno 1577. prodierit libellus, qui bis centies illa in varias significations torserit, quamvis nulla quadrata potiri, ut ex ipsa vacillatione authoris, & inepta applicatione constat.

Respondent præcipue verbum *est* sumi, pro significatis, quasi sensus sit; hoc significat corpus meum. Contrà verbis Scripturæ in proprio sensu intelligenda sunt, nisi manifesta absurditas ex literali sequatur, quæ ad aliam significationem cogit: alioquin nihil liceret ex Scriptura literaliter colligere, & tota esset ambigua, neque faceret ad dogmata fidei, quia quæ ratione vnu sensus intelligeretur, posset in aliud versari ex arbitrio: quero enim vnde colligi potest Verbum esse caro factum; nam eadem ratione potuisset moueri tropus, nempe, ut dicebat Nestorius, secundum viuionem accidentalem gratiæ tantum inhabitatæ in nobis. nisi dicatur esse illum sensum literalem, si dicas Ecclesiam id declarasse contra Nestorium: sed idem in proposito contingit, quod hanc Scripturam, ex qua expositione nihil absurdum sequitur: ergo simpliciter, & propriè accipienda est, quia omnia loca de hoc mysterio agentia, mira verborum simplicitate, & consonantiæ leguntur.

Deinde sensus tropicus in uno loco Scripturæ colligitur ex alio literali eiusdem, aliàs nequit fundari interpretatio: quâ enim ratione ille sensus fundaretur, nisi ex absurdo sequente, aut circumstantia, aut alia Scripturæ autoritate, quæ cum sensu efficiat: Scripturæ enim sensus debet inniti reuelationi, quia supernaturaliter tradita est, & inspirata.

Peto igitur, quo fundamento vnu locus erit literalis, & alias tropicus, nisi recurrentum sit ad rigorem sermonis, veritatem mysterij, declarationem Ecclesiæ, & Patrum: omnia hæc in proposito habentur: ergo secundum rigorem ille locus interpretationem habet: patet consequentia, quia nullus est locus Scripturæ, in quo corpus Christi accipiat alter, quām pro naturali eius corpore, aut pro mystico, quod est Ecclesia. Sed circumstantia literæ non permitit hæc interpretari pro corpore mystico: *Quod pro vobis*, inquit, *traditur*, aut offertur nempe in Cruce per cuius sanguinem Ecclesia mundata est, ut illa etiam *pro vobis*, quæ denotant fideles, *traditur*: ergo non licet recurrere ad tropum, quia neque in Scriptura fundatur talis interpretatio, neque ratio cogit, neque interpretatio Ecclesiæ, aut Patrum; ideo est mere

Veritas fidei.

*Probatio ex
Scriptura.*

*Responsio ha-
reticorum im-
pugnatur.*

*Proprietas
amplectenda
vtrbi,*

*Necessitas se-
sus literali.*

*Circumstantia
literæ deno-
tat sensum
literalem.*

Distructio si-
de ex impro-
pria interpre-
tatione Seri-
pura.

mērē fiducia inventio contra omnem vīsum Scripturā: alioquin datur campus hereticis antis-
quisit dūcāt Christum superflūse carnem phan-
tasticā, & secundūm apparentiam natūram esse ex
Virgine spiritualiter, aut secundūm apparentiam
pascitur esse, secundūm apparentiam habuisse ani-
matū rationale, secundūm apparentiam opera
redemptionis exercuisse; & vnde conuenienter
hereticis id assertores nisi loqua Scripturā intelligi-
gant literaliter ex regula præscripta.

⁵
Enatio impa-
guatur.

Dices idē, sic debet interpretari, quia nequit
capi quonodo posse subesse realiter Christus
speciebus. Contra, difficultis est capere mysterium
Incarnationis, & Trinitatis, quād hunc modum
existendi, qui, vt in frā probabitur non in uoluī re-
pugnantiam ad rationem Philosophicam: tamen
quia Scriptura in locis illis literaliter intelligentis,
id assert, creditur: ergo idem dicendum est in
proposito. Præterea Agnus paschalisi, Manna: fue-
runt figuræ huius Sacramenti, nunquam tamen
dicū possunt, aut dicuntur corpus & sanguis Christi:
ergo minus panis & vinum, supposito quid
Christus non inuit in Sacramento.

Dices panem, & vinum dici à Patribus typum
corporis, & sanguinis Christi, Contra, Patres re-
probant illum modum loquendi facta consecra-
tione, vt supra præmisimus. Dices repræsentatum
appellari per repræsentans, sicut Christus dicitur
Agnus, pētra, lapis angularis, imago Cæsaris ap-
pellatur Cæsar. Contra, quando repræsentans
non habet aliū vīsum, quād repræsentare, id ve-
rum est: quando autē aliū effectū habet, est
falsum: vnde lignum antequam formatur in ima-
gine, quia aliū vīsum habet, & indifferentem, ne-
quaquam diei potest Cæsar, donec formetur in
imagine secundūm linea menta externa, quo casu,
vt subest tali artificio, non habet aliū effectū,
quam repræsentare.

Et quando Christus mysticè dicitur agnus, pe-
tra, &c. Hæc appellatio eius desumitur ex Scriptura,
quaē sic cum appellat, & sequendo Apostolum,
quia omnia ipsi contigile in figura refert; pri-
marius autem vīsum illatum in Scriptura fuit re-
præsentatio futurorum, & vt Tridentinum, & Flo-
rentinum explicant de Sacramentis veteris legis,
sicut & omnes Patres, quia erant vīmbrae futuro-
rum secundūm Apostolum: sed nunquam Scriptura
dicit panem, & vinum esse corpus Christi: ergo, &c.

^{Mod. ratē vo-}
^{sendum hac}
^{ultima repli-}
^{ca.}

Fateor hoc argumentum, quamvis apud mo-
dernos frequens sit, non esse adeo efficax meo vi-
deri, idē non esse vīrgendum, quia habet solutio-
nem: quia & Patres supra dicunt panem, & vinum
posse esse typum Christi; & multa loca Scriptura
loquuntur sic, & appellant paneū & vinum: vt
Prouerb. 9. & aliis in locis, quæ mysticè accommo-
dantur ad hunc sensum. Et vt cetera omittam,
Ioannis sextum caput à multis Doctoribus Ca-
tholicis explicatur minus opportune non de
reali mandatione huius Sacramenti, neque de
ipso Sacramento, sed de mandatione spirituali
per fidem: quamvis ibi dicatur panis cibus, & pō-
tus Christus, vt per fidem sumptus: idē in hoc,
aut simili argomento oportet adesse semper defi-
nitionem, & Patrum, & Ecclesiæ interpretatio-
nem contra pertinaces. Sistamus ergo in circum-
stantia literæ ad probandum Scripturam hanc li-
teralem esse, sed addamus semper interpretationem
Ecclesiæ, & Patrum.

Alia ergo ratione confirmatur sensus esse lite-

talis, & non figuratus, quia si in dictis verbis esset
tropus tam obscurus, Christus discedens ex mun-
do, & condens Testamentum illud explicaret
Discipulis: sicut Matth. 13, parabolam de semine,
& zizaniis: Luca 12. Attende à fermento Phari-
saorum, quod est hypocritis. Ioan. 3. de Baptismo: vnde
si in dictis verbis contineretur tropus, aut
Christus, aut aliquis Euangelista eam explicaret:
adde quod Matth. 5. & in monte instruens Disci-
pulos, planè & sine parabolâ est locutus; & alias
semper necesse sic instruebat, quibus parabolæ ad
turbas dictas etiam explicabat. Deinde cum res
tam graui, & præcipua legis nouæ ceremonia,
Sacramentum, & sacrificium institueretur, cura
debita instructione planis verbis vtendum erat,
ne in re periculosa contingere error: ergo in Di-
scipulis adhuc rudibus non erat vtendum tropo
adē obscuro: probatur, quia in ceteris tam ve-
teris, quam noua legis ceremoniis, & præceptis,
non est vīsus tropi, sed planis verbis traduntur;
ergo idem in proposito obseruatū est.

Secunda ratio.

Hic non esse
locum tropi.

Antecedens patet in præceptis Decalogi, Cir-
cumcisionis, Agni Paschalis, oblationum veteris
Legis, ceremoniarum: hic autem condidit Testamentum & pacatum, quia Matth. 26. Marci 14. di-
citur: Hic est sanguis meus noui Testamenti, Luc. 22.
1. ad Corinth. 11. Hic calix nouum Testamentum est
in meo sanguine: ergo sicut vetus Testamentum da-
tum est Patribus propriissimis verbis, & non figu-
ratis, idem dicendum de novo Testamento, quod
perfectius est, & finis veteris: vetus Testamen-
tum fuit pacatum, quia sub conditione, in eo re-
manerent: Exodi 24. ad Hebreos 9. sic etiam
contigit hic, quia promittitur vita æterna sumen-
tibus Eucharistiæ.

Deinde hīc traditum fuit dogma fidei omni-
bus credendum: sed cetera fidei dogmata planis
verbis proposta sunt: vnde, si in hoc admittere-
tur figura, & tropus, locus pateret infinitis dubi-
tationibus: sicut inter hereticos contingit, qui
contendunt esse figuram locutionem; & quorum
euāsiones ex verbis institutionis de facili refel-
luntur: &, vt patet, Ecclesia sic semper intelle-
xit, vt in frā patebit.

Hic in ma-
teriâ fidei, &
dogmatica.

Carolstadius pronomen hoc & hic demonstra-
tiuum conuerit in aduerbiū hic, aut ex hoc: ita
in libello edito Basileæ ann. 1524. quam inter-
pretationem ex revelatione se addidicisse fate-
tur, quasi Christus sedens in eo loco cœnaculi
ostenderet suum corpus, Contra quem Lutherus
scriptis libellum cui titulus est contra cœlestes Pro-
phetas. Contra, hæc interpretatione non congruit
cum Scriptura antecedenti: Canantibus autem, in-
quit Mattheus, accepit Iesus panem, & benedixit, ac
frégit; deditque Discipulis suis, & ait: Accipite &
comedite: hoc est corpus meum: quæ enim conseq-
uētia verborum esset, si ly hoc, aduerbiū loci deno-
taret, vt quid enim Christus denotaret locum
suum, quem ipsi Apostoli videbant, aut quid in
hoc mystérii? aut quomodo illa clausula perfec-
ret sermonem, aut declararet actionem Christi?

Eusofie Car-
rolstadij im-
pudent.

Deinde sequitur: Et accipies calicem gratias egit
& dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes: Hic est enim
sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur
in remissionem peccatorum, &c. Bibite, inquit, ex hoc
omnes: Hic est enim, ly enim causam bibendi deno-
tat, & rationem: coniunctio rationalis, vtique
quia causam, & rationem subiectit prioris: ergo
ly hic refert contentum, & est demonstratiuum
sanguinis, qui datur bibendus.

Imbognatur,
Ex verbis
antecedenti-
bus.

Ex forma, &
datione cali-
cis demon-
stratur.

Institutio Sacramenti.

Eadem apud Marcum leguntur: Lucas, *Accipio pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem: similiter, & calicem postquam conauit, dicens: hic est calix nouum Testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur, &c. ergo sanguis eius fuit in calice, quem designat, corpus etiam sub pane.*

Consonat Apostolus 1. Corinth. 11. *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesu in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit, accipite, & manducate; hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem: similiter & calicem postquam conauit, dicens: hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine; hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem, &c. & infra: Itaque qui-cunque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis, & sanguinis Domini: probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat. & de calice bibat, qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Hæc verba plana sunt, & loquuntur de corpore & sanguine, quod manducatur & bibitur: ergo euasio illa futilis est, quæ pronomina referuntur ad locum.*

8

Euasio Buceri.

Impugnat.

Similiter excluditur euasio Buceri in Retractionibus, quæ tribuitur etiam Ioanni Lusko, qui referunt pronomen ad totam actionem Christi: ut sensus sit: *Hoc actio Christi corpus, & sanguinem representat, sive in ea exhibetur, sive non. Contrà, quia non actionem, sed res ipsas significat, quas præ manibus habebat Christus, & dedit Discipulis, & declarat quid contineant: Accipite, inquit, & comedite, hoc est corpus meum: Accipite, & bibite, hic est enim calix sanguinis mei: Hic est sanguis meus. Item, Quod pro vobis datur, Qui pro vobis effundetur. Item, Iudicium sibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini: ergo demonstrantur res sumptæ ab Apostolis.*

9

Tertia euasio impugnat.

Reicitur tertio euasio eorum, qui interpretantur quasi per conuersionem Logicam, *Hoc est corpus meum, id est, Corpus meum est hoc, quia nutrit animas, sicut panis. Contrà, ergo dedit Discipulis corpus sumendum, & sanguinem, ut verba sonant plandè, quibus asseritur esse, & comminatio sumentibus dignè non diiudicantibus corpus Domini. Dices sumi per fidem, & non realiter. Contrà, etiam sic sumebatur in fide ab antiquis: quia Agnus paschalis, Manna, & reliqua significabant corpus Christi mysticè, *Orines bibebant de petra, petra autem era Christus: sed hæc sumptio non dicitur sumptio corporis Christi, sicut hinc ergo aliter hinc Christus sumitur nempe realiter, quam per representationem, & solam fidem: vnde sicut Agnus paschalis fuit typus huius Sacramenti, debet veritas rei hinc inueniri, & non sola representatione vacua, quæ etiam in Agno paschali fuit tanquam in typo, & figura; nam sic contingit in aliis figuris, quia liberatio à peccato verè inuenitur in Baptismo, quæ significabatur per liberationem in arca Noe à diluvio, & per liberationem à seruitute Ægyptiaca, per aquas maris rubri, & transiit Jordanis.**

Euasiones a liorum exclu-

duuntur.

Alij vniuersim exponunt eodem fere modo, & vniuersa sententia eorum reducitur ad idem, licet variis modis, ut per metonymiam res representata ponatur pro signo: iuxta regulam Augustini quest. 57. in *Lewisum*; sicut Genesis 42. Septem spicas, inquit, significasse septem annos: & Ioan-

nnes Baptista dicitur Elias secundum spiritum. Hanc figuratam locutionem ponit Zuinglius in verbo est, quasi idem sit, quod significat: hinc Exodus 12. Agnus paschalis vocatur phase, id est, transitus Domini, ubi ly, est, pro significatis accipitur: sed hoc nihil est, quia Scriptura exponit figuratam locutionem, & rationem eius in verbis consequentibus: *Et transibo, inquit, per Ægyptum illâ nocte, percussamque omne primogenitum. & infra, Erit autem vobis sanguis in signum, in edibus, in quibus eritis, & videbo sanguinem, & transibo, &c. Sed neque hic, neque alibi, in Scriptura exponitur tropus huius locutionis, neque illa ratio eius admittendi inuenit in re, aut verbis, nam simili modo omnes locutiones Scriptura per verbum est possent sic exponi: vt illud: Tu es Christus filius Dei vivi, hic est Discipulus illus, qui testimonium perhibet de his: in principio erat verbum, &c. quæ absurdissima sunt.*

Boquinus in examine libri Hesychij, per communicationem idiomatum, asserit panem dici corpus; tres enim uniones dicit hanc communicationem facere, naturalem, animam ad corpus, hypostaticam naturam ad verbum, tertiam sacramentalem, quæ hic reperitur.

Peto qualis illa, an realis, quod est propositum; an vero ligni tantum, ut ipsi volunt, ad excitandam fidem, quod dicitur rememoratum: sed Agnus paschalis, & alia veteris legis significabant, & excitabant: quod enim signum fit rememoratum, aut prognosticum, id est, præteriti, aut futuri, non facit ad efficaciam, quia eadem fidès repræsentatur. Hoc non obstante illa non dicebant corpus Christi; sicut neque Circumcisio, quæ spiritualem per fidem significabat: sic Jonas Propheta tribus diebus in ventre certi significabat corpus Christi in sepulchro: serpens in deserto eleuatus significabat Christum in Cruce.

De his tamen loquens ad turbas non dicit se Jonas, neque serpentem: *Sed sicut Jonas fuit in ventre ceti, &c. sic erit filius hominis, &c. in corde terre: sicut Moyses eleuavit serpentinum in deserto, sic oportet elevari filius hominis, &c. & quoties Scriptura admittit tropum, illum etiam declarat, &c. soluit semplum hoc, & in triduo readificabo illud,* subdit Euangelista, intelligebat enim de templo corporis suis. Accedit Baptismus, & alia Sacraenta tam nouæ, quam veteris Legis, secundum haereticos non habebant aliam efficaciam, quam excitare eandem fidem passionis, & mortis Christi, non tamen dicuntur corpus eius. Ex peculiari itaque ratione, hic dicitur corpus Christi.

O Ecolampadius, & Caluinus lib. 4. *Institu. c. 17.* figuram constituit in particula, nimirum signatum efferti de signo: addit tamen Caluinus non esse solam figuram corporis, sed figuram, quæ rem ipsam exhibeat: ita etiam Petrus martyris, asserens esse panem signum efficax. Sed cum hi non admittant realem præsentiam, nihil noui dicunt, nisi ut eludent in verbis, rem ipsam destruentes, quod moris est haereticorum: hanc enim efficaciam intelligent solam fidei excitationem: ac proinde per eadem principia impugnantur.

Ex hac ergo aduersariorum mira inconstantia, & vacillatione, appetit veritas sensus literalis, & hic nullo modo admitti posse tropicum. Vnde meritò Pius V. in impressione Romana expungit, fecit ex commentariis Caietani in 3. part. quest. 75. art. 1. illam eius sententiam, quæ dixit, hic non posse.

IO.
aliam euas.

Refellitur.

Euasio aliorū
ad eadem
impugnacio-
nem spectat.

*Ex vi verbo.
rum colligi
præsentiam
Christi.*

Trident.

12
*Recapitula-
tio diabolum.*

*Qui sit vnu
figura?*

13
*Probatio ex
Ioan. cap. 6.*

*Interpretatio
quorundam.*

posse vlo modo ex vi verborum colligi realem præsentiam, aut sensum esse literalem, & non figuratum: quia licet necessaria sit semper regula vita, & authoritas interpretandi Scripturam in Ecclesia quoad nos: ramen ille locus sufficit quoad se faciendam certam fidem huius mysterij, quo nullus est certior & clarior in tota Scriptura ad firmandum aliquam veritatem.

Vnde VII. Synodus act. 6. ponderat Christum non dixisse: *Accipite figuram corporis mei*, sed *corpus meum*, contra Iconoclastas, qui hoc Sacramentum figuram Christi appellabant, ut supra præmissus; & Tridentinum siff. 13. cap. 1. assertit disertis verbis illa literaliter intelligenda esse, & non per tropum: quamuis addat authoritatem Ecclesie, & Patrum traditionem. Et hic quidem sensus ex Patribus, & Conciliis infra probabitur.

Reducendo itaque ad pauciora, qua dicta sunt, colligitur id ex materia subiecta, quia tradit Sacramentum, & sacrificium, quod sub p̄cepto cadit Ioan. 6. & in praedictis locis: *Hoc facite in meam commemorationem*: in materia autem dogmatica Scriptura clare loquitur, vel si vtatur tropo, ex adiunctis intelligitur, aut ex alia Scriptura sensus planus & literalistus recte Tertullianus lib. 2. de resurrectione, cap. 10. & 25. & sequentibus: patet exempla in reliquis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. intelligitur naturalis aqua, & sic de reliquis, Deinde non est locus tropica locutionis, secundum Augustinum lib. 8.3. queſt. 6.9. nisi vt occularatur sermo à communī intelligentia, vel gratia amplificationis, & delectationis: vnde virtus se admittitur in familiari colloquio inter amicos, discipulum, & magistrum in causa instrutionis.*

Hæ círcumstantia in præposito non concurrebant, non primæ, in qua vſus est metaphoræ, & tropi: vnde paulo post dicit illis: *Vos dixi animos, quia omnia, quae audiūs à patre meo, nota feci vobis*. Ioan. 15. vbi exponit colloquium in Cœna post lotionem pedium: & discipuli Ioan. 16. *Ecce nunc palam loqueris, & prouerbium nullum dicis*. & hoc necessarium fuit ad instructionem Ecclesie. Deinde quando proponit verba figurata de plano intelliguntur ex contextu, aut alio loco, vt dixi: deinde ipsa verba designat hunc sensum: neque illusiones aduersariorum cum illis quadrant, quia sine vlo fundamento Scriptura, aut ratione, merè ex arbitrio adhibentur contra expressam locutionem. Accedit interpretatio continua Patrum, & Ecclesie in hoc sensu, & quod error sit nouitus, & destruens fundamentum interpretandi quodcumque dogma Ecclesie in sensu literali.

Tertiò, principaliter patet conclusio ex Ioan. 6. vbi proponitur, & promittitur hoc Sacramentum: *Ego sum panis vita, &c. Hic est panis de celo descendens, ut si quis ex ipso manducet, non moriatur: Ego sum panis vivus, qui de celo descendit: si quis manducaverit eum hoc pane, vivet in eternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, &c.* Hic aduentum, quod omnes etiam hæretici admittant hicloqui Christum de Sacramento, sed manducando p̄ter fidem, vt in praecedentibus vidimus. Multe etiam Doctores Catholici intelligent hunc locum de manducaione spirituali per fidem; non autem de reali, ac proinde locutionem esse dicunt figuratum: vt contra VVitclifum, & Hussitas, qui ex hoc capite defendebant coiu-

nionem sub vtraque specie præcipi, defendenter contrarium. Reliqui hæretici nostri temporis captant illam expositionem, vt defendant non subesse Christum realiter Sacramento, sed vbiue, & hic, & alibi intelligatur manducaione spiritualis per fidem humanitatis Christi.

Quoad præsens intelligi tantum spiritualiter, docet Gabriel leib. 84. in Can. Missa, & 87. & 36. Nicolaus Cusanus epift. 7. ad Bohemos. Caeteranus 3. part. queſt. 8. art. 8. Ioan. Heselius lib. de Communione sub vtraque specie. Ianuenius c. 59. Concord. in illud: *& panis quem ego dabo, &c. putans hunc sensum primarium esse per extensionem, & accommodationem, sanctos Patres utiliter intellexisse de reali manducaione, & sacramentali. Ruardus Tapierius art. i 3. Inclinat etiam VValden. tomo 2. de Sacram. cap. 92.*

Probatur ergo hic agi de reali manducaione, primò ex Patribus, qui licet intellexerunt, secundo ex litera. Origenes hom. 7. in Numeri. alias 9. Cyprianus in serm. de Cœna Domini, aut quicunque sit author: idem Cyprianus in serm. de oratione Domini: & lib. 1. contra Iudeos, cap. 12. Hilarius lib. 8. de Trinitate. Basilius in reg. moralibus, reg. 21. cap. 1. Chrysostomus hom. 45. & 46. in Ioan. Epiphanius heres. 55. & her. 26. post medium. Ambroſius lib. 4. de Sacramentis, c. 5. lib. 5. c. 1. de fide, c. 5. Augustinus lib. 1. de peccator. meritis, & remissione. 20. & 24. lib. 1. contra Iudæum, c. 4. serm. 2. de verbis Apostoli. Hieronymus in magnis commentariis epistola ad Ephesios, in illud c. 33. In quo habemus redempcionem: in epift. ad Hebreos, quæ est 156. q. 2. Theophilus epift. seu lib. 2. paschali. Nyssenus lib. de perfecti hominis forma: & in Ecclesiasten hom. 8. Cytillus in cap. 6. Ioan. Theodoreus in dialogo impatiibili, & lib. 4. his. c. 11. Gaudentius tract. 2. ad Neophyto. Maximus Taurinen. serm. in illa verba Psalmi 21. Deus, Deus meus. Leo I. 5. de ieiunio septimi mensis. Prosper in illud Psalmi 135. Qui dat eis carnem omni carni. Hesychius in lib. 6. in Leuit. c. 22. Isidorus lib. de officiis Ecclesiast. c. 18. Eusebius Emissenus hom. 5. de Paschate. Calcidorus in Psal. 109. Damasc. lib. 4. de fide c. 14. Bernardus serm. 3. in Psal. Qui habitat. Theophylactus, Euthymius, Rupertus in c. 6. Ioan. Trid. siff. 1. c. 2. & 2. Colonien. II. c. 46. Conc. Alexand. in epift. ad Nestor. confirmata in Ephes. 1. 4. & sept. Synodus, act. 6.

In hoc ergo communī consensu Patrum, & Conciliorum explicantiū illud caput in sensu literali: non est quod repugnetur illud in eo sensu intelligendum esse. Dices cum Ruardo, & Ianuenio, non tam inuestigasse illos Patres in hom. sensum literalem illius loci, quām per accommodationem extendisse ad Sacramenta. Contrà, Cœcilia citata procedunt dogmaticè, & veritatem Sacramenti ex illo loco probat. Deinde vtuntur arguento huius Scripturæ ad probandum dogmaticè Christū realiter esse in Sacramento. Et certè, si ita interpretari liceret Patres, & sensum eorum, vix esset locus colligendi ex ipsis aliquod dogma fidei.

Accedit, quod antiqui Scriptores contra Berengarium vtuntur illo loco in sensu literali. Hos omnes Patres citat Maldonatus circa interpretationem huius loci. Item Toletus, Bellarminus lib. 1. de Eucharistia c. 5. citant ipsa verba, quæ citat etiam Suarez disp. 46. siff. 2. Coccius in suo Thesaurus tom. 2. lib. 6.

Confirmatur veritas ex ipso textu, in quo pri-
mum proponitur, quomodo turba secuta est Christum Capharnaum, nimirum illa, quam pauit

Gabrie
Cufanus.
Caetan.
Heselius.
Ianuenius.

Ruardus.
VValdensis.

14
Intelligi de
manducaione
sacramentali.
Origenes.
Author. set.
in Cœna
Domini.
Cyprian.
Hilarius.
Chrysost.
Epiphian.
Ambroſius.
Augustinus.
Hieron.

Theophil.
Greg. Nyſt.
Cyrillus
Alexand.
Theodoret.
Gaudent.
Maximus.
Leo Papa.
Prosper.
Hesychius.
Isidorus.
Eusebius.
Emilienus.
Calcidorus.
Damasc.
Bernardus.
Theophyl.
Euthym.
Rupert.
Trident.
Colonien.
Conc. Alex.
Ephesin. I.
VII. Synod.
Responſo re-
ſellitur.

I 5
Confirmatio
ex ipso textu.

adulatio ad fidem in Christum.
pauit in deserto ex quinque panibus, quibus ex occasione huius miraculi Christus induxit primum sermonem de fide in ipsum necessaria; quæ est dispositio ad fructuosa sumptum Sacramenti pèr adulturn: *Amen, Amen, inquit, dico vobis: queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducaris ex panibus, & saturati es: operamini, non cibum, qui perit, sed qui permanet in vita eterna, quem Filius hominis dabit vobis: hunc enim Pater signavit Deum, &c.*

Et quando interrogarunt quis ille cibus esset; *quid faciemus, ut operemur opera Dei? Hoc est, inquit, opus Dei, ut credatis in eum, quem ille misit. Obiciunt: quod ergo facis signum, ut credamus tibi, &c. Patres nostri manducaverunt manna in deserto; sicut scriptum est; Panem de celo dedit eis manducare. Respondit, Amen, Amen dico vobis; non Moyses dedit vobis panem de celo, sed Pater meus dat vobis panem de celo; versus panis enim Dei est, qui de celo descendit, & dat vitam mundo: dixerunt ad eum; Domine semper da nobis panem hunc: dixit autem Iesus; Ego sum panis vita, qui venit ad me, non esierit, & qui credit in me, non fuerit vnguam, &c.*

Sic deinceps docet fidem in ipsum esse necessariam, & se esse panem, qui dat vitam, qui de celo descendit: dare vitam, & resuscitate in nouissimo dic, vtque ad illa verba; *Ego sum panis viuus qui de celo descendit, si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in eterno: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, &c. Vbi accedit ad declarationem panis, & quomodo esset panis declarans suam carnem esse panem: postquam ergo ipsos excitasset ad querendum cibum animalium, & tractasset de fide in ipsum, & docuisset hanc non posse esse à quoquam nisi à Patre suo; nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum: & excitat, ut querant lumen fidei, per quod ad ipsum venirent.*

Iterum regreditur ad figuram mannae, & docet, se esse verum panem figuratum per ipsum, qui de celo descendit; ac tandem hunc panem esse suam carnem. Quæ verba simillima sunt verbis institutionis Sacramenti præmissis: ergo in sensu literali intelligenda sunt. Dices, quare antea tractauit de fide, per quam spiritualiter manducatur. Respondeatur, idè, quia fuit doctrina de dispositione ad Sacramentum, quod promittebat: vnde Apostolus etiam de institutione agens ad Corinthios, subdit doctrinam de dispositione requisita: instruendi etiam erant de fide in Christum, ut crederent veritatem sublimem Sacramenti.

Progressus ad Sacramentum.

16 Probatur ergo in literatu.
Quod autem hic sit sermo de Sacramento, & in sequentibus, probatur; quia secundum sensum planum, & literalem etiam Iudei intellexerunt carnem Christi: vnde subditur; *Litigabant ergo Iudei ad iniucem, dicentes. Quomodo potest hic nobis carnem dare ad manducandum?* ad quorum dubitationem respondit, confirmingo quod dixit: *Dixi ergo eis Iesus; Amen, Amen, dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, &c. Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, & cetera quæ ibi subiungit, ut: Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, vivet in eum manna.*

Confirmatur etiam, quia & discipuli sic intellexerunt: *Mulsi ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt; Durus est hic sermo, & quis potest eum*

Scoti oper. Tom. VIII.

audire? ergo ille sensus literalis est. Deinde hic non agitur de fide humanitatis Christi, quia illam videbant tam Apostoli, quād Iudæi, & etiam quando crucifixus est visuri erant: fides enim est non apparentium: ergo agit de carne sua, ut alio modo manducandâ, & consequenter sacramentali; nempe de ipsa, quæ futura erat Sacramentum per modum panis, & potus, comprehendingo sanguinem.

Deinde hic sensus planus est, & ex regula Augustini lib. 3. de doctrina Christiana, sic intelligitur Scriptura, quando incommodum aliquod sequitur. Si autem ageret de manducatione spirituali, non esset necessarium tam obscura metaphora vti, quæ non est alibi explicata, & ut diximus suprà, consonat litera institutioni.

Regula interprætandi Scripturam.

Deinde Ioannes nullibi fecit mentionem de hoc Sacramento, nisi hinc; quod tamen non præteriret, quod à reliquis omnibus, & ab Apostolo Paulo traditur expressis verbis, nisi sufficienter hinc exprimeretur, vbi agit de eius promissione; de qua promissione alij non agunt, sed tantum Ioannes: reliqui transiunt ad factum, quod promissioni concordat, sicut exigit consonantia Scripturarum.

Deinde expresse tradit præceptum, & necestatem huius manducationis, ut omnes Doctores & Patres declarant; ergo de re expresse proposita: repugnat enim legi ut concipiatur verbis *Natura loci* obscuris, & non intelligibilius, quia habet vim *git.* obligandi: non obligat nisi intelligatur; sicut non obligat nisi etiam publicetur, qua publicatio spectat ad eius intelligentiam.

Ex his, & superiùs dictis patet contra hæreticos veritas literalis, qui ad figuratum recurunt: omnia argumenta ibi facta his quadrant ex regulis intelligendi Scripturas: vnde sicut Iudei dubitantibus, & discipulis scandalizatis, & sic intelligentibus, Christus neque dubium abstulit, neque scandalum, quod de facili potuisse, sed illis confirmat veritatem: hos autem ad altiora prouocauit; confirmans alio miraculo quod dixit, nempe possibilitem: *Hoc vos, inquit, scandalizat: si ergo videritis Filium hominis ascendentem in celum, vbi prius erat, &c.* deinde prouocat ad altiora, dicens; *verba que ego loquor vobis spiritus, & vita sum.* Ita, inquam, hinc intelligenda est Scriptura literaliter, sicut ipsi eam intellexerunt; alioquin error in verbis tam obscuris, si figurat loqueretur, de facili condonari posset, & non reprehendi discipulos tam seuerè, sicut reprehendit.

Obiicies primò, quia Christus in principio illius sermonis de manducatione spirituali aperte videtur loqui: ergo de illa totum caput intelligi debet, ne transitus fiat in aliud. Respondeatur communiter hinc non esse transiit de uno sensu in aliud; sed de una re, & dogmate in aliud, quod consuetum fuit Christo: sic Ioan. 4. in colloquio cum Samaritana transit de aqua materiali ad aquam vitam gratia: & cap. 13, quando nuntiatum fuit ipsi quosdam Galilæos à Pilato fuisse interfectos: *Puratis, inquit, quia illi per omnibus peccatores fuerunt?* sumpta occasione transit ad prædicandum poenitentiam: & alibi transit de punctione materiali ad spiritualem, insinuantem authoritatem, quam datus esset Petro. Sic in præposito primū excitat ad fidem, quæ est dispositio ad hoc Sacramentum; mox autem ad realēm eius manducationem futuram.

T

Obiicies

19 Obiectio a continuatio- ne sententia. Responsio.

20 Obiicies secundò, Christus dixit videntes scandalum Apostolorum : *Caro non prodet quidquam, verba, qua ego locutus sum, spiritus, & vita sunt.*

Responso. Obiectio secula ex verbis sexus. Respondet Augustinus, Cyrilus.

Cyprian. Chrysostomus. Obiicies tertio, quod sacerdotes Sancti Patres hunc locum figuratè exponunt ; Bernardus tractat de diligendo Deo, non longè à principio ; & serm. 3. in Psalm. Qui habitat. Hieronymus super Psalm. 146. vbi de Scriptura sacra hunc locum intelligit. Basilius epist. 141. Origenes homil. 7. in Lexit. & tract. 26. in Math. sed præ reliquis Augustinus variis in locis : nam ut omittamus ea loca, quibus suprà responsum est, agendo de necessitate huius Sacramenti, quando dicit parvulus esse necessarium, quod nequit dici de manducatione reali : & sicut explicimus, intendit quantùm ad æquivalentiam quâ incorporantur Christo per Baptismum. Aliis etiam in locis explicat caput hoc de spirituali manducatione tract. 25. & 26. in Ioan. vbi sacerdotem dicit manducari spiritualiter per fidem, & in his verbis esse figuram præcipientem Passionis Domini communicari, vel vni corpori Ecclesiæ : *Quid paras dentem, & ventrem, crede, & manducasti,* & tract. 55. Si manducare est refici, quid est bibere, nisi vivere ? Respondet universaliter metaphoricum sensum non excludere literalem. Vnde si & Sancti interdum accommodent suum sermonem, vt cibus sit verbum Dei, fides autem Scriptura, & manducare sit intelligere, & bibere vivere ; in his non intendunt excludere sensum literalem. Vnde rectè Origenes homilia 16. in Numer. Bibimus sanguinem Christi, & ritu Sacramentorum, & cum sermonem eius recipimus.

Secunda respōsio, utrumque sensum comprehendit. Secundò respondeatur non esse contra intentionem Christi, intelligi eundem locum & literaliter, & mysticè, quia vterque sacerdotem in Scriptura eadem, importatur ; vt Matth. 24. multi Sancti explicant comprehendisse istud verbis, & excidium Ierozolymitanum, & orbis consummationem in die nouissimo : & Ioan. 4. illa verba, aquam, quam ego dabo, sit in eo, &c. Cyprianus lib. 3. epist. 3. intelligit de aqua Baptismi : sic etiam sacrificia veteris legis, & literalē sensum ; & quantūm ad obligationem legis importabant, & mysticum, seu figuralem.

Cyprian.

Potes, quis sensus erit primarius ? Respondeatur ex subiecta materia colligi ; & secundum diuersas intentiones quemlibet primarium intellegi : quia quantum ad obseruantiam legis, & præcepti, sensus literalis legis in cæremoniis fuit primarius, ne populus Iudeorum in idolatriam caderet, sed in illis haberent usum religionis. Quantum autem ad finem extrinsecum, quia illæ erant umbras futuorum, vt ex iis consigerent ad intellectum spiritualem Messiæ, in cuius fide saluabantur, & mysteriorum sensus mysticus fuit primariò intentus.

Respondet tertio, figuralem in proposito fundari in literali, quia hoc Sacramentum institutum est ad incorporationem in Christo, & nutritionem spiritualem, & in memoriam Passionis : *Hoc, inquit, facite in meam commemorationem, nempe Passionis eius, quia sacrificium incurrerunt, quod in hoc perficitur, repræsentat Passionem Christi, & cruentum sacrificium per mortem in cruce ; ac proinde excitat ad fidem in mortem Christi, quo eius corpori mystico, id est, Ecclesiæ, quam acquisiuit sanguine suo, ut dicit Apostolus, incorporetur.*

Vnde quando intelligunt Patres hoc spiritualiter, & figuratè, denotant hoc mysterium comprehendi etiam ex natura rei subiecta : vnde Bernardus sem. 3. in Psalm. Qui habitat : *Quid Bernardus autem est manducare eius carnem, & bibere eius sanguinem, nisi communicare Passionibus eius, & eam conuersationem imitari, quam gessit in carne ? & infra : unde & hoc designat illibarum illius Altaris Sacramentum, vbi Dominican corpus accipimus, ut scit videtur illa panis forma in nos intrare, sic nuerimus per eam, quam in terris habuit conuersationem, ipsum intrare in nos ad habitandum per fidem in cordibus nostris.*

Addi etiam potest, quod per manducationem spiritualem intelligant manducationem mediante fide, etiam realem, vt condistinguit contra animalē : quia usus huius Sacramenti est, vt nutriat gratiam per conuersationem hominis in se spiritualiter, & incorporacionem in Christum mediante fide, & charitate : non autem sicut in aliis alimentis corporalibus contingit per conuersationem alimenti in alium, sed alii in ipsum alimentum, qui est Christus.

Hinc dicuntur aliqui sumere Sacramentum, & non sacramentaliter, nempe peccatores, iuxta illud : *Sumunt boni, sumunt mali, sorte rāmen iniquali, vita, vel interitus : mors est malis, vita bonis, &c.* Alij Sacramentum sacramentaliter. cum dispositione requisita, & hi, respectu illorum, dicuntur sumere Sacramentum spiritualiter : vnde Author sermonis de Cœna Domini apud Cyprianum : *Hoc quando agimus, non demes ad manducandum acinus, sed fide sincera panem sanctum frangimus, & partimur, &c.* Quo sensu non incongrue intelligitur illud Augustini, *quid paras dentem & venirem.*

Ex quo solui potest durissima authoritas eiusdem Augustini lib. 3. de Doctrina Christiana, cap. 16. vbi dicit, quando locutio Scriptura est præceptiva, si suadeat malum, aut prohibeat bonum, figuratam esse locutionem, quia tale præceptum in sensu literali intellectum recedit à charitate, quæ est finis, & plenitudo legis : subdit autem

22 **Responso ter-**
tia figurati-
fundatur in
literali.

Manducatio-
realis, quomo-
do spiritali-
fit?

Prosa sequen-
sia in Missa.

23 **Augustini.**
Explicatur
locus obser-
rus Augusti-
ni.

autem exemplum ex prædicto cap. 5. Ioannis: *Nisi manducaueritis carnem Filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: facinus & flagitium videtur iubere figura: ergo est præcipiens passionibus Domini esse communicandum, quod pro nobis caro eius crucifixa, & vulnerata est, &c.*

Que verba intelligo de mandatione modo, quo intelligebant Iudæi, & discipuli, nempe; modo animali, & corporali: & sic est figurata iuxta præmissa, quia modo spirituali Christus est sub Sacramento, & sub aliena, non propria specie manducatur: quia alioquin dicere, quod præceptum diuinum de mandatione Chritisti, sub speciebus sacramentalibus esset præcipere facinus, & flagitium; esset magnus error contra veritatem huius Sacramenti, & doctrinam Augustini locis *suprà citatis, & aliis in locis,* in quibus disertissime de hoc Sacramento agit, eiisque fructu, & obligatione.

Vnde quandoquidem illa verba non retractat in libris retract. lib. 2. vbi agit de lib. de Doctrina Christiana, signum est non intellexisse illa in sensu errore, sed figuratam locutionem intellexisse, iuxta modum expressum; scelus autem, & flagitium esse manducare sensu à Iudeis percepto, nempe in propria specie.

Hinc etiam patet ad locum quandam Hieronymi in Commentarijs magnis epist. ad Ephesios, in illa; *in quo habemus redemptiōnēm, &c. vbi videtur distinguere in Christo carnem diuinam, & sanguinem;* de quibus Ioannis 6. dicitur: *Caro mea verè est cibus; & sanguis meus verè est potus, &c. & aliam, que crucifixa est:* quia hic distinguit diuersum statum carnis mortalis, & immortalis, existentis sensibilitate in se, & spiritualiter sub aliena specie in Sacramento. Si mitem locum habet Clemens Alexandrinus lib. 2. ped. cap. 2. vbi similiter distinguit sanguinem Christi; alterum carnalem, quo redempti sumus, alterum spiritualem quo unius sumus.

Probatur quartò veritas ex autoritate, & communi traditione Patrum, & Ecclesiæ; quantum authoritates per omnes ætates citat Bellarminus, & alij, fuit definita, vel certè tradita in Concilio Alexandrino epist. ad Nestorianum receptione in Ephes. & VII. Synodo, antequam haeresis suborta est. Statim autem quād incepit contrarium dogmatizari à Berengario damnatum in Concilio Romano sub Leone IX. & in Concilio Vercellensi sub eodem, vt docet Lanfrancus. Eadem sententia: retractata est à Berengario in Concilio Turonensi sub Victore II. cui præfuerunt eius Legati; mox relapsus, sed concepta verborum forma ab Vimberto Episcopo iterum palinodiam recantauit; & referunt à Gratiano de consecrat. dist. 2. can. *Ego Berengarius:* sed iterum relapsus non in illum, sed alium errorem, nempe, impanationis, scilicet, remanente substantiam panis & vini simul sub speciebus cum corpore Christi, damnatus in Concilio Romano sub Gregorio VII. in quo & ipse comparuit, & sub certa verborum forma palinodiam publicè coram Concilio emisit. Huius abiurationis meminit Blondus deed. 2. lib. 3. Gerson ferm. de Cœna Domini. Surius annotatione in prefatum Concilium, & alij: item Concilium Romanum generale contra VVitilesum Constantiæ anno 1413. item Constantiense seff. 8. non so-

lùm confirmauit definitionem Concilij Romani: sed etiam inter errores VVitilei reiecit prefatum: item Concilium Viennense. Clement. Viennense, vniuersa, de Reliquijs, & veneracione Sanctorum. Florentinum in decreto vnionis. Quamvis in illo Concilio non fuit quæstio inter Græcos, & Latinos de veritate huius Sacramenti; quam sa à Græcu.

Græci ante & post schisma admittunt. Vnde cum tempore Leonis IX. multa obiicerent Latinis, nunquam obiecerunt quod de veritate Sacramenti perperam sentirent: & scriptores moderni eorum post Florentinum veritatem ipsam confirmant: & patet ex interrogatione Pontificis, circa aliquos ritus huius Sacramenti, qui supponunt veritatem eius.

Tandem Tridentin. seff. 13. & 21. candem fusissimè docet Bellarminus lib. 2. de Eucharistia, per omnes ætates citat omnium seculorum Patres; ipsum adite potest lector, sicut & loca communia Iodoci: non est quod hic aliqua in tanta varietate, & confusu iporum scribamus, superè eos insinuauimus tertio argumento, de quo maius dubium esse potuit: passim apud omnes authores de hoc Sacramento inueniuntur; eos dico, qui contra haereticos scriperunt; speciam in hoc Sacramento: moderni etiam Scholastici abundantissimè veritatem propugnant. Solùm ergo supereft, vt respondeamus argumentis haereticorum.

Oibiunt primò, multa ex Patribus, tam Latinis, quād Græcis, potissimum ex Augustino tract. 25. in Ioan. Quid paras ventrem, & dentem, &c. non hoc corpus, quod videris, manducari es. Item illum locum, quem proximè explicuimus ex lib. 3. de Doctrina Christiana. Item enar. in Psalm. 3. vbi dicit Dominum adhibuisse Iudam ad coniuvium, *In quo corporis & sanguinis varia loca Augustinii.* sū figuram commendans, & tradidit discipulis. Item lib. contra Adimatum, cap. 12. vbi tractans verba Deuteronomij 12. Non comedes sanguinem animalium; sanguis enim eorum pro anima est: dicit signum nomine signat appellari; & subdit: Non enim dubitanus Dominus dicere, hoc est corpus meum, cū signum dare corporis. Item epist. 23. docens signa sèpè nominibus terum, quas significant, appellari; subdit: Sicut ergo secundum quendam modum Sacramentum corporis Christi, corpus Christi est, & Sacramentum sanguinis Christi, sanguis Christi est; ita Sacramentum fidei, fides est, id est, Baptisma: sed Baptisma non est fides in se; sed tantum figuratè, quia est signum fidei: ergo neque Sacramentum corporis est corpus, nisi tantum figuratè, & vi signum. Item in lib. de Cathechismo cap. 4. Cum manè illud veneris, quod respernas non habebis, non iam offeretur sacrificium imaginis agni, sed ipse agnus, &c. sentit ergo iam offerri, sacrificium imaginis agni, non ipsum agnum. Item 10. de Cœnitate, cap. 20. vbi dicit haereticos & schismaticos non manducare corpus Christi; sed tantum Sacramentum corporis, quia non manducat, inquit, corpus Christi, qui non est in corpore Christi, quia verè manducare est in Christo manere, & Christum in ipso.

Respondetur in genere, neque Augustinum, neque alios Patres, quando dicunt Sacramentum Reponsio in hoc esse figuram corporis Christi, locutus fuisse genere. vñquam cum exclusiva, nempe, esse tantum figuram corporis, vt excludatur veritas; vel aliud Non excludi addidisse vnde hoc excluderetur; sed in aliis veritatè per locis confessos fuisse continere veritatem rei; vnde

Ab inconvenienti, & doctrina alijs tradita.

Locus obscurus Hieronymi declaratur.

Locus similius Clementi A. Alexandrinii.

Quatuor probatur ex Patribus, & Ecclesia. Conc. Alex. Ephes. Dānius error in Concilio. Rom. Conc. sub Leone IX. Lanfrancus. Concil. Tunonense. Vmbertus.

Gratianus. Error impudicitia.

Conc. Rom. sub Gregor. VI. Blondus. Gerson. Surius. Concil. Romanum contra VVitilef. anno 1413. item Constantiense seff. 8. non so-

Sequi oper. Tom. VIII.

vnde reddendo singula singulis mens eorum colligenda est, non ex uno tantum, aut altero loco, sed ex omnibus ubi completere expressa est: quia nempe ex materia subiecta procedentes in uno loco non possunt omnia comprehendere.

Vnde si dicerent in uno esse figuram, in reliquis autem tacerent de veritate, sic tantum ex illis sumeretur argumentum, quod apparentiam haberet; apparentiam dico, quia cum tam veritas rei, quam significatio figurata conuenit Sacramento, utrumque de ipso dici potest. Cum ergo Patres expressissimis verbis confiteantur alibi veritatem rei; argumentum ex appellatione signi, aut figuræ in quibusdam locis, nullum est: tunc enim non fuit aliqua controversia de veritate Sacramenti: ac proinde non fuit necessarium, ut in singulis locis adderent cautionem illam, quā exprimeretur totum, quod Sacramento competit. Vnde Augustinus lib. 1. contra Julianum, cap. 2. loquens de Chrysostomo: *Disputans, inquit, in Catholicâ Ecclesia non se aliiter intelligi arbitrabatur, tali questione nullus pulsabatur, vobis nondum litigantibus, securius loquebatur, &c.* quæ verba ad præsentem quæstionem accommodantur.

*Quare Patres Symbolicæ verbis vtebantur.
Iustinus.
Theodoret.*

Augustinus.

Cœdum aliquando à verbis alias licet.

Cur dicitur figura, & signum.

Damasco.

Anselmus.

Esse figuram non tollit veritatem.

pastus, significat seipsum, ut in celo est secundum diuinitatem pastus Beatorum mediante visione, & fruitione beatificâ. Vnde Sacramentum comparatur ad diuersos hos modos protest vocari spirituale, aut corporale: quia, ut comparatur Christus existens sub speciebus ad modum naturalem existendi eius in se, est spiritualis figura, & manducatur spiritualiter, ut supra explicuimus; ut comparatur autem ad modum, quo fruuntur ipso Beati mediante visione, dici potest pastus spiritualis respectuè ad Sacramentum, quod modo materiali sumitur.

Vnde hic sumitur, non ex verbis, sed ex re ipsa significatio hæc mystica; quæ aliquando etiam refertur ad mysticum corpus Ecclesiæ: ut Tridentin. sess. 13. cap. 2. *Pignus præterea id esse voluit nostra gloria futura, & perpetua felicitatis; adeoque Symbolum unius illius corporis, cuius ipse causa exiit;* &c.

Significatio mystica ex re ipsa, non ex verbis sumitur.

Ex his respondetur in specie ad illa loca Augustini; in primis ad illud Psalmi, locutio est figurata, & refertur ad corpus Christi secundum modum naturalem existendi. Per idem patet ad alia contra Adimantum. Item in epist. 2. 3. ille locus est ad oppositum: quia Baptismus in parvulis dicitur fides, quia non credunt actu elicito; sed per sumptionem ipsius Baptismi dicuntur credere. Sicut Sacramentum ergo corporis, & sanguinis est etiam ipsum corpus & sanguis, quia vere continet hæc: ita Baptismus parvulorum dicitur fides, quia in eo sine alio actu explicito saluantur. Locus etiam ille ex Authore lib. de Catechismo refertur ad Christum immolatum cruentè, quia hoc Sacramentum est signum eius. Ultimus locus declaratur per mandationem spiritualem, quia hoc Sacramentum, ut proximè ex Tridentino citauimus, denotat incorporationem in corpore mystico, id est, Ecclesiæ; in qua sumens per fidem, spem, & charitatem vnitur Christo: quod nequit conuenire hereticis, & schismaticis, qui ab Ecclesiâ resecantur; aut priuatione fidei, ut illi; aut charitatis, ut hi. In his locutionibus non dicitur ab Augustino, nisi quod reuera conuenit Sacramento mysticè; neque inde tollitur ab ipso, quod non exprimitur: quia non faciebat ad intentum Augustini illud tractare; & supponeret quod apud omnes in confessio fuit, & quod ipse alias sèpè declarauit: ut tractat. 84. in Ioan. lib. 12. contra Fanum, cap. 10. & cap. 20. lib. 2. de peccatorum meritis, & remiss. cap. 26. & in Psalm. 93. Fuderunt pretium suum, ut biberent, inquit, pretium suum: & alibi sèpè docet manifestè veritatem Sacramenti.

Responsio in specie ad loca citata.

Ex his pater ad alios Patres, quos citant, ut Cyprianum, seu Authorem sermonis de Cœna Domini; ille enim expressè admittit veritatem Sacramenti; vnde quando dicit: *Hac quoties agimus, non dentes ad mordendum accimus, sed fidei sincerâ panem sanctum frangimus, & partimur;* loquitur de dispositione, cum quia debet sumi. Citatut etiam in sermone de vñctione Chrismatis; sed ibi nihil habet in contrarium, nisi quod Sacramentum vocet panem sanctum, quod non obstat: imò veritatem etiam in ipso contextu exprimit comparans Sacramentum oblatum manibus propriis à Christo, ad seipsum oblatum in Cruce à militibus.

Hieronymus, quem obiciunt contra Iouinianum lib. 2. ubi vocat typum: In tipo, inquit, suis sanguinis Hieron.

Deinde in primitia Ecclesia Patres libentius ytebantur verbis symbolicis; ut Iustinus appellando panem & viuum, ac alijs; propter Gentiles, quibus mysterium tegebant: vnde Theodoretus dialogo 2. *Non operor, inquit, aperi dicere; est enim verisimile adeisse aliquos non initios,* &c. vnde inter calumnias Gentilium contra Christianos illud percrebuit, eos carnibus humanis velci; quod forte ex hoc Sacramento umbram accepit. Deinde Augustinus serm. 2. de verbis Apostoli, interserit hanc rationem: *Illa verba norunt fideles: quibus mysterium latens maius esse insinuantur, quam verbis explicatur.*

Hinc sequitur quod rectè hoc Sacramentum appellari possit figura, signum, panis, & vinum symbolice; tum ex modo loquendi Patrum, tum quia hæc conueniunt (quamuis iam propter hæreticorum perfidiam ea locutio non sit admittenda, postquam cœpit de veritate eius controversia) representant enim ipsum Christum, ut in carne oblatum: *Hoc facite in meum commemorationem:* vel ut in celo est, quatenus est pignus gloriae, ut vocat Tridentinum; eo enim ipso, quod sit sacrum signum, potest dici Sacramentum illarum rerum, quas significat. Damascenus lib. 4. de fide cap. 14. *Figura porro rerum futurorum dicuntur idcirco, non quod vere corpus, & sanguis Christi non sint; sed quod nunc quidem diuinatris Christi per ea participes efficiantur, tunc autem intellectuali modo, & per solum aspectum,* &c.

Anselmus de diuinis officiis apud Claudium Sanchez rep. 3. cap. 4. *Benedictione panis fit corpus eius, non significatiæ tantum, sed etiam substantiæ;* neque enim ab hoc Sacramento figuram omnino excludimus, neque eam solum admittimus: veritas est, quia Christi corpus est; figura est, quia immolatur, quod incorruptibile habetur, &c. Esse ergo figuram non excludit veritatem hæc; nam ad Hebreos 9. dicitur, filius figura substantia Patris, non quod carcer veritate essentia, in qua idem, & hominios est Patri, quia ex modo procedendi per generationem naturalem illum representant: ita Christus, ut immolatur in cruce immolatur; ut presentat seipsum, ut cruentus in cruce immolatur; ut sumitur in Sacramento per modum

*28
Explicitur
alij Patres.
Sermon. de
Cœna Do-
mini*

Ambros.

sanguinis non aquam oblitus, sed vinum: typus enim figuram significat, seu signum: non tollit autem veritatem rei ex dictis; sicut nec quando Filius dicitur figura substantia Patris. Ambrosius similiter explicatur, lib. de Offic. cap. 48. vbi ait, *Christum hic offerri in imagine, in cœlo autem in veritate*: & lib. de his, qui initiantur, cap. 8. & 11. vbi dicit *Eucharistiam esse verum panem, & corpus Christi significare*, &c. Nam primum intelligitur de vera immolatione Christi sub specie sensibili; vt distinguatur contra seipsum, vt offertur à Beatis in cœlo tanquam mediator, vel inquantum Deus mediante fructuone fit ipsorum pastus, nemepe, animatum. Secundus locus ad figuratam locutionem spectat sacerdotis declaratam, quia verè Eucharistia dicitur panis.

29

Tertullian. *Panem quo ipsum suum corpus representat*. Hæc locutio nihil obstat, quia eandem interpretationem recipit; significat enim Christum representasse suum corpus modo naturali existentem; vt rem ipsam præsentem faceret, intelligit sub speciebus panis; quam locutionem familiarem esse Tertulliano refert Pamphilus in eundem locum: pluribus enim aliis in locis Tertullianus veritatem rei docet; quæ Pamphilus lib. 4. contra Marcionem, cap. 40. congerit; vt lib. contra idolatriam, cap. 7. inuehitur in Christianum, qui audet eam manus admouere corpori Domini, quæ demonis corpora conferunt; &c. Agit contra lapsos, qui postea ad communionem redibant, eam iuxta antiquam consuetudinem manibus propriis fumentes: vnde subdit, *prob scelus! Inde Christo manus intulerunt, isti quotidie corpus eius lacebunt*. Item lib. de Resurrectione carnis, cap. 9. *Caro, inquit, corpore & sanguine Christi ruscitur, ut anima Deo saginetur*: & lib. 2. ad uxorem, cap. 5. negat Eucharistiam esse communem panem.

30

Gelasius. *Opus illud dubium est*.

Obiiciunt, Gelasius contra Eutychen; imago, & similitudo corporis, & sanguinis Christi in actione mysteriorum celebrantur. Respondetur hunc à multis negari esse Gelasii, neque haberi in authoritate: deinde nihil aliud ex illis verbis haberi posse, quæ quod in mysteriis celebretur memoria passionis, & mortis Christi in cruce.

31
Clement. Nazianzen. *Quid si æternus, seu antitypus*.

Obiiciunt Clementem lib. 5. constitut. cap. 13. Nazianzen. orat. 11. ad funus sororis Gorgonia, vocare hoc Sacramentum antitypon, aut antitypa. Respondetur antitypon significare quandoque typum, seu figuram, id est, loco figuræ positum ab ān, id est, pro, & ū n̄r, id est, figura: vel significat figuram simpliciter, sed eam, quæ cum exemplari certare potest de forma: idem hic erit, ac ān̄r; id est, æqualem, vel similem figuram; vnde ān̄r, est propriæ hominis imago in speculo obiecto: vt notauit Bellarminus in primo lib. de Sacramentis in genere, & de hoc in specie: & Petrus Arcadius lib. 3. de Eucharistia, cap. 34. aliqui ergo, vt Turrianus in scholiis ad constituit. Clementis lib. 5. cap. 13. & Billius in scholiis ad orationem Nazianzeni præfata, intelligunt ān̄r, dici ipsum exemplar, seu veritatem, vt apponitur imagini; & sic in proposito sumi: sicut dicitur 1. Petri 3. Baptisma esse ān̄r diluuij: hoc sensu, quia continuit veritatem. Sic in proposito, hac soluto non quadrat, quia licet quandoque sic sumatur ān̄r, tamen Patres hinc vocant Sacramentum ān̄r corporis, & sanguinis Christi, sicut alias Sym-

bola, imagines, similitudinem, typum, figuram, signum, notam. Responso ergo vera petenda est ex dictis sic vocari, tum quia species separatae continent tanquam signa Christum, & significant præsentem etiam amplius, quia sic contentum sub speciebus representat corpus, & sanguinem in Passione. Vnde Augustinus in sententiis apud Prosperum: *Caro, inquit, eius est, quam formâ panis operata in Sacramento accipimus; & sanguis eius, quem sub specie vini, & sapore patamus: caro videlicet carnis, & sanguis est Sacramentum sanguinis: carne, & sanguine, utroque inuisibili, & spiritali significatur corpus Christi visibile, & palpabile plenum gratiae, & veritatis*; &c. Idem docet Chrysostomus 17. in epistolam ad Hebreos. Ex his patet vniuersim ad loca Patrum, quorum loca obscura per clara intelligi debent.

Obiiciunt præterea, id quod habuit Christus præ manibus, dum dicaret hoc, fuisse panem: ergo demonstratur: deinde frexit, & dedit discipulis, illud, quod accepit; hæc autem conuenient pani. Item calix apud Lucam accipitur metaphorice: ergo & corpus: deinde forma consecrationis est sacramentalis: ergo figurata. Ad primum responderetur ly, hoc denotare individuum etsi, nec denotare aliquid in specie, nisi ratione adiuncti in eadem oratione: verificatur autem oratio, non pro instanti prolationis pronominis, sed pro ultimo instanti completae prolationis: quod maxime verum est in propositionibus practicis; vt dictum est. Ad secundum, puerile est, vt si quis diceret, accepit carnes crudas, coxit & comedit: ergo comedit carnes crudas: panem. itaque accepit Christus, sed conuersum in corpus suum tradidit discipulis.

Ad tertium frangere, &c. dicuntur de Sacramento ratione specierum. Ad aliud, calix quidem figurare sumitur, vt continens pro contento, sed vltimatâ locutione, qua declaratur ex adiunctis, *sanguinis mei noui Testamenti*: quia Sacra menta sunt instrumenta, per quæ nobis Testamentum Christi, & valor sanguinis eius communicatur ad vitam, & hereditatem. Ad aliud, forma consecrationis est sacramentalis, non tamen tropicè interpretanda, sed secundum communem proprietatem locutionis prolatæ, habet vim conficiendi ex institutione Christi.

Item obiiciunt, 1. ad Corin. 10. dicitur Hebreus eandem escam spiritalem comedisse, & eundem porum spiritalem nobiscum bibisse: sed illi non ore, sed sola fide biberunt: ergo & nos. Respondetur negando antecedens, quia non dicuntur nobiscum comedisse, sed inter se: vnde additio illa est hereticorum: & Paulus aperte docet eos comedisse significatione tantum, & non reipsa.

Item obiiciunt illud Matth. 26. *Panperes semper habebitis vobis, me autem non semper habebitis*. Respondetur eum loqui de modo humano, & familiariter conuersandi cum ipsis, sicut haec tenus ante mortem conuersatus est in forma visibili: vnde Luc. vltimo: *Hac locutus sum vobis, dum adhuc vobissem*; quamvis hæc dicens, fuerit etiam præsens corporaliter, & visibiliter. Ioan. 14. dicit se relinquere mundum, & missum Paracletum; quamvis ibidem etiam dicat, *non relinquam vos orphanos, veniam ad vos*; & Matth. vltimo: *Ego vobissem sum usque ad consummationem saeculi*: prior ergo Scriptura non repugnat existentia eius in Sacramento.

32
*Obiectio à ratione.**Responsio.*
*Pronom̄ de monstraris in diuidū enītū.**Forma consecrationis pro priè intelligēda.*

33

34

Qua ratione dicitur, & manet Christus.

35

Obiiciunt præterea quasdam ratiunculas, quæ non merentur respondentem: ut quid nequeat esse Christus eodem tempore in diuersis locis simul; de quo infra: nulla enim est repugnaria. Præterea obiiciunt, solum panem videmus, & gustamus. Respondeatur id verum esse, quia species tantum cadunt sub sensum, ut fides saluetur, iuxta illud Gregorij, *fides non habet meritum, ubi humana ratio habet experimentum: deinde suscepit, inquit, Sacramenti debet esse conformis suo fini; hic spiritualis est: ergo*

per fidem tantum sumendum. Respondeatur id probare requiri fidem ad fructuosam tumpcionem eius quæ in aliis etiam Sacramentis requiritur. Obiiciunt præterea absurdum, quod Christus potuisse comedere bestias, prosciendi cloacam, descendere in foecidum stomachum. Respondeatur similibus illusionibus Nestorianos negasse diuinitatem Christi: & probari Deum non esse ubique. Non refert ergo, ut hoc Sacramentum ex hominum incuria, aut malitia aliquid indigni patiatur, quia id per accidens est.

S C H O L I V M.

Ponit sentent. D.Thom. 3.p.9.75.art.2. & 4. & Varr. dicentium corpus Christi incipere esse in Altari sine sui mutatione, solum per conuersionem panis in ipsum. Hanc refutat. Primo, praesentia Christi est aliud à substantia: ergo non habetur per transubstantiationem. Secundo, posset haberis simul cum substantia panis. Tertio, conuersum in praexistens, magis acquirit conditiones eius, quam è contra, ut patet de nutrimento, quod acquirit conditiones, & ubi carnis. Quartio, posset panis conuerti in corpus Christi in celo existens. Quinto, si panis quantum conuerteretur in corpus Christi quantum, hoc non haberet illius praesentiam circumscripsiæ: ergo idem de conuersione substantiae nude in substantiam nudam: ita omnes Scotista.

5

De secundo multa videntur hinc impossibilia implicari, scilicet sequendo principia Philosophorum. Vnum est, quod quantum sit simul cum quanto, vel quod substantia corporis sit hinc sine quantitate sua. Secundum, quod maius quantum sit simul cum minori quanto, vel in loco æquali. Tertium est, quod incipiat hinc esse corpus Christi, & tamen sine motu & mutatione propriè dictâ: quia non ponitur deserere suum ubi in celo. Quartum, quod idem quantum sit simul in diuersis locis realiter.

Dif. 49. q. vlt. & in quodl. 9. 10. Possibilitas autem omnium istorum non est hinc declaranda, quia nimia esset prolixitas. Quod enim hinc non sit substantia sine quantitate sua, dicitur in 2. articulo istius dif. q. 1. Qualiter autem quantum possit esse simul cum quanto, magis evidens difficultas est de quantis habentibus modum quantitatuum, quam quando alterum, vel ambo sunt sine modo quantitatuo. Ideo ista difficultas tangetur in materia de corporibus gloriofis in questionibus de subtilitate corporis. Ultimum autem, quod idem simul sit in diuersis locis, declarabitur in questionibus duabus sequentibus.

Restant ergo pro ista questione duo declaranda, scilicet quod sit possibile corpus Christi incipere esse sine sui mutatione locali in Altari: secundò, quomodo sit possibile corpus Christi esse quantum sine modo quantitatuo.

D. Thom. hic quest. 1. ad 4. Idem. tenet Varr. q. 3. hic. De primo dicitur communiter, quod hoc est propter mutationem alterius in ipsum, puta propter conuersionem panis in corpus Christi; & ideo non oportet ipsum corpus in se mutari: sufficit enim, quod aliud mutetur in ipsum ad hoc, quod incipiat corpus ibi praesentialiter esse; sicut enim naturaliter genitum est ubi fuit prius corruptum, & non propter aliquam loci mutationem propriam ipsius geniti: ita videtur quod illud in quod conuersum est aliquid per conuersionem, sit ubi conuersum prius fuit, non per mutationem loci propriam ipsius termini ad quem conuersionis, sed solum termini à quo.

6

Contra, suppono secundum eos, quod transubstantatio est mutatio substantialis modo, quo conceditur esse mutatio. Ex hoc sequitur, quod habet pro se termino non potest ad quem, substantiam: per nullam autem mutationem habetur per se illud, quod est esse per se posterius suo per se termino, sed solum per illam mutationem habetur per se terminus: sed huiusmodi praesentia est posterius simpliciter substantia corporis Christi, quæ substantia terminat, manifestum est. Non enim est huiusmodi praesentia prior essentia, quia substantia corporis potest esse sine huiusmodi praesentia: nec simul natura, quia tunc non posset ista praesentia destrui, nisi destrueretur substantia, quod falsum est: igitur praesentia corporis Christi non habetur per se per illam mutationem, quæ est conuersio, vel transubstantatio, sed solum substantia corporis Christi, quæ non est sua praesentia.

Hæc ratio potest formari alio modo ponendo pro posterioritate alienitatem, sic. Per nullam mutationem per se habetur illud, quod est per se aliud à per se termino: sed huiusmodi praesentia est simpliciter aliud à substantia, quæ est per se terminus transubstantiationis;

tiationis : ergo,&c. Maior patet, quia vnius mutationis per se est unus per se terminus, & ita quidquid est per se aliud ab illo termino, licet sit per accidens idem cum eo, non haberet esse per illam mutationem. Minor patet, quia huiusmodi præsentia non est substantia panis ; manifestum est, quia quando ipsa est, substantia panis non est : in ista præsentia est substantia corporis Christi, quia huius substantia fuit, quando præsentia non fuit.

Secundò sic, Deus potest facere corpus suum præsens cum pane, manente substantiâ panis: & tunc non erit per aliquam mutationem , quæ sit ad substantiam, ut per se terminum : & tamen per istam acquireretur præsentia eiusdem rationis cum illa, quæ tunc habetur: ergo oportet, quod per mutationem eiusdem rationis : ergo per aliam fieret, quâm per mutationem substantialem. Probatio maioris, quia ad nouitatem posterioris non sequitur nouitas prioris, patet 8. *Physic.* vbi vult Philosophus, quod in celo potest esse motus secundum ubi, licet non possit ibi esse aliqua nouitas secundum formam absolutam: (cuius ratio est, quia ubi est quidam respectus extrinsecus adueniens, & non forma absolute) sed præsentia ista posterior est substantiâ panis, sicut respectus absoluto, & maximè substantiâ : ergo sine mutatione aliqua circa substantiam panis, potest esse noua præsentia corporis ad panem : ergo oportet dare aliquam mutationem ad huiusmodi præsentiam, quæ non sit substantialis, & per consequens in proposito per transubstantiationem non habetur ista præsentia, quia terminus eiusdem rationis cuiusmodi est præsentia, non propriè, & per se est terminus duarum mutationum distinctarum secundum genus.

Et si dicas, potest esse præsens cum substantia panis sine mutatione substantiali, tamen fit nunc præsens per substantiale mutationem panis in corpus Christi, & non per aliam. Contrà, in corpus Christi priùs factum præsens pani, posset Deus conuertere panem: non enim est magis contradic̄tio h̄ic, quâm quod modò conuertatur in corpus non priùs præsens : ergo per talem conuersionem tunc factam in corpus præsens speciei panis, non fieret præsens ibi : vel oporteret dicere, quod fieret præsens postquam fuit præsens, & quod eadem præsentia terminaret duas mutationes dictas.

Tertiò sic, quod conuertitur in aliquid præexistens, magis acquirit conditiones eius, quâm è conuerso ; patet, si enim nutrimentum conuertatur in carnem, magis animatur anima carnis, quâm caro informetur formâ eius, & vniuersaliter acquirit conditiones absolutas, & ubi, & alias respectiuas carnis, magis quâm è conuerso: ergo ex sola conuersione panis in corpus Christi præexistens, magis acquirit panis conuersus præsentiam in celo, quâm corpus Christi præsentiam speciei panis in altari.

Quartò sic. Deus posset conuertere panem in corpus Christi, ut habens esse in celo: quia non est ibi maior contradic̄tio, quâm in conuersione, quæ nunc ponitur, sed tunc non habetur corpus Christi sub specie panis ex ipsa conuersione: ergo nunc nunc.

Quintò sic, si panis quantus conuerteretur in corpus Christi quantum, ita quod quantitas in quantitatem, & substantia in substantiam, corpus Christi quantum non haberet illud ubi circumscrip̄tiū, quod fuit ipsius panis circumscrip̄tiū : ergo ex conuersione substantiæ in substantiam, substantia corporis Christi non habet illud ubi definitiū. Antecedens est manifestum, quia non posset illud quantum, scilicet corpus Christi, esse circumscrip̄tiū in loco panis, cùm sit maius pane. Consequentia probatur, quia sicut substantia, & substantia, quæ subsunt quantitatē se habent ad locum definitiū, ita substantia quanta, & substantia quanta se habent ad locum circumscrip̄tiū ; ergo quod conuersio substantiæ in substantiam facit ad esse definitiū in loco, h̄ec conuersio substantiæ quanta in substantiam quantam facit adesse circumscrip̄tiū in loco.

C O M M E N T A R I V S.

36

De secundo, multa videntur h̄ic impossibilis, &c. Rationes dubitandi circa veritatem mysterij, quas h̄ic mouet, resoluti in sequentibus : quibus proinde supersedendo in hoc articulo, qui est primus huius questionis, supposita conclusione fidei, quam ex Scriptura probat, & ex Patribus, atque definitione Ecclesiæ nota; duo tantum resoluti, nempe illud, quod per formaliter corpus Christi est præsens speciebus : & secundum est, corpus idem quantum esse sub speciebus sine modo quantitatuo.

Tangit modū & rationem, quibus est Christus in Sacramento.

D.Thom. sententia.

Quantum ad primum est sententia D.Thomæ

in hac diff. quest. i. & 3. part. quest. 75. art. 2. & 4. quam defendant plures eius discipuli, corpus Christi fieri h̄ic, non per aliquam sui mutationem, sed per conuersionem alterius in ipsum : vt si aer conuertatur in ignem ; ignis genitus est in loco ubi fuit aer, eiisque materia. Ita in proposito, corpus Christi sub speciebus per conuersionem substantiæ panis in ipsum corpus, & mutationem materiæ conuersæ, non autem termini ad quem.

Hanc sententiam quinque rationibus impugnat Doctor, quas breuiter subiungo. Prima est

7

Text. 74.
75. & inde.
Præsentia corporis Christi posse haberis.
mutat. cu substatia panis.

Panis potest mutari in corpus Christi prius sibi præsens.

Si panis quantus conuerteretur in corpus Christi quārum, hoc non habetur circumscriptiū prefici illius.

Per mutationem alterius in ipsum.

37

*Impugnatur
quinque ra-
tionibus.*

*Prima ratio,
ex conceptu
transsubstan-
tiationis.*

Secunda ratio.

*Posset dari
hic præsentia
sine transsub-
stantiatione.*

*Responsio.
Impugnatur.*

*Tertia ratio,
ex natura
conuersione
ingegere.*

*Quarta ra-
tio.*

*Bosse fieri cä-
nversiōnē in
corpus exi-
stens modo
naturali.*

*Quinta ratio,
ex conuersione
quanti, in
quantum.*

ex principiis communib[us] sibi, & D.Thomae, neinpet transsubstantiationem dicere mutationem substantiam: quomodo autem dicat talē mutationem, infra declarabitur *dīſt. sequent[er]*, per nullam autem mutationem habetur per se illud, quod est posterius suo primo termino; terminus autem per se huius conuersonis est corpus Christi, in quo neque includitur præsentia sacramentalis, neque est ipsi connaturalis, sed supernaturalis: terminus *a quo* similiter est substantia panis, quæ non importat talem præsentiam: ergo salutatur transsubstantiatio, quantum ad omne per se, quod est de conceptu eius formalis, qui est ordo inter virtutem terminum, sine eo, quod habebatur conceptus præsentia sacramentalis, & definitiua Christi sub speciebus: hæc est substantia rationis Doctoris, quam duobus modis format, vt patet in litera.

Secunda ratio, quod Deus posset facere corpus Christi præsens speciebus sine desitione substantia panis, præsentia scilicet definitiua eadem, quam nunc habet: sed in eo casu nulla esset conuersio substantialis, aut transsubstantialis; ergo ex præciso conceptu transsubstantiationis, quæ est conuersio substantialis tantum, non habetur talis præsentia, quia terminus eiusdem rationis non potest esse per se terminus diuersarum mutationum. Si dicas nunc esse terminum substantialis conuersionis panis in corpus: contra replicat Doctor, quia Deus primū potest facere corpus præsens dicto modo definitiū, & indubitate: ita ut esset in toto, & in qualibet parte totius, & postea conuertere in ipsum substantialiam panis: quòd casu iam esset conuersio substantialis, sine eo quod per eam habetur præsentia illa definitiua corporis, quam supponeret.

Tertia ratio est, quia petendo exemplum ex aliis conuersionibus, magis conuersum acquirit conditions termini, in quem conuertitur, quā econtrā, ut patet in nutrimento: ergo ex conuersione panis in corpus præexistens magis natus est transfire in corpus Christi secundū modum naturale existendi, quem habet in cœlo, quā econtrā corpus acquirere præsentiam, quam habuit panis sub specie, vel ei æquivalentem: ergo non ex vi conuersione panis in ipsum præcisè acquirit præsentiam sub specie.

Quarta ratio, posset Deus conuertere panem in corpus Christi, secundū modum naturale existendi, tunc corpus non acquireret præsentiam sub specie panis. Si negaueris minorem: contrā (quidquid sit de veritate rei, de qua infra dīſt. sequenti) saltem potest conuertere in corpus; ita ut hoc non sit præsens definitiū ut nunc, sed tantum circumscriptiuē: ergo separabilis est præsentia definitiua à conuersione substantiali, ac proinde nequit præcisè per eam haberi.

Quinta ratio est, ex conuersione substantiali quanti simul cum sua quantitate in substantiali quantam corporis, quo casu non posset corpus acquirere præsentiam, quæ alia fuit panis, quia maior debetur corpori. De vtrique hac ultima ratione est controvrsia, secundū diuersos modos, quos aliqui starunt conuersionis viuis in aliud, manente aliquo communi vtrique termino: hoc infra tractabimus. Sed ad propositum illud commune potest esse aliquid aliud diuersum à præsentia, & quantitate, saluā vera conuersione substantiali terminorum, & etiam quantitatū, nempe vel esse, vel aliquod accidens, quod non esset

ratio essendi in loco, aut acquirendi nouam præsentiam.

Conclusio ergo est, *Non haberi formalem præsen-
tiam ex ratione conuersionei substancialis*, ut sic *Dottorū.*
id est, in genere, neque causam eiusdem præsentie.

Respondet Sotus *dīſt. 9. queſt. 9. art. 2.* magis Scotum impugnare Concilium Lateranense, quām D.Thomam, quia D.Thomas sumpsit rationem illam præsentia sacramentalis ex transsubstantiatione, sicut & Concilium sumit, non assignans aliam causam, cui subscrigit Florentinum.

Sed hæc responsio non valet: quia Theologi omnes, & D.Thomas non dubitant, quin transsubstantatio, prout sumitur de facto à Concilio, inferat præsentiam sacramentalē Christi: quia sic sumpta est actio commensurata formæ verborum, inquantum significat prædicta, & demonstrat de rigore sermonis, corpus Christi præsens sub speciebus. Sed per transsubstantiationem sic sumptum solum habetur factum, & quidquid fides docet: non tamen probat possibilias, aut tollit impossibilitas per aliquam causam diversam ab ipso mysterio, neque redditur ratio rei prout conantur omnes Theologi ostendere sine nugatione, probando idem per idem. D.Thomas autem longè recedit ab illa intelligentia, quia præsentiam Christi sub speciebus conatur probare esse sine mutatione aliqua in corpore Christi, & cum sola mutatione panis in ipsum, quod nulla ratione habetur ex transsubstantiatione in genere, neque haberi potest. Deinde D.Thomas contendit probare præsentiam corporis sacramentalē, non ex ratione peculiari conuersionei substantialis, ut est in hoc mysterio, sed ex ratione generica conuersionei substantialis, adducens exemplum, & probationem, ex conuersione substantiali naturali viuis in aliud; ut patet ex litera eius. Quam rationem optimè impugnat Doctor in prædictis rationibus; nam supposita mysterij veritate, debet Theologus ostendere illud non repugnare, & soluere argumenta, quæ ex ratione naturali, aut aliis principiis petuntur in contrarium.

Ex his etiam evauantur solutiones Cajetani dicentis D.Thomam non loqui de conuersione absolute, sed de conuersione sacramentali, contra quam non concludunt argumenta adducta, sed contra conuersionem absolute sumptam. Contrā loquendo de transsubstantiatione præcise, quæ est conuersio substantialis, non inferit præsentiam corporis Christi necessariō sub speciebus panis, talem, qualē docet Ecclesia; mutatio enim substantialis in substantiali potest stare sine eo, quod detur præsentia in toto, & in qualibet parte specietum, atque adē magis connaturale esset termino retinere modum naturale essendi sub speciebus panis, quām supernaturale acquirere; tam ex parte termini *a quo*, quām ex parte termini *ad quem*, quia modus circumscriptiuus est connaturalis modus essendi vtriusque; posset ergo ordo inter vtrumque terminum saluari absque præsentia sacramentali, & supernaturali, quæ nunc est: ratio ergo deficit in probatione.

Deinde, ut benè Doctor, posset stare conuersio substantialis absque successione terminorum quoad præsentiam, quod admittit etiam Cajetanus. Tertiō, Ecclesia non ex vi conuersionei substantialis probat mysterium, sed ex veritate for- mæ probat interuenire conuersionem quæ nunc est, quia nisi corpus Christi fieret præsens sub speciebus,

*Conclusio
Dottorū.*

*Responsio Do-
ctoris.*

Impugnatur.

*Assignanda est
possibilitas.*

*Possibilitas
non probatur
ex conuersio-
ne in genera.*

*39
Responsio
Cajetani.*

Impugnatur.

*Præsentia
naturali v-
trique ter-
mino.*

*Ecclesia collig-
it præsentie
ex veritate
forma.*

speciebus, non recte, aut verè forma demonstraret præsentiam eius sub speciebus: conuersionem ergo panis in corpus præsens, sub speciebus probat Ecclesia, & Patres ex veritate formæ, non autem præsentiam ex conuersione substanciali præcise. Supradicto responsoriis eius in specie ad singulas rationes Doctoris, quia eas admittit in suo rigore, & recurrit ad conuersionem, non quæ possibilis est fieri, & statet itine præsentia, sed ad eam, quæ nunc est, & quæ habet hanc præsentiam concomitantem: hoc enim admittit Doctor, sed inde non ostenditur intentum per aliquid, quod sit maior declaratio mysterij, quam ut per fidem solam proponitur.

S C H O L I V M.

In mutatione locali regulariter esse octo terminos, & quatuor mutationes. Si tamen corpus motum aliud non expelleret, tantum essent due mutationes, & si ipsum non dependeret suum ubi, tantum esset una mutatio: ostendit non posse corpus Christi ponit hic præsens, sine omni mutatione saltem ad respectum realem extrinsecum præsentie, que reducitur ad genus ubi.

Quantum ergo ad istum articulum, non videtur necessarium fugiendum esse ad conuersionem panis in corpus Christi, præcipue cum à principio ex quo res huius Sacramenti fuit credita, fuit semper creditum, quod Christi corpus non mutatur de loco suo in celo, ut sit hic: & tamen non fuit in principio ita manifestè creditum de ista conuersione, ut dicetur *dist. 11.*

Dico ergo ad hoc, præmittendo quædam, scilicet quod quando corpus mouetur de loco ad locum, & expellitur aliud corpus, communiter sunt ibi quatuor motus, vel mutationes, & octo termini: duæ scilicet in corpore expellente, & duæ in expellendo. Nam corpus expellens mouetur ab ubi suo ad priuationem eius: & illa mutatio, quæ est inter terminum à quo positium, & terminum ad quem priuationum, potest dici deperditio prioris ubi: id est etiam corpus à parentia secundi ubi, mouetur ad illud ubi secundum, & ita à priuatione ut à termino à quo, ad ubi, ut ad terminum ad quem, & illa potest dici acquisitiua ubi. Consimiliter sunt duæ mutationes, & quatuor termini circa corpus quod expellitur, cum primum corpus intrat locum eius.

Si autem moueretur aliquod corpus, & non expelleret aliud corpus de loco suo, iam non essent ibi nisi duæ mutationes, & amba in ipso corpore moto. Una scilicet deperditio prioris ubi, & alia acquisitiua noui ubi. Si vero corpus non recedens à priori ubi, fieret in novo ubi, ibi esset tantum una mutatio, scilicet à priuatione noui ubi, ad illud novum ubi, & haec acquisitiua: & nulla ibi esset deperditio, quia non esset à priori ubi ad eius parentiam, quia prius ubi non deperditur ex hypothesi, licet illud corpus ponatur in ubi nouo. Sed si nulla istorum mutationum ponatur, omnino non est intelligibile, quod corpus sit, ubi non fuit prius. Nam impossibile est qualitercumque aliquid esse hic realiter, quod prius non fuit hic realiter, quia sit aliqua mutatio realis, vel in isto, vel in illo cui est præsens realiter: nam nullo modo est transitus à contradictrio in contradictrium, quantum ad aliquod prædicatum reale, quia sit aliqua mutatio realis: quia si nihil mutatur realiter, non est ratio, quare haec pars contradictionis est magis vera nunc, quam prius, nec quare prius alia magis vera, quam ista, & sic tam nunc, quam prius, vel ambo sunt simul yera, vel ambo simul falsa.

Ad propositum, mutationem deperditiam illius ubi de celo nullus ponit in corpore Christi, secundum Augustinum *suprà adductum*, *Donec finiatur seculum, sursum est Dominus*. Et hoc intelligendo regulariter, nisi placeat sibi ex aliqua gratia speciali localiter descendere: quod non ponitur fieri propter veritatem Eucharistie. Oportet tamen ponere ad saluandum realem præsentiam corporis Christi hic, quod in ipso sit aliqua præsentia ad speciem panis, quæ prius non fuit, alioquin non magis esset iunctus præsens hic, quam prius. Illa enim mutatio, quæ est circa species, scilicet quod prius erant in subiecto, nunc autem sunt in subiecto, nihil facit ad hoc, quod corpus Christi de non præsente istis, fiat realiter præsens istis, ut supradictum est: quia illa habet alios terminos per se mutationem, ab illa, quam non præsens fit præsens: ergo necesse est ponere aliquam mutationem in corpore Christi acquisitiuam, illius præsentie nouæ.

Quæ tamen non potest dici propria mutatio localis propter duo: tum quia eam non concomitantur aliqua deperditia prioris ubi, sicut communiter est in motu locali, quia ibi terminum positum à quo, & terminum positum ad quem, concomitantur duæ priuationes, eo modo, quo Philosophus dicit *s. Physic.* quod motus est à subiecto in subiectum. Tum etiam, quia hic propriè terminus istius mutationis non est ubi, quia in termino mutationis huiusmodi corpus Christi non habet hic propriè ubi: sed terminus est quædam præsentia.

In mutatione locali communiter sunt quatuor motus, vel mutationes, & octo termini.

Corpus accipies nouum ubi, non perdens antiguum, tantum habet unam mutationem.

Transitus à contradictrio in contradictriorum,

secundum prædicatum reale, non sit sine mutatione reali.

Corpus Christi non potest esse præsens ubi ante non fuit.

fine omnis mutatione.

est mutatio localis.

Text. 7.

præsentia simplex ipsi speciei, vera tamen, & realis: terminus autem mutationis localis propriè acceptæ est ipsum *vbi*.

¹¹
Terminus
mutationis
corporis
Christi spe-
ciæ redu-
ctiæ ad
vbi.
vbi est re-
spectus ex-
trinsecus, de
quo, *supra*
d.6. q. vii.

Et si quæras, ad quod genus pertinet hæc mutatio, & terminus istius mutationis? Dico, si Angelus ponitur de nouo præsens alicui corpori, dicitur quidem esse in loco definiti- uè eo modo, quo sibi potest conuenire esse in loco: & sic dicitur mutari, licet illa mutatio multum distet à vera mutatione secundum *vbi*. Adhuc autem quantum ad alias conditiones, præsentia corporis Christi speciei magis recedit à vera ratione *vbi*: quia nullo modo per istam præsentiam determinatur sic ad vnum *vbi*, quod sibi repugnet aliud. Sed Angelus per vnum *vbi* sic determinatur ad illud, vt sibi repugnet aliud.

Et si habeas pro inconuenienti aliquam mutationem qualemcumque in corpore Christi realiter esse, dico quod necesse est ponere saltem aliquem respectum extrinsecus aduenientem, qui scilicet non necessariò sequatur fundamentum, & terminum posita in actu: quia omnis respectus sic consequens necessariò est intrinsecus adueniens, vt ostendit in *q. 2. de charactere*, contra primam opinionem: ergo respectus potest aduenire extrinsecus de nouo, sine alio quoconque nouo, vel in fundamento, vel in termino. Sic ergo non est inconueniens corpus Christi esse de nouo præsens alicui non habenti nouam formam absolutam, nec nouum respectum respectu eius, vel si habet huiusmodi nouum respectum, pari ratione, & corpus Christi habebit nouum respectum eius: quia si species sunt de nouo præsentes corpori Christi, & corpus est de nouo præsens eis (etsi enim continentia non sit relatio realis mutua, tamen præsentia est relatio mutua) non erit tunc inconueniens date in corpore Christi talem mutationem ad respectum extrinsecus aduenientem.

Et si obiicias, ad respectum non est mutatio, solutum est in *quæstione de charactere*. Et si omnino arguas, ille respectus extrinsecus adueniens, qui dicitur præsentia simplex, ad quod genus pertinet? Potest dici, quod magis propriè reducitur ad genus, *vbi* inter omnia genera respectum extrinsecus aduenientium, quia in pluribus cum illo respectu conuenit: & si forte non sit propriè in genere, sequitur, quod decem genera non sufficienter euacuarent totum ens. Quod non est inconueniens, eo modo, quo Philosophi loquuntur de rationibus eorum, quia non repugnat sub ente inuenire aliquem respectum, puta Angeli ad lapidem, qui non habet aliquam rationem respectus in genere, vt ipsi loquuntur: non tamen sequitur ex hoc plura genera esse, quam decem: sed quod rationes eorum, vel ratio alicuius eorum non assignatur sub ratione communi, sicut posset assignari.

C O M M E N T A R I V S.

⁴⁰
*Resolutio dif-
ficultatis.*
*Radix impo-
sibilitatis.*

a **Q**uoniam ergo ad ipsum articulum, &c. Hic resoluuit, quod est primariò intentum, nempe mysterium hoc non inuoluere aliquam impossibilitatem ex natura rei: potest nempe diuina Omnipotencia quidquid non implicat: radix enim possibilis, aut impossibilis primùm ab intrinseco, & formaliter sumitur ex natura termini, vt ipse bene probat *in 1. diff. 43. queſt. vni-
ca*: licet autem virtute creatæ nequeat dari præsentia sacramentalis, aut circumscriptiua etiam noua, sine deperditione prioris loci: Sacramentalis autem nullo modo virtute creature haberi possit, saltem vt principaliter agente (vt secludamus controvërsiam de agente instrumentalis, quæ non est ad scopum præsentem) virtute tamen diuinâ produci potest tollendo repugnantiam ex parte termini.

Hinc ergo Doctor in proposito declarat nullam esse repugnantiam ex parte termini, vt subiicitur diuinæ potentiaz, quæ potest ipsum conseruare in loco naturali, & simul collocare idem in alio loco per præsentiam, quæ sit sacramentalis, & acquisitiua, non verò deperditiva *vbi* prioris.

*Prima cœlusi-
sio. Docttor,
dari aliquam
mutationem
in termino ad
quem.*

Tria autem dicit: primum est, non posse saluari præsentiam Christi nouam, & sacramentalem si ne aliqua mutatione in Christo reali, quia de novo fit hic Christus realiter, *vbi* autem non fuit;

talis autem mutatio non repugnat Christo, quis licet mutatio, quæ sit ad corruptionem, non conueniat corpori glorioſo, & impassibili; non tamen repugnant mutationes, quoad respectum, qui non infert mutationem substantialem: nam ante Ascensionem habuit plures tales, vt visionis, locutionis, mandationis, loci, post resurrectionem.

Secundum, quod docet, est hanc præsentiam, & mutationem reduci ad mutationem secundum *vbi*.

Tertium est, præsentiam illam esse relationem extrinsecus aduenientem, de qua ipsum vide *suprà diff. 6. queſt. ultima*.

In hac litera Doctor tantum differit de præsentia sacramentali sub ratione termini acquisiti, per mutationem acquisitiua, & non deperditiuam, quæ præsentia eius naturalis in celo destrueretur: quia hæc manet, vt patet ex symbolis fidei, *Sedet ad dexteram Patris, &c. & Luca vltimè: & ex Augustino loco citato*, vt docet Doctor, nisi ex gratia speciali ipse apparere aliquando in terris voluerit; saltem ad sacramentalem præsentiam acquirendam non deseritur. Quantum autem ad rationem specialem præsentia sacramentalis eius possibilitem probat in sequenti textu.

S C H O L I V M.

Sententia afferens quantitatem esse in corpore Christi in Eucaristia, sed sine modo quantitativo, quia est ibi per modum primi termini, id est, substantie, que ibi non quantitatè adest. Impugnatur primò, res ubique est, habet suum modum naturalem necessarium: nec refert an sit ibi ut primus terminus, vel secundus. Secundo, panis erat sub speciebus quantitatè: ergo & quod ei succedit, si per conuersationem, sit terminus ad quem, ubi fuit terminus à quo.

De secundo * dicitur, quod quantitas corporis Christi non est sub specie panis, nisi concomitanter, quia primus terminus conuersationis est substantia corporis Christi, &

12

Hēr. quodl.

1. q. 5.

Egid.

quodl. 1. q. 4.

quodl. 2.

q. 17.

*Varro in 4.*q. 4. . *buius**materie.**Modus na-**turalis con-**sequitur r̄**vicumque.*

Contrà, vnumquodque sive sit primus terminus transubstantiationis, sive secundus, si tamen est ibi, haber proprietates suas, quæ sibi necessariæ, & naturaliter conueniunt. Quod probatur exemplo, quia si Deus crearet substantiam quantam, vel natura generet substantiam, & concomitetur quantitas, utriusque productionis terminus primus est substantia, & quantitas concomitans: & tamen tam in generato, quam in creato, quantitas haber suum modum reale, sicut haberet si primò terminaret aliquam mutationem.

Et hoc probatur per rationem, quia alia, & alia habitudo ad agens, non variat naturam rei, hoc est, prima vel secunda, mediata, vel immediata, dum tamen producatur: quia habitudo ad aliud agens non variat naturam rei aetè, secundum Augustinum 3. de Trinit. ergo nec carebit quantitas suo modo naturali propter hoc tantum, quia non est primus terminus transubstantiationis: dum tamen sit ibi realiter, sive primò, sive secundò per illam mutationem.

Secundò sic, si per conuersationem sit terminus ad quem, ubi priùs fuit terminus à quo, ergo modus essendi huius, & illius erit similis, ille saltem, qui potest esse communis utriusque: sed panis conuersus erat hic quantitatè suo modo, quia sub quantitate habens partem extra partem: ergo & substantia corporis Christi existens hic ex vi conuersationis, erit hic suo modo quantitativo, habens scilicet partem substantiaz sub parte quantitatis, & tunc quantitas eius erit hic propriè dimensiæ.

C O M M E N T A R I V S.

42
De sacramen-
*tali specie.**Ratio Hin-*
*rici.**Reiūcītur.**Substantia*
creata a Deo
existere mo-
do naturali.

De secundo dicitur, &c. Hic, ut dixi, agit de ratione specifica presentiæ sacramentalis, ostendens eam non repugnare: reiicit fundamentum Henrici, & aliorum, qui docent presentiam corporis Christi non esse secundum modum naturalem, & quantitatuum: ex eo, quod quantitas eius non sit terminus primus conuersationis, sed substantia corporis, ad quam se habet quantitas solidè concomitanter. Hæc ratio non probat quantitatem non esse modo quantitatuo sub speciebus: quia si Deus crearet substantiam quantum, substantia esset terminus primus creationis, & quantitas concomitans se haberet; existeret tamen modo sibi connaturali, id est, secundum dimensiones, & circumscriptiæ: quia alia, & alia habitudo ad agens non variat modum essendi connaturali rei ex Augustino: loquitur autem de alia, & alia habitudine secundum diuersos

modos producendi, qui non variant substantiam, & entitatem effectus, ut si homo creatur, vel generatur, semper erit homo; si rana producatur per generationem vniuocam, aut æquiuocam, si calor producatur à motu, igne, aut Sole, eodem modo existet.

Secunda ratio est ex ipsa conuersione, nempe, quæ terminus ad quem fit, ubi priùs fuit terminus à quo, sed panis quantus conuertitur in corpus Christi quantum, secundum opinantes, scilicet, qui statuunt quantitatem Christi esse hic, licet concomitanter: ergo nisi aliud probatur, erit modo quantitatuo, & dimensiæ. Oportet ergo aliquam mutationem fieri, & probari factam in ipsa quantitate, quantum ad modum naturalem essendi, ut ostendatur possibilis, seu non repugnans huius mysterij, & modi essendi Christi sub speciebus.

43
Alia ratio ex
natura ter-
mini conver-
sionis natu-
re.

S C H O L I V M.

Alia sententia, partes corporis Christi non esse extra se inuicem, sed oculos esse in manibus, & è contra, & sic de aliis. Refutatur, quia sic corpus Christi non haberet positionem in toto, nec figura necessariam, ut animaretur, quia non haberet distincta situ organa.

Alio * modo dicitur hic, quod partes corporis Christi non sunt extra se inuicem in hostia. Quod probatur sic, quia sicut possibile est virtuti diuinæ facere, quod corpus sic simul

13

Ocham in 4. q. 1. huius materia in sol. 2. diff. cultatis. simul cum corpore : ita etiam, & quod pars una corporis sit simul cum alia. Potest ergo facere partem subintrare partem, & sic ultra subintrabunt se inuicem usque ad minimam quantitatem naturalem, vt sic saluetur veritas cuiuslibet partis : & tamen nulla est extensio partis extra partem, sicut veritas unius corporis saluatur, non obstante, quod per subintraionem in alia non sit extra illud.

Figura necessaria ad animabilitatem corporis. Sed contra, istud non est probabile, quia tollit a corpore Christi positionem in toto, & omnem figuram, quae necessaria forte est ad corpus animatum. Si enim non distet caput a pede, sed totum subintrat totum usque ad minimam partem naturalem, iam non habebit ordinem partium in toto necessarium ad corpus animatum, nec figuram.

COMMENTARIVS.

44 Opinio Durandi, & Nominalium. **A**lio modo dicitur, &c. Hic reicit opinionem aliorum, qui dicunt corpus Christi esse in Sacramento per penetrationem partium, quae una subintrat aliam, usque ad minimam quantitatem naturalem. Pro hac citatur Ocham in margine huius literae, in 4. quest. 4. & in tract. de Eucharistia, cap. 29. & alij Nominales. Dubium fortasse alicui videretur, si omnino eadem sit sententia ipsorum, qui negant omnem quantitatem propter illam particulam, usque ad minimam quantitatem naturalem, &c. quia minima quantitas est aliqua quantitas.

Auctor Schola Nominalium. **C**eterum ratio, qua illam sententiam oppugnat Doctor, supponit nullam quantitatem admitti ab opinantibus esse in corpore Christi sub speciebus, quae est sententia Durandi, & Nominalium, quam ipsi resumperunt. Neque mitum culquam videri debet si Doctor & hic, & alibi sententiam Nominalium impugnet, quia anterior fuit schola: nam Otto Frisingensis de gestis Frederici primi, cap. 47. agens de Petro Abailardo, docet magistrum eiusdem Petri quondam Rozelium primum illis temporibus fuisse, qui sententiam vocum in Logicam inuexit; mox eundem Abailardum eandem intulisse Theologiam, quam penè abolitam restaurauit Ocham.

Diversus modus opinandi. **S**ententia ergo, quam hic impugnat, est Nominalium, quin etiam Durandi in 4. dist. 10. quest. 2. qui docet Christum in Eucharistia non habere quantitatem, & substantiam corporis Christi ponit sub speciebus sine quantitate, quae remanet in ipso, ut est in celo, etiam distincta realiter a substantia. Nominales alia via incedunt conformiter ad sua principia, qui negant quantitatem distinguere a realiter a substantia, eamque dicunt consistere in extensione, & situ, in ordine ad locum, quibus hic caret corpus Christi, ac proinde in eo non esse quantitatem sub ratione quantitatis. Opinionem hanc in quantum remouerunt quantitatem a Christo in Sacramento, censem Maior in hac dist. quest. 2. esse magis consentaneam rationi: videatur Gabriel art. 2. con. 2. & lect. 43. in canonem.

45 Sententia comunitatis est contraria. **C**ontrarium huius est omnium Theologorum: D. Thomae in prefati dist. art. 2. & 3. pars. quest. 76. art. 4. D. Bonaventuræ dist. prefati art. 1. quest. 1. Richardi quest. 2. Paludani ibidem, & omnium Doctorum utriusque Scholæ, sed est etiam anteriorum, vt Aenensis 4. p. quest. 40. m. 3. art. 4. Altiliodorensis lib. 4. Summe tract. 5. cap. 4. Henrici quodlibeto 1. quest. 5. quos sequuntur omnes moderni Scriptores. Impugnatio Nominalium in suis principiis remittenda est ad philosophicam; non est enim questio huius loci, nisi per sequelam opinandi, & consequentiam doctrinæ.

Impugnatur ergo sententia Durandi admittentis quantitatem distinguere realiter a substantia; primo, quia quantitas, & cetera accidentia absolute, & connaturalia Christo, insunt independentes a loco, & conuenient, ut proprietates corporis organico, ut prius est loco, & permanenter insunt: quantitas enim, quae est ratio essendi in loco, nequid dependentes a loco in esse: est dispositio etiam requisita in corpore ad infusionem animalis; sicut & qualitates naturales, neque mutato loco dependunt: ergo sunt priora, & independentes a loco, sicut & substantia ipsa: ergo repugnat ea esse in corpore in celo existente, quin etiam eidem insint uilibet: quia affirmatio, & negatio horum accidentium fit de subiecto, ut abstractus a loco. Hoc argumentum est ex principiis Doctoris, ut in sequentibus apparebit.

Sequeretur secundo, quod Christi corpus in Eucharistia non esset, quia neque corpus gloriosum, neque organicum, neque viuum potest esse sine quantitate, & aliis accidentibus absolute; doles enim corporis gloriosi sunt accidentia: quantitas, & alia accidentia, quae dicuntur proprietates physicas, disponunt corpus, & organa ad vitam: quia anima est actus corporis organici potentia vitam habentis, lib. 2. de anima, cap. 1. quantitas ergo cum reliquis est dispositio necessitans ad vitam, ad quam exigitur situs partium, & viuo ad inuicem, & figura, quae nequeunt esse sine quantitate. Hoc argumentum est etiam Doctoris in litera, & fortissimum est, specialiter contra negantem in corpore organico aliam formam praeter animam.

Confirmari potest ex Tridentino s. 13. cap. 3. vbi ex vi naturalis connexionis inter corpus verum Christi, & animam, & sanguinem afferit haec esse sub specie panis realiter: sed in re ipsa maior est connexionis corporis ad quantitatem, & ceteras dispositiones naturales, & accidentiales, quam sit connexionis eius ad sanguinem & animam, quantum ad inseparabilitatem (quidquid sit de compositione per se, & substantiali) quam corporis ad animam, & sanguinem, quae separari possunt a corpore manente quantitate, & reliquis qualitatibus, ut separata fuerunt in morte, & mansebunt in triduo: & anima econtra nequid inesse sine quantitate, & aliis: ergo ex vi connexionis naturalis magis sequitur quantitatem, & qualitatem inesse corpori Christi in Eucharistia, quam animam, & sanguinem.

Pro opinione Durandi nullum fundamentum urget; nam quod substantia sit terminus per se prius huius conuerzionis, non infert nudam substantiam corporis ponit sub speciebus, sine aliis.

46

Quantitas est prior ordinis ad locum.

47

Seruanda ratio. Quantitas necessaria ad organizationem, & vitam.

Dicit connexionem naturalis ad corpus.

Maior connexionis quantitas ad corpus, quam anima & sanguinem, &c.

48

Fundamentum Durandi subditum.

*Conciliū ex vi verborum, & ex concordan-
tia.* alijs, quæ habent connexionem naturalem cum
corpore: alijs vana est collectio facta per Tri-
dentinum, & omnes Patres in hac materia: aliud
ergo est, quod explicitè ponitur ex vi verbōrum; alij
vero quod concomitanter. Accedit, quod illud,
quod ponitur ex vi verborum, si corpus ut
importat per se necessaria ad substantiam, seu
constitutionem corporis, sive ut pars, sive ut
dispositio necessaria.

*Censura opinio-
nium.* Aliqui censurant hanc opinionem Durandī
hæresis, alij erroris. Primum argumentum quod
redatetur ad confirmationem factam ex Concil-
lio, plurimum. vrget, considerando mysterium,
propter in se ipso institutum est: quidquid sit an
affirmatio, & negatio accidentis absoluti de co-
dem posito in diversis locis, amittat vim con-

tradicendi, quod infra examinabimus. Secun-
dum argumentum dependet à necessitate quanti-
tatis, & aliarum dispositionum in corpore vi-
uo, & organico; quæ necessitas videtur certa lu-
mine naturali, & sic inferre conclusionem esse
certam Theologicē saltem: nam corpus viuum
de facto ponit sub speciebus, est certum de fide:
vnde inferritur, saltem illam sententiam, quantum
ad qualitates, & cetera accidentia, necessaria ad
corporis constitutionem, esse valde saltem im-
probabilem. De quantitate autem proper con-
troversia illam, an distinguatur à re quanta; &
an subiectum de se habeat situm intrinsecum
partium, & ordinationem in toto, non ita con-
stat. Hæc sententia est adeò rigidè censuranda
quod hanc patrem.

S C H O L I V M.

*Sententia Doctoris, quantitatatem corporis Christi in Eucharistia habere positionem, seu modum
quantitatuum sumptum pro ordine partium in toto, non tamen positionem in ordine ad locum,
& hoc secundum probat. Optimè concordant D. Thom. 3. p. quest. 76. art. 3. Alenſ. 4. p. quest. 10.
num. 7. art. 3. D. Bonau. hic 1. part. art. 1. quest. 4.*

Dico ergo aliter, quod positio, quæ est differentia quantitatis, necessariò inest quan-
to continuo permanenti: & istam oportet saluari in proposito, scilicet quæ dicit ordinem
partium in toto. Non est enim benè intelligibile aliquod esse quantum dimen-
sionatum, quin sit signare in toto ordinem huius partis ad illam secundum quantitatem,
vel positionem: interiacentem: positio autem, quæ ponitur prædicamentum à quibus-
dam, aliud addit. Præsupposito enim ordine partium in toto, positio dicit ultra hoc or-
dinem partium ad locum, sine ad partes loci, vel locantis, hoc est dictu, quod partes
coextendantur partibus loci, sicut totum dicitur primò commensurari toti loco, in quo
habet ubi, ita quod positio prædicamentum præsupponit positionem differentiam quanti-
tatis, & specificat ubi. Per modum autem quantitatuum, sive dimensiuum, quocum-
que modo nominetur, non intelligo, nisi positionem dictam secundū.

Hanc autem habitudinem possibile est Deum separare à quanto, manente etiam po-
sitione primâ, non solùm per negationem termini, sicut posset facere aliquod corpus
quantum extra vniuersum, & tunc non haberet istam secundam positionem: quia non
haberet aliquod continens, cuius partibus partes contenti commensurarentur: sed
etiam posito termino cui, scilicet praesenti, posset fieri commensuratio, seu coextensio
alterius corporis, possibile esset Deum conseruare quantum, & coexistentiam eius ad
aliud quantum: & tamen sine ista coextensione partium vnius ad partes alterius, quam
dicit positio ista, de qua loquimur.

Quod probo, primò sic: Quæcumque natura contingenter respicit quamlibet for-
mam alicuius generis simpliciter, se habet contingenter ad totum genus: intelligo
enim simpliciter, quasi non est necessariò ex causa intrinseca, hæc videtur satis mani-
facta, quia si esset vna natura, & à causa intrinseca determinaret sibi tale genus, nece-
ssariò determinaret sibi aliquam speciem illius generis: quia vna natura non habet in-
trinsecè ad opposita disiuncta necessitatem, quin habeat necessitatem ad aliquod vnum
illorum.

Et per hoc soluitur instantia, quæ posset fieri sic: Quia numerus est par, vel impar *Quod non
necessariò*; nec tamen necessariò alterum illorum. Instatur enim de aliquo communi
respectu passionis disiunctæ, sed quonlibet speciale necessariò se habet ad alterum, sicut
ad genus. Nec ista instantia etiam est ad propositum: quia hoc non est aliquod subie-
ctum, quod contingenter se habeat ad quæcumque formam totius generis.

Et si instes, quia superficies necessariò est colorata, & tamen contingenter se habet
ad quemlibet colorem: non est instantia; quia hæc non est necessitas ad intrà. Non enim
posset inueniri intrinseca ratio, per quam esset contradic̄tio ex parte superficie, si esset
sine colore, sicut contingentia est respectu cuiuscumque coloris.

Hac maiore suppositâ, addo minorem, scilicet quod corpus se habet contingenter
ad quæcumque positionem partium in loco: patet, quia possum mouere corpus meum

*Duplex ex-
tentio quāti-
tatis, in se,
& in ordi-
ne ad locū.*

*Modus
quanti-
tatis sepa-
rabilis à quā-
titate.*

*Quantum
posse esse, si-
ne commen-
suratione ad
locum.*

*Stare potest
ordo partium
inter se, sine
coextensione
ad locum.*

à quacumque positione ad aliam : ergo corpus habens positionem partium in toto , non simpliciter se habet necessariò ad positionem istam, quæ est prædicamentum, nec ista coëxistentia quanti ad quantum est simpliciter necessaria ratio illius positionis secundæ : quia contingit intelligere coexistentiam alicuius ipsi toti, absque hoc, quod intelligatur coëxistentia, vel coextensio partium partibus. Hæc enim coëxistentia est alia ab illa, etiam quando se concomitantur : nec ista in ratione sua formaliter includit illam; ergo absolute corpus quantum habens primam positionem posset esse sine omni positione extrinseca , & intelligi quantum coexistentiam habere ad aliud quantum sine ista positione.

16

*Quid est
conseruari
quantum, sine
coextensione
ad locum?*

Et si quæras , quid sit hoc, quantitatem seruari sine positione extrinseca ? Dico quod non est aliud, nisi absolutum conseruari sine respectu extrinsecus adueniente. Sic etiam coëxistentiam conseruari sine positione illa, non est aliud, nisi unam relationem extrinsecam conseruari sitne alia relatione extrinseca , sicut illa, quæ est ubi primò est totius circumscripti ad totum circumscribens: sed positio, quæ dicta est aliud genus, superaddit respectum partium ad partes. Et quod prima necessariò habeat secundam, non est nisi, quod iste respectus sit talis, quod includat diuinitatem partium, & presentiam earum partibus locantis: sed coëxistentia alicuius totius toti, vel cuilibet parti abstrahit ab ista positione, propter quam ubi necessariò habet positionem : ergo simpliciter possibile est illam coëxistentiam esse sine positione.

Et hoc potest breviter declarari sic; quia positio secunda supponit ubi propriè dictum: ergo si Deus potest quantum conseruare sine ubi propriè dicto, potest & sine positione.

Et si dicas , benè potest sine ubi, sed non cum præsentia siue coëxistentia ad aliud corpus , falsum est; nam coëxistentia, licet sit quanti ad corpus, non tamen formaliter est ubi.

*Obiectio re-
monetur.*

Et si obiicitur , quod quantitas non potest ponи sine respectu isto , quem dicit modus quantitatius , quia non potest esse quantum , & aliud quantum , quin sit commensuratum illi ; Dico quod quantitatem positam , & terminum benè sequitur æqualitas, vel inæqualitas , quæ dicit respectum intrinsecus aduenientem ; sed non necessariò consequitur aliquis respectus extrinsecus adueniens : talis est autem commensuratio, ut hic loquimur, vel magis propriè coextensio. Nam si loquaris de commenſuratione, secundum æqualitatem, vel inæqualitatem , quia scilicet hoc sit maius, vel minus, istam concedo in proposito, quia corpus Christi est maius hostia : sed non istam commenſurationem , quæ dicitur propriè coextensio , quæ propriè dicit similitudinem partis cum parte.

Ad arg. 1.

Ex dictis patet solutio ad rationes principales. Ad primam patet ex primo articulo, quia concedo hinc aliquam mutationem, non tantum specierum , quâ sunt de subiecto sine subiecto : sed etiam aliam , quâ sunt præsentes corpori Christi, & cum hoc concedo nouam præsentiam corporis ad species , & ad istam est mutatio : & qualis est forma, talis debet iudicari mutatio.

Vel si non placet uti vocabulo *mutationis*, dicatur , quod aliquis respectus extrinsecus adueniens nouus est sine omni mutatione: nec mutari tunc erit ab alio in aliud ire, sicut dicit Gregorius in Mor. sed qualitercumque se habere aliter in se , vel ad alterum, scilicet tantummodo in se , & ad se , vel ad alterum ex relatione intrinsecus fundamento adueniente : sed relatio non est mutatio tunc, quia ibi nihil nouum aduenit, ex 7. Physic.

*Text. 17.
Cap. 33.*

Ad secundum dico , quod modus quantitatius non est passio quanti, sicut risibile hominis : imò est accidentis per accidens eius, scilicet respectus extrinsecus adueniens partibus quanti ad partes alterius quanti.

Ad 3.

Ad tertium , concedo quod pars est extra partem, prout ly extra respicit per se ipsas partes corporis, requiritur ad positionem, quæ est differentia quantitatis : sed prout extra pertinet ad locum , sic pars non est extra partem, id est, non est extra illum locum, in quo est alia pars. Nec ex hoc sequitur, quod totum non sit quantum: quia totum quantum habens eodem modo suas partes extra se inuicem in toto , potest habere unicam præsentiam sui, & omnium partium ad aliquod vnum extra indivisibile , vel quantumcumque modicum diuisibile, ita quod ibi non est alia præsentia alij parti , & alia alij.

49
Ostenditur pos-
sibilitas pra-
sentia sacra-
mentalis.

Dico ergo aliter, &c. Explicat iuxta propria principia *soprà* præmissa, rationem præsentia sacramentalis, iūisque non repugnantiam. Dicit primò essentiam quantitatis consistere in ordine partium in toto; seu in ordine ad se inuicem in toto, loquendo de quantitate continua, quæ est sententia communis: videantur Philosophi in hac materia, & Metaphysici. Dicit secundò, positionem in ordine ad locum superaddere coextensionem ad partes loci. Dicit tertio, possibilem esse separationem huius ab illa.

Ratio Docto-
rii.

Explicatur.

Quid sit ne-
cessari ab
intrinseco.

50
Alius modus
necessitatis
ab intrinse-
co.

51
Limitatio
principij.

Duplex poti-
tia materia
prima.

Egregie probat hac ratione: *Quocumque* natura contingenter respicit quamlibet formam aliquam generis, simpliciter se habet contingenter ad totum genus. Solemne, & magistrale principium; cuius intelligentia ex ipsa litera mutuari debet, plurimum valet ad declarationem præsentis mysterij supposito lumine fidei: *Contingenter simpliciter respicere quamlibet formam totius generis*, est non respicere necessariò ex causa intrinseca, ut ipse declarat; necessarii autem ex causa intrinseca naturam, contingit dupliciter. Primò ratione dependentia, vel ab ipsa forma, vel per formam ad terminum illius: vtrumque explicari potest sic: verbi gratiâ, elementum respicit qualitates primas, & proprias necessitate ostendi, refrendi, & agendi: albedo respicit propriam inherentiam propter dependentiam ad subiectum: substantia materialis exigit quantitatem, & dimensiones, ut dispositionem requisitam ad recipiendum influxum causæ naturalis materialis, effectus respectu dependentiæ, à causa per se eius.

Secundo modo necessitatibus ab intrinseco ad formam ex perfectione propria subiecti, ut servetur ordo essentialis prioris, & posterioris: sic subiectum necessitatibus ad propriam passionem physicam, ignis ad calorem ut octo; essentia divina ad sua attributa & perfectiones, & proprietates personales: excludit ergo Doctor per ly simpliciter necessitatem secundum *quid*, & quæ prouenit ab extrinseco; verbi gratiâ, ab applicatione huius, aut illius causæ, quæ producent formam sibi connaturalē in subiecto, quamvis illa forma non sit secundum exigentiam subiecti; verbi gratiâ, color in superficie, calor in aqua, ad quæ necessitatibus subiectum actione cause extinsecit.

Tertiò, intelligitur de natura completa vnius generis, & singulari, respectuè ad formam alterius generis, seu prædicamentum: hinc excluditur instantia quæ fieri potest de materia prima in ordine ad formam substantiam in genere propter sententiam aliorum, quæ nunc non disserimus, nempe si existat per formam; tum quia sunt ejusdem generis, & ordinantur tanquam partes ad substantiam completam: tum quia materia licet dicat potentiam remotam ad omnes formas, proximam tamen dicit ad singulas formas diuersas; ut patet, quia hæc includit priuationem huius & illius formæ, quæ diuersæ sunt. Vide Doctorem in 2. dist. 1. quæst. 1. ad 4. tum etiam quia verificatur principium hoc in naturis, ut dixi, completis in suo genere; tum etiam quia materia, ut dixi, non est potentia proxima completa, donec disponatur per actionem agentis naturalis in ordine ad formam propriam. Excluditur instantia de aliquo communione in ordine ad passiones disiunctas, ut patet ex litera; & intelligitur principium verificari in sub-

Scoti oper. Tom. VIII.

iesto singulare respectu formæ alterius generis. His non obstantibus, admittendum simpliciter sine limitatione, etiam in substantia completa hoc principium.

Ex his patet probatio maioris: quia una natura non habet ad opposita disiuncta necessitatem, quin habeat necessitatem ad aliquod unum illorum. Confirmatur, natura singularis completa in suo genere nequit necessitatem ad opposita simul, quia hæc nequeunt simul inesse; omnis autem necessitas, seu exigentia subiecti ad formam ex causa intrinseca, est ad aliquod possibile, & quod reduci potest ad actum: ergo etiam neque eadem natura singularis, & completa modo dicto, dicit necessitatem simpliciter ad aliqua disiuncta opposita alterius generis.

52
Probatio ma-
joriorum.
Confirmatur.
Necessitas ab
intrinseco est
ad possibile.

Probatur consequentia, primù ex parte subiecti, seu natura, quia necessitas fundata in natura per causam intrinsecam, supponit prædicatum determinatum, ratione cuius exigit formam, estque per causam determinatam recipiente, aut communicandæ perfectionis, modo supra explicabo, & inquantum est propria perfectione illius naturæ, quæ talis est, ab ipsa proveniens, vel ad eam sequens: ergo talis necessariò est ad terminum determinatum ex ratione propria suæ causæ: & sicut subiectum, & causa in subiecto, in quo fundatur ordo ad formam, sunt determinata in specie; ita etiam forma ipsa inquantum exigitur, debet esse determinata in specie.

Prima proba-
tio cōsequen-
tia, ex parte
subiecti.
Necessitas ex
parte subiec-
ti est per præ-
dicatum de-
terminatum.

Est ad for-
mam deter-
minatam.

Secundò probatur eadem consequentia ex parte termini: quia opposita, inquantum opposita causant, & perficiunt secundum rationem propriam cuiusque, & oppositam: causantur etiam per rationes oppositas, tanquam per causas per se proprias: ergo quodlibet secundum rationem determinatam, & propriam causat, & tollit alterum: ergo nulla perfectio eadem ab illis esse potest: ergo neque eadem potest esse exigentia ad vtrumque etiam sub disiunctione, quia inquantum opposita sunt, nequeunt aliquid unum causare, aut perficere subiectum sub ratione una.

53
Seconda pro-
batio ex par-
te termini.
Opposita sub
ratione oppo-
sita causant.

Dices, in genere posse conuenire, & subiectum sub hac ratione posse necessitati primò ad formam in genere, sub disiunctione autem ad species. Contraria, subiectum non necessitatibus ad formam in genere, nisi quæ exigit perfici à forma in specie, loquendo de necessitate ab intrinseco, quia forma physica secundum genüs, non est nata perficere, nisi mediante specie, & quæ forma in specie perficit, id est, secundum rationem specificam: ergo si ad nullam speciem necessitatibus ab intrinseco subiectum, ad nullum erit in genere necessitatis ab intrinseco. Antecedens patet, discurrendo per omnes formas, & subiecta, quia non contingit formam esse perfectionem per se subiecti secundum rationem genericam, quin etiam perficiat per se subiectum secundum rationem specificam.

Reffonsio.
Subiectū ne-
cessari pri-
mo ad for-
mam in ge-
nere.
Impugnatio.
Nulla forma
in genere per-
ficit, nisi quæ
secundum spe-
cies perficit.

b Hac maiori supposita, addo minorem, &c. Ad propositum subsumit Doctor minorem, nempe, quod corpus contingenter se habeat ad quamcumque positionem partium in loco. Probat, quia seipsum potest mouere viuens à quamcumque positione ad aliam. Hæc probatio declaratur: quia forma, ad quam necessitatibus ab intrinseco subiectum, est inseparabilis à subiecto, & producitur in eadem mensura cum subiecto, ut patet in proprietatibus physicis, quæ consequen-

54
Probatio mi-
noris prin-
cipalium.

Declaratur.

tur formam substantialem hanc, vel illam: hinc ergo sequitur non posse moueri subiectum praesistens ad talern formam in eo gradu, quo determinatur per causam intrinsecam, seu praedicatum subiecti essentiale ad ipsum.

Dixi in eo gradu, &c. quia, ut infra dicitur, quæst. 3.

Forma substantialis determinat sibi gradum qualitatis consequentis. docet Doctor, forma substantialis determinat sibi aliquem gradum qualitatis consequentis, à quo est inseparabilis virtute causæ naturalis, neque corruptitur, donec ipsa forma corruptatur: unde, licet qualitas illa sit remissibilis per motum violentum causæ extrinsecæ prædominantis subiecto, non tamen ex toto separari potest, quod omnes gradus à subiecto; secluso autem impedimento formæ contrariae, tam quoad hos, quam quoad illos gradus, producitur qualitas tota simul, quia subiectum est summe inclinatum, & sine resistencia, causa autem productiva perfectè applicata, sive sit generans (ut aliqui volunt) sive ut nos tenemus ex principiis Doctoris ipsa forma substantia, à qua emanat: sublatâ autem resistencia, & impedimento actionis, tollitur motus.

Remouetur instantia.

Ex his patet ad instantiam quæ posset obiici, de aqua calida reducentे se ad frigus connaturale, & successiuè, quia in prima sui productione frigus totum simul productum fuit; restauratur autem deperditum successiuè ex resistencia formæ contrariae: benè ergo Doctor probat ex motu, quo indifferenter potest seipsum mouere viuens ad hanc, aut illam positionem in loco, non esse positionem villam, ad quam necessitatibus ab intrinseco subiectum.

Conclusio autem Doctoris intenta in hoc argumento est, quod coextensio ad locum non sit propria passio quantitatis, sed accidentis per accidens, ac proinde posse manere subiectum sine tali modo essendi, ex definitione talis formæ, quæ potest adesse, & abesse sine subiecti corruptione; & posse intelligi coexistencia entitativa corporis quanti ad locum, sine eo, quod sit in loco circumscriptiuè: intelligi dico, non per modum rei incompossibilis, sed conceptu vero explicitè, quod per se competit subiecto secluso accidente per accidens conueniente, & posterius adueniente: ergo catere tali modo essendi non inuoluit repugnatiā ex natura terminorum per prædicatum intrinsecum quod necessitatē similiter, & nō solū cōtingenter ad inesse formæ: potest ergo Deus hoc facere quod est intentum.

Positione in loco est accidentis contingenter adueniens.

Ad hanc rationem reducuntur argumenta modernorum; nempe, quod extensio ad locum sit posterius quantitate; & potest ea separari, quia ab ipsa non dependet quantum, quia & idem corpus nunc habet maiorem, nunc minorem extensionem seruatā eadem quantitate; ut cum condensatur, & rarefit: sed neque instantia certa est, quantum ad id, quod supponit; neque probant perfectè separabilitatem, quia oportet primò probare hanc extensionem esse accidens per accidens, & non accidens proprium: magis ergo commode per rationem præmissam probatur, ex qua in genere indagare licet, an forma sit necessariò conexa, an solū contingenter.

56
Ratio præmissa non demonstratur.

Cæterum illud principium non concludit necessariò in proposito, & demonstratiū contra negantem secluso lumine fidei; exhibet tamen probationem per causam, & à priori in re, si minor esset nota lumine naturali; nempe quantitatem posse esse sine positione partium extra se mutuò in ordine ad locum; & an talis extensio separabilis sit à quantitate manente sua entitate: quod negaret Philosophus naturalis; sicut negauit Durandus, ex qua ratione putat non esse corpus quantum sub specie panis. Philosophi enim ignorauerunt aliam positionem conuenire quantitatī, quæ dicitur partium in toto sine extensione ad locum, quæ vna pars sit extra aliam, quos correxit fides huius mysterij: quod admonere volui, ne quis vellat tali rationi naturali inniti in re omnino supernaturali; aut ex confidientia principij Philosophici defertur certitudinem rei, quæ ex fide est.

Cæterum tamen ratio illa facta talis est, ut ex illa soluantur quæcumque Philosophorum obiecta, quibus quis vellat probare impossibilitatem mysterij, & hoc sufficit Theologo: neque aliud intendit Doctor, quam defendere mysterium non esse impossibile, aut inuoluere repugnantiam.

c. Et si queras, &c. Hic, & usque in finem, docet Doctor positionem quanti in ordine ad locum esse relationem extrinsecus aduenientem; hoc est, nihil superaddere quantitatī, quam talem relationem. Alij docent esse modum, sed de hoc commodiū agemus infra: distinguit autem positionem, qua est differentia quantitatis ab illa, quæ est in ordine ad locum, tanquam prædicatum essentiale ab accidentalī quinti prædicabili: vide *responsionem ad tertium.*

57

Q V A E S T I O II.

Vtrum idem corpus possit esse localiter simul in diversis locis?

Henr. quodl. 9. q. 32. D. Thom. 3. p. q. 75. art. 1. ad 3. & hic q. 1. art. 1. Palud. q. 1. Durand. q. 1. Capr. q. 1. Heruzus quodl. 11. q. 1. 3. Ferrat. 4. contra Gen. c. 6. 8. negant; sed cum Dokt. aiunt, Alens. 4. p. q. 44. m. 7. Rich. hic, art. 1. q. 2. Maior q. 2. Gabr. q. 1. art. 2. Bellarm. 3. de Eucharistia, cap. 3. 4. Suarez 3. p. tom. 3. disp. 4. 8. scđt. 4. Sotius 4. Physic. Claudius repet. 4. de Eucharistia, cap. 4. & 7. & omnes scribentes contra hereticos.

I
Vide Varr.
q. 7. bruis
materie.
Argum. 1.

AD secundum sic proceditur: Videtur quod non possit esse idem corpus localiter simul in diversis locis. Primò sic: Idem non potest referri ad se oppositis relationibus, quia opposita relativa includunt contradictoria: sed si idem simul esset in diversis locis, posset dici inferius, & superiorius seipso, & respectu alterius eiusdem, & similiter dextrum, & sinistrum, & sic de aliis relationibus oppositis secundum situm.

Item, propinquum & distans sunt relationes contrariae, sicut simile, & dissimile: sed si idem

*Alia ratiō
nēs ad idem.*

*Intentum ra-
tionis praef-
ata.*

idem esset simul in duobus locis, posset esse simul eidem propinquum, & distans: quod est ita inconueniens, sicut quodd idem secundum eandem qualitatem sit eidem simile, & dissimile.

Tertiò sic, idem temporale non potest esse simul in diuersis temporibus: ergo nec *Argum. 3.* idem locabile in diuersis locis.

Quartò, quia idem corpus posset simul moueri, & quiescere: quia in uno loco moueri, & in alio quiescere. Consequens est impossibile, quia sunt priuatiū opposita: *Argum. 4.*

Quintò, quia idem corpus humanum, ut Christi, posset in uno loco habere operationem sensitivam, in alio non habere: quia in uno loco posset videre corpus sibi propinquum, & in alio non posset idem videre, quia esset distans impropotionaliter. *Argum. 5.*

Contrà, Hugo de Sacramentis, parte 8. cap. 11. dicit: *Qui fecit, ut unum corpus esset in uno loco, fecit quomodo voluit: & si voluisse, aliter posset facere.* *Ratio ad opp.*

S C H O L I V M.

Sententia D. Thom. Henrici, & aliorum, etiam de potentia absoluta, unum corpus non posse esse quantitatim in pluribus locis. Probant primò, quia posset sic esse in infinitis. Secundò, habebat simul multa contraria. Tertiò, esset unum, & plura. Quartò, Angelus non potest esse in diuersis locis. Quintò, res non potest esse, nisi in una specie. Sextò, non posset unā, nec pluribus mutationibus constitui in pluribus locis.

Hic¹ tenetur à multis conclusio negativa: sed diuersi diuersimodè probant. Vnus Doctor arguit sic: Quando aliquid (quantum est de potentia agentis) differenter fieri posset secundum varios modos, si idem esset receptibile illius secundum vnum modum, possibile esset fieri secundum quemlibet aliorum modorum: ex parte autem agentis, cùm sit infinitas potentias, est æqualis possiblitas, ut vnum corpus fiat simul in pluribus locis secundum quemcumque modum pluralitatis: sed impossibile est, quod idem corpus fiat simul in diuersis locis. Probatio minoris, quia posse esse vbique simul, est proprium Dei. *D.Thom. 3. part. 9.75. art. 1. ad 3. H̄ri. quodl. 9. quest. 32. Egidius quodl. 1. q. 1.*

Item, sequentur plura contradictiones, quia quando ponitur in uno loco, aut habet eandem formam, quam & in alio, aut non. Si sic, & in uno ponatur gelu, & in alio calor, sequitur quod in uno habebit frigus, & in alio calorem. Similiter si in uno loco non inueniret quid comederet, ibi esuriret, in alio autem inueniens cibum non esuriret: & in uno loco incurreret ex aëris intemperie infirmitatem, in alio ex temperie sanitatem, & sic esset sanum & non sanum, vel ægrum: & in uno loco occideretur, in alio non: ergo simul moreretur, & non moreretur.

Si autem teneatur secundum membrum, eadem sequuntur, quia saltem idem corpus habebit contraria: sed secundum primum membrum, utrobique habebit contrarium, secundum aliud membrum autem in uno loco habebit contrarium vnum, & in alio aliud.

Item, sicut locatum commensuratur dimensionibus loci secundum quantum, & continuum, sic commensuratur secundum vnum, & plura: ergo si idem locatum sit in diuersis locis, erit simul vnum, & plura.

Et si instetur contra secundam rationem, quia ipsa videtur eo modo concludere de corpore Christi in cruce, & in pyxide, quia ibi vulneraretur, & ibi non. Responderet, quod quando aliquid conuenit alicui, secundum quod natum est ei conuenire, simpliciter conuenit sibi, ut si homo est crispus secundum caput, est crispus simpliciter, licet non sit crispus secundum aliam partem. Vulnerari autem quod includit diuisionem continuu competet alicui, ut habet esse localiter tantum: & ideo si in uno loco sit localiter, & in alio non localiter, si vulneratur ubi est localiter, simpliciter vulneratur: si non vulneratur in alio, non propter hoc non vulneratur, sed est fallacia à secundum quid ad simpliciter. Sed si ponatur idem corpus localiter, & per consequens, dimensionaliter in diuersis locis, quidquid natum est agere, vel pati in uno loco, & in alio: ergo & tunc simpliciter habebit opposita. *3*

Alius Doctor sic arguit: Termini locati, & termini loci sunt simul: ergo si locatum est extra terminos sui loci proprij, est etiam extra terminos suos proprios. Adducit etiam de Angelo, quod non potest simul esse in diuersis locis: ergo minus vnum corpus localiter in diuersis locis.

Alius sic arguit: Res sicut per propriam naturam est tantum in una specie, sic per *Et Alanus* *Scoti oper. Tom. VIII.* *3. quest. 4.* *vnam in 4. quest. 1.*

vnam dimensionem est simul tantum in uno loco: quia sicut se habet natura ad speciem, sic quantitas ad locum.

Text. 19. Alius sic arguit; si idem esset simul in diuersis locis, aut unâ mutatione, aut duabus. Non unâ, quia una mutatio est tantum ad unum terminum. Nec duabus, quia aut eiusdem speciei, aut alterius. Non eiusdem, quia non potest simul idem moueri duabus motibus eiusdem speciei, 3. *Phyiscorum*, &c. 5. *Metaphys. cap. De eodem*: nec duobus alterius speciei, quia termini essent contrarij, & sic motus incompossibilis.

Text. 26. Item, cuiuslibet motus termini sunt incompossibilis, 5. *Phyisc.* sed quæcumque duo ubi possunt esse termini eiusdem motus, quia potest corpus moueri ab uno ubi ad aliud: ergo quæcumque duo ubi sunt incompossibilia circa idem corpus.

C O M M E N T A R I V S.

a **H**ic tenetur à multis conclusio negativa, &c. Vide citatos à Scholasticis sub titulo questionis; quos etiam sequitur Vasquez *disput.* 189. *cap. 4.* & *sequentibus*. Fundamenta breuiter recapitulavit idem Scholasticus: sicut & in scholio sequenti alias quinque rationes, quas ipse Doctor in favorem huius sententiae afferit, & clara sunt ex textu in §. *Contra istam opinionem*, &c.

sub scholio 3. Quatuor rationibus improbat Doctor sententiam negantem; quarum prima, & secunda procedit absolute; tertia, & quarta ex suppositione, quam adimitit D. Thomas, nempe, termini conuersio esse in loco, ubi fuit substantia conuersa, quam suppositionem in initio questionis refutauit. His omnibus suppositis transibimus ad conclusionem.

S C H O L I V M.

Pro eadem sententia negante idem corpus modo quantitativo ponit posse in diuersis locis, adducit Doctor proprias, & subtiles rationes. Prima, quia sequeretur agens naturale non corruptere primum ubi. Secunda, materiam simul esse sub pluribus formis substantialibus. Tertia, parvulus ignis sic comburere posset omnia combustibilia. Quarta, idem corpus nutritur, & non nutritur. Quinta, in duplum nutriti posset.

4 Ego etiam appono rationes alias. Prima est, agens naturale non intendi per se corruptionem termini à quo, sed tantum per accidens, quia est incompossibilis termino ad quem, quem intendit inducere: ergo si unum ubi sit incompossibile alteri ubi, agens naturale non corruptet primum ubi, ad hoc quod inducat secundum ubi: ergo posset facere corpus in uno ubi, absque hoc quod remoueat illud aliud ubi, quod habuit prius.

Secundò sic, impossibile est eandem materiam esse simul sub duabus formis substantialibus: sed si possibile sit idem corpus simul esse in diuersis locis, sequitur oppositum illius. Probatio minoris. Prima est, quia ponatur idem nutrimentum in duobus locis, vel tribus, & à diuersis animalibus in illis existentibus comedatur; nutritiva utriusque conuerteret idem in substantiam suam, & per consequens eadem materia nutrimenti illius erit simul sub diuersis formis substantialibus, & animabitur in brutis diuersis animalibus sensitiuis, & in hominibus diuersis intellectiuis.

Secunda probatio eiusdem minoris est, quia positio, quod idem lignum sit in diuersis locis, & in illis sint duo ignes, agent in illud lignum, & corruptent, quia non potest resistere virtuti agenti, & inducent formam ignis: non eandem, cum agentia sint diuersa: ergo aliam, & aliam, & in eadem materia, cum materia ligni corrupti fuerit eadem, sicut & lignum idem.

Item, sequeretur quod quantumcumque parvulus ignis posset comburere omnia combustibilia: quia si habeat hic combustibile proportionatum, & ibi aliud, & in tertio loco tertium; poteris hic agere in illud, & ibi in illud, & sic simul in infinitis locis, & sic quæcumque combustibilia possent simul incendi à quantumcumque parvo igne: sed quæcumque virtus potest simul in multa passa parva, potest simul in passum magnum integratum ex illis partibus: ergo minimus ignis posset comburere integratum ex omnibus combustilibus.

Quartò sic, animal habens hic conueniens nutrimentum, nutritur, alibi vero non habens, non nutritur ibi: & sic simul nutritur, & non nutritur.

Quintò sic, quia si in duobus locis haberet conueniens nutrimentum, & susciperet utrobique, sequitur quod in duplum nutritur: vel quod nutrimentum susceptum deperderetur, & non conuerteretur in nutrimentum.

Si idem permissis comedatur à pluribus, in animalibus maietur plures animalibus.

S C H O L I V M.

Refutat dictam sententiam in generali, quia non ostenditur evidens contradic̄tio, quod unum corpus sit in pluribus locis specialiter. Primi, quia duo corpora possunt esse in eodem loco, ut in resurrectione Christi. Secundo, posset conuerti quantitas panis in quantitatem corporis Christi, & sic esset in loco panis, & secundum D. Thom. in suo. Tertio, corpus potest esse sacramentaliter in pluribus locis; ergo & quantitatib⁹. Quart⁹, Angelus potest esse in diversis locis. Has rationes latè tractat Doctor, sed ponderat tantum primam & tertiam. Hanc tenent Alenſ. 4. p. q. II. Ric. hic a. 2. q. 2. Ocham. Gabr. Aureol. Bellarm. 3. de Euchar. 3. & 4. Suar. 3. tom. d. 4. 8. sect. 4. & ferè omnes Theologi, & Philosophi.

Contra istam opinionem, hoc sufficit in generali: quia quodlibet tenendum est esse Deo possibile, quod nec ex terminis manifestum impossibile, nec ex eo impossibilitas, vel contradic̄tio evidenter concluditur. Sic est hic, ut patet soluendo omnes rationes suprà positas.

In speciali autem arguitur per quasdam rationes, quas ille Doctor, cuius rationes primò recitat sunt, ponit, & nititur soluere. Prima est talis, non minus inconueniens est duo corpora esse simul, quam idem corpus in duobus locis: sed Deo est possibile primum, sicut pater de corpore glorioſo, & non glorioſo: ergo & secundum. Maior patet, quia Philosophi secundum principia sua omnino ponerent repugnantiam inter duo quanta respectu eiusdem ubi, sicut albi, & nigri respectu eiusdem subiecti, sicut patet *quarto Physico. cap. de Vacuo*: quia quantum, eo quod quantum, expellit aliud eiusdem *Text. 76.* quantitatis, non quia tale, vel tale. Et exemplificat de cubo. Minor probatur in resurrectione Christi de dote subtilitatis.

Respondeat, quod duas mensiones repugnant propter situm localem, & illud tollit dos subtilitatis: sed illud, quod est ratio limitationis ad unum ubi, scilicet situs determinatus, non potest tolli per aliquod donum, vel dotem: quia etiam corpus glorioſum habet situm determinatum, quo oportet ipsum esse ita hic, quod non alibi, licet non habeat situm localem, quo resistat alteri corpori.

Sed contra istud arguitur ex tercia ratione sua, quæ est de commensurari secundum multum, & unum: quia secundum illam impossibilius erit duo corpora esse simul, magis, quam unum corpus in duobus locis: quia aut idem oportet locatum multiplicari multitudine illâ locorum, quia commensuretur loco: aut propter aliquam rationem specialem. Si propter primum, cum æquè oporteat loca commensurari locatis, sicut è conuerso, quia commensuratio talis est respectu communis, tunc sequitur, quod ad multiplicacionem locatorum sequitur multitudo locorum. Et idem sequitur propositum, scilicet, quod æquè est impossibile duo corpora esse simul, sicut idem in pluribus.

Si verò propter aliquid aliud, hoc non potest esse, nisi posteritas naturalis, vel similitas loci respectu dimensionis locata. Nam prius naturaliter non oportet commuplicari posteriori: sed posterius priori, & simul ei, cum quo est simul. Sed si ista est ratio, manifestum est, quod dimensiones loci sunt posteriores dimensionibus locati: ergo magis oportet dimensiones loci multiplicari ad multitudinem dimensionum locati, quam è conuerso.

Probatio minoris, tum quia dimensiones locati sunt causæ dimensionum loci, quia locatum facit latera continentis distare, & superficiem eius esse in actu: tum quia prius est, quod potest esse sine alio, & non è conuerso: dimensiones autem corporis possunt esse sine dimensionibus locantis, patet de superficie primi celi: non autem è conuerso, quia non possunt distare superficies locantis absque distantia partium locati. Patet etiam per aliud, quia in motu locali quocunque manet eadem superficies locati, sed non loci: immo communiter mutatur superficies loci mutato locato. Et si corpus æquale succedit æquali, & similiter figurato, adhuc non manet superficies eadem prioris circumscribens corpus secundum.

Et hæc ratio potest sic formari, non tantum contra eum, sed ad probandum, quod simul potest esse corpus in pluribus locis. Duo corpora possunt simul esse: ergo idem in duobus locis simul. Antecedens conceditur ab omnibus. Probatio consequentie, quia magis possibile est cum unitate prioris naturaliter stare multitudinem posteriorum naturaliter, quam è conuerso: dimensionis autem locati prior est naturaliter dimensione loci, ut probatum est nunc: ergo magis possibile est unius corpori locato correspondere plures dimensiones locorum, quam è conuerso.

*Redarguit
Herr.*

*Non minus
impossibile,
duo corpora
esse in uno
loco, quam
unum in
duobus.
Multiplicari
posteriori, non se-
quitur mul-
tiplicari
priori.*

*Littera se-
quens varie-
seruat in
originali-
bus, sed satis
bene habe-
tur hic.*

*Magis pos-
sibile unum
corpus esse
in pluribus
locis, quam
plura in
uno.*

Secundò sic , Possibile est , quòd Deus conuerrat quantitatem panis in quantitatem corporis Christi,sicut conuertitur substantia in substantiam.Hoc posito, cùm secundùm eum, illud in quod aliquid conuertitur , sit vbi priùs fuit conuersum,sequitur tunc,quòd corpus,in quod fit conuersio, est vbi fuit priùs illud quod conuertitur:& non potest esse secundùm suam quantitatem in alio loco,ita quòd quantitas sit ei ratio essendi ibi, sicut esset, si esset per se terminus conuersionis , nisi sit ibi localiter secundùm eos : ergo illud corpus erit localiter , vbi priùs fuit localiter conuersum , & cum hoc manet in suo loco proprio:conuersio autem non aufert terminum, in quem est, à suo loco : ergo simul potest esse localiter in duobus locis.

Respondet, quòd aut substantia panis manet in tali conuersione ; & tunc vel afficitur dimensionibus corporis Christi , & non sequitur,quòd corpus Christi sit dimensiùe in duabus locis ; sed tantùm in uno : aut non afficitur substantia panis illis dimensionibus corporis Christi,& tunc corpus Christi non est,vbi est substantia panis , nisi ratione substantiæ panis,& per consequens,non dimensiùe : quia secundùm Philosophum i. Physic. substantia nullam habet magnitudinem , & sic non erit ibi localiter , & per consequens non erit localiter in duobus locis. Aut omnino totum conuertitur in totum , & sic cùm nihil maneat, ratione cuius corporis Christi dicatur ibi esse , scilicet in loco conuersi, sequitur,quòd non erit ibi, quia non sacramentaliter , cùm nulla sit sensibilis species : nec non sacramentaliter, quia sic est tantùm in cœlo.

Et præterea, cùm corpus Christi non esset ibi dimensionaliter, non posset implere locum,quem priùs impleuerant dimensiones panis:& ita non maneret illa capacitas,sed in instanti conuersionis partes aëris concurrenerent, & desineret esse locus, qui priùs erat : & sic per ipsum non maneret ibi corpus alicius,nec corpus Christi, sicut nec modò manet corruptis speciebus panis : ergo si adhuc ibi maneret,hoc non esset,nisi propter substantiam partium aëris, quæ immediatè conuersionem istius termini tangebant dimensiones panis : & sic semper maneret ibi corpus Christi, quia semper manere possent ibi istæ partes aëris.

Contrà, ratio non videtur solui , quia conuertatur substantia quanta æqualis corpori Christi in corpus Christi quantum , & stabit argumentum , quia illud,in quod fit conuersio, erit quantitatùe in loco termini conuersi , & cum hoc etiam erit in loco proprio, vbi priùs.

Quando ergo respondet diuidendo, potest dari hoc membrum,quòd totum omnino conuertitur in totum : quia non sequitur, quòd terminus conuersionis non sit, vbi priùs fuit conuersum, si nihil manet ; nisi negetur ista propositio,terminus conuersionis est vbi priùs fuit conuersum, & fortè negaret eam,nisi fortè cum ista additione , si illud manet, quod fuit conuerso ratio locandi:& tunc argumentum istud non concludit contra eum, nec etiam de aëre æuali conuerso in corpus Christi. Nec curo insistere , quia credo, quòd illa propositio , cui innititur ratio,sit falsa,scilicet , quòd oporteat terminum conuersionis esse,vbi præfuit conuersum,sive maneat illud , quod fuit conuerso ratio locandi, sive non.

Potest dari aliud membrum diuisionis, scilicet,quòd quantitas aëris conuerteretur in quantitatem corporis Christi,substantiæ aëris remanente:& tunc posset inferri,quòd corpus Christi esset sub sua quantitate,& dimensione. Patet etiam , quòd quantitas eius sit, vbi præfuit quantitas aëris conuersi : ergo corpus Christi erit ibi dimensiùe , & cum hoc erit in celo.

⁹ Arguo ergo aliter per aliam rationem ad hanc conclusionem , & si fortè sit ad hominem , arguo sic : Vbicumque potest Deus facere substantiam naturalem,non sub modo suo naturali, vel sub modo sibi opposito , potest eam facere sub modo suo naturali , seu contra D. Thom. & alios. Facilius corpus effe in pluribus locis , quam sacramentaliter .
Ratio efficiens facilius corpus effe in pluribus locis , quam sacramentaliter .

Nec valet dicere , quòd est híc per conuersionem alterius in ipsum. Quia conuersio alterius in istud non est isti formaliter ratio essendi híc. Quod patet , quia transeunte conuersione manet terminus conuersionis híc : ergo sine aliqua contradictione potest aliqui conferri esse híc sine conuersione aliqua alterius in ipsum.

Si dicas,quòd conuersio ista,vt præterita est causa istius præsentiz. Contrà , Deus de potentia absoluta non potest facere conuersionem præteritam non præterisse : ergo de

de potentia absoluta non potest facere sic præsens non esse sic præsens , quod nihil est.

Si dicas, quod species derelicta post conuersationem est corpori Christi ratio existendi hic,& ita ad istud esse hic necessariò requiritur conuersio. Contrà, species illa non est formaliter in corpore Christi : ergo non est ratio corpori Christi essendi formaliter aliquale , & hoc loquendo generaliter de aliquali pro quoconque , quod formaliter inest corpori Christi: sed corpus est formaliter præsens: ergo per aliquid aliud , quām per conuersationem, vel speciem conuersi , sicut dicit Hugo , qui totum tribuit potentia Dei , licet Doctor iste nitatur soluere.

Probatur etiam illa prima propositio , quia possibile est nouitatem circa aliquid posterius absque nouitate circa prius : ergo possibile est nouam esse talem præsentiam absque omni nouitate circa formam substantialem, quæ prior est omni tali respectu.

Quartò arguo sic, Angelus potest esse simul definitiù in pluribus locis: ergo & corpus circumscriptiù. Consequentia videtur satis manifesta, quia similis habitudo est in utroque : & per consequens similis determinatio ad locum sibi suo modo conuenientem. Vnde communiter negantes consequens , negant antecedens. Probatio antecedentis, Deus potest conuertere panem in Angelum , vt probabitur *dist. i i.* & ubi præfuit conuersum, ibi est illud, in quod conuertitur, saltem si ratio locationis ipsius conuersi manet: ergo Angelus est, ubi fuit panis : sed non potest esse ibi præsens , quin sit in loco secundum modum sibi conuenientem effendi in loco : & tamen manet in proprio loco in cœlo: ergo , &c.

Istarum quatuor rationum primam, & tertiam pondero : secunda, & quarta non procedunt, nisi ex quodam præsupposito, quod non credo esse verum : concluderet tamen contra plures illam præsuppositionem concedentes. Ad hoc est intentio Hugonem, *Vide Aug. quem licet ille Doctor nitatur exponere; tamen legenti Hugonem , satis patet, quod totum, quod pertinet ad istud difficile, scilicet esse simul in duobus locis idem corpus, attribuit omnipotentia Dei, non autem alicui conuersioni alicuius in istum terminum.*

S C H O L I V M .

Resolutum ut maximam tenendum, quicquid non includit evidenter contradictionem, nec infert eam, non esse denegandum omnipotentia Dei. Et unum corpus in pluribus locis esse, est tale, ut patet soluendo rationes in contrarium, & explicat quomodo non repugnet plura ubi conuiri eidem corpori, quia sunt respectus extrinseci.

Dico ³ ergo ad quæstionem, quod est maxima mihi certissima , quod Deo est possibile omne quod non includit evidenter contradictionem , & ad quod non sequitur necessariò contradictione : hoc est, huiusmodi: ergo possibile est Deo, ut patebit soluendo rationes.

Dico ergo, quod Deo simpliciter est possibile idem corpus simul facere in diuersis locis localiter. Hoc patet ex intellectu terminorum. Cum enim dico, idem corpus simul esse localiter in diuersis locis, nihil dico super hoc corpus , nisi quendam respectum extrinsecus aduenientem fundatum in uno quanto ad aliud quantum circumscribens: respectum autem talē plurificari super idem fundamentum ad diuersos terminos, non apparet contra aliquid notum secundum rationem: quia respectus intrinsecus aduenientes, de quibus minus videtur , possunt plurificari fundamento eodem manente ad diuersos terminos , ut super eandem albedinem possunt duas similitudines fundari ad duos terminos , ut probatum est libro tertio distinctione octava.

Asumptum, scilicet, quod ubi non dicit nisi respectum extrinsecus aduenientem ad circumscribeus, satis patet ex dictis in præcedenti quæstione. Et mirum est, quod sequentes rationem tantum sequuntur imaginationem , quod quia imaginatio non separat locum à corpore , nec è conuerso , nec percipit unum plurificari sine alio ; ideo dicatur simpliciter impossibile vnum sine alio plurificari : sequendo tamen imaginationem non apparet aliud.

Sed exclusa ista imaginatione , quæ semper innitens sensibus non aliud apprehendit, & sequendo rationem ex rationibus terminorum, nulla est necessitas , quod plurificato uno plurificetur aliud , ut plurificato posteriori non est necesse prius plurificari, ipsa autem ubi sunt manifestè posteriora ipso quanto locato, & accidentaliter , & contingenter aduenientia: in multis etiam aliis, ubi maior est connexio secundum rationem concedimus

Sicut ali respetus multipliciter in eodem fundamento, sic respectus ubi multiplicari posse.

mus vnum sine altero plurificari; vix enim est aliqua habitudo accidentalior suo fundamento, quām sit *vbi*: nec aliquis modus *effendi in*: nec aliquis modus *ab*: & sic de aliis multis habitudinibus: & tamen in aliis habitudinibus, non ita proterū assertur impossibilitas plurificationis habitudinum circa idem fundamentum.

12 Etsi instes, quod vetum est, quod plures respectus possunt fundari in eodem fundamento, quando unus eorum non adaequat totum fundamentum, hīc autem vnum *vbi* adaequat totam rationem quanti, in quantum locabile est: hoc videtur sine ratione dictum, quia respectus, qui oritur ex natura fundamenti, magis videtur adaequari fundamento, quām ille, qui extrinsecus aduenit, ceteris paribus: sed ad duos terminos possunt esse in eodem fundamento duo tales respectus orientes ex natura fundamenti, vt duæ equalitates ad duo quanta equalia: ergo sine ratione fingitur, quod hīc unus respectus adaequatur.

Substantia habet plures presentias; ergo quantitas potest plures habere. Confirmatur, quia non magis adaequat quantitatem suā praesentiā ad locum, quām adaequat substantiam suā praesentiā sibi conueniens: sed substantia ponitur posse habere plures presentias etiam primō, cūm sit primus terminus multarum conversionum in multis altaris, & cum hoc tamen est praesens in celo sub modo quantitatis uno: ergo.

Aliqua argumenta sunt facilia, & soluentur eo modo, quo procedunt in generali. Multa alia sunt difficultia secundum imaginationem, quæ procedunt in exemplis *suprà adductis de calore, & frigore, fame, & saturitate, sanitate, & aegritudine, morte, & vita, & sic de aliis.*

C O M M E N T A R I V S.

² **D**ico ergo ad questionem, &c. statuit conclusione affirmatiuam, quæ est Augustini in lib. De cura pro mortuis habenda, cap. 16. & 17. vt infra patebit, & Hugonis de Sacramentis, part. 8. queſt. 11. Supponit eam, aut insinuat Alensis 4. part. queſt. 11. art. 1. alias 44. m. 7. Richardus in 4. diff. 10. art. 2. queſt. 2. Maior ibidem; Gabriel queſt. 2. art. 2. & in can. lett. 46. Marsilius in 4. queſt. 7. art. 3. dub. 2. Ocham queſt. 4. Aliacus queſt. 5. art. 2. Alanus lib. 1. de hoc Sacramento cap. 38. Claudius Sanctes res. 4. de Eucharistia cap. 4. & 7. Bellatminus lib. 3. de Eucharistia cap. 3. & 4. Suatze diff. 48. lett. 4. & ferè est communis modernorum Theologorum, præsertim contra haereticos. Vnde meritò Suarez dicit non solum hanc sententiam esse aptiorem ad impugnandum haereticos, & Catholicam veritatem tuendam, sed suo iudicio tam necessariò, tamque evidenter consequentem ad illam, vt mittetur contraria sententiam grauissimis Theologis poruisse persuaderi.

³ **P**ropositis autem rationibus Doctoris, quæ claræ sunt, neque indigent speciali explicatione, quibus etiam vtuntur paſſim Doctores in hac materia, subiungam duas rationes: quarum prima est ex principio Doctoris: secunda ab inconvenienti, quod alias sequeretur ex opposito. Probatut primò, quia nulla est repugnantia à priori, aut posteriori fundata in aliquo principio: ergo non excedit diuinam potentiam: consequentia est manifesta, quia hæc est ad quodcumque possibile.

Fundemens probatur, illa repugnantia fundatur in substantia corporis, aut in quantitate, aut in praesentia locali, quomodo cumque illa explicetur, aut ex parte diuersorum locorum repugnantium circa idem locatum, sed nihil ex his fundat talen repugnantiam: ergo, &c. Maior patet à sufficienti enumeratione. Minor probatur, non ex parte substantiæ: quia de facto eadem substantia corporis Christi est in diuersis locis secundum praesentiam sacramentalē, vt fides docet, & per diuersas conversiones: ergo non repugnat ex hac parte: non ex parte quantitatis,

quia hæc etiam est in omnibus locis, vbi est substantia corporis Christi sacramentaliter, & individualiter: ergo etiam non repugnat ipsi esse in diuersis locis simul modo connaturali. Consequentia probatur: quia magis potest idem ponere in diuersis secundum modum connaturalē effendi, quām modo supernaturali, quia hoc modo maius est miraculum: ergo cūm de facto possit esse in pluribus locis supernaturali modo effendi, de possibili potest esse modo naturali.

Minus repugnat quantitatati modus naturali, quām supernaturali effendi.

Consequentia probatur, extensio quantitatis materialiter sumpta in ordine ad locum, non dependet ab aliquo loco positivo, quia vt sic est absolute, & non variatur variato loco: nam quantitas bipedalis manet eadem in diuersis locis, vt per se constat ad sensum: ergo quantumcumque varientur loca simul, non variabitur. Patet consequentia, quia nulla est dependentia eius à loco, quia si sumatur locus fundamentaliter, nihil aliud est quām superficies ambientes, & quanta sed quantum à quanto, quod est eiusdem rationis, qualis est superficies contenti, & loci continentis, non dependet essentialiter, quia sic idem esset prius, & posterius in specie: esset prius in quantum causa dependentia, seu terminus, esset posterius in quantum dependens, quod repugnat, quia quodcumque prædicatum fundaret illam, includitur in utroque, cūm sint eiusdem speciei, & daretur circulus dependentiæ essentialis inter diuidua eiusdem speciei.

Non dependet à loco.

Si loquamur de loco formalis, nihil aliud est, *Quid locus* quām indistantia, vel modus, secundum aliquos, *formalis* vel certè relatio adueniens: si primum, est negatio, sed hæc multiplicari potest respectu ad diuersas formas in eodem fundamento, vt negatio Petri, & Pauli in hoc homine, albedinis, & rubedinis in pariete, & Angelō: distantia autem ad unum locum determinatum, & distantia ad alterum sunt diuersæ formæ: ergo & negationes earum: ergo sicut distantia ad diuersa possunt esse simul, quia sunt formæ dispartatae non repugnantes, ita & negationes earum. Patet consequentia.

Nec quantum à quanto.

Nō repugnat substantia, aut quantitatia.

quentia à priori : quia nulla est oppositio negationis ad negationem , quæ solùm est ad formam oppolitam : patet à posteriori , quia sic corpus Christi est indistans pluribus locis simul & sacramentaliter.

5 Si dicatur autem , hæc præsentia esse modus , aut relatio , patet esse posterior fundamento , ac proinde multiplicari posse sine multiplicatione fundamenti , sicut de facto idem contingit in præsentia sacramentali , & sicut indistinctio loci ad diuersa loca non repugnat , ita etiam neque relationes , aut modus præsentia : nam supposita priori , hæc naturaliter resulat , quia causa eius priores ponuntur applicatae per indistinctiam : vnde data per possibile , vel impossibile indistinctio locati ad diuersa loca simul , resulteret præsentia illa , quidquid sit ex natura extremitatum : sicut applicata causa ad diuersa passa , potest sequi effectus simul in utriusque , si sint eiusdem dispositio- nes : suppositis pluribus alibi diuersæ similitudines : in uno patre relatio ad diuersos filios , siue diuersa , siue cadenti extensa , vt aliqui volunt , nihil referat quoad præfens , modò saluetur paternitas , eiisque referentia , & denominatio formalis , ad diuersos terminos .

6 Deinde si dependeret essentialiter locatum à locato quantitatuo , non posset poni in vacuo , seu extra locum , sed hoc fallum est , quia ultimum cœlum non ambitur loco , in quo tamen manet sua extensio , & eadem maneret , si Deus aliud cœlum , aut aërem ambientem crearet extra ipsum . Item , si dependeret corpus à loco quantitatuo , dependeret ab aliquo determinato , quia omissis dependentia essentialis , & immutabilis est ad aliquod determinatum individuum , vt Petri ad suas partes , creature ad Deum , loquendo in absolutis .

Dependentia
essentialis est
ad aliquod
determinatum.

Quantitas nō
est actua.

Accedit , quod huiusmodi dependentia nequeat reduci ad nullum genus causæ , quia quantitas non est actua : ergo non ad genus causæ efficientis , vt patet etiam ex sensu , quia non mutatur absoluè corpus variatæ superficie ambiente , vt patet in tute , quæ inutat superficiem aëris continentis ex impulso ventorum , quibus cedit aët . Non est formalis , quia superficies ambiens non spectat ad constitutionem corporis : ergo ad nullum genus causæ reducitur , sed dependentia , quæ ad causam non reducitur , est mērè imaginaria : ergo , &c .

7 Ex his patet tertium , nempe hanc repugnati- um non reduci ad præsentiam formalem : & con- firmatur , non magis repugnat , si est relatio , eandem multiplicari , quam alias relationes (& perinde est , si dicamus esse modum) quia & relationes intrinsecæ , & extrinsecæ variantur , quando aliæ causæ eatur per se applicantur diuersæ , aut subtrahuntur : ita autem contingit in proposito , quia corpus applicatum loco , natum est habere præsentiam ad ipsum : ergo diuersis locis applicatum habebit etiam diuersas præsentias : quia non est maior ratio , quare unum magis sequatur , quam alterum : vel ergo nullum , vel utrumque simul : primum dici nequit , quia causa naturalis applicata infert effectum suum naturaliter : inter formas non est repugnatio : ergo etiam neque inter causas , & actiones .

Repugnatio
causarum est
ex repugna-
tia effectus.

Præterea , idem paucum potest recipere à diuersis agentibus simul diuersas formas ; ad quas est in potentia , si illæ non repugnant ; verbi gratiæ , dispositionem ultimam ad animam ab agente

particulari , animam à causa prima , vel calorem , & albedinem a diuersis causis : eadem etiam causa diuersis passis applicata potest simul producere diuersos effectus : corpus est causa loci , quia facit distare latera eius : ergo simul applicatum diuersis locis poterit idem facere , quia non erit penetra- biliter cum altero .

Deinde superficies loci potest diuinitus con- tinere duo corpora simul , vt contingit quando Christus exiuit clauso Virginis vtero , ex sepul- chro : etiam ingressus est ad Apostolos ianuis clausis : ergo à fortiori idem corpus plura loca oc- cupare simul .

Confirmatur , quia Angelus est totus in qualibet parte distante sui loci , anima tota in qualibet parte corporis , & Angelus potest esse in partibus discretis sui loci adæquati , & secundum aliquos occupare duo loca simul : sed sicut se habet spirituale ad locum , ita & corporale , saltem diuinitus applicatum : ergo non est in proposito maior re- pugnatio , quam in primo , supposita applicatio- ne diuinitus facta . Ex quibus patet , quod ex na- turâ loci nulla est repugnatio , vt patet in An- gelo , & anima : patet in præsentia sacramentali in diuersis locis , vt supra deducimus est .

Confirmatur ultimò , ex quarta ratione Do- citoris , quamvis enim neget suppositum D. Thomæ ex quo procedit , tamen ipsam conclusionem admittit : si ergo conuerteretur panis in substanciali Angelii eo modo , quo fit de facto in corpus Christi præfens : Angelus esset sub speciebus totus in toto , & totus in qualibet parte : hic autem est modus essendi connaturalis Angelii , licet su- pernaturalis esset , quantum ad conuersionem , & retento primo loco , verbi gratiæ , in cœlo , neque aliter posset esse sub speciebus , quam modo dicto individuabiliter : ergo corpus potest etiam con- naturali modo essendi poni in duobus locis .

Secundò probatur conclusio ab inconuenienti : quia alioquin opposita sententia reddit dubias multas historias , & vitas Sanctorum , in quibus Christus Dominus legitur in terris apparuisse Sanctis visibiliter , verbi gratiæ , Petro , quando Roma fugiens ad portam Latinam apparuit ei Christus , quem interrogauit , Domine quo vadis ? & respondit : Vado iterum crucifixi Romam . ubi Cap- pella huius rei monumentum extat , & vestigia infixa lapidi .

Respondent aduersarij has visiones , vel esse imaginarias , vel certè Angelos apparuisse in per- sona Christi , non ipsum Christum . Contrà , contrarius est sensus Ecclesiæ , & fidelium celebrantis has visiones , tanquam in persona Christi factas , non alterius , vt & verba demonstrant : quamvis enim in veteri Testamento id contingebat quandoque , vt Angeli tanquam legati Dei misseri respondebant in persona Domini , vt in monte Sinai : tamen quia cessauerant figuræ , & umbras , non legitur ita contingisse in novo Testamento reuelata veritate : vnde Arnobius in lib . I . contra gentes : Vnum fuit , ait , ex nobis Christus , qui post mortem , & resurrectionem se prompta in luce duxit , qui instissimi viris etiannum impollatis , ac diligentibus se , non per varia somnia (alludit ad modum , quo olim Prophetis siebant visiones) sed per pure sim- plicitatis speciem apparebat , &c .

Præterea , alioquin possent multa mysteria sic eludiāt in Apocalypsi , aliter de Angelis , aliter de Domino Angelorum loquitur Ioannes , quamvis in spiritu .

8
Peneratio
corporum .

Confirmatur.
Ex modo es-
sendi Angelii
in loco .

Modus essen-
di Angelii sub
speciebus . si
panis in ipsius
conuertoretur .

9
Secunda pro-
batio ab in-
conuenienti .

Visus Chri-
stus ad portam
Latinam à
Petro .

Christus visus est Paulo. Et quidquid sit de reliquis, probatur non posse ita responderi ad singulas visiones: Christus apparetur Paulus in terris post resurrectionem: *i. ad Corinth.* 15. vbi probat ex apparitionibus, quas Christus fecit, eius resurrectionem, ut Cephæ, post hæc undecim Apostolis: item plus quam quingentis fratribus simul: item Iacobo: *Non sime, inquit, tanquam abortiuo viuis est mihi, &c.* ergo visio, quam habuit Paulus, fuit vera, & realis Christi in persona propria, non autem Angeli: alia non recte ex ea probaret resurrectionem Christi: & reliqua visiones, quas commemorat, fuerunt Christi vera in propria persona; & consequenter illa quæ facta est Paulo.

10 Responsio. Respondent quidam negando consequentiam, quia etiam Angelus apparet in persona Christi, ut faceret hanc fidem resurrectionis eius, sufficienter probaret Christum surrexisse. Contraria, quia Paulus non recusat argumentum Theologicum fundatum in attestacione Angeli, neque factum illud sufficienter probaret resurrectionem Christi, quia etiam multorum Patrum testimonio apparuit Angelus in persona Christi in veteri Testamento, quod tamen non probabat Christum fuisse, tum in natura humana.

Argumentum de resurrectione Christi à visione de-sumptu. Vnde & illud Apostoli: *Cum introduceret primogenitum in ubem terre, dicit, Adorent eum omnes Angeli eius:* secundum multos exppositores Christus fuit ostensus in natura humana: Paulus ergo vtitur argumento habito per sensum, & experientiam multorum fidelium, & suipius speciatim: vnde nullus Patronum exponit hanc apparitionem tanquam factam per Angelum, neque ratio ad eam expositionem cogit, neque literæ circumstantia permitit.

11 Quando visus est Paulo? Confirmatur ergo veritas, quia Actorum 9. contigit hæc visio, dum Paulus pergeret acceptis literis contra Christianos in Damascum: *Contigit, inquit, ut appropinquaret Damasco, subito circumfusit eum lux de celo, & cadens in terram, audiuit vocem dicentem sibi, Saulo, Saulo, quid me persequeris? qui dixi, Quis es Domine? & ille: Ego sum Iesus, quem tu persequeris, &c.* Et infra Ananias ad eundem: *Saulo frater Dominus Iesus misit me, qui apparuit tibi in via qua veniebas, &c.* Idem etiam refert ipse Act. cap. 22. vbi etiam agit de alia visione sibi in Spiritu facta, differente tamen modo, quam prior, quia dicit eam fuisse in Spiritu: vnde de priori locutum fuisse Apostolum ad Corintios, docent eius interpres: Carthus, Primasius, Glossa, ordinaria, S. Thomas, Origenes contra Celsum lib. 2. Tertullianus lib. contra Praxeam. Ambrosius autem intelligit eam de ea etiam, quæ in templo contigit. Sedulius, Petrus Lombardus, Haimo, Hugo Cardinalis.

Lux autem illa dicitur fuluisse ex glorio Christi corpore, quod videns Paulus præ nimio splendore solitus est ei visus: vnde non recte Caetani reiiciuntur. Petrus Lōb, Haimo, Hugo. Respon. Caetani reiiciuntur. Lux autem illa dicitur fuluisse ex glorio Christi corpore, quod videns Paulus præ nimio splendore solitus est ei visus: vnde non recte Caetani reiiciuntur. Petrus Lōb, Haimo, Hugo. Respon. Caetani reiiciuntur.

Sed tum Christus fuit etiam in celo, ut constat ex illo Actorum 3. *Quem oportet quidem cœlum suscipere usque in tempora restitutiois omnium, quæ locutus est Deus per os Sanctorum suorum à seculo Prophetarum, &c.* id est, usque ad diem iudicij: &

constat eum esse à dextris Patris in excelsis, neque deserere eundem usque ad diem nouissimum.

Ex quo confutatur solutio S. Thomæ, & aliorum assertorium Christum tunc descendisse de celo relinquendo celum, nihil enim ad hoc cogit, & videtur contrarium ibidem insinuari: & insinuat Chrysostomus homil. de conversione S. Pauli, super illa, *Ego sum Iesus, quem tu persequeris, &c.* & quare, inquit, non dixit, *Ego sum Iesus, qui resurrexi, Ego sum Iesus, qui sedet à dextris Dei, sed, Ego sum Iesus, quem tu persequeris, &c.* ergo supponit Chrysostomus ipsum sedisse etiam à dexteris Patris, quando simul apparuit Paulo, neque ad effectum huins apparitionis deferruisse priorem locum.

Quam sententiam expresse docuit contra Berengarium Adelmarus Brixensis ex hac Christi apparitione, secundum quam Christus fuit in terra visus à Paulo, manens simul in celo, sumens inde argumentum, quo probaret Christum simul esse posse in celo, & in Eucharistia esse. Augustinus lib. de cura pro mortuis habenda, cap. 16. & 17: supponit animas Martyrum diuina virtute posse esse in celo simul, & etiam praesentes iis, quibus apparent, & quibus impetrant à Deo beneficia: vnde cap. 16. Alij, inquit, sunt humanarum limites rerum, alia diuinarum signa virtutum; alia sunt que naturaliter, alia que mirabiliter sunt, &c. Vnde quoniam dicat, quod incertum sibi sit, quid fiat de facto, an ipsæ animæ manentes in celo appareant in propria specie, an Angeli earum, indicat utrumque possibile esse, adducens exempla talium apparitionum. Sed eadem ratio est etiam de corporibus; nam si non repugnat animas esse simul diuina virtute in celo, & in terra praesentes iis quibus apparent beneficia largientes, quod naturalem virtutem earum excedit, ita neque repugnat in corpore idem contingere diuina virtute.

Non solum antiqui, quos Doctor citat, impugnant prædictam conclusionem, sed etiam moderni, variatis, aut extensis eorum principiis: sed & haeretici, ut destruerent realem praesentiam, easdem rationes accommodant: vt ergo simul utrisque respondeatur, & rationes prout formantur, aut reformatur à modernis, simul soluantur, ne sèpius eadem repetenda essent, respondebro breviter ad omnes suo ordine.

Obiciunt haeretici Matth. 28. *Iesum quem queritis non est hic, surrexit enim, &c.* quæ illatio non valeret si idem corpus posset esse diuersis in locis. Responderet Suarez non esse illationem, sed simplicem assertionem, quia mulieres querebant mortuum, Angelus affirmat esse vivum, & surrexit. Deinde si intelligatur etiam illatiuè, illatio ad potentiam ordinariam, & familiarem sermonem modo humano intellectum refertur, qui fundatur in potentia ordinaria: quia bene sequitur, surrexit; ergo non est hic, supple in se pulchro mortuus.

Obiciunt secundò Patres, qui negant idem corpus esse posse in diuersis locis: vt Augustinus epiph. 3. & 57. & 20. cap. 11. Anselmus in Monologio, cap. 20. Responderet eos loqui secundum potentiam naturalem, & cursum rerum ipsis propria virtute conuenientem; non autem supernaturaliter: vnde Anselmus cap. 21. docet discursum à se factum non concludere, quamvis naturaliter cōcludat in creaturis, quæ locum definitū occupant. Tertiò

12 Solutio alio-
rum reiectorum.

Augustinus.

13 Obiectio ha-
reterorum.

Obiectio sa-
cunda.

Obiectio ter-
tia.

Tertiò obiciunt, quod idem corpus nequeat esse modo naturali, & quantitatuo simul in diversis locis: ergo neque sacramentaliter in uno, quantitatue in altero. Antecedens probant testimonio Catholicorum ad hominem. Respondeatur eos abuti testimonio Catholicorum, si ex autoritate agunt; id est neganda est consequentia, quia Catholicci docent id de essentia in duabus locis quantitatua; non autem sacramentali, & quantitatua: antecedens autem falsum est, & negandum, si ut principium vrgeatur.

14
Obiectio qua-

Obiciunt quartò alij, quia si idem corpus possit esse simul in diversis locis quantitatue: ergo in infinitis: hoc est falsum, quia esse ubique soli Deo competit: vnde Patres ex hoc probant diuinitatem Filii, & Spiritus sancti. Augustinus lib. 6. contra Maximinum, cap. 21. Fulgentius lib. 2. ad Trasformandum, cap. 17. Ambrosius lib. de Spiritu sancto, cap. 7. Basilius de Spiritu sancto, cap. 12.

Responso pri-
ma ad argu-
mentum ex
immenisitate
Dei.

Respondet hanc rationem magis vrgerem contra præsentiam sacramentalem simul in pluribus locis, quia, quod est in infinitis locis, debet esse in singulis totum, & in partibus totum secundum modum immensitatis, quod magis conuenit præsentia sacramentali, quam quantitatua, quæ est partim in parte loci, non tota in qualibet parte.

Responso se-
cunda.

Respondeo negando sequelam, quantum est ex vi formæ; vt benè Doctor response ad 1. pro opinione negatiua: quia in omnem visionem potest Deus absolutè, non tamen respectu omnis suscepitiui. superficies est capax omnis coloris: ergo simul est falsa, à diuisis ad coniuncta. corpus est capax omnis situs: ergo simul non valet. Quantum verò ad materiam concedit, & benè, consequentiam; & quantum ad esse ubique, vt respicit vniuersum, quia omnia corpora vniuersi Deus posset conuertere in corpus Christi. Breuiter ergo, omissis pluribus redagationibus, nego sequi immensitatem ex illo exemplo, quia hæc ex natura sua est ubique, ita vt id exigat, & nequeat non esse ubique, seu in quocumque loco vero, imò etiam secundum aliquos imaginario; corpus autem sit in pluribus, vel fieret per accidens extrinsecā virtute agentis, non propriā exigentiā. Vnde si daretur ubique immensitas, ipsi non conueniret, nisi secundum quid, & participatiue, non simpliciter, aut per se; sicut creatura quæ ponetur ab æterno, diceretur æterna participatiue, non autem per se, sicut Deus. Argumenta Patrum procedunt de facto, quia nihil est ubique, neque per se, neque participatiue, praeter solum Deum; & fundantur in reuelatis contra Arianos probantes diuinitatem Verbi, ex eo, quod Verbum fuerit ab æterno.

15
Obiectio quin-
ta.

Obiciunt quintò alij, si idem corpus esset in duobus locis, esset diuisum, & indiuisum, id est, idem, & diuersum: ergo, &c. Respondeatur idem posse vrgeri contra mysterium præsens: negatur ergo sequela, haberet enim solum diuersas præsentias locales, seu diuersas relationes posteriū aduenientes.

Obiectio sex-
ta.

Obiciunt sextò, sequeretur quod eadem res esset extra spatum, quod ipsum circumscribit, & non esset, quia circumscriptio dicit negationem circumscripti alibi. Respondeatur idem vrgerem contra præsentiam sacramentalem: negatur ergo sequela. Ad eius probationem respondeatur, cir-

Scot. oper. Tom. VIII.

cumscriptionem per accidens dicere illam negationem, quia ab intrinseco tantum dicit, quod sit locus æqualis comprehendens locatum secundum se totum: quod autem idem locatum non sit alibi, est per accidens, nempe quia naturaliter id ipsi non conuenit, non quod ipsi repugnat, aut ex loco circumscribenti inferatur simpliciter, & absolute.

Obiectio se-
ptima.

Obiciunt septimò, quantitas est finita: ergo limitatur ad unum locum: deinde extensio ad locum supponit extensionem in ordine ad se: ergo duplex in ordine ad locum supponit duplum in ordine ad se. Respondeatur ad primum, verum esse naturaliter tam antecedens, quam cōsequens, non autem spectatā Dei omnipotentiā. Ad aliud negatur consequentia, quia prius non necessariò multiplicatur multiplicato posteriori, qualis est præsentia in ordine ad locum respectuē ad præsentiam in ordine ad se supponens hanc profundamento. Exempla huius passim occurunt in aliis, quia eadem virtus immutata potest in plures effectus, &c.

Obiectio octaua, sequeretur quod idem corpus posset bis ponи in eodem loco, quod capi negatur. Respondeatur negari posse sequelam de eodem modo præsentia, & secundum eundem situm, quamvis aliqui, vt Suarez, idem admittant, & sustineri possit etiam in nostra opinione: quia dicimus illam præsentiam produci à solo Deo: vnde sicut idem corpus in eodem loco successiue possum habet diuersas præsentias formales numeri, quia idem numero non reddit naturaliter, neque consequenter prior præsentia deredit, sed alia diuersa: Deus similiter videtur multiplicare posse simul diuersas illas præsentias, quas seipso producere potest.

Licet hoc sustineri possit, & sit conceptibile, quia fundatur in omnipotētia Dei; negari tamen potest probabiliter, quia licet Deus possit præsentiam producere, & statuere corpus in loco, vbi ante non fuit; tamen hæc præsentia non abstracta ab extremis, quia supponit fundamentum, & terminū, cum sit relatio à quibus dependet; quamvis in hoc distinguitur ab aliis relationibus, quod possit esse terminus actionis per se primus.

Sicut ergo dependet à fundamento, nempe à corpore, supponit in ipso capacitatem secundum diuersum modum essendi in loco; cuiusdem ariet corporis ad eundem locum vniiformiter se habentis est unus, & idem ordo fundamentalis, neque natus est referri nisi secundum eundem modum; vnde cum secundum unam relationem est adæquatè in uno situ relatus; sic non dicit capacitatem ad alteram simul, quia tollitur exigentia, & capacitas in fundamento ad aliam in eo casu: sicut multæ formæ accidentales absolute, licet multiplicati possint numero successiue in eodem subiecto, non tamen simul, quia est status in his secundum exigentiam, & capacitatem subiecti; vnde ac̄t nequit esse calidus vt octo, neque bis calidus vt sex. Eodem modo relationes, quæ non casualiter insunt, sed secundum exigentiam fundamenti, mensuram, & modum eius sequuntur.

Si tamen ponatur secundum diuersum situm in eodem loco, vel secundum diuersas præsentias, alteram quantam, alteram sacramentalem, nulla est repugnantia, quia variatur fundamentalis modus se habendi ad locum; vel secundum situm, vt si ponatur sursum, & deorsum secundum

Respondeatur.

Nō multipli-
catur prius
multiplicato
posteriori.16
Obiectio otta-
ua.
Responso.An præsentia
in eodem loco
posset multi-
plicari.Pars negati-
ua.

cundum easdem partes; vel secundum extensio-nem, ut in secundo casu. Argumentum hoc etiam potest retorqueri, quia eadem difficultas urget de praesentia sacramentali multiplicata in diuersis, aut eodem loco.

17

Obiiciunt nondū; quod idem corpus nequeat esse in diuersis temporibus simul: ergo nequeat in diuersis locis. Hæc ratio est hæreticorum, sed inutilis, quia si loquamur de tempore extrinse-co, & vniuersali, falsum est antecedens, quia Deus potest creare aliud primum mobile, & sic idem possit simul esse in diuersis temporibus: nequit autem esse simul in diuersis partibus eiusdem temporis; non ex repugnancia subiecti, sed quia repugnat partes eiusdem successiui esse simul ut temporis, quæ sunt in fluxu.

Obiectio de-cimta.

Vasquez. Zepofio.

Consequetur.

Obiectio decima: sequeretur idem corpus esse æquale quanto maiori, & minori; & consequen-tè æquale, & inæquale. Sequela patet, quia ex Philosopho, corpus locatum est æquale loco: ergo si est simul in duobus, est æquale duobus locis: ergo excedit quemlibet. Respondetur, in hac ratione maximè fundari Vasquez, & alios, quia forcè nequit torqueri ad hominem, quia non quadrat in mysterium præsens, quia non est commensuratum loco: sed patitur aliam dif-ficultatem, secundum quam retorqueri potest, quia idem locus potest continere duo corpora simul penetratiæ; sed sicut locatum est æquale loco, ita locus locato: ergo in eo casu esset æqua-

lis locus, & inæqualis, quod repugnat. Respon-detur ergo omisis pluribus, quæ hic dici possent; quod sicut quantitas minor reducta adæquat maiorem quantitatem; ita corpus replicatum per vnam eandemque suam extensionem adæquat vtrumque locum: ergo erit æquale utriusque; se-cundum replicationem concedo, absoluè au-tem nego.

Quantitas mi-nor reducta æquale-rit maiori.

18
Vtima obiec-tio.
Ex contradic-tione.

Vltima ratio est ab inconvenientibus, quia inde sequeretur, quod idem in diuersis locis haberet contradictionia, in uno vixeret, in alio mortuus es-set; calefieret in uno, frigefieret in altero; in uno mereretur, in altero peccaret; amaret, odio haberet, esset fidelis, infidelis; in gloria, in poena; quæ sunt contradictionia. Respondetur in primis argumentum destruere se, quia vel illa habent oppositionem circa idem corpus positum in diuersis locis; vel si non habent, nō inducunt inconuenientia, quæ singuntur ex oppositione eorum, quia hæc tollit; cum requiratur idem locus sicut idem subiectum: si autem dicas inuoluere contradictionem circa idem subiectum respectiue, etiam ad diuersa loca, sequela non valeret, quia varietas locorum non tollit vim conditionis eorum circa idem. Torquetur etiam argumentum, quia se-queretur etiam quod viueret in Eucharistia, mor-teretur in loco naturali, crederet in uno, & ama-ret, in alio discredere, & odio haberet, &c. & sic de reliquis. Ad argumentum respondebitur in se-quenti §. cum Doctore.

S C H O L I V M .

Pro solutione argumentorum opposita sententia, ponit Doct̄or tres propositiones. Prima, quæ sunt priora vbi, non variantur variatio vbi, secus si sunt simul, vel posteriora. Secunda, quoad pas-sionem, ad formam absolutam perinde est corpus esse in uno, vel in pluribus locis, ut patiatur. Tertia, corpus est actuum in diuersa sibi applicata in diuersis vbi, sicut & in uno vbi, ex his responderi potest ad argumenta pro sententia D.Thom. quod latè præstat Doct̄or.

13
Nota tres propositio-nes pro soluendis ar-gumentis dif-ficillimi.

Et pro istis soluendis pono tres propositiones, quartum prima est: Quæcumque sunt priora essentialiter ipso vbi, uniformiter insunt corpori, quamvis habenti diuersa vbi, nec variabuntur variatio ipso vbi: quæ verò posterius, vel simul naturâ, variabuntur secundum varietatem ipsius vbi. Hoc patet, quia prius essentialiter non variatur propter variationem posterioris: sed posterius bene variatur ad varietatem prioris: quæ etiam sunt simul naturâ cum aliquo, variantur cum illo.

Secunda propositio est: Sicut passum existens in uno vbi, recipere formam à duobus agentibus sibi ibidem approximatis, sic ipsum in duobus locis existens patiatur ab eisdem sibi in illis duobus vbi approximatis, & hoc intelligo de passione, quæ est ad formam absolutam. Hoc patet, quia ad hoc, quod patiens patiatur ab agente recipien-do istam formam, non oportet, nisi quod sit in potentia passiuam, & agens habeat formam actiuam, & sint debite approximata, siue in hoc vbi, siue in illo sit approximatio, nihil differt quantum ad actionem, quæ est ad formam absolutam, sed passo posito in duobus vbi ipsum habet eandem potentiam passiuam ad formam absolutam, & actiuum habet eandem potentiam actiuam, & eodem modo potest approximari sibi, ut est in isto vbi, sicut in alio: ergo eodem modo patiatur, quantum ad omnem formam abso-lutam à quocumque actiuo sibi approximato, siue in isto vbi, siue in alio, sicut si tan-tum esset in uno vbi, & esset agens sibi approximatum.

Addidi autem secundum formam absolutam, quia non oportet, quod eadem patiatur loquendo de respectiuis, quæ sunt simul naturâ cum vbi, vel posteriora: quia illa pos-sunt variari, sicut & vbi, ex prima propositione. Verumtamen ibi etiam posset concedi ista secunda propositio, ut patebit respondendo ad instantias in speciali.

Tertia propositio est: Sicut corpus in uno vbi existens se haberet in ratione actiui ad diuersa sibi approximata in illo vbi, sic ipsum ut existens in duobus vbi, se habet ad ea-dem sibi in illis vbi approximata: hoc patet ex probatione præcedentis.

Ex

Ex his ad rationes Doctorum adductas pro opinione negatiua. Ad primam dico, quod prima propositio posse ita intelligi, quod esset neganda. Absolutè enim potest Deus in omnem visionem, & secundum omnem modum visionis, non tamen in quocumque oculo potest causare quamcumque, quia non quilibet oculus est susceptius. Sed esto, quod loquatur de quacumque forma, ad quam æqualiter se habet potentia agentis de se, & potentia receptiui, quod per istam potentiam æquè posset quilibet causari in susceptiuo, tunc vera est propositio, quia tam ex ratione actiui, quam passiui esset æqualis possibilitas.

Sed non adhuc sequitur de quilibet diuisim, & de omnibus simul: quia ex parte Dei, & susceptiui actiui, & passiui superficies est æquè possibilis ad omnem colorem, non tamen ad omnem simul. Et tunc oporteret ostendere, quod corpus ex parte sui est æquè susceptiuum omnium ubi, & duotum: quod negatur ab aduersario. Tamen ad rem concedo, quod ex parte Dei actiui, & corporis ut susceptiui, æqualis est possibilitas in corpore ad duo ubi, quæ sunt simpliciter distincta, & ad quocumque, & tunc ad omnia.

Et cum dicitur per nullam virtutem potest unum corpus habere omnia ubi, nec esse ubique; falsum est & probo, quia ipsi concedunt, quod corpus Christi posset ubique esse sacramentaliter: posset enim Deus quocumque corpus vniuersi conuertere in corpus Christi, sicut panem; & ego dico, quod non est maior limitatio ad esse alicubi localter, quam sacramentaliter comparando ad potentiam Dei.

Quidquid enim potest fieri per causam secundam actiua, potest Deus facere immediatè: ipsum autem Sacramentum velans corpus Christi, non est causa corpori effendi hic, nisi sicut causa effectiva secunda: quia non tanquam causa formalis, ut probatum est.

Et ad probationem, cum dicitur, quod esse ubique est proprium Dei, dico quod Deus ex sua immensitate necessariò est ubique: quia nullum potest esse ubi, in quo non sit secundum potentiam, præsentiam, & essentiam; & sic impossibile est aliud à Deo esse ubique. Sed non est inconueniens aliquid aliud à Deo per eius potentiam esse in quocumque ubi, nec per hoc debet dici propriè esse ubique sicut Deus, quia non est immensum.

Ad illud argumentum, quod includit multa de illis repugnantibus, patet ex tribus propositionibus; applico tamen sic: Esto quod huic corpori in isto loco approximat vnum agens, scilicet ignis, & in loco eodem aliud agens, scilicet aqua; dico quod aut sunt æqualis virtutis in agendo, aut vnum vincit alterum. Si sunt æqualis virtutis, sicut approximata isti corpori habenti vnum ubi; alterum, vel utrumque impediret alterum, ita quod neutrum ageret, vel agerent ad quemdam effectum medium, in quo passum nec perfectè assimilaretur vni, nec alteri; sic eodem modo dico nunc, quando sunt approximata eidem corpori in diuersis locis. Si autem virtus alterius vitiat, vel simpli citer assimilat sibi passum, vel magis quam alterum; & eodem modo dico, si sint in diuersis locis: quia non est maior difficultas hic, quam si ignis, & aqua ponereantur simul, quod tamen non negatur posse fieri à Deo: & idem corpus approximatum igni, & aquæ habentibus idem ubi. Quod enim oporteret ibi dicere ad vitandum contraria in passo, hoc facilius, vel æquè facile potest quicunque in proposito.

De fame, & saturitate, dico quod fames est appetitus calidi, & siccii: iste autem appetitus vel est naturalis, vel voluntarius: siue ergo sic, siue sic, dicit aliquid absolutum: illud ergo non variatur propter varietatem ubi, ex prima propositione; & per consequens si hic satiaretur, & cessaret appetitus cibi, cessaret etiam in eodem alibi; licet non ex cibo sumpto ibi, sicut statim dicitur de morte.

Si autem dicas saturitatem esse repletionem corporalem stomachi, tunc esset dubium, cum non recipiat hoc ut hic, utrum ut hic esset repletus isto modo; & dico quod non, sicut nec corpus Christi, ut in pyxide fuisset vulneratum: quia ista repletio non dicit nisi præsentiam alimenti contenti à continente, scilicet stomacho, vel ventre; & sicut possibile est, quod continentia istud corpus hic & ibi, sint alia, ita possibile est, quod continentia actiua istius corporis hic sit alia continentia eius in alio ubi: quia hic nihil absolutum dicit, sed respectum extrinsecum.

De tertio, scilicet sanitate & infirmitate, temperie, & intemperie, dico quod vel intemperies aëris expellit temperiem in comparatione ad corpus animalis, in quod agit aër temperatus, vel intemperatus: & tunc breuiter erit tale, quale natum esset causare agens vincens, licet forte ageret illud remissius propter actionem contrarij impedientis, & resistentis. Si autem sint æqualia in agendo, passum tunc alterabitur in media proportione,

14
Ad argum.
n. 2. & seqq.
posita.

*Corpus pos-
se esse ubi-
que per Dei
potentiam,
non tamen
ideo immē-
sion effet.*

15
*Deus non
ideo immē-
sus, quia ubi-*

*Duo agen-
tia contra-
ria applica-
ta corpori
in diuersis
ubi, sic a-
gunt, ac si
esset in uno*

16
2. de Ani-
ma t.c. 28.

*Fames, quia
absolutum
quid, nō va-
riatur ad
variationē
loci:*

*Saturitas
pro reple-
tione, varia-
tur ad va-
riationem
ubi.*

*De tempe-
rie & intem-
perie.*

17 eodem modo, sicut si dices, quod sana aura, & infirma simul essent: quod concedis
Mors, & Deum posse: & idem corpus esset approximatum isti auræ, & illi simul.
vita repugnat in diuersis ubi, contra est
Suar. 3. 10. d. 48. f. 6. & Conim. 4. Physic. q. 5.
Sed male, quia contradiccio intrinseca, que est inter viuens & mortuus, non tollitur per mutationem extrinsecam ubi.

Quartum, quod est de morte & vita, faciliter soluitur, quia utrumque istorum est aliquid absolutum priuatuum, vel positivum, & per consequens non variatur propter variationem ubi, secundum primam propositionem: si ergo moritur hic, moritur & ibi: sed tamen non sequitur, vulneratur hic; ergo vulneratur ibi: quia vulneratio dicit diuisiōnem continui, ut hic ab aliquo hic diuidente: sed tamen est verum, si hic habet vulnus, quod & alibi habet: quia sic est discontinuatio partium, quæ si ibi est in hoc corpore, & alibi in eodem.

Ad tertium principale huius Doctoris, dico quod non oportet locatum commensurari dimensionibus loci secundum unum, & multa, ita quod ad multitudinem dimensionum loci sequatur multitudo dimensionum locati: sicut nec ad plurificationem posterioris sequitur multitudo prioris, maximè de respectu extrinseco, & fundamento, sicut tactum est in arguendo contra primam opinionem.

Ad rationem primam alterius Doctoris, dico quod termini vnius possunt intelligi simul esse cum terminis alterius, vel simultate præcisâ, & adæquatâ, vel nec præcisâ, nec adæquatâ. Si primo modo intelligatur de simultate, dico quod maior est vera, & minor falsa. Si autem intelligatur de simultate secundo modo, scilicet non adæquatâ; tunc

18 maior est falsa: quia non oportet illud quod est extra terminos vnius, esse extra terminos alterius: quia uniuersaliter si unum excedit aliud, non oportet quod illud quod est simul excéderi, si simul excesso: verbi gratiâ, si anima secundum terminos suos quidam (terminum enim quantitatuum non habet) sit simul cum terminis digiti, non propter hoc sequitur, quod quicquid est extra terminos digitii, sit extra terminos animæ.

Vide D.Th. quod. 1. art. 21. & 22. Ad argum. n. 3. posita. Quia corpus est extremitas, non tam est extremitas terminos, non tam est extremitas anima, quia anima informans totum corpus. Ratioformalis proxima effendi in loco est ipsa ubicatio.

Ad illud de Angelo, dico quod concludit oppositum, sicut ostensum est in quarta ratione contra opinionem. Potest enim Angelus suo modo, scilicet definitiè, esse in pluribus locis, scilicet per potentiam diuinam.

Ad aliud alterius Doctoris, dico quod illud simile non tenet: quia natura una est ratio formalis essendi in una specie: sed dimensio non est ratio formalis proxima essendi in loco, sed tantum ratio fundamentalis. Illa tamen potest esse una, licet respectus sint diuersi: sicut albedo potest esse una, licet similitudines diuersæ sint. Sed non nisi per unam similitudinem constituitur formaliter in specie similis. Si autem species similis non possit pluriificari in eodem, nec similitudo.

Ad aliud alterius Doctoris, dico quod si remanet in eodem ubi, in quo prius erat, potest acquirere nouum ubi unica mutatione, & duabus mutationibus. Et si quereras, illæ mutations, aut sunt eiusdem speciei, aut non? Detur unum, vel alterum, non curo.

Et cum arguis, duæ mutations eiusdem speciei non sunt simul in eodem, dico quod non est incompossibilitas mutationum, nisi ex incompossibilitate terminorum, vel formarum, secundum quas sunt. Primo ergo oporteret probare incompossibilitatem duorum ubi, quod nego, quare non erit incompossibilitas duarum huiusmodi mutationum.

Ad aliud eiusdem Doctoris, cum dicit quod termini mutationis sint incompossibilis, dico quod verum est de primis terminis, non autem de terçinis concomitantibus. Intelligo autem, quod primi termini cuiuslibet mutationis sunt priuatio, & forma, & econuerso: concomitantem autem qui iunguntur terminis praedictis.

Vniuersaliter ergo concedo, quod priuatio, & forma sunt incompossibilis: sed concomitans possunt esse compessibilia: verbi gratiâ, in mutationibus substantialibus, si ponatur unica forma in animato, corpus organicum præcedit animationem, quæ est terminus ad quem: sed non est per se terminus à quo corpus organicum, sed ipsa inanimatio: quia mutationis est inter illam inanimationem, & animationem: licet autem inanimatio, & animatio sint simul incompossibilis, non tamen corpus organicum, & animatio.

20 Eodem modo in corruptione, si manet eadem forma corporis, quæ prius fuit terminus à quo per se, scilicet forma, cuius priuatio succedit, ille non manet: sed terminus concomitans istam, per se terminum à quo, manet.

Eodem modo in augmentatione, si ponatur tota quantitas præexistens manere, manet. totus terminus à quo positivus, qui est concomitans priuationem, quæ est per se terminus à quo: & econuerso in diminutione manet quantitas positiva aliqua, quæ prius: sed non idem per se terminus à quo.

Qui terminus à quo augmentatio, & diminutio. Similiter in alteratione secundum intensiōnem, & remissiōnem: & eodem modo dico de motu locali, quod non est contradic̄to, quod motus acquisitiūs sit sine deperditio.

Et tunc cum termino ad quem non manet per se terminus à quo, qui est priuatio, sed manet ille, terminus qui est quasi per accidens, & quasi concomitans communiter per se terminum.

Ad propositum, ponatur hic esse tantum motus acquisitiuus noui vbi, sine motu deperdituo, & huiusmodi per se terminus à quo est priuatio vbi acquisiti: illa autem non manet cum termino ad quem: sed hic nullus est terminus concomitans per se terminum à quo: quia talis non est, nisi vbi sunt duo motus, vel mutationes concomitantes; & per se terminus vnius est per accidens terminus alterius.

Terminus à quo per accidens manet cum termino ad quem.

C O M M E N T A R I V S.

19

Contrauersia de oppositio prædicatiū, circa subiectū in diuersis locis.

Prima sententia. Recipere prædicationē oppositorum.

Secunda sententia concordis de potentia aboluta.

Gabriel. Soto. Marfilius. Suarez.

20

Prima cœlū-sio. Que non dependet à loco, necessariū insunt.

Quoniam illa?

Probatio conclusio-nis.

Responso.

Impugnatū.

a ET pro ijs soluendis ponotres propositiones, &c. Ex occasione vltimi argumenti quartitur, an in diuersis locis positum subiectum possit habere opposita? intelligitur autem de oppositione contradicторia, priuatiue & contraria, quæ est subiectum vltimi præmissi argumenti.

Prima sententia est, non solum de potentia absoluta, sed etiam ordinaria ex natura rei posse idem corpus positum in duobus locis habere prædicatione contradicторia, aut priuatiue opposita. Hanc docent Nominales: Maior in 4. dist. 10. quest. 4. Ocham quest. 4. citatur etiam Alensis 4. p. quest. 44. m. 7.

Secunda sententia est de potentia ordinaria, talia prædicata contraria, si sint qualitates naturales non posse inesse corpori in diuersis locis, & non posse habere contradictorium, aut priuatum harum: de potentia tamen absoluta posse habere eas in uno loco, & contradictorium, aut priuatum in altero; modò illæ qualitates, seu proprietates sint separabiles ex natura rei à corpore: ita Gabriel in 4. dist. 10. quest. 1. art. 2. & in can. lect. 46. Soto quest. 1. art. 5. Marfilius in 4. quest. 7. Suarez dispu. 48. sect. 8. conclus. 1. & 2. & conclus. 3. dicit concomitantiam proprietatum accidentalium, quæ producuntur in uno ad corpus in alio loco existens fore dependere ex voluntate Dei.

Prima conclusio Doctoris: Quidquid conuenit corpori independenter ab vbi, aut prius naturaliter ipso vbi, necessariū inesse vbicumque est corpus; ita vt de potentia absoluta nequeat eius contradicitorium, aut priuatum simul alibi inesse: est Doctoris, quem etiam sequitur in hoc Valquez supra cap. 4.

Hac prædicata non dependet à loco, & priora ipso naturaliter sunt, omnia prædicata absoluta tam substantialia, quam quantitatibus in ordine ad se considerata, quam qualitatibus, quatenus præcisè habent rationem formæ in subiecto: idè nequit idem corpus esse viuens, & mortuum in diuersis locis; album, & non album; idem homo in peccato, & non peccato; cæsus, & vivens; vulneratus, & non vulneratus, & his opposita.

Probatur ex regulis contradictionis, quia aliquin simul inesse possunt contradicторia de potentia Dei absoluta. Dices, non habere oppositionem ad idem in diuersis locis positum, quia non opponuntur secundum idem. Contrà, illa opponuntur secundum idem, quæ opponuntur secundum idem subiectum, & reliqua omnia eadem secundum quæ insunt: sed hic est idem subiectum, quia supponitur idem corpus, quanvis sit in diuersis locis, manere idem, neque est alia ratio, nisi quia ad esse corporis non facit locus, quod posterius est accidentaliter adueniens; ad esse materia non facit formam; idem manere potest sub diuersis formis sine diuersitate sui à se idem subiectum.

Secti oper. Tom. VIII.

Etum sub affirmatione, & negatione accidentaliter, neque alia ratio in vniuersum assignari potest præter præmissam.

Sed quantitas est prior loco, quia est fundementum, & causa eius; qualitas similiter, quia mutato loco nihil variatur in suo esse absolute, quod manet idem in diuersis locis; & sic de reliquis: alioquin benè sequeretur hæc consequentia: Petrus mutauit locum, ergo quantitatem & qualitatem: sequeretur etiam, quod vltima superficies cœli non esset quanta, quia non est in loco; neque corpus in vacuo retineret sua accidentia absolute; quod chimæricum est dicere, quia hæc non definunt per se corruptionem posito contrario, aut sublatu aliquo per se requisito ad eorum esse, quod nequit esse locus, à quo nullo modo dependent, sicut neque prius à posteriori.

Ex quibus sequitur rationem esse horum in subiecto; & sic de aliis, quæ non dependent à loco, non esse locum: ergo etiam neque priuationis: aut negationis oppositæ, & consequenter abstrahunt hæc à loco, vt enuntiantur de subiecto: ergo alterum eorum necessariū inest; scilicet, aut affirmatio, aut negatio; non obstante mutatione loci.

Secundū principaliter probatur: quidquid est concomitanter sub speciebus, verbi gratia anima sub speciebus corporis fundatur in connexione naturali, seu vniione eius ad corpus, vt est in modo suo naturali existendi, vt definit Tridentinum, non in voluntate Dei, ad quam in proposito non recurrat Concilium: ergo unio animæ ad corpus abstrahit ab hoc, vel illo loco; ita vt impossibile sit corpus esse animatum, quin vbi que sit animatum vbicumque est.

Dices, esse verum de potentia ordinaria, non absolute. Contrà, positio corporis Christi sub speciebus, seu in diuersis locis, nō respicit potentiam ordinariam, sed absolutam, & supernaturalem; sed hoc non obstante, anima sequitur ad corpus sub speciebus ex natura rei, & connexione naturali: peto in quo fundatur hæc connexio? non in alia, nisi quia nequit corpus esse animatum, & non animatum simul: ergo: & reducitur ad illud primum principium, quodlibet est, vel non est, inquantum verificatur de corpore Christi, quod est animatum sub speciebus, quia est animatum in suo modo existendi naturali: sicut prædicaretur de ipso, quod esset mortuum in triduo, si fieret consecratio, quia erat mortuum in suo modo naturali existendi; sic etiam de vniione hypothistica sequitur, quod sub speciebus eam retineat, quia in suo modo naturali existendi eamdem habet ex eodem principio.

Sed quæcumque contraria deducta ex principio primo per se nota est aternæ, & necessariæ veritatis, sicut & ipsum principium, quia con-

Quantitas est prior loco, & alia, &c.

22
Seconda ratio.

Ex Trident.

Responso.
Impugnatū.

*Propositio exter-
na verita-
tis, & neces-
saria.*

nexio terminorum non fundatur in aliquo ex-
trinseco, sed in ordine intrinseco, & necessario
eorum ad se inuicem: sicut patet in omnibus prin-
cipiis immediatis habitibus veritatem ex ter-
minis, & in conclusiōibus per se sequentibus
ex illis, quae etiam antecedenter ad omnem
actum diuinę voluntatis sunt vera: ergo idem
dicendum in proposito.

*Confirmatur.
Forma in sub-
iecto solit
priuationem
absolut.*

Confirmatur, causa formalis in subiecto ne-
cessario habet suum effectum: ergo anima po-
sita in corpore, necessariò illud vivificat, quia
actuat ipsum secundum omnem eius capaci-
tatem: ergo repugnat corpus esse sub priuatione,
seu in potentia ad animam, quia tota eius poten-
tia est in actu completo: sed ex positione cor-
poris in alio-loco non variatur eius essentia: er-
go neque proprietas subsequens, que est capa-
tas illa: ergo ubicumque ponitur illa erit, & con-
sequenter nequit simili esse in potentia, aut sub
priuatione anima: sicut neque in eodem loco
neque in diuersis.

*23
Responsio for-
mas contraria-
rias simul in-
esse posse.
Impugnatio.*

Dices, secundum aliquos de potentia absoluta
posse poni duas formas, etiam oppositas in eo-
dem subiecto; ac proinde formam cadaveris po-
nisti in corpore posse in uno, animam in altero
loco. Contrà, licet falsa sit illa doctrina: tamen
eā datā, imaginariè ad propositum applicatur,
quia ita tenentes docent in uno eodemque loco
posse duabus formis informari. Sed dato easi, nemo dicit, quod simili cum altera inest priua-
tio alterius formæ, que inest, nec quidem inesse
potest per diuinam omnipotentiam: ergo etiam
nullibi inesse potest, quia immediate opponit
ur circa subiectum absolutè sumptum, sicut
sic sumptum dicit capacitatē ad formam, non
vit in hoc, aut illo loco.

*Confirmatio.
Cur proprie-
tates est insepa-
rabilis à sub-
iecto?*

Confirmatur ad hominem, peto quare propri-
tates inseparabilis à corpore inest ipsi ubicumque
est, nisi quia inesse eius abstrahit ab hoc, vel illo
loco, estque prior loco independens ab ipso; ac
propterea quod est idem absolute alicui, ubi-
que est idem; alijs sequentur contradictionia,
contra primum principium, nempe esse idem, &
non esse idem: sed sic etiam conuenit corpori
quacumque alia forma abstrahens à loco (vt
quantitas, que est prior loco anima, &c.) inde-
pendenter, & secundum aliquid prius loco, quia
ha formæ, vt insint corpori, nihil aliud requi-
runt præter capacitatē in ipso & vniōne: &
quamvis ab agente nequeant produci in subie-
cto, nisi secundum determinatam distantiam ob-
limitatam virtutem agendi; tamen, dum insunt,
manent independenter à loco, eoque mutato;
sicut etiam sine dependenti ab agente particu-
lari, quod in agendo limitatur ad locum: ergo
eadem ratio, quæ concludit proprietates identi-
catas esse in corpore ubicumque sit. Probat simili-
liter de aliis abstrahentibus à loco: alias dicam
similiter, quod illæ proprietates in uno loco sint
eadem, in alio diuersæ; imò & ipsum corpus
in uno esse idem, in alio diuersum, quia eadem ra-
tio currit: vel ergo concludit vniuersaliter per
viam contradictionis de omnibus abstrahentibus
à loco, vel de nullo.

Nec refert dicere, quod quædam sint simpliciter separabiles à corpore, quia licet id verum sit, dum tamen insunt, necessariò insunt; vt per diuinam potentiam non inesse non possint, quamdiu
insunt: neque separabilitas eorum fundatur in
diueritate loci, sed in diuersa existentia; & æquæ
separabiles sunt à corpore in uno loco posito;

cùm hoc tamen repugner, quamdiu insunt, eas
non inesse: idem ergo erit, si ponatur in diuer-
tis locis, quia id extrinsecum est, & imperti-
nens ad effectum, & esse ipsatum: & opposi-
tum assertere, est illudere imaginariè primo prin-
cipio.

Secunda conclusio Doctoris; quacumque conue-
niunt corpori dependent ad rbi, vel etiam con-
comitanter, posito in diuersis locis corpore, pos-
sunt variari, & variantur de facto, dependenta
ad locum sunt respectus præsentia formalis, in-
distantia, seu contiguitas, situs; vt esse sursum,
aut deorsum, sedere, stare, motus localis, & eius-
modi: & illa sunt concomitantia ad rbi, actio
sive transiens à virtute actiua corporis in pas-
sum sibi applicatum in uno loco, quod non ap-
plicatur in altero, sive passio recepta ab agente
applicato in uno, & non altero loco.

Dicuntur hæc concomitanter ad rbi determina-
tum, quia licet actio, & passio dependant à
virtute actiua & passua tantum, vt à principiis
per se, in ordine ad quæ definiuntur; vt actio quæ
est relatio transmutantis, vel actus actiuorum, vt
ab his, si sumatur pro re acta; vt definitur mo-
tus à Philosopho esse actum entis in potentia, &c.
tamen quia in agente limitato, est determinata
sphæra agendi; idèo requiritur determinata ap-
plicatio eius ad passum, quæ contingere potest in
uno loco, & non in altero. Dicitur autem hæc
concomitans ad determinatum locum, quia virtus
actiua, licet exigat determinatam præsentiam,
tamen non in hoc loco magis, quam in altero; &
sic actio eius erit concomitans ad præsentiam
passi in hoc loco; & non posterior naturaliter,
quia ab ipso non dependet determinatè, etiam vt
& conditione. Secludimus hic opinionem eorum,
qui dicunt actionem individuati per circumstan-
tiastis loci, temporis, &c.

His positis, probatur conclusio quoad primum
ex iisdem principiis, quia variato, seu multiplicata
priori essentialiter, multiplicatur posterior; rbi se
habet vt prius ad illa, quæ ab ipso depen-
dent: ergo, &c. Patet etiam secunda pars conclu-
sionis, quia licet actio, & passio non dependant
determinatè ab hoc loco, tamen concomitanter
se habent hæc, & nunc ad ipsum, quia ex applica-
tione actiui, & passi sequuntur hæc, & nunc in
hoc determinato loco, & deficiente eadem appli-
catione alibi non sequuntur.

Aduertendum tamen, quod licet actio, & pas-
sio conueniant corpori in determinato loco, ter-
minus tamen actionis, & passionis, si sint forma
absoluta, sequetur ad corpus ubicumque erit, quia
illæ formæ nullum dicunt ordinem ad locum, nisi
tantum in fieri ob dependentiam agentis ad ap-
plicationem, quæ contingit in determinato loco:
in facto autem esse, sicut neque ab agente, sic ne-
que à loco dependent, quia cessat actio agentis
particularis, & formæ sub ratione absoluta respi-
ciunt subiectum ubicumque sit, illud actuando:
si autem terminus actionis dependat à loco,
aliud erit. Ex quibus patet secunda, & tertia pro-
positio Doctoris in litera posita.

Ex his soluuntur multæ contradictiones ima-
ginariae, quæ hoc adduci possunt, quia in uno lo-
co posset sedere, in altero stare; in uno quiescere,
in altero moueri; in uno frigescere, in altero ca-
lescere; in altero esse satur, in altero famere; in
firmari, & sanus esse: ad quæ vniuersaliter patet so-
lutio ex dictis.

Quando actio, & terminus dependent à loco,
verifican-

24
*Secunda con-
clusio.*

*De formis
qua depen-
dant à loco, etiam
concomitan-
ter.*
*Dependentes
à loco.*
*Concomitan-
tes.*

*Quomodo cō-
comitans.*

3. *Physic.*

25
*Probatio con-
clusionū quo-
ad utramque
partem.*

26
*Contradic-
tiones soluun-
tes apparen-
tes.*

verificantur de subiecto in illo loco tantum, in alio vero eorum negatio: quando actio dependet à loco, aut concomitantem se habet ad locum, terminus autem non ita: actio in illo tantum praedictantur de subiecto; in altero vero negatio eius; terminus autem absolutè ubicunque est corpus: sic potest comedere, & trahi cibos in stomachum in uno, sed digestio, & augmentatione sequens erit ubique: potest cadi, & vulnerari in uno, sed vulnus sequens, & cicatrix etiam erit in altero: potest ex infestatione acris in uno infirmari, in altero autem corrumpetur sanitas, & erit infirmus ubique. Quando causa opposita eidem applicarentur in diuersis locis, ut calidum & frigidum: idem iudicium ferendum, ac si applicarentur in eodem loco, quia actio sequetur fortius agens: motus etiam contrarij possunt inesse simul, qui dependent à loco, vt lapidem moueri sursum violenter, deorsum naturaliter: non tamen motus contrarij ad formas, non dependentes à loco, quando sunt contrarij, vt ad frigidum, & calidum, ad vitam & mortem, ad augmentationem, & minorationem, seu decrementum.

Hinc soluit argumentum Ledesmae, applicando singula singulis: quidquid enim abstrahit à loco, seu quoad dependentiam, seu per concomitantiam, si inest ubique inest: si non abstrahit contrarium accidit.

Pater etiam ad argumentum Vasquez contra presentiam modo naturali in duobus locis: *Quia lapis, inquit, ponitur in centro quietans naturaliter, & in alio loco sursum supra trabem, amota trabe mouebitur à gravitate sua ad centrum, & per eandem etiam gravitatem quietat in centro: ergo mouebitur, & quietet simul naturaliter.*

Hæc ratio nulla est, peto quis locus horum conuenienti lapidi virtute naturali, quis supernaturaliter: & an uterque supernaturaliter: si locus ille super trabe tunc amotus trabe, vel conservatur ibi, vel non; si non, non acquirit aliū locū, sed simpliciter desinet conservati ille primus locus eius, &

sic non mouebitur ad locum centri, quem nunc habet, ad quem amplius non est in potentia: sicut corpus Christi definitus corruptis speciebus sacramentaliter non acquirit aliū locum. Demus etiam moueri ad loca intermedia nihil referre, quia non est in motu, & quiete respectu ejusdem loci, sed diuersorum: si uterque locus sit supernaturaliter, desinet in eo, qui non conservatur, & non acquirit aliū, vel si acquirat, etiam mouetur ad diuersum, non ad eundem locum: si ad eundem cessat motus, quando peruenitur ad superficiem extremam ejusdem loci. Motus enim erit ad loca intermedia, non ad centrum, quod possidet, & respectu cuius non est in potentia: quia motus est actus entis in potentia secundum quod in potentia, non entis in actu.

Obiicit Suarez primò, quia præsentia localis naturalis est in corpore Christi in celo, & non in Sacramento; præsentia vero substantialis sub speciebus in Sacramento: sed eadem est ratio de quantitate, & qualitate, & aliis: ergo possunt esse in corpore in uno loco absque eo, quod insint in altero. Respondetur hoc esse inutile argumentum: quia non repugnantia, aut repugnantia fundatur non in eo, quod hæc, aut illa distinguantur à subiecto realiter: sed quia alia immediate opponuntur circa subiectum absolutè, & sine ordine ad locum, quia ab ipso abstrahunt. Alia dependent à loco tanquam à priore, ideoque comutato, & multiplicato, mutantur, & multiplicantur.

Vrget etiam exemplum de corpore posito in diuersis temporibus, in quibus habet diuersas præsentias: ad hoc responsum est. Ex his patet quid sequatur ad corpus Christi, quatenus est sub speciebus, & quænam in ipso sunt, vt est tam hic, quam alibi, sive secundum naturalē præsentiam, sive secundum sacramentalem: nam ea, quæ abstrahunt à loco, eadem sunt, ubicumque est, in ipso: quæ vero dependent à loco, diuersa sunt secundum diuersitatem loci.

28
Responso ad
argumentum
Suarez.

27
Solutio arg.
Ledesma.

Argumentum
Vasquez.

Responso.

Solutio argumenta, que ipse fecit in fauorem aduersariorum, num. 4. explicat quid fieret si cibus esset in duobus locis, & à duobus sumeretur. Item, quid si duo ignes applicarentur ligno posito in duobus locis. Item, quid si animal hic esset sine alimento, & alibi abunde comederet. Item, quid de igne replicato, & applicato sic multis combustibilibus.

Ad rationes² per me appositas, ad primam dico, quod per illam posset probari, quod duo corpora naturaliter possunt esse simul: quia agens naturale non intendit corpus unum expellere, nisi inducat aliud corpus: si ergo non esset repugnantia duo corpora esse simul, tunc mouendo hoc corpus ad istud ubi, non expelleretur aliud corpus; & sic natura posset facere duo corpora simul: quia ergo concludit manifestum inconveniens, dico, quod aliqua sunt repugnantia respectu virtutis creatæ, & limitatae, super quorum similitudinem non potest creata virtus activa, quæ tamen non sunt simpliciter incompossibilita.

Exemplum, Virginem parere ita est naturæ creatæ impossibile facere, sicut duo corpora in eodem loco, & unum corpus in diuersis, super quæ non potest virtus creata simul: quæ tamen non includunt contradictionem simpliciter, ut visum est, ideo sunt possibilia Deo.

Ad secundum, dico, quod potest concedi, quod si illa materia corporis locati in duabus locis transmutatur à duobus agentibus ad duas formas, non esset nouum miraculum: sed tantum per antiquum miraculum esset proportionata ad recipiendum actiones illorum agentium.

Aliqua re-
spicit vir-
tutis creatæ,
que simili-
citer repu-
gnant.

22

Dico tamen aliter, quod si idem ponatur esse in duobus locis, non sequitur, quod ea-
dem materia duabus formis informetur simul substantialibus, neque eiusdem speciei,
neque alterius. Eodem modo potest argui de hoc, & de alio, si agentia ponantur
eiusdem speciei, vel alterius.

*Idem dicendum de alimento, dico, quod idem fieret de alimento sumpto à diversis in
diuersis vbi, quod fieret, si illi duo stomachi fierent in eodem loco, & cibus ille esset in
utroque. Tunc enim, aut totaliter virtus una vinceret aliam, & totum conuerteret in
suum corpus: vel essent virtutes æquales, & tunc æqualiter conuerterent de alimento,
hæc in suum corpus, & illa in suum: vel essent inæquales, non tamen una omnino vin-
ceret, & tunc fortior plus conuerteret in suum corpus, & alia debilior minus conuerteret.
Eodem modo, sicut haberes dicere ibi de stomachis animalium simul existentibus, &
cibo recepto in utroque: ita dico hinc iuxta illam propositionem secundam suprà
positam.*

*Si duo stomachi pene-
trarent se, &
quid fieret
de cibo in
ipsis rece-
ptis?*

Pet: illud ad aliud de ignibus approximatis vni ligno in diuersis vbi, etiam dico,
quod haberes idem dicere, si duo ignes per potentiam Dei essent simul, & approxi-
mati illi ligno.

23 Et si quæras quid esset dicendum, nonne tunc oporteret, quod lignum conuerteretur
in ignem, vel in quem, & à quo? non enim magis ab uno, quam ab alio, quia sunt æqua-
les: non in unum, quia duo sunt agentia, & totalia: non autem possunt esse duas causas to-
tales eiusdem effectus.

*Lignum in
duobus lo-
cis, cui ap-
plicarentur
duo ignes, in
quem ipsorum;
& à
quo conuer-
teretur.*

Dico, quod vel eundem ignem generarent perfectiorem, & sic esset effectus diuisibilis
secundum perfectionem, si forma substantialis potest habere partem, & partem, sicut dic-
eretur de calore. Si vero generarent, eundem effectum indiuisibilem omnino genera-
rent, tamen eo modo efficiendi, quo neuter illorum posset esse causa totalis effectus:
quia post ita breuem alterationem, quæ non sufficeret ad ignitionem ab altero istorum
præcisè agente, & tunc ista propositio est vera, quod duas causas totales causan-
tes non possunt esse eiusdem effectus.

*Animal hic
sine nutri-
mento nu-
tritur, ali-
mento qib[us]
ab eo sumpto.*

Ad aliud dico, quod animal existens in aliquo vbi sine nutrimento, nutritur ibidem,
dum tamen idem animal suscipiat alimentum conueniens in alio vbi: quia eti[am] motus
localis nutrimenti ad stomachum non sit idem hinc, qui ibi, (nec mirum, quia ex quo vbi
est aliud, & motus localis ad vbi potest esse aliud) tamen conuersio nutrimenti in substanciam
alendi, est eadem hinc, & ibi: quia illa conuersio est generatio partis substantiae istius
nutriti: & tota substantia nutrita, & quælibet pars prior est ipso vbi: nec ergo variabitur
ad variationem eius, scilicet vbi.

*Quid si a-
nimale re-
plicatum, v-
trobique re-
cipere al-
mentum.*

Et cum additur, si utrobique haberet alimentum sufficiens, in duplo nutritur. Dico,
quod vel utrobique suscipiat totum illud alimentum, & per consequens superflueret,
quia eius medietas sufficeret ad nutritionem eius: vel in uno loco suscipiat partem, & in
alio aliam, & utrobique sufficenter nutritur. Patet ex prædictis.

24 *De igne re-
plicato.*

Ad illud de modico igne, quod comburaret omnia combustibilia. Dico per proposi-
tionem tertiam, quia si ponatur ignis in uno loco, & multa combustibilia sibi habenti il-
lud vbi tantum approximata, quod dicerem tunc de igne respectu illorum, sic dico nunc,
quia vel in aliquod illorum ageret præcisè, vel si in quodlibet, esto quod omnia essent
similares, tamen valde remisæ in ea. Eodem modo dico in proposito, quod actio erit
remissa in quodlibet istorum respectu actionis, quam haberet in unum illorum, si in nullum
aliud ageret. Nec mirum, quia virtus naturalis minor est in plura, quam in pauciora,
& in multa, quam in uno.

*Hac ar-
gu-
menta non
posuit su-
pra.*

Ad illud de diuersa figurazione, dico quod licet figuratio videatur, esse qualitas: tamen
consequitur ipsum vbi. Ad h[oc] aliud de toto, & parte, dico, quod pars extra totum nihil
habet, quod non habet in toto: illa enim actualitas, quæ attribuitur parti extra totum, &
non in toto, non est nisi præcisio.

*Additio.
Aliqui di-
cū Scorum
reliquisse
hanc repli-
cam infolu-
tam, quia
vult, ut con-
cludat.*

Sed contraria, quia continuitas est forma absoluta, & per consequens prior est ipso vbi:
ergo non potest esse idem corpus in loco isto continuum, & alibi non continuum, & per
consequens nec hinc pars, & ibi non pars, eo modo quo continuum alteri dicitur pars.
Responsionem quære.

Dici potest, quod duplex est figura, quedam est forma absoluta, & ista est de genere Quali-
tatis forma, vel circa aliquid constans figura: & ita non sequitur vbi. Alia est figura, que est situa-
tio partium in loco, & in continente, & ista est forma respectiva consequens ipsum vbi, & sic proce-
dit argumentum. De hoc tamen distinctione duodecima quæst: quarta respondendo ad quæst:
ibi, sed de figuratione alia, & alia videtur, &c.

29

Ad rationes per me appositas, &c. Doctrina huius paragraphi jam præmissa est, sicut & resolutio argumentorum: ultimum verò argumentum, ad quod responderet, de diuersitate figuræ, non præmisit superius in eo ordine, quo hic resoluit. Cæterum illud vtger Henricus in secunda ratione adducta pro negatiua, versu, *Et si instet utrūque: vbi de discontinuitate membrorum per vulnus agit, ex qua sequitur mutatio figure, quæ materialiter dicit ipsam quantitatem continuam, formaliter respectum partium continui ad se inuicem, vel terminorum includentium partes, ut infra dicit dist. 12. quest. 4. respondendo ad questionem, v. Sed de figuraione alia, & alia, &c.* Huc autem de propositione transfert solutionem illius secundi argumenti Henrici, vbi positis tribus illis maximis, seu propositionibus, responderet ad omnia argumenta, quæ pertinet ex prædicatis oppositis circa idem corpus in diuersis locis positum. Respondebit, quod figura sequitur ad ipsum *vbi*, intelligit de figuraione impræi proprie dicta, quæ denotat situm diuersum partium in ordine ad se inuicem, vel terminorum includentium partes in ordine ad locum, & posterior ipso, alia quæ est qualitas quartæ speciei, est loco prior: saluandum ergo vniuersaliter dictum, quod figura est posterior *vbi* vero, vel imaginario: quod magis concordat principiis Doctoris, & hinc, & in præcedentibus, & sequentibus questionibus, vbi dicit extensionem nihil superaddere quantitati, quæ respectum extrinsecus aduenientem: figura autem nihil addit nisi respectum partium, secundum diuersam dimensionem in ordine ad diuersos terminos includentes partes, vel econtra terminorum ad ipsas partes, verbi gratiâ, triangulus respectum secundum tres angulos includentes extensionem, secundum tres lineas rectas, & terminatas in ipsis angulis, in quibus coèunt ad inuicem, tanquam in termino communis terminante ipsam extensionem secundum hanc, & illam lineam rectam. Extensio ergo partium est situs, & ordo partium in toto, quatenus una est extra aliam in ordine ad locum verum, vel imaginarium; prior est figura, quæ est terminus talis extensionis, secundum hoc, vel illos terminos ipsius, scilicet lineam rectam, vel obliquam, & consistit in ordine ad extrinsecum: quia in situ, & ordine ipsorum *vbi* circumscribentium: & hic est sensus

Doctoris. Si tamen comparetur figura ad locum verum, & realē, cuius latera facit distare locatum, & eius terminus est figura aliqua, vel haec, vel illa, est prior tali loco, & præsentia in ipso.

Quod si obicias in fluidis sumi figuram ab ipso loco, verbi gratiâ, à vase, quia talis est figura aquæ, qualis vas ambientis, quia hoc quod est quantum solidum non cedit fluido: non refert, quia etiam prius aqua ex natura sua fluit in figuram vas, quam sit præsens ipsi vasi præsentia vobicali, alioquin non impletet totum vas.

b *Ad aliud de toto, & parte, &c.* Hoc argumentum etiam tangit Henricus supra, nempe, quod corpus esset vulneratum in uno loco, seu discontinuum, in alio verò continuum: ergo habet pars aliam actualitatem in uno, aliam in altero.

Respondebit, quod pars non habet actualitatem in toto, quam non habet extra totum: intelligit de actualitate existentiæ, & essentiæ, seu intrinsecæ, quacunque alia adueniente extrinsecus, quia manus verbi gratiâ in toto animatur, non autem extra totum.

.Veritas dicti patet, quia pars habet rationem prioris, & cause ad totum quod constituit: ergo non recipit actualitatem à toto, sed communicat loquendo de ipsa præcisè quæ pars, ut pars comparatur ad totum: benè ergo infert illam actualitatem, quæ tribuitur parti extra totum corpus quantum, quod componit, esse præcisionem, aut diuisionem, quæ separatæ, manet eadem, destrutæ continuatione in sua entitate.

c *Sed contrà, &c.* Vrget quod continuitas sit forma absoluta, & prior *vbi*: ergo nequit corpus in uno loco esse continuum, in alio non continuum: ergo neque hinc pars, ibi non pars, suppletu constituens. Huius solutionem remittit ad alias dicta, & patet ex prima propositione: concedenda nempe est consequentia, quia licet vulneratio ipsa, seu discontinuitas, ut est in motu, actione, seu fieri, potest esse in uno loco, & non in alio, tamen in factu esse, erit vbi cumque est corpus, sicut de aliis accidentibus absolutis dictum est: benè ergo dicit in antecedente continuitatem esse formam absolutam, quia nempe est forma, quantitatem continuam constituens, ut distinguatur à discreta: quantitas autem sic sumpta est aliquid absolutum.

30
Continuatio,
& discontinuatio.

Pars est cau-
sa totius.

31

Continuantur
pars ubique,
vel separa-
tur.

Ordo muta-
tum.Quid sit figu-
ra?Ratio muta-
tum a ordinem.Responso Do-
ctoris.
Figura sequi-
tur ad ipsum
vbi.Secunda re-
sponsio.
Figura se-
qui ad *vbi*
verum, vel
imaginari.

Solutus argumenta in initio posita, explicando subtilissimè graues, & curiosas obiectiones, ut nota in margine, & sane ita totam hanc questionem tractauit, ut humano ingenio melius tractari non potuerit. Et id ex eo recentiores tam hinc, quam in 4. Physic. ferè omnia, quæ de hac re disserunt, deponuntur.

Dico * ad argumenta principalia. Ad primum dico, quod multi concedunt relationes oppositas posse esse simul in eodem, dicentes idem, & secundum idem esse principium *Vide quest.* agendi, & patiendi. Sed ad propositionem, non oportet incidere in istam difficultatem. Nullus enim negat, quin relationes oppositæ possint inesse eidem secundum diuersa fundamenta, utpote quia secundum aliquid sit maius, & secundum aliud minus: & hoc, vel respectu sui, vel alterius. *Vbi* autem in toto corpore, aliud & aliud est posterius, & anterius, superius, & inferius: unde mediante illo *vbi*, tanquam fundamento alio, & alio, non est inconveniens corpus habens *vbi* superius, & inferius esse superius, & inferius. Nec mireris respectum

25
sequente, &
infra art. 2.
q. 3. expre-
se ad hoc.
Quomodo
relationes
oppositæ co-
nveniunt eisdem.

De chara. respectum superioris, & inferioris fundari in *vbi*, licet *vbi* sit respectus, quia potest bene esse q. 2. vnum respectus fundari in alio respectu, ut tactum est *sprā*.

idem habet. Ad aliud dico, quod relationes contrariae in genere bene possunt inesse eidem secundum diuersa fundamenta: sicut idem potest esse simile alicui secundum albedinem, & dissimile eidem secundum scientiam: propinquum autem, & distans fundantur in corpore *vbi* cato, quia ipsum *vbi* eius est propinquum, & distans: ergo si aliud est *vbi* propinquum, & distans, possunt eidem corpori conuenire, sicut conueniunt duobus *vbi*, quae conueniunt illi corpori, & sunt fundamenta propinquitatis, & distantiae.

& distans. Ad tertium dico, quod sicut idem temporale non potest esse simul secundum tempus, quomodo conueniunt eadem? isti est, eadem temporalitate, ut ita dicam, in diuersis temporibus, sic nec idem locabile potest esse simul secundum locum in duobus locis. Si autem accipias in antecedente *Ad 3.* simul, secundum tempus, & in consequente simul secundum locum, valer consequentia, vel proportio: quia ita debet simultas temporis comparari ad tempus idem circa temporale posse, & non potest esse in diuersis temporibus?

Potest autem haec ratio duci ad partem oppositam, licet sophisticè, sic: idem locabile simul, id est, in eodem loco existens, potest esse in diuersis temporibus: ergo & simul tempore potest esse in diuersis locis. Soluant istud sophisma, & soluent argumentum suum, si forte reputent, quod habeat evidentiam.

2.6 *Ad 4.* Ad aliud, quod idem mouetur simul, & quiesceret: dico secundum primam propositionem illarum trium, quod cum moueri, vel quiescere secundum locum, sit simul cum *vbi*, vel posterius; id est variatur ad variationem *vbi*: & ita poterit in uno *vbi* quiescere localiter, & in alio *vbi* moueri. Quia quiescere hic localiter nihil aliud est quam habere continuè idem *vbi*, quod prius: & ibi moueri nihil aliud est, quam habere aliud, & aliud *vbi*. Sicut autem est possibile, quod idem corpus habeat hic permanenter *vbi* vnum, & aliud ibi: sic possibile est, quod permanenter habeat hic vnum *vbi*, & alibi plura successivè. Eodem modo dicendum est de partibus totius, si fiant instantiae, quia possibile est, quod hic omnes partes totius quiescant in toto, & ibi aliquæ mouantur, ut manus, vel pes: quia omnia ista consequuntur *vbi*, puta hoc, & illud.

Homo in duabus vbi, Et si arguas, ergo ut est in uno *vbi* posset moueri ad seipsum, ut est in alio *vbi*, & ita accederet ad illud *vbi*, in quo iam est: & tunc, vel expelleret seipsum de alio *vbi*, ad quod accedit, & tunc esset incompossibile sibi ipsi secundum *vbi*, sicut aliud corpus: vel non expelleret, & tunc desineret habere illud *vbi* virtute propriâ, accipiens tantum illud *vbi* quiescentis. Vel faceret se ut habens aliud *vbi* cum seipso, & ita quasi duo corpora simul. Similiter si esset animatum, posset se ipsum mouere pellendo, vel trahendo, & posset idem homo habens mille *vbi* facere choreas, & maximum exercitum in campo, & multa alia, quae videntur mira, & iterum loqui & tacere, & disputare cum seipso.

Dico, quod haec sunt puerilia, & imaginationem sensui innitentem sequentia. Si enim queratur ratio eorum, de quibus arguitur, nulla est difficultas maior, quod corpus moveatur ad illud *vbi*, in quo quiescit, quam ad aliud *vbi*. Et tunc cum peruenierit ad illud *vbi*, dico, quod idem corpus expelleret se de illo *vbi*, in quo quieuit; nisi forte illa virtus agens, per quam habuit aliud *vbi*, desinat conseruare ipsum, ut aliud *vbi* catur: & tunc non habebit, nisi tantum *vbi*, quod habuit prius quiescens: sed prius non habebat illud, ut terminum sui motus: immo desinet secundum *vbi*, quod habebat in motu: habere autem quocunque *vbi*, siue ut in motu, siue in termino motus, nihil facit ad variationem, vel multitudinem ab solutorum, quae sunt in re.

2.7 Per hoc patet de chorea, & bello, confabulatione, & disputatione cum seipso, quia si *Homo in diversis vbi*, loqui dicat aërum imaginationis, vel intellectus, ille quidem ubique est idem ubique in quoque fuerit loquens; si autem non est, nisi formatio vocis per instrumenta naturalia in aëre percussio, & quidem alias erit aëris contiguus organis vocalibus in isto *vbi*, & alias in alio *vbi* & esto quod idem aëris sit, moueri tamen poterit hic localiter aëris, & ibi non: & sic in isto formabitur vox, & in illo non: & in illo loquetur, & in isto tacebit: & in isto tenebit tenorem, & in isto quintam, & ille attrahet aërem extra aquam existens, & idem existens in aqua non poterit attrahere: sed non submergetur hic, quia alibi habet aërem alterum refrigerantem ipsum.

Ita etiam concedo, quod ut in uno *vbi* poterit mouere corpus suum, ut est in alio *vbi*, pellendo, vel trahendo: quia propter identitatem corporis non afferatur ratio mobilis, nec motui ab ipso.

Et si arguitur sic, si mouetur, ergo non quiescit: si quiescit, ergo non mouetur: ergo si simul mouetur, & quiescit, simul mouetur, & non mouetur, simul quiescit, & non quiescit. Respondeo, in respectu oppositis non sequitur absolute affirmatio, & negatio, sed tantum secundum quid; sicut non sequitur, est similis, & dissimilis: ergo est similis, & non similis. Nam antecedentia verificantur, si intelligantur respectu diuersorum. Si enim est similis huic, est similis: & si est dissimilis illi, est dissimilis: sicut Philosophus arguit in praedicatione capite de quantitate, quod si aliquid est magnum, ad hoc est magnum, & si parvum, ad illud est parvum. Et ex hoc inferit, quod magnum, & parvum, non sunt contraria, quod non teneret, nisi magnum ad hoc inferret magnum, & parvum ad hoc inferret parvum. Eodem modo hic quiescere in hoc ubi inferit quiescere, & moueri in hoc ubi inferit moueri: tamen illæ affirmationes non inferunt illas negationes, puta quiescere, non moueri, moueri, non quiescere: immo est fallacia consequentis: quia antecedens verificatur in respectu ad unum tertium, & consequens negativum negat respectu cuiuscumque.

Ad ultimum argumentum, dico quod omnis actus immanens, qui inesse isti corpori in hoc ubi, inesse sibi in quoconque ubi, licet non inficeret sibi, ut in isto ubi: & de hoc dicetur in secundo articulo *istius dist. quest. 2.* Sed nunquid sanguis, vel spiritus, vel similia, quæ non sunt de veritate naturæ humanæ, essent eadem hinc, & ibi, soluetur ubi dictum est nunc, scilicet articulo 2. quest. 1. huius dist. quæ tamen erat in ordine quest. 4.

In oppositis respectu, absolute affirmatio, & negatio, non sequitur.

Hic quiescere, non inferret non moueri, absoluere.

C O M M E N T A R I V S.

32
Responso ad
argumenta
principalia.

Dico ad argumenta principalia, &c. Hic respondet ad argumenta principalia ad initium questionis proposita. Ad primum, & secundum docet quomodo relationes opposita ex genere, & specie possunt inesse eidem respectu ad diuersos terminos, vel secundum diuersa fundamenta. Ad tertium, quomodo sumatur proportio inter tempus, & temporaneum, & inter locum, & locatum; quantum ad similitatem. Ad quartum, quomodo idem potest moueri, & quiescere simul in diuersis locis; de quo dictum est supra: & sic de loqui, & tacere, & huiusmodi, quæ dependent à loco, & tradit maximam, nempe in respectu op-

positis, non sequi absolutam affirmationem, & negationem, sed tantum secundum quid cum limitatione ad diuersa: ut patet ex Philosopho, cap. De quantitate. Ad ultimum, quod actus immanens esset in constituto in diuersis locis, ut visio, & huiusmodi, quamvis non inficeret, id est non produceretur in ipso infieri, & actione in omnibus locis, sed in uno determinate, terminus tamen esset in ipso alibi, per regulam positam in prima propositione. Questionem hanc copiosissime tractauit haecceus Doctor, ita ut ceteri ex eius abundantia acceperint: licet in aliquibus discordent quantum ad resolutionem.

Q V A E S T I O III.

Vtrum corpus Christi posset esse simul in cœlo, & in Eucharistia?

Alenç. D. Thom. D. Bonau. Rich. & omnes citati pro q. preced.

D tertium sic proceditur, & arguitur, quod corpus Christi non potest simul esse in cœlo, & in Eucharistia. Primò per illud Augustini, & ponitur de consecr. distinct. 2. prima hæresis. *Corpus Christi sursum est, & in uno loco esse oportet.*

Secundò sic, quia formalis ratio essendi in loco est quantitas, secundum Philosophum 4. Physic. cap. de Vacuo: sed non potest aliquid plurificari non plurificatâ eius formalis ratione: ergo quantitate corporis Christi existente una, non potest ipsum esse, nisi in loco uno.

Tertiò sic, quæcumque vni, & eidem sunt eadem, sunt inter se eadem: ergo quæcumque vni, & eidem sunt simul, inter se sunt simul: ergo si corpus esset hinc, & ibi, tunc illud, quod esset hinc cum eo, & illud, quod alibi est cum eo, essent simul: sed consequens est falsum: quia alterum potest esse Romæ, alterum Parisiis: ergo, &c.

Quartò sic, quod distat ab aliquo, est aliud ab eo, quia nihil distat à seipso: sed corpus Christi, si esset in Eucharistia, distaret à seipso in cœlo: ergo esset aliud & aliud. Probatio maioris, quia distantia includit discontinuitatem: unitas autem quantitatis continua est continuitas: ergo distantia repugnat illi unitati, & per consequens ponit pluralitatem.

Quintò sic, quia posset tunc simul moueri, & quiescere: quia corpus Christi in cœlo quiesceret,

quiesceret, in Eucharistia autem moueretur ad motum Eucharistiae, secundum illud Philosophi: *Motis nobis mouentur omnia, quae sunt in nobis.*

Oppositum paret, quia corpus Christi est in celo, secundum illud Augustini: *Donec finiatur seculum, sursum est Dominus: & ponitur de consec. dist. 2. prima heresis: & cest verè in Eucharistia, ut tactum est i. q. huius distinctionis.*

S C H O L I V M.

Supposita fide de reali praesentia corporis Christi sub speciebus sacris, refert sent. D. Thom. dicentis id tantum esse possibile per conuersationem alterius in ipsum, & repugnare corpus Christi manens in celo alibi localiter ponit. Vtramque partem refutat Scotus, resoluens corpus Christi manens in celo, ponibile esse alibi, sine conuersione, & etiam localiter. Vide supra q. 1. a n. 5. ad illud axioma, quae sunt eadem vni tertio, &c. Vide Scot. 1. d. 2. p. 2. q. 1. n. 47. quod verè corpus Christi sit in celo, habetur ex Trid. ff. 15. c. 1. ex Aug. de consec. d. 2. cap. prima heresis.

²
*D. Thom.
q. 1. fol.
1. arg.*
Conclusio ^a est certa cuilibet fideli, ut ostensum est i. q. s. huius dist. sed unus modus ponendi est talis, scilicet, quod per conuersationem alterius in ipsum, potest illud corpus esse alibi, quam in loco suo naturali: quia ubi praeuit conuersum, ibi est illud, in quo conuersum est, non localiter, sed sacramentaliter: & hoc modo, scilicet sacramentaliter, corpus Christi potest esse alibi, & in pluribus locis: non autem localiter, nec dimensiue: quia localiter esse includeret contradictionem, sicut positae sunt rationes eorum in praecedenti questione: sacramentaliter autem non includit contradictionem: quia ipsum non est ibi secundum leges loci, sed tantum illud, sub quo est sacramentaliter.

*q. 1. huius
dist. n. 5.
Nec conuer-
sio, nec spe-
cies sunt ra-
tio corpori
essendi hic.*
Sed contra, haec argumenta tacta sunt aliqua in praecedenti questione, improbando istam conclusionem communem. Manifestum enim videtur, quod conuersio non est formalis ratio corpori essendi hic, nec ut præsens, quia ipsa transeunte manet corpus hic: nec ut est præterita, quia tunc non posset Deus facere corpus suum non esse hic, sicut nec conuersationem præteritam non esse præteritam: nec etiam illud, quod vocatur Sacramentum, scilicet species, sunt ratio formalis corpori essendi hic: quia non sunt formaliter in corpore Christi, nec per eas aliquid inest formaliter corpori Christi.

³
*Facilius est
ponere cor-
pus alicubi
cum suo mo-
do naturali,
quam sine
eo: ut primo
unum, in se-
cundo duo
miracula
interueniunt.
Non magis
repugnat
corpus Chri-
sti esse cum
substantia
panis, quam
cum quanti-
tate eius.*
Ex hoc arguitur, Deus potest facere in creatura aliquid sine eo, quod non est sibi formalis ratio essendi, nec aliquo modo de essentia eius: sed nec conuersio, nec Sacramentum est formalis ratio corpori essendi hic, nec aliquo modo de essentia eius: ergo Deus potest facere corpus esse hic sine utroque istorum.

Item, non est maior repugnantia, corpus Christi esse simul cum substantia panis, quam cum quantitate eius: quia non magis substantia repugnat substantiae, quam substantia quantitatique quoad tales simultatem: sed corpore Christi existente in celo potest Deus facere idem corpus simul cum quantitate panis secundum omnes: ergo potest facere idem simul cum substantia panis quanta, & per consequens sine conuersione. Hoc quantum ad primum duorū, quæ tacta sunt.

Si etiam illa substantia panis quanta ponatur Sacramentum, adhuc contra eos: quia, sicut supra ostensum est, facilius est facere corpus esse alicubi cum modo suo naturali, quam sine: sed cum substantia panis quanta potest Deus facere corpus suum modo sacramentali, id est, non naturali: ergo, & modo naturali.

⁴
*Resolutio
Doctoris.
Corpus Chri-
sti manens in
celo, ponit
posse alibi
sacramen-
titer sine co-
uersione, ac
etiam loca-
liter, seu
quætitatiue,
ita omnes*
Et si dicas ad primam rationem, quod relatio non potest fieri sine proprio termino, sicut nec sine fundamento: proprius autem terminus istius presentiae est aliquod Sacramentum, id est, aliquod sensibile replens locum, cum quo, vel sub quo corpus Christi est, non localiter. Contraria, non magis impossibile videtur corpus Christi esse cum illo, quam cum isto: ergo non magis repugnat esse cum substantia panis, quam cum quantitate, ut dictum est, & sic de quocumque alio à se, & tunc ultra. Si potest autem esse alibi, quam ubi est sub modo non naturali sibi: ergo & sub naturali, hoc contra secundum.

Dico ergo, quod ponendo conuersationem in proposito, de qua dicetur dist. 11. & ponendo, quod hic sit aliquod signum sensibile continens verè corpus Christi hic præsens, quod sensibile dicatur Sacramentum, quod quidem verum est, scilicet corpus Christi de facto, hoc est, post consecrationem, vel conuersationem, & sub Sacramento: non tamen sic, quin posset esse non per conuersationem, nec sub Sacramento, loquendo de quocumque sensibili determinato, non video, sicut argutum est in questione praecedenti.

*DD. citati
pro q. prec.*
Et forte illi, qui negant Deum posse facere corpus suum in pluribus locis, aliter quam per

per conuersionem sub Sacramento : negaront etiam hoc , nisi quia fides dicit hoc. De modo autem isto essendi, scilicet non quantitatius, vel non dimensiue, vel localiter, non video , si potest fieri idem in pluribus locis non sub modo naturali , quia etiam possit fieri modo naturali : cum in primo sint duo miracula, in secundo tantum unum, ut supra ostensum est. In primo quidem sunt duo miracula , unum scilicet in causando presentiam corporis hic : & aliud in separando ipsum à suo modo naturali. Sic ergo potest esse modo naturali , sicut sub Sacramento.

Ad primum in contrarium dico, quod Augustinus sic intelligit, oportet, id est, opportunum est, id est, congruum est illud corpus gloriosum habitare in illo regno preparato gloriis : sed non oportet, id est, non simpliciter est necessarium. Potest enim aliquando etiam localiter Christus non esse ibi, mouendo se de illo loco : & multò fortius potest esse alibi, & sacramentaliter, & localiter per diuinam actionem absolutè absque deperditione illius ubi in cœlo : sicut modò tenemus illud corpus præsens esse in Eucharistia non localiter.

Ad secundum dico , quod formalis ratio potest intelligi dupliciter : primò propriè pro ratione formali proxima : secundò pro remota : largè sumendo rationem formalem pro ratione fundamentali remota ; sicut calor dicitur formalis ratio agendi, & albedo fundamentaliter dicitur ratio formalis essendi simile pro tanto , scilicet quod calor est principium, quo agens agit, & albedo similitudinis : similitudo autem est ratio formalis propinqua similis.

Loquendo ergo de prima ratione, potest concedi, quod sine plurificatione eius, non plurificatur illud, cuius est ratio formalis : sed ratione formali secundo modo falsum est: quia idem potest esse principium agendi proximum respectu multarum actionum, & idem fundamentum proximum respectu multarum relationum. Quantitas autem non est formalis ratio essendi in loco primo modo , sed secundo modo : quia est proximum fundamentum illius respectus : & ex hoc sequitur propositum , scilicet quod super idem fundamentum possunt fundari plures respectus, maximè extrinsecus aduenientes.

Ad tertium dico, quod prima propositio falsa est, nisi intelligendo de uniformi unitate illius tertij in se, & illorum , quæ concluduntur esse unum ex unitate illius : quia alias , si est minor unitas illius tertij in se , non potest concludi maior unitas aliorum inter se per unitatem illorum in tertio. Eodem modo de simul, quia nisi illud tertium , cum quo alia sunt simul, sit limitatum secundum illam unitatem, secundum quam ipsa sunt simul cum illo tertio ; non sequitur simultas eorum inter se : nec quia Parisiis simul est cum eo , erit simul cum illo ; qui cum eodem tertio est Romæ , si illud tertium sit illimitatum: Vnde non sequitur, ego sum simul cum æternitate, & anima Antichristi similiter : ergo anima hæc , & ego simul sumus: quia æternitas est immensa, & illimitata quantum ad actualem præsentiam. Ad propositum dico, quod illud, quod simul est in duobus locis illimitatum est, licet non virtute propriâ, sed virtute Dei agentis quantum ad ubi : & ideo quæ sunt simul cum sic illimitato, non oportet, quod sint simul inter se.

Ad quartum de discontinuazione, dico, quod accipiendo distantiam pro distantia locali , maior est falsa. Ad probationem dico , quod aliquid non est idem sibi , quia continuum sibi : sed veriori unitate , quia continuitas est unitas partis ad partem in toto : sed unitas totius ad scipsum est vera identitas. Dico ergo , quod eti totum ut distans non continuetur sibi ipsum , ut distans tamen in utroque termino distantia est vere idem habens eandem continuitatem partium in toto. Et cum dicitur , quod unitas totius continui est continuitas eius , verum est , unitas , ut est ex partibus : sed identitas eius ad scipsum non est continuitas eiusdem totius ad scipsum , eo modo quo pars est continua parti.

Ad quintum patebit in secundo articulo istius dift. art. 2. quest. 2. quæ tamen in ordine erit quest. 6. conclusio 6.

Circa secundum principale quætro tria. Primo, utrum corpori Christi naturaliter existenti, & eidem sacramentaliter existenti, necessariò insint eadem partes, & proprietates? Secundo, utrum quilibet actio immanens , quæ est in Christo naturaliter existenti, eadem insit sibi , ut in Eucharistia sacramentaliter existenti? Tertio , utrum corpori Christi , ut in Eucharistia existenti, possit inesse aliquis motus corporalis?

COMMENTARIVS.

¹
Conclusionis
fidei.

² **C**onclusio est certa, &c. Statuit conclusio-
nem, quæ est de fide, ut in commento quæst.
cum ipso probatum est. Impugnat fundamentum
D. Thomæ, qui refert possibilitatem existendi
Christi sub speciebus in solam conuersionem.

Ratio D.Th. Hoc, inquam, impugnat Doctor hic ad scopum
quæstionis præsentis: *supra* verò quæst. 1. idem funda-
mentum impugnauit, quatenus ex illo funda-
mento inferebarat nullam esse mutationem in
corpo Christi, vt fit sub speciebus; & inquitum
etiam præsentia sacramentaliter infertur ex natura
conuersionis, in genere termini à quo in terminum
ad quem. Hic autem eandem rationem im-
pugnat inquantum ad eam limitatur possibilis
ponendi corporis sub speciebus, siue indiuisi-
biliter, siue quantitatuer, atque adeo in alia ma-
teria, nempe, ut applicatur ad diuersam con-
clusionem.

² **I**mpugnat autem sic, quia Deus potest facere
in creatura aliiquid sine eo, quod non est ratio for-
malis essendi, nec aliquo modo de eius essentia,
sed neque conuersio, neque Sacramentum, id est,
species separata est ratio formalis corpori essendi
hic, nec aliquo modo de essentia eius: ergo Deus
potest facere ipsum corpus præsens hic sine con-
uersione substantiæ panis in ipsum, & sine sepa-
ratione specierum: potest ergo facere corpus præ-
sens manente substantiæ panis.

Deus potest
facere corpus
præsens sine
conuersione.

Conuersio nō
est ratio for-
malis essendi
in loco.

Minor probatur, quia neque conuersio ut præ-
sens est ratio essendi, quia transiente conuersione
manet Christus præsens, neque etiam ut præterita,
quia Deus nequit facere quin præterita, ut
præterita sine præterita; potest autem destruere
præsentiam sacramentalis. Patet minor etiam
quoad alterum membrum, quia species non sunt
in corpos Christi; sed sunt terminus sua præ-
sentia: ergo non sunt modus formalis essendi
corpori.

Si dicas præsentiam sacramentalis corporis
exigere terminum, qui sunt species. Contra vrget,
quia sicut præsentia illa de facto saluat in ordi-
ne ad species, sic etiam saluatetur in ordine ad
substantiam panis quantam, solum conuersione.
Non est enim maior repugnantia corpus Christi
esse simul cum substantia panis, quam cum quanti-
tate panis, ut probat secunda ratione. Probat
etiam corpus Christi posse esse præsens modo
quantitativo, tam speciebus, quam substantiæ pa-
nis, sine villa repugnatio: sed de his sufficienter
actum est in præcedentibus.

Hec autem, quæstio magis mouetur, ut sol-
uantur argumenta ad oppositum. Primum est
ex authoritate Augustini, quæ ponitur dist. 2.
prima hæresis, *Corpus Christi sursum est, & in*
illo loco esse operes: ergo tantum est in celo.
Respondetur negando consequentiam, circa
quæ nihil occurrit, quod alias non fuerit
dicendum.

In response ad tertium dicit, quod vñitas
extremorum inter se ratione tertij non possit
cotileudi maiori, quam sit vñitas ipsius tertij: de
hoc vide ipsum in prima dist. 2. part. 2. quæst. 1.
vbi disputatur an illud axioma: *Quacunque sunt ea-
dem in uno tertio, sunt eadem inter se*, &c. verificetur in
dñinis, & bene dicit Doctor verificari, sed cum
illa limitatione, quam hic adiungit, nempe eo mo-
do, quo sunt vñum in tertio, vel ipsam vñitatem

tertij; vnde tres personæ vnitate Deitatis, &
essentiaz sunt vñum realiter inter se, id est, in
essentia; nec licet inde inferre esse vñas inter se
vnitatem suppositi, quia hanc non habent ab essentia,
vt ad eam comparantur, sed solùm essentiæ:
sic extrema nequeunt aliter ad se inui-
cim referri in conclusione, quām vt in præmis-
sis referuntur ad medium: quia veritas conclu-
sionis est mediata, & ratione medij conueniens:
vnde si medium per se vniretur alteri extremo,
per accidens alteri, hinc non habetur vñio ex-
tremotum in conclusione aliter quām per acci-
dens, talis, qualis est vñitas alterius extremi,
quod per accidens tantum vñitur medio. Vn-
de in demonstratione à prioti licet definitio,
qua est medium per se, primo modo prædicetur
de subiecto; tamen pallio in conclusione non
prædicatur de ipso, nisi in secundo modo, quia
sic tantum prædicatur in præmissis de medio, seu
definitione.

*vñio extre-
morum talis
est inter se
qualis cū me-
dio.*

Hinc etiam habetur illud vulgare axiomà
quod conclusio sequatur debiliorem partem sua causa:
quando enim plures causæ per se concurrent ad
effectum communem, actualitas, seu perfectio
vnius non est nata supplere defectum alterius;
loquendo in causis particularibus, ac proinde
in effectu communi redundant defectus ex cau-
sa imperfectione. Ratio autem horum est, quia
defectus non excedit perfectionem suæ cauæ:
vnde si concluderetur maior vñitas extremorum
ad inuicem, quām sit vñitas eorum ad me-
dium, seu medij ad ipsa extrema excessus in ef-
fectu, id est, vñitate ad se inuicem, non supponeret
causam, & sequentur contradictione, nempe,
esse vna, & non esse propter medium: pri-
mum sequeretur, quia nullam aliam habent cau-
sam suæ vñitatis: secundum sequeretur, quia ex-
cessus vñitatis constituit speciem distinctam vñi-
tatis, quæ non continetur in causa, vel secun-
dum, vel prout influit esse, & vñitatem in ex-
tremis.

⁴
Conclusionis
sequitur debi-
liorem par-
tem.

^{Ratio huius.}

Ex hoc vltius declarat, quod ea, quæ sunt
simul cum tertio, sint simul inter se: quæ ratio
intelligitur tantum de iis, quæ sunt simul cum
tertio adæquate; non verò secundum quid, vel se-
cundum partem, quia ex eo quid superficies ex
vna parte sit simul cum locato, non sequitur,
quod sit simul cum altera superficie distante,
quarnvis hæc sit simul cum locato, quantum est
ex parte ipsius superficie: intelligitur ergo in
loco, & locato, quæ se adæquant: sed quan-
do locatum est illuminatum, non sequitur etiam
in his. Ratio est iam assiquata, quia sicut ne-
que vna superficies loci adæquat totum loca-
tum, licet ipsa quantum est ex parte superficie,
sit simul cum locato: ita quando locatum est in
pluribus locis vñus locus non adæquat loca-
tum: vnde non sequitur quod locus, qui est simul
cum ipso in determinata distantia, & situ, sit
simul cum ipso in alia differentia distantia, &
situs: sicut non sequitur, anima est cum pede
simul in eodem loco, & eadem anima est cum ca-
pite simul: ergo pes, & caput sunt simul; anima
est illuminata, illuminatum autem æquialer pluri-
bus determinatis.

⁵
Similares ad
locum quid
infert inter
extrema.

<sup>Locatum illis
mitatæ equi-
valer pluri-
bus.</sup>

Dat etiam exemplum Doctor in aeternitate,
quæ est tota simul cum diuersis partibus tempo-
rum,

rum, inde non tollitur ipsas partes esse simul: quod autem in tempore facit successio, ne partes eius simul esse possint, hoc in locis facit distantia per spatum intermedium, ita ut simul esse non possint localiter, quamvis idem corpus possit esse in distantibus locis ex illimitatione sui ad locum determinatum, ut subest diuinæ omnipotencie.

6
Responsio ad quartum.

An totū con-
tinuitas distin-
guatur reali-
ter à parti-
bus.

In responsione ad quartum docet vnitatem per continuitatem conuenire partibus in toto ut comparantur ad se inuicem; vnitatem autem totius non esse continuitatis, quia non continuatur alteri, sed esse identitatis. Ex hoc fortè non nulli Doctores nostræ scholæ distinguunt realiter totum continuum à suis partibus vnitis, sed textus id non continet, neque etiam contrarium: quamvis verum sit quòd vnitas per se totius, ut ipsi primò conuenit, non sit vnitas partium sub denominatione continuitatis, quæ limitatio concernit modum vnitatis partium ad se inuicem in toto; tamen si hoc totum non est aliud à parti-

bus vnitis realiter, vnitatis formalis integra patrum est vnitatis eius, non sub illa denominatione, quæ materialis est, & respicit partes; sed sub ratione qua ipsi primò competit, & connotat negationem continuitatis eius ad aliud quantum, & terminum suæ extensionis: & sic rectè dicitur prius identitas quām continuitas.

Vnitas aliter
cōparata ad
totum, &
partes diuer-
sam tribuit
appellationē.

Si dicatur etiam quòd distinguitur realiter hoc totum à partibus, per me licet; quia non est huius loci disputare de hac questione. Ad quintum ut iacet in forma responsum est alias; sed in specie, ut tangit mysterium præsens, remittit solutionem eius in questionem sextam in ordine.

b Circa secundum principale, &c. Hanc distinctionem diuisit in tres articulos principales, quorum primus declararet possibilitem mysterij, prout iam in præmissis tribus questionibus declarauit: secundus est, qui agit de iis, quæ insunt corpori Christi in Eucharistia: de quibus agit in tribus sequentibus questionibus.

7
Secundum
membrū hu-
mī distinc-
tiōnū.

Q V A E S T I O I V.

Vtrū corpori Christi naturaliter existenti, & eidem sacramentaliter existenti insint eadem partes, & proprietates?

Alenf. 4. p. q. 40. m. 3. art. 4. 5. D. Bonav. hic p. 1. art. 1. q. 2. Richad. art. 1. q. 2. D. Thom. q. 3. art. 2. & 3. p. q. 7. 6. art. 4. Suarez ibi disp. 51. s. 2. & 4. & disp. 48. s. 5. Sotus hic q. 1. art. 2. & 5.

D primum sic proceditur, & arguitur quòd non. Primò, quia nihil potest esse, vbi priùs non fuit, nisi aliquid conuertatur in ipsum: sed in Euchari-

I
Argum. 1.

stia nihil conuertitur in proprietates corpori Christi: ergo ibi non sunt.

Probatio maioris, quia quod incipit esse vbi priùs non fuit, hoc est per aliquam mutationem: sed non est mutatio in eo, quod incipit ibi esse, quia manet vbi priùs fuit: ergo est in aliquo alio, cui, vel in cuius vbi, incipit ipsum esse præsens: hoc non est, nisi per conuersionem. Minor patet, quia sola substantia hīc conuertitur in substantiam: ergo non in passiones.

Secundò sic, sanguis non est in Eucharistia sacramentaliter, nisi post consecrationem vini: ergo non est sub hostia; tum quia aliter poneretur ibi frustrè contineri, scilicet sub specie vini: tum quia nihil incipit esse simpliciter postquam iam est simpliciter: ergo nec incipit esse sacramentaliter, postquam est sacramentaliter: sed sanguis sacramentaliter incipit esse sub specie vini, cuius consecratio sequitur consecrationem corporis: ergo non est hīc sacramentaliter sub specie panis: & tamen est ibi corpus: ergo ut est sub hostia tantum, non habet sanguinem, quem habet in cœlo.

Argum. 2.

Tertiò sic, quantitas non potest esse simul cum quantitate: quia est repugnantia formalis hīc respectu vbi: sicut contrariorum respectu eiusdem subiecti, quæ nullo modo possunt esse simul, quia secundum Philosophum 4. Metaphysic. Ad contraria simul esse vera, sequitur contradictoria simul esse vera: ergo quantitas corporis Christi, quæ est proprietas eius, non potest esse in eo, ut est sub hostia.

Argum. 3.

Hoc etiam patet, quia quantitas, vnde quantitas, non potest esse simul cum quantitate continente, quin sit ibi localiter: quia posito fundamento, & termino proprio, necessariò sequitur relatio media: fundamentum proprium circumscriptiōnis passiuæ est quantum, proprius terminus eius est continens: hīc autem non est quantitas circumscriptiū, patet: ergo nullo modo est ibi.

Argum. 4.

Quintò sic, sicut in operibus naturæ non debet ponи pluralitas sine necessitate, sequendo rationem naturalem: ita nec in creditis est ponenda pluralitas, quæ non sequitur per necessariam deductionem ex creditis: sed tota veritas Eucharistæ potest saluari non ponendo hīc, nisi solam substantiam corporis Christi. Probatio minoris, quia corpus potest esse sine anima, cum sit materia susceptiua eius, & ita potentia contradictionis ad animam: & etiam sine anima habet rationem cibi spiritualis.

Argum. 5.

Item, potest esse sine proprietatibus, quia prius naturaliter potest esse sine posteriori: ergo sine contradictione posset hic fieri sola substantia corporis Christi nuda sub speciebus illis, sed sic esset res sufficiens Sacramenti, quia signum effectus ultimi, scilicet nutritionis spiritualis: ergo, &c.

Ratiō opp. Innoc. Contrā, Magister dist. 11. in fin. & idem dicit Innocentius de officio Missæ parte 3. cap. 10. *Tale corpus dedit Christus discipulis suis, quale habuit: ergo eadem qualitas infuit corpori Christi in Eucharistia, quæ infuit eidem in existentia naturali.*

S C H O L I V M.

Corpus Christi, ut est compositum ex materia & forma corporeitatis, esse terminum primum transubstantiationis, & non includere animam, vel accidentia, & illud tantum ex vi verborum ponit sub speciebus, de quo dist. seq. quest. 3. & videtur Trident. sess. 13. c. 3. ita docere, quatenus ait non ponit animam ex vi verborum, ponit tamen corpus.

Hic duo sunt videnda. Primo de supposito: secundo de quæsito. Supponitur enim corpus Christi modo duplici existere, in celo suo modo naturali, & in Eucharistia modo sacramentali; utrumque est satis manifestum. Primum per illud August. de consecrat. dist. 2. prima heresis. Donec, inquit, finiatur seculum, sursum est Dominus. Secundum per ea quæ praedicta sunt, quest. 1. huius dist.

Sed dubium est de corpore, ut est in Eucharistia, quæ sunt illa, quæ continet tantum partes? Dico, quod non continet animam, nec accidentia. Hoc est possibile, accipiendo corpus pro primo perfectibili ipsius animæ: quia non est contradictione corpus illud esse sine anima, & sine accidentibus. Hoc etiam congruum est, quia species iste repräsentant alimentum: ergo substantiam, & non accidentia. Hoc etiam factum est, quoniam si in triduo Eucharistia consecrata fuisset, fuisset ibi vera res Eucharistiae: & tamen non fuisset ibi anima, sicut dicetur in fine huius solutionis. Corpus etiam hoc modo non continet sanguinem: quia sanguis non est animatus; & per consequens nec aliqua pars primi animati. Possibile est etiam ex parte Sacramenti, quia alterius essentialiter potest esse aliud signum: corpus autem sumptum dicto modo differt essentialiter ab anima, & ab aliis, ut sanguine, & huiusmodi: ergo potest habere aliud signum ad placitum.

Et hoc probatur à minori, quia potest habere non idem signum naturale: sunt enim duo conceptus istorum essentialiter distincti, qui conceptus sunt signa rerum naturaliter, primo Peribermenias: sanguis autem est essentialiter aliud à corpore, ut est primum perfectibile ab anima: ergo eius potest non esse idem signum, quod est sanguinis.

Hoc etiam probatur factum, quia possibile fuit totum sanguinem fuisse separatum à corpore Christi in morte: & tamen si tuic fuisset Eucharistia consecrata, fuisse res eadem, quæ & modò. Possibile est etiam, quod magna pars sanguinis sit effusa; & tamen tota res eadem mansisset sub specie panis.

Hoc ergo tenendum est, quod corpus Christi, ut est primum signatum speciei panis, & contentum, non includit animam, nec accidentia, nec sanguinem.

C O M M E N T A R I V S.

Hic duo sunt videnda, &c. Hic supponit veritatem, nempe corpus Christi Domini habere de facto duplē modum essendi, naturalē in celo, sacramentalē in Eucharistia: & moto dubio resoluti breuiter, quid per se est sub specie corporis, quid vero per naturalem conco-

mitiantiam. Dicit ergo corpus per se esse primum *per se contentum, & concomitantem.* sub speciebus; animam vero, & sanguinem, & accidentia concomitantem tantum, non vero per se primum: quæ est doctrina Tridentin. sess. 13. cap. 3. discussionem huius doctrinæ melius in sequentem distinctionem referimus quest. 3.

S C H O L I V M.

Explicato sensu questionis, ponit duo dicta. Primum, potest corpus habere partes, & proprietates sub modo naturali, & non sub modo sacramentali; quia hic modus post iudicium non perficerabit. Secundum, potest habere partes & proprietates sub modo sacramentali, & non sub naturali, quia ille modus non dependet necessariò simpliciter ab isto. Quod latè probat, inferens hinc duo corollaria. Primum, potuisse institui Eucharistiam ante Incarnationem. Sumit hanc

pro

pro formatione ex utero Virginis, ut pater ex solus argumentorum, non de corpore unito Deo. Secundum, manere posse, licet modus existentie naturalis corporis desineret. Ita omnes Scotisti, Gabr.lett. 47. in can. Suar. suprà.

De ^a quæsito primo videndum est intellectus quæstionis. Non enim quæritur hic de necessitate extremi vnius, vel alterius in existendo, neque de necessitate habendi partes, vel proprietates absolutæ: sed quæritur de necessitate concomitantia, vel consequentia, scilicet an corpori Christi existenti modo dicto insint aliquæ partes, vel proprietates, vel necessariò sequantur, vel concomitantur, quod ex eadem insint, quæ sibi insunt existenti modo naturali? & hoc potest intelligi dupliciter. Primo, utrum per ly necessariò importetur necessitas simpliciter, & absolute, vel tantum secundum quid? scilicet quod ex positione antecedentis simpliciter necessariò sequatur consequens: vel quod sequatur secundum quid, sive ex suppositione, hoc est, suppositâ existentiâ subiecti consequentis.

Primo ergo videndum est de necessitate simpliciter: secundò de necessitate secundum quid.

De primo sit prima conclusio, quod non est simpliciter necessitas, quod si sub modo naturali habet partes, & proprietates, quod habeat easdem sub modo sacramentali. hoc breuiter apparet, quia post resurrectionem non erit Eucharistia, nec etiam corpus Christi habebit sub isto modo proprietates, seu passiones: & tamen tunc corpus Christi sub modo essendi naturali habebit ista. Conclus. 1.

Conclusio secunda hæc est, quod non est simpliciter necessitas econuerso, scilicet quod non sequitur simpliciter necessariò, si corpus habet istas partes, & proprietates sub modo sacramentali, quod propter hoc eas habeat sub existentia naturali. Hoc primo sic probatur, quando existentia aliqua est indifferens ad duos modos, sicut potest simpliciter haberi sub uno modo, sic & sub alio: sed existentia corporis Christi simpliciter, seu realis indifferens est ad istos duos modos, scilicet naturalem & sacramentalem: ergo potest haberi sub isto modo, licet non sub alio. Conclus. 2.
Modus sa-
cramentalis
non depen-
dere ab ex-
istentia na-
turali sim-
plificiter.

Dicunt ^b quidam ad hoc, quod prima propositiō intelligitur, quando neuter modus dependet ab alio: sic autem non est hic, quia modus sacramentalis dependet à modo naturali, quia ille est primus modus essendi in Sacramento. 5
D. Thom.
Caiet. 3. p.
9.76. art. 2.

Contrà, & est ad conclusionem principalem: existentia sub modo naturali non est de essentia existentia sub modo sacramentali, nec est eius causa: ergo ista non dependet ab illa: quia nihil dependet ab aliquo, quod non est de essentia eius, nec causa eius. Prima pars antecedentis patet, quia res Eucharistia non habet ibi modum existendi naturali, scilicet extensuum, haberet autem, si esset de essentia illius existentia, vel modi existendi, quem ibi habet: quia omne habens aliquid, habet illud, quod est de essentia eius. Probatio secundæ partis antecedentis, quia Deus est causa immediata istius existentia, scilicet corporis Christi in Sacramento: ergo corpus sub naturali existentia non est causa existentia sacramentalis.

Item, (& est idem quasi cum priori,) Eucharistia non dependet ab eo, quod nec est Sacrementum, nec res Sacramenti, nec causa huius: sed existentia modo naturali non est ibi Sacrementum, patet: nec res Sacramenti, immo res Sacramenti est existentia sub alio modo disparato; nec est causa huius, vel illius, ut patet ex prædictis: ergo, &c.

Item, (& est quasi idem,) Deus potest sine quocumque causato non intrinseco alicui, illud causare: existentia modo naturali non est intrinseca Eucharistia: ergo, &c.

Dices, quod maior est vera de absolutis, non de respectu: quia respectus sine fundamento, & termino fieri non potest: Eucharistia autem includit respectum, cuius terminus est existentia corporis modo naturali.

Contrà, existentia, licet sit eadem sub duobus modis, scilicet naturali, & sacramentali: tamen non est terminus relationis, quæ includitur in Eucharistia sub modo naturali, sed sub modo disparato. Probatio, eo modo est res contenta in Eucharistia, quo modo est primum signatum huius signi: hæc est enim differentia huius Sacramenti ad alia, quia realiter continet suum primum signatum, ut est suum signatum primum: sed existentia sub modo naturali non continetur hic realiter, immo sub modo alio. disparato: ergo, &c.

Ex ^c hac secunda conclusione sequitur corollarium: quod ante Incarnationem potuit ita verè Eucharistia fuisse, sicut & nunc, & hoc tam quantum ad significationem, quam quantum ad rem signatam, & contentam.

Posset corpus Christi definere esse sub modo naturali; & tamen Eucharistia verè maneret, & quantum ad veritatem signi, & quantum ad veritatem signati, & contenti. Hoc patet, quia si ad corpus Christi realiter contineri in Eucharistia, non necessariò sequitur corpus illud habere existentiam modo naturali: ergo primum potuit fieri sine secundo, præcedendo siue remanendo post destructionem illius secundi.

mentaliter. 7 De præcessione probatur primum specialiter sic: Vbicunque res temporalis potest habere veram existentiam realem, ibi postquam non fuerit, potest incipere esse simpliciter: sed corpus Christi potest simpliciter habere existentiam realem sub modo existentiae sacramentalis: ergo postquam non fuit hoc, potest simpliciter incipere esse: ergo non oportet ad hoc, quod sub hoc modo incipiat esse, quod sub alio modo incipiat etiam esse.

Esse rei est incepio simpliciter, est esse rei in se. Quod si simul incipiat in alio, non minus oportet ad hoc, quod sit incepio simpliciter, quod res incipiat esse in se: quia eadem est incepio simpliciter rei, sicut est idem simpliciter eius esse: esse autem simpliciter istius rei in se est ipsius sub esse naturali.

Hæc responsio excluditur per rationes factas ad secundam conclusionem: quia si æquè habet existentiam realem sub isto modo, sicut sub alio, ex prima ratione, & illa non dependet ab alio modo existendi ex ratione secunda, sequitur, quod potest habere simpliciter inceptionem sub isto modo sacramentali, absque hoc, quod habeat inceptionem sub illo. Eodem modo potest argui ad corollarium de *definere esse*, quia vbiunque res temporalis habet veram existentiam, dum ibi manet, modò non omnino definit quomodo cumque definit sub alio modo.

In secunda obiect. va-riatur litera, sed res eadem. Contra^d primum corollarium infero hoc inconveniens: ergo illud corpus posset incipere esse, postquam fuit. Nam in Incarnatione incepisset illud corpus esse: & tamen prius fuisset verè, si Eucharistia fuisset verè. Contra secundum similiter arguo, quia tunc idem corpus desineret esse, postquam desisteret esse. Probo, quia definendo esse sub modo naturali, desineret esse; & tunc maneret, si Eucharistia verè maneret, & tunc posset etiam definere esse sub Eucharistia.

8 Respondeo, quod neura consequentia valet: quia habens esse simpliciter, si incipit sub alio modo, non incipit, nisi secundum quid: & simpliciter manens, si definit alicubi sub alio modo, non definit, nisi secundum quid. Ad rationem * de Incarnatione dico, quod possibile esset illud idem corpus fuisset formatum de sanguinibus Virginis, & hoc sub modo essendi naturali, non obstante quod Eucharistia præcessisset vera: sed illa formatio non fuisset tunc incepio corporis, nisi secundum quid: sicut modò conuersio panis in corpus, non est incepio corporis, nisi secundum quid. Et tota ratio est, quia quod sic incipit, præhabet esse simpliciter.

Similiter dico ad secundum, quod desitio corporis sub modo naturali, non esset desitio, nisi secundum quid, si tamen maneret idem corpus habens eandem existentiam realem sub modo sacramentali. Et si obiicias, fuit nunc incepio corporis simpliciter in Conceptione Christi: ergo similiter fuisset incepio simpliciter, si in Eucharistia præcessisset: nam non fuisset minus verum esse corporis Christi sub modo naturali tunc, quam nunc; & per consequens acquirendo illud esse, non fuisset minus vera incepio corporis accipientis tale esse.

Respondeo, incepio simpliciter requirit non tantum quod sit acceptio esse simpliciter eius, quod dicitur incipere, sed quod sit ad primum esse eius: nunc autem fuit in Incarnatione acceptio, non tantum esse simpliciter corporis, sed etiam primi esse: tunc autem fuisset incepio esse simpliciter sub modo uno, non tamen primo: quia præcessisset idem esse simpliciter sub alio modo: & ideo tunc fuisset incepio secundum quid, modò autem simpliciter.

Si vero arguas de desitione, quia si desitio sub modo naturali est desitio simpliciter; natu illa corruptio est corruptio simpliciter, & hoc vbique; quare si non corruptatur hic, ergo manet postquam corruptum est. Respondeo, nulla contradictoria sunt de eodem concedenda propter distinctionem istorum modorum essendi, vt dicetur statim. Si ergo loquaris de corruptione, quæ est separatio partis à parte, sicut corporis ab anima, vel formæ corporeitatis à materia, si talis corruptio est existentis sub tali modo, est etiam eiusdem sub quocumque modo: alioquin eadem forma simul informaret idem, & non informaret; & per consequens posset corpus Christi sub modo naturali fieri inanima

* Alias probationem.

inanimum, quin fieret sub Sacramento inanimatum, & è conuerso. Nec etiam resolutio in materiam separatâ formâ corporeitatis hîc, quin ibi fieret tale sub modo sacramentali, nec è conuerso.

Si loquamur de corruptione partium totali, id est, desitione totius existentis sub isto modo, & sub isto modo, benè posset desinere esse, ut hîc, non desinendo esse ibi, & è conuerso: quia totum posset desinere habere vnum modum sux existentiaz, retinendo sibi aliud modum, sub quorum modorum utroque verè tota ista existentia saluaretur.

Ex hoc sequitur corollarium, scilicet quod per corruptionem, quam natura posset facere in corpore Christi, scilicet separando partem à parte, necesse esset separationem fieri partium huius rei eodem modo hîc, & ibi: sed per illam desitionem, quam posset Deus de potentia absoluta facere, non quidem esse rei simpliciter, sed rei sub isto modo, posset res illa non habere istum modum essendi, & tamen habere illum.

Et si obiicitur contra istud, quia illud quod nihil est in se, nihil est in alteto: ergo si corpus Christi non haberet in se existentiam, id est, sub modo naturali, non posset habere eam sub Sacramento. Dico, si in se intelligatur interimendo, vel præscindendo omnem modum essendi in aliquo, minor est falsa: nam corpus Christi aquæ verè habet esse suum reale sub modo existendi in alio, sicut in se. Si autem intelligatur in se non præscindendo, sed ponendo propriam existentiam huius realem, concedo maiorem. Et tunc dico, quod si corpus est tantum in Eucharistia, non sequitur, quod non sit hoc modò in se; quia ita verum esse habet isto modo in se in Eucharistia, ubi est sub signo, sicut in cœlo, ubi est non sub signo.

Non potest corpus in diuersis rbi, esse animatum, & inanimatum contra Suar. sup. & alios. Per desitionem totius existentis, intelligi desitionem modi, qui est respectus extrinsecus.

C O M M E N T A R I V S.

I
Declaratio
questiorum.

a *D*e primo questio, &c. Hæc questio habet duo membra; primum, de existentia naturali, & sacramentali; an habeant simpliciter connexionem ad inuicem, ita ut Christus non possit esse sub una, quin sit sub alia? Hoc est ergo quære, an existentia sacramentalis supponat naturalem, vel eam inferat, aut certè naturalis inferat sacramentalem. Intelligit autem per naturalem modum existendi quantitatuum: per sacramentum verò modum existendi indiuisibilem.

2
Prima conclusio.
Existentia na-
turalis non de-
pendit à sa-
cramentali.

Prima conclusio, quod existentia modo naturali non habet connexionem, aut dependentiam ad existentiam sacramentalem. Paret, quia post resurrectionem erit sub modo naturali corpus existens, sicut fuit etiam ante institutionem Sacramenti; tum non habuit existentiam sacramentalem, neque post resurrectionem habebit desinente peregrinatione Ecclesiæ: ergo, &c.

3
Neutrum in-
ferre aliam
persa.

Secunda conclusio, est etiam negativa, nempe non sequi, si existat Christus sub modo sacramentali, vt existat sub modo naturali, id est, quantitatuo, de quo loquitur, non autem substantiali: quia neutro modo potest existere sine sua substantiali entitate, & existentia, quæ ad utrumque supponitur. Probat, quia quando existentia aliqua est indifferens ad duos modos, sicut potest haberi simpliciter sub uno, & sub altero: sed sic se habet existentia Christi simpliciter, id est, realis & substantialis ad modum existendi quantitatuum, & sacramentalem: ergo, &c.

Existentia
substantialis
indifferens ad
diuersos mo-
dos existendi.

b *Dicunt quidam*, &c. Hæc sententia ab aliis quibus tribuitur Altiſſiodorensi lib. 4. sum. cap. 5. sequitur ex iis, quæ docet D. Thomas 3. part. quæf. 7. 3. art. 5. resp. ad 2. vbit ait: *Eucharistia est Sacramentum perfectum Dominice passionis: & ideo non potuit institui ante incarnationem*, &c. Hanc sententiam interpretatur Soto dist. 10. art. 5. & dist. 10. art. 2. quæf. de posse ordinari, & non absolute, quia de hoc non est difficultas: ita etiam Suarez

in commento disti articuli. Hoc modo non est controversia, quantum ad id, quod factum est, sacramentalem præsupponere existentiam modo naturali, & quantitatuo eo modo, quo explicabimus infra.

Cæterum Caietan. quest. 76. art. 2. satis infensè inuehitur in has conclusiones Doctoris, reiiciens eas tanquam chimeras: sed nihil obtinet.

*Impugnatio
Caietani
nulla.*

Tres terminos distinguit Doctor, nempe existentiam simpliciter, quæ est substantialis, & existentiam sub modo naturali, nempe cum extensione in ordine ad locum per quantitatem, & existentiam sub modo sacramentali, quæ est ipsa praesentia sacramentalis, & indiuisibilis, excludens existentiam modo quantitatuum.

Caietanus autem in responsione ad rationes Doctoris sumit existentiam naturalem, aut sub modo naturali, pro existentia substantiali corporis absolutè, & non pro modo quantitatuo, seu extenso existendi per quantitatem. Et sic responsiones eius nihil faciunt ad propositum discursus, & mutant quale in quid, aut rem in modum, & contrà.

Respondeo ergo Caietanus, quod propositio maior Scotti est falsa, quia existentia corporis Christi non est indifferens ad esse naturale, & esse in Sacramento: sicut nulla substantia est indifferens ad esse ad se, & ad aliud: vel esse ad se, & ad aliud genus: vnde corpus Christi, ita est determinatum ad modum essendi naturalem, sicut ad esse se ipsum. Sed hæc responsio non est digna ingenio, & doctrinâ Caietani.

Ratio Doctoris sumit modum essendi naturalem Christi, prout omnes Theologi sumunt pro existentia sub modo quantitatuo, & extenso, non pro existentia substantiali: sic sumunt etiam Patres Concilij Tridentini existentiam, seu modum existendi naturalem Christi selfi. i. 3. cap. 1. Neque enim hac, inquit Concilium, inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in

*§ Responso Ca-
ietani.
Corpus non
esse indif-
fers ad ex-
istentiam.*

*Responso de-
niat.*

*Existentia
sub modo na-
turali, est
quantitatua.*

Trident.

Sententia a-
liorum.
Altiſſiodor.
D. Thom.

Sotus.

Suarez.

cælis assidet, iuxta modum existendi naturalem, & vt multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter praesens sua substantia nobis adstet, &c. Supponit Concilium modum existendi naturalem separari à Christo in Eucharistia, idemque supponit fides mysterij, negat Caetanus esse separabilem: sed impropriè loquitur, & non de eodem: ergo, teste Concilio, propositio præmissa Doctoris subficitur, nempe existentiam Christi substantialiem esse indifferentem (quantum scilicet ad separationem, non quantum ad inclinationem) ad duos modos existendi: alterum naturalem, alterum sacramentalem.

Quætitativa non est de essentia, aut causa sacramentalis.

Probationes sequentes Doctoris sunt evidentes, & claræ. Primo, quod existentia sub modo naturali (loquitur reduplicatiè in sensu formalí, & idem valet, ac modus existendi naturalis quantitatius, hinc enim agit præcisè de hoc modo, respectuè tamen ad subiectum) non est de essentia, neque causa existentiæ, sub modo sacramentali, quia modus naturalis existendi non conuenit rei huius Sacramenti, vt est in Sacramento: ergo non est de essentia. Deus etiam est sola causa eius: ergo non modus naturalis existendi; imò neque ipsa res existens, est causa physica, de qua agit. In de sequitur etiam, quod modus naturalis existendi non se habeat, vt conditio, quia conditions requiruntur respectuè ad agens creatum, nempe naturale, vel viuens agens ex subiecto. Deus hinc agit actione propriâ, quæ æquivalet creationi, & non supponit subiectum. Item secundò, Eucharistia non dependet ab eo, quod neque est Sacramentum, aut res Sacramenti, neque causa alterutrius, talis est ille modus naturalis existendi.

5

*Responso.**Impugnatio.**Responso.**Impugnatio.**Sacramenta-
lem non ter-
minat, neque
fundat quæ-
titiam.**Respectus de-
pendet ab ex-
tremis.**Responso.*

te, falsum esse antecedens, quia de tei præsentis essentia est ipsa res præsens. Contrà, sed præsentia quantitatua, aut modus naturalis existendi non est de conceptu, aut essentia rei præsentis, vt præsens est in Sacramento; imò ipsi repugnat, quia tali modo est præsens: ergo ratio Doctoris manet ex ipsa Caetani solutione.

Impugnatio.

Respondet aliter, quod existentia naturalis Christi est suum esse, scilicet substantiale, & sic est præsens: vnde Scotus mutat rem præsentem in modum rei, si intelligat existentiam naturalem per modum extensuum: sed hæc responsio non facit ad propositum, quia Scotus hoc ipsum intelligit, sicut omnes intelligunt: & de hoc modo format quæstionem, non de existentia substanciali, de qua nulla est controversia iuxta principia Doctoris, vt patet ex quæstione præcedenti, & in hac ipsa in rationibus præmissis, in quibus ostendit existentiam substancialem esse indifferentem ad utrumque modum: neque unum necessariò, absolvè loquendo, dependere ab alio, neque committit fallaciam figuræ dictio[n]is, vi imponit præfatus author in sequentibus responsionibus, quæ sunt eiusdem doctrina.

Resolutio autem Caetani est, existentia corporis Christi in suo modo naturali est res primò contenta, & signata, dicente Christo: *Hoc est corpus meum*: nam dicendo corpus suum sine additione significat corpus in suo esse naturali: modus autem, quo continetur, non est res signata, neque contenta: in hoc Sacramento, sed modus continendi: & non valet consequentia: corpus Christi non continetur modo naturali, id est, extensio: ergo res contenta non est modus naturalis, & extensiu[m] corporis Christi. Et hinc manifestum est esse chimaram, quod ante incarnationem Christi potuerit verè esse hoc Sacramentum, sicut nunc dato enim quod Deus potuisse efficere sub speciebus panis eundem respectum præsentia, qui nunc fieri dicitur, nulla propterea res posset esse præsens, quia nec corpus Christi, neque aliquid aliud.

*Resolutio
Caetani.**Corpus non
potuisse esse
sub speciebus
ante Incar-
nationem.*

Contrà, hæc doctrina est valde obscura & libera[n]dam Deum posse causare præsentiam sine re præsente, tam absurdum est iuxta omnes, quæm canse relationem, aut modum, sine fundamento, & subiecto. Secundò, quod hoc Sacramentum potuerit esse ante incarnationem, sequitur ex prædictis rationibus Doctoris, & admittunt reliqui. Tertiò, quod modus cōtinendi sit res significata in hoc Sacramento, & non modus, quo continetur, vt hi modi distinguuntur, non videretur congrue mysterio, nisi aliter declararetur, quæm vt ex proprietate terminorum licet.

Impugnatio.

Nam modus, quo continetur, denotat passiuam continentiam ipsius Christi, vt est terminus continentia actiua specierum, quam denotat modus continendi, qui se tenet ex parte specierum, & nihil est aliud, quæm præsentia specierum continentium ad Christum continentia hæc autem, neque est res contenta, neque præsentia eius, sed longè diuersa, nempe, extensa, & diuisibilis iuxta naturam suu[m] subiecti, & fundamenti, in quo est. Modus autem, quo continetur Christus, est præsentia indiuisibilis, & sacramentalis, quæ est in re contenta, & signata per species, quæ demonstrant Christum, vt præsentem, & contentum realiter sub speciebus. Mutat ergo Caetanus actiuum in passiuom, quod non permittit fides huius mysterij, si aliqua diuersa intendat, per dupli-
cem

7

*Continen-
tia, &
passiu[m] di-
stinguntur.*

Has rationes vnicā illā solutione præmissā conatur eludere Caetanus, dicens modum naturalem existendi Christi esse existentiam substancialē. Respondet ergo ad primam probationem, vel intelligi de ipsa præsentia sacramentali; & sic negatur consequentia, quia respectus præsentia dependet ab aliquo, quod non est de essentia sua, dependet enim à termino. Contrà, sed terminus eius non est Christus existens sub modo naturali, neque ipse modus naturalis existendi, sed species. Si autem per terminum intelligit fundatum, neque Christus vt existens modo naturali, & quantitatuo est fundatum, aliás Christus esset præsens in Sacramento modo quantitatuo, qui modus repugnat præsentia sacramentali, & indiuisibili, vt est de facto: ergo etiam repugnat ipsi fundati in modo quantitatuo existendi Christi. Præterea, falsum est respectum non dependere ab extremis tanquam à causis, maximè quando est alius ab extremis realiter, vt contingit in proposito.

Respondet aliter, si intelligatur de re præsen-

Dist. X. Quæst. IV.

537

cem illum modum, quod intendere debet, cùm affirmer de uno, quod de altero negat: præsentia ergo sacramentalis Christi ad species est res signata, ut quo, ipse Christus secundum existentiam substantiale res signata, ut quod: quia quidquid signatur per verba: signatur etiam per species, forma autem sacramentalis signat non Christum absolute tantum existentem, sed existentem, ut præsentem realiter, & sacramentaliter: ergo hoc idem significant species.

8

Negato effectu formalis, negatur forma insubstantia.

Territ negat hoc argumentum valere: corpus Christi non continetur modo naturali, id est, extensio; ergo res contenta non est ipse modus naturalis, & extensus corporis Christi, ut patet. Contraria, nescio ex quibus regulis id pateat, quia à negatione effectus formalis bene sequitur negatio formæ in subiecto: sicut à positione causæ formalis in subiecto, bene sequitur affirmatio effectus: corpus Christi in Sacramento non habet extensionem, seu modum extensus: ergo extensio corporis Christi, aut modus existendi quantitatius non est res contenta in Sacramento; alias certè significatio Sacramenti esset falsa, cùm significaret continendo, quod non inest: extensio non inest existenti, alias afficeret corpus Christi melius ergo Sotus, & post eum Suarez intelligunt D. Thomam loqui de potentia ordinaria, non absoluta, quamvis Sotus reprehendat in articulo secundo citato Doctorem nostrum, quod recurrat ad potentiam absolutam: sed in hoc mysterio tam ipse, quam alij recurrent sèpè ad potentiam absolutam, ut declaretur fides mysteriorum: quod est officium Theologi, segregare certa ab incertis. Utque modus existendi competit Christo de facto, ut patet ex præcedenti questione: in hac autem congruum erat explicare ordinem, & dependentiam eorum ad inveniendum.

9 Ex hac secunda conclusione sequitur corollarium, &c. Hic infert duo corollariorum ex prædictis; nam supposito, quod nulla sit dependentia modi existendi sacramentaliter, ad modum existendi naturalem, ut iam probauit, sequitur quod de potentia absoluta posset hoc Sacramentum institui ante Incarnationem, quod est primum corollarium.

10

Primum corollarium. Institui potuisse ante Incarnationem.

Secundum corollariu' sequitur ex eodem, nempe post Incarnationem de potentia absoluta posset corpus Christi desinere sub modo naturali eodem remanente sub modo sacramentali. Probatio prioris, quia sub speciebus Christus habet veram, & realem existentiam: ergo secundum hanc posset incipere simpliciter, quamvis antea non fuerit: ergo ad hoc, ut sub modo sacramentali incipiat simpliciter esse, non requiritur ut etiam incipiat esse sub modo naturali essendi, &c.

Humanitas Christi eadē potuit esse per creationem.

Hæc ratio est à priori, neque aliam oportet assignare, quia sicut primò incepit Christus esse per generationem ex matre, ita etiam potuisse incipere per solam creationem, quod eadem individuali substantiam, quæ non diversificatur ex diuerso modo productionis, per quem non variantur principia intrinseca eius: sicut enim idem est individualium, quod est in potentia ad esse, loquendo absolute, & existit, & definit esse; sic etiam idem manet siue ab hac, siue ab illa causa; hoc, aut illo modo connaturali causæ producitur, nam de eodem subiecto verificantur possiblitas, & existentias: & decisio secundum se loquendo: & Adam potuit idem manens absolute generari,

sicut fuit creatus: nam, quæ posteriæ accedunt, non variane naturam prioris ratione sui, ut aliud à se ipso sit, cùm hoc ei repugnet.

Aduertendum ergo est ex Doctore hic, & in sequentibus ad excludendam ambiguitatem interpretationis, quam nonnulli vtriusque scholæ in hoc passu adhibent, quasi hic voluerit admittere reproductionem præexistentis esse possibilem, quo nihil magis sua doctrinæ repugnat, & principiis, variis in locis, & potissimum etiam hic. Aduertendum, inquam, existentiam realem, & substantiale Christi distingui à modis existendi quantitativo, & sacramentali: secundum autem existentiam realem dicit ipse Christum incepere simpliciter, ut refertur ad non esse reale Christi præcedens, secundum modos autem naturalem, & quantitatuum, ac per oppositum sacramentali, incepere secundum quid: quia hæc denotant modos accidentales supponentes, aut accedentes ad existentiam realem, & substantiam Christi, quæ eadem semper est in se, & indifferens ad hos modos accidentales.

Ad propositum, poruit Eucharistia institui ante incarnationem, & eadem esset, quantum ad tem contentam, quæ est modus: ceterum transsubstantiatione connotaret in eo casu aliam actionem, quam non connotat modus, quia connotaret actionem creativam, vel aliam, per quam produceretur simpliciter Christus in existentia substanciali, quoad omnia etiam, quæ sunt in natura Christi, siue unionem hypostaticam: siue accidentia: nunc autem tantum connotat actionem adductiæ, per quam causatur præsentia Christi ad species, quia supponit Christum simpliciter esse. Ceterum neque una, neque altera est de ratione intrinseca transsubstantiationis, ut præcisè est conuersio substancialis: prout in sequenti distinctione fusus explicabitur. Manente ergo transsubstantiatione eadem, & reliquis intrinsecis aequivalenter se habentibus, sequitur Sacramentum uniformiter se habere.

Petes, vnde colligitur concomitantia creationis in eo casu, quia tunc videtur variati institutio. Quod probatur, quia institutio, quæ est de facto, non connotat, neque infert talen actionem: ergo non esset illa, quæ est modus in eo casu, neque esset eadem, sed diuersa institutio: sed variata institutione variatur etiam institutum, & ipsum Sacramentum: ergo non esset idem Sacramentum.

Respondetur, quod esset eadem institutio, quantum ad rationem, & essentiam institutionis: quia esset tantum voluntas Dei efficax, & absolute cooperandi Sacramento, & formæ sensibili verborum, prout significat prædictè Christum præsentem speciebus. Per hanc voluntatem determinatur causa principalis ad constituendum Christum præsentem pro ultimo instanti prolationis verborum: quod ergo producendo Christum, vel adducendo, sic constitut præsentem, est extrinsecum institutioni, & significationi sacramentali, ac ipsi etiam contento, quæ significatum sacramentale est, quia denotat tantum modum agendi causæ principalis, qui non ingreditur essentiam, aut modum Sacramenti: sicut perinde est ad Sacramentum verbi gratiæ, Baptismi, siue creature effectus eius, siue, ut alij volunt, educatur ex potentia materiæ: neque mutat Eucharistiam, siue Christus gloriosus, & impatibilis ponatur sub speciebus, vt nunc ponitur,

11
Explatio
Doctrinæ, &
de Ratione pre-
missa.

Incipit sim-
pliciter cor-
pus secundum
existentiam
substanciali.

Secundum
quid, quæd
modos esidet.

12
Institutionum
Sacramentum
ante Incar-
nationem idæ
esse, quod
nunc.
Connotaret
diuersam a-
ctionem.

13
Dubium pro-
ponitur.

Responsio ad rationem dubitandi.

nitur; vel certè passibilis, vt fuit in Cœna. Ex quibus patet ad rationem dubitandi præmissam, negando antecedens. Ad cuius probacionem respondetur, quod institutio de facto non connotat actionem productivam, vel adducti- uam ex ratione sua, sed tantum vnam, vel alteram, & quemlibet modum possibilem, quo Deus potest statuere Christum præsentem speciebus: de facto autem dicitur connotare adducti- uam, quia illam solam habet concomitantem in re ipsa; solum enim respicit conuersiōnem panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi præ- sentes.

I 3 His suppositis obiicit sibi Doctor, quod ne- cessariò in eo casu incipiat Christus similiter esse: sed hæc inceptione est secundum naturalem modum essendi: ergo hæc obiectio sumitur ex re- spondione, quam subiicit ad rationem superiùs præmissam: cuius responso perit ex impugna- tione subiecta §. *Hac responso excluditur, &c.* Re- spondetur ergo negando minorem, quia inceptione simpliciter Christi est respectiū ad existentiam substancialē tantum: hæc autem indifferens est ad modum naturalem, & quantitatuum existen- di, aut sacramentalē: sub alterutro ergo potest sim- pliciter incipere Christus esse, quia vnu non de- ppendet ab alio, quin præmitti posset ad ipsum, de potentiā absoluta, neque existentia simpliciter Christi, quae est substancialis, vt est sub vno, de- pendet a seipso, vt est sub altero.

I 4 *Obiectio.* **Quod bis in- ciperet Christus simpliciter esse.** *Contra primum corollarium, &c.* Obiicit con- tra vtrumque corollarium, quod inde sequeretur, quod simpliciter inciperet Christus esse, post- quam fuit, id est, postquam est præexistens, verbi gratiā, inciperet ex casu præmisso, in Eucharistia ante Incarnationem, & ex dictis inciperet simpliciter esse; postea succedente Incarnatione etiam inciperet denudū esse simpliciter, antequam desit prior eius existentia sub Eucharistia: ergo bis in- ciperet simpliciter esse, & bis simpliciter produ- ceretur duabus productionibus totalibus, quod est inconveniens, maxime in doctrina Doctoris, vt in distinctione sequenti ex professo proba- bitur.

Obiectio se- cunda. **Quod bis pos- ses definire.** Contra secundum corollarium in simili for- ma probaretur duplex desitio: nam posset desi- nere esse secundum modum naturalem receptum in Incarnatione, manente Eucharistiā, & secundo desi- neret, desinente Eucharistiā, & sic simpliciter bis desi- neret esse.

I 5 *Responsio.* Respondeat, negando consequiam vtrumque: & quia multi in hac litera offendunt, quasi hinc ex mente Doctoris detur reproductio eiusdem præexistentis, & dari possit duplex produc- tio totalis eiusdem effectus simul; assumenda sunt verba ipsa Doctoris, & interpretanda iuxta genuinum sensum: subiungens ergo rationem ne- gationis præmissæ vtriusque consequiam, di- cit: *Quia habens esse simpliciter, si incipit sub alio modo, non incipit nisi secundum quid, & simpliciter manens, si desinit alicubi, sub alio modo non desinit, nisi secundum quid, &c.*

Esse simpliciter (vt patet ex notabili præmisso, & ex toto hoc membro quæstionis) idem est, ac esse extra suas causas, & habere existentiam in seipso, quæ, vt ex præmissis constat, in probatione secundæ conclusionis, & aliis sequentib⁹, est in- differens ad modos essendi diuersos, & per acci- dens conuenientes respectiū ad locum, seu ex- trinsecum, verbi gratiā, in substantia completa-

existere in propria, aut aliena persona, in præsen- ti mysterio existere sub modo quantitatuo, quem vocat naturalem modum existentiæ, quia ad il- lum naturalet inclinatur, & illum naturaliter exigit substantia corporea, & existere sacramen- taliter in materia prima existere separatim à for- ma substanciali, vel existere sub forma, vel etiam existere sub hac vel illa forma, verbi gratiā, ele- menti, aut mixti in forma ipsa, existere in subiec- to, vel separatiū à subiecto: in quanto existere sub hac, vel illa figura.

In his omnibus sicut entitas singularis rei non mutatur, vt ipsa sit alia à seipso: sic etiam neque existentia eius est alia & alia, loquendo de esse sim- pliciter, seu de existentia, quā primò concipitur, & constituitur res extra suas causas, abstrahendo à modis essendi, qui sunt posteriores ipsā existenti- ia, & extrinsecus aduenientes, & simpliciter se- parabiles ab ipsa existentia: suppono nempe ex- stantiam iuxta communiora principia, non distingui realiter saltem ab essentiā posita extra causas, non solum reduplicatiū loquendo, sed etiam specificatiū.

I 6 Per esse ergo simpliciter intelligit Doctor ex- stantiam, vt prior est modis essendi, verbi gratiā, in proposito ad modum quantitatuum, & sacra- mentalē, à quibus distinguitur te, & entitatē, & sui productione, quæ substancialis est, produc- tio autem modi, est solius accidentis: illa ergo produc- tio rei secundum substantiam dicitur produc- tio simpliciter, quia terminatur ad existen- tiā substancialē, & entitatū, quæ sola est simpliciter existentia eius, produc- tio rei non sim- pliciter est produc- tio eius secundum modum, & ratione accidentis: sic dicitur produci quantum, produci calidum, non solum ipsa forma, sed etiam subiectum ratione formæ, quæ fit de novo sub forma, sed hæc produc- tio, vt terminatur ad subiectum, est produc- tio eius secundum quid, quia mutatur secundum quid per actionem agentis, non verò produc- tio simpliciter.

Negat ergo Doctor Christum præexistentem, aut quodvis aliud produci simpliciter: quia produc- tio simpliciter, vt *infra* dicit, est produc- tio rei secundum primum esse, quod supponit sui non esse, sed produci tantum secundum quid, est produc- ratione modi existendi noui, & accidentalis, non verò entitatū, & proprij esse.

I 7 Hoc supposito, respondet ad probationem pri- mæ consequiæ: probatio autem est hæc: *In In- carnatione incipiet illud corpus esse, & tamen prius fuisse vere, si Eucharistia fuisse vere, &c.* Responsio est talis: *Ad rationem de Incarnatione, dico quod pos- sibile est illud idem corpus fuisse formatum de sangui- nibus Virginis, & hoc sub modo essendi naturali, non obstante, quod Eucharistia præcesset vera, sed illa for- matio non fuisse tunc incipiō corporis, nisi secundum quid, sicut modò conuersio panis in corpus, non est incipiō corporis, nisi secundum quid: & tota ratio est, quia quod si incipit, præhabet esse simpliciter, &c.*

Crediderim ex hoc passu sumptam fuisse occa- sionem interpretationis præmissæ superiùs co- tum, qui putant Doctorem fuisse in sententia, quam excludendam esse, ex hac ipsa litera patet: illi enim non intelligebant formati posse corpus ex sanguinibus Virginis, vt hic dicit, nisi per ge- nerationem, administrando materiam, & concur- rendo actiū ad formationem simpliciter corpo- ris, quæ est ad esse eius substancialē, & simpliciter: sed hæc non est mens Doctoris.

Existentiæ rei est alia à mo- diis essendi ca- tingentibus.

Quid sit pro- duci simpliciter.

Quid sit pro- duci secun- dum quid?

Negatur eis- tia præ- missa.
Ad probatio- nem eius re- spondet.

Fundamenta ex quo alii decepti sunt.

Nam

Hac verba
limitatione,
non propo-
sitionem fons
in textu.

Nam illa clausula: *Et hoc sub modo effendi natura- li, &c.* non est absolutè intelligenda per modum categoricè significantis absolutè, & per se, sed per modum limitationis adiunctæ prædicato prioris, nempe, *Fuisse formatum de sanguinibus Virginis*, ita, vt ly & non sit copula propositionum, sed determinationis adiunctæ prædicato, vnde hæc omnia ad unam propositionem spectant: *Possibile ef- fet illud idem corpus* (in his exprimitur subiectum) *fuisse formatum de sanguinibus Virginis* (exprimitur prædicatum) & *hoc (lupple formatum) sub modo ef- fendi naturali*, &c. exprimitur limitatio, seu determinatio prædicati, vt non simpliciter intelligatur formatio corporis quoad esse primarium, quod præexistit, sed quoad modum existendi na- turalem, & quantitatuum.

*Qualia effet
circus Virginis in tali
causa*

Hæc autem formatio effet, quoad nutritionem & augmentum, & reliquas dispositiones, quæ confferentur ad animationem corporis ani- mati in ventre matris, quæ subministrat alimen- tum ex proprio sanguine, donec fetus ad matu- ritatem perueniens editur.

19

*Non genera-
ret.
Concurrit
ad esse secun-
darium.*

Nec ergo conciperet propriè per actionem generatiuam, nec communicaret materiam, neque concurreret ad alterationem præviam ad formam corporis, neque ad animationem eius, quia hæc omnia supponeret, posset tamen ad reliqua concurrere, quæ ad formationem foetus secundariam, & secundum modum naturale existendi, seu quantitatuum spectant. Hanc autem formationem vocat Doctor formationem, seu inceptionem corporis secundum quid, quia supponitur esse eius simpliciter.

*An effet ma-
ter Christi?*

Sed quid, an Virgo in eo casu esset mater Christi? Respondetur, quod tantum esset mater eius secundum modum, quo procederet ab ipsa, & non aliter, quis generatio, in qua fundatur matri- nitas, non esset à Virgine, idè in eo casu non esset mater in fieri saltē, quidquid sit, an esset mater in factu esse, quia formatio corporis, quam supponeret, posset ab ipsa esse simpliciter, & fore, nisi iam præueniretur à causa superio- ri; reliqua autem, quæ subsequuntur, à Virgine fierent.

20

*Ad eundem
modum des-
seret secun-
dum quid,
aut sim-
pliciter.*

Ex dictis facilis est intellectio literæ in sequentibus, quæ per omnia cohærent dictis, vt iam intellecta sunt: vnde ad probationem secundæ consequentiaz superioris præmissæ, quantum ad definitionem, dicit non desinere nisi secundum quid: modò maneat sub alio modo effendi: & infra §. Si vero argua, &c. in responsione ad obiectionem, dicit quod contradictoria de eodem ab solutè non debent admitti propter diuersos mo- dos effendi: vnde si desinit, aut corruptitur sim- pliciter sub uno modo, etiam corruptetur sub altero, vt si corruptatur forma corporeitatis, & si corpus fiat inanimatum in uno loco, & secundum diuersum modum existendi, eadem corrup- tio vbique erit: ex iis, quæ supra dicta sunt que- stione præcedenti, quia hæc non dependent à modis effendi, qui sunt posteriores: sed opponuntur circa rei entitatem, & existentiam simpliciter: que autem sic opponuntur, simpliciter opponuntur & absolu- tè sine vila, limitatione modi effendi, aut loci, vt dictum est supra.

*Corruptio du-
plex.*

Distinguit præterea Doctor duplē corruptiōnēm reijnam quam inducit agens naturale, vt destruendo formam viuentis, aut corporis ex subiecto, & dicit hanc semper destruere vbique existentiam, seu corporis, seu viuentis simpliciter,

& sub omni modo existendi: vnde si fieret separatio animæ Christi à corpore in Sacramento, simpliciter, etiam sequeretur eadem sub modo naturali existendi.

Inde sequitur, quod nequeat secundum unam partem ponī in Sacramento sine altera, manente unione inter ipsas partes in re ipsa; licet sub alio modo effendi. Sequitur etiam, quod nequeat definire una pars sub Sacramento, aut sub modo naturali per corruptionem sui, aut totius, quin definat simpliciter totum: quia ex non esse partiis essentialis sequitur non esse totius compōsiti.

Si autem corruptio sumatur secundum quid, id est, pro desitione totius sub isto modo effendi, verbi gratiæ, sacramentali, non sequitur corruptio, seu desitio totius simpliciter, quia sub alio modo effendi potest manere, verbi gratiæ, in alia hostia, vel sub modo suo naturali.

Ex hoc sequitur corollarium: scilicet, &c. Hinc deducit corollarium, quod nempe per separatiōnem, quam natura potest facere inter partes Christi, sequeretur separatio illa partium, ubique & secundum omnes modos effendi. Ratio autem huius est, quia natura nequit separare rem ab existentia sub modo suo naturali, & quantitatuo, agendo in rem ipsam, nisi destruendo essentiam, & existentiam rei, inducendo formam incomposibilem in materiam: nequit enim tota natura separare quantitatem, aut quantum à sua extensio- ne, nisi destruendo subiectum per actionem aliquam, quæ semper supponit (vt infra videbimus) subiectum modo quantitatuo existens, in quod agit.

Benè ergo Doctor infert non posse naturam separare in modum naturale existendi subiecti, se- parando partem à parte (aliter enim natura non corruptit, neque separat) quin simpliciter destruat totum ubique.

Cæterū, Deus de potentia absoluta potest, non separando partem à parte, sed modum natu- ralem effendi, nempe extensem, & quantitatuum ab ipsa re quanta, manente rei substantiâ sub alio modo, separare totum manens in existentia sub- stantiali, seu entitatiuā à suo modo existendi, abs- que eo, quod totum simpliciter, aut alibi definat esse, sed tantum hic, & sub hoc modo. Hunc mo- dum corruptionis, seu separationis rei à suo mo- do naturali effendi, manente re ipsa alibi, & sub alio modo, vocat Doctor corruptionem, seu desitionem totius sub isto modo: priorem vocat sepa- rationem, seu corruptionem partis, quia in subiectum formæ non potest natura, & idè potest manere definente formâ in eodem loco, neque totum potest definere per corruptionem, nisi per separationem partis virtusque, quia nequit parti- bus unitis manentibus, destrui.

Ex hoc modo discernendī utramque desitio- nem, siue partiale, siue totalem, Caietanus *suprà* citatus sumit occasionem, vt dicat Doctorem in ea esse sententia, vt putet per corruptionem natu- ralem inducāt ab agente naturali destrui sim- pliciter corpus sub omni modo effendi; tamen per annihilationem à Deo factam non ita cor- tumpi, sed secundum unum modum effendi, ac posse manere proinde sub altero modo, in hoc est cum secutus Sotus.

Sed Doctor ne verbum quidem hic agit de an- nihilatione, nisi intelligas annihilationem secundum quid, nempe quoad modum naturalem effendi, verbi gratiæ, quam vocat Doctor corruptionem, sepa-

*Corruptio
simpliciter.*

*Hoc infert
desitionem
simpliciter.*

*Corruptio se-
cundum quid.*

*Corruptio fa-
cta per natu-
ram eff sim-
pliciter.*

*Ratio huic
ex modo a-
gendi.*

*Separatio pos-
sibilità Deo se-
cundum quid
destruit.*

*Caietan.
Non affequi-
tur Doctoris.*

*Sotus.
Vera senten-
cia Doctoris.*

separationem, desitionem totius, ut sit actione diuinæ, aut fieri potest, & ad distinctionem separationis, qua fieri tantum potest per naturam, nempe separando partem à parte. Doctor autem hic, nihil somniauit de annihilatione sub ratione annihilationis, quamvis forte seruatà quādam proportione, illa actio dicta, quā separaretur extensio quanti à re quanta, diceretur annihilatione secundūm *quid*, quando fieret sine inductione alterius formæ incompatibilis per se.

Minus autem Doctor agit hīc de annihilatione.

ne simpliciter, quatenus importat desitionem absolutam rei secundūm totum esse reale: nam verba, & ratio eius talem annihilationem, & modum desitionis excludunt. Superflua ergo est impugnatio adducta à Caietano ex annihilatione simpliciter, & procedit ex prava intelligentia literæ Doctoris. Hactenus quantum ad expositionem huius literæ: probatio autem & fundamentum dictorum breuiter attingitur in ipsa litera, & fusius in præcedentibus habetur, sicut & in paragrapo sequenti.

S C H O L I V M.

Supposito, corpus esse in cœlo, & in Eucharistia, resolutis partes, proprietates, omniāque absoluta habere vitrobique: quia nullum absolutum definit esse in aliquo, per respectum de nouo aduenientem. Secundo, absoluta prius insunt, quam vbi. Tertio, alioquin absolute contradictionia dicerentur de eodem secundūm idem: quod sufficit, nec requiritur, ad idem quando prædicatum est absolutum. Vide Tartaret. hīc, de quo actum est supr. q. 2. n. 13.

10 De secundo membro distinctionis, scilicet de necessitate secundūm *quid*, supposita scilicet existentiā subiecti consequentis, est hēc conclusio: quod necesse est isto modo easdem proprietates, & partes inesse corpori sub isto modo essendi, & illo. Probatio, quia nullum absolutum definit esse in aliquo adueniente sibi præcisè nouo respectu extrinseco: proprietates, & partes in corpore sunt verè absoluta, sed præsentia ista in Eucharistia est tantum respectus extrinsecus adueniens: ergo, &c. Hīc etiam posset argui secundūm illā, quæ dicta sunt *quest. 2. huius dist.* quia absolutum non variatur propter variationem respectuum *vbi*, vel sibi similiū: ergo non variatur absolutum aliquod in corpore Christi propter *vbi* in cœlo, & propter istam præsentiam in Eucharistia, quæ assimilatur respectui vbciali.

Maior primæ rationis probatur, quia non est formalis repugnantia talis respectus ad *vbi* præexistens, nec etiam virtualis eo modo, quo passio contraria repugnat subiecto, vt frigus igni: quia oppositum istius respectus non oritur ex principiis absoluti; tunc enim ille respectus non est contingenter inhærens, nec extrinsecus adueniens. Secundū sic, quia absolutum naturaliter prius inest, cui inest, quam respectus fundatus in illo absolute, & maximè extrinsecus, & contingenter adueniens: ergo in illo priori antequam intelligatur corpus habere istum respectum nouum in Eucharistia, habebat quantitatem, & qualitatem, & omnia absolyta, quæ sunt in eo. Alioquin enim sequeretur contradictionia simpliciter esse vera de eodem; nam ista affirmatio, & negatio non posset dici inesse secundūm diuersa, puta secundūm hoc *vbi*, & illud, vel præsentiam hanc, & illam: quia sicut affirmatio ista non est nata inesse secundūm *vbi*, ita nec negatio è conuerso.

11 Hic posset planè sic argui, de eodem secundūm idem non sunt simpliciter vera contradictionia, & non oportet addere ad idem, quando illud prædicatum est absolutum: corpus si hīc non habet absoluta, & ibi habet, hoc est idem, & simul, & secundūm idem. Dux primæ conditiones patent. Probatio tertiaz, quia nihil aliud est hīc, & ibi, nisi *vbi*, & *vbi*: sed nec affirmatio absoluta, nec negatio inest secundūm *vbi*. Quod patet, quia positio quod corpus bene potest localiter moueri hīc, & ibi, non pro tanto, quia ista insunt secundūm *vbi* aliud, & aliud: tunc est fallacia consequentis arguendo sic: non mouetur hīc: ergo non mouetur, licet teneat gratiā materiæ, & similiter, si idem haberet duas superficies, secundūm vnam posset esse album, secundūm aliam nigrum: & non esset contrarietas, nec contradictionio, quia non inessent secundūm idem: sed de absoluta affirmacione, & eius negatione, si inest eidem, in quo non sit differentia, nisi tantum respectū, manifestum est quod secundūm idem inerunt; quia illi respectus non poterant esse ratio, secundūm quam affirmatio, vel negatio inesset: quia respectus est posterior naturaliter absoluto.

12 Ad ^b argumenta principalia. Ad primum dicendum, quod qui tenet istam maiorem, quod nihil posset esse alibi manens in suo loco priori, nisi per conuersionem alterius in illud, necesse habebet glossare illam propositionem, de eo quod primò incipit esse alibi, & dicere, quod proprietates incipiunt esse hīc concomitanter, non autem primò.

Sed contrà hoc primò: quia saltem habetur, quod aliquid est hīc sine conuersione alicuius

alicuius in ipsum; & per consequens conuersio, siue propria mutatio non est propria ratio formalis, nec præcisa ad esseendum hic. Et præterea, alia est præsentia animæ hic, & corporis: quia aliud, & aliud fundamentum: ergo præter illam præsentiam, quæ formaliter corpus est hic, oportet dare aliam, quæ anima formaliter sit hic: & ista non habetur per conuersionem: ergo maior est falsa.

Respondeo ergo, quod mihi non est difficultas, quia dictam maiorem non credo veram, ut dictum est i. quæst. huius dist. nec enim conuersio est ratio talis præsentia, nec propria mutatio ad talem præsentiam; sed sola virtus diuina per mutationem illam, quæ non est conuersio, facit illud, quod est alibi habere istam præsentiam hic: & hoc potest facere ita de parte corporis, & proprietatibus, sicut de toto corpore.

Ad secundum, si tenetur quod corpus, quod est primum signatum speciei panis, non continet per se sanguinem tanquam aliquid eius, iuxta illud, quod dictum est *suprà*, declarando suppositum, tunc facilis est responsio: quia tantummodo est sanguis concomitante sub specie panis: & tunc non est ibi bis ex vi Sacramenti: nec tamen frustra est concomitante sub specie panis, cum sit sub specie vini ex vi Sacramenti: quia hoc est ad saluandum veritatem rei contentæ, quæ, ubicumque ponatur, semper habet eadem absoluta. Nec sequitur, quod incipit esse hic postquam fuit hic, loquendo de eodem modo essendi: præfuit enim hic concomitante, & incipit hic esse ex vi consecrationis.

Si autem teneatur, quod sanguis est per se pars corporis, ut corpus est primum signatum speciei panis, tunc oportet dicere, quod bis est hic sanguis ex vi Sacramenti. Sed adhuc non eodem modo: quia sub specie vini est per se, & primò, quia primum signatum eius. Sub specie verò panis est per se, sed non primò, inquit, aliquid primi signati. Nec tunc est frustra, quia per se est sub specie panis, ut saluetur veritas rei contentæ primò. Nec incipit esse postquam est, eodem modo essendi: sed incipit esse primò, postquam non fuit primò, licet per se habuerit ibi esse.

Ad aliud argumentum dico, quod positis extremis, non oportet relationem extrinsecus aduenientem necessariò sequi: in hoc enim differt à relatione propriè dictâ, seu respectu intrinsecus adueniente; præsentia autem ista est respectus extrinsecus adueniens. Ad aliud, licet absolute posset corpus Christi poni esse sine aliis, puta sine anima, & sine aliis, tamen positâ existentia corporis alibi cum ipsis proprietatibus, & partibus, non potest hic esse sine illis, propter contradictionem de affirmatione, & negatione absoluti sub duobus respectibus.

C O M M E N T A R I V S.

25

DE secundo membro distinctionis, &c. In primo membro egit de connexione, & dependentia modorum essendi naturalis, & sacramentalis ad se inuicem; subiectus corollarium, quod iam explicatum est. Hic autem agit supposito vitroque modo essendi; an necessariò eadem partes, & proprietates insint corpori sub vitroque modo existendi: & loquitur de absolutis, vel quasi absolutis, scilicet quæ non sequuntur per se modos essendi, aut positiones; sed absolute conueniunt subiecto, ut abstrahit ab his.

26

Conclusio ejus affirmativa: probat primò, quia nullum ab solutum variatur propter respectu posterioris, & extrinsecus aduenientem: tales sunt ubi in celo, & præsentia sacramentalis, quæ assimilatur respectui vbicali: ergo, &c. Hanc & sequentes probationes *suprà* tractauimus fuisse, cum ipso in commento quæstionis secunda.

Triplex probatio, conclusio.

Reducitur tota probatio ad hanc tria, nempe ad prioritatem talium proprietatum, & reliquorum absolucionum, ad respectus extrinsecos modorum essendi: secundò, & sequitur ex priori, nempe, ex independentia, quam habent proprietates, & partes ad prædictos respectus: tertio, & sequitur ex prædictis, nuptiis, affirmationem horum siue complexam, siue incomplexam, & negationem oppositam verificari circa subiectum, absolute, & sine ultra limitatione, ut supponitur

ad modos essendi diuersos; hoc est, quod neque mediantibus essendi modis, neque etiam dependenter ab ipsis insint; ideoque neque distrahant, neque determinant formas quantum ad *ipse* ipsum: sed habentur pro non adiectis; nisi quando adiuncta reduplicatione denotarent causam inherentiæ prædicati ad subiectum: ut hic Christus inquantum præsens sacramentaliter est albus, est viuens, quæ est falsa: sicut & hæc inquantum est præsens sacramentaliter est non albus, quia cum reduplicatione tali amittunt vim contradicendi.

*Contradiccio-
na non admis-
tunt limita-
tionem.*

b Ad argumenta principalia, &c. Ad primum impugnat, & negat maiorem, quæ est D. Thomæ, nempe conuersionem alicuius in aliud, ut panis in corpus Christi esse rationem essendi corporis sub speciebus; quam hic etiam impugnat, ex eo quod aliquid sit hic, ut anima, sub specie corporis absque eo, quod aliquid in ipsum conuertitur: & si respondeas, quod illa propositione vera est de eo, quod primò inest, & ex vi verborum: *Saltem, inquit, hoc habetur, quod conuersio, ut est mutatione, non sit propria ratio formalis, & præcisa, quæ aliquid est hic.*

*C*onversio sub ratione mu-
tationis non
ratio essendi
hic.

Ad secundum, nempe quod sanguis non sit sub specie panis, quia frustra bis poneretur in mysterio, &c. Respondeat negando sequelam, ad cuius probationem, si teneatur sanguis non esse

*Qualiter san-
guis sit sub
specie corpo-
ris.*

pars corporis, aut de veritate eius, ut est primum signatum verborum, tunc dicitur esse concomitanter ratione connexionis, & non ex vi verborum, aut Sacramenti. Si teneatur esse de veritate corporis, dicendum quod secundum sit ex vi verborum sub specie panis, ut pars primi contenti: primariò vero sub specie vini tan-

quam primum contentum, & signatum: quid autem sit secundum mentem Doctoris, ex supradictis de sanguine patet dist. 8. quæst. 2. & infrà dicendis patet.

Ad tertium patet ex litera, & iam dictis in probatione maioris, quâ secundum membrum fulcitur.

S C H O L I V M.

Infert corollariè illa concomitanter ponit sub speciebus, qua non sunt de substantia primi significati, scilicet corporis vel sanguinis, talia tamen sunt, ut sine eis modus naturalis primi signati esse nequeat. Ponit alium dicendi modum, quod forma etiam absoluta potest esse praesens corpori, in uno vbi, & non in altero, pro quo subtile adducit rationes, contra quas tria obiecuntur, & tandem nihil resolutum, sed dubius manet; in quo fanere videtur illi opinioni, que dicit, hominem posse mori in uno vbi, & vivere in altero, sed standum est ipsa quæ dixit q. 2. n. 13. scilicet formas absolutas non variari ad variationem vbi, quod etiam expressè tenet infra q. 6. num. 9. & que ibi dicit faciunt ad explicationem huius literæ. Vide Pitigian. hic art. 6. qui tamen non videtur attingere sensum Doctoris.

14

Notæ.

"

*Quæ contingenter vniuersum in-
ter se, & cù
tertio, unum
sine altero
conuenire po-
test tertio.*

*Forma ab-
soluta prius
perficit suū
perfectibile,
quam ipsa,
vel perfecti-
bile habeant
respectu ex-
trinsecum
praesentia ad
alium.*

*Quod po-
test esse sine
duabus con-
iunctis, que
contingenter
coniungun-
tur, potest
esse cù altero
precise,
huiusmodi
suum praesen-
tia corporis,
& praesen-
tia quanti-
tatis ad spe-
cies respe-
ctu corporis,
& sic cor-
pus potest
esse cù altero
non tantum.*

Ex ista solutione appareat; quid est in Eucharistia primò ut significatum, & contentum, & quid est ibi non primò, sed concomitanter: quia illud, sine quo primum signatum non haberet esse modo naturali. ^b Et etiam posset dici, quod non est necesse posita existentia corporis Christi hinc, & ibi, quod illa quæ insunt corpori sub una existentia, insint sibi sub alia, loquendo etiam de formis absolutis. Nec tamen sequitur contradictione, scilicet, quod sit quantum, & non quantum; imò est quantum hinc, sed non quantitate, quæ sit hinc, sed quantitate, quæ est in cœlo.

Pro hoc est ratio talis: Quæcumque contingenter coniunguntur inter se, & eidem tertio, potest unum illorum conuenire illi tertio, absque hoc, quod aliud conueniat eidem: sed præsentia substantiaz hinc, & præsentia quantitatis eius contingenter coniunguntur, & inter se, & respectu tertij, quod est corpus quantum: ergo potest corpus manere quantum posita unâ præsentia sine alia. Major videtur plana, quia non est ratio inseparabilitatis eorum ex parte eorum inter se, cum contingenter coniungatur, nec ex parte tertij, quia contingenter coniunguntur illi tertio. Minor probatur: patet enim, quod præsentia substantiaz corporis, & præsentia quantitatis eius, est alia & alia, & neutra simpliciter includit alteram, quia neutra est de per se essentia alterius, nec per se causa eius: ergo contingenter coniunguntur inter se.

Probo etiam secundam partem minoris, scilicet quod contingenter se habent ad hoc tertium, quod est corpus esse quantum: quia forma absoluta prius naturaliter perficit suum perfectibile, quam huiusmodi perfectibile, vel ipsa forma habeat respectum extrinsecus aduentientem; & istud esset euidentius si argueretur de corpore, & anima. Nam coniunctio animæ ad corporis requiritur ad existentiam substantiaz compositæ: illa autem substantia composita prius est naturaliter quocumque respectu extrinsecus aduentienter: ergo substantia composita, vel quanta, seu corpus animatum, non habet hanc præsentiam, vel illam, & hoc ad aliquid extrinsecum ab istis, nisi contingenter sibi aduentienter, & sicut posterius naturaliter.

Ex hoc breuiter posset sic argui, quod potest esse sine aliquibus coniunctis, quorum coniunctio est contingens, potest esse sine altero illorum præcisè: corpus animatum, vel substantia quanta potest esse sine duabus illis præsentib; scilicet, præsentia huius partis speciei Eucharistæ, & præsentia illius partis: & illæ duæ præsentia contingenter coniunguntur, quia neutra est per se causa alterius: ergo & substantia quanta, vel corpus animatum potest esse cum una præsentia sine alia: & tunc nihil aliud esset, nisi quod quantitas informaret suum perfectibile, sed non haberet duplē præsentiam, sicut habet suum perfectibile: & ita suum perfectibile est quantum utroque, sed non quantitate præsente utroque.

Contrà, ubicumque corpus est quantum, habet ibi illud, quod est formale principium essendi quantum: sed non habet ibi illud, nisi illud sit ibi præsens: ergo, &c. Item, quale est aliquid hinc, tale esset circumscripto per possibile, vel impossibile omni alio esse: sed si circumscriberetur quantitas sub esse naturali, corpus istud non esset quantum: ergo ipsum ut hinc non est quantum. Item, res Eucharistæ posset ibi veraciter contineri,

tineri, absque hoc, quod habet alicubi esse modo naturali. Patet ex primo argu-
mento huius solutionis: sed si nusquam alibi esset, sola res hic contenta esset substan-
tia: ergo ipsa non est quanta: & qualis tunc esset secundum formam absolutam, ta-
lis est nunc: ergo, &c. Ad rationem illam in contrarium de contingentí coniunctio-
ne præsentiarum inter se, & eidem tertio composito ex partibus absolutis. Responsio-
nem quære.

C O M M E N T A R I V S.

29

a **E**X ista solutione, &c. Nempe tertij argumen-
ti, vide suppositum huius quæstionis in
principio.

b *Et etiam posset dici, &c.* Ex hoc textu, & se-
quentibus duabus rationibus Sotus in hac dist.
quest. 1. art. 2. & 5. etiam contendit de potentia
absoluta posse Christi corpus esse præfens spe-
ciebus, sine quantitate, quam sub modo natu-
rali habet, idque sensisse Doctorem. Quin etiam
ita hanc literam interpretari videtur Dominus
Scholastes, ut plurimum faueat opinioni, quam
supra in quest. 2. cum ipso Doctore impugna-
uimus.

Sotus.
Posse corpus
alibi, quan-
tum, pon in
Sacramento
sine quanti-
tate.
Scholastes.

Sententia Do-
ctoris.

Cæterum Doctor in hoc non fauet illi op-
pinione, vt patet ex illis verbis: *Nec tamen sequitur, quod sit contradicatio, scilicet quod sit quantum,*
& non quantum: immo est quantum hic, sed quantita-
te qua est in celo, &c. non est autem intelligibile,
quomodo sit quantum hic, si non inest ipsi hic
sua quantitas.

30
An quantum
posse esse in
loco, sine pre-
sencia forma-
tum.

Aliam ergo quæstionem diuersam, & valde
Metaphysicam mouet hic Doctor, nempe an po-
sibile sit separare à quantitate, vt est in subie-
cto, præsentiam formalem, quæ est relatio ex-
trinsecus adueniens; ita vt licet sit in corpo-
re Christi, etiam vt est in Eucharistia, eo modo,
quo forma informans est in suo subiecto,
non dicat tamen præsentiam ad species formale-
m, manente præsentia formalis corporis ad ipsas
species.

Hæc quæstio similis est illi, an posito cor-
pore in loco modo quantitatiuo, possit Deus
impedire vbiocationem formalem corporis, vel
positam tollere, manente corpore intra latera,
& terminos loci, sicut prius: quantum ad præ-
sentiam, & indistantiam fundamentalem sine re-
latione formalis, quam Deus in eo casu tolle-
ret, aut impediret, ne sequeretur. Hic ergo est
sensus Doctoris, quando dicit: corpus Christi,
vt in Eucharistia esset, in eo casu esse quidem
quantum hic (id est, habere formam quantitatis,
& per modum informantis) sed quantitate que
est in celo; id est, non solum quoad absolutum, sed
etiam quoad respectiuum præsentia formalis vt
in celo est: in Eucharistia vero esset quoad ab-
solutum, sed non quoad præsentiam formalem ad
species; quæ est relatio extrinsecus adueniens, &
producibilis, aut separabilis à Deo de potentia
absoluta, manente eius fundamento & termino.

31
Sensus Do-
ctoris ex pro-
batione cla-
rue.

Hunc esse verum sensum Doctoris patet ex ra-
tionibus, quibus probat possibilitatem dicti. Pri-
ma est ex eo, quod illa, quæ sunt contingentia ad
se inuicem, & ad tertium, possint separari quoad
vtrumque, aut quodlibet a se inuicem, & à tertio:
sed præsentia corporis, & præsentia quantita-
tis contingentia se habent ad inuicem; neutra
enim includit aliam; qualibet est diuersa ab alia,
quia habent diuersa fundamenta, loquendo de
præsentia entitatu: vnde alia est præsentia cor-
poris, alia quantitatis in Eucharistia, vtrique
Scat oper. Tom. VIII.

etiam contingentia se habet ad corpus quan-
tum, quod est tertium, ad quod comparatur vtra-
que præsentia, tanquam ad fundamentum totale
collectiue.

Hæc ipsa est ratio, qua superius quest. 1. §. Di-
co ergo alterius, &c. num. 14. probauit præsentiam
localem sub modo quantitatuum separabilem esse
à corpore quanto per absolutam Dei poten-
tiam, nempe ex eo, quod contingentia se ha-
beat ad species omnes talis præsentia: ergo ad
genus: & sicut ibi ratio procedit de respectiuo,
& non de absoluto; ita similiter hic pro-
cedit de respectiuo præsentia sacramentalis, non
autem de fundamento; nempe vt quantitas est
forma informans subiectum, quod est corpus,
& ad quod comparatur prius natura secundum
rationem formæ perficientis, vt ad subiectum
perfectibile, quām comparatur vi fundamentum
alicuius respectus ad extrinsecum, qui res-
pectus sit adueniens extrinsecè, qualiter se ha-
bet qualitas ad relationem præsentia sacra-
mentalism.

Vnde cùm tertium illud sit corpus quan-
tum, quod supponitur per modum subiecti res-
pectiū ad separabilitatem præsentia sacramen-
talium vtriusque, vel alterius; vt sunt relationes
extrinsecus aduenientes; clarum est non esse
quæstionem de separatione quantitatis à cor-
pore quanto in Eucharistia: sed de separatione
relationis præsentia à quantitate, vt inest cor-
pori, etiam in Eucharistia. Amplius hoc pa-
tet ex probatione secundæ partis illius mino-
ris; nempe vtrumque præsentiam tam corpo-
ris, quām quantitatis, contingentia se habent
ad tertium, videlicet ipsum corpus quantum: quæ
probatio consistit in ratione iam præmissa; nem-
pe quantitatem natura prius dicere ordinem
formæ ad subiectum perfectibile, quām funda-
menti ad relationem extrinsecus aduenientem;
vnde colligit hanc contingentia aduenire & se-
parari posse.

Hoc idem patet ex secunda ratione, nempe,
quod potest esse sine aliquibus coniunctis, quo-
rum coniunctio est contingens, potest esse sine
altero ipsorum: & hoc est manifestum, quia
si negatio vnius non infert positionem alterius,
& vtrumque sit separabile; sic etiam ne-
que affirmatio vnius infert affirmationem alterius:
sed corpus animatum, & quantum po-
test esse sine præsentia huius partis speciei,
& præsentia alterius partis, quia sunt diuer-
sa, & neutra est causa alterius: sic autem
se habet præsentia corporis ad præsentiam quanti-
tatis; sicut præsentia ad vnam partem spe-
ciei ad præsentiam alterius partis: ergo po-
test esse præsentia corporis sine præsentia quanti-
tatis, &c. Vbi loquitur semper de præsentia, quæ
est relatio similis vbiocationi, & adueniens extrin-
secus. Declarat autem verbis sequentibus, quomo-
do id fieri potest, non separatione quantitatis à

32
Colliguntur
scopus lite-
rae.

Vtrique præ-
sentia coniuncta
contingentia se ha-
beni.

33
Contingentia
coniuncta po-
sunt separari.

Probatio ex
litera.

corpo in Eucharistia, sed separatione praesentia formalis ab ipsa quantitate: *Et tunc, inquit, nihil aliud esset, nisi quod quantitas informaret suam perfectibile* (si informaret: ergo ipsum inesset) & non haberet duplicitem praesentiam, sicut habet suum perfectibile (haberet nempe praesentiam in celo, & non haberet in Eucharistia) & ita huius perfectibile est quantum utrobiique (id est, in celo, & in Eucharistia) sed non quantitate presente utrobiisque, &c. quia nempe deesset ipsis sua praesentia formalis, seu relatio extrinsecus adueniens in Eucharistia.

34
Tartareus & Aretinus. Ex his habemus & intentum Doctoris, & probationem eius: sic etiam Tartareus, & Aretinus, & alij intelligunt eundem; & intelligi debet: quia responsio illa, seu modus directi reducitur ad sensum rationis, quā probatur, sicut vniuersaliter assertum caiuscumque Doctoris interpretari debet ex fundamento, per quod illud confirmat, & ex quo sumitur veritas affirmationis, quā ex medio probandi sumit determinationem respectiū ad intentum afferentis, & intellectum eius, seu sensum.

35
Confirmatur conclusio. Confirmatur itaque conclusio Doctoris, quia ad hoc, vt aliquid continetur, seu insit realiter in Eucharistia, non exigitur praesentia quandoque diversa ab entitate rei; ergo vt corpus quantum realiter sit in Eucharistia, etiam ut quantum, saluati potest sine praesentia, que sit relatio superaddita: & consequenter aliud est quantitatē esse in Eucharistia realiter; aliud vero habere praesentiā talem.

Ex praesentia Deitatis. Antecedens patet, quia Deitas specialiter est in Eucharistia, & ad hoc sufficit unio hypostatica corporis ad suppositum diuinum sine praesentia, quā nequit fundari in Deitate: ergo similiter quantitas ex praecisa vniione, seu inherentia ad corpus esset in eo casu in Eucharistia realiter, quantum ad entitatem, & existentiam, quamvis non haberet relationem praesentia. Item ipsa praesentia corporis est realiter in Eucharistia ratione sua inherētia ad subiectum sine alia praesentia superaddita: ex quo habetur existentia alicuius in Eucharistia, sine eo quod fundat relationem nouam praesentia distinctam.

Item secundū, existentia rei distinguitur & supponitur ad modum existendi: ergo potest recte concipi, vt prior naturā, quam adueniat ei modus existendi. Antecedens, & consequentia sunt nota ex hoc mysterio: ergo potest fieri quantitas cum sua existentia hic sine praesentia ad species.

36
Posse Christū esse sub speciebus sine praesentia. Probatur consequentia, quia Deus posset ponere corpus Christi in eodem loco specierum seclusā conuersione substantiæ panis & vini in ipsum, sive illæ manerent, sive non manerent; possunt enim desinere per meram, & absolutam annihilationem absque sui conuersione in corpus, & sanguinem, & lecluso omni ordine ad hanc.

Nulla effet coniunctio eius ad species. In eo casu nulla esset per se coniunctio, aut praesentia Christi ad species sacramentales, quamvis indiuisibiliter esset in eodem loco, in quo sunt species; tamen non esset sub speciebus; neque moueretur ad motum specierum, neque desinere esse corruptis speciebus; neque maneret etiam ad permanentiam specierum; neque species essent signum sacramentale eius,

aut sensu; aut intellectui: ergo similiter potest quantitas esse in corpore Christi secundum realem existentiam & indiuisibilem, absque praesentia fundata in quantitate ad ipsas species.

Pater consequentia, quia in eo casu corpus Christi existens indiuisibiliter in eodem loco specierum posset de novo recipere praesentiam ad ipsas species ratione sui tantum, quā substantia est; respectu cuius neque quantitas esset conditio, neque fundamentum, neque causa, sed sola Dei voluntas: sed ex hoc non sequitur quodd corpus in eo casu, vi realiter hic existens est, & habuit quantitatem antecedenter ad praesentiam ad species, desinere esse quantum, aut ipsa quantitas desinere secundum priorem existentiam absolutè; aut desinere informare corpus, quia nullam dicit repugnantiam ad praesentiam talem in corpore, alias de facto non maneret in Eucharistia: sed in eo casu etiam informare corpus, & non haberet praesentiam sacramentalem; neque ex natura rei ipsi debetur, cum sit modus existendi supernaturalis, ad quem est in potentia tantum obedientiali, solius non repugnante.

Dices, ei deberi ex suppositione existendi in corpore, & simili praesentiæ corporis ad species. Contrà, ad saluandam eius existentiam in corpore vt subiecto, sufficit quodd ponatur sine extensione, & recipiat modum indiuisibilem existendi corporis, vt sit secundum existentiam suam, vbiunque est corpus hoc modo: sed ex vi prioris locationis, quo poneretur corpus præsens indiuisibiliter in eodem loco cum speciebus, haberet illum modum essendi, antequam vniiretur, seu coniungeretur corpus ipsi speciebus, tanquam signatum per praesentiam sacramentalem; ergo ex necessitate essendi non infert talis necessitas suppositionis, aut consecutionis praesentiæ quantitatis; neque ex ipsa praesentia corporis infert recte illa necessitas.

Quia sunt alia, & alia praesentia supernaturalis, & causantur liberè à Deo; & potest manere praesentia corporis inuariata, desinente tam quantitate, quam omni eius praesentia: ergo praesentia corporis non infert tanquam prior essentialiter praesentiam quantitatis ad species; neque praesentia etiam quantitatis praesentiam corporis.

Quia posset Deus conuertere quantitatem panis in quantitatem corporis præcisè vt quantitas ipsa corporis esset primum signatum, & corpus se haberet concomitanter: ergo nullus est ordo essentialis inter has praesentias; alias altera ipsarum deberet esse semper concomitantem; altera per se prima, vt seruaret ordo essentialis inter ipsas praesentias, quo altera esset prior, altera posterior.

Exemplo declaratur tenendo sanguinem esse per se partem corporis etiam integrantem; vi illi tenent, qui dicunt esse animatum; saltem est pars suo modo corporis vivi, vt nos dicimus, quantum ad subsistentiam eius requisitum: ponitur autem concomitanter sub specie panis iuxta primam sententiam, tanquam pars primi contenti: sub specie verò vini ponitur per se primò, tanquam signatum ex vi verborum, & corpus concomitanter: vnde inter has praesentias corporis, & sanguinis non est aliquis ordo essentialis.

Possibilitas
offertur hu-
iis casu.

37

Posset fieri
corpus pra-
sens indiu-
sibiliter ante
conuersationem.

Non esse ordi-
nem essentiali-
tē inter pra-
esentias.

38

Inter praesen-
tiam corpo-
ris, & sanguini-
nis non est or-
do essentialis.

rials, neque ex parte fundamenti, aut tertini, neque ex parte ipsarum formatum: perinde se habet quantitas, & corpus & præsentia utriusque ad species.

³⁹ Hanc cœclusionem de facili admitterent, quotquot assertur posse separati à corpore quantitatem in Eucharistia, eadem manente in celo: & quotquot admitterent fieri posse, vt corpus Christi de potentia absoluta ponetur alibi diuisibiliter, vel indiuisibiliter absque conuersione alterius in ipsum.

Quantum autem ad præsentem difficultatem, perinde est, siue dicatur præsentia sacramentalis relatio, aut modus: quia dicendo hoc vel illud, perinde est separabilis à suo fundamento diuina actione, per quam solam ponit potest, & non ex natura fundamenti tanquam resultans. Alia itaque est hic in casu, vt formatur, præsentia formæ ad subiectum, quæ & fundamentalis est: & hæc semper manet, & quamdiu vllibi est in subiecto, est etiam ad idem subiectum concomitans, vbicumque est, & secundum omnes modos existendi eius alia ab hac præsentia ipsius formæ, vt est ad aliud extrinsecum, & hæc vocatur formalis & vbicalis; illa verò informacionis.

⁴⁰ *Sensus Scholasticus, & a- liorū, siūfīque fundamen-*

De fundamentali intellexit Scholastes hunc psalmum, non tam perpendens rationem assertoris Doctoris, quæ solam tangit formalem præsentiam, quā verba responsionis, & vim argumenti, ad quod respondet, & confirmationum sequentium, vt iacent ad oppositum questionis, quæ agunt de inexistentia formæ magis directè; deinde etiam obiectiones *infra* subiectæ concludunt per se de separatione formæ. Vnde §. *Ad rationem illam, &c. sub finem questionis* remittit Doctor ad solutionem quærendam ex aliis locis, quā respondeatur fundamento à se allato ex contingentia utriusque præsentia corporis, & quantitatis tam inter se, quām etiam ad tertium: vnde expositores citati dicunt eum esse dubium in conclusione præmissa. Accedit etiam quodd ipsa conclusio, vt iacet absolute comprehēdat utramque præsentiam tam inexistentiæ, quām relationis: nisi sumatur limitatio eius ex sequentibus verbis, & simul ex probationibus, vt sumi debet. Ad argumentum autem *suprà* factum respondit Doctor directè §. *Ad aliud argumentum dico, &c.* quæ est prima solutio, & concēdit existentiam formæ, docens etiam vocationem formalem posse separari à corpore in loco. Quia præterea veterius argumentum comprehendit etiam formallem, & sacramentalem, ex occasione eius subdit secundum solutionem, in qua præcisè responsionem limitat ad hanc præsentiam, nihil agens de præsentia fundamentali, seu inexistentia formæ informantis corpus: quæ responsio magis quadrat principiis, quibus *suprà* probat præsentiam sacramentalem à ratione; & iis, quæ in sequentibus tractat: respondendum ergo erit ad obiectiones.

Contraria, vbicumque corpus, &c. Prima obiectione: quia vbicumque est corpus quantum, ibi habet principium formale essendi quantum; sed non habet ibi illud, nisi illud ibi sit præsens: ergo, &c. Respondetur distinguendo minorem; nisi sit præsens præsentia formalis, & fundata in forma respectiæ ad extrinsecum terminum subiecto, nego: præsentia fundamentali per inexistentiam subiecto, concedo: & hæc sufficit,

Scoti oper. Tom. VIII.

vt saluetur existentia forma in Sacramento. Ad secundam obiectionem respondetur, simpliciter negando minorem, vel distinguendo *ly quantum*: vel in ordine ad se, conceditur, in ordine ad extrinsecum, & modum naturalem essendi, negatur.

Ad tertium similiter negatur minor.

Vltimò quatenus dicit responsionem quærendam esse ad rationem de contingentia relationum, seu præsentiarum ad se, & ad corpus quantum, videtur non persistere in iam determinatis. Quidam cum esse dubium respondent, vel potius problematicum: sed secundum magis est quod ipse per se determinat; & magis consentaneum est suis principiis.

Litera quidem est obscura, propter ambiguam acceptiōnem illius termini, *quantum*: eius ergo interpretatione sumenda est ex probationibus, & ex aliis dictis *in questione 1. & 2.* & *in hac ipsa*, quarum resolutio omnino corruit; si dicatur, quod quantitas, quæ inesset corpori alibi, non inesset in Sacramento. Sequendo ergo interpretationem præmissam, eodem modo dicendum est cum esse problematicum in eo, quod est præsentiam formalem separabilem esse à quantitate in Sacramento, manente ipsa quantitate.

Negando itaque separabilitatem huius præsentiae in eo casu. Respondetur ad argumentum de contingentia, negando minorem: nam licet non sit ordo prioris, & posterioris inter præsentiarum formalem corporis, & præsentiam formalem quantitatis informantis corpus, vt comparantur ad se inuicem immediate, quasi una esset causa, aut ratio alterius, vel de eius conceputu, & ratione, tamen est ordo essentialis concomitantia; sicut inter correlativa, qui est ordo simultatis; qui ordo etiam est essentialis ex modo se habendi ad sua fundamenta, & ex modo, quo ipsa fundamenta se habent ad inuicem: simultas enim ex aliqua priori radice oritur, ad quam ea, quæ sunt simul per se essentialiter dependent: vnde dici potest ordo essentialis, vt est ab illa radice, vel causa, hoc est, in aliquo priori, vt essentialiter inclinatur uniformiter ad posteriora, quæ sunt simul; verbi gratiæ, ignis ad calorem, & siccitatem, quæ simul emanant: intellectuale ad intellectum, & voluntatem, si distinguantur à subiecto realiter. Exempla enim huius sunt obvia in formis per se concomitantibus, vt respiciunt causam illius concomitantia.

Sic ergo in proposito connexio naturalis, quæ est inter quantitatem, & subiectum inherenter, est radix simultatis inter præsentias formales corporis, & quantitatis inherenter; ita vt sicut repugnat corpus ipsum poni indiuisibiliter sub speciebus, quin similiter quantitas eius indiuisibiliter ponatur sub iisdem: ita etiam repugnat præsentiam corporis formalem poni, quin etiam ponatur præsentia formalis quantitatis inexistentis: & huc spectat authoritas Tridentini sèpè citata, quæ ex connexione naturali aliorum ad primum signatum specietum, colligit præsentiam corum per concomitantiam. Declaratur etiam exemplo, quia repugnat, præsentiam secundum modum naturalem existendi esse in corpore, aut quantitate præcisè sine concomitante præsentia alterius, quia connexio, & modus essendi utriusque concomitantiam vbi-

*Suffinetur
præsentia ne-*
gatim.

*Essentialis
concomitantia
inter respe-
ctus.*

*43
Concomitan-
tia fundatur
in connexione
naturali.*

44

cationis infert: ergo similiter modus essendi indivisiibilis, cum connexione naturali utriusque in esse infert praesentiam formalem utriusque indiuisibilem.

Et per hoc patet ad rationes factas pro conclusione affirmativa. Et hanc partem confirmant tres obiectiones; ad quas proxime respondimus. Nam ex inseparabilitate quantitatis a corpore, ut est in Sacramento, ex suppositione, quod alibi si quantum, infert Doctor praesentiam formalem etiam quantitatis in Sacramento, quia sit illi praesens formaliter, & non tantum per inhaesione ad subiectum; sed per ordinem ad species: *Vbicunque, inquit, corpus est quantum habet ibi illud, quod est formale principium essendi quantum, &c.* Hec est maior primae obiectonis; & supponit corpus quantum esse in Eucharistia eocalu: mox subsumit: *Sed non habet ibi illud (supple principium per quod est quantum) nisi illud*

(supple principium) sit ibi praesens: ergo. Minor itaque negat quantitatem posse esse in corpore ad sensum, & suppositionem maioris (qua non comprehendit quantitatem, ut est in corpore alibi: sed ut est in corpore, ut est hic) & negat quantitatem saluari posse in corpore, ut est hic, nisi etiam saluetur praesentia eius formalis, & propria ad species.

Vnde sequitur intentum Doctoris non respicer separatem quantitatis a subiecto, ut est hic, sed a praesentia tantum formalis, & sacramentalis, quod tendit secunda, & tertia obiectio eius. Est ergo problematicus in hoc; An scilicet praesentia formalis sit inseparabilis a quantitate; vel a corpore, manente praesentia formalis alterius, & simul connexione naturali: non autem dubitat de eo quod alias resoluti, nempe quantitatem existentem in subiecto semper ipsi inesse, etiam ut est alibi.

Q V A E S T I O V.

Vtrum quacumque actio immanens, qua est in Christo naturaliter existente, insit sibi in Eucharistia sacramentaliter existenti?

D.Thom.3.part.9.76.art.7. & 9.1.art.4. D.Bonau.hic 2.part.art.2.q.2.Rich.art.3.q.2.Palud.quest.4.Capr: quest.4.Marsil.quest.8.Suarez 3.part.tom.3.disp.5.3.5.2.

Argum.1. **D** secundum sic proceditur, & arguitur quod non quacumque actio immanens, quae inest Christo naturaliter existenti, insit sibi sacramentaliter in Eucharistia existenti: quia nec auditio, nec visio, & sic vniuersaliter de sensatione. Probatur primo, quia obiectum non est sibi praesens in debita proportione requisita ad tales actum, loquendo de obiecto, quod est sibi praesens, ut in celo.

Argum.2. Secundo, quia organum non habet hic modum extensuum, sub quo, & non aliter est receptuum sensationis.

Argum.3. Tertiò, quia inter oculum, ut hic, & obiectum, ut in celo, est obstaculum prohibens multiplicationem coloris, vel lucis: ergo, &c.

Argum.4. Quartò, quia hic non sentit ea, quae sunt hic praesentia: ergo multò minus aliquod aliud sensibile. Antecedens probatur, quia organum sensus non est hic sub modo requiritu ad sensationem.

Ratio opp. Contra, quia tunc simili est videns, & non videns idem obiectum, & eodem modo de aliis sensationibus; consequens est falsum, quia contradictione simpliciter inescient eidem. Evidentia huius rationis patet ex solutione questionis praecedentis articulo secundo.

Cap.4. Item, operatio est perfectio potentiae operatiuæ, & in ipsa consistit beatitudo ipsius potentiae: ipsam etiam consequitur delectatio proportionata perfectioni operationis; patent haec omnia ex 10. Ethicorum: ergo si oculus Christi, ut hic, careret visione, quam habet in celo, careret hic suâ propriâ perfectione: & huc est beatitudo eius, eo modo quo visus dicitur beatificabilis. Careret etiam delectatione consequente illam operationem perfectam; & tunc sequeretur, quod oculus ut hic, esset miser, & cum dolore, & tristitia: quia quod tollit delectationem, est dolorosum, & triste, & tunc simpliciter efficit contra appetitum naturalem sensituum, quod haberet esse in Eucharistia.

S C H O L I V M.

Explicat, quid sit primo inesse ut hic, & concomitanter inesse ut hic; & ponit tres conclusiones.
Prima, Christo ut in Eucharistia concomitanter inesse omnis operatio, qua primo inesse ipsi ut in celo. Probat primo, quia operatio est absolutum, & sic non dependet ab ubi, iuxta dicta quest. preced. & latius quest.2. Secundo, si anima Christi intelligeret ut viator, haberet sensationem, etiam in Eucharistia, quia in ea haberet intellectionem. Tertiò, dolor insuisset hic, si in modo naturali insuisset Christo.

Respondeo

Respondeo primò dicitur aliquid inesse Christo, ut hic, quod sibi inest, si nusquam alibi esset nisi hic, concomitanter autem dicitur aliquid sibi inesse hic, quod primò inest sibi, ut alibi, & ex hoc sibi inest, ut hic propter identitatem subiecti, & formæ.

Secundum hoc ergo est prima conclusio, scilicet quod Christo, ut hic, concomitanter inest omnis operatio, quæ primò sibi inest, ut in cœlo.

Secunda conclusio est, quod nulla sensatio potest primò inesse Christo, ut in Sacramento.

Tertia, quod operatio spiritualis, ut intellectus, & voluntatis potest primò inesse Christo, ut in Eucharistia.

Prima conclusio probatur, primò in vniuersali per hoc, quod nullum absolutum definit esse in aliquo propter nouum respectum extrinsecus aduenientem: operatio autem est forma absoluta, ut ostensum est in primo lib. dis. 3. ergo propter præsentiam nouam, quæ est respectus nouus extrinsecus adueniens, non definit illa operatio inesse suo subiecto. Evidentia huius rationis potest haberi ex fine solutionis, præcedentis quæstionis, ubi ista ratio diffusius pertractatur.

Dicunt quidam ad hoc, quod maior est vera de forma simpliciter absoluta: operatio autem non est sic absoluta, quia requirit respectum potentiarum ad obiectum.

Contrà, etiam aliæ quantitates, vel qualitates in suo fieri dependent ab approximatio-ne agentis, ut pater de calore, & frigore, & aliis qualitatibus, ad quas est alteratio: & tamen in esse suo sunt simpliciter absolutæ. Similiter operationes in suo fieri non requirunt talem respectum, & hoc ubi infiunt concomitanter, & non primò: apparet enim, quod si corpus Christi in cruce fuit infrigidatum, frigus etiam fieret in corpore Christi, ut in pyxide concomitanter, sed non primò: & ad illud fieri non requirebatur approximatio agentis ad passum ibi: ergo à simili ista qualitas, cum sit in se absoluta, licet in fieri requirat præsentiam obiecti ad potentiam, hoc non erit, nisi ubi primò inest: potest ergo concomitan-ter infieri sine tali respectu.

Respondent, quod operatio magis includit respectum, quam aliæ formæ, de quibus arguitur, puta calor, frigus, & huiusmodi: quia illæ tantum requirunt respectum agentis ad passum, & hoc ubi infiunt primò, sed post suum fieri in esse proprio, non requirunt huiusmodi respectum: sed operatio est in continuo fieri, & ideo requirit continuam approximationem potentiarum ad obiectum. Et ex hoc videtur, quod magis repugnet isti infieri, vel inesse sine tali respectu, quam calor.

Dico, quod licet sit in fieri continuè, tamen non sequitur, quin concomitanter possit inesse, & continuè infieri sine obiecti præsentia, vel approximatione. Sicut enim calor potest infieri corpori in Eucharistia sine approximatione agentis, ut ibi: ita si esse caloris esset in fieri, semper posset causari calor in corpore in hostia, & tamen sine tali approximatione: non enim magis requiritur continuus respectus ad fieri continuum, quam ad fieri transiens, respectus pro tunc præsens.

Et si obicias, ad operationem requiritur respectus ad obiectum, non tantum, ut est causa in fieri, sed cum hoc requiritur obiectum in ratione terminantis: sicut ergo impossibile est operationem esse, & non terminari ad obiectum, sic impossibile est, quod alicubi inest, & ut ibi non terminetur ad obiectum præsens. Dico, quod non oportet obiectum in se esse præsens propter terminationem actus, sed tantum propter causationem: ita quod quando est aliqua causa sufficiens ipsius actus, non requiritur præsentia obiecti propter terminationem: sicut patet de vidente creaturam in essentia diuina, si essentia esset causa illius visionis, non requiritur illud obiectum ad quod terminatur hæc visio præsens propriâ præsentialitate.

Secundò probatur hæc prima conclusio in speciali, quia omnis intellectio inest Christo ibi, & hic: sed si anima Christi intelligeret præcisè secundum modum intelligendi animæ viatoris, non habere intellecti intuitionem intuitivam istius obiecti sine sensatione con-comitante eiusdem: ergo cum illam intellecti intuitionem haberet eandem hic, & ibi, sequitur quod etiam sensationem requisitam ad ipsam haberet hic, sicut ibi.

Tertiò probatur sic, quia passio appetitus sensitivi, utpote dolor, eadem infuisset hic, & ibi: ergo sensatio eadem. Antecedens probatur, quia mors secuta fuisset hic, sicut ibi: ibi autem sequebatur ad dolorem immoderatum: ergo & hic. Consequentia prima probatur, quia non est idem effectus sine eadem causa, & hoc non ponendo miraculum, & loquendo de causa naturali præcisa: dolor est effectus sensationis, vel obiecti non nisi sensati: ergo non potest esse idem dolor sine sensatione eadem absque miraculo.

Respondent quidam, quod actus imaginationis sufficeret ad hoc in Christo, scilicet

2

Conclus. 1.

Conclus. 2.

Conclus. 3.

Prob. 1. cœl.

9. 6. n. 32.

& quodl.

13. & 15.

Quomodo
operatio de-
pendet à re-
spectu ad
obiectum.

4

Obiectum:
requiritur
præsens ad
causandum,
non ad ter-
minandum.

Dolor est
tantum de
obiecto sen-
tato.

Text. com.
160.

ad illum dolorem. Contra hæc dupliciter: primò, quia responsio destruit se: non enim possibile est actum imaginationis inesse, cui actus secundum sensum non potest inesse: quia imaginatio est motus factus à sensu. 2. de Anima. Secundò, quia imaginatio non est causa doloris eiusdem secundum speciem, cuius causa est sensatio exterior; alioquin somnians doleret dolore eiusdem speciei cum dolore vigilans.

COMMENTARIUS.

REspondeo primò, &c. Præmitit distinctio-
rem inter ea, quæ primò insunt subiecto,
vt est in loco determinato, seu præsentia, & ea
quæ concomitanter insunt: & dicit illa, quæ non
inest subiecto, si nullibi esset hic, nisi esse primò
in subiecto vt hic: concomitanter autem aliquid
inest subiecto, vt hic, quod primò inest ipsi, ut
alibi, propter identitatem subiecti & formæ.

Duplex compa-
ratio for-
me ad subie-
ctum.

Pro inveniente huius adiutendum est,
quod subiectum potest ad duo comparari, nempe
ad agens, & actionem, per quam transmutatur;
secundò, comparatur ad ipsam formam, quam ha-
bet transente actione, quæ est terminus ipsius
actionis, vel quod idem est, comparari ad formam in
fieri, & in factu esse: intelligendo formam in
fieri, ut exit à virtute agentis transmutantis sub-
iectum.

Si comparetur ad formam in fieri, & mediante
ipsa ad agens, sequitur modum, & determinatio-
nem agentis in ordine ad locum; ita ut quando
agens nequit causare formam, nisi indeterminata
distantia, & exigens applicationem passi, tunc for-
ma recipitur primò in passo, ut est intra talen
distantiam, quam nequit attingere virtus agentis,
nisi ut in tali distantia est, cum ergo subiectum
non ex se habet formam, sed per virtutem agentis,
ideo dicitur primò habere formam in eo loco,
in quo subest virtuti, & actioni agentis. Si
autem forma est talis, ut deinceps posita inesse
absoluatur à dependentia ad agens, erit concomi-
tanter in omni loco, ubi est subiectum: Propter
identitatem formæ, & subiecti, inquit Doctor, nempe
respectuè ad prædicata contradictione, quia posi-
ta iam forma in esse, sicut non dependet amplius
ab agente, ita etiam non dependet à loco, aut di-
stantia determinata ad agens: ad illa nempe ideo
præcisè dependebat, quia dependebat ad agens,
& eius virtutem limitatam: vnde ex natura subie-
cti, quæ præcisè comparatur ad formam, ut per-
fectibile, & ex natura formæ, quæ est actus infor-
mans, & perficiens, nulla habetur determinatio
ad locum, aut distantiam, quæ merè extrinseca
sunt, & si poneretur subiectum in spatiis imagi-
nariis, aut vacuo, perinde se habetur ad formam,
& forma ad ipsam, ac si essent in loco.

Quod si autem forma sit talis, ut continuò de-
pendeat ab influxu sua cause, & semper sit in
fieri, ut ea, quæ essentialiter sunt influxu, verum
erit quantum ad fieri semper dependere à loco
determinato: si tamen illud fieri habeat etiam
factum esse consequens in forma etiam secundum
esse, forma erit in subiecto alibi, & concomitan-
ter, ut infra dicit Doctor, & ibidem explicabitur,
nisi dependeat à loco, aut supponat locum essen-
tialiter.

Hoc supposito tres conclusiones subiicit, &
suo ordine declarat & probat.

Prima conclusio. Quod Christo in Eucharistia
inest concomitanter omnis operatio immanens,
quæ primò ipsi inest, ut in celo est. Probat pri-

mò, ex ratione generali, quia operatio est forma
absoluta, quæ non mutatur propter respectum
aduenientem extrinsecus: vide ipsum alibi, ut in
primo dist. 3. quest. 6. & 7. dist. 27. quest. 1. dist. 12. q. 1.
dist. 6. quest. 1. in 4. dist. 1. 1. quest. 2. quodlibeto 13. q. 15.

& aliàs sàpè. Dices dependere ab obiecto. Con-
trà, sic etiam quantitas & qualitas in suo fieri
dependeant ab agente; tamen in suo esse comi-
tantur esse subiecti, ut si calciferet in celo, aut in
Crucem, etiam esset calidum in pyxide. Circa hoc
punctum quod generalius est, quæm præsens quæ-
stio, est controversia: aliqui enim negant virtute
agentis naturalis posse inesse mutationes in
subiecto alibi posito, concomitanter, sed com-
modius quæstione sequenti id declarabitur.

Adducit responsonem aliorum, qui dicunt
operations magis includere respectum, quæm
qualitates alias, quia tantum in fieri requirunt
præsentiam agentis, non in factu esse: non ita ope-
ratio, quæ exigit præsentiam obiecti tam in fieri,
quæm in factu esse. Responder, quod nec inde se-
quitur quin per concomitantiam etiam subiecto
alibi inest. Ratio est, quia ut supra dixi, ex virtute
agentis, & approximatione habet formam, ut
primò sit hic in subiecto: non tamen ex virtute
agentis haber postquam inest, ut alibi inest sub-
iecto per concomitantiam, sed ex identitate subie-
cti, & formæ, quod vniuersaliter verum est tan-
quam ex causa præcisa.

Vnde si idem subiectum replicaretur intra De subiecto
eandem sphæram actiuitatis, postquam primò ac-
cepit formam in fieri ab agente, eandem etiam
haberet subiectum replicatum, non ex virtute
agentis: sed ex identitate subiecti & formæ (&
hoc etiam intelligitur tantum de formis, quæ
non dependent à loco) quia licet subiectum re-
plicaretur, non ideo actio, ut transiens, ab agente
replicaretur, sed maneret respectuè ad subiectum
præcisè in eadem distantia, & situ collocatum,
quo fuit primùm elicita: neque aliam differentem
numero posset recipere subiectum replicatum,
quia iam haberet formam eandem, neque est ad
ipsam in potentia.

b Et si obiectas ad operationem requiritur, &c.
Hic videatur assertere ad cognitionem intuitiuam
non requiri obiectum terminatum præsens. Contrà,
doct. variis in locis, ut infra dist. 4. 5.
quest. 2. §. Ad quæstionem, &c. in probatione secundi.
& in 3. dist. 1. 4. quest. 3. & in 2. dist. 3. quest. & aliàs
sàpè, intuitiuam esse ait rei existentis, & præsen-
tis. Sed respondetur eum loqui hic de cognitione
intuitiuam latè, cuius plures modos assignat, ut
patet in 3. dist. 1. 4. quest. 3. vbi distinguit perfe-
ctam, & imperfectam intuitiuam. Quando ergo
dicit non requiri præsentiam obiecti ad termi-
nandum intuitiuam, intelligit de intuitiuam im-
propriè dicta, seu imperfecta, ut exemplum subie-
ctum indicat: de quo in primo dist. 2. quest. 4. Potest
& teneri vniuersaliter doctrina: quia ideo re-
quiritur præsentia obiecti, quia seipso immediatè
concurrit

Inesse Christo
operationes
immanentes
in Sacra-
mento.

Dubium in
sequenti qua-
stione soluen-
dum.

3

De subiecto
replicato in-
tra eandem
sphæram.

4

Reconciliatio
sententia Do-
ctoris.

Viso intuiti-
ua quomodo
se habet ad
obiectum.

concurrit in propria existentia, & presentia ad intuituam quod ergo sit ipius, ut presentis; tanquam terminatiui; ideo est, quia sic est ipius, ut motui, & mouentis. Sed de hac questione alias agendum erit.

*5
Responsio ad obiectum.*

Quantum ad obiectum non requirit discussionem huius questionis, quia unus; & idem actus unum tantum habet tendentiam, neque constituit tandem potentiam operantem aliter: visio ergo, ut est in celo, constituit videntem, non verbum in Sacramento, licet ibi etiam sit concomitantia, quantum ad absolutum operationis; non autem quantum ad attingentiam obiecti.

Hoc existimmo dicendum iuxta principia haec: nuns tradita de his, quæ consequuntur loci presentiam, quoniam hoc oportet variari secundum diueritatem locorum: unde Christus si desineret visio sub modo exteriori in celo, Deo conservante absolutum visionis corporalis in ipso in Eucharistia, nihil videret; quia ad visionem in genere requiritur, ut obiectum sit praesens in se, vel saltem in aliquo eminenter continente obiectum, neutrino horum esset in eo casu: ergo non videretur. Hoc idem patet ex secunda conclusione, quæ docet nullam sensationem posse esse in Christo, primò ut est in Eucharistia; in eo autem casu esset in eo sensatio primò, ut est in Eucharistia, quantum ad conservari saltem, si videret obiectum.

Præsentia obiecti ad visionem requiriatur.

*6
Replica.
Responsio.
Requiritur extensio, tam potest, quam obiecti.*

Dicēs hinc colligi, quod neque absolutum sensationis in eo conservari posset. Respondeatur negando sequelam, quia secunda conclusio intelligitur tam de absoluoto, quam respectivo, ut patet ex fundamento ipsius propter indispositionem potentiae, quæ est materialis, & exigit extensionem sui, ut tendat in obiectum, & obiectum requirat extensionem sui, ut terminet potentiam, vel agat in ipsam, ut patebit infra quest. 9. §. Secundò dico, &c.

Non minus autem requiri extensionem ex parte potentiae, ad hoc ut actu sentiat mediante operatione, id est, tendat in obiectum, patet ex 4. ad oppositum, & response eius: admittit enim antecedens, & negat consequentiam. Patet etiam ex response ad secundum, & ad primum. Prima autem conclusio Doctoris de concomitancia visionis in oculo, ut hic est, intelligi debet quoad absolutum tantum: patet, quia de absoluto tantum procedit argumentum eius.

*7
Dubium incidentale.*

Sed quomodo potest esse absolutum operationis sine eo, quod oculus, etiam ut hic, habens talem absolutum, videat actu obiectum; cum operatione iuxta principia nostræ scholæ, consistat in receptione formæ, tanquam effectus eius formalis? effectus autem formalis nequeat separari à formâ in subiecto: ergo, &c.

Solutio.

Relatio realis attingentia.

Respondeatur facilem esse solutionem ex principiis nostræ scholæ, quia, ut Doctor in quodlibeto 13. art. 2. operatio in quantum est principium, seu medium vniendi potentiam obiecto, exigit relationem realem attingentiam, si est obiecti ut existentis, & presentis, & hoc primò; ut se habere debet visio exterior: haec autem relatio distinguunt a fundamento, & termino; & nequit ponni nisi obiecto realiter existente, & presente respectu visionis externæ. In eo autem casu, neque obiectum est praesens, neque necessariò existens, vel si existat respectu ad illam visionem (sive productam, sive conservatam à Deo in oculo indiu-

sibiliter existente), se habet tanquam non existens, quantum ad influxum, & terminationem: inde sequitur deesse illam relationem, neque absolutum operationis creare sine illa; vñquam potest esse medium vniendi: quia in quantum non est extrema, deber necessariò respectu extrema; alioquin nequit ipsa sibi inuicem communicare, neque ipsum in se esse medium commune ab ipsis suo modo participatum. Sed absolutum in quantum absolutum, præcisè nihil respici: ergo absolutum operationis secluso respectu nequit vincere potentiam obiecto: sicut autem ex inreligibili, & intellectu fit vnuus: ita ex visibili, & potentia visua fit vnuus.

Præterea, id ipsum patet quantum ad effectum primarium formæ in ratione talis qualitatis, quantumlibet enim intrinsecè se habeat ad subiectum, seu ad potentiam, quantum ad instantiam, nequit ipsi communicare effectum ullum formalem; etiam eum qui est primarius eius, nisi interueniat primam respectus vniens ipsam subiecto, qui est vnuio, aut inherentia formæ ad subiectum: eodem ergo modo, nequit vincere potentiam obiecto, nisi interueniat relatio ad obiectum.

Hæc doctrina est peruvia in principiis Doctoris, quia ex hæc ratione contingit intellectum animæ Christi non videre omnia aqua in Verbo, sed habitu, ut patet ex 3. dist. 4. quest. 2. nunc has, nun illas creaturas ad libitum, non variata substantia, aut entitate visionis, sed per diuersas attingentias extensa visione mediantibus respectibus ad has, vel illas, quas actu vñder: sic etiam contingit in aliis Beatis, in quantum in Verbo vident nunc vnas, nunc alias creaturem.

Ad rationem dubitandi respondeatur, quod operatio in subiecto tribuit semper effectum formalem primarium, qui conuenit ipsi, ut est qualitas absoluta; effectum verò secundarium, & compleatum, qui est perfectissimus, & finalis eius, non potest tribuere se sola, sine conditione requisita, in quantum enim est medium vniendi potentiam obiecto (qui est finis eius ultimus) requirit præter absolutum ordinem ad ipsum obiectum in genere conditionis: voco primum effectum primarium eius ordinem generationis; secundum verò ordinem causæ finalis, & perfectionis. Sed non est quod fuissemus de hoc agamus hic.

Dici etiam potest, quod visio etiam sub ratione operationis sit in Eucharistia, & non solum sub ratione qualitatis, quoniam id secunda probatio, & tertia Doctoris de concomitancia intellectus intuiuit, & sensationis, seu visionis, & de concomitancia actionis, & passionis ad inuicem, videtur importare; & tunc dicendum est, quod visio sub ratione operationis sit concomitante ad obiectum in Eucharistia; de quo non est verum, quod sit simpliciter distans, sed tantum distans secundum quid, nempe ut oculus est hic, qui alibi habet obiectum praesens: ratio autem est peruvia, quia licet respectus ad obiectum praesens in operatione sit necessarius, ut haec sit operatio in esse stia. completo, & actu vniat obiectum, & potentiam: suppositâ tamen hac vniione visio sub ratione visionis sequitur vbiicumque est, quia hoc ipsum, quod est constitutæ operatiæ completæ, & actu, est effectus absolutus operationis, quamvis dependeat à relatione illa, ut conditione; ideoque talis effectus sequitur ad formam concomitanter vbiicumque est.

Dependentia operationis à respectu.

*8
Argumētum à simili.*

Viso creaturarum in Verbo.

*9
Responsio ad rationem dubitandi.*

Duplex efficiens operationis.

10

Visionem sub ratione operationis esse in Eucharisti.

Quod

Quod si desineret tamen in cœlo secundum modum naturalem essendi, iam amplius licet conserueretur in Eucharistia etiam visio sub ratione qualitatis, nihil operaretur potentia ex defectu relationis requisite ad artingentiam obiecti, quæ nequit inesse nisi respectu presentis, & pro-

portionati terminatiui, & concomitanter definieret etiam effectus vitalis operationis, qui concomitanter tantum est in potentia, ut in Eucharistia est. Ex his deinceps patet conclusio secunda & tertia, qua ex eisdem fundamentis resoluitur, sicut & responsio ad arguimenta.

S C H O L I V M.

Secunda conclusio est, nullam sensationem posse inesse Christo primò, ut in Eucharistia. Ratio est, quia non est ibi modo quanto, nec proportionato, ut patiatur à corpore, sed instar Angelii. Tertia conclusio, operatio spiritualis potest primò inesse Christo, ut in Eucharistia. Ratio, quia cum anima eius sit beata, non dependet à sensibilibus, sed sicut Angelus, potest intelligere intuitiæ fibi presentia.

*S*enatio nō fit à Christo, vt in Eucharistia sub modo illo, qui requiritur ad hoc, quod immutetur ab obiecto: quia oporteret, quod tale habeat modum quantitatuum, & sic sit localiter in loco ad hoc, ut patiatur à corpore obiecto. Similiter ei, vt in Eucharistia, non est obiectum approximatum: ita enim est hīc præsens cuicunque corpori, ut agenti, ac si non esset præsens, quia sic hīc est, ac si nusquam esset quantum ad rationem patiendi à corpore: esse enim corpus agens requirit passum approximatam sibi localiter: sic autem non est hīc corpus Christi localiter, sed solum species est hīc isto modo: nec illud est magis præsens hīc alicui corpori in ratione passi, quām si Angelus esset hīc: ergo nulla sensatio potest sibi inesse primò, vt in Eucharistia exilit.

*P*rob. conclus. 3. *A*nima Christi in Eucharistia intelligit, nō ficitur à Angelus. scilicet quod operatio intellectus, & voluntatis primò potest inesse Christo, ut in Eucharistia. Probatur sic, quia anima Christi nunc beata intelligit, sicut Angelus quoad hoc, quod non dependet à sensibus, nec ex sensibilibus in intelligendo: ergo sicut Angelus alicubi existens posset intuitu intelligere obiectum sibi proportionaliter præsens, ita anima Christi ibidem existens potest illud obiectum intueri: ergo anima Christi, ut hīc, potest intuitu intelligere illa intelligibilia, quæ sunt sibi ut hīc, præsentia, sicut Angelus posset, ut potest intuitu videre Angelum hīc præsentem, & animam Sacerdotis: hīc autem intuitio inest animæ Christi: primò, ut hīc: quia non inest illi animæ primò, ut in cœlo, supposito quod immoderata distantia impedit intellectionem intuituam creatam: sic enim Angelus existens in cœlo intuitu non videt, quidquid præsens hīc videt intuitu.

*C*hristus in Eucharistia non priuatur aliquâ operatione quam haberet, ut in cœlo: sed ut in Eucharistia est, habet aliquam operationem primò, quam per consequens concomitanter habet, ut in cœlo, ut potest intellectionem, & volitionem cuiuscunque obiecti, cuius Angelus hīc præsens haberet: & per consequens non est ad imperfectionem suam, quod sit in Eucharistia, sed ad ampliorem perfectionem.

6 *A*d arg. 1. *N*ō semper requiritur obiectum præsens ad habendum sensationem. *A*d 2. Ex his ad argumenta. Ad primum dico, quod omnis sensatio eiusdem obiecti, quæ inest sensui Christi, ut in cœlo, inest eidem in Eucharistia, sicut probatum est in prima conclusione per tres vias. Ad primam probationem in oppositum dico, quod non requiritur obiectum in debita proportione præsens ad actum sentiendi, nisi ubi obiectum est aliquo modo causa sensationis: & hīc, ut primò infiendæ.

Ad secundam dico, quod organum hoc verè est quantum hīc, sicut in cœlo, & per consequens potest recipere sensationem, non obstante quod sensatio non recipitur absolute: nisi in quanto habente modum quantitatuum: sed non habet hīc modum quantitatuum, id est, coextensem quanto, cui est præsens, nec replet locum: & id est, ut hīc non potest sibi primò infieri sensatio. Iste enim modus quantitatius requiritur in organo ad hoc, quod primò sibi infiat sensatio: sed non requiritur ad hoc, quod concomitanter sibi infiat, vel insit: quia non est causa necessaria recipiendi sensationem huiusmodi modus quantitatius: sed tantummodo conditio requisita per comparationem ad agens primò transmutans.

*A*d tertiam probationem dico per idem, quod obstaculum non est obstaculum, nisi ad sensationem primò infiendam, vel infieri.

*A*d 4. Ad quartum argumentum, nego consequentiam: nam antecedens est verum ex secunda conclusione solutionis: consequens autem falsum est ex prima conclusione.

Ratio

Ratio defectus consequentia pater ex dictis, quia ad sentiendum illa quæ sunt hic, oportet sensationem primò fieri in oculo ut hic: non enim potest illa sensatio primò infieri oculo, ut in cœlo, quia illud sensibile non est præsens oculo ut in cœlo: sed ad hoc, quod infiat sensatio concomitante alicuius obiecti oculo ut hic, sufficit quod illud sit proportionaliter præsens oculo, ut alibi: & ut possit sibi ut ibi primò infieri: sic autem est de objectis, quæ sentit sensus Christi, ut in cœlo.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum corpori Christi in Eucharistia existenti posset inesse motus corporalis?

D.Thom. 3. p. q.76. a.6. Richard. hic a.4.q.2. Gabr. q.vn.a.3. Capr. q.3. Suar. 3.p. tom. 4. d.5 3.s.1. Vido Scot. 9. Met. q. 14.

A D tertium sic proceditur, & arguitur quod corpori Christi, ut in Eucharistia, possit inesse motus corporalis. Primò, quia vnum, & idem non potest simul esse continuum, & non continuum: quia continuitas præcedit *vbi*, & est absolutè forma: sed corpus Christi in cruce erat non continuum, loquendo de diuisione facta per vulnera: ergo ipsum in pyxide erat non continuum, sed simpliciter diuisum: ergo de continuo fiebat non continuum, & per consequens mouebatur motu corporali.

I
Argum. 1.

Secundò sic, nutritio est ad substantiam: ergo non potest idem simul nutritiri, & non nutritiri. corpus Christi nutriebatur in existentia naturali: ergo nutritum fuisse in existentia sacramentali. Sed nutritio est mutatio corporalis: ergo, &c.

Argum. 2.

Tertiò sic: Motis nobis, mouentur omnia, quæ in nobis sunt: ergo mota hostia, mouetur corpus Christi in hostia: sed ille motus est corporalis, quia transit ab uno *vbi* ad aliud *vbi*: ergo, &c. Et confirmatur, quia impossibile est aliquid habere aliud, & aliud *vbi*, sine omni motu, & mutatione: corpus Christi habet aliud, & aliud *vbi*, quando hostia mouetur: ergo, &c.

Argum. 3.

Quartò sic, subiectum habens dispositiones requisitas ad susceptionem alicuius formæ, potest illam recipere: corpus Christi, hic, habet omnes dispositiones requisitas ad receptionem caloris, & frigoris, quia quæcunque sunt rationes recipiendi istas qualitates in corpore Christi naturaliter existente, illæ exdem insunt corpori Christi, ut hic: ergo corpus Christi, ut hic potest recipere calorem, & frigus, & per consequens moueri motu alterationis, secundum tertiam speciem Qualitatis.

Argum. 4.

Contra, quintò Physicorum dicuntur: *Omne, quod mouetur, est in loco: corpus Christi in Tex.com.8. Sacramento, non est in loco: ergo, &c.*

C O M M E N T A R I V S.

I
Ordo quæst.
flosius.

A D tertium sic proceditur, &c. Egit antea de partibus, & proprietatibus, supple modis effendi, & per se consequentibus in quæst. 4. in qua secundum articulum huius distinctionis incipit: in præcedenti egit de operatione vitali; hic agit de mutatione strictè, & latè sumpta eius. Supponit ergo primò triplicem distinctionem: pri-

ma est motus in strictè, & latè sumptu: secunda distinctione ex parte mobilis, nempe, ut primò mouetur, vel concomitante: tertia est ex parte agentis, nempe increati, & creati. Subiungit sex conclusiones. Prima, secunda, & tertia nullam habent difficultatem, & patent ex probationibus adiunctis.

S C H O L I V M.

*Positâ triplici distinctione satis clara, resolut quæst. per sex conclusiones. Prima, corpus Christi, ut in Eucharistia, non potest moueri virtute creatâ motu strictè sumpto, id est, ad substantiam, Quantitatem, Qualitatem, vel *vbi*. Ratio est, non se habet ad corpus ut passibile, nec ad Angelum ut locale. Angelus enim non potest mouere corpus, nisi supposito corporis *vbi*.*

Ad intellectum quæstionis præmitto distinctiones quasdam; primò de motu. Potest enim intelligi strictè, non dico distinguendo motum contra mutationem, sicut diuisibile contra indiuisibile: sed accipiendo motum indifferenter ad mutationem diuisibilem, &

2
Motus strictè signatur dupliceiter.
individuisti.

Tex. 7. & 9. *vbi*; patet s. *Physicor.* Potest etiam alio modo magis extensiè accipi, prout dicit quamcunque acceptiōē cuiuscunq; nouæ formæ, siue absolutæ, siue respectiū, & siue respectus pertinentis ad *vbi* propriè, vel per quandam similitudinem, vel reductionem, cuiusmodi respectus est præsentia lita corporis Christi h̄c, sub specie, vt ractum est in prima quæstione huius distinctionis.

Concl. 1. Distinguo secundò, quod corpus Christi potest intelligi moueri motu sic, vel sic sumpto: primò, vel concomitanter. & ratio membrorum huius diuisionis, patet ex principio solutionis quæstionis præcedentis. Tertiò distinguo ex parte agentis, quia corpus sic, vel sic moueri, tali, vel tali motu, potest intelligi, vel à virtute creata, vel immediate à Deo: secundùm hoc ergo stabit solutio quæstionis in sex conclusionibus.

Concl. 2. Prima est ista: Corpus Christi, vt in Eucharistia, non potest moueri primò, motu, vel mutatione propriè dictâ à virtute creata.

Concl. 3. Secunda est ista, quod potest primò moueri, motu propriè dicto, immediate à Deo.

Concl. 4. Tertia est ista, quod potest moueri, & mouetur primò, motu extensiè sumpto.

Concl. 5. Quarta est ista, quod isto modo, & isto motu, non mouetur, nisi immediate à Deo.

Concl. 6. Quinta est, quod potest concomitanter moueri, & mouetur omni motu ad formam absolutam, quo mouetur primò, vt in cœlo, & ab eodem agente à quo ibi mouetur.

Prob. cœcl. 1. Sexta & ultima est, quod non mouetur concomitanter motu locali, quo mouetur primo, vt in cœlo: nec aliquo motu simili motui locali.

Prima conclusio probatur sic, quia nulla virtus creata agit circa corpus non sibi proportionaliter approximatū secundū locum: corpus Christi est h̄c, non vt in loco, & per consequens nulli approximatū secundū locum: imò tantū illa species sub qua est, approximatur cucumque agenti, illâ approximatione, quæ potest haberi ad istud *vbi*. Dixi autem nulla virtus creata, quia et si manifestius sit de corpore, quam de Angelo: tamen Angelus si agat circa corpus, realiter transmutando illud, realiter sibi approximat localiter: vel saltem habet localem existentiam, quia virtus eius non potest esse ad aliquem motum in corpore, nisi presupposito *vbi* illius corporis.

S C H O L I V M.

Secunda conclusio, corpus Christi in Eucharistia posse moueri primò motu propriè à Deo; ratio, quia habet dispositiones requisitas ad recipiendas formas illorum quatuor generum, quia habet omnia absoluta quæ habet in calo. *Tertia conclusio*, potest corpus ut h̄c moueri motu, largo modo, primò, seu immediate, quia ad motum hostie acquirit nouas præsentias, quas non habet, vt in calo.

3 *Prob. cœcl. 2.* Secunda conclusio probatur, per quartam rationem factam ad primā partem, quia omnem dispositionem necessariam ad recipiendum calorem habet corpus Christi vt h̄c, quam habet vt in cœlo: ergo si vt h̄c, non repugnat recipere calorem, esto per possibile, vel impossibile, quod nusquam alibi esset: & per consequens cum virtus diuina omnem formam posset imprime passo, cuius passum est receptuum; sequitur quod Deus potest corpus suum vt h̄c transmutare primò ad calorem.

Concl. 3. Tertia conclusio patet, quia tenemus, quod post consecrationem vbi cunq; hostia, ibi verè est corpus Christi: ergo propter præsentiam uniformem corporis ad hostiam, quæ hostia habet aliam, & aliam præsentiam localem primò, ad aliud, & aliud continens: sequitur quod corpus Christi habeat aliam, & aliam præsentiam, ad aliud, & aliud continens. H̄c autem alia, & alia præsentia non est sine mutatione sic extensiè sumptā: & isto modo inest primò corpori, vt h̄c: quia nullo modo corpus Christi, vt in cœlo, habet istam præsentiam, imò neutrām.

Corpus Christi mouetur motu imprοpriè dicto ad mortuam hostia. Et si quæras, possitne habere aliam, & aliam præsentiam, & non tantū respectu continentis, scilicet speciei, ita quod esset præsentia respectu continentis speciem, licet respectu speciei non haberet aliam præsentiam, & inciperet habere nouam præsentiam respectu alterius?

Dico,

Dico, quod non est simpliciter necessarium, illud corpus esse præsens speciei, sed tantum ex ordinatione diuina, de qua certificauit Ecclesiam. Posset ergo Deus de potentia absoluta facere corpus suum non esse præsens speciei, isto modo, manente specie, & facere ipsum isto modo præsens aëri circumstanti hostiam, & etiam successiù nunc vni parti aëris, nunc alteri: & sic transferre corpus de loco hostiæ, usque ad quacumque partem vniuersi, & semper sub eodem modo existendi, non localiter cum aliò corpore replete locum.

S C H O L I V M.

Quarta conclusio, corpus Christi ad motum specierum à solo Deo immediatè posse moueri. Ratio est, quia cum aliqua coniunguntur per actum liberum voluntatis, mouens unum, non ideo mouet alterum, si est ei proportionatum, quia nullum habet necessarium nexum cum moto, sed si vult voluntas nec tamen mouetur, si non vult, non: ita est hic, & explicatur exemplo Angeli sedentis super lapidem, quem non mouet, mouens lapidem. Contra hanc Thomistæ inaniter multa obyiciunt indigna solutio.

Quarta conclusio probatur, quia quod nullo modo habet virtutem motiuam super aliud, quando illud est per se, non mouet illud per accidens quando est cum alio, cum quo non facit unum, sicut actus, & potentia: sed virtus creata omnino non potest super corpus Christi in se sub isto modo existendi, ad mouendum ipsum: ergo quando est cum alio, respectu cuius non est sicut potentia, nec sicut actus: sequitur, quod eadem virtus non poterit corpus illud mouere, etiam per accidens: sic autem est cum hostia, quia patet quod species non est forma eius, nec ipsum forma speciei.

Si maior ista negetur, quia graue existens in nauि mouetur à mouente nauem, licet graue non sit forma nauis, nec è conuerso: Instantia non est ad propositum, quia virtus motiuia illius posset super graue per se, si graue per se esset. Ideò autem addidi in maiori, quorum neutrum est actus alterius: quia etsi aliquid, quod est actus alicuius, non posset per se moueri ab aliquo: tamen potest moueri per accidens ab eodem potente mouere totum, cuius est iste actus.

Sed ut contra maiorem omnis instantia tollatur, accipiatur ista maior: quando aliqua coniunguntur præcisè per actum voluntatis, contingenter se habentis ad illam coniunctionem, si unum illorum secundum se sit mobile omnino improportionatum alicui mouenti, & reliquum proportionatum; ipsum non eadem motione potest mouere utrumque istorum coniunctorum. Patet, quia si mouet unum, quod est sibi proportionatum, non propter hoc per accidens mouet reliquum: quia reliquum non est præsens isti moto, nec sicut actus potentiae nec è conuerso: nec simpliciter ex aliqua necessitate naturali, sicut graue est præsens illi, cui innititur, & propter hoc simul mouetur cum illo: sed tantummodo est sibi præsens voluntate aliquā contingenter se habente ad illam coniunctionem; quæ per consequens potest non velle coniunctionem illam, stante tamen motione alterius illorum.

Exemplum istsius, si Angelus voluntariè faceret se esse præsentem lapidi; si moueo lapidem, non propter hoc moueo Angelum: quia nec est mobile per se à virtute mea, nec per accidens in proposito: quia nec est forma, nec pars alicuius mobilis per se à me. Si ergo Angelus esset præsens lapidi moto à me in termino motus: hoc non esset per actum meum, sed per actionem suam propriam, quæ faceret se præsentem ibi. Eodem modo in proposito, cum corpus sit præsens speciei, tantum per actum voluntatis diuinæ: si facio speciem habere nouum ubi, per illam motionem non est ibi corpus: quia nullo modo subest præstantialitas illius corporis, neque noua, neque antiqua, voluntati meæ, nec etiam per accidens: quia non est forma, nec pars illius, quod subest meæ motioni.

Contrà, quod mouet aliquid per se, mouet per accidens quicquid est in illo: ergo virtus creata, quæ per se mouet hostiam, per accidens mouet corpus, quod per se est in hostia.

Secundò, quia aliter esset nouū miraculum quoties Sacerdos transferret hostiam, quia illa translatio non posset fieri manente veritate Eucharistia, sine speciali actione diuina.

Ad primum dico, quod illa propositio prima falsa est, nisi intelligatur de illo quod est in moto, vel sicut actus in potentia, vel sicut pars in toto, vel sicut aliquid necessitate naturali coniunctum, ut graue illi cui innititur. Si enim tantum per actum voluntatis contingenter coniungitur hoc illi, mouens istud, non propter hoc mouebit illud: sed oportet, quod illa voluntas, quæ est causa coniunctionis, sit etiam causa motionis illius,

Dum mouetur corpus Christi motu hostie à solo Deo mouetur, contraria D.Thom. 3.

part. q. 76. art. 6.

Mouens unum coiunctorum non mouet alterum, si per actum voluntatis sunt connexa.

Ferens lapidem, cui insidet Angelus non ideo fert Angelum.

Mouens aliquid per se, mouet per accidens quod est in illo, explicatur.

quod nullà naturali necessitate coniungitur moto. Sic est in proposito, & patet exemplum de Angelo: non enim mouens lapidem per se, propter hoc mouet Angelum per accidens, ut dictum est.

Motio corporis Christi ad motionem specierum non est nouum miraculum. Ad secundum dico, quod non est nouum miraculum, quia Deus eâ voluntate, quâ instituit Eucharistiam in Ecclesia, determinauit facere corpus Christi semper præsens speciei post consecrationem: & ideo specie manente qualitercumque transferatur, quod Deus faciat corpus præsens alia præsentia, loquendo de præsentia respectu continentis, sicut species habet aliam præsentiam, & aliam, ut primò contenta, non est nouum miraculum, sed antiqua determinatio voluntatis diuinæ: sicut si Angelus determinasset per voluntatem, quod semper simul esset cum isto lapide, non diceretur miraculum, quia transfertur translato lapide: non tamen transferens lapidem per actionem suam transferret Angelum, sed Angelus voluntate propriâ.

C O M M E N T A R I V S.

2

Quarta conclusio probatur, &c. Tertia, & quartæ conclusio est, quod Christus in Eucharistia possit moueri motu latè, & strikè sumpro, à diuina virtute tantum, quantum ad motum, qui est ad substantiam, quantitatem & qualitatem: assertio hæc est communis, solum est difficultas quantum ad motum localem, non qui primò recipere tur in ipsum Christum, quasi per se primò recipere motum ab agente creato: sed de motu per accidens; an scilicet etiam causa secunda ariuendo per se species, moueat Christum per accidens, sicut mouens per se continens mouet per accidens contentum. In hac autem difficultate variè philosophantur moderni de natura, & modo præsentia sacramentalis Christi ad species, & vnione atque connexione extremorum: de quibus infrâ suo dicimus loco distinctè sequenti, parum enim ad præfens referit.

3

Non moueri per se ab ulla creature. Per accidens moueri à mouente species. D. Thom. Richard. Capreolus. Suarez. Vasquez.

Prima ergo sententia quoad præsens est; corpus Christi, ut est in Sacramento à nemine posse moueri per se intrinsecè, nisi à solo Deo; per accidens autem posse moueri à quocumque habente virtutem mouendi species; est communior in schola D. Thomæ quest. 76. art. 6. vbi expositores in 4. diff. 10. quest. 1. art. 3. questione 4. quem sequitur Richardus quest. 1. art. 6. Capreolus quest. 3. art. 1. Suarez disput. 53. f. 1. conclusione ultima. Vasquez diff. 180. 1. 4. Hæc sententia intelligitur de motore, & motu Physico: negatur autem moueri ab extrinsecō agente creato per se, id est, motu primùm recepto in corpus, quia est passum improportionatum: per accidens autem mouetur à mouente species, quia haberet connexionem Physicam ad species, secundum quam trahitur, inquit, ad motum specierum.

4

Seunda sententia est Doctoris in præmissa conclusione, quia negat per accidens, aut per se moueri physicè à Sacerdote mouente species: quem sequitur Gabriel lett. 47. in canonem, cum reliquis nostrâ scholâ in hac distinctione.

Probatur, quia quando aliquid excedit virtutem motuum per se alicuius, coniunctum alteri, cum quo non habet connexionem aliquam naturalem, sicut actus per se eius, aut sicut graue continentum in alio, ut homo in naui; sed connexionem tantum merè contingens; & per voluntatem extrinsecam, quam non habet in sua potestate, quod mouet per se vnum, non necessariò mouet alterum. Exemplum, si Angelus se faciat præsentem lapidi voluntariè mouens lapidem, non necessariò mouet lapidem.

Sed sic se habet in proposito corpus Christi, quod est præsens per voluntatem diuinam, non tanquam actus, neque sicut aliquid habens necessariam connexionem ex natura rei cum speciesbus: ergo qui mouet species, non potens alias in corpus, non ideo per accidens, seu secundariò per se ex natura rei mouet corpus: sed corpus vt positum sub Sacramento non est subiectum proportionatum agenti externo, & extenso: ergo neque per accidens redditur per se ab ipso mobile. Excluduntur instantiæ quæ fierent de anima in corpore, de parte in toto, de contento in dolio, quod mouetur, quia hæc habent necessariam connexionem inter se, secundum quam possunt moueri ad motum alterius, verbi gratiâ totius, vel continentis.

Excluduntur instantiæ.

Dices, communicari speciesbus vim tractium corporis, & coniungendi sibi corpus, & conservandi præsentia sacramentali: ita Suarez. Contra, hoc falsum esse ostendimus suo loco: quia nulla est virtus physica in Sacramentis: deinde dato opposito, species sunt extensa: ergo nequeunt agere in corpus indiuisibiliter positum, neque ut sit præsens, neque vt conseruetur præsens: mediante autem virtute effectiva species mota mouentur per se corpus.

Respsio Suarez.
Impugnatur.
Species non habent virtutem mouendi corpus.

Dices, dari vniōne formalem inter species, & corpus. Contrà, nulla alia hīc inuenitur, nisi præsentia sacramentalis; quia non est ordo corporis ad species aliis quam contenti ad continens. Secundò deberet esse vnio diuersa à præsentia: vnio enim non datur, neque ponit potest, nisi inter terminos dicentes fundamentaliter ordinem vniibilium ad inuicem, seu proportionem: hīc nulla talis imaginari potest, vel ex natura extremorum, vel ex necessitate mysterij, & non est intelligibilis: & si talis esset, à solo Deo esset, & conseruari posset; non autem ex natura extremorum: ergo cum neque mouens species, neque ipsa species habeant virtutem conseruandi vniōne, neque ipsa per se permanens est, nisi ex beneplacito Dei; sequitur quod mouens species non moueat per se corpus præsens, quia illa vnio est extrinseci ad extrinsecum. Ex his solutū possunt obiectiones, quæcumque obiici possunt ex natura extremorum, & præsentia.

Respsio impugnatur.

Conclusio altera Doctoris est, quod Deus physicè mouet corpus Christi ad motum specierum à Sacerdote, & pater ex dictis. Sacerdos autem inorat mouet corpus Christi ad motum specierum: quia ex eadem volūtate, quâ Deus voluit semper esse præsens corpus sub speciesbus, (vt fides docet) sic

Motus est à Deo physicè, à causa secundum moraliter.

sic etiam affluit, ut moueat corpus ad motum specierum. Dicitur autem Sacerdos mouere moraliter corpus, quia ponit illud: ex quo sequitur concomitanter motus corporis diuina virtute.

Ex hoc soluitur argumentum Theologicum, nempe quod sequeretur Sacerdotem non eleuare

corpus Christi, non deferre ad infirmos, aut in processione, quod est contra veritatem, & modum loquendi canonum: quia negatur sequela, mouet enim absolute sicut consecrat; quamvis utrumque moraliter, non actione physica, de qua solum agitur hic.

S C H O L I V M.

Quinta conclusio, corpus in Eucharistia mouetur concomitanter omni motu ad formam absolutam, quo mouetur primò, ut in cælo, & ab eodem mouente. Ratio est, quia absoluta non variantur per respectus extrinsecos, quales sunt diuersa vbi, vt dictum est q.2.n.13. & q.4.n.10. & q.5.n.2. & in speciali, probat Doct̄or de motibus alterationis, augmentationis, diminutionis, nutritionis, & corruptionis. Suarez 3. tom. disp. 48. sc̄t. 6. & alijs contendunt hanc concomitantiam operationum & formarum absolutarum non fieri virtute naturalium agentium, sed supernaturali virtute. Oppositum tamen verius, quod etiam tenet D. Thom. 3. p. q. 76. art. 1. & q. 81. art. 4. nec est inconveniens quod agens naturale supposita replicatione corporis, agat in remotissimum concomitanter, & tribuat plures presentias, & huicmodi: quod hic ait num. 7. fin. si corpus corrumperetur in existentia naturali, quod non ideo corrumperetur in sacramentali, loquitur non de corruptione substantie, sed solius modi naturalis, alias sibi contradiceret, quia afferit esse absolutum, & ab vbi independens non posse tolli vel poni per vbi, vel carentiam eius; modus autem ille naturalis est tantum respectus extensionis.

Quinta conclusio probatur per illam probationem, quæ posita est de formis absolutis, tam in prima quæstione istius articuli, quam in secunda: quia absolutum non variatur propter variationē respectus extrinseci, nec desinit inesse propter nouum respectum extrinsecus aduenientē, & quā ratione de absoluto in esse, eadem ratione de absoluto in fieri.

Id est in q. 4. & 5. huic dist.

Hæc etiam conclusio potest probari in speciali discurrendo per mutationes, quæ sunt ad formas absolutas. Primò quidem de alteratione, quia si corpus est calidum in existentia naturali, concomitanter est calidum in Sacramento secundū quod omnes concedunt. Consimiliter de augmento & diminutione, quia si pars quantitatua adueniret, vel recederet à corpore in existentia naturali, consimiliter adueniret, vel recederet in Eucharistia: quia easdem partes habet corpus sub uno modo essendi, quas sub alio, ex prima quæstione istius articuli.

Consimiliter de nutritione, quia nutritio est aggeneratio partis toti nutriendo, non autem potest esse aliqua pars aggenerata hic, quæ non est ibi. Eodem modo in corruptione, quæ opponitur nutritioni, si aliqua pars deperit corpori in existentia naturali, ipsa non manet pars eiusdem in Sacramento, nec è conuerso. Nec tamen dico, quod si corpus corrumperetur in existentia naturali, quod propter hoc corrumperetur in Eucharistia.

Vbi sciendum, quod corruptio propriè dicta est separatio formæ à materia manente postea sub priuatione formæ: si autem corrumperetur in existentia naturali, non maneret in Eucharistia materia sine forma. Hoc declaro sic, quia anima primò perficit suum primum perfectibile, scilicet totum corpus organicum: partes autem non perficit, nisi quia sunt aliquid primi perfectibilis: ergo formâ totius corporis organici cessante, nihil est formatum ab anima. Eodem modo vniuersaliter, quando aliquid competit primò toti, & parti, non nisi quia toti, destructo toto in ordine ad illud, pars non habet eundum ordinem ad idem. Nunc autem primum signatum Eucharistia est corpus compositum ex materia, & forma, siue includat sanguinem, siue non, non curio (de hoc tactum est articulo isto, quæstione prima) ergo non manente aliquo toto sub ratione primi signati, nihil eius remanet, tanquam signatum eius per se. Sed separatâ formâ corporis à materia in existentia naturali, non manet illud primum signatum eius per se sub Eucharistia; quia simul materia haberet formam, & non haberet: ergo sub illo signo nihil omnino manet istius signati. Neque enim materia sub forma propter contradictionem: neque materia sine forma omnino: quia non continetur hic, nisi quia pars totius: neque materia sub alia forma, quia tunc simul haberet, & non haberet illam aliam formam.

8

Si desineret forma corporeitatis, in modo naturali, & in Eucharistia desineret. 1. quæst. 4.

Primum signatum Eu- charistia est compositum ex materia, & forma corporeita-

Contrà, priùs concessum est in prima quæstione istius articuli, quod posset manere res Eucharistia, et si corpus nusquam haberet existentiam naturalem: imò posito quod corrumperetur in existentia naturali, non sequitur, quin possit manere verè idem, ut est res Eucharistia.

Respondeo, quod illa desitio corporis sub existentia naturali potest esse tota, & to-
Scoti oper. Tom. VII. talis, à num. 4.

9

Suprà q. 4.

I: substantia vult modum naturalis corporis corrumpi posse, manente sacra-mentalitate, for- mam tamen absolutam non posse se parari ab eo in uno ubi quādō ubi que ab eo separaretur.

10

talis, quasi esset annihilatio, & verè esset annihilatio, si corpus alicubi non esset, tamen maneret totum idem hīc sub alio modo existendi. Sed si sit ibi corruptio illa partialis destructio, scilicet separatio partis à parte manente, & illa non potest esse ibi non existente simul separatione vbiicumque; nec separatio illa potest stare hīc, cum hoc quād aliquid corporis sit in Sacramento, quia nihil corporis est in Sacramento, nisi ut est pars totius. Pars autem materialis separata à parte formalis non est pars totius: ergo non sequitur, si potest desinere esse hīc non desinendo esse ibi: ergo potest corrupti ibi, & non corrupti hīc: quia primum nullam includit contradictionem. Non enim ponit, nisi vnum respectum manere in absoluto alio non manente, secundum autem ponit contradicitionem, scilicet eandem formam absolutam informare idem, & non informare, positâ solâ variatione respectum.

Si autem dicas, quād vtrōbique forma non informat materiam. Contrā, quia contra veritatem huius Sacramenti est, partem corporis contineri hīc, nisi prius contineatur totum corpus: & ita materia sine forma nullo modo continebitur hīc, nec per consequens poterit corrupti ut hīc, licet totaliter possit corrupti, ut hīc, quia non potest materia transmutari, ut hīc, à forma ad priuationem, quā transmutatio est corruptio: imò materiam desinere habere formam, est desinere esse partem totius, & per consequens desinere esse ut hīc.

Epilogatio dictorum. Ex primis duabus conclusionibus appareat, quomodo corpus Christi, ut hīc, possit primò moueri motu propriè dicto, & à quo. Ex tertia & quarta, patet quomodo corpus Christi, ut hīc, possit moueri primò motu extensiù sumpto, & à quo. Ex quinta & sexta appetat quomodo possit moueri concomitantem, & quo motu, & à quo.

11

Ad arg. 1. Ad rationes: ad primam, licet dicatur quād vulnerabatur in cruce, & non in pyxide: tamen respondeo, quād vulnus potest accipi pro ipsa formalis divisione continui partium, vel pro ipsa, ut inficta à corpore, ut ibi subintrante, & diuidente partes corporis. *Discontinua-* Si primo modo, ita diuisum fuisset corpus in pyxide, sicut in cruce, quia sicut arguitur *: à corpore* continuitas, & non continuitas, non possunt saluari propter aliud, & aliud *vbi*. Si autem *in modo na-* accipiat secundo modo, verum est quād illa diuisio non infiebat corpori primò, ut in *turali, dis-* pyxide. Ista etiam diuisio partium corporis in pyxide fuisset comparando partes ad totum, cuius sunt partes, non autem comparando ad locum, vel continens: quia partes diuisae non habuissent *vbi*, & *vbi* distantia, sicut habuerunt partes diuisae in cruce. Et ratio *in Eucharisti-* humis est, quia partes in cruce habuerunt extensionem corporalem correspondentem ex-*stia, quad* locum. *se, nō quoad*

12

Doliū vi- Per hoc potest solui vnum argumentum, quād fit ad secundam questionem primi articuli, quia si liquor posset esse in duobus locis: ergo hīc in dolio clauso, ibi autem in dolio perforato, & per consequens hīc maneret continuum, ibi autem flueret. Respondeo, quād partes comparando ad totum eodem modo haberent continuatatem hīc, & ibi: sed comparando ad continens possent habere continuatatem continentis correspondentem hīc, & non similem correspondentem ibi.

*Ad secundum de nutritione, patet quād illa fuisset corporis existentis vtrōbique, ac-
cipiendo nutritionem pro aggeneratione partis substantiae ipsi toti nutritio: sed non se-
quitur ex hoc mutatio corporalis primò corporis, ut hīc; quia non esset per nutri-
mentum approximatum, ut hīc, sed tantum esset hīc concomitantem propter conuersionem
nutrimenti alibi approximati, & propter identitatem substantiae hīc, & ibi, quam oportet vbique habere easdem partes.*

*Ad tertium patet, quomodo mouetur primò, accipiendo motum extensiù, & à quo,
ex tertia & quarta conclusione.*

Ad 4. Ad quartum, concedo quod probatur, scilicet quād absolute potest hoc corpus mo-
ueri primò motu corporali propriè dicto: sed non à quocumque, sed à Deo immediatè,
Nullum a- sicut dictum est in conclusione secunda. Ideò autem non ab alio agente concomitantem
gens crea- etiam, quia agens creatum ad hoc, quād transmutet corpus, requirit ipsum localiter ap-
tum agit in proximatum: Deus autem potest agere in corpus quantumcumque nō localiter existens:
corpus, nō quia potentia eius respicit passum absolute, secundum quād ipsum est susceptiuum ter-
in localiter mini, non autem respicit ipsum præcisè secundum conditiones illas accidentales appro-
approxima- xiuationis, & distantia localis, quāe sunt necessariae respectu agentis cuiuslibet naturalis.
tum.

13 Hic intelligendum est pro arguento de nutritione, quād si corpus non nutritur hīc, nisi concomitantem, quia alibi primò, & nutritio est necessaria ad conseruationem
vitæ

vitæ mortalis : ergo non potest corpus h̄ic continuari in vita, nisi quia continuatur alibi.

Et ex hoc sequitur quod si nusquam alibi esset modo naturali, vel moreretur deficiente nutrimento iam conuerso : vel perpetuò maneret in vita mortali sine susceptione nutrimenti. Si ergo nusquam esset localiter, sed tantum sacramentaliter, semper maneret ibi sub eodem modo essendi, quo incepérat ibi : non enim magis posset mori, vt ibi, quām nutriti : ergo possibile esset corpus sub aliquo modo essendi viuere vitâ mortali, & tamen immortaliter sine etiam nutritione, & respiratione, & aliis quæ ad vitam mortalem communiter requiruntur.

Circa tertium principale quæro tria. Primò, de virtute actiua naturali in Eucharistia, Vtrūm, scilicet Christus in Eucharistia existens possit per aliquam naturalem virtutem transmutare aliquid aliud à se? Secundò, de actione eius, vt obiecti in potentia intellectiua, Vtrūm aliquis intellectus creatus possit naturaliter videre existentiam Christi in Eucharistia? Tertiò, de actione eius, vt obiecti in sensum, Vtrūm aliquis sensus possit naturaliter corpus Christi sentire, vt in Eucharistia?

*Corpus h̄. s.
bens tūtū
esse sacra-
mentale, an
sine cibo per
petuò vine-
ret*

C O M M E N T A R I V S.

7 a *Vinta conclusio probatur, &c. Hæc conclusio docet moueri Christum, cōcomitanter ad formam quamcumque absolutam in Eucharistia, ad quam mouetur primò, vt est in eccl. Hanc conclusionem negat Suarez disp. 48. sēc. 6. vbi negat virtute agentis naturalis sequi in subiecto, vt est in alio loco, formam produci concomitanter, vel in esse concomitanter, vbi cumque est subiectum. Cæterū conclusio posita est communis Theologorum, quam tenet D. Thomas quæst. 76. art. 1. & quæst. 81. art. 4. neque repugnat, quos Suarez citat: quamvis enim aliqui diuina virtuti id attribuant, vel certè per accidens ex applicatione contrariarum causarum, quæ agunt ad oppositas formas in idem subiectum positum in diuersis locis. Cæterū connaturaliter, & seclusis impedimentis concedunt conclusionem, quam *suprà fusiū probauimus in commento q. 2.* ēstque Tridentini, vt ibi ostendimus. Superest ergo vt supponendo contrarium inuolueret contradictionem, quæ est ratio Doctoris, quam ibidem deduximus: alioquin nullum esset fundamentum ex connexione naturali extremorum ea, quæ unita sunt corpori, h̄ic esse, vt colligit Tridentinum, nisi per se naturaliter sequerentur ad corpus vbi-cumque esset, tam ex natura formæ, quæ nequit desinere in subiecto nisi ponatur contraria, vel desinente ipso subiecto, quam ex dispositione mysterij. Superest, inquam, vt respondeamus fundamentis ciudem.*

Dices, illas formas permanere post sui impressionem, & non dependere à loco. Contrà, huius ratio non est alia, quām quod sequantur ex natura rei subiectum, cui inhærent independenter ab hoc, & illo loco: vnde quod idem subiectum sit simul in pluribus locis, non facit esse aliud, & aliud in esse entis, sed idem ipsum, quia unitas eius, & entitas abstracta ab hoc, & illo loco: sic etiam qualitas naturaliter ipsi inhærens, atque ipsa etiam inhærentia eius manet simul cum subiecto vbi-cumque est: limitatione autem virtutis agentis ad certum locum non variat naturam termini, subiecti, aut unitonis.

Nam sicut calefaciens, inquantum calefacit, non potest producere aliam formam per modum termini, & tali productione, quām calorem: sic etiam calor productus nequit aliter esse, quām vt formaliter est talis, & taliter inexistens; neque producens illi dare dependentiam ad id, ad quod repugnat ipsi ex natura sua dependere; repugnat autem ipsi dependere à subiecto cum limitatione ad locum, alias mutato tali loco, in quo est impressus, non posset manere; quod est contra sensum, & rationem.

Hoc autem argumentum, cui respondemus, involuit imaginationem falsam, vt quod vel diuersa esset actio producens h̄ic & ibi, vel certè virtus agentis æquè primò respiceret subiectum h̄ic & ibi; quorum neutrum est verum, quia & agens attingit subiectum primò h̄ic; & tantum attingit subiectum vt h̄ic, & agit in subiectum vt h̄ic, reduplicando etiam limitationem loci huius demontrati, respectuè ad agens, & respectuè ad subiectum, quæ mutatur ab agente, de negatione in formam: hoc non obstante subiectum, quantum est ex natura subiecti, & mutationis sui denegatione (quæ absolute ipsi competit, & independenter ab hoc, & illo loco, & sequitur naturam, & entitatem subiecti absolutam, vt præscindit à loco; sicut etiam forma, & eius appetitus) ad formam, non mouetur, vt h̄ic tantum, præscindendo ordinem motus, & mutationis ad agens, & considerando tantum naturam subiecti, vt in eo succedit negatione forma, aut contrà. Ratio huius est, quia subiectum, vt iam dixi, non respicit formam, vt est perfectibile eius, & vt est in potentia ad ipsam, id est, sub negatione ipsius, non respicit, inquam,

*Falsa suppo-
sitio argu-
menti.*

*Suarez con-
siderandum do-
cet.*

D. Thom.

8 *Prima ratio
Suarez.*

Responso.

*Quomodo in-
jicit concomi-
tanter forma
alibi.*

*Vulnus, &
cicatrix ma-
nens mutato-
luc.*

Scoti oper. Tom. VIII.

A A 3 formam

*Forma h̄ic
primò produ-
cta non priùs
est in subie-
cto h̄ic, quām
alibi.*

formam cum villa limitatione ad locum vllum, sed absoluē: vnde siue ab agente illimitato ad vllum locum, siue per creationem, siue per educationem, siue etiam ab agente limitato producatur, & non variatur ordo terminorum oppositorum inter se, neque alterius ad subiectum, neque subiecti ad ipsos terminos, sub quibus est successiū.

Ordo terminorum ad se, & subiectum non variatur per locum.

10 *Misere pri- mo, ut hic, quid sit?*
Determina- tionis per se re- spectu agentis limitati, in subiecto vero solum conco- mitans.

Itaque cū dicimus moueri hīc primō subiectū, ly hīc, vt determinat motionem, quā respicit agens limitatum & creatum, est determinatio per se propter dependentiam virtutis limitatae ad sphēram determinatam; vt verd adiungitur subiecto, est limitatio tantum concomitans, & non per se, aut inferens dependentiam ex parte subiecti respectuē ad locum: & sic intelligo conclusionem Doctoris.

Ratione ergo mutationis, vt est ab agente, dicitur subiectū hīc primō mutari, & forma hīc primō produci; non quōd prius insit hīc in subiecto, quām alibi; aut negatio eius prius naturalē, aut ratione hīc tollatur, quām alibi, à subiecto: sed quōd agens, & actio eius limitatur ad subiectū in hoc loco, concomitantem tamen, & simul forma vblibet in subiecto ponatur, & negatio tollatur. Quōd ergo dicatur hīc primō produci, non denotat ordinem successionis in esse hīc, & ibi in eodem subiecto, seu inexistentiā formā, sed respectum ad causam, prout hīc applicatur, & agit cum dependentia ad hunc locum & sphēram: vnde agens primā potest agere formam in subiecto absoluē, abstrahendo ab hoc, & ab illo loco; & sic erit quāē primō forma in subiecto, vbicumque est.

Triplex mo- dus quā inesse posset forma ab agente pri- mo.

Potest etiam agere ad modum agentis limitati ex propria voluntate in subiectū, vt est in vno loco primō; & forma si est absoluē, erit in subiecto alibi concomitans. Potest etiam agere ad aliquam formam, verbi gratiā, actum vitaiem intellectus, & voluntatis in Christo, vt est in Eucharistia; & hic actus erit in ipso, vt est in celo concomitantem, prout benē Doctor questione precedenti, conclusione 3. perinde docet de artibus immanentibus Christi in Eucharistia applicato hīc obiecto intelligibili in proprio genere.

11 *Secunda ob- jectio.*
Presentia in pluribus locis nequit agens creatum con- ferre.

Obiicit secundō quōd agens naturale non possit dare präsentiam in diuersis locis formā a se producere: ergo neque etiam producere concomitantem candem in subiecto, vt est distans: & potius dicendum esset, quōd nullo modo possit producere effectum, etiam in subiectū, vt hīc applicatur ipsi, quām quōd producere concomitantem alibi.

Non esse nouū miraculū for- man replicati.

Respondeatur ex dictis: agens naturale, seu creatum dare esse formā in subiecto, vt sibi hīc primō applicatur: ex suppositione autem existentia subiecti alibi, candem formam inesse subiecto, vbicumque est, & hoc ex identitate subiecti, & forma independentiā à loco: idēque hīc non est nouum miraculum; sed primum continuatum, ex quo necessitate consequentia, & inexistentia formā, sequitur illa duplex präsentia in forma: quia neque positio subiecti alibi tollit capacitatē ad formam recipiendam in subiecto ab agente debite applicato, neque quidpiam per se requisitum ad actionem; proinde sine novo miraculo non posset suspendi actio cause naturalis, idēque falsum est assumptum: neque etiam suppositum huius argumenti subsistit, quasi vir-

tute agentis naturalis recipiat forma duplicitū präsentiam, quia producitur in subiecto applicato à causa naturali.

Hēc enim est vera, idē forma absoluta producēta habet duplicitem präsentiam, quia sequitur conditionem subiecti, quod habet duplicitem präsentiam, à quo est inseparabilis forma, quamdiu inest: ita etiam negamus virtute agentis naturalis formam habere duplicitem präsentiam, quamvis hoc sequatur ad actionem cause naturalis, & argumentum transit de genere in genus.

12 *Tertiū obiicit, & est quasi confirmatio prioris, quia agens naturale mouens subiectū in vno loco, non transfert motum ad aliū locum, tamen etiam concomitantem: ergo idem dicendum de quavis alia forma.*

Respondeatur committi fallaciam consequentiā, quia motus localis conuenit subiecto dependentiā à spatio vero, vel imaginario, & à loco, quia est translatio subiecti de uno loco in aliū: alteratio vero, & productio formae absolutē, que inest sine dependentia à loco: negatur ergo consequentia.

Ad aliud, quod subiungit, nempe ex defectu virtutis etiam hoc prouenire in mouente localiter; & non solum ex natura mutationis, fallsum est: quia quantumlibet mouens localiter non exerat virtutem suam integrē, quoad extrellum virium suarum, nunquam potest mouere de loco in locum sine perditione prioris, idque ex natura termini, & mutationis tantum, non ex defectu virtutis. Quōd si vero alias forma esset absoluē à loco, eadem ipsa virtus sufficeret, vt forma producita in uno loco, esset etiam in alio; non ex virtute agentis, vt dictum est, quamvis ad eam sequatur, vel eam supponat talis inexistentia, vt per eam habet absoluē esse: sed ex identitate formae, & subiecti, quae absolvitur à loco determinato.

13 *Quarta ob- jectio.*
Confirmatur.

Obiicit quartō, quōd calor causatus ab agente naturali in Christo in coenaculo, non transiuit in corpus, vt habuit esse sub speciebus, quia hunc modum, qui est superioris ordinis, nequit recipere ab agente naturali, quod nequit producere calorem indubitate existentem. Confirmatur, quia ob hanc eandem causam ex dependentia ab extensione, corpus Christi nequit pati ab agente naturali immediatē: nam effectus idem erit in Sacramento, siue immidiatē, siue mediatē fieri dicatur, cū semper requirat immediatam actionem, per quam fiat.

Respondeatur ex dictis, negando antecedens. *Responso.*
Ad cuius probationem respondeatur illum modum non recipere virtutē agentis naturalis; sed sequi ad actionem illius agentis, non ex vi illius actionis, quae extensa est, & fit subiecto etiam quā extensum est: prouenit ergo ex modo existendi præsuppositi subiecti: quod enim recipitur, vel inest alicui subiecto, per modum recipientis inest, hoc est, sequitur modum essendi subiecti: sicut ergo subiectum se habet ad modum essendi, ita & forma, & sicut subiectum habet diuersos illos modos essendi, ita & forma eosdem habet: ex identitate ergo prædicta forme, & subiecti conuenit proximē remotē vero à causa prima.

Ad confirmationem, concedo antecedens negando consequentiam: cuius probatio est vera de effectu, inquantū primō producitur, & terminat actionem suę cause: existere autē in subiecto infesta

Cur forma exigit indi- uisibiliter

Ex replica- tione subie- di, non virtu- te agentis for- ma replica- tur.

inseparabiliter modo sibi explicato competit forma, quamdiu est, habere autem modum existendi subiecti ex eadem inseparabilitate sequitur: extensione ergo formæ competit ratione subiecti, sicut & priuatio extensionis: hæc enim non conueniunt formæ primæ, sed subiecto; secundariæ autem formæ.

Aliæ rationes prædicti authoris ex aliis speciebus motus, & mutationis hærent in iisdem principiis, quæ iam soluta sunt; breuitatis autem compendio omittuntur, licet aliquæ ex ipsis in specie possint impugnari: omnia autem egregiè tractat Doctor in litera sequenti, & responsionibus ad argumenta, quæ commentario, aut confirmatione non indiget. Admonendum tamen clarè constare, ea quæ dicta sunt in response ad ter-

tium precedentis questionis, de existentia quantitatis in corpore alibi, & non in Eucharistia, in hac questione impugnari ex proposito: ac proinde non esse ex sententia asserta Doctoris: cui autem non placet interpretatio ibidem adhibita, dicat Doctorem, ibi insinuasse sententiam aliorum, quam/suprà impugnauit q. 1. §. *Alio modo dicatur*, &c. quæ negat quantitatem corporis in Eucharistia, & quam secuti sunt posteriores, ut Durandus, & Ocham. & licet probationem eius insinuauerit: tamen eam tribus obiectionibus impugnat, & remittit solutionem argumenti ad alias dictas, & dicenda in posterioribus, potissimum in hac questione. Corollarium illud: *& ex hoc sequitur*, &c. explicabitur commodius in sequenti.

Q V A S T I O . VII.

Vtrum Christus in Eucharistia existens possit per aliquam virtutem naturalem transmutare aliquid aliud à se?

Henic. quodl. 5. q. 6. Anton. 3. p. tit. 13. c. 6. §. 13. D. Thom. 3. p. q. 76. a. 7. & 9. 1. a. 4. Richard. hic a. 5. q. 2. Gabr. lett. 45. in can. Palud. q. 4. Capr. q. 4. Ocham hic q. 4. Maior. q. 5. Suar. 3. p. som. 3. d. 5. 3. f. 2. Vide Scot. q. Met. q. 14.

AD primum arguitur, quod sic, quia secundum Philosophum quinto Metaphysicæ, & 9. *Potentia actiua est principium transmutandi aliud, in quantum aliud*: Arg. 1.
sed Christus ut in Eucharistia, habet potentiam actiuanam, quia omnem formam absolutam, quam habet in existentia naturali: ergo ut in Eucharistia, Text. 17.
habet principium transmutandi, sed habens principium transmutandi, per illud transmutare potest. Sed posset fieri vis de gerundio *transmutandi*, secundum illa, quæ dicta sunt in primo libro distinct. septima, *An filius Dei habet potentiam generandi*. Text. 2.

Secundò sic, homo viuens vitâ mortali semper nutritur, *primo de generatione*; sed corpus Christi in Eucharistia vixisset vitâ mortali, dum Christus esset mortal: ergo semper nutritur, & nutrimentum conuerteretur in substantiam eius: ergo semper ageret. Arg. 2.
Text. 41. &
2. de Ani-

ma.
Text. 47.
Arg. 3.
Tertiò sic, homo viuens vitâ mortali, semper indiget respiratione aëris, & inspiratione. Patet, quia suffocatio, siue in aqua, siue in aëre, semper fit propter defectum huius, scilicet *respirare*, ut dicitur in libro de Respiratione: corpus Christi, ut prius, vivit hic vitâ mortali: ergo continuè hic inspirat, & respicit aërem: sed hæ sunt actiones: ergo, &c.

Quartò, Christus ut in Eucharistia habet eandem potentiam actiuanam, quam habet ut in celo: nec est impedita, ut est hic: ergo secundum illam potentiam potest Christus hic exire in actum eius, & per consequens mouere corpus suum motu locali. Arg. 4.

Contra, omne agens, physicè agendo, reparatur, tertio Physicorum; corpus Christi, ut hic, non potest pati physicè: ergo nec agere. Secundò sic, corpus agens in aliud requirit determinatam approximationem secundum locum, ad aliud corpus: corpus Christi non est hic localiter: imò quantum ad omnem habitudinem ad aliud corpus, est hic, ac si non esset hic: quia non replet hic locum. Text. 8. &
1. de Genera.
Text. 54.
& 55.

C O M M E N T A R I V S.

Tertius articulus distinctionis.

AD primum arguitur quod sic, &c. Hic incipit tertium articulum huius distinctionis, in quo agit tribus his questionibus de actione, quæ Christo conuenit in Eucharistia.

S C H O L I V M.

Hec litera continet aliquot dicta. Primum, Christus in Eucharistia non potest habere ullam operationem corpoream internam, vel externam; quia eius potentia corporeæ nulli passo sunt localiter approximate. Secundum dictum, potest habere operationem spiritualem, ut illuminare Angelum presentem. Tertium dictum, potest anima Christi in Eucharistia actione spirituali mouere inorganicas (id est, totum simul) corpus ab uno loco in alium, quia hoc potest Angelus,

& aliquibus videtur Christus v̄sus hac potentia in vita mortali, vt quando elapsus est ē manib⁹ Iudeorum. Luc. 4. In primo dicto conuenit D. Thom. d....a. 4. & communis, contra Ocham. Gabr. Maior. citatos. De tertio dicto vide infr. d. 49. q. 14. & qua ibi nota.

^a Respondeo ^a, sicut homo est compositus ex anima; & corpore, ita habet potentias quasdam merē spirituales, quæ conueniunt animæ primò, tamen toti per se per animā, vt sunt intellectus, & voluntas. Habet etiam quasdam potentias corporeas, quæ scilicet non sunt animæ per se, sed totius coniuncti ex anima & corpore, ex lib. de Senſu, & Senſato; & quidem illarum, quæ sunt totius coniuncti, quædam sunt magis corporeæ, quæ scilicet consequuntur naturam corporis sic mixti: quædam sunt magis approximantes ad natu-ram animæ, scilicet quæ consequuntur corpus animatum, in quantū tale. De his ergo potentias supponendo aliquas hinc, inde actiua, videndum est per ordinem.

Christus in Eucharistia, non potest habere villam actionem corporalem. Tex. 8. & 9. 7. Physicorum, vbi probatur, quod oportet agens corporeum approximatum esse passo mediatae, vel immediate.

^b Secunda ^b conclusio est, quod Christus in Eucharistia potest vti quamcumque potentia actiua spirituali. Hoc probatur per medium oppositum, quia illa non requirit ad actionem, quod habeat esse localiter: quia etsi agens per principium spirituale sit in loco, non tamen requiritur, quod sit ibi localiter ad hoc, quod agat.

Anima Christi in Eucharistia, potest loqui Angelō spiritaliter. De hoc lib. 2. d. 9. q. 2.

Hanc autem conclusionem in speciali explicando, dico, quod Christus in Eucharistia potest habere aliquam actionem merē spiritualem, tam ex parte principij, quam ex parte termini: & potest habere aliquam spiritualem ex parte principij agendi, corporalem tamen ex parte termini. Primum illorum probo, quia si esset aliquis Angelus præsens Christo in Eucharistia, posset anima Christi illum Angelum illuminare, & illi loqui locutione mentali eo modo, quo Angelus existens, vbi Christus est, posset alium Angelum illuminare, vel alij loqui: nam ista illuminatio, & locutio non requirit, nisi principium actuum sufficiens in illuminante & loquente, & subiectum capax ex parte illuminati, siue cui sit locutio: & forte approximationem secundum vbi definitum, seu approximationem simplicem illuminantis ad illuminatum, vel loquentis ei cui loquitur: nec requiritur ibi localiter esse, sicut nec si unus Angelus loqueretur alij. Hac autem omnia sunt in propo-sito: qualiter autem anima Christi habeat principium illuminandi Angelos, & loquendi eis intellectualiter, supponatur ex 3. lib. dist. 13. & 14.

^c Secundum, scilicet quod potest habere actionem spiritualem ex parte principij, tamen corporalem ex parte termini, declaratur sic, quia Angelus habet potentiam motiuam secundum locum, non organicam. Patet, quia non potest habere potentiam aliquam organicam: illa potest esse principium mouendi corpus, secundum rotum, non secun-dum partes, quomodo corpus nostrum mouetur organicè: quilibet autem anima intel-lectiva talen potientiam habet: ergo potest esse principium motus: & per consequens illa est merē spiritualis ex parte principij, quia nullo modo organica: & tamen corporalis ex parte termini, quia eius terminus est motus localis corporis.

Et si arguitur, quod tunc anima hominis habet duplē potentiam actiua motiuam, secundum locum respectu corporis: habet enim unam organicam, & præter illam aliam non organicam: hoc autem ponere, videtur superfluum: tum quia videtur esse rationis eiusdem, cum altera: tum quia altera potentia non potest exire in actum suum pro statu isto, vt manifestum est.

An potentia non organica, & organica sint diuersa rationes.

Respondeo, sicut anima quantum ad multa alia, similis est Angelo, ita etiam quantum ad potentiam motiuam corporis non organicam: non enim est ratio quare ista substantia non habet huiusmodi potentiam motiuam corporis: & uniuersaliter nulli naturæ debet negari quod esset in ea perfectionis, nisi manifeste appareat, quod tale sibi repugnet: quia secundum Philosophum 2. de Generatione in fine: *Dignificanda est natura semper secundum melius quantum possibile est.*

Et cum arguis, quod essent eiusdem rationis, nego: nam ista potentia non organica, quæ mouet rotum corpus simul, non ordinatè per partes eo modo, quo fit motio corpo-ris animalis in motu progressivo, ista, inquam, est alterius rationis à virtute progressivâ:

quia

quia ista habet actionem mouendi totum corpus immediatè, non partem post partem, illa autem non potest mouere totum nisi ordinatè mouendo partes, & partem post partem: sicut modò virtus progressiva primò mouet quasdam partes, & per illas alias, deinde totum corpus: sunt ergo alterius rationis, sicut patet ex proprietatibus, & actionibus earum, quæ sunt alterius rationis.

Ad secundum, cùm dicis, quòd illa nunc est frustrà, quia nullus eius actus potest haberi. Respondeo, quòd nunc gustum, & alios sensus ponimus, & necessarios ad perfectiōnem naturæ humanae: & tamen non oportet omnes istos esse in actu suo aliquando, sed possunt esse sine actu suo, vt in Beatis: nec tamen sunt frustrà, quia pertinent ad perfectiōnem naturalem illius in quo sunt: si ergo illi non sunt ibi frustrà, quorum tamen vñus est frustrà pro illo statu, qui est simpliciter status perfectus naturæ humanæ (possibilis autem est vñus illorū præcise pro isto statu naturali) multo magis illa potentia motuā non organica non est frustrà, licet vñus eius non possit modò haberis, cuius tamen vñus erit perpetuò in Beatitudine, quia non tantum poterit tunc Beatus mouere corpus suum progressivè, id est, primò mouendo vnam partem, & per illam aliam, & sic totum: sed poterit statim, & immediatè mouere totum corpus secundum vbi, sine tali ordine motus partium. De hoc inferius in materia de Beatitudine, q. de agilitate.

Hanc potentiam motiuam non organicam suppono esse in anima Christi, quia etiam erit in anima cuiuslibet Beati: non tantum quantum ad habitum, sed quantum ad actum, vel vñus possibilitatem. Hac etiam poterit vti inmediatè, mouendo aliquod corpus secundum se totum, sicut Angelus posset mouere. Hac etiam fortè vñus est Christus in vita ista, vt quando elapsus est de manibus Iudeorum, qui ducentes eum ad montem super quem erat ciuitas eorum sita, voluerunt ipsum præcipitare: quando etiam elapsus est de manibus parentum, & mansit in Ierusalem, vt patet secundum Origenem super illud Luc. 2. Cùm fatus esset Iesus annorum duodecim. Ergo anima Christi in Eucharistia existens poterit vti ista potentia, mouendo species illas, vel hostiam, & fortè sic aliquando mota est hostia à Christo immediatè.

Et si quereras, nunquid priùs mouit corpus suum per istam potentiam motiuam, quam hostiam? Respondeo, non fuit necessarium, sicut ne oportet Angelum priùs mouere se localiter ad hoc, vt corpus sibi approximatum moueat localiter.

Ad argumenta. Ad primum dico, quòd ista descriptio de potentia actiua, scilicet quòd est principium transmutandi, &c. debet intelligi quantum est ex parte sui, sed multa impedimenta possunt prouenire, vel ex parte habentis, vel ex parte obiecti, vel medij, propter quæ non potest habens illam potentiam, exire in actum. Si verò ponderetur illud gerundium *transmutandi* secundum illa, quæ dicta sunt primo libro distinet. 7. de potentia generandi. Respondeo, debet intelligi *transmutandi*, quantum est ex parte illius potentia, sed non sequitur quin aliud possit impedire actualem transmutationem.

Ad secundum dico, quòd corpus hic nutritur, si nutritur in existentia naturali, sed non sequitur, ergo vt hic agit: quia nutritio non est nisi aggeneratio partis ipsius substantiæ nutritæ, & ista aggeneratio potest esse per actionem virtutis nutritiæ, siue vt hic, siue vt alibi.

Ad tertium de inspiratione, & respiratione dico, quòd corpus Christi, vt hic non respiret aërem, nec inspirat: tunc enim oporteret ponere aërem aliquem, vt hic simul cum corpore Christi sub hostia, sed tamen corpus Christi, vt hic, habet pulmonem refrigeratum, sicut alibi in existentia naturali, quia frigus causatum per aërem ibi attractum causatur hic concomitanter, licet non primò.

Ad quartum dico, quòd potentia illa motiuam Christi, quæ est organica & corporalis, licet sit in corpore Christi, vt hic: tamen non potest esse principium actus sui in corpore, vt hic; quia requirit partem extra partem, non tantum in toto, sed in comparatione ad locum, ad hoc vt per vnam partem motam localiter moueat aliam. Potentia autem alia motiuam non organica potest in actum suum hinc, sicut in cœlo, & per consequens secundum istam potest mouere corpus aliud sibi approximatum, sicut Angelus posset, sed tamen non potest mouere corpus suum, vt hic, quia vt sic illud corpus non subest alicui potentia motiuæ, nisi diuinæ immediate, vt dictum est supra.

5

Aliqui sensus erunt si ne suis actibus in Beatitudine.

Anima nostra habet potentiam motiuam non organicam, quæ riteatur in Beatitudine.

Dif. 49.

7. 14.

Ad arg. 1.

& q. 2.

Ad 2.
Non valet, hic nutritur, ergo hic agit.

Ad 3.
Christus in Eucharistia non inspirat, nec respirat, tamen habet pulmonem tēperatissimam, vt hic.

Ad 4.
Quare Christus vt hic non potest mouere se organice.

I
Divisio post-
eriorum ko-
minicin tria
genera.

Responeo, sicut homo compositus, &c. Potentia hominis reducit ad tria genera; primum est merè spiritualium, ut est voluntas & intellectus, quæ dicuntur potentia rationabiles, & conuenient prius: secundum genus est potentiatum, quæ sequuntur naturam corporis viuentis, ut potentia animæ vegetativa, ut sunt nutritiva, augmentativa, expulsiva: tertium genus, quod sequitur ad corpus animatum, anima sensitiva, ut sunt sensus extetni, & interni.

2
Prima con-
clusio.
Actio, & pas-
sio potest
corpo non
sunt hic pri-
mæ.
Sent. contra.

b Et si prima conclusio, quod Christus in Eucharistia, &c. negat usum potentia corpora à Christo in Eucharistia, & actionem, quæ ipso in eo statu primùm conueniat. Eadem conclusio perinde vera est de passione mediante potentia receptiva, ut probauit Doctor in precedentibus questionibus, & potissimum questione sexta. Eadem tamen addo hic ex occasione contraria sententia, quæ respodeatur aliquibus eius fundamentis: illa est sententia Nominalium, & affirmativa: Ocham in 4. quest. 4. Aliacus quest. 5. art. 2. Maior in hac dist. quest. 5. Gabriel lect. 45. in canonem.

Ocham.
Aliacus.
Maior.
Gabriel.

Prima proba-
tio.

Ab experien-
tia.
Datur ratio
indistans.

Sociata ratio.

Ex materia
dæsa, & rara.

Ex actione in
sensum.

Tertia ratio.
Ex subiecto.

Quarta ra-
tio.

Ex modo ef-
fendi.

Conclusionem præmissam tenent communiter Theologi citati à Scholaste. Probatur primò ratione philosophica, quia quantitas extensa est conditio agendi, & patiendi in substantia corpora, ut experientia docet. Alij probant, quia agentia naturalia agunt per contactum, qui nequit esse sine quantitate. Sed hæc ratio non valet, quia dati potest actio indistans per solum contactum virtutis, non autem quantitatuum, seu mathematicum.

Secundò hæc dependentia actionis, & passio-

nis in substantia corporea ab extensione proba-

tur in materia rara, & densa; aliter enim ferrum

candens calefacit, aliter stupa, in quibus est diffe-

rentia tantum secundum quantitatem, quia idem

est principium agendi, idem pallum virque ap-

plicatum, eadem applicatio; solum differunt le-

condum quantitatem. Patet idem in actione sen-

sibili, in sensum quodlibet minimum non agit

quanius habeat, & eadem qualitates sensibiles,

quas habet magnum, & solum differt secundum

extensionem.

Tertio, quia quantitas est subiectum quo for-

marum, saltem accidentalium: ergo ab ipsa depen-

dent in fieri, sicut in facto effo.

Quarto, quidquid recipitur in aliquo, per modum recipientis recipitur: ergo diuisibiliter, si est diuisibile, & consequenter passio, & actio, ut sumuntur pro re acta, dependent à quantitate. Deinde forma corporis quæcumque, præter animam rationalem, non est tota in toto, & tota in qualibet parte, sed diuisibilis secundum partem in parte; sed actio sequitur modum essendi formæ: ergo agit actione diuisibiliter ergo in aliiquid diuisibile, & consequenter dependenter ab extensione. Ex quibus sequitur corpus secundum modum existendi sacramentalem non habere actionem transcurrentem in aliud, neque posse pati ab alio diuisibili.

Obiicias, agens nihil aliud postulat præter principium agendi, & applicationem eius secundum indistantiam, quæ conuenient corpori etiam diuisibiliter existenti: ergo, &c. Respondeatur negando antecedens ex dictis, quia modus agen-

di corporis supponit modum essendi connaturalē citas: vnde male Suarez admittit posse fieri actionem transcurrentem à corpore indiuisibiliter existente, quamvis nequeat pati: neque disparitas assignata ab ipso subsistit; quia, inquit, quidquid recipitur per modum recipientis recipitur, id est que nequit forma extensa, aut actio ab extenso recipi in id, quod indiuisibile est. Econtra, cùm action transiens recipiat non in agente, sed in passo, nihil repugnat, quin possit esse ab agente indiuisibiliter existente: ergo à corpore, cùm habeat virtutem actiua, & sufficiat contactus virtutis.

Suarez.

Fundamentū
Suarez.

Quidquid re-
cipitur in a-
lio, per modū
recipienti re-
cipitur.

Retorquo eandem rationem: quia sicut se habet corpus ad actionem, ita & ad passionem, quia potentia tam actiua, quam passiva in ipso manet indiuisibiliter existenti: ac etiam forma, quæ sequuntur, ut proprietates absolutæ, & praesentia, & reliqua, quæ insunt in ordine ad locum indiuisibilem: ergo quantum est ex parte eius, eadem est ratio: ergo si potest agere actionem transiente in aliud extensem, ita & pati ab ipso, quia quidquid recipitur in aliquo, per modum recipientis recipitur, quia actio sequitur naturam passi, & modum eius existendi: ergo passio & actio, quæ fierent in corpus indiuisibiliter existens, essent indiuisibiles, & sic non repugnarent. Sicut neque passionem, & actionem esse ab ipso in aliud diuisibile, quia sequentur modum essendi subiecti non agentis.

Vtrumque ergo asserendum est, vel negandum: communis negat ex rationibus supra allatis, quia sicut in esse dependet corpus à quantitate, ita etiam in agere magis, quam in pati, quia diuinâ virtute potest, & Angelica possit exerceti actio circa corpus indiuisibiliter existens: ergo de facto nequit pati ab agente corporeo, quia ab hoc nequit esse actio nisi in illud, quod est extensem, loquendo de reali actione, id est requiritur à Philosopho, & astruitur intellectus agens propter hanc improportionem phantasie, quæ est materialis ad intellectum, ut passum. Eadem ratione negant Theologi ignem inferni agere in spiritum physicè, quamvis non repugnat materiale agere in immateriale partialiter: repugnat tamen, ut causam totalem sic agere.

Obiicias tamen secundò, quod indiuisibile possit moueri localiter, quia quodlibet indiuisibile sphæra potest describere planum: ergo neque repugnat corpus etiam indiuisibiliter existens agere, & pati. Antecedens est Doctoris in 2. dist. 2. quest. 9. §. Ad tertium argumentum principale. Respondet indiuisibile in continuo moueri posse per accidens, & secundariò, ab agente etiam corporeo, quod primò potest mouere totum, non tamen primò mouetur indiuisibile: vnde, vt supra præmisit, non est repugnans ex parte ipsius indiuisibilis simpliciter, quin recipere possit formam à Deo, aut Angelo, aut etiam ab agente corporeo: sed repugnans est ex parte agentis, quia nequit producere actionem, nisi supposita extensione sui, quia proximè non applicatur virtus eius creativa, nisi ut extensiva est.

Obiectio se-
cunda, à motu
indiuisibili.

Respondens.

Nam sicut nequit agere agens corporeum substan-

tiale primò per actionem formæ substancialis,

nisi agat per formam accidentalem prius, vt

ignis per calorem, non ob subordinationem, quæ

Maior depe-
dens agens
ab extensiōne,
quam passi.

cit

est inter formas simpliciter, sed respectuè ad pa-
sum, à quo debet primum expelli qualitas contra-
ria conservativa sua forinæ, quæ si abesset, posset
esse actio substantialis primò in ipsum.

Ita etiam in proposito, subordinatio, quæ est
inter paßum, & agens, ratione extensionis, oritur
primò ex natura agentis, quod non agere, nisi
ipsum sit extensum, qui est modus naturalis essen-
di eius: vnde si posset agere, posset etiam paßum
recipere, & recipere à virtute actiuæ proporcio-
nata, illa solum est diuina quoad omnia; Angelica
quoad motum localem, si sibi dimitteretur,
non quoad alias formas creatas corporeas: demus
etiam virtutem actiuam, quoad has Angelo, idem
erit. Ratio est, quia qualibet forma corporea ex
natura sua exigit tanquam modum naturalem es-
sendi esse extensum, à quo absoluī solum potest
à solo Deo: vnde cùm virtus quæcunque creata,
qua respiciat effectum, seu formam ipsam conti-
neret in sua virtute, secundum modum naturalem
essendi, nequit eam aliter producere: motus ta-
men localis ad ubi indiuisibile, supposito miracu-
lo potest conuenire corpori, vt passo, sicut &
existentia indiuisibilis: potest etiam fieri ab Angelo,
quia subiectum est capax eius, licet nequeat fieri
ab agente corporeo ob rationem datam.

6
*Obiectio ter-
tia, à nutri-
tione, & re-
spiratione vi-
uenienti.*

Obiecties tertio, quia corpus viuens in Eucha-
ristia, & passibile, vt potuit esse Christus salem in
via, necessariò nutritur: ergo haberet actus nutriti-
væ. Item necessariò respirat: ergo habet actus
respiratiæ. Respondetur utrumque antecedens
esse falsum, sed secundum magis.

Quantum ad primum antecedens responderet
Doctor in quæstione præcedenti in corollario
post responsonem ad quartum: post ergo
responsonem ad secundum quod mouet in
litera, dicit, nutritionem, si corpus alibi secundum
modum naturalem essendi nutritur: quod etiam
quantum ad aggenerationem per concomitan-
tiæ nutritur in Eucharistia: in corollario au-
tem supponendo, quod corpus non haberet modum
alium essendi, nisi sacramentalem, mouet du-
biū: & responderet, quod semper ibi maneret, &
viveret sine nutritione, & respiratione, & aliis,
quæ ad vitam mortalem communiter requiruntur.

*Corpus indi-
viſibiliter po-
ſitum nō nu-
tritur, nō
respirat.*

*Non patitur,
nō moritur.*

Ratio autem huius est, quia corpus viuens, vt
existens sacramentaliter, manet in eadem disposi-
tione naturali, in qua primò ponitur præsens sac-
ramentaliter, quæ naturæ suæ est permanens, do-
nec corruptatur actione extrinseci contrarij: vt
est autem in Eucharistia, nequit pati ab ullo agen-
te corporeo, neque una eius pars propter inex-
tensionem agit, aut patitur ab alia: ac proinde, nec
partes sic sunt in fluxu, quorum restauratio de-

penderet à nutritione, neque pulmo patitur à ca-
lore, vt idem exigat respirationem. Vide etiam re-
sponsonem ad tertium in hac quæstione.

c Conclusio secunda est, quod Christus, &c. Dicit
quod Christus, vt in Eucharistia, possit habere
actiones intellectus, & voluntatis: fundamentum
huius est ab opposito eius, quo probauit non pos-
se habere vnum potentiarum naturalium, & fa-
cultatum corporalium, propter dependentiam
earum in agendo, & patiendo à quantitate exten-
sa. Per oppositum ergo, sicut hæc dependentia
non exigunt in voluntate, aut intellectu ex parte
principij, aut termini, id est, potentiaz, & actus,
potest exire in suos actus.

Dices dependere intellectum à phantasmati-
bus: ergo nequit operari sine phantasmate, aut
non operante simul phantasiæ, quia quando intel-
lectus intelligit, phantasia phantasiatur ex Philo-
sopho, & experientiâ, quam habemus de nobis.

Respondetur, quidquid sit de natura intellec-
tus, & intellectiæ nostræ pro hoc statu, quod
exigit longiorum dissertationem, saltem conclu-
sionem veram esse in intellectu, quoad ea, in quibus
non dependet à phantasia, & habente obie-
ctum sibi præsens; non ita tamen intellectus de-
pendet à phantasia, etiam pro hoc statu, quin ope-
ratio possit esse primò ab ipso intellectu, atque
determinatio operandi: hanc habere posset in
Sacramento, licet phantasia non operatur: in statu
autem gloriose, & animæ etiam separata, non est
dubium quin intellectus sine dependentia à
phantasiæ operari possit, vt infra latius patebit
diss. 49. quæst. 2.

Dicit tertio, quod potest Christus mouere
aliud corpus vicinum per potentiam motiuam,
non organicam: quod perinde dicendum est de
corpore proprio, nisi diuina voluntas obstat:
vtrumque potest præstare Angelus, quantum est
ex se: Christus ergo posset loqui mentaliter An-
gelo, & illum illuminare, posset etiam vti poten-
tia motiuæ non organicæ, qua primò posset mouere
suum, aut alienum corpus non organicæ.
Hanc secundam partem videtur negare Suarez
diss. 53. sect. 1. Dependere resolutio, & probatio ex
assertione huius potentia motiuæ non organicæ:
quod remitto, quantum ad præsens, ad ea quæ
breuiter hic perstringit Doctor, & maior per se
infra diss. 49. quæst. 14. ubi fusiùs, & in proprio loco
agamus: ad initendo namque talenm potentiam
motiuam, non est fundamentum denegandi actum
eius proprium hic habere posse circa ea, quæ sim-
pliciter subsunt potestati creaturæ. Supponatur
ergo pro nunc antecedens, & facilis est conclusio
ex dictis:

7
*Secunda con-
clusio
Habet affi-
ctus inelle-
ctus, & vo-
luntrus.*

Replyca.

Responſio:

Operatio ab
intellec-
tu pri-
mò esse poset.

8

Q V A E S T I O VIII.

Vtrum aliquis intellectus creatus posset naturaliter videre existentiam
corporis Christi in Eucharistia?

D.Thom. 3.p.q.76.a.7. & hic q.4.a.4. D.Bonau. hic p.2.a.2.q. 1. Richard.a.5.q.1. Henr. quodl.11.q.12.
Ocham 4.q.5.Palac.hic diss. 3.Maior hic q.5. Bassol.q.8.a.3. Egid.Theor.16.Argent.hic q.1.Rub.q.8.
Mayron.d.11.q.2.a.2.Gabri.lett.45.in can.Suar.3.p.10m.3.d.53.s.5.Vide Scot.8.Met.q.10. & 12.

D secundum sic proceditur, & viderur, quod nullus intellectus creatus naturaliter possit videre corpus Christi, vt in Eucharistia. Primò, quia illa existentia est supernaturalis, & per consequens est verum supernaturale: ergo est tantum superna

I
Argum. 1.

supernaturaliter cognoscibile: non ergo ab aliquo intellectu creato naturaliter. Hac consequentia ultima probatur, quia factibile supernaturale non potest fieri, nisi tantum supernaturaliter à causa supernaturali: ergo à simili cognoscibile supernaturale, non potest cognosci ab aliquo intellectu creato naturaliter.

Item, cognitio fidei est simpliciter eminentior omni cognitione naturali: sed de existentia corporis Christi in Eucharistia est fides, vel cognitio fidei, sicut de articulis aliis secundum illum articulum, Sanctam Ecclesiam Catholicam: ergo, &c. Maior probatur, quia alias non esset necesse fidem esse infusam simpliciter: quia ad cognitionem illam posset natura attingere, si non esset simpliciter eminentior omni cognitione naturali.

2 Tertiò sic, si intellectus posset naturaliter cognoscere existentiam corporis Christi in Eucharistia, mali Angeli possent eam cognoscere: quia secundum Dionysium 4. de diuin. nom. remanet in eis naturalia integra: consequens falsum est, quia inimici gratiae, non possunt cognoscere Sacramentum gratiae. Et hoc confirmatur per illud Ambrosij super illud Lucae primo, Missus est, quia secundum eum, malignum spiritum latuit mysterium Incarnationis: sed æquè posset ipse percipere illud, sicut istud: quia quæ ratione istud esset cognoscibile naturaliter, ita & illud. Hoc etiam confirmatur secundum Dam. lib. 4. cap. 5. vbi loquens de isto Sacramento, ait: Verè (inquit) Spiritus operatio hac, quæ supernaturam sunt, operatur, quæ non potest capere, nisi sola fides. & paulò post, Interrogas qualiter panis sit corpus Christi? dico tibi: Spiritus sanctus sic superuenit, & facit hoc, quæ sunt super rationem, & intellectum.

Argum. 3. Malignum spiritum latuit Incarnationis. Item, nullus intellectus creatus potest cognoscere futurum contingens: istud autem, scilicet corpus Christi esse sub Eucharistia, est æquè indeterminatum, sicut futurum contingens: quia dependet merè à voluntate diuina ad hoc contingenter se habente: ergo, &c.

3 Ratio ad oppositum. * al. existētiam corporis sui ibi. Contra, anima Christi nouit naturaliter se esse ubicumque est, & per consequens nouit se esse in Eucharistia: & ita naturaliter potest nosse existentiam, * quæ ratione sui, & corporis, ibi est.

Secundò sic, existentia non est excellentius cognoscibile, quæm existens, cuius est existentia; sed Christus est naturaliter cognoscibilis ab intellectu creato: ergo & quæcumque existentia eius. Probatio maioris, quia non potest aliquis modus impropotionaliter excedere illud, cuius est modus. Item Beatus naturaliter videt in alio Beato actu beatificum: & tamen illa Beatitudo non est minùs supernaturalis, quam existentia corporis Christi in Eucharistia: ergo, &c. Maior patet, quia eti non videat Beatus in Verbo, Beati alterius beatitudinem, nec in se, nec per aliquam specialem reuelationem; potest tamen videre alium esse Beatum, sicut potest videre animam alterius Beati, vel Angelum, vel essentiam alterius Angeli: quia non magis excellit intellectum eius naturalem beatitudinem Angeli, quam ipsa anima.

S C H O L I V M.

Sententia D. Thom. ab intellectu creato non esse visibilem existentiam Christi in Eucharistia, benè tamen à Beato, actu beatifico. Richard. concordat, sed ait à Beato videri in proprio genere, sicut & omnia alia, quæ sunt fidei.

4 D. Thom. hic art. 4. q. 4. Hic * dicitur, quod non potest cognosci naturaliter ab intellectu viatoris, quia est obiectum fidei: potest tamen bene cognosci à Beato, & hoc actu beatifico, quia eorum, quæ enigmaticè cognoscuntur in via, succedit in beatitudine clara visio.

Aliter dicitur, idem tamen in sententia, quantum ad primum, sed propter aliam rationem, quia scilicet lumen naturale non attingit ad cognitionem istius existentiae. Quantum ad secundum discordatur, quia dicitur, quod non tantum potest videre Beatus in Verbo, illam existentiam: sed etiam in genere proprio, propter hoc, quia quamuis ille modus existendi excedat facultatem luminis naturalis intellectus, non tamen luminis gloriae: & ideo licet nullus intellectus creatus relictus suo lumini naturali possit videre illum modum existendi; intellectus tamen adiutus lumine supernaturali gloriae potest videre. Vnde dicit, quod quicumque intellectus beatus modum existentiae corporis Christi sub Sacramento, & omnia, quæ sunt fidei, videt clarè, non tantum in Verbo, sed etiam illâ visione, quæ dicitur esse in genere proprio.

I
Sententia ne-
gans.
D. Thom.
D. Bonau.
Henricus.
Richard.
Durandus.
Sotus.
Caietan.
Suarez.

^a **H**ic dicitur, &c. D. Thomas negat posse vi-
deri ab intellectu creato modum existen-
di sacramentalem virtute naturali: quem sequun-
tur D. Bonaventura, Hentricus, Richardus à Scho-
liaсте citati; & in bac dist. Durandus quæst. 4. So-
tus, Caietanus, Suarez disp. 5. scđ. 5. & communi-
nis doctrina est in schola D. Thomæ. Agitur hic
de intellectione Angeli, animæ separatae, & Beati.
Docet D. Thomas videri quidem in Verbo hunc
modum existendi, non tamen in proprio genere.

Richardus admittit à Beato posse videri in ge-
nere proprio; non virtute naturalis luminis, prioris senten-
cia prima. Limitatio
sed per lumen supernaturale gloriae omnia my-
steria fidei. Alij, vt Caietanus admittit per
speciem infusam posse Angelum videre corpo-
ris Christi existentiam in Eucharistia; non ta-
men modum existendi. Approbat Suarez quam-
uis per actum consequentem talen speciem non
videtur, vbi esset corpus existens; sed eius exi-
stentia. Secunda limi-
tatio.
Tertia limi-
tatio.

S C H O L I V M .

*Explicatio tribus terminis, intellectus, naturaliter, & videre, ponit aliqua dicta. Primum, cer-
tum est, quod intelligimus abstractiuè corpus Christi in Eucharistia. Secundum, non possumus
illud intueri pro hoc statu. Tertium, intellectus creatus non alligatus sensibilibus potest intuituè
videre existentiam corporis Christi in Eucharistia. Probat primò, quia modus accidentalis
non impedit cognoscibilitatem substantie, que est per se obiectum intellectus, quia sicut ipsa
prius habet esse, ita & intelligibilitatem, ante illum modum. Secundo, intellectus cognoscere
potest absentiam panis. Tertiò, ens creatum est obiectum proportionatum intellectus creati.
Quarto, supernaturalitas, que videtur esse habitudo ad supernaturale agens, non tollit intel-
ligibilitatem rei create: quia quedam naturalia videntur in entitate perfectiora quibusdam
supernaturalibus, quia hec ordinantur ad illa. Contra hanc clamant Thomiste 3. par. q. 76. cum
Suarez ibi disp. 5. scđ. 5. Scotum sequuntur Maior q. 5. Palacius disp. 3. concl. 7. Ocham 4. q. 5.
Gabriel lect. 45. in canon. Egid. Theor. 1. 6. & omnes Scotisti. Rub. Bassol. Mayron. citati, Leu-
chetus, Tartareetus, & alijs hic.*

Respondeo * ad quæstionem, primò exponendo istos tres terminos, intellectus, videre,
naturaliter. Intellectus enim creatus vel est omnino separatus à materia, sicut Angelicus:
vel est sibi similis in operatione, vt intellectus animæ separatae, & intellectus animæ
coniunctæ corpori beato, qui sunt similes Angelis in operatione, vt suppono hic, &
probatur inferius: vel est intellectus creatus coniunctus corpori corruptibili, quod
aggravat animam, Sapient. 9. ille non intelligit, nisi imaginabilia, vel illa quæ reluent in
phantasmatis, ex 3. de Anima.

Et per hoc aduerbiū *naturaliter* non intelligitur, quod intellectus ex sola sua natura
possit illud obiectum cognoscere: quia anima est sicut tabula rasa, quæ nihil potest ex se
sola cognoscere, ex 3. de Anima, sed intelligitur illud cognoscere naturaliter, quia intel-
lectus potest cognoscere concurrentibus causis naturalibus, scilicet actiuo, & passiuo.

Videre autem importat intellectuam, vt distinguatur contra intellectio-
nem abstractiuam: & quidem, vt dictum est alibi, intellectio intuituam est cognitio rei,
vt in se est præsens: abstractiuam potest esse eius secundum quod reluet in aliqua simili-
tudine, quæ potest esse existentis, & etiam non existentis, siue præsentis, siue non.

Non ergo queritur de *intelligere naturaliter*, sed de *videre*: quia de *intelligere* loquen-
do de intellectione abstractiuam, manifestum est, quod noster intellectus potest intellige-
re corpus Christi: impossibile est enim aliquam complexionem concipere, cuius ex-
rema non concipiuntur: possibile est autem intellectum nostrum concipere hanc com-
plexionem, *corpus Christi est in Eucharistia*, alioquin non posset illam formare: ergo in-
tellectus noster & istam complexionem, & eius extrema potest cognoscere, & intelligere
aliquam intellectuam.

Et si quæras quomodo potest corpus Christi, vel existentia eius in Eucharistia intel-
ligi à nobis abstractiuè? Respondeo, docet August. 8. de Trinit. c. 4. & 5. quomodo habe-
mus fidem de Christo, cùm tamen Christum non viderimus, hoc est secundum ipsum
in quibusdam intentionibus communibus acceptis à singularibus, sicut diffusè docet ibi:
quia nihil interest ad fidem nostram, utrum erremus in quibusdam conditionibus singu-
laribus conceptis de Christo: quia fides nostra non respicit per se illas conditiones sin-
gulares proprias, sed aliquem hominem singularem, cuius notitia potuit nobis infieri ex
notitia cuiuscumque singularis hominis: ita etiam existentia corporis Christi hic potuit
nobis infieri ex alia existentia, utpote alicuius contenti in continente, seu signati in signo,
vel testi in tegente. De *videre* igitur, hoc est, de intellectione intuituam huius existentia,
mouetur quæstio.

Conclus. 1.

His autem rationibus terminorum suppositis. Respondeo ad quæstionem secundum membra distinctionis, & sit prima conclusio: Quod intellec̄tus noster pro statu viæ non potest naturaliter videre corpus Christi, ut ibi existens. Hoc probatur, quia intellec̄tus qui non intelligit, nisi ex sensibilibus, eodem modo intelligit sensibilibus eodem modo sibi præsentibus; noster intellec̄tus pro nunc est huiusmodi: sensibilia autem sunt sibi eodem modo præsentia antequam sit ibi corpus Christi, & postea: ergo, &c. sed antè non videt intuitiuè corpus Christi, quia antè non est ibi: ergo nec pòst videt intuitiuè.

7

*Conclus. 2.**Contra D.**Thom. 3. p.**q. 76. art. 7.**Text. com. 4.**Intellectus**Angelicus,**vel separa-**tus potest**videre cor-**pua Christi**in Echar-**istiæ.*

Secunda conclusio est de intellec̄tū non alligato sensibilibus in intelligendo: & sit ista: Omnis talis intellectus, siue Angelicus, siue animæ separatae, siue hominis beati, naturaliter potest videre existentiam corporis Christi in Eucharistia. Hoc probatur, quia intellectus se habens ad intelligibilia, sicut ipsa sunt in se intelligibilia priùs intelligit illud, quod priùs intelligibile est in se; & per consequens illud, quod est priùs in se ens: quia vnumquodque, sicut se habet ad esse ita ad veritatem, id est, intelligibilitatem secundum se, 2. Metaphys. intellec̄tus autem talis respicit totum ens, & quodcumque secundum ordinem suæ intelligibilitatis: substantia autem est prior, sicut in entitate, sic in cognoscibiliitate, quocumque modo accidentaliter ipsius substantiaz: ergo talis intellectus priùs intelligit ipsam substantiam, quām quocumque modum eius; & per consequens nullus modus sub quo est substantia, potest impedire intellectionem substantiaz à tali intellectu.

Breueriter sic arguitur: Modus accidentalis per se obiecti non impedit cognitionem illius obiecti: ista præsentia in Eucharistia est modus accidentalis substantiaz corporis Christi: ergo non impedit illam substantiam cognosci ab intellectu, cuius ipsa est per se obiectum, est autem per se obiectum istius intellectus abstracti, qui non dependet in intelligendo à sensibilibus. Si dicas, quod ista concludunt, quod talis substantia corporis Christi posset cognosci à tali intellectu, sed non intuitiuè videri, qui illa existentia est supernaturalis; & per consequens impropotionalis cuilibet intellectui creato, ut naturaliter cognoscenti. Contrà hoc, & primò contra conclusionem, deinde contra rationem.

8

*Text. 10.**Cuius est**cognoscere**absentiam,**eiusdem est**cognoscere**presentiam.*

Contra primum dupliciter: primò, quia virtus potens cognoscere obiectum dum est præsens intuitiuè, potest cognoscere eius absentiam dum est absens, patet 2. de Anima, quia per visum cognoscimus non tantum lucem, sed tenebram: intellectus abstractus talis potest cognoscere præsentiam panis, quando est præsens, quia non est obiectum supernaturale: ergo potest cognoscere absentiam eius, quando est absens: & qua ratione potest cognoscere istam absentiam substantiaz panis, potest cognoscere præsentiam substantiaz corporis Christi: quia corpus illud in se est obiectum proportionatum etiam intellectui tali, ut intuenti: ergo modus accidentalis ipsius corporis non impedit quin sit obiectum intuitibile eidem intellectui.

*Omne ens**creatum est**obiectu pro-**portionatu**intellectui**creato.*

Secundò sic, totum ens creatum est obiectum proportionatum tali intellectui, quantum ad cognitionem tam abstracti, quām intuitiū: non enim differt intuitiū ab abstracti, nisi propter præsentiam obiecti aliam, & aliam: quicquid ergo potest esse obiectum proportionatum intellectui in hac præsentia, & in illa. Si ergo quodcumque ens potest abstracti cognosci à tali intellectu, quando est sibi præsens uno modo, sequitur quod potest intuitiuè intelligi ab eodem, quando est sibi perfectè præsens in propria existentia actuali.

9

*Naturale,**& superna-**turale, in**quo diffe-**runt?*

Contra rationem etiam istius responsionis de supernaturali, arguo sic; quia naturale, & supernaturale non distinguunt naturam alicuius in se, sed tantum in comparatione ad agens: ideo enim dicitur aliquid supernaturale, quia à supernaturali agente: naturale verò, quia à naturali agente: sed habitudo ad agens aliud, & aliud, non necessariò concludit aliquid esse aliud, & aliud in se, secundum Augustinum, 3. de Trinit. c. 9. ergo non necessariò concludit illud esse aliud, & aliud ratione intelligibilis.

Hoc etiam patet, quia imperfectum ens posset esse supernaturale, & naturale aliquod posset esse perfectius eo; sicut omnis substantia est simpliciter perfectior omni accidente, 7. Metaphys. & tamen alicui substantiaz, quæ est ens naturale, potest inesse aliquod accidens supernaturale. Hoc etiam patet, quia virtutes Theologicæ, ut charitas, & huiusmodi sunt in determinata specie Qualitatis: & secundum multos, Angelus habet naturaliter principia cognoscendi omnes species entium: ergo habet naturaliter principia cognoscendi istas virtutes, licet sint entia supernaturalia.

*Text. 2.**& 4.*

2
Senſus quaſtioniū.

Respondeo ad quaſtioneſ, &c. Supponit ex-
plaſionem terminorum, & reducit ad
ſenſum quaſtioniū, qui eſt: an poſſit intellectus
ſeparatus à materia vt Angelicus, & anima ſe-
parata, vel ſe habens in operando, vt ſepa-
ratus; ſicut intellectus Beati intelligere, non ab-
ſtractiū, ſed intuitiū Chriftum, vt ſubeft ſpe-
ciebus ſacramentalibus, etiam quoad modum
existendi; ita vt hic modus videatur etiam na-
turaliter. Hanc quaſtioneſ resoluit per duas
concluſiones.

Prima concluſio.

Secunda concluſio.
Maior.
Ocham.
Palaciūs.
Gabriel.
Egidius.
Rationes con-
cluſioneſ ſe-
cunda.

Prima eſt negatiua, quantum ad intellectum
noſtrum in via; & haec eſt communis vtriusque
ſcholæ, & benè probatur in litera.
Secunda concluſio eſt affirmatiua quoad intel-
lectum ſeparatum, quam tenet etiam Maior h̄c
quodlibet 5. Palaciūs disput. 3. concl. 7. Ocham in 4.
quaſt. 5. Gabrieſ leſt. 4.5. in canon. Egidius Theor.
16. & omnes noſtræ ſcholæ authores, quos ci-
tat Scholastes. Rationes autem Doctoris pro-
cedunt ex hiſ principiis cognoscendi, nempe ex
objeſto primo intellectus Angelici, aut ſeparati,
ex prioritate existentia ad modum existendi, &
excellētia objeſti cognoscibilis, alijs ab intel-
lectu lumine naturali p̄t tali modo, tam in
eſe entis, quām in eſe cognoscibilis. Haec ratio
impugnat fundamentū oppoſita ſententia, quod
ſumitur ex perfectione ſupernaturalis modi.

Tertiō denique, quia ſupernaturalitas illius
modi non impedit, quin poſitus in reiſta videa-
tur, ſicut alia entia ſupernaturalia, verbi gratiā,
virtutes ſupernaturales: procedit ergo per prin-
cipia contradictionis, & quānus tota diſſi-
cultas reducatur ad hoc vltimum, nempe ſupernatu-
ralitatem modi existendi; & an entia, quā
ſunt ſupernaturalia reſpetuię ad eſe, & produci,
ſint etiam ſupernaturalia ad cognofici; non licet
eam h̄c ex proposito diſputare, aut inquirere,
in quo eſt diſſerentiā entis naturalis, & ſupernatu-
ralis, cūm hoc commodiū agetur inſtrā in
materia de beatitudine, & appetitu naturali ad
ipſam diſt. 4.9. quaſt. 9.

3
Replicantur
eadem prin-
cipia contra
modernos.Objeſtū na-
turali intel-
lectus Ange-
lici.

Reſponſio.

Impugnatio.
Sub objeſto
naturali cō-
tinetur vī-
tues, & ſub-
ſtantia.

Eadem ergo concluſio probatur contra mo-
dernos Thomistas, replicando eadem principia:
primo, quia totum hoc viſibile cadit ſub ob-
jeſto naturali intellectus Angelici: ergo tolli-
tur repugnantia poſito concurſu ſufficiente ex
parte Dei, qui intelligitur ad eſe. Antecedens pa-
ret, quia intellectus Angelici eſt totius en-
tis finiti, quod non reſpicit aliquid, quod ex-
cedit virtutem naturalē intellectus essentiali-
ter; ſicut unio hypostatica, vel ſimilis ordo in-
trinſecus rerum, qui eſt ad Deum ſub ratione
propria, quā excedit intellectum creatum, & ob-
jeſtum eius naturale motiuum, & terminatiuum:
ſed existentia indiuiſibilis non eſt talis, quia eſt
inter corpus Christi, & species, quorum quodlibet
eſt contentum ſub objeſto naturali intel-
lectus Angelici: ergo, &c.

Respondent aduersarij totam repugnantiam
eſte in eo, quod haec existentia ſit ſupernaturalis.
Contra; gratia, & virtutes infuſe ſunt ſupernatu-
rales; tamen videti poſſunt, & cognosci ab Ange-
lis per naturalem virtutem, & species concreatas
ipſis: deinde ſupernaturalitas non variat ratio-
ne in ſe formale, quia eſt tantum ordo ad
agens, quia ſubſtantia per ſe eſt prior omni mo-

do eſſendi, qui conuenit ipſi per accidentis: er-
go, & ſic cadit ſub cognitione intellectus Ange-
lici: ergo & cognoscibilis eſt ſecundū ſe, non
obſtante modo illo accidentalī. Probatur conſequentia, quia talis modus non eſt ipſi ratio ſu-
bſtantialis eſſendi in ſe; neque ratio intelligibili-
tatis, quia neque motiuā, neque terminatiua co-
gnitionis.

Respondeo. Caietanus, concedendo totum, &
negat cognosci modum illum eſtendendi eius in-
diuiſibilem reſpetuię ad species. Contra; in pri-
mis idem argumētum potest etiam fieri de quan-
titate, ſub ratione ſua abſoluta, vt diſtinguitur
a ſua extenſione, & modo eſſendi in loco
diuiſibili, vel indiuiſibili; & eadem reſponſio
etiam dari potest, quam conſiſtant exemplum hu-
manitatis Christi Domini, quā videbatur ab
Angelo, non tamen modus eius vniōnis. Sed
hoc exemplum non eſt ad propositum; quia, vt
ſuo loco dicetur, ille modus eſſentialiter reſpi-
ctit terminum, ſine quo nequit intelligi, aut vide-
ri, qui terminus excedit virtutem intellectus Ange-
lici: in proposito non datur talis ratio, quia
ſupernaturalitas non obſtar.

Quod probatur, species, vt ſeparantur à na-
tuра panis, habent modum eſtendendi ſupernatu-
ralem; ſed hoc non obſtante poſſunt cognosci
in eſe ſeparato ſine ſua inhærentia exiſtere,
quia cognoficitur ſubſtantia panis non eſſe præ-
fens, aut cognosci potest; & accidentis non ha-
bere propriam inhærentiam, aut ſubieſtum ſibi
connaturale, hoc autem eſt ſupernaturalē. Po-
tent cognosci idem corpus poſitum in diuerſis lo-
cis naturaliter: ergo ſupernaturalitas non obſtar.

Deinde cognoficitur ſubſtantia corporis Chri-
ſti, vt h̄c nimirum, eſſe ſub species, vt admit-
tit Caietanus; ſed cognoficitur non eſſe cum ſua
extenſione: ergo ſine extenſione: cognoficitur au-
tem tota ſub qualibet parte ſpecierum: ergo
vt eſt indiuiſibiliter ſub species. Probatur,
conſequentia, diuiſibiliter exiſtere ſub species,
& indiuiſibiliter, ap̄pellant ſuper extrema
contradictionis; ſed cognoficitur naturaliter non
eſſe extenſa, & eſſe h̄c in loco ſpecierum, &
vt indiſtans ab ipſis, quā quodlibet horum ca-
dit ſub cognitione, & objeſto naturali intellectus
Angelici; nempe, ſubſtantia ſecundū ra-
tionem abſolutam, cum quantitate; & eſſe eam in
hoc loco determinato, nempe in circulo hostiæ,
& eſſe indiſtantem a quolibet parte hostiæ to-
tam: ergo totum hoc complexum: ſimil ergo or-
do omnium ad inuicem; & conſequenter præſen-
tia cognoficitur.

Patet prima conſequentia: quia complexum
nihil ſuperaddit extremis: patet conſequentia ſe-
cunda: ad cognitionē alicuius relationis, aut mo-
di diſtentis relationem inter extrema, nihil requiri-
tur, niſi vt cognoficitur extrema, quā fundant
talem ordinem ad inuicem; ſed species, & cor-
pus Christi ratione indiſtantia fundant præſen-
tiam ad inuicem, & cognoficitur ſecundū
quod indiſtantia, nempe, quā neutrū eſt loco ſe-
paratum ab altero: ergo & præſentia ipſorum.
Maior patet, quia nihil aliud requiritur ad eſe, &
cognitionem talis relationis, quām ipſa extrema
eſſe, & eſſe cognita, quā dicunt talem ordinem
fundamentaliter.

4
Reſponſio Ca-
ietañi.
Impugnatio.
Conſuetus
quantitat, ſi-
ne extenſione.Humanitas
Christi.Separata ſpe-
cies viđetur.5
Videtur ſub-
ſtantia corpo-
ri, ſine exte-
nione.

6

Dices, id verum esse, quando ordo fundatur inter ipsa, ex natura rei, non vero secundum potentiam obedientialem virtute agentis extrinseci. Contrà, licet potentia obedientialis passiva non cognoscitur semper, non inde sequitur, quin terminus, seu actus eius productus in esse cognosci possit; verbi gratia, substantiam corporam, & quantum esse sine extensione actuali partis extra partem, est actus potentiae obedientialis: accidens esse sine subiecto, & inherenter, similiter est potentiae obedientialis actus. Hæc in re posita cognoscuntur ab Angelo naturaliter, quia videt non esse extensam illam; hæc autem esse separata absque inherenter ad subiectum: hæc & illa esse indistincta localiter: corpus Christi non esse extensum in loco, aut aliqua eius parte, esset tamen in loco hoc determinato: ergo secundum præsentiam indivisiabilem.

Modi supernaturales naturaliter cogniti.

Partem individualem esse ab aliis, & affectum videtur.

Deinde connaturale est corpori esse in loco definito, quia non est ubique: sed si non extensis in loco, nequit esse in ipso aliter, quam non extensis, inter quæ non est medium: ergo individualiter hoc est totum in toto, & totum in quilibet parte: ergo, &c. sed non habere extensionem videt Angelus, quia videt caput non distare à pedibus, & extensionem, qui est modus naturalis essendi, videret, si adeset: ergo & eius negationem, quia eiusdem potentiae est extrema contradictionis cognoscere.

7 *Secunda ratio.*

Iudicabilis modus essendi naturaliter ab Angelo videtur.

Secundò principaliter, si substantia esset in puncto, cognoscetur ab Angelo, & ipsa puncta cognoscuntur; & modus essendi individualis cognoscitur sui ipsius, & anima separata, & potest cognoscere extensionem maiorem, vel minorem eiusdem rei, imo & nos eandem cognoscimus per sensum: ergo cognoscere potest omnem determinatum, saltem extensionem separabilem esse à corpore: quia sub quacumque forma subiectum manet inuariatum, ipsa mutata, non dependet ab ea subiectum: adde quod videtur etiam corpus, ut hic carere extensione: ergo nihil in ipso excedit lumen naturale intellectus Angelici.

Pater consequentia, quia vel ideo excederet, quia individualis est præsentia, vel quia corporis est, non quæ individualis, quia sic nec se ipsum in loco videret; non quæ corporis, quia quod præsentia sit individualis, non addit nisi negationem extensionis in ordine ad locum, & esse in loco; totum hoc cognoscit Angelus: deinde illam præsentiam esse corporis magis, quam spiritus, non variat rationem formalem præsentia, licet subiecto non debeatur: ergo neque, vt afficit subiectum, variat eius intelligentia; sicut non aliter mutat sensum albedo separata, quam in subiecto; licet esse illud separatum ei non debeatur: sic etiam, si diuinitus ponetur in Aethiope, caderet sub sensum, & intellectum.

8 *Præfatio à nobis in via cognoscere.*

Confirmatur corpus esse individualiter in loco potest à nobis intelligi, & concipi in via, tanquam ratio vera, nihil habens implicantia, quia quod posterius est & realiter diuersum, separari potest à priore diuinâ virtute, & concipi prius sine ipso, imo & cū eius opposito, sicut & coruus cum albedine: ergo à fortiori illud idem cadit sub obiecto intellectus Angelici: ergo in re positum ab ipso videretur, quia eiusdem potentiae est cognoscere obiecti præsentiam, cuius est obiectum.

Neque refert hic dicere illud esse obiectum supernaturale, quia est effectus supernaturalis: non enim sequitur esse obiectum supernaturale respectu ad potentiam cognitiam, quamvis sit supernaturalis effectus in ordine ad potentiam actiua: quia cognoscit Angelus naturaliter aliquos effectus supernaturaliter possè fieri à Deo, cognoscit enim potentiam Dei non esse exhaustam per ea, quæ facta sunt. Item extendi ad omne illud quod non inuoluit contradictionem, quamvis excederet virtutem creaturæ, ut cæcum illuminare, mortuam suscitare, &c. & cognoscit insuper hæc non ineolue re contradictionem ab intrinseco; sicut & multa alia, quæ diuinitus fieri possunt, & exceedunt naturam: ergo supernaturalitas effectus non ponit aliquid repugnans intellectui Angelis, & abstrahens obiectum à lumine eius naturali.

Tertiò, ut patebit, videri potest oculo corporeo corpus Christi, ut hic miraculosè, & docent aduersarij: ergo naturaliter etiam videri potest ab Angelo. Probatur consequentia, quia obiectum quodcumque potentiae inferioris continetur sub obiecto potentiae superioris; & quod in proposito etiam appareat, sub naturali obiecto: quia repugnantia, quæ in proposito est ad naturalem visionem sensibilem corporis Christi sub speciebus contenti, est proper modum operandi potentiae, & obiecti respectu ad ipsam ab extensione obiecti in ordine ad locum, quia potentia materialis est, & obiectum respectu eius est etiam materiale.

Sed nihil horum concludit respectu ad intellectum Angelii, qui potest abstrahere species à rebus quibuscumque præsentibus, etiam materialibus, secundum scholam nostram; vel certè habet congenitas secundum aduersarios, quæ aquæ rem præsentem, & absentem repræsentant independenter ab obiecto ipso, saltem in ratione mouentis: ergo potest videri, ut hic, corpus Christi ab Angelo per tales species, quia materialitas obiecti non obstat; alias semper obstat; neque modus essendi, ad quem eleuati etiam potest oculus; & qui alioquin cadit sub intellectualitate Angelii, quæ abstrahit à materia.

Oibiunt aduersarij, quia intellectus separatus nequit recipere species à corpore Christi, quia haber species congenitas, & nullam habet, nisi quæ debetur; non debetur eidem species representans corpus Christi sub speciebus, quia supernaturalis est talis modus essendi: ergo, &c.

Respondetur, Angelum & abstrahere species à rebus, & cognoscere eas præsentes; neque in hoc esse ullam repugnantiam: demus etiam contrarium. Dico, quod Angelo deberet cognitione omnium, quæ ponuntur in esse, & continentur sub obiecto naturali sui intellectus: ergo etiam species earum; si per species tantum cognosci debent. Videt ergo Angelus intuitu præsens ipsum corpus Christi, & hoc naturaliter.

Secundò obiiciunt quod potest Angelus naturaliter intueri, dum est præsens; potest etiam naturaliter cognoscere, ut est possibile: sed hoc in proposito est falsum: ergo & antecedens. Respondetur in primis negando minorem, in iis, scilicet, quorum non repugnantia est manifesta Angelo

Supernaturale in effectu non est supernaturale in obiecto.

Potentia ad supernaturam cognoscit Angelus.

9 *Tertia ratio ad hominem.*

Videri posse viu corpore supernaturaliter.

10 *Prima obiectio.*

11 *Secunda obiectio.*

Responso.

Angelo ex principiis intrinsecis ipsorum ; vt idem corpus ponere posse in diuersis locis simul ; extensionem posse separari à corpore , quia ab ea non dependet : videretur ergo etiam Angelus (probabiliter loquendo) potuisse attingere lumine naturali intelligibilitatem huius mysterij , & possibilitem : quæ videtur sufficienter probari potuisse ex natura rei , & independentia subiecti à modo essendi quanto ; sicut etiam resurrectionis possibilitas ab Angelo demonstrari potest ex natura ipsorum extremerum , & idem de restauracione cæci natl.

Replica.

Dices , illud ens est supernaturale factibile : ergo supernaturale cognoscibile ; vel si supernaturaliter fit : ergo supernaturaliter tantum cognoscitur . Respondeatur ex Doctore , si ly supernaturale determinat tam in antecedente , quām in consequence , totum est verum : nam sicut quod est tantum supernaturaliter factibile nequit fieri virtute naturali ; sic etiam quod est supernaturaliter cognoscibile , nequit virtute naturali cognosci : si tamen supernaturaliter determinat tantum rationem entis , & non cognoscibilitatis , falsum erit consequens , nempe non posse cognosci nisi supernaturaliter .

12
Obiectio ter-
tia.
Responso.

Obiecties tertii , quodcumque cognoscibile per fidem , excedit quodcumque cognoscibile naturaliter . Respondeatur , quodcumque cognoscibile tantum per fidem respectiuè ad cognoscibile naturaliter respectiuè ad eundem intellectum , & statum , verum esse : non tamen ad diuersum intellectum , & statum comparatum .

Supernatura-
le in cognos-
cibiliis.

Vnde aliquid pro statu viæ , tam in Angelo , quām in homine , non est cognoscibile nisi per fidem , vt vnio hypostatica , capacitas gloriae in anima , & eiusmodi , quæ sunt simpliciter ordinis supernaturalis , quantū ad cognosī à creatura virtute sui obiecti primi motiui , & contenti naturaliter sub ipso .

Supernatura-
le deter-
minatum in co-
gnosī ; & non
simpliciter.

Aliiquid tamen cognoscibile est ab intellectu nostro pro statu viæ tantum per fidem , quod cognosci potest naturaliter ab intellectu nostro separato , vt accidentis esse sine subiecto , corpus sine extensiōne ; duo corpora esse in eodem loco penetratiū , quod videri potuit ab Angelo sibi dimisso ; imò etiam à quibusdam viatoriis , aliqua sunt credita tantum , quæ aliis fue-

runt scita ; vt Crux Christi , & mors à nobis creditur ; aliis tamen , qui fuerunt præsentes , visa evidenter sunt , & non credita ; neque probabiliter deinceps etiam erat in ipsis obiectum fidei , quia remansit in memorativa species eas representans cum evidenter actus p̄t̄teriti : habitus autem fidei , licet in utrisque sit idem , tamen nequit applicari ad obiectum , nisi quod obscurè tantum proponitur .

Fides & sci-
entia , de eodem
non sunt.

Obiecties quartæ , sequi quodd̄ itali Angeli possint naturaliter cognoscere existentiam corporis Christi in Eucharistia , quia naturalia in ipsis manerunt integra secundum Dionysium . 4. de Diuinis nominibus : sed hoc est falsum , quia inimici gratiæ non cognoscunt Sacramenta gratiæ . Respondeatur , quod̄ sibi diniſi possint cognoscere ; sicut & integratim Virginis , cogitationes cordium , & multa alia ex natura sua , qua non permittuntur eis ; vt Magister in 2. dist. 7. inter quæ est integritas Virginis , secundum Ambrosium super illud Lucae 1. Missus es , &c.

Obiectio quar-
ta.

Dices , Damascenus lib. 4. cap. 5. loquens de hoc Sacramento , Verè , inquit , Spiritus operatio hac , que supra naturam sum operatur , que non potest capere nisi sola fides ; & infra : interrogas qualiter panis fit corpus Christi ; dico Spiritus sanctus supervenit hic , & facit hoc , que sunt super rationem , & intellectum . Respondeo , eum loqui de nobis tantum , qui solū attingimus illam veritatem per fidem . Dices , nullum futurum contingens potest ab intellectu , quamdiu futurum est , cognosci ; sed existentia corporis Christi in Eucharistia est æquè indeterminata , sicut quodlibet futurum : ergo , &c. Respondeatur , quamdiu futurum est in virtute suæ causæ , non posse sciri ab intellectu creato : sed quando positum est in esse , sicut haber determinatam entitatem ; sic etiam cadit determinatè sub cognitionem : sic ergo intellectus non cognoscit , quod̄ sub ista hostia fieri corpus Christi , positum tamen cognosci potest ab intellectu Christi , & alio separato . Ex his pater responsio Doctoris in litera ad argumenta ad oppositum , quæ fermè eadem sunt , sicut & responsio data , quæ est ipsius Doctoris in terminis , solū accommodata hīc , ad modum , quo moderni formant rationes in oppositum .

Responso.

Magist.

Ambros.

Magist.

Ambros.

Responso.

Responso.

Responso.

S C H O L I V M .

Beatos non videre existentiam Christi in Eucharistia , actu beatifico , quia non est obiectum beans , nec inclusum in eo , & alioquin eodem actu omnes articuli fidei viderentur : multò minus eo videre dictam existentiam in proprio genere , quia perfectio huius visionis minus requiritur , quām visionis in Verbo .

Conclusiō.

Tertia conclusio est , quod̄ intellectus beatus nullo modo per actum beatificum videt corpus Christi in Eucharistia . Hoc probatur , quia Beatus non distinguitur à non Beato , nisi videndo obiectum beatificum , vt est obiectum beatificum , & ea quæ includuntur in ipso , vt est tale obiectum : sed corpus Christi esse in Eucharistia non est tale obiectum , vt patet , nec inclusum in obiecto beatifico , patet : quia æquè essentialiter pertinet ad obiectum beatificum includere in ratione obiecti unam rem , vel veritatem unius Sacramenti , sicut alterius : sicut æquè pertinet ad veritatem fidei credere veritatem unius pas Christi articuli , sicut alterius : sed nullo modo pertinet ad obiectum beatificum includere istud sub ratione ostensiōis , scilicet gratiam conferri parvulo in Baptismo , vel confitenti in confessione : & ista æquè veraciter includuntur in Sacramentis istis , sicut corpus Christi in Eucharistia : ergo nullo modo obiectum beatificum , vt est obiectum tale , includit corpus Christi , vt visum in Eucharistia .

Vide infra
d. 45. q. 4.
artic. 2. &
in 3. d. 31.

ad 1. princ.

Beatos non
videre cor-

bo , nec in
genere pro-

prio ratio-
ne beatissi-

Addo iuxta hoc, quod multò minus requiritur ad beatitudinem, quod beatus videat existentiam corporis Christi in genere proprio, quia multò minus ad beatitudinem requiritur talis perfectio visionis, quam visionis in Verbo.

¹¹ Non valit, Ad argumenta. Ad primum, si arguis, ens supernaturale uniformiter est ens supernaturale: ergo cognoscibile supernaturale, ita quod supernaturalitas in antecedente, & consequente referatur ad idem: concedo consequentiam, quia in consequente referatur supernaturalitas ad entitatem, sicut in antecedente; sed tunc non sequitur: ergo tantum supernaturaliter potest cognosci, istud enim non sequitur, nisi supernaturale referatur ad cognoscibilitatem. Si autem intelligas in consequente, cum dicitur cognoscibile supernaturale, supernaturale referri ad cognoscibilitatem; nego consequentiam, est ens supernaturale; ergo cognoscibile supernaturale; quia in antecedente ly supernaturale, dicit habitudinem ad causam suam, à qua potest accipere esse; licet autem non possit accipere esse, nisi à causa supernaturali, tamen est cognoscibile naturaliter: quia quantumcumque aliquid supernaturaliter ponatur in esse, postquam tamen positum est in esse, est quoddam ens naturale, & proportionatum potentiarum naturaliter cognoscenti, vel cognitiu.

Exemplum de caco, qui licet supernaturaliter illuminetur, tamē posse naturaliter videt.

¹² Ad 2. Si loquatur de obiecto, res est clara, si de actibus, non ita; an scilicet actus intuitus naturalis sit aquae perfectus, ac actus fidei: in consequente vero non determinat cognoscibile sub fieri, & ideo non repugnat ei cognosci naturaliter.

Ad secundum. dico, quod hæc propositio est falsa, scilicet quodcumque cognitionem per fidem excellit quodcumque cognoscibile naturaliter, loquendo de cognoscibili ab intellectu abstracto. Vera est tamen loquendo de cognoscibili naturaliter ab intellectu nostro pro statu viæ: & ideo nobis necessaria est fides, non autem illi intellectui abstracto. Ratio huius negationis satis patet, quia Angeli intuitiæ potuerunt naturaliter cognoscere Christum pati, & mori, sicut poterant naturaliter cognoscere ipsum vivere vitam humanam: nos autem de illa morte habemus cognitionem fidei: illa autem cognitione intuitiva multò perfectior est nostra enigmatica, & de eodem subiecto: ita dico de existentia corporis Christi in Eucharistia.

¹³ Ad tertium de malis Angelis dico, quod si absolutè permittatur quicumque Angelus malus ut sua potentia cognitionis naturali, potest intelligere quodcumque intelligibile causatum; & per consequens posset intelligere cogitationes cordium, & mysteria gratiarum, ex quo posita sunt in effectu; sed sicut dicit Magister lib. 2. dist. 7. multa possent ex natura sua, quæ non permittruntur eis: & ita supponitur quod non permittitur Angelo malo videre secretum cordis, & hoc modo, & non alio posset videre corpus Christi in Eucharistia. Sic ergo supponitur quod non permittuntur videre mysteria gratiarum.

Damon, si permittentur, posse videre integratam Mariæ tam in mente, quam in carne, æquæ sicut potest cognoscere tactum digitii ad digitum, vel aliam intellectualem alicuius intellectus: sed non fuit permisus propter certas causas, ne impediretur redemptio nostra: *Si enim cognouissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent*, id est, nunquam me redimi eius morte procurassent.

Ad confirmationem de Damasc. dico quod loquitur de nobis pro statu isto; quamvis unus Doctor dicat eum loqui tam de Angelo, quam de nobis; sed hoc non potest esse verum, loquendo de naturali potentia intellectus Angelici, vt probatum est in secunda conclusione solutionis, sed tantum de potentia Angelici, vt permisisti, & hoc de malo Angelo.

¹⁴ Ad quartum dico, quod contingens dum est contingens, scilicet dum est in causa sua, non potest sciri ab intellectu creato: sed quantumcumque aliquid contingenter sit, in causa sua, postquam tamen contingenter positum est in esse, sicut iam habet determinatam entitatem, ita iam potest habere determinatam cognoscibilitatem, & hoc in quantumcumque intellectu respiciente totum ens: licet ergo aliquis intellectus non possit praescire, quod in ista hostia continetur corpus Christi: tamen ex quo istud factum est, bene potest intellectus naturaliter inuieri corpus ibi existens.

Ad argum. ^{D. Thom.} Ad argumenta pro opinione: ad illud de fide, responsum est. Ad probationem autem, quia tunc habitus fidei non esset necessarius, dico quod nobis est necessarius, quia intellectus

intellectus noster intelligens ex sensibilibus nihil potest haberé, vnde determinatè assentiat tali veritati: & idèo requiritur habitus inclinans ad assentiendum, sed alius intellectus respiciens totum ens, & per consequens istud ens intuitiuè, bene potest habere assensum de hoc, ex rationibus extremonrum visis intuitiuè, & idèo sibi non est necessaria fides.

Et cùm additur, quòd fidei succedit visio, dico quòd hoc est verum de principali obiecto fidei, quod est Deus trinus, & unus: sed non de omnibus aliis respectu quorum est fides: alioquin oporteret Beatum videre in Verbo gratiam fuisse collatam in Baptismo, Pœnitentia, & Confirmatione. Videbet etiam semper in Verbo incarnationem Verbi, natiuitatem, passionem, &c. quæ non sunt necessaria, vt videantur in Verbo, nec in se, ad hoc quòd aliquis sit Beatus. Hoc etiam modo non oportet de isto Sacramento magis, quam de aliis Sacramentis, vel de aliis credibilibus veritatem semper videre in Verbo, ad hoc vt aliquis intellectus simpliciter sit beatus.

Visio succedit fidei quoad primum obiectum.

C O M M E N T A R I V S.

14 *Tertia conclusio.*
Non videretur per se à Beatis Christus in Sacramento.

a **T**ertia conclusio est, &c. Hæc conclusio est contra eosdem; & rectè probatur, quia id non spectat ad obiectum Beatitudinis, quæ perficitur in obiecto primario, neque ex natura eius necessariò extenditur ad obiectum hoc secundarium; sicut non extenditur ad effectus aliorum Sacramentorum; quamvis perinde ad fidem spectant in viatore.

15 *Quarta conclusio.*

Non videretur à Beatis in genere proprio per lumen gloria.

Addo iuxta hoc, &c. Est quarta conclusio contra Richardum, non videri necessariò scilicet existentiam corporis Christi à Beatis in genere proprio ex vi luminis beatifici; quia minus, inquit, hoc spectat ad beatitudinem, quam visio eiusdem in Verbo; & facile est probatu, quia lumen beatificum non transcendent naturam sui obiecti primarij, quod est Deus in se, sicut neque visio; ergo non extenditur ad aliquod obiectum, ad quod non determinatur, aut mouet obiectum

beatificum: obiectum autem beatificum est ratio cognoscendi cognitæ; id è que, vt mouet ad obiecta secundaria, mouet ad ipsa, vt cognoscuntur in ipso cognito, seu ad ipsum vt primò cognitum.

Dices, fidei succedit visio, sed existentia Christi in Eucharistia est obiectum fidei: ergo, &c. Respondetur succedere fidei visionem quoad obiectum primarium, non quoad omnia secundaria; alias videret Beatus in Verbo conferri gratiam per Baptismum, & alia Sacraenta hic, & nunc applicata; videret semper Incarnationem, natiuitatem, passionem, & cætera mysteria, quæ de Christo creditur in via: ex natura enim beatitudinis hoc non deducitur, neque est omnino necessarium. Ex his patent cætera, vt responsio ad argumenta principalia, & ad argumenta pro opinione.

Obiectio.
Responsio.
Quomodo succedit visio fidei.

Q V A E S T I O I X.

Vtrum corpus Christi, ut est in Sacramento, possit videri oculo corporali?

Alien. 4. p. q. 10. m. 7. a. 3. D. Thom. 3. p. q. 76. a. 7. & hic q. 2. a. 2. Richard. a. 5. q. 2. D. Bonau. 2. p. a. 2. q. 2. Durand. q. 4. Bassol. q. 4. a. 3. Maior q. 5. Rub. q. 8. Suar. 3. p. tom. 3. d. 53. f. 4.

A D tertium sic proceditur, & arguitur, quòd existentia corporis Christi in Eucharistia possit videri oculo corporali. Primò, quia Beatus videndo istas species non deciperetur, quia deceptio repugnat Beatitudini: sed si non videret corpus Christi, posset decipi credendo ibi esse substantiam panis: ergo, &c. Saltem posset dubitare, an ibi esset substantia panis si non videret ibi corpus Christi: dubitatio autem videtur repugnare statui Beatitudinis, sicut imperfectio perfectioni.

I
Vide Octū quodl. 4.
9. 20.
Argum. 1.

Secundò, quia lux si esset punctalis, videretur, vel esset visibilis: ergo corpus Christi, vt hic, est visibile. Consequentia patet, quia non est hic sub ratione minus visibilis, quam forma punctalis. Antecedens probatur, tum quia illa lux se diffunderet sphæricè, & ita videretur sphæricè: tum quia reflexio fit à solo punto corporis reflectentis, & tamen illud videtur à quo fit reflexio.

Argum. 2.
Proposit. 3.
& 4. part. Pech.

Contrà, quidquid videtur, videtur sub pyramide, cuius basis est in re visa, & conus in oculo: ergo corpus Christi videtur sub tali pyramide, sed non est ibi dare basim pyramidis, quia illa esset simul cum base pyramidis, sub qua videtur hostia: nam ubique est corpus cum hostia, & tunc corpus Christi, & hostia simul viderentur sub æquali angulo correspondenti, sed quæ videntur sub eodem angulo, videntur æqualia: ergo corpus Christi videretur æquale specie; sequeretur etiam, quòd corpus Christi videretur, vt rotundum, quia basis, sub qua videtur species, est rotunda.

Post relata m & refutata m opinionem, quam tenent Nominales, scilicet corpus ut hic, videri posse, si Deus permitteret, referit sent. D. Thom. hic q.1.a.7. tenentis oculo glorioso miraculosè visibilem esse existentiam Christi in Eucharistia. Reuicit hanc, ac eius rationem simul cum rationibus aliorum, qui aliter sentiunt.

² *Hic* * dicitur, quod distingui potest de oculo glorioso, & non glorioso. Item de videre naturaliter, & gloriōsē, vel miraculosē: neuter autem visus potest videre naturaliter corpus Christi in Eucharistia, & ponitur una ratio, quia non potest ibi esse contactus, sine quo non est actio naturalis in corporibus. Ratio autem quare ibi non potest esse contactus, est, quia corpus Christi non respicit ibi species ratione quantitatis: quantitas autem sola est ratio contactus.

Deriūari capiunt pro causari, & deriuatio est causatio. *Alia ratio est, quia color respicit quantitatem propter se subiecto: corpus autem Christi non habet ordinem ad locum ratione quantitatis: ergo nec ratione coloris: ergo corpus Christi non potest immutare medium immutatio aliquā virtute coloris, & ita nec ad visionem. Ponitur alia ratio, quia species non potest hic deriuari ab obiecto per medium, quia obiectum non est in loco: deriuatio autem talis requiritur ad visionem. Additur etiam, quod nec lumen gloriae, quale ponitur in corpore, vel oculo glorioso, potest attingere rem non existentem alicubi, ut in loco: ergo nec istud corpus, cum istud, ut hic, non sit alicubi.*

Tertio additur, quod nec per miraculum potest aliquis oculus eleuari ad cognoscendum istud, quia non potest eleuari ad cognoscendum existentiam substantiae separatae: corpus autem Christi, ut hic, habet modum existentiae substantiae separatae: ergo, &c.

³ *Duplex est contactus: mathematicus, ut duo digits coniuncti se tangant: & virga corpora superiore respetu inferiorum, & torpedo respectu manus.* *Contra primum: Angelus nunquam est praesens localiter, nisi diffinitius: mouet tamen localiter corpus sibi proportionaliter praesens, & si haberet virtutem alterandi ipsum, alteraret corpus ut ibi praesens: ergo non requiritur ex parte mouentis existentia corporalis ad hoc, quod alteraret organum ad sensationem. Item, corpus Christi non est praesens speciei alicui ad minus, nisi minimo sensibili, quia nulli indivisiibili est praesens ibi: minimum autem sensibile potest percipi à sensu perfectissimo, secundum Aristot. in fine de Sensu, & Sensato, in dubitatione ultima: ergo istud poterit percipi à visu perfectissimo, non obstante suo modo existendi hic.*

Quantitas necessaria si impliciter ad visionem, sed non extensio. *Contra aliud, non est simile de substantia separata, & de isto corpore, quia istud corpus est quantum coloratum, & figuratum: non sic autem substantia separata. Argumentum primum, scilicet de contactu, non concludit: quia contactus, ut dicit habitudinem corporis ad corpus extrinsecum, non videretur necessarium requiri ad aliquam actionem absolutam, cuiusmodi est immutatio sensus: quia actio absoluta videtur posse praecedere quemcumque respectum extrinsecus aduenientem: ergo licet corpus ut hic, non contingat, excludendo respectum extrinsecus aduenientem ad corpus aliud, non sequitur quin possit alterare, quod est immutare ad formam absolutam sensationis.*

⁴ *Ad secundam rationem, non sequitur, nisi quod color non habet ordinem ad locum, eo modo, quo quantitas, quae est subiectum eius, non habet ordinem ad locum: hoc autem non est, nisi quia non est extensio proportionalis extensioni quantitatis illius corporis.* *Si ergo inferas, quod color non coextenditur extensioni quanti continentis, quod concedo: sed si inferas, ergo non potest alterare medium, nihil ad B.*

Quia existere in loco, est respectus extrinsecus. *Ad tertium de deriuari per medium, improbatum est per primam rationem: quia Angelus bene potest habere aliquem effectum, ordinatè deriuatum in passo secundum partes passi, licet ipse Angelus, ut agens, non habeat alicubi esse localiter. Quod additur de lumine gloriae, non est evidens quomodo propter non existentiam corporis, ut in loco, non possit attingi in ratione obiecti ab habente tale lumen. Quod additur de miraculo, non probatur, quia existentia huius corporis, licet quoad aliquid similis sit existentia Angeli, non tamen quoad sensibile, & visibile: quia Angelus caret illis principiis, quae requiruntur in aliquo obiecto ad actionem sensationis, scilicet quantitate, & qualitatibus sensibilibus: ista autem substantia habet quantitatem, & qualitates sensibiles, licet modus aliquis eis auferatur: oportet ergo probare, quod talis modus esset simpliciter necessarius, ad hoc, quod esset sensatio istorum.*

I Fundamen^ū a Hic dicitur, &c. Impugnat fundamenta D.Thomæ, & Richardi. Probat prīmō, non posse videri naturaliter ab oculo glorioſo, aut non glorioſo, quia deest contactus physicus per quantitatē, qui exigitur in corporibus; corpus autem Christi est sub speciebus non ut quantum, id est, cum extenſione. Contrā, quia Angelus potest mouere corpus ſibi p̄ſens, quamvis non exiſtā modo quantitatīo, & ſi haberet virtutē alteratiā, etiam alteraret: deinde quia corpus non est p̄ſens indiuiſibilis, ſed minimo ſenſibili: ſed minimum ſenſibile potest immutare ſenſum ex Philoſopho allegato: deinde non requiritur contactus physicus ad actionē abſolutam, qualis eſt ſenſatio. Agit de viſione, qua potest eſſe rei immediatē, & non per ſpeciem immitſam.

Prima ratio ex defectu re- ratiā im- pro- batur.

Mīnīmū ſenſibili poteſt immutare ſenſum.

2 Secunda ratio. Defect in proportione conſequentiā.

Replica cōtra Doctorem.

Responſio: Alius eſt pro- cefſus Docto- rū.

Cur ad ſenſationē exi- gatur exiſta-

Terminatio viſionē.

3 Tertia etiā ratio, quā probatur, quōd oculus glorioſus non poſſit in corpus ſic exiſtēns, non ſufficienter probat, quia ratio, aut repugnantia ex parte luminis vix potest affiſgnari: recurrendū ergo eſt ad ipsum obiectum, quā ut hīc, & inuiſibile ex ratione p̄missa. Alia ſimiliter ratio de modo exiſtēndi ſubſtantia ſeparat̄ non feruat paritatē, quia hīc Christus habet colorem, figuram, & alia requiſita ex parte obiecti ſenſibilis

præter ſolam extenſionē, non ita ſubſtantia ſe- parata.

An Chriſtus ſe p̄ſens minimo, & inuiſibile ſpecierū.

Antequam progrediamur ad ſolutionē quæſitionis, quæ habetur in ſequenti paragrapho, occurrentē cenzurā, quā aliqui notant ſecundam rationē contra primum fundamentum ſententiā oppoſitā: in ea dicit Doctoſ Christum non eſſe p̄ſentem inuiſibilis ſpecierū, ſed minimo ſenſibili. Quantū ergo ad p̄ſentiam Christi ſub partibus ſpecierū; earūque inuiſibilis variè refoluitur. Prima ſententia tribuitur Altissiodoreni lib.4. ſan. tral.5. cap.4. Prima ſent. Altissiodor.

qui afferunt Christum non eſſe in hoc Sacra- mento, niſi ſub iis partibus quantitatē, qua ſi ſepa- rentur, poſſit conſeruari ſeorsim, & ſic ſequitur, quōd Christus non erit infinites in Sacra- mento ſecondū numerum determinatum. Albertus. 4. diſt. 13. art. 1.

5 Secunda ſententia tribuitur Alensi 4. part. queſt. 40. m. 3. art. 5. D. Bonauentura in 4. diſt. 10. art. 1. queſt. 1. Gabrieli leſt. 80. in canonē Miſſe, dub. 4. ſecondā ſent. Alensi. D. Bonauent. Gabriel.

Aliqui hanc opinionē erroris inſimulant, vt Soto, afferens non minoſ eſſe de fide Christum contineri ſub partibus ſingulis ſeparatim ſum- ptis, quā etiam continuis. Ceterū alij tempe- rant cenzurā, nempe non eſſe hærefim, ſed re- ducentā eſſe ad errorem, ſeu temeritatem: ita Vasquez, & Suarez citandi. Ratio huius eſt, quia tam Concilium Tridentinum ſeff. 13. can. 3. quā Florentinum docent Christum eſſe ſub ſingulis partibus facta ſeparatione curuunt: addunt ergo il- lam limitationē, vt excludant comprehendendi partes in toto continuas. Addunt hi auſtores er- rorem in fide docere illam ſententiam.

6 Sed eam explicō aliter iuxta dicenda inferiū diſt. 11. queſt. 6. de materia conſecrabilis, quōd ſicut quantitas in ea magnitudine, quā excedit uſum in ordine ad finem intrinſecum huius Sacra- menti, nempe nutritionē, non eſſe materia conſecrabilis iuxta hos auſtores; ſic etiam in ea patuitate, quā non eſſe ſenſibilis, aut ſenſibiliter designabilis ex eodem principio per eſdem nequit conſecra- ri. Hoc ſuppoſito, licet illa pars conſecrabilis ſit in toto, & ſic etiam continet Christum, tamen ſeorsim nec conſecrabilis eſt, neque conſeruaret Christum: quatenus ergo non continet Chiſtum primō, ſicut alia ſenſibiles, etenim negant p̄fati auſtores Christum eſſe ſub iſpa; non autem eſt extra totam designabilis, & conſecrabilis.

7 Argumentum autem aliorum contra hoc non vrget tantum, quantum putant. Aut in aliqua parte minima, inquit, eſt Christus totus, aut pars eius, aut nihil. Si priuim, non eſt con- denandum: ſecondū, & tertium nequit dici, quia Christus ſecondū partes, aut modo quantitatē non eſt in Sacramento. Tertiū etiā eſt falſum, quia ſic ſequeretur, quōd in multis minimis non eſſet Christus; & cū diuiſibilis ſit quantitas tota in infinitas huiusmodi, ſequeretur non eſſe Christum ſub uila parte quantitatē.

Quonodo Christus eſt ſub ſpecificis.

Respondetur Christum eſſe ſub ſingulis parti- bus ſenſibilibus, quæ cadere poſſunt ſub uſu ſenſibili,

sibili, quia de ratione Sacramenti est, ut sit materia sensibilis, & inquantum talis, solum est consecrabilis.

Duplex modus dividendi quantitatem. Duplex autem modus attenditur in quantitate: alius qui est divisionis eius in partes sensibiles; alius, qui est in partes insensibiles, & solum a Deo, aut Angelis fieri potest, quia homo nequit pre-gredi in divisione quantitatis, nisi in partes sensibiles, quia sic tantum applicare potest diuisuum eius; & sic quantitas cadit sub vultu humano.

8

Quia insensibilis, non est conferabilis, sed quia sensibilis. Quandocumque ergo reducitur ad eum statum, in quo amplius non est diuisibilis ab homine, neque cadit sub sensum eius, aut vsum, tunc amittit statum materiae conferibilis: ergo illa non est materia, quatenus diuisibilis est in insensibiles, sed in sensibiles partes.

Omnes partes continent Christum. Ad inconveniens ex hoc adductum responderetur, minimas illas particulas, quae faciunt unum inter se, aut cum aliis esse sensibiles, & continere Christum, quia diuisibile additum diuisibili facit magis, & quantum quanto. Vnde sicut quantitas est dispositio requi-sita in materialibus ad actionem tam realem, quam intentionalem in aliud quantum, & exten-sum (quia ratione si reducatur aliquod quantum ad punctum seclusum omni extensione, nequit esse principium agendi, aut patiendi in eo statu respec-tiuè ad aliud quantum extensem: sicut neque de facto corpori Christi sub speciebus conuenit actio, aut passio respectiuè ad alia quanta) sequitur quod quantitas in determinata extensione exigitur ad agendum, & patiendum, ultra quam non esset sufficiens dispositio ad actionem.

Extensis sensibilis con-dicio est agere, & passio-ni. Hinc est, quod scintilla ignis non habet illum effectum quem habet stres, quamvis in ea sit calor in summo, neque forma in materia rara habet eundem effectum, sicut in densa: quia raritas, & densitas sunt dispositiones ad agendum requi-sita secundum diuersam naturam formarum, & effectuum.

Partes quae faciunt sensibile, continent Christum. Illæ ergo partes quantitatis etiam singulæ sunt consecrables, & continent Christum de facto, in eo tamen statu, quo sunt adiunctæ aliis sensibili-bus, non tamen in alio suppositionis, quo non cadunt sub sensu, quia sic deest conditio essen-tialiter requisita ad sacramentalem materiam, prout de facto instituta sit, nempe sensibilitas, per quam habet, ut cadit sub cognitionem, & vsum determinatum humanum.

Fallacia argumenti. Ratio ergo illa procedit secundum fallaciam consequentis à diuisis ad coniuncta, vel potius secundum fallaciam accidentis, quia in antece-dente sumuntur, ut sunt seorsim, & carent copi-tione essentialiter requisita ad materiam sacra-mentalem: in consequente autem ut coniuncta sunt, inferendo quod sic non contineant Christum: est similis consequentia huic argumento:

Pater ex simili. panis in quaunque distantia non est consecrabilis: ergo neque applicatus est consecrabilis, vel potius huic: verba formæ prolatæ seorsim, & sine ordine ad inuicem non sunt valida ad confe-rationem, quia non faciunt orationem, aut sensum requisitum eius: ergo neque etiam coniuncta.

Idem est in proposito, partes seorsim minima, & non sensibiles, vel quia non sensibiles non faciunt materiam consecrabilem: ergo neque coniunctæ: non valet consequentia. Sic autem interpretandum esse prædictorum sententiam patet ex fundamento ipsorum; requirunt enim solum quod materia sit visualis per se, ut validè sit consecrabilis. Argumenta ex Concilio petitæ non

vrgent, quia Concilium loquitur iuxta materiam subiectam Sacramentorum, quæ debet esse sensibilis, ac proinde ad partes sensibiles refertur, & quia sensibiles. Prompta videtur ergo modernorum censura, quam non adhibuerunt Theologi, qui dictam sententiam viderunt sine vlla cen-tra, aut offensione.

Addi potest, & alia interpretatio eius, quæ data, in voce solum erit differentia: nam catenus negant Christum esse sub singulis partibus, non quod negent Christum totum esse sub singulis partibus hostiæ, sed quatenus partes non sint ibi actu, sed potentia, ut dicitur, ac proinde non sit sub ipsis primò, sicut quando diuiduntur, & sunt totum per se.

Vrgit Suarez hanc sententiam docere falsum in Philosophia, nempe dari minimum quod sic in quantitate. Respondeatur dari minimum, quod sic, non simpliciter, sed in ordine ad sen-sum, actionem, & passionem, quod tantum supponunt præfati authores, quia præsentia Christi est sacramentalis tanquam signati sub signo sensibili: ergo quidquid non est per se sensibile, non est terminus huius præsentiae, nec natum est esse si-gnum sacramentale, id est, sensibile.

Dices, ergo non est Christus sub aliqua parte determinata. Respondeatur negando consequen-tiam, quia qualibet pars, ut alteri coniuncta est sensibilis: licet seorsim non esset sensibilis, quia neque nata terminare, aut mouere sensum, ex ratione superiori præmissa, defectu dispositionis requi-sita: ut infra videbitur.

Secundò respondeatur dari minimum, quod sic in quantitate respectiuè ad formam substantialem, quæ exigit quantitatem determinatam, & maximè iuxta sententiam D. Thomæ hic dist. 12. art. 2. & 3. part., quæst. 77. art. 4. afferunt, posse quantitatem separatum corrumpi per talem additionem, & diuisiōnem, sub qua non maneret forma panis, quam ipse docet esse substantiale, & forma vini.

Ad duo itaque principia, quæ nequeunt exclu-di, reducitur hæc sententia, & responsio data. Pri-mum est, quod Sacramentum essentialiter est sensibile, sive sit permanens, ut Eucharistia, vel transiens, ut cetera. Secundum principium est, quod omnis alteratio, quæ non consideret, cum substantia panis, & vini, tollat de facto præsentiam Christi sub speciebus: quæcumque autem minima pars quantitatis, neque sensibilis est seorsim, neque conseruatæ substantiae panis, & vini: ergo neque Christi sub se. Et ab hac sententia sic explicata non differt sententia Doctoris, neque consequenter antiquorum, aut modernorum in reipsa; si bene sentiantur.

Dico ergo primò Christum esse sub omni parte sensibili hostiæ, etiam minima; & consequen-ter nulla est ibi pars insensibilis, ut est in toto, & componit cum aliis: extra tamen totum posita si sit aliqua possibilis, non sensibilis, non continebit Christum: neque in toto sub hac ratione insensibilis continebat Christum, sed quia sensibilis erat.

Dico secundò, Christus Dominus non est sub indiuisibilibus specierum: hanc docet Doctor loco citato, Albertus in 4. diff. 13. a. 10. Richardus diff. 10. art. 6. Egidius Theor. 11. Valsquez diff. 189. cap. 4. aliique moderni, quotquot negant in quantitate esse indiuisibilia: sed hi procedunt ex aliis mediis, & modo opinandi.

10
Alia explicatio.

Obiectio Suar.

Responso.
Dari minimum quod sic in re sensibili ad actionem, &c.

I I
Repliæ.
Responsio.

Secunda responsio.
Dari minimum, ut sit respectu ad formam.

Duo fundamenta præmissa.

Concordat Doctor.

Primum assertum.
Contineri Christum sub omnibus partibus.

Secundum assertum.
Non esse sub indiuisibilibus.
Doctor.
Albertus.
Richardus.
Egidius.
Valsquez.

Probatur

13
 Probant conclusionem, quia neque substantia continetur.
 Responso.
 Impugnatio.
 Non dari indiuisibilium in sujectione.

Probatur conclusio, quia corpus Christi sicut est substantia panis, & vini, quæ non erant sub indiuisibilibus quantitatibus: ergo neque Christus. Dices in substantia esse quedam indiuisibilia entitativa, quæ correspondent indiuisibilibus quantitatibus. Contra: forte probabilis est non admittere eiusmodi, quia neque ad subiectum indiuisibilia quantitatibus sunt necessaria; cum hæc in ipsis partibus subiectentur, neque saluari posset commodè, quomodo etiam non conueniret substantia per se extensio, si haberet illa indiuisibilia, quia conueniret ei definitio quantitatatis, ut habere partes copulatas termino communis: sed quidquid sit, saltem illa indiuisibilia substantia non sunt substantia, sicut neque indiuisibilia quantitatibus sunt quantitas: & consequenter non sunt materia conuersationis.

Deinde sequeretur, quod fracta hostia Christus de nouo esset sub singulis indiuisibilibus extremitatibus sine noua consecratione, quod videtur inconveniens: sed admittunt aduersarij ex vi prioris miraculi id sequi: nam sub aliis accidentibus de nouo productis in speciebus, verbi gratia, sub colore est Christus, & sic etiam sub quantitate per rarefactionem inducta: id est non conuenit.

Tertio adduci potest ratio, quod non possit secundum aliquos Angelus esse in puncto: ergo neque corpus Christi: sed antecedens est incertum. Addunt alij, quod alias sequeretur posse superficiem extimam consecrari: sed hæc etiam non vrgit, nisi contra eos, qui admittunt unam partem panis continuo posse consecrari non consecrato toto, quod infra impugnabitur dist. 12.

Oppositum huius docent Capreolus dist. 10. quest. 4. art. 3. Soto in 4. dist. 49. quest. 4. art. 6. assertens non licere Theologo docere contrarium. Suarez dist. 52. sect. 3. dicens, Christum esse sub indiuisibilibus non primò, & per se, sed per necessariam consecrationem. Proabant, quia sicut Angelus se habet ad locum, ita etiam Christus in Eucharistia, ut subest speciebus: sed Angelus est etiam in punctis, sicut totus in singulis partibus: ergo, &c. Minor patet, quia est in loco præsentia continua: ergo non solum est in partibus, sed etiam in terminis partium.

Respondeatur negando minorem. Ad cuius probationem respondeatur ad præsentiam continua in loco non requiri, ut præsens sit in singulis indiuisibilibus, sed sufficere ut sit in partibus quibusque continua: nam locus dicit dimensiones, ad quas non spectant indiuisibilia, nisi per modum termini, non partium; non enim faciunt maius, ac proinde præsentia ad locum non infert præsentiam ad ipsa.

Anima rationalis est tota in qualibet parte materiae, & hoc præsentia continua, non tamen est in singulis punctis, saltem per se, quia anima ubi est, animat; indiuisibilia autem animat, quia in illis non est dispositio requisita ad suum effectum,

neque sunt capaces eius per modum subiecti, quod debet naturaliter esse extensum ad hoc, ut sit capax formæ, & actionis causæ efficientis in aliis formis extensis: quod perinde dicendum est de anima, quæ virtualiter extensa est, id est, proportionatur materia, informando totum, & præxigens dispositionem, ac si esset extensa.

Obiicit Suarez secundò, exemplum de duratione indiuisibili Angelii, quæ coëxistit temporis diuisibili, & consequenter est tota in singulis punctis illius temporis, alias non esset continua duratio. Respondetur quod alia est duratio temporis, alia instantis, quia instanti etiam conuenit sua duratio propria: unde cum duratio Angelii sit talis, ut tota in se simplex coëxistat omni durationi inferiori; sic etiam continet, & durationem rerum permanentium, & successuarum, & consequenter instantis, in quo si non esset, duratio eius non esset continua.

Aliud autem est de loco quantitatuo, qui est superficies extensa constituta per partes extensas; unde esse in loco, est esse in partibus continuis locis, non autem indiuisibilibus: quia indiuisibile non habet rationem loci quantitatui: & quidquid sit un Angelus possit esse in puncto, quod resolutus Doctor problematicè pro virga parte in 2. d. 2. quest. 5. Alijs ratio est in proposito, quia punctum non est sensibile in se, ac proinde nequit habere rationem signi sacramentalis continentis Christum: ut supra deduximus, neque continet etiam materiam conuersam, quæ sit propria eius, & cui succederet terminus ad quem. Deinde indiuisibile, sicut non superaddit aliquid magis parti, sic non habet locum separatum à partibus, ac proinde non requirit præsentiam locati ad ipsum, diuersum ab ea, quæ est partium.

Sic ergo conciliari possunt hæc sententiae, nemper corpus Christi non esse præsens indiuisibilibus præsentia distincta ab ea, quæ est partium, sicut est sub qualibet parte præsentia propriæ illi parti; & hoc intendit Doctor. Potest tamen, sumendo præsentiam pro indistantia, dici esse præsens ipsis punctis, eadem præsentia, quæ est ad partes: quamvis autem non repugnat aliquid ponni in puncto, nempe ipsum corpus indiuisibiliter, & hoc de potentia absoluta Dei, ita ut diceret præsentiam propriam ad punctum. In proposito tamen id non contingit, quia præsentia Christi, quæ succedit substantia panis, est primò respectu totius, & partium, & sub speciebus tanquam sub signo sensibili: neque ad continuationem huius præsentia exigunt propria, & diuersa respectu punctorum: quia per eandem, quæ est præsens partibus, est præsens punctis modo explicato. Quæ præsentia dici potest indistantiae, & materialis; non autem formalis, sicut contenti ad contentum, aut signi, ad signatum, & quasi vocationis ad terminum, qualis est præsentia ad partes.

15
 Obiectio eis
 Suarez.

Responso.

16
 Reconciliatio
 viriusque
 sententiae.

Ego sub pun-
 ctu eadē pre-
 sentia, quæ est
 sub partibus.

Dicit potest
 materiali, nō
 formalis.

14
 Sententia
 contraria.
 Capreolus.
 Sotus.
 Suarez.
 Prima obie-
 cto.

Ad præsen-
 tiam quid
 requiratur.

Locus dicit
 dimensiones.

Anima ra-
 tionalis nō est
 in pūcto cor-
 poris perso-

S C H O L I V M.

Resoluit quest. per duo dicta. Primum, potest Deus causare visionem corporis in Eucharistia, in quoconque oculo, quia est forma absoluta. Secundum, talis visio non esset corporis ut hic. Primò, quia corpus ut hic, non causaret, nec terminaret primò eam, quia non potest habere approximationem ad organum: esse ergo corpus Christi ut hic specificatiuè, in primo conuenit D. Bonavent. Alens supr. & D. Thom. hic q. 1. a. 4. Sotus q. 1. a. 7.

Ad^a questionem ergo dico, quod Deus de potentia absoluta, posset causare in oculo glorioſo, vel non glorioſo, visionem istius corporis, licet istud corpus nusquam erit, niſi in Eucharistia. Hoc probatur, quia visio est forma absoluta, ex primo libro d. 3. ergo sine contradictione potest fieri sine respectu praefentialitatis ad obiectum, vel quocunque tali respectu.

An potest esse visio sine percepcione obiecti?

Secundò^b dico, quod nulla visio etiam sic causata posset esse corporis, ut hic primò, quia haec includeret corpus ut hic, vel esse causam primò visionis, vel esse proprium, & primum terminum visionis, sed corpus ut hic, neque potest causare primò, neque terminare primò, quia tam causatio, quā terminatio talis requirit in obiecto primo causante, vel terminante dispositionem debitam, & hoc secundùm locum, vtpote approximationem, & distantiam debitam: sed corpus istud ut hic, non potest debitè approximari organo, vel distare debitè, quia non est in loco ut hic: nec miraculum ad hoc iuuat, quia corpus ut hic, absoluē non est visibile, nec ut causatum visionis, nec ut terminatum: miraculum autem non est ad illud, quod includit contradictionem.

6

Ad arg. 1. Sensus non decipitur circa Eucharistiam, sed intellectus arguens, ex sensibili-bus.

Ad argumenta. Ad primum dico, quod sensus etiam noster non decipitur circa Eucharistiam: quod enim percipit per se, hoc est ibi, scilicet quantitas, figura, color, & huiusmodi, nec est possibile modò, quod circa Eucharistiam decipiatur visus noster: sed tantum intellectus arguens ex his, quæ sensus apprehendit, quod ibi est substantia panis. Hoc autem argumentum est sophisticum, licet enim hoc eveniat, ut in pluribus, non tamen necessariò. Dico ergo, quod sensus Beati perciperet hoc, quod sensus noster, scilicet accidentia: nec iste aliquo modo deciperetur, sicut nec noster: imò minus, quā noster, sed nec intellectus Beati sic sophisticè argueret ex actu sensus, sicut noster arguit.

Ad illud de dubitatione, dico, quod Beatus dimissus naturali cognitioni suæ, non sciret per actum sensus, hoc esse corpus Christi, sed tantum per intellectum intuitiū videns illud corpus, sicut dictum est de cognitione intuitiū *questione precedente*.

7

Ad 2. Tex. com. 7. & 87. q. 9.

Ad secundum dico, quod lumen punctale non multiplicaret se ad organum corporale, ita quod esset visibile secundùm communem opinionem, quæ dicit, quod non est possibile indivisibile moueri, ex 6. *Physic.* sed hoc discussum est in 2. lib. distinct. 2. de motu Angelī. Et cum probas, quod sphæricè se multiplicaret. Negandum esset secundùm istam viam: imò prius oporteret, quod ipsum haberet in se diuisibilitatem quantitatiam, quā ageret in quantum passum.

Lumen pū-ctale, an vi-sibile.

De radius vide in 2. Non potest agere in re-ctum, agit in obliquū.

Ad aliud, de reflexione luminis à puncto, non cogit: quia in illa reflexione primum agens non est illa lux punctalis, quæ tangit corpus, à quo fit inflexio (si tamen lux punctalis esset ibi) sed est ipsum primum obiectum, à quo multiplicatur illa lux: idem enim agit in visione recta, reflexa, & fracta. Vnde punctus tangens superficiem speculi non multiplicat radium reflexum, sed primum luminosum, quod usque ad speculum multiplicat lumen suum: illud etiam immediatè in ratione causa multipli- ciat radium reflexum. Et ratio est, quia agens naturale, ex quo agit secundum ultimum suæ potentiarum, quando impeditur agere secundum illam lineam, quæ est maximè conueniens actioni naturali, puta rectam, quæ est breuissima; agit secundum eam, secundum quam potest, scilicet secundùm lineam reflexam. Et hæc est ratio, quare non videtur in speculo imago ipsa corporis multiplicata usque ad speculum, sed ipsum corpus cuius est imago.

C O M M E N T A R I V S.

17
Prima con-clusio.
Deus potest causare abso-lutum vi-sio-nis Christi, ne in Sacra-mento.

A Ad questionem ergo dico, &c. Subiicit duas conclusiones. Prima est, quod Deus possit de potentia absoluta causare visionem illius corporis, licet nullib[us] esset, niſi in Eucharistia: ratio est, quia visio est forma absoluta, ut patet per ipsum alias in 1. dist. 3. quest. 7. dist. 6. quest. 1. ad primum pro opinione dist. 7. quest. 1. ad 3. in 3. dist. 15. quest. 1. & in 4. dist. 11. quest. 2. dist. 49. quest. 1. & quodlibet 15. ergo sine contradictione potest fieri sine respectu praefentialitatis ad obiectum, vel quocunque tali respectu. Hæc conclusio intelligitur, ut supra declarauimus *quest. 5.* quod absolutum visionis; non quod mediante tali visione videret obiectum, quia praefindit ab ea omnem respectum ad obiectum: quod magis confirmat sequens conclusio.

b Secundò dico, &c. Hic negat visionem sic causatam esse posse corporis, ut hic primò: ratio est, quia id includeret corpus, ut hic esse causam primò visionis, vel esse proprium, & primum terminum visionis: utrumque exigit in obiecto debitam dispositionem, id est, extensionem secundùm locum, vtpote approximationem, & distantiam debitam: quia sensus non potest videre obiectum in quacunque distantia; maximè cum sit cognitio eius rei existentis, & praesentis: requirit etiam distantiam, quia, ut dictum est, sensibile supra sensum positum non causat sensationem.

Ex quibus concludit, quod sicut nequit ut hic applicari, aut distare ab organo secundùm locum,

18
Secunda con-clusio.
Illa visio non efficit corporis, ut hic.

*Requiritur
ex iis in ob-
iecto ad cau-
sandam, &
terminandam
visionem.
In conclusio-
ne sequitur
D. Thomam,
& Richardum.*

19
*Conclusione pri-
ma explica-
tur aliter,
iuxta sensum
Scholiaſtū.*

*Motinum di-
uersa inter-
pretationis.*

20
*Quem reſpe-
ctum exſtu-
dit Doctoř?*

*Interpretatio
Scholiaſtū,
& aliorum.*

locum, sit absolute inuisibile, seu non visible; siue vt cauſa, siue vt terminus visionis: miraculum autem non est ad id, quod inuoluit contradictionem. Conformiter ad hanc conclusionem respondet ad argumenta; in ñō response ad secundum se inſinuat tenere conclusionem D. Thomas, & Richardi, quamvis rationes eorum aduetas impugnauerit; & eandem doctrinam supponit *supra quæſt. 5.* vt ibi diximus: cùm ergo hīc discutat ad quæſitum, nemini dubium esse debet, quin sit in sententia Richardi, & negatiua.

Quantum ad primam conclusionem positam, licet interpretatio cius præmissa, quantum ad veritatem rei subsistat, ex principiis suprà præmissis in commento quæſt. 5. & ad eam facit ratio subiecta à Doctore; quia ex eo, quod sit aboluta forma, potuerit à Deo solo fieri sine respectu præſentialitatis ad obiectum, vel quoconque tali respectu; si ly *quoconque* distribuit pro omni respectu, etiam attingentia, interpretatio, inquam, posita subsistit:

Quia tamen non videtur hæc interpretatio, facere ad scopum controværſia, & titulum quæſitionis, cùm virumque supponat questionem esse de visione, quā est operatio, & constituit vidētum cum aliis respectibus ad hunc effectum necessariis: impertinens autem est causatio talis forinæ in oculo, vel separatim ab omni subiecto, nisi intendatur etiam effectus visionis, quā constiuit vidētum, & in quo scopus ipse quæſitionis versatur.

Ideo illa conclusio potest etiam aliter intelligi de visione, vt habet hunc effectum suum annum: & intelligenda est ratio Doctoris quæ excludit respectum præſentialitatis, & alium quemconque talem ad obiectum, quā specificat respectum præſentialitatis localis, & extensæ, nempe approximationem, & distantiam debitam obiecti secundum locum; de quibus tantum loquitur in secunda conclusione. Non intelligit autem respectum mensuræ, vel etiam attingentia quæ requiruntur ad effectum visionis: hinc Scholiaſtes in scholio præmisso recte intelligit visionem illam esse obiecti; vt hīc specificatiuè, non autem reduplicatiuè: alij vero intelligunt esse obiecti secundum naturalem modum existendi, vel quem habet, vel habere potest; & exigit naturaliter ex se. Præferēda est in hoc interpretatio Scholiaſtū, quia illa facit ad scopū quæſitionis & controværſia.

Non enim hīc quætitur an Deus possit cauſare visionem rei absentis, & non existentis, vel eius, quod ita se habeat respectu ad visionem, quā mouetur, & terminatur, tanquam si non existeret. De hac eius visione non est præſens controværſia, quia illa tantum esset visio apparenſis; & non ipsius rei secundum modum existendi, quem habet, & de quo quætitur, ani possit secundum illum modum videri specificatiuè, vel certè reduplicatiuè, & an indiſſibilis modus existendi ita impedit videri posse Christum vt hīc.

Richardus est in sententia negatiua; & ita videtur esse Doctoř in secunda conclusione, sed magis in tertia, vt infrā videbitur; D. Thomas vero in 4. dist. 10. quæſt. 1. art. 4. *quæſitionula prima:* & dist. 11. quæſt. 3. art. 1. ad 4. docet videri posse miraculosè; licet non vt sub speciebus primi: Alenſis 4. part. loco citato apud Scholiaſtem, dicit B. Virginem ex priuilegio ſpeciali videre corpus Christi in Euchariftia: Matsilius idem docet de ipso Christo: & videri posſe miraculosè plutes Scoti oper. Tom. VIII.

tradunt, vt VValdensis tom. 2. de *Sacramentis* c. 6. 5. VValdensis. Soto in 4. dist. 10. q. 1. art. 7. Suarez disp. 53. ſéct. 4. Suarez. virumque docet esse probable. Vasquez autem disp. 155. cap. 2. ſequitur eandem affirmatiuam; & à fortiori docent Nominales, qui putant etiam naturaliter videri posſe corpus Christi in Euchariftia, ſupponendo miraculo, quo tenetur à Deo inuiſibile & abſconditum ad ſaluandam fidem.

Declarando ergo primam conclusionem Doctoris iuxta modum quo Scholiaſtes Magister meus intelligere videtur, nempe visionem fieri posſe corporis ſpecificatiuè, vt est hīc; vel quod est hīc: ſuppono ex Philoſopho primo *Physicorum* text. com. 49. & 2. de *Animatext. com. 60.* viuercalce ſuppoſitio prima. eſſe obiectum intellectus; & per oppoſitum ſingulare eſſe obiectū ſensu, vt determinatur ad condições exiſtendi, & ipsam exiſtentiam; prout deſinuit à Porphyrio; neque ſenſum perciptere obiectum ſuum, niſi ſecundum aliquam diſpoſitionem, quam habuit, dum ſentitur; vnde Philoſophus 7. *Metaphys.* textu com. 45. *abeuntibus ſenſibiliſib⁹ à ſenſu non eſt palam, utrum ſint, an non, &c.* Vnde Doctoř in 4. dist. 45. quæſt. 3. ad ſecundum, ait ſenſum cognoscere obiectum vt hīc, & nunc, &c. intelligit de cognitione eius vt exiſtentis, & præſentis. Oportet ergo vt ſaluetur viſio Christi in Euchariftia, vt ſi eius aliquo modo quā exiſtentis & præſens eſt. Item in 2. dist. 24. quæſt. 1. ad 2. diſcit Doctoř, quod color in communi non videtur, ſed hic color, hoc album, &c.

Suppono ſecundò ex dist. 12. ſequenti quæſt. 3. in *reſpoſione ad confirmationem ex Boetio adductam in ſuppoſitione ſe-
cunda.* quod quantitas, li eſſet separata per ſe, non poſſet immutare ſenſum, neque li eſſet ſenſibilis, Quantitas ſenſibilis, ſe, & rō eſt actus ſenſibilis. quia eſt ſenſibile commune, non per ſe primò; ſed per actionem, & ſpeciem ſenſibilis proprij, vt pote coloris: vel li dicatur habere ſpeciem propriam, quia cadit ſub ſenſum, 2. de *Animatextu* ſe, & ſenſibilis. comment. 64. non tamen poſte illam cauſare niſi concomitant ad ſenſibile proprium, eiūque ſpeciem. Si prium dicatur, agit tantum ad immutationem ſenſus, non quoad ſubſtantiam ſenſationis: ſed alia erit viſio, verbi gratiā albedinis, alia ſuperficiei, licet concomitant in re, ſed cum ordine dependentiæ posterioris à priori; quia non videretur ſuperficies, niſi vt afficit albedinem viſam; & quantitas, quæ dicitur viſibilis, eſt magnitudo, & extenſio, quā partes videntur extra partes cum continuatione, ſicut econtra numerus cum discontinuacione, & figura vt afficit albedinem extenſam, vel colores: primo tamen modo eſſet unica tantum viſio, quæ eſſet albedinis primi; figura vero & extenſionis, vt afficit albedinem: à quibus diſtinctæ ſunt alia conditiones obiecti viſibilis per ſe requiri, vt exiſtentia & præſentia; præſentia autem attendit respectu ad determinatam distantiam, & alia concurrenția, ſeu adiacentia, & ſpatium, vt comparantur ad operantem.

His poſitis probatur conclusio ſic intellecta: ſive eadem poſſit eſſe viſio albedinis, & extenſionis, quæ eſſet primariò albedinis, ſecundariò vero extenſionis, ſive diuersa; non repugnat Deum immediatè agere ad immutationem ſenſus respectu coloris tantum, etiam hīc præſentis, ſeu indiſtantis ab aliis, verbi gratiā à ſpeciebus (quæ ſunt præſentes) & etiam exiſtentis; abſque eo, quod agat ad viſionem extenſionis actualis, ſive eam habeat, ſive non; ergo poſte agere ad viſionem corporis, vt eſt ſub ſpeciebus, loquendo Deum poſte agere ad viſionem ſenſibilis proprij præcie. C C C ſpecifici

specificatiè , licet per illam neque extensio , neque à fortiori priuatio extensionis videatur expressè tanquam obiectum visum.

*Sensibile est
minus non est
ratio, aut cō-
ditio insuen-
di proprium.*

Antecedens probatur primò , quia sunt in re ipsa diuersa , & respectiū ad sensum : secundò neque extensio , & eius priuatio sunt rationes intuendi corpus , aut sensibile proprium , neque conditiones per se præviae requisitæ simpliciter ex parte obiecti visibilis , aut sensus ; sed tantum secundariò annexæ , & dependentes à sensibili proprio , ut cadant sub sensum : ergo diuinā virtute possunt non videri viso sensibili proprio.

Patet subsumptum ex secundo supposito , quantum est ex parte obiecti sensibilis : patet etiam quantum ad potentiam , quia visus , & potentia sequitur naturam sui obiecti ; ita vt in obiectum proprium non feratur mediante remoto , & secundariò , neque vt ratione , neque conditione prævisa , aut prævia.

25
Responso.

*Existētia, &
præsentia tñ-
sum ad vi-
sionem requiri-
tur.*

*Prima condi-
cio nō depen-
der ab exten-
sione.*

*Præsentia ab-
stribit ab ex-
tensione.*

26
Conformatur.

*Videre posse
aliquid pra-
esse non viso
concupiisse.*

*Non recipro-
cari depen-
dit in eodem
generi.*

Dices , sensus non fertur in proprium sensibile , nisi secundariò aliquam conditionem , quam in re ipsa habet : ergo vt est extensem , vel non extensem . Contrà conditio quam recipit obiectum , vt sit visibile simpliciter , est existētia , & præsentia : in his distinguuntur ab operatione abstractua intellectus operatio sensus externi : sed haec possunt saluari respectiū ad sensum sine eo , quod tendat in extensionem , aut eius priuationem : ergo , &c. Consequentia patet , quia existētia , quæ est prior extensione , ab ipsa non dependet , neque in esse , neque in cognoscī , sive per sensum , sive per intellectum respectiū ad Deum causantem visionem : quidquid enim est primò sensibile , & per se , potest reduci in actum absque eo , quod reducatur potentia in sensibile secundariū , & dependens ab ipso in actum , faltem diuinā virtute .

Patet eadem etiam consequentia quoad præsentiam , quia præsentia quæ hic requiritur , est illa quæ obiectum in se videtur in suo esse , & non in alio ; sed nulla est hic repugnantia , quin sic videri possit etiam in determinato situ , verbi gratiā , sub speciebus , & in eodem loco ; sicut videtur ab intellectu Beati , aut ipsis Christi , quamvis non habeat extensionem localem ; est tamen illa visio præsentis , vt præfensis ; sicut visio , quæ videtur Angelus , est visio ipsis præsentis , quamvis Angelo non conueniat esse in loco circumscriptiu.

Conformatur , de ratione visionis intuitiua non est videre quodcumque re ipsa coniunctum obiecto suo in re , aut inclusum , quia sic videri potest essentia diuina in propria existētia , non visus attributus ex Doctore in 1. dñs. 1. quæst. 4. non repugnat videri aliquod corpus mixtum , quæ lucidum est , non viso eius colore , quamvis utrumque sit obiectum per se proprium , & sensibile : ergo minus repugnat videre coloratum , non visua extensione , motu , aut figura eius respectiū ad locum .

Patet consequentia , quia utrumque quantum ad coniunctionem in re ipsa perinde se habet ; ut comparantur autem ad potentiam , magis inclinatur ad utrumque sensibile proprium , quam ad sensibile secundarium .

Conformatur secundò : quia non stat sensibile proprium esse rationem videndi , aut sine qua visua non videatur sensibile commune cum dependentia sensibilis proprij à sensibili communi in-

hoc genere ; alias reciprocaretur dependentia , & quodlibet esset prius & posterius in ratione sensibilis : imò neutrum posset esse sensibile in actu , quia sine altero non posset mouere , aut terminare actum sensationis ; nequeunt autem sibi inuicem , secundariò dependentiam eiusdem generis supponi .

Et probatur amplius , quia dependentia in existētia non infert dependentiam in operatione ; ita vt , quæ sit unius ut obiecti , necessariò sit eius , à quo dependet in esse , quia color dependet magis à corpore , quam ab extensione , aut quantitate eius : hoc autem non obstat , quia videri possit coloratum , non videndo explicitè substantiam corporis in seipso . Si etiam quantitas localis , aut extensio esset conditio ad hoc , vt coloratum possit videri , non omnis conditio talis transit ad obiectum visionis ; quia singularitas intrinseca est magis intrinseca albedini , quam quantitas , quæ rāmen non videtur : vt patet ex Doctore in 2. dñs. 3. quæst. 6. ergo tantum quantitas est conditio tanquam coniuncta ipsi , vt actu mouet , aut mouere potest , & terminat visionem . Hoc autem repugnat ex dictis , quia sensibile proprium prius se habet , vt mouens , & terminans , quam sensibile commune : ergo à primo ad ultimum potest videri non viso sensibili communi . Hoc dāto tollit repugnanciam , quæ dicitur esse in proposito : ergo , &c.

Confirmatur denique tertius ex illo principio Doctoris , quo probat extensionem ad locum separari posse à quantitate , & substantia corporis : quia quod non dependet ad aliquam speciem eiusdem generis ; sed indifferenter se habet ad omnes species , & contingenter , ita etiam se habet contingenter ad ipsum genus : sed color idem manere potest variata extensione hac , vel illa quantitatib⁹ , & manet in esse visibilis actu mutantā extensione : ergo contingenter se habet ad extensionem in genere & specie , quantum ad sui sensationem : ergo non dependet per se ad ullam , & etiam quæ visibilis est . Dices , quod argumen- tum concluderet etiam naturaliter posse videri coloratum , sine vlla extensione . Respondetur negando assumptum , quia color in esse dependet à quantitate , tanquam formā priori , vel subiecto quo , & exigit modum naturalem effendi , quo existat in subiecto quanto , & extenso , qui modus supponit ad actionem , seu immutationem sensus factam ab ipso naturaliter .

Vnde Doctor *suprà quæst. 5. §. Si obiectas , &c.* dicit præsentiam obiecti , id est , quantitatuum , de qua loquitur , requiri ad actionem seu productiōnem , & motionem ; non verò ad terminationem . In casu autem nostro non requiritur motio obiecti , quia Deus suppleret eam producendo visionem ; vt supponit conclusio præmissa : ergo non sequitur quin videri possit obiectum sic supernaturaliter , quamvis non naturaliter .

Ex his procedendo declaratur conclusio Doctoris ad scopum huius questionis & controver- sias , nempe , posse causari à Deo visionem corporis , vt est in Sacramento , quæ est corpus Christi coloratum ; quamvis talis visus non extenderetur ad corpus Christi , vt priuatum extensione : quia sub visione non cadit explicitè priuatio , vt tenebrae , neque priuationes sensibilis communis , aut proprij ; sed tantum arguitiū , & secundariò experientiam , quæ sensus non percipit actum circa sensibilia . Conclusio autem præmissa , iuxta hunc modum

27
*Dependentia
in esse obiecti
non inferatur
ex dependen-
tia in esse.*

*Conditio non
semper trahit
in obiectum.*

28
*Conformatur
tertiū.*

*Color contin-
genter se ha-
bet ad exten-
sionem in spe-
cie.*

*Responso ad
obiectanem.*

*Requiri ex-
tensionem ad
actionem , non
ad termina-
tionem.*

24
*Declaratur
conclusio Do-
ctoris ad pro-
positū huius
disputas.*

modum dicendi, excludit visionem modi essendi indiusibilis, & supernaturalis. Conclusio posita probatur ab aliis Doctoribus sed principia quædam adhibent, quæ non admittuntur à nostris, idèo eas omitto.

Non videretur totum in toto, &c. quælibet parte.

Verum ergo est simpliciter, corpus, vt existit in Eucharistia secundum præsentiam sacramentalē, quæ est totum in toto, & totum in qualibet parte, non posse videri oculo corporeo etiam supernaturaliter, non solum in hoc, quod priuatio extensionis non cadat directe, & explicite, sub sensu, tanquam obiectum sensatum, aut quod præsentia illa formalis, vt est relatio, non sit visibilis; sed etiam neque Christus materialiter, vt est totus indistans, vt ita dicam, & contentum sub qualibet parte speciei, & sub ipsa tota specie.

Quia sicut species ipsa non ita cadit sub sensu, vt referatur distinctè in qualibet eius partes extensas; & hoc vno actu, qui tantum primò, & per se est totius; secundariò tantum partium, & confusè; neque distinctè & determinatè potest esse partium, nisi per visiones proprias singularum, quæ vt plures infiniti simul, non est capax potentia, quia distraheretur eius tendentia, neque tot esse possunt, quia secundum alias, & alias partes possit multiplicari visio, & sic quasi in infinitum quodammodo: ita, inquam, contingit in Christo vt sub ipsis continetur, quamvis enim respectuè ad hanc, vel illam partem, posset videri vt coniunctum indistans, non tamen vt totus est in singulis eius partibus, quia ad hoc singulæ visiones requirentur, quæ inesse non possunt.

Qualia efficiuntur corpori.

Posset ergo videri Christus, vt est primò in toto ambitu hostiæ consecratæ; & sic non vide-retur totus, vt replicatus ad singulas partes; neque vt non replicatus, quia sic non cadit sub sensu, quia reflectere nequit super actum suum, neque super re visa: sed directe, vt habet terminos extrinsecos essendi, & commensuratos secundum locum, in ipsum tendit.

Exemplum.

Videret etiam simul Christum in pluribus partibus hostia per plures visiones, quarum qualibet esset visio eius determinata, & distincta secundum diuersas partes, in quibus vide-reetur: sicut, verbi gratiâ, in speculo fracto multiplicatis speciebus visibilibus videtur obiectum in singulis partibus speculi per distinctam speciem & visionem.

31. Sufficiuntur prima inter pretatio.

Secundam conclusionem vt suprà explicaui primo loco, puto esse magis ex sensu Doctoris, qui videtur, etiam specificatiuè loquendo, Christum dicere in Eucharistia, sub omni ratione, esse inuisibilem: & quamquam rationes factæ videantur secundum principia illius: tamen quantum ad sententiam standum erit illius conclusioni, vt iacet, & probationem, ex qua sensus affectionis magis sumendum est.

Premissa rationes possibiliterat pro bant ex parte obiecti.

Dico ergo non probari plenè contrarium, quia aliud est considerare sensibile proprium, & commune, vt comparantur ad inuicem in ratione obiecti sensibilis, & viuum est ratio alteri, sine qua non moueret sensum; & hoc modo procedunt obiectiones, seu rationes factæ: & concedo talem ordinem inter sensibile proprium, & commune; vt proprium primò, & per se respiciat sensum, commune vero dependenter à proprio.

Non probant ex parte potentiæ.

Aliud est considerare operationem, quæ ten-dit potentia in obiectum, & ipsam potentiam

Scoti oper. Tom. VIII.

tendentem, quæ est materialis & extensa, & ver-satur circa obiectum; non actione transeunte, sed immanente ipsi potentia, secundum modum connaturalem potentia, & extensem; vnde ne-que moueri potest, neque terminari ab obiecto, nisi vt extensa est: licet ergo extensio non sit ratio, aut conditio prævia sensibilis proprij, vt mouerer sensum: & demus etiam vt terminaret, quantum est ex parte sua, tamen est dispo-sitio requisita in obiecto ex parte potentia: & ratio materialis, sub qua tendere tantum po-test, quia tam operatio, quam tendentia eius est extensa, & non secundum aliquod punctum indiuisibile sui videt, aut tendit; sed secundum totam virtutem extensam, quæ est pars in parte, non tota: ideoque nequit tendere in punctum, aut aliquod indiuisibile, quæ tale, ac proinde be-nè Doctor ait, quod Christus simpliciter est in-visibilis in Eucharistia sine extensione.

Ex quibus patet ad rationes adductas: quia propter modum operandi, & essendi potentia requiritur extensioni obiecti, vt possit vniri ei potentia, & ipsum obiectum terminare eius ope rationem ex natura ipsius potentia, quæ nequit abstrahere à modo essendi naturali ipsius obiecti, aut proprio.

A fortiori soluuntur rationes Nominalium, quæ minoris sunt difficultatis, quia & obiectum ipsum, vt moueat potentiam, exigit na-turalem modum essendi, perinde ac quodlibet aliud materiale agens: deinde hoc ipsum requiri-rit ex parte potentia: non sufficit ergo corpus Christi esse præsens sub speciebus, vt possint vi-deri, nisi sit præsens iuxta dispositionem requisita, ex parte obiecti, & potentia.

Ex his patet vltiùs quomodo intelligi debeat prima Doctoris conclusio, in qua explicat id, quod possibile est fieri, circa corpus Christi in ratione obiecti visibilis ex occasione quæ-sitionis, & negatur in secunda conclusione esse visibile vt hic est: Vtrumque est ad propositum questionis, quia repugnativa potest esse per cau-sam intrinsecam, & extrinsecam; sic tollit repugniam, quæ esse posset absolutè in ordine ad Deum, quantum ad productionem actus vitalis: vnde nescio quā opinandi consecutione, illi, qui negant posse potentiam operari vitaliter, nisi producendo actum, quem nequit producere, vt ipsi aiunt hic, quomodo, inquam, possit in ea esse op-eratio quæ videret.

Vilio ergo illa, quam Doctor produci à solo Deo posse assertit, esset obiecti secundum na-turalem modum existendi, & in ea nulla esset de-ception, quia esset obiecti secundum modum, quem natum esset habere, non esset autem eius, vt in Eucharistia est: hoc dico, assertendo quod obiectum videretur; si non placet primus modus interpretandi conclusionem.

Præterea non capio illud lumen supernatura-le, mediante quo potentia videret obiectum secundum aliquos, vt est hic, quia illud esset ad confortandam potentiam, & perficiendam eius virutem, vel certè ad repræsentationem obiecti per modum speciei. Si primum dicatur, ne-quit operari, nisi vt forma extensa recepta in organo; & sic nihil facit: nequit etiam mureare modum connaturalem potentia ad operan-dum, cum ei accedat, neque variat modum eius es-sendi.

Si secundum dicatur, per idem patet nihil effe-ctere, si sit species impressa, cum potentia nequeat

Quomodo re-gurgitur in obiecto exten-so ut poten-tia tendat.

Excluduntur rationes Nominalium.

33

Vtrumque con-clusio Doctoris est ad pro-positum questionis.

Quomodo vi-sio illa possit esse operatio?

Excluditur modus, quo dicitur possi-bilis visio Christi in hic per lumen su-pernaturale.

34

operari immediatè circa obiectum in se præsens, nisi quæ extensus est; neque species aliter repræsenterit, nisi sic, cùm ipsa sit extensa; & subiiciatur potentia, eique accommodetur. Quid ergo habetur ex tali specie, quod alijs per ipsam potentiam, Deo supplente concursum obiecti, haberi non possit?

35

Ad argumenta patet ex litera. Ad ultimum dicitur, agens naturale agere secundum lineam rectam, & quod non potest indirectum agere in reflexum. Hoc principium variis in locis docet intelligendum de multiplicatione effectus in medio, si sit effectus indivisibilis, vel de intensione si sit divisibilis forma. Ex hoc principio non recte aliqui colligunt non dari actionem in distans; vt suo loco videbitur.

Consequenter ad hanc questionem, & ad priorem Doctores solent inquirere de apparitionibus, quæ contingunt in Eucharistia, quid sit iudicandum? quibus explicandis tam practicè, quam speculatiuè subiiciemus sequentem questionem.

Quid iudicandum de apparitionibus, que in hoc Sacramento contingunt?

36
De apparitionibus in Sacramento. Paschasius. Quia finis earum?

Putes apparitiones factas esse in Eucharistia constat ex historiis; de quibus Paschasius in lib. de Eucharistia cap. 14: assertens factas fuisse plerumque in confirmationem fidei de hoc Sacramento: quod verum est, quando fuit publicæ; quando autem priuate sunt, vt contingit sèpè in personis piis, fuit quandoque ob alias fines qui ad animam huius vel illius spectant, nempe ad confirmationem devotionis, excitationem spiritus, consolationem spiritualem, & amorem, & reverentiam Sacramenti; & alias quibus Deus suauiter animas allicit.

Aliæ reales, alia imaginarie, alia apparentes. Reales apparitiones.

D.Thom. Vnde discer- santer.

Hæc apparitiones quandoque sunt reales ex parte Sacramenti, seu in ipso Sacramento: ali quando non in Sacramento, sed in sensu interiori, aut exteriori: in Sacramento, vt quando stillat sanguinem, quando appetit caro, vel cinis, vel perta: in sensu, vt quando videtur ibi puer, aut Christus in forma crucifixi; aut sub aliis rationibus.

D. Thomas assignat inter has mutationes modum, quo discerni possunt: nam si unus aut alter habeant illas apparitiones, & ceteri videant species sub sua ratione, signum est eas fieri per mutationem sensus, non autem obiecti: item si brevident, ita quod antea & post videantur species sub sua ratione propria, etiam est signum fuisse apparitionem per mutationem sensus, non obiecti: contrarium si contingat erit signum mutationis in ipso obiecto.

37
An apparitiones sine vera signa.

Si queraras an illæ apparitiones per immutationem sensus tantum, & non obiecti includunt mendacium, aut deceptionem? Respondeatur negatiuè, quia fuit ad ostensionem alicuius veritatis: vnde Augustinus lib. 2. quæst. Euangelicarum, & libro contra mendacium cap. 9. Quando simulatio ad aliquod verum significandum refertur, non est mendacium. Ratio est, quia eiusmodi signa symbolica includunt veram significationem, vt imagines, allegoriae, parabolæ, & huiusmodi.

Verum ad discernendum inter apparitiones veras, & illusiones, quæ fuit, vel arte dæmonis, vel ex virtute sensus, vel ex vehementi imaginatione, debilitate phantasie, opus est prudentia,

& consilio, certisque regulis, qua ad præsens non spectant. Agendum tantum est hic de apparitionibus, quæ fuit per immutationem specierum; de illis consuli potest Alensis 4.p.9.53. in 4.art.3.

Quoad apparitiones secundi generis prima sententia est, quando videtur in Eucharistia Christus in forma pueri, carnis, aut sanguinis, videri re ipsa Christum Dominum: ita Alensis loco citato. Gabriel leet. 5. in canon. Secunda sententia est, non videri Christum in se: ita D. Thomas 3. part. quæst. 76. & communis in 4. diff. 1. o. vbi Richardus art. 5. q. 2. Durandus, Paludanus, Carthus. quæst. 4. Marsilius quæst. 7. art. 3. dub. 5. & communiter Thomista, Vasquez comment. in illum articulum D. Thome, Suarez. Quod docuerunt etiam antiquiores, Paschasius, Guitmundus, & Lanfrancus.

Conclusio prima. Quando apparet ibi Christus secundum formam pueri, vel aliam, quæ non importat corruptibilitatem, quæ est contra naturam corporis gloriose, non videret improbabilis sententia Alensis: quia nihil obstare potest, quia ita secundum apparentiam contingere posse: quia idem corpus, sicut ponitur de facto in diuersis locis modo naturali essendi in uno, & sacramentali in altero; sic etiam non repugnat ponи utroque modo in Sacramento: uno modo ex vi verborum, altero vero per miraculum ad probandum veram existentiam Christi in Sacramento. Dices, bis est in Sacramento, quod videtur absurdum. Respondetur quod verum est secundum potentiam ordinariam, extraordinariam negatur; quia effectus ipsam non excedit, & magis congruit veritati, & fini apparitionis, qui est probatio vera existentiae realis in Sacramento.

Deinde sic apparuit Christus in forma hortulanæ Magdalene, in forma peregrini discipulis cunctibus in Emmaus, & reliquis post resurrectionem non apparuit in forma corporis gloriose, ostendens doctes talis status, sed in forma sua cognita alijs: vnde manducavit, & bibit cum illis in eadem forma: hoc tamen non fuit contra veritatem status corporis gloriose: vnde quando apparet etiam in forma crucifixi, aut iudicis, aut pueri, non est deceptio, sed repræsentatio status quem habuit, aut habiturus est: neque in huiusmodi apparitionibus necessarium est, vt immutentur species realiter.

Secunda conclusio. Idem dici potest, quando apparet ibi caro & sanguis transeunter, ita vt species redeant ad suum sensum pristinum; quando vero permanenter, ita vt videatur quod ibidem apparet transire ad corruptionem, tunc non erit caro, aut sanguis Christi, sed aliud corpus ibi creatum ad significandum carnem sanguinemque verum Christi: si autem citè transeat, non est necessaria vera mutatio specierum, sed sufficit apparenz. Ratio prioris est, quia non comperit carni & sanguini corporis gloriose subesse corruptionem: ratio posterioris, quia suppetit aliqua ratio probans immutationem realem in re ipsa factam.

Tertia conclusio. Altera sententia D. Thomas est probabilior: quia non est necessarium Christum apparet re ipsa ad effectum, aut finem miraculi; quia sufficienter probatur, etiam si aliud sit, quod apparet, veritas fidei in cuius confirmationem sit: sive ergo sit illa species repræsentans Christum, sicut in speculo contingit repræsentare obiectum; & supra probatum est posse rem non existentem videri in sua specie; sive Angelus apparet in ea forma; utrumque æquè fieri potest,

38
De apparitione reali.

Sent. Alens. Sent. couartaria. D. Thom. Richardus. Durandus. Paludanus. Carthus. Marsilius. Vasquez. Paschasius. Guitmundus. Lanfrancus. 1. Conclusio. Probabilitas sententia Alensi.

Non repugnat Christus his ponit in Sacramento: diverso tam modo.

Apparuit sa- pè non in for- ma corporis gloriose.

39
2. Conclusio. Quid quando apparet caro?

40
Sententia D. Thomas pro- babilior.

&

Distinctio XI.

581

& sine deceptione. Dices, appetit Christus modo extenso in Sacramento; cum tamen hunc modum essendi in Sacramento non habeat: ergo potest contingere deceptio. Respondeatur negando consequentiam, quia fides docet indubitate esse in Sacramento: apparitio autem est ad probandam veram existentiam, & realem eius in eodem: quod vero exhibetur modo ex eo & sensibili, illud necessarium est ad effectum visionis exteriorum, quae alio modo in ipsum ferri nequit.

41 Suarez. Sententia.
Si queras, quid sit illud, quod appetit, quando appetit caro & sanguis? Respondeat Suarez non esse carnem, & sanguinem in re ipsa; sed tantum aliquid colore simile: quia hoc sufficit ad salvandum, quae apparent: neque sunt multiplicanda miracula sine necessitate: neque probabiliter cogitari potest quod illa caro sit humana; alterius autem animalis esse non est decens.

Rejicitur.
Sed haec non videntur esse fundata, maximè in iis apparitionibus, qua durant, quia quod ibi producitur secundum experientiam, appetit esse caro & sanguis; & ille est communis sensus hominum, quia nihil discernunt inter haec, & aliam carnem, quae variet substantiam: neque est multiplicare miracula, quia eiusdem virtutis & ibi producere quodcumque tam aliud corpus, quam veram carnem, eiusdemque miraculi: deinde magis conductit ad finem apparitionis: deinde caro illa non est necessarium ut dicatur humana, vel alterius animalis, quia fuit creata, & nusquam alias incorporata huic, aut isti animali: quamvis potuit incorporari. **Aegid.** Aegidius dicit species sacramentales conuerti in illas dimensiones carnis. Richardus accidentia illa, quae apparent esse in corpore circumdante species. D. Thomas adhaerere ipsis speciebus: sed quando fit vera immutatio, melius dicitur inherere corpori, quod intra species producitur: quando autem apparitio est transiens, non produci ibi alia accidentia, nisi intentionalia; vel illud quod dicit S. Thomas, sed incertum est quid fiat.

42 Quando species corruptur non manere Christum.
Quarta conclusio. Quando mutatio talis est in speciebus, ut sub iis non manerer substantia panis, aut vini si adesset; tunc corpus, & sanguis Christi definit esse sub speciebus. Haec est communis ratio eius, quia desinunt ipsæ species, cum quibus habuit connexionem Christus, ut cum signo sensibili: ergo & ipsum corpus, quod tantum inest, inquantum manet signum sacramentale. Controversia est, quando id contingat; Durandus asserit semper id contingere: alij putant manere Christum, quamdiu manet quantitas immutata; licet fiat mutatio in qualitate: ita D. Thom-

Durand.

mas art. 8. & in 4. dist. 10. q. 1. art. 4. quæsiuncta 2. D. Thom. & dist. 18. quest. 5. Capitulo 1. ad argumenta. Capitulo. Quæstio est Philosophica, ad quam breuiter dicendum, quando mutatio fit ira in qualitate, ut si substantia panis, aut vini adesset, corrumperetur, tunc desimere Christum esse sub speciebus: ratio est præmissa. Quod vero corruptis qualitatibus definat substantia, non est ambiguum, quia illæ sunt dispositio eius necessaria.

Sed aduertendum id non contingere in communibus qualitatibus, verbi gratia, calore, aut frigore, vel eiusmodi; sed in propriis, ut in sapore, & odore, quia haec sunt qualitates magis propriæ specierum. Dignoscitur ergo haec mutatio, quando haec desinunt: contingit autem quantitatem, quantum ad sensum non variari corrupta substantia; ut quando vinum conuertitur in acetum: quidquid sit, an physicè corruptatur quantitas vini; quod dependet ab illa quæstione de eius subiecto; an sit materia prima, an totum substantiale? si secundum dicatur, licet non appareat mutatio eius quoad sensum; colligitur tamen à posteriori per illud principium, quod accidens desinens subiecto definat: desitio autem subiecti, quia definit accidens proprium eius, & ponuntur accidentia, seu dispositio ad formam repugnantem. Quando autem fiunt huiusmodi mutationes, ut in carnem & sanguinem, aut aliud, siue maneat ibi corpus Christi, siue non; seruandæ sunt species decenter in loco facta, & decenti, donec manent in forma.

43 Mutatio qualitatibus propria inserta desinitio-nem.
Sed quid dicendum, an debeant adorari? Respondeatur, quod sic, quia adoratio terminatur ad corpus Christi, quod forte subest, ut si maneant accidentia, quod in seipso absolute est, & significatur per tales substantiam.

Sed quid si post consecrationem appareat talis immutatio, quid fieri deberet? Respondeatur summi posse, si species in aliqua parte manent immutata: si vero tota transferantur in eam formam, qua non faciat ad vsum, & consumptiōnē Sacramenti; aliqui dicunt eum teneri iterum consecrare, quia sumptio est de præcepto, & integrat sacrificium. Alij negant hanc obligationem, quia consecrare denud non esset primum sacrificium consummare; sed aliud inchoare. Si autem in una tantum specie contingere mutatio, probabile est cum debere consecrare eandem denud ad integratē sumptionis, probabile magis contrarium: quia de hoc nihil certi lex statuit; cum sit casus, qui non cadit sub lege; & nouitas facti magis supersedendum esse forte suader, & perquisendum iudicium Ecclesiarum.

43

Mutatio qua-litatibus propria inserta desinitio-nem.

Quid facien-dum in tali mutatione.

44

DISTINCTIO VNDECIMA.

SI autem quæritur, Qualis sit illa conuersio: an formalis, an substantialis, vel alterius generis? definire non sufficio. Formalē tamen non esse cognosco: quia species rerum, quae antè fuerant, remanent, & sapor, & pondus. Quibusdam esse videtur substantialis, dicentibus: sic substantiam conuerti in substantiam, ut haec essentialiter fiat illa. Cui sensui præmissæ auctoritates consentire videntur.

B Ed huic sententiæ sic opponitur ab aliis; Si substantia panis, inquiunt, vel vini conuertitur substantialiter in corpus, vel sanguinem Christi: quotidie fit aliqua substantia corpus vel sanguis Christi, quæ antè non erat: & hodie est aliquid corpus Christi, quod heri non erat, & quotidie augetur corpus Christi, atque formatur de materia, de qua in conceptione non fuit factum. Quibus hoc modo responderi potest, quia non eâ ratione dicitur corpus Christi confici verbo cœlesti, quòd ipsum corpus in conceptu Virginis formatum, deinceps formetur: sed quia substantia panis vel vini, quæ antè non fuerat corpus Christi, vel sanguis, verbo cœlesti fit corpus, & sanguis. Et ideo Sacerdotes dicuntur confidere corpus Christi & sanguinem, quia eorum ministerio substantia panis fit caro, & substantia vini fit sanguis Christi, nec tamen aliquid additur corpori vel sanguini, nec augetur corpus Christi, vel sanguis.

Augustinus in libro Sententiarum Prospieri.

C I verò quæris modum, quo id fieri possit, breuiter respondeo: Mysterium fidei credi salubriter potest, inuestigari salubriter non potest. Quòd ergo corpus Christi, panis mutatione in id non augmentatur, nec sanguis ex vini conuersione: eius voluntati, & potentiae adscribatur, qui idem corpus de Virgine eduxit: fit ergo substantia illa ista sine eius augmento. Nec tamen concedunt quidam, quòd substantia panis aliquando sit caro Christi, et si fiat caro Christi, sicut farina facta est panis, & aqua facta est vinum, nec tamen dicitur, farina est panis, & aqua est vinum. Alij verò concedunt illud, quod erat panis vel vinum post consecrationem esse corpus & sanguinem: non tamen sequitur, panis est caro Christi, vel vinum est sanguis, quia substantia panis vel vini postquam facta est caro Christi vel sanguis, non est substantia panis vel vini, sed caro, & sanguis. Ideò distinguendum videtur, cum dicitur substantia panis, vel id quod erat panis, modò est corpus Christi. Manens enim panis non est corpus Christi: sed mutata in id quod facta est, est corpus Christi. Nec dicimus substantiam panis, vel vini materiam esse corporis, vel sanguinis Domini: quia non de ea, vt de materia, formatur corpus: sed ipsa formatur in illud, & efficitur illud. Vnde Augustinus, [Corpus Christi dicimus illud, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece mysticâ consecratum sumimus in memoriam dominicæ passionis. Quod cum per manus hominis ad confectio. dist. 2. cap. Cor. pus.

Aug. lib. de Trin. 3. c. 4. in fine eiusdem, & de confecr. dist. 2. cap. Cor. pus.

Afferunt quidam dictum panem transire in corpus Christi.

D Vidam verò sic dicunt conuersionem illam esse intelligendam, vt sub illis accidentibus, sub quibus erat priùs substantia panis & vini, post consecrationem sit substantia corporis & sanguinis, sic tamen, vt non eis afficiatur, & sic afferunt dictum panem transire in corpus Christi: quia ubi erat panis, nunc est corpus Christi. Quod si est, quid ergo fit de substantia panis & vini? Illi dicunt vel in præiacentem materiam resolui, vel in nihilum redigi. Alij verò putauerunt ibi substantiam panis, & vini remanere, & ibidem corpus Christi esse, & sanguinem: & hac ratione dici illam substantiam fieri istam:

quia

quia vbi est hæc, est & illa: quod mirum est: & ipsam substantiam panis, vel vini dicunt esse Sacramentum. Sed quod non sit ibi substantia, nisi corpus Christi, & sanguis, ex prædictis, & subditis apertè ostenditur. Ait enim Ambrosius. [Panem istum quem sumimus in mysterio, illum inteligo utique, qui manu sancti Spiritus formatus est in utero Virginis, & igne passionis decocitus in arca crucis. Panis enim Angelorum factus est cibus hominum. Vnde Veritas ait, Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendit. & iterum, Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Ex his namque duabus sententiis apertè datur intelligi, quia panis ille, & iste, non duo, sed unus panis, & una caro, proculdubio unum efficitur corpus. Illud verè, illud sane, quod sumptum est de Virgine, quod resurrexit, & in cœlum ascendit.] Item Gregorius, [Quis fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Christi mysterio Angelorum choros adesse, summa & ima sociari, unum quid ex inuisibilibus, atque visibilibus fieri?] Idem, [Eodem momento, & in cœlum rapitur ministerio Angelorum consociandum corpori Christi, & ante oculos Sacerdotis in altari videtur. Sicut diuinitas Verbi totum implet mundum, ita multis locis illud corpus consecratur. Nec sunt tamen multa corpora Christi, sed unum corpus, & unus sanguis. Ideoque siue plus, siue minus quis inde percipiat, omnes æqualter corpus Christi integerrime sumunt. Post consecrationem ergo non est ibi substantia panis, vel vini, licet species remaneant. Est enim ibi species panis & vini, sicut & sapor. Vnde aliud videtur, aliud intelligitur.

Quare sub alia specie.

SVb alia autem specie tribus de causis carnem & sanguinem tradidit Christus, & deinceps sumendum instituit: vt fides scilicet haberet meritum, quæ est de his, quæ non videntur, quia fides non habet meritum, vbi humana ratio præbet experimentum. Et ideo etiam, ne abhorret animus, quod cerneret oculus, quia non habemus in vsu carnem crudam comedere, & sanguinem bibere. Quia ergo Christum vorari dentibus fas non est, in mysterio carnem, & sanguinem, nobis commendauit. Et etiam ideo, ne ab incredulis religione Christianæ insultaretur. Vnde Augustinus, [Nihil rationabilius, quam vt sanguinis similitudinem sumamus, vt & ita veritas non desit, & ridiculum nullum fiat à paganis, quod cruentum occisi hominis bibamus.] [Ne ergo hoc fieret, & ne veluti quidam horror esset cruentis, in similitudinem accipimus Sacramentum.] Ex præmissis iam liquet, quare sub alia specie, & quare sub ista hoc Sacramentum Dominus celebrauerit, & celebrari à nobis instituerit.

Quare sub duplice specie.

SEd quare sub duplice specie sumitur, cum sub alterutra totus sit Christus? Ut ostenderetur totam humanam naturam assumpisse, vt totam redimeret. Panis enim ad carnem refertur: vinum ad animam, quia vinum operatur sanguinem, in quo sedes animæ à Physicis esse dicitur. Ideo ergo in duabus speciebus celebratur, vt animæ & carnis susceptio in Christo, & virtusque liberatio in nobis significetur. [Valet enim, vt Ambrosius ait, ad tuitionem corporis, & animæ quod percipimus, quia caro Christi pro salute corporis,

*De Sacram.
& alleg.
conf. dist. 2.
c. Omnia
qua.
Ivan. 6. c.*

*Gregor. in
hom. Pasch.
schali, cap.
Quid sit
sanguis, &
lib. 4. dial.
c. 58. & hab.
de conf.
dist. 2.*

*Gregor. in
hom. Pasch.
Idem hom.
26. sup.
Euang.
August. in
serm. praal.
& habet de
conf. dist. 2.
c. Vtrum
sub figura.
Amb. lib. 6.
de Sacr. c. 1.
& de conf.
dist. 2. c. Pa-
nis, &c.*

F

*Ambr. Cō-
ment. ad 11.
c. ep. prioris
ad Cor. in
tom. 4.*

Lettit. 17. sanguis verò pro anima nostra offertur , sicut præfigurauit Moyses. Caro , inquit, pro corpore vestro offertur, sanguis pro anima :] sed tamen sub vtraque specie sumitur, quod ad vtramque valet : quia sub vtraque sumitur ipse totus Christus. Sed si in altera tantum sumeretur, ad alterius tantum, id est, animæ, vel corporis, non vtriusque pariter tuitionem valere significaretur. Sub vtraque specie tamen totus sumitur Christus: nec plus sub vtraque, nec minus sub altera tantum sumitur. Eadem enim ratio est, vt ait Hilarius , in corpore Christi , quæ in manna præcessit. De quo dicitur , Qui plus collegerat , non habuit amplius : nec qui minùs parauerat , habuit minus. Et licet sub vtraque specie idem sumatur totus Christus: tamen non fit conuersio panis nisi in carnem , nec vini in sanguinem. Nec debent dici duo Sacra menta , sed vnum, quia sub vtraque specie idem sumitur. Neque debet iterari Sacramentum ; quia benedictio non repetitur super speciem eandem. Neque aliæ substancialiæ in sacrificium veritatis offerri debent : quia de aliis non potest conseruari corpus Christi , vel sanguis,

*Hilar. Pa-
pa de conf.
diss. 2. cap.
Vbi pars
est.
Exod. 26. d.*

Quare aqua admisceatur.

*Istd. lib. de
Eccles. offic.
cap. 18. &
Cyp. lib. 2.
epistolarum
epist. 3. &
habetur in
Apoc. 17. d.* **A**qua verò admiscenda est vino, quia aqua populum signat, qui per Christi passionem redemptus est. Calix ergo dominicus iuxta canonum præceptum , aquâ & vino mixtus debet offerri : quia videmus in aqua populum intelligi , in vino ostendi sanguinem Christi. Cùm ergo in calice , vino aqua miscetur , Christo populus adunatur , & credentium plebs ei in quem credit copulatur : quæ copulatio aquæ , & vini sic miscetur in calice Christi , vt mixtio illa non possit separari. Nam si vinum quis tantum offerat , sanguis Christi incipit esse sine nobis.

Julius Papa.

*In epist. de
Sacr. cal.
cuius prin-
cip. Quan-
dam sciā
est 3. in
lib. 2.
De konsec.
diss. 2. cap.
Nō oportet,
&c. In
Sacramen-
to ep. praal.
& habetur
de conf. d. 2.
e. Scriptu-
ra.
Aug. 4. de
doctr. Chr.
cap. 21. ex
Cypriano.
Ioan. 6. d.
Ioan. 12. d.
Determina-
tio præ-
missorum.* **H**i verò queritur, An irritum sit, quod geritur, si aqua prætermittatur ? Audi quod sequitur in eodem canone. Non potest, inquit , calix Domini esse aqua sola , aut vinum solum, nisi vtrumque misceatur. Item Cyprianus, [Calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrumque misceatur: sicut nec corpus Domini potest esse farina sola , nec aqua sola , nisi vtrumque fuerit adunatum , & panis vnius compage solidatum.] Si quis tamen non intendens introducere hæresim , obliuione vel ignorantia aquam prætermiserit , non videtur esse irritum Sacramentum : sed ille grauiter est corripiendus: nam & Græcorum Ecclesia non apponere aquam dicitur. **Q**uod etiam ex dictis Cypriani videtur posse colligi: ait enim , [Si quis de antecessoribus notis, vel ignoranter, vel simpliciter non hoc seruauerit, quod nos Dominus facere , & exemplo , & magisterio docuit , potest simplicitati eius indulgentia Domini venia concedi.] [Nobis verò non potest ignosci, qui nunc à Domino instructi sumus , vt calicem Domini cum vino mixtum , secundum quod Dominus obtulit, offeramus.] Ex hoc videtur , quod si quis simpliciter , vel ignoranter vinum offerat sine aqua, Sacramentum conficiat. Aqua verò nullatenus sine vino potest offerri in sacrificio , nec panis nisi de frumento : nec granum frumenti , nisi redactum fuerit in panem : quia Christus & panem se dicit, & grano frumenti se comparat. **Q**uod ergo suprà dictum est non posse vnum solum offerri , determinari oportet : recipit enim exceptionem. Non potest

poteſt, niſi ſimpliciter vel ignoranter fiat: vel non poſteſt, id eſt, non debet. Quibusdam tamen videtur hoc generaliter verum. Colligitur etiam ex prædictis, quod Christus vinum aqua mixtum dedit diſcipulis. Corpus vero tale dedit, quale tunc habuit, id eſt, mortale, & paſſibile. Nunc vero ſumitur a nobis immortale, & impaſſibile; nec tamen maiorem habet efficientiam. Euchariftia quoque intincta non debet dari populo pro ſupplemento communionis: quia non legitur Christus alicui diſcipulorum præbuſſe panem intinctum, niſi Iudæ. [Tunc vero non accepit Iudas corpus Christi, ſed tantum panem: corpus vero, & fanguinem Christi antea cum aliis diſcipulis perceperat.]

Iulius Pa-
pa, quod
intincta
non debet
dari hostia
populo, &
habetur de
conf. diſt. 2.
cap. Cūm
omne.
Aug. ſerm.
28. ad fra-
tres in cre-
mo.

V P R A ¹ Magiſter determinauit veritatem de Euchariftia, quantum ad Sacramentum, & rem Sacramenti, & uſum eius: hic determinat de consecratione ſacramentali, quæ eſt quaſi incepio Sacramenti: & diuiditur in duas partes. Primò enim determinat de ipla consecratione, quantum ad actum consecrationis. Secundò quantum ad materiam, ibi: [Sub alia autem ſpecie.] prima in duas. Primò determinat veritatem: ſecundò excludit errorem circa hoc, ibi: [Quidam autem.] ſecunda pars in tres. Primò determinat de materia præcedente, & concomitante consecrationem in communi, ſcilicet quare eſt species alia, & alia ab ipla ſpecie rei contentæ: ſecundò de ipla in ſpeciali, quantum ad duplē ſpeciem concurrentem ibi: [Sed quia ſub dupliči.] tertio de quadam ſpecie apponenda alij ſpeciei principali, ibi: [Aqua.]

Circa diſtinctionem iſtam vndecimam quærendum eſt principaliter de duobus. Primò, de conuerſione, ſeu transuſtantiatione. Secundò, de materia apta transuſtantiationi, vel conuerſioni. Circa primum, primò quærendum eſt de poſſibilitate. Secundò, de aſſualitate. De poſſibilitate quæro duo. Primò, utrum ſit poſſibilis transuſtantiatione? Secundò, utrum ſit poſſibile, quodlibet eniſ conuerſi in quocunque?

C O M M E N T A R I V S.

1
Materia hu-
iis diſtinctionis

a **I**N hac diſtinctione agitur primò de via ad Sacramentum, nempe de conuerſione, & transuſtantiatione: ſecundò, de materia Sacramenti: eam abſoluſ Doctor septem quæſtionibus, quarum prima eſt de poſſibilitate transuſtantiationis: ſecunda, an poſſit quod-

libet conuerſi in quodlibet? tertia, an panis conuerſatur in corpus Christi? quarta, an panis conuersus annihiletur? quinta, quibus verbis poſſit exprimi hac conuerſio? ſexta, de natura, & eſſentia panis conuaertibilis: septima eſt, de materia calicis.

Q V A E S T I O I.

Vtrum transuſtantiatione ſit poſſibilis?

Alenſ. 4. p. q. 38. m. 1. & 2. D. Bonau. hic a. 1. q. 1. Richard. a. 1. q. 1. D. Thom. 3. p. q. 75. a. 4. Suar. 3. p. tom. 3. d. 50. f. 1. 2. Bellarm. lib. 3. de Euchar. per totum.

AD primum ¹, arguo, quod non, quia transuſtantiatione idem eſt, quod mutatione ſubſtantiarum in ſubſtantiam: ſed talis mutatione non eſt niſi generatio, vel corruptio, ſecundum Philofophum, ſ. Phys. ſed nec iſta, nec illa eſt transuſtantiatione: ergo nec eſt poſſibilis transuſtantiatione.

¹
Argum. 1.
Text. 7. &
inde.

Secundò, quia in omni mutatione aliquod ſubiectum commune manet, ex illa definiſtione mutationis, ſ. Physic. *Mutari eſt aliter ſe habere nunc, quam prius.* Et patet diſcurrendo per omnes species mutationis, ſ. Physic. Sed in transuſtantiatione nihil commune manet: ergo nec eſt aliqua transuſtantiatione: quia non poſteſt eſſe aliquid aliud, quam mutatione, quia non eſt aliquid permanentes, nec etiam ſuccelluum aliud a motu, & mutatione: quia ſuccellua non ſunt, niſi motus, & mutatione, tempus, & huiusmodi: ergo, &c.

²
Argum. 2.
Text. 32.
73. & inde.
Text. 7.
& 9.

Tertiò,

Argum. 3. Tertiò, quia in omni mutatione termini sunt incompossibles: sed termini transsubstantiationis non sunt incompossibles, quia possunt esse simul: ergo transsubstantiatio non est mutatio, & tunc ut priùs nihil aliud potest poni: ergo, &c.

Ratio opp. Ambr. Contrà, Ambrosius de Sacramentis, & habetur de consec. dist. 2. *Revera mirabile, non minùs est dare, quām mutare nouas naturas rebus.* Ex quo concludit, quod cùm Deus possit dare nouas naturas rebus, quæ priùs non erant, potuit & mutare naturam in naturam, & per consequens transsubstantiare.

COMMENTARIVS.

2 **A**d primum sic proceditur, &c. In hac quæstione sunt tres articuli: primus, de significacione nominis: secundus, de re substrata eiusque possibilitate: tertius quid sit? Circa hanc omnis controvèrsia, quæ fuit inter antiquos, versatur tantum in eo, an transsubstantiatio conti-

natur sub genere mutationis: de quo agit Doctor in 3. articulo: inter posteriores tamen succurrerit magna varietas quæstionum, quibus respondendum erit. Controvèrsiam cum hæreticis *saprà pñmisi-* mus: in hac autem quæstione tantum mouetur controvèrsia Scholastica.

SCHOLIVM.

Desribit transsubstantiationem esse totalem transitionem substantie in substantiam. quod clare, & optimè explicat, quoad singulas partes, distinguendo transsubstantiationem à generatione.

2 Hic secundum processum superiùs habitum de Sacramentis. Primò videnda est ratio nominis. Secundò, an illi rationi possit aliquid subesse. Tertiò quid sit illud in speciali, vt pote ad quod genus pertineat, vel cuius speciei in genere rationem possit habere.

Transsubstantiatio quid sit. Totalis quid signifi-
cat. *Text. 10. & 24.* Generatio est transmutatio totius in totum, explicatur. In genera-
tione totum per se trahit in totum per se, in altera-
tione totum per accidens, in totum per accidens. De primo dico, quod hæc est conueniens ratio huius nominis *transsubstantiatio:* quod est transitio totalis substantiae in substantiam. Primò expono istud vocabulum *totalis:* totum enim uno modo dicitur integrum ex partibus: alio modo pro qualibet parte categorematicè, & syncategorematice. Secundum hoc dupliciter potest esse transitio totius in totum. Uno modo, accipiendo pro toto integro ex partibus, scilicet quod vni toti ex partibus succedat aliud totum ex partibus. Et hoc modò dicit Aristoteles primo de Generatione, quod generatio est *transmutatio totius in totum:* quia illud totum ex partibus, quod fuit verè totum, scilicet per se unum, non manet, sed aliud totum succedit: non tamen quælibet pars succedit, quia materia manet communis, secundum ipsum. Et per oppositum in alteratione non transit totum in totum: quia quodlibet totum per se unum, quod præcessit alterationem, manet in termino alterationis: sed tantum transit totum unum secundum quid, siue per accidens, in totum aliud per accidens, vt lignum calidum in lignum frigidum, quorum neutrum est totum propriè loquendo, sed tantum per accidens totum, sicut per accidens unum. Quodcumque autem totum, quod scilicet est per se unum, & per consequens est de genere substantiaz, manet idem sub utroque termino transmutationis, huius scilicet alterationis.

Per hoc patet, quod ista auctoritas nihil facit contra positionem de pluralitate formarum: quia quantumcunque ponatur prima forma maiore, secundum rei veritatem in generato, & corrupto; tamen non manet totum idem, etiam isto modo loquendo de toto: quia totum simpliciter præcedens corruptionem, includebat formam ultimam specificatam: illud autem non manet in termino generationis, sed tantum pars eius: ergo bene dictum est in definitione transsubstantiationis, eam distinguendo contra transmutationem, quod non est transitio totius in totum, quia ibi posset esse æquiuocatio de ly *totius*, sed quod est *totalis transitio*.

3 De secundo, quod additur in hac ratione nominis, id est, *substantie in substantiam.* Dico, quod ponitur ibi *substantie*, distinguendo contra accidens. Manifestum est enim, quod transitio accidentis in accidens, magis diceretur transaccidentatio, quā transsubstaniatio. Sed quod dicitur *substantie in substantiam*, intelligendum est secundum Philosophum 1. *Physe*: quod dupliciter dicitur fieri ex aliquo, scilicet ex subiecto manente, vel ex termino corrupto. Alter enim ignis generatur ex materia ignis, alter ex aëre, siue non igne, secundum ipsum ibi. Transitio ergo illa partialis substantiaz in substantiam, potest esse, vel subiecti à termino in terminum transiuntis: vel totius termini transiuntis in terminum oppositum. Sed in proposito, cùm dicitur *transitio totalis*, excluditur primus intellectus: quia nihil commune transit ibi à termino in

Text. 58. & inde. Dupliciter fit aliquid ex aliquo.

in terminum (tunc enim non esset *transitio totalis*, sed *partialis*:) ergo est h̄c tantum *transitio substantiæ in substantiam*, sicut termini *totaliter desinentis esse*, in terminum, sicut in *substantiam totaliter incipientem esse*.

C O M M E N T A R I V S.

³ **D**ico primò, &c. Præmissâ diuisione quæstionis, explicat quid nominis, dicens, *trans-substantiationem esse transiōnem totalem substantiam in substantiam*. Distinguit *transubstantiationem à generatione*; ex eo quod in utraque sit *transiōnē totius in totum*: sed aliter, quia in generatione totum non succedit toti secundūm omnes partes suas, quia eadem materia communis manet in genito, quæ fuit in corrupto: in *transubstantiatione* fit mutatio totius in totum, & *totalis secundūm omnes partes categoriacè sumptas*: ut nullā, quæ fuit in termino à quo, maneat in termino ad quem, sed *substantia tota & totalis collectiù quoad partes, & totum sumpta transeat in terminum ad quem*.

*Differet ab ali-
teratione.*

Excluditur etiam alteratio, quæ est mutatio totius secundūm quid, in aliud secundūm quid, &

non totius simpliciter, quod est subiectum manens sub utroque termino.

Dicitur *substantia in substantiam*, &c. nō eo modo quo primo *Physicorum*, dicit subiectum transire de priuatione in formam; aut de forma corrupta in formam genitam, seu eductam; vel quā corruptum dicitur transire in genitum: sed modo iam explicato. Vnde excluditur per has particulas *transmutatio*, quā vnum accidens in aliud conueretur, quia illa *transaccidentatio* est, non *transubstantiatio*. Doctor autem explicat *transubstantiationem*, & describit eo modo, quo sumitur à Patribus, & Conciliis in hoc mysterio, quatenus nihil termini à quo, quoad *substantiam* manet, sed totus cum partibus transit in terminum ad quem.

*Differet à
transmuta-
tione.*

*Definitur se-
cundūm na-
turam presé-
ti mysterij.*

S C H O L I V M.

*Transubstantiationem esse posibilem, quia una substantia potest totaliter incipere, & alia tota-
liter desinere, id tamen à solo Deo fieri posse, quia soli ipsi extrema totaliter subsunt.*

De secundo articulo, primò dico, quod possibile est huic rationi nominis aliquid subesse. Secundò, quod illud non est possibile alicui virtuti actiū, nisi diuinæ im-
mediatæ.

4

Primum probatur, quicquid potest esse totaliter nouum, non repugnat sibi succede-
re alij, quod potest totaliter desinere esse: sed aliqua substantia potest totaliter esse noua, sicut expositum est priùs totaliter, hoc est, non tantum secundūm se totam composi-
tam ex partibus, sed etiam secundūm quodlibet eius: & alia potest eodem modo desin-
ere esse: ergo hæc potest totaliter succedere illi totaliter desinenti, & per consequens hæc potest conuerti totaliter in illam, & ita *transubstantiari*. Assumpta patent, quia nec *totalis incep-
tio substantiæ*, nec *totalis desitio* includit contradictionem, nec per consequens incep-
tio huius ad totalem desitionem illius, quæ *transitio* includit *transubstan-
tiationem*: ergo vera est prima conclusio, scilicet quod possibilis est *transubstantiatio*.

Secundum probatur, scilicet, quod soli Deo istud sit possibile, quia in cuius potentia *Transub-
stantiatio* *soli Deo* *possibilis*.
*Ex d. i. q. 1.
huius.*
actiua est utrumque extre-
mum, & quantum ad totum esse, & quantum ad totum non esse, est hoc præcisè in eius virtute actiua, ut *transitio extremi in extremum*, & præcisè eius: nunc autem esse totalis substantiæ, & non esse eius subsunt virtuti actiū diuinæ, & soli illi, quiā quilibet alia requirit subiectum, in quod agat: ergo *transitio totalis substantiæ in substantiam* subest illi virtuti, & soli illi. Maior & etiam tota ratio confirmatur per simile de transitione partiali, cuius enim virtuti actiū subest esse, & non esse partiale utriusque extremi, eius virtuti subest *transitio partialis extremi in extremum*. Patet de generatione, & corruptione. Virtus enim potens super non esse formæ præcedentis, & esse formæ consequentis, manente illâ parte compo-
siti communi, scilicet materiâ, potest super generationem huius ex illo, quæ est *transitio partialis vnius partialis in aliud*: ergo à simili virtus potens super esse, & non esse utriusque extremi, totaliter potest super transitionem totalem extremi in extremum.

C O M M E N T A R I V S.

⁴ **D**e secundo articulo, &c. H̄c ponit duas conclusiones. Prima, quod *transubstan-
tiationem modo dicto in priori sit possibilis*. Secunda, quod hæc possiblitas respiciat solūm virtutem diuinam, non creatam. Prima probatur, quia quidquid potest esse totaliter, id est, secundūm

totum, & partes nouum, potest etiam succedere alteri, quod secundūm totum, & partes potest desinere esse: quia nec incep-
tio totalis vnius, neque desitio totalis alterius, nec ordo successionis utriusque ad iniucem repugnat. Hæc ratio supponit propositionē creditam, nempe Deum habere omnipotētē.

*Ratio est ex
creditu.*

omnipotentiam, quam Theologi asserunt, & age-re posse independenter ab omni causa creata, & causam materialem à Deo dependere, & creari posse, nempe materiam primam, ab eoque conservari, quod non admitterent Philosophi, vt visum est *dift. 1. quest. 1.*

Secunda conclusionis probatio. Secunda conclusio probatur ex eo, quod solus Deus agere possit independenter à subiecto, & non causa creata: ergo *esse*, & *non esse* tota-

le substantia est in sola potestate diuina, prout *esse*, & *non esse* comprehendunt totum, & partes. Hæ rationes quantum ad principia ex quibus dependent, iam tractatae sunt loco citato: unde non est quod hic amplius eis insistamus: solum superest explicandum, an panis destinat per annihilationem? an ex repugnantia aliqua ex natura rei? quod in sequentibus tractabitur.

S C H O L I V M.

Refutat Varronem, & alios tenentes transsubstantiationem esse mutationem, & explicat definitionem mutationis ad mentem Philosophi exactissime.

Varr. in hac materia, T. 3. q. 2. Quantum ad tertium articulum dicitur, distinguendo de mutatione subiectiuè sumpta, & obiectiuè; transsubstantatio non est immutatio subiectiuè, sed obiectiuè. Pro distinctione hac potest poni probabilitas, quia aliquid potest generari subiectiuè, aliquid obiectiuè, sicut probatum est *1. lib. dift. 5. in q. de principio materiali generationis filij*: & par ratione potest generatio distinguiri: vt summa subiectiuè, vel obiectiuè, & per consequens mutatio.

Definitio mutationis explicatur. Contra hoc primò, quia distinctio non concordat cum Philosopho, quia ex *6. Physic.* *Mutatio est, quâ aliquid potest aliter se habere nunc, quâm priùs.* Hæc ratio non conuenit, nisi subiecto tantum; non termino, quia terminus non se habet nunc aliter, quâm priùs: quia si est terminus *ad quem*, nunc primò est, & ita non se habuit priùs aliter, quâm nunc: si est terminus *à quo*, nunc non est, & per consequens non se aliter habet nunc, quâm priùs: ergo nihil mutatur nisi subiectiuè.

Ten. com. II. Vna responsio est, quod Philosophus negavit aliquid produci, nisi de subiecto, & id est mutatione apud eum requirebat subiectum; sed nos ponimus aliam mutationem possibilem, & ita possumus illi attribuere rationem mutationis: sed non illam, de qua loquitur Philos. Alia responsio est, quia si arguitur de illo *aliter*, quod accipitur in definitione, quia illud requirit entitatem positivam pro tanto, quia, *aliud est differentia entis*, sicut *idem, i. o. Metaphysice.* Contrà, hoc non concludit, quia subiectum nunc existens sub priuatione, & priùs sub forma, dicitur aliter se habere: & tamen *esse* sub priuatione non est taliter, seu entiter se habere, quia priuatione non est aliqua entitas: ergo ex eo, quod additur *aliter*, non potest concludi, quod sit entitas communis vtriusque termini.

Phil. negat transsubstantiationem, esse mutationem. 6 Contra primam responsionem. Aliud est negare Philosophum in ratione nominis: aliud in ponendo, vel non ponendo existentiam rei signatae: multa enim non posuit, quæ tamen si posuisset, dixisset consequenter nobiscum de ratione conueniente eis: sed universaliter vbi posuisset aliquam rationem propriam alicuius, dixisset illud non conuenire, nisi ei, in quo illa propria ratio saluaretur: quomodo cumque dixisset de existentia, vel non existentia illorum, quibus illa ratio applicaretur. Nunc autem hæc ratio nominis secundum Philosophum *mutatio est, &c.* quæ posita est, non conuenit, nisi vbi manet aliquid subiectum: ergo licet supponeret nobiscum transsubstantiationem possibilem, tamen cum sibi repugnet ista ratio, negaret eam esse mutationem.

Secunda responsio non valet, quia non arguitur ab eo, quod in descriptione mutationis ponitur *aliter*. Verum est enim, quod *aliter* ibi accipitur generaliter ad entitatem positivam contrariorum, vel priuationis, & formæ: sed aliter arguitur ex eo, quod dicitur *se habere*: nam istud includit aliquid commune manere, & ei, quod est aliter se habere nunc, & aliter se habere priùs: quia se habere aliter, affirmatur æqualiter ex parte vtriusque. Item, ista distinctio non concordat dictis Sanctorum, quia secundum *Gregorium 5. Moral.* *Mutare est ex aliquo in aliud ire:* hoc non conuenit, nisi subiecto mutationis.

7 Posset *b* etiam argui contra dictam responsionem per rationem, quia si obiectiuè dicitur aliquid mutari, hoc est, quia obiectum distinguendo contra subiectum mutatur: sed terminus *ad quem* hic non mutatur: ergo non potest ista transsubstantiacie dici mutatione obiectiuè.

Si dicatur, quod *obiectiuè* sumitur hic generaliter, pro termino, siue *à quo*, siue *ad quem*, & in creatione verificatur mutatio obiectua pro termino *ad quem*, hic autem pro termino *à quo*: & probatur, quia verum est dicere, quod panis conuersus est in corpus Christi; ergo panis mutatus est, quia non eodem modo se habet quo priùs; hoc improba

improbatum est pertractando rationem Philosophi, quia neuter terminus se habet nunc aliter, quam prius. Terminus enim à quo non manet, & sic non se habet aliter: quia se habere aliter includit entitatem se habentis aliter; & tunc potest dici, quod non sequitur, panis est conuersus in corpus: ergo est mutatus, quia antecedens non denotat, nisi transitum termini à quo, ad terminum ad quem: consequens autem denotat transitum alicuius subiecti communis utrius termino.

Et si adhuc obiectatur, corruptum est mutatum, & non subiectiuè, quia non manet: ergo obiectiuè.

Dico, quod illud, quod conuenit parti per se, dicitur de toto per accidens, s. *Physic. in Text. com. 1. principio, & 7.* & quia materia corrupti est per se mutata à forma ad priuationem, & ideo *Text. com. 1. hoc totum potest dici per accidens mutatum: sed non sic est in proposito, quia nulla pars transubstantiati per se mutatur.*

Ad aliam ergo persuasionem adductam pro opinione de generari subiectiuè, & obiectiuè: dico, quod illud potest duci ad oppositum. Non enim distinguitur generatio in subiectiuam, & obiectiuam, licet aliquid dicatur generari subiectiuè, vel obiectiuè: ergo pari ratione, nec mutatio distinguetur sic, vel sic.

Et si dicas, si generari sic distinguitur: ergo & mutari; & præterea, quomodo possit generari sic distingui, & non generatio? Ad primum dico, quod generatio non est inferius ad mutationem, nisi ut conuenit subiecto generationis: ut autem comparatur ad terminum, habet rationem productionis, ut dictum est lib. i. dist. 5. quæst. 2.

Ad secundum dico, quod ab eodem abstracto possunt imponi multa denominatiuè, vel idem æquiuocè, quia illa forma potest habere aliam, & aliam habitudinem ad diuersa, & per diuersa concreta, vel idem æquiuocè acceptum potest signare illam formam, ut habentem talem, vel talem habitudinem.

Exemplum patet de sano, quia sanitate existente una forma, quæ potest aliam habitudinem habere ad signum, aliam ad causam, aliam ad subiectum, hoc concretum sanum imponitur ad signandum istam formam sub hac, & illa habitudine: & ideo est æquiuocum, & possent imponi simpliciter diuersa concreta, pura sanum sanitatiuum, &c.

Ita in proposito, generatione existente eadem secundum se, potest ipsa habere diuersas habitudines ad subiectum cui inest, & ad terminum ad quem est, & secundum hoc potest concretum impositum ab ipsa æquiuocè accipi, ut denotat informationem huius, & illius, & sic aliquid dicitur æquiuocè generari, licet generatio secundum se non sic distinguitur, sed tantum dicatur alio modo accipi, ut est huius, & illius.

C O M M E N T A R I V S.

*Mutationis
dissensio.
Subiectua
mutatio.*

*Obiectua
mutatio.*

*Transubstan-
tatio et mutationis
ratio propriæ
ut qui-
dam volunt.
Impugnat.*

5

Quantum ad tertium articulum, &c. Mutatione distinguitur à quibusdam in subiectiuam, & obiectiuam. Subiectua est illa, quæ est subiecti, ut aliter se habet nunc, quam alijs, & transit de forma in formam in mutationibus positivis ex parte utriusque termini; vel certè in priuationis, & negationis, ut succedit in eo priuatio, & negatio formæ, aut è contra. Obiectua mutatione est ex parte termini partialis, aut totalis, qui incipit, vel desinit, estque inter esse, vel non esse termini. In hoc articulo tertio tangit controversia magis de proprietate nominis, iuxta mentem Philosophi, ciùsque significato, quam de re ipsa: nam eo modo, quo creatio, & annihilatione dicuntur mutations impropriæ, & obiectiuè, & terminus ipse transit de potentia obiectua ad esse cum quadam sui mutatione, quæ recipit esse post non esse; & hæc in eo succedunt: ita etiam omnis transmutatione dicitur aliquo modo mutatione impropriæ sumpta: vide Doctorem in 2. dist. 1. quæst. 4. ad 5. & dist. 2. quæst. 4. ad 5.

Reffonsio.

nitur utrius termino. Respondent aliqui, quod Philosophus non agnouit aliam mutationem, nisi ex subiecto, quia non agnouit creationem, & annihilationem, quas Theologi cognoscunt, neque transubstantiationem: ergo potest ipsi attribui ratio mutationis. Contrà Philosophus rationem proptiam alicius non extenderet ad aliud, in quo res, cui propriæ competit, non includitur: illam rationem tanquam mutationis dixit propriam: ergo, &c. deinde Philosophus agnouit rem transire de non esse, ad esse; tamen non comprehendit hunc transitum sub mutatione.

Reffonsio.

Secunda responsio est, quod per ly aliter intellexerit Philosophus aliquid positivum, quia est differentia entis per ipsum, sicut idem ait, 10. *Metaphys. textu comment. 11.* sed subiectum nunc existens sub priuatione succedente formæ aliter se habet, quamvis priuatio non sit eius positivum. Contrà Doctor, quia licet particula aliter sumatur, ut commune etiam priuatio, & positivo: tamen se habere sumitur, ut denotat subiectum commune, quod aliter se habet, sub utroque termino successiuè: sic etiam sumunt communiter Theologi mutationem.

*Impugnatio.
Ratio propriæ
rei non con-
venit alteri.*

*Impugnatio.
7*

b Posset etiam argui, &c. terminus ad quem hic non mutatur, &c. nempe substantialiter: agitur enim de mutatione, ut includitur in transubstantiatione; ac proinde de substanciali iuxta op-

Replica.

nantes. Dices, saltem est mutatio ratione panis, qui definiri esse substantialiter. Responder negando consequentiam ; quia nihil eius manet,

Replica.

quod aliter se haberet. Dices, corruptum est mu-

Responsio.

tatum obiectiuē, non subiectiuē, quia non ma-

*Limitatio**principij.*

niter. Responder dici denominatiū mutari, quia

quod conuenit parti per se, per accidentis dicitur

de toto 5. *Physicorum textu comment.* 1. & 7. *Physicorum tex-*

tu comment. 1. & 2. & pars corrupti manet, quae

per se mutatur ; & ideo denominatio per acci-

dens transit ad totum.

Vide quasdam limitationes huius in 3. *diff.* 11.

queſt. 1. nempe quando denominatio à parte re-

pugnat absolute toti, non denominat totum, niſi

cum limitatione : nihil autem panis manet, quod

per se denominaretur, & primō, ideo neque to-

tum denominari potest per accidentis, quia per

accidentis reductur ad per se ; sicut contingens ad

necessarium.

c Ad aliam ergo perſuasionem, &c. Dicit quodd

aliud dicitur generari subiectiuē, & obiectiuē

Generatio sub
iectiuē, &
obiectiuē.

aliud, & has acceptiones non esse generationis in

diuersas species diuisionem, sed diuersas habitu-

dines eiusdē formæ, & denominations, vt com-

paratur ad diuersa, verbi gratiā, ad subiectum, &

ad terminum, quā enim recipitur in subiecto, dicitur

generationis per modum mutationis, quā au-

tem respicit terminum, dicitur generatio per mo-

dum productionis: non licet autem mutationem,

quā mutationis est, sumere alter, quām in ordine ad

subiectum: non dicitur mutari aliquid obiectiuē,

sicut dicitur generari.

Differentia
veriusque.

S C H O L I V M.

Transubstantiationem non esse mutationem, quia haec dicit subiectum, quod mutatur, & formam ad quam mutatur. Item successionem immediatam informationis, ad non informationem, & contra : lato modo tamen, dici potest mutatio, seu versio à subiecto in subiectum.

10

Dico² ergo propriè loquendo, quod transubstantiationis non est mutatio, nec circa hoc oportet laborare ad inquirendum genus transubstantiationis : quia mutatio, etsi det intelligere subiectum, quod mutatur, & formam secundūm quam mutatur, & habitudinem subiecti ad formam : tamen vltra istam habitudinem formaliter importat successionem immediatam informationis ad non informationem, & è conuerso. Sicut ergo in Baptismo dicitur aliquid materiale, vt ablution, & aliquid formale, scilicet verba; licet ambo sint materialia simpliciter respectu eius, quod est simpliciter formale, vt est significatio : tamen hoc dicitur eo, quod verba sunt aliquo modo formalia, respectu ablutionis. Sic in proposito, tam subiectum, quām terminus est materiale in mutatione : sed illorum duorum formalius est terminus, quām subiectum : ideo dicitur formalius etiam importari, & verius quām ille respectus successionis, licet verè ille respectus sit formalior : quia est aliquid verius in se, quia forma absoluta, vel ad minūs ens posituum : ille autem ordo posteritatis, vel successionis non est nisi respectus secundūm quid. Non haberetur ergo genus transubstantiationis, si esset mutatio, nisi quantum ad illud formale, quod addit vltra terminum respectus, scilicet qui est ordo immediatus aliquius ad aliud præcedens.

Si autem omnino velis extendere mutationem, vt dicatur de transubstantiatione; potest dici, quod sicut secundūm Philosoph. 5. *Physicorum triplex* est mutatio, scilicet à non subiecto in subiectum, à subiecto in subiectum, & à subiecto in non subiectum ; & accipiatur ibi subiectum pro ente positivo, & non subiectum pro priuatione eius : sic potest versio extrendendo ad mutationem supernaturem distingui, vt illa, quae est à subiecto in non subiectum, dicatur annihilationis : quae autem à non subiecto in subiectum, creatio : quae vero à subiecto in subiectum, transubstantiationis. Sed per hoc quasi nihil habetur de genere remoto transmutationis, quod scilicet est genus versionis, nisi quod utrumque formaliter est inferius ad relationem quandam ordinis, sive successionis.

Vide *Varr. ubi supr. & D. Thom. hic artic. 2.* Ad argumenta : ad primum patet ex isto ultimo articulo. Ad secundum per idem.

Ad tertium dico, quod verum est in mutatione propriè dicta, quia succedit in eodem susceptu oppositum post oppositum : est enim ibi transitio partialis, scilicet formæ in oppositum eodem subiecto manente, & ideo ibi termini illi primi sunt incompossibilis : sed non est ista ratio in proposito ; hīc enim sufficit, quod ēsse huius termini, & illius sint disparata, licet simul se possint compati in entitate, quia ad nihil idem informandum comparantur, circa quod sibi succedant : vel posset concedi, quod essent simpliciter incompossibilis circa idem numero, licet non sint incompossibilis in essendo absolutes, sicut simul sunt in entitate album, & nigrum, & quidem sunt verè contraria secundūm species, in quibus sunt, nec tamen simul sunt in aliquo eodem susceptu.

Terminus
formalius
pertinet ad
mutationem,
quam subie-
ctū, vel suc-
cessio.

Text. com. 7.

Mutatio
triplex ; &
versio tri-
plex.

Vide Varr.
ubi supr. &
D. Thom.
hic artic. 2.

9.1.

Argumen-
ta.

11

9
Conclusio cō-
muni an-
qurum.

Altisodor.
Alenſius.
D. Thom.
D. Bonau.
Richardus.

10
Varietas op-
nionum.
Vasquez.

Prima sen-
tia Durandi.

Secunda sen-
tia in va-
rios modos
transit.

Terminari ad
presentiam.
Sotus.

Modus expli-
cadi aliorum.

Esse modum
substantiale
repugnante
pani, & vino.

Alij dicunt
esse conser-
vationem sub-
stantiale.

Gabriel.

Suarez.

II

Prima con-
clusio.
Non manet
materia.

Secunda con-
clusio.

Terminus nō
est modus sub-
stantialis.

Dico ergo propriè loquendo, quòd transubstan-
tatio non est mutatio, &c. Hæc est conclusio
principalis huius quæstionis, ad quam cætera
reducuntur, quæ breuiter recapitulata sunt in
comment. eam tenent antiqui Theologi, & omnes
nostræ scholæ. Altisodorensis lib. 4. tract. 5. c. 2.
Alenſius in 4. 9. 10. m. 5. art. 3. D. Thomas p. 9. 75.
art. 4. & in hac dist. quæf. 1. art. 3. questione 1. ad 3.
D. Bonauentura ibidem part. 1. art. 1. quæf. 2. Ri-
chardus art. 1. & alij. Sed antequam ad proba-
tionem cōmuni sententiæ procedamus, subiung-
endi, & impugnandi sunt modi dicēdi aliorum.

Circa autem hoc quæstum variæ sunt senten-
tiaz, & repugnant conclusioni, quæ vix ad sum-
mam reduci possunt; & vt benè Vasquez, magis
confundunt mysterium, quam explicant; imò
aliquæ tradunt occasionem aduersariis fidei, vt
plures fingant impossibilitates eius.

Prima sententia est Durandi, qua iam impug-
nata est, nempe ad transubstantiationem requiri,
vt subiectum commune maneat sub utroque
termino: & sic in hac conuersione nihil aliud
hieri docet, nisi materiam panis fieri sub corpore
Christi. Constat ergo productionem esse respec-
tu termini ad quem, & substantiale.

Alij docentes actionem esse productiū, ter-
minum eius statuū modum quendam, quo Christus
est in hoc Sacramento: terminatur ergo ad
ipsum, vt habet talem modum; non autem ad
aliquid eius antiquum esse. Si intelligas de modo
præsentiaz localis, aliqui citant nostrum Docto-
rem pro eadem sententia: eam sequitur Soto dist. 9.
q. 2. art. 2. Alij magis declarant hunc modum sub-
stantiale esse, vt defendant actionem hanc esse
substantiale; ne cogerentur probare transub-
stantiationem esse actionem accidentalem. Mo-
dum autem illum si declarant, vt ex vi eius ne-
cessariò ex natura rei definat substantia panis, &
vini; ac proinde alferunt inesse corpori, & san-
guini Christi: ne cogantur alferere præter in-
conueniens allatum, annihilarī substantiam panis & vini, & tollerent rationem vera conuer-
sionis eorum in corpus, & sanguinem Christi; hunc modum dicunt substantiale, quia si esset
accidentalis, non repugnaret ex natura rei cum
substantia panis & vini; & docent esse vniōne
substantiale corporis & sanguinis cum specie-
bus, mediante quā, ea sustentat, sine vlla inhæ-
sione harum ad ipsa, & sine imperfectione. Alij,
statuunt esse conseruationem ipsius Christi no-
uam virtutem verborum continuatau: ita Gabriel
in 4. dist. 1. 1. quæf. 1. art. 3. dub. 2. & lett. 40. in canon.
hæc placet Suarez dist. 5. 8. scilicet.

Prima conclusio. Ad hanc conuersionem non re-
quiritur, vt materia eadē maneat sub utroque
termino. Hæc est contra Durandum: probatur,
quia hæc conuersio est alterius rationis à reli-
quis omnibus, quia totius in totum, vt definiunt
Concilia: ergo nihil commune manet utriusque,
quod sit substantiale, & intrinsecum utriusque: sed
hoc infra latius.

Secunda conclusio. Terminus transubstantiatio-
nis non est modus aliquis substantialis, vt alij
supræ explicant talēm. Probatur primō, quia sic
transubstantiatio esset ad illum modum, non
verò ad corpus Christi. Sed Concilia, & Pa-
tres dicunt transubstantiationem terminari ad

Sc̄i oper. Tom. VIII.

corpus Christi, in quod fit mutatio panis: ergo
terminus ad quem non erit ille modus. Antece-
dens patet, quia secundum ipsos transubstantia-
tio est motus producīus termini, ex natura
rei repugnantis eum substantia panis, sub spe-
ciebus: sed id totum conuenit isti modo, & non
corpori Christi secundum se, quia neque produ-
citur corpus, neque repugnat per se substan-
tiaz panis sub speciebus: ergo non erit terminus
contra Concilia, & Patres supræ citatos, &
potissimum Lateranense, & Tridentinum, quod

Conuersio sit
in corpus, &
sanguinem.

Lateranens.
Trident.

Secundò, iste modus est fictius & imagina-
rius, de quo aliter, & aliter isti authores cen-
tent: nam aliqui dicunt esse substantiale in
entitate; aliqui esse accidentale: sed ratione
termini a quo, cum quo repugnat, nempe substan-
tiaz panis & vini, dici substantiale.

Hæc omnia imaginaria sunt, & sine necessita-
te adinuita, quin etiam obscurant mysterium:
minus enim capit ratio modum illum in alieno
subiecto repugnare corpori Christi, quām ipsum
corpus ponit sub speciebus modo sacramentali, &
non circumscriptio, quia hoc inuoluit solū
difficultatem illam effendi cum alio corpore cir-
cumscriptiuè, qua tollitur; vel atiam, nempe
posse ponit sub speciebus modo indiuisibili.

Sed moderni amplius addunt, nempe ad hoc
dari modū præfatum: ergo obscurant: quia nequit
ostendi ex quo capite repugnaret modus ex natu-
ra rei substantiaz panis, & vini: imò falsum est,
quia non opponuntur circa idem subiectum.

Dices, hoc ipso, quo separantur accidentia à
pane, & vniuntur corpori Christi, definire sub-
stantiam panis ex natura rei, quia dependet in esse,
& conservari ab illis speciebus. Contra, acciden-
tia dependent à substantia, vt subiecto, in esse, cui
inhærent, quia accidentis esse est inesse ex Philo-
sopho: ergo non dependet subiectum ab acci-
dentibus. Deinde accidentia supponunt subie-
ctum; terminus autem dependentia alicuius ad
ipsum supponitur saltem naturā. Deinde, subie-
ctum non habet existentiam substantiale ab
accidentibus, sed à suis causis prioribus: vnde
cūm hæc existentia sit completa, & subsistens,
non mutatur separatione accidentium.

Dices accidentia conseruare, vt remouens pro-
hibens subiectum. Contrà, licet in hoc genere ac-
cidentia faciant ad conseruationem subiecti, in-
quantum agunt, vel resistunt contratio corru-
penti; tamen in proposito sequitur contrarium,
quia separatis accidentibus à subiecto, non est ca-
pax actionis, aut passionis ab agente naturali, quia
hoc nequit agere, nisi in quantum: ergo nequit
agere in substantiam non quantam: qualis in eo
casu esset substantia panis.

Demus ergo modum illum vniōne esse sub-
stantiale, aut accidentale, nullum inuenitur
fundamentum illius repugnantia, quia neque
substantiaz panis absoluē repugnat; alias quili-
bet

Obscurari
mysteriū sine
necessitate,
aut funda-
mento.

I 4
Reffonsio.

Impugnatur.

Fallit suppo-
sicio.

Non depé-
re subiectum
ab accidenti-
bus in suo esse.

Reffonsio.
Impugnatur.

No repugna-
re substanzia
panis, & vi-
ni.

bet panis etiam non consecratus ex posito defineret: neque etiam ratione separationis specierum ab hoc pane, qui conuerti dicitur: ergo inutilis est.

15 Secundū probatur inuoluerē falsū, & repugnantia in pūmis, quod dicitur substantialis videntur imaginariū, quia corpus Christi gloriōsum, & complectum nō est in potentia ad aliquod complementum, aut actum substantialē, si dicatur substantialis ratione termini à quo, propter repugnantiam. Probo, quidquid dicitur, nō esse talēm repugnantiam, quia accidentia separata ante separationem nihil recipiunt intrinsecē, quod inhārentia eorum ad substantialiam panis repugnet: ergo, &c.

Nō repugna-
re speciebus,
& inhārentia.

Antecedens probatur, quia ille modus, vel est in ipsis speciebus, vel in corpore Christi; non in ipsis speciebus, vt supponit opinio, quia dicitur inesse Christo, qui est terminus ad quem: ergo habebit modum essendi, quem habet Christus definitiuū: sed nullum accidens tale repugnat accidenti, quod ex natura sua est in subiecto quanto, quia sunt diuersi generis; & vnum est spirituale, & supernaturale, vel quasi supernaturale; aliud verò materiale, estque in diuerso subiecto hīc, nempe aliud in corpore, aliud in speciebus.

16 Deinde demus aliud accidens, seu vnionem inesse speciebus, non opponitur ipsis: quia hæc tantum est continentis ad contentum; non formæ ad subiectum: ergo alterius rationis, & consequenter nullius in ipsis repugnantia ad inhārentiam: quia de potentia absolute posset sic instiui Sacramentū, vt maneret substantialia panis, vt supra probatum est: & probatur amplius, nihil repugnat inhārentia ex modo essendi positiū, nisi quod supplet dependentiam accidentis ad subiectum, sed illa vno non supplet tamen dependentiam: ergo, &c.

Modus non
supplet depe-
ndentiam ac-
cidentium.

Tollitur oppo-
sitio contra-
via, & priua-
tia, & di-
sparsa.

Maior patet exemplis, & ratione; primò, patet in omnibus quæ non sunt priuatiæ, aut contradictoriæ opposita, quæ oppositio non est in proposito, vt supponimus: quia neque illa vno, & inhārentia accidentis sunt formæ maximè distantes sub eodem genere, cùm sint diuersi generis, neque consequenter contraria. Vtique est positiva, ac proinde remouentur alia species oppositionis: in reliquis autem quæ sibi opponuntur ex limitatione potentia, & subiecti, vt sunt formæ substantiales circa eandem materiam, quilibet est actus adæquatus per se materiæ, & supplet alteram, quia constituit materiam in actu completo.

Repugnantia
ex causis ex-
trinsecis tol-
latur.

In causis extinsecis, quando vna tollit influxum alterius, seu vt produxitum, seu conservatum sui effectus, qui potest esse ab alterutra; supplet etiam concursum alterius; vt patet in causis vniuersalibus, maximè prima: ergo nequit tolli dependentia accidentis ad subiectum hoc modo, nisi suppleatur influxus subiecti in ipsum.

17 Deinde idem patet ratione, quia dependentia accidentis est per se: ergo quidquid repugnat ipsi, debet esse æquivalens quoad hoc, subiecto, aliás non adueniret tanquam aliquid repugnans accidenti in subiecto; neque conseruat accidentis seorsim à subiecto: modus ergo huius impossibilitatis esset præcisè ex eo, quod repugnaret accidentis dependere à duabus causis totalibus simul, vnde altera tollit influxum alterius,

& adæquat tanquam æquivalens: sed id etiam non contingit in proposito.

Pater subiunctum, quæ est principalis minor, quia nihil supplet cōcursum ad accidens, nisi subiectum, vel causa includens totum genus subiecti in alio genere, vt causa prima: vnde tota natura non posset separare accidens in esse permanenti à subiecto, aliás non esset miraculum. Ratio est prædicta, quia nulla causa in natura includit genus subiecti præter solam priuam, quantum ad posse supplerē eius causalitatem.

Sed corpus Christi, vt contentum sub speciebus, non habet rationem subiecti; & repugnat, vt habeat etiam de potentia absoluta, eo modo, quo nunc est indubitate; quia accidentia extensa nequeunt, vt sic, conuenire subiecto, nisi proportionato; tale enim non est corpus Christi.

Corpus con-
tentum nō est
subiectū spe-
cierum.

Sed neque corpus Christi haberet actitudinem, aut actionem physicam, vt est sub Sacramento, quia sicut nequit propter modum essendi subiectum esse respectu actionis agentis naturalis extensi: sic etiam neque habere actionē propriam, quæ supponit modum quantitatuum. Neque corpus Christi cōtinet genus subiecti in seipso, sicut causa prima, aut supplerē potest eius influxum: ergo vno ad corpus Christi, vt contenti, non repugnat inhārentia accidentium, ac proinde imaginariā est, neque saluat aliquid requiritum in hoc mysterio, & repugnat rationi naturali.

Dices cum aduersariis, corpus Christi, vt terminum per modum suppositi, terminare dependentiam accidentium. Contrà, in primis accidentia non sunt nata dependere à supposito extrinseco immediatè; nec nata sunt referri ad suppositum, nisi quæ inhārent, quia accidentis esse est inesse, id est, inhārente; non autem subsistere, qui est modus essendi substantiæ: vnde, si separaretur forma substantialis panis, manerent accidentia vniiformiter in forma; sicut nunc manent in quantitate, quamvis non esset suppositum (& sic anima in esse separato intelligit, quamvis non sit suppositum) ex eo præcisè, quia accidentia non dicunt dependentiam ad suppositum, quæ tale, sed quæ subiectum; id est nequit aliquid accidens vniū immediatè hypotheticè persona diuinæ, quād inimicū creare?

18 Sed dato etiam opposito, sic argumentor, nequeunt dependere à supposito, nisi prius dependent à subiecto, quia dependentia ad subiectum est immediata: & demus depēdere à supposito, hec dependentia est posterior inhārentia, qua referuntur ad subiectum. Item corpus Christi nequit esse terminus essendi accidentium, nisi vt suppositum, vel vt subiectum; neutrū ipsi conuenit, quæ est contentum hīc per modum significati expressi, quamvis enim simul insit suppositum diuinum, tamen accidentia non respiciunt illud, tanquam signatum formale suum: ergo, &c.

Eadem easio
impugnatur.

Prior est de-

pendentia ad
subiectū, quæ
ad supposi-
tum.

Deinde nō euacuat difficultas, quia accidentia corporea, & extensa nequeunt dependere à supposito, nisi extensa sicut exigunt etiam subiectum extensem, nihil horum est in proposito: ergo nulla oppositio ex natura rei inter inhārentiam, & vniōrem illam prætentam.

Accidentia
non signant
suppositum.

Requirunt
suppositū ex-
tentum, si ul-
lum.

Et confirmatur totum: quia non maior est repugnantia ex natura rei inter illam vniōrem, & inhārentiam ad subiectum remotum, quam inhārentiam ad subiectum proximum, quod est quantitas: sed reliquorum accidentium inhārentia manet ad quantitatem; quæ non obstante vniūntur

vniuntur corpori Christi : ergo inhærentia illa ad subiectum remotum , nempe substantiam non tollitur per repugnantiam naturalem eius ad unione præfatam . Hæc ratio specialiter urget eos , qui dicunt inhærentiam ad quantitatem & substantiam , seu subiectum remotum esse eandem : de quo infra dicetur distinctione sequenti.

Videantur a-
lii.

Ratio maxi-
mè urgens.

21

Gabriel.
Suarez:

Nō dari duas
actiones tota-
les eiusdæ ef-
ficiuntur.

Aliis etiam rationibus impugnant moderni sententiam illam oppositam: quæ ad fundamenta incerta reducuntur : hæc nobis sufficiunt petita ex natura rei ; & sufficit vnicum illud , nempe , mysterium reddi obscurum , & difficile in ratione naturali sine fundamento ; & dari hæreticis occasionem cauillandi : neque fundamentum ullum esse ex reuelatis , aut ratione naturali ; vnde debet sic explicari transubstantiatione , quia modus ille videtur impossibilis .

Tertia conclusio : Transubstantiatione non fit per nouam conseruationem corporis Christi , & substantialiem . Hæc est contra Gabrielem , & Suarez . Probatur omnibus principiis , ex quibus apparet contradicatio , quod idem effectus possit esse à duabus causis totalibus sic ; Conseruatione in re ipsa est continuata actio : sicut ergo nequit dari duplex actio totalis respectu eiusdem effectus in esse ; sic neque duplex conseruatio : sed corpus sive in se , sive in Sacramento non mutatur substantialiter : ergo neque eius conseruatio . Pater minor , quia in Sacramento non recipit aliquod esse substantialie , aut existentiam , neque in toto , neque in parte , neque in modo ; alias non esset idem corpus in celo , & in Sacramento quoad substantialia : quod est falsum , & contra veritatem mysterij , iuxta illud hymni : *sed dare suis maribus.*

22
Seconda pro-
batio.

Responso.
Impugnatio.

Nō exigit con-
seruationem nouam sub-
stantialem.

Secundò , desinente corpore Christi simpliciter , vt in se est , desineret etiam in Sacramento : ergo esse ab soluto eius idem est ; ac proinde eadem conseruatio , eadem existentia . Hæc ratio sapiens deduxa est ex Philosophis : unde vbi nullum est esse nouum substantialie , non inuenitur fundamentum , aut necessitas nouæ actionis substantialis , aut conseruationis . Dices , dari corpus Christi sub speciebus . Contrà : *esse* , & *non esse* prædicantur de substantialia , & quilibet absolute in ordine ad se , non in ordine ad aliud ; quia *esse* abstractum a loco , qui est posteriorius , & à presentia ad aliud : ergo etiam conseruatio . Deinde *esse* præsens speciebus non est prædicatum substantialie , sed accidentale : ergo non infert conseruationem nouam substantialiem ; alias mutato loco , & præsentia , mutaretur *esse* , & conseruatio , quod est inauditum . Deinde effectus ille præsentia non exigit actionem superioris generis , quia est merè accidentis : ergo non substantialiem nouam ; consequentia patet , quia actio specificatur à termino formali .

23
Tertia ratio.
Idem probat.

Probatio an-
tecedens.

Tertiò , corpus Christi penetratiū possum cum alio in eodem loco ; vt quando exiuit de vtero Virginis clauso , de sepulcro , ingressus est ad discipulos clauso ostio , penetravit cœlum , non exigebat conseruationem nouam substantialiem ; sicut neque corpora Beatorum inquantum habent dotem penetrabilitatis : ergo neque possum sub speciebus in Sacramento . Antecedens nemo negat : consequentia probatur , quia quantum est ex ratione loci , & locati , maior est repugnancia , vnum corpus penetratiū

Scoti oper. Tom. VIII.

poni cum alio in eodem loco quantitatib[us] , quā ponit indiuisibiliter corpus sub speciebus quantitatis : ergo illud magis argueret actionem substantialiem , quām hoc .

Dices , corpus penetratiū possum ponit secundū modum naturalem essendi ; ac proinde non requiri nouam conseruationem : non ita in proposito . Contrà , quantum ad priorem casum quoad præsentiam modus essendi est magis , vel aquæ supernaturalis ob repugnantiam quantitatis , & extensionis hinc & inde . Quantum ad secundū nō est alius essendi modus supernaturalis , nisi quodd tollatur extensio , quæ non est varia-
*Separatio ex-
tentioris non
est mutationis
quæntitatis.*

Quartò , forma verborum non habet causalitatem physicam respectu corporis Christi , neque etiam species , sed tantum moralem , vt suppono nunc *ex tractatu de Sacramentis in genere in 1. dist.* ergo hæc conseruatio non est vi verborum ; vt dicit illa sententia : ergo neque ex alio principio . Probatur prima consequentia , quia illud *ex vi verborum* , vel denotat causam , à qua est conseruatio physice ; & hoc non : quia verba non sunt , quando Christus ponit sub speciebus ; & talis actio verbis repugnat , quia tantum causant ex instituto , quod non est principium , aut modus causandi physicè ; cum sit denominatio adhærens ex voluntare institutis , aut denominatio extrinseca , vt alij volunt , aut intinseca rationis .

*Ex vi verbo-
rum non in-
ferri talis no-
nam conser-
uationem.*

Vel *esse ex vi verborum* , denotat hoc requiri ad veritatem formæ , vt cōseruatio illa sit noua . Contrà , ad veritatem formæ non requiritur aliud , quām rem esse , vt affirmat ; hoc est , vt corpus , quod enuntiat esse præsens , si præsens sacramentaliter : sed hoc potest effici per adductionem , & vniuersal ad species accidentiale , quæ dicitur præsentia sine noua actione substantiali : ergo , &c . Patet subsumptum , quia neque adductio , neque præsentia ad quam est , sunt substantialies per modum actionis , aut termini : ergo non arguant actionem esse substantialiem .

*Varietas forma
salutatur sine
conseruatione
predicta.*

Confirmatur , prius naturā est corpus Christi sub speciebus , quām cōseruatur sub ipsis ; sed hoc esse est ex vi & causalitate , seu efficacia verborum , quæ nequit esse physica : neque arguit actionem substantialiem , aut productionem nouam corporis Christi : non creationem : quia supponit *non esse* simpliciter termini : non aliam ex subiecto præexistente , quia hæc repugnat , quia corpus includit primam : ergo productio illa , seu potius positio corporis sub speciebus ex vi verborū , non est substantialis productio eius ; sed conseruatio non excedit priorem actionem productiua , quia nulla est ratio excessus ; in modō destruetur mysterium : quia si essent alterius rationis , sequeretur corpus Christi permanenter habere aliud *esse* , & modum sub speciebus diuersum ab eo , quem habet ex vi verborum ; & consequenter contra Florentinum , quod verba *hæc esse* , &c . non essent effectiva præsentie sacramentalis : ergo , &c .

*Præter hæc adduci possunt superiōris exposi-
tas , quod neque hic modus habeat fundamen-
tum ex autoritate , aut ratione , & reddit my-
sterium magis difficile , & obscurum : ergo non
admittendus est.*

24

*Præter hæc sub
speciebus ,
quām conser-
vatur sub
ipsis.*

Responsio ad fundamenta aliorum.

Omnis prædictæ sententiæ fundantur in eo, quod potest transubstantiationem aliter non possit defendi aut explicari; & quod illi modi non inuoluant contradictionem. Ad hoc ex argumentis factis responsionem habent; ex sequenti patet oppositum illius, nempe transubstantiationem saluati verè sine illis inuentis: quorum impugnatio legi potest apud Vasquez *disputa*: 18. 1.

26

Sententia Doctoris expounderetur.

Conclusio ergo Doctoris patet ex impugnatione præmissatum opinionum, quæ contendunt transubstantiationem esse formaliter actionem, & mutationem. De sententiâ autem propria non est locus ambigendi, aut eam declarandi aliter, quam sonant verba: dicit enim *transubstantiationem esse conuersionem totius substantia in substantiam*; & nihil aliud includere, quam duos terminos cum ordine successionis: ita declarat *articulo 1.*, rationem nominis, ita *art. 2.* probat rei substitutæ possibilitem: & *art. 3.* ex prædictis negat esse mutationem. In conclusione autem posita idem ipsum declarat, nihil admittens in *transubstantiatione*, nisi subiectum conuersum, & terminum, in quem conuerteritur, & ordinem successionis unius ad aliud in *esse* hinc.

Et infra *quest. 4.* idem docet ostendens panem non annihilari, sed conuerti in corpus Christi ut hinc, desinente pane ut hinc; & non acquirentem *esse* alibi. Dicit autem conuerti panem in corpus Christi ut hinc, quo denotat hanc conuersionem, quæ est de facto, habere actionem adducti- uam concomitantem, in quo distinguitur ab aliis conuersionibus substantialibus, quæ fiunt per productionem termini: quamuis autem requiratur illa præsentia per adductionem, non est terminus formalis conuersionis, sed ipsum corpus, quia iuxta superiori determinata posset dari præsentia illa corporis ad accidentia, & substantiali panis, manente ipsa substantia panis: quo casu nulla fieret conuersio.

27

Clyson Patribus, & mysterio.

Sicut autem conclusio hæc sic explicata est antiquorum Theologorum, ita & veritatem mysterij, & proprietatem loquendi, quam seruant Patres, & Concilia, explicando naturam huius conuersionis, retinet; neque aliquid, quod rationi naturali repugnat, inducit, nec obscurat fidem, neque locum dat cauillationibus haeticorū. Siue enim per verbum *transubstantiationis*, quo vtuntur Læteranense, & Tridentinum, mysterium declaratur, rectè declaratur per conuersionem panis in corpus Christi cum ordine successionis termini *ad quem ad terminum à quo*; & nihil aliud exigitur.

Probatur ergo conclusio ex verbis Tridentini: *Hoc Synodus declarat per consecrationem panis, & vini; conuersione fieri totius substantia panis in substantiam corporis Christi, &c. que conuersio conuenienter, & propriè à Sancta Catholica Ecclesia transubstantiatione est appellata, &c.* Quibus verbis comparatur substantia panis ad substantiam corporis Christi, tanquam duo extrema, inter quæ secundum substantiam interuenient conuersio, ut una sit consequenter inter illos terminos, tanquam *à quo, & ad quem* secundum substantiam:

Mutatio extranea conuersio non spectat ad cibum eius.

ergo omnis actio seu mutatio, quæ est ad panem, non quæ conuerterit secundum substantiam in corpus Christi, non spectat ad intrinsecam rationem conuersionis; & similiter omnis actio, & mutatio, quæ est ad corpus Christi, non præcisè quæ est terminus *ad quem* conuersionis, non est de ra-

tione, aut de conceptu conuersionis, quæ est præcisè inter utrumque terminum respectu ad iniucem, & secundum substantiam. Præter autem terminos, nihil dicit conuersio, nisi ordinem inter ipsos terminos, quo unus transi in aliud: hic autem ordo rectè explicatur per ordinem successionis actiæ unius ad alterum: ergo nihil aliud significat transubstantiatio, nullumque præterea respectum, aut modum, aut mutationem includit intrinsecè.

Neque aliter declarant Patres hoc mysterium, siue vtantur verbo *transmutandi*, vt Cyrilus Ieronolymitanus *Catechesis*. 4. Gregorius Nyssenus in orat. *Catechesis*, cap. 37. & alij: siue verbo *conver- tendi*; vt Cyrilus Alexandrinus epistola ad *Cœloffy- rium*, & alij: siue verbo *vertendi*, vt Damasc. lib. 4. cap. 14. siue faciendi, vt Tertullianus lib. 4. contra *Marcionem*, cap. 40. Author serm. de Coena Domini apud Cyprianum: & Liturgiæ antiquæ cum canone Latinae Ecclesiæ: siue *conse- crandi*, vt Ambrosius lib. 4. de *Sacram.* cap. 4. quibus verbis consuecant Patres in hoc mysterio, ut denotant conuersionem.

Siue autem hoc, vel illo vtantur, nihil aliud insinuant, quam panem transmutari, conuerti, &c. in corpus Christi: & ipsam factiōnem, versionem, conuersionem, transmutationem, consecrationem, &c. expressè denotant esse inter hos terminos panem, & corpus, quod substantiam utriusque: & consequenter nullum aliud modum, aut mutationem, quæ non est inter hos terminos formaliter secundum *esse* substantiale utriusque respectu ad successionem iam declaratam, exprimere verè, propriè, & in rigore naturam conuersionis, ut traditur à Patribus.

Hinc respondet in primis ad authoritates Patrum, quos pro se adducit Suarez, qui propositam conclusionem declarat: nam quod mutatio panis, & conuersio fiat in corpus Christi, non denotat productionem, aut mutationem villam substancialiem in termino *ad quem*: aut in ea versati ipsam conuersionem, sed omnino oppositum colligitur: si enim dicarent mutari corpus secundum substantiam aliquid faueret: sed econtraria, cum dicant mutari panem, & vinum substanrialiter in ipsum corpus, & sanguinem Christi: & hoc affirmant de pane, & vino, non autem de corpore; sequitur ex mente ipsorum non mutari corpus substancialiter. Vide Vasquez, qui minutè ad singula respondet cap. 13. Fabrum, & Aretinum hinc.

Obiicit secundò, quod per solam actionem adductiā non rectè explicatur, quia per illum non fit *transubstantiatio*, sed *translocatio*. Respondet concedendo antecedens; & negando consequentiam, quæ infertur, nempe fieri per actionem substancialē.

Tertiò obiicit actio conservans corpus Christi, ut in cælo, non est sufficiens ad conferuandum illum in Sacramento: ergo requiritur noua substancialis: patet antecedens, quia existit modo supernaturali: vnaquæque autem res, ut conservetur sine modo naturali, maiorem influxum requirit, ut est accidentis conservatio extra subiectum. Deinde ut Deus conservet materiam sine forma, aut substancialiam materialem sine quantitate, & alijs accidentibus, necesse est, ut mutet actionem conservatiuum.

Respondet corpus Christi considerat dupli- citer: *Responso.*

28
Eadem conclusio patet ex Patribus.

Cyrillus.
Nyssenus.
Cyrill. Alex.
Damasc.
Tertullian.
Liturgia.

29
Responso ad Patres allegatos à Suarez.

Rigor locutionis Patribus.

30
Secunda obie- ctio solvitur.

31
Terter obie- ctio.

Modus dinner- sum offendit exigeare nouam actionem.

Duplex esse corporis Christi.

citer: primò secundum esse substantiale: secundò, secundum esse in loco, & modum essendi, quæ sunt accidentalia. Primo modo est eadem actio quoad substantiam, seu esse substantiale, quod non variatur in Sacramento, aut extra Sacramentum, quoad esse locale non est eadem actio, sed requiritur adductio, vel quæcumque illa actio sit, aut appellatur, per quam habetur præsentia Christi sub speciebus, quam nos vocamus adductionem, quia per eam tantum recipitur esse in loco definitiù modo sacramentali.

Eadem actio substantialis ad animam in corpore, & extra.

Exemplum huius est, quia alià actione anima recipit esse substantiale, alià recipit esse in corpore, nempe mediante unione: illa nunquam variatur, sive anima sit in corpore, sive extra corpus: hæc autem sic. Ratio est, quia variato accidente non variatur substantia: neque consequenter actio ad ipsam.

32 Ad argumētū informā.

Ex quo patet ad argumentum, negando antecedens, loquendo de actione substanciali, imò oppositum absurdum est: sicut absurdum esset dicere, quòd mutato loco naturali mutaretur substantia, aut actio conservativa eius. Si intelligatur de actione non simpliciter conservativa, sed tantum in tali loco determinata, verum est: sicut locus est alius, & alius, ita requirere aliam, & aliam actionem, tam productiua, quam conservatiua. Negatur autem consequentia, quia est fallacia à secundum quid ad simpliciter in hac forma: quia non est eadem actio, quam conservatur in hoc loco, & in illo: ergo alia & alia substancialis. Negatur consequentia, quia ex mutatione.

ne, & multiplicatione posterioris, non licet mutare, aut multiplicare prius, neque ex varietate actionis secundum esse accidentale, & secundum quid, licet inferre actionem simpliciter, aut substantiale ad esse rei.

Ad probationem antecedentis responderetur, existere modo præternaturali quoad esse secundum quid, & accidentale; non autem quoad esse simpliciter, & substantiale: vnde sicut quoad hoc esse non variatur, sic etiam neque influxus in idem esse mutatur, licet mutetur secundum accidens utrumque, nempe esse in loco, & influxus secundum esse in loco. Ad exempla, & rationem transeat pro nunc, de qua infra: & negatur paritas, quia nempe subiectum se habet ut prius, & tanquam per se causa accidentis: ergo si eo substracto varietur actio, quæ suppletur eius influxus in accidens dependens, non sequitur in proposito idem, quia esse substantiale est prius ad esse in loco, & causa, & subiectum eius: neque dependet à loco, ac proinde non variatur in se substancialiter, quamvis locus, aut modus essendi in ipso varietur. Alia exempla sunt etiam falsa, quia neque materia recipit suum esse substantiale à forma, sed à causa prima per creationem. Neque substantia similiter dependet à quantitate, nisi secundum quid, nempe in ordine ad actionem, & passionem tanquam dispositione requisiā, & in ordine ad locum. Alia etiam accidentia naturalia non influunt in esse subiecti, nisi ut sunt principia agendi, & resistendi in ordine ad extrinsecum corruptuum.

33 Responſio ad probationem. Existētia in Sacramento qualiter supernaturālē.

Disparitas inter substan- tiam, & acci- dēns.

Q V A S T I O II.

Vtrum sit possibile quodlibet ens conuerti in quodcumque?

D.Thom. 3.p.9.75 a.4.Richard.d.10.a.3.q.1.Palud.hic q.3.Maior q.1.a.3.Gabr.q.2.Durand. q.2. & communis, excepto Dur. affirmant: Suar.3.p.10.m.3.d.50.s.10.eum Dur. semit.

D secundum sic proceditur, & arguitur, quod quodlibet possit conuerti in quodlibet. Primò, quod creatura in Deitatem, quia non repugnat personæ diuinæ terminare aliquam actionem realem, ut patet in incarnatione, cuius terminus erat Verbum: ergo à simili in proposito.

I Arg. 1.

Secundò sic, non repugnat naturæ diuinæ terminare illam actionem, quæ non requirit in termino mutabilitatem, possibilitem, nec finitatem, sed transsubstantatio est huiusmodi, quia non requirit terminum suum mutari, nec per consequens possibilitem aliquam in termino: nec requirit termino suo aliquid addi, & per consequens, nec finitatem, nec oppositionem, vel componibilitatem: ergo, &c. Maior etiam confirmatur, quia non repugnat naturæ diuinæ terminare intellectionem, & volitionem, pro tanto quod illæ actiones non requirunt mutationem, nec possibilitem, nec limitationem in termino, vel obiecto.

Arg. 2.

Præterea, quod quælibet creatura possit conuerti in quamlibet, probatur; quia nulla creatura potest magis conuerti in unam, quam in aliam, propter conuenientiam termini à quo, ad terminum ad quem: quia in ista conuersione nulla requiritur conuenientia alii cuius subiecti communis manent: ergo quantumcunque aliqua creatura non conueniat cum alia, non minùs est conuertibilis in ipsam.

Arg. 3.

Oppositorum, primò, quod nihil possit conuerti in naturam diuinam, quia tunc natura diuina posset conuerti in aliud: quia termini istius conuersionis possunt mutuò esse termini: tunc etiam natura diuina posset incipere esse alicubi, vbi prius non fuit, vel eo modo, quo non fuit; quod videtur inconveniens.

2 Ratio opp.

Item, quod non quælibet creatura in quamlibet, quia tunc posset conuerti quantitas

Ratio 2.

panis in quantitatem corporis Christi , & per consequens corpus Christi quantum esset vbi prius panis fuit. Consequens impossibile est , quia tunc corpus maius esset in loco minori.

Ratio 3. Item Augustinus 7. super Genes. ad literam cap. 12. & Boëtius lib. de duabus naturis , & vna persona Christi , cap.7. *Nullo modo potest corpus conuerti in Spiritum , nec è conuerso.*

Ratio 4. Item , tunc absolutum posset conuerti in respectuum , & per consequens respectus posset per se esse sine fundamento , & sine termino , sicut & absolutum conuersum in ipsum ; consequens est impossibile manifeste , quia contradic̄tio est respectum esse sine fundamento , & termino .

C O M M E N T A R I V S.

Prima sent. **A** D secundum sic proceditur , &c. Hæc questio ad faciliorem declarationem mysterij tractatur à Theologis : resolutio eius dependet ex quæstione præcedente ; nam prout quisque sibi efformat naturam conuersonis , eadem consequentia opinandi responder ad quæstionem . Durandus consequenter ad dicta negat aliquid conuerti in aliud , nisi sit ens materiale ; ita vt materia sit communis utriusque termino . Hanc sententiam Durandi infra examinabimus quæst. sequenti . Paludanus hic quæst. 3. requirit necessariò remanere aliquid commune utriusque termino , saltem locum , & probabilius sentit non posse dari nisi in materialibus .

Tertia sent. Alij , qui statuunt conuersionem unius in aliud esse nouam productionem , aut conseruationem termini ad quem , vel modum aliquem repugnantem termino à quo in esse , eodem modo philosophantur de possibilitate terminorum eius , aut ipsa conuersione inter terminos requiri illam capacitatem termini ad quem in esse , & repugnantiam utriusque termini ex natura rei in esse respectu communis manens sub utroque : illud communem debent esse accidentia , vel locus .

Vasquez disq. 1. 84. cap. 2. duo asserit , nempe terminum à quo , qui conuertitur necessariò esse sensibilem , vel habere accidentia sensibilia , quæ à monstari possunt per pronomen hic , vel hoc demonstrativum . Inter substantias autem totales , de quarum conuersione hic agitur , debet aliqua repugnantia esse , ita ut desitio unius sit ex positione alterius inquantum repugnat : cum autem in esse ipsorum non possit esse talis repugnantia , dicit requiri saltem in modo agendi causæ , nempe Dei , nullus autem modus inferendi hanc repugnantiam potest esse in operatione Dei , nisi ut agit præcisè mediantibus verbis per formam demonstrativum hoc , vel hic , &c. neque aliud instrumentum infert talem oppositionem : ita ergo concludit , ita factam esse conuersionem panis in corpus per formam verborum , vt alio modo de potentia absoluta fieri non possit .

2 Sed hic modus non videtur subsistere , imò plurimum repugnat principiis , quidquid enim sit , an verba causet physicę conuersionem (quod Vasquez negat , vt supra vidimus disq. 1. bnius q. 5. & 6. viuenter formas , aut materias Sacramentorum physicę non causare suum significatum) nullo fundamento asseritur ad effectum suum proprium , & supernaturalem , ad quem neque instrumentaliter physicę potest creature immediatè agere , vel disponere physicę , vt supra quæst. 1. disq. 1. fuliūs probauimus omnipotentiam Dei limitari ad certum instrumentum , & maximè in proposi-

to id verum est , quia hæc conuersio æquiparatur creationi , nisi exuperet ipsam creationem : quia creatio quandoque ad potentiam ordinariam Dei , vt est etiam causa prima in ordine naturarium agentium , spectat : conuersio autem totalis substantiæ in aliam , non ita .

Vnde primò patet falsitas huius sententia , quia neque verba influunt in conuersionem physicę , etiam per ipsum , neque influere possunt : ergo conuersio vt in re posita in fieri , aut facto esse , non recipit modum à verbis , neque quoad limitatio- nem : neque sunt conditio agendi , neque principium etiam instrumentale physicę agendi .

Conuersio autem vt fit physicę , debet à causa , à qua fluit , & est , participare illum modum agenti , seu actionis , ex quo sequitur repugnantia inter terminos quoad esse , cum nihil aliud sit , à quo illum participet , quia neque subiectum , neque termini , iuxta sententiam authoris , cum potius ipsi non dicant repugnantiam , nisi vt substantia conuersioni sic modificata , vt inferat repugnantiam terminorum in esse , quam ex se , alioquin non habent termini , vt idem fatetur .

Secundò , dato etiam quodd̄ verba influerent physicę in conuersionem , ille influxus est super-naturalis , ad quem assumentur , vt sunt in potentia verè obedientiali , sed eandem proportionem habent alia res : ergo assumi possunt , vt instrumentum eiusdem conuersionis : vnde forma Sacramenti Eucharistiae , sicut significat effectum , ita & alia forma Sacramentorum significant suos effectus , tamen effectus ipsorum ponit posse sine ipsis : quia Deus posset instituere Sacramentum , & significationem Baptismi , verbi gratiā , in sola locatione : ergo & instituere Sacramentum Eucharistiae sine vallis verbis , & facere conuersionem , vt modò sit absque eisdem verbis .

Tertiò , Sacramentum Eucharistiae est permanens , & re ipsa corpus permanenter demonstratur per species : ergo etiam conuersio in fieri demonstrari poterit per species , sicut in facto esse , vel per aliud simile : ergo ad naturam demonstrationis non requiruntur verba , quasi aliter conuersio in facto esse nequeat demonstrari : conuersionem autem in fieri non demonstrat ly hoc , & hic , quia demonstrant corpus , vt praesens , & sanguinem , vt pater ex Tridentino , & aliis , & de rigore significationis : vnde vt supra disq. 8. quæst. 2. dictum est , prius forma est practica & vera , vt instrumentum , seu signum practicum , quam vt speculatiū vera est : demonstrare autem competit ipsi ex significatione speculativa . Vnde Trident. sess. 13. cap. 4. Quoniam autem Christus Redemptor corpus sumi , id quod sub specie panis offerebat , verè esse dixit , ideo

Conuersio , & creatio aequivalent.

Verba non influunt physicę , neque actionē , neque modum eius .

Modus fundans repugnantia derivatur à causa physicę .

Secunda ratio .

Conuersio non fieri posse per aliud .

Terza ratio . Demonstratio aliud quam per pronomen fieri posset .

Pronomen nō demonstrat conuersionem in fieri .

Trident.

ideo persuasum semper in Ecclesiæ fuit, idque nunc de-nuò Sancta hac Synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conuersiōnē fieri totius substantia pa-nis in substantiam corporis Christi Domini nostri, &c.

⁵
Demonstrat
Christi præ-sens, tan-
tum, & con-
uersiōnem in
facto esse.

Vnde per hoc, quod forma sit vera, & demon-strat corpus Christi præsens, colligitur, tanquam ab effectu ad causam, per consecrationem fieri corpus præsens, & conuersiōnē fieri: ergo sicut supponitur corpus præsens, & conuersiō facta ad veritatem formæ, & demonstrationis, sequitur quod forma prius sit consecratiua, & conuersiua, quam vera, aut verè demonstrans: & sicut optimè Doctor loco citato, forma non ut vera, neque ut falsa, sed ut neutra est instrumentum murale consecrationis: ergo etiam consecratio, & conuersio hæc fieri posset simpliciter, & de potentia absolu-

ta sine forma verborum, & demonstratione, qua per eam importatur: quia hæc fundatur in significatione practica formæ; idcōque Florentinum agens de causa effectiva Sacramenti exprimit significationem practicam formæ, & non speculatiuam: utrumque verò Tridentinum, sed ita ut practica significatio sit prior, & causa veritatis speculatiuæ, qua forma demonstrat verè iam corpus præsens. Sed de hoc infra quest. sequentis. Idem author videtur in hoc consentire Doctori, quæ dicit formam ut neutrā esse instrumentū consecrationis, non quæ veram, aut falsam: ut patet in loco citato *supra dist. 8. quest. 2. & in comment.*

Alij modi dicendi *suprà in priori comment.* sunt reieicti in suo fundamento, quo statuunt naturam conuersiōnis. Superest tantum, ut explicemus sententiam Doctoris.

S C H O L I V M.

Resoluit questionem per duo dicta. Primum, repugnat Deum conuerti in creaturam, quia quoad esse, vel non esse, nulli, nec sibi subest. Secundum, qualibet creatura in quamlibet conuerti po-test per rationem oppositam. Concordant, D.Thom. 3. p.q.75. a.4. ad 3. Rich. d.10. a.3. q.1. & communis: à qua recedit Suar. 3. tom.d.50. f.10. intellige hanc conclus. cum Baffoli hic, modò una res creata non dependeat essentialiter ab altera, ut paternitas ab eo, qui est pater, & à filiatione, homo ab anima. Vnum conuerti in aliud, secundum mentem Scotiæ, est tantum vnum succedere alteri, in eadem praesentia adequare, vel inadæquate, vel forte sine villa mutatione in termino ad quem, si præexistat. Vide Baffol. & Tartar. hic. & latè Lychet. & Tartar. quodl. 10. Fabrum, & alios recentiores hic.

Hæc quæstio, ut patet ex argumentis, continet duos articulos; scilicet de conuersione Deitatis in creaturam, & creaturæ in creaturam.

De primo dico, quod non; & ratio tacta est in preced. quest. art. 2. conclus. 2. quia nihil po-test conuerti, nec ut terminus à quo, nec ut terminus ad quem, nisi cuius esse, & non esse totaliter subest virtuti convertentis: nihil autem intrinsecum Deo subest potentia diuinæ, quia illa potentia non respicit pro obiecto, nisi possibile: sed quicquid est Deo intrinsecum, esse necesse esse.

De secundo ^b dico, quod quodlibet potest conuerti in quodlibet propter eandem rationem: quia utrumque extreum in creaturis subest potentia diuinæ, & quantum ad totale esse, & quantum ad totale non esse.

Ad ^c argumenta: ad primum dico, quod Verbum esse incarnatum non dicit Verbum esse terminum alicuius actionis de genere Actionis. Et cum dicitur, quod Incarnatio terminatur ad personam Filii; dico, quod vno illa (loquendo de unione quæ importat relationem in natura humana) importat Verbum pro termino, quia in natura humana est respectus realis ad Verbum, & est conuerso, non nisi rationis; sed terminus actionis de genere Actionis est aliquid, quod accipit esse per illam actionem: hæc autem est vno illa realis naturæ humanæ ad Verbum.

Et si arguitur, Filius Dei est incarnatus: ergo est subiectum, vel terminus illius actionis: quia *incarnari* significat passionem, quam oportet ponere in subiecto, vel in termino.

Et præterea cuilibet actioni respondet propria passio: tres personæ incarnabant actiones propriæ dictæ: ergo quod respondet illi, est passio propriæ dictæ: hoc autem est incarnatum esse: ergo, &c.

Ad primam dico, quod incarnatum esse est vnitum esse carni in unitate personæ, & hoc secundum quod vnitum esse dicit relationem non realem, sed rationis tantum. Ad secundum dico, quod actioni Trinitatis correspondet aliqua-passio realis: sed illius obiectum est natura humana, & terminus est aliquid in natura humana, scilicet vno formalis naturæ illius ad Verbum, ita quod vno Trinitatis, siue magis vnitio, quæ est actio Trinitatis, est ad unionem formalem naturæ humanae ad Verbum, quæ vno est realiter in natura humana.

Et cum dicitur, quod *incarnatum* esse dicit passionem, sicut *incarnare* actionem; dico, quod

³
Vide Varr.
9. 1. *huius
materia, &
Hcr. quodl.
7. q.4.*

*Vide 41.
pri. & 7.
quodl. de
omnipot.*

⁴
*Quomodo
verbum ter-
minet In-
carnationis
actionem.*

⁵
*Verbum esse
Incarnationis
est tantum
relatio ra-
tionis in
ipso.
Terminus
Incarnationis
est vno
in humani-
tate.*

*Incarnari non dicit in passionē in denominatio-
to, sed in connotato.*

quod etsi *incarnari*, vel *incarnatum* grammaticè, importet passionem, propter modum significandi: non tamen realiter in illo, de quo dicitur, sed tantum in alio, quod connotat illi vñiri: & illud aliud dicitur esse subiectum passionis importat realiter per *incarnari*, quæ scilicet correspondet illi actioni, quam importat *incarnare*.

Ad secundum dico, quod contra immutabilitatem, necessitatem, & infinitatem cuiuscunq[ue] est, quod possit esse terminus alicuius actionis propriè dictæ de genere Actionis. Er cùm probatur de actionibus intelligendi, & volendi. Dico, quod hoc non est ad propositum, quia sicut dictum est in lib. I. dist. 3. iste dicuntur actiones, quia operationes: nam per actiones de genere Actionis, aliquis terminus accipit esse simpliciter, si producitur, vel aliquo modo esse: per intellectionem autem obiectum intellectum nullo modo accipit esse, imò præsupponit omnino ipsi intellectioni, & hoc idè, quia istæ operationes, quæ dicuntur actiones, sunt vltimi termini, non autem gratia aliorum terminorum.

Salem ad terminum conuerisonis requiritur, quo 1. sit mutabilis secundum Basol.

Sed adhuc restat dubium, an actio de genere Actionis requirat terminum mutari? Dico, quod non videtur facile quomodo actio de genere Actionis possit ponи, per quam terminus non accipit esse: imò sicut ponitur talis actio in diuinis, sicut per generationem actiuam Filius Dei accipit esse, si tamen actionem sic dictam possit aliquid terminare, & tamen nullo modo accipere esse, dicetur in sequente quest.

& Tartar.

Ad argumenta in oppositum. Primum concedo. Ad secundum dico, quod etsi quantitas panis conuerteretur in quantitatem corporis Christi: non tamen propter hoc corpus esset hic, vel eius quantitas, ex vi conuerisonis, sicut tactum est prius 1. quest. dist. 10. Et ad probationem illam *suprà tactam*, sed non solutam, scilicet quod genitum est, vbi corruptum fuit. Dico quod idè ibi est, quia materia manet communis, quæ in generatione non mouetur localiter, & per consequens ibi recipit formam, vbi est, & ex hoc genitum ex ipsa & forma, est vbi præfuit corruptum.

Quare genitum est, vbi fuit corruptum?

Contra, materia non est ratio essendi in loco localiter, sed quantitas: non autem manet eadem quantitas in generato, & corrupto, nisi vt materia: ergo ipsa non est ratio quare genitum est, vbi præfuit corruptum. Dico, quod materia secundum se habet esse in loco definitiū, sicut quæcumque substantia limitata: ipsa autem, vt sub quantitate habet esse in loco circumscripsiū: quia ergo manet definitiū, vbi prius fuit substantia, idè ibi recipit formam, & idè substantia genita ibi est, vbi præfuit substantia corrupta, & vbi definitiū est substantia, ibi circumscripsiū est ipsam, vt quanta: & idè sequitur quod genitum vt habens quantitatem ibi est circumscripsiū, vbi fuit corruptum circumscripsiū. Non tamen intelligendum est quod aliquando fuerit alicubi substantia hic, vel ibi definitiū, & non circumscripsiū: quia nunquam fuit sine quantitate, quæ erat ratio circumscribendi: sed tamen non ponendo aliquam quantitatem manere eandem, quod credo esse verius: non oportet ponere aliquid idem circumscripsiū manens esse rationem essendi in eodem loco in genito, & corrupto, sed sufficit materia remanens in loco definitiū, vbi fuit corruptum.

Non videtur remanere eadē accidentia in genito, & corrupto, scilicet se collatur formae corporis, de quo 2. d. 3. q. 4. ad 1. pro opin.

Posset etiam dici, quod vbi agens inuenit passum, ibi informat ipsum: sed agens in generando non transmutat localiter: ergo informat ibi passum: & vbi passum informat, ibi est compositum ex passo, & forma inducta: ergo, &c. Concesso tamen secundum communem opinionem, quod ibi possit esse terminus conuerisonis, vbi præfuit conuersus: dico quod debet intelligi vbi non præcisè, sed vel sic, vel secundum partem: & sic, vbi præfuit panis, posset esse corpus Christi, vt quantum, vel præcisè, vel sicut in parte sui vbi, ita quod pars esset ibi, & pars esset in vbi circumstante. Esto etiam quod tenetur illud principium aliorum, quod terminus conuerisonis est, vbi præfuit conuersus: non tamen erit ibi localiter. Et sic posset concedi, quod si quantitas esset primus terminus conuerisonis, esset vbi præfuit substantia panis, non tamen esset localiter: & hoc est argumentum contra aliam viam, quæ ponit propter hoc quantitatem Christi non esse hic localiter, quia est secundus terminus, & non primus, quia esto quod esset primus, adhuc non esset ibi localiter necessariò, ita enim posset iste modus separari à primo termino conuerisonis, sicut à secundo.

H̄r. quodl. 1. q. 5. & Egid. quodl. 1. q. 4.

Ad tertium dicitur, quod Augustinus, & Boëtius loquuntur in comparatione ad potentiam creatam. Sed hoc nihil est, quia nulla virtus creata, potest quocumque corpus conuertere in quocunque. Idè dico aliter, quod quot sunt rationes repugnantia, tot sunt rationes impossibilitatis: & aliquā illarum amotā, est aliqua possiblitas quæ prius non fuit, non quidem possiblitas simpliciter, sed ex parte illius: verbi gratiā, visus non potest recipere intellectionem, tum quia intellectione inextensa est, & visus extensus: tum quia

quia visus est cognoscens tantum aliquid sub ratione singularis, intellectus autem intellegit non præcise sub ratione singularis: tolle vnam impossibilitatem, ut pote si esset potentia, quæ posset habere obiectum sub ratione vniuersalis, & cum remaneret alia ratio impossibilitatis, simpliciter esset impossibile hoc, sicut illud: & tamen diceretur hoc possibile respectu illius non simpliciter, sed quia illa ratio impossibilitatis ibi, non est ratio impossibilitatis hic.

Ad propositum, omne corpus habet quandam non repugnantiam, ut conuertatur in corpus, puta quia habet materiam, quantitatem, & similes rationes concurrentes ad conuertibilitatem: omnis spiritus habet oppositas rationes istis: ergo licet sit impossibile simpliciter corpus celeste conuerti in elementare, isto modo, quo impossibile est spiritui conuerti in ignem, quia respectu agentis cuiuscumque creati utrumque est impossibile, respectu tamen agentis increati sicut vnum est possibile, ita & aliud, tamen istud dicitur possibile, & aliud impossibile, quia hic est aliqua ratio impossibilitatis, quæ non est ibi.

Ad quartum dico, quod absolutum posset conuerti in respectuum, & è conuerso, sed non sequitur ultra, quod respectus esset sine fundamento, & termino: quia terminus per conuersionem acciperet esse eo modo, quo potest habere esse: respectus autem non potest habere esse sine fundamento, & termino.

Nec sequitur, si terminus à quo præfuit sine istis: ergo terminus ad quem, potest esse sine istis, sicut nec in aliis, vbi terminus unus requirit aliqua ad sui esse, quæ non requirit alius. Dico ergo, quod si in respectuum conuerteretur absolutum, ille respectus requiriет fundatum, & terminum, & haberet ea, vel antiqua, quæ præcesserunt conuersionem, vel noua. Exemplum in aliis: non sequitur, lapis potest conuerti in scientiam, & è conuerso, lapis non informat intellectum: ergo nec scientia: quod cunque enim in aliquod conuertatur, semper terminus habebit suum proprium modum existendi, sicut terminus à quo conuersionis habuit ante conuersionem suum proprium modum existendi.

C O M M E N T A R I V S.

6

Hec quæstio, ut patet ex argumentis, &c. Dicimus superius, licet conuersio sit inter ipsas substantias secundum ordinem, & successionem eorum in esse, in qua formaliter consistit, ut quo in ipsis terminis substratis, ut quod respectiuè ad quo, seu ad ipsam successionem: comparando tamen terminos ad inuicem, ut subsunt ordini, alius est formalis, nempe terminus ad quem, alius materialis, ut terminus à quo. Et hoc modo consideratur conuersio in esse rei; priori modo secundum illud, quod superaddit ordo. Sic etiam in aliis conuersionibus physicis attenditur duplex quo, & quod; nempe mutationis, ut comparatur ad utrumque terminum, & unum quod: & alius ordo formalis inter ipsis terminos, ut alter succedit alteri secundum intentionem agentis, quæ per se respicit terminum ad quem, per accidens terminum à quo. Vide Doctorem in quest. precedenti art. 3. Dico ergo, &c.

Duplex ratio
conuersio
ad terminum
conuersio.

Duplex quo,
& quod.

7
Conuersio
concomitatur
duplex actio.

Alterutra a-
ctio produc-
tua, aut addu-
cta, inter-
venit.

functionis art. 1. in descriptione transsubstantiationis, art. 2. vbi requirit utrumque terminum conuersonis debere subesse diuinæ virtuti, nempe agenti, quatenus circa esse totale utriusque aliquid disponat agendo, & quatenus dicit conuersionem totalem spectare ad solam Dei virtutem.

Et in præsenti conclusione, & ratione eius idem patet, quia successio inter utrumque terminum quoad esse nequit saluari, nisi virtute agentis terminus ad quem recipit aliquid esse, vel simpliciter, vel secundum quid, virtute agentis in ipsum terminum à quo: quia successio in essendo virtute causa factæ, & ordo supponit esse recipi ab agente, qualemque illud sit, siue esse simpliciter, siue secundum quid.

Ex his ergo patet prima conclusio, quod nihil potest immediate conuerti in Deum, quia esse Dei nequit alio modo subesse sua virtuti, quæ respicit possibile tantum: quod autem est infinitum necessse esse, immutabile, ut bene Doctor responsive ad 2. non potest esse terminus alicuius actionis de genere Actionis, neque secundum esse simpliciter, neque secundum esse accidentale, & secundum quid ipsi adueniens intrinsecè, quod requiritur, ut possit esse terminus à quo, vel ad quem conuersio.

Hæc conclusio est communis Theologotum: rationem eius aliter, & aliter assignant. Henricus dat illam rationem, quia aliqualitas creaturæ non potest esse aliqualitas Dei: ratio obscura est, nisi intelligatur, quod nulla actio, quæ creata est ex genere suo, possit esse Dei, ut termini intrinseci secundum aliquid esse, ac proinde non posse Deum succedere creaturæ in essendo, quia si succederet, haberet aliqualitatem creaturæ aliquo modo, qui

Dicitur spe-
cialiter im-
possibile,
quod plures
habent rasio-
nes impossi-
bilitatis, li-
cet respetu
Dei absolu-
te sit possi-
bile.

9
Ad 4.
An abso-
lute con-
uer-
sio
possit in re-
spectum?

Et patet idē
ratione.

Sine aliqua
produktione
non saluatur
conuersio.

8

Nihil posse in
Deo conuersi.

Henticus.
Ratio obser-
va sat, sed
declaratur.

qui reciperet esse limitatum, quod soli creaturæ competit, cùm reciperet esse per successionem effendi respectuè ad creaturam, quæ in ipsum conuerteretur: & sic intellecta ratio coincidit cum præmissa Doctoris.

9
D. Thomas a-
tio.
Caietan.
Ratio D. Tho-
mas sufficiens
declaratur.

Ratio Caiet.
& Sotii.

Ess. obscura,
vel certi in-
sufficiens.

10

Vasquez re-
cidit à com-
muni.

Possit conuer-
tiri aliquid in
Deum, ut ter-
mipi partem.

Deitatem ex
vi verborum
posse esse in
Sacramento
aliter insti-
tuto.

II
Impugnatio
doctrine Vas-
quez

Necessaria est
aliquid muta-
tio in termino
conuersionei.

Nouitatem ef-
ficii repugnat
intrinsicè
Deo.

D. Thomas probat, quia essentia diuina est in generabilis. Caietanus dicit illam rationem non esse sufficiem, vt excludat conuersione totalem. Sed melius intelligendo rationem, coincidit cum illa, quæ assignat Doctor, quia vel ingenerabilitas intelligi potest vniuersaliter pro omni productione in esse, & sic æquivalet, quia denotat immutabilitatem, vel si intelligatur de ingenerabilitate propriæ, benè ex ea deducitur omnis immutabilitas effendi.

Ipse Caietanus, & Sotius assignant aliam rationem, quia Deus, & creatura non conueniunt in ente, quidquid sit de hac conuenientia, si intelligunt de ratione entis lignirati, & creati, quod libet potentia convergentis, redit in idem: si de ratione abstracti, non probat, quia substantia, & quantitas etiam sic se habent, tamen possunt conuerti in se inuicem: sic, inquam, se habent substantia, & quantitas ex sententia scholæ D. Thomas: & in conuersione magis spectatur repugnatio terminorum in esse, quam conuenientia.

Vasquez suprà cap. 4. admittit conclusionem communem, quantum ad conuersione immmediatam, & adæquatam, sed distinguit terminum ad quem conuersione in adæquatum, & inadæquatum: & dicit non posse fieri conuersione in Deum, tanquam in terminum adæquatum, benè tamen in Deum, tanquam in partem termini adæquati: vnde dicit, quod aliter Deitas posset esse in Sacramento, verbi gratiâ, quæ per concomitantiam.

De facto autem est tantum per concomitantiam, quia forma, & demonstratio quam importat, solum designat substantiam expressè, vt clauditur in istis accidentibus, vt extra ipsa alibi non sit in alia re, quod nequit dici de Deitate: si tamen instituereatur sic: *Hoc est corpus meum deificatum*, vel, *Hoc est corpus Christi*, Deitas effet in Sacramento cum corpore, ex eo quod expressè significaretur, vt forma deificans corpus, quemadmodum, si hæc esset forma, *Hac est caro viuens*, vel, *Hoc est corpus meum viuum*, &c. ex vi illorum effet anima; ergo similiter: vnde colligit in transubstantiatione non requiri terminum ad quem produci.

Hæc doctrina non videtur admittenda, quia saluando veram naturam transmutationis totalis quoad esse, necessarium est terminum ad quem recipere aliquid esse nouum virtute agentis, saltem secundum quid, per mutationem intrinsecam eius; alioquin non manet conuersionei conceptus; qua aliquid conuertitur in ipsum secundum esse, nisi sit aliqua successio eius in esse respectuè ad terminum ad quem, quod esse ante non habuit. Hoc autem repugnat Deitati, & meritò omnes negant in eam aliquid conuerti, ne cogantur admittere eius mutationem intrinsecam; vnde Theologi summoperè cauent in productione reram in tempore, vt in unione hypostaticæ, & assumptione naturæ humanae, admittere villam nouitatem in Deo intrinsecam: vt benè Doctor etiam in hac questione resolut, quod & ipse Vasquez, & omnis fidelis cauet: vel ergo destruit naturam conuersionei totalis, vel certè admittit oppositum.

Probatur sumendo idem principium, ad quod refugit: nihil esset in Sacramento ex vi verborum, nisi quod efficeretur virtute practicæ formæ, vt per se constat, omnino autem tale per se efficitur à causa principali, cuius actio respicit primarij terminum ad quem conuersionei: ergo si per talen formam effet hic Deitas alter, quā est modò per solam concomitantiam ratione unionis hypostaticæ corporis ad ipsam, effet per aliquam actionem diuersam, tam formæ suo modo, quā causæ principalis physicæ agentis illud esse diuersum Deitatis in Sacramento, tanquam contenta per se ex vi verborum: ergo effet diuersa præsentia Deitatis, ab ea quæ dicitur esse modò, tanquam contenti practicæ & significati, tam per verba, quā etiam per species: illa autem præsentia effet realis, & à causa principali physicæ: ergo in ipsa Deitate, quod dicit nequit, neque ipse author dicere intendit, quamus ex doctrina eius sequatur. Antecedens, & prima consequentia patet ex natura huius mysterij, & utrumque admittit aduersarij.

Vltima consequentia probatur, quia illa noua præsentia non effet in corpore Christi, vt est diuersum subiectum, & significatum à Deitate, quia sic non est natum inferre præsentiam Deitatis ex vi verborum, sed tantum ratione unionis concomitantier: neque est alijs eius ordo ad Deitatem, aut suppositum, neque esse potest ex vi huius actionis saltē.

Non effet in speciebus, tum quia actio primarij respicit terminum ad quem, & non species, tanquam subiectum, in quod influit præsentiam; tum quia species non dicunt relationem signi, aut continentis ad contentum diuersam, nisi sit diuersus modus effendi eius sub speciebus in esse contenti: ergo erit in ipsa Deitate, quod est absurdum, vel si dicas ipsam Deitatem sine aliqua nouitate sui esse posse sub speciebus ex vi verborum, tanquam terminus inadæquatus, eodem modo effet sub speciebus tanquam terminus adæquatus, & sic aliquid conuerti posse in Deum immediatè, quod negatur.

Explicandus ergo est hic author, nempe eum velle asserere unionem hypostaticam ponere sub speciebus, ex vi verborum, & sic concedo potuisse institui formam illam, que haberet efficaciam respectu corporis, quæ vnit hypostaticæ, & forte hoc intelligere voluit, quamus per corpus deificatum intelligat alibi ipsum effectum Deitatem, vt ratione sanctificandi tomo 1. in 3. part. dist. 6. & hic etiam ex modo loquendi, & instituto conclusionis idem proferre videtur.

In eo casu non effet Deitas præsens ex vi, & efficacia verborum, licet corpus quæ vnitum effet præsens, sed quia vno expressa, & præsens ex vi verborum denotaret suum terminum, nempe suppositum, idèo præsentia Deitatis effet magis explicita, quamus solum concomitans.

Dico consequenter impossibile esse formam aliquam institui, quæ ex vi verborum, & practicæ significaret præsentem Deitatem, quia nulla potest esse conuersio in ipsam, neque vt terminus primarius, & adæquatus fore, neque vt terminus inadæquatus, quia ratio facta perinde utrumque excludit à Deitate. Forma autem præmissa verbalis quantum ad particulam deificatum, vt respicit ipsam Deitatem in ratione contenti, effet explicativa, & non pertinet ad sensum substantialem, & practicuum formæ, vt

12
Præbatio à
priori ex effi-
cacia forma
diuersa.

Infers diuer-
satatem in a-
ctione, & scilic.

Supposita p̄s-
tentia noua
effet in Dei-
tate.

13
Probatio.
Non effet in
corpore.

14
Expli-
cation
Vasquez
quod inten-
sum.

Præsentia eti-
comitans of-
ficiata magis
explicata.

Impossibile ef-
fici formam ex
vi verborum in
Sacramento.

Ad fundam-
ta opinionis.

vero

verò respiceret, & importaret vniōnem, esset de sensu substanciali.

Neque alia forma: *Hoc est corpus animatum*, &c. est eiusdem rationis cum priori, quia anima potest fieri præsens ex vi verborum, & practicè, recipiendo nouum esse, saltem quoad ipsam præsentiam.

I 5
Declaratur præsentia cō-comitantia, aliter Deitatem in hoc mysterio; quia reliqua licet non sint præsentia, vt sanguis sub specie corporis, ex vi verborum; tamen recipit præsentiam nouam, & supernaturalem ad species, quā est in toto, & sub qualibet parte totius: qui est modus essendi eius diuersus à præsentia corporis; sic etiam quantitas Christi, & reliqua accidentia.

In Deitate ven ita.

Deitas autem ratione corporis vnitate hypostaticè fit præsens præsentia corporis, & vniōnis tantum; non autem præsentia aliquā propria, sicut propriam habent reliqua concomitantia corporis; licet non significantur per verba, quorum veritas saluari posset sine illis, sicut & præsentia ipsius corporis. Ut autem illa sequantur ad corpus, vbi cumque est, ratione connexionis naturalis, debent etiam recipere modum essendi corporis, hoc est, indiuisibilem, aliàs non possint concomitari corpus.

Displacet etiam ratio illa, quā putat Deitatem non esse ex vi verborum formæ de facto institutæ sub speciebus, nec de possibili esse posse ex vi verborum huius formæ: quia scilicet demonstratio formæ ita designat substantiam claudi sub speciebus, vt alibi extra ipsas non sit in alia re. Hæc ratio non placet, nec subsistit, quia demonstratio non dicit talem extensionem, cum corpus Christi, & in aliis Sacramentis, & speciebus sit, & in modo suo naturali essendi, de quo non est dubium ipsi authori. Ratio ergo valde obscura est, & inefficax, eam intelligendo, vt sonat.

I 6
Conclusio af-firmativa.

b De secundo dico, &c. Hæc conclusio Doctoris patet ex dictis, & ex ratione subiuncta, quia in creaturis vtrumque extreum subest omnipotentia diuinæ, quantum ad esse totale vtriusque.

Limitatio principij pramissi.

Non comprehendit offensionaliter, aut impossibile.

Relatio in suam correlationem ne-qui conuer-

Neque in sua extrema, aut è contraria.

Neque totum in partes uni-tus, aut econ-traria.

Ratio horum.

Hoc principium intelligi debet, iuxta limitationem additam à Scholiaste; nempe quando essentialiter non dependet ab alio vnum extreum, vt totum à parte, quod nequit esse sine parte; idèo nequit pars in totum conueri. Ratio ipsa hanc limitationem importat; quia creatura subest diuinæ omnipotentia, quoad ea, quæ non inuoluunt repugnantiam: terminus enim diuinæ omnipotentia est ens possibile, non verò impossibile.

Eodem modo neque relatio intrinsecus adueniens potest conueri in suam correlationem propera simultaneam coexistentiam, quā vna nequit esse sine alia, quia causa essendi vnius, quæ sunt extrema, est similiter causa essendi alterius eadēm necessitate.

Hinc etiam nequit relatio conueri in sua extrema simul existentia, non quòd extrema dependant à relatione; sed quia exigunt relationem, tanquam prius suum posterius necessariò connexum: sic etiam neque totum conueri potest in suas partes simul vntas ex eadem ratione: oportet enim terminum conuersum definire esse, manento termino ad quem conuersio-

Scoti oper. Tom. VIII.

Huic conclusioni repugnat, vt platinum, moderni, quotquot exigunt aliquid commune utriusque extremo manete: Vasquez addit terminum à quo conuersionis necessariò debere esse aliquod sensibile, quod cadere possit in demonstrationem, seu ab illa designari, quia putat aliter non posse fieri conuersionem, nisi per formam verbalem.

Sententia autem Doctoris est, posse vnum conuerti in aliud, quamvis nihil conuersi maneat. Probatur, quia hæc conuersio est mutationis secundum esse totale in aliud, quod succedit secundum suum esse totale: ergo potest saluari conuersio, quamvis nihil termini à quo maneat.

Probatur consequentia, quia terminus à quo catenus est extreum conuersionis, quatenus definit secundum se totum, adueniente termino ad quem, seu ad ipsum respectiuè: ergo quia transit in non esse est extreum conuersionis: ergo quòd aliquid, quod fuit in ipso maneat, non facit, nec constituit ipsum extreum conuersionis.

Pater consequentia: quidquid spectat ad aliquem ordinem præcisè, vt est sub determinato extremitate contradictionis, nequit spectare ad eundem ordinem per se, quā participat alterum contradictionum, quia hoc repugnat: si ergo terminus à quo conuersionis spectat præcisè ad ipsam conuersionem (quæ est ordo cum successione essendi inter terminos) quā transit in non esse formaliter, sequitur non spectare ad hunc ordinem, quā aliquid eius accidens manet, de quo verificatur prædicatum contradictionem; nempe non conueri tale accidens, verbi gratiâ, quantitatem panis in corpus Christi, conueri tamen substantiam panis.

Quòd etiam permanentia alicuius in esse, quod fuit termini à quo, verbi gratiâ accidentis, non facit ad conuersionem, vt respicit terminum ad quem. Probatur primò ex ratione præmissa, quæ perinde potest accommodari. Item quia esse illius communis, seu accidentis, non est esse termini ad quem, sed diuersum; neque est esse nouum, aut intrinsecum termino ad quem;

sed esse antiquum accidentis, & extrinsecum loquendo præcisè de illo, quod commune est utriusque termino: terminus autem ad quem recipit aliquid esse proprium, nempe esse simpliciter, si producatur; vel esse secundum quid, si recipiat esse tantum accidentale, & secundarium: vtrumque hörum saluari potest sine tali accidente permanente, quod fuit in termino à quo: ergo, &c. Pater assumptum, quia esse simpliciter termini ad quem, nullà ratione potest dependere ab accidente, quod fuit alterius dispositio naturalis, vt per se patet: potest etiam esse, secundum, & secundarium eius similiiter saluari, non permanente accidente prædicto: verbi gratiâ, si corpus Christi recipere esse indiuisibile in loco, in quo fuit panis, nullo accidente panis remanente; sed tota substantia, & accidentibus simul conuersis in corpus Christi, sic existens, vel hīc, vel alibi: ergo non exigitur aliquid commune, quod fuit intrinsecum pani, remanere, quantum ad conuersionem, quæ hoc modo fieret: vnde rectè supra Doctor afferit panem conueri posse in corpus Christi alibi existens, quam hīc.

EE

Dices

17

Sententia ne-
gasiva.
Vasquez.

Sententia Do-
ctoris proba-
tiva.
Ex natura
conuersionis.

Quod est sub
negatione, nō
cōponitur ex
affirmatione.

18

Non spectare illud commu-nū ad termi-nū ad quem.

19

Rerponso. Dices requiri aliquid commune manere, ut saluetur repugnantia in essendo inter terminum ad quem, & a quo. Contrà, repugnantia in essendo nequit oriri ex accidente, quod posterior est substantia: ut supra probatum est contra asserentes substantiam panis desinere ex natura rei ob separationem ab accidentibus, quasi de penderet in essendo ab accidentibus.

Inter terminos repugnatia in essendo.

Est ex modo producendi causa prima.

Non est circa materia.

Non ab aliquo accidente, aut loco, &c.

Est ex modo producendi.

20

Seconda reponso.

Impugnatur. Oppositio per se ipsum nequit esse, sine subiecto communione.

Opposito ex modo producendi probatur.

Accidens nihil facit ad conversionem physi-

Dices requiri aliquid commune manere, ut saluetur repugnantia in essendo inter terminum ad quem, & a quo. Contrà, repugnantia in essendo nequit oriri ex accidente, quod posterior est substantia: ut supra probatum est contra asserentes substantiam panis desinere ex natura rei ob separationem ab accidentibus, quasi de penderet in essendo ab accidentibus.

Deinde repugnantia in esse saluatur ex modo producendi causa primæ, seculo omni accidente communi: ergo non requiritur ad repugnantiam in essendo saluandam, ut aliquid accidens maneat, quod fuit termini à quo. Probatur antecedens, nulla repugnantia hic esse potest præter illam, quæ est ex modo producendi agentis; verbi gratiæ, inter substantias totales, quia nequeunt comparari ad inuicem ratione aliquius tertij, in quo ex natura rei opponerentur, quia non est oppositio circa materiam eandem, aut subiectum, quia nequeunt inesse alicuius subiecto.

Non esset secundum aliquam formam communem, sub qua repugnare; vt per se etiam constat, quia formæ substanciales non sunt capaces, cum sint in actu completo, & ultimo suo naturæ, qualibet ipsarum per propriam formam, non esset talis repugnantia ex forma accidentalis, vt patet ex dictis aliis.

Non esset talis repugnantia ex aliquo extrinsecus se habente, vt loco, tempore, situ; non esset illa repugnantia ratione existentiae absolute considerata, quia simul existere possunt per diuersas causas, & productiones, & conseruationes.

Sequitur ergo à primo ad ultimum, repugnantiam illam solum esse ex modo producendi termini ad quem, vt procedit ab agente communi, & primo, inquantum illud succedit termino à quo in esse. Hæc autem repugnantia saluari potest, etiamsi nullum accidens, aut aliquid, quod fuit intrinsecum termino à quo, maneat in esse.

Dices ergo secundum, requiri aliquid communem remanere in esse ad saluandam conuersationem in genere, & successionem terminorum, & ordinem ad inuicem. Contrà, licet mutationes partiales, quæ dicuntur formales, exigant, ex præcisa oppositione aliquid commune permanere, quia termini earum opponuntur circa idem subiectum: mutatio totalis, quæ in hoc ab ipsis distinguitur, non exigit illud commune, quia & oppositio, & ordo terminorum saluatur sine tali communi: quod probatur ex ratione iam præmissa.

Confirmatur ordo terminorum, & successio in essendo saluatur, quamdui esse termini ad quem haber adiunctum non esse termini à quo; & non esse termini à quo, esse termini ad quem adiunctum: sed ex modo producendi termini ad quem, desinendi termini à quo, (vt vterque hic, & nunc subsunt potentia diuina operanti circa ipsarum esse, & non esse respectiū ad se inuicem) terminus ad quem habet coniunctum non esse termini à quo; & è contra non esse termini à quo, esse termini ad quem, seculo omnium ordine ad aliquod commune accidentis, vel aliud diuersum ab ipsis terminis, & modo, quo terminant potentiam Dei: imò accidens illud, neque vt conditio, neque vt limitatio, neque vt ratio, neque vt subiectum se habet ad præ-

dicta, ut subsunt huic ordini, qui prædicatur de ipsis terminis secundum hunc modum conuersationis, vt ad se inuicem dicuntur: ergo ordo, oppositio, & successio terminorum, atque adeò conuersio, totalis ipsorum rectè saluari potest, sine tali accidente communi, sub quo vterque esset cum ordine.

Confirmatur secundum, esse, & non esse cum ordine non solum comparantur ad inuicem in conuersationibus partialibus respectiū ad causam materialem, sed etiam respectiū ad efficiētientem; cuius virtute insunt successiū materia; ita vt licet prædicatio sit respectiū ad subiectum, ad quod limitantur, & insunt: tamen primarij de ipsis terminis, prout subsunt conuersationi, dicuntur esse, & non esse, cum ordine oppositionis; ita vt vnum inferat aliud, & esse unius inferat non esse alterius, non solum in subiecto, sed etiam absolute loquendo, quia nempe non conseruat alibi ab agente, & propter dependentiam à subiecto, à quo excluditur, forma corrupta simpliciter definit: vnde si agens primum vellet conseruare extra subiectum formam, vel etiam, vt quidam volunt, in subiecto. In secundo casu (quem declarandi causa ad hominem induco, non opificandi; oppositum enim tenet nostra schola) esse unius noui inferret vilium non esse formæ alterius, neque conuersationem, aut oppositionem hic, & nunc inter terminos. Ex quibus colligitur esse, & non esse, seu ordinem inter hæc, conuenire primarij terminis, ut subsunt virtuti primæ agentis.

Ad propositum ergo id applicando seruatā proportione: Conuersio totalis potest stare cum ordine, & successione terminorum, quantū ad esse unius; & non esse alterius, ut subsunt hæc extrema virtuti agentis, & ipsi termini absolute contradictioni, vt abstrahit à causa materiali, quæ in proposito interuenire non potest: ergo sine omni alio communi vtrique præter ipsos terminos.

Pater antecedens, quia in creatione, & anihilatione rei saluatur ordo inter esse, & non esse, seculo ordine ad extrinsecum: ergo etiam inter terminos conuersationis totalis. Negabis consequentiam, & paritatem, quia esse, & non esse comparantur absolute ad terminum creationis: hic autem esse prædicatur de termino conuersationis respectiū ad terminum, qui in ipsum conuertitur; ac proinde debet aliquid eius esse participare. Contrà: saltem id conceditur, quod potest esse ordo inter esse, & non esse, ac successio, vt sunt à causa prima: ergo etiam, quamvis nihil commune maneat, potest idem ordo, & successio manere quoad conuersationem totalem inter ipsos terminos.

Probatur iam consequentia: quia ex modo producendi, & determinatione actionis, vt procedit à diuina voluntate, & recipitur in termino ad quem, potest sequi ordo ad aliquid, ad quod ex natura rei alias & absolute nullus esset ordo: verbi gratiæ, in creatione huius animæ in hoc corpore; in creatione huius gratiæ in hac anima, ex creatione huius corporis, aut Angeli, in hoc loco, & tempore; in volitione aliquis per modum finis respectiū ad media hæc assumpta, quod alias potuisse Deus absolute velle, & ponere in re independenter ab omnibus mediis, & sine ordine finis ad media. Item, in effectu aliquo ponendo cum dependentia ad hoc instrumentum detinendi

21
Secunda confirmatur ad idem.

Ordo inter esse, & non esse, & non esse oppositionis ab solu-

Est ab agente primarij.

22
Salvare in conuersatione totali.

23
Modus determinatus productionis, & actionis prædictum ordinem inducit. Probatur per varia exempla.

determinatum, quod aliàs sine instrumento ponere posset. Similiter etiam cum dependentia à causa determinata secunda, quam posset absolute sine ordine ad ipsam ponere, vel certè per creationem, vel per aliam causam.

Explicatur modus oppositionis, & eius causa.

In quibus omnibus coniunctio, & ordo vnius ad alterum est ex modo determinationis diuinæ voluntatis, & actionis, vt per eam procedit terminus: ergo etiam ex modo determinato producendi terminum *ad quem*, potest habere annexum non esse termini à quo conuersationis; ita vt positio eius inferat secum desitionem alterius: & consequenter manente hac præcisâ causâ, stat ordo, & successio inter terminos conuersationis totalis, secluso quocumque alio.

Et in proposito consequenter positio termini *ad quem*, & desitio termini à quo, non habent se concomitanter tantum, & sine ordine, vt prætendit Vasquez *soprâ*, cùm ex modo producendi termini *ad quem*, stet repugnantia simpliciter ad terminum à quo in esse; & hoc ex natura rei, vt subsunt huic determinato modo agendi primæ cause, quia ita voluntas eius est termini *ad quem*, vt in eum per desitionem conuertatur terminus à quo.

Hæc oppositione est ex natura rei.

24 Responsio alterata defrontratur.

Accidentium communium mutatio.

25 Sententia cōmuni.

Nō dari actionem sine mutatione.

27 Augustin. Boëtius. Spiritum conuerti posse in corpus.

Ad illud autem, quod *soprâ* inferebatur, nempe terminum *ad quem*, debere recipere aliquod esse termini à quo, est falsum simpliciter: quia id tantum in conuersionibus formalibus, & partialibus seruatur; vel etiam in conuersione totali, vt sit de facto in præsenti mysterio: non tamen exigitur simpliciter, & in omni conuersione possibili: idèò bene Doctor in *quest. precedenti*, art. 1. in definitione transubstantiationis non possit aliud, quād esse mutationem totalem *substantia in substantiam*. Quād definitio salvatur in præsenti mysterio inter ipsas substantias, accidentia autem inanent tanquam Sacramentum præsentia Christi, & terminus; non vt aliiquid intrinsecè spectans ad ipsam conuersationem, quād præcisè est inter substantias, vt Patres, & Concilia docent.

Ex his etiam facilis est conclusio communis, nempe in creaturis quolibet posse conuerti in quolibet, quia licet absolute aliás non dicant repugnantiam; tamen, vt subsunt determinato modo producendi, dicunt ordinem ad inuicem in esse, & non esse; & vt terminus à quo, & ad quem, dicunt illam repugnantiam, quād rectè dicitur ex natura rei, cùm ex modo agendi cause primæ transeat in terminis.

c Ad argumenta, &c. Solutio argumentorum hinc inde clara est, sicut & dubij, quod mouet §. d Sed adhuc refutat dubium, &c. Vbi definit universaliter actionem de genere Actionis requirere mutationem in termino, loquitur de mutatione abusu, & denotat per talē actionem, semper terminum recipere esse; & probat in diuinis, vbi actio per modum productionis ponitur, per quam persona recipit esse, non per modum mutationis.

Ad tertium, quod militat contra secundam conclusionem ex autoritate Augustini lib. 7. de Gen. ad literam, cap. 12. & Boëtij in libro de duabus naturis, & una persona. Responder Doctor supposito, quodd illæ authoritates intelligendæ essent de conuersione; prout de ea nunc agimus, nempe

totali (vt etiam intelligit Henticus, & Egidius *Henricus, anteriores*) respondet tantum insinuari maiorem repugnantiam esse ex natura extremorum, nempe spiritus, & corporis in ordine ad conuersationem, quād inter duo corpora: sed neutrum est simpliciter impossibile respectu diuinæ omnipotentiaz, quād posset conuertere panem in Angelum, sicut conuertit modò, & hoc genere conuersationis, illum in corpus Christi.

Cæterum Augustinus non loquitur de hoc genere conuersationis, sed de conuersione partiali, & formalis per veram corruptionem prioris formæ, & sic negat animam fieri ex corpore aliquo elementari, sicut ex ea facta est caro: *Cura anima, inquit, non sit corporea, quidquid autem ex mundi corporeis elementis sit, corporeum esse necesse est, in quibus mundi elementis etiam aer iste conmaneretur, nec si de puri illius, caelestique ignis elemento facta anima diceretur, credi oportet. Omne quippe corpus in omne corpus posse mutari non defuerunt, qui affectarent. Corpus autem aliquod sine terrenum, sive celeste, conuertit in animam, fierique naturam incorpoream, nec querquam sensisse scio, nec fides hac habet, &c.* Ex quibus pater Augustinum loqui de conuersione quād fuit in questione; non autem de hac, quam nunc differimus: agit enim de prima productione anima rationalis, quam dicit non esse ex materia. Vtramque solutionem tradit Doctor quodlibeto 10. art. 1.

Boëtius etiam de simili conuersione agit disserens cōtra Eutychen, & iisque discipulos, vnius *Sententia Boëtiæ* naturæ in Christo assertores, quod varie ab iis explicatur. Hic enim error sicut nullis principiis fultus, ita ambiguè, & confusè docebatur: nempe conuerti diuinam naturam in humanam Christi; vt insinuat Flauianus Patriarcha Constantiopolitanus in epistola ad Leonem I. & ipse Leo in epist. 67. ad Leonem Imperatorem. Theodoretus lib. 4. heret. Fab. in Eutychen: & Nicephorus lib. 18. cap. 45. Alij dixerunt è contra defendisse vnam naturam per conuersationem humanæ in diuinam. Tertio modo dixerunt, utramque fieri vnam per mixtionem, quem inodum tenuerunt *Iacobita, Acciphali.*

Quartus modus tenebat per compositionem fieri, vt ait Euthymius in *Panoplitudo* 15. & Gelasius in *Eutychen libro*, qui habetur in Bibliotheca Patrum: & Damascenus lib. de natura campofita. Contra hos agit Boëtius impugnans conuersationem, & mixtionem naturarum hoc modo; vt natura humana, & corporeæ cum diuinâ, aut è contra per veram corruptionem alterius naturæ; corruptione, quād Philosophus fuit nota. Verba Boëtij sunt, *Nec corporea substantia in incorpoream mutari potest; nec incorporeæ in se inuicem proprias formas mutant: sola enim in se mutari possunt, quæ habent vnius naturæ subiectum commune, &c.* Requirit ergo materiam communem, deinde vt in se inuicem agere possint, & pati; præterea vt conuersio sit immediata; vnde negat se conuerti in lapidem ex defectu qualitatum contrarium; & agit de naturali conuersione: ita Doctor loca proximè citato: vbi etiam rationem Boëtij accommodat ad formam probantem, addendo maiorem. Responsio ad quartum argumentum confirmat limitationem, quam *soprâ* adiunxi conclusiō secundæ.

Q V A E S T I O III.

Vtrum panis conuertatur in corpus Christi in Eucharistia?

D.Thom.3.par.uest.75.art.6. & hic uest.1.Durand.hic uest.3.Palud.uest.2.Ocham quodl.4.uest.29.30.
Argent.uest.1.art.2. Gabriel lect.45.in can. Bellarm.lib.3.de Eucharistia per totum. Rupertus lib.6.in
Ioan.in illa verba, panis, quem ego, &c. Maior hic uest.2. Gabriel uest.2. Suarez 3.tom. disput.49.
sect. 2.

I R C A secundum * principale quæro duo. Primo, vtrum panis conuertatur in corpus Christi in Eucharistia? Secundo, an panis in ista conuersione annihiletur? Ad primum, arguo quod non. Augustinus 3.de Trinit.4.Christi corpus dicimus, quod ex fructibus terre acceptum sumimus: sed non est aliquid acceptum ex fructibus terræ, nisi panis vel vinum: ergo non transubstantiatur.

Argum.1. Secundo, Damascenus lib.4.cap.14. Quemadmodum in Baptismate, quia consuetudo est hominibus aquâ lauari, & oleo ungi *, coniugavit oleo, & aqua gratiam Spiritus sancti, & fecit ipsum lauacrum regenerationis: sic quia consuetudo est hominibus panem comedere, & vinum, & aquam bibere, coniugavit ipsis sui ipsius Deitatem, & fecit ipsa corpus, & sanguinem suum,

* Aliâs a: ut per consuetudinem naturam in his, que super naturam sunt * siamus. Vult dicere, surgamus. quod sicut in Baptismo abluimur in aqua, & hoc ideo constitutum est, quia consuetudo hominibus est lauari in aqua: ita in Eucharistia pascimur, & potamur pane, & vino, quia ista sunt consuetus potus, & cibus humanus: ergo sicut in Baptismo est verè aqua eiusdem rationis cum communi aqua, qua abluimur, ita in Eucharistia verè est panis, & vinum cum communi cibo, & potu humano.

Argum.3. Tertiò sic, Augustinus in gloss. super illud 1. Corinth. 10. Vnus panis, &c. Sicut unus panis ex multis granis, & corpus Christi ex multis membris, ita Ecclesia ex multis personis: ergo Eucharistia propter istam similitudinem significat corpus Christi verum, & corpus Christi mysticum: sed ex multis granis non colligitur aliquid sic significatum, nisi panis: ergo ille manet in Eucharistia.

2 Quartò sic, in omni mutatione positiva terminus ad quem accipit esse: sed corpus Christi non accipit esse per istam actionem, quia tunc frequenter acciperet esse: nec etiam aliquod esse accipit, quia tunc frequenter augeretur ex frequentatione Eucharistie: ergo corpus Christi non est hic terminus alicuius mutationis, seu actionis positivæ.

Argum.5. Quintò sic, si panis conuerteretur in corpus Christi, oporteret esse aliquem terminum primum istius mutationis: illud in proposito non potest esse Deitas ex præcedenti questione, nec anima intellectiva, quia illa secundum omnes non est hic nisi concomitantia: nec potest esse aliquid accidentis, vel accidentia, quia tunc non esset transubstantiatio, sed transaccidentatio; non restat ergo nisi materia sola; sed conuersio in materiam solam non est transubstantiatio: magis enim diceretur resolutio in materiam, quam transubstantiatio.

Et hoc patet, quia secundum omnes forma panis conuertitur in formam aliquam, sicut materia in materiam: & ista forma non potest aliqua inueniri, quæ terminet, vt patet ex diuisione præposita: ergo, &c. Si dicas quod est aliqua forma substantialis alia ab intellectiva, in quam conuerteritur forma panis. Contra hoc: Vnius rei non est nisi vnum esse: ergo non est nisi una forma.

Ratio opp. Ambros. Oppositum, Ambrosius de Sacramentis; & ponitur de consecrat. dist. 2. Panis est in altari, ubi accessit consecratio, de pane fit corpus Christi. Idem, & ponitur ibidem. Reuera mirabile, sermo, qui potuit facere, que non erant, nonne potest mutare ea, que sunt, in id, quod non erant? Quasi diceret, sic.

Eusebius. Præterea Eusebius, & ponitur ibidem, Quia corpus: Sacerdos inuisibilius, visibiles creaturas in substantiam corporis, & sanguinis sui secreta potestate commutat; & ad hoc habentur plures auctoritates de consecrat. dist. 2. in diuersis locis, & Magister adducit alias in ista distinct. & alias in distinct. præced.

I
Dibutata, &
resoluta in
hac quæstio-
ne.

^a **C**irca secundum principale, &c. Hæc quæstio prolixissima est, & ex occasione variarum opinionum plura congerit, quæ seorsim ab aliis tractari solent sub diuersis titulis: reducitur ad duas partes principales, quæcum secunda diuiditur in duas. Prima parte resoluta quæstum per conclusionem affirmatiuam, asserens panem transubstantiari quoad totum, & partes, in corpus Christi. In primo articulo secunda partis docet quomodo? In secunda parte agit de termino *ad quem*, & occasione huius de constitutio corporis humani; & plurali-

tate formarum in eodem supposito. Quartò, tandem responderet ad argumenta initio adducta: hæc reducitur ad primam partem quæstionis. Inferruntur & alia quæstiones intermixtae, nempe de significato formæ ex vi verborum; & an detur actio sine nouitate aliqua in termino *ad quem actionis*. Hæc quæstiones interreferunt, ex modo, quo alij discurrunt ad quæstionem principalem; & accessoriæ ad modum, quo panis transubstantiatur, & de termino *ad quem* illius transubstantiationis. Hæc magis patebunt ex ordine ipsius literæ.

S C H O L I V M.

Recitat tres opinones. Prima ait cum corpore Christi simul manere panem. Hanc tenuit Berengarius apud Guitmundum lib. 1. & 3. & tenent modo Husite, & Lutherani, pro qua adducit Doctor quatuor argumenta latè & clarè explicata. Bellarm. varios Lutheranorum, & aliorum errores, circa panis existentiam refert lib. 3. de Eucharistia, cap. 13.

Hic ^a duo videnda sunt, sicut circa alia credita. Primò, quid tenendum. Secundò, quomodo illud poterit declarari. De primo, sicut recitat Innocentius de Officio Missæ, part. 2. cap. 26. circa hoc erant tres opiniones. Vna, quod panis manet, & tamen cum ipso verè est corpus Christi. Alia, quod panis non manet, & tamen non conuertitur, sed definit esse, vel per annihilationem, vel per resolutionem in materiam, vel per corruptionem in aliud. Tertia, quod panis transubstantiatur in corpus, & vinum in sanguinem; quælibet autem istarum voluit istud commune saluare, quod ibi verè est corpus Christi, quia istud negare est planè contra fidem: ut patet dist. 3. quest. 1. Expressè enim à principio institutionis Eucharistia fuit de veritate fidei, quod verè ibi, & realiter corpus Christi continetur.

Pro ^b prima opinione arguitur primò sic. Sicut in naturalibus non sunt plura ponenda, quæ ratio naturalis necessariò conuincit, primo Physic. & in pluribus locis secundùm Philosophum, quia pluralitas est superflua: ita in credibiliibus non sunt ponenda plura, quæ conuinci possit ex veritate creditorum: sed veritas Eucharistia saluari potest sine ista transubstantiatione: ergo, &c. Minor probatur, quod ad veritatem Eucharistia requiritur signum, & signatum realiter contentum, substantia panis cum suis accidentibus æquè potest esse signum, sicut sola accidentia, imò magis: quia substantia panis sub speciebus magis est nutrimentum, quæ accidentia: ergo magis repræsentat corpus Christi in ratione nutritienti spiritualis. Res etiam contenta, scilicet verum corpus Christi, æquè potest saluari cum substantia panis sicut cum accidentibus, quia non magis repugnat substantia esse simul cum substantia, quæ cum quantitate illius substantia.

Et confirmatur hæc ratio, quia ponenda sunt pauciora miracula, quantum possibile est: sed ponendo panem manere cum suis accidentibus, & corpus Christi ibi esse verè, pauciora ponuntur miracula, quæ ponendo panem ibi non esse: nam tunc non poneatur aliquid accidens sine subiecto.

Secundò sic, & quasi in idem reddit, in creditis nobis secundùm intellectum vniuersalem traditis, non videtur ille modus determinandus, qui est difficilior ad intelligendum, & ad quem plura videntur sequi inconuenientia: sed istud, corpus Christi esse in Eucharistia, est quoddam verum vniuersaliter traditum nobis: iste autem intellectus, quod non sit ibi substantia panis, videtur difficilior ad sustinendum, & ad ipsum sequuntur plura inconuenientia, quæ ponendo ibi esse substantiam panis: ergo, &c. Maior probatur, quia ex quo fides nobis data est, ut sit via ad salutem, ita debet ut videtur determinari, & teneri ab Ecclesia, sicut magis est idonea ad salutem: sed ponendo intellectum aliquem talem supra modum difficilem, & ad quem manifestè videntur sequi inconuenientia, est occasio auertendi omnes Philosophos, imò ferè omnes sequentes rationem naturalem, à fide, vel saltem impediendi eos, ne conuertantur ad fidem, si dicatur eis talia pertinere ad fidem nostram: imò videtur, quod Philosophus haberet pro

3

Hanc tenet Ochā in 4. in hac materia, q. 3. in sol. 7. dubij. Vide ipsum quodl. 4. q. 35. & in tractatu hu- in materia, cap. 5. Text. 50. Idem 8. Phys. text. com. 48.

4

maiori inconueniente, vel quicumque sequens naturalem rationem, ea quæ ponuntur hīc, negando substantiam panis, quam haberet de omnibus articulis, quos habemus de Incarnatione. Et mirum videtur, quare in uno articulo, qui non est principalis articulus fidei, debeat talis intellectus asseri, propter quem fides pateat contemptui omnium sequentium rationem.

⁵ Tertiò sic; Nihil est tenendum tanquam de substantia fidei, nisi quod potest expressè haberi de Scriptura, vel expressè declaratum est per Ecclesiam, vel euidenter sequitur ex aliquo planè contento in Scriptura, vel planè determinato ab Ecclesia. Ista maior videtur sufficiens, quia pro nullo alio haberet quis causam exponendi se morti: & pro omni eo, quod est de substantia fidei, laudabiliter exponeret quis se morti: & eriam quod nullo istorum modorum habetur certum, firmiter credere, videtur leuitatis: quia non est auctoritas sufficiens, nec ratio, si nullum istorum inueniatur. Nunc autem non videatur expressè haberi non esse ibi substantiam panis: nam Ioan. 6. vbi multūm prædicatur veritas Eucharistiae, planum est, vbi Christus dicit: *Ego sum panis viuus: qui manducaverit ex hoc pane, &c.* Et 1. Corinth. dicit Paulus: *Panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est?* nec inueniatur in Ecclesia, vbi istam veritatem determineret solemniter: nec etiam qualiter istud possit ex aliquo manifesto credito euidenter inferri: ergo, &c.

^{Ioan. 6.} ^{1. Cor. 10.} D. Thom. Si dicas sicut dicit vñus Doct̄or, quod Mat̄th. 26. dicendo: *Hoc est corpus meum*, expressè insinuat panem non manere, quia tunc esset propositio falsa. Hoc non cogit, quia dato quod substantia panis maneret, non demonstratur substantia panis, sed contentum sub pane: sicut modò non demonstrantur accidentia, quia tunc esset propositio falsa: sed est sensus, Hoc ens contentum sub isto signo sensibili, est corpus meum.

⁶ Item in Sacramentis veritatis nulla debet esse falsitas: sed accidentia ista signant naturaliter substancialias, quas affecerunt, & si non sit ibi eorum substantia, signatio ista naturalis erit falsa; hoc est inconueniens. Si dicas, quod significant corpus Christi, & sanguinem, & ista significatio est vera. Contrà, naturalis significatio non mutatur propter significacionem ex institutione ad placitum: ergo ista accidentia naturaliter significant eadem, quæ prius significauerunt: ergo ex ista parte in significacione naturali erit falsitas, nisi significata subsint signis: sed posito quod illa significata subsint, veritas habetur in significacione naturali accidentium. Posset etiam veritas haberi in significacione ad placitum, quia in illis subiectis possent contineri illa, quæ significantur ad placitum ex institutione, & sic haberetur omnimoda veritas in utraque significacione. Sed secundum aliam viam falsitas est in significacione naturali: ergo magis congruit alia via, quam ista.

C O M M E N T A R I V S.

² **a** *Hic duo videnda sunt, &c.* Nempe quid tenendum secundum fidem; & quomodo fidei definitio declarari debet à Theologo, & defendi. Recitat ex Innocentio tres opiniones circa quantum; & vocat opiniones vulgari significacione post Innocentium, prout applicari solet placito hominis, etiam falso & errore; qualis est prima in ordine, & secunda; tertia vero, quæ est tenenda, quan docet Ecclesia, estque de fide, appellatur opinio vulgari modo, iuxta significacionem præmissam; non vi dicit speciem cognitionis, quæ habet ex propria differentia formidinem, & incertitudinem. Dicit autem omnes in eo conuenisse, ut saluent realem presentiam corporis, & sanguinis Christi; quæ fuit ab initio institutionis semper indubitabilis, & veritas explicita fidei, ad quam tenebantur omnes. Dixi secundam opinionem esse erroneam, quæ negat conversionem, ut exprimitur in litera: erroncam dico contra fidem errore hæresis in specie, ut patebit infra cum Doctore: an vero desirio panis dici possit in rigore, annihilationi, dubitatur inter Theologos: de quo questione sequenti.

³ **b** *Pro prima opinione, &c.* Hæc est Berengarij, Error Berengarij. qui postquam conuictus est de errore, circa realem presentiam, quem suprà confutauimus cum

Doctore dist. 10. quest. 1. postea docuit manere substantiam panis & vini in Eucharistia cum corpore & sanguine Christi, cuius discipuli postea vocati sunt impanatores: ita Guitmundus contra ipsum lib. 1. & 3. circa initium. Hunc errorum sequitur Lutherus in lib. de captiuitate Babylonica, cap. de Eucharistia: quem sequuntur magis communiter Lutherani: vnde concedunt hanc propositionem, *panis est corpus Christi, esse veram per communicationem idiomatum.*

Accedit aliis error ex eodem desumptus in sermone de Sacramento Cœnæ Domini; quem hīc etiam incidenter tangemus: quem idem etiam docet in libro: *Quod verbo Christi; hoc est corpus meum*, adhuc firmiter stent, quod corpus, vbiunque sit verbum, etiam sit, & consequenter vbique; ac proinde etiam in hoc Sacramento simul cum pane: quem fecutus est Brentius in Apologia pro confessione Virtembergensi in tractatu de Cana Domini; & in lib. De duabus naturis, & alij; vnde dicti sunt Vbiquis.

Alij apud S. Thomam 3. part. quæst. 75. art. 6. materialiter quidem panis, & vini conuerit, formas S. Thomas. autem dixerunt manere: quinam illi fuerint, non indicatis, sed fuerunt aliqui ex Berengarianis. Alius est error asserens panem quoad naturam, & vi. Quartus error. num manere in Eucharistia vñita hypostaticè. Verbo,

Rupertus. Verbo, sicut est ipsa humanitas. Hic error communiter à modernis tribuitur Ruperto Abbatii Tuitiensi in lib. De officiis diuinis, cap. 2. & in Ioan. 6. vbi dicit super illa: *Caro mea vere est cibus, &c.* Facta consecratione corpus Christi esse panem: & in priori loco corpus panaceum. Cæterum Oxonienses apud VValdensem tom. de Sacramentis 47. coniiciunt authorem prioris libri de officiis Ecclesiasticis non esse Rupertum, sed VValerium Episcopum Atemburgensem. Probant ex Anselmo de corpore, & sanguine Domini, qui inter eius impressa opera non inuenitur, vbi impugnat hunc errorum: quem postea desumpit Rupertus posterior, qui vixit sub Henrico V. Imperatore: ut alij sub Henrico III. loco prefatio in Ioannem. & lib. 2. in Exodus cap. 10. Alius est error Ioannis cuiusdam Parisiensis, teste VValdensi cap. 65. qui confutauit errorum Ruperti, sed ipse in similem incidit, asserens quidem substantias panis, & vini manere non vniuersitas Verbo hypostaticè, sed corpori, & sanguini Domini.

Vlsmus.

er.

ror.

Pro hac, vt ita dicam, opinione, adducit quatuor rationes occasionariæ, quibus inducatis, præberet viam, quâ veritas fidei egregie declaratur, & certa ab incertis distinguuntur, & principia communia, quæ variis in locis deseruire possunt, tanquam regulæ vniuersales discernendi veritatem fidei, & declarandi ad proprium, & verum sensum explicantur.

Prima ratio est, in mysteriis fidei tollendam esse superfluitatem, & in operibus supernaturali bus, & miraculis. Secunda est in creditis, quantum fieri potest, & admittit veritas fidei, captandam esse facilitatem, & non ingredendam esse maiorem difficultatem mysteriis: quod plurimum expedit saluti. Tertia ratio explicat in genere, quæ sunt veritates explicitæ, & de substantia fidei; & vnde certitudo earum primaria desumi debeat. Quarta ratio est ex peculiari ratione huius mysterij, vt saluetur veritas signi naturalis, nempe accidentium, quâ designant substantiam, cui sunt connaturalia.

Prima ratio
Tollenda su-
perfluitas.
Secunda ratio
Captanda
facilitas.

Tertia ratio.
Quid sic do-
substantia fi-
dei.
Quarta ratio
ad salvandæ
effe veritatem
signi.

S C H O L I V M .

Secunda sententia ait non manere panem, nec conuerti, sed desinere per annihilationem, corruptio nem, vel resolutionem in materiam. Pro hac tres rationes allatae pro prima sententia faciunt, videtur Dur. qui dicit manere materiam panis. Ponit Doctor varias improbationes D. Thom. contra utramque sent.

Prò^a opinione secunda potest argui per rationes similes aliquibus prædictarum, quia tres primæ satis videntur posse adduci pro ista: tum quia plura miracula ponuntur, ponendo transsubstantiationem, quâ negando: tum quia ista transsubstantatio est ita difficilis ad intelligendum, & ita videtur repugnare rationi naturali: quia omni sequenti rationem naturalem videtur irrationaliter posita, & per consequens plus auertere à veritate fidei, quâ absoluē ponere panem non manere per annihilationem, vel per aliquam aliam viam. Tertiò, quia ista transsubstantatio non videtur magis probari ex Scriptura, quâ panem non manere, immo minùs.

Contra istas opiniones arguit quidam Doctor; contra primam sic, quod ipsa est inconveniens, & impossibilis, & heretica. Primum probatur ex tribus, primò, quia tollit reverentiam debitam Christo, vt continetur in hostia: sibi enim in Eucharistia debet cultus latræ: sed si ibi maneret substantia panis, non deberet talis cultus exhiberi propter idolatriam, adorando creaturam. Secundò videtur inconveniens, quia tollit significacionem huius Sacramenti: debet enim illud primò significare corpus, vt primum significatum: sed si ibi maneret substantia panis, ipsa haberet rationem priuî significati. Tertiò, quia tollit debitus usus Sacramenti: quia si maneret verè substantia panis, ipsa est verè cibus corporalis: huius autem Sacramenti usus est, quod sit cibus spiritualis.

Secundum verò, scilicet quod hæc positio sit impossibilis, arguit per idem medium, tam contra primam opinionem, quâ contra secundam: quia nihil potest incipere esse vbi prius non fuit, nisi per sui mutationem, vel alterius in ipsum, sed corpus Christi non mutatur per hoc, quod Eucharistia conficitur, quia manet in cœlo, sicut prius: ergo si nihil conuertitur in ipsum, non est magis realiter in altari quâ prius fuit: hoc est, impossibile.

Tertium, scilicet quod sit heretica, probat sic: quia est contra Verbum Christi institutum Sacramentum, Matth. 2. 6. *Hoc est corpus meum*, non dicit, *Hic est*: sed, *Hoc est*. Si autem substantia panis maneret, vel annihilaretur, & non conuerteretur, verius diceretur, *Hic est corpus*, quâ, *Hoc est corpus*.

Contra opinionem secundam arguitur, specialiter contra hoc, quod ponit resolutio nem in materiam panis præiacentrem: quia vel fieret in materiam nudam; & hoc est impossibile, quia tunc esset materia sine forma, & sic actus materiae erit, & non erit: vel fieret in materiam sub aliqua alia forma, sed hoc est inconveniens, quia vel illud corpus aliud nouum, cuius est illa materia, esset simul cum speciebus, & corpore Christi, vel

D. Thom.
vbi suprà.
Tres rati-
nes D. Tho.
contra pri-
mam sent.
quod sit in-
conveniens.

Alia ratio
D. Tho. qua
probat pri-
mam, & se-
cundam esse
impossibile.
Probat D.
Thom. rela-
tus sent. esse
hereticas.

D. Tho. vbi
suprà q. 2.

muraretur de loco illo, & utrumque est inconueniens. Primum, quia impossibile est duo corpora esse simul. Secundum, quia ille motus localis illius posset percipi per expunctionem corporis alterius circumstantis.

COMENTARIUS.

6

^a Pro opinione secunda, &c. Insinuat tres priores rationes factas pro prima, etiam adduci posse in confirmationem secundæ opinionis: mox subiicit rationes, quibus S. Thomas impugnat prædictas opiniones, seu errores: prima verò constat mediis tribus. Primum est, tolli cultum debitum Sacramento ex præsentia panis, & vini: quia sic cultus esset idolatria, quia adoraretur creatura panis, quæ est sub speciebus. Secundum, propter inconueniens, qui sequeretur, quod primum significatum non esset corpus, sed panis. Tertium est, quia tolleretur usus debitus Sacramenti, quia fieret in alimentum corporeale, & non in spirituale.

Secunda ratio, quia positio est impossibilis, quia nihil fieri potest de nouo, ubi prius non fuit, nisi per mutationem sui, vel conuersionem al-

terius in ipsum: sed corpus Christi non mutatur per consecrationem: ergo panis mutatur in ipsum.

Tertia ratio est, quodd sit heretica, quia est contra formam Sacramenti, ciisque veritatem Matth. 26. *Hoc est corpus meum*, &c. non hic, sed hoc est corpus meum: si autem panis annihilaretur, vel maneret, verius diceretur hinc est, quam hoc est, &c. Quartam rationem addit specialem contra secundam opinionem, quia vel resolutio fieret in materiam nudam, & hoc esset impossibile, quia illa nequit esse sine forma, vel in materiam sub alia forma, & sic vel maneret corpus nouum sub speciebus, est autem impossibile duo corpora simul esse, vel non manere, & sic sensu percipetur motus eius ad alium locum, quod derogat fideli Sacramenti.

Tertia ratio:
Quod sit contra formam Sacramenti.

Secundum orationem impetrans.

Ex natura resolutionis, &c.

D. Thom.
Impugnat erorum.
Ex cultu debito.

Ex veritate significacionis.
Ex priuatione usus debiti.

Societas ratio.
Ex natura conuersionis requisieta.

9
Si panis maneret, non essent idololatria, qui Eucharistiæ adorarent.

Si maneret panis, non minus maneret significatio specierum.

Primum significatum specierum ex institutione est corpus, sed ex significacione naturali est panis.

10
Species nutritiunt.

SCHOOLIUM.

Solutus impugnations D. Thom. contra relatas sententias, ostendens quod non cogunt, & in eorum refutatione habet optimam & variam doctrinam, quam noto in margine.

Quidquid sit de opinionibus, istæ rationes non videntur eas efficaciter improbare. Prima non valet, quia modò non est idololatria, qui adorat Christum in Eucharistia: & ratione non potest negari, quoniam sit ibi creatura aliqua, scilicet species illæ: sed non est adorandum sensibile continens, sed Christus contenens, & eodem modo tunc dicetur Christum contineri sub pane quanto, & quali, & ita non panem adorari, sed Christum contentum in pane, ut in signo.

Et si obicias saltum simplices, qui non sic distinguunt, essent idololatriæ. Dico, quod ita potest nunc argui contra te, quia simplices non distinguunt accidentia illa à corpore Christi: in omnibus autem talibus est una responsio, quia simplices adorant in fide Ecclesiæ, & hoc sufficit eis ad salutem. Maiores autem distingue adorant contentum, non signum continens, & hoc siue signum continens sit accidens tantum, siue substantia panis cum accidente.

Ad secundum dico, quod est ad oppositum, quia si esset hinc substantia panis, illa duplex significatio esset vera, scilicet naturalis, quæ accidentia significant substantiam panis: & illa quæ est ex institutione diuina, quæ sensibile significat corpus Christi: sed nunc non potest saluari, nisi præcisè altera vera. Nec potest dici, quod cetera significatio naturalis propter aliam, quæ est ex institutione, quia si sic, tunc non ducerent accidentia illa naturaliter, quantum est de se, ad comprehendendum substantiam panis: sed totaliter cessaret in eis ista significatio, vel representatio, quæ tamen prius infuit eis: & tunc aliquo modo immutassent aliter intellectum ante consecrationem, quam post: hoc nihil est.

Respondeo ergo, quod primum significatum ex institutione debet esse corpus Christi: & ita est, siue maneat substantia panis, siue non: sed primum significatum accidentium, quod scilicet naturaliter significant, semper est substantia illa, quam primò affec- runt, vel nata essent afficere, quia illa significatio naturalis non mutatur.

Ad tertium, non valet, quia modò manifestum est, quod illæ species nutritiunt secundum Apostolum 1. Corinth. 11. *Vnus quidem esurit, aliis vero ebrius est*, & hoc ex percepcione specierum sacramentalium, & tamen non negatur hinc esse cibum animæ: tamen datur ipsum contentum sub nutrimento corporali: & ita si poneretur panis manere, esset ibi nutrimentum corporeale, & tamen contentum sub illo esset tantum nutrimentum animæ.

Aliud autem de impossibilitate, satis solutum est dist. 10. quest. 1. quia incipit hinc

hic esse non sine omni mutatione , extendendo mutationem ad illam præsentiam simplicem.

Aliud ^b de hoc , vel hic , nihil est ad B : verum est enim quod , *Hoc est corpus meum* , & *Hic est corpus meum*. Sed non hoc accidens , sed contentum sub accidente. Eodem modo , si esset panis , non hoc , quod est substantia panis , esset corpus , sed hoc , quod est contentum sub pane , est corpus. Maluit autem Saluator ut hoc vocabulo hoc , quam hic , quia magis exprimitur veritas , licet utrumque dictum esset verum.

Ad aliud contra secundam opinionem posset responderi , ponendo annihilationem panis totaliter , vel si ponatur resolutio usque ad materiam ex qua fuit ; argumentum non cogit. Posset enim dici , quod & in materiam nudam , & in materiam sub alia forma : & posset dici , quod in manentem vbi prius erat , vel motam inde localiter.

Et quando arguitur contra primum , quia tunc materia esset sine forma , & sic in actu , & non in actu , æquiuocatio est de actu : quia uno modo actus est differentia entis opposita potentiaz , prout diuiditur omne ens , quod est scilicet in actu , vel in potentia. Alio modo actus dicit habitudinem illam , quam dicit forma ad informabile , & ad totum , cuius est. Et eodem modo æquiuocatur de potentia , quia ut opponitur actu primo modo , dicit ens diminutum , cui scilicet non repugnat esse extra causam suam : ens autem in actu oppositum isti potentiaz , est ens completem in suo esse extra causam suam , quodcunque sit illud. Alio modo potentia dicit principium receptuum actus secundo modo dicti , sicut materia dicitur potentia , & forma actus. Hæc distinctione planè pater per Philosophum , 9. Metaph. in principio : & etiam membra distinctionis probari possunt per dicta Philosophi in multis locis , loquentis de actu , & potentia , nunc sic , nunc sic , sicut in 7. Metaph. cap. pen. & 8. Metaph. cap. vlt. *Ex actu & potentia per se sit unum* , non intelligitur de istis , ut opposita sunt , quia sic non sunt simul . alio modo 9. Metaph. cap. 5. *Est autem actus existere rem non ita sicut dicimus potentia*. Et post , explanando istam descriptionem , manifestat in multis oppositis , ut vigilans ad dormiens , & videns ad claudens oculum : & elaboratum ad illaboratum , *Huiusmodi* , inquit , *differentia est alteri parti actus determinatus , alteri autem potentiale*.

Ad propositum ergo , materia sine forma est in actu primo modo : & non in potentia , quod probatur per ipsum Augustinum confessionum . ecce verba sua : *Materia ipsa accepit à Deo hoc imperfectum esse , quod habet , scilicet in potentia* . & necesse est ipsum hoc ponere ; quia materiam concedit à Deo creari , sed antequam crearetur , erat in potentia primo modo. Probatur , quia aliter crearetur , quod impossibile est creari : ergo post creationem fuit in potentia ; non isto modo , quia tunc per creationem non esset aliqua entitas materialis productæ : tantum igitur post creationem fuit in potentia secundo modo , quia fuit receptuum actus secundo modo dicti. Sed tunc est ignorantia Elenchi , cùm dicitur : *Materia est in actu primo modo , & non in actu secundo modo* : ergo est in actu , & non in actu. Eodem modo est æquiuocatio de potentia hinc inde.

Si etiam daretur secundum , scilicet quod materia reciperet aliam formam , & maneret simul cum corpore Christi , non posset improbat , quin esset Deo possibile , quia non includit contradictionem. Si enim corpus Christi etiam quantum potest esse simul cum quantitate panis , & plus repugnat quantum quanto , quantum ad simultatem , quam substantia substantiaz , & per consequens plus quam substantiaz cuicunque. Sic enim arguit Philosophus 4. Physic. cap. de Vacuo , quod si duo corpora possent esse simul , & quodlibet , sequitur quod non est impossibile aliquam substantiam compositam ex illa materia , & noua forma manere simul cum corpore Christi. Si iterum daretur , quod expellitur , non tamen sic , quod manifestè appareat expulsio aëris , nec hoc potest probari impossibile Deo , quia nullam includit contradictionem.

C O M M E N T A R I V S.

7

a **Q**uid sit de opinionibus , &c. Negat has impugnations esse efficaces , ideoque ad eas responderet eo ordine quo proponuntur.

Ad primam responderet , negando tolli cultum , quia modò non tollitur , quamvis maneat species ; cultus autem dirigetur ad Christum contentum , & tunc dirigetur sine errore , si adesset substantia panis. Sed obiicies simplices non distinguentes inter hæc idololatriæ. Respondet negando consequiam , quia instantia facta etiam

concernit simplices , qui non distinguunt inter continens , & contentum : *Eis* , inquit Doctor , sufficit adoratio in fide Ecclesie , id est , adorare quod Ecclesia adorat.

Hæc responsio est satis fundata , quia adoratio regulam fidei sequitur ; non sensum : & instantia est ex communi sententia , quam *infra* tractabimus : nempe quando aqua non conuertitur in vinum ante consecrationem , manet in propria substantia , & non impedit adorationem veram sanguinis , quando

Respondet ad rationes praemissas.

Non committit idolatriæ in cultu.

Quare iesus est Christus by hoc , pa- riis quam by hic.

Duplex at- elius , entita- tinus , & for- malis.

Potentia du- plex , prima , omne cui nō repugnat e- xistere ; se- cunda , omne recepturn actus secun- do modo , utramque divisionem actus & po- tentia , osti- dit ex Phi- losophi variis locis.

Tex. 1. & 2. Tex. 1. & 2.

1.2 Materiasi- ne forma est actus enti- tatus se- cundum An- gustum.

Materia ante crea- tionem fuit potentia ob- jectiva , post subiectiva.

Text. 7.6.

Responsio ap- probatur.

610 Lib. IV. Sententiarum

8
Ad 1. rat.
Veritas signi-
fications non
sollaretur.

Confirmatur
responso.

9
Responso ad 3.
Species defi-
do nutritive.
Chrysost.
Theophyl.

AnthonCom
mentarij in
ter opera
Ambrosij
Petri Lomb.
Augustinius.
Beda.

Gutierrez
Trejo.

10
Responso ad 3.
Manere ve-
ritatis forme,
quantum ad
demonstratio-
nem particula.

Kennitij ca-
lumnia.
Reuicitur.

11
Contrauersia
cum moder-
nisi.

quando fit mutatio miraculosa in speciebus, vt cum appareat caro, aut sanguis, etiam adorantur.

Ad secundum responderet significatum ex instituto esse corpus Christi, non obstante autem significacione ex instituto, species non mutantur in significacione naturali, quæ est mouere sensum, & intellectum ex sensu ad cognitionem substantiæ, quæ est ipsis connaturalis, siue actu subsit, siue non: sapor enim, & color yini est, & perseverat.

Vnde idein Sanctus in sermone, qui legitur in officio diei Corporis Christi in secunda lectio ne, ita habet: *Accidentia autem sine subiecto in eodem subsistunt, ut fides locum habeat, dum visibile inuisibiliter sumitur aliena specie occultatum; & sensus a deceptione redduntur impunites, qui de accidentibus indicant fibi notia, &c.* sicut ergo manet significatio naturalis accidentium quoad sensum, sic etiam quoad intellectum. Vnde Doctor dicit substantiam, quæ inest, vel inesse, debere esse significatum accidentium naturale: & bene, quia intellectus noster pro hoc statu nequit iudicare certò, aut scire lumine naturali, sequendo viam sensus; si substantia insit, vel non, quia à substantia non mouetur, sed ab accidentibus sensibilius.

Ad tertium responderet, etiam de facto species sacramentales nutrire, quod incidenter probat tanquam ex effectu per verba Apostoli: *Vnu quidem es sis, &c.* quæ licet non de cena Eucharistia, sed de Agape quidam intelligunt cum Chrysostomo, & Theophylacto: tamen etiam hanc interpretationem, quam insinuat Doctor, habet author Commentarij in epistolas Pauli inter opera Ambrosij: (sit ipius, vel alterius) & Magister sententia ex ipso in *ad Cor. 1.1.* quam insinuat videatur Augustinus tract. 62. in *Ioan.* quatenus docet reprehendi ab Apostolo eos, qui non discernebant Eucharistiam à cibo prophano: quem sequitur Beda in Apostolum loco citato: eam sequitur noster Gutierrez de Trejo Placentinus in suo copioso commento super epistol. Pauli in locum praedictum.

b Ad aliud de hoc, vel hic, nihil est ad B., &c. Hic dicit Doctor, quod forma corporis: *Hoc est corpus meum*, &c. esset vera, sicut & hæc: *Hoc est corpus meum*, quamvis substantia panis manet, quia designatur contentum sub speciebus, & designatur contentum sub pane in eo casu, non verò ipse panis, vel species: ne autem putaretur assertare, *Hic est corpus meum*, esse formam consecratam, aut æquivalenter, dicit quod Dominus maluit ut particula hoc, quam hic: quia magis exprimitur veritas per ly hoc, quia nempe demonstrat ipsam rem primò, quam particula hic, demonstrat ratione loci: Christus autem non est sub speciebus vt in loco, licet sit in loco specierum.

Reiicienda est hic in primis calumnia Kemnitij loco citato afferentis: Scotus, inquit Cameracensis, atque alij disertè fatentur, neque verbis Scripturae neque Symbolis fidei, neque veterum sententiis cogi nos ad dogma transubstantiationis, &c. aliqui afferunt Cameracensem ita dixisse. Scotus autem exprelè docet contrarium, vt patet in conclusione huius articuli.

Ceterum moderni Scriptores responsonem præmissam Doctoris, totis viribus impugnant, quin etiam vellicant, afferentes plurimum facere hæreticis, & defendi non posse: vnde prædictam sententiam D. Thomæ de veritate formæ, & par-

ticulæ demonstratiæ sequuntur, quain ipse tenet 3. part. quæst. 7. 5. art. 2. in 5. contra Gentes, cap. 6. 3. & in præsenti disq. quæst. 1. Bellarminus lib. 3. de Eucharistia. Sotus in 4. disq. 9. art. 4. Suarez disq. 49. seft. 2. Vasquez 180. cap. 5. cum Doctore verò nostro sentit Durandus in hac disq. quæst. 1. Paludanus ibidem. Ocham in 4. quæst. 6. quodlibeto 4. quæst. 30.

Controversia solùm est de virtute particula demonstratiæ; an possit demonstrare corpus Christi contentum sub substantia panis quanti, & qualificati; non autem an propositio, ut est conuersiua de facto, verificari possit in sensu vero, nisi facta conuersio, quia Doctor infra admittit hunc esse præcium eius sensum, in quantum practica est, & de facto ex institutione Christi.

Tantum ergo queritur, an hic sensus eius præcicus evidenter colligatur ex particula demonstratiæ, in quantum hæc ex institutione communii hominum significet, ita vt alias demonstratio, & consequenter oratio esset falsa, nisi fieret conuersio, quamvis Christus esset præsens substantia panis, eo modo, quo nunc est præsens speciebus. Vel certe an ita possit accommodari institutio Christi huic formæ, saluâ eius veritate speculatiuâ, quam haberet ex communi hominum instituto, vt faceret corpus Christi præsens, non convertendo substantiam panis in ipsum.

Vtrumque horum affirmit Doctor: neque inde faver hæreticis, quorum fundamenta conuelit: neque fides patitur, si ratio illa subtrahatur: quæ contendit ex veritate speculatiuâ, tam propositionis, quam demonstrationis, colligi evidenter conuersiunem panis fieri in corpus Christi, prout contendit sententia aduersa.

Non sunt ergo confundendæ hæc duæ significations formæ, quarum altera est speculatiuâ, quæ est ex instituto humano, & nullius factiuâ: altera verò practica ex institutione Dei, & Christi, quæ hæc propositio est factiuâ sui termini; eo modo, quo reliqua formæ sacramentales dicuntur practicas ex diuina tantum institutione, & non humana: quæ est fidei veritas, vt suo loco probatum est. Et ne has significations confundamus, agendum erit de particula, & propositione demonstrante iuxta veritatem, quæ illi competit in priori sensu speculatiuo.

Probatur ergo conclusio Doctoris ratione, quam ipse insinuat; quia ly hoc in illa propositione non demonstrat accidentia, quæ sunt præsentia, sed contentum tantum sub accidentibus esse corpus Christi. Sed in casu habere posset eandem veritatem, quamvis maneret substantia panis: ergo ex vi sermonis non colligitur substantia panis abesse in quantum propositione est demonstrativa.

Probatur minor: particula demonstratiæ non magis nata est referri ad substantiam panis, quantum ad significacionem absolutam, quæ ipsi competit, quam ad quodcumque ens præsens: quia significat ens indeterminatum: ergo non magis nata est demonstrare substantiam panis, quam ipsa accidentia, pro quibus determinatè etiam supponere potest: ergo si in illa propositione non designat accidentia, sed tantum corpus Christi, ita etiam non designaret substantiam panis, si adesseret.

Dices ly hoc denotare substantiam, & non accidentia, referri verò ad illam substantiam, que habet maiorem connexionem cum accidentibus, qualis est substantia panis, si adesseret, quia principia

Sotus.
Suarez.
Vasquez.
Durandus.
Paludan.
Ocham.

Punctum co-
trouersia de-
claratur.

Questionis
modus.

An demostra-
tio efficitur.
sa, præsente
Christo.

12
Conclusio
Doctoris.

Duplex si-
gnificatiō for-
me.

13
Prima prob.
Non demon-
stras acci-
dencia.

Quid signi-
ficiat particula
hoc.

Responso.
Significare
contentum
connaturale.

principaliter significatur per accidentia, & ex natura rei.

14

Predicatum non diceresur de substantia panis.

Contra, talia sunt subiecta secundum suppositionem, qualia permittuntur a praedicatis, sed ly *boc* in illa propositione est subiectum: ergo non supponit nisi respectu praedicati, quod est corpus Christi: ergo non respectu alterius, de quo nequit praedicatum, vel absolute, vel ut est praedicatum huius propositionis, affirmari: sicut reuera nequit praedicari de substantia panis, in qua ratio praedicati non includitur: ergo quamvis adesset panis, non supponeret pro ea particula demonstrativa in illa propositione: & consequenter maneret vera tam proppositio, quam demonstrationis.

Probatur prima consequentia, quia particula categorica, aut syncategorica in oratione nequit referri ad aliquid, ad quod significatio integra propositionis, & orationis non refertur: verbi gratia in hac oratione, *animal est rationale*, nequit subiectum referri ad aliud, ad quod non refertur praedicatum. Et ratio est, quia licet animal possit importare suas species absolute sumptum extra orationem, tamen in oratione integrat, vt pars, ipsam orationem cum reliquis concurrentibus, vt se mutuo determinant, quo sensus integræ orationis, complexus & diuersus à significacione partium eius seorsim sumptuarum consurgat.

15

Nec significatio, nec modus eius importanter substantiam panis.

Ex quo patet etiam secunda consequentia, quia significatio illius propositionis nequit referri ad illud, cui repugnat praedicatum secundum significacionem, & modum significandi: sed esse corpus Christi, quod est praedicatum, neque ex significacione importat substantiam panis: neque ex modo significandi, cum sit concretum substantiale, quod non concernit aliquid extrinsecum, & disparatum, qualis est substantia quæcunque alia etiam præsens. Neque ponitur aliqua particula ex parte subiecti, verbi gratia, particula demonstrativa *hoc*, quo distribueretur pro omnibus significatis indeterminatis, aut pro pluribus.

Quia significat singulare, & illud determinatum, pro quo affirmatur praedicatum, quia sicut subiectum in propositione importat praedicatum, sic etiam supponit pro praedicato determinate, vt componit partem, seu extremum propositionis, alias non coalesceret cum reliquis, vt pars complexi, neque aliter supponeret in oratione, quam extra orationem: vnde fieret, vt nulla propositio de praedicato determinato, & subiecto communis, alias indeterminato esset vera: quod falsum est, & absurdum.

Nam si in exemplo allato, verbi gratia, *animal est rationale*, vel *homo currit*; subiectum poneret omnia sua significata indeterminata in oratione respectu ad praedicatum, propositione simpliciter esset falsa & æquivalereret huic vniuersali falsæ, *Omne animal est rationale*: ergo perinde illa particula demonstrativa, *hoc*, ita se habet in illa propositione, vt pro nullo supponat determinatè, nisi pro eo, cui competit praedicatum.

Secundò probatur conclusio, & impugnatur simul praedicta solutio, in qua consistit fundatum sententia opposita. Nullus terminus significans indeterminatè ex natura sua supponit, aut significat determinatè ex natura sua, quia hoc inuoluit expressam contradictionem: ergo vt significet determinatè, est ex adiuncto, quod limitat terminum alias communem, aut indetermini-

natum in supponendo, vt importet tantum aliud determinatum.

Signa enim, vt sunt voces, quantum ad hoc sequuntur naturam rerum, pro quibus substituuntur, vt calculi, ex *Philosopho in primo Elenchorum*, & sermo accommodatur rei: in rebus autem quidquid est indifferens, se ipso non determinatur, sed per aliquid adueniens per modum differentiæ, & formæ, vel modi, &c. sed ly *boc* significat individuum entis indeterminatum: ergo non refertur ex se ad demonstrandum aliquod determinatum, nisi ex adiunctis, sed in praedicta oratione, nulla particula determinat ad substantiam panis, vt pro ea supponat, & omnes determinant, vt supponat pro corpore Christi: ergo non panem demonstraret, sed corpus Christi ex rigore sermonis. Maior patet, quia perinde demonstrare potest substantiam, & accidens, Deum, & creaturam, & quocunque individuum creaturæ, vt patet formando per singulas propositiones.

Et ut cætera omittam, hæc propositio est vera; *Hic est calix congelatus*, designando calicem consecratum, vbi demonstrantur tantum species, quibus competit praedicatum, & non ipsum contentum, cui repugnat: *Hic calix calefit, rarefit, &c.*, quæ praedicata sicut tantum conuenient speciebus consecratis, ita etiam demonstrativa particula ad eas solas refertur, & non ad Christum contentum, alioquin propositio non esset vera: ergo particula demonstrativa id determinatè tantum demonstrat, ad quod limitatur adiuncta.

In proposito limitatur per adiunctum praedicatum, vt demonstrat corpus Christi præcisè, & non aliud, sicut in præmissa propositione, *Hic est calix congelatus*, vt supponat pro speciebus tantum, & non pro sanguine contento.

Tertiò ad idem: illa propositio non demonstrat corpus Christi præfens, cum exclusione aliorum præsentium: ergo non demonstrat corpus Christi cum exclusione substantiæ panis de rigore sermonis, & ex virtute tantum particula demonstrativa. Secludo sensum practicum, de quo iam non est sermo, sed præcisè de vi sermonis ex communi impositione; & quantum ad sensum in eo fundatum, & veritatem.

Antecedens patet, quia non excludit accidentia, licet determinatè referatur ad contentum, quod demonstrat: sicut in hac propositione: *Hoc Sacramentum est fractum*: *Hoc Sacramentum teritur demibus*, &c. ly *boc* demonstrat præcisè species: quia nulla rei fit scissura, signi tantum fit fractura: vbi ly *boc*, licet determinatè demonstrat species, tamen non excludit corpus Christi esse præfens: codem ergo modo ly *boc* in priori propositione, licet demonstrat corpus Christi esse præfens; tamen non excludit per hoc, quin alia sint præsentia, alias esset falsa, quamvis præsentiam aliorum non demonstraret: ergo etiam panis esset præfens, adhuc propositio illa esset vera.

Probatur consequentia, quia hæc esset in eo casu vera, *Hic est panis triticus*, secundum opinionem aduersariorum: & quamvis esset corpus Christi præfens, non demonstraret eius præfentia, neque excluderetur, alioquin propositio esset falsa: vel ergo præsentibus utrisque neutrum determinatè posset demonstrari præfens per veram propositionem: quod non admittunt aduersarij, vel certè alterutrum potest determinatè demonstrari præfens seorsim, & verè.

Paret consequentia, quia sicut illa duo habent diuersas

Signa sequuntur naturam significata.

17
Per exempla probatur.

18
Tertia ratio ad idem.
Demonstratio non est exclusiva aliorum præsentium.

Sedida ratio ad idem.
Significatio determinata, & indeterminata contradicitur.

diuersas entitatis, & praesentias, in quibus non communicant, ita etiam habent rationem signati differentis, & demonstrabilis determinatae: & ita esset in re prout affirmatur per demonstrationem vocalem, quod sufficit ad veritatem propositionis per regulam communem, ex eo quod res est, vel non est, &c.

19

Dices alteram propositionem fore veram, qua demonstrat panem, quia illud significatum accidentium naturale est.

Significatio naturalis non derogat instituto.

Contra, haec responsio non tollit difficultatem, quia accidentia sunt signa panis in esse rei, neque haec significatio ipsorum variat, aut facit ad significacionem illius propositionis, quae est ex instituto, & non referuntur ad accidentia, sed ad contentum sub accidentibus: licet ergo accidentia non significant alium contentum, quam suum connaturale subiectum, quod etiam falsum esset; non sequitur quin in re ipsa continerent corpus Christi praesens: suppono enim, quod corpus Christi fieret praesens sub accidentibus simul cum substantia panis, quem casum ut possibilem Deo admittunt plerique authores aduersae opinionis.

Propositio est vera, designans praesens.

In eo ergo casu haec esset falsa: *Corpus Christi non est praesens sub accidentibus panis:* ergo haec vera esset: *Corpus Christi est praesens sub accidentibus:* ergo etiam potest demonstrari haec praesentia eius: *Hoc est corpus Christi praesens accidentibus:* nisi dicatur non posse demonstrari rationem praesentiae, quae in re facta esset: quod omnino est falsum.

Praesentia vera, & in re facta est demonstrabilis.

Quia demus casum, quod Deus causaret visum corporalium, ut aliqui putant, vel certe intellectualem corporis Christi in Angelo, aut Beato, posset demonstrare corpus Christi intellectualiter: ergo etiam haec propositione illi esset vera, *Hoc est corpus Christi,* designando corpus, quod videtur, quia nihil affirmaret, nisi quod in re est, & videt: ergo etiam aliis ex reuelatione miraculi ipsi facta, si dissentiret huic propositioni, *Hoc est corpus Christi,* esset infidelis, quia dissentiret veritati reuelatae: ergo propositione illa esset ei materia credendi, at proinde in re ipsa veritate significando: cuius veritas non dependet à modo significandi accidentium, quia est alterius generis, & fundatus in connexione naturali ipsorum ad proprium subiectum.

De facto autem illa propositione, *Hoc est corpus meum,* non includit modum significandi accidentium naturale, neque connotat tanquam rationem significandi, neque ut rem significatam, neque ut partem rei significatam, alias non staret eius veritas, neque ut modum significandi: & in uniuersum nulla particula illius propositionis exprimit accidentia.

Vt ergo ratio haec amplius pateat: dices connotari accidentia in obliquo, & contentum significari, quod est corpus Christi, ut quod respectivè ad accidentia quæ sunt continens; si autem adesset substantia panis, supponerent pro ipsa tandem, tanquam significato primario, & naturali, non pro Christi corpore. Contra, etenim connotaret accidentia, quatenus primò supponit proprium, & demonstrativa particula pro corpore Christi contento, & se habent ut continens: sed verè, & realiter continerent in eo casu: ergo ut sic importata, aut connotata non ponenter aliquid repugnans veritati propositionis: & sic etiam ea importari non facit propositionem esse falsam.

Connotari accidentia ut quæ.

Non derogat veritati.

Demus vltiùs importari ut signum corporis Christi: sic argumentor, non importarentur, nisi ut ipsum corpus significatur tanquam primò significatum, & consignificatum in re ab ipsis accidentibus, tanquam signis in re, id est, extra vocem: sed sic tantum importarentur, ut signum supernaturale, & ex instituto corporis, non ut significant significatione naturali substantiam panis: ergo etiam sic importata nihil addunt repugnans veritati propositionis.

Pater subsumptum, quia nequeunt aliter importari, aut connotari, nisi quæ spectant ad corpus, quod significant, & ut essent terminus eius praesentiae, vel haberent ordinem ad ipsum: totum hoc est supernaturale in ipsis, nihilque derogat significacioni naturali ipsorum, neque hoc modo possunt communicari pani, aut ipsum significare: ergo nihil obstaret veritati rei, aut propositionis talis connotatio.

Quarto, & est ad idem veritas demonstratio-
nis in praedicta propositione, vel desumitur ex
conformatitate ad rem ipsam, vel ex conformitate
ad sensum, & intellectum, quibus demonstratur
in mediante sensibili accidente res contenta. Sed in
proposito casu omnia saluarentur respectiū ad
corpus Christi praesens, sicut modò saluantur,
quācum ad veritatem propositionis de rigore
sermonis spectat: ergo, &c. Probatur minor, quia
quācum ad rem ipsam supponitur corpus Christi
praesens, quantum ad sensum, & intellectū lu-
mine naturali tantum præditum, manet eadem si-
gnificatio naturalis accidentium, sicut & natura,
alias euacuaret fides, & cognoscetur absentia
panis ex vario modo representandi accidentium,
qui esset in sola mutatione virtusque potentiae,
quaē eadē est nūc, sicut si adesset substātia panis.

Quoad intellectum etiam lumine fidei illu-
stratum, cognoscetur praesentia corporis Christi
sub speciebus, vel sub pane, & illa representarent
intellectui elevato, ut signa supernaturale significa-
tione, & ex instituto, non obstante significacio-
ne naturali accidentium, quae est alterius generis,
sicut etiam modò vtraque significatio manet,
& compatitur, & vslus signi est secundū vnam,
& aliam respectiū ad diuersum sensum, & intel-
lectum.

Confirmatur, accidentia reliqua præter quantitatitatem ex communi opinione non solum dicunt ordinem ad substantiam, sed etiam ad quantitatē, ut ad subiectum, cui inharent, quibus talis ordo est connaturalis. Demus vltiùs quantitatē recipere, ut aliqui volunt, perfectitudem existendi, ut fiat subiectum quod accidentium, & respectiū ad omnes transmutationes, quae fiunt circa hoc my-
sterium, saltem accidentiales, sic argumentor: non obstante inharentiā actuali accidentium ad quātitatem, quae est ipsis subiectum connaturale, & significa-
tione consequente talem connexionem, de
facto saluator haec propositione vera, *Hoc est corpus meum:* ergo etiam maneret inharentia actualis eorum ad substantiam panis, posita praesentia Christi, illa propositione esset eiusdem veritatis, & per consequens demonstratio esset vera, & acci-
dentialia, seu panis accidentatus significaret ex in-
stituto corpus Christi à paritate.

Quinto, particula demonstrativa aduerbialiter sumpta verificaretur de corpore Christi respectiū ad locum in eo casu, dicendo, *Hoc est corpus Christi:* ergo & existentia per pronome dicendo, *Hoc est corpus Christi.* Probatur consequentia, quia bene
sequitur,

*Connatur-
tur, ut signū
ex instituto,
& non natu-
rale.*

21
*Ratio ratio
ad idem.*

*Manere si-
gnificatio na-
turalis acce-
dentium.*

*Naturalis &
supernatura-
lis etiam ma-
net.*

22
Confirmatur.

*Demonstra-
tiō non obsta-
t in heretia
qualitatium.*

23
*Quintā ratio.
Ex particula
aduerbiali.*

Nihil intrin-
sici, aut ex-
trinsecum pa-
nū tolli.

*Siḡificatio
multiplex li-
mitatur ad
suppositionem
determinat.*

sequitur, hic est corpus: ergo est, vel existit: ergo quidquid demonstrari potest quoad locum, potest demonstrari verè quoad existentiam: & utrāque demonstratio erit vera. Præterea, quando terminus aliquis pro diuersis accipi, & supponere potest in oratione, per diuersas significations eiusdem etiam ordinis, potest per adiuncta limitari ut pro vno tantum supponat: verbī gratiā, homo potest habere suppositionem simplicem, aut personalem; ut homo est animal, est species, vel homo currit, utrāque est vera, ubi subiectum præcise supponit pro prædicato: ergo à fortiori, quando significations sunt diuersi ordinis, ut una sit naturalis, alia ad placitum, ratione adiuncti potest vel pro naturali significato, vel pro illo, quod est ex instituto supponere in vera propositione.

Et sic contingit in proposito, ubi forma ex instituto Christi significaret præsentiam corporis; ex naturali verò significazione alij volunt substantiam panis. Præterea terminus æquiuocus sumi potest secundum aliquos pro altero æquiuocatorum: ergo etiam in proposito idem continget. Antecedens pater, quia canis currit, est vera; ac proinde subiectum supponit pro animali.

Confirmatur, dando quid in eo casu, manente substantiâ panis, Christus institueret formam illam, *Hoc est corpus meum*, tanquam signum practicum præsentiae corporis sui, non autem conuersuum panis in ipsum, significaret demonstratiū Christum præsentem, & non aliter quam ex instituto, faceret etiam præsentem. Non potest autem assignari vlla repugnantia, quin sic posset institui: sicut nequit dari repugnantia, quin sic posset fieri præsens: maneret ergo veritas demonstrationis quamvis adesser substantia panis.

Reffensio.

Dices ex natura rei deduci absentiam panis ad positionem corporis Christi, & sic ex vi consequentia saltem significat abesse panem tanquam terminum incompossibilem. Contrà: hæc responsio est falsa, nec facit ad propositum, quia supponit casus, & queritur de veritate formæ; an in eo possit stare, & quidquid sit de significacione practica; saltem in significacione speculativa non esset falsa.

*Veritas specu-
lativa suppo-
nit præsen-
tiam.*

Imò neque in practica: quia veritas practica est fundamentum veritatis speculativæ; ex codem enim habet veritatem, tanquam à causa speculativa propositio, à qua ponitur corpus Christi sub speciebus. Vnde illa propositio in alia materia non consecrabilis esset falsa, quia ibi non esset corpus Christi, ut si dicatur super pane auenaceo: ergo oportet illam formam participate veritatem speculativam à practica, seu ab alia causa ponente corpus sub speciebus.

*Casus nō in-
fert ex conse-
quentiis deſtitu-
tione panis.*

Probatur ergo primum, dato casu, qui admittitur, alias non esset locus controvrsie: nec querendum esset, an illa forma significaret absentiam panis. Ad veritatem consequentia requiritur positio antecedens repugnantis: in proposito antecedens est præsentia Christi significata per formam: sed neque hæc ex natura rei, neque ex instituto Christi in eo casu repugnaret præsentia panis: ergo neque eius absentia significaretur per illam formam ex consequenti ad primum significatum quo demonstraret præsentiam Christi.

Pater subsumptum, quia de potentia absoluta id fieri potest; neque inter Angelum positum sub pane, & ipsum panem repugnantia illa inuenitur, quamvis esset totum in toto, & totum in qual-

Scot's oper. Tom. VIII.

bet parte: neque hoc destrueret essentiam panis, quia nihil ad esse eius requisitum tollit, neque intrinsecum, neque extrinsecum: & si imaginari posset repugnantia, illa solùm esset ratione loci; neque hæc ipsa, quia corpus est præsens non quantitatib; & duo etiam quanta possunt in eodem loco poni de potentia absoluta (de quibus infra) neque ex instituto Christi illa repugnancia esset in casu expresso, qui possibilis est: ergo à primo ad ultimum illa forma in sensu speculativo demonstrans præsentiam corporis tantum, neque ex consequentia referetur ad desitionem panis: ac proinde totum eius significatum verificatur, quamvis adesser substantia panis.

Sexto, posset conuerti substantia panis in corporis, & animam Christi, tanquam duo prima significata non subordinata per hanc formam: *Hoc est corpus, & hoc est anima mea*: ita ut corpus non esset sub speciebus ratione animæ, neque anima ratione corporis, sed utrāque æquè primò. Ut rāque demonstratio esset vera, & utrāque propositio, quamvis neutra importaret per se ex vi verborum alteram: vel ponuntur aliqua duo quæ in re non dicunt ordinem ad inuicem: posset enim fieri conuersio in plura significata prima, sicut fit de facto in vnum: ergo non impedit veritatem vnius demonstrationis, quod species contineant, & significant etiam alterum: ergo etiam à paritate non impeditur significacionem, & veritatem illius: *Hoc est corpus meum*; si propositio non esset conuersua, ut substantia panis esset præsens, & significaretur per species.

Confirmatur ex communi sententia, quia non impedit veritatē formæ sanguinis, quæ est etiam demonstratiua, quando ex casu non conuertitur in vinum aqua, quæ est in calice, & hoc non obstante Ecclesia per particulam demonstratiuum designat corpus, & sanguinem Christi in illa preicatione Canonis: *Suplices te rogamus, &c. in bec perferri, &c. ex hac altaris participatione, &c. bec commixtio, & consecratio corporis & sanguinis, &c.* ergo & particula demonstratiua poteſt præsentiam sanguinis, quamvis aqua sit admista in calice, & simpliciter ex sensu Ecclesia demonstrat corpus & sanguinem præsentem supposita consecratione in sensu speculatio, & tum post consecrationem, nihil efficiendo circa corpus & sanguinem; ac proinde esset vera, etiam si panis adesseret, aut corpus Christi fieret præsens cū pane.

Vnde colligitur ad veritatem demonstrationis simpliciter, & absolute saluandam, iuxta id quod habet ex communi acceptiōne, non fuisse necessarium conuersiōne fieri, ut sit modò virtute formæ per destructionē panis: quia quotquot dicebant Christum non consecrasse hac forma, salubabant veritatem demonstrationis, ut proferebant etiam verba à Christo supposita consecratione, quamvis non respiciebat panem, aut conuersiōne in sensu practico.

Hanc etiam conuersiōne Deus ita facete potuit, ut fieret Christus sacramentaliter præsens, non conuerso pane in ipsum; sed vel auihilito, vel eo separato, & alibi conseruato: quo casu saluatetur demonstrationis veritas sine ullo ordine formæ ad panem: ergo videtur ad demonstrationis veritatem solūm requiri, ut Christus sit præsens sacramentaliter, vel alio modo realiter, siue panis sit præsens, siue non: quid si dicas, quid regatur absentia panis, iam *suprà* hoc impugnatū est.

Sequitur ergo ex haec tenus dictis, ex vi solius demon

26
Sexta ratio.

27
*Confirmatio.
Ex communi
Doctorum.*

*Ex sensu Ec-
clesia.*

*Ex sensu co-
rum, qui di-
cabant Chri-
stum non con-
secrasse ver-
bi.*

*Potuisse fieri
consecrationem
annihilando
panis, aut ali-
bi conservan-
do.*

28

F F F demon

*Conclusio di-
ctoris, & cau-
sa per se de-
fensionis panis
per conuersio-
nem.*

demonstratio his, vt vera est, denotari corpus esse præsens realiter quoad substantiam quæ verò ea- dem forma est conuersia panis in corpus Christi, si denotat absentiam panis: & hic sensus est ve- rius, & practicus formæ ex institutione Christi, non hominum; quem colligitur ex declaratio ne Ecclesiæ, & Patrum, atque traditione. Et ut supra dictum est, agendo de significatione for- ma dist. 8. q. 3. priùs forma est vera practicæ, quām speculatiæ, & priùs sit virtute formæ, vt est signum actuum institutum à Christo, corpus præsens sacramentaliter, quām demonstrativa particula verè demonstrat esse præsentem: ita vt hæc veritas speculatiæ, & demonstrativa for- ma supponat virtutem practicam, vt causam, & fundamentum; cum sit non fiat corpus præ- sens, quām per conuersiōnem: vt probatum est etiam quæstiōne precedenti contra Vasquez; idque ex Tridentino.

29 *Obiicies; Ecclesiæ ex verbis formæ colligere non esse substantiam panis & vini; vt patet ex Trident. sess. 14.c. 4. Quoniam autem, inquit, Chris- tiana Redemptor. noster corpus suum id quod sub specie bus panis offerebat, verò esse dixit; ideo per usum semper in Ecclesiæ Dei fuit conuersione fieri totius substantia panis in substantiam corporis Christi Do- mini nostri, &c. Non refut ergo, inquit Vasquez, quod aliqui in traditionibus, & doctrina Patrum parum versati oppositum dixerim, &c. nam de antiquo Ecclesiæ sensu non vnius, vns alterius Doctoris, sed iudicio Concilij iure stare debemus. Præterea multò ante Concilium Lateranense hoc dogma fuisse ex- pressè definitum constat contra Berengarium.*

*Sententia Do-
ctoris nota-
ta à practico
Authore.*

Hic taxat nostrum Doctorem, sicut in præce- dentibus eius explicat sententiam in duobus con- sistere; nempe dogma fidei fuisse semper in Ec- clesiæ de præsentia corporis, & sanguinis Domini: de conuersione verò substantiæ panis, & vini, non fuisse tale dogma ante Concil. Lateranense.

30 *Vetus sensus
Doctoris.*

Repondeo in primis male interpretari Vas- quer sententiam Doctoris: verba eius sunt in re- solutione articuli: *Quantum ad ipsum articulum quid scilicet sit tenendum. Respondeo quod communiter tenetur, quod nec panis manet, contra primam opinio- nem, nec annibilatur, nec resolutur in materiam pri- man, contra secundam opinionem; sed conuerterit in corpus Christi: & ad hoc multum expreſſe videtur lo- qui Ambrosius, cuius duas autoritates supra adductæ sunt, & plures habentur de consecrat. dist. 2. & ponun- tur à Magistro dist. 10. & dist. 18a.*

*Vidisse Patres
in hac qua-
rient.*

Vidit ergo Scotus Ambrosium; vidi & reli- quos citatos à Magistro; vidi & omnes, quos congerit Gratianus de consecr. dist. 2. congerit au- tem plorosque maioris autoritatis.

*Probas veri-
tatem fidei ex
Scriptura, &
Patribus.*

Accedit quodd dist. 10. quæst. 1. q. Hic duo sunt declaranda, egregrie & paucis verbis probat ex Scriptura realem præsentiam contra hereticos; in fine subdit argumentum ex autoritate SS. Pa- trum: Sancti etiam omnes postea Catholicos exponentes ista loca Scripturarum, dicunt esse intelligenda de reali præsentia corporis Christi, non figurativa; & concludit: unde est simpliciter heresis hodie sentire, quod non sit ibi realiter verum corpus Christi, vbi optimè expli- cat locum obscurum Augustini: ergo non solus Vasquez vidi Patres; nec Scotus imparatus ac- cessit ad controversiam Scholasticam, quæ moue- tur tantum in casu possibili, an stare possit veritas demonstrationis, iuxta sensum explicatum.

Et subiungit hic; principaliter autem videtur mouere quod de Sacramentis tenendum est, sicut tenet Sancta Romana Ecclesia: sicut habetur Extra de ha-

reticis, cap. Ad abolendam. Nunc autem ipsa tenet pa- nem transubstantiari in corpus, & vim in sanguinem: facta manifestè habetur. Extra de Summa Trinitate, & fidei Catholica, vbi dicitur: Ipse Iesus Christus Sacra- dor est, & sacrificium, cuius corpus & sanguis in Sa- cramento altaris sub speciebus panis, & vini veraciter continetur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem divinæ potestatis, &c.

Hic solùm Doctor allegat definitionem Ec- clesiæ in Concilio generali æditam, nihil asse- res, si ea veritas aliàs fuerit definita, vel non: vnde ergo colligitur eum negasse aliàs fuisse hanc veritatem definitam.

Deinde esto hæc veritas fuerit definita in *Cur citas* Coacilio Romano sub Gregorio VII. Acta il- *Lateranen-* lius Concilij non extant, neque authores, qui *sæ.* mentionem eius faciunt fuere peruij: sed à pa- co tempore emerserunt; neque in corpore iuris inter canones Ecclesiæ mentio eius habetur per solemne promulgationem, sicut contigit in definitione Concilij Lateranensis.

Rectè ergo Doctor probans sensum Ecclesiæ recurrit ad acta publicata, & communi Ecclesiæ acceptatione recepta: de quibus nemo dubitare potest. Si ergo ipsa Ecclesia inter canones non in- feruit acta prioris Concilij, non est vertendū ne- gligentia, aut errori Theologorum, si ex receptis, & de quibus nullus dubitare posset, procedant.

Inter canones autem promulgatos, ille canon Concilij Lateranensis fuit primus, qui hanc ve- ritatem definiuit: & inter alios articulos ad sub- stantiam fidei, & explicitè ab omnibus credendos comprehendit.

Vnde advertendum est quosdam esse articulos, seu propositiones de fide, qui ad substantiam fidei non pertinent, quamvis de fide sint definiti: alios autem ad substantiam fidei explicitè spectare.

Prioris generis sunt illi, qui sub obligatione non proponuntur omnibus credendi in Symbolis fidei: secundi generis sunt articuli, qui continentur in Symbolis: fides explicita priorum exigitur à do- catis; posteriorum autē à doctis, & indoctis com- muniter. De hac definitione, secundo modo lo- quitur Doctor: definitio autem illa Concilij La- teranensis habet rationem Symboli, vt Doctor declarat responsione ad tertium: Et tunc, inquit, ad tertium, vbi stat vis, descendit est quod Ecclesia de- clarauit ipsum intellectum (supple conuersionis) esse de substantia fidei in illo Symbolo, edito sub Innocen- tio III. in Concilio Lateranensi: firmiter credi- mus, &c. sicut allegatum est superius, vbi explicitè po- nitur veritas aliquorum credendorum magis explicitè, quām habeantur in Symbolo Apostolorum, vel Atha- nosij, vel Niceni: & breviter quidquid ibi dicitur esse de substantia fidei: & hoc post illam declarationem so- lemmnem factam ab Ecclesia, &c. Sicut ergo idē Con- cilium cap. Viriusque sermo, præcepit communio- nem Paschalem ab omnibus fieri, qui ad annos pubertatis perueniunt; ita etiam fidem expliciti- tam huius mysterii declarauit congruè de sub- stantia esse credendorum: quia ad veram receptionem, & debitam huius Sacramenti requiritur fides eius, & scientia de eo, quod continet.

Ex quibus patet censorum illam, seu imprope- rium non habere locum, nec rectè ponderatum fuisse institutum Doctoris, quo intendit dogma reducere ad certum, & indubitabile fundamen- tum. Dicit enim communiter teneri fieri con- uersionem; & inter ceteros, multum vrgere in variis autoritatibus Ambrosium; qui certè ex ceteris Patribus frequentior est in probanda conuersio-

32

*Vitius Do-
ctoris canone
promulgato
ab Ecclesia,
& cito.*

Ille fuit ca-
non La-
teranensis.

*Articuli fidei
in duplice ge-
nere.*

*Articulus de
substantia te-
nendum.*

33

*Scopus Docto-
ris ostendere
veritatem
ad certum, &
indubitabile
fundamen-
tum.*

Primum argumentum Doctoris ex traditione. conuersione. Addit tandem definitionem Ecclesiæ. Primum ergo argumentum, quod adducit Doctor, est ex traditione, & Partibus: secundum, ex autoritate Ecclesiæ.

Præterea, quando dicit præsentiam realem ab initio fuisse manifestam ex verborum virtute, & rigore, & sensu Ecclesiæ: non negat etiam conuersionem ab initio fuisse notam Ecclesiæ, & acceptam; cum dicat omnes communiter id teneat. Et patet ex canone Missæ, cuius ordinem, & connexionem *suprà* breuiter insinuant *dist. 8. quest. 2.* & conuersio hæc petitur immediate in oratione, ante verba Christi: *Benedictam, ascripiam, ratam, rationabilem, accepabilem facere dignaris,* supple oblationem panis & vini; & subditur: *et fiat corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi;* qui pridie, &c.

Distinctio certitudinis, quo ad præficiā, & conuersio- *nem.* Dicit tamen Doctor hanc veritatem, & sensum formæ non fuisse adē manifestum ex verbis eius, aut Scriptura, sicut præsentia realis Christi in Eucharistia: & verum hoc dicit, quia præsentia Christi explicitè importatur & demonstratur per formam; conuersio autem panis non ita, sed tantum implicitè, & ex sensu practico, vt postea declarabitur ex Tridentino; quod & ipsi aduersarij admittunt solū arguitiū: detulit ergo Doctor Innocentio, qui præfatas opiniones sub appellatione opinionis allegat; non autem erroris: quanvis in re fuerit error: accedente autem definitione Ecclesiæ, transiunt in haeresim.

34 Responsio ad argumentum Vasquez ex Tridentino. His ergo positis respondetur ad vnicum illud argumentum Vasquez ex Concilio Tridentino; prīmō, particulam illam rationalem *ideoque*, fundari in sensu pratico, & sacramentali forme, que conuersua est, & in quo sensu veritas demonstrationis, & præsentia Christi fundatur: agit enim de ipsa conuersione, & transubstantiatione ex instituto.

Veritas demonstrationis ex conuersione non subficit. Cūn enim corpus non fiat præsens de facto, nisi per conuersionem panis in ipsum; ita neque veritas illius propositionis, inquantum demonstrat corpus Christi, subsisteret, nisi per conuersionem, quæ est causa præsentia. Ex effectu ergo (si ita volueris) colligit Concilium causam, seu declarat, vt effectus de facto in re ipsa ponitur virtute formæ, tanquam terminus *ad quem* conuersio, quæ fit per formam; non quæ demonstratiua est, sed quæ conuersua.

Processus Cœili in declara- *vanda veritate.* Diversi enim articuli sunt apud Concilium, *præsentia realis corporis Christi, & panis conuersio in corpus; præsentia sanguinis, & conuersio vini in sanguinem.* Vnde cap. 1. declarat præsentiam realem ex vi verborum; & cap. 3. quid sit præsens concomitanter: in cap. 4. agit de conuersione: sic etiam in canone 1. & 2. seruat eandem distinctionem.

35 Præsentia ab solutè sumpta non infert conuersionem iuxta plerosque. Capite itaque 4. supponit præsentiam ex verbis Christi, & docet in modum, quo sit præsens: unde vt illatio Concilij teneat, est necesse, vt ex præsenti Christi, quæ dicit connexionem, ad conuersionem substantiæ panis & vini, inferat ipsam conuersionem.

Præsentia autem Christi absolute sumpta, vel testibus ipsis authoribus, qui hanc consequentiam vrgent, non infert conuersionem, quia posset fieri præsens desinente substantiæ panis & vini; vel absolutè per annihilationem, vel iis que, *Aliud est conuersis in aliud, vel subtractis, & separatis abesse panem, ab accidentibus: & in vniuersum nihil exigunt aliud cœnerti.* ex prætempore arguento ad veritatem particulae

Scoti oper. Tom. VIII.

demonstratiæ, quæ non adesse substantiam panis & vini.

Sed Concilium aliter infert, quia ex præsencia conuersionem, ex conuersione vero absentiæ substantiæ panis & vini, quia aliter non desinunt, aut absunt: ergo illatio Concilij fundatur in facto, atque adē præsentia Christi, vt subest conuersioni tanquam terminus *ad quem*, & haber connexionem, seu ordinem ad terminum *à quo* conuersum, infert conuersionem panis, & vini, corūmque desinonem.

Hic discursus Concilij, qui nihil facit ad intentum aduersariorum, quia insinuat veritatem practicam formæ, prout est conuersua, seu naturam ipsius conuersonis, ex sensu Ecclesiæ, & veritatem, vt dixi, practicam formæ, quam habet ex institutione Christi.

Neque fundaretur eius discursus, si ex sola veritate specularia formæ, quæ demonstraret præsentiam Christi, & non modo dicto infert conuersionem panis in ipsum: sicut si quis Beatus diceret, hoc est corpus Christi, designando præsentiam naturalem eius, verè demonstraret corpus Christi præsens, sine conuersione: sic etiam si fieret corpus præsens speciebus desinente substantiæ panis per annihilationem: non rectè ex præsencia, aut demonstratione eius inferretur conuersio: probandum enim prius esset non posse fieri corpus Christi præsens speciebus, nisi per conuersionem substantiæ panis in ipsum, vt afferit S. Thomas.

Vnde colligitur intentum nostrum, nempe præsentiam corporis Christi non inferre definitionem panis, nisi vt sit præsens per conuersionem; atque adē demonstrationem, aut affirmationem præsentia non inferte aliter absentiæ panis: contra quod non virget illatio adducta ex Concilio; sed magis fauerit, cum ex præsentia hoc modo sumpta cum limitatione, & non absolutè, sed vt ponitur de facto, infert conuersionem & desinonem, seu absentiæ panis & vini: limitatione enim expressa, seu tacitè insinuata, eam habet vim, vt determinet principium ad sensum, in quo præcisè concludit; alias esset superflua, & pro non adiecta, quod in materia doctrinæ non admittitur.

Tridentinum autem cap. 1. exprimit illam limitationem: *Poſt, inquit, panis & vini consecrationem, &c. & in fratre; cum poſt panis & vini benedictionem. & cap. 3. Ita in poſt consecrationem, &c. vbi loquitur de præsenti, vt per consecrationem panis & vini fit; cùmque insinuat cap. 4. vbi ex præsenti infert conuersionem, nempe, quæ fit per consecrationem, & ipsam conuersionem: vt planè etiam definit can. 2. qui ex illo capite sumptus est.*

Particula itaque *ideo*, vt est causatiua, & designat causam effectus, non rectè intelligitur à præfatis authoribus, quia vt causatiua est, & rationalis præsentia corporis, quæ affirmatur ex verbis Christi, refertur ad subsequentia, in quibus declaratur ipsa conuersio, & causa præsentia, non ad antecedentia: nam rationalis *ideo* dicitur, quod causam dictorum subiungat: & hic est verus intellectus canonis, & differentia particula rationalis ab illatiua, quæ designat consecrationem vniuersi ex alio, sive causæ, sive effectus, sive alterius quocumque sit.

Respondeo secundò, interpretando particulam *ideo* non causatiue, sed consecutiue, prout intelligi,

illatio, & do- trina Conci- lii fundatur in facto.

Cūnoxio præ- sentia ad cō- nuerſionem.

36

Ex eadē pro- batur desirio panis per con- uerſionem.

Conciliū con- cordans Dod- ri.

Limitationis adiuncta vñ.

37

Quid deno- tat particula ideo.

Secunda re- pōſto sumen- do particula īdeō cōsec- tuē.

telligi, & sumi quandoque potest, vt patet ff. l. *Falcida*: sic esse notam expressionis, & declarationis, & communis sensus, & consensus Ecclesiae, & Concilij, circa dictum Christi, per eausam veritatis rei declararam. Veritatis dico rei, quia quantum ad certitudinem reuelatam habet veritatem, & certitudinem ex dicto, & reuelatione Christi, quæ supponit Concilium.

*Tertia respō-
fīo.*

Et vltierius tertio per causam in re positam, nēmpe conuersionem, ostendit veritatem rei substrata per causam, quæ corpus, quod dixit Christus esse præsens, fit præsens: Ideo, inquit, *persuasum semper in Ecclesiæ Fuit*; idque nunc denud *Sancta haec Synodus declarat per consecrationem panis, & vini conuersationem fieri totius substantia panis, & vini*, &c. Hanc etiam declarationem comprehen-dit canon. 2. illius sessionis.

*39
Triplex sen-
sus particula.*

Ex dictis ergo habetur triplex sensus canonis, & quilibet est verus, & nullus facit ad intentum aduersæ partis, aut ad scopum præsentis difficultatis. Hic triplex sensus oritur, ex triplici acceptance particula, idèo, vel enim sumitur ut æquivaler illatiua particula, & sic infert desitionem substantia panis & vini, ex præsencia corporis & sanguinis sub speciebus, tanquam per

*Debet etiam can-
sam finalitatem, &
formalem con-
uersationem.*

causam finalem, seu formalem suo modo, quatenus ex positione termini, ad quem sequitur desitionem termini a quo; & sic sumitur corpus præsens, vt subest conuersioni, & modo, quo fit præsens de facto per consecrationem panis in ipsum: Con-

*Vt patet ex
limitatione,
qua vñit
Concilium.*

cilia enim in definitionibus, & doctrina fidei declarant id quod factum est, quia procedunt secundum regulam reuelationis, quæ respicit fa-

*40
Secondus in-
tellectus idèo
particula, ut
est rationalis.*

ctum: & sic etiam Tridentinum agit cum ea- dem limitatione de præsencia corporis in superiорibus, & illa est necessaria, vt saluetur repugnantia inter terminos: & sic intellectus canon non facit ad casum, de quo disputamus, & in quo nulla esse repugnantia, aut successio inter ter-

minos.

Secondus intellectus est sumendo particulam particula, ut est rationalis, & dar causam præsencia Christi, nēmpe per conuersationem panis in ipsum;

& sic non est illatiua, sed effectus præsuppositi subiungit rationem & causam: sic etiam intellectus non facit ad casum præsentem, vt per se patet ex dictis.

Tertius intellectus est, vt sumitur consecuti-ue, & sic designat expressionem, & declarationem veritatis materialis, seu rei substrata dicto Christi per causam in re: *Declarat*, inquit, *Sancta Synodus*, &c. sic etiam non facit ad scopum difficultatis præsentis. Omnes hi intellectus denotant veritatem practicam formæ proximæ, remotæ ve-rò speculativam, quatenus fundatur in practica.

*Tertius intel-
lectus parti-
cula denotat
coſeptionem.*

*41
Scopus corri-
uerſie.*

Controversia autem præsens longè diuersa est, nēmpe supponit corpus Christi posse fieri præsens aliter, sine conuersione panis in ipsum, quod & concedunt moderni. Quo supposito, queritur an possit illa præsencia demontrari de rigore sermonis per illam propositionem: *Hoc est corpus meum*, &c. etiam si non esset practica, sed tantum speculativa: vel si illa forma posset ita institui, vt tantum esset adductua corporis Christi, & non conuersua panis in ipsum. Vtrumque nos affirmamus; & inde colligimus etiam de facto propositionem, vt est absolute demonstrativa, non denotare absentiam panis, sed quæ sic demontrat supposita conuersione, quæ fit modū, & inquantum veritas eius supponit corpus præsens, quod aliter de facto non est præsens, nisi per conuersionem: sic ergo per se ex vi verborum veritatis eius supponit præsenciam Christi, concomitanter autem desitionem panis, vel certè præsuppositi, quæ præsencia est corporis, vt termini ad quem conuersionis, & repugnantis cum substantia panis.

*Sententia ut-
ra quam re-
net Doctor.*

Argumenta à ratione, & ex modo significandi, quibus prior sententia nititur, iam sunt confutata in præmissis probationibus nostræ sententiaz, ex quibus facilis est responsio.

c Ad aliud contra secundam opinionem, &c. Hic responderet ad alia obiecta à D. Thoma. Docet materiam habere propriam entitatem, & posse manere nudam diuinitus ab omni forma: de quo vide ipsum futhis in 2. dist. 12. queſt. 1. & 2.

S C H O L I V M.

Resoluit panem non manere, sed conuersti in corpus Christi, quia ita habent auctoritates SS. quas Magister citat hac dist. & preced. & Ecclesiæ, cap. Firmiter, de Sum. Trinit. & nunc expresse Trident. sess. 1. c. 4. & adducit duas congruentias. Iuxta Scot. illa propositio hoc est corpus in eum haberet verum sensum, vel ex intentione dicenti, vel ratione principalis contenti, li-cet panis maneret. Nec Trid. suprà obstat, quia tantum ait, quia Christus dixit, quod offerebat, esse suum corpus, Ecclesiæ persuasam fuisse, non mansisse panem, id est, licet possent esse alij sensus, hunc Ecclesiæ à Deo edicta ex illis verbis elicit: vana sunt ergo quæ ex hoc Suarez 3. tom. disp. 49. sect. 2. Sot. d. 9. q. 2. art. 4. & alij obiectum contra Scot. cui falsò imponit Sotus, quod afserat Ecclesiæ accepisse transubstantiationem à Doctoribus.

13

Quantum ergo ad istum articulum, quid scilicet sit tenendum. Respondeo, quod communiter tenetur, quod nec panis manet, contra primam opinionem, nec annihila-tur, vel resoluitur in materiam primam, contra secundam opinionem, sed conuertitur in corpus Christi: & ad hoc multum expresse videtur loqui Ambrosius, cuius duæ auctoritates suprà adductæ sunt, & plures habentur de consecrat. dist. 2. & ponuntur à Magistro dist. 10. & dist. 11. Principaliter autem videtur mouere, quod de Sacramentis tenendum est, sicut tenet Sancta Romana Ecclesia, sicut habetur Extra de hereticis, ad abolendam. Nunc autem ipsa tenet panem transubstantiari in corpus, & vinum in sanguinem, sicut manifeste habetur Extra de Sum. Trinit. & fide, cap. Firmiter credimus, §. Vna vero, ubi dicitur, *Ipse Iesus Christus Sacerdos est, & sacrificium, cuius corpus, & sanguis in Sacramento al-*

taris

taris sub speciebus panis, & vini veraciter continetur. & sequitur statim: Transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestate diuinâ.

Ad hoc etiam est una congruentia, quia Ecclesia non errat, cùm dicit: *Fiat commixtio, & consecratio corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, &c.* Alia est congruentia, quia *grætia pro non ieiunus non potest congruè celebrare, sed percepta Eucharistia adhuc potest Sacerdos iterum celebrare, sicut habetur Extra de celeb. Miss. Confusuisti, excepto (inquit) die Natiuitatis Domini, nisi tamen necessitas superueniat, sufficit Sacerdoti semel in die Missam celebrare.* & ex hoc innuit, quod in die Natiuitatis Domini, & quando necessitas ingruit, licet plures Missas celebrare in die.

C O M M E N T A R I V S.

42

Romanum.
Lateranens.

Alterius Ro-
manum.

Conflatiens.
Floreat.

Trident.

Calūnia ha-
reticorum.

43

Rejicitur ex
Patribus.
Iustinus.

Tertullian.

Cyrill. Iero-
tolym.

Ambrofus.

Nyssenus.

Gaudentius.

Chrysost.

a *V*antum ergo ad ipsum articulum, &c. Respondeo, &c. Hæc conclusio est de fide: definita est in Concilio Romano sub Gregorio VII. contra Berengarium. Item in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. & habetur in cap. *Firmiter*, de Summa Trinitate, & fide Catholica: sub verbo *Transubstantiationis*. Item in Concilio Romano contra VVitclafum anno Domini 1413. de quo Coelestus in libro *contra Hussitas*. In Constantien. *seff. 8.* vbi confirmatur definitio Concilij Romani. Item in Florentino in decreto uniuersitatis Armenorum de hoc Sacramento; vbi dicitur substantia panis conuerti in corpus, substantia vini in sanguinem: ac tandem in Trident. *seff. 13. cap. 4.* & *canone 2.* vbi dicitur, totam substantiam panis & vini conuerti in corpus & sanguinem Christi; & damnantur afferentes oppositum. Sed respondent Lutherani in lib. de *captiuitate Babylonica*, transubstantiationem fuisse inuenitum Scholasticorum, & Innocentij III. in prædicto Concilio Lateranensi: sicut & Caluinus lib. 4. *Institut.* cap. 17. & Klemensius in 2. parte examinis Concil. Trident. *seff. 13. cap. 4.*

Secundum itaque probatur ex Patribus rem ipsam antiquiorem esse; & sic semper docuisse Ecclesiæ. Iustinus in *Apologia 2. propè finem*, loquens de Eucharistia dicit: *Illum panem, quo carnes nostra aluntur, id est, panem communem prece verbi Dei sanctificatum esse carnem Domini.* Tertullianus lib. 4. contra Marcionem: *Acceptum panem corpus suum facit, dicendo: Hoc est corpus meum.* Author sermonis de Cœna Domini apud Cyprianum ait; *Panem quem Dominus discipulis porrexit, non effigie, sed naturâ mutatum, factum esse carnem Christi:* & subiungit, *sub specie panis dari corpus, sub specie vini sanguinem.* Cyrillus Catech. 4. mythagogica à principio, ait; *Vinum in sanguinem suum Christum transmutasse:* & subiungit, *sub specie panis dari corpus, sub specie vini sanguinem:* & in fine ait, *panem illum, qui videtur, non esse panem, licet gyrus panem esse sentias.* Ambrosius lib. de iis, qui initiantur mysteriis, cap. 9. ait; *Benedictione, id est, consecratione naturam ipsam mutari* (supple panis & vini) & non esse ibi quod natura formavit. Item in lib. de Sacramentis expressissime dicit; *Panem mutari in corpus, vinum in sanguinem;* & de pane per consecrationem fieri carnem Christi: & multa similia. Nyssenus in oratione magna catechistica cap. 37. affirmit *Dei verbo sanctificatum panem in corpus verbi immutari:* subdit etiam, *naturam rerum, que videntur in corpus Christi mutari.* Gaudentius tract. 2. in Exodus quæst. 7. ait; *Deum de pane efficere corpus suum, & de vino sanguinem, &c.* quod nequaquam verum esset, si hotum substantia maneret. Chrysost. homil. 8. 3. in Matthæum, non longè à fine, concedit transmutationem substantiam fieri: & homil. de Eucharistia, & encen- niis, ait; *Consumi substantiam mysteriorum, hoc est, pa-*

*nis & vini, qua in Sacra menta assumuntur à substancia corporis Christi: sicut cera ab igne consumitur, & in ipsum conuerit. Augustinus serm. 28. de ver- Augustin. bis Domini: Dixi vobis quid ante verba Christi, quod offeritur panis dicatur, ubi Christi verba depropria fuerint, iam non panis dicuntur, sed corpus Christi appellatur. Eusebius Emissenus, seu Author sermonis de corpore Domini ait similia, nempe, antequam id quod apponitur in altari consecratur, esse panem & vinum; post consecrationem esse corpus & sanguinem Domini: *quid mirum autem, inquit, si ea que verbo creare potuit, possit creata conuertere?* Remigius Rhemensis in cap. 10. Remigius 1. ad Corinth. docet panem, qui consecrat, *transire Rhemens. in corpus Domini.* Beda serm. de Epiphania, dicit, Beda. *transferring in corpus, quod id est, Damascen. lib. 4. Damasc.* de fide, cap. 14. dicit, *immutari.* Theophylactus in illud Ioan. 6. *Ego sum panis vita,* dicit, *transformari, & mutari.* Sic etiam alii posteriores vtuntur nomine *conuersio*, *immutatio*, *versionis*, *mutatio*; vt qui scripsierunt contra Berengarium, & se- statores, Lanfrancus, Algerus, Adelanus, Petrus Cluniacensis, Guitmündus, qui afferunt non ma- nere substantiam panis & vini.*

Lanfrancus.
Algerus.
Adelanus.
Petrus Clu-
niacensis.
Guitmund.
Calūnia pre-
tentia exclu-
ditur.

Ex his ergo omnibus colligitur veritas Catholica: nam conuerti, transformari, immutari, &c. idem sunt: ac non manere substantias mutatorum, sed conuersas esse in corpus & sanguinem Domini; quod re ipsa idem est ac *transubstantiari*, id est, fieri mutationem, & conuersioem eorum secundum substantiam in corpus & sanguinem. Et si dicatur hoc verbum *transubstantiationis* nouum esse, non est nouum quoad significationem; quoad vocem autem ad expessionem veri dogmati necessarium fuit, sicut alias Ecclesia consuevit, vt pater in dictione *Homousios* contra Arianos, & *Theotocos* cōtra Nestorianos: quia apud Ecclesiam ea est authoritas, quam etiam Grammatici sibi liberar concedunt. Hæc breuiter contra hereticos dicta sufficient, quorū argumenta confutauimus *suprà in materia de reali presencia*, dist. 8. quæst. 2.

Vt autem reprehensioni quorumdam modernorum occurrit, qui ita perstringunt Doctorem, quasi in probatione conclusionis huius fuerit parcus; dico nemine in ante ipsum intel Scho- laticos fusiūs, & magis apostolic reduxisse hanc veritatem ad sua principia. Primo eam probat argumento ad oppositum, duabus authoritatibus expressis S. Ambrofij, & alia Eusebij op. *Quia corpus de consecrat.* dist. 2. Hæc authoritates expi- fissionem sunt; & subdit, ad alias authoritates Patrum remittendo lectorum: *Et ad hoc, inquit, ha- bensur plures authoritates, de consecrat.* dist. 2. in diversis locis; & Magister adducit aliquas in ista distinctione, & aliquas in distinctione precedente. Hæc probatio est ex Patribus, & superabundans, quia tres authoritates citat literales, & expre- scit oper. Tom. VII. fas;

44

Excluduntur calūnia mo- dernorum in Doctorem.

Veritatē fidei apofisi, & fidei tracta- mit.

sas; ad reliquias remittit lectorum, citans locum
vbi eas legere possit.

Eandem probationem repetit sub ipsa conclusione §. *precedens*, in quo hoc ordine procedit, vt primū in confirmationem supponat traditionem, dicens, *conclusionem communiter teneri*.

1. *Ex traditione.*

2. *Ex Patribus.*

3. *Ex Ecclesiastica doctrina.*

4. *Ex definitione Late-*

spanen.

5. *Ex canonice Rom. Eccl. elesta in Mis- sa.*

6. *Ex praecep- tio in ieiunij.*

Secundo loco adducit argumentum factum ex Patribus. Tertio loco tenendam esse doctrinam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, circa Sacraenta ex definitione cap. *Ad abolendam, &c. de hereticis*: cui addit definitionem Concilij Lateranensis in specie, circa hanc veritatem cap. *Firmiter credimus*.

Quarto loco addit traditionem in specie ex canone Missæ antiquissimo, ex illa: *Fiat cōmixtio corporis, &c.* citat verba canonis, prout suo tempore erant in vſu, vbi verbum *fiat* præponebatur; sed in correctione nouissima Missalis fuit transpositum, vt iam legitur in canone:

Fiat accipientibus nobis, &c. Quinto probat ex præcepto accedendi in ieiunio ad hoc Sacramentum, quod antiquissimum est, & à temporibus Apostolorum; in quo præcepto Ecclesia non dispensat, quando in nocte Natiuitatis Domini indulget ex antiqua consuetudine celebrati à quolibet Sacerdote tres Missas: supponit ergo hæc consuetudo non manere substantiam panis, & vini. Hæc tenus Doctor.

Hanc autem fuisse institutionem Christi docet respondendo ad argumenta à se facta ad initium quæstionis pro opposita sententia impanatorum respons. ad 1. & 2. *Vi patet*, inquit, *ex autoritatibus allegatis*; & in responsione ad 3., *hunc verum sensum forme Ecclesiam Spiritu sancto edocet, & directam in elicendo, & interpretando vero eius sensu intellexisse*. Quid ergo magis debuit Doctor? vel vnde Vaquez taxat eum ignorantiae in Patribus, & traditione in hac veritate, qui petitis argumentis ex pluribus locis in genere abundantius probat conclusionem, quam ipse proterius scriptor.

Reiicitur hinc calumnia Soti in 4. distinct. 9. queſt. 2. art. 4. concl. 4. vbi afferit Doctorem aſſeruiſſe & nomen, & rem ipsam trānſubſtantiationis esse nouam; & quodd p̄imū ille intellectus fidei ſuſcepitus fit in Concilio Lateranensi: ſed non aduerit quæ Doctor diſseruit pro conculſione.

Omnia hæc, & ſimilia dicta ex eo ſolo exortiuntur, quod Doctor non admittat ex ſola communi acceptione ſpeculatiua formæ Sacra- menti contineri expreſſe hanc veritatem de defi- tione panis, & ſeclusa omni interpretatione Ecclesiæ, & declaratiōne: ſed in hoc errant, quia alioquin, vt cætera, quæ dicta ſunt, omittamus, Rupertus vir verè Catholicus, & exercitatiſſimus

in Scripturis faciſ non erraret in hoc articulo, ſi verus effet ex ſola formæ ſuperficie; neque Concilium Tridentinum in illo cap. 4. fruſtrâ re- currit ad traditionem, & communem ſenſum Ecclesiæ in declaranda hac veritate formæ; quem Marginator Concilij citat cap. *Panis eft, id eft, cor-*

pus Christi, de confecr. diſt. 2. cap. Firmiter, de Summa Trinitate, &c. cap. cum Martia: quæ ſunt allegationes Doctoris in litera. Vnde ipsum Concilium

aliter loquitur de præſentia Christi, vt impor- tatur per formam; aliter verò de defitione pa- nis: nam cap. 1. dicit præſentiam Christi haberi ex perſpicuiſ ſormæ verbis, quibus Christus dixit ſe ſuum corpus præhēre diſcipulis: & cap. 4. in ini- tio, idem adducit; nempe Christū dixiſe ſe ſuum corpus ſub ſpecie panis offerre. De defitione pa- nis in 2. parte capituli, nihil tale dixit, ſed explicat conuerſionem panis & vini, eorumque defi- tionem ex traditione, & interpretatione Ecclesiæ; non autem ex verbis perſpicuiſ ſormæ; ſicut & præſentia Christi colligitur; ex quæ ſequitur aliud ex veritate practica ſormæ, nempe defi- ſio panis, & ex institutione ſpeciali Christi; quam docet Ecclesia, Patres, & traditio, non autem ſu- perficies verborum explicitè ſed tacite, ex modo, quo fit præſens Christus.

Tridentinum recurrit ad traditionem, & ſenſum Ecclesiæ.

S C H O L I V M.

Soluit fatis clarè argumenta allata à num. 3. pro prima sententia, tenente panem manere, & pro secunda, tenente non esse conuertum in corpus Christi.

14

Ad * argumenta pro prima opinione & secunda. Ad primum, concedo quod etiam in creditis non ſunt plura ponenda ſine neceſſitate, nec plura miracula, quam oportet.

Posset eſſe Eucharistiæ pane manente ſi Deus vellet. Sed cum dicitur in minori, veritas Eucharistiæ posset ſaluari manente pane, vel ſine transubſtantiatione; dico quod benè fuifset Deo poſſibile inſtituiſſe, quod corpus Christi verè eſſet præſens, ſubſtantia panis manente, vel cum accidentibus, pane annihi- lato: & tunc fuifset ibi veritas Eucharistiæ, quia & ſignum verum, & ſignatum verum: ſed hic non eſt modo tota veritas Eucharistiæ; non enim ſic inſtituit, vt dicunt auſtori- tates adductæ. Et cum dicitur, quod ad veritatem Eucharistiæ nihil requiriſſit niſi ve- rum ſignum, & verum ſignatum. Respondeo, verum eſt eo modo, quo ſignum eſt inſtitu- tum, & quo ſibi debet corespondere ſignatum, quod non eſt nunc præciſe, quod cor- pus ſit cum aliquo, ſcilicet cum pane, vel cum accidentibus panis indiſtingue: ſed inſtitu- tum eſt nunc, quod ſignatum ſit tantum ſub accidentibus, vt ſub ſigno.

15

Ad ſecundum, dico quod non eſt aliquis articulus arctandus ad intellectum diffi- lem, niſi ille intellectus ſit verus; ſed ſi verus eſt, & probatur euidenter eſſe verum, oportet ſecundū illum intellectum tehere articulum, quando inquiritur in ſpeciali: quia nullus aliud intellectus ſpecialis verus eſt: ſic autem ſupponitur de intellectu huius arti- culi ex auſtoritatibus allegatis.

Anicafita credebatur, non ita ex- Firmaſter credimus, &c. Et tunc ad tertium, vbi ſtat viſ, dicendum quod Ecclesia declarauit iſtum intellectum eſſe de veritate fidei in illo Symbolo edito ſub Innocent. III. in Concilio Lateranensi. ſicut allegatum eſt ſuperiùs; vbi explicitè ponitur veritas aliquo- rum credendorum, magis explicitè quam habebatur in Symbolo Apoſtolorum, vel Athanasij,

Athanasi, vel Niceni. Et breuiter, quidquid ibi dicitur esse credendum, tenendum est esse de substantia fidei: & hoc post istam declarationem solemnam factam ab Ecclesia.

Et si quæras quare voluit Ecclesia eligere istum intellectum ita difficilem huius artculi, cum verba Scripturæ possent saluari secundum intellectum facilem, & veriorem secundum apparentiam de hoc articulo. Dico, quod eo spiritu expositorum sunt Scripturæ, quo conditæ. Et ita supponendum est, quod Ecclesia Catholica eo Spiritu exposuit, quo tradita est nobis fides, Spiritu scilicet veritatis edocta, & ideo hunc intellectum eligit, quia verus est. Non enim in potestate Ecclesiæ fuit facere istud verum, vel non verum, sed Dei instituentis: sed intellectum à Deo traditum Ecclesia explicauit directa in hoc, ut creditur, Spiritu veritatis.

Ad quartum posset dici, quod accidentia non semper signant substantiam esse in actu, quam affecerunt, sed aptitudinaliter: vel si modò signant in actu, non est ibi falsitas in signo, ut est signum institutum ad placitum, quia ut sic habet signatum ad quod institutum est.

C O M M E N T A R I V S.

46
Ecclesia sen-
sum forma
doceat.

Obiectio So-
tius.

Responso.

a **A**d argumenta pro prima opinione, &c. Hæc litera patet ex dictis. Ad tertium docet Ecclesiam Spiritu sancto edocitam intellectissime hunc esse sensum verum, & unicum formæ, quem habet ex sua institutione. Contrà vrget Sotius: Ecclesia non habuit reuelationem immediatam, sicut habuerunt Apostoli, sed diuina opera vtitur, ne erudiendis articulis fidei erraret, non sufficit Theologo dicere, Ecclesia sic decreuit: sed munus eius est ostendere, ex quibus locis sacræ Scripturæ id collegerit. Respondeo ex iis solis, quibus institutio Sacramenti habetur: alia non suppe-

tunt, sed horum etiam veritatem Spiritu sancto edocta, & prout ab initio tradita sunt, declarat ex traditione, & Patribus.

Vasquez conatur regulam tradere, seu comprehendere modum procedendi Ecclesia in expositione alicuius loci dubij: sed discurrit ad prætentam sententiam: & facilis est instantia contra ea, quæ dicit, vel applicat. Superius ostendi sum non fuisse rectum asecuratum sensum canonis Tridentini. De reliquo nolo iam minutum discutere modum, quo discurrit, aut medium, nec prolixitas permittit, quia plura magis serua me auocant.

Vasquez.

S C H O L I V M.

Ponit sententiam Aegidij de transsubstantiatione. Inter alia habet hanc propositionem, materia ut est quid, est indistincta, & Deus agit in eam, ut talis, quam latè refutat Doctor in hac litera. Habet etiam materiam panis manere in Eucharistia, quod etiam tenet Dur. hic q. 3. Hoc refutat Doctor, quia tollit transsubstantiationem, & ponit generationem, estque contra fidem, secundum Scot. hic n. 15. & D. Thom. supra ex c. firmiter, & clarius ex Trid. ff. 13. c. 4. definito totam substantiam panis conuerti in corpus Christi.

De secundo articulo principali sunt duo declaranda. Primo, quomodo panis transsubstantiatur, vel possit fieri transubstantiatio in corpus Christi praexistens. Secundo, quid possit esse formale in termino ad quem conuersio? hæc enim duo tangebantur in argumentis ad primam partem. De primo sciendum, quod siue ad transsubstantiationem vnius ad aliud non requiratur, nisi quod utique terminus sit substantia, & sit plenè in obedientia agentis quantum ad totale esse, & quantum ad totale non esse, siue secundum aliquos plus requiratur, scilicet mutua conuertibilitas secundum naturam, propter scilicet principium potentiale transmutabile à forma vnius, ad formam alterius, licet non vna transmutatione, sed per multas, & hoc ab agente naturali. Vtrumque istorum salvatur in proposito, quia tam panis, quam corpus Christi totaliter est in potestate Dei, quantum ad totale esse, & totale non esse. Habent etiam materiam eiusdem rationis, propter quam, quantum est ex parte utriusque, possit fieri transitus per naturam ab uno in aliud, licet per multa media, licet etiam considerando corpus illud, inquantum est nunc immortale, & impassibile, non posset illud per naturam conuerti in panem: sed hoc non est, quia careat materia receptiva formæ panis, sed quia materia eius inseparabiliter continetur à forma sua, scilicet animâ impassibili.

Hoc etiam posset declarari de partibus utriusque termini. Deus enim in potestate sua habet tam materiam, quam formam utriusque termini, & per consequens potest materiam conuertere in materiam, & formam in formam, & ita totum in totum, & totaliter: hoc autem non potest naturale agens, quia in potestate eius non est materia, sed supponitur actioni sua, ex 1. quæst. huius quarti. & ista ratio procedit secundum illam viam, quæ tacta est in quæst. preced. non autem supponendo, quod conuersio requirat susceptiuum, ut commune utriusque termino.

16
Quomodo
panis tra-
substantiatur.
Secundum
aliquos ad
transsubstan-
tiatione re-
quiritur mu-
tua conuer-
tibilitas ex-
tremorū, &
forte ideo in
Deum nihil
est conuer-
tibile, ex q.
preced.

17

Aegid. in Theor. 1. Sed de modo possibilitatis istius conuersonis ponitur sic. Materia ut est *quid*, est omnino indistincta, primo de generat. ergo agens præsupponendo eam, ut *quid*, respicit illam, ut omnino indistinctam: Deus est huiusmodi, quia non agit per motum, & hoc id est quia non est instrumentum, sed causa prima: ergo agit in materiam, ut omnino indistinctam: ergo sicut potest formam destruetam eandem numero reducere in suam materiam propriam, quia non agit per motum, qui prohibet idem numero redire: ita potest eandem formam inducere in quamcumque materiam: ad eandem autem formam numero sequitur eadem materia numero: ergo potest facere, quod quacunque forma fiat in quamcumque materia, & sic potest facere quod forma corporis ponatur in materia panis, & per hoc illa materia fiat ista, & forma, & totum istud diffusè declaratur.

18

Reiicitur Aegidius. Sed contra primam propositionem, quam accipit, scilicet *materia ut est quid, est omnino indistincta*, arguitur sic. Quia aut intelligitur indistincta secundum numerum, scilicet quod quacunque ut est *quid*, est omnino eadem cuicunque: vel intelligitur indistincta secundum rationem, hoc est, ut est *quid* est unius rationis. Si primo modo, iste intellectus est omnino impossibilis, quia contra Philosophum, & contra rationem naturalem, & contra illud quod intendit declarare. Contra Philosophum, quia ex intentione loquens,

Text. 27. 12. Metaph. cap. 2. de per se principiis dicit, quod sicut principiata sunt alia, sic eorum per se principia: & hoc secundum genus, & speciem, & numerum.

Et ad propositum expressè dicit, *Horum, que sunt in eadem specie, diversa (supple sunt) principia, non præcisè, sed quia singularium, alia est tua materia, & mouens, & species, & mea: ratione autem uniuersali eadem: ergo ex intentione vult, quod materia mea, & tua, ut est per se principium meum, & tuum, est alia numero. Est autem per se principium ut quid est, quia pars substantiaz non potest esse aliquid nisi ut substantia, & ut quid.* Hoc etiam patet ex processu Philosophi inuestigando materiam, primo *Physic.* & primo de generat. & secundò dicit eam esse eadem substantiam toti transmutationi, & utrius termino. Sic ergo est eadem in genito, & corrupto, quo modo non est eadem in duobus simul genitis: quia tunc generatio, & corruptio non magis concluderent materiam unam, quam simul existentia diuersorum: ergo materia ut quid, si est eadem in aëre corrupto, & in igne genito ex ipso, ipsa ut quid est, non sic est eadem in aëre, & igne simul existentibus.

19

Materia, natura, prior forma. Et potest ratio confirmari, quia si posset esse eadem simul sub forma aëris, & ignis, non requireretur transmutatio corruptens præcedens ad hoc, quod materia fieret sub alia forma. Contrà hoc etiam est ratio manifesta, quia materia est prior ordine naturæ, quam ipsa forma recepta, quia materia est fundamentum omnium, iuxta illud i. Metaph. in antiqua translatione, *In fundamento nature nihil est distinctum*: prius autem, ut est prius essentialiter, non variatur propter variationem posterioris: si ergo materia ut est *quid*, est omnino eadem in se, nullo modo potest esse alia propter aliam formam receptam: ergo ipsa omnino eadem recipiet formas contrarias substanciales, vel saltem incompossibiles, ut aëris, & ignis: & tunc sequeretur, quod generans posset generare, nihil corruptendo. Posset etiam materia simul esse eadem sub forma hominis, & asini: & sic nullæ duæ formæ substanciales repugnarent in simul perficiendo materiam.

Est etiam ille intellectus falsus ad propositum suum, quia deducit, quod potest formam corporis ponere Deus in materia panis. Si autem ista materia est eadem cum materia corporis, non potest poni in ea forma corporis, quia iam habet eam; eadem enim numero sibi, utpote materia corporis, iam habet illam formam: ergo & ista habet, & si habet, non potest sibi imprimi, quia tunc simul haberet, & non haberet.

20

Prius non variaatur propter variationem posterioris. Si autem intelligat, quod materia sit indistincta, hoc est eiusdem rationis, & sic deducat, quod Deus potest formam eandem numero imprimere illi materiaz, quæ inest isti. Consequentia non valeret, quia eadem forma numero non potest simul informate duas materias, quarum utraque erit sufficiens receptivum, & totale eius: nam & ista unitas rationis stat cum distinctione numerali huius materiaz ab illa. Esto etiam, quod daretur sibi consequens: non tamen sequitur, quod ista materia fiat illa materia, quia prius non variatur propter nouitatem posterioris: materia ergo illa non fit alia, quam prius fuerit, quia recipit aliam formam, quam prius non habuit.

Hoc etiam probatur, quia si fieret alia, ergo ista forma non posset sibi imprimi; quia forma illa non potest imprimi illi materiaz, quæ iam habet eam, ut sic arguitur, pro eodem instanti, si materia panis recipit formam corporis: ergo fit in illo instanti materia corporis: ergo in illo instanti non potest recipere formam corporis: quia materia corporis, non potest tunc recipere formam corporis; quia eam præhabet.

Item,

Item^e, ista impressio formæ corporis in materiam panis non esset transubstantiatione, sed generatio: illa enim materia prius fuit sub priuatione formæ corporis, & non habet formam illam. Nec per hoc etiam probatur, quomodo forma panis transeat in formam corporis. Præterea etiam ista propositio; quod solus Deus respicit materiam, ut est *quid*, videtur esse falsa: agens enim sub ea ratione respicit passum, sub qua inducit in eo terminum actionis: sed agens creatum potest inducere formam substancialis in materiam per generationem, & illa inducitur in materiam, ut est *quid*, quia sic est per se receptiva formæ substancialis: ergo agens naturale attingit materiam, ut est *quid*: & ex hoc sequeretur, si ista propositio esset vera, quod eam respiciens ut *quid*, potest eandem formam in materiam quamcumque imprimere, & tunc si agens supernaturale transubstantiare potest, sequeretur etiam quod agens causatum hoc posset, quod est manifestè falsum.

Ista, solus Deus respicit materiam, ut est quid, est falsa.

Item, illa propositio qua probat quod Deus non agit per motum, & omne aliud agit per motum, quia omne aliud est instrumentum Dei, & Deus est prima causa, non concludit, immo magis potest duci ad oppositum, quia si instrumentum, in quantum instrumentum est, non oportet agere per motum, nisi quia ipsum est mouens motum: ergo oportet illud, respectu cuius est instrumentum, mouere ipsum, & per consequens, illud cuius est instrumentum, poterit agere per motum ipsum instrumentum.

C O M M E N T A R I V S.

47
Sunt etiam articulo principali sunt duo declaranda, &c. quomodo scilicet fiat transubstantiatione, & quis sit eius terminus ad quem. Declarat transubstantiationem iuxta principia tradita quest. 1. & 2. Addit ex opinione aliorum requiri mutuanam conuertibilitatem ratione principij potentialis, quod possit esse sub utriusque forma, saltem in praesentiarum illa conditio seruatur, quia transubstantiatione est inter duo corpora.

48

Nihil manere præter accidentia.

a *D*e secundo articulo principali sunt duo declaranda, &c. quomodo scilicet fiat transubstantiatione, & quis sit eius terminus ad quem. Declarat transubstantiationem iuxta principia tradita quest. 1. & 2. Addit ex opinione aliorum requiri mutuanam conuertibilitatem ratione principij potentialis, quod possit esse sub utriusque forma, saltem in praesentiarum illa conditio seruatur, quia transubstantiatione est inter duo corpora.

b *Hoc etiam posse declarari de partibus utriusque termini, &c.* In questione prima dixit transubstantiationem esse conuersionem totalem, id est, totius, quoad omnes suas partes, in totum: & in conclusione precedentis articuli docet panem non manere, neque annihilari, sed conuerti in corpus Christi: hic autem applicat eam rationem, qua declaratur possilitas conuersionis totius in totum propter subiectionem, quam habet ad Deum: eandem, inquam, rationem applicat ad conuersionem partium panis, ita ut sicut nihil panis maneat, sic etiam nec vlla eius pars, sed conuersio extendatur ad totum, & partes simul: conclusio ergo eius est, nihil manere, quod fuit panis, præter accidentia: quia conclusio est communis Scholasticorum.

Ad cuius confirmationem subiungam modos dicendi variorum, opponendo hanc conclusionem vniuersalem Doctoris per negationes singulas, & particulares inclusas: respondendo etiam breuiter erroribus, quos suprà citauimus de assumptione panis ad vniونem hypostaticam, & de ubiquitate eius.

Vtrum aliquid panis maneat?

49
Prima sent.
Doctor.
D. Bonau.
Est. Aegidij,
& Durandi.
Secunda sent.
D. Thom.

Prima Rima sententia est, post consecrationem manere materiam panis & vini, ut sit subiectum accidentium, & totius conuersionis. Hanc refert Doctor loco citato. D. Bonaventura dist. 11. art. 1. quest. 2. tribuitur Aegidio Theor. 1. & 2. præcipue eam defendit Durandus eadem dist. quest. 3. Secunda docet manere formam panis: hanc refert D. Thomas suprà relatus, & aliqui hanc op-

nionem tribuunt nostro Doctori dist. 12. quest. 6. & Gabrieli quest. 2. & lect. 25. in canonem. Maiori eadem dist. quest. 1. quia nimur dicunt panem in esse suo constitui per formam accidentalem.

Tertia sententia est, manere substantiam panis: ita Godefridus quodlibeto 8. quest. 1. 6. vt refert Paludanus dist. 12. quest. 3. & Picus Mirandulanus in Apologia, quest. 9. assertur esse possibilem.

Quarta sententia est quorundam assertentium manere existentiam panis, ut subiectum accidentium. Hanc defendunt moderni Thomistæ, vt Bannes. Fundatur in duobus principiis, nempe existentiam distinguere ab essentia, & ab ea separari posse, ut contingit in humanitate assumpta ad vniونem hypostaticam, quia existit existentia Verbi diuini. Alterum est, accidentia non habere propriam existentiam, sed existere existentiæ substantiæ, in qua sunt; cum ergo hic existant eadem existentia, quia primum existebant, manet eadem, quia fuit panis & vini.

Quinta opinio est, non manere aliquid substantiæ panis sub eadem differentia specifica, sub qua ante erat, manere tamen eandem individuam substantiam, quia ante erat panis, & per conuersationem fieri corpus Christi. Hanc inlinuat Henricus quodlib. 9. quest. 9. & quodlib. 11. quest. 4. & vt videtur Caetanus 3. par. quest. 75. art. 3. circa solutionem ad 3. vbi saepè repetit manere quod erat panis, & explicat illud relatiuum quod referre substantiam, & veram realitatem, quia manet, & est corpus Christi: & particulam deinistratiuam hoc designare substantiam panis, non sub esse panis, sed absoluē. Hunc modum loquendi videtur de lmpissile ex Richardo dist. 11. art. 14. & ex D. Thoma eadem dist. quest. 1. art. 2. ad primum, vbi cit, terminum à quo conuersionis esse substantiam panis conuerti in terminum ad quem.

Prima conclusio. Substantia panis non manet in hoc Sacramento vnta hypostaticè Verbo diuino, aut corpori, & sanguini Christi. Hæc est de fide contra errores citatos alias suprà, & sequitur ex Patribus, & Conciliis ibidem citatis, & ex significacione formæ inquantum conuersua est, quia alias & quæ esset vera hæc: Verbum est impanatum,

Tertia sent.
Godefrid.
Paludan.
Mirandul.

Quarta sent.
Bannes, &
alii.
Declaratur.

Henicus.
Caetan.

Richard.
D. Thom.

Prima con-
clusio.
Non manere
substantiam
panis unitam
hypostaticæ.

Sic uero rario.
Ex impossibili-
tate rei.

Error Vbi-
quibarum.

§ I
Seconda con-
clusio.
Non manere
partes.
Probatio ex
Cencilia.

Sola acciden-
tia manere
nihil panis &
vini.

§ 2
Coloniens.

Ambrosius.

Nullum ob-
finem manen-
tent partes
panis.

Responsio:
Impugnatur.

rum, sicut hæc est incarnatum, quod est inauditum in Scripturis, aut Patribus.

Defende nequit vnius hypostaticè corpori, & sanguini, quia illa non sunt supposita, nisi in Verbo ergo nihil suppositare possunt. Videantur Patres supra citati. Alius autem error Vbiquistatum est imaginarius, ut constat eius falsitas ex Scriptura ybiunque loquitur de Christo, quæ est homo, quia dat ipsi ubi circumscriptum, & determinatum, & definitum, ut quod fuerit in ventre Matris, quod natus in præsepio, passus in Cruce, ascendit ad celos, ubi sedet ad dexteram Dei Patris; inde venturus iudicare viuos, & mortuos, &c. Deinde si per Scripturam, & Patres, est in hoc Sacramento speciali modo vbiquitas illa imaginaria, non saluat veritatem Sacramenti, alias sic esset quodlibet Sacramentum Eucharistiae, saltem quod haber vim nutriendi. His reliquis, sit

Secunda conclusio. Non manet materia, aut forma substantialis panis, & vini in Sacramento: est communis Theologorum præter citatos. Probatur, quia transubstantiatio est conuersio totius in totum, ut definitor Lateranense, & Tridentinum locis iam citatis: sed non esset talis conuersio totius in totum si maneret aliqua pars essentialis termini aqua: vnde quando definitur esse conuersione in totius in totum, non solùm determinant substantiam panis in esse specifico, vel secundum unitatem compositi, quia sic sufficeret dicere conuersionem substantiae panis & vini absolute, non addendo torius: ergo per illam partculam comprehendunt & totum, & partes.

Et certè Tridentinum cap. 2. videtur valde expressè loqui: Si quis dixerit in Sacro sancto Eucharistia Sacramento remanere substantiam panis, & vini una cum corpore, & sanguine Domini nostri Iesu Christi, negaueritque mirabilem illam, & singularem conuersionei totius substantiae panis in corpus, & totius substantiae vini in sanguinem, manentibus dum taxat speciebus panis & vini: quam quidem conuersionem Catholica Ecclesia aptissime transubstantiationem appellat, anathema sit, &c. Merito itaque moderni censem hanec conclusionem esse de fide, quia in illo capone non solùm conuersionem fieri torius in totum definit, sed etiam nihil manere post conuersationem substantiae panis & vini preter sola accidentia.

His consonat Concilium Colonense part. 7. cap. 1. 5. Quid enim, inquit, panis & vini species post consecrationem sunt, nisi species sacramentales, & accidentia sine subiecto. Et Ambrosius, ut habetur in cap. Omnia, de consecrat. dist. 2. assertit nihil aliud manere post consecrationem, nisi accidentia panis, & corpus Domini.

Præterea manere materiam, aut formam panis necessarium dicendum esset, vel ad effectum aliquem necessarium, qui sine materia haberi nequit, vel ad mysterium fidei: non secundum, quia illa non sunt sensibilia, ac proinde non faciunt ad fidem salvandum: sed solùm accidentia, circa qua tanquam obiectum versatur sensus: non prius, quia vel maneret materia sine forma, aut forma sine materia: & hoc esset inutile, & nouum miraculum sine necessitate non debet induci, vel ut subiectum accidentium, sed neque hoc: quia secundum fidem accidentia sunt separata à subiecto.

Si dices materiam esse informatam anima Christi. Contrà hoc absurdissimum est, quia tollit transubstantiationem, ut est conuersio totius

in totum, & esset transformatio, seu generatio quadam substantialis tantum, neque materia illa nata est in formari anima, donec prius informetur formam corporis qualiscunque illa sit: quod autem corpus gloriosum subiectum sit mutationi substantiali, & fluxui, est absurdum, & contra dotes impassibilitatis illius status: vnde si illam materiam in formaret anima Christi, & fieret in corpore eius, sequeretur quod desinentibus speciebus, desineret aliquid corporis Christi: vel certe, si non desineret, in immensum cresceret, & ex alterutro sequeretur praedicta mutatione.

Eadem ratione refellitur illud, quod Durandus ad patrocinium huius assertit, nempe cibum, quem sumpsit Christus post resurrectionem ad demonstrandum corpus viuens, conuersum fuisse in substantiali eius non necessitate, sed voluntate, & potestate. Deinde ponit aliquid monstruosum, ut bene notant moderni, quia sequetur, quod in Eucharistia corpus Christi esset maius, quam illud quod in celo haberet. Si dicas non esse de fide dari in rebus materiali. Respondetur de fide esse nihil panis præter accidentia manere hic, & sic dicatur manere in aere. Respondet id sine fundamento asserti, ac idem dici posse de tota substantiali: vtrumque autem esset contra conuersationem totius in totum, & transubstantiationem, vt eam explicant Concilia.

Ad fundamenta Durandi responsum est supra quest. 1. & 2. mouetur enim ex eo, quod conuersio non sit intelligibilis aliter: quia de ratione eius est, ut idem subiectum maneat sub utroque termino, & ita Patres videntur accommodare exempla ad declarationem huius conuersionis: sed ad hanc infra declarando essentiam transubstantiationis. Quoad præsens negatur illud antecedens; Patres autem per accommodationem loquuntur, declarando possibiliter per alias conuersiones factas à Deo, ut costa in mulierem, aquæ in vinum in nuptriis, & alimenti in substantiali alii: non quod similitudo sit in omnibus, sed quod potestas Dei, probatur ex illis extendi ad conuersationem, quæ est totius in totum.

Sed quid dicendum, si forma panis sit accidentalis, & quid censeat Doctor? Respondeo in primis Doctorem infra quest. 6. non autem dist. 1. 2. ut alij citant, docere panem, & pastam non differre essentialiter. Quoad secundum, inquit, dubium bene probabile est, quod pasta & panis non differant specie, quia per decoctionem pasta in furno, vel alio modo ab igne, non fit nisi exhalatio humoris aquæ commixta cum partibus farine, & hac mixtio est per inextapositionem; talis autem separatio non mutat speciem, quia nec etiam mixtio, &c. & hoc idem supponere videatur Philosophus, nempe aquam in sua substantialia manere in pane, in lib. problematum, scilicet 1. text. 1. 3. ubi querit, cur mutatio ciborum magis, quam aquæ grainis occurrat. Responderet: An quia plurimum aqua consumimur, nam & in pane, & in obsoniis aquæ usus plurimus est, &c. Supponit ergo substantialiam aquæ non mutari in pane; & consequenter idem dicendum de farina. Ex quibus sequitur duas formas considerari in pane, altera ex mixto, nonne farina & aquæ; secunda autem artificialis, nempe mixtionis, & coagulationis, seu iuxta positionis, & hæc est accidentalis; prior definit, secunda manet.

Ad primum ergo responderet Caietanus 3. part. Caietan. quest. 7. 5. art. 6. Sotus dist. 9. quest. 2. art. 6. Ledefima. Ledefma. quest. 6.

Mutatio sub-
stantialis cor-
poris Christi.

§ 3
Fundamen-
tum Durandi so-
luitum.

Declarantur
exempla qui-
bus partibus uti-
suntur.

§ 4
Sententia Do-
ctorum de for-
ma panis.

Formam ar-
tificialē ma-
nere, non sub-
stantialē.

Bellarum.
Censura 1a.
n*m*.

*quaest. 6. art. 6. Bellarm. lib. 3. cap. 11. & 14. esse erro-
neum. Sed censura est sine fundamento: patet
enim ad sensum manere mixtionem, seu iuxta po-
sitionem illam in accidentibus, sicut & figuram,
& quantitatem: & oppositum censeri debet con-
tra Concilia, quæ definiunt manere species con-
uersâ substantiâ.*

55 Dices ex Conciliis sequi non manere formam
panis, aut materiam absolute. Respondetur, id ve-
rum esse, (& expresse idem docere in hac litera
Doctorem) quia quando loquitur de forma sim-
pliciter, intelligitur de substantiali: quia ex in-
tentio Conciliorum, & de rigore sermonis forma
absoluta sumpta intelligitur substantialis: nec sic
loquitur Doctor, sed de forma respectiuâ, & se-
cundum *quid*, quâ distinguitur panis à pasta, quæ
est accidentalis, nimis tunc decoctio, aut exhalatio
humoris aquei ex parte per ignem, vnde panis fiat
visualis ad nutrimentum, & per hoc in ordine ad
Sacramentum distingui à pasta, quæ non est panis
visualis, aut consecrabilis. Loquuntur ergo Con-
cilia de forma constitutâ terminum *quo*, in
esse substantiâ, quia secundum substantiam con-
uertitur, non secundum accidentia, & ad sensum
patet formam accidentalem panis manere.

56 Tertia conclusio. Non manet substantia panis:
sequitur ex dictis, quia hæc substantia non est
accidens, & pertinet ad complementum substan-
tiæ in *esse* substantiâ, vt distinguitur ab acciden-
tibus, & iisdem supponitur, nihil autem substan-
tiæ manet: ergo, &c. Deinde nequit manere,
vt subiectum accidentium, quia hæc non habent
subiectum, ex Concilio Constantiensi *suff. 8.* Si di-
cas esse terminum accidentium, quo substantia
hoc etiam est falsum: quia illa non subsistunt:
deinde alia vrgeri possunt ex natura ipsius substi-
ntiæ, vt quod non possit conseruari seorsim à
substantia: deinde quia in mixto artificiali, vt est
panis, non est substantia, quæ sit primò totius,
quia hoc non est unum per se, sed per iuxta positionem. Neque fundamentum pro opposito est
alicuius momenti, nempe quod distinguitur rea-
liter substantia ab essentiâ, quia id non probat
posse manere, aut quod nequeas substantia panis
conuerti in substantiam corporis Christi: quia
res substantia integra in aliud conuerti potest,
etiam non substantia, vel saltem, quâ substi-
ntia esset.

Responsio ad
fundamenta.

57 Quarta conclusio. Existentia panis, aut vini non
manet. Est contra præfatos Thomistas, & com-
munis Theologorum. Sequitur ex iisdem principiis,
quia existentia spectat ad substantiam: deinde
de conuersio panis nequit fieri nisi inquantum
existens est, & non secundum essentiam, quia
producit, & conuerti, & definire conueniunt rei
secundum *esse* existentiâ, & non tantum es-
sentia.

Accidens ter-
minus actionis.

Non indi-
duari per
subiectum.

Deinde facilis est impugnationis ex principiis
metaphysicis, quia accidentia dicunt propriam
existentiam, & inherenteriam, seu dependentiam
à subiecto: sunt terminus actionis, & motus: er-
go habent propriam existentiam, & consequenter
accidens potest sine subiecto conseruari, &
producit seorsim à subiecto per creationem, si sit ab-
solutum: ergo non requirit existentiam subiecti,
vt sit. Fundamenta huius sententiaz sunt falsa in
Metaphysica, quod nempe accidens individuetur
per subiectum, & existat existentiâ subiecti. non
propriâ: quæ suis locis eximantur.

Quinta conclusio. Non manet eadem entitas

panis post conuersationem sub *esse* corporis. Est
contra modum illum loquendi Caierani, qui for-
tè in recipienda non discordat, nisi sequatur opinio-
nem Henrici *quodlib. 9. quaest. 9. quodlib. 11. quaest. 4.*
quodlib. 12. quaest. 10. vbi dicit panem non annihila-
ri, & post conuersationem non esse nihil, & per
consequens esse aliquid, non autem illud quod
præfuit, nec quidquam aliud à termino, in quem
conuersus est: vnde quod præfuit panis, est cor-
pus Christi: sequitur ergo quod panis post con-
uersationem non sit nihil, sed aliquid, & hoc esse
aliquid, quod habet *esse* corpus Christi, aut ali-
qualitas corporis Christi: ita opinionem hanc
explicat, & oppugnat Doctor q. 4. 5. *Hic dicitur.*
Probatur conclusio ex Doctore, quia terminus
ad *quem* mutationis, inquantum est terminus, in-
cludit non *esse* termini à quo, quia sibi inuicem de-
bent repugnare in mutatione propriæ dicta: ergo
corpus, vt est terminus ad *quem*, non includit ter-
minum à quo, neque aliqualitatem eius. Patet
consequens, quia sic includeret *esse*, & non *esse*
eiusdem, quod contradictorium est.

Secundò, corpus Christi nullo modo est
in se substantialiter post conuersationem, aliter
quā fuit ante conuersationem panis: sed panis
non conuersus in corpus Christi nullo modo ha-
bit *esse* simpliciter, aut aliquale in corpore Chri-
sti: ergo neque post conuersationem panis conuer-
sus habet tale *esse*.

Tertiò, cuius est aliqualitas, illud est formaliter
est aliquid: si ergo *esse* corporis post conuersio-
nem sit panis *esse* simpliciter, aut aliquale panis,
post conuersationem erit aliquid formaliter. Quæ-
ro quid? non panis, quia desinit, secundum fun-
damenta superiori expressa, quæ militant contra
hunc modum fortius, aut *ex quæ*, quā contra
prioris sententias: quia si manet panis in *esse*
aliquo suo formaliter, aut essentiâ, aut existentiâ,
quamvis illud dicatur, inesse corpori Christi: cur-
tunt argumenta facta, nempe non desinere substi-
ntiam panis: & contradictione videtur *esse* in ter-
minis, quod aliquid in se formaliter sit, & panis
existat *esse* corporis Christi, nisi admittatur vno
hypostatica hereticorum inter panem & corpus,
vel dicatur iuxta opinionem Thomistarum, na-
turam assumptam existere existentiâ termini.

Quarto, aliquid & res conuertuntur; si ergo
panis est aliquid post conuersationem, & non ni-
hil, sequitur quod sit secundum existentiam res,
aut secundum essentiam. Pero quænam? non pa-
nis, neque corpus Christi, quia repugnat esse es-
sentiam, aut existentiam corporis Christi: ergo
neque in se, neque in alio manet.

Quintò sequeretur non manere sola acciden-
tia contra Concilia.

Sextò, non *esse* idem corpus Christi includens
panem in Sacramento, & extra Sacramento non
includens.

Septimò, neque idem *esse* corpus Christi sub
diuersis hostiis, quia includeretur diuersos panes,
qui numero differtunt sub diuersis hostiis, neque
sunt *esse* sub fragmento, quantum totum regitur, quia
maiis est *esse*, quod habet totius panis, quam par-
tis, vel certè vt includit totum pro parte, erit
maiis. Deinde repugnat, vt hic panis definat in
esse huius panis, quin definat in *esse* huius substi-
ntiaz contra Caieranum, & huius entis.

Fundamenta huius sententiaz consistunt in eo, Salutaris alter
quod aliter non possit defendi, quin panis anni-
hilaretur, si nihil eius manet, & consequenter,
quod

Quinta con-
clusio.

Sententia
Henrici ex-
pliatur.

59 Probatio can-
clinationis.

Termini mu-
tationis repu-
gnant.

Seconda pro-
baio.
Corpus quoad
substantiam
non mutatur.

Tertia ratio.
Sequeretur
manere panem
in *esse* for-
maliter.

Implicantia
contradic-
tio.

Quarta ra-
tio.

Aliiquid &
res conuer-
tuntur.

Quinta ra-
tio.

Sexta ratio.

Septima ra-
tio.

Ex fundam-
tu premisi.

quod transubstantatio, & mutatio non salutentur: sed de hoc infra.

c. Sed de modo possibiliteris, &c. Hie modus interpretandi transubstantiationem; ut sit de facto, est Agidij locis citatis. Primum dicit materiam non habere ullam distinctionem in se ipsa; principium autem distinguendi eam esse formam. Secundum dicit, quod Deus solus respicit materiam ut quid, quia non agit per motum sicut instrumentum: inde colligit, quod Deus potest inducere in materiam panis quamcumque formam; ac proinde formam corporis.

Impugnatur. Contra primum Doctor probat, quod materia non recipiat distinctionem numericam à forma; primò ex Philosopho 12. Metaphys. cap. 2, vbi ait; quod sicut principiata sunt diversa, ita etiam per se principia sunt diversa: materia ut quid est, est per se principium substantiae, & pars: ergo, &c.

Secundo ex processu Philosophi inuestigantis materiali. 1. Physicorum, textu 82. & 1. de generis, textu 24 & 51. ex eo quod est eadem in genito & corruptio; non sic esset eadem numero in duobus simul existentibus si non esset distincta se ipsa.

Tertius ratione, quia altius si esset eadem numero in igne, verbi gratia, & aere, non requiretur corruptio unius formæ, ut fieret materia altera.

Quartus, quia materia est prior essentialiter forma; ergo distinguitur scilicet, & non per formam, & non variatur in se ex variatione posteriori.

Quintus quod hoc fundamentum sic destrueret intentum authoris, quia si materia panis ex se est eadem numero cum materia corporis non potest ipsi imprimi forma corporis, quam habet actu, & consequenter non est ad eam in potentia, quod requiritur ut possit ei imprimi de nouo forma.

Si intelligatur quod materia sit eiusdem rationis specifica ex se nihil iuvat; quia consequentia non valet, quia inde deducitur, quod Deus posset eandem numero formam ponere in diversis numero materiis, quia altera est susceptivum adaequatum, & totale eius.

Hic posset tractari controversia philosophica, quam in suum locum remittimus; nempe ad Deum de potentia absoluta posset eandem numero formam unire diversis numero materiis, & dispositiis. Constans sententia Doctoris est non posse; sicut neque eadem materia habere simili duas formas substanciales & disparatas, nec subordinatas: quia forma in una materia habet susceptivum adaequatum & totale. Hec ratio non videtur sufficiens, quia de hac queritur saltem respectiuè ad omnipotentiam Dei.

Et virgetur difficultas, quia forma est prior suo effectu formaliter: ergo non perficitur per suum effectum formalem. Contingit etiam formam in sua existentia non dependere à materia; ut patet in anima rationali: ergo repugnantia hæc non fundatur in aliqua dependentia formæ, quæ compleatur per unum susceptivum. Vnde non videatur hic currere illud vulgare principium, quod idem effectus totalis non possit à duabus causis totalibus simili esse: ad quod principium communiter nostræ scholæ Doctores reducunt eiusmodi repugnantias: quia in proposito non est idem à duabus causis, sed ab una, nempe formâ: neque esset aliud & aliud; sed in alio susceptivo unus & idem formaliter, & ab eadem forma.

An una materia possit effici simili sub diversis formis
Sententia Doctoris.

An una forma possit effici simili in pluribus materiis.

Ratio difficultatis.

Accedit, quod altera materia est in potentia, & sub priuatione formæ; ergo potest reduci ad actum: quia nulla est repugnancia ex parte formæ, quia est prior naturaliter suo effectu, & etiam materia, in quantum reducit materiam ad actum, & si dicas effectum esse aliquo modo diuersum, saltem ut connotat aliam, & aliam potentiam, & priuationem, non refert, quia ad multiplicationem posterioris non sequitur multiplicatio prioris: forma autem est prior suo effectu essentialiter.

Vnde accedit tertius, quod causa extinsecus possit, manentes eadem, habere plures effectus: ergo & formalis, & materialis saltem respectiuè ad diuersa: neque est repugnancia ex parte unius formæ ad diuersa, quia nisi sit repugnancia ex parte fundamenti, nulla erit ex parte unius.

Respondetur tamen illam rationem Doctoris sublisteret; neque solum de potentia ordinaria inuoluere repugnantiam formam eandem numero esse in diuersis materiis simul (licet hæc repugnancia ad præsens institutum sufficeret contra Agidium) sed etiam de potentia absoluta.

Hæc autem repugnancia reducitur ad contradictionem essendi, & non essendi simul; vel essendi simul in actu, & non essendi: est ergo hæc repugnancia tam ex parte cause, quam ex parte effectus: ex parte effectus: quia effectus formalis etiam formæ dependet à causa materiali in suo genere, sicut & ab efficiente in alio genere: quomodounque sumatur ille effectus formalis, siue respectiuè ad materiam, siue respectiuè ad totum; potentialitas ergo illius effectus ad esse, sicut per formam reducitur ad actu, ita etiam per efficientem, & per materiam, ut nullo modo sit unius tantum in suo genere; quin sit alterius etiam in genere proprio: quia causa simul causant idem, singulis in suo genere concurrentibus; neque villa seorsim ab alia causat effectum communem.

Omnis dependentia effectus ad materiam reducitur in actu, & terminatur per unam materiam, & susceptivum totaliter; ita ut amplius non maneat in potentia villa, quæ possit reduci simul in actu ab alia materia nullam enim causalitatem respectu eius potest exercere altera materia, vel plures, quin unica & prior in qua sit, exerceat eam completa.

Pater à simili respectiuè ad efficientem totale eius, à quo ita sit, ut ab alio nequeat simul fieri: quia effectus in quantum est in potentia ad esse, reducitur per actionem totalem ad actu, seu terminum illius potentiae: sicut ergo non est possibilitas ad existentiam in eo quod est actu, in quantum est actu; sic etiam neque potest recipere aliam existentiam; neque hanc ipsam, quam haber, & ad quam amplius non est in potentia: actio autem efficientis supponit possibiliterem ex parte termini effectibilis, quam reduceret ad actu suum; quæ cessante, cessat possibiliterem actionis; per idem patet de eodem effectu respectiuè ad materiam.

Hæc etiam repugnancia declaratur ex parte formæ; quia sicut causa efficientis non reducitur de potentia ad actu, nisi respectu illius effectus, qui non est in actu; sed possibilis tantum, seu in potentia ad actu: neque respectu huius nisi secundum mensuram essendi, & possibiliterem eius; ita ut actione, verbi gratia, ut sex, nequeat agere ad terminum in gradu essendi, ut quatuor: nempe

Ex potentia diversa in materia.

Ex prioritato ad effectum.

Causa extinsecus habens plures effectus.

Fundamentum negativum ex plures defendit.

Est repugnancia ex parte causa, & effectus.

Ex parte effectus probatur repugnancia.

Effectus est ab omnibus causis simul.

Potentialitas. Terminatus per unam materiam.

Quod est in actu, non est in potentia.

Actio efficientis supponit terminum in potentia.

Declaratur repugnancia ex parte forma.

Actus secundus supponit primum.

nempe calefactione ut sex, ad calorem ut quatuor; & sicut actus secundus eius supponit actum primum non solum in esse virtutis, sed etiam cum negatione actionis; vel supponere potest tanquam diuersos status eius; saltem in hoc quod quādiū est in actu secundo nequeat esse in actu primo tantum, seu in potentia ad agendum hac ipsa actione, vel aliā eiusdem rationis respectu eiusdem termini; & posito termino in actu cesseret ex natura rei actio, ut productua est termini; ita ut repugnet, quando terminus ponitur in actu completo essendi, seu existendi, ut amplius maneat actio sub ratione productionis & influxus, quia esset actio, & non esset; esset ex suppositione: non esset, quia nihil communicat termino, cùm sit in actu completo essendi, & existens non possibilis.

Eadem ratio est in causa formalis.

Ita etiam perinde se habet forma in actu primo considerata, quia non est in actu primo, nisi respectuē ad hunc indiuisibilem effectum, cui communicat suam entitatem: sicut ergo hic effectus eius respectuē ad vnam materiam totalem, & efficientem totalem, & ipsam formam iam recepit esse adæquatè, ita ut amplius nequeat esse in potentia ad essendum: ita etiam forma inquantum est causa eius reducitur ad actum adæquatum, ad quem tantum est in potentia: alteri autem materiæ nequit etiam seorsim communicare, nisi hunc indiuisibilem effectum, quia eo posito, amplius non est in potentia ad alium communicandum: ergo neque forma, ut eius causa, est in potentia respectu eius.

65 *Difbaritas inter causas extrinsecas, & intrinsecas.*

Per hoc idem patet disparitas inter causas extinsecas, & intrinsecas, quia illæ causant non per communicationem propriæ entitatis, sed per virtutem, & aliquid extrinsecum effectui; ideo effectus ipsorum multiplicari potest. Causæ intrinsecæ vnicum indiuisibilem effectum habent per communicationem sui; qui, ut recipit esse, iam amplius non est in potentia ad essendum. Ex quo patet ad rationem dubitandi super præmissa.

d. *Esto etiam quod datur sibi consequens, &c.*

Admittendo etiam vnam formam posse informare diuersas materias, non sequitur quod vna materia fiat altera ex ratione præmissa de ordine inter materiam & formam: materia ergo panis non fieret materia, quæ prius erat corporis; alii non posset forma imprimi de nouo materia panis, nisi esset distincta, & in potentia ad ipsam formam; quod non est verum dicere de materia, quæ est prius sub forma corporis, quia esse in actu, & potentia sunt prædicata contradictionia.

e. *Item ista impressio forme corporis, &c.*

Probat argumento Theologico per hunc modum, quo dicitur materia panis manere sub forma corporis, non saluari transubstantiationem, quia tunc magis esset generatio, quod argumentum vtgetur etiam contra Durandum.

Duas alias propositiones eiusdem refellit: primam, quæ dicit Deum solum agere in materiam, ut est quid: propositio falsa est in Philosophia, quia agens creatum educit formam substantiam de potentia materiæ, & forma illa inducitur in materiam ut quid: & sic transubstantiationem, quæ explicatur ab hoc auctore, etiam fieri posset virtute agentis naturalis; quantum scilicet ratio illa probat.

Secunda propositio, quæ negat Deum agere per motum reiicitur; quoniam etiam reducitur ad oppositum: quia si causa secunda, ut instrumentum Dei tantum agit, & per motum; sic ageret ut mouens motum. Deinde refellitur, quia si agens creatum agit per motum: ergo terminus producitur ab eo successuē: vel ergo Deus non concurret ad productionem immediatam termini, vel concurret producendo per motum, & successuē, cùm produci successuē terminum, & non produci successuē, sed instantaneē, includant contradictionem. Vide Doctorem *Quodlib. 10. artic. 2. in principio*; vbi clarius explicat sententiam Egidij in forma probante, eumque impugnat.

Dato casu nō sequitur intensum.

Patet ex præmissis.

67 *Non saluari intensum.*

Materia subiectur causa naturali.

Reducitur ad oppositum.

S C H O L I V M .

Possibilitatem transubstantiationis esse ex plena obedientia utriusque extremi ad Deum. Item, productuam transubstantiationem non posse esse ad præexistens, sed tantum adductuam; contra hoc tria obicit, & soluit. Transubstantiationem esse productuam tenent Thomista, licet D. Thom. 3. p. q. 75. art. 3. & 4. ubi ista tractat, hoc non afferat. Vide Scot. quodlib. 10. ubi videtur inclinare in productuam transubstantiationem; & sic quidam Scotista cum interpretantur, sed immerito, quia clarè hic docet esse adductuam, quem sequuntur Major hic q. 1. Rub. quest. 1. art. 3. Mayron. quest. pen. Ocham q. 6. Petrus de Aliaco q. 6. Bonau. dist. 10. art. 2. q. 1. Marfil. q. 8. art. 2. concl. 7. 8. inclinat Alens. 4. p. q. 10. memb. 5. art. 3.

Quantum ergo ad istum articulum dico, quod possilitas conuersiois panis absoluta in corpus Christi est ex plena obedientia utriusque termini respectu virtutis divinitæ. Sed est dubium speciale hic propter terminum ad quem præexistentem, quia non videtur, quod in præexistens, & secundum esse pristinum manens, possit aliquid conuerti. Hic dici potest, quod est impossibile transubstantiationem partiale esse in præexistens: quia illa est mutatio, per quam potentiale recipit actum, quo prius caruit, & per consequens compositum ex illo potentiali, & illo actu, nouum est, quia succedit præuationi illius actus. Sed oppositum est in transubstantiatione totali, quia ibi non est mutatio, ut dictum est prius, & ideo non oportet terminum illius transubstantiationis sequi præuationem, seu negationem oppositam suo esse.

Sed istud non sufficit, quia licet non oporteat terminum istius transubstantiationis esse nouum propter rationem mutationis, sicut bene deducitur; tamen videtur quod oportet ipsum esse nouum, quia est terminus nouæ actionis. Nihil enim est terminus actionis propriæ, scilicet de genere Actionis, quin per illam actionem accipiat esse, & hoc,

22

Dubium en transubstan tiatione par tialis si pos sibilis in præ existens.

Terminus actionis accipit esse per eam.

saltem secundum illud, secundum quod est formalis terminus actionis illius. Vnde etiam Filius Dei, qui est terminus actiæ generationis Patris, per illam generationem accipit esse, & personam esse, & Deum esse: alioquin si nullum esse accipit per illam, non videtur esse intelligibile quomodo sit ibi aliquid terminans generationem, quæ est actio de genere Actionis. Quod pro tanto dico, ad excludendum operationes, quæ dicuntur æquiuocæ actiones: illarum quidem terminum non oportet accipere esse, quia non sunt actiones de genere Actionis, sed sunt termini, ut dictum est dist. 3. primi libri.

q.6. n. 31.

23

Si dicas verum esse de termino actionis positivæ: transubstantiatio autem non est nisi actio destruciæ termini à quo, & in hoc magis est non actio. Hoc non videtur probabile, quia ipsa est inter terminos positivos, ita quod nec est creatio, nec destrucciæ tantum.^b Potest dici, quod transubstantiatio (hoc stante quod sit inter terminos positivos, qui sunt substantiæ) potest poni duobus modis intelligi. Vno modo quod sit ad substantiam ut per ipsam accipientem esse. Alio modo ut sit ad substantiam, ut per ipsam accipientem esse hinc. Prima potest dici productiva sui termini ad quem: secunda adductiva, quia per ipsam adducitur terminus, ut sit hinc. Et sub aliis verbis potest esse, vel ad entitatem sui termini, vel ad præsentialitatem eius alicubi. Transubstantiatio primo modo non potest esse ad substantiam, quæ præfuit: quia non videtur posse poni in substantiam manentem secundum esse suum antiquum: sed secundo modo benè potest esse transubstantiatio in præexistens, quia potest fieri de nouo præsens hinc, ubi fuit terminus à quo, manens tamen ubi erat prius.

Dubitatio.

Et si obiiciatur quod ista secunda non est transubstantiatio, quia terminus eius non est substantia ut substantia, sed est ista præsentia, quæ accedit substantiæ: sola enim illa acquiritur per istam actionem. Et præterea tunc erit terminus ad quem per transubstantiationem alicubi, ubi prius non fuit, cuius oppositum probatum est in dist. 10. quest. 1. Et præterea tunc quot essent hinc præsentia, tot essent præstantialitates, & per consequens tot conuersiones: multa autem sunt in Christo, quorum quodlibet est hinc præsens: ergo sunt multæ conuersiones.

Ad transubstantiationem sat est unam substantiam succedere alicui. Ad primum potest dici, quod substantia est terminus ipsius transubstantiationis. secundo modo dictæ, quia ipsa substantia succedit substantiæ: non tamen habet esse substantiale nouum, sed tantum præsentiam nouam. Ad secundum dico, quod transubstantiatio primo modo dicta non facit terminum ad quem esse, ubi non præfuit, & ita debet intelligi conclusio probata dist. 10. sed transubstantiatio secundo modo dicta includit mutationem quandam ad simplicem præsentiam circa terminum ad quem, & ratione istius benè potest terminus ad quem esse per illam, ubi non præfuit.

Ad tertium potest dici, quod non est ibi, nisi unicum primò præsens, scilicet illud quod est primum signatum huius signi. Alia autem præsentia vel sunt partes ipsius, vel concomitantia ipsum: conuersio ergo est unica, quia unus substantiæ panis prius præsentis istis speciebus, in unum corpus ut præsens eisdem.

24

Pro^c ista via videtur esse ratio ista, quia eo modo terminus prior conuertitur in terminum posteriorem, quomodo terminus posterior succedit termino priori: sed terminus posterior non succedit secundum esse simpliciter, sed secundum esse hinc præsens pani præexistenti: ergo nec panis conuertitur, nec transit in corpus Christi, nisi secundum esse hinc præsens pani præexistenti.

Si^d dicas, quod absolute esse corporis succedit ipsi esse panis, quia corpus manet secundum suum esse simpliciter pane desinente esse. Contra, hoc non est succedere sicut terminum termino, quia sic Sol potest dici succedere cuicunque corrupto hinc inferius, quia manet in suo esse, illo desinente esse.

Termini conuersionis sunt incompossibilites eo modo, quo terminantur, quia sic non sunt simul, licet de potentia absoluta Dei possint esse simul: sicut licet Deus possit facere aerem simul, cum igne de potentia absoluta, & fortè ex eadem materia: tamen ut aer succedit igni, sic sunt incompossibilites in simul essendo. Contra hoc videtur, quod non sit tantum una mutatione in proposito, quia per illam, quæ corpus ut hinc succedit pani ut hinc, non desinit panis esse nisi ut hinc; & per consequens non desinit esse simpliciter: ergo oportet dare aliam mutationem, per quam panis desinit esse simpliciter. Responsonem quære.

ADDITIO.

Dici potest, ut dicit Docttor quest. illa, an panis in conuersione in Christi corpus annihiletur, ante solutiones argumentorum, quæ in ordine est, q. 4. huius dist. quod panis hac conuersione desinit solum esse hinc, & sic solum habet mutationem desperdituam presentia sua ut hinc, & hoc prima virtus istius conuersionis. Hanc consequitur alia desperditua, quæ desinit esse simpliciter, & sic sunt duo, sed tantum una primò unitate conuersionis huius.

C O M M E N T A R I V S.

68 2 **Q**uoniam ergo ad ipsum articulum dico, &c.
Teneret, quod prius dixit de possibilitate
transubstantiationis, eam fundari in plena sub-
iectione utriusque termini ad omnipotentiam
Dei: sed mouet dubium, quomodo possit saluari
respectu ad terminum præexistentem? Si di-
cas mutationes partiales semper dare esse simpli-
citer termino suo *ad quem*; non tamen totalem.
A&io nō da-
sue sine ter-
mino.

Contra, licet mutatio totalis non det esse ter-
mino *ad quem*, inquantum mutatio est; tamen quia fit
per actionem nouam, requiritur aliquid esse rece-
ptum per totalem actionem: quia neque in ipsis
diuinis saluatur actio, sine suo termino proprio.
Hæc ratio satis manet probata in præcedentibus,
probando quid vna forma non possit recipere
esse simul in duabus materiis; nam sicut actio ne-
quit saluari respectu præexistentis; ita noua
actio requirit nouum terminum, vel secundum
quid, vel simpliciter respectu ad naturam actio-
nis. Reicit aliam responsonem, quæ magis spe-
ctat ad questionem sequentem; & subdit con-
clusionem.

69 *Cœlūs Do-*
ctoris.
Tartareus.
Aretinus.
Interpreta-
nus conclusio-
nem.

Rejicitur in-
appressio-
premissa.

b Potest dici quid transubstantiatio, &c. Tartar-
etus, & quidam alij, vt Aretinus, dicunt Doctorem
hic sustinere transubstantiationem esse adducti-
uam mutationem, tanquam probabilem; quia est
plurium authorum, quos citat Scholiastes: quia
distinguit hic transubstantiationem in productiu-
am & adductiua; illam negat esse ad præexisten-
tis, hanc autem sic, & per eam terminum reci-
pere esse non simpliciter: sed recipere esse hic.

Sed hæc interpretatio neque congruit myste-
rio, neque etiam est secundum mentem Doctoris
in proposito, neque alibi: quia, vt supra ex ipso
probatum est, transubstantiatio est ad substantiam,
& definitus *mutatio substantia in substantiam*; quam
doctrinam constanter defendit, & consequenter
in *premissis*, & in *distinctione priori*; & in *quodlib. 10.*
art. 2. & in *artic. presenti in 2. parte de termino ad*
quem huius conuersationis; & in *art. 1.* & idem sup-
ponit in *quest. etiam sequenti*, substantiam esse ter-
minum formalem *ad quem* conuersationis, & in
eam conuerti panem, & vinum in sanguinem,
tanquam in primum significarum formæ.

70 *Duplex acce-*
ptio transub-
stantiationis.

Aliter ergo hic loquitur Doctor de transub-
stantiatione: aliter autem *supra quest. 1. huius*: quia
in *quest. 1.* agit de transubstantiatione secundum
proptium & præcium conceptum in ordine ad
definitionem; & sic tantum est inter terminos
ordo; & successio totalis in essendo per conuer-
sionem unius in alterum. In præsenti dubio agit
de eadem, prout includit actionem concomitan-
tem, & mutationem propriè dictam, quam superiùs
exclusit à conceptu eius, & dixit tantum se
habere concomitantem.

Hic ergo sumit latius transubstantiationem,
vt comprehendit etiam quidquid concomitantem
sit actione diuinâ ad ipsam conuersationem tota-
lem. Hoc patet ex litera vbi inter transubstantia-
tionem, quia mutatio totalis est, & actionem con-
comitantem distinguit. In prima nempe respon-
sione distinguitur transubstantiatio à mutatione
partiali, & formalis propriè dicta; in eo quid illa
sit mutatio propriè dicta, quia terminus succedit
in esse simpliciter alteri: transubstantiatio vero
non sit mutatio propriè dicta, sed totalis conuer-
sio, sine subiecto communi.

Approbat solutionem quoad secundum mem-
Scoti oper. Tom. VIII.

brum, & distinguit illam quia est mutatio to-
talis ab actione concomitante. Sed *ipsum*, in-
quit, non sufficit; quia licet non oporteat terminum
illius transubstantiationis esse nouum propter ratio-
nem mutationis; sicne bene adducitur; tamen vide-
tur quid oportet ipsum esse nouum, quia est termi-
nus nouæ actionis, &c. nempe adductionis. Item
in responsione ad primam obiectionem contra
conclusionem seruat eandem distinctionem, asser-
rens substantiam esse terminum *ad quem* transub-
stantiationis; sed non habere esse nouum sub-
stantiale, sed tantum præsentian nouam: ne-
gat ergo antecedens cum sua probatione, vt iacet
in litera.

Item, in responsione ad secundum. *Ad secun-*
dum, inquit, dico quod transubstantiatio primo modo
dicta, non facit terminum ad quem esse, ubi
non prefuit; & ita debet intelligi conclusio probata in
dist. 10. sed transubstantiatio secundo modo dicta inclu-
dit mutationem quendam ad simplicem presen-
tiam circa terminum ad quem, & ratione ipsius be-
ne potest terminus ad quem esse per illam, ubi non
prefuit, &c.

Ex his ergo declaratur sensus Doctoris, qui in
hoc versatur, quod transubstantiatio secundum *Explicatur*
conceptum essentiali, & formale, nihil inclu-
dat nisi quid sit mutatio totalis unius substantie in
aliam; & per hoc distinguitur à mutationibus, *Prima acco-*
quæ fieri possunt virtute agentis creati, & in na-
turalibus; & sic de transubstantiatione egit hæc-
enus: & non includit ullam actionem productiu-
am, vel adductiua; nam hæ actiones possunt
stare sine villa conuersione: vt si adduceretur cor-
pus Christi sub speciebus simpliciter, manente
substantia panis: vel si aliquod aliud producere-
tur absolute in esse, & non per conuersationem alterius in ipsum, non haberetur transubstantiatio,
aut aliquod eius.

Potest ergo sumi transubstantiatio non solum
secundum illud, quod formaliter includit in esse *Secunda ac-*
mutationis, aut conuersationis totalis; sed etiam
prout habet aliquid concomitans, & sic potest
variari per accidens, & secundum concomitan-
tia distingui una transubstantiatio ab alia, sicut
idem subiectum, vt est sub diuersis formis ac-
cidentalibus diuersificatur secundum quid; vel
vnum individuum substantia ab alio secundum
accidentia, & non secundum essentialiam.

Talis est distinctione quæ hic Doctor discernit
transubstantiationem productiua & adducti-
uam inter se; non quidem in esse transubstantia-
tionis, aut conuersationis in se, & quiditatibus; sed
ratione concomitantis, quæ alia connotat actionem
productiua termini; alia vero solam adductiua: quæ est differentia accidentialis dun-
tata, non vero essentialis, aut per se transubstan-
tiationis. Pater per hoc ad modernos, qui putant
ex hac litera vel Doctorem vacillare, vel esse in
sententia assertorum transubstantiationem esse
mutationem propriè dictam; sed adductiua, &
hanc dicere in recto.

c' Pro ista via videtur esse ratio ista, &c. Hæc ra-
tio reducenda est ad sensum conclusionis explicati-
onis, per quem tantum intendit probare non pro-
duci simpliciter terminum *ad quem* in transubstan-
tiatione adductiua, id est, includente actionem ad-
ductiua tantum, vt distinguitur ab illa, quam
vocabit transubstantiationem productiua.

*Explicatio
minoris.*

Vnde patet sensus minoris; sed terminus posterior non succedit secundum esse simpliciter, &c. quæ sic intelligenda est; terminus posterior potest intelligi, vt est terminus ad quem conuersationis tantum; & sic non sumitur h̄c: sed vt est terminus ad quem adductionis: & sic succedit secundum præsentiam tantum, in quo distinguitur ab eo, quod succederet secundum esse simpliciter productum. Hic enim sensus tantum facit ad sc̄opum discursus, & differentiæ positæ inter utrumque terminum, & inter utramque mutationem totalem, quā vna connotat, seu includit productionem sui termini, altera non, sed solam adductionem.

73
*Sensus cōclu-
sionis.*

Simili modo explicanda est conclusio deduceta: Ergo nec panis convertitur, nec transit in corpus Christi, nisi secundum esse hic præsens pani præexistenti, &c. vbi excluditur esse productum corporis, non autem esse substantiale eius præexistens. Et additur esse hic, vt denotetur terminus adductionis, non vt excludatur conuersio panis fieri in corpus Christi secundum substantiam; nec vt denotetur panis conuerti in corpus Christi, secundum præsentiam tantum, quia sic non esset transubstantiatione, sed tantum conuersio substantia in accidentis: vt si conuerteretur aliquod absolutum in respectuum; quamvis illud respectuū inferret existentiam sui fundamenti: tamen absolutum non dicereetur conuerti in fundamentum, sed in respectum; & fundamentum se habet concomitanter ad conuersationem; non verò tanquam aliquid per se ex vi conuersationis succedens in esse, & repugnans termino à quo conuerso, quia illa repugnantia fundaretur in solo termino ad quem, qui esset respectus.

*Terminus cō-
uersionis.*

Ita in proposito si esset repugnantia corporis ad panem, vel econtra, ratione solius præsentiarum; sic ipse respectus præsentiarum esset terminus ad quem, & corpus concomitanter se haberet; quod nequit dici ex inente Doctoris, neque secundum determinationem Conciliorum. Conuersio ergo panis fit in esse corporis Christi substantiale h̄c; ita vt ly h̄c non denotet rationem formalem, quā se tenentem ex parte termini ad quem, sed concomitanter; & per esse corporis Christi h̄c, &c. non denotatur restrictio, aut reduplicatio termini ad quem; sed ipse terminus ad quem conuersationis cum specificatione accidente ratione præsentiarum concomitantis ex adductione, & excludatur productio simpliciter corporis. Particula ergo adverbialis determinat specificatiū, & non dilrahit terminum ad quem conuersationis, & excludit etiam determinationem oppositam, quā terminus ad quem conuersationis posset alijs produci, & produceretur de facto, nisi esset præexistens. Quamvis & illa productio concomitanter se haberet ad conuersationem; sicut adductio termini præexistenter etiam sic concomitanter se habet ad terminum, vt specificat conuersationem.

74

Seruanda ergo h̄c veritas rei, & proprietas locutionis; non enim eodem modo, iuxta principia superius posita quæst. 1. q. 2. b. i. disinct. nobis licet loqui de transubstantiatione (qui negamus eam esse mutationem formalem respectuē ad terminum ad quem, & includere in suo conceptu actionem de genere Actionis, quæ est mutatio hoc modo sumpta) quo modo alij loquuntur de transubstantiatione, qui tenent eam esse actionem productiuam termini ad quem simpliciter, vel secundum quid. Quamvis enim dicamus actionem aliquam, siue productiuam, siue adductiuam,

vel similem cōcomitari transubstantiationem; tamen alterius rationis, & conceptus est à conuersione totali, nec faciunt vnum conceptum per se, quia & in se diuersæ sunt, & etiam non communicant in eodem termino formalis: nam terminus ad quem conuersationis, vt spectat ad actionem absolute sumitur secundum illud, quod recipit per actionem, siue sit simpliciter esse, siue esse secundum quid; & sic non dicit ordinem ad terminum à quo conuersationis, quā conuertitur in terminum ad quem: terminus autem ad quem conuersionis dicit ordinem; & repugnantiam cum termino à quo in esse. Corpus Christi potest fieri præsens absolute manente substantiā panis, vt alias in art. 1. differimus. Corpus tamen vt est terminus ad quem, conuersionis panis in ipsum, dicit repugnantiam in esse ad substantiam panis: illa ergo clausula, esse corporis Christi h̄c, &c. utrumque importat, terminum scilicet ad quem conuersationis, & terminum ad quem adductionis; & utrumque spectat ad hoc mysterium, vt alterum sine altero non saluetur, quamvis ab iniunctum distinguantur. Sicut concomitanter se habent conuersio formalis & partialis, ac naturalis substantia corrupta in genitam, & genitam succedere in eodem loco, in quo fuit corrupta: licet diuersa sint recipere esse simpliciter substantiam genitam; & recipere esse h̄c.

Dices corpus Christi, vt existens absolute, non dicit repugnantiam ad terminum à quo in esse, nempe ad substantiam panis: ergo tantum dicit illam repugnantiam, vt est h̄c præcisè: ergo ratione præsentia ad species dicit illam. Respondeatur distinguendo antecedens; si intelligatur existens absolute, vt abstrahit ab omni essendi modo conceditur: vel etiam, vt est sub modo naturali essendi: si intelligitur esse absolute pro existentia reali specificatiū, quæ est h̄c, negatur; & tunc ad consequens respondeatur si ly tantum determinat conditionem, aut rationem concomitanter, concedo: si autem fundamentum repugnantia, negatur. Sicut à simili anima non constituit hanc partem corporis viuentem, nisi unita ipsi: ergo non constituit viuentem, nisi mediante unitione tanquam ratione formalis viuificandi, negatur; sic eriam corpus Christi, secundum esse reale, & substantiale est terminus formalis ad quem conuersationis, & repugnans termino à quo; tamen non est talis terminus, nisi vt habet præsentiam sui concomitanter, per quam applicatur, sicut in aliis oppositis concomitantur similis conditio in ordine oppositionis actualis, qua vnum cedit alteri. Per hoc patet ad illud, quod consequitur.

75
Obiectio.

Responso.

d Si dicas quid absolute esse corporis succedit, &c. Hæc responsio non est sufficiens, vt refunditur in rationem subiunctam, quæ est hæc: quia corpus manet secundum suum esse, &c. quia manet secundum naturalem modum essendi, definitè pane; ramen vt sic existens, non est terminus ad quem conuersationis, neque manet per modum talis termini. Sicut neque Sol (vt replicatur) quamvis maneat definitè substantiā sublunari corrupta, non est terminus in quem conuertitur talis substantia: sed illa alia particularis quæ generatur, & succedit in eadem materia.

76

Responso ergo vt valeat debet reduci ad iam dicta: nempe, vt esse corporis substantiale per modum termini conuersationis manet; quod ipsi competit, vt habet concomitanter præsentiam sacramentalem; neque ideo præsentia transit in terminum

*Exemplū ac-
commodatum.*

terminum ad quem conuersio, quæ est existentia corporis, ut habet annexum non esse panis, ex natura conuersio, non verò præsentia.

Vnde posset saluari conuersio absolutè loquendo, si fieret sine præsentia concomitante, ut supra quæst. 2. huic est probatum: præsentia autem requiritur ad finem conuersio, ut sit de facto; quatenus terminus conuersio, quod est corpus, demonstrari possit per signum demonstrativum vocale, & reale.

*Quare requiri-
tur præsen-
tia sub specie
bus.*

77
*Duplex ordo
terminorum.*

Vnde potest hic considerari duplex successio inter terminos conuersio: alia est in essendo, & hæc spectat ad transubstantiationem, per quam terminus ad quem, habet annexum non esse termini à quo, etiam simpliciter. Alia est successio in præsentia, quæ requiritur ad esse Sacramentum; ita ut corpus Christi succedat substantia panis, quoad præsentiam sub iisdem accidentibus, quæ fuerunt panis; ut primum & vnicum contentum per modum significati, & ut Sacramentum est institutum de facto.

Quamvis ergo prima successio in esse sufficiat simpliciter ad naturam transubstantiationis, quæ saluari posset etiamsi corpus Christi non peneretur hic, sed alibi, & recipere esse, cui esset conexum non esse substantia panis totale; tamen non sufficit ad esse Sacramentum, ut est de facto institutum; sed requiritur successio in præsentia, quam Doctor hacenus explicuit per esse hic.

Et si dicas: ergo est duplex conuersio, nempe substantia in substantiam, & præsentia in præsentiam. Respondeatur negando consequentiam, quia sicut ex vi conuersio panis desinit esse quoad substantiam, ita etiam desinit esse præsens, quod supponit existentiam: præsentia itaque corporis in re ipsa succedit præsentia panis, non per conuersio immediatam unius in aliam, sed ex ratione dicta; & in essendo, & quæ præsentia corporis concomitantur conuersio, quæ infert non esse panis.

*Præsentia pa-
nis non con-
queritur, sed
definit est na-
tura rei.*

78

Ex Secundum hanc viam potest teneri, &c. Hæc est responsio ad ultimam replicam, quam iam declarauimus: dicit ergo terminos huius tristitius, seu conuersio, eo modo esse incompossibilis, quo sunt termini: quia sic non sunt simul, licet de potentia absolute possint esse simul; nempe corpus Christi & panis. Instantia autem, seu exemplum, quod adducit, non est ex propriis assertis; vt patet ex commento præcedentis paragaphi: vbi impugnat Egidium, quod dixerit eandem formam informare duas materias.

*Exempli ex
doctrina Egi-
dij.*

S C H O L I V M,

*Sententia D. Thom. est terminum primum conuersio, qui ponitur ex vi verborum, esse compo-
sum ex materia, & anima, quatenus dat esse corporeum. In favorem huic suadetur qua-
tuor rationibus non dari formam corporeitatis, sed unam tantum formam substantialiem in
composito. Contra hanc duas affer rationes suadentes dari formam corporeitatis.*

De secundo articulo dico, quod sicut in conuerso sunt duo, scilicet materia, & forma, ita in termino ad quem conuersio. Ponitur enim hic compositum primò conuerti in compositum, & ita in utroque termino aliiquid esse formale, & aliiquid materiale. Quid sit ergo formale in termino ad quem, dicitur quod in natura humana Christi nihil est, nisi materia prima, & anima intellectiva, & pro hoc sunt quatuor rationes fundamentales. Prima est hæc: Unius entis est unum esse; unum esse est ab una forma: ergo unius entis est una forma.

Scoti oper. Tom. VIII.

Ex hoc forte, & replica subsequente videtur hic Doctor differere iuxta principia aliorum. Sed neque hoc necessarium est interpretari, quia illa instantia est declarativa tantum, & non probativa: & sicut docet conuersio esse primariò inter ipsas substancialias aëris & ignis, sicut terminos: accessoriè verò & concomitanter, ut sunt hic: ita intelligendus est toto discursu loqui de terminis transubstantiationis, non solùm, quæ est successio inter ipsos quoad substantiam, & ut cadunt sub conuersione; sed etiam quæ terminus ad quem aliàs præexistens succedit termino à quo, secundum illud esse nouum, quod recipit per actionem adductiūam.

*Seruatur in-
terpretatio
præmissa.*

Hoc non tollit aliàs dicta superiùs: quia hæc duo sunt vera, nempe terminum ad quem transubstantiationis esse substantiam, secundum suum esse substantialie, & succedere substantia conuerse in esse, non solùm substantiali, sed etiam secundum illud esse nouum, quod recipit, sive per actionem productiūam, sive adductiūam, sive quamcumque aliam concomitantem: quia ordo, & successio inter ipsas substancialias non saluatur, quin etiam saluatur inter concomitantia, aliàs non essent concomitantia.

Etiam hæc vera est, quod terminus ad quem, secundum substantiam sit terminus formalis conuersio; licet non sit talis, nisi ut haber modum essendi nouum concomitantem, non tanquam rationem formalem terminandi; sed tanquam determinationem concomitantem, sub qua ipsa substantia, secundum suum esse reale, ut ratione formalis terminandi terminet conuersionem: & illa determinatio, ut dictum est, est specificans, non reduplicans rationem formalem rei.

Sic vna correlatio non potest esse, quin altera, quæ simili est, sit, quamvis neutra sit ratio effendi alteri, neque conditio effendi: sic etiam concomitantia causarum in causando, verbi gratiæ efficientis, & materialis, & formalis, & finalis; licet neutra sit alteri ratio, aut conditio causandi. Sic etiam plures potentiae simili operantur, licet neutra virtute alterius hic, & nunc operatur: sic ergo hic potest esse terminus totalis conuersio, & productionis, seu actionis; ita ut sit concomitantia in termino, & in mutatione; & esse hic, ut importat tantum esse, sit terminus conuersio, ut præsentiam verò, adductionis; & unum sine altero non ponatur; licet per diuersa, & in ordine ad diuersa subsistant. Replicam illam, quam subiungit Doctor, soluemus in quæst. sequenti.

*79
Successio cor-
poris in esse
absolutè, &
in esse hic.*

*Exempli ex
coexistencia
relativorum.*

*Ex concomi-
tantia cau-
sarum.*

*Plures poten-
tiae concomi-
tantia operan-
tur.*

*D. Thom.
1. p. q. 76.
art. 3. & 4.*

Text. com. Hoc confirmatur per illud Philosophi 7. Metaphysic. cap. de vnitate definitionis, vbi
 43. vult, quod genus nihil est prater eas, quae sunt generis species. Et ibidem: *Finalia differentia substantia erit rei, & definitio.* Et ibidem: *Non est ordo in substantia.* Quomodo enim oportet intelligere hoc prius illud verò posterius? Ex quibus omnibus accipitur, quod vnitatis definitionis per hoc est, quod genus nihil est, prater ea, quorum est, & differentia, quae habet rationem formalis, dicit totam substantiam rei: ergo non est ibi alia, & alia forma, quia tunc si à prima acciperetur genus, & à secunda differentia, genus esset aliquid prater species, saltem secundum esse quiditatium, nec esset differentia ultima tota substantia definiti. Eset etiam ordo in substantia rei secundum ordinem formarum. Ibidem etiam videtur dicere Philosophus, quod differentia posterior includit priorem. Nam *fissio pedis est quedam pedalitas*: sed non includeret, si ab alia & alia forma sumeretur: hæc ratio sumpta est ex vnitate per se.

Text. 26. Secunda ratio ex differentia formæ accidentalis ad formam substantialem sumitur:
Tres differentiae inercentiam accidentalem, & substantialem. forma enim substantialis dat esse simpliciter, accidentalis autem secundum quid. Ex hac sequitur alia differentia, quod forma accidentalis aduenit enti simpliciter: substantialis autem enti tantum in potentia. Tertia differentia est, quod substantia est generatio simpliciter, quia de potentia simpliciter ad esse simpliciter: accidentis autem secundum quid. Sed si forma substantialis posset sequi aliam formam substantialem in eodem, istæ differentiae non saluarentur: nam illa secunda non daret esse simpliciter, quia aduenirent enti in actu, & esset generatio secundum quid: & ultimum medium, scilicet de generatione, ponderatur specialiter, quia secundum Philosophum, s. Physicorum, generatio non est motus propter duo media, quæ ibi tangit. Primum est, quod mouetur est: quod generatur non est. Secundum medium est, quod mouetur est in loco; & loquitur utroque accipiendo quod generatur, pro subiecto generationis: ergo illud simpliciter non est, nec habet formam, per quam potest esse in loco; sed si poneretur forma prior saltem per istam subiectum esset simpliciter, & posset esse in loco: ergo, &c.

Text. 8. *Quare generatione non est motus.* Tertia ratio sumitur ex prædicatione, quia quando à diuersis formis accipitur prædicatio, vel est prædicatio per accidens, utpote, si formæ non sunt per se ordinatae, vt homo est albus: vel si formæ sint per se ordinatae est prædicatio per se secundo modo, vt superficiatum est coloratum: ergo si genus accipitur ab una forma, & species accipitur ab alia, quod oportet dicere, ponendo plures formas in homine; sequitur, quod prædicatio alicuius generis de homine non erit prædicatio per se primo modo.

Text. 30. Quarta ratio potest fieri, & plus valeat omnibus præcedentibus. Pluralitas non est ponenda sine necessitate, ex 1. Physicorum: sed non est necessarium ponere illas plures formas, quia perfectior continet in se imperfectiorem virtualiter, sicut tetragonum tricornum, ex 2. de Anima: ergo superfluum est ponere illam aliam distinctam ab ista perfectiori continentem illam.

D. Thom. Innitentes ipsis rationibus, & conclusionem ipsarum tenentes, ad propositum eas applicant. Dicitur enim uno modo, quod primus terminus conuersonis ipsis est compositum ex materia, & anima intellectiva, non ut intellectiva, nec ut constituit compositum, quod est homo, sed ut dat esse corporeum, & constituit compositum, quod est corpus. Ipsa enī eadem anima, & constituit in esse hominis, & animalis, & corporis, & substantiae, & hoc sine distinctione reali formæ, & formæ, sed propter continentiam virtualē formæ perfectioris: & sicut potest aliquid primò agere per animam, ut dat esse corporeum, licet non agat eandem actionem per animam ut dat esse intellectivum: ita potest terminare actionem sub tali ratione, licet non sub tali.

D. Thom. Contra istud, Si hostia consecrata à Christo in cœna in pyxide fuisse in triduo servata, permanisset ibi eadem res primò contenta: illud autem, in quod primò fiebat conuersio, nec fuit materia prima, nec accidentia, nec compositum ex materia & accidente: ergo compositum aliquid ex materia & forma substanciali: illud ergo permanisset in triduo: sed tunc non erat compositum ex materia, & anima intellectiva, quia Christus verè fuit mortuus in cruce, & ita anima intellectiva, verè fuit separata: sed non potest esse simul separata, & unita eidem corpori, ex distinct. 10.

D. Thom. Item, terminus ipsis conuersonis oportet quod sit reale, & ut reale, quia conuersio est realis; sed anima intellectiva, ut dat esse corporeum distinguendo contra esse intellectivum, etiam secundum aliquos istorum, non est aliquid reale, sed tantum quid abstractum per actum intellectus, sicut commune est aliquid præter singularia, siue inferiora secundum eos: ergo ista conuersio non potest esse in anima sub tali ratione, ut in per se terminum conuersionis.

80

^a **D**E secundo articulo dico, &c. Primum supponit hic terminum à quo conuersio esse compositum ex materia & forma, ita etiam terminum esse similiter compositum ex materia & forma. Ex quo patet interpretatio præmissa prioris paragraphi, cùm non soleat Doct̄or abruptum transire in extremas sententias, & h̄c afferat, quod alias hactenus docuit de termino formalis conuersio esse compositum substantialis, nempe corpus Christi.

Corpus est terminus ad quem.

Quæ sit forma constitutiva corporis.

Prima sent. D.Thom. confitit per animam.

Quantum ad quæstum irrepererunt plures modi dicendi ex varietate opinionum circa constitutum corporis humani: de fide enim est constitutus corpus Domini nostri Iesu Christi verum, & proprium sub speciebus panis. Sed controværia est de eo, quod ipsum corpus constituit, seu de forma eius. Adducit primò sententiam D.Thomæ, quæ est, quod corpus constitutus per animam, non quæ rationalis est, sed quæ dat esse corporeum. Pro qua præmittit quatuor rationes. Prima ratio est, quia unius entis unum est esse, & consequenter una forma. Secunda ratio, ex diffe-

rentia formæ substantialis ab accidentalis; prima quod det esse simpliciter; secunda quod non adueniat enti in actu; tertia quod substantia sit generatio simpliciter. Ratio tertia est, quia prædicatio diuersis formis non subordinatis sumpta est in secundo modo dicendi, & non in primo modo, id est, per modum proprii: sumpta vero à formis non subordinatis est accidentis quinti Prædictabilis. Quarta ratio, quia superfluit pluralitas formarum, cùm perfectior includit in se imperfectionem virtualiter: sicut tetragonum includit trigonum, ex 2.de Anima, textu 31.

Hanc sententiam impugnat duabus rationibus. Prima est, quod in triduo manere posset contentum sub speciebus panis, quamvis anima non esset unita corpori: ergo esset verum corpus Christi, quod repugnat esse sine principio constitutio. Secunda ratio est, quod terminus huius conuersio sit aliquod reale: ergo ex principiis realibus: sed esse corporeum, ut est ab anima, & distinguatur ab esse intellectivo, est conceptus intellectus, non aliquid in re ipsa ex mente ipsorum.

S C H O L I V M.

Sententia Egid. materiam sine quantitate, ut tamen habet modum quantitatuum, esse terminum conuersio. Hanc refutat Doct̄or, fusè probans ratione, & Sanctorum auctoritatibus dari formam corporeitatem, quam tenent Aut. 1. suffic. cap. 2. Henr. quodl. 2. q. 2. Rich. 2. d. 17. a. 1. q. 5. Argent. 4. d. 13. a. 1. ait esse omnium Anglorum. Anton. Andr. 7. Met. q. 17. Bassol. 2. d. 17. q. 1. a. 2. Bacon. 3. d. 19. q. vn.

Alius ^a tenens conclusionem eandem dicit, quod materia habens modum quantitatuum, est illud compositum, in quo fit conuersio panis: quantitas enim derelinquit in materia modum extensuum partium, qui modus non est aliud accidentis ipsi materia: & tamen materia sub illo modo est compositum, in tantum etiam ut possit dici corpus, ut ipse declarat. Ideo autem negat quantitatem esse in per se termino conuersio, quia tunc non esset transsubstantiatio, si requireret in per se termino suo aliud accidentis, & tunc etiam esset ibi quantitas primò, quod ipsi negant, & alij communiter.

Contraria, quæro aut modus ille quantitatius est idem materia præcisè sumptæ, aut non? Si sic, & conuersio fit in materiam sub isto modo: ergo fit conuersio totius panis in materiam præcisè acceptam, & per consequens, non est materia conuersa in materiam, & forma in formam: quod ipse negat. Si non, ergo vel ille modus quantitatius nihil est, & tunc conuersio fit in nihil, quia formalis terminus conuersio est purum nihil. Vel conuersio fit præcisè in ipsam materiam, & per consequens, non est materia conuersa in materiam, & forma in formam, & tunc multiplicantur verba sine fructu: aut aliiquid aliud à materia, & tunc vel forma substantialis, vel accidentalis. Si substantialis, & non anima intellectiva, habetur propositum, quod est alia forma substantialis in corpore Christi. Si accidentalis, sequitur illud inconveniens, quod credit vitare, scilicet quod in per se termino istius conuersio requiratur aliud accidentis.

Item, nihil causatum à posteriori naturaliter potest esse idem priori naturaliter: modus iste per te causatur, & derelinquit à quantitate, quæ est posterior naturaliter substantialis materia: ergo non potest esse idem substantialis materia. Maior probatur, quia quod est idem realiter priori, non dependet realiter ab eo: sed posteriorius dependet realiter à priori, prius non dependet realiter à posteriori: ergo nec istud, quod est idem sibi realiter dependet à posteriori: sequitur, ergo dependet, & non dependet. Adhuc maior istius manifestius patet, quia contradic̄tio est aliud esse, & non esse aliud, quod est idem sibi: sed si istud non dependeret ab aliquo, & illud quod est idem sibi dependeret, posset illud esse sine illo.

Præterea, aut illud corpus, quod ponis primum terminum conuersio, est corpus mathematicum, vel naturale: non enim distinxit Philosophus corpus in plura. Si ma-

²⁹
*Egidius
Theor. 28.
29. & 30.*

*Causatum à posteriori,
non potest
esse simile cū
priori.*

30

thematum, ergo includit actu quantitatem: ergo habetur quod vitas. Si naturale, vel ergo est per formam substantialem naturalem: vel per qualitatem. Si primo modo, habetur propositum, quia illa forma non est anima intellectiva: si secundo, & qualitas naturalis presupponit quantitatem, adhuc habetur propositum: quia primus terminus conuersonis includet materiam cum quantitate, & qualitate, & ita erit non tantum ens per accidentem, sed dupliciter ens per accidentem.

Item, non sunt efficaciora verba super sanguinem, quam super corpus: sed dicens, *Hic est calix sanguinis*, non potest fangi terminus conuersonis esse sola materia sub modo quantitatuo, quia illud non est sanguis: sanguis enim dicit aliquam substantiam, quae generatur a nutrimento assumpto, & est proximum conuertendum in carnem: non autem generaretur, nec conuerteretur, nisi haberet propriam formam substantialem.

Sanguis habet propriam formam, ergo & corpus.

31 *Caro & os non, magis includunt formam, quam corpus.* Præterea cum dicitur, *Hoc est corpus*, non ponitur aliquid distrahens à veritate carnis, & ossis, & hujusmodi, sed potius ut includit omnes partes eius, quod est primò animabile: sed si diceretur, hoc est caro, vel os, videretur fictio ponere terminum conuersonis esse tantum materiam sub modo quantitatuo: ergo multò magis in proposito, accipiendo corpus, ut est quoddam includens omnia ista, sicut hic accipitur.

Probat multis Sanctorum auctoritatibus dari formam corporis, Ambros. Sic ergo neuter modus tenens conclusionem negatiuam hanc, quod in corpore Christi non est alia forma substantialis, quam intellectua, saluat sufficienter veritatem Eucharistie: sed nec saluat sufficienter unitatem rei contentæ in Eucharistia, scilicet unitatem corporis Christi: quia sicut in existentia naturali, ita & in Eucharistia erat idem corpus & mortuum, & viuum. Quod probatur per multas auctoritates, quarum una est Ambrosij, & ponitur de *confec. dist. 2. Omnia quecumque*, loquens de Eucharistia, quomodo efficitur corpus Christi, *Idem*, inquiens, *sane corpus quod de Virgine sumptum est, quod passum est, & sepultum, quad resurrexit, & in cælum ascendit.*

Leo. Item dicit Leo Papa in sermone de Ascensione Domini: *Non dubiā fide, sed certissimā scientiā tenemus eam naturam in Patris confessuram throno, quæ iacuerat in sepulchro. Idem habetur ab Augustino in sermone de Ascensione, qui incipit, Omnia charissimi.*

32 Aug. c. 17. Damascen. Item Augustinus de fide ad Petrum, *Idem homo in utero matris, & pendit in cruce, & iacuit in sepulchro, & resurrexit.* Sed non potest intelligi hic ista identitas nisi ratione partis, quæ est corpus. Hoc etiam vult Damascen. lib. 5, cap. 30. *Nullam*, inquit, *partium nature depositum.*

Gregor. Item Gregorius super illud *Ioan. 2.0. Maria stabat, &c. Quod moriendo in sepulchro posuit, super Angelos levauit.* Hoc etiam habetur ab Augustino, ad Felicianum, & habetur lib. 3, dist. 21. *Illam carnem in sepulchro non deseruit, quam in utero formauit.* Hoc etiam confirmatur per Innocentium Extrâ de celebratione Missarum, In quâdam: *De latere Salvatoris fluxit sanguis & aqua in quibus instituta sunt duo principalia Sacra menta, Baptismus, & Eucharistia: ergo Eucharistia ut ibi innuit, & habet significationem illius sanguinis fusus de latere, & habet efficaciam virtute illius sanguinis: sed non significat sanguinem, nisi qui est pars corporis, nec habet efficaciam nisi in virtute effusus sanguinis de corpore Christi: ergo illud corpus de quo fusus fuit sanguis ille, fuit corpus Christi. Sed de corpore mortuo fusus fuit, quia *Ioan. 19. dicitur*, quod eo iam mortuo unus milicium lancea latus eius aperuit: Cum viderent, inquit, Iesum iam mortuum: ergo illud corpus iam mortuum fuit idem cum corpore Christi viuentis.*

Hieronym. Item Hieronymus super illud *Ionæ 2. Et sublevabis de corruptione, dicit: Illud ipsum corpus, & eandem carnem surgere, quæ humo condita fuerat.*

C O M M E N T A R I V S.

81 Secunda sent. Egidij. *a* **A** *Lius tenens conclusionem eandem, &c. Expli-* cat sententiam Egidij afferentis *Theorem. 28. 29. & 30.* quantitatem non includit in termino per se conuersonis, quia sic non esset trans-substantiatio, si requireret per se aliquod accidentis in termino primo *ad quem*: dicitur tamen derelinqui à quantitate in materia modus extensus indistinctus à materia, & non est aliquod eius accidentis, cum quo materia componit esse corporis.

Hanc positionem impugnat quinque rationi-

bus. Addit sextam ex Patribus, contra utramque *Impugnatur* opinionem. Prima est, quia sequeretur quod conuersio esset præcisè in materia, vel in materiam, ut includit accidentis, & non materia in materiam, & formæ in formam, ut ipse admittit fieri.

Secunda ratio est, quod causatum à posteriori *Secunda ratio,* naturaliter, potest esse idem priori naturaliter: quia sequeretur, quod idem dependet, & non dependet.

Tertia, quia vel corpus sumitur, ut est mathe- *Tertia ratio.* maticum,

Dist. XI. Quæst. III. 633

maticum, vel ut est naturale: aliud genus non agnouit Philosophus. Si ut mathematicum, includit quantitatem, & erit ens per accidens: si naturale, vel erit constitutum per formam substantialem diuersam ab anima, quod est intentum; vel qualitatem, & consequenter quantitatem: ergo sequitur quod euitare contendit.

Quarta 74.
150.

Quarta, quia forma sanguinis ponit non materiam cum tali modo, sed formam substantialem sanguinis: ergo similiter forma corporis ponit corpus substantiale per formam substantialem constitutum.

Quinta 75.
150.

Quinta, ex veritate formæ, quia, *Hoc est corpus meum*, non ponit aliquid distrahens à veritate carnis & ossis: hæc autem constitui per materiam, & modum quantitatuum, est fictitium: ergo idem à fortiori de corpore.

Sexta ratio.
Contra virgines
que ex Patri-
bus.

Sexta ratio est contra vtramque sententiam, ut conueniunt in conclusione negativa, quia non saluant sufficienter veritatem Eucharistie, neque unitatem rei contentæ: & hæc est ex autoritate Ambrosij, Augustini, Gregorij, Hieronymi, assertorum idem corpus fuisse in Cruce, in sepulchro, resurrexisse, &c. Reliqui modi explicandi sententiam negatiuam, & sustinendi, reducuntur ad hos modos, nempe corpus, vel ut constitutum per animam, esse terminum conuersionis, vel certe materiam, vel nudam, vel in ordine ad aliquam formam, & rationes eorum reducuntur ad dicta, sicut & impugnat, ex iis quæ adducit Doctor. His ergo in genere, & per compendium dictis, superest ut easdem rationes in specie contra modernos vrgemus, & explicemus modum, quo sustinent corpus non constitui per aliam formam substantialem.

Sententia
modernerū.
82

Prima sent.
Gabriel.
Marsilius.
Maior.

Prima sententia, & modus explicandi est, corpus quod ponitur ex vi verborum, esse materiam primam: ita Gabriel in *can. Missæ*, lect. 42. Marsilius in 4. quest. 8. art. 1. Maior dist. 10. quest. 1. Hæc fundatur in eo, quod illud ex quo componitur humanitas, est corpus & anima; corpus autem, ut distinguitur ab anima, nihil est nisi materia prima, non autem includit accidentia, quia hæc variari possunt: corpus autem quod est significatum verborum, non potest variari, neque alia forma substantiali constitui: ergo erit tantum materia.

Secunda sent.

Constituunt cor-
pus per ani-
mam.

Alij, qui negant etiam dari aliam formam constitutiua corporis substantialem, dicunt corpus, quod est significatum hic, non esse speciem subalternam, neque corpus quantitatuum, neque corpus, quod conflatur ex materia & quantitate, sed corpus quod constitutur per animam rationalem: negat tamen fieri conuersiōnem in animam, qua tribuit esse corporis, vel animam esse partem termini ad quem conuersiōnēs. Hæc obscura est, licet sit opinio D. Thomæ, & aliorum, quantum ad constitutionem corporis, nempe constitui per animam, non quæ vivens, aut rationalis est, sed sub quadam generali ratione, quæ nata est constituere corpus.

Tertia sent.
sue explica-
tio eiusdem.

Ideò alij docent, supponendo hanc sententiam de constitutione corporis per animam, quæ tribuit omnia prædicta prædicamenta materia secundum diuersas rationes communes, nempe quæ forma substantialis est, tribuit esse substantiaz, & sic deinceps, quæ nata afficeret materiam esse corporis, deinceps vivontis, & tandem rationalis. Docet ergo hæc sententia significatum hic esse corpus, quod dicitur species subalterna, & consti-

tuitur per animam modo dicto, & sic sub illa ratione præcisa, quæ solùm ratione distinguitur ab aliis, ingreditur pars signata. Hanc docuit Durandus in 4. dist. 10. quest. 2. in 6. Caietanus 3. part. Caietanus, quest. 75. art. 6. Ferrar. 4. contra G. mes. c. 64. Citatur Ferrar. etiam pro ea Sotus, & Ledesma, licet varient in Sotus. modò explicandi: nam dicunt corpus, quod constituitur significatum, constare anima, non sub ratione animi, sed sub conceptu vniuoco ad viuum, & mortuum, seu cadaver. Sed aliqui dicunt, ut Ledesma, quod anima non ingrediatur rationem significati, nisi per modum connotati: alij vero dicunt importari, ut pars etiam constituti per verba.

Alij, ut Vasquez dist. 186. afferit corpus, quod disiunctum constituitur, sive per formam cadaveris, sive per animam, esse significatum: ita ut verba importent corpus tantum, non viuum, aut mortuum, sub illa determinatione, sed corpus tale, quale est: disiunctum autem constitui, sive per animam, sive per formam aliam, quæ dicitur cadaveris. Fundamentum huius est idem, quia nempe non datur alia forma substantialis in corpore viuo, nisi anima; in mortuo datur alia diuera, nempe illa cadaveris: corpus ergo organicum, quod constat ossibus, & carne, est significatum, sive illud sic constitutur per animam, sive per aliam formam.

Hanc sententiam etiam docuit Suarez dist. 51. sect. 5. con. 3. dicens esse corpus organicum, ut abstrahit ab anima, & forma cadaveris, licet semper constitutatur, sive per unam, sive per alteram. Omnes hi modi posteriores dicendi reducuntur ad opinionem illam D. Thomæ de constitutione corporis organici 5. part. quest. 75. art. 6. ad 2.

Prima conclusio. Significatum ex vi verborum non est materia prima. Est contra Gabrielem. Probatur, quia terminus ad quem huius conuersiōnēs est corpus, *Quod pro vobis tradetur*, & capax mortis, atque id per effusionem sanguinis in passione, idque constat ex forma ipsa, *Hoc est corpus meum*, vbi demonstratur terminus ad quem esse corpus Christi, sed corpus neque in visu philosophico, neque moralis, neque in re, neque in concepitu significat, aut est solum materia prima: ergo inateria prima non est terminus ad quem ex vi verborum.

Confirmatur, quia si corpus supponeret pro materia prima, vel supponit synonymè, vel non? si synonymè, ergo hæc esset æquivalens forma, *hec est materia prima mea*, & per eam validè conficeretur, sed nemo id admittet; si non significat synonymè, ergo corpus habet aliquid significatum à materia prima diuersum, ergo illud, quodcunque sit, erit terminus ad quem huius conuersiōnēs.

Deinde non coligetur hæc sententia Scripturæ, aut Patribus, quia Ioan. 6. suam carnem promittit Christus, non materiam primam, prout de ea in rigore philosophico loquimur, *Caro mea vere est cibus*, &c. neque Patribus, quia dicunt: *Idem corpus quod natum fuit de Virgine, passum in Cruce resurrexit*, &c. & includit carnem & ossa, sive communicatum Apostolis in Sacramento: vnde canit Ecclesia, *Sedat suis manibus*, &c. quæ nulla ratione possunt affirmari de materia prima.

Deinde materia prima nude sumpta, nequit habere rationem, aut proportionem nutrimenti: ergo nequit significare, aut causare nutritionem spiritualem ex proportione, quam haber nutritio corporalis

Vasquez.
Corpus sub
disiunctione
significari.
Diversus mo-
dus explican-
di.

Suarez.

D.Thom.

83
Non esse ma-
teriam signi-
ficauit forma.

Discordat
Scriptura, &
Patribus.

Non dicit
proportionem
nutrimenti.

corporalis ad spiritualem, & econtrà, prout Patres hic docent contingere : & constat Ioan. 6. vbi denotatur eadem proportio in eo, quod dat Christus ad nutrimentum corporale, & ad manna in specie.

Ita est substantia, de quo diversetur posse, meū.

Deinde materia prima, vt praescindit ab omni determinatione accidentalí, aut substantiali per formas, non est magis Christi, quam cuiuscunque, quia si sumpta est mera potentia, & fit huius, aut illius per formas, quibus reducitur in hunc, aut illum actum determinati entis: ergo de ipsa nudè sumpta nequit verificari pronomen meum, & sic forma esset semper falsa.

84
Impugnatur sententia Aegidij Theoremate 28. & 29. afferentis significarum esse materiam, ut haber quendam modum ex quantitate, & aliis accidentibus: quia vel ille modus consequitur formam constitutuam hominis, id est, animam, vel non: si secundum, ergo prius est informata materia anima rationali, & sic non sola materia cum illa accidentalí determinatione ponitur sub speciebus ex vi verborum. Pater consequentia, quia illa modificatio non spectat ad esse corporis, nisi vt est animalium, ac proinde non vt est altera pars compo- siti substantialis.

Haec rationes clara sunt, & per eas impugnatur sententia Aegidij Theoremate 28. & 29. afferentis significarum esse materiam, ut haber quendam modum ex quantitate, & aliis accidentibus: quia vel ille modus consequitur formam constitutuam hominis, id est, animam, vel non: si secundum, ergo prius est informata materia anima rationali, & sic non sola materia cum illa accidentalí determinatione ponitur sub speciebus ex vi verborum. Pater consequentia, quia illa modificatio non spectat ad esse corporis, nisi vt est animalium, ac proinde non vt est altera pars compo- siti substantialis.

Si primum dicatur, cum sint tantum accidentia, non spectant ad compositionem per se: ergo neque ad alteram partem compositi substantialis, quia subest ex vi verborum: & sic materia nuda erit significatum verborum, de qua nequeunt verificari ea, quia conuenient corpori, ut supra probatum est contra Gabrielem: quia illud est ex vi verborum sub speciebus, in quod panis convertitur, non conuertitur autem in accidentia, sed in substantialiam, quia alias non propriè diceretur haec conuersio transubstantiatio, vt Tridentinum docet propriè sic dici post Lateranense, cum terminus ad quem non esset substantia, quia terminus ad quem esset tantum compositum per accidens, quod sequitur naturam sive formam constitutuam, quae in proposito esset quantitas, & qualitas, ex quibus cum materia non sit aliud, quam quantum, & quale, quod est ens per accidens, neque ingreditur compositionem essentialiem substanziae. Pro hac opinione, sicut pro praecedenti non sunt aliqua videntia, præter ea, quae ex unitate formæ substantialis desumuntur ex Philosophia: quibus infra respondebitur.

Secunda conclusio. Significatum ex vi verborum, non est corpus constitutum ex materia, & anima rationali, quomodounque explicetur haec constitutio. Est contra Thomistas. Probatur primò, ex Concilio Trident. *Sej. 13. cap. 3. vbi ait: Hoc fides in Ecclesia Dei fuit statim post consecrationem eorum Domini nostri corporis, verumque eius sanguinem sub parte, & vni specie una cum ipsis anima, & diuinitate esse existere: sed corpus sub specie panis, & sanguinem sub vni specie ex vi verborum, ipsam autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub veraque, vi naturali illius connexionis, & concomitantie, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius morietur, inter se copulantur; diuinitatem porro propter admirabilem illam eius cum corpore, & anima hypotheticam unionem, &c.*

Ex his verbis Concilij declarantis id quod ex vi verborum est sub speciebus, & quod anima tantum concomitanter ad significatum verborum subest, colligitur animam non esse ex vi verbo-

tum sub specie panis, aut vini, sed tantum concomitanter proprie illam unionem, quae est inter Christi viventis partes; sed hoc esset falsum si anima esset forma constituens intrinsecè corpus: ergo, &c.

Pater subsumptum, quia vel totum non est aliud præter partes simul unitas, & copulatiæ sumptas, prout multi docent, vel si etiam distinguatur ab illis sic in esse, nequit ab ipsis abstractere, quia per identitatem insunt, tanquam constitutiva eius, licet ab ipsis sit aliud, ita etiam nequit per diuinam potentiam, aut virtute aliquius causæ, ponи sine ipsis in esse: ergo causalitas, quae extendit ad totum, extenditur ad partes, carumque unionem in toto: ergo forma conformativa, & practica, qualiscunque sit eius causalitas, nequit ponere corpus sub speciebus, quin etiam ex eadem efficacia ponat suas causas intrinsecas: sed anima non ponitur ex efficacia verborum, sed ex concomitantia eius ad corpus propter unionem: unde posset in casu, verbi gratia, in triduo, ut infra videbimus, ponи significatum verborum per consecrationem panis sub speciebus, sine anima: unde quod ponatur de facto, non est primò ex efficacia verborum, sed ex unione eius ad significatum practicum ipsorum, per quam de facto sunt inseparabilia.

Confirmatur, pars integralis, ut caput Christi Domini, ponitur sub speciebus ex vi verborum, quia sine eo nequit consistere corpus integrum, cum sit de eius constitutione: sed pars formalis essentialis est magis de constitutione corporis, quam pars integralis: ergo si illa sit anima, erit sub speciebus ex vi verborum.

Dices quod anima, non quæ viuens, aut rationalis, est constituens corpus, sed sub alia ratione imagis vniuersali: quando autem Concilium declarat eam concomitanter ponи sub speciebus, intelligitur quæ viuens, & rationalis est, non autem quæ pars corporis. Contrà, in primis hæ rationes secundum aduersarios solè ratione distinguuntur in anima: ergo non distinguuntur in effectu physico: talis enim est distinctio eorum in effectu qualis in causa formalis constituentia: sed Concilium agit de effectu practico formæ, prout in re discernitur ille, qui est ex rigore verborum, ab eo qui non ponitur ex rigore verborum, sed separabilis est, & habet tantum concomitantiam ex alia ratione separabili, nempe ex unione naturali, non autem ex identitate, quia sic nequirit ponи solidum per concomitantiam: unde cum esse viuens, & rationale in anima sint idem in re, si anima ex rigore verborum ponitur, ut forma corporis, sequitur etiam ponи ex vi verborum sub omni ratione, quæ est indistincta ab ipsa.

Probatur sequela, quia ex vi verborum ponitur materia prima sub specie panis, quia est pars corporis, sed magis distinguuntur materia à composite, quia realiter, quam esse viuens, & rationale ab anima: ergo si anima ponitur ex vi verborum, quæ est forma corporis, sic etiam quæ viuens, & quæ rationalis.

Confirmatur, quia potentia organicæ, ut visua, & eiusmodi, quæ sunt proprietates corporis, ponuntur ex vi verborum, quia inseparabiles sunt, licet non spectent ad essentialiam corporis: ergo etiam esse viuens, & rationale eodem modo ponuntur si anima est constitutiva corporis. Unde falsum esset per solam concomitantiam ponи animam etiam quæ viuens, & rationalis sub speciebus,

Effet ex vi verborum, si conficiuntur corpus.

Causas totum, causas us partiib; causas.

Effet corpus in strictu fine anima sub speciebus.

Pars integralis, & formulari est sub speciebus ex vi verborum.

86
Responso.

Impugnatio.

Efficiens forma separabilis.

Ponitur materia ex vi verborum.

87

Connexio sua data in idem. tato, excedit illam, que est unionis tan- sum.

Significatum esse aliquod substantialis.

Trident.
Lateran.

85
Significatum forma non esse corporis, ut cō- situtum per animam.

Trident.

Quid conti- betur ex vi verborum, quid cōcomitatur.

Animam esse sub speciebus sanctum con- comitator.

Animam esse sub speciebus con- comitator.

Doctrina Cœcili in favorem conclusionis.

bus, vt docet Concilium poni, quia perfectio rem vniōem, sub his rationibus habet ad significatum corporis; nempe, idētatem (si ipsa eius est constitutiva) quā sit concomitantia: Concilium autem doctrinaliter procedens esse ex vi verborum explicat vt alium modum essendi diuersum à concomitantia; supponens non esse animam ex vi verborum: esset autem ex vi verborum, si esset eadem ad corpus realiter eiusque constitutivum: ideb̄que Concilium non explicat modum, quo sunt sub speciebus partes corporis & proprietates, quia supponit illa esse sub speciebus ex vi verborum: ergo idem esset de anima supponendum, neque tam serio Concilium, vt probaret animam esse sub iisdem, recurret ad vniōem eius ad corpus, tanquam ad causam huius præsentia: intendit autem vniōem physicam, quā est inter diuersas res.

Ex doctrina ergo Concilij, quā declarat quid subest speciebus, & modum, quo subest, & causam, sequitur animam non esse partem essentialem corporis, sed conditinctam physicę: *Animamque, inquit, sub utraque (supple specie) vi naturalis illius connexionis, & concomitantia: quā partes Christi Domini, qui iam ex mortuis surrexit, non amplius mortuus, inter se copulantur, &c.* Agit ergo de partibus separabilibus ab inuicem, inter quas vno physica, & concomitantia in ea fundata interuenire potest: & sic animam condistinguit à corpore in esse, quod non conuenit, si ipsa adæquatè, aut inadæquatè sumpta esset eius constitutivum intrinsecum, & essentiale.

Ex iis reiciuntur modi dicendi Thomistatum: in primis modus dicendi Paludani, habet in terminis repugnantiam: quia corpus, quā tale, diuersum est à materia prima, & secundūm ipsum constituitur in tali esse ab anima: sed de fide est corpus, quā corpus, esse significatum ex vi verborum: ergo vt importat suum constitutivum. Subsumptum patet ex forma consecrationis: *Hoc si corpus meum.* Consequens probatur, quia efficacia formæ extendit per se ad omne illud, quod formaliter est eius constitutivum, & distinctivum corporis ab aliis, quia sic est significatum formale sacramentale: vnde sicut in esse nequit abstrahere ab anima, si est constitutivum eius, sic etiam neque in ratione effectus, vt consequenter efficacia verborum ad ipsum extendit, quā suum constitutivum includit.

Deinde sequentur reliqua, qua adducta sunt contra Gabrielem. Nec satisfacit limitatio illa, quam aliqui addunt, nempe materiam, quā connotat animam poni sub speciebus, quia & est impropria locutio, quia materia, aut subiectum non dicitur connotare, sed forma, aut quidquid se habet per modum formæ: quia connotatio à limitatione sumit, quā est per formam. Deinde quidquid connotatur, tantum est extrinsecum, sed constitutivum formale corporis, vt anima secundūm ipsos nequit extrinsecè se habere.

Præterea, corpus connotat suppositum per vniōem hypostaticam, sed non inde sequitur suppositum aliter, quā per concomitantiam ponit sub speciebus. Quero ergo an anima ponitur sub speciebus ex vi verborum? si non: ergo sola materia ponitur: si sic, sequitur idem de supposito.

Si dicas animam intrinsecè se habere ad materiam, non ita suppositum: nihil refert, quia vno ad suppositum intrinsecum est corpori, sicut vno

ad formam materiæ: ergo si connotatio hæc sit sola vno, erit pars ratio: si autem connotat effectum consequentem, nempe esse animatum, materia vt habet hunc effectum, ab anima nequit abstrahere: si ergo tam materia, quā connotatio ex vi verborum ponitur sub speciebus, id est, materia quā connotat, vel habet animam reduplicatiæ, ipsa etiam anima ponitur ex vi verborum, quia non abstrahit à primo significato, quod est materia animata, quā talis: si autem specificatiæ; sic materia, quā materia, tantum erit significatum practicum verborum, quorum efficacia non extendit ad connotationem animæ, licet in re sit connotata: sicut Petrus quā albus currit specificatiæ, id est, qui habet albedinem; non reduplicatiæ, quia albedo non est causa, aut principium currendi.

Et si etiam reliqua omnia ponentur sub speciebus, quā materia conueniunt, & connotantur, & denominant, vt anima quā viuens, quā rationalis, quod negant aduersarij, quia illa prædicta conueniunt in re ipsa, sicut & esse verbum, & quidquid aliud limitat materiam in re, vel connotat, & denominat.

Deinde corpus non supponit pro materia connotando animam, alijs hæc esset vera: *Corpus est materia habens animam, quod falsum est, quia totum substantiale facit vnum per se diuersum, saltem ratione, & conceptu ab altera parte, connotando alteram, aut à duabus etiam simul sumptis, vt esse viuens, esse animal, esse homo: quia illa propositio, vel similis, vt ignis est materia habens formam talem, falsa est, nunquam enim pars in abstracto prædicatur de toto per se in recto cum quacunque limitatione sumatur.*

Et ratio est, quia forma habet duos effectus, vnum, qui est constituere materiam in actu, cāmque perficere; alter, qui est constituere essentiale, totum tanquam intrinsecum per se eius: prior effectus est diuersus, & perficit præcisè respectiū ad materiam, quā est in potentia ad formam; secundus respectiū ad terminum resultans, cui partes insunt. Dictæ propositiones exprimunt priorem effectum, & non secundum, qui est ipsum totum, sed corpus, vt *suprà* differimus, est significatum verborum, & non materia, quocunque modo sumpta, quia sic non est corpus, neque synonymè se habet: ergo, &c.

Neque modus aliorum subsistit, aut cohæret Concilio, qui affirmant corpus esse conceptum genericum, & sic denotari per formam, quia Concilium agit de corpore, vt est compars, vt subiectum animæ, vt capax vniōis ad ipsam, ac proinde vt est producibilis terminus physice, vel vt natum terminare conuersione panis in ipsum, virtute practica formæ, vt instrumenti, qualisunque sit eius actio, vel physica, vel moralis, & vt natum est terminare actionem causæ principalis, nempe Dei.

Deinde tam Tridentinum, quā reliqui omnes, quā Scriptura, agunt de corpore Christi singulare, vt denotatur per pronomen demonstratiuum *hoc*, quid denotat tantum singulare, & possessiuū *meum*, quod denotat etiam singulare, & ordinem ad ipsum Christum: sed nihil horum conuenit conceptui generico, aut vniuersali sumpto præcisè, qui nec sic existere potest, neque terminare actionem, neque in virtute, & efficacia causæ contineri, neque demonstrari, neque signari per possessiuū, neque vniū comparti, neque componere

Connotatio, vel i. p. forma, vel effectus eius eius.

90
Corpus non supponit praeterea pro materia connotatur.

Pars in abstracto non prædicatur de toto.

Duplex effectus formæ.

Impugnatur modus aliorum.

Significatum formæ ejus corporis organicum non commune.

91
Corpus pars Christi designatur per pronomen hoc, & me.

88
Modi dicendi in specie imm pugnatur. Paludanus.

Corporis constitutivū sub speciebus ex vi verborum.

Constituens corpus nequit esse connotatum ex iure.

Connotatio extrinsecus non facit ad rem.

89
Responsio. Impugnatur.

componere phisicè totum, cùm habeat tantùm rationem conceptus metaphysici, & abstracti: ergo de eo nequit intelligi Tridentin. aut alia Concilia.

Accedit quòd neque híc dicit carnem, & ossa sub concepitu generico: Christus autem Iean.6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus: Accipite, & comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, vt habetis de institutione huius Sacramenti, quod nequit dici de conceptu generico corporis ut sic.*

Si autem dicas esse corpus vniuocum viuo, & mortuo, quod dicit carnem & ossa: impugnatur ex prioribus rationibus, quia neque sic dicit ordinem ad Christum magis, quam ad quodcunque singulare aliud: neque conueniunt ei ceteræ rationes iam expressæ.

Addit quòd nequeunt Concilia intelligi de alio corpore, nisi de eo, quod est com par animæ Christi, & heterogenea, non de specie, quæ essentialementer conuenit, & inest aliis per differentias contractuas, & inest, quia dicitur corpus Christi, quod est significatum sacramentale, quod est sub specie vini per concomitantiam ratione vniuersis, & quod trahit secum animam ratione vniuersis sub specie panis.

Dices, ergo corpus ut híc denotatur contrahi ad aliquam rationem particularem, vt sit Christi, & supponat pro corpore Christi. Contrà, ergo constitutum ex illa ratione particulari erit significatum, & non corpus vniuocum. Pater consequentia, quia sic verba formæ denotant primò singulare corpus Christi, sicut & contextus.

Ex quo impugnatur sententia Suarez dicentis corpus, vt est indifferens ad viuum, & mortuum, esse significatum formæ: quia corpus viuum, & inmortuum ex primario fundamento ipsorum differunt specie, quia constitutum viuum per animam, mortuum per formam substantialiem, quam vocant cadaueris: corpus autem sic suum primum, vt abstrahit ad his, non dicit ordinem ad singulare aliquod determinatum unum magis, quam aliud: ergo inconveniens manet.

Dices fortè, corpus Christi abstrahere à viuo, & mortuo, & sic importari per formam. Id quidem verum est in nostra sententia, qui afferimus corpus constitui per propriam formam, cui vt subiecto aduenit vita, & eius priuatio, tanquam prædicta extrinseca, quorum neutrum necessariò inest: sed in opinione aduersariorum id nequit teneri, quia corpus Christi, quæ Christi, est singulare: repugnat autem singulare contrahi per differentias essentiales: & inferiores, quales sunt viuum, & mortuum, per ipsos: ergo nequit corpus Christi in opinione ipsorum esse indifferens ad viuum, & mortuum. Vnde, vt conclaudam hoc vnicò inconvenienti: quodcunque argumentum desumptum ex significatione quoad vim, & rigorrem verborum contra hæreticos, viderur planè illudi in hac sententia: quod hac ratione confirmino breuiter.

Præterea per concomitantiam non probatur ex vi verborum, sed ex connexione naturali inter concomitans, & significatum rigorosum, & primum verborum; vnde si tolleretur talis in re connexione illud iam desinetur esse concomitans, & esse sub speciebus nihil variata formæ veritate spe. ulatiuæ, aut practicæ: sed nihil est ex vi verborum sub speciebus, nisi quod expresse significatur per verba; per verba significatur conceptus vni-

uersalis vniuocus, & non individuus corporis Christi: in rigore autem philosophico nullus vnuquam confudit conceptum vniuersalem cum particulari in ratione conceptus, aut significati: ergo hæc sententia tollit argumentum, quod fit ex proprietate verborum de præsentia corporis Christi sub speciebus: imò quod amplius est, reddit formam falsam, & inefficacem, quia nihil ponit sub speciebus, nisi suum significatum, quod est ex vi verborum: hoc autem, si est aliquod vniuersale, nequit esse terminus actionis, nisi in aliquo singulari, quod tamen determinat non importat per formam in sententia opposita: ergo, &c.

Formam redi. di inefficacem, & falsam.

Hoc argumentum fundatur in efficacia, & significazione formæ Sacramentorum, quæ semper refertur ad aliquod singulare, verbi gratiâ Baptismi, & Pœnitentia ad peccatum originale, & actualē, ante, vel post Baptismum, commissum: & sic de ceteris. Fundatur etiam in doctrina Concilij, quæ explicat quid sit sub speciebus ex vi verborum, quid concomitanter, & in Scriptura modo explicato.

Confirmatio predicti argumenti.

Si dicatur ad hæc, quod corpus Christi ponatur determinatè sub speciebus ex vi verborum, licet non vt constituitur per formam determinatæ, vel vt eam importat determinatæ, & secundum gradum determinatum. Hoc videtur inuoluere implicantium: quia repugnat corpus esse determinatum Christi, nisi vt includit illud per quod constituitur in esse determinato, sicut esse Petrum, nisi vt inuoluere constitutum, per quod determinatæ talis est distinctus ab aliis, ab hoc enim nequit abstrahere: ergo etiam nequit significari, aut concipi determinatæ, nisi vt includit illud per quod est corpus Christi determinatæ; totum enim tale est, qualis sua forma: & quamvis aliquando non sit necessarium, vt concipiatur, aut significetur sua forma constitutiva distinctè; tamen si concipiatur determinatæ nequit abstrahere ab eo, quod ita ipsum constituit: sicut neque obiectum formale à sua ratione formalis.

94 Responsio.

Ex quibus ultimò impugnatur sententia Vasquez, & Suarez, quia ad idem reipsâ reducitur, quia forma sacramentalis significat semper vniuocè, non æquiuocè: significat enim ex instituto tanquam infallibile signum illud, ad quod significandum fuit instituta, & non aliud, vel ergo significat illud corpus, quod constituit per formam determinatæ, vel quod constituit per formam cadaueris determinatæ, & hoc implicat, quia semper ponet ex vi verborum alterum horum determinatæ, si viuum, etiam in triduo ponet viuum sub speciebus; si cadaueris, nunc etiam ponet formam cadaueris: quia forma habet ex institutione sua effectum determinatum: vtrumque autem horum est falsum: ergo tantum ponit corpus ab his abstrahens, & sic redeunt rationes iam positæ, quia sic non significabit corpus Christi: ergo, &c.

95 Impugnatur sententia Vasquez.

Pater antecedens, quia hæc formæ specie distinctæ secundum ipsos, & ex suo fundamento primario, quod defumunt ex Philosopho, qui dicit carnem viuam, & mortuam æquiuocè dici carnem: vnde afferunt ipsi debere ex hoc dari formæ substantialiæ cadaueris, diuersam in specie, ab anima, quæ constitutur corpus viuum in esse, non solùm viuentis, sed corporis: quia materia nunquam est nuda à formæ substantiali, & cùm duæ simul esse nequeant, in viuo una est, nempe anima, in mortuo, separatæ anima, alia diuersa: sed constituta

Formam distinctam terminata significationem.

Fundamentum aduersariorum.

Eusebio.
Impugnatur.

Responso.
Impugnatur.

92
Impugnatur sententia Suarez.
Idem inconveniens manet.

Responso.
Impugnatur.

Corpus indif. ferens ad viuum, & mortuum tanquam differentias essentiales.

Graue inconveniens.

93
Tollerem viam probandis pra. sentiam ex vi verbora.

*Forma cada-
ueris non con-
stituit par-
tem Christi.*

95

tuta æquè diuersa sunt, quæm forma: ergo hoc modo forma consecrationis significat corpus, ut abstrahit à viuo, & mortuo, & sic secundum conceptum vniuersalem: ergo non significat corpus Christi determinatè. Probo consequentiam, quia corpus constitutum per formam cadaueris, si est diuersa in specie non est corpus Christi, quia hæc forma vna hypostaticè nunquam fuit, nec constitutum per ipsum: nunquam ergo potuit esse pars componentes Christum, nempe humanitatem Christi, quæ constat anima & corpore: imò hoc illi repugnat, nempe esse, aut fuisse partem Christi quæ homo.

Concilium autem loquitur de corpore Christi, & compare animæ: sed abstrahens ab his duobus compositis, quorum vnum constitutur per animam, alterum per formam cadaueris, non magis est proprium Christi corpus, quæm vtrumque à quo abstrahitur: sed alterum horum nequit esse Christi, quia neque vt tota humanitas eius, neque vt pars humanitatis, quod necessariò admittendum est in sententia aduersariorum, vt compositum vtrumque possint simul, aut seorsim manere in Christo, & esse Christi substantientis in humanitate; vt verificetur pronomen *mēcum*, aut esse posse, quod repugnat: ergo corpus abstrahens ab his nequit esse corpus Christi, aut demonstrati per formam consecrationis vt corpus Christi. Hoc deducemus argumento sequenti. Ex quibus sequitur, quæm male cohæreat aduersariorum opinio Concilio, aut Scriptura, quæ solùm redacit ad authoritatem illam Philosophi male intellectam, & principia quædam philosophica parum fundata, vt videbimus.

*Non posse de
cōstituto eius
corpus meum,
id est, Christi.*

*Noque con-
stitutum for-
ma cadae-
riu, quam
Christus non
assumpit.*

Dices constitutum per formam cadaueris fuisse vnitum, ex sequela prioris vniōnis, sicut etiam caro per nutritionem adueniens in viuo fuit vnta supposito diuino. Contrà, caro illa induit naturam compositi quod integravit: sed de forma cadaueris, quæ non spectat ad veritatem humanitatis, sicut illa caro, neque spectare potest de potentia absoluta, cùm sit ei repugnans, non suppetit fundamentum, aut ex Scriptura, aut Patribus, vnde dicitur assumpti, cùm non sit humanitas pars, aut de integritate eius, aut ad eam ordinabilis; assumpta autem est natura nostra cum suis partibus, & non aliud; & quamvis corpus fuerit mortuum in triduo, fuit mors eius per priuationem animæ, & secundum Patres fuit idem, quod fuit viuens, & mortuum, & resurrexit, vt postea probabitur, quod nequit eneruari auctoritate Philosophi, etiamsi aliud diceret; proprietas enim Incarnationis, & veritas corporis, prout etiam Patres contra antiquos hereticos docuerunt, est rigorosa tenenda.

Secundo principaliter probatur conclusio, supponendo in triduo potuisse consecrari validè, quamvis autem aliqui id negent, communis admittit. Et probatur, quis forma consecrationis ab instanti sua institutionis positis requisitis ad effectum, fuit semper eiusdem efficacia, & significationis: ergo in triduo, &c.

Pater antecedens, quia habuit decretum Dei connexum, efficax, & absolutum, de positione sui effectus, in quo fundatur infallibilitas significationis sacramentalis; vt patet in reliquis Sacramentis; in quibus hoc vnicum fundamentum est infallibilitatis sui effectus: institutio autem in proposito nunquam fuit reuocata; nihilque aliud exigit præter materiam, formam, & intentionem

96
*Potuisse cose-
crari in tri-
duo.*

Scoti oper. Tom. VIII.

ministri, quæ potuerunt in triduo haberi: quia Apostoli in nocte Cœta fuerunt ordinati Sacerdotes, & materia & reliqua adesse poterant: ergo totum requisitum ad consecrationem; tunc anima non subset speciebus panis: ergo corpus, quod subset, non constitueretur per animam; sed non mutaretur significatum per se formæ: ergo non constituitur per animam sed esset idem corpus Christi, qui hoc est significatum formæ; *Hoc est corpus meum*: ergo non diuersum in specie, vel numero, quia id non conuenit cum significatione formæ.

Respondent aduersarij, vt *suprà* impugnatum est. Alij dicunt esse idem corpus moraliter, ita

*Reffōlio Sun-
rez.*
Impugnatur.

vnitate suppositi, & quantitatis: sed hoc est mensura euasio: hic agimus de termino physico, & reali transubstantiationis; non autem de aliquo morali: ergo veritas conclusionis determininanda, & discernenda est per principia physica huc spectantia, quæ docent formas substantiales in specie diuersas non subordinatas inducere diuersitatem specificam, & numericam in constitutis: talis est forma cadaueris, quam ipsi ponunt: ergo, &c. Concilia autem, & Patres definientes & declarantes hanc materiam, & naturam transubstantiationis, non procedunt per principia moralia, & imaginaria philosophia moralis, quæ fundantur in prudencia, in conuenientia finis, & mediorum, & præcisè referuntur ad actiones liberas, & humanas dictando mediocritatem in ipsis seruandam; vt voluntas recta seruet medium rationis, aut rei: sed per principia physica ex naturis rerum, motus, & mutationis defumpta. Vnde de præsentiam ex vi verborum fundant in institutione Christi, & veritate formæ præsentiam: per concomitantem in connexione naturali, & physica rerum, ipsam transubstantiationem definit *mutationem totius in totum*, &c. Nihil autem referunt ad opinionem humanam, quod sit de ratione huius mysterij.

Deinde quod addit, nihil habet apparentia: præter verba, quia vnitas materiæ, aut quantitatis, non sufficiunt ad vnitatem specificam, aut numericam compositi, alia genitum, & corruptum essent vnum numero, quod nemo affirmat: quæcumque enim differentia in esse per se sufficit ad distinctionem simpliciter; non quæcumque conuenientia, ad vnitatem: ergo constitutum per formam cadaueris diuersum ab anima, est diuersum à constituto per animam physicè: quod & aduersarij admittere debent.

Vnitas etiam suppositi extrinseci non facit ad propositum vnitatis numericæ, aut specificæ: quia vnitas numericæ conuenit naturæ per suam singularitatem priorem supposito, non autem à supposito: quid ergo facit vnitas suppositi ad numericam, quam supponit æquè ac specificam?

Hæc est doctrina communis, & recepta ab omnibus Patribus, & Theologis, & Philosophis: nec expedit eā probare, quia Christus assumptus naturæ singularem; & si dimitteretur, & esset in proprio supposito, nō mutaretur numero. Item, qui dicunt eandem numero posse assumiri à diuersis personis simul, supponunt diuersitatē, aut vnitatem personarum non facere ad vnitatem numericam naturæ.

Deinde prius naturæ debet esse in se singulis, quæm nata sit terminari ad suppositum proprium, aut alienum; & sic est terminus actionis realis sicut humanitas Christi, quæ fuit genera-

*Vnitas acci-
ditum posteri-
or vnitate
substantia.*

*Vnitas suppo-
sitii non facit
ad vnitatem
numericam
corporis.*

98

*Natura ante
assumptionem
fuit numeri-
ca.*

H H h rata

rata à Virgine, quamvis non concurrebat ad unionem hypothesicam eius ad suppositum, qua supponebat existentiam naturæ, prius ratione, cui adueniebat hypostasis, pro eo instanti, quo nata esset aduenire propria, si adesset. Ex quibus sequitur illam solutionem esse inanem, quamvis sit Capreoli, Caietani, & aliorum.

Deinde quid iuuat hæc vñitas suppositi? quia peto, an corpus viuum & mortuum Petri sit idem numero? dices quodd sic; variatur tamen suppositum, quia compositum ex noua forma substantiali, ex principiis aduersariorum in hac ipsa questione, infert nouum suppositum, quando non assumitur ad extrinsecum: ergo vñitas suppositi nihil facit in proposito, ad vñitatem corporis viui, & mortui numericam, quæ saluat sine tali, in corpore Petri secundum ipsos.

Addo ulterius corpus denotare diuersum gradum entis physici à materia, & quantitate, cuius vñitas numerica, aut qualis, qualis ipsis conuenit, debet ab ipso sumi: quia quot modis dicuntur ens, tot modis & vnum, &c.

Peto ulterius incidenter, vt supra dictum est, quo fundamento cadaver, vt constituitur per suam formam, dicitur vñiri hypostaticè; nullum est principium philosophicum hoc probans: imò & contrarium sequitur, quia diuersitas formæ substantialis non subordinata infert diuersitatem suppositi: neque est principium reuelatum; imò contrarium sequitur, quia fides docet vñiri hypostaticè ea solùm, quæ spectant ad veritatem naturæ humanae in Christo: forma cadaveris nihil horum est, neque in fieri, neque in facto esse; sed potius habet annexam priuationem vitæ opolitam humanitati: ergo ex principiis reuelatis non colligitur talis vñio.

Hanc ergo rationem de identitate corporis confirmat Doctor fusè ex Sanctis Paribus, vt habetur de consecrat. dist. 2. *Omnia quaecunque, agens de Eucharistia dicit: idem corpus quod de Virgine sumptum est, quod passum est, & sepultum, quod resurrexit, & in celum ascendi*, &c. dicit esse in Eucharistia: Leo Papa in serm. de Ascensione Domini: *Non dubiā fide, sed certissimā scientiā tenemus eam naturam in Patris confessoram throno, quia iacuerat in sepulchro*, &c. Item Augustinus in serm.

de Ascensione: *Omnia charissimi, &c.* Gregorius super illa Ioan. 20. *Maria stabat, &c. quod moriendo in sepulchro posuit, surgendo super Angelos leuit, &c.* similia Augustinus ad Felicianum; illam Augustin. carnem in sepulchro deferuit, quam in utero formauit. Fulgentius de fide ad Petrum, *idem homo in vtero marris, & peperit in Cruce, & iacuit in sepulchro, & resurrexit, &c.* quæ identitas intelligitur ratione partium. Damasc. lib. 3. cap. 20. *Nullam, inquit, Damascen. partium naturæ deposita*. Hieronymus in Iona 2. Hieron. super illud, *& sublebabi de corruptione*, dicit, *illud ipsum corpus, & carnem resurgere que primè condita fuerat*. Idem Beda 1. ad Corinth. 11. & reliqui: ergo Beda. secundum Sanctorum Patres non est diuersitas carnis, aut corporis in Christo nunc; ab illa quam habuit in sepulchro; & consequenter eadem fōmā constituuntur.

Probatur consequentia, quia multi hæretici negarunt verum corpus in Christo, dicentes esse phantasticum & apprens (de quibus suo loco) multi licet admitterent corpus, negarunt fuisse ex Virgine, & dicunt resolutum fuisse in clavæta in morte, ex quibus primum fuerit compactum. His vt obuiarent Patres differunt de veritate carnis, & identitas eiusdem inculcatur: ergo eorum verba in eo rigore intelligentia sunt, quo aliis contradicunt in extremo contradictionis: ac proinde intelligendi, vt verba sonant, de identitate corporis in sepulchro, & in Cruce, viui & mortui: vel sanè videamus quæ arte aduersarij cum sua forma cadaveris impugnabunt Appellatas, qui docebant corpus Christi resolutum fuisse in elementa in morte: quid enim magis est resoluti in elementa, quam in aliæ substantiali dispararam: quia error fuit in eo, quod dicebant corpus desoluisse, ac fuisse corruptum: quod Patres negant, & merito.

Quid hæretici de corpore Christi, & carne dixerunt?

Patres in extremitate contradicunt.

Intelligendi sunt, ut verba sonant.

Hinc manet probatum corpus, quod est significatum, & contentum sub speciebus, constitui per formam substantiali propriam, quæ dicitur forma corporis, & supponitur ad animam. Hæc conclusio in sequentibus patebit, quantum ad rationem philosophicam, & naturalem: ubi etiam respondebit ad fundamenta aliarum opinionum, quæ solùm petuntur ex ratione philosophica.

S C H O L I V M.

Sententia Henrici, tenet rationes adductas pro opinione D. Thom. probare, quod productum ab uno agente vnam habeat formam substantiali, id tamen non probare de producto à pluribus agentibus, & pluribus mutationibus. Ratio pro prima parte est, quia vnius mutationis vna est forma terminans, & hac latè tractatur.

Alij concedentes conclusionem, ad quam adductæ sunt istæ auctoritates, dicunt quod quatuor rationes adductæ pro conclusione negativa concludunt de quolibet, quod producitur ab uno, & eodem agente: non autem concludunt de homine, quia producitur à duobus agentibus, & duabus mutationibus; corpus enim producitur à propagante: anima autem à creante, 16. de animalibus dicitur, *Solus intellectus est ab extra*.

Et istæ duæ conclusiones, scilicet prima, quod illæ rationes concludant ibi, & non concludant hinc, quæ est secunda, probantur. Prima sic: Omne quod est, id est, quia vnum numero est. Boëtius lib. de Vnitate, & Vno: ergo ad quamlibet vnam rem naturalem est vna mutatio numero: sed mutatio distinguunt specie, numero, & genere per formam terminantem, ex 5. Physicorum: ergo vnius mutationis qua producitur vna res naturalis, est vna forma numero terminans.

Text. com. 4. & inde. Si dicatur quod in generatione vnius entis sunt multæ generationes partiales, & illæ sunt

sunt ad diuersas formas, tanquam ad proprios terminos. Contra, aut istæ plures formæ educuntur de vna potentia materiæ, aut de diuersis. Non de vna, quia secundum Com-
mentatorem, 12. *Metaphys.* numerus potentiarum in materia est secundum numerum specierum: & ita illæ duæ formæ, quibus esset vna potentia, essent eiusdem speciei, sed tales duas est impossibile simul esse in eodem. Et præterea tunc illæ perficerent ma-
teriam secundum eandem potentiam, & tunc duo actus essent vnius potentiaz: quod videtur esse contra Philosophum, 3. *Physicorum*, vbi vult, quod potentiaz distinguantur sicut actus: quia si posse sanari, & posse ægrotare essent idem, sanari, & ægrotare es-
sent idem.

Nec potest dici, quod illæ formæ educantur de diuersis potentiis materiæ: quia cum illæ potentiaz inessent materiæ, sine ordine naturæ, sequeretur quod & formæ illæ, sine ordine essent perficientes materiam istam, quod est impossibile. Tunc etiam sequeretur, quod materia, ut est terminus à quo generationis, plures mutationes includentis, esset ens per accidens: quia habens plures potentias: sed de ente per accidens non ge-
neratur nisi ens per accidens: ergo generatum non esset vnum nisi per accidens. Item, omnes illæ rationes concludunt ex per se ratione forma substantialis: ipsa enim per se constituit ens in actu simpliciter.

Et si respondeatur per esse completem, & incompletum, hoc improbatur; quia non es-
set via distinguendi formam substantialiem ab accidentalib: quantumcumque enim esset forma talis, vel talis, posset euadi dicendo illam, quæ est substantialis, esse accidentalem,
& è conuerso, per completum, & incompletum.

Ex hoc potest formari ratio sic: Illa positio est irrationalis, quæ excludit distinctionem substantializ ab accidente: hæc est huiusmodi, quia per istam non potest concludi aliquam esse formam accidentalem per hoc, quod aduenit enti in actu, quia per te illud fuit in actu incompleto, & ita dicam (si forma accidentalis adueniat) quod præexistens sit in actu incompleto.

C O M M E N T A R I V S.

102

A lij concedentes conclusionem, ad quam addu-
cta sunt illæ autoritates, &c. Haecenus Do-
ctor tractauit quæstionem Theologicam; deinceps autem agit de hac quæstione, ut fundatur in
ratione naturali.

Quæstio phi-
losophica de
pluralitate
formarum.
Sensitio Hen-
rici.

In homine
forma est du-
plex, in cate-
ris una.
Fundamen-
tum.
Ex unitate
mutationis,
& termini.

rali esse plures formas partiales, & generationes. Contra, quia vel de vna potentia materiæ edu-
cuntur, aut ex pluribus: non de vna ex Commen-
tatore, 12. *Metaphys.* com. 11. numerus potentiarum in materia est ex numero specierum: ergo es-
sent eiusdem speciei, & in vna potentia essent plures actus contra Philosophum, 3. *Physicorum*. textu 10. quia si posse sanari, & posse ægrotare essent idem, sanare & ægrotare essent idem.

Non sunt diuersæ potentiaz, quia sic essent formæ in materia sine ordine, & terminus à quo potentia in generationis, quia est materia, ut habens plures potentias, esset ens per accidens: ex ente per accidens non generatur ens per se, sed per accidens: forma autem substantialis constituit ens per se: & tolleretur via distinguendi substan-
tiæ ab ente per accidens, & formas constitu-
tes utrumque: quia forma accidentalis idè est talis, quia aduenit enti completo in actu: ergo non ita substantialis.

S C H O L I V M.

Secunda pars, seu conclusio dictæ sententie, id est, plures formas substantialies admittendas in homine, & in quocumque producتو à pluribus agentibus, pluribus mutationibus, suadetur: & ponantur quatuor additiones ad hanc opinionem spectantes.

Secunda conclusio*: scilicet quod in homine non concludant, sed quod oppositum sit ibi verum, probatur sic: Omne per se agens habet aliquem proprium terminum suæ actionis: & per consequens vbi sunt diuersa agentia, & diuersæ actiones, non potest esse forma eadem per se terminans. Et hoc confirmatur per Philosophum, 5. *Physicorum*, vbi vult quod non potest eadem sanitas redire propter diuersitatem actionis ad hanc, & ad illam sanitatem: sed agens increatum per se agit ad generationem hominis, quia in-

35

Text. com.
38. & cir-
citer.

Aḡes crea- fundit animam intellectuam, & agens creatum per se agit ad eius generationem, alte-
tum gene- rando, corruptendo, & transmutando, alioquin non magis esset bos pater bouis, quām
rat alteran- asinus, nisi quia per actionem bouis, de semine bouis generatur bos; & ita in homine.
do, corru-

pendo, muta- Et confirmatur ratio, quia si idem est per se terminus vtriusque agentis, aut idem
tando. compositum, aut eadem forma. Si primum detur, ergo homo est creatus, quia est per se
 terminus creationis. Si forma, ergo homo non est per se à propagante, quia per se est ter-
 minus creationis: vtrumque est inconveniens.

Addit iste iuxta primam rationem suam, quod ad duas formas eductas de potentia
 materiae sunt potentiae distinctae: sed ad duas formas, quarum altera educitur de poten-
 tia materiae, altera creatur, non sunt duas habilitates, vel potentiae: & ideo magis est una
 generatio ad duas formas secundo modo, quām primo modo.

36

Addit etiam, quod illa forma, quae potest dare esse materiae naturaliter seorsim sine
 altera, nata est constituere suppositum, & ideo omnis forma superueniens illi est acci-
 dens: sed forma non nata dare per se esse sine alia, non est nata constituere suppositum
 nisi miraculosè. Et ad propositum, forma missionis non est nata perficere, nisi dum ani-
 ma intellectua perficit, & ideo nata est separari à materia, quando anima desinit infor-
 mare: & ideo miraculum est, quod forma missionis manet in materia sine intellectu:
 nec anima adueniens illi est accidentis, quia illa prima non est nata constituere supposi-
 tum, nisi miraculosè.

* Alias pro-
 ximum.

Addit etiam, quod eadem materia est * proprium perfectibile ipsius missionis, & ani-
 mæ intellectuæ: non autem forma prior, scilicet missionis constituit proprium rece-
 ptuum animæ: tunc enim anima adueniret enti in actu, & tunc non esset forma sub-
 stancialis. Addit quartus, quod intellectua continet in se vegetatiuam & sensitiuam: illa
 autem forma missionis continet virtualiter omnes formas, quae possunt esse seorsim in
 aliis formis corporis. Ideo autem intellectua non continet istam formam missionis, quia
 imperficta est, & inextensa, & ideo continet illas, quae possunt tali modo habere esse:
 forma autem missionis continet omnes alias extensas, vel extensibiles, & ideo illæ duas
 sufficiunt in homine.

C O M M E N T A R I V S.

103

Plures formas
*esse in homi-
 ne.*

Ex diuersitate
agentium.

Declaratio
conclusionis.
Non multi
*plicari poten-
 tias in mate-
 ria.*

*Secunda de-
 claratio.*

Secunda conclusio, scilicet quod in homine, &c. In hoc recedit Henricus à D. Thoma ad-
 mittens formam missionis in homine diuersam ad anima rationali. Diuersitatem vtriusque pro-
 bar ex diuersitate actionis, & agentium; sicut in
 superiori probauit unitatem formæ in aliis vi-
 uentibus ab unitate actionis, & agentis: ergo
 diuersitatem termini. Confitatur, quia si idem
 esset terminus, vel esset forma, vel compositum,
 & sic vtrumque esset creatum. Addit quatuor
 declarations huius conclusionis. Prima est, quod
 non sint duas potentiae in materia hominis ad
 formas, sed una tantum ad formam missionis,
 quae educitur ad animam, quae creatur, nulla est
 potentia; & hoc modo productio hominis magis est una declaratio ad duas formas, quām duas
 generationes.

Secunda est: Quod forma missionis seorsim
 ab anima non est rata manere, nisi miracu-
 losè; neque proinde constituere suppositum nisi

miraculosè: ideo anima superueniens non ad-
 uenit per accidentem; si autem illa naturaliter ma-
 neretur & constitueret, anima esset forma per ac-
 cidentem.

Tertia, quod utraque forma, tam missionis, *Tertia decisio.*
 quam anima aduenient primò materiae primæ,
 tanquam proprio perfectibili; alias si anima ad-
 ueniret constituto per priorem, constitueret ens
 per accidentem.

Quarta, quod forma missionis continet vir-
 tualiter in se omnes alias formas extensibiles,
 & extensas, quae possunt esse seorsim in aliis for-
 mis corporis: non continetur autem in anima intel-
 lectuæ, quia hac est imperficta, & inextensa:
 eam autem continet anima vegetatiuam plantæ, &
 sensitiuam bruti: alias deberet hic author in illis
 constituere formam missionis, sicut in homine.
 Intellectua autem hominis continet in se sensitiuam, & vegetatiuam: & sic illæ duas sufficiunt
 in homine.

*Quarta de-
 claratio.*

S C H O L I V M.

Impugnat secundam conclusionem dictæ sententie, ex quarta eius additione: quia si intellectua
*continet vegetatiuam, & sensitiuam, & ista in brutis & plantis continent formam corporei-
 tatis, ut dicit Henricus, in homine eandem continebunt. Item à quocumque occidatur brutum,*
*& non obstante quacumque, & quantumcumque diuersâ alteratione præviâ, manet idem ca-
 daver: ergo non est aliquid de novo, sed idem compositum antiquum.*

37

Contra * conclusionem arguitur ex isto quarto & ultimo addito sic: Vegetatiuam in
 planta continet in se formam corporeitatis, & sensitiuam in bove continet vegetatiuam,
 & corpo

& corporeitatem, alioquin oporteret in illis ponere plures formas, quod ipse negat: tunc accipio istam propositionem: Quidquid continet perfectè, & formaliter aliquam formam continentem formaliter aliam formam, continet etiam illam aliam: sed intellectua continet perfectè, & formaliter vegetatiuam, & sensitivam per te, & non sub ratione destruente rationem vegetatiuam, & sensitivam, sed sub ratione perfectioni, quām illæ formæ habeantur sine intellectuia: ergo intellectuia continet perfectè istam formam, quam sensitiva & vegetativa continent. Sinc ratione ergo videtur dictum, quod sensitiva in bruto continet formam corporeitatis, & vegetativa in planta: & tamen quod sensitiva & vegetativa, ut contentæ in intellectuia, & modo perfectioni non contineant candem formam.

Si dicas, continentur in intellectuia modo inextenso, ideo non continet formam corporeitatis, quæ est extensibilis. Contrà, aut sensitiva, & vegetativa modus inextensibilis repugnat, aut modus extensibilis: aut nec sic, nec sic. Si primo modo, ergo non continentur in intellectuia. Si secundo modo, ergo non continent formam corporeitatis. Si verò detur tertium membrum, scilicet quod neque sic, neque sic; tunc indifferenter poterunt continere formam corporeitatis, ut sunt in se, vel ut contentæ in intellectuia. Tunc enim continent corporeitatem propter ordinem perfectionis formæ ad formam, non autem propter modum existendi tales, vel talem: sed ordo perfectionis semper est idem.

Item, manifestius videtur exclusâ fide, quod possit concludi in aliis viuis forma missione differre ab anima, quām in homine de anima intellectuia: & hoc probatur, quia non potest esse regulariter idem effectus à quibuscumque, & quantumcumque diuersis agentibus: sed à quocumque, & qualitercumque corruptatur corpus viuum, dum tamen non statim resoluatur in elementa, semper producitur cadaver idem, & eiusdem rationis. Patet ad sensum: sed idem non potest esse terminus proprius actionis huius, & illius agentis: ergo non est nouum productum per actionem corruptivam ipsis animati, sed est derelictum.

Apparet istud in speciali, si bos per cultellum, submersionem, vel interfectionem, vel aliis modis corruptatur, semper derelinquitur idem cadaver, & eiusdem rationis: corruptientia autem hæc & illa, non sunt nata inducere eandem formam, & hoc statim absque omni alteratione prævia: imò si deberet eadem talis forma induci, & ab eodem agente, adhuc videtur uniformis alteratio necessaria prævia: sed hanc quantumcumque difformis alteratio præcedat, & ab alio & alio agente, semper sequitur idem terminus.

C O M M E N T A R I V S.

104

^{Continens formam continentem perfectionem eius inclusam.} **C**ontra conclusionem arguitur ex ultimo, &c. Impugnat Henricus primò ex quarta limitatione addita ab ipso; estque redargitio ad hominem. Anima intellectuia continet perfectè, & formaliter sensitivam, & vegetatiuam secundum perfectionem modum, quām in se sunt: ergo etiam continent quidquid in ipsis, & ex perfectione ipsarum continetur: sed sic continetur in ipsis virtualiter forma missione, ut sunt in bruto, & planta: ergo consequenter loquendo eandem continent, ut sunt in homine: vel primum ergo est falsum, vel secundum dici debet consequenter. Argumentum est clarum.

^{Confirmatio priori ratio-}

^{Modus effe-}

tunc enim continent corporeitatem propter ordinem perfectionis forme ad formam, &c. modus essendi, seu existendi est posterius forma, & adueniens ei per actionem agentis, quidquid autem continet forma virtualiter, continet ratione suâ specificâ: vnde modus essendi talis vel talis, sive sit perfectus, sive imperfectus, prouenit ex natura formæ, tanquam consequens ad essentiam eius: ideo enim substantia exigit existere per se, quia substantia est: ideo Deus est necesse esse, & immutabile, quia Deus est.

Vnde vniuersum modi essendi redundant ex natura, non econtrari: quod autem posterius est, nequit esse ratio continendi perfectionem in priori:

Scoti oper. Tom. VIII.

Forma continens formam continentem formas alias, continet ab hac contentas.

Si vegetativa in planta, & bruto continent formam corporeitatis, idem erit de vegetativa hominis.

Non potest idem effectus à quibuscumque, & quantumcumque diversis fieri.

A quocumque occidetur: vel corruptatur animal, idē cadaver ma-

net.

ergo non ideo vegetativa plantæ includit virtualiter formam missione, quia extensa est; sed ex natura sua, quā talis forma secundum gradum perfectionis, ad quam determinatur à sua natura: sed anima intellectuia non posset includere vegetativam, nisi etiam includeret omnem eius perfectionem virtualem, quæ competit ipsi, quā natura est: ergo includit etiam virtualiter corporis, quod Henricus negat.

Deinde vna forma nequit virtute continere aliam secundum gradum cōmūnem essendi virtutem, quia in hoc, ceteris paribus, nullus est excessus, neque secundum idem potest sumi ratio mensuræ, & mensurati secundum perfectionem: sed non magis vegetativa plantæ, aut sensitiva bruti exigit modum existendi extensem, aut extensibilem, quām forma missione ex genere, quia eadem ratio virtutem competit, nempe esse formam materialem eductam de potentia materiali: ergo non ideo vegetativa, & sensitiva in seipsis subsistentes includunt formam missione virtutem, quia existunt modo extenso, quod perinde missione conuenit per se; sed quocumque alia ratio includendi formam missione virtualiter in ipsis, ut in propria specie sunt; perinde competit intellectuæ, ut includit ipsis: ergo, &c.

Secunda ratio est, quod idem effectus non posse.

Secunda ratio fit Doctori.

105
Predicatum uniuersi non est ratio continendi eminenter.

106

Diversa agentia nequeunt tandem formam producere.

Corruptitur vita à non actio-

fit esse à quibuscumque, & quantumlibet diversis agentibus; sed quomodocumque, & à quocumque corruptitur vita, manet idem cadaver, vt patet ad sensum: ergo non est nouum productum, sed idem derelictum, quia diversa agentia agunt secundum propriam formam, per quam ordinantur ad diuersos effectus; & ad eandem formam præsupponit uniformis dispositio & alteratio. Accedit quid vita corrupti potest, seu priuatio eius induci, à causa non actiua, sed impeditiuia alicuius, quod ad eius conseruationem requiritur, vt per suffocationem, per exclusionem aëris, & collisionem fauciū, per discontinuationem membrorum, & huiusmodi; qui non sunt motus ad substantiam inducendam. Hoc argumentum probat à priori conclusionem Doctoris contra negatiuum; & perinde applicari potest in homine, sicut in cæteris animalibus.

107

Confirmatur ratio predicationis.

Ex negatione virtutis, &

Peto ergo, vnde producatur illa forma, id est, à qua causa, & ad quem finem? non à causa particulari: quia vel hæc non est actiua ad substantiam; vel si est actiua, agit ad propriam formam tantum, si est vniuoca; si æquiuoca, agit ad formam, ad quam per virtutem propriam potest disponere subiectum; sed ex ea virtute nunquam alias natum est disponere subiectum ad formam cadaveris, diuersam à forma corporeitatis: neque de facto inducit talem dispositionem præviā, quia deberet esse materialis, & sensibilis, quæ dare posset sub sensum.

Limitatio virtutis adiunca-

Neque causa ipsa nata est agere aliter in corpus viuum ad inductionem formæ cadaveris, quæ agit alias ex limitatione propriæ virtutis in quodcumque passum alias diuersum, & applicatum, in quo non inducit formam cadaveris: ergo, &c.

Materia de se indifferens.

Materia etiam prima non limitatur, aut determinatur ex natura sua ad viam formam; sed ex virtute agentis inquantum disponit ad formam determinatam, quia materia nunquam potest se reducere ad actuū, cùm sit mērē in potentia passiva, qua transmutatur solum per agens. Si dicas à causa vniuersali produci illam for-

Non produci à causa vniuersali.

mam. Contrà, causa vniuersalis non agit ad formam determinatam, nisi vt supplet defectum cause particularis, exigentis ex actione prævia, & dispositiua talem concutsum, vel actionem sequentem: sed nulla præcessit dispositio, aut actio cause particularis, disponentis materiam, quæ exigat, vel ordinetur ad talem formam nouam cadaveris: ergo neque à causa vniuersali inducitur. Dices induci ob particularem dispositio-

Responso.

nem materiæ. Contra, illa dispositio materiæ non est antiqua, quæ fuit sub forma viuentis, quia vel accidentia inherent toti, & sic nulla manent dosiente toto; vel insunt materiæ primæ, vt moderni magis philosophantur; sed etiam sic dicunt maiorem connexionem ex natura rei cum forma viuentis, quæ ad aliam formam: quia dispositio naturalis ad unam formam, non est connaturalis ad aliam: neque illa est connaturalis vni formæ inducenda, & conseruanda, quæ disponunt ad eius corruptionem per aliam formam: ergo materia sub quibuscumque dispositiobus connaturalibus formæ viuentis, non exigit corruptionem illius formæ, aut positio nem alterius incompatibilis. Non est dispositio de novo introducta in materia, quia neque ex causis particularibus, neque ex causis vniuersalibus, vt concurrent hinc, suppet fundamentum

aliquid, vel ex parte causatum, vel ex parte materia, vel ex ratione actionis corruptiæ formæ viuentis, vnde colligatur talis dispositio, vt probatum est: ergo, &c.

Probatur etiam, quid neque prætendi potest aliquis naturæ præfixus finis, vnde colligatur necessitas formæ nouæ in proposito, quæ dicatur cadaveris: ergo sine ratione statutur. Probatur antecedens, quia perfectio naturæ, qui est finis motus, & mutationis, ne quid maneat incompletum, id non exigit, quia manente formâ antiquâ corporis, vt ad sensum manet, desinente vi- tâ, materia non manet incompleta, aut sine forma. Ratio autem, & sensus magis exigit id affirmare, quæ alia adstruere: vt ex dictis pater, & amplius patebit.

109
Non datur si-
ne talis pro-
ductionis.

Probatur autem quantum ad præsens, nulla debetur ex parte finis perfectio naturæ in actu, nisi ex virtute, & efficacia causarum naturalium, & mediorum, quibus reducitur finis naturæ in esse:

sed considerando collectiū, aut seorsim omnes causas, quæ hinc, & nunc concurrunt ad corruptionem viuentis, & agunt circa materiam primam eius, nulla inueniuntur causa productiva formæ cadaveris, aut exigentia ex parte materiæ, aut dispositio, quæ eam particulariter exigit: ergo forma hæc, quæ nunc inest materiæ, non est forma noua inducta virtute harum causarum, prout hinc, & nunc applicantur: ergo virtute aliarum causarum materia habet actuū, & non per has.

Finis naturæ
per causas
acquiritur.

Maior est per se nota: minor iam probata est cum prima consequentia: secunda autem patet, quia materia non est in actu, nisi per virtutem causæ efficientis: sed non potest assignari alia causa efficientis, à qua recepit hunc actuū præter causam, per quam homo, aut viuens recipit esse per generationem, & per quam prior forma embryonis fuit corrupta ad introductionem huius formæ: ergo hæc forma antiqua est, & non aliqua noua; per easdem enim causas per quas aliquid componitur, per easdem solvitur; solvit viuens in animam & corpus: ergo per easdem componitur.

Illa sunt, per
quas viuens
acceptis esse.

Confirmatur ex Athanasio in Symbolo: sicut anima rationalis, & caro unus est homo, &c. per carnem intelligit corpus: componitur ergo homo substantialiter ex carne, tanquam pars substantiali, & proxima: ergo constitutus caro in esse substantialis per formam propriam. Sic etiam intelligunt Patres, quos supra citauimus, eandem carnem, & corpus Christi conceputum de Virgine, passum in Cruce, iacuisse in sepulchro, refutuisse.

110
Athanas.

Sic denique Philosophus 2. de Anima, definitio animam definitione Physica, in ordine ad materiam suam, nempe ad corpus; quid sit actus corporis organici potentia vitam habentis, &c. Definiuit autem in ordine ad subiectum proximum, quod est compars totius: ergo si potentia vitam habet, & non actu, sequitur quid non includat animam, quia subiectum physicum debet distinguiri physicè à sua forma; si autem anima constitueretur corpus intrinsecè, tanquam pars eius, hoc non posset saluari. Deinde dicit, quid ex corpore & anima fit vnum, sicut ex cera & figura, sicut ex pupilla & visu; hæc autem diversa sunt in re: ergo & anima, & corpus. Tertiò denique reprehendit antiquos, quid definierint animam non facta mentione corporis, quia diversa animæ requirunt diversa corpora; sicut diversi diversi actus diuersam materiam.

Definitio ani-

ma.

Corpus subiec-

tum eius.

Finitum vnu-

mum.

cera & figu-

ra.

Diversa exi-

gunt diversa

corpora.

Ex

alio ratio-
nus.

Ex his pater ratio Doctoris, quam breuitatis tantum gratia prosequor ceteris omisssis, alia plura leguntur apud Philosophos passim in hac materia: ut quod aliquoquin nutritio non saluaretur, neque subiectum extensionis formale, dato quod per animam constitueretur corpus, neque subiectum accidentium materialium; dato, ut Thomistæ admittunt subiectari accidentia in toto mediante forma. Quartæ denique, quod anima nequeat constituere corpus in esse corporis formaliter, cum ipsa tantum virtualiter dicitur corporeæ, quia effectus formalis debet esse per causam formalem in suo esse formalis: & nihil virtuale, aut eminentiale det esse formale, sicut neque Deus dici possit formaliter lapis, aut Sol formaliter calidus.

III Obicit Vasquez *diss. 186. cap. 2.* Philosophum *Obiecit Vas-* lib. 2. de generatione animalium *cap. 1.* *Neque enim* facies, inquit, nisi animam habeat, neque caro, sed corrupta equinoce dicitur facies, aut caro perinde quasi lapidea, aut lignea facta sit, &c. ergo mortuum, & vivum non communicaent in eadem forma substantiali, neque constituantur eadem formæ. Respondet in eo capite, Philosophum agere de partibus, ut subsunt generationi, mouentur, & formantur à principio efficiente, siue illud sit semen, siue cor: vel certè ab extrinsecò, nempe à generante: ut patet ex præcedentibus in toto decursu capituli, & vñterius agit de parte in ordine ad nutritionem sui ipsius, & augmentum, & partem ab anima discernit: vnde in verbis præcedentibus immediate, ita concludit: *Omnia, inquit, quacunque aut naturæ, aut arte efficiuntur ab eo quod actu est, sunt ex eo quod potentia tale est: semen igitur tale est, mortuæque habet, & principium tale, ut motu peracto, pars existat, queque, eadēque sit animata, non est enim facies, &c. & infra: Sed habet animam, necne, ratio eadem, atque de partibus reddendæ est: nec enim anima illa esse potest in alio, nisi in eo cuius est, neque pars illa esse potest, quod parvicipes animæ non est, nisi equinoce, ut mori oculus: semen igitur, & habere animam, & esse potentia palam est, &c.*

Si ergo partes habent potentiam animam, sicut & semen, sequitur ex mente Philosophi partes non constitui animam: vnde cap. 3. dicit, *Semen non habere animam, nisi in potentia, quia est pars excrementi.* Deinde de anima intellectuali, atque sensibili dicit, prius haberit potentiam, quam actu. Et ibidem: *Sed enim omnis anima sive virtus, sive potentia corpus aliud participare videtur, idque magis divisa, quam*

ea qua elementa appellantur: verum prout nobilitate, vel iugabilitate anima inter se differunt, ita & naturæ eius corporis differt, &c. Ex quibus constat, quod corpus non constitutatur per animam in esse corporis ex Philosopho: quia in esse corporis distinguuntur ab elementari, atque quod anima sunt nobiliores, eo participant nobiliora corpora tanquam subiecta: loquitur enim de ipsis respectu ad subiectum.

Ad propositionem ergo faciem mortuam dici aequinoce partem, quia neque actu, neque potentia habet in se animam, deficiente dispositione requisita ad animam, & omni virtute intinsecà, & extrinsecà naturali, quâ disponi possit ad animam, non quod deficiat forma substantialis corporis: aut certè constitutatur formaliter per animam. Nam *infra cap. 4. vbi* eadem repetit, ad partem dicit sufficere, & requiri, ut habeat animam in actu, aut in potentia: *Nec fieri potest, inquit, vel facies, vel manus, vel caro, vel alia pars sit, nisi anima sensibilis insit aut actu, aut potentia, & ut aliquatenus, aut simpliciter, erit enim aut mortuus, aut pars mortuæ, &c.*

Dicitur autem pars, ut habet calorem naturalis, per quem possit nutriti, aut disponi ad animam esse pars simpliciter, vel in actu, vel in potentia: pars mortuæ dicitur aequinoce pars, in ordine ad totum, quod est corruptum: cui proinde neque in fieri, neque in factu esse, neque actu per participationem animæ, neque etiam in potentia per viam generationis potest fieri totius, sed tenet in corruptionem.

Imperfectum enim physicè dicitur aequinoce se habere ad perfectum, sicut 10. *Met.* in genere dicunt latere aequinoctiales. Et sicut hinc c. 3. dicitur generatio feminæ esse imperfecta: *Ex leſis,* inquit, *interdum leſa, interdum non leſa gigantur: sic* feminæ partim feminæ, alias non feminæ, sed mas generatur; feminæ autem quasi mas leſa est. Et lib. 7. *Metaphys.* cap. 9. dicit generationem feminæ non esse vniuocam simpliciter, sicut est generatio viri, sed aliquilater, & quasi aequinoce: & lib. de Animalibus, feminam non intendi per se à natura, sed generari occasionatè, quia natura tedit ex se in illud, quod perfectum est. Ex prædicto ergo loco nihil fauet aduersariis: & cum sancti Patres dicant eandem esse carnem viui, & mortui, sequenda simpliciter est eorum sententia, cui in nullo repugnat Philosophus, & magis est præsenti mysterio congrua. Argumenta ex communib[us] principiis soluemus cum Doctore in sequentibus.

III *Quæ ratione*
facies mor-
tuum aequino-
ed facies dici-
tor.

Ratio dicti.

Aequinoctio
in rebus quo-
modo sumi-
tur.

Feminæ non
univocè, sed
equinoce ge-
neratur.

Conclusio.

S C H O L I V M.

Refutat secundum additum Henrici, quo dicit formam corporeitatis non informare, sine miraculo, nisi simul informante anima intellectuina. Item, tertium additum, quod est, materiam primam esse proprium perfectibile anima intellectuina.

Contra^a secundum additum, scilicet de forma perficiente naturaliter seorsim sumpta, arguitur sic: Omne agens, quod potest sufficienter in actionem suam sine actione alterius, & in terminum actionis, potest informare passum illa forma sine actione alterius: sed agens naturale potest cum communi influentia sine speciali actione diuina in actionem suam, & in terminum actionis, qui est forma mixtionis. Quod enim tunc in eodem instanti Deus creat animam, hoc non est prius naturaliter, quam propagans inducat formam mixtionis, immo est posterius naturaliter, sicut forma, ad quam est dispositio, sequitur dispositionem: nec necessariò simpliciter Deus creat animam, immo mere contingenter: ergo agens illud potest informare suum passum per istam formam mixtionis, absque

39

Forma cor-
poræitatis
est prius a-
nima, tan-
quam dispo-
sitio eius.

actione Dei, & per consequens nulla contradicatio est respectu agentis creati, quod forma mixtionis informet absque anima intellectiu: non ergo est miraculum.

Contra tertium additum Henrici.

Contra^b tertium additum de proprio perfectibili animæ intellectiu: arguitur duplicitate. Primum sic: Proprium perfectibile ab agente sufficiente potest perfici propriâ perfectione, circumscriptio quocumque agente alio, & perfectione aliâ, maximè ab agente non dependente in agendo ab actione alicuius alterius agentis: ergo si materia prima sit primum, & proprium perfectibile animæ intellectiu: poterit à Deo agente (qui in agendo non dependet ab aliquo creato) informari anima intellectiu: absque actione agentis creati, & termino eius: & ita sine omni forma mixtionis posset immediate intellectiu: perficere materiam. Hoc videtur inconveniens, quia tale compositum non videtur esse homo, cum non haberet illud quod est de essentia hominis: nec etiam non homo, quia haberet illud, quo formaliter homo est homo.

Secundò sic, ex duobus actibus, quorum unus non est potentia respectu alterius, non potest fieri per se unum. 7. *Metaphysic. cap. pen.* & 8. *cap. ultim.* quia ibi vterque illorum actuum manet actus simpliciter respectu alterius: & ex duobus actibus in se, & inter se, non fit per se unum: sed per te forma mixta, & anima intellectiu: sunt duo actus,

Si forma mixta non est per se perfectibile per animam, homo non est per se unus. & neuter potentialis respectu alterius, sic quod neuter est ratio recipiendi alterum: ergo non fit per se unum ex eis. Si dicas, imo, quia eadem materia recipiet eos, hoc nihil ad B: quia per se unitas alicuius entis est ex actu, non ex potentia, ex capitulis praallegatis.

C O M M E N T A R I V S.

II 3
Vnde est subordinatio.

a *Contra secundum additum, &c.* Maior huius rationis est euidentis, quia ubi nulla est subordinatio actionis ad actionem, neque termini ad terminum, neque agentis ad aliud agens, inquantum hoc agit propriâ actione, vt Deus, verbi gratiâ creans animam, recte tollitur omnis coniunctio naturalis necessaria inter terminos, quin scorsim esse possint, quod enim simul sint, prouenit ex applicatione causarum, non ex dependentia, aut ordine formarum: dato ergo quod forma mixtionis sit in homine diversa ab anima, recte sequitur, quod naturaliter possit inesse sine anima, & separata vnione animæ, manere in materia: differentia ergo illa, quam adducit Henricus in ordine ad constituendum suppositum, libera est, non probata.

II 4
Si quis animam posse infundi, sine forma mixtionis.

b *Contra tertium additum, &c.* Hæc ratio est clara: quia proprium, & immediatum perfectibile animæ, dicit Henricus, esse materiam primam, non constitutum ex forma mixtionis, ne admittat animam constituere per accidens, quia aduenirent enti in actu constituto: hoc supposito Deus potest creare animam in materia, quia nullo medio respiciunt se mutuò, vt actus, & potentia, neque Deus dependet ab aliquo agente, aut actione eius respectuè ad terminum creationis.

Non requiri mixtionem, ut dispositionem.

Si dicas formam mixtionis esse dispositionem præiäm ad animam. Contrà, dispositio præiäm non requiritur in materia respectuè ad formam, quam nata est immediate recipere, nisi vt tollatur impedimentum, nempe forma prior inexistens, sed nullum impedimentum tale est proportionatum ad agens increatum: & si quod esset, tolleretur per infusionem animæ, quæ non posset existere cum forma priore, sicut tollitur per formam mixtionis.

Tollitur subordinatio in terformas.

Dices esse ordinem inter ipsas formas. Contrà, hic ordo saluat nequit int̄ formas ex natura formarum, quia una creatur, altera educitur: neque est respectuè ad formas, vt sunt ab agentibus ex eadem ratione: ergo tantum erit respectuè ad subiectum, sed hoc non, si materia immediate est receptiva utriusque, quia sic forma mixtionis,

neque est ratio proxima recipiendi animam, sicut quantitas, alias formas accidentiales: neque est conditio, aut dispositio prior, vt iam dictum est: neque materia feruat ordinem ex natura sua ad illas formas, cum æquè immediatè respiciat omnes substantiales indifferenter, neque unam magis, quam aliam, neque ordo inter ipsas formas ex natura formarum inest, quasi una esset prior essentialiter respectu alterius: ergo oportet hanc suppositionem ad animam oriri ex eo, quod constitutum per eam sit subiectum animæ.

Si dicas quod anima supponat organa, & partes ad hoc, vt possit dare suum effectum materiæ. Contrà, vel est hoc ex necessitate effectus formalis, vel certe effectus, qui proueniunt ab anima, vt principio quo efficiente: non primum, quia effectus formalis præcisè communicatur subiecto primo, & immediato formæ: si ergo illud est materia, non requiritur ad hunc effectum, informatio eius per formam mixtionis; neque secundum dici potest, quia anima est principium quo operandi respectuè ad principium suum quod, & per animam constitutum: hoc autem est solum compositum ex anima, & materia, si hæc immediate recipit animam: ergo sic non supponit formam mixtionis ex necessitate effectus, nisi ipsa, aut constitutum per ipsam sit subiectum proximum animæ.

Dices supponi formam mixtionis ad animam eo modo, quo quantitas requiritur ad formam substantialem materialē in materia. Contrà, hoc requiritur ex necessitate agentis materialis, non autem formæ, quia illud nequit agere, nisi in substantia extensam. Quod vero, non ex forma proueniat, patet, quia sic forma substantialis, si respiceret quantitatem ut subiectum quo, non componeret cum materia nisi per accidens: quod enim respicit mediante accidente, non potest per se magis respicere tertium, quam respiciat medium: Deus ergo qui non dependet à quantitate in agendo, maximè producendo formam, quæ nequit dependere à quantitate: sic etiam non dependet à forma mixtionis,

II 5
Forma mixtione, quare requiriatur.

Quantitas cui presupposita ad formam in substantia.

nisi ipsa ingrediatur rationem subiecti primi animæ.

116 Secunda etiam ratio Doctoris est probans , & Secunda ratio contra secundum. destruit intentum Henrici , quoad unitatem per se;nam magis sequitur ex eo,quod ponit utramque formam immediatè afficere materiam,hominem non esse ens unum per se , quæ ponendo animæ susceptuum immediatum esse compositum ex forma mixtionis,ut benè probatur ex Philosopho, quia per se unitas compotiti sumitur ex actu per se,non autem ex potentia.Patet, genitum & corruptum sunt simpliciter diuersa entia, quamvis habeant eandem materiam : verum tamen est etiam sicut unitatem ex utroque simul: Vnde summa- tur unitate. nam si eadem forma in diuersis materialiis seorsim poneretur, composta non essent una, sed diuersa:

ad diuersitatem namque minùs requiritur , quæ ad unitatem : nam quæcumque differentia sufficit ad inferendam diuersitatem, si est differentia per se , non tamen quæcumque identitas ad unitatem sufficit : vt alijs sapientia Doctor.

Differens ex quocumque sumitur

Opinio etiam Henrici impugnari potest , ex eo, quod admittat duas formas substantiales , & non subordinatas afficere eandem materiam.

Conclusio hanc rationum admittitur à Doctori in sequentibus , qui dicunt compotitum ex forma mixtionis subiectum immediatum animæ:& hoc patet ex Philosopho , & Athanasio citatis,& ratione ipsa : quia in corpore exercet anima suas Subiectum a. nima est oper- tui. functiones per organa,quæ sunt instrumenta operandi : ergo sequitur corpus esse subiectum eius, cùm ex operatione recte colligitur esse.

S C H O L I V M .

Refutat rationem Henrici, scilicet idè plures dandas formas, quia plura sunt agentia , vel plures mutationes, declarans, an ad compositum habens plures formas sit una, vel plures mutationes. Item , an materia ad plures formas sit una potentia.

Contra rationem istius opinionis, inquantum concordat cum præcedente opinione contra illam divisionem , aut unam mutationem, aut pluribus, arguitur sic. Aut sufficit ad unitatem compotiti geniti, quod duæ sint mutationes ordinatae ad duas formas ordinatas:vel requiritur tantum una mutatio. Si secundo modo , tunc à quibuscumque agentibus sint plures mutationes , licet ordinatae, tamen genitum non erit unum , & tunc homo secundum opinionem istam non erit unus. Si autem primum sufficit , tunc licet illæ plures mutationes sint ab uno agente, non minùs productum poterit esse unum, quæ si illæ mutationes sint à diuersis agentibus:imò ceteris paribus videtur , quod magis sufficiat unum agens,quæ plura agentia.

40

Ex pluralitate agentium non colligi pluralitate forme in produc.

Respondetur ad hoc,quod duæ mutationes , ad quas est una potentia materialis, sufficiunt ad hoc , ut productum sit unum , non autem ubi sunt potentiae diuersæ materiae: sed secundum primum additum ad formas educatas de potentia materialis sunt diuersæ potentiae:ad formam autem educatam,& aliam non educatam , eadem est potentia : hanc autem,& aliam respiciunt duo agentia:& idè duæ mutationes à talibus duobus agentibus subordinatis sufficiunt ad producendum compositum,non autem illæ duæ aliae.

Contrà, aut potentiae numerantur ad numerationem formæ , & tunc sequitur utrobius que esse duas potentias , sicut sunt duæ formæ , sive ab eodem,sive à diuersis agentibus sint inductæ:aut numeratur potentia non respectu formæ, sed respectu agentis : & sequitur magis numeratio potentiae , quando sunt diuersa agentia , quæ quando est unum agens.

Pluralitas potentia in materia, unde colligatur.

Dices, numerantur secundum numerum formarum non absoluē, quæ recipiuntur in ipso composito, sed illarum, quæ educuntur de potentia illius: tales autem sunt illæ, quæ terminant actiones agentis naturalis: sed illa, quæ terminat actionem creantis, non est talis,& idè propter illam non numeratur.

Contra, accidit materiae, quod forma perficiens ipsam educatur de potentia eius , vel non educatur:si enim esset possibile aliquam formam esse in materia,& tamen non educari de potentia eius, ipsa ita perfectè perficeret materiam, sicut si educeretur de potentia eius:ergo materia eodem modo se habet in ratione perfectibilis ad formam educatam , & non educatam ; & per consequens eodem modo respectu huius, vel illius numerabitur, vel non numerabitur potentia materiae.

Accidit materia, formæ perficiencie ex eius potentia, educari.

Secundum hoc ad primam rationem pro secunda opinione posset responderi. Posset enim dari utrumque membrum , & primò quidem quod una est mutatio , quæ producitur unum ens naturale, & hoc loquendo de mutatione ultima: & tunc concedo conclusionem,quod tantum est una forma , verum est per se terminans illam mutationem: tamen plures sunt mutationes partiales terminatae ad plures formas partiales præcedentes, vel ordine durationis, si ponatur una forma prius tempore induci , quæ alia: vel ordine naturæ, si ponamus omnes illas simul tempore induci, nisi quod sicut dictum est in quæstionibus 9. Metaph. ad ultimam formam non esset propriæ mutatio.

Ad arg. Henrici su- pra n. 33. posita.

Quomodo una muta- tio terminatur ad com- positum habens plures for-

Exemplum mai.

*Generatio
vnus par-
tis totius
præcedit tē-
pore aliorū
partium ge-
nerationem.*

*Quomodo
vna potētia
sit ad plures
formas?*

*Eadem po-
tentia rece-
ptiuia oppo-
sitorum.*

42

*Potētia pos-
sunt esse ex
equo, quarū
actus possū
esse ordi-
nati.*

Exemplum huius, si ponātur partes organicæ differre secundūm formas substantiales: tunc enim præcedit generatio vnius non solum naturā, sed etiam tempore generationem alterius partis, & etiam generationem illam, quā est simpliciter generatio totius, quā scilicet inducitur forma totalis præsuppositis iam formis omnium partium. Sed sic ponendo vnam, vel plures, dices, aut est vna potentia, vel plures in materia respectu istarum plurium formarum ordinatarum, posset dari hoc, vel illud.

Et si detur, quod vna potentia: tunc ad duas improbationes, contra hoc factas. Respondeo ad primam, cùm dicitur, vna potentia specie est ad vnam formam specie. Verum est eiusdem ordinis. Et ad duas auctoritates Philosophi respondeo, quod intelliguntur non de potentia receptiva, & actu recepto: sed de potentia & actu, vt sunt differentiæ oppositiæ entis: vt appareat de posse sanari, & posse ægrotare, de quibus exemplificat, quia non est verum de potentia subiecti, quia idem corpus, & eadem potentia receptiva potest ponni in corpore respectu duorum contrariorum, licet actus non sint idem. Ista autem distinctione potentiarum sic, & sic, patet ex quaest. ista articulo primo.

Si detur, etiam, quod sunt duas potentias respectu huius, & illius formarum, tunc ad duas improbationes illius membra potest faciliter responderi. Cùm enim primò dicitur, quod illæ duas potentias insunt sine ordine illi materiarum, potest negari: imò essentialius, & immediatus inest materiarum ordo ad vnam formam, quā ad aliam: sicut in subiecto respectu passionum diuersarum potest esse potentia prior respectu vnius, & posterior respectu alterius. Si autem concederetur, quod potentias sunt ex aequo: non sequitur quod actus sunt ex aequo: potest enim esse ordo potentiarum quantum ad terminos, licet non sit ordo earum quantum ad fundamentum: sicut patet in multis aliis, vbi duo respectus sine ordine insunt vni fundamento, & tamen termini illorum respectuum habent ordinem inter se, & in comparatione ad fundamentum.

Alia probatio de ente per accidens non habet apparentiam: si enim de igne possit generari aer, & aqua, non propter hoc sequitur, quod ignis in ratione termini à quo sit ens per accidens: quia ista potentialitas, & illa, non constituant per se terminum à quo: ita etiam ex parte subiecti, si habeat potentiam aliam & aliam, non sequitur, si illæ potentias inter se accidunt: ergo habens illas est ens per accidens.

C O M M E N T A R I V S.

117
*Impugna-
fundamentū
Henrici.*

*Ex diuersitate
agentium
non sequi di-
versitatem
effectus.*

Ratio.

a *Contra rationem istius opinionis, &c. Impugnat fundamentum Henrici, desumptum ex pluralitate mutationum, ad probandum diuersitatem effectus simpliciter in effe entis. Contrà aruit Doctor, vel vna mutatio per se requiritur ad unitatem effectus, & sic sequitur, quod homo, non sit vnum simpliciter, ad quem sunt duas mutationes contra ipsum: vel duas mutationes ordinatae, ad duas formas ordinatas, non impediunt unitatem effectus, & sic impertinens erit, siue sint ab uno agente, siue à diuersis: quia ex diuersitate mutationum, non ex diuersitate agentis sumuntur vnitatis effectus: quia vnum agens, à quo procedunt duas mutationes, licet sit vnum in effe entis, est multiplex in virtute, & influxu: neque in effe entis spectat ad constitutionem effectus, neque ad positionem eius, sed tantum quā influit effe in ipsum: si ergo Deus produceret formam mixtionis, & infunderet animam, non minus homo esset vnum, quā de facto, neque magis Adam fuit vnum, quia secundūm corpus, & animam à Deo fuerit productus, quā Abel, qui per propagationem; ergo quod sint mutationes ab uno, vel diuersis, non arguit vnitatem.*

Responſa.

Dices duas mutationes, vt supponunt duas potentias in materia infere diuersitatem, non autem quando vna forma supponit potentiam, altera non, vt contingit in productione hominis. Contrà, aut mutationes numerantur ex numero potentiarum in materia, aut ex numero agentium, si primum, diuersitas agentium non facit ad numerum mutationum: si secundum, diuersitas

potentiarum non facit ad numerum mutationum. Ratio patet, quia ab his simul sumptis nequit sumi vnitatis, qua supponit indivisum vnius rationis ex parte entis subiecti: *quot modis enim dicitur ens, tot modis & vnum;* si ens est multiplex, ita & vnum: sed à causa efficiente, & materiali extrinseca agenti, neque in effe entis, neque in effe causæ in specie, potest sumi vnum conceptus, aut vna differentia, quia in nullo conueniunt, cùm vnum sit in actu, & virtualiter includens terminum mutationis, alterum tantum in potentia: ergo neque differentia, & vnitatis mutationis ab his simili haberi possunt.

Dices cum Henrico, sumi vnitatem mutationis, non à forma absolutè sumpta, sed vt educitur de potentia materiæ: ad pluralitatem ergo potentiarum, & formarum multiplicantur effectus: anima autem intellectua non educitur, ac proinde non inferit numerum in effectu. Contrà vrget, quod per accidens est forma, inquantum constituit compositum, aut perficit materiam, vt educatur de potentia materiæ, quia etiam si non educeretur, & inesset, perficeret eodem modo materiam.

Ratio hæc est evidens, quia educi de potentia producta, materiæ denotat modum, quo forma productur ab agente, cuius actio dependet à materia: forma autem perficit, & constituit, non inquantum denotat ordinem ad agens, seu dependentiam sui à materia, sed in proprio genere, quā forma est, & è contra quā materia dependet à forma, vt ab actu. Hanc autem rationem non variat, siue educetur,

*Neque ab a-
genti, neque
à potentia
sumi vnitati-
tis.*

118
Responſo.

Impugnasur.

*Produc-
mam ex ma-
teria non va-
riat effectum.*

Impugnat.

Rationes formales innu-
biates.

cessur, siue creetur, sive etiam improducibilis sit: quia Deitas constituit Patrem Deum per rationem. suam formalem, & qualibet forma sic dat actum: vnde si forma mixtionis crearetur, sicut etiam daret eundem actionem materiae, & constitueret idem corpus hominis, in eadem unitate entis, quo constituit, quando educitur de potentia materiae: quia rationes formales rerum nequeunt variari; modus autem producendi sicutessa autem formalis perficit, & constituit secundum rationem formalem præcisam, ut existit in subiecto. Vnde in formis accidentibus, & contratiis eadem est potentia ex parte subiecti; numerantur tamen formæ ex suis rationibus formalibus, & aliter perficiunt subiectum, verbi gratiæ, calor & frigus aquam, quarum una est connaturalis, altera violenta: non esset autem violenta, nisi subiectum secundum potentiam, ex qua educitur, repugnaret, quia nempe inclinat naturaliter in oppositum formam.

119
Responsio ad
rationes Hen-
rici.

Ad primam.
Phases muta-
tiones esse ad
hominem.

Mutatio per
modum pro-
ductionis.

b Secundum hoc ad primam rationem, &c. De structo fundamento Henrici, facilis est responsio ad argumentum eius. Respondebat ergo Doctor ad primum, quod est nempè unius entis numero, est una mutatione numero, ut ad terminum: concedi potest de mutatione ultimata, qua fit terminus complectus in ultimo est. Præsupponuntur tamen plures partiales ad formas partiales, quibus constitutur corpus, sive de una potentia materiae, sive diversis, nisi quod ultima forma non inducatur per mutationem propriè dictam, quia nempe non supponit contrarium, seu formam oppositam, & incompatibilem in subiecto, neque priuationem sui, quia posita forma mixtionis in ultima dispositione, inducitur anima, & sic datur mutatione per modum productionis nouæ formæ, non vero per modum corruptionis alterius præcedentis.

Explicit exemplum allato, quod admittere videatur Philosophus lib. 2. de generatione animalium, c. 3: & precedentibus: & concedit in uno ente, sicut salvantur plures formæ subordinatae, etiam saluari posse plures potentias subordinatas ad formas diuersas ordinis.

Probatio ex Philosopho adducta ab Henrico non bene intelligitur, quia non loquitur de potentia receptiva, sed obiectiva: ut patet in exemplo de posse sanari, & posse agrotare, insunt secundum eandem potentiam receptivam, sicut forma, & priuatione: debet ergo intelligi de receptiva, secundum quam repugnat simul esse in potentia ad utrumque. Ex hoc loco patet intelligi Doctorem, non admittere formam corporeitatis diuersam à partialibus, quibus constitutur corpus, ut totum heterogeneum.

c Si detur etiam, &c. Admitit potentias diuersas inesse posse cum ordine, aliquando sine ordine, quamvis termini insint cum ordine: quia ordo potest esse in potentia ex natura fundamenti, quod immediatus, & essentialius respicit unum terminum, quam aliud, ut contingit in subiecto ad proprias passiones: tunc autem ex tali ordine, sequitur ordo etiam in formis, propter exigentiam fundamenti, non vero ipsorum terminorum. Aliquando contingit ordo in terminis sine ordine in potentia, & hoc ex natura terminorum, quæ unus supponit aliud: verbi gratiæ, in substantia ad accidentia, quantitatem, & qualitatem non est ordo; hæc enim in diuerso genere accidunt, quarum altera materiam, altera sequitur formam: & secundum hæc potentiae sunt diuersæ rationis, & non subordinatae: tamen qualitas ex natura sua præexigit quantitatem, ut subiectum quo.

d Alia probatio de ente per accidentem, &c. Hæc probatio est nulla, ut patet ex responsione.

Potentia ob-
iectiva, &
subiectiva di-
versa.

120
Ordo poten-
tiarum di-
versus.
Aliquando est
ex natura
subiecti.

Aliquando ex
natura for-
marum.

S C H O L I V M.

Solut secundam rationem Henrici, positam num. 34. ostendens, non obstante pluralitate formarum, formam substantialiem semper dare esse simpliciter, & saluari differentiam inter formas accidentales, & substantialies.

Secunda ratio principalis, quæ procedit ex ratione formæ substantialis, & unitate rei, non concludit: quia distinguo de dare esse simpliciter, quia secundum Philosophum primo de generatione, ubi arguit, quod ex non ente simpliciter non potest aliquid fieri. Patet responsio ad argumentum, distinguendo non ens simpliciter: quia aut prout simpliciter accipit pro uniuersaliter, & tunc non ens simpliciter est putum nihil, & sic ex non ente simpliciter non potest aliquid fieri: & isti non enti oppositum est quodcumque ens, quantumcumque minimum habeat de entitate. Alio modo accipitur ens simpliciter, prout distinguitur contra ens secundum quid: & tunc ens simpliciter est substantialia, ens secundum quid, est accidentis. Et patet quid est non ens simpliciter oppositum isti.

Sic dico in proposito, quod forma substantialis dat esse simpliciter, non quidem esse primum, quod scilicet immediate sequitur non esse simpliciter, sed dat esse simpliciter, ut distinguitur contra esse secundum quid. Primum patet, quia si accidentis primò aduenirent materiae, & si daret sibi primum esse formale: non tamen daret sibi esse simpliciter, sed secundum quid: quia non est actus nisi secundum quid, nulla etiam forma substantialis materialis est; quæ datur esse simpliciter materiae, & hoc si tenetur esse simpliciter, id est, omne recedens a non esse, sicut probatum est in ista solutione, articulo primo: quia secundum aduersarios materia habet esse simpliciter isto modo, etiam sine omni forma: non ergo sola forma substantialis dat esse simpliciter, id est, uniuersaliter, nec etiam sim- plicer, id est, primum.

Sed accipiendo esse simpliciter secundo modo, prout dividitur contra secundum quid, dico

Text. 12. &
inde.
Ens simili-
citer simi-
larum dupli-
citer, pro uni-
uersaliter,
& ut oppo-
nitur enti
secundum
quid.

Hæc quod.
I. q. 10.

dico quod siue ens dividitur in prius, & posterius, vel primum, & secundum: & prius continet sub se substantialiam, & posterius accidentem: ita simpliciter in isto intellectu equiualeat ei quod est primum naturaliter, & secundum quid equiualeat ei, quod est posterius naturaliter, & isto modo omne accidentem dat esse secundum quid.

Dico ergo, quod forma substantialis siue adueniat alicui iam habenti esse, siue non, dat esse simpliciter hoc secundo modo, sed non primo: sicut forma accidentalis cuicunque adueniat, dat esse non simpliciter, sed secundum quid.

44

Et si quereras unde potest probari, quod haec forma dat esse simpliciter, illa non, si de ratione neutrius est dare illud esse, quod immediata recedit à non esse? Respondeo, aut tu queris de re in se, aut in comparatione ad cognitionem nostram: si in se, nulla causa est quare illa dat esse simpliciter, & illa secundum quid, nisi quia haec est forma substantialis, & illa accidentalis, sicut enim nulla est causa, quare calidum calefacit, quia immediata est; & inter causam immediatam, & effectum non est alia causa media: ita in genere causarum formalium haec est immediata, calor constituit calidum, & anima hominem, & est imme- diatio formae ad actum formalium.

Per qua medea Philosopphi distinctionem inter formam substantialiem, & accidentalem, quo ad nos. Respondio, Philosophi distinxerunt inter formam substantialiem, & accidentalem à posteriori, ut pote per ista media habere contrarium, & non habere recipere magis, & minus, & non recipere, secundum eam posse esse notum, & non esse, & huiusmodi.

Inter substantiales formas posteriores est super perfectior. Sed ad rem breuiter dico unum esse medium, per quod manifestius distinguitur quantum ad cognitionem nostram, quae forma adueniens enti in actu sit substantialis, & quae accidentalis. Quamdiu enim proceditur in substantialibus, semper posterior est perfectior prioribus. Quando autem venitur ad accidentales, sequens est imperfectior ultima praexistente: quae autem sit perfectior, hoc nobis innotescere non potest, nisi à posteriori, & illud est rationabile, & in se, & in nobis. In se quidem, quia in eodem genere non aduenit forma formae, nisi ut perfectius constitutat in illo genere: in alio autem quidquid aduenit, scilicet ut accidens imperfectius est quacunque presupposita forma substantialis.

45 *Sicut distinctionem inter formam substantialiem, & accidentalem, nec in se (ista enim est immediata, quia haec est haec, & illa est illa) nec quantum ad cognitionem nostram per media illa, per quae possumus cognoscere distinctionem istam, sicut à posteriori. Nec mirum, si distinguendo hanc formam ab illa secundum intellectum nostrum oportet uti posterioribus hac forma, & illa: quia nec alio modo cognoscimus quasi in aliquo formas substantiales, nisi à posterioribus.*

Ratio quae facit ad aliud membrum, scilicet quod illæ quatuor rationes non concludunt de homine, pro nobis facit: tamen in quantum conclusionem negat de aliis animalibus, potest responderi, quod respectu cuiuscunque animati potest ponи, quod habeat duo agentia, vel quasi duo. Quilibet enim forma vitae est excellenter simpliciter quacunque forma mixtionis: & ita quocunque inducens formam vitae oportet esse perfectius scipso, vel alio, ut præcisè inducit formam mixtionis: & ita licet ab eodem generetur corpus mixtum in planta, vel bruto, & inducatur anima: tamen ibidem est, quasi duo agentia, quia habens in se rationem perfectioris, & imperfectioris agentis,

Quodlibet animalum producitur à duobus, vel quasi duobus à gentibus.

C O M M E N T A R I V S.

121 *a Secundaria ratio principalius, &c. Distinctio binaria ens simpliciter. Diverso enim sensu assignata soluit argumentum: nam ens simpliciter dicitur, vel secundum distributionem, & sic idem est, quod extrellum primum primi principij, & opponitur nihil, seu non enti. Ens dicitur simpliciter secundum perfectionem, & sic tantum competit substantiali, & opponitur enti secundum quid, & dicitur accidentis, ut comprehendit nouem genera 7. Metaph. textu 2. accidentia esse alia à substantiali dicuntur entia, ed quod totaliter entis, &c. De hoc vide Doctorem sequenti quest. 1. ad 1. pro opin. & in textu super Philosopho. Hoc modo dat forma substantiali-*

Forma substantialis dat esse simpliciter, & non secundum quid: unde autem hoc ipsi competit, nequit assignari ratio huius à priori, quia propositione immediata non habet causam sive veritatis alienam ab extremis. A posteriori unde cognoscatur esse substantiali, variae rationes assignantur à Philosophis, ut est, non suscipere magis, & minus, non habere contrarium, &c.

Aliam differentiam assignat Doctor, nempe in progressu ad formam substantialiem, illa, quae est sive forma posterior, semper est perfectior, quia in ordine generationis non aduenit forma formae, nisi ut perfectius constitutat, quia seruatur processus per viam

viam generationis, quæ procedit de potentia ad actum, & de imperfectiore ad perfectius.

*Processus in
accidentali-
bus.*

Econtrà contingit in accidentibus, quia processus est de perfectiore in id, quod magis imperfectum est: nam accidentia proper substantiam sunt, tāquam perfectiones eius secundariae in esse, & agere, &c pati: quod magis ergo accedunt proximè ad substantiam, eò magis sunt perfecta; quod magis recedunt, eò imperfectiora: quia sic ut plurimum, (ut pater in respectu) magis exiguntur, aut consequuntur ex absolutis accidentibus, quām ex natura

ipso substantiæ. Pater hinc opinionē Doct. non destruet distinctionem inter substantiā, & accidens.

Ratio qui facit ad aliud membrum, &c. Quod dicit brutum produci à duobus agentibus, aut ab uno quasi duobus, vt producit formam mistionis, & animam sensitivam; non intelligit animam produci simpliciter à generante, vel producere mistionem, quia contrarium distinct. seq. docet: sed alludit ad argumentum Henrici, illud prout nunc permittendo, quatenus conclusionem can- deno inducit, quam tenet Doctor.

122
*Explicatio
reponsoriū.*

S C H O L I V M.

*Solutio rationes adductas à num. 25. pro sententia D. Thom. negantis plures formas in uno compo-
sito; & ad primum, ostendit ens aliquod esse unum, licet habeat plures formas, & solvit
subtiliter quatuor loca Philosophi. Vide cum in 7. Metaphys. cap. de unitate definitionis.*

Ad ^a rationes ergo pro prima opinione. Ad primam, concedo primam propositionem, quod vnius entis unum est esse: sed secunda, quod unum esse requirit tantum unam formam, neganda est, accipiendo esse uniformiter in maiori, & minori. Sicut enim ens, & unum diuiditur in simplex, & compositum: ita esse, & unum esse, distinguitur in esse tale, & tale: ergo esse per se unum non determinat sibi esse simplex præcisè, sicut nec aliquod diuisum determinat sibi præcisè alterum diuidentium. Isto modo totius compositi est unum esse, & tamen includit multa esse partialia: sicut totum est unum ens, & ta- men multis entitatis partiales habet. Nescio enim istam fictionem, quod esse est quid su- perueniens essentia non compositum, si essentia est composita; hoc modo esse totius com- positi includit esse omnium partium, & includit multa esse partialia multarum partium, vel formarum, sicut totum ens ex multis formis includit illas actualitates partiales.

46
*Ad argu-
menta su-
pra n. 25.
postea.*

Si tamen omnino fiat vis in verbo, concedo quod formale esse totius compositi est principaliter per unam formam, & illa forma est, quā totum compositum est hoc ens, ista autem est ultima adueniens omnibus præcedentibus; & hoc modo totum compositum diuiditur in duas partes essentiales, in actum proprium, scilicet ultimam for- matum, quā est illud, quod est, & propriam potentiam illius actus, quæ includit materiam primam cum omnibus formis præcedentibus. Et isto modo concedo, quod esse illud totale est completiè ab una forma, quæ dat toti illud, quod est: sed ex hoc non sequi- tur, quod in toto includatur præcisè una forma, vel quin in toto includantur plures for- mæ, non tanquam specificè constituentes illud compositum, sed tanquam quedam in- clusa in potentiali istius compositi.

*Existentiā
non dissi-
gnata, quia ab effen-
tia.*

Exemplum huius est in composito ex partibus integralibus: quanto enim animatum est perfectius, tanto requirit plura organa, & probabile est, quod distincta specie, per formas substancialias: & tamen ipsum est verius unum, verius, inquam, id est, perfectius, sed non verius unum, id est, indivisibilius. In compositis enim frequenter cum maiorí compositione verior unitas, & entitas, quām in partibus cum minorí com- positione.

Totum ha-
bens plures
formas, est
completive
ab una, sci-
licet ab ul-
tima.

Ad confirmationem illam adductam de 7. Metaph. c. de definitione, capitulum illud non videtur bene exponi, sicut patet in expositione, quam edidi super illud caput; auctorita- tes autem illæ truncatae sunt, & nihil ad B: prima quidem truncata est, quia sequitur: ergo genus non est præter eas, quæ sunt generis species: aut si est quidem, vt materia est; & secun- da pars disunctionis est vera. Vnde ad illud secundum membrum subdit exemplum, Vox quidem ut genus est. Est ergo intentio Philosophi, quod illud, quod importatur per genus, est nihil, nisi potentiale respectu specierum: & eodem modo illud, quod sequitur, quod finalis differentia erit terminus, & definitio: nullo modo potest intelligi, quod to- ta ratio quiditatia sit in ultima differentia: tunc enim omnino genus superflueret in de- finitione, quia sola ultima differentia totam essentiam rei exprimeret; sed debet intelligi, quod completiuè est tota substantia rei, sicut à forma ultima est completiuè tota essentia habentis formam. Eodem enim modo assignat ipse hīc unitatem definitionis, quo modo dixit se præmisisse in Analyticis, & quomodo in 8. Metaphys. penult. assignat unitatem rei: quia sicut ibi dicit, quod ex duobus constituitur compositum reale, quia hoc actus, illud potentia: ita hīc dicit, quod ex duobus conceptibus componitur unus conceptus

47
*Truncatæ ad-
ducuntur lo-
ca Philos.
pro fénem-
tia D. Th.
Solutio qua-
tuor loca
Philos. pos-
ta num. 25.
Non vult
Philos. ultri-
mam diffe-
rentiam esse
totam essen-
tiā rei.
Sect. 6. To-
picorum, &
illud poten-
tia: ita hīc
dicit, quod ex
duobus con-
ceptibus com-
ponitur unus
conceptus
2. Physicor.
Scit. 1. Texti. 15.*

quiditatiuus, seu definitiuus, quia iste conceptus est potentialis, & ille actualis; & sicut ibi actus est principalior quam potentia, & per consequens principalior ratio vnitatis, sicut & entitatis, ita & hic; quia conceptus ultimae differentiae est conceptus actualior, & principalior ratio vnitatis & definitionis.

48

Scilicet ad causandum migrationem.

*Si inferior differentia includit superiorem, hoc est manifeste falsum: quia tunc impossibile esset per genus proximum, & differentiam proximam definire, quia idem bis diceretur, scilicet illa differentia superior per se inclusa tam in ratione differentiae inferioris, quam in ratione generis proximi. Vnde, ponendo rationes generis, & differentiae loco nominum, manifeste appareret nugatio: & haec est intentio Philosophi ibidem, quomodo debeat nugatio cognosci in definitione, ponendo scilicet rationes pro nominibus. Nec etiam posset definitio dati per genus remotum, & plures differentias, quia eadem differentia proxima illius generis, diuisua remoti, plures diceretur in illis multis differentiis additis generi. Consequens est planè contra Philosophum ibidem, qui dicit, *Nihil aliud est in definitione, quam primum dictum in genere, & differentia. Alio verò genera sunt primum, & cum hoc comprehensa differentia: & exemplificat statim, ut animal alatum, vel animal bipes non alatum. Similiter autem, & si plura dicantur, omnino non differt per plura, aut per pauciora dici.**

43.

Vult dicere, quod nihil aliud est definitio, quam primum genus cum multis differentiis, vel proximum genus, & una differentia: quia proximum genus, nihil est nisi genus remotum cum multis differentiis inclusus: & quilibet modus definiendi includeret nugationem, si differentia inferior per se includeret superiorem.

49

Quod ergo addit ibi, quod hoc ipse velit dicere, cum dicit, *fissio pedis est quædam pedalitas; hoc non est ad propositum, intelligit enim ibi non de prædicatione per se primo modo, qualis intelligitur per ista abstracta: sed quod inferior differentia debet per se diuidere superiorem in quantum huiusmodi: & hanc diuisionem per se innuit per ista abstracta. Et quod sic intelligat, patet ex præcedentibus istius S. in princ. dicit enim, quod oportet diuidere differentiae differentiam, & subdit quomodo intelligit, non dicendo, habentis pedes, aliud alatum, aliud non alatum, sed aliud habens fissos pedes, aliud non fissos pedes: haec namque sunt differentiae pedum. Et sequitur illud, quod allegatur.*

* Alias scilicet *Nam fissio pedis est quedam pedalitas, hoc est dictu, fissio pedis per se particulat pedalem, & ideo per se diuidit habens pedes: non sic autem alatum.*

Loca Phil. nibil facere ad inten- tum allegatis, sed totū illud caput saluat cum pluralitate for- matum. Ex toto ergo illo capitulo, si conuenienter per totum exponeretur, sicut alibi expostum est, neque habetur, quod genus nihil est per se in definitione præter rationem differentiae: neque quod differentia ultima sit definitio tota, vel indicans totam substantiam rei: neque quod non est per se ordo in his, quæ importantur per se per differentias ordinatas: neque quod inferior differentia per se includat superiorem: nec breuiter aliquid pro vnitate formæ. Imò verè saluat totum illud caput, ponendo rationem quiditatuum compositam ex conceptu potentiali, & actuali: & actualem esse principaliorem causam vnitatis, sicut de ente composito dicendum esset quantum ad vnitatem, ut ipse dicit in 8. lib. cap. vlt.

C O M M E N T A R I U S.

123 Ad rationes D. Thoma. Vnitas ensis per se. a *A*D rationes pro prima opinione, &c. Docet Avnius entis unum esse principale: sed negat inde sequi, non includere plures formas partiales. Addit formale esse totius composti esse per unam formam principalem, quæ compositum est hoc: neque esse de ratione unius per se non includere plures partes: quamvis sit verius, & perfectius ens, quam aliquid simplex, licet non indivisiibilius.

Ad confirmationem respondet, exponendo ca-

put illud de definitione in 7. Metaphys. & patet ex textu vera expositio, & sententia Philosophi, ex qua nulla habetur propositio ex iis, quæ assumit sententia contraria, iuxta veram intelligentiam Philosophi: ut quod neque genus per se nihil sit in definitione præter rationem differentiae: neque quod differentia ultima sit tota definitio, neque quod inferior differentia per se includat superiorem: neque breuiter, inquit Doctor, aliquid quod concludat vnitatem formæ.

S C H O L I V M.

Solutus secundum rationem pro unitate forme in composito adductam num. 26. Et explicat varia loca Philosophi, que sunt axiomata, de differentia motus à generatione.

Ad¹ secundum responsum est, quia æquiuocatur de ly simpliciter; & quidem pro primo dare esse, nec omni, nec soli formæ substantiali conuenit dare esse simpliciter, quin si primò adueniret quantitas materiæ, posset dare sibi esse formale primum, licet non primum recedens à non esse: & forma aliqua substantialis potest aduenire secundò, & tertio. Sed distinguendo esse simpliciter contra secundum quid, sicut primum natura- 50 *Omnis forma substantialis dat esse simpliciter.*

liter contra secundum naturaliter, sic omnis forma substantialis dat esse simpliciter, & accidentalis non simpliciter, sed secundum quid: non ergo quæras, si primò, vel secun- dò adueniat ista forma alicui, sed quæcumque adueniat, talem actum nata est tri- *Quod mouetur est, quod generatur non est, explicatur.*

Sed duæ probationes adductæ de s. Physic. de generatione, & motu, videntur habere difficultatem specialem. Ad primam dico, quod non esse, accipiendo pro subiecto ge- nerationis, accipitur ibi priuatiè, & est sensus: quod generatur, id est, quod subiici- *Quod mouetur est, quod generatur non est, explicatur.*

tur generationi, caret esse simpliciter: quod autem mouetur, hoc est, ut subiicitur mo- tui, non caret esse aliquo simpliciter.

Et si arguas, ergo nullam formam substantialiem habet, quæ dat esse simpliciter, non sequitur, sed est fallacia consequentis: potest enim habere aliquod esse simpliciter isto modo per unam formam substantialiem: & tamen carere esse simpliciter, quod nata est alia forma substantialis dare.

Aliud verò argumentum de esse in loco, requirit (ut videtur) aliam difficultatem: ta- men de motu locali, & alterationis potest faciliter responderi per idem, quod omne mobile alteratione, vel latrone per aliquam formam præsuppositam illi motui, est in loco: quia quantitas præcedit necessariò utrumque istorum motuum: quod autem ge- *Quod mouetur est, in loco, quod generatur non, explicatur.*

naturatur, hoc est, subiicitur generationi, neque per illud per quod subiicitur generationi, neque per formam aliquam, quam habet per generationem per se est in loco: quia essi subiectum generationis actu esset habens formam substantialiem, & etiam habens quantitatem aliquam, quæ est ratio locandi, tamen non habet quantitatem, ut est subiectum generationis: quia quantitas non est ratio recipiendi terminum istius mutationis: & ita vniuersaliter subiectum generationis, ut est per se subiectum, non includit aliquid, quod sit per se ratio essendi in loco: quia non est nisi tantum substantia, licet eam concomiteret quantitas, sed illa non est per se aliquid eius inquantum subiicitur genera- tioni.

Sed si quæras quomodo illud, quod mouetur motu augmentationis, est in loco? Li- 51 *Egidius Theor. 1.*

cet ista dubitatio non sit necessaria ad propositum, tamen respondeo, quod secundum

aliquos, quantitas vel quantum præsupponitur in motu augmentationis, & diminutio-

nis: terminus autem quantitatis talis, vel talis terminat motum hunc, & illum.

Sed contra hoc: nulla quantitas omnino eadem manet in actu motu, & sub utroque termino: subiectum autem manet idem: ergo quantum non est subiectum istius motus.

Et præterea ista terminatio cuius generis est per se species? si generis Quantitatis, quan-

titas est: si non motus ille non erit per se ad quantitatem.

Dico ergo, quod sicut subiectum alterabile licet in tota alteratione sit sub qualitate: tamen non est propriè dicendum, quod quale sit subiectum alterationis: quia illa qualitas accedit illi, quod est subiectum alterationis: ita augmentabile, licet semper dum augmentatur, sit quantum; tamen ex quo variatur secundum quantitatem, sicut alterabile secundum qualitatem, quantitas non est ratio, nec per se conditio subiecti augmentationis.

Quid ergo est subiectum augmentationis? Dico quod sicut subiectum per se altera- Quod si subiectum au- *gmentationis, & di- minutionis.*

tionis est ens in actu secundum formas priores qualitate, non tamen ens in actu secun- dum qualitatem, ita per se subiectum augmentationis est aliquod ens in actu secundum aliquam formam priorem quantitate: non autem per se est ens in actu secundum quan-

titatem: forma autem prior non est nisi substantialis: ergo per se subiectum augmenta- tionis, & diminutionis non est nisi substantia tantum.

Quomodo ergo subiectum, quod ibi mouetur, est in loco? Respondeo vniuersaliter,

cuiuscumque motus subiectum est in loco, vel per formam priùs acquisitam in mobili,

quod mouetur tali motu: vel per ipsam formam secundumquam mobile fluit, vel mo-

vetur: & primum membrum verum est de alterato, & lato: secundum membrum verum est de augmentato & diminuto: sed quod subiicitur generationi, neutro modo est in loco, nec enim presupponitur isti mutationi in subiecto aliquid quod sit ratio locandi: nec illud secundum quod subiectum fluit, est ratio locandi.

C O M M E N T A R I V S.

124

Forma substantialis datur esse simpliciter.

Ad secundum responsum est, &c. Patet ex response ad secundam principalem Henrici, quod ly simpliciter sumitur aequiocc: sumendo ly simpliciter pro esse substantiali, illud dare conuenit formæ substantiali, siue primò venit, siue secundò: nam si quantitas, ut quidam volunt, adueniat primò materiæ, dat ipsi esse primum formale, sed non simpliciter, sed accidentarium, & secundum quid.

Terminus à quo generatio.

Secundò dicit quod non esse, ut dicitur subiectum generationis, intelligitur priuacione, quia carer forma substantiali, & intelligitur de generatione respectiuè ad alias motus, qui sunt de subiecto in subiectum, id est, supponunt subiectum completem in esse simpliciter, ad quod ordinatur: subiectum ergo generationis caret esse simpliciter, ad quod ordinatur ipsa generationis, quamvis autem presupponat generatio viuentis formas partiales, constitutum per ipsas est in potentia ad esse simpliciter viuentis.

125

Quomodo subiectum motus sit in loco.

Ad illud quod dicitur, id quod mouetur esse in loco, quod generatur non esse in loco. Respondeo in specie de motibus primò quod subiectum alterationis, & lationis sit in loco per quantitatem, quæ presupponit utriusque formæ, quæ acquiritur: subiectum autem generationis, et si habeat quandoque quantitatem, secundum quam est in loco, illa quantitas se habet concomitans, & non per se ad generationem & terminum eius.

Ratio prioris est, quia tam alteratio, quam qualitas acquisita dependet à quantitate, ut subiecto quo; latio vero, & ubi, quod est eius terminus, est secundum quantitatem subiecti, tanquam subiecto, & causa, seu fundamento. Ratio posterioris per oppositum huius est; quia generatio, & terminus eius non dependent à quantitate: neque quantitas est ratio recipiendi alterutrum; sed ipsa substantia, ut prior est quantitate.

Effo in loco per se, aut cō-comitanter.

126

De subiecto motus augmentationis, reiecta sententia Egidij, dicit resolutiù, quod subiectum quantitatis, & augmentationis non sit aliud quantum, sed subiectum constitutum in actu per aliquid prius quantitate, nempe per formam substantialem; hoc autem, licet non sit in loco per formam presuppositam motui; est tamen in subiecto per ipsum formam fluentem: non ita subiectum generationis, quia neque per formam fluentem, neque per formam presuppositam per se est in loco. Dices, agens materiale presupponit subiectum quantum, in quod agat ex ratione sua: ergo generatio, ut procedit ab ipso, presupponit esse in loco. Respondeo omnes teneri ad hoc respondere, ut saluent autoritatem Philosophi. Dico ergo, quod ex conditione agentis id exigitur tanquam conditio extrinseca, non ex dependentia actionis, aut termini, quæ respiciunt subiectum, ut est prius quantitate.

Effo in loco per formam fluentem.

S C H O L I V M.

Solvit tertiam rationem positam num. 27. pro unitate forme in composito, & dat optimam doctrinam de predicatione unius extremi de altero, quando sumuntur à diuersis formis.

52

Predicatum acceptum à forma posteriori non dicatur per se de eo, quod accipitur à forma priori: sicut hæc non est per se, homo est albus, vel superficies est colorata: & per hoc non potest plus haberi, nisi quod hæc non est per se, animal est homo.

Et si obiicias, quod etiam nec è conuerso: hæc enim non est per se, coloratum est superficiatum. Respondeo, quod præcisè accipitur à forma priori, & quod præcisè accipitur à forma posteriori, sic se habent, quod neutrum per se includitur in altero: ideo non est predicatio per se, sicut nec è conuerso: ponendo autem genus accipi à forma priori, & differentiam à forma posteriori, concludendum est, quod nec genus per se prædicabitur de differentia, nec è conuerso, quod concedo: sed non sequitur, quod genus non prædicetur per se de specie, quia species eti importat differentiam ultimam, tanquam principalem in ratione sua: non tamen præcisè importat illud, sed cum hoc rationem generis, tanquam de per se conceptu eius.

53

Et si vltierius obiicias, quod nec ista est per se: superficiatum coloratum est superficiatum, ubi tamen non accipitur præcisè intellectus prioris, & posterioris, ut distinguuntur contra se: sed ut intellectus posterioris includit prius, comparando ad intellectum prioris secundum se. Respondeo, hoc si verum est, hoc ideo est, quia subiectum istud superficiatum coloratum non habet conceptum unum per se: & quod in se non est per se unum, non videtur esse alicui per se unum: non sic autem ex alia parte, quia conceptus prioris, & posterioris faciunt conceptum per se unum.

Et si quereras, quare magis hæc quam ibi? Respondeo, sicut quære quare ex actu, & potentia

potentia fit vnum, nulla est quæstio, ex 8. *Metaphysica, cap. ultim.* nam nulla est ratio, nisi quia hoc est per se actus, & illud per se potentia: ita quare ex isto actu, & ista potentia fit per se vnum, sive in rebus, sive in conceptibus; non est alia causa, nisi quia hoc est potentiale respectu illius, & illud actuale: & huius vterius nulla est ratio, nisi quia hoc est hoc, & illud est illud: & eodem modo de uno per accidens, quia hoc est hoc, & illud est illud, id est hoc est actus per accidens, & illud potentia per accidens: & ideo ex hoc, & illo fit vnum per accidens: immediator enim est ista, calor constituit calidum, & humanitas ens per se; quam ista calidum calcificat: & tamen secunda est immediata, cuius querere medium est indisciplinati, 4. *Metaphys.*

No est quærenda ratio quare ex potentia per se, & actu per se, fiat vnum per se.
Text. 9. & 26. idem 3. Metaphys. Text. 4.

C O M M E N T A R I V S.

127
Responso ad tertium.

Quomodo predicatione de se inuicem dicantur.
Summi præcise quid sit?

Quare genus de differentia non praedicitur!

Ad tertium de predicatione dico, &c. Tertium fuit, quod prædicatum sumptum à diversa forma, non subordinata, si prædicatum per accidens; si est subordinata, est tantum prædicatum secundum modo. Responderet resolutiū, quod prædicatum sumptum à forma priori non dicatur de eo, quod sumitur à forma posteriori, si utrumque sumatur præcisè: præcisè autem sumi, est sumi prædicatum in ea acceptione, ut nihil aliud importet nisi formam, à qua sumitur: sic ergo neque genus de differentia; neque differentia superioris de inferiori per se dicitur; neque econtra, quia neutrum includitur in altero, quod requiritur ad prædicationem per se primo modo: tamen utrumque per se dicitur de toto.

Ad propositum prædicata in viuente sumpta à diversis formis, per se dicuntur de toto; quamvis non de se inuicem immediatè: ex modo autem significandi possunt de se inuicē dici, quā important totum, aut se mutuò connotant in concreto.

Addit superficialium est coloratum: non esse propositionem per se, per hanc maximam; quod est ens per accidens vnum, non potest esse alicui per se vnum. Contrà, quia partes heterogeneae corporis organici non sunt per se vnum, dato quod forma corporeitatis non sit una simplex forma; ramen corpus ex his consistans facit vnum per se: videtur ergo sufficere, quod actus unus adueniat pluribus ordinatis per modum unius subiecti: & ex eis fiat vnum per se, quamvis ordo inter haec non faciat, nisi vnum per accidens. Respondet vnitatem totius integralis esse vnitatem per se, alias quantitas non esset ens prædicamentale: cùm sit totum integrale, cuius partes copulantur termino communī: negatur ergo assumpitum: est enim ordo per se inter partes corporis organici; licet quilibet per propria formam constituantur, per se tamen ordinatur ad totum, & compartant.

S C H O L I V M.

Ad quartum argumentum positum num. 27. pro unitate forme, ostendit necessitatem ponendi plures formas in corporibus animatis. Primo, manet forma corporis pereunte anima. Secundo, triduo mortis Christi, manet forma corporis sine anima, & sic mansisse in Eucharistia si fuisset seruata illo triduo. Resoluit formam corporeitatis formaliter constitutre terminum connexionis, de quo supra dist. 1 o. quest. 4. ad hac miras excogitant Thomistæ solutiones, sed rationes Scotti videntur insolubiles.

Ad quartum dico, quod habet evidenter bonam contra secundam opinionem improbatam: frustra enim poneretur corporeitas alia ab intellectua, si ipsa includat vegetatiuam, & sensitivam: & sensitiva & vegetativa includant corporeitatem: sed secundum aliam viam est facilis responsio. Hic enim est necessitas ponendi plura. Et quæ? illa certè, quæ est ratio vniuersaliter distinguendi hoc ab illo, scilicet contradictione, quæ est immediata ratio distinguendi plura sub ente; utpote si hoc, & illud recipient contradictionem in essendo, quia si hoc est, & illud non est, non sunt idem ens in essendo.

Sic in proposito formâ animæ non manente, corpus manet; & ideo vniuersaliter *Manet forma corporis sine anima.* in quolibet animato, necesse est ponere illam formam, quâ corpus est corpus, aliam ab illa, quâ est animatum: non autem loquor de illa, quæ est corpus, hoc est individuum corporis, quod est genus: nam quocumque individuum suâ formâ taliter est corpus, ut corpus est genus, & habens corporeitatem: sed loquor de corpore, ut est altera pars compositi. Per hoc enim non est individuum, nec species in genere corporis, nec in genere substantiæ, quod est superior: sed tantummodo per reductionem. Vnde corpus, quod est altera pars manens quidem in esse suo proprio sine anima, habet per consequens formam, quâ est corpus isto modo, & non habet animam: & ita illa forma necessariò est alia ab anima: sed non est aliquod individuum sub genere corporis, nisi tantum per reductionem, ut pars: sicut nec anima separata est per se inferius ad substantiam, sed tantum per reductionem.

54

Necessitas ponendi plures formas in anima.

Corpus sumitur pro genere, & pro altera parte compositi.

55
Dispositio-
nēs requiri-
tur ad ani-
mā in gra-
du perfectio-
ri, quam ad
formā cor-
poris, idēo
hac manet
fīne illa.

Contra hoc, dispositio necessaria, vel necessitans non manet absque illo, ad quod dispositio necessariō: sed forma mīstionis est dispositio necessaria ad animam: ergo, &c. Et confirmatur specialiter in proposito, quia intellectiuā, cūm sit immortalis, non necessariō separatur à materia, nisi quia aliqua forma substantialis, quam requirit ut dispositio necessariā, separatur; ipsa enim secundūm se non habet in materia aliquid sibi repugnans: sed illā necessariō requisita non potest poni, nisi forma mīstionis: ergo intellectiuā sine illa non potest esse, nee separatur illa stante.

Respondeo, aliquæ qualitates consequuntur formam mīstionis, & in aliquo gradu sunt necessariæ ad hoc, ut intellectiuā maneat: quia quicquid est necessarium ad dispositiōnem, est etiam necessarium ad formam, ad quam disponit: sed benè possunt qualitates esse necessariæ simpliciter ad intellectiuā, ut informantem, & hoc in gradu perfectiori, quām necessariō requiratur ad formam mīsti: possibile enim est formam perfectiorem requirere illud, quod imperfectior requirit, & non tantū secundūm gradum æqualem, sed secundūm gradum perfectiorem. Corruptis ergo illis dispositiōnibus in gradu illo, in quo necessariō requiruntur ad intellectiuā, non manet intellectiuā: & tamen illa alia forma disponens ad eam potest manere: quia non sunt corruptæ secundūm gradum necessarium ad illam formam: sed illa alia etiam non manet in *esse* perfecto, & quieto: quia qualitates consequentes eam sunt corruptæ secundūm gradum, secundūm quem consequuntur eam in *esse* perfecto, & quieto. Et idēo nullum corpus animabile habet simpliciter *esse* perfectū, & quietū, recedente animā: imò statim est in continua tendentia ad resolutionem sui in elementa.

56
Formā cor-
poris non
esse dispo-
sitionem ne-
cessitatem
ad animam.

Ad formam ergo argumenti dico, quod illa forma non est dispositio necessaria, vel necessitans ad intellectiuā: & licet statim sequatur eam intellectiuā in generatione, hoc non est propter necessitatem inter eas, sed quia agens superius habet passum proportionatum compositum, quia ex materia, & forma mīstionis: & quando habet passum proportionatum compositum, statim inducit in illud illam formam, cuius est capax.

Omnis for-
ma substan-
tialis habet
qualitates
comitantes,
sine quibus
non infor-
mat.

Et quod etiam additur in confirmatione, quod anima intellectiuā non habet in materia repugnantiam. Dico quod nulla est forma substantialis informans materiam, quin illam consequantur, vel ipsa requirat qualitates consequentes, & in certo gradu: in quo si non maneant, nec forma illa informabit materiam: licet ergo intellectiuā non habeat propriam repugnantiam ad aliquam formam naturalem: tamen informando materiam, requirit qualitates alias, & in gradu aliquo perfecto, in quo si non maneant, ipsa non informabit materiam; illæ autem sunt qualitates consequentes formam priorem: sed non necessariō requisitas ad *esse* formæ prioris in tanto gradu, in quanto requiruntur ad *esse* intellectiuā in materia.

Exemplum. Istud patet in exemplo, quia ad animationem ab intellectiuā requiruntur cor, & hepar determinatè calida, cerebrum determinatè frigidum, & sic de singulis partibus organicis: tali autem dispositione cessante, potest adhuc manere qualitas aliqua, quæ stat cum forma mīsti; licet non illa, quæ requiritur ad *esse*, & operationem intellectiuā in materia.

57
Resolutio
Doctoris.

Quantum ^b ergo ad istud dubium secundum huius secundi articuli. Dico quod corpus Christi per se includit materiam, & ad minūs formam vnam mīsti priorem intellectiuā: & per istam formam est in actu partiali, & est proximum receptiūm animæ intellectiuā, licet non sit per illam in genere corporis, ut corpus est genus, nisi per reductionem: & in istud compositum, quod tamen per se est pars hominis, sit per se conuersio panis: quia totius in totum, & partium in partes: & per consequens, hæc forma est formalis terminus conuersionis, siue forma termini conuersionis.

Si fūisset
Eucharistia
in triduo
mortis Chri-
sti, esset ibi
forma cor-
poris, siue ani-
ma.

Hæc autem manet eadem, siue anima vniatur illi, siue non vniatur: quia hæc prior est naturaliter saltem in informando ipsâ animâ, & in triduo mansit, animâ non manente ibi: & in triduo fūisset eadem res huius Sacramenti, si Sacramentum tunc mansisset: quia in illo triduo forma corporeitatis non fuit separata à materia sua in Christo; & per consequens nec separata à materia sua, ut in Eucharistia. Sicut enim idem numero fuit res ista secundūm se in existentia naturali; ita etiam idem compositum numero, quod est terminus conuersionis primus, mansisset semper in Eucharistia. Nec valet in ista identitate saluanda fugere ad identitatem materiæ, seu hypostasis: quia contraria possunt inesse eidem identitate materiæ, quando succedunt sibi inuicem: & si etiam Verbum assumpsisset lapidem, fūisset lapis idem naturæ humanæ identitate hypostasis.

128

Ad 4.

Prima respōs.

Principium colligendi distinctionem.

Secunda respōs.

Tertia respōs.

Corpus cur separatā animā tendit ad corruptionē.

a **A**d quartum dico, &c. Hoc fuit, quod non debet poni pluralitas sine necessitate: hic tollitur illa necessitas, quia forma perfectior includit virtualiter imperfectiorem, &c. Respondeat, argumentum esse contra Henricum, qui admittit probationem, vel admittere debet, ut probauit Doctor, ex sequela opinandi.

Respondet ergo Doctor, esse necessitatem ex vniuersali principio distinguendi vnum ab alio, per contradictionem immediatam: manet enim corpus separatā animā viuentis: effectus autem formalis forma non manet desinente ipsā formā.

Dicit secundū, corpus quod est altera pars viuentis, non est species subalterna posita in linea predicationis, neque individuum eius: sed redditū se habet sicut aliae partes physicæ. Dicit tertius, quod alia sit dispositio ad animam, alia ad formam mixtionis, & hæc possit manere desinente illa, quamvis non in esse quieto, sed tendente statim ad corruptionem.

Ratio huius est, quia forma corporis non est actua, neque habet sufficientem resistantiam ex se ad actionem extrinseci corruptientis: hæc enim resistantia fit virtute caloris naturalis fountis naturam corporis, & per nutritionem restaurantis eandem, quæ aliquin ab intrinseco, & extrinseco subest pluribus causis corruptiuis, quibus neque ipsa anima dum adest, resistit aliter, quam per expulsionem noxijs, & restorationem deperdit. Vnde sicut conseruatur primò forma mixtionis per coniunctionem ad causam generatiuam, nempe ad matrem quæ nutrit, & subministrat alimento, ante animationem, ita post animationem virtute vegetatiuæ abstrahit alimentum, & conuertit in substantiam propriam: desinente ergo utraque causa, id est tendit ad corruptionem: quod & de forma cadaueris dicunt ipsi aduersarij.

Sed ex hoc ipso deducitur non leue argumentum probandi non esse in cadauere formam nouam substantialem: quia quæcumque causa est nata inducere illam formam, & agendo præterlet alijs causis naturalibus, quarum quælibet agit ad productionem propriæ formæ, & assimilandum sibi passum: eadem ipsa causa est coniuncta, & ex virtute propria eandem formam potest conseruare, per eandem enim conseruari posset, per quam inducitur, sicut in prima inductione formæ mixtionis etiam conseruatur à causa eam inducente, siue sit mater, siue alia: neque natura intendit aliquam formam, & compositum simpliciter per accidens, & transiunter, quia sic non facit ad perfectionem naturæ in esse entis, aut ad ordinem vniuersitatis: ergo si in natura esset causa sufficiens productiva talis formæ; ita etiam & conseruativa, si talis daretur. Contrarium autem constat experientiâ, & ad sensum, illam formam non conseruari, sed tendere ad corruptionem: ergo non est forma de novo producta, sed antiqua, que tendit in corruptionem, separatâ causâ eius productiuâ, & conseruatiuâ.

b **Q**uantum ergo ad istud dubium, &c. Hic tandem Doctor resolut hanc secundam partem arti-

culi secundi de termino *ad quem*, qui ponitur sub speciebus, & de eius constitutio formalis, nempe esse corpus Christi constitutum per formam vnam mixtionis saltem, & illud esse proximum receptuum animæ, &c. Hinc patet Doctorem neque assertere determinatè formam corporeitatis esse vnam simplicem, neque determinatè esse plures illas partiales: utrumque dici posse probabiliter insinuat: dato quod sit vna simplex, erit heterogenea, sicut aduersarij docere debent de sua forma cadaueris, & sicut nonnulli de anima bruti & plantæ: hoc dato, non sunt forte necessariaz aliae formæ partiales: quia licet os & caro maneant seorsim à corpore, potest dici in iis remanere formæ partem, quâ constituuntur, sicut in cadauere idem diceretur ab aliis, & in animalibus scilicet libis maheat anima secundum utramque partem. Si dicantur esse formæ partiales, dicunt in suis constitutis ordinem ad inuicem, ut partes integrales ad totum.

In forma corporeitatis sit simplex?

Breuerit quacumque viâ saluarent aduersarij vnitatem tam cadaueris, quam formæ eius per se, sic etiam saluatur in proposito.

Tandem in fine excludit responsiones quorundam ad authoritatem Patrum, in prima parte articuli citatas, saluando identitatem corporis Christi, vel per identitatem materiæ, vel suppositi: quam metrò dicit Bassolis non facere ad intentum Patrum, & superius probatum est per eam non impugnari hæreses, quas Patres impugnabant, & dicebant corpus Christi fuisse corruptum, & mutatum, seu conuersum in aliud, neque proprietatis loquendi Theologica, aut Philosophica: quia licet materia eadem maneat in genito & corrupto, nemo dicit quod ignis, verbi gratiâ, sit lignum, iuxta Philosophos: & si Deus poneret materiam Christi sub forma, verbi graciâ, pomi, in Eucharistia, nemo diceret verè. *Hoc est corpus Christi:* ergo idem dicendum esse in triduo, si tantum poneretur materia corporis Christi sub forma cadaueris, quia terminus *ad quem* huius conversionis non est materia, sed corpus ut importat primarò suum formale constitutum, quod nulla veritate rei, aut appellationis potest dici de cadauere. Deinde recursus ad vnitatem suppositi nihil iuuat, quia si assumeretur lapis, haberet hanc vnitatem, eandem retinuit anima, & secundum plures sanguis separatus.

I 3 I
Excluditur responsio aliorum ad Patres.

Tamen si anima esset sub speciebus panis, aut sanguis seorsim à corpore, non esset vera hæc, designando alterutram: *Hoc est corpus Christi:* ergo minùs verificari posset de constituto ex forma cadaueris per identitatem suppositi. Neque authoritates Philosophi, quæ habent veram interpretationem alijs, tanti estimandæ sunt, ut iis in sensu non vero saluandis, inducamus difficultatem in fidei mysteriis. Quin etiam si exp̄s̄ diceret contrarium, magis sequenda esset in hoc sententia medicorum ratio ipsa, & sensus, quam eius authoritas: prout oīm securæ sunt celeberrimæ Academizæ Parisiensis, & Oxoniensis. Ex his deinceps Doctor respondeat ad argumenta posita ad initium huius questionis.

Ex fine natura.

Si in corpore esset noua forma, posset conseruari.

Ex fine natura.

130

*Solut clare, & subtiliter argumenta posita in initio, confirmans que docuit auctoritate Augusti.
quoad conuersationem panis in corpus Christi.*

58 Ad ¹ argumenta: ad primum, sicut panis dicitur collectus ex granis, ita species remanentes dicuntur collectæ, quia sunt aliquid ipsius collecti: & ita exponit Augustinus.

Ad 2. Ad secundum, non intelligit, quod vescamur ibi pane remanente, sicut consueimus vti: sed eo quod quantum ad usum actum eundem habet, quem habet panis: Species eodem modo nutriunt, quo illa, quorum species sunt. Debet ergo intelligi sua similitudo, quoad hoc, quod aliquibus eodem modo se habentibus, quoad usum nostrum, sicut pane, & vino utimur, seu pascimur in Eucharistia: sicut utimur aqua in Baptismo: sed non quoad hoc, quod sicut remanet aqua, ita ibi maneat substantia panis. Expressè enim vult oppositum in eodem cap. statim post. *Ipse panis, & vinum transit, ait, in corpus & sanguinem Domini. Si autem modum inquiras, sufficiat tibi audire, quoniam per Spiritum sanctum fit.* Et paulò post, *Panis, & vinum, & aqua, & per invocationem, & super aduentum Spiritus sancti supernaturaliter transsubstantiantur in corpus Christi, & sanguinem.*

Ad 3. *Species panis, & vini, quomodo representant corpus Christi, sive verum, & mysticum, sicut panis: quia ita ostendunt in se multa grana, quantum ad illud, secundum quod grana habent rationem sensibilitatis, scilicet ratione accidentium.*

Ad aliud patet ex secundo articulo solutionis questionis: huc enim est transubstantatio, non quæ terminus accipit esse simpliciter: sed quæ accipit esse hic.

Ad ultimum patet, quod primus terminus istius conuersationis, nec est materia sola, nec materia sub quantitate: quia tunc non esset transubstantatio, sed transquantitatio: nec materia sub modo quantitatuo, nec compositum ex materia, & anima intellectiu: sed compositum ex materia, & forma quadam priori intellectiu, quæ mansit eadem realiter cum Christo viuo, & in corpore mortuo, & quæ mansit, tanquam formale rei primò contentæ sub Eucharistia semper, ex quo fuit Eucharistia instituta, ideo non valet.

C O M M E N T A R I V S.

132

Ad ² argumenta, &c. Responso ad primum, & tertium insinuant illud, quod *supra* disserimus contra modernos de forma accidentalis panis, vt denotat mixtionem, & iuxtapositionem granorum, seu collectionem ex illis, & ultra hoc de coctionem eius, vt distinguitur à pasta: hæc est forma, quæ manet desinente substanciali panis, & dicit quid accidentale.

In responso ad ultimum argumentum re-colligit breuiter dicta superius in 2. parte huius articuli: afferens, quod primus terminus illius conuersationis, nec est materia sola, nec materia sola cum quantitate, nec materia sub modo quantitatuo, nec compositum ex materia & anima intellectiu: sed compositum ex materia & forma quadam priori anima intellectiu.

Ex quo patet vera interpretatio sententiae eius in 1. parte huius articuli, §. *Quantum ad istum articulum, &c. circa dubium quod ibidem mouet. Unde in respons. ad 4. dicit: corpus Christi non accipere esse simpliciter per hanc conuersationem, quæ connotat actionem productiuam: sed esse hic: non quod presentia sit terminus ad quem conuersio- nis, vt irrespons. ad ult. patet, sed corpus Christi: presentia vero sit terminus formalis conuersationis, quæ præcisè connotat adductionem, & distinguatur à conuersione, prout productiuam esterminari in esse simpliciter.*

Ex hac responso ad ultimum, atque ex dictis in tota questione sequitur quantitatem non

esse ex vi verborum sub speciebus, quia conuersio respicit substanciali, vt terminum ad quem: & corpus Christi, vt est substanciali ex Tridentino, alisque Concilii, & Theologis communiter, est terminus huius conuersationis, quæcumque sit illa forma, per quam corpus constituitur, vel quidquid nomine ipsius corporis interpretamur, vt est substanciali.

Reiicitur ergo sententia Vasquez diff. 186. c. 4. *Sententia Vasquez assertit enim quantitatem corporis Christi esse ex vi verborum sub speciebus, non autem quantitatem hanc, vel illam in singulari: putat enim primum significatum verborum, seu formæ esse corpus constitutum per formam cadaveris, aut certè per animam: & sic quantitatem, quæ requiritur ad corpus organicum, esse ex vi verborum, non autem hanc in singulari, quæ sequitur ad animam particulariter, aut ad formam cadaveris: patet enim ad corpus organicum, eiisque constitutionem requiri quantitatem, vt habeat partes diversæ rationis. Idem de aliis accidentibus assertit, nempe iis, quæ requiruntur ad organizationem.*

Hæc ratio supponit falsum, nempe ad organizationem substanciali, requiri quantitatem, vt formam constitutivam: sicut neque in uniusversum compositum substanciali, quæ tale est, & significatur nomine proprio, importat sua accidentia, quia significatur, vt est prior existentiæ perfectione, & causalitate, & definitiōne, & distinguatur ab accidentibus.

*Nec quantitas, nec qua-
litates esse ex
vi verborum,
in Sacramento.*

*134
Ad esse sub-
stantiali, vñ re-
quiritur ac-
cidens.*

133

*Compositum
definiunt per
suas partes
per se statuum.*

Et inauditum est in Philosophia definitum substantiale, ut importatur proprio nomine, non definiri secundum totum, quod in sua entitate per se includit, & non definiri per suas partes totum: abstrahit autem ab accidentibus, quia sic est subiectum scientiae, & in demonstratione constituit diuersum terminum à propria passione, quam non importat, ut significatur per nomen, & definitionem: ergo à fortiori abstrahit ab accidentibus communibus, vel ergo dicat Vasquez nomen corpus non significare substantiam, aut aliquid per se viuum, sed compositum accidentale.

Hoc autem si dicatur, æquè primò importat formam, & subiectum, & conuersio æquè primò erit in quantitatem, & cætera accidentia, quam in substantiam: vel si dicat importare substantiam compositam per se ex actu & potentia; & sic nullo modo ingreditur quantitas rationem constituti, vel esse dicas compositum ex partibus integrantibus, & sic etiam quantitas non spectat ad compositionem substantialem, & entitatiuam corporis. Præterea, corpus substantiale per se primò respicit suam formam: per quam perficitur, per accidens verò accidentia: si ergo anima intellectua non est ex vi verborum sub speciebus, sed concomitante, à fortiori quantitas ex vi verborum non erit sub speciebus, neque vllam accidens.

*Anima per
se nō inest ex
vi verborum,
minus ergo
accidens inest.*

Tertia ratio.

Accedit tertio, quod si vlla quantitas ex vi verborum statuenda esset sub speciebus, quod illa statuenda esset, quæ esset constituens hic, & nunc ipsum significatum: ergo sola singularis, vel certè æquè singulatis, quia ly hoc denotat aliquid singulare, & non aliquid indifferentes.

Quarto seruari debet secundum proportionem proprietas conuersionis, ut est inter terminos suos, quia sic dicitur à Tridentino conuersio totius substantia panis in substantiam corporis, &c. Sed ex parte termini a quo non importatur quantitas, aut vllum accidens panis: ergo etiam neque ex parte termini ad quem conuersio importatur quantitas, sed corpus Christi præsens, ut est terminus conuersionis, est significatum per se verborum: ergo solum significatur eius substantia. Dices denotari terminam ad quem, ut primarium, subintelligi cætera, quæ insunt. Contra, aliud est inesse cætera ex connexione naturali, ut dicit Concilium, aliud verò ex vi verborum, quod affirmit de solo corpore.

*Quarta re-
tio.
Termini in
esse substantie
convertitur.
Terminus a
quo in esse
substantia
terminat.*

Probatū ergo solutionem nullam esse, quia cætera non faciunt ad corpus, quæ substantia est, & in esse substantia, imò accidentaliter se habent: sed panis non convertitur in corpus, nisi quæ substantia est, quia vterque terminus, & totum, quod est conuersio, importatur per nomen transsubstantiationis, quod proprium est ex Concilio, & propriè dictum: sed transsubstantatio nihil importat substantias in esse substantia, sibi inuicem succedentes: ergo vel non esset propriè dictum nomen, vel solus terminus conuersio est substantia.

*Conuersio est
in substantia
præcisæ.*

Neque vñquam dictum est à Patribus panem converti in quantitatem Christi primariæ, aut secundariæ: unde patet quantitatē non esse hic ex vi verborum; alioquin eriā quidquid pertinet ad perfectionem corporis dicetur esse ex vi verborum; imò & suppositum ipsum, cum tamen concomitante hæc omnia insint ex cōmuni, & ex Concilio.

Q V A E S T I O I V .

Vtrum panis in conuersione in corpus Christi, annihiletur?

Alens. 4.p.q.38.m.3. D.Bon. bīc a.1.q.3. Rich. a.1.q.3. Palud. q.3. Capr. q.2. D.Thom. q.1.a.2. & 3.p.q.75. a.3. Hent. quodl. 9.q.9. Egid. Theor. 1. & 34. Suar. 3.p. tom. 3.d. 30.f.7.

D secundum sic proceditur, & arguitur quod panis in conuersione in corpus Christi annihiletur: quia quod præcessit, & nihil eius patet, annihilatur: panis præfuit, & nihil eius manet, quia nec materia, nec forma: totum enim totaliter transit, materia scilicet in materiam, & forma in formam: ergo, &c.

Arg. 1.

Secundò sic, quod nihil est in se, nec in alio, & præfuit aliquid, annihilatur: panis post conuersionem nihil est in se, nihil est etiam in Christi corpore: quia tunc corpus Christi augeretur per conuersionem panis in ipsum; illud enim sit maius, in quo est aliud, & aliud quantum manens: ergo.

Arg. 2.

Tertiò sic, in transitione partiali forma annihilatur, quia nihil eius manet: ad minus non distinguitur ista corruptio partis ab annihilatione, nisi quia forma prior manet in potentia materiæ: sed in proposito forma panis non manet in potentia suscepti sui. Potest etiam probari, quod ibi forma, à qua est transitus, annihiletur: quia non manet in actu, patet: nec in potentia subiecti. Probatio, natura potest potentiam naturalem reducere ad actu, & per consequens, si ista forma destruxeret eadem numero in potentia materiæ, posset per agens naturale in actu reduci, quod est contra Philosophum, quinto Physic. & secundo de Generat. in fine. Si dicas, ipsam non eandem numero, sed eandem in specie manere in potentia subiecti, hoc non prohibet annihilationem, quia etsi ista esset annihilata, adhuc posset alia numero educi de potentia materiæ.

Text. 38.

Text. vlt.

Item, annihilation & creatio sunt opposita, sicut generatio & corruptio: quia sicut dicitur 5. Physicorum, *Idem est terminus à quo generationis, & terminus ad quem corruptionis, & è conuerso;* ita idem est terminus ad quem annihilationis, & terminus à quo creationis,

Argum. 4.

Text. 7. &

& inde.

& è conuerso, sed quando tota substantia, & totalis est terminus ad quem productionis, produc^{tio} eius est creatio: ergo quando ipsa tota, & totaliter est terminus à quo destruc^{tio}nis, illa destruc^{tio} est annihilationis: sed in proposito ipsa tota, & totaliter est terminus à quo conuer^{sionis}: ergo, &c.

Oppositorum dicunt auctoritates adductæ in quæstio. præced. artic. i. dicunt enim panem conuerti in corpus Christi: ergo non annihilatur. Et hoc arguitur in ratione, quia creatio, & annihilationis sunt opposita: sed, si corpus conuertetur in panem, iterum illa reductio panis non esset creatio: quia non esset simpliciter de nihilo, ut de termino à quo: ergo pari ratione, conuersionis panis in corpus, non est annihilationis.

Item, istius annihilationis non posset esse causa, nisi Deus: sed Deus non potest esse causa non essendi res, secundum quod probat Augustin. 8*q. quest. 2. i.*

C O M M E N T A R I V S:

¹ ^a *Argumentum* ^b *quæstionis.* **A**d secundum sic proceditur, &c. Hæc quæstio est secundum membrum propositionis in initio prioris quæstionis, vbi agitur de conuersione, ut se habet circa terminum à quo, in priori agitur de eadem, ut se habet circa terminum ad quem.

S C H O L I V M.

Opinio Henrici panem non annihilari, sed post conuersionem esse aliquid, quia id quod fuit panis est corpus Christi, vel saltem aliquitas corporis est panis. Scotus impugnat id quod ait panem post conuersionem esse aliquid, quatuor rationibus claris, & urgentissimis.

³ ^b *H. quodl. 9. quest. 9. quodl. 11. q. 4. quodl. 12. q. 10. Ocham quodl. 5. & Maior hic tenent panem annihilari.* Hic dicitur quod panis non annihilatur: & ex hoc infertur, quod post conuersionem panis non est nihil, & per consequens est aliquid: non autem illud, quod præfuit, quia illud conuersum est: nec quicquam aliud à termino, in quem conuersus est: ergo post conuersionem est aliquid, ut illud in quod conuersus est. Vnde quod præfuit panis est corpus Christi: aut si ista negetur, necesse est dare, quod aliquitas corporis sit eius, quod fuit panis, & similiter esse corporis sit aliquid eius, alioquin panis post conuersionem nullo modo posset dici aliquid, sed oporteret dicere, quod omnino esset annihilationis. Hæc ergo opinio duo dicit, & quod panis non annihilatur: & quod post conuersionem non est nihil, sed aliquid modo aliquid, & secundum deducit ex primo.

Scot. licet sit problemati- quodl. 10. se declarat. Vnus terminus in- matis inclu- di non esse alterius. Etsi secun- dium quid, supponit es- se simpliciter, quomo- do? Contra illud secundum arguo quadrupliciter. Primo sic: terminus mutationis, in quantum est terminus, includit non esse alterius termini. Hoc probatur: quia in quantum eius, tamen est terminus, habet aliquam incompossibilitatem ad alium terminum: ergo ut est terminus non includit aliquitatem alterius termini, nec alterum terminum esse aliquo modo aliquid: quia contradic^{tio} est, quod, ut includit non esse eius, includat aliquitatem eiusdem.

Secundò, quia corpus Christi nullo alio modo se habet in se post conuersionem, quam antè: ergo nec aliquid alio modo habet esse in ipso, sed panis non conuersus nullo modo habet aliquitatem suam in corpore Christi, nec aliquitatem corporis Christi: ergo nec post conuersionem. Probatio primæ consequentiae, esse secundum quid in aliquo, est propter esse eius simpliciter: quia enim aliquid in se est tale, idèo sic, vel sic habet aliquid in se, vel esse in alio: ergo non est differentia modo essendi alicuius in aliquo, nisi propter differentiam eius in se.

Item, cuius est aliquitas, illud ea formaliter est aliquid: si ergo aliquitas corporis sit

nunc eius, quod fuit substantia panis: ergo illud, quod fuit substantia panis, est nunc formaliter aliquid illà aliquitate. Quæro quid aliquid non panis, quia panis non est: & præterea contradic^{tio} videtur, quod aliquitatem corporis sit formaliter aliquid, illud quod est substantia panis, nec ista aliquitatem est illud, quod fuit panis corpus: quia quod fuit substantia panis simpliciter desinit esse, corpus simpliciter manet in eodem esse, nec potest dici, quod ista aliquitatem est aliquid aliud, nisi panis, vel corpus.

Item, aliquid & res conuertuntur secundum Auicen. primo Metaphysica sive cuius ergo à reor, & à ratus, scilicet *Mem. de quo Scot. r. d. 3. q. 5. & quodl. 3.* Item, aliquia aliquitas, illud formaliter est res: & per consequens sequeretur, quod illud, quod fuit panis, nunc esset res. Res autem secundum istum Doctorem dicitur dupliciter. Vno modo pro re opinabili, ut res dicitur à reor reris. Alio modo res rata, prout dicitur à ratitudine: hæc ergo aliquitatem hoc quod fuit panis, vel erit res primo modo; & tunc sequitur, quod non magis sit res, quam chimæra: quia chimæra est res isto modo secundum

secundum cum: & tunc optimè stat cum tali aliquitate annihilationis panis: sicut si aliquid conuerteretur in chimæram, verè esset annihilatum. Si res secundo modo, tunc ut priùs, aut res quiditate panis, & tunc panis non est quiditatius conuersus; aut res quiditate corporis, & hoc est impossibile, propter quiditatiam distinctionem eius, quod fuit panis, & corporis.

C O M M E N T A R I V S.

²
Sententia
Henrici.

b **H**ic dicitur, &c. Citat opinionem Henrici, qui dicit post conuersionem panem esse aliquid, alioquin desineret per annihilationem: illud autem esse panis, quod manet post conuersionem, est ipsum esse corporis Christi, in quod conuertitur, vel aliqualitas eius, hoc est aliquis modus corporis. Hæc sententia est obscura satis, & vix conceptibilis, eam impugnat Doctor qua-
tuor rationibus.

Impugnatur.

Prima ratio.

Secunda ratio.

Prima est, quia terminus *ad quem* mutationis includit non esse termini *a quo* propter incompos-
sibilitatem: ergo nequit includere terminum *a quo*, quantum ad esse, aut modum effendi.

Secundò, quia corpus Christi non variatur in

suo esse substantiali post conuersionem, sed re-
tinet pristinum esse: sed ante conuersionem non includebat, aut aliquem modum effendi
eius: ergo nec post conuersionem. Tertiò se-
queretur, quod panis non desineret secundum to-
tum suum esse, quia maneret secundum illam ali-
quidatatem, quam haberet in corpore Christi.
Quartò, aliquid & res conuertuntur secundum
Auicennam 1. Metaph. ergo quod est aliquid, est
res: & sic panis non esset conuersus quoad totum
suum esse, sed maneret ut res. Patet ex littera. Has
rationes superius adduximus ex alia occasione:
vbi eandem sententiam impugnauimus promis-
cuè cum aliis q. presenti.

Tertia ra-
tio.

Quarta ra-
tio.

Egid.
Theor. 1. 5.
34.

S C H O L I V M.

Sententia Egidij non annihilari panem, quia manet materia communis ipsi in corpore Christi,
unde corpus posset conuerti in panem. Idem tenent Palud. hic q. 3. & Capreol. q. 1. Hanc refu-
sat Scot. tribus rationibus.

Alio modo dicitur, quod panis non annihilatur, quia post conuersionem in corpus, manet in illo in potentia: quia corpus Christi, & panis habent subiectum commune, ut materia, & ideo substantia panis potest redire per corporis conuersionem in ipsum, & illa reditio non esset creatio: ergo nec ista conuersio est annihilationis, & hoc propter communem substantiam, vel commune subiectum, in cuius potentia est uterque terminus.

Contrà, non posset panis annihilari ex isto dicto, manente aliquo alio corpore: quia si aliquod aliud corpus, saltem corruptibile, manet, manet materia eiusdem rationis, in cuius potentia est uterque terminus, & per consequens, manet panis, sicut modo dicitur manere in materia corporis Christi: ergo non posset annihilari panis, nisi tota substantia corpore annihiletur.

Item, si panis annihilaretur, & corpus Christi esset ibi praesens, codem modo panis esset in potentia materiæ corporis Christi, quo nunc est: ergo propter hoc, quod nunc manet in potentia in materia corporis Christi, non debet negari annihilatus.

Item, subiectum commune utriusque termino non est necessarium, nisi ad transmutationem propriè dictam: excludendo enim subiectum, & accipiendo præcisè duos terminos alicuius transmutationis, magis requiritur in eis oppositio, quam aliquid idem commune: imò idem commune in aliquibus prohibet ipsa esse per se terminos alicuius transitus, ut patet in his, quæ sunt eiusdem speciei: ergo cum in isto transitu non sit propriè mutatio, nec subiectum manens, sed tantum sunt duo termini transitus: nihil commune per se dabit, vel auferet aliquam rationem ab isto transitu: ergo si ille transitus esset annihilationis, excluso quocunque communi, erit & modò.

C O M M E N T A R I V S.

3

³ **A**lio modo dicitur, quod panis annihilatur, &c. Reicit sententiam Egidij, quia ne-
gavit panem annihilari, quia manet secundum rationem communem substantiæ, quæ includitur in corpore Christi, vel propter eandem materiam, quam manere dixit hic author, ut supra visum est. Impugnatur quantum ad primam, quia sic nunquam posset annihilari, manente aliquo ente cor-
poore, quia maneret, vel ratio communis substi-

tiz, vel materia, in cuius potentia esset forma pa-
nis: sic etiam si corpus Christi fieret praesens sine
conuersione panis in ipsum, & desineret panis
per annihilationem, maneret in eadem potentia
materiæ corporis. Tertiò, tandem contra aliud
dictum patet, quod hic non maneat panis materia
sub forma corporis, aut aliter prout supra proba-
uit Doctor quæst. presenti.

Sed inter ceteros Theologos non conuenit
quoad

4

Varia sent. quoad hanc desitionem. Aliqui docent desitionem hanc esse anihilationem: hanc opinionem tanquam primo authori tribuit Vasquez nostro Doctori quodl. 1. art. 3. c. 4. & in hac quest. §. Si potest ergo teneri, &c. Sed fallitur quantum ad interpretationem sententiae, sicut & alij, qui id Doctori imponunt. Fallit etiam in hoc, quod dicat merito eum statuendum esse authorem primum huius sententiae, quia multò antiquior est, quam citat Magister dis. present. D. Bonaventura in 1. part. dis. quest. 3. D. Thomas suprā, & Doctor quest. precedenti. Alenſis 4. part. quaf. 10. alias 38. probabilitatem putat Albertus presenti dis. Innocentius III. lib. 4. de mysteriis Missæ, cap. 2. censet eam probabilem. Durandus eam supponit, nisi maneret materia panis, sicut & Aegidius loco citato: eam sequitur Gabriel quest. 1. & in canone lett. 40. & 41. Maior hic quest. 1. Ocham in 4. quaf. 6. & quodlibeto 6. dub. 7. Angelus verbo Eucharistia.

Secunda sent. Altera sententia est non annihilari panem, sed desinere esse per conuersationem sui in corpus Christi: hæc est communis sententia, quam tenet Doctor in §. sequenti, ut videbitur. Sed huius desitionis modum, & causam diuerso modo plures assignant. Aliqui docent ex vi actionis, quæ corpus Christi ponitur sub speciebus, desinere panem; ita Sotus, Ledesma, Caetanus: quæ sententia potest explicari aliter, & aliter, nempe quod actio illa ex repugnancia actionis absolute, & termini tollat esse panis; ita ut poni non possit corpus Christi sub speciebus manente substantia panis, etiam de potentia absoluta: & hic sensus, quem pretendent aliqui, est superius impugnatus.

Sicundus modus verius. Alio modo intelligi potest ex vi actionis absolute non inferri desitionem illam, sed secundum modum actionis, ut est successio inter terminos, & dicunt ordinem in effendo: & sic sententiam hanc veram esse ostendemus.

Tertius modus suprā impugnatus. Suarez colligit non ex vi actionis præcisè tolli substantiam panis ex natura rei, sed ex separatione accidentium, à quibus substantia panis in esse dependet. Hanc autem etiam suprā impugnauimus, quia neque faceret talis desitio ad conuersationem, quia si Deus poneret præsens corpus Christi, separatis speciebus à pane sine illa conuersione, sic desineret substantia panis hoc modo, & non ex vi conuersationis, aut mutationis eius in substantiam corporis: ponamus ergo Deum separare primum accidentia à pane, tunc desinet panis, & post desitionem ponatur corpus præsens, desitio panis erit vniiformis, sed non saluatur conuersio, quam saluanda esse docent Concilia: quod autem accidentia manent, vel non manent,

nihil facit ad modum desitionis substantiae, quæ substantia est.

Hinc excluditur modus dicendi aliorum, qui dicunt idèo panem non annihilari, quia manent eius accidentia: quia productio, & desitio substantiae est alterius rationis à productione, & desitione accidentium: neque ab illis, aut modo desitionis, aut productionis eorum sumit speciem, sed præcisè ab intrinsecis terminis, qui sunt esse, & non esse substantiae, quæ substantia est.

Vasquez tandem reducit hanc difficultatem ad veritatem formæ, prout enuntiatur, per quam Secordos facit ibi corpus Christi præsens ex primaria intentione, secundariè destruit panem: tota ergo oppositio est ex veritate formæ, eo modo, quo enuntiatur. Sed hic modus minus quam alij, saluat veritatem rei; nam forma ut agit practicè ad conuersationem, agit ex instituto Christi, & ut causa moralis instrumentalis; aliter enim agere non potest, cum nullum supponat subiectum, in quod agat, & ad veritatem eius exigitur actio physica cause principis assistentis, ut ponat significatum formæ. De natura autem huius actionis, queritur prout physice terminatur ad terminos, & an conuersio, quæ enuntiatur, ut ipse dicit, aut significatur per formam in re ipsa subsistat, ut vera dicatur forma sic enuntians, per conformitatem eius ad rem ipsam: si ergo conuersio ipsa non reducatur in terminos, & incompossibilitatem eorum in esse rei, vel certè ut subsunt diuinæ actioni, non potest reduci in formam, quæ nullo modo influit esse, aut non esse in terminos, aliter quam virtute cause principalis, & moraliter ex instituto.

Minus ergo hæc ratio incomprehensibilitatis ex enuntiatione formæ satisfacit hæreticis, quos non semel, sed sapientius Vasquez adducit contra alios Doctores: nam hæretici ex impossibilitate rei, & ipsius conuersationis, ut realiter cadu in terminos, conantur destruere significationem veram formæ: oportet ergo priuindū saluare naturam rei, & conuersationis, ut saluetur veritas formæ possibilis in mysterio: quod nullo conatu, aut ratione saluat hic author, sed impugnat alios, qui id conantur saluare, declarando naturam ipsius realis mutationis, ut interueniat inter terminos, quæ significatur per formam; maximè cum seruerit hic ordo, ut ex enunciatione Christi præsens sequatur desitio panis, ut prima enunciatio sit vera, prout hic author alias declarat naturam huius conuersationis. Restat ergo declarandum, quomodo id contingat. Vide dicta circa naturam transsubstaniationis in q. prima.

S C H O L I V M.

Sententia Varonis per duo dicta. Primum, post conuersationem nihil panis manere, ex allatis contra Aegid. Secundum, panem non annihilari, vel saltem illa conuersione non annihilari probat, quia terminus ad quem, non est nihil, quod latè examinat, addens duas confirmationes.

Quare Var. 6 Ad^o questionem, dico, quod in proposito nihil panis manet post conuersationem. Secundum, quod panis non annihilatur, vel quod est facilius, quod panis ista conuersione in 4. dis. II. non annihilatur.

Primum supponatur probatum ex rationibus contra primam opinionem. Secundum probatur sic, terminus ad quem transitus ipsius panis non est purum nihil: ergo panis non annihilatur. Consequentia probatur, quia terminus ad quem annihilationis est purum nihil,

Incompossibilitas inter terminos ex natura conuersationis definienda.

8

Dissertatio cum hæreticis de possibiliitate rei.

nihil, & hoc probatur à simili: sicut terminus à quo creationis est purum nihil, ita terminus ad quem annihilationis debet esse purum nihil. Antecedens probatur, quia terminus ad quem istius transitus, est corpus Christi: quia etsi negatio panis concomiter terminum ad quem, non tamen terminus iste est omnino nihil, sed est in aliquo positivo.

Contra istud, quia etsi desitionem panis concomitetur positio corporis Christi hīc: tamen illa desitio panis secundūm propriam rationem, vt distinguitur ab illa positione corporis Christi, videtur esse annihilationis: quia terminus ad quem eius est nihileta panis.

Confirmatur per simile, quia corruptio non est modò annihilationis, non propter hoc solum, quia generatio concomitat eam: quia si propter hoc, & propter terminum generationis præcisè non esset annihilationis, esset mutatio positiva ipsa corruptio propter terminum positivum mutationis, quod falsum est: nunc ergo corruptio secundūm propriam rationem, vt distinguitur essentialiter à generatione concomitante, non est annihilationis, quia aliquid corrupti manet, scilicet materia: & ex hoc sequitur, quod negatio ad quam est, est negatio in apto nato: ergo priuatio. Ergo per oppositum in proposito cùm nihil termini à quo maneat, nec negatio esse panis sit priuatio, quia non in apto nato, sed purum non esse, sequitur quod ista panis desitio secundūm propriam rationem sui sit annihilationis.

Et hoc confirmatur secundò, quia per se ratio alicuius non variatur ex aliquo concurrente per accidens cum eo: sed per accidens est, quod cum ista desitione panis concurredit positio corporis Christi hīc. Probatio, posset enim primum separari à secundo: ergo propter istam positionem corporis Christi hīc non variatur ratio istius desitionis: sed ipsa, si sola esset sine positione ista, esset annihilationis panis: ergo & modò.

Hīc diceretur uno modo, quod transubstantiationis est mutatio præcisè inter terminos positivos, ita quod non erit dare duos terminos priuatiuos ad duas mutationes, sicut in generatione & corruptione; sed sicut secundūm Philosophum, s. Physic. aliqua mutatio est à subiecto in subiectum, quæ scilicet habet pro vteroque per se termino aliquid positivum: ita ista transubstantiationis habet duos terminos præcisè, & utrumque positivum: & ita non est hīc considerare illam desitionem, quasi sit una mutatio per se formaliter distincta genere ab ista inceptione corporis Christi hīc: sed tantummodo est unus transitus huius positivi in illud positivum.

Contra istud, manifestum est quod panem non esse, non est formaliter corpus Christi esse hīc, nec è conuerso: quia posset panis non esse, corpore non posito hīc, & è conuerso. Similiter non esse corporis hīc, & esse panem hīc non sunt formaliter idem, sed oppositi termini: ergo possumus habere duos transitus quiditatiè distinctos, quorum uterque habet suos proprios terminos, & tunc stat tota difficultas tacta de generatione, vt distinguitur à corruptione, & de per se formaliter distinctione huius desitionis, vt distinguatur à positione corporis Christi.

Hīc potest dici sustinendo istam conclusionem, scilicet quod panis non annihilatur simpliciter: quia terminus annihilationis est purum nihil, hoc est, quod nihil termini à quo, manet in termino ad quem: nec negatio in aliquo apto nato, quæ dicitur priuatio, terminat eam, & oppositæ conditiones istis conditionibus sunt in corruptione, vt corruptio est. Nec tertio, quod negatio in aliquo positivo disparato terminat eam: sed simpliciter negatio extra genus, scilicet extra omne positivum, siue subiectum; quod dicatur priuarum secundūm illam negationem, siue disparatum, quod includat illam negationem. Et istud ultimum requiri potest ostendi: nam non solum materia aëris corrupti manet, & habet priuationem formæ prioris, sed negatio formæ aëris saluatur in forma ignis, quæ de nouo inducitur: & negatio illa, vt est in forma ignis, non est ibi, vt in subiecto apto nato, sed sic est tantum in materia communi: sed est ibi, vt in aliquo disparato. Et licet circumscribatur negatio illa, vt in materia communi, quæ modò terminat corruptionem, & propter quam corruptio modò non est annihilationis: si tamen terminaret aliquam desitionem negatio ista, vt in disparato, adhuc non annihilaretur aëris.

Ad propositum, etsi hīc non sint illæ duas rationes, de quibus patet, quod propter eas corruptio non est annihilationis, scilicet quia aliquid corrupti manet, & quia negatio terminans eam manet in apto nato: est tamen ibi tertia ratio, scilicet quod negatio terminans est in aliquo positivo subiecto, licet disparato.

Per hoc ad rationem potest dici, quod illa desitio panis secundūm se etiam vt est ad non esse panis non extra genus, sed vt in corpore non est annihilationis, vt patet. Tunc ad ilud exemplum de corruptione, verum enim est, quod non negatur corruptionē esse anni-

Terminus
ad quē an-
nihila-
tionis, & à
quo crea-
tionis, est
nihil.

7

Ratio virgēs
pro annihi-
latione pa-
nis.

Text. com.
7.

8

Triplex ne-
gatio.

An ad an-
nihilationē
requiruntur
negatio ex-
tra genus
protermino?

De negatio-
ne extra ge-
nus, vide
Scot. I. d. 23.
& d. 28. &
dist. 3. b. hac
nullum petet
positivum de
quo dicitur.

9

Panem non
annihiliari.

Due causa, hilationem præcisè propter generationem concomitantem: sed propter duas causas, quæ ob quæ corruptio non est annihilationis.

C O M M E N T A R I V S.

9
Conclusio.
Panis non annihilationis.

a **A**d questionem dico, &c. Conclusio Doctoris est nihil substantia panis & vini manere post conuersationem. Secundò, dicit panem non annihiliari; *Vet*, inquit, *quod faciliter est panem istam conuersione non annihiliari*. Nihil aliud affirmit Doctor in tota quæstione: immerito ergo citatur absolute pro illa sententia, quæ dicit panem, ut est terminus huius conuersationis, annihilationi; prout alii dicunt, tam noui, quam antiqui assertores huius sententiaz.

Duobus ergo modis potest ex sententia Doctoris intervenire conuersio inter substantiam panis & vini, ut terminum à quo, & corpus & sanguinem Christi, ut terminum ad quem. Primo modo ut conuersio hæc sit panis & vini, quoad esse absolute in corpus & sanguinem; & hic est primus modus huius conuersationis, quem ponit Doctor, & quem magis ex sententia sua sequitur; & secundum hunc modum respondet ad argumenta in oppositū ad initium quæstionis polita.

Verum, quia aliqua argumenta ex natura annihilationis desumpta vrgent contra hunc modum, quo mysterium hoc, & fides facilius explicetur, & defendatur, addit alium modum, nempe panem & vinum esse terminum proximum huius conuersationis secundum esse hic, id est, secundum esse, quod habent naturale sub speciebus, & sic converti in corpus & sanguinem huic non esse, non esse eorum sub speciebus, succedere concomitante non esse eorum absolute, quæ potest dici annihilationis, quæ annihilationis dicitur transitus de esse absolute, in non esse absolute: ne autem invertatur litera, aut ordo eius, utramque declarabimus.

Primum conclusionem, seu modum conuersationis supponens Doctor, probat panem non annihiliari, quia terminus ad quem annihilationis est putum nihil, id est, negotio extra genus & non negotio, ut inest alicui positio: sed terminus ad quem transitus panis non est negotio simpliciter, & extra genus; sed corpus Christi, ut habet annexam negationem essendi panis, tanquam terminus incompatibilis: ergo panis non annihiliatur.

Oblivit contra conclusionem primi, quod de dictio panis se habet concomitante ad positionem corporis Christi hic, & non per se tanquam ad caufam inferentem non esse panis absolute, id est, de dictio ex repugnancia rei, seu termini ad quem: ergo non esse panis, seu de dictio est per annihilationem. Confirmat primi, quia non ideo corruptio non est annihilationis, quia concomitatur generatio alterius, sed quia manet subiectum commune; & consequenter priuatione, quæ sit in apto nato; non esse autem panis non est in apto nato, sed purum non esse: ergo, &c. Confirmat secundi ex eo, quod id quod se habet per accidens ad aliquid, non variat rationem eius; sed positio corporis Christi se habet per accidens ad non esse panis: ergo, &c. Et si dicas transubstantiationem esse mutationem inter terminos positivos per conuersationem unius in aliud. Contraria, hæc non agitur de

transubstantiatione sub illa præcisione, sed vtterius ut connotat duas mutationes cōcomitantes: quarum una est acquisitionis, ut respicit terminum ad quem; alia vero deperditionis, ut respicit terminum à quo conuersum: qualis autem si hæc deperditio inquiritur, & ad quod genus reducatur.

b *Hic potest dici*, &c. Declarat conclusionem positam, & sustinet distinguendo hæc tria in corruptione, nempe subiectum commune, & priuationem in illo subiecto; & tertium est negotio formæ eiusdem, ut fundatur in genito, & termino incompatibili, quo expellitur forma corrupta.

Dicit si hæc manere posset respectuè ad formam corruptam absque eo, quod subiectum commune, & priuatione maneret, esset sufficiens causa, vnde corruptio non diceretur annihilationis. Et hoc etiam patet in toto substanciali cōverso in aliud, quod dicitur corrupti; non quod priuatione eius manet, sed quod subiectum manet in altero, quod dicit incompatibilitatem, & negationem essendi totius corrupti, negationem, inquam, in genere; id est, ut affici esse ipsius substantiaz totalis genitæ.

Et probatur, quia sic dicitur corruptus homo, non quia non esse formæ constitutivæ, quæ incorruptibilis est, succedit eiis esse in subiecto; sed quod per separationem animæ à subiecto sequatur non esse totius, ut inducit forma incompatibilis in eadem materia.

Et si hoc aliquo modo aliter explicari posset, priuatione in subiecto non tollit annihilationis. Nam in subiecto non infert corruptionem præcisè, nisi ut altera causa coniungitur, nempe negatio illa in genere, quæ fundatur in forma succedente, quæ expellit formam, quæ dicitur corrupti: quia Deus potest annihilarre formam, quæ est in subiecto, sicut eam potuit creare: sed in eo casu non corrumpetur, quamvis subiectum eius maneret sub priuatione: ergo hæc duo simul non reddunt causam per se corruptionis, neque eam inferunt nisi adueniente tertia, nempe formæ genitæ, ut includit non esse formæ prioris: & per consequens non per accidens se habet introductio formæ incompatibilis ad non esse, quod est terminus corruptionis.

Ad propositum, ita se habet esse corporis Christi, ut est terminus conuersationis ad quem, & includit non esse panis absolute. Hoc autem declaratum est supra in commento secundi conclusionis quæstionis secundi: sicut ergo voluntas Dei, ut est principium ponendi corpus sub speciebus, potuit esse multiplex: ita etiam esse ipsius corporis, ut subesset voluntati, haberet aliam, & aliam habitudinem ex natura rei, & modo, quo subesset voluntati in ratione effectus.

Potuit autem Deus ponere corpus absolute ante esse eius simpliciter; ut si institueret Sacramentum ante Incarnationem, & tunc transubstantiationem connotaret creationem corporis. Potuit constituere corpus præsens absolute sine villo

12
Tria in corruptione concurrunt.

Negatio ultima fundata in termino non excludit annihilationem.

Compositum corruptum si priuatione eius non maneat in subiecto.

Exempli de homine.

Priuatione in subiecto non tollit annihilationis.

13
Declaratio ratio ad propositum.

Determinatio
causa influit
habitudinem
diuersam.

vllo ordine ad conuersionem, aut ad panem, vt terminum conuersionis. Potuit etiam, sicut de facto, constituerre corpus sub speciebus panis, non solum absolute quoad præsentiam; sed etiam per modum termini *ad quem*, conuertendo panem in ipsum. Et sicut haec sunt determinaciones diuersarum voluntatis Dei, ut influat in corpus, aut influeret; ita etiam ex parte termini nempe corporis, habent correspondenter modum diuersum, quia superflueret alia, & alia determinatio ex parte cause respectu ad effectum; nisi in effectu esset modus aliis, & aliis determinatus ipsi correspondens.

I 4
Exemplum.

Et facile declarari potest in aliis, verbi gratiâ, eadem forma potest educi de potentia materie à Deo solo, vel ab hac, vel illa causa, vel certe creati: in his omnibus modis ratio forma absolute non variatur, neque est aliud, & aliud eius esse per quamcumque causam, & modum producatur: sed tamen ex diuersis modis producendi dicit etiam diuersas habitudines; & hoc ex natura rei, prout sic, vel sic ponitur in esse: quia quidquid competit effectui ex determinatione, & diuersa habitudine suæ cause per se ad ipsum, illud simpliciter hinc, & nunc, ut procedit à tali causa, dicitur in omni rigore ipsi competere ex natura rei.

Determinatio
speciei diuisio
na voluntatis.

Non esse pa
nis fundari in
corpore.

Sed voluntas, quâ Deus de facto voluit corpus Christi esse præsens speciebus per conuersionem panis in ipsum, dicit determinationem in se diuersam, ab illa voluntate, quâ posset velle corpus idem esse præsens absolute, & non per conuersionem; includit enim illa determinatio-

nem destruendi substantiam panis respectu ad corpus, ut ad terminum *ad quem*; & consequenter ordinem inter ipsos terminos in essendo: ergo etiam corpus, ut ponitur præsens tanquam effectus determinatus illius voluntatis, includit vel importat secum non esse panis absolute, tanquam negationem in genere: & sic non definit panis per annihilationem in purum non esse extra genus, sed in non esse eius, quod fundatur in termino succedente, nempe in corpore, ut est effectus determinatae illius voluntatis.

Neque refert, quod haec negatio ex determinata habitudine corporis, ut ponitur præsens ad suam causam insit, & non ex prædicto aliquo absolute ipsius corporis secundum esse absolute, quod aliis possit compati cum substantia panis: hoc, inquam, non refert; quia illa negatio ex natura rei vere inesse dicitur; quia licet aliâs, si Deus annihilaret substantiam panis, & postea poneret corpus sub speciebus, vel certe simul, utrumque faciet circa omnem conuersionem, negatio essendi panis in corpore esset concomitans, ut per accidens se haberet ad desitionem panis; tamen ut hoc determinato modo sit præsens corpus per conuersionem, negatio illa non est concomitans, neque per accidens se habet ad desitionem panis, sed per se; & corpus ut habet annexam negationem ex determinatione sui ad esse sub speciebus, cum hoc ordine effendi, est causa per modum termini incompatibilis destruendi panem; & sic non esse eius non est parum nihil: unde facile solvuntur argumenta, quæ in §. sequenti contra hoc afferuntur.

15

Quonodo non
esse panis fa
ciatur ad cor
pus præsens?

S C H O L I V M.

Tractans secundam confirmationem argumenti pro opinione negante annihilationem panis, adducit quatuor argumenta suadentia annihilationem, que sunt urgentissima.

Sed tertium magis cogit, scilicet de per se, & per accidens: inuenitur enim hinc unus transitus per se ab esse panis ad non esse eius: & aliis à non præsentia corporis Christi hinc ad præsentiam ipsius hinc. Et tunc, sicut argutum fuit, si secunda non concomitaretur primam, prima esset annihilation: ergo & modò formaliter est annihilation: quia ratio eius non variatur propter illud, quod per accidens concomitatur.

10

Item, si panis annihilaretur, & corpus Christi poneretur hinc præsens, omni eodem modo se haberet tam panis, quam corpus, quantum ad omnem conditionem, tam esse, quam non esse, sicut modò se habet: sed quod omni eodem modo se habet, sicut si esset annihilatum, est annihilatum: ergo prima propositio manifesta est: quia si esset annihilatus, nec materia, nec forma eius remaneret eadem, eodem modo nec nunc: si autem corpus esset tunc præsens sub accidentibus, ita & nunc.

Item, & est directè contra responsionem ultimò datam ad illud de corruptione: quia terminus, ut terminus actionis nouæ, nouus est: negatio ergo esse panis, terminus defictionis panis, noua est, sed ut in corpore Christi, non est noua: nam illo modo, quo disparatum includit negationem disparati, ante desitionem panis corpus Christi fuit non panis:

11

Si dicas, verum est, non panis, ut in corpore, non est negatio nouæ, sicut nec disparatio nouæ corporis ad panem, sed non esse panis est nouum. Contrà, ex hoc sequitur quod non esse panis est terminus: quia ut negatio ista est in corpore, est per rationem disparationis secundum responsionem illam: si ergo non esse panis terminat, ut nouum, non terminat ut in corpore per rationem disparationis.

Item, quando simul concurrunt mutationes diuersorum generum, negatio non est per se terminus unius, ut includitur in termino alterius. Exemplum, si simul sint generatio, & loci mutatio: negatio terminans corruptionem concomitantem generationem, non terminat eam per se, ut saluat in ubi: & probatur illud per rationem, quia ubi ne-

gatio termini à quo mutationis per se saluatur in termino *ad quem* alterius, oportet illas mutationes esse eiusdem generis, quia ad terminum *ad quem*, & à quo oppositos: sed in proposito corpus Christi non includit *non esse* panis. Patet, quia disparatio illa corporis ad panem fuit manente utroque extremo: non includit ergo illam negationem *esse* panis, nisi ut hīc: sed ille terminus *ut hīc*, non pertinet ad genus substantiæ: ergo negatio illa non per se terminat desitionem, ut saluatur in corpore ut hīc.

C O M M E N T A R I V S.

- 16** **a** *Sed tertium magis cogit, scilicet de per se, & per accidens, &c.* Hæc est confirmatio secunda *virges contra conclusionem*, quā probat desitionem panis per accidens se habere ad positionem corporis Christi: quod ex supradictis negatur. Contrà virget, si positio corporis non comittetur desitionem panis, illa desitio esset annihilationis: ergo & nunc. Secundò, si annihilaretur panis, & poneretur corpus sub speciebus, desitio panis esset vera annihilationis: sed eodem modo se ha-
- bent nunc, tā quoad *esse*, quām quoad *non esse* uterque terminus: ergo, &c. *Tertiò* negatio, ut terminat desitionē panis, est noua; sed negatio panis, ut fundatur in corpore Christi, nō est noua, sed antiqua, & disparata: ergo nō est terminus desitionis: & idem probat replica. *Quartò*, quia mutationes *oppositæ* sunt ad terminos eiusdem generis incompatibilis: sed non ita se habent positio corporis, & desitio panis: ergo negatio inducta per desitionem panis non fundatur in positione corporis.

S C H O L I V M.

Aliquas ex rationibus allatis, quibus suadetur annihilationis panis, euadi posse, alias non. Secundam rationem tantum solvit: nam licet soluat aliqualiter tertiam, varijs replicis solutionem rejecit.

12 Istarum ^a rationum aliquæ possunt euadi. Secunda, sic, negando istam propositionem, quod omni eodem modo se habet secundum *esse*, & *non esse*, sicut si esset annihilatum, illud est annihilatum, oporteret addere in subiecto istud, & omnino idem succedit sibi. Quod autem ista additio sit necessaria, satis appareat, quia antequam res creatur, est ita nihil, sicut si prius fuisset creata, & post annihilata: & tamen antequam creetur, non est annihilata. Et quare hoc? Quia non succedit nihileitas eius, *esse* suo. Ita dico quod si panis esset annihilatus, non maneret materia, nec forma, sicut nec modò: sed tamen nunc aliquid succedit ipsi totali *esse* panis: quod non succederet, si esset annihilatus: quia nunc succedit negatio in genere, scilicet in aliquo positivo disparato: tunc verò succederet negatio simpliciter extra genus.

Qualis negatio panis est in corpore Christi post confectionem. Ad tertium potest dici, quod negatio, ut includitur in disparato, non est incompossibilis suæ affirmationi in ambitu communi entis, alioquin disparata non possent simul esse entia: sed negatio contradicens repugnat suæ affirmationi etiam in toto ambitu entis. Si ergo negatio panis disparata præfuit in corpore, non tamen negatio contradictoria *esse* eius: nunc autem post conuersionem illa negatio contradictoria est in corpore Christi, & sic est noua, quia sequitur affirmationem sibi contradicentem.

13 *Objicit duplíciter contra solutionem ad tertium.* Contra hoc, non videtur aliquo modo ista negatio contradictoria *esse* in corpore magis, quām prius: & ita ut noua est, & ut terminat desitionem panis, non terminat, ut in corpore: negatio enim contradictoria est purum nihil, & ita purum nihil dicitur de aliquo positivo, sicut si de chimera dicitur: ergo si illa negatio terminat desitionem, sequitur quod illa desitio erit purum nihil.

Esse hic non potest esse ratio incompatibilitatis corporis ad panem. Si dicatur ad primum, quod *non esse* panis, ut contradicit *esse* panis, aliter est in corpore Christi, quām prius, quia in corpore Christi, ut hīc, includitur illud *non esse* contradictorium: in corpore autem absolute non includitur, nisi negatio disparata: hoc improbat per quartam rationem: quia terminus posterior non est ratio nouæ incompossibilitatis ad aliquid prius naturaliter: ergo illud *ut hīc* non est aliqua ratio nouæ incompossibilitatis corporis ad *esse* panis: ergo oportet dicere, quod ista negatio non sit noua, & tunc non terminat desitionem, vel si est noua, & non est in corpore ut hīc (quia illa præsentia non est ratio, secundum quām inest talis incompossibilitas) nullo modo illa negatio terminabit, ut in corpore desitionem panis.

17
Responso ad
rationes praemissa.

a Starum rationum aliqua possunt euadi, &c. Respondet ad illas rationes. Prima non habet efficaciam aliam ab ipsa confirmatione; negatur enim consequentia. Ad secundam negatur minor, quia non eodem modo se haberent corpus & panis quoad esse, & non esse in utroque casu: quia in primo desitio panis esset annihilationis in purum non esse panis, succedens suo esse; de facto non succedit purum non esse, sed negatio in genere, & contradictorium, ut fundatur in corpore, quæ est terminus incompatibilis, ut modò ponitur in effendo ad esse panis.

Negatio diff.
parata, &
contradictori-
via distingui-
tur.

Ad tertiam, distinguuntur duplificem negationem, aliam disparatam, aliam contradicentem: negatio disparata non remouet omnem rationem entis à termino, sed tantum determinati: verbi gratiæ, negatio panis in lapide, remouet à pane, quod non sit lapis, non remouet ab eo, quod sit corpus, neque remouet ab eo alias rationes entis, præter solum lapidem: negatio contradictoria remouet omnem rationem entis, & effendi: negatio ergo panis, ut fundatur in corpore Christi, tanquam disparata, non est noua; sed negatio contradictoria, quæ fundatur in ipso, tanquam contradictoria, ut in termino incompatibili est noua, & illa terminat desitionem panis quæ non est parum nihil, quia includit, seu connotat esse fundimenti, in quo est, & succedit esse panis: negatur ergo minor.

18

Contrà, ipsa negatio contradictoria est purum nihil: ergo non includitur in corpore, ut est præsens. Respondet, negationem, quæ includitur in corpore, ut est terminus ad quem conuersio, non esse contradictoriam absolutam, sed potius contrariam eo modo, quo negatio fundata in aliquo incompatibili dicitur contraria, non ratione negationis, sed sui fundamenti: corpus enim, ut sit præsens tanquam terminus in quem definit panis per conuersionem, iuxta suum determinatum modum, quo ponitur præsens in ratione talis effectus, & ex determinatione suæ causa, dicit per se incompossibilitatem in effendo ad esse panis.

Negatio con-
traria funda-
tur in corpo-
re de fato.

Dicit autem Doctor illam negationem esse contradictoriam, quia nempe non sequitur absolute ad positionem corporis, quocumque modo ponatur, vel poni posset sine conuersione, per prædicatum absolutum, & intrinsecum corporis; sicut in multis aliis incompatibilibus contingit circa idem subiectum, negationem formæ delinientis fundari in forma incompatibili superuenienti præciso modo quo producitur, & ex absoluta entitate sua; licet non sine ordine ad subiectum commune.

19

Itaque ex modo, quo sit præsens corpus cum successione in effendo ad esse panis conuersi in ipsum (sic ut saluetur conuersio, ut specificatur ad terminum ad quem) terminus ad quem dicit esse, cum conclusione termini à quo conuersi in ipsum; neque ponitur in esse, nisi cum hac determinatione effendi: neque terminus à quo definit esse, nisi respectuè ad esse, quod succedit: cum ergo conuersio sit inter substantiam, & substantiam in esse, sic etiam necessariò unum esse succedit alteri; & ut succedit cum hoc ordine, ut subiectus conuersio, dicit incompossibilitatem cum altero in esse; & consequenter ne-

Scoti oper. Tom. VIII.

gationem contrariam; vel certè quod æquuat, contradictoriam implicat, inclusam in suo esse, ut succedit per modum termini, in quem definiri panis: non succedit ergo negatio pura esse panis, sed negatio, ut afficit subiectum determinatum, in quod panis conuertitur.

Et perinde est ad excludendam affirmacionem contradictoriam, siue illa negatio insit ex natura absoluta termini, siue ex modo ponendi terminum; quomodo cumque enim inest, tollit affirmationem, in quantum ei succedit: & quia succedit, ut afficit determinatum subiectum, id est non est purum nihil, aut negatio absoluta essendi, ut abstrahit ab omni subiecto; sicut est negatio, quæ est terminus annihilationis.

Solutio autem subsequens illius replicat ad hunc sensum reducta subsistit. Ad illud autem quod obiicitur, quod terminus posterior non est ratio alicuius incompossibilitatis ad aliquid prius naturaliter: ergo corpus Christi, ut hic, non est aliqua ratio incompossibilitatis corporis ad esse panis. Respondet negando suppositum, quia licet corpus, ut ponitur sub speciebus, sit posterius pane in effendo, eique succedit, tamen, ut succedit per conversionem panis in ipsum, & subiectus mutationi, est terminus ad quem, & prior in genere causæ formalis, vel certè finalis, & specificantis mutationem; prior enim est, in quam, desitio panis, ut transit in non esse, ex re pugnantia termini ad quem; qui includit modo explicato non esse panis: & sic patet ad omnes obieciones allatas.

Hunc modum incompossibilitatis ex natura rei inter terminos huius conuersionis, puto esse magis ex sententia Doctoris; tum quia primo loco illam docet, tum quia fundamentum, ex quo quæstione prima huius distinctionis, probat possibiliter transubstantiationis, ei magis coheret, ex plena subiectione esse totalis vnius termini, & non esse alterius termini ad potentiam Dei in ordine ad conuersionem vnius in alterum: conuersionem autem hanc dicit soli Deo conuenire posse, quod intelligit, quæ est exercitium omnipotentiae diuinæ diuersum à creatione, & annihilatione: oportet ergo per ipsum transubstantiationem esse diuersam ab his, ut salueretur tam ipsa conuersio, quam subiectio illa rerum in ordine ad conuersionem; quam etiam possibilitas vtrumque fundata ad conuersionem ut diuersam à creatione, & annihilatione.

Si desitio termini à quo esset meta annihilationis, nihil faceret talis desitio ad conuersionem in aliud, tanquam diuersus modus desinendi; neque positio termini ad quem faceret aliquid ad conuersionem, cum nihil in ipsum delinearet, sed esset mera creatio latè, vel striatè sumpta.

Facit ad idem definitio transubstantiationis ab eo assignata ibi, ut sit mutatio totalis subiectus in substantiam: desitio autem non refertur ad aliquid, ad quod terminus desitio, seu negatio effendi non refertur: terminus autem annihilationis nullo modo refertur ad aliquod subiectum; sed est pura negatio extra genus: ergo sic nihil facit ad terminum ad quem conuersionem: oportet ergo ut saluetur mutatio substantiaz 22 Secunda ra-

obiecitio.

Respondetur.

Prioritas cor-
poris ad non
esse panis.

Hic modus
explicandi
preferitur.

Prima ratio.

substantiam, desitio:em vnius respicere positio-
nem alterius, & econtra: hoc autem nequit com-
mode, nisi desitio ipsa ex natura mutationis sit
coniuncta termino ad quem conuersonis posito,
seruat proportione ad alias mutationes quan-
tum fieri potest, in quibus vnum conuertitur, &
immutatur in aliud ergo debet terminus ad quem,
vt subiacet mutationi, dicere negationem essen-
di termini à quo.

²³ Accedit, quod hoc modo magis propriè salua-
tur transubstantiatio inter corpus, & panem in
esse substantiæ, & verba Conciliorum, & ex Do-
ctorre conclusione sequenti; si terminus conuersionis
produceretur simpliciter, diceret incom-
possibilitatem, quam modò declarauimus, in es-
fendo ad terminum ad quem; & terminus ad
quem inceptionis esset per se oppositus termi-
no à quo; sicut est in terminis generationis, &

corruptionis: & negatio termini à quo desitio-
nis esset terminus eius, vt includitur in termino
ad quem. Si ergo hoc verum est ex sententia Do-
ctoris, nihil etiam verat idem dici in proposito,
nempe corpus Christi, vt ponitur præsens sub
speciebus realiter & substantialiter, includere ne-
gationem, vt terminat desitio:em panis, cùm
Concilia dicant panem secundum substantiam,
nihil eius manente, conuerti in corpus Chri-
sti. Accedit ulti:mo, quod respondet ad argu-
menta in fine questionis Doctor secundum
hanc conclusionem; & obiter tantum respon-
sione ad quartum indicat alterum modum, quem
in sequenti explicabimus, qui est ex opinione
aliorum: neque in Quidlibeto decimo aliter pro-
cedit; quin imò magis discutit ad hunc modum,
quam ad alterum, & resolutionem finalē ad
eum reducit.

S C H O L I V M .

Resolutio Scotus teneri posse tertium membrum sententia Varronis posite n.6. id est, panem anni-
hilari, sed non conuersione, sed annihilatione. Primam partem probat, quia terminus per se des-
titio:is eius est non esse, cui per accidens coniungitur esse corporis Christi ut h̄c. Secundam sua-
det, quia conuersio est actio positiva, & non deperditua esse panis, sed præsentia eius ut h̄c,
esse autem simpliciter eius annihilatione perit: & hac pulcherrime explicat. Hanc sententiam
de annihilatione tenet Gabr. h̄c q.1. & lect. 40. in can. Maior. q.1. Albert. h̄c art. 6. Rub. q.2.
art. 3. Bassol. q.4. Ocham 4.q.6. ad dub. 7. Angelus verb. Eucharistia 1.n.31. Leuchet. quodl. 10.
Tartar. ibi, & h̄c, & omnes Scotista. Quare immodestè loquitur Sotus dist. 9.q.2. art. 4. dicens
hanc non posse doceri citra errorem. Aduerte tamen Scot. h̄c n.15. & 16. & latius quodl. 10. in-
sinuare probabiliter conuersionem esse productiuam; & consequenter desitio:em panis non esse
annihilationem. Sed tota questio videtur tantum de modo loquendi, supposita fide de præsen-
tia corporis Christi, & absentia panis.

¹⁴ Potest ergo teneri tertium, scilicet secundum membrum disiunctiuæ positæ suprà:
Resolutio Scot. de pa-
nis desitio-
ne, qualis
sit. quod desitio panis sit annihilatione absolutè panis, sicut probat illa ratio de per acci-
dens: quod quia necesse est dicere, quod ipsi esse panis simpliciter succedit non esse panis
simpliciter, & ista successio oppositi ad oppositum per accidens coniungitur cum suc-
cessione præsentia corporis Christi h̄c, ad non præsentia h̄c; ideo ista habebit suos
per se terminos alios à per se terminis illius: non ergo per se terminus istius terminabit
per se, vel præcisè, vt coniungitur per accidens per se termino alterius.

^{num. 23.} Dico etiam quod hac conuersione panis non annihilatur: quia sicut dictum est in so-
lutione questionis præcedentis, transubstantiatio quædam est, quâ terminus accipit sim-
pliciter esse: quædam autem quâ accipit h̄c esse. De prima, quâ terminus vnum accipit
simpliciter esse, & alius simpliciter non esse, forte posset saluari, quod desitio termini à quo,
non est simpliciter annihilatione: quia ibi per se terminus ad quem ipsius inceptionis esset
oppositus termino à quo desitio:is, sicut est de termino à quo, & ad quem generationis,
& corruptionis: & ita posset ibi negatio termini à quo, vt in termino ad quem, terminare
desitio:em: sed in proposito, vbi tantum est transitio adductiuam, terminus ad quem per
se mutationis positiuæ non opponitur termino à quo mutationis priuatiuæ: & ita non po-
test esse ratio concludendi negationem eius.

¹⁵ Posset ergo dici, quod conuersio ista est sicut substantiæ in substantiam, non quantum
ad esse substantiæ simpliciter, sed quantum ad h̄c esse, vt sicut corpus ut h̄c succedit pa-
ni ut h̄c: ita panis ut h̄c conuertitur in corpus ut h̄c: & illæ mutationes licet sint in-
ter substantias, tamen non sunt inter substantias, vt inter terminos: termini enim sunt
tantummodo præsentialitas, & non præsentialitas, quæ possunt reduci ad genus *Vbi*,
Explicatio vt dictum est dist. 10. queſt. 1. sicut ergo mutatione positiuæ non acquiritur simpliciter
esse corpori, sed tantum esse h̄c, ita mutatione deperditua correspondente, quam in-
clusit conuersio ista, inquantum ista conuersio est transubstantiatio translatiua, non
autem productiuam, ista inquam non deperdit panis esse simpliciter, sed h̄c esse, & pa-
tet satis pulchra correspondencia, quia sicut corpus Christi habet nouam præsentiam
panis, in Eu-
charistia.

est

est dist. 10. quæst. 1. ita etiam panis habet deperdituam sine acquisitiua, quia definit esse hinc, & non acquirit aliam præsentiam alibi; quia ergo non deperditur, sicut nec acquiritur per hanc conuersationem, vt est translatiua, nisi tantum esse hic, & non esse hic, sequitur, quod per hanc conuersationem, vt hic est, non deperditur esse substanciale: & per consequens non annihilatur, imò non destruitur panis hac conuersione, quia tamen panis non manet in esse substanciali, & hac conuersione non destruitur, vt dictum est; oportet quod definat esse aliâ desitione, quæ est à simpliciter esse eius ad simpliciter non esse eius. Illud autem non esse eius, licet quasi concomitetur præsentiam corporis vt hic, non tamen ut terminum eiusdem generis, & per consequens, si ista desitio secundum se considerata, sit annihilatio, tamen nullo modo ista conuersio est annihilatio.

Exemplum huius, Si panis destrueretur, & crearetur Angelus de nouo, & fieret præsens speciei panis, conuersio panis in Angelum esset panis, vt hic in Angelum hic præsentem, & per istam conuersationem Angelus non acquireret, nisi illam præsentiam, concomitaretur tamen illam præsentiam nouam nouum esse, quod terminat creationem propriam.

Per istum modum dicendi apparet, quæ transsubstantiatio potest esse in præexistens, & quæ non: & quæ potest esse manente termino à quo, & quæ non: transitio enim, quæ est à termino in terminum secundum esse simpliciter terminorum, & non esse, non potest esse alicuius conuersi, & tamen manentis, nec in terminum præexistentem: sed transsubstantiatio, quæ est transitus substantiarum in substantiam quantum ad hic esse, potest esse, & termini à quo manentis, si definat hic esse, non tamen simpliciter definat esse, & succedit sibi aliud, vt hic. Potest etiam esse in terminum præexistentem, si incipiat hic esse, absque hoc, quod incipiat esse. Potest etiam esse, quod terminus à quo destruatur: sed non hac conuersione. Et potest esse, quod terminus ad quem incipiat esse, & non hac conuersione, sicut exemplificatum est de Angelo creato.

16

Sicut in conversione, cor-
pus Christi
habet muta-
tionem ac-
quisitiuum
vbi, sine per-
dita, ita
panis habet
deperdituā
fine acquisi-
tiua.

Transsub-
stantiatio ad-
ductio po-
teſt esse in
præexistens,
& termino
à quo sim-
pliciter ma-
nentis, pro-
ductua neu-
tro modo eſt
possibilis.

C O M M E N T A R I V S.

24

a **P**otest ergo teneri tertium, &c. Docet alium modum explicandi hoc mysterium, tenendo panem definere esse per annihilationem, quæ per accidens coniuncta est conuersioni, & subdit:

Dico etiam, inquit, quod bac conuersione panis non annihilatur. Et declarat duplice in esse transsubstantiationem; nam quedam est, quæ terminus simpliciter recipit esse, & hæc includit in suo termino ad quem negationem essendi termini conuersi: vnde hic non diceretur annihilarum, vt supra explicatum est: quedam verò est adducta, & in hac terminus ad quem non includit non esse simpliciter termini à quo.

Declaratur hæc conclusio, potest esse successio in essendo inter substantias, vel quantum ad esse, & non esse simpliciter, vel quantum ad esse, & non esse, quod modum essendi determinatum, nempe esse hic: conuersio ipsa, seu mutatione totalis est inter ipsas substantias, tanquam inter ipsis per se terminos positivos, concomitantur autem duas mutationes, quarum una est in termino ad quem, vel quæ recipit esse simpliciter post non esse, vel quæ recipit esse hic, & non simpliciter, quia non producitur: prima est productua, secunda verò adductua. Similiter seruat proportione dicendum de termino conuerso.

25

Vnde reuocandum est ad præsens, quod diximus in commento quæstionis præcedentis, **S. Quænam ad istum articulum, &c. circa expositionem dubij, quod ibi mouet, & circa distinctionem assignatam inter transsubstantiationem productiua, & adductiua, quam hic etiam repetit: distingui enim debet transsubstantiatio secundum id, quod præcise importat, ab eo quod concomitanter: primo modo est conuersio totalis substantia in substantiam, prout definitur à Doctore**

quæst. 1. huic articulo, sine hoc conceptu nequit saluari transsubstantiatio, sicut neque definitum, sine definitione, aut ratione sua formali.

Hæc autem conuersio substancialis præter extrema dicit ordinem extremorum in esse, & successionem. Potest autem esse, vt dixi, hæc successio, vel secundum esse absolutè, vel secundum esse determinatum, quod vocat Doctor esse hic: quod duobus modis intelligi potest, videlicet quod esse hic denotat solidum determinationem accidentalem, quæ aduenit subiecto per præsentiam, vt est respectus: alio modo specificatiæ, denotando ipsum subiectum, quod habet talem præsentiam, & est realiter substancialiter præsens.

Explicatur exemplo, quando locus dicitur continere locatum, non intelligitur in sensu formalis, quasi continet præsentiam locati, sed in sensu materiali, quæ continet ipsum corpus, quod dicitur præsens: forma, verbū gratiā, anima rationalis, recipit esse per modum formæ in subiecto, & superueniente aliâ formâ incompatibili definit esse in subiecto: hæc inceptio, & desitio non est secundum esse simpliciter, & absolutè, quia incipit per creationem, & si desineret, desinere per annihilationem tantum: sed est esse respectuè ad aliquod determinatum, nempe ad subiectum: sic etiam una forma repugnat alteri formæ, non absolutè, & secundum esse simpliciter, sed secundum esse determinatum in codem subiecto, sic etiam repugnat suæ priuationi: sic ergo aliquid secundum suum esse determinatum, id est, respectuè ad aliquod determinatum, potest repugnare alicui, ita ut repugnans sit simpliciter inter terminos, non vt abstrahant à quacunque determinatione, quamvis ipsa determinatio superaddita non sit fundamentum repugnantia, & incompositi-

26

Per exempla
declaratur
hic diversi-
tas.

Secunda condic.
clausio.
Annihilatio
concomitans
conuersionem.

Duplex con-
versio.

Declaratur
conclusio ex
alida dicti.

Duplex con-
versio.

Definitio
transsubstan-
tiationis.

Repugnans
secundum de-
terminatum
esse quomodo
intelligenda?

bilitatis, sed ipsi termini, ut subsunt determinationi.

27 *Ita saluari potest repa- gnantia in proposito.* Ad propositum itaque inter corpus Christi, & substantiam, & conuersio, & successio in essendo, tanquam inter terminos per se mutationis tota- lis, non tamen simpliciter, & absolutè secundum esse, vt abstrahit ab omni determinatione, sed secundum esse, vt subest determinationi, & sic saluat- tur transubstantatio secundum esse substantiale determinatum, & non secundum esse simpliciter: præsentia autem corporis, & non præsentia panis non sunt termini huius conuersionis per se, sed determinatio concomitans, & sine qua termini non applicarentur sibi inicium, vt dicunt op- positionem, quâ vnum deficit in aliud, non sim- pliciter, sed respectiū ad determinatum esse, vel ad esse, vt respicit aliquod determinatum, verbi gratia, accidentia panis: ipsi: n ergo subiectum præ- sentia, & non præsentia subiectum, sunt termini conuersionis, quâ priora sunt præsentia, & non præsentia, licet non opponantur, nisi accidente determinatione per præsentiam, & non præsen- tiam, & respectiū ad tertium determinatum, nempe accidentia: vide Doctorem quodlibet 10. art. 2. in fine §. Alteri potest declarari, &c.

28 *Exponitur li- tera ex diibū* Ex his declaratur litera sequens: *Potest ergo dici quod ista conuersio est sicut substantia in substantiā, &c.* vbi primò dicit hanc conuersionem esse inter cor- pus, & panem non secundum esse simpliciter, & non esse, id est, in omni ambitu entis: sed secundum non esse hic, & esse hīc, vel vt declaratum est secun- dum esse, & non esse determinatum, quia nec corpus Christi secundum modum naturalem esse habet, quem habet in celo, est terminus ad quem conuer- sionis, neque in eum secundum illum modum es- sendi conuertitur, aut desinit panis, & quando de- finit, corruptis speciebus, non desinit secundum esse, quod habet in celo, quamvis sit esse eius rea- te, & substantiale.

Quid sit de- finere absolu- te, & simpli- citer. Hæc omnia essent falsa, si esset terminus ad quem, secundum esse simpliciter, quod importat af- firmationem, vt opponitur contradictoriæ negatiæ, vt abstrahit ab omni determinatione, & modo essendi, & excludit totum esse suæ affirmatiæ: ergo corpus Christi est terminus ad quem mutationis, seu transubstantiationis, secundum esse determinatum, vt dictum est, quod intelligit Doctor per esse hic: non quod esse hic sit distractio veritatis essendi realiter, & substantialiter, sed de- notet determinationem essendi realiter, & sub- stancialiter: quod omnes fateri debent, qui negant corpus vt hīc produci per transubstantiationem; & tamen esse terminum ad quem conuersionis, in modo etiam iij, qui dicunt produci, necessario di- cent produci secundum determinatum esse, & non secundum totale, & omnem modum essendi, alias producetur vt in celo est; & sic etiam transub- stantatio esset ad ipsum, vt est in celo, quod non admittit fides. Eodem etiam modo panis, vt ha- ber esse hīc, conuertitur in corpus, seu transit in ipsum, desinendo præcisè esse hīc, & non esse sim- pliciter.

29 *Panis definitio- nis, & quo- modo?* Subdit mox Doctor: *Et illa mutationes, li- cet sint inter substantias, tamen non sunt inter sub- stantias, ut inter terminos: termini enim sunt tan- tummodo præsentiales, & non præsentiales, que possum reduci ad genus vbi, ut dictum est dis- simil. 10. quæst. 1. &c.* Hic paſlus reddit fortè diffi- cilem explicationem præmissam, & tam externi, quæ nos tñti, plerunque intelligent hīc loqui Do-

ctorum de transubstantiatione, seu mutatione to- tali. Respondet tamen (saluo meliori iudicio Magistrorum) non ita intendere Doctorem, quasi termini formales conuersionis essent præsentia, & non præsentia, quia vt suprà virget Doctor contra alios, sic esset transaccidentatio, vel in spe- cie transubstantiatione, non transubstantiatione, seu mutatio substantiæ in substantiam, neque defini- tio transubstantiationis saluaretur per ipsum af- signata.

Agit ergo hīc Doctor de mutationibus conco- mitantibus transubstantiationem, eorumque ter- minis: querit enim de modo desitionis panis, & de eo, quod de novo fit in corpore Christi, non autem de ipsa præcisa formæ ratione transub- stantiationis, id est dicit in plurali *illa mutationes*, &c. Transubstantatio verò non est multiplex mutatio, sed vna tantum per ipsum, vt patet q. 1. per totum, & potissimum art. 3. vbi dicit de for- mali importare ordinem, & successionem inter terminos in essendo, quâ vnum in aliud totaliter mutatur; de materiali vero simul importare ipsos terminos: ergo est simplex mutatio: quam ibi ne- gat spectare ad genus mutationis, vt eam definite Philosophus.

Hanc concomitantur duæ mutationes propriæ dictæ suo modo, secundum quas est nouitas in utroque termino transubstantiationis de esse, in esse nouum, cuius terminus est præsentia, & de esse panis in non esse, vel simpliciter, vel hīc.

De his ergo mutationibus agit hīc Doctor ex *Scopus: Do- torum.* proposito, non autem de transubstantiatione in sua formalis accepcione: vide quæ diximus suprà quest. præcedenti, §. *Quantum ad istum articulum, &c.* ne eadem reperamus. Dicit ergo has mutationes, licet sint inter substantias, videlicet corporis, & panis, quâ vnum recipit esse, aliud desinit in ipsum, ad quam conuersionem faciunt prædictæ mutationes, vt determinant per accidens, iuxta ea, quæ præmissa sunt.

Tamen, inquit, non sunt inter substantias, ut inter terminos, supple formales, sed inter præsentiam, quæ præducitur per acquisitiuam mutationem, & productiuam, & non præsentiam, ut est terminus disperditius: & hoc reducuntur ad genus vbi, in- quirit, non autem transubstantiatione secundum for- male subiectum, quæ est inter substantias: quia vt dicit de formalis successionem, & ordinem terminorum non reducitur ad ullum genus, quia sic est aliquid non reale, & de materiali vero respicit genus Substantiæ eo modo, quo reduci potest ad genus. Planum ergo fit non intelligi hanc mutatio- nem hīc, sed illas alias concomitantes.

Vnde infra §. *Per istum modum dicendi appareret, &c.* *Transubstantatio*, inquit, quæ est transitus substantia in substantiam, quantum ad hic esse, patet esse, & ter- mini à quo manent, si definat hic esse, &c. non dixit præsentia in præsentiam, sed substantia in substantiam, &c. Illa clausula: *quantum ad esse hic, &c.* dicit determinationem, vt excludit esse simpliciter, & transitum quoad tale esse, non vero transitum quoad esse reale substantiale determinatum: hue spectant verba eius sequentia, in contextu su- periori.

Sicut ergo mutatione positiua non acquiritur simpliciter esse corpori, sed tantum esse hic, ista mutatione de- perditua correspondente, quam includit conuersio ista, in quam ista conuersio est transubstantatio transla- tina, non autem productiva: ista, inquam, non deperdit panis esse simpliciter, sed esse hic, &c. Quibus verbis expreſſe

Explicatur.

Agit de con- comitibus.

Quid impor- tam transub- stantatio de formalis, & materialis?

30

31

expressè distinguit inter conuersationem, & mutationem deperdituam. *Quæm includit*, inquit, *conuersio ista*, &c. eandem etiam appellat *transubstantiationem translatiuam*, in qua & ponitur *transubstantatio*, ut determinabile, & *translatiuam* per modum determinantis consequentis, aut concordantis, quo distinguatur à productiuia, quæ est inter terminos quoad esse simpliciter, & non solum quod determinatum esse.

Deinde explicat eandem proportionem inter terminum *ad quem*, & *à quo*, quia sicut terminus *ad quem* non recipit esse simpliciter, sed esse hic, vt cadit de facto sub mutatione totali, & substanciali: ita etiam ad saluandam veritatem eiusdem transubstantiationis respectu ad terminum *ad quem*, non requirit aliud, quād ex vi conuersationis definit esse hic tantum; quād ergo amplius definit esse simpliciter, habet ex altera mutatione consequenti, quā non conferatur, neque acquirit esse alibi, non ex vi huius conuersationis: & ratio quam insinuat, est manifesta quam hic formo, explicato eius intento.

Non magis transubstantatio est ad substantiam, vt respicit terminum *à quo*, quād vt respicit terminum *ad quem*, sed vt respicit terminum *ad quem*, à quo magis specificatur¹, non requirit terminus *ad quem* transmutationem, seu conuersationem secundūm esse simpliciter, & vniuersaliter suum, aliás esset terminus conuersationis secundūm quād est in celo, sed sufficit, vt sit terminus secundūm esse reale, substancialē, & determinatum, quod habet sub speciebus: ergo etiam ad veram transubstantiationem, vt respicit terminum *à quo*, sufficit¹, vt definit secundūm esse determinatum, quod habet, vt est sub accidentibus.

Secundū, ex vi conuersationis totalis sufficit, vt sit successio inter terminos, & ordo talis, quo terminus *ad quem* succedit termino *à quo*, & hīc transeat in terminum *ad quem*, inquantūm terminus *ad quem* succedit; finis autem transubstantiationis saluatur in termino *ad quem*, inquantūm in ipsum, vt succedit, conuertitur terminus *à quo*, & finis desitionis substancialē panis in proposito, est positiō corporis Christi: sed si desinet terminus *à quo*, ex vi conuersationis secundūm aliquod esse, in quo non succederet terminus *ad quem*, non desineret in terminum *ad quem*, neque saluatur finis conuersationis, aut successio secundūm ipsam conuersationem, neque ordo proportionatus terminorum: ergo in tantū ex vi conuersationis desinit terminus *à quo*, inquantūm succedit terminus *ad quem*.

Sed corpus Christi non succedit pani ex vi huius conuersationis, nisi secundūm esse determinatum, vt hīc sub speciebus, non autem secundūm omnem modum essendi corporis vniuersaliter, & secundūm esse simpliciter, vt importat omne determinatum esse corporis, licet succedit hoc modo secundūm esse reale, & substancialē, vt hīc: ergo ex vi huius conuersationis non definit panis in corpus, nisi secundūm esse reale substancialē vt hīc, id est, vt est sub accidentibus, non autem secundūm esse simpliciter, id est, vniuersaliter: hacten autem desitio non requirit annihilationem: ergo ex vi huius desitionis non annihilatur, vt infert Doctor, neque etiam definit secundūm esse simpliciter, sed tantū secundūm esse determinatum.

Confirmatur, nō magis infert hāc mutatio desitionem termini *à quo* simpliciter, quād mutatio

per generationē desitionē termini *à quo*, seu formā præexistentis, & incompatibilis suo termino formalī, sed ad hanc desitionem sufficit formam priorem definere subiecto secundūm quād in ipso est, & secundūm hoc esse determinatum tantum, & non secundūm esse simpliciter, vt patet in anima rationali, quā definit tantum secundūm esse, quod habuit in subiecto, adueniente aliā formā; sit forma cadaveris, vt impugnatores huius conclusionis volunt, sit alia quācunque.

Et si Deus veller formam materialem separatam à subiecto conseruare extra subiectum, idem esset: quia verē generans aliam incompatibilem in subiecto corruptit esse, quod habuit in ipso subiecto, & hoc tantum requiritur ad finem generationis, nempe vt tollat formam, & actum ē subiecto, quod impedit proprię formae induktionem: ergo similiter ad finem transubstantiationis inquantūm inducit terminum *ad quem* sub speciebus, sufficit vt definit in ipsum, quā fuit sub speciebus, vel secundūm illud esse, in quo solo est incompatibilis ad esse corporis Christi sub speciebus.

Et probatur consequentia, quia si panis conseruaret seorsim à speciebus, modò desinet sub speciebus ex oppositione ad corpus Christi sub speciebus, non haberet aliquid esse incompatibile ad corpus Christi, vt sub speciebus, est ex vi huius conuersationis: sicut neque anima rationalis, vt manet in esse separato habet repugnatiō ad esse formā succendentis, quia nempe vitrobie est oppositio, successio, & conuersio secundūm esse determinatum, & non secundūm esse simpliciter, & abstractum ab omni determinatione.

Dices, sic desinere, non saluare conuersationem substancialē panis in corpus Christi, sed tolli tantum præsentiam panis, quod non saluat transubstantiationem. Contrā, hanc solutionem tollit prima ratio, vt eam formauimus iuxta mentem Doctoris, quia sicut esse corporis Christi realē, & substancialē, & præexistens, nec productum de novo, vt sit præsens sub speciebus, est terminus substancialis in *quem*, ita etiam esse panis, vt est subiectum accidentium, est reale, & substancialē eius sine vila distractiōne, quia hāc determinatio non est distractio, sed limitatio ipsius esse.

Et sicut idem corpus si poneretur in diuersis locis possit in uno loco terminare aliquam actionem substancialē primò secundūm suum esse substancialē, quo non terminaret alibi primò, vt nutritionis: imò secundūm aliquos opponendum posset corrupti simpliciter in uno, & manere in altero sub sua forma: ergo à fortiori esse panis sub speciebus, & vt determinatē sub speciebus est, potest similiter terminare hanc mutationem substancialē sui in corpus Christi secundūm illud esse determinatum, cū ipsum corpus eandem terminat principaliter, vt est terminus *ad quem*, non quād recipiat esse simpliciter eo modo, quo hīc loquimur, sed tantum determinatum esse.

Tertiò, non magis definit panis posito corpos Christi sub speciebus, quād ipsum corpus adueniente nouā substancialē, & alteratis speciebus, licet enim non sit idem modus in omnibus, est tamen ille modus, & successio, quo verē dicitur corpus Christi definere realiter, & substancialiter quād esse sub speciebus, & omne illud quod recipit ex vi transubstantiationis; illud autem dicitur

Patet à filiis.

Ex ratione ex generatione possibili.

Oppositio possit in esse determinatum.

Responsum.

Saluatur cōversio substantialis.

Declaratio ex concessione & probatio.

Tertia ratio ex desitione corporis.

Probatio conclusionis secunda.

Conuersio eff ad terminum ad quem, secundūm determinatum est.

33 Secunda ratio.
Ex determinato ordine, & fine conuersationis.

Requisit tan. tam desitione panis, vt est sub accidentibus.

34

citur esse substantiale non nouum, sed præexistens ut sit hinc nempe sub speciebus: & hæc defitio eius est ex vi substantia succedentis, saltem ex diuina voluntate: ergo etiam panis definiendo tantum secundum illud esse, quod habuit sub speciebus, licet non desineret simpliciter, sufficienter terminaret conuersationem sui in corpus Christi, & dicere tur secundum esse aliquod substantiale desinere respectuè ad corpus Christi succedens, & consequenter in ipsum corpus Christi desinere substantialiter.

37

*Maria re-
dis.
Salutetur om-
nia requiri-
ad transub-
stantiationem.*

Quarto, saluat totum, quod est de veritate huius mysterij, & quod fides & Patres docent per hunc modum: ergo sufficit ad declarandum mysterium, & minus implicat difficultatem quoad rationem naturalem, & multis placet, & de facili tollit illud inconveniens, quod vrgent hæretici de annihilatione panis, vt est terminus conuersationis.

Antecedens probatur, quia saluat veritatem formæ, quia forma nequit falsificari, nisi maneret panis sub speciebus, ex vi conuersationis sic declaratae, non maneret, & hoc admittunt, vt plurimum, aduersarij: nempe si panis seorsim alibi extra species conseruaretur, ita vt non possit designari per particulam demonstratiuam, forma demonstrans corpus Christi præfens esset vera.

*Saluatetur
veritas for-
ma, demon-
stratione.*

*Saluatetur
præf. & si-
mul conser-
vo.*

Saluatetur etiam veritas practica formæ, atque ipsa conuersio, quam docent Patres, quia nihil requirunt, nisi panem, desinere in corpus Christi secundum totam substantiam, ita vt nihil eius maneat simul cum corpore Christi sub speciebus, & ex positione, & præsentia corporis sequatur absentia, seu non esse panis (non absolute & simpliciter, quia de tali definitione nihil Patres) sed sub speciebus, quia de tali permanentia panis quæstio fuit cum antiquis, & moderis hæreticis.

38

Arque ad eum Tridentinum totam hanc veritatem definit canon. 2. Si quis dixerit in sacrosanto Eucharistia in Sacramento remanere substantiam panis, & vini, una cum corpore, & sanguine Domini nostri Iesu Christi, negaueritque mirabilem illam, & singularem conuersationem totius substantia panis in corpus, & totius substantia vini in sanguinem, rianentibus duodecim speciebus panis & vini, &c. anathema sit, &c.

Totum hoc saluat præmissa conclusio, saluat & ipsam transubstantiationem, quia conuertitur panis in corpus Christi, quod substantiam, vt probatum est, & nihil panis manere sub accidentibus ex vi conuersationis, nam si per nouum miraculum separatum panem Deus conseruaret seorsim, adhuc maneret veritas Canonis, vt dictum est. Et hæc conclusio longè distat à sententia, quam ipse Doctor supracum D. Thoma dinnat, quæ ponit annihilationem panis sine villa eius conuersione: non ita hæc sententia.

Quod superest ergo, restat probandum, quod annihilation, seu defitio panis secundum esse simpliciter non fiat ex vi conuersationis, tamen de facto ita definit. Ex vi conuersationis præsentis, vt probatum est, non definit panis, nisi secundum esse determinatum sub speciebus: sed hæc defitio non est annihilation, seu defitio vt terminatur ad negationem extra genus, quod tollit esse secundum omnem modum essendi: ergo ex vi huius definitionis non infertur panem definire in nihil.

Patet minor, quia terminus ad quem huius definitionis est negatio panis determinata, & secundum determinatum modum essendi, nempe sub speciebus, & fundatur in corpore Christi, vt est terminus

nus in quem definit: negatio autem in subiecto determinato non infert negationem simpliciter vniuersalem, sicut negatio formæ in subiecto, successus suo esse in subiecto, non infert tales negationem extra genus, & omne subiectum, alias forma definit per annihilationem; cum nihil eius maneat. Vnde colligitur, cum defitio panis, ut hæc, terminetur ad negationem, qua ex vi conuersationis inducit, est que negatio in subiecto ex vi conuersationis non induci negationem simpliciter, seu extra subiectum.

Hæc tamen extra genus succedit illi negationi *Succedit no-*
in subiecto, non ex natura ipsius negationis, sed *gatio extra*
ex voluntate causa extrinseca, non conseruantis *genus, &*
panem in esse separato; vnde si conseruaret, adhuc *quemodo?*
maneret defitio ex vi conuersationis, & negatio,
qua est terminus eius absque eo, quod succederet
negatio extra genus.

Sicut definit Christo sub speciebus, succedit tantum negatio eius secundum esse sacramentale, non autem negatio simpliciter: ergo ex particulari, & determinata negatione, non sequitur negatio simpliciter, quamvis eam in proposito sequatur ex causa extrinseca, quia alibi non conseruatur.

40

Huius autem defitionis panis, quæ definit secundum esse simpliciter, & non tantum secundum determinatum sub speciebus, causa est, non dependentia panis in esse ab accidentibus, vt vult Suarez, nec conuersio panis in corpus Christi, vt fit de facto: nec voluntas particularis causæ pri-

*Volutus uni-
versalis can-
sa est defi-
tio.*

ma, sed voluntas eius vniuersalis, quia de lege ordinaria, quæ Deus conseruat substantiam, eam conseruat sub suis accidentibus, & non seorsim definit ex natura rei, hoc est, vt subest influxus causæ priæ, qui ipsi non debetur, neque datur, nisi vt subest accidentibus, quia sic cadit sub fine ordinariæ prouidentia, & perfectione vniuersi, & illud est esse eius naturale, vt subest actioni, vt passioni, quæ influit in alia membra vniuersi, & recipit ab ipsis influxum, secundum præsentem statum motus, & mutationis, & corruptibilitatis, qui deseruit homini in statu viæ, propter quem hic mundus inferior constitutus est. Vnde quando status viæ finietur, creatura etiam liberaliter à seruitute, secundum Apostolum, & recipiet esse stabile, & permanens, sine motu, & mutatione, & definent ea, quæ ad vsum sustentande viæ creata sunt, vt animalia, & similia.

41

Explicatur vterius, cursus Dei, qui exhibetur in ordine ad effectum causæ secundæ, licet ipsis sit debitus, neque suspendi possit sine miraculo (quod contingit semper, quando subtrahitur, vt quoq; tres pueros in fornace, & martyres in igne, & aliis corruptiis vita naturaliter) tamen non debetur, nisi in certa dispositione, vt quando applicatur, neque datur præualens ad actionem contrariam ex parte subiecti, ad quod applicatur, aut resistentiæ est excedens, aut incapacitas recipienda actionis, & termini eius, vt si sit incapax simpliciter formæ, vt Angelus caloris, aut secundum quid, quia iam subiectum supponitur in actu per formam æqualis, aut maioris perfectionis, vt calidum excedens non recipit intentionem à minori, neque æquale ab æquali.

*Cursus or-
dinarius Dei
quali est?*

Vnde colligitur influxum diuinum, in ordine ad productionem, aut etiam conseruationem rerum, talen esse, qualem exigit finis, nempe motus, & mutationis secundum ordinem vniuersi: vnde cum deficiat in substantia panis, separatis acciden-

*Deficit finis
conuersationis
in substantia
panis.*

*Altera pars
conclusi.
Probatur.*

*Negatio panis
determinata
est terminus
defitionis.*

Dist. XI. Quæst. IV.

accidentibus, talis finis, cùm neque capax sit actionis, aut mutationis, neque consequenter faciat ad finem vniuersalem, neque etiam ad particularem, nempe nutriti, sequitur illam definere desitione simpliciter non ex repugnancia extrinseca, quam habet simpliciter ad ipsam ex natura rei, terminus *ad quem* ab intrinseco, sicuti est inter terminos repugnantes, sed tantum secundum exigentiam prouidentia cessante fine, ob quem conseruari debet; & sic supposita separatione accidentium definere hoc modo ex natura rei.

42 Vnde quando Doct̄or dicit, definere substanciam panis simpliciter per annihilationem, quantum consideratur desitio eius simpliciter; non intelligitur de pane, quā est terminus *ad quo* conversionis, quis sic tantum definiret esse sub speciebus, vel esse hīc, & hoc exigitur ad veritatem formæ tantum; non autem quod panis simpliciter definit esse, quia licet per miraculum conservatur, modò non sub speciebus maneret, verificaretur forma iuxta sensum, quem habet ex institutione Christi Domini: quod ergo definit simpliciter secundum omne *esse*, non facit ad mystrium, sed est ex ratione iam declarata.

*Definitio sim-
pliciter con-
seruatur con-
uersione pa-
nis.*

Et desitio eius secundum *esse* simpliciter, & propriè annihilationis, & tantum concomitanter se habet ad conuersationem, sicut si conuerteretur panis in Angelum, qui tum crearetur pro ultimo instanti verborum, illa creatio esset concomitans ad conuersationem, non aliquid intrinsecum ad ipsam spectans, quia posset conuersio fieri in præexistens: transsubstantiatio ergo non est, nisi inter terminos, ut succedunt sibi inuicem ut hīc, siue terminus *ad quem* incipiat esse simpliciter, & terminus *à quo* definit esse simpliciter, siue non.

43

*Annihilatio-
nis duplex
acceptio.*

Hoc totum seruatā proportione potest intelligi de annihilatione, ut opponitur corruptioni latè sumptu, ut est desitio rei ex positione oppositi. Si tamen vltiorū sumamus annihilationem strictius, non ut est desitio rei secundum exigentiam naturæ, sed merè ex beneplacito causæ priuæ: tunc dicendum erit annihilationem non esse in proposito, sed corruptionem, quia sicut desitio luminis non est annihilationis, quamvis fiat tantum ex suspensione concursus conseruati, ob impedimentum interiectum, & non ex positione alicuius contrarij sic etiam desitio panis non erit annihilationis simpliciter, quia fit secundum exigentiam naturæ.

*Definitio panis
quaro fit an-
nihilatio.*

Hæc vltima acceptio annihilationis non est in visu apud Doctores, neque supponit aliquam dispositionem in re ipsa, ut est desitio panis hīc, & separatio accidentum tollit panem verè annihilationi, quia non est dispositio simpliciter necessitans ad non *esse* panis simpliciter, sicut non tollit animam rationalem verè creari à Deo, quod de lege supponatur ad eam dispositio in subiecto, quā posita Deus creat animam: sic etiam, licet separatio accidentum sit dispositio quædam de lege ad suspensionem actionis conseruatiæ panis, non tollit verè annihilationi de facto, quamvis non ex vi conuersationis:

Obiectio.

Ecce si dicas eodem modo formam materialem definere, quia non conseruatur à Deo; tamen illam desitionem esse corruptionem, & non annihilationem: ergo similiter hīc dici potest idem. Respondeatur negando consequentiam, quia forma materialis definit ex subtractione causæ materialis, à qua per se dependet in fieri, & conseruari, id est in re ipsa ex positione formæ incompatibili-

lis definit simpliciter, eo ipso quod definit in subiecto, à quo dependet: non ita est in substantia, qua in esse non dependet à suis accidentibus, à quibus licet communi modo dicatur conseruati, id tamen intelligitur quā ex virtute accidentium excluditur actio corruptiua eius, aut disponens ad corruptionem, non quod secundum esse dependet ab accidentibus in illo genere causæ per se, quia sic daretur circulus in dependentia essendi, & idem supponeretur sibi ipsi tanquam prius & posteriorius.

Ex his patet duplex modus dicendi, & explicandi huius questionis, quorum primus est magis, ut dixi, ex sententia Doct̄oris, & in eo conuenit cum S.Thoma, & reliquis antiquis. Secundus modus dicendi reducit sententiam aliorum ad communum sensum, saluando veram conuersationem, ad quam non facit desitio panis per annihilationem, sed consequitur modo dicto.

Argumenta autem modernorum censorum contra eius conclusionem secundam procedunt ex defectu intelligentiæ literæ eius, tanquam si asserteret panem, ut est terminus annihilationis spectare ad conuersationem, aut per annihilationem, ut ipse eam explicat tolli ipsam veram conuersationem, & desitionem panis in corpus, aut certè tolli transsubstantiationem veram, & nihil ab eo asseti, quam transubstantiationem: quibus omnibus occurrimus in declaratione, & probatione conclusionis eius.

Si autem mihi licet aliquid inter tot Magistros dicere, magis persisto in prima sententia, quam existimo magis esse ex intentione Doct̄oris, quam hac ratione confirmo, supponendo responsionem eius ex Quodlibeto 10.art.3. §. Alter posset poni, &c. Immediatè ante responsionem ad argumentum in oppositum: verba eius sunt: Alter posset poni aliquid commune terminis non essentialiter, sed communis habitudo ad idem agens, quia potentia agentis eodem modo subiaceat viroque terminus conuersationis, & hoc etiam sufficit ad excludendam annihilationem, quia nihil proprie non subiaceat potentia agentis, cùm non sit aliquid causabile, &c.

Potentia obedientialis virtusque termini respectiū ad agens inducens conuersationem manet in termino *ad quem*, sicut & negotio termini *à quo* secundum *esse* determinatum, quod habet sub speciebus: ergo terminus *à quo*, non definit per annihilationem. Probatus consequentia, terminus annihilationis est non *esse* simpliciter post *esse*, quā inducitur non *esse* simpliciter per annihilationem.

Sed panis non habet aliquid *esse*, nisi determinatum hoc, quod habet sub speciebus; desitio autem huius *esse*, & per conuersationem, ut fatetur Doct̄or in secunda conclusione, & non per annihilationem, & non *esse* simpliciter panis non sequitur ex vi alicuius nouæ actionis, quia illud non *esse* habet antecedenter ad *esse* sub speciebus, quia nullum aliud *esse* habet, nisi hoc determinatum, quod recipit, ut est sub speciebus: ergo sicut forma, quæ tota definit per successionem sui oppositi, quamvis desitio illa sequatur ad desitionem eius hīc, non definit per annihilationem, ita etiam panis definit per corruptionem latè sumptu, per positionem oppositi, quatenus definit secundum hoc *esse* determinatum secundum quod tantum erat in *esse*.

Neque enim ex vi huius actionis, quā recipit *esse* sub speciebus, recipit ullum aliud *esse*, neque ex vi conuersationis ipsi debetur, neque ex vi alterius

*Quomodo ab
accidentibus
conseruerur
substancia.*

*Duplex mo-
dus saluandi
mysterium.*

*Rationes op-
posita non at-
tingunt sen-
tientia Doct̄oris.*

*Prefertur
prima senten-
tia Doct̄oris.*

*Desitionem
panis *esse* cor-
ruptionem.*

alterius actionis: ergo non esse simpliciter eius inducitur per causam, quia non compatitur cum hoc esse eius, & consequenter per successionem oppositi, & ita ex vi huius delitiosus transit in non esse simpliciter, quod habuit ante omnem sui productionem; hoc autem destruit annihilationem, cuius terminus proximus est negatio extra genus, & non negatio in genere.

47 *Instantia superius affigata de destructione corporis exclusivus.* Neque est paritas de corpore Christi, quod definit secundum esse hic, quia corpus ex vi alterius actionis habet esse in se, vt praescindit ab esse hic, non ita panis; actio etiam illa non respectus corpus cum illa determinatione, quâ est tantum hic; actio autem conseruativa panis est determinata ad panem, vt est sub speciebus, & non aliter.

Sed ex vi conuersationis esse illud reale, & substantiale panis, quod determinat est terminus

conservationis, conuertitur, & transit in corpus Christi: ergo ex vi conuersationis definit, & consequenter negatio simpliciter essendi non inducitur per se primò, sed vt includitur in negatione, quae afficit terminum ad quem, vt est incompositibilis.

Ad annihilationem autem requiritur, vt talis *Terminus an nihilationis.* negatio simpliciter inducatur primò, & per se, vt abstrahit ab omni subiecto, quod non inuenitur in proposito. Vnde annihilation non est delitio totius, nisi vt abstrahit ab omni subiecto succedente, & incompatibili, alijs dicendum esset omnia definire per annihilationem, quorum nihil manet, quod est falsum. Et haec de hac questione sufficiunt, quæ forte reduci possunt ad questionem de nomine, extendendo annihilationem ad omnem delitionem totius quoad se, & inclusa.

S C H O L I V M.

Solutus argumenta in favorem opinionis negantis panem annihilarum, & etiam rationes adductas in oppositum, per quod videtur problematicus in hac quest. licet magis inclinet in eam opinionem, qua tenet panem annihilarum.

17 Ad ² argumenta: ad primum, si teneatur primum membrum disiunctiuæ positæ in *Ad. arg. 1.* principio solutionis, neganda est illa maior: oportet enim addere, nihil eius manet, & si milititer nihil succedit, vt per se terminus.

Ad 2. Ad secundum per idem, et si nihil sit in se, nec in alio: tamen suo esse non succedit omnino nihil.

Ad 3. *De potentia materiali materia, vide diff. 43. q. 3. art. 5.* Ad tertium, negandum est formam in corruptione annihilarum. Et ad probationem, quia non manet, nisi in potentia materia. Dico, quod ipsa manente in potentia materia, est compositi alteram partem manere per se; & sic etiam manet forma per accidens: cuius autem aliquid, siue per se, siue per accidens manet, non annihilatur. Et cum dicas, quod posset idem numero redire per agens naturale; non sequitur, quia potentia illa, in qua manet forma, debet intelligi principium potentiale: non autem respectus: corrupta enim formâ, non amplius manet respectus potentiaz ad formam: quia non est respectus potentiaz ad omnino præteritum, sicut nec ad omnino impossibile, sed ipsum principium potentiale manet, & in hoc totum manet per se secundum aliquid eius, & forma, quæ erat aliquid totius manet per accidens secundum aliquid sui. Vel posset breuiter dici, quod et si nihil formæ corrupti maneat, tamen negatio succedens sibi est negatio in apto nato: & ideo priuatio, & illa non est nata terminare annihilationem.

18 *Negatio in genere non terminat in annihilationem.* Et cum applicatur ad propositum: et si requiritur quod maneat, ad hoc quod dicatur non annihilarum, & forma panis non sic manet, quia materia eius transit in materiam. Dico, quod propter multas rationes, vt dictum est prius, corruptio non dicitur annihilation: & licet illæ duæ sufficiant, scilicet subiectum manere, & negationem terminantem esse priuationem: tamen si negatio terminans esset quæcumque negatio in genere, puta in aliquo disparato positivo, adhuc transitus ad ipsam non esset annihilation.

Ad 4. Ad quartum potest dici, quod non omnis productio totius substantiaz est creatio: sed quæ est à termino à quo, vt à pure nihil, & ita hic: per oppositum, si teneatur secundum membrum huius disiunctiuæ positæ in solutione questionis: sed non concludit, quod à conuersione panis annihiletur: sed tantum quod eius annihilation concomitet istam conuersionem.

Adrationes in opp. Ad rationem in oppositum, Ambrosius loquitur de conuersione terminorum, non secundum simpliciter esse, sed secundum quid esse.

Idem diff. 1. businga, & Ad aliud de creatione, pater ex soluzione vltimi argumenti ad primam partem.

diff. 2. lib. 2. Ad Augustinum respondeo, Deus nullâ actione positiva annihilat rem: sed sicut positiuè agendo rem conseruat, ita annihilarum, est definire creaturam conseruare: & hoc potest Deus.

Q V A E S T I O V.

*An conuersio panis in corpus Christi poſit verè exprimi:
et quibus propositionibus?*

Damasc.lib.4.c.14. Innoc. 4. de hoc myſt.c.6.. Ambroſ.5.de Sacram.cap.3. Cyprian.ſerm.de cœn.Dom. Beda in 1.Corimb.11.habetur cap. Non omnis,de conſecrat.dift.2.

LTIMÒ^a quæritur sine argumentis, quibus propositionibus possit hæc conuersio verè exprimi?

Respondeo, non potest verè signari per verbum effendi, nec fiendi: neque etiam per hoc verbum posſe, vel posſibile: & hoc secundū nullam differentiam temporis. Nec enim panis fuit corpus, nec est, nec erit: & è conuerso corpus non fuit, nec est, nec erit panis. Et ratio omnium istorum est, quia esse notat vniōrem extremonē ſentialē, vel accidentalem pro illo tempore, quod assignat: sed pro nulla differentia temporis habent hæc extrema vniōrem ſentialē, nec accidentalem, ſed pro omni instanti, vel diſparationem, puta quando extrema ſunt entia poſitiua: vel maiorem repugnantiam, ſcilicet entis ad non ens pro illo instanti, pro quo vnum est, & aliud non est.

Secundò dico, quòd panis nec fit, nec factus est, nec fiet corpus Christi, nec è conuerso: & ratio istorum est, quia fieri, quando prædicatur ſecundū adiacens, prædicat fieri ſimpliciter eius de quo dicitur, & ſic non coniungit aliquod oppoſitū ipſi ſubiecto: ſicut panis fiebat, quando coquebatur: & ſic corpus fiebat, quando in vtero Virginis formabatur: ſed nihil ad B. Sed quando fieri prædicatur tertium adiacens, tunc denotat ſubiectum fieri ſecundū formam prædicati: ſed panis pro nulla differentia temporis fit ſecundū formam prædicati, ſcilicet corporis, nec è conuerso: & patet illud in simili per oppoſitū: ideò enim hæc eſt vera, homo fit albus: quia hic homo fit ſub forma albedinis: & per oppoſitū hæc eſt imposſibilis, homo fit albinus, & hoc, loquendo ſtrictè de virtute ſermonis: ſic videtur eſte in proposito.

Tertiò dico, quòd panis non potest, nec potuit, nec poterit eſſe corpus Christi, nec è conuerso. Et ratio omnium istorum est, quia illa de possibili eſt falſa, cuius illa de inefſe eſt imposſibilis: quælibet enim de possibili potest exponi in aliquam de inefſe poſſibilem, licet forte falſam: ſed quælibet de inefſe correfpondens cuilibet istorum de poſſibili, eſt imposſibilis ex prima conculſione iam probata.

C O M M E N T A R I V S.

I Modi loquendi in hoc mysterio. Prima regula. Secunda regula.

VLTIMÒ queritur sine argumentis, &c. Affignat regulas quoad modum loquendi in hoc mysterio. Prima regula eſt per Doctorem, non poſſe ſignificari hanc conuerſionem per verbum effendi, aut fiendi. Ratio eſt, quia verbum effendi ſignificat vniōrem extremonē, vel ſentialē, vel accidentalem pro aliqua differentia temporis: ſed panis nunquam fuit corpus Christi in eſſe, aut econtra; neque vniuentur in eſſe, quia definiſt vnuſ terminus adueniente altero; & hoc exigit natura conuerſionis. Ratio ſecundi: quia fieri, ut prædicatur tertium adiacens, denotat ſubiectum fieri ſecundū formam, qua importatur per prædicatum: ſed ſic corpus Christi nunquam fit panis, aut econtra.

Secunda regula eſt; quando prædicatur vnum extreum huius conuerſionis de altero in recto, propositione non eſte veram de rigore sermonis, quia neutrū in eſt alteri: prædicati ergo poſſunt ſumendo alterum in obliquo denotādo ordinem extremiti ad extreum, cum præpoſitione ex, vel de, ut de pane fit caro Christi; ex pane fit caro Christi; panis conuertitur in corpus Christi: & omnes aliae locutiones ad has reduci debent. Suarez ait, quòd prima propositio denotat conuertitatem, & eſt falſa. Respondeatur id non eſte verum ſemper, quia Philosophus dicit, 2. Metaph. cap. 3. quòd ex manu fit metidies: denotat ergo quandoque conuerſionem, & ordinem terminorum, aliquando conuertitatem: & illa propositio eſt Ambroſij lib. 4. de Sacramen- Ambroſ. tis, cap. 4.

S C H O L I V M.

Oſtenſo, panem non eſſe, fieri, nec poſſe eſſe, vel fieri corpus, declarat alterum horum de altero dici ſantum in obliquo, ut dicendo ex pane fit corpus, vel panis tranſit in corpus, & hac ſecunda eſt magis propria, quia ly ex, ſignificat manere ſubiectum commune utriue termino ſecundū Philosophum.

Dico ergo, quod nullo istorum modorum, accipiendo utrumque extreum in recto, oportet alterum de altero praedicari. Si ergo vera debet esse praedicatio, oportet alterum eorum in obliquo accipere, denotando ordinem extremi ad extreum: & hoc potest esse dupliciter: vel cum 'hac præpositione ex, vel de, addendo ad terminum à quo, sicut dicit Philosophus, 2. Metaphysicæ, cap. 3. Quod ex manu fit meridies, & non è conuerso, & hoc modo potest concedi, quod ex pane, vel de pane fit corpus Christi. Alio modo addendo termino ad quem, hanc præpositionem in, quæ denotat ipsum esse terminum ad quem, hoc modo panis transit in corpus Christi.

Et omnes aliae locutiones de virtute sermonis ad aliquam istarum reducuntur: sed secunda est magis propria: quia non denotat aliiquid commune manere, sicut aliquo modo denotat ista præpositio ex, secundum modum proprium accipiendi ex: non enim ex opposito fit oppositum, nisi quia ex subiecto communi utriusque, secundum Philosophum, 1. Physic. primo de Generat. & 11. Metaphys. nulla autem propositio cum mutatione accepta, vel moueri, etiam accipiendo unum terminum in obliquo, & alterum in recto, vera est, utpote panis mutatur in corpus: quia non est hic mutatio, ut dictum est in 1. quest. istius distinct. transire autem, seu verti, abstrahit à ratione mutationis, quia ponunt habitudinem termini ad terminum, non importando subiectum commune manere.

Circa secundam partem istius distinctionis, querendum est de materia conueniente isti conuersioni: & duo hic queruntur. Primo, utrum solus panis triticeus cum aqua elementari coagulatus sit conueniens materia conuersionis in corpus Christi? Secundo, utrum solum vinum expressum de vua sit conueniens materia conuersionis in sanguinem?

Q V E S T I O VI.

Utrum solus panis triticeus cum aqua elementari coagulatus sit conueniens materia conuersionis in corpus Christi?

Alensis 4.p.7.32.memb.4. D. Bonau. bīc 2.p.art.1.q.4. Rich. art.2.q.1.2. D. Thom. q.2.art.2. & 3.p.q.7.4.
Suarez ibi tom.3 disp.44. & 45. Bellarm.lib.4 de Eucharistia, cap.7.8. Coccius 2.tom.lib.6.art.1.

A D primam questionem patet de consecrat. dist.2.cap.1. & cap. Non oportet. & cap. sequenti. Ratio principalis est, quia Christus talem materiam consecrandam instituit, & in signum institutionis tali materiâ consecrandâ usus est. Quod etiam panis triticeus, & non aliis, habetur de consecrat. distinct. 2. in Sacramento. Et huius congruentia accipitur ex illo verbo, Ioan. 12. *Nisi granum frumenti, &c. vbi Christus se grano frumenti comparat. Vnde Aug. ibi: Cum sint multa grana frumenti, nulli se comparat, nisi illi. Vnde mos caput Ecclesie de hoc solo grano confici corpus Domini.*

De hac etiam farina triticea aqua elementari coagulata debet panis formari: quia ita supponitur panem illum fuisse formatum, quo usus est Christus consecrando: nec sufficit pasta, sed panis: quia sic constitutum est: & ad omnia est congruentia, quia cum Sacramentum illud sit signum nutrimenti spiritualis, in illis congrue instituitur, quæ sunt signa principialis nutritionis corporalis: principale autem nutrimentum quantum ad cibum est panis triticeus.

C O M M E N T A R I V S.

I Materia Sa-
cramenti cor-
poris.
Panis triti-
ceus.
Gabriel.

Distinffio in-
ter granū &
legumina.

A D primam questionem patet, &c. Hæc est secunda pars huius distinctionis, in qua determinatur de materia Sacramenti. In hac questione de materia corporis, qui est panis triticeus ex aqua naturali consecratus; ut patet ex litera. Gabriel leit. 35. in canonem Missæ, assertum panem consecrum ex quocumque genere frumenti esse materiam idoneam consecrationis, siue sit triticum, spelta, hordeum, rye; in 4. autem dist. 11. quest. 2. dicit non satis conuincit Theologis materiam huius Sacramenti esse triticum, distinguens granum à leguminibus, ut illud sit, quod in spicam crescit, hæc non ita, ut fabæ, pisa, & eiusmodi. Refertur pro eadem sententia Tho-

mas de Argentina in 4. dist. 11. quest. 1. Albertus Thomas Art. 7. Caetanus in 3.p.q.74.art.3. in Commentarijs gentin. antiquis, assertum omne frumentum, ex quo fieri possit panis, esse sufficientem materiam: quæ sententia eius, iussu Pij V. abolita est, & expuncta in editione Romana. Afferit idem in art. 7. D. Thomas posse confici ex pane consecro ex aqua rosa, in quo grauita notatur.

Conclusio: panis triticeus est materia huius Sacramenti, non aliis. Ita Doctor Alensis 4.part. Panis triti-
que. 10.memb.4.art.1. D. Thomas 3.part.quest.7.4. conmatoria.
art.4. in 4. dist. 11. quest. 2. D. Bonaventura ibidem
1. part. dist. quest. 4. est communis Theologorum
in eadem dist. Summistarum verbo Eucharistia, &
aliorum:

Innoc. III. aliorum. Innocentius III. tenet idem lib. 4. de Mysterio Missæ, cap. 3. in Catechismo Pij V. dicitur esse traditio Apostolica. Probatur ex Concilio Florentino in Decreto vniōnis, vbi definitur materiam huius Sacramenti esse panem triticeum, &

*Reffatio Cas-
tiani.*

Impugnatur.

Dices cum Caietano panem triticeum esse de necessitate præcepti, non autem Sacramenti. Alanus etiam lib. de Eucharist. cap. 11. assertit incertum esse quid horum intendit Pontifex. Contrà, Pontifex definit materias certas Sacramentorum & necessarias, alias posset dici quando dicit aquam naturalem esse materiam Baptismi, sic eludi: deinde Pontifex in materia sanguinis distinguit illam, quæ est de necessitate Sacramenti, ab ea quæ est de præcepto, afferrens vinum de vite esse materiam eius, cui modica aqua ex præcepto Ecclesiastico misceri debet. Deinde iuxta communem interpretationem Christus confecit in pane triticeo, quia non est verosimile alium panem fuisse in vī festi Azymorum, Christus autem confecit in azymo, vt infra videbimus. Concilium autem Carthaginense docet in Sacramento nihil aliud offerendum esse, quād quod Christus Dominus tradidit: unde sicut nequit mutari forma, ita neque materia, quād quæ instituta est.

*Varia species
frumenti.
Fer.*

Ex his sequitur primò panem triticeum esse materiam: quia talis habetur ex vī, & consuetudine. Difficilas tamen est inter Doctores de variis speciebus tritici, seu frumenti, an sit triticum, vel aliud? & oritur plerumque ex varia significatione nominum apud diuersos: verbi gratiâ negat D. Thomas far esse materiam consecrabilem, quia putat non esse speciem tritici; quod interpretatur Sotus intelligi de quadam genere frumenti durissimo, ex quo vix confici possit panis. Cæterum aliis far significat optimum genus tritici: similiter filigo apud Plinium, & antiquos significat optimum genus tritici, in quo sine dubio confici potest: apud alios significat speciem illam frumenti, quam alij typhum, alij centenum vocant; in hoc D. Thomas censem confici posse, quia putat esse speciem tritici, cùm in aliquibus terris nascitur ex tritico, in aliis triticum ex ipso: sed hæc ratio non concludit, quia ex natura soli, & cœli constellazione id contingere posset, quamvis species diuersa sit; auena etiam ex tritico quandoque per corruptionem nascitur, sicut & lolium, & alia diuersæ specie: natura autem quando nequit in id quod perfectum est, producit quod potest. Alij ergo negant esse materiam sufficientem; unde sequitur esse dubium, & peccare eum, qui in eo conficeret.

Siligo.

Aliqui dubitant de spelta an sit verum triticum, negat Doctor cum D. Thoma; affirmit Albertus, & Thomas de Argentina; incertum est, idèa materia est dubia. Hordeum & auenam materiam esse negant communiter omnes præter Gabrielem, & alios *spr.*

4

*Triticum est
materia.*

Id resolutoriè ergo tenendum est, illud frumentum, quod communiter à peritis rei rusticæ censetur triticum, esse materiam, non aliud: neque refert quodd sine in diuersis regionibus diuersæ species tritici, modò quælibet si verum triticum: quia hæc varietas etiam inuenitur in materia sanguinis, quæ multiplex est in specie: quælibet tamen vini species sufficit.

Sequitur secundò, quod panis, qui verè triticus secundum vīsum censetur, sic materia; vnde si tritico essent admista grana alterius frumenti, modò sint pauca, adhuc materia esset consecrabilis.

Sequitur tertio, quod requiratur ut panis fiat ex aqua naturali, non artificiali, quia hic non est vīalis, neque consequenter materia Sacramenti: vnde panis consecratus ex aqua rosacea, melle, butyro, aut etiam vino, aut alio diuerso liquore, non esset consecrabilis: ita etiam S. Thomas art. 7. Richardus in 4. dist. 11. art. 2. queſt. 2. & communis; vnde oppositum malè Caietanus *spr.* Ratio iam dicta est, quia talis panis non habet propriè rationem panis, sed libi, vel consecrati præter vīsum panis communis: si tamen aliquis liquor modicus admiseretur, non tolleret materia, sicut neque in Ecclesia Græca illa, quæ ad fermentum spectant, tollunt materiam consecrationis, quæ ab ipsis fit in pane fermentato: & sicut iam dictum est de farina, cui aliquid alterius admixtum frumenti esset, in parua quantitate, ita etiam de aqua naturali dicendum, cui aliquid alterius liquoris in exigua quantitate incidenter, sufficit enim quod sit panis vīalis, & triticus iuxta communem estimationem, & acceptionem.

Obiicit Gabriel quod haecenus Ecclesia nihil definierit in oppositum. Respondetur negando *Obiectio pri-*

ma solvitur.

antecedens, & dato opposito, nihil temere affirmandum esset contra traditionem, & vīsum Ecclesiæ, nisi revelatio aut authoritas suppetat, maximè in materia Sacramentorum, quod redderet ipsam nullam, aut dubiam.

Obiicit secundò: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, &c.* Ioan. 12. vbi notat Augustinus inter multa alia frugum grana Christum se comparasse soli grano frumenti: *Vnde, inquit, mos caput in Ecclesia de illo solo grano conficerre corpus Domini, &c.* sed constat frumentum genus esse ad omnem speciem grani, quod crescit in aristas: iuxta Isidorum lib. 7. *Etymolog. cap. 3.* Plinium lib. 1. 8. *biflor. cap. 7.* Varronem *de re rustica, cap. 48.* Isidorus. ergo, &c.

Confirmatur, quia Pontifices, & Concilia non explicant aliud, quād panem frumenti esse materiam: ergo comprehendit omne frumentum.

Responderetur locum illum non esse Augustini, sed Glossæ, quæ citat Atticinum; quoniam in eo non habeatur: & quidquid sit, nihil facere ad propolitum, quia ibi frumentum sumitur pro specie, in qua consuevit Ecclesia consecrare; ut benè Doctor in litera, non pro genere: sic etiam sumunt Pontifices & Concilia, vt Carthagin. III. I. cap. 24. Bracharen. III. I. cap. 1. Aurelianens. I. V. cap. 4. Alexandrin. I. *epiph. decretali, cap. 4.* & habetur de Consecratione dist. 2. can. *Cum omni cri-
mini, &c. cap. etiam Firmiter, de Summa Trinitate:
cap. Cum Marthe.*

Sumunt autem frumentum antonomasticè pro perfectissima specie, vt pro tritico: sicut sèpè Scriptura consuevit variis locis; quæ videre licet apud Suarez, & alios iuxta illud Psalmi 147. *Ex adipice frumenti satiat te: vbi intelligitur triticum;* & Psalm. 80. *Cibauit illos ex adipice frumenti.* Deuter. 9. *Dominus Denuo tuus introduxit te in terram bonam, &c. terram frumenti, hordei, ac vinearum, &c.* vbi frumentum distinguitur contra hordeum, & sumitur pro tritico.

*Carthag. III.
Brach. III.
Aurelian. IV.
Alexand. I.*

*Sumi frumen-
tū antono-
masti-
cē pro triti-
co.*

Psalm. 147.

Psalm. 80.

Deuter. 9.

Ostendo, materiam conuersionis in corpus, esse panem triticeum, mouet tria dubia. Primum, an amidum sit materia? Et resoluti, nihil esse certum, prater hoc quod viens eo peccaret, nisi ignorantia excusaretur. Negat D. Thom. hic q.2. art.2. aiunt Palud. q.1. art.4. Sotus d.9. q.1. art.3. panem & vinum esse materiam: habetur ex Matth. 2.6. Et definitur in Lateranen. cap. Firmiter, de Sum. Trinit. Flor. decret. Eugen. Trident. sess. 13. 2.1. Et 2.2. quod panis debeat esse triticeus docet Florent. ibidem.

² Sed ^a hinc est dubium, primò de amido, an ex ipso possit formari panis consecrabilis. Secundò, an de farina triticea pasta consecrata, non cocta possit confici. Tertiò, an panis azymus, vel fermentatus, vel vterque.

Quantum ad primum, videretur primâ facie, quod talis panis esset consecrabilis: tum quia ille visualiter reputatur panis triticeus, & Christus instituit Sacramentum in pane triticeo visuali: tum quia illæ depurationes, quæ sunt circa amidum præparandum, non videntur alterare à specie farinæ triticeæ: non enim sunt ibi, nisi decolationes, & purgationes, & huiusmodi: hæc autem non videntur alterare medullam tritici à specie sua.

Aris. 1. de anim. c. 11. Ex operationibus diversis cognoscimus diversas esse substantias. Sed si credatur expertis in rebus de qualitatibus consequentibus eas, quæ innotescunt ex operationibus, per quas qualitates cognoscimus, & distinguimus substancialia: aliter enim non cognoscimus distinctionem ignis ab aqua, nisi per ea, quæ innotescunt nobis ex operationibus: & secundum Medicos quælibet species habet qualitatem, & operationem à tota specie, quæ non competit sibi per talem missionem, sed consequitur formam propriam talis speciei, & huiusmodi quantitas, & operatio alia est in tota specie amido, & alia in pane triticeo, sicut appetit cernentibus eas, & assignantibus proprietates tales, & tales quantum ad effectus: ex quo videtur quod amidum sit totaliter alterius speciei à pane triticeo: & confirmatur istud: non enim per aliud probamus acetum, & agrestam differre specie à vino, & per consequens non esse materiam consecrationis quantum ad vinum, nisi quantum ad qualitates, & operationes, quia scilicet acetum est à tota specie frigidum: vinum autem à tota specie calidum.

An amidū sit consecrabile. Hic breuiter potest dici, quod cum certum sit farinam tritici purgatam secundum communem purgationem, eo modo, scilicet quo pistores solent eam purgare, esse materiam conuenientem ad faciendum panem consecrabilem: & dubium sit, an amidum sit huiusmodi materia: & pars negativa multum sit probabilius, non sine peccato aliquis se exponit tali dubio, maximè ille, qui præparat hostias consecrandas: quia sibi simpliciter est certum, quod de tali materia præparat. Utens forte potest magis excusari de peccato, quia supponit talem materiam esse benè præpararam. Sed si in veritate

Quia est non est ista materia consecrabilis, in consecrando nihil facit. Nec tamen est idolatria, ignorantia nec occasio idolatriæ populo: quia quantum in se est, supponit materiam esse idoneam, invincibilis. & à se, & ab aliis adorandam.

C O M M E N T A R I V S.

⁶ ^a *Ed hinc est dubium, &c. Supposita communione sententiæ, & conclusione de materia remota consecrationis, mouet tria dubia circa materiam proximam: primum, utrum ex amido fieri possit panis consecrabilis? secundum, utrum pasta sit consecrabilis? tertium, an azymus & fermentatus?*

Amidum non bac dñi. qnq. 2. art. 4. concl. 5. & Maior qnq. 2. Ne est materia. gatiuam partem tenet Doctor, vel certe illam Doctor. materiali esse omnino dubiam: & hoc tenet D. Thomas. D. Thomas art. 3. & alij communius: Sotus au- Sotus, & co- tem dubius est. Probat Doctor primò, quia munis. Differt à tri- amidum, ut ex qualitatibus experiri licet, est tico. alterius rationis, & speciei à tritico, quia per de-

colationes, & depurationes corruptitur forma tritici; sicut acetum ex vino factum mutat speciem, cum sit à tota specie frigidum, vinum à tota specie calidum.

Secundò probat ex eo, quod panis visualis sit ex *Nō est usua-* farina comuni modo depurata, & ille sit materia *lu.* Sacramenti. Unde grauiter peccaret, qui talem materiam accommodaret ad hostias conficiendas scienter: vtens etiam scienter tali hostiæ peccaret grauiter, & forte nihil faceret; si ignorans supponit hostiam ex debita materia consecratam, excusatur: populus autem adorans talem hostiam non committit idolatriam, quæ sit peccatum, quia ut alijs dictum est cultus exhibitus sequitur estimationem prudentem.

S C H O L I V M.

Pastam, licet non differat specie à pane cocto, non esse consecrabilem; panem tamen redactum in pastam, consecrabilem esse. D.Thom: hic quæst. 1.art.1. & 3.part.quæst.75.art.6.docet distingui pastam specie à pane cocto.

Quoad^a secundum dubium benè probabile est, quòd pasta, & panis non differunt specie: quia per decoctionem pasta in furno, vel alio modo ab igne, non fit nisi exhalatio humoris aquei committi cum partibus farinæ, & hæc mistio est per iuxtapositionem: talis autem separatio non mutat speciem, quia nec etiam mistio. Nec tamen de pasta potest confici, quia noluit Christus in Sacramentis suis istam subtilem disputacionem de differentia specifica imponere nobis, sed quòd panem triticeum visualis haberemus communiter pro materia consecrationis, ut sic secundum Damasc.lib.4.cap.14. illud quod communiter consuevit esse nutrimentum corporale, ipsum vel simile esset nobis Sacramentum institutum spirituale.

Et si arguas, Panis fit pasta per modicam compressionem in digitis, quare nec post tam compressionem à digitis videtur materia consecranda, sicut ante decoctionem? Respondeo, hoc probat quòd non differt specie panis à pasta: sed non probat quòd pasta sit materia consecrabili. Et si quæras de pane tali recenti, & reducto in pastam, an Panis reducitus in pasta est consecrabilis? Respondeo quòd sic: quia quantumcumque remittatur in illo consueta duritia, quæ consuevit esse in pane cocto: tamen ex quo semel coctus est, & panis fuit, nisi manifestè recedat à ratione panis visualis, non recedit à ratione panis consecrabilis.

Hinc elice,
non sequi.
Ita sunt
eiusdem spe-
ciei: ergo si
vnu est ma-
teria conne-
nientis, & a-
liud; patet
de pasta, &
pane cocto.

Panis redu-
ctus in pa-
sta est con-
secrabilis.

C O M M E N T A R I V S.

7
*Pasta non est
consecrabili.*
D. Thom.
Maior tenet
oppositum.

^a Quoad secundum dubium, &c. Hæc resolutio est communis, etiam D. Thomæ art.6. & reliquorum, præter solum Ioanem Maiorem, qui tenet contrarium. Sola est controversia circa probationem. Doctor sentit pastam, & panem non differre specie, sed tantum accidetaliter: D.Thomas

putat differre essentialiter; quidquid sit de hoc, bona est ratio Doctoris, quia panis idoneus nutritioni, & visualis, est materia huius Sacramenti: quòd si ex pane foret pasta sine admitione aliquius liquoris, esset consecrabilis, quia sic est idoneus nutritioni, & visualis est communis.

*Non est panis
visualis.*

S C H O L I V M.

Sententia Græcorum, Christum passum esse lunam 14. & Cenam instituisse lunam 13. & per consequens consecrassæ in fermentato, suadetur tribus argumentis.

Tertium^b dubium includit maiorem difficultatem: Græci enim dicunt, quòd necesse est confidere in fermento, & ideo negant Latinos confidere: & antecedens nituntur probare per Euangelia: dicunt enim, quòd Christus passus est lunam quartadecimam, vt impleretur figura legis de Agno Paschali, qui immolabatur lunam 14. & hoc futurum Christus prænoscens præuenit comedere Agnum Paschalem ante lunam 14. dicunt autem tunc inter Iudeos panem fermentatum esse in vso; non enim erat eis interdictus panis fermentatus ante 14. diem mensis primi ad vesperam. Ex hoc concludunt Christum tunc usum fuisse fermento, & per consequens ipsum consecrassæ in fermento.

4

Pro ista opinione adducunt alia de Euangelistis, ut illud Ioan. 18. cap. *Quod non in-
troicerant Iudei in pretorium, ut non contaminarentur, sed manducarent Pascha.* Pascha autem accipitur ibi pro Agno Paschali, qui debebat comedи 14. lunam: ergo 14. lunam tradiderunt Christum Pilato. Item Ioan. 13. legitur, quòd ante diem festum Pasche, & sequitur, totum illud de Cœna, & institutione Eucharistiae: ergo ante diem illum, in quo immolabatur Agnus Paschalis, per consequens ante lunam 14.

*Arguitur ex:
Euangelij,
Christum
fuisse pas-
sum lunam
14. & con-
sequenter,
consecrassæ in
fermentato.*

Item, Matth. 26. dicitur, quomodo Iudei cogitauerunt occidere Christum dicentes, non in die festo: ille autem dies festus principalis erat lunam 15. iuxta illud Numer. 28. *Quartadecima die mensis primi Pascha erit, & decimaquinta die solemnitas, supple principali: ergo de illo intelligitur in Ioan. cum dicitur: Ante diem festum, &c.*

COMMENTARIVS.

8

Tertium dubium includit maiorem difficultatem, &c. In hoc dubio resoluti duo: primum est Christum consecrassisse in azymo, & non in fermentato: secundum verò est, utrumque esse materiam idoneam, & sufficientem, quantum est ex parte materiæ.

Prima resolutio dependet ab illa quæstione, nempe quando Christus instituit Sacramentum, utrumque breuiter hic comprehendemus.

Præceptum de concezione Agni.

Notandum itaque præceptum fuisse Iudeis comedere Agnum Paschalem, luna 14. id est, decimaquarta die mensis primi, qui Iudeis *Nisan* appellabatur: annos enim habebant lunares, & computabant annum à primo die post æquinoctium vernum.

Pascha luna 15.

Hoc præceptum habetur Exodi 12. Leuit. 23. Num. 28. luna autem 15. id est, dies sequens decimamquintam mensis vocabatur. *Pascha*, id est, transiit Domini, quando interficiens primogenita Ægypti transit domos Iudeorum, eos liberavit à servitute, & eo die primum egressi sunt à captiuitate: hic dies etiam vocabatur dies azymorum primus, in quo præceptum erat Iudeis veseli solis azymis, & deinceps per septem dies, ut constat ex iis locis citatis.

Vtque azymorum.

Septem diebus azymus comedetis, in die primo non erit fermentum in dominis vestris. Vtus autem azymorum incipiebat die 14. ad vesperam primo mensis, quartadecima die mensis ad vesperam comedetis azyma, vtque ad diem vigesimumprimum eiusdem mensis ad vesperam, &c.

Ritus festorum.

Festa etiam Iudeorum continebant primam & secundam vesperam eo ritu, quo in Ecclesia celebrabantur festa duplia cum utriusque vespere. Leuit. 23. A vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbathus vestra, &c. Iuxta ergo computum naturale, quo Iudei numerabant dies suos, incipiebat ipsius dies ab aurora, seu ortu Solis; hinc Ioan. 19. ex communii consensu Ecclesia dicitur Christus cruci affixus hora sexta, quæ nobis est duodecima, computando à media nocte, illis autem sexta ab ortu Solis, & Matth. 20. dicitur iuissse paternis familiis priuînum summo mane, ut conductat operarios in vineam suam, deinde hora tertia, deinde hora sexta, deinde hora nona, deinde hora duodecima.

9

Accedit illud Leuitici citatum insinuare peculiare quid; si enim dies naturalis inciperet à vespera, non esset necessarium ordinare, ut Sabbathus à vespera usque ad vesperam celebrarent Iudei.

Varia sententia.

Ex his dependet solutio huius difficultatis, in qua variae sunt sententiae. Primus est error quorundam assertorum Christum non celebrasse hoc anno Pascha Iudeorum; quem apud Sanctos tueretur Villagagnon; & eundem intinuat Theophylactus, & Euthymius in cap. 6. Matth. atque impugnant horum fundamenta, sunt verba Christi, Luca 22. Desiderio desiderauit hoc Pascha manducari vobis: sed Pascha legale cum aliis sacerdotibus Christus cum Apostolis manducari, non fuit ut id cum adeò manducare desideraret. Deinde ut Euangeliæ referunt cum Apostolis discubebat; sed legale stantes manducabant: ergo, &c. Deinde Matth. 26. Christus de Paschate celebrando serius collocatus est, quam ut possit immolari ab iisdem: Prima autem die azymorum ac-

Villagagn. Theophyl. & Eust. Euthymius. Luc. 22.

*N*on* celebra*f* Pascha suo tempore.*

cesserunt discipuli ad Iesum dicentes, Vbi vis parvus tibi comedere Pascha, &c. ergo non superfluit tempus.

Secunda sententia est Græcorum, à quingen-tis, vel circiter annis, docent quidem Christum manducasse Pascha Iudeorum luna 13. mensis, & passum esse luna 14. Euthymius in cap. 26. Matth. Super primo autem die azymorum. Nicephorus lib. 1. histor. cap. 28. citatur Theophylactus, & Epiphanius, & Chrysostomus in eandem senten-tiam, quos examinabimus.

Secunda senten-tia.

Luna 13. co-lebrasse.

Euthym. Niceph.

Tertia sententia est omnium Latinorum, qui docent Christum esse passum die 15. & 14. sumplisse Pascha ex præscripto legis: sed hi etiam in varias opiniones transierunt: Luisius Legionen. in opusculo de utriusque Agni tam typici, quam veti immolationis legitimo tempore, existimat hanc fieri solitam ex præscripto legis prima vespera luna 14. id est, die 13. sub vesperam secundam.

Tertia senten-tia communi-

Primus me-dus explican-di.

Luisius.

Alij docent Iudeos eo anno non sumpssisse Pascha die præscripto à lege; sed transtulisse in decimamsextam primum diem azymorum, neque Christum in festo Pascha, sed pridiè eo anno mortuum: hanc sequuntur plures, Paulus Burgenis in additionibus ad Lyranum super il-lud; Erat autem prima dies azymorum. Gagneus ibidem: Ianuenius in Concordia, cap. 128. Onu-frius Pombinus lib. 2. Feforum sub anno 180. Ca-therinus lib. 2. contra Caetanum. Maldonatus Matth. 26. Scitis quia post biduum Pascha fiet, &c.

Sextudus mo-dus.

Iudeos eo an-no non cele-brasse Pascha

tempore legi-timi.

Paulus Bur-ge-nis.

Gagneus.

Ianuenius.

Onufrius.

Catherinus.

Maldonat.

Fundamen-tum præsen-tis dispen-satio-

satio.

Fundamentum potissimum huius est, cuiusdam Hebræi traditio obseruata, quam tradit Ianuenius ex libro ipius, cui titulus Sederolam, qui dicit dispensatum fuisse cum Iudeis occurrentibus sibi mutuo festo Pascha, id est, prima die azymorum & Sabbatho, ut transferant Pascha in Sabbathum, ne duo festa consequentia se murud essent populo onerosa, quia nec in ipsis cibum licebat parare.

Ea non fui-va Chri-sti.

Nolebat ergo Christus utrūcunq[ue] hac dispensatione, quæ post libertatem captiuitatis Babyloniæ introducta est; sed Pascha celebravit tempore debito, id est, luna 14. populus autem luna 15. prima vespera post Christi passionem, quæ fuit feria sexta. Rupertus Abbas assertit populum quidem sumpssisse Agnum tempore quo Christus: ceterum transtulisse festiuitatem Pascha ex eodem fundamento. Alterum funda-mentum est, nempe, quia melius saluantur plures difficultates, & apparentes contradic-tiones.

Vtiusmo mo-dus, & verius.

Hæc sententia non est admodum probabili-s, id est communis est eodem die Christum, & Iudeos sumpssisse Agnum, nempe luna 14. ad secundam vesperam, & idem de Iudeis asserendum.

Prima conclusio. Christus cum discipulis eo anno celebravit Pascha legale. Est communis Latinorum contra primam sententiam. Proba-tur Matth. 26. Primo die azymorum accesserunt discipulis ad Iesum dicentes, Vbi vis parvus tibi comedere Pascha? Marci 14. Primo die azymorum, quando Pascha immolabatur (supple Iudei) dicunt ei discipuli; quæ vis erat, & parvus tibi ut manduces Pascha? Luca 22. Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat, occidi Pascha. Ex quibus verbis, & con-sequenti

no.

II

Christum co-

lebrasse Pas-

cha illa an-

*Christus &
Iudæi die le-
guimo cele-
brarunt.*

*Responsum ad
fundamenta
prima sent.*

sequentibus patet intentum, quia apud Matthæū respondit: *At dixit, Ite in cœnam ad quendam, & dicite ei: Magister dicit, tempus meum propè est, apud te facio Pascha, cum discipulis meis: & fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesu, & paraverunt Pascha, &c.* Idem patet ex Marco, vbi similiter dicuntur paraverunt Pascha: & apud Lucam similiter. Secundò sequitur contra alios, quod Christus fecit Pascha primo die azymorum: & ex Marco Iudæi etiam eodem die immolati sunt Pascha: accedit quod Lucas dicat *neceſſe fuisse immolare Pascha*, propter præceptum scilicet, quod deſtruit illam traditionem.

Hæc conclusio ſuſiſus in ſequentibus probabitur; conueniunt Greci in ipſa, nempe Christum celebrasse Pascha legale: quamvis aliqui de tempore diſcrepent. Fundamenta autem primæ ſententia nulla ſunt, quia quod Christus misericordia dicitur discipulos prima die azymorum, non intelligitur ipſa hora, qua agnus erat immolandus, ſed multo ante; illo die naturali, in cuius ſecunda vespera immolandus erat agnus: hæc autem vespera ſtabat ex computo ſacro ad diem ſequente, ſecundum computum vulgarem autem diei naturalis ad præcedentem, cuius erat vespera, & ideò denominat iſipſum diem primum azymorum, quia in iſipſius vespera incipiebant azyma cum agno Paſchali.

Ad illud, quod dicitur Christus diſcubuisse cum Apoſtolis, non intelligitur de cœna legali, ſed vſuali, in qua dixit Christus: *Vnu vſtrum me tradidit uſt, &c.* Alij dicunt, quod per diſciplinare intelligatur ad menſam accedere. Obiſcias ex præcepto legi debitum fuſiſe, vt agnus lunæ decimæ in domum adduceretur, & seruaretur immolandus lunæ decimæ quartæ, quod non potuit illo die 14. præſtari à diſcipulis. Alij dicunt hoc non fuſiſe præceptum, niſi tantum Iudæi pro tempore illo Egyptiacæ profecitionis. Sed melius reſpondet ex Iofeph lib. 5. *Antiquitatum, cap. 45.* Cives Ieroſolymitanos ſolitos fuſiſe ſibi, & adueni agnos, cubicula, & reliqua præparare: ac proinde id præſtitif eum, ad quem Dominus diſcipulos remiſit.

Secunda conclusio. Christus, & Iudæi, eodem nempe die 14. ad vſperam celebrabant Paſcha, & dies ſequens 15. fuit ſolemnis azymorum. Hæc etiam conclusio communis eſt Doctorum, paucis exceptis. Probarunt, quia Exodi 12. Leuitici 23, & Num. 28. id abſolute præceptum eſt: ergo non fuit cauſa diſpensandi: neque præſumti debet talis diſpensatio, quæ in lege non inueniuntur expreſſa, cuius tūc Iudæi erat obſeruantissimi. Secundò, Iofephus illius téporis ſcriptor lib. 2. *Antiquitatum, c. 3. & lib. 3. c. 1.* ſcribit eam legem de immolando agno Paſchali luna 14. & luna 15. de ſolennitate azymorum ſeruanda fuſiſe in uolabilitate obſeruatam. Tertiò, Christus comedit Paſcha luna 14. prout lege præſcriptum eſt: ergo & Iudæi. Pater conſequientia ex Luca 22. *Venit autem dies azymorum, in quo neceſſe erat occidi Paſcha, &c.* vbi agit de die, in quo Christus comedit, & alludit ad præceptum commune: ergo tunc reliqui etiam comedebam.

*Luna 14. ad
vſperam ce-
lebran-
do Paſ-
cha.*

Iofephus.

*Reſponſio Ru-
peri.
Impugnat. Con-
firman-*

Dices cum Ruperto, id quidem verum eſſe de coſume agni, non de celebraſione Paſcha. Contrà, quia omnes Euangeliſtae citati docent fuſiſe primum diem azymorum, atque haec erat dies Paſcha ſolemnis: ergo, &c. Conſirmatur, quia vel illius translationis cauſa fuit legitima;

vnde & iſiſa translatio facta lege, & conſuetudine firmata, vim habuit legis, & conſequenter non fuit licitum ab iſiſa diſcordare, & Christus Dominus illegitimo tempore celebraſet Paſcha, quod falso ſum eſt contra teſtimonia Euangeliſtarum: vel non fuit, ſed hoc etiam falso ſum eius probat Iudæoruſ in ſua lege tunc obſeruanda zc:ius, qui colligi potest ex ſubuertionis ſuæ hiſtoria, quo tempore zelantiffimi erant eius obſeruandæ, vt docet Iofephus, & Philo; & partim colligitur ex Actibus Apoſtolorum; nam quidam etiam credentes volebant Gentes ad legis obſeruantiam inducere, contra quos Paulus in epiftola ad Romanos, & Galatas, & ad Hebreos diſſerit. Accedit fundamen- tū oppoſitæ ſententiae non eſſe tenetam, quia nititur teſtimonio vniuersi Rabini moderni, non aliorum veterum.

Tertiò, omnes Patres docent Christum paſſum fuſiſe ipſo ſolemni die Iudæoruſ in Paſcha, qui fuit luna 15. & primus dies azymorum iuxta præſcriptum legis, quod colligitur ex iſiſis Euangeliſtis Matth. 27. *Per diem autem ſolemnum conſueverat prefes populo diſmittere vnum viuſtum, quem voluiſent.* Marci 15. *Per diem autem festum ſolebat diſmittere illis vnum ex viuſtis.* Luk. 23. *Neceſſe autem habebat diſmittere eis per diem festum vnum, &c.* Ioan. 18. *Eſt autem conſuetudo vobis, ut vnum diſmittam vobis in Paſcha, &c.*

Quod omnes Patres docent, non ſolum Latinis, ſed Græci. Clemens lib. 5. canſtit. cap. 14. alijs 16. Origenes hom. 23. in Num. Theophilus Alexandrinus in epiftola ad Theodoreum. Cyrilus Ieroſolymitanus Cateches. 13. Chrysotomus hom. 86. in Matth. Soctates lib. 5. hift. 2. 21. Viator. Antiochenus in cap. 14. Marci. Theophylactus in cap. 26. Matth. Quin etiam huic accommodat Cyriſſus il- lud Amos: *Et conueriam ſolemnitates veſtras in lu- Elum, &c.* In azymis enim, inquit, hoc agebatur, atque in iſiſo feſto Paſchatis: deinde dicit, & ponam iſiſum ſicut luctum dilecti, & eos qui cum iſiſo ſicut diem doloris: in die enim azymorum ac celebraſtate mulieres eorum diuerberabant ſe, & flebant; Apoſtoli vero occulati dolebam, &c.

Obiſcias Matth. 26. *Non in die feſto: ne forte ſu- multus fieret in populo, &c.* ergo non fuit paſſus Christus in Paſcha. Reſpondet ut illam ſententiam fuſiſe quorundam Iudæorum, non obtinuiſſe tamen, quia oblatæ occaſione per proditionem Iudæi, iſiſum illo die occiderunt.

Obiſcias ſecundò, illo die, quo mortuus eſt Christus ſindonem mercatus eſt Iofeph: mulieres paſerunt aromata: Iudæi proceſſerunt criminaliter: horum nihil die illo feſto licebat: Levit. 23. ergo, &c. Reſpondet ut quod excepto Sabba- tho, in aliis feſtis licebat cibos præparare: Exodi 12. quod etiam licuit in feſto Paſchatis: de quo ibi: *Nihil operis facietis in eis, exceptis his, que ad vſecendum pertinent, &c.* Quantò ergo magis licuit opera pietatis in illis exercere, vt ſepelire mortuos: nam ſi non licuit tentare in cruce mortuos ſuperueniente Sabbatho, vt prætendebant Iudæi, apud Ioannem, & alios legitur: licuit eos ſepelire, ac proinde mercari ea, quæ ad ſepulturam erant necessaria, vt ſindonem, & aromata. De proceſſu criminali Iudæorum, conſtat eos, ſiuſe ex cœſitate, ſiuſe ex inuidia perciſos, putatiſſe ſe obsequium præſtitif Deo magis gratum interſificiendo Christum, quām ſacrificando: vnde illi, qui in Concilio dicebant, *non in die feſto, &c.* non ex inui- tione non interſificendi eum in feſto, ſed ne

*Christus ob-
ſeruauit legē.*

*Iudeorū z. e.
lui pro legē.*

*Christus paſ-
ſus in die
Paſcha.*

Matth.

Marc.

Lucas.

*Clem. Rom.
Theophil.
Cyrillus
Ieroſol.
Chrysost.
Sociates.
Theophy-
laſt.
Cyrillus.*

*Obiectio 1.
Solviſſur.*

Obiectio 2.

*Responsio.
Licebat cibos
præparare a-
lii diebus nō
Sabba-
tho.*

forte ex tumultu populi non possent, id affirmavunt.

Obiicies tertii, Ioannes cap. 13. dicit Christum sumplisse coenam, & lauisse pedes discipulorum ante diem festum Pascha: sed hoc festum incipiebat luna 14. ad vesperam: ergo precedenti die sumpli coenam. Respondetur Ioannem computasse diem festum Pascha, non iuxta vsum saeculum, sed iuxta communem, & politicum, & sicut supra diximus; dies incipiebat ab ortu Solis, quamvis vlus azymorum incipiebat die precedenti: si etiam Scriptura primum diem azymorum computat quandoque iuxta vsum politicum, & ciuilem, seu naturalem.

Obiicies quarti, Ioannis 18. Iudaei non introierunt in praetorium, ne contaminarentur, sed possent comedere Pascha: ergo Iudaei saltem non celebrarunt Pascha illo die, quo Christus. Confirmatur, quia dies, quo passus est Christus, Ioannis 19. appellatur paracœus Pascha, id est, praeparatio Pascha: ergo in priori vespera non fuit praeparatio in populo Pascha. Respondetur phala, vel Pascha, non intelligi ibi agnum Paschalem, sed alias viaticas Paschales, quæ in festo Paschatis immolabantur, 2. Paralipomenon 30. & 35. Hebraicè animalia sic vocantur Pascha, vt patet Deuteronomij 16. Observa mensem nouarum frugum, & verni primum temporis, ut facias phasam Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Aegypto nocte: immolabisque Domino Deo tuo de onibus, & de bobus in loco quem elegeris Dominus Deus tuus: ut inhabite nomen eius ibi, &c. Agnus autem Paschalis non de bobus, sed de onibus immolabatur. Hanc expositionem sequitur

Augustinus. Augustinus quæst. 24. in Deuteronom. & Tolerus in Ioannis 13. an. 3. & 5. Ad confirmationem responderunt paracœui Pascha non dici, eam quæ antecedebat, sed quæ in ipsum Pascha incidit, quia cum Iudeis non licet Sabbatho præparare alimenta, id licuit, & hebat die Paschatis, quando antecedebat Sabbathum.

Tertia conclusio. Agnus Paschalis immolabatur luna 14. secunda vespera, & non prima, & tunc etiam à Christo Domino facta est cena legalis agni. Hæc est contra Luisum Legionensem, & patet expressè ex verbis legis, quia Exodi 12. iubetur adduci agnus die decimo mense primi, & seruari usque ad decimumquartum diem, & immolari in vespera, sed ex illa sententia non fuisset seruatus usque ad decimumquartum, sed decimotertio fuisset immolatus: ergo, &c.

Dices intelligi diem decimumquartum inchoatiuè, ut supra ostendimus ex computu rituali, & sacro, vitramque vesperam in solemnitatibus comprehendi. Contraria, quia adiuncta vespera die in illo capite significat, ut multi notant, secundam vesperam.

Sed quidquid sit de hoc, aliter patet falsitas responsonis ex textu Exodi 12. Leuit. 2. 3. Mensis primo quartadecima die mense, ad vesperam phasam Domini est, & quinta decima die mense hius, solemnitas azymorum Domini est. Sed hoc nequit intelligi de die decima quarta iuxta computum naturalem, quia non fuit solemnis: quia id nullibi exprimitur in lege. Deinde festivitas azymorum, & Pascha, continenter succedebant immolatione agni, & exclusio fermenti, ad quod non licet deinceps redire usque ad 21. inclusuè: azymi ergo durabant tantum per septem dies; durant autem per octo, si die decimatercia fieret immolatio agni.

Deinde illa nocte in cuius vespera immolabatur agnus summo manu egressi sunt Israëlitæ de Aegypto; & vrebantur tunc azymis tantum, vt patet ex textu citato; sicut autem decima quinaria dies: ergo in secunda vespera immolabatur agnus luna 14. Fundamenta autem huius authoris soluta sunt: nempe contradictione illa apparet inter loca Euangelistarum: de quibus obiectio tertia, & quarta. Et hæc sufficiente de puncto incidentalí huius questionis, quantum autem ad quasistiu principale, quod tangit materiam huius Sacramenti, sit

Conclusio quarta. Christus consecrat in azymis. Hæc patet ex dictis, estque contra Græcos modernos, estque certa. Eam docet Leo IX. in epistola ad Michaëlem Cerularium Episcopum Constantinopolitanum. Probatur, quia instituit Christus luna 14. Sacramentum post coenam legalem, quando deinceps ex precepto legis nullus erat vlus fermenti, ex inhibitione Exodi 12. Primo mensi quartadecima die mensis ad vesperam comedetis azyma usque ad vigesimum primum eiusdem mensis ad vesperam: septem diebus fermentum non inuenietur in dominibus vestris: qui comedetis fermentum, peribit anima eius de cœtu Israël, tam de aduenis, quam de indigenis terre, &c. Vnde constat traditione Ecclesiæ Latinæ esse magis vetam & certam.

Confirmatur ex argumento supra facto, quo ex Conf. 1. communi etiam Græcorum Patrum sententia

constat Christum passum sequenti die decima quinta, qui erat primus azymorum: ergo in priori vespera tunc instituit Sacramentum prædicta Coena legali, & figurali huius Sacramenti, quando deinceps nullus fuit vlus fermenti. Confirmatur secundum ex epistola Polycratii ad Eusebium lib. 5. historiar. cap. 23. hic fuit Episcopus Ephesi, qui cum aliis congregatis Episcopis Asiaticis sub Victore Papa in controversia de observatione Paschatis scribit ad Victorem Pontificem: Hi, inquit, maiores mei, & cognati, cum diem Paschatis semper celebrarunt, cum sit populo Iudaico in more possumus panes azymos apparare, &c. & ante enumerans Ioannem, Philippum, & filios eius, Polycarpum, & alios: Ipsi omnes diem Paschatis 14. die lune ex Euangelij prescripto obseruarunt, &c. quando scilicet vetus Pascha à Iudeis celebrari solebat. Hic ritus ab Ecclesiis Asiaticis obseruabatur, vt aliqui dicunt in gratiam aliquarum Ecclesiarum Iudaizantium: sed potius mihi videatur, vt exemplum Christi retinetur, vt patet ex illis verbis ex Euangelij prescripto, & testimonium perhibent tunc celebratum à Christo fuisse, nempe luna 14. quando fuit vlus azymorum in veteri populo: ergo etiam traditio ipsorum fert Christum in azymis consecrasse.

Neque Concilium Nicenum, neque alia posteriora corringtonia hunc errorem in ritu, impugnant traditionem prætensam: sed in hoc reprehendunt titum, quod aliud Pascha cum communis Ecclesia, ex traditione Ecclesiarum Romanarum, & SS. Petri, & Pauli Apostolorum, Christi Resurrectionis non celebrarint, sed magis adhærent ritui Synagogæ.

Confirmatur tertio, speciatim contra Græcos ex Chrysostomo, quem aliqui citant in favorem illius sententia, quæ assertio Christum celebrasse Pascha luna 14. non autem Iudeos ex loco præfato Ioannis obiect. 3. & 4. qui dicit hom. 8. 1. in Matth. Si Pascha comedebant, quare contra legem recombentes comedebant? Responder, Verum cum comedere

18

Quare concluſo.
Christus conſerat in azymis.

Præceptum
azymorum.

Conf. 1.

Conf. 2.

Vt super primi-
us Ecclesia
Orientali.

19

Quare repre-
hensi Asiaici
in celebra-
tione Pascha.

Conf. 3.

Chrysost.

dere: *Pascha minime recumbebant, sed postquam illud comedisset, deinceps recumbentes epulabantur.* Respondet autem iis, qui negabant hoc anno Christum sumpsisse Pascha legale, ibidem: *Cuius rei gratia, inquit (supple Christus) peragebat Pascha?* supple, Iudaicum. Respondet: *Semper in omnibus ostendens usque ad extremum passionis diem se non esse adversarium legis, &c.* Ex quibus constat Christum & celebrasse Pascha, & die extremo ante passionem: ergo in azymis ex præscripto legis.

Quid ergo Chrysostomus de ipsis Iudeis hom. 83. in Matthæum, ita refert: & immiserunt in eum manus, & tenuerunt illum ipsa nocte, in qua comedenterunt Pascha, tam in sanitatem, tam in furore agitabantur, &c. ergo eadem nocte & ipse, & Indæi, quæ deinceps non licuit redire ad fermentum.

Obiicies homilia 83. in Matthæum. Chrysostomus accusat Principes Phariseorum, quod non fecerint Pascha, intendentess occisioni Christi, & capture eius: *Adeò, inquit, in hoc negotio pernoctabant, & vigilabant. Cum enim dixisse Ioannes, manè autem factio statim intulit, non intrarunt in prætorium, ne contaminarentur, sed ut comedenterent Pascha: quid igitur dicendum est?* Respondet, *cupiditate interficiendi Christum eos dissoluisse, & alia die comedisse: neque enim Christus tempus Pascharis violasset qui sub vesperum illud comederit, &c.*

Respondetur ex hoc sequi contrarium, nempe Christum consecrassæ in azymis, quia non est transgressus legem, neque tempus, neque modum obseruandi Paschatis: ex Chrysostomo sequitur cum non vsum fuisse fermento, aut in Cœna legali, aut vsum, quando instituit Sacramentum: quia id per legem, quam titè obseruavit ex Chrysostomo, non licuit.

Ita etiam potius. Deinde si assertit illos cupiditate occidendi Christum non comedisse Pascha, & reliquæ Iudeorum comedisse, vt patet ex præcedentibus, sequitur etiam propositum, nempe, culpa illorum non derogat consuetudini, & legi per alios obseruata ex eodem. Vnde idem hom. 26. in Matthæum, assertit Sacerdotes, & Phariseos huic sceleri intentos non habuisse rationem temporis, quod sanctum erat: ergo ex vsu, & praxi in obseruantia.

Respondetur ergo Chrysostomum mouere dubium, an comedenterint, vt quasi dilemmate eorum scelera concluderet: nam si comedenterint Pascha, scelus erat occidere, aut tenere ad mortem Christum in festo; si non comedenterint, transgressi sunt legem: non ergo assertiu procedit, sed ad exaggerationem culpæ ipsorum: vnde hom. 83. in Ioannis 13. *Non introierunt in prætorium, &c. ut comedenterint Pascha,* insinuat duplarem expostionem, alteram *soprâ allatam*, alteram hî dictam: *Sed significat, inquit, ut manducarent Pascha? ipse autem (supple Christus) uno die ante tradidit Pascha, &c.* Primo scilicet die azymorum: sive ergo per Pascha totam intelligit solemnitatem, &c. tunc intelligendum est, vt *soprâ exposuimus*, quia sacrificia Paschalalia debebant Sacerdotes comedere. Nefas autem erat eis comedere ea non purificatis, vt patet Num. 22. & ideo non sunt ingressi prætorium: *Sine, inquit, appellat Ioannes Pascha, quod tunc faciebat, &c. ipse autem (supple Christus) uno die ante tradidit Pascha, &c.* nempe luna 14. quando & vetus siebat Pascha.

Ex his ergo sensus Chrysostomi apparet, quem male interpretantur Euthymius, & Græci moderni. Hi corruperunt Theophylactum in cap. 1. 4. Marci: sed in Lucam, & in Ioannem manet integer.

Ex his ergo apparet mendacium Caluini, afferentis Græcos magis inniti veritati. Hæc sufficiat de hac quæstione, quam fusim tractant moderni. Supersunt obiectiuncula parui momenti, quibus non inhæremus, & magis spectant ad primum punctum: vt quod illa dies vocatur magna dies Sabbathi: ergo ratione Paschæ. Respondent aliqui sic vocari ratione festivitatis ipsius Sabbathi, non per differentiam eius ab aliis Sabbathis. Alij dicunt, quia incidebat in secundum diem azymorum.

Quaritur quo tempore Christus instituit hoc Sacramentum. Respondet Ianzenius in Concordia, institutum fuisse ante finitam Cœnam legalem, quia non distinguit inter hanc, & vsum Cœnam: sed errat, quia illam sumebant festinantes, & stantes, iuxta præceptum legis, postquam secuta est lotio peduin, & post eam institutum est Sacramentum.

Ioannes de Louanio lib. de commun. sub utraque specie, docet primum institutum fuisse Sacramentum corporis, & postea calicis, non per modum actus continuati, quem sequitur Bellarmius lib. 4. de Eucharist. cap. 27. Fundamentum est, quia Matthæus, & Marcus dicunt, *Cœnanib[us] illis accepit Iesus panem, &c.* Lucas vero 22. & Paulus 1. ad Corinth. 11. *Similiter & calicem postquam cœnauit, dicens, &c.*

Respondetur illos de toto mysterio per modum actus continuati loqui. Suarez docet inchoatâ cœnâ communii, seu vsum fuisse institutum. Respondeo institutionem contigisse in fine cœna vsum, & fuisse ultimum in illa cœna, ita Doctor *soprâ dist. 8. quæst. 3. ad 1.* est Augustini lib. Responsoriorum ad Ianuarium cap. 6. & habetur Capitulo liquido, de consecratione dist. 2. causam affigunt ibidem epistola 1. 18. *Namque Salvator, quo zebementius commendaret mysteri illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus, & memoria discipulorum, à quibus passionem digressus erat, &c.* Idem tener Baroniūs tom. 1. Annalium 34. Claudius Sanchez repet. 2. cap. 7. & repet. 6. cap. 1.

Vrbanus Papa Clement. 1. de Reliquiis, & venerat. Sanctorum: *Sumpta, inquit, Cœna, &c.* Canit Ecclesia: *Post agnum typicum expletis episulis, corpus Domini nunc darum discipulis, &c.* Similiter & calicem postquam cœnauit, dicens, 1. ad Cor. 11. Ratio videtur congrua, quia non videtur quod post communionem tanti mysterij vacarent cœna vsum, & maxime quando in illa prolixâ concione, quam Christus habuit, erant instruendi. Dices: Lucas, post consecrationem calicis, dixisse Christum: *Veranamen manus tradentis me mecum est in mensa.* Respondetur, quandoque ab Evangelistis non seruari ordinem rerum, vt factæ sunt, & ista potuisse Christum dixisse inter cœnandum cœna vsum, aut etiam legali. Illud itaque videatur tantum certum in hoc puncto Christum instituisse Sacramentum post cœnam typicam, vt tradit Tridentin. sess. 22. cap. 1. De reliquo non refert an antea, an sub cœna communii, an in fine: probabiles enim conjecturæ hinc inde sumuntur.

Corrupti
Gratiorum.

Quando Chri-
stus instituit
Sacramentum.
Sententia
Iansenij.

Ioan. de Lo-
uanio.
Secunda sen-
tentia.
Bellarm.

Institutio fa-
cta est in fine
vsum Cœ-
nae.
Doctor.
Augustinus.
Baron.
Claudius.

23

Ratio.

20
Obiectio 1.

Responso.
Christus ob-
seruauit tem-
pus prescri-
pium.

Ita etiam po-
tius.

21
Intentum
Chrysost.

Refutat Gracos, ostendens ex Euangeliis exp̄s̄e, Christum passum fuisse lunā 15. & cēnam instituīsse lunā 14. & soluit argumenta ad oppositum. De hoc vide Bellarm. 4. de Euchar. cap. 7. 8. 9. Burgens. in 26. Matth. Tolet. in 13. Joann. Suar. tom. 3. d. 4. qui loca Patrum adducunt. Festi Iudeorum incipiebant à vespera. Leuit. 23. annus à nouilunio proximo equinoctio vernali. Exod. 12. mensis erat lunaris 30. dierum, & prima dies primi mensis, erat radix omnium festorum, quorum maximum erat Pascha celebrandum lunā 14. Exod. 12. & Leuit. 23.

5 Sed in proposito tam antecedens est falsum, quām consequens. Prima enim consequentia nulla est: nec secunda est necessaria. Quod enim passus fuerit lunā 15. & per consequens fecit cēnam lunā 14 probatur exp̄s̄e per illud Matth. 26. *Prima die azymorum, questerunt discipuli, Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? & Marc. 14. Prima autem die azymorum, quando Pascha immolabat: Quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Pascha? & Luc. 22. Venit dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha, & misit Petrum, & Ioannem, dicens: Euntes parate nobis Pascha, ut manducemus.*

Illa hora, qua comedi debet agnus Pascha lis discipuli comedere, verū agnū. Pascha quinque modis sumitur. Vide Denu. 6. 2. Paral. 35. Ex istis patet, quod die azymorum prima, scilicet 14. luna comedit agnum Paschalē, & hoc iuxta illud Numer. 28. quod allegatum est statim, & 15. die erat solemnitas, hoc est, primus dies integrē solemnitis solemnitatis Paschæ, & illa die passus est Christus. Et sic illa hora qua comedi debuit agnus Paschalis secundū legem, scilicet 14. die mensis primi, comedērunt discipuli vetum agnum.

Ad probationes eorum, quas addunt pro antecedente, patet per vnam distinctionem, positam ab Innocentio de officio Missæ, parte 3. cap. 4. quod Pascha quinque modis accipiatur. Vno modo pro solemnitate diei azymorum, quæ erat lunā 15. Alio modo pro die, in cuius vespere comedebatur agnus, quæ erat lunā 14. Tertio pro hora immolationis agni, quæ erat pars diei 14. Quarto pro agno, qui comedebatur, vel immolabatur. Quinto modo pro panibus azymis.

Ad propositum sufficit primum membrum distinctionis pro soluenda auctoritate prima de Ioan. 18. & similiter pro secunda auctoritate.

6 *Virumque panem esse sufficientem ad consecrationem.* Hoc ergo simpliciter tenendum est, quod de necessitate panis consecrabilis non est, neque quod sit azymus, neque quod sit fermentatus: quia secundū Anselmum in lib. suo de azymo, & fermentato, non differunt substantialiter azymus, & fermentatus: & idem non negamus verè confidere Gracos. Quod etiam paret, quia tempore Leonis Papæ fuit constitutum, quod conficeretur in fermento: sed fuit ad tempus, ad extinguidam hæresim Ebionitarum, qui dixerunt, quod necessarium erat Christianos iudicare, & per consequens Pascha suum in azymo confidere, sicut fecerunt Iudei: & ad extinctionem huius hæresis fuit ordinatum consecrare in fermento. Sed post hæresi illâ extintâ rediit Ecclesia Occidentalis ad primam consuetudinem, quæ conformis est institutioni Christi, & promulgationi factæ per eius Vicarium Petrum.

Sed de necessitate ministri ad minùs in Ecclesia Latina est hodie confidere in azymo, sicut dictum est suprà ista distinctione de materia conueniente. Et fortè etiam grauiter peccant Græci, qui non se conformant Ecclesiæ Petri: maximè cum hic habeatur fundamentum solidum, quod sic Christus instituit istud Sacramentum celebrandum, ad minùs, licet non necessariò, quin aliter fieri posset, tamen sic magis congruè celebratur.

C O M M E N T A R I V S.

24 *Error Gracos.* **b** *H*oc ergo simpliciter tenendum est, &c. Subiicit secundam conclusionem huius dubij. Michaël Cerularius Patriarcha Constantinopolitanus circa annum 1050. docuit fermentatum panem esse de necessitate materiæ consecrabilis: quem sequuntur Græci moderni schismatici, vt docet Arcadius. Glossa in capitulo *litteras, de celebrat. Missar.* docet fermentatum in Ecclesia Græca, azymum in Latina esse de necessitate materiæ.

Sent. Glossa. Tertia sententia asserit azymum esse de necessitate præcepti, idéoque Gracos peccare non

conformando se Ecclesiæ Latinæ consecrando in azymo: ipsi enim consecrant in fermentato. Pro hac sententia citatur Doctor hinc in fine.

Quarta sententia est: Latinos ad consecrationem in azymo teneri: Græcis liberum esse siue azymo siue fermentato vti.

Vltimo tandem hæretici huius temporis putant non referre, quo quis vtatur, sicut non refert siue vinum sit album, aut rubrum: quamvis, inquit, fermentatus sit magis accommodus, quia magis visualis: vnde can. 11. in Trullo, prohibetur Christianum vti azymis Iudeorum.

Caluinus

Caluinus autem lib. 4. *Institut.* cap. 43. afferit mendaciter totam Ecclesiam vsam fuisse fermentato usque ad Alexandrum Pontificem, qui ut novo spectaculo homines in sui admirationem traheret, instituit ut consecraretur in azymo. Sed hoc mendacium est, quia nullus præterea id assertor, neque Alexander primus, seimus à Petro, id præscriptis; cuius memoria nulla in gestis eius habetur, nec facile hæretici eam antiquitatem institutioni concederent. Alexander autem secundus, & reliqui posteriores sunt Michaël *suprà citato*, qui usum Ecclesiæ Latinae in azymis consecrandi improbavit: contra quem Leo I. X. scripsit, hic autem præcessit Alexandrum secundum.

Prima conclusio. Vterque, & alteruter tam azymus, quam fermentatus, modò triticeus, est sufficiens materia. Est de fide definitum in Florentino in Decr. vñionis Armenorum. Pater, quia vterque simpliciter panis triticeus est, de fermentato enim communiter Scriptura, & vsus id habet, & concedunt Græci: de azymo patet Matth. 26. Marci 14. Lucas 22. vbi absoluted panis in quo consecravit Christus, panis dicitur, is autem fuit azymus, vt sequenti conclusione probabimus. Et quidquid sit de hoc; panis quem fregit in Emmaus apparens post resurrectionem duobus Discipulis, fuit azymus: quia fermentati tunc non fuit usus secundo die azymorum; hic autem panis simpli- citer dicitur. Deinde verè panis est, & nutrimentum azymus, & etiam usus ad effectum nutritionis. Dices fermentatus solus est in usu. Respondetur id falsum esse. Dices panis Græcē ἄρτος, dicitur, ab ἄρπῳ, quod est tollo, quod scilicet fermento attollatur. Respondetur dici ab effectu ἄρτος, eo quod vitam hominis ad debitum acrementum tollat, quod etiam azymo competit: & falsum est stylo Scripturae ἄρτος tantum vocari fermentatum: nam Genes. 18. & 19. panes subcinc- tios dedit Abraham & Lot Angelis ἄρπεστερ. erant azymi, panes propositionis erant azymi, vt patet Leuit. 2. quos Scriptura vocat ἄρπεστερ. Psal. 77. panem cœli, &c. panem Angelorum, ἄρπεστερ, ἄρπεστερ, &c. videatur de hac quæstione Humbertus tom. 1. Bi blioth. Patrum.

Secunda conclusio. Græcus sine peccato consecrat in fermentato. Patet ex usu non reprobato, neque prohibito. Doctor autem sub dubio insinuat contrarium: Forte, inquit, peccant Græci non conformantes se Ecclesiæ Latinae: peccatum autem illud non reducit in necessitatem præcepti sic consecrandi, sed potius in contumaciam, & contemptum Græcorum, ex quibus videntur recessisse à ritu Latinorum: & peccatum hoc ex suppositione erroris graue est in quantum sic consecrant, quasi necessitate materiæ, & institutionis Christi, culpantes Latinam quasi errer. Quem errorem ipsorum citat Doctor ad initium dubij: contemptum ergo hunc culpat Doctor, non verò ritum absolutè, cum alias ritum Græcorum approbet in forma baptizandi, docens necessitate Ministri quemque debere sequi ritum suæ Ecclesiæ, & *suprà dist.* de forma consecrandi, cuius ratio ibi adducta huc spectat. Vnde his sublati inconvenientibus, nullum est peccatum, quia nec præceptum.

Conformat autem se Ecclesiæ Latinae, aut Romanæ in quocunq; ritu, non est necessarium, nisi in iis tantum, qui vniuersales sunt, & sub præcepto lati: & maximè id verum erit, si ritus

discrepans consensu eius tolleretur, & Sanctorum Patrum exemplis fulcitur: qualis est titus Græcorum in fermentato consecrandi.

Quicunque autem particularis ritum suæ Ecclesiæ sequi tenetur, cuius est membrum; peccaret ergo Græcus, si in Ecclesia sua ritu Latinorum, Latinus si Græcorum ritu celebraret. Ratio est, quia quisque obligatur ad legitimam præcepta suæ Ecclesiæ, & membrum capitii tenetur. Ex quo patet error hæreticorum afferentium esse indifferens, seu adiaphorum, vti fermentato, aut azymo, cum constet esse sub determinatione præcepti respectu ad ritum Ecclesiæ, cuius celebrans est membrum. Ad illud, quod afferunt Latinos vti azymis Iudaeorum, ridiculum est, loquitur enim Trullanus canon de usu azymorum in communi, & præceptis à lege veteri diebus: sic enim vntur Iudei ex præscripto legis; non autem aliter vtiens iudaizat, vt per se constat: vnde abstinentes à carne porcina causa satis non dicitur iudaizare.

Potes, an Latinus inter Græcos possit celebra te ritu loci, vel econtra, Græcus inter Latinos? Respondetur affirmatiuè. Fundamentum peri debet ex generali regula, qua statuit de peregrinis in similibus: peregrinus dicitur qui alibi habet domicilium extra locum in quo dicitur peregrinus: habere autem domicilium dicitur quis in eo loco, in quo animo firmiter permanendi perpetuò domicilium accipit; definit autem habere domicilium statim ac deserit locum, animo illuc nunquam revertendi: potest ergo peregrinus accommodare se legibus, & consuetudinibus rationabilibus loci, in quo est, et si repugnat legibus eius loci, in quo habet domicilium; ita Nanarius *in man. cap. 23.* Panormitanus cap. *A nobis 1. de sent. excommunicationis:* & communiter Doctores. Patet ex capitulo illa, *dist. 12. vbi ex sententia Ambrosij, & Augustini docetur quemque posse se accommodare moribus Ecclesiæ, in qua est:* & ex *c. Vt animalium, de consuetudinibus, in 6. vbi docetur statuto Episcopi ferente excommunicationem contra furantes non comprehendendi subditos extra diocesum furantes, cum extra territorium ius dicenti non pareatur impunè.*

An verò teneatur conformare se legi loci probabile est vtrumque: sed quoad præsentem casum non tenetur, quia usus toleratus ita fert, vt Latinus apud Græcos ritu Latino, & Græcus inter Latinos ritu Gæco. Ceterum hanc resolutionem admitteretem secluso scandalo, & errore, ne putetur sic celebrans transire in errorem Græcorum circa materiæ necessitatem.

c. Quid est iam patet, quia tempore Leonis Papa fuit constitutum quod conficeretur in fermento, sed fuit ad tempus, &c. Hæc litera est corrupta, debet enim aliter legi, vt haber Alensis 4. *part. quæst. 10. in 4. art. 2. 5. 3. sub fine.* D. Bonaventura *hac dist. in 2. part. dist. art. 2. quæst. 1. in fine.* D. Thomas *quæst. 2. art. 2. quæst. uncula 3.* Dicit enim Leo antiquos Patres propter Iudaizantes Ebionitas, qui necessarium saluandam legem induxerunt, ad tempus instituisse mysterium conficiendum esse in fermento, & mox sublatâ hæresi Latinam rediuisse ad pristinum modum iuxta primam consuetudinem conficiendo in azymis; Ecclesia Græca tenuit consecrationem in fermentato.

Hic Leo debuit esse oclausus, vulgo dictus nouus, qui eo tempore, quo Michaël Constantinopolitanus Patriarcha circa annum Domini 1053. induxit

*Quisque sua
Ecclesia ritu
sequatur.*

27

*Peregrinus
sequatur ritu
loci in quo
est.*

Nauar.
Panormit.

28

*Locus corr.
pum.*

Leo I. X.

induxit errorum de necessitate Sacramenti ex fermentato, vocans Latinos Azymitos; sed in cathedra Petri, & sc̄i p̄l ad Imperatorem Constantiū Monomachum Catholicum, & ipsum Michaēlem in confutationem illius erroris, missis etiam Apocryfatis Humberto Episcopo Silvæ Candidæ, & aliis.

Probabile est Latinā semper consecratiōne in azymo.

Sed neque ego inueni hoc in prædictis literis; forte dixi in instructione, ad quam se remittit; de quo etiam dubium mihi est: cùm in libro Humberti contra prædictum Michaēlem, & alium contra Nicetam Monachum, aliud planè insinuetur, nempe Ecclesiam Latinam, & Ierosolymitanam semper vlos fuisse azymis. Neque alioquin periculum Ebionitarum, aut aliorum Iudaizantium tetigit Ecclesiam Occidentalem, neque talis mutationis vestigium aliquod mihi occurrit, aut ex prædicto libro Humberti insinuat⁹: imò ex ultimo Latinam nunquam hunc ritum mutasse, quod & docet Rupertus lib. 2. de diuinis Officiis, cap. 22. in principio. Fortè in Asia aliquibus Ecclesiis, vbi vigeant iudaizantes, illa nouitas inualuir, vel certè ad distinctionem, & separationem, vel certè ad tollendam calumniam circa ritum celebrandi Paschæ in quo aliqui iudaizabant sub Papa Victore, quantum ad tempus, & ad discrimen mutarunt azymos in panes fermentatos. Quidquid sit, illud constat sub Leone I X. aut altero huius nominis eam mutationem non fuisse inducētam, & Ecclesiam ab initio instructam fuisse, quantum ad virtusque materiæ sufficientiam. Habentur libri Humberti in tom. 11. Bibliotheca Patrum editionis Coloniensis. Quæ autem hīc ex Doctore emendanda dicimus, irreperunt ex Richardo bac disq. art. 2. quest. 3. ad 4. quod est vltimum.

Ad complementum huius questionis subiectam duas alias, quæ hīc tractari solent à Doctoribus.

An requiratur determinata quantitas in materia consecrabili?

Prima conclusio. Si panis sit in tam exigua quantitate, vt non sit sensibilis modo humano, non est consecrabilis. Probatur, quia materia sensibilis requiritur ad Sacramentum, quod est signum sensibile: ergo quod sensibile non est, non est consecrabile. Dices, Christus in hostia consecrata manet sub qualibet parte: ergo potest consecrari seorsim sub illa. Respondetur, negando consequentiam, quia insensibilis ex se in toto sit sensibilis tanquam pars eius: seorsim autem non ita, quia nequit designari sensibiliiter per pronomen *hoc*, quod requiritur: ita Maior in 4. disq. 11. quest. 1. Oppositum huius videtur D. Thomæ: sed ratio data videtur concludens, aliqua exiguntur ad actionem, quæ ad conseruationem non sunt necessaria: ergo licet conferuari possit facta separatio Christus sub qualibet particula, non tamen conferuari. Aliqui etiam negant, & melius ex eadem ratione conferuari posse seorsim sub particula indivisiibili: nam Tridentinum, & Florentinum, quando dicunt manere Christum sub qualibet particula, & canit Ecclesia, *Frat̄o demum Sacramento*, &c. intelligunt de sensibili, de hoc iam *suprà* differimus,

Prima sent. Quoad quantitatem ex parte magnitudinis, variæ sunt opiniones: Maior affirmat dari termi-

num in quantitate quoad magnitudinem, vlt. a quem nequit confici validè: quia sic, inquit, daruit etiam in actiuitate verborum, vt exigant certam, & definitam sphæram, vltra quam non agunt, sicut & agentia naturalia. Alensis in 4. p. quest. 34. m. 1. D. Bonaventura disq. 10. art. 2. quest. 4. Angelus verbo *Eucharistia*, requirunt terminum magnitudinis ex alio fundamento, vt nequeat consecrari in ea magnitudine, qua si vlti fidelium non accommodata, quia hic videtur prudens modus institutionis Sacramenti, & proportionatus finis ad quem ordinatum est in pastum. Alioquin dare licentiam absolutè conficiendi quanicunque velint materiam Sacerdotibus, & inutile esset, & posset cedere in iniuriani Sacramenti. Hanc censem D. Thomas probabilem opusc. 59.

Secunda sententia negat terminum, etiamsi in infinitum procedatur in extensione, aut numero: ita Sylvester, verbo *Eucharistia*, Ledesma quest. 11. art. 2. tribuitur D. Thomæ: Suarez, & alij negant quidem sū in infinitum fingamus panem extendi, aut vltra sensum posse consecrari ex defectu presentia requisitæ: non autem ob excessum quantitatis, neque defectu potestatis consecrandi.

Secunda conclusio. Probabilis est prima sententia, sed & secunda etiam æquè probabilis est, vtracaut autem æquè incerta, quia neque ex Concliliis, aut Patribus alterutra conuincitur. Prima habet fundamentum ex fine institutionis Sacramenti in vsum pastus: secunda autem ex potestate data Sacerdotibus, quæ nequaquam limitatur; & per accidens videtur, vt sit in hac, aut alia quantitate, modò reliqua saluentur.

Oibiunt contra primam sententiam incommoda; primum, quod si semel consecratæ essent hostiæ, quot pro numero fidelium sufficerent, quod deinceps non posset consecrari vlla, quia non esset ad vsum pastus. Respondetur distinguendum esse, quia aliquando per se, aliquando per accidens continget excessum in quantitate reddere materiam inutilem. Priño modo, vt si fingatur aliqua quantitas excessiva, quæ non potest reduci in vsum humano modo, huc fiat secundum extensionem, aut numerum, vt panis tam magnus, quam sit terra, aut cumulus hostiarum: per accidens vero, vt quando hīc, & nunc in talibus circumstantiis non posset accommodari ad vsum, licet in aliis posset. His positis, nego consequentiam illam, quia licet vna hostia sufficiat, tres tamen, & plures ab eodem suscipi possunt. Si tamen quantitas non esset per se accommodabilis ad vsum, tunc non consecraretur: quod nullum est inconveniens: verbi gratiæ, quod lacus duodecimi millium passuum vini non sit consecrabilis: nam aliqui concedunt ratione distantia partium id verum esse, quia non est præsens quoad partes remotas: ita Suarez disq. 43. scđ. 8. Vasquez disq. 15. 1. cap. 3. & alij.

Secundò obiiciunt, quod cùm numerus fidelium sit incertus, nobis semper dubium remanere, an quis validè conficiat, quia nescit an consecratio esset vtilis. Respondetur negando hanc consequentiam, quia certum est nobis in praxi nihil consecrari à Sacerdote, quin ipse solus eo vti possit, quantò magis alij vna, aut diuersis vicibus.

Tertiò obiiciunt, quod corpus validè consecratur, vt tradatur etiani peccatoribus in malum vsum, vt sunt venefici, &c. ergo argumentum ex vſu non valet. Respondetur, quod ille vſus esset

Dari terminū in magnitudine.
Maior.

Alensis.
D. Bonauer.
Angelus.
Ex fine infi-
stitutionis.

Secunda sent.
negans.

Sylvester.
Ledesma.

Suarez.

31
Vtrique senti-
tencia proba-
bilitate.

32
Prima obiec.

Excessus in
quantitate per se, vel per
accidens.

Soluitur ob-
iectio.

Suarez.
Vasquez.

33
Secunda obiec.
Soluitur.

esset malus per accidens ex malitia ministri, aut sumentis; non autem per se, & intrinsecè ex natura materiæ impossibilis applicari ad vsum; quod repugnaret institutioni, & fini eius intrinseco: non ita prior casus.

Exemplum.

Exemplum huius potest esse, non quamlibet ablutionem esse materiam Baptismi, secundum aliquos, & nostrum Doctorem *spræ dist. 4. q. 3. & dist. 5. queſt. 1.* si quis proiciatur ex ponte in flumen, quia talis ablution non ordinatur ad salutem, sed per se ad mortem: ita similiter materia Eucharistia, si per se non sit vſualis, sive proueniat hoc impedimentum, tum à quantitate, sive à qualitate, non erit consecrabili, vt patet in pane, qui mutatur in pastam per admixtionem aquæ, de vino in vua, & secundum aliquos gelato, vt *infra* videbimus. Nam hæc mutatio videtur substantialis, quando fini, & institutioni Sacramenti ab intrinſeco repugnat: ita est quantitas excessiva in eo gradu, quo redditur non vſualis per se.

Dices, secundum partes erit vſualis: ergo & consecrabili. Respondetur, quod tunc consecratio, & sensus formæ primò cadit in totum, prout designant pronomina *hoc*, & *hic*, in sensu práctico & conuersuō; vnde partes tantum consecrantur in toto: quando autem totum non est materia consecrationis primò, sic neque partes secundò. Si autem partes designantur per se, ita vt secundum consecrantis intentionem, & ex natura rei in ipsis primò cadat sensus formæ, tunc consecrati possunt tanquam seorsim, & non ut partes; quo sensu nihil vtget argumentum.

34
Replies.
Reſponſio.

Excluditur fundamētum Suarez.

Ex quo sequitur fundamentum illud Suarez, & aliorum non esse solidum: dicunt enim ex defectu præsentia non esse consecrabilem materiam illam quoad partes remotiores, quæ extra locum, & sensum sunt: quia nequit designari per pronomen *hoc*. Contrà, quia sive loquuntur de præsentia locali, aut sensibili, & locali simul, nequit continuum esse præſens alicui, nisi secundum partes determinatas, quia alioquin daretur penetratio quantitatis: si autem loquantur de sensibili, nequit etiam esse sensibilis, nisi secundum superficiem extimam; neque secundum totam, quia quod interius est, non videtur necessariò, neque tangitur: neque est necessarium oppositum, nam particulae consecrati possunt secundum aliquos in pyxide etiam clausa, eti Sacerdos sit cœcus: ergo si non repugnat aliis materiam illam, ponamus casum, esse infinitam consecrati, modò sit præſens secundum alias partes sui sensibiles, erit consecrabili.

Confirmatur, quia pronomina designant totum, prout ipsi volunt, & nunc permittimus: quia alias de hoc disserimus, cuius omnes partes per se non sunt sensibiles proferenti: vt *hec est terra, hoc est calum, mare, &c.* & patet in casibus iam expressis: ergo fundamentum illud falsum est. Non sufficit ergo materiam esse designabilem, & demonstrabilem; sed requiritur, vt de se sit etiam determinata in quantitate, & qualitate proportionatis ad consecrationem, & vsum Sacramenti per modum pastus.

Dices, quando ergo poterit certum esse materiam habere terminum illum? Respondetur, in praxi semper certum esse habere terminum: causas autem illi sunt fictitiæ; idè nullum subest periculum. Hæc pro sententia illorum Doctotorum.

Scoti oper. Tom. VIII.

Quæ determinatio requiriatur in materia consecrabilis.

Prima conclusio. Materia debet esse determinata, & definita. Hæc conciūio est communis, eam tenent Doctores in 4. dist. 10. & 11. Richard. priori dist. q. 7. Durandus dist. 11. q. 7. Maior queſt. 4. D. Thomas queſt. 74. art. 2. & 3. vbi eius discipuli: hinc autem non disputatur de definitione materiae. Determinatio in specie, vt in Sacramentis in genere dicitur *materia*. Conclusio. contra hæreticos, sed in individuo.

Hæc definitio prouenit ex natura formæ, & *Causa eius.* intentione agentis, quia & illa circa materiam determinatam proficer debet; & hæc, quæ per se requiritur in ministro, debet etiam ad determinatam materiam dirigi: aliquando etiam prouenit ex natura ipsius materiæ, quæ per se designata est.

Hinc sequitur primò, quod si Sacerdos vellet ex decem hostiis septem consecrare, nisi ipse designet illas septem, nihil conficiat. Ratio, quia & forma exigit determinatam materiam, & intentionem; vnde cum materia illa indeterminata sit ex se, non capit determinationem; sed debet aduenire ex intentione; casus intelligitur, quando minister non haberet intentionem consecrandi totum, quod est in altari propositum; habendo autem illam intentionem validè totum consecrare; licet ex particulari errore putaret non esse, nisi septem: quia nempe habet intentionem universalē, quæ implicitè fertur in totum, quod est propositum, quam non destruit error particularis.

Si autem sciens esse decem, nollet consecrare, nisi pauciorē numerum, tunc nihil facit, quia non determinat illum numerum, neque ex se in cumulo determinatus est, cum numerando à qualibet inueniet septem: secus est si ipse designet has tantum, verbi gratiâ, designando superiores, aut inferiores septem.

Casus est practicus, idè debet Sacerdos semper habere intentionem consecrandi, quod in corporali propositum est, sint plures, aut pauciores. Sed quid si relinquat Deo designare has, vel illas? Respondetur nihil facere, quia debet ipse determinatè agere: nec ille modus designandi est humanus, quia solum per revelationem sciri potest, quæ non debetur ipsi: idem dico, quod si redesignet in voluntatem alterius designationem, dummodò non sit prius nota, ex ratione iam dicta, quia ipse debet concipere intentionem determinatam respectuè ad materiam.

Obiicies, Sacerdos offerēs sacrificium pro animabus purgatorij, prodest, relinquendo designationem huius, aut illius, cui proderit soli Deo: ergo similiter in proposito, quantum ad definitionem materiæ. Suarez ſed. 6. admittit consequens, & negat consequentiam, quia, inquit, in opere sacrificij Deus est, qui immediatè operatur, non minister, in Sacramento autem minister; ac proinde in illo determinatio ad Deum spectat, in hoc ad Sacerdotem. Contrà, Sacerdos etiam immediatè operatur, quia verè sacrificat per conversionem panis, & vini in cultum Dei: ergo disparitas non valer.

Respondet Valsquez cap. 1. negando antecedens, debet enim sacrificans determinare suam intentionem, sicut & sacramentans: oportet ergo vt determinet animam, quam Deus nouit magis, &c. vel quid simile. Hæc responsio non

36
*Sine determina-
tione nihili
fit in caſu.*

*Intentio uni-
versalis ex
particulari
errore non vi-
tiatur.*

*Debet conci-
pi semper in-
tentione univer-
salū.*

37
Obiectio.

*Reſponſio Suá-
rez.*

est improbabilis, quia certum est definitionem hanc posse fieri à Sacerdote, & tunc proficere illi anima, cui applicat, si indiquerit.

Ceterū videtur prior intentio iam sufficiens, & negatur consequentia, quia in re incerta potest reignare ipsi Deo talem determinacionem: nescit enim Sacerdos, quā anima determinatē indigeat; & an hæc, aut illa indigeat; ideoque Dei beneplacito potest committere effectum sacrificij in indiuīduo, & sufficit ei habere applicationem in specie determinatē; in confuso autem quoad indiuīdum remittendo certam applicationem Dei beneplacito. Aliud autem est de materia proxima per se requisita ad Sacramentum, quia hæc cadit sub cognitionem ipsius; & debet determinatē operari ex modo cognitionis, quæ determinata est.

98
Secunda ob-
iectio.
Responso Suar-
rez.

Obiicies secundò: potest dati absolutio, quoad duo venialia tantum ex pluribus confessis: ergo & consecrato duarum hostiarum ex pluribus hostiis. Respondet Suarez illam intentionem sufficere in ministro, quia spectat ad effectum. Sacramenti: unde in ipsis non obstante tali intentione absoluendi tantum à duobus, manebit ab omnibus absolutus virtute Sacramenti. Aliud est in proposito, quia forma debet designare materiam non in confuso, sed determinatē.

Oppositum docet Vafquez, eum nihil efficeret, sed distinguendum est, quia vel ille absoluens nullam concipit intentionem absoluendi, nisi à duobus tantum; ita quod non habeat intentionem conficiendi Sacramentum, nisi respectuè ad illa duo tantum; & tunc vel illa determinat, vel non: si non determinat, probabile est nihil facere, quia sententia iudicis, quæ est actus iudicialis, qualis est absolutio, vt definit *suff. 14. cap. 6.* debet in determinatam ferri materiam, in proposito sunt peccata: ergo debent definiri ab absoluente: sicut ergo nihil definit, nihil absolvit: si autem definiat duo tantum peccata venialia determinata, non currit exemplum ad propositum, quia consecrants nihil definit.

39
Absolutio re-
ficit omnia
per se confe-
ss.

Quantum ad rem ipsam, probabile est nihil facere, vel absoluere ab omnibus, quia sententia debet ferri in materia, de qua cognovit iudicialeiter mediante confessione rei. Nec refert quod vnum veniale possit sine altero remitti aliàs, quia ex ratione dicta, sententia extenditur ex natura rei ad omnia hic, & nunc confessi: neque liberum est aliquid eius materiae reseruare, quām confessio, & dolor uniformiter dispositus ad formam: si ergo habet intentionem absoluendi validè, absolvit ab omnibus: quamvis ex errore, aut malitia priuaria non intendat, nisi hæc; neque in arbitrio eius est ut potestate clauium, nisi iuxta exigentiam materiae. Posset hæc disputatio extendi, sed non est huius materiae.

40
Intentio in-
malida.

Sequitur secundò, nihil confidere eum, qui intendit tantum partes pares, aut impares hostiæ consecrare ex eadem ratione: sed quid si dimidiam tantum intendat consecrare. Respondetur, si indeterminatē intendat non designando hanc, aut illam determinatē partem nihil facete ex dictis: unde merito reficitur Maior, dicens, quod si velit primam partem proportionalem, verbi gratiā quartam, & pruinam, & non secundam, & sic deinceps validè consecrare: quia oppositum probat ratio ex dictis, ob defectum intentionis, & applicationis determinatæ formæ ad materiam determinatam.

Sed quid si dimidiam hostiam determinatè

velit consecrare, designando ipsam? Durandus, Richardus, Paludanus *diss. 11.* Angelus, Sylvester, & alij Summiæ verbo *Eucharistia.* Suarez *sent. 6.* affirman validè confidere, licet grani-ter peccet, quia esset grauis irrequentia, cum vix separari possit pars consecrata, à non consecrata.

Respondeo tamen non posse consecrati vnam partem absque altera, cui continuatur. Probatur, quia forma nequit determinari ex intentione consecrantis ad materiam, nisi ipsa ex se sit capax talis determinationis, vna pars in toto, & continuata alteri non habet designationem, aut divisionem sui requisitam, vt sit totum, nisi separetur à toto: ergo non potest esse materia consecrabilis seorsim à toto, nisi prius separetur. Probatur maior, quia forma ex institutione diuina signat practicè, & ex institutione communis ergo independenter à proferente.

Consequuntur patet: quia quidquid de rigore verborum significat, facit sineulla limitatione deuenire ad cognitionem audientis; sed proferens formam super hostia, quamvis habeat intentionem designandi partem tantum, non intelligitur aliud, nisi totam ex vi propositionis demonstratuæ *hic est,* &c. designare: ergo ille est sensus formæ ex rigore verborum designare totam materiam cum ex se non habeat designationem per terminum extrinsecum.

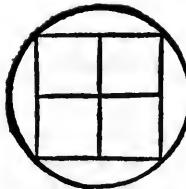
41
Sensus forma
nequit varia-
ri.

Ex sensu autem speculativi formæ colligitur sensus eius practicus, cuius ille est fundatum; idèque Patres ex sensu illo colligunt presentiam realem Christi in Sacramento: ergo si repugnat sensum speculativum verificari circa partem in toto, etiam idem erit de practico: ly autem hoc sine limitatione designat primò en- tis indiuīdum: pars in toto continuo, vt dixi, non est indiuīdum absolute, neque numerari potest, vt diuersum ens absolute, sed cum diminutione sub appellatione partis: ergo ly hoc absolute prolatum non verificatur circa partem in toto: intentio autem proferentis nequit distrahere formam, aut limitare, quamvis applicare possit ad hanc, aut illam materiam, circa quam non repugnat verificari. Ex quibus minor, & consequentia principialis probata manent. Dices, inde etiam sequeretur contra dicta, quod non possit vnam ex pluribus simili sumptis designare, aut consecrare, quia forma designat totum. Respondetur, negando consequentiam, quia vna est materia consecrabilis per se, & capax formæ; ly enim hoc designat indiuīdum per continuationem, aut per aggregatiōnem; idèque per intentionem consecrantis ad utrumlibet applicari potest: non sic in proposito habet suum significatum.

Confirmatur ex dictis: quia ly hoc designat ex vi sermonis (vt supra dixi) totum, cuius pars primò, tantum in sensum cadit. Alioquin però quare proferens formam super partem indeterminatam materiae tantum, non consecret, nisi quia forma totum determinat primò, circa quod proferatur? oportet ergo materiam esse determinatam ex se, vt sit capax formæ, & hoc sensibiliter: determinatio per intentionem proferentis est tantum intentionalis, non realis: ergo non sufficit, vt materia sit determinata sensibiliter ex se, licet sufficiat ad applicationem.

Non subest
intentioni, nisi
vi applicatur
**forma Sacra-
menti.**

Confirmatur secundò ex ritu Græcorum, Confirmatur quem ex liturgiis ipsorum refert Arcadius de secundo. *Sacramento Eucharistia, lib. 3, cap. 38.* qui vtuntur Arcadius. formâ

formā simili hostiæ, ut circumferentia eius sit rotunda, interius autem crux in formā quadranguli; quamvis ergo circularis sit exterius, quadrangularem tantum contentam consecrant, quam conceptis, & quatuor adhibitis incisuris primum eximunt ex toto pane mox consecrandam.

42

Quod si respondeas id fieri causa reverentia, non refert; saltem praxis ita habet, an ex præcepto, an ex necessitate consecrationis fiat? Argumentum *sapientia* adductum ex sensu formæ videatur conuincens; ex quo soluitur fundamentum, quod pro opposito insinuatur: nempe ibi esse materiam sensibilem cum requisitis.

Responso ad oppositum.

Respondet deesse materiam signatam, respectu cuius verificari posset sensus formæ. Dices, quod si media pars hostiæ esset siliquinea, aut hordeacea, aut alia ex materia non consecrabili? Respondet probabilitate confici, quia tunc ex specie sua habet designationem; sicut quando aqua miscetur in vinum, ita ut conuerti non possit in ipsum ante consecrationem, iuxta communem sententiam non conuertitur in sanguinem, quamvis vinum validè consecretur.

Dici etiam potest nihil fieri, quia sicut calix media ex parte, vinum media ex parte aqua, vel ex pluribus forte non consecratur: ita etiam cum forma ibi non verificetur de hoc individuo per continuationem, quod secundum se non sit primariò panis triticeus, & consecrabili, nihil fieri: secus autem si aliqua tantum grana habeat alterius frumenti, quia iis non obstantibus erit panis triticeus visualis simpliciter in estimacione, & substantia: sicut calix, cui parum aquæ immiscetur, censetur simpliciter vinum. Tenendo primam respondentem dicendum, quod illa pars

hostiæ consecrabili neque secundum speciem, neque secundum individuum habet designationem requisitam in toto. Hæc, quæ crebro in argumentum dicta sunt de significacione particulae demonstrativa, intelligenda sunt respectu ad significatum in obliquo, & non in recto, iuxta alias dicta, & dicenda quæstione sequenti.

Secunda conclusio. Requiritur præsentia sensibilis, in materia consecrabili. Est communis, & fundatur in usu & praxi, & etiam in significacione formæ; quia pronomina *hoc* & *hic*, designant præsentiam talis rei demonstratæ, in quo distinguunt ab *illud* & *istud*. Quanta autem debeat esse præsentia? Alij dicunt requiri, ut tangatur materia manibus: sed hoc falsum est, quia hostia in pyxide consecrari potest, quamvis actu non tangatur; qualis modus est consecrandi particulas ex Rituali.

43

Alij requirunt, ut tangi possit, ut Paludanus, alij, ut Vignerus, dicunt, ut verba formæ peruenire possint ad materiam, & illam coniungat. Sed neque hæc propinquitas exigunt, quia neque ex significacione formæ, neque aliunde colligitur; neque ex efficientia Sacramenti ex consuetudine Ecclesiæ aliud appetat: nulla ergo certa regula dari potest: requiritur ergo, ut materia sit proposita ante Sacerdotem in altari; ideoque nequit consecrati hostia retro Sacerdotem posita; ut communis docet. Idem dicendum de hostia retro murum posita: vnde, ut benè notat Suarez, quoad corpus interiectum inter Sacerdotem, & hostiam, videndum est si per modum continentis interponatur; si per modum separantis, ut diuidentis, hoc secundo modo nihil fieret. Oppositum sequitur si priori tantum modo: vnde panis clausus in tabernaculo non consecraretur; neque positus sub mappa altaris: præsentia ergo requisita colligenda est ex praxi Ecclesiæ, quam Rituales libri declarant.

Q V A E S T I O V I I .

Vtrum solum vinum expressum de vua sit materia conueniens ad conuersationem in sanguinem Christi?

Alensis 4.p.q.32.memb.1. & 7. D.Thom.3.p.q.74.art.5. D.Bonavent.2.p.art.1.q.4. Rich.dist.10.art.2.q.5.
Sotus dist.9.q.1.art.5. Suarez 3.p.tom.3.dist.4.p.45.

D secundam quæstionem, dico quod vinum artificiale, siue quodcumque aliud vinum, quod non est vinum vitis, ut pote vinum pomorum, & huiusmodi, non est vinum, nisi secundum *quid*, & *ex qui uocè*. Vnde nullum tale est aptum consecracioni in sanguinem.

Principalis ratio est, quia sic Christus instituit. Bona congruentia, quia secunda pars principalis nutritionis, id est, potus, principaliter consistit in vino, ut in potu principali. Et de hoc habetur *de consecrat. dist. 2.* Vinum etiam illud debet esse expressum de vua: quamdiu enim liquor est in vua tantum, habet magis rationem comestibilis, quam potabilis: illud autem Sacramentum pro secunda parte sui essentialiter continet sanguinem, & pro signo aliquo, quod est per se potus: & hoc habetur *de consecr. dist. 2.* Didicimus, & cap. sequenti, quod de impresso botro, hoc est, de vuarum granis, populus communicaet, valde esset confusum: sed si necesse fuerit botrus in calicem comprimiratur.

*Vinum in
vua, quare
non consecrabile?*

C O M M E N T A R I V S.

Aurelian.

Florent.
Trident.Excluditur
secreta.Excluditur
acutum.

AD secundam questionem dico, &c. Hæc conclusio est communis, & de fide colligitur ex facto Christi adiuncta traditione: *Non bibam de hoc genimine vitiis*, &c. vbi colligitur vinum vitiis fuisse illud vsuale, quod in cena est propositum. Definitur in variis Conciliis, aut supponitur tanquam de fide certum: Aurelian. IV. cap. 4. prohibet aliquid offerendum in calice præter illud, quod obtulit Christus, quod est vinum de fructu vitis; in Florentino expressè definitur: supponit Trident. *s. f. 1. 3. c. 6.* & aliis locis citatis.

Obiicies, vinum est specie diuersum, ut docet Philosophus 4. *Meteor.* cap. 10. Et patet ex variis speciebus albi, nigri. Negat Richardus antecedens *dif. 1. 1. quef. 5. ad 1.* Soto *dif. 9. quef. 1. art. 5.* quia vocant differentiam illam accidentalem; sicut est inter hominem album & nigrum.

Cæterum admittitur antecedens in genere maximè, quando alia accidentia diversa sunt, ut sapor, & virtus. Negatur consequentia, quia ad vnum potus illæ differentiæ non faciunt; vinum autem calidum & humidum præ cæteris est aptum ad nutrimentum, & magis visualis potus; idèo in ipso facta est institutio: quæ congruentia adducitur cōmuniter pro institutione Sacramenti corporis in pane triticeo. In hac questione non est aliqua cōtrouersia, aut magna difficultas.

Sequitur ergo primum, quod vinum debeat esse maturum; vnde excluditur agresta, ut omnes docent; & habetur inter defectus Missæ in Romano ordinatio. Ratio, quia non est vinum in specie sua Physica, differt enim accidentibus; debet esse vitis: vnde excluduntur alij liquores; debet esse potabile: vnde consecrari non potest in vua, antequam exprimatur, quia sic potius est cibus, quam potus, & vsus eius est per modum cibi, & nutrimenti solidi: idèo prohibetur *de consecrat.* *dif. 2.* ex Iulio Papa; Conciliis Bracharenis, VVorimatiensi, & Canone 28. in Trullo. Sequitur hinc mustum esse materiam Sacramenti, si sit potabile & depuratum: vnde loco citato dicitur si sit necesse, exprimendus esse bottus in calicem, & miscendam aquam, & sic confici: *cap. Cum omne crimen.*

Excluditur etiam acetum, quia non est spe-

cies vini: ideoque Aristoteles, 8. *Metaphys.* cap. 5. *textu 4.* comparat ipsum cadaveri. Contrarium indicat *Glossa de consecrat.* *dif. 2. cap. 2.* & indicat Innocentius lib. 4. cap. 3. 4. sed falsa est hæc sententia, loquendo de aceto propriè: & intelligenda est de vino acescente, quod non omnino est corruptum: in quo etiam conficerere esset peccatum propter periculum nullitatis ut recte D. Thomas, & Alençis: iudicandum ex his de materia calicis.

Dubium est de vino congelato, an sit sufficiens

materia? Negant Armilla verbo *Eucharistia.* Le- *Quid de con-*
defina quef. 1. 5. Alanus lib. de *Eucharistia,* cap. 11. *gelato?*
Affirmant Angelus verbo *Missa.* Soto *dif. 9. q. 1.* *Armilla.*
art. 5. Sylvester verbo *Eucharistia.* Vasquez *dif. 1.* *Ledesma.*
1. 30. cap. 2. in fine. Suarez *dif. 4. 5. s. 1.* Ratio *Alanus.*
huius est, quia illa mutatio est merè accidentalis, *Angelus.*
quia secundum quantitatem, nec mutat substantiam, *Sotus.*
vini, sicut neque alterius liquoris, ut olei: *Sylvester.*
quantumvis quandoque tanta est in aqua ut fiat *Vasquez.*
crystallus. Patet etiā ex natura ipsius vini, quoad *Suarez.*
effectus proprios manere, licet detrahatur eius *ratio.*
virtuti per congelationem. Deinde certum est in tali manere Christum post congelationem, ut supponit Ecclesia in defectibus Missæ, quæ ordinat liquefacendum, & sumendum, ut verum Sacramentum.

Dices, non esse potabile. Respondetur negando antecedens, quia vinum ex natura sua potabile est, & de facili reducitur ad statum potus. Dices, nequit fieri Baptismus in glacie: ergo neque consecratio in vino gelato. Respondetur negando consequentiam, quia Baptismus consistit in vīs, & actuali lotione, ad quam non conductit gelu, nisi liquefiat: hoc Sacramentum non ita, quia permanens, idèo solū exigit, ut fiat in vino, quod naturâ suâ potabile est.

Ex his patet ad fundamenta opposita sententiae, quæ sunt iam dicta, & aliud falsum est; nempe mutari substanciali corruptione vinum; quod falsum est, inquam, quia alijs non maneret sanguis sub vino consecrato. Cæterum non expedit consecrare vinum congelatum; & aliqui dicunt peccatum esse graue, si totū sit congelatum; sed liquefieri debet, vel aliud sumendum, & offerendum, quod consecrari debet, illud autem remouendum.

S C H O L I V M.

Ostendo, solum vinum vitis ex vua compressum, esse materiam calicis, ex Christi institutione, ostendit aquam miscendam, necessitate ministri, sed non conuertendam in sanguinem, nisi prius sit conuertatur in vinum: sed non censurat afferentes oppositum, de conuersione aque immediata, ut male faciunt quidam moderni: quo subtilior, & doctior est Scot. eo modestior & humilior, illa sententia non caret suis fundamentis, maximè in modo loquendi Patrum, Ambrosius 4. de Sacram. cap. 4. Damasc. lib. 4. c. 14. Paschafij lib. de corp. & sang. Christi, Algeri lib. 1. c. 16. tenent illam sent. Altisod. Sam. tract. 5. c. 2. Petr. Soto lect. 1. 4. de Eucharist. Alan. lib. 1. de Eucharistia, cap. 13. Iansen. in Concord. c. 13. ad illa verba, Hic est enim sanguis. Pefanius 3. part. q. 7. 4. art. 8. dif. 2.

Huic autem vino apponere aquam non est simpliciter necessarium de necessitate Sacramenti: quia etiam quando apposita non est conuertitur in sanguinem, nisi prius sit conuersa in vinum, & ita modica est apponenda, & ita tempestiuè, quod ante consecrationem possit conuersa fuisse in vinum. Græci etiam non apponunt aquam, ut dicit Innocent. de Officio Missæ, part. 3. cap. 4. vel 5. est tamen de necessitate ministri propter præceptum Ecclesiæ: & etiam Christus vinum, cum quo fuit aqua mixta, consecravit, iuxta illud Damasc. lib. 4. cap. 14. Christus calicem ex vino, & aqua tradidit discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus, &c. Congruentia appositionis aquæ in vinum

*Aqua est de
necessitate
ministri, non
Sacramenti.*
Damasc.

vinum est propter mysterium, ut significetur populus vniri Christo, iuxta illud de consecrat. dist. 2. Omne. *Cum in calice aqua vino miscetur, populus Christo uniter, id est, copulans significatur per fidem, & dignam Sacramenti perceptionem.*

Aqua mixta vino quid significat.

COMMENTARIVS.

⁵ **H**ic autem vino apponere aquam, &c. Circa hanc resolutionem Doctoris varia expediuntur dubia, quæ concernunt mixtionem aquæ in vinum. Primum, an debeat misceri? secundum, an necessitate Sacramenti? tertium, an pracepti, & qualis? quartum, an conuertatur, aut aliquando conuerti possit in sanguinem prius quam cibatur in vinum? Ad quæ iuxta resolutionem litteræ respondebitur per sequentes conclusiones.

Prima conclusio. Aqua miscenda est vino. Est communis, quam tradunt omnes Catholici: est contra Armenos, qui in vino puro ad significationem suæ heretici Eutychianæ non miscerant aquam, quia putabant in Christo unicam tantum mansisse naturam per conuersionem alterius in ipsum: ne ergo mixtione vtriusque liquoris, significantur duas naturas, id est abstinent ab aqua.

Hic enim ritus ad significandum inter reliqua, duas in Christo naturas, est in vsu, & hoc mystrium Græci insinuant, quibus falso à quibusdam authoribus imputatur error ille Armenorum: Glossa ordinaria in 1. ad Corint. 11. Innocent. III. lib. 4. de hoc mysterio, cap. 22. Gabriel leit. 15. in canonem: noster Castro de heresi lib. 7. verbo Graci. Prætolus eodem. Soto in 4. dist. 9. quest. 1. art. 6. Guido Carmelita, & alij: sed falluntur vt ex sequentibus patrebunt.

Probatur conclusio ex can. 32. in Trullo, qui hunc errorem corrigit in Armenis: Aurelianen. I. V. cap. 4. Carthaginen. I. V. cap. 14. Arausidianum cap. 4. decernunt enim nihil aliud offerendum in Sacramento corporis, & sanguinis, nisi quod ipse Dominus tradidit panem, & vinum aqua mixtum. Habetur idem ex antiqua traditione, quod nempe Christus Dominus confecerit in vino diluto aqua: Iacobus in liturgia, Similiter, inquit, postquam coenauit, accipiens calicem, & permiscentes ex vino, & aqua: similia habet Basilij liturgia. Clemens lib. 8. constit. cap. 12. alias 17. Irenæus lib. 4. cap. 14. vocat temperamentum: & lib. 5. c. 2. calicem mixtum: Thodoreetus dialog. 1. Damascenus lib. 4. cap. 14. Augustinus 4. de Trinit. cap. 14. Hieronymus Marci 14.

Secunda conclusio. Hæc mixtio non fit necessitate Sacramenti: vnde in solo vino consecrari posset. Est certa, & communis Theologorum in hac distinctione, ita Doctor loco citato: Alensis 3. p. quest. 11. memb. 5. art. 1. & 6. Innocentius lib. 4. cap. 32. colligitur ex Tridentino fess. 1. 3. quod explicat materiam necessariam esse vinum vitis, nihil afferens de mixtione; idem patet ex Florentino, afferente, aquam ex præcepto Ecclesiastico miscendam esse: quod non diceret, si necessitate Sacramenti esset miscenda.

Concilia enim tradunt materiam necessariam, quæ non dependet ab Ecclesia, sed ex sola institutione Christi: quod supponit Tridentinum fess. 2. 1. cap. 2. afferens sibi Sacramentorum substantiam penes Ecclesiam esse poteftatem ordinandi circa Sacraenta, quidquid ad reuerentiam, & cultum eorum facit. Cyprianus lib. 2. epist. 3. alias 62. afferit eis, qui sine mixtione aquæ interdum conuicerent, posse veniam concedi, quia ex ignorantia fecerunt: & infra, ait; si vinum sine aqua

conuiceretur, incipere sanguinem Christi esse sine nobis, id est, sine significatione sanctificationis nostra, quia aqua populum designat. Deinde Trident. fess. 2. c. 7. Trident. ait; Monet deinde sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo, miscerent: tum quod Christus ita fecisse credatur, tum etiam, quia à latere eius aqua simili cum sanguine exierat, &c. ergo præcepto Ecclesiastico id tantum tenentur facere Sacerdotes, non autem necessitate Sacramenti; alioquin id exprimeretur.

Vnde sequitur illud non esse præcepti diuini, Non esse præcepti diuini. contra Hossium lib. 4. de traditionibus, contra Brentium, & nostrum Castro lib. 6. de Eucharistia, heresi 7. qui ex locis Patrum supra citatis aliisque similibus, ac facto Christi affirmant esse præceptum diuinum. Hoc, inquam, conuincit esse falsum: quia Concilia procedentia doctrinaliter non referunt illam mixtionem in solum præceptū Ecclesiasticum, si esset alijs diuinum præceptum. Vnde quamvis aliqui Patres, vt Cyprianus, id affirmant mandato Christi factum, intelligunt non præceptum, sed exemplum, & instructionem, quia omnis actio Christi nostra est instruatio.

Miscetur itaque tum exemplo Christi, tum quia ex latere eius fluxit sanguis & aqua; vt supra Tridentinum, & cap. In Sacramentorum de consecrat. dist. 2. quod est Alexandri Papæ epist. 1. c. 4. & idem Concilium Bracharens. cap. Non oportet, Alexand. I. & de concr. dist. 2. tum vt significantur duas naturæ in Christo, vt explicant Graci; tum etiam vt vno populorum cum Christo: vt habetur cap. Ciam omne, de consecr. dist. 2. quod est Carthaginens. III. Carthagin. cap. 24. & Doctor idem in texto insinuat.

Sequitur secundò, quod illud, quod dicitur in lectione Breuiarij Romani, nempe, Alexandrum I. imposuisse hoc præceptum, non rectè colligi ex decretis eius, cum solùm dicat id se accepisse à Patribus, nempe ab Apostolis: promulgavit ergo præceptum, quod alijs ante ipsum fuit latum ab Apostolis: & secundum hoc melius explicant loca Cypriani, & aliorum Patrum, qui insinuant præceptum esse.

Concilium etiam Triburieni idem mysterium designatur. Dubitatur etiam de quantitate aquæ. Triburieni. Relpondetur, cap. Tamen pernicioſus, de celebrazione Missarum, dici, debere esse minorem, quam sit quantitas vini: in Concilio Triburieni cap. 19. debere esse ad minus duas partes vini in calice, & aquam non excedere tertiam partem, Quia maior est, inquit, majestas sanguinis, quam fragilitas populi: praxis tamen Ecclesia est, vt si minima quantitas aquæ: nam Florentinum determinat modicissimam aquam miscendam esse.

Verum est Græcos præter aquam, quam immiscerent vino ante consecrationem, etiam speciebus coſecratis solere immiscere aquā feruentem, vt designent vnoī corporis ad Deitatem, quando exiuit sanguis & aqua ex latere Salvatoris post mortem. Hæc mixtio non quomodocunque, sed per modum sacræ ceremoniæ adhiberi debet, idque à ministris; vnde non sufficit mixtio prius facta, quamvis de ea constet: patet ex rubricis, & debere fieri ante oblationem calicis.

Quod si constet per errorem, facta consecratio-

Error Armenorū ritu expressus.

Male tribuitur Graci.

Glossa.

Innocent.

Gabriel.

Castro.

Prætolus.

Sotus.

Guido.

Probatio conclusionis.

Trullanus canon.

Aurelian.

Carthagin.

Araucian.

Liturgia.

Iacob.

Basilij.

Clem. Rom.

Irenæus.

Theodor.

Damasc.

Augustin.

Hieron.

6

Docto.

Aleñis.

Innocent.

Trident.

Florent.

Trident.

Cyprian.

Quare misceatur aqua.

Scoti oper. Tom. VII.

Ritus Græcum.

M M m ; tione,

tione, aquam loco vini fuisse, sequenda est rubrica specialis huius casus omisâ oblatione. Sed quando debet aqua misceri ? aliqui dicunt, in principio Missæ, ut detur locus conuersioni eius in vinum antequam deuenitur ad consecrationem : & ita, ni fallor, Cistercienses & Prædicatores faciunt. Sed responderet sequendas esse rubricas Romani Ordinarij iis, qui eo videntur ; neque requiri illam anticipationem. Quartum dubium requirit prolixiorē dissertationem, idē sub proprio & separato titulo illud resoluemus.

Vtrum aqua conuerti possit in sanguinem immediate?

8
Varia senten-
tia.
Prima senten-
tia moderna
affirmat.
Iansenius.
Pisantius.
Altifidor.
Baronius.
Glossa.
Alanus.
Toletus.

Conink.

Circa hoc quæstum quatuor sunt in vniuersum sententia : quarum prima, noua, & his temporibus inuenta, dicit aquam immediatè conuerti in sanguinem ; eam indicat Iansenius in Concordia, cap. 13. in forma calicis : similiter & calicem, &c. probabilem docet Pisantius 3. part. quest. 74. art. 8. dist. 2. citatur pro ea Altifidorensis lib. 4. Summ. tract. 5. cap. 2. & Baronius tom. 12. Annal. sub finem anni 1288. Glossa in cap. Cim. Martha : eam sustinet Alanus lib. 1. de Eucharist. cap. 13. seu 14. Toletus lib. 2. Summ. cap. 25. sed præ ceteris omnibus eam acerimè defendit R. P. Egidius Conink, amicus meus singularis, & vir magni ingenij, & doctrinæ, à quo, si opinione discedam, et non animo ; cui gratum puto, quod in defensionem vniuersa schola disseram ; & ex scopo conclusionis præmissæ Doctoris, cuius literam expono.

9
Seconda sen-
tentia.
Aquam con-
uersti in humo-
rem aquatum.
Secunda sententia fuit quorumdam apud Innocentium III. cap. Cim. Martha, de celebrat. Missarum : hi negabant aquam conuerti in vinum, aut sanguinem, sed in humorē quendam aqueum, seu phlegmaticum, qui fluxit à latere Christi. Hæc non habet sequaces, & meritò censetur erronea, aut certè temerariè inuenta : nullum enim habet fundamentum ex forma consecrandi calicis, quæ est cōuersiua in sanguinem, non in alium humorē : neque etiam ex Canonibus, aut Patribus aliiquid supperit, quod specie tenuis hoc referatur. Quod si dicant appellatione sanguinis venire illum humorē ; præterquam quod hoc nullo fundamento affirmatur, tollitur quod prætendent, quia neque aqua, quæ fluxit simili cum sanguine ex latere Christi, venit nomine sanguinis apud Euangelistam ; neque in mysterio, si ex discreta conuersione, & diuersæ inæteria ponetur sub speciebus per immutationem aqua in ipsum, vini in solum sanguinem : nam alia, & alia essent signata, & signa.

10
Tertia senten-
tia manere in
propria spe-
cie.
Tertia senten-
tia manere in
propria spe-
cie.

Tertia sententia est, nunquam conuerti aquam neque mediatè, neque immediatè in sanguinem ; sed manere in propria specie. Fundamentum huius est, quia ex opinione Physicorum, aqua nunquam conuertitur in sanguinem. Hoc supponit, hæc opinio, ideoque negat conuerti in sanguinem, quia nequit conuerti in vinum.

11
Quarta sen-
tentia, & com-
munis.
Iancocent.
Scholastici.
Alensis.
D. Thom.

Quarta sententia, aquam mediatè in sanguinem conuerti, quatenus priùs in vinum conuertatur per virtutem ipsius vini ; ex quo sequitur conuersio eius in sanguinem. Hanc docet Innocentius dicto capitulo Cim. Martha. Eam tuentur omnes Scholastici bac dist. vbi Doctor ; Alensis 4. part. quest. 10. memb. 4. art. 1. o. D. Thomas loco citato in 4. & 3. part. quest. 74. art. 8. eiusque discipuli in vniuersum : & Catechismus Pij V. meritò

dicit esse sententiam omnium Ecclesiasticorum scriptorum.

Eamque putat probabilem P. Conink solū ex auctoritate Scholasticorum ; quamvis sententiam primo loco expressam, quam ipse sequitur, putet esse Patrum, & aliorum scriptorum, qui præcesserunt Scholasticos : vnde dicit, si constaret aquam non mutari in vinum, antequam consecratur, putat sustineri non posse hanc sententiam ex hoc syllogismo : Aqua quæ exemplo Christi miscetur in vinum, consecratione conuertitur in sanguinem ; atqui sèpè non conuertitur in vinum ; ergo aliquando conuertitur in sanguinem. Si minor, inquit, esset tam certa, quāmaior, conclusio esset certa.

Varis autem rationibus probat minorem : sed magis ex professo probat maiorem. Ut ergo ostendamus Scholasticos non inuenisse nouam opinionem contra communem sententiam Patrum, & Ecclesiæ ; quod maximæ nota esset, nec de facile admittenda contra vniuersam scholam, quæ ex insituto Ecclesiæ, & Patrum vestigiis insitit, ponenda erit conclusio communis, & probanda ex sensu Ecclesiæ, & Patrum.

Conclusio. Nunquam, & nullo casu aqua conuertitur immediate in sanguinem. Hæc est vera sententia Patrum & Ecclesiæ, & contraria nunquam audita est, antequam assertores illam inuenierint, ex apparenti tantum superficie quarundam autoritatum, non ex vera sententia, quam in sequentibus explicabimus. Ut breuius, & ex scopo magis differatur supponendo autoritatem scholæ, quam nobis concedunt aduersarij, restat superædificandum, aut potius perquirendum fundamentum, quod ex Patribus, atque Ecclesiæ sensu præcessit, præter quod aliud nemo ponere potest. Probat ergo conclusio ostensiæ, destruendo fundamenta contrariaæ opinionis, quæ sunt sequentia.

Primum fundamentum est ex Patribus : Alexander I. Epistola ad Orthodoxos, & habetur de consecrat. dist. 2. cap. 1. Non debet, inquit, in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque per se offeratur, quia utrumque ex latere eius in Passione profluxisse legitur, &c. Dicitur æquè offerri aqua, & vinum, non offertur nisi per consecrationem : ergo æquè in sua substantia manet aqua ante consecrationem ac vinum. Vrget etiam Cyprianus supra citatus illa epist. 3. aut 6. qui ait ; tunc Sacramentum celeste effici, quando aqua & vinum confusa admixtione copulantur, &c. quod non sit, nisi utrumque in sua substantia maneat. Item cap. 4. de consecrat. dist. 2. quod sumptum est ex Concilio Martini Papæ, dicitur, Conc. Martini Papæ nequit fieri, nisi aqua maneat in substantia ante consecrationem. Item Ambrosius lib. 4. de Sacramentis, cap. 5. ante verba Christi, calix est vino & aqua plenus, vbi verba Christi operata fuerint, sanguis efficitur. Augustin. 4. de Trinitate, cap. 14. Aqua Augustin. mittitur in calicem, & fit sanguis conuersione verbi celestis. Damascenus. Non potest suipius corpus facere, & vinum, & aquam sanguinem, &c. Græcè habetur, οὐ τὸ οἶνον, οὐ διατριβή, id est ipsum vinum, & ipsam aquam, quæ rem certam, & veram significat, & æqualiter vino, & aqua apponitur. Iustinus. Iustinus. martyr apologia 2. pro Christianis sub finem ; vbi ait, posteaquam & is qui preeft. gratias egit, & populus omnis benedixit, & qui apud nos Diacones discuntur, dant unicuique eorum, qui adsunt percipiendum panem, vinum, & aquam, que cum gratiarum actione conseruata

*Censura Ad-
uersarij in
Scholam.*

*Fundamen-
tum censurae.*

12
Conclusio.
Non conuertit
aqua in san-
guinem im-
mediate.

13
*Fundamenta
contraria sen-
tentia.*
Alexand. I.

Cyprian,
aut 6. qui ait ; tunc Sacramentum celeste effici,
quando aqua & vinum confusa admixtione copulantur,
&c. quod non sit, nisi utrumque in sua substan-
tia maneat. Item cap. 4. de consecrat. dist. 2. quod sumptum est ex Concilio Martini Papæ, dicitur,

Cone. Martini Papæ

Ambros.

Damasc.

Augustin.

consecrata sunt, & ad eos qui adiungunt, perfervunt; atque cibis hic apud nos Eucharistia nominatur, &c. Vbi dicit dari post consecrationem panem, vinum, & aquam, ratione specierum, quod alias falsum esset manere in substantia.

14
Paschal.

Item Paschalias Corbeiensis lib. i. de corpore Christi, cap. 11. Nec dubium, inquit, quin sub hoc mysterio bibamus aquam, inquit, quam ego dabo ei, & sic in eo fons aqua salientis in viam eternam: propterea non inconvenienter etiam ob hoc ibidem aqua consecratur, non quod aqua permaneat, sed vertatur in sanguinem, ut significet quid sudes percipiat. Algerus lib. i. de Sacramento corporis Domini, cap. 16. Cum enim vinum pro Christo aqua sanctificetur pro populo, & verumque unus sanguis fiat; &c. Alia verba Paschalis citantur ex Baronio. Hoc est fundamentum ab autoritate, quod ad paucia verba reducitur, quia aqua dicitur benedici offerri, consecrari, conuertiri in sanguinem à Patribus ergo manet in sua substantia, donec sic conuertatur: & consequenter secundum Patres aqua immediate conuertitur in sanguinem.

15
Prædicta in-
terpretatio
relinquitur.

Aqua solam
miseratur ex
præcepto Ec-
clesiastico.

Sicut insin-
uatione esset
materia, non
esset libera.

Impugnatur prædicta interpretatio Patrum, quæ tantum superficialis est, & in apparentia, non vero ex sensu, aut re ipsa. Præcipuis ex illis authoritatibus Ecclesia inter Canones habet, neque eas in eum sensum vnuquam est interpretata, sed contrariam sententiam docet: quia ex Florentino, & Tridentino supra allatis, aqua tantum ex præcepto Ecclesiastico miscenda est vino, sed si esset materia per se consecrabilis manens in sua substantia, non posset esse solius præcepti Ecclesiastici, quia Ecclesia tenet adhibere materias per se Sacramentorum, & institutas à Christo, vt constat in reliquis omnibus: ergo, &c.

Dices esse liberam scelus præcepto Ecclesiae, vt colligitur ex Concilii supra allatis. Contrà, vnde hoc constat: neque ex facto Christi, neque ex traditione: quia Patres communiter docent necessariò miscendam vino ante consecrationem: ergo si immediate conuertatur, debet hæc necessitas ex sensu Patrum referri ad necessitatem Sacramenti, non autem præcepti Ecclesiastici, de quo Patres mentionem non faciunt, potius ad significationem mysticam, & ad factum Christi recurrentes: ex quibus indicaretur necessitas Sacramenti, si aqua esset per se materia consecrabilis manens in sua substantia.

Vnde sequitur, quod traditio Ecclesiae, & definitiones Conciliorum, in quo fundantur, ad illud solum reduci debeant, nempe aquam non conuerti immediatè in sanguinem.

16
Responso.

Impugnatur.

Dices, quod peccata venialia sint materia libera confessionis, quæ tamen ex arbitrio penitentis confiteri possunt, atque absoluti: sic aqua consecrari. Contrà, aqua debet misceri ex præcepto, non sic venialia confiteri: vnde ergo colligam non esse aquam materiam necessariam, si conuertibilis, vel certè non esse præceptum diuinum mixtionis, nisi tantum ex ratione positæ, quam omnes Doctores Scholastici amplectentur.

Dices Ecclesiam contrarium declarasse. Contrà, non ex alio fundamento, quæ iam citato, quia & factum Christi non in exemplum, sed in necessitatem esset: & motiva mixtionis talia sunt, vt inducant obligationem grauem, tanquam materia capax præcepti, etiam diuini, si consecratione aqua immediata, & ea institutione subsistente, vel coniungerentur eidem. Hoc, inquit, facite

in mean commemorationem, vbi exprimitur præceptum. Deinde quare Florentinum definit aquam modicissimum esse miscendam, nisi vt prius in vi- nū conuertatur ante consecrationem? Item, quare tam Tridentinum, quæam Florentinum declarant materiam huius Sacramenti esse vinum vitis, Cui, inquit, ex præcepto Ecclesiae, aqua miscenda est? nisi vt distinguant materiam à non materia: declarant absolute materiam esse vi- num vitis.

Deinde docent aquam miscendam ex præcepto Ecclesiae tantum, vt ostendant esse cæremoniā, & non materiam: deinde motuum huius præcepti declarant esse exemplum Christi, & quia aqua exiuit de latere eius, quæ est significa- tio cæremoniæ: ergo hoc ipso aquam discernunt à materia: alioquin certè quod primarium esset, exprimerent, nempe materiam esse Sacramenti. In hoc enim genere argumentum ab autoritate negatiua valet, vt demonstrabitur ex sequenti.

Secundo contra idem, peccatum veniale est sufficiens materia Sacramenti Pœnitentia, non ex alia ratione, nisi quia materia est per se: ergo similiter aqua esset materia Sacramenti calicis, si per se materia est: hoc est falsum, & contra Concilia, non ex alio fundamento, nisi quia definiunt vinum vitis esse materiam absolutè: ergo tecùm sequitur alios liquores non esse materiam, vt sine- ram, aequaliter, lac: ergo si ex eo præcisè, quod definiunt Concilia absolutè vinum vitis esse mate- riā, excluduntur alij liquores, de quibus Concilia non faciunt mentionem, quia nempe non sunt vinum: eodem modo & aqua, de qua non faciunt mentionem, & quia non est vinum excluditur maximè, cum dicant solum ex præcepto Ecclesiastico esse miscendam ad significationem myste- rij: limitatio enim solius motiu, quod extra- neum est institutioni, designat aquam non esse materiam.

Confirmatur primò, quia alioquin materiam declarando, non exprimendo etiam aquam, si conuertibilis esset, defectuosè procederent, relin- quendo aliquid materia non expressum. Tridentinum autem ex professo agens de hoc Sacramen- to, cap. 13. declarans materiam calicis, non facit mentionem aqua tota illa sessione, sed declarat vinum esse materiam c. 3. cap. 4. can. 1. & 2. sess. au- tem 22. vbi agit de eodem sub ratione sacrificij, cap. 1. similiter docet materiam sacrificij esse pa- nem, & vinum: In cena, inquit, nouissima, quæ nocte tradiebatur, vt dilectè sponse sue Ecclesie visibili (scit natura hominum exigit) relinquere sacrificium, &c. Corpus & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo Patri obulit, ac sub eundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc noui Testamenti Sacerdotes con- stituebat, vt sumerent, tradidit, & ejusdem, eorumque suc- cessoribus, vt offerrent, præcepit, per hæc verba: Hoc facite in mean commemorationem, &c. cap. 2. docet quibus prodest sacrificium: cap. 3. offerri solum in honorem Dei: cap. 4. sanctè tractandum: cap. 5. ritè institutas cæremoniās, & reliquas solemnita- tes, & ritus offerendi: cap. 6. licitas esse Missas priuatas.

Ac ptimum tandem canone 7. Monet deinde sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo misserent, tum quod Christus Dominus ita fecisse credatur, tum etiam quia è latere eius aqua simul cum sanguine exie- rit: quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cùm aqua in Beatis Iohannis Apocalypsi populi dicantur.

Aqua mi-
seratur ob cæ-
remoniū.

17

Vinū dicitur
absolutè esse
materia.

Ideò exclu-
dantur alij
liquores.

Definitus in
doctrina.

Trident.

tur ipsius populi fidelis cum Christo unio representatur, &c.

18
Argumentū
officī ex
Tridentino.

Vnde sic argumentor, Concilium primum de materia sacrificij agit, dicens esse panem & vinum: tandem postquam egit de fructu, modo offerendi, personis pro quibus offertur, de ceremoniis & ritibus, tandem agit de aqua miscenda ex pracepto Ecclesiæ, propter significationem mysticam eorum, quæ post passionem Christi successerunt, aut deorabantur per Spiritum sanctum: ergo hæc aqua non spectat ad substantialia sacrificij, alioquin in primo capite de ea agendum erat.

Materia pre-
dicatur de
solo vino.

Deinde Florentinum ait, materiam esse vinum vitis, cui modicissima aqua miscetur ex pracepto Ecclesiastico prædicens materiam in recto de vino solo, adiungens mixtionem ex pracepto Ecclesiæ faciendam: ergo ut cæteroniam, non ut materiam, alioquin non recte diceret absolute vinum vitis esse materiam in recto, non addendo aquam, nisi putaret aquam in sanguinem ex institutione Christi conuerti non posse, aut pertinere ad materiam.

Affigatur
materia de-
terminata.

Confirmatur secundò ex stylo Concilij, quia Concilium determinat loquitur de materia, & forma, cuiuscumque Sacramenti: vnde agens de Sacramento Confirmationis, dicit Chrisma, quod est mixtum ex oleo & balsamo, benedictum ab Episcopo esse materiam: Secundum Sacramentum, inquit, est Confirmatio, cuius materia est Christus confectum ex oleo, quod ritorem significat conscientia, & balsamo, quod odorem significat bone fama per Episcopum benedictum, &c. vbi hæc tria ponit: nunquam autem asserit calice in mixtum esse materiam Sacramenti sanguinis; sed vinum, addens absolute ex pracepto Ecclesiastico, miscendam aquam.

19
Responsio.

Dices, Concilium loqui de essentiali, & per se necessaria materia, sine qua nequit confici Sacramentum, & in qua sola validè conficitur, aqua autem etsi conuertatur in sanguinem, illud continuit, vt mixta est vino, ideoque non fit mentio eius, ut materiae.

Impugnatur.
Florent.
Concilii de-
finiens ejen-
tialem, & en-
iam integra-
lem.

Tudent.

Contrà, primò hoc est contra stylum Conciliorum, in primis Florentinum loco citato affigans partes pœnitentia, enumerat tres actus pœnitentis, contritionem, confessionem, satisfactionem: sed licet non est pars essentialis Sacramenti, quod semper perficit antequam satisfactione ponatur. Idem præstat Tridentinum *eff. 14. cap. 3.* enumerando eosdem actus simul: ergo id facerent in proposito, si aqua in sua substantia manens esset materia Sacramenti.

Item totam
materiam, que
comprehendi-
tur institu-
tione.

Deinde idem Tridentinum *cap. 5.* agens de materia confessionis, & pœnitentia remota, quæ sunt peccata, docet mortalia necessariò confitenda esse venialia antea utiliter, & cum fructu confiteri, & esse sufficientem materiam, vt discernant certa ab incertis, & non solum vniuersaliter quid faciendum sit, sed etiam in casu cum qua materia licet, & possit confici Sacramentum: tamen non necessaria: ergo idem docerent de aqua, si esset materia conuertibilis, licet non necessaria: non solum enim docent, quid fieri necesse sit, sed etiam fieri possit, vt validè confificantur Sacramenta. Idem est de Extrema unctione, docent enim quinque unctiones fieri debere Ritualia, & si non possint omnes, vnam tamen fieri, in qua confertur Sacramentum validè in casu, quo infirmus ante alias discedat, quem titum approbat Tridentin. *eff. 14. cap. 3. & can. 3.*

Secundò contra eandem solutionem!, si aqua vino mixta possit immediatè consecrari; ergo non refert quâ quantitate misceatur, modò meat vinum in sua substantia, sed hoc est falsum, quia Concilia determinant minorem quantitatem aquæ esse debere. Antecedens negant aduersatij. Probatur, quia illud poculum, in quo præualeret aqua, esset mixtum, & sicut in Chrysma sufficit mixtio simpliciter vtriusque olei balsami, & oliuarum, ita in proposito.

Deinde illud poculum retinet nomen vini, & accidentia eius, vt saporem, & colorem, & odorrem, quæ præualent, quamuis vinum sit in minorre quantitate, maximè si sit vinum forte, & appellatur vinum communiter, & secundùm apparentiam est tale, & experientiam, quia sentitur etiam in stomacho calor vini, & operatio: vnde confutatur solutio, quâ dicit deberi aquam quodammodo absorberi à vino, vt appareat saltus vinum.

Quid est absorberi? Non secundùm substantiam absorbetur, quia hoc est contra aduersarium; secundùm autem apparentiam absorbetur, quia sensibus, ex quibus hæc apparentia desumitur per experientiam, absorbetur, quia predominantur in ea accidentia vini, quæ sub sensum cadunt aqua enim non habet qualitates sensibiles mixti, vt cada sub gustu, & odoratu, & quantum ad vi- sum magis fertur in vinum, si sit rubrum, verbi gratiâ, quantum ad reliqua sensibilia, vt frigus, & humidus non discernit hæc sensus magis in vno, quam in alio: ergo in minori quantitate vini, ino & minima absorbetur aqua, &c. Deinde si adhæreamus verbis Patrum, tunc aqua dicetur simul cum vino offerri, benedici, &c. Dices Concilia docere minorem quantitatem aquæ debere esse. Contrà, Concilia non definiunt hoc in ordine ad effectum consecrationis, sed ad significationem mysticam: vnde Triburiense docens aquam non debere excedere tertiam partem, hanc rationem assignat: *Quia maior est maiestas sanguinis Domini, quam fragilitas populi.*

Accedit, quod ex hoc loco declaretur etiam intentum. Canon est talis: *Alexander successor Euari- si dixit, Non debet enim, vt à Patribus accepimus, aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque per mixtum, quia utrumque ex latere eius proficit: videlicet, vt per hoc indicet populos, qui secundum Ioannem aqua sunt, à Christo, cuius sanguis in calice est, dinidi non debere: cuius rei veritatem in hac sancta Synodo confitemur, credimus, & confirmamus, ne ullus sine mixtione vini, & aquæ mysteria sacra conficiat: sed vt duæ partes sint vini, quia maior est maiestas sanguinis Christi, quam fragilitas populi; tertia aqua, per quam signifi- catur fragilitas humana naturæ, &c.*

Ad propositum autem faciunt illæ clausulæ, videlicet, *vt per hoc indicet populos qui secundum Ioannem aqua sunt, à Christo cuius sanguis in calice est dinidi non debere, &c.* Et illa ultima, duæ partes sint *Significatio.* & causa mixtionis. *E*st *vini*, quia maior est maiestas sanguinis Christi, quam fragilitas populi; *tertia aqua*, per quam significatur fragilitas populi: si duæ partes sint vini, per quod significatur maiestas sanguinis, ter- tia aqua, per quam fragilitas populi significatur: ergo aqua non conuertitur immediatè in san- guinem.

Pater consequentia, ideo vinum significat præ- cise sanguinem, quia est materia proximè in san- guinem conuertibilis, sub cuius accidentibus ma- net consecratum: sed si aqua conuertetur imme- diatè

Secunda rati-
principalis
Ex inconve-
nienti.

Terteria ratio,
ex Canone
Triburiensi.

Vinum signi-
ficas sanguini-
mem, aqua
populum.

diate in sanguinem hic modus significandi eidem conueniret, quia maneret sanguis sub speciebus aquæ, sicut & vini: ergo cum aqua in se significet fragilitatem populo, ideoque præcipitur misericordia in calicem vini, quod denotat sanguinem, ne populus a Christo diuidatur, quod non significat aqua, sed ipsi vniatur, sicut aqua vino, quod sanguinem est signum, sequitur propositum.

epist. 4. cap. 6. August. tract. 15. & 120. in Iohann. lib. 2. de Symbolo ad Catechum. cap. 6. lib. 15. de cœnit. 26. Augustinus.

Chrysostomus homilia 84. in Iohannensi. Cyrillus lib. 12. cap. 39. Ambrosius lib. 10. in Lucam, cap. de commendatione Mariae. Tertullianus lib. de Bapt. c. 9. Chrysost. Cyrillus. Ambrosius Tertull.

In aqua autem designant Baptisma, per quod Ecclesia in Christo regenerata est; recte ergo aqua significat populum fidelem. In sanguine vero aliqui redempcionem, aliqui Eucharistiam designant sub specie vini: hoc ergo fundamentum est huius mysterij, in quo Patres dicunt, miscendo aquam vino, designari vniōnem populi ad sanguinem, per quem redemptus est, & consequenter Christum.

Confirmatur, tam mixtio facienda, quam præceptum de mixtione sumunt speciem præcisè à suo motu, quod explicant Patres, sed illud non est aliquid spectans ad institutionem, quia de hac nullam mentionem faciunt Patres explicantes predictum motuum, sed dicunt esse significacionem mysticam, vel quâ sanguis, & aqua fluxerunt ex latere Christi, vel vniōnis populi cum Christo, dicentes Christum designari per vinum, populum per aquam, atque adeò significacionem referunt ad ipsam primam mixtionem, non verò ad conuersionem per consecrationem in sanguinem Christi, vt patet ex dictis. Sicut ergo mixtio ab his motu sumit speciem, ita & præceptum Ecclesiasticum mixtionis: ergo non trascendent hæc motua: sed hæc sunt merè ceremonia, & spectantia ad institutionem Ecclesiarum: ergo non ad Institutionem Sacramenti factam à Christo.

24

Mixtio à motu
ceremoniali sumit
speciem.

Pater prima consequentia, quia præceptum, & opus præcepti sumit speciem à ratione, & motu: à quibus inducuntur, & lex ex sua ratione interpretationem capit, sicut ex fine intrinseco, seu motu. Si ergo Patres mixtionem præperunt ad significandum præcisè sanguinem, & aquam, quæ simul fluxerunt ex latere Christi, & hoc ultraius ad significandam mysticam vniōnem inter populum, quæ designatur in Scriptura per aquam, & Christum, qui designatur per sanguinem, & hinc symbolice per vinum: sequitur quod neque mixtio, neque præceptum eius ad ultraiora mysteria ipsius institutionis Sacramenti referenda sint ex sensu Patrum, aut Ecclesie, quæ alioquin magis erant exprimenda, quam hæc quæ solum exprimunt Patres.

25

Deinde idem patet ultraius ex natura motu mixtionis, quia hæc instituta est principaliter ad significandum sanguinem, & aquam, quæ fluxerunt ex latere Christi, & in quibus significatur hæc vno mystica; per mixtionem vero significatur secundariè ex natura mysterij, quod repræsentat: hoc patet ex verbis Alexandrini I. & Concilij Tributensis citatis; & sicut in prototypo, seu repræsentato, seruabant suas species sanguis & aqua, vt serueretur vera propria signi in mixtione vinum in sua specie repræsentat sanguinem, quia est materia per se eius, & sola, vt patet ex Conciliis allegatis, & aqua similiiter propriam speciem: vnde tota significatio referri debet ad primam mixtionem in qua, retinent suas species seruatâ vniōne commixtionis tantum: vnde vinum in sua specie substituitur pro sanguine, vt patet ex Alessandro, Cypriano, Iulio, & Tributensi, & Tridentino, vbi expressis verbis docent sanguinem designari in vino tantum, in aqua vero populum tantum,

2.2
Sensus Ecclesiæ ex dictis.

Ex his ergo tribus Conciliis, vt alia omittam (de quibus mox agetur) sequitur interpretatio legitima Patrum ex sensu Ecclesiæ, & solutio argumenti, nempe loca Patrum referenda esse quædam ad primam mixtionem, quâ aqua in propria substantia miscetur vino, alia referri ad aquam, quâ conuersa in vinum mutatur in sanguinem mediatè, vt patebit respondendo in spece ad ipsas autoritates.

Explanatur
et declaratur
in specie
loci Patrum
adducta.

Locus Alexandri declaratur ex Tributensi in specie, & mixtionis motuum esse sum exemplum Christi, tum significatio mystica, vt populus per aquam designatus vniatur Christo in calice, non per conuersionem aquæ in sanguinem inmediatè, sed in vinum, mediatè vero in sanguinem. Consequentia malè inferritur, alia verum esset aquam in æquali, aut maiori quantitate posse conuerti in sanguinem.

Cyprianus.

Authoritas Cypriani ad idem refertur, nempe ad significacionem mysticam: dans enim rationem, quare nec aqua sola, nec vinum solum in calice Domini offrendum sit, subdit rationem: *Nam si vinum solum quis offerat, sanguis Christi incipit sine Christo, id est, ut dicit glossa, sine Sacramento, quod de eius latere profluxit, id est, sanguis & aqua: vel sine Christo, id est, sine Ecclesia, quæ corpus Christi mysticum est, quod est dicere sine aqua, quod significacione repræsentat populum Christianum, alioquin quomodo sanguis Christi posset esse in calice sine Christo: vnde glossa ibidem docet per vinum significari præcisè sanguinem: ideoque Julius Papa prima ad Episcopos Aegypti legit: Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis: si vero aqua sit sola, plebs accipit esse sine Christo, &c. vnde subdit Cyprianus: Quando autem virumque miscetur, & aduertione confusa fibi iniuciem copulantur, tunc Sacramentum spiritale, & celeste perficiuntur, id est, significatio, quia sic significatur nostra redemptio per vniōnem ad Christum: Vinum enim, inquit Glossa, sanguinem aqua plebem significat; horum autem confusio salutis nostra est Sacramentum, &c. id est, signum.*

Iulius Papæ.

Hæc eadem est doctrina, & Iulij Papæ loco citato, & habetur cap. Cum omne, de consecr. dist. 2. Calix, inquit, Domini iuxta Canonum præcepta, (id est, præceptum Ecclesiæ, vt Florentinum, & Tridentinum) vino & aqua permixtus debet offerri, &c. subdit rationem, Quia videmus in aqua populum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi: ergo cum in calice vinum aqua miscetur, Christo populus adiuvatur, & credentium plebs ei in quem credit, copulatur, & iungitur, &c.

2.3
Iulius Papæ.

Aduertendum hæc eadem haberi in Concilio Bracharense III. c. 1. ferè ad verbum, nisi quod vbi Pontifex insinuans commune statutum, dicens, iuxta canonum præcepta. Bracharense habet, iuxta quod quidam Doctor edixerit, &c. indicans Cyprianum. Eadem doctrina summatis collecta legitur in VVormatiensi cap. 4.

Ex latere
Christi fluxi-
s Sacramenta.
Leo Papa

Adde, quod sancti Patres interpretantur ex latere Christi emanare Sacra menta. Leo Papa

tum, in commixtione virtusque vniōne populi ad Christum designatam in prototypo, seu mysterio sanguinis, & aqua fluentis ex latere Christi: hanc ergo mixtionem intelligent Patres, & illa sola apta est representationi, quia licet sanguis fluxerit ex latere Christi, & simul aqua, neque sanguis transiit in aquam, neque aqua in sanguinem, nisi per mixtionem, neque Christus fit populus, neque populus fit Christus, licet vniatur Christo: quare vniōne solūm prætendunt Patres, & in proportione mixtionis solūm repræsentantur, dum aqua, quæ significat populum, in propria substantia manens vnitur vino, quod designat sanguinem, per mixtionem. Hæc autem proportio non significaretur per conuersiōnem aquæ immēdiatæ in sanguinem, quia sic populus fieret Christus per identitatem, non per vniōnem seruatæ propria natura, & distinctione requisita: vnde colligitur de tali conuersione nihil dicere Patres, aut intendere, imò opositum planè insinuare.

26

Dices, Patres recolere etiam factū Christi, qui in vino diluto consecrauit. Contrà, hoc perinde vrgit contrariam sententiam: quia si inde inferatur consecratio aquæ immēdiatæ in sanguinem, debet etiam interpretari præceptum diuinum, & consecratio aquæ de necessitate materiæ: *Hoc facite, inquit, in meam commemorationem.* Patres tamen, & Concilia citata referunt illam mixtionem ad exemplum Christi, non ad institutionem Sacramenti, & intelligunt esse tantum præcepti Ecclesiastici: ex cuius natura sequitur exemplum Christi non referri ad institutionem Sacramenti. Deinde neque constat certò ea certitudine, quæ requiritur ad fundandam sententiam communem Patrum, & Ecclesiaz, prout de illa opinione præsumunt assertores eius, si Christus consecrauit in vino diluto: sed tantum creditur, inquit Tridentinum, id est, existimatur; vnde dicit Gaufridus *iuxta consuetudinem loci illius, in qua scilicet causâ sobrietatis vinum diluebatur, quod fuit vñiale: quamuis autem id præsumi possit, & indicat Liturgia Iacobi, tamen nequus Euangelista referunt specificantes materiam per se Sacramenti, quod est vinum, quos proinde sequuntur Concilia: vnde Patres non ad hoc exemplum principaliter referunt significationem mixtionis, sed ad sanguinem & aquam, quæ fluxerunt ex latere Christi: neque Euangelista præterirent hanc materiam, si ex institutione spectaret ad Sacramentum.*

27

Ex his patet ad alia loca Patrum: vnde quando dicunt vinum, & aquam in calice consecrari, intelligitur vinum dilutum, quod etiam denominationem habet ab aqua, quæ miscetur, non quod aqua maneat in sua substantia, sed quod poculum dicitur dilutum, conuersa etiam aqua in vinum, quod per ipsam temperatur, licet in ipsum sit conuersa, & ad effectum significationis mysticæ: vnde cum hoc solūm sit motuum, & causa expressa mixtionis, nequit trahi ad diuersum sensum: quando ergo aqua dicitur fieri sanguis ab Augustino, intelligi debet mediatè, ut plerumque sit; & sic Damascenus intelligitur, quando dicit vinum, & aquam fieri sanguinem, quæ copulatiua in similibus locutionibus determinat utramque substantiam vini & aquæ, prout miscetur, non autem quando sit consecratio: vnde verum est aquam fieri sanguinem, sed primū conuersa in vinum. Per hoc exponitur Iustinus, & omnes

Patres Græci, qui in simili forma loquuntur. Ad Paschaisium, & Algerum *infra* dicemus. Et negatur consequentia, nempe locutiones illas falsas esse, murari, benedici, offerri, consecrari aquam in sanguinem, nisi sit in sua substantia, quando ita contingunt: nonne panis & vinum rectè dicuntur mutari in carnem, & sanguinem, quamvis tam non sint, sed per decoctionem stomachi transeunt in chylum, & per huius conuersiōnem in sanguinem, & sanguinis in carnem: sic etiam dicitur aqua manere in vinum conuersa: *Postquam gustauit aquam vinum factam*, sicut elementa dicuntur manere in mixto in quod conuertruntur, licet non maneant secundum propriam formam: eadē ergo proprietate dicitur aqua mutari in sanguinem, quamvis prius fiat vinum.

Secundum principale fundamentum funitur ex Innocentio III. cap. *Cum Marthe, de celebrat.* Secundum *Missarum*, quasi hanc sententiā ibidem docuerit, vt quæ tunc in Gallia fuerit cōmuniis, vt pater ex epistola Gaufridi, & ex antiquioribus ante Magistrum, & Scholasticos: quærebatur autem à Pontifice, vtrum aqua in sanguinem conuertereatur? quæ quæstio esset nugatoria, nisi intelligatur aqua manere in sua substantia: refert enim Pontifex tres sententias: prima est, quæ dicit aquam mutari in aquam, quæ fluxit in latere Christi: secunda eorum, qui dicunt mutari in vinum; quamvis, inquit, Physici id negent, & ita altera negabat, aquam conuersti in vinum; altera affirmabat, & priori consentit: vnde vñeriū dicit aquam cum vino mutari in sanguinem esse probabiliorē: vnde *infra* assignans rationem, non dicit idem aquam conuersti in vinum, sed aquam idē vñiri vino, vt Christo populus aduenetur.

Responderetur contrarium dici, verba eius sunt: *Querebatur, inquit, vñrum aqua cum vino in sanguinem conuertereatur?* super hoc autem opiniones apud Scholasticos variantur, aliquibus enim videtur, quod cum de latere Christi duo fluxerint precipua Sacra menta redēptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua, in illa duo, vinum, & aqua, que commiscantur in calice, diuisa virtute mutantur, ut in hoc Sacramento plenè sit veritas & figura.

Alij vero tenent, quod aqua cum vino transsubstantientur in sanguinem, cum in vinum transfiat aqua mixta, sicut Physici contrariorum afferunt, qui aquam à vino per artificium posse afferunt separari. Præterea potest dici, quod aqua non transfiat in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, &c. Deinde *infra* concludit: *Verum inter opiniones predictas illa probabilit̄ iudicatur, quæ afferit aquam cum vino in sanguinem transmutari, ut expressius eluceat proprietas Sacramenti, &c.* Assignat rationem, quam alias adducunt priora Concilia, ut populus Christo maneat coadiuvatus.

Hæc, quam veram censet Pontifex, est secunda *Sententia* in ordine, quia prima dicit aquam mutari in aquam, quæ fluxit ex latere Christi: tertia dicit manere in propria substantia: secunda autem cum vino mutari in sanguinem, quia conuertitur in vinum: nam illud quod dicit de Physicis non spectat ad Theologos, & in responsione sequitur contrarium; ita omnes Theologi interpretantur Canonem.

Confirmatur interpretatio ex ipso Innocentio lib. 4. *mysteriorum Missæ*, cap. 29, differit an aqua in sanguinem conuertatur, & partem affirmatiūam docet contra eos, qui negant aquam conuerti-

28
ex Innocentio

29
Respondeatur ad Innocentium, & declaratur.

Confirmatur ex eodem lib.
4. myst. Missæ cap. 29.

cap. 30.

cap. 30. ieiiciens opinionem eorum, qui dicunt, non aquam naturalem, sed phlegma exiuisse ex corpore Christi, docet modum, quo conuertitur: *Quibusdæ verò, inquit non absurdū videtur quod aqua cu vinō transīt in sanguinem, & videlicet ratione, quid aqua per admixtionem transīt in vinum, & vinum per consecrationem transīt in sanguinem.* Quis enim ambigat aquam in vinum transire, cum muleo vino modicum infundatur aqua? Alioquin rea vini substantia proprie-
tatem aqua mutatur, ut quoddam sit ex ipsis confusum, quod nec sit aqua, nec vinum, &c. Ecce quomodo Pontifex resumens casum capituli *Cum Marthe:* doceat aquam cum vino mutari in sanguinem, ita ut prius mutetur in vinum aqua. Hæc ergo fuit communis sententia Theologorum tunc temporis, quam Pontifex, tam in illo decreto, quam etiam in doctrinali discursu super Missa est securus.

30
Terium fundamen-
tum.
Exemplum
Gaufridi.

Ex hoc sequitur solutio tertij argumenti, quo præfatus author contendit in Ecclesia Gallicana ante Sententiarios Scholasticos cōtrariam communem fuisse, ex epistola Gaufridi Abbatis Clarijallensis sub Clemente IIII, quam Baronius excusat loco citato. Alij negabant aquam cum vino mutari in sanguinem: alijs id affirmabant, quain ipse sententiam dicit communem fuisse, neque alijs oppositum auditum esse, citans in confirmationem eius Cyprianum, Ambrosium, Augustinum, *suprà citatos*, & Hildebertum Paschalium, putans eum antiquiorem fuisse, nempe ante Gregorium, in quo errat, fuit enim modernus, item Algerum.

Responsio.
Respondeo ex Innocentio, aquam mutari in sanguinem cum vino: sed mediætate, ut Pontifex declarat: alia autem opinio negabat mutari, vel in vinum, vel in sanguinem, vt citat ipse Innocentius capitulo *Cum Marthe*: & super Canone, locis citatis: falso ergo aduersarij infert ex eo, quod dicunt aquam cum vino mutari in sanguinem, intendi suam opinionem, quâ scilicet aqua immediatè in sanguinem transire, & expressè declarat ipse Innocentius sensum quæstionis contra negantes vlo modo, aut mediætate, aut immediatè in sanguinem mutari.

Nemo autem præsumere debet Innocentium IIII, qui & Parisii studuit, & ab ipso Clemente IIII. inter Cardinales assumptus est, & postea Pontifex ad eandem quæstionem propositam respondet, quam super mysterio Missæ loco citato resoluti, sensum quæstionis, & controuersiam non attigit.

31
*Declaratur
controversia
in clero Gal-
licano exser-
gens.*
*Fundamenta
affirmativa,
& communis.*

Controversia ergo fuit, *An aqua vlo modo conuerteretur in sanguinem?* communis affirmabat, quam docet Pontifex: negabant alijs, quia è opinione Physicorum purabat non posse conuerti in vinum, ac proinde manere in propria substantia circumfula accidentibus vini: neque aliam controuersiam insinuat Gaufridus in sua epistola, vt patet: proposita enim controuersia inter affirmantes & negantes, subiungit fundamenta affirmativa, quam communem appellat: primò, quia calix Domini fuerat mixtus, & non merus ex confuetudine loci: tum quia id insinuat Proverb. 9. *Misericordia vnum posuit mensam*, &c. vbi designatur mysterium Eucharistie: secundò, quia aqua mixta simila non manet conuerso pane in corpus: ergo etiam nec mixta vino. Tertiò, quod est contra fundamentum negatiuæ, quo negabat aquam posse conuerti, scilicet in vinum. Postremo, inquit, *cum elementa quatuor ignis, aëris, aquæ, &*

*terra, supremus artifex sic coninxerit, ut non tam ele-
menta simplicia, quod ex eis elementata sunt, que vi-
denatur, si ab illa mutatione excepteris alius ignem, alius
aërem, alius terram, sicut isti aquam excipiunt, non me-
diocrius inde confusio consequitur, &c.*

Hoc fundamentum erat à ratione, quo innite-
bantur negantes aquam conuerti in mixtum, ne-
que consequenter in vinum, & Pontifex etiam vtroque loco citato assertit. Contrà vrgebant af-
firmantes rationem illam, quia elementa in mix-
tum conuertuntur, inde probantes aquam in vi-
num conuerti, atque adeò aquam conuerti posse in aliud virtute agentis naturalis: ergo tenuerunt
communem sententiam, quam Theologi Schola-
stici docent. Alioquin hæc ratio non esset ad pro-
positum, si defenderent aquam inmediatè con-
uerti in sanguinem posse virtute diuina, quia de
hoc nullus fadu fide dubitate potuit.

Dicebant ergo negantes vinum esse materiam sanguinis, & non aquam; aquam autem admix-
tam vino non posse conuerti, aut fieri vinum, sed
manere in sua substantia. Econtrà alij assertabant *status con-
traversie.* aquam mutari in vinum, & sic conuerti in san-
guinem: modum ergo conuersationis aquæ in
sanguinem illa ratione comprehendunt, & mox
probantes ex autoritate sanctorum Patrum
aquam conuerti in sanguinem, intelligunt, seu
supponunt modum præfatum conuersationis eius:
sicut & Pontifex vtroque loco citato respon-
dens ad quæstionem, eundem modum exprimit
proferens affirmatiuam, quæ communis fuit, te-
ste Gaufrido.

Probabat autem communis sententia conuer-
sionem aquæ in sanguinem iisdem autoritatibus
bus, quibus moderni authores suam fulciunt sen-
tentiam, quas tamen authoritates, neque Ponti-
fex Innocentius, neque communis sensus Eccle-
siae Gallicanæ, tum temporis intellexit in eo sen-
su, quasi aqua manens in propria substantia im-
mediatè in vinum conuerteretur, sed vt prius
conuersa in vinum, vt patet ex dictis: ergo hic est
verus sensus Patrum, quem rectè assecuti sunt
Scholastici, non sententiam nouam inuenientes,
sed antiquam in suo rigore sequentes, ac proinde
interpretatio Patrum genuina, & vera est illa,
quam præmisimus, non quam aduersarij imagi-
nantur: & proprietas locutionis Patrum rectè
saluator, & veritas mysterij, & institutio materia, &
posteriorum Conciliorum doctrina, vt Flo-
rentini, & Tridentini.

Confirmatur hæc veritas, ex authoribus anti-
quis, quam tam Gaufridus insinuat, quâ aduersarij
citant. Algerus lib. de Sacramento Altaris, cap. 5. quærit: *Quare in pane & vino consécriter
corpus Christi, & sanguis?* in qua quæstione non
facit mentionem aquæ, sed vini simpliciter; dans
autem plures rationes, & congruentias huius,
quia per modum nutritienti, quia panis & vi-
num in substantiam cuiuslibet transformatur na-
turaliter, quantò magis, si Deus voluerit, in car-
nem & sanguinem suum transfertur omnipoten-
tialiter. Deinde quia in his est ordinatum no-
strum nutrimentum. Item, inquit, Ecclesiastici
corporis unitas ad inuicem aptius signatur, quia
sicut panis ex multis granis, & vinum ex multi-
bus racemis, sic Ecclesia ex variis personis
colligitur, &c. vbi loquitur de vino simpliciter,
& puro.

Item, quia in his est refectio hominum singu-
laris, non bestiatus. De aqua autem sic subdit:

33
*Confirmatur
ex antiquis
authoribus.*
Algerus.

*Consecratio-
næ materia.*

Cui,

Cui, inquit, supple vino etiam postmodum per Apostolos, aquam miseri voluit, qui communis potus est bestiarum, & horinun, ut ad unitatem tanti mysteri pertinere significaret, non solum iustorum, sed & peccatorum, & si paenitere vellent, consertim; ut quod sumerat ipse ex cordio Sacramenti prius exequeretur, &c. id est, instituendo materiam tantum panem & vinum, in iisque consecrando: & nos quod nostris erat mysteri postmodum adderemus, &c. id est, miscendo aquam ex traditione Apostolica ad significandum iniustos. Clarè ergo hic docet sententiam communem afferens panem, & vinum putum esse materiam Sacramenti, in quibus tantum Christum consecrata refert, aquam ab Apostolis additam ad denotandum mysterium. Quod ergo priori libro incidenter dixit, agens per se de sacrificio, reducendum est ad sensum communem explicatum, ut patet ex præmissis, vbi veritatem eam loco proprio tractat: ibi autem loquitur iuxta proxim, & ritum consultum, sicut & alij Patres non solum institutionem spectantes, sed etiam concurrentia ex ordinatione Ecclesiæ, qualis est dicta mixtio. Floruit anno 1130. habetur in Bibliotheca Patrum, tomo 12. part. 2. impress. Coloniæ.

34
Odo Cameracensis Episcopus, qui flo-
rit anno 1010. in Canonem Missæ super illa, *Simili modo postquam canorum est, accipiens & hunc præclarum calicem, præclarum dicit calicem adhuc vini, vsque dum statim fieri præclarus quando sanguis erit, &c. & infra, dicit latere sub speciebus vini, videri, gustari vinum, quod non est, & similia, vbi loquitur de materia proxima sanguinis, non faciens mentionem aquæ, quæ remota est: habetur ibidem.*

Hildebert.
Item Hildebertus I. Cenomanen. Episcopus, postea Turonen. Archiepiscopus, carmine in Canonem Missæ, in offertorio,

*Admixtum vino laticem miraris, at ipsum,
Grande Sacramentum ejus, nec ratione vacat,
Vnde fluens homo præteriens ea mixta Lito:
Et Christo Christi sanguine iunctus horro,
Dividit unitos, vel aquam, vel vina ministrans,
Et caput à membris separat ipse suis,
Præterea nil fons sine sanguine, (id est, vino) nil sine
fonte
Sanguis, utrumque simul saluat, utrumque sacrat,
Cum rimaretur pendens viscera Christi
Lancea, manauit sanguis, & vnde simul.
Sicut utrumque simul fluxit, simul offer utrumque,
(scilicet in offertorio, aut consecratione, de quo
agit)*

*Vnum deme Crucis non imitaris opus.
Hic agit de offertorio ante Canonem, vbi do-
cet aquam miscendam vino, quod denotat san-
guinem Christi, ut alij omnes docent *suprà* citati:
ergo nihil agit de conuersione immediata aquæ
in sanguinem. Vnde sequitur hanc fuisse com-
munem, quam docemus, quamque prætendit præ-
fatus Abbas Gaufridus in sua epistola, citans au-
thoritatem huius: vixit 1125.*

35
Beringofius Abbas, de laude, & inuentione sanctæ Crucis lib. 1. cap. 16. eadem dicit, *Quod in sacrificio non vinum solum, neque aqua sola deferenda est, sed utrumque potius misceatur, ut ex utroque vnuum Sacramentum spiritali significatione perficiatur, &c. Intelligit autem significationem, quæ popu-
lus Christo vnitur; nam in verbis præcedentibus adducit verba Cypriani dicentes, Si vinum solum offeratur, incipere Christum sine nobis: & subdit figu-*

*ram huius mixtionis fuisse mutationem aquæ in vinum in nuptiis tempore legis, per quam desi-
gnatur populus in Euangelium. Ut & nos, in-
quit, in aliam imaginem transformemur ab omni-
potente.*

*Stephanus Eduensis Episcopus de Sacramento Altaris, cap. 14. agens de materia proxima: Inde est, inquit, quod panis & vinum non transirent in diu-
nam naturam, sed in humanam substancialam: & antea torus, inquit, sub utraque specie panis, & vini (supple Christus) & sub utraque particula totius speciei totius; infrà autem, In preparacione panis, inquit, & vini, id est, ad offertorio, aqua vino misceatur, ut utrumque de latere Domini fluxisse memoretur in quo etiam signi-
ficatur nos per aquam, & sanguinem salvare; aquam di-
co Baptismi sanguinem Iesu Christi, &c. vbi nihil asserit de conuersione aquæ in sanguinem proximi-
mè, sed potius oppositum: quia & superius non facit mentionem aquæ, nec misionis, vbi de ma-
teria Sacramenti agit: sed infrà tantum, quando agit de præparatione materiae, & offertorio, & hoc tantum ad significationem mysticam: habe-
tur tom. II.*

*Aliud non docet Paschalias Corbeienensis: Non credo, inquit, quod aliud pependerit in Cruce, quam ca-
ro, neque aliud profixerit de latere Christi, quam san-
guis, & aqua: & si hoc ita est, hoc accipiunt credentes, id
est, carnem, & sanguinem, cuius admiscetur aqua in calice,
aqua in qua renati, sanguis quoque in qua redempti-
sunt fideles: & sicut testatur Cyprianus, nec aqua in calice,
sive sanguine esse debet, nec sanguis sine aqua, quia
per aquam populus ablucus unde baptismatis signifi-
catur, & per sanguinem Christus, qui eo nos redemit, ac
per hoc neque Christus sine Ecclesia Pontifex in aet-
num, neque Ecclesia sine Christo Deo Patri offertur, &c.
Ita ille in epistola de corpore & sanguine Domini. lib.
verò de corpore & sanguine Domini, cap. 11. ab aduersario citato habet.*

*Planè aqua in sanguine quare misceatur, dum in na-
tali calice factum à Christo non legitur: illa per maxima
causa est, quia de latere Christi vbi passio comple-
tur, sanguis pariter & aqua manauit, quod rectè myste-
rium plene intelligentes, faciendum in calice censem-
bunt, ut nihil deesse nobis in hoc Sacramento ad com-
memorationem nostra redemptionis, &c. vbi exprefsi
docet ad memoriam mysterij id fecisse Apostolos,
supponens in calice, quem Christus conse-
travit, non fuisse aquam. Assignat deinceps alias
significationes communes, quas tradidit Cyprianus:
& amplius inter alias rectè misceri aquam
vino, Quia hi liquores magis, quam alij coadfecunt,
quia vinum ex aqua per vitam, sicut Christus ex Ma-
ria per carnem nascitur: ergo contra fundamen-
tum aduersarij censer, quo ille putat aquam non
esse conuertibilem in vnum. Vnde infra, quando
dicit aquam verti in sanguinem, non alio modo
intelligit, nisi vt alij. Ex his ergo perperam cita-
tis, quorum nullus negat aquam mutari in vi-
num, malè ex superficie verborum, quibus tan-
tum dicunt aquam offerti in calice, aut mutari in
sanguinem, intentat quispiam notam toti scholæ,
quasi aliud doceret, quam Ecclesia haec tenus, ante
ipsos docuit: nam & Theologi idem dicunt, sed
sano sensu, & propriè de rigore verborum dicuntur
mutari, mediatè tamen: neque ergo Patres, ne-
que antiquitatem pro se habet prædicta sen-
tentia.*

*Ideoque S. Thomas in 4. dist. pref. i. quæst. 2.
art. 4. quæst. i. prima ad secundam, post Innocen-
tium, recenset duas illas opiniones antiquas
de*

Dist. XI. Quæst. VII. 697

de conuersione aquæ, quas in memorat Gaufridus in sua epistola; quarum vna dicebat aquam conuerti prius in vinum, & mediate in sanguinem; alia negabat conuerti in sanguinem. Vnde colligitur nullam tertiam fuisse, quæ diceret aquam conuerti immediatè in sanguinem; ac proinde eam, quam hactenus expugnauimus, esse nouitiam huius temporis: vide ipsum 3. part. quest. 74. art. 8. Hactenus ex autoritate: reliqua facilius expedientur, quæ sunt à ratione.

38
Fundamen-
tum à ratio-
ne.

Responso.

Ex uno ele-
mento posse
fieri mixtum.

Posse conuer-
ti aquam in
mixtum.

39
Aqua est ali-
mentum.

Pates expe-
rientia.

Obiicit itaque vinum non posse conuerte-re in se aquam, quia est corpus simplex, quod nequit transire in mixtum, nisi concurrentibus aliis tribus elementis. Deinde Aristoteles vide-tur lib. de Generat. cap. 10. negare hanc conuersio-nem: deinde quia separari potest aqua à vino per artem, ut chymici docent. Respondetur omnia hæc falsa esse; nam ratio primùm allata falsa est; nempe ex uno elemento non fieri quandoque mixtum, ut ex aqua piscis; prout probat Doctor in 2. dist. 25.

Deinde contrarium eius, quod asserit, tenet Aristoteles loco citato: agit enim de distinctione augmenti per nutritionem à mixtione: de hac aqua ad vinum sic ait: *An alterius remaneat substan-tia, id est, mixtum, alterius non remanet, ut sufficiat alterius rei?* cum in hac quoque mixtione id quod imperat, id est, predominatur; ut si id vimam fuerit, excrescere dicatur: omnes enim ipsius mixtioni con-gesta partes, non aqua, sed vini naturam retinent, & illius opera efficiunt: ergo vinum conuertit in se aquam, quia eius naturam, & efficaciam reti-nent. Deinde hoc exemplum adducit in iis mix-tis, quorum alterius substantia remanet, alterius verò non remanet, &c. quod ex consequentibus patet; quia illam similitudinem adducit altera-tionis, quæ fit ad nutritionem in qua substantia alii manet & augetur; nutrimenti verò non ma-ner, sed attenuatur & perit.

Item lib. 4. de historia animalium, cap. 2. Qua-
litatem enim quandam potissimum recipit & ali-
mentum, & dispositio corporis ex temperamento aëris con-
tinens, & cibi ingredientis; sed præcipuè ex ali-
mentis aquæ: huius enim usus plurimus est, aquæ in
omnibus aqua alimento est, etiam scio, &c. ergo
aqua conuertit in mixtum, & non tantum in
corpus simplex.

Et in libro problematum, sect. 1. textu 12. Cur
mutationem aquarum grauem, aëris verò non grauem
esse affirmant? an quod aqua corporibus alimento est,
quo iam habito complexoq[ue] peregrinatur, &c. & se-
quenti; cur ciborum mutatione magis quam aqua gra-
uus occurrat? an quia plurimam aqua consumimas,
nam & in pane, & obfanijs, & in potu aqua usus plu-
rimus est, &c. Experientia ad hoc accedit, nam
qui bibunt aquam, etiam hæc in ipsis in excre-
menta transit, aut nutritionem, ut in animalibus:
ergo corrumpitur in mixtum.

Quod verò ait Philosophus de sensu, & sensa-
to contra Pythagoricos, qui dicunt nutriti quæ-
dam animalia per odorem, dat eius rationem hæc:
*Perpicuum enim videmus, quod alimentum compo-
sum esse debet; & infra: nec quidem aqua sola, & qui-
dem non permista aliæ potest; id enim quod conseru-
endum est, corporum esse oportet;* &c. hoc, inquam,
non obstat, quia saltem mixta aliæ potest, & cor-
rumpi in aliud, & intentum eius est requiri ali-
quod solidum per modum cibi: quia aqua sola
non alit, sed permixta solido. Ex hoc paret ad
secundam objectionem. Ad tertiam negatur expe-

Scoti oper. Tom. VIII.

ridentia illa, quia etiam vinum depuratum, quan-
doque etiam continet humorum aqueum in su-
perficie: vnde separatur humor ex vino, est te-
nuior pars vini; & licet non referat calorem,
nisi aqua, tamen saporem, & alias operationes
vini habebit; vnde si aqua pura esset, nunquam
saperet ut vinum.

Obiicit aduersarius præterea quod virtus vi-
ni debilitetur, infusa aqua. Respondeatur, quia
repatitur, id verum esse, non quod maneat gutta
aqua in substantia, immo per guttam aqua non
debilitatur. Dices cum eodem, quare vinum di-
lutum non reducit se in pristinum statum, sicut
aqua ad propriam frigiditatem? Respondetur,
quia virtus caloris naturalis in animali etiam
refringitur per actionem, & repassionem ab ali-
mento, quod totum non conuertit in suam sub-
stantiam, mutat tamen in aliam, ut excrementi:
sic in proposito vinum quidem repatitur, quan-
do aqua in quantitate admisceretur, & sit cimus,
id est, alias species, non vini puri, sed diluti: non
facit hoc ad propositum per admixtionem gut-
ta; quæ etiam maneret in substantia sua, non
impedit conuersionem ut mox apparebit; ne-
que refert ad hanc conuersionem gutta, ut vi-
num sit debile, vel Louaniense, ut idem replicat,
quia conuertit etiam guttam in se.

Obiicit præterea argumentum Theologicum:
quod falsa esset forma in casu, si aqua non con-
uerteretur in sanguinem; ut quando statim con-
secratur post mixtionem, tunc necesse est aquam
non mutari in vinum: ergo si non in sanguinem,
& consequenter forma falsa. Respondetur hoc
nihil esse, quia si musca cadat in calicem, aut
gutta mellis, non falsificat formam; neque si gra-
num hordei, aut auenæ misceatur pani, obstat
eius consecrationi: quia hæc non tribuant de-
nominationem toti, & pro nihilo reputantur;
id est, censetur calix vinum secundum apparten-
tiam, & hostia panis triticea; alia illa non ca-
dunt sub sensu, ut diuerfa sunt. Vnde Inno-
centius in cap. *Cum Martha*, non inuenit illas sub-
tilitates contra eos, qui dicebant aquam non mu-
tari in sanguinem, aut vinum; id est, que misceri, ut
significet populum non ut materia proxima, aut
remota conuersio[n]is.

Obiicit præterea, quia in casu, quo aqua ma-
neret in propria substantia, sumens calicem non
esset ieiunus: ergo non posset aliam Missam ce-
lebrare quando iure, aut priuilegio conceditur; ut
illud in nocte Natiuitatis Domini; hoc autem ob
necessitatem populi quibusdam conceditur.

Respondet Innocentius loco citato de mysterio Reponso pri-
Missæ. Suarez & Gabriel lett. 35. in canonem missæ, ma.
quando ita probabiliter constaret Sacerdoti non
fuisse conuersam aquam non esse ieiunium, &
abstinendum esse. Vasquez autem docet non com-
prehendi illum casum sub præcepto ieiunij, quia
sumitur per modum vnius potus cum sanguine
ex præcepto Ecclesiæ; ac proinde non esse præ-
sumendum Ecclesiam sub præcepto ieiunij com-
prehendisse casum. Vtraque solutio probabilis
est; quidquid dicatur, non sequitur aquam con-
uerti immediatè in sanguinem.

Obiicit præterea: si aqua maneret in propria
substantia, non posse adorari calicem. Respon-
detur adorari posse, non secus, ac si festuca, aut
gutta mellis, aut alterius liquoris caderet in ca-
licem, quia quod adoratur est sanguis Christi,

NNN quod

40

41
Obiectio.

Nō obstat ve-
ritas forme.

Obiectio de
ieiunio.

Reponso se-
cunda, & ve-
rior.

42
Obiectio ex
cultu.
Solutio.
Vera adora-
tio.

quod primum est contentum à quo non discer-
natur aqua, neque cultus est falsus.

Vnde praxis Ecclesie Græcæ est in contrariū, qua facta consecratione aquam feruentem
in calice miscer, quo non obstante, adorat cali-
cem sine errore. Idem dicendum quando ali-
quod granum hordei immixtum est hostia: item
in calū quo non validē corisferatur hostia, popu-
lus eam adorat, & sine errore, quia prudenter exi-
stimat consecratam: actus autem adorationis,
sicut sequitur prudentiam, recipit determinatio-
nem ab intentione, quæ sequitur estimationem,
vt non absolvè ad rem ipsam in esse feratur, sed
prout existimatur esse.

Hæc de hac quæstione, quæ ad pauciora reduci possint, sed prolixa fecit calumnia in quantum
authoritatem totius scholæ concernit, quasi à
Patribus recederet, & communi Ecclesie sensu
in materia designanda Sacramenti. Vnde præ-
fatus author afferit non esse nouum, vt quan-

doque ab opinione alijs parum examinata rece-
datur, licet communis sit inter Doctores scho-
lasticos: sed instantiam huius non adducit con-
gruam ad propositum; nec probat intentum, nem-
pe oppositum conclusionis fuisse commune in
Ecclesia ante Innocentium.

b *Graci etiam non apponunt aquam, ut dicit Inno-
centius, &c.* Idem etiam docet Magister in lite-
ra: verū hoc non subsistere docent autoritates
plures Gracorum Patrum, vt Damasceni, Clementis
Alexandri lib. 2. *Pedagogi*, c. 2. Iustini in initio
huius citati, & aliorum plurim: & Liturgiaz eun-
dem vsum confirmant. Alia tamen est cæremonia,
quæ Graci vtuntur paulò ante communionem
temperandi calicem consecratum iniecta
aquā feruente, quæ obiecta est eis ab Eugenio Pa-
pa in Concilio Florentino, eamque tractat Arcu-
dius lib. 3. de *Euchar.* c. 39. Fortè ex hac cæremonia
aliqui interpretationi sunt eos non misere ante ca-
licem; & inde talis de ipsis preceberuit opinio.

43
Cōmuni er-
ror ex Inno-
centio.

*Graci misce-
calicem ante,
& post conse-
crationem.*

DISTINCTIO DVODECIMA.

A
*De conse-
quentiis ad
confessio-
nen corporis
Christi,
quæcum ad
fractionem.*

SI autem quæritur de accidentibus quæ remanent, id est, de spe-
ciebus & sapore, & pondere, in quo subiecto fundentur: potius
mihi videtur fatendum existere sine subiecto, quam esse in sub-
iecto, quia ibi non est substantia, nisi corporis & sanguinis do-
minici, quæ non afficitur illis accidentibus. Non enim corpus Christi talem
habet in se formam, sed qualis in iudicio apparebit. Remanent ergo illa ac-
cidentia per se subsistentia ad mysterij ritum, ad gustus, fideique suffragium:
quibus corpus Christi habens formam, & naturam suam tegitur.

De fractione, & partitione.

Ioan. 6. g.
Opinio quo-
rumdam.

Zuc. vlt. c.

B **S**Olet etiam quæri de fractione & partitione, quæ ibi videtur fieri, vtrū
vera sit: & si ibi vera fractio est, cuius rei sit, vel in qua re fiat. Cūmque
non sit ibi alia substantia, quam Christi, si in aliqua substantia est illa fra-
ctio, in corpore Christi videtur esse, sed econtrà, cūm ipsum corpus incor-
ruptibile sit (quia immortale & impassibile) in ipso non posse esse videtur.
Nam & Christus redarguit carnalem sensum discipulorum, qui putabant
carnem Christi, sicut aliam in partes diuidendam, & morsibus dilaceran-
dam. Ideo quibusdam placet, quod non sit ibi fractio sicut videtur: sed di-
citur frangi, quia videtur frangi. Quibus obiicitur quod ait Ambrosius, Ni-
hil falsi putandum est in sacrificio veritatis: sicut fit in magorum præsti-
giis, vbi delusione quadam falluntur oculi, vt videant esse quod non est. Ad
hoc illi dicunt; Non fallit nos visus, nec fallitur: quod esset, si crederetur
ita frangi, vt videtur. Nec illusio est, quia ad utilitatem fidei, non ad de-
ceptionem ita fit, sicut & Christus se ostendit duobus discipulis in via in
specie peregrini: nec in eo tamen talis forma erat, sed oculi eorum teneban-
tur, ne eum agnoscerent.

Aliorum

Aliorum opinio.

Alii verò dicunt, quod sicut ibi species panis est, & non est ibi res cuius, vel in qua sit illa species: ita est ibi fractio; quae non fit in aliqua re, quia nihil ibi frangitur, quod mirabiliter Dei potentia fieri dicitur, ut ibi sit fractio, ubi nihil frangitur.

C

Aliorum opinio.

Alii tradunt corpus Christi essentialiter frangi & diuidi, & tamen integralrum, & incorruptibile existere. Quod se colligere afferunt ex confessione Berengarij, qui confessus est coram Nicolao Papa, & pluribus Episcopis, panem & vinum, quae in altari ponuntur, post consecrationem non solùm Sacramentum, sed etiam verum corpus, & sanguinem Christi esse: & sensualiter non solùm sub Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari & frangi, & fidelium dentibus atteri.

D

Confessio Berengarij, & habetur de confecr. diff.
2. cap. Ego Berengarius.

Sententia probabilior.

Sed quia corpus Christi incorruptibile est, sanè dici potest fractio illa & partitio non in substantia corporis, sed in ipsa forma panis sacramentalis fieri: ut vera fractio, & partitio sit ibi, quae sit non in substantia corporis, sed in Sacramento, id est, specie. Ne autem mireris, vel insultes si accidentia videantur frangi, cum ibi sint sine subiecto: licet quidam afferant ea fundari in aëre. Est ibi vera fractio & partitio, quae sit in pane, id est, in forma panis. Vnde Apostolus ait, Panis quem frangimus, quia forma panis ibi frangitur, & in partes diuiditur, Christus verò integer manet, & totus est in singulis. Vnde Augustinus, [Quando Christus manducatur, vita manducatur. Sed quis audeat manducare Dominum suum? & tamen veritas inuitans nos ad manducandum ait, Qui manducat me, vivit propter me. Nec occiditur Christus ut manducetur, sed mortuos vivificat: quando manducatur, reficit, non deficit, vivit manducatus, quia surrexit occisus: nec quando manducamus, partes de illo facimus, & quidem in Sacramento sic fit.] Item, [Norunt fideles, quomodo manducent carnem Christi: vnuquisque accipit partem suam: vnde & ipsa gratia partes vocantur. Per partes manducatur, & manet integer totus: per partes manducatur in Sacramento, & manet integer totus in cœlo, manet integer totus in corde tuo.. Ideò ista dicuntur sacramenta, quia in eis aliud videtur, & aliud intelligitur: videtur panis & calix, quod & oculi renunciant, quod autem fides instruenda postulat, panis est corpus Christi, calix est sanguis.] Ex his datur intelligi, quod fractio & partes, quae ibi videntur fieri, in Sacramento sunt, id est, in specie visibili. Ideoque illa Berengarij verba ita distinguenda sunt, ut sensualiter non modò in Sacramento, sed in veritate dicatur corpus Christi tractari manibus Sacerdotum: frangi verò & atteri dentibus, verè quidem, sed in Sacramento tantum. Vera ergo est ibi attritio & partitio: sed in singulis partibus totus est Christus. Vnde Hieronymus, [Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est: nec per singulas minuitur, sed integrum se præbet singulis.] Item Hilarius, [Vbi pars est corporis, ibi est & totum.]

E

*1. Cor. 10. d
Augus. in serm. de verbis Euang.
& hab. de confecr. diff.
2. cap. Inuitat nos, & in gloss. 1. Corinth. 10.
Augus. de confecr. diff.
2. cap. præ allegatis.*

*Hieron. in serm. quodā & hab. de confecr. diff.
2. Singuli accipiimus.*

Quid illæ partes significant.

F **Q** Vid autem partes illæ significant, Sergius Papa tradit inquiens, Triforme est corpus Christi. Pars oblata in calicem missâ, corpus Christi, dñs. 2. cap. quod iam surrexit, monstrat: pars comesta, ambulans adhuc super terram: Triform. pars in altari usque ad finem missæ remanens, corpus iacens in sepulchro Matt. 26. c significat: quia vique in finem saeculi corpora Sanctorum in sepulchris erunt. Luc. 22. b Super 1. Et sicut partes illæ mysticam tenent significationem, ita etiam & fractio Cor. 11. & hab. de con- secr. dñs. 2. c. Qui in morte. passionis Christi, & mortis est representatio; vnde ipse ait, Hoc facite in meam commemorationem; id est, in memoriam passionis & mortis meæ. Nam, vt ait Ambrosius, [Quia in morte Christi liberati sumus, huius in Augst. de verbis Do- minii, ferm. edendo & bibendo carnem & sanguinem, memores esse debemus.] Sed ca- 2.8. & de confscr. dñs. 2. cap. Non ueat quisque ne indigne percipiat, quia iudicium sibi manducat. [Non enim est iste panis qui vadit in corpus, sed panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit. Sic ergo viue, vt quotidie merearis accipere,] [nec acce- Ambr. lib. das indignus. Indignus est, qui aliter celebrat mysterium, quæ Christus tra- didit,] vel qui habens mortale peccatum accedit. [Ergo etsi sint peccata quo- 5. Sacram. c.4. fer. 26. tidiana, vel non sint mortifera, antequam accedas, dimitte debitoribus tuis. super Ioan. & Ambrof. non venenum. Si ita accedis, spiritualiter manducas: spiritualiter enim man- super epist. ad Cor. c.11. ducat, qui innocentiam ad altare portat.]

Si illud sit sacrificium, et si sapienter immoletur Christus.

G Post hæc quæritur; Si quod gerit Sacerdos, propriè dicatur sacrificium, Ad Heb. 7. vel immolatio: & si Christus quotidianè immoletur, vel semel tantum im- dñ. sup. I. sal. 21. in pref. molatus sit? Ad hoc breviter dici potest illud quod offertur & consecratur ad 2. expos. à Sacerdote, vocari sacrificium & oblationem: quia memoria est, & repræ- & hab. de confscr. dñs. 2. c. Semel. sentiat veri sacrificij, & sanctæ immolationis factæ in ara crucis. Et semel Christus mortuus in cruce est, ibique immolatus est in semetipso: quotidianè autem immolatur in Sacramento, quia in Sacramento recordatio fit illius, quod factum est semel.] Vnde Augustinus, [Certum habemus, quia Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, &c. tamen ne obliuiscamur quod semel factum est, in memoria nostra omni anno fit, scilicet quoties Pascha * al. Tamē. celebratur. Nunquid toties Christus occiditur? sed * tantum anniversaria August. ad Bon. epist. 23. & hab. de confscr. dñs. 2. c. Semel im- molatus. Super epist. ad Hebr. 10. hom. 17. & allegatur de confscr. dñs. 2. cap. Ut Christo. recordatio repræsentat quod olim factum est: & sic nos facit moueri, tan- quam videamus Dominum in cruci.] Item, [Semel immolatus est Christus in semetipso, & tamen quotidianè immolatur in Sacramento. Quod sic in- telligendum est, quia in manifestatione corporis, & distinctione membrorum semel tantum in cruce pependit, offerens se Deo Patri hostiam redem- ptionis efficacem, eorum scilicet, quos prædestinavit.] Item Chrysostomus, [In Christo semel oblata est hostia ad salutem potens, quid ergo nos? Nónne per singulos dies offerimus? Etsi quotidianè offeramus, ad recordationem eius mortis fit: & una est hostia, non multæ. Quomodo una, & non multæ? quia semel immolatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius: id ipsum semper, id ipsum offertur: proinde hoc idem est sacrificium. Alioquin dicetur, quoniam in multis locis offertur, multi sunt Christi? non, sed unus ubique est Christus: & hic plenus existens, & illic plenus: sicut quod ubique offertur, unum est corpus, ita & unum sacrificium. Christus hostiam obtulit]

obtulit: ipsam offerimus & nunc: sed quod nos agimus, recordatio est sacrificij.] Nec causa suæ infirmitatis repetitur, quia perficit hominem: sed nostræ, quia quotidie peccamus. Ex his colligitur esse sacramentum & dici, quod agitur in altari; & Christum semel oblatum, & quotidie offerri: sed aliter tunc, aliter nunc. Et etiam quæ sit virtus huius Sacramenti ostenditur: remissio scilicet peccatorum venialium, & perfectio virtutis.

De causa institutionis.

INSTITUTUM est enim hoc Sacramentum duabus de causis. In augmentum **H** virtutis, scilicet charitatis, & in medicinam quotidianæ infirmitatis. Vnde Ambrosius, [Si quoties effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debo semper accipere, qui semper pecco, debo semper habere medicinam.] Item Augustinus, [Iteratur quotidie haec oblatio, licet Christus semel sit passus: quia quotidie peccamus peccatis, sine quibus mortalis infirmitas viuere non potest. Et quia quotidie labimur, quotidie Christus mysticè immolatur pro nobis.] [Dedit enim nobis hoc Sacramentum salutis, ut quia nos quotidie peccamus, & ille iam mori non potest, per hoc Sacramentum remissionem consequamur. Quotidie comeditur ipse & bibitur in veritate, sed integer & viuus manet.] Item, [Mysterium fidei dicitur: quia credere debes, quod ibi salus nostra consistat.] Si autem queratur, Vtrum quotidie communicandum sit? Audi quid inde tradit Augustinus, [Quotidie, inquit, Eucharistiam accipere, nec laudo, nec vitupero, omnibus tamen dominicis diebus communicandum hortor. Si tamen mens in affectu peccandi est, grauari magis dico in Eucharistia perceptione, quam purificari. Et licet quis peccato mordeatur, si peccandi tamen de cætero non habeat voluntatem, & satisfaciat lacrymis & orationibus, accedat securus: sed hoc de illo dico, quem mortalia peccata non grauant. Si vero non frequenter, saltem ter in anno homines communicent, nisi forte quis criminalibus impediatur: in Pascha scilicet, & Pentecoste, & in Natali. Omnes ergo communicent, qui noluerint carere Ecclesiasticis liminibus.]

*De virtute
Sacramenti,
lib. de Sa-
cram. 4.c.6.
Ex serm. de
Sacram. al-
taris.
Vtrum sub
figura lib. 4-
contra duas
epist. Pelag.
c. 10. & lib.
de verbis
Dom. serm.
28. & de
consecr. dist.
2. c. Quid
sit sanguis.
Lib. de Ec-
cles. dogm.
c. 53. som. 3.
& de con-
secr. dist. 2.
Quotidie.
Fabianus
Papa de co-
secr. dist. 2.
c. Si non,
& ibi. cap.
Peracta, &
de consecr.
dist. 1. cap.
Episcop.*

N ista distinctione determinat Magister de his, quæ remanent post consecrationem Eucharistie: & diuiditur in duo. Primo enim determinat de esse illorum accidentium, quæ remanent ibi sine subiecto.

Secundo, de quadam transmutatione facta circa illa accidentia, scilicet fracione hostie in partes, ibi, [Solet etiam queri.] Et iuxta illud incidenter determinat de significatione illarum partium, in quas frangitur hostia, ibi, [Quid autem par-
tes illæ figurant.] Sequitur illa pars: [Post hoc queritur.] Quæ potest poni incidentalis in ista distinctione, vel principaliter diuisa contra totam precedentem partem. In ista enim determinat de Eucharistia sub ratione sacrificij, postquam determinauit prius de ea sub ratione Sacramenti. Et ista habet principalem, & incidentalem: quæ diuiditur in duas, quarum prima pars est de institutione huius Sacramenti, & sacrificij, ibi, [Ut institutum est. Secunda de perceptione, ibi, [Si autem requiratur.]

Circa istam distinctionem querendum est principaliter de accidentibus remanentibus sine subiecto, & ibi tria. Primo, de esse istorum accidentium. Secundo, de actionibus. Tertio, de transmutatione circa ipsa. Circa primum queruntur duo. Primo, an in Eucharistia sit aliquid accidens sine subiecto? Secundo, an quodcumque accidens remanens sit sine subiecto?

Divisio distinctionis in tres articulos principales.

IN hac distinctione agitur de iis, quæ remanent post conuersationem panis & vini; nempe de accidentibus separatis; diuiditur à Doctore in tres articulos principales. Primus est de esse ipsorum accidentium, & continet duas quæstiones; prima est, an aliquod accidens in Eucharistia sit sine subiecto? secunda, an omnia sint sine subiecto? Secundus articulus est de actione, quæ conuenit accidentibus in Eucharistia; & continet unam tantum quæstionem: nempe, an omnis actio, quæ illis conueniebat alijs in subiecto, conueniat etiam extra subiectum? Tertius articulus est circa transmutationem, quæ fieri potest circa eadem, & absolvitur tribus quæstionibus: prima est, quæ in ordine distinctionis est quarta; utrum necessarium sit eandem quantitatem manere respectivæ ad transmutationem factam ab agente creato? Secunda quæ est in ordine quinta; an possint corrumphi? Tertia quæ est ultima in ordine; an corruptis accidentibus succedit diuinâ actione substantia aliqua? & sic absolvitur hæc distinctio sex quæstionibus.

Continet sex questiones.

Q V E S T I O I.

Vtrum in Eucharistia sit aliquod accidens sine subiecto?

Alenſis 4. part. quæft. 40. memb. 1. per tres art. D. Bonau. hic art. 1. quæft. 1. & 3. Richard. art. 1. q. 1. & 2. Bassol. quæft. 1. D. Thom. q. 1. art. 1. & 3. part. q. 77. art. 1. Suarez 3. part. som. 3. disp. 5. 6. Vide Scot. 7. Metaph. q. 4. 6. & 9. Metaphys. q. 3. 4. & 1. Physic. quæft. 7.

Argum. 1.

AD primum ^b, arguitur quod non, quia sicut substantiaz conuenit esse per se, sic accidenti esse in alio. Hoc probatur, quia ens diuiditur in ens per se, & in ens in alio: & primum membrum conuenit substantiaz, & secundum accidenti: sed impossibile est esse substantiam, & non esse per se, siue esse in alio: quia quod verè est, nulli accidit, 1. *Physic.* ergo impossibile est esse accidens, & esse per se, vel non esse in alio.

Argum. 2.
Text. 16.
Text. 4.

Secundò sic, posterius essentialiter non potest esse sine priori essentialiter, 5. *Metaphys.* cap. de *Priori*: sed accidens est posterius essentialiter substantia, ex 7. *Metaphys.* quia substantia est principium omnium entium cognitione, & tempore: ergo impossibile est accidens esse sine substantia, cuius est accidens.

Argum. 3.
Text. 14. &
quæde.

Tertiò sic, impossibile est definitum esse sine definitione: & per consequens sine quocumque definiiente ipsum: sed substantia definit accidens, ex 7. *Metaphys.* cap. 3. ergo, &c. Si dicas, maior est vera de definiiente pertinente ad quiditatem definiti, non autem de illo quod definit, vt additum, sic autem substantia definit accidens. Contrà, impossibile est, & incompossibile relativum esse sine correlatio, tunc enim relativum non esset relativum: & tamen correlativum definit relativum, non vt aliquid de quiditate eius, sed vt additum: ergo maior est vera de definiiente, vt additum.

Hoc etiam confirmatur, quia si ad definitionem alicuius creaturæ pertineret ipse Deus, non pertineret, nisi vt additum, & contradic̄tio esset, quod definitum esset sine isto addito: nunc autem secundum Philosophos substantia est causa simpliciter necessaria accidentis, sicut Deus creaturæ, & propter istam necessitatem causandi cadit in definitione accidentis, sicut tale additum, scilicet simpliciter necessarium: ergo, &c.

Cap. de Substantia.

Item, in Prædicamentis, album, & albedo idem significant: quia album solam qualitatem significat: ergo eodem modo quantitas, & quantum: sed impossibile est esse quantum, nisi sit aliquod subiectum, cui quantitas conueniat: ergo est impossibile quantitatem esse sine subiecto. Confirmatur, quia quando aliqua sunt omnino eadem, vnum non potest esse sine alio: huiusmodi sunt quantitas, & quantum.

De consecr. diff. 2. cap. Sanguis.
c. Hoc est.
cap. Vtrum sub figura.

Oppositum dicitur in litera, & auctoritates Sanctorum, quæ adductæ sunt diff. preced. Item per rationem: Accidentia panis manent; patet ad sensum: & non afficiunt corpus Christi, quia illud non est quantum hac quantitate, sed multò magis, nec figuratum hac figurâ, sed figurâ corporis humani: nec est coloratum hoc colore, sed colore conueniente corpori humano: nec afficiunt aërem: quia aëris non est capax isto-ruini accidentium, cum ista sint accidentia corporis mixti, & repugnantia elemento: nec afficiunt substantiam panis, quia illa non manet, vt patet ex prædictis: ergo sunt sine subiecto.

C O M M E N T A R I V S.

b *D* *o primum arguitur*, &c. Hic agitur de possibiliitate separationis accidentium, & de causa per se essendi eorum. In primis suppono manere accidentia aliqua panis, & vini realiter, & Physicè ex Tridentino, Florentino, & Lateranensi, ex doctrina Partum, & Scholasticorum, de hoc Sacramento. Notatur Petrus de Aliaco in eo, quod dixerit sensibus non satis iudicari an accidentia remanentia sint vera, vel apparentia, posseque probabilitate negari esse vera. Sed hoc absurdissimum est, nullum scilicet argumentum ab experientia sensus esse validum, quia destrueret plurima principia in quaunque doctrina & facultate: & illa sententia est contra praefatorum Conciliorum, & Partum doctrinam.

Petrus de Aliaco notatur.

Experientia probatur.

Quantitas à substantia di-
stinguitur.

Suppono secundò quantitatem distingui realiter à substantia, ac proinde hic eam manere contra Nominales, quia hic disputare non expediret de hac quæstione.

Suppono tertio, quamvis Concilia, & Scholastici præcipue hic agant de accidentibus sensibilibus, quibus conuenit esse signum sacramentale, neque multum curasse antiquos de aliis, si quæ sint insensibilia accidentia: idem iudicium esse utrisque, nempe manere, quia manente quantita-

te, in qua fundantur, & reliquis qualitatibus sensibilibus, non subest magna ratio dubitandi, quia desitio illorum ex natura mysterij non requiritur, neque eriam Physicè, & magis facit illorum permanentia ad saluandam conuersationem, quæ dicitur substantia panis & vini in Christum, manentibus iisdem accidentibus: quidquid ergo inest substantia mediante quantitate, manet post consecrationem, alia tamen, ut respectus, qui fundantur in substantia immediata ratione actionis passionis, aut ex natura rei ratione suipius, desinente substantia non remanent, quia neque manere possunt, neque faciunt ad mysterium: verbi gratiâ praesentia eius entitatiua, identitas cum alia substantia, & diversitas, & eiusmodi.

Manere est
insensibilia
accidentia in
quantitate.

Suppono quartò, accidentia absolute distincta realiter posse separari à subiecto, & realiter separata conseruari contra D. Thomam de ente & essentia, ubi docet, & cum illo etiam Caetanus ibidem, non posse duas albedines numero diuersas creari, aut conseruari seorsim à subiecto: quia nempe subiectum est principium individuationis; individuo autem solum competit produci, & conseruari. Hoc fundamentum negamus, & id quod sequitur.

Quodam et-
iam definitu.

S C H O L I V M.

Sententia D.Thom. & aliorum, Deum dare nouum esse accidenti separato à subiecto, per quod subsistat: refutatur efficaciter quinque rationibus claris in litera.

Hic dicitur, quod cum viuis compositi sit tantum unum esse, illud esse ex consequenti, & per accidens est cuiuslibet accidentis illius totius; & per consequens si separatur accidens à subiecto, Deus dat sibi nouum esse: quia non potest nunc habere esse totius cui prius accidebat.

Contra hoc, unumquodque, quod est extra causam suam, & intellectum, sicut habet entitatem propriam, ita & proprium esse: ergo si accidens habet propriam entitatem essentialē extra subiectum, & intellectum, habet & proprium esse: & ita non est formaliter per esse subiecti. Prima propositio supponitur hīc tanquam plana, alibi enim declaratur de esse, & essentia.

Item, formam esse in materia de necessitate arguit compositum esse, ita quod impossibile est ponere primum sine secundo: sed per aliquam transmutationem uaturalē forma est in materia, ut per alterationem, vel augmentationem: ergo per illam, & ab eodem agente compositum ex subiecto, & accidente habet esse formale illius accidentis. Sed non habet esse formaliter illius subiecti: quia illud præfuit ante mutationem: ergo, &c.

Item, si accidens quando separatur, habet nouum esse, oportet ibi ponere aliquam transmutationem à parentia illius esse, ad istud esse: sed hoc est impossibile: primò, quia non potest poniri, quæ sit ista mutatione: non enim est generatio, quia accidens non est subiectum generationis: nec est augmentatione, nec alteratio, quia non acquiritur quantitas, nec qualitas per istam mutationem: quia tunc vel qualitas esset subiectum augmentationis, vel alterationis, cuius esse acquiritur, vel esset qualitas, & quantitas, & sic de isto posset argui in infinitum.

Item, esse illud nouum, quia non est formaliter esse diuinum, aut est propriæ substantiae, vel accidens, vel neutrum: si in genere substantiaz, erit independens, & per consequens non erit formaliter esse alicuius accidentis: quia nullum accidens potest esse formaliter independens, vel per se esse. Si in genere accidentis, quomodounque per reductionem erit æquè dependens cum forma cuius est: & per consequens per illud esse formaliter non erit illud, cuius est ens independens.

Aliter dicitur, quod quando accidentis separatur à subiecto, Deus dat sibi quantum

3
Vide Alex.
hic, & Var.
q. presenti.
D. Tho. hic
art. 1. q. 1. &
3. p. 9. 77.
art. 1.
In 1. dist.
36. & in 3.
dist. 6. q. 1.

Si accidens
separatum
acciperet
esse per se,
non esset per
generationem,
alterationem,
vel creatio-
nem, &c.
Essere per se
in accidēte,
est accidens,
vel substan-
tia.

Hēr. quodl. dam virtutem supernaturalem, per quam virtutem potest per se esse, licet sine ea non posset.
4. q. 36.

Contra istud secundum arguitur, sicut contra præcedens, ad minùs quantum ad duo vltima argumenta: quia ista virtus adueniens est terminus alicuius mutationis: quæro cuius? Ista etiam pertinebit ad aliquod genus: quæro ad quod? & arguitur ut prius.

An naturale sit in se elicere actus virtutum infusarum. Item, licet aliqua virtus supernaturalis detur alicui, tamen postquam inest, naturale est habenti eam habere, vel posse habere illud ad quod est illa virtus: sicut cæcūs, licet supernaturaliter illuminetur, tamen illuminatus naturaliter vider: ergo licet esset miraculum in primo instanti conseruationis istorum accidentium sine subiecto, quia tunc confertur accidenti ista virtus: tamen postea per istam virtutem erit naturaliter sine subiecto.

Esse per se repugnat acciden- Item, impossibile est substantiam accipere aliquam virtutem, per quam dependeat ad aliquod, ut sibi inhærent: ergo impossibile est accidens recipere virtutem, per quam sit per se ens absolutum ab omni inhærentia ad aliud. Probatur consequentia, quia ista per se esse, & inhærente, æquè appropriantur istis, scilicet substantiæ, & accidenti, hoc huic, & illud illi.

C O M M E N T A R I V S.

Duplex opinio de perfe- **H**ec dicitur, &c. In hoc paragrapo impugnat Doctor duas opiniones; quarum prima dicit accidens separatum à subiecto recipere nouum esse: secunda verò dicit illud esse virtutem quandam supernaturalem, qua datur ipsi esse per se: vterque tamen modus dicendi in re ipsa non plurimè differunt, & impugnatione sunt coniuncti, licet ex diuerso fundamento explicentur: in hoc ergo conueniunt, quod accidenti separato tribuant aliquid positivum, per quod per se est, quem modum essendi appellant perfectionem ab effectu.

D.Thom. D.Thomas 3. part. quæst. 77. art. 1. ad 4. & art. 1. ad 1. dicit dari accidentibus diuinitus vt sint per se, & in 4. disq. 1. 2. quæst. 1. art. 2. vocat hunc modum substantientiam: & ita Caietanus *suprà*. Ferratiensis *contra Genes.* cap. 66. Richardus *disq. 1. 2. art. 1. 4.* Suarez *disp. 1. 56. scilicet 2.* Idem ut probabile tener Vasquez *disp. 1. 84. cap. 2.* qui in hoc distinguit perfecciam substantiæ à modo illo supernaturali accidentium, quod substantiæ conueniat negatio essendi in alio per suam existentiam, tanquam per causam, accidentibus non ita, quia primum separantur ab effectu virtute causæ efficiens, antequam acquirunt talen modum esseendi.

Caietanus dicit, quod per illum modum essendi in se, seu per se, acquirunt accidentia, ut extra subiectum æquè naturaliter maneant, & conserventur, sicut si essent in substantia. Deinde constitui vnum principium ut quod ex illo modo, & dimensionibus, non minùs, quam si adesset substantia. Tertiò, per talen modum quantitatem habere rationem, & virtutem materiæ, ut subiectum actioni agentis naturalis: quam doctrinam desumpfit ex Henrico. Addunt Suarez, & Vasquez aliam esse actionem, quæ Deus conseruat quantitatem in subiecto, aliam quæ conseruat extra subiectum, quia fuit illa per modum educationis, hæc autem per modum creationis. Addunt præterea dicti authores, cetera accidentia non recipere modum aliquem perfecciaris, quia inhaerent quantitati, & consequenter non mutantur per consecrationem.

3 **I**mputatio*rimi modi* Primum modum dicendi, ut iacet in litera, impugnat Doctor quatuor rationibus, quarum duas directè pugnant contra primum membrum eius, dicendi.

subiecti, vel eius in quo est. Quod improbat primò desumpta ratione ex causa formalí, quæ est existentia, quæ aliquid constituit in actu extra suam causam, & intellectum: ita existit accidens in subiecto per esse proprium, per quod accidit subiecto, & ab eo distinguitur, sicut forma eius realis.

Secunda ratio est à causa efficiente, quæ subiectum transmutatur per actionem nouam, quæ est ad esse nouum formæ accidentalis, alterando, vel augmentando subiectum præexistens, quæ actione ipsum subiectum non recipit esse, ut planum est, quia supponitur ad actionem agentis, & ad terminum eius, & virtute alterius agentis, à quo recipit esse substantiale, non huius, quod communicat tantum accidentale esse.

Secundum membrum prioris opinionis est, separato esse antiquo, dari aliquid nouum esse, & intelligitur de esse positivo. Contrà Doctor vrget alias duas rationes, quæ sunt in ordine tertia, & quarta: primò supponendo illud esse non esse relatum, sed absolutum, quia accidens separatum non existit dependent ad aliquem terminum extrinsecum, à quo reciperet esse, cùm nullum talem habere potest, præter subiectum, quo caret: & sententia hæc supponit esse illud nouum esse perfecciam, quia tollit ordinem ad extrinsecum.

Illud ergo esse nouum est terminus alicuius transmutationis nouæ, quia inest accidenti tanquam subiecto, & fit de novo, separato accidente: hoc autem impossibile est, tam ex parte transmutationis, quam ex parte termini, quia illa nequit esse generatio, quia hæc non recipitur in accidente; non est alteratio, quia hæc non recipitur in qualitate; non est augmentatio, quia hæc nequit recipi in qualitate, aut quantitate, cùm supponat subiectum prius natura utraque. Ex parte termini nequit esse substantia, quia hæc non recipitur in accidente; non est qualitas, aut quantitas, quia hæc non possunt dare perfecciam, cùm ipsæ per se non subsstant: & eadem ratio est de ipsis, ac de prioribus, quæ separantur. De ipsis quæritur quomodo sunt: si dicas per se, hoc idem dicendum erit de præsuppositis, quæ sunt eiusdem speciei: si dicas contrarium, quæritur per quod habent esse separatum, & sic in infinitum.

Prima ratio ab actualitate, & effectu formalis existentia.

Secunda ratio ab efficiente, & actione.

4 Non dari esse nouum positivum accidentia.

Prima ratio.

Ex negatione specierum similium ad negationem generali.

Secunda

5
Responso esse
modum.
Impugnatur.

Entia taliū
est terminare
actionem.

Nequit resul-
tare ex nega-
tione.

Nihil ex na-
tura rei ordi-
natur ad op-
positos modos
essendi.

Accidens et
separati posse
separari su-
pernaturaliter.

6
Conclusio Do-
ctoris Horii.

Richardus.
Paludanus.
Sotus.
Bellarm.

Cornexus.

Probatio con-
clusio ex
præmissis fua-
damenitu.

Obscuras my-
sterias, fru-
stram, & sine
fundamento
affertur.

Sectiuda ratio ad idem reducitur : hæ ratios eliduntur à modernis, qui in obscuritate termini subterfugiunt difficultatem , dicendo esse modum quendam. Sed contrà est terminus actionis nouæ, & diuersæ ab illa, quæ subiectum prius productum fuit : ergo est entitas aliqua etiam absoluta, & per se existens, prout existencia competit. Patet consequentia, quia entis tantum est posse produci, esse, & terminare actionem : quod autem hic modus afficiat accidentis, non obstat, quia ipsum in se est perfectius ens, & esse, quæm sit accidentis : nec resultat ex natura accidentis, quidquid dixerint aliqui, quia sic non esset supernaturale, & sicut accidentis nequit se venire subiecto, minus habet in virtute sua perfectatem essendi, tanquam ex natura rei resultantem, alijs non exiget essentialiter connaturaliter esse in subiecto; imò hoc ipsi repugnat, si ex natura eius resultare posset perfectas essendi : nihil enim ex natura sua primò ordinatur ad contrarios modos essendi.

Sicut ergo hæc liberè singuntur, ita etiam de facili impugnantur, quando reducuntur ad aliquod fundatum determinatum, & tollitur ambiguitas proportionis, & analogiæ ad diuersa entia, quæ ad nihil aliud deseruit, quæm ut ex diuersis proprietatibus entium fiat vna mixtio diuersorum, quæ tam inter se repugnant, quæm naturæ, ex quibus mutuantur, & totum reducitur ad verba deficiente probatione. Oportet ergo productionem illius modi absoluti reducere ad aliquam productionem, quod repugnat.

Alterum modum explicandi hanc sententiā impugnat Doctor ex duabus rationibus ultimò præmissis addit præterea, dato illo modo, connaturaliter esse accidenti, ut existat separatis, sicut cæco supernaturaliter illuminato videre: hoc autem videtur inconueniens, quia accidentia non solum supernaturaliter separantur, sed etiam conservantur separata. Consequentia tamen tenet, quia illa virtus communicata haber ex natura sua, ita consuerte accidentis, sicut oculus illuminatus videre: ergo miraculum solum erit in collatione virtutis, non autem in effectu eius.

Secunda ratio est, quia nequit esse accidentis communicari substantiæ, ut inhæreat: ergo etiam neque existentia per se, quæ competit substantiæ, communicari accidenti.

Ex his rationibus Doctoris sequitur conclusio negativa: accidentia scilicet separata non habere esse per se positivè per aliquid superadditum, neque habere posse. Hanc tenet respon. ad 2. & quæst. 6. respectiū ad primum, quem sequuntur eius discipuli iisdem in locis: fuit Richardus h̄c art. 1. quæst. 2. Paludanus quæst. 1. & 3. Sotus dist. 10. quæst. 2. art. 2. cùmque tenet Bellarmius lib. 3. de Euchar. cap. 24. Gregorius à Valentia dist. 6. quæst. 5. pñcto 1. Cornexus in D. Thomam: tom. 2. tract. 4. dist. 2. nica de accidentibus separatis dubio 5. Suppositis autem pro fundamento rationibus præmissis Doctoris.

Primi probatur, quia non est aliquid fundatum ab experientia ratione à priori, aut posteriori, aut ex fide vrgens dari illum modum positivum perfectatis in quantitate, & omnia salvantur, quæ fides, & ratio exigit sine tali modo, qui superaddit nouam difficultatem mysterio credibili: ergo frustra singitur. Patet consequentia, quia non sunt obscuranda mysteria, sine necessitate, neque addenda sunt superflua. Maior

probatur ab experientia non esse fundamentum: patet, quia quoad sensum manet omnino idem esse quantitatis, figura, dimensiones, & reliqua eadem, alijs sensus deprehenderet talem mutationem fieri, & colligeret non adesse substantiam panis: ergo, &c.

Nulla etiam ratio à priori cogit ad hoc, quia neque talis modus ad esse, agere, aut pati quantitatis, exigitur: non ad esse, quia Deus potest conservare quantitatem, absque tali modo separatam à subiecto, ut concedunt plerique aduersarij: & probatur, quia dependentia formæ absolutæ à causa extrinseca, & contingens, potest suppleri à causa prima: talis est dependentia quantitatis à materia, vel subiecto: ergo, &c. Minor patet, quia talis est dependentia formæ ad subiectum qualiter cum subiecto constituit aliquid esse. Sed quantitas cum subiecto constituit esse tantum per accidentis: ergo ordo extermorum ad inuicem erit ordo per accidentis, ac proinde à causa prima potest suppleri. Patet, quia creare potest quantitatem extra subiectum.

Dices, id posse tribuendo ipsi modum perfectatis positivum. Contrà, plerique moderni admittunt antecedens, & probatur: non debetur naturaliter talis modus quantitatis, aut talis existentia; deinde non recipit à subiecto existere per se, sed separando ipsum à subiecto, nihil aliud requiritur præter hoc, quod est supplerre concursum subiecti, & quem exigit natura eius: Deus potest hoc præstare per influxum actionis sine aliqua alia causa intergeniente, aut forma diuersa ab ipsa actione, quam non exigit naturaliter: ergo, &c.

Confirmatur, existentia quantitatis est absolute, & prior omni modo essendi, & non dicit ordinem essentiali, & actualiē ad aliud: si diceret, tantum diceret ad illud, quod conuenit ipsi naturaliter, ut distinguitur à substantia in modo essendi, inhærendo in subiecto: vel ergo sententia opposita ponit impossibilitatem separationis eius à subiecto, vel certè sequitur posse esse sine tali modo in sua propria existentia separatum, & hoc per actionem, quæ terminatur ad ipsum, quæ absolutum est ab omni ordine ad aliud: quia absolute, quæ absolute, non dicit ordinem ad aliud extra se, præter solam causam, sine qua nequit esse.

Quod neque à posteriori subsit ratio, patet, quia nullus h̄c effectus probat talem modum essendi quantitatis, quia nulla apparer dependentia particularis ad ipsum: deinde ille effectus est actio, aut passio, sed neque ex his, quia hæc sequuntur ad esse rei: sicut ergo potest poni in esse absolute quantitas cum dependentia sui ad solam primam causam: sic etiam actio & passio erunt sufficienter terminata ad quantitatem, & qualitatem sic existentem; alijs quando sunt in subiecto non possunt esse principium agendi, aut partiendi, quia sic non existunt per se, sed inhærent.

Dices, non esset principium quod, neque subiectum quod, sine tali modo. Contrà, hoc gratis dicitur, quia sicut anima separata est principium quod operandi, quæ fuit principium quod tantum in homine, & corpore, absque eo quod superadditur ipsi aliquis modus essendi positivus, sic etiam quantitas: quia esse principium quo, & quod non sunt differentia principij in esse, sed secundum denominationem.

Quod neque à fide suppetit ratio, patet, quia omnia

Experientia
non fauor.
7

Ni fauor ra-
tio à priori.

Dependens
cōtingens for-
ma absolute
supplerit à
prima causa.

Dependens
à subiecto
contingens.

Responso.
Impugnatur.

Accidens à
subiecto non
est per se.

Existens
quantitatis
prior modo
essendi.

Sic potest à
Deo produci,
et conferri
separata.

8
Tollitur om-
ni ratio à
posteriori.

Responso.
Impugnatur.

Tollitur ratio, aut existētia ex fide.
omnia Concilia nihil aliud dicunt, quād accidentia hīc esse separata sine subiecto: ex quo nihil sequitur ad prōpositū, quo astruatur ille modus positiuſ. Quod verò īgerat maiorem difficultatem mysterio, probabitur ratione ſequenti.

9 Secundū pro- batio cōcluſ.
Ex diffidētia modorū cōſidera- di perſea.
Secundū probatur, quia proprius modus essendi entis, vt conditiguitur ab alio, nequit conuenire alteri intrinſecē, etiam supernaturāliter, ſed ſic conuenit exiſtentia per ſe ſubſtantia, vt diſtinguitur ab accidente: ergo nequit huic communicari. Major patet, quia alioquin non poſſet eſſe certū principium colligendi differentias, rerum essentialias, quas colligunt Philosophi ex modis eſſendi, vnde colliguntur diuisiones Prædicamentorum ſecundū eandem differentiam, neque aliter definiuntur ſubſtantia, & accidentis, niſi in ordine ad modum eſſendi.

Differencia, rerum colliguntur ex mo- diſ eſſendi.
Præterea, hinc colligimus ex modo eſſendi materialia non poſſe actuarē, aut formam ſupponi ad materiam recipiendo, quia materia exiſtit per inmodum potentia: forma per modum actus. Quod forma accidentalis nequeat facere unum cum ſubſtantia per ſe, neque albedinem poſſe eſſe in Angelo, neque viſionem in lapide, & ſimilia, quae colliguntur à posteriori à modis eſſendi particularibus, qui mutati non poſſunt: deſtruuerent autem, ſi accidens poſſet habere modum eſſendi ſubſtantia: quia ſic dicam etiam ſubſtantiam poſſe habere modum eſſendi accidentis, vt inhaeret, quia non eſt maior repugnantia ex parte vniuersitatis, quād alterius extremitatis, cum accidens ab intrinſeco exigat modum determinatum eſſendi, ſicut ſubſtantia: ergo non magis dicit repugnantiam ſubſtantia ad inhaerendum, quād quantitas ad exiſtendum per ſe.

10 Ex unitate per ſe, & per accidens.
Deinde quantitas facit unum per ſe cum ſua perfeſtate, & non ſolū per accidens, vel non; ſi non, patet non minūs eſſe ſeparabilem ab ipſa, quād à ſubiecto, & dependentiam non eſſe essentialiæ: ſi ſic, ergo poſſet facere unum cum ſubſtantia, cuius eſſet illa perfeſtatio. Unum dico per ſe ſaltem in ratione exiſtentis per ſe, ac proinde non minūs in ipſa ſuppoſitari poterit, quād forma ſubſtantialis.

Reſponſio.
Impugnat.
Modus eſſendi nō excedit latitudinem eſſendi.
Si dicas illam exiſtentiam per ſe communicatam quantitatib⁹, non eſſe modum eſſendi aliquius ſubſtantia connaturalis. Contrā, omnis modus eſſendi ſequitur ad aliquod ens, cuius eſt proprius, quia modus eſſendi non excedit latitudinem eſſendi: ergo neque modus eſſendi per ſe latitudinem ſubſtantia, cuius ille eſt modus eſſendi: ſicut modus eſſendi in alio non excedit latitudinem accidentis, quia modus non ſecus reſpicit modificatum, quād proprietas ſubiectum: nam quidquid dicit dependentiam ex genere ſuo, reſpicit terminum dependentia.

Disparitas in- ter ſolutes, & relatiuos.
Dices dati modos ſupernaturales, vt eſt vniuersitatis hypostatica. Contrā, quia licet hoc ſit vera in relatiuis, non tamen in ſoluto ab omni ordine: & loquor ſemper de intrinſecis, & positiuis, non autem negatiuis, aut extrinſecis. Ratio disparitatis eſt, quia ordo ad extrinſecum poſteſt eſſe ſupernaturalis fundamento, vt eſt vniuersitatis hypostatica relatio praefentiæ ſacramentalis in corpore Christi, quia nimis ſubiectum per talēm ordinem refertur ad extrinſecum, quod ipſi eſt ſupernaturalis: modus autem positiuſ intrinſecus, & ſoluto ordinatur ad perfectionem forma in ſecundum aliquem gradum in ſuo genere

ipſi debitum, vt finitum in finitum, & eiufmodi.

Et quidquid ſit de hoc, probatur in modis eſſendi non habere locum, quando ſunt positiuſ, quia iſti modi dicunt ordinem essentialiæ ad modificatum, & dependentiam: ergo ſunt ipſi connaturales, quia forma essentialiter dependens ab alio, vt à ſubiecto. Si ſoluto eſt, videtur ipſi connaturalis, quia tota eius dependentia eſt terminata ad ſubiectum, & ſubiecti vicissim ad ipſam, ut ad terminum.

Dices idem probare vniuernitatem hypostaticam Reſponſio.
eſſe connaturalis, quia dicit dependentiam ſimilem ad ſubiectum. Contrā, non, quia vniuersitatis relatio, & magis ſpecificatur ad terminum, quād ad fundamentum, ſub qua ratione eſt ſupernaturalis ſimplicer, & in ordine ad agens: fundamento autem in eſt potentia obedientialis respectu eius, que ipſi connaturalis eſt, & ſi non eſt ſupernaturalis ipſi eam recipiendo terminare ipſius dependentiam, & naturale eſt vniuernitatem dependere à ſubiecto, quamvis forma ſit ſupernaturalis per respectum ad agens, & terminum: ſoluto verò modus dicit dependentiam essentialiæ ad modificatum, quād ſecundū ſe totam ad ipſum eſt: ergo ut ad cauſam per ſe, ac proinde cum dicat talem, ut ad ſubiectum, ſequitur eſſe connaturalis.

Quidquid ſit de hac ratione, quād aliquantulum obſtructum eſt, & requirit longiorē diſcūſionem per exāmen pluriū principiorū, cui nunc vacare non licet, ſufficit eam mouere ex occaſione diſcurſus: nec valet reſpondere, quod etiam ſic dici poſſint formæ ſupernaturalis ex obiecto connaturales, ex parte ſubiecti. Contrā, hoc nihil eſt: quia etiā formæ dependeant à ſubiecto, non adueniunt, ut perfeſtio eius intra latitudinem ſui eſſe naturalis debita (quod diſcurrēndi cauſa iam permittit, non affirmo, quia aliud in ſtra cum Doctore dicam) ſed modus perfeſtatio, ut diſtinguitur à forma, aduenit ut perfeſtio intra latitudinem eſſendi debitam rei modificata, & non ex-trahens ipſam extra proprium genus: & ſicut modus eſt essentialiter posterior, ita modifiable essentialiter eſt prius modo: forma autem licet dicat dependentiam à ſubiecto, illa eſt contingens, & per vniuernitatem à ſua entitate diuersam in eſt, non ſi modus, ſed ſeipſo in eſt. Vis ergo rationis ſtat in hoc, quod nihil ſecundū ſe totum, quod eſt posterius essentialiter dependens tanquam à termino adequa-to ab aliquo priori, & in ſua entitate ſoluto, eſt ſupernaturalis: quia ſicut adequa-to dependentia cuius eſt ad prius, & ſicut talis ordo ſit ipſi connaturalis: ita etiam quod eſt prius ex natura ſua, habet terminare talem dependentiam in eſſe, alia non eſſet prius: hoc non competitor formæ ſoluto; competitor autem modo eſſendi intrinſeco ſeparabili. Cui hoc non placet, inneniat modum diſcernendi inter connaturalis, & oppoſitum ſupernaturalis ex ordine ad ſubiectum präcisè, in modis eſſendi.

Probo intentum aliter: nullus eſt effectus talis modi in quantitate, qui non conuenit perfeſtari ſubſtantia: ergo erit modus eſſendi connaturalis alicui ſubſtantia. Probo consequentiam, quia Deus poſſet producere ſubſtantiam ſub illo modo: ergo tribueret ei omnem effectum, quem tri-buit quantitatib⁹, quia ſubſtantia eſſet eius capax, & magis repugnat illum modum communicate quanti-

Modus in eſſendi ſe dependens à modifi- cabilis.

Impugnat.

Differentia inter vniuernitatem hypostaticam & modis abſolutoſ ſeſſendi.

Ratio hac in- ſinatua ſtan- tam.

Reſponſo.

Impugnat.

Ratio hac in- ſinatua ſtan- tam.

Reſponſo.

Ratio altera deducitur.

Poſſet illa per ſe inveniari ſubſtantia.

*Quantitas
posset vni
subiecto.*

*Probatur pos-
sibilitas hu-
iae unionis.*

14.
Responso.
Impugnatio.

*Perseverans di-
cere oppositionem
ad naturam
formam, ut in-
clinarit ad
subiectum.*

15.
*Tertia ratio
principalis.*

*Qualitas ut
est separata
seguitur sub-
stantiam.*

*Qualitas non
recipit per se-
ipsum.*

16.
Confirmatur.

quantitatibus, quām subiectis: vt per se pater, imò necessitas eius ponendi in proposito est, vt tribuat modum essendi per se, qui conuenit substanzis, quantitatibus: tunc sicut prius: ergo potest quantitas vniuersi per se, substanzis, & subiecte eius substantia, & vniuersi hypostaticè immediatè eidē; sed hoc repugnat: ergo communicare talem modum essendi quantitatibus separatis. Probatur subsumptum, quia etiam in eo casu posset quantitas vniuersi subiecto substantiali, vt actus & forma: sed hoc repugnat aliter, quām per inherētiam, & vt est forma accidentalis, & consequenter esset per se, & esset in alio per inherētiam, qui sunt modi essendi oppositi.

Quod verò posset, & deberet actuare subiectum, pater, quia hic est effectus eius naturalis, neque impeditur per modum illum essendi, qui posterior est suā existentiā, & effectu, qui natus est conuenienter formaz, neque proinde abstracta, formam à suo genere, quin sit quantitas naturaliter receperibilis in subiectum.

Dices quantitatem non posse in subiecto esse, nisi per inherētiam vniuersi, qui modus essendi repugnat quantitatibus, quā per se existens est. Contrā, inde sequitur talem modum essendi repugnare quantitatibus, quia repugnat forma modus essendi, qui repugnat eius effectui per se: effectus autem per se eius est esse in subiecto, vt forma accidentalis eius.

Deinde existentia per se formaz substantialis non impedit utrum effectum, vt animaz, aut alterius formaz etiam dependentis à materia, si creatur à Deo, non dependet in existentia à materia, cui tamen inesse potest: ergo similiter modus ille essendi quantitatibus, quā talis, non repugnat præcisè effectui eius in subiecto, sed repugnat simpliciter, quia repugnat inesse, nisi vt forma accidentalis, sed si faceret vnum per se cum subiecto, repugnaret esse formam accidentalem, quia facere vnum per se in ratione substantis intrinsecè inter formam, & subiectum supponit vniuersitatem eorum per se in ratione actus per se, & potentiaz per se; quia nulla potentia, & actualitate conuenient in vniuersitatem suppositi, nisi quā sunt partes per se totius: ergo cūm hoc repugnet quantitatibus, repugnat etiam eidem esse per se.

Tertiò principaliter probatur conclusio: non minus essentialiter dependet qualitas à substanzis, quām quantitas, & hanc dependentiam eius supponunt Concilia afferentia accidentia esse sine subiecto, & supponunt omnes Philosophi, quia qualitas est dispositio formaz substantialis inducenda, & conseruanda, & principium agendi, & dat suum effectum substanzis primariō: vnde quāuis in opinione eorum, qui dicunt quantitatem inesse materiaz primaz, eadem quantitas numero manet in genito, & corrupto; tamen qualitas eadem non manet, verbi gratia, frigus in aqua, calor in igne, & sic de reliquis, quā desinunt cum forma substantiali, quod probat eorum dependentiam ab eadem forma: vnde formaz perfectiores substanciales habent etiam perfectiores qualitates: sed ad terminandam hanc dependentiam non datur secundum ipsos aliquis modus positivus per se in qualitate: ergo neque in quantitate.

Confirmatur, quantitati non deberetur talis modulus essendi vt sit, quia est accidens ex natura sua, cui non deberetur existere per se, & facile potest in-

telligi in sua existentia absoluta conseruari à Deo, sine aliquo modo superaddito: & hoc ipsi est magis connaturale, neque ad illos effectus requiritur, quos vult Caietanus, nempe vt naturaliter conserueretur per illum modum, qui supernaturalis est, & non violenter, quia existentiam eius supponit ille modus, quam haber ab actione diuina conseruante: neque ille modus tollit violentiam, quia non tollit appetitum eius ad subiectum, quā forma est, neque actuat illum appetitum, quia non se habet per modum subiecti eius, neque dat ipsi, vt possit esse subiectum respectu aliorum, & transmutationum, quā contingunt, vt ipse fingit, quia hoc conuenit quantitatibus per suam existentiam naturalem, & extensam, sicut etiam coniuncta habet esse subiectum, quo aliorum, quāuis insit per modum accidentis, & non per se existentis: neque ille modus excusat miracula, quia nihil tribuit quantitatibus, quod aliás ex natura sua ipsi non conuenit, vt probatum est, quia esse, & pati, vt subiectare.

Deinde ille modus erit substantia, aut accidentis; non substantia, quia nulla hic admittitur substantia, quia neque materia, neque forma, neque compositum: & si esset aliquid horum, magis congrueret manere ea quā fuerunt, quam creari aliquid de nouo ad eundem effectum, quem illa præbete possint.

Si est accidentis: ergo inherēt quantitatibus, vel non: si non, ergo necessariō habet alium modum percipiatis diuersum à se, & de illo iterum erit quæstio in infinitum. Prima consequentia pater: quia nequit esse terminus dependentia alterius, quod non est independens in illo genere, & consequenter non communicat formaliter esse per se, quod non existit per se: si inherēt quantitatibus, erit accidentis, & reddit eadem difficultas, nempe non esse per se, neque id communicate quantitatibus. Deinde erit entitas materialis, & extensæ: ergo per quantitatem; vel ergo quantitas ipsi inerit, vt subiecto, vel econtra ipsa quantitatibus, vel virtutem alieui tertio. Primum non admittitur, secundum dicit repugnantiam ex dictis, quia esset per se, & non esset, quia inherēt per accidens.

Pro opinione opposita nulla sunt argumenta, quibus oporteat respondere, quia quod dicunt quantitatem existere per se, intelligitur priuatiū, quatenus non inherēt. Dices, non inuoluī repugnantiam existere absolute. Respondeatur, iam sat is ostensum est inuoluere repugnantiam, sed quia quæstio versatur circa principia, idē de facilis illuditur, negando ipsa, ac proinde probari debet per inconvenientia, quorum plura adducta sunt ex principiis essendi rerum.

Dices cum Suarez quod hi modi, qui non distinguuntur ex natura rei à rebus, facile in ipsis resultant, quando priuantur aliis modis, neque auferunt modi connaturales, quin dentur alii oppositi, vt pater in humanitate Christi, in praesentia sacramentali, vbi vno succedit loco personalitatis propria, quā debebat inesse, hic praesentia indiuisibilis loco diuisibilis connaturalis; sic etiam in naturalibus vbi tollitur sessio, datur alius situs: non auferunt rectitudine à linea, nisi detur curvitas: ablato puncto continuante, dantur terminantes; ablato uno vbi datur aliud; ablata vna figurā à quantitate extensa, datur alia: quia hi sunt termini ultimi essendi: sic etiam substantia est terminus essendi substantia, quā ablata datur vno: inherētia est terminus essendi

*Magis cōna-
tructa quan-
titatis esse sine
per se ita.*

*Et sic melius
salutis om-
nia, que iſi
conueniunt.*

17
*Fundamentū
oppositi sen-
tentia solu-
tur.*

Replica.

Soluitur.

Suarez.

*Successore
modis fibi
mutab.*

*Varia exem-
plia.*

18

*Respondetur ad instaurias.**Fundamenta distingendi realiter modis à re.**Modi supernaturales unde infiniti.**Quantitas, nec per se est, nec inheret ex proprio virtute.*

19

*Instauria de unione hypothetica falsa rur.**Instauria de presentia sacramentali.**Exempla ex naturalibus soluntur.*

essendi accidentis quā ablatā datur subsistentia, & quidquid sit respectuē ad potentiam absolutam, saltem clarum est id non involueret repugnatiū, quin hic modus sit possibilis. Vnde, inquit, quā in fauorem Scotti insinuabantur, nulla sunt. hæc ille author.

Sed hæc responsio ad farraginem discursus magis spectat, quām ad solutionem, aut scopum principalem, quæ proposito possunt applicari, vt videte est considerando singula. In primis, quōd dicar hos modos non distingui ex natura rei, est contra omnia principia, ex quibus colligitur distinctione per extrema contradictionis, quia modi illi vñionis hypotheticae, & similes, vt ille, de quo agitur, sunt separabiles à rebus, & aduenient per actionem realem physicam, & diuersam ab ea, quā ipsa res productur in esse, & merè contingenter, tanquam termini recipientes influxum primarij à causa.

Quod dicit facile resultare in ipsis rebus: hoc denotat produci eas ex natura rerum, quia resultans ex natura rerum indicat virtutem, vnde emanant, quod in modis supernaturalibus non admittitur, qui virtute causa primæ insunt, & actione eius propriâ, non ex natura rei, alias essent naturalis, & continerentur virtute in subiecto, à quo manant. Dicere autem quōd quantitat, quæ ex natura sua dicit aptitudinem essendi in alio, & esse in alio, sit connaturalis modus essendi per se, dicere, inquam, includere in sua virtute perfectam modo essendi eius connaturali oppositam, magis est quām dicere aquam esse virtute calidam, aut ignem virtute frigidum: si enim ipsum modum naturalem essendi nequit includere in sua virtute per resultantiam, sed aduenit virtute agentis, minus includit perfectam in sua virtute, qui est modus essendi perfectior, & supernaturalis, alias non esset à Deo immediate, sed præcisæ, qua destuetur inhærentiam.

Quod dicit denique modos essendi oppositos tribui, quando auferunt modus naturalis: & confirmat exemplo naturæ assumptione, & vñionis hypotheticae: id absurdum est, quia ratio essendi per modum subsistentis non opponitur primō inhærentiæ, quam nequit recipere natura substantialis, & mediante vñione non recipit, nisi actum subsistens in alio; vñio autem substantialis non repugnat modo essendi per se, vt patet in formis substantialibus; neque vñio succedit, vt actus personalitati propriæ, sed est conditio: subsistere autem in verbo est actus.

Et idem de præsentia indivisiibili Christi, quæ inquantum indivisiibilis dicit tantum negationem ex parte fundamenti: & quamvis ista opponuntur, non tamen secundum genus, sed tantum secundum speciem: neque necessarij etiam succidunt, quia forte natura potest esse sine omni persona, si est positiva personalitas: si negariua, id est nequit esse sine propria, aut aliena, quia illa cadunt sub extremis contradictionis, quorum alterum necessarij inest: præsentia autem sacramentalis non necessarij consequitur, quia potest corpus esse in puncto, sicut Angelus, aut extra omnem locum, aut etiam in vacuo cum negatione divisionis.

Exempla ex naturalibus adducta non faciunt ad propositum, quia necessarij in corpore extenso seruat distantia partium, ac proinde aliquis situs in ordine ad se, & extinsecus: in quantitate necessarij est terminus aliquis extinsecus, cùm

sit finitæ extensionis, ac proinde figura aliqua: at non est vila necessitas ponendi talen modum existendi per se in quantitate separata, neque ex natura rei, neque ex voluntate diuina, quin etiam repugnat: adducta ergo exempla nihil faciunt ad propositum, ne quidem ad declarationem questionis, quia nullum est fundamentum similitudinis, si argumentum sumitur secundum illum locum, neque inductionis, si ab exemplo.

Quod additur de punctis, eodem modo refellitur, quia possibile est punctum terminatum non differe species à continuo, & dato opposito ex natura rei insunt, neque propriè spectant ad modos essendi linea, sed ad terminandum extensionem eius: vnde si daretur linea infinitæ longitudinis esset quidem linea, non autem terminata.

Vasquez aliter explicat illam perfectatem, dicens primò, quōd per illum modum posituum non recipiat quantitas, aut alia accidentia vim ad actionem, aut passionem. Secundò, declarat illum modum essendi per analogiam ad modum essendi substantiæ per se: est tamen discrimen, quōd negatio essendi in alio conueniat substantiæ ex suo modo perfectatis, non ita quantitati, quia ordine efficientiæ prius destruitur subiectum accidentium, negato modo inhesionis in ipso, sine quo manent accidentia: & tandem sequitur modus ille positius, qui supponit negationem essendi in alio.

Hæc doctrina non probatur ab illo authore, *Impugnatur.* & tollit omnem rationem ponendi perfectam in accidentibus: quia si neque facit ad actionem, & passionem, & accidentia saluantur in esse per solum concursum cum negatione essendi in alio, antequam adueniat perfectas: ergo sic etiam permanere possunt; inī ille modus nihil conductit ad esse separatum accidentium, quia si ex natura illius modi non insit accidentibus, negatio essendi in alio, non potest esse perfectas: ergo destruit assertiōnem: sublati enim effectu causæ formalis destruitur ipsa causa in subiecto. Si ille modus neque ad esse, neque ad operationem, aut receptionem facit, quia omnia saluantur independenter ab ipso; ad nihil erogat.

Ad fundamenta Cajetani patet ex probatio-ne conclusionis: modus enim essendi sicut non variat naturam rei, sic etiam non est ratio agenti, aut patiendi, sed conditio tantum: quantitat ergo nequit communicare diuersam rationem principij, aut subiecti ab illa, quam natura suâ haber: ad hoc autem sufficit existentia eius conservata à Deo, seclusa alia conditione, aut modo.

Secunda conclusio sequitur ex dictis, nempe quantitatem existere in Eucharistia per se priuatiæ, sine actuallia inherentiæ, & cum aptitudine ut inhereat. Addo hinc tertiam conclusionem ex responsive ad tertium argumentum, vbi Doctor negat influxum diuersum causa primæ in accidens separatum, quia ex præmissa sententia modernorum requiritur ad integrum resolutionem questionis.

Tertia conclusio. *Eadem est actio, quæ conservat Deus accidentis separatum, & consistit in subiecto.* Est Doctoris loco citato; oppositum huic docet Suarez, & Vasquez, aliisque moderni. Loquor autem de actione, vt concipitur per modum influxus, & quā est dependentia termini à causa

Figura &c. ita exigitur, nō ita perser-tat quantita-ti.

20
Modus diez. di Vasquez.

Destruit ex-i-gentiam, & effectum per-sefatis.

Fundamenta Cajetani solu-tiæ.

21

22

*Opinio sua-
rez, Vasquez,
& aliorum.*

à causa prima secundum entitatem absolutam termini, seu accidentis, ut distinguitur ab inheratione. Illi ergo dicunt actiones variari, & sicut accidentis in subiecto dependet ab ipso in fieri, & conferari, sic quando absoluatur à subiecto idem accidentis, debet suppleri concursus subiecti: quæ videntur satis apparens, dato antecedente: quod necessariò debet admitti ad saluandum ordinem per se causatum.

*Dinizio cau-
sarum.*

Ad probationem conclusionis, suppono aliam esse causam per se, aliam per accidentis; illa habet influxum in effectum, quia dat ipsi esse; hæc tantum constat per denominationem ex coniunctione cum causa per se, aut cum effectu eius: illa per se duplex est, secundum exigentiam effectus; nam sicut effectus dicit dependentiam alienam essentialiæ vi totum ad partes, relatio ad subiectum, creatura ad causam primam: aliam autem contingentiam, sine qua non potest esse effectus simpliciter, vt, verbi gratiæ, ignis hic potest esse vel à solo Deo, vel ab alio quocumque diuerso ab hoc, qui producit, & supposita productione, etiam sine igne producente manere, licet sit ab ipso, ut à causa per se eius, tamen contingenter est ab ipso; & sic dependentia eius ad ipsum erit tantum contingens, non vero essentialis, sicut est eius ad primam causam, sine qua repugnat esse creaturam.

*Regula gene-
rales de depen-
dientia effectuum
quatuor.*

Secundò, assigno breuiter has regulas. Prima: *Eadem est res, que est in potentia, & que est in actu; eadem que est in fieri, & in facto esse in ratione entis.* Secunda: *A quocumque dependet res essentialiter in fieri, ab eodem dependet etiam essentialiter in facto esse:* quia eiusdem entis idem est esse, & eadem dependentia consequenter essentialis, quæ inseparabilis est ab esse eius. Tertia sequitur: *Quidquid dependet ab aliquo tantum contingenter in fieri, quamvis sit causa per se eius in fieri, nequit ab eodem dependere essentialiter in facto esse, aut econtra:* quia sicut non variat res esse, ita neque dependentia genus; & quidquid existere potest sine alio, semper contingenter se habet ad illud. Quarta: *Quandiu manent essentialiter requisita ad effundendum, manere potest res, quamvis desinat ea, ad que se habet contingenter.* Ratio, quia hæc non sunt simpliciter requisita, illa autem sufficiunt, & ad esse rei non exigitur aliud, quam quodd dependentia eius essentialis sit terminata, non autem contingens.

*Probatio con-
clusio.*

Ex his probatur conclusio. Dependentia accidentis absoluti ad subiectum, sive in fieri, sive in conferari, est contingens; quia & produci, & conferari potest sine subiecto virtute diuinâ: ergo desinente tali dependentia, & manente eâ, quæ essentialis est ad causam primam, manent omnia per se requisita simpliciter ad esse accidentis, licet variantur contingentia: ergo & ipsa forma; sed potest manere influxus ille Dei idem, seu dependentia formæ ad ipsum desinente subiecto: ergo & effectus: ergo non requiritur aliqua nouitas in influxu diuino.

*Dependentia
accidentis ab-
soluti, tam es-
sentialis, quæ
contingens.*

Subsumptum probatur, manet dependentia essentialis, quandiu eius per se extrema manent, & maximè terminus; sed hæc dependentia est entis absoluti ad Deum tantum, quæ non respicit aliquam aliam causam, & potest Deus eam conferuare: ergo & fundamentum, quo mediante inest. Subsumptum probatur ex præmissis, quoad priuam partem: quoad secundum probatur, quia dependentia accidentis absoluti, ad quodus aliud genus causæ est contingens: ergo quamvis hæc

Scoti oper. Tom. VIII.

desinat, non sequitur necessariò, & ab intrinseco desinere dependentiam essentialiem.

Confirmatur, albedo potest creari extra subiectum, sine concursu causæ creatæ efficientis: ergo non magis est contingens respectu eius in *esse* concursus efficientis creati, quam etiam subiecti; sed in *facto esse* confertur independenter ab efficiente creato: ergo etiam potest independenter à subiecto.

Confirmatur: conservatio est causæ efficientis propriè influxus in effectum, sicut & actio: sed conservabatur in subiecto à prima causa ergo manente eadem conservazione extra subiectum, manebit forma: Dices, illum influxum dependere à subiecto, quo desinente definit influxus. Contrà, influxus etenim dependet à subiecto; quatenus forma, seu terminus eius dependet ab eodem; sed dependentia termini à subiecto est merè contingens, & non essentialis: ergo etiam dependentia influxus similiter à subiecto erit contingens.

Maior probatur: quia influxus ille est primus, & per se ad terminum, cùm sit fieri ipsius termini, non autem subiecti, quia eo desinente, nihil sequitur, nisi non esse termini, seu formæ, non autem subiecti; & mediante illo referuntur terminus productus ad causam, non autem ad subiectum: ergo non est maior dependentia influxus, seu actionis conservatiæ ad subiectum, quam ipsius formæ: quia quod mediante alio recipit tertium, non aliter referuntur ad ipsum quam medium, seu antecedens, ad quod est posterius referuntur, vt per se patet in omnibus: sed forma absoluta in suo esse referuntur ad subiectum merè contingenter: ergo & influxus tantum contingenter.

Probatur minor: si forma absoluta per se essentialiter referretur ad subiectum, non posset inexistens subiecto ab ipso separari, desinente subiecto, neque manere, sicut neque forma relativa potest separari à subiecto, aut conservari seorsim, ipso & termino simul, vel seorsim alterutro desinente: neque alia ratio assignari potest, nisi dependentia eius per se ad subiectum, & essentialis.

Confirmatur, repugnat de potentia absoluta posse suppleri dependentiam essentialiem in ullo genere causæ: sed suppleri potest dependentia accidentis à subiecto absoluti, vt de fide constat: ergo non est essentialis. Antecedens patet in dependentia creaturæ ad Deum, totius ad partes, relationis ad subiectum, modi ad modificatum, effectus formalis ad causam, quæ ita sunt ad suas causas, vt nequeant esse, aut conservari absque illis: & ratio est, quia essentiæ rerum sunt sicut numeri indivisiibiles, quidquid additur, mutantur, quidquid aufertur, destruuntur: dependentia autem essentialis est proprietas consequens, quæ sequitur naturam, & modum essentiæ. Ex quibus sequitur dependentiam accidentis absoluti à subiecto esse merè contingenter, & separabilem ab ipso: ergo manentibus omnibus per se essentialiter requisitis, potest manere: talis est dependentia eius ad primam causam, quæ est sufficiens, & manet: ergo eodem influxu perseverante conservatur seorsim à subiecto, sicut in ipso subiecto conservabatur.

Confirmatur tertius: dependentia accidentis absoluti ad subiectum, est sua inherentia actualis ad ipsum; sed hæc ut distinguitur ab ipso realiter, est accidentis per accidentis eius, quod potest adesse, & abesse, saltem virtute diuinâ, sine O O O subiecti

*Dependentia
ad subiectū,
& causam
secundā-con-
tingens.*

*Secunda con-
sideratio.*

*Conserua-
tio à causa tri-
pla est.*

Reffusio.

Impugnatur.

Influxus non

*dependet à
subiecto, nisi
qua terminus
ab eo depen-
det.*

*Si esset essen-
tialis, nō pos-
set separari.*

*Nequit sup-
pleri essen-
tialis.*

*Essentia sicut
numeri.*

subiecti interitu: ergo non est dependentia essentialis eius. Probatur consequentia, quia nequit subiectum habere connexionem cum accidente aliam, quam contingenter, ex definitione accidentis: sed fundamentum dependentia essentialis dicit connexionem necessariam ad suum terminum dependentia: ergo ad ipsam dependentiam, quam ad terminum refertur. In proposito autem non est talis connexio quantitatis ad inherentiam actualem; alioquin non posset separari ab ipsa: ergo, &c.

28

Obiectio.

*Per eundem
cōcūsum ser-
uari accidentis
separatum.*

Obiecties, desinente causā per se effectus, desinit etiam dependentia ad ipsam: ergo necessariō debet suppleri. Respondeatur ex dictis concedendo antecedens, & distinguendo consequens; si est dependentia essentialis, negatur consequentia, quia nequit suppleri; si est contingens, concedo in hoc sensu, non quod necessariō exigatur influxus nouus, sed quod manentibus causis, à quibus dependet effectus essentialiter, suppletur dependentia causæ per se contingentis, non per nouum influxum, sed per antiquum, qui intantum dicitur suppleri, in quantum esse rei, quod fuit etiam à causa contingente, continuatur per ordinem ad causas per se essentiales: non est ergo eadem ratio hīc ac in causis contingentibus, quando vna supplet alteram; vt quando duo trahunt idem pondus, vel quando calor ignis conservat calorem in aqua productum ab alio; vel quando Deus separatum accidentis ab uno subiecto vniret alterum: tunc enim per nouum influxum suppletur causa prior.

Dices, concurrebat subiectum in fieri: ergo in facto esse, & in conservari. Respondeatur, contingenter concedo, essentialiter nego; neque etiam omnis causa effectus per se in fieri exigitur ad conservationem eius in facto esse, vt patet in generante, quod definit esse manente effectu.

Dices, quare ergo definit accidentis, vt quantitas, desinente subiecto. Respondeatur, quia definit Deus conservare, sicut etiam pater in formis substantialibus, qua educuntur ex materia, & de substantia totius, quæ definunt corruptis, aut separatis accidentibus, & similiter definunt ex eadem ratione, non propter dependentiam per se essentialem ad subiectum: sed quia non faciunt ad finem creationis, aut vniuersi pro eo statu, ac proinde non conservantur, neque cadunt in influxu Dei conservatio, qui limitatur ordinariè ad effectum, vt subest influxui causalium secundarum.

Accidentis enim esse est inesse, vt perficiat substantialiam: forma ordinatur ad perfectionem materialiæ, & totius, accidentia ad substantialiam, vt instrumenta operandi, & perfectiones in essendo; quando definit, sic etiam & substantialia definit, & à fortiori ipsa accidentia, quæ sunt ad substantialiam tanquam ad finem, vt perfectiones con naturales, nisi quando ex speciali fine conservantur, vt in proposito mysterio ad usum humandum, & esse Sacramenti, & ad saluandam fidem

mysterij: sic etiam ut alias dictum est, desinente peregrinatione hominis in consummatione saeculi, desinet motus coeli, generatio & corruptio, & alteratio inferiorum, ac etiam mixta, quæ ad usum illius status fuerunt ordinata, & creata: desinet autem ex subtractione concursus diuinorum, & per ignem conflagrationis, quia finis ad quem prouidentia diuina ordinauit ipsa, desinet, ac proinde ipsa etiam prouidentia circa ipsa.

Obiecties secundò: Magis dependet accidentis à subiecto, quam forma materialis à materia: ergo accidentis non solum contingenter dependet à subiecto. Pater consequentia, quia sic etiam forma dependet à materia. Respondeatur, concedendo antecedens, & negando consequentiam: ad cuius probationem respondeatur dari latitudinem in dependentia contingentia: vnde si argumentum probaret intentum, probaret etiam non posse separari accidentis à subiecto, cuius contrarium super probatum est.

Forma substantialis dependet à subiecto, forte respectuè ad agens, quod nequit eam producere, nisi concurrente subiecto, quia cum dicat existentiam per se, non videtur exigere inesse subiecto absolute & simpliciter, sed prout virtute causæ naturalis dependentis à subiecto producit. Dices, anima rationalis dicit perfectiōrem existentiam, quam aliæ formæ, in eo quod non dependet à subiecto: ergo hæc dependet à subiecto. Respondeatur, animam ita abstrahere à subiecto, vt neque in fieri produci possit dependenter ab ipso, non ita aliæ.

Si hoc non placet, saltem non est tanta dependentia formæ materialis à subiecto, quanta est accidentis, quod colligitur ex eo, quod forma substantialis dicat existentiam per se: cuius perfectio supra existentiam accidentis difficulter saluari, aut explicari potest, si forma illa dependet à subiecto aliter, quam respectuè ad agens creatum, vel certè ad agens primum, quod non conservat formam nisi in subiecto.

Hæc solutio non videtur Peripatetica; ideo tenendum est etiam dependere formam substantialiem à subiecto, vt usum est dis. I. quest. I. sed aliam esse illam dependentiam ab ea, quæ est accidentis: accidentis enim dicit inherentiam aptitudinalem, tanquam proprietatem, cui debetur inherentia actualis, tanquam actus connaturalis; & hoc propter existentiam fundamenti. Cæterum inde non probatur exigere ita simpliciter, vt repugnaret accidentis illud non esse per se absque subiecto, si est absolutum.

Dices, Philosophus non concederet accidentis posse separari: ergo supponebat exigere subiectum per se essentialiter. Respondeatur, Philosophus negaret separationem accidentis à subiecto propter ordinem essentialium causalium, non ob dependentiam essentialiæ ad subiectum. Vnde in principio erravit, & corrigitur per fidem, portulicium huius mysterij. Vide quæ dicenda sunt infra super litera, responsione ad secundum.

30
*Obiectio se-
cunda.*

Responsio.

*Latitudo in
dependentia
contingenti.*

Replica.

*Respondeatur.
Différētia in
substantiæ, &
acciden-
tiale.*

31
*Rejicitur re-
sponsio.*

*Quare Philo-
sophus nega-
ret separatio-
nem acciden-
tiæ.*

29
*Replica.
Soluuntur.*

*Replica.
Soluuntur.*

*Descrip-
tio re-
rum, & con-
seruatio re-
spicit evan-
dem finem.*

S C H O L I V M.

Prenotando accidentis sumi pro per se significato, & denominato: item quid est esse in alio apertitudinaliter, & actualiter, ponit tres conclusiones. Prima, contradictione est ponere per se significatum accidentis, seu respectum inherentie, sine subiecto actuali, si respectus est actio. Hanc late tractat, & solvit varias replicas contra eam.

Ad

Ad ^a quæstionem respondeo, quod hoc vocabulum *accidens*, potest accipi pro per se significato eius: vel pro eo, quod denominatur ab isto per se significato (ista distinctio est vniuersalis in omnibus concretis.) Ulterius accipiendo pro illo, quod denominatur à significato istius nominis *accidens*, potest accipi, vel pro absoluto, vel pro respectivo, sive respectu accidentalii. Secundum hoc ergo habentur tria membra, scilicet de accidente quantum ad per se rationem; quam importat *accidens*: secundum de eo, quod denominatiuè dicitur *accidens*, & est absolutum: tertium membrum de eo, quod denominatiuè dicitur *accidens*, & est respectuum. Præterea, hoc prædicatum esse in subiecto, vel non esse in subiecto, potest accipi secundum aptitudinem, vel secundum actualitatem.

Sit ^b ergo prima conclusio, quod loquendo de per se significato accidentis contradicatio est ipsum intelligere non esse in subiecto: & hoc intelligendo uniformiter in subiecto, & præ dicato, scilicet si in actu, actu; si aptitudine, aptitudine.

Secunda conclusio; quod loquendo de eo, quod denominatur à per se accidentis significato, & est per se respectus, contradicatio est quod sit sine subiecto, & hoc actu, ita scilicet quod non actu inhaeret subiecto, extendingo subiectum ad fundamentum, quod potest dici proximum subiectum respectus.

Tertia conclusio est, quod illud, quod denominatur à per se significato accidentis, & est quid absolutum, potest esse, & non inesse subiecto actualiter: sed necessariò inest aptitudinaliter.

Prima conclusio probatur, quia per se significatum huius nominis *accidens*, est quidam respectus ad illud cui accedit, & forte idem respectus quem importat hæc dictio *inherens*, ad illud cui inhaeret: & idem significatum est accidentis, & accidentiæ, vt ita loquar, & inherenteris, & inherenteriæ. Sicut ergo impossibile est accidentia esse, quin sit inherenteria, si actu, actu; si aptitudine, aptitudine: ita impossibile est aliquid esse accidens, loquendo de per se significato, & primo huius nominis, quin sit inherenter proportionaliter, hoc est, si actu, actu; si aptitudine, aptitudine.

Et si quæras, ad quod genus pertinet illud, quod per se significat hoc, quod est accidens, vel inherens? Respondeo, ad genus aliquod respectus extrinsecus aduenientis. Patet enim quod dicit respectum: quia non potest intelligi ratio eius ad se. Non autem dicit respectum intrinsecus aduenientem, quia non necessariò consequentem positionem extermorum: quia sicut patebit in ultima conclusione fundamentum eius, & terminus possunt manere sine isto respectu.

Si quæras ad quod genus? vide si forte ad genus Passionis, vt sic passio dicat non tantum respectum passi ad agens, sed ad formam: vel si forte ad genus Actionis: vt sic actio dicat non tantum respectum agentis ad patiens, sed formæ informantis ad illud, quod informatur: sed veroque modo erit respectus extrinsecus adueniens.

Et si obiicias, quod illud, quod est determinati generis, non potest competere pluribus generibus: Accidens autem, vel inherens, quantum ad per se rationem nominis, conuenit omnibus nouem generibus: ergo, &c. Respondeo, benè potest, quod est determinati generis, denominare plura genera: forte creatum dicit aliquid per se pertinens ad genus Relationis: & tamen denominat quodlibet aliud à Deo: & solum illud aliud à Deo est propriè in genere: ergo potest iste respectus pertinere per se ad unum genus, & tamen denominatiuè dici de relationibus, vel respectibus nouem generum.

Sed si contra hoc obiicias per Simplicium super Prædicamenta, quod *esse in*, non constituit aliquod speciale genus: quia unum *esse in*, est omnium nouem generum. Respondeo, vel *esse in*, accipitur denominatiuè, & sic circuit omnia genera accidentium, sicut hoc quod est inhaerere, vel accidere: vel accipitur pro ipsa habitudine per se significata per *esse in*: & hoc modo accipitur aliquod genus ab *esse in*: quia est species determinata in uno genere. Si autem intelligas, quod *esse in* quantum ad per se rationem, quam importat, non pertineat ad aliquod genus determinatum: sed per se ad plura genera; negandus est: non enim est tantæ auctoritatis, quod propter dictum eius debeat concedi oppositum eius, quod ratio concludit. Ratio autem conuincit, quod ille conceptus, quem importat *in*, potest quiditatuiè contineri in aliquo genere, licet denominatiuè dicatur de formis, quæ sunt in multis generibus: non enim dicitur quiditatuiè de albedine, & linea; tunc enim albedo, & linea non dicerentur ad se, quia illud quod essentialiter includitur respectum, non est ad se, secundum Augustinum 7. de Trinit. cap. 2.

Per se significatum accidentis est inherenteris, denominatum est forma inherens absolute, vel respectiva.

Conclus. 1.

Conclus. 2.

Conclus. 3.

Probatio conclusionis 1.
Respectus accidentiae, vel inherenteriae, est per se significatum accidentis.

Ad quod genus pertinet respectus vel ratione, quæ importat accidens.

Quod est per se eniun generis, an possit denominare res alterius generis.

Est in, an constituit aliquod speciale genus.

Vt inquit Auer. 12. Metaphys. text. 19.

32 *Accidentis du-*
pliciter acci-
piuntur.

a *D* questionem respondeo, &c. Hic, & in se-
quentibus declarat possibilitatem separa-
tionis accidentium absolvitorum à subiecto: per-
mittit accidentis sumi, sicut & reliqua concreta
pro per se significato, & pro illo cui adiacet, quod
est denominatum per se significatum, & est
ipsa accidentia, seu inhærentia, & consistit in
ordine formæ ad subiectum, sive actuali, sive
potentiali.

Significat so-
cretum for-
mam prima-
rio.

Ex hoc excluduntur ij, qui dicunt concre-
ta accidentalia importare primò subiectum, &
non formam: hoc enim est contra Philosophum
in Anteptædicamentis, vbi definit denominati-
ua, & abstracta solo differre casu, seu in mo-
do significandi, quia denominatum significat formam in ordine ad subiectum; abstracta
vero formam absoluē, vt abstracta à subiecto,
vt albedo.

Batio huius.

Ratio etiam huius est manifesta, quia illud
est per se significatum nominis, quod primò, &
distantē facit deuenire in cognitionem: sed al-
bum, verbi gratiā, facit conceptum distinctum
albedinis, non autem subiecti, nisi implicitum,
& non explicitum, aut distinctum: ergo for-
ma est per se primò significatum eius; ex modo,
vero significandi dat intelligere subiectum in-
determinate & confuscè. Vide Doctorem in 1.
dist. 4. quest. 1. ad 4. dist. 26. ad vlt. pro opinione Prepo-
siti dist. 27. quest. 2.

33 *Divisio acci-*
dentia uni-
soca.

Denominatum ab accidentia, seu inhærentia
diuiditur in absolutum, & respectuum. Hæc di-
uisio est essentialis, & transcendentalis accidentis
denominatiū sumptu in nouem genera. Di-
uisio illa inhærentia, seu accidentia in aptitu-
dinem, & actualem est equiuoca, & solius
nominis: aptitudinalis est proprietas accidentis
in genere, vt distinguatur à substantia; non au-
tem conceptus eius, aut de conceptu primo mo-
do. Hanc controversiam remitto ad Metaphysi-
cos: aptitudines enim sonant proprietates, & non
primum rei conceptum: quia aptitudo sequitur
ad id, cuius est aptitudo.

In actualen,
& aptitudi-
nalem equi-
uoca.

Aptitudo est
proprietas.

34

Sit ergo prima conclusio, &c. Subiicit or-
dine tres conclusiones, quarum primam probat
in hoc paragapho; alias duas in duobus se-
quentibus. Prima conclusio est: quod per se signi-
ficatum accidentis nequit intelligi, neque consequen-
ter esse sine subiecto. Hæc intelligitur perinde
de subiecto ipsius accidentia, seu inhærentia, ac
de subiecto forma, quæ inhæret, sine quibus ne-
quit esse, aut concipi. Ratio conclusonis est,
quia inhærentia est relatio, quæ exigit utrumque
extremum; fundatur autem, & subiectatur in for-
ma, & terminatur ad subiectum formæ, vt ad ter-
minum suum.

Controversia Do-
modum in-
herentie.

Esse modum
absolutum.

Sententia Do-
ctoris.

Sed hic occurunt moderni, qui omnes hos
respectus salvant per modos absolvitorum cum rela-
tione, seu respectu transcendentali, vt excludant
omnes relationes in esse, præter solas Prædicamen-
ti. *Ad aliquid.*

Econtrà Doctor variis in locis, docet vniuer-
sus omnes vniōnes esse rationes extrinsecus ad-
uenientes, vt in 2. distinct. 2. quest. 2. sic loqui-
tur de vniōne partium substantialium in 3. dis-
tinct. 1. quest. 1. §. *Ad aliud.* sic de vniōne hy-
polistica: hic autem, & infra §. *Ad quartum*
dubium: & quodlib. 10. de hac vniōne, quæ est

inhærentia formæ accidentalis ad suum sub-
iectum.

Quanvis autem ad præsentem materiam pa-
rūm refert, dicitur unio modus absolvitorum, aut
relatio, modus defendatur separatio accidentis
ab ipsa, & subiecto, quod facit ad probandum
possibilitatem præsentis mysterij, & verita-
tem eius declarandam, quia tamē facilius
id sustinetur, dicendo esse relationem, quām
in modum absolvitorum, qui sit idem ex natura rei
suo modificato, vt formæ. Dicam obiter ali-
quid ad probationem conclusionis præmissa, seu
suppositæ.

Quid sit rea-
litas proba-
tur.

Probatur ergo primò inhærentiam esse re-
lationem, & non modum absolvitorum cum re-
spectu transcendentali. Modus ille, licet reali-
ter, id est, secundum identitatem realem possit
esse absolvitorum & respectuus simul, secundum di-
uersas rationes formales conceputibiles, essentia-
liter, & in recto nequit esse simul absolvitorum &
respectuus, quia hæc prædicata diuidunt ens essen-
tialiter, & adæquatæ: ac proinde contentum sub
vno nequit sub altero contineri essentialiter, vt
species, vel differentia essentialis, seu quasi spe-
cies & differentia: ego tantum ille modus inclu-
det hæc duo realiter secundum identitatem, sicut
se habent creatura, & relatio eius ad Deum, &
multa similia.

Nihil est ab-
solvitorum, & re-
lativum in
recto.

Nam illud quod essentialiter includit respe-
ctum, non est ad se secundum Augustinum 7. de *Augustin.*
Trinit. cap. 2. quem citat Doctor in litera. Opor-
ter ergo, vt ille respectus sequatur ad absolu-
torum, tanquam ad prius & fundamentum, quia
ex genere suo absolvitorum est prius & perfectius,
& causa, seu fundamentum relationis. Quibus
præmissis,

Absolvitorum
prius relationis.

Sic argumentor, omnis relatio absolvitorum ad
aliud extra se, quæ est ex natura rei (qualem
dicunt aduersarij omnem relationem, quæ
in te sit talis) fundatur in aliqua exigentia cau-
salitatis actiua, vel passiua latè sumendo causa-
litatem, vt extenditur ad omne illud, quod quo-
quomodo producitur, vel perficitur per aliud;
vel certè conuenientiâ naturali rerum, aut dif-
conuenientia.

36
Probatio con-
clusionei.
Ratio dicen-
ti respectu ad
aliud.

Hæc propositio patet ex tribus modis, quibus *Probatio il-*
Philosophus distinxit relationes ex natura rei aduenientes in Prædicamento. *Ad aliiquid*, qui *lius principi.*
modi reducuntur ad illos tres præmissos, scilicet vnitatis & numeri, causalitatis actiua, & passiua, mensurati ad mensuram: quem modum comprehendendo in primo membro breuitatis gratiæ, quia mensura suo modo est causa formalis extrinseca, quæ participatur à mensurato secundum gradum, in quo accedit ad mensuram.

Dices, hanc propositionem veram esse in re-
lationibus, quæ sunt Prædicamenti. *Ad aliiquid*, non vero in relationibus secundum dici, aut
transcendentalibus.

Contra, relationes secundum dici (nisi verbo *37*
subiit fallacia) sunt tantum relations secundum *Impugnatio.*
appellationem, & modum concipiendi, non au-
tem in esse: hic autem loquimur de relatione, *Relatio secu-*
quæ in esse, est ad aliud, qualis est relatio inhæ-
rentia, & cuiuscumque vniōnis.

Quoad transcendentales, quæ sunt relations *Potes in rei*
in esse, spater eadem propositio, scilicet fundari eas *transcen-*
secundum *dentali-*
bus.

secundum exigentiam extremorum ratione productionis, aut alicuius causalitatis actiæ, & passiæ, aut secundum conuenientiam, & disconuenientiam, discurrendo in Diuinis ad intrâ, in creatis ad extrâ; & potissimum in forma & subiecto, & materia, quæ ad præsens institutum speant, in quibus hæc relatio si non est ipsa causalitas, requiritur ex natura causarum.

Probatio a priori.

Ex ordine, & exigentia reatum.

Hic vero est etiam secundum tradicionem.

Pater exempli pli.

Transcendens maiorem supponit connexione extre- morum, quam predican- tia.

Cur eadem sit fundamento.

Subsumptum ad propostum conclusum.

Et probatur ratione: nulla ordinatur ad inuicem, nisi ex communicatione & discrepantia in entitate, vel in quantum in actu primo, vel secundo unum causat, aut perficit aliud, vel participat perfectionem ab alio: omnis enim ordinatur in hoc præcisè consistit, & ubi nihil horum reputitur, non est nullum fundamentum, eur una res ex natura rei referatur ad aliam. Ex primo modo consurgunt relationes æquivalentiæ: ex secundo vero relationes disquivalentiæ.

Sed perinde est quantum ad præsens, ut unum sic ordinetur ad aliud secundum gradum suæ entitatis transcendentem, sive etiam secundum gradum in genere determinatum, quia perinde utrumque includit essentialiter, verbi gratiæ ex ratione transcendentii accidentis, albedo inheret, & dependet à subiecto, & sic etiam dependet quæ in specie albedo, & quæ hæc albedo: sic relatio, quæ talis ab extremis; hæc relatio ab his extremis; creatura, quæ ens finitum à Deo, & quæ hæc creatura, & sic de reliquis: ergo non minus relatio prædicamentalis supponit talem exigentiam extremorum ex natura rei, quam relatio transcendens ex natura rei eandem supponit.

Imò hæc magis supponit talem connexionem, etiam maiorem extremorum ex natura rei, & per se: quia sicut hæc non distinguitur realiter à suo fundamento, arguit connexionem essentialiæ fundamenti in esse ad suum terminum: relationes autem prædicamentales non supponunt talem connexionem, & exigentiam fundamenti; fundantur enim in ordine, aut causalitate contingentí, & non essentiali per se; ut præmissum est in commento præcedentis articuli.

Vnde evenit ut relationes prioris generis identificantur fundamento realiter, non autem prædicamentales, ut relatio filiationis, & similitudinis in creatis: cuius alia ratio assignari nequit præter iam datam; relationes scilicet fundari, & resultare ex natura extremorum, & exigentia iuxta gradum, & conditionem eius connexionis, qua si contingens erit ex parte fundamenti, relatio erit contingens, & realiter separari potest ab ipsa fundamento: si autem essentialis, & per se necessaria erit connexionextremorum in esse, relatio erit eadem fundamento realiter. Quam regulam optimè assignavit Doctor in 2. dist. 1. quæst. 5. quæ reducitur ad rationem præmissam: vnde colligitur relations, quæ dicuntur aptitudinales, seu potentiales non esse relationes vello modo in esse, sed dici tales ex conceptu, & secundum rationem, quia aliter à nobis non concipiuntur, nisi per collationem vnius extremi ad aliud. Doctrina præmissa rectè quadrat Augustino citato: quia dici ad se prius quād ad aliud denotat ex natura eius, ut est ad, exigi vi dicatur ad aliud.

His suppositis sic subsumto: sed modus ille inherentiæ, & sic de aliis similibus, quæ absolutus

Scoti oper. Tom. VIII.

est, & fundamentum respectus ad subiectum formæ inhærentis, non dicit villam exigentiam ex natura rei secundum modos præniuersos, secundum quam diceret præmissum respectum, aut relationem ad subiectum formæ: ergo nullum fundamentum relationis ad ipsum, & consequenter neque ipsam relationem: ergo nequit in eo sic consistere inhærentia.

Pater hæc ultima consequentia; quia, quæ absolutus est, nequit vniire formam subiecto; ut omnes supponunt contra Gabrielem in 1. dist. 30. q. 4. & in 3. dist. 1. quæst. 1. & quæst. 2. art. 3. vbi dicit vniueniem hypostaticam fieri per qualitatæ absolutam. Supponitur etiam contra Gregorium, & Nominales, qui negant vniuionem esse aliquid ab extremis præter negationem diuisionis, & separationis. Ratio autem potissima est, quia absolutum, quæ absolutum, est ad se, & non ad aliud: id ipsum tentant aduersarij, qui ad effectum vniendi requirunt respectum: & loquor præcisè de illo respectu, qui dicitur includi in dicto modo.

Probatur etiam subsumptum, quia hæc relatio non supponit exigentiam secundum naturalem conuenientiam & discrepantiam, aliæ relatio sequens esset similitudinis, & distinguetur realiter à fundamento; non est alicuius causalitatis, aut perfectionis communicata illi modo, quæ absolutus est, quia subiectum formæ inhærentis subiectu per nihil causat, quæ subiectum est, nisi ipsam formam, quam recipit: modus autem inhærentiæ est in forma, tanquam subiecto suo adæquato, & proximo: ergo non dicit fundamentalem exigentiam relationis ad subiectum.

Dices inhærentiam propter relationem sibi realiter identificatam exigere subiectum tanquam terminum. Contrà, est petitio principij: de hoc enim disputatur, an detur aliquis modus absolutus, qui sit inhærentia, & exigit talem relationem: & manet ratio iam facta; quia relatio ex natura rei supponit exigentiam, & fundatum, ad quod sequitur, ut ad radicem priorem natura, ex qua oritur: quare enim pater, & filius, seu generans, & genitum dicunt has relationes, & non alias, nisi secundum illam exigentiam: Deinde ipsa forma, in qua est inhærentia, magis exigit subiectum proprium, quia ab illo causatur: cum hoc tamen non stat relatio aliqua eadem sibi ad subiectum realiter in esse, & quæ sit actualis; aliæ non posset separari à subiecto, & illa sufficeret ad inhærentiam eius: ergo minori fundamento ponit potest in illo modo absoluto ex natura absoluti, quia in nullo genere causæ dependet à subiecto formæ, quæ absolutus est: ergo magis est fictum, quam probatum talem modum absolutum esse.

Secundò probatur eadem conclusio. Quando requiritur causa præcisè ad saluandum aliquem effectum in natura, non debet tribui maior perfectio causæ, quam exigatur ex natura effectus: sed ad vniuionem formæ cum subiecto non requiritur perfectio entis absoluti in vniuione, & saluat effectus solùm in respectu, & per ipsum tanquam causam, & melius sine inconvenienti: ergo non debet poni vnius, aut inhærentia esse modus absolutus. Maior est manifesta, quia natura sicut non admittit defectum, sic etiam neque superfluitatem, quia sic non esset in pondere, ordine, & mensura contra naturales, & Sanctos Patres, ac ipsam Scripturam, & perfectionem prouidentiæ sui authoris.

Modus quo
absolutus nō
dicit ordinem
ad subiectum
formæ.

Sententia Ga-
brielii nō ad
missa.

Probatio fe-
cunda subsum-
pti.

Subiectu per
modum sub-
iecti causa
recipiendo.

Responso.
Impugnatur.

Secunda pro-
positio conclu-
sionis.
Causa præ-
cisè requiri-
tur propter ef-
fectū non de-
bet excedere
effectum.

Meliùs salutatur vniuersitatem referentiū.

Minor probatur, quia per formā vniōem ad subiectū nihil concipiatur, quām respectus formā ad subiectū: & hic respectus atque effe-
ctus eius, seu referentia secundūm exigentiam formā melius saluat, si fundatur immediatē in ipsa formā, quām si mediante aliquo absolu-
to eam reciparet, quod absolum necessariō distinguitur realiter à forma, & est terminus actio-
nis diuersæ, quandoque suppositā formā in esse, qualis est vno animā rationalis ad corpus, &
potest sic omnis vno formā absolutā produci, quam Deus potest primū creare, deinde
vniere subiecto, sicut & conseruat in præsentī mysterio accidentia, destruktā eorum vnone ad
subiectū, manentibus omnibus, quāz realiter
identificabantur accidentibus in suo esse.

Contradiccio.

Dicere enim quodd idem realiter maneat, &
desinat, inuoluit contradictionem manifestam,
quia nequit desinere identificatum, nisi desinat
existētia per quam identificatur: si hæc desi-
nit quoad vnum, desinat simpliciter quoad om-
nia, quia nequit esse, & non esse.

42
Si inhærentia
effet absolute
non uniret.

Supponendo ergo hoc, probatur ratio mino-
ris: relatio, si esset in forma immediatē, refer-
ret ipsam immediatē ad subiectū, & vniere: si
verò mediante aliquo absolu-
to, modo dicto, non
referret referentia vniibilis: ergo, &c. Probatur
secunda pars antecedentis, quia relatio illa non
est nata dare aliquem effectum subiecto remoto;
nisi illum, quem tribuit subiecto proximo, &
fundamento quod afficit; sed sic non refert sub-
iectū, aut fundamentum proximum per modum
vnibilis ad subiectū formā: ergo neque
ipsam formam.

Maior patet à causa formalī ad effectū, vt
causa est in subiecto. Patet etiam exemplo simili-
tudinis, quāz non aliter refert parietem, cui
inest mediante albedine, quāt̄ refert ipsam albe-
dinem. Dices, illam relationem inhærentiam non
esse in forma absoluta, verbi gratiā, in albedine
vt in subiecto, sed vt in fundamento. Contrā, ipsi
inest per modum constitutiū, tanquam priori
subiecto, quod supponit: ergo dat ipsi primū omni-
nem effectū suum, & denominationem in re
ipsa: nam ille modus secundūm aduersarios est,
& dicitur relativus: ergo ad subiectū albedinis,
vt ad terminū; & ipsa albedo est, qua consti-
tuitur, & inhæret subiecto, non autem subiectū,
albedini: ergo à denominatione ad formam, inest
albedini, & non subiecto: ergo magis saluat
inhærentia per solam relationem, quām per ali-
quid absolutum dicens relationem: illud enim
absolutum, quā absolutum est, nihil facit ad in-
hærentiam, nisi quā importat relationem: ergo
si ipsa relatio immediate ponatur in forma, me-
lius saluat intentum.

43
Tolleratur re-
pugnatio, &
explicatur
Philosophus.

Hoc autem non repugnat, quia illud principium Philosophi, quod ad relationem Prædicamen-
ti Ad aliquid, non datur motus, seu actio sa-
nè intelligi debet, & secundūm principia ipsius Philosophi; non enim intelligitur de quacumque
actione: nihil enim transit de non esse ad esse, quin
habeat dependentiam, & fieri à suis per se causis,
relationi vtrumque competit, quā est ens crea-
tum, de nouo recipiens esse, post non esse, depen-
dens ab extremis, & à causa prima, etiam dependen-
tia propria, sicut est creatura.

Dari actionē
ad relationē.

Sed quia emanat à natura extremonum per ne-
cessariam, & inseparabilem sequelam, idē
dicitur non dari ad eam per se motum causæ ex-

trinsecæ ipsam per se intendentis, & diuersæ
ab extremonib: sublato ergo hoc impedimentoo,
quod tollitur in relatione, quāz non necessariō
sequitur ad esse extremonum, potest saluati ad
ipsum immediata actio, & per se causæ ipsum in-
tendentis.

Vnde Philosophus, 5. Physic. licet neget motum ad relationem primo modo sumptam, quia nempe ad eam non est subiectum in potentia, posito termino in esse, quod requiritur ad motum, ex 3. Physic. vt definitur *actus in potentia secundum quod in potentia*, assertur tamen dari motum ad ubi, quod est relatio; talis etiam est inhærentia, seu vno: non oportet ergo listere in verbis Philosophi, sed in sensu, & in ratione, seu fundamento, ex quo tollitur motus à Prædicamento *Ad aliquid*.

Imò, & hoc ipsum necessariō dicendum est de modis: quia perinde excluduntur à motu ex tex-
tu Philosophi; nam dicit tantum dari motum ad
quantitatē, qualitatē, & ubi: sicut autē modi
negant esse formā horum Prædicamentorum; ita etiam ab ipsis hoc modo remouendus est
motus: idē assertores modorum dicunt eos non
distingui ex natura rei à modificatō, & compro-
duci, non autem produci primō: quod in proposi-
to nequit dici, vt patet ex dictis: cūdem ergo
sit difficultas ex tex-
tu Philosophi, siue vno dicatur
modus, siue relatio, & magis saluat ipsum
vno in relatione, quāz in modo absolu-
to, id af-
serendum est cui ratio magis fauerit.

Tertiō, si inhærentia effet modus absolu-
tus, exigeret sui vniōem ad formam, & illa vno su-
peraddita effet aliquod absolum, & sic proce-
deretur in infinitum: ponendo autem vniōem,
seu inhærentiam esse relationem, nihil tale sequi-
tur, quia relatio seipsa per inhærentiam actualē,
quā est sua proprietas, afficit immediatē
subiectū.

Respondent aduersarij negādo sequelam, quia
ille modus absolu-
tus est vno & immediatē se-
ipso afficit subiectū, & seipso vniuit tanquam
prima ratio in qua statut. Contrā: licet vno id
habeat, quia ad eam est status, tanquam ad vlti-
mam rationem formalem: tamen id ei repugnat,
si ponatur in aliquo absolu-
to, vt eam explicant
aduersarij, ac proinde per hoc destruitur ratio
vniōis. Probatur sequela, quia ille modus, quā
absolu-
tus est, nequit vniere subiectū formā: er-
go neque formam subiecto.

Parer consequentia, quia quā absolu-
tus est, non
respicit aliud à se, aliā tolleretur necessari-
tas omnis relationum, vt de facto ex hoc prin-
cipio Nominale: qui ergo statuunt necessitatem
relationum, debent saluare illud principium,
nempe effectū formalem relationum, seu ordi-
nare ad aliud non conuenire absolu-
tum, quā aliā etiam codem modo tollenda est
relatio eius ad subiectū, quantum ad effectū
vniendi ipsi formam; quā enim est prima ratio
formalis in qua est status, est simplex, & indi-
uisibilis, neque sub diuersis rationibus est talis;
aliā non effet status in ipsa sub ratione sim-
plici & formalī: nam & relatio eā ratione, quā
est ad terminū, refert fundatum ad terminū,
quia inesse in subiecto competit ipsi ex ra-
tione communi accidentis, referentia autem ex
ratione propria.

Confirmatur: illa vno formā ad subiectū,
siue substancialis, siue etiam accidentalis, educi-
tur de potentia subiecti, quia non est terminus
creatio

*Quare exclu-
ditur motus
à Prædicamen-
to Ad ali-
quid?*

44
Tertia proba-
tio conclusio-
nū.
Ex progressu
infinito.

Responso.

Impugnatur.

Absolu-
tum quā abso-
luto non uni-
versum.

45
Educi-
tur v-
no de positi-
onē subiecti.

Dicit relatione ad proprium subiectum.

Responso.

Impugnat.

creationis, cùm seorsim produci nequeat; produci autem potest per actionem diuersam ab ea, quā productur forma, verbi gratiā, si Deus vniuerit accidentis separatum subiecto capaci, quod nullam inuoluit repugnantiam apud Theologos: si ergo haberet rationem formarum absolute, non posset inesse subiecto, nisi dependenter à subiecto: ergo per relationem aliquam, & consequenter non seipsa, quā absolutum est, inest: hoc nequit dici statuendo ipsam in relatione, cuius inherētia actualis est sua proprietas.

Et si dicas, simili modo, illud absolutum dicere relationem dependentiae sibi candem realiter ad subiectum. Contra, ergo habetur intentum, nempe illud absolutum, quā absolutum est, non esse unione, quia ex ratione, quā dicit relationem ad formam, verbi gratiā, albedinis, in qua inest, & aliam ad subiectum formam, vnit utrumque: ergo superfluit omnis ratio absoluta in unionem ad effectum vniendi: ac proinde debet statui in sola relatione, quā est sententia Doctoris. Rationes pro sententia opposita nullae sunt, præter hoc tantum, quod ad relationem non detur motus, quam argumento secundo reiecimus.

46
Sententia Nominalium de unione.
Attingens.

Bachonius.
Ocham.

Vnionem esse negationem.

47
Probatus conclusio contra Nominales.

Non dari transiū in contradictionem sine medio.

Responso.

Impugnat.
Mutari est aliter se habere.

extrinseci ad ipsum: verbi gratiā, Deus dicitur iam creator per mutationem, quā est in effectu, paries dicitur visus per mutationem, quā est in potentia visua. Hic autem non est aliqua mutatio in aliquo extrinseco extremis, neque in ipsis extremis, quantum ad esse: ergo quantum ad aliquid superadditum.

Dices esse, negationem separationis. Contra, hoc est chimæricum: negatio separabilis à subiecto nunquam inest de novo, nisi per corruptionem affirmationis oppositæ: alterum enim debet necessariò inesse, & sibi mutuò succedit: si negatio potest adesse, & abesse realiter in subiecto, idem dicendum de affirmatione, sed nulla affirmatio tollitur à forma, aut subiecto præexistente per sui unionem: ergo vno illa non consistit in negatione, neque consequenter mutatio eorum salvatur per solam negationem. Minor probatur, quia nihil dicunt præter essentiam, & esse, vel quā ad hanc naturaliter consequuntur, sed hanc omnia salvantur, quia vno supponit extrema in esse, & ponamus nihil esse contrarium formæ ex parte subiecti: ergo illa negatio nullam supponit affirmationem, ac proinde nequit esse noua, aut mutatio extrema per ipsam.

Confirmatur, negatio illa non inest ex natura extremitatum, alias est in separabilis, & sequitur per se ad aliquod predicatum entitativum extremitatum: ergo per causam efficientem inest: sed sic nequit ponи virtute efficientis primò, nisi per actionem corruptiuam, aut annihilatiuam: hanc autem non terminatur ad negationem in subiecto, sed ad negationem, quā est nihil & extra genus, vnde sumit appellationem: illa vero negatio, quā est in subiecto, non ponitur negatio per corruptionem, nisi per destructionem affirmationis oppositæ, quā nulla est: ergo & negatio illa est imaginaria, & ad euasionem confusa. Præterea, actio vniendi formam subiecto tendit ad esse, & non ad non esse per se: ergo habet terminum proprium, qui recipit per se esse, quod nequit dici de illa negatione.

Secundū, diuisiō & separatio consistit in negatione: ergo vno in politiū. Antecedens per se patet inductione, separatio enim anima à corpore, formæ à subiecto, est negatio: & patet ratione, quia est terminus actionis corruptiæ, inquantum corruptiæ est, & tendit in non esse eius, quod corruptitur per mutationem contrariam productio- ni, et que destrutio totius, quod aliter non fit, quam separatione partium per desitionem vnius. Consequentia ergo probatur, quia negationis non datur negotio (loquor de incomplexis) quod si hoc axioma negatur, tollitur status in causis per se: quia illius etiam negationis datur negotio, & sic in infinitum: eodem modo affirmationis affirmatio, & nullus erit status, aut terminus in aliquo primo: & quidquid dicatur, non datur saltem negationi negotio opposita, quod intendit argumentum.

Quod probatur, quia vel intelligis per negationem negationis oppositam affirmationem, & hoc impropriè dicitur, quia affirmatio, quā est ens politiū, opponitur negationi, eamque tollit, & non aliter: vel intelligis negationem oppositam ipsi negationi directe, sicut opponitur affirmationi, & hoc est falsissimum, quia sic inter contradictionia daretur medium contra primum principium: *Quodlibet est, vel non est, &c.*

Sequela probatur, quia per negationem negationis quele.

48

Negatio non est noua, nisi que tollit affirmationem præmissam in esse.

Confirmatur.

Alio uniuersi tendit in esse, & non ad negationem esse.

49
Secunda ratio.

Terminus a-ctionis corru-ptionis.

Negationis non datur negotio.

Ratio huius.

Falsificare primum prin-cipium.

Probatio se-quelæ.

Dicit sufficiere mutationem in extrinseco, quā est illa connotatio extremitatum, quā forma connotat materiam. Contra, mutari est aliter se habere quoad extrema contradictionis, seu transire de uno in aliud, sed nihil se habet aliter ad aliud, nisi per mutationem suipius ad extrinsecum, aut

Dices sufficiere mutationem in extrinseco, quā est illa connotatio extremitatum, quā forma connotat materiam. Contra, mutari est aliter se habere quoad extrema contradictionis, seu transire de uno in aliud, sed nihil se habet aliter ad aliud, nisi per mutationem suipius ad extrinsecum, aut

aut

tionis ponamus tolli negationem albedinis in Angelistic in eo non esset neque albedo, neque negatio albedinis, sed negatio huius negationis. Ita in proposito, separatio formæ per distinctionem vñionis est negatio vñionis, quia per separationem nihil positui acquirit anima, sed perdit vñionem sui ad corpus: negatio huius separationis ponitur ab aduersariis in subiecto; hæc autem nequit esse affirmatio opposita vñioni, nisi per nouam actionem, sed negatio separationis; qua etiam est negatio opposita affirmationi: ergo neque separatio, neque affirmatio opposita eidem inest subiecto, sed medium inter hæc, quod est absurdissimum.

Conclusio.

Non possunt extrema uniri nisi per actionem, & virutem agentis.

Ex quibus sequitur, quod vñio consistat in aliquo positivo superaddito extremis: cum enim hæc nequeant seip̄s esse vñita, eūm sint in mera potentia passiva, quæ nunquam, quæ talis, reducit se virtute propriâ ad actum, ita necessarii debent applicari sibi inuicim, & vniri per virtutem cause efficientis reducentis ad actum illam potentiam passiuam, & consequenter producendo, quia nunquam potentia passiva est in ente ad puram negationem, sed ad aliquam perfectionem in esse

entis: potentia enim passiva, quæ est passiva, separata ab actu includit priuationem actus, seu negationem: ergo respectu ad oppositum dicitur potentia, & esse in potentia. Pater etiam falso esse fundamentum Gregorij, quia hæc denominatio vñionis nequit esse per extrema.

Ex his etiam pater reliquum huius §. vt quod vñio sit relatio extrinsecus adueniens, quod potest ponи in genere Actionis, aut Passionis, hæc extendendo non solum ad terminos mutationis, vt sit efficiens à causa extrinseca, in passo per terminum suę actionis, sed etiam extendendo transmutationem ad genus causæ formalis, per quam sit sub affirmatione, & in actu, sublatâ priuatione, quæ prius insuit, & sic reducitur ad genus Actionis, & sumitur actio ab actualitate: ad passionem etiam reduci potest, quia subiectum non solum passiuum se habet ad agens, sed etiam ad formam. Dicitur præterea, quod vagetur denominatiū per omnia nouem genera. Item quando Simplicius dicit, *esse in*, non constituere certum genus, intelligitur pro denominato accidentis, quod dividitur in nouem genera.

50
In que prædicamento possumus esse in.

S C H O L I V M.

Secunda conclusio, denominatum à perse significato accidentis, seu materiale eius, si est respectus, per nullam potentiam esse potest actu, sine subiecto actu. Ratio est, quia essentialiter dependet respectus à subiecto, sicut à termino: est contra Ioan. Canonicum 1. Phys. q. 4. a. 3.

8

Probatio 2. concl.
Repugnat esse respectus fine subiecto.

Secunda^a conclusio probatur, quia respectus est essentialiter habitudo inter duo extrema: & idē sicut tollere terminum, ad quem est respectus, est tollere, vel destruere respectum: ita tollere illud cuius est respectus, est tollere respectum, & destruere rationem respectus: non ergo, quia accidens respectuum est accidens, idē requirit subiectum, vel fundatum: sed quia respectus est respectus, idē requirit cuius sit, & ad quod sit, etiam in Diuinis.

Vide 2. d. 17. & 2. d. 1. q. 5. 6. a. 2.

Si arguatur contra istam conclusionem, quod videtur contradicere præcedenti: quia secundum conclusionem præcedentem, ratio, quam significat *accidere*, vel *inherere*, est respectus extrinsecus adueniens: ergo non potest competere alicui respectui denominatiū: quia respectus non est subiectum respectus, nec fundatum; sic enim esset processus in infinitum: ergo paternitas, vel similitudo non potest inhærere, vel accidere: quia inhærere, seu denominari ab inhärenzia requirit quod denominatum sit subiectum, & fundatum inhärenzia.

Dif. 6. q. 10.
Vnus respectus fundatur in alio.

Respondeo, quod vñus respectus benè potest fundari in alio, vt posterius in priori, sicut suprà tactum est in quadam quæstione de charaktere: & probatum de proportione, & proportionabilitate: & ita dico, quod sicut albedo potest denominari ab inhärenzia, sive ab eo, quod potest accidere: ita potest paternitas denominari: & similis est denominatio, quoad hoc utrobique, scilicet quod prædicatum dicit respectum extrinsecus aduenientem ipsi subiecto. Sed si arguas, ergo ipsem respectus inhärenzia denominabitur à seipso: hoc soluetur in sequenti conclusione.

C O M M E N T A R I V S.

Si Secunda conclusio, Relatio neque esse sine subiecto.

a Secunda conclusio, &c. Hæc docet relationem non posse esse sine actuali inhärenzia ad subiectum. Ratio est, quia relatio est essentialiter respectus inter extrema; vnde sicut nequit esse sine termino, ita & sine fundamento. Quando autem subdit, Non idē accidens respectuum exigit terminum & fundatum, ac subiectum: quia accidens est, sed quia respectus est, & respectus exigit, cuius sit, & ad quæ sit, &c. Intelligitur hoc sic, quod scilicet ex communī ratione accidentis, non pe-

tit relatio necessariò subiectum, & fundatum, quia sic omne accidens exigeret subiectum, etiam accidens absolutum, ita vt separari non posset, quod est contra sequentem conclusionem: sed ex ratione respectus hoc exigit, quæ talis est, nempe illud *cuius est*, &c. quando autem relatio est accidens, nequit esse alicuius vt fundamenti, nisi solius subiecti, idē nequit esse sine subiecto, quia aduenit per modum accidentis, & non per se, quando autem

autem est substantia, ut in Diuinis, est persona tanquam constitutuum eius, vel tanquam eadem sibi, si est relatio communis, & non se habet per modum accidentis. Ex his colligitur ratio cur accidens respectuum dicat inheren-

tiam eandem sibi, quia nequit esse sine termino inhærentiæ, nempe subiecto. Ad obiectionem bene responderet in litera. Vide ipsum in 2. dist. 1. queſt. 5. & loco cit. nempe in 4. dist. 6. queſt. 10. & dist. 10. queſt. 2. ad primam.

S C H O L I V M.

Tertia conclusio, denominatum, seu materiale accidentis, si sit absolutum, potest non inesse actu subiecto. Probatur, quia absolutum à nullo extrinseco dependet essentialiter, nisi à causa prima: & certum est, subiectum non esse de ratione intrinseca accidentis, alias homo albus esse ens per se.

Tertia^b conclusio probatur, quia accidentis absolutum, unde absolutum, non requirit terminum, nec terminos: quia tunc non esset ab solutum. Si igitur requirit subiectum, oportet quod hoc sit propter aliam dependentiam ad ipsum essentialiter: sed nulla est dependentia simpliciter necessaria alicuius absoluti ad aliquid, quod non est de essentia eius, sed tantum causa extrinseca: nisi ad causam extrinsecam simpliciter primam, scilicet ad Deum: subiectum autem non est de essentia accidentis, quia tunc homo albus non esset ens per accidens, quod est contra Philosophum, 5. Metaph. cap. de Ente, & cap. de Vno. 7. Metaph. cap. 3. quia addendo alicui illud quod est de essentia eius, non habetur ens per accidens, præcipue si illud in se sit ens per se. Accidens autem secundum se est ens, per se secundum Philosophum 5. Metaph. cap. de Ente: unde & per se est in genere: nec subiectum est causa extrinseca simpliciter prima: sed Deus præcisè est huiusmodi causa, qui non est subiectum accidentis: ergo dependentia accidentis absoluti ad subiectum, non est simpliciter necessaria. Voco simpliciter necessarium, cuius oppositum includit contradictionem. Maior probatur, quia causalitatem cuiuscunque causæ extrinsecæ, respectu cuiuscunque causati, perfectè supplere potest prima causa: quia habet in se omnem talem causalitatem eminentiùs, quam secunda causa.

Si dicas subiectum esse causam materialem respectu accidentis, & Deus non potest supplere vicem causæ materialis, sicut nec formalis. Contrà secundum Philosophum 8. Metaph. accidentia non habent materiam ex qua, sed in qua: vel si habent ex qua, illud non est subiectum: quia subiectum cum accidente facit ens per accidens, ut dictum est: per se autem intrinsecum essentia accidentis, sive materia, sive forma, non constituit ens per accidens: quia accidens, ut totum quoddam est, est ex omnibus pertinentibus ad essentiam eius.

Ex ista ratione patet, quare Philosophi dicent, quod accidens non potest esse sine subiecto: non quidem quia ponent subiectum de essentia accidentis, imò ex eis constituitur ens per accidens: nec quia de essentia accidentis absoluti ponent inheren- tiam, vel respectum quemcunque ad subiectum: quia contradic̄tio est quod in per se ratione absoluti includatur aliquis respectus, quia tunc esset absolutum, & non absolutum: sed tantummodo, quia ponent ordinem causarum simpliciter necessarium: ita quod prima causa non potest causare causatum secundum, sine causa secunda, subiectum autem habet aliquam causalitatem respectu accidentis, loquendo de ordine naturali causarum: & ideo sine ista causa in ordine sux causalitatis posita, negarent accidentis esse: & pro tanto dicitur 1. Physic. quod intellectus querens segregationem passionum à subiectis, erit querens impossibilia: sed non est impossibile, quasi includat aliquid repugnans primæ rationi, seu quiditati accidentis absoluti: nam tali impossibili posito, nulla potest seruari regula disputationis, maximè quantum ad illa consequentia, quorum opposita includuntur in antecedente. Patet enim, quod tunc tali-impossibili posito, statim concedenda sunt contradictiones: & ita in proposito includitur maximum inconveniens, scilicet redargutionis, ad quod duci potest respondens: nunc autem Philosophus 4. Physic. cap. de Vacuo, querit istam questionem, si esset spatium, in quo tantum esset color, aur sonus: utrum illud esset vacuum? Et responderet determinatè ad alteram partem quæstionis: quia si esset receptuum corporis, esset vacuum, si autem ex primo intellectu eius, quod est colorem esse, includeretur ipsum esse in subiecto, cum subiectum eius non possit esse, nisi corpus, ex primo tunc intellectu positi haberetur corpus ibi esse, & corpus ibi non esse: & ita illâ hypothesi positâ, respondendum esset statim, quod spatium esset vacuum, & non vacuum.

*Probatio
concl. 3.
Accidens
absolutum
posse esse si-
ne subiecto,
T. com. 13.
T. com. 7.
T. com. 12.
& inde.
T. com. 14.*

*Prima cau-
sa supplere
potest omnię
causalitatę
extrinsecę.*

*10
T. com. 12.*

*Accidens an-
habeat ma-
teriam.*

*Quare Phi-
losophi ne-
garent acci-
dēs posse esse
sine subiec-
to.*

*Text. 39.
idem 7.
Metaph.
Text. 3.*

*Quod im-
possibile ad-
mittendū in
disputatio-
nibus.*

*De hoc 1.
d. 1. q. 2.*

Eſt in ſubieſto non eſt de ratione accidentis ſecundum Philosophum.

Iſtud diſtum pro tanto adducitur, vt videatur Philoſophum illam contradictionem nolle eſſe in prima ratione quiditatua accidentis, ſicut nec poſuit eſſe in ſubieſto eſſe de prima quiditatua ratione albedinis: ſed tantum eſt illa imposſibilitas apud eum propter neceſſitatem, quam ponit in ordinem cauſarum.

C O M M E N T A R I V S.

52
Tertia concluſio per ſe intenta.

Forma abſoluta non dependet eſſentialiter à ſubieſto.

b **T**ertia concluſio probatur, &c. Tertia concluſio eſt, quod accidens abſolutum poſſit eſſe ſine ſua inhærentia, & ſubieſto. Hęc eſt principalis concluſio intenta in hac quaſtione; reliqua p̄miffa faciunt ad eius explicationem, vt int̄cedatur poſſibilitas mysterij, vt quod inhærentia accidentis ſit eius ad ſubieſtum relatio, & quod inhærentia accidentis relatiui, idē non ſit separabilis ab ipſo, quā relatio eſt per ſe dicens ordinem ad illud cuius eſt, non quā accidens eſt, ſed quā relatio. Tertiā ergo concluſionem probat per oppoſitum huius de accidente abſoluto, quod non dicit dependentiam eſſentialiē ad aliiquid extrinſecum præter cauſam primam: ſubieſtum autem eſt extrinſecum accidenti abſoluto, quā abſolutum eſt, quod probat ex Philoſopho, addens cauſalitatem cuiuscunq; cauſe extrinſe-

ca poſſe ſuppleri à Deo. Hanc rationem ſuprā in init. huius queſt. fuliū deduximus, idē non eſt neceſſaria eius proſecutio h̄c.

Subdit autem præterea Doctor, idē Philoſophum negare hanc separationem, ob ordinem per ſe cauſarum, non autem ex ratione quiditatua accidentis: quod recte probat ex Philoſopho, cap. de Vacuo, lib. 4. Physic. quia nullus eſſet locus quaſtioni, quam ibi proponit, ſi ex quiditate accidentis exigeretur ſubieſtum. Aliqui moderni malè interpretantur locum hunc Doctoris, quaſi voluerit probare poſſibilitatem separationis ex Philoſopho, cū tamen ſubiungat illud adduci, vt oſtentatur imposſibilitatem eſſe à cauſa extrinſeca ex Philoſopho, non autem intrinſeca: vnde ſolū intenſit tollere fundamentum imposſibilitatis à cauſa intrinſeca, ſeu per ipſam.

Reiicitur cap. lumniat

S C H O L I V M.

Monet quatuvor dubia contra conclusionem, & ſoluit elegantissimè singula ſuo ordine.

11
Dubium cōtra 3. concl. Pradicato ſilicet eſſentiali. Text. 2. Text. 3.

Text. 2.

Text. 15.

12

Dubium 2.

q. 5.

Text. 12. & inde.

Contra istam conclusionem arguitur primò ſic: Si albedo inhæret ſubieſto, vt tu concedis, iſta inhærentia, aut eſt de eſſentia albedinis: & habeo propositum, quod contradictione eſt, & prima contradictione, ſubieſtum eſſe ſine p̄dicate: aut non eſt, & hoc videtur inconueniens, tum propter auctoritatem, tum propter rationem. Propter auctoritatē Philoſophi 7. Metaph. in principio, *Accidentia, inquit, ſue alia à ſubſtantia di- cuntur entia, eo quod taliter entis: ergo formalis ratio entitatis in accidente eſt, inhærente taliter enti, id eſt, ſubſtantia, & paulo pōst: Nihil ipſorum ſecundū ſe aptum natum, nec poſſibile separari à ſubſtantia.* Multa etiam ſunt ad hoc ibidem.

Confirmatur per Philoſophum 4. Metaph. vbi dicit, quod ens dicitur de ſubſtantia, & accidentibus, ſicut ſanum de ſanitate in animali, & vrina: ſed nihil formaliter de vrina ſanum dicit, niſi habitudinem ſigni ad ſanum diſtum de animali: ergo nec ens diſtum de accidente aliquid dicit, niſi habitudinem includens ad ſubſtantiam. Similiter in 7.c. 3. videtur dicere, quod quemadmodum aliquod non ſcibile eſt ſcibile æquiuocè, & me- dieabile æquiuocè, opus, & vas, ita & iſta quantitas, & qualitas dicuntur entia.

Ratio autem ad probandum eſſe illud inconueniens, eſt iſta: Inhærentia ſi non eſt de eſſentia albedinis, erit altū, & inerit ipſi albedini: quia albedo dicitur inhærentis formaliter illa inhærentia. Quāero ergo de inhærentia, quā inhæret inhærentia albedini? aut ipſa eſt eadem albedini: vel ipſi inhærentiæ. & pati ratione fuit ſtandum in primo: vel illa inhærentia inhærentiæ eſt alia à ſuo fundamento, & tunc erit processus in in- finitum.

Præterea, contra iſtam conclusionem eſt aliud dubium, quia ad minūs relatio accidentis ad ſubieſtum videtur eſſe eadem illi accidenti. Probatio, quia lib. 2. diſt. 1. diſtum eſt, quod relatio cuiuscunq; creature ad Deum in ratione triplicis cauſe eſt eadem fundamento: ſed respectus accidentis ad ſubieſtum non videtur minūs idem accidenti, quam ille. Quod probatur, quia ſubſtantia creata non definitur per ipſam eſſentiam diuīnam additam in ſua definitione: quia tunc nihil poſſet habere definitionem in ſuo genere, cū Deus ſit extra genus, & tamen accidens propter ſuum respectum ad ſubieſtum neceſſariō definitur per respectum ad ſubieſtum, ex 7. Metaph. cap. 3. ergo ille re- ſpectus eius ad ſubieſtum non minūs eſt idem ſibi, quam respectus ſubſtantiaſ crea- taz ad Deum.

Dubium 3.

Item, tertium dubium eſt, quia ſaltem ſi respectus albedinis ad ſubieſtum fit aliud ab albedine, non videtur eſſe posterior albedine: quia albedo non requirit ſubieſtum, niſi propter

propter istum respectum, quem habet ad ipsum: sed si ille respectus est posterior albedine, potest albedo manere isto respectu circumscripto: ergo potest non dependere ad subiectum. Et ista ratio potest evidenter deduci de accidente, ut intellecto, quām ut in existentia, hoc modo: si albedo est prior illo respectu: igitur potest completere concipi sine illo respectu, & per consequens completere definiti, sicut prius sine posteriori: sed non requirit subiectum, nisi propter istum respectum, quem habet ad subiectum: ergo potest completere definiti sine subiecto contra Philosophum, ut prius.

Item, quartum dubium est, quia si inherētia est aliud ab albedine, & posterius ea; saltem videtur propria passio eius: quia nihil videtur immediatius inherētere albedini, quām habitudo ad subiectum: sed subiectum per se esse sine propria passione includit contradictionem, alioquin nulla conclusio esset simpliciter scibilis, quia quæcunque talis prædicat passionem de subiecto: & per te nulla talis esset simpliciter necessaria, nec per consequens simpliciter scibilis.

Dubium 4.

C O M M E N T A R I V S.

53
Quætor du-
bia.

1.Dubium.

2.Dubium.

c **C**ontra istam conclusionem, &c. Mouet quætor dubia, seu obiectiones contra tertiam conclusionem ad maiorem eius declaratiōnem, & confirmationem mysterij. Primum est, quod inherētia albedinis, verbi gratiā, ad subiectum sit de essentia eius ex Philosopho, & à ratione, quia alias esset processus in infinitum: quia si albedo per aliud à se inherēt, ita etiam inherētia albedinis per aliam inherētiam, & sic in infinitum.

Secundum, saltem inherētia est eadem realiter albedini, sicut relatio creaturæ ad Deum est

ipsi eadem, quia definitur accidens per subiectum,
7. Metaph. cap. 3, non ita creatura per Deum.

Tertium, si distinguitur ab albedine inherētia, erit posterior ipsa in esse, & conceptus, quia ratione illius tantum dependet à subiecto: ergo sic non exigeret subiectum ex propria ratione, neque definieretur per subiectum contra Philosophum supra, quod est inconveniens.

Quartum est, quod saltem sit propria passio albedinis, quia nihil immediatius ipsi inherēt, quām sua inherētia: ergo erit insuperabilis.

4.Dubium.

S C H O L I V M.

Ad primum dubium, negat omnino inherentiam esse de essentia accidentis, vel id voluisse Philosophum, & soluit optimè omnia loca Philosophi adducta n. 11. ad oppositum. Soluit etiam rationem allatam, num. 12. Quod etiam inherentia non sit de essentia relationis, docent benè Mayron. hic q. 7. & 1. q. 29. q. 5. & Trombeta 7. Met. q. 1.

Ad ista⁴, ad primum, nullo modo concedendum est inherētiam esse de essentia albedinis, & quæstio mota de hoc aliquibus videtur esse truffatica, & sine intellectu. Etsi enim aliquam evidētiam haberet quæret, an illa relatio sit eadem albedini? non tamen propter hoc, an sit de essentia eius? quia nihil est de essentia alicuius, nisi quod pertinet intrinsecè ad quiditatē eius: respectus autem aliquis, licet sit idem fundamento, sicut dictum est de respectu creaturæ ad Deum, vbi suprà: non tamen est de quiditate eius, quia tunc nulla essentia creaturæ esset absoluta.

Dico ergo negatiū, quod inherētia, quā albedo inherēt subiecto suo, non est de essentia albedinis. Cùm arguitur per auctoritatem Aristotel. dico, quod nunquam hoc sensit, quod forma, quæ per se est in genere absoluto, essentialiter includat respectum aliquem: ratio autem inherētia non potest intelligi, quin intelligatur ratio respectus, nisi non intelligas, quid dicitur per nomen.

Auctoritas ergo prima adducitur ex æquiuocatione illius vocabuli, eo quod: non enim semper, eo quod est nota causæ formalis illius, quod præcedit: nam, vt dicitur quinto Metaphysicæ capitulo de In eo quod, *Quoties dicitur causa, roties dicitur inquantum, sive in eo quod: talia possunt esse nota cuiuscunque causæ illius, quod præcedit, & ita cùm substantia sit aliqua causa accidentis, liecit non de essentia eius, accidens est ens eo quod est taliter entis, designando illam causalitatem in substantia: sed non propter hoc formale esse in entitate albedinis, erit esse alterius entis. Sicut vniuersaliter causatum à quacunque causâ in quocunque genere causæ, est illud, quod est, quia est taliter entis, id est, talis causæ in tali genere, & ordine causandi: nec tamen ista habitudo ad quancunque causam, est formale, vel essentiale in causato: quia tunc nullum causatum esset formaliter absolutum.*

Aliqui etiam istum textum peruerunt, accipientes, quasi esset textus Aristotel. Accidentia non sunt entia, nisi quia taliter entis, quam propositionem, nec Philosophus dicit, de Alex. 7. nec Metaph.

14
Responso
ad primum
dubium.

In 1. dist. 1.
9.5.

Text. 2. 3.

al. Comenta-
tor enim 5.

Metaph. c.

de in eo,

quod quo-

ties dici-

tur causa,

&c. & dici-

tur quod ly

in eo quod

potest esse

nota.

Ly inquā-
tum, & in
eo quod
possunt esse
nota cuinscū
que causa.

15

Vide Alex.
de Alex. 7.
nec Metaph.

nec est ibi : nec sequitur ex propositione Philosophi. Nam, *eo quod*, sicut in antecedente potest denotare causam illius , quod præcedit, ita potest denotare quamcunque causam illius, quod præcedit talem causam: non tamen præcisam:& per consequens non denotat talem præcisionem.

Sed esto, quod in antecedente denotaretur causa præcisa, sicut in consequente, neutra tamen propositio facit ad propositum , quod illa habitudo importata per ly *taliter entis*,

Substantia dicitur totaliter ens perfectione. sit formale in *esse* albedinis. Sumitur autem ibi *taliter entis* pro substantia, de qua præcessit sermo, vel totaliter entis secundum aliam literam : ita quod *totaliter* non dicat ibi totalitatem vniuersalitatis, quia tunc accidens esset entis vniuersalissime accepti, & ita non esset ens : sed totaliter totalitate perfectionis, & sic substantia est totaliter ens.

Alia auctoritas : neque aprum natum, neque possibile, & alia, quæ dicuntur ibi ; patet quomodo Philosophus intelligit propter necessarium ordinem causati ad causam proximam : sed non habetur ex hoc, quod habitudo ad causam proximam sit de essentia causari.

16

*Text. 2.**Text. 14.*

Si accidens non haberet formaliter esse, non haberet actiones reales, vel intentionales.

*Text. 11.**Damasc.*

Simile non currere quatuor pedibus.

17

Vrina quomodo est aequinore sanata?

In 1. d. 3. q. 2.

Inherentia non differt ab ipsa.

Querelatio est eorum surdametos? Inherentia absoluti distinguatur ab ipso.

Auctoritas illa de quarto Metaphysicæ, & similis de septimo, de non scibili, & scibili, potest adduci secundum superficiem verborum , quod accidens nullam haberet entitatem formalem, sicut sanitas in vrina nihil habet de ratione formalis sanitatis , & si ad hoc adducitur, non est nisi ignorantia vocabulorum. Patet enim, quod accidentia sunt principia agendi, & principia cognoscendi substantiam , *ex primo de Anima* , & per se obiecta sensuum : sed truffa est dicere aliquid esse principium agendi , vel actione reali in materiam, vel actione intentionalis in sensum , vel intellectum , & non habere aliquam entitatem formalem: ita enim dicemus chimæram agere, vel sentiri. Truffa est etiam aliquid esse per se passionem entis, nisi ipsum habeat per se aliquam entitatem: vel esse terminum alicuius motus, vel mutationis, nisi habeat aliquam entitatem : substantiae autem omnes, si quas habeant passiones, sunt accidentia. Si quis etiam motus est augmentationis, alterationis, & rbi, est ad accidens , vt ad terminum. Est ergo intellectus Philosophi in illis exemplis, non quod simile currat super quatuor pedes: quia secundum Damascen. lib. 3. cap. 26. *Quod omni ex parte simile est, idem est, non exemplum.* & ideo præmitit, *Non enim necesse est exempla pro suis inter se similia esse, atque eiusmodi, ut nihil omnino desideretur, quandoquidem in exemplis, tum similitudinem, tum dissimilitudinem perspicere opus est, siquidem exempla sunt.*

Ita dico, quod ad hoc faciunt illa exempla Philosophi , quod sicut ordo essentialis est medicinæ ad animal in eo quod est, dici sanum : ita habitudo essentialis est inter accidens, & substantiam in habendo entitatem : sed non quod ille ordo essentialis ad subiectum sit de essentia albedinis , quæ habet illum ordinem, sicut ratio signi est essentialiter sanum, vt dicitur de vrina: & ratio dissimilitudinis in hoc est, quia in vrina non est aliqua forma absoluta à qua dicitur sana ; licet sit ibi aliquid absolutum super quod fundatur ratio signi, vt pote talis color, vel talis digestio, & alia, quæ apparent ibi : sed ipse ordo ad sanitatem est, quo formaliter dicitur vrina sana. Et ideo omnino æquiuocè quantum ad non impositum ab illo conceperu, quo animal dicitur sanum: quia licet sanitas sit eadem, quæ est in animali formaliter , & quæ significatur per vrinam : tamen sanum impositum ad denotandum habens sanitatem formaliter, & habens eam ut signum, est purè æquiuocum. Sed ex alia parte ens non est purè æquiuocum, vt dictum est aliæ: & in utroque extremo est aliquid absolutum, propter quod formaliter utrumque dicitur ens ; licet super vnuum absolutum fundetur ordo ad aliud.

Ad rationem illam dico , quod inherentia inhæret albedini ; alioquin albedo non esset formaliter inherens illa inherentia , & cum queris de illa inherentia , quâ inherentia albedinis inhæret albedini. Dico, quod illa est eadem inherentia albedinis , & rationum ibi est status. Ratio huius patet libro secundo distinctè. prima, quest. quinta : quia illa relatio est idem fundamento, sine qua fundamentum esse includit contradictionem: huiusmodi est ista inherentia inherentia ; quia contradictione est inherentiam albedinis ad superficiem esse actu , & non inhærente actu , vel non habere inherentiam : similiiter impossibile est , & contradictione est esse in aptitudine , quin & habeat in aptitudine : sed propter rationem oppositam nulla inherentia formæ absolutæ est sibi eadem , quia non est simpliciter repugnantia illam formam simpliciter esse , & non inesse.

C O M M E N T A R I V S.

54

Ad ista; ad primum, &c. Reprehendit quæstionem tanquam irrationabilem: & respondet negando antecedens. Ad primam probationem ex Philosopho eo quod taliter ens, particulam illam rationalem non denotare semper causam formalem, sed quamcumque; hic autem denotat substantiam causare accidentis per modum subiecti: unde non recte infertur ordinem ad subiectum esse de essentia eius; alias sic dicetur de quolibet causato. Respondeo etiam potest per aliam versionem, vbi dicitur totaliter ens, non dici secundum prædicationem, quia Deus non est capax accidentis: sed totalitate perfectionis, & sic idem est, quod accidentis sit substantia ut subiecti; quia substantia est totalitate perfectionis ens, & ens simpliciter ut comparatur ad

accidens. Ad aliam probationem ex Philosopho, quæ negat accidentia possi, aut esse, apta nata separari, respondit supra ad conclusionem, ita sensisse, propter ordinem essentiale causarum; putauit enim non posse causam superiorum in effectum inferioris, nisi ipsa inferiori concurrente.

Ad alias probationes Philosophi responderet: non recte adduci sensum Philosophi, vt bene probat in litera. Per exempla ergo intendit Philosophus ordinem inter substantiam, & accidentem in essendo secundum perfectionem & causalitatem, non quod substantia, aut inherentia ad ipsam sit de essentia accidentis absoluti. Ad rationem, dicit statum esse in ipsa inherentia, quæ in seipso inheret realiter, ex ratione quam ibidem subiungit.

Ordo inter
substantiam,
& accidentem.

S C H O L I V M.

Ad secundum dubium num. 12. contra tertiam conclusionem offendit inherentiam forma abso-
lute, non esse eandem formam.

Et per istud patet ad secundum dubium. Dico enim, quod inherentia albedinis non est eadem albedini: & cum probatur per relationem creaturæ ad Deum; dico quod non est simile propter maiorem positam prius ad istam conclusionem tertiam: nulla enim relatio ad causam extrinsecam est identica causato, nisi illa, quæ est ad causam primam, propter hoc, quod prima causa potest quodcumque causatum causare, sine qua cumque alia causa extrinseca.

18

Ad 2. dub.
Relatio cau-
sati ad cau-
sam primam,
eadem fun-
damento.

Et cum arguitur de definitione; illud magis probaret accidentis non debere definiiri per substantiam, quia lapis per Deum non definitur, cum tamen Deus sit causa talis, sine qua impossibile, & contradicatio est, esse lapidem, vel equum: non autem sic subiectum respectu accidentis. Sed respondeo, identitas respectus ad fundamentum, vel non identitas, non est ratio, quare terminus respectus cadat in definitione fundamenti, ut additum.

Quid ergo aliud? Respondeo quod nec dependentia essentialis, & necessaria, est causa, quod terminus dependentiarum addatur in definitione fundamenti dependentis: tunc enim Deus magis ponetur in definitione cuiuscumque creati, quam substantia in definitione accidentis: sed causa est, quia nulla forma potest habere conceptum perfectum quietarium, nisi cointelligatur illud, cuius est forma: definitio autem exprimit conceptum perfectum definiti; & ideo quantumcumque essentialia formæ exprimerentur sine illo, cuius est forma, quamvis quiditas eius indicaretur: tamen non esset conceptus perfectus quietans intellectum; ideo nec definitius. Sed causatum quod est in se quoddam compositum subsistens, si concipiatur in se intellectus, ibi quiescit, non requires aliud cointelligere.

Quo sub-
iectum po-
natur in de-
finitione ac-
cidentis, non
tamen Deus,
a quo magis
dependet.

Et si obicias, ergo patet necessitas, formam substantialiem definiri per additum, sicut & accidentis. Respondeo, utroque est necessitas. Patet per Philosophum definientem animam 2. de Anima: vbi statim ponit corpus, quod est perfectibile ipsis, vel totum compositum, cuius ipsa est pars: nec aliquid ponit pertinens ad essentiam animæ, sed tantummodo hoc, quod est actus, quod significat respectum animæ: ad illud, cuius est forma; non tamen est similis additio hinc, & ibi: quia in definitione formæ substantialis additur aliquid, quod facit per se unum cum ipsa; vel cuius ipsa est per se pars (quod dico propter modum diuersum dicendi formam definiti, vel per materiam, vel per totum) sed in definitione formæ accidentalis additur aliquid cum quo non facit per se unum, nec cuius est pars per se.

19

Text.c.6.
Aliter pon-
natur addi-
tum in de-
finitione for-
ma acciden-
talis, & sub-
stantialis.

C O M M E N T A R I V S.

55
Aliæ defini-
tio quiditat-
us, & aliæ
per additum.

Et per istud patet ad secundum, &c. Resoluit in definitione quiditatua formæ accidentalis non ponit subiectum ut additum: in quietatu autem, quæ facit conceptum ultimum formæ, quæ forma est ponit subiectum; non quod subiectum, aut ordo ad ipsum idem sit formæ absolu-

Scoti oper. Tom. VIII.

ta: & tam hoc verum est in formis substantialibus, quam accidentalibus, ut patet in definitione animæ, quam tradit Philosophus 2. de Anima, in qua ponitur subiectum per additum: addit differentiam inter formam substantialiem, & accidentalem, quam respiciunt subiectum.

Ad tertium dubium possum num. 13. concedit respectum inherentia esse posteriorem accidente absoluam, sicut omnis respectus est posterior suo fundamento: & soluit rationes contra hoc ibi adductas.

²⁰ Ad ¹ tertium dubium dico, quod ille respectus inherentia est posterior albedine, *Ad 3. dub.* sicut uniuersaliter respectus fundatus in aliquo est posterior fundamento: & cum dicis, *Aliquid de- pēdit à ter-* ergo albedo non necessariō requirit terminum respectus. Nego consequentiam: bene enim potest dependere aliquid à termino respectus, & tamen non dependere à respectu, si respectus est posterior eo: *ea* enim substantia lapidis non dependet à respectu lapidis ad Deum; sed magis è conuerto, si essent diuersa: & tamen lapis dependet essentialitatem à Deo, qui est terminus respectus.

Ad illam propositionem, non requirit terminum, nisi propter illum respectum. Respondeo, quod propter ut consequentem necessariō naturam fundamenti: sed non ut propter requisitum ad naturam fundamenti tanquam prius ipso: & quod sic est propter, non oportet quod in eodem ordine requiratur, in quo requiritur terminus respectus.

Per hoc ad sequens ibidem, quod tangit adhuc de definitione accidentis. Concedo enim, quod albedo intelligi potest quantum ad quodlibet, quod per se primo modo includitur in ratione albedinis, omnino nihil intelligendo de illo respectu: & cum dicatur, ergo posset definiri per essentialia; concessum est, quod bene posset assignari aliqua ratio per essentialia indicans totam essentialiam eius: sed illa non esset definitio, quia non esset expressiva perfecti conceptus: semper enim intellectus habens illum conceptum dependeret ad aliquid aliud terminans dependentiam illius conceptus.

Et cum arguis, si respectus ille non necessariō concomitetur: ergo nec terminus respectus requiritur ad intellectualem alibi; nego consequentiam, loquendo de intellectu completo, & conceptu quietante intellectum: ad illum enim requiritur cointel ligi terminum: non tamen respectum ad terminum: & istud ultimum declarat totam istam conclusionem; & responsonem ad tria argumenta precedentia: est enim inherentia respectus quidam.

C O M M E N T A R I V S.

⁵⁶ **A**d tertium dubium, &c. Respondet respectum illum esse posteriorem albedine, sicut relatio est posterior fundamento, & negat consequentiam, & bene, quia relatio causati ad causam est posterior causariorum: tamen causariorum secundum suum esse exigit causam, & qua recipit esse; recipere enim esse à causa, est fundamentum ex quo resulteret relatio ad causam in causato; quae posterior est ordine ad hoc, quod est causatum causari. Ad absolutum in causa sequitur absolutum in effectu: ex Doctore in 2. dist. 1. ques. 1. ad 2. Ad aliud respondet sicut alias.

Subiungit autem ad conceptum completem, verbi gratia alibi, require cointelligi terminum inherentiae, non ipsam inherentiam: *Et hoc, inquit, declarat istam conclusionem, & responsonem ad tria argumenta precedentia, &c.* nempe, si habetur conceptus completus, & quietatius formæ, co intelligendo subiectum. Sequitur quod inherentia ad subiectum non sit de ratione formæ, aut eius entitate completa, loquendo de forma absoluta; ac proinde sit separabilis in esse ab ipsa, sicut & in cognoscibili, & extrinsecus adueniat: sic ergo erit forma separabilis à respectu, vt tener conclusio; sic respectus non erit de inherentia, aut entitate completa formæ, neque prior ipsa, vt contendunt rationes contra conclusionem.

Dices, hoc etiam probaret, quod relationi non identificaretur suū inesse, seu inherentia, quia potest intelligi cum fundamento, sine eo quod intelligatur ille respectus. Respondet hoc falsum esse, quia nequit intelligi, nisi ut inter extrema tan-

quam orto, hoc ipsum est concipere ipsam secundum respectum ad fundamentum, & terminum. *Non comprehendit relationem.*

Dices, potest intelligi creatura, ut Angelus, & definiri, vel homo, sine respectu identificato sibi ad Deum; ergo non sequitur quod respectus inherentiae albedinis non identificetur sibi, ex eo quod intelligatur conceptu completo quiditatu, & quietante intellectum sine ipso respectu.

Respondet Angelum, & hominem habere conceptum completem ex immediatae constitutientibus, secundum quem intelligi possunt; non ita forma, quia concepta per modum formæ concipiunt, ut atiquid incompletum per modum partis, ac proinde requiritur ad conceptum completum ejus, ut concipiatur in actu terminato coincidente suo subiecto; actuare autem, & constituire competit forma secundum suam rationem formalem absolutam, ad quem effectum se habet inherentia, ut mera conditio, subiectum ut per se concurrens potentiale, & in alio genere; hinc colligitur subiectum non addi ad conceptum formæ completum, quia terminat relationem inherentiae formæ, sed quia est subiectum ipsius formæ, & potentiale correspondens actui: quia rationes sunt priores inherentia formæ in perfectione & causalitate. Si autem inherentia formæ esset ipsi essentialis, aut idem significata realiter, sequeretur quod forma non respiceret subiectum in ratione formæ & actus, quia prior est, sed præcisè mediante inherentia tanquam ratione prior, & per ipsam inherentiam; ac proinde subiectum;

57
Replica.

Responso.
Distinguit inter conceptum completem, & incompletum, quia non ad conceptum concipi.

Quonodo subiectum pertinet ad conceptum formæ completum.

Additur ut est presentia, non ut terminus inherentiae.

ioctum, quæ præcisè terminaret illam, esset additum in conceptu formæ, non quæ est in potentia ad formam per modum actus, alias incompleti, & non terminati, quia quod respicit aliud mediante priore tanquam medio, eatenus respicit remotum quatenus respicit proximum, seu medium idem remorum. Benè ergo ex hac ratione Doctor infert inherentiam esse extrinsecam, & realiter distinctam à conceptu completo formæ, ac proinde ab ipsa forma completa absoluta.

58
Forma mediante inherentiæ respicit subiectum, & quomodo?
 Accedit, quod forma mediante inherentiæ tantum respicit subiectum, ut causam sui esse, non verò ut comparet alicuius totius per se, aut per accidens, quod constituit: nam anima rationalis respicit materiam per modum comparatis, quamvis non dependeat in esse à corpore, & donec concipiatur respectu ad corpus comparatum non concipitur complecti; & perinde ad hunc

conceptum facit sive actu insit, sive aptitudine. Idem similiter dicendum de forma dependente à subiecto; nam esse in causa est conditio, non ratio causandi formalis: ergo dependentia, quæ est secundum esse, est extranea ipsi, quæ ipsa est causa, quia sic consideratur in ratione causati dependentis, non verò causæ: ut pars est, habet rationem causæ, & non causati: ergo sic extranea est ipsi sua inherentia, quæ facit ad eius esse. Accedit ex superiori ratione probatum esse hanc causalitatem omnino esse contingentem: orto ergo forma ad subiectum est alterius rationis ab inherentiæ, ut subiectum cadit in definitionem formæ per additum: quæ definitio est formæ secundum essentiam, non verò existentiam sub qua inheret, vel secundum quam inheret, non sic forma relativa, sive in conceptu, sive in essentia, sive in existentia nequit abstrahere ab eo cuius est.

Forma causat ut pars.

S C H O L I V M.

Ad quartum dubium, num. 13. obiectum respondet, inherentiam non esse passionem per se, sed accidentem per accidens, respectu formæ absolute.

Ad 5 quartum dubium dico, quod ista inherentiæ non est per se passio albedinis: sed est accidentis per accidens: est enim respectus quidam extrinsecus adueniens, & hoc ad minus cuicunque accidenti absoluto: quia dicit actualiæ unionem illius absoluti ad aliud absolutum: omnis autem unio absoluti ad absolutum est respectus extrinsecus adueniens: omnis autem talis respectus est illi cui inest accidentis per accidens, sicut satis declaratum est suprà in quadam questione de charactere: quia non necessariò consequitur illud, etiam positio termino: tunc enim esset intrinsecus adueniens: non enim potest aliquis respectus magis intrinsecus aduenire, quam quod necessariò consequatur fundamento positio termino: si enim solum fundamentum sine termino consequeretur, non esset respectus.

Illa autem propositio, quod scilicet omnis unio absolutorum est respectus extrinsecus adueniens, probatur: quia neutrum ex ratione sui, nec ambo simul sunt necessaria causa talis unionis: potest enim Deus sine contradictione facere utrumque separatum, & separatim conservare sine alio, pro eo, quod neutrum illorum respectu alterius potest esse, nisi causa extrinseca, & non prima: ita quod illud de respectu extrinseco declarat, quomodo albedo potest esse sine inherentiæ, sicut scilicet fundamentum sine respectu extrinsecus adveniente: vel quia terminus respectus non est, sicut in proposito: vel quia si est, separatus est. Sed illud de respectu extrinseco tandem reducitur ad rationem adductam suprà, ad probationem tertiae conclusionis, scilicet ad hanc propositionem: Deus potest quocumque absolutum facere, sine eo quod non est de essentia eius: quia non dependet ab illo, nisi ut à causa extrinseca, non prima: & omnis talis dependentia est contingens.

Ad illam ergo probationem de passione, quod immediatè inest, posset dici, quod si albedo habet aliquam propriam passionem, illa immediatè inheret sibi, quam inherentiæ illa. Illa enim necessariò inest albedini: & hoc sive coniunctè subiecto, sive separata. Inherentiæ autem actualis tantum contingenter inest, & non ex natura albedinis: sed à causa extrinseca: non enim facit albedo se inherere, sed agens. Vniuersaliter enim forma non generatur effectuè, sed compositum: & sicut in composito per se uno, ita in composite per accidens: quod autem facit albedinem inherere subiecto, facit composite per accidens, scilicet subiectum album.

Et si arguas quod pari ratione, nec reliqua pars, scilicet potentiale facit totum: & ita subiectum non erit principium effectuum vniendi sibi aliquod accidentis.

Hoc non est ad propositum. Soluitur tamen, quia subiectum benè potest virtualiter includere formam: & ita totum ex subiecto & forma. Non sic autem accidentis, quia non includit virtualiter ipsum, nec subiectum, nec per consequens totum ex his. Sequitur etiam naturaliter ipsum agens, cum sit terminus formalis: non sic autem subiectum.

Posset alio modo dici, quod licet inherentiæ inest immediatè albedini, & aliis absolutis: non tamen sequitur, quod magis sit per se passio, nisi probetur illud fundamentum aliquorum, quod accidentis variabile non potest inesse alicui, nisi mediante accidente in-

21
*Ad 4. dub.
Id est in 2. diff.
12. quæst. 1. &
quædib. 19.
Inherentiæ est
respectus ex-
trinsecus ad-
veniens acci-
denzii abso-
luti.*

*Omnis unio
absolutaræ est
respectus ex-
trinsecus.*

*22
Si albedo ha-
bet passionem,
immediatè
est inest, quam
inherentiæ.*

An accidens variabile potest inesse, si non median te invariabilis, & Egidius quodlib. 3. q. 10.

variabili: super quod fundant magnam harangam de potentia animæ. Sed unde probent, querunt. Aliqua exempla adducunt & principium non habent, sed oporteret videre aliquam rationem coniunctionis extremorum. Si enim aliquid eiusdem rationis possit esse accidens inseparabile in uno, & separabile in alio, erit debile fundamentum: & istud non negatur de calore in igne, & in ligno.

C O M M E N T A R I V S.

59
Inherentiam non esse passionem, sed accidentem.

a **A**d quartum dubium dico, &c. Resolut, quod inherētia non sit passio accidentis absoluti, sed accidens per accidens; & sic tenet de omni vniōne absoluti ad absolutum, ut forme ad materialē, naturē assumpta ad Verbū diuinum; ut tener in locis citatis *suprà*, & hīc vniuerſaliter: & probat quia neutrū ex ratione sūt, aut vtrūque simul sunt causa talis vniōnis, quia possum separātū esse sine tali vniōne, ad quam sunt in potentia passiuā, quæ virtute efficientis tantū reducitur ad actū; & Deus potest quodcumque absolutum facere sine eo, quod non est de effentiā eius.

Obiectio.

Non requiri substantiam vniōnis ad compositionem substantiam.

Contra hoc aliqui obiciunt, quod tollat compositionem per se substantiam, nisi vniō sit substantialis modus. Respondet, negando antece- dēns, quia non ex vniōne fit compositionē per se, sed ex actū & potentia per se, quæ proportio seruat in partibus, quia neque per vniōnem forma habet quod sit actū, neque quod sit actū per se, sed ex natura sua. Idem patet de potentia, quæ seipsā talis est.

Vnō autem se habet per modum applicatio- nis causarū intrinsecarū, & per modum conditionis; quod autem sit in se accidens, non refert, quia applicatio causæ efficientis ad subiectū, ut producat formam substantiam, non tollit generationem, aut productionem esse sub- stantiam; quamvis in se sit applicatio accidens: imd cum conditio debeat esse alterius rationis à causa, magis sequitur vniōnem partium sub-

Est diversa rationis à partibus.

stantiam esse accidens, quā substantiam; sicut vniō accidentis absoluti est respectus, & non ab- solutum; in relationib⁹ vnde quæ seip̄s vniun- tur; non per aliquid diuersum realiter superad- ditum vniō est relativa.

Dicit præterea, vniōnem non esse passionem accidentis absoluti, sed accidens per accidens; ac proinde passionem immediatū se habere ad albedinem, verbi gratiā, quā inherētiam, quia illa manet in albedine separata. Dicit quod for- ma vniō virtute efficientis, quia quod efficit compositum, efficit vniōnem & formam in subie- cto; quod subiectum quādoque habet, quā agens, & includit virtutem producendi in se formam.

Respondet secundō ex fundamentis aliorum, *Secunda re- quasi ad hominem*; dicunt enim quod accidens *sponso.* variabile non insit alicui, nisi mediante accidente invariabili: hoc accidens invariabili dicitur ab eis proprietas, quā necessariō, & semper inest, & omni. Hæc principia non approbat Doctor, ut patet hic, & in 2. dist. 16. quæst. 1. & dist. 25. in qua impugnat illud principium, asserens illud quod est variabile, reduci ad ipsam substantiam, quæ invariabilis est, verbi gratiā actū voluntatis ad ipsam voluntatem. Et quidquid sit, saltem eo dato, sequitur inherētiam accidentis absoluti non esse proprietatem, quia est accidens variabile: ergo supponit aliquid prius invariabile. Secundūm hæc principia replicat hoc fundamentum esse de- bile, quia calor in igne est invariabile, in ligno variabile.

S C H O L I V M.

Soluendo primum argumentum; soluit tria dubia. Primum, utrum aptitudo sit idem, vel distin- ctum ab eo cuius est; & respondet esse idem. Secundum, an accidens separatum habeat opposi- tum modum ei, quem habuit unitum. Respondet tantum carere respectu extrinseco vniōnis ad subiectū. Tertium, utrum accidens separatum posset se unire subiecto presenti: & respondet negatiū.

23
Ad argum. 1. Ad ^a argumenta principalia. Ad primum dico, quod accipiendo per se esse, & esse in alio uniformiter, scilicet, prout per se esse, negat aptitudinem ad inherēndū, & esse in alio affirmat illam aptitudinem: sic ista duo proportionaliter conueniunt, primum substantiæ, & secundum accidenti: & tunc non plus sequitur, nisi quod accidens non possit esse ens per se, cui repugnet inherēre: sicut nec substantia potest esse ens, cui conueniat aptitudo inherēndi.

Actu esse in alio non con- venit accidi- ti, sicut actu esse per se sub- stantia, & quare.

Et si velis accipere utrumque actualiter, scilicet actualiter esse per se, & actualiter esse in alio. Dico quod ut sic non diuidunt, nec sunt propria istis diuidentibus, scilicet substanciæ, & accidenti. Nec mirum, quia ex parte illius per se primus intellectus infert secundum: repugnantia enim ad inesse infert non inesse.

Sed ex alia parte non sic: sed est fallacia consequens: est aptum inesse: ergo inest.

Et si quereras de ista aptitudine inherēndi, vel ineptitudine quid sit, & qualiter se ha- beat ad albedinem, an scilicet insit sibi, & an per aliam inherētiam, & sic in infinitum. Si etiam quereras de quantitate, vel etiam albedine per se existente, an habeat oppositum modum essendi illi, quem habet, quando est in alio. Et videtur quod sic, quia per se, & in alio quomodocumque accipiuntur, sunt opposita inter se. Sed oppositum videtur: quia idem esse est, ut dictum est prius, & per consequens idem modus ipsius esse. Si tertiodqueratur,

Dist. XII. Quæst. I.

725

quæratur, an istud accidens ex sua aptitudine posset actualiter inesse, si fieret substantia in actu, quæ esset nata informati eo.

Ad primum, aptitudo nihil aliud absolutum est à natura illius, cuius est aptitudo. Quod non aliud absolutum, patet: sed nec aliud, vt respectus aliquis realis actualis: nihil enim dicit, nisi quod naturæ congrueret tale quid; ideo autem competit isti naturæ, seu non repugnat, quia hæc natura est hæc natura.

Ad ^b secundum dico, quod modi essendi possunt intelligi, vel quod variant ipsum esse: vel quod ponant aliquam diuersitatem posteriorem ipso esse. Primo modo sicut est idem esse accidentis in pane, & sine pane: ita idem modus essendi secundo modo variatur, quia esse illud in pane fuit subiectum cuiusdam respectus realis ad panem: quando autem est per se, priuat illo respectu, & per hoc patet, quod dicunt diuersum modum circa esse, ponendo respectum ad aliud, & priuando.

Ad tertium, patet ex illo quarto dubio prius soluto: quia accidens non potest se unire effectiū subiecto. Vnde si Deus reduceret substantiam panis, & nihil aliud faceret, remaneret accidens sine subiecto, sicut modū, nec vnitur substantia panis tanquam forma per virtutem illius accidentis, dico effectiū.

Et ^c si arguas, miraculum est, quod non inest: ergo cessante impedimento inhærenti, scilicet non existentia subiecti, cessabit miraculum, & totaliter inheret. Respondeo, aliquid positum in esse, miraculosè, permanet in illo esse quoque ab aliquo agente transmutetur.

Ad secundum dico, quod prius & posterius possunt intelligi vel actualiter, vel secundum aptitudinem. Si accipias uniformiter, concedo quod posterius naturaliter non potest esse sine priori: sed si accipias, quod posterius secundum aptitudinem, non potest esse sine priori actualiter, nego: quod enim est prius aptitudinaliter, si non sit, non est prius: si etiam sit, & tollatur dependentia posterioris ad ipsum per aliquid aliud prius utroque, nec sic est actu prius, & hoc modo est in proposito. Vnde, dico quod istud accidens non est actualiter posterius ad substantiam panis: sed tantum aptum natum esse posterius ad illud tanquam ad aptitudinaliter prius.

Et si arguas, nullum respectum specialem posterioris habet ad Deum, quem prius non habuit: ergo non magis suppletur per actionem diuinam illa prioritatis panis nunc, quam prius, & istud posset esse obiectio contra tertiam conclusionem principalem, & contra probationem eius, quomodo causa prima extrinseca possit supplere causalitatem cuiuscumque alterius causæ extrinsecæ, cum non possit habere in se prioritatem causæ secundæ: nec per consequens videtur terminare posterioritatem in causato correspondentem propriè illi prioritati. Respondeo, vnicus prioritatis illimitata potest terminare posterius simpliciter.

Contrà, non aliter terminat nunc, quam prius: sed non terminauit totaliter prius. Respondeo, aliqui respectus erant prius in posteriori, quod est fundamentum, qui modò non sunt: & hoc est possibile, quia erant extrinsecus aduenientes isti fundamento: illi ergo respectus prius erant terminati, & modò non sunt terminati: concedo, quia nec sunt, sed vnicus respectus, qui prius fuit terminatus ad simpliciter primum, est modò terminatus: & terminatio illius vnius sufficit ad esse fundamenti talis respectus.

Contrà, ergo illis aliis dependentiis non dependebat prius fundamentum essentialiter: quia sine terminis illarum dependentiarum primus respectus eius ad simpliciter primum sufficiebat, & totaliter sufficiebat ad esse fundamenti totalis: quod autem habet quicquid requiritur ad sui esse in priori signo, in secundo non dependet ad aliquid essentialiter.

Respondeo, ista deductio benè videtur tangere ordinem causarum secundarum, & necessitatem illius ordinis: propter quem ordinem dictum est Philosophum negare possibilitatem separationis in proposito. Vel si ille ordo non est necessarius, est difficile videre, quomodo causa secunda est causa effectus: cum illud non sit causa, sine quo, ab alio prius naturaliter causatum habet totaliter esse. De hoc quære lib. 2. dist. 1. quæst. 1.

Ad tertium de definitione, respondum est respondendo ad dubia mota contra tertiam conclusionem. Restat tamen ibi vnum verbum, quia probatur, quod illud, quod cadit in definitione necessariò requiritur ad esse eius, sicut correlativum ad esse correlatiui. Respondeo, hoc ideo est, quia istud est relativum, nec est alia ratio, quare necessariò requirit terminum: non enim, quia accidens: immo si esset relatio, & non accidens, sicut relatio in Diuinis, adhuc requireret terminum. Sed illud definitum, de quo loquimur,

Aptitudo eadem realiter cum eo cuius est: unde & propria passio eadem realiter subiecta. Accidens separata habent eundem essendi modū absolutū, sed carent respectu unius ad panem. Accidens non potest se unire effectiū subiecto. Positum miraculosè sic manet, donec ab alio mutetur.

Ad argum. 2. * Al. sed si accipias non uniformiter, tunc quod est posterius secundum aptitudinem potest esse sine priori actualiter.

Accidens non est alii posterius subiecta.

Quomodo causa prima supplet causalitatē causæ secundæ.

Nullam dependentiam novam quantitatis separare, superaddi.

2. d. 37. q. 2. § ad foliis. & 1. d. 37. q. 2. ad 2. de secunda via, negat effectum esse prius à causa prima, quam à secunda, nisi tantum perfectio.

2.7 Ad 3. Non omne quod penitus in definitione, est inseparabile à definitione. Non ideo relativum non potest esse sine termino, quia accidens.

est absolutum, ideò non requirit additum, sicut respectus terminum, sed sicut causam aliquam extrinsecam: & qualibet talis non necessariò requiritur præter primam.

Ad 4.

*Cap. de sub-stantia.
Albū dupli-citer sumi-tur.*

Ad quartum dico, quod album potest intelligi duplicitate; uno modo ut importat formam talem sub tali modo significandi, & hoc per se significat. Vnde secundum Philosopham in Prædicamentis, album solam qualitatem significat; quod verum est, tamen sub alio modo significandi, quam albedo. Alio autem modo, ut communiter accipimus per album, & huiusmodi concreta, totum compositum ex subiecto & forma. Si primo modo, argumentum habet maiorem evidentiam; nam de secundo modo patet quod non oportet, si albedo est, quod album sit. Sed de primo modo dico, quod de virtute sermonis, nec oporteret tunc concedere, quod si albedo est, quod album sit: quia etiже forma sit, quae apta nata est inhærente subiecto, non oportet quod ipsa sit sub tali modo essendi, scilicet sub actuali inhærentia ad subiectum: album autem significat ipsam sub tali ratione actualiter inhærentis.

Album est, an inclusas esse album.

Et si obicias, quod nomen tam adiectiuum, quam substantiuum abstrahit à tempore: ergo album non significat actualem inhærentiam formæ ad subiectum: quia tunc significaret tempus præsens. Respondeo, tunc concederetur quod sicut albedo est, ita & album est: nec sequeretur, ergo aliquid tanquam subiectum est album: quia nec in antecedente hoc ponitur, neque per significatum, neque per modum significandi. Istud facilius concederetur de quantitate. Sicut enim conceditur hic quantitatem esse; ita & quantum esse; nec tamen conceditur hic aliquam substantiam perfici quantitate.

COMBINATORIUS.

61

a **A**d argumenta principalia, &c. Responsio ad primum argumentum cum motis dubiis patet ex litera, & ex dictis *sprā*.

*Ordo accid-
eu ad sub-
stantiam.*

b Ad secundum dico, &c. Dicit accidens, quod est posterius substantiæ secundum aptitudinem, non esse posterius naturaliter secundum actum, ita ut alter non possit esse, nisi in substantia. Intelligit prius naturaliter, & posteriorius naturaliter, de priore & posteriori secundum ordinem essentialium, & infact inseparabilitatem: sic ergo non est accidens in actuali existentia, posteriorius substantia panis; sed contingenter tantum, sicut illud causat contingenter; præueniri autem potest à Deo, & separari accidens à subiecto, supplendo concursum subiecti, quia Deus est prior, utroque naturaliter, & causa prima utriusque, continens in se eminenter causalitatem subiecti, licet in alio genere.

62
Replica.

c Et si arguas, &c. Hic replicat contra eandem solutionem: quia iam Deus non se habet ad accidens separatum aliter, quam ante se habebat, nec accidens separatum dicit aliam dependentiam à Deo, diuersam ab illa, quam habuit coniunctum: ergo vel tunc non dependebat accidens à substantia panis; vel nunc aliter à Deo depender. Datu primo, sequitur quod causa secunda, aut subiectum nihil concurrent ad productionem accidentis, quia illa dependentia ad Deum sufficit ad conservationem accidentis separati; illa etiam sufficient ad terminandam dependentiam totalem accidentis in fieri, & sic tollitur ordo causarum secundarum, & efficientia, seu causalitas, maximè subiecti respectu accidentis.

*Subiectū con-
currit ad ac-
cidens.*

*Vrgetur am-
plius diffi-
cile.*

Hæc obiectio difficultas est prima facie, ad quam *sprā* responsum est in prima parte quæstionis, conclusione tertia, excepto illo inconveniente, quod adducitur hic de ordine causarum. Amplius vrgetur: eodem concursu, quo Deus producit effectum concurrentibus causis, non produceretur effectus seclusis illis, alias idem bis saltem ex parte produceretur; quia produceretur totaliter à Deo secundum totam dependentiam essendi, produceretur etiam à causis secundis in suo genere: hoc perinde repugnat, ac repugnat

produci eundem effectum simul à duabus causis totalibus, vel iam præexistens reproducere de novo, quia eodem modo supponeretur esse, & non esse simul in priori casu, sicut in secundo casu: ergo similiter vel non conservatur accidens à subiecto, vel certè si conservatur deficiente tali conservatione, debet concursus Dei conservatiuum esse alius, & alius, & non idem. Prætereat, per hunc concursum, seu influxum, quo ponitur accidens separatum à subiecto, etiam crearetur accidens, quia æquivalet creationi: ergo est alius ab eo quo conservatur in subiecto.

Respondetur sistendo in dictis *sprā* secundum mentem Doctoris, & infra quest. 6. huius locis, citatis, eundem esse influxum Dei in accidens absolute separatum, atque in accidens coniunctum, quantum ad rationem actionis, seu dependentiam effectus. Pro cuius declaratione, dico primò causam secundam efficientem productu suo effectu permanente, & absoluto extra se non influente amplius in esse eius; ut patet experientia, quia manet effectus talis sine sua causa producente creatu in esse; & si sit in esse, etiam non concurrerit aliter ad eius conservationem, nisi remouendo corruptum contrarium.

Ratio huius est, quia effectus ille respectu sui esse non est in potentia, ut iam est positus in esse, neque causa secunda potest agere, nisi respectu eius, quod est in potentia ad essendum, & ut supponit subiectum in potentia ad terminum: vnde quando iam potentia est actuata per formam permanentem natura sua, definit motus ex parte agentis creari, & succedit quies, quia nequit agere, nisi in subiectum in potentiam, & prout in potentia est, quia motus est actus entis in potentia, secundum quod in potentia *ex 3. Physic.*

Dico secundò, causam materiale non conservare formam, quia materialis est, & subiectum, propriè loquendo. Hoc probatur, quia causa materialis non exercet causalitatem, nisi concurrente causâ efficiente: sed cessat causa efficientis creatu influere in formam positam in esse, quando est absoluta & permanens, loquendo de causa particulari, cuius virtute actuatur materia: ergo cessat

*Sequeretur
idem bis pro-
duci.*

*Responsio.
Eadem actio-
ne diuina con-
seruari acci-
dens separa-
tum, quia sicut
productum.
Causa secun-
da non con-
sernat effectu
ab solutum.*

Ratio huius.

*Subiectū non
coformat, quod
subiectum est.*

63

cessat etiam influxus materiae nouae. Ut enim genera causalium dependent à se inutud in causando, ita cessante vna causa, cessant & reliquæ causæ per nouum influxum.

*Responso.
Impugnatur.*

Dices manere influxum causæ prima efficientis. Contrà, non manet influxus ille tanquam nouus, sed idem qui fuit antiquus: ergo materia non habet aliquem influxum nouum, sed eandem causalitatem, quæ fuit antiqua, ad ipsam formam in fieri, efficiente etiam causa secunda creata. Ex virtute autem huius causalitatis materiæ, non potest conuenire formæ perseverare in esse, sicut neque fieri formæ manet, aut motus ad ipsam, qui eodem modo fuit à materia; nunc autem produccta forma perseverat in esse: ergo non idem forma perseverat in esse, quia materia eam sustinet, sed quia ipsa ex natura sua est permanens, & habet totum esse simul, quod non est natum definire esse, donec subtrahatur concursus causa per se, à qua essentialiter dependet, sicut forma, quæ est in fluxu ex natura sua est transiens, quamvis materia ad vitramque perinde concurrit sustentando.

64

*Materiæ ex
se non habe-
actum, nec
conseruat.*

Secundò patet idem, quia materia inquantum potentia passiva non est nata habere formam, nisi virtute agentis: ergo neque in fieri, neque in factu esse nata est habere actum, nisi virtute agentis: si autem conseruerat actum, nata esset ex se esse in actu propriæ causalitatem: ergo etiam scipsum reducere ad actum etiam independenter ab agente.

*Pater idem ex
inclinacione
materiæ ad
formam op-
positam.*

Tertiò, materia dicit potentiam passivam ad formam oppositam, etiam ut est sub hac formâ: sed quod est per se conseruatum formæ ex natura sua, & non liberè, non dicit inclinacionem in eodem genere causæ: inclinationem, inquam, de se indifferentem ad formam oppositam: ergo, &c.

*Sustentat for-
mam ipsi via-
leniam, scilicet
& naturali.*

Quartò, quando forma est violenta subiecto, petinde exercet causalitatem materialem respectu eius, sicut & quando est ipsi connaturalis, quia eodem modo sustentat utramque: sed subiectum, quod ab intrinseco inclinatur ad formam oppositam, ut aqua, quæ aqua est, ad frigus, nequit habere conseruatum causalitatem respectu formæ oppositæ contra inclinationem naturalem sui esse, & perfectionis: ergo sustentatio materiæ, aut subiecti formæ non est conseruativa formæ, alias repugnat ex natura sua ad actionem oppositam, & terminum eius.

65

Ex quibus sequitur, quod subiectum sustentando formam præcisè, non sit causa eius conseruativa in esse ab intrinseco: neque è contra formam dependere in esse à subiecto, quæ sustentans est præcisè, quantum ad sui conseruationem. Quamvis autem subiectum sit causa formæ in sui productione quantum ad esse eius, non idem tamen forma conseruatur in esse, quia conseruatur à subiecto, sed idem quia ex natura sua est permanens, & à causa prima conseruatur.

*Conserua-
tio
forma non est
à materia.*

Quando ergo recipit suum esse completum, quod recipit dependenter à materia in produci, sicut & ab aliis causis, illud manet dependentia antiqua à materia sustentatum, & causatum, non quod ipsum esse semper, & in fieri sit à materia, aut subiecto, & tanquam à causa per se essentiali, quia sic tantum est à causa prima.

*Dependentia
forma à ma-
teria est in
ordine ad re-
gens.*

Neque etiam illa dependentia formæ ad subiectum est immediata, & secundum ordinem immediatum, quæ comparati possunt ad inuicem, excludendo causam efficientem eodem modo, quo resultat dependentia inter prius, & posteriorius

essentialiter ex immediata comparatione terminorum, sed est dependentia resultans inter formam, & materiam per comparationem utriusque ad causam efficientem, quæ transmutat materiam ad actum, & quæ ex modo producendi formam in esse tribuit ipsi dependentiam ad materiam: quia neque forma, neque materia ab intrinseco habent ut seipsum, & propriæ virtutem vniuersitatem in esse, sed hoc totum est ab agente: non potest ergo maior esse dependentia formæ ad materiam in esse, quam sit dependentia eius à causa secunda, quæ vnit eam materiæ; hæc autem non est in conseruari: ergo etiam neque à materia conseruatur, licet in materia conseretur.

Dico tertiod, eadem esse dependentiam ad Deum, quantum est ex parte effectus accidentis separati, quæ fuit ad ipsum, ut erat coniunctum; rum quia dependentia antiqua est eadem realiter fundamento, ut sibi dicitur est, quæ nequit destrui non destructo fundamento: & ex alia parte repugnat eam manere, quin maneat eius fundamentum, ut supra probatum est: tum quia accidens per separationem sui non variatur in suo esse absoluто: idem autem esse manens idem, respectuè à eadem causam, à qua essentialiter dependet, natum est uniformiter depedere, quantum est ex parte sui, quia ordo essentialis posterioris ad prius quamdiu manet non variatur. Et si dicas accidens coniunctum dependisse à subiecto, non ita separatum, iam responsum est ex præcedenti non dependisse aliter, quam per inhaerentiam, quæ est dependentia, quam recepit virtute agentis, & dependentia contingens, & separabilis, manente suo fundamento in esse.

Dico tamen quartò, ex parte Dei esse voluntatem diversam, & particularem, quæ terminat illam dependentiam à voluntate vniuersali, quæ ipsum terminabat, ut fuit accidentis coniunctum, quia hæc terminat dependentiam accidentis, ut præcisè à subiecto, & secundum inhaerentiam. Hæc alia terminatur ad accidentis eiisque dependentiam extra subiectum in esse separato, & sufficit hæc diversitas ex parte voluntatis, ut dicatur Deus supplere alias causas, si quæ sunt conseruationis formæ, & miraculosè accidens extra subiectum conseruari, quia neque accidens ipsum, neque dependentia eius extra subiectum maneret ex vi prioris voluntatis, quæ terminatur de lege ad ipsum, ut in subiecto præcisè, ac proinde noua voluntas necessaria est, ut manet secundum dependentiam à Deo in esse separato. Hæc ergo dependentia ipsa accidentis antiqua, ut est ad voluntatem diuinam particularem, & nouam, seu diversam, æquivalat noua conseruationi, & actioni, quamvis in entitate sit eadem, & præter eam non detur nouus influxus, quia superflueret, neque inesse posset, sine variatione accidentis absolute in esse effectus. Et sic pater mens Doctoris, qui negat esse nouam dependentiam ex parte separati, sed antiquam, quæ manet modo supradicto.

Respondetur ergo ad obiectionem negando antecedens, quia & Deus aliter se habet ad accidentis separatum, non per actionem nouam, sed per terminationem dependentie nouæ, & diversam: dependentia etiam accidentis aliter se habet ad Deum in ratione termini, non in ratione dependentiae. Dices, variato termino formaliter variatur relatio: ergo & dependentia. Respondetur, quando variatio est simpliciter in termino formaliter, P P p 4 concedo,

66
*Dependentia
eadem est ac-
cidentis sepa-
rati, & con-
iuncti à cau-
sâ prima.*

67
*Dependentia
accidentis se-
parati termi-
natur ad spi-
cialem Dei
voluntatem.*

68
*Responso ad
obiectionem.
Replica.
Salutur.
Quomodo va-
riatur volu-
tas termini
dependentiae.*

concedo, quando autem secundum magis, & minùs, nego: in propolito autem est variatio secundo modo: quia voluntas Dei prima, quā producebatur accidentis in esse, & terminat dependentiam eius in subiecto includitur in voluntate, quā conservatur seorsum à subiecto: idē manet terminus formalis dependentiæ, sicut manet productio in conservatione quantum ad realitatem actionis, & dependentiæ effectus seclusis connotatis.

Responso ad exterias.

Ad alia quæ obliiciuntur, respondeo negando primam & secundam consequentiam, & dico, quid concursus, quo Deus causat effectum in fieri simul cum causis secundis, neque ex parte effectus esset sufficiens ponere effectum in esse se solo (quidquid aliqui dixerint, putantes hoc derogare perfectioni actionis diuinæ, quod non sequitur) vnde admitto rationes ibidem adductas, & causas secundas ita agere in effectum simul cum causa prima, & sicut in genere causa efficientis integrant unam causam seruato ordine, ita etiam habere unum effectum. In hoc autem est differentia, quid actio primæ causæ sit necessaria, & essentialis, aliarum causarum necessaria hic, & nunc, vt sic procedit effectus à Deo: sicut non simpliciter necessaria, quia alia prædictione posset independenter ab ipsis produci, & sic actio carum est contingens.

Ad consequentiam autem, quæ inde infertur. Respondetur ens absolutum positum in esse, & permanens non dependere per se in sui conservazione, nisi à solo Deo: non autem dependet forma absoluta à materia per se essentialiter in esse, vt probatum est dicto secundo, sed ad summum contingenter: sive qua dependentia potest manere forma inesse.

69
Responso ad consequentiam.

Imò minus corruptibilis est forma separata, *Forma separata minus corruptibili.* quā in subiecto, quia vt separata subest actioni diuinæ tantum per annihilationem, vt in subiecto etiam subest actioni causæ creatæ corruptibilitis, inducendo oppositam: vnde sequitur à fortiori non exigere intensiorem influxum conservatiuum in esse separato, vt est à causa prima, quā in esse coniuncto.

Ad ultimum, quod dicitur de creatione. Respondetur, quid conservatio formæ in esse separato æquivaleat creationi conservatiæ, quantum ad modum essendi formæ, non tamen quantum ad naturam actionis, & dependentiæ, quia creatio est productio rei totalis perseverans; forma autem illa fuit producta à causis secundis, & Deo simul; & licet sit eadem dependentia eius antiqua, tamen est alterius rationis à creatione, quia fuit ex materia. Ad tertium & quartum argumentum patet ex litera.

Q V A E S T I O II.

Vtrum quodcunque accidens in Eucharistia remanens sit sine subiecto?

Alen. 4. p. q. 40. m. 1. a. 1. 2. D. Bonau. bīc. a. 1. q. 3. Richard. a. 1. q. 2. D. Thom. q. 1. a. 2. & 3. p. q. 77. a. 2. Henr. quodl. 8. q. 17. Egid. Theor. 43. Suar. 2. p. tom. 3. d. 56. f. 5. Vide Scot. 7. Met. q. 8. 9. & 9. Met. q. 7. 10.

Arg. 1.
Text. 4.

D secundum sic proceditur, & arguitur, quid in Eucharistia quodcunque accidens sit sine subiecto. Primo sic, Quodlibet accidens est ibi sine substantia: ergo sine subiecto. Antecedens patet ex præcedente quæstione. Primo sic, septimo Metaphysicæ: *Substantia est primum omnium ratione.* Quod probat, quia necesse est in cuiuscunque ratione, substantiæ rationem esse: non autem cadit substantia in rationem cuiuscunque, nisi vt additum; alioquin illud non esset ens per se, in cuius ratione cadit, quod est contra Aristotelem quinto Metaphysicæ, cap. de Ente. Non autem cadit vt additum, nisi vt subiectum. Hoc confirmatur, quia quando accidentia sunt in substantia, substantia terminat dependentiam cuiuscunque accidentis: sed non terminat nisi vt subiectum: ergo, &c.

Text. 14.

Item, nullum accidens est subiectum alicuius accidentis in Eucharistia: ergo quodlibet est ibi sine subiecto. Consequentia patet, quia non est ibi substantia. Antecedens probo primo, quia per Philosophum quartu Metaphysicæ: *Accidens, inquit, non accidit accidenti, nisi quia ambo accidenti subiecto: nihil enim hoc illi magis, quam illud accidit huic.* Secundo ratione, tum quia sicut substantiæ conuenit per se esse, ita accidenti inhærente: ergo sicut repugnat substantiæ inhærente, ita accidenti per se esse, vel substare: tum, quia quod terminat dependentiam aliquam, non dependet dependentiæ eiusdem rationis: sed omne accidens dependet dependentiæ ad subiectum: ergo nullum determinat hanc dependentiam.

Arg. 3.

Item, aliquod accidens est ibi sine subiecto: ergo quodlibet potest esse. Antecedens patet, quia accidens, quod primò natum est inesse substantiæ, non habet ibi subiectum: quia non est substantia ibi. Consequentia probatur, tum quia quodlibet accidens æquè essentialiter dependet à subiecto: tum quia in dependentiis necessariis, vel essentialibus est magis necessaria dependentia ad primum. Patet in causis, quia dependentia ad primam causam est simpliciter necessaria: ergo magis est necessaria dependentia ad substantiam,

stantiam, quā ad quodcumque accidens: si ergo aliquid potest esse accidens sine dependentia ad substantiam; ergo quodlibet poterit esse sine dependentia ad quodlibet subiectum.

Item quartò, magis videtur repugnare accidenti relatio, seu respectui esse sine subiecto, quācunque alteri: sed istud potest esse sine subiecto: ergo quodcumque aliud. *Probatio minoris*, quia si repugnaret: aut ergo vnde accidens, aut vnde relatio: non vnde accidens, quia tunc repugnaret cuilibet accidenti. Nec vnde relatio, quia tunc repugnaret relationi diuinæ, quod falsum est: quia non est in subiecto: & probatur, quia illa est infinita, & infinitum est per se ens. Prima propositiō probatur, quia illa est essentia diuina, & ita infinita. Secunda probatur, quia conditiones simpliciter perfectæ entis, secundūm quod ens, conueniunt eidem, ita quod vna aliam infert, sicut necessitas infert actualitatem, & infinitas necessitatem, & sic de aliis: ergo illud quod habet infinitatem, habet etiam per se esse, quæ est conditio nobilis in ente.

³
Arg. 4.

Oppositum videtur per se manifestum, quia tunc oporteret dicere, quod in Eucharistia quilibet motus possibilis ibi esset sine mobili. Sequeretur etiam aliud, quod respectus esset ibi sine fundamento: est enim ibi æqualitas huius quantitatis ad aliam quantitatem tantam: est ibi etiam similitudo istius qualitatis ad aliam qualitatem eiusdem speciei: & est circumscriptio passiva, sive locatio huius dimensionis contentæ à continente: nec æqualitas per se est in quantitate, nec similitudo in albedine, nec circumscriptio in quantitate: & per consequens istæ relationes essent, & non in aliquo fundamento.

⁴
Rat. ad opp.

Si consequens non statim appetet inconveniens. Probatur inconveniens per hoc, quia nihil dicitur formaliter tale, nisi per aliquam formam sibi iuxherentem formaliter: hæc autem quantitas dicitur formaliter æqualis, & hæc qualitas similis, & hæc dimensio locata: ergo illud, à quo denominatur subiectum, inest subiecto, ut forma.

C O M M E N T A R I V S.

¹ **A** Secundum sic proceditur, &c. In hac quæstione declaratur ordo accidentium ad quantitatem; supponitur enim quantitatem esse in subiecto, & queritur idem de qualitatibus. Prima sententia est, quantitatem tantum esse extra subiectum, & posse esse, non autem qualitates. Hæc est Aegidij, & aliquorum discipulorum sancti Thomæ, qui individuationem qualitatum reducunt ad quantitatem, seu ad materiam signatam quantitate: vnde sicut qualitates nequeunt se ipsis individuari, & produci, & conseruari nihil possit, nisi individuum, consequenter tenetur non eas conseruari separatim ab omni subiecto.

Prima sententia.

Aegidij, & antiquorum.

Secunda sententia, qualitates in Eucharistia esse sine omni subiecto, & tenetur secundūm via principia; eam tenet Gotfredus in litera §. Secunda opinio, &c. ex eo quod pater nullum accidens posse subiectari in alio accidente, per modum subiecti, quidquid sit de ordine inter ipsas formas. Nominales eandem tenent ex negatione eius, quod supponitur, nempe quantitatem distinguiri realiter à subiecto, aut quantitatem panis manere, cum quodlibet scipio sit quantum, non per aliud.

²
Secunda sententia.
Varij modi eius explicandi.
Gotfredus.
Nominales.

Tertia sententia est communis, nempe *Tertia sent.* qualitates non esse de facto absque omni subiecto.

S C H O L I V M.

Sententia Aegidij solam quantitatem posse esse sine subiecto, probatur quatuor rationibus. *Scotus ostendit* has rationes nihil probare, respondendo ad singulas.

Hic sunt duæ opiniones extremæ. Vna, quæ ponit solam quantitatem in Eucharistia esse, & posse esse sine subiecto: pro qua sunt quatuor rationes. Prima est ista: Sola quantitas individuatur per se, & omnia alia accidentia per quantitatem: ergo si aliquid accidens esset, & non in quantitate, esset hæc, & non esset hæc.

⁵
Aegid.
Theor. 36.
37. 38. 39.

Item, si esset albedo separata à quantitate, esset sensibilis, & non sensibilis. Quod autem sensibilis, probo, quia esset per se tertia species qualitatis. Quod autem insensibilis, probatur, quia non quantum non potest sentiri. Et hoc si negetur, probatur, quia secundūm Philosophum de sensu & sensato: *Si sensibile diuidetur in infinitum, virtus sensitiva diuidetur in infinitum.* Hæc consequentia non valet: nisi secundūm diminutionem sensibilis oportet crescere virtutem sensitivam: ergo si impropotionaliter est aliquod sensibile minus, sensus cresceret impropotionaliter; sed sensibile individuabile est minus impropotionaliter (ut ita loquar) quo cunque sensibili quanto: ergo virtus sensitiva aliqua poterit esse impropotionaliter maior quam cunque alia. Consequens est falsum: ergo, &c.

⁶
Cap. 7.

Item,

Item ; si albedo esset sine quantitate , esset qualitas spiritualis , quia indiuisibilis : & esset qualitas corporalis , quia in tertia specie Qualitatis : & ita spiritualis , & non spiritualis.

Item quartò sic , si albedo est sine quantitate, & per consequens spiritualis , non esset repugnantia , quin inesset spiritui , & sic spiritus posset esse albus.

⁶ Rationes autem istæ non probant intentum. Prima non , quia nullum ens est singulare

Refutat rationes Aegidij.
Vt inquit Arist. 1. Post. cap. 35. q. 4. 5. 6. formaliter per aliquid alterius generis : sicut enim in quolibet genere est inuenire supremum in coordinatione illius generis , & omnia media genera , & species : ita est inuenire aliquod infimum per se in illa coordinatione , de quo omnia prædicantur , & ipsum non de alio. Qualitas ergo , etiam quando est in quantitate , non est hæc per quantitatem formaliter : ergo si est causa , est causa extrinseca singularitatis ipsius qualitatis , & qualitas potest esse singularis sine causa ista extintinseca. De hoc amplius habetur lib. 2. dist. 3. in quest. de individuatione.

Potentia remota , & propinqua explicatur. Secunda ratio de sensibili , & insensibili non concludit : sensibile enim potest dici , quod vel est in potentia remota ; vt sentiatur : vel quod est in potentia propinqua. In potentia remota est quicquid habet formam sufficientem ; non tamen sub modo cohaenienti , sub quo oportet eam haberi ad hoc quod sentiatur. In potentia propinqua est , quod habet eam , vt statim cessante impedimento possit sequi actus.

Ista distinctio declarata est i. lib. distin. 7. de potentia generandi , & probata per auctoritatem Philosophi quinto & nono Metabys. Patet etiam per Anselm. de liber. arbitr. Text. com. 7. Text. 10. Nulla potentia in nobis , quæ sola sufficiat ad actum , sicut exemplificat de visu , qui non sufficit ad actum videndi sine obiecto , & medio illuminato , &c.

Hoc modo albedo separata esset sensibilis ; accipiendo sensibile in potentia remota : quia esset forma , quæ secundum se esset motiva sensus , licet non sub illo modo essendi : & propter hoc non esset sensibilis potentia propinqua. Nec propter hoc est aliqua contradicatio , sicut nec esset si argueres de diuisibili , & indiuisibili : illa enim albedo esset diuisibilis potentia remota , quia posset esse in quanto , & tunc esset in potentia propinqua ad dividendum : sed non esset diuisibilis potentia propinqua , quamdiu esset sine quantitate.

Albedo separata ab omni subiecto esset sensibilis remota , non propinqua. Et cum arguis , si esset sensibilis : ergo sensus ille impropotionaliter excederet omnem alium sensum. Respondeo , consequentia valeret , si esset sensibile alicui sensui in potentia propinqua , tunc enim ille sensus esset perfectior omni alio sensu secundum illam proportionem , secundum quam istud sensibile deficeret ab aliis sensibilibus. Sed licet concedam , quod sit sensibile potentia remota : nullo tamen modo est sensibile alicui sensui in potentia propinqua : & idè non oportet aliquem sensum posse ipsam sentire sub isto modo essendi : nec per consequens excedere impropotionaliter alios sensus. Hoc enim tantum sequeretur , si esset sensibile in potentia propinqua , quia sic arguit ibi Philosophus de obiecto sensibili.

⁸ Ad tertium dico , quod esset simpliciter qualitas corporalis : quia esset apta nata simili- Vide Varr. hic. citer perficere corpus. Secundum quid autem incorporea , quia non actu ens in corpore , sicut substantia corporea , licet esse sine quantitate , adhuc esset corporea : quia esset apta nata esse sub quantitate , Angelus autem sic . Est etiam indiuisibilis actu , diuisibilis autem potentia remota , vel aptitudine , vt dictum est.

Qualitas , sine quantitate est corporalis , non spiritualis. Ad quartum , non haber apparentiam , quia sicut lapis non potest esse sapiens , quia nullo modo habet rationem receptui sapientiae : sic Angelus non potest esse albus , quia nullo modo susceptiuus est formæ huius , siue ista forma poneretur diuisibilis , siue non.

Angelus non est receptivus forma corporeae , propter duo. Nunc quidem est duplex ratio , quare non potest esse albus. Una est extensio in ipsa forma , & inextensio Angeli. Alia ratio , quia hæc forma est hæc forma , & Angelus est Angelus. Et secunda ratio est essentialis ratio impossibilitatis ; prima non : ergo prima ablata est possibilitas ; nulla est consequentia.

C O M M E N T A R I V S.

³ b **H**ec sunt duas opiniones extreme , &c. Adducit H opinioneum Aegidij cum suis fundamentis , quibus optimè , & clarè responder in litera. Responsione in ad primum vide in 2. dist. 3. quest. 4. 5. & 6. quæ docet de principio individuationis , vbi hæc difficultas per se tractatur. Responsione ad secundum , vide etiam *språ dist. 10. quest. 7. & 9.* & quæ ibidem diximus in commento , quod nempe albedo separata sine quantitate , & extensione esset sensibilis in potentia remota tantum;

tum

Dubium.
Extensio en-
titatis.

tum quia est qualitas materialis exigens hæc, ad mouendum, & terminandum sensum, tum ex concomitantia sensibilis propriæ ad sensibile communice in ordine ad sensationem.

Sed quid si albedo esset extensa entitatiæ? Respondetur argumentum supponere non dari talem extensionem, quæ tamen magis est secundum mentem Doctoris, qui in distinct. illæ 10. supra aliquoties distinguit presentiam entitatiæ à

quantitatia: sed quidquid sit, eâ datâ videtur albedinem in eo casu habere posse debitam proportionem ad sensum mouendum: nam haberet quidquid requiritur; illa enim extensio, & situs secundum ipsam, & distantia ac continuitas entitatiæ, quæ pars eius conservatur extra, aliam sufficeret in ratione magnitudinis apparentis, & ad mouendum sensum vii tute sensibilis proprij. Ad tertium & quartum patet in litera.

Entitatiæ
extensio sus-
tinet ad sen-
sationem.

S C H O L I V M.

Impugnat dictam sententiam, tenentem solam quantitatem posse esse sine substantia. Primo, quia qualitas stat sine substantia, à qua essentialius dependet; ergo sine quantitate stare potest. Secundo, qualitas est perfectior quantitate: ergo non minus ei repugnat esse per se. Antecedens probat quintupliciter per optimam doctrinam: ita communis, Dur. hic q. 1. Capr. q. 1. Solo d. 10. q. 2. a. 2. Ocham 4. q. 7. Gabr. lect. 44. Ferrar. 4. contra Gent. cap. 6. 5.

Contra opinionem etiam istam primam, quantum ad conclusionem eius, primo arguitur sic: Dependentia ad primum est essentialior, quam ad aliquid posterius, loquendo de absolutis dependentibus, & terminantibus dependentias: qualitas est forma absoluta, sicut quantitas: ergo essentialius dependet qualitas à substantia, quam à quantitate. Si ergo potest esse qualitas sine dependentia actuali ad substantiam, poterit esse sine dependentia actuali ad quantitatem.

Item, absoluto & perfectiori non magis repugnat per se esse, quam absoluto, & imperfectiori: qualitas est forma absoluta etiam secundum eos, & perfectior, quam quantitas: ergo, &c. Probatio minoris quantum ad secundam partem, primo, quia qualitas est per se principium agendi actionem realem patet, & ipsi concedunt: quantitas non, quia nulla actio realis, ut hic loquimur, conuenit quantitati.

Secundò, quia secundum ordinem substantiarum attenditur ordo qualitatum: substantiis enim nobilioribus correspondent qualitates nobiliores: non autem sic correspondet ordo quantitatum: non enim semper nobilior substantia est maior in quantitate: maxima enim corpora in genere corruptibilium sunt elementa; & tamen sunt imperfectissima: illud autem videtur perfectius, quod proportionaliter correspondent in sua perfectione perfectiori.

Tertiò, quia qualitates substantiarum perfectæ consequuntur fines suos: vel enim actus beatificus est qualitas, de quo tacitum est primo libro distinct. tertia: vel si non, saltem secundum communem opinionem ad Beatitudinem requiruntur aliqua formæ supernaturales, vel aliqua forma, quæ est qualitas: quantitas autem nullo modo est substantiarum principium attingendi finem suum.

9

q. 6. n. 32.
& quodl. 13.

Quartò, quia quantitas sequitur compositum ratione materiae: qualitas autem ratione formæ: forma autem est simpliciter perfectior materia, sept. Metaph. cap. 2. Et istud ultimum fortè est ratio primi, secundi, & tertij medijs. Propter hoc enim ordo qualitatum correspondent secundum perfectionem ordini substantiarum secundum perfectionem: & propter hoc qualitas est principium actionis realis: & etiam ipsi substantiarum principium attingendi finem suum.

Text. 7. &
inde.

Quantitas
sequitur ma-
teriam, qua-
litas formam.

Quintò, quia quod magis conuenit cum perfectione simpliciter, est simpliciter perfectius: qualitas autem, utpote sapientia, magis conuenit cum perfectione simpliciter, & similierte intelligere & velle, quam aliqua quantitas, vel quia una est ratio formalis sapientiae diuinæ, & sapientiae creatæ, quæ est qualitas secundum unam opinionem tacitam primo lib. distinct. oct. usq.: vel si non, saltem quantum ad omnem propinquitatem in analogia, maior est propinquitas sapientiae creatæ ad sapientiam diuinam, quam alicuius quantitatis ad Deum, vel aliquid eius. Vnde sicut possibile est perfectionem simpliciter esse in creatura, scilicet cum limitatione, qualitas, quæ est sapientia, est perfectio simpliciter habentis eam: nulla autem quantitas est perfectio simpliciter, nec etiam sicut possibile est creaturam habere perfectionem simpliciter.

Qualitas
est perfectio
simpliciter
creatura.

11

Contra istam rationem instatur sic: quia quod est propinquius perfectiori, est simpliciter perfectius: quantitas est simpliciter propinquior substantiarum, quam qualitas: substantia autem est perfectissimum entium: ergo quantitas est perfectior qualitate. Respondeo, si in primo perfecto concurrunt simul multæ perfectiones, qualiter cunque multæ, non

curo, explicatio

euro, modò aliquid fortè potest esse sibi propinquius secundùm vnam perfectionem, & non secundùm aliam, vt pote Deus est, simpliciter necesse est, & hæc necessitas est in ipso perfectio simpliciter; quantò ergo aliquid est magis necessarium, tantò erit propinquius Deo; & sic cœlum est Deo propinquius quocunque corruptibili. Præter hoc autem Deus est natura intellectualis simpliciter perfecta. Huic secundùm hoc magis appropinquit creatura merè intellectualis, licet finita, cuiusmodi est natura Angelica: post hanc natura intellectus nostri, licet non merè intellectualis, & finita: post hanc natura sensitiva, quæ magis appropinquit intellectuali, quæm non sensitiva. In hoc ergo ordine propinquius est Deo musca, quæm cœlum. Posset ergo inferri ex primo ordine, quod cœlum est propinquius Deo, & per consequens perfectius musca: ex secundo autem ordine, quod musca est perfectior cœlo, & ita opposita.

12

Cap. 1.

Propinquius perfectiori, secundum rationem perfectioris, est perfectius.

Propinquius perfectiori, secundum rationem perfectioris, est perfectius. Sicut secundum Philosoph. 3. Topic. non sequitur simiam esse meliorem equo, licet sit similior homini: quia non est homini similior in conditionibus nobilioribus simpliciter, conditio autem nobilior simpliciter, in primo est intellectualis, quæm necessitas essendi, eo modo intelligendo magis, quo est ibi distinctio, & ideo homo est simpliciter nobilior cœlo. Nec mireris talem ordinem diuersum assignari ad primum, secundum diuersas perfectiones: quia quælibet perfectio potest esse principium vnius hierarchiæ naturalis, vel secundum Philosophos vnius catenæ aureæ: & ita secundum diuersas perfectiones simpliciter in primo participatas ordinatae à diuersis possunt attendi diuersæ catenæ aureæ.

Qualitas quonodo propinquior substantia, quam quantitas, &c contra.

Ad propositum dico, quod in substantia, vt est primum entium, est duplex ordo prioritatis, vnum in substando aliis, quod includit recipere alia, & perfici ab eis: alius actualitatis intensiæ, & secunda perfectio est simpliciter maior, quæm prima; quia prima conuenit potentiali, vel saltem requirit illud, cui conuenit esse potentiale. Quantitas autem propinquior est substantiæ secundum rationem primam: quia immediatior secundum rationem receptiui: qualitas autem secundum aliam, ipsa enim est principium agendi, non sic quantitas: & secundum hoc appetet minor actualitas eius.

COMENTARIVS.

4

c *Contra opinionem etiam istam, &c. Impugnat istam sententiam, quantum ad conclusiōnem, seu assertionem eius. Rationes sunt claræ, & concludentes reducuntur ad hoc, qualitas conservatur seorsim à substantia, ad quam magis, & per se dependet, quæm à quantitate: ergo potest à fortiori qualitas separata à quantitate, vel produci, vel conservari diuinæ virtute.*

Conclusionem autem Doctoris, & sententiam sequuntur non solum eius scholæ discipuli, sed etiam Durandus *q. 1. ad 2. bac distinkt.* & Capreolus *ibidem.* Ferratiensis *4. contra Gentes, cap. 6. 5.* Sotus *in 4. dist. 10. q. 2. art. 2.* Nominales omnes ex præscripta sententia Suarez *disp. 56. sect. 3. Vasquez 194. cap. 3. & communis modernorum.*

Probat etiam Doctor conclusionem ex maiori perfectione qualitatis supra quantitatem, quia hæc sequitur formam, & imitatur perfectionem substantiæ, quæ est penes formam, quantitas perfectionem, quæ est secundum materiam, quæ mi-

nor est, qualitas est principium agendi: perfectiorem substantiam, sequitur perfectior qualitas secundum speciem, non ita quantitas: & qualitas coniungit substantiam sui perfectissimo, & ultimo fini: disponit etiam ad productionem, & conservationem eius.

Et postea subdit egregiè quomodo hierarchia *Hierarchia naturalis* secundum Patres, & Dionysium, aut catena aurea, quod idem est secundum Philosophos, id est, series perfectionum in rebus, vt participantur à primo ente secundum diuersos gradus perfectionis, & accessum, & recessum ordinari debeant. Vnde in substantia, quæ est simpliciter

ens respectiuè ad creaturas, est duplex ordo prioritatis: primus in substando accidentibus; secundus in actualitate, vt excludit potentialitatem: hic autem ordo est perfectior, & secundum hunc ordinem qualitas imitatur substantiam, & in eam reducitur; quantitas secundum priorem ordinem.

Duplex ordo in substantia ad accidentia.

Durandus.
Capreolus.
Ferrari.
Sotus.
Nominales.
Suarez.
Vasquez.

Perfectior qualitas, quam quantitas.

SCHOOLIVM.

Secunda sententia est Gotfredi, nullum accidens subiectari in alio, quam tueri tenentur afferentes quantitatem non distinguunt à substantia, vt Ocham 4. q. 7. & tract. de Euchar. cap. 28. Maior. hic q. 2. Gabr. lect. 44. in canon. Pro hac faciunt argumenta pro prima parte quesiti. adducta refutatur à Doctore tripliciter.

Gotfr. in 4. p. si. in materia de Eucharistia.

Secunda opinio est in alio extremo, scilicet, quod nullum accidens potest esse subiectum alicuius accidentis, & per consequens in Eucharistia quocunque accidens est sine

sine subiecto. Pro ista opinione sunt rationes factæ prius ad principale ad primam partem quæstionis.

Contra istam opinionem arguitur, primò sic: illud est per se subiectum alicuius accidentis, de quo aliquod accidentis prædicatur per se secundo modo: sed de aliquo accidente prædicatur aliquod accidentis per se secundo modo ut propria passio eius: ergo, &c.

Probatio maioris, illud de quo prædicatur accidentis per se secundo modo, cadit in definitione accidentis, ut additum: & non nisi additum ut subiectum, quia nullam aliam dependentiam habet definitum ad tale definiens. Minor patet, quia vniuersaliter omnes passiones demonstratae in tota Scientia Mathematica demonstrantur de accidentibus, & per se secundo modo dicuntur de eis. Patet incipiendo à prima conclusione Arithmeticae, vel Geometriae usque in finem; in tantum, quod quilibet scibilis passio æquè sciretur de eo, de quo scitur, si nulla esset substantia corporeæ in vniuerso: non enim minus trianus haberet tres angulos, &c. & si in nulla substantia esset triangularitas, nec minus possent tres lineaæ esse latera trianguli æquilateri, et si nulla esset substantia subiecta eis.

Item: pro hoc est Aviceccna 2. Metaph. c. i. vbi manifestè vult, quod aliquod accidentis est subiectum alterius accidentis: & exemplificat, sicut motus est subiectum velocitatis, & tarditatis. Et hoc tertio apparet in proposito per illam rationem factam ad oppositum: quia manifestum est hic esse multas relationes, quibus aliqua referuntur, ut æquilitatem, similitudinem, circumscriptionem passiuam: non autem possunt illæ relationes ponni, & non in subiecto: quia non possunt absoluta referri istis relationibus, nisi illæ relationes essent formaliter in eis.

S C H O L I V M.

Sententia Doctoris consistit in sex dictis. Primum, accidentis non potest esse subiectum ultimatum accidentis. Secundum, accidentis potest esse subiectum propinquum accidentis, ex adductis contra secundam opinionem. Tertium, accidentis absolutum potest esse sine subiecto propinquum & ultimato, ex adductis contra primam opinionem. Quartum, accidentis respectuum non potest esse sine omni subiecto. Quintum, respectus de facto in Eucharistia, sunt in subiecto propinquo. Sextum, qualitas in Eucharistia subiectatur in quantitate: tenendo hanc distingui à substantia secundum communem. Secundum Nominales aliter respondentum est. De quo Scot. 2. d. 12. q. 1. vbi §. dico igitur: Et ad secundum à se factum, tenet quantitatem distinguiri à re quanta, sed non videtur reputare oppositum improbabile, ex dictis hic, & infra quest. 5. num. 4.

Ad^d quæstionem ergo respondeo, mediando inter opiniones prædictas, distinguendo de subiecto, prout accipitur pro ultimatè terminante illam dependentiam alicuius actus per accidentis: aut pro quocumque terminante illam dependentiam proximè, et si non ultimatè: hoc est, pro quocumque, cui aliquis actus posset inesse per accidentis tanquam forma eius, non faciens unum per se cum subiecto.

Primo modo planum est, quod nihil potest esse subiectum accidentis, nisi substantia. Secundo modo dico, quod possibile est aliquod accidentis esse subiectum accidentis, sicut probant illa, quæ tacta sunt contra secundam opinionem: & possibile est accidentis quocumque absolutum esse sine subiecto utroque modo, sicut probant illa, quæ adducta sunt contra primam opinionem. Sed accidentis respectuum non est possibile esse sine subiecto secundo modo, quia non est possibile, quod sit respectus inter duo, quin sit alicuius, & ad aliquid: & hoc non ex ratione accidentis, sed ex ratione respectus, non potest autem esse respectus alicuius ad aliquid, nisi insit illi cuius est respectus: & ita si est accidentis, inerit sibi tanquam accidentis: & sic patet de possibili, quod accidentis possit esse sine subiecto, & hoc, subiecto sic vel sic sumpto.

Sed de facto quid? Respondeo, accidentis respectuum est hic in subiecto, secundo modo loquendo de subiecto: quia illius est habitudo ad terminum. Sed de absolutis diversimodè opinantes, de quantitate respondent diuersimodè. Qui enim dicunt quantitatem esse aliam essentiam absolutam ab essentia substantiarum corporearum, & qualitatibus, sicut dicit communis opinio, dicent quantitatem hic esse sine subiecto, sed non qualitatem, imò quod qualitas est in quantitate. Et pro hoc est ista probabilitas, quia qualitas hæc est extensa, patet ad sensum: non est autem extensa essentialiter sine extensione, quæ sit intrinseca qualitati secundum istam opinionem, sed tantum per accidentem: sed omne extensem per accidentem, vel recipit extensionem in se, quæ extenditur per accidentem: vel recipitur in extensione, vel extenso: qualitas autem non recipit in se extensionem.

tensionem secundum istam opinionem: ergo est tantum extensa per accidentis, quia recipitur in extenso: & hoc concordat cum illo dicto in Prædicamentis, cap. de Quantitate, quanta est superficies, tanta est albedo.

Ocham in 4. q. 1. b. huic materie. Qui autem dicerent quantitatem substantiarum corporalium, non esse aliud ab essentia talis substantiarum, & quantitatem coloris non esse aliud à colore; dicerent qualitatem hinc non esse in quantitate, immo magis quantitatem, quæ appareret esse quantitatem qualitatis: sed de ista altercacione habetur lib. 2. dist. 12. quest. 1.

16 Ad argumenta principalia. Ad primum concedo, quod quodlibet accidentis caret ibi subiecto aliquo, accipiendo subiectum primo modo, scilicet ultimatè terminans dependentiam accidentis. Nec plus probat illa ratio sumpta ex 7. Metaphys. Ideò enim in definitione omnium accidentium ponitur substantia, quia nullius potest haberi conceptus perfectus quietans intellectum, sine additione substantiarum; sed non propter hoc substantia est immediatum additum in definitione cuiuscumque accidentis: immo in definitione alicuius est immediatum, tanquam proximum receptuum: in definitione vero alterius est additum, ut mediatum receptuum mediata terminans eius dependentiam, & immediata dependentiam alicuius alterius, ad quod illud dependet.

Ad 2. Ad secundum dico, quod accidentis potest esse subiectum accidentis secundo modo accipiendo subiectum: licet non primo modo. Ad auctoritatem, 4. Metaphys. potest dici

Ly quia quandoque denotat cōcomitantia, non causam. tripliciter. Primo, quod ly quia, non sit nota causa, sed concomitantia, ut sit sensus: non enim accidit accidentis accidenti, nisi quia, id est, quando ambo accidentia alteri. Hoc enim erat necessarium apud Philosophum, qui non reputabat accidentis sine subiecto posse supportare aliud accidentis, ut dictum est in quæstione præcedente.

Secundò potest dici, quod loquitur de accidentibus disparatis, sicut prætendit exemplum suum ibi: dicit enim ut album musico.

Tertiò potest dici, quod illud non est dictum tanquam verum, quod accidentis non accidat accidenti; sed est dictum tanquam quoddam sequens ex hypothesi, quam intendit ibi improbare: arguit enim sic, si contradictoria sunt simul vera: ergo omnis prædicationis est per accidentis, & per consequens necesse est prædicationem in infinitum ire: sed in infinitis non est ordo, 2. Metaphys. quia ubi non est aliquid primum, non est aliquid habitum: ergo nullum accidentis habebit ordinem per se ad aliud accidentis, & per consequens non magis accidet hoc accidentis illi, quam è conuerso.

17 Et huic modo exponendi consonat litera: non enim ait, accidentis non accidit accidenti, nisi quia ambo eidem: sed accidentis non accidenti accidet, nisi quia, &c. per quod innuit se illam propositionem asserere, non tanquam veram, sed ex prioribus: & hoc modo exponendo, magis potest ex illa auctoritate oppositum concludi, quam propositionem: erit enim secundum istam expositionem illud illatum tanquam inconveniens, non affirmatum tanquam vetum.

Cum probatur per rationem de per se esse, & in alio esse; patet responsio ex quæstione præcedente: quia eo modo, quo ista sunt propria substantiarum, & accidenti, ita non potest competere accidenti per se esse, nec substantia, sicut nec substantiarum potest competere inhaerere: hoc autem est accipiendo substantia, sicut competit ultima terminanti dependentiam inhaerentis.

18 Et cum probatur ultimò per rationem dependentiarum, quod non potest terminare dependentiam eiusdem rationis; concedi potest omnino eiusdem rationis: quia alia independentia requiritur in terminante ultima, quæ independentia prohibet dependentiam omnino illi similem, quæ est ad ipsum: sed dependentia, quæ est aliquo modo eiusdem rationis, non repugnat terminanti dependentiam: sicut omnis creatura dependet ad Deum, & hoc in ratione causæ effectiæ; & tamen una creatura dependet ad aliam, sicut ad talern causam: sed non ut ad causam omnino primam effectiæ, qualis est dependentia ad primum.

Sic in proposito omnia accidentia dependent ad substantiam, ut subiectum, primo modo accipiendo subiectum; & per consequens nullum accidentis potest terminare dependentiam eorum tanquam ultimata terminans, quomodo pertinet ad substantiam terminare.

Ad 3. Dependens rationis ad fundamen- tum essentiali- tatis.

Ad tertium, concedo consequiam de possibili, loquendo de quocumque accidente absoluto. Si arguas de accidente respectivo per hoc, quod dependentia ad primum est essentialior, quam dependentia ad aliquid posterius. Respondeo, dependentia relationis ad fundamentum est essentialissima, ita quod sine ea non potest esse ratio relationis: si ergo substantia non potest esse fundamentum alicuius relationis; sed tantum

tantum accidens, necesse est illam relationem essentialius dependere ad accidens, quod potest esse fundamentum huius, quam ad substantiam: sed hoc est, non quia relatio est accidens: sed quia relatio est relatio, ut dictum est in solutione præcedenti.

Ad quartum dico, quod nullo modo relatio accidentalis potest esse sine subiecto, accipiendo subiectum secundo modo, quomodo fundamentum relationis accidentalis est subiectum eius. Ad probationem autem per diuisionem, aut inquantum relatio, aut inquantum accidens, dico quod diuisio non est sufficiens: est enim dare medium, scilicet inquantum relatio accidentalis: illa enim relatio, quæ formaliter constituit suppositum per se, non est in aliquo subiecto: quia suppositum per se ens non habet formale inhærens, propriè loquendo de inhærente: quælibet autem relatio accidentalis est non constituens suppositum; & per consequens cum sola illa, quæ constituit suppositum, sit non inhærens; ista erit inhærens.

Et patet in aliis: multa enim sunt specialia, quibus aliqua repugnant, non tamen repugnant per naturam unius communis reperti in eis, nec per naturam alterius: sed per naturam propriam quæ includit ambo ista coniuncta. Ut si dices, homini repugnat irrisibilitas: aut ergo inquantum intellectuale, aut inquantum animal. Et si inquantum intellectuale, repugnaret & Angelo. Si inquantum animal, repugnaret boui. Dico quod neque sic, neque sic: sed inquantum homo est animal rationale. Sic in proposito, inquantum relatio est accidentalis, repugnat sibi non esse in subiecto, accipiendo subiectum secundo modo.

Posset aliter dici, quod relationi vnde relatio, repugnat non esse in subiecto aliquo, extendendo illud ad fundamentum: nec enim relatio diuina est ita per se, sicut essentia diuina est per se, scilicet simpliciter ad se ens nullo modo indigens ad sui esse alio quocumque, nec est ita per se ens, sicut suppositum est per se ens: sed ipsa secundum rationem formalem necessariò est in fundamento, ut in præsupposito, & necessariò est in supposito, ut vel in præsupposito, vel ut formaliter per ipsam constituto.

Quod etiam probatur relationem esse per se, quia infinita; et si consequentia posset concedi, tamen antecedens videtur negandum: nulla enim perfectione formaliter infinita caret aliqua persona diuina; quia tunc non esset simpliciter perfecta: sed quælibet caret aliqua relatione originis: ergo nulla relatio est formaliter infinita: & hoc patet ex ratione perfectionis simpliciter, quia secundum Ans. Monol. i. 5. Est illud quod in quilibet melius est ipsum, quam non ipsum: non autem potest relatio esse simpliciter nobilior suo opposito: quia relativa sunt simul natura.

Quando ergo arguitur: essentia diuina est infinita, paternitas, vel relatio diuina est essentia: ergo paternitas est infinita: est figura dictoris, sicut arguendo sic: deitas intellegit: paternitas est deitas: ergo paternitas intelligit. Et ratio huius tacta est frequenter in primo libro: quia in abstractis benè potest esse prædicatio identica: vbi autem prædicatum est adiectuum, non potest esse vera, nisi sit formalis. Si ergo maior vera est formaliter, vel identice, non curio; & minor est tantummodo vera prædicatione identica inferendo conclusionem, quæ non potest esse vera, nisi formaliter prædicatione: ut propter quia prædicatum est aliquid adiectuum; in illa illatione interpretor identicam prædicationem minoris esse formalem: quia non posset inferri conclusio ista, nisi talis fuisset prædicatio in minori. Et in ista interpretatione, quæ fit inferendo conclusionem, est commutatio, sicut inferens ex præmissis. Socrates est homo, & Plato est homo: ergo Socrates est Plato; interpretatur fuisse hominem hoc aliquid in præmissis, quia aliter non posset inferre conclusionem ex præmissis: & ideo quale quid commutatur in hoc aliquid. Sic in proposito: essentia est infinita, est prædicatio formalis, paternitas est essentia, est prædicatio tantum identica; si inferatur, paternitas est infinita, non potest esse prædicatio nisi formaliter; & illa non sequitur, nisi interpretando prædicationem in minori, quæ fuit tantum identica, esse formalem; & per consequens non sequitur, nisi commutando prædicationem identicam in formalem.

19
Ad 4.
Cur relatio
accidentalis
nō possit es-
se sine sub-
iecto.

20

Relationem
diuinā non
esse infini-
tam. Scot.
quodl. 5.
De hac dif-
fin. vide 1.
d.2.queſt.4.

d.8. q.1. &
quodl. 5.

d.2.4. & 5.

Quare non
valer, effen-
tia est infi-
nitā, pater-
nitas est ef-
fēntia: ergo
est infinita?

d.2.4. & 5.

C O M M E N T A R I V S.

6 d **A**d questionem ergo respondeo, &c. Præmis-
sis conclusionibus contra duas oppositas
sententias, & tertia de accidente respectivo doc-
et cum communī cetera accidentia esse in quanti-
tate, tanquam subiecto non ultimato; & suppo-
nit ex 2. dist. 12. queſt. 1. vbi tenet distinctionem
Scoti oper. Tom. VIII.

realē quantitatis à subiecto, & qualitate: quæ
est communis sententia.

Probatur primò ratione Doctotis: quia albe-
do, verbi gratia, est extensa habens partes extra
partes: ergo vel recipit in se ut subiectum ex-
tensionem, & consequenter quantitatem, vel sub-

iecta

ieatur in quantitate tanquam in subiecto. Consequentia probatur, quia vel idem forma recipit effectum alterius, vel quia ipsam recipit ut subiectum; vel quia recipitur in ipsa ut in subiecto, & quod recipitur in alio per modum recipientis recipitur.

*Ordo inter
quantitatrem
& qualita-
tem.*

Aliter autem se habent quantitas, & qualitas ad inuicem, quam duas qualitates in eodem subiecto: quia una qualitas non supponit aliam, verbi gratia, albedo dulcedinem; alias non possint inueniri seorsim, quod falsum est; & formae eiusdem generis non dicunt ordinem per se ad inuicem, quia neutra sic dependet ab alia. loquor de formis, quae sunt sub eodem genere proximo, & absolutis, quae ut plurimum exigunt diuersa subiecta, quia sequuntur formas substantiales in specie diuersas, vel si existunt in eodem aliquando; tamen seorsim etiam existere possunt in diuersis subiectis, quod probat vnam non supponere alias.

*Subsumptum.
Qualitas sup-
ponit quanti-
tatem.*

Sed ad propositum qualitas non recipit in se quantitatem, ut subiectum eius, quia qualitas in sui productione supponit subiectum, quantum & extensum; tum quia, ut *suprà* præmisimus, id exigit agens materiale, quod est eius productuum, vniuersum ad suam actionem, etiam quam producit formam substantialiem, ut experientia constat, & superieras probatum est, quantum magis ad productionem formæ accidentalis.

*7
Obiectio.*

Dices, quod quantitas etiam producatur ab agente naturali: ergo non semper actio eius supponit quantitatatem, alias duas simul inessent, & vna quantitas dependeret ab alia, ut à subiecto, quod est contra suppositum principium. Respondeatur, dato quod quantitas inhæreat materię, facilem esse solutionem, quia sic non producitur per actionem causa naturalis, nisi quā dat ipsi terminum, nempe figuram, ut aliqui volunt, quae sequitur ad formam substantialē determinatam; vel certè, quā vnit duas quantitates ad inuicem sub eadem forma substantiali, ut in augmentatione contingit iuxta hanc sententiam.

*Responso.
Quomodo se
habet quan-
titas ad qua-
titatem?*

Dato etiam quod quantitas non sit causa materię, ut communis docet, & insit immediate in composito substantiali. Respondeatur, quod agens naturale supponit materiam quantam, quia hæc conditio exigitur, ut dispositio ex parte subiecti, ut patiatur ab ipso, ex parte agentis ut agat, quandoque autem quantitas emanat ab ipsa forma substantiali, ut in generatione; quandoque producitur per actionem agentis & motum, ut in augmentatione, in qua quantitas præsupposita habet rationem conditionis, non subiecti: conditionis, inquam, ex ratione data; non subiecti, ut colligitur à posteriori.

*Secunda re-
sponso.*

Quia si quantitas producatur recipetur in præsupposita ut subiecto, non faceret maius, sed necessariò eius partes singulæ essent in singulis partibus prioris, & consequenter non faceret maiorem extensionem, quia exigeret partes extra partes, quod dimensiones alias, & diuersas in ordine ad locum, quod est contra naturam formæ & subiecti, quia non inuenitur pars aliqua formæ, vbi non est pars subiecti: nec ergo quantitatis productæ extra partes quantitatis, in quam recipetur in eo casu: deinde daretur penetratio naturaliter durarum quantitatum.

8

Ex quibus patet solutio difficultatis, & qualitatem materialē esse posteriorem quantitatē, nec consequenter in ipsa recipi ut in subiecto,

quod non posset esse, si quantitas recipetur in qualitate, econtra pereunte quantitate perit qualitas, ut patet in diminutione: ergo est ordo inter ipsas non alterius rationis, quam formæ ad subiectum: ergo, &c. Patet subsumptum, quia quantitas in nullo alio genere causæ est prior qualitate, quia non est effectiva quantitas: ergo non est assignabilis alias modus per quem dependeret ab ea qualitas, nisi tantum materialis & subiecti.

Dices esse formas subordinatas, ita ut prius *Responso.* debeat inesse subiecto quantitas, quam qualitas; non quod hæc dependeat à quantitate; sed quod subiectum commune vtriusque ut substantia dicat ordinem ad ipsas. Contrà, inde sequeretur *Impugnatio.* quod qualitas, quæ est posterior, non recipere aliquem modum essendi à quantitate: sed hoc falsum est, quia recipit partes extra partes: hoc non conuenit ipsi à substantia, quæ hunc modum essendi recipit à quantitate, cuius ille per se est effectus: ergo quantitas non solum in ratione formæ prioris supponitur ad qualitatem materialē, sed etiam ut subiectum. Ex quo patet ratio illa Doctoris, quam alij ex ipso desumunt.

Secundò probatur conclusio ab experientia, quia contingit mutari species sacramentales *Secunda pro-
actione cauſæ naturalis:* ergo supponit ibi aliud subiectum; non aliud quam quantitatem. Sed ad hoc responderi facile potest; nempe, illas *Ratio est so-
lubilis.* mutationes fieri ad præsentiam agentis naturalis, ad quam producitur quidquid alias produceretur per ipsum, si adesset substantia: ut contingit etiam in mutationibus ipsius quantitatis, ut rarefactione, & condensatione: item in actionibus substantialibus, quando producitur verbi gratia vermis, aut alia substantia, quia forma substantialis nequit educi de potentia quantitatis.

Et hæc omnia sunt consequentia ad primum miraculum, ut saluetur fides mysterij, Deo efficiente circa species, quod alias fieret virtute cauſæ naturalis, si adesset substantia prior; vnde contingit etiam species sacramentales nutrire non secus, ac panis & vinum nutritur si adessent.

Er per hoc patet ad tertiam rationem, quæ hic adducitur à modernis ex colligatione accidentium ad inuicem, quæ necessariò debet esse ex vnione eorum ad tertium, nempe ad quantitatem, quia diceretur esse hæc colligatio ex ordinatione diuina, & voluntate sic conseruante illa accidentia, ac si adesset substantia cum illo ordine eorum ad inuicem.

Videtur ergo ratio illa Doctoris desumpta tantum probare intentum.

Quæres, vtrum vna, & eadem sit inhærentia accidentium ad quantitatem, & ad substantiam? Respondeat Suarez affirmatiè, Vasquez etiam loco citato assertit accidentia ita inhere-re, quod nullo nouo influxu indigent, nisi in eo tantum, quod conseruetur quantitas separata: si dependet à substantia, aliter quam à quantitate, ipse admitteret nouum influxum: ergo in eadem sententia est.

Respondetur tamen negatiuè, & sequitur ex rationibus contra conclusionem Aegidij: dicendum ergo est inhærentiam qualitatis ad substantiam esse alterius rationis & entitatis ab inhærentia ad quantitatem. Probatur conclusio, si eadem esset inhærentia albedinis ad quantitatem, & substantiam, sequeretur quod per se non depen-deret.

IO

*Suarez,
Vasquez.*

*Non esse earum
inhærentiæ ad qua-
nitatem, & sub-
stantiam.*
Probatio.

Qualitas per se respicit substan-
tiam.

detet à substantia, ut subiecto, sed inerè per accidens, seu remotè, hoc est absurdum: ergo alia & alia est dependentia. Maior probatur, quia eiusdem ad diuersos terminos non est eadem dependentia, & quæ primò, cum eadem relatio nequeat respicere diuersos terminos; imò ne quidem in Diuinis, vbi absolvitur à dependentia: ergo minùs in creatis, & consequenter inherētia non respicit nisi vnum terminum primò: ergo si inherētia albedinis respicit quantitatem primò, sequitur magis eam dependere à quantitate, quām à substantia; neque à substantia dependere, nisi quæ dependet à quantitate; & consequenter non dependere per se à substantia, nisi inquantum quantitas in ipsa est.

Probatur minor, quia diuersæ substantiæ exigunt diuersas qualitates in specie, quæ ad ipsas sequuntur; non tamen quantitatem specie diuersam. Item, sunt perfectiones, dispositiones, & proprietates Physicæ substatiarum, ab ipsis emanant motus ad qualitates, dicitur violentus, aut naturalis per ordinem ad subiectum substantiale præcisè, non ad quantitatem, quæ eadem manet sub diuersis formis contrariis: verbi gratiâ, quantitas aquæ sub frigore & calore, neque exigit vnam formam magis, quām aliam, ex natura sua: aliter dicitur qualitas conuenire substantiæ, quām ea quæ conueniunt ipsis per quantitatem in ordine ad locum.

Hæc omnia essent falsa, si qualitas a liter non referretur ad substantiam, quām ad quam titatam eius: si autem esset vna sola inherētia ad virumque, non aliter respiceret substantiam quām quantitatem, quia nulla est dependentia qualitatis ut formæ ad subiectum, præter inherētiam, quæ si vna esset, respiceret subiectum remotum mediante primo, non aliter: ergo, &c.

Obiectio, inde sequeretur quodd agens creatum non posset agere in quantitatem, nec alterare species, producendo, verbi gratiâ, calorem; sed hoc est contra sensum & communem sententiam: ergo. Patet sequela, quia agens creatum non habet in sua potestate subiectum: ergo si calor per se respicit substantiam, & per aliam dependentiam diuersam ab ea, quæ est ad quantitatem, sequitur non posse producere effectum suum sine tali subiecto: alijs etiam non esset maior ratio de illo, quām de ipsa quantitate; ita ut sine illa posset producere effectum suum; & sic extra omne subiectum producere formam.

Responso.

Respondetur primò, concedendo sequelam; & tunc dicendum est, quod omnis actio ad quantitatem, & qualitatem, esset miraculosa, prout dicunt Nominales, ex diuerso tamen fundamento: quia illi putant quantitatem non differre à re quanta; imò consequenter se habere ad illam, ut inodum eius.

Quare nega-
tur alteratio-

Nos autem oppositum eius sentientes assertimus, idè non posse alterari species virtute agentis creati, quia deest subiectum vltimatæ dependentia; nec videatur quantitas sufficiens subiectum in proposito respectu qualitatis; quia hæc per se dependet à substantia, ut subiecto vltimato, siue sit eadem dependentia, siue diuersa: eadem, inquam, quia sic non respicit quantitatem, nisi ut subiectum quo; & mediante illâ substantiam, à qua principaliter dependet ex rationibus præmissis.

12 *Secunda re-* Respondetur secundò, negando sequelam, quia quia ad actionem agentis creati sufficit dari ali-

quod subiectum, hic autem datur quantitas; neque requiritur dari subiectum, ad quod naturaliter, seu secundum inclinationem tam subiecti, quām formæ ordinatur ultimatè ipsa forma, modo eidem sine repugnancia inesse possit.

Exemplum est in motu violento, verbi gratiâ, quando calor in aqua producitur, aqua ex natura sua repugnat ab appetitu intrinseco: quia exigit qualitatem contrariam, nempe frigus: calor etiam ab intrinseco exigit subiectum connaturale sibi, quia qualibet qualitas sequitur aliquam substantiam in genere, cuius est perfectio; & sic subiectum exigit ipsam, ita & ipsa exigit subiectum, ut connaturale, in quo magis conseruatur, sicut qualibet res inclinatur ad conservationem sui esse: cum ergo qualitas ordinetur, ut perfectio substantiæ, à qua dependet, petit ex se substantiam connaturalem sibi, aut saltē non repugnantem, neque ab intrinseco inclinatam ad contrariam qualitatem.

Virtus autem cause naturalis non ita determinatur ad subiectum, idè potest agere in quodcumque, quia nihil appetit, nisi paucum reddere sibi simile, & propagare suam speciem; ac conservare; alijs non posset recte saluari generatio & corruptio. Sicut ergo ad nihil determinatur agens, nisi ad subiectum, siue illud sit connaturale, & vltimatæ dependentiæ terminus respectu formæ, siue etiam repugnans, siue subiectum proximum, aut remotum, sufficit ad saluandam actionem cause creatæ.

Ad propositum ergo vltius dico hic saluari requisita ad actionem, quia Deus potest supplerre in fieri defectum subiecti remoti, sicut in facto esse formæ; & agens creatum potest ad ipsum agere, quia sufficit quantitas pro subiecto actionis; ut communis tenet. Ex quo patet ad difficultatem; hæc responsio magis accommodatur sententiæ communi, quām hic Doctor supponit, quia utramque sententiam tractat, tam Nominalium, quām aliorum; & in communem magis inclinat, quia secundum ipsam resoluti difficultates.

Non requiritur ergo ad positionem formæ in esse, ut qualibet eius causa per se concurrat, sufficit ut saluentur per se essentialiter requisita ad actionem, & effectum, quæ in proposito sunt actio Dei, & quantitas, ut subiectum respectu agentis creati; licet non sit subiectum vltimatæ dependentia requisitum ex parte formæ. Ex quo non sequitur inconveniens præmissum, nempe causam creatam posse absolvi à quocumque subiecto in sua actione.

Hæc difficultas de inherētia qualitatis communiter non tractatur in specie, quomodo se habeat ad illa subiecta diuersa: differendi gratiâ eam inducimus. Si dicatur esse vna inherētia, oportet cōcedere illam esse principaliter ad subiectum substantiale ex præmissis, & tunc difficulter saluari potest, quomodo sit ad quantitatem, nisi solùm per modum conditionis, quia eam esse & quæ primò ad utrumque repugnat ex dictis; & admisso præmisso nequit saluari ratio subiecti in quantitate propriè respectu formæ, aut agentis creati.

Meliùs ergo admittitur duplex, quod confirmari potest, quia potest diuinâ virtute educi calor de potentia ignis, seclusâ quantitate, & etiam inhærente ipsis, quia magis saluatur ratio subiecti in substantia, quām in quantitate: sed hoc re-

Ad actionem sufficit pas-
suum quodcu-
que capax.

Non exigitur connaturale,
ut patet in
motu violen-
to.

Agens crea-
tum dependet
à subiecto in
generi.

13

Agere posse in
saluam quan-
titatem.

Essentialiter
requisita ad
actionem.

Duplex mo-
dus explican-
di difficulta-
tem præmis-
sam.

Dous posse
producere ca-
lorem in igne,
sine quanti-
tate.

pugnaret, si esset una inherentia, qua primò esset ad quantitatem ut ad terminum, & mediata ad substantiam: quia nequit saluari relatio sine suo termino proximo: ergo inclusus dicuntur diversæ inherentie ad diversa illa subiecta, sicut multiplicantur dependentie diversæ eiusdem effectus ad diversas causas efficientes. Hic potest amplius inherere quispam magis curiosè, quam fructuose; sufficit, quod dictum est ad intelligentum ordinem accidentis absoluti ad subiectum, ut inde resoluatorum quid possit agens creatum circa species, quid vero nequeat. De accidente respectivo non est, quod quidpiam dicamus.

14
Explicatur
intra dicta
responsio ad
primum.

e Ad argumenta principalia, &c. Responsionem ad primum argumentum posset quis retorquere contra id, quod dictum est proxime, quia in fine dicit, quod substantia est additum immundationi, & receptuum in definitione, verbis gratia quantitatis; receptuum vero mediatum relpectu aliorum. Respondeatur, id intelligi de immundatione tam formæ, quam etiam subiecti in hoc sensu, quod quantitas prius adueniat subiecto, quam qualitas: deinde quod qualitas supponat de facto quantitatem in ratione subiecti, non autem intelligitur de immundatione termini, quasi substantia mediante quantitate, tanquam termino proximo, terminet dependentiam qualitatis: nam sicut qualitas per se primò est perfectio debita substantie, tanquam enti simpliciter, & per se existenti, ad quem modum existendi reducitur existere per inherentiam in alio, ut in subiecto per inhesionem; & sicut qualitas est proprietas Physica substantie, & non quantitatis; proprietas autem inest subiecto, de quo demonstratur, ut prædicatum proprium non per principia alterius entis, maximè quantitatis, ad quam non refertur qualitas hoc modo, sed principia propria ipsius subiecti; inde sequitur aliter dependere & inesse substantiam, aliter quantitatem; quantitas enim nullam in specie qualitatè exigit ex se determinatè, sicut ignis, velbi gratia, calorem, & aqua frigus.

Et hoc ipsum patet ex response ad secundum in fine; ubi assertum est substantiam terminare dependentiam accidentis, aliter quantitatem, & comparat utrumque in suo genere, ad modum, quo se habet dependentia effectus ad causam primam, & secundam, quae sunt dependentiae alterius rationis secundum principia Doctoris in questione præcedente, response ad secundum, &c. Ad questionem, & infra response ad tertium concedit magis per se essentialiter, ac-

cidens absolutum inherere substantia, quam quantitati.

Ad secundum, quod etiam adducunt Nominales ex 4. Metaphys. text. com. 14. assignat tres responses, quarum qualibet in textu habet fundatum. Intendit Philosophus non omnia dici secundum accidentis, tum quia sic non esset aliquod dictum, seu prædicatum vniuersale de quo 1. poster. cap. 4. deinde quia si omnia per accidentes dicerentur, procederetur in infinitum in prædicatione, & non esset status: deinde ut ostendat non esse processum in infinitum in prædicatione per accidentis, complectitur duos modos prædicandi per accidentis, ut quando dicitur album musicum, vel homo albus, dicit prædicari unum accidentis de alio accidente, quia ambo vni terio accidenti; vel accidentis prædicari de subiecto, quia inest, non quod utrumque eidem tertio accidenti.

Secunda etiam solutio habet locum, quia in Explicatur primo genere prædicationis per accidentis intendit illa accidentia de se prædicari per accidentis, quia insunt tertio, nempe illa, quæ nullo modo sibi inuicem ordinatur: prædicatio vero accidentis de quantitate, ut subiecto, reducitur ad secundum modum: vnde in 1. poster. textu 35. hos etiam modos prædicandi per accidentis docet, addens tertium, quæ est conuersiva subiecti prædicatio de prædicato, quam hic comprehendit sub secundo membro.

Intendit ergo Philosophus non esse processum Non dariprocessum in infinitum in prædicatione secundum accidentis, quia est status in subiecto, sive primo, sive secundo modo fiat prædicatio. Tertium modum approbat Vasquez. Videatur Doctor in text. Philos. in comment. Metaphys. Ad reliqua, & tertium patet ex dictis.

Ad quartum, dicit relationi repugnare esse sine subiecto, non secundum diuisa, nempe quæ relatio, neque quæ accidentis, sed quia est relatio accidentalis, nempe quæ tale ens determinatum est: reducitur ergo repugnantia ad hæc ipsa coniuncta ex dictis questione præcedenti; quia relatio, inquantum relatio, exigit esse alicuius, ut repugnet esse, nisi alicuius, cum sit ordo vnius ad alterum: sed quæ relatio est accidentalis, nequit esse alicuius, nisi per inherentiam, quia accedit: ergo nequit esse sine inherentia. Illud quod sequitur de diuinis relationibus, & de commutatione prædicati identici in formale, videatur suo loco in 1. diff. 2. quest. 4. & quodlib. 5.

15
Ad secundum.
Reducuntur
tres solutio-
nes data ad
textum Phi-
losophi.

Explicatur prima.

Explicatur secunda.

Non dariprocessum in infinitum in prædicatione per accidentis.
Tertia solutio-
nem ex litera.
per se.

16
Ad quartum.
Relationis co-
venientie inesse
per se.

Q V A S T I O III.

Vtrum accidentia in Eucharistia possint habere quamcumque actionem, quam poterant habere in subiecto?

Alenç. 4. p. q. 40. nemb. 2. art. 3. D. Bonau. hic 1. p. art. 2. q. 2. Richard. art. 3. q. 2. Durand. q. 2. Ocham. quest. 7. D. Thom. 3. p. q. 77. art. 3. & 8. Suarez ibi. d. 57. f. 1. 2. Vide Scot. 7. Metaph. q. 8. 9. & 8. Metaph. q. 3. de primo princ. c. 3. & 2. Phys. quest. 5.

I
Argum. 1.

I R C A secundum articulum quæro, Vtrum accidentia in Eucharistia possint habere quamcumque actionem, quam poterant habere in subiecto? Arguo quod non, dupli via. Primò, quod nullam omnino: secundò, quod non eandem. Ad primam conclusionem arguitur sic, destruendo priori essentialiter, destruitur posterior: prius essentialiter est esse, quam agere: esse accidentis est inherere:

inhærere ergo destructo *in esse* accidentis, destruitur omne *agere* ipsius. Et confirmatur, quia *in esse* conuenit accidenti tanquam propria passio eius: agere autem in subiectum conuenit sibi contingenter, sicut accidens per accidens.

Item, *agere* per se est suppositi, ut ex primo Metaphysic. habetur: accidens autem non potest esse suppositum: ergo, &c. Confirmatur ratio secundum Boëtium de Hebdomadibus, dicentem: *In omnibus circa Deum, differunt, quo est, & quod est.* forma ergo, quæ nata est esse quo, respectu actionis, non potest esse agens: ergo præcisè suppositum quod natum est habere illam formam, quæ est quo, potest esse agens. Confirmatur etiam per exemplum, quia enim anima est quo homo est homo, idèo anima non potest esse homo: ita à simili forma, quæ nata est esse quo aliquis agat, non potest esse agens.

Confirmatur tandem specialiter in proposito, quia scilicet hæc forma quantitas separata, non videtur forma naturalis; quantitas enim separata videtur purè mathematica: sed secundum Philosophum 3. Metaphysic. *in Mathematicis non est finis, nec motus, nec bonum.*

Ad secundar² conclusionem, scilicet, quod non omnis actio possit eis competere, quæ priùs arguitur sic. Primo de generatione dicit Philosophus, quod oportet agens, & patiens communicare in materia: sed substantia habens accidentia communicabat in materia cum aliquo, cum quo non communicant ista accidentia separata in materia: ergo, &c.

Item 7. *Metaph.* arguitur contra ideas Platonicas, quod idea non possit esse principium generandi compositum, quia est forma tantum, sicut Commentator per trajectat ibi rationem Philosophi, & valde malè: ergo à simili in proposito, formæ istæ non possunt esse principium producendi compositum: poterant autem esse principium, quando erant in substantia, sicut accidentia sunt principia producendi substantiam: ergo, &c.

Item ad principale, si accidentia separata possint habere omnem actionem sine subiecto, quam priùs poterant habere in subiecto: ergo species intelligibiles separatae ab intellectu, & charitas à voluntate separata, poterunt in easdem actiones, in quas poterant, quando priùs erant in subiecto. Consequens est falsum, quia tunc species intelligibilis separata posset intelligere, & charitas separata posset diligere: & ita vtrumque istorum posset esse beatum, vel simpliciter, vel quantum ad aliquam partem Beatitudinis, quod est impossibile: quia nec Beatitudo tota, nec pars eius potest competere alicui, nisi naturæ intellectuali.

Oppositum, quod in aliquam eandem possint, quia accidentia separata sunt sensibilia: *Rat. ad opp.* patet ad sensum: possunt etiam alterare passa sibi approximata, patet de modica aqua aperta speciebus vini: ergo in aliquam actionem possunt in quam priùs.

Quod autem in omnem, probatur, quia forma manens eadem in *esse* habet eandem virtutem, & per consequens potest esse principium eiusdem actionis: accidens separatum manet secundum se idem quod priùs: ergo, &c.

C O M M E N T A R I V S.

I Controversia vulgaris de virtute accidentis respectu substantiarum producentium substantias. Prima sent. D. Thom. Caeter. Capreolus. Paludanus. Sotus. Ferrariensis. Suarez. Gabriele. Ochan. **2** Sententia Doctoris fatus frequens.

a Circa secundum articulum, &c. Controversia de virtute actiua accidentis respectu substantiarum producentarum est peruvia & trita, nulla enim in tota Philosophia magis vulgaris. Aliqui docent formam substantialem non esse actiuan immediatè, sed accidentia in virtute substantiarum attingere productionem alterius substantiarum. Hæc est D. Thomæ 3. part. quest. 77. art. 3. ad 3. quem sequitur Caeteranus ibidem. Capreolus, Richardus, Paludanus in praesenti distinctione. Sotus, & alij, vt Ferrariensis 4. contra Gent. cap. 66.

Suarez tribuit virtutem partialiem substantiarum respectu ad productionem alterius substantiarum. Hanc sententiam videtur mutuasse à Gabriele lect. 45. in Canon. quam tribuit Ochano in 4. quest. 7. Huic sententia familiares sunt hi modi loquendi: vt accidens, vt instrumentum substantiarum, vt virtus substantiarum, in virtute substantiarum, agit ad productionem substantiarum.

Contraria sententia est Doctoris, quod neque accidens coniunctum, neque separatum agat ad

productionem substantiarum; perinde enim de separatis & coniunctis opinandum est: quem sequuntur nostræ scholæ Doctores multi recentiores: videatur Aretinus, Faber, Tartaretus: hūc ego nolo ipsi plurimum immorari: eam probat Doctor variis rationibus, in hoc, & sequentibus ss.

Reducuntur, ut plurimum ad hoc quod substantiarum, quæ est perfectissimum ens, danda est virtus actiua, quæ est perfectionis, quod imperficius in *esse* nequeat producere perfectius se, alioquin tolleretur modus colligendi perfectionem causatum ex perfectione effectus, & potissimum primæ causæ supra reliquas: quod si substantia non sit actiua immediatè, nihil potest in virtute eius causare, quia quod non est actiuum ex se, nequit communicare actionem, aut virtutem agenti in aliis.

Deinde substantia, quæ non est, nequit agere, aut in virtute eius fieri effectus, quia *esse* est conditio per se requisita ad agendum in causa physica, quæ sit materia, forma, efficiens: quando produ-

Arg. 1.
in proœmisio.
Boet.

Arg. 2.
Text. 87.

Arg. 4.
Text. 18.

Arg. 5.

Fundamenta Doctoris.

Ex perfectio-ne causa.

*Ex conditione necessaria ex-
sistencia.*

Vniuersitatem non videtur.

Responso.
Impugnat.

citur autem viuentis per putrefactionem, ut rana, nulla alia existit, neque causa vniuersalis creata sola potest esse causa viuentis, quia non includit differentiam viuentis formaliter in *esse*, minus autem eminenter, aut virtualiter, quia viuens est perfectius simpliciter omni non viuente, qualis est Sol; quod in alio includitur eminenter est imperfectius illo: in cuius ergo substantiaz virtute producitur illa rana?

Aliqui dicunt in virtute substantiaz vniuocaz, verbi gratia, ranaz. Contrà, sed hæc non est actiuia, nisi vt existit in aliquo singulari; non ipsius substantiaz ranaz, quæ producitur: quia causa, & effectus non coincidunt, alia rana non supponitur in *esse*, & si supponeretur, nihil agit, nisi per viam propagationis, & generationis vniuocaz, quia alter non est actiuia, neque applicatur in proposito ad agendum.

Ex quibus sequitur in his non saluari rationem causæ per se requisitæ: oporet ergo recurrere ad causam primam, quæ supplet defectum naturæ.

Generatio vniuocaz.

Deinde similis ratio fieri potest in generatione vniuocaz, quæ sit, quando agens non existit, ut verbi gratia, mortuò patre, generatur filius; mater secundum ipsos non concurredit effectui ad generationem; semen quod est decimus à patre est inferioris entitatis, quæm genitum: neque refert diceret in virtute partis semen agere, quia illa virtus, quæ esset principium actionis, non est alia, quam ipsum semen, cui repugnat talis actio attingens intrinsecè effectum per sui corruptiōnem.

Resistitur sententia Suarez.

Multa ergo mysteria singuntur hic contra principia, & doctrinam de causis, quæ non euadit Suarez, aut aliis, dicendo accidentis habere virtutem partiale: quia si substantiaz detur virtus actiuia ob perfectionem sui, & ad saluandum principium requisitum ad actionem, debet ipsi dari virtus perfecta & totalis, qualem haber accidentis in suo genere, vel certè nulla, & sic sufficit actiuia accidentis ad substantiam.

4 Confirmatur conclusio D. Gorii.

Agenti non conuenit vna actio per se in vniuocaz.

Ad confirmationem itaque antecedentis addo hanc vnicam rationem, quæ mihi videtur satis evidens: nulla causa potest habere perfectiorem actionem, quæ sit illa, quæ sit propria eius secundum differentiam specificam, quæ est perfectissimus gradus, quem includit, & superaddit reliquis maiorem perfectionem, & actualitatem, ut patet secundum omnes: ergo nequit conuenire vlli causa actio perfectior, quæ sit illa per quam vniuocatur cum suo effectu, quia adæquat perfectionem suæ entitatis, quia ponit in *esse* effectum patem sibi.

Sed calor, verbi gratia, per actionem vniuocam, quæ fundatur in sua differentia specifica prudicit alium calorem vniuocem; ergo nequit habere actionem perfectiorem hac; perfectior aurem esset actio ad substantiam: ergo repugnat ipsi. Consequens pater, quia hæc actio conueniret ei, non secundum differentiam specificam, sed quæ accidentis est substantiaz, quod est commune sibi & aliis, & communiter secundum gradum genericum: sed nequit aliqua maior perfectio in actione, aut *esse* conuenire causæ, quæ sit illud, quod conuenit secundum prædicatum specificum, ut patet discurrendo per omnia entia. Si dicas conuenire ipsi quæ calor, verbi gratia, est, reddit principium iam positum, repugnare nempe conuenire causæ aliquam actionem perfectiorem,

quæ sit vniuoca, alia actio excederet perfectionem suæ causæ. Si dicas calor, ut est virtus, & instrumentum substantiaz, conuenire talem actiōnem, sunt verba, ut patet examinanti quid sit hoc, vel quid superaddit calor in actu primo. Substantia enim non communicat accidenti, nisi per modum subiecti actualitatem, & terminationem essendi per inherētiā. Si ergo nequit tribuere accidenti, ut per se existat, (quem modum habet substantia in se,) quia accidentis est incapax talis modi essendi; minùs potest ei communicafe virtutem actiūam producendi substantiam, quæ caret ipsa substantia secundum aduersarios. Sed sufficit pro nunc insinuare rationem, quæ prolixè deduci potest.

Si ergo accidentia in subiecto non habent talēm actualitatem, neque consequenter ut sunt separata. Consequentia patet ex dictis, quia accidentia separata non mirant naturam, aut entitatem, ex eo quod recipiant *esse* extra subiectum: ergo neque modum agendi, aut actionem, aut virtutem: ergo si in subiecto nequeunt producere substantiam, neque etiam in *esse* separato.

Accidentia separata non conuenit producere substantiam.

Peto enim, in cuius virtute? non panis, aut vini, quæ non existunt, & si existerent, panis, verbi gratia, non habet virtutem generandi ex se verem: non in virtute diuina, ut ait D. Thomas, quia Deus non superaddit illis quidquam præter solam conseruationem: ergo quidquid generatur, est à causa prima, vel creante materiam, & causa secunda simul producente formam, vel à causa prima sola.

Experiens, quæ adducuntur in contrarium de generatione viuentis per putrefactionem, & propagationem, de generatione ignis ex motu, aut calore ferri carentis, de generatione quorundam mixtorum, nihil probant: nam etsi ista producantur ad sensum de novo, & ad presentiam agentis disponentis, saluari debet earum produc̄tio ad illam causam, ad quam sufficienter ipsius effectus dependentia terminatur; ad hoc autem debet eminenter, virtualiter, aut formaliter includere perfectionem effectus: alioquin tollitur fundamentum colligendi perfectionem causæ ex effectu; & quod est inconveniens etiam tollitur fundamentum colligendi recursum ad causam primam in multis operibus miraculosis.

Quod probo, quia Philosophus statuit ordinem essentialiem causarum talem, ut nullo modo causa prima possit habere effectum sine secunda, & particulari, quod principium Philosophus sustineret. Si ergo vltterius quis dicat aliquam causam occultam esse, in cuius virtute operantur circumstantes: quomodo probabimus esse opus excedens virtutem causarum naturalium hic, & nunc circumstantiam, nisi arguendo ex perfectione effectus, & ex perfectione modi operandi effectum ad causam, cuius virtus & modus operandi exceedit totam latitudinem nature?

Quomodo etiam subsistet modus probandi perfectionem primæ causæ, vel contra Diagoram, & alios Atheistos Deum esse probabimus ratione naturali, nisi procedendo à contingētibus, & imperfectis ad necesse esse; ad quod reducuntur, & stabilitas naturæ tanquam ad primum independens, & primum motorem?

Et quomodo dicemus Deum infinitum esse in causando? & consequenter in *esse*? si aliquid inferioris ordinis in *esse* producat aliud superioris ordinis, ad quod ex toto genere dependet?

Fundamentū adversariū destruitur.

Productio in eum causam refunditur, qua nata est terminatio dependentiam sive.

Inconveniens quæ ex opposito sequitur, probatur. Tollit recursus ad Deum in operibus miraculosis.

Tollitur ratio probandi Deum eff.

Et Deum esse omnipotens.

dependet? Reclamè ergo Doctor dicit ita his effectibus potius esse recurrentum ad primam, quam negandum esset hoc principium, à quo plures veritates naturales dependent. & etiam supernaturales per illud à Theologo defenduntur, & explicantur: nam instantia hæc de accidentia producente substantiam obseruat veritatem illius principij.

S C H O L I V M.

Sententia D.Thom. accidentia etiam separata, in virtute substantiae attingere productionem substantie, & formam substantialem non esse immediatè actionem. Scot. quatuor argumentis concinit accidentia panis, in virtute eius, quod non est, nihil causare.

Hic est opinio, quod in actionibus naturalibus formæ substantiales non sunt immediatum principium agendi, vel principium proximum actionis: sed agunt medianibus qualitatibus actiuis & passiuis, tanquam propriis instrumentis, ut dicitur 2. de Anima, quod scilicet calor naturalis est, quo anima agit, & ideo qualitates non agunt in virtute propria, sed in virtute formæ substancialis. Vnde actio earum non tantum terminatur ad formam accidentalem, sed substantialem: & propter hoc generatio est terminus alterationis. Huiusmodi autem virtutem instrumentalem recipiunt eo ipso, quod à principiis essentialibus substantiaz causantur; vnde sicut remota substantia idem esse secundum speciem remanet accidentibus virtute diuina: ita etiam remanet eis eadem virtus, quam prius. Et ideo sicut antè poterant intendere ad formam substantialem, ita & nunc.

Et si arguatur contra hoc, quia nihil agit ultra speciem suam. Respondent, quod propriæ virtute nihil agit ultra suam speciem: virtute autem alterius, cuius est instrumentum, potest agere ultra suam speciem, sicut serra agit ad formam scamanii.

Contra illud, quero, quid intelligitur per hoc, quod dicitur in virtute substantiaz quia siue intelligat absolutum, siue respectuum, quero in quo est illud? Si absolutum, quod est substantia, vel aliquid, quod est in substantia, cum substantia panis non sit simpliciter sequitur quod per nihil, siue non ens, accidens generabit, vel virtute nihil. Si intelligat absolute, quod est accidentis, vel aliquid in accidente, nihil est ibi nobilius accidentis: & per consequens non magis potest in virtute talis in aliquid perfectius, quam in virtute propria. Si vero intelligat habitudinem accidentis ad substantiam, ut ad causam priorem, cum ad nihil non sit aliqua habitudo, & panis non sit aliquid ens, sequitur quod per hoc quod est in virtute non ponitur aliquid positivum, & ita idem quod prius.

Ex eius verbis videtur, quod ponat virtutem illam esse aliquid in accidente: dicit enim, quod causatur ista virtus instrumentalis in accidentibus, vel quod ipsam recipiunt eo quod causantur à principiis essentialibus substantiaz. Et tunc patet manifestè, cum nihil in accidente sit nobilius eo, non potest accidens per hoc, quod dicitur in virtute, id est, per hanc virtutem, in aliquid perfectius, quam possit ex se: sed intellectus istorum verborum, virtute talis causa, vbi dicta verba locum habent, videtur esse iste, scilicet quod dicit habitudinem causæ inferioris ad causam superiori, seu perfectiorem concurrentem in causando, sicut supra dictum est, quod influentia, quam recipit agens inferioris à superiori, non est aliqua forma tunc causata, sed est tantum ordo determinatus causarum in simul causando.

Item, quod non est, nullam rationem causæ habet respectu geniti, quando generatur; patet 2. Physic. & 5. Metaph. cap. de Causa: quia causa in actu, & effectus in actu simul sunt, & non sunt. Patet etiam ratione, quia non ens, quando non est, nihil causat in quocunque ordine causæ; substantia autem non est, quam istud accidens affect, & cuius erat accidens: ergo illa substantia nullam rationem causæ habet propinquè, vel remotè respectu effectus causati ab accidente: & per consequens accidens non causat aliquid in virtute eius tanquam in virtute causæ superioris.

Item, nihil est causa instrumentalis illius, ad quod sua virtus activa sola sufficit producendum. Patet, si accipiatur instrumentum strictè, sicut serra, & securis dicuntur instrumenta mouentia mota: tale enim instrumentum non habet de se formam sufficientem ad producendum effectum, sed tantum per motionem principalis agentis producitur, quod producitur. Si etiam instrumentum accipitur secundum alias modos suprà positos, scilicet prout causa inferior dicitur instrumentum, vel forma, quam huiusmodi causa recipit per motionem agentis superioris, qua forma agit, adhuc nullum istorum instrumentorum per formam suam potest in effectum, respectu cuius est instrumentum: sed necesse est, quod ad illum effectum concurrat simul concausans illud, cuius est instrumentum:

D.Thom. in 4 diff. 12.
art. 1. q. 1.
Quare
Var. hic.

D.Tho. 3.p.
9.77. art. 3.

Accidens nō
generare sub
stantiam in
virtute sub-
stantia.

q. 1. huius
4. in fin.

6
Text. 3.7.
Text. 3.

d. 1. q. 1. &
d. 6. q. 5.

mentum : nunc autem accidens per formam suam præcisè, sine omni actione substantiaz in quocunque agat, agit : ergo nullo modo agit in virtute substantiaz, vel ut instrumentum eius ad aliquem effectum.

Item, hoc potest argui per principia istorum de instrumento, quod est mouens motum: quia accidens in proposito non est motum à substantia, cùm ipsa non sit : ergo accidens non est eius instrumentum.

S C H O L I V M.

Sententia Scotti consistit in tribus conclusionibus. Prima, accidens separatum non potest esse instrumentum generationis. Ratiō, quia nihil potest esse instrumentum non entis. Soluit adducta pro opinionē D.Thom. & idem tenet de accidente coniuncto, ac separato. Ita omnes Scotti, & multi Neutrīste.

7 Dico ergo ad questionem, quod posset poni triplex actio conuenire accidentibus, scilicet vna respectu substantiaz generandæ : & duæ respectu accidentium causandorum : vna intentionalis respectu sensationis : alia realis in passum realiter habens contrarium.

Accidentia in Eucharistia, instrumentaliter non generantur.
Prima nullo modo potest competere accidenti separato, neque instrumentaliter, vt iam probatum est, & hoc accipiendo instrumentum pro. quacunque causa, siue attingente terminum principalis agentis, siue pro causa secunda propriè dicta, siue pro parte, pro qua totum agit, siue pro recipiente tunc formam actiua, quā agit, siue recipiente tunc motionem solam tanquam effectum præuium effectui principalis, qui modi accipiendi instrumentum patent *suprà q. 1. huius quarti*. In omnibus enim istis requiritur, quod illud cuius est instrumentum, concurrat causans in suo ordine causandi: & quod non est, nihil causat in quocunque ordine causandi.

Accidens separatum non est causa dispositiua generativa.
Sed præter istos modos, instrumentum dicitur causa præuiia dispositiua ad terminum, licet habeat actionem illam dispositiua in propria virtute, & isto modo benè est possibile accidens esse instrumentum substantiaz: quia potest causare actionem dispositiua ad terminum substantiaz agentis: sed nec isto modo potest accidens esse instrumentum substantiaz in proposito, quia substantia quā non est, nullum terminum inducit, nec induce-re potest in fine alterationis factæ per illa accidentia.

8 Ex hoc patet solutio ad illam deductionem pro illa opinione. Auctoritas enim secundi de Anima non plus concludit, nisi quod calor est instrumentum animæ hoc modo vltimo: quia scilicet digerit & alterat nutrimentum, vt in termino illius alterationis possit ex ipso generari substantia. Vnde sunt ibi duæ actiones, & duo principia agendi: quia respectu alterationis præuiæ principium agendi est calor: respectu autem formæ carnis inducenda principium est anima, vel forma carnis: & primum agens dicitur instrumentum respectu secundi, non propriè subordinatione virtutis ad virtutem, sed effectus ad effectum. Vnde magis propriè diceretur agens dispositiuum, quā instrumentale.

Et quando vlt̄a dicitur in deductione illa, quod accidentia agunt in virtute substantiaz: hoc non sequitur, nisi quia sunt instrumenta: non sunt autem instrumenta substantiaz non entis; quare ex hoc sequitur oppositum.

Et quando vlt̄a inferr ex hoc, quod actio accidentium non solum terminatur ad formam accidentalem, sed ad substantialem: hoc repugo falsum, nisi sicut ad terminum remotum, qui nullo modo attingitur per actionem formæ accidentalis: sed ad quem ordinatur terminus, qui attingitur per actionem accidentis.

9 Et cum probatur *, quod accidens attingit terminum actionis, quia attingit passum, * Al. quod in quod forma inducitur: substantia autem non potest attingere materiam tanquam agens. Quod attingit terminus actionis, attingit terminum actionis, quod non separatur à passionibus virtute agentis naturalis, vt dicunt primo de Generatione. Dico quod hæc consequentia non valet, nisi in virtute istius propositionis subintellecta, quod omne instrumentum attingit terminum principalis agentis, quā falsa est in proposito.

Et cùm videtur probari per hoc, quod subdit, quod generatio est terminus alterationis: istud potest duci ad oppositum; non est enim intrinsecus terminus alterationis, sed extrinsecus, & alterius generis: & habet proprium terminum priorem secundum genus proprio termino alterationis. Quod autem habet causalitatem propriam, & adæquatam respectu posterioris essentialiter, non sequitur quod habeat causalitatem, qua attingat prius essentialiter: imò sequitur oppositum, scilicet quod non habeat causalitatem, quā attingat

attingat priùs essentialiter : ergo eo modo , quo generatio est terminus alterationis, sequitur quòd principium alterationis non attingat terminum generationis , nisi mediately: quia attingit quoddam ordinatum ad ipsum.

Sic pater ista conclusio, & sit prima quantum ad solutionem istius questionis, scilicet quòd accidens separatum nullo modo potest esse principium actionis ad substantiam: & hoc instrumentale virtute substantiaz, quæ non est. Et iuxta hoc etiam declaratum est, quòd nec accidens coniunctum potest esse per se attingens substantiam, vt terminum: quia auctoritates adductæ de 2. de *Anima*, & huiusmodi , non accipiunt instrumentum, nisi pro agente dispositivo.

S C H O L I V M.

Probat Doct̄or, contra D.Thom. latè ratione, auctoritate, & ex principiis ipsius. D.Thom. substantiam esse immediate actiū tam accidentis, quam substantię, & hoc, etiamsi admittatur gratia, accidens attingere productionem substantię ita fere omnes, exceptis rigidis Thomistis.

Et si contra hoc arguitur, quòd aliqua forma immediatè attingit terminum generationis : sed forma substantialis non, quia non est principium agendi immediatè, sed mediately. Concedo primam propositionem, sed secunda falsa est: quia nihil est instrumentum aliquis causæ, nisi superioris causæ in genere causæ efficientis: ergo si accidens coniunctum per eos est instrumentum substantiaz, substantia erit superioris agens: sed superioris agens priùs naturaliter agit: & si est naturale agens, agit quidquid, vel quantum potest: ergo substantia in illo priori, in eodem tamen instanti temporis, in quo agit ut superiorius agens, & accidens agit ut instrumentum eius, substantia producet terminum, quem poterit producere: sed potest producere totam substantiam: quia perfectio substantiaz productarum non excedit perfectionem substantiaz agentis: ergo in secundo instanti naturæ accidens agens non producit substantiam, vel eadem bis producetur.

Item omnis potentia merè passiva est contradictionis, 9. *Metaph.* subiectum autem non est in potentia contradictionis ad propriam passionem: ergo habet aliquam causalitatem respectu eius, aliam à causalitate materiæ: non nisi causæ efficientis: quia non formalis, patet: de fine autem non est sermo hīc, & videtur, quòd oportet eos istud concedere secundum dicta sua: dicunt enim potentias fluere ab essentia animæ: & hīc dicunt, vbi supr. quòd accidens habet virtutem instrumentalem, quia causatur à principiis essentialibus 9.77.art.6. substantiaz, ista non possunt intelligi tantummodo passiuè pro subiecto receptivo.

Item, si accidens producitur, & per aliquod principium productiuum immediatum per te, quod est accidens, non loquendo de infinitate accidentalis in generabilibus, & generatis in eadem specie, de qua loquuntur Philosophi: quæro ordinem essentialēm in istis accidentibus. Vbicunque enim est ordo accidentalis in generabilibus, oportet dare extra totum illum ordinem aliquam causam essentialiter perfectiorem: ergo respectu accidentium singularium in specie caloris, da mihi causam proximam essentialiter ordinatam ad totam istam speciem (& eodem modo arguam de individuis illius speciei) & non est procedere in infinitum in ordine essentiali: ergo stabitur ad aliquam speciem accidentis, quæ erit causata, & non ab alio accidente, sed immediatè à substantia, & per consequens substantia habebit rationem principij actiū immediate respectu accidentis.

Hoc confirmatur per Philosophum 7. *Metaph.* cap.9. in fine, vbi dicit, quòd proprium substantia ex his accipere est, quia necesse est præexistere aliquam alteram substantiam actu existentem, que facit ut sit animal, si sit animal; quale verò, & quantum non necessarium nisi potestate solum. Vult ergo, quòd ad hoc, quòd substantia fiat, est necesse aliam substantiam præexistere, quæ producat: sed ad hoc, quòd quantum, & quale producatur, non oportet aliquod quantum, vel quale præexistere, nisi potentia tantum: ergo aliquid quod non est actu quantum, nec quale, potest esse principium productiuum immediatum quanti & qualis.

Item 4. Meteor. dicitur: *Singulum est id, quod est dum potest in propriam operationem. & simile habetur à Damascen. cap.60. & licet ista auctoritates habeant instantiam de entibus imperfectis: tamen videtur valde inconveniens, quod ens perfectissimum secundum genus inter creatas, careat actione, ita quòd forma eius non possit esse principium immediatum, & proximum productiuum alicuius actionis.*

Ex hoc arguitur secundum vnum principium istorum, quia illa forma est principium agendi, in qua generans & genitum assimilantur: sed generatum principali-

10
Vacat secū-
dū aliquos.
Formā sub-
stantialē
esse imme-
diatē pro-
ducitur.

Text.17.
Contra D.
Thom. ad
hominem.
D.Thom.
vbi supr.
9.77.art.6.

II
Substantiam
producere
immediate
accidentia
aliqua.
Ordo acci-
dentalis est
inter ea, que
sunt eiusdem
speciei.

Text.32.
*Probat au-
toritate sub-
stantiam esse
actiū im-
mediatē.*

Text.vlt.
Lib.3.c.11.
Vt foris de
materia &
modis.

12
D.Tho.1.p.
9.2.art.2.

liter assimilatur generanti in forma substantiali, secundum quid autem sibi assimilatur in accidentibus.

Nec potest euadi dicendo, quod ista concludunt formam substantialis esse principium agendi: sed remotum, tam respectu substantiarum, quam respectu accidentis, de quibus procedunt rationes: hoc non sufficit, quia nullus negat in Deo esse aliquam formam, quae sit principium proximum agendi, non quod sine causis intermediis agat, sed quod in suo ordine causandi per nihil medium ultra formam suam agit. Ita esto in proposito, quod tamen improbatum est, quod accidentis habeat quandam actionem ad substantiam posteriorem actione substantiarum: substantia tamen per suam propriam formam erit principium actionis sibi propriae in suo ordine agendi.

S C H O L I V M.

Secunda conclusio Doctoris, accidentis non posse esse causam principalem productionis substantiae, quia agens uniuocum est eque perfectum, & equiuocum perfectius suo effectu, & hoc secundum latè probat contra Gotfredum tenentem aliquid agens aquiuocum esse ignobilius suo effectu.

13 Secunda conclusio istius questionis est, quod accidentis non potest esse principium effectuum generandi substantiam principaliter. Hanc probo, omne agens totale, vel est vniuocum, & ita eque perfectum producto: vel aquiuocum, & ita perfectius: accidentis est omnino imperfectius substantia: ergo, &c.

Gof. & alij. Dicitur ad hoc, quod aliquid agens aquiuocum potest esse ignobilius suo effectu, sicut albedo respectu intellectus albedinis, & sicut Commentator recitat de Galeno super illud 7. Metaph. de illa virtute, quam vocat diuinam, quae est formativa factus, & tamen non est simpliciter nobilior factu formato, si est accidentis. Et similis difficultas potest esse de quoconque viuo genito per putrefactionem, quod est nobilis cælo, à quo generatur.

Com. 131. *Si agens aquiuocum non est perfectius effectus, negari posset principium ens esse perfectissimum agens.* Contra hoc, licet ista propositione: Simpliciter imperfectius secundum speciem, vel genus non potest esse totale principium actuum respectu perfectioris, sit mihi eque nota, sicut aliqua in Philosophia, quam negata nescirem probare aliquem ordinem entium, immo nec quod primum ens esset perfectissimum, immo posset proteruendo dici, quod totum vniuersum, & quodlibet in eo factum est à musca. Si enim arguas, quod musca est ita imperfecta, & tu idem dicas, quod imperfectius potest producere perfectius, habito hoc, nulla est ratio, quare non sic imperfectius possit producere aliud sic perfectius: nec ista proteruia posita potest probari, quod prima causa sit perfectissima, excellens omnia alia in creatione: nec etiam hoc addito, quod sit causa aquiuoca, immo cum hoc posset stare secundum proteruiam istam quod esset imperfectissima, vel imperfectior causatis; tamen probo dictam propositionem aliqualiter.

14 Primò sic, causa vniuoca habet effectum vniuocum pro termino ad æquato suz potentiarum: sed per te causa aquiuoca totalis est imperfectior causa vniuoca: ergo impossibile est causam illam aquiuocam esse causam totalem respectu ipsius effectus, & sic Deus non posset facere effectum cuiuscunq; creaturæ, quod est absurdum. Patet consequentia, quia effectus ad æquatus potentiarum perfectiori nullo modo potest esse à potentia imperfectiori.

Text. 29. Secundò sic, vbiunque ad productionem eiusdem effectus concurrunt causa vniuoca, & aquiuoca, aquiuoca est simpliciter perfectior. Patet per Philosophum 7. Metaph. idem 8. propter hoc enim oportet totum ordinem accidentalem reducere in aliquam speciem Physic. 78. essentialiter superiorum in causando: quia diffinitas vniiformis, oportet quod reducatur Quare operet ordinem accidentalem in causando: quia diffinitas vniiformis, & corruptibilis oportet esse aliquam causam superiorum, quae sit causa vniiformitatis in continuatione generationis, & corruptionis. Ex hoc habeo istam propositionem, quod vbi ad idem concurrunt causa vniuoca, & aquiuoca, aquiuoca est perfectior: sed quod non possit sine vniuoca, hoc est aliqualis imperfectionis in ipsa aquiuoca. Patet, Deus enim potest sine causa vniuoca, sed Sol non potest in animal perfectum, licet posset in imperfectum: ergo quæcunque aquiuoca sola sine vniuoca potest in effectum, ipsa est simpliciter perfectior, quam illa aquiuoca, quæ posset concurrere cum vniuoca ad idem causandum, & per consequens aquiuocatio talis habet duplum præminentiam causalitatis super effectum: vnam, quam habet vniuersaliter aquiuoca concurrens cum vniuoca: & aliam, quia habet illam perfectionem, quam vniuoca adderet in causando, quam carent multis causis aquiuocis, licet longè perfectiores vniuocis.

Causa aquiuoca habet duplum eminentiam. Tertid

Tertiò sic, si forma causæ æquiuocæ daret esse formaliter alicui, non posset dare esse simpliciter perfectius seipsa: ergo si imperfectius, quām formaliter det alicui esse, non potest ei dare perfectius seipsa: sed dans effectiū esse alicui, dat ei esse modo impec-
tiori, quām dando sibi formaliter: non enim est possibile, quod aliquis modus dandi aliquod esse sit ita perfectius, sicut dandi illud esse formaliter; sicut nec essentia diuina potest alicui dare esse à se in quocumque genere causæ perfectius, quām sit esse, quod ipsa dat formaliter.

Quartò sic, si causatum sit simpliciter perfectius, licet sit simplex, tamen secundūm istum intellectum potest diuidi in duo, scilicet in illud, in quo æquatur causæ, & in illud, in quo excedit causam. Primum dicatur A, secundum B, ille effectus secun-
dum A, præcisè est effectus adæquatus causæ suæ, quia simpliciter æquè perfectum ens sicut causa: ergo B, vel erit à seipso, vel à nullo: quia ab A, vt ab ipsa causa non potest esse: nam ultra effectum adæquatum causæ, non potest esse simul aliquid excellentius ab ipsa: & hæc ratio potest accipi ab Auicenna, 6. *Metaphys. sue.*

Text. 16.

16

Dico ergo quod propter nullas instantias particulares neganda est ista proposicio viuens, quæ nota est ex terminis, quod totale causans non potest esse imperfectius causato suo, loquendo de causa effectiva: & quod totale causans æquiuocum est perfe-
ctius, quia non æquè perfectum: species enim se habent vt numeri.

Illa autem instantia de albedine, & eius intellektione, nihil valet, vt patet lib. 1. dist. 3. 9. 7. n. 21.
nisi, quod per illud argumentum probatur, quod albedo non est causa totalis intelle-
ctionis, sed tantum partialis. Vnde benè possibile est effectum excellere talēm causam
in perfectione: quia reliquam perfectionem habere potest ex causa reliqua partiali: &
ita à duobus simul perfectior est, quām ab altera illarum, sicut dictum est ibi.

24.

*Effectum po-
tissimum po-
tissimum excede-
re causam
æquiuocam
partialis.*

Secunda instantia, & tertia, quæ vadunt ad educationem, vel inductionem animæ in viuentibus, & hoc siue à propagante, siue in putrefactis, vbi quasi eandem reputo dif-
ficultatem, habet solui lib. 2. dist. 18. Et esto, quod non appareret, quod aliqua causa
creata posset inueniri nobilior anima, quæ terminat talēm generationem; prius esset
concedendum, quod ipsa immediatè esset à Deo, quām ista proposicio iam probata
negaretur.

*Anima vi-
uentium à
quo produ-
cuntur.*

S C H O L I V M.

Tertia conclusio Scoti, accidentia separata eodem modo agere intentionaliter & realiter, ac prius.

*Ratio est, quia qualitas, verbi gratiâ, calor est totale principium suæ actionis, & est mo-
do conuenienti, scilicet in quantitate, ad agendum realiter in contrarium, & intentionaliter in sensum.*

Tertia^b conclusio sit de illis duabus actionibus in sensum, & intellectum, quoad intentionalem, & in contrarium, quoad realem, & sit hæc: Accidens separatum saltem eo modo, quo qualitas tertiaz speciei est hic separata, scilicet sine substantia, potest esse principium utriusque actionis, eo modo quo prius, & hoc quantum est ex se; quare hoc additur, patebit in solutione dubitationum sequentium. Hanc probo sic: Cuiuscumque actionis aliqua forma est totale principium actuum, illa si esset per se sub modo conuenienti ad agendum, posset esse principium eiusdem actionis: sed qualitas est principium, & totale, & formale utriusque actionis prædictæ; quando autem est sepa-
rata à substantia, est tamen in quantitate siue habens extensionem, sicut ante separa-
tionem à substantia, idè manet sub modo conuenienti ad agendum, qui est modus extensiū: ergo, &c. Maior patet, quia totali principio posito, & sub ratione, sub qua natum est esse principium, potest principiari illud, cuius ponitur principium. Minor probatur vno modo sic, quia nihil aufertur isti formæ per hoc, quod per se est sine sub-
iecto: illud enim non facit cum ipsa nisi vnum per accidens: sed per se principium agendi in vno ordine est per se vnum: ergo ablatio illius subiecti nihil aufert per se prin-
cipio agendi.

17

*Accidens se-
paratum age-
re intentiona-
liter &
realiter, pro-
batur.*

Sed istud non probat, nisi quod subiectum non habet per se rationem principij in eodem ordine cum accidente. Sed non obstat, quin possit esse per se principium agendi eiusdem actionis, in alio tamen ordine, vt patet de causis ordinatis: nec vnitatis istorum per accidens impedit vnitatem ordinis. Ideò probatur illa minor aliter sic: illa forma est principium actionis, quæ est tale principium assimilandi sibi passum, non tantum realiter, vt in actione reali, quæ est in contrarium, sed in actione intentionalis, quæ est

in sensum. De prima patet, quia terminus formalis simpliciter est similis formæ accidentalis: ergo illa potest esse principium agendi *quo*. De secunda autem probatur, quia similitudo in sensu deficit, quantum ad aliquid à similitudine reali in passo: ergo quantum est ex parte huius formæ, ut agentis, potest ita bene esse totale principium huius actionis, sicut illius: si autem in illa sensatione sit aliqua perfectio vltior, hoc non est, inquantum est à qualitate sensibili, sed inquantum est à potentia sensitiva.

C O M M E N T A R I V S.

7

b **T**ertia conclusio, &c. Hæc conclusio est communis, & ratio posita est evidens: quia actio sequitur ad esse: saluando ergo ipsum esse principij cum conditione requisita, qualis est extensio secundum modum connaturalis essendi, & applicato passo sequetur actio.

Quomodo conuenit actioni principiū quod.

Neque refert dicere cum Caietano requiri modum existendi substantiaz, ut sit principium *quod*; quia sicut principium *quod* remotum ad esse non requiritur, sic etiam neque ad operari, quando forma est separata, quia actio non est à principio *quod*, nisi præcisè, ut est à principio *quo*, alias tota virtus immediata, & proxima agendi non esset in principio *quo*: ergo per principium *quo* conuenit denominatio actionis principio *quod*, tanquam per proximum fundamentum, non econtra: si ergo separetur in esse, perinde idem ipsi competet, cuius est per se prima ratio, unde conueniat alteri.

Et per hoc manet prima probatio minoris, quam reicit Doctor ex eo, quod responderi posset subiectum concurrere ad effectum hunc in superiori ordine tanquam causa superior, tollendo omnem concursum à subiecto respectu effectus, qui competit formæ accidentalis, manet illa probatio. Dices, quamus rectè colligitur, non omne subiectum concurrere ad effectum formæ accidentalis, verbi gratiæ, aqua ad causandum calorem; non sequitur tamen quin subiectum, cui accidens est connaturale concurrat ad effectum ipsius accidentis, in subiecto extrinseco.

Responso.

8

Impugnat. Principiū idem producendi, quod est assimilans.

Hanc responsonem excludit secunda probatio minoris per Doctorem, quia illud est principium agendi in subiecto, secundum quod producens assimilat passum, & vniuersatur cum effectu producto; hoc rōrum competit ipsi ratione accidentis: ergo solum accidentis est principium talis actionis, & formæ sequentis: Maior supponit, seu tacite includit hanc propositionem: in causis vniuersicis causa non excedit effectum in gradu adiquatum sibi; ut contingit in alteratione; neque effectus vñquam excedit causam secundum speciem, aut individuum, etiam in huiusmodi formis intensibilibus: vnde calor produktus non est ipiens calore producente; cum ergo

tota dependentia eius sufficiet ad calorem producentem terminetur, non est recurrentum ad aliā causam diuersam, quia hoc esset superfluum: ergo subiectum non influit per propriam actionem diuersam ab actione caloris inhærentis.

Dices, subiectum producit in se ipso calorem *Obiectio.* per emanationem, ut ignis: ergo etiam potest producere in alio subiecto extrinseco, in modo de facto producit, cum sit causa naturalis. Respondeatur *Responso.* subiectum, licet habeat illam virtutem, non tam ordinari ad actionem transeuntem: alias si posset substantia alterare aliā passa extra se, superflueret virtus accidentis superaddita in ordine ad illum effectum: deinde, cum perfectio effectus commensuretur perfectioni principij uniuoci, & accidentalis, colligitur à posteriori non dari concursum substantiaz ad eundem: ageret autem cum sit causa naturalis, si posset agere: quamvis ergo qualitas emanet à subiecto ut proprietas eius, non sequitur quod actus talis proprietatis competit subiecto: quia sic neque exigetur proprietatem, cum eam exigat respectius ad actum, & confunderentur principia.

9

Probat deinde Doctor actionem intentionalem competere accidenti separato, quia est assimilatio quedam passi, non accidens ad perfectam similitudinem in esse, sicut terminus alterationis realis: ergo si potest alterare realiter, eodem modo & intentionaliter.

Hæc probatio supponit qualitatem sensibilem, ut est in subiecto, alterare sensum mouendo ad sensationem, non enim est alioquin sufficiens probatio huius motionis, quia multa agunt ad productionem sui similis, quæ nequeunt immediatè alterare sensum. Vnde qui diceret tota virtutem agendi sensationem refundi in ipsam potentiam, quæ requirit obiectum, ut terminum, quæ operatur circa ipsum, non ut causam prius mouentem, negaret meritò illam consequentiam.

Probatio ergo Doctoris supponit hoc conuenire sensibili coniuncto in subiecto, & proinde eidem etiam conuenire separato; sicut conuenit ipsi agere ad alterationem realem, ad quam non minus subiectum requiritur ex parte principij, quam ad intentionalem.

Supponitur opinio communis de coniunctu obiecti ad sensationem.

S C H O L I V M.

Resolutus dubium contra tertiam conclusionem declarans, quomodo qualitas possit agere diversis actionibus, intentionali, & reali, quia passa harum sunt diversa, nam receptuum unius nequit alteram recipere.

18
Primū dubium.

Contra istas conclusiones sunt aliqua dubia. Primo, contra tertiam est istud dubium: non enim appetet, quod sit alia actio qualitatis in sensum, & contrarium. Primo, quia qualitas non agit per electionem: ergo quantum est de se uniformiter agit: quantum ergo est ex se idem immittit in quocumque passum, & per consequens non est alia, & alia actio, quantum est ex parte agentis.

Secundò,

Secundò, quia vbi est idem principium actuum, est eadem actio, & hoc probatur per Commentatorem, 3. Coeli & mundi. com. 72. si una natura, & actio erit una: sed idem est hic principium formale agendi, & proximum tam in sensum, quam in contrarium: ergo eadem actio.

Aliud dubium est, quod ista conclusio ultima videtur contradicere duabus præcedentibus. Probo sic, quia si accidentia separata possint in omnem gradum actionis, in quem poterant coniuncta: ergo possunt in corruptionem formæ substantialis illius passi, in quod agunt. Sed corruptio illa non potest esse in nihil virtute illorum, quia creatura non potest annihilare: nec in accidentia separata, quia creatura non potest facere accidentia aliqua esse per se: ergo in substantiam aliquam est huius corruptio: & sic si conclusio tertia vera sit, quod ista possunt esse sufficiens principium alterandi, sicut prius sequitur, quod possunt esse principium generandi substantiam efficiens, contra primam, & secundam conclusionem.

Ad primum, quid sit actio, & in quo sit, dicetur *quest. 1. dist. seq.* sed posito hic breuiter, quod credo esse verum, quod actio dicit respectum quendam extrinsecus aduenientem, siue sit in agente, siue in passo, & respectum mutuo correspondentem respectui passionis, cum passiones in diuersis passis sint alterius, & diuersæ rationis, sicut & formæ receptæ in eis, sequitur quod actio erunt sic aliae. Hoc confirmatur specialiter in proposito: quia passum receptuum formæ secundum esse reale, non est receptuum eiusdem secundum esse intentionale, 2. de *Anima*: oportet enim receptuum soni esse absolum: saltem regulariter receptuum formæ isto modo, non est receptuum formæ alio modo, maximè in receptu materialibus: ergo organum, & subiectum contrarij non sunt receptiva formæ, secundum idem esse: quia unum recipit intentionaliter, aliud realiter; & per consequens cum agens agat in passum secundum potentiam receptuam eius, secundum illud secundi de *Anima*: *Actus actiuarum sunt in paciente bene disposito*, Text. 24. sequitur quod agens non agat in hoc passum, & illud actio eiusdem rationis.

Et tunc ad instantiam de agente ex electione. Respondeo, quod agens ex electione potest diuersimodè agere, non tantum diuersitate quadam dispartationis, sed contradictionis: sicut potest non tantum hoc agere, & illud, sed hoc agere, & illud non agere: agens autem naturale, quod est illimitatum simpliciter, vel aliqualiter secundum perfectionem actuum potest ad disparata agere: sed non ad contradictionia: quia quodlibet illorum agit in materia disposita, & hoc necessariò. Non ergo sequitur, non agit secundum electionem: ergo non diuersas formas in diuersis passis. Sed sequitur, ergo non indifferenter agit, vel non agit ex se formam illam, quam potest agere in tali passo. Exemplum de Sole, & tactum est 1. lib. dist. 2. & 7. qui licet habeat indeterminationem quandam ad disparata causanda in diuersis passis: non est tamen indeterminatus contradictoriè ad agendum, immò necessariò agit in quodlibet passiuum, quidquid potest in illud agere.

Ad secundum dicendum, quod eiusdem principij actiui possunt esse multæ actiones formaliter distinctæ: dum tamen illud non est limitatum in sua virtute actiua ad unam actionem, sicut est unica forma: & sic omnes auctoritates Commentatoris, & cuiuscumque alterius deberent exponi de forma unica in virtute, sicut est unica in esse naturæ.

C O M M E N T A R I V S.

10
Primum du-
biu[m].

Resolutur.

Secundum du-
biu[m].

Contra istas conclusiones, &c. Mouet duo dubia. Primum dubium est, seu obiectio, quod qualitas agit uniformiter, & una eademque actione in specie; alias ageret per electionem. 2. ex Comment. ubi unum est principium, una est actio. Respondebit passiva non esse receptua eiusdem actionis ex 2. de *Anima* textu 71. & 121. quando agens esset illimitatum ad illas actiones, quæ sunt disparatae, agere per elationem non esse, posse agere ad diuersa, sed ad contradictionia. Ex his patet ad Commentatorem, qui debet exponi.

Secundum dubium, seu obiectio est, quia si ac-

cidentia separata habent omnem actionem, aut habere possint, quam habuerunt coniuncta, sequitur quod possunt agere ad corruptionem, sed tunc forma corrupta non desinet in nihil, quia sic esset annihilatio, quæ nequit esse à causa creata: neque illa corruptio erit in accidentia separata, quia creatura nequit etiam separate accidens à subiecto, neque etiam esset gat ad corruptionem substantie?

Resoluit aliud dubium contra eandem tertiam conclusionem, declarans quomodo accidentia separata agant in contrarium, sine eo quod corrumpant substantiam, quia corrumpendo eam, generarent nouam substantiam, quod est contra primam & secundam conclusionem: & assignat duos modos dicendi exactissime penetrando omnia, & varia dubia mouendo & resoluendo.

20 Ad⁴ aliud dubium contra alias duas conclusiones respondeo. Vno modo breuiter
Ad 2. dub. posset dici, quod qualitas est principium actionis in passum habens contrarium, & hoc secundum quemlibet gradum, secundum quem prius, & hoc quantum est ex parte qualitatis actiū: sed propter subiectum, in quo est contrarium, quod determinat sibi aliquem gradum magis, quam alium, possibile est, quod non possit in omnem gradum contrarij, in quantum contrarium est in tali subiecto, eodem modo, quo prius potuit: & ista responsio declarabitur ex sequentibus.

Alio modo potest dici, quod si possit in omnem gradum alterationis, in quem potuit coniuncta, non sequitur quod possit in corruptionem substantiaz. Ratio huius est ista, quia generatio non potest à corruptione separati comparando ad agens naturale, hoc modo intelligendo, quin quidquid causatum corrumpit simpliciter in fine corruptionis aliquid relinquit, quia non annihilat. Nec potest creatura corrumpere in accidens per se existens, quia non potest causare accidens sic existens: ergo si corrumpat, corrumpet in substantiam; & per consequens, si non habet virtutem corrumpendi in substantiam, omnino non corrumpet: sed accidens separatū non habet virtutem corrumpendi in substantiam, quia nec producendi substantiam, vt probatum est *sprā*.

21 Contra hoc primū, quia qualitas, quae potest in omnem gradum alterationis praeuiā ad generationem, potest in gradum incompossibilem formæ substantiali rei corrumpendæ, & ita in corruptionem. Primum probatur, quia si non potest inducere aliquem gradum incompossibilem formæ substantiali corrumpendæ: ergo cum quocumque gradu inducibili ab ipso potest stare forma substantialis corrumpendi: & ita per nullam alterationem potest corrumpendum corrumpi.

Mouēs non potest introducere gradum incompossibilem mobili. Respondeo, nunquam potest alterans inducere gradum incompossibilem alterabili. Probatur ex ratione terminorum, quia non potest mouens inducere gradum incompossibilem suo mobili. Cuius probatio est, quia mobile manet in toto motu: ergo sub omni gradu per motum inducto, sed nihil manet sub aliquo sibi incompossibili: ergo, &c. Quando autem infers, tunc nunquam alterans per alterationem subiectum corrumpet alteratum, concedo; & probo hoc per aliam rationem à priori, quia prius naturaliter non corrumpitur per aliquid posterius naturaliter: quidquid est inductum ab alterante, vt alterans, est posterius naturaliter forma substantiali rei alterabilis: ergo per nihil tale inductum ab alterante corrumpitur substantia alterabilis.

Substantia tantum corrumpit substantiam, contra hoc objectetur dupliciter. Dico ergo, quod nulla substantia corrumpi potest, nisi à substantia: sicut nec oppositum substantiaz corrumpendæ potest induci, nisi à substantia, vt superius est probatum: à qualibet contrario non corrumpitur substantia, nisi dispositiū: quia ad illam alterationem sequeretur generatio, nisi aliquid impedit.

Sed contrà, quia tunc sequeretur, quod accidentia ignis, si essent maxima, ut potest tantæ quantitatis sicut sphæra ignis, & tamen separata à substantia, non possent corrumpere guttam aquaz ibi existentem, quod videtur improbabile. Aliud, quia sic accidentia alterantia possunt in quemlibet gradum alterationis sicut prius: ergo ultimū; & per consequens, cum ille ultimus corruptus immediatè disponat ad corruptionem substantiaz, vel isto corrupto, immediatè concomitetur corruptio substantiaz; sequitur quod substantia corrumperetur,

Creaturam non potest annihilare, vel in materia nudam reducere. Ad primum, concedo quod si tota substantia ignis in sphæra sua destrueretur, & manerent ibi omnia accidentia; gutta aquaz ibi posita nunquam destrueretur ab illis: & rationes prius positæ hoc concludunt: quia non possent aliquam aliam substantiam generare, nec corruptio istius potest esse, nisi in substantiam: quia non est in nihil: nec in materiam nudam, nec in accidentia, maximè virtute agentis naturalis: quia non potest natura aliquid annihilare, nec in materiam primam resoluere, nec accidentia facere sine subiecto.

Ne tamen nimis absurdum dicatur hoc, & contra sensum; dico quod si accidentia aliqua actiua essent sine subiecto, substantia quanta, & qualis approximata eis corrumpetur:

retur: sed non ab eis, imò ab agente vniuersali causato, scilicet cœlo, ad quod est fuga naturalium, præcipue cum forma hic inducenda sit imperfecta, quæ totaliter est in virtute actua cœli: & per consequens nullo particulari agente impediente, imò magis disponente, potest forma illa à cœlo induci, sicut inducit quasdam formas imperfectas in materias corruptibilium.

Fuga naturalium ad cœlum, vel ad Deum.

Et si esset aliqua forma, ad quam inducendam cœlum non sufficeret, oporteret fugere ad primam causam simpliciter: quia hic induceret illam formam, ad quam agens naturale disponit.

Nec hoc est fugere ad miraculum: quia regulariter omnem impotentiam totius naturæ creatæ Deus supplet, vt pater in animatione corporis organici, ubi non ponitur miraculum: ita hic tota natura creata non sufficeret ad generationem istam, nec ad corruptionem: & ideo naturâ disponente ad eam ultimatum dispositione Deus regulariter suppleret impotentiam naturæ.

C O M M E N T A R I V S.

11
Processus ad corruptionem.

Ad aliud dubium, &c. In hoc, & in paragrapo sequenti hoc dubium fusè & clarè exponitur. Ad quorum intelligentiam breuiter aduentum est, quod in generatione substantiali supponitur alteratio, quæ corrumpt qualitates connaturales formæ præexistentiæ, vt patet experientiâ ad sensum. Ex hoc colligitur formam præexistentem dicere necessariam connexionem ad qualitatem naturalem, non in omni suo gradu, sed in aliquo determinato.

Cur alteratio presupponatur corrupti.

Primum patet, quia processus ad corruptionem eius non fieret ab alteratione, & corruptione accidentium naturalium alioquin, nisi esset aliqua connexio inter hæc & formam; natura enim non agit otiosè: ergo via est ad corruptionem formæ, corruptio accidentum per inductionem qualitatis contrariae, contra inclinationem subiecti; idéoque motus hic est violentus subiecto. Secundum etiam patet, quia non ad omnem alterationem dictarum qualitatum, sequitur corruptio formæ substantialis.

12
Fundamentum connexionis inter formas in effendo.
Sensu & aliorum.

Sed inquirendum vterius, in quo fundatur hæc connexio inter formas in effendo, quæ inseparabilis est? Qui docent formam substantiali esse terminum alterationis, & formam priorem corrupti, quia corruptuntur eius qualitates; dicunt hanc connexionem esse inter dispositiones præviæ inducendas, & formam sequentem.

Responsio.
Dispositio cōnexa sequitur formam.
Probatio.

Respondetur, non esse hanc connexionem inter formam substantialiem, & villam dispositionem antecedenter formam ipsam substantiali, prout aliqui contrarium putant. Patet, quia dispositio antecedens non recipitur immediate in materiam primam, vt nunc suppono cum communiori, accidentia absolute inesse toti, mediante sua formâ.

Ex motu visento.

Vnde colligitur sicut motus ad alterationem præviæ corruptioni, est violentus subiecto, id est, contra inclinationem passi, ita subiectari terminum eius in ipso toto mediante formâ, quâ constituitur; nihil enim in passo dicit repugnantiam præter formam, & totum mediante formâ.

Præterea, quia qualitates inducæ expellunt formaliter, & per oppositionem, qualitates contrarias, & connaturales formæ præexistenti, quæ in ipsa forma subiectantur, atque ab eadem emanant: si ergo emanant ab ipsa forma, nequeunt subiectari in materia, quia nulla forma agit in suum subiectum primum realiter, ad quod se habet, vt actus: non ergo vt agens, quidquid sit

Nulla forma physicè agit in proprium subiectum.

Scoti oper. Tom. VIII.

de formis intentionabilibus, & actione eatum.

Hoc supposito, patet responsio primò, quia illa necessaria connexio, & ordo inter formas illas, nempe calorem inductum in materiam, & formam ignis sequentem, non fundatur ex natura formarum, quæ sunt actus subordinati respectuue ad idem passum, qualis est ordo inter quantitatem, & qualitatem respectivæ ad substantiam, quia sic non respiciunt idem passum, quia calor præius est in substantia subiecti præexistentis, & secundum formam, quâ constituitur, forma ignis non ita.

13
Non est ordo ad idem passum.

Deinde ubi est talis connexio, prior forma non definit aduentientem sequenti, quia ordo & connexio aliorum in esse nequit saluari, non saluato ipso esse. Contrarium evenit in proposito, quia aduentientem forma genita, definit forma prior per corruptionem, & totum quod ipsi inest, vt calor, verbi gratiâ præproductus per alterationem præviæ.

Aduentientem formâ genitâ definit dispositio prior ipsa.

Tertiò, nihil inclinat ad sui non esse, quod alioquin est natura sua permanens: sed si calor prior per ordinem intrinsecum, fundatum in sua natura, inclinaret ad formam sequentem, inclinaret ad non esse sui, quia inclinaret ad non esse subiecti: ergo vt sic non fundat ab intrinseco ordinem ad formam genitam in esse, & permanenter. Et confirmatur, quia vel fundaret illum ordinem, inquantum est, & hoc non: quia repugnat esse, nisi insit subiecto: ergo nisi subiectum sit; sed subiectum esse, & formam sequentem, quæ est terminus generationis esse repugnat ex oppositione in effendo, quam habent forma corrupta & forma genita: vel fundaret illum ordinem, quæ non est, & fuit; sed hoc aequè repugnat fundari ordinem effendi inter entia politiva, quâ entia sunt & formæ, nisi vt fundatur in esse eorum.

Nihil inclinat natura liter ad non esse.

Confirmatur.

Dices, fundati illum ordinem in calore, inquantum præcessit; contrà, calorem præcessisse, & nunc non esse, prouenit ex destructione subiecti per formam aduentientem, non autem positione alicuius formæ contrariae in eodem subiecto: ergo ideo definit, quia causa per se eius, vt subiectum, definit; sed sic eriam defineret, siue subiectum corrumperetur per ignem, siue per quodcumque aliud agens, ad cuius formam calor non esset dispositio: ergo, &c.

Dispositio exigit subiectum esse.

Præterea patet idem: quia forma illa prior producta non repugnat formæ substantiali, in qua sustentatur: & perinde dicendum erit, si ponatur in materia, neque vñioni eius ad subiectum

Responsio.
Impugnatur.

14
Dispositio prævia non tollit formâ subiecti.

Non ponitur prius, nisi post naturam posterius.

Responso.

Connexio inter formas, est ex modo agendi tantum.

Est suppositionis, non connexionis.

I 5

Connexio inter formas, & suam passionem.

Non subest causa naturali.

ex natura sua, quia substantia nihil est contrarium; & nulla forma infert priuationem alterius substantialis, nisi quæ equiuale ipsi, & tribuit actum simpliciter & incomparabilem: ergo illa forma caloris non dicit necessariam connexionem cum forma sequente in suo esse. Probatur consequentia: quod est prius simpliciter respectu posterioris, id est, inseparabiliter, nequit ponis, nisi tollatur quidquid repugnat posteriori eo ipso quo ponitur: forma substantialis praexistens non tollitur, neque tolli potest per calorem, cui non opponitur: ergo neque ex vi caloris necessariò infertur, tanquam inseparabili connexione forma posterior substantialis.

Dices, hoc probaret nullam esse connexionem inter dispositionem præviam, & formam subsequentem. Dico quod non est illa connexio, quam inquirimus, sed est connexio ratione tertij, nempe causæ extrinsecæ, quæ agit cum subordinatione, primò mediante qualitate, secundò mediante formam, quæ est principium generandi, ut nos dicimus, quæ constituitur in forma substantiali: & si generatio fieret virtute qualitatis, perinde dicendum esset seruari in eadem hanc subordinationem in agendo. Ex qua subordinatione oritur ordo inter formas non necessaria connexionis, sed suppositionis ex modo agendi causa, quæcumque illa sit.

Alia ergo connexio est, quam inquirimus inter ipsas formas in esse, vel inter subiectum, & propriam qualitatem Physicam, quæ proinde supponit substantialiam & formam, quæ constitutur, & illa sequitur. Hæc autem talis est, ut naturaliter separari ab inuicem non possint virtute causæ naturalis; neque fieri, ut ignis sit, quin sit calidus; hæc autem fundatur in igne; quia prior est sua proprietate Physica, non propter depen-

dentiam ipsius in esse, quod recipit completem à Provenie ex generante; sed ex actualitate subiecti, quæ præactualitate subiecti, omni agenti naturali, quantum ad conseruationem suæ propriæ qualitatis, in gradu aliquo determinato, secundum quem non definit, nisi deficiente ipso subiecto: ponendo ergo hanc connexionem inter subiectum, & qualitatem propriam, & inseparabilem, aliter nequit saluari, nisi modo predicto.

Ex his habentur sequentes propositiones: prima est, quod virtus agentis naturalis non corruptuatur qualitas connaturalis subiecto secundum omnem suum gradum suum, nisi corrupto ipso subiecto. Secunda propositio est: quando dicatur forma substantialis corrupti, & generari posita, aut sublatâ per alterationem præviam dispositione eius naturali, intelligi concomitantem; quatenus agens, scilicet sic disponens, supposita dispositione ex ordine agendi, agit statim actione substantiali ad formam intentam, ex qua sequitur corruptio alterius.

Sequitur hinc tercia propositio: quod neque Tertia propositio separatum, neque coniunctum, agat aliter ad suum. corruptiōnēm substantialis forme; quia nequit agere ad productionem substantiali, neque ex virtute vlliis alterationis antecedentis definit forma præexistens; sed ex virtute agentis inducentis generationem formæ opposita.

Sequitur quarta: quod accidentia separatum non agat ad corruptionem substantialis per se, ex vi propria actionis; quia abest substantialis, cui talis actio subordinatur, & à qua posset fieri generatio substantialis, cui subordinatur alteratio prævia recurrentum proinde est ad causam extrinsecam, & vniuersalem, quæ tunc agit ad saluandum mysterium, quia defectus causæ particularis per eam suppletur. Ex quibus patent quæ hic differt Doctor in hoc, & sequenti paragraphe.

S C H O L I V M.

Resolvit post subtilem & longam examinationem, per accidentia alterantia non produci gradum qualitatis incompossibilem formæ corrumpendæ, nec expelli gradum ei necessarium, sed cum producunt gradum proximum gradui isti incompossibili, tunc substantialia alterantia producit substantialiam, à qua producitur sua qualitas consequens, & corruptitur qualitas necessaria, seu consequens forma corrupta. Si vero non est substantialia in alterante potens producere aliam, ut in accidentibus Eucharistie, fiat iste effectus à causa extrinseca supplente; quia supposita in institutione huius mysterij, Deus facit ad presentiam specierum omne illud, quod pane ibi existente, fieret.

Datiur gradus in alteratione, ad quem sequitur corruptio formæ substantialis alterabilis: sed ille, qui est proximus in uno alterabili, potest esse non proximus in alio alterabili, loquendo respectu corruptientis, vel generantis intrinseci immediate se habentis ipsi alteranti. Esto enim, quod gradus aliquis quasi proximus illi, qui est incompossibilis formæ aquæ, induceretur in aquam ab aliquo agente: statim sequeretur corruptio ipsius aquæ, si in illo agente esset forma, per quam posset corruptere aquam: si autem non sit in illo forma corruptiva aquæ, non corrupteretur forma aquæ ab illo agente, sed forte ab aliquo agente vniuersali inducente istam formam, ad quam materia est disposita. Sic hic si ab accidentibus separatis alteraretur aqua ad gradum, qui alias esset proximus corruptioni, sicut est dare ibi proximum (& dico sicut, quia indiuisibilibus nihil indiuisibile est proximum indiuisibili) tunc quidem statim sequeretur ab ipso alterante corruptio aquæ, sed non nisi ab extrinseco.

Qualitas comitatis formæ corrumpendam, à quo corruptitur.

Objicitur tripliciter.

Ad secundum dico, quod nullus est gradus in alteratione, ad quem necessariò sequatur corruptio formæ substantialis alterabilis: sed ille, qui est proximus in uno alterabili, potest esse non proximus in alio alterabili, loquendo respectu corruptientis, vel generantis intrinseci immediate se habentis ipsi alteranti. Esto enim, quod gradus aliquis quasi proximus illi, qui est incompossibilis formæ aquæ, induceretur in aquam ab aliquo agente: statim sequeretur corruptio ipsius aquæ, si in illo agente esset forma, per quam posset corruptere aquam: si autem non sit in illo forma corruptiva aquæ, non corrupteretur forma aquæ ab illo agente, sed forte ab aliquo agente vniuersali inducente istam formam, ad quam materia est disposita. Sic hic si ab accidentibus separatis alteraretur aqua ad gradum, qui alias esset proximus corruptioni, sicut est dare ibi proximum (& dico sicut, quia indiuisibilibus nihil indiuisibile est proximum indiuisibili) tunc quidem statim sequeretur ab ipso alterante corruptio aquæ, sed non nisi ab extrinseco.

Sed adhuc contra hoc arguitur: quia quando aliqua qualitas est in subiecto, potest esse principium agendi ad aliquid incompossibilem formæ substantiali, ergo & hic: quia datum est prius, quod omnem alterationem, quam potest accidentis in subiecto causare, potest

poteſt & ſine ſubieſto. Item, ſecundò, quilibet gradus alterationis eſt eiusdem rationis: ergo quod poſteſt habere actionem corruptiuam vniuſ, illud eiusdem rationis, ſi perfeſtius eſt, poſteſt eſſe principium actionis corruptiuæ vltioris gradus, & ſic de quolibet: ſed poſſibile eſt qualitatem separatam corrumpere aliquem gradum qualitatis ſubſtantiaꝝ, ſicut concedis: ergo ſi iſta qualitas separata ſit perfectior, poſteſt corrumpere quemcunque gradum illius qualitatis: ſed corrupo quoconque gradu qualitatis, non mañet ſubſtantia prior, quia non manet ſine ſua qualitate naturali: ergo, &c.

Item tertio, agens naturale poſſet coſtrumpere qualitates in Euchariftia; & per conſequens poſſet inducere gradum aliquem incompoſſibilem illis formis ſecundūm ſpeciem: & tamen non poſteſt ibi inducere formam ſubſtantialem, quia non eſt ibi ſubieſto: ergo pari ratione qualitates separatae poſſunt inducere in paſſum gradum incompoſſibilem qualitati, licet non poſſint inducere formam ſubſtantialem aliquam concomitantem qualitatem oppofitam.

Ad primum dico, quod qualitas actiua aliqua in ſubſtantia eſt, non poſteſt eſſe per ſe principium actiuum reſpectu alicuius qualitatis repugnantis ſubſtantiaꝝ corrumpendꝫ: ſed tantum poſteſt eſſe principium cauſandi qualitatem in tali gradu, ad quem ſequatur corruptio ſubſtantiaꝝ habentis illam qualitatem: ſed ibi ſequetur iſtum gradum qualitatis corruptio ſubſtantiaꝝ, hic autem non: quia ibi eſt quoddam agens coniunctum iſti accidenti, quod poſteſt corrumpere ſubſtantiam hanc, & aliam generare, hic non. Ad iſtud ergo non ſequetur corruptio ab iſto agente, ſed forte ab aliquo agente vniuersali, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dico, quod licet gradus iſte, & iſte ſint eiusdem rationis in ſe, non tamen in comparatione ad quocumque agens: quia agens, quod poſteſt ſubſtantiam corrumpere, poſteſt corrumpere vltimum gradum qualitatis conſequens eam, & ſolum illud agens: ſed aliud agens benè poſteſt corrumpere aliquos gradus non illi necessarios. Vel aliter poſteſt dici, & plauis, quod gradus poſſunt eſſe eiusdem rationis, vel in ſe tantum, vel in ſe, & in comparatione ad ſubieſto. Si primo modo, falſa eſt illa propositio, quæ dicit, quod agens eiusdem rationis poſteſt corrumpere illa, quæ ſunt eiusdem rationis. Si enim non ſunt eiusdem rationis in comparatione ad ſubieſto, ut poſte quia ſubieſto determinat ſibi alterum illorum, non autem necessariò determinat ſibi alios, benè poſte aliquod agens corrumpere in tali ſubieſto vnum gradum, vel plures: non tamen illum vltimum, quem ſubieſto ſibi determinat: quia ille non corrumpitur, niſi ad corruptionem ſubſtantiaꝝ.

Et si arguas ſic, ſicut ſubſtantia necessariò requirit illum gradum qualitatis conſequens, ita ille gradus repugnat contrario agenti: ergo ſicut dicas, quod manebit quādū ſubſtantia manet, ita ſequitur, quod non maneat propter contrarium actiuum. Et p̄r̄terea, quod eſt posterius generatione, eſt prius corruptione: ſed iſta qualitas ſecundūm gradum necessarium ſubſtantiaꝝ, eſt posterior generatione ſubſtantia: ergo erit prior in corruptione: ergo prius naturaliter corrumpetur, quād ſubſtantia: ſed non niſi ab alterante, ut alterans eſt: ergo, &c.

Ad primum dico, ſi aliquod agens eſt ita potens ad deſtruendum iſtum gradum, ſicut ſubſtantia ad conſeruandum, argumentum haberer evidenciam: ſed dico ſubſtantiam ha‐bere maiorem virtutem ad reſiſtendum contrario corruptio illius gradus, quād illud contrarium habeat virtutem actiua ad corrumpendum: & ratio huius eſt, quia compa‐rando actiuum ad actiuum, ſimpliceret perfectius ſecundūm entitatem, eſt ſimpliceret perfectius ſecundūm virtutem: ſubſtantia autem habet virtutem actiua reſpectu qualitatis conſequens eam, & qualitas contraria habet virtutem actiua ad corrumpendum ipsam. Simpliceret autem ſubſtantia eſt perfectior qualitate contraria: ergo virtus ſubſtantiaꝝ ſimpliceret eſt maior in reſiſtendo, quād virtus qualitatis contrariae in corrumpendo. Et hæc eſt bona probabilitas, quod ſubſtantia eſt cauſa actiua reſpectu qualitatis conſequens ipsam: quia aliás non reſiſteret contrario corrumpenti ſuam qualitatē, nec illa qualitas poſſet reſiſtere: quia de ſe eſt quid imperfectius, quād contrarium corrumpens, ſi ponatur, quod illud contrarium ſit ſimpliceret intensius in ſua ſpecie, quād iſtud in ſua.

Aſt ſecundum dico, quod illa propositio non eſt vera, niſi de his, quæ ſunt or‐dinata in generatione, & corruptione pertinente ad idem genus, cuiusmodi ſunt formæ ordinatae ſecundūm ponentes plures formas: ibi enim forma vniuersalior, ſicut prius aduenit materiæ, ita posterius diſcedit. Sed de ſubieſto, & propria qua‐litate conſequente ſecundūm illum gradum, ſecundūm quem eſt necessarium ſub‐ſtantiaꝝ,

Gradus eiusdem forma poſſunt eſſe diuerſe rationis in ordine ad ſubſtantia, quia ſunt inſeparabiles a formis, alijs no.

Iſtæ due ob‐jeſtiones in quibusdam originalibus non ha‐bentur, nec ſolueio eorum, ut que ad ſoluit. 3. arg. n. 30.

Quare qua‐litas alteras non corrumpet gradum inſeparabilem a forma corrumpenda.

Subſtantia eauſat qua‐litatem conſequem.

Posterioris genera‐tione eſt prius cor‐ruptionē, exponim.

stantia, falsum est : imò ista qualitas, & posterius inducitur, & posterius corruptitur.

Et si quæras à quo inducitur huiusmodi qualitas, vel à generante, vt generans est, vel ab alterante vt alterans? & consimiliter à quo corruptitur, vel à corruptente substantiam, vt corruptens est, vel ab alterante, vt est inducens qualitatem oppositam in genito? Respondeo, effectus proximus causæ æquiuocæ secundum speciem, in quolibet individuo, causatur ab aliquo individuo causæ æquiuocæ. Ratio est, quia individua eiusdem speciei non necessariò requirunt aliam, & aliam causam specie: possibile enim est eandem naturam specificam in isto produci à causa eiusdem rationis, à qua potest produci eadem natura in alio individuo: quia ad eundem terminum formalem sufficit idem principium formale inducitum: illud autem hoc, & hoc, quod habet illum eundem terminum formalem, non requirit necessariò productuum alterius rationis.

Qualitas incompositibilis forma corrupienda & necessaria inducta ab inducta causa.

Ex hac propositione de causa æquiuocæ, & effectu proximo probata: concludo quòd qualitas necessariò consequens aliquam substantiam secundum speciem in quocunque, causatur à tali substantia: quia prima qualitas causatur tantum à substantia: ergo & quælibet potest; & per consequens, cum causa æquiuoca sit virtualior, quam vniuoca, et si causa vniuoca possit inducere istum effectum, tamen causa æquiuoca præueniret, sicut dicit Arist. de magna flamma & parua, in lib. de Respiratione: non ergo inducitur ista qualitas geniti ab aliquo alterante, vt alterans est, hoc est, non est principium formale inducendi illam qualitatem, qualitas.

Et si arguas, tunc ista alteratio prævia non habet terminum; non est inconveniens de termino per se eiusdem generis: quia habet terminum extrinsecum formam substancialē geniti.

27 Quare potius forma genera inducta consequentem.

Et si quæras an illa qualitas geniti inducatur à substantia generante? Dico, quòd et si posset induci ab illa, tamen probabilius est, quòd inducarur ab ipsa substantia genita: quia agentia habentia eandem virtutem, & æqualem, licet possent in idem passum eandem formam inducere: tamen agens, quanto habet patiens sibi immediatiùs coniunctum, tanto, ceteris paribus, efficaciùs, & immediatiùs agit. Si autem ipsummet est suscep- tivum termini actionis suæ, vt in proposito, ipsum est passum sibi immediatiùs coniunctum, & per consequens ibi non præueniret generans substantiam genitam: quia non est prius secundum perfectionem ipso, sed tantum duratione: genitum autem est æquale perfectione, & immediatus ipsi passo: & hoc potest benè saluare quomodo omnes formæ æquiuocæ inducibles inducuntur in quocunque à seipso, licet tale agens æquiuocum non diceretur posse inducere formam illam in aliud passum: sicut voluntas vna non potest inducere volitionem suam in aliam voluntatem, benè tamen in scipsum.

Contra hoc in 2. d. 9. q. 2. de locut. Angel.

Sed hic tantum difficit, nec est potest dici melius, quòd corruptitur ab illo, quod corruptitur subiectum eius: hoc certum autem est generans substantiam contrariam: & tunc qualitas ista corrupti non corrupitur, nisi per accidens: qualitas tamen geniti inducta, quæ habet aliquem gradum, qui simpliciter fuit incompositibilis substantia corrupienda, ipsa inducitur per se, actione substantia genitæ; licet non per mutationem, quia subiectum non præfuit, caret ea.

28

Hæc autem, quæ dicta sunt, non solum sunt vera de qualitate separata à substantia: sed etiam existente in substantia: quia ibi substantia vt qualis, non corruptit substantiam, nec inducit qualitatem in gradu incompositibili substantia corrupienda: sed vt substantia per se corruptit substantiam, & per accidens qualitatem eius, vt substantia generat substantiam, & ultimus gradus propinquus substantia generanda, qui primus est incompositibilis substantia corrupenda, est ab ipso genito.

Vnde manifestè patet falsitas istius compositionis: Omnis substantia idèò corruptitur, quia inducitur aliquis gradus incompositibilis suæ propriæ qualitati: imò nunquam gradus incompositibilis est, nisi in aliqua substantia iam genita; alioquin incompositibilia essent simul: nec aliquis gradus inductus, vel inducibilis ab alterante, vt alterans est, potest corruptere substantiam: quia nullum posterius secundum genus potest esse principium corruptendi prius secundum genus.

29

Ex hoc patet ad instantiam, quæ potest fieri de aqua, quòd tunc aqua non posset corruptere ignem: quia simpliciter ignis habet, perfectiorem virtutem actiua. Respondeo, non est vniuersaliter verum, quòd imperfectius non potest corruptere perfectius, loquendo

loquendo de specie ad speciem: sed imperfectius actuum secundum genus non potest corrumpere perfectius ens secundum genus: quia non potest inducere nisi imperfectius secundum genus: & istud imperfectius non potest esse succedens corruptioni perfectioris secundum genus. Non enim potest accidens esse propriè succedens corruptioni substantiaz: quia si illud solum succederet, substantia ut substantia, esset quasi annihilata. Sed in imperfectius eiusdem generis non est ita: quia imperfectius in hoc quod potest inducere aliquid simile sibi, potest inducere aliquid quod potest succedere ipsi corrupto eiusdem generis.

*Imperf-
etius secun-
dum specie,
potest cor-
rupere per-
fectius, se-
cu in im-
perfectiore
secundum
genus.*

Posset etiam dici, quod inter perfectum, & imperfectum eiusdem generis est formalis repugnantia, propter quam unum potest aliud corrumpere: sed inter perfectum unius generis, & imperfectum alterius generis, non est nisi tantum repugnantia virtualis: sicut prius repugnat opposito posterioris, & posterius opposito prioris: posterior autem secundum genus non potest per se, nisi in oppositum sui generis: & ideo non potest in corruptionem prioris secundum genus, cui non opponitur nisi indirecte.

Ad tertium, concedo quod species separatae possunt corrumpi ab agente creato, ut dicetur in articulo sequenti, & etiam qualiter ibi substantia generetur, & non generetur.

30

Sed si formetur ratio hoc modo, positis accidentibus separatis, ut pote calore ignis in quantitate, posset corrumpi à substantia alterante, vel ab alio quali separato contrario, vel magis actiuo, ut pote à quanto frigido separato, non solum perfectissimus gradus illius caloris, sed etiam ultimus: sed non est maioris virtutis, vel magis actiua ita frigiditas separata, per hoc, quod calor est separatus, quam si calor esset in substantia: ergo si calor esset in substantia ignis, adhuc posset frigus separatum corrumpere ultimum gradum substantiae ignis: & tunc stat totum argumentum principale: quia ille non potest corrumpi, nisi ignis corrumpatur, nec corrumpi, nisi aliqua substantia generetur: & ita frigus separatum posset generare aliquam substantiam.

Respondeo, quod ponendo caliditatem ignis, & frigus aquæ in quantitatibus separatis: si frigiditas simpliciter vincet secundum intensionem specie sua calorem in specie sua, concedo quod quilibet gradus etiam ultimus illius caloris posset corrumpi ab illo frigore: sed non sequitur, quod similiter possit ultimus gradus caloris corrumpi, quando calor est in igne.

*Possit fri-
gore, & ca-
lore in quâ-
titatibus se-
paratis, quo
modo se cor-
rumperent?*

31

Et ratio est haec, quia quantitas, quæ subiicitur calori separato, non determinat sibi necessariò gradum aliquem caloris, non magis infimum, quam summum: non habet enim aliquam virtutem actiua, vel necessitatem respectu cuiuscunque gradus ibi: & ideo, quod potest corrumpere in tali subiecto unum gradum, potest corrumpere alium, & quemlibet. Vnde hi gradus sunt eiusdem rationis in se, & in comparando ipsi subiecto, id est, equalis est determinatio, vel indeterminatio subiecti ad quemcunque gradum, & è conuerso: sed non sic quando calor est in igne: supremum enim gradum non sibi necessariò determinat, sed contingenter est in igne: & ideo si ille gradus non potest resistere frigori corrumpenti, nec subiectum resistet: quia non necessariò requirit illum gradum, sed infimum gradum sibi determinat necessariò: & ideo licet ille gradus infimus non possit resistere: tamen substantia ignis, quæ est maioris virtutis, potest resistere contrario corrumpenti, plus enim potest substantia ignis ad conseruandum illum effectum, quam frigus ad corrumpendum. Conseruabitur ergo ille gradus, quamdiu ignis est in suo esse manens: & ideo nisi sit aliquid corrumpens ignem in se, non corrumpetur ille gradus.

Quando ergo dicitur, quod non est frigus maioris virtutis, nec magis actiuum per hoc, quod calor est sine substantia, quam si esset cum substantia: concedo quod non est in se magis actiuum: sed in hoc contrarium magis potest agere, quia hoc contrarium separatum caret causa conseruante suum esse: coniunctum autem habet causam conseruantem suum esse. Et ista responsio est vniuersalis de causis contrariis formaliter, vel virtualiter concurrentibus circa idem passum. Non enim est una magis actiua simpliciter, vel minus, quia alia concurrit circa idem passum: sed tantum una est minus actiua in illud, quia alia concurrit, quia illa impedit.

S C H O L I V M.

In soluzione hac explicat bene illud: destructo priori destruitur posterior, & ostendit inesse, non esse essentialiter prius in accidenti, quam agere: item, inesse non esse passionem accidentis, de quo quest. I.

Ad

³² Ad principales rationes. Ad primum dico, quod ista propositio, destructo priori, destruitur posterius: vera est de simpliciter priori, à quo scilicet dependet posterius: non autem de illo, quod aliquo modo est prius, à quo tamen posterius non dependet essentia-
liter; sicut est in effectibus ordinatis, propinquior causa dicitur prior remotior: &
tamen possibile est aliquando causam exire in effectum secundum, licet impedi-
tur à primo. Aliter potest dici, quod illa propositio vera est, nisi aliquid aliud prius
priori, & posteriori supplet vicem illius prioris: sic est de Deo, & subiecto respectu
accidentis hic.

^{Dif. 2. &} Sed prima responsio est dubia, quomodo effectus posterior posset esse sine effectu
^{10. & in 2.} priori eiusdem causæ, quando inter effectus est ordo essentialis: dictum est enim sèpè in
^{dif. 1. q. 1.} primo libro, quod causa nata habere effectus ordinatos, non est in potentia propinqua
^{& in quod.} ad effectum remotiorem producendum, nisi propinquiori iam producto: & per hoc non
^{q. 1.} potest Spiritus sanctus spirari, nisi à Patre, & Filio simul: ac per hoc non potest creature
creari, nisi simul à tribus personis diuinis, & alia multa ibi.

Secunda etiam ratio non valeret hic, quia et si Deus supplet vicem, id est, causalitatem
subiecti respectu accidentis conseruando accidens sine subiecto; non tamen supplet vi-
cem ipsius inhærentiæ ad subiectum, de qua arguitur, quod illa est prior actione in extrin-
secum, nisi dicas quod pro tanto supplet vicem ipsius inhærentiæ ad subiectum, de qua
arguitur, quia conseruat ibi esse.

³³ Sed ad formam potest dici, negando minorem, quia inesse accidentis non est essentia-
liter prius quam agere in extrinsecum, loquendo de inesse alicubi substantiæ: quia utrum-
que conuenit contingenter accidenti; & posterius etiam contingenter præhabet prius.
Necessariò quidem, & essentialiter actio præsupponit esse ipsius formæ actiùs: sed quod
inesse, concomitetur illud esse, non est necessarium, nec necessariò præexactum ad agere.
Quando tamen utique respectus conuenit eidem formæ absolutæ, scilicet inesse, & agere
in extrinsecum, licet utique sit extrinsecus adueniens: tamen primus non ita se habet
contingenter ad fundamentum, sicut secundus, quia si semper fundamentum, stante or-
dine causarum naturalium, habet primum respectum, non sic secundum: & possunt plura
impedire, ne secundus respectus insit, quam ne primus: quia contrarium impediens, po-
test auferre isti formæ ne agat: sed ne insit, nihil potest auferre, nisi Deus.
prius.

Inesse quo-
modo imme-
diatus ac-
cidenti, quā
ageret.
Inesse quo-
modo imme-
diatus ac-
cidenti, quā
ageret.
Inesse non
est passio ac-
cidentis.

Est ergo minor falsa, quod inesse est prius, quam agere essentialiter: sed tantum esse est
essentialiter prius, inesse autem est communiter prius considerando ordinem causarum
naturalium. Et tunc ad confirmationem de immediatione, dico, quod non omne imme-
diatus alicui, necessariò præsupponitur omni mediatori, ut pote, si illud immediatus
non est causa aliquo respectu mediati, neque causa actiua, neque receptiua: neque effec-
tus simpliciter necessariò propinquior eidem causæ. Et sic est in proposito. inesse enim
habet immediationem hanc, quod statim ex causis naturalibus consequitur funda-
mentum: ita statim quod per nullam causam naturalem impeditur non sic agere: sed ta-
men nec inesse est ratio elicitiua, nec receptiua: nec effectus simpliciter necessariò prior,
quam agere.

Et si dicas, inesse est propria passio accidentis, agere autem est accidens per accidens. Pa-
tet responsio 1. q. huius dif. Inesse enim non est propria passio, sed accidens contingenter
inhærens, licet ut in pluribus: accidens autem ut in pluribus, non necessariò præcedit ac-
cidens in paucioribus, vel ad utrumlibet.

C O M M E N T A R I V S.

17

c Ad principales rationes, &c. Respondet ad argumenta posita ad initium huius quæ-
stionis. Ad primum, posterius non potest esse sine
priori. Respondebat id utrum esse de posteriori es-
sentialiter: sicut autem se habet actio accidentis ad
existentiam eius, non verò ad inhærentiam. Ad
explicationem illius distinctionis ponit obiter
exemplum de effectibus subordinatis, in quibus
probabile est effectum remotiorem, & posteriori-
rem esse posse sine priori.

Duplex sub-
ordinatio in-
ter effectus.

Hoc tamen limitandum est: quando non est es-
sentialis ordo inter effectus, simpliciter potest
esse posterior sine priori, licet non hic, & nunc,
& ab hoc agente, verbis gratiâ, elecio finis suppo-

nit consultationem in eo, qui ignorat media, quia
aliter, nequit deuenire ad necessariam cognitio-
nem, & præviam electioni: sed in artifice experto,
& cognoscente media, non requiritur talis con-
sultatio, ante electionem: agens naturale ageret
immediatè ad confirmationem materiæ primæ in
instanti, si applicaretur ei sine forma substantiali,
& tunc non ageret prius alterando. Reicit etiam
aliam responditionem, quæ tamen reducta ad iam
præmissam tenet, quia inhærentia non est prior
actione in accidente, nisi quæ est dependentia
eius ad subiectum: quidquid autem supplet
causam, supplet & dependentiam causæ: sic
Deus supplex subiectum supplet dependentiam,
que

Supplex causa, supplex dependentiam
de causa.

quæ in tantum exigitur, in quantum exigitur subiectum.

Prius aliquo, non est prius tertio in causa-fando tertii necessarii, & semper.

Ad confirmationem patet, quia responsio redit in hoc, quod illud quod est prius, & immediatus, qualiter se habet inherētia ad accidens, ut comparatur ad actionem, non semper necessarii supponitur posteriori, vt quando nullo modo est causa respectu posterioris & mediati, verbi gratiā, prius forma dicit respectum effectus

ad causam efficientem, quām causæ formalis ad suum effectum formalem, quia ille sequitur esse eius, hic vero actionem; sed non supponitur unus ad alterum: sic neque inherētia, quæ est respectus prior ad causam materiam, facit ad actionem, quia neque principium, neque causa, neque conditio essentialis, & prævia est, si alioquin manet forma in esse sine inherētia.

S C H O L I V M.

In hac solutione declarat illud; actio est tantum suppositi, (licet non inveniatur apud Philosoph. saltem ubi citatur) quod intelligitur de supposito, ut de ultimè denominabili, atque adeò potest conuenire forme, ut proximè denominabili.

Ad secundum princi pale dico, quod ista propositio, actio est tantum suppositi; non habetur à Philosopho 1. Metaph. sed ibi habetur, quod actio est circa singularia: & pro tanto præfert experimentum arti in agendo, vel expertum artifici. Sed unde locus: est circa singulare, ut obiectum: ergo est solius suppositi, ut agentis. Si ergo accipitur ista propositio, actio est suppositi, sumitur aliunde, quām à Philosopho saltem hīc: actio tamen est suppositi, ut ultimè denominati ab actione: sed non ut solius denominati ab ipsa. Hanc responsonem intelligere potes ex 5. dist. 1. lib. ubi habetur, quomodo ab eodem abstracto, & maxime dicente respectum, possunt accipi plura denominativa, denominantia plura, ad quæ cadit illa forma, & secundūm ordinem. Sicut ab hoc abstracto potentialitas accipitur hoc concretum proximum, quod est potentia: & dicitur de calore, & vltierius hoc concretum, quod est potens, & dicitur de igne habente calorem. Eodem modo potest accipi ab actione unum concretum, quod denominaret principium formale agendi, & illud de calore diceretur, utputa calor calefacit, id est, est quo habens agit, sic calor est potentia calefactiva: nec tamen est potentialitas, nec potens. Sed non accipitur ab actione communiter, nisi denominativum denominans ultimum denominabile, ad quod terminatur tota dependentia illius formæ: & concedo, quod quantumcunque formæ denominantur ab actione, cum ista forma nata sit esse in supposito, posset vltiori denominatione suppositum denominari ab actione.

Sed dices, saltem hac denominatione vltimatâ, quā aliquid dicitur agere forma, non denominatur ab actione: & ita propositum. Respondeo, forma habens rationem formæ, non sic denominatur, id est, forma informans: quia tunc est alteri ratio, quā ipsum denominatur hac denominatione: sed forma non informans, sed per se ens, non denominatur hac denominatione: denominari tamen potest aliâ denominatione, ut prædictum est: & si ipsa non dependet vltierius ad aliquid denominatum, denominatio eius erit ultima. Et sic illa propositio solius suppositi est agere, breuiter exponitur, vel alicuius habentis modum suppositi. In hoc autem, quod dico habere modum suppositi, nihil positivum intellico vltra essentialiam formæ: sed tantum negationem informandi aliquod, quod per istam formam agat.

Ad confirmationem per Boëtium, potest dici, quod sicut ipse loquitur ibi de quo est, & quod est, quodlibet causatū habet ista aliquo modo distincta, eo modo, quo nullum creatum est purum esse, de quo in primo libro: sed non oportet, quod in quolibet creato, quo agit, & quod agit, sint distincta. Si enim anima est essentia simplex, & idem realiter suæ potentiae, non est aliud, quod agit actione intellectiva, & quo agit: & ita hīc, istud est quodam ens, & accidentis simplex, nec informans aliud.

Exemplum adductum de anima & homine non probat, nisi de quo & quod in essendo: & hoc accipiendo quo partiale, non quo totale; quod dico, quia homo, ut quo totali, humilitate est homo: sed per animam est homo, ut quo partiali. Et hoc est, quod aliquando consuevit dici de forma totius, & forma partis. Forma autem totius est quiditas rei includens utramque partem essentialiem, & illa non est aliud realiter ab ipso: quod si sic forte sit aliud, tantum est aliud in modo intelligendi, & tantum isto modo possunt differre, quod & quo respectu actionis, quando quo est quo totale, quod semper est ad minus quando ipsum quo nulli ali jnest, & forte etiam quando ali jnest: quia tunc subiectum nullam causalitatem habet propriam respectu actionis: sed tamen nunc denominatur ab illa actione, denominatione remotâ, quia denominatur à principio quo, illius actionis.

34
Actio est tantum suppositi, non est Philosophi, ubi citatur saltem.

q.1.n.1.
Actio est suppositi, ut vltimi denominati, potest tamen esse forme, ut denominari propinqui.

Ab eodem abstractore respectivo accipiantur plura concreta, videlicet d.s. q.1. n.6. 35

35

Dist. 2. & 8.

36

Quod & quo, quo modo differunt respectu actionis.

Ad

Ad illud, quod adducitur de 3. Metaph. de Mathematicis, quod in mathematicis non est actio, vel agens, nec bonum. Dico, quod quantitas in Eucharistia non est purè quid mathematicum. Mathematicum enim ita abstrahit à qualitatibus naturalibus, sicut à forma substantiali: ita enim vel magis abstrahit Mathematicus à naturali, sicut à Metaphysico. Concedo ergo, quod si quantitas esset sola, ipsa non esset agendi principium tali actione, de qua loquimur hinc: sed qualitas ista naturalis, quæ est hinc in quantitate, bene potest habere actum virtualem respectu passi.

COMMENTS.

18
Responsio ad secundum principale.

Existens per modum suppositi prius.

Ad confirm.

Compositio creature ex parentiis & actu.

Ordo in rebus in quo fundatur.

37
T.com. 64.

Sensibilia communia ac agant in sensum.

Quantitas sine qualitate non mouet intellectum nostro, & rationem utriusque assignat.

AD secundum principale, &c. Ostendit illud, actiones sunt suppositorum, non esse Philosophi: sed actiones versari circa singularia: ex paritate etiam rationis sunt singularium: quia singularitas supponitur ad actionem, sicut & esse causa: potest ergo teneri, extendendo appellacionem suppositi ad illud, quod habet modum essendi suppositi, in hoc quod existat seorsum non connotando aliud, quamvis natum sit connotare, quia dependentia actionis est ad ipsum, ut ad ultimum terminum, seu principium in esse, & denominari. vide ipsum in 1. dist. 12. quest. 1. ad 2.

Ad confirmationem, intelligitur de compositione creaturae ex potentia & actu, sicut & ceteri Patres, & potissimum Augustinus dicit creaturam includere nihil, id est, non habere plenitudinem essendi, sicut Deus, qui est actus purus nihil includens potentialitatis, aut defectibilitatis; omnis autem creatura est defectibilis, & includit limitationem essendi, id est dicitur componi ex potentia & actu. Hinc saepè Augustinus dicit voluntatem creatam esse defectibilem & peccabilem; quia est ex nihilo, nec posse rectificari, nisi per eum, qui non patitur defectum: & in hoc fundatur ordo in rebus, & causis, essentialis, quæ imperfectionum reducitur ad perfectius, quia imperfectum dicit priuationem perfectionis, & ratione

huius dependenciam ad aliud prius, quod est in actu illius perfectionis: instantia allata de anima recte probat glossam adhibitam Boëtio.

Ad secundam confirmationem, negatur consequentia. Antecedens est verum de principio quod in essendo, quia pars nunquam potest esse totum: tamen actio semper competit toti mediante parte, nempe forma, & non ratione materiae: vnde si forma est solitaria, poterit etiam competere ipsi tam virtus activa, quam ipsa actio; in hoc enim non dependet à toto: sed econtra totum ab ipsa.

Quoad illam distinctionem de forma partis, & totius, vide ipsum in 1. dist. 3. quest. 7. ad 3. & fusius in 3. dist. 2. quest. 7. & in 2. dist. 3. quest. 6. dicitur forma respectuè ad rem ipsam conceperam per modum concreti, & suppositi, ut humanitas forma hominis, quæ constituitur ens.

Ad tertiam confirmationem quantitas consideratur à Mathematico, ut abstrahit à substantia, & qualitate sensibili: à naturali verò respectuè ad utrumque: ut ergo est in Eucharistia, subiectum accidétiū, quod denominatur actione, sic non consideratur mathematicè, sed à naturali, ut est principium motus sensibilis suo modo circa paragraphum sequentem: vide quæ dicta sunt dist. 10. quest. 8. in Comment.

SCHOOL.

Inciderit resolutus quantitatem sine qualitate non posse percipi à sensu, vel intellectu nostro, pro hoc statu, & rationem utriusque assignat.

Et si quæras, quantitas separata sine qualitate, essetne actua in sensum? Videretur quod sic, quia est per se sensibile. 2. de Anima: & iterum in intellectum posset agere, quia est per se intelligibile: non autem posset agere in intellectum nostrum, nisi prius in sensum: ergo, &c. Oppositum videtur, quia non est sensibile primò: illud autem, quod est tantum sensibile per se non primò, non potest agere sine illo, quod est primò sensibile.

Potest dici, quod non sentiretur, quia vel nullam actionem habet in sensum secundum aliquos imprimendo speciem propriam, sed sola sensibilia propria hoc faciunt: sensibilia verò communia solum faciunt ad modum immutandi ipsum sensum, vel si cum sensibili proprio causet propriam speciem commune sensibile (alioquin quomodo propriè sentiretur) non tamen potest istam causare sine sensibili proprio concomitante: non quidem quin istud sit prius, quæ qualitas sensibilis primò, & ita secundum se possibile separari ab illa; sed non prius in agendo in sensum, & sic in quantum huiusmodi non est separabile à sensibili proprio. Et forte ratio est, quia sensus est primò potentia receptiva sui proprij obiecti, & ideo à nullo alio potest recipere alium actum, nisi prius naturaliter sit in isto actu.

Ad primum argumentum patet ex his. Ad secundum, dico, quod posset mouere intellectum, si sibi esset proportionatum, vel proportionaliter praesens: sed non esset sic intellectui nostro, quia sibi non potest fieri praesens, nisi per speciem, quæ non potest causari in intellectu, nisi prius species obiecti fuerit in sensu.

19
Ad 1. confir.
Alio competi-
tis tori per
formam.

Ad tertium principale declarat bene illud, agens & patiens communicant in materia. Ad quartum, declarat ideo Aristotelem negasse ideas generare posse substantiam compositam, quia sunt forma: non quia negavit actionem formis, sed quia tenuit nullam substantiam immaterialis posse producere substantiam compositam, nisi medio corpore, propter ordinem causarum uniuersi in causando, in quo errauit. Mouet, & non soluit, an forma substantialis separata generare posset, sicut accidentalis potest alterare: & videtur quod non, quia non potest suscipere quantitatem, nec suscipi in ea, ut vult hic Tartareus.

Ad tertium^b principale dico, quod ista propositio primi de generatione, agens & patiens oportet communicare in materia, exponi potest de communicatione aptitudinali, vel actuali; ista autem accidentia separata etiam nata sunt communicare cum passo in materia sui subiecti. Vel aliter, quod non est vera, nisi de agente vniuoco: nam Deus vel cœlum non communicant in materia cum ipsis inferioribus. Sed hoc non soluit, quia huiusmodi accidentia agunt in sua contraria actione vnuocâ: ergo prima solutio melior est: quia ex quo haec forma est eiusdem rationis cum forma terminante, sequitur quod sicut forma terminans est in materia, ita ista nata est esse in materia, sed non oportet ipsam actu esse in materia, sicut illa est: quia agere est formæ maximè per se entis: sed recipi, vel produci non est formæ, nisi in aliquo susceptivo.

Ad quartum^b de 7. Metaph. posset adduci pro me: quia concedo quod qualitas non potest esse principium generandi substantiam compositam: sed in alio adducitur contra me, quia nec qualitas est principium generandi compositum quale, nec etiam forma substantialis, si per se esset, esset principium generandi substantiam compositam, quod tamen haberes negare, sicut & negas de qualitate, & compagno quali.

Dico ergo primò ad auctoritatem Aristotelis quod intentio sua est, quod idea Platonis non potest esse principium generandi substantiam compositam: quia nulla substantia omni modo immaterialis potest generate substantiam compositam, nisi mediante corpore.

Sed vnde est haec propositio vera apud Philosophum? Dico quod ex hoc, quod ponit ordinem causarum in vniuerso esse simpliciter necessarium: & vident substantias separatas secundum positionem suam mouere ccelos, vt per talem motum producant aliqua in ipsis inferioribus: non autem sic mouerent, si possent immediate producere ista: quia tunc ille ordo causarum non esset necessarius; quod sibi esset inconueniens. Nec per hoc oportet imponere sibi truffas aliquorum, quod substantia separata non possit causare aliquid hinc inferius propter aliquam imperfectionem, vel tale aliquid, vel tale in substantia separata, vel propter improportionem simplicis ad compositum, sed tantum propter istum ordinem causarum. Concessit enim, quod substantia simplex creat cœlum motum, quod est compositum per accidens, & quare non ita compositum per se, cum ipsum agens non magis habeat conuenientiam cum composito per accidens nec toto, nec partibus, quam cum composito per se?

Sed non communicamus cum Philosopho in ista propositione. Ordo causarum naturalium est simpliciter necessarius. Ipse etiam diceret, quod accidens simplex non posset producere subiectum quale, non quia negaret accidens simplex, quando est in subiecto, esse totam rationem agendi, & ita si posset per se esse, posset per se agere: sed quia negaret illud posse per se esse propter necessitatem ordinis causarum apud eum.

Sed quod dicitur ibi, quod forma substantialis si per se esset secundum auctoritatem hanc Philosophi, non posset esse principium generandi substantiam compositam; hoc quidem habet dubium: si enim sicut qualitas est totale principium alterandi, ita forma substantialis generantis sit totale principium generandi, consequens est dicere, quod forma substantialis per se ens, potest substantiam generare, nisi forte, quia non esset sub modo conuenienti ad agendum: nihil enim habet modum conuenientem ad agendum in materiam quantam, nisi ipsum sit quantum, loquendo de agente vnuoco: sed de hoc, an forma substantialis sola esset principium generandi, vel quod plus est, an prima substantia sola. Requirere *suprà in hac quest.*

Agens &
patiens cō-
municant
in materia,
explicatur
dupliciter.

39

Erravit A-
ristot. tenen-
do ordinem
causarū na-
turalium es-
se simplici-
ter necessa-
rium.

Forma sub-
stantialis se-
parata au-
generaret?
& videtur
quod non.

20
Ad tertium.

Ad tertium principale, &c. Tenet priuam solutionem, quæ potest etiam accommodari secundæ, si intelligatur similiter communicatio in actu, vel aptitudine, quantum ad materiam, quia sicut forma, quæ est principium agendi, & terminus actionis, sunt eiusdem speciei, ita neutra dependet ab ullo subiecto, à quo non est nata dependere altera.

Ad quartum.

H Ad quartum. rectè explicat textum Philosophi, quia neque idea Platonis, neque ens abstractus à materia posset generare substantiam materialē, ex mente Philosophi, & compositam, nisi mediante corpore, nempe motu cœli, propter ordinem, quem posuit causarum, in quo errauit. Vnde bene remouet interpretationem aliorum, quam defumunt ex simplicitate substantiae separatae, vel improportione ad corpus, vel huiusmodi, quia omnia hæc perinde instant in eadem difficultate & forma, contra motum corporeum cœli, quem admittrebat Philosophus cauſari à substantia separata.

An formæ
substantialis
separata pos-
ſet generare.
Tartareus
negat.

Mouet dubium, an secundūm hanc sententiam Philosophi forma substantialis separata posset generare substantiam? Responder Tartareus negatiue, quia ipsa non esset quanta, neque nata recipere quantitatem, quia quantitas non subiectatur in forma, sed in toto: vnde neque materia sola, neque forma sola, id est, separata, nata sunt recipere in seipso quantitatem, sed compositum: vnde sequitur per ipsum, neque formam substantialē ignis producere formam substantialē ignis, sed totum producere illam formam, quod distinguitur realiter à forma & materia: in compoſito tamen accidentalī, forma est principium agendi, quia nihil dicit præter suas partes.

21
Rejetetur illa
sententia.

Hæc responsio non subsistit, neque cohæret literæ, quia nihil magis ex intento probat Doctor, quam formam substantialē esse principium generationis; & in resolutione huius dubij dicit à fortiori ipsi separatae conuenire posse generare substantiam, si qualitatē competit esse principium totale alterandi, quando est separata: nec obstat illud, quod subnectit in illis verbis: *Nisi forte, quia non esset sub modo conuenient ad agendum; nihil enim habet modum conuenientem ad agendum in materiam quantum, nisi ipsum sit quantum, loquendo de agente uniuoco, &c.*

Exceptio pre-
missa expli-
catur.

Hæc dubitatio exceptit casum, in quo forma esſet separata tam à subiecto, quam à quantitate,

non verò infert suppositionem; quasi ex separatione à materia nullo modo esset quanta, vel sequeretur etiam eius separatio à quantitate.

Vnde Doctor in litera sequente redit ad affirmationem, remittens se ad dicta in hac quæſitione de forma substantiali, vel de substantia prima, quam probauit esse principium producendi substantiam, & negavit formam accidentalem agere ad substantiam immediatè, sive producendo, sive corrumpendo, tanquam terminum intrinsecum suarum actionum. Si ergo forma accidentalis est actiua, à fortiori forma substantialis est actiua ex omnibus principiis, quibus probatur substantiam esse actiua.

*Forma sub-
stantiali com-
petit actio.*

Accedit toti, cùm dicat solum formam totius, secundūm hanc, non conuenire actionem vllam, sed mediante formā partis, quā constitutur in specie, mediante quā etiam est receptivum & actiūm. Quis enim vnquam dubitauit materiam, & formam substantialē corpoream esse extensas & quantas? Sed si quantitas ita præcisè reciperetur in toto, vt excludit secundūm distinctionem realem partes, non posset effectus quantitatis communicari formæ, aut materiae: quia nequit formæ communicare effectum suum nisi ei, quod eam recipit in se per modum formæ, vel certe ei, cui communicatur per modum formæ.

*Totum nō est
actiūm, nisi
per formam
partis.*

*Absurdū se-
quens ex illa
sententia.*

Vnde anima rationalis, quamvis insit corpori quanto, quia neutrō modo se habet ad quantitatē, ita nullum effectum formale recipit ab ipsa: sicut neque albedo & dulcedo in lacte communicant sibi inuicem aliquem effectum formale: sed totum non se habet ad materiam & formam, sicut subiectum, aut forma informans: ergo neque quantitas mediante toto afficeret partes.

*22
Forma sepa-
rata inesse
quantitas, &
qualitas.*

Dicendum ergo quantitatē afficere totum mediante formā, & sic immediatè afficere formam, & mediante illā materiam: vnde forma substantialis potest separari à subiecto manente in ipsa quantitate, & aliis accidentibus, quæ insint toti, & sunt principia alterantia substantiam, ac proinde habere omnia requisita ad generandam substantiam; ad hoc enim sufficit communicare formam materia p̄æxistenti; & principium illud Philosophi perinde h̄c interpretandum est, ac in actione accidentis separati, & eodem modo soluendum.

S C H O L I V M.

Ad quintum ostendit, se non tenere speciem intelligibilem esse totalem causam intellectuonis. De quo 1. dist. 3. quest. 7. à num. 1. 4. nec charitatem totalem causam amoris: & secundūm eos qui tenent speciem intelligibilem esse totalem causam, dicendum esset, quod separata non produceat in se intellectuonem, quia non est principium receptivum eius, separata tamen præsens, videtur quod partialiter concurreret, & idem de charitate separata assisteret.

40

Ad quintum argumentum principale, si species intelligibilis poneretur totale principium intellectuonis, haberet aliquam apparentiam, quod separata posset esse principium, & de charitate respectu dilectionis. Sed nec hoc, nec illud posui totale principium, sed partiale, & minùs principale. Principium autem minùs principale nunquam potest agere, nisi principaliori priùs naturaliter agente; & hoc loquendo de prioritate

ex

In 1. dist. 3.
97.

ex parte agentis, non ut actio, vel terminus recipitur in passo : quia sic simul natura terminatur actio agentium ordinatorum in passo ad formam.

Sed nunquid contra aliquos tenentes illud antecedens, concludit hæc ratio ? Dico quod species intelligibilis quantumcumque separata, vel coniuncta, nunquam intelligit : nihil enim dicitur intelligere, nisi in hoc, quod habet intellectionem talem formaliter sibi inhærentem : & sic adducenda est propositio tertij de Anima : *Intelligere est pati*, quia *intelligere est habere intellectionem* : species autem intelligibilis à nullo ponitur esse principium receptuum intellectionis. Vnde magis concluderet hoc argumentum, quod species separata posset intelligere contra ponentem, quod est ratio formalis recipienti intellectionem, quam contra ponentem, quod est totale principium actuum intellectionis.

Sed adhuc deducetur, quod saltem species intelligibilis separata posset causare actiū intellectionem, quod videtur inconueniens.

Respondeo, hoc non sequitur, nisi habeat passum approximatum receptuum intellectionis : sed si tale habeat, consequenter esset concedendum, quia causaret intellectionem in illo : & quoad hoc, est vna difficultas communis nobis, & illis ; quia quamcumque causalitatem tribuimus speciei, vel partialem actiuam, ut *suprā* dixi, vel tantum rationem præsentantis obiectum, istam perfectionem eodem modo haberet, si esset separata, sicut si coniuncta. Videtur ergo, si separata esset præsens intellectui, non per inhærentiam, sed per simplicem præsentiam, quod posset eodem modo sufficere ad causandum intellectionem in intellectu, sicut quando inhæret. Et hoc concedo, quia dixi *suprā*, quod intellectus nihil perfectionis pertinet ad ipsum, recipit à specie informante : sed tantummodo oportet speciem, ut aliam causam partialem effectus, concurret cum intellectu : sed quod aliquando causa partialis alteri coinhæreat, hoc est omnino accidentale : quia æquè perfectè posset causare effectum sine inhærentia propter ordinem essentialē, scilicet subordinationis virtutis actiuæ ad virtutem actiuam, cui accedit ordo subiecti, & accidentis. Et ita breuiter dico, quod charitas in patria immediatè causabit intellectionem intuitiū sui in intellectu : & tamen non erit præsens intellectui inhærendo, sed voluntati : & tamen ista præsentia sufficit ad hoc quod ipsa, ut causa partialis, concurrat cum alia causa.

Istud ergo argumentum, quod frequenter fit, quasi sit aliquanti ponderis, contra nullam opinionem concludit ; nisi contra ponentem speciem esse totale principium intellectionis actuum, & cum hoc propinquum, & proprium receptuum eiusdem, & idem posse mouere se. Sed contra ponentem qualitercumque de actiuitate speciei, non concludit, nisi quod separata possit simpliciter agere, sicut coniuncta ; si tamen habeat passum proportionatum præsens : eodem modo de charitate respectu dilectionis.

C O M M E N T A R I V S.

23

Ad quintum principale, &c. Respōdetur quod si species intelligibilis separata à subiecto non posset se solā producere intellectionem, quia est causa partialis minus principalis, neque etiam si esset totalis produceret eandem extra intellectum, quia hic est passum determinatum intellectionis : si autem esset separata posset agere simul cum intellectu, quā comprincipium est ; ei autem quā tale, accidit quod inhæret alteri comprincipio, nempe intellectui. De hoc vide ipsum in 1. dist. 17. quæst. 2. ad quartum pro 4. via, &c.

Contra prædeterminatiōnem Physicam.

Tenet sic D. Thomas, de quo 1. dist. 3. q. 7.

mon. 14. Text. com. 2. 5. 12. & 18.

41

Species intelligibilis separata præsens an partialiter concurret ad intellectionem.

Species separata ageres ad intellectionem.

Q V A E S T I O . I V.

Vtrum omnis transmutatio, qua potest causari ab agente creato circa accidentia in Eucharistia manente, necessariò requirat eandem quantitatem manere ?

D.Thom. 1.2.q.52.art.2. &c. 2.2.q.24.art.5. Goffr. quodl. 1.1.q.3. Greg. hic q.2.art.2. Capr. dist. 18.q.1. Egid. quodl. 2.q.11. Conimbric. 1 de generat. c. 5.q.17.18. Vide Scot. 1. dist. 17.q.3.4. & 1, Phys. q.8. & 3, Phys. q.4. & 2. Phys. q.1. & 9. Metaph. q.14.

Incordia tertium * principale, primò quæro de transmutatione possibili manente Eucharistiâ. Secundò de transmutatione, cum qua non manet Eucharistia. De primo quæro, an omnis transmutatio, qua potest causari ab agente creato circa accidentia in Eucharistia manente, necessariò requirat eandem quantitatem manere ? Quod sic, quia tam motus, quam mutatio necessariò Argum. 1.

Scoti oper. Tom. VIII.

SS 2 requirit

1

Text. com. requirit subiectum, & presupponit. Patet ex definitione motus, 3. Physicorum: *Motus est actus entis in potentia, & est actus mobilis, in quantum mobile.* Patet etiam ex definitio mutationis, 6. Physicorum: *Mutari est aliter se habere nunc, quam prius: sed transmutatio, quæ potest causari ab agente creato, vel est motus, vel mutatio: ergo necessariò presupponit subiectum, & hoc manens idem sub utroque termino, & hoc est de ratione subiecti: sed huc nihil manet idem sub utroque termino, nisi quantitas maneat eadem: & confirmatur, quia non manente priori eodem, non manet posterius idem. In illis etiam mutationibus huc possibilibus, non posset inueniri subiectum aliquod, nisi quantitas.*

Argum. 2. Item 7. *Metaphys. cap. 7.* probat Philosophus, quod generans non generat, nisi compo-
Text. 22. situm: & exponit in fine capituli, quod non solum de substantia ostendit ratio non fieri speciem, sed de omnibus similiter primis Prædicamentis communis est ratio, ut *Quan-*
& inde. *titate, & Qualitate, & aliis Categoriis: fit enim velut ænea sphæra: sed non sphæra,*
Text. com. *nec æs. Similiter in aliis Categoriis: non enim fit quale, sed quale lignum; nec quan-*
32. *tum, sed quantum lignum, aut animal. Sed non potest esse huc compositum genera-*
tum per accidens aliud, nisi quantitas sit pars illius compositi: illam autem oportet fuisse eandem in transmutatione, quia secundum Philosophum ibi oportet semper pre-existere materiam, quæ transmutatur ad formam, ut fiat compositum.

Argum. 3. Item, agens naturale non potest in Eucharistia causare augmentum, nec diminu-
Text. com. *tionem: quia hæc non conueniunt nisi animatis, quibus & nutritio conuenit, 2. de Ani-*
13. 14. 37. *ma: sed species in Eucharistia non sunt animataz: ergo non possunt augeri, nec minui;*
Text. com. *sed non est aliquis motus ad quantitatem aliam, & aliam, nisi augmentum, & dimi-*
18. *nutio, ut patet 5. Physic. vbi in genere Quantitatis ponuntur ista, sicut alteratio in genere Qualitatis.*

Ratio opp. Contrà, species illæ possunt à Sacerdote frangi. Patet ad sensum, & per consequens soluitur continuitas: continuitas autem est unitas continua; ergo soluitur eius unitas: ergo non manet in illa transmutatione eadem quantitas quæ prius.

Item, circa huiusmodi species, potest esse condensatio, & rarefactio ab agente crea-
to: in raro autem maior est quantitas, in denso minor.

C O M M E N T A R I V S.

I 2 *Circa tertium principale, &c. Huc agitur de* tertio articulo huius distinctionis, & in hac questione tantum, de mutationibus specie-
rum quæ sunt ad terminum accidentalem. Non est quod huc circa opinionem Gotfredi hære-
mus, quantum ad naturam motus, & opposizio-
nem terminorum, quam fusè impugnat Doctor huc, & in 1. dist. 17. quest. 3. & 4. omisâ ergo illâ parte questionis, quæ tangit opinionem Gotfredi, quæ in scholis inter Philosophos aboleuit: prosequemur breuiter resolutionem questionis.

S C H O L I V M.

Opinio Gotfredi in rarefactione, & condensatione totam præcedentem quantitatem perdi, & aliam omnino nouam fieri, & secundum hoc motus isti in Eucharistia sunt sine subiecto. Idem tenet Gotfredus de qualitate in augmento, vel diminutione, scilicet quod tota qualitas præexistens percat. De quo 1. dist. 17. q. 3. & 4. & latè Scot. 3. Phys. q. 4.

3 Hic est una opinio, quæ dicit quod non solum possibile est huc quantitatem non ma-
Gotfr. quod- nere eandem: sed quod est omnino alia, & alia quantitas in rarefactione, & condens-
lib. 11. q. 3. atione specierum, ita scilicet omnino, quod nihil prioris remanet in posteriori, nec
& Burlei. pars aliqua posterioris præfuit in priori. Et ex hac conclusione concedit ad propositum aliam, scilicet quod huc est motus sine subiecto etiam ab agente creato, ut satis patet ad sensum: quia ignis potest rarefacere istas species, sicut si essent in subiecto. Addit tamen quantum ad hanc secundam conclusionem, quod illud, secundum quod fit primò, & per se transmutatio, non est omnino sine subiecto: quia huiusmodi transmutatio fit secundum ratum, & densum: ista autem variatio fit secundum calidum & frigidum, & ad huiusmodi transmutationem sequitur contraria, vel extensio: & sic quasi per accidens fit, & ex consequenti transmutatio secundum quantitatem: & secundum hoc, quia illud secundum quod primò, & per se fit hæc transmutatio, hæc mutatio non est sine subiecto: potest dici, quod huc motus non est omnino sine mobili. Et quasi non sufficiat hæc responsio, subdit: quia tamen illud, quod huc ponitur pro subiecto eius, secundum quod per se fit transmutatio, etiam transmutatur, & suæ transmutationi non potest subiectum assignari: ideo ratione eius dicitur motus esse sine mobili in proposito.

Fro prima conclusione arguitur sic, Terminos motus oportet esse incompossibiles, patet, s. *Physic.* ergo nihil vnius termini manet in alio, sicut incompossibile non est in suo incompossibili. Si etiam poneretur hic, quod quantitas aliqua hinc maneret eadem, sed termini mutationis essent maius, & minus in ipsa quantitate; hoc improbat ipse, quia subiectum motus, & terminos oportet realiter differre: sed quantitas illa, & maius, & minus in quantitate non differunt realiter: non enim potest dici, quod fiat variatio secundum maius & minus, quin fiat variatio secundum essentiam quantitatis, cum maius, & minus non sit nisi ipsum quantum essentialiter. Hoc modo arguit ipse, quod non potest albedo manere eadem in transmutatione, & variari magis, & minus. Et stat virtus huius rationis in hoc, quod subiectum realiter distingueatur ab utroque termino, & in hoc specialiter, quod subiectum manet sub utroque termino, neuter autem terminus manet cum alio, cum sint oppositi.

4
Text. 26.

Item secundò arguo pro ista conclusione sic; quælibet pars rarius est rarius: ergo quælibet pars rarius est maior secundum quantitatem: ergo quælibet est quanta noua quantitate. Si dicas, non sequitur omnino noua, sed noua tantum secundum partem. Contrà, accipio illud, quod est subiectum istius partis quantitatis, quæ noua est, illud est rarius, quam fuit prius: ergo & maiori quantitate quantum, patet ex prima propositione, quia quælibet pars rarius est rarius: ergo maior; & per consequens quantitas illa noua, cuius ponitur subiectum, maior erit quantitate antiqua, & tamen non omnino aliâ ab illa: ergo eodem modo tota quantitas totius rari erit maior tota quantitate densi: & tamen non omnino noua.

Hic breuiter sic arguitur, quantitas illa, quæ præfuit, si manet, quo in quo subiecto? non nisi in codem, in quo prius, quia accidentis non migrat: ergo illud, quod prius fuit quantum hac quantitate, modo erit quantum eadem: ergo non potest esse quantum, nec secundum se totum, nec secundum partem aliâ nouâ quantitate, nisi idem sit simul quantum duabus quantitatibus, quod est impossibile: vel nisi in rarefactione sit aggencratio nouarum partium substantiarum sub noua quantitate, & ista aggencratio partium quantatum ad quantitates præexistentes sit rarefactio. Sed hoc nihil est, quia tunc non quælibet rarius pars esset rarius formaliter: illa enim pars antiqua non esset rarius formaliter per hoc, quod sibi continuaretur pars alia noua.

Pro secunda conclusione sic arguit ipse, sicut potest elici ex verbis suis, sicut virtute diuinâ accidentis habet esse in facto esse, & quieto esse sine subiecto, ita & in fieri, & in motu potest habere esse sine subiecto. Alia ratio, quia sicut virtute diuinâ habet esse sine subiecto, sic & habet omnia eadem virtute, ut scilicet omnia quæ sibi conuenire possunt in subiecto, sibi conueniant sine subiecto: sicut ergo extensio posset variari secundum maius, & minus in substantia, secundum hoc participatiè diceretur illa substantia maior & minor: ita etiam cum extensio ipsa maneat sine subiecto, poterit huiusmodi transmutatio fieri in illa.

5
Secunda conclus. Gotfr. in accidentibus Eucharijstie dari motum, & sine subiecto ab agente creatore.

Tertiò, quia licet motus non sit secundum completam rationem sibi secundum cursum naturæ conuenientem, nisi sit aliquid unum aliter se habens secundum aliquam formam nunc, quam prius: tamen ad essentiam motus principaliter pertinet ipse fluxus formæ, vel ipsa forma secundum esse in fieri: haec autem bene inueniri potest, licet nullum subiectum aliter se habeat secundum eam: ergo & essentia motus.

Contra hanc secundam conclusionem innuit tres rationes. Prima talis est, quantitas maior non est educta de potentia materiae, quia non habet subiectum: tale autem ens dicitur creari: & ita in tali transmutatione non est fieri maius, nisi per creationem.

6
Obycit sibi Gotfr. tripliciter, contra secundam opinionem.

Secundò, quia sub speciebus panis tamdiu manet corpus Christi, quamdiu manent ibi accidentia quæ affecerunt substantiam panis: sed per te quantitas est omnino noua vel alia, quam prius: ergo non manet ibi corpus Christi, quod tamen non ponitur. Tertiò sic, esse successuum consistit in successione partium secundum prius, & posterius: non autem potest esse prius, & posterius in motu, nisi aliquid sit, quod variatur secundum prius & posterius: ergo, &c.

Et respondeat ad ista, quod quia in ista transmutatione non sic est aliud & aliud, quod quandoque habeat esse interruptum, neque sic quod secundum se sit corruptum, neque regeneratum aliud simile, neque quod unum sit alteri contrarium: sed est unius rationis secundum formam, & speciem, & in esse continuo, & sine interruptione, id est non impeditur, quin possit hic ponni ratio motus: & hoc posset applicari ad primum, quia scilicet id est non est creatio, quia non est productio alicuius noui secundum esse interruptum, sed tantum esse alicuius secundum formam & speciem, secundum quoddam fieri successuum conseruatum.

Respondet
Gotfred. ad
suis tres ob-
iectiones.

7 Tamen ad primum dicit, quod sicut in potentia subiecti erat, ut ab agente creato post minorem quantitatem introduceretur maior sine creatione: ita in quantitate separata manet haec vis, ut post minorem fiat ab agente naturali maior, & sine creatione, ita quod terminus a quo est minor quantitas secundum gradum, a quo incipit motus: terminus autem ad quem est maior secundum alium gradum, ad quem stat transmutatio. Motus autem est fluxus quantitatis indeterminatae inter istos terminos certos, habens esse inter illos secundum gradus quasi infinitos; sed si fieret aliqua alia quantitas sic, quod non haberet habitudinem ad quantitatem praexistentem, illa propriè crearetur. In isto verbo ultimo videtur stare responso sua, quod scilicet ideo non est creatio, quia quantitas noua, quæ inducitur, habet talem habitudinem ad quantitatem praexistentem, quod succedit sibi sine interruptione per fluxum secundum gradus in forma quantitatis, quasi infinitos.

Ad secundum respondet, quod non desinit ibi esse corpus Christi, propter quamcumque variationem illarum specierum: sed solum propter talem, quæ non posset esse, nisi mutata substantia panis, vel vini, si ibi esset; & ideo, quamdiu manent species secundum esse non interruptum sub tali rarefactione, vel extensione, & sic de aliis, quod non ibi esset, posset illis affici, tamdiu manet ibi corpus Christi.

Ad tertium dicit, quod in motu, qui est ad quantitatem, sive sit per se, utpote secundum augmentationem, sive sit secundum rarefactionem, ut in proposito: non est ibi accipere per se, & primò ordinem aliquarum partium, nisi secundum quantitatem: & sic poterunt separate intelligi habere ordinem in fieri, & successione, quia poterit pars continuè succedere parti; ita non in subiecto, sicut in subiecto.

S C H O L I V M.

Explicat in quo consistit difficultas, & impugnat primam conclusionem Gotfredi, qui tenet in condensatione & rarefactione totam quantitatem precedentem desperdi, & aliam ex toto nouam acquiri. De quo egit 1. dist. 17. quest. 3. & 3. Phys. quest. 4.

8 Quantum ad istam opinionem de prima conclusione, non oportet multum curare, nisi propter secundam. Tota enim vis istius questionis est, cum in quibusdam transmutationibus hic apparentibus, utpote loci mutatione & huiusmodi, possimus manifestè inuenire subiectum, aliquid idem manens sub terminis, & hoc ad minus secundum communem opinionem, ponendo hic solam quantitatem sine subiecto: sed transmutationis, cuius termini sunt quantitas, & quantitas, non est facile inuenire subiectum: ergo non potest esse haec transmutatio à quantitate in quantitatem. Haec difficultas est communis, sive tota quantitas succedens sit noua, sive pars eius: quia si detur quantumcumque modica pars noua transmutationis ad illam, quæram subiectum. Non oportet ergo quantum ad propositum de subiecto transmutationis secundum quantitatem hic apparentis, magis improbare illam, quæ ponit totam quantitatem nouam, quamquamlibet aliam, quæ ponit ad minus aliquam partem quantitatis nouam, quod oportet omnes ponere, alioquin non esset nunc maior, quam prius.

Prima tamen conclusio illius videtur falsa. Cuius ratio est, quia non manente subiecto eodem non manet aliquid accidens eiusdem: sed per te quantitas vini non manet quantitas in re, eadem, quando rarefactum est: ergo nullum accidens manet ibi idem: quia secundum communem opinionem, quodlibet accidens est ibi in quantitate, vel mediata, vel immediata: & per consequens non manet idem sapor numero, nec idem color, & huiusmodi.

ret. Et si dicatur, quod est argumentum rusticorum fugere ad sensum: quia ratio debet iudicare de eodem, & de diuerso. Respondeo, quod secundum Arist. 8. Physic. *Fatum*

Text. 26. *est querere ibi rationem, ubi habemus aliquid certius ratione.* Mirum etiam videtur, si sensus non potest iudicare de numero suorum sensibilium priorum, cum numerus secundum Philosophum, 2. de Anima, sit per se sensibile: tamen istud non pondero, quia,

Text. 64. In 2. dist. 3. *ut alibi dixi, nullus sensus iudicat de radiis Solis, utrum sint idem, vel alij continuè in quest. 3.* medio: cum tamen illud cuius est numerus, vel unitas hic sit proprium sensibile. Hoc ergo omisso, arguo sic: non est possibile, quod quantumcumque diuersa agentia reguliter inducant eandem formam post corruptionem eiusdem corrupti: sed à quocumque rarefiant huiusmodi species, sive ab igne, sive à Sole, inducitur regulariter talis sapor, & talis color.

10 Si ponas illa accidentia esse noua, planius arguitur sic: ab igne potest rarefieri species illa

illa vini: ab igne autem non possunt induci omnes illæ qualitates, quæ ibi apparent, tum Simile ar-
quia si continet, non tamen quantumcunque diuersa accidentia secundùm genus, vel gumentum
speciem: tum quia ignis non continet in se virtualiter qualitates mixti. Sed si vinum con- de cadauce
secratum hîc fuit dulce, & ibi amarum, post rarefactionem remanet in illis speciebus q.3.n.38.
amaritudo: & in istis dulcedo, & sic de quibuscunque speciebus saporis, & quibuscun-
que coloribus, puta si consecratur vinum album, vel rubeum: ergo solus ignis rarefaciens
non inducit omnes istas qualitates: ergo non sunt nouæ: ergo nec subiectum illud, scili-
cet quantitas, sine quo ista non possunt manere eadem, est nouum.

Secundò arguitur contra istam opinionem ex dictis opinant. Dicit enim substantiam esse individuam formaliter per quantitatem: ergo hic panis formaliter est hic panis per hanc quantitatem: ergo corruptâ hac quantitate, non manet amplius hic panis, sed alius panis singularis: ergo in quacunque rarefactione tota substantia prior corrumpitur, & noua generatur, quod videtur satis improbabile, & contra rationem. Quia quod talis alteratio statim necessariò requirat nouam substantiam, est dicere, quod non possit esse varia-
tio circa posterius, quin sit circa prius: nec quomodo cunque posterius: sed quod nec est propria passio, nec consequens necessariò illud prius, quod videtur inconveniens manifestum.

S C H O L I V M.

Solutio rationes pro opinione Gotfredi adductas. Ad secundum refert opinionem dicentem rarefactionem fieri per generationem corpusculorum subtilium intra partes rarefactibilis, contra quam obiicit, sed solvit obiecta; refutat tamen eam infra num. 20.

Rationes ad istam conclusionem non concludunt. Prima de incompossibilitate terminorum motus, seu mutationis soluitur per hoc, quia minor præpositio vera est de pri-
mis terminis, qui sunt semper priuatio, & forma: sed non est vera vniuersaliter de terminis concomitantibus illos terminos, ut suprà dictum est in opp. de formis. distinc. 10. quest. 2.

Et si arguas, hîc magis, & minus sunt, & incompossibilia. Respondeo, verum est, vt vi-
timè, vel completere informantes illud subiectum: sed non vt minus est aliquid maioris: Art. 1. sol-
tudo 1. arg.
alioquin oporteret dicere propter istam rationem, quod tota quantitas autem esset noua,
(quod non est probabile) quando partes carnis secundùm speciem, quæ manent exdem, Et dist. 11.
sunt quantæ cådem quantitate, quâ prius: tamen aliqua quantitas partium substantiarum, q.3.art.3.
quæ aduenerunt, noua est.

Cum ipse post deducit quod quantitas non mouetur à maiori ad minus, concedo, &
sic de qualitate: quia quantitas, & maius, vel minus in quantitate, non loquendo de respe-
ctu quem importat maius, sed de absoluto, quod supponit tanquam proximum funda-
mentum, non sunt essentialiter distincta: nec eo modo, quo oportet subiectum motus
distingui à termino. Et idèò simpliciter illam rationem concedo quod non transmuta-
tur aliqua forma alicuius generis ad magis, & minus intra genus: sed tota forma, quæ est
maior, siue in quantitate, siue in qualitate, vbi non dicit ens per accidens, est terminus
à quo: & tota forma, quæ est minor, est terminus ad quem, vel è conuerso: & tamen in
illa tota forma, quæ est maior, potuit esse illa res, quæ est minor, sicut aliquid eius.

Ad secundum, responsionem quære. Nisi forte illa præpositio prima sit falsa, scilicet Non muta-
quælibet pars rarioris est rarior, nisi loquendo de partibus secundùm speciem, non secun-
dum materiam: quomodo vera est illa præpositio 1. de Generat. quælibet pars autem est au-
cta: & tunc oporteret dicere, quia rarefaction non est ad aliquam qualitatem uniformem
in toto alterato, & in qualibet parte eius: sed sic rarefaciens de aliquibus partibus sub-
stantiarum rarefactibilis generat aliqua corpora subtiliora, quâm sit illud corpus rarefactibili-
le: & ita, quia non possunt esse simul cum aliis partibus adhuc remanentibus in specie
sua(nam duo corpora non possunt esse simul) idèò illæ partes expellunt alias de loco suo,
& per consequens totum corpus occupat locum maiorem: & sic rarius esse, nihil est aliud,
quâm habere plura corpora subtiliora permixta secundùm iuxtapositionem cum parti-
bus suis propriis: ita breuiter, quod rarius est, quod habet corpora aliqua permixta sub-
tiliora hoc modo cum partibus suis adhuc manentibus in propria forma. Nec mirum,
quod aliquæ partes possunt prius conuerti in corpus subtilius, quâm alias: quia aliquæ
sunt propinquiores agenti, & ciriū recipiunt actionem eius, quâm alias.

Contra, aliqua statim in principio alterationis corrumpentur, & sic noua generabun-
tur: & iterum, ubique est subiectum illud alteratum uniforme: & quod ita sit hoc, sen-
sus dicit.

11

Art. 1. sol-
tudo 1. arg.
Got. n. 19.
20.
Et dist. 11.
q.3.art.3.

Non muta-
tur forma
ad magis,
vel minus
intra suum
genus.

12

Ad secun-
dum, quod
habetur
n.4.
T. com. 32.

13

Ad primum istorum dico: quod non statim est corpus rarius: quia raritas maior non accipitur, nisi ex occupatione maioris loci: non est autem maior occupatio antequam sit calefactio in aliquo gradu majori notabili.

Sensus non discernit spissitudinem spiritus, vel vapores in aere non sunt eiusdem speciei cum aere.

Ad secundum rationem quare. Posset dici primò ad rationem negando suppositum, scilicet vapores in ritatem esse rationem maioris quantitatis, aut nouæ quantitatis superadditæ: quia raritas est ex aere.

ADDITIONE. Duo modi tem, cum dicitur, qualibet pars rioris est rior; concedo: igitur qualibet pars est maior, distincti dicendi de quo: aut secundum eandem quantitatem, nego: aut secundum aliam & aliam, & sic concedo. Cum rarefactione dicis, igitur qualibet est quanta duplice quantitate, scilicet nouâ, & praexistente: negatur. Et cum probatur, quia adueniente majori minor non cedit. ideo fit maior, & prima est, igitur due. Dico præ-

suppositum esse falsum: quia quantitas est homogenea, igitur fit unum, sicut ex duabus aquis simul iunctis, non sunt due, sed una est. Tamen prima responsio est verior, ut patet in fine questionis respondendo ad tertium argumentum.

S C H O L I V M.

Refutat secundam conclusionem Gotfr. ponentem totam quantitatem nouam in rarefactione specierum, & consequenter motum ab agente creato sine mobili: & rationes faciunt etiam contra quantitatem partiale nouam.

14 Quantum ad secundam conclusionem istius opinionis, ubi est pondus fundamentale istius questionis (quia, ut dictum est prius, in ea est difficultas contra vtramque opinionem, scilicet & ponentem totam quantitatem nouam, & ponentem eam nouam secundum partem.) Arguo contra predictam conclusionem, quæ concedit motum ab agente creato, & sine subiecto mobili, reducendo rationes, quas ipse adducit contra se, & quas Iuxta Gotf. ntititur soluere. Primò, quoad primam de creatione sic, quod secundum se totum, & to- eporteret ad taliter producitur de non esse ad esse, vel creatur, vel saltem requirit virtutem æqualem mittere in virtuti creatiæ: sed hæc quantitas noua tota, & totaliter producitur ad esse per te: ergo, rarefactione &c. Maior probatur primò, quia si totaliter producitur post nihil, patet quod est creatio: specierum, & creatiæ quætitatem. Si autem post aliquid, & tamen totaliter, hoc non potest esse: nisi per totalem conuersio- nem illius in istud: vel si singas alium modum, saltem ille transitus requirit æqualem vir- tute actiua, sicut totalis conuersio in hoc: sed conuersio totalis illa non potest esse, nisi à virtute æquali virtuti creatiæ.

Secundò, & est confirmatio præcedentis; quia si A succedit B, non est alterius rationis, secundum aliquid intrinsecum sibi propter hoc, quod succedit illi. Hoc probatur primò, quia quando succedens est, tunc non est illud cui succedit: ergo propter illud non varia- tur succedens in se. Secundò, quia ordo posterioris ad hoc, vel hoc, non videtur variare Ordo posse- fundatum ordinis in se. Sed si A nulli succederet, & haberet totale esse suum post rioris non non esse, crearetur, nec posset produci quomodounque sic totum, & totaliter, nisi à vir- variat eius tute infinita: ergo licet nunc succedat cuicunque alteri, si tamen totum, & totaliter pro- fundamen- ducatur, cum sit terminus in se omnino idem; sequitur quod requirit virtutem produ- tum. Etiam æqualem.

15 Si dicas, quod quia succedit isti, non videtur requiri tanta virtus productiva, quanta requiretur si succederet tantum nihilo, vel negationi. Hoc non videtur probabile: quia terminus ad quem non requirit aliam virtutem productivam nisi propter aliam perfectio- nem in ipso termino producendo: ergo si totus, & totaliter producatur post aliquid, vel non post aliquid, requirit æqualis virtus.

Potens pro- Quod confirmatur, quia habens in virtute sua actiua aliquem terminum totum, & to- ducre rem taliter, potest illum in esse ponere, quando non impeditur: sed per hoc, quod non ha- totam post totum, quod totaliter transmutetur de esse ad non esse, non impeditur, quia fatuum eius esse, est dicere illud corruptendum esse expedientum agentis: ergo etiæ non habeat aliquid posset, si non tale destruendum, potest totum, & totaliter effectum ponere in esse, & ita post nihil, & præexistit, eadem per consequens creare.

Confirmatur ista ratio, quia si quantitas ista succederet suo contrario, vel opposito, producere, concederet eam creari: sed ita negatio eius includitur in quantitate præexistente, sicut idque crea- do. includeretur in contrario, si præcederet: nam quodlibet incompossibile simpliciter inclu- dit negationem sui incompossibilis, & nullo modo affirmationē eius, nisi ratione subiecti communis

communis ista quantitas præcedens non magis habet subiectum commune cum quantitate succedente, quæm contrarium cum contrario: ergo æquè sequitur modò ista quantitas negationem sui esse, sicut si præcessisset suum oppositum.

Contra duo tacta in responsione ad istam rationem. Primum est de illa ut remanente in accidente. Contra quodd' arguo sic: Nihil posituum remanet in accidente separato, quod non fuit in eo, ut coniunctio: sed in coniuncto non fuit aliqua vis, qua de ipso posset produci aliquis terminus, sed tantum quod ipsum poterat esse alius terminus, & poterat produci de potentia subiecti: ergo in ipso separata non est aliqua vis, per quam possit habere respectu alterationis, nisi tantum rationem termini. Prima propositio, scilicet quod nihil posituum remanet in accidente separato, est probata *distin. ista q. 1.*

16
Relicit solutionem Gotf. possum n. 7.

à n. 20.

Aliud addit in responsione, quod si quantitas ista non haberet habitudinem ad quantitatem priorem, vel præexistentem, tunc propriè crearetur. Addo minorem: sed illa habitudo ad præexistentem non prohibet creationem istius: ergo ista creatur. Probatio minoris: hæc habitudo non est, nisi quedam successio immediata esse istius ad esse illius: sed successio talis non prohibet succedens creari. Et potest probari per exemplum, quia non est hic magis immediata successio, quæm esse animæ ad organizationem corporis: & tamen non negatur animam creari in corpore organico: ergo nec hæc. Ratio ibi est, quia anima accipit esse totaliter post non esse sui: & eadem ratio est in proposito: quia hæc quantitas accipit totale esse post non esse sui. Vtrum autem cum illo non esse præcesserit aliquid posituum, vel nihil, vel præcesserit contrarium, vel simile; nihil ad B. quia ibi idem sunt primi termini, qui creationis.

Successio
minus ad
alium, non
impedit
quoniam crea-
tur.

Deduco autem secundam rationem, vbi concedit quod tamdiu manet corpus Christi, quamdiu manent accidentia, quæ nata essent afficere panem, si maneret, non præcisè, quamdiu huiusmodi accidentia manent eadem numero. Contra hoc, quia ista quantitas, quæ succedit quantitati præexistenti, non magis est eadem quantitati præexistenti, quæm quæcunque alia in una alia hostia non consecrata: immò minus est eadem, quia ista est incompossibilis illi in essendo, non sic illa: ergo non magis erit corpus Christi sub ista noua quantitate, quæ præfuit sub illa alia, quæm erit sub quacunque alia quantitate, quæ scilicet est æquè eadem illi præexistenti.

17
Impugnat
s. Gotf.
ad suum se-
cundum po-
sitam n. 7.

Et si fugias ad successionem huius quantitatis ad illam; arguo sic: sub nulla quantitate est corpus Christi, nisi per conuersionem, & consecrationem: sed per conuersionem, & consecrationem non accipit esse, nisi sub ista quantitate, & illa est omnino alia, sicut quantitas alterius hostiæ non consecrata: ergo per illam conuersionem, & consecrationem non est sub illa quantitate: ergo modo nullo.

Posset etiam argui per illud, quod adductum est contra primam conclusionem per dicta opinantis: quia non diutiùs manet corpus Christi sub specie panis, quæm natus esset hic manere panis, qui conuersus est: sed sub alia quantitate non maneret hic panis qui conuersus est, si panis est hic per quantitatem: ergo, &c.

Non est de
essentia mo-
tus, quod
subiectum
per eum ali-
ter se ha-
beat.

Contra tertiam responsionem suam, quæ concordat cum tertia ratione, quam adducit pro se, quoad istam conclusionem, scilicet quod non est de essentia motus, quod secundum eum aliquod subiectum aliter se habeat; non arguo, quia conclusionem in se credo veram esse. Sed ad propositum, quia propter hoc concedit ipsum motum posse esse ab agente creato, sine subiecto, arguo sic: agens creatum non potest causare accidentis sine subiecto in esse quieto: ergo à simili, vel à maiori non potest causare accidentis in fluxu sine subiecto.

S C H O L I V M.

Respondet Doctor ad tria argumenta Gotfredi adducta in 5. pro secunda eius conclusione, que tenet in speciebus dari motum sine subiecto ab agente creato.

Per istud ergo respondeo ad rationes illas, quas adducit pro conclusione secunda: quia prima ratio benè probat, quod Deus potest facere formam in fluxu, vel in fieri sine subiecto, sicut potest facere eam in esse quieto sine subiecto: sed non sequitur, quod agens creatum potest facere formam in fluxu sine subiecto: immò sequitur oppositum, quia non potest facere formam quietam sine subiecto: causans autem motum effectiū causat formam in fluxu.

18
Causam se-
cundam non
posse facere
formam in
fluxu sine
subiecto.

Secunda ratio, scilicet quod dat Deus accidenti separato, ut omnia possint sibi conuenire, quæ possunt ei conuenire in subiecto, concludit oppositum: nam in subiecto non posset

posset sibi conuenire, nisi tantum quod est terminus motus: ergo nullo modo potest sibi aliud conuenire extra subiectum: & sic oportet dare aliquod aliud subiectum motus: quia secundum ipsum, subiectum est aliud à termino motus.

Tertia ratio sua, scilicet quod non est de essentia motus, quod aliquod subiectum fluat secundum ipsum: bene probat, quod Deus potest facere motum sine subiecto: sed non de agente creato, quia non potest separare quocunque ab illo, quod non est de essentia sua: imò sequitur oppositum secundum suam responsionem ad primam rationem: quia non potest magis separare à subiecto formam in fluxu, quam in quieto esse: sed non potest creatura aliqua actiùe esse causà formæ in esse quieto sine subiecto: ergo nec in fluxu.

Contra illud, quod ipse addit ad expōendum secundam conclusionem, scilicet quod motus, qui est hic per se, secundum qualitatem, non est sine subiecto, licet illud quod concomitatur terminum per se huius motus, scilicet quantitas, sit sine subiecto: Contra hoc sic, tota raritas est primus terminus formalis motus rarefactionis: illius autem subiectum est totum quantum: ergo illud presupponit naturaliter isti termino: ergo non potest tantum per accidens acquiri per hoc, quod tanta qualitas acquiritur: quia prius naturaliter, & presuppositum alteri, non solum acquiritur per hoc, quod acquiritur posterius naturaliter; imò prius presupponit iam acquisitum.

S C H O L I V M.

Prænotando quatuor mutationes intelligi posse fieri circa Eucharistiam, manente eadem quantitate, resoluti affirmatiū de mutatione secundum vbi, & secundum qualitates tertie & quartæ speciei.

19

Ad^b Quæstionem ergo respondeo, quod in Eucharistia manente potest intelligi quadruplex mutatio. Vna secundum vbi; alia secundum qualitatem, quam non concomitantur aliqua variatio secundum quantitatem: tertia secundum qualitatem, quam concomitantur variatio secundum quantitatem: quarta secundum quantitatem primā. De prima mutatione manifestum est, quomodo requirit eandem quantitatem manentem: sicut enim vbi in esse quieto necessariò est in quanto, ut in subiecto, ita vbi fluens necessariò est in codem, & requirit idem quantum manens sub eodem termino.

De secunda etiam est manifestum, quod ibi eadem quantitas manet, & ita potest secundum communem opinionem esse subiectum illius alterationis, ut sic qualitas fluens habeat idem pro subiecto, quod ponitur qualitas manens habere: & talis in genere est, vel secundum figuram aliam, & aliam, vel secundum qualitatem tertie speciei secundum magis & minùs, quæ variatio secundum magis, & minùs non corruptit accidentia Eucharistiae, secundum quod sunt necessaria Eucharistiae: quia de variatione corruptiu dicetur in sequentibus.

Sed de figuraione alia, & alia, videtur quod corrumperet quantitatem secundum illud Auic. 7. Metaph. sua, quod dimensio alia & alia requirit aliam & aliam quantitatem: sed hoc videtur esse contra sensum: quia nimis durum est dicere, quod quoties figuratur aqua aliter, & aliter, in alio & alio vase, toties haberet nouam quantitatem simpliciter manentibus partibus eiusdem in se, & in toto. Figura ergo non dicit ultra quantitatem, nisi relationem partium ad se inuicem, vel terminorum includentium partes: hæc autem relatio mutari potest partibus manentibus eiusdem, & in se, & in toto. De qualitate etiam tertie speciei, vbi tamen in toto motu manet eadem species, satis est manifestum, quod quantitas manet eadem.

20 Sed de tertia transmutatione, quæ est secundum rarum, & densum, & de quarta videatur dubium. Breuiter ergo, ut prædictum est ad propositum opinio communis, imò omnis, dicens quod aliqua quantitas est noua, scilicet rarer, patitur eandem difficultatem, quam & illa, quæ ponit totam quantitatem esse nouam, nisi teneatur ibi via tacta, quod rarefactio est quædam iuxtapositio corporum subtiliorum inter partes corporis grossioris: secundum autem istam euaderetur difficultas, nisi quod difficile est videre, quomodo hic possit generari ab igne, vel Sole, corpus subtilius vino, & de hoc esset dicendum, sicut dicetur in seq. quest. Sed esset alia difficultas, quia quam citè rarefierent illæ species, statim esset ibi alia substantia noua: & per consequens non vbiique corpus Christi. Mirum etiam videtur quod nulla substantia manens eadem omnino possit transmutari à raro in densum, nec è conuerso,

Mutatio secundum vbi, & qualitates tertie & quartæ speciei petit manere eadem quantitatē in Eucharistia.

Figura ad dīs quantitatē tantum relationem.

Rarefactio nem non effe iuxtapositio nem corpora rara subtilium.

Motus qui fieri potest in speciebus separatis per agentes naturales.

Auiter, quod mutatio secundum ratiō, secundum qualitatem, quam non consequitur quantitas noua, sicut actione agentis naturalis, & supponitur quantitas eadem pro subiecto, quæ est subiectum reliquorum accidentium. Hæc patet ex dictis in praecedenti quæstione. Idem dicit de figura ratione noua, quæ non resultat ex mutatione quantitatis semper, ut in liquidis, & mixtibilibus, sed est relatio diversa partium secundum nūm situm. Quando autem figura prouenit ex divisione prioris, aut additione nouæ quantitatis, idem erit dicendum ac de iis motibus, quæ sunt ad quantitatem: quia à quocumque mutatur quantitas præexistens ab eodem inducit figura noua.

3 Superest difficultas de noua quantitate per rarefactionem, aut alio modo inducta. Et sic de omni motu ad quantitatem sive productiuam, sive corruptiuam. Respondetur ex mente Doctoris hic non constare, si in rarefactione acquiratur noua quantitas. Nunc secundum vnam opinionem, & secundum alteram discurrat obiter ad propositum questionis, ut notauit in Scholio sequenti Scholasticas.

Omittendo ergo hanc controversiam, quæ magis spectat ad Philosophos, dato quod sit noua quantitas, resolut illam non produci actione agentis naturalis, nisi teneatur ille modus rarefaciendi, quo dicitur fieri per generationem, & per mixtionem aliquorum corporum subtiliorum inter partes corporis quod rarefit. Quod si haec generatio sit ex partibus ipsius corporis, quod diciatur ratiocinari, nequit fieri virtute agentis naturalis, ut postea patebit, quia nequit agere ad corruptionem partium quantitatis, si tamen fieret ex partibus acris adiacentis per commixtionem eius ex motu vehementi, & diuersa latione partium rarefactibilis, tunc saluari posset actio agentis naturalis ad ipsum. Hunc tamen modum rarefactionis censet esse difficulter, quia mirum videtur, si ipsa substantialiter nequeat rarefieri in seipsa per maiorem extensionem; deinde quonodo aliqua corpora subtiliora possent ibi generari, quam sint species vini: terribiliter, quia sequeretur non esse sub toto rato sanguinem Christi.

Si autem in rarefactione nihil aliud fiat, quam extensio noua quantitatis praexistentis, illa fieri potest actione agentis naturalis, quia habet pro subiecto ipsam quantitatem.

S C H O L I V M.

Tenendo per rarefactionem nouam quantitatem acquiri, afferit hanc à causa secunda non fieri (quod probat dupliciter & coquincitur ex tribus argumentis aductis contra Gotfredum n. 14.) sed à causa prima, & antiquo miraculo, quia disposuit Deus circa Eucharistiam omnia fieri qua presente pane fierent, sed an acquiratur noua quantitas per rarefactionem necne, non habet ex presē Scot. & eius discipuli variant. Pro parte negativa est, quod n. 8. & 20. dicat eodem modo improbandam opinionem qua tenet ponit nouam partem quantitatis, ac illam qua ponit totam quantitatem nouam, quam tamen ipse latè contra Gotf. improbat. Pro alia parte videtur esse, quia n. 8. ait, nisi ponatur noua quantitas, non erit maior, quam prius. Ad idem est, in sol. ad vlt. ubi faret muliū huius parti: sed problematicus est, vel magis nihil resoluisse videtur.

Sed quid tenendo^c opinionem communem , quòd ibi sit quantitas sine subiecto, vel tota noua, vel non noua , non curio , poterit ne hoc esse ab agente creato? Videtur quòd non. Primò , quia quod immediatè conseruatur à Deo , non potest corrupti ab agente creato. talia sunt huiusmodi accidentia separata, & ideo non possunt corrupti effectiue à creatura: cuius ratio est, quia nulla causa creata potest habere virtutem actiuum præminentem virtuti causæ conseruantis ista in isto esse: sed quantitas hæc habet esse supernaturale, vel immediatè à causa supernaturali conseruante: ergo,&c.

Item, quantitas in subiecto non corruptitur per contrarium, quia nec habet contrarium: ergo non nisi per defectum subiecti, vel alicuius necessariò consequentis ad ipsam: sed non potest h̄ic corrupti per defectum subiecti, quia est h̄ic sine subiecto; nec secun-
do modo, quia nullum aliud accideus, quod sibi inest necessariò consequitur ipsam.

Si ergo quæras à qua causa inducitur quantitas noua? Respondeo , à solo Deo immēdiatè:nec tamen nouo miraculo:quia cù voluntate,quà dispositus Eucharistam esse in Ecclesiā,disposuit,quòd circa illas species præsente actiuo naturali cauſaret talem transmutationem qualem in substantiis conuersis cauſaret agens naturale, & hoc ne meritum fidei euacuaretur, si videremus species intransmutabiles. Hæc via non poteſt improbari per ſenſum, quia ſaluat omnia , quæ apparent ſenſui. Nec per rationem , quia ſi arguas, quòd aufert agenti naturali ſuam propriam actionem. Respondeo,non aufert eam , quæ poteſt ſibi competere', ſcilicet ut transmuret ſubiectum præſens à forma in formam : ſed negat ſibi illam, quæ non poteſt ſibi competere, ſcilicet transmutare , & non aliquod ſubiectum.

Aliter dicitur tenendo in isto membro opinionem communem, scilicet quod in rarefactione

Modus rarefactionis possibilis agentis naturalis.

21

*Quod à solo
Deo conser-
natur non
potest à
creatura
corrumpi.*

Quantitas
sola corru-
ptione sub-
iecti perit.

Circa species Deus decreuit facere quicquid fieret si adesset panis.

11

*Io. Rodis. in factione quantitas sit noua, non tota, sed pars in eodem subiecto, quod in quantitate, non
4. dis. 10. q. in subiecto est motus rarefactionis, per quem per accidens est aliquis gradus quantitatis
3. ar. 4. nouus, sed tamen sine subiecto : nec est nouum miraculum : quia quasi aggerneratur illa
Reiicit ac noua pars quantitati praexistenti : nec est nouum miraculum aggerneratum quantitati
ferentes no- separatae habere similem modum in effendo, vel separationem, sicut exemplificatur de
uam quan- partibus carnis generatis ex nutrimento in Christo: eodem enim miraculo, quo Verbum
titatem per assumptis humanam naturam, assumuntur ad unitatem personalem partes carnis gene-
causam se- ratas de nutrimento: ita hic eodem miraculo, quo facta est quantitas separata, factum est,
cundā fieri. vt quicquid est pars eiusdem quantitatis, sit similiter separatum.
Vide cum 1. Contra hoc primò, quia posset isti quantitati apponi alia quantitas, sicut si vinum non
Phys. q. 8. & 4. Phys. consecratum apponenteretur speciebus consecratis: & quantitas apposita non est sine subiec-
9. 1. tō, sicut illa cui apponitur.*

Nec ratio, nec illa similitudo est ad propositum: quia illæ partes generatæ de nutri-
miento fuerunt partes, vel sunt alicuius totius assumpti à Verbo: sed istæ partes quanti-
tatis non fuerunt, vel non sunt partes alicuius totius primò habentis separatum esse: quia
licet pars accipiat simile esse toti, sine novo miraculo: tamen pars non accipit simile esse
alteri parti, sine novo miraculo: & quia tota raritas est per se terminus illius alterationis,
tota illa habet pro suo proprio subiecto totam quantitatem, sicut pars partem: ergo tota
ista præsupponit quantitatem istam maiorem: ergo & per consequens illa quantitas est
priùs naturaliter maior, quam illa raritas inducta.

2.3 Breuiter ergo quantum ad istum articulum, vel oportet tenere opinionem primam,
Rarefactio- quod quantitas nullo modo est aliâ actione agentis creati, vel oportet dicere, quod agens
ne non ac- creatum possit agere sine passo in quod agat. Sed primum appetit aliquibus improbabili-
quiri nouam le: secundum potest declarari aliqualiter, scilicet quod agens creatum non requirat pas-
quantitatē. sum, nec aliquid supplens vicem passi.

T. com. 8.2. Et primò arguitur contra istud secundum, quia videtur destruere fundamenta Philo-
sophia naturalis 1. Physic. i. de generat. & alibi sāpē: quia nō oporteret aliquid idem subesse

T. com. 24. termino transmutationis. Videtur etiam illa destruere, quæ apparent ad sensum: nam
agens, quod habet in virtute sua actua completem terminum, potest ponere illum in esse, si
non impediatur: ergo agens creatum possit ponere terminum in esse sine quocunque pas-
so, & sic posset facere accidens sine subiecto, & formam substantialem sine materia, quod

*Agens crea- patet manifestè contra sensum. Vnde agens creatum propter duo requirit passum, scilicet propter se: quia passum est concausa cum agente creato, quia habet virtutem limita-
tum nō posse agere sine passo, etiam de potentia Dei.* tam in agendo, & ideo requirit causam aliam, scilicet materiale concurrentem in fieri
propter effectum etiam, quod est compositum ex materia, tanquam parte adueniente:
ergo non poneretur agens creatum agere omnino sine materia, vel in se, vel in æqui-
valente.

2.4 Sed diceretur quod primum supplet vicem subiecti in comparatione ad agens crea-
tum. Quod probatur, quia sicut potest supplere vicem subiecti, quantum ad esse quietum
respectu accidentis: ita potest vicem subiecti supplere respectu agentis quantum ad fieri
effectus. Probatio, magis videtur requiri causa ad effectum, quam ad aliam causam ad
causandum: subiectum autem respectu accidentis habet rationem causæ, sed respectu
agentis, & causantis accidens habet rationem concausæ tantum: ergo, &c.

Esset ergo modus iste huius conclusionis, quod agens causatum non agit sine subie-
cto, vel in se, vel in aliquo supplente vicem subiecti. Et in proposito, licet non sit subie-
ctum in se: Deus tamen supplet vicem subiecti, id est, causalitatem extrinsecam, quæ
competeret substantiæ, si adesset, & hoc in quantum illa causa extrinseca requiritur cum
agente creato, vt concausa. Et hoc est possibile, sicut possibile est, quod Deus suppleat vi-
cem illius causæ respectu effectus creati: non enim magis dependet causa à concausa,
quam effectus causatus ab utraque causa.

Sed contra hoc iterum arguitur, quia causalitas subiecti est receptio formæ: sed im-
possibile est Deum, vel in se, vel in quocunque habere rationem receptui formæ. Item,
agens causatum si requirit passum, vt concausam, & hoc in ratione recipientis formam:
ergo non potest agere sine tali passo, sine novo miraculo; & ita erit nouum miraculum,
quod agat, posito aliquo tali, quod suppleat vicem subiecti: sed in actione miraculosa
agens creatum non agit totum ex se: ergo oportet redire in hoc, quod illa actio non sit ab
agente creato.

⁴
Modus rarefactionis qui est sibi Deo possibilius.

c **S**ed quid tenendo opinionem communem, &c. Communem vocat sententiam, quæ dicit in rarefactione dari nouam quantitatem, quæ probari videtur à posteriori per nouam exten- sionem maiorem. Resoluit fieri à primo agente, quia agens creatum non habet subiectum, in quod agar, nisi quantitatem, quæ alteri quantitati non subiicitur, quia sic in eadē specie dare- tur prioritas, & ordo essentialis inter subiectum & formam: daretur etiam penetratio, si vna quantitas in alia subiectaretur: producitur ergo à solo Deo agente circa mysterium illud, quod alijs fieret virtute agentis naturalis, si adesset subiectum, in quod agere posset. Reicit merito opinionem cuiusdam in litera, quia necessariò dicendum est, vel agens creatum posse agere sine subiecto, quod reiectum est, dist. I. *busus quest. 1.* vel actionem illam esse à solo Deo.

Consam secundam age- re Deo sup- plente subiec- tum.

Ad probationem primi disserit Doctor ex eo, quod agens creatum continet in sua virtute formam, & Deus concurrens, sicut supplere de facto subiectum respectu quantitatis; sic etiam sup-

pleret concursum substantiarum, quæ abest respectu quantitatis nouæ.

Sed in fine merito hunc modum dicendi im- pugnat, quia ut in initio questionis præcedentis, & responsione ad secundum principale dictum est, non ita Deus supplere concursum subiecti, ut de- pendenter ad subiectum maneat terminata, vel omni- nino maneat, quia sic repugnat supplere concur- sum subiecti, nisi per aliud subiectum: agens au- tem creatum limitatur in agendo ad subiectum, vel aliquid, quod se habet per modum subiecti recipi- centis, tam actionem, quam terminum eius.

Deinde, dato etiam casu, nihil iuuat, quia non saluatur illud quod prætenditur, nempe illam actionem cause producentis quantitatem, nouæ esse naturalem, quia nequit etiam sic agere sine miraculo: ergo non debet fingi aliquid contra communem doctrinam ad saluandum actionem cause naturalis, quæ nequit saluari, nisi adiuncto nouo miraculo: standum proinde in antiquo mi- raculo, quia neque ipsa miracula sunt multipli- canda, nisi ex necessitate.

⁵
Rejectur illa sententia.

^{Effe. nouum miraculum.}

S C H O L I V M.

Species non esse augmentabiles, nec diminuibles, esse tamen diuisibiles, & subiectum diuisonis esse ipsas partes manentes secundum eandem entitatem positivam, sed non petit cum eadem continuitate manere eandem quantitatem, apposito alterius quanti, addit partibus solum unionem.

De quarta ^d transmutatione, quæ est in quantitate secundum se, facilius est. Hic enim non est aliqua possibilis secundum augmentum, & diminutionem, quia non sunt species animatae: sed est hinc possibilis secundum appositionem, & ablationem: potest enim ista superficies diuidi in partes, & potest hinc aliquid apponi quantum.

²⁵

Species non sunt augmen- tabiles.

De diuisione dico, quod non est propriè mutatio aliqua eiusdem subiecti, sed tantum est reduc[t]io partium in actu, quæ prius erant in potentia in toto, hoc est indistincte, reduc[t]io, inquam, ad actum distinctum: quia prius erant in toto continuatae, & ita quodammodo unum, & postea extra totum discontinuatae.

Si tamen queratur subiectum hinc in mutatione tali, quali. Respondeo, ipsæ partes manentes secundum eandem entitatem positivam, (licet non cum illa præcisione, quam intelligimus, dicentes partem esse in actu) possunt ponere subiectum: quia secundum eandem entitatem positivam erant in toto, & postea extra totum: sed in toto habuerunt continuationem, quæ prohibuit illam actualitatem includentem præcisionem: extra to- tum autem habent eam, ita quod partes transmutantur à forma ad priuationem: & ita non est hinc generatio, sed quasi corruptio sine generatione: quia illa entitas, quæ nunc Diuiso spe- manent, est utriusque partis positiva, totaliter præfuit, licet non præfuerit sub illa præcisione, ruptio sine scilicet non cum alio, sicut nunc est: illa autem entitas totius, quæ præfuit, non manet generatio- nunc. Patet ergo quomodo ista transmutatio non requirit quantitatem eandem manen- te, loquendo de identitate, quæ est continuitas: sed tamen requirit identitatem, lo- quendo de quocumque positivo hinc & ibi, licet aliter se habente.

^{ne.}

De appositione dico, quod possibile est aliquid quantum isti apponi, & ei continuari, & hoc nullo subiecto manente eodem, nisi forte istis partibus contiguatis, ut prædi- cillum est in diuisione: & sic quantitas erit eadem, non solum identitate continuatis: sed etiam eadem identitate positiva, quæ præcedit continuatatem, quæ scilicet est in hac, & similiter in illa, siue continentur, siue discontinuentur. Et hæc difficultas com- munis est cuicunque unioni, siue diuisioni. Si enim vel diuiso, vel uno est transmuta- tio, & queris eius subiectum: nihil commune manet, nisi entitates partium diuisarum, vel unitarum: & illa entitas, quando est uno facta, habet aliquid, quo caret quando est diuiso, scilicet habitudinem unitorum, vel continuationem eorum, loquendo de quantis: & ita illa transmutatio universaliter in diuisione est priuatiua, in continuatione vero positiva.

²⁶

Et si arguis, si aliquod quantum apponitur isti, & fiat isti speciei continuum: ergo est idem terminus amborum: aut ergo ille terminus est in subiecto, aut sine subiecto. Responsorem quare.

ADDITION. Dicitur, quod corpus Christi non est sub aliquo indiuisibili, nec sub aliquo, quod non est pars illius quanti: id est ille terminus, aut linea, cum non sit pars illius quanti, non se teneat ex parte eius, quod est sine subiecto. Si dicas, non est maior ratio, quod se teneat ex parte huius, quam illius. Negatur, quia illa linea est in subiecto, cum non sit pars illius hostie. Posset etiam dici, licet minus probabiliter, quod fractio, seu diuisio partium quantitatis non est nisi quidam motus localis, & est subiectu in ipsis latibus: & tunc oportet dicere è conuerso, quod continuatio non est nisi quedam latio: quia latio non facit continuatatem, sed contiguitatem.

Ad 27. Ad argumenta principalia. Ad primum dico, quod non est de essentia motus, quod sit talis, vel talis entis; nec mutationis, quod sit alicuius aliter se habentis: sicut nec de essentia albedinis, quod sit alicuius habentis albedinem; sed sicut forma aliqua in esse quieto essentialiter est in se talis, licet nullius sit, ut informabilis: ita motus essentialiter est actualitas quedam potentialis, ut ita dicam, & mutatio est quedam aliter habitio, licet nullius denominati ab hoc, vel ab illa.

Ad 2. Ad secundum dico, quod sicut Philosophus concessit necessarium esse subiectum in mutatione, vel motu, quod subiectum praesisteret termino formalis, & esset pars totius termini, ita dixit compositum esse totalem terminum huius productionis: sed apud nos antecedens non est omnino necessarium.

Ad 3. Faut opinioni ponenti quantitatem ratione refutatione Augeri. Ad tertium patet, quod aliqua transmutatio alia, quam secundum augmentum, vel diminutionem, potest esse circa quantitatem, ut diuisio, & continuatio, & hoc secundum se: rarefactio autem, & condensatio secundum accidens: & per consequens, licet illae species non possint augeri, nec minui, propriè loquendo, tamen possunt à quantitate minori ad quantitatem maiorem transmutari, & è conuerso.

C O M M E N T A R I V S.

6 d **D**E quarta transmutatione, &c. Species consecratae nequeunt augeri, vel minui, proprie loquendo, quia augmentum, & motus contrarius est viuentium tantum: possunt autem augeri per appositionem, minui per subtractionem, seu diuisione: utrumque autem potest fieri virtute agentis naturalis. Quantum ad diuisionem, subiectum est ipsa quantitas, seu partes inquantum sunt diuisibiles per destructionem termini communis, & huic diuisibilitati succedat ipsa diuisio tanquam actus.

De appositione idem dicit, vt si immisceatur vinum non consecratum speciebus, sit quantitas maior per continuationem. Obicitur, terminus communis illius quantitatis, in quo coit cum quantitate specierum, vel erit sine subiecto, vel in subiecto; si primum: ergo actione agentis naturalis potest ibi produci aliquid separatum à subiecto, quod est inconveniens ex dictis: si sit in subiecto, nequit esse terminus quantitatis prioris & separatae.

Obiectio. **R**espponsio ad. ditionis reycitatur. Ad hanc non respondeat: nec mihi placet responsio subiecta per additionem ad literam, cuiuscumque sit: quia unio partium continui, cum sit terminus communis, deber communicari totus vtrique parti: sive ergo Christus sit sub indiuisibilibus, sive non, non facit ad propositum:

Indiuisibilia sunt separatae à substan- tia. Continuatio partium non sit per lati- norem. quia non solum quantitas specierum est separata à substantia, sed etiam indiuisibilia eam. Quamvis ergo Christus non esset sub illo indiuisibili continuatio, non sequitur quin sit separatum, vt communicat quantitati specierum. Altera etiam pars illius responsionis non est vera, quia motus ad continuationem partium quantitatis non est motus lationis, quamvis ille possit esse concomitans: quia conti-

nuum est cuius partes sunt copulatae termino communi, contigua vero quorum ultima sunt simili.

Respondetur ergo terminum illum communem non esse ab agente extrinseco per se; non quod desit subiectum proportionatum; sed quia apposito per se non videtur motus productius; cum contingere possit in quantis, quae non coeunt secundum continuationem in termino communi: resultat ergo ex natura quantitatis in materia fluida & miscibili, modò ibi fiat continuatio, vt communiter supponitur fieri.

Et alterius dico terminum communem non esse extra subiectum proximum, quia immediatè subiectatur in ipsis partibus tanquam subiecto, sicut communiter omnis unio est in partibus unitis, quibus tribuit primò suum effectum formalem: vel in altera parte iuxta naturam, & conditionem unionis.

Et hoc est, quod dicit Doctor in litera, quod partes transmutantur à forma, id est, unione, ad priuationem quando separantur. Cum ergo motus contrarius respicit idem subiectum, ita etiam partes transmutantur in continuatione à priuatione ad formam, quae est unio, sive ipsa, ut dixi, sit ex natura partium, in materia liquida coiunctum, sive sit per actionem agentis extrinseci applicantis.

Illa ergo unio habebit vtramque partem pro subiecto: quia secundum se totam communicatur vtrique parti, cum sit terminus indiuisibilis & communis; neque maior ratio inueniatur cur sit in una parte, quam in altera, cum sint eiusdem speciei, & non per modum potentiae & auctus, aut eorum, quae sibi inuicem intrinsecè communiantur, sicut est materia & forma.

Dices,

Respponsio ad obiectiōnēm.

Terminū cō-
muniū resul-
tātē ex natu-
ra quantita-
tē in fluidū.

Subiectatur
in partibus.

Tota est unio
in singulis
partibus.

8
Obiectio.
Responso.

Habet partes
pro subiecto
adæquato.

Declaratur
amplius.

Linea duplex
confidens.

Eadem confi-
deratio super-
ficie.

Dices, ergo terminus communis, verbi gratiâ, punctum habebit duo subiecta prima, & sic accidens erit in duobus subiectis. Respondeatur, concedendo consequentiam quoad primam partem, quoad secundam verò distinguitur; habebit duo subiecta inadæquata concedo, adæquata nego. Subiectum ergo adæquatum termini communis sunt partes simul sumptæ, quia in ratione formæ, inquantum dat actum, seu effectum suum formalem, est illimitatus respectuè ad partem unam, & alteram, cui secundum se totum communicatur ex natura sua; non secus ac anima rationalis pluribus partibus corporis: quia, vt dixi, effectus eius est unice hoc peculiari modo, per modum termini communis, qui secundum se totum communicatur singulis partibus, subiectum verò partium remotè respicit.

Quod facile est intelligi in punto copulatio-
uo partium lineæ, quod nequit communicari secundum diuersas partes sui, cum nullas habeat,
& sic indiuisibile, ac proinde secundum totum
communicatur, vel nullo modo.

Quantum verò ad ipsam lineam & superficiem, dicunt duas rationes, unam, quâ sunt par-
tes quantitatis, quælibet secundum propriam ex-
tensionem, & sic respiciunt primò substantiam ut subiectum. Altera ratio est, quâ linea nullam dimensionem secundum latitudinem habet,
quæ est dimensione superficie, & sic est indiuisibilis, & copulat partes superficie, & secundum se totam indiuisibilitatem eas efficit, cum priuationem habeat extensionis secundum illam dimen-
sionem, quam copulat, & se tota contingit, non secundum partes.

Superficies verò sic etiam se habet ad dimen-
sionem corporis, secundum quam & ipsa est in-
fici.

diuisibilis, nempe secundum profunditatem, & idem secundum se totam efficit, & copulat partes corporis; remotè verò hoc modo respiciunt substantiam, non secus ac punctum respicit. Et si quatas rationem huius; quare etiam rationem, quâ sunt indiuisibiles; cuius alia dari nequit, quâ sua ratio quæ talis est.

Ex quibus patet ad obiectiōnē. Respon-
deo terminū communē continuantē par-
tes quantitatis separatā ad partes alteriū con-
iunctā habere ipsas partes pro subiecto proximo, & adæquato, idem non est extra subiectum; quod sufficit ad actionem agētis naturalis: quoad subiectum verò remotum, quod est substantia, ita ipse inesse, vel non inesse, sicut hæc, vel illa pars, quam copulat, inest, vel est separata: quia il-
lud remotè tantum respicit, & non proximè:
vt ergo communicatur quantitati separatā, non
est in subiecto remoto, non aliter quâ me-
diante subiecto proximo, & merè per accidens,
& non per se.

e Ad argumenta principalia, &c. In respon-
sione ad primum loquitur de motu, & mutatio-
ne in sensu Theologico, quatenus possunt esse
à Deo, non ex subiecto præsupposito in hoc my-
sterio; & sic dicit non esse de ratione eorum, vt
habent aliquod subiectum denominatum per
modum subiecti; non autem loquitur in sensu
Philosophi, vt patet in responsione ad secun-
dum, vbi dicit quod Philosophus necessariè exigeret subiectum; & utrobique intenditur subiectum ultimum. Ad tertium patet ex dictis. Qui
voluerit minutum videre dissertationem circa ea,
quæ in hac quæstiōne tractat Doctor, videat
Arctinum & Tartaretum, & reliquos nostræ
scholæ.

Solutio obiec-
tiōnis ex di-
ctiōni.

Ad primum.

Ad tertium.

Q V A E S T I O V.

*Vtrum possibile sit circa Eucharistiam fieri transmutationem
corruptiūam illorum accidentiū?*

Alens. 4. p. q. 40. memb. 2. art. 4. §. 1. D. Bonau. hic art. 1. q. 1. Rich. art. 2. q. 2. & art. 4. q. 2. D. Thom. q. 2. art. 2.
& 3. p. q. 77. art. 4. Capreol. hic. q. 1. Palud. q. 4. Gabr. q. 1. Suarez 3. p. tom. 3. disp. 57. sett. 2.

DE transmutatione corruptiūa, quæero, vtrum possibile sit circa Eucharistiam fieri transmutationem corruptiūam illorum accidentiū? Videtur quod non. Forma est simplex invariabili essentiā consistens lib. 6. Principiorum.

Item, Boëtius lib. de Trin. *Forma simplex subiectum esse non potest.*

Item, materia est, quæ res potest esse, & non esse, 7. *Metaphys.* Ex his omnibus habetur, quod simplex ad minus forma non potest corrumpi: sed accidens separatum in Eucha-ristia est forma simplex isto modo: ergo, &c.

Item, si corrumperetur, aut in substantiam, aut in aliud accidens, aut in nihil: non in nihil, quia tunc creatura annihilaret: non in accidens, quia tunc creatura causaret accidens sine subiecto: nec in substantiam, quia ex accidente non potest fieri substantia: ergo, &c.

Contrà, illa accidentia possunt frangi, teri, & digeri, & patet ad sensum: & probatur ex quadam Glossa, 1. *Corinth.* 12. nutrimentum autem conuertitur in substantiam rei nutriendæ: ergo, &c.

1

Argum. 1.
& 2.

Lib. 1. c. 3.

Argum. 3.

Text. 22.

Argum. 4.

Ratio opp.

S C H O L I V M.

Sententia D.Thome, accidentia separata eodem modo, quo unita, tripliciter posse corrumpi. Primo, corruptione subiecti, scilicet quantitatis. Secundo, corruptione per contrarium, manente subiecto. Tertio, divisione subiecti, quia si dividatur in tam parvas partes, quod sub eis non maneret substantia panis, pereunt. Hanc rejecit Doctor, primo, quia quantitas non habet modum substantia, nisi tantum negatiu[m] ex quest. i. Secundo, licet substantia composita sibi determinet qualitatem propriam, tamen quantitas id non facit. Ex quibus habetur, quod non eodem modo corrumpuntur accidentia separata, & coniuncta.

² *Hic dicitur^{*}, quod esse subsistens, quod manentibus accidentibus conuenit, est conforme illi formae, quam prius substantia panis habuit: & ideo esse, in quo dimensiones subsistunt, tollitur eisdem passionibus, quibus tolleretur substantia panis existente ibi: & propter hoc eodem modo corrumpuntur accidentia remanentia, sicut prius poterant corrumpi. Prius autem poterant corrumpi dupliciter: uno modo manente substantia panis: alio modo per corruptionem substantiae, quae contingit ex transmutatione accidentium: quia sicut generatio est terminus alterationis, ita & corruptio: & ex parte etiam quantitatis, quia cum unaquaque res habeat quantitatem determinatam, in tantum poterit fieri diuisio, quod species non remanebit.*

In hoc ergo Sacramento aliqua transmutatione facta, adhuc manet illud esse dimensionum substantiae praecedenti conforme: aliquando tollitur esse praedictum, & tunc definit esse Sacramentum. Et similiter ex parte quantitatis, quia si fiat diuisio in partes tantae quantitatis, quod sufficiat ad speciem panis, vel vini, et si sint aliæ dimensiones, quia partes continui quae erant in potentia, fiunt in actu: tamen esse conforme substantiae praexistenti manet. Si autem quantitas partium ad hoc non sufficiat, esse utrumque definit esse, scilicet dimensionem, & esse praedictum: & ideo tunc corpus Christi definit ibi esse. In quid autem fiat ista corruptio, quando est potentialis, tangetur in quest. seq.

³ *Contra conclusionem principalem, quae dicit, quod eodem modo potest tolli dimensione ista sicut substantia, quia habet esse conforme substantiae panis: arguo sic; non potest intelligi ista conformitas in aliquo positivo novo, quia nihil tale aduenit ipsi accidenti per hoc, quod est sine subiecto: sed illud, quod ei aduenit, conforme est tantum in ista negatione non inherere actu: sed conformitas in ista negatione non sufficit ad hoc, ut uniformiter tollatur: quia ideo tollitur esse substantiae, quia est passum proportionatum agenti naturali, scilicet habens partem potentialem, & actualem, quarum potentialis potest esse sine actuali: istud autem habens tantum conformitatem in negatione, non habet alias tales partes: ergo, &c.*

Item, substantia composita necessariò sibi determinat qualitatem aliquam propriam; & maximè secundum eum, qui ponit quod substantia corrumpitur ad corruptionem qualitatis; quod non esset, nisi necessariò determinaret sibi illam qualitatem: sed quantitas non necessariò sibi determinat aliquam qualitatem: ita enim est indifferens ad contrariam, sicut ad istam, & ad unum gradum eius, sicut ad alium: quia ex principiis quantitatis nulla qualitas, nec ullus gradus egreditur qualitatis: ergo, &c.

C O M M E N T A R I V S.

^I *Sententia D. Thomae est, modum illum, quem accepit quantitas in sua separatione, esse conformem modo existendi per se, quam habuit substantia panis, seu forma substantialis panis & vini. Sicut ergo, si maneret substantia vini, corrumperetur per alterationem, quae corrumerentur accidentia eius; ita etiam continet quantitatem simili alteracione corrumpi actione agentis naturalis. Potest etiam quantitas alio modo corrumpi per diuisiōnem specierum in ea diminutione, ut non maneret quantitas in ea dimensione determinata & definita, quam exigit forma substantialis. Hac sententia supponit quantitatem esse in toto, & sequi ad*

formam, non verò eam esse immediatè in materia prima.

Hanc sententiam impugnat Doctor, ex eo, quod non detur fundamentum illud, quod supponit D. Thomas, nempe, modus ille existendi: dato etiam tali modo videtur urgere ratio, quia ipsa quantitas sub tali modo esset immediatum subiectum agentis naturalis, non verò ipse modus, qui non definit, nisi ad delitionem quantitatis; sicut neque perfectas substantias definit, nisi definitem ipsa substantias: sed ideo definit compositum substantiale, quia habet potentiam receptivam formæ substantialis incompatibilis, ut materiam: & ideo definit forma simul cum toto, quia potuit

² *Impugnatur;*

Quantitatem non corrumpit, scilicet substantia corrup-

tur.

nitur actione agentis forma talis incompatibilis cum priori, ex qua constabat totum: sed in quantitate separata, quæ etiam est sub tali modo nihil est tale potentiale, quod recipere formam incompatibilem quantitatib; ergo non sequitur conformitas vtriusque, id est, quantitatis, & substantiæ prætensa in esse corruptibilis hoc modo, quia nempe quantitas non inclinatur ad ullam formam determinatam, magis quam ad aliam.

Secunda ratio Doctoris.

*Quantitas
compatibilis
et omni for-
ma.*

*Conclusio.
Qualitas non
corrumpitur per
agens natura-
lere.
Agents limi-
tariæ ad sub-
iectum.*

*Dependens à
subiecto exi-
gis subiectum
esse.*

*Alteratio
quantitatis
quomodo eam
destruit?*

Secundò, ratio Doctoris est id est ex principiis D. Thomæ definere substantiam per corruptionem qualitatis, quia determinat sibi qualitatem in aliquo gradu, per modum propriæ passionis, sine qua nequit esse. Sed quantitas non ita determinat sibi qualitatem in specie, aut gradu, quia æquæ est indifferens ad ipsam, & eius contrarium; & hoc in quoquinque gradu. Hanc propositionem egregiè probat, quia qualitas, aut gradus eius non egreditur à principiis quantitatis: connexio autem passionis ad aliquod subiectum est in eo præcise, quod causatur à principiis subiecti: ergo, &c.

Ex his sequitur hæc conclusio: quod quantitas nequeat corrumpi virtute agentis naturalis præciso ordine eius ad prioram causam, vt est separata. Probatur conclusio: quia actio agentis naturalis exigit subiectum suum esse: ergo nequit actio eius esse in quantitatem, nisi prout quantitas existit: ergo ad formam in eo gradu, qui compatibilis est esse quantitatis; & consequenter nequit producere formam incompatibilem esse eius; sed forma introducta dependet à subiecto, sicut & actio eius productiva: ergo supponit semper esse subiecti.

Sed quod dependet ab aliquo in esse, non potest esse ratio non essendi eius formalis, vel includere non esse eius, neque inferre non esse, nisi quatenus habet connexionem cum aliquo consequente, quod corrumptit ipsum; in proposito non est talis connexion: ergo, patet sublumptum; quia alteratio illa, vt est ab agente naturali, non habet connexionem cum alia forma consequente, & repugnante, nisi quatenus illa includitur in virtute agentis naturalis: sed nulla forma repugnans esse quantitatis includitur in virtute

agentis creati: ergo, &c. Minor patet, quia ipsa quantitas separata non dependet immedieate ab aliquo agente creato, neque agens creatum habet subiectum actionis in hoc mysterio, quæ posset induci substantia repugnans substantiæ panis, verbi gratiâ; & si haberet, nihil referret, quia quantitas separata amplius non dependet à substantia panis, neque à corpore Christi, vt subiecto, neque vt causa efficiente, per cuius remotionem desineret; neque desinit corpus Christi, nisi adueniente aliquâ substantiâ, quæ repugnaret substantia panis, si adesset.

*Non virtute
agentis natu-
ralis.*

*Nō definit ex
positio al-
terius per se
intrinsecè.*

Deinde non dependet quantitas ab accidentibus, quæ insunt ipsis, eadem enim sub contrariis perseverat, nihil habet contrarium; solum ergo dependet à subiecto, quando inest. Ex quibus singularium consideratis sequitur conclusio.

Secundò patet ex ratione prima Doctoris, quia eatenus corrumperetur virtute agentis naturalis, quatenus induceretur forma incompatibilis in aliquo subiecto potentiali qualitatis: sed nullum est tale. Vel id est corrumperetur, quia alteratio terminatur ad aliquam formam in eo gradu, quo habet connexionem cum forma substantiali, cum qua non maneret quantitas, si esset in subiecto: sed hoc non, quia ex prima ratione præmissa, non dependet ad esse subiecti, in quo non inest actu. Ex secunda ratione Doctoris nullum gradum qualitatis, aut speciem hanc magis quam contrariam exigit quantitas: ergo potest esse in quacumque forma substantiali, in qua nata esset qualitas illa inesse quantum est de se.

Tertiò, quia nequit qualitas produci in quantitate separata in eo gradu, in quo exigeret substantiam per necessariam connexionem ad ipsam: ergo, &c. Antecedens patet ex quæstione tertia.

Conclusio, ut dixi, intelligenda est præciso ordinamento quantitatibus ad conservationem, quam habet de sensu cœlu- facto à prima causa: quia attendendo ad hanc, de- ficit ex natura etiam rei, non propter incompos- sibilitatem simpliciter, sed vt subest tali actioni, sensu præmis- sa. quæ definit positâ dispositione inducâ per causam naturalem ad substantiam, quæ succedit modo, quo dicetur quæstione sequenti.

*Quantitas
compatibilis
cum omni for-
cie, & gradu
qualitatis.*

*5
Tertia ratio.*

S C H O L I V M.

Sententia Doctoris, qualitates in Eucharistia corrumpi per contrarias, manente quantitate, tenendo hanc distingui à substantia, de quo suprà quest. 2. tenendo tamen non distingui, eadem difficultas est, sicut quest. preced. quomodo Eucharistia corrumpitur corruptione quantitatis; & dicendum est, quod non corrumpetur à causa naturali, vt ibi dictum est num. 14.

Dico^b ergo ad quæstionem, quod accidentia Eucharistæ possunt corrumpi: & hoc quidem de qualitatibus, quarum transmutatio non requirit aliam quantitatem, satis est manifestum secundum communem opinionem, quia illæ possunt ponere habere subiectum commune manens, scilicet quantitatem: sed secundum aliam opinionem, quæ ponit quantitatem substantiæ non differere à substantia, nec quantitatem albedinis ab albedine: & per consequens nullam esse hic quantitatem magis separatam à subiecto, quam substantiam, cuius est quantitas, non est æquæ facile saluare corruptionem qualitatis: tunc enim oportet ponere, quod cum pari ratione quælibet qualitas sit sine subiecto, sicut & vna, quæcumque transmutaretur, transmutaretur sine subiecto: & tunc redit istud ad difficultatem tactam in quest. preced. quomodo Eucharistia corrumpitur per corruptionem quantitatis, & quomodo quantitas illa possit esse noua.

*Opinio Do-
ctoris.*

Tamen ad conclusionem in communi potest sic argui: Virtus agentis non diminuitur per hoc, quod accidens est sine subiecto: sed si accidens esset in subiecto, posset corrumpi ab agente naturali: ergo & modò. Hæc ratio non concludit, quia non sufficit

sola virtus æqualis agentis naturalis : sed oportet, quod habeat passum sibi proportionatum ad hoc, quod agat, sicut prius.

Respondeo, quamdiu manet quantitas, satis facile est secundum communem opinionem saluare passum respectu agentis naturalis, & hoc bene possibile est respectu qualitatum contrariarum : quia non omnis alteratio inter contraria requirit quantitatem mutari : & tamen in tali alteratione ad qualitatem, cum qua non posset stare species panis, definit esse Eucharistia: quia Deus instituit non conseruare Eucharistiam, hoc est, accidentia sine subiecto, in quibus sit corpus Christi, nisi quamdiu manent ibi qualitates natæ perficere substantias iam conuersas : ergo simpliciter saluatur, Eucharistiam posse definire esse actione agentis naturalis : nec ibi est aliquod miraculum nouum, quia eadem voluntate antiqua, quæ Deus voluit Eucharistiam esse in Ecclesia, voluit etiam illam non manere, nisi quamdiu qualitates aptæ natæ perficere substantias iam conuer-sas, manent.

De corruptione autem Eucharistie per corruptionem quantitatis à quo agente possit fieri, tacitum est in quæstione præcedenti. An autem in desitione Eucharistie per conuersionem, vel transmutationem in quantitatem nouam oporteat substantiam redire, dicetur in quest. seq.

Ad arg. 1. Ad rationes. Ad primam dico, quod auctor ille loquitur de illis sex principiis, de quibus determinat ; illa autem sunt formæ respectuæ extrinsecus aduenientes. Vnde hic auctor non arguit de formis absolutis.

Ad 2. Ad secundum potest dici, quod Boëtius loquitur de forma, quæ est pura forma, id est, purus actus, sicut applicat ibi de Deo. Et verum est, quod forma, quæ non est nata perficere aliquod potentiale, non est nata recipere accidens : & ita est de essentia diuina, nisi forte fiat instantia de essentia Angelica, & intellectione : sed de hoc in quæstione de simplicitate Angelii, an habeat materiam.

Ad 3. Ad Philosophum 7. *Metaphys.* planum est, quod non concederet aliquid posse corrupi, nisi haberet potentiam distinctam ab actu, sicut partem à parte : sed hoc ponebat, quia ponit ordinem causarum simpliciter necessarium : vel quia poneret simpliciter nihil posse corrumpi, nisi cuius pars manet post corruptionem : sicut ponit nihil proprie posse generari, nisi cuius pars fuit ante generationem : sed nec in ordine causarum, nec in ista partis separatione à toto, concordamus cum ipso.

Ad 4. Ad rationem dico, quod qualitas non corruptitur in nihil, sed in qualitatem aliam contrariam, vel alterius gradus in eadem specie: nec sequitur, quod agens naturale faciat accidens sine subiecto : quia qualitas noua habet idem subiectum, quod & prior qualitas habuit, vel saltem quantum est de se habere posset. Si autem loquaris de corruptione quantitatis, cui non potest assignari aliquod aliud prius subiectum, illa non corruptitur actione naturalis agentis sine subiecto, vel præexistente, de quo dictum est in quest. preced. vel de novo creato, de quo dicetur in quest. seq.

C O M M E N T A R I V S.

b **D**ico ergo ad questionem, &c. Conclusio hæc est communis, tenendo quantitatem esse diuersam à substantia, & subiectum qualitatibus: dicit sic corrumpi actione agentis naturalis, & in termino illius alterationis induci substantiam, ad quam esset aliæ connaturalis virtute diuinâ, ad saluandum mysterium, ut dicit in litera.

Dubium. Sed quid dicendum, an qualitas possit corrumpi secundum omnem gradum suum virtute agentis naturalis ? Negant quidam ex nostris, putantes id esse ex mente Doctoris, iuxta principia positâ in quest. 3. vbi dicit quod forma substantialis determinet sibi qualitatem in determinato gradu, qui nequit virtute agentis naturalis destrui non destruktâ formâ. Idem docent etiam quod qualitatem separatam in eo gradu, quem determinat substantia, si adesset.

Affirmativa pars preferens. Contrarium mihi videtur verius ex mente Doctoris, attento eius fundamento, quia dicit gradum illum non corrumpi virtute agentis naturalis, quia conseruatur à forma substantiali, quæ in hoc præualet, quantum ad virtutem con-

seruatiuam actioni corruptientis. In proposito autem non est talis resistentia formæ, quæ non est : & vt patet ex secunda ratione hic facta contra opinionem D. Thomæ, qualitas non habet connexionem cum illa forma quali, neque quoad speciem, neque quoad gradum.

Oportet ergo, vt saluetur prior modus dicendi, recurrere ad causam primam, quæ conseruat qualitatem eo modo & ordine, quo conseruaretur in subiecto, si adesset quantum ad illos gradus : & cum hoc, alterationem causæ naturalis non extendi ad illos gradus ex natura eius, in quantum disponit ad formam succedentem, si materia inesset, vel nata est disponere : quia eodem instanti, & termino alterationis inducitur substantia noua de facto, quo induceretur virtute agentis corruptientis, si adesset subiectum capax ; & tunc desinunt accidentia cum quantitate.

Cæterum si Deus non assisteret ex antiquo miraculo possit corrumpi tota illa qualitas in-ducendo contrarium.

Ad

Non corrumpi gradū ultimum qualitatis separata, ex misericordia.

Ex natura corrup-tibilis est.

Dubium.

Resolutur.

Ad argumenta pater ex litera. In responsione vero ad quintum dicit qualitatem non definere in nihil, sed in qualitatem contrariam, vel alterius gradus in eadem specie. Dubium est quomodo in qualitatem eiusdem speciei, & secundum alium gradum desineret qualitas prior tanquam in oppositum, contra ea quæ disseritur contra Gotfredu[m] quæstione precedenti. Respondetur qualitatem illam in quantum remittit ad illum gradum, & terminum, ad quem sequitur actio substantialis, sic esse oppositam ratione mutationis, & formæ concomitantis substantialis.

Suprà docet quid tenendum sit, tenendo quantitatè non distingui à re cuius est, quia negaretur agens naturale aliquid agere in species, sed Deum ad præsentiam eius agere, sicut agit ad destructiōnem quantitatis, quia perinde iuxta opinionem illam tollit subiectum actionis simpliciter, sicut iuxta communem tollit subiectum actionis determinatæ ad quantitatem, & substantiam.

Opinio No.
minutum.

Q V E S T I O VI.

Vtrum in aliqua transmutatione facta circa Eucharistiam, necesse sit substantiam aliquam actione diuina redire?

Alensis. 4.p.q.45.m. 1.a.2.D.Thom. 3.p.q.7.a.5.D.Bonau.d.13.a.2.q.1.¶ 2.¶ hic a.2.q.1.Richard.bic a.2. q.1.Palud.q.1.Dur.q.3.Gabr.q.1.Suar.3.p.10m.3.d.54.s.2.

L T I M O² quero, vtrum in aliqua transmutatione facta circa Eucharistiam ¹ necesse sit substantiam aliquam actione diuinâ redire? Videtur quod non, quia quantitas separata habet modum substantiæ in agendo: ergo & in fiendo, & patiendo: ergo quicquid potest generari de substantia, si ibi esset, poterit generari de quantitate separata: non ergo oportet aliquam substantiam redire.

Item, agens naturale, & approximatum passo naturaliter transmutat: ergo non requiritur miraculum ad hoc vt transmuteret: sed substantia non potest redire, nisi per nouum miraculum: ergo nulla transmutatio possibilis ibi requirit substantiam redire.

Item, agens naturale non impeditum necessariò agit: ergo non dependet in agendo ab aliqua actione, quæ sit immediate voluntatis diuinæ: quia voluntas diuina nullius actionis ad extra est principium, nisi contingenter: necessarium autem non potest dependere à contingenti: ergo in ista actione non requiritur aliquid, quod causetur à voluntate diuina immediate.

Item Augustinus 7. de Ciuit. cap.30. Sic Deus res quas condidit, administrat, ut eas ^{Arg.4.} Aug. proprios motus agere sinat: ergo sinit agens naturale agere motum suum naturalem, & per consequens transmutare Eucharistiam sine omni miraculo: ergo & sine substantia redeunte.

Contra, istæ possunt nutrire, vt dicit quædam Glossa super illud 1.Cor.11. Alius quidem esurit, alius vero ebrius est: ergo possunt transmutari in substantiam alendi: ergo ex eis potest generari substantia: sed hoc non potest fieri, nisi substantia redeat: quia ex non substantia non fit substantia.

Item patet ad sensum, quod hostia consecrata potest corrumpi in ignem, vel in animatum generatum per putrefactionem, sicut corrumperetur, si esset ibi panis: & tunc vt prius, substantia generari non potest, nisi substantia redeat: ergo, &c.

C O M M E N T A R I V S.

1

Vltimò quo[rum], &c. In hac quæstione resolvitur quomodo definit Eucharistia, & quæ transmutatione, nempe substantiali, & à quo agente? Varij autem sunt modi dicendi, quos suo ordine citat Doctor, & impugnat.

Varij modi dicendi.
Prima sent.

Innoc.III.
Alcasir.
D.Bonavet.
Rodri maret.
etdum.

Prima sententia est redire substantiam panis, & vini miraculosæ, & ex ea generari substantiam nouam: ita Innocentius III. lib.4.de mysteriis Mis. sc.11. quem in hoc sequuntur Alensis, & D.Bonaventura. Hæc sententia intelligitur de eadem materia in specie. Hanc sententiam vt sustineri possit probabiliter, ita interpretatur D.Thomas, vt non intelligatur materia annihilata, aut conuersa redire: quia verumque est impossibile, sed alia materia noua creata à Deo tanta, quanta fuit illa materia conuersa in corpus Christi, & sanguinem Christi.

Secundus modus dicendi est D.Thomæ, vt quidam volunt, locis *supra* citatis in commento primæ partis quæstionis tertiaz, quam sequuntur antiqui Thomista cum Caietano ibidem citato: non produci nouam materiam, sed ex quantitate vt habet modum subsistendi per se, educi formam substantiale nouam. Et hanc sequitur Aggidius Theorem.44.¶ 45.Henricus Quodlib.8. q.36. Huc etiam reuocari potest opinio Richardi inquantum ipsam conclusionem admittit, nempe ex accidentibus generari substantiam, quibus tribuitur possibilis transmutabilis non solùm in formam, sed in infimum gradum actualitatis, quæ est materia. Hic modus statuitur ad hoc, vt actio causæ naturalis saluetur ad productionem substantiæ, quæ succedit in Eucharistia.

2

Generari sub.
stantiam no.
num ex
quantitate.
Agidius.
Henricus.
Richardus.

Opinio Innocentij corruptis speciebus, redire panem, quam breuiter reicit Scotus.

³ *Opin. In-*
noc. quod
substantia
panis redit
corruptis
speciebus.

Hic est^b vna opinio Innocentij *de Officio Missæ*, part. 3. cap. de fractione: dicit enim, quod substantia panis redit. Quod potest sic probari, quia Christus est in Eucharistia, vt nutritum spirituale, & tamdiu quamdiu species sunt, vt conueniens nutritum corporale: ergo definentibus speciebus habere rationem conuenientis nutrimenti, utpote quando, si essent in substantia panis & vini, illæ substantiæ essent inconuenientes ad nutritum corporaliter, tunc rationabiliter definit ibi esse corpus Christi, vt nutritum spirituale: deficiente autem Eucharistiâ redit substantia. Nec oportet hîc ponere nouuin miraculum ad hoc, quod corpus Christi definit ibi esse, quando species non essent natæ afficere substantias conuerfas: quia ita Deus instituit Eucharistiam non manere, nisi manentibus speciebus conuenientibus. Nec est nouum miraculum, quod scilicet definit corpore Christi ibi esse, redat substantia: quia Deus ordinavit nunquam accidentia esse sine subiecto, nisi in Eucharistia.

Refutatur
opinio In-
nocent.

Contra hoc posset argui sic. Quero quando redit substantia panis? aut hoc est in ultimo instanti, quando generatur ibi noua substantia, & tunc sequitur, quod simul sit ibi panis, & non panis: quando enim generatur aliud, panis corrumpitur: & per te tunc panis est ibi primò: & hoc est inconueniens: aut ante illud ultimum instans: & tunc videntur sequi duo inconuenientia. Primum est, quod non tamdiu manet Eucharistia, quamdiu manerent ibi species non corruptæ, vel quod simul manebit Eucharistia, & erit ibi substantia panis cum corpore Christi.

⁴ Secundum inconueniens est, quia agens, quod potest in partem motus, potest in totum motum & terminum, quando non magis repugnat vna pars motus ipsi susceptio, quam alia; hoc apparet ex dictis *suprà in quest. preced.* sed non magis repugnat illis speciebus vna pars alterationis, quam alia, quamdiu species illæ non corrumpuntur simpliciter, sed alterantur: ergo agens potens in primam partem alterationis, potest & in quamlibet: ergo dum manet illa alteratio, non necesse est substantiam redire.

Sed ad istud argumentum probabilius esset dare secundum membrum: & tunc primum, quod infertur, fortè non esset inconueniens opinanti: diceret enim, quod non manet Eucharistia, quamdiu manent species illæ qualitercumque se habentes, sed quamdiu manent, vt conuenientes nutritio. Possunt autem sic alterari, vt non conueniant nutritio, antequam totaliter corrumpantur, sicut posset panis non esse conueniens nutritum antequam corrumperetur sapor, & alia accidentia: & tunc difficile esset inuenire certum gradum alterationis, vel putrefactionis, usque ad quem præcisè maneret Eucharistia.

Ad secundum diceretur, quod propter totam illam alterationem, quæ præcedit corruptionem specierum, & per consequens corruptionem Eucharistia, non oportet substantiam redire: sed oportet eam redire propter generationem, quæ sequitur illam alterationem, & concomitabit corruptionem specierum: non autem potest redire tunc quando erit corruptio, quia tunc simul esset, & non esset.

Sed ista responsio non assignat sufficientem reditionem substantiæ panis: æquè enim posset agens naturale agere usque ad ultimum instans, si non rediret per te: ergo non dicit sufficienter.

C O M M E N T A R I V S.

³
Non redire
substantiam
panis, &c.

Ratio efficax.

^b *H*ic est vna opinio, &c. Conclusio huius paragraphi est non redire substantiam panis & vini contra primam sententiam. Est communis, & probatur ratione Doctoris in litera: quia vel substantia panis rediret ante corruptionem specierum, vel in ultimo instanti corruptionis, tanquam succedens ipsi corruptioni, vel certè simul ad corruptionem ipsam in fieri, sed nihil horum. Non primum, quia vel desineret ibi corpus Christi ante corruptionem specierum, quod est contra communem, vel simul esset cum substantia panis, quod est falsum, quia esse corporis sub speciebus de facto includit non esse panis sub

speciebus: neque vllâ necessitate agentis, aut actionis, redit, antequam species desinunt: quia sicut prima pars motus, ita & reliqua usque ad terminum, possunt fieri dependenter à subiecto priori, nempe quantitate.

Si dicas eam redire necessitate generationis, vt *Responso.* posset substantia noua generari. Contrà, quia neque ex natura alterationis prævia, aut agentis id colligitur, neque ex natura termini, neque etiam ex natura generationis, & alioquin est superfluum, & inuolueret nouum miraculum, quod afferri nequit sine fundamento: ergo non subest fundamentum unde dicatur redire. Probatur antecedens, *Impugnatur.* Alterationis subiectum est quantitas.

quia

quia alteratio prævia habet sufficiens subiectum, vt dictum est, absque eo quod redeat substantia panis & vini: ergo ex hoc capite non redit.

4
Alteratio, ut
dispositio re-
pugnat sub-
stantia panis.

Secundò, alteratio, vt disponit ad generationem alterius substantiæ, aut habet eam in termino concomitantem, non infert reditionem substantiæ panis & vini. Primi, quia tendit ex natura sua in non esse substantiæ panis & vini, si adfert. Secundò, quia vel redirent sine quantitate, & aliis accidentibus, & sic non essent subiectum proportionatum agenti naturali: vel redirent in specie cædem, sed cum propriis, & individualibus accidentibus ab his diuersis: sed sic non essent subiectum proportionatum agenti naturali, vt agit hac alteratione in species: tum quia alteratio disponens ad corruptionem debet esse secundum accidentia propria illius subiecti, quod corrumpitur: tum quia alteratio specierum separatarum non esset corruptio accidentium panis, qui de nouo rediret: ergo necessaria esset noua alteratio in diuerso subiecto, nempe in ipsa substantia panis, ac proinde non ex vi prioris alterationis sequeretur corruptio substantiæ panis, aut generatione noua substantiæ.

Si dicas redire sine accidentibus, & vñri speciebus separatis, sequitur Christum definere sub speciebus, non ex vi corruptionis specierum, sed productionis panis, & prius definere, quām generetur noua substantia succedens, vel certè esse sub

speciebus simul cum corpore Christi, quod perinde est inconueniens.

Vltimò tandem, multiplicantur miracula sine necessitate: primò producendo idem: secundò vniendo ipsi tam species, quām accidentia contraria producta per priorem alterationem: tertiò ponendo substantiam panis & vini simul sub speciebus cum corpore & sanguine Christi contra veritatem mysterij: quartò in productione entis permanentis transeunter.

Quod hæc autem sine necessitate supponantur patet, quia neque prouidentia vniuersalis, neque particularis Dei circa mysterium præfens hæc prescribunt: nihil enim exigitur ex communi prouidentia, nisi vt causa naturalis agat, iuxta exigentiam subiecti præsuppositi, quæ sunt accidentia vt quantitas, neque vt ager nisi in materia præsuppositam ad actionem, nihil requiri ut ex parte mysterij, nisi vt ad sensum non appareat præsentia corporis & sanguinis, aut absentia panis, & vt alteratio specierum subicit agere naturali. Hæc omnia melius saluatur aliter, quām hoc modo, vt *infra* dicetur: ergo hic modus est superfluus.

Aduertendum est benè Doctorem explicuisse sententiam Innocentij ex aliis principiis, quæ ipse tenet circa definitionem Christi sub speciebus, quam *infra* explicabimus, & concordat interpretationi Doctoris, quam hic adhibet reducendo sententiam Innocentij ad principia, quibus innititur.

5
Multiplica-
rio miraculo-
rum sine ne-
cessitate.

Tollitur ne-
cessitas.

Cœrclus de-
bitus causa
naturalis.

Explicit In-
nocentium.

S C H O L I V M.

Opinio D.Thome corruptis speciebus, redire materiam non conuersam, nec annihilatam, sed nouam. Hanc refutat late Doctor.

Est alia opinio, quæ ponit materiam redire. Exponitur tamen, quod non potest intelligi de materia priùs annihilata: quia quod in nihil est redactum, non potest iterum idem numero redire: nec etiam de materia priùs conuersa in corpus Christi hoc potest intelligi, quia illa non potest redire, nisi corpus Christi, vel materia corporis Christi ē conuerso conuerteretur in materiam panis: sicut nec panis conuersus posset redire, nisi corpus Christi conuerteretur in panem.

Sed oportet istam opinionem intelligi, si debeat probabiliter sustineri, quod Deus nouam materiam creat. Nec oportet tunc ponere nouum miraculum: quia hoc est ex antiquo miraculo, ne fides perdat meritum, & per consequens, vt omnis transmutatio possit hīc fieri ab agente naturali, quæ posset fieri, si accidentia essent in substantia. Nec tunc simpliciter substantia materia corporæ in conuersione minueretur, nec in principio creata per istius reditionem augeretur: quia quantum fuit de materia conuersum in corpus Christi, tantum redit hīc, vel creatur.

Contra hanc opinionem arguo sic. Quero enim quando redit materia: aut in vltimo instanti quando generatur ibi noua substantia: aut ante vltimum instans. Non antè, propter duo: tum quia manente Eucharistiâ esset substantia ibi materia alia à materia corporis Christi, quod non tenet communis schola: tum quia illa materia esset sine forma, quod est simpliciter impossibile secundum istum, saltem non est possibile sine nouo miraculo: sed non sunt ponenda plura miracula sine necessitate. Si vero in instanti generationis redit materia, frustra ponitur redire ad hoc vt agens naturale generet ex ea: quia non generat, nisi de materia quanta, secundum istum maximè. Similiter non potest generare, nisi cum illa generatione concomitetur corruptio, & specialiter secundum istum: sed tunc non corrupter aliquam substantiam, quia illa materia non redit sub forma substantiali corrumpenda: quia tunc simul haberet eam, & non haberet.

Modus etiam, quo dicit iste Doctor opinionē istam necessariò esse tenendam, scilicet quod non redeat, nec materia annihilata, nec conuersa, sed tantummodo possibile est eam redire, quia alia noua creatur, non videtur probabilis: quia materia annihilata redire potest, & materia conuersa. Primum probatur, quia nihil sequens annihilationē materia est

5
D.Tho. hic
4.2. & 3.p.
9.77.4.5.

Refutatur
opin.D.Th.

D.Tho.1.p.
9.66.art.2.

Virtus creativa est annihilationis restauratrix. est eiusdem rationis, cum nihilo præcedente creationem materiæ, sicut terminus annihilationis ad quem, & creationis à quo, sunt idem, vel eiusdem rationis, sicut in generatione, & corruptione: ergo est eadem distantia materiæ ad nihil sequens annihilationem eius, & ad nihil præcedens creationem eius: ergo eadem potentia potest super hanc distantiam, & illam: quæ ergo potest creare, potest & annihilatam reparare. Item, materia annihilata non est magis nihil, quam ante creationem: non ergo magis includit contradictionem, quam prius: ergo sicut prius potuit omnipotentia illud producere, quod sic erat nihil, ita & nunc potest.

Secundum, scilicet de materia conuersa probatur, quia corpus Christi non aliter se habet per hoc, quod panis conuertitur in ipsum: ergo è conuerso posset panis conuersus redire eo modo, quo conuersus est in ipsum, absque hoc, quod corpus Christi aliter se haberet in se: quia sicut habendo in se istam entitatem post conuersionem, non aliter se habet positivè: ita in non habendo, puta si rediret panis, non aliter se haberet priuatiuè.

C O M M E N T A R I V S.

Explicatio prima sent. 6. c *Et alia opinio, &c.* Hæc non est opinio D. Thomæ, sed illa magis est reductio prioris opinionis, seu interpretatio eius ad sensum congruum, in quo sustineri posset cum aliqua probabilitate.

Impugnatur. Hanc etiam impugnat Doctor, & bénè, quia si rediret materia antequam noua substantia generetur, & non desinenter species, essent simul cum corpore Christi: si redire dicatur per creationem materia noua in instanti corruptionis per modum subiecti nouæ generationis; hoc etiam nequit: quia deberet redire quanta secundum D. Thomam & veritatem, ut esset subiectum proportionatum actioni agentis naturalis.

Argumētum ad hominem. Deinde illa materia esset sine forma substantiali, quod est impossibile in sententia D. Thomæ, quia non existit, nisi existentia formæ, ut ipse affirmit, neque facit ad generationem, quia non est quanta, ut dictum est, cum quantitas supponatur esse in toto; etiam, quia generatio habet corruptionem annexam ex principiis D. Thomæ, ut patet de corruptione viuentis, & eius generatione iuxta sententiam ipsius: hæc autem non est forma substantialis, quæ corrumpetur.

7. Secundò impugnat rationes D. Thomæ contra

Innocentium, quia si loquamus de potentia absoluta, certum est idem posse redire, quia non est maior repugnantia ex parte termini postquam definit adest, quam fuit antequam primò fuit productus, neque minor potentia ex parte Dei. Ex quo sequitur, quod materiam, tam annihilatam, quam conuersam posset Deus producere: ideò discipuli D. Thomæ interpretantur eum locutum fuisse de impossibilitate, ut opponitur potentia ordinariæ: sed sic magis vrgent contra prefatam sententiam, quæ docet per miraculum redire eandæ non numero, vt insinuat ratio D. Thomæ, sed in specie; id autem à pluribus conceditur, & necessario concedi debet ab omnibus, qui docent substantiam nouam attingi virtute agentis naturalis in specie, quia in materia prima nulla est differentia specifica; eo ergo ipso, quod non redeat eadem numero, quæ fuit panis, debet redire similis in specie. Sed neque interpretari potest hoc modo sententia Innocentij, qui dicit substantiam totam redire. Merito ergo Doctor hanc opinionem magis ascribit ipsi D. Thomæ, & in eo eam primò impugnat ex variis opinionibus eiusdem Sancti, quasi ad hominem secundò impugnat eius fundamenta, &c.

S C H O L I V M.

Opinio Egidij, Henrici, & aliorum, nullam sententiam redire, sed ex ipsis speciebus generari formam substantialiem. Hanc refutat Doctor multis, & claris rationibus.

Egidij in Theor. 44. Com. 66. idem 4. Phys. c. 15. Tertia^d opinio est, quod sicut Commentator dicit primo *Physic.* & de substantia orbis ueris partibus materiæ sint diuersæ formæ substanciales: huiusmodi autem dimensiones post formæ substancialis aduentum accipiunt esse terminatum, & compleatum: quicquid autem intelligitur in materia ante formam substancialiem, hoc manet idem numero in generato, & corrupto: quia remoto posteriori oportet remanere prius. Sicut ergo mediante his dimensionibus incompletis materia panis conciperet formam eius, quod ex pane generaretur, & hoc pane non conuerso, ita (cum nunc sit datum dimensionibus, ut subsistat, & habeant esse conforme esse prioris substantiæ) datur eis, quod possint subesse formæ substanciali: quia de natura sua non habent quod subsint, nisi tantum accidentali: sed à forma substanciali habent hoc: & tunc, vel ex consequenti adueniet materia propter concomitantiam naturalem formæ ad materiam: vel ipsi dimensioni virtute diuinâ dabitur natura materiæ propter propinquitatem ad ipsam, ut sic illud genitum sit compositum ex materia, & forma.

Hr. quodl. 8. q. 6. Additur huic opinioni, quod si ex talibus dimensionibus generaretur vermis primò, &

& pòst ex partibus nutrientibus generaretur substantia, materia nutritimenti erit tandem materia illius substantiae.

Contrà istam opinionem arguo sic: Forma determinata ad aliquod receptuum, nullo modo potest aliud perficere, sicut nec albedo Angelum, nec sapientia lapidem: sed forma substantialis determinatur ad materiam substantialiem, ut ad proprium susceptiuum: ergo nullo modo potest perficere dimensionem de genere Quantitatis, quæ non est materia substantialis.

Itém, forma de genere priori non potest perficere susceptiuum de genere posteriore: ergo nec forma substantialis dimensionem. Antecedens probatur, quia actus presupponit potentiam, & hoc loquendo de ordine originis: actus autem generis prioris, nec origine, nec perfectione aliquid presupponit de genere posteriori.

Itém tertio, & videretur manifestius, quia forma substantialis est talis actus, qui est natus constituere per se unum cum suo perfectibili per se: sed non potest constituere unum per se cum aliquo de genere Quantitatis: ergo, &c.

Item, illud quod est essentialis ratio terminandi dependentiam alterius, non potest ad illud dependere: forma substantialis est huiusmodi respectu quantitatis: ergo, &c.

Item, quomodo de potentia dimensionis potest deduci forma substantialis? cum ex natura rei non sit in illa tanquam in proprio potentiali.

Sic ergo videtur improbata prima pars opinionis in generali, scilicet quod dimensionis non potest habere vicem materiae respectu formæ substantialis. Quantum autem ad generationem ex illa dimensione improbat in speciali, primò sic: ignis genitus ex illa dimensione, & forma substantiali ignis, non esset uniformiter, nec vniuersaliter ignis cum alio igne generato ex forma substantiali, & materia ignis: & tunc ignis non vniuersaliter ageret comburendo hostiam sicut comburendo lignum.

Item, non solùm in uno sequitur absurditas, quod erit ignis mathematicus ex quantitate, & forma substantiali: sed erit talis processus in generabilibus, & corruptibilibus usque ad finem mundi: nam ex illo igne habente dimensionem pro materia dicto mathematico, generabitur aqua habens idem pro materia, quod habuit corruptum pro materia: & ex illa aqua, aer, & sic usque ad finem mundi, vel in infinitum secundum Philosophos.

Quod etiam ille alias Doctor addit de modo, siue materia nutritimenti aduentientis, non saluat propositum: posito enim, quod genitum non sit nutribile, sicut ignis, nihil valet. Item esto, quod Sacerdos esset nutritus de ipsis speciebus: & pone, sicut possibile est, quod per magnum tempus quoisque multæ partes materiae fluxissent, & nouæ genitæ fuissent; sequitur quod illæ partes non ita erunt veræ partes carnis, & ex partibus essentialibus carnis constitutæ, sicut aliæ partes, quæ non essent genitæ ex speciebus: & sic possibile esset ponere casum, quod puer nutritus ex speciebus usque in finem vitæ suæ non resurgeret, nisi homo compositus ex dimensione, & forma substantiali una, vel pluribus.

C O M M E N T A R I U S.

8
Nō educi formam substantialiem ex potentia quantitatis.

Tertia opinio est, &c. Conclusio huius, & sequentis paragraphi est negativa. Probatur conclusio, nihil supponitur in speciebus conformati præter quantitatem, & qualitatem; ex nullius horum potentia educi potest forma substantialis: ergo, &c. Minor probatur ex omnibus principiis, & rationibus conuenientibus formæ substantiali informat: illud, ex cuius potentia educitur, dando ipsi suum esse formale; inauditum est apud Philosophos hoc conuenire respectuè ad accidens. alia forma substantialis diceret appetitum ad accidens, tanquam ad subiectum, à quo etiam dependeret si materialis esset. Componit forma substantialis per se cum sua materia, quam informat: hoc nequit cum accidente.

Impugnatio ad hominem. Potest vterius ex principiis Thomistatum impugnari, quia materia non existit existentia propriæ, sed formæ, quantitas ut existat, datur ipsi modus substantialis perfectatis. Peto quis? non

materiæ, quia non habet existentiam, nisi per formam: non alterius formæ, quia sic una forma materialis dependeret ab alterius existentia, quia secundum ipsos forma dependet in existentia à materia, ex qua educitur: sed hoc est falsum, nempe dependere ab existentia alterius formæ, vel quæ nata est ipsis inesse, quia alia forma non dicit maiorem actualitatem in esse, quam sit actualitas alterius: ergo nequit esse terminus dependentiae alterius. Non est existentia compositi, quia forma substantialis quæcumque est prior omni composito, ut principium eius prius natura: quod autem est prius essentialiter, nequit ordinari secundum dependentiam ad posterius; alia præter enumeratas existentia per se nequit imaginari, à qua dependeat forma: ergo, &c.

Deinde quantitas subiectatur in toto secundum ipsos: ergo est posterius essentialiter omni forma substantiali: ergo nequit dependere à quantitate.

8
Refutatio
Ægid.

tate. Sed, ut clarius appareat falsitas huius opinionis, adducemus modos explicandi illam.

Richardus.
Modi expli-
candi sepi-
ciuntur.

Potentia ma-
teria est, in-
finita.

Richardus dicit *dif. 12. art. 2. quest. 2.* in accidentibus separatis manere possibilitatem quandam, quam dicit in illis creari, quando transmutatur substantia, quae sub illis erat, in corpus Christi. Hanc potentiam dicit non esse potentiam recipiunt formae; aut compositi, sed potentiam transmutabilitatis in infinitum actum substantiae, hoc est, in materiam, & compositum ex illa: & quamvis haec sit creata supernaturaliter: in speciebus dicit tamen virtute agentis naturalis posse fieri conuersiōnē ipsam. In priuis,

Hoc est obscurum primum, dari scilicet aliquam possibilitatem substantialem, infra possibilitatem materiae primae, aut minor illa, contra Augustinum lib. 12. Confessionum cap. 33. Fecisti Domine duo, unum propè te, Angelicam natram, aliud propè nihil, materiam primam: ergo non datur aliud substantiale possibile, quod magis accedit ad nihil.

Potentia sub-
stantia sup-
ponit subie-
cito.

10

Deinde illa potentia creata nequit intelligi pura possibilitas, quia sequitur ad aliquem actum, cuius est, quia potentia, quae talis, dicit capacitatem cum negatione actus: ergo est alius capacitas, seu in aliquo, sed quantitas, aut accidentis ex natura sua, secundum ea, quae conueniunt in suo esse formaliter ipsi, non habet actum esseendi, cui proportionata sit talis potentia: ergo nequit ipsi communicari, nisi mediante aliquo gradu entis, ad quem sequitur, quia potentia est differentia entis, non recipit aliquid esse substantiale quantitas, quia sic maneret eadem difficultas, quia respectu eius esset subiectum, cum daret ei actum formalem, & tunc queretur an seipsa, an per aliquid superadditum: non seipsa, quia etiam sine illa possibilitate creata posset seipsa ordinari ad materiam, & compositum, quod est contra superpositum: quia ideo fingitur talis possibilitas, vt posset per eam quantitas esse subiectum transmutationis substantialis, non per aliquid superadditum, quia sic esset processus in infinitum.

Deinde intelligi nequit quomodo accidentis possit recipere in se differentiam, seu proprietatem substantiae, qualis est illa possibilitas. Item nequit aliquid esse subiectum transmutationis virtute agentis naturalis facta, nisi vt subiectum actionis recepta in se, & consequenter termini:

Idem esse sub-
iectum ma-
tiori, &
termini.

Paradoxa.

ideo enim fingitur talis possibilitas, vt saluentur necessaria ad actionem agentis creatae, & potissimum subiectum: ex principiis autem de actione, passione, & mutatione virtute agentis creatae, sequitur haec in eodem subiecto fieri, loquendo de ipsis, vt sunt fieri formae, & termini, in quo est ipse terminus: ergo vel materia prima, & compositum ex ipsa, quae sunt terminus huius actionis causa creatae inerunt quantitati, & accidentibus, quod repugnat naturae ipsorum, quia materia nequit esse forma, sicut neque compositum; vel certe nequeunt produci ex tali potentia virtute causa creatae: & sic male fingitur talis potentia ad saluandam actionem causa creatae.

Dependentia
causa secunda
a subiecto.

Deinde materia prima non includitur in virtute causa creatae, quia est primum subiectum ad quod essentialiter dependet in agendo causa creata, alioquin non posset saluari oius dependentia in agendo à materia, aut subiecto, & etiam posset suppleri dependentia formae à subiecto per ipsam virtutem causae creatae, quia ideo Deus potest creare formam extra subiectum, & separare ab

ipso, quia in sua virtute includit causalitatem subiecti respectu eius: ergo haec doctrina destruit illud, quod intendit saluare, nempe dependentiam causae secundae in agendo ad subiectum.

Adde ex his capitibus materiam primam creari, esse ingenerabilem, & incorporeabilem, quia non includitur in virtute actionis causa creatae, neque in potentia alicuius subiecti. Præterea, haec transmutatio est impossibilis virtute agentis creatae, quod supponit suum subiectum, quod transmutat, manere sub utroque termino, ut constat ex omnibus. Et ratio est, quia subiectum talis transmutationis est prius essentialiter ad actionem causa creatae, & eius terminum, cum exigatur ad agendum respectu ad formam & agens: ergo virtute agentis naturalis transmutari nequit quantitas in substantiam, supposito quod supponatur ut subiectum. Deinde haec transmutationis est creatio, cum subiectum nullum maneat commune. Addo vltiorem magis repugnare hanc quam conuersiōnē substantiae in substantiam, verbi gratia, panis in corpus Christi, quia in hoc est magis proportionatum subiectum respectu agentis creatae, quam ibi: sed hoc à solo Deo fieri potest supernaturaliter: ergo & alia. Ex quibus patet vanitas illius doctrinae, quae nullā ratione probatur: ab auctore, sed merè imaginariè inventa est: atque ex his principiis facile impugnari possunt alii.

Caietanus asserit agens creatum agere in quantitatem, quae per modum existendi, quem habet, supple, vicem materiae quamdiu subest Christus speciebus; in primo autem non esse Christi creari materia à Deo, ex qua educatur forma, sed in primis vtile non est fingere in quantitate talis modum in ordine ad supplendam materiam, si in nullo particulari, quod materiam exigit, Quantitatem non suppleri materiam hoc modo.

Secundò probatur conclusio: Deus nequit suppleri effectum causae formalis sine ipsa causa formaliter: ergo neque effectum materiae in genere subiecti, sine ipsa materia. Paret consequentia, quia ideo nequir effectum causae formalis, quia includit illum esse sine forma, quae in actu deberet communicari, sed etiam materia si debet communicari formam, quando saluator causitalis causa materialis: ergo effectus materiae substantialis in hoc genere nequit suppleri, vel haberi sine ipsa materia, & consequenter nequit suppleri per aliquod accidentis.

Dices in quantitate, verbi gratia, non esse illam capacitatem ex natura sua, sed quae eleuata est. Contraria, simili ratione dici potest de materia eleuata, vel de ipsa quantitate eleuata, ut tribueret effectum forma substantialis, aut qualitatis: nā & quae Nequit sup-ex natura sua repugnat ipsi suppleri materiam plerū effectus respectu ad actionem substantialiem, quam tribueret effectum formalem huius, aut illius. Deinde quantitas per elevationem non variat speciem: ergo nequit eleuari ad effectum repugnante, qui consequitur necessariò entitatē alterius rationis. Excluditur

Materia in-
generabilis.
Transmuta-
tio agens crea-
tum respici-
subiectum
commune.

Reicitur so-
lenniter Caia-
tanī.

Deus nequit
suppleri ma-
teriam in geno-
rum propriis.

Secta ratio
conclusio.

Deus nequit
suppleri ma-
teriam, & pro-
mam in geno-
rum propriis.

Responso.
Impugnatur.

Nequit sup-
pleri effectus
materia pro-
prii.

¹³ Excluditur etiam modus dicendi Ægidij Theorem. 44. dicit enim quod materia ex Commentatore 1. Physic. sexu com. 66. & 4. Physic. cap. 15. habet dimensiones interminatas, alias non posset intelligi diuisio materiae, vt in partibus diuersis recipiat diuersas partes formæ: sicut ergo per dimensiones illas interminatas concipit formam, ita dimensiones terminatae panis, quæ manent, cum detur ipsis esse separatum, possunt esse subiectum formæ substantialis.

^{Impugnatur ex fundamen-} Contra hanc sententiam redeunt iam argumenta contra Richardum facta, quæ sunt Docto-^{tū præmissi.}

ris, quia forma substantialis determinatur ad materiam, vt ad suscepitiū; est prior quantitate essentialiter, constituit actum per se cum susceptiū; ab ipsa dependet quantitas, non econtra; ignis genitus ex illa dimensione, & forma ignis adveniente, non esset vniuocè ignis. Item, lequeretur idem processus vsque in finem mundi, quia ignis talis genitus ex dimensione esset corruptibilis: ergo dimensiones illæ manerent in substantia genita ex igne, vt materia, & sic deinceps: & caro genita esset æquiuocè caro, vt bene Doctor contra Henricum.

S C H O L I V M.

Opinio Richardi in consecratione dari speciebus vim transmutabilem, quæ transmutari possint in materiam & formam immediatè. Hec rejicitur efficaciter & clare.

Quarta opinio est, quod in transubstantiatione ipsis accidentibus communicatur per creationem possibilis transmutabilis, non tantum in formam, sed etiam in infinitum gradum actualitatis, quæ est materia: ergo accidentia consoluntur postea in materiam ex predicta possibilitate eis annexâ, conuersâ in actualitatem gradus infimi naturaliter factam. Et ita hæc opinio concordat cum secunda, scilicet quod materia redit, sed non immediatè à Deo, sed per actionem agentis naturalis.

Contra hoc, quia hoc purum possibile secundum ipsum est terminus creationis: ergo est aliquid extra causam suam, vel extra primam causam habens entitatem positivam materia inferiorem: sed hoc est falsum, quia dicit Augustinus lib. confess. *Fecisti Domine duo, unum prope te, Angelicam naturam: aliud prope nihil, scilicet materiam primam:* ergo de facto nihil est inferius materia prima, licet forte possibile sit aliquid inferius creari à Deo. Quicquid sit de hoc, non habet hic bene locum disputatio de hoc.

Ad propositum arguo sic: Materia non producitur per generationem, cum sit fundamentum presuppositum generationi: ergo agens naturale non potest illud purum potentiale admixtum speciebus conuertere in materiam primam, vel in compositum, ita quod actione illâ producat materiam primam, vel propriam isti composito. Item, esto quod tale compositum poneretur in speciebus Eucharistie, & quod possibile esset de illa actione naturalis agentis producere materiam, vel compositum, adhuc frustâ poneatur: quia agens naturale non potest agere, nisi inquantum actu est, quod non esset hic.

S C H O L I V M.

Sententia Doctoris continet quatuor conclusiones. Prima, nulla transmutatio manente Eucharistia, petit redire substantialiam. Secunda, in tali transmutatione de facto, non redit substantialia completa, vel incompleta. Tertia, in transmutatione corruptiva Eucharistie, manente eadem quantitate, non est necesse redire substantialiam. Quarta, de facto tamen in transmutatione corruptiva, siue sit per alterationem, vel per motum in quantitate, redit substantialia composita, ad quam disponunt accidentia corruptentia, quam etiam afficiunt eadem specie in instanti corruptionis, & immediatè à Deo; & explicat que transmutatio corruptit Eucharistiam, & que non.

Dico ergo ad questionem, quod transmutationum possibilium circa Eucharistiam, quædam stant cum Eucharistia manente, quædam non. Omnes primæ non requirunt substantialiam redire quamcumque, nec actione diuinâ, nec actione agentis naturalis: nec in illis de facto est materia, vel redit. Secundarum autem quædam non requirunt substantialiam redire: tamen redit actione diuinâ, ita quod sunt quatuor conclusiones. Prima probatur: omne agens potens in transmutationem aliquam, potest in terminum illius, si habet susceptiū non magis repugnans termino, quam motui: sed in transmutationibus, in quibus manet Eucharistia, agens naturale potest in totum motum, & susceptiū non plus repugnat termino, quam motui: ergo, &c. Minor patet, quia susceptiū non potest h̄ic poni, nisi quantitas: quantitatū autem non magis repugnat vñus gradus qualitatis, ad quem potest esse transmutatio, quam alius gradus imperfectior, secundum quicm; & alios sibi similes potest esse motus alterationis: nam quantitas secundum rationem sui non determinat sibi aliquem gradum qualitatis: igitur, &c.

^{Richard. hic art. 2. q. 2. in solu. princ.}

^{12. cap. 33.}

11

Mutatio non corruptiva Eucharistie, non petit generari substantialiam.

& sic patet prima conclusio, scilicet quod manente Eucharistiâ, non est necessarium redire substantiam.

Aetio corruptiu Eu- charistiâ, manente ea- dem quantitate, non petit redi- re necessariò substan- tiâ. Et per idem potest probati tertia conclusio, scilicet quod transmutatio corruptiu Eucharistiæ, dum tamen ibi maneat eadem quantitas, quæ sit subiectum transmutationis, non necessariò requirit substantiam redire. Secunda conclusio probatur, quia dum manet Eucharistiâ, non est ibi substantia, nisi substantia corporis Christi: accidentia etiam manent tunc sine subiecto: sed neutrum istorum esset verum, si alia substantia rediret: ergo manente Eucharistiâ, nulla substantia de facto redit.

Qua substâ- tia redit, & à quo, cor- rupta Eu- charistiâ. Quarta conclusio est dissimilis secundæ, quæ est, siue per alterationem, siue per motum in quantitate corrumpatur Eucharistia, redit de facto substantia, & hæc est substantia composita, cui talia accidentia conuenirent, quam etiam afficiunt, & hoc in instanti corruptionis, & immediatè à Deo. Prima pars huius conclusionis probatur, quia Deus statuit illas species manentes esse sine subiecto in Eucharistiâ præcisè, & non alibi: ergo statuit quod cessante Eucharistiâ, non sunt species sine subiecto; & per consequens in ipso instanti corruptionis fit ibi aliqua substantia. Secunda pars probatur, quia si aliqua substantia redit, non alia, quænà illa quæ potest illis accidentibus nouis affici: quia alia substantia non esset capax. Tertia pars probatur, scilicet quod non redit immediatè, nisi à Deo: quia nullum aliud agens habet virtutem actionum ad hoc sufficientem.

Corollarie reicit qua- tuor opinio- nes relatas, & impun- gnatas. Non ergo redit substantia composita dum accidentia Eucharistiæ manent, vt dicit prima opinio, nec vt dicit secunda opinio, redit materia, siue per reparationem, seu resolutionem, seu creationem: quia hoc esset omnino superfluum, cum per materiam solam non posset magis saluari actio aliqua agentis naturalis: nec, vt dicit tertia opinio, dimensio est susceptuum formæ substantialis: nec, vt dicit quarta opinio, possibilis illa est aliquid, nec in aliquid conuertibile.

Quæ autem transmutatio possit fieri manente Eucharistiâ, patet, quia quælibet alteratio, pér quam non inducitur aliquid incompossibile pani, si maneret, & transmutatio secundùm quantitatem, vel per se, vt fractio, & diuisio, quia partes panis homogeneæ, natae essent manere sub illis partibus quantitatis diuisiæ; vel secundùm quantitatem concomitanter, vt est in rarefactione, vel condensatione, dum tamen non inducatur quantitas repugnans substantiæ panis iam conuersæ si esset. Per oppositum autem transmutatio corruptiu secundùm qualitatem secundùm gradum illum, secundùm quem non posset stare cum pane, si maneret: & hoc licet quantitas omnino maneat eadem: talis autem non potest fieri manente Eucharistiâ: vel saltem non fit de facto: vnde si possibile esset, quod calor ignis induceretur in speciebus consecratis secundùm gradum repugnantem pani, si adesset, & tamen quantitas omnino eadem, quæ prius maneret, corrupta peret Eucharistiâ: quia Eucharistiâ non consistit in sola quantitate, sed in aliis accidentibus necessariò consequentibus substantiâs conuersas: & per consequens, in inducitio- ne illius caloris incompossibilis rediret substantia de facto, vt probatum est quarta con- clusione: sed hîc non esset necessarium propter actionem agentis naturalis, vt dicit ter- tia conclusio: haberet enim agens naturale quantitatem pro subiecto, in quam posset in- duccere illum calorem, vt probat probatio primæ & tertiae conclusionis: & tunc esset ibi quantum calidum calore igneo, & tamen non esset ignis.

Ad 8 argumenra; ad primum dico, quod quantitas separata non habet aliquem mo- dum positivum substantiæ; sed tantum negativum, istum scilicet non inesse actu subie- cto. Sed iste modus negativus non sufficit ad hoc, vt possit esse subiectum magis quænà prius: imò cuius potuit prius esse immediatum subiectum, eius præcisè potest esse nunc: potest tamen concedi illud argumentum, quod alicuius transmutationis potest quanti- tas esse subiectum: sed non transmutationis ad substantiam, quia ibi requiritur, quod subiectum sit principium substantiæ compositæ, vt materia.

Ad 2. Ad secundum, concedo quod non requiritur nouum miraculum ad actionem agentis naturalis, quamdiu agens illud habet passum: sed quando non habet passum, non potest agere, nisi per miraculum detur sibi passum: sed sicut à natura dari non potest, ita passum requisitum ad generationem non est hîc, nec potest esse, vel fieri per agens naturale de aliquo, quod si hîc: & ideo oportet ad hoc, quod agens naturale possit age- re hac actione, quod per miraculum redeat sibi passum proportionatum. Nec tamen di- co, quod quando redit de facto secundùm quartam conclusionem, quod agens naturale ibi generet: sed solus Deus creat ibi substantiam compositam primò: sed si vltior de- beat sequi generatio alicuius de illa substantia; potest agens naturale ibi agere ad for- matum substantialem: quia habet passum sibi conueniens.

Per idem patet ad tertium, quia necessariò agit quantum potest agere: non autem potest ibi agere ad formam substancialē, nisi sit ibi aliud receptibile à quantitate: idèo necessariò requiritur actio diuinā. Et si quæras, an agat agens naturale ad hoc, quodd substantia illa rediens actione diuinā sit quanta, vel qualis illā qualitate quam inducit in quantitatē; posset dici quodd sic: quia cùm posterius natura agat, quām Deus in reducendo substancialē, & in illo posteriori haber passum receptuum illius termini formalis in quem potest, & per consequens potest illud passum afficere illo termino formalī.

Vel potest dici oppositum, scilicet quodd non: quia non potest agens creatum informare subiectū aliquo accidente; nisi prius habuerit aliquid repugnans, quod tollitur per actionem agentis huiusmodi: sed hoc non est necessarium, quia si hīc non præcedit ordine durationis contrarium, vel priuatio, non propter hoc tollitur actio agentis naturalis: quia benè potest agens naturale habere effectum sibi coxum, & in seipso, vt de propria passione consequente subiectū, vel in alio: utpote si simul crearentur trārium. Sol, & aët, simul fieret aët lucidus à Sole: & tamen non præcessisset in aëte oppositum luminis.

Ad quartum signanter dicit Augustinus proprios motus, id est, qui sunt virtute propria eorum: sed talis non est, nisi qui habet subiectū conueniens, cuiusmodi non est quantitas ad susceptionem formæ substancialis: & idèo positā solā quantitate, non potest substancialē produci, nisi actione diuinā.

C O M M E N T A R I V S.

14

Prima conclusio.

Dico ergo ad questionem, &c. Subiicit quatuor conclusiones suo ordine. **Prima conclusio:** Nulla transmutatio, quæ stare potest cum Eucharistia manente, petit redire substancialē vlam actione diuinā, aut agentis creati. Hæc communis est, intelligitur nullā necessitate subiectū ad actionem, aut ad terminum actionis requiri substancialē per modum subiectū.

Actio causa naturalis saluatur in ordine ad quantitatem separatam.

Alterū membrum probatur.

Ex quo sequitur, quodd omnino non requiratur, quis idèo requiritur, vt saluetur transmutatio, vt sit ab agente naturali. Hæc autem saluatur quoad motum, & terminum eius per solam quantitatem, vt subiectū, vt benè probat in litera.

Quod verò non requiratur diuinā actione substancialē redire, paret, quia quādiū maneret substancialē panis, & vini, maneret Eucharistia, & Christus sub speciebus; sed cum tali transmutatione maneret substancialē panis & vini: ergo ad saluandum mysterium non requiritur actio vlla diuina ad substancialē nouam, quia sic potius destrueretur, cùm non sit compatibile corpus sub speciebus de facto simul cum alia substancialē.

Seconda conclusio: In tali transmutatione de facto nulla redit substancialē completa, vel incompleta. Hæc patet ex eadem ratione, quia manent accidentia separata, & Christus sub ipsis cum quo est incompatibilis alia substancialē.

Tertia conclusio.

Tertia conclusio: Transmutatio corruptiua Eucharistia, dum tamen ibi maneat eadem quantitas, quæ sit subiectū transmutationis, non necessariò requirit substancialē redire. Addit illam limitationem, modo maneat quantitas; tum quia quantitas potest destrui per diuisiōnem, vel per additionem, vt non sit proportionata substancialē, quæ ipsi suberat primō: tum etiam ad veritatem cōclusionis sufficit, quæ in hoc verificatur, vt manente quantitate maneat subiectū per se sufficiens ad actionē causæ transmutantissimac proinde ex hoc capite non requiri substancialē nouam.

Eius probatio.

Et probatur hæc conclusio ex fundamento primæ conclusionis, quia non agit agens naturale, nisi inquantum habet subiectū presuppositum, quod subiectū manet sub motu, vt est ab ipso, & sub termino motus: ac proinde, vt agit transmutando iuxta capacitatem subiectū, non re-

15
Ages naturale simul duratione ageret in substancialē à Deo posita loco Eu- charistie.

Agens creatum potest informare subiectū non habens con-

quitit aliud: quia virtus eius actiua limitatur ad subiectū, & capacitatē eius.

Quarta conclusio: Siue per alterationem, siue per motum in quantitatē corrumpatur Eucharistia, redit substancialē actione diuinā, non autem actione agentis naturalis; & hæc est substancialē composita, cui talia accidentia sunt connaturalia, & eam afficiunt; redit autem illa substancialē in instanti intrinseco corruptionis, non secus ac si corruptione fieret, si substancialē panis esset, aut vini, per inductionem formæ substancialis nouae.

Nescio quid venit in mentem Arethino art. 6. hic vocate hanc conclusionem Doctoris singularē, cùm eam teneat Durandus hīc quæst. 1. Maior quæst. 4. Gabriel in can. lect. 45. & in hac dist. quæst. 1. art. 3. dub. 2. Vasquez disp. 195. cap. 3.

Alia mihi occurrit difficultas maior in hac conclusione, & eius probatione: dicit enim illa accidentia producta actione agentis naturalis manere desinente Eucharistiā, & afficeret substancialē nouam, cui inhærent: ac proinde eam debere esse connaturalē: nam hæc ipsa probatio sustinet accidentia inesse toti, & non in materia prima: quod & alia suprà vbiique supponit Doctor cum communi.

Ratio ergo difficultatis est quodd desinente subiectū definiunt omnia quæ ab ipso dependent: vnde in generatione substanciali, tenendo accidentia absolute inesse toti, sequitur alterationem corruptiū, & terminum eius esse in eodem subiectū, alia non opponentur qualitatibus conservatiuis & connaturalibus subiectū, neque eas corruptiū formaliter, aut effectiū: dato ergo quodd substancialē panis adesset, accidentia corruptiū inesse toti: ergo desinente desinente subiectū: ergo etiam iam de facto desinente, sicut & definit ipsa quantitas ex eadem ratione: quia ex virtute miraculi nihil hīc saluari debet, quod non saluaretur in corruptione naturali facta ex substancialē præacente.

Respondeatur Doctorem loqui vulgari modo, & secundū sensum, qui non deprehendit desitionem accidentium, seu prævia dispositionis ad formam substancialē, quæ est eiudem speciei cum dispositione consequente & solo numero, explicante sensu Doctri floris.

Quarta conclusio.
Semper de factō redire substancialē nouam.

Durandus.
Maior.
Gabriel.
Vasquez.

Dubium.
Accidentia prævia afficeret substancialē.

17

Durandus.

Maior.

Gabriel.

Vasquez.

aut gradu differt, verbi gratiâ, calor appècedens, & sequens formam ignis: sensus enim non discernit inter singulare, & singulare eiusdem speciei, seclusis differentiis accidentibus, & sensibilibus communib; verbi gratiâ, loco, situ, magnitudine, figurâ, & huiusmodi; ut inter duos radios solares, aut duo oua eiusdem magnitudinis, ut probat Doctor in 2. disf. 3. quæst. 1.

Sic ergo in proposito, sensus non discernit inter calorem, & reliquias dispositiones ahaec- dentes formam ignis in gradu, & termino alteratio nis, & eas quæ consequuntur; & sic dicit eas manere, & afficere substantiam, quantum ad sensum scilicet, non verò in re ipsa; quia ratio exigit desinere accidentem subiecto: ac proinde desinere quantitatæ, desinere accidentia, quæ in ipso subiectantur: cui ratione non derogat præfens mysterium. Hanc interpretationem confitent ea, quæ dicit in quæst. 1. 2. & 3. *vnius disfinit.* & in 2. disf. 3. q. 4. ad 1. pro opin. vbi dicit nullum accidens idem manere in corrupto, & in genito.

Respondet secundò, posse intelligi Docto rem intendere manere quantitatem priorem cum dispositionibus inductis, & producere à Deo substantiæ vnitri, quia licet aliæ hæc emanare possint ab ipsa forma, vel à toto, vel, ut alij dicunt,

produci à generante: tamen vtrumque superflueret, si Deus vnit präexistente substantia in prima sui creatione, quia sic reduceretur ad actum. Vnde licet calor emanare possit à forma ignis, potest tamen ab ipso separari, vel creari ignis sine calore, & Deus ipsi posset imprime calorem, quo posito, ignis nihil eius in se produceret, quia iam esset in actu, & non in potentia respectu eius.

Hæc responsio magis saluat literam in suo rigore, qua videtur loqui de accidentibus präexistebus, & haberi potest ex responsione ad tertium argumentum: *Et si queratur, inquit, an agat agens naturale ad hoc, quod substantia illa redient actione diuinâ sit quanta, vel qualis illâ qualitate, quam inducit in quantitatem, &c.* supple agens naturale, quam dixit in conclusione manere.

Sic etiam tenet Suarez disf. 57. sçlt. 3. materialiam de novo creatam à Deo quantitati präexistenti vnit: quamvis male approbet, nescio cuius sententiam, vel propriam, vel alienam, afferentem desinere Christo sub speciebus, desinere modum perfectatis in accidente, & materialiam creatam, & quantitatem präexistenter sibi ipsi vnit per se, ex natura extremitatum, & non virtute cause extrinsecæ.

Hoc, inquam, falsum est, quia ex opinione dicentium quantitatem inesse materiæ, hoc non infertur, quia dicitur concreari, & non resultare ex natura materiæ. Deinde materia est magis inclinata per se ad formam substantialem eductam ex eius potentia, aut natam educi, quam ad formam accidentalem; non potest se huic vniire, neque econtra formam se vniire ipsi: ergo neque quantitati, vel econtra quantitas ipsi. Vtrumque präterea extremitum est in potentia passiva respectu vniionis, quam communicat agens: quia nisi in potestate, & virtute agentis recipere vniionem forma ad subiectum, non dependeret agens à subiecto, neque subiectum vlo modo reduceretur ad actu, quod eatenus reducitur ad actu, quatenus communicatur ei actu mediante vniione: ergo subiectum nunquam reducitur ad actu, nisi virtute agentis. Deinde quantitas dependet à subiecto in quo est: ergo scipse nequit habere illam dependentiam terminatam; neque virtute

materiæ, quia hæc non est actua respectu forme absolute.

f. Quæ autem transmutatio posset fieri, &c. Hic resolutus illam transmutationem, per quam non tolleretur substantia panis & vini, si adesset, non destruere Eucharistiam: omnis autem transmutatio, siue ad quantitatem, siue ad qualitatem, cum qua illæ non manent, destruit etiam Sacramentum, quod non in sola quantitate, sed etiam in qualitatibus consistit simul: unde si destrueretur qualitas propria vini, aut panis, sufficeret ad destructionem Sacramenti.

Notant autem moderni sententiam D. Bonaventuræ disf. 1. 3. art. 2. quæst. 3. qui assertit corpus Christi non comitari species, quando corrotit à muribus, aut bestia. Item, quando in locum immundum iniicitur: sed in hoc secutus est Magistrum, qui illam sententiam in fine disf. 1. 3. affirmit, vbi dicit corpus Christi non manducari à bestiis, quamvis videatur ignorari autem quid bruta tum sumant: Innocentius III. in lib. 4. de mysteriis Missæ, primum horum docet, nempe non manere corpus Christi, quando manducatur à bestiis; & sequitur ad antiquam opinionem Guilmundi, nempe in eo casu subtrahiri Sacramentum virtute diuinâ, aut Angelica.

Glossa in canonem Tribus gradibus, de consecrat. Glossa. disf. 2. verbo *Misere*, docet non manere in stomacho corpus Christi, sed finitâ manducatione desinere. *Quæ sententia videtur esse Algeri lib. 2. Algerus de Sacramento corporis & sanguinis Christi;* qui negat Christum manere sub speciebus in ventre ebrîj, impoenitentis, & animalis: & negat in vomitu, qui solet fieri ab infirmis, & ebris, in quibus apparent species, esse corpus Christi; sed aliud, forte substantiam panis & vini reproducentiam.

Has sententias ex communii Scholasticorum sententia falsas esse constat, quia cum illis non videtur saluari recte proprietas Scripturæ, quæ dicit corpus Christi manducari, & sumi, quod defendantur trajectio eius in stomachum. Id etiam contingere potest in stomachum animalis trajectio, & inde nihil patitur corpus incorruptibile Christi: quod autem species alterentur, non refert, quia subiecta sunt actioni agentis naturalis. Deinde Ecclesia colligit, & colligere präcipit Eucharistiam ex loco immundo, ut ex vomitu: ergo censet eam ibi esse.

An verò Gregorius XI. damnat illam sententiam antiquorum, quæ dicit Christum desinere sub speciebus, quando mordetur à brutis, ut dicit Directorium Inquisitorum, vel non, incerta est relatio, imd dubia, quia neque Cardinales illius appellationis & tituli, quos citat author Directorij, tum fuere sub Gregorio, neque alij articuli, quos simul damnatos refert, habentur prodammatis. Accedit quod ipse varius est in narratione: quidquid sit, amplius non defendit in scholis.

Alia difficultas est: an per mixtionem definat Christus sub speciebus? Aliqui dicunt, si mixtione accedat alteratio specierum, desinere; ut cum immisceretur tanta aqua, ut immitarentur species vini: alij dicunt etiam per mixtionem penetrantem species, & permeantem, omnes partes eatum fieri desitionem. Alij negant, nisi corrumpant ipsæ species: incertum est nobis quid fiat. Hæc vltima docet quandiu maneret substantia panis & viui manere Christum, quod satis probabile est.

19
Secunda re-
ponso.

Vniri accide-
tis separata
substantia no-
næ.

Suarez.

Qualitatem,
et materialiam
coire scipiss.

Impugnatur.

20

21

*Affuerit de
nata sententia
antiquorum.*

22

*Dubium.
An mixtio
corrumpat Sa-
cramentum.*

23

Ex speciebus generari aliquid, quomodo contingat?

Obiectio hereticorum.

Responsio Guittmundi.

Responsio vera. Corripit pater.

24

Dubium. Vtrum agens naturale agat ad vniōnem accidentium.

Ex his sequitur quomodo ex speciebus generari possit vermis, & quo pacto ex speciebus consecratis homo, aut animal nutriti possit? Hæretici olim, vt Berengarius, & dicitur ab Algerio, fuisse sententiā quorundam Græcorum; obiiciebant contra realem præsentiam illud Matth. 15. Non intelligitis; quidquid in os intrat, in ventrem vadit, & in feces emittitur; ergo hoc contingit Eucharistia, quod valde indecens est; imo & repugnat corpori incorruptibili Christi; ergo non est in Eucharistia. Item, quod Eucharistia corroditur à muribus, vel à bestiis absuntur, quod etiam valde indecens est, & repugnat.

Ad hæc varia sunt responsiones. Guittmundus afferit corpus Christi non deuorari à bestiis, aut muribus corrodri, sed ita videri ad saluandam fidem, ad culpandam negligentiam custodum, & permitti, illusionem tamen sensus, quia tum corpus Christi, vel virtute propriâ, aut ministerio Angelorum ibi desinere, & in cœlum transire, substitutu autem aliud loco eius. Respondet secundò id non esse inconveniens, sicut non est inconveniens ut gultui nostro subseruat: quantum ad consumptionem eius ab igne, dicit corpus Christi non consumi ibi, sed elemento purissimo committi occultandum, & non transferendum in cœlum. Ad aliud de sumptione, & transitu Eucharistia in secessum id negat ipse, & Algerius ibidem, quia nihil est ibi, quod in secessum transire potest, cum nulla substantia sit subiecta corruptioni.

Ad hæc omnia facile responderi potest ex dictis sine iniuria, aut indecentia, ad saluandam fidem, corruptionem specierum fieri modo dicto, per introductionem alterius substantiarum, & sic rectè defendi, corpus Christi non transire in secessum, quamvis dicamus illo nutriti, si in quantitate magna sumatur, sed substantiam, quæ ipsi actione diuinâ, aut agentis naturalis substituitur: circa quam hæc contingunt; sic etiam generatur vermis & ignis, &c. non, vt dicit Guittmundus, virtute diuinâ, ablato corpore Christi homines nutriti, quia ad illam nutritionem, vt dictum est, via est corruptio specierum, & induction nouæ substantiarum desinente corpore Christi: non ergo per meram illusionem fit nulla facta mutatione circa species. Sic etiam patet, quomodo inebriari possit quis bibendo species in magna quantitate; non quod inebriatio fieret per species, quia non sunt sufficiens materia; requiritur enim substantia vini, quæ resoluti debet in vapores calore naturali stomachi: supposita ergo alteratione specierum inducitur virtute diuinâ aliqua substantia, non virtute agentis naturalis.

g. *Ad argumenta.* Ad primum & secundum patet ex litera, & ex dictis ad tertium & quartum.

Ad quæstionem, seu interrogationem in response ad tertium, quâ quæritur an agens naturale, licet ex præmissis non agat ad substantiam nouam, neque in parte, neque in toto, vtrum ad vniōnem accidentium nempe quanti-

tatis, & qualitatum quas actione propriâ induxit corruptendo species, in quantitate præexistente agere possit?

Respondebat primò Doctor affirmatiuam posse dici, quia agens supponit subiectum in priori natura à Deo productum. Hæc responsio non est secundum principia Doctoris; sed sequendo opinionem eorum, qui dicunt agens non dependere à subiecto quanto, & extenso; cuius contrarium ipse supponit contra opinionem secundam, quæ ponit materiam creari à Deo; opponit autem Doctor afferens, hoc non saluare actionem agentis naturalis, & materialis, quia supponit subiectum quantum. Sed forte respondetur inherentiam, li-

Responsio affirmativa.

Explicatur melius.

cè sit ad subiectum, vt ad terminum, fundari tamen in ipsa forma, nempe in quantitate, & aliis accidentibus, prout ipse quæst. 3. docet, & sic saluari potest hæc sententia iuxta principia Doctoris. Hoc modo dubitare tamen quis posset, num agens naturale de facto attingat productionem vniōnem, nisi concomitant ad productionem formæ, quam educendo vnit: nam agere seorsim ad vniōnem, aut eius destrutionem videretur actio folius Dei. Respondet potest vniōnem esse per se producibilem à causa creata, & de facto productioni formæ non præexistentis coniungi: non quod eadem sit actio, sed quia nequit educi forma ab agente creato, nisi concurrente subiecto, sustentando tam actionem, quam formam, quod non contingit sine vniōne: vnde agens creatum non producēs formam potest agere ad eius vniōnem; & licet educio inferat vniōnem propter concursum subiecti; non tamen econtra vniō eductionem, vt patet in anima rationali, quæ non educitur & vnit; sic etiam fieri hic quod si ad vniōnem, quæ est ex parte animæ rationalis, non concurrat generans, vt mater, hoc idem est, quia nequit agere in subiectum spirituale, vt causa talis in suo genere: in proposito tale impedimentum non subsistit.

Secundò respondet iuxta sententiam eorum, qui negant productionem fieri ab agente creato, nisi etiam fiat corruptio: sed hanc sententiam, aut

Secunda responso.

fundamentum merito hic non approbat: quia alias suprà dist. 10. q. 2. contrarium docuit; & sufficit ipsam priuationem formæ præcedere priùs natura, & non formam contrariam, & causam creatam posse habere effectum coæsum.

Tartareus, Aretinus.

corum sent.

Rejecitur.

Ex quibus principiis Tartareus, & Aretinus putant materiam creari in priori instanti rationis, aut naturæ; & de potentia eius educi formam virtute causæ naturalis alterantis species: sed in hoc non tenent cum Doctore, neque consequenter ad principia ab ipsis tradita & hic, & in præcedentibus quæstionibus, & dist. 10. quæst. 6. & 9. quia tenendo cum Doctore, vt ipsi tenent, accidentia subiectari in toto; & præterea agens materia non agere nisi in subiectum quantum, currit ratio Doctoris, hic facta contra D. Thomam, quia materia illa non esset, neque posset esse quanta, neque consequenter subiectum proportionatum agenti naturali.

Materia sola non est subiectum proportionatum agenti naturali.

DISTINCTIO DECIMATERTIA.

A*De potestate
et conficien-
di.***S**

O L E T etiam quæri, vtrum præui Sacerdotes hoc Sacramen-
tum conficere queant? Ad quod dici potest, quod aliqui, licet
sint præui, consecrant verè: scilicet qui intus sunt nomine, Sa-
cramento, et si non vitâ: quia non in merito consecrantis, sed in

*Lib. de cor-
pore Domini,
et alle-
gatur 1. q. 1.
cap. Intra
Catholi-
cam.* verbo efficitur creatoris. Vnde Augustinus, [Intra Catholicam Ecclesiam in mysterio corporis & sanguinis Domini, nihil à bono maius, nihil à malo mi-
nus perficitur Sacerdote:] quia non in merito consecrantis, sed in verbo
perficitur creatoris, & virtute Spiritus sancti. Credendum est enim, quod in
verbis Christi Sacraenta conficiantur. Sicut ipse est qui baptizat, ita ipse
est qui per Spiritum sanctum suam efficit carnem & sanguinem. Item Gre-
gorius, [Purant quidam communionem corporis minus esse sanctificatam,
Multi sa-
cularium. si illorum fiat officio, quorum vita eorum oculis videtur ignobilis. Heu in

*1. Cor. 12. b
Isidor. lib. 6.
Etym. cap.
19.
Ibidē, pau-
lō antē tu-
multuarī.* quām magnum laqueum incident, ut diuina & occulta mysteria plus ab aliis
sanctificata posse fieri credant: cùm unus idemque Spiritus sanctus in tota
Ecclesia inuisibiliter ea mysteria & operando sanctificet, & sanctificando be-
nedicat.] [Mysterium ideo dicitur, quod secretam & reconditam habeat
dispensationem:] [Sacrificium vero, quasi sacrum factum: quia prece my-
sticâ consecratur pro nobis in memoriam Dominicæ passionis. Sacra-
mentum est in aliqua celebratione, cùm res ita fit, ut aliquid significatae rei acci-
piamus. Sacraenta sunt Baptisma, chrisma, corpus Christi: quæ ideo Sa-
craenta dicuntur, quia sub tegumento visibilium rerum diuina virtus se-
cretius salutem eorumdem Sacramentorum operatur. Vnde à secretis vir-
tutibus, vel sacris Sacraenta dicuntur. Panis & calicis Sacramentum Græcè
Eucharistia dicitur, Latinè, bona gratia interpretatur: & quid melius cor-
pore & sanguine Christi? Siue ergo per bonos, siue per malos ministros in-
tra Ecclesiam dispensetur, Sacramentum tamen est, quia Spiritus sanctus vi-
uificat: nec bonorum dispensatorum meritis ampliatur, nec malorum atte-
nuatur.] Hoc de corpore Domini, hoc & de Baptismate, & chrismate di-
cendum est, & tenendum: quia virtus diuina secretius operatur in eis: & di-
uina solummodo est hæc virtus, siue potestas non humanæ efficaciae. Illi vero

*Hic Ma-
gister nō te-
netur.**August. in
serm. de cor-
pore Chri-
sti.**Vnde dica-
tur Missa.*

qui excommunicati sunt, vel de hæresi manifestè notati, non videntur hoc
Sacramentum posse conficere, licet Sacerdotes sint: quia nemo dicit in ipsa
consecratione, Offero, sed Offerimus, quasi ex persona Ecclesiæ. Et ideo cùm
alia Sacraenta extra Ecclesiam possint celebrari, de hoc non videtur. Quod
etiam Augustinus tradere videtur, dicens, [Recolite nomen, & aduertite ve-
ritatem. Missa enim dicitur, eo quod cœlestis nuncius ad consecrandum
vivificant corpus adueniat: iuxta dictum Sacerdotis dicentis, Omnipotens
Deus, iube hæc præferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare
tuum, &c.] Idcirco nisi Angelus venerit, Missa nequaquam iure vocari po-
test. Nunquid enim si hoc mysterium hæreticus ausus fuerit usurpare, Ange-
lum de cœlis mitrit Deus oblationem eius consecrare? maximè cùm eisdem
per Prophetam comminatus sit, dicens, Maledicam benedictionibus vestris.
Quod si benedictionibus eorum se asserit maledictaram veritas, quid erit de
hostia? Ergo dicemus illam posse benedici ab illo, quem scimus à Deo fore
male

maledictum cum sua benedictione? Si enim Deus maledixerit benedictionibus hæretorum , & * schismaticus benedixerit : quis eorum præualebit? Nunquid benedictio maledicti ad nihilum poterit redigere verba verissima comminantis Dei? Ex his colligitur, quod hæreticus à Catholica Ecclesia præcitus, nequeat hoc Sacramentum conficeretur: quia sancti Angeli, qui huius mysterij celebrationi assistunt, tunc non adsunt: quando hæreticus, vel * schismaticus hoc mysterium temerare præsumit. Non enim dubitari licet, ubi corporis Dominici, & sanguinis mysteria geruntur, supernorum ciuium adesse conuentus.

* Alsimoniacus.

Hieronymus super cap. 2. Malach. verba Prophetæ sic exponit, *Maledicam benedictionibus vestris, id est, huius que nunc meis benedictionibus possidetur, vel quicquid à vobis benedicetur, per me erit maledictum, vel quoniam non benedicunt Sanctis, ex vero corde: vel quia, qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo duites sint, et habetur i. quæst. i. cap. multi secularium, ad finem, et lib. 2. de Trinitate, statim post princip. quæst. i. cap. maledicam.*

* Alsimoniacus.

In huius autem mysterij expletione, sicut formam seruari, ita ordinem haberi, scilicet ut sit Sacerdos, & intentionem adhiberi oportet, ut illud facere intendat. Sed si non credit de illo mysterio, sicut veritas habet, numquid potest intendere illud conficere? & si non intendit, nunquid conficit? Aliqui dicunt, etiam non recte de illo mysterio sentientem posse intendere, non quidem illud conficere, quod iam esset recte credere, sed id agere, quod geritur ab aliis, dum illud conficitur: & sic adhibetur intentio, & si intentio dicatur desse confiendi illud mysterium, tamen ex quo intendit ea dicere & agere, quæ ab aliis geruntur impletur mysterium.

Gregorius super Ezechielēm, homil. 10. Qui expositione sacri eloquij, ut auditoribus placeat aliquid singit, sua verba loquitur non Dei, qui autem in verbis Dominicis alter, quam is qui protulit senserit, et si sub alio intellectu, tamen ad edificationem charitatis tendit, Domini sunt verba que dicit.

Illud etiam sane dici potest, quod à brutis animalibus corpus Christi non sumitur, et si videatur. Quid ergo sumit mus, vel quid manducat? Deus nouit. De hoc cœlesti mysterio aliqua perstrinximus, à Catholicis fideliter tenenda. Qui enim his contradicit, hæreticus iudicatur.

Magister hic non tenetur.

Quid faciat hæreticum, et quid sit hæreticus.

NE autem ignores quid faciat hæreticum, vel quid sit hæreticus, audi breuiter quid inde sancti Doctores tradant. Hilarius ait, [Extiterunt plures, qui cœlestium verborum simplicitatem, non veritatis ipsius absolutionem suscepérunt, aliter interpretantes, quam dictorum virtus postularet. De intelligentia enim hæresis, non de Scriptura est, & sensus, non sermo, fit crimen.] Idem in 8. Intelligentiae sensus in crimine est. Hieronymus dicit, quod ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis. Augustinus definiens quid sit hæreticus, ait, Hæreticus est, qui alicuius temporalis commodi, & maximæ gloriæ, principatusque sui gratia, falsas ac nouas opiniones gignit, vel sequitur.

B
Hilar. de
Trin. lib. 2.
statim post
princ.
Superc. 2.
Ora.
Lib. de vi-
lit. cred. ad
Honoratum
c. 1. som. 6.

In hac dist. **H**ec est ^a ultima pars, in qua Magister determinat de causa efficiente consecrationis Eucharistiae. Et dividitur in duas, in principalem, in qua determinat hanc conclusionem, quod à quocunque Sacerdote bono, vel malo in differenter potest confici Eucharistia: & incidentalem, quæ tangit de perceptione Sacramenti huius. Secunda ibi, [*Illud etiam sanè.*] & sequitur epilogus respectu istius tractatus totius, ibi, [*De hoc cœlesti mysterio.*] & pars incidentalis ibi, quis sit dicens haereticus, quæ incipit ibi, [*Nè autem ignores.*]

Circa hanc distinctionem querero duo. Primo, Vtrum sola actione diuina possit confici corpus Christi? Secundo, vtrum quicunque Sacerdos proferens verba consecrationis cum intentione determinata, & circa materiam conuenientem, posset confidere Eucharistiam?

C O M M E N T A R I V S.

I Particio distinctionis. a **T**IN hac distinctione, quæ est ultima huius tractatus apud Magistrum, agitur de ministerio, eam duabus questionibus absolutus Doctor: nempe, vtrum solâ diuinâ actione fiat hoc Sacramentum? & An omnis Sacerdos illud ministerialiter confidere possit? Vbi etiam compendiosè agit de iis, quæ requiruntur in sacrificio Missæ.

Q V A E S T I O I.

Vtrum solâ actione diuina possit confici corpus Christi?

Alensis 4.p.q.34.m.3.a.1. D.Bonau. d.10.art.1.q.1.ad 2.D.Thom.3.p.q.75.art.8. Innoc.lib.4.de myst. Miss. a.c.7. Suar.3.tom.d.50.f.8. Vide Scot. quodl.1.3. & 5. Met. q.1.

I Arg.1. c.de actione. **D**primum ^b sic proceditur, & arguitur quod non: in lib. 6. de principiis dicitur, quod omnis actio in motu fundatur: diuina actio non fundatur in motu: ergo Deus non causat aliquid per actionem suam: ergo nec hic.

AItem ibidem, proprium est actioni ex se inferre passionem: sed hic nulla passio infertur: ergo hic non est actio. Minor probatur^c, quia illa passio fieret in instanti conuersationis, sicut & actio: in illo autem instanti non manet panis: ergo tunc non est passio in pane: sed nec tunc est passio in corpore Christi, quia corpus Christi tunc per istam actionem non mutatur.

Arg.3. T.com. 10. C. 23. Item, quod non solâ actione diuinâ, primò sic; agens naturale potest conuertere totum in totum: quia primo de Gen. dicitur, quod generatio est conuersio totius in totum: ergo agens naturale potest in totam istam conuersationem, quia non videtur sibi impossibilis, nisi quia est totius in totum.

Arg.4. Item, natura potest formare corpus Christi in esse naturali; ergo potest illud formare hic secundum esse, quod habet in Eucharistia. Probatio antecedentis, natura formauit corpus ex sanguinibus Virginis. Probatio consequentia, idem esse est corporis Christi in utero Virginis, & in Eucharistia: sed super idem esse, ut terminum, potest eadem virtus: ergo, &c.

2. Et si dicas, quod est idem esse, tamen sub alio, & alio modo, & quod licet super primum modum possit natura, non tamen super secundum. Contrà, esse fuit per se terminus istius actionis, non autem ille modus: ergo eodem esse manente per se, manet idem terminus, & per consequens in illud posset eadem virtus. Nec potest dici, quod prohibetur propter modum, quia modus non repugnat ei, cuius est modus: ergo iste modus non repugnat illi esse: ergo quod potest in illud esse secundum se, non impeditur per quemcunque modum eius, quin possit in ipsum. Et confirmatur iterum, quia maius est posse in esse, quam in quemcunque modum eius.

Arg.5. Præterea ultimò, Sacerdos habet aliquam actionem respectu consecrationis: ergo non solâ actione Dei conficitur Eucharistia. Antecedens probatur: non enim requiritur intentio aliqua in aliquo respectu alicuius effectus, ad quem ipsum nullo modo est causa agens: sed intentio Sacerdotis requiritur: ergo, &c.

Rat.ad opp. Aug. Contra 1. quest. 1. Intra Catholicam, & sumitur ab August. lib. de corpore Domini. Mysterium corporis, & sanguinis Domini perficitur virtute Spiritus sancti: & sequitur, sicut Christus

Christus est qui baptizat, ita ipse est, qui per Spiritum sanctum hanc suam efficit carnem, & transfundit in sanguinem. Item Greg. i. q. i. Multi secularium. Vnus idemque spiritus sanctus, in tota Greg. Ecclesia inuisibiliter mysteria corporis Christi, & operando sanctificat, & sanctificando benedit. Et iste dux auctoritates ponuntur hic in litera?

C O M M E N T A R I V S.

3
Partio que-
sitionis.
1. Artic.

b In hac quæstione iuxta petitionem argu-
mentorum sunt tres articuli. Primum & secundum argumentum sunt ex natura actionis; & an possit esse in Deo respectu ad hunc terminum? Huic correspondet primus: *An scilicet actione diuinâ confici possit hoc Sacramentum?* tertium est, & quartum de potentia agentis naturalis ad con-

versionem: quibus correspondet articulus secun- 1. Artic.
dus: *An, scilicet, agens naturale, ut principalis causa, possit concorrere ad eandem conversionem.* Ultimum argumentum tangit causâlitarum instrumentalem: huic respondet tertius articulus, *de causa instrumentalis, aut ministeriali con-secrationis.* 3. Artic.

S C H O L I V M.

Quoad primam partem, clarum est actione diuinâ Eucharistiam fieri: sed difficultas magna est, quid sit actio ista; & ponit sententiam tenentem, non esse relationem, sed absolutum, cum suis quinque fundamentis.

Ad solutionem huius quæstionis tria sunt videnda. Primum, an actione diuinâ possit hoc Sacramentum confici, scilicet Eucharistia, & hoc tangunt prima duo argumenta. Secundum, an actione agentis creati, ut principalis agentis, & hoc tangunt duo sequentia argumenta. Tertium, an actione alicuius creati, ut instrumentaliter agentis, & hoc tangit ultimum argumentum. De primo videtur manifestum, quod sic loquendo de actione communiter, sicut Deus dicitur habere actionem circa creaturem, quando aliquid nouum immediatè facit in eis, nisi quod non est æquè facile videre, quomodo sit hic actio positiva, sicut in creatione: quia non est hic aliquid positivum absolutum accipiens simpliciter esse. Sed de hoc ractum est dist. 11. Magis ergo propriè distinguendo actionem contra relationem, habet huiusmodi articulus difficultatem.

Et dicitur, quod hoc modo accipiendo actionem, actione diuinâ potest fieri, & sit huiusmodi conuersio. Quod probatur sic: non minoris virtutis, vel actionis est aliquid conuertere in præexistens, quam in non præexistens: sed si conuerteretur à Deo panis in non præexistens, esset ibi simpliciter actio diuina, quâ illud non præexistens produceretur: quia produci non posset nisi aliquâ actione, non relatione: ergo & nunc est actio, & non tantum relatio.

Item, creatio est vera actio: sed non minus posset terminus istius conuersonis accipere esse, quam terminus creationis, scilicet, si hæc conuersio fieret in non præexistens, quod totaliter acciperet esse per conuersonem istam: ergo, &c. Maior licet videatur plana, ramen probatur accipiendo actionem strictè, ut dictum est, quia si creatio esset tantum actione esse relatio: ergo creare esset tantum referri: sed cum creare sit Deum velle rem esse, tunc velle absolute diuinum esset tantum relatio, vel referri, quod videtur inconveniens.

Item, Deus habet actionem propriè dictam ad intrâ: ergo æquè, vel magis propriè dictam ad extrâ: & sic in proposito. Probatio antecedentis, quia si generatio non esset actio propriè dicta, ut contra relationem distinguatur, sequeretur quod generatio esset tantum relatio, & tunc generare & dicere esset tantum referri, quod est inconveniens.

Item, ad hoc idem de actione propriè dicta ad intrâ arguitur, correlatiuum non est causa sui correlatiui, quia sunt simul naturâ: sed producere est causa, vel principium producti, & constat quod formaliter per productionem: ergo producere illa non est sola relatio ad productum: quia tunc esset omnino simul cum ipso, & non prius, nec haberet relationem causæ.

Vltimò arguitur, & est ratio communis ad actionem ad extrâ, de qua sunt prima duo argumenta, & ad actionem ad intrâ, de qua sunt duo alia, & arguitur sic 5. Metaph. c. de Ad T. com. 20. aliqd. Relatio secundi modi fundatur super actionem, & passionem: sed relatio non fundatur super relationem: ergo actio non est tantum relatio.

Si arguis contra hanc opinionem, quia secundum Boëtium lib. de Trin. & videtur sumi ab Augustino 5. de Trin. cap. 10. & communiter videtur accipi à Doctoribus; in Diuinis non maneat nisi duo genera, scilicet substantia, & relatio: ergo non actio, ut distinguitur contra relationem. Dicitur, quod sub relatione comprehenditur actio propriè dicta:

dicta : quia respectum dicit aliquem , sed non propriè relationem. Et hoc videtur posse confirmari per August. 5. de Trinit. cap. 2. vbi excludit à Deo singula Prædicamenta : & tamen videtur concedere quod ipse sit propriè faciens quantum ad Prædicamentum Actionis , sed sine mutatione.

C O M M E N T A R I V S.

³
Communis
sententia.

Actionem nō
esse relationē.
Prima ratio,

Secunda ratio.

Tertia ratio.

c **A**d solutionem , &c. Præmissa partitione iam notatā , prosequitur resolutionem princiū articuli in hoc paragraphe , præmitteens sententiam communem aliorum , nempe actionem , licet includat respectum , differre tamen à genere relationis. Subiicit quinque rationes ad conclusionem affirmatiuam , probans actione distinctionā à relatione fieri conuersio[n]em. Primo , quia si conuersio fieret in non præexistens , esset mediā actione , sed quod fiat in præexistens non est minoris virtutis , & actionis : ergo , &c.

Secundū , quia creatio est actio , non relatio , alias creare esse referri : sed hæc conuersio æquivalat creationi , quia posset esse in non præexistens , quod recipere esse per creationem : ergo non est relatio , sed actio.

tertio , quia Deus habet actionē ad intrā distin-

ctam à relatione , aliàs generare esset ratiū referri.

Quarto , producens , inquantū talis est causa produc̄ti , est prior illo ad intrā : non ita relatiū est causa correlatiū , quia sunt naturā simul : ergo non constituitur producens relatione.

Vltimo , relatio secundi modi fundatur super actione & passione , sed relatio non fundatur in relatione : ergo , &c. Quod autem asseritur ex Boëtio , Augustino , & aliis duo genera manere in Deo , nempe Substantia , & Relationis : ergo non manet genus actionis ab his diuersum. Respondeatur comprehendi actionem sub relatione , quia dicit respectum : licet sit diuersa à relatione. Secundū hanc sententiam ponitur actio in aliquo absolu[to] , quod moderni communiter appellant modum , qui dicit relationē transcendentalem , sicut de aliis sex Prædicamentis philosophantur , & statuant eam in passo.

Quaravaria.

4

Ultimā ratio.

Actionem sub

relatione co-

prehendī.

S C H O L I V M.

Pro declaratione questionis ostendit actionem non esse quid absolutum , quia sequentur duo absurdia. Primum , actionis dari actionem , & sic processum. Secundum , si ponatur in agente illud prius mutare se , quād passum. Item , si ponatur in passo , hoc non posse pati secundū quantitatem , vel qualitatem , quip simul , vel prius accipiat aliam formam absolutam , scilicet actionem.

⁵
Digressio de
actione.

T. com. 13. Si actio es-
set absolu-
tum , actione
fieret , & sic
processus.

Ad huius autem difficultatis intellectum , ut actio distinguatur contra relationem , an conueniat Deo ad intrā , vel ad extrā generaliter , & ex hoc specialiter in proposito , oportet videre rationem actionis , secundū quod ponitur distinguere à relatione. Actio enim non potest poni aliquid absolutum , secundū quod ponitur genus vnum illorum decem distinctum. Probatio , quia tunc esset noua forma , & tunc sequentur duo inconvenientia. Vnum generale , scilicet quod ad actionem esset actio , & sic in infinitum , & est ratio Arist. 5. Physic. quā probat , quod ad actionem non potest esse motus. Qualiter autem hoc sequatur , patet , quia ad formam absolutam nouam potest esse aliqua actio : quia illa forma non est à se , nec à nihilo : ergo est ab aliquo agente. Secundum inconveniens speciale , scilicet distinguendo de subiecto , in quo poneretur : si est in agente , ergo omne agens autem mutaretur secundū formam absolutam , quād passum mutaretur ab ipso : quia passum non mutatur ab ipso , nisi iam habente actionem : agens autem ad hoc , quod habeat istam actionem , cūm sit forma absoluta noua , oportet quod mutetur ad ipsam.

Respondeatur quod non , quia motus est actus entis in potentia passiuā : actuum autem antequam agat est in potentia actiuā , & ideo exitus eius de hac potentia ad actum , non est motus , nec mutatio.

Contra , si actio est forma absoluta , & noua in agente , necesse est quod habeat aliquod susceptiuū , quia non est per se subsistens : tunc enim nihil diceretur formaliter agens per ipsam , sicut nec aliquid dicitur formaliter quantum per quantitatem separatam : susceptiuū autem habet aliquam potentiam susceptiuā , vel passiuā respectu susceptibilis : ergo actuum ante actionem erit in potentia passiuā ad actionem. Et quod habet potentiam passiuā quandoque sub priuatione , quandoque sub forma mutatur propriè : ergo sequitur propositum , quod agens propriè mutetur.

Quod autem adducitur ibi , quod actio est actus potentiae actiuæ , verum quidem est simpliciter : sed difficile est hoc saluare secundū istam hypothesisim , scilicet supponendo , quod actio sit quid absolutum in agente : non enim potest esse potentiae actiuæ , ut sive actiuæ :

⁶
Arguitur,
actionem
non esse ab-
solutum.

susceptiuæ: quia hoc est contra rationem potentiaæ susceptiuæ, vel passiuæ:nec potest esse cius ut elicitiuæ. Probo, quia non ut ab ipsa, quod est propriè *esse* eius ut actiuæ: quia tunc actiuum, ut actiuum per formam absolutam priorem actionem istâ, actiuè se transmutaret ad istam actionem: & tunc esset quæstio adhuc vterior, quo aliquid transmutaret seipsum ad illam priorem actionem, & sic in infinitum. Sed tenendo istam hypothesim, oportet dicere, quod actio, licet sit potentiaæ actiuæ, qualitercumque tamen est actus alicuius potentiaæ passiuæ: quia hoc est vniuersaliter verum de omni forma, quæ non est separata ab omni susceptiuo.

Si etiam dicatur secundum hanc hypothesim, quod sit in paciente, sequitur etiam inconueniens, scilicet quod non potest aliquod passum pati secundum formam de genere Quantitatis, vel Qualitatis, quin simul duratione, & forte priùs naturâ patiatur secundum formam absolutam alterius generis, scilicet secundum actionem, quæ ponitur forma absoluta alia à qualitate, & quantitate. Consequens videtur inconueniens, maximè de forma priori, & posteriori, quod non possit subiectum pati secundum formam absolutam priorem, nisi patiarur secundum formam posteriorem, quæ non est propria passio prioris; patet, quia albedo potest manere in subiecto post actionem transeuntem. Sic ergo probata est hæc negatiua, quod Actio ut ponitur genus distinctum contra alia nouem genera, non est forma absoluta noua, neque in agente, neque in paciente.

Nec potest poni forma absoluta, sed non noua, imò coœxa illi, in quo est, propter duo ut priùs. Primum est vniuersale, quia tunc actio esset, & non circa aliquid passum; quod videtur esse contra rationem actionis, quia secundum auctorem Sex Principiorum, Actio requirit non solum, quod agat, sed in quid* agat. Videtur etiam hoc probari ratione, quia non vniiformiter est actio quando nihil agitur, & quando aliquid agitur: quia si quando nihil agitur, agens æquè agit, sicut quando aliquid agit: ergo non est maior ratio quare illud postea sit quāmodò, non enim aliquid fit, nisi quia agens agit: & per te nunc ita agit, sicut postea, quando res accipit *esse*. Vnde breuiter non videtur intelligere rationem actionis, qui ponit eam ita absolutam, quod simpliciter nullum respectum habeat ad productum, vel passum: imò nec actionis in Diuinis est, quin semper per eam aliquid, vel aliquis accipiat *esse*: nec Deus semper egit actione ad extrâ æquè ante mundum, sicut in creatione mundi.

Secundò etiam distinguendo ut priùs de subiecto: quia si ponatur forma absoluta, ut coœxa illi in quo est, & cum hoc in agente, sequitur quod nunquam aliqua actio incipit, vel desinit *esse*, nisi quando forma actiuæ ad illam actionem incipit, vel desinit: & tunc quamdiu calidum est calidum, manet calefactio: & per consequens quando calidum impeditur à contrario, æquè agit, sicut quando non impeditur: & quando terminus actionis est inductus in passum, semper post æquè manet actio sicut ad inducendum terminum. Ponere autem actionem esse formam absolutam, & in passo coœuam sibi est omnino irrationalib[ile]: quia destruēt agente adhuc esset actio eadem in passo: simul etiam impateretur idem passum à contrariis actionibus, si potest successiùe à contrariis agentibus pati. Ex his sequitur, quod si actio est genus distinctum, ipsum ut sic, per se non dicit nisi respectum. Ulterius, si omnes respectus habent vnam rationem communem quiditatiam respectus, non poneretur nisi vnum genus respectuum, & ita non nisi quatuor Prædicamenta.

7

C. de actio-
ne.
** Ali. in quo.*

Si actio es-
set forma
absoluta, nō
minus esset,
quando agēs
impeditur
ab agendo,
quām quan-
do agit.

COMMENTARIVS.

Prima con-
clusio, esse re-
lationem.

d **A**d huius autem difficultatis intelligentiam, &c. Resoluit in hoc paragrapso actionem consistere in relatione, contra primam sententiam, non vero in absoluto: & paragrapso sequenti eam subiectari in agente, non in passo.

3. Physic.
Ad actionem
non esse actio-
nem.

Conclusio ergo eius prima est, *Actionem non esse absolutam, sed relationem*. Probat priùs, quia si esset forma absoluta, sequeretur quod ad actionem daretur actio, & sic in infinitum contra Philosophum *Physic. com. 13.* qui hac ratione probat ad actionem non esse motum, quia esset processus in infinitum. Probarunt sequela, quia omnis forma absoluta realiter distinguebitur à subiecto non est à se, neque à nihilo; ergo ab agente: ergo mediæ actione, & dependentia sui.

Responsio.

Ad hanc rationem respondetur, non vrgere de forma absoluta, quæ est actus productivus, quia in ea est status, & immediatè exit à virtute actiuâ. Nam perinde eadem ratio virget etiam de relatione, si ea ponatur actio, quia non est à se: ergo ab aliquo agente: ergo mediæ actione. Contrà, hæc ratio magis virget in forma absoluta, inquantum absoluta, non est ad aliud, sed tantum ad se: omnis autem effectus ut sit est ad aliud à quo sit: ergo per aliquid superadditum, non absolutum, sed relativum: ergo mediante hoc respicit præcise agens, & virtutem actiuam eius ut principium, & consequenter secluso hoc non respiceret: ergo relatio illa erit ratio secundum quā est ab agente, & consequenter erit actio, seu influxus agètis in ipsa.

Reveretur.
Impugnatur.

Absolutum
non esse ad
aliud.

Patet

*Quomodo a-
ctio , & effec-
tus reducun-
tur ad suam
causam.*

Pater consequentia, quia nihil potest reduci in virutem causæ, nisi effectus & actio; si est effectus, mediate reducitur, nempe mediante actione, si actio, immediatè reducitur, sed illud absolutum non reducitur seipso immediatè in virtutem agentis: ergo erit effectus propriè, qui mediante relatione illà tanquam sui dependentia ad virtutem agentis reducitur.

6
*Dependentia
effectus ter-
minata ad
causam.*

Dices esse eandem sibi realiter illam relationē. Contrà, hoc non impedit quin sit actio, seu dependentia per modum actionis, & productionis sui, quia relatio creature ad Deum, ita etiam identificatur realiter creature; est tamen productio passiva eius, quā terminatur creatura vt effectus, & eius dependentia ad Deum, & vniuersaliter omnis dependentia ad causam in quocumque genere est causatio dependentis causati ad causam, vt accidentis inherentia ad subiectum; & sic de reliquis, atque seclusa illà nullus est influxus causa, aut ordo effectus ad causam, aut causæ ad effectum.

7

Eadem ratio potest etiam fieri de actione, quā est ordo causæ ad effectum: quia absolutum inquantum absolutum, nequit esse ratio referendi causam ad effectum, vel attingendi ipsum effectum per virtutem causæ; ergo illud absolutum, quod ponit actio, nequit, quā absolutum est, esse formalis ordo causæ ad effectum, aut effectus ad causam, ac proinde nequit esse actio in passum, aut productio in terminum.

Hæc inconuenientia non vrgent in relatione, quā immediatè est inter extrema, & seipsa ordinat extrema ad inuicem, in quo ordine, quā talis est, secundūm speciem, consistit actio, quā exigit agens & passum, producens, & productum: superfluit ergo omnis ratio formæ absolutæ ad hunc effectum. Et sicut aliàs *suprà quæst. 3, preced. distinct.* dictum est de inherentia actuali, non debet ponи aliqua perfectio in causa, quā præcisè exigitur necessitate effectus, quam non exigit conceptus formalis effectus in se.

Et ne in hoc amplius inhæreamus, huc transferri possunt ea, quae ibi dicta sunt, quae perinde huic questioni deseruiunt, mutando dependentia genus, nempe formæ ad subiectum, independentiam effectus ad causam efficientem, & causalitatem efficientis ad ipsum.

8

*Secunda pro-
batio conclu-
sionis.*

*Agens non
prius est agens,
quam passum
recipiens.*

Probat secundò, quia si est in agente, ergo omnne agens prius mutaretur secundūm formam absolutam in se, quam mutaretur passum ab ipso, quod est inconueniens, quia non prius est agens in actu secundo, quam passum: licet enim in exercitio, motus incipiat ab efficiente, nequit tamen concipi ut efficientis & transmutans, quin concipiatur passum ut patiens, actio vt est ad terminum: quia actio causa creatæ nequit esse nisi depen-

denter à subiecto: & actio secundūm authorem de sex Principiis requirit id quod agat, & id in quod agatur.

Sequela probatur, quia si actio consistit in forma absoluta, quæ est in agente, necessariò agens mutatur ad ipsum, inquantum est eius susceptivum, & est sub priuatione eius, in actu primo, & tempore prius, quām agat.

Dices, hæc ratio perinde vrget mutationem *Responsio.* agentis etiam per formam relatiuam, quæ supponit sui priuationem. Contrà, vis rationis non *Impugnatur.* consistit in hoc, sed in eo, quod agens transmutaretur antequam passum transmutaretur: quod sequitur peculiariter in eo, quod diceretur actio forma absoluta, quia quantumcumque se habet agens aliter in ordine ad se per formam absolutam, non concipitur passum se habere aliter per tam formam, neque per virtutem agentis transmutari. Sed non ita est de forma relativa, quæ nequit concipi in *esse*, nisi sit huius fundamenti, cuius est, ad aliud, ad quod est, & sic nisi sit agentis ad passum.

*Si actio est
absoluta
prius agens,
quam passum.*

Dices, quamvis agens diceret relationem ad *Responsio.* passum: non sequitur passum se aliter habere. Respondetur, non sequitur ex communi ratione formæ respectiuæ, quando non est mutua relatio, sed ex ratione particulari huius formæ sequitur, quia agens concomitantem passionem, vt correlatiōnem, & virtutem simul sunt. Et quia hæc relatio ex specie sua est actus productius termini; agens enim non aliter se habet ad passum, nisi passum aliter se habeat ad agens.

Impugnatur.

Si dicatur actio esse in passo, sequitur aliud inconueniens, nempe quod subiectum nunquam patetur secundūm formam absolutam de genere Quantitatis, & Qualitatis, quin concomitantem patiatur secundūm formam alterius generis absolutum, nempe Actionis: hoc autem esse inconueniens videtur, quia quantitas, & qualitas sunt formæ priores manentes transeunte actione.

9
Responso.
*Aliud incon-
ueniens si actio
sit in passo.*

Dices, hoc non esse inconueniens, quia idem dicendum, etiamsi actio poneretur forma respectiua, magis enim inconueniens est, vt constituendo actionem in aliquo, quod imperfectius est, concomitantur has formas, quam si dicatur esse absolutū. Contrà, hoc non est inconueniens, iudicem necesse, quia absolutum ad absolutum nequit se habere aliter, nisi mediante respectiuo, neque etiam inesse, si distinguatur realiter, & insit per modum formæ; hic enim effectus est relationis, vt sit ordo inter absoluta, sed id non competit absoluta formæ: ergo si actio esset forma absoluta, sequeretur inconueniens præmissum, quod non est inconueniens in forma relativa. Tertiò tandem probat *Relatio ordo
inter abso-
luta.* tertius probactionem non posse dici coæquam agenti, & ratio est in se manifesta.

Euasio.
Impugnatur.

S C H O L I V M.

Saluat famosam diuisionem Prædicamentorum in decem genera per diuisionem respectus in intrinsecum & extrinsecum: ostendit actionem esse respectum, & subiectatum in agente, vt in subiecto, in potentia activa, vt in fundamento, & probat tripliciter: ait etiam passionem esse respectum subiectatum in passo, correspondentem actioni. Item, ponit tres respectus in agente, scilicet ad productum totale, ad eductum, vel inductum, quod est partiale, & ad subiectum huius, quod est transmutatum. Duo primi sunt intrinseci, & de genere Relationis: tertius extrinsecus, & constituit genus Actionis, vel Passionis.

Si

Si ergo debet saluari illa famosa diuisio Prædicamentorum, quia secundum Auicen-nam, 3. *Metaphys.* cogimur obseruare illam diuisionem Prædicamentorum famosam, quā dicuntur esse decem generalissima, cogimur, inquam, propter Philosophorum antiquam auctoritatem, cui non debet facile contradici, necesse est dicere, quod respectus habeat sufficiens rationes formales: sufficiens, inquam, ad distinctionem generum: hæc au-tem differentia sufficiens ad istud, quæ probabilius colligitur ex dictis auctorum, est re-spectus extrinsecus, & intrinsecus adueniens; vt ille dicatur intrinsecus adueniens, qui necessariò consequitur ambo extrema in actu posita, vel, quod idem est, necessariò con-sequitur suum fundamentum termino non excluso, sed positivo. Extrinsecus autem est, qui non consequitur necessariò extrema etiam ambo simul in actu posita. Et tunc illa sex principia, de quibus agit auctor sex Principiorum, pro tanto non sunt species relationis, quia relatio dicit respectum intrinsecus aduenientem: illa autem dicunt respectus ex-trinsecus aduenientes: actio ergo erit respectus extrinsecus adueniens.

Sed cui? Videtur quod passo: quia 3. *Physic. text. 22.* vult Philosophus, quod actio, & passio fundantur in motu: motus autem est in passo: & quod non distinguitur formaliter, nisi per esse ab hoc, & in hoc.

Sed contrarium videtur, quia in eodem est respectus, & fundamentum (ratio funda-menti, vt viderit, hoc ostendit) sed potentia actiua, quæ est fundamentum actionis, est in agente: ergo. Item, in eodem non sunt respectus oppositi saltē ad idem, nec vniuer-saliter necessariò simul: passio autem, vel respectus passionis vniuersaliter est in passo: non ergo necessariò in eodem est respectus oppositus actionis. Item, in quocumque est forma aliqua, illud est simpliciter tale secundum formam illam: omnino enim irratio-nabile videtur, quod forma sit in aliquo, & non constituat ipsum informatum secundum ipsam: ergo si actio est formaliter in passo, passum erit formaliter agens.

Dicatur^f ergo, quod actio est respectus extrinsecus adueniens, & in agente vt in sub-iecto: in forma autem quæ dicitur potentia actiua, vt in fundamento proximo. Similiter passio dicit respectum oppositum correspondente isti, & in passo vt in subiecto, & in potentia passiua, vt in fundamento proximo.

Ulterius in speciali agens creatum habet respectum ad terminum primum, sive tota-lem, qui dicitur productum: & ad terminum, qui dicitur forma educita, vel inducta: & ad subiectum illius formæ, quod est passum, vel transmutatum. Quod autem isti respectus sint alij, & alij, probatur, quia sunt ad alios terminos. Probatur etiam per aliud, quia re-spectus correspondentes è conuerso sunt omnino alij, & alij: respectus enim producti ad producens est sicut dependentis ad illud ad quod dependet, & hoc simpliciter secun-dum suum esse, sicut simpliciter accipit esse: respectus autem transmutabilis ad transmu-tantem, non est simpliciter dependentis secundum esse.

Transmutable enim secundum suum esse, simpliciter concurrit cum agente, vt con-causa, nec accipit simpliciter esse ab ipso: sed tantum accipit esse secundum formam, quæ inducit. Respectus etiam producti, & inducti, patet quod sunt alij, et si uterque sit dependentis à producente: quia illud primò dependet quod primò accipit esse, & hoc est productum: illud secundariò, vel per accidens dependet, quod secundariò accipit esse, & hoc est educit, vel induxit.

Istorum trium respectuum ex parte agentis duo primi non sunt extrinsecus adue-nientes: quia vel agens non habet relationem realem ad productum, vel induxit, sicut est de Deo producente creaturam, vel aliquid in creaturis: vel si habet, necessariò con-sequitur fundamentum positivo termino. Hoc est manifestius de respectu consequente in producto, vel educito, quod scilicet non est extrinsecus adueniens: quia necessariò sequitur fundamentum positivo termino. Ille autem respectus, qui est ad passum, est ex-trinsecus adueniens: quia bene possibile est actiua, & passiua esse, & etiam approxi-mata, & tamen non habere istum respectum, quod agens sit illud, à quo transmutatur, nec illud ab ipso transmutetur, vt pote si est aliquid impediens actionem: ergo actio ti extrinse-cum sit respectus extrinsecus adueniens, vt prius est deductum, erit habitudo agentis ad passum transmutatum.

Et hoc confirmatur per Philosophum, 5. *Metaphys.* qui definit potentiam actiua esse principium transmutandi aliud, inquantum aliud: sicut autem potentia actiua est prin-cipium transmutandi, ita actio, quæ est actus potentiaz actiua, erit transmutatio alterius, id est, passi, inquantum alterum est. Duo autem alij respectus, scilicet productio-nis, vel inductionis, seu educationis, & hoc sive actiua, sive passiua, pertinebunt ad genus Relationis propriæ dictæ: quia sunt intrinsecus aduenientes.

*Quid respe-
ctus intrin-
secus adue-
niens.*

*Quid ex-
trinsecus re-
spectus.*

*Cui adue-
niens.*

*Varr. lib. 2.
dist. 1. q. 5.
& in mate-
ria de Eu-
charistia, q.
vte.*

*Forma de-
nominat sub
iectū in quo
est.*

*Actio est in
agente vt in
subiecto, in
potentia ac-
tiua, vt in
fundamento.
Agens respi-
cit produ-
ctum totale,
inductum, vel
eductum, id
est, formam,
& subiectū
huius, id est,
transmuta-
tum, & in
hoc ultimo
est actio de
genera A-
ctionis.*

11

*Respectus
producti, &
educti, sunt
intrinseci,
respectus
transmuta-
tio.*

*Actio ex
Philos. est
transmuta-
tio.*

10 *e* **S**i ergo debet salvare, &c. Concludit ex diuinitate Prædicamentorum in decem genera celebrata à Philosophis antiquis, relationem diuidi in illam, quæ est intrinsecus adueniens, & sequitur extrema posita in actu; & relationem extrinsecus aduenientem, quæ præter extrema in actu posita exigit aliquid aliud, ut insit diuersum ab extremis: & hæc diuiditur in sex genera, de quibus author sex Principiorum; & sic actio erit relatio extrinsecus adueniens.

Obiectio. Dices, relationes secundi generis Prædicamenti ad aliquid, fundari super actione & passione, quæ sunt aliquid extrinsecum, seu diuersum ab extremis: quia extrema possunt simpliciter esse sine tali relatione; ut si effectus, verbi gratiæ, qui natus est esse, & est de facto ab hac causa, peneretur vel à Deo solo, vel ab alia causa, in cuius virtute includitur, eo casu esset effectus, sine relatione ad hanc causam, à qua est modus, etiam ipsa existente ergo erit relatio hoc modo extrinsecus adueniens, & consequenter non subsister differentia præmissa.

11 *S*oluitur. **C**ur relationes secundi modi non sunt extrinsecas. Respondet, quod esse alicuius importat omnino, quæ ordinantur ad ipsum esse hic, & nunc; & consequenter ordinem ad determinatas causas essendi, inquantum est per ipsas: ideo actio quæ est actus productivus, & passio quæ est causa materialis causalitatis, vel eam connorat per se, supponitur ad esse effectus; quamvis esse sit ab his diuersum; tamen est per hoc in suo genere.

Quare relationes dicuntur extrinsecus aduenientes. Relatio autem extrinsecus adueniens ideo dicitur, quia non solum supponit extrema in esse, & quidquid ordinatur ad esse determinatum ipsorum; sed ulterius requirit aliquam determinationem posterius aduenientem, quæ est accidentia extremitatis, inquantum sunt, & posterius adueniens ipsi in esse.

Relations secundi modi supponunt actionem, &c. ut ordinem determinatum causarum. Non ita se habent relationes secundi modi, quia licet extrema ipsorum possint esse, simpliciter loquendo, sicut ipsa, si effectus esset modo dicto ab alia causa: tamen ut sunt hoc determinato modo, nequeunt esse sine relatione fundata in hoc determinato esse effectus: cum ergo supponant actionem & passionem, eas supponunt, tanquam rationes per quas seruat ordo causatum per se, ut infra explicabitur ad effectum ponendum, non verò ut aliquid posterius, & accidentaliter adueniens; sicut est illud, quod supponit relatio extrinsecus adueniens, ut actio applicationem; *vbi* indistinctam loci & locati: situs positionem partium in quanto in ordine ad se, quæ una pars est extra aliam in ordine ad locum; & sic tempus coexistens inter temporarium & tempus, & configurationem in modo essendi, &c. Sed hæc remittendo ad sua loca in Metaphysica, & Philosophia, vbi per se tractantur, incidenter autem hic non vacat iam eas fusius tractare.

12 *Secunda conclusio.* Addit Doctor secundam conclusionem huius questionis, nempe, *actionem esse in agente, ut in subiecto.* Hæc conclusio necessaria est supposita priori, nempe actionem esse relationem: & optimè probatur, quia fundamentum actionis est potentia activa: sed relatio non separatur à fundamento, in quo est: ergo, &c.

Secundò, quia respectus oppositi non sunt in eodem simul & ad idem; actio & passio sunt ta-

les, & passio est in passo: ergo actio non est in ipso. Dices, quando idem agit in seipsum, est Propter oppositionem actionis & passus. Respondet, probabilius est iuxta illam conditionem relationis realis, quæ dicitur inter extrema realiter diuersa, non esse eiusdem ad seipsum relationem actionis, aut passionis: sed quidquid sit de hoc, limitatur maior per hoc, quod addatur sub eadem ratione, & sic tollitur instantia: passum autem non habet nisi unam & simplicem rationem causandi, nempe potentia passus, & secundum hanc comparatur ad agentem, ut ab ea transmutatur, & mouetur, & secundum candem rationem comparatur ad terminum motus: ergo non dicit relations oppositas ad agens, seu ad terminum simul. Potest etiam illud principium intelligi de relatione, quæ inest ex natura rei; non autem de ea, quæ inest per conditionem accidentalem diuersam, ex qua ordo diuersus potest orihi eiusdem ad seipsum, non simpliciter; sed iuxta diuersas determinations.

13 *T*ertiò probat, quia si actio esset in passo, tribueret ipsi denominationē ut esse agentis, utrumque ipsi repugnat, sicut fundamentum utriusque, quod est potentia activa. Ad hoc instatur respondendo esse formas, quæ denominant extrinsecū & intrinsecū: denominatio intrinseca passionis est in passo, extrinsecū autem denominatio actuum agentem: sic dicitur Deus creator per relationem, quæ est in creatura, per quam ipsa creatura denominatur extrinsecū passus. Contrà, hæc ratio Doctoris supponit primam eius conclusionem, nempe actionem & passionem esse diuersas, & consistere in relatione. Hoc posito, passio nequit tribuere nomen, aut effectum actionis, neque econtra actio passionis: actio tamen sicut est diuersa in effectu formaliter, & ratione tribuit nomen, alia frustra ponetur dare diuersum effectum, vel exigetur: nequit autem tribuere nomen agentis passo, neque illud referre per modum agentis, quia id conuenit activo: ergo bene sequitur non esse in passo.

Aliqui nostri sumunt hinc fundamentum non dari denominations extrinsecas, iuxta mentem Doctoris; sed malè, quia oppositum docet variis in locis, potissimum in 1. diff. 30. vbi dicit Deum dici Dominum relatione seruitutis, quæ est in creatura: ad quam doctrinam, ut approbatam, se remittit infra hac ipsa questione, §. *Contra ea que dicta sunt de actione Dei, &c. respons. ad 3. & 5. Ad propositum ergo, &c. in fine: & respons. ad 2. pro opinione: videatur in 2. diff. 1. quest. 5.*

14 Argumentum ergo Doctoris est ex suppositio- ne iam dicta, & sic concludit non aliter, quia de- *Actio per modum actionis pri-*
nominatione creatoris est activa; actio enim ut con- *denominat agentem.*
iungitur suo principio activo nequit denominari, nisi per modum causæ, à qua exit effectus effi- cientes, quia aliter ipsam non respicit.

Dices, quare ergo non diceretur actio etiam obiectio, sic se habere, ut per modum Passionis denominari effectum & passum, per modum actionis principium actuum, quamvis in re esset una forma? quia, non sunt multiplicanda entia sine necessitate.

Reffensio.

Respondetur ex eo quod Prædicamenta sunt intra se realiter diuersa; & Actio & Passio, tanquam talia reducuntur directè ad suam propriam classem. Secundò, quia diuersa fundamenta realiter arguant diuersitatem formarum relatiæ. Tertiò, quia perinde eriam in creaturis relatio causa, & effectus ad se inuicem sic posset constitui vna relatio ex parte solius effectus, quod non conceditur: quamuis ergo Deus sit causa actiua, nullam tamen fundat ex perfectione sua relationem ad effectum realem, sive per modum actionis, sive per modum productionis: quia immediate suâ virtute infinita, seclusa omni determinatione per modum actus secundi, vt in ipso potest attingere effectum; non ita causa secunda, quæ requirit determinationem nouam intrinsecam per modum actus secundi; & ideo desinen-
tia determinatione, virtus eius amplius ne-
quit attingere effectum in esse positum; sicut vir-
tus Dei tam in fieri, quam in factu esse semper at-
tingit effectum, & necessariò inquantum est.

15 Aduertendum autem est, sicut cognoscitur à nobis pro hoc statu prima causa ex creaturis, & modis causandi earum, seclusis imperfectionibus, sic etiam denominari Deum respectuè ad creaturas secundum proportionem seruatam in creaturis, & translatam ad primam causam, præscinden-
do imperfectionem, secundum quam in creatu-
ris saluatur ipsa denominatio: in creaturis autem denominatio sumitur ab actu secundo causæ crea-
tæ in ordine ad effectum per illam formam, se-
cundum quam terminatur & refertur virtus eius
actiua ad effectum, vt per eam transit in esse, &
forma est actio; hæc non transfertur in Deum
per modum forma, vt dixi, quia voluntas eius,
seu *volle substantialie*, vt terminat eam effectus,
non est medium sicut in causis creatis inter vir-
tutem actiua & effectum; sed est ipsum principi-
pium, à quo exit, seu emanat effectus immediata-
tè: ideo in Deo supra virtutem non datur aliqua
forma media per modum actionis, quâ dicatur
agens, neque requiritur: quia ipsa eius volitio in-
finita continet omnem determinationem actus
secundi per modum actionis sumptum: non ita
virtus causæ creatæ, quæ seipsa non attingit, ne-
que attingere potest effectum; nisi præterea acce-
dat alia forma per modum actus secundi diuer-
sa à virtute, & potentia actus primi, & hæc est
actio eius.

Quia tamen creatura intelligitur fluere, &
exire à Deo per modum effectus, & respectuè ad
Deum, intelligatur semper esse in fieri, id est, de-
pendens in suo esse, sumitur quidam conceptus
seruatæ proportione ad actum secundum causæ
creatæ ab illa dependentia effectus quâ vnitur
semper virtuti causa primæ influentis esse illa
proportione, quâ effectus dicitur in fieri, vt est à
causa creata producente illum actualiter, & per
ipsam actionem viri effectum, vt fit, virtuti cau-
sæ productus. Hæc denominatio, quia nequit
sumi à Deo, sumitur ex ipsa dependentia, quæ est
in creatura, vt connotat suum principium, nem-
pe voluntatem diuinam, denominat per modum
actionis, & seruatæ quadam proportione mediat
inter substantiam effectus, & Deum causantem:
ideo non est alia similitudo inter denominatio-
nes has, nisi proportionis, non vero entitatis,
aut modi.

f Dicatur ergo, &c. Concludit actionem esse
relationem extrinsecus aduenientem, subiectari
Scoti oper. Tom. VIII.

in agente, fundari in potentia eius actiua; passio econtrà in passo subiectatur, & fundatur in pot-
tentia eius passiuæ. Distinguit actionem à relatio-
ne producentis ad productum, quæ est ad totum,
& à relatione educentis ad educatum, quæ est ad
formam: & hæc sunt quarti Prædicamenti, & se-
cundi generis: *Actio vero est relatio transmutans*
ad transmutatum, nempe ad passum, quia ex Philo-
sopho s. *Metaphysica* textu com. 17. definitur pot-
tentia actiua quod sit *principium transmutandi*
aliud, inquantum aliud, id est, passum: actus autem
illius potentia est actio ipsa: ergo est ad transmu-
tationem, & ad passum.

Differentia harum relationum, vt melius col-
ligatur potest obiici fristrâ multiplicari, quia
agens, inquantum educens formam, est transmu-
tans passum de priuatione ad actum, neque ali-
ter potest transmutare inquantum etiam educens
est producens, quia eo ipso, quod forma ponatur
in subiecto in fieri, aut factu esse, ponitur totum in
fieri, & factu esse.

Præterea, actio, si est præcisè respectu passi, non
erit productio termini, aut via in terminum, aut
causalitas efficientis, imò priùs naturâ communi-
catur forma subiecto in fieri, & factu esse, quâ
concipitur subiectum transmutari; & seclusa omni
alia relatione habetur per hoc solum subiectum
transmutatum: ergo non datur alia relatio,
quæ sit diuersa.

Præterea, virtus actiua agentis reducitur ad
actum secundum per talem educationem: ergo &
potentia passiuæ subiecti. Præterea, debet seruari
proportio inter causam secundam & primam,
quantum est ad actum secundum: sed causa prima
ad intrâ, & ad extrâ reducitur in actum per so-
lam productionem, & non per actionem: ergo &
secunda.

Respondetur hic non esse multiplicationem
entium sine necessitate; & hæc tria ab omnibus
passim distinguiri, quia relationes educentis, &
producentis manent præteritæ actione & pas-
sione, quorum esse est in fieri secundum com-
mune.

Aduertendum ergo alium esse ordinem causa-
rum ad inuicem, alium vero ordinem effectus ad
causas, vel causarum ad ipsos effectus; passum di-
cit ordinem potentie passiuæ ad actiua, inquantum
per hanc reducitur ad actum; actiua codem
modo ad passiuam inquantum est principium
transmutandi: & præterea, in ipsa sua causalitate,
& effectu dependens à causa materiali: iam
suppono actionem vtramque in suo rigore con-
uenire tantum causæ secundæ, vt denotat depen-
dentiæ sua virtutis in agendo à passo.

His suppositis, sicut diuersæ sunt extrema, ita
sunt diuersæ relationes. Est ergo dependentia
causarum à se inuicem, & ordo diuersæ rationis à
dependentia, effectus ad causas, vel econtrâ: actio
autem, vt est in passum, non præscindit à termino,
seu à re acta, quam communicat in fieri, aut factu
esse subiecto.

Licet ergo actio, & educatione sint simul & con-
comitantæ: alius tamen est ordo actionis ad pas-
sum, & inuoluit materialiter id quod communica-
tum, seu connotat in esse rei: vnde in motu
hæc distinguuntur, nempe ipse motus, & forma
secundum quam est motus; & dicitur terminus
recipiens esse per motum, tanquam per ratio-
nem, quâ fit, & transit de non esse ad esse, vt est
à causa efficiente vt ab hoc, & est à subiecto vt
esse subiecto.

17
Objetio con-
tra distin-
tionem alla-
tam.

18
Solutio.
Distinctio
præmissa su-
stinetur.

Alius ordo
causarum ad
se, alius ad
effectum.

Actio econ-
tat terminum
concomitan-
tem.

Concomitan-
tia illa decla-
ratur.

Diferentia in-
ter causam
primam, & se-
condam.

15

16
Contenta hu-
me litera.

XX x 2 in

Prior est ordo causarum ad inuicem.

in hoc : & sic inuoluit actionem & passionem, qui sunt respectus actiui & passiui, vt prius naturā comparantur ad inuicem cause secundū proportionem actiui & passiui ; & passuum est in potentia, vt reducatur per actiū in actū, & mediante actione attingit virtus agentis suum passum, ipsum actuando, seu transmutando: licet, vt dixi, secundū formam, quæ est in fluxu mediante virtute agentis, vt applicatur passo per actionem, quæ est ad passum.

V ergo actio est actus actiui, vt comparatur ad passum, & passio passiui, vt comparatur ad agens ; ita hæ relationes ipsorum insunt, quæ prius naturā dicunt ordinem immediatum ad inuicem, qui connotat illud secundū quodd dicunt ordinem, nempe formam materialiter sumptam in ratione communicati actus ab agente, & succeditis in potentia quæ virtute agentis mutatur ab opposito priuatio, & terminatur eius apertitus.

19

*Explicatur in simili.
Ordo causa prima, & secunda.*

Vt in simili potest declarari ; verbi gratiâ, in causa prima & secunda, inter quas est ordo effentalis secundū actionem : nam causa secunda dependet in agendo à prima, non solùm ratione termini communis produc̄ti, quia sic etiam causa partiales à se inuicem dependent ; sed etiam in actione ipsa, quia virtus participata, & dependens in actu secundo est à causa prima. Hæc dependentia non est ipsa actio, licet sit secundū actionem, sed est ordo, & dependentia secundū actionem ad causam primam, à qua participatur actio ipsa, quam importat actio ipsa connotatiæ, & materialiter ipse ordo, & dependentia agentis ab agente.

Simili modo in proposito actio connotat formam secundū quam mutatur passum, vt sit in passo, tamen ipsa actio est ordo actiui ad ipsum passum, inquantum est passum, & prior naturā ordine agentis ad ipsam formam : quo sensu dicuntur relations secundi modi fundari in actione, & passione à Philosopho.

20

*Ordo educen-
tis ad eductū.*

Ordo educentis ad formam eductam denotat dependentiam formæ ad educentem, quæ forma transit de non esse ad esse dependenter à potentia subiecti simul concurrentis in suo genere : hic ordo est posterior priore, quia prius naturā causæ se inuicem respiciunt, & dependent à se inuicem, quæ respiciunt effectum, qui posterior est secundū dependentiam.

Tertius ordo est productoris ad productum, siue sit compositum accidentale, siue substantiale, quia compositum dicit unionem saltem supra formam, & ab ipsa diuersam, & ad compositum

comparatur etiam forma ipsa, vt dat esse per modum causa formalis, non vt recipit esse per modum termini à suis causis prioribus ; quia perinde dare idem esse, etiam si esset improducta : unde sequitur hunc ordinem esse diuersum à priori ; ex his autem, quia coniuncti sunt, facilis est transitus de uno in aliud secundū fallaciam accidentis ; conueniunt nempe in uno quod materialiter connotant, nempe in forma, secundū quam omnia contingunt, seu in termino ; differunt tamen in suo formalī secundū ordinem, tam formæ, quam termini, quam etiam causarum ad inuicem.

*Hic supponit
prioris.
Secundū can-
salitatem.*

*Fallacia ac-
cidentu.*

*Ad obiectionem ergo patet, negando hinc multiplicari respectus superflue, quia multiplicantur secundū exigentiam extromotorum. Ad pri-
mam probationem respondetur, negando ante-
cedens in sensu formalī, quia educens, inquan-
tum educens, est tantum dans esse formæ concur-
rente materiâ, & eductio ex parte termini deno-
tat simplicem, & propriam eius dependentiam ab*

*Respondetur
obiectioni.*

*effienti simul cum materia : actio autem denotat dependentiam passi, seu ordinem agentis ad passum, inquantum actiū & passiū sunt, qui ordo est prior natura in causis etiam, vt comparantur ad se inuicem in actu secundo, quam ordo eorum, quæ dante esse formæ tanquam termino : & hinc ordo est secundū prioritatem de-
pendentia, quæ supponit inter actiū & passiū ad ordinem dependentia formæ ab ipsis : unde sicut in ipsa forma prior est ordo eius ad agens, quæ recipit esse per eductiōnem ab agente, quam ordo eiusdem formæ ad idem agens, inquantum simul concurreat cum ceteris causis ad effectum communem ; sic materia, in-
quantum potentia actuabilis virtute agentis, prius dicit ordinem ad agens, & agens ad ipsam, quam vtrumque simul ad dandum esse formæ ; prius, inquam, secundū ordinem dependentia ; licet simul concurreat hinc alias ordo ad formam secundū quam transmutatio sit in ma-
teria.*

*Ordo causa-
rum prior se-
cundū de-
pendentiam.*

*Ad secundam probationem, negatur ante-
cedens cum sua probatione, nisi intelligatur conse-
cutiæ : quia, sicut dictum est, prius forma recipit
esse, quam nata est causare effectum communem
sibi, & ceteris causis.*

*Ad tertiam probationem patebit in expositiō-
ne literæ sequentis ; & pro nunc responderetur
actionem formaliter sumptam non esse produc-
tionem, esse tamen productionem ratione con-
notati, nempe formæ & compositi : vt iam cum
Doctore explicabitur.*

S C H O L I V M .

*Ponit quinque acceptiones actionis. Primo, pro operatione. Secundo, pro respectu producen-
tis. Tertio, pro respectu inducentis. Quartio, pro re acta, includendo esse ab alio. Quinto,
pro transmutantis respectu : & declarat optimè secundū mentem Philosoph. actionem pro-
priè consistere in hac ultima acceptione, scilicet in respectu transmutantis ad transmutatum,
cui correspontet passio, id est, respectus transmutati ad transmutans ; & solvit loca Philos. que
contraria videri possent.*

*Actio mul-
tipliciter
dicitur.*

*Ex 8 dictis patet æquiuocatio multiplex huius nominis actio. Vno enim modo dici-
tur de operatione, prout intellectio, vel volitio dicitur operatio, & tamen in rei veri-
tate est qualitas, vt declaratum est lib. I. dist. 3. quest. vlt. Alio modo actio dicit per se ha-
bitudinem, vel respectum. Et quandoque accipitur hoc nomen actio pro respectu produ-
centis*

centis ad productum, sicut dicitur pater esse causa agens filii. Quandoque autem pro respectu inducentis ad inductum, vel eduentis ad eductum, ut calidum dicitur causa agens caloris in ligno. Quandoque etiam accipitur hoc nomen *actio* pro re acta, includendo tamen istum respectum, quem exprimit hoc, quod est ab alio, sicut in 3. *Physic.* Aliquando etiam pro respectu transmutantis ad transmutatum, iuxta illam descriptiōnem lib.6.princ. *Actio est, secundum quam in illud quod subjicitur, agere dicimus.*

Aetio secundum primam significationem est forma absoluta, & in genere Qualitatis, ut dictum est: sed iuxta secundam, & tertiam, est respectus intrinsecus adueniens, & sic propriè in genere Relationis, iuxtra quartam verò præcisè est genus distinctum, ut prius est probatum per Aristotel. s. *Metaphys.* & per distinctionem respectuum, qui non pertinent ad genys Relationis à relationibus propriè dictis, quæ sunt in genere Relationis: 17. & patet per descriptionem nunc adductam.

Iuxta quintam significationem, (si tamen sit significatio huius nominis, sicut communiter exponitur ibi Philosophus) patet, quod actio, quantum ad illud connotatum, pertinet ad aliquod genus absolutum, secundum quod passum transmutatur, rumpote quantitatem, vel qualitatem, & huiusmodi: & sic dicit ibi Philosophus de actione, quod est opus, & finis huius, scilicet actiui: opus autem, & finis huius est ipsa forma absoluta in passo, licet ut fluens, loquendo de agente per motum. Vnde praemittit ibi, quod motus est actus, & actiui & passiui; actiui ut ab ipso, passiui ut in ipso: ille autem motus secundum Commentatorem realiter est forma fluens: dicitur ergo actio ibi, ipsum actum, siue opus, vel finis agentis, inquantum est ab ipso agente. Et quia ista duo, scilicet res acta, & esse ab, nihil unum per se constituant, si nomen *actionis* in ista quinta significatione significet conceptum per se unum, non significabit ambo, sed alterum. Et rationabile est, quod principaliter formalius significet, & connotet illud, quod est materiale, ut in aliis nominibus importantibus talia diuersa: & tunc non oportet querere ad quod genus pertineat ratione connotati: quia potest pertinere ad tot genera, ad quot forma causata in passo ab agente.

Sed ille respectus ab alio, qui formaliter importatur per nomen actionis in hac quinta significatione, adhuc videtur æquiuocè intelligi, vel scilicet, ut ab, ut à producente, seu inducente, vel ab, ut à transmutante: & secundum primum intellectum pertinet ad genus Relationis, sicut & ipsa productio, vel induc̄tio passiua, ut prius est dictum: secundum intellectum ultimum, pertinet ad genus Passionis, sicut & transmutatio passiua.

*Et si obicias, quod hoc repugnat Aristot. in 3. Phys. qui vult, quod formale in actione
secundum quod distinguitur à passione, sit esse ab alio: ergo illud non dicit respectum
de genere Passionis. Respondeo, Aristot. non loquitur ibi de actione, secundum quod est
genus distinctum contra passionem: sed de actione secundum aliam significationem no-
minis, istam scilicet actum, & non ut productum, nec ut inductum: cum enim præmisset
de actu actui, & actu passui; *Hec enim actio est scilicet actus actui: illud autem passio actus*
passui, probando primam subdit: *Opus autem, & actus huiusmodi est actio, illius autem*
passio: accipit ergo ibi actionem pro opere, & fine agentis: illud autem est forma acta in
*passo, quæ ut fluens est motus.**

Hoc obiectione fuit Varron. ex verbis Philos. 3. Phys. et paulo superius.

Aliter potest dici, quod *ab hoc*, potest accipi æquiuocè. Vno modo ut est relatio opposita ei, quod est à quo aliud: & tunc debet intelligi aliquid præcedens, quod specificatur per *ab hoc*, utpote, qui *ab hoc*, vel *quod ab hoc*: & hoc modo *ab hoc* non pertinet ad genus Actionis, sed magis respectus oppositus, scilicet à quo aliud. Alio modo *ab hoc* accipitur, non ut determinat aliquid præcedens, & tunc idem est cum isto respectu à quo: & hoc modo concedi potest pertinere ad genus Actionis. Sed isto modo non est motus, qui est in passo, nisi tantummodo terminatiuè.

Et hoc sufficit ad saluandum verba Aristotelis ibidem. Vult enim, quod actio, & passio sunt idem, sicut via ab Athenis ad Thebas, & è conuerso. Non intelligo quod intelligatur ibi una via pro ipsa magnitudine, super quam sit motus: sed pro ipso motu hinc illuc, & è conuerso, ut patet per aliud exemplum, quod posuit de distantia hinc illuc, & illinc huc, super idem spatium: vbi vult, quod illa sint eadem materialiter propter identitatem spatij: sed alia formaliter, ita hic, motus est illud, per quod dicitur agens per respe-

Etum ab hoc, intelligendo per hoc respectum à quo : in mobili etiam fundatur è conuerso respectus ad agens.

16 Et isti duo respectus habent aliquid idem materialiter ut motum : sed formaliter sunt
3. Physic. t. alij, & in aliis subiectis. Præmisit enim ibi in principio illius capituli de actione, quod
c. 18. oportet inesse actum utrisque, scilicet motiuo, & mobili : mobile enim est in ipso posse,
 mouens autem in operari : ergo illum actum mouentis, quem ponit operari, vult inesse
 mouenti.

Text. 22. Et si obiicias quod in fine capituli dicit, quod cui insunt hæc, scilicet actio & passio,
 Cui insunt supple, motus est : potest dici, quod alia litera habet, motus inest. Vel ista litera potest
 actio, & sic exponi : non cui insunt, ut subiecto, vel fundamento : quia nec passio de genere Pa-
 ssionis inest motui, vel fundamento : quia respectus fundatus super motum ad agens,
 motus est, ex-
 plicatur.
 est intrinsecus adueniens, cum motus sit forma ipsa inducta, vel educita : sed cui insunt
 hæc, alterum terminatiuè, scilicet actio, & alterum quasi subiectiuè : quia concomitanter in eodem subiecto ut passio : quia tamen variè videtur ibi loqui de actione, & pa-
 sione, non potest faciliter haberi certa intentio eius, nisi exponendo totum illud caput.
 Quæratur ergo ibi, quia hic esset nimis prolixum.

C O M M E N T A R I V S.

21 **g** *E*x dictis patet æquinoctio, &c. Hic exponit
Quinque ac- Doctor quinque acceptiones actionis, se-
ceptiones a- cundum quas contingit multiplex æquinoctio
nominis. Primò, sumitur pro operatione poten-
Prima ac- tiax vitalis, & sic est qualitas absoluta, ut patet
ceptio pro ope- ex 1. dist. 3. quæst. vlt. Secundò, sumitur respectu
ratione. producentis ad productum; sic dicitur pater cau-
Seconda ac- fa agens filij. Tertiò, pro respectu educentis ad
ceptio pro re- educitum, ut calidum causa agens calorem in li-
latione pro- gnum. Quartò, sumitur pro relatione transmutan-
ducientiis. tis ad transmutatum, ut hic sumitur.
Quinta ac- Et sic describitur in lib. de Sex Principijs cap. de
ceptio pro re- Actione, secundum quam in illud, quod subiectum, age-
 re discimus, &c. & est actus potentia actiua, qua
Definitio a- definitur à Philosopho. Metaphys. text. com. 17.
tionis. Principium transmutandi aliud in quantum aliud : &
 sic constituit proprium Prædicamentum.

Quinto modo sumitur pro re acta, & sic pertinet ad illud genus, ad quod pertinet res ipsa, seu terminus : secundum hanc acceptiōne explicitat Philosophus 3. Physicor. textu 19. de moro, ubi dicit, quod actio est opus, & finis huius, id est, actiui ; quod debet intelligi de re acta in qua constituitur finis agentis : vnde ibi dicit quod motus est actus actiui, & passiui ; actiui, ut ab hoc, passiui, ut in ipso.

Ille autem motus secundum Commentatorem est forma fluens, & sic definitur etiam ibidem:
Definitio mo- motus actus entis in potentia, secundum quod in poten-
sus. tia : illa particula, ut ab ipso, potest denotare, ut
 à transmutante, vel à producente & inducente,
 & vtrumque debet intelligi terminatiuè.

22 Ex his patet actionem de genere Actionis non
Actio non esse formaliter productionem, aut viam in termi-
est formaliter nata productio.

num, prout hæc via denotat transitum termini de non esse ad esse : quia productio est respectus agentis ad id quod recipit esse ; actio vero ad id quod transmutatur : via in terminum est, vel respectus producentis, vel certe ipse terminus realiter, ut est in fluxu, & transitu de non esse ad esse : actio est causalitas efficientis respectu materiæ, sed productio est causalitas eius respectu termini.

Ex quo patet ad reliqua obiectionis superius præmissæ. Ad aliud negatur per educatione reduci virtutem actiua agentis formaliter in actum secundum, nisi præcisè, quæ est inducitiua, aut educitiua formæ ; neque etiam habetur formalis conceptus transmutationis passi per educationem, sed habetur conceptus sustentationis, quia materia ad educationem comparatur, ut causa eius, quæ dat esse formæ : hoc autem non est materiam formaliter transmutari, aut reduci ad actum ab agente, sed dare simul cum agente esse formæ, licet vtrumque se mutuè connotent.

Ad ultimum respödetur in Deo non esse actionem, sed productionem ad extrâ ; in agente vero creato intrinsecus est actio simul, & productio : vnde Deus ex sua actualitate constituit agens in actu secundo per principium agendi ; ut est ad terminum, vel per denominationem extrinsecam ab effectu : non ita causa secunda, quæ requirit determinationem actus secundi intrinsecam sibi, siue dicatur actio, siue productio, siue educatio ; quæ connotant idem quidem materiale ex parte rei, quæ fit ; tamen sunt diuersi respectus ad diuersos terminos, & secundum ordinem dependentiae per se diuersum propter identitatem, tali connotatae sèp sumuntur pro se inuicem.

S C H O L I V M.

Ad solutionem questionis prima conclusio : tantum transferuntur genera in Deum, substantia & relatio ; & sic actio de genere Actionis in Deo non est. Pro hac est August. Boëtius, & alij, quos citat Doctor 1. dist. 8. quæst. 3. Ratio, quia in productione totali ad intrâ, vel extrâ non est passum, nec correspondet passio, quæ sit respectus extrinsecus adueniens : si etiam Deus producat partialiter, fortè non erit actio, quia non respectus extrinsecus. Nam respectus creature ad Deum intrinsecus est. Deo enim per voluntatem suam applicato ad transmutable, necessario sequitur respectus, secus est de agente creato quomodo cumque applicato. Vide Scotum hic n. 11. Secunda conclusio in Deo tam ad intrâ, quam ad extrâ, impropiè est actio, quæ ad intrâ, est realis, sed ad extrâ, rationis ; de quo 1. dist. 30.

Ad præpositum^b ergo in speciaли dico, quod si qua ad diuina transferuntur genera, quod est expositum in primo lib. dist. 8. q. 3. non transfertur aliqua actio de genere Actionis, & hoc ad intrà: vt sic quantum ad omnia intrinseca simpliciter sit illa propositio vera, scilicet quod tantum sunt ibi duo genera, scilicet relatio, & substantia. Neque etiam conuenit Deo aliqua actio de genere Actionis respectu cuiuscumque totaliter producti, cuius scilicet non præcessit aliqua pars potentialis.

Et probatio communis tam de productione ad intrà, quam de productione totali ad extrà, (cuiusmodi est creatio) ista est: quia ubi est totalis productio, non de aliquo passo, seu potentiali, ibi deficit illud quod requiritur ad actionem propriè dictam, quæ semper est in passum, secundum Philosophum s. Metaph. & Autorem principiorum, sed nec Pater producit Filium de aliquo potentiali, vel quasi potentiali, vt ostensum est 1. lib. dist. 5. q. 2. nec creat de aliquo passo transmutato. Alia communis probatio est, quia actioni correspondet passio propriè dicta, quæ scilicet est respectus extrinsecus adueniens, sicut & ipsa actio.

*Generatio
Filiij non est
actio de ge-
nere Actionis.
T. com. 17.*

In Diuinis autem ad intrà nullus potest esse respectus extrinsecus adueniens, quia quilibet summè necessariò oritur ex natura fundamenti: nec ibi, nec in creatione potest esse respectus passionis extrinsecus adueniens, quia productum sive extrà, sive intrà summè necessariò refertur ad producentem. De intrà non est dubium, sed de extrà probo, quia impossibile est aliquam relationem magis intrinsecè creaturæ inesse, quam illam, quæ est ad creatorem, in tantum, quod illa est idem realiter fundamento, vt ostensum est lib. 2. dist. 1. q. 4.

Est tamen tam ad intrà, quam ad extrà in totali productione actio aliqua diuina, accipiendo actionem, non pro aliquo de genere Actionis, sed pro aliquo correspondente illi actioni de genere Actionis: sicut in producto non est passio de genere Passionis, sed passio æquiuocè dicta, ad passionem correspondentem actioni de genere Actionis.

Et ista æquiuocatio nominis *actionis* dicta est priùs, cuius similis potest correspondere in nomine *passionis*. Vnde productio activa, vel actio in Diuinis est tantum actio, relatio realis tamen, similiter productio passio: ad extrà autem productio actio est relatio rationis, & è conuerso productio passiva relatio realis, sicut dictum est 1. lib. d. 30.

*Productio
Dei ad in-
tra, relatio
realis, ad
extrà, rela-
tio rationis.*

C O M M E N T A R I V S.

Ad præpositum ergo, &c. Excludit actionem propriè dictam à Deo ad intrà, & etiam ad extrà, vt producit independenter à materia: quia ad intrà omnia ex natura extremerum necessariò se habent, & non per aliquid extrinsecus adueniens; ad extrà vero etiam effectus necessariò se haber ad primam causam, & ex modo productionis excluditur concursus potentialis,

secundum quod resultat actio & passio: ad intrà tamen, & extrà est aliquid correspondens suo modo passio & actioni, quod æquiuocè dicitur actio & passio, nempe ipsa productio activa, & passiva. An autem Deo corresponeat aliqua passio in materia, vt simul cum causa secunda eam transmutat, responderet s. sequenti, in quo id affirmat.

S C H O L I V M.

*Actionem conuersiūam panis videri propriè proportionaliter actionem, eique correspondere pa-
sionem in corpore Christi, de quo sup.d. i 1.q. 3. & 4. & sic genus Actionis aliquo modo pro-
portionali transfertur in Deum ad extrà, tenendo transubstantiationem esse adductiūam.*

Sedⁱ in proposito de ista conuersione, nunquid ponenda est ibi actio diuina? Dico quod sic, accipiendo actionem pro relatione rationis: sed de actione correspondente actioni de genere Actionis magis est dubium. Si enim ibi tantum conuertatur substantia in substantiam, ita quod transubstantiarum ibi sit nihil, nec potest ibi saluari passio propriè dicta, nec per consequens actio. Sed si ponatur secundum aliam viam, quam supra d. 10. & 11. posui, quod hic conuersio est substantiaz panis ut hic, in corpus Christi ut hic, & sic sit ibi corpus Christi passum recipiens præsentiam nouam; tunc potest dici, quod hic est propriè passio in corpore, & ita actio correspondens proportionalis actioni de genere Actionis; nec ista repugnat Deo. Potest enim Deus transmutare aliquod passum, sicut natura potest: & ita transmutatio passiva est passio propriè, & activa est actio correspondens generi Actionis, non tantum relatio: & tunc oportet dicere quod genus Actionis aliquo modo secundum prædicationem proportionalem posuit ad Deum transferri, sed non ad intrà.

Harum^k duarum sententiarum prima videtur difficilior, imo non videtur bēnē intelligibile, quomodo sit aliqua noua actio realis sine termino, & ad minus aliqua realis relatio noua sine forma absoluta: hic autem exceptā destructione panis, cuius terminus ad quem est non esse panis, prout est aliqua versio positiva, non habet talem formam absolutam secundū omnes, in corpore Christi: relationem ergo realem nouam ad minus oportet ponere ibi, & hoc ad agens: nec videtur quod illa possit esse noua, nisi aliquid realiter sit nouum in illo corpore, propter quod magis nunc dicatur terminare actionem realem Dei, quam prius.

*Hac relatio
est ubi, seu
esse hic.*

COMMEMTARIVS.

24

i **S**ed in proposito de ista conuersione, &c. Hic tandem, explicatā hactenus naturā actionis, & passionis in creatis, & vt secundū proportionem transfertur in Deum, resoluti quid dicendum sit in proposito de conuersione, & est conclusio principialis huius articuli. Dicit ergo primō dari actionem rationis, nempe voluntatem Dei, quā mutat vnam substantiam in aliam; Deo enim soli competit mutatio totalis substantiæ in substantiam, iuxta dicta dist. 11. quest. 6.

*Actio, etiam
os transmu-
tatio est à Deo
per modum
productionis.*

*Passio cui non
correspondet
actio propriè
dicta.*

Quantum autem ad actionem productionis, & correspondentem actioni de genere Actionis, si ponenda sit, responderet, tenendo hīc esse conuersionem per transubstantiationem adductuam dari talem actionem, nempe productionem nouæ præsentiae in corpore Christi, in quo est passio propriæ dicta per modum transmutationis, neque hæc repugnat Deo: potest enim transmutare aliiquid passum, sicut natura transmutat ita ut trans-

mutatio passiva sit passio propriæ dicta; actua verò sit actio per modum productionis.

Vnde sequitur quod prædicamentum Actionis possit in Deum transferri, sed non ad intrā, inquantum scilicet passio, qua est in materia, est à Deo: vnde sequitur passionem, qua sit de genere Actionis, dari posse sine actione, qua sit de eodem, licet non sine actione, qua sit productio passiva formæ, secundū quam est passio. De utraque sententia satis dictum est supra d. 10. quest. 3. & 4. & in commento utriusque quest.

k **H**arum duarum sententiarum, &c. Intelligit priuam, qua est aliorum, nempe conuerti panem in corpus Christi sine aliqua nouitate in corpore, quam suo loco suprà impugnat, eo ipso quod detur noua actio, necessariò dari terminū illius, & cum non sit aliquid absolutum in corpore Christi, qui sit præsens per conuersionē, necessariò dandā esse relationē, qua est præsentia eius noua ad species.

25
*Nova actio
infert terminū
nouum.*

S C H O L I V M.

Soluti per singularem doctrinam quinque argumenta adducta n. 3. & 4. pro opinione tenente actione consistere in ab solo, & non in respectivo.

20

*Ad ratio-
nes art. 1. n.
3. & 4.
Productio
Dei est re-
spectiva.*

Ad^l argumenta contra istum articulum. Ad primum, cùm dicitur, relatione nihil producitur, productione aliquid producitur; hæc ratio non debet aliquem intelligentem mouere. Productio enim diuina, quā Deus producit aliquid ad extrā, non est absolutum in eo, secundū omnes: quis secundū nihil absolutum in se, respicit creaturam: ergo necesse omnes est dicere illam productionem, qua dicitur Deus producens, esse respectum. Sed quid magis inconueniens est dicere, quod relatione producat, quam quod respectu producat? quicquid enim videtur esse contra istud, relatione productit, oporteret quod acciperetur ex aliquo medio communui omni respectui, prout forma absoluta in genere potest se habere ad productionem, eo modo, quo nullus respectus potest.

21

*Productio
passiva est
relatio in-
trinseca.*

Secundū, manifestū est, quod productum magis formaliter producitur productione passiuā sui, quam productione actiuā agentis: sed illa productiuā non est passio de genere Passionis, quia non est extrinsecus adueniens, sed maximè intrinsecus oritur ex fundamento: ergo est relatio propriæ dicta: ergo creatum producitur productione formaliter relatione propriæ dicta.

*Quando ab-
latiuus con-
struitur cū
concreto si-
gnificatē re-
spectū, pro-
positio est
distinguen-
da.*

Dico ergo ad argumentum, quod in utraque præmissa est amphibologia: potest enim ablatiuus constui in ratione formalis principij proximi, vel remoti: & ista multiplicitas vniuersaliter accedit, quando aliquod abstractum construitur in ablatiuo cum aliquod concreto denotante respectum. Hæc enim est vera, simile est simile similitudine, intelligendo ablatiuum constui in ratione formæ proximè denominantis. Et similiter hæc est vera, simile est simile qualitate, intelligendo ablatiuum constui in ratione principij formalis remoti: & hæc est vera, calidum calore calefacit, & hæc, calidum calefactione calefacit: sed in alio, & in alio sensu.

Ad propositum, si utrobius construatur ablatiuus in ratione formæ proximè denotantis, minor propositio est vera, & maior falsa: quia productio illa, quā formaliter producitur, est relatio: & ita est syllogismus ex oppositis, sicut iste, nullus homo currit,

Socrates

Socrates currit: igitur Socrates non est homo. Et nec mirum, si infert conclusionem impossibilem, imò incompossibilem, secundùm artem secundi Priorum.

2.3.

22

Accipiendo autem maiorem negatiuam, prout ablatiuus construitur in ratione principij formalis remoti, & minorem affirmatiuam, prout ablatiuus construitur in ratione formæ proximè denominantis: sic utraque est vera: sed tunc inferendo; quòd productio non est relatio, fit figura dictiōnis, mutando rationem principij formalis proximi in rationem principij formalis remoti, vel è conuerso.

Vel, vt magis Logicè dicatur, commutando absolūtum in respectiuum. Nam principium remotum respectu cuiuscunque denominati relatione, est absolūtum: principium autem proximum est respectus: & fortè posset h̄ic poni figura dictiōnis, secundùm pri-
mum modum ex simili terminatione, nec usquam apparet alibi ita euidenter, sicut in ta-
libus paralogismis: hoc enim est proper similem terminationem causalem, quæ ostendit
similem constructionem casuum: & in hoc decipit secundùm amphibologiam, quantum
ad præmissas: apparet enim quòd possit inferri, ac si in eodem casu similiter terminata
similem sententiam significarent in præmissis.

Ad secundum, non est inconueniens concedere creationem Dei esse relationem rationis, cùm necesse sit dicere creationem creaturæ non esse passionem de genere Passio-
nis, sed relationem propriè dictam. Et cùm infers, ergo Deum velle creaturam esse, est
referri: non sequitur: creare enim significat relationem passionis, & connotat actum esen-
tiale diuinum intrinsecum, non tantum absolūtè, sed vt transit super obiectum extrà:
Deum autem velle creaturam esse, principaliter dicit actum diuinum, licet connotet
transitum eius super obiectum. Modò non sequitur, quod principaliter dicit relationem,
est relatio: ergo illud quod quasi fundamentaliter connotat relationem, est relatio. Vnde
in forma arguendi est figura dictiōnis, quia mutatur ad aliud in ad se: sicut si arguere-
tur sic, similem esse est referri: sed album esse, est similem esse: ergo album esse est
referri; nihil valet.

Creatio est
relatio ra-
tionis.

Denm velle
creaturam
esse, quid si-
gnificat?

An ge-
nere sit re-
ferri?

Ad tertium, si hæc est vera, generatio est relatio, vt ostensum est distict. 27. 1.lib. &
vniuersaliter ab abstractis tenet consequentia ad concreta, licet quandoque non è conuer-
so nullum erit inconueniens, imò necessarium, quod generare erit referri. Sed si vis fiat in
verbis, & habeatur pro inconuenienti, quòd generare, vel dicere sit præcisè referri. Dico,
quòd inferius non est præcisè superius: quia est superius cum aliqua differentia addita:
sicut homo non est tantum animal, sed simul rationale.

Ita dico, quòd generare dicit relationem, sed talem, scilicet productiūam per naturam:
& dicere relationem producendi per intellectum. & idè generare non est tantum referri,
sed referri relatione originis fundata supra naturam fœcundam: & dicere referri relatione
originis fundata super intellectum fœcundum.

Generare
dicit rela-
tionem pro-
ductiūam per
naturam: di-
cere rela-
tionem pro-
ductiūam per
intellectum.

2.4
Relatiūam
esse princi-
piū sui cor-
relatiūi.

Ad quartum, cùm dicitur, quòd relativum non est causa sui correlatiūi: istud argu-
mentum est contra omnem opinionem, nisi fortè ponenter personas absolutas. Si enim
omnes Catholici concedunt ibi originem, concedunt etiam ibi principiationem personæ
ad personam: vel oportet dicere, quòd relativum sit principium sui correlatiūi: vel
oportet dicere, quòd prima persona principians sit absoluta à relatione ad secundam.

Est ergo responsio, quam dixi, 1.lib. dist. 28. q. 3. quòd licet relativia sint simul naturā,
prout simultas dicit non posse esse sine inuicem: tamen cum hoc stat prioritas originis,
quæ nihil aliud dicit, nisi à quo est aliud.

Contra hoc, aliqua possunt habere ordinem in intellectu, quæ tamen non possunt ha-
bere ordinem extra intellectum: ergo quæ nullum ordinem habere possunt in intellectu,
omnino nullum ordinem habere possunt extra intellectum: sed relativia sunt simul in in-
tellectu: ergo, &c. Item, quod est simul, vt est simul, non est prius: sed prius origine, vt est
prius origine, est simul cum posteriori, vt est posterior, quia sic sunt per se relativia: ergo
prius origine non est prius: & idem argumentum posset fieri de priori, & posteriori
naturā.

Ad primum dico, quòd esse simul in intellectu potest intelligi dupliciter. Vel quòd
illa simultas determinet actum intelligendi, vt transit super obiecta: vel quòd determinet
ipsa obiecta, quæ intelliguntur. Vel aliter, & reddit in idem, simultas potest dicere modum
obiectorum, vt intelliguntur, siue vt comparantur ad actum intelligendi: vel modum
ipsorum secundūm se. Primo modo maior est falsa, scilicet, quæ sunt simul in intellectu,
nullum ordinem habent extra intellectum: quia quantumcunque illa oporteat cointel-
ligi, non propter hoc tollitur aliquid, quod conuenit eis secundūm se, & solum hoc modo,
est minor vera.

Cointellectio
aliquorum
nō tollit or-
dinem eorū,
inter se.

Contrà,

Contrà, vt sub propriis rationibus intelliguntur, habent simultatem omnimodam in intellectu: ergo nullum ordinem. Respondeo, propriæ rationes eorum habent quendam ordinem: & tamen ipsa vt habentia ordinem habent etiam simultatem, scilicet per compositionem ad actum intelligendi.

²⁵ Ad secundum, propositio illa maior, Quæ sunt simul vt sunt simul, non habent ordinem, Simul vt simul, non est prius prioritate oppositâ illi simulare, sed alia prioritate prius. vera est, si ly vt dicat simultatem: & in modo simultatis, & cum hoc in modo ordinis, & in modo inhærendi ipsius simultatis, & ordinis: intelligo sic, quod sicut accipitur modus simultatis secundum naturam, & secundum originem, ita accipiatur proportionaliter idem modus prioritatis, & posterioritatis: cum hoc etiam, quod sicut simultas prædicatur de istis, ita ordo negetur de eis, scilicet quod si accipitur ibi simultas, vt denominatiuè in potest esse hærens eis, & per hoc non negetur ordo inesse eis per se primo modo, sed negetur eis inesse denominatiuè: & tunc illa minor non habet veritatem, nisi de hoc modo simul natura, & de modo inhærendi accidentalis, seu denominatiuo.

Et conclusio vñiformiter, quod non sunt ordinata tali ordine: & hoc vt denominata à tali ordine. Sed ex hoc non sequitur, quin sint ordinata per se primo modo. Vnde & hæc est vera, prius vt prius, prius est posteriori, intelligendo de prædicatione per se primo modo: & hæc, prius vt prius, est simul cum posteriori, intelligendo de prædicatione per se secundo modo.

Nec in talibus intentionibus generalibus est inconueniens vnum oppositum prædicari essentialiter de alio, & reliquum oppositum de eodem denominatiuè, intelligendo oppositum, quod secundum sui conceptus rationem esset oppositum. Sed non saluat omniò oppositionis ratio vbi est difformis modus prædicationis. Exemplum huius, potentia per se primo modo, & potentia est in actu actualitate sibi correspondenti: quia potentia quando est extra suam causam, non est in potentia ad suum esse: magis pater idem in intentionibus logicalibus, quia hæc est vera, singulare est singulare per se primo modo; & hæc, singulare est vniuersale prædicatione denominatiuè: & in intentionibus Grammaticis, masculinum est masculinum, hæc est vera per se primo modo; hæc autem, masculinum est neutrum, vera est denominatiuè, vel denominatiuè prædicatione,

²⁶ Ad quintum principale de quinto Metaphysicæ potest dici uno modo sic, quod nulla *Relationes secundi modi*, fundatur super actionem, & passionem, vt dictum est lib. i. dist. 27. sed tantum super potentiam actiua, & passiuam: quia illæ relationes quæ videntur fundari super actionem, & passionem, non insunt, quando actio, & passio est: insunt etiam, quando actio, & passio non sunt. Hoc patet, quando enim aliquis in creaturis generat, tunc non est pater, licet postea quando proles formata est, sicut illa proles incipit esse filius, ita incipit, qui genuit, esse pater: tamen tunc non est aliqua eius actio. Posset enim tunc vel non esse, vel non omnino agere aliquâ actione nouâ præter illam primam. Relatio autem non potest esse, nisi dum est fundamentum: & si sit fundamentum compleatum, & hoc ex vtraque parte, simul erit & relatio: actiones ergo illæ possunt habere fermentum ad relationes, sicut præviaæ dispositiones ad tales relationes.

Actiones secundum modi, sicut dispositiones. Saluatur ergo dictum Philosophi ibi, quod relationes de secundo modo, dicuntur secundum potentiam actiua, & passiuam, vt secundum fundamenta: & dicuntur secundum actiones potentiarum, vt secundum dispositiones præviaes ad illas relationes.

²⁷ Alio modo potest dici, quod Philosophus loquitur ibi de actione, iuxta secundam significationem nominis, prout importat habitudinem productus ad productum: & actio secundum hanc significationem per se, dicit aliiquid de genere Relationis, vt dictum est suprà. Et tunc illud secundum potentiam actiua, & passiuam, debet exponi. vt prius, scilicet vt secundum fundamentum. Illud autem quod sequitur, & actiones potentiarum: debet intelligi secundum actiones formaliter, sicut secundum similitudinem est simile: & ad istum intellectum aliiquid illius literæ manifestè consonat: ait enim, Sicut pater filij pater, hic quidem fecit, illud autem passum est. fecit, hoc est, produxit, passum est, id est, productum.

Text. 22. & 27. 5. Metaph. text. 19. Et si obicias, quod exemplificat calefactuum ad calefactibile, & iterum calefaciens ad illud quod calefit, & secans ad illud quod secatur tanquam agentia. Respondeo, expōnit quomodo intelligit illa verba statim, dicens, Secundum tempora iam dicuntur ad aliquid, vt quod fecit ad factum, & facturum ad faciendum. Hic enim semper agentis est producens, & actum est productum. Et ita debet intelligi calefactuum, pro productuo totius calidi, eo modo quo in septimo dicit totum compositum generari; & hoc in generationibus per

per accidens, sicut in generatione substantiæ. & calefactibile accipit pro toto illo possibili produci, non autem pro passiuo, vt est possibile transmutari. & ita calefaciens pro producente totum calidum, & illud quod calefit pro toto composito terminante productionem, non autem pro subiecto transmutato ad calorem; & ita de illo quod secatur ad secans.

Tertio modo potest dici, quòd Philosophus non tantùm ponit ibi species relationis: sed etiam modos, secundùm quos aliqua dicuntur ad aliquid, sicut & in cap. de Qualitate, non tantùm ponit species Qualitatis, sed modos. Vnde dicit, quale dicitur vno modo differentia substantiæ: non tamen differentia substantialis pertinet per se ad genus Qualitatis. Ita hic in secundo modo relatiuorum possunt poni illa, secundùm quæ aliquid dicitur ad aliud, non ut secundùm relationem formaliter, sed ut secundùm respectum aliquem extrinsecus aduenientem, habentem similitudinem cum illo modo. Et tunc explicantur litera, actiua, & passiua, secundùm parentiam actiua, & passiua, dicuntur ad aliquid, ut secundùm fundamenta relationum propriè dictarum. Quod sequitur, & actiones potentiarum, exponatur, scilicet de actionibus de genere Actionis, quòd secundùm eas formaliter dicuntur actiua ad passiua, & è conuerso; non quidem secundùm relationes propriè de genere Relationis: sed secundùm quosdam respectus pertinentes ad secundum modum relatiuorum, licet non ad genus Relationis, habentes tamen modum similem quibusdam speciebus relationis; ut sic ista pertineant ad unum modum relatiuorum, non autem ad aliquam speciem Relationis.

28

C O M M E N T A R I V S.

26
Respondeatur
argumentis.

Relatio est a-
bus produ-
ctius.

I Ad argumēta contra istū articulū, &c. Egregiè soluit, & per abundantem doctrinā quinque argumenta suprà facta in fauorem opinionis, quæ statuit actionem, & productionem consistere in positivo absoluto. Ad primum, quod est productionem fieri actione, & non relatione: ergo actio non est relatio. Respondebat instando contra illam minorem, & non relatione, &c. quia productio passiua, quæ creatura emanat à Deo, non est aliquid absolutum, sed respectuum: non est autem magis inconveniens, quòd relatione medià tanquam actu productivo passiua aliquid producatur, quam quòd mediante respectu aliquid producatur, quia idem relationi repugnat, quia per se differt, & quòd differt à forma absoluta, si ex hoc medio non solum remouetur à relatione esse productionem, sed consequenter transfertur in absolutam formam, quia absolutum, quæ absolutum, perinde excludit respectum, sicut relationem.

Secundò, quia creatio passiua, per quam creatura recipit esse, est relatio. Ostendit præterea committit amphibologiam, & fallaciam figuræ dictiōnis, vt clarum est ex textu. Notanda illa maxima; nempe in concreto denotantibus respectum, formam in abstracto construi in ablativo casu, vel ut denominat principium proximum, vel remotum.

27
Ad secundū.
Creatio acti-
na, & passiua.

Ad secundum, mutatur Ad aliquid in absolutum secundùm figuram dictiōnis: vnde creare, vt dicit actu ex parte Dei, supponit pro actu voluntatis diuinæ, & connotat obiectum extrà, seu transitum eius in obiectum: importat autem principaliter ipsum actu, qui est principium effectus. Creare passiū denotat principaliter relationem creature, seu productionem passiū eius, & connotat actu diuinæ voluntatis, vt transit in obiectum: creatio autem, vt est in termino, est

relatio, seu productio passiua: vnde non sequitur, Fallacia figura. si creatio est relatio: ergo creare est referri: transi- ra dictiōnis.

Ad tertium responderet, quòd generare etiam ad intrà est relatio, & generare referri taliter, id est, secundùm speciem talis relationis, nempe relatione originis.

Ad quartum, negat maiorem, & merito, quia Pater, quæ Pater, est causa Filii, & ultius, quæ sp̄rator, est causa Spiritus sancti, sumendo causam latè, ut extenditur ad producens. Ad minorem responderet, relativa esse naturā, & cognitione simul, non verò origine, vt dictum est in 1. dist. 28. queb. 3. Deinceps explicat, quomodo aliqua possint esse simul in intellectu, & non esse simul in re extra, & tunc simultas in intellectu appellat modum cognoscendi, & non modum essendi. Item, quomodo aliqua denominatione sunt simul, vt subsunt respectui, tamen per se fundamentaliter sumpta dicunt ordinem, & non sunt simul, sed unum alteri presupponit, verbi gratiâ, pater & filius in creatis sunt simul, quæ dicunt relationem ad inuicem, non sunt tamen simul secundùm denominata, quia unum alteri supponit in esse.

Ad quintum responderet, exponendo Philosophum tripliciter; primitò, negando relations secundi modi fundari in actione & passione, vt fundamento, sed præmiti ut dispositiones quosdam, vel conditions fundandi. Secundò, responder posse intelligi actionem pro productione, & fundari in potentia actiua tanquam fundamento. Tertiò, quòd Philosophus non tantùm ibi ponat species relationis, sed modos, secundùm quos aliquid ad aliud dicitur. Videatur textus.

28
Ad tertium.

Ad quartum.

Ordo in re nō
sollit simul-
arem in in-
collectu.

Similares de-
nominationes
non sollit er-
dinem rei.

29
Ad quintum.

S C H O L I V M.

Obiectus tripliciter contra dicta n. 17. scilicet in Deo non esse propriè actionem ad intrà, vel extra, & soluit perspicue obiecta.

Contrà

²⁹ Contra ^m ca , quæ dicta sunt de actione Dei ad intrâ, & actione totali ad extrâ , arguo
Vide Scot. primò sic: cuius est potentia , cius est actus, *de Somno, & Vigilia in principio:* sed in Deo est
 9. Met. q. verè potentia actiua : ergo ei verè conuenit agere.
 4. & Elen. Item,dum creatura est, semper refertur ad Deum : sed non semper refertur ad Deum
 9. 28. & 1. per creationem passionem, quia creatio passio non est nisi in instanti primo, quando crea-
 tur, sicut nec creatio actio Dei est nisi tunc : ergo aliquâ relatione aliâ, quâm istâ creatio.
 S. & Ant. Andr. 1. ne refertur : ergo licet illa alia, quâ necessariò semper refertur, non sit de genere passio-
 Met. q. 8. nis : tamen illa creatio passio potest esse de genere Passionis , quia contingentiter abest à
 Creatio a- creature post primum instans. Item, creatio videtur esse productio realis: sed Dei ad crea-
 ctuua rela- turam non est relatio reâlis : ergo creatio non est relatio.
 tio rationis.

Ad primum dico, quod sicut hoc nomen *actio* & *qui* uocatur, ut suprà dictum' est, ita hoc
 nomen *potentia actiua*. non solùm enim dicitur de potentia transmutatiua , sed etiam de
 potentia productiuia: & quidem Deus habet potentiam actiua vtroque modo: & sic po-
 test conuenire sibi actio vtroque modo, sed sic vna actio non erit alia.

Ad secundum, videtur posse duci ad oppositum, quia si creatio passio non semper ma-
 net, tamen semper manet illa habitudo , quam creatura habet ad Deum , ut ad causam
 efficientem dum creatura manet: ergo illa habitudo non est creatio passio de genere
Relatio crea- Passionis. Respondeo ergo, quod creaturæ ad Deum, ut ad causam efficientem , non est
 ture ad Deum nisi vna relatio, & coœua fundamento , imò eadem fundamento, ut patet *secundo libro di-*
 est coœua *stinct. 1.* & illa potest dici creatio passiua , vel si hoc nomen *creatio* , importat nouitatem,
 ipsi. siue ordinem ad *non esse* præcedens , tunc oportet utrūq; alio nomine non importante noui-
 tatem: quia illa nouitas non est coœua, nec relationi ad Deum, nec fundamento: & de hoc
 q. 5. In solutione principali. est dictum *secundo libro, vbi suprà*. Ad tertiam responsum est *1. lib. dist. 30.* quomodo Deus
 realiter est Dominus, & tamen non relatione reali dominij.

C O M M E N T A R I V S.

^m **C**ontra ea quæ dicta sunt , &c. Vide quæ habet *Quodlibeto 12. & in distinct. 1. quest. 2.* in quibus
 explicat responsum ad secundum.

S C H O L I V M.

*Positis tribus rationibus pro parte falsa , resolutis creaturam non posse esse causam principalem con-
 uersionis Eucharistie. de quo suprà d. 11. q. 1. & 2. ad primum docet essentiam Dei esse forma-
 liter, & fundamentaliter infinitam, attributa formaliter tantum ; relationes verò nullo modo,
 nisi identicè. de quo 1. d. 10. & d. 13. & quodl. 5.*

³⁰ De secundo ⁿ articulo, videtur quod ista conuersio possit competere alicui creato , ut
 agenti principali : cuius est ratio , quia actio competens Deo per principium agendi non
 formaliter infinitum , potest competere creaturæ : quia sibi non repugnat actio , cuius
 principium sufficiens est aliquod finitum , vel non infinitum : sed Deus producit creatu-
 ram per voluntarem, quæ non est formaliter infinita: ergo, &c. Probatio minoris : si enim
 An voluntas Dei sit for- voluntas Dei esset formaliter infinita, includeret formaliter omnem perfectionem intrin-
 maliter in- secam Deo, quia infinito nulla potest fieri additio: & tunc voluntas esset pelagus infinitæ
 finita. substantiæ: quod non est verum , quia hoc est proprium ipsi essentiæ secundum Da-
 mascen. cap. 9. *Qui est, misit me, &c. Totum enim in se comprehendens, habet esse velut substan-*
 12. *tia quoddam infinitum pelagus , & interminatum.* & ided præmittit ibi, quod videtur esse
 Exod. 3. principalius nominum, quæ de Deo dicuntur, qui est. Confirmatur , quia voluntas non
 includit formaliter in se relationes : sine illis autem non habetur totalis perfectione diuina
 intriseca: ergo nec infinitas.

Item , agens naturale potest istas species alterare, & tandem ex eis substantiam gene-
 rare, ut patet in mixtione aquæ multæ ad species vini , & nutritione , & aliis generationi-
 bus, quæ fiunt ex ipsis speciebus: ergo potest virtus creata conuertere totaliter istas in ali-
 quam substantiam prius non existentem , & per consequens totaliter conuertere in sub-
 stantiam præexistentem, quia non maior requiritur virtus huc, quâm ibi.

Dico tamen , quod creatura non potest in istam conuersionem, ut agens principale.
 Ratio est, quia in eam non potest nisi agens, cuius virtuti actiua totaliter subest esse, & non
 esse vtriusque extremi. Patet ex solutione 1. & 2. quest. 11. dist. sed nullum creatum est
 huiusmodi,

huiusmodi, quia quodlibet præsupponit allquam partem ipsius termini à quo, & ad quem, vt ostensum est 1. quæst. huius 4.

Ad illud, quod dicitur de voluntate, dico quod maior est probabilis, scilicet quod principium agendi finitum, vel non infinitum, non repugnat creaturæ: & ita nec actio in quam potest per se sufficienter tale principium. Et ex hoc sequitur, quod voluntas, vt est principium creaturæ, sit formaliter infinita.

Nego ergo minorem, scilicet quod non sit infinita. Ratio tacta est 1. lib. dist. 10. & 13. quæst. 1. apparet hoc, & breuiter, quia Deus est simpliciter beatus in operationibus intellectus, & voluntatis suæ: non est autem simpliciter beatus in essentia, vt est infinita, nisi eam comprehendat: & sicut intellectus comprehendit videndo, ita voluntas suo modo oportet, quod comprehendat amando ad hoc, quod sit perfectè beata: & per consequens utramque potentia, & utrumque actus utriusque potentiarum circa essentiam diuinam, vt perfectè se beatificat, erit infinitum.

Ad probationem ergo illius minoris dico, quod in diuinis potest intelligi quasi infinitas extensiua, si intelligeretur, quasi infinita multitudo perfectionum. Alio modo infinitas intensiua alicuius perfectionis simpliciter, ita quod illa perfectio, secundum propriam rationem suam, sit sine limite, & termino. Et hoc secundo modo adhuc aliquid potest habere infinitatem, non tantum formalem, sed etiam fundamentalem: aliquid autem formalem intensiua, licet non fundamentalem.

Dico ergo, quod nihil vnius rationis formalis est infinitum primo modo: imò fortè nec absolute in Deo est talis infinitas: fortè enim, sicut personæ sunt finitæ, loquendo de ista finitate, & infinite: ita & perfectiones simpliciter sunt finitæ numero, seu suâ multitudine, & relationes, & notiones, & hæc, & illa similitudinem sunt finita: sed infinitas intensiua formalis, & fundamentalis simul est in essentia diuina, vt essentia est, & pro tanto à Damasceno vocatur pelagus: formalis autem tantum, non fundamentalis est in qualibet alia perfectione simpliciter: quælibet enim habet suam perfectionem formalem ab infinitate essentiæ tanquam à radice, & fundamento: infinitas autem, neque formalis, neque fundamentalis est in relationibus quibuscumque in Diuinis, vt ostensum est in 1. lib. dist. 13. quia patri melius est non habere filiationem, quam habere. Vide q. 1. quodl.

Perfectio autem simpliciter est illud, quod melius est quodlibet habere, quam non habere. Et quodl. 5.

Apparet tunc responsio, quod licet voluntas sit formaliter infinita, tamen non includit in se formaliter omnes perfectiones intrinsecas: quia nec essentia, nec aliquid aliud includit sic eas omnes: sed nec includit fundamentaliter omnes: sed sola essentia sic includit omnes, idè dicitur pelagus, voluntas tamen per identitatem includit quamlibet perfectionem simpliciter, & quamlibet relationem. Quare essentia dicitur pelagus.

Confirmatio illa de relationibus, parùm valet, quia quantumcumque non includerentur illæ, adhuc posset ratio infinitatis saluari: isto modo intelligendo, quod illæ nihil addunt, propter quod sit infinitas: sic enim eis circumscriptis non minus habetur in aliquo infinitas: & illæ additæ non sunt formaliter infinitæ: & finitum, vel non infinitum additum alicui finito, non facit infinitum: sequitur propositum. Dico ergo quod licet voluntas non includat formaliter relationes: tamen potest esse formaliter infinita. 33

Et si obicias, non includit totaliter perfectionem diuinam. Dico, et si non totaliter extensiù, tamen totaliter intensiù, secundum vnam perfectionem formaliter: sed omnes alias perfectiones, & relationes non formaliter, sed identicè; & de istis sèpè dictum est 1. lib. dist. 8. quæst. 4.

Ad secundum patet ex præcedente distinctione ex quatuor ultimis questionibus: ex quatum prima, patet quomodo istis accidentibus conuenit agere: ex tribus aliis quomodo eis conueniat pati, & corrumpi. Breuiter ergo negandum est ab agente creato posse istas conuerti in substantiam aliquam totaliter nouam, neque in mixtione, neque immutatione, seu quacumque istarum specierum corruptione, vt patet ibi; sed aliquando noua substantia succedit eis corruptis, sed non actione agentis creati, sed Dei immediate reducentis. Creatura nequit generare ex speciebus Eucharistia.

C O M M E N T A R I V S.

30
Conclusio cœ-
munis. **D**E secundo articulo, &c. Conclusio est negativa, & communis. Hæc conclusio probata est dist. 11. quæst. 1. & 2. quia conuersio totalis non præsupponit subiectum, quod requirit causa creata. Et si dicas saltē posset causa creata agere ad præsentiam, qua est in corpore Christi oper. Tom. VIII.

sti. Respondeatur negatiuè, quia neque causa creata de facto est applicata, neque de potentia absoluta applicari potest applicatione virtutis, que nequit aliquid agere ad modum essendi alicuius, nisi sit naturalis eius, & quantum, si res ipsa est quanta: vnde nequit agere ad separatio-

Transsubstan-
tia à solo
Deo est.

YY nem

nem accidentis, minus autem ad modum individuabilem eslendi corporis Christi.

Ita etiam omnes Patres in Deum solum auctorem hanc conuersione, tanquam in causam Physicam, referunt. Irenaeus lib. 4. cap. 34. dicit, *indivisiibilem Spiritum sancti operatione, & virtute fiori hanc conuersione*. Sic Eusebius Cesariensis apud Damascenum in parallelis lib. 3. cap. 45. *Per Spiritum sanctum proposita dona consecrata, &c.* Cyrilus Ierosolymitanus Catechesi 4. ad diuinam operationem refert eandem conuersionem, sicut & conuersione aqua in vinum in Cana Galilea. Theophilus Alexandrinus epist. 1. Paschali. Cyril. Alexandrinus epist. ad Calofitium: *Condescendens Deus nostris fragilitatibus infuit oblatis vim vita, conuertens ea in veritatem propria carnis, &c.* Damascenus lib. 4. Orthodoxa fidei, cap. 14. Idem fusè prosequitur Ambrosius lib. de Sacramentis, cap. 4. Gaudentius tractatu 2. de Exodo. *Ipsa igitur naturarum creator & Dominus, qui producit de terra panem; de pane rursus (quia & potest & promisit) efficit proprium corpus, & qui de aqua vinum fecit, & de*

vino sanguinem suum, &c. Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 4. loquens de eodem Sacramento: *Quod, inquit, cum per manus hominum ad illam visibillem speciem perducitur, non sanctificatur ut sit tam magnum Sacramentum, nisi operante invisibiliter Spiritu Dei, &c.* Eucherius Lugdunensis hom. 5. de Paschate. *Sicut natus precipientis Domini repente ex nihilo subfuerunt excelsa celorum, &c. verbi precipit veritas, & seruit effectum, nec dubitet quisquam primarias creaturas nutu potentia, praesentia maiestatis in Dominici corporis transire posse naturam, &c.* Isidorus lib. 1. Officiorum, cap. 118. & post reliquias. Tridentinum sessi 3. cap. 10. ad solam Dei potestatem recurrit, quâ hæc conuersio fit. Hinc excluduntur deliria hæreticorum, neque enim tanta diuina omnipotentia operatio ex Patribus ad nudum signum corporis, & sanguinis Christi exigeretur. Ad rationes in oppositum. Ad primum, negatur minor. Ad reliqua de infinitate intellectus, & voluntatis & operationū, & essentiæ diuine; patet & hic, & suis locis, videatur in 1. dist. 8. q. 4. & quodl. 1. & 5. Ad secundum patet ex q. 4. 5. & 6. dist. præced.

S C H O L I V M.

Sententia D. Thoma creaturam posse esse instrumentalem causam conuersonis Eucharistie. Probat, quia accidens est instrumentum generationis substantia: ergo. Antecedens probat, quia forma substantialis non est effectiva; quia potentia plus differt ab essentia, quam existentia, quæ tamen realiter ab ea differt. Item, producere formam in materiam, & immediate perficere, non possunt prouenire ab eadem forma. Scotus latè impugnat istas probationes.

34 De tertio articulo, videretur quod hæc conuersio competere posset creaturæ, vt agenti instrumentaliter: primò, quia accidens potest esse instrumentaliter agens ad generationem substantiæ: ergo à simili in proposito. Antecedens probatur primò sic, quando aliqua sunt essentialiter ordinata, plus distat tertium à primo, quam secundum: sed in creatura sunt essentialiter ordinata essentia, esse, & potentia: ergo plus distat potentia ab essentia, quam esse: sed esse differt realiter ab essentia: ergo & per consequens nulla forma substantialis potest esse immediatum principium agendi.

Text. 33. Secundò probatur idem antecedens, quandocumque sunt duo actus, quorum neuter includit alium, non reducuntur in idem principium, vt habetur à Philosopho 2. de Anima, qui vult, quod potentia distinguantur per actus, sicut actus per obiecta: sed perficere materiam, & abstrahere à materia, sunt duo actus in anima, & non in cludentes se. Quod probatur, quia vterque potest esse sine alio, primus sine secundo, vt in puer, & dormiente: secundus etiam sine primo, vt in anima separata: sed actus prior, scilicet dare esse materiæ, competit essentiæ, vt proximo principio formali: ergo ille alius actus non conuenit essentiæ, & tunc à simili de aliis substantialibus formis respectu actionum, quæ videntur ei competere.

35 Si obiicitur contra ista: primò, quia quodcumque absolutum potest separari à quocumque absoluto, quia non apparet contradic̄tio in hoc: ergo si intellectus sit quid absolutum aliud ab anima, potest ab ea separari, & ita separatus poterit intelligere, & beatificari; quod videtur inconveniens. Secundò, quia substantia, sive quiditas substantiæ, est obiectum motuum intellectus: est ergo principium immediatum operandi in intellectum.

D. Thom. Ad primum dicunt, negando primam propositionem, ponendo exemplum de subiecto, & passione. Ad secundum, quod illa actio est intentionalis, non realis.

Passionem esse separabilem à subiecto, si distinguitur ab eo. Contra primum, quia sic habetur propositum: quia si subiectum non potest separari à passione, hoc est propter aliquam necessitatem in subiecto respectu passionis: hæc autem necessitas reducitur ad aliquam causalitatem, non causam materialis, cum illa sit contradictionis: ergo causa efficientis, & sic substantia erit causa efficientis alicuius passionis, nisi procedatur in infinitum, dando passionem ante passionem.

Secundò, habetur propositum, quia instantia posita contra maiorem, confirmat maiorem: quia omnem causalitatem cause extrinsecæ potest Deus supplere: ista causalitas subiecti respectu passionis, propter quam est necessitas, erit causalitas causæ extrinsecæ: ergo, &c.

Quando autem confirmant istam responsonem, per hoc, quod in definitionem passionis cedit subiectum, nihil valet: quia sic nullum accidentis posset à subiecto separari; nam secundum Philosophum ibi in 7. Metaphys. in ratione cuiuscumque accidentis necesse est rationem substantiaz esse. 36 Text. 4.

Hæc etiam instantia de subiecto, & passione aliter improbat, quia sequeretur quod substantia panis non posset esse sine quantitate, nec è conuerso: quidquid enim per se, & primò inest superiori per se, licet non primò, inest inferiori; exemplum de triangulo, & isosceli, de eo, quod est habere tres scilicet: sed *continuum esse per se, & primò *Per continuum intellectum intellegit propriam passionem.

Contra conclusionem istius opinionis, scilicet quod forma substantialis non potest secundum eos esse principium immediatum agendi, argutum est *suprà dist. 12. quæst. 3.* & hic nunc sufficiat breuiter replicare: quia illud est principium agendi, in quo producens assimilat sibi passum. Vel melius, non assimilatur sibi productum in forma perfectiori forma producentis: assimilatur autem sibi productum in forma substantiali: ergo, &c.

Secundò sic, quia instrumentum secundum eos non agit, nisi vt mouens motum: ergo immediatè mouetur à principali agente, ad hoc vt moueat; & per consequens ad hoc vt accidentis agat vt instrumentum substantiaz, immediatè mouebitur à substantia.

Sed hoc non valet, secundum ea, quæ mihi videntur vera de ordine causarum: quia Causa secunda non credo semper causam secundam, quæ vocatur quandoque instrumentum, recipere motionem specialem à causa prima, sed tantum habere subordinationem aliquam formæ suæ actiux, ad formam actiua alterius, per quam subordinationem causâ priori exeunte in actum in suo ordine causandi, secunda nata est exire in actum in suo ordine causandi: & sic secunda dicitur mouens motum, non quia recipiat motionem à prima, per quam moueat: sed quia in motione sua dependet ab alia priùs naturaliter actu mouente.

Responsio ad secundam instantiam, scilicet de quiditate substantiaz mouente intellectum, non valet: quia etsi substantia ibi habeat esse intentionale, tamen ipsa intellectio est forma realis: ergo respectu eius oportet dare aliquod principium actiuum reale, & vt real. Neque valet fugere ad phantasma, quia secundum eos essentia Angeli mouet intellectum Angeli ad propriam intellectionem Angeli, & ibi nullum potest fungi phantasma.

Ad argumenta pro ista instantia, quæ est de causalitate instrumentalis accidentis respectu substantiaz. Ad primum dico, de illo ordine essentiaz, esse, & potentiaz, quod simpliciter falsum est, quod esse sit aliud ab essentia. Et hoc probatum est per dicta eorum, quia incompossibile est genitum, vt genitum per se habere unum esse, si esse sit aliud ab essentia: genitum autem vt genitum, siue primus terminus generationis est per se unum. Esto etiam, quod esset talis ordo, quem fingunt esse, & potentiaz, dico quod potentia præcederet ipsum esse: quia in quocumque instanti naturæ, vel durationis essentia habetur perfecta, in eodem habetur perfectum principium operandi operationes conuenientes potentiaz, & per consequens perfecta potentia: & ita si esse sit aliud à potentia, potentia præcedit ipsum esse.

Ad secundum dico, quod maior propositio est vniuersaliter falsa de actu primo, & secundo: quia sic probaretur quod nihil est principium actiuum in creaturis: nam oportet dare actum ipsi, quod informat: & si est actiuum, oportet quod respiciat illud, in quod causat actum secundum: ista autem sunt disparata, quia sine contradictione unum potest separari ab alio.

Respondeo ergo, quod illa maior nec est vera de actibus ordinatis primò, & secundò, sed vniuersaliter falsa: quia forma dans actum secundum, dat etiam actum primum, & è conuerso. Et sic applicatur ad propositum de animare, & intelligere: & idèò ad propositum nihil valet illa maior. Si autem est vera de actibus secundis disparatis, & principio actiuo limitato, sicut debet intelligi Philosophus, 2. de Anima, ubi adducitur, nihil est ad propositum: quia animare, & intelligere non sunt tales duo actus.

Alia instantia principalis ad istum tertium articulum, est talis: possibile est creaturam in virtute Dei causare aliquam cognitionem propriam de Deo: ergo multò magis possibile est accidentis in virtute substantiaz causare substantiam. Antecedens probatur, quia possibile est aliquam cognitionem propriam habere de Deo: & non nisi per creaturam, quia nihil aliud mouet intellectum viatoris.

*Accidens
producit co-
gnitionem
Dei, nullam
tamen sub-
stantiam.*

Responsio est duplex. Prima, quia cognitio Dei est accidens, & per consequens non excedit totum genus accidentis mouentis intellectum. Eodem modo, si loquamur de cognitione substantiae creatae, & accidente. Possibile est ergo accidens causare cognitionem substantiae creatae, vel increatae, absque hoc, quod causet aliquid nobilium perfectione sua propria: sed non sic, si causet substantiam: quia qualibet est simpliciter perfectior quocumque accidente.

Alia responsio, & quasi redit in idem, quia obiectum in cognitione habet esse diminutum, & per consequens substantia ut cognita, vel Deus ut cognitus, habet esse diminutum in cognoscente: substantia autem, ut in se, habet esse simpliciter, & perfectum. Licet ergo accidens possit esse principium producendi substantiam in esse diminuto, id est, in esse cognito, vel creatura Deum in tali esse diminuto, id est, in esse cognito: ergo arguendo à simili, non sequitur quod accidens possit esse principium producendi substantiam in esse simpliciter quomodocumque, nec ut instrumentum, nec ut agens principale.

C O M M E N T A R I V S.

31

o **D**E tertio articulo, &c. Hic proponit ratio-nes ad conclusionem affirmatiuam, quae sunt D. Thomae, non videtur conclusio ipsius esse, nisi educatur ad sententiam, quod dicit Sacra-menta cauise effectum suum instrumentaliter Physicè: sed de hoc egimus in prima distinctio-ne. Hic autem ex proposito videtur Doctor im-pugnare fundamentum illud, quo assertur acci-dens producere substantiam; ac proinde hic dicta reuocanda sunt ad complementum questio-nis tertiae praecedentis, vbi differitur hæc diffi-cultas ex rationibus communibus; hic autem ex

principiis particularibus aduersando, & impugnando speciale fundamentum D. Thomæ. Argumentum secundum infra tractabitur in materia de Beatitudine circa distinctionem potentiarum. Interim videatur litera; & quidquid sit de veritate antecedentis, negatur consequentia: quia, ut dictum est in §. antecedenti, agens creatum exigit subiectum proportionatum, sive agat instrumen-taliter Physicè, sive principaliter. In proposi-to quantum ad conuersionem neque terminus à quo, neque ad quem subesse potest creaturæ, ut cadunt sub conuersionem.

S C H O L I V M.

Reiecta siâ ratione D. Thomas suadente accidens producere substantiam, resolutis ministris esse causam instrumentalem dispositivam, moralem, non Physicam, conuersionis Eucharistie, & idem est de alijs Sacramentis.

40 Quantum ergo ad istum articulum, sicut prius dictum est, instrumentum potest d. i. q. 1. & multipliciter intelligi: sed ad propositum, agens dispositivum dicitur instrumentum. Et s. d. 6. q. 5. sic minister habens actionem propriam humanam præuiam actioni diuinæ, tanquam dis-positionem necessariam, non simpliciter, sed ex ordinatione Dei pacientis cum Ec-clesia, quod ad talem actum ministri faciet talem actum sibi proprium, est instrumen-tum Dei in ista conuersione.

Sacerdos est causa in-strumentalis dispositio-nis Eucha-ristie.

Et ista responsio est vniuersalis in omnibus Sacramentis, in quibus minister requiritur: quia ipse minister est agens quoddam dispositivum: actio autem sua est actio instrumen-talis respectu actionis principalis agentis eo modo aliqualiter, quo sectio est ad formam scamni: quia ad illam sequitur regulariter illa forma ex ordine agentis principalis.

Sic in proposito, prolatio verborum posset dici actio instrumentalis respectu conuer-sionis, seu confectionis corporis Christi: quia ad illam prolationem sequitur regulariter ista conuersio, vel confectio. Et sic actione alicuius creaturæ, ut agentis instrumentaliter, conficitur corpus Christi, non quidem, ut attingentis terminum, sicut aliqua instru-menta habent actionem instrumentalem attingentem terminum, ut dictum est: sed co-modo, quo agens præuium dicitur agere instrumentaliter ad formam principalem, quam non attingit: & actio eius dicitur instrumentalis, quia dispositiva, & prævia.

41 Ad rationes principales, primas duas concedo: quia probant, quod in ista conuersio-ne, actio diuina non sit actio de genere Actionis, nisi teneatur illa opinio suprà, quod corpus non succedit pani, nisi ut hic.

Et si istud teneatur, tunc ad illas rationes. Ad primam sic, quod cum dicitur actio in motu firmatur, vel fundatur: ibi accipitur motus indifferenter ad motum propriè dictum, & mutationem: & indifferenter subiectuè, vel fundamentaliter, vel concomitan-ter. Et concedo, quod ista actio fundatur in mutatione corporis Christi succendentis sic suo non esse hic.

Ad secundam, concedo quod hic est passio, tenendo illam viam: illa autem est in corpore, quod sit de non præsente hic, præsens hic.

Ad

Ad tertiam rationem patet *suprà dist. I. i.* quomodo generatio est conuersio totius in *totum*: sed non totalis conuersio, qualis est ista. Ad 3.
q.3.

Ad quartam non sequitur, natura potest esse principium istius esse sub uno modo conueniente sibi: ergo sub modo non conueniente sibi, sed repugnante sibi, quantum est ex parte sui. Et cum dicitur, quod idem est esse, ex hoc sequitur quod idem posset esse principium ipsius esse: quod concedo, sed non sequitur: ergo ipsius esse sub hoc modo potest esse principium, quod est principium eius sub modo illo. Ad 4.

Et quando probatur, quia modus ipsius esse, non repugnat ipsi esse; dico quod repugnat in comparatione ad talē causam, ita scilicet quod causa non potest causare esse illud sub isto modo, licet possit causare esse absolute, vel sub alio modo.

Et quando additur ultimò, quod modus non excedit in perfectione, illud cuius est modus. Dico, quod aliquid imperfectum potest esse, & tamen imperfectio sibi derelicta potest non subesse causalitati illius, cui subest illud, quod est perfectius sub alio modo conuenienter.

Ad ultimam dico, quod actio instrumentalis agentis, accipiendo instrumentalē agens pro dispositiō, benē requirit intentionem propriam in illo agente, siue sit naturale, vt in calore alterante benē est intentio propria, licet sit agens instrumentale respectu ignis generandi, hoc est dispositiū ad illud, siue agens per intellectū: quia ibi instrumentum requirit determinatam actionem humanam, quae ordinatur ad actionem principalis agentis, & talis vniuersaliter est actus ministri in dispensatione Sacramentorum.

Ad 5.

Instrumen-
tum dispo-
sitiū habet
intentionem
propriam.
suprà d. 6.

q.5.

C O M M E N T A R I V S.

32

P **V**antum ergo ad ipsum articulū, &c. Conclusio huius articuli est communis, & magis patet ex quæstione sequenti: modus autem explicandi superius declaratus est *dist. I. q.2.* & *5.* & *dist. 6. q.5.* Loquitur hic de instrumento, vt extenditur ad omne per se institutum ad conficiendum Sacramentum ex diuina ordinatio-ne; & sic comprehendit materiam, formam, & ministrum.

patet ex art. 2. sicut & ad quartum. Ad ultimum patet: ex hoc articulo notanda est specialiter doctrina responsionis ad quartum. Negatur primò omne principium alicuius sub determinato modo essendi posse esse principium eius sub omni modo essendi; & patet in causa secunda respectu effectus creationis: quamvis enim includit formam in sua virtute, non potest eam seorsim producere à subiecto, neque potest accidentis separare, licet possit illud destruere in subiecto.

Secundò, & sequitur ex priori, licet aliquid non repugner simpliciter, repugnat tamen cum determinatione ad aliquod extrinsecum principium, à quo nequit esse cum hoc modo essendi.

Tertiò, quod non sequitur ex posse in aliquid perfectum posse in id quod imperfectius est: perfectior enim est forma, quam materia, potest causa secunda tamen in formam, non potest in materiam: hæc impossibilitas oritur ex limitato modo agendi cauſarum.

33

Ad argumenta in oppositum, ad primum & secundum patet ex art. I. & ex litera. Ad tertium,

*Quid nomine
instrumenti
intelligitur?*

Q V A E S T I O II.

Vtrum quilibet Sacerdos proferens verba consecrationis cum intentione debita, & circa materiam conuenientem possit confidere Eucharistiam?

Alensis 4. part. q. 35. memb. 4. 5. 6. D. Bonau. bīc art. I. q. 1. Rich. art. I. q. 1. D. Thom. 3. p. q. 82. art. 1. Suarez 3. part. tom. 3. disp. 6. 1. foli. 3. Bellarm. lib. 4. de Eucharist. c. 1. 6. VValdens. de Sacram. c. 7. & 27.

AD secundum * sic proceditur. Arguo quod non quilibet Sacerdos potest confidere Eucharistiam, per illud, *i. quæst. I.* *Multi ſecularium.* vbi adducitur illud Malach. 2. *Maledicam benedictionibus vestris:* & exponitur uno modo, *Maledicam quidquid à vobis benedicuntur.* & fit illa comminatio malis ſacerdotibus: ergo quidquid ab eis benedicuntur, à Deo maledicuntur; & per consequens nihil simpliciter per ministerium eorum benedicuntur. Argum. 1.

Item ibidem, *i. quæst. I.* Quod quidam, §. opponitur, *suspicio, vel depositio Sacerdote nulla* Argum. 2.
ei relinquitur potest: ergo, &c.

Scoti oper. Tom. VIII.

Y Y y 3

Item,

Argum.3. Item, virtus Missæ in Sacramento Eucharistia principaliter consistit: ergo si malus Sacerdos potest confidere, sicut bonus, æquè valeret missa mali, sicut boni, & è conuerso.

Argum.4. Item, laicus potest sumere Eucharistiam: sed sumptio est finis consecrationis; & per consequens est simpliciter melius, & nobilior: ergo æquè, vel magis potest laicus confidere: non ergo solus Sacerdos.

Argum.5. Item, beatus Laurentius sanguinem dispensauit, vt patet ex verbis eius ad Sextum, *Cui commisisti, &c. & hoc probatur per illud dist. 93. presente Presbytero Diaconus Eucharistiam corporis Christi, si necessitas cogit, iussus eroget.*

Rat. ad opp. Malos Sacerdotes cōsecrare Eucharistiam. 2 Contrà, i. q. i. Quod quidam, nulla causa ostenditur, cur ille, qui Baptismum non potest amittere, ius amittere possit baptizandi: ergo à simili, qui ordinem sacerdotalem amittere non potest, nec ius conficiendi amittere potest: sed nullus Sacerdos potest amittere potestatem sacerdotalem, quia character est indelebilis: ergo, &c.

Item, ibidem §. de his, *Sacramentorum sanctitatem in pernervis hominibus, siue qui intus sunt, siue qui foris, constat impollutam, atque inuiolabilem permanere:* ergo quicumque Sacerdos quantumcumque malus potest habere sanctitatem Sacramentorum eandem cum bono.

Quòd etiam solus Sacerdos possit tam consecrare, quam dispensare, probatur sic per illud dist. 93. *Non oportet Diaconos panem dare, id est, corpus Domini, secundum Glossam.*

C O M M E N T A R I V S.

a *A* Secundum sic proceditur, &c. In hac quæstione agitur de Ministro, & continet tres articulos. Primus est, de potestate tam absoluta, quam ordinata; secundus de loco; tertius de tempore.

S C H O L I V M.

Sacerdotem non esse causam principalem conuersionis, omnem tamen, & solum Sacerdotem rationis compotem, & potentem loqui, posse validè consecrare.

3 Ad^b quæstionem dico, quòd confidere Eucharistiam, vt principalis causa, nulli potest competere nisi soli Deo; patet ex quæstione præcedente: licet vt causa instrumentalis, vel, vt magis propriè dicam, vt minister, potest competere alicui homini: quia sic Deus ordinauit, quòd in quibuscumque Sacramentis minister possit esse homo.

Si ergo loquendo de conficiente, dico quòd ministrum posse confidere, potest intellegi dupliciter. Vno modo absolute, ita scilicet quòd si attentet facere, facit quod intendit. Alio modo de posse ordinatè facere. Et hæc distinctio generalis est in omnibus Sacramentis: quia plus requirit ordinatè ministrare in eis, quam simpliciter ministrare.

Quid requiritur ad posse confidere, q. 6. & 7. Loquendo de posse simpliciter, nihil requiritur ultra materiam debitam, de qua dictum est *in fine dist. 11.* nisi minister debitus, ad quem requiruntur tres conditiones, scilicet quòd sit Sacerdos: quòd possit proferre verba consecrationis; & quòd possit habere intentionem debitam faciendi, scilicet quod intendit Ecclesia facere. Secunda conditio, & tertia, sunt communes hīc, & in ministrante alia Sacraenta: propter defensionis secundæ non potest mutus confidere. Propter defectum tertiaz carens vsu rationis non potest confidere. Et eodem modo de baptizando, & conferendo quæcumque alia Sacraenta. Sed potentia conditio est hīc propria, scilicet quòd solus Sacerdos potest, & quilibet potest, cui possunt competere illæ duas conditiones, scilicet prolatione, & intentione: quòd solus, probatur per illud *Extr. de Sum. Trinit. & fid. Cathol. vbi dicitur: Hoc Sacramentum nemo potest confidere, nisi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus, secundum claves Ecclesiae.*

4 *Ita Concil. Neocasar. can. 13. Damasc. epist. 3. Hier. epist. ad Marcel. Lam.* Sed unde accipit Ecclesia fundamentum istius sententia? Respondeo, ex illo verbo Christi, *Hoc quotiescumque feceritis, &c.* Vbi loquitur Apostolis, vel ad minus, non nisi Discipulis, quibus in Ecclesia ad minus non succedunt nisi Sacerdotes: Apostolis succedunt Episcopi: Discipulis Presbyteri, vt habetur dist. 21. *In novo Testamento.* Habetur idem etiam ex illa sententia Pauli 1. ad Corinth. cap. 10. *Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Domini est?* quem frangimus nos, inquit, scilicet Apostoli, & Discipuli eius. Si enim quilibet fidelis posset confidere, non oporteret aliquem alium aliis frangere: sed quilibet posset de suo sacrificio communicare.

Secunda pars, scilicet quòd omnis Sacerdos potens proferre verba cum intentione possit confidere. Patet per auctoritates adductas ad oppositum. Nec obstat, si instetur de degradato, quia fit non Sacerdos. Si enim hoc verum est, non est instantia ista de aliquo

aliquo Sacerdote: dicitur tamen non esse verum, quia characterem non potest aliquis degradans delere. Nec conceditur, quod si quis potest aliquid ministerialiter conferre, Rich. dist. quod sic possit ministerialiter auferre, quia Deus non sic eum instituit ministru[m] in presenti. amotione, sicut in collatione. & tunc illa regula: *Facilius est destruere, quam construere, non* art. 1. q. 1. conceditur de ministerialiter agente in Sacramentis. Pro quo adduci potest illud Pauli 7. Topic. 2. Corinth. c. vlt. *Non dedit nobis Deus potestatem in destructionem, sed in adificationem.* c. 8. §. 9.

S C H O L I V M.

Incidenter agit de exemptione Clericorum, quam videtur (inquit) Constantinus concessisse. Constat ante Constantimum Ecclesiam hanc exemptionem precepisse ex ep. Alex. I. ad omnes orthodoxos. & epist. Caij ad Fælicem Episcopum, & epist. 2. Marcellini ad universos Episcopos Orientales. Primus sedet ann. 309. alij duo tertio seculo. Sed Constantinus, primus Principum hoc admisit secundum aliquos in Concil. Niceno, quando pronunciauit Episcopos à solo Deo indicando. Vide l. 1. C. de Episc. & cler. habetur C. Theodosi. l. 16. l. 8. & l. 1. de iust. collat. ibidem. an vero hac exemptione sit de iure ciuili primario, ut tenent Med. C. de rest. q. 15. Palac. q. d. 25. d. 3. & alij, vel de iure Ecclesiastico, vel diuino, Doctor hic non tractat. Couarr. pract. qq. c. 31. Soto d. 25. q. 1. a. 2. Molina tom. 1. de iust. d. 31. Henrig. l. 7. de indulg. cap. 2 q. Salon. 2. 2. queſt. 67. q. 1. controuersia 1. Bannez ibi dub. 2. negant esse iuris diuini: alij multi affirmant, quos citant, & sequuntur Bellarm. 1. de memb. Eccles. 28. & 29. Suar. defensione fidei lib. 4. cap. 8. 9. 10. quod Doctor ait de sacrificio offerri hostiam non consecratam, intelligit de materia ex qua, quo sensu PP. dicunt offerri panem & vinum, quia quodl. 20. expreſſe docet Christum esse rem oblatam, nec ponit duo sacrificia, ut Richard. art. 18. & Gaspar Casalius 2. de sacrif. Miss. 22. quibus fauet Bellarm. 1. de Miss. 27.

Si etiam obiicitur de degradato, quod non maneat Sacerdos, quia spoliatur priuilegio clericali, & traditur curiæ ſeculari. Respondeo, non est essentialie ordinis habere illud priuilegium concomitans: quod fatis persuadetur, quia illud priuilegium videtur concessum ab Imperatore Constantino: ordo non. Aliquando etiam Sacerdos erat sine tali priuilegio, scilicet ante confectionem. Hoc tamen posset esse vnum brocardicum Iuristis, quia illud priuilegium consistit in hoc, quod non possit iudicari in causa sanguinis nisi à iudice Ecclesiastico, vel quasi in causa sanguinis. Sed si Papa exuit aliquem priuilegio Ecclesiastico commendans eum curiæ ſeculari, iudex ſecularis est minister, vel executor iudicis Ecclesiastici: nullus autem alius à iudice Ecclesiastico, potest eum committere iudicii ſeculari: ergo non est possibile, quod committatur sibi, niſi ſicut ministro iudicis Ecclesiastici: & per consequens non spoliatur priuilegio, quia dum manet priuilegium, potest aliquis ſecularis in eum esse minister iudicis Ecclesiastici.

Si obiicis de haeretico, & schismatico, quod non conficiat, quia Sacerdos non offers in persona propria, sed in persona Ecclesiæ, cuius est minister: hic autem est praescitus ab ea: & huic rationi viderur Magister inniti in litera. Probatur antecedens per hoc, quod dicit Sacerdos, *Offerimus tibi, &c.* non dicit *offerō*. Respondeo, quod oblatio non pertinet ad rationem consecrationis, nec necessariò requiritur, quod offeratur: offertur enim hostia non consecrata, & tunc est sacrificium non Sacramentum: ſicut Eucharistia consecrata conseruata in pyxide est Sacramentum, licet non ut ibi sit sacrificium, niſi aptitudinaliter.

Esto etiam, quod verum sit, quod oportet quemlibet conficientem confidere in fide Ecclesiæ, benè potest non ſolum schismaticus, sed etiam haereticus, quod plus est: pone quod sit haereticus, potest circa Eucharistiam habere intentionem Ecclesiæ in confiendo, & hanc intentionem in vniuersali intendendo, scilicet facere, quod Christus instituit faciendum, & quod Ecclesia facit, licet non intendat ſpeciali, quia credit Eucharistiam nihil valere, ſicut dicitur 2. Priorum. Contingit ſcire omnem mulam effterilem, & dubitare de hac. Et de iſta intentione vniuersali dictum est ſatis distinct. 5. in materia de Baptismo.

Ne faueat
Iuris, unde
etiam degra-
datum non
iudicari à
laicis, sed ab
Ecclesiastico
co iudice
dante ad id
licentiam.
Sacerdos ha-
reticus verè
conſecrare
potest.

Suar. 3. 10.
d. 77. f. 2.
falsò citat
Scot. pro op.
Magistris.

Sumit sacri-
ficium pro
termino à
quo, quia
Christi effe
ſacrificium!
docet quodl.

Haereticus
potest confi-
dere in fide
Ecclesiæ, li-
cet erret in
particulari
circa eam.
Cap. 20. q. 1.

b **A**d questionem dico, &c. Conclusio principialis huius §. est: in Sacerdote præter intentionem, & vsum verborum, quæ necessaria sunt in Ministero cuiuscunque Sacramenti, requiri specialiter characterem sacerdotalem, quam probat ex Lateranensi, Euangelio, & Apostolo.

Error VVit. clifi.

Luther.
Calvinus.

2
Prima concl.
Nican.
Trident.
Lateran.

3
Euseb.

Est contra VVitclifi, qui in dubium renoncavit, An Sacerdos est Minister? quia ex antiqua heresi, quæ exigebat sanctitatem Ministri ad valorem Sacramenti, dubitauit cur Sacerdos peruersus consecrare posset; & laicus iustus nequeret. Postea Lutherus docuit quemvis laicum, & ipsum diabolum validè posse consecrare, si formam proferret in debita materia. Calvinus tamen cum suis negavit ab alio geri posse consecrationem, nisi à Ministero Ecclesiæ, in quo tamen non agnoscit aliquam potestatem supernaturalem, sicut neque in Sacramento aliud, quam item figuram. Sed hoc remisso ad materiam propriam de Sacerdotio, sit

Prima conclusio. Fide certum est solos Sacerdotes posse hoc Sacramentum confidere. Definita est in variis Conciliis Nicano can. 14. Lateranen. sub Innocentio III. cap. 1. Florentin. in literis unionis, Trident. sess. 2. cap. 1. Probatur ratione, quia transubstantiatio, quæ hic sit materia in corpus & sanguinem Christi, est opus supernaturale excedens vires totius creaturæ: ergo exigit potestatem supernaturalem, & consequenter nemo est Minister eius, nisi cui id concessum est, sed soli Sacerdotes eam habent: ergo, &c. Patet subsumptum, quia sine certis testimonijis non est asserendum cuiquam concessum esse. Luca autem 22. vbi tantum sit mentio huius potestatis, solis Apostolis, & pastoribus Ecclesiæ competit, ad quos dirigitur: *Hoc facite in meam commemorationem.*

Dices ibi dari præceptum de mandatione tantum: vnde Apostolus 1. ad Corin. 11. 1. dicit: *Hoc facite quotiescumque bibetis in meam commemorationem, &c.* Contrà, quia Evangelista referens illud præceptum Christi, nullam facit mentionem mandationis: ergo ad eam ex vi sermonis non refertur: neque etiam ex intentione Christi, quia alias fieret aliqua eius mentio: ex intentione, in quam Christi principaliter, quia accessoriè hic præcipitur mandatio. Sed nequit mandatio fieri,

ri, nisi fiat Sacramentum, neque hoc sit sine potestate eius conficiendi, quæ nullibi in Scriptura conferetur, nisi hic tantum. Ad Apostolum superiori responsum est eum dare instructionem, non præceptum. Dices 1. Petri 2. omnes Christianos vocari regale Sacerdotium. Respondent aliqui id latè dici: sed etiam referri potest ad potiorem partem, vel ad totum ratione partis: quia Sacerdotium Christi Regis in eis fuit, cuius participes erant quoad fructum oblationis omnes, quoad ministerium in solis Prælatis, & Sacerdotibus eo gradu ordinatis, & qui præerant.

Confirmatur conclusio præmissa ex communis sensu Ecclesiæ, vt patet ex Conciliis citatis, & tribus, quos fusim citant Controvæta: Dionysio Ecclesiast. hierarchie, cap. 5. Ignatius martyris epist. ad Trallianos, vbi ait: non Sacerdotem audiret aliquid facere circa mysterium Altaris esse infideli deteriorem. Tertulliano lib. de Prescriptionibus contra Marcionistas, quos irridet ex eo, quod officium Sacerdotis committebant mere laicos, & qui hodie apud eos Sacerdos erat, cras siebat mere laicus, quod perinde de huius temporis hæreticis dici potest.

In reliqua parte huius questionis agit non solum de ministerio, quantum ad necessitatem, sed etiam quantum ad ordinatum, & licitum modum offerendi, & dispensandi de pecnis ministrantium indignè, de loco, de Altari, de vestibus sacerdotaliibus, de tempore idoneo, de vasibus, & aliis, quæ ordinantur ad sacrificium primariò, secundariò ad hoc mysterium quæ est Sacramentum; item incidenter de ipsa oblatione.

Op'ra ergo premium duxerim huc aduocando, qua alibi docet de sacrificio, & potissimum quodlib. 20. aliquid differere de natura Sacrificij, iuxta communem stylum, & ob necessitatem huius temporis, propter hostes fidei impugnantes hoc mysterium. Ac denique, vt respondam impugnationibus aliquorum Scholasticorum: mox refutam reliquum textum huius questionis, explicans illum in species. Supposito primum, hoc fundamento agam primò de sacrificio, & eius essentia. Secundò, de divisione eius. Tertiò, de sacrificio Missæ. Quartò, de essentia eius. Quintò, de re oblata. Sextò, de Ministerio. Septimò, de effectu per varias questiones, quam postulam breuiter.

Necessitas &
scopus sequi-
tium quesicio-
num.

Q V A E S T I O I.

De essentia Sacrificij in genere.

5
Varia suscep-
tio.

Pro opere bo-
no.

Augustinus.

Sicut de essentia sacrificij in genere premitti debet, quo facilius ad propositum perueniamus. Multiplex autem est accipio huius vocis; & iuxta varias acceptiones eius, variae etiam significaciones sacrificij assignantur. Primò sumitur sacrificium latissime pro omni opere bono, quo Deo adhucamus sanctâ societate: hec traditur ab Augustino 10. de Cœrit. cap. 6. quod inscribitur, de vero perfectoque sacrificio: *Proinde, inquit, verum sacrificium est omne opus quod agitur, ut sanctâ societate inbareamus Deo relatum, scilicet ad*

illum finem boni, quo veraciter beati esse possimus, &c. Gabriel leet. 8. in can. Missæ: noster Castro aduersus hæreses, verbo *Missæ, heresi 2.* Hanc pro propria, & vera sacrificij definitione amplectuntur, quod libenter amplectuntur hæretici, vt veram & propriam sacrificij rationem excludant à Missæ sacrificio, ne aliquam immutationem circa substantias panis, & vini admittant, aut etiam per Christi præsentiam.

Melanchtho in Apologia Confessionis Augustana definit esse ceremoniam, vel opus, quod nos Deo reddimus, ut eum honore afficiamus. Calvinus etiam lib. 4.

Gabriel.
Castro.

lib. 4. instit. cap. 18. Non, inquit, perpetuè Scriptura vñ sacrificium appellari scimus, quod nunc dñs, nunc & eorum tamen, dicunt, quod generaliter acceptum complectitur quidquid Deo offeratur. Iuxta hanc generalem acceptiōē sēp̄ appellatio sacrificij tribuitur tali operi, Psalm. 4. Sacrificate sacrificium iustitiae. Psalm. 46. Sacrificium laudis honorificabit me. Et Psalm. 50. Sacrificium Deo Spiritus contributatus, &c. Ad Hebreos ultima, Beneficentia, & communio nolite oblinisci, talibus enim hostiis promeretur Deus.

Kemnitius.

Hinc Kemnitius in examen disputatione de sacrificio Missæ, dicit quatuor modis sacrificium sumi: primò pro externo & ceremoniali, quale putat fuisse omnia veteris Legis præscripta sacrificia: holocausta, hostias pacificas, decimas etiam, & priuinitias. Secundò pro sacrificio Crucis. Tertiò pro sacrificio spirituali, & inuisibili, seu interiori. Quartò denique pro sacrificio commemorationis, quale putat esse Missæ. Concludit autem in universo definiri rectè sacrificium præfato loco ab Augustino.

Sacrificij stric-

etior acceptio.

Alij, ut communiter Catholici authores sumunt sacrificium strictius, ut est actus virtutis Religionis, & non cuiuscunq; alterius: & sic propriè sumitur in Scriptura, ut distinctum ab aliis operibus bonis Psalm. 50. Si voluisses sacrificium, dediſsem utique, holocaustis non deletaberis. 1. Regum 11. Melior est obedientia, quam victimæ. Osee 6. Misericordiam volo, & non sacrificium. Et

Est actus pe-
culiaris reli-
gionis.

pater ex toto discursu veteris Testamenti, Exodi, Leuitici, & Numeri: ubi sacrificia distinguuntur ab aliis actibus virtutum.

6
Prima accep-
tio est im-
propria,
Prima ratio.

Prima conclusio. Prima acceptio sacrificij est impropria, & metaphorica, & per analogiam à vera acceptione sacrificij desumpta. Probatur primò, quia sacrificium est actus proprius religionis in cultum Dei institutus, ut communiter Theologi: ergo distinguitur à reliquis operibus bonis aliarum virtutum, quibus adhæremus Deo per obseruantiam legis, sive præceptorum, sive consiliiorum eius.

Seconda ratio.

Secundò, in lege noua non agnoscit Ecclesia aliud sacrificium, quam Altaris & Crucis; multa tamen opera bona aliarum virtutum. Antecedens infra probabitur.

Tertia ratio.

Tertiò, quidquid sit, an priuatâ autoritate institui, aut offerri possit sacrificium: tamen autoritate publicâ institutum non licet offerre, nisi soli ministro publico ad hoc munus assumpto, qui est Sacerdos: ad Hebreos 5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constitutus in iis, que sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis. Et infra: Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, sanguinem Aaron, &c. Ideo-que 2. Paralip. cap. 26. Azarias Sacerdos, & alij 80. Sacerdotes restiterunt Ozia Regi volenti sacrificare, quod ei hoc munus non conueniret, cùm non esset Sacerdos.

Non licet al-
teri, quam
publico mini-
stro offerre.

Sed alia quæcunque opera possunt, & debent exerceri à quolibet priuato: ergo manus sacrificandi solis ministris ad hoc electis & consecratis, denotat sacrificium esse alterius rationis ab operibus bonis in genere, ac proinde dicere rationem aliquam determinatam, quod ex Græca voce contra Caluinum patet, nam à verbo dñs, quod est sacrificare, dicitur dñs, quod est Sacerdos, & dñs quod est sacrificium, & à verbo in p̄sona Latinè sacrificare fit ipso sacrificium, & ipsa Sacerdos.

Ab etymolo-
gia.

Idem patet, quia sacrificium, & altare ex communi etiam gentium consuetudine reciprocantur; unde Græcè à verbo dñs deriuatur dñs, sacrificium, & dñs sacerdotis altare.

Augustinus
definis sacri-
ficiū latē.

Ex his pater ad illud Augustini, cum communis, & lata significatio definiat sacrificium. Neque refert quid illa opera vocet vera sacrificia; nam aliud apud ipsum est verum, aliud proprium sacrificium: nam per verum ipse designat præstantius, & magis Deo gratum, quod recte de aliis operibus, quæ non sunt sacrificia, dici potest: unde Augustinus loquitur tantum de sacrificio spirituali, quod significatur per res sensibiles, quæ in veteri lege offerebantur, eo modo, quo dicitur veritas rei, ut distinguitur à signo suo, ut rex ab imagine; homo viuis dicitur verus, ut distinguitur à pietate, vel alio, quod secundum quid tale est.

Vnde noluit in illa definitione comprehendere sacrificia veteris legis, quæ in mastatione animalium consistebant, & immutatione rerum sensibilium: quia in cap. preced. docet sacrificii sensibilibus, quæ in veteri Lege offerebantur, significare Deum voluisse illas res, quæ in nobis aguntur, ad hoc tantum ut inhæreamus Deo, & ad cunctum finem, proximo consulamus: & subdit, *Sacrificium ergo visibile inuisibilis sacrificij Sacramentum, id est, sacram signum est: hoc autem inuisibile sacrificium, initio cap. 6. definit ut supræ.*

Non compre-
hendit sacri-
ficia legis

Ex quo pater ad locutiones etiam illas Scripturæ, quæ de sacrificio latè sumpto intelliguntur, quatenus in eo recognoscitur Deus, obedientio eius voluntati; sicut per religionem adhæremus ipsi per protestationem suæ excellentia in cultu: unde etiam illa opera bona vocantur in Scriptura etiam religio; Iacobi 1. Religio mundæ, & immaculata apud Deum & Patrem, hac est, visitare pupillos & vianas, & immaculatum se custodire ab hoc seculo.

8
Explicatio
Scriptura.

Inde etiam sancti Patres accommodant alijs Translatio quando ea, quæ propriè ad sacrificium spectant, secundum præportionem. ad actus etiam virtutum, ut Altare, Sacerdotem, victimas: ut Cyprianus epist. 77. dicit nos ipsos Cyprianus, esse hostiam in sacrificio contriti cordis. Basilius in Psalm. 115. cor nostrum esse altare, in quo sacrificium laudis offerimus. Origenes homil. 9. in Leuiticum, corda nostra esse altaria, & nos omnes esse Sacerdotes ad hostias orationis, & pietatis offerendas Deo. Gregorius 25. Moral. cor nostrum esse diuinum altare, in quo præcipit ignis semper accendi.

Quomodo ad-
mittenda me-
taphora.

His ergo de sacrificio in communis dictis iuxta metaphoram acceptiōē, quæ eatenus admittenda est, quatenus vera sacrificij propriè dicti ratio non destruatur, ut heretici negant quoad sacrificium altaris. Ulterius insistendum est in secunda acceptiōē declarando veram eius essentiam, de qua satis prolixè moderni tractant.

Sacrificium
esse actum re-
ligionis.

Constituendum ergo sacrificium sub virtute religionis, quæ est pars potestativa iustitiae in genere, & distincta specie à reliquis, quæ distincti peti debet à diversa ratione debiti, quia sicut aliter se habet homo ad Deum, aliter ad alios homines, ut ad proximum, secundum iustitiam commutatiā, vel amicitiam, ad parentes secundum pietatem, & obseruantiam, sicut ad superiores per obedientiam, quæ distinguntur.

Quomodo as-
tenditur vir-
tus ad alte-
rum.

Sic etiam ad Deum, quæ est primum principium, & ultimus omnis creaturæ potissimum rationalis, sicut inquam, consurgit debitum: quia nihil liberaliter operatur homo ad Deum, cùm omnia quæ

qua habet bona illius sunt, sicut seruorum Dominus; & nihil eorum cedit in uirtutatem Dei: ideo quidquid agit ad Deum, agit ex ratione debiti.

Duplex debitus ad Deum in homine, Obedientia, & religionis.
Duplex autem est debitum respectu Dei, aliud obedientiae, in quantum legislator est, & hoc alterius rationis est a debito religionis: unde qui audit Sactum, quia tenetur pracepto, satisfacit huic debito: quod autem audiit ex cultu, & honore Dei, agit secundum religionis debitum.

Debitum religionis duplex.
Quod duplex est, aliud morale, aliud legale; morale est, quod fit ex supererogatione, & absque obligatione pracepti, ut quando quis operatur ex consilio bonum, verbi gratia orat. Aliud legale quando uerget, & tenetur, ut quando dicit horas Canonicas, ad quas tenetur. Debitum morale dicitur secundum exigentiam virtutis, & congruitatem, finem, & conuenientiam materiarum, ut perfecere conseruet virtutem, & honestatem, applicando media conducentiam, & exercendo actus eius.

An debitum Legale semper incurrit.
10 Aliqui dicunt religionem in aliquibus actibus habere debitum morale, & congruitatis, quando non sunt pracepti: aliqui dicunt semper habere debitum legale in quibuscumque operibus quoad specificationem, licet non quoad exercitium, quia nunquam possumus soluere debitum Deo quidam agamus, quia hoc est interminabile, sicut estimatio, & dignitas, seu honor Dei. Vnde sicut aliquis, qui debet alteri, & soluit ante tempus aliquid, dicitur soluere debitum, licet illo tempore non obligetur soluere: ita etiam qui soluit Deo aliquod opus religionis, ut orationem in communione, non tamen debeat soluere ex obligatione.

Debitum legale non est in omni actu.
Non ideo tamen potest religionem dici ad alterum, seu habere rationem debiti, sed quia seruat medium in actibus suis, & honestatem in ordine ad alterum, id est, Deum, siue quae sunt in praeparto, siue quae sunt in consilio, siue obligatione, & hoc est versari in medio circa alterum. Addo vterius debitum illud legale non inueniri in omnibus actibus, quia alioquin obligaret in particuli sub disunctione ad aliquem semper, quia praecipuum trahit secum necessitatem ponendi alicuius actus, quae obligatio non inuenitur in multis actibus religionis, alias semper, & pro semper obligaremet ad aliquem indeterminatum: fundamentum autem obligationis praetensa non inducit aliud, quam maiorem congruentiam operandi, quia non possumus ad aequalitatem retribuere Deo, sicut nec patriae, nec parentibus, sicut alia debita per condignam satisfactionem ordinantur: quod perinde currit in omnibus, quae sunt ad Deum, quantum ad aequalitatem operis, licet non quantum ad prescriptum Legis.

I I
Quomodo religio distinguit a iustitia.
Vterius supponendum religionem respicere Deum non immediatè, sicut Theologia virtutes, spes, fides, caritas, quae sunt circa Deum, in quo distinguuntur a moralibus, quae respiciunt proxime aliquod creatum: religio autem est species iustitiae in genere, & ideo moralis, cuius obiectum proximum est cultus Dei per exercitium illorum actuum, qui protestantur, & significant excellentiam Dei, ut est ultimus finis, primum principium creaturarum, in quo tamen distinguuntur potest ab aliis virtutibus, quod respiciat Deum, ut obiectum materiale proximum.

Finis iustitiae.
Nam sicut iustitia seruat medium in ordine ad alterum, quamvis respiciat proxime illos actus, qui ponunt aequalitatem inter operantem, &

aliam personam cui debentur; tamen in illis non sicut absolutè, sed respectuè ad alterum in quantum ius ad actus eius, cui ut satisfiat exercentur: sic religio cum sit virtus in ordine ad Deum, ut ad alterum, cui debentur speciali iure, actus eius non sicut in ipsis actibus absolutè, sicut virtus, quae est in ordine ad se (at temperantia in moderatione appetitus non referendo actum ad alium) sed actus suos ordinat ad Deum, cui debentur.

Insuper duplex est in genere: actus religionis, Duplex actus
alius internus, aliis externus: internus est affectus efficacis colendi Deum; externus vero est ipse cultus ut genuflexio, &c. qui oritur ex estimacione diuina excellentiae, & consistit in significacione eius per debitam subiectiōem creature ad ipsum, exhibendo talem cultum; & vocatur deuotio, quasi seipsum deuouendo Deo. Antiquitus enim dicebantur deuoti, qui se idolis in mortem deuouebant pro salute exercitus, & patriæ. Huic actui accedit aliis, & dicitur oratio.

Hoc autem excellentia consurgit ex variis attributis, ut omnipotenciam, quae est primum principium, ultimi finis, benefactoris, gubernatoris, iudicis, bonitatis, misericordiae, sapientiae, &c. quae dicunt excellentiam ex parte Dei, & motuum honestis respectuè ad creaturam: quae reducuntur ad illam generali rationem excellentiae, principij, & finis ultimi.

Actus autem externus cultus imperatus est ab interno, ut genuflexio, &c. & consistit in actu corporis, vel vsu alicuius rei corporalis ad effectum cultus, quem significant, ut sunt sacrificia, & reliqua, quae ad cultum ordinantur.

Duobus autem modis contingit hic usus, vel attribuendo aliquid Deo, vel assumendo aliquid diuinum ad nostrum usum, in quo subiicitur homo Deo: hic posterior modus contingit in usu Sacramentorum, quibus sanctificatus homo, ut sit Deo subiectus, tanquam suo sanctificatori, & magis dispositus, & idoneus ut ei seruat. Item, quando assumitur Dei nomen in iuramentum ad confirmandam veritatem, quia sic etiam subiicitur homo Deo, tanquam regulæ primæ veritatis, ex cuius invocatione, & reuerentia operatur.

Prior modus contingit, vel in actibus corporis, inclinatione, genuflexione, adoratione, & aliis modis, quibus contingit Deo exhiberi reuerentiam in se, aut suis creaturis, ut in Sanctis, & rebus sacris: vel etiam contingit in rebus externis, ut in sacrificiis, quae immidiatae soli Deo offeruntur, & oblationibus, quae aliquando Deo immidiatae, aliquando mediatae offeruntur, ut eius ministri, ut sunt decimæ, & primitiæ, & eiusmodi.

Præterea est votum, quando Deo aliquid promittitur, & adimpletur per opus, qui sunt duo actus. Ad religionem etiam spectat oratio, sed oratio. communis reducitur ad actus internos, quia in interiori principaliter consummatur.

Et si quereras, an distinguantur specie huius actus Dubium. tam interni, quam externi? Respondetur, Nominales. Nominales docete omnes actus vniuersim distinguuntur. Plures Thomistæ docent oppositum, omnes nempe actus religionis esse eidem rationis moralis in specie, verbi gratia iuramentum & sacrificium. quamvis secundum materiam physicam distinguantur.

Respondetur neque unam, neque alteram sententiam

I 2
Excellentia Dei.

Actus exterior.

Duplex usus rei extreme ad cultum.

Usus Sacrae mensorum.

Usus instrumenti.

I 3
Primus modus cultus externi.

Sacrificium soli Deo immediatae offeruntur.

Decima, primismodi.

Dubium. Nominales.

Plures Thomistæ docent oppositum, omnes nempe actus religionis esse eidem rationis moralis in specie, verbi gratia iuramentum & sacrificium.

Secunda sententia.

*Vñr quo re
ticiuntur.* sententiam esse veram, quia nec materia diuersa physice vniuersum infert diuersitatem in bono morali, neque econtra una moralitas in specie sequitur ad quascumque diuersas materias, quod non est huius loci probare.

14
Responso. Diversitas motuum distinguunt actum. Quando motuum est diuersum? Dico breuiter, quando motiuum in specie variatur, actum variari moraliter, quia a motiuo sumit suam specificationem: vnde quando materia actus transt in rationem formalem obiecti, ob specialem habitudinem, quam dicit ad honestatem virtutis, tunc variare actum: quando autem non dicit talem habitudinem, diuersitas materiarum non variat actum: exempli gratia, vita hominis, fama eius, & bonum fortunæ, diuersa sunt bona, quæ ipsi debentur, & secundum diuersos modos ipsi conueniunt, quia maius bonum eius est vita, quam fama, & haec quam bonum fortunæ: inde vita ei magis coniuncta est, quam fama; & fama quam bona externa: sic homicidium, infamia, furum, sunt diuersa in specie peccata, sicut & intemperantia carnis, & libido differt ab ebrietate, quæ sunt peccata contra temperantiam.

*Materia non variat si mo-
tuum est idem.* Contra quando materia diuersa non transit in rationem formalem motiuo intrinseci, de quo loquimur, neque diuersam conuenientiam in ratione boni dicit ad rationem rectam, tunc non variat moralitatem actus, verbi gratia, furati equum, aut bouem; ingluixies per saturitatem panis, aut certe alterius cibi; ebrietatis per vinum, aut ceruism, sunt peccata eiusdem speciei.

15
*In religione quædquoque di-
uersa motu-*na.
*Eodem modo
sumitur di-
stinctio a-
bhuium.* In virtute autem religionis similis diuersitas in materia reperitur; nam licet respicit in genere cultum Dei ciusque excellentiam, sicut iustitia respicit in specie sumpta bonum alterius, tamen ille cultus ex diuersis motiuis specialibus diuinæ excellentiæ concipi potest, vt iuramentum ex motiuo veracitatis, quæ nec falli, neque fallere potest, proinde adducitur in testimonium; sacrificium vero quod respicit Deum sub ratione primi principij, & vltimi finis; tunc actus variantur in specie: secus est, quando materia per accidens se habet, vt volere hoc, vel illud Deo, aut negare Deum ore, vel facto, sacrificando idolo, etiam sunt eiusdem speciei, nam quod negetur Deus in voce, aut facto, non constituant diuersa signa, neque diuersam moralitatem.

His per compendium dictis, quæ etiam ad varias materias morales applicari possunt: supereft ut naturam sacrificij, ciusque definitionem explicemus.

16
*Sacrificium
est actus ex-
ternus.* Secunda conclusio. Sacrificium est actus externus religionis, vt constituitur in genere sacri signi. Hæc communis est omnium, præter iam citatos, & patet ex Paulo loco citato quoad primam partem, & ex dictis in conclusione prima, & ex declaratione iam præmissa. Quid sit signum patet ex dictis, quia fit in significationem diuinæ excellentiæ, ciusque protestationem cum submissione nostra ad ipsum: vnde Augustinus 10. de Civitate docet, *Sacrificium visibile esse inuisibilis sacrificij signum*, & epist. 43. quæst. 3. *Intelligendum est, quam sit res antiqua sacrificium, quod non nisi vni verso Deo offerri debere veraces, ac sacra litera monent, &c.*

17
*Soli Deo of-
feretur.* Tertia conclusio. Sacrificium includit supremum cultum externum latræ. Patet ex Augustino iam citato: patet etiam ex communi concepcione gentium tam fidelium, quam infidelium, quæ nunquam obtulerunt sacrificia, nisi vero Deo, aut quem putabant, & profitebantur esse

Deum: vnde Genesis 22. Postquam adorauerimus, reveremur ad vos, &c. Sumitur adoratio latræ anthonomastice pro sacrificio: significat ergo sacrificium, & cultum Dei internum, à quo procedit tanquam effectus, & in protestationem tam internæ, quam externæ subiecctionis offertur Deo, & insuper Dei excellentiam, quod si principium, & finis omnium; & haec est significatio moralis.

Non est autem de ratione sacrificij in genere significare aliud mysticè, licet aliqua sacrificia hanc significationem continebant, vt omnia veteris legis significabant sacrificium Crucis, vt docet Paulus 1. ad Corinthios 10. *Omnia in figura ipsius contingebant.* Et eandem significationem admittente licet in sacrificiis etiam legis natura ab iis oblatis, qui habebant fidem explicitam Christi, vt sacrificium Abel, Melchisedech, quod fuit figura sacrificij Altaris, vt Pateres docent. De quibus sacrificiis agitur in Canone Missæ, & Paulus ad Hebreos 11. docet Abel fide obtulisse sacrificium: in sacrificiis tamen Gentium non habebatur haec mystica significatio, neque in sacrificio Crucis, id est in illa consistit vera sacrificij ratio. Et patet etiam in lege naturæ, in iis qui offerebant sacrificia in lege naturæ ad arbitrium sine fide explicita Christi.

18
Quarta conclusio. In hac significatione non distinguuntur sacrificia ab aliis quibusdam actibus religionis, quibus protestantur diuinam excellentiam ratione primi dominij, & vltimi finis. Haec est contra Vasquez disp. 220. cap. 3. vbi distinguit adorationem, oblationem simplicem, & sacrificium tanquam diuera signa in reipla, & significatione formalis: nam adoratio est nota, quam Deo nos ipsos subiicimus: & duo designat, nempe submissionem nostram, & excellentiam Dei, cui subiicimus.

Oblatio simplex non denotat nostram submissionem, sed dominium vniuersale Dei in cunctæ res, in cuius significationem offerimus Deo rem aliquam, eo modo quo possimus in Deum transfere illam, quo indicemus ipsum esse Dominum omnium, quæ possidemus, potius quam nos ipsos.

Sacrificium autem est nota diuinæ omnipotentia, quæ est authoritatem & mortis, cuius nutræ omnes sunt, & destruuntur; vnde per destructionem rei, quam sacrificamus, protestantur nostram vitam, & mortem à Deo ita pendere ad nutrum, & immutari possimus ab ipso, sicut immutatur res illa, quam destruimus in sacrificio.

Probatur conclusio: quamvis Deus non esset authoritatem & mortis, deberetur ei latræ ob propriam excellentiam; & non solum quia creator est: ergo & sacrificium, quod denotat supremum cultum latræ in rebus externis: ideoque soli Deo adhiberi potest. Consequentia patet, quia in eo casu non destruitur significatio moralis sacrificij, neque obiectum formale, quia excellentia illa Dei absoluta in se, vt Deo competit, significari posset, atque nostra subiecção per oblationem rei externæ, sive simplicem, sive etiam immutando ipsum, quia per talem mutationem significatur Deum esse fontem omnium bonorum: quod ipsi competit in triplici genere, nempe causa efficientis, quæ omnia producit, & conservat, vel etiam destruit, & causa exemplaris, quæ est bonum simpliciter, & infinitum, cuius participatio; ne cætera sunt, & dicuntur bona, ac proinde in ipsum

*Significatio
mystica non
est de ratione
sacrificij.*

*Vasquez sen.
tentia.*

*Adorationis
notium.*

*Oblatio
simplicis mo-
tuum dauer.
sum.*

*Sacrificij mo-
tuum & si-
gnificatio.*

19
*Sacrificium
non designare
domini vi-
ta, &c.*

*Quid signi-
ficas sacri-
ficium?*

*Excellentia
Dei in tripli-
cigenere.*

ipsum reducuntur, & formaliter, aut eminenter, sine illa imperfectione in eo continentur, ac proinde sicut ens secundum quid reducitur ad iuuenit simpliciter; ita reliqua ad Deum.

20
Creatura in Deum referuntur.

Causa finalis, quā omnia ad ipsum reducuntur, tanquam manifestantia bonitatem eius: ergo praeclarissimā omnipotentiā adhuc stat ratio excellentiæ in Deo, cuius ratione creatura in ipsum reduci potest, etiam per sui immutationem tanquam eius participatio, ac proinde saluatur quidquid sacrificio competit, vt distinguitur ab oblatione simplifici, & adoratione, quantum ad illam immutationem rei oblatæ sub duplo illa ratione causa, quā, vt causatum, reducitur in suam causam creatura, cum subiectione ad ipsum, quia semper manet creatura.

Probatio antecedentia.

Antecedens principale probatur, quia per creationem, quae est actus omnipotentia, quā influat in creaturam, nihil aliud habetur, quā communicatio bonitatis dinim ad extram in genere causæ efficientis, sed excellentia diuina in seipso absolute, siue sursumtatur ab omnipotentiâ, siue ab aliis perfectionibus, est maius bonum, quām ut communicatur creaturis, quia hæc communicatio attenditur, vt transit terminum secundum naturam, & capacitatem eius, quæ finita est, vt autem in Deo est, manet infinita, & in suo genere incremento. Excellentia vero in suo esse perfecto magis exigit cultum, quām secundum inferiorem, & participatam: ergo & sacrificium.

Confirm.

Confirmatur, excellentia creata secundum se absolutè considerata, vt Sanctorum, est capax cultus proportionati, vel etiam, quā reducitur in Deum, absque eo, quod in nos quidquam influat: ergo à fortiori excellentia diuina ad Deum abolutè considerata est capax cultus, quia propter quod unamquodque est tale, & illud magis.

21
Secunda probatio.

Secundò principaliter, omnis perfectio diuina est sufficiens ratio motiuâ latræ; ergo hæc potest exhiberi per sacrificium. Antecedens per se patet, quia quilibet ratio excellentiæ inducit dignitatem, quæ meretur cultum; cultus autem debitus Deo non est aliud, quām latræ. Consequentiæ probatur, quia in sacrificio duo includuntur, nempe quod sit actus latræ, quod sit immutatio rei, quæ offertur, ipsam destruendo: quoad primum non est controuersia: quod secundum probatur consequentia, quia hæc immutatio potest fieri in honorem alterius, verbi gratiâ Principis, vt contingit in pompis, in quibus ad maiorem gloriam Principis dispendium rerum multi vltro incurrit; in honorem Sancti, vt contingit in festis, quibus congruè significat homo se æstimare pluris honorem, & cultum, quām communis ex re, quam destruit.

22
Affirmatio approbativa.

Sic eriam velle vitam, famam, & omnia impendere ob honorem Dei, aut Principis, vt Paulus dicebat, *Omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, vt Christum lucriscam: & illud Euangelium, Qui non reliquerit parem & matrem, &c. propter me, non est me dignus: hoc, inquam, velle, & paratum esse impendere, spectat ad cultum appetitiuè, & significari potest respectuè ad Deum per immutationem rei, quæ offertur: ergo hæc appetatio cultus diuini, & sua excellentiæ erit congrua significatio rei immutatae in sacrificio, & ad illam significandam est congrua proportio in illa rei oblatæ immutatione, quæ ex natura rei non significat cultum, sed ex impositione: vnde sicut esse signum cultus conuenit sacrificio, ex impos-*

sitione, & reliquis externis astibus; ita etiam hæc differentia debet esse eiusdem generis, quia modus significandi reducitur ad idem genus causæ, à quo est significatio: ergo nec limitatio Vasquez, quam adhibet sacrificio in significando, habet fundamentum, quia neque ex Patribus, aut Scripturis, vel antiquis Theologis constat, ita impossibile est, neque congruentia illa ex proportione rei sumpta, quā immutatur, conuincit ita arctandam esse significacionem eius, quin eandem proportionem etiam habeat ad significandum aliud, vt praedictum est.

Tertiid sacrificium Crucis fuit verum sacrificium, & primarium, ad quod cetera veteris legis referebantur, & in cuius memoriam celebratur etiam sacrificium nouæ legis; per illud, *Hoc facite in meam commemorationem*, *Lucæ 22. 1. ad Corinthios 11. Hec enim quotiescumque feceritis mortem Domini annunciatibis donec veniat*. Sed hoc sacrificium non ex motiuo omnipotentia diuina, quā est Deus author vita, & mortis fiat oblatum, sed ex motiuo iustitiae, & misericordiae, ad redemtionem generis humani, in condignam satisfactionem pro peccatis omnium, vt Scriptura docet; & ubique Paulus Apostolus in suis epistolis, & omnes Prophetæ: vnde Concilium Constant. *Qui proper nos homines, & proper nostram salutem descendit de celis, & incarnatus, &c. Nulla enim fuit necessitas huius sacrificij propter opera creationis, sed ad tollendum peccatum, & restaurandum ea, quæ in celis, & in terris sunt in ipso, per ipsum, &c. ad Ephesios 1. vnde illud: Qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum; vbi expressè significatur motiuum mortis Christi, & sacrificij cruenti: ergo immutatio vita Christi in mortem per passionem, & Crucem, non fuit ex praedicto motiuo, sed ex alio iustitia, & misericordia. Motiuum enim creationis fuit ostensio potentia, & sapientia, quæ sufficienter manifestatur in creatione.*

Confirmatur non solùm Deo, vt est author vita, & mortis corporalis, debetur sacrificium, sed vt est author vita spiritualis, & supernaturalis, & sanctificator noster tam à culpa, quām à poena, quia primum non est magis bonum, quām secundum, neque magis redundat in laudem, & excellentiâ Dei primum, quām secundum, aut in beneficium nostrum: nōque minus dicitur immutari propriè secundum donum creationis, quām sanctificationis: ergo non minus significabit sacrificium congruè per rei immutationem vnum, quām aliud, neque magis debetur ex uno titulo, quām ex altero: ac proinde non erit de essentia sacrificij offerri in signum omnipotentia, vt est causa vita & mortis corporalis præcisè.

Quartid, offerendo sacrificium Deo, vt est primum principium omnium, sufficienter exprimitur illa differentia, quod sit author vita, & mortis, quia id ipsi competit, vt est primum principium rerum per omnipotentiam suam, quā res creat, & conferuat: ergo superfluit omnis alia expressio. Pater consequentia, quia non est alia servitus, aut subiectio creaturæ ad Deum, quā est author vita, & mortis, ab illa subiectione, & dependencia, quam dicit ad eum, vt est primum principium eius, neque etiam influxus Dei in creaturam, sumendo uniformiter rationem primi principij, & authoris vita, id est, vel vniuersaliter, vel particulariter: ergo nō specificat diuersam rationem cultus,

23
Tertia probatio.

Sacrificium Crucis.

Eius motiuū.

Conc. Constant.

Causa mortis Christi.

24
Auctori supernaturali vita debetur cului.

25
Eius auctori vita & mortuū denotat primum principium.

cultus, alioquin diceret formale motuum excellentiæ diuersum; ac proinde sine fundamento inducitur illa distinctione cultus, & oblationis simplicis in hoc, quod hæc sit nota dominij, quæ conuenit primo principio; illa vero dominij authoris vita.

*Differētia af-
fignata im-
pugnatur.*

Ex quo excluditur illa eiusdem doctrina, quæ dicit oblationem simplicem non denotare subiectionem nostram, aut offerentis ad Deum; sed tantum offerri rem in notam dominij vniuersalis. Hoc enim magis spectaret ad professionem fidei, quæ creditur Dominus vniuersalis; aut certè ad genus restitutionis, quæ res propria Deo datur, aut gratitudinis; quād ad cultum, qui nullo modo intelligi potest, sine submissione collentis ad Deum, quem honorat; quia honor est in honorante magis quād in honorato: omnis ergo actus religionis essentialiter includit cultum, & subiectionem creaturæ ad Deum; & res oblata eam submissionem significat, quia in signum eius fit; alioquin non specificaretur à motu formalis.

*Ultima pro-
positio.
Oblatio, &
adoratio pos-
sunt esse ex-
motu autho-
ris vita, &c.*

Vltimò tandem patet conclusio, quia oblatione simplex, & adoratio potest concipi ex modi-
tuo etiam authoris vita & mortis, sicut &
gratiarum actio: ergo non rectè distinguitur
ex motu. Antecedens patet, quia cultum interiore debet creatura ex tali motu: ergo
potest ipsum significare vel verbis laudando, vel
adoratione corporis, vel certè oblatione aliquius rei simplici; sicut contingit in iis, qui vo-
uent aliquid offerte Deo ob salutem recuperandam, aut recuperatam uitando mortis periculum: hæc oblatio non præscindit à motu illo, quod est beneficij recepti, neque exoratur Deus pro salute, nisi ut est author vita, & mortis. Et idem dico de adoratione, quia illa adoratio Iob, auditâ morte filiorum, videretur fuisse talis: *Dominus, inquit, dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est;* &c.

*Tres actus
præmissos esse
posse ex eodem
motu.*

Possunt ergo illi tres actus ex eodem motu formaliter concipi, & tantum materialiter sic distinguiri, sicut fit in aliis signis ex instituto; nam vox præconis, sonus campanæ, possunt significare idem, vt congregationem populi, vel eiusmodi. In signis sacris idem patet, quia eundem cultum interiore possum significare, vel voce, vel inclinatione capitis, vel adoratione, vel oblatione, vel sacrificio; quæ omnia concipi possunt ex eodem motu, & referri ad manifestandum eandem excellentiam Dei: sic etiam in Sacramentis, verbi gratiâ, in Baptismo, ablutione, & verba significant eandem gratiam baptismalem.

*Distingui-
tur ut sunt
ex differenti
motivo.*

Nulla est autem repugnantia ex natura rei, aut impositionis, aut ex proportione desumpta à re, quæ significat, quin ad idem referantur: & hæc omnia indifferenter quoad vsum sumunt specificationem ab actu interno summisionis, & ab illo motu excellentiæ, ex quo concipiuntur.

28

Vnde sequitur, quando ex differenti motu exhibentur, tunc distinguuntur in sua specie morali; quando ex iisdem erit solum distinctione materialis, non moralis, aut significacionis, quæ idem sunt in proposito; non secus ac in aliis signis contingit, verbi gratiâ, sacramentalibus, vt in Baptismo res & verba significant idem formaliter (deinceps verba magis expressè significare, quod non variat ex se signi rationem, nisi quando illa expressio denotat diuersum modum essendi significatio) materialiter autem, seu physicè distinguuntur.

tiam, ex qua concipiatur formaliter, & prima-
riù, vel per modum diuersorum, vel per mo-
dum unius.

Quia excellentiam protestantur per modum excedentis, & respectiū ad creaturam subiectam, vel subiectionem respectiū ad excellentiam: sive vnum, sive alterum dicat in recto, sive hæc duo per modum complexionis vnius, loquendo de actibus externis.

*Modus conci-
piendi actum
internum.*

Quia interni respiciunt externos ut obiectum proximum, quando in ipsos transeunt; quando vero non transiunt, vt in Angelis, & animabus separatis, in quibus non est cultus corporalis, aut materialis, distinguuntur posse duo actus, alius imperans, qui est principium colendi, alius imperatus, in quo consistit ipse cultus exhibitus: quamvis fortè non sit necessarium multiplicare actus, quia eodem actu ex motu excellentiæ diuinæ, & subiectionis propriæ ad Deum, potest coli Deus à substantia spirituali, etiam ab homine; quamvis ille actus in homine de facto non dicatur cultus, quando non consistit in eo voluntas, sed ipso mediante transit in cultum corporalem imperatum; qui absolute cultus dicitur in nobis non per antonomasiæ; sed ad distinctionem, quia nempe ita est cultus, vt non sit etiam principium, aut causa alterius cultus à se distincti, sicut internus actus se habet vitroque modo; sed ad hoc reduci debent, quæ diximus *suprà* de distinctione cultus interni, & externi.

*Cultus in
Angelis, &
animabus se-
paratis.*

Ex dictis sequitur quot modis excellentia Dei considerari possit, vel in se absolute, vel respectiū ad creaturam; tot etiam modis considerari posse subiectionem creaturæ ad Deum, & seruitutem vatiis titulis fundatam. Primò, excellentia Dei in se absolute, quæ perfectio eius est, meretur cultum à creatura ratione sui, & subiectionem creaturæ ad ipsam est in eo, quod ut minus bonum sit eius participatio, & ad eam reductio, vt dictum est in primo argomento: deinde secundum genus causæ exemplaris, & finalis subiicitur creatura Deo, & dicit debitum seruitutis. Item, secundum genus causæ efficientis ratione creationis, & ratione etiam redēptionis, sanctificationis, & glorificationis fundantur speciales tituli eiusdem debiti seruitutis, & dominium ex parte Dei.

*Varia modis
excellentiæ,
&
subiectionis.*

Ex his omnibus simul, seu in genere exhiberi potest cultus, sive per adorationem, sive per oblationem rei simplicem, sive per oblationem eius cum sui immutatione, vt contingit in sacrificio; sive per laudem in voce, sicut etiam ex singulis motu in specie possunt adhiberi idem actus.

*Distingui-
to in
convenientia
culturæ.*

Quando autem actus concipiuntur ex diuersis motiis, tunc distinguuntur in sua specie morali; quando ex iisdem erit solum distinctione materialis, non moralis, aut significacionis, quæ idem sunt in proposito; non secus ac in aliis signis contingit, verbi gratiâ, sacramentalibus, vt in Baptismo res & verba significant idem formaliter (deinceps verba magis expressè significare, quod non variat ex se signi rationem, nisi quando illa expressio denotat diuersum modum essendi significatio) materialiter autem, seu physicè distinguuntur.

Eum duplum modum adorandi diuinam excellentiam sive absolutè, sive respectiū, tradit

Doctor in 3. dist. 9. quest. 1. art. 3. ex quibus concipi potest definitio sacrificij.

Vasquez.

Illud definit Vasquez, *Sacrificium est nota in re, quæ profitemur Deum auctorem vita & mortis. Sed hæc non subsistit, quia neque sacrificium ex solo illo motu offertur, neque definitur per genus proximum, sed per signum, quod est genus remotum. Hanc definitionem assignat ipse ex parte formæ, seu significationis, quæ etiam commodari potest oblationi simplici, quia etiam potest ex eodem motu offerri ad significandum Deum esse auctorem viræ & mortis: ergo suppositâ distinctione formalí vtriusque in significando (ut ipse prætendit) non rectè exprimitur distinctione sacrificij ab oblatione.*

31

Altera defini-

*Definitio sa-
crificij reperi-
tur.* Definit aliter ex parte materiæ, est res qua per sui immutationem Deo offertur. Hæc quidem vera est, sed tenendo immutationem rei spectare ad significationem formalem, non rectè dicitur materialis.

Duplex mo-
dus definien-
di relativa.

Notandum itaque sicut in omnibus relationibus contingit, posse variis modis considerari sacrificium, & definiri, vel in ordine ad terminum & fundamentum, vel in ordine ad hæc, & simul alias extrinsecas, sive causas, sive conditiones. In ordine ergo ad extremitatem potest definiri sacrificium sic; quod sit actus externus religionis, & oblatio rei cum sui immutatione, facta in ordine ad Deum immediate significans eius excellentiam & dominium, cum subiectione creature ad ipsum: in qua definitio exprimitur quidquid haec tenus diximus pertinere ad rationem sacrificij.

Explicatur.

In hoc quod sit actus religionis, conuenit cum reliquis; quod sit oblatio rei, distinguuntur ab adoratione, quæ fit per corporis inclinationem, quod fiat cum immutatione rei, distinguuntur ab oblatione simplici rei facta immediate Deo; quo ad reliqua, exprimitur eius significatio in ordine ad terminum, & distinguuntur ab oblatione facta Deo mediata, ut à primitis, & decimis, &c.

32

Gibertio.

Ex sacri-
ficio Melchise-
dech.

Oibiies sacrificium Melchisedech fuisse sine immutatione rei cum simplici oblatione panis & vini. Respondent aliqui concedendo antecedens. Respondent alij negando idem antecedens, quia licet Scriptura non indice ibi quomodo fuerit sacrificium illud oblatum, quia obiter transiuit, insinuat tamen fuisse verum sacrificium, quia subdit: *Fuit enim Sacerdos Dei Aliissimi.* significat ergo illam oblationem fuisse ex autoritate Sacerdotij Melchisedech, quod est sacrificare, ac proinde per aliquam immutationem rei oblatæ factam, quam non exprimit.

Alia definitio
sacrificij.

Alia definitio sacrificij assignatur in ordine ad omnia, quæ exiguntur; ut quod sit oblatio externa legitima auctoritate instituta, quæ res aliqua sensibilis immutatur per legitimum ministrum, legitime loco, & ritu Deo facta ad protestationem summi ipsius in res omnes dominij. In qua definitio præter reliqua iam explicata additur institutio primi, quia debet hæc accedere ad rationem signi.

33

Dubium de in-
stitutione sa-
crificij.

In lege scrip-
toria fuit diui-
na institutio.

Dubitatur autem qualis, & à quo? Quantum ad legem scriptam, seu veterem, seu nouam, certum est omnia sacrificia instituta esse à Deo, ut constat ex Scriptura: sola difficultas est in lege naturæ. Aliqui volunt hoc fuisse sub arbitrio colentis Deum, saltem in aliquo populo

fuisse ex auctoritate publica, in aliqua familia ex auctoritate capitis in illa. Debet ergo sicut ad cætera signa, accedere aliqua auctoritas publica, quia alioquin non esset signum aliis, sed soli offerenti.

Dicunt ergo aliqui auctoritate humanâ illa fuisse instituta, quod verum est de sacrificiis Gentium, in quibus fuit falsus cultus. Quoad ea autem, quibus Deus verus colebatur, licet ^{gū natura} ^{etiam à Deo prescripta} probabile sit potuisse ex natura rei etiam instituti sacrificium ab auctoritate humana, probabilius est fuisse instituta à Deo, vel immediatè tradente Patribus rem & modum, vel certè ex speciali instinctu eius fuisse instituta sacrificia legis naturæ, quæ placebant Deo. Hæc est Doctoris *sæpè dist. 2. quest. 7.*

Probatur, quia in ratione cultus exigitur ut placeat Deo, & acceptetur, quantum est ex se; placet Deo. sed hoc nequit sciri, nisi ex speciali reuelatione, aut instinctu scatur beneplacitum Dei: ergo illa sacrificia, quæ placebant Deo, saltem ex his furent instituta.

Confirmatur, quia in sacrificiis illis, de quibus Scriptura agit, & docet placuisse Deo, fuit significatio mystica; sed hanc non potuerunt habere à sola impositione humana, quia non extendit cognitionis hominis ad rem significatam, nisi per reuelationem: ergo à Deo. Antecedens patet in sacrificio Abel, Abraham, Melchisedech, ut constat ex canone Missæ.

Secundò, quia congruum erat populum Dei in ritu, & cultu differre ab idololatriis, iuxta illum Augustini 19. contra Faustum: *In nulum nomen religionis sive verum, sive falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum visibilium confortio colligantur:* ergo signa distinctiva religionis fuerunt in lege naturæ, non alia, quæ in sacrificiis: ergo hæc in sua significacione habuerunt aliquam dependentiam ab institutione diuina; non autem ad arbitrium fiebant.

Tertiò, in illa lege requirebatur minister & Sacerdos, ut patet ex Paulo ad Hebreos 5. *Nemo assumit sibi honorem, nisi vocatus, tanquam Aaron:* sed designatio ministri non fuit ex institutio- <sup>Ex Sacerdo-
ne humana, sed ex auctoritate diuina: ergo sio illum le-</sup> idem dicendum de oblationibus, quia auctoritas concessa ab aliquo, ut sciatur eius virtus, debet explicari, ad quæ, & quomodo extenderatur, quatenus vñus eius in exercitio fiat legitimus, & certus, completer enim in scientia, & potestate hæc auctoritas: vnde sicut electio Sa- <sup>Requirebat
scientiam, & potestam.</sup> cerdoris, & ministri siebat diuinâ auctoritate, videtur similiter fuisse determinatus cultus, & modus colendi; nam finis ministerij fuit cultus, ad quem ordinatur; ac proinde determinari debuit.

Quartò, saltem hoc verum est de sacrificio, in quo consistebat remedium legis naturæ, quia illud fuit etiam Sacramentum sanctificans à peccato originali, quem effectum non potuit habere a homine; ergo à Deo. Et quamvis Gregorius 4. moralium; quod habetur de consecratione, dist. 4. cap. *Quod apud nos aqua Baptismi, hoc egit apud veteres sola fides; vel pro maiori virtus sacrificij, illud, sola fides,* vt exponit Doctor, intelligi debet non de fide solitaria, ut præscindit à signo externo, sed pro signo externo professionis fidei; quo sensu Baptismus vocatur ab Augustino *sæpè contra Do-
natistas*

34
Confirmatur.
Ob significa-
tionem mysti-
cam.

Secunda pro-
positio.
Ob cœnien-
tiæ, & distin-
ctionem cul-
tus.

Augustin.

Ex Sacerdo-
ne illius le-
gitimi.

Requirebat
scientiam, &
potestam.

Quarta ra-
tio.
Ex remediis
legis naturæ.

Gregor.

Quædam leguntur præscripta à Deo.

natistas Sactamentum fidei; sicut & fidem Ecclesiæ dicis valere pro patuolo, ac pro ipso respondere. Hæc ergo præbent congruitatem diuinæ institutionis, vel solius; vel cum dependencia ad ipsam: aliqua etiam sacrificia legis naturæ inuenimus præscripta esse à Deo, vt Isaac, & victimæ, quam obtulit Abraham, Genes. 15.

Quinta ratiō. 36 Quintò, nisi determinaretur materia sacrificij à Deo, vnde sciri posset, quin liceret etiam infantes occidere in cultum Dei, & adultos, sicut ipse præcepit immolari Isaac: oportet ergo instructionem aliquam Dei interuenisse: neque refert, si dicatur id fuisse lumine naturæ notum & prohibitum; quia alioquin Deus non præcepisset sibi offerri Isaac, si esset hoc malum ex natura rei, & non ex beneplacito diuino notificato Patribus.

Et quamvis lex naturæ doceat non esse absolutè occidendum aliquem; tamen oblatio hominis facta Deo non censebatur ab idololatria simplex homicidium, sed hostia oblatæ Deo, cui vita illius hominis tanquam authori debebatur: vnde sicut congruitas cultus externi ad significandum dominium Dei in res ipsas oritur ex dominio ipsius in res, cum idem dominium sit in nos ipsos, & vitam; non videtur tanquam lumine naturæ notum non licuisse sic offerre vitam cum sui immutatione, sicut offertur simplici oblatione; sed ex diuino beneplacito, & lege sanctum, quod per reuelationem primò sci-ri debuit.

Vnde Eusebius lib. I. Euangelicarum demonstrationum, cap. 10. docet, loquens de sacrificiis Patrum, quæ excogitata sunt in cultum Dei: Quam sanè excogitationem, inquit, temere extixisse, aut humano more exortam putandum non est, sed diuino potius nutu insinuatam: etenim cum morum sanctitate prestant, Deoque penitus addicti essent, & ob eam rem, quasi diuino Spiritu illustrati viderent magno sibi opus esse obsequio, si sua ipsorum humana delicta diluerent, premium pro salute sua ei, qui vitam atque animam præbuisset, se debere putabant: sed cum nihil praestantius, aut pretiosius anima sua haberent, quod dicarent; pro hac interim brutorum animalium vitam offerebant, &c.

Cassianus. Idem sentit Cassianus collat. 8. cap. 23. *Deus, inquit, hominem creans omnem ei naturaliter scientiam legis inseruit, qua si fuisset ab homine secundum propositum Domini, ut cœperat, custodita, non utique necessarium fuisset aliam dari, que per literam postea promulgata est: erat enim superfluum extrinsecus offerri remedium, quod adhuc intrisecus vigebat infernum. Et infra: Nam quia sit homini omnis scientia legis creatione infusa, hinc manifeste probatur, quod mandata legis absque literæ lectione ante legem, in modo ante diluvium omnes Sanctos obseruasse cognoscimus.*

Scientia mandatorum infinita. *Quemadmodum enim scire potuit Abel necdum lege mandante, quod offerre Deo de primogenitis onium suarum, & de adiutori ipsarum sacrificium debuisset, nisi per infiam sibi legem naturaliter fuisset edocitus? Quemadmodum Noë, quod mundum, vel immundum effet animal dispergisset, nondum hac legali distinguente mandato, nisi scientia naturali fuisset instructus? Quod vterius probat exemplis Enoch, Abraham, Lot, & Iob, qui per scientiam legis infusam non solùm veteris Testamenti, sed nouæ mandata custodiebant.*

Probat ex exemplo sacrificiorum. 38 Augustinus epist. 49. id docuit quæst. 2. Desinunt ergo (supple Gentiles) obiecere nobis, quod

omni scélere, & omni nomini religiōis obici potest: cion enim non fortuitò labi, sed diuinā prouidentiā tempora ordinari fateantur, quod cūque temporis aptum, & opportunum sit humanum consilium prætergreditur, & illuc dispergitur; vnde ipsa prouidentia rebus consulit, & quæst. 3. Sacrificium, inquit, cū exhibetur Deo secundum veram eius inspirationem, & doctrinam, vera religio est. Hanc autem scientiam vocat naturalem, non quia ex principiis naturæ rationalis oriebatur sine alio adminiculō; sed quia infusa est per reuelationem internam, vt distinguitur à lege, voce, & scripto, promulgata, quale est nouum, & vetus Testamento.

Cur vocat scientiam naturalē?

Sic etiam Clemens Romanus loquens de ea- dem lege naturali, lib. 6. Conſtit. cap. 20. eam sic describit: Lex, inquit, est dialogus, quam antequam populus vitulum, hoc est, Apim & Egyp̄tum faceret, Deus tulit vocem que auribus audiretur, &c. subiicit autem instructionem datam à Deo circa sacrificium sibi offerendum. Hec lex, inquit, bona est, sancta, libera; inquit enim, si feceris mihi altare, ex terra facies ipsum. Exodi 20. Non dixit fac; sed si feceris mihi altare, non necessitatem imposuit, sed libera potestati permisit, &c. quod superiore tempore factum astruit ex mera libertate à Patribus, non ex præcepto: vnde post idololatriam vtili ait populo iniunctum esse ex necessitate, vt offerret sacrificia in lege scripta. Lex ergo naturæ per ipsum quoad sacrificia continebat instrunctionem voce datam à Deo; ac proinde non in solo instinctu naturali ex principiis naturæ concepto, & conuenientia rei.

Dices, sufficiebat tunc instructio generalis, *Reponſio.* quæ Patres sciebant vota facta Deo fuisse accepta in genere. Contrà, quia id in primis non congruit dictis Patrum præmissis, qui de particulari instructione agunt. Deinde illa vota debebant esse in materia aliqua particulari: quomodo autem in hac, verbi gratiâ, in animalibus mundis, magis quam aliis, nisi ex reuelatione speciali sciri potuit esse facienda. Deinde ex principiis determinatis debebat procedere ille instinctus, quæ non fuerunt nota ex terminis: ergo aliunde sciri debebant; non ab alio, quam à Deo reuelante, à cuius voluntate hæc omnia dependebant.

Alia particula illius definitionis est, vt fiat sacrificium à legitimo ministro. Illum esse Sacerdotem constat ex Paulo suprà, & Augustino loco prefato quæst. 3. *Hoc sanè nec ista breuitate pretereundum est, quod templum, Sacerdotem, sacrificium, & alia quacumque ad hoc pertinentia, nisi uni Deo vero deberi possent Dii falsi, hoc est, demones, qui sicut prevaricatores Angeli, nunquam haec sibi a cultori- bus suis, quos decipiunt, experti sunt: verum haec, cūm exhibentur Deo secundum inspirationem, & doctrinam, vera religio est, &c. Sacerdotium ergo & sacrificium coniuncta sunt, vt docet Tridentinum self. 13. cap. 1. Sacrificium & Sacerdotium ita diuinâ ordinatione coniuncta sunt, vt utrumque in omni lege existenter, &c. & cap. 2. Cum autem diuina res sit, sam sancti Sacerdotij ministerium, &c.*

Vnde colligitur Sacerdotium non ex humana institutione, sed diuinâ extitisse, contra D. Thomam 2.2. quæst. 103. art. 1. ad 3. Probatur, in lege naturæ primogeniti erant Sacerdotes, seu capita familiarium; atque alii, quos Deus specialiter elegit, vt Abel, Iacob, &c. vt docet Hieronymus His-
toria. In lege naturæ primogeniti erat Sacerdos.

Aliæ partes definitionis explicantur, & probantur. Augustin.

Sacerdos legitimus minister.

Trident.

Sacerdotium à Deo institutum.

Augustin.

circa Genesim 7. quæ est traditio Hebraeorum; quam sententiam docet Augustinus Genes. 25. explicans quæ fuerint primogenita, quæ vendidit Esau. Aliqui docent quemlibet patrem familiæ fuisse Sacerdotem, quod probant exemplo Iob, quia quilibet pater familiæ fuit absolute caput suæ familiæ, vt constat Genes. 38. vbi Iudas nurum suum Thamar, quodd accusata fuerit de fornicatione, iussit comburi, quasi absolutam habens in eam potestatem.

41
Obiectio.
Reffersio.*Agnus Paschalix à quibus immolabatur.*

Dices Phasæ, seu Agnus Paschalis immolabatur à populo, quod tamen erat sacrificium. Respondent quidam à solis Sacerdotibus Aaronicis solitum esse immolari, quia Paulus ad Hebreos 7. insinuat extra tribum Leui non fuisse viros Sacerdotes apud Iudeos. Et primo Esdra, c. 6. dicuntur Sacerdotes, & Leuitæ immolasse Phasæ pro omnibus filiis Israhel: deinde quia Phasæ soli immolari potuit in loco, quem Dominus elegit, qui fuit Ierusalem.

Alij respondent, quod Phasæ fuit institutum ante Sacerdotium Leuiticum, antequam populus ex Aegypto decessit; ac proinde quoad hanc immolationem remansisse Sacerdotium legis naturæ in singulis capitibus familiarium: Apostolus suprà loquitur de Sacerdotio instituto in legge scripta, quod in sola tribu Leui reperiebatur. Ad aliud respondetur similiter, intelligi non templum, sed ciuitatem Ierusalem.

42
Locus sacrificij offendi altare.
Fulgent.

Augustin.

Patet ratione ex dictu.

Aliud positum in definitione patet, de loco sacrificij debere esse altare: de quo Fulgentius lib. 2. ad Monimium, cap. 3. Non ob aliud, inquit, adificari solitum, nisi ad sacrificium Deo offerendum veteris Testamenti lectio frequenter insinuat. Augustinus 20. contra Faustum, cap. 21. Sicut sacrificium sibi Deo offertur, ita & altare solum in diuinum honorem erigi, quia nimis non nisi ad sacrificandum constituitur, &c. Deinde quia etiam auctoritate publicâ per ministrum publicum electum, in honorem Dei tanquam protestatio cultus sacrificium offerri debuit: ergo etiam loco ad hoc destinato, qui sacer est, & non prophanus: eadem ratione debet adhiberi solemnis cultus, & ritus, qui ad expressionem rei, & decenniam ministerij spectant. Patet etiam ex communione consenu omnium gentium.

Q VÆ S T I O II.

De divisione sacrificij.

43
Sacrificij diuisio ex legis diuisione.

Multiplex est diuisio sacrificij: primò à statu & lege triplex est: nam aliud est legis naturæ, aliud veteris, aliud nouæ. Sacrificium legis naturæ non habebat effectum aliquem, nisi ex opere operantis ratione fidei, quæ erat imperatorium, vel satisfactorium Deo. Sacrificia legalia addunt, quod tollebant irregularitates, seu immundicias legales. Sacrificium nouæ legis haber proprium effectum, de quo infra.

Seconda diuisio ex materia.

Hofia & vi-

Secundò, diuiditur sacrificium ex parte materiae, seu rei oblatae: primò, offerebantur viuentia animalia, & hoc sacrificium dicebatur hostia; vel quia pro victoria ab hostibus impetranda, vel in gratiarum actionem de iam parata offerebatur; & ideo deriuatum putant ab hoste: alijs ab ostio, quia in ostio templi offerebantur: dicebantur etiam victimæ, vel à victo-

ria, vel à vinciendo. Secundò, offerebantur sacrificia de fructibus terræ, & hæc dicebantur immolations à mola. Tertiò, offerebantur liquores, vt vinum, & huiusmodi, & hæc dicebantur libamina: videatur Isidorus lib. 6. Orig. Hæc omnia libamina confunduntur, & pro eodem suntur apud autores passim.

Tertia diuisio sumitur ex forma offerendi, Tertia diuisio triple in genere est: interdum enim tota res oblata consumebatur igne, & sic vocabatur holocaustum; quod verbum iuxta proprietatem Hebraicam idem significat quod ascendens, quasi in odorem, & fumum penitus resolutum: Isidorus existimat idem deduci à Græco, quasi totum incensum. Secundò, sacrificium partim igne consumebatur, partim cedebat in vsum, & cibum Sacerdotum, quem vel in templo, vel in atrio comedebant, & dicebatur hostia pro peccato. Tertiò, aliud sacrificium partim igne, partim Sacerdotibus, partim etiam ipsis offerentibus cedebat, & dicebatur hostia pacifica.

Alia diuisio est in cruentum, & incruentum, illud cum sanguine, hoc autem sine sanguine. Quarta diuisio cruentum, & incruentum. Quinta diuisio ex fine. Holocaustum. Aliud possum in cruentum, & incruentum, illud cum sanguine, hoc autem sine sanguine. Quarta diuisio sacrificij est ex parte finis; nam ad significandum Dei excellentiam offerrebat: & hoc erat perfectissimum sacrificium, & vocabatur holocaustum: Ideoque totum igne consumebatur, ut significaretur totam creaturam ad Deum spectare. Aliud, hostia pro peccatis dicebatur, quia pro satisfactione peccatorum, & pro peccatis diversis diversa sacrificia offerebantur, vt constat ex lege. Tertium, erat hostia pacifica, vel pro imprestandis, aut impetratis beneficiis siebat, & dicebatur sacrificia laudis, & gratiarum actionis, aut imprelatorum. Videri potest D. Thomas 1. 24. q. 102. cum aliis expositis in Leuiticum.

Q VÆ S T I O III.

Vtrum fiat sacrificium in Missa.

Explícatur vtcumque essentiâ sacrificij, iam descendimus ad controversiam cum hæreticis circa sacrificium altaris: suprà diximus sacrificium altaris, & esse Sacramentum, & esse sacrificium: hoc secundum negant hæretici. In primis circa hanc vocem Missa, eiisque deriuacionem dubitatur: Lutherus damnat imprudentia, & inscitia eos, qui dicunt esse vocem Latinam;

45
Sacramentum
Missa.

quia à voce Hebraica מִשָּׁה Mahusim, quæ est Danielis 11. Deum autem Mahusim colet in loco suo, assent deriuatam, vt inde conuincat Missam esse arcem, & robur Antichristi, quem assertit Propheta culturum Deum Mahusim. Conuenit Kemnitius in 2. part. exam. Trident. Sed vt recte Bellarmus tom. 2. lib. 5. cap. 1. assertit eam vocem esse idolum Lutheranorum, nihilque cum Missa habere commune. Alij dicunt vocem quidem Hebraicam esse deriuatam à nomine מִשָּׁה Missah, quod significat oblationem. Deuteronomij 16. Et celebrabis diem festum hebdomadarum Domino Deo tuo oblationem spontaneam: vbi pro oblatione ponitur illa vox in Hebreo. Quam sententiam docuerunt Theologi Concilij Senonensis in decretis fidei, cap. 11. Canonici Colonienenses in suo Antididagmate, s. de nomine Missa. Deno-

Deliria ha-
reticorum.

charates unde Missa dicitur. Aliqui de-
ducit ab Hebreo Missah, Deuter. 16. Concil. Se-
nonensis. Colonie-

Demochares.
Vasquez.
Ecclesia
vocem.

charæ *tom. 2. de sacrificio Missæ*: & plures alij, quos
citat Vasquez *disp. 221. cap. 1.*

Alij putant non esse Hebraicam, sed Latinam; quia alioquin, si Hebraica esset, etiam Græci eā
venerentur, sicut *Alleluia, Amen, Sabbath*: pro Missa
autem *Antiphona* vocant: deinde Syri, & Maronites,
qui Chaldaicā lingua celebrant, non vñntur
illa voce: sed neque Hieronymus, Origenes,
Iustinus, Epiphanius, qui callebant linguam He-
braicam.

46

*Dicitur à di-
missione.*

Vsus vocis
antiquissi-
mæ.
Carthag.
Ilerdensis.
Augustin.
Amorol.
Mileuitan.

Omissis ergo variis deriuationibus ex consonan-
tia vocis, & significationis deducuntur, vt solet,
Missa vox Latina est, Missa dicitur à dimissione,
quia & Catechumeni dimittebantur foras, quando
mystera celebabantur, & iis finitis ipse populus ac cœtus fidelium dimittebatur: eius vsus
est antiquissimus; eā vñntur Concilium J V. Car-
thaginense *can. 84.* Ilerdense *can. 4.* Augustinus
serm. 237. c. 8. Ambrosius *epist. 3.* Mileuitan. *can. 12.*
sed capi solet pro dimissione, non solū ex sacro,
sed alio loco sita Cassianus de canonico nocturnarum
orationum, *cap. 7. & 8.* S. Benedictus in regula, *c. 17.*
Sumendo itaque Missam pro sacro, & toto my-
sterio sacrificij, negant hæretici huius ætatis in
eo verè offerri Christum, aut celebrati sacrificij;
quos vide citatos apud Bellarminum, &
alios authores.

47
*Prima coclu-
sio.*

Trident.

Nicenum.

Laodicen.
Alexandri.
Ephesiū in
Trullo.
Toleran.
Antifodori.
Lactenien.
Bulla Martini
tini V. in
Constâcien.

48
*Bellarminus
ex undecim
sedibus pati-
tia argumētū
egregiè pro-
bat fidem.*

Prima conclusio. Fides docet in Missa verè, &
propriè sacrificium offerri. Hæc defenditur, &
docetur ab omnibus Doctotoribus Catholicis de
hoc mysterio, & fùse probatur, qui perui sunt
contra hæreticos. Definitur in Trident. *ſess. 22.*
cap. & can. 1. & 2. vbi etiam assertit Christum in-
stituisse discipulos Sacerdotes in vltima Cœna;
& potestatem eis concessisse cum præcepto idem
deinceps celebrandi. Eiusdem sacrificij incruenti
mentio fit in anterioribus Conciliis; & supponi-
tur tanquam notum in Niceno *cap. 13.* & clariū
in alio canone, quem in fine eiusdem refert Surius ex Cutheberto Tonsallo in Anglia Episco-
po in Laodiceno Concil. *can. 19. & 58. in epist.*
Concilij Alexandrinij sub Cyrillo, quæ approbata est
Ephesino primo *can. 32.* in Trullo in Toletan. I.
cap. 5. Antisiodorensi *cap. 8.* Bracarensi III. *can. 1.*
in Lateranensi sub Innocentio III. & habetur
cap. *Firmiter, de Summa Trinitate, & fide Catholica:*
in Bulla Martini V. quæ est, *Vtlimam SS. Concilij*
Constantien.

Probatur primò variis Scripturæ testimoniis,
qua apud Bellarminum longâ serie tractantur:
& pulchrè certè hanc conclusionem demonstrat
ex variis locis, sumendo argumenta: primò, ex va-
ticiniis Prophetatum: secundò, ex nouo Testa-
mento *Ioan. 4. 1. ad Corinth. 10.* & ex locis Eu-
angelistarum, in quibus habetur mentio institutio-
nis Sacramenti Actorum etiam *13. tertio;* ex ver-
bis Patrum: quartò, ex ritu altarium: quinto, ex
nomine, & officio Sacerdotis: sexto, ex liturgiis:
septimo, ex his, pro quibus offertur: octavo, ex
coniunctione legis, & sacrificij: nonò, ex compara-
tione veteris & noui Testamenti: decimo, ex dif-
ferentia Sacramenti, & sacrificij: vñti, ex con-
sensu Ecclesiæ. Quia tamen longum esset singula
congerere, aliqua decerpemus, cætera ad prædi-
ctum authorem, & alios remittendo.

49
*Probatio pri-
ma.*
Reffensa.

Probatur ergo ex Prophetis, Danielis, *12.* vbi
dicatur tempore Antichristi cessaturum sacrificium:
ergo, vñque ad illud aliquod erit in Ecclesiæ, non aliud, quæm præsens. Dices, ibi sermonem
esse de impropprio sacrificio, vt orationis, & in-

teriori. Contrà, illud non cessabit tempore An-
tichristi, sicut neque fides, neque Ecclesia, &c. Di-
ces, hinc paretur non esse sermonem de sacrificio
Eucharistij apud Danielem, quia illud semper
manebit, iuxta illud, *Facite in meam commemora-
tionem,* donec supple ad iudicium veniam: sed iuge
sacrificium de quo Daniel, auferetur, *Et à tem-
pore,* inquit, *cum ablatum fuerit inge sacrificium,* &c.
Respondetur hic intelligi iuge sacrificium Eu-
charistiam, quia Missa in Ecclesia quotidie of-
ferrur, & offeretur, sicut quotidie olim offereba-
tur iuge sacrificium Agni, Exodi *29. & 38.* signifi-
catur ergo quòd quando Antichristus eleuabitur,
auferet hoc sacrificium, sicut publicum Dei
cultum: ita Hieronymus, Theodoretus in illum
locum, Irenæus lib. 5. Primas *Apocal. 11.* & Hip-
polytus *tract. de consummatione facili.*

Hanc veritatem maximè probat illud Malachiæ *1.* *Ad vos, ô Sacerdotes, qui despiciatis nomen
meum, & offertis super altare meum panem pollu-
tum, &c. non est mihi voluntas in vobis, & munus non
suscipiam de manibus vestris: ab ortu enim Solis usque
ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus; &
in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo obla-
tio munda; quia magnum est nomen meum in Gentibus,
dicit Dominus exercituum, &c.*

Sed hic fit mentio de Ecclesia Gentium: ergo
in ea est sacrificium, non aliud propriè dictum,
quæm altaris, quod quotidie offertur ergo. Deinde
reprobatur Sacerdotium, & sacrificia legis, &
præfertur sacrificium legis nouæ, quod offertur
in Ecclesia: ergo sermo est de sacrificio propriè
dicto; agens enī de sacrificio visibili, quod
Ierosolymis tantum offerri constituebat lex ve-
tus, per antithesim opponitur sacrificium, quod
vbique in Gentibus, & in Ecclesia offerendū erat.

Respondent hæretici quòd sermo fit de sacri-
ficio improppriè dicto, sed hoc ex dictis reiicitur:
quia comparatio fit inter ea quæ similia sunt,
aut eiusdem rationis: sed de sacrificiis veteris
legis propriè dictis intelligitur locus Prophetæ:
ergo etiam de sacrificio propriè dicto in Eccle-
sia idem intelligitur: quia etiam sacrificia impro-
priè dicta inueniebantur in Iudæorum populo,
vt orationis, & adorationis, quæ non reproban-
tur in hoc loco.

Reiicitur etiam interpretatio Ariæ Montani,
qui intelligit locum non de sacrificio Ecclesiæ,
sed de sacrificio improppriè dicto, quod rum erat
inueniebatur in Gentibus: sed hoc falsum est:
quia tunc Gentes ferè omnes declinauerant ad
idolatriam; ac proinde tale sacrificium in eis
non fuit, sicut nec cultus veri Dei vnius. Hoc
sacrificium, quod hic eligitur, dicitur vbique of-
ferti in Gentibus, quia Ecclesia vbique diffun-
denda erat, & dicitur præsens propter certitudi-
nem Prophetica prædictionis, quæ futura, vt
præsentia, sèpè complectitur.

Hæc ergo expositio non quadrat Scripturæ,
sicut neque Patribus: in primis Tridentinum su-
præ, ita explicandum illum locum docet S. Hiero-
nymus, Theodoretus, Remigius, Rupertus, Cle-
mens Romanus lib. 7. *Constitutionum Apostolica-
rum, cap. 31.* S. Martialis epistola ad Burdigallæ *c. 3.*
Irenæus lib. 4. *cap. 32.* Iustinus contra Tryphonem.
Cyprianus lib. 1. contra Iudaos, *cap. 16.* Cyrillus Ie-
rolomitanus Catechesis *16.* Eusebius lib. 1. demon-
strationum *Eusebiano* *cap. 6.* Augustinus lib. 18.
de Cœnitate Dei, *c. 35.* Chrysostomus in *Psalmum 95.*
& *Oratione 2. contra Marc.* Tertullianus *3. contra*
Scoti oper. Tom. VIII.

*Enafis hæ-
reticorum regi-
citur.*

51
*Reiicitur in-
terpretatio
Ariæ Monta-
ni.*

*Loci ista in-
terpretantur
Patribus.*
T. Trident.
Hieron.
Theodoret.
Remigius.
Rupertus.
Clem. Rom.
Irenæus.
Iustinus.
Cyprian.
Cyrill. Iesof.
Eusebius.
Augustin.
Chrysost.

Damascoen. *Marcionem, cap. 21. quamvis lib. 5. contra Iudeos, interpretatus sit mystice de cultu Dei. Damascenus lib. 4. de fide, cap. 14. Idem docuerunt antiqui etiam Rabini apud nostrum Galatinum lib. 1. de arcana, cap. 11.*

52 Tertia locis. *Huc etiam spectat illud Actorum 13. Ministris omnibus autem illis, & ieiunantibus, &c. verbum ministrandi, pro sacrificandi positum est, quia verbum Graecum λατρεύω, illud frequenter significat, ad Hebreos 8. 9. & 10. quod magis declaratur in proposito per adiunctum, nempe Domino, quia nullum ministerium externum propriè fit Domino, sicut et sacrificium.*

Quatuor locis. *Item Matthæi 5. Si offers munus tuum ad altare; hoc præceptum datur à Christo pro tempore legis nouæ obseruandum: ergo significatur tempore legis nouæ fore sacrificium, & altare ad vsum eius, vt colligit Irenæus suprà, &*

Irenæus. *Optatus Mileuitanus lib. 6. contra Parmenian.*

Quintus locis. *Item, Ioannis 4. vbi Christus loquens ad Samaritanam interrogantem an licerit adorare in monte Garisim: Iudæi enim Ierosolymis solùm adorandum dicebant, vbi sermo est de adoratione per sacrificia: respondit autem quid venit hora quando neque in monte hoc, neque Ierosolymis adorabitis Patrem, &c. quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, & veritate. Loquitur autem Christus de nouo genere adorationis, non de antiqua, quæ semper fuit in vsu, nempe de cultu interiori per fidem, sed de alia externa sacrificia, quæ opponitur sacrificiis oblationis Ierosolymis, & in monte Garisim; ita insinuat Martialis epistola ad Burdegallen. cap. 3. Eusebius suprà cap. 6. Theodoretus & Rupertus, Malach. 1.*

53 Secundò probatur ex Sacerdotio & altari, quorum finis est sacrificium, translata enim legi transfertur & sacrificium, quia hoc de ratione legis est, vt habeat cultum Dei publicum, potissimum per sacrificium: & videmus in legie Mosaica inductum esse nouum Sacerdotium cum lege, & sacrificio: translato enim Sacerdotio, necesse est vt legis translatio fiat: ad Hebreos 7. ex qua connexione tam legis, quam Sacerdotij colligit Apostolus desisse, & mutatum fuisse Sacerdotium Aaronicum, quod fuit temporale, in Sacerdotium Melchizedech, quod est Christi, ex Psalmo 109. *Et manet in eternum: nequit enim Sacerdotium esse sine certis ritibus, cæmoniis, præscriptis legibus, promissis, pœnis; idè habet necessariam connexionem cum lege, vt rectè Tridentinum suprà. Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, & alij expositores: ergo cum Sacerdotium Christi manet in eternum, & hoc in Ecclesia, debet etiam sacrificium eius manere; sed non manet sacrificium Crucis, quia illud transit, nequit iterari, licet fructus eius maneant; sicut & laborum, & operum Christi; qui tamei non obinde in seipsis dicuntur maiorem: ergo sacrificium Eucharisticum est exercitium huius Sacerdotij Christi: de hoc Sacerdotio agitur in materia propria.*

54 Quoad altare, pater ex Isaia 19. *In illa die erit altare Domini in medio terra Egypti: per terram Egypti, intelligitur Ecclesia Gentium. Illuc etiam spectat iustitio Christi, quam dedit discipulis: si offers munus tuum ad altare, &c. & illud Pauli ad ad Hebreos 13. *Habemus altare de quo edere non habent facultatem, qui tabernaculo deseruunt: quod**

intelligitur de altari nouæ legis, in quo fit sacrificium incruentum; vt patet ex verbo habemus, quod non refertur ad altare Crucis quod habuimus, non habemus; nisi quoad fructum, & à verbo edere; non edimus enim propriè de altari Crucis; quamvis fructum eius habeamus: & verba intelligenda sunt literaliter: quia opponitur hoc altare, de quo edimus, altari tabernaculi, de quo edebant Sacerdotes veteris legis: ita Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Primasius, Sedulius, Haymo: vnde Chrysostomus homil. 62. ad populum, vt tanquam leones ignem spirantes ab hac mensa recedamus facti diabolò terribiles: vnde in Greco habetur διασπέλευσον, id est, sacrificiorum.

Dices, cum Beza intelligi oblationes fidelium, non sacrificium à Paulo. Contrà, quia etiam Aaronici Sacerdotes habebant etiam oblationes, de quibus comedebant: hic autem dicitur Christianos habere altare, de quo non licet Aaronici comedere: aliud ergo continet præter oblationes, quibus & ipsi gaudebant. Deinde nusquam altare significat oblationes simplices, sed sacrificia in proprietate; quia oblationes in gazzophylacium, arcum, aut abacum, aut manus Sacerdotum deponebantur, non in altari: sicut sacrificium neque altare ad finem oblationis talis erigitur, sed sacrificij: vnde can. 3. *Apostol.* vetat Canon Apone quidpiam in Altari offeratur, præter ea quæ stolorum. Dominus instituit.

Deinde has oblationes non comedebant offertentes, sed soli Sacerdotes: econtrà intendit Apostolus fideles de altari comedere. Deinde oblationes non faciunt ad mentem Apostoli, qua gratiam, & sanctitatem non inferunt offerentibus, neque stabiliunt cor, quæ intendit Apostolus: vnde 1. ad Corinthios 10. *Videte Israël secundum carnem, non quæ edunt hostias participes sunt altaris: non potestis mensa Domini participes esse, & mensa dæmoniorum, &c. vbi Apostolus retrahit Christianos à cõmestione idolotrythi, quod dæmonibus offerebatur; ac proinde qui illud comedebant, siebant particeps mensa dæmoniorum; neque poterant communicare mensa Domini, aut sacrificio altaris.*

Nemo enim potest simul sacrificare Deo & dæmoni; vt probat fuscus Augustinus lib. 1. contra aduersarium legis & Prophetarum, cap. 19. Chrysostomus, Anselmus in hunc locum, & insinuat Theophylactus, OEcumenius, Ambrosius, Theodoretus. Hic ergo opponitur altare Christi altari dæmoniorum, & sacrificium sacrificio, vt rectè S. Cyprianus serm. de lapsis: vnde qui immolabant dæmoniis, solebant carnes ex altari deferre ad mensam, in qua comedebant immolantes ipsas cum suis amicis: sic docet factum Encidos 8. Virgilius:

Tunc leti inuenies certam araque Sacerdos, &c. Sic etiam Aaronici Sacerdotes comedebant sacrificia in templo, vel in atrio; vt pater 1. Regum 9. & 13. Loquitur ergo Apostolus de mensa Domini, & sacrificio Eucharistia, cuius institutionem capite sequenti proponit; & ritum, quo sumi debet carpens abusum, qui siebat in populo Corinthiorum.

Accedit, quid semper mentio fit altaris à principio in legi noua; vt canone 3. & 4. *Apostolorum,* sicut & sacrificij. Item, ex liturgiis Iacobi, Basili, Chrysostomi, ex Dionysio cap. 3. de ecclesiast. hierarch. Nazianzeno orat. 2. ad Julianum, & orat. funebri de sorore sua Gorgia.

Chrysost. Theodoret. Theophylactus. Primasius. Sedulius. Haymo.

Euseb. Impugnatur.

Altare nō significat oblationes simplices.

Canon Apo-

storum.

Augustin. Chrysost. Anselmus.

Theophylactus. OEcumen. Ambros. Theodoret. Cyprian.

57 Tertiò ratione probatur conclusio, quia nulla est ratio cur Ecclesia non haberet sacrificium, estque indigentia sacrificij in ipsa: ergo gaudet sacrificio. Antecedens probatur, quia non fuit maior congruitas instituendi cultum Dei per sacrificia, in lege naturæ, & veteri, quām in lege gratiæ, quia hic cultus debetur Deo: ergo quo perfectior est status; eo magis congruit excedere in cultu Dei; hic autem cultus ut sit publicus, & communis, debet exhiberi per signa externa: vnde sicut sanctificatur Ecclesia per signa sensibilia Sacramentorum, sic etiam congruum erit habere usum colendi Deum per sacrificium sensibile.

Eusebio.

Impugnatur.

In statu Beatus non est sacrificium.

Ecclesia vitiatur signis materialibus.

58 Probat ergo antecedens, quia quamdiu Ecclesia habet usum rerum corporalium, debet in iis recognoscere creatorem per sacrificium: quia hoc est consonum naturæ, ut signis religionem significantibus vniuersantur eius membra ab aliis distincta; gratia enim non destruit naturam: hæc autem communicatio nequit fieri aliter, quām per sensibilia, quia non per conceptus internos, sicut in patria; id est, Clemens lib. 6. Constitutionum, c. 23. ad hoc propositum dicit, legem gratiæ, non mutasse legem naturæ quantum ad præfens: Baptismum, inquit, sacrificium, sacerdotum, localem adorationem, alio modo mutant. & infra: Pro sacrificio cruento, rationale, ac incurrentem, & mysticum sacrificium instituit, quod in mortem Domini per symbola corporis & sanguinis sui celebratur, &c. Irenæus lib. 4. contra hæretes, cap. 34. Non genui oblationum reprobatum est, oblationes enim & illuc, oblationes autem & hic, sacrificia & in populo, sacrificia & in Ecclesia, sed species immolata est tantum, quippe cum iam non a servis, sed a liberis offeratur, &c.

Clem. Rom.

Irenæus.

Petr. Cluniacensis.

59 Non repugnare talem cultum legi nouæ.

Tertid ratione probatur conclusio, quia nulla est ratio cur Ecclesia non haberet sacrificium, estque indigentia sacrificij in ipsa: ergo nulla est repugnancia.

Respondent hæretici satis esse sacrificium Crucis.

Eusebio.
Impugnatur.
Tunc Ecclesiam ad cultum sacrificij.

Contrà, hoc obtulit ipse Christus: ergo neccesarium est aliud, quod offerat Ecclesia. Deinde illud renouari non potest & transiit, & quamvis erat sufficiens quoad effectum redēptionis, non tamē quoad cultum, quem debent exhibere fideles: vnde illa oblatio cruenta non propriè spectat ad legem gratiæ, quæ fuit vniuersalis, & antecessit, neque in ratione oblationis durat, quamvis duret quoad effectum; qui effectus, & satisfactio non solum fuit oblatus, & habuit efficaciam pro viuentibus in lege noua, sed etiam pro viuentibus in lege antiqua, & veteri, quo non obstante habuerunt ipsi sua sacrificia propitiatoria suo modo: ergo non repugnat idem esse in lege noua, per quod fructus passionis nobis applicetur. Non sufficit etiam in hac lege oblatio interna per fidem, & devotionem, quia hæc est priuatio, neque est propria legis nouæ: ergo requiritur aliqua communis & sensibilis, quæ sit legis gratiæ propria.

Dices, Paulus in epistola ad Hebreos, agens de sacerdotio, & sacrificio Christi non loquitur de oblatione incruenta, sed de cruenta tantum, ac proinde ablegandum est aliud sacrificium. Respondet, Paulum agere de sacrificio cruento tantum, quia vltioris mysterij non erant capaces Hebrei, sicut neque huius sacrificij, quando Ioannis 6. fuit promissum à Christo, scandalizati enim sunt discipuli ipsi.

60 Eusebio.

Deinde non spectabat ad intentum Pauli agere de hoc sacrificio, quia probat sacrificium Christi in Cruce habuisse vim expiandi, & satisfaciendi pro omnibus, quod non conueniebat sacrificiis, in quibus Iudei ponebant virtutem sacrificandi in lege, & oblationibus: ostendit ergo ex lege Christum habere sacerdotium perfectius, & obrulisse sacrificium expiationum verè deletium peccatorum, ex quo est salus, non autem ex lege, aut oblationibus eius; in sacrificio autem Missæ virtus prioris sacrificij nobis applicatur, quod non est nouum sacrificium, sed idem quoad rem oblatam, nempe ipse Christus, ut rectè Tridentinum, alioquin careret Ecclesia sacrificio, quod est inconveniens. Hæc sufficiant ad probationem conclusionis; alia, & hæc ipsa latius apud authores tractantur.

Intentum &
scopus Pauli.

Obiicies primò, quia Eucharistia est Sacramentum; ergo nequit esse sacrificium. Respondeat negando consequentiam, quia illæ rationes in eodem materiali signo non repugnant; offerri enim potest in Dei cultum cum immutatione sui, & simul causare gratiam in sumente. Dices, Christo nullus succedit, quia manet in aeternum, in quo distinguit Paulus sacerdotium Christi à Leuitico. Respondet neminem succedere Christo, si successio inferat prioris delitionem: cum hoc stat in Ecclesia plures esse Sacerdotes Vicarios Christi, quibus offerentibus Christus ipse dicitur offerre, ut principalis offerens: in Sacerdotio Leuitico verè virus succedebat alteri in aequalitate potestatis, non ut Vicarius, id est non dicebatur offerre ut prioris Vicarius, sicut neque Aaron in ipsis offerre: nomine ergo & authoritate deriuata à Christo offerunt Sacerdotes sacrificium incurrentum Altaris; dignitatem Sacerdotis non relinquit Christus, sicut per mortem relinquebant Sacerdotes Aaronici.

61

Prima obiecta.
Respondeatur.

Replica.

Responsio.

Sacerdotes le-gi nouæ Vicaria-rij Christi.

Deinde nihil quod ad significacionem, & effectum sacrificij spectat, repugnat legi gratiæ: ergo, &c. Patet antecedens, quia non repugnat cultus Dei externus, & mediatus per Sacra menta sensibilia: ergo neque imminutus per sacrificium: non significatio moralis, nempe cultus, ut patet ex dictis, & etiam tam ex proportione cum significata, quām etiam cum offerentibus, quām acceptatione Dei. Patet etiam quoad effectum, seu gratiatum actionis, seu laudis, seu satisfactionis.

62

Secunda ob. Obiicies secundò , ex Paulo ad Hebreos 10. Vnā enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificandos,&c. quod intelligitur de sacrificio Crucis: ergo ei derogat , quod aliud sacrificium offeratur. Responderur negando consequentiam, quia sacrificium Crucis est causa vniuersalis redemtionis respectu omnium, in quacumque lege existentium: per sacrificium autem Altaris, tanquam per causam particularem applicatur nobis fructus sacrificij Crucis, & mortis Christi: vnde rectè Tridentinum *sef. 2. cap. 1.* dicit , *Hoc sacrificium relatum fuisti Ecclesie, quo cruentum illud semel in Cruce peragendum representaretur, cùusque memoria in finem usque seculi permaneret, aucte illius salutaris virtutis in remissionem eorum, qui à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur: & cap. 2. cuiusquidem oblationis cruenta, inquam, fructus per hanc ineruentam uberrimè percipiuntur, &c.*

*Replica.**Responso.*

Florent.
Trident.

63

Tertia obiec.

64
Quarta ob.

Responso.

Quinque a-
tiones Missæ.

Obiicies secundò , ex Paulo ad Hebreos 10. Vnā enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificandos,&c. quod intelligitur de sacrificio Crucis: ergo ei derogat , quod aliud sacrificium offeratur. Responderur negando consequentiam, quia sacrificium Crucis est causa vniuersalis redemtionis respectu omnium, in quacumque lege existentium: per sacrificium autem Altaris, tanquam per causam particularem applicatur nobis fructus sacrificij Crucis, & mortis Christi: vnde rectè Tridentinum *sef. 2. cap. 1.* dicit , *Hoc sacrificium relatum fuisti Ecclesie, quo cruentum illud semel in Cruce peragendum representaretur, cùusque memoria in finem usque seculi permaneret, aucte illius salutaris virtutis in remissionem eorum, qui à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur: & cap. 2. cuiusquidem oblationis cruenta, inquam, fructus per hanc ineruentam uberrimè percipiuntur, &c.*

Dices superuacaneam esse hanc applicationem, cùm sint alia media , per quæ posuit hic fructus applicari, vt per prædicacionem Verbi. Respondeatur hoc friuolum esse: nam eadē ratione probatur superuacaneū esse Baptismum, & Cœnā Domini, quæ tamē admittit ipse Caluinus sic obiicēs.

Ex hoc sequitur responso ad aliud Caluinii de superflua erectione Altarium quotidie , quia id non derogat sacrificio Crucis, neque ipsi Crucis, & patet ad omnia loca Pauli ad Hebreos , in quibus loquitur tantum de eodem sacrificio cruento, vt erat scopus dissertationis eius contra Hebreos , ad probandum necessitatem Redemptoris, & redemptionis , quæ non potuit esse ex lege, quia illa sacrificia non causabant gratiam, & sanctificationem , sed causandas significabant , vt docet Florentinum *in decreto unionis*, & Tridentin. *sef. 7. de Sacramentis in genere, canon. 2.*

Obiicunt tertio , quia si Christus obtulisset sacrificium in vltima cena, esset infiniti valoris, ergo superflueret sacrificium cruentum , quia in illo consistenter pretium redemptionis. Respondeatur negando consequentiam , quia omnis actio Christi, sive fuerit infiniti valoris, aut finiti, erat sufficiens pretium nostræ redemptionis , quia tamen ex pacto cum Patre sacrificium Crucis fuit consummatio redemptionis, id est illud erat necessarium, vt pater ex Paulo ad Hebr. 9. & 10.

Obiicies quartò, Eucaristia fit in memoriam Passionis præterita, iuxta illud, *Hoc facite in meam commemorationem*, &c. Sed non potuit sic offertre Christus, quia esset falsa repræsentatio; ergo non obtulit. Responderur, quod sacrificium significat Passionem Christi, prout autem à diuersis proximè offerentibus siebat, potuit significare eandem secundum varias temporis differentias: quamvis ergo, vt à Christo proximè offerebatur, significabat futuram , vt constat ex verbis institutionis, *Quod pro vobis effundetur*, &c. tamen ita instituit, vt ab aliis non offerretur, nisi post ipsam exhibitam, & ita in memoriam eius: *Hoc facite in meam commemorationem*.

Q V A E S T I O I V .

In quo consistit essentia huius sacrificij, & quid ad eam spectat?

A Liquot exercentur actiones in Missa, de quibus dubitatur, quæ ipsorum spectat ad essentiam.

tiam sacrificij. Prima est oblatio panis & vini in offertorio , quod ab oblatione dicitur. Secunda actio est consecratio corporis & sanguinis. Tertia est oblatio, quæ fit post consecrationem, quæ habetur ibi : *Vnde & memores Domine. Quarta est fractio hostiæ , & particulæ eius mixtio in sanguinem. Quinta est sumptio Sacramenti ab oferente.*

Prima conclusio. Oblatio illa, quæ antecedit consecrationem, est cæterinalis, & non de essentia sacrificij tanquam pars essentialis, aut integrallis, ita communiter moderni, qui de hac materia tractant. Probatur , quia illa oblatio in ea forma, & modo, quo fit, non sicut adhibita à Christo, quamvis aliqui putent illa verba, *Elenatis oculis in celum gratias agens*, &c. significare oblationem, quoad substantiam oblationis , de quo incertum est. Ecclesia primitiva non est ea vta, neque in Lithurgiis eodem modo habetur. Deinde per eam non fit immutatio materiæ, quod spectat ad rationem sacrificij. Deinde in rubricis in eo casu, quo quis consecrat aquam pro vino , & iterum conficiendum est in vino , non præsupponit oblatio calicis, sed repetuntur verba canonis ab illo, *Deinde postquam cœanuit*, &c. Ergo ex sensu Ecclesiæ non spectat ad essentiam sacrificij. Ultimè, quamvis oblatio sit de essentia sacrificij, illa intelligitur per quam fit oblatio rei mutata, & consicitur ipsum sacrificium: vnde colligitur illam esse deprecatorium , & præparationem materiæ, non autem de essentia sacrificij.

Ex iisdem rationibus colligitur oblationem *Oblatio qua consequitur consecrationē excluditur.* illam, quæ consequitur consecrationem , non esse de essentia, aut integritate sacrificij, quia supponit iam immutationem rei oblatæ factam per consecrationem, neque semper fuit in vsl in Ecclesia, quamvis antiqua sit: neque Christus ea vsl est, quamvis verè obtulit hoc sacrificium. Item hoc colligitur ex sequentibus.

Contra hanc conclusionem, maximè quoad secundam partem, citatur noster Doctor in *4. diff. 13. quest. 2. §. Ad questionem*, vbi responder ad oblationem illam, quæ probatur Sacerdotem etiam depositum , & degradatum validè non confidere, maximè si est hæreticus , quia non habet fidem Ecclesiæ, sed offert tantum in persona Ecclesiæ: ergo hæreticus, & schismaticus, qui nequeunt generare personam Ecclesiæ, non validè confidunt. Respondendo, inquit, quod oblatio non pertinet ad rationem consecrationis, nec necessariò requiritur, quod offeratur, offertur enim hostia non consecrata , & tunc est sacrificium, non Sacramentum: sicut Eucaristia consecrata conservata in pyxide est Sacramentum, licet non ut ibi sit sacrificium, nisi aptitudinaliter , &c. Doctorem sequitur Gabriel quoad hunc modum *ibid.* *quest. 1. art. 3. Sotus quest. 2. art. 4. Canus lib. 11. de locis cap. 23. ad 4.* Similia etiam haber D. Thomas 3. part. *quest. 83. art. 4. Offertur*, inquit, *Eucaristia*, ut sacrificium consecratur , & sumitur ut Sacramentum : loquitur autem de oblatione offertorij.

Respondetur in primis Doctorem agere præfato loco de necessariis ad consecrationem, & potissimum de ministro; dicit ergo offertorium non spectare ad Sacramentum, sed ad sacrificium, & sumit latè *sacrificium*, sicut & alij Doctores præfati, pro oblatione etiam cæterinali, quæ disponit ad essentialē oblationem: id est autem dicit offertorium non spectare ad Sacramentum, quia cætera omnia, quæ etiam ab offertorio in Missa leguntur

65
Prima concl.
Oblatio panis & vini non spectat ad sa- crificium.

*Est prepara-
tio materia.*

66
Oblatio qua consequitur consecrationē excluditur.

*Responsio Do-
ctoris.*

Gabriel.
Sotus.
Can.
D. Thom.

67
*Explicatur
Doctorem.*

leguntur, ordinantur ad sacrificium, hoc est, ad ipsum mysterium, quæ sacrificium est.

Si quis autem vellit contendere offertorium spectare ad sacrificium, tanquam partem integralem, aut præparationem materiæ, facilè saluare posset quantum ad substantiam, licet sub hac, aut illa speciali forma verborum non sit de eius substantia: & verba præmissa, quæ Euangelistæ, & Paulus referunt dicta à Christo, & inseruntur in Canone ad hunc finem interpretari. Neque refert, quod in casu aliquando prætermittatur, quia pars integralis non ita ad essentiam spectat, quin sine illa consistere possit, ut in Sacramento Pœnitentia satisfactio, sine qua quandoque perficitur Pœnitentia.

Hæc quæstio viderut esse de nomine, sumendo partes sacrificij latè, vel nomen ipsum sacrificij pro oblatione lato modo, ut est consuetus Scripturæ modus, & Patrum, ut *suprà* vidimus: potest enim dici sacrificium inchoatiè illa oblatione, vel potest dici latè sumptum: vel denique si quæstio ad rem ipsam torqueatur, potest dici pars integralis, vel per se requisitum ordinariè ad sacrificium, quia est præsentatio materiæ, & oblationis eius, ut circa eam fiat immutatio.

68

Sic autem in lege veteri plerumque manum imponebant offerentes capiti animalis sacrificandi, ut denotarent se illud sacrificare; quamvis autem soli Sacerdotes exercebant illam actionem, quæ siebat immutatio circa hostiam, tamen alii dicebantur etiam immolare, & sacrificare: ergo similiter idem de facto contingit in sacrificio præsenti, quando Sacerdos eleuat hostiam, & offerat, ac postea calicem, quod per verba ipsa offerentorij denotatur, nam vocatur *immaculata hostia*, & *calix salutaris*; vnde illa oblatio non sicut tantum in materia subiecta, quæ manentibus tractatur, sed transit etiam ad oblationem essentiale, quam primariò intendit.

*Esse suo modo partem in-
tegralem.*

*Verba of-
fer-
torij.*

*Responsio ad
fundamenta
negativa sen-
tentia.*

*Excluditur
obiectione Vaf-
qne.*

*Specificatur
effectus, & in-
tentio per of-
fertorium.*

69

*Seconda con-
clusio.*

Canus.

*Factio hostie
non speciat
ad sacrificium.*

mysticam spectat, quæ denotetur fractio corporis in Cruce per mortem, & separationem sanguinis ab ipso.

Deinde Christus Dominus non est ysus illâ actione in Cœna: quamvis ergo fractio illa panis sit aliqua rei immutatio, non est tamen illa, in qua consistit essentia sacrificij.

Ex iisdem rationibus colligitur sumptionem Sacramenti, quæ fit à populo fideli, non esse de essentia sacrificij; quamvis aliqui Doctores eam reducant ad complementum eius. Probatur, quia in Missis priuatis, in quibus nullus communicat, perficitur, sine controversia sacrificium quoad omnia essentia: potest tamen dici quod etiam alii, qui sumunt Sacramentum sub Missam, aliquo modo communicant sacrificio; modo, inquam, speciali & diuerso ab eo, quo communicant cœteri fideles, tam audientes, quæ non audientes, quia percipiunt aliquem fructum sacrificij: & sic facile reconciliari possunt Doctores, quia nulli dicunt id essentialiter exigiri, ut communicetur semper sub Missa ab aliis, præter hæreticos, qui docent ad essentiam huius conuiuij spectare sumptionem eius.

Soto autem, qui dicit passionem Christi non repræsentari in consecratione, sed in sumptione, non probabiliter loquitur. Vnde Proverb. 6. vbi sermo est de hoc sacrificio, ita dicitur, *Sapientia, &c. immolauit victimas suas, posuit mensam suam, &c.* Supponit ergo consummatum fuisse sacrificium antequam poneret mensam conuiuii.

Vnde Gregorius Nyssenus oratione de Resurrectione, dicit, *Priùs Christum seipsum sacrificasse, quæ se discipulis sumendum daret.* Sumptio autem, quæ fit ab ipso Sacerdote, magis intrinsecè spectat ad rationem sacrificij, quia est sub præcepto diuino, neque omitti potest.

Idem Gabriel lett. 26. in canon. tenet parrem affirmatiuam, & Soto dist. 13. quæst. 1. art. 6. & 8. & quæst. 2. art. 2. Ledesma 1. parte 4. quæst. 23. art. 4. Canus lib. 12. de locis, cap. 13. Bellarminus lib. 1. de Missa cap. vlt. fundantur in eo, quod vniuersaliter Sacerdos sacrificii debet fieri particeps vñiuersaliter vnde 1. ad Corinth. 10. Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Deinde, quia est de ratione hostiæ, maximè holocausti, ut tota consumatur, sed tale est hoc sacrificium, neque integrè consumitur nisi sumatur: ergo sumptio spectat ad eius essentiam.

Secunda sententia docet perfici sacrificium ante sumptionem. Hæc viderut D. Thomæ 3. part. quæst. 79. art. 5. vbi dicit Eucharistiæ habere rationem sacrificij, inquantum offertur, Sacramenti inquantum sumitur. & quæst. 82. art. 4. ad 1. ait, quod consecratio Chrismatis non est sacrificium, sicut est consecratio Eucharistiæ: & magis quæst. 83. art. 4. vbi dicit: *Quarid, inquir, petit Sacerdos hoc sacrificium peractum esse Dei acceptum.* hæc petitio supponitur ad sumptionem; ergo & completum sacrificium: idem docet D. Bonaventura in 4. dist. 1. 4. art. 1. quæst. 4. Maior d. 9. Alanus lib. 2. de sacrificio Missæ, & alij.

Responderur incertum esse, quid Christus instituerit, nam vtraque actio haber proportionem sufficientem, ut sit capax institutionis sacrificij, neque est sufficienter conuincens aliqua ratio, quæ excludatur sumptio Sacerdotis à ratione sacrificij, neque etiam ut includatur.

Probabilius autem iudico sumptionem spectare ad integratem sacrificij, quia omitti nequit, neque

70
*Neque sum-
ptio
laica.*

*Oppossum
dici posse.*

Gregor.
Nyssenus.

*Sumptionem
faciam à Sa-
cerdote esse
partem.*

71
*Gabriel.
Sous.
Ledesma.
Canus.
Bellarm.*

*Seconda sen-
tentia negat.
D. Thom.*

*D. Bonau-
Maior.
Alanus.*

*Sumptionem
illam spe-
ciale ad sacri-
ficium.*

neque videtur cur hoc præceptum esset Sacra-
menti tantum, quia generaliter hoc ad rationem
sacrificij videbatur conuenienter spectare, vt Paulus *supra* insinuat. Non spectat tamen hæc sum-
ptio ad essentiam rigorosè, sed per modum partis
integralis, inseparabilis tamen ex præcepto diuino,
qua sumptio fieri debet, vt participetur sacri-
ficio ex Patrum sententia.

Toletan.

*Concilium Toletanum XII. cap. 5. Relatum est
nobis, quodam è Sacerdotibus non tot vicibus Commu-
nionis sancte gratiam ferere, quoties sacrificium in una
die videmus offerre; sed in uno die se plurima per se
Deo offerant sacrificia, in omnibus se oblationibus a com-
munione suspendant, & in sola tantum extremitate sacrificij
oblatione communionis sancte gratiam ferant, quasi
non sit totes illi vero sacrificio participandum, quoties
corporis, & sanguinis immolatio facta constiterit,
&c. Et habetur de consecratione dist. 2. cap. Re-
latum.*

Additur etiam in eodem capitulo: *Quale erit
sacrificium, cuius neque ipse sacrificans participes esse
dignosuntur, &c.* Item hunc morem ex tradizione
Apostolica emanasse, docet Trident. *sess. 13. cap. 8.*
Augustinus *16. de Cini. Dei, cap. 1.* assertit, *Mandu-
care panem esse in novo Testamento sacrificium Chri-
stianorum.*

73

Ratione confirmatur, quia non videtur funda-
mentum aliquod huius præcepti de sumptione
facienda à Sacerdote, aliud, quam illud Pauli *i. ad
Corinth. 10. Qui edunt hostias, participes sunt Alta-
ris, &c.* quæ est generalis ratio in quibusdam sa-
crificiis: ergo ut inducta in hoc sacrificio insin-
nuat ad integratem, & consummationem
eius spectare illam sumptionem ex institutione
Christi.

Responso
Suarez.Præceptum
sumptionis nō
esse diuinum.

Impugnat.

Respondet Suarez incertum esse an hoc præ-
ceptum sit iuris diuini, quia nec Ecclesia illud
declarat, neque ex institutione Christi sequitur,
neque quod sit traditio Apostolica probat præ-
ceptum esse diuinum, quia multa sunt ordinata
ab Apostolis, quæ Ecclesia semper tenuit in vñ.

Trident.

Contrà Concilium Toletanum satis expressè
colligit, & insinuat esse iuris diuini: *Quale, in-
quit, erit sacrificium, &c.* vbi insinuat sacrificium
esse mancum, nisi sumatur à Sacerdote. Deinde
Paulus idem insinuat loco præfato, allegans insti-
tutionem Dei in veteri lege, in qua Sacerdotes
participes fiebant sacrificij, & altaris, & ibidem
æquiparant hanc participationem illi, quæ fit
mensa Domini in hoc Sacramento. Deinde in illis, *Hoc facite in meam commemorationem.* Conclu-
ditur præceptum sumptionis, & ministracionis
Eucharistie, & confectionis eius: ergo etiam hoc,
quia sermo principaliter est ad Apostolos, tum
præsentes, & institutos Sacerdotes: vnde Tridenti-
num *sess. 13. cap. 2.* *Et in illius sumptione colere nos
sui memoriam præcepit, suamque annunciare mortem,
donec ipse ad iudicandum veniat, &c.* ergo si sum-
ptio mortem Domini nuntiat, sequitur proportio
significationis requista ad partem sacrificij, &
præceptum illud sumptionis, respectuè etiam ad
Sacerdotem conficiens: quamvis in eo passu
vtraque sumptio comprehenditur.

Ex rubricis.

Deinde in rubricis habetur tantus rigor hu-
iis præcepti, vt si Sacerdos consecrans deficiat,
debeat illi alius substitui ad sumptionem sacrifi-
cij, etiam non ieunus: si esset autem tantum præ-
ceptum Ecclesiasticum, videtur præceptum illud
de ieunio, quod Apostolicum est, spectare magis
ad reuerentiam sacrificij, quam illa sumptio, nisi

iure diuino esset de integritate sacrificij, quia
alioquin conferuari posset in aliud tempus.

Ex quo sequitur traditionem illam Apostoli-
cam, quam docet Concilium esse iuris diuini, non
autem constitutionis Apostolice, quia inter hæc
discernit Ecclesia: vt patet de immixtione aquæ
in calicem, quam mixtionem, licet fuerit à prin-
cipio semper in vñ in Ecclesia à temporibus
Apostolorum, tamen declarat esse præceptum
Ecclesiasticum: sic etiam celebratio Paschæ,
qua ad institutionem Apostolicam spectat, &
ieunium.

Addeo ergo, si sumptio Sacerdotis non esset
traditionis, aut iuris diuini, quid obstat, quin
sacrificij consummati possit per communionem
laicam aliorum, quamvis ipse non sumeret. Dices
esse præceptum Ecclesiæ. Contrà, sed vnde collig-
is illud esse Ecclesiasticum. Responderet Suarez
dando esse præceptum diuinum, quod illa sum-
ptio exigitur, & Eucharistia tantum in ratione sacri-
ficij, quam Sacramenti consummatur, & vt parti-
cipando etiam de illa minister publicus ostendat
se consentire isti sacrificio.

Contrà, sumptionem refert Toletan. *suprà ad Impugnat.*
rationem sacrificij, non Sacramenti: & vñterius in
ratione Sacramenti, consummati potest per com-
munionem laicam aliorum sub vitaque specie:
hoc enim præceptum est prius illa consuetudine,
qua in Ecclesia Latina subtractus sit vñs calicis
laicis: ergo illa ratio non valet: sicutiam minus
vñlet altera.

Peto enim, quid sit consentire sacrificio: an sit
approbare, aut credere, aut fructum eius partici-
pate, aut communicate eidem: sed hæc omnia de-
bent exhiberi in ipso sacrificio, aut partibus eius,
non postquam transit: ergo si per communionem
Sacerdotis habentur, erit pars sacrificij. Communi-
nionem enim non refertur ad id, quod præteritum
est in ministerio, sed ad præsens, vt de patet, &
ex orationibus, que antea dicuntur, vt *Domine
non sum dignus, &c.* loca autem Patrum, quæ si-
gnificant perfici sacrificium in consecratione, in-
telligi debent iuxta sensum conclusionis se-
quentis.

Tertia conclusio. Ratio sacrificij essentialiter
consistit in ipsa consecratione. Est communis mo-
dernorum de hoc mysterio, à qua recedere nulla
ratio vrgit: nam quæ dicuntur de communione,
saluantur in eo quod dicuntur pars integralis, & in-
separabilis, pertinens ad sacrificij complemen-
tum, quamvis portiùs dici debeat participatio sa-
crificij, & non sacrificium, quia non prædicatur
totum de parte integrali. Probatur conclusio ergo
ex dictis, quia nihil aliud superest, in quo con-
sistat essentia sacrificij.

Et confirmatur auctoritate Patrum, quæ solùm
valer in proposito, vbi quæstio versatur circa id,
quod institutum est. In primis canon citatus To-
letani in primis suis illis verbis videtur supponere
sacrificium, quoad essentialia, fieri à sacerdo-
tibus, non communicantibus, licet posteriora verba
in sensu explicato intelligenda sunt de com-
munione tanquam parte integrali, & consumma-
tione sacrificij.

Idem patet ex oblatione Canonis post conse-
crationem, postquam enim commemoratur præ-
ceptum Christi, *Hoc facite in meam commemora-
tionem, subiungitur; Unde & nos memores, &c.* quæ de-
precatio supponit memoriam illam per conse-
crationem iam factam.

76

74
*Effe iuris di-
uinum.**Tertia concl.
Essentia sa-
crificij in con-
secratione.**Probatus,
conclusio.**Toletan.
Concil.*

Cyrillus.

Cyrillus I-
tolog.

Cyrillus Ierosolymitanus Catechesi 5. Delinde vero postquam confectum illud spirituale sacrificium, & ille cultus in cruentius super ipsa propitiationis hostia, obsecramus Deum pro communis Ecclesie pace. & infra: Cum hoc sacrificium offerimus, postea facimus mentionem eisam eorum, qui ante nos obdormierunt: & infra: Denique pro omnibus oramus, quæ inter nos vita fundi sunt, maximum credentes animarum suuamen, pro quibus offeritur obsecratio sancti illius, & tremendi, quod in Altari propositione est, sacrificij, &c. ergo supponit iam per consecrationem sacrificium factum ante illas obsecrations.

Ambros.

Ambrosius in Psalmum 39. Tunc ipse offeretur in terra, quando corpus Christi offeretur, & tunc ipse offerre manifestatur in nobis, quando sermo eius sanctissimæ sacrificij quod offerimus.

Cyprian.
et alii.

Cyprianus in sermone de Cœna Domini: ex quo dictum est à Domino, Hoc facite in meam commemorationem: Hoc est corpus meum, &c. Hic est sanguis meus: quotiescumque his verbis, & hac fide actuū est, panis iste ad totius hominis vita, salutēque proficit simul medicamentum, & holocaustum existens, &c.

Gregor.

Gregorius 4. Dialogorum cap. 56. Quis fidelium habere in dubium possit, in qua immolationis hora ad Sacerdotis vocem cœlos aperiri, Angelorum choros adesse, &c. Hoc pater ex aliis Patribus, ex quibus supra probatum est Christum esse ex vi verborum sub speciebus panis, & vini.

77
Sacredarium
ad sacrificiū
ordinatur.

Confirmari etiam potest ratione, quia ille est actus primarius, & essentialis sacrificij, ad quem primò se extendit potestas sacerdotalis per characterem impressum: sed potestas sacerdotalis primò, & per se extenditur ad consecrationem: ergo primariò in illa consistit essentia huius sacrificij, alias Sacerdos posset offerre hostiam ab alio consecratam, nec proinde necessarium est habere per se potestatem consecrandi. Dices consecrationem exigī ad Sacramentum. Contrà, potestas sacerdotalis primò, & per se ordinatur ad sacrificium, non ad Sacramentum; unde & aliqua Sacra menta ministrari possunt sine sacerdotio, vt Baptismus, & hoc ipsum Sacramentum ministrari posset à Diacono, quod non continget, si sacerdotium ad Sacramentum, & eius ministerium primò ordinaretur.

Responsio.
Impugnatur.

Secundò, offerens principaliter hoc sacrificium est ipse Christus, ministerialiter Sacerdos: sed Christus tantum offerre dicitur per verba consecrationis ex sanctis Patribus, quia illa sola proferuntur in persona Christi: ergo. Tertiò, omnia, quæ requiruntur ad sacrificium, in consecratione primariò inueniuntur, vt est præsentia Christi realis, desitio panis & vini quoad substantiam, quæ est primaria, & supernaturalis immutatio, quæ hic contingit. Quartò, Christus ipse offeratur in hoc sacrificio: sed hæc oblatio principaliter consistit in consecratione, per quam Christus sit præsens.

Christus of-
ferens.

Quintò, est memoria sacrificij cruentis; sed hæc maximè celebratur in consecratione, vbi seorsim ex vi verborum, & significatione expressa, consecratur sanguis, & corpus, quamvis concomitanter sint sub utraque specie: ergo.

Sextò, si excludatur consecratio ab essentiali sacrificij, nulla alia actio manet, in qua consistat, præter sumptionem: sed in hac non includitur, tum quia consecratio est dignior; in actione autem Sacerdotis nulla potest esse dignior actione sacrificandi: vnde inter merita ipsius Christi maximè omnium celebratur eius sacrificium mortis, in quo ipse fuit victimæ, & Sacerdos, atque hoc

ipsum sacrificium incruentum, quod in memoriā cruenti est institutum. Argumenta, quæ contra hanc conclusionem militant, non sunt alia, quam quæ probant, vel oblationem, vel sumptuonem Sacramenti spectare ad sacrificium, quæ solvantur ex dictis.

QVÆSTIO V.

Quid offeratur in hoc Sacrificio?

Hæc ex dictis facilem habet solutionem: in Hea tamen variae sunt opiniones. Prima est Cassali lib. 2. de sacrificio Missæ, vbi assertit duo sacrificia secundum rationem Physicam hic distinguuntur: primum consistit in oblatione panis & vini, tam in offertorio, quam in sequentibus, usque ad consecrationem; secundum est sacrificium, in quo per consecrationem offeratur ipse Christus, nempe corpus & sanguinem: addit primum sacrificium ordinati ad secundum.

⁷⁸
Quid offer-
tur?
Cassalius.
Prima sent.

Secunda sententia est, materiam huius sacrificij esse Christum, vt existit in propria existentia; terminum autem ad quem esse secundum, vt sacramentaliter existit sub speciebus.

Secunda sent.

Tertia sententia docet Christum, vt sub speciebus esse materiam, quæ offeratur, vt autem manducatur esse terminum eius.

Tertia sent.

Quarta sententia est rem oblatam esse ipsum Christum principaliter, quamvis panis & vinum offerantur secundariò. Hanc docet Suarez disp. 75.

Quarta sent.

Et. 1. Quinta sententia, est in consecratione consistere actionem sacrificiavam, quatenus representat mortem Christi, & idem esse rationem sacrificij in hoc, ac representare Christi passionem, & mortem: ita Vasquez disp. 222. cap. 7. & 8.

Quinta sent.

Prima conclusio. Siue oblatio antecedens spectat, siue non spectat ad rationem sacrificij, non rectè dicuntur duo sacrificia physicæ in hoc mysterio reperiiri: dictum autem est *suprà*, quid de oblatione dicendum est, & quomodo habeat ad sacrificium. Probatur ergo, quia partes non sunt totum, neque assumunt nomen, aut essentialiam totius, saltem heterogenei, sed in proposito secundum Patres unicum est sacrificium nouæ legis, & non plura, quod etiam Theologi admittunt, & supponit Trident. *Eff. 22. cap. 1. & 2.* vbi de unico sacrificio cruento, & incruento loquitur, in quibus ipse Christus offeratur, & oblatus est: unde si essent duo sacrificia, non rectè unicum sacrificium Crucis representarent.

*Eff. unum
sacrificium.*

Trident.

Deinde, quando ad idem plures actiones ordinantur, nulla sumit appellationem à termino *ad sacrificiū*. *Oblatio non
ad sacrificiū.* quem, nisi illa, quæ proximè attingit ipsum, quamvis vt faciunt unum, sine subordinatione, siue alio modo, habent appellationem termini: ergo oblatio prior disponens ad consecrationem, in qua essentialiter consistit actio sacrificiavam, vt ex dictis patet, non rectè appellatur actio sacrificiavam, neque quod per ipsam proximè sit sacrificium, nisi vt transit mediata in terminum.

*Oblatio non
ad sacrificiū.*

Secunda conclusio. Christus vt existit in propria specie, & modo connaturali, non est materia, quæ offeratur, vt dicit secunda sententia. Probatur, materia quæ offerri debet, debet etiam immutari: sed Christus in propria existentia non immutatur: ergo non est materia oblatæ. Secundò, vt constat ex dicendis, Christus, vt sub speciebus offeratur: ergo

*Secunda con-
clusio.*

Prima ratio.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

*Christus ve
præexistens nō
est materia.*

Responso.

*Si non præexi
stet, fieri
constatio.*

*Tertia con
clusio.*

*Non in repre
sentatione sa
crificij Crucis
conficit.*

Responso.

Impugnatur.

*Significatio
mystica non
speciat ad sa
crificium.*

82

*Continere
Christum cō
uenit Sacra
mento.*

*Essentia sa
crificij.*

*Quānam ra
zione signifi
catur passio*

ergo est materia sacrificij sic, non ut in propria existentia manens.

Dices requiri, ut materia oblationis supponatur ad ipsam oblationem. Contrà, ideo exigitur, quia immaturatur; immutatio autem est ordinariè circa præexistentis, sed non immutatur Christus in propria existentia: ergo non est materia oblati.

Deinde, si Christus non præexistet adhuc ex vi consecrationis, & assistentia Dei signo infallibili verborum, ponetur sub speciebus consecratis, sicut contingit aliis signis practicis, & sacramentalibus, in eo casu fieret verum sacrificium: ergo haberet veram oblationem: sed esset consecratio eiusdem rationis, & significatio eius: ergo. Deinde in hoc sacrificio quantum ad rem oblatam debet esse representatione sacrificij cruentis, sed ad hanc non confert existentia immutabilis Christi: ergo.

Tertia conclusio: Hoc sacrificium, quamvis includat memoriam passionis Christi, non in ea solùm consistit ratio sacrificij incruenti. Est contra Vasquez. Probatur, quia sic tantum est signum rememoratiuum passionis, & speculatorium, non practicum; alioquin quodcumque signum representans idem sacrificium, esset sacrificium, quod nemo concedit. Dices requiri ut res ipsa continetur in signo, sicut Christus in hoc sacrificio. Contra, continere rem ipsam non facit ad rationem sacrificij, nisi in illa continentia fiat oblation, quæ est de intrinseca ratione sacrificij. Præterea, sacrificia veteris legis erant sacrificia, quæ significabant passionem futuram Christi; significare autem futurum, aut præteritum perinde facit ad rationem sacrificij: ergo aliquid aliud exigitur ad sacrificium præter illam significationem.

Consequentia patet, quia sacrificium non includit essentialiter significationem mysticam, qualis est illa, sed tācum mortalem, id est quāmvis sacrificia veteris legis continebant mysticam, non ideo erant sacrificia, sed quia res oblatæ immutabatur in cultum Dei, & continebat cultum interiorum tanquam signum eius: ergo eodem modo in proposito continere memoriam passionis, non est essentialis ratio huius sacrificij.

Deinde continere Christum conuenit huic sacrificio, non solùm quā sacrificium est, sed etiam quā Sacramentum, & cibis animarum; sub hac autem ratione non est sacrificium: ergo quod commune est ipsi, quā Sacramentum, & sacrificium est non facit ad distinctionem vniuersique.

Deinde continentia hæc Christi, nisi continetur per modum rei oblatæ, non facit ad rationem sacrificij, cuius tota significatio est in oblatione rei immutatae in cultum Dei, ut supra definiuimus ex communī sententia, ac proinde neque in hac continentia sola, cum memoria passionis præteritate stat ratio sacrificij, aut definitio, quia nihil horum includit immutationem, aut oblationem.

Deinde celebrari per hoc memoriam passionis est præceptum Christi supponens sacrificium completum; vel ergo sacrificium includit ex natura actionis illam representationem, vel non: si sic, ergo in illa inquantum per similitudinem, & proportionem actio sacrificandi se habet circa corpus & sanguinem Christi, sicut actio sacrificandi eius in Cruce versabatur circa eadem, representat, & sic per modum oblationis erit ex natura rei memoria eiusdem sacrificij.

Si non includit talem similitudinem re ipsa, sic erit signum merè speculatorium eius ex instituto Christi; sicut alia signa sunt, quia nimis tum præ-

ceptum Christi ex ea intentione latum est, ut fieret in memoriam, hoc sacrificium, sacrificij cruenti. Sed Baptismus etiam significat mortem, & sepulturam Christi, ut constat, quia in illo morimur nos peccato, & tria immersione in aqua significatur sepulcrum Christi, ut constat ex Patribus, & suo loco tractatur.

Confirmatur, quia etiam sumptio huius Sacramenti ex declaratione Tridentini, & Patrum, quos supra citauimus, fit in memoriam sacrificij cruenti, & illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem*, &c. ad sumptionem etiam Sacramenti referantur. Sed hoc non obstante præfatus author negat sumptionem etiam sacrificantis pertinere villo modo ad essentiam, & integratem sacrificij, sed solam consecrationem; testat ergo ut essentia sacrificij non consistat in memoria passionis tantum.

Accedit vltimò, quod hoc sacrificium sit propitiatorium pro peccatis, ut definiuit Concilia, sit etiam holocaustum in cultum supremum Dei: sed sacrificium propitiatorium continet oblationem per modum satisfactionis pro peccatis, holocaustum autem immutationem rei oblatæ totalem, quæ non conuenient huic sacrificio, prout solūm includit memoriam passionis. Confirmatur, quia sacrificium offertur Deo immedietè: ergo eius essentia in hoc debet consistere, & non in memoria alicuius rei creatæ, qualis fuit passio Christi. Trid. *eff. 22. cap. 3.* vrgit etiam Canon primus contra sententiam præmissam, in qua negatur sacrificium consistere in sola commemoratione passionis.

Fundamentum Vasquez sunt loca aliqua Patrum, quibus nihil aliud dicitur, quām sacrificium hoc offerti in memoriam passionis: loquuntur ergo de sacrificio specificatiuē, non quod illa memoria sit ratio eius essentialis: deinde hæc memoria celebratur ex natura ipsa actionis sacrificandi incruente, quia, ut diximus, corpus ex vi verborum ponitur sub speciebus panis, sanguis sub speciebus vini, & leonis, quantum ad expressam significationem, licet alterum sub specie alterius continueatur concomitantem.

Actio ergo ipsa sacrificandi incruente imitatur actionem sacrificij cruenti, in quo sanguis in cruce fuit separatus à corpore. In hoc ergo actio sacrificandi incruente quā imitatur cruentum oblationem fit in memoriam passionis Christi: quia inquantum imitatur passionem modo explicato est memoria, sed non sic est sacrificium, sed inquantum sic agendo per veram immutationem rei oblatæ offertur Deo.

Eadem ergo actio, & est imitatio oblationis cruentæ, & est sacrificia oblatio: per hoc autem habet quod sit sacrificium, per illud quod sit memoria sacrificij prioris: vnde si primum demus, non erit sacrificium, sed sola memoria; si secundum, non erit memoriam prioris.

Nihil aliud intendunt Patres, ut constat ex eorum verbis. Cyprianus *lib. 2. epistolarum epif. 3.* quæ nunc ordine est 63. nihil dicit nisi mentionem passionis Christi in sacrificiis omnibus nostris, hoc est, altaris facere, & ipsam passionem Domini esse sacrificium quod offerimus, &c. Id autem intelligendum est modo dicto, quia sacrificatio nostra sit per modum sacrificationis cruentæ, quantum ad imitationem, & exemplar ejus. Chrysostomus *homilia 17. ad Hebreos*, dicit, *Vnam esse hostiam, & non multas, quam offerimus, &c.* nempe quantum ad unitatem rei oblatæ. *Quomodo una est*, inquit, *& non multas*,

*Baptismus
repræsentat
mortis Christi.*

*83
Confirm.*

*Sumptio si
significat
passionem.*

*Eucharistia
sacrificium
propitiatoriū.
Holocaustū.*

*84
Prima oblati.
Soluitur.*

*Celebrari
memoriam
passionis.*

*Quomodo fit
in memoriam
passionis?*

*85
Cyprian.*

Chrysostom.

*multe, quia semel oblatæ est in sancta Sanctorum (supple in Cruce.) hoc autem sacrificium (supple altaris) exemplar est illius, id ipsum semper offerimus, &c. supple Christum. Idem sonat testimonium Augustini lib. 10. contra Faustum, c. 21. vbi dicit: *Huius sacrificij caro, & sanguis ante aduentum Christi, per vietiarum similitudinem promittebatur, in Passione Christi per ipsam veritatem reddebat, post ascensum Christi per Sacramentum memoria celebrabatur.**

Augustin.

Alerus.

Alerus: Non ergo est in ipsis Christi veritate diuersitas, sed in ipsis immolationis actione; qua dum veram Christi passionem, & mortem quadam suâ similitudine figurando representet, nos ad imitationem ipsius Passonis invites, & accendat, &c. subiungit infra explicationem Augustini loco præfato: Dicit ergo, inquit, Christum in manifesto corpore suo, & in distinctis membris humanitatis sua semel passum in Cruce, qui non manifestè, sed inuisibiliter est in Sacramento quotidie, non passus, sed quasi passus representatus. eodem modo infra subiungit explicationem verborum Gregorij; ex quibus patet ad reliquos, quos citat præfatus author.

Duo enim contendunt Patres, nempe non esse diuersa sacrificia, quantum ad rem oblatam, sed idem; diuersa tamen esse quantum ad actionem, & modum offerendi: & sacrificium altaris in oblatione imitari sacrificium cruentum, ac proinde esse memoriam eius: vnde in hac imitatione consistit ratio signi rememoratiui, in oblatione ratio sacrificij: vnde sicut de fide est Christum in hoc sacrificio verè, & propriè immolari, quoad rem ipsam, vt infra patebit, oportet rationem sacrificij ab hac immolatione rei sumere, non autem ab imagine prioris sacrificij, quâ representans est tantum.

86
Obiectio à ratione.

Obicitur deinde rationem, quamvis, inquit, sacrificium absolutum, hoc est, non commemoratiuum alterius, postulet rei oblatæ immutationem, tamen immutatio non est ratio formalis sacrificij; sed quid requisitum ex parte materiae eius necessariò: ratio autem sacrificij in significatione omnipotentiae Dei, authoris vita, & mortis formaliter posita est: ergo si erit aliqua oblatio in qua hæc significatio absque rei oblatæ immutatione habetur, erit propriè sacrificium: sic se habet oblatio incuenta absque vera Christi immutatione, significans mortem eius: ergo, &c.

Responso.

Hæc ratio, quam putat efficacem, est valde inefficax. Respondeatur itaque in maiori petere principium, vt aperte constat; quare enim immutatio rei sit de ratione sacrificij absolute, & non commemoratiui, si vniuocè conueniunt: deinde si in hoc distinguitur sacrificium ab oblatione simplici, nequit non esse essentia sacrificij, quod ipse alias docet cum communi.

Item, si immutatio rei est per se requisita ad materiam sacrificij; ergo ad cuiuscumque: ergo etiam ad incruentum, quia nequit saluari sine materia per se requisita. Item, quare hæc conditio exigitur ad sacrificium ex parte materiae, nisi in ordine ad significationem, quæ nequit haberi, nisi vt per talem modum offerendi significetur omnipotentia aliter per sacrificium, quam per oblationem simplicem.

Accedit Concil. Trident. less. 22. can. 3. Si quis dixerit Missa sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis; aut nudam commemorationem sacrificij in Cruce, non autem propitiatorium, &c. anathema sit: ergo non consistit in nuda commemoratione.

Quarta conclusio.
Quarta conclusio.

Quarta conclusio. Neque essentia huius sacrificij consistit in sumptione eius, ita vt consecratio scat oper. Tom. VIII.

Supponatur, & existentia Christi sub speciebus, tanquam materia. Patet ex dictis supra, quia consecrationem probauimus esse de essentia sacrificij, & sumptionem esse tantum partem integralem: & sufficit pro absurdio, quod sequeretur etiam quotiescumque sumitur communio à laicis, toties sacrificium fieri: & quod consecratio respectu sacrificij incurruerit ita se haberet, sicut incarnationis respectu cruentum.

Quinta conclusio. Res oblata principaliter in hoc sacrificio est Christus ipse vt fit sub speciebus; nempe corpus & sanguis eius. Hæc patet ex dictis, quia Tridentinum, & Patres supra citati dicunt Christum offerri hinc incurruere & inuisibiliter sub speciebus panis & vini; & hanc oblationem fieri per verba ipsius Christi, quæ tantum in consecratione dicuntur in persona Christi, non in persona Sacerdotis: solùm ergo indiget explicatione.

Ad sacrificium exigitur immutatio rei quæ offeratur. Hæc immutatio in proposito contingit duplum, quia substantia panis & vini definunt esse per consecrationem, & conuertuntur in corpus & sanguinem Christi; deinde ipse Christus recipit esse sacramentale sub speciebus: vnde quoniam hæc duo in ratione rei diuersa sunt, in ratione tamen sacrificij unum integrum constituant; vnde species se habent vt quo, Christus vt quod, & desitio panis & vini se habet vt terminus a quo oblationis; quia eodem modo se habent ad oblationem, quo se habent ad transubstantiationem: quod verò se habeant species vt quo respectu huius sacrificij, patet, quia sacrificium est visibile, & sensibile signum, mediante autem speciebus conuenit Christo esse, quod habet in Sacramento & sacrificio: ergo ab iis in ratione sacrificij non præscindit: quia tamen Christus vt sub speciebus offertur; idèo oblatio terminatur ad Christum, vt ad rem principaliter oblatam, ad species vt quo.

*Vnde Augustinus: & habetur in capitulo Hoc est, de consecratione, dist. 2. Hoc est, inquit, quod dicimus, hoc est quod modis omnibus probare contendimus, sacrificium Ecclesie duobus confici, duobus confare, visibili Sacramento specie, & inuisibili Domini nostri Iesu Christi carne & sanguine, &c. Idem etiam patet Ioan. 6. Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Trident. less. 22. c. 2. Corpus & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulerit; & infra: *Nouum instituit Paſcha, scipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus immolandum.**

Potest materia ex qua sacrificium fiat, dici panis & vinum quoad substantiam, sed materialiter se habent ad rem oblatam, quia in ipsam commutantur: sic thus, quod adoletur, & euapatur per ignem, commutatur in fumum, qui proximè offertur. Dicit ergo hæc hostia necessarium, & intrinsecum ordinem ad species, sine quibus non est sacrificium sensibile proportionatum Ecclesiæ, quæ signis sensibilibus vtitur in cultu: ergo quidquid constituit in esse sensibilis spectat ad sacrificium, non vt pars rei oblatæ, sed vt quo res offerri possit sensibiliter, tanquam contentum, ac proinde rectè potest dici sacrificium vt quo, includente species, sine quibus nō esset in ratione signi.

Probatur species spectare ad sacrificium.
Confirmatur, quia illud aliquo modo spectat ad sacrificium, quod spectat ad Sacramentum, licet non eodem modo; quia species, vt suo loco probatum est, sunt Sacramentum in recto, corpus verò & sanguis res Sacramenti, seu significatum. Sacrificium verò consistit in te oblatæ, & ipsa oblatio

Quinta conclusio.
Principaliter oblatæ est Christi.

88
Explicatur oblatio sacrificij.

89
Augustin.

Trident.

Exemplum.

Probatur species spectare ad sacrificium.

90
Alius se habet species ad sacrificium, aliter ad Sacramentum.

Pudent.

oblatione facta in cultum Dei, quæ constitit in re digniori, ac proinde magis accepta Deo, quod est corpus & sanguis Domini, vt definit Tridentinum citatum; & can. 2. *Si quis dixerit illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes; aut non ordinasse, ut ipsi aliquique Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum, anathema sit.* Quia tamen hæc oblation fit mediante specie sacramentali; id est dicimus eas species, ut quo spectare ad sacrificium & oblationem.

Idem declaratur.

Quod viterius confirmari potest, quia verba sacramentalia, seu forma determinant species, & immutant separando ipsas; & in his speciebus seorsim consecratis, earumque significatio constitit memoria, & imitatio sacrificij cruentis: ergo spectant ad hoc sacrificium, ut est exemplar, & figura prioris, retinens veritatem eiusdem figuræ oblationis, & sine quibus res ipsa offerri non possit.

§ I.

Algerus.

Offeritur sub

speciebus.

Est ut forma
sacrificij, at-
que ut quo.Est sensibile,
est predicatu-

Vnde Patres dicunt, potissimum Algerus, offerri ea sub speciebus, offerri inuisibiliter, quantum ad propriam formam, inuisibiliter quantum ad species, sub quibus est sacramentaliter; ac proinde nequit praescindere, ut offeratur à species; vnde quamvis species non sit pars rei oblationis, est tamen ratio, sine qua offerri non possit, non solum per modum conditionis, quia conditio non determinat aliquid prædicatum rei, cuius est conditio; species autem in proprio determinat prædicatum essentiale, quod cōuenit sacrificio, nempe esse signum sensibile diuinum cultus, quod nequit conuenire corpori & sanguini, nisi per species: ergo rectè dicitur species ut quo spectare ad sacrificium, sicut sapor, & alia accidentia dicuntur spectare ad nutrimentum, sine quibus non posset esse nutrimentum, aut nutritio; quamvis principaliiter hæc nutritio consistat in ipsa substantia rei.

Ex his faciliter solvi possunt quedam argumenta modernorum, qui negant species pertinere ad rem oblationis, licet ordo ad species sit in ea necessarius; quæ non cohaerent, quia id est ordo ille spectat ad rem oblationis, quæ sacrificium est, quatenus exigit ut sit signum sensibile, quod nullo modo ipsi competit, nisi ut includit terminum suum, per quem redditur subiectum sensui; ordo enim ille immediate non attingit sensum, ergo solùm in suo termino, ac proinde Christus ut hic, non est res capax oblationis sensibilis, nisi ut includit species; & quamvis Christus sit res oblata, & ratione sua dignitatis acceptetur, non tamen sine speciali acceptance, neque aliter, nisi ut offeratur sensibiliter per modum sacrificij humani in Ecclesia, & actione proportionata Ministro.

suprà:ita Vasquez disp. 226. cap. 1. citat Doctorem, atque alij moderni.

Excluditur calumnia, & explicatur Doctor.

Sed hæc interpretatio in superficie verborum haret, non in mente, aut resolutione Doctoris: hanc ergo superius q. 3. concl. 1. diluimus, ut ibidem circa nimis verba eius. Suppositis itaque iis, quæ ibidem dicta sunt, addo amplius Doctorem ibidem respondere ad argumentum Magistri, quod est illud ipsum, quod adduxit in obiectione, ut videre est apud ipsum Magistrum: vnde verba Doctoris sunt, postquam nempe præmisit, à quocumque Sacerdote, etiam schismatico, hæretico, & degradato confici validè Sacramentum, subiungit: *Si obijcis de heretico & schismatico quod non conficiat, quia Sacerdos non offert in persona propria, sed in persona Ecclesie, cuius est minister; hic autem est precius ab ea: & huic rationi videtur Magister obiectio inniti in litera.* Probatur antecedens per illud sibi, quod dicit Sacerdos, *offerimus tibi, & non, offero tibi,* &c. quæ probatio est etiam Magistri.

A quocumque Sacerdote confici validè.

Responser ergo Doctor duplicit ad hanc obiectionem: primò offertorium spectare ad sacrificium, & non ad Sacramentum, quod ex communione omnium, verum est: ac proinde consequentia Magistri non valet.

Respondeo Doctor dupliciter.

Respondet secundò, *Esto etiam, inquit, quod verum sit, quod oportes quilibet conficiendum conficeri in fide Ecclesie, bene potest non solum schismaticus, sed etiam hæreticus potest circa Eucharistiam habere intentionem Ecclesie in confiendo; & hoc intentionem in universalis intendendo, scilicet facere quid Christus instituit faciendum, & quod Ecclesia facit, licet non intendat in speciali, quia credit Eucharistiam nihil valere; scilicet dicitur 2. Priorum, contingit scire omnem mulam esse sterilem, & dubitare de hac; & de ista intentione universalis sat dictum est d. 6. in materia de Baptismo, &c.*

Prima responso. Secunda responso.

In hac secundâ responsione constitit resolutio Doctoris, non in prima; id est remittit ad distinctionem. Vbi optimè explicat hanc intentionem universalalem q. 5. & eam sequuntur omnes Theologi posteriores. Si dicit ergo resolutiū quod intentione universalis sufficit in Ministro cuiusque Sacramenti, & in proposito ad Eucharistiam, etiam quæ sacrificium est; non negat sacrificium offerri à Ministro etiam hæretico: in priori itaque responsione non resolutiū agit, sed soluit argumentum Magistri.

Intentione uni-versali sufficit.

Hæc responsio peruia est & clara, agit enim ex proposito quæstionis de Ministro Sacramenti, & obiter in 2. respons. tangit resolutiū, quid dicendum sit de Ministro sacrificij, & eius intentione requisita: quia quādū manet in eo intentione universalis, quæ ad minimum requiritur ut validè consecreret, offerat sacrificium in intentione, & persona Ecclesiæ & Christi. Vnde antecedens illud Magistri, seu minor rationis eius negatur, quod scilicet hæreticus, aut præcūsus ab Ecclesia nequeat offerre validè sacrificium. Non bene ergo Vasquez dicit Doctorem probate suam sententiam ratione Magistri; quia dicitur in offertorio, *Offerimus, & non offero:* adducit enim rationē Magistri, ad quam responderet primum non valere consequentiam; & secundò negando antecedens eius. Vnde mirum est quādū leuiter moderni sententiam eius explorant, ut aliquid suppetat, quod impugnare possint.

94

Sed virget Vasquez, quod eo ipso quo characterem habeat Sacerdos recipiat potestatem offrendi, & consecrandi: sed quid tum: quis enim negat? Doctor in hac dist. 1. q. 2. id affirmat, & in dist. 1. 9. art. 4. dicit potestatem conficiendi Eucharistiam in

92

De offerentibus hoc sacrificium potest esse quæstio in genere & specie; nempe de Sacerdote, de Ecclesia, de Christo, de populo, de audiencib⁹, &c. vtrum omnes offerat & singuli, & quomodo: Omissis hæreticis, qui negant sacrificium, & de quibus suprà egimus. Prima est sententia Magistri 4. dist. 1. 3. vbi asterit hæreticum; aut hæresi suspectum non conficeret hoc sacrificium validè. Hæc opinio ut erronea ab omnibus reiicitur, & merito. Vasquez, & alij moderni docet Doctorem suprà dogmatizans, validè quidem consecrare, sed non offerre sacrificium: quem sequitur Gabricl

Prima sententia.
Magister.

Vasquez.

95

in Sacerdote esse semper propinquam, & non impeditabilem, si attentat facere in materia debita, & cum intentione requisita: & dist. 24. & 25. de Ordine, hoc idem probat. Item, dist. 21. q. 2. dicit Sacerdotem & in persona Dei, & in persona propria baptizare, & consecrare. Ex his de facili appetet sententia Doctoris.

96

Prima conclusio.

Patet ex definitione Ecclesie.

Prima conclusio. Omnis Sacerdos, etiā hæreticus, & degradatus, & præcitus, validè offert sacrificium immediatè, si adlit debita intētio requisita ad consecrationem. Hæc patet ex dictis. Patet etiam ex variis definitionibus Cœciliotum, post Nicenum Concilium, etiam ab hæreticis celebrati vera Sacramenta, si cetera adūnt, contra Cyprianum, qui negabat extra Ecclesiam, vbi non est fides, inueniri Sacraenta fidei: ideoque ordinatum est præter Cataphryges, qui in materia & forma, actitu essentiali Sacramentorum deficiebat, reliquos conuersos à quacumque hæresi recipiendos in suo gradu, Diaconos ut Diaconos, Presbyteros ut tales, Episcopos ut Episcopos: quamvis aliqui canones ordinatim Presbyteros manere pro tempore in officio Diaconi ministrantes causa disciplina.

97

Seconda conclusio.

Hæretici validè offerre eū in intentione vniuersali, &c.

Seconda conclusio. Hæreticus Sacerdos etiam in persona Ecclesie, & Christi offert sacrificium, si feruer intentionem vniuersalem quamvis habeat ipse particularem ex errore. Est Doctoris *suprà*, & quidem in terminis est cōtra rationem illam Magistri: & patet ex dictis, quia quādū manet character sacerdotalis, potest habere suum actū competentem, & manet potestas concessa à Christo, & Ecclesia in talent actū: ergo potest exercendo actū gerere personam Christi, & Ecclesie offertis sacrificium. Patet consequentia, quia nihil aliud est offerte in nomine Christi, & Ecclesie, quām vti potestate ab ipsis concessā, secundūm quam deputatur minister in ordine ad talem actū: sed manet semper character sacerdotalis semel impressus, & independenter à fide, & statu personæ, qui indelebilis: ut definit Tridentinum *sef. 7. de Sacramentis in genere canon. 9.*

98

Tertia conclusio.

Christus principalis offerens.

Trident.

Anselmus.

Augustini.

Tertia conclusio. Christus est principalis offerens hoc sacrificium. Est communis Theologorum, cāmque tradit Trid. *sef. 22. c. 2.* Idem, inquit, *nunc offerens Sacerdotū ministerio, qui scipsum tunc in Cruce oblitus, &c.* Anselm. in Psal. 38. *Ipse offerre manifestatur in nobis, cuius sermo sanctificat sacrificium, quod offeritur, &c.* Augustini. lib. 4. de Trinit. c. 14. Christus ipse offerens, ipse & oblatio, cuius rei Sacramentum quotidianum eff. voluit Ecclesia sacrificium quod offeratur, &c. Chrysostom. homil. 2. in epist. 2. ad Timotheum, & homil. 17. in epist. ad Hebreos: *Cum videris Sacerdotem offerentem, non ipsum confidere hoc facientem, sed Christi manum inuisibiliter extenitam.* & in Liturgia, *Ipse est qui offert, ipse est qui offeritur.* Innoc. III. in cap. Firmiter, de Summa Trinitate, & fide Catholica, dicit, *Christum esse Sacerdotem & sacrificium.* Eugen. IV. in decreto vnoniorum Armenorum, *hoc mysterium offerri in persona Christi;* & Trident. *ipsum esse principalem offerentem.* Cyprian. epist. 6. 3. *Sacerdos in altari vice Christi fungitur, & sacrificium, ac plenum Deo Patri offeri.* Suarez contra hanc conclusionem citat nostrū Doctorem *quodl. 20. Cor. dubiam lib. 1. queſt. q. 3. Gabrielem lec. 26. & 27. in canonem*, malè tamen, quia Doctor loquitur de offerente immediato, non de principali offerente, cuius sententia in sequenti conclusione probabitur.

Quarta conclusio.

Suarez.

Bellarmine.

Doctor.

Quarta conclusio. Christus Dominus non est immediatè offerens hoc sacrificium. Est contra Suarez *disp. 77. sef. 1. Bellarminus, & aliquos modernos.* Conclusionē tenet Doctor *in quodl. 20. art. 3. Scoti oper. Tom. VII.*

quæ sequuntur præfati Doctores, & Vasq. *disp. 22. 5. Vasquez.* c. 3. Solum ergo Christus remotè offert hoc sacrificium, sicut & Ecclesia, proximè verò Sacerdotes.

Probatur conclusio ex Patribus præmissis, qui non solum Christum offerre hoc sacrificium docent, sed modū quo offert, nempe in nobis, aut in Sacerdotibus: ergo non est alius modus offerendi Christi nūc nisi in ministris. Trident. *Idem, in-* Trident. *quit, nunc offerens Sacerdotum ministerio:* ergo non aliter offert: qui autem in ministro tantū offert, licet authoritatibꝫ, & principaliter offerre dicunt, non tamen immediatè in propria persona: qui enim per alium facit, licet facere dicatur, tamen non proximè, sed per ministrum. Idem exp̄s̄ Anselm. sonant verba Anselmi, qui dicit Christum *offerre in nobis*, nempe ministris, rationem subiungit, *quia sermo eius sanctificat sacrificium;* nempe ut prolatuſ à Sacerdote: quod determinat oblationem eius reduci ad institutionem verborum, & potestatem datam ministro.

Verba Augustini nihil aliud indicant, immo extrema illa verba, *Cuius rei Sacramentū quotidianū eff. voluit sacrificium Ecclesia, quod offertrū, id clariū explicat;* nam Sacramentum, id est, signum sacram oblationis priū factæ à Christo, tam in Cœna, quantū ad veritatem rei, quām in Cruce, quantū ad repræsentationem, & imitationē, voluit esse *sacrificium quotidianū Ecclesia:* ergo supponit Christū proximè illud non offerre. Ambrosius idem habet, cuius verba sumptus Anselmus, ut sollet sententiis anteriorum Patrum loqui. Cyprianus clare idem docet, affirmans *Sacerdotem vice Christi in altari fungi,* referens ipsum Sacerdotem offerre: ergo oblatio Christi terminatur ad institutionem mysterij, quatenus ei dedit valorem ad potestatem offerendi in Sacerdotibus; & quatenus in Christi merito, & Passione, cuius memoria est, & acceptatur, sicut cetera omnia.

Secundū probatur conclusio ratione, catenus requireteret oblatio immediata per Christum facta, ut tribueret intendere per oblationem præsentem effectum sacrificij, vel ut completeret potestatem offerendi, utrumque est falsum: ergo. Probatur maior, quia alia non suppetit necessitas illius oblationis. Minor patet, quia sufficit meritum vniuersale Christi, per Passionem & mortē suam, ex quo omnia habent valorem Sacraenta, sicut & sacrificium, & opera nostra, &c. ex Paulo ad Hebreos 10. *In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel;* & infra: *vna oblatione consummavit in sempiternū sanctificatos, &c.* ergo ad complementum huius oblationis, & consummationis plenariae meriti Christi, non requiritur aliqua alia quotidiana personalis oblatio per ipsum immediatè, neque ad necesse esse, neque ad melius esse: quia, ut dicit Clemens VI. Extrauganti, *Vnigenitus, de indulgentijs, vna gutta sanguinis Christi sufficiebat ad redēptionē totius mundi.*

Neque alioquin completeretur meritum, & satisfactio Christi pro nobis, si aliquid deesset ad melius esse, tum maximè quia secundūm opinatē fuit infiniti valoris: ergo quidquid ad genus inerti spectat complectens: tum etiam, quia Christus non est iam in statu merendi, qui compleuit meritum; & semel, ex Paulo, *introiuit in sancta eterna redēptionē inuenta:* in quo probat Sacerdotium eius excellere Sacerdotium Leuiticum.

Præterea, etiam si iam offerte in persona propria, sequeretur sacrificium Misericordia infiniti valoris per ipsos, quia valor eius à persona offerente desumitur, & etiam ratione rei oblatæ per ipsum,

*Misericordia Christi cōpletum.**Christus consummavit meritum in morte.*

102

*Sacrificium
eructum ex-
cedit incurrē-
tum, quod
vñiorum.*

ac proinde æquale sacrificio cruento in effectu. Quod non admittitur, quia hoc sacrificium non deler mortale, neque pro ipso satisfacit; neque plenè etiā pro pena debita iis, pro quibus offertur: alioquin sufficeret vñū sacrificiū pro viuis & defunctis, quod est cōtra praxim Ecclesie, & sensum.

Præterea, vt supra ex Tridentino, & aliis dictum est, sacrificium hoc institutum est in memoriam cruenti, vt fructus eius in hoc nobis applicetur, quod probat effectum eius esse diuersum, & minoris valoris, quam fuerit cruenti sacrificiū, in cuius virtute operatur.

*Confirmatur.
Nō offere vi-
sibiliter.
Non concur-
rit intentione
particulari.*

*Causa prin-
cipalis supplet
defectum in-
strumenti.*

103
Responso.
Impugnat.

Confirmatur, quia Christus non concurrit ad actum ipsum externum sacrificij proximi; in quo consistit eius essentia, & dependet proxime à ministero proferente sensibiliter verba: neque affectu interiori actuali & particulari, quia inde sequeretur quod intentionis actualis Sacerdotis nō exigetur & suppleretur per intentionem actualem proximam Christi, quia causa principalis immediatè influens, & particulariter proxime in effectu supplet defectum causæ instrumentalis: intentionis ministeri est tantum applicans formam materiae: ergo si Christus intēdi proximè supplebit illam, quia intentionis Sacerdotis in virtute intentionis Christi vniuersalis habet huc effectum: loquitur enim in persona Christi, quando consecrat, non in propria, vt Patres dicunt: & patet ex Canone. Si ergo Christus habet intentionem non solùm vniuersalem, sed etiam particularē hīc, & nūc offerendi, supplet intentionem Sacerdotis, quæ superfluit.

Si dicas intentionem Christi particularem esse accommodatam intentioni Sacerdotis. Contrà, inde sequeretur vel non requiri, quod est intentionem, vel Sacerdotem hæreticum male sentientem de mysterio non validè confidere. Probatur sequela, quia vel intentionis vniuersalis Christi sufficit ad valorem sacrificij, & sic particularis non exigitur: vel præterea requiritur particularis eius: ergo si haec accommodata est intentioni Sacerdotis hæretici, qui non habet intentionem particularem rectam, sed vitiatam conceptam ex suo errore particulari, vt quia putat Christum non offerri in sacrificio, sed panē tantum, vel non esse sacrificium, quia intentionis eius particularis sequitur modum conceptus: sequitur vel nihil cōfiscere, quia Christi intentione accōmodatur eius intentioni particulari à qua depēdet, vel certè ex virtute solius intentionis particularis Christi, quæ efficax est, & à qua dependet sacrificiū confici potest; quamvis minister neque particularē, neque vniuersalem habeat.

Requiri autem intentionem ministri de fide est, saltem quantum ad Sacramentum, & secundum omnes, quantum ad sacrificium: primum definit Eugenius IV. in *Decreto unionis*.

*Intentio mi-
nistri necessa-
ria.*

104
Responso.
Impugnat.

Dices fortè ad bene esse requiri intentionem peculiarem Christi. Contrà, quia ex intentione illa particulari non redundat maior valor in sacrificio, quam sit ille, quem habet ex vniuersali eius, quæ instituit, & præcepit illud, & dedit potestatem offerendi Ecclesia Sacerdotibus: ergo superfluit. Antecedens patet, quia per illam intentionem applicatur valor passionis, & meritorū Christi, cui nihil accrescere potest, vel quia infinitus est, vt aliqui volunt, vel quia summus, vt intendi, aut augeri non possit in ratione bonitatis, aut acceptioonis: ergo intentione illa particularis superfluit, cum nullum habeat, aut habere possit effectum particularem superadditum.

Confirmatur, ex intentione vniuersali, & in virtute eius sit sacrificium, seu consecratio, sit

Christus præsens, & mysterium compleetur, & habet effectum suum: illa eadem intentio sufficit ad Sacraenta confienda, quamvis ministerialiter fiant à ministro: ergo intentio particularis superfluit. Ex quibus soluitur fundamentum oppositæ sententiae.

Oibiunt primò Patres, ad quos respōsum est.

Oibiunt secundò Christum esse Sacerdotem in æternum. Sed responderet Paulus, quia vnicā oblatione in Cruce consummauit sanctificatos, & semel introiuit in sancta, hoc est in aram Crucis: vnde sicut effectus sui Sacerdotij, & oblationis semper manet inexhausta, post quam non datur alia, nisi in memoriam eius, manet Sacerdotium sempiternum illi, quia etiam ei non succedit aliud, quia etiam manebit in Sacerdotibus, usque in finem offerentibus nomine Christi, & autoritate ab eo recepta.

Tertiò obiunt, humanitas Christi effectiū concurrens physicè ad hoc sacrificium: ergo intendit particulariter quoties fit. Respondeatur negando antecedens, & dato antecedente, negando consequentiam, quia concursus ille est causæ instrumentalis, & non meritaria, qui est influxus causæ moralis, non physicæ offerens autem imperatorię, & per modum causæ moralis, vnde omne meritum Christi in hoc genere causa contigit.

Hinc Trident. *ff. 6. c. 7. de causa nostra iustificationis*, docet Christum esse causam meritotiam, qui nobis suā sanctissimā Passione in Cruce meruit iustificationem. Siue ergo physicæ, siue non, influxus eius humanitas instrumentaliter hanc iustificationem, nihil refert ad præsens.

Quartò, qui dat eleemosynam per famulum, *Quarta obie-
cio.*
Soluitur.

Quintò, sequeretur alijs, quod Christus se habet in hoc sacrificio, sicut qui dabat victimam Sacerdoti, qui tamē non communicabat valorem vñum sacrificio. Respondeatur, negando sequelam, quia se habet ut instituens, ut res oblata, ut potestatem tribuens offerendi alteri tanquam ministro suo; quorum nihil concurrit in exemplo allato.

Sexto, inde sequeretur si Christus non offerat, *Sexta obie-
cio.*
Responso.

Sacerdotium eius esse supervacaneum. Respondeatur negando sequelam, effectus eius nunc currit usque ad diem iudicij, quia omnia in virtute eius fiunt: post autem diem iudicij manebit Sacerdotium eius, & aliorum; quamvis nullus eius effectus proprius erit in exercitio pro tunc: dignitas enim ipsa sine exercitio dignitas est, ac proinde non supervacanea, sicut alia multæ potentiae in celo non erunt supervacaneæ, quamvis non habebunt huiusmodi effectus in gloria, quia non est indigentia eorum.

Septimo, Christus orat pro nobis in celo: ergo etiam potest offerre sacrificium particulariter. Respondeatur antecedens esse in controversia, illud negant frequentius moderni cum Ruperto lib. 9. de divinis officijs, c. 3. affirmant D. Thom. in 4. diff. 15. q. 4. art. 6. queſiunc. 2. quem sequitur Abulensis in caput 14. Math. q. 14. quæ fundatur ad Roman. 8. *Christus Iesus qui mortuus est, qui & resur-
xit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* ad Hebreos 7. Semper vivens ut interpellat pro nobis. 1. Ioan. 2. Aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum. Quæ authoritates ad literam debent intelligi, sicut intelligent multi

Patres, Iustinus q. 10. ad Orthodoxos. Cyprian. lib. 4. Iustinus.
epistolarum, epist. alias 52. Ambroſius super ad Ro- Cyprian.
mans 8. Ambroſius.

*Secunda ob-
iecio.*
*Soluitur ex
Paulo.*

105
*Tertia obie-
cio.*
Responſo.

*Offerens est
tantum cau-
sa moralis, &
imperatoria.*
Trident.

*Quarta obie-
cio.*
Soluitur.

*Quinta obie-
cio.*

*Respondetur.
Manifesta di-
sparitus.*

*Sexta obie-
cio.*
Responſo.

*Septima obie-
cio.*

*An Christus
ore iam in
celo.*
Ruperto.
D. Thom.
Abulensi.

*Ad Rom. 8.
Hebr. 7.
1. Ioan. 2.*

*Iustinus.
Cyprian.
Ambroſius.*

Cytilius.
Augustin.
Hilarius.
Didymus.
Vigilius.

107
Qualitas de nomine.

Reiponso ad oblationem.

108
Quinta conclusio.
Doctor.
Gabriel.
Corduba.
Magist.
Probatio.

Augustin.

Opposita sententia.
Bellarmin.
Vasquez.

109
Reiponso.

Eadē intentionē Ecclesiae & Christi.

Superior est Sacerdote, & quomodo?

Corpus exceptum membrum.

manos 8. Cytilius lib. 11. in Ioan. August. tract. 102. in Ioannem. & prefat. in Psalmum 35. & epist. 59. q. 5. Hilar. 10. de Trinitate. Didymus lib. de Spiritu sancto post medium. Vigilius contra Eutyches circa finem.

Sed quæstio est de nomine, nam hæc oratio consistit in repræsentatione sui meriti, Passionis, cicatricum Patri, vt curam nostri gerit, & prouidentiam circa electos, donec compleatur terminus sui meriti in finem. Alij negant id esse propriè orationem, quia circa liberaliter donanda versatur, nempe virtute ipsius orationis. Affirmant priores esse orationem.

Negatur ergo consequentia, quia offerri immediatè sacrificium à Christo, est in valore præsentis voluntatis sacrificium acceptari per imputationem eius, quæ voluntas esset meritum. Hoc autem non competit ipsi in celo, quamvis sua merita antiqua repræsentent Patri, vt intuitu eorum sequatur effectus in Ecclesia, & applicatio eorum. Quæ voluntas non est particularis, sed vniuersalis, quia est repræsentatio causæ vniuersalis, nempe passionis Christi, in cuius virtute fortuit effectum.

Quinta conclusio. Hoc sacrificium offert etiam in persona Ecclesie Sacerdos. Ita Doctor quodlib. 20. art. 2. Gabriel, Corduba, & Magister supra citati. Probatur primò, ex oblationibus Missa, vbi Sacerdos loquitur semper in plurali, & persona cōmunitatis, Offerimus, inquit, tibi, in oblatione: Te igitur clementissime Pater, supplices rogamus, &c. Hanc igitur oblationem servitutis nostra, sed & cunctæ familliae tue, &c. Vnde & memores Domine nos serui ui, sed & plebs tua sancta, &c. & sic in reliquis loquitur: ergo oblatio illa fit nomine corporis Ecclesie.

Augustinus lib. 10. de Ciuitate, cap. 20. Quotidianum, inquit, voluit esse Ecclesie sacrificium, cum ipsius corporis ipse sit caput, & ipsius capitis ipsa sit corpus, scipsum per ipsum dicit offere. Ita habent codices Colonien. & Brugenses. Alij legunt: Cum ipsius corporis ipse sit caput, scipsum per ipsum dicit offere, &c. parum refert quid dicatur ex his, quantum ad intentum: quod est Ecclesiam scipsum per Christum offerre in sacrificio, non vt Vasquez interpretatur disp. 226. cap. 2.

Sed contra conclusionem sentit Bellarminus lib. 2. de Missa, c. 4. & Vasquez disp. 225. c. 3. Ecclesia non offert tanquam Sacerdos per ministrum, & ita neque tanquam superior per inferiorem, sed econtra tanquam plebs per Sacerdotem; ac proinde tanquam inferior per superiorē: Christus autem tanquam Sacerdos per ministrum, qui etiam Sacerdos est, licet inferior.

Respondetur tamen, in primis si loquamur de Ecclesia, quæ inuoluit suum caput, vt ipsi est vniata, & influit in ipsam, quæcumque dona, præciosiōnem illam non valere, quia eadem est intentio Ecclesie & Christi; & synonymè à Patribus, & Doctoribus sumuntur, tam in ministerio Sacramentorum, quam sacrificij: & sic Ecclesia offert intentione Christi, & oblatione eius, ac proinde tanquam superior.

Si autem loquamur de eadem Ecclesia, vt est corpus præcisum à capite, sic etiam esse superiorē respectu Sacerdotis offerentis, sicut corpus membro: vnde licet à Christi institutione habeat Sacerdos potestatem offrendi, tamen illam non communicavit ipsi Christus, nisi propter corpus, & tanquam ministro corporis mystici, qui in ipso tanquam membrum eius ministrat; actio autem membra redundant in corpus, vt proinde corpori attribuitur, sicut pars attribuitur toti; &

Scoti oper. Tom. VIII.

respectu eius est inferior, quantum ad perfectionem, & functionem, cuius finis est perficere totum, & ministrare toti.

Ita Paulus 1. ad Corinth. 12. discurrevit: Alij quidem per Spiritum datur sermo sapientia; alijs autem sermo scientie secundum eundem Spiritum, &c. sicut enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cū sunt multa, unum tamen corpus sunt: ita & Christus, etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, &c. nam corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes, quoniam non sum pes, non sum de corpore; num ideo non est de corpore, &c. Hanc similitudinem corporis humani, & membrorum eius vt sunt in corpore egregie explicat, & reducit ad corpus mysticum Christi; & subdit: Vos autem etsi corpus Christi, & membrum de membro; & quosdam quidem posuit in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, &c. & ad Ephes. 4. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, &c. ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, in edificationem corporis Christi, &c. Ecclesia ergo, quæ est corpus Christi quantum ad ministerij finem, potior est quolibet suo membro particulari, & superior, sicut corpus membro, quamvis illud membrum habeat aliquam virtutem operandi, quæ ceteris non competit, neque ipsi corpori, nisi mediante membro.

Ex quo patet ad illam rationem, distinguendo primum antecedens, quantum ad participationem potestatis Sacerdos est minister Christi, non Ecclesia, in aliquo sensu ratione characteris conceditur: quantum ad functionem membra comparati ad corpus cuius est membrum; negatur, & quantum ad finem ministerij, quod in ordine ad corpus institutum est.

Respondeo secundò, sicut totum non solùm est ex partibus, sed præterea includit principali ter vnitatem, siue physicè sumuntur, siue moraliter, siue politicè, quia sparsa membra non faciunt unum corpus: sic etiam Ecclesiam præter membra sua includere vnitatem, quæ est Spiritus Christi, nempe sanctus: vt recte Paulus docens vnitatem corporis humani superaddi membris, vt fiat unum corpus: Ita & Christus, inquit, etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus: inde mox probans eodem Spiritu viuificari corpus per varia dona, & ministeria: hic autem Spiritus principaliter in corpore, & per participationem in membris habitat, sicut anima in corpore primū, secundariò in membris singulis, & particularibus: siue ergo baptizat minister, siue peccata dimittit, siue cœfreat, in virtute Spiritus sancti id facit assistētis, qui est Spiritus Ecclesie.

Vnde recte Patres in Concilii OEcumenicis dicunt, Nos, &c. in Spiritu sancto legitime congregati, &c. sic Apostoli in Concilio Ierosolymitano, Vixit est Spiritui sancto, & nobis, &c. qui nempè datum & promissus est à Christo Ecclesie tanquam sanctificator & rector: & in Actibus, per Baptismum & Confirmationem visibiliter dabatur, nunc inuisibiliter.

Sicut ergo corpus non in solis membris, sed principaliter in eorum vniione consistit; ita Ecclesia, quæ est corpus Christi, non in solis membris, hoc est, Sacerdote & plebe consistit, sed principaliter in vnitate Spiritus & donorum: sed Spiritus principaliter est in Ecclesia & corpore, non in Petro, aut Paulo, intelligendo ministrum hunc, aut illum in particulari; in virtute autem Spiritus sancti consecrat: ergo Ecclesia, quæ est corpus, & includit Spiritum inhabitantem, & vniuentem, est

111
Secunda reponso.

Corpus Ecclesiae inclinat Spiritum quo vniatur, & vniificatur.

112

superior ministro, etiam quā habet potestatem consecrandi, & in virtute eiusdem Spiritus consecrat, ut sacerdotem Parres dicunt.

Conformatur. Confirmatur ex cap. *Vtrum sub figura*, de consecratis dist. 1. *Sicut*, inquit, *de Virgine per Spiritum sanctum vera caro cōtu creatur, ita per eundem ex substantia panis & vini mysticē idem consecratur*, &c. Participant ergo Sacerdotes potestatem hanc ab Ecclesia, id est, à Spiritu Ecclesiae: quod spectat illud Act. 20. *Attendite vobis, & uniuersō gregi, in quo vos Spiritus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*, &c.

113 Accedit & alia participatio huius potestatis ab Ecclesia, quā male dicitur esse populus tantum, nempe ordinacionem ab Episcopis, & iurisdictionem offendendi, & directionem ac ritum: ergo inferiores sunt Ecclesia in hac parte. Obiectio ergo futile est, quamvis apparet; quia male sumit Ecclesiam pro sola plebe, & non quā unum corpus est, vt patet.

Ecclesia una Vnde patet, vt *suprà* præmissum est, Sacerdotem in nomine, & persona Ecclesiae offerre donea: quā Ecclesia est una, & visibilis, præfigurata proinde in area Noë, 1. Petri 3. per ciuitatem sanctam Ierusalem, *Apocalypsis* 21. per hortum conclusum, & fontem signatum, Canticorum 4. per unam columbam, Canticorum 6. per vineam, *Psalm. 73.* Cantic. 2. Isaiæ 5. Ieremiæ 2. Matthæi 20. Marci 12. Lucæ 10. *Apocalypsis* 14. per nauem, Lucæ 5. per sagenam comprehendentem bonos & malos pisces, Matth. 13. & per regnum celorum, ibidem: quā omnia ad unitatem spectant. Dicitur sponsa Christi *Psalm. 44.* Ezechielis 16. 2. ad Corinth. 11. ad Ephesos 5. *Apocalypsis* 19. cuius ipse est caput. Osee 2. 1. ad Corinth. 12. ad Ephes. 1. ad Coloff. 1. eam comparauit, & emit sanguine suo Act. 20. 1. ad Corinth. 6. ad Ephes. 2. Coloff. 1. 1. Petri 1. ad Hebreos 9. 1. Iohannis 1. *Apocalypsis* 1.

Hinc sequitur quod Ecclesia sicut facit unum corpus politicum & mysticum Christi, cuius est sponsa, sine ruga & macula, vt alibi dicitur; ita etiam habere posse intentionem non propriam & personalem, quod competit tantum singulati & supposito; sed generalem, quā competit collectio- ni: hæc autem habitualis est, vt competit corpori, vt abstrahit à membro, videlicet Sacerdote: actualis autem vt includit Sacerdotem ministrum publicum deputatum ad sacrificium, inquantum ille loquitur, & offert in persona Ecclesiae.

114 Vnde intentio actualis Sacerdotis est generalis, est particularis: generalis, vt substituitur nomine Ecclesiae: particularis, vt elicitiū ab ipso Sacerdote concipitur: priori modo sumpta semper acceptatur, quia sancta est intuitu Ecclesiae: secundo modo non semper, quia dependet à statu particulari Sacerdotis, qui potest esse malus, ac proinde offerendo sibi demereri.

Vltima conclusio. Reliqui fideles aliquo modo offertur sacrificium, quatenus sunt membra Ecclesiae: & sic ingrediuntur illam generalem oblationem: sed illi, qui assunt, magis specialiter offerunt; & quo immediatius accidunt ad ministerium, eo magis etiam offerunt suo modo sacrificium, & participant eius fructum.

Q V A E S T I O VII.

Quisnam sit effectus huius sacrificij?

115 *P*lures sunt effectus, qui tribuuntur huic sacrificio, nempe remissio mortalis, venialis, pœnæ

temporalis, augmentum gratiæ, impetratio alio- *Effectus sa-*
rum beneficiorū, pro quibus obtainendis offertur, *fricij.*
vt salutis corporalis, pacis, setenitatis, & eiusmodi; quos effectus omnes in genere & specie comprehendit Trident. *sess. 22. c. 2.* vbi docet esse propitiatorium pro peccatis, dari per ipsum donū pœnitentia, dimitti crimina etiam intentia: non solùm pro peccatis viuorum & defunctorū, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus; sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenū purgatis, ritè iuxta Apostolicam traditionem offertur. De his ergo effectibus seorsim aliquid dicemus.

Prima conclusio. Oblatione huius sacrificij impetrantur dona pœnitentia, & contritionis; ex quibus cōtingit remissio peccatorum mortalium, & pœna æternæ. Est Tridentini *suprà*; quam docent communiter Patres: dicunt enim virtute huius sacrificij remitti peccata; & quamvis aliquorum verba interpretati possint de remissione pœnae & satisfactionis debitæ, quā etiam peccata dicuntur, quia ex peccato sunt, vel propter peccata debentur: tamen quia Tridentinū hanc efficaciam explicat in specie ad peccata mortalia extendi, vt distinguatur culpa à pœniis: ita etiam debet intelligi Patres. Sequitur ex forma institutionis, vbi dicitur Matth. 26. Lucæ 22. offerri in remissionem peccatorum; quā verba explicantur etiā de sacrificio incerto *ad Hebr. 5.* vbi docetur munus Pontificis & Sacerdotis esse offerre dona pro peccatis. Tertiò, succedit veteribus, in quibus multa fuerūt propitiatoria pro peccato, & impetratoria; vnde colligitur esse sacrificium propitiatoriū pro peccatis: colligitur ex sensu communī Ecclesiae ab initio; vnde in Liturgia Iacobi dicitur, *Offeramus tibi incurrētū sacrificium pro peccatis nostris.*

Secunda conclusio. Hæc remissio non fit per hoc sacrificium ad instar Sacramenti, ita vt virtutem habeat remittendi peccatum, suppositâ attritione, eo modo, quo diximus *suprà*, accidente bonâ fide, Sacramentū Eucharistiae suppositâ attritione datā primam gratiam, sicut & alia Sacramenta viuorum. Probatur conclusio, quia neque ipsum sacrificium cruentum, cuius virtute operatur hoc sacrificium, quia applicat eius valorem, habet illum effectum conferendi primam gratiam.

Aliquis nō probatur hæc ratio, quia nempe si intelligatur de sufficiētia & efficacia, falsum est antecedens: si autem de applicatione eius, sequeretur quod neque Sacramenta haberent illum effectum, neque hoc sacrificium haberet aliquem effectum particularē, quem non habuit cruentum. Contrà, hæc ratio fundatur in facto, & secundū voluntatem quam Deus, & Christus habuit de facto: vnde sicut remissio peccati fuit per media particularia Sacramentorum, quā ad salutem fidelium instituta sunt applicata, ita sacrificium aliter non remittat nisi per hæc media: sequitur ergo quod sacrificium incurrētū non habeat vim remittendi eadem, sicut Sacramenta quā instituta sunt in hunc finem.

Secundū patet, quia aliás si hoc sacrificium posset tribuere immediatè gratiam habitualem, non esset necessaria pœnitentia necessitate medij ad salutem, quia effectus eius haberetur per oblationem sacrificij.

Tertiò, posset offerti pro infantibus & iustis, in quibus non est obex ad augmentum gratiæ: *Secunda ratio.*

Quartò, posset quis accedere cum sola attritio- ne æstimata ad sacrificium, sicut ad confessionem; *Quarta ra-*
quia per sacrificium remitteretur peccatum ante-
quam

Trident.

Necessitas
penitentia.

119

Tertia concl.

Durandus.

Canus.

Corduba-

Suarez.

Non est in-
fallibilis eff-
ectus.Effectus in-
fallibilis eff-
certus.

120

grām communicaret , supposito quòd oblatio consistat in consecratione, ad quam cum dispositione debita accedit, supposito quòd esset remissiūm peccati immediatè : hoc tamen est contra Trident. *eff. 1.3. cap. 7.* docens dispositionem existentis in peccato mortali debere esse confessiōnem: idēquæ Trident. *eff. 2.2. cap. 2.* dicit, *Nos recipere misericordiam à Deo per hoc sacrificium in auxilio opportuno.* Remittit hæc peccata inquantum impetrat dona , & motus pœnitentia , & sic mediatè, non proximè , sicut pœnitentia : nam hoc definit Trident. *eff. 1.4. cap. 1.* & 4. vbi docet fuisse necessarium quouis tempore motum pœnitentia ad remissionem peccati mortalis : ergo per aliud non remittitur. Contra conclusionem nihil obici potest præter loca Patrum , & Tridentini citata, qua ex sensu conclusionis interpretanda sunt.

Tertia conclusio. Licet hoc sacrificium habeat vim impetrandi hoc beneficium , & quandoque re ipsa im petratur conuersio peccatoris , tamen non est infallibilis eius effectus , vt fertur Durandus in 4. dist. 1.2. quæst. 4. *Canus lib. 1. de locis cap. 2.3.* *Corduba lib. 2. 99. quæst. 3.* inclinat Suarez *disp. 79. 3. in fine.* Probatur, quia non inuenitur de hoc promissio certa , & infallibilis in Scriptura: secundū, experientia docet non converti plures , pro quibus offertur, vt pro conuersione hæreticorum. Dices dari quidem gratiam conuersionis , si per ipsos non obster pro quibus offertur. Contrà, si daretur gratia conuersionis , sequeretur ipsa conuersio ; nam gratia efficax est, qua postulatur per sacrificium , atque adeò ipsa actualis conuersio; non autem gratia sufficiens, quia hæc ex Dei prouidentia secundū communem modernorum datatur omnibus quantum est ex se , ac proinde non exigitur pro ea oblatio: quidquid ergo sit de veritate illius opinionis, quæ suo loco examinauimus, iam transeat , contra eos qui tenent contrarium conclusionis , & eandem etiam sententiam. Præterea effectus infallibilis Sacramenti , & sacrificij certus est, quantam ad exhibitionem actualē eius si non sit impedimentum, sed respectu gratia præuenientis , quæ peccator sui compos mouetur ad pœnitentiam, non est aliquid impedimentum, neque sufficit gratia tantum sufficiens, sed requiriatur efficax , quod supponit etiam Tridentinum, quandoque hac oblatione impetrari.

Præterea, quia perseverantia , quæ est effectus Sacramenti, non semper tribuitur ; est etiam effectus sacrificij , quod pro perseverantia gratia offerri potest ad impetrandam victoriā tentationum: sed non magis debet impetratio gratia præuenientis dari tanquam effectus eius infallibilis, (quia non magis valet pro peccatore sacrificium, quam pro iusto) quam perseverantia iusti ; hunc tamen effectum non habet infallibiliter, quia non expediebat diuinæ prouidentia , quo sollicitos nos esse voluit, & cum timore, & tremore operari salutem nostram: vt Trident. *eff. 6. cap. 13.*

Præterea, Trident. *suprà* non fundat hanc imprestationem in promissione aliqua speciali , sed in imprestatione virtute operis , quod habet rationē communem suffragij . Sicut & alia orationes Ecclesiæ, quæ non habent hunc ineffabilem effectū.

Præterea, gratia auxilia, ut plurimum reducuntur in effectum , mediatisbus Sacramentis , quæ proximè per modum medicinae dant salutem , ac proinde exigunt aliquam dispositionem in sumebus ea, quæ habent remittere peccatum. Hoc vero sacrificium offeritur etiam pro pertinacibus, in quibus non est dispositio : ergo non congruit

mediante illo infallibiliter, vt detur talis effectus. Contra hanc conclusionem aliqui moderni sentiunt ex fundamentis iam impugnatibus.

Quarta conclusio. Remissio peccati venialis , & poenitentia temporalis huius in viuis , & defunctis; illius in viuis tantum fit virtute huius sacrificij, etiam infallibiliter. Quod primam partem inter Catholicos non est controværsia quoad remissiōnem. Conclusio patet ex Trident. *suprà*: inde in Sacerdotum ordinatione, dicitur ; *Accipe potestatem offerendi sacrificium pro viuis & defunctis.* Vnde Concilium *suprà* absoluē dicit *pro paenit. & satisfactoriis offerri:* ergo eandem vim habet ac satisfactio per bona opera, quibus proximè remittuntur poenit.

De modo autem , quo remittuntur peccata veniales, est controværsia , quamaliás *infra* tractabitur. Vnde illi, qui negant venialia remitti sine infusione gratia sanctificantis, idem dicent in proposito non remitti peccatum veniale virtute huius sacrificij, aliter quam mortale, impetrando auxilium actualis gratia, per quod elicetur actus bonus à iusto, & augetur gratia, & remittitur veniale: in peccatore autem non remitti veniale per se, sed per pœnitentiam: vnde dicent consequenter sacrificium non habere infallibiliter hunc effectū, sicut neque impetrare auxiliū gratia actualis.

Nos contrarium sequemur, remitti venialia sine infusione gratia, cum qua neque ex natura rei, neque ex institutione diuina habent repugnantiam , quia habituale veniale in iusto potest esse. Dicimus ergo remitti per satisfactionem, ac proinde per hoc sacrificium , quod habet rationem dignæ satisfactionis, haberi hunc effectum in eo, qui offert, vel facit pro se offerti sacrificium , quia in his habetur retractatio actualis sufficiens per exhibitionem operis: in aliis non habet fortem illum effectum , supposito quod ex se non concurrant aliquo modo, aut consentiunt in actu: sustineri etiam potest veniale aliquando remitti sine actuali eius retractatione, vt per sumptionem Sacramenti, ac similiter in proposito sufficere oblationem sacrificij ad eundem effectum in aliis. Videantur fundamenta huius controværsiæ *infra* dist. 2.1. & 2.2.

Totum reductum ad hæc duo , quod veniale compatiatur cum gratia: ergo non exigit ad suam remissionem infusionem gratiae: non habet necessariam connexionem cum peccato mortali, quantum ad sui remissionem, ex eadem ratione: quia non petit infundi gratiam , cum qua haberet repugnantiam, quia in Sanctis cum maxima gratia confitit, ex illo Ioannis, *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est,* in 1. epistola 1. neque ex lege , quia iustitia non permettit, quin satis fieri possit pro eo , quod inducit obligationem poenitentiam tantum temporalis, quale est peccatum , quamvis non satisfiat pro mortali , sicut contingit peccatorem satisfacere validè iuxta communiorum sententiam pro pœnitentiis, & aliis pœnitentia temporalibus in via, etiam in statu peccati : neque ex voluntate diuina, quia satisfaciendo pro veniali, non idem reconciliatur Deo peccator quoad iustitiam adoptionis: neque ex natura medijs, aut operis, quia, vt docet Tridentinum *eff. 14. cap. 5.* veniale non est necessaria materia pœnitentia, sed libera, quia multis aliis modis deleri potest, vt ibidem Concilium: nempe per quæcumque opera supererogationis , & satisfactionis in suum finem relata , quod magis prius est, ne peccatores à bono opere auertantur in statu peccati , quamvis non sit obligationis: ergo etiam per sacrificium, sicut per ipsum Sacramen-

121
*Quarta cœl.
Effectus in-
fallibilis.*

*Controværsia
de modo quo
remittit ve-
niale.*

*Primus mo-
duis dicendi.*

*Remitti im-
mediatè ve-
niale.*

122
*Penitentia re-
mittit sine in-
fusione gra-
tia.*

*Non est con-
nexio eius ad
mortale per se.*

*Remitti per
satisfactionem.*

tum remittuntur venialia, tanquam per conditum satisfactionem oblata.

123

*Quinta conclusio.**Imperat augmentum gratiae mediæ dæ.*

Quinta conclusio. Augmentum gratiæ, aliisque beneficia temporalia, tam spiritualia, quam corporalia per hoc sacrificium impetrantur, non tamen infallibiliter, sicut priora. Hæc conclusio vindetur communis, & experientia docet quantum ad secundum; quantum ad primum idem dicendum est, sicut de modo, quo remittit mortalia, per imprecatiōnē gratiæ præuenientis ad conversionem peccatoris: sic etiam iusto potest idem auxilium impetrari per sacrificium; ex quo sequitur in eo bonum opus & meritum, vnde augeatur gratia.

Prærogativa orationis & buiis oblationis.

Vniuersaliter ergo valet hoc sacrificium ad imprestandum quidquid ordinatè peti potest à Deo, aut sibi, aut aliis. Hanc prærogatiuam habet oratio, & oblatio, quod maximè inter omnia opera sint applicabilia alteri, quia maximè omnium sunt recöiliatiua rei Deo, & placatiua ipsius Dei respectuè ad personam, pro qua offeruntur, id est, pro quounque fieri potest oratio ordinatè, vt Doctor quodl. 20. ita etiam oblatio huius sacrificij, quod unum in se complectitur efficaciam aliorum sacrificiorum, quæ in quavis lege pro quacumque particulari necessitate offerri Deo conseruerant: quamvis virtus eius infallibilis, extendit tantum quoad ea, quæ expressa sunt in conclusione quarta.

Q V A E S T I O VIII.

Quomodo bi effectus conueniant Sacrificio incruento?

124
Duplex modus operandi sacrificij.

In hac difficultate videatur quæri tantum de nomine. Aliqui intelligunt opus operatum illud, quod certa lege competit sacrificio, & semper conferunt: quamvis ergo aliquid virtute sacrificij conferatur ratione operis, cùnsque valoris, quod non semper tribuitur, vocant imprecationem tantum, & non opus operatum. Alij econtrâ dicunt, quod datur ratione operis, & non operantis, illud reuocari ad genus meriti ex opere operato.

Triplex valor sacrificij.

Triplex autem est meritum, aut valor, qui tribuitur in hoc sacrificio; aliud est ratione institutionis eius, aliud ratione personæ offerentis, & hoc duplex, vel ratione Ecclesiæ, vel ipsius Sacerdotis: vel denique vt Christus ipse offert sacrificium hoc ultimum esse extra rationem meriti probauimus *sipræ.*

Qualia est actus operatio sacrificij.

De hoc triplici effectu, & modo causandi breuiter dicemus, acceptatio ergo dicta potest esse, vel intuitu ipsius operis in se, hoc est, rei oblatæ, vel intuitu persona offerentis, siue sit vera, vt Sacerdos, siue ficta, vt Ecclesia per Sacerdotem offerens. Sotus lib. 9. de iustitia, queſ. 8. art. 2. Perrus de Soto de institutione Sacerdotum lect. 9. de Eucœrœfia, dicunt sententiam nostri Doctoris quodlibet.

Malè interpretantur Doctorum.

20. fuisse, nullum dari effectum sacrificij ex opere operato, sed totum dependere ex opere operantis cum dependere à devotione Sacerdotis.

125

*Conclusio.**Eff. Tuis ex opere operato.**Doctor.*

Conclusio. Datur effectus huius sacrificij ex opere operato, ad quem spectat id quod ex virtute, & valore rei oblatæ caulfatur in iis, in quibus offeruntur. Conclusio est Doctoris prædicto loco: *Hic, inquit, præmisdendum est unum hoc, quod probabile videtur, quod Missa non solum valet virtute meriti, siue operis operantis, sed etiam virtute sacrificij, & operis operati: vel non solum valet virtute meriti personalis.*

Sacerdos offerentis, sed etiam virtute meriti generalis Ecclesia, in cuius persona per ministrum communem offeruntur sacrificij: alioquin *Missa mali Sacerdotis*, qui in illo actu non meretur personaliter, sed demeretur, nulli valeret in Ecclesia, quod reputatur communiter inconveniens, & rationabiliter, iuxta illud Ioan. 6. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, &c. Totum hoc patet etiam ex cursu totius questionis legenti. Conclusio est communis.

Vt ergo breuiter resoluamus: illud in rigore *Valor ex opere operato.* est ex opere operato, quod responderet sacrificio ex propria institutione, hoc est, remittere pœnam temporalem, & alia, quæ dicta sunt 4. *conclusio.* Item, impetrare alia beneficia, ad quæ omnia habet valorem ex natura operis, & rei oblatæ dignitate, sicut & applicare ad hunc effectum merita passionis Christi.

Alius valor conuenit huic sacrificio, inquit, quod offerunt ab Ecclesia per ministrum publicum ad hoc munus deputatum: & sic sacrificium valet ad imprecationem non solum ex valore operis, sed etiam ex oblatione Ecclesiæ acceptata à Deo: hic fructus, ut referunt ad Ecclesiæ, erit ex opere operantis; si tamen consideretur, ut habet effectum in hoc, aut illo particulari, cui accommodatur, lato modo dici potest ex opere operato, quia nec meritis, neque dispositioni ipsius correspondet, sed oblationi, & sanctitati Ecclesiæ, quæ in eo casu pro ipso exauditur & acceptatur. Dici tamen potest ex opere operantis, non ita oblatio Christi, aut Sacerdotis in persona Christi, quia Christus non est viator, aut in statu merendi, sicut Ecclesia; ac proinde Sacerdos, ut in persona Ecclesiæ offerens potest mereri, non ut in persona Ecclesiæ.

Tertiū denique quod responderet Sacerdotis oblationi pro se erit operis operantis; quod autem aliis potest reuocari ad opus operatum: nam *Valor ex opere operato sacrificij.* sanctitas offerentis attenditur in imprecatione non solum ipsa oblatio, quæ ex se quidem habet valorem, ut per ipsam impetretur, tamen hunc valorem exercet ipsa oblatio in actu secundo, ut est ab offerente, qui valor magis applicatur, quo sanctior est persona offerens: sicut causa de se perfectius agit, quo perfectius applicatur, si ab applicatione dependeat. Applicatio sacrificij in ordine *fructus quando ex sanctitate ministri crescit.* ad acceptionem diuinam, & imprecationem beneficij perfectius applicatur, quando ipsa persona offerens est magis grata, sicut communiter contingit in omni gratia, quæ per imprecationem datur: exauditur enim magis persona magis grata; eadem etiam applicatio perfectior est quando cum meliori dispositione, maiori fide, & deuotione, offerunt sacrificium. Vide Doctorem quodl. 20. & q. 2. huius dæd. 3.

Q V A E S T I O IX.

De quantitate valoris huius Sacrificij?

Dplex sententia extrema circa præsentem questionem offertur. Prima afferit valorem *Prima sententia.* simpliciter esse infinitum, quantum ad sufficienciam, quoad efficaciam finitum. Quidam referunt hunc valorem in appretiationem rei oblatæ, quæ infinitè grata est Deo: alij in personam offerentem remotam, qui est ipse Christus: alij in ipsam institutionem, alij absolute loquuntur non declarantes radicem huius infinitatis.

Totum

Fundamentū.

Valor infinitus syncategoreticus.

Limitatio huius sententia.

128
Valor eff. finit. etas.
Doctor.
Durandus.
Maior.
Gabriel.
Sotus.
Probatur con. obfusio.

Sacrificium incrementum applicat. sa- crificium Crucis.

Effet super- fluus valor infinitus.

Cœclusio fun- datur in sin- fas Ecclesiæ.

129
Sent. opposita.
Caetan.
Syluester.
Vasquez.

Ratio ab inconvenienti.

Totum refertur ad vnicam rationem, nempe ad dignitatem rei oblatæ, vel instituentis, vel institutionis, ut specificatur ab utroque, nēpe ipsa, & instituente, vel dignitate remoti offerentis.

Quantum autem ad efficaciam, docent quidam habere valorem infinitum syncategoreticè, vt vocant, ita vt tantum valeat pro pluribus ut singulis ipsorum simul, quantum si pro uno solo offerretur. Alij distinguunt de oblatione collectiua, vt si offeratur pro communitate, non descendendo ad particulates personas, & sic negant æquè valere, ac si pro singulis fieret: si autem fiat specificè, & non confusè pro multis, tantum valere pro singulis, quantum si pro uno solo offeratur. Secunda sententia docet valorem finitum esse, quamcumque via consideretur sacrificium.

Sit prima conclusio. Valor huius sacrificij est finitus. Ita Doctor quodl. 2. & 3. articulo. Durandus in 4. dist. 45. quæst. 3. Maior quæst. 1. Gabriel lett. 27. in can. Sotus in 4. dist. 11. quæst. 2. de Iustit. & iure, lib. 9. q. 2. Hæc conclusio probatur iisdem rationibus, quibus probatur sacrificium Crucis, & alia opera Christi non fuisse infiniti valoris. Quibus nunc suppositis subsumo ex Trident. *suprà*, potissimum valor huius sacrificij incruenti constituit in eo, quod applicet valorem sacrificij Crucis, in cuius memoriam sit: ergo minoris valoris est, quam sacrificium Crucis. Pater consequentia, quia applicans non participat in eodem gradu perfectione causæ principalis. Dato ergo, quod sacrificium Crucis etiam fuerit infinitum, hoc, quod deficit à perfectione eius, non erit infinitum, sed finitum in efficacia, quia inter hæc non datur medium formaliter, quia diuidunt ens: quidquid sit de infinito secundum extensionem, argumentum videtur curare de infinito secundum intentionem.

Deinde videretur valor infinitus superfluous, cuius non dantur media, quibus reduci potest in effectum. Si dicas infinitum esse syncategoreticè, sicut sacrificium Crucis, qui non minuitur, quibuscumque, & quodrescumque applicatur. Contrà est praxis Ecclesiæ, & decretum modernum Congregationis, quibus declaratur non satisficeri duobus per unum sacram, quibus sit obligatio in solidum dicendi sacram pro eleemosyna diversa: & hæc videretur potissima ratio conclusionis defumpta ex interpretatione, & praxi Ecclesiæ.

Huic conclusioni refragantur Caetanus tom. 2. opus. titulu 3. q. 2. & 3. p. 4. 79. art. 5. Syluester verbo *Missa*. Vasquez dis. 2. 30. c. 3. & 2. citans plures modernos. Sufficiat tamen nobis praxis Ecclesiæ, ex qua sequitur non satisfacere eum, qui pro pluribus stipendiis per unum sacram satisfacere conatur.

Deinde sequeretur ex opposito, quod unum sacram sufficeret pro omnibus animabus purgatorij liberandis, quod falsum est ex reuelationibus, & praxi: vt patet ex anniuersariis, quæ dicuntur, & ordinantur ab Ecclesia dici. Probatur tamen antecedens, quia hoc sacrificium haber hunc effectum ex opere operato, & hunc infallibiliter quantum ad remissionem peccarum, si non sit obstaculum. Non dependet autem hic effectus à bonitate ministri,

quia effectus ex opere operato, & valor sacrificij, fundatur in oblatione ratione oblatæ, & institutionis, ac Ecclesiæ, & Christi offerentis hoc in persona Sacerdotis, vt in persona virtusque tam Christi, quam Ecclesia offert. In animabus purgatorij non est obstaculum aliquod: ergo si sacrificium haberet, effectum infinitum in illis habet, quod non admittitur.

Si dicas dependere ab applicatione per ministerium facta. Contrà hæc est sola intentio ministri, quæ supponitur, & nihil aliud requiritur ad hunc effectum sacrificij, sicut sufficit ad effectum Sacramenti.

Oibiies, si virtus sacrificij esset finita, sequetur plures offerentes idem sacrificium minus participare, quam si pauci offerrent, verbi gratiâ, Sacerdos & audientes. Responderet negando consequentiam, quia virtus sacrificij attenditur penes ordinem ad vnam oblationem; vnde si oblationes multiplicentur, quamvis eadem sit res oblatæ, sic valor multiplicatur, qui desumitur ab actione sacrificandi, & offerendi: vt contingit in variis Missis, in quibus eadem res offertur, multiplicati valorem, & sacrificium. In proposito etiam audientes Missam diuersâ oblatione ab ea, quæ est Sacerdotis, offertur. Quæ licet oblatio latè dicatur, non tamen est propriè sacrificia cùm proprietate, quam illa Sacerdotis; habet tamen proprium effectum. Hæc quæstio potissimum intelligitur de valore, qui competit respectu personæ, cui particulariter applicatur sacrificium: non autem de valore conuenienti toti Ecclesiæ, qui generalis dicitur, neque de eo qui coperit personæ Sacerdotis, quam effectus est.

Secunda conclusio. Licet effectus per se competet huic sacrificio sit semper finitus, potest tamen aliquo modo considerari in eo infinitas syncategoreticas: nam quamvis effectus, qui regulariter est eius, sit semper idem, tamen effectus eius, qui impetratur, licet non semper, & regulariter, potest esse maior, aut minor, & conferri singulis sine diminutione, quamvis plures concurrant. Hanc amplecti debent autores oppositæ sententiaz: neque repugnat Doctori, qui loquitur de effectu, qui regulariter per ipsum tribuitur.

Potest offerri sacrificium etiam pro infidelibus, & excommunicatis; saltem indirectè, quam fit pro conuersione peccatorum, & propagatione fidei, pro damnatis non: vt est communis Catholicon consensus: quamvis Glossa in c. Tempus. 13. q. 2. asservat mediante hoc sacrificio peccatum illorum fieri tolerabiliorem: pro baptizatis directè offeretur, nisi sint excommunicati: pro his autem tantum indirectè, vt aliqui volunt, aliqui directè: primum est verum. Offeratur etiam pro defunctis, & pro Beatis, non ad effectum imperationis, sed vt memoriam eorum in terris celebremus, & per modum sacrificij laudis, & gratiarum actionis pro beneficiis, quam ipsi à Deo perceperunt.

Deinceps resumendo textum Doctoris, expli- cantur ea, quæ ad ritum sacrificij huius spectant, tam ex parte ministri, quam reliquorum, quæ re- quiruntur, vt dignè offeratur.

Responso.
Impugnat. nr.130
Obiectio.

Responso.

Vnde sumitur
valor nempe
ab oblatione.131
Socunda con-
clusio.
Infinitas syn-
categoretica.Pro quibus
offerri potest
& quomodo?

S C H O L I V M.

Suppositis iis que ad validè consecrandum requiruntur, docet primò, ad licetè consecrandum re- quiriri parentiam culpæ mortalis, de quo suprà d. 9. Secundo, ieunium, de quo suprà d. 8. q. 3. Tertiò, parentiam peccarum prohibitiæ administrationis Sacramentorum. Quartò, vestimenta debita.

Restat

7
Requisita
ad licite cō-
secrandum
reducuntur
ad tria.

Restat ergo videre secundum membrum, scilicet de posse ordinatè conficere, & ad hoc multa concurrunt, quæ tamen omnia possunt reduci ad tria; loquendo de illis, quæ non requiruntur ad simpliciter posse: quia vel ista requiruntur ex parte ministri, vel loci, vel temporis. Et secundum hoc tres sunt articuli. Primo, videndum est de requisitis ex parte ministri ad hoc, ut ordinatè possit conficere, supposito quod habeat materiam conuenientem, & possit verba proferre, cum intentione debita superaddita huiusmodi.

Ex parte ministri sunt in duplice differentia, quædam sunt amotiones impedimentoorum, & quædam appositiones conuenientium, seu idoneorum. De primo impedimentoo eius, quod est ordinatè conficere, sunt vel culpa tantum, vel poena tantum: vel nec poena, nec culpa. De impedimentoo culpæ, quomodo scilicet existens in peccato mortali non potest ordinatè conficere, dictum est *dīst. 7. q. 9.* de impedimentoo autem, quod nec est culpa, nec poena, scilicet cum quis non est ieiunus ieiunio naturæ, dictum est ibidem. *d. 8. q. 3.*

Restat ergo hic præcisè videre de impedimentoo, quod est poena: nulla autem talis poena est naturalis, siue in corpore, siue in anima, quia talis poena non simpliciter impedit: sed tantum poena canonica, vel naturalis, inquantum super eam fundatur poena canonica. Poena autem canonica (ut breuiter dicam) est aliqua prohibito actus exercendi, vel gradus recipiendi, qui alias competenter non prohibito. Huiusmodi autem poenæ multæ sunt non fundatae super aliquam poenam, vel defectum naturalem, ut degradatio, irregularitas, excommunicatio maior, suspensio ab executione eorum, quæ sunt ordinis, simonia, infamia, & quædam alia huiusmodi ad ista reducabilia, ut sub infamia potest contineri esse publicum peccatorem, quod continet multa, scilicet publicum fornicarium, publicum usurarium, & huiusmodi.

8

Aliquæ autem poenæ canonicae fundantur super defectus naturales: non enim voluit Ecclesia quascumque personas defectuosas ministrare in altari: & merito, quia in veteri lege *Luit. 21.* ponitur lex homini qui habuerit maculam, quod non offerret Deo suo patrem, nec accedat ad ministerium eius.

Licitam omittit ne ostendatur scandalum pusillorum. Iti autem defectus sunt, in quibus esset scandalum pusillorum, si taliter defectuosus in naturalibus, ministraret, & rationabiliter, quia quidquid sine peccato mortali potest dimitti, vitandum est, si ex exercitio eius oriatur scandalum pusillorum: tale scandalum originatur si notabiliter defectuosi in naturalibus, ut mutilati, vel horribili infirmitate infirmi, ut lepra, & huiusmodi, ministrent in altari.

Ideò Ecclesia rationabiliter talibus defectibus naturalibus adiunxit poenas canonicas, scilicet prohibitiones ministrandi propter reuerentiam Sacramenti, & ad vitandum scandalum pusillorum. Et istæ prohibitiones patent in canone *dīst. 25.* & *Extra de corpore vitiatis.*

Requiritur ergo in ordinatè conficiente ablatio omnium horum impedimentorum: quia habens quocunque istorum si conficit, facit contra prohibitionem Ecclesiae, & per consequens non ordinatè.

9

Secundum requisitum ex parte ministri est apposito conuenientium, scilicet ornamentorum, ut habetur *de conf. dīst. I. Vestimenta.* Dicitur ibi quod vestimenta Ecclesiae, quibus Deo ministratur, debent esse sacrata, & honesta, quibus in aliis usibus non debent vti, quam in Ecclesiasticis, & Deo dignis officiis.

Sex vestimenta communia Episcopis, & Presbyteris, scilicet amictus, alba, cingulum, stola, manipulus, & planeta. In quibusdam tamen locis consuetudo obtinuit, quod non oportet cingulum benedici, & sic non appetet ut cingulo non benedicto. *In quibusdam tamen locis consuetudo obtinuit, quod non oportet cingulum benedici, & sic non appetet ut cingulo non benedicto.*

S C H O L I V M .

Eum, qui non est Sacerdos, attentando consecrare, fieri irregularem, idque esse uniuersale de quo cumque exerceente actu: n. ordinis, quem non habet, nisi ignorantia facti inculpabilis excusat: & insinuat ignorantiam iuris probabilem excusare, iuxta quod exponentur est suprà d. 6. q. 8. ubi videtur oppositum docere. Docet simoniacum esse irregularem, (non tamen publicum peccatorem, etiam usurarium) ita Nau. c. 23. n. 3. Henr. lib. 14. c. 5. §. 1. & c. 6. §. 7. & communis, tenentes talen: esse ipso facto suspensum, sed de simoniaco in beneficio, negat Nau. & Innoc. in c. Tanta. de simon. Quod publicus peccator non sit irregularis, nec suspensus, colligitur ex Trid. ff. 25. c. 14. de Refor. & ex c. 2. de cohabit. Cler. ubi agitur de pœnis talium, & nulla imponitur ipso iure. ita Couarr. Clem. Si furiosus, p. i. §. 1. n. 5. & communis.

10

De his omnibus ex parte ministri, siue in primo membro de requisitis ad simpliciter posse, siue in isto secundo membro de requisitis, ex parte ministri ad ordinatè posse, si queritur quæ pœna ministri attentantis? Respondeo, si est mutus, non potest attentare loqui.

loqui. Si non vtitur ratione, non potest attentare habere intentionem debitam. Si non est Sacerdos, & attentat facere ut Sacerdos, non solum peccat mortaliter, & nihil facit: sed irregularis est, ut habetur *Extrà de clero non ordinato ministrante, c. 1. & 2.* & vniuersaliter quicunque exequens, vel attentans actum alicuius ordinis, quem non habet, irregularis est. Patet hoc in illo titulo in diuersis capitulis.

Pœna autem [“] ministrantis in quocumque impedimento canonico, videtur esse irregularitas, ut patet *Extrà de clero excommunicato, vel deposito, in diuersis capitulis,* & hoc maximè, si ministrans sciat talem pœnam sibi inflictam.

Sed hoc potest distingui de ignorantia iuris, vel facti. Ignorantia iuris non excusat: quia tenetur ille, qui se exponit ad tantum actum, scire iura, secundum quæ potest exercere tantum, & talem actum, & ideo talis ignorantia iuris non excusat, sed fortè magis aggrauat.

Ignorantia autem facti excusat, ut habetur in eodem titulo cap. *Apostolica:* & hoc nisi fama veridica, & publica sibi manifestet, quod sit tali pœna impeditus. Quod probatur per capitulum illud, eodem titulo, ibi, *Cum ei non nisi per famam de sententia contra eum lata constaret, peccare non creditit, si diuina officia quantumcunque solemniter celebravit.* subditur ibi, quia in dubiis via tutor est eligenda, si de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tamen potius abstinere, quam Sacraenta Ecclesiastica pertractare. Et in fine subditur, *Cum eo misericordiam facientes, pœnam, quam canon his, qui post excommunicationem diuina presumserunt celebrare, infligit, non duximus infligendam.* Ex hoc patet, quod misericorditer relaxat dubitanti pœnam, quam incurrit ex canone, qui celebrait diuina postquam innotuit sibi per famam de excommunicatione in eum lata.

Inter ista tamen impedimenta, non includitur minor excommunicatione, quoad hoc, quod pœna irregularitatis sequatur: quia etsi peccat grauiter, in excommunicatione minori celebrans, nullius tamen irregularitatis notæ incurrit, ut habetur eodem titulo, si celebrat.

Verum de simoniaco, & peccatore notorio, dubium est: sed primum videtur solui per illud decretum *distant. 33. Maritum.* ubi inter non promouendos nominatur ille, qui per exemptionem ad imitationem Simonis magi pecuniam obrulit. & *1. quest. 1. Eos qui Papa Gregorius eos omnino simoniacos damnat, ac deponendos auctoritate Apostolica censet: & de hoc dicitur Extrà de simonia, in textu, & in Glossa:* ergo iste videtur simpliciter inhabilis, propter pœnam canonica, ad exercendum actum ordinis, sicut omnino est deiiciendus à clero secundum auctoritatem adductam.

De [“] peccatore autem publico, seu notorio, certum est quod ante pœnitentiam peccat mortaliter conficiendo, non tantum, quia est in peccato mortali, sed quia scandalizat. Sed estne irregularis? Fortè non inuenitur hic pœna in canone sibi inflicta: licet enim prohibetur *distant. 33. Nullus*, quod nullus audiat Missam Presbyteri, quem indubitanter scit concubinam habere: & ex hoc videatur, quod sibi prohibetur celebrare, quia magis astringitur ad cauendum, quam audiens, ut non audiat, & per consequens si celebrat, contra præceptum Ecclesie facit. Tamen ista consequentia non est necessaria in pœnis, quia pœna non sunt ampliandæ: & quandoque prohibetur communicatio cum isto in aliquo actu, ut corrigatur, non tamen infligitur isti pœna irregularitatis, si exerceat istum actum.

Idem posset dici de publico usurario, etiam manente in peccato usura. De infami autem, qui tamen pœnituit de peccato, sed nondum est restitutus in integrum, si celebrando fiat irregularis, non est dicendum quod sic, nisi inueniatur in iure canonico. De celebrante autem sine illis ornamentis, vel omnibus, vel aliquibus, vel non consecratis, non inuenitur in canone pœna irregularitatis inflicta: breuiter ex quo ista est pœna iuris positiva, quando non infligitur, non incurrit.

Nulla [“] ergo conditio ex parte ministri requisita, & non obseruata facit incurrere irregularitatem, nisi defectus Sacerdotij, vel alia pœnia simpliciter prohibens, & remouens ab exercitio Sacerdotij: & per consequens Sacerdos non prohibitus per talem pœnam, conficiendo non incurrit irregularitatem: nec ergo propter peccatum, nisi sit tale, cui annexa sit prohibitio canonica, nec propter non ieiunum, nec propter carentiam ornamenti debitorum, nec breuiter propter quæcumque alia sub prædictis non contenta, incurritur irregularitas.

C O M M E N T A R I V S.

q *R*estat ergo videre secundum membrum, &c. Supponit quæ aliæ determinauit dist. 8. q. 3. de ieiunio, & dist. 9. de impedimento pœnit. Agit hic de impedimento pœna, siue canonica siue naturalis, quæ prohibent ordines suscipere, aut in iis ministrare susceptis.

Pœna canonica sunt propter culpam. Naturales fundatur in aliquo defectu naturali, aut membris, aut natalium, aut morbi: ex quibus submoventur obnoxij ab altari propter indecentiam contra reverentiam cultus, & ministerij, ut illegitimi, leprosi, comitali morbo laborantes, energumenti,

Innuit ignorantiam iuriis probabilem excusare; & sic reuocare videtur quod dixit d. 6. q. 8. circa hoc.

II
Peccat grauiter celebrans in excommunicatione minori, non tamen fit irregularis.
Simoniacus an irregularis?
Publicus peccator conficiendo, non irregularizatur.
Prohibuit Ecclesia audiare Missam publici concubinarij.

12
Usurarius, & infamus an fiant irregulares conficiendo?

Quid faciat irregulararem celebrantem.

Pœna canonica, & naturalis.

Conclusio.

133

Requiri ut
sits factus.Pauperum de
Lugduno hab-
res.Vt si vero vesti-
mentorum sacro-
rum antiqui-

Anacletus.

Stephanus.

Damascus.

Hieronymus.

Chrysostom.

Lateran.

Trident.

Rupertus.

Alcuinus.

Hugo de S.

Victore.

Rabanus.

Alessis.

D.Bonauf.

Gabriel.

Sotus.

Suarez.

Valentia.

Aretin.

134

Numerus ve-
stimentorum
sacerorum fax.

Dubium.

An requira-
tur benedictio
cinguli.

Negat Doctor.

Richardus.

Sententia

Nauarri.

Consuetudo
non ligas, ubi
nō est in v/a.
Bracharens.

135

Ratio effica.

Stola pro cingulo v/su.

meni, &c. De his impedimentis tam ex culpa, quam ex natura magis per se agitur in materia de censuris. Conclusio est, *requiri ad ordinatè confidendum ablationem horum impedimentorum.*

t Secundum requiūm, &c. Præter oblationem impediunti prædicti, vt dignè conficiatur mysterium, requiritur v/sus vestimentorum sacerdotaliū, qua debent esse benedicta, *de consecrat.* *dīf. 1. cap. Vestimenta, &c.* Hanc veritatem impugnarunt hæretici Waldenses, seu Pauperes de Lugduno, sicut in reliquis fodi & prophani, ita in hoc cultum omnem respuebant.

Est v/sus vestimentorum sacerotorum ab ipso Ecclesiæ primordio, vt conflat traditione per omnes aetates; de quibus Anacletus epistola decretali, & Stephanus primus epist. 1. decretali: estque illud quod citat Doctor. Damasus in Pontificali cap. 24. Hieronymus lib. 1. contra Pelagianos, & in c. 54. Ezechielis. Chrysostom. 83. in Mathem., & in Liturgia. Conc. Lateranense sub Innocentio III. c. 2. de Custodia Eucharist. Trident. siff. 2. c. 5. Rupertus lib. 1. de Diuinis officiis c. 28. Alcuinus de Diuinis officiis, c. de Vestimentis sacris. Hugo Victor. lib. 2. de Sacramentis, part. 4. Rabanus lib. 2. de institutione Clericorum; à quibus significatio mystica indumentorum peti debet, quæ satis constat ex iis orationibus, quæ dicuntur ad singula vestimenta. Videatur etiam Alessis 4. part. q. 10. m. 5. art. 2. §. 6. D. Bonavent. in lib. de explicatione Missa. Gabriel lebt. 1. & 2. super canone. Sotus in 4. dīf. 1. 3. q. 2. art. 3. & 4. & alij moderni vt Suarez. Valentia, & alij, satis copiosè & docte. Videatur etiam noster Aretin. in hac dīfītē. & quāst. art. 1. 2. & 3.

s Quae autem sunt hec indumenta, &c. Numerum horum vestimentorum docet ex Innocentio: sunt autem sex, amictus, alba, cingulum, manipulum, stola, planeta: debent esse benedicta, quibus suis specialis benedictio assignatur in Rom. Pontificali.

Dubitatur Doctor ex consuetudine aliquarum Ecclesiastum, in quibus celebrati solet cum cingulo non benedicto, an sit peccatum, & resoluti non esse, quia obligatio præcepti, & necessitas obseruantia ex consuetudine Ecclesiastum, maximè illarum, quæ consuetudinem inuehete possunt, videatur interpretanda: neque presumendum est pro culpa, vbi authoritas, & consuetudo oppositum præscribit. Consentit Richardus *hac dīf. art. 3. q. 4.*

Nauar. tamen in Manuali c. 25. putat hanc sententiam non esse tutam, ex eo, quod in Pontificali Romano assignetur benedictio cinguli, & consuetudo communis ita fert, vt si benedictum.

Cæterum hæc ratio non vrget, & videtur rigorosa: nam illæ Ecclesiæ, quibus proprius titus permittitur, non tenentur consuetudine aliarum, in quantum discrepat. Habetur autem simile in Concilio Bracharensi II I. cap. 3. & est cap. Ecclesiasticus dīf. 2. 3. vbi præcipit Sacerdoti sub pœna excommunicationis, vt non communicet sine stola sacerdotali: tamen hoc non infert aliis in locis rigorē præcepti.

Præterea, si hæc benedictio induceret obligationem rigorosam præcepti, sequitur id esse ex speciali ceremonia, & ritu, & significatione, in quam etiam specialiter benedicunt per propriam, & singularem formam verborum: sed communis est sententia, quam tenent Sylvestris, Paludanus, & alij, posse stolam assumi pro cingulo, & manipulum si sit sufficiētis longitudinis, aptari pro stola, stolam pro manipulo: hæc autem non habent benedictionem accommodatæ illi v/su: ergo, &c.

Deinde videtur etiam cingulum accessoriæ se

habere ad albam ratione amictus, & significatio nis mystica: ergo non eodem gradu requiritur eius benedictio, sicut albæ: quando ergo necessitas est talis, vt nequeat haberi cingulū benedictum, non videtur omitendum sacrificium, neque Ecclesia velle hunc rigorem inducere, cum prædicatio melioris operis, sicut in diebus festis, vbi non est Ecclesia, nisi polluta, aut nulla, quamvis præceptum sit non sacrificandi, nisi in loco sacro, non pretenditur comprehendere hunc actum in præjudicium melioris operis, quod alioquin est in præcepto.

Dices, inde sequeretur etiam posse aliquem celebrare in vestimentis non benedictis in vniuersum, aut sine vllis. Responderetur, negando sequelam, quidquid alij dixerint: quia in aliis vestimentis titus principalis consistit ornamenti personæ, sine quo non debet offerri sacrificium: non ita in cingulo, quod etsi requiratur, requiritur tamen accessoriæ ad albam cuius naturam induit, & participat benedictionem aliquo modo, vt ipsum coniunctum est: sicut aqua non benedicta, aut oleum admixtum alteri benedicto totum fit benedictum, & specificatio sumitur à digniori.

Ad hoc facit ylterius, quod benedictio cinguli spectat ad Episcopum, aut alium cum dispensatione: vnde vbi v/sus non est benedicti, deberet vel cessare sacrificium, vel de necessitate Sacerdos vti cingulo non benedicto. Cæterum si haberi potest cingulum benedictū, eo vtendum erit, & non alio.

Ex hac exceptione Doctor supponit cum communi requiri benedictionem ornamenti reliquorum, vt quis dignè, & ordinatè conficiat: vnde reseratio specialis huius benedictionis, vt fiat solùm ab Hierarcha, denotaretiam maiorem obligationem huius præcepti, quia inde sequitur magis participare de honestate cultus, & religionis, quam alia quæ inferiori ministro benedicenda pertinet: ex priuilegio competit aliis, vt Abbatibus, quibus licet celebrare in Póntificalibus, & aliis priuilegiatis, quibus cedetur ex priuilegio.

t De his omnibus, &c. Primus casus est de pœna ministrantis in ordine, quem non habet: & resolutio Doctoris est communis, nempe manere irregulariter, siue sit clericus, siue laicus. Dubitari solet, an hæc irregularitas extendatur non solùm ad inhabilitatem suscipiendi Ordinem, quem non assumpsit? Ratio dubitandi est, quia pœna sunt restringendæ; & textus debet intelligi iuxta casum, quem proponit de Diacono sacrificante, vbi dicitur manere irregulariter quoad Sacerdotium, & suspensum à Diaconatu: ergo videtur tantum ab ordine proximo, quem vltimò suscepit suspensi, & non à prioribus, & hoc insinuate videatur Abbas.

Communis tamen tenet eum simpliciter esse irregulariter quoad susceptos, & suscipiendos, ita Hostiensis, Sylvester verbo *Dispensatio.* Angelus verbo *Irregularitas,* Nauar. in Summa c. 27. Maiolus lib. 4. c. 13. Illa inquam, particula qua dicitur suspensus, non infert nouam pœnam, sed declaratio nis loco ponitur, vt intelligatur absolute manere irregularis, etiam quoad susceptos ordines: sed in hoc est differentia, quod dispensari possit ab Episcopo quoad susceptos, non quoad ordinem, quem vspuravit, quia primum ipsi cedetur Canón, alterum verò non, ac proinde manet reseruatū Pontifici contra Glossam. De hac materia agendum erit magis ex proposito infra dīf. 2. 5.

u Pana autem ministrantis, &c. Hæc resolutio est iuriis communis, titulo allegato, & ex cap. 1. stranti.

Cingulum
accessoriū
ad albam.

Exempli ea
loco nō sacro.

136
Obiecit.
Responso.

Benedictio ad
Episcopum
spectat.

137
Pana v/su-
pans ordinem
quem non
habet.

Dubit quantu-
m si exi-
dit pana.

Ratio dubi-
tandi.

Abbas.
Manet ir-
regulariter quod-
susceptos.
Hostiensis.
Sylvester.
Angelus.
Nauar.
Maiolus.

Quia dispen-
sare possit.

Glossam. De
hac materia
agendum erit
magis ex pro-
posito infra dīf.
2. 5.

138
Pana mini-
strantis, &c.

de sententia, & re indicata in 6. &c ex cap. Is qui. & cap. Is cui, de sententia excommunicationis in 6. Intellegenda est conclusio de ministerio ordinis cui iniuncta est censura; non autem de ministerio alioquin peccaminoso, si non sit annexa censura.

Exculcat si ignorantia facti interueniat: dubium est, si ignorantia probabilis iuris excusat; de qua dictum est supra dist. 6. quest. 8. Intelligitur de ministerio, qui Ordinem requirit, non autem de eo quod potest, sine Ordine fieri. Excommunicationis minor non inducit hanc poenam, ut bene Doctor & communis.

Venit de simoniaco, &c. Maiolus tenet ipso iure esse simoniacos irregulares lib. 4. c. 23. & lib. 5. cap. 15. alij negant; sed incurrit suspensionem, & excommunicationem ipso iure, & sic celebrantes incurrit irregularitatem: id est fortè Doctor non exprimit poenam simoniæ esse irregularitatem. Videatur cap. Si quis de simonia, & alia plura eiusdem tituli. Sed fortè nomine suspensionis venit etiam ipsa irregularitas communis appellatione.

x De peccatore auctem publico, &c. Hæc resolutionis est communis, & patet ex Tridentino sess. 25. cap. 14. decreta enim de concubinariis, & aliis peccatoribus publicis, ut usurariis, magis determinant poenam ab homine per sententiam imponebant, quam ipso iure possum: nec est admittenda poena ipso iure, quam ius non exprimit.

Quod dicit de restitutione infamis, intelligi debet de eo, qui per sententiam declaratur; manet macula hæc ipsa lege, donec auferatur, si absolute ponitur, & non implicando conditionem villam, qua in re ipsa ponit, & quæ positæ sententia absoluitur. De infamia autem ex peccato in quo perseveratur, non ita se habet, sed poenitentia deletur: videatur cap. Infamia, 6. 9. 7.

& cap. Testes, 2. 9. 7. Panormitanus cap. Licit Heli, Panormitanus simonia. Archidiaconus in cap. Deinde 26. dist. Archidiac. Summissa verbo Infamia; & verbo Irregularitas: nostro Castro lib. 2. de iusta heret. punitione, cap. 9. Castro. Nauarrius in Sun. c. 27. Innocentius in cap. Testimonium, de testibus. Turrecremata cap. Illi, 6. quest. 1. art. 1.

140

y Nulla ergo conditio, &c. Concludit ex dictis generaliter celebrantem non incurrit irregularitatem, nisi ex defectu Sacerdotij, aut poena aliqua Canonica remouente ab exercitio Sacerdotij, Si autem ius sit dubium, & obscurum an comprehendat poenam, sequenda est sententia capituli, Is qui, de sententia excommunicationis in 6. vbi dicitur, celebrantem in Ecclesia polluta, non esse irregularem, quia non inuenitur in iure expressum: ergo vbi cumque non inuenitur hæc poena iure expressa, non incurritur, & sic celsant argumenta à simili, & huiusmodi quæ in aliis casibus videntur: tum quia odia restringenda, & quando partitione iura sunt obscura, magis fauendum est reo: & hinc excluditur illa maxima, in dubiis tuis pars est eligenda: nam si casus est ita dubius dubitate iuris, ut viros doctos in varias, & contrarias opiniones trahat, bene sequitur poenam non esse iure expressam. Aliqui tamen limitant hanc resolutionem ad forum externum, non vero conscientie; ex capitulo Ad audienciam; & capitulo Significasti, eodem titulo, vbi Abbas: Hostiensis, Ioannes Andreas, Nauarrius cap. 27. in Summa. Sed prior sententia est Innocentij, cap. Ad audienciam. Cardinalis in Clementin. 1. de homicidio. Couarruicias ibid. Nauarrius cap. Si quis autem, de paenitentia.

Poenam iure non expressa non incurritur.

Inferi vltterius Doctor, quod celebrans sine ornamenti non fit irregularis, vel etiamsi non sit ieunus, quia nullus Canon talem poenam infert.

Quando ius dicitur dubium, & obsecrum.
Limitatio.

Hostiens. Io. Andreas. Nauar. Innocent. Cardinal. Couarr. Nauar.

S C H O L I V M.

Ad celebrationem licitam requiri locum esse sacrum, & non interdictum: licere tamen in necessitate celebrare in loco non sacro. Item requiri lumen, quod secundum consuetudinem debet esse ex cera: docet altaria debere esse lapidea, calices & patenas, saltum ex stanno, & omnia haec consecrata; priuilegium Minorum, & Prædicatorum, de celebrando in portatili sine licentia Episcopi, non esse abrogatum per Trident. sess. 22. decret. de obseruandis in celebr. Missæ, docet Emmanuel 1. tom. q. 43. art. 5. & 2. tom. q. 75. art. 1. Vide Suarez 3. tom. disp. 8. 1. sect. 3.

Sequitur ^z secundum principale, scilicet de requisitis ex parte loci: vbi possumus distinguere locum in locum propriè dictum, & in vas, quod est locus mobilis secundum Aristotel. 4. Physicor. Ex parte loci propriè dicti requiritur amotio impedimenti, scilicet quod locus non sit interdictus, & requiritur appositio conuenientis dispositionis, scilicet quod sit sanctificatus.

Primum est simpliciter necessarium, quia celebrans in loco interdicto facit contra prohibitionem Ecclesiæ, & per consequens non ordinatè. Secundum est necessarium, nisi casus necessitatis occurrat, ut probatur per illud de consecrat. dist. 1. sicut vbi dicitur, Non in alijs, quam Domino consecratis locis, id est, tabernaculis à Pontificibus delibutis, Missas cantare ac celebrare licet. Item patet cap. sequent. & cap. Hic ergo, & cap. sequent. vbi dicitur: Nullus Presbyter Missas celebrare presumat, nisi in sacram ab Episcopo locis, qui sui particeps de cetero voluerit esse Sacerdotij: sed exceptio illa de casu necessitatis, patet eadem dist. c. Concedimus.

Casus autem ^x illi sunt isti, ut si Ecclesiæ in patria sunt destructæ: vel si quis in via penitus non poterit accedere ad aliquam Ecclesiam consecratam: quod regulariter verum est de nauigantibus, & ceteris huiusmodi. Non enim videtur verisimile, quod obseruationem illius præcepti Decalogi, Sanctifica Sabbathum, (quod præceptum Ecclesia interpretata est in hoc, quod est audire Missam die Dominico, de consecrat. dist. 1. Missas,) voluerit Ecclesia impedire per aliquod præceptum minoris obligationis, ut per talen-

13

Text. 41. Et circiter. Ad celebrationem requiri locum esse consecratum, & non interdictum.

¹⁴
Non esse celebrandis in Oratorijs, sine licentia Episcopi, d. c. Sicut. c. Hic ergo, c. Nullus, & c. Clericos, de cōfērat. d. i. Trid. sēff.
 vel talem locum requiri ad hoc, vt Missa audiatur, cūm non debeat quis restringi ab obseruatione magis necessarij, per arctationem ad minūs necessarium.
Quæ autem^b, vel vbi sint loca consecrata. Dico quod regulariter Ecclesiæ Parochiales, & alia solempnes Collegiatæ. Oratoria autem, quæ dicuntur capellæ, non possunt haberi, quæ sint consecratae, nisi de licentia Episcopi, vt habetur de consecrat. distinct. i. Vnicuique fidelium licet habere oratorium, & ibi orare: Missas autem ibi celebrare non licet, nisi in casibus supradictis. Oratorium tamen sacrum facere non licet, nisi auctoritate Episcopi, de consecrat. distinct. i. Nemo. Istius etiam loci requiritur oratus, scilicet lumen, vt dicitur Extrā de celebrat. Miss. capitulo ultimo, de eo, qui sine igne sanctificabat, & aqua; & sequitur: Mandamus, quod officio, & beneficio ipsum priues perpetuò.

^{22. decreto de obseru. in cel. Miss.}
Potest Episcopus licetiare ad celebrium in pauper est, saltem ut stanneum calicem habeat: de ore autem, aut aurichalco non fiat: quia ob loco non satis. c. Mis. Calix Domini cum patena, si non ex auro, omnino ex argento fiat. Si quis autem tam propinqua sunt calix, & patena, quæ debent esse de auro, vel argento, vel vbi paupertas cogit ad minūs de stanno, sicut habetur de consecrat. dist. i. Calix. Calix Domini cum patena, si non ex auro, omnino ex argento fiat. Si quis autem tam pauper est, saltem ut stanneum calicem habeat: de ore autem, aut aurichalco non fiat: quia ob vini virtutem eruginem, vel rubiginem pariter & vomitum provocat. Nullus autem in ligno, vel vitro presumat Missas celebrare. De vitro autem rationale est propter eius fragilitatem, ne sanguis Domini periculo exponatur: de ligno propter imbibitionem humoris.

Altare debet esse lapideū. Ex quo calix, & quare non de ore.

¹⁵
Altaria, & calicem debere esse cōfērata. Minores & Prædicatores posse celebrare in portatili, sine licentia Episcopi, nec hoc reuocari. eſſe per Trid. doceat Emman.
Si obiicitur ex hoc capitulo, quod non licet vti altari viatico, nisi ex priuilegiis. Respondeo, verum est, quantum ad vsum eius indifferenter in quocumque loco consecratio, vel non consecratio: sed quantum ad vsum eius in loco consecrato videtur satis esse ius commune: quia ante dedicationem altaris in Ecclesiis quibuscumque communiter celebratur cum altari paruo.

^{1. tom. q. 43. a. 5. & to. 2. q. 7. 5. art. 1. Vide Suar. to. d. 81. s. 3.}
Hoc etiam altare, siue fixum, siue mobile, & portabile, oportet esse non enorimenter fractum, Extrā de consecrat. Eccles. vel altaris. Ad hæc, si sit altare, vbi dicitur, quod si lapis benedictus fuerit imminutus, debet iterum benedici. & cap. Quod in dubijs. ibidem. Calicem etiam, & patenam oportet esse consecratam, vt habetur Extrā ubi supra.

¹⁶
An in Ecclesia sufficit portatile sine primitorio? Dux palla requiruntur consecrare, si ita habet cōsueto.
Hæc etiam vasa oportet esse ornata, altare quidem tobaliis duabus, vbi est mos Ecclesiæ, consecratis; & quod magis præcium est corporali de sindone munda. Et oportet quod illud corporale cooperiat ad minūs locum calicis, & hostiæ, quæ debent collocari super altare consecratum, siue totum immobile consecratum sit, siue super mobile vbi requiritur vsum eius.

C O M M E N T A R I V S.

^z *Sequitur secundum principale, &c. Hic decla-*

¹⁴¹
Requiruntur consecratio, seu benedictio Ecclesiæ.
Felix IV.

Higinius, Evaristus, Clemens.

est Sylvestri 3. cap. Nullus Presbyter. Idem docet Sylvester. Anacletus epif. 1. Concilium Laodicense can. 58. Supponit Dionysius de Ecclesiastica hierarchia, c. 3. Origenes tract. 35. ad caput 26. Matthæi. Idem docet Basilius in regulis brevioribus, interrogazione 310. Chrysostomus homil. 27. ad cap. 11. epistola 1. ad Corinth. Sylvester in epilogo Concilij Romani. Concilia Aurelianense, Cabilonense, Remense, Magonitimum secundum. Huc etiam spectant plura capita 16. queſt. 7. Patet hæc veritas ex communi omnium sensu, in quibus cultus aliquis communis religionis veræ, aut falsæ viguit; apud illos enim

Hieron.
Augustin.

Bernard.

142
Casus exce-
pti à lege v-
niuersali.

Aleensis.
D. Thom.
Paludanus.
Sotus.
Quæ necessi-
tate excep-
ta sunt.

Quatuor ca-
sus non com-
prehensi lege.

143

Quæ Ecclesia
dicuntur be-
nedicta?

De ornatura
quijsso loci.

Ambros.

Felix IV.

Leo I.

enim fuit usus templorum: benedici autem debet patet ex lege, & consuetudine prescripta, quan videtur licet apud Hieronymum in cap. 43. Ezechielis. Augustinum lib. 4. contra Cresconium, cap. 40. finis ipse idem probat, quia ordinatur ad cultum & sacrificium. videatur S. Bernardus sermone 1. in dedicacione Ecclesie, vbi & ceremonias ipsas, & mysticam eam interpretationem egregie declarat.

a Casus autem sunt isti, &c. Casus necessitatis excipitur ab hac lege viuiali: vt patet capitulo Concedimus, eadem dist. cap. 10. & cap. Sicca non alij. cap. Hic ergo. Ita etiam communiter Doctores in illa iura. Aleensis 4. part. quæst. 36. D. Thomas 3. part. quæst. 8. 3. art. 3. ad 1. Paludanus, Sotus, & alij hic, Summissa verbo Missa. Hunc autem casum necessitatis, quem exprimit Doctor, exponi etiam D. Thomas, nempe ratione itineris, quando non inuenitur Ecclesia, licere Missam celebrare, quando cetera adsum: & communis idem tenet. Quatuor itaque causa sunt, ex quibus licet dicere Missam extra Ecclesiam conlectram. Prima, si Ecclesia sibi destruta, aut occupata ab hereticis, vel infidelibus, vel polluta. Secunda, est necessitas itineris. Tertia, confluxus populi, quem nequit Ecclesia capere, & paucitas ministrorum: nam si licet ex hac causa celebrare plures Missas ab eodem Sacerdote in die, conuenientius est, vt possit in loco idoneo, in quo ab omnibus audiri possit, semel celebret extra Ecclesiam. Quarta est, priuilegium illud concedens, de quo infra agetur.

b Quæ autem, vel vbi sunt loca consecrata, &c. Respondet Ecclesiæ Collegiatas, & Parochiales esse consecratae ad hunc effectum: intelligit consecrationem latè, vt comprehendit etiam Ecclesiæ benedictas, & ad hunc effectum ordinatas, & creatas auctoritate Papæ, aut Episcopi, quæ gaudent iisdem priuilegiis, sicut Ecclesiæ consecratae; vt notant Doctores & Glossa in cap. vlt. de consecratione Ecclesie. Requiritur tamen consecratio altaris, in quo celebratur, siue illud sit fixum, aut mobile, deinde addit Oratoriū sacrum non licere facere, nisi de licentia Episcopi, vt patet ex Canonibus allegatis. Addit præterea ornatum requiri: hoc potissimum intelligitur de altari; nam de ornato Ecclesiæ præter solam Crucem, & lumen non inuenitur aliquid specialiter decreatum: de Cruce autem habetur ex Concilio Aurelianensi; & habetur cap. Nemo, de consecr. dist. 1. Nemo Ecclesiæ adficeret, antequam Episcopus Civitatis veniat, & ibidem Crucem figat, &c. & ante prefinit qui adficere vult, que ad luminaria sufficiant, &c. Confuerit etiam ita fert: huc spectat cap. vlt. de celebratione Missarum; quamvis magis specter ad celebrationem requiri lumen. Ambrosius, Sine Cruci Ecclesia stare non potest, serm. 56. & de cultu Ecclesiarum. Felix IV. & habetur de consecr. dist. 1. differit exemplo veteris templi, & tabernaculi, quod Dei ipse magnifice ornandum statuit. Exempla Imperatorum, Regum, & Sanctorum Pattum, & Pontificum approbata luculentiter ad hoc suppetunt, atque ex natura cultus Deo debiti, & reverentia, & mundicie in eo adhibendæ, id prescribitur: videatur Leo I. serm. 3. Quadragesimali. Quod si Patres aliquando reprehendunt superfluitatem, id non derogat honestati, & reverentia; sed magis excitant, vt pauperum, viduorum, & pupillarum cura habeatur, quæ sunt tempora viua: & certè his neglectis superimpenderet ornatum superfluo parictum, quæ alioquin

Scoti oper. Tom. VII.

necessitati pauperum eroganda essent, non caret vitio: quoniam & ipsa vasa sacra distrahenda sunt, vt charitati & misericordia vacetur, quando instans necessitas urget, dicente Domino, Misericordiam volo, & non sacrificium.

c De loco autem mobili, &c. Appellat vas remoto altare, iuxta modum loquendi Philosophi

4. Physic. textu 41. quia dicitur vas esse locus mobilis. Optatus Milevitanus lib. 6. contra Parmenianum, vocat altare sedem corporis, & sanguinis Christi. De altari plura in veteri Testamento Genes. 8. 12. 22. 35. Exodi 30. Num. 7. in lib. Esdræ, & Machabaorum, Sacerdotium enim sacrificium, & altare correlativa sunt; in Scriptura, & sacris Canonibus vocatur aliquando mensa & tabula. Matthæi 24. Si offers manuas tuas ad altare, &c. 1. ad Corinth. 9. Qui altari defruiunt, &c. & c. 10. Non potestis mensa Domini participes esse, & mensa demoniorum, ad Hebreos 13. Habemus altare de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deseruiunt, &c. de altari respectiu ad sacrificium corporis, & sanguinis Christi faciunt mentionem omnes Liturgiz, omnes Sancti Patres can. 3. & 31. Apostolorum, Clemens I. Constitut. lib. 3. cap. 6. Presbyteri Achaiae in martyrio S. Andrea Ignatius martyris in epistola ad Ephesios. Dionysius de Cœlesti hierarchia, cap. 3. & 4. Irenæus lib. 4. c. 20. & 34. Origenes homil. 11. in Numerum. Petrus Alexandrinus epist. ad omnes, Ecclesiæ. Athanasius ad omnes Orthodoxos; & in vita S. Antonij. Basilius epist. 70. 72. Nazianzen. orat. 4. 11. 20. 23. Nyssenus orat. in sanctum Baptisma. Chrysostomus lib. 6. de Sacerdotio homil. 16. ad cap. 5. Matth. homil. 53. ad populum Antiochenum; & homil. 61. idem etiam posteriores, Theodoretus in his. Eccles. lib. 3. cap. 1. 1. & 12. can. 69. Synodi Trullensis. Eodem modo pa- sim Latini Patres. Tertullianus de orat. c. 10. & 14. exhortat. ad castitatem, c. 10. Cyprianus epist. 55. 64. 66. 72. 73. Concilium Elibertinum cap. 29. Hilarius lib. 3. ad Constantium. Ambrosius de Helia & ieiunio, cap. 10. lib. 1. de virg. de his qui mysti- riis init. cap. 8. Hieronym. epist. 1. ad Heliodorum, cap. 7. & epist. 2. cap. 12. ad Nepotium; & aliæ sacerdotum. Augustinus de Cœnitate Dei, lib. 22. cap. 12. contra Faustum lib. 20. cap. 21. & alij posteriores Patres.

Requiritur vt altare sit ex lapide, hoc sanciuit Evaristus. Papa apud Burchardum lib. 1. cap. 27. Altaria si lapidea non fuerint ad celebranda diuina officia, non consecrantur. Item cap. Altaria, de consecr. dist. 1. quod est Concilij Epauensis. Gregor. Nyssenus loco citato, Lapis, inquit, est natura communis, nihil differens ab alijs crastis lapideis, ex quibus parietes nostris extrahuntur, &c. sed quoniam Dei cultui consecratum, & dedicatum est, ac benedictionem accepit mensa sancta, altare immaculatum est, &c.

Idem insinuat Optatus Milevitanus lib. 6. contra Parmenianum, vbi dicit calidum de fragmentis altaris factum esse vinum, quod sacrilegis cessit in mercedem sceleris commissi contra Ecclesiam, & altare. Chrysostomus homil. 20. in posteriore ad Corinthis. Augustinus serm. 255. de tempore.

Hec institutio habet proportionem ad significationem mysticam, quæ altare significat Christum: Petra autem erat Christus. lapis quem reprobauerunt adficanter, &c. tum etiam congruitatem, quia est materia solida, stabilis, & peruvia. Pracessit etiam exemplum in veteri lege, in qua ex lapidibus altare constructum fuit. Neque refert, quod altare ligneum aliquando fuit in visu primi Ecclesiæ, quia illud habuit proportionem

I 44
De altari.

Optatus Mi-
levitanus.
Necessitat al-
taris, ex Scrip-
tura, & Pa-
tribus osten-
ditur.

Clemens I.
Vita S. An-
dere.
Ignatius.
Dionys.
Irenæus.
Origenes.
Petri. Alex.
Athana-
lius.
Nazianz.
Nyssenus.
Chrysost.
Theodo-
ret.

Synod in
Trullo.
Tertullian.
Cyprian.
Concil. Eli-
bertinum.
Hilarius.
Ambrosius.
Hieron.
Augustin.

I 45
Debet esse la-
pideum.
Evaristus.
Conc. Epau-
ensis.

Optatus Mi-
levitanus.
Chrysost.
Augustin.
Proprietate apia
significationi.

nem cum altari Crucis, quia propter commoditatem usus, & maiorem durationem materia est mutata.

146
Dicitur esse cō-
ferratum.

Hoc altare debet esse benedictum, seu consecratum ab Episcopo, aut habente facultatem specialem ad hoc munus à Sede Apostolica. Primum patet ex omnibus Patribus citatis, & de consecrat. diff. i. cap. Altaria primo & secundo, cap. Nullus Presbyter. Damas, in epist. 4. decretals, negat hoc munus conuenientem Choroepiscopis. Non debet esse enormiter factum, vt bene Doctor versu, Hoc etiam altare, &c. debet esse ornatum, vt ibi dicit cum communi duobus robalii & corporali; illa iuxta consuetudinem Ecclesiarum benedicuntur, aliquando non; sed corporale debet benedici ab Episcopo, de iure, de consecrat. diff. i. cap. Consulto: ex Eusebio & Sylvestro Pon-

tificibus: debet esse ex lino mundo, & non serico, aut etiam panno tincto; ex eodem cap. quia representat sindonem in qua iacuit corpus Domini in sepulchro. Differentia altaris portatilis à fixo patet ex litera, & quid ex priuilegio competit Minoribus & Prædicatoribus, quorum priuilegio in hoc non derogat decretum Tridentinum, vt bene Scholastes, De calice præterea & patena, eorum consecratione & materia, patet ex litera, in cap. Vasa, de consecrat. diff. 2. Vide plura apud Iodocum lib. 8. de Sacramentis, diff. 1. art. 10. Hæc benedictio debet fieri interueniente Christate, sicut & altaris: videantur moderni scriptores, vt Sotus, Suarez, Bellarminus, qui satis difusè hanc materiam tractant, & casus particulares eius exponunt & resoluunt, sicut & antiqui, quos supra citauimus. De calice, & patena.

Ornamentum
altari.

S C H O L I V M.

Celebrantem sine requisitis predictis ex parte loci, vasis (& idem est de vestibus) non fieri irregularis, nisi scienter celebret in Ecclesia interdicta à iudice, vel in calice inidoneo: soluit tamen iura, quæ pro primo casu citantur; sed videtur haberet. c. 15. Qui, de sent. excomm. 6. secundum casum relinquit sub dubio.

17

Si quætitur, quæ pena sit celebrantibus sine istis conditionibus, quæ dictæ sunt ex parte loci, & vasis?

Rich. pre-
sentis diff.
art. 4. q. 1.
in sol. princ.

Respondeo, in nullo præmissorum incurritur irregularitas, nisi in duobus casibus. Primus, si scienter celebret in loco interdicto à iudice: alius, si celebret in calice non idoneo. Circa primum sciendum, quod locus potest esse interdictus à iudice, vel à iure. A iure quidem, si est pollutus sanguine, vel semine, Extrà de consecr. Eccles. cap. vlt. si in Ecclesia, & in talibus notorium est, peccatum est celebrare: non tamen incurritur irregularitas, quia non est à iure inflicta expressè.

Si autem priuatum est, nec peccatum est, quia nec reconciliatione indiget, Extrà de adulter. Significasti. Si autem interdictum sit à iudice latum contra locum, celebrans ibidem scienter dicitur incurtere irregularitatem. Quod probatur per unum capitulum Extrà de clero excommunicato ministrante, Postulasti, & per aliud capitulum Extrà de excessi. prelat. Tanta. Sed utrumque capitulum bene posset exponi, cum neutrum est iuris exposituum, neque etiam iuris positivum, vt appareat talem sic celebrantem irregularis esse simpliciter. Quod patet, exponendo verba illa, quæ ponderantur de priuatione beneficiorum, & huiusmodi.

In secundo casu, scilicet de defectu calicis idonei, dubium est an propter illud irregularitas incurritur: quia pena illa depositionis, quæ habetur Extrà de celebr. Miss. vlt. infligitur propter multa, scilicet quia non vrebatur calice debito, nec aqua, nec igne. Et ita dubium est si propter quodcumque istorum separatim debeat infligi depositio, quia ibi omnia concurrebant.

C O M M E N T A R I V S.

Celebrans in
calice in-
doneo, an
irregularis
sit.

I 47
d. S I queritur, quæ pena sit celebrantis, &c. Duos casus exponit, in quibus incurritur pena irregularitatis à celebrante. Primus est si celebret in loco interdicto à iudice, non verò à iure. Intelligit autem interdictum à iure, non in illa acceptione, quæ pena incurritur ipso iure ante sententiam, & actionem hominis: sed intelligit interdictum à iure, vt comprehendit illos casus, in quibus Ecclesia polluitur effusione feminis, & sanguinis notoria, quo casu peccatum est celebrare in tali Ecclesia, non tamen incurritur irregularitas, quia, vt bene Doctor, nulla talis est ipso iure expressa. Est communis.

De iussu, & permissione Episcopi potest dici sacram in tali Ecclesia, vt patet ex cap. Missarum, & cap. Hic ergo de consecr. diff. 1. hinc in Germania excusantur celebrantes in Ecclesia, ybi sepulti

sunt heretici. Addunt alij, si necessitas sit gravis, posse sine licentia Episcopi, quando nequit esse recursus ad illum celebrati, quia præcepsum Ecclesiasticum non obligat cum tanto rigore, cum Ecclesia pia mater id non voluerit, seclusis circumstantiis contemptus, aut scandali. Hæc pollutio Ecclesiæ, iuxta aliquos lato modo dicitur interdictum, non verò in omni rigore; ideo que cessat argumentum, ex cap. Is qui, &c. de sententia excommunicat. in 6.

Si queras quale sit hoc peccatum? Respondeatur esse mortale; & grauius, quam celebrare extra locum sacram, quia Ecclesia polluta habet impedimentum lege statutum, & maculam, quam non habet locus non consecratus, aut benedictus. Dixi in Germania ex consuetudine celebrati in talibus Ecclesiis, in quibus sepeluntur heretici;

Quando licet
celebrare in
loco interdi-
cto.

148

hæretici ; quæ consuetudo fundatur in permissione Episcoporum : in Hibernia tamen id non licet, quia nec Prælati vñquam id permisérunt; qui in iis, quæ Canones decernunt, sunt rigidi, & zelosi ; nec populus admisit consuetudinem: proinde scandalorum esset celebrare in Ecclesia non restituta. Requiritur ut hæc pollutio sit notoria iuxta communem, & sit Ecclesia benedicta, aut consecrata, non autem loci priuati, qui non indiget reconciliatione: *Extra de adulterio;* cap. *Significasti.*

149

c Si autem interdictum sit à iudice latum, &c. Loquitur de interdicto tigore sumpto, siue sit à iudice per sententiam, siue sit à canone: & quamvis aliqui citent duo Capitula in litera expressa. Respondeat Doctor posse exponi commodè non de pena incursa, sed incurrenda per actionem iudicis; vel certè de peccato, ut secundum Capitulum comprehendit: primum autem Capitulum videtur loqui de pena suspensionis, quæ est alterius rationis ab irregularitate.

Per idem patet etiam ad alium textum Capituli primi de sententia & re iudicata in 6. quem aliqui in hoc loco citant: nam pena irregularitatis non incurritur, nisi sit iure expressa, ut supra diximus: neque argumentum à simili in hac materia valet. Melius autem probatur hæc pena ex Capitulo, *Is qui, de sentent. excommunicat.* in 6.vbi comprehenditur celebrans in loco interdicto, nisi priuilegatus existat super hoc, vel à iure sit ei concessum, &c. & in cap. *Is cui,* vt patet ex textu. Videatur Couarruas in cap. *Alma mauer,* &c. part. 2. §. 2. citans Doctores in hanc sententiam.

Couarr.

150

*Sex modū
pollutio Ec-
clesia.*

Potes quando contingat Ecclesiam pollui? Respondetur in genere sex casus enumerari. Primus, est homicidium voluntarium, & non casuale, vel inuoluntarium, vt si fiat ab amente, ex capitulo *Proposuisti, de consecrat. Ecclesie.* & cap. *Si motum, de consecrat.* dist. 1. Secundus, est iniuriosa effusio sanguinis, ex cap. *Si Ecclesia, de consecrat. Ecclesiar.* & cap. *Ecclesiæ, de consecrat.* dist. 1. requiriatur ut sanguis in quantitate fundatur, & per actionem iniuriosam Ecclesiæ & voluntariam.

Tertius est de effusione seminis, qui simili modo intelligitur, sicut effusio sanguinis, neque refert quod sit per copulam aliæ licitam, si in alio loco fieret; quia in Ecclesia seclusis quibusdam circumstantiis, quas Doctores excipiunt, non licetè fit; debent hi casus esse notorij ut Ecclesia polluatur, ut communiter Doctores. Quartus est, si in Ecclesia sepeliatur fidelis excommunicatus; ex cap. *Confusuisti, de consecrat. Ecclesie,* &c. Ius antiquum sumit limitationem ex decreto Concilij Constantiensis, & debet intelligi de excommunicato, quem euitare tenemus, ut est denuntiatus, aut notorius percussor Clerici. Aliqui addunt perinde esse, si fuerit consecrata, aut benedicta ab excommunicato Episcopo; ex Abbatte, & Hostiensi in dicto c. *Consulauisti:* sed hoc est dubium, quia argumentum à simili in materia censuræ non concludit; neque aliquoquin casus praedictus ipso iure comprehenditur. Quintus est, si infidelis & paganus in ea sepeliatur, aut sepultus iaceat, ex cap. *Ecclesiæ* 1. & 2. de consecrat. dist. 1. extenditur ad infantes decedentes sine Baptismo, non tamen si moriantur in materno utero mortua matre, quia sic propriam sepulturam, & personalem non recipiunt in Ecclesia. Sextus casus est, quando Ecclesia destruitur, & ex toto readificatur, aut ex maiori parte. Circa hæc videantur Doctores hac distinctione, & Summissæ verbo *Consecratio.* qui plures casus particulates circa praedicta resoluunt.

f In secundo casu, scilicet defecitu calicis, &c. Relinquit dubium si talis incurrat irregularitatem, quia cap. *vñnum, de celebrat. Missarum,* plurima crimina comprehendit; & dubium est, si propter quodlibet incurritur pena inflicta, probabilius est incurrire: quia quodlibet etiam seorsim dignum erat tali penâ, & continebat grauem irremerentiam in ministerio, & abusum; ita ut propter vnum solum puniri debuerit, & excludi ab altari. Penna ergo inflicta debet etiam ad singula referri, maxime cum nullum sit alterius circumstantia, sed per se enumeratum peccatum contra propriam inhibitionem, & censurâ tali dignum.

151
*De celebra-
to sine cali-
cio.*

S C H O L I V M.

Tempus Missæ celebranda, esse ab aurora, id est, à prima Solis irradiatione, quæ incipit paulò plus media hora ante Solis ortum, usque ad horam nonam, cuius determinatio sumenda est ex consuetudine Ecclesiarum: quidam putant licere celebrare usque ad tertiam horam. Nau. sum. c. 2. 5. num. 8. 5. & de oratione, cap. 2. 1. num. 2. 2. Durand. hic quest. 2. Rosell. verbo Missa num. 4. 6. Angel. ibi, sed communis tenet inchoari debere ante meridiem, secluso priuilegio. Suarez. 3. tom. disput. 8. o. scilicet 4. imponit Scoto quod velit licere celebrare 5. quadrantibus ante ortum Solis: forte non vidit eum.

Tertium & principale, scilicet ex parte temporis, breuiter teneas quod à principio diei usque ad nonam Missa congruè celebratur: non computando principium dici ab ascensu Solis super Horizontem nostrum: sed ab illa hora ex qua radij solares illuminant hemisphaerium nostrum, quod dicitur principium auroræ, & incipit secundum auctores in lib. *de crepusculis*, quando Sol est sub Horizonte ad decem, vel octo gradus, quorum ascensus non continet spatium ultra medietatem horæ, & quintam vnius horæ, & ille terminus celebrandi tunc, & non antea, probatur de consecrat. dist. 1. *Nocte sancta Nativitatis Missas celebrent Presbyteri.* & infra eadem dist. §. de Ieiuniis: *In Sabbatho sancto circa noctis initium Missarum solemnia sunt celebranda.* Et ratio est, quia illa pars diei artificialis, quæ est post nonam Sabbathi sancti, computatur cum nocte præcedente diem Dominicam. Vnde in benedictione cerei dicitur, *hæc nox est, &c.* & etiam in oratione dicitur, *Deus, qui hanc sacratissimam noctem.*

Terminus autem celebrationis, scilicet hora nona, colligitur ex consuetudine Ecclesiæ oper. Tom. VIII.

*Quando in-
cipit dies,
quoad cele-
brationem?*
*Intelli-
ge quoad pro-
phetias &
ceremonias,
que fiebam,
non quoad
ipsum sacri-
ficium, quod
ante media
noctem non
fiebat, sed
iam cessauit:*

B B B b 3

suarum: ille mos.

fiarum : & ille terminus maximè attingitur in diebus ieiuniorum, quando regulariter in Ecclesiis collegiatis consuevit circa horam nonam Missa de ieiunio celebrari. Istam autem circumstantiam temporis concomitatur quoddam necessarium ad faciendum tractum temporis in celebratione Missæ ordinata quacumque hora diei artificialis fiat, scilicet legere introitum, orationes, & epistolam, sicut in Missalibus secundum usum Ecclesiæ Romanæ notatur, sine quibus præmissis nullus ordinatè conficit: nec fortè absolutè quis confidere posset, ut supra tacitum est dist. 8. nisi præmitteret ad minus illa verba, per quæ significaret se profere verba consecrationis in persona Christi, non in persona Sacerdotis.

Oportet celebrantem habere ministrum. Vltimum est, quod celebrantem oportet habere aliquem respondentem in persona totius Ecclesiæ, ut denotetur esse mediator inter Deum, & Ecclesiam, offerens sacrificium Deo pro Ecclesia, quæ sibi assit in offerendo.

Ad 19. Ad ^k argumenta. Ad primum, potest exponi illa Glossa illius verbi Malachiae, *Quidquid à vobis beneditur*, supple inquantum mali estis: quia mali inquantum huiusmodi adulando benedicunt malis, quibus Deus veraciter maledicit: sed in Eucharistia Sacerdos non benedicit inquantum malus, sed inquantum habet in benedicendo, & conferrando intentionem Ecclesiæ.

Ad 2. Ad secundum, cum dicitur, nulla ei relinquitur potestas, verum est de potestate ad ordinatè execendum, non autem de potestate ad simpliciter execendum.

Ad 3. Ad tertium, si oblatio Sacramenti, inquantum oblatio Sacramenti, habeat efficaciam pro illo, pro quo offertur, necesse est concedere, quod oblatio facta à malo æqualem habeat efficaciam, sicut illa, quæ est facta à bono. Sed si multa alia concurrentia in Missa per modum orationis multum faciant ad efficaciam Missæ (quod videtur probabile, quia deuotio in una alia oratione, non multò minus distat apud Deum à deuotione, in quibusdam pertinentibus ad Missam, & deuotio acceptatur secundum merita illius, cuius est deuotio) sequitur, quod Missa melioris erit melior, & tamen Sacramentum utroque est æquale.

Missa boni est melior tamen Sacramentum utroque est equale. Si quereras quid simpliciter tenendum? Respondeo, nullum bonum recompensat Deus secundum iustitiam retributiuam, nisi propter aliquid meritum, cui correspondet illud bonum: istud meritum, quod dicitur esse in celebratione Missæ, ut Missa est, non potest esse meritum abstractum, sicut idea Platonis: ergo oportet quod sit realiter aliquid meritum. Vel ergo totius Ecclesiæ, vel alicuius membra: non est autem totius Ecclesiæ, nisi quia alicuius partis: non est autem partis malæ & mortuæ in toto, sicut esset partis viuæ, id est, existentis & operantis in charitate: ergo in Missa non est tantum meritum cuiuscumque, quando est mali, sicut quando est boni: & per consequens Deus secundum iustitiam retributiuam non habet alicui in Ecclesia, nec toti Ecclesiæ recompensare tantum bonum pro ista, sicut pro illa.

Vnde missa melior missa melioris Sacrae. Ad quartum dico, quod sumere est magis commune, & necessarium, quam confidere: & magis necessarium, licet in se aliquando nobilis, pluribus tamen quandoque competit, quam minus nobile, quod est minoris nobilitatis: & ratio est maior, siue communior necessitas. Ita est hic, quia Christus expressè docuit se velle sumi Eucharistiam à quolibet Christiano, Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filij hominis:* & ibi loquitur omnibus: sed consecrationem, seu dispensationem, noluit ita esse communem, quia non fuit ita necessarium, ut esset communis: possunt enim pauciores dispensare, quam suscipere.

Ad 5. Ad ^l quintum dico, quod Laurentius dispensauit sanguinem Christi, ut patet in Legendā: quod benè est congruum, quia sanguis non dispensatur nisi in calice, tactus autem calicis conceditur Diacono. Sed corpus non dispensatur, nisi species panis tangatur: ideo sequens auctoritas de dispensatione corporis à Diacono, videtur difficilior. *Lucius potest dicere communicare, sicut fecit Regina Scotie.* Ad quam dici potest, quod simpliciter in casu necessitatis conceditur Diacono dispensare corpus Christi, ut dicit auctoritas allegata: sed non sequitur ex hoc, quod possit confidere: quia minus est dispensare quam confidere. Nullo autem modo laico confidere, nec etiam dispensare conuenit, secundum illud de consecrat. dist. 2. c. Peruensit. Vbi dicitur, quod *quidam Presbyteri intantum parvipendunt diuina mysteria*, ut laico corpus *Matth. 26. mini tradant ad deferendum infirmis;* & sequitur: *Interdicit Synodus ne talis temeraria pre-Suar. 3. to. sumptio amplius fiat.*

d. 82. lect. 3. Ratio congrua est, quia sicut ab anima mediante corde deriuantur virtutes animæ ad *Oppositorum extera membra, & in corde est principalis sedes (vide 16. de Animalibus)* & etiam in *tenet Vafj.* qualibet politia actus principales pertinentes ad illam politiam pertinent ad aliquam *3. tom. d. personam principalem in illa politia; ita rationale est istum actum conficiendi, & dispensandi*

sandi Eucharistiam, residere apud illum, qui est principalis in Hierarchia Ecclesiastica; huiusmodi autem est Sacerdos: ergo, &c.

Confirmatur hoc, quia non minoris reverentia, vel authoritatis est posse super corpus Christi verum, quam super corpus Christi mysticum; secundum autem soli Sacerdoti conuenit: quem ergo vel magis propter reverentiam corporis Christi veri soli Sacerdoti conueniet authoritas respectu ipsius conficiendi, & regulariter dispensandi. Non enim potest in Ecclesia nimis digna persona, nec nimis dignus gradus inueniri ad consecrationem, vel dispensationem istius Sacramenti, in quo veraciter, & realiter continetur ille, qui est Sanctus Sanctorum, cui sit gloria in secula seculorum.

C O M M E N T A R I V S.

152
De tempore
celebrandi
prefcripto.

D.Thom.
Richardus.
Durandus.
Paludanus.
Alessis.
Summis.
Vasquez.
Suarez.
Nauarr.
Fundamentū
conclusi.

153
Consuetudo
quomodo ser-
uetur alibi?

g *Tertium principale, &c.* Horam congruam celebrationi statuit ab initio auroræ, & hoc quantum ad tempus inceptionis, ita ut ante initium auroræ non licet celebrare sine dispensatione, aut privilegio: ita docent reliqui communiter in hac distinctione: D.Thomas q.1.a.2. *questionula 4. & 3.p.q.7.3. a.2. ad 4.* Richardus a.2.q.3. Durodus q.2. Paludanus a.2. *can. 2.* Alenf. 4.p.q.10.m. 5. *art. 2.* Summis verbo *Missa*, & communis recentiorum, Vasquez 2.3.c.3. Suarez *diss. 7. scđt. 4. concl. 1.* Nauarrus in *Summa cap. 5.2.*

Hæc conclusio fundatur in consuetudine habente vim legis, & in rubricis Missalis exprimitur: quod vero hæc cōsuetudo vim legis obtineat, patet ex communis sensu Doctorem, & ex priuilegiis, quibus aliqui dispensantur à Sede Apostolica, ut ante diem vna hora celebrari possit: & ex rubricis prædictis de hora celebrandi, & eam merito colligit Doctor ex *confcr. diss. 1. cap. nocte sancta Natiuitatis, &c. & cap. Solent. §. In ieiuniis, eadem distinct. vbi conceditur Missa celebranda in nocte Resurrectionis*, quæ est secunda Sabbati sancti, quod antiquissimum statutum est, & patet ex ibidem citatis, quæ *diss. 7.5. & 76.* habentur.

Aduertendum tamen est hanc consuetudinem inchoandi Missas, sicut regulariter tenenda sit, in quibusdam locis non esse receptam, sed seruari consuetudinem diei visualis, quo artifices, & operarij communiter exeunt ad suas operas: unde in Septentrionalibus ante crepusculum aurora vna hora, & citius celebratur pro commoditate populi in Germania, & Belgio, & aliis locis, quibus etsi non expectatur crepusculum, tamen aliquo modo consuetudo vniuersalis potest dici obseruari, quia eadem hora celebratur, quæ in aliis regionibus, in quibus dies hyemales longiores sunt, tum illucescit aurora, & mysteria initiantur: & consuetudo eatenus obtinet, quatenus vnu recepta est. Illa consuetudo antiqua, quæ viguit tempore, quo Doctor scripsit, celebrandi in nocte prima Dominicae Resurrectionis, mutata est iam, ut patet ex Ordinario Romano. Aliqui hoc tempus inchoandi definiunt esse quinque quadrantes hora ante Solis ortum, & pro hac sententia adducitur noster Doctor, cum hic tantum dicat esse tres quadrantes non currere irregulariter, ut ipse etiam probat, ex lib. de *Crepusculis*. Hanc mensuram mathematicam nimiam esse docet Suarez, quæ non attendi debet in re moralis: sed hoc non recte reprehendit, quia si tempus cadat in præceptum, recte assignari debet regula aliqua, ex qua cognosci debet, & fundari doctrina moralis, & materia curritis precepti. Regulares habet circa hoc varia priuilegia.

Dubitant aliqui an liceat tres Missas absoluere in nocte Natiuitatis ante auroram. Aliqui dicunt Decreum Telephori intelligi debere de prima Missa tantum, ita Sylvestri verbo *Missa 1. queſt. 6.*

Armilla, & Tabiena, Nauarrus c.25.n.87. sed hæc doctrina ad summum referri debet ad Missas Cœuentuales, & solemnies, de quibus intelligi potest rubrica Ordinarii Romani: neque inducenda sunt præcepta sine lege, quæ nulla est, aut consuetudine habente vim legis, quæ varia est: vnde sic rubrica intelligi debet circa obligationem de Missa gallicantus, quæ tamen de die dici potest, ita etiam alia Missæ dici possunt nocte ante auroram, attentâ consuetudine locorum.

h *Terminus autem celebrationis, &c.* Afferit etiā terminum celebrandi esse horam nonam iuxta consuetudinem Ecclesiarum: intelligit horam nonam canonice, id est, duodecimam, quando dicitur nona in diebus ieiuniij ante Missam cœuentualē productur officium, vsque ad medium diem, vel circa, quia est consuetudo Ecclesiarum in diebus ieiuniij: non autem intelligit horam nonam, iuxta ritum Iudaeorum, & antiquum Ecclesiæ, quæ est tercia pomeridiana, quia dudum aboleuit hæc consuetudo, quæ haberetur de *confcrat. diss. 1. c. Solent, &c.* quod est Concilij Cabilonensis, & habetur apud Burchardum, Iuonem, Panormiam, Polycarpum, ex Eusebio, & in Capitulis Pandulphi Aurelianensis Episcopi, ut patet in notis adiectionis in noua editione Decreti. Sumitur ergo hic nona iuxta computum officij Ecclesiastici in diebus ieiuniij, quando dicitur nona, & sic intelligit Vasquez antiquos Theologos, qui in hoc termino assignando conueniunt, & quidquid sit, an tum fuerit alijs vñus prioris etiam antiquata consuetudinis, saltem nunc sic intelligi debet, attentâ præsenti consuetudine Ecclesiæ, quæ interpretationem hanc sonat ex priuilegiis, quibus religiosi gaudent, ut aliquo tempore post meridiem possint celebrare: possunt tamen in diebus solemnibus circa duodecimam, & paulò post Missæ celebrari, ut ibidem Vasquez, ratione concursus, & solemnitatis, & ita vñus plerumque fert. Nauarrus *suprà citatus* dicit posse Missam, vsque ad tertiam pomeridianam protrahi: sed nisi consuetudo inducta id approbet, non est regulariter tenendum.

Subiungit præterea Doctor necessitate præcepti impendendum esse tempus idoneum, quo introitus, & reliqua ordinata in Missa iuxta titulum sanctæ Romanæ Ecclesiæ dicantur, quod per se notum est. Addit præterea quædam forte necessitate mysterij diienda esse, ut illa, quæ antecedunt formam consecrationis: de quibus dictum est d.8. q.2. quæ in re probabiliter tantum, & cum dubitatione hoc assertit, & non omnino certâ assertione, ut male quidam imponunt.

Dubitari solet an Sacerdos vna die plures Missas celebrare possit, etiam ieiunus? Circa iterationem sacrificij variae fuerunt consuetudines Ecclesiarum. Ioannes Cassianus, discipulus S.Ioannis Chrysostomi, eiusque Diaconus lib. 3. de *Institutione*

*Seruanda est
consuetudo
habens vim
legi.*

154
*Terminantur
Missa hora
nona.*

*Tempus idoneum insu-
endum in
Missa.*

*An plures
una die cele-
brari possint
ab eodem?
Cassian.*

*Confutatio
antiqua.*

Epiphanius.

*Leo Papa.
Confutatio
Alexandrina
Ecclesia.
Concilium
Altiissimorum.*

156
Ritus Graecorum.

*Ritus celebri-
brandi plures
Missas in ea-
dem Ecclesia.*

*Gregor.
Hieron.*

Prosper.

157
Varij ritus.

*De iteratione
sacrificij ab
eodem.
V. Vallefrid.
Leo III.*

Alexand. II.

Innoc. III.

Honor. III.

158

*Quid in casu
necessitatis?*

Paludan.

*Quique ca-
sus, in quibus
iteratione par-
mititur.*

*Primus ca-
sus.*

*Secundus ca-
sus.*

*Tertius ca-
sus.*

*Quartus ca-
sus.*

*Quintus ca-
sus.*

Antonin.

Nauat.

Syluester.

Angelus.

*Sextus ca-
sus.*

Canoniorum, cap. 1. eam consuetudinem fuisse in Oriente assertur diebus Dominicis vnam tantum Missam celebrandi, in qua ceteri communicabat: eadem indicat epistola Epiphanij ad Ioannem Ierosolymitanum, quae est 20. inter epistolam Hieronymi tom. 2. & capitulum Hinc est, 16. q. 1. Hunc morem in Ecclesia Alexandrina sub Diofcoro vigilisse epistola Leonis I. 81. indicat, & corrigit mandans, quoties Basilicam praesentia nouae plebis impleuerit, toties sacrificium subsequens offeratur; extat Canon nouus Concilij Altissiodorensis an. 590. Non super uno Altario duas Missas dicere, nec in Altario, ubi Episcopus, Presbyter, in illo Missas dicat, &c.

Alius fertur ritus Graecorum non conficiendi in Quadragesima, nisi in Dominica, & Sabato: vnde canon 49. Concilij Laodiceni, Quod non oporteat in quadragesima panem benedictum offerri, nisi in Dominica & Sabato. Canon 52. in Trullo addit diem Annunciationis, in reliquis siebat sacram præsanctificatum, sicut in Ecclesia Latina Feria V. Parasceues.

Ritus celebrandi plures Missas in eadem Ecclesia præfertur, quia alioquin multiplicatio Sacerdotum, & altarium in eadem Ecclesia essent superflua, & fructus iugis sacrificij, & cultus Deo debitus tolleretur, neque recte necessitatibus, & deuotioni fidelium satisficeret: pater ex epist. citata Leonis. Item, ritus celebrandi tres Missas in nocte Natalis antiquissimus est, de quo Gregorius in homilia de Natali Domini, & S. Hieronymus in suo Lettionario distribuit Euangelia, & Lectiones prout in vsu erant pro singulis proprias, vt constat ex Pamelio tom. 2. Liturg. Prosper in lib. de predicationibus dimidijs eporis, c. 6. scribit bis intra paucas horas in eodem loco oblatum esse sacrificium.

Quantum autem ad principale quæstum de iteratione sacrificij ab eodem Sacerdote, & uno die varij fuero ritus in diuersis Ecclesiis, vt refert V. Vallefridus Strabo, qui 800. ab hinc annis floruit, qui hanc controveriam proponit, & hinc exemplum Leonis III. qui plures Missas eodem die celebrabat: inde exemplum Bonifacij Moguntini martyris, qui vnam tantum offerebat. Videatur lib. de rebus Ecclesiasticis, cap. 21. vbi controveriam, & quæstionem liberam relinquunt. Alexander II. ducentis postmodum annis ritum celebrandi plures correxit, viderunt tamen permisisse, vt vna pro defunctis, altera de die si necesse fuerit, dicatur.

Cæterum Innocentius III. cap. Consilii, de celebrat. Missarum, verat plures Missas dici: sicut & Honorius III. cap. Te referere, &c. excipit Innocentius Natale Domini, & casum necessitatis.

Hunc casum necessitatis varijs interpretantur Theologi, Paludanus in 4. dis. 1. 2. q. 1. art. 4. exponeit quinque casus. Primus est propter defunctum tumulandum sub Missa, tunc poterit pro defuncto vnum, alterum de festo dicere. Addunt alii, ex eo solum quod parochianus pro defuncto postulet Missam. Secundus casus, vt communicet pro viatico infirmum. Tertius casus peregrinorum, vt audiatur Missam in die Festo. Quartus pro nuptiis, vt detur benedictio. Quintus pro necessitate populi. Eosdem casus admittit Antoninus 3. p. tit. 1. c. 6. Nauarrus in Summa c. 25. Syluester verbo Missa Angelus in Summa. Additur etiam casus quo aliquis nobilis superueniret dicta Missa: & quidam asserunt idem dicendum quandocunque occurrat necessitas æquivalens.

Aliqui negant hanc libertatem celebrandi plu-

res Missas, quia non videtur expressa sufficiens necessitas, nisi tantum in primo casu, & in casu necessitatis populi, vt si quis præsit duabus Ecclesiis, neque aliter possit prouidere utrique populo, nisi celebrando in utrique Ecclesia: alij negant primum casum.

Sed à communione opinione non videtur redendum, maximè cum ipsa lex casum necessitatis recipiat: secluso ergo scandalio ex opposito, necessestas, quam excipit lex, interpretari debet iuxta communem opinionem prudentum, cum exceptio ipsa fauorem sonet, atque pietatem, qua Ecclesia consultum voluit omnibus: neque alioquin oblatione iterata, ex casu necessitatis concessio, est in se mala, aut aliunde prohibita.

*Accedit quodd hæc inhibitus sit ob reverentiā sacrificij, non præjudicans necessitati, & utilitati, quæ æquiparantur in iure 12. quæst. 2. Innocentius in cap. Omnes, de constitut. Abbas cap. Vt super de rebus Ecclesiæ non alienandis: vnde Glossa in cap. Consulisti, citato, hanc sententiam tenet, comprehensdens sub necessitate honestatem, & utilitatem; ideoque ipse Innocentius lib. 2. de mysterio Missa, c. 25. sic interpretatur præceptum, quo cauetur ne Sacerdos celebret duobus ministris assistentibus, dicens: *Aliud est necessitatis articulus, aliud religionis contemptus:* quo casu non est alia necessitas, quam utilitatis, & fructus, quia posset simpliciter abstineri: hoc ergo modo debet etiam intelligi præses. Eodem modo intelligunt Doctores præceptum non celebrandi, nisi in locis sacris, cap. *Sicut non alijs de consecrat. dis. 1. Nisi pro summa, inquit, contingat necessitate:* que verba Doctores communiter intelligunt, sicut supra exposuimus, extendendo ad utilitatem, etiam hanc necessitatem.*

i Vltimum est, quod celebrantem, &c. Hæc doctrina comprehendit non solum Missas publicas, sed etiam priuatas. Missa publica varie dicitur, & per oppositum ad hoc dicitur priuata. Dicitur publica, ratione concursus populi, & solemnitatis, & assistentium ministrorum, & loci cumulatiæ, vt Ecclesia consecrata ad hunc finem: hinc Gregorius epistolarum lib. 4. epist. 43. alijs 87. prohibet Missas publicas fieri in quadam Monasterio, Ne inferuorum Dei secessibus, popularibus occasio vila prebeatur conuenientibus. & lib. 5. epist. 46. in quadam loco permittit Missam priuatam dici, & prohibet publicam lib. 7. epist. 71. lib. 8. epist. 3. agit de oratoriis, in quibus Missa priuata dicebatur: & homil. 37. in Euangelio, afferit exemplum Caglii Narniensis Episcopi celebrantis in Oratorio priuato: ita & Nazianzenus apud Zozomenum lib. 7. historiac. 3. dicitur celebrasse in cellula priuatim, & Lucianus martyr apud Nicephorus lib. 8. c. 31. sacrificasse in carcere vtens peccore pro altari, cum esset ligatus catenis, de consecrat. dis. 1. in capitulo, & hoc refertur ex Augustino. Prohibetur, ne Missæ peculiares, quæ diebus solemnibus siebant, ita publice agantur, vt propter eas populus à Missis publicis, & solemnibus abstraheretur. Aliae etiam acceptiones sunt Missæ publicæ, & priuatae, quæ sunt obuiæ ex Ordinario Romano de communi, & proprio pro causa publica, & priuata. Excludendus est error haereticorum, quem damnat Trident. sess. 6. cap. 6. Trident. can. 8. damnant enim priuatas, in quibus nemo communicat præter ipsum celebrantem.

Dubium est de numero assistentium ministrorum, ex epist. decretali prima Anacleti, requiruntur ad ministrum duo, non tam vt ministri, sed etiam vt testes, quibus constaret Presbyterum celebrasse in loco sacro, & habetur cap. Episcopus, de consecrat. Dubium. De numero assistentium. Anacletus.

*Sententia ne-
gativa.*

159
*Communi-
opinio præfer-
tur. Et proba-
tur.*

*Necessitas, &
utilitas iure
equiparatur.
Innocentius.
Abbas.
Glossa.*

160
*Quid Missa
publica, &
qua dicitur
priuata.*

Gregor.

Zozomen.

Nicephorus.

161
Dubium.

*De numeri
assistantium.
Anacletus.*

dīst. i. vt ipse plures testes adhibeat. Hęc plurilitas videtur, vt dixi, ex his decretis exigi causā testimoniij; superius enim visum est, quām stricte præceptum fuerit in antiquis Canonibus ne Mis- sa fieret extra locum factum.

Cæterū alij posteriores addunt plures aduocandos esse necessitate mysterij, quo locutio Sacerdotis ad plures, vt *Dominus vobiscum*, &c. *Sursum corda*, &c. subfisterit: ita Soter Papa in c. *Hoc quoque statutum est*, &c. quamvis autem tribuatur Anacleto: Burchardus, & Iuo citant Decreta Soteris, & in Microlog. c. 2. dicitur fuisse ab utroque statutum. Burchardus lib. 3. c. 68. refert cap. 30. *Concilij Narmentensis*. Idem habetur Moguntino I. c. 43. vt patet ex notis subiectis huic textui in noua impressione: ex his ergo constat id fuisse in præcepto. Aliqui cum S. Thoma explicant præceptum intelligi de Missa publica, & solemni, non priuata: sed ratio vniuersaliter comprehendit utramque, tam illam, quæ est Aracleti, quām hanc posterioris decreti, & nihil obstat quin tum fuerit de iure.

162
Responsorium
fuit.
Alessio.
Alexander.

Causa respon-
sationis.

Respondetur, hoc præceptum fuisse reuocatum, vt dicit Alensis 4.p. q. 10. m. 5. art. 2. §. 7. quod supponit Alexander III. *Extrā de fisiis Presbyteror. cap. Propofitū*, &c. ordinans vt Subdiaconus ex facile-
go concubitus natus pæsentarius à patrono ad quādam Ecclesiam gaudet medietate fructuum, & ministret Sacerdoti prouiso de illa Ecclesia: *Non enim, inquit, solus Presbyter Missarum solemnia, vel alia diuina officia potest sine ministri suffragio celebra- re*, &c. vbi supponit vnum sufficere. Vel dici potest cum Innocentio *suprà citato* mitigatum fuisse præceptum ex necessitate, id est, honestate, & vtilitate, quia multiplicato numero Sacerdotum id congruum fuit, & magis expediens, vt possint celebaret, quām vt abstinerent à mysterio ex defec-
tu plurium assistentium.

163
Minister re-
spondet nomi-
ne Ecclesia.

Trident.

Ad rationem autem allatam responderet ex iis, que Doctor h̄ic subiungit de necessitate ministri, nempe vt respondeat nomine Ecclesia: & ideò etiam salutari potest in persona Ecclesia, & multitudinis, quam sustinet, & in ipso responderet: sicut Sacerdos sustinet personam Christi aliquando, vt quando consecrat, & personam ministri publici, & legati Ecclesia ad Christum, vt docet Trident. *eff. 21. cap. 6. can. 8.* quando offert pro Ecclesia orationes, & sacrificium, ita etiam ministret in persona Ecclesia responderet etiam in numero plurali, vt ad illud *Orate fratres*, &c. *Sursum corda*, &c. & responderet etiam in persona omnium, qui communicaunt spiritualiter per fidem, & charitatem.

Hic minister vt proximè saltem ministrans ad altare nequit esse feminæ, ex c. i. *de cohabita-* Clericorum & mulierum, & ex multis decretis antiquis, quibus feminæ prohibentur ad Altare accedere: potius iudicarem, vt ipse in ea necessitate constitutus sibi ipsi ministret: vt aliqui dicunt etiam posse solitarium per se Missam dicere seculo arbitro, cum *Glossa in c. Hoc quoque, de confec.* dist. i. quod non facile admittendum est, nisi grauissimā necessitate prematur sine dispensatione.

k Ad arguenda. Ad primum & secundum patet ex litera. Ad tertium, sumitur oblatio Sacra- menti, pro sacrificij: & agit de merito particulari per impetrationem ministri, & ex opere operantis, non autem ex operato, vel quasi operato, de quo dictum est *suprà de sacrificio*. Ad quartum patet ex litera.

164
1 Ad quintum dico, quod Laurentius dispensauit sanguinem Christi, &c. In hac responsione

agit de dispensatione huius Sacramenti, ad quem spectat.

Prima conclusio est. Diacono in casu necessitatis committi posse dispensationem. Probatur, quia olim Diaconi ministrabant sanguinem, vt patet ex vita S. Laurentij martyris: ergo, &c. neque aliud dicendum est de corpore, vt constat ex *Apologia 2. Inflimi martyris pro Christianis*, vbi idem refertur quantum ad distributionem corporis: *Pofce aquam, inquit, & is qui preſt gratia egit, & populus omnis benedixit, & qui apud nos Diaconi dicuntur, dant unicuique eorum, qui adſunt percipiendū panem, vinum, & aquam, que cum gratiarum actione conſecrata sunt, & ad eos qui abſunt perferrunt, atque cibis hic apud nos Eucharistia nominatur.*

Carthaginense I V. can. 38. iubet vt Diaconus præſente Presbitero Eucharistiā corporis Christi populo, si necessitas cogat, iuſlus eroget. Ecclesia autē non solet dispensare in iure diuino, neque potest, neque h̄ic diſpēſatio videtur fingenda alia, neque hoc in irreuerentiam Sacramēti redundat: vnde Concil. Trident. *eff. 21. cap. 1.* docet in Ecclesiā semper fuisse potestatem, vt in Sacramentorum dispensatione, saluā eorum substantia statueret, ac mutaret ea, quæ eorum venerationi, aut suscipientium utilitatì pro temporis varietate conduceret, &c. Hęc ergo intelligenda sunt in casu necessitatis, quia aliequin properet irreuerentiam Sacramenti per seipsum Sacerdos ministrare debet Sacramentum: spectatā etiam Ecclesiæ consuetudine, in casu necessitatis posset Sacerdos etiam per Diacōnum ministrare Sacramentum, vt cōmuniter omnes Theologi: quin imò absente Sacerdote eodem casu vrgente, posset Diaconus, sine vlla expressa commiſſione ministrare Sacramentum, quia censemur in eo casu Sacerdos id velle; ita colligitur ex Gelasio I. *epif. 1. c. 10.* nequid tamen committi Diacono munus hoc absque rationabili causa.

Sed quid de inferioribus Clericis, an vrgente necessitate id eis licet committere? Sotus *suprà* Syluester verbo *Eucharistia 3. n. 3.* Henriquez lib. 5. de *Sacramentis*, c. 34. id absolute negant. Respondetur tamen in graui necessitate licere: ita Suarez, quia nec iure diuino id videtur reprobatum, & in actis Pontificum quidam Clericus deferens Sacramenta legitur martyrizatus: & videatur necessitas populi præualere. Vnde si antiquitus licebat laicis deferre secum Sacramentum domum, & sibi ipsiis ministrare, quare non etiam ministris altaris liceret id distribuere, aut ad ipsos deferre: neque illus reprehendit Reginam Scotiæ Matiam Stuardam marrem defuncti Iacobi Magnæ Britanniæ Regis, quod Sacramentum Eucharistie apud se in carcere reseruatum, ipsa sumpererit, sibiique ministraverit.

Peto ergo vnde vrgenter illud præceptum, quia scilicet non licet tangere: sed iure diuino id non prohibetur, cū moris fuerit, & etiamnun viger apud Græcos, vt ipsi laici sumptam de manu ministri Eucharistiā ori iniiciant. Aliud autem nō est quod præceptum prober, c. *Prouenit, de confec.* dist. 2. reprehendit Sacerdotes qui per laicos viaticum mittebant infirmis, sed intelligendum est extra casum necessitatis.

Tertia difficultas est, utrum iam alicui liceret seipsum communicare: Respondetur in primis ordinati non esse vsum communicandi se in Ecclesia Latina, nisi quando Sacerdos in Missa seipsum communicat, & Feria VI. Parasceues. Cæterū tamen, si nullus esset, qui infirmo Sacerdoti ministraret Sacramentum, lictè seipsum communicaret.

*Ad quem spe-
tat mini-
ſtrare Sacra-
mentum aliis
in commu-
nicione laica.
Prima conc.*

Iustinus.

Carthag. IV.

Trident.

*Minister ne-
cessitati Dia-
conis.*

Gelasius.

165

*Quid de in-
ferioribus
Clericis
Sotus.
Sylvester.
Henriq.
Responſo af-
firmativa.
Suarez.
Exempla an-
tiquorum.*

Maria Shar.
16.

*Vrbi ali-
quid seipsum
communicare
posse*

Nicen.

167

Clement.

Commissio
Paschalis, &
pro viatico
specie ad
parochias.

168

Qui arecentur
à communione?
Alessis.
D.Thom.
Albertus.
Summista.
Nauarrus.
Chrysost.

Cyprian.

Augustinus.

Ratione pro
basur.

Iure exclusi.

ret: imò etiam Sacerdos vbi consecrare non posset, & haberet hostiam consecratam præsentem, licet communicat: quia non inuenio aliquid cōtra, quod sit iuris, quia aliis ministrare licet potest, quare etiam non sibi ipsi? Vnde ius antiquum concedit Diaconū, vt in absentiā Sacerdotis possit sibi ipsi ministrare communionem, vt patet ex Nicēno can. 14. ergo à fortiori licet Sacerdoti sibi ipsi communionem ministrare, qui est minister ordinarius eius tam diuino, quam humano iure. Communiū dicitur laico non licere sibi ipsi ministrare Sacramentum. Sed exempla *supra* allata saltē in casu necessitatis videntur oppositum suadere, neque inuenia aliquid ius in contrariū: modò non sit sibi conscius, & necessitas, vel propria, vel reuerentia maior Sacramenti accedat, vt si hærezi, aut infideles insit, qui Sacramento ad ludibrium eius, & fidei sint abusus, neque est alius modus præseruandi Sacramentum.

Secunda conclusio est, hoc soli Sacerdoti conuenire tanquam ministro ordinatio: præter gradum autem Sacerdotis, & characterem, exigunt potestas ministrandi respectuā ad personas, hoc est, iurisdictionis: patet ex Carthaginens. cap. 7. & communī Ecclesiæ vī. Hoc ergo est officium Pastoris, cuius est pascere oves, & debet ab Ecclesia disputari ad hoc munus antequam licet se ingenerat. Si est ergo Religiosus comunicans alienum subditum laicū sine licentia Sacerdotis proprii, hoc est, ordinarij, incurrit censuram excommunicationis, vt patet ex Clementina *Religiosi, de priuilegiis*: laico dico; non autem si daret communionem alteri religioso, quia is non est subditus Parochi: peccat si est Sacerdos secularis, & censuram non incurrit, si non est Sacerdos, sit irregularris, quia exercet actum Ordinis, sine Ordine. Ceterū Religiosi plerumque iam habent indulta Sedis Apostolica, vt in suis propriis Ecclesiis cōmunicent alios, & dent licentiam communicandi, quod intelligitur de communione libera, & non de Paschali, quia hæc debet fieri in parochia, & idem in communione pro viatico: probabile tamen est absentia Sacerdote, & in casu necessitatis, quemlibet Sacerdotem non habentem impedimentum censuram posse communicare infirmum pro viatico, quia id presumitur Sacerdos proprius, aut Ecclesia, velle: ita Suarez disp. 72.

Si petas quibus hæc dispensatio fieri debeat? Dico prīmō. Peccatori publico publicē, & priuacim petenti communionem, tenentur ministri eam negare, ita communiter Doctores, Alessis 4. p.q.48. D.Thomas 5. p.q.80. art.6. Albertus in 4. disp. 13. art. 17. reliqui d.9. Summista verbo *Communio, v. Eucharistia*, Nauarr. in *Summa* c. 11. Pater prīmō ex Patribus, Chrysost. hom. 85. in *Mash*. vbi loquens ait: *Non parue vobis trahinet pena, si quem aliquam improbitate teneri scientes, ei huīus mensa participationem permittatis, sanguis enim Christi de manib[us] vestris exquireret, subdit verò inferius: non de ignotis, sed de notis hoc dispeuo*. Cyprianus epist. 10. ſeu 17. Eadem doctrinam sāpē & feuerē inculcat Augustinus lib. 50. hom. in *ultima*, cap. 12. & habetur in cap. *Multi* 2. queſt. 1. vbi loquitur de publicis peccatoribus.

Probatur ratione, quia non debet Sanctum dari canibus: deinde peccatores publici non habent aliquid ius in eo statu petendi Eucharistiam à ministris, cū sine in statu notoriè indigno, & sine requisita dispositione. Ex hac generali regula excluduntur multi peccatores in specie à communione in iure, vt meretrices, vñfarij, & similes, vt

constat ex Clemente lib. 1. confit. c. 32. Concil. Arelatensi. I. cap. 4. & S. Cyprianus epist. 61. de quibus fulsim Alessis 4. p.q.48.

Quonodo intelligatur peccator publicus: Respondet notorietate facti, aut per sententiam iudicis coniunctus, quia vel peccata ipsius nota sunt maiori parti ciuitatis, & populi, vel coniunctus ex sententia iudicis, sit notum eius peccatum. Requiritur autem secundum *Glossam de consecrat. dif. 2.* peccatum debere efflo tale, vt ex obiecto opus sit malum, vt à nullo exerceri queat sine peccato, vt vñfura, meretrictum, vel ut ipsi sit coniuncta aliqua circumstantia vñfiosa, sine qua non exerceatur de facto: vide *Gloss. cap. Scenici, de consecr. dif. 2.*

Ex eadem regula peccatores olim quidem non admitebantur ad communionem non peractā penitentiā publicā. Quænam ergo satisfactio nunc exigenda est: Respondetur, si sit aliqua iure præscripta, eam exigendam esse: de reliquo, si ad arbitrium puniendum est peccatum, sufficit emendatio, & penitentia: vnde tam nota debet esse penitentia, quā notum ministerium communionis.

Vnde peccatori publico, si occulē petat communionem premisā confessione potest tribui, vt docet Suarez: cogendus est aliquando, vt satisfaciat populo ante communionem, & declarat se emendatum: si autem peccator publicus sit in articulo mortis, tunc sufficiat vt pro occasione, & opportunitate temporis det signa contritionis, vt possit ipsi ministrari Sacramentum.

Sed quid, si peccatum alicuius in certo loco sit publicum, in alioverò nō sit publicū, ibi posuit ei a Sacerdote, qui eum nouit, & statum eius dari Sacramentum? Respondetur, si constet Sacerdoti eum in peccato perfidere, negari debet, si sine turba fiat, quia talis omne ius ad famam seruandam amisit, quod dico si sententia iudicis condemnatus sit: si autem notorietate facti dumtaxat in aliquo loco sit notum peccatum, in alio verò sit ignotum, sed statim fieri notum, tunc etiam deneganda est communionis, quia in eo casu non habet ius petendi Sacramentum: & peccatum eius ex iusta causa ibi propalare aliquibus non est peccatum, etiam contra charitatem: neque fama eius in eo casu, & circumstantiis seruanda est, quam ipse inox est amissurus, cum præiudicio Sanctissimi Sacramenti, alioquin his desinentibus erit communicandus.

Dico secundō. Peccatori occulto non est neganda communionis coram iis, qui non sciunt eius peccatum; id est petenti publicē communionem danda est. Rationes huius (quæ est communis Doctorum) sunt, quia talis habet ius petendæ communionis, quia baptizatus, adultus, in possessione suæ famæ, quantum ad publicam estimationem, & alioquin sequeretur scandalum. Sed aliquibus non placent hæ rationes, quia ille non habet ius petendi communionis, quamdiq; est in statu peccati, quia irritat in iuriam Sacramento: nemo autem habet ius, vt celem peccatum eius in iniuriam proximi redundans: sed hæ ratio non concludit, quia iniuria, quæ sit Sacramento, est iniuria latè sumpta redundantis in ipsum delinquentem, ex qua Sacramentum non patitur, nec quidquam aufertur contra iustitiam strictè sumptam: sed potius totum damnum redundant in eum, qui infert irreuerentiam: non sic in eo casu, quo peccatum alicuius, quod redundant in damnum alterius, tollit ius eius celandi propriè dictum, secundū iustitiam, quia non habet tale cum damno alterius: fama autem peccatoris occulti cadit sub obligatione iustitiae,

Clement.
Conc. Acre I.
Cyprian.
Alessis.
Peccator pu-
blicus.

Glossa.

169

Que satisfa-
cio nunc sit
exigenda.

Dubium.
Responſio.

170
De peccatore
priuato.

Sententia no-
titia.

Rejicitur.

Dist. XIII.

Quæst. II.

851

ne tollatur nisi à iudice, & eius occultatio non infert damnum alteri contra eandem iustitiam stricte sumptam.

171
Exemplum de iudeo communicato.

Obiectio.

Solutio.

Exemplum de iudice.

172

Obiectio.

Responsio.

Obiectio.

Responsio.

173
Casus de occulto peccatore.
Sententia negativa.
D.Thom.

Sotus.

In proposito exemplum habemus in Iuda, quem ipse Dominus communicauit, ut communiter Doctores assertur, quamvis eins peccatum alius occultum, ipse nouerit. Deinde in administratione publica debet quis sequi scientiam publicam, non priuatam; talis est quam habet Sacerdos de innocentia illius peccatoris, cuius in eo loco non est diffamatum peccatum: ergo eam sequi debet. Dices inde sequi quod peccatori etiam occulto debet duci etiam occultè communio, quod falsum est. Respondet negando sequelam, quia in eo casu datio communionis non est actus publicus, sed priuatus, idè regulatur per scientiam priuatam, neque inde fit peccatori iniuria aliqua, quia non diffamat, cum in priuata scientia Sacerdotis sit priuatus ipso suo facto, quod ei notum est fama. Exemplo constat, quia si accesserit aliquis ad iudicem priuatim, petens ut ei solui curet aliquid à debitore, quem talis iudex, aut minister nouit non deberi, quia alijs solutum est, quamvis pars id probare nequeat, rectè repellere illam petitionem; tamen in foro publico, in quo probatur per instrumentum, & testes, talem esse debitorem, neque constat de solutione, tenetur solutionem admittere.

Ita in proposito, bonum publicum, qualis est Eucharistia, tenetur publicè petitum dispensare Sacerdos, quamvis non priuatim, indignè petenti. Dices ergo dispensator bonorum publicorum tenetur ea dispensare petenti publice, quamvis sciat eum in perniciem ei vti, scientia priuatam. Respondet quod non valeat consequentia, si in perniciem reipublicæ intelligitur ei vti velle, quia alter non habet ius petendi illa bona, neque distributor, qui ad bonum publicum promouendum tenetur, obligatur celare peccatum eius in damnum reipublicæ.

Dices, inde sequi spectato iure naturæ Episcopum teneri admittere ad Ordines publicè, quem priuatim nouit indignum, etiam post fraternalm correctionem, etiam aliquo testibus indignantem eius nosset. Respondet negando consequentiam, quia Episcopus tenetur ex iustitia promouere bonum suæ Ecclesiæ, & scandala submouere: vnde alter, qui indignus est, in prauidicium populi, & Ecclesiæ, in qua redudaret damnum, non habet ius petendi promotionem: deinde Episcopus est iudex potens instituere processum, & eo conuictio per testes proferre sententiam declaratiuum suæ inhabilitatis; eam autoritatem non habet Sacerdos. Causa ergo pacis ita expedit, quia alijs ex imprudentia, aut passione ministrorum, sèpè aliqui essent diffamati, & per leues occasionses subtraheretur Sacramentum iniuste, nascentur etiam plures scrupuli in ministris. Quæ congruentia adducuntur à quibuldam, qui conclusionem in factum, & institutionem Christi referunt, non in ius naturæ, quo tenemur proximo, ne peccatum eius iniuste propalemus.

Sed quæres de peccatore occulto priuatim petente communionem, & occultè. Hic casus resolutus est in præcedentibus: sed ob varias sententias Doctorum specificandum duxi. D.Thomas in 4. dist. 9. ait simpliciter negandam esse communionem, quamvis Sacerdos peccatum in sola confessione cognoscat, quam sententiam frequenter docent Thomistæ. Soto docet ei absolute dandæ, quamvis non subsit periculum aliquod reuelandi

criminis. Alij docent negandam esse communionem, si Sacerdos crimen eius nouerit extra confessionem, quamvis in confessione etiam eandem nouit: alijs autem si in sola confessione, non esse denegandam communionem: ita Gabriel in 4. dist. 9. q. 2. art. 3. dub. 1. Paludanus ibidem. Nauatrus in Summa cap. 21. num. 53.

Gabriel.
Palud.
Nauatrus.

Hac sententia tenenda est, quia nulla ratione licet sine licentia ipsius penitentis trahere scientiam confessionis extra illud forum exterrun, ad quod non spectat actus communionis, qui debet fieri à proprio Sacerdote, hoc est, pastore, aut alio de eius licentia. Sed quid si aliquis est grauius suspectus de aliquo peccato, an debeat ei negari communio. Respondet D.Thomas affirmatiuè, quod intelligendum est de violenta suspicione, quæ habet annexam certitudinem moralem, & motu tam urgentia pro certa quasi scientia habeatur, & tunc fortè mitiganda est hæc sententia, quia poena certa pro culpa, de qua non conuincitur reus, tanquam de certa, non debet puniri: vnde quamvis subsit suspicio vehemens esse reum, nisi probetur factum, est admittendus: hæc itaque sententia videtur in eo casu teneri, quando scandalum esset, si daretur communio, quia suspicio tam vehemens est, vt in populo causauerit opinionem, & sic differenda est communio, donec talis se purgauerit, quia alioquin habetur ex tali suspicione reus secundum existimationem vulgarem: vnde si soli Sacerdoti inest talis suspicio, non videtur ex ea posse inferre tam certum præiudicium petenti communionem.

Præfatur af
firmativa.

Dubium de
suspicione.
D.Thom.

Resolutio.

Inquiri etiam solet, an liceat communionem dare ad probationem suspectis. Respondet hoc contingere posse dupliciter, vt nempe ex aliquo effectu communionis insolito, qui expectaretur in reo, habetur probatio; & sic aliqui solebant dare communionem, quod malum est, & superstitionis, quia non debent peti miracula, aut extraordinarius effectus ex communione, ad ea quæ ex modo ordinario inquiri debent: quia effet tentare Deum, vt supernaturaliter operaretur sine vlla necessitate, & per media insolita: sic aliqui olim suspecti se offerebant ad probationem ignis, à quo si illæ transibant, habebantur innoxij, & si combustionem patiebantur, habebantur pro reis. Alio modo adhiberi solet communio quasi in protestationem innocentia, sicut adhibetur iuramentum, & sic licet, in casu tamen grauissimo, & rarissimo: sic Gregorius septimus suam innocentiam probauit Henrico IV. Imperatori: & in Concilio VVotatiensi can. 10. quod habetur 1. q. 5. can. Si Episcopus. Statuitur si crimen Episcopo, aut Presbtero obiciatur, Missam celebret, & sic se purget. & can. 1. 5. qui habetur 2. q. 5. can. sapè dicitur, si in monasterio fratum committatur, cuius author nescitur, Missa celebretur ab Abbe, aut alio, & in eos singuli fratres communicent, dicentes, Corpus Domini sit mibi ad probationem bodie. Quamvis autem hodie hos canones dicat D.Thomas abrogatos, non inuenitur in iure, licet consuetudine non sint in vsu: quia alia probationes sufficiunt, nempe iuramentum, & alia, quæ iure statuuntur: tamen non est improbadum, quod Concilium statuit tanquam malum ex obiecto, licet non sit in vsu iste modus.

174
Communio ad probationem data.

Modus illius.

Modus probatus.

Exemplum Gregorij se-
ptimi.
Concil.
VVotati.

Ad complementum huius materiæ, quarti sollet, an Christus communicari Iudam, vt supra asseruimus? Partem negatiuam docet Hilarius in Math. can. 30. quia etiam putauit eum non adiisse Cœna legali. Nihil Hilarius dicit, tantum proditorum fuisse statim manifestum postquam discipuli

175
Auferit co-
municatus
Iudas.
Hilarius.

discipuli missi sunt ad parandum pascha: sed verba, & facta intermedia subintelligenda sunt, quæ cursim transit Hilarius, cum constet ex Euangelista Iudam accepisse à Domino buccellam, & ex illo, *Ecce manus tradentis me, &c.* vbi loquitur inter cœnandum: idem docet Clemens Romanus lib. 5. *Constitutus Apóstolicarn, cap. 13.* probabilem putat Rupertus; citatur etiam Theophylactus: eam defendit ex modernis Turrianus explanatione defensoria in prædictum locum Clementis.

176
Affirmativa communio.
 Author ser. de Can. Dom.
 Origenes.
 Cyrilus Iero-solym.
 Chrysost.
 Hieron.
 Augustinus.
 Leo Papa.
 Theodoret.
 Justinianus Imperat.
 Beda.

Altera sententia est communis Patrum, & Theologorum, ac proinde tenenda. Author sermonis de Cœna Domini apud Cyprianum. Origenes tractatu 35. in Matthæum super illud, *Qui intingit mecum manum in paropside, &c.* Cyrillus Ierosolymitanus *Catechesi* 13. Chrysostom. hom. 82. in *Matthæum*. Hieronymus in illud Marci 14. & biberunt ex eo omnes, &c. Augustinus in *Psalmum* 54. *Qui simul mecum dulces capiebat cibos, epist. 163, lib. 1. De adulterinis coniugiis, cap. 27.* & alias sæpe. Leo Magnus serm. 3. de passione. & serm. 7. Theodoretus in *ad Corinth. 11.* *Hoc facite in meam commemorationem.* Justinianus Imperator in confessione fidei, quæ habetur in tomo Concil. post Concilium Tolestanum II. Beda in Ioannis 13. *Domine quis es, &c.*

Probatur ex Lucæ 22. postquam dicitur: *Hic est calix nouum Testamentum in sanguine meo, qui pro vobis effundetur, continuo subiungit: Verumtamen ecce manus tradentis me cum es in mensa: particula hæc aduersatua verumtamen est connexione sermonis, & continuatio sententia ad priorem: vnde colligitur non per anticipationem hæc dicta esse,*

quasi prius consecratio poneretur, quamuis in re posterius contigerit. Marci etiam 14. dicitur *omnes, ex eo supple calice bibisse: ergo & Iudas.*

Sed quid de illa buccella, quam Christus Iude tradidit in Cœna, an fuerit Sacramentum? Augustinus lib. 5. de Baptismo, videtur id afferere cap. 8. & tract. 26. in Ioannem super illud: *Pares vestri manducaverunt manna, &c.* Sed contrarium exprefse docet tractatu 62. in Ioannem: *Non autem, ut quidam putant negligenter legentes, tunc Iudas corpus Christi accepit: intelligendum est enim, quod iam omnibus eis distribuerat Dominus Sacramentum corporis & sanguinis: sicut vbi & ipse Iudas erat, sicut S. Lucas evidenter narrat: & deinde ad hoc venit est, ubi secundum narrationem Ioannis apertissime Dominus per buccellam tintam, atque porrectam suum exprimit traditorum.* Idem docet Iulius I. in epistola ad Episcopos per Egyptum, & referritur can. *Cum omne, de confessat. dist. 2. & Concilium Bracharense III. Petrus Damiani epistola 64.* & alij: quidquid sit de hac buccella, an ante communionem, an post, vt vult Augustinus, fuerit data, quem sequor.

178
Christus cōmunicans.
 Hieron.
 Chrysost.
 Helych.

Sed quid, an ipse Christus sumperit Sacramentum. Responderetur affirmatiuè ad instruōnem, & exemplum eorum: ita Hieronymus epist. 150. ad Hesychiam. Chrysostomus hom. 83. in *Matthæum*. Hesychius in cap. 8. *Luca.* Ratio est, quia conferrando sacrificauit; sacrificans autem debet particeps esse sacrificij, ex cap. 6. & 7. *Lemitic.* Et hæc de hoc mysterio cum Doctore. Ad gloriam Dei, & Virginis, Sancti Patris Francisci, Antonij, Isidori, & omnium Sanctorum.

EXPLICIT PRIMA PARS COMMENTI.

INDEX

INDEX

Rerum notabilium, quæ in hoc octauo Tomo
Doctoris subtilis continentur.

*Prior numerus ad paginam, posterior ad marginales notas
Arithmeticas remittit.*

A B

- B** L A T I V V S quando construitur
cum concreto significante respectum,
propositio est distinguenda. 800.
21
Ablutio eadem actiue, & passiuè su-
munt. 184.3
Ablutio, qua est materia Sacramenti, in quo consistat, &
à quo procedat? 234.14
Ablutio quamam sit materia Baptismi? 184.3
Ablutio sc̄ip̄sam designat visibiliter, & ministrum. 167.
21
Ablutionis baptismalis varij modi. 303.4
Abraham an habuerit effectum in circumcisione. 266.39
Absolutio respicit omnia peccata per se confessa. 686.39
Absolutio valida in casu. 314.21. quod in ministerio Ba-
ptismi applicari nequit. ibid.
Absolutum an possit conuerti in respectum. 599.9
Absolutum, & respectuum nihil est in recto. 712.35
Absolutum nullum variatur propter respectum posterius,
& extrinsecus aduenientem. 541.26
Absolutum prius relatione. 712.35
Absolutum quā absolutum an uniatur. 714.44
Absolutum non esse ad aliud. 791.5
Absolutorum omnis unio est respectus extrinsecus. 723.21
Abstinendum quandoque à licetis propriis sociis. 203.12

A C

- Accessus ad Deum perficit. 260.14
Accidens abſolutum posse esse sine subiecto. 717.9. 718.
52. contra quod sunt quatuor dubia. ibid. 11. & 12.
719.53
Accidens dupl̄iciter accipitur. 711.32
Accidens habeatne materiam. 717.10
Accidens nihil facit ad conversionem Physicè. 602.20
Accidens non accidenti, nisi quia ambo al-
teri, explicatur tripliciter. 734.16
Accidens non attingit productionem substantia. 36.69
Accidens non est à subiecto per se. 705.7
Accidens non potest se evire effectiū subiecto. 725.24
Accidens omne in Eucharistia caret subiecto propinquu-
vel remoto. 734.16
Accidens producit cognitionem Dei, nullam tamen sub-
stantiam. 808.39
Accidens quare non possit agere immediate in materiam
primam. 36.69

- Accidens quomodo possit esse principium producendi sub-
stantiam. 32.19
Accidens separatum an agat ad corruptionem substantie.
747.10
Accidens separatum eadem actione diuina conservari, quā
fuit productum. 726.62
Accidens separatum non est causa dispositiva generatio-
nis. 742.7
Accidens separatum non potest corrumpere substantiam.
748.20
Accidens separatum si acciperet esse per se, non esset per
generationem, alterationem, vel creationem. 703.3
Accidens separatum agere intentionaliter, & realiter, pro-
batur. 745.17
Accidens supponit unitatem sui subiecti. 91.33
Accidens terminum actionis. 623.57. non individuat per
subiectum. ibid.
Accidens variabile an possit inesse sive mediante invaria-
bili. 723.22
Accidentis absoluti dependentia, tam essentialis, quā con-
tingens. 709.24
Accidentis ordo ad substantiam. 726.61
Accidentis per se significatum quodnam sit, & quod deno-
minatum. 711.5. & 6
Accidentis separati dependentia terminatur ad speciem
Dei voluntatem. 727.67
Accidentis separati, & coniuncti eadem est dependencia à
causa prima. 727.66
Accidens separationem quare negauerit Philosophus.
710.31
Accidenti separatio non conuenit producere substantiam.
740.5
Accidens conservari posse separatum supernaturaliter.
705.5
Accidens esse subiectum accidentis tripliciter probatur.
733.13
Accidens non agere ad substantiam multipliciter proba-
tur. 739.2
Accidens non generare substantiam in virtute substantiae.
741.5
Accidens posse esse sine subiecto quare negarent Philoso-
phi. 717.10. si non haberet formaliter esse, non habe-
ret actiones reales. 720.16
Accidens separare, & separatum conservare Deus solus
potest. 88.25
Accidens virtute substantiae producere substantiam, licet
non virtute propriâ, ponentes refelluntur. 36.69
C C C c in

Index rerum.

<i>in Accidente esse per se est accidentis, vel substantia.</i>	703.3	<i>Actio ex Philosopho quid sit.</i>	693.11
<i>Accidentia diuisio in absolutam & respectivam est uniuersa, in actualem, & aptitudinem equinoxa.</i>	712.33.	<i>Actio hominis transiens cur dependeat à cognitione.</i>	
& apertitudinalis est proprietas.	<i>ibid.</i>	<i>35. 65</i>	
<i>Accidentia aliqua insensibilia manent in quantitate, quaedam etiam desinunt post consecrationem.</i>	703.1	<i>Actio intentionalis conuenit speciebus.</i>	746.9
<i>Accidentia an significant naturaliter adesse substantiam.</i>	606.6	<i>Actio multipliciter dicitur.</i>	796.12
<i>Accidentia completa non subiectari immediate in materia, licet imperfecta insint.</i>	32.19	<i>Actio non datur sine termino.</i>	627.68
<i>Accidentia in Eucharistia instrumentaliter non generare.</i>	742.7	<i>Actio non est formaliter producilio.</i>	798.22
<i>Accidentia insunt supposito qua inherent. 592.18. & prius dependent à subiecto, quam à supposito.</i>	<i>ibid. 19.</i>	<i>an Actio nova ad praesentiam datur, non ad substantiam.</i>	
non signant suppositum formaliter, sed requirunt illum extensem, si vultum.	<i>ibid.</i>	<i>595. 31</i>	
<i>Accidentia non attingunt effectum principalem substancialiem.</i>	52.18.	<i>Actio nova infert nouum terminum.</i>	800.25
<i>Accidentia omnia, secundum quosdam, subiectantur in materia prima.</i>	37.69	<i>Actio omnis an requirat mutationem.</i>	603.26
<i>Accidentia prelia afficere substantiam.</i>	783.17	<i>Actio omnis supponit virtutem.</i>	97.53
<i>Accidentia quomodo connotarentur in forma, hoc est, &c.</i>		<i>Actio pro re acta in passo secundum Philosophum.</i>	
& quo sensu connotata non ponent aliquid repugnans veritati propositionis.	<i>612.20</i>	<i>797. 14</i>	
<i>Accidentia quomodo disponant ad substantiam.</i>	32.19	<i>Actio quacunque immanens, que est in Christo naturaliter existente virum sibi insit in Eucharistia.</i>	546.1
<i>Accidentia separata habent eundem modum ab aliis, sed carent respectu unionis ad panem.</i>	725.24	<i>Actio quomodo conueniat principio quod.</i>	746.7
<i>Accidentia separata non habere esse per se posuisse per aliquid posituum.</i>	705.6	<i>Actio quomodo denominet agens.</i>	794.14
<i>Accidentia separata substantia noua uniri.</i>	784.19	<i>Actio quomodo motus.</i>	797.15
<i>Accidentium communium munus.</i>	603.24	<i>Actio quomodo sit in agente, & potentia attiva.</i>	793.10
<i>in Accidentibus Eucharisticis an detur motus, & sine subiecto ab agente creato.</i>	761.5	<i>Actio quomodo toti conueniat.</i>	756.19
<i>in Accidentibus qualis sit processus.</i>	649.121	<i>Actio, si esset absolute, actione fieret, &c.</i>	790.5. non esse absolute arguitur.
<i>Actio an sit relatio, vel an comprehendatur sub ea.</i>		<i>ibid. 6</i>	
790.3. & 4.		<i>Actio, si esset forma absolute, non minus esset, quando agens impeditur ab agendo, quam quando agit.</i>	791.8
<i>Actio Baptismalis debet fieri per ratiōnē ceremonia.</i>	325.12	<i>Actio substantialis an eadem ad animam in corpore, & extra.</i>	595.31
<i>Actio cause naturalis saluat in ordine ad quantitatem separatam.</i>	783.14	<i>Actio viuendi tendit in esse, & non ad negationem esse.</i>	
<i>Actio connotat terminum concomitantem.</i>	795.18	<i>715. 48</i>	
<i>Actio corruptiua Eucharistie, manente eadem quantitate non petit redire necessario substantiam.</i>	782.11.	<i>Actio ut transmutatio est à Deo per modum productio-</i>	
<i>783.15</i>		<i>nis.</i>	800.24
<i>Actio creature est motus, & mutatio</i>	27.47	<i>Actionis corruptiua terminus quis.</i>	715.49
<i>Actio datur in distans, & quo sensu.</i>	562.2	<i>Actionis quintuplex acceptio,</i>	798.21
<i>Actio de genere Actionis petatne terminum mutari.</i>	598.5	<i>Actionis terminum attingens attingit ipsum passum.</i>	
<i>Actio Dei transiens est potentialis.</i>	27.47	<i>742. 9</i>	
<i>Actio dispositiua tollitur ex propria forma.</i>	20.29	<i>Actionem designari, ut à ministro, non exprimi per for-</i>	
<i>Actio duplex sequitur conversionem.</i>	599.6. & alter-	<i>matum.</i>	168.24
ura aut productiva, aut adductiva.	<i>ibid.</i>	<i>Actionem esse in agente rationibus ostenditur.</i>	794.12
<i>Actio efficiens supponit terminum in potentia.</i>	624. col. 2	<i>& seq.</i>	
<i>Actio est supposito ut ultimè denominati.</i>	755.34	<i>ad Actionem essentialiter requisita.</i>	737.13
<i>Actio est tantum suppositi, non est Philosophi, i. Metaphysice.</i>	755.34	<i>Actionem esse relationem concluditur.</i>	791.5
<i>Actio & effectus quomodo reducantur ad suam causam.</i>	792.5	<i>Actionem exprimere ut à ministro quid sit.</i>	166.19
<i>Actio, & passio licet conueniant corpori in determinato loco, terminus tamen earum si sit forma absoluta, sequetur ad corpus, ubique erit.</i>	522.25	<i>ad Actionem non esse actionem.</i>	791.5
<i>Actio, & passio licet non dependant determinate ab hoc loco, tamen concomitant se habent hic, & nunc ad ipsum.</i>	522.25	<i>Actionem propriam aliquius participat aliquid non virtute propriæ, sed instrumentaliter.</i>	18.23
<i>Actio, & passio potentia corporea negatur à Christo in Eucharistia.</i>	562.2. quod multis modis probatur.	<i>ad Actionem sufficit passum quocunque capax.</i>	737.12.
<i>Actio, & passio quomodo idem.</i>	797.15	<i>non exigunt connotare.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Actio, & passio sunt simul.</i>	792.8	<i>Actiones quomodo se habeant ad relationes secundi modi.</i>	
		<i>802. 26</i>	
		<i>Actiones duas totales non dari respectu eiusdem effectus.</i>	
		<i>593. 21</i>	
		<i>Aetium omne habet formam permanentem, vel in fieri, quā agit.</i>	48.102
		<i>Actus accidentalis directius non preexistit.</i>	34.61
		<i>Actus accidentalis non potest esse principium formale producendi substantiam, nec supponi ut actus productivus.</i>	
		<i>31. 56</i>	
		<i>Actus debet procedere à ministro Sacramenti secundum potestam datam.</i>	326.15
		<i>Actus duplex, emittarius, & formalis.</i>	609.11
		<i>Actus, & suscipiens exprimi debent in Baptismo.</i>	165.7
		<i>Actus externus cur dicatur simpliciter cultus.</i>	817.28
		<i>Actus indifferens datur in materia virtutis.</i>	366.30
		<i>Actus internus quomodo concipiatur.</i>	817.28
		<i>Actus nullus accidentalis requiritur necessario in creante substantiam, & quo sensu.</i>	31.18. & 56
		<i>Actus poterit motus sequitur ex intentione actuali, & quomodo.</i>	330.2
		<i>Actus quando sunt incompossibles, consilium de uno enatue necessitatem alterius.</i>	196.29
		<i>Allius</i>	

Index rerum.

- Actus remissor, aut equalis gratia ipsum non auget.* 261. 18
Actus Sacramentalis, ut à ministro est, an debet exprimi. 166. 19
Actus Sacramentalis, ut est à ministro, debet exprimi. 166. 17
Actus secundus substantia creata semper est accidens, si sit completa. 39. 76
Actus secundus supponit primum. 625. 64
Actus virtutis dicitur Charitas. 120. 31
Actum differre, & illum tollere, diuersa sunt. 471. 12
inter Actum productum, & principium formale in agente per cognitionem datur medium. 31. 57
in Actu quod est, non est in potentia. 624. col. 2

A D

- Adamus si non peccasset, nec Christus venturus esset, nisi supposito lapsi, an homines tunc habituri fuissent effectum aliquem, qui modo dependet à Christo?* 73. 11
Additum aliter ponitur in definitione forma accidentalis, & substantialis. 721. 19
Adiutoria quinque congruit dari singulis in lege noua. 135. 3 in text.
Adorationis motuum. 815. 18
Adultus non sicut baptizatus accipit maiorem gratiam quam parvulus. 271. 5
Adultus qui nunquam usus estratione, infans censetur. 236. 2
Adulti diuersi status, & an requiratur consensus eius ad valorem Baptismi? 237. 1. in actu secundo sic. ibid. 2
Adultus non est necessaria ad salutem sumptio realis Eucharistie. 455. 37. probatur ex effectu eius, & sine ibid.

E

- Æqualitas duarum quantitatum ad alias duas videtur una relatio.* 68. 29
Æqualitas inter rem premij, & meriti non requiriunt ad meritum de condigno. 143. 22 nec est ex gratia sanctificante. ibid.
Æquiuocatio in rebus quomodo sumatur? 643. 1. 1/2
Eterni in forma consecrationis sanguinis non legitur apud Evangelistas. 135. 3 in comm.

A F

- ex Affirmatione non componitur, quod sub negatione est.* 601. 17

A G

- Agendi modus instrumentorum.* 98. 54
Agens equiuocum si non esset perfectius effectu, quid posset sequi. 744. 13
Agens creatum an possit conferre presentiam in pluribus locis. 558. 11
Agens creatum dependet à subiecto in genere. 737. 12
Agens creatum nullum agit in corpus, nisi in localiter approximatum. 556. 12
Agens creatum quomodo generet. 640. 35
Agens creatum non posse agere sine passo. 768. 23
Agens dependens dicuntur agere in virtute alterius. 55. 34
Agens est perfectius passo. 89. 28
Agens, & patiens communicant in maceria explicauerit dupliciter. 757. 38
Agens in se non necessario agit in aliud. 746. 8
Agens naturale agit disparata, & non contradictoria, & liberum contradictoria. 747. 19
Agens naturale an agas ad unionem accidentium. 785. 24

- Agens naturale simul duratione ageret in substantiam à Deo positam loco Eucharistie.* 783. 15
Agens non prius agens, quam passum recipiens. 792. 8
Agens respectis productum totale inductum, vel educitum. 793. 10
Agens non conuenit illa actio perfellior uniuoca. 740. 4
Agenzia diuersa nequeunt eandem formam producere. 642. 106
Agenzia duo contraria, applicata corpori in diuersis, vbi, sic agant, ac si essent in uno vbi. 519. 15
Agere independenter à materia est perfectionis, nec conuenit potentia inferiori voluntate. 47. 99
Agere principaliter stat dupliciter. 47. 26
Agnus paschalis à quibus immolabatur? 820. 41
Agnus paschalis illa horā quā comedis debebat, Discipulis verum agnum comedenterunt. 682. 5
Agrrippinus quid senserit de hereticis baptizandis? 284. 1
- A L**
- Albedo separata ab omni subiecto quomodo esset sensibilis?* 730. 7
Albedo, si habet passionem, immediatius ei inest, quam inherentia. 723. 22
Album dupliciter sumitur. 726. 27
Album est an includat esse album? 726. 27
Aliiquid & res conuertuntur. 623. 60
Aliquitatem habens, est formaliter aliiquid. 658. 4
Altare quid significet? 822. 55. fuit mentio ipsius semper in lege noua. ibid. 56
Altare quale debet esse? 842. 14
Altaris necessitas ex Scriptura & Partibus ostenditur. 843. 144. & seq. quale debet esse? ibid. 145. & 844. 146. eius ornamentum. ibid. de calice, & patena. ibid.
- Altare, & calicem debere esse consecrata.* 842. 15
Alteratio cur presupponatur corruptioni? 749. 11
Alteratio quando sit necessaria? 19. 28
Alteratio ut dispositio repugnat substantia panis 777. 4
Alterationis subiectum quod? 776. 3
in Alteratione an detur gradus, ad quem sequitur corruptio forma substancialis. 750. 23
- A M**
- in Amentiam incidentes post usum rationis, si ante petierunt Sacramentum, conferris debet.* 446. 7
Amidum an sit consecrabile? 676. 2. non est materia. ibid. 6. quia differt à tritico, & non est panis usus.
ibid.
- Amor perfectus inducit penitentiam.* 244. 9
Amphilochius confirmatus ab Angelis. 302. 2
- A N**
- circa Anabaptismum errores,* 331. 1. in comm
Angelus bonus, aut malus possitne esse minister Sacramentii? 302. 2
Angelus cognoscit potentiam ad supernaturalia. 568. 8
Angelus extra corpus possitne baptizare? 303. 6
Angelus malus an validè baptizet? 301. 2
Angelus malus, si baptizaret de precepto Dei, teneret Baptismus, si tamen imperium tale certa revelatione constaret. 304. 7
Angelus non est receptivus forma corpore proprie dno. 730. 8
Angelus non includit totem ens. 45. 94
Angelus quomodo esset sub speciebus, si panis in ipsius conuertereatur? 515. 8
Angelus quomodo sit in loco? ibid.
C C C c 2 *Angelus*

Index rerum.

<i>Angelus superior in quibus excedat, in quibus non.</i>		<i>alia sunt reales, alia imaginaria, alie denique appa-</i>
40. 77		<i>rentes ibid. an apparentes sunt vera signa. ibid. 37. de-</i>
<i>Angelus superior intelligit per actum distinctum à sua</i>		<i>apparitione reali.</i>
<i>substantia inferiore. 39. 77. & è conuerso. 40. 77</i>		<i>ibid. 38</i>
<i>Angelis essentia est unicum obiectum sui intellectus, per</i>		<i>Applicatio diversa quid inferat. 40. 77</i>
<i>Philosophum. 44. 92</i>		<i>Applicatio in Physicis non est causa. 104. 80</i>
<i>Angelis idem est modus intelligendi. 39. 76</i>		<i>Apitudo eadem realiter cum eo cuius est. 725. 24</i>
<i>Angelis intellectio non est per creationem, quā ipse pro-</i>		<i>Apitudo rei ad significandum quid. 59. 5</i>
<i>ducitur. 39. 75. est accidens. ibid.</i>		
<i>Angelis intellectio, quā seipsum cognoscit, est substantia-</i>		
<i>lis. 39. 23</i>		
<i>Angelis intellectiō ē esse accidens, non substantiam. 38. 22</i>		A Q
<i>Angelis intellectiō ē esse omnis intelligibilis creati. 38. 73</i>		<i>Aqua alimentum est. 697. 39</i>
<i>Angelo non repugnat intelligere infinita. 40. 78</i>		<i>Aqua artificialis equinocē aqua. 186. 3</i>
<i>Angelum habere potestatem de facto ministrandi sacra-</i>		<i>Aqua artificialis non potest esse materia Baptismi. 187. 3</i>
<i>menta non dixit Scotus. 301. 2</i>		<i>Aqua designata per contactum Christi, ut fieret materia</i>
<i>Angelum intelligere simul infinita sub ratione propria,</i>		<i>Baptismi, & non institutione Sacramenti. 193. 22</i>
<i>aut simul omnia intelligibilia negant Theologi. 41. 80</i>		<i>Aqua farinata, aut decoctio an sufficiant ad Baptismum.</i>
<i>in Angelo sine potestate executiva diversa à voluntate.</i>		<i>187. 5</i>
46. 98		<i>Aquamiscenda est vino consecrando. 689. 5. & quare</i>
<i>Angelis in quo statu creati. 119. 28</i>		<i>misceatur, ibid. 6. non est praecepti diuini. ibid.</i>
<i>Angelorum, & hominis par erat status in statu innocentiae.</i>		<i>Aqua mixta vino quid significet. 689. 2. miscetur ob ce-</i>
74. 14		<i>remoniam. 691. 16</i>
<i>Anima Christi quomodo videat in Eucharistia. 550. 5</i>		<i>Aqua naturalis non potest fieri ab eodem ex quantumvis</i>
<i>Anima concomitanter tantum est sub speciebus. 634. 85.</i>		<i>diversis. 188. 6</i>
<i>est etiam ex vi verborum si in rinfecē constitueret</i>		<i>Aqua nunquam & in nullo casu conuerterit immediatè in</i>
<i>corpus. ibid.</i>		<i>sanguinem. 690. 12. solum miscetur vino ex precepto</i>
<i>Anima definitur. 642. 110. eius subiectum quod. ibid.</i>		<i>Ecclesiastico. 691. 15. si ex institutione esset materia,</i>
& 645. 116		<i>non esset libera. ibid.</i>
<i>Anima nostra habet potentiam motuam, non organicam,</i>		<i>Aqua possitne immediate conuerteris in sanguinem. 690. 8.</i>
<i>quā utetur in Beatitudine. 561. 5</i>		<i>varia sunt sententiae. ibid. & seq.</i>
<i>Anima per se non inest ex vi verborum, minus ergo acci-</i>		<i>Aqua quemad requiratur. 186. 12</i>
<i>cidents inest. 657. 134</i>		<i>Aqua quā necessitate apponenda vino consecrando. 688. 2.</i>
<i>Anima rationalis insfunditur, supposita dispositione ex pa-</i>		<i>in text.</i>
<i>cto Dei. 53. 110</i>		<i>Aqua vera fluxit de latere Christi. 188. 7</i>
<i>Anima rationalis non est in punctis corporis per se.</i>		<i>Aqua purissimā qualis requiratur ad Baptismum. 187. 4</i>
575. 14		<i>Aqua sanctificata fuerint materia Sacramenti designata.</i>
<i>Anima separata, vel Beati an possint confidere sacra-</i>		<i>193. 23</i>
<i>mentum. 305. 11</i>		<i>Aqua sanctificatio per benedictionem Sacerdotis. 193. 23</i>
<i>Animam rationalem non esse creabilem à creatura.</i>		<i>Aquam conuersti in sanguinem mediate. 695. 29</i>
52. 30		<i>Aquam conuersti posse in mixtum. 697. 38</i>
<i>Anime diversa exigunt corpora diversa. 642. 110</i>		<i>Aquam sanctificatam fruisci per contactum Christi. 192. 21</i>
<i>Anime viventium à quo producantur. 745. 16</i>		
<i>Animal à quocunque occidatur, vel corrumpatur, idem</i>		A R
<i>cadaver manet. 641. 38</i>		<i>Ars applicat actione passivis. 26. 46</i>
<i>Animal hic sine nutrimento nutritur alimento alibi ab eo</i>		<i>Ars apprehensiva, non directiva agendorum. 26. 46</i>
<i>fumpio. 524. 23</i>		<i>Ars cur supponat naturam. 25. 44</i>
<i>Animal replicatum quid si virobique reciperet alimen-</i>		<i>Ars dirigit potentiam motuam. 26. 45</i>
<i>tum. 524. 23</i>		<i>Ars in quam formam potest, & in quam non. 25. 14</i>
<i>Animatum quodlibet producitur à duobus, vel quasi à</i>		<i>Ars quomodo activa. 26. 45</i>
<i>duobus. 648. 45</i>		<i>Ars universalis quomodo non practica. 26. 46</i>
<i>Annihilationis duplex acceptio. 671. 43</i>		<i>Aris subordinatio ad naturam, & nature ad Deum.</i>
<i>Annihilationis terminus ad quem est nihil. 661. 7</i>		<i>25. 44</i>
<i>ad Annihilationem an requiratur negatio extragenus. 661.</i>		<i>Artefactum pro forma artis supponit. 63. 13</i>
8. quid ad eam requiratur. 672. 47		<i>Artifex cur requiras subiectum suis termini. 26. 14</i>
<i>Antitypus quid sit. 497. 31</i>		<i>Artifices quare de nihilo nihil faciant. 7. 1. in text.</i>
		<i>Artificiale non mouet intellectum, sed terminat eius</i>
		<i>objectionem. 34. 21</i>
		<i>Articuli fidei in duplo differentia. 614. 32</i>
		A S
<i>Apostoli an usi fuerint materia, & forma in confirman-</i>		<i>Asiatici quare reprehensi in celebratione Pasche.</i>
<i>do. 396. 74</i>		<i>680. 19</i>
<i>Apostoli per solam confirmationem dare poterant Spiritu-</i>		
<i>tum sanctum visibiliter. 376. 7</i>		A T
<i>Apostoli quā Episcopi confirmabant, non quā Sacerdotes.</i>		<i>Attritio inefficax sine Sacramento, cui subordinatur.</i>
388. 55. alios Episcopos ordinarent. 388. 55		<i>479. 47</i>
<i>Apostolis quomodo receperint Spiritum sanctum. 377. 9</i>		<i>Attritio non subordinatur Eucharistie. 479. 47</i>
<i>Apostolos fuisse baptizatos probabile est. 257. 4. comm. in</i>		
<i>die Pentecostes. 258. 8. illo die etiam confirmati.</i>		A V
258. 8		<i>Augmentationis, & diminutionis termini à quo qui-</i>
<i>Apparitionum in Eucharistia quis finis. 580. 36. earum</i>		<i>sim. 520. 20</i>
		<i>Augmentationis subiectum quod. 651. 51</i>
		<i>Augmentationis</i>

Index rerum.

- Augustinus non videtur docuisse expressè characterem.* 342. 8
Auicenna opinio de creatione. 27. 48. explicatur. *ibid.*
Aureola quid sit. 118. 6
Authorem esse vita & mortis denotat primum principium. 816. 25
Authoritas publica succedit potestati paterna ad correctionem. 277. 5
Authoritates ambiguae non inducunt certitudinem fidis, nisi declarentur. 339. 12
Auxilia actualia dantur filio intuitu Sacramenti, ut resurgas. 250. 24
- A Z
- Azymorum usus.* 678. 8. & *praeceps.* 680. 18
- B A
- Baptismus in Paschate solum, & in Pentecoste dabatur.* 459. col. 1.
Baptismus à bono Angelo collatus quomodo differat à Baptismo mali Angeli. 304. 7
Baptismus à demoni collarus ut teneat, requiratur reuelatio divina. 305. 10
Baptismus adimpler circumcisioem, & finem eius. 197. 10
Baptismus ad martyrum comparatus, 232. 6
Baptismus à malo Angelo collatus cur esset validus. 304. 8
Baptismus ante promulgationem non obligavit. 194. 25
Baptismus aquæ, & sanguinis quomodo differant. 232. 7
Baptismus bonâ fide suscepimus iustificare ignoratum peccati. 480. 48
Baptismus Christi quare requireatur in lege nova. 150. 8
Baptismus cur dicatur signaculum. 349. 23. est denominatio causalis ab effectu. *ibid.*
Baptismus cur non sit iterabilis. 242. 3
Baptismus dat effectum recedente filione. 479. 43
Baptismus datur in remissionem peccatorum. 245. 13
Baptismus datus a bono Angelo est tenendus, 302. 2
Baptismus datus à pueris per lumen recipiis in Ecclesia Constantinopolitana. 326. 17
Baptismus debuit preire Sacerdotium. 191. 13
Baptismus definitur. 371. 5. & 372. 6
Baptismus dependebat à Passione posita. 140. 15
Baptismus disponi specialiter ad primam iustificationem. 252. 36. & quare. *ibid.*
Baptismus dubius iterandus. 263. 26
Baptismus eius, quem Deus acceptat, valet. 311. 8
Baptismus est causa instrumentalis iustificationis, que non in remissione solum consistit peccatorum, sed etiam in sanctificatione. 225. 14
Baptismus est causa moralis instrumentalis. 108. 9
Baptismus, & confirmatione sunt diuersa Sacramenta. 310. 5
Baptismus, & Eucharistia, ut significant Passionem Christi, quomodo differant. 333. 7
Baptismus, & lex noua inducta ad euachandum veterem. 197. 31
Baptismus, & Pœnitentia quomodo differant. 246. 14
Baptismus fidei profilio. 221. 5
Baptismus hereticorum an vorax sine remissione peccati. 262. 25
Baptismus ianua legis nouæ. 256. 3
Baptismus imperatorius est suo modo. 253. 35
Baptismus infantis in secundinis dubius est, nisi aqua tangat corpus. 233. 9
Baptismus in nomine Christi aliquando fuit licitus. 173. 46
Baptismus in nomine Trinitatis nullus. 167. 8
Baptismus in re, ante votu iustificati. 246. 15
Baptismus inscribit familiæ Christi. 333. 8
Baptismus iustitutus quodam corporis Christi docere. 92. 19
Baptismus Ioannis an habuerit formam. 149. 5
- Baptismus Ioaonis dispositio ad Baptismum Christi.* 191. 12
Baptismus Ioaonis, & Christi distinguuntur. 149. 4. in comm.
Baptismus Ioaonis medicina preparativa, Christi curativa. 148. 2. in text.
Baptismus Ioaonis quare sic dictus. 153. E.
Baptismus Ioaonis signum peccatoris. 267. 40
Baptismus iteratus est diversus à priori. 310. 5
Baptismus Iudeorum quis. 175. 57
Baptismus ministris fornitem. 269. 1. in comm.
Baptismus mors peccati. 129. 56
Baptismus nomine Christi olim licitus, sed an modo teneat dubium est. 167. 8
Baptismus nomine genitoris, &c. nullus. 166. 8
Baptismus non delet ipsam filiationem, & quare. 247. 7
Baptismus non delet peccata futura. 223. 5
Baptismus non fuit institutus ante manifestationem Christi. 192. 20
Baptismus non obligavit usque ad diem Pentecostes. 202. 49
Baptismus non obligavit usque ad mortem Christi. 201. 48
Baptismus possit ne emi. 292. 7
Baptismus præteritus non agit ex opere operato. 252. 33
Baptismus quando institutus, dubium est. 192. 18
Baptismus quare aperitur ianuam, & non Circumcisio. 140. 9
Baptismus quare dicatur Sacramentum fidei. 115. 18
Baptismus quare non possit iterari, assignatur congruie. 331. 2. in comm. 332. 3. 333. 6. & 8
Baptismus, quem ministrabant Apostoli, non erat sine instructione. 190. 9
Baptismus quid faciat ad subsequentem remissionem peccati in baptizato. 225. 10
Baptismus quomodo sit dispositio. 252. 34
Baptismus quomodo sit sigillum. 67. 28
Baptismus representat mortem Christi. 828. 82
Baptismus rite callatus nequit iterari. 263. 26
Baptismus si daretur in remissionem peccati sanctificatus, effigne signum f. sum. 266. 36
Baptismus si non remitteret in re peccatum, non remitteret in voto. 245. 13
Baptismus si possit iterari, contemnerentur alia remediia. 246. 16
Baptismus sub consilio datus usque ad mortem Christi. 194. 26. & quare. *ibid.*
Baptismus tantum causat remissionem peccati in re, vel in voto. 264. 30
Baptismi definitio pro quo supponatur. 158. 8
Baptismi definitiōem traditam à Magistro, non esse perficiam. 159. 10
Baptismi definitiones. 156. 2. in comm. & 157. 3. & 4. in text. & 3. in comm. & earum diuersitat. *ibid.*
Baptismi duotempora. 195. 27. 201. 1. 1
Baptismi effectus in Virgine. 264. 33
Baptismi effectus proprius, & diuersus ab alijs. 129. 57
Baptismi effectus quis. 109. 94. 129. 56. 225. 1. 3
Baptismi efficacia ad salutem infanum. 458. 41
Baptismi, & Circumcisionis comparatio quoad diuersa tempora. 200. 46
Baptismi, & Confirmationis forma quomodo dispare. 395. 69
Baptismi, & Confirmationis secundum dignitatem, & efficaciam comparatio. 400. 1. in comm. ex fine. *ibid.*
Baptismi, ex Eucharistia aequivalencia, & utriusque ad suauicem comparatio. 459. col. 1
Baptismi, & Pœnitentie comparatio in ordine ad peccatum. 262. 24

Index rerum.

- Baptismi forma datur in remissionem peccatorum.* 129.
 55
Baptismi institutio in lege nona. 188. 1. in comm.
Baptismi Iohannis, & Christi concursus. 149. 3. in comm.
Baptismi materia proxima, abluti, remota, aqua. 183. 2
Baptismi materia proprietates quinque congruentes.
 184. 2
Baptismi nulla fuit obligatio ante preceptum. 204. 56
Baptismi preceptum cur fistularii circumcisionem. 196.
 30
Baptismi preceptum evacuat circumcisionem. 196. 29
Baptismi preceptum quando obiunxit, & quomodo. 203.
 54
Baptismi preceptum uniusuale. 202. 51
Baptismi promulgatio duplex. 194. 5
Baptismi sufficientia, & efficacia. 455. 36
Baptismi varie appellations. 155. 1. in comm.
Baptismum Christi dedisse remissionem sine gratia ante Passionem, secundum quendam. 192. 16. qui reicitur.
 ibid. 17
Baptismum dari in remissionem peccatorum. 267. 42
Baptismum esse verum, licet non supponat peccatum. 264.
 33
Baptismum facere ad remissionem peccatorum sequentium.
 224. 7
Baptismum habere conditiones rei definibilis. 156. 1
Baptismum in necessitate recipere licet à preciso. 288. 3.
 & de hoc regule due. ibid. 2
Baptismum non fuisse instantum ante Passionem Christi.
 189. 2. in comm.
Baptismum petens à malo ministro, quomodo excusatetur à cooperatione mali. 290. 6
 per Baptismum quis fit de familia Christi, per confirmationem miles, per ordinem prepositus. 359. 12
Baptismum, sicut & Pœnitentiam non dari in remissionem peccati sanctificatis per contritionem. 265. 36
 ad Baptismum tenentur omnes, etiam iustificati. 256. 2.
 in text.
Baptismum valere quoad impletionem præcepit. 253. 38
 ad Baptismum validè fiscipiendum ab adulto peccatore, quam pœnitentiam exigat Scotus. 244. 10. & qua sufficiat. ibid. & 245. 11. & 12. & 246. 15
Baptismo instanti, & suscepito, cessit necessitas Circumcisionis. 196. 29
Baptistam non suscepisse Baptismi Sacramentum, probabilem. 193. 24
 ad Baptizandum uter eligendus bonus laicus, vel malus Sacerdos. 290. 5
Baptizans, quare non exprimebatur in forma Græcorum.
 163. 5
Baptizans simul plures an plura faciat Baptismata.
 115. 6
 in Baptizante qua requirantur. 301. 2
 in Baptizante quare requiratur intentio. 321. 4
Baptizantes plures an faciant unam causam totalem Baptismi. 301. 3. & si alter alterum preuenias absoluendo an aliquid faciat. ibid.
Baptizant multi, qui nequeunt concessionari. 163. 10
Baptizare se nemo potest. 319. 1
Baptizare si liceat infamem inuitis parentibus, licet etiam separare. 280. 17. & in neutro est scandalum. ibid. 18
Baptizare soli Sacerdoti ex officio congruit. 302. 3. &
 306. 17
Baptizari à bono quomodo præfert, quam à malo. 271. 5
Baptizari an possit unus à pluribus. 308
Baptizari possunt plures ab uno simul, 316. 22. & ibi cōsent plura Sacramenta. 316. 23
Baptizari possunt plures simul ab uno. 314. 6
Baptizari potest quis in utero, flamine, & sanguine. 230. 2
- Baptizatus in nomine Christi sitne baptizatus.* 168. 12
Baptizatus non est minister Christi. 319. 2
Baptizatus non producit gratiam sanctificantem, ad quam solum disponit. 227. 19
Baptizatus quilibet induit Christum, sed alio, & alio modo. 248. 9
 de Baptizato in parte quid dicendum? 234. 15
Baptizati Ierosolymis etiam confirmati sunt. 375. 4
- B E
- Beatitude naturalis intelligentia.* 45. 93
Beatitude naturalis obiectum motuum, non esse terminatum. ibid.
Beatus quomodo distinguatur à non Beato. 569. 10
Beati non vident Corpus Christi in Eucharistia ratione Baritudinis. 569. 10
Benedictio an fuerit diuersa à consecratione. 433. 30.
 & 31
Berengarius lapsus in errorem impanationis damnatur in Concilio Romano sub Gregorio VII. 495. 24
- B O
- Bohemi afferebant laicos in Ecclesia Latina iniuste priuari communione calicis, credentes per plures species plus gratia conferri, quam per unam.* 451. 27. de hac re est controverbia Scholastica. ibid. & seq.
Bohemis permissa sub viraque specie communio, conditionaliter tamen. 453. 33
- B V
- Buccella Inda an fuerit Sacramentum.* 852. 177
- C A
- Cæmonie significabant gratiam conferendam.* 64. 16
Cæmonie universales Episcopo non subsunt. 382. 30
Cæmonialia manent in suis significatis. 211. 20
Calix ex qua materia, & quare non de ore. 842. 14
Calix quare ponatur in forma consecrationis. 441. 25
Calix quomodo reconsecrandus, quando erratum est in liquore. 461. 7
Calicis usus non fuit in Nazareis. 472. 16
Calicem subtrahendo laicis, non sit iniuria. 474. 28
Calor igneus corrumpet Eucharistiam manente eadem quantitate. 782. 13
Calor non potest esse causa frigoris. 48. 102
Calor quomodo instrumentum anima. 742. 8
Calor quomodo ratio formalis agendi, 529. 5
Canon Toletani transcriptus à Mariano Bracharense discernitur in sua membra. 385. 43
Canonis mutatio proper ambiguitatem faela. 424. 5
Canones de quo Christiane intelligantur agere. 401. 2
Capaces Sacramenti qui sint. 445. 2
Capita duo non significant necessario duas animas. 315. 7
Caro, & os non magis includunt formam, quam corpus. 632. 31
Caro non prodest quidquam; verba que ego locutus sum, &c. secundum quem sensum intelligi debent. 494. 20. & seq.
Caro pueri causa proxima peccati. 231. 3
Caro quid si appareat in Eucharistia. 580. 39
Calus derugantes iuri priuato. 279. 15
Causa diversi in quibus communicare licet sine Confessione prenia. 482. 54. & seq.
Catecumenus fit martyris. 232. 5
Cateclumeni non sunt capaces sacramenti Eucharistie. 445. 3
Caula equinoctialis habet duplē eminentiam. 744. 14
Cuius alterans quare dicatur instrumentum. 321. 6
Caufsi

Index rerum.

<i>Causa dupliciter intelligi potest universalior.</i>	10. 7
<i>Causa frequentioris concursus ad Baptismum Christi.</i>	191. 11
<i>Causa immediata magis coniungitur effectui, quam remota.</i>	231. 3
<i>Causa instrumentalis, si est alii, habet intentionem propriam.</i>	321. 6
<i>Causa materialis non solum disponitur, sed & efficiens.</i>	103. 78
<i>Causa meritoria Sacramentorum nouorum longe perfeccior, quam antiquorum.</i>	135. 2. in text.
<i>Causa moralis est causa per se de rigore.</i>	96. 49
<i>Causa moralis reducunt ad modum causandi cause Physica.</i>	102. 75
<i>Causa partialis quando excedit effectum.</i>	36. 67
<i>Causa particularis quomodo agat ad effectum.</i>	15. 12
<i>Causa per accidens duplicititer dicitur.</i>	101. 68
<i>Causa per accidens quid?</i>	100. 68
<i>Causa per se definitur iuxta materiam subiectam.</i>	104. 80
<i>Causa praeceps requisita propter effectum non debet excedere effectum.</i>	713. 41
<i>Causa prima & secunda quomodo differant.</i>	795. 14
<i>Causa prima plus agit in virtute causae primae, quam in propria, explicatur.</i>	55. 34
<i>Causa prima quomodo suppleat causalitatem secunde?</i>	725. 35
<i>Causa prima suppleret causalitatem omnem extrinsecam.</i>	717. 9
<i>Causa principalis supplet defectum instrumenti.</i>	832. 102
<i>Causa prioris quomodo causa posterioris?</i>	104. 80
<i>Causa secunda non conservat effectum absolutum.</i>	726. 62
<i>Causa secunda non conservat formam absolutam.</i>	51. 106
<i>Causa secunda non semper requirit motionem specialem à causa prima, ut agat.</i>	807. 37
<i>Causa secunda quomodo differat ab instrumento.</i>	321. 6
<i>Causa secunda quomodo subordinetur prima.</i>	55. 113
<i>Causa una perficit aliam in actu secundo.</i>	68. 29
<i>Cause finalis, & intrinsecarum conditio.</i>	101. 69
<i>Cause prima, & secunda ordo.</i>	796. 18
<i>Cause secunda dependentia à subiecto.</i>	780. 10
<i>Cause secunda duplex dependentia à materia.</i>	50. 105
ad Causam per se non requiriunt influxus Physicus eius.	
101. 70	
<i>Causam secundam agere, Deo suppletie subiectum.</i>	769. 4
<i>Causam secundam non posse facere formam in fluxu sine subiecto.</i>	765. 18
<i>Causam supplens, supplet & eius dependentiam.</i>	754. 17
<i>Causa cessante, cessat effectus.</i>	198. 34
<i>Causa duae totales quomodo se impediunt in effectu.</i>	313. 16. & an ab utraque causentur totaliter effectus, quod exemplificatur in Sacramentis.
ibid. 18	
<i>Causa extrinseca possunt habere plures effectus.</i>	124. col. 2.
<i>Causa praeceps se inferunt.</i>	150. 9
<i>Causarum diuisio.</i>	709. 22
<i>Causarum ordo aliis ad se, aliis ad effectus.</i>	795. 18.
illarum ad inuicem ordo prior.	796. 18
<i>Causarum ordo quomodo prior?</i>	796. 21
<i>Causarum repugnancia ex repugnancia effectus.</i>	515. 7
<i>Causalitas Physica destruitur varie.</i>	96. 48
<i>Causalitatis duplex genus Tridentinum tribuit Christus respelte iustificationis.</i>	94. 45
<i>Causare in fieri, & in facto esse quid sit.</i>	262. 21
<i>Causare miraculosè quid sit.</i>	92. 35
<i>Causare significatum est de ratione sacramenti.</i>	66. 21
<i>Causatum à posteriori non potest esse simul cum priori.</i>	
631. 20	

C E

<i>Celebrandi tempus prescriptum, & consuetudo quomodo seruetur circa illud.</i>	147. 152. & 153
<i>Celebrans in calice in idoneo an irregularis.</i>	844. 17
<i>Celebrans in excommunicatione minori peccat graviter, non sis tamen irregularis.</i>	839. 11
<i>Celebrans in loco interdicto fit irregularis.</i>	884. 147
<i>Celebrans sine calice an incurrit irregularitatem.</i>	845
<i>Celebrantem oportet habere ministrum.</i>	846. 18
<i>Celebrantem quid faciat irregulararem.</i>	839. 12
<i>Celebrationis terminus.</i>	847. 154
ad Celebrationem quid requiratur.	841. 13
<i>Certitudo demonstrativa distinguitur à certitudine ut in pluribus.</i>	69. 2. in com.
<i>Certitudo distinguitur quoad presentiam, & conuersationem.</i>	615. 33
<i>Ceritudo sacramenis unde sit.</i>	71. 4. in com.
<h2 style="margin: 0;">C H</h2>	
<i>Character an fundetur super actum preteritum.</i>	357. 10
<i>Character an necessario ponendus ad distinguendum, vel conformandum Christo.</i>	342. 10
<i>Character an requiratur necessario ut signum rememorandum.</i>	ibid.
<i>Character an se forma absoluta.</i>	350. 1. & seq.
<i>Character an sit gratia gratis data.</i>	346. 20
<i>Character an sit in essentia anima, ut in proximo subiecto.</i>	369. 1. in text.
<i>Character Circumcisionis quomodo differat à Charactere Baptismi.</i>	346. 21
<i>Character cognosci potest ab intellectu separatio.</i>	355. 8
<i>Character definitur.</i>	340. 3
<i>Character est dispositio.</i>	102. 74
<i>Character est dispositio ad gratiam.</i>	372. 3
<i>Character est dispositio permanens, & prior gratia.</i>	372. 4
<i>Character est potestas relativa, &c.</i>	354. 8
<i>Character est signum obligationis anima ad Deum.</i>	371. 4
<i>Character est signum rememorarium, conformarium, & obligatorium.</i>	340. 3
<i>Character, & ornatus perinde supponunt potentiam obedientiam.</i>	83. 7
<i>Character, & ornatus simpliciter supernaturalis.</i>	81. 5
<i>Character in qua specie Qualitatis ponendus.</i>	361. 15.
363. 19	
<i>Character Latinè dicitur figura.</i>	340. 14
<i>Character nihil efficit, sed est dispositio ex parte suscep- tioni.</i>	345. 18
<i>Character non est dispositio ad fidem, sed ad gratiam.</i>	371. 4
<i>Character non est potestas Physica.</i>	356. 10
<i>Character ponendus secundum autoritatem Ecclesie.</i>	344. 14
<i>Character ponitur in Predicamento.</i>	353. 4
<i>Character quin sit relatio extrinsecus adueniens, nil cogit.</i>	356. 9
<i>Character quomodo indelebilis.</i>	346. 20
<i>Character respectu cuius sit signum rememorarium.</i>	345. 19
<i>Character varia significat.</i>	340. 2
<i>Characteris attributa qua sint.</i>	361. 17
<i>Characteris descriptio, & declaratio.</i>	360. 13
<i>Characteris duplex est effectus.</i>	340. 14
<i>Characteris, & ornatus supernaturalitatem varie varij deficiunt.</i>	82. 6
<i>Characteris natura à varijs varie sentientiatur.</i>	352. 3. & seq. in commen.
<i>Characteris subiectum proximum est anima, vel eius po- tentia.</i>	357. 11
<i>Characteris subiectum quodnam sit.</i>	370. 2. in comm.
<h2 style="margin: 0;">CCC 4 Char.</h2>	

Index rerum.

Characterem Baptismalem dari est de fide.	336. 1. in
comm. & quis primò hunc articulum docuit esse de fide.	336. 2	men habet pulmonem temperatissimum ut hic.
561. 6
Characterem esse dispositionem, aut posse in specie Quali-
tatis, quo sensu negat Doctor.	363. 19	Christus in Eucharistia non potest habere ullam actionem corpoream.	560. 2
Characterem esse formam absolutam, ut probabile tenet
Doctor.	351. 1. in quo tamen est problematicus. ibid. 2	Christus in Eucharistia potest loqui Angelo spiritualiter.
560. 3	
Characterem esse qualitatem quibusdam fundamentis affe-
ritur.	351. 2	Christus in Eucharistia potest vix quacunque potentia activa spirituali.	560. 3
Characterem in celo, & in inferno mansurum.	346. 19	Christus in statu innocentiae non venisset ut causa meritoria.	74. 14
Characterem inesse anima, prout Theologi cum describunt,
non repugnat.	337. 3	Christus non est sub indivisibilibus specierum.	574. 12
Characterem in voluntate ponit Doctor.	372. 3.	& quare.	575. 13
Characterem non esse necessariam dispositionem ad gra-
tiam.	342. 9	Christus non privatur villa operatione, quam habet in Ce-
lo, ut in Eucharistia.	550. 5
pro Charactere ponendo congruentia tres.	344. 15	Christus non spectat ad constitutionem Sacramenti, quia
Sacramentum est.	417. 35
Characteres diuinorum Sacramentorum quomodo a se
inuicem distinguantur?	359. 12	Christus oblatus est in templo; & sumpsit Eucharistiam.
267. 40. & 41	
Characteres seip̄s distinguntur.	359. 16	Christus obseruauit legem.	979. 12
Characterum numerus unde colligatur.	ibid.	Christus obseruauit tempus prescriptum de obseruando
Paschale.	ibid.
pro Characteribus tribus congruens optime per compa-
rationem ad politiam humanam.	359. 12	Christus potuit dare effectum Confirmationis.	391. 3
Charitas carnalis infuctus, sed non prohibita.	366. 31	Christus principialis offerens hoc sacrificium. 831. 98. sed
non immediate offerens, ibid. 99. non offert visibiliter,
nec intentione particulari,	
Christus cur detur à Sacerdotibus in Ecclesia orientali.	386. 46	Christus quando celebrauerit Phascha varie seminatur.
678. 9. 10. & 11.	832. 102
Christma ex usu Ecclesie non vocatur oleum simplex, sed
confectum.	380. 21	Christus quando instituit Sacramentum Eucharisticum.
681. 22.	
Christma factum à Sacerdote sine iurisdictione nullum
fuit.	401. 4	Christus qua ratione discesserit, & manserit?	497. 34
Christma quandoque dabatur à Sacerdotibus in Ecclesia
Latina; qui ritus à Syluestro revocatus est.	386. 47	Christus quare usus sit ly hoc potius quam hic.	609. 10
Christma quid ex propria significatione denotet.	381. 26	Christus quare ut hic non possit mouere se organice.
561. 6.	
Christma quomodo appelleretur oleum.	38. 20	Christus quo die passus secundum Patres.	679. 13
Christma rituale possum ministrari à Diacono?	384. 40	Christus quomodo impioris tres personas?	166. 8
Christmatis benedictio Episcopo reseruatur.	382. 30	Christus quomodo legem veterem non soluerit?	211. 8. 84
Christmatis usus in utraque lege.	380. 21	Christus quomodo sanctificet species.	419. 38
Christma benedicti ab Episcopo requiritur necessitate Sa-
cramenti.	382. 28. & benedictionem esse Episcopalem.	Christus quomodo sit sub speciebus?	573. 7
ibid. 29.		Christus redemptor infantium.	220. 12
Christma conficiendum docuit Christus in ultima cena: &
singulis amnis renouandum.	380. 23	Christus reliquie Ecclesie modum, quo Eucharistia su-
menda esset.	461. 8
Chisimationem Sacramentalem, & non ceremonialem
intelligunt Canones.	385. 41	Christus secundum quam existentiam incepit simpliciter,
& secundum quam secundum quid.	537. 11
Christus an communicauerit.	852. 78	Christus sine merito accepit potestatem excellentie.	72. 7
Christus non loquutus fuit figuratiue, dicendo, Hoc est
Corpus meum, vel hic est sanguis meus, unde col-
ligendum?	488. 3	Etiam sine merito consequente. ibid. Item sine ullo.
73. 8	
Christus an oret iam in celo.	832. 106	Christus si non praexisteret, adhuc ex vi consecrationis
poneretur sub speciebus.	828. 80
Christus an sit presens minimis, & indivisibilibus specie-
rum.	573. 4	Christus si venisset in carne impensis, in exta statum in-
nocentiae, fuisset viator?	74. 12
Christus an verbis consecrauerit, & iisdem, quibus nos.
433. 33. & 34		Christus si venisset, non peccante Adamo, an foret Sa-
cramentum Eucharistie?	73. 10
Christus apparuit sepe non in forma corporis gloriose.	580. 38	Christus solus causa meritoria iustificationis.	72. 32
Christus causa meritoria.	95. 45	Christus visus est a Paulo. 516. o. Et quando? ibid. 11
& seq.	
Christus causa meritoria Sacramentorum veterum, sed
perfectius novorum.	139. 9	Christus visus a Petro ad Portam Latinam.	515. 9
Christus consecrauit in azymis.	680. 18	Christus ut assumeret ministerium Iohannis congruum non
erat.	190. 9
Christus diuinus sub respectu potest dici figura spiritualis,
& pastus talis.	496. 26	Christus ut causa moralis attingit gratiam, & Sacra-
menta in viru operum Christi.	94. 45
Christus & Iudei die 14. ad Vesperam celebrarunt Pascha,
& sequens dies fuit solemnis azymorum.	679. 12	Christus ut in Eucharistia potest habere actiones intelle-
ctus, & voluntatis.	563. 7
Christus & Iudei die legitimo celebrarunt Pascha.	679. 11	Christus ut permanenter presens, est signatum Sacra-
mentale, ex institutione peculiaris Eucharistie.	416. 31
Christus iisdem verbis, quibus nos, consecrauit.	434. 34	Christus ut signatum non conservat species.	419. 38
Christus in Eucharistia existens posse per virtutem
aliquam naturalem transmutare aliquid aliud à se.	559. 1. & seq.	Christi ad species nulla esset coniunctio, in casu quo sub
illis ponetur sine presentia. 544. 36. Possibiliter
casu ostenditur.	544. 36
Christus in Eucharistia non inspirat, nec respirat, ta-		Christi doctrina incepit cum Baptismo eius.	191. 10

Index rerum.

<i>Christi & Ecclesia cal: m intentio.</i>	833. 109	<i>Circumcisionis praeceptum ex Patribus.</i>	199. 39
<i>Christi manifestatio in Iordanis qualis fuerit.</i>	192. 20	<i>Circumcisionis quatuor tempora.</i>	202. 12. 204. 57
<i>Christi meritum compleatum.</i> 831. 101. quod consummatur in morte.	ibid.	<i>Circumcisionis tria tempora.</i>	195. 27
<i>Christo ut hic concomitantem ineft omnis operatio, que primò sibi ineft, ut in calo.</i>	547. 2	<i>Circumcisionis varij effectus perfectius habentur in Baptismo.</i>	197. 33
<i>Christum bis ponit in Sacramento, diverso tamen modo an repugnet.</i>	580. 38	<i>Circumcisionis utilitas successiū desuit.</i>	206. 62
<i>Christum continere conuenit huic sacrificio, etiam quam Sacramentum.</i>	828. 82	<i>Circumcisionem fuisse sempiternum dupliciter explicatur.</i>	211. 20
<i>Christum esse causam meritorum Sacramentorum.</i> 138. 7		<i>Circumcisionem fuisse utilem usque ad promulgationem legis nouae.</i>	204. 57
<i>Christum in Eucharistia non habere quantitatem, varijs varie dicunt.</i>	504. 44	<i>Circumcisionem pro aliquo tempore mortuum fuisse, non moriferam.</i>	206. 72
<i>Christum non manere in Sacramento corruptis speciebus.</i>	581. 42	<i>Circumstantiae evanescunt simulationem.</i>	208. 79
<i>Christum passum fuisse luna.</i> 15. & fecisse Cenam luna.	662. 5	<i>Circumstansas Incarnationis an meruerint Patres.</i>	147. 40
<i>Christum verè subesse speciebus, ostenditur ex Scriptura.</i>	407. 2. & ex congruentiis variis.		
C I			
<i>Cibum licebat preparare aliis diebus, non Sabbato.</i>	679. 14		
<i>Cingulum accessoriè se habet ad Albam.</i> 840. 135. eius benedictio ad quem spectat.	ibid. 136		
<i>Cinguli benedictio an requiratur.</i>	840. 134		
<i>Circumcisio ad Baptismum comparata quasi nihil erat.</i>	126. 46		
<i>Circumcisio an cansauerit characterem.</i>	346. 21		
<i>Circumcisio ante Passionem relaxata, non renovata.</i>	210. 18		
<i>Circumcisio determinabatur forte ad certum gradum gratiae.</i>	126. 47		
<i>Circumcisio erat per se requisita.</i>	112. 7		
<i>Circumcisio ex opere operato dabit gratiam.</i>	126. 46		
<i>Circumcisio ex Patribus, non ex lege.</i>	115. 19		
<i>Circumcisio ex Patribus, non ex lege, cui & credita sunt eloqua Dei.</i> 197. 33. & quomodo hoc sit verum.	198. 33		
<i>Circumcisio fructuosa usque ad mortem Christi.</i>	195. 27.		
deinceps usque ad Pentecosten licita, post Pentecosten mortifera.	195. 27		
<i>Circumcisio habuitne effectum in Christo.</i>	266. 39		
<i>Circumcisio habuit necessitatem medijs.</i>	113. 10		
<i>Circumcisio includebat fidem Messie.</i>	115. 18		
<i>Circumcisio in distinctionem data.</i>	115. 17		
<i>Circumcisio minorē gratiam dabit, quam Baptismus.</i>	125. 11		
<i>Circumcisio non fuit illicita statim post Pentecosten, saltem quoad Iudeos.</i>	202. 12		
<i>Circumcisio qualem characterem impresserit.</i>	350. 25		
<i>Circumcisio quamdiu fuit praecepta fuit fructuosa.</i>	195. 18		
<i>Circumcisio quare data fuerit.</i>	3. H.		
<i>Circumcisio quare ianuam regni non aperuerit.</i>	128. 13		
<i>Circumcisio quomodo fuit efficax signum gratiae.</i>	126. 12		
<i>Circumcisio quomodo signaculum.</i>	67. 28		
<i>Circumcisio quomodo signaculum in Abrahamo.</i>	127. 50		
<i>Circumcisio signum peccatoris.</i>	266. 39		
<i>Circumcisio solum dabit primam gratiam.</i>	198. 35		
<i>Circumcisio solum valebat ratione fiduci, iuxta aliquos.</i>	198. 34		
<i>Circumcisio tanum conferebat gratiam primam.</i>	127. 50		
<i>Circumcisio valuit usque ad mortem Christi saltem.</i>	206. 74		
<i>Circumcisionis efficacia respectu originalis.</i>	110. 1		
<i>Circumcisionis evanescit ex institutione Baptismi, quoad necessitatem.</i>	196. 30		
<i>Circumcisionis obligatio per accidens, sub disunctione, & ex ignorantia Baptismi.</i>	199. 40. & 41		
C L			
<i>Clavis triplex.</i>			72. 7
C O			
<i>Cognitio confusa, & distincta.</i>			42. 82
<i>Cognoscendi modi intentionates, & Logicales.</i>			355. 7
<i>Cognoscere presentiam eiusdem est, cuius est absentiam cognoscere.</i>			566. 8
<i>Cointellectio aliquorum non tollit ordinem eorum inter se.</i>			801. 24
<i>Collatua perfectior apprehensiva intellectione.</i>			43. 88
<i>Color dependenter se habet ad extensionem in specie.</i>			578. 28
<i>Communicandum est aliquando post mortale, ut eiusetur scandalum, non aliter.</i>			475. 3
<i>Communicans mala fide an satisfaciatur.</i>			470. 9
<i>Communicans malafide, & sacrilegè satisfacit precepto communionis Ecclesiastico, non autem diuino.</i>			470. 9
<i>Communicare bis de die non licet regulariter, licet tandem in casu.</i>			474. 30
<i>Communicare ieiunie preceptum Ecclesia.</i>			460. 5
<i>Communicare in quibus casibus licet sine previa confessione.</i>			482. 54. & seq.
<i>Communicare licet non ieiunium sepius pro viatico.</i>			462. 47
<i>Communicare post cibum non fuit elim confutum tantum ex precepto.</i>			461. 8
<i>Communicare seipsum an aliquis possit.</i>			849. 166
<i>Communicare sub una specie nemo iure diuino tenetur, excepto celebrante.</i>			472. 15 quod confirmatur ex praxi primitiva Ecclesia.
			472. 16 & seq. ab usu eiusdem & rite particulari Ecclesia tam Latine, quam Grace, certis diebus.
			473. 19 & seq.
<i>Communio ad probationem data.</i>			851. 174
<i>Communio danda moribundis.</i>			470. 5
<i>Communio participatio sacrificij.</i>			826. 72
<i>Communio Paschalalis, & pro viatico ad quos spectent.</i>			850. 167 & 168
<i>Communio quibus danda, & quibus non, regula ostendit.</i>			475. 31
<i>Communio sub una specie sufficit ad salutem.</i>			418. 35
<i>Communio sub una specie an plures de gratia, quam sub una, & an diuersa.</i>			451. 27 & seq.
<i>Communionis duplex tempus, & preceptum.</i>			470. 5
<i>Communionis preceptum aliquoribus obligat.</i>			470. 6
<i>Communionem omittens in Paschate an teneatur ex vi precepti de communione, communicare ante sequens Pascham.</i> 471. 11. de communione sub una specie articuli, quorum alij damnantur, alij ad Ponsificem remittuntur.			453. 32
<i>Comparatio improportionata inter quas causas sit?</i>			25. 42
<i>Complectum, & incompletum quantum ad concipi distinguuntur.</i>			722. 57
<i>Compositio triplex.</i>			42. 85

Index rerum.

- ad Compositionem substanciali non requiri unionem substanciali.* 724.59
inter Compositiones ordo. 42.85
Compositum corrupti esse priuatio eius non maneat in subiecto.. 662.12
Compositione definitur per suas partes per se tantum. 657.134
Conceptus orationis habetur in ultimo instanti prolationis eius, sicut & dictionis. 436.14
Conceptus alibi quid intelligatur. 722.56
Concilium loquitur absolute, & sine limitatione afferens materiam Confirmationis esse Chrisma. 379.18. & necessariam necessitate Sacramenti. ibid.
Concilia definitum materiam essentialem, & etiam integralem Sacramentorum, & totam que comprehenduntur in institutione. 692.19
Conclusio sequitur debiliorem partem sua causa. 530.4
Concomitante essentia inter presentem formalem corporis, & quantitatibus informans. 545.42
Concomitante fundatur in connexione naturali. 545.43
Concretum significat primario formam. 712.32
Concreta plura accipiuntur ab eodem abstracto respectu. 755.34
Concubinarij non sunt praecepti modusque, & forma contra eos procedendi. 288.1
Concupiscentia pro fornite sumitur. 224.9. aliquando etiam pro reatu. ibid.
Concupiscentia quomodo dicatur peccatum. 224.6
Concursum debitus causa naturalis. 777.5
Concursum ordinarius Dei qualis. 670.41. quomodo debetur. ibid.
Concursum qui exhibetur potentia obedientiali in Sacramentis, qualis sit. 99.59
Condicio non semper transit in obiectum. 578.27
Condicio quid sit. 104.81
Conditionis à causa distinctionis. 101.69
Confersens Baptismum, sicut & suscipiens iterato quo casu incurvant irregularitatem: & quis diffensare poterit cum eis. 334.2
Confessio ex speciali institutione requisita. 419.39
Confessio integra peccatorum regulariter requiriur ad penitentiam, in casu autem non, tamen sacramentum erit validum. 478.38
Confessio perinde ad Sacramentum requiriur, sicut ad martyrium. 232.6
Confessio per passionem sufficit ad martyrium. 231.4
Confessionem Sacramentalem praequiri in peccatore condicuntur. 481.50
non Confessus quomodo possit Eucharistiam sumere 475.3
Confirmare quomodo Sacerdoti conueniat. 389.59, ex ordine remote, ex iurisdictione proxime. ibid. & institutione Christi congrua, tanquam causa à priori. ibid.
Confirmatio à quo dicatur vñctio, & Chrismata. 375.2
Confirmatio definitur. 374.1. in text.
Confirmatio est consummatio gratia Baptismalis. 374.1. in comm. & 375.1
Confirmatio est Sacramentum. 374.3
Confirmatio facta à Phosianis Presbiteris nulla fuit. 401.5
Confirmatio habetur ex traditione. 392.4
Confirmatio imprimis characterem. 402.8
Confirmatio instituta à Christo. 398.80. & quando. ibid. in ultima etena, secundum quendam. ibid.82. & quoad applicationem, & efficaciam dependebat ab institutione ministrorum. ibid.
Confirmatio nequit iterari. 401.1
Confirmatio non est iterabilis, sicut nec ordo. 375.2
Confirmatio nō est medium necessarium ad salutem. 399.1
Confirmatio quid dicat in recto. 374.1. in comm.
Confirmationis appellations varie à proprietate rei desumptae. 374.1. in comm.
Confirmationis Sacramentum equivalenter datum Apostolis in die Pentecostes. 396.72. ante quod tempus non fuit usus eius, ibid.73
Confirmationem à Sacerdotibus datam non annulavit Pontifex. 387.49
Conformatitas Sacramenti ad suum significatum an sit de eius essentia. 105.84
Congruentia quare Baptismus non possit iterari, varie applicatur. 331.2. in comm. & alia. 332.3. & 333.6
Congruentia ex quibus colligitur Apostolos usus fuisse Sacramento. 397.78
Coniuncta contingenter possunt separari. 543.33
Coniunctio Christi perfectior cum maiore in natura, quam per Sacramentum cum viatore. 260.15
Coniunctio, inter materiam & formam Sacramenti, & ex institutione diuina. 323.4
Connexio fundata in identitate excedit illam, que est rationis tamum. 634.87
Connexio inter formam, & suam Passionem. 750.15. non subest causa naturali. ibid. ex quo proueniat, ibid.
Connexio inter formas in essendo in quo fundetur. 749.12. 750.14
Conscientia erronea debet deponi. 296.7
cum Conscientia peccati mortalis sacrilegè accedunt ad Eucharistiam. 476.32
Consecranti ptestas eadem in Episcopo, & Sacerdote. 465.55
ad Consecrandum requisita reducuntur ad tria. 838.7
Consecrants, & sumens aquam, pruans esse vinum, tenetur iterum consecrare vinum, & sumere; sed an denud sit consecrandus panis, 460.4
Consecrants peccat non sumendo. 460.4
Consecrants quomodo recipiat gratiam. 415.27
Consecrare ut quis possit, quid requiratur. 810.3
Consecrari potest licet sub una tantum specie. 464.53. 465.54
Consecrari potuisse valide in triduo. 637.96
Consecratio, & usus Eucharistiae ad eius essentiam non spectat. 415.27
Consecratio facta à diversis licita in casu. 465.54
Consecratio materia Baptismi quare non requiratur, sicut Confirmationis. 392.3
Consecratio ordinatur iam ad sacrificium, quam Sacramentum. 417.33
Consecratio respicit substanciali, ut subest accidentibus. 670.40
Consecrationis forma in canone assignata an sit vera, & an ad eam necessarius totus canon. 424.4
Consecrationis materia ostenditur. 695.33
ad Consecrationem non requiri verba determinata, secundum hereticos, quorum varij errores refelluntur. 424.3. ad eam non spectare verba sequentia, contra quosdam. 424.5
Consecrationem sub utraque specie non esse precepti diuinii. 465.54. etiam si esset dispensari posset tamen in casu. ibid.55
ad Consecrationem validam quid sufficiat. 426.11
in Consecratibus alijs ab homine quare nihil imprimatur. 345.17
Conensus adulti quare exigatur. 241.11
Conseruatum immediate à Deo non potest à creatura corrupti. 767.21
Consilium Dei obligat ad non contemendum, precepit ad obseruandum, 194.5
Consilium de opposito à legislatore tollit obligationem precepit. 197.31
Consilium

Index rerum.

- Consilium diuinum non debet contemni.* 194.26
Consilium diuinum semper est rationabile, non ita huma-
nūm. *ibid.*
- Consilium Prelati quomodo sequendum.* *ibid.*
Consuetudo habens vim legis seruanda. 847.153
Confuetudo non ligat, ubi non est in usu. 840.134
Consummatum est explicatur. 210.18
Contentum unde pradicatur de speciebus. 420.41
Contenta in decreto Gratiani non ligant, sicut ne conen-
ta in Decretilibus, totam Ecclesiam. 334.2
Continentia activa, & passiva distinguuntur. 536.7
Contradic̄tio una major alia. 21.32
Contradic̄toria distant in infinitum, explicatur. 22.34
Contradic̄toria non admittunt limitationem. 541.26
inter Contradic̄toria esse infinitam distantiam, quomo-
do intelligendum. 21.33
in Contradic̄toriis non datur transius sine medio. 715.47
Contritio aliter spectat ad penitentiam, & aliter confes-
sio. 419.39
Contritio de congruo iustificas, & quare. 144.30
Contritio, & confessio pars essentialis Sacramenti Peni-
tentia. 430.22
Contritio peccatoris dispositio ad iustificationem. 145.21
Contritio sine voto Sacramenti inefficax. 250.27
Conuenientia corpori dependenter ad ubi, posita in di-
uersis locis corpore, variari possunt, & de facto varian-
tur. 522.24
Conuersio duplex. 667.24
Conuersio est ad terminum ad quem secundum determi-
natum esse. 66
Conuersio est in substantias precise. 657.135
Conuersio fieri posset per aliud, quam per verba. 596.3
Conuersio fit in corpus, & sanguinem. 591.12
Conuersio in proposito equiparatur creationi. 596.2
nec Conuersio, nec species sunt corpori ratio essendi hic.
528.2
Conuersio non est corpori ratio formalis essendi in loco.
530
Conuersio non saluat sine aliqua productione. 599.7
Conuersio sub ratione mutationis non est ratio essendi hic.
541.27
Conuersio substantialis saluat. 669.35
Conversionis primus terminus quis sit secundum D. Thomam. 630.27
in Conversione panis, & vini in corpus & sanguinem, non
requiritur manere materiam eandem sub viroque ter-
mino. 591.11
in Conversione commune aliquid virique extremo mane-
re qui exigant. 601.17. illud non spectaret ad termi-
nūm ad quem. *ibid.* 18. non requireretur ob repugnan-
tiam terminorum. 602.19
Copula pro quo instanti uniat exirema ad inuicem. 442.
47
Corinthios errasse circa Baptisnum. 163.13
Corio inclusus non baptizatur. 233.9
Cornelius accepit Spiritum sanctum non solum quantum
ad gratias gratias datas, sed etiam quoad effectum san-
ctificationis. 377.9
Cornelius quomodo Spiritum sanctum accepis, cum non
legatur Petrus imposuisse ipsi manus. 375.4. 377.
8. & 9
Corpus accipiens nouum ubi non perdens antiquum, sān-
tum habet unam mutationem. 501.9
Corpus à tenotis prius videtur, quam animal. 438.17
Corpus Christi consideratur dupliciter. 594.31. & seq.
Corpus Christi duplēcē habet de facto modum essendi: &
quid per se contineat tanquam partes, & quid conce-
mitanter. 532.3. & 1
Corpus Christi manens in caelo, poni posse sacramentali-
ter sine conuersione. 528.4
- Corpus Christi mouetur omni motu ad formam ab aliis, ut,*
quo mouetur primo, ut in caelo, & ab eodem agente.
552.2
- Corpus Christi nec per se, nec per accidens mouetur Phy-*
sice à mouente species 554.3. & 4
Corpus Christi non potest esse presens ubi ante non fuit,
sine omni mutatione. 501.10
Corpus Christi post Incarnationem posset desinere esse se-
cundum modum naturalem, & manere sacramentali-
ter. 534.6. 537.10
Corpus Christi potest oculo corporeo videri ut hic, miracu-
losè. 568.9
Corpus Christi potuerit esse sub speciebus ante Incarnatio-
nem. 536.6
Corpus Christi prius natura est sub speciebus, quam con-
fervetur sub illis. 593.25
Corpus Christi quod substantiam non mutatur. 623.59
Corpus Christi quomodo sit sub speciebus. 499.36
Corpus Christi quo sensu possit dici esse presens ipsi pun-
ctus eadem praesentia, que est ad partes. 575.16
Corpus Christi sicut in conuersione habet mutationem ac-
quisitiunam ubi sine deperditu, sic panis habet deper-
dituam sine acquisiitu. 667.15
Corpus Christi si fuerit presens sub accidentibus simul
cum substantia panis, an propositio esset vera, que de-
signaret praesentiam eius. 612.10
Corpus Christi si formaretur de sanguinibus Virginis,
qualis tunc esset concursus Virginis. 539.18. concur-
retet ad esse secundarium. *ibid.* 19. an sunc esse
Mater Christi. 539. *ibid.* in fieri, non, in facto esse
sic. *ibid.*
Corpus Christi si sub modo naturali habeat partes, &
proprietates, non est necessarium quid habeat easdem
sub modo sacramentali, nec è conuerso. 533.4. & 5
Corpus Christi ut contentum sub speciebus non habeat ra-
tionem subiecti; nec actionem respectu specierum;
neque in seipso continet genus subiecti. 592.17
Corpus Christi ut existat in Eucharistia secundum presen-
tiām sacramentalem, quā totum in toto, & totum in
quilibet parte non potest videri oculo corporeo, etiam
supernaturaliter. 579.29
Corpus Christi ut in Eucharistia non potest moueri primo
mutatione propriè dictâ à virtute creata. 552.2. potest
camen immediatè à Deo. *ibid.*
Corpus Christi, ut in Sacramento, utrum possit videri
oculo corporali. 571.1. & seq.
Corpori Christi naturaliter existenti, & eidem sacramen-
taliter existenti an insint eadem partes, & proprietates.
531.1. & 2
Corpus Christi contineri realiter sub specie panis, & vi-
ni, an si possibile. 487.1. & seq.
Corpus Christi esse cum substantia panis non magis repu-
gnat, quam cum quantitate eius. 528.3
Corpus Christi esse sub speciebus sine sui mutatione, sed
per mutationem alterius in ipsum, impugnat à Do-
cōtore quinque rationibus. 500. col. 1. per totum.
Corpus Christi esse sub specie panis, & vini verè rea-
liter, est simpliciter de substantia fidei. 488. 3.
489. 3
Corpus Christi moueri motu impropiè dicto ad motum
hostie. 552.3
Corpus Christi non sumi carnaliter visibiliter voluit Au-
gustinus, & non aliud. 488. 4
Corpus Christi Physicè moueri à Deo, moraliter à mouen-
te species. 554.6
Corpus Christi posse fieri presens indivisibiliter ante con-
uersiōnem. 544.37
Corpus Christi posse moueri, & mouetur primo, mox
extensiōe sumpto. 552.2. & à qua virtute. *ibid.* non
mouetur tamen concomitante motu locali, quo moue-
tur

Index rerum.

<i>eur primò, ut in celo; nec aliquod simili.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Corpus compars Christi designatur per pronomen, hoc, & meum.</i>	635.91
<i>Corpus constituens nequit esse connotatum extrinsecum.</i>	635.88
<i>Corpus contingenter se habet ad quamcunque positionem partium in loco.</i>	507.54
<i>Corpus cur separata anima rendat in corruptionem.</i>	655.128
<i>Corpus dupliciter potest sumi.</i>	653.54.411.10
<i>Corpus dupliciter sumiur.</i>	408.4
<i>Corpus, & sanguis faciunt unum signatum, & quomodo.</i>	408.4
<i>Corpus excedit membrum.</i>	833.109
<i>Corpus idem possit localiter esse simul in diversis locis.</i>	508.1. dicens de hoc sententia. 509.2. & seq. pro sententia negativa adducit Doctor rationes subtiles. 510.4. quam refutat in generali. 511.5 & seq.
<i>Corpus indifferens ad viuum, & mortuum tanquam differencias essentiales.</i>	636.92
<i>Corpus in diversis ubi non potest esse animatum, & inanimatum.</i>	535.8
<i>Corpus indivisiibiliter possum non nutritur, non respirat.</i>	563.6. ut in Eucharistia non patitur, nec moritur. 563.6
<i>Corpus in triduo esset sub speciebus sine anima.</i>	634.85
<i>Corpus manet non manente anima.</i>	653.54. & quare. 654.55
<i>Corpus non supponit praeceps pro materia connotante.</i>	635.90
<i>Corpus nullum animabile habet esse simpliciter perfectum sine anima.</i>	654.55
<i>Corpus posset esse ubique per Dei potentiam, non tamen idem immensum esset.</i>	519.14
<i>Corpus si esset ubique, an esset immensum.</i>	517.14
<i>Corpus tantum habens esse Sacramentale an sine cibo perpetuo visueret.</i>	557.13
<i>Corpus terminus ad quem conversionis.</i>	631.80
<i>Corporis constitutum sub speciebus ex vi verborum quid.</i>	635.88
<i>Corporis incepit, & panis desitio in Eucharistia explicatur.</i>	666.15
<i>Corporis prioritas ad non esse panis,</i>	665.20
<i>Corporis quae sit forma constitutiva.</i>	630.80
<i>Corpus alibi quantum posse ponit in Sacramento sine quantitate qui sentiant,</i>	543.29
<i>Corpus esse indivisiibiliter in loco potest a nobis intelligi in via.</i>	568.8
<i>Corpus esse in pluribus locis quantitatibus an sit facilius, quam Sacramentaliter.</i>	512.9
<i>Corpus ponere alicubi cum suo modo naturali facilius est, quam sine eo; in primo unum, in secundo duo interuenient miracula.</i>	528.3
<i>Corpus simul moueri posse, & quiescere.</i>	526.26
<i>Corpus unum esse in pluribus locis magis possibile est, quam plura in uno.</i>	511.7. & seq.
<i>Corpus: unum esse in pluribus locis non repugnat a priori, vel a posteriori; nec substantia etiam repugnat, nec quantitatis.</i>	514.2. & 3
<i>Corpo discontinuatio in modo naturali, discontinuitas in Eucharistia quomodo.</i>	556.21
<i>ex Corpo, & anima sit unum, sicut ex cera, & figura.</i>	642.110
<i>in Corpore si esset noua forma, posset conferuari.</i>	655.129
<i>Corpora duo esse in uno loco non est minus impossibile, quam unum in duobus.</i>	511.6
<i>Correlatio una non potest esse, quin altera sit.</i>	629.79
<i>Corruptibile nihil est, secundum Philosophum, quod non habet materiam, & quare.</i>	774.5
<i>Corruptionis duas ob causas non est annihilatio.</i>	662.9.
<i>in text.</i>	
<i>Corruptionis duplex, simpliciter, & secundum quid, & quid viraque.</i>	539.21. & simpliciter inferte definitionem simpliciter.
<i>Corruptionis facta per naturam est simpliciter, & quare.</i>	539.22
<i>Corruptionis propriè dicta quid sit?</i>	555.8
<i>in Corruptione tria concurrunt.</i>	662.12
C R	
<i>Creare, & annihilare solum est Dei.</i>	54.113
<i>Creari ex nihilo intelligi potest dupliciter.</i>	27.48
<i>Creatio ultima qualis relatio.</i>	804.29
<i>Creatio duplex.</i>	803.26
<i>Creatio qualis relatio.</i>	801.23
<i>Creatio quid sit.</i>	12.6
<i>Creationis effectus nullam dicit dependentiam à materia.</i>	20.30
<i>Creationis instrumentum non dari.</i>	17.20
<i>Creationis terminus à quo est nihil.</i>	661.7
<i>Creationem admisit Ariphoteles.</i>	27.48
<i>Creationem an admisit Philosophus.</i>	28.16
<i>Creationem qua potentialitas impedit.</i>	27.47
<i>de Creatione controversia inter Patres, & Philosophos, ac hereticos.</i>	14.9
<i>Creatura annihilare nequit, & quare.</i>	54.33
<i>Creatura creare non potest. 8.2. in comm. nec ut causa principalis, nec ut instrumentalis.</i>	9.3
<i>Creatura, licet posset producere aliiquid ex nihilo, non sequitur quid posset formam accidentalem producere, & quare.</i>	26.46
<i>Creatura limitatur in esse, & actione.</i>	14.9
<i>Creatura mouet occasionatiū ad cognoscendum Deum.</i>	45.95
<i>Creatura nequit creare ne quidem instrumentaliter.</i>	81.5
<i>Creatura nequit generare ex speciebus Eucharistie.</i>	805.33
<i>Creatura nequit instituire Sacramentum.</i>	71.4. in com.
<i>Creatura nequit instrumentaliter Physicè concurrere ad creationem.</i>	52.108
<i>Creatura nequit in transubstantiationem.</i>	88.26
<i>Creatura non potest annihilare, vel in materiam nudam reducere.</i>	748.22
<i>Creatura rationalis in gratia condita.</i>	120.31
<i>Creatura secundum se esse commune, & particulare.</i>	10.4
<i>Creaturam ne quidem instrumentaliter creare posse.</i>	52.31
<i>Creaturam spiritualem non posse creare substantiam.</i>	49.28. & 104
<i>Creatura ad Deum referuntur.</i>	816.20
<i>Credibilita sunt in duplice differentia,</i>	285.6
<i>Credibilitum tria genera.</i>	286.2
C V	
<i>Cultus debetur authori supernaturalis vite.</i>	816.23
<i>Cultus est ex motu contenti.</i>	421.47
<i>Curatio perfecta hominis in duobus consistit.</i>	5.2
C Y	
<i>Cyprianus non docuit contra fidem de Baptismo hereticorum.</i>	286.6. nec habuit errorem perniciosum sibi.
	<i>ibid. 3</i>
D A	
<i>Dæmon semper malus.</i>	304.10
<i>Dæmon si permittetur, posset videre integratem Mariam mentis, & corporis.</i>	570.12
D E	
<i>Debitum donorum quale fuerit.</i>	141.17
	<i>Debitum</i>

Index rerum.

<i>Debitum duplex in homine ad Deum.</i>	814.9	<i>Deus an posset dimittire peccatum originale absque collatione positiū contrary.</i>	119.7
<i>Debitum ex quo sumatur.</i>	ibid. 10	<i>Deus an possit glorificare existentem in peccato habituali.</i>	119.7
<i>Debitum legale an semper incurritur.</i> 814. 10. & an sit in omni actu.	ibid.	<i>122. 38</i>	
<i>Debitum Religionis est duplex.</i>	814.9	<i>Deus an possit non punire peccatum manens.</i> 122. 38. & de qua pena intelligatur.	ibid.
<i>Decreti Gregoriani circa confirmationem à Sacerdotibus datam, expositiones varie, & dicendi modi refelluntur.</i> 387. 51. & 52		<i>Deus an possit reparare virginitatem.</i>	117.5
<i>Definiri propriè quid possit.</i>	57.2	<i>Deus circa species decrevit facere, quicquid fieret, si adficeret panis.</i>	767.21
<i>Definitio duplex.</i>	57.3-721.55	<i>Deus creando naturam in uno, non creat in omnibus.</i>	
<i>Definitio latè sumpta quid.</i>	57.3	<i>30. 53</i>	
<i>Definitio propria Sacramenti que.</i>	62.10	<i>Deus immediatè causat intelligentias.</i>	47.101
<i>Definitio propriè dicta requirit quinque conditiones.</i> 57.2		<i>Deus instituit Sacra menta.</i>	138.11
<i>Definitio quid nominis quid sit.</i>	57.3	<i>Deus mediante Sacramento potest ex speciali voluntate, dare effectum maiorem.</i> 270. 4. illius effectus duplex causandi modus.	ibid.
<i>Definitio quid sit.</i>	56.2	<i>Deus necessario agens ex Philosopho, nequit producere se solo effectus cause inferioris.</i>	11.5
<i>Definitio quorum sit.</i>	56.2	<i>Deus nequit praepare actum ex obiecto malum.</i>	304.10
<i>Definitio Sacramenti non est oratio in se falsa.</i>	60.5	<i>Deus nequit supplere materiam, & formam in genere proprio.</i>	780.11
<i>Definitionis Sacramentalis particula explicantur.</i> 60.7		<i>Deus non dereliquit communitatem sine remedio efficaci certio.</i>	
<i>Definitionis Sacramenti conueniunt conditions requisi te ad propriè dictam definitionem.</i> 58.7. & seq. in Definitione non omne quod ponitur est inseparabile à definito.	725.27	<i>Deus non dereliquit Ecclesiam sine remedio.</i>	205.60
<i>Demonstratio aliter posset fieri quam per pronomen.</i> 596. 4		<i>Deus non ideo immensus, quia ubique.</i>	205.62
<i>Demonstratio an excludat demonstratum ab alio esse diverso alibi.</i>	601.15	<i>Deus posset conuertire panem in corpus Christi secundum modum naturalem existendi.</i>	519.15
<i>Demonstrationis veritas ex conuersione subsistit.</i> 615.34		<i>Deus posset facere corpus Christi præsens speciebus sine de stitione substantie panis, & qua præsentia.</i>	500.37
<i>Demonstrationi non obstat inherentia qualitatum.</i> 612.22		<i>Deus posset producere calorem in igne sine quantitate.</i>	
<i>Demonstratum quando profertur, significat quod demonstrat.</i>	439.20	<i>737. 13</i>	
<i>ad Denominationem totius quid requiratur.</i>	235.16	<i>Deus potest agere ad visionem sensibilis proprij præcisè.</i>	
<i>Denominaciones extrínseca dantur.</i>	794.13	<i>577. 24</i>	
<i>Dependentia ad subiectum, & causam secundam contingens.</i>	709.24	<i>Deus potest causare absolutum visionis Christi, ut in Sa cramento.</i> 576.17. illa tamen visio non est corporis ut hic.	ibid. 18
<i>Dependentia à subiecto contingens.</i>	705.6	<i>Deus potest facere corpus præsens secunda conuersione.</i>	
<i>Dependentia contingens forma absolute suppletur à prima causa.</i>	705.6	<i>530.2</i>	
<i>Dependentia essentialis est ad aliquod determinatū.</i> 515.6		<i>Deus potest media actione cause secunda producere formam sine prævia alteratione.</i>	19.28
<i>Dependentia in existentia non infert dependentiam in ope ratione.</i>	578.27	<i>Deus potest supplere causam materiale.</i>	19.27
<i>Dependentia maior agentis ab extensione, quam passi.</i> 562.5		<i>Deus qualem hominem potest creare, talem potest repa rare.</i>	
<i>Dependentia per se duplex.</i>	709.22	<i>117.5</i>	
<i>Dependentia qua impedit dependentiam alterius.</i> 734.18		<i>Deus quomodo acquirat relationes de novo.</i>	107.19
<i>Dependentia relationis ad fundamentum essentialissima.</i> 734.18		<i>Deus solus causa principalis Sacramentorum.</i>	138.6
<i>Dependentiam non reciprocari in eodem genere.</i> 578.26		<i>Deus solus Legislator, alijs precones.</i>	77.9
<i>de Dependentia effectum quatuor regule generales.</i> 709.23		<i>Deus solus recipit materiam ut est quid; an vera propositio.</i>	621.20
<i>Definire absolute, & simpliciter quid sit.</i>	668.28	<i>Dei filius est creare, & annihilare.</i>	54.112
<i>Defitio panis absolute.</i>	662.11	<i>Deo soli subiectur potentia obedientialis.</i>	83.8
<i>Defitio panis in Eucharistia duabus congruentijs ostenditur.</i>	617.13	<i>Deum aliquando secundum legem, aliquando supra legem agere.</i>	273.12
<i>Defitio panis quomodo requiratur.</i> 669. 33. quare non sit annihilation. 671. 43. an sit corruptio.	671.46	<i>in Deum nihil posse conuerti.</i> 599. 8. in comm. posse tam en ut termini partem tenet Vafquez.	600.10
<i>Defitio panis sub speciebus, & defitio simpliciter.</i> 671.42		<i>Deum quomodo cognoscamus ex creaturis.</i>	355.7
<i>Defitio reron, & conservatio respiciunt eundem finem.</i> 710. 29		<i>Deum supplere defectum intentionis occulta qui dicant.</i>	
<i>Defitio simpliciter concomitantur conuersionem panis.</i> 671.42		<i>327. 20</i>	
<i>per Defitionem totius existentis quid intelligatur.</i> 535.8		<i>Deum velle creaturam esse quid sit.</i>	801.23
<i>Determinatio cause institut habitudinem diuersam.</i> 663.13		<i>Deitas ut sit in Eucharistia quid sufficit.</i>	544.35
<i>Determinatio per presentiam non est fundamentum oppo sitionis.</i>	668.27	<i>Deitatem impossibile est ponit ex vi. verborum in Sacra mento aliter institut.</i> 600. 14. cuius contrarium tenet Vafquez. ibid. 10. & in quo sensu.	ibid.
<i>Determinatio que requiratur in materia consecrabilis.</i> 685.4		<i>Diaconus in necessitate dispensat Eucharistiam.</i> 846.20	
<i>absque Determinatione nihil sit in casu, & quare.</i> 685.36		<i>Diaco ni officium quod.</i>	306.19
<i>Determinatum includit constitutum determinatum.</i> 636.94		<i>Diaco ni in presentia Presbyteri, & Episcopi baptizare non possunt.</i>	306.18
<i>Scoti oper. Tom. VII.I.</i>		<i>Dicere dicit relationem productiū per intellectū.</i>	
		<i>801. 23</i>	
		<i>Dies naturalis apud Hebreos.</i>	678.8
		<i>Dies quoad celebrationem quando incipiat.</i>	845.18
		<i>D D D d</i>	<i>Differentia</i>

Index rerum.

<i>Differentia inferior si includeret superiorem, in omni definitione esset magna.</i>	650.48	<i>Donorum, & gratie partitio diversa.</i>	272.7
<i>Differentia quadruplex inter Eucharistiam, & alia Sacra menta.</i>	408.5	D V	
<i>Differentiam ultimam esse totam essentiam rei non vult Philosophus.</i>	649.47	<i>Dulcedo quedam spiritualis datur in hoc Sacramento.</i>	Dulcedinis spiritualis in Eucharistia impedimenta.
<i>Di iudicare quid importet.</i>	445.2	447.12	448.12
<i>Diminutionis subiectum quod.</i>	651.51	<i>Ecclesia cur susciperit communionem sub utraque specie.</i>	E C
<i>Directio est respectu contingentis tantum.</i>	32.58	454.35	
<i>Dirigibilitas respectu cuius sit.</i> 34.61. <i>cuius necessitas ibidem.</i>	ibid.	<i>Ecclesia ex spiritu exponit Scripturas, quo condite sunt.</i>	
<i>Discipuli non sunt usi Baptismo Ioannis.</i>	100.	619.15 dirigitur a Spiritu sancto.	ibid.
<i>Disparitas inter causas intrinsecas & extrinsecas per por quid appareat.</i>	625.65	<i>Ecclesia iustis de causis prohibuit usum calicis laicis.</i>	
<i>Disparitas inter esse Angelii, & aries acli.</i>	37.71	473.22	
<i>Disparitas inter ministrum, & adulsum.</i>	241.11	<i>Ecclesia non agnoscit necessariam esse realem sumptionem Eucharistie, tanquam medium necessarium ad salutem, etiam adulsum.</i>	455.37
<i>Disparitas inter modos absolutos, & respectuosos.</i> 706.10		<i>Ecclesia petit etiam temporalia per Christum.</i>	142.18
<i>Dilapsandi cum Apostolis tollitur ratio.</i>	258.4	<i>Ecclesia potest iustis de causis subtrahere viaticum per clibanibus.</i>	470.5
<i>Dilapsatio nulla facta est cum Grecis in forma calicis.</i>	418.16	<i>Ecclesia presumit de valore Baptismi, nisi aliud apparat.</i>	326.16
<i>Dispositio ad supernatura ex divina prouidentia.</i>	92.37	<i>Ecclesia quo sensu superior Sacerdote.</i>	833.109
<i>Dispositio connexa sequitur formam.</i>	749.12	<i>Ecclesia semper presumit meliorem partem.</i>	241.2
<i>Dispositio duplex.</i>	103.78	<i>Ecclesia sex modis polluitur.</i>	845.150
<i>Dispositio exigit subiectum esse.</i>	749.13	<i>Ecclesia una est.</i> 834.113. <i>vitetur signis materialibus.</i>	
<i>Dispositio fit simul cum forma in gradu necessitate.</i>	85.12	823.57. <i>huius usus necessitas.</i>	ibid. 58
<i>Dispositio habens connexionem moralem tantum in quibus sit.</i>	103.78	<i>Ecclesia unde colligat veritatem huius mysterij Euchari stici.</i>	500.39
<i>Dispositio necessitans non semper est in eodem, aut supposito cum forma.</i>	103.77	<i>Ecclesia authoritas circa Sacra menta.</i>	466.56
<i>Dispositio non compassitur cum impedimento.</i>	84.11	<i>Ecclesia consecratio seu benedictio requiritur.</i>	842.141
<i>Dispositio nulla presua, aut ornatus necessitat ad esse Christi in Sacramento.</i>	88.26	<i>Ecclesia corpus includit spiritum quo unitur, & vivificatur.</i>	833.111
<i>Dispositio permanens est in eodem subiecto, in quo est forma.</i>	370.2. <i>in comm.</i>	<i>Ecclesia primitiva usus baptizatos infantes communicandi quis.</i>	458.41
<i>Dispositio prania est causa.</i>	101.71	<i>Ecclesia primitiva usus de communione sub utraque specie.</i>	472.14
<i>Dispositio prania non tollit formam subiecti.</i>	749.14	<i>Ecclesia primitiva usus de communione facienda, quis.</i>	457.39
<i>Dispositio quomodo necessitat.</i>	92.37	<i>Ecclesia sue ritum quisque sequatur.</i>	683.26
<i>Dispositio sic sit subiecto, ita & forma.</i>	103.79	<i>Ecclesiam Latinam semper consecrassae in azymo probabile est.</i>	684.28
<i>Dispositionis nulla necessitas.</i>	85.12	<i>Ecclesiam teneri ad cultum sacrificij, nec sufficere oblationem crucis que est universalis.</i>	823.59
<i>Dispositionis crescente, augetur effectus Sacramenti.</i>	450.23	<i>in Ecclesia an sufficiat portatile sine priuilegio.</i>	842.16
<i>Dispositionis varie accepiones.</i>	368.38	<i>Ecclesia que dicantur benedicta.</i>	843.143
<i>Dissensus secundum quid non impedit valorem Sacra menti.</i>	239.3		
<i>Dissentiens negatim, aut positivè non baptizatur.</i>	ibid.	E D	
<i>Distantia tanta est, quantum medium, vel eo deficiente, extreum.</i>	21.32	<i>Educentis ordo ad eductum est prior priore.</i>	796.20
<i>Distractio, & defectus devotionis actualis in sumente Sacramentum, impedit feruorem.</i>	483.59	<i>Educi de potentia materie quid sit.</i>	82.4
<i>Diversitas significacionis respicit gratiam subsistentem.</i>	454.35		
<i>Diversitatem effectus in casu non sequi ex diversitate ministrorum.</i>	309.1	E F	
<i>Doctrina Christiana est adimplecio Legis.</i>	197.10	<i>Effectus dici potest universalior dupliciter.</i>	11.7
<i>Dolum vini in duabus locis posset in altero tantum exhaustiri, tamen in vitroque partes quoad se haberent canderem continuitatem.</i>	556.11	<i>Effectus & intentio sacrificij per offertorium specificatur.</i>	825.68
<i>Dolor est de obiecto sensato tantum.</i>	547.4	<i>Effectus idem non potest fieri à quibuscumque, & quantumcumque diversis.</i>	641.38.643.106
<i>Domino superiori contra inferiorem obediendum est.</i>	275.1. <i>in text.</i>	<i>Effectus inaequalis Sacra menti in adulto, & parvulo, & in adultis inter se.</i>	274.16
<i>Domus ad extra quomodo fiat à Domo in mente.</i>	32.20	<i>Effectus miraculosus quid sit.</i>	92.35
<i>Domus ad initia, & domus ad extra uniuocant ad ini uicem, & quā uniuocatione.</i>	37.70	<i>Effectus perfectior quomodo magis ostendat perfectionem causa.</i>	54.32
<i>Domus ad intra perfectior domo ad extra.</i>	33.20	<i>Effectus potest exceedere causam equiuocam partialem.</i>	
<i>Domus est à sua cognitione, Angelus à sua non.</i>	34.21	740.16	
<i>Donum diuersum in Baptismate, & confirmatione collatum.</i>	375.4	<i>Effectus prior diciuntur causa posterioris.</i>	96.15
<i>Dona omnia ex Christo.</i>	141.16	<i>Effectus proprius materia nequit suppleri.</i>	780.11
		<i>Effectus quoad esse absoluere, & hoc esse est ab eadem causa.</i>	16.13
		<i>Effectus</i>	

Index rerum.

<i>Effectus quomodo dicitur volitus per actum, qui modo non est.</i>	329. 4	<i>im iurisdictionalia.</i>	391. 64
<i>Effectus Sacramenti de lege equalis.</i>	270. 3. in comm.	<i>Episcopus ne quis dispensare cum non ieiuno, ut conficiat Eucharistiam.</i>	463. 48
<i>Effectus Sacramenti determinatur, & quomodo.</i>	273. 10	<i>Episcopus potest licensiare ad celebrandum in loco non sacro.</i>	342. 14
<i>Effectus Sacramenti Eucharistia causatur in instanti.</i>	450. 20	<i>Episcopus quare alium Episcopum possit ordinare, & unus Sacerdos alium Sacerdotem non possit, sicut nec Episcopum.</i>	389. 60
<i>Effectus Sacramenti Eucharistie comparatur ad manna declaratur.</i>	493. 16	<i>Episcopum non posse delegare benedictionem Christiatis Sacerdoti. 382. 30. Summi tamen Pontificis delegatio est valida.</i>	383. 31
<i>Effectus supernaturales, non miraculosi, supponunt dispositionem.</i>	92. 36	<i>Episcopi sunt successores Apostolorum in christmando.</i>	397. 75
<i>Effectus uniuersalior prædicatione, in quantum talis, numquam potest esse, nisi à causa uniuersaliori secundum perfectionem.</i>	12. 8	<i>Episcopos succedere Apostolis, & Sacerdotes Discipulis, docens Concilia, & Pastores.</i>	393. 6
<i>Effectus dependencia terminata ad causam.</i>	792. 6		
<i>Effectus distinctio unde sit.</i>	47. 101		
<i>Effectus diversitatem non sequi ex diuersitate agentium.</i>		E R	
<i>646. 117. neque ab agente, & potentia sumi unitatem.</i>	ibid.	<i>Error particularis non annulat Sacramentum, modo ad sit intentio.</i>	169. 28
<i>Effectus imperfectio non reducitur semper in causā.</i>	47. 101	<i>Error priuatus non derogat Sacramentis.</i>	26. 74
<i>Effectus ratio generalis appropriatur causis generalibus, & quare.</i>	17. 19		
<i>Effectus Sacramentalis determinatio in specie.</i>	273. 10	E S	
<i>Effectus attingere immediatè est perfectionis, & quando, & quomodo.</i>	36. 69	<i>Essentia quare dicatur pelagus.</i>	805. 32
<i>Effectum maiorem Sacramentum conferri aliquibus partibus non est contra Dei prouidentiam.</i>	272. 8	<i>Essentia sunt sicut numeri.</i>	709. 26
<i>ad Effectum per accidentem quid requiratur, & quid non.</i>	480. 47	<i>Esse absolute quid sit, & quis esse determinatum.</i>	667. 25
<i>ad Effectum per se Sacramenti Eucharistia uniformis est dispositio, & sufficit ad utramque speciem.</i>	451. 27	<i>Esse actu in alio non conuenit accidenti, sicut actu esse per se substantie, & quare.</i>	724. 23
<i>de Effectu Baptismi errores.</i>	222. 1	<i>Esse commune, & particulae creature secundum se.</i>	10. 4
<i>Effectus formalis negato, negatur forma in subiecto.</i>	537. 8	<i>Esse determinatum esse à Deo.</i>	13. 6
<i>Efficacia Baptismi sublatè quoad culpam, tollitur quoad paenam.</i>	254. 43	<i>Esse duplex corporis Christi.</i>	595. 31
<i>Efficacia traditionis, & cerissudo.</i>	338. 11	<i>Esse finitum non excedit potentiam finitam.</i>	24. 39
<i>ad Efficaciam cause quid requiratur.</i>	263. 27	<i>Esse hic non potest esse ratio incompossibilitatis corporis ad panem.</i>	664. 13
<i>Efficiencia respectu iustificationis simpliciter tribuitur Deo.</i>	95. 14	<i>Esse in constitutione aliquod speciale genus.</i>	711. 7
		<i>Esse, in quantum esse, est effectus Dei.</i>	14. 8
		<i>Esse non est aliud ab essentia.</i>	807. 38
		<i>Esse per se repugnat accidenti, sicut esse in alio, substantia.</i>	704. 4
		<i>Esse producitur in determinato ente.</i>	13. 7
		<i>Esse rei simpliciter non dependet à modo naturali.</i>	534. 7
		<i>Esse secundum quid supponit esse simpliciter, quomodo.</i>	658. 3
		<i>Esse simpliciter est proprius effectus Dei, an vera proprie.</i>	10. 4
		<i>Esse transcendens non producitur nisi in determinato esse.</i>	13. 6
		<i>Esse ut esse est à causa secunda, & quomodo.</i>	13. 6
		<i>Esse nouum positum non dari accidentibus.</i>	704. 4. re-pugnantia ex impossibilitate mutationis ad illud esse, & ex negatione specierum simul ad negationem generis.
			ibid.
		<i>ad Esse morale nulla causa potest agere Physicè.</i>	95. 47
		<i>per Esse primum quid intelligatur.</i>	16. 18
		<i>ad Esse substantia non requiriuntur accidentes.</i>	656. 134
		<i>Ad non esse nihil inclinat naturaliter.</i>	749. 13
		<i>in Esse miraculose possum sic manet, donec ab alio mutetur.</i>	625. 24
		<i>Est copular extrema ultimo instanti complete prolationis, ad quod instantis referunt etiam demonstratio.</i>	444. 53
		E T	
		<i>Etymologia, & usus vocis Sacramentum.</i>	56. 1. in com.
		E V	
		<i>Eucharistia an det nutrimentum quod delectat peccatum, recedente fictione.</i>	479. 43
		D D D d	2
			<i>Eucha</i>

Index rerum.

- Eucharistia an det per se uariantiam.* 456.37
Eucharistia an sit aliqua una forma. 422. 3
Eucharistia an sit necessaria parvulis. 458.41 & seq.
Eucharistia an unum Sacramentum. 410. 9. an sumatur quandoque pro pluribus. *ibid.* 10. diversitas probatur. & ex quibus arguatur. *ibid.* 11
Eucharistia dat auxilia specialia ad extinguendum somorem. 448.15
Eucharistia habet unitatem integratam. 408.4
Eucharistia in uoto non habet necessitatem particularem medijs. 456.36
Eucharistia licet non habeat necessitatem rigorosam medijs, habet tamen moralem. 457.39
Eucharistia melius dispositio confert maiorem gratiam, & quomodo. 450. 22
Eucharistia non dat effectum recedente fictione, si iam defuit sumptio. 451.25
Eucharistia quando non ieiuno datur. 460.3
Eucharistia num quandoque det primam gratiam. 475. 2
Eucharistia posset esse pane manente, si Deus vellet. 618. 14
Eucharistia potuit esse ante Incarnationem, sicut modo, explicatur. 533.6.5 37.9
Eucharistia quadrupliciter sumitur. 445.2. in text.
Eucharistia quando confert gratia augmentum diversorum diversa sunt sententiae. 449.18
Eucharistia quare dicatur figura, & signum. 496.26. illam dici figuram non excludit veritatem. *ibid.*
Eucharistia quomodo contineat sanctitatem. 416.30
Eucharistia quomodo differat ab alijs Sacramentis. 417. 35
Eucharistia sacrificium propitiatorium, & holocaustum. 828.83
Eucharistia Sacramentum simul, & sacrificium. 465.54
Eucharistia si fuerit in triduo mortis Christi, effet ibi forma corporis sine anima. 654.57
Eucharistia si institueretur ante Incarnationem, idem esset Sacramentum, quod nunc, fieret tantum connotatio diversa actionis. 537.12
Eucharistia sola est Sacramentum permanens, & eius usus non est Sacramentum. 408. 5
Eucharistia Symbolum corporis mystici 191.14
Eucharistia Symbolum Ecclesie. 410.7. est verum Sacramentum. 410.8
Eucharistia comparatio secundum dignitatem ad alia. 414. 24. *Eius dignitas in significando.* *ibid.* 25. qualiter certius significet quam alia? *ibid.*
Eucharistia definitio. 407. 2
Eucharistia definitio secundum Doctorem. 410.3
Eucharistia duplex forma. 162.5
Eucharistia effectus prescribitur. 457. 39
Eucharistia effectus quis? 109.95
Eucharistia effenia in quo consistat in recto, varie opiniones. 415.28. impugnantur. *ibid.* 29
Eucharistia excellentia triplex super alia Sacra menta. 408. 5
Eucharistia institutione ex Scriptura. 491.7. & seq. & de hac variorum errores refelluntur. 491. *ibid.* per totum.
Eucharistia institutionem congruam esse variis congruentibus probatur. 410.6. & seq. *Eius promissio ex Scriptura.* *ibid.* 5
Eucharistia integritas in quo requiratur? 461. 7
Eucharistia materia qua sit, & qua forma. 409. 7
Eucharistia nullus effectus est necessarius adulto ut mediu m. 455. 37. probatur enumerando effectus. *ibid.*
Eucharistia ratio non est falsa. 407. 2
Eucharistia realis sumptio infansibus non est necessaria ad salutem. 455.36
- Eucharistia Sacramentum durabile cum Ecclesia usque ad tempus Antichristi.* 410. 5
Eucharistia Sacramentum praeservat a mortal, & quo sensu. 448.13. & remittit venalia. *ibid.* 14
Eucharistia Sacramentum quando insitum. 681. 22 diuersa sunt sententiae. *ibid.* insitutio facta est in fine cena uisualis. *ibid.*
Eucharistia varia appellationes. 409. 1 & seq.
Eucharistia votum non continetur in Baptismo, & Pentecoste, quod ex eius effectu ostenditur. 456.38
in Eucharistia an sit accidentis aliquod sine subiecto. 702. 1
in Eucharistia contentum ex vi verborum aliud est, & aliud contentum ex concomitantia. 505.48. in comm.
in Eucharistia forma est effectiva, non quasi informans. 161. 4 in comm.
in Eucharistia nihil est, cui attribui posset transubstantiatione, ut causa physica. 83.5
de Eucharistia tractantes. 406.2
in Eucharistia tria discerni possunt. 418.36

E X

- Excellentia Dei ex quibus confurgat?* 814. 12. est in triplici genere. 815.16
Excellentia Dei absolutio debetur cultus. 816. 20
Excellentia Dei, & subiectiois creatura ad cum varia moriba. 817.29
Excellentia in Eucharistia gradus secundus. 414.26
Excessus in quantitate materia consecrabilis dupliciter potest contingere. 684.32
Exemplar in mente est mensura arte facti. 37.72
Existentia an distinguatur ab essentia? 649.46
Existentia causa non est existentia effectus. 415. 29
Existentia corporis Christi non videtur a Beatis in genere proprio ex vi luminis beatifici. 571. 15. nec per se. *ibid.* 14
Existentia corporis Christi sub modo naturali est quantitativa. 535. 5
Existentia corporis in Sacramento qualiter supernaturalis? 595.33
Existentia & presentia tantum requiruntur ad visionem simpliciter, quarum prima non dependet ab extensione, & secunda ab ea abstracta. 578.25
Existentia moralis non constituit signum sensibile 415.29
Existentia naturalis non dependet a Sacramentali; nec una infert aliam per se. 535. 2. & 3
Existentia realis causa requiritur ad actionem realem. 85. 15
Existentia rei est alia a modis essendi contingentibus 538. 15
Existentia sub modo naturali non est de essentia, neque causa existentia sub modo Sacramentali. 536. 5. & quantitatina nec terminata, neque fundata Sacramentali. *ibid.*
Existentia substantialis & simpliciter corporis Christi indifferens est ad modum existendi quantitatuum, & Sacramentalis. 535.3
Existentiam Christi realem in Eucharistia quis primo negavit. 489.2
ad Existentiam successui quid sufficit. 415.29. & quid existentia permanentis. *ibid.*
de Existenti reali, & Sacramentali Christi in Eucharistia. 487. in comm.
Existere in pluribus locis non variat subiectum. 557.8. nec qualitatem, aut inherentiam. *ibid.*
Expressio causa principalis denotat instrumentum. 167. 20
Extensio entitativa sufficeret ad sensationem. 731. 3
Extensio quare requiratur ad sensationem. 573.2
Extensio

Index rerum.

<i>Extensio quomodo requiratur in obiecto, ut potentia ten-</i>	<i>dat.</i>	579. 31	<i>Figura, & suus exiguntur, non ita persicas quantitatis.</i>	708. 19
<i>Extensio requiritur in obiecto ad causandam, & termi-</i>	<i>nandam visionem.</i>	577. 18	<i>Figura necessaria ad animabilitatem corporis.</i>	504. 13
<i>Extensio sensibilis conditio est agendi, & patiendi.</i>		574. 8	<i>Figura quid addas quantitati.</i>	766. 19
<i>Extrema quando sunt immediata, tanta praeceps est co-</i>	<i>rum distantia, quantum est extremum alterum ma-</i>	20. 11	<i>Figura quid sit, & quid dicat materialiter, & formaliter.</i>	525. 29
<i>Exirema quomodo vniantur.</i>		716. 49	<i>Figura usus quis sit.</i>	492. 12
<i>Extrema supponunt pro relatione.</i>		62. 10	<i>Figuram sequi ad vbi verum, vel imaginarium.</i>	525. 29
F A				
<i>Facies mortuus quâ ratione aquiuocè dicatur pars.</i>	643.		<i>Figuratio sequitur ad ipsum vbi.</i>	525. 29
112			<i>Filius perueniens ad usum rationis baptizatur volens in-</i>	
<i>Famæ possessio quid efficiat.</i>		291. 10	<i>uitis parentibus.</i> 278. 9. & non subest parentibus in	
<i>Famæ, quia quid absolum, non variaatur ad variatio-</i>			<i>prædicacionis salutis.</i>	ibid.
<i>nem loci.</i> 519. 16. <i>vbi & de tempore, & intemperie.</i>			<i>Filij fidelium inuitis parentibus validè baptizantur.</i>	
<i>ibidem.</i>			<i>Filij hereticorum, & infidelium baptizari possent inuitis</i>	
F E			<i>parentibus.</i>	277. 6
<i>Ferens lapidem, cui insidet Angelus, non idè fert An-</i>			<i>Finis intentionis duplex.</i> 324. 6. & eius intentionis mo-	
<i>gelum.</i>		553. 5	<i>dus diversus.</i>	324. 6
<i>Festorum ritus.</i>		678. 8	<i>Finis institutionis Sacramenti est gratia, ad quam non rei</i>	
F I			<i>quiriatur actio Physica.</i>	94. 44
<i>Fictio duplex.</i>		241. 2	<i>Finis primatus meriti quis.</i>	261. 17
<i>Fictio per Pænitentiam tollitur.</i>		246. 16	<i>Finis septem Sacramentorum.</i>	135. 3. in text.
<i>Fictio quid, & quo modis contingat.</i>		242. 1	<i>Finis intentio inducis electionem.</i>	456. col. 2
<i>Fictio secundo modo tripliciter contingit.</i>		242. 1	<i>Fit aliquid ex aliquo dupliciter.</i>	586. 3
<i>Fictione recedente datur gratia Baptismalis, & pænitentia-</i>			F O	
<i>lis.</i>		247. 7. & 248. 17	<i>Fœmina non vniuocè, sed aquiuocè generatur.</i>	643. 112
<i>Fictus an validè baptizetur.</i>		263. 26	<i>Fomes quid sit.</i>	269. 1. in comm.
<i>Fictus non est in Christo, sed in nomine eius baptizatus.</i>		255. 44	<i>Fomes quomodo minuantur, exemplo declaratur.</i>	269. 2. in text.
<i>Fictus non iustificatur.</i>		242. 2	<i>Forma absoluta non dependet essentialiter à subiecto.</i>	
<i>Fictus quis dicatur.</i>		241. 2	<i>718. 52</i>	
<i>in Filio est obex respectu Pænitentie Sacramenti, nisi</i>			<i>Forma accidentalis & substantialis tripliciter different.</i>	
<i>concurrit Baptismus.</i>		251. 20	<i>630. 26</i>	
<i>Fideles alij à Sacerdote quomodo offerant sacrificium.</i>			<i>Forma an canset ut vera.</i>	182. 14
834. 114			<i>Forma cadaveris à quo cansetur.</i> 642. 107. non à causa	
<i>Fides Ecclesia non est dispositio necessaria ad Baptismum</i>			<i>uniuersali. ibid. nec sequitur ex dispositione particulari</i>	
<i>infantis.</i>		231. 3	<i>materia. ibid. 108. nec etiam productionis talis forma</i>	
<i>Fides, & Scientia de eodem non sunt.</i>		569. 12	<i>datur finis.</i>	ibid. 109
<i>Fides explicita Trinitatis est necessaria.</i>		181. 79	<i>Forma cadaveris non constituit partem Christi.</i> 637. 94	
<i>Fides imputatoria est.</i>		253. 35	<i>Forma calicis est certa.</i>	427. 6
<i>Fides in Legi Euangelica perfectior.</i>		112. 6	<i>Forma completur per prolationem integrum.</i>	86. 17
<i>Fides non ita tendit in credibilia, sicut scientia in scibiliis.</i>		221. 1	<i>Forma confirmationis Gracorum explicatur.</i>	394. 67
<i>Fides non minuit ius paternum in filios.</i>		277. 6	<i>Forma confirmationis ostenditur.</i> 394. 66. quare non ex	
<i>Fides prima dispositio adulti ad iustificationem in Ba-</i>			<i>Patribus. ibid. viri omnia verba eius sint essentia-</i>	
<i>pismo.</i>		242. 2	<i>lia.</i>	ibid. 67
<i>Fides quomodo disponat ad conuersiōnem.</i>		372. 4	<i>Forma connatur ablationem, ut est à proferente.</i> 312. 13	
<i>Fides quomodo haberi possit de eo quod non est visum, nec</i>			<i>Forma consecrationis est dispositio necessitans.</i>	104. 79
<i>cognitum in se.</i>		565. 6	<i>Forma consecrationis propriè est intelligenda.</i>	497. 32
<i>Fides supponit doctrinam.</i>		204. 54	<i>Forma consecrationis quomodo proferatur à Sacerdote.</i>	
<i>Fidei destruēlio ex impropria interpretatione Scripturæ.</i>			<i>434. 36. diversa sunt sententiae.</i>	ibid. & seq.
490. 4			<i>Forma consecrationis quo sensu falsa, vel non determina-</i>	
<i>Fidei efficacia in Legi noua.</i>		112. 6	<i>tè vera.</i> 436. 40. <i>resolutio principalis de sensu eius.</i>	
<i>Fidei necessitas.</i>		229. 30	<i>ibid.</i>	
<i>Fidei parentum efficacia.</i>		112. 5	<i>Forma consecrationis sanguinis tam Gracorum, quam La-</i>	
<i>Fidei, aut operibus non fuit derogatum in lege noua.</i> 112. 6			<i>tinorum est valida.</i>	428. 12
<i>Fidem ministri non requiri ad valorem Baptismi.</i> 229. 31			<i>Forma continens formam continentem formas alias, con-</i>	
<i>Fidem, sibi, & charitatem infundi, & gratiam uniuera-</i>			<i>tinet ab hac contentas.</i>	641. 37
<i>liter in prima iustificatione peccatoris, & speciatim in-</i>			<i>Forma corporeitatis an sit simplex.</i>	655. 130
<i>famibꝫ,</i>		229. 30	<i>Forma corporeitatis est prius anima tanquam dispositio</i>	
<i>de Fide aliquid esse contingit tripliciter.</i>		606. 5	<i>eius.</i>	643. 39
<i>in Fide Trinitatis Baptizari idem est, quod in nomine.</i>			<i>Forma cur existat indubitate.</i>	558. 13
172. 43			<i>Forma datus ab aliis secundum, dat primum.</i>	807. 38
<i>Figura an sit quid reale.</i>		33. 20	<i>Forma denominata subiectum, in quo est.</i>	793. 9
Scoti oper. Tom. VIII.			<i>Forma deprecativa foremè valida in hoc Sacramento, &</i>	
			<i>que sit illa.</i>	395. 70. & seq.
			<i>Forma enunciatur in remissionem peccatorum.</i> 174. 50. <i>est</i>	
			<i>de se remissiva peccati.</i>	ibid.
			<i>Forma essentialis calicis que sit secundum Dolorem.</i> 428.	
			<i>14. que verba sint de eius essentia, & que non.</i>	ibid. 16
			<i>D D D ; Forma</i>	

Index rerum.

- Forma essentia&ls consecrationis corporia que sit.* 428.15
Forma est via ad Sacramentum, quomodo hoc sit intelligendum. 416.32
Forma Eucharistia non designat in modo significandi ministerium. 167.21
Forma Eucharistia que sit. 409.7
Forma hinc prim&ogr producta non prius est in subiecto hic, quam alibi. 557. 9
Forma hoc est Corpus meum absolu&egr prolata, sine precedentibus quid denotet. 425.
Forma ignis non generatur per calefactionem. 87.21
Forma in Eucharistia est effectiva, non quasi informans. 161. 4. in comm.
Forma in P&enten&ia est actus iuridicalis. 161. 4. in comm.
Forma in subiecto tollit priuationem absolue. 522.22
Forma inuersa exprimit causam principalem. 181.78
Forma ita inest subiecto, sicut & dispositio. 103.79
Forma materialis à creatura creabilis non est. 50.28
Forma materialis dependet à materia. 50.105
Forma materialis non est creativa. 50.29
Forma materialis non potest esse principium creationis. 51.106
Forma materialis requirit materiam presuppositam. 30.55
Forma mediante inherenti& respicit subiectum, & quomodo. 723. 58. & quomodo causet. ibid.
Forma mutatur, ut significat. 86.16
Forma naturalis, & impressa instrumenti eodem modo dependent à materia. 20.30
Forma non mutatur ad magis, vel minus intra suum genus. 763.11
Forma nulla in genere perficit, nisi quà secundum species perficit. 507. 53
Forma nulla Physis agit in subiectum primum. 749.12
Forma omnis substantialis dat esse simpliciter explicatur. 651.50
Forma omnis substantialis habet qualitates comitantes, sine quibus non informat. 654.56
Forma P&enten&ia quomodo delect peccatum. 108.91
Forma quare absolvitur à loco, vis in se subiecto. 548.1
Forma quà significativa, non est subiectum forma realis. 91.32
Forma quatuor modis mutatur secundum quantitatem. 179. 11
Forma quomodo concomitante insi alibi. 557.8
Forma Sacramentalis de se continet virtute remissionem peccati. 266.37
Forma Sacramentalis est determinata significatio. 636. 95
Forma Sacramenti determinat causam principalem. 104. 80
Forma sanguinis, quam tradit Lucas, an essentialis. 430.23
Forma separata minus corruptibili&. 728.69
Forma substantialis an dependeat à materia. 50.104
Forma substantialis an possit perficere materiam accidentalem. 779. 8. in text.
Forma substantialis das esse simpliciter. 648.121. & 652. 124. quomodo hoc ipsi competat. ibid. alia eius differentia. ibid.
Forma substantialis determinat sibi gradum qualitatis consequentis. 508.54
Forma substantialis separata an generaret. 757. 39. 758.20
Forma verbalis est effectiva Sacramenti Eucharistie. 416.30
Forma verbalis Eucharistia quomodo se habeat. 415.30
Forma verbalis integritate causa, & rei signata una est. 412.15
Forma virtutis agentis naturalis non replicatur ex replicacione subiecti. 558.11
Forma una an possit esse in pluribus materijs. 624.61
Forma, ut significat, est fundamentum significatio. & virtutis Sacramentalis. 86.16
Forma accidentalis à substantiali salvatur distinctio non obstante pluralitate formarum. 648.45
Forma ad subiectum duplex comparatio. 548.1
Forma consecratio à quo sit. 727.65. à materia in ordine ad agens, ibid.
Forma duplex effectus. 635.90
Forma in proposito duplex est determinatio. 442.43
Forma, quà significativa est precise, affectiones. 86.16
Forma Sacramentalis sufficientia ex fine colligitur. 429. 18
Forma sensus non est significatio partium. 87.20
Forma sensus possunt variari. 686.41
Forma significatio tota simul, & non successiva. 86.20
Forma significatum est corpus organicum, non commune. 635.90
Forma significatio duplex. 264. 31. in quo consistat. ibid. 32
Forma substantialis Sacramenti pars quilibet requiriatur. 87. 23
Forma veritas maneret quantum ad demonstrationem particule, quamvis substantialia panis maneret. 610.10
Forma viriusque corporis scilicet, & sanguinis aquivalentia. 429.18
Forma substantiali competit actio. 758. 21
Forma substantiali separata inesse quantitas, & qualitas. 758. 22
Formam discius generis non respiciens essentialiter; non respicit essentialiter ipsum genus. 505.15
Formam Baptismi connotare peccatum quo fundamentaliter afferatur. 265.34
Formam Baptismi connotare peccatum est illud delere in re, vel in voto. 264.33
Formam cadaveris Christus non assumpsi. 637.95
Formam consecrationis dici in persona Christi sine requisitione. 425.8
Formam consecrationis non esse validam sine verbis premissis. 425.8
Formam contigens continet perfectionem eius inclusam. 641.104
Formam corporeitatis dari probatur duabus rationibus. 630.28. & multis Sanctorum anterioribus. 632.31
Formam corporis non esse dispositionem necessitatem ad animam. 654.56
Formam Grecorum fuisse olim licitam, & forte modo apud ipsos. 164.6
Formam non connotare peccatum, quando non confert gratiam. 265.35
Formam per invocationem implicitam non valere. 171.40
Formam produci ex materia non variat effectum. 646. 118
Formam propriam excedens nihil aliud eminenter, aut virtualiter continet. 45.94
Formam replicari non esse nonum miraculum. 558.11
Formam substantiali esse immediatè producti&um. 743. 10. & immediatè producere accidentia aliqua ibid. 11
Formam substantiali non educi ex potentia quantitatis. 779. 8. in comm.
Formam supernaturalem dari in substantiali. 82.5
in Forma Baptismi exprimenda. 165.17
Formam genit& adueniente definit dispositio prior ipsa. 749. 13
de Forma consecrationis corporis vary dicendi modi
428.13. 14. & seq.

Index rerum.

- Forma corporeitatis definita in modo naturali, definiatur
in Eucharistia,* 555.8
Forme absolute comparantur ad subiectum, sicut proprietates. 522.23
Forme contraria an possim esse simul de potentia absoluta. 522.23
Forme contrarie formaliter se expellunt. 104.83
Forme dependentes à loco qua sunt, & qua concomitantibus ad ubi. 522.24
Forme due ultime nequeunt constitueri idem numero quando non subordinantur. 312.11
de Formarum pluralitate questio Philosophica. 239.
102
Formas aliquas esse transientes, & dependentes à continuo fluxu sue causa non negat Scotus. 95.42
Formas plures in animaliis necesse est ponere. 653.54
Formas plures esse in homine ex diversitate agentium, & varijs declarationibus probatur. 640.103
inter Formas substantiales posterior semper est perfellior.
648.44

F R

- Fractio specierum est, non contenti sub speciebus.* 418.35
Frangere ratione cuius datur de Sacramento Eucharistiae. 497.32
Frigore & calore positis in quantitatibus separatis, quomodo se corrumpent. 753.30
Fruitus ex sanctitate ministri quomodo crescat- 126
ad Fruictum Sacramenti quid requiratur. 446.5
Frumentum sumitur antonomasticè pro tritico. 675.5
Frumentum varia species. 675.3

F V

- Fundamenti prima pars dici potest materia respectu sequentium, actualius tamen forma respectu potentialiorum.* 161.3. in text
Furiosus, qui quandoque usus est ratione, quomodo baptizandus. 236.2

G E

- Generans ut disponit ad infusionem, est causa.* 102.73
Generate an sit referri. 801.23
Generate dicit relationem produciliam per naturam. 801.23
Generatio duplex, & utriusque differentia. 590.8
Generatio est transmutatio totius in totum; explicatur. 586.2
Generatio Filij non est actio de genere actionis. 799.17
Generatio quare non sit motus. 630.26
Generatio quomodo non inferius ad mutationem. 589.8
Generatio quomodo sit terminus alterationis. 742.9
Generatio uniuoca quando fiat. 740.3
Generatio unius partis totius praeedit tempore alterum parium generationem. 646.41
Generatione posterius corruptione prius exponitur. 751.26
in Generatione totum per se transit in totum per se, in alteratione vero totum per accidens in totum per accidentem. 586.2
Genitum quare sit, ubi fuit corruptum. 598.6
Genus, & differentia ut se habent ad alia. 65.20
Genus quare non predicetur de differentia. 623.127
Generis unius quod est, an possit de nominare res alterius generis. 711.7
Genera decem an exhausti totum ens. 502.11
Gentiles non obligabantur ad Baptismum ante preceptum. 204.56

G L

- Gloria excedit meritum via.* 143.24

G R

- Gradus supernaturalis duplex.* 82.7
Gradus eiusdem forma possunt esse diversa rationis in ordine ad subiectum, & quare. 751.24
Graci an peccent non conformando se Ecclesia Latina, & si fieri quale illud peccatum erit. 683.26
Graci miscent calicem ante, & post consecrationem. 698.43
Graci veritatem Sacramenti Eucharistia ante, & post scibisma cum Latinis admittunt. 495.24
Granum, & legumina quomodo distinguantur. 674.1.13
comm.
Gratia an creetur. 99.61
Gratia an detur sine fide, & spe. 222.3
Gratia Baptismalis datur secundum dispositionem suscipientis. 271.5
Gratia Baptismalis minuit formitem. 269.2. in comm.
Gratia confirmat. 109.96
Gratia creatur, tamen ex pacto petit dispositionem subiecti prasiam. 52.31
Gratia demeritorie perditur. 100.64
Gratia diuisibilis est. 85.13
Gratia eadem collata per viramque speciem, tollatne quin una species accedit alteri maiorem tribuat gratiam. 452.28
Gratia est res, extrema utilionis. 109.96
Gratia sit in instanti. 85.13
Gratia forma communis, non propria. 121.33
Gratia gratis data, & gratum faciens in quo distinguantur. 343.11
Gratia habitualis quomodo attingatur à Sacramento. 128.53
Gratia habitualis utilione finis trahit secum media gratia actualis. 128.52
Gratia in adultis ordinatur ad merita. 274.14
Gratia in Circumcisione quomodo causeatur. 111.3
Gratia in definitione Sacramenti data non est essentialis. 408.4
Gratia intuitu nostri gratis, Christi vero, ex iustitia. 140.11
Gratia necessaria ad salutem conferitur per unam speciem. 472.15
Gratia non creatur, & binc non sit à Sacramento Physice. 81.4. in text.
Gratia non existit per se, quamvis non dependeat à subiecto. 100.66
Gratia non opponitur formaliter peccato originali. 118.6
Gratia non statuit equalitatem inter merita. 143.25
Gratia nulla datur sumenti Eucharistiam post instantis completa mandationis. 450.21
Gratia ordinat ad finem immediatè, iustitia mediata. 121.36
Gratia primi hominis in quo statuenda. 121.35
Gratia promissa dignè sumenti Eucharistiam. 451.25
Gratia que requiratur in matrimonio. 109.96
Gratia quomodo gratis data. 141.16
Gratia quomodo inhereat. 100.65
Gratia Sacramentalis quid sit. 108.93
Gratia Sacramentalis quomodo definita. 272.8
Gratia sanctificans cum iustitia transiret in posteros. 121.35
Gratia sanctificans perfectius continet iustitiam in ordine ad finem. 121.35
Gratia, secundum aliquos, producitur in ultimo mutato esse prolationis. 87.12
Gratia utrum sit habitus. 226.16
Gratia actualis necessitas. 111.2
Gratia augmentum datur in Eucharistia in instanti completa mandationis, non prius, 449.19
DD Dd 4 *Gratia*

Index rerum.

- G**
- Gratia augmentum ex frequenia Sacramenti.* 483. 57
Gratia Baptismalis inegalitas unde sit. 270. 3. in tex.
Gratia conservatio & desitio. 100. 64
Gratia datio an principalius intendatur, quam peccati expulsio. 124. 9
Gratia habitualis augmentum causatur in Sacramento Eucharistia. 447. 10
Gratia prima distinctione à gratia Christi. 121. 34
Gratia prima distinctione à relictudine nature. 121. 34
Gratia primi hominis distinctione à gratia Christi. ibid.
Gratia Sacramentalis causa sunt variae. 270. 3. in comm.
Gratia virginalis abundans. 260. 14. nec qui dicunt quod meruerit fieri Mater Dei, ab hoc debent abhorre. ibid. 15
Gratiam amitti potuisse sine amissione iustitia originalis. 121. 32
ad Gratiam an illa forma necessitet. 84. 10
Gratiam dari filio per virumque Sacramentum, defendit Doctor, & quo sensu. 252. 32
Gratiam dari infantis per Baptismum, conclusio est fidei. 222. 1
Gratiam diuersam causari in Sacramento ex speciali Dei voluntate. 272. 7
Gratiam infundi, & creari, quomodo intelligendum, 99. 62
Gratiam non conferri otiosè infantis. 228. 28
Gratiam principaliter intendi patet in naturalibus, moralibus, & supernaturalibus. 124. 10
Gratiam sanctificantem non consistere in actu antecedente Baptismum. 227. 20. neque in actu consequente. ibid. 21
Gratia actuali unde ponit potest obex. 128. 52
de Gratiarum actione, & benedictione quid dicendum. 433. 32
- V**
- Gutta ultima quomodo cauet in virtute precedentium.* 83. 5
- H**
- A**
- Habere se aliorum, quam prius, quid sit.* 589. 7
Habitudines diversae in concreto possunt esse ab eodem abstracto. 589. 9
Habitus duplíciter consideratur, per modum scilicet principii, & forme. 368. 39
Habitus fidei consequitur infusionem gratia. 372. 4
Habitus indifferentem dari. 362. 16
Habitus supernaturalis est potentia, naturalis non. 362. 16
Habitus supernaturalis potest esse disponens ad actum bonum, licet non sit eius principium proximum elicitum, 362. 16
Habitus unus est dispositio ad alium. ibid.
Habitus gratiae esse in adultis ex communis consensu. 226. 16
de Habitu, & actu indifferenti in individuo. 363. 20
Hæreticus potest confidere in fidei Ecclesiæ, licet errat in particulari circa eam. 810. 5
Hæreticus validè offert cum intentione uniuersali. 831. 97
Hæretici quid de corpore Christi dixerint. 638. 101. & quomodo Pares ipsi contradixerint. ibid. qui intelligendi sunt ut verba sonant. ibid.
- I**
- ly Hic in forma consecrationis quomodo sumatur.* 442. 46
ly Hic respectu diuersorum diuersum dicit limitationem. 558. 10
Hierarchia naturalis quomodo ordinari debet. 732. 5

Hieronymus agnoscit differentiam inter ordines. 388. 54
non videtur eisam facere discrimen inter Presbiterum, & Episcopos. 392. 4

H O

- ly Hoc demonstrat pro ultimo instanti prolationis.* 437. 17
ly Hoc denotat individuum determinatum, substantiæ sumitur. 442. 44. & non designat species in recto. ibid. 43
Hoc est corpus Christi quo sensu propositionis fides reuelabilis, 612. 19
ly Hoc, & hic denotant aliquid, quod est sub speciebus in fine prolationis, & quo sensu. 441. 43
ly Hoc, & hic in consecratione pro quo supponant. 441. 42. diversa sunt de hoc sententia, ibid. & seq.
ly Hoc in forma consecrationis corporis supponit pro singulari entis, &c. 17. 18
ly Hoc in forma corporis demonstrat singulare entis. 438. 17. & licet ibi non supponat per se nisi singulare entis, tamen intelligitur pro singulari alicuius inferioris. ibid. 18
ly Hoc in forma quid significet. 610. 13. non demonstrat accidentia. ibid.
Hoc pronomen demonstrat individuum entis. 497. 32
Hoc pronomen non demonstrat quod non est, quando proficerit, alias sequereur inconveniens. 435. 13
Homo an possit instituere signum practicum gratiae. 71. 5. in text.
Homo in diuersis vbi possint secum disputare, fabulari, choreas ducere. 526. 27
Homo in duobus vbi possint accedere ad seipsum, an expelleret se, & an exercitus ex illo solo conflari posset. 526. 26
Homo potestne esse causa natura humana absoluie. 29. 17

- Homo primus non indigebat auxilio speciali.* 121. 35
Homo viator minister Sacramenti de lege. 305. 12. quod probatur varijs congruentijs. ibid. & seq.
Hominis perfecta curatio in duobus consistit. 5. 2
Hominis preceptum quandoque contempendum. 194. 6
Hominis presumptio triplex. 296. 5. & eius diuersi gradus. ibid.
Hominem creatum esse rectum. 120. 31
Hominem iustificari de peccato per Sacramentum absque attritione magis probabile est. 479. 46
Hominem qualis Deus potest creare, talem potest reparare. 117. 5
in Homine duplex forma, in ceteris viventibus unitam, & unde fundamentum huins sumatur. 639. 102
Hora undecima qua. 136. 5
Hostia fractio, & inieccio particula non spectat ad essemiam sacrificij. 825. 6. 9. sicut neque sumptio laica. ibid. 70. licet oppositum dici possit.

H V

- Humanitas eadem Christi potuit esse per creationem, & quo sensu.* 537. 10

- I D**
- Ideæ esse perfectius quam artifici.* 37. 70
Idea sunt rationes faciendorum. 37. 72
Idem, simile, & æquale inueniuntur in omni genere. 353. 5. in text.
Idem in propositione quid denotet, 615. 37. sensus eius triplex. 616. 39. 40. & seq.

I E

- Ieiunium est duplex, nature, & Ecclesiæ.* 460. 3
Ieiunium

Index rerum.

- Ieiunium naturale in quo consistat, que illud violant, & que non.* 462.45
Ieiunium requiritur ad communionem. 462.45
Ieremias an habuerit effectum in circumcisione. 266.39
- I G**
- Ignis per formam substantialiem non producit calorem extra se.* 746.8
de Igne replicato quid dicendum. 524.24
Ignorantia Canonum an excusat ab eorum pœna. 334.1
Ignorantia facti an excusat rebaptizantem ab irregularitate. 335.2
Ignorantia facti excusat. 335.1
Ignorantia iuris diuinum an excusat à pœna infingenda pro peccato. 334.1
- I M**
- Immersio trina quamdiu viguit.* 186.10
Immersionis trina mysterium. 185. 4. eius significatio. *ibid.* sufficit una ad valorem Sacramenti. *ibid.* 5
de Immersione trina dubium. 184.4
Immolatio agni paschalis fiebat Luna 14. 680.17
Impeditus non tenetur anticipare communionem. 471.10
Imperfectionis à potentia, & perfectio ab actu sumitur. 36.68
Imperfectionis secundum speciem potest corrumpere perfectius, secus de imperfectione secundum genus. 753.29
Impositio manuum Apostolorum, contra hereticos, non fuit nuda ceremonia, & sine effectu visibili. 376.8
Impositio manuum varia fuit. 374.2
per Impositionem manus quid intelligat Apostolus. 377.11
Impossibile quid dicatur. 599.8. in text.
Impotentes ad ministerium Sacramentorum qui sim. 302.1
- I N**
- Incarnationi non dicit passionem in denominato, sed in conuocato.* 598.5
Incarnationis est ex diversis motibus. 74.12
Incarnationis præcessit omne meritum praefatum in aliis. 145.34
Incarnationis secundum Ambrosium, latuit malignum spiritum. 564.2
Incarnationis sola à Deo gratis data. 141.11
Incarnationis substantiam nullus meruit in executione. 146.37. eius acceleratio fuit sub merito Patrum *ibid.* 38
Incarnationis terminus quis. 597.5
Inceptionem Christi binam, eiusque binam definitionem in casu obiicit Scotus contra seipsum. 538.14
Incipere tantum potest per creationem, definit tantum annihilationem. 8.2. in text.
Inclinatio passus sequitur inclinationem attivam. 45.94
Incompossibilitas inter terminos ex natura conversionis definenda. 660.7
Incompossibilitas mutationum unde. 520.19
Incorporatio in Christo per quid fiat. 458.col.2
Indifferentes non recipiunt Sacramentum. 239.4
Individuum aliter comparatur ad productionem, aliter ad intellectionem. 44.91
Individuum genericum datur. 438.07
Individuum idem est sub potentia, & actu, nec variatur per diversos modos causandi. 537.10
inter Individua non est ordo per se. 15.13
Indispositio que impedit communionem. 464.49
Indivisibilis in substantia non dari. 575.13
Indivisibilis specierum sunt separata à substantia. 770.6
- Indulgentia plenaria ex Baptismo.* 246.16
Inesse accidentis non est essentialiter prius quam agere, & quare. 754.33
Inesse non est passio accidentis. 754.33
Inesse primo, & inesse subiecto concomitanter distinguuntur. 548.1
Inesse primo ut hic, & concomitanter ut hic, quid sit. 547.2
Inesse quomodo immediatus accidenti quam agere. 754.33
Infamis, & usurarius an fiant irregulares confiando. 839.12
Infans baptizari potest in periculo mortis iniuris parentibus. 278.11
Infans diversum supponit à matre. 231. 3. potest in utero habere Baptismum flaminis, & martyrij. *ibid.* extra uterum etiam saluatur, ut innocentes. *ibid.*
Infans est capax salutis, & habet ius eius obtinenda. 278.10
Infans, in casu quo Tyrannus mortem effet illaturus ipsi vel baptizanti in odium religionis, an effet baptizans. 295.4
Infans minus subest parenti, quam perueniens ad usum rationis, quoad salutem. 279.13
Infans per Martyrium, iniusto parente, saluatur. 240.9
Infantis ad gratiam nulla est repugnantia. 228.25
Infanti nihil conferri per martyrium, impugnatur. 232.7
Infantem non posse baptizari in utero, aliqui negant. 231.3
Infantem non validè baptizari sine consensu parentum, qui dicant, & qui contrarium. 240.6
Infantem sine Baptismo damnari, est conclusio communis. 230. 1. in comm.
Infantes ab infusione gratia quare excipiuntur. 226.17
Infantes aliqui occisi, non circumcisi. 231.4
Infantes an baptizari possint, & non in remissionem originalis. 218.2
Infantes baptizati sunt capaces Eucharistie, quoad frumentum. 446.5
Infantes confirmari possunt. 228.25
Infantes non baptizati habeantem vitam extra cælum beatam. 218.2
Infantes nullo modo excludi à Baptismo. 220.12
Infantes sunt capaces characteris. 228. 28. & configurantur Christo per gratiam. *ibid.*
Infantibus realis sumptio Eucharistia non est necessaria ad salutem. 455.36
Infideles inter Christianos nequeunt pretendere ignorantiam fidei, aut Baptismi. 377.5. & quare. *ibid.*
Infiniti intellectio non est successus. 40.78
Influxus non dependet à subiecto, nisi quatenus terminus ab eo dependet. 709.25
Influxus Physicus non saluatur, & modi cum ponentium impugnatur. 97.50
Inherentia absoluti distinguitur ab ipso. 720.17
Inherentia inherentia non differt ab ea. 720.17
Inherentia non est eadem ad substantiam, & quantitatem. 736.10
Inherentia posterior forma. 722.56
Inherentia quid sit. 723. 21. non est passio, sed accidens. 724.59
Inherentia si esset absoluta, non uniret. 714.42. in quo sit. *ibid.*
de Inherentia controvenerit. 712. 34.35
Inimicus non fit formaliter per peccatum. 54.33
Innocentes vere martyres. 231.4
Innocentiae statui non conveniebant Sacra menta. 74.14
Innocentia status qualis fuerit. *ibid.*
ly Inquantum, & in eo quod possunt esse nota cuiuscunq; causa. 719.14
Insepara-

Index rerum.

- Inseparabilitas diuinarum personarum.* 180. 74
Inseparabilitas in esse inter speciem, & contentum an sit compoſitio. 421. 44
Instans aliud eft prolationis, & aliud instans verbi. 442. 47
Instans prolati orationis non eft idem cum instanti pro quo intelligitur veritas eius. 437. 15
Inſtituta ſunt multa, qua sanctitatem ſignificant, licet Sacra menta non ſint. 65. 18
Inſtitutio Dei, & reuelatio cur necessaria. 131. 4 in comm.
Inſtitutio paſſiua, pro qua formulariter ſupponit, eft relatio rationis. 62. 10
Inſtitutio preſens dat eſſe cauſa. 104. 81
Inſtitutio qua tribueret Sacramento eſſe conditionis tan- tium. 104. 81
Inſtitutio Sacramentorum ex quibus interpretanda. 390. 61
Inſtitutio Sacramentorum quare non ſit in poſtate Eccleſia. 383. 33
Inſtitutio ſequitur naturam rei. 443. 50
Inſtructio ex Sacramento ad quod genus ſignificationis referatur. 75. 18
Inſtructio premittitur ante Baptiſtum. 174. 53
Inſtructions, & exordia sermonis Chriſti qua ſint. 377. 11
Inſtrumentum actuum debet habere principium actio- nis. 48. 102
Inſtrumentum diſpoſituum habet intentionem propriam. 809. 15
Inſtrumentum non habet actionem propriam. 19. 26
Inſtrumentum operatur prout applicatur, & mouetur. 273. 10
Inſtrumentum quando diſponat ad effectum principalem, & quando non. 13. 9
Inſtrumentum quandoque agit ad effectum cauſa pri-ncipalis. 17. 21
Inſtrumentum quinque modis ſumitur. 321. 6
Inſtrumentum, ut agit actione propriā, non eft Inſtru- mentum. 17. 20
Inſtrumenti actio quare requiratur. 18. 24
Inſtrumenti actiones dua assignantur. 17. 22. 18. 25.
 19. 25
Inſtrumenti concurſus qualis. 13. 9
Inſtrumenti forma ad quid conducat. 19. 26
Inſtrumenti nomine quid intelligatur. 809. 32
Inſtrumenti varia accep̄tiones. 95. 14
Inſtrumento aequè repugnat agere independenter à mate- ria, vel attingere effectum ſine tali dependentia. 20. 31
Inſtrumento que actio magis repugnat, & que non. 20. 30
Inſtrumentum habere propriam formam, qua faciat in- quanum mo ta ad effectum principalis agentis, & aliud quid illa forma ſit actiua. 19. 26
Inſtrumenta artis quid efficiant. 13. 10
Inſtrumenta artis non eſſe actiua. 95. 14. 322. 8
Inſtrumenta Physica qua dicantur. 18. 25
 de Integritate Sacrificij controverſia. 464. 53
Intellectio diuina circa ſe eft ſubſtantialis; & iudeo eft circa alia. 39. 76
Intellectio finita non diſtinguitur à ſubſtantia Angelii. 38. 73
Intellectio infinitorum eft infinita. 43. 87
Intellectio intuitiva quid ſit, & quid abſtractua. 565. 5
Intellectio ſui concreata Angelo. 42. 85
Intellectionis diſtinctio circa finita concludit diſtinctionem eius à ſubſtantia. 41. 76
Intellectiones infinite ſimil arguunt infinitatem intel- lectus. 41. 79
- Intellectualitas Angelii superioris perfectior.* 40. 77
Intellectus Angelicus vel separatus potest videre corpus Christi in Euchariftia. 566. 7
Intellectus, & ſenſus quomodo ſubordinantur voluntati. 35. 63
Intellectus in corpore beato eft ſimilis Angelo in opera- tione. 565. 5
Intellectus per quid cauſet conceptum orationis, cum ipſa iam defnat. 436. 14
Intellectus quiescit tam̄ in bono infinito, ſicut & intel- lectus. 45. 94
Intelligentia quid neceſſari cognouit, & cauſauit per Philosophum. 41. 82
Intelligentia omnes procedantibz à Deo immediate, vel prima ſola. 28. 49
Intelligentias alias à prima non eſſe infinitas, ſed finitas. 42. 83
Intelligere quā plurimum an perfectius. 39. 22
Intelligibilia non eſſe infinita. 38. 73
Intentio accidens forma ſufficienti conficit Sacramentum. 429. 19
Intentio cauſandi gratiam non eft neceſſaria in ministro. 322. 9
Intentio eft principium determinans agens intellectualē. 322. 9
Intentio finis proximi in generali, vel in particulari ne- ceſſaria eft ad valorem Sacramenti. 324. 7
Intentio finis proximi in uniuersali variè concipiuntur. 324. 8
Intentio finis proximi quomodo neceſſaria ad Baptiſtum. 321. 4
Intentio habitualis an ſufficiat ad Baptiſtum. 238. 5
Intentio habitualis non ſufficit ad Sacramenta, nec requiri- ritur actualis. 329. 3
Intentio habitualis per conſuetudinem, & inclinationem non ſufficit in ministro; ſed virtualis ſic. 330. 3
Intentio humana respectu miniftri Sacramentorum du- plex. 323. 1. 324. 5
Intentio miniftri ſumitur duplicitate. 320. 2
Intentionale duplēc habet ſenſum. 98. 55
Intentio non excedit uſum Sacramenti. 93. 39
Intentio non ſupplet medium. 457. 38
Intentio priuata qua dicenda ſit. 169. 29
Intentio proferentis variē ſormam. 425. 9
Intentio quare requiratur in baptizante. 521. 4
Intentio requiriſt ſcientiam miniftri in administratione Sacramentorum. 432. 28
Intentio requiritur faciendi quod facit Ecclesia. 325. 12
Intentio ſaltem habitualis neceſſaria eft in ueniente ratione. 238. 5
Intentio tanta non requiritur in ſuſcipiente, quanta in mi- nistro. 239. 6
Intentio triplex explicatur. 328. 2. 330. 1
Intentio virtualis ſufficit ad Sacramenta. 238. 4. 329. 3
Intentio uniuersalis ex particulari errore non uitiatur. 685. 36. & uniuersalis debeſt ſemper concipi. ibid.
Intentio uniuersalis & particularis finis motiuum. 324. 6
 per Interdictum à Iudice quid intelligatur, quando di- citum Celebrans in loco interdicto à Iudice.
 844. 147
Intimatio quid ſit propriè, & quibus fiat. 98. 56
Inuenſio ordinis ſecundum originem non uitiat formam. 181. 77
Inuocatio implicita Trinitatis an ſufficiat ad ſormam Confirmationis. 399. 69
Inuocatio quae requiratur. 186. 9
Inuocatio Trinitatis an ſit de effentia ſorma Conſecratio- nis. 395. 69. ſaltem in Ecclesia Latina eft. ibid. de Gracorum verò ſorma nulla fuit dubitatio. ibid.
Inuoca-

Index rerum.

Inuocationem trium personarum, sub notione sūppositi, requiri in forma Baptismi. 170.35

I O

Ioannes Bapista an habuerit effectum in Circumcisione. 266.39

Iocus non excludit intentionem seriam, aliquando. 326.17

Ioannes non baptizauit baptismō Christi. 148. 11. in text. 149.3 in comm.

I R

Irregularis ex homicidio nullus est nisi verè homicida. 95.2

I T

Iterans confirmationem siātne irregularis. 403.1

I V

Iudex ad Baptisum, & Circumcisō non aliter se habuerunt post passionem, usque ad Pentecostēm, quām ante. 196.8

Iudex quando non celebrarunt Pascha tempore legistimo. 678.10

Iudei quomodo carnem Christi intellexerint. 493.16

Indeorum persecutio in Polycarpum. 210.83

Iudeorum pro lege zelus. 679.12

Iudas an fuerit communicatus. 851.175

Iudiciale quomodo nunc manent. 211.84

Iudicium praticum intellectus est dispositio necessitatis. 102.74

Ius natura non obligare contra legem fidei, impugnatur. 277.4

Ius paternum in quo fundetur. 278.8

Ius paternum non derogat Sacramento. 240.8

Ius quando dicitur dubium, & obscurum. 841.14

Ius reciprocum filij in parentes. 277.2. cni tenetur ad necessaria, & cogi possunt, saltem ad ea, que necessaria sunt lumine nature.

277.3

A Iure diuino quod magis recedit, magis subest Ecclesia. 383.32

Iuriste non faciunt ius, licet conditum possint exponere. 402.1 in text.

Iurisdictionis actus an possit suspendi. 388.53

Iustificatio definitur. 454.36

Iustificatio quid contineat. 110.1

Iustificationis causa quae sint. 94.45

in Iustificatione mutaciones due. 120.29

in Iustificatione mutaciones tres. 123.40

Iustitia originalis in quo constituitur, secundum antiquos Scholasticos. 116.22

Iustitia originalis pro quo sumatur. 118.7

Iustitia debitum quomodo posset auferri. 223.4

Iustitia originalis effectus. 117.22

Iustitiam non confitente in habitu, & qualitate, saltem in adultis, aliqui dicunt non esse de fide. 226.6. in infantibus autem id esse de fide.

ibid.

Iustitiam non esse actum contritionis, aut dilectionis. 227.24

Iustitiam restaurari posse sine repugnantia. 118.26

Iustitiam sanctificantem non confitente in actu. 226.19

L A

Labor, & aqua in administratione Sacramenti emi possum. 293.15

Laicus peccat, si baptizet in presentia Diaconi. 307.20

Laico an liceat in extrema necessitate se communicare. 846.20

L E

Legalia nunc non esse illicita, qui dicit, hereticus est. 210.17

Legalia quando incepert effe illicita non constat. 209.17

Legalium usus qualis fuerit. 206.73

Leprofi, & viceros an debeant arceri à communione. 464.52

Lex, aut finis eius non comprehendunt baptizatum. 198.34

Lex Baptismi uniuersalis sine exceptione. 256.12 in comm.

Lex diversa habet Sacraenta diversa. 76.20

Lex diuina ordinac ad salutem viatoris. 126.47

Lex diuina, secundum aliquos, non exigit promulgationem. 202.50

Lex, & sacerdotium correlativa. 135.4

Lex in cuius promulgatione est exceptio personarum, que. 256.2. in comm. & exceptio hac quomodo fiat. ibid.

Lex ipsa cessat, cessante sine eius in uniuersali. 198.34

Lex mansit, eis aliquod eius pracepsum fuerit abrogatum. 199.38

Lex naturalis exigit tempus, & promulgationem positiva. 204.55

Lex non inducit nouam obligationem, nisi ut aliter est promulgata. 204.58

Lex non obligat in casu privilegij. 259.9

Lex non obligavit baptizatos in sensu figurali. 199.40

Lex noua ante predicationem non fuit. 192.19

Lex noua est medium inter veterem, & gloriam. 136.6

Lex noua excedit veterem in mediis. 77.21

Lex noua inducta ad euacuandum veterem. 197.31

Lex noua proxima perfectissimo. 136.6

Lex noua suaviter inducta. 204.54

Lex nulla ante sui promulgationem obligat. 193.25. &

194.4

Lex omnis subordinatur charitati, & fidei. 277.4

Lex ordinaria non debet referri ad casus. 314.21

Lex perfectior habet adiutoria perfectiora. 77.21

Lex posterior semper fuit perfectior, & quare. 76.20

Lex pro quibus supponat. 198.37

Lex quomodo adimpleta. 210.84

Lex ubi non est licet communicandi, vel non communicandi, iudicium boni viri, & patris spiritualis sequendum, & circumstantie que ad communionem impellunt, consideranda. 464.50

Lex vetus causaliter cessauit in morte Christi. 211.20

Lex vetus perfectius adimplevit per nouam. 197.32

Lex uniuersaliter promulgata omnes obligat. 256.2. in comm. & uniuersaliter quomodo ibi capiatur. ibid.

Lex veraque exigebat, ut Baptismus esset sub consilio usque ad mortem Christi, & sic congruebat Iudeis. 194.26

Legis consummatio quomodo facta. 198.37

Legis consummatio quomodo intelligatur. 203.53

Legis, & praecepti differentia. 202.50

Legis natura qualis. 493.17

Legis nondum promulgata idonee non est ignorantia, sed nescientia. 204.55

Legis noua Antithesis ad alias. 135.2. in comm.

Legis renovatio insinuata. 210.83

Legis renovatio per subsequentem debet esse publica. 205.59

Legis veteris sacrificia impropriè Sacraenta. 124.10

Legem Christianam melius est ut quis iniuit seruat, quam quod permittatur impunè mala agere. 238.3

Legem Euangelicam adornari Sacramentis congruum fuit. 134.2. in text. & 2. in comm.

Legem

Index rerum.

- L**
- Legem inutilem fuisse, ut exclusit fidem, gratiam, & opera Christi. 114.15
 - Legem tenuisse usque ad passionem. 198.36
 - in Legi dñe sa Sacramentum sensibile diuersum. 77.22
 - ex Legi diuina nullius perplexus. 295.2
 - in Legi natura primogeniti erant Sacerdotes. 819.40
 - in Legi noua non fuit derogatum fidei, aut operibus. 112.6
 - in Legi omni fuerunt Sacraenta propriæ, & impropriæ dicta. 76.8
 - Leges diuina sapientia ex fine determinata. 120.31
- L I**
- Liber de fide ad Petrum cuius sit. 220.11
 - Liber primus Sententiarum est de Deo. 5.2. in comm. Secundus de prouidentia ad extrinsecum, tertius de mediatore, & virtutibus; quartus de curatione. 6.2
 - Libertas ex lege data probatur. 126.47. sicut ex lege diuina potest as merendi. ibid.
 - Libri quarti Sententiarum diuisio. 6.4. in comm.
 - Licitu aliquando omittenda, ne oriatur scandalum pullorum. 8;8.8
 - Lignum in duobus locis, cui applicarentur duo ignes, in quem ipsorum, & à quo conuerteretur. 524.23
 - Lineæ duplex confederatio, & eadem superficie. 771.8
 - Literæ, & gratia distincțio. i 14. 14. recepta in Conciliis. ibid.
 - Locutum illimitatum equalet pluribus. 530.5
 - Locus dicit dimensiones. 575.14
 - Locus formalis quid sit. 514.4
 - Locumeundem & literaliter, & mysticè intelligi non est contra intentionem Christi. 494.21
 - in Loco interdicto quando liceat celebrare. 844.147
 - à Loco que non dependent, necessario insunt, & quanam sint illa. 521.20
 - Lotio materia proxima Baptismi, non abluit ab ea distinctiona. 184.2
 - Lotio pedum facta in cena quid denotabat. 137.8
 - Lotio que sit materia Sacramenti. 234.11
- L V**
- Lumen punctale an visibile. 576.7. non potest agere in rectum, sed in obliquum. ibid.
- M A**
- ex Maiori particulari in prima figura nihil sequitur. 14.1
 - Malitia ministri quid comprehendat. 284.1
 - Malitia nulla ministri obstatore potest valori Sacramenti, si adst vera intentio. 284.4. & quare. ibid.
 - Malitiam ministri non praedicare valori Sacramenti in sensu Doctoris probant congruentia multa. 286.2
 - Malus non extinetur à lege Dei. 304.10
 - ad Malum per accidentem cooperantes excusantur. 291.12
 - Manducatio realis quomodo sit spiritualis. 494.22
 - Manducatio spiritualis Sacramenti an maiorem habeat effectum, quam ille qui correspondet merito operantis. 445.1
 - per Manducationem in proposito quid intelligent Patres. 494.22
 - Manens simpliciter, & habens esse simplicitir quomodo incipiant, & desinant. 534.8
 - Manus impositio facta ab Anania fuit curativa. 384.39
 - Maria virgo secundum quam dignitatem dicenda est meruisse ut fieret mater Christi. 147.41
 - Maria tota plenitudo fuit, & quare. 259.12
 - in Mari non licet celebrare, in necessitate tamen in loco non sacro. 841.3
 - Martyrium dat gratiam in termino. 264.30
 - Martyrium, & salus innocentium in passionem resurgent. 231.5. & non dependet à circumcisione. ibid.
- M**
- Martyrium non subordinatur Baptismo. 264.30
 - Martyrium non tollit obligationem ad Sacramentum, si vita superfit. 261.21
 - Materia, aut forma substantialis panis, & vini non manet in Eucharistia. 622. 5.1. sed sola accidentia. ibid. nullum ob finem manenti partes. ibid.52
 - Materia circa quam in quibus Sacramentis inueniatur. 162. 6 & an in omnibus. ibid.7
 - Materia conſecrationis sanguinis predicitur de vino solo. 692.18
 - Materia debet esse determinata, & definita, & que causalis definitionis. 685.35
 - Materia de se indifferens ad hanc, vel illam formam. 642.107
 - Materia, & forma coniunctæ designant ablutionem esse à proferente verba. 167.20
 - Materia, & forma Sacramentorum an fuit definita à Deo. 162.8
 - Materia Eucharistie que sit. 409.7
 - Materia ex se non habet alium, nec conseruat. 727. 64. & unde hoc constet. ibid. sufficiat formam ipsi violentiam, sicut & naturalem. ibid.
 - Materia natura prior forma. 620. 19
 - Materia prima ingenerabilis, & incorruptibilis, & quare. 780.11
 - Materia prima nudè sumpta nequit habere proportionem nutrimenti. 633. 83. non est significatum ex vi verborum. ibid. nec est subiectum, de quo diceretur posse suum meum. 634.83
 - Materia quomodo ponatur sub specie panis. 634.86
 - Materia quomodo se habeat ad priuationem, & formam. 28.48
 - Materia quo sensu presupponatur in actionibus materialibus secundum Scotum. 30.55
 - Materia reducitur in alium per causas. 642.109
 - Materia remota Sacramenti Confirmationis est Chrisma, & per Chrisma quid intelligatur. 379. 17. est de necessitate Sacramenti. ibid.
 - Materia Sacramenti corporis qua. 674. 1. in comm. 675.4
 - Materia Sacramenti non extenditur ad malum ab intrinſeco. 234.12
 - Materia sine forma est actus entitatis secundum Augustinum. 609.12. ante creationem fuit potentia obiectiva, post subiectiva. ibid.
 - Materia sine limitationis capax. 686. 41. non subest intentioni, nisi ut applicatur forma Sacramenti. ibid.
 - Materia sola non est subiectum proportionatum agentis naturali. 785.26
 - Materia subiectum causa naturali. 625.67
 - Materia una an possit esse sub diuersis formis simul. 624.61
 - Materia virtus, & forma Confirmationis assignantur. 391.2
 - Materia concursus est finitus. 24.39
 - Materia diuīsio quomodo fiat in virtute causa principalis. 19.28
 - Materia & forma acceptio duplex. 161. 3. in comm. non servant in Sacramentis rigorem compositionis. ibid.
 - Materia, & forma propria explicatur. 161. 4. in comm.
 - Materia prima duplex potentia. 507.51
 - Materia propria non est eadem in omnibus Sacramentis. 161.5
 - Materia accedit formam perficiemt ex eius potentia educi. 645.40
 - propter Materiam, & formam Concilia requirent intentionem, & qualē. 325.12
 - inter Materiam, & formam Sacramenti que simultanea requiratur. 317.2

Index rerum.

- Materiā liberam à necessaria discernit Concilium.* 379.18
Materiam necessariam Confessionis distinguit Concilium à libera. 380.19
Materiam presupponi ut principiam indiniduationis quis ponat. 30.55
Materiam seipsā differre à forma varijs rationibus probatur. 624.61
in Materia legis, ceremoniarum, & paclī non est viendum tropis, sicut nec in materia fidei, & dogmatica. 490.6
Matrimonio in casu celebrari potest per nutus sine verbis. 161.2
in Matrimonio an requiratur verba, & qualia. 160.2. in cō.
Maximæ tres in vſu Sacramentorum 163.10
M E .
- Medium ad diuersos fines assumptum supponit diuersas intentiones.* 417.32
Medium an detur inter amicum, & peccatorem. 120.31. & an inter electum, & reprobatum. *ibid.*
Medium coniunctum fini est in perfecto statu. 260.15
Medium dicitur necessarium relati in finem, & hoc modo necessarium dupliciter dicitur. 454.36. & seq.
Medium in casu efficax, non regulariter. 477.37
Mediū in se efficax potest alicui esse incerti, & iniuste. 64.14
Media ad salutem possunt esse sine dependentia ad Christum. 74.11
Media salutis à Deo donari gratis. 272.9
Membra uniuersa per Baptismum. 191.14
Mendacium iocosum si admittatur in Scriptura, tota ruit secundum Augustinum. 207.14
Mensura rei significatur per copulam. 444.51
Meritum aliis causat, quām Sacramentum. 273.12
Meritū de cōdigno, & de cōgruo quomodo differat. 144.29
Meritum de congruo an possit dari respectu Incarnationis de potentia absoluta. 145.3. & quid dicendum de potentia ordinaria. *ibid.*
Meritum de lege ordinaria antecedit premium. 145.35
Meritum dispositio ad gloriam. 145.31
Meritum, & suis factū causa mordet tantum. 95.45
Meritum excedit premium datum alteri. 144.27
Meritum nullum de condigno precessit Incarnationem. 14.20. an de potentia absoluta potuerit precessisse. 142.21
Meriti finis quis. 143.23
Merita Adami fuerunt personalia. 142.17
Merita mortificata disponunt ad conuersionem. 253.35
M I
- Minimum quod sic datur in ordine ad actionem.* 574.10. datur etiam respectu ad formam. *ibid.* 11
Minister debet intendere finem particularem, & proximum actus. 326.14
Minister est causa secunda respectu Sacramenti, sed respectu gratie instrumentum disposituum. 322.9
Minister intendit significationem practicam per se primò. 435.39
Minister necessitatis Diaconus, & quid de aliis inferioribus clericis. 849.164. & 165
Minister non necessariò exprimitur in Baptismo, nec ly Ego. 165.7
Minister nequit dare Sacramentum ex quo sequatur mors. 294.3
Minister Paganus baptizando sustinet personam Christi, & quomodo sit eius membrum. 319.3
Minister Sacramenti subordinatur Christo. 326.13
Minister Sacramentorum tenetur Ecclesie sua morem sequi. 164.6
Ministri intentio necessaria. 832.103
Ministrum esse paratum ad dandum Sacramentum, non requiritur, nam iure charitatis, & ex debito ordinis tenetur dare. 290.9
à Ministero improbo sed tolerato, nec preciso ab Ecclesia, nisi sit notoriè malus, non solū potest, sed & teneatur quis petere Sacramentum. 291.10
- à Ministro male non preciso quando liceat petere Baptismum.* 290.5
Ministerium exigit iurisdictionem. 306.19
Ministeria, que de lege homini competunt, etiam per Angelos data sunt. 303.3
Ministrare quis possit. 849.163
Minores, & Predicatores posse celebrare in portatili sine licencia Episcopi. 842.15
Miraculorum multiplicatio non est ponenda sine necessitate. 777.5
Misstio à motu ceremoniali sumit speciem. 693.24
Misstio an corrumptat Sacramentum. 784.22
Missionis aqua vino qua significatio, & causa. 692.21
Missionem balsami esse necessariam necessitate Sacramenti. 379.17
Missionem non requiri ut dispositionem praeuiam ad animam. 644.114
Missa boni melior, Sacramentum tamen utrobius est aequalis. 846.19. & unde hoc. *ibid.*
Missa publica que dicitur, & que priuata. 848.160
Missa unde dicatur. 820.45. 821.45. vñs vocis antiquissimus. *ibid.* 46
in Missa verè, & propriè offerri Sacrificium, docet fides. 821.47. eius quinque actiones. 824.64
an Missa plures possint celebrari una die ab eodem. 847. 155.848. per ipsum.
- M O
- Modus accedendi ad Sacramentum.* 464.49
Modus causandi terminum duplex est, sicut & acceptio causa. 97.53
Modus consecrandi olim. 424.4
Modus consentiendi triplex. 257.2
Modus considerandi terminum conuersionis duplex. 599.6
Modus diuersus effendi an exigat nouam actionē. 594.31
Modus diuersus significandi an variet effictum Sacramenti. 452.28
Modus duplex dinidendi quantitatem. 574.7
Modus effendi non excedit latitudinem effendi. 706.10
Modus effendi perfectione natura posterior est. 641.104
Modus fundandi repugnantiam derivatur à causa physice. 596.2
Modus indiuisibilis effendi naturaliter videtur ab Angelo, sicut & negatio extensionis actualis in corpore. 568.7
Modus naturalis sequitur rem ubique. 503.12
Modus primus & secundus dandi gratiam quomodo diffrerant. 262.22
Modus quā absolutus non dicit ordinem ad subiectum forme. 713.39
Modus quantitatius non requiritur, ut concomitantier recipiatur sensatio. 550.6
Modus quantitatius separabilis à quantitate. 505.14
Modus quomodo dependat à modisicibili. 706.11
Modus Sacramentalis non dependet ab existentia naturali simpliciter. 533.4. & 5
Modus significandi verbi. 443.50
Modus triplex exprimēdi formā Sacramenti validē. 165.17
Modus triplex quo inesse possit forma ab agēte primo. 558.10
Modus triplex suscipiendo Baptismum. 217.col.1
Modus unionis repugnare Christo, & non accidētibus, aut inheritance, & non supplere depēdētū accidētū. 592.16
Modus uterque actum ablutionis exprimēdi habetur ex Scriptura, & secundus magis congruit. 164.16
Modi quatuor sumendi Sacramentum. 445.1
Modi supernaturales supernaturaliter cogniti. 568.6
Modi supernaturales vnde insint. 708.18
Modi viendi legalibus. 206.73. & 74
ad Modos oppositi nihil ex natura rei ordinatur. 705.5
Monstrum an sit vna persona, vel due quomodo cognoscatur. 315.7
Monstrum duarum animalium quomodo baptizandum. ibid.
Monstrum in Gallia. ibid.
- E E E e
- Mors,

Index rerum.

<i>Mors, & vita repugnat in corpore in diuersis vbi.</i>	<i>520.17</i>	<i>in Mutatione locali communiter quatuor sunt motus, & octo termini.</i>	<i>501.9</i>
<i>Mortis Christi causa.</i>	<i>816.23</i>	<i>Mutationes dua in iustificatione.</i>	<i>120.29</i>
<i>Mortis periculum excusat à ieiunio communicandum.</i>	<i>462.47</i>	<i>Mutationes plures esse ad hominem.</i>	<i>647.119</i>
<i>post Mortem infantis, se confaret de fictione intentionis ministris, quid faciendum.</i>	<i>328.22</i>	<i>Mutationes tres in iustificatione.</i>	<i>123.40</i>
<i>Motio corporis Christi ad motionem specierum non est nouum miraculum.</i>	<i>554.6</i>	M Y	
<i>Motuum diuersum instituendi Sacramenti.</i>	<i>74.13</i>	<i>Mysterium Eucharistie non debet sine fundamento obscurari.</i>	<i>591.13</i>
<i>Motuum quando est diuersum.</i>	<i>815.14</i>	<i>Mysterium fidei non esse obscurandum plus quam naturae eius, & ratio patitur.</i>	<i>420.42</i>
<i>Motu diuersitas distinguunt actum.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Mysteria plura Legis nouae non fuerunt completa in morte Christi.</i>	<i>203.52</i>
<i>Motu diuersa aliquando in religione.</i>	<i>815.15</i>	N A	
<i>de Motore primo, & motu quid senserit Aristoteles.</i>	<i>28.49</i>	<i>Natura abhorret superfluum.</i>	<i>341.9</i>
<i>Motus an sit per ultimum mutatum esse.</i>	<i>87.23</i>	<i>Natura ante assumptionem fuit numerica.</i>	<i>637.98</i>
<i>Motus comparabiles quomodo.</i>	<i>22.35</i>	<i>Natura humana assumpta à Verbo quā existentia dicatur existere.</i>	<i>30.53</i>
<i>Motus corporalis an possit inesse corpori Christi in Eucharistia existenti.</i>	<i>551.1</i>	<i>Natura per se ordinatur ad commoda naturalia quomodo.</i>	<i>368.37</i>
<i>Motus crescit per partes actuales.</i>	<i>24.38</i>	<i>Natura potest esse principium productionis, & terminus eius.</i>	<i>30.17</i>
<i>Motus cur non replicetur.</i>	<i>448.12</i>	<i>Natura si non posset esse recta sine gratia, hoc esset ei naturalis.</i>	<i>116.4</i>
<i>Motus definitio.</i>	<i>798.21</i>	<i>Nature finis per causas acquiritur.</i>	<i>642.109</i>
<i>Motus ex quo oriatur.</i>	<i>23.37</i>	<i>Natura ordo diuersus ab ordine perfectionis.</i>	<i>16.18</i>
<i>Motus in vacuo, & pleno quomodo comparabiles.</i>	<i>24.38</i>	<i>Naturam necessitari ex causa intrinseca contingit dupliciter.</i>	<i>507.49</i>
<i>Motus non est causa termini ut principium.</i>	<i>87.21</i>	<i>Naturale, & supernaturale in quo differant.</i>	<i>566.9</i>
<i>Motus quare excludatur à praedicamento, ad aliquid.</i>	<i>714.43</i>	<i>Naturalium fuga ad cœlum, vel ad Deum.</i>	<i>749. in text.</i>
<i>Motus qui fieri potest in speciebus separatis per agens naturale.</i>	<i>767.2</i>	N E	
<i>Motus quomodo non deitur in ad aliquid.</i>	<i>352.4</i>	<i>Necessarium dicitur aliquid in Sacramentis.</i>	<i>163.5</i>
<i>Motus, seu motor quomodo producat aliquid in inferioribus.</i>	<i>93.42</i>	<i>Necessitati ab intrinseco quid sit, & quotupliciter contingat.</i>	<i>507.49</i>
<i>Motus strictè sumitur duplicitate.</i>	<i>551.2</i>	<i>Necessitas ab intrinseco est ad possibile.</i>	<i>507.52</i>
<i>Motus uniformitas à Deo, differentia ab alijs.</i>	<i>11.5</i>	<i>Necessitas Baptismi in re, aut voto excludit alia remedia esse efficacia.</i>	<i>250.26</i>
<i>in Motu causa successionis unde.</i>	<i>23.36</i>	<i>Necessitas characteris probatur ex Scriptura.</i>	<i>347.15</i>
<i>in Motu duplex successio.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Necessitas duplex, medijs, & precepti.</i>	<i>454.36</i>
<i>Mouens aliquid per se, mouet per accidentis quod est in illo.</i>	<i>553.6</i>	<i>Necessitas & utilitas in iure equiparantur.</i>	<i>848.159</i>
<i>Mouens motum esse quid sit.</i>	<i>807.37</i>	<i>Necessitas fundata in natura per causam intrinsecam supponit predicatum determinatum, & est ad formam determinatam.</i>	<i>507.52</i>
<i>Mouens non potest introducere gradum incompossibilem mobili.</i>	<i>748.21</i>	<i>Necessitas in Sacramentis respectuè ad propriam materiam intelligenda.</i>	<i>251.27</i>
<i>Mouens unum coniunctorum non mouet alterum si per actum voluntatis sint connexa.</i>	<i>553.4</i>	<i>Necessitas medijs quare conueniat Baptismo, & non Eucharistie.</i>	<i>458.40</i>
<i>Mouere primo ut hic quid sit.</i>	<i>558.10</i>	<i>Necessitas non sequitur ex perfectione Sacramenti.</i>	<i>459.44</i>
<i>quod Mouetur est in loco, quod generatur, non, explicatur.</i>	<i>651.50</i>	<i>Necessitas Sacramenti in re, aut in voto.</i>	<i>455.35</i>
<i>quod Mouetur, est, quod generatur, non est, explicatur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Necessitas Sacramenti non probatur ratione à priori.</i>	<i>69.1.</i>
<i>Moyses proaco fuit, non Legislator</i>	<i>77.23</i>	<i>nequit etiam à posteriori. ibid. cognoscitur relatione.</i>	
M V		<i>Negatio casus quomodo beat interpretari.</i>	<i>307.20</i>
<i>Mulier grauida periclitans quo sensu possit sumere medicinam, & quo sensu non.</i>	<i>294.3. & 295.3</i>	<i>Negatio contraria fundatur in corpore de facto.</i>	<i>665.18</i>
<i>Mundum, & infinitas generationes ab eterno posuerunt Philosophi.</i>	<i>41.82</i>	<i>Negatio dispartata, & contradictoria distinguuntur.</i>	<i>665.17</i>
<i>Mutari quid sit.</i>	<i>715.47</i>	<i>Negatio in genere non terminat annihilationem.</i>	<i>672.18</i>
<i>Mutatio aliqua necessaria in termino conversionis.</i>	<i>600.11</i>	<i>Negatio non est noua, nisi qua tollit affirmationem premissem in esse.</i>	<i>715.48</i>
<i>Mutatio definitur.</i>	<i>588.5</i>	<i>Negatio panis qualis in corpore Christi post consecrationem.</i>	
<i>Mutatio dividitur.</i>	<i>589.5</i>	<i>664.12. determinata est terminus definitionis.</i>	<i>670.39</i>
<i>Mutatio extranea conversioni non spectat ad concepium eius.</i>	<i>594.27</i>	<i>Negatio quomodo distet ab affirmatione.</i>	<i>21.33</i>
<i>Mutatio non corruptiva Eucharistie non potest generari substantiam.</i>	<i>781.11</i>	<i>Negatio triplex.</i>	<i>661.8</i>
<i>Mutatio per modum productionis quomodo deitur.</i>	<i>647.119</i>	<i>Negatio ultima fundata in termino excludit annihilationem.</i>	
<i>Mutatio quadruplex in forma Sacramentis esse potest.</i>	<i>168.25. 169.26. & 27. 165.7</i>	<i>662.12.</i>	
<i>Mutatio quadruplex potest intelligi in Eucharistia manente.</i>	<i>766.19</i>	<i>Negationis extra genus qua causa.</i>	<i>670.39</i>
<i>Mutatio triplex.</i>	<i>590.10</i>	<i>Negationis non datur negatio.</i>	<i>715.49</i>
<i>Mutatio una quomodo determinatur ad compositionem habens plures formas.</i>	<i>645.41</i>	N I	
<i>Mutationis & termini idem esse subiectum.</i>	<i>780.10</i>	<i>Nihili ad aliquid equaliter distantia, & è cōtra. 8.2. in sex.</i>	
<i>Mutationis qui termini sint incompossibilis.</i>	<i>520.19</i>	<i>Nix, glacies, grando non sufficiunt ad Baptismum.</i>	<i>187.4</i>
<i>Mutationem dari ad respectus extrinsecus adhaerentes.</i>	<i>352.3</i>	N O	
		<i>Nolens non recipit Baptismum.</i>	<i>238.3</i>
		<i>Nominis mutatione quaguplicem esse potest.</i>	<i>166.8</i>
		<i>in Nominis</i>	

Index rerum.

in Nominis quid designet.	171.41	Opera Dei sunt perfecta.	120.32
Nouatiani contemnebant Sacramentum.	401.3	Operatio potest esse ab intellectu primo.	563.7
Nouitas effendi repugnat intrinsecè Deo. 600.11. probatur ex efficacia forme. ibid. 12. talis nouitas in quibus est.	ibid. & 13	Operatio quomodo dependat à respectu ad obiectum. 547.3	
		Operatio spiritualis potest primò inesse ut in Eucharistia	
		547.2	
		Operationis dependencia à respectu.	549.7
		Operationis duplex effectus.	549.9
N V		Operations immanentes insunt Christo in Eucharistia.	
Nutrimenti materialis, & spiritualis proportio.	450.22	548.2	
Nutritio. quid sit.	555.7	Opposita sub ratione oppositâ causant.	507.53
O B		Opposito contraria, priuatiua, & disparata inter uniuersum in proposito & inherentiam accidentis tolluntur, sicut & repugnancia ex causa extrinsecis.	592.16
Obediendum est superiori Domino contra inferiorum.	275.1. in text.	Opposito partialis neque esse sine subiecto communi.	602.
Obiectiones Scotti contra seipsum de bona Christi incepione simpliciter in casu, eisque bina definitione.	338.14	20. licet totalis possit saluari sine tali.	ibid.
Obiectum ad quid requiriatur presens	547.4	Opposito positiva est secundum esse determinatum.	669.34
Obiectum causat scientiam, & quomodo.	37.78	Oppositionis modus in proposito, & eius causa explicatur.	
Obiectum in mente habet esse proprium.	ibid.	603. 23. unde sit.	ibid.
Obiectum mere terminarium non est quietarium.	45.94	O R	
Obiectum motuum intellectus pro hoc statu quod.	355.8	Oratio an prior tempore suo conceptu.	440.23
Obiectum motuum intendit assimilare sibi intellectum pri-		Oratio que dicatur esse conuersua.	438.18
mmum.	45.94	Oratio Sacramentalis quo sensu causet.	440.23
Obiectum naturale intellectus Angelici quod.	567.3	Orationis conceptus habetur in ultimo instanti prolationis eius, sicut & dictio.	436.14
Obiectum non requiriatur semper presens ad habendam		Orationis & huius oblationis prarogativa.	836.123
sensationem.	550.6	Orationis Sacramentalis conceptus primò est neuter, secundo Deus conuerit, tertio est veritas.	440.25
Obiectum requirit extensionem sui, ut terminet potentiam,		Orationis significatum esse pro ultimo instanti prolationis quomodo ex intentione proferentis significetur, ostenditur.	439.21
& potentia è contra ut tendat in obiectum.	549.6	Orationis veritas est pro tempore, quod per copulam significatur.	437.15
Obiecti presentia ad visionem requiritur.	549.5	Orationes Patrum ex fide fuerunt exaudite.	146.38
Obiecti motui proprius ad intellectum.	45.94	Ordinatio regulata est inferioris ad superioris.	143.23
sub Obiecto naturali intellectus Angelici que continetur.		Ordinatos, & Baptizatos ab hereticis in suo gradu recipiendos mandant Canones.	401.3
567.3.4. & 5		Ordo accidentaliter inter que sit.	743.11
Oblatio & adoratio possunt esse ex motu authoris vi-		Ordo antiquus dandi Sacra menta.	406.1
ta.	817.26	Ordo essentialis non est inter presentiam corporis & sanguinis.	544.37. & 38
Oblationis immediata per Christum personaliter nulla est		Ordo generationis inter Sacra menta.	406.1
necessitas.	1831.101	Ordo in rebus in quo fundetur.	756.18
Oblationis simplicis motuum diversum.	815.18	Ordo in re non solius similitudine in intellectu. 803.18. in com.	
Obligatio adulti ad Sacramentum.	294.1. in comm.	Ordo inter esse, & non esse oppositionis absolute.	602.21.
Obligatio caritatis ad proximum.	291.11	unde sit. ibid. an possit saluari in conversione totali. ibid.	
Oblatio Circumcisiorum per accidens.	199.40	22. quid hunc ordinem inducit.	ibid. 23
Obligatio Circumcisiorum sub disunctione, & ex ignorantia		Ordo personarii seruandus in ministerio Baptismi.	307.20
Baptismi.	199.41	Ordo predestinationis.	120.30
Oblatio communionis post Pascha non est ex natura praecepti, sed ex natura satisfactionis.	471.12	Ordo reciprocus materia, & forma.	27.47
Obligatio duplex, per se, & per accidens, & unde utraque oriatur.	366.29	Ordo traicitorum de Eucharistia; secundum Magistrum.	406.1. in text.
Obligatio habendi Sacramentum in Parochiis.	463.48	Ordinis ministerio probabile est dari gratiam actualiem.	109.96
Obligatio maior non est Baptismi, quam fidei suscipiente.	203.54	Ordinis potestus est indelebilis.	390.63
Obligatio ministri ad formam Sacramenti.	163.11	Ordinis Sacerdotalis eminentia.	389.60
Obligatio non induci ad impossibile.	368.37	Ordinem accidentalem quare oporteat reducere in speciem aliquam superiorem.	744.14
Obligatio nulla Baptismi ante preceptum.	204.56	Originale contrahitur indepedenter à voluntate parentum.	
Obligatio praecepti de communione ex circumstantijs, & fine.	470.6	240.7	
Obligatio praecepti requirit promulgationem.	202.50	Originale in quo consistat.	117.23
Obligatio recipienda fidei proposita sufficienter.	277.5. nec referit quid lumine naturali cognoscat quis hanc obligacionem.	Originale possit sine gratia infusa.	116.20
Obligatio recurrendi ad ministerium non improbum.	292.13	Ornatus, si admittatur, erit character.	356.9
Obligatio respectuè ad ministerium praeclsum, & ad Parochum, ibid. & ad eum, qui priuatum est malum.	ibid.	Ornatus quae sit necessitas.	84.
Observatio circumcisionis redditu perniciosa.	210.83	Ornatum non dari confirmatur.	48.7
O D		Ornatus admissio, si tunc punitus non teneretur reconfirari.	ibid.
Odia sunt restringenda, &c.	335.2	P A	
O F		Palla due requiruntur consecrata, sicut habet consuetudo.	
Offertorium an spectet ad sacrificium, & si sic, quomodo.		842.16	
825.67. & 68		Panis an convertatur in corpus Christi in Eucharistia.	
O L		604.1. & seq. circa hanc questionem varij sunt errores.	
Oleii, & balsami comparatio ad effectum confirmationis.		605.3.4. & seq. 606. 2. & seq. 607. 4. & 5.	
393.8		EEEc 2 Panis	
O M			
Omniscientia concluditur in Deo.	43.87		
O P			
Opera Christi preuisa quare acceptata sint.	146.37		
Scoti oper. Tom. VIII.			

Index rerum.

<i>Panis conuersti posset in corpus Christi in celo.</i>	499.8	
<i>Panis definit esse, & quomodo.</i>	668.29	
<i>Panis idem si comedatur à pluribus, an animabitur pluribus animabus.</i>	510.4	
<i>Panis in conuersione in corpus Christi, virūm annihilatur.</i>	657.1. & seq. varia de hoc sententia.	660.4. & seq.
<i>Panis in Eucharistia non est mutatus.</i>	589.7	
<i>Panis in Eucharistia non manet, nec annihilatur.</i>	616.1.3. hoc est de fide, & in concilis definitum.	617.4. 42. & probatur ex Patis, ibid. 4. & seq. 618.44. & 45
<i>Panis non manet, nec aliquid, quod erat illius, prater accidentia.</i>	621.48. & seq. circa hoc varia sunt sententia.	ibid. 49
<i>Panis potest mutari in corpus Christi sibi presens.</i>	499.8	
<i>Panis quantum si conuerteretur in corpus Christi quantum, hoc an haberet circumscriptiū presentiam illius.</i>	499.8	
<i>Panis quomodo transsubstantiatur.</i>	619.16	
<i>Panis redditus in pastore est consecrabilis.</i>	677.3	
<i>Panis si maneret, non essent Idololatri, qui Eucharistiam adorarent.</i>	608.9. nec minus maneret significatio specierum.	ibid.
<i>Panis si sit in tam exigua quantitate ut non sit sensibilis modo humano, non est consecrabilis.</i>	684.29	
<i>Panis triticens materia Sacramenti corporis.</i>	674.2. 675.4	
<i>Panis vterque, azymus scilicet, & fermentatus sufficit ad consecrationem.</i>	682.6	
<i>Panis & vini oblatio non spectat ad essentiam sacrificij.</i>	824.6. est preparatio materia.	ibid. oblatio etiam consequens consecrationem excluditur.
<i>Panis & vini substaniā non redire corruptis iam speciebus.</i>	776.3	
<i>Panis negatio fundetur in aliquo.</i>	662.11	
<i>Panis non esse in quo fundetur.</i>	663.1.4. quomodo sequatur ad corpus presens.	ibid. 15
<i>Panem abesse aliud est, & aliud conuerit.</i>	615.35	
<i>Panem, & vinum ante consecrationem dici imaginem Christi.</i>	489.1	
<i>Panem post conuersationem non annihilari.</i>	662.9. in comm.	
<i>in Pane considerari potest duplex forma, & vira harum maneat in Eucharistia.</i>	622.54	
<i>Parentes primi si viciissent, sibi, & posteris meritis fuissent in effectu confirmationem.</i>	75.17	
<i>Parochus etiam baptizans primum recognoscet Episcopum presentem.</i>	306.18	
<i>Parochorum subordinatio ad Episcopos.</i>	306.18	
<i>Pars an habeat actualitatem essentie, & existentia in toto, quam non habet extra illud.</i>	525.30	
<i>Pars in abstracto non predicatur de toto.</i>	635.90	
<i>Pars integralis, & formalis est sub speciebus ex vi verborum.</i>	634.85	
<i>Pars prima fundamenis dici potest materia respectu sequentium, sed actualius dicitur, forma respectu potentiaioris.</i>	160.3. in text.	
<i>Pars principialis baptizandi que sit.</i>	234.15	
<i>Pars quomodo dicatur instrumentum respectu operationis totius.</i>	322.7	
<i>Pars quo sensu habeat rationem prioris, & causa respectu totius.</i>	525.30	
<i>Pars Sacramentalis duplex.</i>	429.22	
<i>Pars ubique continuatur, vel separatur.</i>	525.31	
<i>Partem principalem baptizari fa' est.</i>	232.3	
<i>Parte minus principali baptizata, non fit Baptismus certus.</i>	232.3	
<i>Partes omnes quamvis atque consecrabiles, & quo sensu, & omnes continent Christum.</i>	574.8. & 12	
<i>Partes ut connexa ponuntur sub speciebus de facto.</i>	412.15	
<i>Partium continuatio non fit per lationem.</i>	770.6	
<i>Partium ordo inter se potest stare sine coextensione ad locum.</i>	506.15	
<i>Participans naturam aliquam un producat sibi simile secundum illam, non applicando illam ad aliud.</i>	29.17	
<i>Participatum esse quid sit.</i>		42.86
<i>Particula ad diuersa relata mutat sensum.</i>		430.23
<i>Particula in propositione quomodo supponat.</i>		611.14
<i>Paruulus in necessitate offerri potest praeceō baptizandus.</i>		
	289.8.	
<i>Parvulorum salus non dependet à voluntate parentum.</i>		240.6
<i>Parvulis gratiam infundi in Baptismo.</i>		225.12
<i>Parvulis quomodo dabatur Sacramentum.</i>		446.5
<i>Parvulos esse baptizandos.</i>		219.2
<i>Pascha quinque modis sumitur.</i>		682.5
<i>Passio an possit separari à subiecto, & quo sensu.</i>		806.35
<i>Passio Christi praevisa efficaciam habuit respectu circumcidionis, & gratia collata patribus, & exhibita magis acceptata.</i>		139.13. exhibita presens semper quoad efficaciam.
		ibid.
<i>Passio cui non correspoderet actio propriè dicta.</i>		800.20
<i>Passio exhibita efficacior, quam praevisa.</i>		271.4
<i>Passio presens quantum ad oblationem, & acceptationem in instanti incarnationis.</i>		140.14
<i>Passio ut exhibenda, & ut exhibita eodem modo causat.</i>		95.46
<i>Passiones omnes demonstrantur in Mathematica de accidentibus.</i>		
		733.13
<i>Pasta non est consecrabilis, & quare.</i>		677.7
<i>Pater baptizans ex defectu dierius in necessitate, non contrahit cognitionem spiritualem.</i>		289.8
<i>Pater in forma Baptismi sumitur substantiæ.</i>		171.40
<i>Paternitas fundatur in toto.</i>		358.12
<i>Paternitas non distinguit super actu præterito.</i>		ibid.
<i>Paternitatis fundamentum proximum est ipsa potestia generativa.</i>		357.11
<i>Patres loquentes de mysterio Eucharistie, quare verbis symbolicis usi fuerint.</i>		496.26
<i>Patres non temere obliterunt sacrificia, & quare.</i>		819.37
<i>Paures, quando dicunt Eucharistiam esse figuram corporis Christi, quomodo loquantur.</i>		495.26
<i>Patres comprehendisse veritatem Catholicam characteris, non est dubium.</i>		349.23
<i>in Patria, & statu innocentia non esse remedia, & quare.</i>		73.9
<i>Paulus circumcidit Timotheum, & postea purificatus est.</i>		
	207.14	
<i>Paulus quare Petrum reprehenderit.</i>		ibid.
<i>Paulus resedit Petro.</i>		206.75
<i>Paulus uniuersaliter tribuit salutem fidei.</i>		115.18
<i>Paulo quomodo licuit seruare Legalia longè post Euangelij promulgationem.</i>		209.17
	P E	
<i>Peccandi potest effici in statu innocentie.</i>		75.17
<i>Peccanti mortaliter in ipso actu dat Deus sua dona quādoque.</i>		346.20
<i>Peccator publicus consciēdo non irregularizatur.</i>		839.11
	illius tamen Missam prohibuit Ecclesie audiri.	ibid.
<i>Peccator publicus quis dicendus.</i>		850.168
<i>Peccatori occulto debet ministrari Sacramentum publicē.</i>		
	291.10	
<i>Peccatori occulto quando non est neganda communio, & quando sic.</i>		850.170
<i>Peccatores baptizati sunt capaces Sacramenti.</i>		446.4
<i>Peccatum actuale Adami demeritorie opponitur iustitia originali, & gratia.</i>		122.37
<i>Peccatum Adae quomodo transit in posteris.</i>		218.2
<i>Peccatum in voto eius semper remitti non est de ratione Baptismi.</i>		263.28
<i>Peccatum mortale non efficit in statu innocentie.</i>		75.17
<i>Peccatum non requiritur in esse, quando verificatur forma.</i>		
	263.28. nec requiritur fuisse.	264.31
<i>Peccatum non semper voluntarium ei, in quo est.</i>		219.2
<i>Peccatum nostrum nullum praesumit de facto à Deo puniatur, & nullum opus bonum per anticipationem præmiatur.</i>		
	146.37	
	Peccatum	

Index rerum.

	P L
Peccatum originale an possit remitti sine infusione ullius forma repugnantis sibi in anima. 123.40	
Peccatum originale iustitia originali, & gratia, aliter ta- men, & aliter opponitur. 122.37	
Peccatum originale opponitur equivalenter gratia. 122.38	
Peccatum originale opponitur primò iustitia, secundo, & concomitante gratia. 121.35	
Peccatum, quod dedit causam fictioni, per paenitentiam re- mitti impugnatur. 249.19	
Peccatum tolleretur, si infunderetur iustitia. 122.38	
Peccatum veniale non sit mortale. 482.56. ad eius re- missionem requiraturne dispositio aliqua. ibid. 55. an im- pediat fructum Sacramenti. 482.55	
Peccatum veniale non infert necessitatē Sacramentū. 75.16	
Peccatum veniale non prohibet meritū simultaneum. 271.5	
Peccatum veniale non repugnaret statui innocentia. 75.16. imò compati posset, non per surrectionem, sed ex liber- tate. ibid.	
Peccatum usurpanū ministerium. 307.20	
Peccati remissio, & acceptatio ad gloriam ab extrinseco sunt coniuncta. 122.39	
Peccati remissio, & collatio gratia diuersa. 129.58	
Peccati veniales, & paenitentiales, quomodo fiat virtute huius sacrificij infallibiliter. 835.121	
Peccati veniales remissio quomodo fiat cōtrouertitur. 835. 121. & 122. non est connexio eius ad mortale. ibid.	
Peccatum non connocari, nisi ut terminum à quo. 265.34	
Peccatum originale remitti posse de potentia absolvitā, non infusa gratia. 122.37	
Peccatum tolli absque omni mutatione Physica. 119.8	
in Peccato aliquem esse contingit tripliciter. 475.2	
in Peccato mortali existens peccatum mortaliter percipiendō Eucharistiam. 468.1	
Peccata ante Baptismū commissa sunt materia eius. 250.26	
Peccata facta contra dignam receptionem Sacramenti spe- cialiter ad Paenitentiam. 249.21	
Peccata venialia an sint paenitentia delenda ante commu- nicationem. 476.4	
Peccata ante Baptismū commissa non spectare ad paen- tentiam. 249.19	
Peccata omnia dimitti Baptismo. 224.8	
Peccata omnia remitti in Paenitentia, non tamen per ipsam, declaratur. 252.31	
Pecunia quomodo detur pro Sacramentis. 292.7	
Peregrinans ad S. Iacobum an mereatur in omnibus acti- bus ad illud iter necessariis, licet distractus eos eliciat. 329.2	
Peregrinus sequatur ritum loci, in quo est. 683.27	
Perfectio duobus modis ex effectu colligitur. 54.111	
Perfectio maior requisita in causa infert maiorem perfec- tionem in effectu. 43.88	
Pericolo irreuerentia imminentia debet à non ieiuno sumi Sacramentum. 463. col. 2.n.47	
Permanens quando desinit esse, non est, quando incipit esse est. 317.3	
Perficitur accidentis, & substantiae quomodo differant. 704.2	
Perficitur dicit oppositionem ad naturam formae, ut inclina- tur ad subiectum. 707.14	
de Perficitur accidentium opiniones. 704.2. eius effectus varii. ibid.	
Perseuerantia non cadit sub merito, sed Dei solius gra- tia datur. 457.39. impetrari tamen potest per alia opera. ibid.	
Petrus reprehēditur à Paulo. 206.13. excusatur. 208.80	
Petri culpm̄ fuisse veniale, si aliqua fuit. 209.16	
P H	
Philosophi per qua media distinxerunt inter formam substantiam, & accidentalem. 648.44	
Photij columnia in Latinos. 401.6	
Phreneticis, & amentibus ab infinitia non est danda Eu- charistia. 446.6	
	P O
Plura non sunt ponēda, quā ratio, vel fides doceant. 90.9	
Pluralitas forma in producō non colligitur ex pluralitate agentium. 645.40	
Pluralitas potentia in materia unde colligatur. 645.40	
Pluralitas sine necessitate non admittenda. 84.7	
de Pluralitate formarum quæstio Philosophica. 939.102	
	P O
Pœna canonica quid. 83.8.7	
Pœna contra reconfirmantem nulla inuenitur. expressa in Iure canonico. 402.1. in comm.	
Pœna debita in cuius Sacramēti virtute remittatur. 524.42	
Pœna duplex canonica, & naturalis. 839.132	
Pœna iure non expressa non incurritur. 841.140	
Pœna omnis per Baptismū tollitur. 242.3	
Pœna usurpanū ordinem quem non habet. 840.137. & quācum se extindat. ibid. & quis in ea dispensare pos- sit. ibid.	
Pœna temporalis remissio quo sensu conueniat Sacramen- to Eucharistie, & quo non. 448.14	
Pœna quedam fundantur super defectus naturales, que- dam non. 83.8.7	
Pœna qua transgressoribus Sacramenti Eucharistie impo- nuntur, que sint. 471.9	
Paenitens, si ex oblitione, aut inaduercientia suscipiet Sa- cramentum, non peccaret mortaliter. 247.4	
Paenitentia, & Baptismus quandoque sunt causa adequa- ta remissionis peccatorum. 247.6	
Paenitentia magis dicit ordinem ad peccatum, quā Ba- ptismus. 268.46. viriisque conuenientia, & differen- tia. ibid.	
Paenitentia non remittit necessariō peccatum cum omni pa- ena temporalis. 254.42	
Paenitentia qualis debeat esse. 244.9	
Paenitentia requiriatur de actuali peccato. 243.3	
Paenitentia Sacramentum ex multis rationibus supponit peccatum fuisse. 268.46	
Paenitentia secunda post nonfragium tabula. 247.4	
Paenitentia effectus quis. 109.95	
Paenitentia necessitas ostenditur. 244.8. 835.118	
Paenitentia viriisque definitio. 268.46	
Paenitentiam aliquam peccatorum requiri ad effectum bu- ius Sacramenti, & quorum. 480.49	
Paenitentia dari primario in remissione peccatorum. 129.49	
Paenitentiam in casu non valere sine concursu Baptismi. 251.29	
Paenitentiam virtuale dari in casu de peccato mortali. 477.36	
in Paenitentia forma est actus iudicialis. 161.4. in comm.	
Pollutio debet esse notoria. 845.148	
Pollutionem nocturnam inuoluntariam passus sine ex cau- sa naturali, sine ex illusione diaboli, an debeat abstine- re à communione. 464.49	
Pollutionem passus ex peccato debeantur abstineare à com- munione. 464.50	
de Pollutione ex peccato casus, sicut & de actu coniugalis, & de leprosis, & ulcerosis an debeant à communione abstinerere. 464.50. 51. & 52	
Pontifex directe relaxat ipsam obligationē præcepti. 465.55	
Positio corporis quomodo se habeat ad non esse panis. 662.11	
Positio in loco est accidens contingenter adueniens. 508.55	
Positio in ordine ad locum quid ad partes loci superad- dat. 507.49	
Positio quanti in ordine ad locum est relatio extrinsecus adueniē secundum Doctōrem, aliter alijs sentiunt. 508.57	
Posituum improporionatum esse alteri positivo ex sola infinity in altero prouenit. 23.36	
Posterioris ordo non variat eius fundamentū. 764.14	
Posteriori multiplicato nō sequitur multiplicari prius. 511.6	
Potentia ultima, & passiva characteris est moralis. 363.12	
E E E c ; Posen	

Index rerum.

- Potentia creativa dependet a voluntate.* 35.6.3
Potentia creativa non supponit actum applicatum, vel applicatum. ibid.
Potentia duplex. 609.11
Potentia eadem recipienda oppositorum. 646.4.1
Potentia & sapientia in creatione manifestata, misericordia, & iustitia in redempione. 139.12
Potentia materia infinita. 780.9
Potentia naturalis est subiectum supernaturalium. 370.3
Potentia nulla in nobis sola sufficiat ad actum. 730.6
Potentia obiectiva, & subiectiva diversa. 647.11.9
Potentia obedientialis activa, & uniuersalis in omnibus negatur. 48.10.3
Potentia ordinaria Dei ex facili colligitur. 146.3.5
Potentia passiva quomodo reducatur in actum. 716.4.9.
uniuersalis in Deo etiam eductiva. 15.1.3
Potentia passiva subiecti an intendatur. 25.4.2
Potentia organica, & non organica an sint diversa rationis. 560.4
Potentia remota & propinquia explicatur. 730.6
Potentia subiectiva duplex. 26.1.5
Potentia una quomodo sit ad plures formas. 646.4.1
Potentia motiva indifferentia peccati determinari. 330.3
Potentia passiva diuina. 27.4.7
Potentiam ad supernaturalia cognoscit Angelus. 568.8
ex Potentia per se, & actu per se quare fiat unum per se, non est querenda ratio. 653.5.3
Potentia plures concomitantem operantur. 629.7.9
Potentia possunt esse ex equo, quarum actus possunt esse ordinatis. 646.4.2
Potentia rationales sunt perfectissime potentia. 47.9.9
Potentiarium hominis in tria genera diuisio. 562.1
Potentiariumordo diuersus. 647.12.0. aliquando ex natura subiecti, aliquando ex natura formarum. ibid.
Potentialitas que impedit creationem. 27.4.7
Potestas confirmandi, & absolvendi aliter conuenienter. 390.6.4.
Potestas designandi materiam Sacramenti communicari potest creatura. 71.5. in comm. significacionis tamen certius est a Deo. ibid.
Potestas disponendi in fine inclusi medium. 383.3.2
Potestas ministerialis confidere potest in relatione rationis. 354.7
Potestas paterna est in fauorem infantis. 279.1.3
Potestas praeclentia an committi possit para creatura. 72.8
Potestas remittendi peccata varie communicata. 107.8.7
Potestas remota ordinandi aliquos committi posset Sacerdoti. 390.6.1
Potestas triplex instituendi Sacramentum. 72.7
P R
- Præceptum abstinenti à communione in quibus casibus non obligat.* 462.4.7
Præceptum Baptismi cur sustulerit Circumcisionem. 196.3.0
Præceptum comprehendens determinatum tempus non obligat extra illud. 471.1.0. aliter obligat præceptum de sola substancia actus. ibid.
Præceptum de comedione agni luna. 14. 678.8
Præceptum de integritate sacrificij cedit alij præcepto dino. 466.5.6
Præceptum Dei, & iuris naturalis strictius, quam servitatis titulus. 278.7. & hoc maxime duobus simul concorrentibus. ibid.8
Præceptum de sumenda Eucharistia non comprehendit infantes, & qui reputantur tales. 469.3. comprehendit tamen adultos in usu rationis. ibid.4
Præceptum diuinum communicandi an extendat se ad veramque speciem. 472.1.4. questio fidei est cum Bohemis. ibid.
Præceptum diuinum confessionis verbalis cessat in casu. 466.5.7 sicut & integra confessionis. ibid.
- Præceptum diuinum est de sumptione Eucharistie.* 469.1. in comm.
Præceptū diuinū interpretari debet ex Ecclesiastico. 469.2
Præceptum diuinum quando obligat. 469.5
Præceptum Ecclesiasticum est de communione in Paschale facienda. 470.7
Præceptum hominis quandoque contemendum. 194.6
Præceptū naturale Circumcisionis quomodo manuscript. 198.3.5
Præceptum non est semper operandi propter finem extrinsecum. 367.3.6. neque obligans sub disunctione ad bonum ex obiecto, vel fine. 368.3.7
Præceptum non inducit repugnantiam actu magis, quam consilium. 196.2.9
Præceptum nonum confessionis additum Sacerdotibus celebrabimis in casu virginis, & ad hos solos existens. 481.5.0
Præceptum nonum Tridentini de confessione facienda post communionem quos comprehendat, & quos non. 481.5.4.
& quale præceptum sit hoc. 481.5.3
Præceptum sacrificij, & Sacramentis ex fine strictius est. 466.5.6
Præceptum suscipiendo Confirmationis in persecutione fidei. 399.1
Præcepti affirmatio natura. 471.1.1
Præceptum esse baptizandi parvulos. 220.9. & tradicionem Apostolicam. ibid.
Præcepta contraria nequente simul obligare. 296.7
Præcepta plura quando occurunt superius ligat. 460.4
Præceptorum in lege tria genera. 210.1.9
Præcipiens aliquid fieri contra propriam legem in ea dispensat, si ex certa scientia id fecerit. 304.8
Præcolum teneri in casu necessitatis dare Sacramentum. 289.5
Prædestinati soli sufficiunt in statu innocentia. 75.1.7
Prædestinationis ordo. 120.3.0
Prædeterminatio Physica recessitur. 55.3.4
Prædicamentorum diuisio. 794.1.0
in Prædicatione per accidens non dari processum in infinitum. 738.1.5
Prædicatum acceptum à forma posteriori, non dicitur per se de subiecto accepto à forma priori. 652.5.2
Prædicatum uniuocum non est ratio continendi eminenter. 641.1.05
Prædicato quod per se conuenit, per se conuenit & subiecto. 51.1.06
Prædicta quomodo de se inuicem dicantur. 653.1.27
de Predicatis oppositis circa subiectum in diuersis locis controuersia. 521.1.9
Prælati ad ministerium Confirmationis tenentur. 399.2
Præmium est finis meriti. 143.2.3
Premium personale excedit meritum personale. 144.2.7
Premij excessus supra meritum. 143.2.4
Præsbyteri an potuerint confirmare in primitiva Ecclesia videtur hic relinquere sub dubio. 393.7
Præsentia an possit multiplicari in eodem loco. 517.1.6
Præsentia Christi absolute sumpta an inferat conversionem. 615.3.5
Præsentia Christi in Eucharistia, unde colligatur. 492.1.1.
& 12. & seq.
Præsponsa concomitantia se habet in partibus, & proprietatibus aliter, in Deitate aliter. 601.1.5
Præsentia corporis Christi possit haberi simul cum substantia panis. 499.7
Præsentia non potest esse per se terminus conversionis, vel transubstantiationis. 498.6
Præsentia noua corporis Christi quare non mutatio localis. 501.1.0
Præsentia panis non convertitur, sed definit ex natura rei. 629.7.7
Præsentia qua dici possit indistincta, & materialis, & non materialis. 575.1.6
Præsen

Index rerum.

- Praesentia realis Christi in Eucharistia ostenditur.* 418.35
Praesentia sub speciebus quare requiratur. 629.76
Praesentia vera, & in te facta est demonstrabilis. 612.19
Praesentia viraque corporis scilicet, & quantitatis continenter se habent ad corpus quantum. 543.32
Praesentia corporis, & quantitatis diuersa in Sacramento. 543.31
Praesentie Sacramentalis possibilias ostendit, cùsque non repugnantia. 507.49
Praesentiam Christi nouam, & Sacramentalem non posse saluari sine aliqua mutatione reali secundum Doctorem. 502.40. & hanc praesentiam esse secundum ubi, & esse respectum. ibid. & 41
ad Praesentiam continuam quid requiratur. 575.14
Praesentiam formalem corporis, nec causam eiusdem præsentia, non haberi ex ratione conuerstionis substantialis ut sic. 500.37
Praesentiam multiplicari non repugnat. 515.7
Praesentiam obiecti quantitatam requiri ad actionem, non ad terminationem. 578.28
Præsumptio duplex. 296.5
Præsumptio iuris duplex. ibid.
Præsumptio leuis de morte infantis per Baptismum datum non est sufficiens regula suspendendi opus precepti. 296.6
Praesumptio leuis non excusat ab opere debito. ibid.
Præteritum nequit non esse preteritum. 358.14
Princeps habet ius vindicandi corripicelam educationis. 279.14
Principis potestas ad vindicandum ius suum infantis. 279.13
Principis potestas par est in filios fideliū, & infidelium. 277.6
Principium adstruitur contra Durandum. 34.61
Principium creandi est actualissimum. 33.60
Principium creandi excludit subordinationem. ibid.
Principium creandi non subordinatur causa creatae dependenti à materia sicut nec applicans. ibid.
Principium creandi non supponit materiam. ibid.
Principium idem produtens quod est assimilandi. 746.8
Principium influendi in operibus Christi morale tamen. 95.47
Principium nullum esse obligans semper ad finem honestatis in singulis operibus. 363.21
Principium perfectum actuum quid sit. 33.59
Priuatio forma in subiecto non tollit annihilationē. 662.12
Priuatio, que est in fistis originalis, in quo fundetur. 121.36
Prius aliquo non est prius tertio in causando tertium necessario, & semper. 755. in comm.
Prius non multiplicatur, multiplicatio posterior. 517.15
Prius non variatur proper variationem posterioris. 620.20
Prius priuatione quid. 28.48
Priori destructo destruitur posterius dupliciter exponitur. 754.32
Priori essentialiter multiplicato, multiplicatur posterius. 522.25
Probatio premistenda ad communionem. 480.50
Processus obscurus in definitione fidei non admittendus. 379.18
Procurator & minister Sacramentorum quomodo differant. 327.20
Produtcentis ordo ad productum. 796.20. supponit alios. ibid.
Producere potens rem totam post eius esse, posset si non praetulisset, eandem producere, idque creando. 764.15
Producere simpliciter quid sit, & quid produci secundum quid. 538.16
Productio Dei ad intrā relatio realis, ad extrā rationis. 799.18
Productio Dei est respectus. 800.20
Productio in quam causam refunditur. 740.5
Productio passiva est relatio intrinseca. 800.20
Productio secundum rationem, seu ordinem. 17.18
Progressus ad Baptismum descriptus à Dionysio. 348.20
Frojectus ex Pome an esset baptizatum. 233.10
- Prolatio personarum secundum suum ordinem, an essentiales.* 181.13
Promissio facta Iohannis 6. què adiuncta est corpori, ac sanguini, & quid ex hoc inferendum. 452.30
Promissio Petri qualis, & in quo fundata. 376.7
Promissio stabilis facta Apostoli. 375.4
Promulgatio necessaria Baptismi requisita. 202.49
Pronomen non demonstrat conuersationem in fieri. 596.4. sed Christianum presentem tantum, & conuersationem in facto esse. ibid.5
Propagationis, & matrimonii finis quis. 277.4
Propinquitas forma ad materiam non debet esse maior, quam partium forma ad se mutud. 318.2
Propinquius perfectiori est perfectius remotioni explicatur. 731.11. secundum rationem perfectioris sic. 732.12
Propinquum, & distans quomodo conueniant eidē. 526.25
Proporatio ex Philosopho unde sumenda. 24.40
Proporatio iustissima inter meritum & premium. 144.28
Proporatio manet quoad essentiale successionem. 23.37
Proposito eterna veritatis, & necessarie, que dicatur. 522.22
Propositio practica ad ultimum instans probationis proferatur. 444.52
Propositio prior sua veritate. 440.23
Propositum faciendi pœnitentiā quale est validū. 480.49
Proprietas cur sit inseparabilis à subiecto. 522.23
Proprietates habitus permanentis. 227.20
Proudentia concessa natura ex indigentia. 368.37
P V
Puer baptizans ante passionem non circumcisus salvatur. 195.8
- Q V
- Quæcumque sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, an verificetur in Divinis.* 530.3
Qualio an est, quid supponat. 339.2
Qualitas alterans quare non corruptat gradum inseparabilem à forma corrumpenda. 751.25
Qualitas an sit prior loco, & quare. 521.21
Qualitas concomitans formam corrumpendam à quo corruptatur. 750.23
Qualitas incompossibilis ferme corrumpende, & necessaria forma inducta; ab inducta causatur. 752.26. & quare. ibid.27
Qualitas in Eucharistia in quo subiectetur. 733.15
Qualitas non recipit perfectatem. 707.15
Qualitas perfectio simpliciter creature. 731.10
Qualitas quomodo propinquior substantia quam quantitas, & econtra. 732.12
Qualitas quomodo respicit substantiam. 737.10
Qualitas sine quantitate qualis. 730.8
Qualitas supponit quantitatem. 736.6
Qualitas una dissimilis in tota specie arguit substantiam specificam differentem. 186.3
Qualitas ut est separata sequitur ad substantiam. 707.15
Qualitas divisio in quatuor species, non est generis in species. 360.14
Qualitatis divisio per Philosophum facta non est essentialis. 361.18
Qualitatis propriæ mutatio infert distinctionem; & quid faciendum in tali mutatione. 581.43
Qualitatis proprietates in ordine ad subiectum substantiale tantum. 737.10
Qualitatis separatio ultimus gradus quomodo corrumpitur. 774.7
Qualitatem perfectiorem esse quantitate quinque rationibus probatur. 731.9. 432.1
Quantitas à substantia distinguuntur. 703.1
Quantitas compatibilis cum omni forma. 773.2
Quantitas compatitur cum omni specie & gradu qualitatis. 773.4
Quantis

Index rerum.

- Quantitas cur presupposita ad formam substantialiem. 644. 115
an Quantitas determinata requiratur in materiae consecrati, diversa sunt sententiae. 684.29
Quantitas est prior, & independentia loco. 504. 46
Quantitas est prior loco, & quare. 521.21
Quantitas in quo casu posset viri subiecto substantiali. 707. 13
Quantitas minor reducta sicut equalet maiori, ita corpus replicatum per unam extensionem adaequat utrumque locum. 518. 17
Quantitas necessaria ad organizationem, & vitam. 504.
 47. dicit naturalem connexionem ad corpus. ibid. &
 maiorem quam anima, & sanguis. ibid.
Quantitas nec per se est, nec inheret propriâ virtute. 708. 18
Quantitas non corruptitur per agens naturale. 773.3
Quantitas non eo modo corruptitur, quo substantia. 772.2
Quantitas non est actua. 515. 6
Quantitas quâ corruptione pereat. 767.21
Quantitas quomodo se habeat ad quantitatem. 736. 7. non
 recipitur in alia. ibid.
Quantitas quomodo sit ratio formalis essendi in loco. 529. 5
Quantitas quo sensu consecrabilius. 574. 8
Quantitas separata per se non est actu sensibilis, & quo-
modo agat ad sensationem 577. 23
Quantitas sequitur materiam, & qualitatem formam. 731.10
Quantitas sine qualitate non moueret intellectum nostrum,
 & quare. 736.37
Quantitas tota se periret in rarefactione, nullum accidentis
 maneret idem. 762.8
Quantitatis alteratio quomodo eam destruat. 773.3
Quantitatis duplex extensio. 505.14
Quantitatis essentia in quo consistat. 507.49
Quantitatis existentia prior modo essendi. 705.7
Quantitatis extensio materialiter simpliciter in ordine ad lo-
 cum, non dependet ab aliquo loco positivo. 514. 4. sicut
 nec quantum à quanto eiusdem rationis. ibid.
Quantitatibus magis connatur, de est esse sine persistente, & sic
 melius salvamur omnia, que ipsi conueniunt. 707.16
Quantitatis minus repugnat modus naturalis, quam super-
 naturalis essendi. 514.3
Quantitatem candem manere in Eucharistia qua pertant. 766. 19
 inter Quantitatem, & qualitatem ordo. 736. 6
 nec Quantitatem, nec qualitates esse ex vi verborum. 656. 133
Quantitatem non supplerre materiam, & quo modo. 780.11
Quantum an possit esse in loco sine praesentia formalis. 543. 30
Quantum conservari sine coextensione ad locum quid sit. 506. 16. & seq.
Quantum posse esse in vacuo. 515.6
Quantum posse esse sine commensuratione ad locum. 505.14
 ly Quia quandoque denotat concomitantiam, non causam.
 734. 16
Quid nominis in Baptismo declaratur. 155. 1. in text.
Quis cere hic non interficit non moueri absolute. 527. 28
Qui pro vobis fundetur, &c. quomodo dicatur in forma
 calicis. 434.37
Quod & quo duplex attenditur in conversionibus Physi-
 cisis. 599. 6
Quod & quo quomodo differat respectu actionis. 735.36
- R A
- Rarefactio quid sit. 766.20
Rarefactionis modus possibilis agenti naturali. 767.3
Rarefactionis modus, qui soli Deo est possibilis. 769.4
 de Rarefactione duo modi dicendi. 764.13
Rarefactione non acquiri nouam quantitatem 768.23
Ratiificatio, & confutatio derogam legi. 197.31
- Ratio distinctiva in duabus quomodo multiplicata non di-
 stinguat. 41.79
Ratio, & sensus non discernunt absentiam panis, & vini
 in mysterio Eucharistie. 419.37
Ratio falsa qua dicatur. 410.4
Ratio formalis essendi in loco proxima qua sit. 520. 18
Ratio formalis potest intelligi dupliciter. 529.5
Ratio fundandi, & relatio sunt in eodem subiecto. 358.13
Ratio inclinat ad bonum vite, & naturale. 364.22
Ratio in creatus non dirigit proxime ad actionem substan-
 tialiem. 35.65
Ratio perfecta cognoscendi aliud nihil est, nisi contineat
 ipsum eminenter, aut virtualiter. 44.92
Ratio propria rei non conuenit alteri. 589.6
Ratio, qua importat accidens ad quod genus pertinet. 711.6
Ratio sola non obligat sine regula. 364.21
Rationes formales invariabilis. 647.118
- R E
- quidquid Recipitur in alio, per modum recipientis recipi-
 tur. 562.3
Rectitudine operis non transiret in posteros. 122.37
Redemptione vexationis implicati Sacramentum. 293.15
Regeneratio restinet similitudinem generationis. 319.2
Regula de mutationibus que possunt occurtere in forma
 sacramentali. 168.26. & 27.169.27. & seq. & 170.33
Relatio accidentalis cur non possit esse sine subiecto. 735.19
Relatio boni perfecti ad imperfectum qualis. 144.27
Relatio causati ad causam primam eadem fundamēto. 721.18
Relatio creatura ad Deum coeua ipsi. 804.29
Relatio creatura ad Deum est contingens. 358.14
Relatio est ratio cognoscendi aliud. 355.7
Relatio extrinsecus adueniens cognoscitur per se, & pro-
 priam speciem. 355. 8
Relatio extrinsecus adueniens quid requirat, & quare di-
 catur talis. 794.10. & 11
Relatio extrinsecus adueniens supponit aliquam conditio-
 nem accidentalem. 794.11
Relatio intrinsecus adueniens nequit in suam correlationem
 conuerteri, nec in sua extrema, aut è contra, sicut nec to-
 tum in partes unitas, aut è contra. 601. 26
Relatio nequit esse sine subiecto. 716. 51
Relatio nequit primò mouere intellectum. 43. 89
Relatio ordo est inter absoluta. 792. 9
Relatio posterior fundamento. 722. 56
Relatio potest fundare relationem. 353.5. in text. 355.6
Relatio que sit eadem fundamento. 720.17
Relatio quando diuersa in causis partialibus. 68. 29
 quandoque est eadem. ibid.
Relatio quid sit. 803.26
Relatio realis attingentia nequit ponni, nisi obiecto realiter
 existeret. 549.7
Relatio realis eadem an possit in pluribus fundare. 67.29
Relatio realis, & rationis distinguuntur. 358.12
Relatio secundum dicti non est relatio in esse. 612. 37
Relatio signi in charactere non est realis. 355. 9. idem
 est indicium de relatione configurationis. ibid.
Relatio transcendens maiorem supponit connexionem, quam
 Pradicantis. 713.38
Relatio unde habeat ut sit eadem fundamento. 356.9
 ad Relationem an detur actio. 714.43
Relationem diuinam non esse infinitam. 735.20
Relationes an inharent subiecto, & quomodo. 355.6
Relationes distinguuntur constitutum realiter ab alio, & di-
 cunt ad iuicem oppositionem. ibid.
Relationes opposita quomodo conueniant eidem. 525.25
Relationes secundi modi cur non sint extrinsecas. 794. 11.
 supponunt actionem, &c. ibid.
Relationes secundi modi super quid fundentur. 802.26
Relationes extrinsecus aduenientes dari. 353.5. in comm.
Relationes extrinsecus aduenientes Doctor posuit reales.
 351. 1

Index rerum.

<i>in Relationibus quando detur statu.</i>	356.9	<i>Sacerdos ex ordinatione sua habet potestatem in alia Sacra- menta ab ordine.</i>	390.6.1
<i>Relatiuum non idè potest esse sine termino, quia accidentis. 725.27</i>		<i>Sacerdos hereticus consecrare potest.</i>	811.5
<i>Relatiuum esse principium sui correlatiò.</i>	801.24	<i>Sacerdos omnis etiam hereticus, & degradatus, valide offerri sacrificium.</i>	831.96
<i>Relatiua definiendi duplex modus.</i>	ibid.	<i>Sacerdos potest ex commissione in aliquibus gradibus ordi- nare.</i>	389.58
<i>Religio quomodo distinguatur à virtutibus infusis.</i>	814.11	<i>Sacerdos quis potest consecrare.</i>	810.3
<i>Religionis actus duplex.</i>	ibid.	<i>Sacerdos si post consecrationem, & ante communio- nem recordetur peccati mortalis, quid facendum.</i>	476.5
<i>de Reliquiis corporis, vel sanguinis in calice, vel corpo- rali manenibus post sumptam lotionem, quid facien- dum.</i>	463. col. 1	<i>Sacerdoti non ieiuno licet confidere Sacramentum ad communicandum infirmum pro viatico.</i>	463.48
<i>Remedium contra peccatum originale erat tempore Legis nature.</i>	130.2. in text.	<i>Sacerdoti quid ex ordinatione competat.</i>	389.59
<i>Remedium debuit esse sensibile.</i>	112.8	<i>Sacerdotem ex dispensatione confirmare posse.</i>	385.44
<i>Remedium efficax debet etiam esse nostrum.</i>	205.60	<i>Sacerdotem omnem esse ministrum confirmationis qui ac- sererunt.</i>	384.36. & seq.
<i>Remedium Legis, & natura valebas Gentibus sine Ba- ptismo.</i>	204.56	<i>Sacerdote inter consecrandum mortuo, quid faciendum.</i>	432.29
<i>Remedia omnia ad salutem propter Christum nobis dan- tur.</i>	139.7	<i>Sacerdote mortuo post prolationem sanguinis mei in con- secratione calicis, quid faciendum.</i>	431.10
<i>Remedias salutis quomodo ex misericordia, & iustitia.</i>	139.8	<i>Sacerdotes communicantes ferant stolam.</i>	464.49
<i>Remissio sola peccati non facit ad salutem.</i>	228.8	<i>Sacerdotes Legis nonne Vicarii Christi.</i>	823.61
<i>Remittendi peccatum duplex modus.</i>	243.5	<i>Sacerdorum potestas circa ministerium Eucharistie.</i>	481.52
<i>Remissionem totam esse per Pœnitentiam, & nihil dari per Baptismum, nimum est, & contra reverentiam Sa- cramenti.</i>	250.23	<i>Sacerdotes malos consecrare Eucharistiam.</i>	810.2
<i>Renaescens in Christo quomodo fiat.</i>	225.14	<i>Sacerdotium à Deo institutum.</i>	819.40
<i>Reprehensionis Petri duplex causa.</i>	208.15. & causa examinaur.	<i>Sacerdotium ad sacrificium ordinatur.</i>	827.77
<i>Reprobatorum peccato supposito, non essent Sacraenta in statu innocentie.</i>	75.17	<i>Sacerdotium Leuiticum sicue supponebat circumcisio nem, ita Sacerdotium noni Testamenti supposuit Baptismum, & quare.</i>	191.13
<i>Repromissiones fuisse ex fide, & non Circumcisione.</i>	114.14	<i>Sacramentum ad gratiam ordinatur.</i>	6.4. in text.
<i>Repugnantia inter terminos in effendo unde.</i>	602.19	<i>Sacramentum alius, & aliter applicari potest.</i>	273.11
<i>Repugnantia secundum determinatum esse quomodo in- telligenda.</i>	667.26	<i>Sacramentum an causet veram sanctitatem.</i>	64.15
<i>Repugnantia sunt aliqua respectu virtutis creare, que simpliciter non repugnat.</i>	523.21	<i>Sacramentum an dicat unitatem ordinis, & compositionis.</i>	63.11
<i>Res a quo dicatur secundum Henricum.</i>	658.4	<i>Sacramentum an dispositio.</i>	92.38
<i>Res oblatæ in sacrificio Missæ est ipse Christus, ut sit sub speciebus.</i>	829.87	<i>Sacramentum an unum ex unitate significatio nis.</i>	310.3
<i>Res prius est, quam oratio sit vera, vel falsa.</i>	439.22	<i>Sacramentum à quocunque Sacerdote validè confici.</i>	830.92
<i>Rei externe ad cultum duplex usus.</i>	814.12	<i>Sacramentum a solo Deo institui potest, vel eius commis- sione cum pacto de causanda gratia.</i>	726. in text.
<i>Rei immutatio quid significet.</i>	816.21	<i>Sacramentum debet esse signum practicorum.</i>	418.37
<i>Rei materialis ad cultum triplex usus.</i>	65.18	<i>Sacramentum debet esse stabile.</i>	66.23
<i>Rerum creatarum primum est esse, explicatur.</i>	11.8.	<i>Sacramentum dicitur forma significati.</i>	67.26
<i>intelligitur ordine generationis secundum rationem.</i>	17.18	<i>Sacramentum dubium est sub conditione iterandum.</i>	381.27
<i>Rerum differentia colligitur ex modis effendi.</i>	706.9	<i>Sacramentum efficit, quod significat.</i>	421.46
<i>in Respectu oppositis absoluta affirmatio, & negatio non sequitur.</i>	527.28	<i>Sacramentum est sensibile ex necessitate communionis in Religione.</i>	64.14
<i>Respectus dependet ab extremis.</i>	536.5	<i>Sacramentum Eucharistia ex quibus constitutatur.</i>	418.37
<i>Respectus intrinsecus adueniens quid, & quid extrinsecus.</i>	793.9	<i>Sacramentum fuit in Lege nature.</i>	130.1. in comm. an fuerit verum Sacramentum.
<i>Respectus omnis necessario est alicuius ad aliquid.</i>	733.14	<i>Sacramentum fuit pro omni statu via post lapsum.</i>	ibid. 2
<i>Respectum esse sine subiecto, repugnat.</i>	716.8. & 51.	<i>Sacramentum imitatur dispositionem necessitatem.</i>	103.75
<i>Respectum unum bene posse fundari in alio.</i>	716.8	<i>Sacramentum in re applicatum causat id, quod in voto dicitur causare.</i>	456.38
<i>Respectus alijs sicue multiplicantur in eodem fundamento, sic respectus vbi multiplicari potest.</i>	513.11	<i>Sacramentum, licet non causaret gratiam in non ponente obicem, non idè esset signum falsum.</i>	257.4
<i>Respectus producti, & educti sunt intrinseci, transmutati extrinsecus.</i>	793.11	<i>Sacramentum magis ageret in virtute propria, quam vo- luntate excitata.</i>	99.60
<i>Resurrectio Christi à visione de sumpta.</i>	516.10	<i>Sacramentum necessarium in voto deberet sumi in re ipsa.</i>	456.38
<i>Resurrectio promissa dignè sumenibus Eucharistiam.</i>	448.16	<i>Sacramentum non est, donec compleatur forma.</i>	86.17
<i>Resurrectio sine reali sumptione Eucharistie datur.</i>	459.43	<i>Sacramentum non est negatio, vel priuatio.</i>	60.5
<i>Resurgens à peccato recuperat omnem gratiam perdi- tam.</i>	248.8	<i>Sacramentum pro quo supponat in recto.</i>	62.10
S A			
<i>Sacerdos Diaconum ordinare non potest.</i>	390.60	<i>Sacramentum quandoque dare primam gratiam per acci- dens.</i>	476.34
<i>Sacerdos distractus consecrat.</i>	329.3	<i>Sacramentum quid, secundum D. Thomam.</i>	80.2
<i>Sacerdos est causa instrumentalis dispositio nis Eucha- ristie.</i>	808.40	<i>Sacramentum quoad certitudinem effectus à solo Deo in- stans potest.</i>	71.5. in text.
<i>Scoti oper. Tom. V III.</i>		<i>F F F f</i>	<i>Sacra</i>

Index rerum.

- Sacramentum quomodo causet gratiam.* 95.13
Sacramentum quomodo officias quod significat. 409.6
Sacramentum quomodo significet effectum in facto esse. 127.49
Sacramentum quomodo unum, cum plura continet. 60.6
Sacramentum respicit finem. 128.54
Sacramentum sensibile quare requiratur. 63.13
Sacramentum vocatur sigillum. 349.22
Sacramentum Baptismi an quis debeat ministrare, quando presumitur baptizationem in periculum vergere visa corporalis suscipientis. 194.1. & seq. in comm.
Sacramenti cultus est ex contento. 419.39
Sacramenti definitiones varia. 61.9. in comm.
Sacramenti definitio qualis sit. 60.7
Sacramenti definitio. 61.9. in text.
Sacramenti diuisio. 76.8
Sacramenti diuisio equinoca. 76.19
Sacramenti efficacia. 107.89
Sacramenti efficacia eadem est in specie. 227.22
Sacramenti finis cessasset in statu innocentia. 74.14
Sacramenti finis, & usus predicationem, & vocacionem supponit ad legem nouam. 192.20
Sacramenti forma que, & qua materia. 160.3
Sacramenti institutio debet esse publica. 192.19
Sacramenti institutio non regularur per casum, sed per legem. 234.12
Sacramenti institutio, supposita reuelatione, quadruplici congruentia probatur. 69.2
Sacramenti integritas excusat à ieiunio & quando. 462.47
Sacramenti ministerium potest delegari, & quare consecratio Christi non. 383.31
Sacramenti motuum an ex solo merito Christi. 74.12
Sacramenti proprie dicti diuisio multiplex. 76.19
Sacramenti significatio specificatur a voluntate participari. 128.54
Sacramenti virtus que. 105.16
ad Sacramentum accedere cum veniali, quale peccatum. 483.61. & seq.
Sacramentum esse non est contra rationem Sacrificij. 131.4. in text.
Sacramentum esse signum probatur. 62.10
Sacramentum instituti quare congruat. 70.2. in text.
Sacramentum ministrare aliis in communione laica ad quem spectet. 849.164
in Sacramento formale est signum, resensibiles, & effectus additamentum. 60.7
Sacramenta alia indivisiibiliter significant. 411.14
Sacramenta an recipiani virtutem impressam. 80.2
Sacramenta ante passionem fuerunt minoris efficacia. 140.15
Sacramenta an sint signa benevolentiae diuinae. 67.27
Sacramenta causant gratiam ex opere operato. 447.11
Sacramenta causant gratiam ex opere operato, quo sensu. 227.22
Sacramenta causant in virtute operum Christi. 98.57
Sacramenta causant quando non sunt, & sunt signa ex insinuato. 98.57
Sacramenta de se certa quantum ad virtutem. 70.2. in comm.
Sacramenta, & alia signa publica an sint diuersa quoad usum. 327.19
Sacramenta, & omnia entia rationis quomodo definitantur. 60.7
Sacramenta ex latete Christi fluxisse. 693.23
Sacramenta improppriæ legis veteris dabant gratiam ex opere operantis. 125.10
Sacramenta improppriæ dicta plura esse poserant in diuersa lege. 76.19
Sacramenta nihil includunt, nisi spectet ad virtutem actionem ipsorum. 456.38
Sacramenta non constituant formaliter gratum. 97.52
Sacramenta non possunt habere actionem instantaneam. 82.4
Sacramenta non sunt causa per accidens gratia. 100.68
nec tantum conditiones. 101.69
Sacramenta non virtute propriâ agunt. 98.58
Sacramenta nova, & veteris legis non conuenire uniuocè in esse Sacramenti. 66.21
Sacramenta nona legis conferunt gratiam non ponentibus obicem. 479.42
Sacramenta noua legis in quo distinguantur à Sacramentis veteris legis. 447.11.452.29
Sacramenta noua unde habeant vim suam. 140.10
Sacramenta propria legis consummata in morte Christi. 199.39
Sacramenta propriæ, & impropriæ dicta fuerunt in omni lege. 76.8
Sacramenta quando causant gratiam, ut dispositio necessitans, & quando ut non necessitans. 253.35
Sacramenta quomodo causent gratiam secundum D. Thomam. 79.2
Sacramenta quando fixisse dicantur à vulnero lateris Christi. 141.15
Sacramenta quomodo se habeant ad se, & ad effectum. 252.32
Sacramenta quomodo sint acceptata. 97.52
Sacramenta significant gratiam habitualem. 128.52
Sacramenta sine quo nequeant physicè agere. 97.53
Sacramenta, si non repugnassent statui innocentia, eandem haberent efficaciam, quoad sanctitatem, quam modo habent, & hoc ex divina institutione. 73.11.74.11
Sacramenta spectant ad cultum, quia sanctitatem conferunt. 65.18
Sacramenta spectantia ad necessitatem personalem sunt quinque. 136.8. reliqua respiciunt communisitatem. ibid.
Sacramenta sumpta in fictione, an recedente fictione dent effectum. 450.24
Sacramenta sunt cause per se, & propriæ. 100.67
Sacramenta sunt causa per se gratia. ibid.
Sacramenta sunt ex meritis Christi. 73.7
Sacramenta tria sunt, quorum institutio est expressa. 137.10
Sacramenta veteris legis nihil contulisse, nisi ex opere operantis. 124.43
Sacramentorum diuersitas ex moda, & fine. 452.28
Sacramentorum efficacia ex Christo, ut causa meritoria. 138.11
Sacramentorum efficacia quid. 138.6
Sacramentorum modus causandi. 101.71
Sacramentorum noua legis duplex perfectio. 136.7
Sacramentorum omnium institutio à quo, & quando facita. 137.4.5. & 10
Sacramentorum vera causalitas saluator. 102.72
Sacramentorum veteris, & noua legis diuersitas. 106.17
Sacramentorum usus. 65.18
Sacramentis inest virtus supernaturalis, quâ causant gratiam. 81.3
Sacramenta causare gratiam per motum receptum, quis dicat. 80.4
Sacramenta causare gratiam per potentiam obedientiam, quis ponat. ibid.
Sacramenta causare gratum esse, seu opinionem tantum gratis quis dicat. 80.3
Sacramenta fieri diuersa quoad formam, & quoad materiam. 312.12
Sacramenta non esse sigillum, & testimonium in sensu hereticorum. 67.27
in Sacramentis noua legis requiri res, & verba. 160.2. in cō.
in Sacramentis quando aliquid supplendum. 150.9
Sacrificium aliquod probable est fuisse Sacramentum sōpore legis natura. 131.4. in text. quid fuerit. ibid. 2. & 3 Sacri

Index rerum.

	S E
Sacrificium cruentum excedit incruentum quod ad valorem. 831.102.	
Sacrificium definitur.	62.9
Sacrificium est actus religionis. 813.5. & 8. & externus. 815.15. in genere signi.	ibid. 16
Sacrificium incruentum applicat fructum cruenti. 824.62	
Sacrificium in proposito, licet habeat vim imperandi conuerzionem peccatoris, non est tamen infallibilis eius effectus. 835.119. imperial augmentum gratiae, & quomodo.	836.123
Sacrificium offertur etiam à Sacerdote in persona Ecclesie. 833.108. eius effectus. 834.115. dat remissionem peccatorum, & quomodo. ibid. 116. & hac remissio quomodo fiat.	ibid. 17
Sacrificium pro quibus offerri possit.	837.131
Sacrificium publicâ autoritate institutum non licet nisi publico ministro offerre.	813.6
Sacrificij quid significet. 815.19. non designat dominium vita, ibid. eius motuum & significatio.	ibid. 18
Sacrificium soli Deo immediate offeritur.	814.13
Sacrificium verè, & propriè offerri in Missa docet fides. 821.47. non est in statu Beatorum.	823.57
Sacrificij definitio non est completa Sacramenti.	62.9
Sacrificij definitio.	818.31. & 32
Sacrificij duplex acceptio.	813.5
Sacrificij effectus infallibilis est certus, sicut & Sacramenti, 835.119. triplex modus operandi eius, & triplex valor. 836.124. acceptatio eius qualis. ibid. valor eius est finitus. 837. 128. in eo tamen potest considerari aliquo modo infinitas syncategorematica.	ibid. 131
Sacrificij essentia in quo consistat. 826.75. 828.81. quid in eo offetur.	826.78
Sacrificij ieratio in quot, & quibus casibus permittatur. 848. 158. eius oblatio explicatur.	829.88
Sacrificij offerendi locus quis. 820.42. eius dimissio multiplex.	ibid. 43. & 44
Sacrificij legis natura sicut & legis scripta, à quo prescripta.	818.33. & seq. 819.35
Sacrificij legis veteris impropriè Sacra mentia.	124.10
Sacrificij oblatio ex institutione diuina. 131.4. in comm. quia instinctus naturalis, neque instinctus priuatus sufficiebant.	ibid.
Salus non est cum peccato originali.	112.6
Samaritanus quis dicatur.	5.2. in comm.
Sanctificati in vtero an comprehendantur precepto Baptismi.	264.29
Sanguis an sit sub specie panis ex vi verborum problema. 541.13	
Sanguis est duplex:	412.19
Sanguis est in venis.	413.20
Sanguis & aqua fluxerunt de latere Christi.	632.32
Sanguis habet propriam formam, ergo & corpus.	632.30
Sanguis non est animatus. 412.19. est nutrimentum.	ibid. 20
Sanguis non est Sacramentaliter in Eucharistia, nisi post consecrationem.	531.1
Sanguis qualiter sit sub specie panis.	542.28
Sanguinem non est animatum.	408.4
Satisfactio pars integralis Pénitentiae.	430.22
Saturitas pro repleione variatur ad variationem vbi. 519.16	
	S C
Schismatis, & forma particularis Gracorū causa.	163.12
Scientia Dei non recipit perfectionem à creaturis, ad quas ex propria perfectione extenditur.	43.89
Scriptura admittit quedā indifferētia in operibus.	267.36
Scriptura loca denotantia communionem Eucharisticam, ut si quis manducauerit ex hoc pane, &c. & similia, de qua manducatione debeant intelligi.	492. 13. & 14. 493. per totum.
Scrupulosus quomodo perplexus.	296.7
Scrupulus de intentione legitima ministri tollitur.	327.20
Scoti oper. Tom. VIIII.	
	Securis an scindat per formam propriam.
	5.5
	Senatio non fit à Christo ut in Eucharistia.
	550.5
	Sensatio nulla potest primò inesse Christo ut in Sacramento.
	547.2
	Sensibile commune non est ratio, aut conditio intuendi proprium.
	578.24
	Sensibile minimum potest immutare sensum.
	573.2
	Sensibilia communia an agant in sensum.
	756.57
	Sensus figuralis in proposito fundatur in literali.
	494.22
	Sensus forma non dependet ab Ecclesia.
	169.28
	Sensus Metaphoricus non excludit literalem.
	494.21
	Sensus non decipiunt circa Eucharistiam, sed intellectus arguens ex sensibilibus.
	576.6
	Sensus non discernit spiritus, vel vapores in aere.
	764.13
	Sensus Sacramentalis quibus verbis continetur.
	429.19
	Sensus aliqui erunt sine suis actibus in Beatis.
	561.5
	Separatio extensionis non est mutatio qualitatina.
	593.23
	Separatio possibilis Deo secundum quid destruit.
	539.23
	ex Septuaginta nullum fuisse reprehensem, sed Apostolum.
	207.76
	Sermo nihil causat Physicè respectu signati.
	90.10
	Sermo quomodo excusat ad conceptum rei significante.
	ibid.
	Serra expellit aliud corpus formaliter tantum.
	96.15
	Serra ferrea non plus efficit, quam lignea.
	96.14
	Serra quid accipiat dum monetur, & quid non.
	91.11
	Seruitus cedit legi divine.
	278.8
	Seruitus non est indutus ture naturali.
	278.7. nec preuidicat iuri paterno.
	ibid.
	S I
	Signandi denominatio tribuitur effectui Sacramentis tantum.
	347.17
	Signatio in figura crucis est necessaria adunctionem Sacramentalem.
	379.16
	Signatum primum Eucharistia quod.
	555.8
	Signatum primum specierum ex institutione est corpus, sed ex significacione naturali est panis.
	Significare determinate, & indeterminate contradicunt.
	611.16
	Significatio duplex forma Sacramentalis.
	610.12
	Significatio est ex institutione.
	169.29
	Significatio, & efficacia Sacramentorum ex institutione colligitur.
	452.28
	Significatio in oratione diuersa est intra, & extra.
	443.50
	Significatio multiplex limitatur ad suppositionem determinatam.
	613.23
	Significatio mystica ex re ipsa, non verbis, sumitur.
	496.26
	Significatio mystica non est de ratione Sacrificij.
	815.17
	Significatio mystica non spectat ad Sacrificium.
	828.81
	Significatio naturalis accidentium quo sensu maneret in Sacramento.
	612.21
	Significatio naturalis non derogat instituto.
	612.19
	nec Significatio, nec modus illius propositionis hoc est, &c. in qua demonstratio non est exclusiva aliorum propositionum, importat substantiam panis.
	611.15. & 18
	Significatio non causa conceptum.
	436.14
	Significatio speculatoria non constituit Sacramentum.
	64.16
	Significatio totius orationis an debat referri ad idem tempus, vel instantem.
	436.13
	Significationis practica subiectum quod.
	157.4
	Significatum forma quid sit.
	634. 84. non est corpus ut constitutum per animam.
	ibid. 85
	Significatum per se accidentis nequit intelligi, neque consequenter esse sine subiecto.
	712.34
	Signum equinorum quare dicatur tale.
	444.52
	Signum certum habet effectum in fieri, vel in facto esse.
	126.48
	Signum efficax quid.
	59.4
	Signum practicum certum, ut in pluribus, conuenit insituui inuisibilis gratie.
	69.2
	FF FF 2
	Signum

Index rerum.

<i>Signum pro signato, vel contra sumitur,</i>	420.41	<i>Status via in Virgine fuit perfectissimus in conceptione filii.</i>	260.4
<i>Signum sensibile diuinum cultus predicatum essentiale.</i>	830.91	<i>Sicutum medium inter peccatorem & filium non dari, impugnatur.</i>	110.1
<i>Signum, seu forma distinguuntur à re signata.</i>	417.35	<i>in Statu innocentie non esset cultus sensibilis sacrificij, & necessitas sacrificij tolleretur in specie, nec esset ad distinctionem, instructionem, aut exercitium.</i>	74.15
<i>Signum triplex.</i>	59.4	<i>Stolæ pro singulo usus.</i>	840.135
<i>Signi definitio ex Augustino.</i>	353.5. in text.		
<i>ad Signum practicum duo actus impossioris requiruntur,</i>			
<i>71.6. in text.</i>			
<i>Signa sequuntur naturam significati,</i>	611.16		
<i>Simoniacus an sit irregularis.</i>	839.11		
<i>Simoniacus palliatus quis dicatur.</i>	293.16		
<i>Simoniaci pena,</i>	841.138		
<i>Simulationis effectus.</i>	208.79		
<i>Simultas ad locatum quid inferri inter extrema.</i>	530.5		
<i>Simultas denominationis non tollit ordinem rei.</i>	803.28		
<i>Simultas humana, s.u moralis, quodis.</i>	317.4		
<i>Simultas requisita inter materiam, & formam Sacramenti.</i>			
<i>317.2. & qua sufficiat.</i>	318.2		
<i>Simul ut simul non est prius prioritate oppositâ illi similitati.</i>	802.25		
<i>in Singulatibus est ordo secundum ordinem universarium.</i>	437.17		
S O			
<i>Soni multiplicatio fit in tempore.</i>	87.23		
S P			
<i>Species aliter se habet ad sacrificium, aliter ad Sacramentum.</i>	819.90		
<i>Species an causat gratiam per se ipsum.</i>	421.46		
<i>Species inseparabilis est à contentio.</i>	421.44		
<i>Species intelligibilis separata presens an partialiter concurreret ad intellectum.</i>	759.41. & 23		
<i>Species panis & vini quomodo representent corpus Christi verum, & mysticum.</i>	656.5		
<i>Species supponit causam alterius rationis.</i>	15.13		
<i>Species vnius sumptio sufficit ad effectum nutritionis spiritualis.</i>	474.27		
<i>Species consecrata per assentiam Dei habent virtutem conservatiuam sui signati presertim.</i>	416.31		
<i>Species Eucharistica an causent gratiam.</i>	419.38		
<i>Species Eucharistica an causa subordinata respectu eiusdem effectus.</i>	453.31		
<i>Species Eucharistica idem significant, quod forma verborum.</i>	537.7		
<i>Species eo modo nutriunt quo panis.</i>	656.58		
<i>Species in Sacramento Eucharistica non componunt cum contento.</i>	418.37		
<i>Species integrant unum Sacramentum.</i>	412.16		
<i>Species non habent virtutem mouendi corpus.</i>	554.5		
<i>Species non sunt augmentabiles.</i>	769.25		
<i>Species plures Eucharistica non conferunt maiorem effectum quam si unica particula sumatur, quia ibi est sumptio una moraliter.</i>	451.26		
<i>Species possunt augeri per appositionem, vel minus per substracionem.</i>	770.6		
<i>Species quomodo causent gratiam.</i>	421.47		
<i>Species Sacra mentales nutritum.</i>	608.10.610.9		
<i>Specierum Eucharisticarum virtus unde.</i>	419.38		
<i>Species spectare ad sacrificium.</i>	829.89		
<i>in Speciebus Eucharisticis an sit una tantum significatio.</i>	452.28		
<i>ex Speciebus generari aliquid quomodo contingat.</i>	785.23		
<i>sub Speciebus quid continetur ex vi verborum, & quid concomitanter.</i>	634.85		
<i>Specificatio Grammaticalis tantum non est Sacramentalis.</i>	429.20		
<i>Spiritus datus a Christo ante Baptismum.</i>	191.15		
<i>Spiritus sanctus ut datus Apostoli.</i>	396.72		
<i>Spiritum converti posse in corpus respectu divinae potestie non est simpliciter impossibile.</i>	603.27		
S T			
<i>Status via imperfectior statu glorie.</i>	143.24		

Index rerum.

<i>Successuum successuè tantum agit.</i>	85.15	T O
<i>Sumi præcisè quid sit.</i>	653.127	
<i>Sumptio facta à Sacerdote an spelet ad rationem Sacrifício.</i> 625.70. probable est quod sit.	ibid.	
<i>Sumptio significat passionem.</i>	828.83	
<i>Sumptio vel consecratio ultra nobilior.</i>	846.20	
<i>Sumptionis digna Sacramenti quis sit effectus.</i>	447.9	
<i>Sumptionis preceptum est diuinum.</i>	826.73	
<i>Supernaturale determinatum in cognosci, & non simpliciter.</i>	§69.12	
<i>Supernaturale in effectu non est supernaturale in obicello.</i>	§68.8	
<i>Supernaturalia simpliciter in ordine ad cognosci à creatura qua fint.</i>	§69.12	
<i>Suscipientem Eucharistiam an oportet esse ieiunium, & si sic, quo ieiunio.</i>	460.3	
S Y		
<i>Synagoga debuit sepeliri cum honore.</i>	194.5	
T E		
<i>Temporale idem sicut non potest esse simul secundum tempus in diversis temporibus, sic nec idem locabile simul secundum locum in duobus locis.</i>	526.25	
<i>Tempus consummationis legū.</i>	198.37	
<i>Tempus idoneum insumentum in Missa.</i>	847.155	
<i>Tempus prescriptum communionis à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in albis, in quibus tamen locis fit alio tempore.</i>	470.8	
<i>Tempus prefinitum Incarnationis potest cadere sub merito.</i>	146.39	
<i>Tempus quo Iudeorum legalia fuerunt morisfera, incertum est, nisi forte subuersa Ierosolymâ.</i>	209.82	
<i>Tempus requiritur ad obligationem legis humanae.</i>	204.55	
<i>Tempus secundum Baptismi successione incipiebat variis locis.</i>	201.11	
<i>Tempora duo Baptismi.</i>	195.27.201.11	
<i>Tempora quatuor Circumcisionis.</i>	201.12	
<i>Tentationem primam vincentes in statu innocentie, confirmarentur.</i>	75.17	
<i>Terminus actionis accipiēt esse per eam.</i>	625.22	
<i>Terminus ad quem annihilationis sicut & terminus à quo creationis est nihil.</i>	661.7	
<i>Terminus à quo animationis quid.</i>	320.20	
<i>Termini à quo augmentationis, & diminutionis qui sint.</i>	ibid.	
<i>Terminus à quo, & ad quem instificationis.</i>	265.34	
<i>Terminus à quo generationis.</i>	652.124	
<i>Terminus à quo in esse substantia terminat.</i>	657.135	
<i>Terminus à quo per accidentem manet cum termino ad quem.</i>	521.20	
<i>Terminus à quo quid definit, terminat.</i>	601.17	
<i>Terminus communis resultat ex natura quantitatis in fluidis, & subiectum in partibus.</i>	770.7	
<i>Terminus formalius pertinet ad mutationem, quam subiectum.</i>	590.10	
<i>Terminus mutationis corporis Christi spectat reductum ad ubi.</i>	502.11	
<i>Terminus non excedit principium formale totale.</i>	33.59	
<i>Terminus primus conuersionis secundum D.Thomam quis sit.</i>	630.27	
<i>Terminus unus mutationis includit non esse alterius.</i>	658.3	
<i>Termini aquinoci usus.</i>	66.22	
à <i>Termino respectus aliquid dependere potest, quod non dependet à respectu.</i>	722.20	
<i>Termini conuersionis sunt incompossibile co modo, quo terminant.</i>	626.24	
<i>Termini in esse substantia conuertuntur.</i>	657.135	
<i>Termini mutationis repugnant.</i>	623.59	
<i>Terminorum duplex ordo.</i>	629.77	
<i>Terminorum ordo ad se, & ad subiectum non variatur per locum.</i>	558.9	
T R		
<i>Transitus à contraditorio in contradictionem secundum prædicatum reale, non fit sine mutatione reali.</i>	501.9	
<i>Transmutatio nulla potest stare cum Eucharistia manente, petit redire substantiam illam actione diuinâ, aue agentis creati.</i>	783.14	
<i>Transmutatio per agens creatum resicit subiectum commune.</i>	780.11	
<i>Transmutatio quo corrumpas Eucharistiam, & qua non, explica ur.</i>	782.13	
in <i>Transmutatione corruptiva Eucharistia nulla reddit de facto substantia completa, vel incompleta.</i>	783.15	
<i>Transubstantiatio adductiua potest esse in praexistenti termino à quo simpliciter manente, productiua nemiro modo est possibilis.</i>	667.16	
<i>Transubstantiatio an sit possibilis.</i>	585.1. & seq.	
<i>Transubstantiatio à quo fit.</i>	805.30	
<i>Transubstantiatio definitur.</i>	667.25	
<i>Transubstantiatio definitur secundum naturam mysterii Sacramenti Eucharistie.</i> 587.3. quo sensu sit possibilis. <i>ibid.</i> 4. in comm. soli Deo est possibilis. <i>ibid.</i> 4. in text.		
<i>Transubstantiatio duplex 626.23. 627.71. adductiua potest esse in praexistenti.</i>	ibid.	
<i>Transubstantiatio est mutatio propriè dicta, ut quidam volunt. 589.6. impugnatur.</i>	ibid.	
<i>Transubstantiatio non fit per nouam conseruationem corporis Christi, & substantiam. 593.21. non exigitur conseruatione noua substantiali.</i> <i>ibid.</i> 22. ex vi verborum non infertur. <i>ibid.</i> 24. veritas forma sine ea salvatur.	ibid.	
<i>Transubstantiatio partialis an sit possibilis in praexistenti.</i>	625.22.	
<i>Transubstantiatio quid importet de formalis & materiali.</i>	668.29	
<i>Transubstantiatio quid sit. 586.2. 587.3. eius differencia à generatione, alteratione, & transmutatione.</i>	ibid.	
Totalis in ratione nominis transubstantiatio quid significat.	586.2	
<i>Transubstantiatio secundum Doctorem, est conuersio totalis substantiae in aliam cum ordine in essendo.</i>		
594.26. consonas Patribus, Mysterio, & Conciliis <i>ibid.</i> 27. in hac conuersione adductio est alio concomitans, non terminus formalis.	ibid.	
<i>Transubstantiatio si esset productiua, foris panis non annihilaretur, secus cum sit adductiua.</i>	666.14	
<i>Transubstantiatio similis creationi. 88.24. & an excedat.</i>	ibid.	
<i>Transubstantiationis duplex acceptio. 727.70. & veraque habetur.</i>	ibid. 71	
<i>Transubstantiationis terminus non est modus aliquis substanialis.</i>	591.12	
<i>Transubstantiationem esse mutationem quare negat Filiolosophus.</i>	588.6	
ad <i>Transubstantiationem quid sufficit.</i>	626.23	
ad <i>Transubstantiationem secundum aliquos quid requiratur.</i>	619.16	
de <i>Transubstantiatione quid sit varia sententia.</i>	591.9. & 10.	
Tridentinum cum premittat Sacra menta perfici tribus, quid intendat.	380.19	
Tridentinum tres effectus enumerata in Eucharistia.	447.11	
V A		
Valor ex opere operato quis.	836.125	
Variatio secundum ubi.	181.13	
de V a		

Index rerum.

- de Variatione forma Sacramentalis regulæ. 168. 26. &* *ibid.*
169. 27. 28. & 29
- V B**
- Vbi est respectus extrinsecus adueniens. 502. 11*
- Vbi nouum una, vel duabus mutationibus acquisibile. 520. 19*
- Vbi respectus definitur, & ad illud est motus. 352. 4*
- Vbiplatio plurium corporum in eodem loco totale videatur integrare unam relationem ubiqutionis passim. 68. 29*
- V E**
- Vegetatiua in planta, & bruto si contineant formam corporeitatis, idem erit de vegetatiua hominis. 641. 37*
- Verbum aliqua principale si subtrahatur forma, nihil fit. 179. 11*
- Verbum consignificat tempus, vel instantis iuxta modum unionis extremonrum. 437. 15*
- Verbum copulat iuxta naturam extremonrum. 443. 50*
- Verbum de praterito, & futuro non consignificat pro tempore prolationis, alias omnes propositiones de preterito, & futuro essent falsa. 439. 19*
- Verbum imperatiue, aut deprecatiue prolatum sufficit ad veritatem Baptismi. 164. 16*
- Verbum incarnationis esse est tantum relatio rationis in ipso. 597. 5*
- Verbum presentis non consignificat nisi pro aliquo instanti prolationis. 438. 19*
- Verbum, quando extrema vnit pro praesenti instanti, debet intelligi pro instanti complete prolationis. 442. 47 & seq.*
- Verbum quomodo terminet Incarnationis actionem. 597. 4*
- Verbum, si est praesens, & consignificat instantis, significat instantis prolationis. 437. 16*
- Verbum consignificare instantis, vel tempus propriè dictum pertinet ad multiplicitudinem tertij modi aquiuocationis. 437. 15*
- Verba aquiualemter dicuntur signa per nutus. 161. 2*
- Verba aliqua posse sanguinis mei esse de substantia forme calicis, non est cerio afferendum. 431. 9*
- Verba an requirantur in Matrimonio, & commido. 160. 2. in comm.*
- Verba consecrationis quo sint. 423. 4*
- Verba consecrationis sunt forma una integritate, sed plures partiales. 422. 3*
- Verba forme Sacramentalis attenduntur, non modus formandi. 303. 4*
- Verba hoc est corpus meum, sine precedentibus assignificant ibi esse corpus Christi. 423. 4. & 5*
- Verba in forma Baptismi duplicita. 168. 23*
- Verba non accedunt ut circumstantia ablutionis, quia ablutio sufficienter per alia specificatur. 157. 5*
- Verba non influunt Physice in conuerionem neque actionem, neque modum eius. 596. 2*
- Verba omnia quo adduntur in Ecclesia Latina non spectare ad formam consecrationis calicis, vel si spectarent, quid sequerentur absurdii. 428. 16*
- Verba omnia, qua ponuntur in forma consecrationis tradita in Canone, an sint effensualia. 428. 12*
- Verba pertinentia ad eandem orationem non pertinere necessario ad eandem formam, & quare. 427. 8*
- Verba, que adduntur in forma calicis, explicitantur. 430. 27. 431. 27*
- Verba quare dicantur forma in Sacramentis. 161. 4*
- Verba sunt forma consecrationis, non Eucharistie. 409. 6*
- Verborum corruptio que annulet formam. 181. 12*
- à Verbis alias illicitius aliquando caendum. 496. 26*
- Veritas forma Sacramentalis quandoque dependet à conditione fallibili. 414. 25*
- Veritas per sensum figuratum non excluditur. 495. 26*
- Veritas practica forme. 444. 54. est prior speculativa, 409. 6*
- & quomodo haec dua distinguantur. ibid.*
- Veritas practica Sacramentis, & significatio forme in quo consistant. 262. 21*
- Veritas speculativa supponit practicam. 613. 24*
- Veritatis fundamentum Ecclesia definitio. 338. 8*
- Veritates contingentes reducantur ad voluntatem, cariumque ordo. 6. 3. in comm.*
- Veritates Theologica quomodo reducantur in Deum. ibid.*
- Versio triplex. 590. 10*
- Vestimenta communia Episcopis, & Presbyteris sex sunt. 838. 9*
- Vestimentorum sacrorum numerus sex. 840. 134*
- Vestimentorum sacrorum usus est antiquus. 840. 133. & ad conficiendum Sacramentum necessarium. ibid.*
- V I**
- Viator debet fieri membrum Ecclesie visibilis. 256. 3*
- Victimæ dicebantur Pascha. 680. 16*
- Videri posse aliquid non viso coniunctio. 578. 26*
- Vinum dicitur absolute esse materia, ideo excluduntur alii liquores. 691. 17*
- Vinum in viva quare non sit consecrabile. 687. 1. excluditur agresta. 688. 3. congelatum an sit sufficiens materia. ibid. 4*
- Vinum significat sanguinem, & aqua populum. 692. 21*
- Virginis Baptismum primus inter Scholasticos afferuit Doctor. 259. 11. pro qua congruentia specialis militat. 259. ibid.*
- Virginis Beatissima meritum in conceptione filij. 261. 19*
- Virginis exemptio à Baptismo suscipitur. 259. 12*
- Virginis merito non derogat, quod non fuerit causa gratia sanctificantis. 261. 17*
- Virginem Beatam fuisse baptizatum sub dubio est. 257. 3*
- Virginem in conceptione filij peruenisse ad terminum gratiae. 259. 12*
- Virtus creativa annibilati restaurativa. 778. 6*
- Virtus intensa instrumenti unde colligatur. 93. 42*
- Virtus Physica si infunderetur signo sensibili in Sacramento, esset independens ab intentione ministri, et que permanens, & superflue sic impressa. 93. 39*
- Virtus qua possit super distantiam. 21. 33*
- Virtus supernaturalis in Sacramento daretur ne ante applicationem, an vero post. 89. 9*
- Virtus supernaturalis quomodo esset in Sacramento. 89. 8*
- Virtuti creativa aliqua repugnant, que simpliciter non repugnant. 523. 21*
- Virtutem ministerialem respectu gratie creanda communicari ministro an repugnet. 52. 108. respondetur. 53. 109*
- de Virtute accidentis ad productionem substantia controverbia vulgaris. 739. 1. & 2*
- Virtutes, & substantia, sicut & quantitas sine extensione continentur sub obiecto naturali intellectus Angelici. 567. 3. & 4. species etiam separate, & substantia corporis Christi sine extensione. ibid. & 5*
- Virtutes infusa solum demeritorie corrumpuntur à nobis. 54. 3. 5. 5. 113*
- Virtutes infusa dari, fide tantum, vel saltem non ratione, probari potest. 222. 4*
- Visio Christi ut hic per lumen naturale non admittitur possibilis. 579. 34*
- Visio intusinha quomodo se habeat ad obiectum. 548. 4*
- Visio tuisse esse sine perceptione obiecti. 576. 5*
- Visio succedit fidei quacum primum obiectum. 571. 14. & 15*
- Visionis create Christi perfectio supra reliquias. 44. 90*
- Visionem extendi ad obiecta secundaria arguit perfectionem. 43. 90. sed hec perfectio unde sumatur 44. 90*
- inter Visionem in Verbo, & cognitionem in proprio genere assignatur disparitas. 41. 79*
- Visionem*

Index rerum.

Visionem sub ratione operationis esse in Eucharistia.		Vnitas Sacramenti non à significatione mystica , aut effeſſu defumenda.	411.13
549. 10			
Vita aliter derivatur in corpore mystico , aliter in corpore naturali.	285.6	Unitas Sacramenti Panitemia unde sumatur.	312.15
Vita corrumpi potest à non activo.	642.106	Vnitas Sacramenti unde sumatur.	310.6. 411.13
Vita auferre alteri aliud est , & aliud non conservare.		Vnitas suppositi non facit ad unitatem numericam cor- poris.	637.97
294. 3			
Vivens perfclius non vivente.	740.2	Vniuersale non effe à parte rei.	57.3
V N		Univerſalius perfectione quid.	11.7
Vnatio debet fieri in fonte , & quare.	378.14	Univerſalius prædicatione quid.	ibid.
Vnatio extrema à iusto sumi debet , præmissa confessione , & viasico regulariter , qua tamen in casu datur sine his.		Vniocatio inter causam & effectum in quo confitat , & quando deſtruatur.	16.15
478. 38			
Vnatio extrema immediate à Christo infissuta.	137.10	Vnum per ſe quid.	56.2
Vnatio fiebat in alijs partibus apud Gracos , & Orientalis.		V O	
378. 14			
Vnatio ſupponit conſenſum vniuersalem.	240.5	Vocationis , & mediorum diuerſias.	273.13
Vnitionem Chriftatis retinuit Ecclesia à Synagoga.		Volens ex metu quomodo id verè velit.	238.4
380. 23		Volens ex metu , ſimplioriter vult.	237.3
Unionem definis hic Doctor per materiam proximam & qua sit illa materia.	378.13	Voluntas an ſit perfectior intellectu.	370.3
Vnitionem in fronte eſſe de eſſentia Sacramenti Confirmationis afferit Doctor , & bene.	378.14	Voluntas contraria quid sit.	239.5
Vniformitas morsis à Deo , differentia ab inferioribus.		Voluntas creaſa non agit actu tranſeunte , ut principium elicitium.	46.98
11. 5		Voluntas Dei de infante baptizando inuitis parentibus , unde colligenda.	280.19
Vnio an educatur de potentia ſubiecti.	714.45. & an di- cat relationem ad proprium ſubiectum.	Voluntas Dei an ſit formaliter infinita.	80.430
Vnio extremonum talis eſt inter ſe , qualis cum medio.	715.45	Voluntas diuina , licet non includat relations , eſt tamen formaliter infinita.	805.33
530. 3		Voluntas diuina quomodo infinita.	805.33
Vnio hypothatica , & modus abſolumiſi eſſendi quomodo diſſerant.	706.11	Voluntas duplex in Deo.	128.54
Vnio in quo prædicamento ponatur.	716.50	Voluntas excitans non preſcindit ab opere.	293.16
Vnio nequit eſſe Physicè a Sacramento.	97.51	Voluntas iniqua parentis nequit eſſe infantis.	279.12
Vnio quadam noſtra carnis cum Christo , effectus Sacra- menti Euchariftie , & de ea conſtruſia.	448.17.	Voluntas nullo modo diligens iuſtitiam , quomodo mala.	
quid ſit hec unio , & in quo confitat.	449. 17. de- claratur.	367. 33	
ibid.		Voluntas simplex non eſt votum.	457. 38
Unionem extremonum intelligi pro ultimo instanti prola- tianis non habetur ex vi sermonis.	439.20	Voluntas tantum quiescit in bono infinito.	45. 94. idem
Vnitas accidentium posterior unitate ſubſtantie.	637.97	eſt iudicium de intellectu.	ibid.
Vnitas aliter comparata ad totum , & partes , diuersam tribuit appellationem.	531.6	Voluntas terminans dependantiam quomodo varieſur.	
Vnitas baptizantis quomodo requiratur ad Baptifum.		727.68	
316. 8		Voluntas tres habet gradus ſecundum Auguſtinum.	
Vnitas numerica Euchariftie unde sumatur.	413. 21.414.	367. 34	
23. que continuatio ad eam requiratur , & ſufficiat.		Voluntas virtualis ſufficit ad Sacramentum , ſicut & habi- tualis primo modo dictus.	239.3. & 4
ibid. 22		Votum Sacramenti requiriſſur , ſine quo reconciliatio non debet adſcribi contritioni.	227.24
Vnitas Sacramentis ab unitate ſubiecti , vel significationis , ſecundum aliquos.	310.2	V R	
Vnitas baptizantis quomodo requiratur ad Baptifum.		Vrina quomodo aquiuoce ſana.	720.17
Vnitas numerica Euchariftie unde sumatur.	413. 21.414.	V S	
23. que continuatio ad eam requiratur , & ſufficiat.		Vſus primiū Ecclesia Orientalis de obſervatione Paſ- chatis.	680.18
ibid. 22		V V	
Vnitas Sacramentis ab unitate ſubiecti , vel significationis , ſecundum aliquos.	310.2	Vulnus , & cicatrix manent , mutato loco.	557.8

FINISH.

E R R A T A.

Fol. 30. col. 2. lin. 8. *qua leg. qua.*
Ibid. lin. 33. leg. singularis.
65. col. 2. n. 19. lin. 16. leg. aspersus.
262. col. 2. lin. 5. leg. insificato.
294. col. 1. n. 2. lin. 3. leg. practicu.
310. n. 3. lin. 3. est leg. C.

Fol. 379. n. 16. hæc verba in figura crucis, transponenda sunt
in lin. 9. eiusdem numeri, proximè ante illa, Hæc est
secunda.

476. n. 34. lin. 8. leg. peccati.
600. n. 19. lin. 7. leg. afflictum.
696. n. 34. lin. 11. pro 1. leg. primūm.

B Duns, Joannes
765 Johannes Duns Scotus
D7
1639a
t.8

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
